Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XXXVIII
F
17
NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

GERARDI JOANNIS VOSSII

ETYMOLOGICON

LINGVÆ LATINÆ

Editio noviſſima

In qua præter ISAACI VOSSII additiones

Ad fidem Amſtelodamenſis anni 1695. expreſſas

ACCESSERVNT NVNC PRIMVM EDITÆ

ALEXII SYMMACHI MAZOCHII

ETYMOLOGIÆ QUAMPLURIMÆ EX ORIENTE PETITÆ

ET

TYRRHENICARUM VOCVM ORIGINATIONES

PARS ALTERA.

f. Francisci-Mariae Sarago Minimi.

NAPOLI

NEAPOLI. EX REGIA TYPOGRAPHIA

MDCCLXIII.

Digitized by Google

GERARDI JOANNIS VOSSII
ETYMOLOGICVM
LATINVM
C V M
ALEXII SYMMACHI MAZOCHII
ETYMOLOGIIS QVAM PLVRIMIS EX ORIENTE PETITIS

E T

TYRRHENICARVM VOCVM ORIGINATIONIBVS.

Etymologiae Mazochianae ſignum † praeſixum habent.

LABARUM, *vexillum* erat *ingens*, quod imperatori præferri ac a militibus adorari ſolet, circiterque Adriani tempora uſurpari cœptum. Id in crucem commutavit Conſtantinus, cum ei per ſomnum apparuiſſet, hiſce verbis inſcriptis, *ἐν τούτῳ νίκα*, *in hoc vince*. Putarunt quidam, olim ſic vocatum ἀπὸ τῆς εὐλαβείας, hoc eſt, *a pietate*, cujus erat ſignum. Verum obſtat, quod Conſtantini demum ætate id acceperit. Sane meminit quoque ejus Tertullianus in Apologetico. Quare veriſimilius ſic dici a λαβεῖν, hoc eſt, *capiendo*. Quamquam & eſſe video ex antiquis, quibus viſum fuerit vocabulum origine Latinum a *labore*, quia (ut apud Nazianzenum στηλιτευτ. α legere eſt,) καμάτων λυτήριον, *laborum ſolutio*, vulgo diceretur. Sane λάβωρον per ω a Romanis vocari ſcribit Hermias Sozomenus, lib. I. cap. IV. [vide Valeſium, qui tamen non perſuadet. In Lexico Cyrilli λαβώριον eſt, & εἶδος ἐκπώματος & σπίταριον.] Sed obſtat huic etymo mediæ ſyllabæ quantitas, quam non Rabanus Maurus ſolum, ſed & Prudentius corripit, cum de Conſtantino ait:

Chriſtus purpureum gemmanti textus in auro
Signabat labarum ....

Veriſimilius igitur Fullerus, lib. IV. Miſc. cap. XII. cenſet *labarum* eſſε a λάφυρον, υ in α abeunte, ut a κύλιξ, *calix*. Nempe quia primitus *labarum* fuerit λάφυρον, hoc eſt, *exuviæ ſeu ſpolia hoſti vivo detracta*. Puta paludamentum imperatorium, quod vexilli loco geſtabatur. [& puto hoc poſtremum verum, & fuiſſe *velum ſeu paludamentum imperatorium, & ab Ægyptiis translatam vocem*. Heſychio eſt λαβρώνιον, ſic enim legendum ordo docet, a latis & magnis ſic dictum auribus, ut puto.] Vide plura de *labaro*, dicto Sozomeni loco, ac imprimis Euſebium, libb. de vita Conſtantini, lib. I. qui de forma ejus: at lib. II. de ejus vi. Ex junioribus quædam de *labaro* Gyraldus, dialogiſmo XXV. Alciatus, in XII. lib. Cod. tit. de Præpoſitis *laborum*, Mekerchus de pronunciat. Ling. Gr. cap. XXXIV. Cujacius l. XII. Tit. XVIII. Lipſius, ad lib. III. de cruce, cap. XV. & Obſervat. lib. XI. cap. XX. Meurſius, in Gloſſario, voce λάβωρον.

LABDÆ dicti flagitioſi homines, qui id agunt quod Varro, Marcipore, dixit *buccam offendere*; Suetonius *ore morigerari*, item *capiti illudere*; Martialis *fellare* & *irrumare*. Juvenalis:

Inguinis & capitis quæ ſint diſcrimina, neſcit.

aliique aliter. Uſus ſic *labdæ* voce Varro, Margopoli, περὶ ἀρχῆς.

.... Depſiſtis, dicite labda?

Alluſit & Auſonius: *Cui ipſe linguam cum dedit ſuam, labda eſt*. Nominis ratio eſt, quod *labda* ſit prima litera in λείχειν, [λαικάζειν] vel λεσβιάζειν, quod idem eſt ac *irrumare*, a *Leſbiorum moribus*, qui morbo hoc infames; ut & Phœnices, unde Lucianus id vocat φοινικίζειν· & Campani, unde *Campanum morbum* nominat Horatius. Quod vero *labdas* potius, quam *lambdas* dixere, id eſt ex eo, quod Græci εὐφωνίας cauſſa λάβδα dicerent pro λάμβδα, omiſſo μ, quomodo Syri *lamda* dicunt omiſſo *b*.

LABES, a *labor*; ut a *cado*, *cædes*; a *nubo*, *nubes*. Itaque proprie pro *ruina*, aut *lapſu*, ponitur; quam notionem tribuit Servius in I. Æn. Quia autem deformia ſunt, quæ *labe* conciderunt: hinc per translationem ſumitur pro *macula*. Nonnulli tamen ita malunt vocari, quia *illabitur* veſti vel alteri rei. Nunneſio placet eſſe a λύμη, quod ſignificat *ſordes*, *illuviem*. Aliquibus etiam viſum, eſſe a λώβη, quod notat *injuriam*, *contumeliam*, *dedecus*: nempe a לעב, quod eſt, *irriſit*, *contumelia affecit*.

LABOR aliquibus videtur eſſe a λύπη, *dolor*. Sane *labor* non raro ſumitur pro *miſeria*. Sed μεταληπτικῶς. Quare cenſeo eſſe ab ἄχος, *L* præmiſſo. Nam ἄχος, [Heſychio etiam ἄλγος.] Euripidi idem ac κάματος, teſte Euſtathio. Vel *labori* nomen impoſitum ἀπὸ τοῦ λαβεῖν, nempe ea verbi notione, qua Xenophon, & alii, dicunt, λαμβάνειν ἔργον, *opus ſuſcipere*. A *labore* eſt verbum *labare*. Nam qui *labat*, idem *laborat*, ut vitet *lapſum*. A *labo* autem eſt *labor* verbum. Vel & *labare* & *labi* erit ab intenſivo λα, & βῶ, hoc eſt βαίνω. Ita proprie ſignent *celeriter deſcendere*. Ut, *Labere*, *Muſa*, *polo*. Juxta aliquos *labori* fuerit nomen ex eo, quia facit, ut *labent* ac deficiant vires. Sed magis placet *labo* κατὰ συγκοπὴν factum eſſe ex *laboro*: quia *laborare* dicuntur, quæ premuntur, & male habent. Quomodo homo *fenore laborat*, aut *cornu laborat* in acie. Quod ſi eſt, non a *labando labor*, ſed a *labore labare* aliquid dicetur. A verbo *labor* eſt *lubricus*, *A* in *V* abeunte, quomodo a *ſalto* eſt *exulto*: a *calco*, *conculco*. Nunneſio tamen in Grammatiſtice placet *lubricus* eſſe a λιβηρὸς, quod exponit *humidus*, *lubricus*.

LABRUM nunc notat *vaſis genus*, *in quo lavabant*; nunc *rei alicujus*, ac imprimis *oris extremitatem*. Utramque notionem complexæ Gloſſæ Philoxeni, in

quibus legas : *labrum* , χεῖλος , λουτήρ . Pro vaſe uſus Maro , XII. Æn.

. . . . *Hoc fuſcum labris ſplendentibus amnem*
Inficit . . . .

Dicliturque hac notione quaſi *lavabrum* , ut teſtatur Marius Victorinus . Eſtque ſimiliter Græcum λουτὴρ a λούω . At altera ſignificatione *labrum* , uti & *labium* , venit , non quidem a *lobendo* , ut Iſidorus putabat lib. XI. Orig. cap. I. ſed , ἀπὸ τοῦ λαβεῖν . *Labiis* enim , ſive *labris* , cibum apprehendimus ; res quoque aliæ ſi anſas non habeant , *labris* plurimum apprehenduntur . Donat. ad Eunuch. Act. II. III. ait : *Labra ſunt ſuperiora* , *labia inferiora* . At contra apud Agrætium legas : *Labium ſuperius dicitur* , *labrum inferius* . Verrius Flaccus quemadmodum Chariſius tradit , lib. I. *ſic diſtinxit : modica eſſe labra* , *labra autem immodica : & inde labeones dici* . Sed recte monet Chariſius , *labra* , & *labia* , diſtincte dici . *Labia* Græcis χείλη , unde quibus ea immodica , *chilones* vocantur , teſte Feſto , Chariſio & Velio Longo : ut in *chilo* dicimus . Iidem Latinis a *labiis labeones* , ut ea Verrio Chariſius docuit . Apud Priſcianum , lib. IV. legas , a *labo* eſſe *labeo* . Ita & veteres habent membranæ noſtræ , & antiqua editio Veneta anni CIϽ CCCCLXXVI. & poſtrema Heliæ Putſchii . Sed a *labiis* , vel ſcripſit , vel ſcribere debuit Priſcianus . Iidem a *labris* videntur *labroſi* nuncupari . Gloſſæ Græcol. Πρόχειλος , *labroſus* .

L ABRUSCA eſt , quæ Græcis ἄμπελος ἀγρία . Geminum ejus etymon adducit Servius , ad Ecl. V. *Labruſca vitis agreſtis* , *quæ quia in terræ marginibus naſcitur* , *labruſca dicitur* , *a labris & extremitatibus agrorum ; vel quod ſapore acerbo labra lædat* . Priorem ſententiam apud Nonium quoque legas : *Labra* , inquit , *non hominum ſolum* , *ſed & margines vel fines dici poſſe auctoritas perſuadet . Nam & labruſcam genus erraticæ vitis eſſe volunt* , *quæ & in ſepibus & in labris agrorum & terminis naſcitur* . Similiter Iſidorus , lib. XVII. cap. V. [Malo ex ἀργιάμπελος , uti ἀργίαν ἄμπελον dictam fuiſſe , docet Nicandri Schol. vide quoque Heſych. in ἀργιάμπελος . Puto omnia idem valere , ἀργία , ἀγρίφη , vel ἀγρίφα , unde ἀγρίφα Ἀθηνᾶ· item ἄγριφος , vel ἄγριππος , Laconicum , *non olea tantum* , *ſed & quælibet ſylveſtris planta* . Ἀα autem ἐπιτατικόν .]

L AC κατ᾽ ἐξοχὴν nunc dicimus , quod veteribus *lacte* . [γλάγος] Iſidorus , lib. XI. cap. I. deducit a λευκὸν , id eſt , *album* . Sed præter principem litteram nulla convenientia inter λευκὸν & *lacte* . Quare iis potius ſubſcribam , qui a *laciendo* derivant , quia *elicitur* : vel potius ἀπὸ τοῦ γάλακτος , truncata prima ſyllaba . Idem factum in *noſco* , quod a γινώσκω . Γάλα unde ſit , dicimus in *Galaxias* . Dictæ *lactes* , per quas in homine & ove cibus labitur , ut idem Plinius , lib. XI. cap. XXXVII. de etymo ita eadem origine Priſcianus , lib. VI. *Lactes partes ſunt inteſtinorum a Græco γαλακτίδες dictæ* , *& ſervaverunt apud nos quoque idem genus* , *cujus ſingulare hæc lactis eſt* . Perotius vult *lactes* a *laciendo* dici , quia *alliciant cibum* : ſed veriſimilius eſt , ſic vocari a *mollitie lacteoque candore* : proprieque *lactes* videntur *non inteſtinum* , etſi id Nonius quoque ſenſit ; ſed *pingue* illud inteſtinum ambiens . Singulari , Priſciano teſte , uſus Titinnius : *Craticula* , *cerebellum* , *lactis agnina* . Plurali , eodem auctore , Pomponius : *Oro te* , *Baſſe* , *per lactes tuas* . Uſurpat & Plautus , Curcul. act. II. ſc. III.

Ita cibi vacivitate venio laxis lactibus .

Ita Nonius legit , non *laſſis* , cum inedia cibique vacuitas meſenterium ac inteſtina non *laſſet* , ſed *laxet* : niſi dicas cum aliquibus , *laſſis* (quod quoque in MSS. invenitur) pro *laxis* dici , quomodo promiſcue ſcribebant *adaſſint* & *adaxint* . A *lacte* quoque dicta *lactuca* , nempe *lactuca* unum duntaxat genus olim cognitum erat : *meconium* nempe . Id quia *lacte* abundat , *lactucæ* nomen univerſo generi inditum eſt . Varro , IV. de L. L. *Lactuca a lacte* , *quod olus id habet lac* . Similiter Iſidorus , lib. XVII. cap. X. Sed alterum quoque , quia *lacte* feminas nutrientes *implet* . Sed prius iſtud præſtat . A *lactuca* Romæ *lactucini* , de quo alibi . A *lacte* etiam *lactare* , id eſt , *lac præbere* , unde Varroni in libris rerum divinarum , *Lactans Deus* , qui *ſegetes facit lacteſcere* . Ab eodem *lactere* , *lac ſugere* , unde *lactentia frumenta* , apud Maronem , I. G. ubi Servium vide.

L ACERE , cum alibi uſurpat Lucretius , tum lib. V.

Quæ lacere in fraudem poſſent , *vinctæſque tenerent* .

Venit a *lax* . Feſtus : *Lacit* , *decipienda inducit ; inde eſt allicere* , *& laceſſere . Inde lactat* , *illectat* , *delectat* , *oblectat* . Hæc Feſtus . [ex *lacio* , unde *inlacio* ; omnia a *laqueo*] . Vel erit *lacio* ab ἑλκύω , ἑλκύω ſeu ἕλκω , κατὰ μετάθεσιν principum literarum . Vel potius a λακίζειν , quod Heſychius non ſolum exponit ῥηγνύειν , *rumpere* : ſed etiam θωπεύειν , hoc eſt , *adulari* , *blanditiis illicere* . Vel (quod Martinio viſum) ab Hebræo לקח , *capere blanditiis* , *allicere* . A *lacere* eſt *lactare* , non quidem cum notat *lac præbere* (tunc enim eſt a *lacte*) ſed cum ſignificat *blanditiis trahere* : qua notione eſt a *lacere* , ut a *ducere ductare* . Interdum ἁπλῶς notat *trahere* , ut cum Lucretius ait , *catellos a canibus pedibus lactari* . Sic enim eopſe libro canit :

At catulos blande cum lingua lambere tentant ,
Aut ubi eos lactant , *pedibus* , *morſuque petentes* ,
Suſpenſis teneros imitantur dentibus hauſtus , &c.

Ab hac ejus vocis notione eſt *delectare* ; unde hoc *allicere & attrahere* interpretatur Nonius . Parque ratio eſt in *oblecto* , item *prolecto* , quod eſt , *prolicio* , ſive *elicio* . Utitur non uno loco Apuleius . Item in *electo* , quod Feſtus agnoſcit , ac Plautus uſurpat , Mercat. act. I. ſc. II.

. . . . *Ea ego huc procucurri gratia* ,
Ne te opprimeret imprudentem , *atque electaret* .

Hoc eſt , ne rem totam interrogando , abblandiendoque , ex te reſciſceret . Utitur idem , Aſin. II. II. *Delicio* uſurpat Titinnius apud Nonium :

Quod ea paraſitus habeat , *quibus illum ſciat*
Delicere , *& noctem facere poſſit de die* .

Hinc dictæ *deliciæ* , quia *deliciant* , ac *trahant ad ſe* . Rectius autem *deliciæ* per *C* ſcribitur in vett. libb. quam , ut vulgo , per *T* . Quippe non tantum *lacio* per *C* ſcribitur , unde *delicias* deducebamus ; ſed & *delicatus* , quod a *deliciis* factum eſt . Poſſis tamen & *delicias* deducere a χλιδᾷν , *in deliciis vivere* : nempe κατὰ μετάθεσιν . Sed prius ſimplicius eſt . Ab *eliciendo* , *Jupiter* dictus *Elicius* .

Eliciunt cælo te , *Jupiter : unde minores*
Nunc quoque te celebrant , *Eliciumque vocant* .

Ab eopſe verbo *meretrices* , Feſto teſte , dicuntur *elecebræ argentariæ* : puta ab *eliciendo argento* . Plautus , Menæchmis , act. II. III.

Nam ita hic ſunt meretrices omnes elecebræ argentariæ .

Atque ut ab *eliciendo elecebræ* ; ſic ab *illiciendo illecebra* . Ejuſdem originis ſunt *elices* , hoc eſt , *ſulci aquarii* tertia aratione facti ad aquam deducendam . Idem Feſtus : *Elices* , *ſulci aquarii* , *per quos aqua collecta educitur e liris* . Ubi *liras* dixit pro *ſulcis minoribus* , unde aqua deducitur in ſulcos majores , Columella , lib. II. cap. VIII. *Sed quamvis tempeſtive ſementis confecta erit* , *cavebitur tamen* , *ut patentes liras* , *crebroſque ſulcos aquarios* , *quos nonnulli elices vocant* , *faciamus* , *& omnem humorem in colliquias* , *atque inde extra ſegetes derivemus* . Ubi *Elices* haſce Martianus J. C. a *divertendo* vocat *diverticula* . Ab *aquis eliciendis* dicti quoque *elicatores* . Gloſſ. Philox. *Elicatores* , ὑδροσκόποι . Ejuſdem originis eſt *illex* , ſeu *illix* . Feſtus : *Inlices* , *canales* , *in quos aqua confluit in viis lapide ſtratis* , *ab illiciendo dicti* . Ubi malim *ab inliciendo dicti* . Etiam ab *illiciendo illex* dicebatur avis in aucupiis . Quo reſpicit Plautus , Aſin. act. I. ſc. III.

Itidem hic apud nos : ædis nobis area eſt , *auceps ſum ego* ,
Eſca eſt meretrix , *lectus illex eſt* , *amatores aves* .

Ubi *illex* eſt *avis cæteras illiciens* . Gr. παλεύτρια . Ea ſolet eſſe *accipiter* . At aliud eſt *illex* porrecta ſecunda in obliquis . Eſt enim , *qui legi non paret* , teſte

teſte Feſto : diciturque ut *exlex* . *Inlicium* quoque, & *collicia* , hujus ſunt loci . Feſtus : *Inlicium dicitur , cum populus ad concionem illicitur , id eſt , vocatur . Unde collicia tegulæ , per quas aqua in vas defluere poteſt* . Cenſet *collicias* dici a *colliciendo aqua*, ut *inlices*, quia *inliciant aquam*. Plinius autem, lib. XVIII. cap. XIX. *collicias* vocat , quas *elices* dicebamus . Nempe *ſulcos agri aquarios* . Fortaſſe autem verius eſt *collicias* dici a *con* & *elicio* : quaſi dicas *conlicias* . Aliqui etiam putant quaſi *colliquias* vocari a *colliquando* . A *pelliciendo* eſt *pellax* , ut II. Æneid.

. . . . *Invidia poſtquam pellacis Ulyſſei*.

[a πάλλαξ , πάλαξ · unde παλλακισμὸς , & προπαλακισμὸς .] Inde *pellacia* : ut apud Lucretium :

Subdola cum ridet placidi pellacia Ponti.

Gloſſ. Græcol. Δόλιος , *doloſus* , *aſtutus* , *tergiverſator*, *pellax* . A *pelliciendo* quoque dicitur *pellicator* , teſte Feſto , qui *in fraudem pellicit* : ac , eodem auctore, *pellicalatio* dixit Cato , pro *inductione in fraudem* : *Pellicio* autem dicimus pro *perlicio* , quia , teſte Vello Longo , ea præpoſitione *per* , *R* abit in *L*, ſequente *L*. Ideoque ſemper *pellicio* legitur apud Lucilium , eodem teſte : ſimileque eſt *pellabor* , pro *perlabor* . *Pellego* quoque maluere , quam *perlego* : ut docet Terentius Scaurus . *Perlego* autem ſcribo per *E* , ut & *intellego* ; quomodo utrumque ſcribitur in vett. libb. Vide Ang. Polit. lib. v. epiſt. XIX.

LACERNA , *veſtis* pallio , aut penulæ , ſimilis , ita dicta putatur quaſi *lacera* , quod capitio minor eſſet : ut Feſtus ait , ſive potius Paulus Diaconus . Sed cum veſtis fuerit domeſtica , vel qua foris quidem , ſed ad imbres arcendos , uterentur : fortaſſe verius Martinius deducit a λακερὸν , hoc eſt , *vulgare* . Heſychius : Λακερὸν , εἰκαῖον .

LACERO mirifice ἐτυμολογίζει Perottus . Nam cenſet eſſe a *larvis* , quæ deſcendentes , uti ait , *lacerant cadaver* . Melius Nunneſius a ῥακόω , quod idem notat . Nam ρ ſæpe abit in *L* , ut παῦρος , *paulum*; λείριον , *lilium* ; ἔρις , *lis* , &c. At vera ſententia eſt, a λακῶ eſſe *lacero* . Λακέω quippe non tantum notat *ſonare* , *crepare* : ſed etiam *cum crepitu rumpi* , uti fit in iis , quæ *lacerantur* . Itaque Heſychius λάκα non ſolum exponit ἤχησεν , ἐψόφησεν, verum quoque ἐθλάσθη , συνετρίβη · puta per μετάληψιν , qua antecedens colligitur ex conſequente . Idem Heſychius : Λακίζει , ῥηγνύει , ῥήσσει . Λακὶς quoque eſt σχίσμα, ῥαγάς; *ſciſſura* ſeu *fiſſura*, juxta eundem : ſed ſpeciatim pro *parte panni avulſa* accipitur . Nec ab ea ſignificatione verbi λακῶ tantum *lacero* dixere , ſed & *lacino* , quod in vett. codd. legas : ſed uſitatius *lancino* , *N* inſerto, ut a λείχω, *lingo* ; a νίφω , *ningo* ; a πτίσσω , *pinſo* . Vide plura de hoc verbo in *Lancea* .

LACERTUS proprie eſt os inter acutam gibbamque brachii partem , & manus vertebram . Contra *brachium* proprie eſt os inter humerum , & lacertum. Sic ea diſtinguit Ovidius , I. Met. fab. IX.

. . . . . *laudat digitoſque manuſque*

Brachiaque & nudos media plus parte lacertos.

Nec aliter accipiendum in illo apud Tullium , II. Tuſc. quæſt.

O pectora , o terga , o lacertorum tori .

Et hoc de Seneſt. *Aſpexiſſe lacertos ſuos dicitur , illacrymanſque dixiſſe. At hi quidem jam mortui ſunt.* *Lacertum* autem quidam dici volunt a *lacerto ſerpente* , qui & *lacerta* dicitur , eadem nempe ratione , qua Græci pro eo utraque terminatione σαῦρος , & σαύρα , dicunt . Aliis contra placet , *lacertum ſerpentem* dictum , quod *pedes habeat ad ſimilitudinem lacertorum in nobis* . Iſidorus , lib. XII. cap. IV. *Lacertus reptilis genus eſt , vocatus ita , quod brachia habeat* . Ubi Iſidorus pedes lacertorum brachiis comparat , partim quia pedes eorum tanquam e palmis ſive volis in digitos findantur : partim quia pedes in obliquum flectant , uti homo manus, cum quadrupes ingreditur . Eſt & *lacertus piſcis* genus , cui inde nomen , quod *lineis , quibus pictus , refert lacertum terreſtrem* . Meminere Plinius , Juvenalis , Martialis , &c. Vide Hier. Magium , lib. II. Miſcell. cap. IX. Adde & quæ de *lacerto peregrino* tradit Rondeletius , lib. XV. de piſcibus , cap. IX. A *lacertus* apud Cic. Colum. Ovidium , alios *lacertoſus* legas pro *toroſo* , *validoque* , quia nempe hominis robur in *toroſis lacertis* maxime eſt conſpicuum .

LACESSO eſſe frequentativum a *lacero* ſcribit Chariſius , lib. III. cap. de paragogis ; & Phocas , in Arte , cap. de verbo ; imo & Scaliger , libb. de cauſſ. L. L. cap. CXXIII. *Et qui laceſſit* , inquit , *plus quam lacerat , & qui vexat , plus quam vehit*. Sed rectius a *lacio* deducit Feſtus in *Lacit* . Nempe ut *capeſſo* a *capio* ; *faceſſo* a *facio* ; *arceſſo* ab *arcio*, hoc eſt, *adcieo* . Nec movere debet , quod *laceſſere* dicatur , qui *odioſe provocat* : *lacere* vero proprie ſit ejus , *qui amice id facit* : unde *delecto* , *oblecto* , & alia . Nam natura ſua *lacio* vox eſt media : unde tam mala , quam bona , *elicere* dicimur . Imo prima ſua notione in malam partem capitur : ſi Feſto credimus , qui *lacere* exponit *in fraudem inducere* : ac deducit a *lax* , id eſt , *fraus* . Abſque hoc eſſet, videretur *laceſſo* eſſe a λάσκω , quod ſignificat λοιδορῶ , κακολογῶ , *convitior* , *maledictis laceſſo* : nempe a לשון, hoc eſt , *lingua* , qua maledicta vibrantur .

LACINIA eſt *extima pars veſtis nunc protuberans* , *nunc recedens* , ut idem ſit ac *fimbria* . Gloſſ. κράσπεδον, *lacinia* , *fimbria* . Id malim , quam ut ſic dicantur *flexus & quaſi convalles inter editiores corrugatarum veſtium partes* . Nec enim , puto , ſic ipſæ convalles : ſed infima pars veſtis inciſæ , ac nunc prominentis , nunc recedentis . A *lacerando* dici , legitur apud Feſtum in *dilaniare* : ſed pro *lacinia* apud eum *lanlena* legendum , jam alii monuere . Veram originem indicavit Angelus Caninius , qui ait eſſe a λακίδες . Nam Græcis ſic dici partem veſtimenti, & imprimis eam , quæ *lacerando* avulſa , cognoſcimus ex Ariſtophanis Acarnan. & doctiſſimo Grammatico Heſychio in λακίδες . Nec tamen ἀμέσως eſt a λακίς , ſed a verbo λακῶ eſt *lacino* , quod idem ac *lancino* & *lacero* . A *lacino* autem eſt *lacinia* , ut ab *adtego* , ſeu *attego* , *attegia* , hoc eſt , καλύβη , ſeu σκηνοπηγία , ut vett. Gloſſ. exponunt . *Laciniam* vero eſſe partem veſtimenti , diſertim ſcribit Feſtus in *lacerare* . Ac ſic uſus Plautus , Aſin. act. III. ſc. II.

Laciniantem Larbila tenet lacrimans .

Et Cicero Fil. lib. XVI. ep. XXI *In lacinia ſervantem ex menſa ſecunda ſemina* . Quem locum P. Manutius ſatis inconſtanter enarrat . Nam cum prius dixiſſet , *laciniam* hic non *pro veſtis parte* , ſed *linteolo* accipi , eodemque modo dixiſſe Plautum , Mercatore , Act. I. ſc. II.

Sume laciniam , atque abſterge ſudorem :

paullo poſt , quaſi pœnitudine ductus , ipſe *laciniam* hic *veſtimenti partem* interpretatur . Ego ſane alteram illam ſignificationem plane ignoro , nec ea Plauti loco adſtrui poteſt . At illud verum , quia veſtis ſinuoſa ſinuoſaque multas habet *lacinias* , ſive partes : μεταφορικῶς *lacinias* quoque dici partes in quas vel greges , vel civitates , vel alia iſtiuſmodi , dividuntur . Ita Columella de grege male affecto locutus , lib. VII. cap. V. *Cum deinde grex ad locum fuerit perductus , in lacinias colotis diſtribuatur . Nam particulatim facilius , quam univerſus convaleſcit* . Plinius quoque , lib. VIII. cap. V. de capris ait : *Fœminarum generoſitatis inſigne, laciniæ corporibus a cervice bina dependentes* . Ubi *lacinias* vocat , quæ Varroni , lib. II. cap. III. *mamillæ penſiles* , Feſto *noneolæ* , ſive , ut in aliis libris eſt , *noncolæ* , vel , ut Joſephus Scaliger , notis ad Varronem legendum putat *nævolæ* , ut nempe ſic dicantur , quod ſint velut *nævoli* , quomodo & de *mamillis* agens loquitur Gellius . A *lacinia* eſt *laciniosus* , quod proprie convenit *veſtibus ſinuoſis* : ſed μεταφορικῶς ad alia deducitur . Sic Plinius , lib. V. cap. X. *Alexandriam* , ait , *ad effigiem Macedonicæ chlamydis orbe gyrato laciniosam* , hoc eſt , haud aliter ia urbanae inſulas diſtinctam , ac chlamys in

lacinias dividitur. Idem, lib. xxv. cap. x. *Folia*, inquit, *erant plantaginis, niſi anguſtiora eſſent ac magis lacinioſa*, hoc eſt, *magis conciſa*. Quia vero *laciniarum* copia in veſtibus greſſum impedit, hinc *lacinioſum* ponitur pro *implicito*. Itaque Appuleio opponuntur, *expeditum*, & *lacinioſum*. Sic enim ſcribit Apol. I. *Namque ita ut corporis ſanitas expedita eſt, imbecillitas lacinioſa*. Similiter uſus Tertullianus, adverſus Marcionem, cap. xxix. *Lacinioſæ*, inquit, *vitæ, & implicitæ*: ubi poſterius eſſe prioris ἐξηγητικῶς monet Rhenanus. Item cap. I. ejuſdem libri: *A legis lacinioſis oneribus expeditum*. Ubi, ut idem ait, *lacinioſa* eſt multiplicia, quæque hominem occupationibus detineant, ſicut *lacinioſa veſtis* ingreſſum moratur. Libro quoque de cultu fœminarum, cap. ix. inquit, *lacinioſis pomparum & deliciarum ineptiis*, hoc eſt, variis & multiplicibus. Idem ſcite, libro de velandis virginibus, ait: *Naturaliter compendium ſermonis & gratum & neceſſarium eſt: quoniam ſermo lacinioſus & oneroſus & vanus eſt*. Ubi intelligitur *ſermo ambitioſus atque amplus, longuſque*; ut ἀντίθεσις oſtendit. Dicitur & *laciniatim* pro *particulatim*. Appuleius, lib. viii. *Non laciniatim diſperſi, ſed cuneatim ſtipato commeatu, difficultates illas tranſabiremus*. Sententia eſt, periculum poſſe evitari, ſi non commearent diſperſi per *lacinias*, & particulas, ſed ſtipati inſtar cunei. Utitur ſæpius eodem modo Frontinus, libro de coloniis. Hæc fuſius ſum proſecutus, quia proprietatem harum vocum non ſunt aſſecuti viri aliqui doctiſſimi, quos inter repono Hadrianum Junium in Nomenclatore: ubi *laciniam* vult eſſe *faſciam, quæ proxime oram aſſuitur*. Quam ſententiam abunde refutarint, cum locus Ciceronis filii, quem ſupra adduximus, tum vel hæc ſolius Servii verba: *Cinctus Gabinus eſt toga, ſic in tergum rejecta, ut una ejus lacinia a tergo revocata hominem cingat*.

Laconicum erat prima balneorum cella, in qua ſicco calore ſudorem provocabant: quam *ſudationem aſſam* vocat Cornelius Celſus, lib. iii. cap. xxvii. ad diſcrimen ejus, quæ calida aqua fieret in altera balneorum cella, in qua calida ſive tepida aqua lavabantur. Cauſſam, cur *Laconicum* dicatur, reddit Dio, lib. liii. ubi ait ſic vocari, quod *Lacones* imprimis ſudatoriis hujuſmodi cruditatem eoquebant. Utitur Columella, in prœmio, lib. I. *Quotidianam cruditatem Laconicis excoquimus, & exuſto ſudore ſitim quærimus*. Invenias & apud Celſum, lib. ii. cap. xvii. Vitruvium, lib. v. cap. x. & lib. vii. cap. x. Idem etiam *caldarium*, *vaporarium*, & *ſudatorium* appellabatur: quarum appellationum cauſſam attulimus in *Caleo*. De hac, cæteriſque balneorum partibus, vide ſis Fulvium Urſinum, in appendice de triclinio.

Lacrima per *I* in vett. codd. ſcribitur: pro quo in vett. Inſcriptionibus pag. ɪↄcccccʟɪɪ. num. ii. Collectan. Grut. & alibi aliquoties *lacruma* per *V* invenitur. Atque id magis accedit ad Grecum δάκρυμα, unde *lacryma* factum. Δάκρυμα eſt verbale a δακρύω. Hoc eſt a δάκρυ, vel δάκρυον, quod idem notat. Δάκρυον vero dictum putatur, quia δάκνει, hoc eſt, *morſicat*, utpote acre & ſalſum. Sunt quibus ἐτυμολογία *lacrima* adducta a nobis diſpliceat, eo quod vox hæc, uti dicebamus, in antiquis codd. ſcribatur per *I* non per *Y*, uti fit in δάκρυον. Itaque hi a *lacerando*, *lacrimas* dici ajunt. Verum dubitari non debet, quin ſit a δάκρυμα, δ in *l* converſo, quemadmodum & ab ἄδακρυς eſt *alacris*, & *olere* ab ὄζειν. Quin vett. *dacrima* pro *la.. ma* dixiſſe, Livii Andronici auctoritate docuit Feſtus. Sed & *dautia* eos pro *lautia* ſimiliter extuliſſe, ibidem legere eſt. *Y* vero in *V* mutari, tam manifeſtum eſt, ut exemplis ſuperſedendum putem. *V* autem in *I* converti, oſtendunt *optimus*, *maximus*, *inclutus*, *decimus* ſimiliaque ſexcenta, quæ nunc per *I* efferuntur. Vide, ſi lubet, Pierium, ad primum verſ. vi. Æneïdos. Mirandum autem (ut obiter hoc addamus,) Homerum Iliad. π, *equum* Achillis *lacrymantem* inducere, eumque hac in re ſecutum Maronem in *equo* Pallantis. Negant enim Philoſophi ullum animal *lacrymas* emittere præter hominem. Ejuſque rei cauſſam cum Philoſophi aſſignant, tum etiam Antonius Majoragius, in Epiſtolicis ſuis, Quæſtione xviii. Sane nec Homerum hoc nomine reprehendere dubitat Claudius Verderius, in ſua in varios auctores cenſura.

†Lacrima (olim *Dacrima*) eſt a דמעה *dima* ejuſdem ſignificationis, in hunc modum. A דמעה *Dima* factum eſt per reduplicationem דגדמעה *Dagdima*; nam prius Ain per G reddebatur, poſterius D in R tranſibat more Tyrrhenico, ſiebatque *Dagrima*, ſive *Dacrima*, quomodo veteres pronuntiabant, teſte Feſto ex Liv. Andronico. Porro ex *Dacrima* Tyrrhenico factum eſt Graecum Δάκρυμα (& per Apocopam Δάκρυ) ex quo (quaſi ſi eſſet verbale) ex poſt facto ventum eſt ad formandum thema δακρύω. Mazochius.

Lacus quando ſignificat *vas amplum*, in quo mulſum prælo expreſſum recipitur, videri poſſit unius literæ immutatione factum eſſe a λακὸς, quod Doricum eſt pro ληνὸς, id eſt, *lacus torcularii præli*, unde *Bacchus* ληναῖος, & *Bacchæ* ληναὶ, & ληνίδες, dicuntur. Sed meo judicio verius eſt, ita dici κατὰ μεταφοράν. Nam proprie *lacus* dici videtur de *locis profundis*, in quibus ſunt aquæ reſides, ſed perpetuæ tamen, undeque rivi oriantur, & flumina. Græci λίμνην appellant. Hæc ſi prima ſignificatio eſt, ita dicetur, non quidem quaſi *aquæ locus*, quod putabat Iſidorus, lib. xiii. cap. xix. ac apud Boccacium quoque libro de *lacubus* legitur; ſed potius a Græco λάκκος, quomodo vocatur *foſſa*: vel a λακὶς, quod inter alia, Heſychio teſte, notat σχίσμα, hoc eſt, *ſciſſuram*, ſeu *fiſſuram*. Ac ſpeciatim, ut idem Heſychius ait, ſignat χάσμα γῆς, *hiatum terræ*. Quomodo proprie *lacus* videatur eſſe *terra fiſſa recipiens aquam*. Hinc autem ob ſimilitudinem transfertur ad *cætera rerum liquidarum receptacula*: ut cum Maroni ſic dicitur *vas*, *quo muſtum excipitur*; qua de ſignificatione mox plura dicemus: aut cum eidem ſic vocatur *conceptaculum aquæ fabrorum*, in quam metallum candens demergunt: aut cum Frontinus ſic appellat *publicam lavatrinam*, ubi lintea abluebantur: aut cum Servius ſic nominat *perpetuæ aquæ receptaculum*, unde erumpens aqua fontem facit, qui prorumpens alveum efficit. Imo par quoque ratio fuerit, cum Vitruvio ſic vocatur *locus ubi calx rutro ſubigitur, maceraturque*: aut cum Columella ſic nominat, *quo diſtinguitur granarium ad legumina ſeparanda*. A *lacus* eſt *lacuna*, Feſto teſte: idemque confirmat hic locus Varronis, lib. iv. de L. L. *Lacus, lacuna magna, ubi aqua contineri poteſt*. Ac qua forma a *lacus* eſt *lacuna*, eadem a *lacus* fit *lacunar*. Fit autem ab ea *lacus* notione, qua notat *tignorum*, ſive *trabium interſtitium*, quod κατὰ μεταφορὰν *lacum* vocari paullo ante dicebamus, quia *lacuum quandam refert ſimilitudinem*. [Imo *lacunaria* ſeu *laquearia* dicuntur; *quia camerata ſeu fornicata eſſent & cava inſtar lacuum: in quibus ſole ſplendente aquæ etiam comparebat motus*.] Ejuſdem, & originis, & notionis, ſunt *laquear*, & *laquearia*, quod nihil mirum, quando *C*, & *Q*, δυνίᾳ non videntur differre. *Laquear* igitur pro *lacaar*, *laquearia* pro *lacuaria* dicere. Quæ vero de prima *lacus* notione, necnon *laquearis*, *lacunaris*, *lacunarii*, ſeu *laquearii* etymo dicimus: ea complexus Servius ad illud I. Æn.

. . . . *Dependent lychni laquearibus aureis*.

Principaliter, inquit, *lacus dicitur: ut Lucilius: Reſultat adeſque, lacuſque. Diminutive lacunar facit. Horatius:*

. . . . *Nec mea renidet in domo lacunar*.

Inde fit alia diminutio lacunarium, & per ἀντίστοιχον laquearium facit. Hæc Servius, quæ iiſdem ex eo verbis, more ſuo, deſcripſit Iſidorus, lib. xv. Originum cap. viii. Quod ad Lucilii locum, Scaliger ex vett. codd. optime legit: *Reſultat ædeſque lacuſque*; ut nempe ſit ἓν διὰ δυοῖν, pro *ædium lacus*:

cus. Idem ſuſpicatur in elegia Pedonis Albinovani legi debere:

. . . . *Scopulis ſe condit hirundo*,
Verberat egelido garrula vere lacus:

Lacuſque hic quoque poni pro *ædium lacunaribus*. In vulgatis eſt *egelidos*: quæ lectio ſi vera, ſimile erit illi Maronis, I. Georgicon:

Aut arguta lacus circumvolitavit hirundo.

A *lacunar* eſt verbum *lacunare*, quod notat *in lacunaria diſtringere*. Ovid. VIII. Met. fab. V.

Summa lacunabant alterno murice conchas.

A *lacus* quoque eſt *laculari*: unde *laculatur* apud Appuleium, II. Florid. Item, *veſtis laculata*, de qua ſic Iſidorus, lib. XIX. cap. XXII. *Laculata eſt, quæ lacus quadratos quoſdam cum pictura habet intextos, aut additos acu.* Etiam in arboribus hinc dicta *ablaqueatio*. In ea minuſculos *lacus* fodiebant circa radices: ut ex Columella & Plinio videre eſt. Hoc dicebant *ablacuare*, unde poſtea *ablaqueare*, *c* in *q* abeunte, ut *laquear* pro *lacuar*. Gloſſæ: *Ablaqueata*, διορυχθέντα.

†Lacus propria ac primaria ſignificatione *foſſam*, *ciſternam* & conceptaculum notat. In Gloſſis Cyrilli reſpondet tum Graeco δεξαμενή i. e. *ciſternae*, tum etiam Graeco λάκκος· ubi & *lacus* definitur τόπος, ἐν ᾧ ὀλίγον ὕδωρ συνίσταται. Nec ſolum ad aquam concipiendam *lacus* fiebat, ſed & ad muſtum, oleum, &c. item ubi calx *rutro* ſubigitur: item ferarum receptacula. Haec ultima ſignificatio legitur in Vulgata Scripturae verſione, in qua & ceterae ſignificationes occurrunt, & ſaepe Lacus non eſt aliud quam fovea. Atque ea eſt propria ſignificatio: ceterum etiam λίμνη Latinis Lacus dicitur ad minorum conceptaculorum ſimilitudinem. Nunc de etymologia laborandum, in quo Voſſius fruſtra ſe torquet. Nec vero a Gr. λάκκος fit Latinum Lacus, ſed contra Graeci per Aeolas hanc vocem ab Italia acceperunt. Quid ita? quia in Latio haec vox plurima derivatorum propagine ſuboleſcit (uti ſunt *lacuna*, *lacunar*, *laquear*, *laqueus* &c. in quibus ultimis Q reſpondet Hebraeo *Quof*, uti mox dicetur) quam contra apud Graecos pauca inde deducantur vocabula, nec multum uſitata. Latini autem hanc vocem ab Hebraeo habent, nim. a verbo לקח *laquah* h. e. *accipere*: a quo (ſicuti δεξαμενή a δέχομαι *accipio*, & *conceptaculum* a *concipio*, *receptaculum* a *recipio*) fit Lacus i. e. *conceptaculum*. Sane vero vox Lacus eſt ipſiſſimum Syrum לקוקא *lakbo*, quod Abacuk III. 4. Syrus pro *foſſa* poſuit. Hinc vides Latinos propius a fonte abeſſe (ut qui cum ſimplici littera ſcribant, & in Laquear & Laqueus eum Q ex Hebr. *Quof*) quam Graecos, qui Kappa duplicant. Et quidem quod Laquear a Lacus fiat, oſtendit cognata vox Lacunar & quod Lucilius apud Servium ad I. Aen. 730. Lacus pro laqueari poſuit: *Reſultant aedeſque lacuſque*. Eſt autem *lacunar* & *laquear* interſtitium inter binas trabes, ubi quaſi fovea intercipitur ad excipiendas animalium ſculpturas. Indidem Laqueus certo fit, quia olim non aliter laquei parabantur tum feris tum hominibus, quam ſimul cum fovea, in cujus ore pedicae ſtruebantur: id quod ex pluribus Pſalmorum locis facile eſt oſtendere, & ex Suida in Ποδάγρα, ubi ex antiquo auctore haec recitat: τάφρους ὤρυξε, καὶ ποδάγρας ὑφῆκεν ὡς θηρίοις τοῖς πολεμίοις. *Foſſas effodit, prae quibus pedicas hoſtibus, tamquam feris, clam tetendit.* Quamquam ceteroqui poteſt & Laqueus recto itinere a ſupraſcripto verbo לקח *laquah* (i. e *excipere*) fieri, ſine ulla Lacus h. e. *foveae* neceſſitate, tamquam ſi *excipulum* aut *decipulum* dixeris. A Laqueus demum aut a Lacus, aut ἀμέσως a לקח *laquah*, fit Lacio, quod eſt aliquem per fallacias ſive in *laqueum*, ſive in *lacum* i. e. foſſam inducere aut qualibet decipere, unde compoſita Illicio, Pellicio &c. A Lacio ad ultimum fit Lacesso. Mazochius.

Ladanum, λήδανον, *pingue* illud *roſcidum*, quod colligebatur ea herba, cui nomen *lada*, vel *ladon*, vel *ledon*, λῆδον· unde & *ladano* nomen. Herodotus, lib. III. Τὸ δὲ λήδανον, τὸ Ἀράβιοι καλέουσι λάδανον. Aëtius: Κισθὸς ἡ λήδον, ἐξ οὗ τὸ λάδανον. Plinius, lib. XXII. cap. XXVI. *Lada* (in MSStis *Ledon*) *appellatur herba, ex qua fit ladanum, in Cypro barbis caprarum inhæreſcens*. Heſychius: Λήδανον τὸ μὲν ἀπὸ τῶν πωγώνων τῶν αἰγῶν, καὶ τράγων· τὸ δὲ ἀπὸ τῆς βοτάνης λήδου. *Lada* igitur herba: *ladanum* pingue roſcidum herbæ inſidens. Plinius, lib. XII. cap. XVII. ait colligi ea *hedera*, quæ Græce κισσός. Sed *lada* non eſt κισσοῦ genus, verum κίστι. Nempe vel vitioſo codice uſus Plinius, vel duo tam vicina nomina confudit.

Læro Perotto placet eſſe ex λοιδορῶ, hoc eſt, *convicior*. Sed ſi hæc propria *lædendi* ſignificatio, poſſis etiam deducere a λάζω, quod non ſolum notat λαμβάνω, *prehendo*, ſed etiam ὑβρίζω, *contumelia afficio*: teſte Heſychio. Z crebro abit in *D*: ut a βάζω *vado*, ab ὄζω *odor*. Verum non dubito, quin *lædere* de *corporibus* propriæ magis, quam *verborum injuria* dicatur. Quid, ſi igitur dicamus, *lædo* eſſe a λαῖς λαΐδος, *præda*, unde ληΐδιος, *captivus*; ληΐζω, *deprædor*, *prædando infeſto*. Vel a λαιὸς, *lævum*, *noxium*; ut *do* ſit vocis productio? Sed nihil horum placet præ iſto, quod & Caninio, & Nunneſio placuit. Ut nempe κατὰ μετάθεσιν fit a δηλέω δηλῶ, quod *lædo* notet. Cujus immutationis ſimilia multa adduximus in *Fulgeo*.

Læna, Nonio teſte, *veſtimentum militare, quod ſupra omnia veſtimenta ſumitur*. Servius, in quarto Æneid. proprie eſſe ait, *togam duplicem*, *veſtem auguralem*. Sane *ſacerdotalem* fuiſſe veſtem indicat, quod Popilius *Lænatis* accepit cognomen ex eo, quia cum *læna* in publicum prodiſſet, ut ſeditionem ſedaret, quam, dum ſacrificium facit, obortam intelligebat. Vocem *læna* origine Latinam putat Varro. Sic enim ille, lib. IV. de L. L. *Læna, quod de lana multa; duarum enim togarum inſtar, ut antiquiſſimum mulierum ricinium, ſic hoc duplex virorum*. Alii Hethruſcum eſſe volunt. Plures Græcum. Feſtus: *Læna veſtimenti genus habitus duplicis; quidam appellatam exiſtimant Tuſce, quidam Græce, quam* χλαῖναν *dicunt*. Nec deſunt, quibus Gallicum videatur. Sic enim de Gallis Strabo, lib. IV. Ἀφ' ἧς τοὺς δασεῖς σάγους ἐξυφαίνουσιν, οὓς λαίνας καλοῦσιν· *ex ea denſa ſaga texunt, quæ lænas vocant*. P. Merula in Coſmogr. part. II. lib. III. cap. XV. legit χλαίνας, ac reſpicere Strabonem putat, vocem *kleen*, quomodo Galli Belgæ ſive Germani inferiores *velem* appellant. Si hoc placet, dicendum aliud Græcis, aliud Gallis fuiſſe χλαῖνα. Latinorum *læna* a Græco illo, non Gallico, venit. Diciturque χλαῖνα, quaſi χλιαίνα, a χλιαίνω, id eſt, *calefacio*: quam etymologiam legere eſt apud Euſtathium ad Iliad. *κ*, pag. CIↃLVI. edit. Rom. Latini *χ* abjecere, quomodo pro χλιαρὸς dicitur λιαρὸς, pro χλιαίνομαι λιαίνομαι. Vide *Humi*.

†Laena (ait Feſtus in ea voce) *veſtimenti genus habitus duplicis* (i. e. craſſi; nam Varro ait: *Laena, quod de lana MVLTA; duarum enim togarum inſtar*) *quidam appellatam exiſtimant Tuſce, quidam Graece, quam* χλαῖναν *dicunt*. At origo veſtis ſimul & vocabuli eſt Orientalis, unde eodem tempore utrique acceperunt, ſed paullo in uſurpanda voce diverſi, quia Tuſci una littera minus eam vocem uſurparunt, Graeci plus una littera: utri rectius, haud facile dixerim. Nam Gen. XXV. pro אדרת שער, *adderet ſear* i. e. *laena villoſa*, in Onkelo, & Targ. Hieroſ. legitur כלן שער, *eelan ſear*. Buxtorfius in Lex. Chald. hanc Targumicam vocem putat ex Graeco χλαῖνα detortam. Equidem non video, quin potius χλαῖνα ex כלן *eelan* ſive *clan* Chaldaico dicta fuerit: nam veſtis erat heroicorum temporum, certe ex Oriente petita una cum veſtis nomine. Id ſi eſt, Tuſci, qui eodem tempore & veſtem & vocabulum ex Oriente acceperunt, primoris litterae diſpendium fecerunt; cum Graecis contra integrum id nomen manſerit. Quod ſi vera eſt Buxtorfii opinio putantis, eam vocem in Targum eſſe peregrinam, & ex Graeco ſumptam; tum alia ineunda

ratio

Digitized by Google

ratio erit. Scimus χλαίνας (quae teſte Plutarcho Latinorum *Lænis* examuſſim reſpondent) potiſſimum in lectis pro ſtragulis uſurpatas: id quod ſexcenta Homeri loca docent, ut & χλαῖνος craſſitudo. Itaque erit LAENA a verbo Hebr. לון *lun*, *pernoctare*, & proxime a לן *len* i. e. *pernox*, *pernoctans* (quod Neh. XIII. 21. uſurpatur) quia *laena* nobiſcum in lecto *pernoctat*. Ea ſi verior etymologia eſt; tum vero rectius apud Tuſcos, quam apud Graecos, ea vox ſine C uſurpabatur. Poteſt & illud dici, hujus vocabuli diverſam Graecam ac Tuſcis fuiſſe originem; cum illi a כלן *clen*, hi a לן *len*, ſuam vocem deflexerint. Ceterum quin LAENA Tuſcum ſit, negari nequit; quia praeter Feſtum, etiam Servio ad Aen. IV. 262. *amictus auguralis* fuiſſe *laena* dicitur. MAZOCHIVS.

LÆTVS non a *letho* κατ' ἀντίφρασιν· non a *latus*; quia *in lætitia cor dilatatur*: quæ Grammaticorum commenta ſunt: ſed neque ab ἀτάλλω, *delicate nutrio*: unde κατὰ μετάθεσιν venire Nunneſius putabat: ſed vel a λάω, *volo*; unde λαύω, *fruor*: vel a λαῖτος, quod *incolumem* notat, ac μεταληπτικῶς *hilarem*. Heſychius: Λαῖτος, ἀκέρατος. Λαῖτος forte ab עלס, *lætari*, *exultare*. A *lætatum* eſt *lætamen*; ut a *gravatum*, *gravamen*. *Lætamen* enim (quemadmodum & Iſidorus tradit, lib. XVII. cap. II.) dicitur *fimus*, quod *faciat lætas ſegetes*, ut loquitur Maro, hoc eſt, *pingues* ac *fertiles*, votiſque agricolæ reſpondentes, unde in agricola *lætitia* oritur.

LÆVIA, vel potius *levir*, ἀνδράδελφος, ut *glos*, ἀνδρὸς ἀδελφή. Nonius: *Lævir dicitur frater mariti, quaſi lævus vir*. Sed aliter Feſtus, cui *levir* eſt *uxoris meæ frater*: Nec dicitur quaſi *levus vir*: ſed ita dicimus pro *laver*. Nam eſt a δαὴρ· ſed δ in *L* mutatur, ut factum in *Ulyſſes* ab Ὀδυσσεὺς· *meditari* a μελετᾶν· *Pollux*, a πολυδεύκης quaſi *Poldux*. *V* autem more Æolum interjectum, quomodo ab ὄϊς eſt *ovis*; ab ὠὸν, *ovum*, &c.

LÆVVS, *ſiniſter*, a λαιὸς, quod idem ſignat. *V* inſertum ut a σκαιὸς *ſcævus*. A *lævus* eſt nomen proprium *Lævinus*; ut a *ſcævus*, *Scævola*, qui *læva* ſive *ſcæva* utitur manu.

†LAEVVS eſt a לב *leb* i. e. *cor*. Nam laeva pars eſt cordis regio. Falluntur autem qui τὸ LAEVVS a λαιὸς adſciſcunt: nam utrumque ex Hebraeo eſt, a quo tamen Latinum propius abeſt. Vnde dicendum eſt, hoc vocabulum ab Aeolibus Tyrrhenis ex Italia in Graeciam invectum, ablato V conſono. MAZOCHIVS.

LAGANON, λάγανον, a λαγαρὸς deducit Suidas: quod valet *laxus*: unde Grammaticis *lagari verſus*, quibus aliquid in medio deeſt: ut ἀκέφαλοι, quibus in principio, μείουροι, quibus in fine. Quid λάγανον ſit optime docet Heſychius, qui ſcribit, fuiſſe genus placentæ ex ſimila & oleo. Sed loco olei nos butyro utimur. De eodem ſic Iſidorus, lib. XX cap. II. *Laganum eſt latus & tenuis panis, qui primum in aqua, poſtea in oleo frigitur*. Quamquam verba hæc a MSStis meis abſunt: ac in aliorum quoque MSStis deeſſe intelligo. Uſus ea voce creditur Horatius, lib. I. ſat. VI.

Ad porri & ciceris refero laganique catinum.

Ita legit Acron; ſed meliores codd. habent *lachani*, quod rectum eſſe liquet, tum quod *lagana* non ſint cibus facilis & ineptus, de cujuſmodi agit Horatius: tum quod non *laganum*, ſed *lachanon*, hoc eſt, *olus*, optime conjungatur cum cicere & porro, quæ itidem terreſtris ſunt cibus. A λάγανον & ἄρτος quod *panem* notat, eſt ἀρτολάγανον. Athenæus, lib. III. Εἰς δὲ τὸ καλούμενον ἀρτολάγανον ἐμβάλλεται οἰνάριον ὀλίγον καὶ πέπερι, γάλα τε καὶ ἔλαιον ὀλίγον ἢ στέαρ. In maſculino utitur Plinius, lib. XVIII. cap. II. *Panis ipſius varia genera perſequi ſupervacuum videtur: alias ab obſoniis appellari, ut oſtrearii; alias a delitiis, ut artolagani*, &c. Cicero libro II. epiſtola XX. *Dediſcendæ tibi ſunt ſportellæ: & artolagani tui*.

LAGANA quamquam uſitate dicatur, in veteri tamen inſcriptione *laguna* legas: in Gloſſis etiam Cyrilli eſt: λάγυνος, *lacuna*, ubi *laguna* legendum. Factum hoc Græcorum more, qui λάγυνος dicunt, ut cum ex allato Gloſſarii loco, tum ex Suida, conſtat. Indeque λαγυνοφορία· de qua Athenæus, initio lib. VII. Etſi autem plurimum per *Y* in vett. libris ſcribatur, interdum tamen & per η legas λάγηνος, ut in Latinis *lagena*. Quamquam vero λάγυνος, ſeu λάγυνος, & *lagena*, pro *poculi genere* accipi ſoleant, tamen cum hæc poſterior ſignificatio eſſe poſſit, & Athenæus lib. XI. diſertim ſcribat, quoſdam velle λάγυνον Græcis eſſe *menſuræ genus*, veluti χοῦ, & κοτύλην, plane veriſimile eſt, λάγυνον venire a לוג, quod & ipſum eſt *menſuræ genus*. *Sextarium* transfert Hieronymus, Levit. XIV. verſ. XII.

LAGEOS, *uvæ ſpecies*, memorata Maroni, & ex eo Plinio, lib. XIV. cap. III. Eſt autem plane Græcum λάγειος, *leporinus*, ut *uva lageos* Latine ſit *leporaria*, teſte Servio. Venit ab Ionico λαγὸς quod Attice λαγὼς, *lepus*. A quo & λαγωὸς, qui aliter λαγὼς ἢ λαγωὸς θαλάσσιος, *lepus marinus*. Græcum retinet Horatius, lib. II. Serm. ſat. II.

Nec Scarus aut poterit peregrina juvare lagois.

Hinc quoque *lagopus*, λαγώπους, avis in Alpibus notior, habens pedes villo *leporino*, teſte Plinio, lib. X. cap. XLVIII. Indeque nomen, quaſi dicas, *leporipes*.

LALISIO eſt *onager lactens*. Plinius, lib. VIII. cap. XL. *Onagri in Phrygia & Lycaonia præcipui. Pullis eorum, ceu præſtantibus ſapore, Africa gloriatur, quos Laliſiones appellant*. Etiam apud Martialem, lib. XIII. lemma eſt *Laliſio*. Diſtichon vero tale:

Dum tener eſt onager, ſolaque laliſio matre
Paſcitur, hoc infans, ſed breve tempus habet.

Ubi eum *laliſionem*, hoc eſt *onagrum lactentem*, vocat *infantem*, videri poſſit etymon reſpexiſſe. Nam *infans* ad verbum Græce ſonat ἄλαλος. Unde ἀλαλάζω, *infans ſum*. Ab ἀλαλάζων autem *laliſio*: truncata voce, ut ab ἄρημα, *rura*; ab ἀμέλγω, *mulgeo*; ab ἀστὴρ, *ſtella*. Ait Martialis, *onagri pullum*, vel ut ipſe loquitur, *infantem*, breve *laliſionis* nomen habere. Ubi *breve* vocat, *quod non diu durat*. Nam ſolum ſic vocatur, dum ſola matre paſcitur, hoc eſt, lacte vivit materno. Primus *laliſionum* eſum Mæcenas inſtituit, ut auctor eſt Plinius.

LALLARE eſt a ſono factum. Dicitur de ea quæ *cantillando puerum demulcet, eique ſomnum conciliat*. Legas cum apud B. Hieronymum, tum Perſium, ſat. III.

. . . . Et iratus mammæ lallare recuſas.

Similiter *lallum* dicere ipſam nutricum vocem infantes ad lac ſugendum prolectantium. Auſonius, epiſt. III.

Nutricis inter lemmata,
Lallique ſomniferos modos.

Itidem a ſono factum videtur Græcum λαλῶ, *dico*, & Hebræum עלג *balbutire*.

LAMÆ, παλάδιες τόποι, ut interpretantur Gloſſæ Philoxeni. Similiterque Feſtus: *Lacuna, inquit, aquæ collectio, quam alii lamam, alii luſtrum dicunt*. De eadem voce ſic vetus interpres, ad illud Horat. Epiſt. XIII. lib. I.

Viribus uteris per clivos, flumina, lamas:

Lamas inquit, *lacunas majores continentes aquam, pluviam, ſeu cæleſtem*, ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ, *quæ ingluvies eſt, & vorago viarum, ſeu foſſa fluviorum. Hinc quoque dictæ ſunt lamiæ, puerorum voratrices*. Ennius: *Silvarum ſaltus, latebras, lamaſque lutoſas*. Sed de etymo diſſentiunt alii. Nam quis Græcis λάμα eſt *oculorum pituita*, immunduſque humor palpebras velut glutinans, (qua de re in *Gramia* dictum,) plane iis veriſimile ſit, apud Tarentinos aut Siculos vocem eam latius patuiſſe, deque immundis ac lutoſis aquæ collectionibus fuiſſe uſurpatum. Nec repugno. In vett. Gloſſis lego, *lamas* a *lamiis* dici: contra quam ſcripſerat vetus Horatii interpres. Neutrum placet. De *Lamiis* poſtea dicemus. [a λείβω eſt λειμὼν, & λάβω,

Digitized by Google

βα, & λάμα.]

LAMBO a λάπτω, quod eſt *lambo*, ſeu *lambendo bibo*. Heſychius: Λάπτοντες, πίνοντες τῇ γλώσσῃ. Λάπτω autem a *ſono lambentium* factum videtur.

LAMENTUM, & *lamentari*, Perotto videntur eſſe a *lameo*, hoc eſt, *ſcindo*, *lanio*. Sed *lameo* eſt vox nihili, Latioque ignota. Quare rectius alii a Dorico λαμῶ, pro λημῶ, quod eſt *lippire*. Sane *lamenta lippitudinem* pariunt. Vel ab ἐκλημίζω, quod eſt *lamentor*, θρηνῶ, ut ex Heſychio & Suida conſtat. Prima litera auſertur, quod inſolens non eſt. [a λάμα, vel λάω, quod Heſych. interpretatur τάγηνα, a λαίω.]

LAMIÆ, ut Iſidorus ait, lib. VIII. cap. ult. ita dicuntur a *laniando* quia *infantes corripere* ac *laniare* ſoleant. Sed Græcis ſimiliter λαμίαι dicuntur, ut e Latio vocis origo arceſſi non poſſit. Λαμίαι autem vocatæ a *Lamia Libyſſa*, regina, forma præſtabili, ſed moribus efferis, quæ demortuis liberis ſuis mœrore invidiaque aliarum liberos capi atque interimi juſſit. Ut eſt apud Diodorum Sic. lib. XX. Aliter aliquanto Apollonius, Duris Samius, alii, quæ commemorare omnia longum foret. Sunt quibus placeat nomen id eſſe a piſce, qui Nicandro σκύλλα, Oppiano λάμνα, aliis λαμία vel καρχαρίας diceretur. Nempe propter oris rictum, quo piſcem hunc, dum liberos alienos devorant, referrent. Vetus Horatii interpres, ad epiſt. XIII. lib. I. deducit ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ, hoc eſt *ingluvie*, ut quæ infantes vorarent. Alii a λάμη, hoc eſt *oculorum pituita*: [λάμη vel λήμη a λείβω, ſed *lamia* eſt a rictu, λαιμία.] Potius accedo Horatii interpreti. Nam erant *Lamiæ* ſpectra in formoſarum mulierum figuram conformata, quæ adoleſcentes formoſos voluptatibus deliniebant, dum eos devorarent. Quare ab *ingluviis* illis nomen impoſitum eſſe, haud adeo ab vero abludit. Non item ab λάμη, quia, quæ formoſæ mulieris imaginem haberent, *lippientibus & gramoſis oculis* nequaquam fuerunt. Quod autem *ſagæ* quoque nomine *Lamiarum* cœperint vocari, id inde factum ſuſpicor; quod *ſagæ* in aliena ſpecie apparere, imaginariis ædificiis, ſupellectile, cibis, miſere ſucum aliis facere, ſæpe eoſdem maximo mactare damno, veterum *Lamiarum* inſtar, crederentur. Eraſtus, libro de *Lamiis*, cenſet ſic vocatas, quia *cum ſpectris*, *qualia Lamiæ veterum* erant, *converſentur*. Bœmanno viſum inde originem deducere, quod *oculi ſagarum lamiis infeſtentur*. Nos conjecturæ noſtræ nondum pœnitet. Occurrit *lamia* vox etiam apud veterem interpretem Iſai. XXXIV. XV. *Ibi cubavit lamia*. Hic in Hebræo לילית *lilith*. Ac cenſent Judæi intelligi *dæmonem feminei ſexus*, *infantes occidentem*. Ac propterea in puerperæ cubili ad quatuor ejus latera adſcribere ſolent אדם חוה חוץ לילית, *Adam Eva*, *foras Lilith*.

LAMINA in Gloſſ. λεπὶς, in Onomaſtico ἐλασμὸς exponitur. Eſtque non quidem a *lamis*, hoc eſt *rupium fracturis*: ut nugatur Perottus; ſed a *latus*, quaſi *latamina*: vel a להם *ictibus percuſſit*, *in laminam contudit*: vel potius ab ἐλαύνω, ſeu ἐλαμένω, quod ab ἐλαύνω, ſive ἐλάω, *ductile opus facio*; quomodo uſus Homerus. Ac apud Plutarchum quoque in Camillo legas, λεπτῶς ἐληλαμένον σίδηρον, hoc eſt, *ferrum in laminas deductum*. Indeque χρυσήλατος, *ex auro ductus*; & σφυρήλατος, *ductus ex lamina*. Κατὰ συγκοπὴν factum *lamna*. *Lamna* autem, non *lamma* in vett. libb. ſemper ſcribi, auctor eſt Lud. Carrio, Caſtigat. ad lib. I. Valerii Flacci. Quare non audiendus Giffanius, qui *lamma* & *lammina* probat, atque id ſe in Horatii & Prudentii codd. MSS. conſtanter inveniſſe ſcribit, indice Lucretiano in VAMANS. Sane ſcripturæ huic etymon quoque repugnat, uti vidimus. Ut vero *lamina* etiam pro *ima auricula* ponatur dicimus in *Ligula*.

LAMPAS, λαμπὰς, a λάμπω *luceo*. Λάμπω a לפד hoc eſt, *lampas*, *fax*, inſerto *M*, ut a תפים, τύμπανον. Pro *lampas*, & *lampada* legas apud Plautum. Similiaque *hebdomas hebdamada*; *Narbon*, *Narbona*, & alia.

LANAM a *laniando* deducit Iſidorus, lib. XIX. capite XXVII. quia; ut ait, *ante inventam tonſuram lana ſolent velli*; unde & *vellus* dicta. Sed immane quantum intereſt inter *laniare*, & *vellere*. Quare mirifica eſt Fungeri incuria, qui adducta hac ἐτυμολογίᾳ, quaſi jam omnia expleverit, ultra quod ad rem faciat, adjicit nihil. At vel Varronis vel veritatis cauſſa addidiſſet ἐτυμολογίαν, quæ eſt quarto Varronis lib. de L. L. *Lana*, inquit, *Græcum*, *ut Polybius & Callimachus ſcribunt*. Optime etiam Varro, quia eſt a λᾶνος, quod Doricum pro λῆνος. Id ab Heſychio quoque & Scholiaſte Apollonii exponitur ἔριον. A λᾶνος Græcis λανισταὶ dicti, qui *lanam carminant*; de quo in *Laniſta*. Λῆνος vocem uſurpant Æſchylus Eumenidibus, & ἔστι ἐπὶ Θήβαις· & Apollonius IV. Argonaut. Niſi autem hoc etymo nihil eſſet manifeſtius, poterat quoque videri *lana* eſſe a λάχνη, extrito χ. Nam λάχνη, *lana*, *lanugo*, ἁπαλὸν τρίχωμα, ut interpretatur Heſychius. A *lana*, *lanerum*; ut a *quercus quercerus*. Feſtus: *Lanerum veſtimenti genus ex lana ſuccida confectum*. Sive, ut in MSto eſt, *contextum*. In quo & pro *lanerum* eſt *laverum*, ſed corrupte. Etiam a *lanæ* ſimilitudine *lanugo* dicta in avibus, adoleſcentum malis, item in fructibus & herbis.

LANCEA Feſtus origine Græcum eſſe putabat. Nam deducit a λόγχη. Sane *lancea* Græcis λόγχη, ut explicant Gloſſæ Philoxeni. Iſidorus lib. XVIII. capite VII. arceſſit a Latinis. *Lancea*, inquit, *eſt haſta habens in medio amentum*. *Dicta autem lancea*, *quod æqua lance*, *id eſt*, *æquali amento libretur*. Sed omnino eſt ab Hiſpanis, aut Gallis. Utrique enim uſi videntur, quando Hiſpanicum vult Varro apud Agellium: Gallicum autem Diodorus Siculus. Hiſpani hodieque dicunt *lança*, Celtæ ſive Franci *lance*, Belgæ ſeu Germani inferiores *lancie*. Sed & Britannis, quorum ſermo idem olim ac Celtarum, *launce* nominatur. Ab his igitur habent Romani, ut a Romanis Itali, qui hodieque *lancia* appellant. A *lancea* eſt *lanceare*. Utitur Tertullianus, libro adverſus Judæos, cap. IX. *Infantes in prælium erumpunt*, *credo ad ſolem uncti prius*; *deinde pannis armati*, *& butyro ſtipendiati*, *qui ante norint lanceare*, *quam lancinare*. Quæ totidem verbis reperias lib. III. adverſus Marcionem. cap. XIII. Eſt vero elegans παρονομασία in *lanceare*, & *lancinare*. *Lanceare* eſt *lanceam mittere*. *Lancinare* vero Pamelius interpretatur *manum lancibus admovere*; idque tum propter illud *butyro ſtipendiati*; tum vero quod ſequitur, *ante militare*, *quam vivere*. Aliis *lancinare* eſt, *diſtribuere*, *dividere*. Idque a *lance* non *eſcaria*, ſed *ea*, *qua diſtributio fit*. Sed *lancino* cenſeo eſſe a λακίζω, quod eſt *lacero*, *ſcindo*. Ut ejuſdem originis ſint *lacero* & *lancino*: quemadmodum in *lacero* diximus. Sane & *lancinare* Latinis *lacerare*, *diſſipare*, unde in Philox. Gloſſ. *Lancinat*, κατακνίζει. Catullus epigram. XXX.

Paterna prima lancinata ſunt bona.

Quod Plauto eſt *lacerare bona*. Sic enim ille, Mercat. act. I. ſc. I.

Lacerari valide ſuam rem, *illius augerier*.

Apud Salluſtium quoque in Catilinaria, ubi in vulgatis, *bona patria laceraverat* (quod & MSSti mei approbant) in aliis MSStis eſt *lancinaverat*. Seneca epiſt. XXXII. *Diducimus vitam in particulas ac particulas*, *ac lacinamus*. Apud Arnobium quoque, lib I. habes: *membratim conjugem lancinatum*: pro quo ipſe eodem libro ait, *membratim diſſipatum*; & lib. V. *membratim ſectum*. Utitur & ſemel iterumque lib. II. Confirmat quoque hanc ſententiam, quod in vett. libris crebro pro *lancinare* legas *lacinare*. Nempe quia a λακὶς eſt & *lacero* & *lacino*. *N* alii adjecere, ut pro *pago*, quod a πήγω, *pango*; pro *frago*, *frango*, & multis aliis.

LANGUEO, juxta Nunneſium in Grammatiſtice eſt a χαλάω, *laxo*, *remitto*. Malim a λαγγεύω, quod eſt *pigrari*, *otiari*, *tricari*, ut *languentes* ſolent:

Digitized by Google

lent. Heſychius: Λαγγάζει, ὀκνεῖ, οἱ δὲ λαγγεύει.

Laniſta in Iſidori Gloſſis exponitur *lanarius*. Niſi quod ibi pro *laniſta* corrupte eſt *laniſtra*. Hæc ſi vera notio, a Dorico λανὸς pro ληνὸς, ſit λανίζω, unde verbale λανιστὴς, a quo *laniſta*, hoc eſt, *lanæ carminator*, κτενιστής. Sed Latinis *laniſta* aliud erat. Nempe *qui ludo præerat gladiatorio*: unde in Gloſſis Philoxeni legas: *Laniſta*, λουδοτρόφος, μονομαχοτρόφος, ἐπιστάτης μονομάχων. A *laniandis corporibus* deducit Donatus, Eunuch. II. II. Sed malo credere Iſidoro lib. x. ubi Tuſcam eſſe vocem dicit. Atque eo lubentius ei credo, quod *gladiatores* ab Etruſcis, ut etiam auctor Nicolaus Damaſcenus. Ejus hæc de re verba. Οἱ Ῥωμαῖοι παρὰ Θυῤῥηνῶν παρέλαβον τὸ ἔθος. *Romani a Tyrrhenis accepere hunc morem*. [Puto eſſe ab ἀναλίζειν, idem quod ἀναλίσκειν, ſeu ἀναλοῦν. unde ἀναλωτὴς idem quod ἀναλωτὴς, *qui impenſas facit ad ludos*.]

†Laniſta vocem eſſe Tuſcam, ex ſolo Iſidoro diſcimus; qui ſic habet: *LANISTA gladiator ideſt carnifex Tuſca lingua appellatus, a laniando ſcilicet corpora*. Atqui nec Laniſta *gladiator* eſt, ſed *qui ludo præerat gladiatorio*; unde in Philoxeni Gloſſis *Laniſta* eſt Λουδοτρόφος, μονομαχοτρόφος, Ἐπιστάτης μονομάχων: nec a *laniandis corporibus* (quod a Donato hauſit Iſidorus) dicitur; ſed ſi Tuſca vox eſt (quod lubens Iſidoro aſſentior, quia Nic. Damaſceno teſte, οἱ Ῥωμαῖοι παρὰ Θυῤῥηνῶν παρέλαβον τὸ ἔθος, *Romani a Tuſcis* gladiatorum *inſtitutum acceperant*) ſi, inquam Tuſca vox eſt, ea certe ab Oriente eſt. Nec dubito, quin ſit ab Hebr. נסה *niſſa* aut Chaldaico *naſſa*, quod eſt *tentare*, *experiri*, *probare*, quia laniſtae plures inter ſe committebant gladiatores ſuae diſciplinae creditos, ut rudibus utentes, umbratili pugna baturent, antequam ad juſtum certamen producerentur. Ea porro *tentatio* ſive *praeexercitatio* Chaldaeis נסא *niſta* appellatur. Is vero, qui huic rei praeerat, praeeſſe dicebatur לנסא *leniſta* i. e. *exercitationi gladiatoriae*. Ex qua locutione apud Tuſcos uſitatâ, Latini ei rei praefectos appellarunt *laniſtas*. Ab eadem radice oritur & vox Munus (quando hoc *pugnam gladiatorum* ſignificat) dumtaxat voci נסא *niſta* praepoſito M, quod vocant *Heemanticum*; quod M hujus radicis vocabulis haud raro praeponunt Syri. Mazochius.

Lanius, ſeu *lanio*, in vett. Gloſſ. exponitur κρεοπώλης· in Onomaſtico κρεουργός. Uti *lanionius*, κρεουργικός. A *laniandis pecudibus* nomen impoſitum.

Lanx, *patina* eſt ita a *latitudine* dicta. Etſi proprie ſit *vas eſcarium*: poſtea tamen ob ſimilitudinem tranſlatum ad ea, quibus res ponderantur. Atque inde *bilancis* appellatio, quæ Gallis & Belgis ex eo *balance*. *Langula* ὑποκοριστικῶς quaſi *lancula*. Varro, lib. IV. de L. L. *Magidem aut langulam, alteram ab magnitudine, alteram ab latitudine finxerunt*. Gloſſæ: *Lancla*, λεκάνη. Hujus quoque originis *lancino*, de quo in *lancea* dictum.

Lapathum, λάπαθος, ſeu λάπαθον, παρὰ τὸ λάπτειν, ἢ λαπάζειν, ὃ δηλοῖ κενοῦν· teſte Euſtathio. Quippe μαλάσσει τὴν κοιλίαν ἑψηθὲν, *coctum emollit alvum*: ut ait Dioſcorides, lib. I. cap. VIII.

Lapis quaſi *ladipes* dici putarunt ſuperioris ſeculi Grammatici. Ridet eos in dialogis Pontanus, ſed nec ipſe tamen veram nominis rationem perſpexit. Verba ejus ſunt: Th. *Quamobrem, qui tibi tantum tribuas, Menicelle, dicas velim, cur lapidem hunc, petram vero hanc dicimus?* Men. *Videlicet, quod lapis agendi habeat, lædit enim pedem. At petra, quod pede teratur, ad patiendi genus tranſit*. Marcvrivs. *Nihil eſt Grammatico inſulſius. Vide quam te decipiant. Cum petra Græca ſit dictio, lapis vero fuerit a labando dictus, tertia immutata litera, cum labent ex eo ambulantium veſtigia*. Sed profecto utrumque Græcum eſt, venitque *lapis* a λᾶας, unde λατομία, pro quo Latini dicunt *lautumia*, ut a *Laomedon*, *Laumedon*. [λᾶας, λᾶιγξ.] Vide de ea voce Aſconium in Verr. III. Cujacium, lib. VI. cap. VII. obſerv. Scaligerum ad Feſtum, Gruterum ad Senecæ lib. IX. controverſ. Goldaſtum ad Iſidorum de Præ-latis. Dicitur pro eo & *lapicidina* a *lapis*, & *cædo*. Corrupte pro hoc dicunt multi *lapidicina*. Nam ut a *fodio* eſt *fodina*, ita a *lapis*, & *cædo*, eſt *lapicædina*, &, *a* in *i* converſo, *lapicidina*. Feſtus: *Lapicidinæ, ubi exciduntur lapides. Exciduntur* eſt in MSto, non *exſcinduntur*. Similiter Auctor Hermeneumatum: *Latomus lapiducæſor: lapicidina, locus ubi exciduntur lapides*. Quare fallitur Heraldus, cum *lapidicina* dicendum pertendit, quanquam non modo in MSS. compluribus ita ſcribatur, ſed etiam in veteri Gloſſario legatur, *lapidicina*, λατομία. Sane errorem eum ſatis refellit ipſa *lapicida* vox, cui ſimiles *paricida*, *homicida*. A *lapis* eſt *lapio*, quaſi dicas *lapideſco*, hoc eſt, *lapidis inſtar durum fio*. Itaque cor hominis proprie *lapit* mœrore: unde Feſtus: *Lapit, dolore afficit*. Paccuvius: *Lapit cor curâ, ærumna corpus conficit*. Nonius: *Lapit ſignificat obdureſacit, & lapidem facit*. Sunt qui malint *lipis*, quaſi λείπει, vel λυπεῖ. Sed vera origo eſt, quam attulimus. Sane Græci ſimiliter πώρωσιν vocant, *quando cor mœrore quaſi occalleſcit, & lapidem quaſi duritiem accipit*, a verbo πωρόω, *tophi ſeu lapidis inſtar durum reddo*. Quod a πῶρος, *callus*, *tophus*; prout & Gaza interpretatur in Hiſt. animalium. *Lapides pretioſi* ſpeciatim vocantur *lapilli*: qui parvi & rari: his enim duobus a *lapidibus* aliis ſeparantur. Servius Juriſconſultus *lapidem* & *gemmam* eo diſtinguebat, quod *gemma* ſit pellucida, ut amethyſtus, ſmaragdus; *lapis* non item, ut Opſidianus & Vejentanus. Quod non obſervatur.

Lappa, *triboli genus*, de quo ſic Iſidorus, lib. XVII. cap. IX. *Lappa dicta, quod habeat caulem ingentem per terram diſpoſitam. Hæc herba a Græcis* φιλάνθρωπος *vocatur, quod veſtibus hominum inhæreat ob aſperitatem ſui. Naſcitur juxta muros*. Ex quibus difficile eſt videre, quod etymon reſpiciat Iſidorus. Poſſis autem deducere a λαβεῖν, hoc eſt, *prehendere*, quod veſtes *prehendat*. A *lappa* eſt *lappago*, quia herba hæc *lappæ ſimilis*: ut alia herba *cunilago*, quia *ſimilis cunilæ*.

Lapsana, *ſylveſtris braſſica genus*, de quo Plinius, lib. XIX. cap. VIII. item lib. XX. cap. VIII. ubi ait alvum leniter mollire. Ut videatur eſſe a λάπτω, quod Euſtathius exponit κενοῦν, unde & λάπαθον eidem dici videtur.

Laqvear, ſive *laquearium*, ejuſdem ut ſignificationis, ſic etiam originis eſt ac *lacunar*. Quare vide quæ de eo in *lacunar* diximus.

Laqveus Nunneſio placet eſſe a λύγος, id eſt, *vitex*, *ſalix*. Ut mutetur υ in α, quomodo a μυδάω eſt *madeo*; κύων κυνὸς, *canis*, &c. Malim a *lax*, quod *fraudem* notat, Feſto teſte; unde & *lacio*, id eſt, *in fraudem induco*, ut idem exponit. Vel ab Hebræo לקח, hoc eſt, *capere*. [omnino ex κλοιός.]

Lar quidem pro *ædibus* ponitur: ſed κατὰ μετωνυμίαν. Nam proprie *Lar*, κατοικίδιος θεὸς, ut Priſcianus ait, lib. V. Plauto eſt *Lar familiaris*. Nomen *Laris* quidam deduxere a λαῦρα, id eſt, *vicus*. Arnobius, lib. III. *Lares arbitratur vulgus vicorum atque itinerum Deos eſſe, ex eo quod Græci vicos cognominant lauras*. Qui locus confirmat ea, quæ de λαῦρα & λάβρα diſputat Caſaubonus, lib. XII. Animadverſ. in Athæn. cap. X. Interim falſa originatio, quam ex Arnobio attulimus. Nam *lar* Hetruſca vox eſt, & *principem* ac προστάτην ſignificat, ut docuit Scaliger ad Propertium. Forte a שׂר, quod notat *principem eſſe*. [*Lars* Tolumnius, & *Lars* Porſenna; *lar*, *laris*, *lars*, *lartis*, *integrum*; unde *Lord*.] A *lare* vel *laribus* eſt *lararium*. Onomaſticon interpretatur ἐφέστιον, hoc eſt, *locus, ubi dii tutelares domus reponerentur*. Ab eadem origine *Lara*, ſeu *Larunda*, nomen habet. Erat ea *mater Larium*: unde idem Onomaſticon, *Larunda*, μήτηρ δαιμόνων. Vide omnino Lactantium, lib. I. de falſ. relig. cap. XX. A *lara* etiam *larva*, quomodo dicebantur *defunctorum genii mali ac noxii*: qui eo a *laribus familiaribus* differebant, quod hi certis ædibus curam gererent poſterorum: *larvæ* autem vagarentur ſedibus incertis, curæque ejuſmodi exſortes forent.

Quæ

Quæ pœna eos manſit, ob vitam male tranſactam. In Gloſſis vett. *larva* late nimis tranſfertur δαιμόνιον, εἴδωλον. In Onomaſtico exponitur μορμώ. Hinc *larvale ſimulacrum*, apud Ammianum, lib. XXXI. item *larvatus*. Nonius: *Romani*, inquit, *Ceritos, vel larvatos vocarunt, quod Cereris ira, aut larvarum, incurſatione animo vexarentur*. Ad originem alluſit Appuleius, in Apolog. *Hunc denique* (Mercuriolum, ſive Mercurioli ſimulacrum affabre factum) *qui larvam putat, ipſe eſt larvatus*. Ubi *larvam* vocat, non *Lemurem*, terriculamentum nocturnum, prout paullo ante uſus Nonius: ſed σκελετὸν, quomodo & alibi *formam larvalem* dixit, & Petronius *larvam argenteam*. Confirmant id vett. Gloſſæ, in quibus legitur: Σκελετὸς, *larva*, *ſceletus*. Si plenius lubet intelligere varias vocis *larva* ſignificationes; videre potes quæ de πολυστόμῳ hac voce ſcripſit Turnebus, in præfat. Plinii.

†Las, Lartis Tuſcum praenomen Porſenae, & Tolumnii fuit (de quo vide veterum loca apud Dempſterum tom. I. pag. 135.) quod unde deducatur, difficile dictu eſt. Chaldaicum לורטיא *lurteja* genus vaſis ſignificat. An erat *pelvis*, qua infantes nominali die loti, hinc illud praenomen conſequebantur? ſed argutari piget: & ceteroqui non levis eſt ſuſpicio, Chaldaicum illud vocabulum eſſe a Graeco λουτὴρ detortum. An vero tam hoc praenomen, quam dii Lares (quos non dubito ab Etruſcis eſſe) ſunt a Syriaco לרוס *larus* i. e. *nictans*; unde לרסותא *larſuto*, id eſt *nictatio*, *fatuitas*; & לרסיא *lerſejo*, *fatuus*? ſane hoc etymon diis *Laribus* (quos cum umbris & εἰδώλοις & lemuribus confundebant; unde ἐμπνεόντων εἰδώλων dixit Cic. in II. ad Att. 3. apprime convenit. Itaque deos Lares, deos *fatuos* licebit interpretari. A *Laribus* deinde eſt praenomen Lar Lartis, quod Sabino *Lucii* praenomini reſpondebat, ut Diatr. X. ad Marmor Piſaurenſe σὺν Θεῷ oſtendetur. Mazochius.

Lardum contractum ex *laridum*, hoc quaſi *large aridum* dici cenſet Macrobius, lib. VII. cap. XII. Hinc Gloſſæ Philoxeni: *Laridus*, ξηρός. Et Juvenalis illud: *Sicci terga ſuis*, vetus interpres *laridum* interpretatur. Sed diſſentit Iſidorus, lib. XX. cap. II. *Lardum*, inquit, *dicitur, eo quod in domo repoſitum conſervatur; nam antiqui domos Lares dicebant*. Neutrum placet. Nam plane eſt a λαρὸν, quod Heſychius exponit, ἡδὺ, προσηνὲς, γλυκὺ, ἀπολαυστικὸν, καλὸν· Indeque fortaſſe λαρινὸν, quod idem interpretatur εὐτραφὲς, *pingue*: de quo in *Larini* dicemus.

Largus, δαψιλὴς, *large* δαψιλῶς, ut Gloſſ. vett. exponunt. [λάργος.] Scaligero placet, eſſe a λαῦρος, hoc eſt, *copioſus*, *abundans*: ut apud Homerum, Iliad. Π, λαυρότατον ὕδωρ, *abundans aqua*. Ac, ut ab *unda* dicitur *abundans* pro copioſo: ita Euſtathius cenſet, λαῦρος eſſe ex λα ἐπιτατικοῦ, & ῥέω, *fluo*. Martinius λαῦρος mavult eſſe a λαρὸς, quod, Heſychio teſte, inter alia notat προσηνὴς, *benignus*, *lenis*. A *largus* eſt *largio*, & *largior*. Antiquo *largio* uſi Lucilius, & Accius: uti *illargio* Cato. vide Nonium.

Larini *boves*, vel *ſues*, λαρινοὶ βόες, ἢ ὕες, ita dicti a *Larino*, oppido Apuliæ, apud Melam, Plinium, Ptolomæum, Livium lib. XXII. & XXVII. & alios; unde *Larinates* Ciceroni in Cluentiana. Vel λαρινοὶ ex eo, quod λαρινὸν eſt εὐτραφὲς, ut Heſychius exponit, hoc eſt, *bene curatum*, *pingue*. Unde λαρινεύεσθαι, quod eſt, *bene curare*, *pinguefacere*. Ut illo Sophronis apud Athenæum, Βόες δὲ λαρινεύονται. Λαρινὸν fortaſſe a λαρὸν, quod Heſychius exponit *dulce*, *ſuave*. Sunt quibus videatur λαρινὸν dici a λα particula ἐπιτατικῇ. Sed magis placet, quod dicebamus.

Larix Græcis quoque λάριξ, ſi credimus H. Junio. In Onomaſtico exponitur δάλαξ. Sed nec hoc, nec illud Græcum eſt. Imo videntur Græci arborem ignorare: ut quæ frigido cœlo gaudeat. Reſinam fundit: & vere flores gignit odoratos. Quid, ſi igitur a *coloris ſuavitate* deducamus cum Martinio? Sane λαρὸς eſt *ſuavis*.

Larus λάρος, *avis*, vel a *garrulitate*, quia λάλος, eſt enim *clamoſa*: vel quaſi λάβρος, a *vorandi impetu*. Eſt quippe πολυφάγος. Unde & κάβηξ vocatur a κάβω, *cibus*.

Lasanum Horatio *vas quo retrimenta cibi excipiuntur*. Græcum eſt λάσανον, quod *familiaricam ſellam* interpretatur Heſychius. Indeque λασανοφόρος, qui *ſordidum vaſis aut ſella iſtiuſmodi geſtandi miniſterium obit*. Vide Turnebum lib. XIII. cap. III.

Lascivus, a λάζω, hoc eſt, ὑβρίζω. vel a λάσται, hoc eſt, πόρνη. vel a λάσθαι, hoc eſt, παίζειν. vel a λάσθον, hoc eſt, αἰσχρὸν, unde λάσθη, αἰσχρολογία. Vide Heſychium. Vel a שגל, quod ſignificat *rem habere cum muliere*, verbum obſcœnum: ſed unde ſit caſtum vocabulum שגל, *uxor*. [a *lacio* & *laceſſo*, *lacivus* & *laceſſivus*.]

Lastaurum Lenæus Pompeii libertus appellabat *Saluſtium* Hiſtoricum, quemadmodum in Lenæo tradit auctor libri de Illuſtribus Grammaticis. Eſt vero a Græcis, quibus λάσταυρος notat τὸν πάσχοντα, ut Euſtathius ait: ſed & ἀντὶ τῶν πόρνων ſic accipi, auctores ſunt Heſychius & Suidas. Eſt vero λάσταυρος derivatum a ταῦρος, ſignificante vel ὄῤῥον, id eſt, *partem illam, quæ inter podicem & ſcrotum*, quomodo exponit Euſtathius: vel τὸ αἰδοῖον τοῦ ἀνδρὸς, prout interpretatur Suidas: unde apud Ariſtophanem ἀταυρώτη dicitur *virgo intacta*. Porro Latinos quoque ſic *tauri* vocem uſurpare, indicat Diomedes lib. II. cap. de amphibologia: ubi hujuſmodi ὁμωνυμίας exemplum ponit. *Cum*, inquit, *taurum, nec ſcias utrum de armento, an obſcœnam corporis partem, an montem qui eſt in Cilicia, an, qui eſt in ſyderibus, taurum dicamus*. Mirum vero hanc a Fabio ſignificationem negligi. Sic enim ille, lib. VIII. cap. II. quod de Perſpicuitate inſcribitur: *Taurus*, inquit, *animal ſit, an mons, an ſignum in cœlo, an nomen hominis, an radix arboris, niſi diſtinctum, non intelligitur*. Sed facilis reſponſio: nam minime propoſitum, vel Diomedi, vel Fabio, omnes ſignificationes coacervare: inde cognoſcimus, quod ut Feſtus ait, *Tauri verbenæque in commentaria ſacrorum ſignificant ficta farinacea*. Imo & Plinius, lib. XXX. cap. V. aliam nos ſignificationem ac cauſam ejus docet his verbis: *Tauri vocantur ſcarabæi terreſtres ricino ſimiles: nomen cornicula dedere*. Quod ſiquis nihilominus putet, a Diomede Græcæ magis, quam Latinæ linguæ, habitam rationem, ei ſcrupulum omnem eximet locus Feſti, qui *tauri* voce pro *parte obſcœna* utitur, cum in *Solitaurilibus* ſic ſcribit: *Atque harum hoſtiarum omnium* (puta tauri, arietis, verris) *immolati ſunt tauri, quæ pars ſcilicet cæditur in caſtratione*. Ubi Feſtus morem tangit antiquorum, qui hoſtias haſce aræ admotas, caſtrabant priuſquam ſacrificarent: quem morem in hirco clare indicat Martialis, lib. III. diſticho II. epigrammatis XXIV. quod de *Tuſco haruſpice* inſcribitur. Sed ſatis de voce *tauri*: quæ ex receptiori ſententia, poſterior eſt pars vocis *laſtaurus*: quæ vero prior ejus compoſiti pars dici poſſit, non ſatis paret. Quibuſdam placet eſſe a λα ἐπιτατικῷ, ut proprie notet *bene mutoniatum*, & μεταληπτικῶς accipiatur pro *homine ſalaci*. Alii quia non λάταυρος, ſed λάσταυρος dicimus, malunt ſic vocari, quaſi λασιόταυρος, ut proprie ſic appellatur, cui ταῦρος λάσιος, hoc eſt, *hirſutus*, ſeu *hiſpidus*; quod etymon præter alios ponit Suidas. Alii priorem partem putant λάσα, quod eſt πόρνη teſte Heſychio. Porro Phrynichus auctor eſt, veteribus quidem λάσταυρον dictum *catamitum*, ſeu *puerum uſurarium*: ſed ſuo ſæculo ſic vocari *hominem pravum ac cruce dignum*, nempe quaſi eſſet a σταυρὸς, quod *crucem* notat. Λάσταυρος μὲν, inquit, οἱ νῦν χρῶνται ἐπὶ τοῦ πονηροῦ καὶ ἀξίου σταυροῦ. οἱ δὲ ἀρχαῖοι ἐπὶ τοῦ καταπύγονος.

Lassus origine eſt Hebræum a חלש vel חשל, quod eſt, *laſſus fuit*, aut *laſſum reddidit*. Sin a Latio origo peti deberet, non quidem deduxerim a *labore*, nec a *lapſu*, ſed a *lacio*, unde *lacti* nomen, quia

quia *lacitur*, ſive *elicitur*. Itaque vaccæ *laſſa* dicantur, *cum diu nimis laciuntur*. Nempe a *lacio* fuit *lactus*, unde *laſſus* ut a *fatiſcor* & *defetiſcor*, *fatiſcitus*, & *defatiſcitus*, pro quo dicimus *feſſus* & *defeſſus*. Vide *Feſſus*.

LATEO a Dorico λάθω, pro λήθω · θ in τ converſum, ut ab ἴθω, *utor*; a μίνθα, *menta*. At λάθω omnino eſt a לאט, quod, idem. Ejus compoſitum *delteo*, unde *deliteſco*. Ab eodem eſt *latebræ*, ut a *dolo*, *dolabra*: item *latibulum*, ut a *pateo*, *patibulum*, ab *infundendo*, *infundibulum*. Item *latus*, quia *latet* ſub axillis. Item *laterna* quia in ea *latet* ignis. Item *latex*, *latrina*, & *latro*; de quibus ſeparatim. Item *Latium*, ut vel ea Virgilio & Ovidio notum. Idemque indicat hic Arnobii locus, lib. IV. *Pulſum a Jove* (ſic recte emendant, pro quo vulgati a *nobis*) *Italorum delituiſſe in finibus*, *& quod tutus fuiſſet a filio, nomen Latio impoſuiſſe pro munere*. A *Latium* eſt *Latinus*. Item *Latialis*, & *Latiaris*.

†LATEO eſt a themate לוט *lut*, quod eſt *abſcondere*, unde לט *lat*, *latitatio*, & בלט *vallat*, *in abſcondito*, & ſimilia. MAZOCHIUS.

LATER a *lata forma*, ut Iſidorus cenſet, lib. XIX. cap. X. vel potius ab eadem origine eſt, unde *lapis*. Nempe a λᾶας. [a *lavando*, ut & *latrina*.] Ingenioſe etiam Martinius, cui dici *later* videtur quaſi λᾶας τερσόμενος, *lapis ſiccatus*. A *later* eſt *laterculus*, πλινθίον. Item *paniſicium quadratum* operis dulciarii a *laterum forma*, ὁμωνυμικῶς dictum. Plautus, Pœn. act. I. ſc. II.

. . . *Nil niſi laterculos*,
Seſamum, papaveremque, triticum, & frictas nuces.

Et Appuleius, lib. X. *Hic panes, cruſtula, lucunculos, hamos, laterculos, plura ſcitamenta mellita*. Idem nomen ob *lateris figuram* inditum *inſtrumento Mathematico*, quo de Turnebus ad Plutarchum, de oraculorum defectu. A *latere* quoque eſt Deus *Laterunus*; uti indicat hic locus Arnobii, lib. IV. *Lateranus, ut dicitis, Deus eſt focorum & genius: adductuſque hoc nomine, quod ex laterculis crudis ab hominibus caminorum iſtud exædificetur genus*.

LATEX a *lapſu*, quia *profluens aqua* ſit, dici Feſto videtur. Sed eſt a *lateo*, quia *in ea latet humor*, ut bene Servius perſpexit in I. Æn. Itaque & uvam Lucretius appellat *liquoris virgeni laticem*. Nam *latet liquor in uva*. [eſt a λάταξ, *aqua cum ſonitu profluens*.]

LATICLAVIA *dignitas* eſt *ſenatoria*, ita dicta a *lato clavo*. Erat *clavus*, *plagula* quæ togis ſenatorum inſuebatur ac ab humeris in pectus demittebatur, ut Græcorum ἰσημίς. Nomen ea eo habet quod *clavis* quibuſdam conſuta erat *latioribus* quidem in *Senatore*, ac horum *liberis ſenatorio honori deſtinatis*; in *Equite* autem *anguſtioribus*. Unde lucem accipit illud Ovidii l. IV. Triſtium, Eleg. extrema.

Curia reſtabat, clavi menſura coacta eſt,
Majus erat noſtris viribus illud onus.

Quodque in *viris* erat *clavus*, id in *ſequiori ſexu* erat *patagium*, unde veſtes *patagiatæ*. Plaut. Epid. II. II. Vide Budæum, in Pandect. l. ult. De ſenatoribus; Scaligerum, in Appendice Conject. ad libro VIII. Varr. ac Lipſium ad XIII. Annal. Taciti.

LATRARE a ſono, ob liquidam, quæ & in ὑλακτεῖν unde *Hylax*, canis nomen: uti & *Hylaus* & *hylactor*, apud Naſonem, in fabula Actæonis. Quare non audio Varronem in VI. de L. L. ubi *latratum* dici ait, quia *canes ea voce indicant*, quæ *noctu latent*. [λατράζειν. Heſych. *blaterare* ibidem.]

LATRINA verbale eſt ſimile illis, *tonſtrina*, *molctrina*, *ſutrina*. Non uno modo ſumitur. Nobis quidem *locum* notat, *in quem ſaturi eunt*, ut Plautus loquitur: qua ſignificatione fortaſſis a *latendo* dicitur, quod in eam ſeſe homines abdant, ne conſpiciantur: unde & Græcis dicitur ἀφεδρὼν a *ſeorſim ſedendo*. At olim notabat *balneum privatum*, idque a *lavando*, quaſi *lavatrina*, ut Nonius ſcribit: & ante eum prodidit Varro, lib. XI. de Anal. *Deinde, cum brevitatis cauſſa nomina contraherent, quæ eſſent aptiora, pro lavatrina latrinam nominaverunt: ſicut ex maxillis, axillis, & vexillis, malæ, alæ, & vela diminuta ſunt*, Plautus, Curcul. (act. I. ſc. IV.)

Non pluris facio, quam ancillam meam, quæ
latrinam lavat.

Ubi Lambinus quidem *locum excrementorum*: ſed Turnebus, lib. XXI. cap. XX. *privatum* intelligit *balneum*. Gloſſæ Philoxeni: *Latrina*, λουτρόν. Onomaſticon: *Lavatrina*, ἀπολοῦτρα.

LATRO olim notabat *militem conductum*: Item *ſatellitem*, quem Græci σωματοφύλακα nominant. Ita dictus, non quidem quia *ad latus ferrum haberet*; ſed quaſi *latero*, quia *ſtiparet regis ſui latus*: vel ἀπὸ τῆ λάτρευ, id eſt, *ſtipe*, quam mercedis nomine accipiebat, unde & *ſtipator* appellatus. Varro lib. VI. de L. L. Feſtus in *Latro*, & *ſtipatores*; Servius, in XII. Æn. verſu VII. Uſus ita hoc vocabulo Plautus Milite, ut ibidem monet Servius. Itidem & *latrocinari* pro *militare* dixit capſe comœd. act. II. ſc. ult.

An quia latrocinamini, arbitramini
Quidvis licere facere vobis, verbero?

Trinummo, ſc. *Minus quindecim*, verſ. antep.

Ibit latrocinatum aut in Aſiam, aut in Ciliciam.

Id eſt, *militatum*. Gracchus in Nonium: *Qui apud regem in latrocinio fuiſti*. Poſtea ita generatim vocari *viarum obſeſſores*, idque, quia *milites conductitii* (quos primo *latrones* vocatos diximus) id facere ſolerent. Hoc qui non attendunt, *latrones* ita dici putarunt, ſive quia a *latere adoriuntur homines*, ſive quia *latenter inſidientur*, teſte Feſto, & Priſciano, in IV. item Iſidoro, in X.

LATUM, ſupinum a *fero* (unde *allatum*, & aliæ,) dicitur quaſi *tolatum*, a *tolo*, unde & *tetuli*, & *tuli*. Vel a τελάω, ſive τλάω, præciſo τ. Sed de lito in Grammaticis Exercitationibus ſatis diximus. A *latum* eſt *latio*, ut a *dictum*, *dictio*. Feſtus: *Latitaverunt Cato poſuit pro ſæpe tulerunt*. *Collativus venter* unde ſit, dictum in *Fero*.

LATUS adjectivum a πλατύς, abjecto initiali π. quomodo pro πύγανον dicitur ὔγανον, pro παλαιὸς ἀλαιός, quod apud Æſchylum eſt. At *latus* ſubſtantivum eſt a *latendo*, quia *lateat condaturque ſub axillis*; ut bene Iſidorus, lib. XI. cap. I.

†LAUDO eſt ab הודה *hodah*, *laudabit*: quod (ſi Syros Arabeſque ſequaris, O longum in AU reſolvere ſolitos) pronuntiabitur *haudah*; eſtque tritum laudandi verbum; cui ubi ל ſervile præfixeris (ut in להודות, *ad laudandum*) id efferre licebit *lehaudoth*, ſive (abſorpto *ſceva*) *laudoth*. Hinc *laudandi* verbum & *laudis* vocabulum. MAZOCHIUS.

LAVERNIONES dicti *fures* a *Dea Laverna*, in cujus erant tutela, ut omnibus notum eſt. Ea Græcis Πραξιδίκη vocatur, ut e vett. Gloſſ. diſcimus. At obſcurum plane, unde *Laverna* nomen acceperit. Non diſplicet, ut ſit a λαβεῖν, quaſi *laberna*, β converſo in υ; quomodo a βούλομαι eſt *volo*; ab Æolico βρῶπες, *vepres*; a Dorico βάσδω, *vado* eliſo σ. Vel a λάφυρα, id eſt, *præda*: ut dicatur quaſi *Lapherna*. Interim verius, meo judicio, ſic vocatam quaſi *Levarnam* a *levare*, id eſt, *furari*: vel a *lavando* dici *Lavernam*, ſi *lavare* pro *furari* dictum olim. [puto ἀπὸ τῆ λαφύρων ſic dictum, quaſi λαφυρίνη.] Acro, in Horat. lib. I. epiſt. XVII. *Laverna dicta a lavando: Nam fures lavatores dicuntur*. Qui locus ſi ſanus ſit, dubium non eſt, quin vera ſit poſterior ἐτυμολογία. Sane apud Plautum, Aſin. I. II. legas *clavi bonis*. Hoc eſt *bonis ſum privatus*. Verum ſuſpicor apud Acronem *levando*, & *levatores*, ſcribendum eſſe. Sane apud Petronium legimus. *Unde plani autem, unde levatores viverent, niſi aut lacellos, aut ſonantes ære ſacellos pro hamis in turbam mitterent?* Sed invalidum fortaſſe hoc telum, quia nihil cauſſæ eſt, cur minus hic Petronii locus ſit corruptus, quam ille Acronis. Adde quod & doctiſſimus Savaro, ad Sidon. lib. VII. epiſt. II. *lavatores* apud Petronium legendum

legendum putat. Illud autem validius, quod *levare* aliqui dixere pro *furari*, quomodo Sidonium, & Gregorium Turonenſem, & auctorem hiſtoriæ Gothicæ locutos, ipſe Savaro comprobat. Et ſane, quid mirum, ſi *levare* pro *furari* dixerint, qui pro eo, duriori quoque συνεκδοχῇ, dixere *tagere*, id eſt, *tangere*, unde *tagax*? Ab *Laverna* dicta *porta Lavernalis*, quod ibi ara ejus deæ, ut ſcribit Varro, lib. IV. de L. L.

Lavo, a λόω, ſeu λούω, ex quo λόω contractum. *O* abit in *A*, quomodo a βόσκειν eſt *paſcere*. Præterea inſertum *V* conſonum, quomodo a σκαιὸς eſt *ſcævus*, ab Ἄορνος, *Avernus*; ab ἐλαία vel ἐλάα, *olea*, a κεραὸς, *cervus*, &c. A *lavatum* eſt *lavacrum*, ut ab *involutum*, *involucrum*; a *ſepultum ſepulcrum*, &c. Olim autem *lavo* tertiæ fuit, quomodo præter Plautum, & alios uſus Maro, X. Æn. & Horatius, lib. III. od. IV. A *lavere* eſt præteritum *lavi*. Ab eodem in ſupino ἀναλόγως eſſet *lavitum*: ſed κατὰ συγκοπὴν dicimus *lautum*: unde *lautus*, ὁ λελουμένος, ut Onomaſt. interpretatur. Sed κατὰ μεταφορὰν homines elegantes dicebantur *lauti*. Gloſſ. *Lautus*, λαμπρόβιος· *lautis*, πολυτελέσι. Cauſſa tralationis, quod *homines magnifici*, & *ſplendidi*, *crebro admodum ſeſe in balneis lavarent*. Plautus Curcul. I. I.

Tute ſibi puere lautus luces cereum.

Sive ut optime diſtinguit Acidalius.

Tute tibi puer es? lautus luces cereum?

Sententia eſt, Tu pueri ſeu ſervuli fungeris munere, & adoleſcens re adeo lauta, αὐτολήκυθος es, ut Græci loquuntur, hoc eſt, *tibi ipſi lucernam præfers*? A *lautum* dictæ quoque *lautitiæ*: quod indicat hic Feſti locus: *Lautitia* (ſic libb. vett. non *lautia*, quod aliud eſt) *epularum magnificentia*; *alii a lavatione dicta putant*, *quia apud antiquos hæ elegantiæ*, *quæ nunc ſunt*, *non erant*, & *raro aliquis lavabat*. *Lauticiam* quoque pro *amylo* dixere: unde idem Feſtus: *Lauticia farina appellabatur ex tritico aqua conſperſa*. Ejuſdem originis ſunt *Lautolæ*, ſeu *Lautulæ*, cum quæ intra, tum quæ extra urbem. De illis ſic Varro, lib. IV. de L. L. *Lautolæ a lavando*, *quod ibi ad Janum Geminum aquæ calidæ fuerunt*. De his ita Feſtus: *Lautulæ locus extra urbem*, *quo loco*, *quia aqua fluebat*, *lavandi uſum exercebant*. Pro *lautum* dicitur & *lotum*, *AV* in *O*; converſo quomodo ab *aula* eſt *olla*; a *caupo*, *copo*, &c. A *lotum* patet *lotium* dici & *lodices*; de quibus ſeparatim.

Lavrices Balearibus dicuntur *cuniculi*: teſte Plinio, lib. VIII. cap. LV. Hiſpanica igitur vox, etſi fortaſſe a Græcis profecta.

Lavrvs, unde *laurea*, Græcum videri poſſit. Nam apud Heſychium legas, Λαῦρος, τὴν δάφνην. Sed ſi a Græcis eſt, potius putem eſſe a Pergæa voce λάφνη, quæ idem ſignabat. Heſych. Λάφνη, δάφνη. Περγαῖοι. Sin Latinis originem debet, fortaſſe erat a *lavo*, id eſt, *purgo*. Nam *ſanguinis purgandi habet poteſtatem*. Vel, ſi veteres potius audiendi, prius fuit *laudus*, eſtque id a *laude*. Servius, ad Ecl. VIII. *Cur tamen triumphantes lauro coronentur*, *hæc ratio eſt*, *quoniam apud veteres a laude habuit nomen*. *Nam laudum dicebant*. Idem ſcribit Iſidorus, lib. XVII. cap. XVII. Nec tantum *laudum* pro *lauro*, ſed & pro *laurea* olim *laudeam* vel *ludeam* dixerunt. Plaut. Ciſtellaria, I. II. *Pariſe laudem & lauream*: ubi in MSStis eſt *ludeam*, quod Meurſius rectum putat. Lilius Gyraldus ſuſpicatur, ut δάφνη, quæ *laurus* eſt, Græcis dicitur a δα particula intenſiva, & φωνῶ, hoc eſt, *voco*: quia *igni injecta crepet*, & *quaſi vocem edat*, ita & Latinum *laurus* componi ex λα ἐπιτατικῷ (quale eſſe volunt *laſtaurus* & *larinus*) ac verbo *uro*, quia *facile incendatur*, & *in igne crepet*. Sed egregie nugatur vir doctiſſimus. Nam quod ait de notione particulæ δα, id quamquam etiam a veteribus quibuſdam tradatur, nullo tamen fundamento ſubnixum eſt: quod non negabit, quiſquis penſiculatius conſiderarit vocabula ea, quæ inde originem ducere exiſtimantur. Quare veriſimilius Etymologus: cum ait δάφνην dici quaſi δαιοφόνην, hoc eſt, ἐν τῷ δαίεσθαι φωνοῦσαν, quia nempe ἠχεῖ καιομένη. De λα quod ait, id in Latinis locum non habet, cujuſmodi eſt *laurus*. Ac fortaſſe nec *laſtaurus* inde eſt, nec *Larini*, de quibus ſeorſim. Recte vero idem Gyraldus inibi docet, *crepantem in igne laurum* bonum fuiſſe omen, *tacitam* autem infelix: tum item *vates lauro veſci ſolitos*, quod valere crederent ad divinationem: quibus confirmandis ſuperſedeo, quia hujus loci non ſunt. Ipſum, ſis, Gyraldum adi dialogiſmo ſextodecimo, & Dialogo ſecundo hiſtoriæ poëtarum.

Lavs, vel eſt a λαὸς, id eſt, *populus*, ut *laus* proprie ſit *ſermo populi de virtute alicujus teſtantis*; vel a λάω, id eſt, *eloquor*, qua ratione a φάω, ſeu φημὶ, eſt φήμη. Heſychius: Λάε ἐξέφησεν, οἱ δὲ ἐφθέγγετο· λάειν, φθέγγεσθαι. Vel ab antiquo λαύω, id eſt, *fruor*, unde in uſu remanſit ἀπολαύω, ut ſic dicatur, quia *nullus virtutis major eſt fructus*, *quam laus*. Poſtremam hanc originationem ſequitur Julius Scaliger, lib. III. de R. P. cap. CX. [poteſt & eſſe a κλέος, & a λάσκειν.] A *laude* eſt *laudare*: quamquam non ſemper primogenii retinet ſignificationem; ſed etiam ἁπλῶς uſurpetur pro *nominare*, aut *citare*: ut monet Gellius, lib. II. cap. VI. Macrobius, lib. VI. cap. VII. & Nonius in *Laudare*. Pluribuſque idem teſtimoniis comprobat Budæus, annot. prior. in Pand. Cauſſam autem ejus rei, quod antiqui non ſine *laude* aliquem nominare ſolerent: præſertim cujus teſtimonio uti vellent, unde genus illud loquendi, *laudare aliquem teſtem*, pro *nominare*.

Lavtia ſunt *xenia* ſive *munuſcula*, *quæ legatis exterarum gentium dono mittuntur*: ut eſt apud Feſtum in voce Dacrvmæ. Idemque ſcribit Plutarchus, in Problematis Rom. ἐκαλεῖτο δὲ λαύτια τὰ πεμπόμενα τοῖς πρεσβεῦσι ξένια. Varios, qui ea voce utantur, ſuggeret Briſſonius, in formulis. Eadem intelligit Cato, cum ſcripſit, lib. de innoc. ſua: *Cum eſſem in provincia legatus*, *quamplures ad prætores & conſules vinum honorarium dabant*; *nunquam accepi*, *ne privatus quidem*. Ajunt hoc nomine ſolum intelligi quæ ad victum pertinerent: ſive ad *lautitias epuli*, indeque eſſe nomen. Eoque apud Livium legi, præter *lautia* legatis fuiſſe datas pecunias, vaſaque aurea & argentea. Vide Livium, lib. XXXVIII. XLII. XLV. Favet huic ſententiæ quodammodo Feſtus in *Lautia*: *Lautia*, inquit, *epularum magnificentia*. *Alii a lavatione dicta putant*, *quia apud antiquos hæ elegantiæ*, *quæ nunc ſunt*, *non erant*, & *raro aliquis lavabat*. Ita editum quoque in antiqua Mediolanenſi Joannis Angeli. Ubi pro *lavatione* in veteribus aliquot editt. legitur *lautitia*. Quæ a *lavando* dicta eſſe, cuivis manifeſtum eſt. Sed omnino *lautia* dixere a Græco δαύτια. Nam veteres *dautia* dixere, unde *lautia*, *D* in *L* converſo, ut ex δάκρυα, *dacryma*, inde *lacryma*. Feſtus: *Dacrymas pro lacrymas Livius ſæpe poſuit*, *nimirum quod Græci appellant δάκρυα*. *Item dautia*, *quæ lautia dicimus*, & *dantur legatis hoſpitii gratia*.

Lavtvmiæ voce uſus Plautus, Pœnulo, act. IV. ſc. II. Unde *Lautumarius* Cicero in Piſoniana juxta codd. antiquos; ut Turnebus monet, lib. XXI. Adverſ. cap. XV. in vulgatis eſt *laternarius*. Ita vocat ſodalem Catilinæ, quaſi qui aliquando *lautumiæ* ſive *carceris colonus* fuiſſet. *Lautumia* carcer erat Syracuſis, ut ait Aſconius in III. Verr. ubi addit, ſic lingua Siculorum dici *lapicidinas*, id eſt, *loca lapidibus exciſa*. Dicitur autem *lautumiæ* pro *latomiæ*, λατομίαι, quomodo Petronius dixit *Lauconta* nati pro *Laocoonte*. Et apud Plinium, epiſt. XIV. lib. II. *Laudiceni* pro *Laodiceni*, ut alludatur ad *laudem*. *Inde jam*, inquit, *non inurbane* σοφοκλεῖς *vocantur*; *iiſdem Latinum nomen impoſitum eſt Laudiceni*. Scaliger quoque cenſet veteres ſimiliter *Laumedon* dixiſſe pro *Laomedon*: ſed Feſtum, cum pro eo *Alumento* ſcribit, deceptum eſſe vitioſis Livii Andronici exemplaribus. Vide plura apud Cujacium, lib. VI. Obſerv. cap. VII. Lambinum ad Plaut. Pœn. ſc.

Satis ſpectatum; Scaligerum ad Feſtum in *Alumento*, & caſtigat. in elegiam Pedonis Albiovani de obitu Mæcenatis, ac Janum Gruterum ad Senecæ lib. IX. controv. IV.

LAXUS a *latus*, ſi Perotto credimus. Sed potius eſt a χαλῶ, quod eſt *laxo*. Vel a λαγαρὸς, quomodo vocatur, *quod non eſt diſtentum aut plenum, ſed quodammodo cavum ac vacuum*. Gloſſ. Cyrilli: Λαγαρὸς, *laxus*. Affineque eſt λαπαρὸς, hoc eſt, *mollis tenuiſque*; item *inanis ac vacuus*. Itaque & a λαγαρὸς, λαγὼν, & a λαπαρὸς λαπάρα dicitur *cavitas*. Nempe locus is vere λαγαρὸς ſeu λαπαρὸς ſive κενὸς ὀστῶν.

L E

LEBES, *olla aurea*, ut monet Servius, ad illud III. Æn.

> . . . . *Dodonæoſque lebetas*.

Eſt a Græco λέβης, hoc ἀπὸ τοῦ λείβειν, quoniam in eum τὸ ὕδωρ λείβεται, *aqua funditur*, ut ex Athenæo tradit Euſtathius.

LECTISTERNIUM non privatorum cubiculorum fuit, ſed erat *ſacrificii genus*, in quo diis in templis *pulvinaria* ſive *lecti ſternebantur*, conviviumque iis apponebatur. Quia *lecti ſternerentur*, dictum *lectiſternium*: quia autem *cibi apponerentur*; iccirco *dapem* vocarunt, aut *epulum*, unde *epulones*. Appuleius, de mundo: *Sunt & publicarum epularum apparatus, & lectiſternia Deorum, & dies feſti, ludi ſcenici, ludique Circenſes*. Val. Maximus, lib. II. cap. I. *Jovis epulo ipſe in lectulum, Juno & Minerva in ſellas ad cœnam invitabantur*. Horatius:

> . . . . *Nunc Saliaribus*
> *Ornare pulvinar Deorum*,
> *Tempus erat dapibus ſodales*.

A *lectiſternium* eſt *lectiſterniator*; quomodo vocatur is, qui menſam ac *lectulos* diſcubitorios ſternit. Utitur Plautus, Pſeudolo act. I. ſc. II.

LECTUS, ut Feſtus ſcribit, *dictus, vel a collectis foliis ad cubitandum, vel quod fatigatos ad ſe alliciat: vel a Græco λέκτρον*. Poſtremum placet. Omiſſum *R*, quomodo ab ἄρθρον eſt *artus*. Prima autem opinio erat Varronis, cui *lectus* dici videtur a *legendis*, hoc eſt, *colligendis ſtramentis*. Eſt vero λέκτρον a λέγω, non qua ſignificat *dico*, aut *lego*, ſive *colligo*; ſed qua notat *cubo*, aut *dormio*: teſte Euſtathio. Similiterque Heſychius: Λέξεσθαι, ἐπιλέξεσθαι, κοιμηθῆναι. Ἔλεξεν, κατέκλινεν. Ἐλέξατο, ἐκοιμήθη. Mirum autem, Latinos quidem retinuiſſe λέκτρον, quod eſt a λέγω, hoc eſt, *cubo*: at λέγω hac ſignificatione non retinuiſſe; ſed tantum, qua *lego*, ſive *colligo* ſignificat. A *lectus* eſt *lectica*. Gloſſæ vett. *Lectica*, φορεῖον, κλίνη. Φορεῖον autem vocatum, ἀπὸ τοῦ φέρεσθαι. Nam *geſtabatur*, nunc a *ſex ſervis*, & *hexaphorum* dicebatur: nunc ab *octo*, & vocabatur *octaphorum*. Tenuiores autem vel duobus contenti erant. Dicti item *lecticarii* a Latinis, a Græcis φορειαφόροι, ut ex Gloſſis conſtat. *Lecticam* divitis deſcribit Juvenalis, ſat. IV.

> . . . . *Amica*,
> *Quæ vehitur clauſo latis ſpecularibus antro*.

Ubi *feneſtras lecticæ ampliſſimæ* ſignat. Vide & ſat. V.

LEGARE, vel a לאך, quod eſt, *legavit, miſit*, unde מלאך, *legatus, nuncius, angelus*; vel ἀπὸ τοῦ λέγειν, hoc eſt, *dicendo*, ut proprie ſignet *ad dicendum mitto*: vel potius a *lege*, cum notet *lege certa aliquem mittere*, aut *legis modo ſtatuere*. Atque hæc clariora fiunt ex derivatis. Nam dicuntur *Legati*, quia *a Senatu leguntur*, hoc eſt, *mittuntur*. Cic. in Vatinium: *Ne hoc quidem Senatui relinquebas, quod nemo unquam ademit, ut legati ex ejus ordinis auctoritate legarentur*. Non igitur ita dicti a *legendo*, quamquam Varro IV. de L. L. ſcribat, *Legati, qui lecti publice, quorum opera conſilioque uteretur peregre magiſtratus; quive nuncii ſenatus aut populi eſſent*. *Legatum* quoque ejuſdem originis eſt. A *lege* id dici cenſuit Ulpianus, in cujus fragmentis ſcriptum: *Legatum eſt, quod legis modo, hoc eſt, imperative, teſtamento relinquitur*. Ubi *verba legati*, ut *legum*, *imperativa* dicuntur ob formulam, *heres dato, capito*, aut ſimilem. Quidam dici putant, a *legando*, quia l. CXVI. de leg. I. *legatum* dicatur eſſe *delibatio hereditatis, qua teſtator ex eo, quod univerſum heredis foret, alicui quid collatum velit*. Nam, inquiunt, quæ *delibantur* & *decerpuntur*, ea *leguntur*. Sed omnino eſt a *legando*, hoc eſt, *quaſi lege quadam in teſtamento ſtatuendo ac decernendo*, quomodo in legg. XII. tabb. legitur: *Paterfamilias uti legaſſit ſuper pecunia tutelave ſuæ rei, ita jus eſto*. Cum autem ipſa *legandi* vox ſit a *lege*, liquet Ulpianum non falſam quidem at non proximam tamen adduxiſſe nominis cauſſam. *Collegæ* quoque non a *legendo* ſic dicti quia *uno lecti*; uti Varro cenſet, lib. V. de L. L. (nam huic etymo modulus primæ ſyllabæ repugnat) ſed a *legando*, quaſi *una legati*. Itaque vox ea primo competit *unius legationis ſociis*; συνεκδοχικῶς autem poſtea exteſa ad *magiſtratus quoſvis ejuſdem poteſtatis*, nec non ſocietatem omnium quibus coëundi jus permiſſum ſeu lege, ſeu ſenatuſconſulto, ſeu principali aliqua conſtitutione. Vel dicendum appellationem hanc eſſe a *legando*, qua id verbum μεταληπτικῶς notat *committere, aſſignare*: quomodo uſus Plautus Caſina. A *legando* quoque dicta *relegatio*, ubi *re* valet *retro*. Erat *unum ex tribus exſilii generibus*. De ea ſic Feſtus: *Relegati dicuntur proprie, quibus ignominiæ aut pœnæ cauſſa neceſſe eſt ab urbe Roma, aliove quo loco abeſſe lege ſenatuſve conſulto, aut edicto magiſtratus; ut etiam Ælius Gallus indicat*. Duo autem, Ulpiano teſte, erant *relegatorum* genera. Nam alii in *inſulam relegabantur*: alii *provincia* quidem *excedere* jubebantur, non tamen iis inſula certa aſſignabatur. Differebant ab his *deportati* multifariam. Nam *deportatio in perpetuum* fiebat: *relegatio* ſæpe *ad tempus*; *deportatio* adimebat omnino civitatem Romanam: *relegatio* non æque; *deportatus* amittebat bona, *relegatus*, ſæpe vel nulla vel partem tantum amittebat; *deportatis* circumſcribebatur exſilii locus: *relegatus* ſæpe patria ſolum excedere jubebatur.

LEGIO dicta, *quod leguntur milites in delectu*: ut ait Varro, lib. IV. de L. L. & lib. III. de vita pop. Rom. Similiter Plutarchus, in Romulo; Vegetius, lib. II. cap. I. Iſidorus, lib. IX. cap. III. Ante C. Marium *legio* quatuor millium fuit: unde *Quadrata* dicebatur. Is autem primus *legionem* conſcripſit *ſex millium & ducentorum*. Auctor Feſtus. Fuſius de his, qui ſcripſere de militia Romana.

LEGO, cum tertiæ eſt, venit a λέγω. Gloſſ. Philox. *Legit*, ἀναγινώσκει, λέγει. Proprie λέγω eſt συνάγω, *colligo*, vel ἐκλέγω, *eligo*. Pro ἀναγινώσκειν accipi ſolet, quia qui *id facit, literas voceſque colligit, ut oratio fiat*. Sic *legere mala* in Eclogis, hoc eſt *colligere*. A *lego*, qua ἐκλέγειν ſignat, ſunt *deligo* vel *diligo*, & *negligo*. Cornelius Fronto: *Diligentia a deligendo ſingulis: huic negligentia opponitur*. Varro, lib. V. de L. L. *Sed quod his magis promiſcue quam diligenter conſuetudo eſt uſa, tralatitiis utimur verbis*. *Negligentia* igitur ex eo, *quod quis non utatur delectu*: *diligentia* contra, *quia diligat*, hoc eſt, *deligat*. Nam veteres hæc duo non diſtinguebant: ut conſtat ex codd. antiquis. Unum e multis locum ponam. Verſus Ennii ſunt in Medea, apud Cic. I. Tuſc. Quæſt. & Cornificium, lib. II. ad Herrennium, & Priſcianum lib. de metris Comicis:

> *Argo qua vecti Argivi delecti viri*,
> *Petebant illam pellem inauratam arietis*.

Euripidi dicuntur χέρες ἀνδρῶν ἄριςαι, οἱ τὸ πάγχρυσον δέρας Πελίᾳ μετῆλθον. Quamquam vero ex iſtis pateat, *negligere* eſſe ab ea notione *legendi*, qua ſignat ἐκλέγειν, tamen nec inepte ab altera deduxeris, qua ſignificat συνάγειν. Nempe ut *Negligere* proprie ſit vox ruſtica, quando *ne legere quidem legumina aut fructus dignarentur*: inde ad alia ſit translatum. Feſtus: *Neglegens, non legens, neque electum habens, quid debeat facere*. Beda de Orthogr. *Neglegens per G ſcribendum, quaſi nec legens*, C in *G converſo*. Videntur autem veteres & *lego*, ea notione,

tione, qua nunc tertiæ eſt, in prima extuliſſe. Nam unde alioqui ſit *elegans*? quod idem notat ac *electum*. Cicero tamen in ſecundo de Nat. Deor. *Religioſi ex relegendo, ut elegantes ex eligendo, tanquam a diligendo diligentes, ex intelligendo intelligentes*. Ab *inter* & *lego* eſt *intelligo*, *R* in *L* abeunte, ut e Velio Longo dicemus in *Pellacia*. Nonnulli potius deducunt ab *intus*, ut *V* abeat in *E*. Ita *intelligere* ſit *intus legere*. Sed mihi prior magis ſententia placet. Nam cum duo ſunt, ubi utra ſententia præſtet, dubitari poteſt, interque ea illam *legimus*, ſive *eligimus*, quæ verior eſt; tum rem *interlegere*, ſive *intelligere*, dicimus. Quamquam autem *intelligere* per *I* vulgo efferatur, tamen per *E* ſcribitur a Priſciano, eodemque modo in antiquis codd. exaratum invenitur, ut etiam Politianus obſervat, epiſt. ad Bartholomæum Scalam.

LEGUMEN, ut ad I. G. ſcribit Servius, *dicitur, quod manu legatur, nec ſectionem requirat*. Idem indicat Varro, l. I. de R. R. c. XXIII. *Hoc enim quoque legumen, ut cætera, quæ velluntur e terra, non ſubſecantur: quæ, quod ita leguntur, legumina dicta*. Et cap. XXXII. ejusdem libri: *Serendum viciam, lentem, cicerculam, ervilam, cæteraque, quæ alii legumina, alii (ut Gallicani quidam) legaria appellant: utraque dicta a legendo, quod ea non ſecantur, ſed ſecanda velluntur*. Videri queat ad ἐτυμολογίαν reſpexiſſe Maro, I. Georg. cum ait:

. . . . *Ni vis humana quotannis*
Maxima quæque manu legeret.

Quamquam non de ſolis *leguminibus*, ſed *ſeminibus* in univerſum agat Poeta, ut autumat Columella. Confirmant eandem ἐτυμολογίαν, quod Græcis ſimiliter χέδροψ dicitur, & χέδροπα, quia *manu legitur*. Quamvis alii deducant ἀπὸ τοῦ χεῖσθαι, quod terra id facile fundat. Onomaſticon, *Legumen*, ὄσπριον. *Legumentum*, χέδροψ.

LEMA, λήμη, unde & *glama*. Heſychius: Λῆμαι αἱ περὶ τὰς κανθὰς τῶν ὀφθαλμῶν πεπηγυῖαι συςάσεις τῶν ὀφθαλμῶν ἀκαθαρσίαι.

LEMBUS, a Græco λέμβος, quod *exiguum navigii genus* eſſe docent Heſychius & Suidas. Cæterum pro *lembus* reperias *limbus* perſcriptum apud Iſidorum, lib. IX. cap. I. item in Gloſſis Iſidori, inque Gloſſis Arabicolatinis.

LEMMA, λῆμμα, quod aliud a λέμμα. Hoc notat *librum* ſive *corticem*, eſtque a λέπω, *decortico*, *delibro*. At λῆμμα dicitur quaſi τὸ ληφθὲν, eſtque ἀπὸ τοῦ λαμβάνειν, ac tum *ſumtionem* notat *in ſyllogiſmo*, quomodo Dialectici uſurpant: tum *materiam Epigrammatis aliusve ſcripti*, ut cum Auſon. ait præfat. Parent. *Sed quosdam ſolet commendare materia, & aliquotiens fortaſſe lectorem ſolum lemma ſollicitat tituli, ut feſtivitate perſuaſus, & ineptiam ferre contentus ſit*. Vide hac de notione Heraldi animadverſ. in Martial. lib. 2. Epigr. LIX.

LEMNISCUS quidam a *lamna*, hoc eſt, *lamina*, dici arbitrantur, ut prius fuerit *lamniſcus*, & unius literæ mutatione *lemniſcus*. Fundus autem hujus ſententiæ, quod *lemniſci* ſæpe fuerunt ſive ex *auro*, ſive ex *alio metallo*. Sed antiquitus fuiſſe *laneos* docet Feſtus: *Lemniſci, inquit, ſunt faſciæ coloriæ dependentes ex coronis, quod antiquiſſimum fuit genus coronarum lanearum*. Quo ex loco colligunt alii dici *lemniſcum* a λῆνος, id eſt, *lana*. Sane cum Virgilius ait:

Puniceis ibant evincti tempora vittis.

Coronas *lemniſcatas* ſignat, ut ait Servius. Sed maxime placet Heſychii ſententia, qui docet eſſe verbum Syracuſanum, ac notare *tæniam anguſtam*. Λημνίσκος, inquit, τὰς ταινίας Συρακούσιοι ταινίας. Vide Turnebum lib. XVIII. cap. III. & Cæſarem Bulingerum, lib. de ſpoliis bellicis, cap. XVII.

LEMURIA, *feriæ Lemurum*. Quæ *Lemuralia* a Feſto appellantur in *Faba*; item in Gloſſis. Sic dicta a *lemuribus*, quibus ſacra hæc fiebant Idibus Maii, ut ſcribit Ovid. V. Faſt. *Lemures* vero idem (quem & Porphyrio & alii ſequuntur) ſic dictos vult, quaſi *Remures*, a *Remo*, cujus occiſi anima Romulus exagitabatur. Difficilis nempe pronuntiatio literæ *R*. Lucilius de hac:

Irritata canes, quam homo, quod planius dicat.

Atque id imprimis norunt τραυλοί. Hinc Fabius, libro I. cap. XIX. *Quippe ρ litera, qua Demoſthenes quoque laboravit λ ſuccedit*. Quare nil mirandum, ſi mutatio harum literarum in aliis quoque linguis habeat locum. Ita nos pro *turtur* dicimus *tortel-duyf*: & pro *luſcinia* Celtæ dicunt *roſſignol*, quaſi *ruſcinia*. Quomodo & Itali ex *luſciniola* tum *ruſcigniolo*, tum *luſigniuolo* fecerunt. Sed ad *Lemures* redeamus. Differunt *Lemures* & *Lares*, quod illud nomen natura ſit commune, ſingulariter autem de *noxiis* dicatur, contra quam in *Laribus* fit, qui *propitii*. Indicat hoc Appuleius, lib. de Deo Socratis: *Lar dicitur familiaris, qui ex Lemuribus poſterorum ſuorum curam ſortitus, pacato & quieto numine domum poſſidet*. Gloſſæ Philoxeni ſimpliciter *Lemures* interpretantur, νυκτερινοὶ δαίμονες.

LENIS ſubſtantivum, *genus* eſt *vaſis*, quomodo Afranium, & Laberium, uſos eſſe, Nonius docebit. Imo & Alfenus in Digeſtis uſurpat: quo de Cujacius, Obſervat. lib. VI. cap. VII. & lib. X. cap. XV. Eaque notione eſt a Græco ληνὸς, quomodo dicitur *lacus torcularis*, unde *Bacchus* dictus *Lenæus*, Ληναῖος, non a *leniendo*, ut ajunt. Ab ſimilitudine ληνοῦ videtur & *navigii genus* ita dici, in illo Martialis, lib. I. epigr. L. ad Licianum:

Tepidi natabis lene Congedi vadum.

Et inde *lenunculus*, πίτυλος, σκαφίδιον, ut Gloſſæ Philoxeni exponunt. Sane *lenunculum* eſſe *navigii genus*, oſtendit Gellius, lib. X. cap. XXV. Atque ita, præter Salluſtium, Cæſarem, ac Paullum Juriſconſultum, uſus Marcellinus, lib. XIV. & XVI. Indeque *lenuncularii*, ut a *nave*, *navicularii*. Legas iſtud in veteri inſcriptione, & tabula marmorea. Hæc de voce *lenis*, ut eſt ſubſtantivum. At *lenis* adjectivum a *mollitie lanæ*, quæ Græce ληνὸς, ut pluribus diximus in *Lana*. Vel eſt *lenis* a λεῖος, quod eſt *levis*, priori porrecta, & quandoque etiam *lenis*. Inſertum *N*, ut a σῶος, *ſanus*; a πλέος, *plenus*. A *lenis* eſt *lenire*, & *delinire*, θέλγειν. Uſus ſæpius Plautus, item Horatius, od. I. lib. III.

Nec purpurarum ſidere clarior
Delinit uſus . . . .

Atque hinc *delenitus*, & *delenimentum*, & *delenificus*; ſic enim in codicibus antiquis non raro invenias. Vulgo per *I* malunt, *delinitus*, *delinimentum*. Eſt vero *delinimentum*, φίλτρον, ſive *venenum conciliando amori datum*; *ſed ſæpius inſaniam concinnans*. Plautus, Amph.

Delenitus ſum profecto: ita qui ſim neſcio.

Afranius:

Si poſſent homines delinimentis capi,
Omnes haberent nunc amatores anus.
Ætas, & corpus tenerum, & morigeratio,
Hæc ſunt venena formoſarum mulierum.
Mala ætas nulla delinimenta invenit.

Cajus, L. IV. de inoff. Teſt. *Novercalibus delenimentis inſtigationibusque corrupti*.

LENO ab *alliciendo* dictus videtur Feſto: ſic ſane etiam eſt in MSto: at a *leniendo*, Priſciano, in IV. & Iſidoro, lib. X. nempe quod *mentes deliniendo ſeducat*. [λεῖος, λέῖνος, λαγνὸς, & λάγνης· inde *leno* & *lena*, vide tamen Salmaſ. ad H. A.] Interdum notat *mediatorem*. Iſidorus in Gloſſis: *Leno, lecator, mediator*. Ita uſus hac voce Trogus Pompeius: *Præmiſſis lenonibus, qui hoſtibus parendi legem indicerent*. *Lecator*, quod in Iſidori loco habes; idem eſt, quod Germanis ac Belgis *lecker*: unde in iisdem Gloſſis: *Lecator, guloſus*. Nec dubium, quin a Germanico illo *lecator* originem ceperit, infimi ſæculi vox. A *leno* eſt diminutivum *lenulus*, apud Plaut. Pœn. act. II. Etiam *lenunculus* pro eo dici ſcribit Priſcianus, lib. III. *Lenunculus* quoque vocatur *navigii genus*. Eſtque ὑποκοριστικὸν a *lenis*, quod nomen *parvulæ navis*. Ea de notione vide quæ dicimus in *lenis*.

LENA, pro *pediculi fœtu*, Perotto videtur eſſe a *lædo*: forte

forte verius a λεῖος, hoc eſt, *lenis*: quia *lene* id animalculum ſit *natura*. [hine *leis* & *luis*.] *Lens*, pro *legumine*, vel ex *lenis* factum eſt, vel ex *lentis*, quomodo vett. dixiſſe in recto, ait Priſcianus in VII. Ratio nominis eſſe creditur, quia comeſa *lenes* & *lentos facit*; unde Plinius, lib. XVIII. cap. XII. *Invenio apud auctores æquanimitatem fieri veſcentibus lente*. Paullus Æginetæ tamen lib. I. ſcribit, φακὸν εἶναι κακόχυμον καὶ μελαγχολικόν. Cui favent hac parte Galenus, Dioſcorides, & Rhaſis ad Almanſorem. Vide quæ de eo notavit Cælius Rhodiginus lib. XXIII. cap. XII. Fortaſſe igitur rectius Iſidorus, lib. XVII. Originum, cap. IV. *Lens*, inquit, *vocata, quod humida & lenta eſt, vel quod adhæret humi*. A *lente* dicta *lenticula*, & *lentigo*, quia ad *lentis ſimilitudinem maculis ſubrufis ac nigris faciem fœdat*. Eas maculas *lenticulam* vocat Celſus, l. VI. c. V. *lentiginem* Plinius, lib. XX. cap. XV. Iſidorus, lib. IV. cap. VII. *Lentigo eſt veſtigia macularum parvula in rotunditatem formata, a ſpecie lenticulæ dicta*. *Lenticula* etiam *vaſis unguentarii genus* eſt: qua notione a *linere* Iſidorus deducit lib. XX. cap. VII. Sed eſſe a *lens*, quadruplici argumento colligo. Primum, quia id non obſcure dicit Plinius, lib. XVIII. cap. XII. ubi locutus de *Ægyptiæ lentis* figura, ſubjicit: *unde vario uſu translatum in lenticulas nomen*. Deinde quia Græcis ſimiliter φακὸς, tum *lentem*, quæ *legumen* eſt; tum id *vaſis genus* notat, quod *lenticula* vocatur. Tertium argumentum, quia vas hoc *formam* habuit *lenticularem*. Appuleius, lib. II. Florid. *Ampullam oleariam, quam geſtabat lenticulari forma, tereti ambitu, preſſula rotunditate*. Denique quia etiam *lens* appellatur. Nam Lucifer Calaritanus, lib. I. ad Conſtantium Imper. pro S. Athanaſio locum 1. Sam. XXVI. XI. & XVI. ubi apud LXX. eſt φακὸς ὕδατος, ipſe habet *lentem aquæ*. Apud vulgatum interpretem, item Pagninum & Vatablum pro eo *ſcyphum aquæ* translatum eſt: ſocer noſter Junius, in ea interpretatione, quam cum Tremellio procuravit, *ampullam aquæ* vertit.

LENTISCUS, arbor, cujus reſina maſtiche. Gloſſæ Philoxeni. *Lentiſcus*, σχῖνος. Ita vocatur, quod *folio ejus lenteſcant*: Vel quod potius *ipſa lenteſcat arbor, dum reſinam fundit*. Σχῖνος, ἀπὸ τοῦ σχίζειν, hoc eſt, *ſcindo*, *findo*. Facile enim lignum ejus finditur. Ad etymon alluſum in Suſannæ hiſtoria Daniel. cap. XIII. ubi cum alter mendacium teſtium dixiſſet, viſam a ſe Suſannam ὑπὸ σχῖνον, *ſub ſchino*, ut tranſtulit vetus interpres: dixit ei Daniel, Ἄγγελος τοῦ Θεοῦ λαβὼν φάσιν παρὰ τοῦ Θεοῦ σχίσει σε μέσον. *Angelus Dei, accepta ab Deo ſententia, ſcindet te medium*.

LENTUS, forte a λεπτὸς, *tenuis*, quia quod tale, hoc *lentum*, id eſt, εὐστρεφής. Gloſſæ Philoxeni: *Lentus*, ἔντονος, λεπτὸς, ἀργός. Vel *lentum* κατὰ συγκοπήν, eſt ex *lenitum*. Sane quæ *lenia* molliaque, eadem & *lenta* ac flexibilia. A *lentus* ὑποκοριστικῶς *Lentulus* eſt apud Tullium, ad Att. lib. V. epiſt. XIII. Sed pro *familiæ Romanæ nomine* a *lente* venit, teſte Plinio, lib. XVIII. cap. XIII. ubi ait a *lentibus*, *fabis*, *piſis*, *ciceribus*, ut quiſque aliquod optime ſereret, reperta nomina *Lentuli*, *Fabii*, *Piſonis*, *Ciceronis*.

LEO verbum videtur eſſe ex Græco λειῶ, quod eſt, *leve ac glabrum reddo*. Pro λειόω autem & λειαίνω dicitur. Utrumque a λεῖος, *levis*, *glaber*. Heſychius: Λειαίνεται, λειοῦται, ἐξαλείφεται. Gloſſæ: Λειαίνω, *deleo*. Quia autem *unguente* aliquid *levigatur*, inde factum, ut *leo* μεταληπτικῶς ſignificarit *lino*, *ungo*. Quamvis autem hac notione *leo* in præſenti amplius in uſu non ſit: remanſit tamen præteritum *levi*, quod *lino* ab abſoleto *leo* mutuatur. A *leo* eſt *eleo*, quod a Nonio exponitur *maculo*, in illo Lucilii: *Si hic veſtimenta elevit luto, ab eo riſum magnum ac cachinnum imprudens ſubjicis*. Verum ſententia requirit, ut *elevit* exponamus, non *macolavit*, ſed *mundavit*. Nam pro ridiculo habet ſi luto veſtes mundemus, quod immundiores eas facit. *Eleo* igitur eſt ἐξαλείφω, ut *leo*, ἀλείφω. Idemque ac *eleo* valet alterum compoſitum *deleo*. Sane id ab antiquo *leo* venire, agnoſcit & Priſcianus. Nec tamen hæc tam valida arbitror, ut nihil contra dici poſſit. Nam primum illud in mentem venit, Lucilium fortaſſis ſcripſiſſe non *elevit*, ſed *elavit*, vel *eluit*. Nec enim raro Nonium corrupti codices decepere. Quodque ad *deleo* attinet, id videri queat ab *oleo* factum. Certe ſignificatio convenit, quia *deoleo* erit ut *aboleo*. In *deleo* extrita vocalis, quomodo a *de*, & *emo*, eſt *demo*. Nec obſtat, quod hic eadem ſit vocalis; nam veteres fortaſſe *eleo* pro *oleo* dicebant, quomodo *hemo*, *henus*, *elus*, *Apello* aliaque per *E* extulerunt. Eſtque hoc eo veriſimilius, quod *eleo* forte ſit ab ἔλαιον, hoc eſt, *oleum*. [forte *delere* a δηλεῖσθαι, ſed rectius a *deoleo*, hoc autem non ab *oleo*, ſed ab *alo*, *aleſco*; ab ἄλδω, ἀλδήσκω · vide *Adoleſcens*.]

LEO nomen a λέων, venire a Græco nomine, ſignificante regem, falſo cenſet Iſidorus, lib. XII. cap. II. Λέων Porphyrius eſſe putabat a λάω, *video*: nempe quod *leo viſu* ſit *acerrimo*. Alii malunt eſſe ab Hebræo לביא, quod idem: vel אל, hoc eſt, *fortis*, quia robore valet. Quod non diſplicet. Aliter λέων vocatur λῖς, quod ab eodem אל venire puto. Et fortaſſe λέων non ἀρσένως ab Hebræo eſt; ſed eo quod Græci *leonem* λῖν appellant. *Leæna*, Græce λέαινα. Hac propter *leæna* veteres Latinum eſſe negarunt, ut ſcribit Junius Philargyrius, ad illud Maronis, Ecl. II.

Torva leæna lupum ſequitur . . .

Sane a *leo* eſſet *lea*. Lucretius, lib. V.

Irritata leæ jaciebant corpora ſaltu.

Quem locum & Nonius citat. Varro ad Ciceronem, lib. III. *Sicut nocet panthera, & lea*, Ovidius, IX. Metam. fab. XI. de Chimæra:

. . . . *Mediis in partibus ignem*
Pectus & ora leæ, caudam ſerpentis habebat.

Et Triſtium lib. IV. El. VII.

. . . . *Eſſe Chimæram*,
A truce quæ flammis ſeparet angue leam.

Exſtat ea vox quoque in Gloſſ. Græco-latinis. Antiquiſſimi vero nec *leæna*, nec *lea*, dixiſſe videntur, ſed *leo femina*. Monuit id Philargyrius, ac ſententia ejus confirmatur illo Plauti, Vidularia:

Nam audivi feminam ego leonem ſemel parire.

At immerito Chariſius, lib. I. *lea* Latinum negat, quo non Ovidium modo, quod Chariſius agnoſcit, ſed Lucretium quoque ac Varronem uſos vidimus. Rectius igitur Iſidorus, lib. XII. cap. II. ubi utrumque agnoſcit, verum *leæna* totum eſſe Græcum; *lea* Latinum, ſed poëticum eſſe ait.

†LEO & Λέων fiunt ab Hebraeo ejusdem ſignificationis לביא *lavi*, eliquata labiali littera: ſicuti contra ab אריה *arie* (quod eſt alterum *leonis* nomen) fit ARIES, confuſo uno animali cum alio. Eadem confuſio nominum animantium (quoties ea nomina de Hebraeo in Latinum transfuſa fuerunt) cernitur in aliis pluribus; quorum hic faſciculum dabimus. A כפיר *cepir* (quod eſt tertium leonis nomen) fit CAPER & Gr. κάπρος · niſi quod κάπρος Graecorum plerumque *aprum* ſignificat; cum Latinum CAPER *hircum* notet, cujus uxor *CAPRA* vocatur.)(PARDUS eſt ab Hebr. פרד *pered*, *mulus*. Tam PARDUS autem quam ARIES magis ſunt ſexûs, quam ſpeciei nomina; nam mares, ille in pantherino, hic in ovillo genere, id nomen obtinent.)(Ab Heb. סוס *ſus*, qui *equus* eſt, fit Latinum SUS; unde Graeci per Aeolicam aphaereſim ſuum ΥΣ acceperunt, longiuſcule ab Hebr. radice. Etſi SUS poteſat etiam fieri ab Hebraeo *apri* vocabulo זיז *ziz* ſive *ſis*; ut alibi in SUS adnotavimus.)(Ab אלף *eleph*, *bos*, fit ELEPHAS ſeu *bos Luca*.)(A תנין *thannin* i. e. *draco* fit TUNNUS. *Tannin* in Pſalmis paſſim animal aquatile eſt.)(A שפיפן *ſephiphon*, qui *ceraſtes* eſſe creditur, fit ASPIS.)(TALPA ſine controverſia eſt ab עטלף *atalleph*, abjecta gutturali; quod tamen nomen Lev. XI. 19. & Iſ. II. 20. redditur *veſpertilio*, quod eſt aeque tenebris amicum animal, ac talpa. Ac plura alia licebit animadvertere,

vertere, quae ad Latinos non ſine ſignificationis ἑτερώσει tranſierunt. MAZOCHIUS.

LAPAS, ſive, ut apud Nonium eſt, lepas, conchæ genus eſt, petris ita arcte adhærens, ut vix avelli queat. Galenus, in lexico Hippocr. Λεπάδες, αἱ ταῖς πέτραις προσεχόμεναι κόγχαι. Heſychius: Λεπάδες τὰ πρὸς ταῖς πέτραις κεκολλημένα κογχύλια ὄστρεα ἐλάττω. Syneſius in epiſt. ἡ δὲ λεπὰς, ὄστρεον ἐστὶ κοῖλον, ὅπερ ἐπειδὰν λάβηται πέτρας, ἀποσχυρίζεται. Meminit λεπάδων Ariſtophanes Pluto, Oppianus, alii. E Latinis utitur Plautus, Caſina, act. II. VIII. Euſtathius in Iliad. φ. pag. CIƆCCCXLVI. derivat a λέπω, quod eſt delibro, decortico. Forte ob tenue putamen, vel quod petris corticis inſtar adhæreat.

LEPIDUS creditur eſſe a lepore; lepor autem a lepus erit, ſi Priſciano credimus, lib. IV. Argute autem Martinius, cui lepos quaſi λεῖον ἔπος, dictum pulchrum, ac ſuave. Nam λεῖος, lenis, levis, politus, & interdum idem quod προσηνὴς, καλός. Sane in Onomaſtico lepor exponitur καλλιέπεια. [λαμυρὸς, & γλαφυρὸς, & γλαφυρία, lepor.] Apud veteres autem non aliud invenio, quam hoc Donati ad Eun. act. II. ſc. I. Lepidus, qui politus eſt, ut λεπὶς, id eſt, lamina. Quo Donati loco nituntur, qui λεπὶς etiam laminam notare ajunt. Sed nihil prohibet lepidum deducere a λεπὶς, qua ſquamam notat: unde λεπίζω, deſquamo. Gloſſæ Græco lat. Λεπίζω, ſquamo. Ubi viri eruditi corrigunt deſquamo. Nec mirum, ſi a ſquamis lepidi vocem arceſſimus, cum deſquamari κατὰ μεταφορὰν de hominibus dicatur, quando ornantur. Lucilius lib. VII.

Scabor, ſubvellor, deſquamor, pumicor, ornor.

Ab eadem λεπίδος, quam dixi, notione eſt quoque λεπίδιον, lepidion herba, de qua fuſe Plinius, lib. XX. cap. XVI. ubi inter alia docet eam abſtergere ſquamas ac lentigines faciei: indeque nomen. Ejuſdem originis lepidotes gemma, quæ ſquamas piſcium variis coloribus imitatur: ut ait idem Plinius, lib. XXXVII. cap. X.

LEPISTA de voce Feſtus: Lepiſta genus vaſis aquarii. Gloſſæ Philox. Lepiſta εἶδος χύτρας. Meminit & Nonius, apud quem legas illud Varronis e primo de vita pop. Rom. Lepiſtæ etiam nunc Sabinorum fanis pauperioribus pleriſque, aut fictiles ſunt, aut aheneæ. Eſt a Græcis, quibus λεπάστη, vel λεπαστή, dicitur. Meminit Athenæus, lib. IV. & XI. Pollux, lib. VI. cap. II. & XVI. item lib. X. cap. XX. Pluribuſque de hac voce Euſtathius in Iliad. φ. ubi & de ejus vocabuli origine diſſerit. Interque alia Dolopum eſſe vocem ait, ac dici λεπαστὴν, διὰ τὸ λεπτὸν καὶ ἐκπέταλον εἶναι, κατὰ λεπάδας· quod tenue ac patulum foret, ad modum conchæ. Aliud autem φιάλη ἁπλῶς, aliud φιάλη λεπαστή. Quod illa Pollucis verba indicant, lib. VI. cap. XVI. Τὰ δὲ τούτων εἴδη, κύλικα, κυλίσκην, φιάλην, ἀγκύλην, φιάλην λεπαστὴν, κομβίον, &c. Quare non aſſentio maximo Caſaubono, qui apud Athenæum lib. IV. legit, φιάλην τε καὶ λεπαστήν· ubi in vulgatis φιάλην τε λεπαστήν. Vide eum Animadv. lib. IV. cap. III. Scaliger quoque lepaſtæ legendum cenſet apud Varronem, lib. IV. de L. L. ubi vulgo legitur depeſta. Dicta, inquit, depeſta etiam nunc in diebus ſacris, Sabinis vaſa vinaria in menſa Deorum ſunt poſita. Qui locus idem pene dicit, ac is ejuſdem Varronis de lepaſta, quem e Nonio ante adduximus: quod Scaligeri emendationem non mediocriter fulcit. Interim depaſta vel depeſta defendi poteſt, cum Græce etiam dicatur δέπας & δέπαστρον, e quo Latinos depeſtrum, & quo mollius foret, depeſtam dixiſſe conjicit Becmanus. Unde δέπας ſit, docet Heſychius: Δέπας, ποτήριον, παρὰ τὸ δέχεσθαι τὸ πόμα. Alia duo etyma adfert Euſtathius in Odyſſ. ι. p. MDCXXIV. A δέπας vero fuit δεπάζω, quod Etymologus in Θυόμακτρον interpretatur πίνω, qui & δέπαστρον inde factum ait. De δεπάστρῳ voce plura vide apud Athenæum lib. XI.

LEPRA, λέπρα, eadem ac impetigo, vel ſpecies ſane ejus. Gloſſ. Philox. Impetigo, λειχὴν, λέπρα. Item depetigo. Gloſſ. Cyrilli: Λέπρα, lepra, depetigo. Depetiginis voce uſus Lucilius, ſed quia deque petigo verſus gratia κατὰ τμῆσιν dixerat, Nonius etiam petigo dici putavit. In quo deceptus eſt. Λέπρα a λέπος, vel λεπὶς, ſquama. Sive a λέπω, deſquamo, decortico. Lepra enim cutim ſcabram & aſperam reddit, inque ſquamas reſolvit.

LEPUS, quaſi levipes, ut voluit Ælius; quam ἐτυμολογίαν merito reprehendit Varro, lib. XIV. rerum humanarum, apud Agellium, lib. I. cap. XVIII. & Quinctilianus, lib. I. cap. VI. Ælio tamen ſubſcribit Fungerus, nec aliùs ἐτυμολογίας meminit vir bonus, quod mihi manifeſtum indicium videtur, hominem eum, qui ſe de re etymologica operoſe adeo ſcripturum receperat, ne quidem vel legiſſe vel conſuluiſſe Etymologicum Romanorum omnium doctiſſimi Varronis. Neque enim, id ſi eſſet, præteriiſſet ἐτυμολογίαν hanc, quam adſignat IV. de L. L. lepus, inquit, quod e Siculis quidam Græci dicunt λέποριν. Et lib. III. de R. R. cap. XII. L. Ælius putabat dictum leporem a celeritudine, quod levipes eſſet. Ego arbitror a Græco vocabulo antiquo, quod eum Æoles Bœotii λέποριν appellabant. Quam originationem iſti Ælianæ quoque præfert Cæſar Scaliger, in ſuis de cauſſis L. L. libris, cap. CLXXXIX. Et ſane ita manifeſta eſt, ut in controverſiam vocari non poſſit, niſi ab eo, qui cum Anaxagora ambigat, an nix ſit alba. Quin, ut neſciremus Siculos λέποριν dixiſſe, non tamen lepus a levipes deduci deberet, ſed a λαγὼς, quam & ipſam ἐτυμολογίαν Varro adducit apud Agellium, lib. I. cap. XVIII. & Nunneſius ſequitur in Grammatiſtice. Sane & γ in p converti indicat, quod a ῥὼξ ῥωγὸς eſt rupes, quodque eadem mutatio locum habet in κ, quæ τῷ γ affinis. Sic ſane a λύκος eſt lupus, a σκῦλον, ſpolium, &c. Affinitas vocis lepos & lepus originem præbuit opinioni, ut lepidi ac formoſi fore crederentur, qui carnibus veſcerentur leporinis. Vide hac de re Cœlium Calcagninum, in epiſtolicis quæſt. lib. I. ep. XXXII. Belgicum vero haeſe venit ab haeſt, id eſt, celeriter: ſive utrumque ab Hebræo חוש, feſtinare.

LERIA, λῆροι. Feſtus: Leria, ornamenta tunicarum aurea. Heſychius: Λῆροι, τὰ περὶ τοῖς γυναικείοις χιτῶσι κεχρυσωμένα. Inter ornamenta muliebria λήρους reponit & Pollux. Nominis cauſſam optime in Conjectaneis perſpexit Scaliger. Λῆροι enim univerſe quidem nugas notat. Sed ſtricte iis accommodatum, quæ a Latinis quoque vocantur nugæ muliebres. Unde ſchœnum nugarium, vel, juxta codd. alios, nugatorium unguentum vocat Varro. Item nugivendi, apud Plautum, Aulularia, qui muliebres nugas venderent.

LESSUS eſt ejulatio funebris. Onomaſticon interpretatur Θρῆνον. Eum XII. Tabulæ in funeribus adhiberi vetuerunt: ut auctor eſt Cicero in Tuſcul. Verba legis adfert idem in II. de Legibus: Mulieres genas ne radunto, neve leſſum funeris ergo habento. Hoc verbum (ut ibidem Cicero adjungit) veteres interpretes Sex. Ælius, & L. Acilius (al. Attilius) non ſatis intelligere ſe dixerunt; ſed ſuſpicari, veſtimenti aliquod genus funebris L. Ælius (cognomento Stolo, vel Præconinus) quaſi lugubrem ejulationem, ut vox ipſa ſignificat: quod eo magis (inquit Tullius) judico verum eſſe, quia lex Solonis id ipſum vetat. [λέζω ab ἒ, ἒ.] Ea mente igitur Stolonis ac Tullii leſſus κατ' ὀνοματοποιΐαν factum eſt e ſono ejulantium: qui eſt le le, vel, uti apud Ariſtophanem, ἒ, ἒ, unde & elegia dicta creditur, ἀπὸ τοῦ ἒ ἒ λέγειν· vel ei, unde ejulo. Ut leſſus nihil ſit aliud, quam, ut Horatius loquitur, illa non virilis ejulatio. Quam Cicero, lib. II. Tuſc. Quæſt. ait ne mulieri quidem convenire. Hanc veram leſſi originem puto. Aliqui tamen deducunt, vel a λέσχη, quo confabulatio denotatur; vel a λισσὸς, quod Heſychius ait interdum ſignare ἄθλιον, hoc eſt, miſerum, ærumnabile; vel (quæ Meurſii opinio eſt) a λῖνος, converſo nempe N in S, quomodo a γόργυρα eſt gurges, ab ἀρχιτέκτων, architectus. Λῖνος vero erat canticum θρηνητικὸν, ut ex Athenæo conſtat, & Euſtathio. Quod etiam αἴλινος dicebatur, ex αἶ

αἶνος

Λίνος quia propriè fuerit *deploratio Lini*, herois ejus qui Uraniæ filius fuit.

LETHARGUS, λήθαργος, a λήθη, hoc eſt, *oblivio*; & ἀργὸς, hoc eſt, *iners*, ſive ἀργία, *torpor*: quia *oblivionem inertiamque homini inducit*. Cælius Aurelianus, lib. II. ὀξέων cap. I. *Vocatur lethargus a conſequentis paſſionis oblivione. Græci enim lethen oblivionem vocaverunt, argian vacationem, quam corpori atque animæ ingerit vis ſupradictæ paſſionis*. Verum quid, ſi potius factum dicamus ab *obliviſcendi celeritate*, quando ἀργὸς non tantum *iners*, ſed vel citum, vel *velox*, ſignificat, qua ratione poëtis ἀργοὶ κύνες vel *albi*, vel potius *veloces*, appellantur. Quin ſi Gu. Canterum, lib. I. Nov. Lect. cap. XV. audimus, in verſu iſthoc Epimenidis Cretenſis ab Apoſtolo quoque adducto,

Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργοί·

non tam *otioſi*, quam *avidi* & *edaces*, intelliguntur. Verum cauſſæ nihil video, cur hic ἀργὸς non obtineat *albi* ſignificationem, cum & Latini ita utantur *albi* vocabulo. Horatius, ſat. II. lib. II.

. . . . *Pinguem vitiis, albumque* . . . .

Perſius, ſat. III.

Turgidus hic epulis atque albo ventre lavatur.

Et Sulpitia, in Satira:

Non trabe, ſed tergo prolapſus, & ingluvie albus.

Itaque Epimenidis verſiculum transferre poſſis,

Cres ſemper mendax, mala beſtia, venter iners eſt.

Vel hoc pacto:

Cres ſemper mendax, mala beſtia, venter & albus.

LETUM quidam dictum eſſe putant, quaſi *minime lætum*: inepte ſane, etſi & apud Priſcianum legatur in quinto. Appuleio Grammatico dici placuit a *luo*, ideoque per *æ* ſcribebat *lætum*. Veriſimilius idem Priſcianus, cum ibidem ait eſſe ab antiquo *leo*, quia *let*, hoc eſt, *delet*, *omnia*. Sed unum huic etymo obſtat, quod probari ſatis ſolide nequit, veteres *leo* dixiſſe. Atque, ut *leo* dixerint, ſignificaverit hoc, non idem quod compoſitum *deleo*; ſed quod *lino*, ſive *ungo*, qua de re in *Leo* ſatis diximus. Hæc faciunt, ut improbare non poſſim ſententiam Verrii, ſive Feſti, qui *lethum* deducit a λήθη, hoc eſt, *oblivio*. Et firmat hoc Varronis, lib. IV. de L. L. *Ollus leto datus eſt: quod Græcus dicit λήθῃ, id eſt, oblivioni*. Nec movet, quod in antiquis lapp. & libb. eſt *letum* ſine adſpiratione. Nam Latini ſæpe ſpiritum tollebant, quod in *tus* quoque factum, ut ſuo loco dicemus. [Λοίγος idem quod λοιγὸς, θάνατος· hinc λοιγὴ, τάφος, & λοιγεύειν, τάπτειν.] A *letum* eſt *letare*, θανατοῦσαι. Sane Scaliger apud Maronem in Culice legit ex veteri Codice:

Rurſus acerba fremit Paris hunc quod letat . . . .

In vulgatis eſt *ledat*. Mihi ob vocis inſolentiam vox ea hoc loco ſuſpecta eſt.

LEUCANICÆ voce uſi Cicero, lib. XVI. epiſt. IX. Statius Papinius, lib. IV. Silvarum, riſu Saturnalitio ad Plotium, Apicius de re coquin. lib. IV. cap. II. &c. Erat *genus farciminis ex porcina carne*: unde *porcæ filiam* appellat Martialis, lib. XIII.

Filia Picenæ venio Lucanica porcæ.

Gloſſ. vet. *Lucanicæ*, ἀλλάντια. Carnes vero iſtæ minutim cædebantur, & cum pipere ſubigebantur: ut ex IX. Athenæi conſtat. Nominis cauſſam aperit Varro, lib. IV. de L. L. *Lucanica*, inquit, *quod milites e Lucanis didicerunt*. Quod etiam ſcribit Iſidorus, lib. XX. Orig. cap. II. de Eſcis.

LÆVIS pro *glabro politoque* (unde *lævigo*) eſt a λεῖος; ut a λαιὸς, *lævus*; ab ὠὸν, *ovum*; ab ὄϊς, *ovis*. Itaque, quia Græce eſt ει, prior longa eſt: quæ res nonnullos in eum errorem impulit, ut per diphthongum ſcriberent. Nec enim ει in Æ; ſed in *E* vel *I* mutant Romani. De modulo vero primæ ſyllabæ vel fidem fecerit unus Horatius, lib. II. ſat. VII.

Fortis, & in ſe ipſo totus teres, atque rotundus,
Externi ne quid valeat per leve morari.

Quos verſus hoc pacto imitatus Auſonius, in viro bono:

Securus, mundi inſtar habens, teres atque rotundus,
Externæ nequid labis per levia ſidat.

Pueriliter hac in re lapſus Nicolaus Erythræus, Indice Virgil. in voce *Unguem*. Nam quia carmen de viro bono a Marone in juventute factum putaret, eo adſtruere conatus eſt Virgilium maximi ab Horatio fieri ſolere, ut cujus adhuc juvenis ſententias, ſententiarumque ordinem, & phraſin ipſam uſurpare maluerit quam ſuam. A *levis* eſt *levitas*, λειότης, quomodo Seneca uſus, & Appuleius. Alias *levitas* eſt κουφότης. Sed priorem tum corripit. *Levigo* quoque hinc, cum ſignificat λειαίνω, hoc eſt, *glabrum reddo*, *polio*.

LEVIS, priori correpta, quomodo opponitur gravi ac ponderoſo, videtur eſſe a λεπὶς, hoc eſt, *cortex*, qui *leviſſimus*. Eoque Horatius fortaſſe reſpexit lib. III. od. IX.

Quamquam ſidere pulchrior
Ille eſt: tu levior cortice, & improbo
Iracundior Hadria.

A *levis* eſt verbum *levare*. Gloſſ. *Levat*, κουφίζει, ἐπαίρει. Ab eo *levamen*. Gloſſ. Cyrilli: κούφισμα, *levamen*. Item dea *Levana*: quæ recens natos de terra *levat*, ut eſt apud Auguſtinum, lib. IV. de Civ. Dei, cap. XI. *Levigo* quoque hinc venire putandum, cum Appuleius, lib. IV. Met. ait *Sarcinas levigatos*, pro *levatos*, & *exoneratos*. A *levi* item & *denſo* eſt *levidenſe*, ἀραιὸν, quando *tela leviter denſata* eſt: cui opponitur σπαθητὸν, quando *tela* τῇ σπάθῃ *vehementius* eſt *denſata* & *artata*: σπαθητὸν Latinis eſt *pavitenſe*, quia *pavienda denſata* ut in *Pavimentum* dicemus. Nunc ſuffecerit locum adferre Iſidori lib. XIX. cap. XXII. *Levidenſis veſtis dicta*, inquit, *quod raro filo ſit, leviterque denſata. Pavitenſis contraria levidenſi, quod graviter preſſa atque calcata ſit*. *Levidenſe* vocabulum legimus apud Ciceronem, lib. IX. epiſt. XII. *Sed ego hoſpiti veteri, & amico munuſculum mittere volui levidenſe, craſſo filo, cujuſmodi ipſius ſolent eſſe munera*. Hanc ſanam eſſe lectionem, cum ſententia indicat, tum locus Iſidori ante adductus. Quare non audio, qui *lenidenſe* ſcribant. Sed nec ἀναλογίᾳ ſe tueri poſſunt, qui *levidenſæ* malunt per diphthongum. At acute, quamquam haud vere Octavius Pantagathus, qui *levi dente* corrigit, hoc eſt, *levi pectine*, quomodo apud Juvenalem, ſat. IX. queritur quidam donari veſtes villo craſſo, coloreque malo,

Et male percuſſas textoris pectine Galli.

LEX, ut Cic. I. de Leg. & Varro V. de L. L. teſtantur, ita dicta, quia *legi* ſoleat, quo omnibus innoteſcat. Quare ut a *ducendo dux*; a *regendo*, *rex*; ita a *legendo*, *lex*. Sunt quibus a *legendo* quidem dici placeat, ſed quatenus *legere* eſt *eligere*. Auguſtinus, ſive alius, in quæſt. Novi Teſtam. *Lex ab electione dicta eſt, ut e multis quod eligas ſumas*. Aliqui etiam ſic dici volunt, non quia populo *legeretur*, cum ferretur: quod verum etymon putamus: ſed quia ſcriberetur, *legendaque* proponeretur. Quam cauſſam adfert Iſidorus, lib. II. cap. X. & lib. V. cap. III. Ac Salmeron, lib. I. prolog. XXV. eo trahit illud Ovidii primo Metamorphoſeos:

. . . . *Nec verba minacia fixo*
Ære legebantur . . . .

Et ſane Micyllus quoque probat *legebantur*. Sed legendum:

. . . . *Nec verba minantia caſo*
Ære ligabantur . . . .

Ut eſt in vet. MSto meo: vel, quod magis placet, quodque item in MSto inveni, uti & Veneta Bernardini anni MCCCCLXXXVI. & Aldina anni MDXVI.

. . . . *Nec verba minantia fixo*
Ære ligabantur . . . .

ut quoque eſt in Plantiniana anni MDLXVI. niſi quod ea pro *verba* habet *vincla*. At minime audiendus Thomas, quæſt. XC. art. I. ubi *legem* dici ait a *ligando*: nempe κατὰ μεταφορὰν, quomodo *lex* & *jugum* appellatur Act. XV. Quod etymon plerique etiam Scholaſticorum adferunt. Vide ſis Jo: de

de Salas, tractatu de Legg. in ſecunda ſecundæ Thomæ, diſp. 1. ſect. 2. & in fine ſect. IX. Quibus locis ſuſe de etymo *legis* tractat. A *lege* eſt *legitimus*; ut a *fine finitimus*; a *mari maritimus*.

L I

LIARE eſt λειαίνειν, *polire*, *levigare*. Nempe ex λεῖος, *lis*. Ita Tertullianus dixit *liare ciſternam*, hoc eſt, *tectorio polire*. Gloſſæ: Λεῖος, *levis*. Λειότης, *levitas*; λεῖον ποιῶ, *polio*. A λεῖον vel λεῖον eſt *livum* pro *tectorio*, apud Juriſconſultum. A *liare* eſt *liaculum*; ut a *ſignare*, *ſignaculum*; a *crepitare*, *crepitaculum*. Gloſſ. *Liaculum*, λειαντήρ, q. d. *levigator*. Hanc *liaculi* vocem pluribus locis corruptam reſtituit Salmaſius, Exerc. in Sol.

LIBANOTIS, λιβανωτὶς, de qua ita Dioſcorides, lib. III. cap. LXXXVII. ῥίζα δὲ λευκὴ, εὐμεγέθης, ὄζουσα λιβάνου· *radix autem alba*, *prægrandis*, *& thus redolens*. Itaque conflatum putatur ex λίβανος, *thus*; & ὄζω, *oleo*. Sed ſimplicius dixeris, eſſe derivatum a λιβανωτὸς, quomodo vocatur *thus*, ſeu *concretus thuriferæ arboris liquor*. Λίβανος autem nunc *montis nomen*, nunc *thus* ſignat. *Mons* dicitur לבנון a לבן, *albus*: nempe quia altiſſima ejus juga propter nives longiſſime conſpicua ſunt. Quomodo & *Alpes* in Italia ab eapſe cauſſa nomen habent. At λίβανος pro *thure* ab *hoc monte*, ubi *thura creſcunt*, nomen accepit, ſi Iſidoro credimus, lib. XVII. cap. VIII. Alii a λείβω, *ſtillo*, quia *thurifera* arbor, cortice inciſo, *ſtillat* guttas illas roris, quæ λιβάδες vocantur. Sed omnino eſt ab Hebræo לבונה, quomodo & *arbor thurifera*, & *ejus reſina* dicitur: idque ab *albore* itidem.

LIBARE, juxta Iſidorum, lib. VI. cap. XIX. a *Libero patre*, cui vinum in ſacris *libabant*, quia vitem reperiſſet. Perottus dici ait quaſi *labiare*, hoc eſt, *primis labris attingere*. Sed eſt a λείβω, *ſtillo*, *in ſacrificiis fundo*. *EI* in *I* longum converſum, ut Δαρεῖος, *Darius*, &c. Quamquam & λίβω dixere. Heſychius: Λίβει, στάζει, Λίβων, στάζων. Sed Latini verbi latius extenſa ſignificatio.

LIBER, priore producta, unde ſit, non æque paret. Aliqui deducunt, vel a *libet*, quia poſſunt *liberi*, quod *libet*: vel a *licet*, ut contractum ſit ex *liciber*. Sunt & quibus placet eſſe a *libando*, quia *libere* atque ultro *libare* debemus: quam ob rationem & *ſponte* a σπονδὴ dictum videtur. Sed nec minus acute Iſaacus Caſaubonus, cap. 1. *libri* de *libertate* Eccleſiaſtica, ubi monet *liber* priori correpta proprie eſſe *corticem ab arbore reſolutum*: inde *liberare*, *corticem detrahere*: poſtea cum in bellis captus aliquis captorem ſuum eluſerat, militari elegantia an laſcivia *liberum* dici cepiſſe: ut contra qui ſemel captus victori adhæreret, neque poterat ſe expedire, *ſervus* & *mancipium*. Paullo nempe aliter ac Græcis ἐλεύθερος, ob facultatem *eundi* quo vellet, non ut Etymologici Magni auctor cenſet ὁ ἐλεύθων ὅπου ἐρᾷ, ſed eadem analogia ac a πενθῶ eſt πενθερὸς, a γοῶ γοερὸς, atque ita in aliis, in quibus duæ poſtremæ ſyllabæ non compoſiti pars ſunt, ſed vocis productio. Antiqui *liberum læbeſum*, *libertatem læbertatem*, ut Græci λοιβὴ & λοίβω, dixere, teſte Feſto. Similiterque *olli* pro *illi*. Τὰς παῖδας *libeeos* dixere, non ἁπλῶς, ſed *ad diſcrimen ſervorum vernarumque*. Verum quid, ſi omnibus Latinæ vocis ſuperioribus etymis rejectis, deducamus *liber* ab ἐλεύθερος; Facit hoc Nunneſius in Grammatiſtice. Nempe Θ in *B* converſo, ut ab ἐρυθρὸς, *ruber*; ab οὖθαρ, *uber*; a πληθὺς, *plebes* &c. A *liber* quoque eſt *libertus*, uti & *libertas*. Nam ut a *caſti* eſt *caſtitas*: a *boni*, *bonitas*; ita a *liberi* eſſet *liberitas*, pro quo κατὰ συγκοπὴν dicitur *libertas*. Parum Grammatice Ludovicus Molina, lib. de concordia *liberi* arbitrii & gratiæ, diſp. II. ubi de nomine *liberi* arbitrii diſceptans, ait *libertatem* ſumi biſariam; uno ut eſt a verbo *libero*: qua ratione opponitur *ſervituti*: altero ut eſt a verbo *libet*, qua ratione cum *coactioni*, tum *neceſſitati*, opponitur. Nam a *libet*, *libido*, non *libertas*, venit, quod & ſyllabæ quantitas oſtendit. A *libertus* eſt *libertinus*. Duo autem hæc priſcis temporibus, hoc eſt, tempore Appii Cæci & paullo poſt ita diſtinguebantur, ut *libertus* diceretur, qui aliquando ſerviiſſet & manumiſſione factus eſſet *liber*: *libertinus* autem, qui a *libertis natus* eſſet: eoque melior erat *libertinorum*, quam *libertorum* conditio. At poſterioribus temporibus, hoc eſt tempore Ciceronis, & ante aliquanto, & poſt, iidem fuere *liberti* & *libertini*. Cic. Epiſt. 1. lib. II. ad Att. *An libertinis*, *atque etiam ſervis ſerviamus*? Nam *ſervis* proxime ſunt *liberti*. Martial. lib. III. ep. XXXIII.

Ingenuam malo: ſed ſi tamen illa negetur;
Libertina mihi proxima conditio eſt.
Extremo eſt ancilla loco: ſed vincet utramque,
Si facie nobis hæc erit ingenua.

Quintilianus, lib. V. cap. X. *Qui ſervus eſt*, *ſi manumittatur*, *fit libertinus*, *non idem addictus*. Et libro VII. cap. III. *Servus cum manumittitur*, *fit libertinus*: *addictus recepta libertate eſt ingenuus*. Tantum id diſcrimen inter *libertum*, & *libertinum*, obſervabatur, quod *libertus* dicebatur reſpectu privato, hoc eſt, ratione patroni: *libertinus* reſpectu publico, hoc eſt, ratione ingenuorum. At longe aliter prius accipi ſolere has voces, ſatis docet locus hic Tranquilli de Claudio, cap. XXIV. *Latum clavum*, *quamvis initio affirmaſſet*, *non lecturum ſenatorem*, *niſi civis Romani abnepotem*, *etiam libertini filio tribuit*, *ſed ſub conditione*, *ſi prius ab equite Romano adoptatus eſſet*. *Ac ſic quoque reprehenſionem verens*, *etiam Appium Cæcum generis ſui proauctorem*, *cenſorem*, *libertinorum filios in ſenatum adlegiſſe docuit*: *ignarus temporibus Appii*, *& deinceps aliquandiu*, *libertinos dictos non ipſos*, *qui manumitterentur*, *ſed ingenuos ex his procreatos*. Hactenus Suetonius, qui potius audiendus nobis quam Carolus Sigonius: a quo Suetonius ob hæc verba reprehenditur, lib. 1. de antiquo jure civium Romanorum, cap. VI. Vide Vallam lib. IV. Eleg. c. 1. Et imprimis Ald. Manut. Nepotem, lib. 1. de quæſit. Epiſt. VII. A *liber* quoque eſt *liberalis*; unde *liberalitas*. Quod autem virtutem in recte dando conſiſtentem *liberalitatem* vocant, *liberalem* item qui ea præditus eſſet; id factum exemplo Græcorum, qui itidem hominem ἐλευθέριον dicunt, & virtutem ἐλευθεριότητα. Nempe utrumque ab ἐλεύθερος, quod eſt *liber*. Ratio vero eſt, quod virtus hæc ſit hominis non ſervili vel conditione vel animo, ſed vere *liberi*. Confirmat hanc rem, quod *liberalis* non ſemper virtutis nomen eſt. Nam *liberali cauſſa manu aſſerere*, nihil aliud eſt, quam *adſerere in libertatem judicio ſeu cauſſa ſeu actione de libertate*. Eſt hoc loquendi genus in legibus XII. Tabb. Item apud Plaut. Pœnulo, IV. II. & Terentium, Adelphis, act. II. ſc. 1. ubi Donatum vide.

LIBER priori correpta, eſt *interior arboris cortex*, ut ſcribit Servius ad Ecl. X. De eadem voce ſic Iſidorus, lib. VI. cap. XII. *Liber eſt interior tunica corticis*, *quæ ligno cohæret*: *in qua antiqui ſcribebant*. Idem lib. XVII. cap. VI. *Liber eſt corticis pars interior*, *dictus a liberato cortice*. *Eſt autem medium quoddam inter lignum & corticem*. Sic *libri* voce utitur Maro Ecl. X. & II. G. item Ovid. IX. Met. fab. VIII. de Dryope in arborem converſa. Columella item lib. V. cap. X. & Cato de R. R. *Salictum*, inquit hic, *ſuo tempore cædito*, *glubito*, *arcteque alligato*: *librum conſervato*. Ubi *glubere arborem* eſt *reſolvere*, quod & *luero* dicitur, unde Scaligero in Conjectaneis dictus videtur *liber* quaſi *luber*, quia de arbore *reluatur*, ſive *reſolvatur*, & ut Cato loquitur, *glubatur*. Ut a *creſco* eſt *creber*; a *facio*, *faber*; a *fuo*, *fubr*; ſic a *luo* fuerit *luber*, & poſtea *liber*. Sed cum veteres, ut *mageſter* & *amecus*, ſic & *leber* dixerint pro *liber*; non dubitandum quin *liber*, ſive *leber*, dicatur quaſi *leper* ab Æolico λέπερ pro λέπος, quod *corticem*, ſive *librum*, notat. Heſych. Φλοιὸς, λέπος τοῦ δένδρου. Idem: Φλοῦς, φλοιὸς, λεπύχανον, λεπυρόν. Π

Digitized by Google

converſum in B, uti in λιβαρὸς factum. Nam hoc quoque eſt a λίπος, cum proprie notet λίπος τῶ κυάμου, corticem fabæ: teſte Heſychio. Eſt vero λίπος a λίπω, quod idem eſt ac λεπίζω, ſive ἀπολεπίζω, hoc eſt decortico, delibro. At Iſidorianum libri ἔτυμον, quod ante adduximus, plane ineptum eſt. Nec pro veris etymis, ſed potius pro alluſionibus haberi debent duo illa, quæ Cœlius Calcagninus in apologis adducit: *Liber*, inquit, *quidam e meis optans prodire in publicum & clauſtra refringere, hoc in me argumento utebatur, quod liber eſſet & contra leges in ergaſtulo teneretur*. *Tum ego*, *Non eſt tibi a libertate nomen, ineptiſſime; ſed a libratione, quod te librari, atque in Critolai trutina ſuſpendi oporteat*. Quod autem *liber* ponatur pro *codice ſcripto*: id factum per μετωνυμίαν materiæ. Nam, ut Plinius ait lib. XIII. cap. XI. *in palmarum foliis primo ſcriptitatum: deinde quarundam arborum libris*. Quod & Caſſiodorus indicat lib. XI. Var. epiſt. XXXVIII. ubi de charta agit. A *liber* eſt *libellus*. Unde *libellio*, quod in vett. Gloſſis exponitur *librarius*, βιβλιοπώλης, βιβλιογράφος. Nonius ait *libellio* dici ut *tabellio*: atque uſum eo eſſe Varronem Manio. Hinc quoque *libellatici* in veteri Eccleſia qui per *libellos* nomina dederant, ne ſacrificare idolis cogerentur: ut *ſacrificati* vel *thurificati*, qui metu ſupplicii *thure* ſacrificaſſent Diis. Vide Cyprianum, lib. IV. epiſt. II.

LIBIDO, & *Libentina* a *libet*. Varro, lib. V. de L. L. *A libendo, libido, libidinoſus; ſic alia ut Libentina*. De eapſe voce ſic Auguſtinus, lib. IV. Hypogn. *Quærendum eſt igitur, cur hoc malum, de quo agitur, libido dicatur. Sine dubio a libendo, id eſt, a libitu, per derivationem, libido eſt nuncupata. Ergo omne, quod libet, libido eſt? Reſpondeo, non omne, quod libet, ſed omne, quod male libet, libido eſt. In bono enim libitu libido dici non poteſt, ſed voluntas, de ratione ſcilicet mentis naturalis exoriens*. *Libet* vero a *labendo* eſt, ſi audimus Varronem, qui ante verba allata ſcribit: *Libere a labendo dictum, quod lubrica mens prolabitur, ut dicebant olim*. Quod ſi eſt, proprio verbo uſus eſt Cicero in Paradoxis cum dicit: *Lapſa eſt libido in muliere ignota: dolor ad pauciores pertinet, quam ſi petulans fuiſſet in aliqua generoſa ac nobili virgine*. Sed eſt *libet* a לב, id eſt, *cor*. Nam *libere* dicitur, quod cordi gratum eſt. Nunneſius tamen deducebat *libens* ex φίλος κατὰ μετάθεσιν. Verum prius malim.

LIBITINA erat *lectulus, in quo mortui efferebantur*: ut Acro ſcribit ad odam ult. lib. III. & Satyra VI. lib. II. Sed placet eorum judicium, qui non tam *lectum* fuiſſe cenſent, quam id, *cui lectus imponebatur*. Indicat id locus Aſconii in Ciceronis Milonianam: *Faſces ex lecto libitinæ raptos attulit ad domum Scipionis, & Hypſei*. Uſus & Martialis libro VIII. epiſt. XLIII.

Victores committe, Venus, quos iſte manebit
Exitus, una duos ut libitina ferat.

Ubi merito ait *ferat*, ſi *libitina* (ut dicebamus) eſt *feretrum*, cui a *ferendo* nomen. Neutra tamen propria ejus vocis notio eſt, ſed metonymica. Proprie autem *Libitina* dicebatur Dea, in cujus fano inſtrumenta funebria venibant: ſive ea *Proſerpina* ſit ſive *Venus*; ut arbitrati Romanorum eruditiſſimi, quemadmodum tradit Plutarchus, in Numa. Apud eundem, in Quæſtionibus Romanis problema eſt, cur in templo *Libitinæ*, quæ eadem ac *Venus* putaretur, funebria viderentur. Ac reſpondetur, id forte factum, ut indicaretur, eandem Deam, & ortui, & interitui, præſidere. Atque id eo firmari, quod Delphis ſit imaguncula Veneris ἐπιτυμβίας, ſive *ſepulcralis*, ad quam manes eorum evocant, quibus libant. Etiam Dionyſius Halicarnaſſenſis ſcribit, libro IV. Servium Tullium, quo numerum noſſet quotannis aborientium, juſſiſſe, ut nummus in templum Veneris, cognomento *Libitinæ*, ferretur, quoties quis naturæ concederet. Planeque eſt veriſimile, hinc factum eſſe, ut in *Libitinæ* templo vendita ſint funeri neceſſaria, ipſaque *Venus Libitina* præeſſe funeribus, ac eadem eſſe, ac *Proſerpina*, crederetur. Quare ſic ſtatuimus, *Libitinam* eandem eſſe, ac *Venerem*; ac *Libitinam* dici a *Libitu*, ſive quod eodem recidit, a *libendo*, quaſi *Libentinam*: quæ appellatio eſt apud Varronem lib. V. de L. L. *A libendo*, inquit, *libido, libidinoſus; ſic alia, ut Libentina*. Neutiquam vero iis accedimus, qui, quaſi *Libitinæ* nomen primo conveniret *Proſerpinæ*, cenſent *Libitinam* κατ' ἀντίστοιχον dici quaſi *Labitinam*, nempe ἀπὸ τῶ λαβεῖν, hoc eſt, *capiendo*. Quod etymon ſpectavit Julius Scaliger, cum l. III. de re poëtica cap. XC. ait, non *Libitinam* dictam primo, ſed *Labitinam*, quæ *omnes mortales caperet* tandem. Sed ſive hæc, ſive prior ſententia placet, paret ridiculos eſſe Grammaticos, cum ad ἀντίφρασιν refugientes, *Libitinam* ſomniant dictam, quia *nemini libeat*. [forte *Libitina* dicta a *limine*, *quaſi liminentina*, *nam in limine ponebantur feretra mortuorum*.] A *Libitina* eſt *libitinarius*: uſus Seneca, lib. VI. de beneficiis, cap. XXXVIII. & Ulpianus l. V. §. VIII. D. de inſtitoria actione. Gloſſæ vett. Ἐνταφιαστὴς, *pollinctor*, *libitinarius*. Ἐνταφιάζω, *funero*. Onomaſticon: *Libitinarius*, ταφεὺς. Honeſtior eorum conditio, quam *pollinctorum*. Quippe *pollinctor*, ſervus erat *libitinarii*; hic autem iis præerat: ut ex citato Digeſtorum loco videre eſt. Nempe, cum *libitinariis* tranſigi ſolet de ſumptibus, quos funeri impendi oporteret. Hi deinde pollinctorum, præficarum, veſpillonum opera adminiſtrabant quæcumque ad juſta ac parentationem pertinerent.

LIBONOTUS memoratur Plinio, lib. II. c. XLVII. Etiam Senecæ, lib. V. Nat. Quæſt. cap. XVI. *A meridiano axe coronatus eſt: deinde notus, Latine auſter: deinde libonotus, qui apud nos ſine nomine eſt*. Ita nunc in optimis editt. editum. In vett. multis eſt *leuconotus*: quod ſonat λευκὸν νότον. Horat.

Albus ut obſcuro deterget nubila cœlo
Sæpe notus: neque parturit imbres
Perpetuos. . . .

Nempe ab eadem cauſſa, qua dictus *argeſtes* ἀργέστης, quod ab ἀργὸς, *albus*. Sane eundem eſſe Ἀργέστην & Λευκόνοτον, etiam Strabo docet. *Libonotus* autem ex eo nomen habet, *quod ſit ei libs hinc, & inde notus*: ut recte ait Iſidorus, lib. XIII. cap. XI. Sed corrupte apud eum editum eſt *libanotus*: cum λιβανωτὸς ſit *liquor* λιβάνου, ſeu *thuriferæ arboris*: de quo in *Libanotis* dictum. *Libs*, λὶψ eſt quaſi λίβυς a Λιβύη, ſive *Libya*. Etſi nec deſint, quibus placeat eſſe a λείβω, *ſtillo*, quia ventus eſt pluvius. Sed prius malim, cum ſimiliter Latinis *Africus* dicatur, quia ab *Africa* ſpirat. Sunt etiam qui non ventum a *Libya*, ſed *Libyam* a *vento*, dici putent. Servius, in I. Æneïd. *Dicta Libya, quod inde Libs flat, hoc eſt Africus: vel, ut Varro, quaſi* λείπουσα τῶ ὕετῶ *id eſt, egens pluviæ*. Iſidorus, lib. XIV. cap. V. *Libya dicta quia inde libs flat, hoc eſt, Africus*. *Alii ajunt, Epaphum Jovis Filium, qui Memphim in Ægypto condidit, ex Caſſiopa uxore procreaſſe filiam Libyam, quæ poſtea in Africa regnum poſſedit. Cujus ex nomine terra Libya eſt appellata*. Vera nominis cauſſa petenda ex Scripturis. Ita *Afri* dicuntur לובים *lybim*, ut II. Chron. XII. XIII. ubi LXX. vertere Λίβυες. Item Danielis XI. XLIII. Ubi, qui in Hebræo לבים, ibidem Græce Λίβυες. Dicendum fuerat Λοῦβεις. Sed Græci vocalem trajecere, ut in aliis multis. Suntque iidem qui להבים, *laabim*, Λαβιείμ, Chami ex Miſraïm progenies, ut eſt Geneſ. X. XIII. Ibi Junium vide, & ad II. Chron. XVI. VIII.

LIBRA, quod ſit *libera*, ut ait Iſidorus, lib. XIV. cap. XXIV. Sed eſt ea vox a Siculis qui *obolum* dixere λίτραν. Hinc Romanis *libra*, quia *oboli* ſive *aſſes*, *libriles*. Convertitur *T* in *B*, quomodo a τέρετρον eſt *terebra*. A *libra* eſt *librile* apud Gellium, lib. XX. cap. I. Idem eſt, ac *libra*, vel *libræ ſcapus*, ut Feſtus exponit. Legas & in Gloſſ. Philox. & Onomaſtico. Ab eodem eſt *librare*. Nam proprie ſignat *libra ponderare*, atque *expendere*. Gloſſ. vett.

Libratio

Libratio, λιτρισμός. Aliæ: *Libro*, σταθμίζω: Hinc *librilla*, vel potius *librilis*, quo ſaxa *librantur* in hoſtem. Feſtus: *Librilla appellantur inſtrumenta bellica, ſaxa ſcilicet ad brachii craſſitudinem in modum flagellorum loris revincta*. Ab eodem, & *pendo*, eſt *libripens*, qui ſimiliter Græcis ζυγοςάτης, ut in Gloſſis exponitur, quia nempe ζυγῷ ἵςησι, hoc eſt, *libra pendit*. Plinius, lib. xxxiii. cap. iii. *Quin & militum ſtipendiorum, hoc eſt, ſtipis ponderandæ penſatores, libripendes dicuntur: qua conſuetudine in his emtionibus, quæ mancipii ſunt, etiam nunc libra interponitur*. Priſcianus extremo libro ſexto citat ex Caii primo inſtitutorum: *Qui libram æneam teneat, qui appellatur libripens*. Originem habet ea vox a more antiquo, quo *pecuniam pendebant*, *non numerabant*. Sed quia populus Romanus conſuetudinis & formularum fuit retinentiſſimus, hinc factum, ut etiam poſtquam mos *pendendæ pecuniæ* ſublatus erat, in mancipatione tamen *libripendis* opera uterentur: quemadmodum ſuperior Plinii locus indicat. Eamdem conſuetudinem comm. in Topica his verbis exponit Boëthius ex Caii inſtitut. *Is, qui mancipio accipiebat, æs tenens ita dicebat: Hunc ego hominem ex jure Quiritium, meum eſſe ajo: iſque mihi emtus eſt hoc ære æneaque libra*. Hinc Horat.

Si proprium eſt, quod quis libra mercatur & ære.

Vide Rævardum, cap. xvi. in leg. xii. Tabb. Briſſonium, c. vii. lib. i. Hottomannum, de re nummaria, cap. vii.

LIBUM, quod *libeat*, hoc eſt, *placeat*: ſi credimus Iſidoro, lib. xx. cap. ii. Sed potius ita vocatum, quod *libandi* cauſſa fieret: ut ait Varro, in vi. de L. L. Sive, ut idem dixerat, lib. iv. *quod libaretur, priuſquam eſſet coctum*; ſive, ut Scaliger corrigit, *quod libaretur, priuſquam eſſent, coctum*. Ut ſententia ſit, *libari* ſolitum jam coctum, priuſquam eſſent, hoc eſt, comederent. Ovidius a *Libero* patre deducit, quia ei offerunt. Sic enim in v. Faſtorum ait:

Nomine ab auctoris ducunt libamina nomen,
Libaque, quod ſacris pars datur inde focis.

Sed omnino melius Varro.

LIBURNA, vel *Lyburna*, navigii genus, cujus deſcriptionem pete ex Vegetio, lib. v. cap. iv. vii. & xiii. A *Libyis* ita dici, Iſidorus ait, lib. xix. cap. i. Sed nihil apertius quam nomen eſſe a *Liburnis*, Illyridis populo, inter Iſtriam & Dalmatiam. Hodie ea Croatia nuncupatur.

LICENT, quæ *fas & jura ſinunt*: ut Maro loquitur, i. G. Itaque a δίκη, id eſt, *jus*. *D* in *L* abit, ut a δάκρυα, *lacryma*, Ὀδυσσεὺς, *Ulyſſes*. Vel eſt a λίζω, id eſt, ἐάω, *permitto*. Pro quo non aliud adferre poſſumus quam hoc Heſychii: Λίσσομαι, ἐάσομεν. Vel eſt *licet* a *liquo* pro *linquo*. Nam id *licitum*, quod jus divinum humanumque poteſtati noſtræ reliquit: unde Belgis *laeten*, tum *linquere* ſignificat, tum *permittere*, *ſinere*, unde *toegelaten*, & *vry-gelaten*, hoc eſt, *licitum*. Interdum autem *licet* conjunctionis vim obtinet: uti & futurum *licebit*: idemque valent, quod *etſi*, *quanquam*. Eſt & *licet* verbum auctionis, ubi res venalis dicitur *licere*: quia jus eſt emendi vendendique eam. Ut apud Plautum Menæchmis, *Licebunt præſenti pecunia*. Hoc eſt, *venales erunt*, ſed pecunia præſens offerenda erit. At *liceri*, vel *licitari*, eſt ejus qui emere vult, ac pecuniam pro re offert. Ut apud eundem, Sticho:

Logos ridiculos vendo: agite, licemini.

A *liceor* eſt compoſitum *polliceor*: ut *pollucere*, pro *pellucere*, ſeu *perlucere*. Proprie igitur *pollicetur*, qui pro merce pretium offert ac promittit. Sed generatim poſtea accipi cœpit pro *promitto*. Hoc ſolum diſcrimine, quod, ut Servius diſtinguit, *pollicemur ſponte*, *promittimus rogati*: ſive quod, ut Donatus cenſet, *pollicitatio majoris eſt aſſeverationis*.

LICINUM eſt, quod *ſurſum verſus reflectitur*: ut *licini boves*, quibus cornua ſurſum verſus reflexa: teſte Servio: item *licini capilli*, qui ſurſum verſi. Gloſſ. Phil. *Licinus*, ἀνάσιμος. Martinio placet eſſe a *licium*, ac *licinum* dici, quia inſtar *licii* reflectatur. Quid, ſi deducamus a λὶξ, id eſt, πλάγιος, *obliquus*, teſte Heſychio? A quo ipſo *licium* dictum videtur.

LICTOR dictus non a *ligandis virgarum faſcibus*, quod ſenſit Feſtus: ſed a *ligandis reis*, ut Nonius comprobat illo Ciceronis pro C. Rabirio: *Lictor: colliga manus*. Eadem ſententia, cum Agellii, tum Valgii Rufi, apud Agellium, lib. xii. cap. iii. quo cap. de ſolo hujus vocis etymo pertractat: ac duo quoque alia ejus vocis etyma proponit ex Tirone Ciceronis liberto, qui *lictorem* vel a *limo*, vel a *licio* dictum ſcripſit: *licio enim tranſverſo, quod limum appellatur, qui magiſtratibus*, inquit, *præminiſtrabant, cincti erant*. De *limo* quod ait, confirmatur loco Iſidori, lib. xv. cap. xiv. ubi cum dixiſſet *tranſverſa omnia* antiquo verbo appellari *lima*, indeque dictos *limites*, hæc deinde ſubdit: *Hinc & limus vocabulum accepit, cingulum quo ſervi publici cingebantur obliqua purpura*. Sed & Plutarchus ἐν Ῥωμαικοῖς quintum etymon ponit. Nam præter illud, quod ex Nonio adtulimus, hoc quoque promit, ut *lictores* dicantur quaſi *litores*, a Græco λειτουργοί. In veteribus Lucani Gloſſis reperias hæc verba: *Lictor eſt, qui viam facit magiſtratibus in populo dictus a lino, quod album filum de lino propter inſigne circum caput habebant*. Sed profecto ſimpliciſſima eſt originatio ſi dicamus a *ligo* eſſe *lictor*, uti a *lego lector*, a *rego rector*, ab *ago actor*.

†LICTORES quandoquidem ab Etruria Romani acceperunt; inde & nomen mutuari debuerunt. Fruſtra ergo ſunt qui Tuſcae vocis etymologiam in Latio quaerunt; quae in Oriente quaerenda fuerat. Nam qui a *Ligo* deducunt, animadvertere debuerunt, hinc fieri debuiſſe LIGATOR, non LICTOR. Atqui hoc eſt ab Hebr. לקט *lakat*, quod eſt *colligere*. Nam *colligere* apud Hebraeos ſaepiſſime tantumdem eſt quod *colligere ad perdendum*: ſicuti אסף *aſaph* eamdem vim habet. Ergo a *lakat* eſt *Lictorum* nomen, quorum erat magiſtratu jubente in reos animadvertere.)(Eodem pertinent & aliquot lictorum vocabula ex Oriente advecta. Ac primum FASCES: quod nomen quia nullas in Latio radices habet; tanto verius Etruſcum eſt habendum h. e. Orientale. Nimirum aut eſt Chald. פשח *pheſach*, *diffindere*, *diffringere*, ut inde *faſces* componantur; aut verius a Chald. פסק *pheſak*, quod eſt *abſcindere*, & *decidere*; unde פסקא *phiska* (aut *phaska*; nam I breve & A breve alternant apud Orientales) eſt *fruſtum*, ex cujuſmodi virgarum fruſtis faſces compingebantur. Poſtremo ab eadem radice fit פסקיא *faskaja*; unde Latinum *Faſcia*: vel ſaepius פסיקיא *pheſikaja*: quae vox ſignificat *cingulum*, quo ſcil. quis praecingitur. At Romanorum faſces loro a ſummo deorſum vinciebantur. Ab ejuſmodi cingulo (prout hoc Chaldaice paſſim in Targumim dicitur, uti jam innuimus, *feſkaja*) ortum eſt FASCES vocabulum.)(Faſcibus porro abdebantur SECURES. Quas quin a verbo SECO deducas, nulla per me mora erit. Tamen quia FASCES & LICTORES ab Etruria ſunt; inde quoque & SECURES. Et certe Chaldaeum סיקורא *ſikora* pro Hebr. גרזן *garzen* h. e. pro *ſecuri* uſurpatur Deut. xix. 5. & in Targum tum Jonathanis tum Hieroſolymitano: quod quidem nomen Buxtorfius pro Latino habet. Atqui vix eſt ut unquam Targumiſtae voces Latinas uſurparint. Videndum ergo an non potius SECURIS vox ſit ex allato Chaldaeo *Sikora* per Tuſcos in Latium antiquitus infuſa. MAZOCHIUS.

LICIUM, Iſidorus lib. xix. cap. xxix. dici cenſet quaſi *ligium*, quia utrimque iis ſtamina *ligantur*: ac probat hoc etymon quoque Scaliger de cauſſ. L. L. cap. xi. *G* in *C* abire, multis alibi exemplis oſtendimus. Aliter tamen veteres codices. Quid, ſi igitur dicamus, eſſe a λὶξ id eſt, *obliquus*, πλάγιος, ut Heſychius interpretatur. Nempe quia *obliquum* ſtamini implicatur. Magnus *liciorum* uſus in veneficiis, nempe quia iis putarent mentes impli-

cari, ac conturbari, haut ſecus ac *liciis* implicatur ſtamen. Ea autem *licia diſcolora* erant, ut loquitur Appuleius, ſive *variis coloris filis intorta*, ut id extulit Petronius. Maro, in Pharmaceutria:

Terna tibi hæc primum triplici diverſa colore
Licia circumdo.

Idem in Ciri:

Terque novena ligat triplici diverſa colore
Licia.

Quo loco ad ἐτυμολογίαν videtur reſpexiſſe, ſi quidem a *ligando* eſt. Nam ſocer meus Fr. Junius ad Tertull. de pallio, cap. III. putat eſſe a *lacio*, ſive a *lax*, quod proprie *filum* notet, metaphoricè *fraudem*, ſive *conſutum dolum*. Quod ſi eſt, dicetur *licium* quaſi *elicium*, quia nendo *elicitur* educiturque. Sane & *lacere*, unde *elicere*, a *lax* venire auctor eſt Feſtus. A *licium* eſt *bilix*, & *trilix*, ut præter Servium & alios indicat Iſidorus, lib. XIX. cap. XXII. Virgil. XII. Æn.

. . . . *Rumpitque infixa bilicem*
Loricam.

Et lib. III. Æn.

Loricam conſertam hamis, auroque trilicem.

Gloſſ. vett. *Bilix*, δίμιτος. Item: *Trilix*, τρίμιτος, a μίτος, *filum*, *licium*. Nempe ſunt hæ voces a numero *liciorum*, hoc eſt *filorum*. Ita enim vocem *licii* hic accipi non negabit, qui ſciat loricam fieri ſolere ex conſertis ſtaminibus, ſive *toralis*, hoc eſt, *funiculis e pluribus filis tortis*. Vide quæ erudite hac de re notavit Yvo Villiomarus adverſus Titium, lib. II. Contr. c. XVIII. ſive animadverſ. XXVI.

LIEN fortaſſe a λεῖος, *levis*, *mollis*. Sane Belgis *lien* eſt *milte*, a *milt*, id eſt, *mollis*, *lenis*.

LIENTERIA, λειεντερία, quia λεῖα ἔντερα, hoc eſt, *levia*, ac *lubrica inteſtina* eam gignere crederentur. Valde errat Iſidorus, lib. IV. cap. VII. cum *lienteriam* a *linea* duci putat, quia cibum facit per inteſtina, quaſi per *lineam* prolabi. Simile eſt *dyſenteria*, de quo in *Exenterare*.

LIGNUM, ſi Iſidoro credimus, lib. XIX. cap. XIX. venit a λύχνος, quia veteres id incenderent luminis cauſſa ante candelas inventas. Virgil.

Urit odoratam nocturna in lumina cedrum.

Sed ut a *tego*, *tignum*; ita a *lego*, *lignum*: quia in agro caduca legerentur *ligna*, ut in foco urerentur: quemadmodum Varro docet, lib. V. de L. L. [vel potius a *ligando* ut ligna dicta ſint ξύλα δεδεμένα, non λελυμένα, ut habet Scymnus Chius.] Quare non placet opinio Nunneſii *lignum* deducentis a λιγνὺς, quo notatur *fumus* aut *fuligo*. Ut a *tignum*, *tigillum*, ſic a *lignum*, *ligillum*, ξυλάριον.

LIGO nunc nomen eſt, nunc verbum. De nomine prius agam. Id a *deligendis* ſub terra radicibus ſic dici, cenſet Varro, in IV. de L. L. *Liga*, inquit, *quod eo*, *propter latitudinem*, *quod ſub terra facilius legitur*. Perottus ſic mavult vocari a *ligando*, *quod a radicibus*, *quæ ſub terra ſunt*, *ligetur*. Alii, quia *terram liget ac conſtringat*. At potius ſit a λίσγος, quomodo *ligonem* vocat Artemidorus. Indeque λισγάριον, pro *ligone*. Scholiaſtes Theocriti, Idyll. IV. Σκαπάναν ὕγιν διέτελλεν ἡ λισγάριον, ἢ σκαφίον. Suidas pro eo λιγάριον habet: ἡ σκάφευσις, inquit, καὶ σκαφίδιον, τὸ λιγάριον. Sed λισγάριον reſcribendum. Λίσγος forte a λίζω, id eſt, *rado*. Sane Euſtathio λίζειν, σιδήρῳ ξέειν. unde λίγδην, ξυστικῶς, ſi eidem credimus in Od. X. pag. ciɔɔccccxxvI. ed. Rom. Λίσγος igitur ſic dicetur, quia *terram radit*: unde Columella:

Tu penitus latis eradere viſcera marris,
Ne dubita.

Ubi terram radi jubet *marris* ſive *ligonibus* latis & quadratis.

LIGO verbum a *lego* venire cenſuit Varro, ſi credimus Jul. Scaligero in primum de plantis. Sed metuo ne eum memoria fefellerit. Nam *ligonem*, quia eo ſub terram *legitur*, ſic vocari ſcribit in IV. de L. L. At verbum *ligo* eſt a λυγῶ, hoc eſt, *ligo*, *viacio*. Y converſum in *I*, quomodo a φύω eſt *fio*; a φρύγω, *frigo*, &c. Λυγία vero eſt a λύγος, id eſt, *vitex*, quia hæc apta πρὸς δεσμοὺς καὶ πλέγματα.

LIGULA, & *lingula*, promiſcue reperias in veteribus libb. ſed poſterius hoc Indoctorum Grammaticorum appellationem facit Martialis, lib. XIV. Carm. CIX. Nempe ad originem vocis reſpexere, non cogitantes, uti ab *offa* eſt *ofella*; a *mamma*, *mamilla*, a *curru curulis*, prima correpta: ſic a *lingua* dici potuiſſe *ligula*; prout *equiteſque patreſque* locutos eſſe ait Martialis. Quos ſequitur Priſcianus pene extremo lib. III. *Lingua*, *lingula*, & *per concisionem ligula*. Variæ autem ſunt hujus vocabuli notiones. Nam ita dicebatur in calceis *linguæ* inſtar faſtigiatam. Martialis, lib. II. epig. XXIX.

Non extrema ſedet lunata lingula planta.

Ubi mirum *lingula* ſcribere, qui in Grammaticis damnet alibi. Præterea ita in *tibiis* vocabant, quod γλωττίδας Græci, ſimili metaphora, dicunt. Philox. in Gloſſ. Latino-Græc. *Lingula*, γλωττίς. Græco hoc ita uſus Lucianus in Armonide. Etiam γλώττας dicere: ut Æſchines, qui in Demoſthenem falſe ſcripſit: Οὐ τὰς γλώττας, ὥσπερ τῶν αὐλῶν, ἐάν τις ἀφέληται, λοιπὸν οὐδέν ἐστι. *Cui ſiquis lingulam, velut tibiis, eximat, nihil fuerit reliqui*. Geminam hanc *lingulæ* notionem a *linguæ* ſimilitudine fluxiſſe, docet nos Feſtus, his verbis: *Lingula per diminutionem linguæ dicta, alias a ſimilitudine linguæ exerta: ut in calceis: alias inſerta, id eſt, infra dentes* (malim legere *intra dentes*) *coërcitæ, ut in tibiis*. Sed quod calceorum *ligulas* a *lingua* deducit, habet diſſentientem veterem Juvenalis interpretem, in ſat. V. ubi *ligulas* abſque *N* ſcribit, & a *ligando* deducit. *Calcearii*, inquit, *cum feſtinant, anſas caligarum prætereunt nonnullas. Dictæ autem ligulæ a ligando*. Quibus docet Scholiaſtes ille, *ligulas* dici a *ligando*, atque eſſe *anſas calceorum*: eas *anſas* interdum omitti a feſtinanti *calceario*: quo ſimul indicat *caligas* fuiſſe *calcearii* opus; quid mirum, cum ſit *calciamentum militare*, ὑπόδημα στρατιωτικὸν, ut Dio interpretatur? Chariſius quoque duplicem *lingulæ* notionem ponit, lib. I. *Lingula*, inquit, *cum non a linguendo dicta eſt, in argento: in calceis vero ligula a ligando*. *Sed uſus ligulam ſine N frequentat*. De *calceorum ligulis* idem dicit ac Scholiaſtes Juvenalis. De *argenteis* vero *lingulis* illud addit, eas non dici a *lingendo*. Unde ergo dictas cenſet? Conjicio Chariſium ſic ſcripſiſſe: *cum a linguendo dicta eſt*; vel potius, *cum a lingua*; *non a linguendo dicta eſt*. Quid Chariſius vocet argenteas *ligulas*, non ita eſt apertum, ob varias adeo ejus vocis notiones. Præter enim *calceamentorum ac tibiarum ligulas* ita vocabatur *inſtrumentum cavum & oblongum*: quale eſt quo aromatarii educunt unguenta e vaſi. Ita accipit Plinius, lib. XXI. cap. XIV. Nomen ex eo eſt, quia haberet *figuram linguæ ad palatum retractæ, atque ita cavæ*. A qua ſimilitudine etiam *ligula* vel *lingula* dicebatur *menſuræ genus*, puta *quarta cyathi pars*: de quo Georgius Agricola, lib. I. de menſuris; & Lucas Pætus, lib. III. de antiquorum liquidis aridiſque menſuris. Gloſſ. Philox. *Lingula*, μυστρὸς, γλωσσίς. Fannius quoque μύστρον exponit. Etſi vero idem credatur ac *cochleare*, tamen eſt cum ab eo diſtinguatur. Ut apud Martialem, lib. VIII. cap. XXXIII.

Quid tibi cum phiala, ligulam cum mittere poſſis,
Mittere cum poſſis vel cochleare mihi?

Adhæc *ligula* eſt *gladiolus oblongus in ſpeciem linguæ factus*: ut Gellius exponit, lib. X. cap. XXV. ubi & Nævium ita accipere docet in Heſiona: *Sine mihi morem gerere videar, haud lingua, verum lingula*. Gellioque ea in re præivit Varro extremo pene lib. VI. de L. L. Similitudo quoque *linguæ* nomen in architectura dedit *lingulis vectium*, quæ & *linguæ* dicuntur. Utroque modo loquitur Vitruvius, lib. X. cap. VIII. Item *lingulis tubulorum*, quos *lingulatos* idcirco idem Vitruvius dicit, lib. VIII. cap. VII. Imo & *gutturis operculum* διὰ τὸ γλωττοειδὲς ſic vocatum videtur. Onomaſticon: *Ligula*, ἐπιγλωττίς. a *lingula* ſive *ligula* forte eſt *legula* apud Sidonium, epiſt. II. lib. I. ſive ita vocat *concavum aurium*,

aurium, a *ſimilitudine ligulæ*, id eſt, *conchæ*: ſive potius *imam auriculam*, quæ *ligulam*, id eſt, *laminam*, refert: atque inde & *lamna*, ſive *lamina*, vocatur Arnobio, lib. II. & Cælio Aureliano, lib. II. Tard. Paſſ. cap. II. & XIV. Vide Savaronem ad dictum Sidonii locum.

LIGVRIRE etſi unico *R* ſcribatur vulgo; tamen *ligurrire*, *R* geminato præfert Manutius: quomodo & in vett. libris ſe inveniſſe teſtatur P. Victorius in Varronis illud lib. III. de R. R. cap. XVI. *Non ut muſcæ ligurriunt apes, quod nemo has videt (ut illas) in carne, aut adipe, aut ſanguine.* Chariſius, lib. III. *liguria* interpretatur. Sed amplius notat. Nempe *delicatiſſima undique carpere ac deguſtare*. Hioc Terentius Eunuch. Act. V. Sc. V. ſub perſona Parmenonis ita meretrices deſcribit, ſane ſcitiſſime:

Id vero eſt, quod ego mihi puto palmarium
Me reperiſſe, quomodo adoleſcentulus
Meretricum ingenia & mores poſſes noſcere,
Mature ut cum cognorit, perpetuo oderit.
Quæ, dum foris ſunt, nihil videtur mundius,
Nec magis compoſitum quicquam, neque magis elegans;
Quæ, cum amatore ſuo cum cœnant, liguriunt.
Harum videre ingluviem, ſordes, inopiam,
Quam inhoneſtæ ſolæ ſint domi, atque avidæ cibi;
Quo pacto ex jure heſterno atrum panem vorent.

Ubi *ligurire* eſt, quod in Adelphis dixit, *Atque unum quod erit belliſſimum, carpam*. Quam interpretationem etiam Donatus confirmat. Ex eodem etiam gemino in loco ἔτυμον vocis diſcere eſt. Prior eſt in illud Eunuchi, Act. II. Sc. II. *Patria qui abligurierat bona.* Ubi, inquit, *Abligurierat, ſuavibus eſcis conſumſerat. Nam ἀπὸ τοῦ λιγυροῦ eſt ligurire, & λιγυρὸν Græci ſuave appellant.* Idem in ejuſdem comœdiæ Act. V. Sc. IV. *Quæ cum amatore ſuo, cum cœnant, liguriunt. Ligurire ἀπὸ τοῦ λιγυροῦ, quod ſecundum Græcos ſuave intelligitur. Ligurire dicitur, qui eleganter, & more ſuum multo faſtidio ſuaviora quæque deguſtat.* Tamen λιγυρὸν alii de *arguta*, *canora*, ac *ſtridula voce* dici malunt. Fortaſſe igitur *ligurio* potius eſt a *lingo*. Vett. ſane pro *lingo*, *ligo* dixere, a λείχω. Ita *liguritor* ſit, qui cupediis ſic deditus eſt, ut digitos quoque *lingat*. Sive qui *lingendis* catinis ſua abſumit. Ut a *ſcateo*, *ſcaturio*; ſic a *ligo* hoc eſt, λείχω, ſit *ligurio*. Et hoc imprimis placet. Nec inepte tamen deducas *ligurio* a λιχνεύω, id eſt, *ligurio*: uti λιχνεύω, a λίχνος, quomodo Græce dicitur, qui Latinis *liguritor*: Nempe ἀπὸ τοῦ λείχειν. Similiter *catillo*, a *lingendo catinos*: uti Belgis *een plateelleker*. At a *Liguribus*, *ligurire* eſſe non poteſt: qui plane erant agreſtes, eoque nomine male audiere. Tullius in Rull. II. ad pop. *Ligures montani, duri, atque agreſtes: docuit ager ipſe, nihil ferendo, niſi multa cultura & magno labore quæſitum.*

LIGVSTRA a *legendo* ita dici, Perottus putabat, cum Maro tamen dicat, *cadere liguſtra*, ſed *legi vaccinia*. Sed eo reſpexit, quod *liguſtra* etiam de *vacciniis* dicatur. Atque hoc in cauſſa eſt, cur *liguſtra* Maro quidem *alba*, *nivea* item Ovidius: at Columella *nigra* appellet. Sic enim ille in X.

Fer calathis violam, & nigro permiſta liguſtro
Balſama cum caſia nectens.

Nimirum *flos liguſtri albus*, *bacca* autem *nigra*. Aliis placet *liguſtrum* eſſe *ſmilacem*, atque ita a *ligando* dici, quia vicinis implicetur ac circumvolvatur. Ita *ſmilax major*, *album* erit *liguſtrum*: *campana* vero *cæruleo-purpurea*, *nigrum liguſtrum* vocabatur. E Plinio quidem conſtat arborem eam quæ in Oriente *Cypros* vocabatur, in Italia *Cypron* nominatam. Vide eum lib. XII. cap. XXIV. & lib. XXIV. cap. X. Ut omnino non a *legendo* nomen acceperit, ſed potius a *ligando*, quia lignum ejus facile flectatur.

LILIVM a Græco λείριον recte deducit Varro, IV. de L. L. & e recentioribus Cœlius Calcagninus lib. II. epiſt. VII. Angelus Caninius, in Helleniſmi Alphabeto; Adolphus Mekerchus; atque alii, quos nominare tædet in re per ſe clara. *R* mutatum in *L*, quomodo ab ἅλως eſt *area*: cujus contrarium in *Sirpe*, quod a σίλφι. Hiſpani hac in voce Græcos ſequuntur, Itali Latinos. Hi enim *lilio*, illi *lirio* dicunt.

LIMA pleriſque ita dici videtur a ſono, uti & Græcum λίγγειν. Sed eſt a Græco ῥίνη. Gloſſ. Ῥίνη, *lima*: ῥινίον, *lima*, ῥινητήριον, *lima*. Sæpe ρ in *L*, ac ν abit in *M*. Si tamen id durius videtur, poſſis deducere a λίζω, quod eſt *vitro aut ferro rado*: ut Euſtathius interpretatur. Vel contractum ſit ex *liema*, hoc eſt, λείωμα, quod a λειόω, uti hoc a λεῖος, *levis*. [unde λείστρον vel λίστρον.] Sane *limare* eſt *levigare & aſperitatem tollere*. Et favet Iſidorus, lib. XIX. cap. VII. ubi ejus verba, quæ corruptiſſima ſunt, ſic doctiſſimus Martinius reſtituit: *Lima dicta, quod leve faciat. Nam lion (λεῖον) leve eſt.* Intellige autem *leve* priori porrecta, prout aſpero opponitur. A *lima* eſt *limo*. Onomaſt. *Limo*, ῥινῶ. Hinc *limare cum aliqua caput* apud Plautum: de quo Turnebus, lib. XV. cap. VI. *Limatus*, unde apud Tullium, lib. VII. epiſt. *Opus eſt huc limatulo & polito tuo judicio.* *Oblimare* etiam pro *deterere* ab hoc fabrili eſt inſtrumento: ut notavit vetus Horatii interpres, in illud ſat. II. lib. I.

Rem patris oblimare, malum eſt ubicumque.

Alias *oblimare* non a *lima*, ſed a *limus* venit: ut in illo Maronis II. G.

Hoc faciunt, nimio ne luxu obtuſior uſus
Sit genitali arvo, & ſulcos oblimet inertes.

Ubi *oblimare* eſt *quaſi limo obducere*. Quomodo Maro idem dixit:

. . . Obducto late tenet omnia limo.

Et ſane nihil prohibet, quo minus in Horatii loco ſimiliter accipiatur. Ut *oblimare patris bona* ſit *quaſi limo obducta corrumpere.*

LIMACES, *cochleæ a limo appellatæ*, ut ſcribit Feſtus; item Iſidorus, lib. XII. cap. V. Et ante utrumque Varro, in VI. de L. L. qui & docet, inde ſic *meretrices* dici. Nam cum citaſſet illud e Plauti Ciſtellaria:

Non quaſi ut hæ ſunt ſumptus limaces lividæ.

(ſic locum hunc emendat Scaliger;) mox ſubjicit, *Limax a limo, quod ibi vivit.* Magis tamen placet, *meretrices* ſic κατὰ μεταφορὰν dici, quia ut *limaces* oleſum arrodunt folia, ſic hæ amantium bona devorant. Suſpicatur Scaliger, poſſe & nomen impoſitum videri, quia *caput cum amatoribus limet*: idque eo magis, quia Græci quoque ita accipiunt ſuum ῥινᾶν. Id vero ex Æliano probare conatur. Sed ῥινᾶν Æliano eſt, non a ῥινῶ quod eſt *limare*; verum a ῥινῶ, quod eſt *ſuſpenſo naſo circumducere*, atque, ut Heſychius interpretatur ἐξαπατᾶν, id eſt, *decipere*. Nempe ab eo quod ῥῖνες ſunt *nares*.

LIMBVS, (ut ad IV. Æneid. ſcribit Servius) eſt *faſcia quæ ambit extremitatem veſtium, ſecundum antiquum ritum*, ut,

Victori chlamydem auratam, quam plurima circum
Purpura.

Aliter *inſtitam* vocari ſcribit, in II. Æn. ut apud Horatium:

Quarum ſubſuta talos tegit inſtita veſte.

Nonius interpretatur *muliebre veſtimentum, quod purpuram in imo habet*. Iſidorus, lib. XIX. cap. XXXIII. *Limbus*, inquit, eſt, *quem nos ornaturam dicimus*. *Limbus* non occurrit nunc unde veriſimilius deducam, quam a λοβὸς, quo τὰ ἄκρα πάντα ſignificari Heſychius & Suidas teſtantur. [λίγνα· ſed vide Salmaſ. ad H. A.] A *limbo* dicti *limbolarii*; ſive, ut ea vox quoque in vett. libris ſcribitur *limborarii*. Solent enim *L* & *R* confundi: ut *Latiale*, & *Latiare*, & ſexcenta hujuſmodi. Quod addo ne credas Guilielmo qui in Plautinis ſuſpicatur *limborarius* ex *limbo* & *ora* conflari.

LIMEN juxta Cornelium a Lapide, in Exodi cap. XII. dicitur, *quaſi luminis limes*: ut Hebræis ab eadem cauſſa *limen* eſt *ſaph* a סף, id eſt, *finire*, quia *lumen ibi finitur, & umbra incipit*. Nunneſius, in Grammatiſtice, deducit a Græco βηλὸς, quod eſt, *limen domus*, nempe, ut β in *M* convertatur. Sed durius utrumque hoc etymon. Quare melius, ut puto,

puto, Feſtus: *Limus, obliquus, id eſt, tranſverſus: unde & limina*. Similiter Aggenus Urbicus, & Iſidorus: quorum verba referimus in *limes*. At Græce λιμὴν aliud eſt, nempe *portus*; unde *Limenarcha*, quod Accurſius putabat eſſe ex *limen* & ἀρχός. Sed eum notat, qui *portibus præeſt*, a λιμὴν, & ἀρχός. Ariſtoteles, lib. VI. Πολιτ. vocat λιμενοφύλακας. A *limen* eſt *ſublimen*, ſuperius *limen*: quomodo apud Propertium legit Scaliger:

At nulla dominæ teritur ſublimine amor qui
Reſtat.

Et apud Enniûm idem legit:

Aſpice hoc ſublimen candens, quem vocant omnes
Jovem.

Sed rectum eſt *ſublime*, ut in Oratoriis oſtendimus. Interim verum eſt *ſublime* venire a *ſublimen*, quia quod *ſublime* eſt, id *inſtar ſubliminis* eſt *elevatum*. Quod ἔτυμον Feſtus probat in *ſublime*. Pro *limen* Romani veteres etiam *limentum* dixere, ut *monumen*, *monumentum*; *documen*, *documentum*, &c. Inde Deus *Limentinus*, qui *limentis* ſive *liminibus*, *præeſt*; ut docet Tertullianus lib. de Corona militis, Scorpiaco adverſus Gnoſticos, & lib. de Idololatria; item Arnobius, lib. IV. &c.

LIMES, a *limus*, id eſt, *obliquus*. Hinc *limitanei* milites, qui in *limitibus* regionum agunt ſtationes. A *limus* quoque eſt *limen*. Tam de hoc, quam iſto, auctor nobis Iſidorus, lib. XV. cap. XIV. *Limites*, inquit, *appellati antiquo verbo tranſverſi. Nam tranſverſa omnia antiqui lima dicebant: a quo & limina oſtiorum, per quæ foris & intus itur*. Præivit hac parte ei Feſtus, his verbis: *Limites in agris, nunc termini, nunc viæ tranverſæ*. Et ibidem: *Limus obliquus, id eſt, tranſverſus, unde & limina*. Item Aggenus Urbicus: *Limites*, inquit, *appellati a limo, id eſt, antiquo verbo, tranverſi. Nam & limam cinctam, ideo quod purpuram tranverſam habeat. Item limina oſtiorum. Poſtea & prorſos & tranſverſos limites appellaverunt a limitibus, quod per eos agrorum itinera ſervantur*. A *limes* eſt *collimitanei*, & *collimitaneus*, & *collimitium*. Quo uſus Solinus: *Hoc eſt collimitium, in quo limes Perſicus Scythis jungitur*. Ubi vulgo *colliminium*: quaſi de *liminum*, non *limitum* conjunctione agatur.

LIMUS a *levis*, ut ſcribit Iſidorus, lib. XVI. cap. I. Intelligit autem *levis*, priori porrecta, qua idem valet ac λεῖος. Nempe quia *limus* reddit loca *lubrica*. Sed potius eſt a λειμὼν, quo ſignificatur *locus irriguus*, ὁ ὑγρὸς καὶ βοτανώδης τόπος, ἀπὸ τῦ λείβω λίλειμμαι, ὃν ἡ κοινὴ γλῶσσα λιβάδιον λέγει, ὡς ἀπὸ τῦ λείβεν ἐντεῦθεν ἀφιέναι, ἔνθα ὕδωρ συλλείβεται· ut ſcribit Euſtathius in Il. ε. p. CCLV. [Belg. *leem*, a λήμος vide notata ad *Lama*.] Vel erit *limus* a λειμὼς, quo *locus humidus* ac *pinguis* notatur, teſte Heſychio. Vel a λῦμα, quod notat *ſordes quæ abluuntur*, a λύω, *purgo*. A *limus* eſt *illimis*, hoc eſt, *limpidus*. Ab eodem juxta aliquos *ſublimis*, quaſi *ſupra limum*. Sed magis placet, eſſe a *ſublimen*, quo ſignificatur *ſuperum limen*: ut in *Limen* dictum. Saltem magis id placet quam ut κατὰ μετάθεσιν ſit ex ὑψηλὸς, quod Nunneſio viſum. Antiquis vero *limus* etiam adjectivum erat, & ſignificabat *obliquus* vel *tranſverſus*: teſte Donato in Eun. in III. v. ad illa, *Ego limis adſpecto*: & ita Cornelium Severum in Ætna uſum cenſet Scaliger. Sed cum in vulgatis aliter legatur, non immorabimur incertis; nec enim opus, quandoquidem in uſu remanſit *limis intueri*, quod Maro dixit:

. . . . *Tranſverſa tuentibus hirquis*.

Ab eodem *Limi dii*, *obliquitatum curatores*, ut Arnobius ſcribit in IV. Imo ab hac *limi* notione dicuntur *limes*, & *limen*; ut ſcribunt Aggenus Urbicus, Feſtus, & Iſidorus. Etiam *cingulum* hinc dici *limum* idem Aggenus ait. *Limum*, inquit, *cinctum, id eſt quod purpuram tranſverſam habeat*. Item Servius in Virgilii illud:

Velati lino, & verbena tempora vincti.

Ubi ait, *Caper, & Hyginus, hoc loco dicunt lectionem eſſe corruptam. Nam Virgilium ita reliquiſſe confirmant, Velati limo. Limus autem eſt veſtis, qua ab umbilico uſque ad pedes teguntur pudibunda poparum. Hæc autem veſtis in extremo ſui purpuram limam, id eſt, flexuoſam habet: unde & nomen accepit; nam limum obliquum dicimus*. Et Iſidorus, lib. XV. cap. XIV. *Hinc*, inquit, *limus vocabulum accepit, cingulum, quo ſervi publici cingebantur obliqua purpura*. Verbum quoque *collimo* ex eo eſt, quod hoc *limis fiat oculis*.

LINGO, a λείχω, ut Varro agnoſcit extremo lib. V. de L. L. Eſt vero λείχω ejusdem ſignificationis, unde *digitus index* Græcis λιχανὸς vocatur, quia eum *lingunt*, quorum eſt explorare ciborum ſaporem. Nec dubium, quin a λείχειν ſit Belgicum *lecken*. Latinum vero *lingo* ex eo fit inſerto N, quomodo a θίγω eſt *tango*, ab ἕλκω, *vulnus*, &c. Primigenii naturam retinet *ligurio*, ſi eſt a *lingo*; ut a *ſcateo*, *ſcaturio*.

†LINGO (& inde derivatum LINGUA) non fit a λείχω, uti volunt: ſed utrumque, tam *Lingo* quam λείχω, eſt ab Hebr. לקק ejusdem ſignificationis, unde fiebat LECCO (quod hodie in uſu eſt apud Italos, quibus *lingere* dicitur *leccare*). Sed re vera Latini, ſecuti Chaldaeorum conſuetudinem (qui *Dages* reſolvunt, praepoſito N) fecerunt inde LENCO, ac poſtmodum euphoniae cauſa LINGO. At Gr. λείχω longiuſcule ab Orientali rad. abeſt, quia apud eos una conſona deperiit. MAZOCHIUS.

LINGUA a *ligando* pleriſque dici videtur: ſive quia *verba liget* per articulatos ſonos: ut ait Iſidorus lib. XI. cap. I. ſive quod *cibum liget*, ut ex Varronis auctoritate Lactantius tradidit de officio Dei, cap. X. hoc eſt (ut Perottus interpretatur,) quod *cibos vi ſua conglobet, & deprimat, inque ventrem tranſmittat*. Sed magis veriſimile eſt *linguam* a *dicendo* nomen accepiſſe. Nam veteres, ut lib. I. teſtatur Marius Victorinus, *dinguam* dixere. *D* vero in *L* converſum: quomodo a δάκρυον eſt *lacryma*, ab Ὀδυσσεὺς, *Uliſſes*, &c. Vide *Alacris*, *Olere*, & *Novenſiles*. Sed omnium maxime placet cum *lingua* unicum ſit *linctus inſtrumentum*, dici *linguam*, quaſi *lingam* a *lingo*. Atque hanc Varronis fuiſſe mentem, ſcribit Iſidorus, lib. XI. cap. I. A *lingua* ſimilitudine piſcis *lingulaca* nomen accepit, ut Varro innuit, lib. IV. de L. L. Tribuitur & *mulieri garrulæ linguæ*. Feſtus: *Lingulaca, genus piſcis, vel mulier argutatrix*. Sic enim & Canterus, lib. IV. cap. XXVIII. recte legit, pro *arguratrix*, vel *garrulatrix*. Nonius: *Lingulacæ, loquteleiæ, a procacitate linguæ*. Fruterius paullo aliter lib. I. Veriſ. cap. XI. ubi *piſcem* ita dici putat a *lingula*, gladioli genere. Turnebus vero a *lingua* eſſe agnoſcit, ac Græce, quia *bovis linguam* referat, βούγλωσσον ait vocari: ſed de ὀρθογραφίᾳ diverſus abit. Nam lib. XVI. Adverſ. cap. III. putat ἀναλογίαν exigere per *T*; ac ſimiliter *paſtinata* per *T* ſcribi debere. Ac pene eſt, ut ei adſentiat Lambinus, Annot. in Plautum. A *lingua* quoque eſt *linguarium* apud L. Senecam, lib. IV. de beneficiis, cap. XXXVI. *Quod dicere ſolemus, linguarium dabo*. Hoc eſt, pendam aliquid ob *linguam temere locutam*. Ab eodem *bilinguis*; qui *duas ſcit linguas*: quomodo *Bruttates bilingues* dixit Ennius, teſte Feſto: nempe quia Oſce & Græce ſcirent. Item *bilingues*, aliter loquentes ore, aliter ſentientes corde, quomodo *Tyrios* Maro *bilingues* vocat.

LINO ex *lineo* contractum eſt, uti *litera* ex *lineatura*: ſi Cæſari Scaligero credimus, de cauſſis L. L. cap. IV. Sed longe veriſimilius eſt *lino* venire ex λιπαίνω, quod eſt, *leve ac lubricum reddo*, uti unguento fit, quod *illinitur*. Heſychius: Λιπαίνω, λεῖον καὶ ὁμαλὸν ποιέω. Unde etiam agnoſcimus, λιπαίνω, ſive λειαίνω eſſe a λεῖος, hoc eſt, *levis*, *mollis*, *glaber*, *politus*, *lubricus*.

LINQUO a λίμπω, unde ἀπολιμπάνω. Λίμπω a λίπω, quod a λείπω. Vertitur Π in Q, quomodo a πέντε eſt *quinque*; a πότος, *quotus*; a πέτορα, *quatuor*. Quamquam & poſſis *linquo* deducere ab uſitato λείπω. Nam olim fuit *liquo*, unde præteritum *liqui*, ac derivata *reliquus*, *deliquus*, de quibus mox dicam.

Poſtea

Poſtea N inſerto dixere *linquo*, uti & factum in *frango*, quod a *frago*, unde *fregi*, & *fragilis*; in *pango*, unde *pepigi*, & *pagina*; in *tango*, quod a *tago*, unde *tetigi* & *tagax*; in *tundo*, quod a *tudo*, unde *tutudi*, & *tudites*. *Reliquum* dicitur, quod *relictum reſiduumque eſt*. Hinc *reliquari*, quod ſignificat non *pariare*, ſed *relinquere aliquid inſolutum*: quomodo hæc vox uſurpatur a Paullo, l. Titius. D. de adminiſtr. tutor. & Ulpiano, l. reſcripto. D. de muner. ac honor. Eodemque modo uſurpatur a Scævola *reliquator*, de eo *qui debitum non ſolvit*: & a Paullo *reliquatio*, de eo *quod rationibus deductis eſt reliquum*. Gloſſ. Phil. *Reliquatio*, λοιπογραφία. Quando nempe ſcribitur, quod reliquum eſt. Eandem vocem ſcite tranſtulit Tertullianus ad id, *quod in ætate reſiduum eſt*. Nam lib. de anima, cap. LVI. ait: *Donec reliquatio compleatur ætatis*. Et mox: *nulla erit reliquatio temporum*. *Reliquo* opponitur *deliquum*. Nam quemadmodum, *cui omnia deſunt*, huic *nihil* eſt *reliquum*, ita *cui omnia adſunt*, ei *nihil* eſt *deliquum*. Plautus, Caſina, act. II. ſc. II.

Quando nil tibi domi deliquum eſt.

Hoc eſt, *deeſt*. Similiter vero *delinquendi* verbo, unde *deliquum* dicitur, uſus eſt Tubero: *Num delinquit, aut ſuperat aliquid tibi!* Et Cœlius: *Delinquere frumentum, hoſtes Sardiniam tenere*. Ut autem a *reliquus*, vel *relinquo*, dictæ *reliquiæ*, ſic a *deliquus*, vel *delinquo*, dictum *deliquium*, hoc eſt, ἔκλειψις. Nam melius reddere non poſſumus, cum *liquo*, uti vidimus, ſit a λίπω, hoc eſt, λείπω, unde ἔκλειψις, ut omnino κατὰ λέξιν *deliquium* ſonet. Mire quoque hanc rem confirmat quod Plinius diſertim pro *eclipſi deliquium* dicat. Falluntur igitur qui *deliquium a liquando* deducunt: quæ ſententia magnos olim viros habuit auctores. Varro lib. VI. de L. L. *Deliquium dictum ab eo, quod deliquatur: ut turbida quæ ſunt, deliquantur, ut liquida fiant*. *Aurelius ſcribit, deliquium eſſe a liquido*. *Claudius ab eliquato* (al. *a deliquato*). *Si quis alterutrum ſequi malit, habebit auctorem Cæcilium*, *Per lætitiam liquitur animus*. Hæc Varro. Apud Feſtum quoque Colvius legendum cenſet: *Deliquium Solis a deliquando dictum, quod deliquet in curſu ſuo*. Sed ſive ſic ſcripſit Feſtus, ſeu ſecus, omnino *deliquium* eſt a *delinquendo*, qua id olim notabat *deficere*, ἐκλείπειν· quomodo uſi Tubero & Cœlius locis citatis. Eſtque ab hac notione quod κατὰ μεταφορὰν *delinquere* dicimus pro *peccare*, *delicta* pro *peccatis*. Nam *peccatum* proprie μὴ ὄν, ut docent Philoſophi: unde ſcite Auguſtinus dicebat, *mali cauſam non eſſe efficientem*, ſed *deficientem* tantum: quia nempe *malum* proprie *entis* eſt *abſentia* ſeu *defectus*. Quibus hæc ſententia improbatur, eo argumento pugnant, quod ſi *reliquum*, *deliquum*, *deliquium a linquendo* eſſent, ſecundam producere deberent. Sed non cogitant hi ea non eſſe a præteritis *reliqui*, & *deliqui*, ſed antiquis præſentibus *reliquo* & *deliquo*, de quibus ante dicebamus. Sic ſane *fragilis* quoque primam habet correptam, quia *a frago* eſt, non *frango* vel *fregi*: *tudes* quoque & *tuditare* eandem habent brevem, quia *a tudo* ſunt, non *a tundo*: parque in aliis quibusdam ratio eſt.

LINTER, λυντήρ. Priſcianus in v. *Linter quoque, quod apud Græcos maſculinum eſt, ὁ λυντὴρ, apud noſtros femininum eſt*. [*a* λύω, a πλύνω, λυντὴρ, πλυντὴρ & πλυντήρ.] Sed quemquam Græcorum eo uſum, non memini me legere. Itaque alii malunt deducere a *legendo* vel *lingendo littore*. Vel etiam a λυνὸς, quod inter alia ſignat *alveum*.

LINUM a Græco λίνον, a quo non aliter differt, quam modulo ſyllabæ. Nam priorem Græcis corripit, Latinis producit. Sæpe utuntur Græci pro *rebus e lino confectis*. Ut pro *linteis ac velis*. Heſychius: λίνῳ, ἱρίῳ. Latini pro eo dixere, *Linteum*, inſerto T. Nam ut a πίκω, *pecto*, ut quoque *identidem* pro *itemitem* dixere, ſic a λίνον, ſive *linum*, *linteum*. Item λίνον utuntur Græci pro *eo de quo hamus dependet*. Latini ſimiliter quia e *lino* eſt, *lineam* vocant: ut Iſidorus ait, lib. XIX. cap. XVIII.

Ita uſus Plautus, Moſtell. act. V. ſc. I. Nec aliter dixit Seneca:

Sentit tremulos linea piſces.

Nec abludit, quod Juriſconſulti dicant *lineam margaritarum*. Quæ ſi ſimplex, *monolinon*; ſi duplex, *dilinon*; ſi triplex, *trilinon*; ſi quadruplex, *tetralinon* dicebatur. Atque hæc quoque *lineam* a *lino* eſſe oſtendunt. Geminum plane, quod *linea* ponitur pro *filo*, *quo fabri utuntur ad materiam ſignandam*. Cic. ad Quinct. Fr. *Aliquando perpendiculo & linea diſcet uti*. Gloſſ. *Linea*, *funis*. Ita Latinis eſt *alba linea*, quod in Græcorum proverbio, λευκὴ στάθμη ἐν λευκῷ λίθῳ. Hinc κατὰ μεταφορὰν dicitur de *lineis*, *quas ducunt pictores*. Græci vocant γραμμάς. Unde *lineare*, *lineam ducere*. Ab eo eſt *lineatura*. Quod in Gloſſis exponitur χαρακτὴρ, περιγραφὴ εἴδους· in Onomaſtico, ὑπογραφή.

LIPPUS forte a λίπος, *pinguedo*, quia *unguento illinatur*. Horat.

Cum tua pervideas oculis malo lippus inunctis.

Vel potius a λιπεῖν, ob *defectum oculorum*. Aut, quod Nunneſio viſum, ſit *lippio* a λημάω, ut μ tranſeat in *p*, quomodo a μολύνω eſt *polluo*. Aut, quod maxime placet, a λείβω, quia *lippientibus oculi ſtillent lacrimas*. [λήμη, λῆμος, & glama, ſunt a λείβω.]

LIQUO cenſeo eſſe a *lix*, quod veteri lingua ſignificabat *aquam*: ut oſtendimus in *Elixum*. Puto autem contractum eſſe e *liquis*, quomodo *nix* eſt conciſum ex *nivis* vel *ninguis*: quemadmodum ſuo loco probamus. A *lix* vero, vel *liquis*, eſt *liquo*, & *liqueo*: ab illo eſt *liquaſco*, ut *a labo*, *labaſco*, ab hoc *liqueſco*, ut *a caleo*, *caleſco*. Ab eodem eſt *liquidus*, ut a *caleo*, *calidus*; & *liquor*; ut *a caleo*, *calor*, & ſimilia. Differunt autem *liquare* & *liquere*, quod illud activum ſit, hoc neutrum. Nam, ut *liqueat vinum*, quod ante turbidum eſt, *liquatur*, hoc eſt, *defecatur* per ſaccum. Gloſſæ: *liquatur*, διυλίζεται. Sic uſus Columella, lib. X. *Saccus inverſæ metæ ſimilis, qualis eſt, quo vinum liquatur*. Itaque *liquent*, quæ ſunt jam *defecata*: unde μεταφορικῶς Plautus, Pſeudolo: *Quicquid incerti mihi in animo prius, aut ambiguum fuit, nunc liquet, nunc defecatum eſt*. Suntque contraria *liquare* & *turbare*: quorum utrumque in *liquore* locum habet. Unde idem, Moſtell. act. II. ſc. I.

Efficiam, quæ facta hic turbavimus
Profecto ut liqueant omnia, & tranquilla ſint.

Item *liqui*, hoc eſt, *liqueſcere*, ac diffluere. Maro I. Georg.

. . . . *Canis cum montibus humor*
Liquitur . . . .

Liquidum quoque, ac *turbidum aëra*, opponi, notum eſt. A *liquare* eſt *eliquare*, apud Columellam, & Senecam: unde *eliquia* apud Solinum, quæ Græcis διυλισμοί· ab eodem eſt *colliquare*: unde *colliquiæ* vocantur tum *ſulci majores* in agris: tum *tegulæ* in tectis. Priori modo uſurpat Columella, lib. II. cap. VIII. *Crebros ſulcos aquarios, quos nonnulli elices vocant, faciamus, & omnem humorem in colliquias, atque inde extra ſegetes derivemus*. Similiter uſus Plinius, lib. XVIII. cap. XIX. & Vitruvius, lib. V. cap. III. Pro *tegulis tecti* accipi, auctor Feſtus. Pro eo & *collicias* dicimus, ob affinitatem literarum C & G. Ea res impoſuit Feſto, in voce *Inlicium*: ubi ejusdem hæc duo originis eſſe cenſet: *Inlicium*, inquit, *cum populus ad concionem elicitur, id eſt, vocatur; unde collicia tegula, per quas in vas defluere poteſt*.

†LIQUO a חלק *halak* (Pſ. LV. 22. חלקו *Haleku*, *Eliquaverunt prae butyro*) amoto *chet*. MAZOCHIUS.

LIS (ut Varro ait, lib. VI. de L. L.) *dicitur res, qua in controverſia eſt*. A *jurgio* diſtinguit ita Nonius Marcellus: *Jurgium*, inquit, *levior res eſt, Siquidem inter benevolos aut propinquos diſſenſio vel concertatio jurgium dicitur*. *Inter inimicos diſſenſio lis appellatur*. Quod deinde probat his Ciceronis verbis, e lib. IV. de Rep. *Admiror nec rerum ſolum, ſed verborum etiam elegantiam*. *Si jurgant*, inquit, *bene-*

benevolorum concertatio, non lis, inimicorum jurgium dicitur. Et in ſequenti: *Jurgare igitur lex putat inter ſe, non litigare*. *Lis* dicta creditur a *limes*, quod *prima* inter homines *lites* fuerint de *limitibus*. Sed puto κατ᾽ ἀφαίρεσιν factum eſſe ex *elis*: hoc vero eſſe ex ἔρις. Nam ρ in *L* abire ſæpius ſolet. [ῥὶς dixere etiam pro ἔρις· unde ῥίσαντες pro ἐρίσαντες, apud Heſych. & ſane poteſt hoc dictum videri a ῥὶς ſeu ῥὶν· *notum enim in naribus iracundiæ ſedem locari*. Inde quoque *ira*, & *birrire*, a *ſcæva canina*, *R nempe*.] Quod niſi ſimpliciſſimum ἔτυμον foret, iis accederem, qui cenſent, vel eſſe κατὰ συγκοπὴν ex λύσις, hoc eſt, *ſolutio*, quia *lis diſſolvat amorem*: vel ſic vocari, quia in judicio ad prætorem *ſiſti* ſoleat. Pro quo etymo eſt, quod antiquitus *ſlites* dicebant: teſte Feſto, & Gloſſis vett. in quibus eſt: *Stlites*, δίκαι, μάχαι. Ita legit Radulphus Fornerius lib. III. rerum quotidianarum cap. III. Sed magis placet emendatio Bonaventuræ Vulcanii, corrigentis. *Stlites*, δίκας, ἀρχαίως. In vulgatis eſt, *Stlipes*, δικασπάρχαι. A *ſiſtendo* igitur *ſlites* dici putant, quomodo ex *ſiſtlocus* vel *ſtlocus* factum eſt *locus* ad fugiendum ſonum confragoſum. Ita Jovianus Pontanus, in Actio, fol. CXXXVIII. edit. Ald. Nicolaus Erythræus, indice Virgil. voce *Lis*. Radulphus Fornerius, *lib.* III. Rerum quotid. cap. I. Quibus prora & puppis eſt locus Feſti: *Stlata genus navigii latum magis, quam altum, & a latitudine ſic appellatum, ſed ea conſuetudine, qua ſtlocum pro locum, & ſtlitem pro lite dicebant*. A *lite* eſt *litiga*, ut a *purus*, *purigo*, unde *purgo*. A *vitio* & *litigo* eſt *vitilitigo*: quo uſus Plinius in præfat. Hiſtoriæ ſuæ: unde *vitilitigatores*, *quibus ſtudium eſt lites e litibus ſerere*: eoque aliena omnia anxie obſervant, indeque calumniandi anſam captant. Plinius, ibidem: *Ergo ſecuri etiam contra vitilitigatores, quos Cato eleganter ex vitiis & litigatoribus compoſuit*. *Quid enim illi aliud quam litigant, aut litem quærunt? Vitio* autem *litigare* dicitur qui *vitioſe litigat*: quomodo, ut ad Varronem de R. R. monet Scaliger, aliquis *vitio pater* vocatur, qui *perperam pater putatur*, unde & *putatitius* vocatur.

Ita Ovidius dixit:

Ut vitio factus ſit pater ille meo.

Et Martialis:

Huic ſemper vitio pater fuiſti.

‡L**IS**. *Litis* nomen venit ab Heb. הליץ *helit*, quod a Graecis interpretibus redditur alicubi ἀντιτάσσεσθαι i. e. *adverſarium ſtare*. Nec eſt dubitandum, quin locis pluribus id verbum ſignificet non aliud meo judicio, quam litigare. Vide prae ceteris Prov. XIX. 29. XX. 1. XXII. 10. XXIX. 8. Adde Pſ. I. 1. ſi hunc locum conferas cum ejuſdem Pſalmi verſ. 6. MAZOCHIUS.

L**ITARE**, & *ſacrificare*, differunt: hoc generale eſt; illud locum habet, cum ſacrificium eſt Diis gratum: unde Macrobius, *lib.* III. cap. v. interpretatur, *facto ſacrificio numen placare*. Græci id dicunt καλλιερεῖν, quia καλὰ ἱερὰ ſunt *læta exta*. Ut *optimus* pro *aptumus*, *maximus* pro *maxumus*, dixere poſteriores, ſic *lutare*; a λύω, quod eſt *ſolvo*: ſic *litare ſacra*, ut *ſacra perſolvere*. Ita Varro ἑκατόμβῃ περὶ θυσιῶν. *Habes qui, & cujus rei cauſſa fecerim hecatomben, in quo ego, ut puta, quoniam eſt luere ſolvere, lutavi*. Citat Nonius in *Lutavi*. Atque affert hoc etymon etiam Feſtus in *Lutare*. Eoque etiam firmatur, quod *luere* etiam dixerint pro *ſacrificare*. Ut dicimus in *Lupercalia*. Quare non dubito, quin *lito* ſit frequentativum a *luo*, & eo ſumatur pro *placare*, quia qui ſolvit, quod debet, is a creditore ſe moleſtia liberat. Nec abſurde tamen deducas a λιτὴ, quo notantur *preces ſupplices*. Unde eſt λιτανεύειν, *ſupplicare*; & λιτανεία, *litania*. Nam Latinis quoque Eccleſiaſticis ſcriptoribus ea vox eſt uſitata. Vide Iſidorum lib. VI. cap. ult. Gloſſ. Philox. *Litatio*, λιτανία. Gloſſ. Cyrilli: λιτανεύω, *lito*, *deprecor*. λιτὴ, ἡ λιτανία, *litatio*, *precatio*. Barbaris ſeculis *letaniam* ſcripſere, ac derivarunt a *letum*, proprieque eſſe dicebant *precationem pro mortuis*. Sed *ſupplicationem* notare atque a λιτὴ venire, liquet ex iis, quæ diximus. At *liturgia* aliunde eſt. Nam Græce eſt λειτουργία, quod ex origine ſua generatim notat *munus publicum*: ut Suidas docet. Dicitur enim quaſi λειτὸν, ſeu λαϊτὸν, hoc eſt, λαοῦ ἔργον, *publicum opus*. Unde λειτουργεῖν, *publico ſuum munus exercere*. Quomodo & Lucas cepit, Act. XIII. ubi vulgatus interpres vertit *Domino miniſtrare*. Ab eo ἀλειτουργησία, *immunitas a munere publico*, apud Modeſtinum ff. de excuſationibus tutorum, lib. XV.

L**ITERA** ex *lineatura* contractum eſſe arbitratur Jul. Scaliger, de cauſis L. L. IV. Sane Græcis ſimiliter γράμμα dicitur ἀπὸ τῆς γραμμῆς. [ſic ἀλειπτήριον, γραφεῖον, Heſych.] Verum neque diſplicet, ut *litera* ſit a ſupino *litum*, unde & *litura* dicitur. Nam qui *literam pingit*, *atramentum charta* inducere atque *illinere* ſolet. Ac ut a *litum* eſt *litera*: ita ab *oblitum* eſt verbum *oblitero*, quod eſt, *obliuendo deleo*, atque induco. Vel eſt *litera* a Græco λιτὸς, hoc eſt ψιλὸς, *tenuis*, *exilis*, ut exponit Heſychius. Unde & dixere λῖτα, λιτὸν, ſeu λεπτὸν περιβόλαιον, *lineum*, ſeu *tenue linteum*. Sane *literæ* quid ſunt aliud, quam *tenues*, & *exiles ductus*? Hæc quidem longe magis placent, quam ut *litera* dicatur quaſi *legitera*, quia *legendo iter præbeat*, vel *legendo iteretur*; quod apud Diomedem legas, & Priſcianum lib. XVII. Vel ut dicatur a *lituris*, ut apud eundem Priſcianum ſcriptum invenitur. Nam prior ἐτυμολογία dura eſt, poſterior etiam inepta: cum prius aliquid ſcribatur, quam deleatur, abſurdumque ſit *literam* ab eo dici, per quod deſinit eſſe *litera*.

†L**ITERAS** a Pelaſgis & Tyrrhenis Italia habuit, ut alibi demonſtratum. Itaque quae huc pertinent vocabula, ab Oriente ſunt. Ac primum L**ITERA** (cujus adhuc etymon ignoratur) videbatur fieri potuiſſe a Talmudico ליטור *litur* aut *litor*. Sed tamen hoc in Caſtelli Lexico exponitur *lector*, ut videatur Latinum eſſe vocabulum a Talmudicis corruptum. Itaque de L**ITTERAE** etymologia adhuc eſt cogitandum, an non aliquid commune habeat cum Syriaco לותריא *Lutrojo*, quod redditur *encomium*, *paean*: ſive an non potius ſit a rad. לוץ *lut*: cujus derivata ab Hiphil aſſumunt vocalem I, & quidem cum *interpretandi* notione; quia certe litterae ſigna ſunt, & *interpretes* animi ſententiae. Hoc ultimum verius eſt, in quo ſyllaba L**IT** cum *interpretandi* ſignificatu reperitur: nam R quod ſequitur, ex Tuſco Rhotaciſmo eſt.)(Atque hic ſcriptorias voces ita derivato. C**ALAMUS** eſt a Targumico vocabulo קולמוס *Kolmos*, aut ſine priore *vau*, & cum *patach*, ut ſit *Kalmos* h. e. *calamus ſcriptorius*. Ac ſane praeſtare antea non audebam, quin hoc fuerit a Graeco κάλαμος. Verum poſtea comperi, etiam Aethiopicum קלם Pſ. XLIV. 2. pro *calamo* uſurpari. Ergo & Graecum κάλαμος & Latinum *calamus* de Chaldaeo venit.)(Ad haec verbum ipſum S**CRIBO** haud dubie eſt quaſi *ktibo*, a כתב *catab* ſcil. quod & Hebraice & in Dialectis eſt *ſcribere*.)(P**ITTACII** nulla adhuc idonea etymologia allata fuit: quae vox revera eſt a Chaldaico פטקא *pitka*; quod ſaepe in Chaldaea paraphraſi hoc ipſum eſt, quod nobis *pittacium* dicitur; quam vocem etiam Graeci uſurparunt, ſed ita ut eam a Latio mea ſententia acceperint. Vide Martinium in ea voce.)(Poſtremo vix alia vox eſt, quam magis Tuſcam & Orientalem putem, quam T**AEPOCON**. De ea Feſtus ſcribit in hunc modum: *Taepocon ſoliti ſunt appellare Graeci* (*) *genus ſcribendi*

dorie, κατὰ σῖχον *diſponuntur a ſumma pagina ad infimam*. *Quod mihi non probatur*. *Graecis* Taepoci *vocabulum fuiſſe uſitatum*, *Feſto id teſtanti non poſſum non credere*. *Sed Graecam fuiſſe vocem* Taepocon

nec

(*) *Id quomodo Graecum ſit, expedit in hunc modum Jo: Crojus obſervat. in N. T. cap.* IX. *quaſi loco* τοῦ *TAEPOCON legendum ſit TOEPORCHON, ut ſit* τὸ ἐπ᾽ ὄρχον*: quia litterae, inſtar arborum in viri-*

di deorſum verſus, ut *nunc dextrorſum ſcribimus*: Oedipode hic opus eſſe fatetur Scaliger. At Tuſcum eſt nomen ex Oriente arceſſitum (de quo vide modo inferne adnotata) quod *inverſivaem* h. e. inverſam ſcripturam ſignificat. Nec aſſentior Martinio pro *deorſum* corrigenti *retrorſum*, ut ſit a dextra in ſiniſtram more Orientalium. Atqui τὸ Daoasvm eſt retinendum. Etenim in Taepoco ſcriptura deorſum procedebat. Quo id pacto? cum nim. litterae, una alteri, ſibi inſiſtunt. Hoc ſcribendi genus in veteribus Latiois titulis (maxime in quibus mortuorum ſunt ſcalptae effigies) ſaepiſſime viſitur. In iis marmoribus medium defunctorum imagines occupant: ſuperne inſcriptio eſt ſepulcralia: ac porro deinde in duabus lineis, quae hinc atque inde mortuorum ſcalptas effigies terminant, ſaepe legitur in hunc modum.

O		Ossa
H	hoc eſt	Haic
S		Sita
S		Svnt

Aut hoc alterum:

H		Hoc
M		Monvmantvm
S		Stva
S	hoc eſt	Sepvlcavm
E		Est
H		Heaboem
N		Non
S		Saqvitvr

Aut tale aliud. Hoc nim. erat Feſti Taepocon: quam Latini vocem a Tuſcis hauſerunt, Tuſci vero eamdem in Oriente didicerant. Nam Syri (teſte Maſio, quem vide in Martinio ad hanc vocem) tale aliquid uſurpare conſueverunt. Mazochivs.

Litharcyavs, λιθάργυρος, voce ex *lapide* & *argente* conflata, quaſi ſit *arenoſum illud ac lapideum, quod ab argento in ſecunda ejus coctura ſecernitur*. Latini convenientius *ſpumam argenti* dicere. Sic Plinius vocat, lib. xxxiii. cap. vi. Ac Gloſſæ ſimiliter: Λιθάργυρος, *ſpuma argenti*. Nempe cum metalla excoquuntur, ſordeſque eorum purgantur, *ſpuma* ebullit, quæ & *flos* vocatur, quia floris inſtar eſt, quomodo *florem æris* dixere pro *ſpuma æris*. Ac ſimiliter *nitri florem* Vitruvius, lib. vii. cap. xi. dixit, quod Græcis ἀφρόνιτρον, hoc eſt, *ſpuma nitri*. In Gloſſis etiam Λιθάργυρος exponitur σκωρία ἀργύρου. Proprie tamen *ſcoria* eſt vitium metalli ſe in coquendo purgantis: ut *flos* vel *ſpuma* vitium eſt jam poſt cocturam purgatæ, ac natantis in ſummo.

Lithostaota, λιθόστρωτα, generatim pavimenta notat *lapidibus ſtrata*, a λίθος, & στρώννυμι. Sed ſpeciatim ea ſignificat, quæ (ut Iſidorus ait lib. xv. cap. viii.) *parvulis cruſtis ac teſſellis tinctis in varios colores*. Ubi late ita *lithoſtrota* capit, ut *teſſellatum opus* comprehendat. Sed proprie *lithoſtrota* erant e parvis cruſtulis marmoris diverſi coloris: *teſſellata* e parvis *teſſellis* ſive calculis quadratis in varios tinctis colores. Suetonius in Julio, *lithoſtrota* vocat *ſectilia*. Nam ait eum *ſectilia ac teſſellata pavimenta in expeditionibus circumtuliſſe*. *Sectilia* ac *teſſellata*, etiam Vitruvius ſeparat lib. vii. cap. i. *Lithoſtrota* ſub Sylla cœpiſſe, parvulis cruſtis, auctor eſt Plinius lib. xxxvi. cap. xxv. Atque addit, ſuo etiam ævo extitiſſe *lithoſtroton*, quod Præneſte in Fortunæ templo fecerat Sylla.

Litvs, quid, & unde ſit, docere conatus his verbis Iſidorus, lib. xiv. cap. viii. *Litus eſt terra aqua & mari vicina. Et dictum litus, quia fluctu eliditur* (al. *eluditur*;) *vel quod aqua alluitur* (al. *adliditur*.) *Cic. in Topicis*; *Litus eſt, quod fluctus allidit*: ubi alii libri, *quod fluctus elidit*. Itaque dubitari poſſit, ſitne litus a *lædo*, an *ludo*, an *luo*. Quartum etiam ex Pierio addit Aldus in orthographia, cum *litus* unico *T* ſcribendum docet, cum ex antiquis libris ac lapp. tum analogiâ, quia vel ſit *a lido*, ſive *lædo*; ſvel a *lino*. De Iſidori loco vide Colerum, παρέργων cap. v. ubi docet Ciceronis verba ſic legi debere, *Litus eſt, qua fluctus alludit*. Sed ſive *alludit*, ſive *allidit*, a Cicerone ſcriptum fuit, veram ἐτυμολογίαν hinc extricare non eſt. Alii, inque his Septimius Florens ad Sophoclis Philoctetem notis, putant *litus* eſſe ab antiquo *lido*, quod ſit *frango*. Onomaſt. *Lido*, κρύω. Nempe ut Græce eſt ἀκτὴ ab ἄγνυμαι, id eſt, *frango*, ita a *lido*, ſit *litus*. Sed *lido* an dixerint, non ſatis liquet. Nam *allido*, *elido*, *collido*, videntur eſſe a *lædo*. Scio *lido* legi in legibus Bojor. Atque inde dici *Lidunam*, maris ſalaciam. Sed veteres non ſic locuti. Potius ergo crediderim cum *litus* undarum appulſu attenuetur, venire hanc vocem *a* Græco λιτὸς, hoc eſt, *tenuis*: quæ ſententia eſt Cæſaris Scaligeri, Jacobi Cujacii, Nunneſii, & Coleri. Vel nomen ex eo eſſe, quia *tellus inculta*, *inarataque*, Græcis dicatur λιτὴ, ut apud Athenæum lib. vii. Δειπνοσ. ex Alexandro:

. . . . ἣν ἐπλίῳ Φαίδοντι,

Ἐν μακάρων νήσοισι λιτὴ φύει πυρὸν γαῖα.

Qui locus convenit cum illo Horatii lib. Epod. od. xvi.

Petamus arva, divites & inſulas,

Reddit ubi Cererem tellus inarata quotannis.

Ita *litus* dicetur, quia ſit γαῖα λιτὴ, hoc eſt *inarata*, atque adeo aquæ (contra quam in ſolo ſit, de quo Alexander & Horatius loquuntur) *ne arari quidem poſſit*, ut proverbio docemur. Nam quod ad Iarbæ illud, iv. Æn.

. . . . *Cui litus arandum,*

Cuique loci leges dedimus. . . .

litus hic late accipitur pro *terra mari vicina*, quemadmodum Servius monet.

Litvvs nunc eſt *genus tubæ minoris*, ut ait Chariſius in primo, nempe *tuba curva*: nunc eſt *auguratus inſigne*. De quo ita apud Ciceronem legitur, libro i. de divinat. *Romuli lituus, id eſt, incurvum & leviter a ſummo inflexum bacillum, quod ab ejus litui, quo canitur, ſimilitudine nomen invenit*. Sed quis credat Ciceronem putaſſe opus, ut quid *lituus* eſſet exponeret? Omnino interpretatio illa e Gloſſemate in textum irrepſit, ut jam alii obſervarunt. Interim vere ille, qui Gloſſam hanc adjecit. Eademque mens Gellii, lib. v. cap. viii. *Poſſe quæri animadvertimus, utrum lituus auguralis a tuba, quæ lituus appellatur, an tuba a lituo augurum lituus dicta ſit. Utrumque enim pari forma, & pariter incurvum eſt. Sed ſi, ut quidam putant, tuba a ſonitu lituus appellata eſt ex illo Homerico verſu* Λίγξε βιός· *neceſſe eſt ita accipi, ut tuba auguralis a tuba ſimilitudine lituus vocetur*. Locus Homeri eſt Il. Δ. Nec repugno de etymo, ut ſit a λίγγω, *ſono*, *ſtrideo*. Sane Heſychius λίγξαντα interpretatur ἠχήσαντα. Itidem λιγὺς, *ſtridulus*, *ſonorus*. Vel eſt a λιτὸς, *tenuis*, *acutus*, nempe ob ſonum. [vel potius *ob formam*. *Litui enim longi quidem, ſed tenues*.] Ennius:

Inde loci lituus ſonitus effudit acutos.

Sane hoc malim, quam ut juxta aliquos dicatur a *lite*, quia bellici certaminis ſit index.

† Litvvs non potuit vox Tuſca non eſſe, quippe praecipuum auguralis ſcientiae inſtrumentum. In Ciceronis I. De Div. legitur, *ab ejus litui, quo canitur, ſimilitudine nomen inveniſſe*. Sed bene eſt, quod id gloſſema eſſe, viri docti monuerunt. Gellius, uter lituus alteri nomen dederit ferme in ambiguo relinquit. Sed *litui* vox primario augurale illud bacillum inflexum ſine controverſia ſignificavit, a cujus ſimilitudine etiam canentium tuba ſimiliter inflexa *lituus* eſt appellatus. Accedit quod *litui* vox ex Hebraeo & Chaldaeo expoſita in augurale bacillum optime convenit. Nam ab Hebr. verbo לוץ *lus* (quod non tantum eſt *irridere*, *illudere*, verum etiam *eloqui*, δογματίζειν, *interpretari*) ſit in Hiphil הליץ

nec Feſtus dicit, nec quiſquam ſibi perſuaſerit. Quid ergo eſt? Tuſca vox eſt ex Oriente petita. Nam (*ut jam alii ante me perviderunt*) *ex fut.* תהפך tahapoc, *i. e.* Vertes *ſit TAEPOCON*.

חלין *helit*, quod certe pluries in ſacris paginis *interpretari* ſignificat: ſic Gen. XLII. 23. Job. XXXIII. 23. & alibi participium מליץ *melit*, *interpretem* deſignat. Sic etiam Chaldaice & Rabbinice מליצה *melita* eſt *interpretatio*; & Ariſtotelis opus περὶ ἑρμηνείας vocatur ספר מליצה *ſepher melua* h. e. *liber de interpretatione*. Atqui in his vocabulis ſyllaba LIT (nam *vau* in *Jod* vertitur) unice ad radicem pertinet, cum cetera ad formandam vocem extrinſecus adſciſcantur. Ex LIT igitur, ſicuti paullo ſuperius LITTARAS derivavimus ut *interpretes* animi, ita ex eod. LIT nunc auguralem LITVVM petimus, quo occulta *interpretabantur*. Hoc verum eſt *Litui* etymon: nam cetera quae afferuntur ſunt gerrae germanae. MAZOCHIVS.

LIVIDVS color, idem qui *plumbeus*: Græcis vocatur πέλειος & πελιδνὸς, itaque Nunneſius putabat *lividus* κατὰ μετάθεσιν fieri ex πελιδνὸς. Quod magis placet, quam ut ſit a Λίβυς, ut cenſet Scaliger de cauſſis L. L. cap. XXVI. Nempe dicitur ei *lividus*, quaſi *Libycus*, ut ipſe ait Exercit. CCCXXV. ſect. XV. Puta quia *Afris color lividus*, unde & primæ regionis incolæ μαυροὶ dicti. Similiter *Ægyptis* pro *nigris*. Unde Αἰγυπτιῶσαι, μελάναι, ut ait Heſychius. Gaza *columbam agreſtem*, quæ Grecis πέλειας a *colore nigro* ſeu *livido*, ſimiliter a *livore*, *Liviam* nuncupavit.

LIXÆ, *qui exercitum ſequuntur*, *quæſtus gratia*, teſte Feſto. Unde dicantur, docere conatus idem Feſtus his verbis: *Lixæ dicti*, *quod extra ordinem ſint militiæ*, *eiſque liceat quod libuerit*. *Alii eos a Licha appellatos dicunt*, *quod & ille Herculem ſit ſecutus*. *Quidam a ligurriendo quæſtum*. Sed ex triplici hoc etymo nullum eſt verum. Tertium tamen proxime ad verum accedit, ſi ſit *lixa* a λίγα, quod eſt λιγέα vel λιγέως. Id uſitate quidem notat *ſtridule*, *argute*: ſed ponitur etiam pro *ſuaviter*, *concinne*. Quæ cauſſa eſt, cur a λιγυρὸς (quod idem ac λιγὺς,) Donatus non dubitet deducere *liguritor*. At quid aliud *lixa*, quam *liguritores*? Hoc ſi etymon non placet, poſſis deducere vel a *lix* hoc eſt *aqua*, quod munus eorum eſſet *aquam ferre militibus* ex Nonio: ſed quod ait *aquam* olim dictam *lixam*, verum non eſt. Nec enim *lixa*, ſed *lix* vocabatur: ut recte a Varrone proditum eſt. Vel a *lixando*, ſive *elixando*, hoc eſt *coquendo cibos militibus*. Vide quæ diximus in *Elixus*, & in *Liquo*. Differunt *lixæ* a *calonibus*, quod (uti vetus Horatii interpres ſcribit ad ſat. II. lib. I.) *calones* liberi ſint homines, *lixæ* autem ſervi; ſæpe autem junguntur. Ut apud Tacitum, lib. II. Hiſtor. *Calonum numerus amplior procacisſimis etiam inter ſervos lixarum ingeniis*. Et lib. ſeq. *Simul lixas calonesque cum recentisſimis equitum*, *Bedriacum mittit*, *copias cæteraque uſui allaturos*. Et eodem libro, *Calonum lixarumque amplior numerus*, *& in libidinem ac ſævitiam corruptior*. Oroſius lib. V. cap. X. de exercitu Antiochi Sedetæ: *Centum millia armatorum*, *ducenta millia amplius calonum atque lixarum immixta ſcortis & hiſtrionibus*, quam ipſam rem narrans Juſtinus, lib. XXXVIII. *calones* omittit. *LXX*. inquit, *millia armatorum ſecuta ſunt CCC. millia lixarum*: *ex quibus coquorum*, *piſtorum*, *ſcenicorumque major numerus fuit*. Ubi videmus, *coquos* & *piſtores* dictos *lixas*: imo & *hiſtriones*: ſed ut puto ἀκύρως accenſeri. A *lixa* eſt *lixabundus*, qui *lixæ inſtar vitam inſtituit*. Feſtus: *Lixabundus*, *iter libere & prolixe faciens*. Iſidorus in Gloſſis: *Lixabundus ambulat*, *qui voluptatis cauſſa ambulat*.

L O

LOCVPLES, a *copia locorum*, ut ſcribit Cornelius Fronto. Nempe ex *locus*, quomodo *agros* imprimis dixere; & *ples*, quod ab antiquo *pleo*, unde *impleo*, *repleo*, *depleo*. Itaque & *locuples* eſſe poteſt, qui *dives* non ſit. Ut ſiquis ſit obæratus, ſed tamen plus poſſideat quam debet. Cicero, Catil. II. *Unum genus eſt eorum*, *qui magno in ære alieno majores etiam poſſeſſiones habent*: *quarum amore adducti diſſolvi nullo modo poſſunt*. *Horum hominum ſpecies eſt honeſtiſſima*; *ſunt enim locupletes*: *voluntas vero & cauſſa impudentiſſima*: *Tu agris*, *tu ædificiis*, *tu argento*, *tu familia*, *tu rebus omnibus ornatus & copioſus ſis*, *& dubites aliquid de poſſeſſione detrahere*, *ac fidem acquirere?* Nec relatu indigna eſt conjectura Joannis Meurſii, qui auctario Philologico *locupletes* dici cenſet a *loculis* pecuniæ receptaculis. Sane Appuleius, lib. VIII. dixit *pecuniæ locuples*. Sed omnino καταχρηστικῶς. Nam *locuples* eſſe a *locis*, ſive *agris*, oſtendunt allata Ciceronis verba. Plinius item, lib. XVIII. cap. III. *Locupletes dicebant loci*, *hoc eſt*, *agri*, *plenos*. Similiter Iſidorus lib. X. Præterea a *loculo* potius eſſet *loculoples*. Adde quod antiquorum *opes* non in *pecuniæ loculis* ſitæ erant, ſed *locis*, ſive *agris*.

LOCVS, ſi Nunneſium audimus fuerit a χῶρος, quod idem notat, idque per μετάθεσιν, & ρ in *L* converſo: ut a λείριον, *lilium*. *Locus* ex quorundam mente prius fuit *ſlocus*, quaſi *ſiſtlocus*: de quo abunde in *Lis* diximus. Malim ego a λόχομαι, ſi id uſpiam legitur: vel potius a λέγομαι, quod eſt *cubo*, *jaceo*: unde λέχος, *lectus*, *locus ubi cubamus*: item λόχος, quod Homero ſignificat *locum inſidiis accommodatum*. itaque & a λόχος *locum* dici putant Jul. Scaliger, lib. III. de re poët. cap. XC. & Angelus Caninius, in Helleniſmi Alphabeto. χ mutatum in *c*, quomodo ab ὄρχη eſt *orca*, a σηκὸς, *ſiccus*, &c. Λόχος putabat Becmanus eſſe ab Hebræo לכד, quod eſt *doloſe agere*, *inſidiari*. Sed magis placet, λόχος eſſe a λέγομαι, ut a *ſedendo*, *inſidiæ*. In femina *loci muliebres*, ubi naſcendi initia conſiſtunt: ut ſcribit Varro IV. de L. L. Ita autem dicuntur quod ſequior ſexus iis a virili diſcernatur. Niſi malis ex eo eſſe nomen quia ſint λόχος, ſive *receſſus uteri*: quod cenſet Cæſar Scaliger in III. Ariſt. Hiſt. Animal. ſect. XXII. A *locus* eſt diminutivum *loculus*. Sed συνεκδοχικῶς *loculi* dictum de *pecuniarum ſacculo*: unde in Gloſſis: *Loculi*, γλωσσόκομον. Martialis, lib. XII. epigr. XII.

Hos niſi de fulva loculos implere moneta
Non decet: *argentum vilia ligna ferant*.

Eo autem *loculos*, quam *locos*, dicere maluerunt; quia ad pecunias recondendas, non amplo *locorum* ſpatio, ſed paulo *loci* fere opus eſt. At quare Nunneſium non audio, cui *loculus* κατὰ μετάθεσιν a χηλὸς, credo ea notione qua ex ſe gignit χηλωτὸν, hoc eſt, πλεκτὸν, *plexum*. Etiam *loculos* dixere pro *capulo* ſive *feretro*. Pro quo & *locum* dicebant. Unde Servius: *Feretrum*, *locus ubi mortui feruntur*. Nempe νεκροφορεῖον ſignat. A *locus* quoque eſt verbum *locare*, unde *collocare*, item *elocare*: ut, cum *elocare fundum* dicimus: ubi loci uſusfructus conducitur. Item *elocare equum*, ubi de *loco* in *locum* traducendi jus eſt. A *locando*, *locarium* deducit Varro ibidem: atque addit, ſic vocari, *quod datur in ſtabulo*, *& taberna*, *ubi conſiſtant*. Similiter *locar*, ac poſtea mutata vocali *lucar* dixere, τὸ θεωρικὸν, id eſt, *pecunia quam pro loco ſolvunt ſpectatores*. Falluntur veteres qui a *lucis* deducunt ut in *Lucus* diximus. Ut *locar* ſeu *lucar*, quod *pro loco ſolvitur in ſpectaculis*: ſic *locarii* qui in iis ſedes *locabant*. Martialis in laudibus Hermetis gladiatoris:

Hermes ſuppoſititius ſibi ipſi:
Hermes divitiæ locariorum:
Hermes cura laborque ludiorum.

Ubi ut Lipſius de Amphith. cap. XV. monet, *Hermetem locariorum* vocat *divitias*, quia, qui loca aſſignarent in ſpectaculis, a ſervis, & fortaſſe aliis e plebe, aliquid pretii reciperent. Hinc incertus, ſed antiquus auctor in Prologo Plautinæ Pœnuli:

Servi ne obſideant, *liberis ut ſit locus*,
Vel æs pro capite dent: *ſi id facere non queunt*,
Domum abeant.

Neque enim mihi placere poteſt, quod quidam *pretium* pro *libertate* intelligi putant. A *locus* quoque eſt *illico*. Nam, ut *illicio* dicimus pro *inlacio*; ita *illico* pro *in loco*: ut interpretatur Chariſius,

cap.

cap. de Adverbio. Lucillius, lib. ſat. apud Nonium in Samium.

Teſtam ſumit homo Samiam, ſibique illico telo
Præcidit caulem, teſteiſque una amputat ambo.

Antiqui & *e loco* pro eo dixere. Plautus, Aulul. Sc. *Picos qui*.

Exfodio aulam auri plenam, ex eo, e loco
Video recipere ſe ſenem, ille me non videt.

Ita optime hunc locum emendavit Janus Guilielmius, lib. II. Veriſim. cap. XIII. Idem Plautus, Aſin. act. I. ſc. II.

. . . . nunc jam ex hoc loco
Ibo ego ad treſviros, veſtraque ibi nomina
Faxo erunt.

ubi *ex hoc loco* idem eſt, quod *e veſtigio*.

† Locus (rejectis Voſſianis) eſt a לקח *lakah* δέχομαι *accipio*. Nam ſicuti a verbo *lakah*, rejecta prima littera (quae in hoc verbo eſt defectiva) & *Chet* mutato de more in V conſonum, fit Cavus; ſic retenta prima fit Locus; quorum nominum utrumque natum eſt corpus ſive *locatum* δέξασθαι i. e. *recipere*; ſicuti loquitur Petrus de Chriſto Act. III. 21. *Quem oportet quidem Cælum ſuſcipere* i. e. לקח. Ceterum alias *Cavi* etymologias habes loco ſuo in voce *Cavus*. Mazochius.

Locusta, quaſi *longa haſta*, ſi fides Iſidoro, lib. XII. cap. ult. *Locuſta*, inquit, *quod pedibus ſit longis, veluti haſta: unde & eam Græci tam maritimam, quam terreſtrem haſtago appellant*. Sed Græcis non *haſtago* eſt: verum ἀκανος. Perottus itaque veriſimilius, cum conflatum putat ex *locus* & *uſtus*: quod *tactu multa urat, morſu vero omnia erodat*. [Ἀττέλαβος, ἄτταλος, ἀττέλαβος, Græcis.]

Lodices a *lotum*, quia ſubinde eas lavari opus. Iſidorus tamen, lib. XIX. cap. XXVI. *ludices* ſcribit per *V*. atque a *ludis theatricis* nomen habere putat, quod iſtis juvenes velarent faciem pudoris cauſſa, cum pedem referrent a meretricibus, quæ poſt *ludos* exactos in theatro proſtabant: ut idem Iſidorus refert lib. XVIII. cap. XLII. Etiam Guilielmus Fornerius, lib. I. Selectionum, cap. XXI. auctoritate Iſidori conatur probare, *ludices* eſſe inter *veſtes ſcenicas*. Quo & refert illud Juvenalis:

. . . . Modo ſub lodice relictis
Uteris in turba . . . .

Addit eas Græcis τὸ ποικίλον dici a *colorum varietate*. Quæ omnia, judicio meo, ἄῤῥητα ἀμούσῳ.

Lolium, quaſi δόλιον, hoc eſt, *adulterinum*. Fit enim e corruptis tritici ac hordei ſeminibus. *D* autem in *L* abit, ut ab Æolico Ὀδύσσευς, *Ulyſſes*, a δάκρυα, *lacryma*. Vel dicitur ἀπὸ τοῦ λαΐου ὀλεῖν, hoc eſt, *ſegetem perdere*, ſive quaſi λαΐον ὀλοὸν, hoc eſt, *ſeges noxia*. Ita Martinius.

Lolligo, vel *loligo*, *piſcis a volando*. Varro, lib. IV. de L. L. *Lolligo, quod ſubvolat, litera commutata, prius Voligo*. Sane Plinius, lib. XXXII. ſcribit ex Trebio Nigro, tanta copia interdum extra aquam volitare, ut navigia demergant. Quod fidem exſuperat, etſi plurimæ mutuo ſe complexæ natant: unde & facile capiuntur. Habet *atrum ſuccum*, quem idcirco, Porphyrio teſte, pro *livore hominis atri* poſuit Horatius, lib. I. ſat. IV.

. . . . Hic nigræ ſuccus loliginis, hæc eſt
Ærugo mera . . . .

Et fortaſſe ab hoc *ſucco* nomen accepit. Sane *ater iſte ſuccus* in ſepia vocatur ὄλος. Heſych. ὄλος μέλαν τῆς σηπίας. Videtur autem *loliginis ſucco* etiam conveniſſe id nomen. Hoc ſi eſt, *loligo* dicetur quaſi *oligo* ab ὄλος præmiſſo *L*. quomodo, juxta aliquos, ab *aridus* eſt *laridus*. Idem piſcis *gladiolum* habet, unde a Gallis corrupte vocatur *glaugio*. Themiſtocles eo alludens de Eretrienſibus dicebat, eos *loligini* ſimiles eſſe, μάχαιραν μὲν ἔχειν, καρδίαν δὲ οὐκ ἔχειν. Eſt vero alia *loligo* major, alia minor; illa Ariſtotelis τευθὸς, hæc τευθὶς vocatur. Τευθὶς tam olim vilis erat, ut in proverbium abierit. Nam apud Ariſtophanem in Acarnanibus legas, Ὦ ἐν ἰδοίμαν τευθίδος δεόμενον. Sententia eſt, *videam tanta oppreſſum paupertate, ut viliſſima etiam loligine egeat*. Vide plura apud doctiſſimum Rondeletium.

Lomentum, *coloris genus*, a *lotum*; ut *fomentum* a *fotum*. Plinius, lib. II. cap. XIII. *Ex cæruleo fit, quod vocatur lomentum; perficitur id lavando terendoque. Et hoc eſt cæruleo candidius*. Quibus ex verbis cauſſa originis ſatis plana eſt. In Onomaſtico *lomentum* exponitur ἐφρυγμένον, id eſt, *farina fricta*. Puto hac quoque notione eſſe a *lotu*. Nempe quod *ea ad lavandum uterentur*. Unde & in Gloſſis *lomentum* transfertur σμῆγμα· *lomentarius*, σμηγματοπώλης.

Longus, a *linea*, quæ porrecta eſt. Ita Iſidorus, lib. XIX. Vel potius a *longa figura venabuli* aut *lanceæ*, quam Græci λόγχην vocant. Ita Cæſar Scaliger, Exercit. CIII. Sect. IV. item Petrus Nunneſius in Grammatiſtice. A *longus* eſt *longitrorſus*. Feſtus: *Longitrorſus ſic dicitur, ſicut dextrorſus, ſiniſtrorſus*. Ab eodem *longiſcere*, hoc eſt, *in longum creſcere*. Ennius XVII. Annal. apud Nonium.

. . . . Neque corpora firma
Longiſcunt quicquam . . . .

Ab eodem *longior pertica* dicitur *longurius*. Cæſar, lib. III. de bello Gallico: *Falces præacutæ inſertæ adfixæque longuriis, non abſimili forma muralium* (al. *ruralium*) *falcium*. Sed convitii loco etiam uſurpatur, haut aliter ac *vacerram* ac *ſtipitem* pro eodem dicimus. [ſed ſi *longus* pro *tardo* accipitur, poteſt duci a λογγάζειν.] Varro, Triphalo, περὶ ἀῤῥενότητος. *Ante me noſcio qui longurio*. Item *longabo* farciminis genus: pro quo aliqui *longano* ſcribunt. Varro lib. IV. de L. L. *Longabo, quod longius, quam duo illa. Puta hilum, & apexabo*. Nam de his ante egerat Varro. Gloſſ. vett. *Longano*, κωλέντερον. hoc eſt, κῶλον ἔντερον, *inteſtinum*, quod κῶλον vocatur. Arnobius, lib. VII. contra gentes: *Quid ſibi hæc volunt, apexabo, iſicia, ſilicernia, longano?* Meminere & Cælius Aurelianus: lib. II. tard. paſſ. Apicius, lib. IV. cap. II. Vegetius Malomed. lib. I.

Lopas, λεπάς. Nonius Marc. *Lopades, genus conchæ marinæ*. Plautus, Paraſito medico:

Addito lopades, echinos, oſtreas.

Heſychius: Λεπάδας, τὰ πρὸς ταῖς πέτραις κεκολλημένα κογχύλια, ὀστρέων ἐλάττω. Videtur id nomen eſſe vel a λέπος, *cortex*; vel a λέπας, *rupes*, quia *rupibus, inſtar corticis, adhærent*. Quod & Heſychii verba indicant.

Loqui unde ſit, Varro conatur docere, lib. V. de L. L. *Loqui*, inquit, *ab loco dictum: quod qui primo dicitur fari, & vocabula & reliqua verba dicit, ante quam ſuo quodque loco ea dicere poteſt; hunc Chryſippus negat loqui, ſed ut loqui. Quare ut imago hominis non ſit homo, ſic in corvis, cornicibus, pueris primitus incipientibus fari, verba non eſſe verba, quod non loquantur. Igitur is loquitur, qui ſuo loco quodque verbum ſciens ponit*. Hæc Varro. Nota quoque affinitas inter *Q* & *C*. unde & eſt quod *locuntur* pro *loquuntur* ſcribatur in Longobardico & Romano codice Maronis, inque aliis libris *oblicum* pro *obliquum* legas: ut Pierius tradit ad Ecl. V. & I. Georg. Ubi etiam tradit hodieque eſſe Italiæ populos, qui *Q* ignorent. Sed quid clarius eſt, quam *loqui* eſſe a λόγος, quod Angelus Caninius, & uterque Scaliger, ſcripſere? Plurima enim Latini a verbalibus potius, quam a verbis deducunt. Sic a γευστὸς diacre *guſtus*; a φατὸς, *fateor*, &c. A *loquor* eſt *locutulejus* apud Gellium qui Græcis ἀθυρόγλωττος.

Lora quid ſit & unde dicatur, docet Varro lib. I. de R. R. cap. LIV. *Quæ calcatæ uvæ erunt, earum ſcapi cum folliculis ſubjiciendi ſub prelum, ut ſi quid reliqui habeant muſti, exprimatur in eundem lacum. Cum deſiit ſub prelo fluere, quidam circumcidunt extrema, & rurſus premunt, & rurſus cum expreſſum, circumciſitium appellant, ac ſeorſum, quod expreſſum eſt, ſervant, quod recipit ferrum. Expreſſi acinorum folliculi in dolia conjiciuntur, eoque aqua additur. Ea vocatur lora, quod lota acina, ac pro vino operariis datur hieme*. De ea ſic idem Varro, lib. de vita populi Rom. apud Nonium in *Lora*: *Antiquæ*

Digitized by Google

mulieres natu bibebant loram. Ubi legendum, *Antiquitus mulieres bibebant loram*; ut emendat Stevvechius ad IV. Arnobii. Vide & de *lora* Columellam, lib. XII. cap. XL. Plinium, lib. XIV. cap. X. Græci τρυγοφάνιον οἶνον & δευτερίαν, vocant. Ut præter alios docent Plinius, loco citato, & Pollux, lib. VI. cap. II.

LORICA videtur eſſe ex Græco θώρηκα. Sæpe enim Latini ex obliquis Græcorum faciunt rectos ſuos, ut non ſemel oſtenſum: atque Θ, T & Δ mutant in *L*: ut Θέτις, *Thetis*, teſte Varrone, lib. de re Ruſt. Item ex δαύκια, *dautia*, & *lautia*; ex δάκρυμα *dacryma*, & *lacryma*. Veteres tamen a *loris loricam* dici putarunt. Nempe quia, ut ajunt, *ex loris antiquitus fieret*. Iſidorus, cum haut alias noſſet, quam *ferreas*, putavit ſic dici κατ' ἀντίφρασιν. Ita enim ille lib. XVIII. *Lorica vocatur eo, quod loris careat; ſolis enim circulis ferreis contexta eſt*. Sed veriſimilius Varro, lib. IV. de L. L. *Lorica a loris, quod de corio crudo pectoralia ſiebant*. Item Servius, in illud XI. Æn.

Cui pellis latos humeros erepta juvenco
Pugnatori operit.

Id eſt, lorica. Nam proprie lorica eſt tegimen de corio, tanquam de loro factum: quo majores in bello uti conſueverant. Ut ab *ægide* differat, diximus in *Ægis*. Fiebant & *loricæ lineæ*: ut conſtat ex Suetonio in Galba; Plutarcho in Alexandro; Dione, ubi de Caracalla. Etiam *lorica ex cornibus raſis & levigatis plumarum in ſpeciem linteis indumentis innexa* meminit Ammianus lib. XVII. Item Pauſanias in Atticis. Fiebant quoque ex *confertis toris*, hoc eſt, *funiculis e plurimis liciis* ſive *filis*: unde & *bilices*, & *trilices*, dicebantur. Vide *Bilix*. Κατὰ μεταφορὰν vero lorica vocatur *quævis vel protectio & munimentum*. Unde Curtio *lorica* eſt *ſtructura faſtigiata aquam pluviam diſpellens extra perpendiculum velut ſuggrundulis prominentibus*. In *pavimentis* quoque *ruderatis* Vitruvio ita vocatur *corium e marmore tuſo cum calce & arena*. Hinc *loricare* apud Varronem & *loricatio* apud Paullum J. C. Vide Budæum Annot. poſter. in Pandect. ab eodem *diloricare*, quod proprie eſt *loricam aperire*, vel *diſſolvere*. Sed ad alia quoque refertur. Ut apud Cic. II. de Orat. *diloricare tunicam*: apud Appul. l. VI. *veſtemque* (Pſyches) *plurifariam diloricat*.

LORUM, quaſi *laurum*, dicatur, proprieque notet *virgultum e lauro*, ſi recte Donatus in Adel. Act. II. Sc. I. in illud Sannionis, *Loris liber?* inquit, *apud veteres laura dicebantur, a lauro triumpharum; ſub qua mos erat captivos vinciri, ducique per pompam*. Ubi *ſub* præpoſitione deleta, *qua mos erat vinciri*, legi debet: ut bene cenſet Nannius, libro II. Miſcell. cap. IX. Sed *lorum* a *lauro* eſſe Donato vix credo. Nam magiſtratus quidem *virgis* cædebat: ſed *domi cædebantur ſervi loris*, quæ de *corio* fuiſſe quis dubitat? nam idcirco & *lora* paſſim pro *habenis* legas, quæ ex *corio* ſane erant. Quare potius cenſeo *lorum* lingua veteri *corium* notaſſe, unde & *lura* pro *utre coriaceo*; & *luridus*, qui *coris habet colorem*: quemadmodum ſuo loco probamus. Fuerit autem *lorum*, vel ἀπὸ τοῦ λύειν, id eſt, *ſolvere*: quia *de corpore detrahitur*; vel potius Hebræo עור, *pellis*, *corium*, *cutis*. *L* præponitur, ut fortaſſe ab ὕλος, *loligo*, &, juxta aliquos, ab *aridus* eſt *luridus*.

LOTIUM, a *lotu*, etſi quantitas ſit diſpar: ſic autem dicatur, eo quod intus humore eo corporis partes *abluantur* per quas meat. Niſi forte magis placet, *lotium* proprie dici *aquam*, *quæ ſumitur ad os colluendum*: ſed figurate honeſtatis cauſſa hac voce appellari *urinam*, quæ & ὑδαλῶς in lingua vernacula *aqua* dicitur; imo & Latina, ſi Joſ. Scaligerum audimus, qui ad lib. IV. Propertii ita accipi monet in illo Petronii: *Nec feſellit hoc Gnithonis. Extra cellam proceſſit, tanquam aquam peteret*. Ubi *aquam petere* interpretatur *urinam exonerare*. Pro eodem Ovidium cenſet dixiſſe *ſumere aquam*: ut cum lib. III. Artis ait:

Scilicet obſtabit cuſtos, ne ſcribere poſſis,
Sumendæ detur cum tibi tempus aquæ.

Sed puto hic rectius accipi in propria ſignificatione, ut reſpiciatur ad eum meretricum morem, quod *poſt Venerem aqua ſeſe eluebant*. Nec aliud quam *hujuſmodi ablutionem* ſignat auctor Ityphallicus, cum Lampſacenum illum Deum inducit his verſibus viam ad Fontem viatori monſtrantem:

Vade per has vites; quarum ſi carpſeris uvas,
Cur aliter ſumas, hoſpes, habebis aquas.

A *lotium* Nonio teſte eſt *lotiolentus*, ut a *lutum*, *lutulentus*. Ac idem notat, quod *commictilis*. Hinc *lotiolente* dixit Titinnius, ut idem Nonius docebit.

LOTUS, λωτὸς, & *herba* eſt, & *non unius generis arbor*, & *paluſtris Ægypti frutex*. Vox vel eſt Ægyptia, vel ſi Græcis eam debemus, fortaſſe erit verbale a λῶ, *volo*, unde λώϊος, *melius*, *optatius*, ut ab *opto*, *optimus*. Nempe ut primo ei ſit tributa vox, quæ tantopere expeteretur. Nota res e *Lotophagis* Africæ. Plinius, lib. XIII. cap. XVII. *Præcipua eſt lotos circa Syrtes atque Naſamonas: tam dulci ibi cibo, ut nomen etiam genti terræque dederit, nimis hoſpitali advenarum oblivione patriæ*. Ab hac *loto* nomen datum *loto communi*, in Italia provenienti, quæ a *figura* aliter dicitur *faba Græca* vel *Syriaca*; *lotos* vero a *fructus ſuavitate* nominatur. Vide de ea Plinium, lib. XXIV. cap. II. Hanc Maro intellexit, II. Georg.

Nec ſalici, lotoque nec Idæis cypariſſis.

Ubi ſic Servius: *Lotos nympha quædam fuit, quam cum amatam Priapus perſequeretur, illa Deorum miſeratione in arborem converſa eſt, quæ vulgo faba Syriaca dicitur*. Adi & Iſidorum, lib. XVII. cap. VII. ubi de Melia. E *loto* tibias fecere, teſte Plinio, loco proxime memorato, Feſto in *Lotos*, & Polluce, lib. IV. unde eidem λώτινος dicitur.

L V

LUCAR, ſi veteres audimus, dicitur a *lucis*. Feſtus: *Lucaris quæ in luco erat data*. Idem: *Pecunia quæ erogatur in ludos & ſpectacula, appellatur lucaris, dicta quod e luco capitur*. Hinc θεατρικὸν ἀργύριον exponitur a Chariſio, & Cyrilli Gloſſis. Vel dicendum, quod nunc eſt *lucar*, prius dictum eſſe *locar*, a *locis*, pro quibus illud *locarium* ſolvebatur a ſedentibus. Quæ clariſſimi & amiciſſimi Petri Scriverii ſententia eſt. Vel ut *lucrum*, ita & *lucar*, ſit a *luo*, hoc eſt, ſolvo, quia pro *ludorum* ſpectaculis perſolveretur. Meminere præter alios Liv. lib. III. & Tertull. de Præcurſore Domini. Vide Paullum Leopardum, lib. VIII. cap. XVII. Juſtum Lipſium ad lib. Annal. Taciti; Scaligerum ad Feſtum in *Lucaris*; Inſcriptiones Gruterianas, pag. CDXXXVI. Meurſii Gloſſarium in Γίλλος. Scriverium Animadverſionibus in lib. V. Martialis Epigr. XXIV. ſive al. XXIII. Joannem Ludovicum de-La-Cerda, in Adverſariis Sacris, cap. XLVIII. §. VI.

LUCARIA a *luco* dicuntur. Feſtus: *Lucaria feſta in luco colebant Romani, qui permagnus inter Salariam & Tiberim fuit: pro eo quod victi a Gallis fugientes e prælio ibi ſe occultarunt*. Varro tamen, lib. V. de L. L. ſi vera Scaligeri emendatio, ita dici putabat a *luce*, hoc eſt, *vita amiſſa*. Sed abſque dubio verius Feſtus. *Lucarium* meminit Maſurius Sabinus apud Macrobium lib. I. ſat. cap. IV.

LUCAE *bos* eſt *elephantus*, teſte Varrone, lib VI. de L. L. & Plinio, lib. VIII. cap. VI. Etiam in Gloſſis veteribus, *Elephantus*, *vocluca*, *barrus*. Ubi recte Lipſius, *bos Luca*, *barrus*. Uſus Lucretius, lib. V.

Inde boves Lucas turrito corpore . . . .

Et Seneca, in Hippolyto, act. I. verſ. CCCL.

Amat inſani bellua ponti
Lucæque boves.

Silium quoque, & Auſonium, ſimiliter loqui oſtendimus in Oratoriis, lib. IV. cap. VI. Lactantium quoque, & B. Ambroſium, apud Claudianum Mamertum ſimiliter locutos, oſtendit V. Clariſſ. Andreas Scottus, lib. I. Nodor. Ciceronis cap. XVIII.

Atque

Digitized by Google

Atque his adde etiam Marcellinum Comitem. Cauſſam nominis triplicem adfert Varro, in IV. de L. L. Unam ſuam, ut ſic dicantur a *luce*, quod longe *relucerent* propter inauratos clypeos. Alteram C. Ælii, ut a *Libycis* ſit factum *Luca*. Tertiam Verginii, quam ſolum probo, quod Romani *elephantos primum conſpexerint in Lucania* Pyrrhi bello; *bovem* autem vocaſſe, quod *maximum quadrupedem* quam ipſi haberent vocarent *bovem*. *Lucas* igitur dixere pro *Lucans*, ut *pragnas* pro *pragnans*. *Lucans* autem fecere e *Lucanus*, ut *Picens* dixere pro *Picenus*. Interim aliud eſt *bos Luca*: alius *bos Lucana*; uti indicat, quod Lucilius *cauras Lucanos* dicit de *veris tauris*:

Quem neque Lucanis oriundi montibu' tauri,
Ducere protelo validis cervicibu' poſſent.

Cum vero *bos Lucas* ſit *elephantas*, ut vidimus, parum ſcite Baronius ad an. LVIII. cenſet myſtici aliquid in eo eſſe, quod Romani ſic appellarint *bovem Lucam*: nempe quia *Evangeliſta Lucæ* typice ſoleat appingi *bos*, ut ſymbolum ſit ſacerdotii. Neque enim B. Lucæ *elephantus* appingitur, neque is ſacerdotii ſymbolum. Ut mittam, quod non alia de cauſſa Romani ſic vocarint *elephantum*, quam quia animal id nondum noſſent. At ubi notum, *elephantum*, non *bovem*, dixere. Quare B. Lucæ tempore nemo ſic vocabat *elephantum* ex vulgo, ſed ſoli poëtæ interdum, ac poſtea alii quoque, quaſi ad eruditionis oſtentationem, hunc loquendi modum revocabant.

LVCERES unde dicti non convenit. Feſtus: *Lucerenſes, & Luceres, quæ pars tertia populi Romani eſt, diſtributa a Tatio & Romulo, appellati ſunt a Lucero Ardeæ rege, qui auxilio fuit Romulo adverſus Tatium bellanti*. Sed alii hunc non *Lucerum*, verum *Galeritum Lucumonem* vocant, indeque *Luceres* Junius deduxit, teſte Varrone, lib. IV. de L. L. Sunt & qui a *luco* aſyli derivent. Veterum hæc teſtimoniis comprobamus in *Tribus*. Vide & quæ fuſe de *Luceribus* ſcribit Scoppa, Collectaneorum cap. XVIII.

LVCRVM, a *luo*, id eſt, *ſolvo*, unde & *luſtrum*, quod quinto quoque anno vectigalia ac tributa *ſolverentur* per cenſores: ut ſcribit Varro. Ac *luſtrum* quidem (ut ſeorſim hac de re diximus) ea ratione venit a ſupino *lutum*, qua *fluſtrum* eſt a *flutum*, unde & *flumen*. *Lucrum* vero ea forma a *lutum* fit, qua a *lavatum* eſt *lavacrum*; ab *involutum*, *involucrum*; a *fultum*, *fulcrum*; a *ſepultum*, *ſepulcrum*. Varro, lib. IV. de L. L. *Lucrum ab luendo, ſi amplius ex eo luitur, quam quanti eſſet captum*. Ea, quam dixi, ἀναλογία facit, ut minus putem veriſimile, a *lucis* dici lucrum, proprieque eo notari *lucorum proventum*: ut nempe prima ſua acceptione *lucrum* idem fuerit, quod *lucar*; de quo in *Lucus* dicimus. Nec magis placet opinio Nunneſii, qui *lucrum*, ex κέρδος κατα μετάθεσιν fieri putabat. A *lucro* eſt *lucrio*, qui aliter *cercops*, ſi audimus Verrium, ſive Feſtum, cum ſcribit: *Cercopa Græci appellant lucrari undique cupientem: quaſi κέρδωπα, quem nos quoque lucrionem vocamus*. Sed *cerdonem* quidem ἀπὸ τοῦ κέρδους, id eſt, *lucro*, ſic dici plane putamus (qui enim *lucello* magis inhiant, quam hoc hominum genus!) verum de *cercopis* voce omnino ſecus eſt: quippe κέρκωπες dicuntur *homines verſuti*, ſive a *Cercopibus* fratribus duobus Achemone, & Paſſalo, hominibus maleficis, quibus id præcepti mater, nomine Semonis dederat, ut caverent, ne in Melampygum inciderent: uti legere eſt apud Suidam; ſive a fallaci *Cercopum* populo, qui ob κακοήθειαν in *ſimias* a Jove eſt converſus, inſuliſque Pithecuſis nomen dedit: ut Callimachus in inſulis ſcripſit, ac narrat Ovidius, lib. XIV. Met. A *lucro* quoque dicti *Dii Lucrii*. Arnobius lib. IV. *Qui eſt enim, qui credat eſſe deos Lucrios, & lucrorum conſecutionibus præſidere, cum ex turpibus cauſſis frequentiſſime veniant, & aliorum ſemper ex diſpendiis conſtent*.

LVCTA, ut Iſidorus ait lib. XVII. a *laterum complexu vocatur*. Sed longe recedunt *lucta*, & *latus*. Scaliger, lib. I. de re Poët. cap. XXII. item comm. in Theophr. de plantis, deducit a λύω, quod mallim. Nam animorum λύσις ſive *diſſolutio cauſſare ſolet luctam*, & *lucta cauſſat ſæpe corporis λύσιν*. [λάκτη, λυώντιορον.]

LVCVBRVM, quaſi *lucibra*, ut *luculentus*, quaſi *lucilentus* a *luce*, ſcribit Becmanus in Etymologico, non ſequi quantitatem primogenii, unde ἀμφίσιας venit; ſed Græci λύχνη, quandoquidem primam corripiant, contra quam fiat in *lucis*. Sed fallitur. Producit enim Martialis lib. IV. epigramm. XC.

Hac dat nocturnis nox lucubrata Camenis.

A *lucubro* eſt *lucubrum*, vel potius, ut a *dolare* eſt *dolabra*; a *terere*, *terebra*; ſic a *lucere*, *lucubrum*, quaſi *lucebra*. Eſt autem *lucubrum* (quemadmodum ad Moretum docet Joſephus Scaliger) *quicquid ex arida materia erat ad excipiendum ignem*, ut ſunt ſulfurata, & arborum fungi putres ad ignem arefacti vel inſolati.

LVCVMONES qui ſint, ne inter veteres quidem convenire videtur. Nam Feſtus, ſive Paullus potius, ſic ſcribit: *Lucumones, quidam homines ob inſaniam dicti, quod loca ad quæ veniſſent, infeſta facerent*. Unde clarum eſt, hoc voluiſſe Feſtum, *lucumonem* pro *inſano* dici: ſed obſcurum eſt quid velit, cum cauſſam hanc addit, *lucumones* hos vocatos, quod *loca, ad quæ veniſſent, facerent infeſta*. Scaliger, notis in Orphei initia ſcribit, Feſtum putare proprie ita vocari *genios qui loca infeſtant ad quæ veniunt*: quod proprie *Larium* eſt. Sed nihil apud Feſtum de *geniis*, ſed tantum de *hominibus* legas. Interea verum eſt, *lucumonem* dici pro *inſano*. Nam Auſonius ad Theonem ſcribit:

Sallito decies ſi cor purgaris aceto,
Anticipeſque tuum Samii Lucumonis acumen.

Et apud Sidonium eſt: *Temperat Lucumonem noſtrum Tanaquil ſua*. Sed Servius longe aliam ſignificationem adfert. Nam in illud V. Æn. *Tres equitum numero turmæ*: *Lucumones* exponit Tuſcos: & in VIII. Æn. ita ſcribit: *Tuſcia duodecim Lucumones habuit, id eſt, reges, quibus unus præerat*. Itaque L. Jo: Scoppa, Collectaneorum lib. I. cap. XVIII. Servium erroris accuſat, qui *Inſanum* exponat: etiam cauſſam appellationis adfert. Nam ait: *lucumonem* dici a Syriaco *luca* ſignificante *ſenem*, ſive *ſeniorem*, & *moni*, quod iis τὸν λόγον notare, etiam B. Hieronymus auctor epiſt. ad Paulinum. Ego verum eſſe puto, quod Joſephus Scaliger, cum alibi, tum Notis in Orphei Initia ſcripſit, *Lucumones* eſſe eoſdem ac Λυκάονας, planeque Latinum ſive Thuſcum illud ex Græco hoc factum puto. Λυκάων enim Arcadiæ rex fuit, ac *Arcadia* ab eo aliquando *Lycaoniæ* nomen habuit. Is autem in *lupum* a Jove commutatus dicitur, ut præter poëtas tradit Pauſanias. Conſtat etiam λυκάονας dici, qui vulgo λυκάνθρωποι. Eſt vero λυκανθρωπία melancholiæ genus, quo qui laborant, noctu *luporum* inſtar exeunt, & uſque dum luceſcat, circa mortuorum corpora verſantur; ut ex Ægineta & Aëtio conſtat. Quæ qui conſiderarit nobiſcum, puto non mirabitur, uti Λυκάων apud Græcos, ita *Lucumo* apud Thuſcos (qui ex Arcadia in Italiam venere) utramque habuiſſe notionem, puta ut tum pro rege aut præfecto, tum pro melancholico vel inſano ſumeretur.

†LVCVMO quamvis nonnumquam apud Livium & alios, ut unius alicujus nomen proprium reperiatur; tamen credendum eſt Servio, apud quem duobus locis LVCVMO nomen eſt appellativum regum Etruſcorum, ut & apud alios. Id autem nomen vel eſt per μετάθεσιν a מלך *Melec*, *rex*, factum; vel ſi te forte μετάθεσις offenderit; erit ab Hebr. לחם *lacham*, *pugnare*; quia Lucumones, & omnes reges Heroicis temporibus, non aliud quam belli duces erant. Solebant autem proceriſſimum quemque in reges eligere; cujuſmodi Turnus a Virgilio deſcribitur, & in Sacra Hiſtoria Saul. Atqui ab eadem radice fit apud Arabas nomen לחם *lachamo*, *quod magnum mole virum* ſignificat. Verum quo Feſti locum prætereieram?

rum? qui in *Lucumones* ait: *LVCVMONES quidam homines ob inſaniam dicti, quod loca, ad quae veniſſent, infeſta facerent*. Ac fruſtra in his verbis Arcadiae Λυκάονας aut Λυκανθρώπους vidit Scaliger. Tuſci piratica & latrociniis excellebant; nec alio modo temporibus Heroicis pugnabatur, quando *Latronis* honorificum nomen erat. Et revera לחם *lacham* (unde *Lucumones* dictos affirmavi) ita Hebraeis eſt belligerandi verbum, ut tamen Syriace ſit *inſidiari*. Certe in Syro Marci VI. 19. לחם *lecham* non aliud eſt, quam *inſidias ſtruere*, & in Graeco Marci reſpondet verbo ἐνεῖχεν *inſidiabatur*. Ergo apud Etruſcos, qui ſe duces latronibus praebebant, ii ex omnibus *Lucumones* creabantur; nam piratica Tuſci excellebant. MAZOCHIUS.

LUCUNTEM (*edulii* id *genus* erat) ita dixere quaſi λευκοῦντα, vel λευκαντῆρα, quia farina, quæ *alba* eſt, adſpergeretur: ut monet Joſ. Scaliger. Meminit ejus Varro apud Nonium in *Lucuns*.

Ac nulla ambroſia ac nectar, non allia, ſardæ,
Panis, pemma, lucuns, cibu' qui puriſſimu' multo eſt.

Item σκιαμαχία, περὶ τύχης apud eundem Nonium.

Vinum, pemma, lucuns, nihil adjuvat, iſta miniſtrat.

Indeque *lucunculus*. Afranius Fratriis, apud eundem:

Piſtori non: at cur non ſcriblitario,
Ut mittat fratris filio lucunculos!

Papinio quoque in I. Silv. & Appuleio in X. Mileſiarum, eampſe vocem reſtituit Turnebus lib. XVIII. cap. XIX. Legas & apud Tertullianum de Spectaculis.

LUCUS eſt *ſylva ſacra*: Græce ἄλσος· quomodo, ut ait Homeri interpres, vocatur πᾶς τόπος σύνδενδρος ὕδωρ ἔχων, καὶ θεοῖς ἀφιερώμενος, id eſt, *omnis locus arboribus conſitus aquam habens, diiſque ſacer*. [a λύγος, *quod tenebras & obſcuritatem notat*, unde λυκόφως· idem quod ἀλύγη, σκιά.] *Lucum* a contrario dictum ſcribit Quinctilianus, lib. I. cap. VI. *quia umbra opacus parum luceat*. Eodem modo Servius, ad I. Æneid. *Lucus a non lucendo, & bellum a nulla re bella*; & Caſſiodorus, Pſalm. CXVIII. *Calumnias per antiphraſin, id eſt, per contrariam locutionem, ſicut bellum quod non eſt bonum, & lucus qui non habet lucem*. Similiter Chariſius, lib. IV. & Diomedes lib. II. uterque cap. de Allegoria. Sed ἀντίφρασις eſt inane Grammaticorum commentum, ut quoque cenſet L. Joannes Scoppa, lib. I. Collect. cap. XVIII. Quare melius ii, quos damnat Servius, qui putarunt ſic dici, *quod ſint ibi lumina cauſſa religionis*. Ita dicetur *lucus*, non *quia minime*, ſed *quia maxime luceat religionis cauſſa*. Iſidorus, lib. XIV. cap. VIII. utrumque etymon conjungit. *Lucus*, inquit, *eſt locus denſus arboribus ſeptus, ſoli lucem detrahens. Poteſt & a collucendo crebris luminibus dici, quæ ibi propter religionem gentilium cultumque fiebant*. Vel potius *lucus* ſit a Græco λόχος, *inſidiæ*, aut a λοχμὴ, quomodo Græcis vocatur *ſylva*, quia *inſidiantibus eſt apta*. Heſychius: Λοχμάδες, αἱ ὗλαι. Verum Scoppa non Latinum, aut Graecum, ſed Syriacum putat, a LUCA, id eſt, *ſenior*. Proprie enim notare *curiam*, ſive *ſenatorum collegium*. Sylvis autem conſecratis id nomen inditum, quia (ut Servii verbis utar) *nonniſi in augurato loco poterat Senatus habere curiam ſive concilium*. Plura apud Scoppam hac de re vide. Cui tamen plus hac parte fidei haberem, ſi de Syra hac voce res extra controverſiam foret. Utrum *lucar*, & *lucaria*, hinc veniant, diximus ſuo loco.

LUDI vocantur *celebritates publicæ in cavea, aut circo, religionis cauſſa factæ, & ad populi voluptatem*. Timæus Siculus in commentariis ſcripſit, nomen id eſſe a *Lydis*, qui ex Aſia Tyrrheno duce in *Hetruriam* conceſſere, ibique *ludos* invenere. Romani enim ſpectacula edituri *ludiones* & *hiſtriones* ab Hetruria vocarunt, *ſpectaculaque* ab auctoribus, primo *lydos*, poſt Y in V more ſuo converſo, *ludos* dixere. Varro tamen *ludos* ſimpliciter dictos putat, quod homines in iis *ludendo* diſcurrerent. Utramque nominis cauſſam adfert Tertullianus, lib. de ſpectaculis, cap. V. Vide quæ mox dicemus in *Ludii*. *Ludorum* alii *circenſes*, ita dicti, quod in *circo* fierent; alii *ſcenici*, ſive *theatrales*, qui in *ſcena* ſive *theatro* fiebant. *Circenſes* erant, *curſus*, *ludi gymnici*, ſive *athletici*, *pompa*, *venatio*, *ludus Trojæ*, *pugnæ equeſtres* & *pedeſtres*, ac *naumachia*: de quibus Onuphrius Panvinus, & Cæſar Bullingerus ex profeſſo ſcripſere. *Scenici* vero *ludi* erant, *ſatyræ*, *comœdiæ*, *tragœdiæ*, *mimi*, & quædam antiquiores, ut *Atellanæ*. De his vide Cæſarem Scaligerum, lib. I. de re poët. At univerſe de *ludis* ſcribit Wolfangus Lazius, lib. X. de Rep. Rom. Sed & quædam nos de ſingulis hoc opere ſuis locis. Vide imprimis *Circenſes*.

LUDII, ſive *ludiones*, ut e ſecundo Dionyſii Halicarnaſſenſis libro, docet Turnebus, lib. VI. Adverſ. cap. XXVI. erant pueri puberes, elegantibus tunicis induti, galea inſuper, enſe, & parma armati, qui Circenſibus & Theatralibus pompis ordine incedere ſoliti, veluti pompæ duces, Saliis ſimiles. Ad horum *ſaltationem* reſpicit Plautus, Curcul. act. I. ſc. II. ait:

Peſſuli, heus peſſuli, vos ſaluto lubens,
Fite cauſa mea ludi barbari,
Subſilite obſecro.

Meminit & Ovidius, lib. I. de Arte.

Dumque rudem præbente modum tibicine Thuſco,
Ludius æquatam ter pede pulſat humum.

Prudentius περὶ στεφάνων, hymno, qui in Romanum:

Cygnus ſtuprator peccat inter pulpita.
Saltat Tonantem tauricomem ludius.

Græcis dicuntur ὀρχησταὶ, & χορευταί. Adde quæ de his notavit Scaliger ad illud Catulli, carm. XXVIII.

Voſque Lydiæ lacus undæ.

Ludii vero ſic quibusdam dicti videntur a *luſu*. Tertullianus, de ſpectaculis, cap. V. *Sicut & Lupercos ludios appellabant, quod ludendo diſcurrant*. Sic enim legendum, non *ludos*. Sed magis placet ſic a *Lydiis* dici. Pro qua ſententia faciunt, quæ paullo ante dixerat Tertullianus: *Ludorum*, inquit, *origo ſic traditur, Lydos ex Aſia tranſvenas in Hetruria conſediſſe, ut Timæus refert duce Tyrrheno, qui fratri ſuo ceſſerat regni contentione. Igitur in Hetruria inter cæteros ritus ſuperſtitionum ſuarum, ſpectacula quoque religionis nomine inſtituunt. Inde Romani arceſſitos artifices mutuantur, tempus, enuntiationem, ut ludi a Lydis vocarentur*. Et ſane a *Lydis* eſſe *ſcenicam* illam *ludiorum ſaltationem*, auctor etiam eſt Dionyſius, lib. II. Ἀρχαιολογίας. Nempe *Lydi* optimi ὀρχησταὶ· unde, ut Heſychius ait, Λυδίζειν, χορεύειν, ἀπὸ τῶν Λυδῶν. Quia autem *ludii* hi *ſcenici* vel *impuberes erant*, vel ſaltem *videri debebant*, idcirco qui *grandiuſculi* & jam *veſticipes* erant, *pilis evulſis leves ac glabri reddebantur*. Hinc Plautus Aul. act. II. ſc. IX.

. . . . *Tu iſtum gallum, ſi ſapis,*
Glabriorem reddes mihi, quam volſus ludiu' ſt.

Ubi antiquæ, quas vidi, editiones, item MSSti Camerarii, & quinque Palatini, quibus uſus Gruterus, habent *Lydius* per Y. Imo & in allatis Ovidii & Catulli locis ſic libri vett. Quod etymon adductum confirmat. Ut *Pyrrhus*, *Purrhus*: *Syrus*, *Surus*; ſic *Lydius*, *Ludius*.

LUDO non a *luſu*; ſed *luſus* a *ludendo*. *Ludere* vero eſt a *Lydis*, qui *ludos invexere in Hetruriam*; unde eos accepere Romani. Vide quæ diximus in *Ludi* & *Ludii*. Hic tantum ea perſequemur, in quibus ineſt ſignificatio minime ad *ludos* publicos reſtricta. A *ludo* eſt *ludicer*, unde ablativus *ludicri*, teſte Priſciano in VII. Eſt tamen in Onomaſtico *ludicrus*, ubi exponitur παιγνιώδης. Et probat etiam Perottus. Sed *ludicer* eſſe dicendum in Animadverſionibus Grammaticis oſtendimus. Ab eodem *luſorium*, locus *luſibus* deſtinatus. Lamprid. in Heliogab. *Stravit ſibi triclinium in ſummo luſorio*. A *ludus* eſt *ludibrium*, ut a *manus manubrium*. *Deludo*, *ludendi finem facio*. Varro, apud Plinium, lib. XXXVI. cap. XXVII. *Lex eſt focus: inde enim cinis lixivus potus medetur. Ut licet videre gladiatores, cum deluſerint,*

hac

Digitized by Google

hac juvari potione. Ac facile aſſentio doctiſſimo Salmaſio apud Horatium legenti:

. . . . *Clamo & deludia poſco*.

Ut *deludium* ſit *ceſſatis a ludo*. Ab *od*, & *ludo*, non ſolum venit *alludere*, ſed & *adludiare*. De *canibus* proprie dicitur, cum *adludunt heris*, a quibus demulcentur. Plautus, Pœn. Act. v. ſc. iv.

AN. *Etiam meæ in me* (ita vett. codd.) *latrant canes*
SO. *At tu hercle adludiato*.

Stich. Act. II. III.

. . . . *Adludiabo mulieri*.

A *ſuavi luſu* eſt *ſuaviludius* apud Tertullianum, de Corona militis: *Sed & huic materiæ propter ſuaviludias noſtros Græco quoque ſtylo ſatisfecimus*. Item de ſpectaculis, cap. xx. *Novam proxime defenſionem ſuaviludii cujuſdam audivi*.

†LVDOS Etruſci omnium primi in Italiam intulerunt iiſque ex ſeſe nomen pepererunt. Nam Romani ipſi fatebantur, *ludos* ſic appellatos quaſi λυδοὺς (ex Lydia enim veniſſe Tuſcos, vulgo creditum fuit) ut idem nomen & gentis eſſet, & artis ludicrae. Huc facit Appiani locus, quem in Comm. ad titul. Amphith. Camp. pag. 153. adn. 64. expoſuimus. Adhaec Tertullianus in de ſpectaculis cap. 2. *Igitur Etruria inter ceteros ritus ſuperſtitionum ſuarum, ſpectacula quoque religionis nomine inſtituunt: inde Romani arceſſitos artifices mutuantur, tempus, enuntiationem, ut LVDI a LYDIS vocarentur*. Quae verbo tenus deſcripſit Iſidorus XVIII. 16. Vide Diſſertat. V. ad Geneſ. ſect. 3. (ubi de Tyrrhenor. origine) plura ibi reperies huc pertinentia. Ceterum verbum LVDO, quatenus eſt *irridere*, appoſite fiet ab irridendi verbo לוץ, *lut*, tantum mutâ littera tenui in D mediam verſa, unde LVDO, & inde *Illudo*. MAZOCHIVS.

LVGEO videtur eſſe vel a λυγρὸς, hoc eſt, *triſtis*, *miſerabilis*, *funeſtus*; vel a λοίγος, quod Heſychio eſt ὄλεθρος, θάνατος, *exitium*, *mors*. Unde apud Lycophronem λυγαία ἐσθὴς, *lugubris veſtis*. Veterum *OI* in *OE* vel *V* longum abire ſolet: ut *moirus*, *mœrus*, *murus*; *poina*, *pœna*, *punio*; *Phoinix*, *Pœnus*, *Punicus*. Nec multum abit λυγαλέος, quod Heſychio, & Euſtathio valet ὀλεθριώδης, *pernicioſus*. [ab ἀλγέω. Nota vocabula ejuſdem originis ὀλίγος, ἐλέγχεις, ἔλεος, ἄλγεινος, ἀλεγεινός.] Apud Feſtum geminum etymon lego, unum ut ſit a λύζω, *ſingultio*, quod etymon in Grammatiſtice ſua ſequitur Nunneſius: alterum a λυπέω, *doleo*, quod magis mihi placet priori. Perottus, quod probare neutiquam poſſum, a *luo*, quia *luctus vitam ſolvat*. Ingenioſius etiam, quam verius, quibus placet eſſe a λύγη, id eſt, σκοτία, *tenebræ*, ut Scholiaſtæ Homeri ac Suidas interpretantur. Videntur enim *in luctu non accendiſſe lucernas*. Itaque & *ſilicernium* (id erat *cœna funebris*) quibuſdam dici placuit quaſi *ſeiucernium*, hoc eſt *ſine lucerna*, ἀλυχνία. Gloſſ. vett. *Silicernium*, περίδειπνον· λύχνους γὰρ ἅπτειν ἐν πένθει οὐ θέμις, hoc eſt, *lucernas in luctu accendere fas non eſt*. Cauſſam ejus rei eruit ad Feſtum Scaliger. Nam factum id putat, διὰ τὸ ἀντίστροφον τῆς γενέσεως καὶ τῆς τελευτῆς. *Natali enim die accendebant lucernas*. Contrarium igitur conveniebat *die mortuali*, ut cum vocant Cato ac Plautus. De *natali die* docet Perſius:

. . . . . *Unctaque lucernâ*
Diſpoſitæ pinguem nebulam vomuere lucernæ.

Tertull. de idololatria: *At nunc lucent tabernæ, & januæ noſtræ. Plures jam Ethnicorum fores, ſine lucernis & laureis quam Chriſtianorum*.

†LVGEO venit ex Hebr. הוגה *hagah*, quod eſt *mœrore afficere*, unde & תוגה eſt *mœror*. Porro littera *He* verſa heic reperitur in L, haud ſecus quam LVNAE vocabulum ex הורה *hoda* ſive *hauda* ſupra arceſſivimus. Ac fortaſſis haec primitus deflexa fuerunt ex Hebraicis Gerundiis להורות & להגות. Plura enim non ex prima Thematis perſona formantur, ſed ex eodem Themate deflexo per caſus aut tempora, aut praefixas habente ſerviles litteras. Sive dicemus apud primos Italiae incolas L fuiſſe unum ex Heemanticis litteris. Sic in Arabicis vocabulis τὸ AL cum ipſa voce apud nos coaluit. Sic ex *Hu-pherat* venit *Euphrates* & Εἰν Ἀρίμοις *Inarime*; & ne ab L diſcedamus ex *Anxanum* & Italico articulo *Lo* coaluit *Lanciano*, & ſexcenta in eumdem modum.)(Porro ex hac τῷ LVGEO originatione oſtenditur, LVGEO peculiare fuiſſe *praeficarum* & mercede conductorum vocabulum, qui cantica comparata ad afficiendos maerore adſtantes (quae ob id dicuntur carmina *lugubria*, orationes *lugubres*) effundebant. MAZOCHIVS.

LVMA in Onomaſtico exponitur ἄκανθα. Non tamen ἁπλῶς *ſpina* eſt, ſed *ejus genus*. Feſtus: *Luma, genus herbæ, vel potius ſpinæ genus*. Recte Feſtus, cum geminam poſuiſſet opinionem, mavult poſteriorem. Priorem perperam ſequuntur Gloſſæ Philoxeni, ubi legas: *Luma*, Βοτάνη ὁμοία ἡδυόσμῳ ἥν τινες ποταμογείτονα καλοῦσιν, ἄλλοι καλαμίνθην. Quæ plane falſa. A *luma* eſt *lumectum*. Item *lumariæ falces*. Varro, lib. IV. de L. L. *Lumariæ falces, quibus ſecant lumecta, cum in agris ſerpunt ſpinæ, quas quod a terra agricolæ ſolvunt, id eſt, luunt, lumecta*. Putat *lumecta* eſſe nomen a *luo*, hoc eſt, *ſolvo*. Sed eſt a *luma*, quod a λῦμα, hoc eſt, *noxa*, vel a λύμα, *ſordes*, *purgamentum*. Siquidem *luma* agris noxia, qui proinde ab ea expurgandi *falcibus lumariis*.

LVMBI a *lubidine*, ſive *libidine* dicti videntur Iſidoro, lib. XI. Originum cap. I. Proque eo facit, quod & Græci ψόας, hoc eſt, *lumbos* eſſe dicant, δι' ὧν αἱ ὀρέξεις κινεῖσθαι πεφύκασιν. Itaque & *lumbi* dicuntur eſſe *Veneris ſedes*. Perſius, ſat. I.

. . . . *Cum carmina lumbos*
Intrant, & tremulo ſcalpuntur ubi intima verſu.

Juvenalis.

. . . . *Cum tibia lumbos*
Excitat.

Ac quia ab iis *generandi facultas*, id eſt, quod *elumbis* ponatur pro *parum virili & effeminata*. Niſi potius eſt ab altera *lumborum* ſignificatione. Neque enim ſolum accipitur pro *quinque inferioribus ſpinæ vertebris*, ſed & generatim pro *dorſo*, quæ pars in oneribus maxime laborat. A *lumbis*, *lumbago*. Feſtus: *Lumbago vitium & debilitas lumborum*. In Gloſſis Philoxeni recte ita corrigebat Martinius: *Lumbago*; ἰσχίου νόσημα. *Elumbis*, *evulſis lumbo*: ut eſt apud Feſtum.

LVMBRICVS, *vermis inteſtinorum*, *dictus quaſi lubricus, quia labitur: vel quod in lumbis ſit*. Ita Iſidorus, lib. XII. cap. v. Niſi quod apud eum corrupte vulgo *lumbricus* legitur pro *lubricus*: uti eſt in uno e MSStis meis: item in veteri Dictionario, quod Iſidorum exſcribere ſolet. Cæterum Martinius ingenioſe *lumbricus* deducit ex eo, quod ex λύματι βρύει, hoc eſt *e ſordibus naſcatur*.

LVNA videri poſſet κατὰ συγκοπὴν factum ex Hebræo לבנה, quomodo Iſaiæ XXIV. XXIII. *Luna vocatur a candore*. Nam לבן, *albus*, vel κατ' ἀφαίρεσιν ſit ex σελήνη, *Luna*, quæ Nunneſii ſententia eſt. Nec abſurde deducas a Græco λύειν, *purgare*, quandoquidem humores purgat: atque, ut ait Plinius, lib. II. cap. XLVI. *omnia plenilunia maria purgantur*. [σελήνη & ἑλάνη, *fax*, ab ἕλη· unde σέλας, idem ἑλένη, ut docet Heſych. unde *Helenæ* nomen.] Sed ſimplicius, qui Latinam originem dant, ut dicatur *Luna* quaſi *Lucina*: ut Varro docet in IV. de L. L. *Luna, quod ſola noctu lucet. Itaque ea dicta Noctiluca in palatio. Nam ibi noctu lucet templum*. Item Cicero, lib. II. de natura Deorum: *Luna a lucendo nominata. Ea eſt enim Lucina. Itaque ut apud Græcos Dianam, eamque Luciferam, ſic apud noſtros Lucinam in pariendo invocant, quæ eadem Diana*. [Λῶον, λαμπρόν, Heſych.] Atque hinc in nummis Juliæ Piæ (ut ex Goltzii Antiq. Theſ. diſcere eſt) legitur. LVNA LVCIFERA: &, TEMPLVM DIANÆ LVCIFERÆ. Similiter Græcis Σελήνη vocatur a σέλας, quo *lumen* ac *ſplendor* notatur: unde *Seleuci* nomen quaſi σέλας λευκὸν, *lux candicans*. A *Luna* dicti *Lunatici* ut

Digitized by Google

ut a Σελήνη Græcis Σεληνιακοί. Nempe quis *melancholia qua laborant*, *accreſcit*, *& decreſcit pro ratione Lunæ*. Sæpe autem ad naturalem morbi cauſſam accedit ſupernaturalis: nempe *diabolicus furor*. Itaque legimus, cap. XVI. Matth. eundem dici *Lunaticum* & *dæmoniacum*: quæ alioqui diverſa eſſe conſtat ex cap. XV. ejuſdem Evangeliſtæ.

‡Luna a לון *lun pernoctare*; quia noctis regina eſt, ſicuti ſol diei. Hoc verius quam Voſſianae originationes. Mazochius.

Luo, a λύω, hoc eſt, *ſolvo*, tum venit, cum dicimus, *luere æs alienum*, *delicta*, aut *pœnas*. Item cum generatim notat *ſolvere*: unde *lues* morbus, quia corpora eâ *ſolvuntur*: quod etymon Priſcianus ponit in IV. Similiaque ſunt *tabes* a *tabeo*; *labes* a *labero*, & alia, quæ mox ponam. At cum *lua lavare* ſignificat, eſt a λύω, quod idem notat. Imo a λύω quoque ſive λοέω (unde λύω contractum eſt) venit latinorum *lavo*, uti ſuo loco oſtendimus. Similiter *diluo* pro *refuto* eſt a διαλύω, quod eſt, *diſſolvo*. *A* in *dia* omittunt Latini, ut διαφέρω, *differo*; διαγινώσκω, *dignoſco*. At *diluo* pro *miſcere* ac *lavando abſtergere*, eſt a λύω, ſive *luo*, pro *lavo* accepto, unde Gellio *dilutus color*, qui velut aqua adhibita minus eſt intenſus. *Dilui* etiam eſt κατακλυζεσθαι, unde κατακλυσμὸς *diluvium*. niſi *deluvium* malis, quod in vett. Gloſſ. legas, ut nempe ſit a *deluo*, quod apud Varronem Catonemque legas. Pro eo & *diluvies* legas apud Lucretium Horatiumque. Atque ut *diluvies* vel *deluvies*, ſic & legas, *interluvies* apud Solinum, cap. XXXV. Ita vocat *fretum interluens*, hoc eſt, *interfluens* τὸν μεταξὺ πορθμόν. *Circumluvium* locus, quem aqua *circumluit*. Feſto *circumluvium ejus prædiarum*. Ita & eſt in MSto. Similiter a *colluo* eſt *colluvies*, *ſordes ſimul abluta*. Unde apud Feſtum *colluvialis porcus*, *cibo mixto ac colluvie nutritus*. Eſtque geminum, *illuvies*, *ſordes necdum ablutæ*. Nam, ut Priſcianus ait in IV. ut *a ſæpio*, *ſepes*; *a luo*, *lues*; *a ſtruo*, *ſtrues*; *a macero macies*; *a luxurio luxuries*; ſic *ab illuo illuvies*. Idem his verbis Agrætius docet: *Ingluvies eſt ventris ab ingluviendo: illuvies ſordium*, *a non lavando*. Gloſſæ vett. *Illuvies*, ἀλουσία. Quare *IN* hic negat, ut in *illutus*, quod idem ac *illotus*. Plautus, Patruo:

. . . . *Nam quæ elauta eſt*, *niſi*
Perculta eſt, *mea quidem animo*, *quaſi illuta eſt*.

Ita vett. libb. pro quo vulgati *illauta*. Ab *illutus* quoque eſt *illutibilis*. Plautus, Menæchmis, Act. I. Sc. II.

Summum me olfactare oportet veſtimentum muliebre.
Nam ex iſtoc loco ſpurcatur naſum odore illutibili.

Quamquam aliter alii legunt: ut te docebit Taubmannus. Ab *illutus* quoque eſt *illutibarbus*, quo uſus Appuleius, lib. I. Flor. *Vultu ſævino trux*, *hiſpidus*, *illutibarbus*, *ſpinis & pilis obſitus*. Hinc quoque *malluvia*, & *pelluvia*, de quibus infra. Item *elusia*, quia *eluuntur aqua*. Hac enim immiſſa ſordes abluuntur metalli & verum metallum comparet. Plinius, libro XXXIV. c. XVI. *Invenitur & (plumbum) in aurariis metallis*, *quæ elutia vocant*, *aqua immiſſa eluente calculos nigros paullum candore variatos*, *quibus eadem gravitas*, *quæ auro*.

Lupercal, & *Lupercalia*, unde ſint dicta, ne inter veteres quidem convenit. Si Ovidio credimus in II. Faſtorum locus ſub monte Palatino *Lupercal* dicebatur ab *lupa* illa, quæ Romulum aluit. Sic enim ſcribit:

Illa loca nomen fecit, *locus ille Lupercal*:
Magna dati nutrix præmia lactis habet.

Indeque etiam Dea *Luperca*, ſi recte Varro & ex eo Arnobius, lib. IV. *Quod abjectis infantibus pepercit lupa non mitis*, *Luperca Dea eſt auctore appellata Varrone*. Item *ſacerdotes Luperci*, & ſacrum ipſum, quod fiebat XV. Kal. Mart. *Lupercalia*. Varro, lib. IV. de L. L. *Luperci*, *quod Lupercalibus in Lupercali ſacra faciunt*. Alii vero *lupercal* & *lupercos*, litterarum trajectione factum putant a *luo*, & *caper*, quod *Lupercalibus capra luant*, hoc eſt, *purgent*: ſive *caprum luant*, hoc eſt, *ſacrificent*. Quod etymon una cum ſuperiori commemorat Servius, in VIII. Æn. Sed & tertiam ibidem nominis cauſſam adfert. Audiamus ipſum: *Sub monte Palatino eſt quædam ſpelunca*, *in qua de capro luebatur*, *id eſt*, *ſacrificabatur*: *unde Lupercal dictum nonnulli putant*. *Alii quod illic lupa Remum & Romulum nutrierit*. *Alii*, *quod eſt verius*, *locum eſſe hunc ſacratum Pani Deo Arcadiæ*, *cui etiam mons Lycæus in Arcadia eſt conſecratus*. *Et dictus Lycæus quod lupos non ſinat in oves ſævire*. *Ergo ideo & Evander Deo gentis ſuæ ſacravit locum*, *& nominavit Lupercal*, *quod præſidio ipſius numinis lupi a pecudibus arcerentur*. Nos quoque cum Servio putamus hoc ſacrum ab Evandro ex Arcadia in Latium eſſe advectum, ac inſtitutum in honorem *Panis Lycæi*, & ut Græcia a λύκος, λύκαια, ita Latinis a *lupo Lupercalia* eſſe nominatum. Pro qua ſententia eſt quod *Lupercalibus canem immolent*, qui *lupis natura adverſatur*. Item quod *Pan Lycæus* dicatur, quod *lupos a ſtabulis arceat*. Item quod *Panis imago coleretur nuda*, *ac ſolum pellis caprinæ amictu tecta*: qua ratione & juvenes Romæ *Lupercalibus* diſcurrebant: unde illud VIII. Æn.

. . . . *nudoſque Lupercos*.

Luperci aliter vocabantur *crepi*. Feſtus: *Crepos Romani Lupercos dicebant*, *a crepitu pelliculorum*, *quem faciunt verberantes*. *Mos enim erat Romanis in Lupercalibus nudos diſcurrere & pellibus obvias quaſque feminas ferire*. Ubi in MSto eſt *Creppos*.

Lupinus adjective a *lupus* dici, ſatis conſtat: ut *lupinus adeps* apud Plinium, *galea lupina* apud Propertium. Itaque & cum ſubſtantive ſumitur pro *leguminis genere*, inde dici putarunt rationemque hanc nominis adferunt; qnod *lupino* quadam naturâ *terram vorat*. Nam ut Plinius ait, lib. XVIII. cap. XIV. *Tellurem adeo amat*, *ut quamvis frutetoſo ſola conjectum inter folia vepreſque*, *ad terram tamen radice perveniat*. Sed rectius Iſidorus, l. XVII. Originum, cap. IV. qui Græcum eſſe origine docet. Eſt enim ἀπὸ τῆς λύπης, quo reſpiciens Maro, I. G. ait:

. . . . *Triſtiſque lupini*.

Nempe quia, ut loco dicto Iſidorus ait: *Vultum guſtantis amaritudine contriſtat*. Aqua tamen ſi macerentur, amarorem exuunt: unde Zeno Citticus rogatus, unde fieret, quod cum natura adeo tetricus eſſet, vinum ſi biberet, fieret ſuavior: ſibi hoc cum *lupino* commune eſſe reſpondit. Meminere Athenæus libro II. & Laërtius in Zenone. Cæſar Scaliger, Animadverſionibus in Theophraſti Hiſtor. lib. II. cap. IV. *lupinum* dici ab ἀλυπία, quatenus ea voce ſignificatur *levitas*, ac *concoquendi facilitas*, quomodo ibi conjunxit εὐφόρητα καὶ ἀλυπίας· nempe ut opponantur βαρύ, *grave ſtomacho*, & ἄλυπον, *leve*. Sed difficulter perſuadet. Potius crediderim κατὰ μετάθεσιν, fieri ab Hebræo פול, hoc eſt, *faba*. Apud Suidam legas λουπινάριον pro *leguminis genere*. Quare hinc fortaſſe nomen *lupino*. Sed contra eſt. Nam veterum Græcorum nemo eo vocabulo uſus eſt. Quare Græcos a Latinis potius eſſe mutuatos plus quam veriſimile eſt. Ex *lupino macerato* fiebant *nummi*, quorum in Comœdiis uſus erat. Plautus Pœn. Act. III. Sc. II.

Ag. *Hic trecentos numeratos habet*.
Ad. *Ergo nos inſpicere oportet iſtuc aurum*, *Agaraſtocles*:
Ut ſciamus, *quid dicamus mox pro teſtimonio*.
Ag. *Agite*, *inſpicite*, *aurum eſt*. Col. *Profecto ſpectatores Comicum*.
Macerato hoc pingues fiunt auro in barbaria boves.
Verum ad hanc rem agendam Philippeum eſt.

Hinc Horat. lib. I. Epiſt. VII.

Nec tamen ignorat, *quid diſtent æra lupinis*.

Ubi, ut Turnebus a Mureto edoctus, ſcripſit l. I. Adverſ. cap. XV. per *æra* intelliguntur *nummi ærei*; per *lupinos*, *nummi Comici ex lupinis confecti*. Ut omnino fallantur, qui corrigunt:

Quid

. . . . *Quid diſtent ervа lupinis*.

Lvpvs, a λύκος, quod idem. *K* in *P* mutatur, quomodo a σκυλάω eſt *ſpolia*. Etiam *piſcis* eſt nomen, ita dicti a voracitate: unde & Græcis dicitur λάβραξ, a λαβρὸς, quod eſt *vorax*, quaſi λίαν βορὸς. Lato enim eſt oris rictu, & repente cum impetu in eſcam irruit: eoque facile capitur. Vulgo eum *lucis* confundunt: qua de re doctiſſimum Rondeletium vide. *Lupus* quoque eſt *frenum aſperrimum*; ut apud Ovidium, Triſtium libro IV. Eleg. V. de equo:

Et placido duros accipit ore lupos.

Græcorum id factum imitatione, quibus itidem dicitur λύκος τὸ ἐν τοῖς χαλινοῖς σιδήριον, teſte Heſychio. Sæpius vero *lupatum*, vel ut Solinus loquitur, *lupatus* dicitur. Maro III. Georg.

. . . . *Et duris parere lupatis*.

Ubi ſic Servius: *Lupatis frenis aſperrimis. Dicta autem lupata a lupinis dentibus, qui inæquales ſunt; unde etiam eorum morſus vehementer obeſt*. Quæ & Iſidorus deſcripſit, lib. XX. c. XVI. Etiam meretrices *lupæ* dicuntur, quia *luparum inſtar* ſunt *rapaces*: ut Iſidorus ait lib. X. Gloſſ. Philox. *Lupa*, ἑταίρα καὶ λύκαινα. Atque inde *lupanar*. Nempe, ut Priſcianus ait in IV. ut a *lacus*, *lacunar*; a *laqueus*, *laquear*: a *cæſus* (in quo tamen fallitur) *Cæſar*. Ex vocis *lupæ* ὁμωνυμία, ut Livius quoque teſtatur, occaſionem præbuit fabulæ de Romulo & Remo, quibus, cum in litore eſſent expoſiti, *lupa* admoviſſe ubera dicitur. Nam *lupa* ea, non *quadrupes*, ſed *meretrix* fuit, quæ infantes expoſitos ſuſtulit, atque aluit. Quippe olim meretrices prope litus cellas ſibi ſolent collocare: eaque res occaſionem & alteri præbuit fabulæ de *Sirenibus*, quæ *in acta Siculi maris merebant*. Ac fortaſſe *aquarii*, & *aquarioli*, inde etiam dicti, qui ad aquas meretricum gratia verſarentur: de quo in *Aquarioli* plura diximus. A Græco λύκος, *Lupercal* dicebatur locus ſub monte Palatino, ſi Ovidio credimus II. Faſt. Maroni eſt *Lyciſca*, a *canis forma*, *ac ſimilitudine*: vel quia e *cane lupoque natus*. Nam coit canis cum lupo, uti & cum vulpe atque hyæna. Servius, ad Ecl. III. *Lyciſcæ ſunt, ut etiam Plinius dicit, canes nati ex lupis & canibus, cum inter ſe forte miſcentur*.

Lvrcare, ut inquit Nonius, *eſt cum aviditate cibum ſumere*. Itaque puto eſſe a λαῦρος, quod idem ac λαβρὸς, hoc eſt, *avidus*, *vorax*. Dicitur enim quaſi λίαν βορὸς. Saltem hæc conjectura magis placet, quam illa Philelphi in epiſtola ad Perleonem edita a Goldaſto in centuria epiſtolarum Philologicarum: ubi cenſet eſſe a λαρκὸς, quod eſt *cophini genus*, ut ex Heſychio & Suida conſtat. Quod ſi conjectura noſtra non placet, proximum eſt, ut dicamus eſſe a *lura*, ut *lurco* dicatur quaſi *lurico*; *lurcari*, quaſi *luricari*: quod viſum Julio Scaligero de cauſſis L. L. cap. XXII. idque præeunte Feſto, his verbis: *Lura os culei, vel etiam utris: unde lurcones, capacis gulæ homines, & bonorum ſuorum conſumtores. Ita lurcare ſit cibum ἀθρόως ac confertim ingerere in os tanquam in utrem*, quam *luram*, ſive *loram*, etiam Auſonius vocat, ut Joſephus Scaliger obſervat. Ac Lucilium ſimiliter uſum apud Ciceronem in IV. Tuſcul. Quæſtionum, jamdiu eſt, quod Turnebus & Franciſcus Fabricius monuerunt. Lucilii verſus ſunt iſti:

Occidam illum equidem, & vincam; ſi id quæritis, inquit.
Verum illud credo fore. In os prius accipiam ipſe,
Quam gladium in ſtomacho lurâ ac pulmonibus ſiſto.

Dicitur *lura* eo, quod ſit ex corio, quod *lorum* vel *lorum* dicitur, unde & *lorica* nomen accepit, quæ ea *lora*, hoc eſt, *cruda corio*, fiebat, Varrone teſte. A *lura* ſive *lori colore*, dictus *luror*, apud Lucretium, in IV. imo & Catullum de nuptiis Thetidis & Pelei:

. . . . *Lurore expalluit auri*.

Ubi alii *fulgore*. Inde *luridus*, hoc eſt, *ſupra modum pallidus*, ut Feſtus exponit. Quomodo *luridas mappas* dixit Papinius, IV. Sylv. Gloſſ. Latino-Græcæ: *Luridus*, ὠχρὸς, πέλιος, ἰκτερικός. De etymo allato favet Iſidorus, in X. *Luridus, quod ſit pallidus, a loro dictus, quod hujuſmodi habeat cutem*. Ut ab *expleo*, *expleno*; a *nato*, *natino*; a *nego*, *negino*; a *pago*, *pagino*: ſic a *lurcor*, *lurcinor*: unde *collurcinatio* apud Appuleium.

Lvscinia quod *lugens canat*. *Luget* autem, *quod in avem ſit converſa*, ut notum ex fabula de Tereo, Progne & Philomela. Martial. in apophoretis, Carm. LXXV.

Flet Philomela nefas inceſti Tereos, & quæ
Muta puella fuit, garrula fertur avis.

Nam φιλόμηλα eſt *luſcinia*, ſic dicta quaſi φιλοῦσα τὸ μέλος. Eam vero, quam dixi, *luſciniæ* originationem ponit Varro, IV. de L. L. *Luſcinia, quod luctuoſe canere exiſtimatur, atque eſſe ex Attica Progne in luctu facta avis*. Quidam tamen libri pro *luſcinia* habent *luſciola*, unde Erythræus, in Judice Virgiliano (in voce *philomela*,) *luſciniola* legendum putat. Altera ἐτυμολογία eſt Iſidori, qui ſic ſcribit, lib. XII. cap. VII. *Luſcinia avis inde nomen ſumſit, quod cantu ſuo ſignificare ſolet diei ſurgentis exortum, quaſi lucinia*. [*quaſi luci cinia quia ſub lucem*, id eſt, *auroram canit*.] Confirmat hanc rem ibidem Iſidorus illo Ciceronis in Prognoſticis:

Et matutinos exercet acredula cantus.

Nam *acredula*, ut ait, eadem quæ *luſcinia*. Sed valde fallitur Iſidorus. Nam apud Aratum, quem Cicero tranſtulit, eſt ὀλολυγὼν, quæ avis dicta ab ὀλολύζω, quod eſt, *ululare*: Unde Feſtus Avienus pro *acredula ululam* vertit. Poſſis & *ſtrigem* transferre, ſi recte in Lexico veteri ſcriptum: *Strix*, ὀλολυγὼν, & τρυγών. Ubi quod ὀλολυγὼν, & τρυγὼν, conjunguntur, minus mirandum, quando & Theoni, Arati interpreti, ὀλολυγὼν eſt avis τρύζουσα τὸ προσήβημα. In originatione vero reſpexit Iſidorus hæc verba Ambroſii, lib. V. Hexaëmeron, cap. XII. *Utinam ſaltem luſcinia canat, quæ dormientem de ſomno excitet. Ea enim avis excitare ſolet diei ſurgentis exortum, & effuſiorem diluculo deferre lætitiam*. Etſi autem hanc ἐτυμολογίαν præferam iſti Varronis: tamen magis veriſimile ſit, ſic dici a *lucis*, quod *in iis canat*. Videtur eo reſpexiſſe Martialis, lib. I. epig. LIV.

. . . . *Multifida fervet ſacer Atthide lucus*.

Nam per *Atthidem* intelligit *luſciniam*, quæ prius *puella Attica*, poſteaque in avem converſa fuit: ut ex ſuperiori Varronis loco cognoſcimus. Item ex eo, quod Philochari fabula, quæ de *Philomela* erat, *Atthis* inſcribebatur. Idem quoque confirmat, tum vox *multiſona*, tum *lucus*: quando *luſcinia* in *lucis canit*: uti *hirundo* in *tectis*. *Puellæ Atthidi*, de qua dictum, Varro, ut vidimus, ait nomen fuiſſe *Progne*. Sed receptior ſententia eſt, ut *Progne* quidem in *hirundinem*, *Philomela* autem in *luſciniam* ſit verſa. Indeque paſſim poëtæ *philomelam* uſurpant pro *luſcinia*. Nec deſunt, qui credant *philomelam* dici, quia φιλεῖ μέλος, hoc eſt *amat cantum*. Sed obſtat, quod penultima corripiatur. Ergo ut *Progne*, ita & *Philomela*, videtur prius fuiſſe nomen muliebre. Forte quia φιλεῖ μῆλα, hoc eſt, *amat oves*, vel *mala*. Dicitur *luſcinia* quoque *aëdon*: quomodo Petronio vocatur in Satyrico; & Senecæ, in Octavia, Act. V. Eſt Græcum ἀηδὼν ab ἀείδω. Ei Æolice converſum in H. Ad etymologiam hanc reſpexiſſe videtur Heſiodus in ἔργοις, ubi accipiter ad aëdonem ait:

Τῇ δ' εἶς ᾗ σ' ἂν ἐγώ περ ἄγω καὶ ἀοιδὸν ἐοῦσαν,

Hoc eſt, *vadis qua mihi lubeat te ducere, quamvis canoram exiſtentem*. Falluntur, qui ſic dici putant ab ἀεὶ & ᾄδω, cui originationi firmandæ adferunt αἰνιγματικὸν illud Plauti initio Bacchidum:

Pol ego quoque metuo, luſciniola ne deſuat cantio.

At longe etiam ineptius, qui ut *luſciniam* a *luctu* deducebat Varro, ſic ἀηδόνα dici putant ab ἀηδία, hoc eſt, *tædium*, *faſtidium*, *moleſtia*; quia nempe moleſtiam capit ex eo, quod quæ regia Athenienſium filia fuit, in avem ſit converſa.

Digitized by Google

Luscus non eſt idem, qui *ſtrabo*, uti vulgus eo utitur, ſed *coclitem*, ſive *unoculum* ſignificat: ut ſcribit Iſidorus, lib. x. [videtur ex μύωψ, μυωπός.] Itaque apud Plautum, Curcul. Act. IV. Sc. II. Lyco Curculionem vocat *luſcum*, quem idem, Act. III. Sc. I. *unoculum* appellarat, deque *coclitum* proſapia eſſe dixerat. Juvenalis item, ſat. x. Hannibalem vocat *luſcum* ducem, qui alterum oculum perdiderat, ut ex hiſtoriis notum, & ibidem monet vetus ſcholiaſtes. Dicitur *luſcus* a *luce*: teſte Iſidoro. A *luce* eſt *lucus*, quomodo ab eo dicimus *Lucius*, *Lucina*, *Lucifer*: ſed, ut veteres pro *dumus* dixere *duſmus*; pro *cœna ceſna*; pro *cano caſno*: ſic etiam pro *lucus* dixere *luſcus*: quod in uſu remanſit, ut differret ab *luco*, nemore Diis ſacrato. Ab eodem eſt *luſcinus*. Uti *Luſcus* Anniorum; ita *Luſcinus* Fabriciorum fuit: quemadmodum ex lapidibus Capitolinis videre eſt. Hinc Plinius, lib. XI. cap. XXXVII. *Qui altero lumine orbi naſcerentur*, *Coclites vocabantur: qui parvis utriſque Ocellæ: Luſcini*, *injuria cognomen habuere*. Ubi *luſcinos* a *coclitibus* diſtingui videmus, ut omnino diverſi ſint a *luſcis*. Nempe iidem qui *luſcioſi*, vel *luſcitioſi*. Hos περιφράζει nobis Plinius, lib. XI. cap. XXXVII. *Multorum viſus fulgore ſolis conſtat*, *nubilo die non cernentium*, *nec poſt occaſus*. *Alii interdiu hebetiores*, *noctu præter cæteros cernunt*. Sed cum geminum hic vitium deſcribat, dubitatum jam olim, utri ſint *luſcioſi*. Priores ſignari putabant Varro, & qui Varronem ſequitur, Nonius Marcellus, cujus hæc verba: *Luſcioſi*, *qui ad lucernam non vident*, *& μύωπες vocantur a Græcis*. Varro diſciplinarum lib. VIII. *Veſperi non videre*, *quos appellant luſcioſos*. Idem, Andabatis: *Ædepol idem cæcus*, *non luſcioſus eſt*. Similiter Ulpianus, L. x. §. de myope. D. de ædilitio edicto: *Luſcitionem eſſe eam quidam putant*, *ubi homo lumine adhibito nihil videt*. Ubi non de nihilo eſt, quod dicit, quoſdam ita putare. Nam alia aliorum ſententia: Nam putant, ita vocari quos poſterius Plinius deſcribebat. Uti Feſtus: *Luſcitio*, inquit, *vitium oculorum*, *quod clarius veſperi quam meridie cernit*. Et Fulgentius Planciades: *Luſcitioſos dici voluerunt*, *interdiu parum videntes*, *quos Græci μύωπας vocant*. Et favet illis Seneca, pene initio lib. III. de Beneficiis: *Luſcitioſi oculi ſunt*, *qui lucem reformidant*; *cæci*, *qui non vident*. Vide quæ etiam de hoc in *Myops* dicemus. Cæterum pro *luſcitioſe* etiam *nuſcitioſas* dixere, *L* in *N* converſo, quomodo a Λύμφη eſt *Nympha*. Feſtus: *Nuſcitioſum Atteius Philologus ait appellari ſolitum*, *qui propter oculorum vitium parum videret: ac P. Opilius Aurelius Nuſcitiones eſſe cæcitudines nocturnas*. *Ælius Stilo*, *qui plus videret veſperi quam meridie*, *nec cognoſceret*, *niſi quod uſque ad oculos admoviſſet*. Unde videmus, ut Varro & Nonius Opilium Aurelium ſint ſecuti: Feſtus autem Ælium Stilonem. Similiter nec apud Græcos ſatis conſtat, utrum νυκτάλωπες ſint, *qui plus*, an *qui minus aliis*, *cum tenebreſcit*, *vident*. Vide *Myops*.

Lustri de voce ſic Feſtus Pompeius: *Luſtra ſignificant lamas lutoſas*, *quæ ſunt in ſylvis aprorum cubilia*, *a qua ſimilitudine ii*, *qui in locis abditis & ſordidis ventri & deſidiæ operam dant*, *dicuntur in luſtris vitam agere*. *Et cum ejuſdem vocabuli prima ſyllaba producitur*, *ſignificat nunc tempus quinquennale*; *nunc populi luſtrationem*. [Sic quoque ſeculum utramque habet ſignificationem.] Hæc Feſtus, quæ deinceps plenius exponemus. *Luſtrum* olim vel pronunciabatur per *V* tenue, quod ſonat ut Græcum Υ, vel per *V* craſſum, quaſi per diphthongum ΟΥ. de cujus pronunciationis diverſitate videri poteſt Juſtus Lipſius, lib. de pronunciatione L. L. Si per *V* tenue pronunciaretur, vel proprie ſumebatur, vel κατὰ μεταφοράν. Proprie ſignabat *ferarum in ſylvis cubilia*, idque a *luto*, quia apri & ſues in locis fere lutoſis ſua habeant ſpelæa. Κατὰ μεταφορὰν vero dicitur de *popinis*, & *lupanaribus*: cujus ratio manifeſta eſt. Fallitur Servius, cum ad illud I. Æn.

> . . . . *Dum montibus umbræ*
> *Luſtrabunt convexa poli* . . . .

In hunc modum ſcribit: *Luſtrabunt*, *inumbrabunt*; *unde luſtra & ferarum cubilia*, *& lupanaria per contrarium dicimus*, *quia parum illuſtrantur*. A poſteriori ſignificatione eſt *luſtrari*, quod notat *luxurioſe vivere*, *ſuaque bona abligurire & decoquere*. Itaque conjungit utrumque vocabulum Lucilius:

> *Quem ſumtum facis in luſtris circa oppida luſtrans?*

Similiterque uſus Plautus, Pſeudolo, Act. IV. Sc. VII.

> *Luxuriantur*, *luſtrantur*, *comedunt*, *quod*
> *Habent* . . . .

Et Caſina, Act. II. Sc. III.

> *Ubi fuiſti? ubi luſtratus? ubi bibiſti?*

Ubi Nonius *luſtratus* male explicat *luxurioſus*. A *luſtrare* eſt *luſtro*, *luſtronis*. Catullus.

> . . . . *Tamen ipſe eſt maximus luſtro*.

Item *luſtramentum* apud Juriſconſultum, hoc eſt, ἀσέλγεια, ἀφροδισιασμός. Hactenus de *luſtri* voce per *V* tenue prolata: nunc videamus de eadem, quando ſonuit quaſi ſcriberetur *louſtrum*. Hoc pacto elata, duplicem quoque ſignificationem habuit. Nam, ut indicat Feſtus, tum ſignificat, quod Græci vocant *Olympiada*, tum *populi luſtrationem* ſive *expiationem*, quæ cenſu peracto ſuovetaurilibus fieri ſolet. De priori ſignificatione ſic Varro, lib. V. de L. L. *Luſtrum nominatum tempus quinquennale a luendo*, *hoc eſt*, *ſolvendo*, *quod quincto quoque anno vectigalia & ultro tributa per cenſores perſolvebantur*. Quo loco, quod *luſtrum quinquennale ſpatium* vocat, viri docti ſic capere jubent, ut quadriennio exacto, quincto quoque anno ineunte *luſtrum peractum* intelligatur. Atque ita Feſti quoque locum accipi volunt, quia *luſtrum*, ut ajunt, veteribus tantum notavit *quadriennii tempus*. Qua de re vide Scaligerum ad Auſonium, lib. II. cap. XXIII. Cujacium lib. II. Cod. de luſtrali auro; Claudium Verderium, initio cenſionis ſuæ in omnes auctores. Verum Savaro, ut de antiquis aſſentit, ita negat de poſterioribus, quando ſemper pro *quinquennio* utitur Sidonius. Vide eum ad librum IX. Sidonii epiſt. XVI. In hac opinionum varietate, placet maxime, quod ſcribit Joſephus Scaliger, lib. I. & III. canonum Iſagogicorum, quos una cum Animadverſionibus Euſebianis edidit. Docet is *periodum* omnem a Latinis dici *luſtrum*, atque ita *luſtrum Romanum* vocari *quinquennium abſolutum* (quo de veterum loca aliquot congeſſit Joſephus Caſtalio, Variarum lectionum cap. XIX.) *luſtrum Julianum*, *quadriennii tempus*, cujus annus ultimus ſit dierum CCLXVI. ſine dierum reliquatione: unde Ovidius:

> . . . . *In luſtrum accedere debet*,
> *Quæ conſummatur partibus una dies*.

Hoc eſt, τῇ τετραετηρίδι προσγίνεται ἡμέρα ἐκ τῶν μορίων συγκεφαλαιουμένη. Item *luſtrum* Solis apud Manilium pro anno ſolari. Sed proprie *luſtrum* eſſe *quinquennium abſolutum* a *luo*, id eſt, *ſolvo*, quia exitu quinquennii, antequam cenſores abirent magiſtratu, mancupes & redemptores Pop. Rom. vectigalia cenſoribus luebant. Atque ea vera Varroniani loci ſententia eſt. Quod ad alteram *luſtri* ſignificationem, de ea præter Feſtum, teſtis nobis locuples Dionyſius Halicarnaſſ. lib. IV. Quippe refert is, Servium Tullium, peracto cenſu, omnibuſque, quæ ad eum pertinent, conſtitutis, juſſiſſe, ut cives omnes in campo Martio adeſſent armati, iiſque in ordinem digeſtis, taurum, arietem, & hircum ter circum exercitum juſſiſſe circumagi, deinde Marti campi præſidi immolaſſe, atque ita populum expiaſſe. Hinc ſubjicit: τοῦτον τὸν καθαρμὸν ἕως τῶν κατ᾽ ἐμὲ χρόνων Ῥωμαῖοι καθαίρονται, μετὰ τὴν συντέλειαν τῶν τιμήσεων, ὑπὸ τῶν ἐχόντων τὴν ἱερωτάτην ἀρχὴν, Λοῦστρον ὀνομάζοντες. h. e. Romani autem ad meam uſque ætatem hac luſtratione, peracto cenſu luſtrantur a ſacratiſſimo magiſtratu, eamque Lustrum appellant. Quæritur autem, cum duas faciamus *luſtri*, per *U* tenue prolati, ſignificationes, unam pro *temporis ſpatio*, alteram pro *expiatione*: utra ex his propria, utra impropria ſit. Non dubitamus, quin primo notet *expiationem* & *quamcumque a malo liberationem*:

ſecun-

Digitized by Google

ſecundario vero ſignificet *περίοδον*, ut *luſtrare*, *περιοδεύειν*, atque ut Nonius explicat, *circuire*. Movet me, quod *luſtrum* ſit x *λύτρον*, inſerto *s*, quomodo *duſmus*, *caſno*, & ſimilia Vett. dixere. *Λύτρον* vero a *λύω* pro *expio*: unde Plato in II. de Republ. *Λύσεις καὶ καθαρμοὶ ἀδικημάτων*, *expiationes & purgationes peccatorum*: & ibidem, *οἱ λύσιοι Θεοὶ*, *Dii, qui expiationibus præſunt*. Cur vero, cum *luſtrare* proprie notet *expiare*, *μεταληπτικῶς* ſignificet *circuire*: illud in cauſſâ eſt, quod ad expiandos homines urbem ac arva ambire ſoleant: Quod notant nomina *ambarvalis ſacrificii*, & *amburbii*. De *ambarvalibus* item indicat hoc Maronis, lib. I. G.

Terque novas circum felix eat hoſtia fruges,
Omnis quam chorus & ſocii comitentur ovantes;

Et hoc in Eclogis:

. . . . *& cum luſtrabimus agros.*

Amburbium vero cum *luſtratione* conjunxit Vopiſcus, in Aureliano: Lucanus quoque, qua poëtæ licuit. Vide, quæ de eo diximus in *Amburbium*. Sed hoc ſi perſuaderi nequit, proximum eſt, ut dicam, *luſtrum* primo & proprie dici *ſolutionem cenſus*, *quæ quinto quoque anno fiebat*. Nam & Varronis hoc locus indicat, quem ante adduximus: & confirmatur Inſcriptione Tragœdiæ Ennii, quæ eſt *Hectoris luſtra*: quod Græce *Ἕκτορος λύτρα*. Quia autem cenſu peracto fiebant ſuovetaurilia ad Urbem expiandam, quod vocabant *luſtrum condere*: dicam hic fieri, ut *luſtrum* ſignet *urbis expiationem*, & *luſtrari* accipiatur pro *expiare*, quomodo Nonius Marcellus accipi docet illo Lucilii libro ſecundo Satyrarum:

. . . . *luſtratu' piatus*:

& hoc Maronis, in Eclog.

. . . . *Et cum luſtrabimus agros.*

Sed de Maronis loco adſentire etiam poſſis Servio, qui exponit *circuibimus*, quia de *ambarvali ſacrificio* ſermo eſt. Accommodatius illud III. Æn.

Luſtramurque Jovi, votiſque incendimus urbem.

At eidem Servio ſubſcribere non poſſum, quando ad illud, I. Æn.

. . . . *Veniet luſtris labentibus ætas*:

ſcribit *luſtrum dictum*, *quod poſt quinquennium unaquæque civitas luſtrabatur*. Nam *ἀναλογία* docet, ut a *rodo* eſt *roſtrum*, a *plado* *ploſtrum*, a *monſtro* *monſtrum*, a *traaſeo* *tranſtrum*, a *flao* *flaſtrum*; ſic a *luo* eſſe *luſtrum*, unde *luſtrare* pro *purgare* & *expiare*, quemadmodum diximus. Vulgo etiam *luſtrum* dici ſacrificium, probant loco Livii, quem e libro II. citant, ſed & de libro falluntur, & longe aliter apud Livium locus is concipitur, quam vel in Theſ. Rob. Steph. vel etiam recocto toties Calepino legitur. Verba enim hæc Livii ſunt e libro primo: *Cenſu perfecto, quem maturaverat, metu legis de incenſis latæ, cum vinculorum minis mortiſque edixit, ut omnes cives Romani, equites, peditesque in ſuis quiſque centuriis in campo Martio prima luce adeſſent. Ibi inſtructum exercitum omnem ſuovetaurilibus luſtravit, idque conditum luſtrum appellatum, quia is cenſendo finis factus eſt*. Quem locum eo lubentius adduxi, quia ex eo cognoſcimus aliud longe eſſe *cenſum agere*; aliud, *luſtrum condere*. Quippe dicit Livius cenſu peracto demum ſuovetaurilibus populum eſſe *luſtratum*, atque id vocari *luſtrum conditum*. Imo non tantum prius agebatur *cenſus*, quam *luſtrum* conderetur, ſed interdum *cenſu peracto* non *condebatur luſtrum*, ut ſi annus eſſet funeſtus. Hinc Livius, lib. III. *Cenſus actus eo anno: luſtrum propter Capitolium captum, conſulem occiſum, condi religioſum erat*. Adde quod *cenſus* primum actus in foro, deinde in villa publica, qui Campi Martii locus erat: at *luſtrum* ſemper in Campo Martio conditum eſt. Sed hæc mittamus, quando non multum ad rem etymologicam pertinent. Illud magis hujus loci eſt, quod diem eum, quo infanti nomen imponebatur (*Nominalia* hinc appellat Suetonius in Nerone cap. VI.) *luſtricum* quoque *diem* vocarunt, quia eo *luſtraretur*, hoc eſt, *religione purificaretur infans*. Erat is dies octavus puellarum, nonus puerorum, ut ſcribunt Feſtus, Plutarchus, Macrobius. Vide quæ erudite hoc de die notant Joſ. Scaliger ad Feſtum voce *Luſtrici*, & Iſaacus Caſaubonus ad Perſii illud ſat. II.

Ecce avia & metuens Divûm matertera, &c.

Illud quoque addamus *luſtralis* nunc eſſe ab ea *luſtri* ſignificatione, qua *Olympiada* notat: ut cum Ulpianus, Inſtit. tit. I. de libert. *cenſum luſtralem* vocat, qui quinto quoque anno fiebat: nunc eſſe ab ea qua ſignat *luſtrationem* ſive *purgationem*: ut cum Ovid. III. de Ponto, el. II. *aquam luſtralem* nominat, quæ x ſacerdote purgationis cauſa adſpergebatur:

Spargit aquâ captos luſtrali Graia ſacerdos.

Item cum Maro, VIII. Æn. *luſtralia exta* vocat. Quippe cum *ſacra omnia luſtrent purgentque*, tum imprimis *eſus extorum*. Verba Maronis ſunt:

Veſcitur Æneas ſimul & Trojana juventus
Perpetui tergo bovis, & luſtralibus extis.

At quæ Servius ad hunc locum conjectat, ſpecioſa magis ſunt, quam vera. Miretur forſaſſe aliquis, quod taceamus de nomine *illuſtris*, quod, ut Onomaſticum exponit, notat *ἐπιφανής*: item verbis *illuſtro*, *colluſtro*, & ſimilibus, quæ videntur nullam habere affinitatem cum iis *luſtri* ſignificationibus, quas hactenus adduximus. Dicam ſuſpicionem meam. Puto *lumini luſtrationem* tribui, quia *tenebræ polluere mentes credebantur*. Itemque Servius ad illud IV. Æn.

Poſtera Phœbea luſtrabat lampade terras,

inter alias interpretationes hanc quoque ponit: *Ait luſtrabat, id eſt, purgabat. Nam nox quodammodo polluit mundum.*

Lᴜᴛᴇᴜs color eſt, qualis videtur in ovorum vitellis, vel malo Cydonio. Gloſſæ vett. *Luteum*, *μήλινον χρῶμα*. *Luteus*, *μήλινος*. Nomen arceſſunt x ſupino *lutum*, quia *rufus* eſt color, ſed *dilutior*. Sane apud Gellium legit Salmaſius: *Luteus color eſt rufus dilutior: unde ejus quoque nomen factum videtur*. Vulgo pro *dilutior* legitur *dilucidior*. Omnino autem *luteus color* dictus ab *luto herba*. Omninoque idem eſt ac *color croceus*. Maro, Ecl. IV.

. . . . *Jam croceo mutabit vellera luto.*

Vitruvius, lib. VII. cap. XIV. *Herbâ, quæ lutum appellatur, cæruleum inficiunt*. Ubi tamen *luteum* legas, etiam in utraque Florentina vetere: quarum prior prodiit anno cIↃCCCCXCVI. altera cIↃ IↃXXVI. Plinius XXXIII. cap. V. *Luteam putant a luto herba dictam, quam ipſam cæruleo ſubtritam pro chryſocolla inducunt*. Sed hic quoque *lutea herba* legitur vulgo. *Luteum pallorem* conſternatis metu tribuit Horatius, lib. Epod. od. X. Uti & iis qui perpetuis voluptatibus pallent. Perſius, Sat. III.

Heus bone tu palles. Nihil eſt. Videas tamen iſtud,
Quicquid id eſt: ſurgit tacite tibi lutea pellis.

Nempe eundem ſignat colorem, ac Catullus hoc verſu ad Juventium:

Hoſpes inaurata pallidior ſtatua.

Ubi loqui puto de eo qui *icterico* & *morbo laborat regio*. *Aurora* etiam poëtis *lutea*, hoc eſt, *κροκόπεπλος*. Quæritur autem, quæ ſit *lutum herba*. *Lyſimachiam* eſſe putat Leonicenus, in libro quem de Plinii erroribus ſcripſit. Ac ſecutus eum quoque Ruellius. Sed Philander cenſet eſſe *iſatim*, de qua Dioſcorides, lib. II. cap. CLXXX. ſive, juxta aliorum diſtinctionem, CCXVI. Cauſſas apud ipſum vide ad Vitruvii lib. VII. cap. XIV. Vox *lutum* ex conjectura Salmaſii ſit *λευκὸν*, non qua *album* ſignat, ſed in nativa ſignificatione, qua primo ſignificavit *fulgidum*, quomodo & *candidum* utramque habet ſignificationem. Nativam autem ſignificationem *ἔτυμον* indicat, quia *λευκὸν* a *λεύσσω*, hoc eſt, *βλέπω*. *Lutum* igitur dicatur, quia *luce* ſua longe ſplendeat, ac videatur. *EV* in *V* abit: ut dicitur *λευκετία* & *Lutetia*. *K* in *T*, ut a *κάλχα*, *caltha*.

Lᴜᴛʀᴀ, vel *lytra*, a *λύω*, hoc eſt, *ſolvo*. Varro, lib. IV. de L. L. *Lytra, quod ſuccidere dicitur arborum radices in ripa, atque eas diſſolvere*. Vel potius *lutra* eſt ab Æolico *ἐλύδρις* pro *ἐνύδρις* ſive *ἐνυδρίς*: quomodo *lutram* Græci vocant: nempe ge-

 nerali

Digitized by Google

nerali nomine, cum proprie omnia *aquatira* ſint ὑδρ-ῶν. Æoles eorumque exemplo Latinos *N* in Λ mutare, ſatis conſtat: unde νύμφη, *lympha*: ex quo νυμφόληπτοι, *lymphatici*. Eadem mutatione gaudent Attici: teſte Phrynico & Euſtathio: unde λίτρον dicunt pro νίτρον, & pro πνεύμων, πλεύμων. Nam fallitur Thomas magiſter, cum ſic unum Ariſtotelem putat πλεύμων dixiſſe.

LVTVM pro *herba* priorem producit: indeque dictus *color luteus*, de quo antea vidimus. At pro *cœno* corripit priorem: uti & derivata ejus *luteus*, *lutulentus*, *lutare*, *lutamentum*, *luteſcere*, atque alia. Videtur hac notione eſſe a ſupino verbi *luo* pro *lavo*, unde *abluo*, *diluo*. Nempe ut proprie dicatur *de ſordibus, quæ abluuntur*. Niſi malis eſſe a Græco λῦτρον, abjecta liquida. Nam λῦτρον quoque eſt ἀπόλυμα, ut Euſtathius exponit, hoc eſt *ſordes ablutæ*, a *luo*, hoc eſt, *lavo*. Nunneſius κατὰ μετάθεσιν factum putabat a τέλμα, quo modo vocatur *locus cœnoſus*.

†LVTVM vel eſt a טיט *cœnum*, mutato T in L (quomodo pro *Thetis* antiqui Romanis teſte Varr. dicebant *Thelis*) & I in V pro more quieſcientium ſecunda, quae habent in themate *Vau*. Vel potius eſt a לוש *lush* (& mutato *Sin* in *Tau* Chaldaice) לות *lut*, quod eſt *depſere*. Nam *lutum* proprie id eſt, quo lapides a ſtructoribus ferruminantur. Atqui arenatum non aliter uſciâ depſitur, quam farinacea maſſa. De luti in fabricis uſu trita illa: *lutum palearum*, *luteus paries* &c. MAZOCHIVS.

LVX, κατὰ συγκοπὴν ἀπὸ τῆς λύκης dicitur. [λύκη pro λευκὴ *alba* Hiſp.] Nam ut Macrobius ſcribit, lib. I. Sat. cap XVII. veteribus Græcis *lux* dicebatur λύκη, indeque *lupus* iis λύκος vocatur, quod fere poſt famem nocturnam obſervet *tempus antelucanum* ad pecora rapienda. Etiam Heraclides Ponticus in Allegoriis Homericis ait *Solem* vocari λυκηγενέτην, quia ſit auctor λυκαυγῆς, id eſt, *diluculi*. Jul. Scaliger, Exercitat. LXXI. derivat *lux* a λύξ. Et ſane etiam in veteribus Lexicis legas λύξ, *lux*. Sed puto *lux*, *lynx* ſcribendum. Nam & in Cyrilli Gloſſis reperias, λύξ, ϑηρίον, *lingus*. A *luce* eſt *luceo*. Inde *lucerna*. Etſi quantitas diſpar. Et fortaſſe ideo Varro alterum etiam ἔτυμον ponit lib. IV. de L. L. *Dicta*, inquit, *lucerna a luce, aut quod id vocant Græci λύχνον*. Sane Servius aperte ait, cum priorem corripiat, non a *luce*, ſed a λύχνος, debuiſ oportere. Atque id magis etiam placuit Nunneſio. A *luce* etiam prænomen eſt *Lucius*, quomodo quis teſte Feſto, primum vocatus, quia *luce oriente naſceretur*. Eſtque ſimile *Manius*, quia *mane natus*. Eſt & *lucius* piſcis nomen. Sed ambiguum, utrum a λύχνος, etſi alius *lupus* a *lucio*; an a *luce*, hoc eſt, *oculorum claritate*. Etiam hinc eodem Feſto auctore, Jupiter dictus *Lucetius*, quaſi *lucis auctor*. Ab eodem *Lucifer*, ut *Noctifer*, quo uſus Catullus. Utroque ſignatur *Heſperus*: ſed *veſperi* ἀπὸ τῆς ἑσπέρας, *Heſperus* vocatur, & a *Nocte*, *noctifer*, vel *Nocturnus*: *mane* autem *Lucifer* aut *ſtella diurna*, ut Plaut. Menæch. I. II. Etiam hinc venit *luculentus*, Nonio teſte: nempe ut a *luto*, *lutulentus*. Proprie igitur dicitur *luculentus focus aut caminus*; quaſi *luce plenus*; ſed μεταφορικῶς ad orationem, atque alia transfertur. Hinc *luculentitas* formarunt Cæcilius & Laberius: ut apud Nonium videre eſt. Satis apertum quoque eſt, a *luco* venire *luceo*, *lucidus*, *luceſco*, ſive, ut Georgius Fabricius ſcribere mavult, *luciſco*: quo de in libria de arte dictum. Nec aliunde eſt *lumen*. Priſcianus tamen aliter in IV. *A luo*, inquit, *lumen*, *quo omnia abluuntur*, *id eſt*, *purgantur a tenebris*. Argute: ſed falſo. Nam a *luceo* dicitur quaſi *lucimen*, ut *fulmen* a *fulgeo*, quaſi *fulgimen*, *momen* item a *moveo*, *ſpecimen*, a *ſpecio* &c. Similiter a *luce* vel *luceo* eſt *Lucina*: indeque contractum *Luna*: de qua ſeorſim. Item *Lucini*, Plinio teſte, *qui oculorum vitio laborant*. Niſi verius *Lucinii*, vel juxta alios *Luſcinii*, quod a *luſcus* foret. A *diluceo* eſt *diluculum*, quia *incipit dilucere*. Id autem mane *diluculum*, quod veſperi *crepuſculum*. Sunt & a *luce ſublucare*, & *conlucare*. De quibus ita Feſtus: *Sublucare arbores*, *eſt ramos earum ſupputare*, *& veluti ſubtus lucem mittere*: *conlucare autem ſucciſis arboribus locum implere luce*. Idem: *Conlucare dicebant*, *cum profanæ ſylvæ rami deciderentur officientes lumini*. Ubi *profanæ* meminit *ſylvæ*, quia in *luco*, hoc eſt, *ſylva ſacra*, ne ramos quidem licebat amputare. Vel ſi id fieri opus eſſet, ſacrificio debuit expiari. Vide Catonem, cap. CXXIX. cujus initium: *Lucum conlucare more Romano ſic oportet*. Ejuſdem originis eſt *interlucare*, quod itidem eſt *lucis cauſſa ſuperfluos ramos amputare*. Uſus Plinius, lib. XVII. cap. XXIII. Ejuſdem eſt ipſe libro capite XXVII. *Interlucatio arboribus prodeſt*, hoc eſt, *ramorum putatio*, διακάϑαρσις.

LVXVS nunc adjective ſumitur, ut cum dicimus *luxum pedem* pro *luxato*: nunc ſubſtantive, cum idem eſt, quod *luxuries*. Valerius Probus in Catholicis: *Hic luxus*, *hujus luxus*, *luxuriam ſignificat*. *Terentius*:

. . . . *Adoleſcens luxu perditus*.

At luxus, *id eſt*, *vacillans*, *luxi facit*. *Salluſtius ablativo*: *Luxo pede*. Eſt vero *luxus* a ſupino *luxum*. Nam ut a *veho*, tum *vectum* dixere, unde *vectigal*; tum *vexum*, unde *convexa*, & verbum *vexare*: ut item a *fluo*, tum *flutum* fecere, unde *flumen* & *flutæ*, tum *fluxum*, unde *res fluxæ*: ſic a *luo lutum* dicebant, unde *dilutus*, *ablutus*: tum *luxum*, unde *luxus*, id eſt, *diſſolutus*, & verbum *luxare*, apud Plinium, hoc eſt, *reſolvere*. *Luxus* igitur, unde *luxuries*, vitium eſt diſſoluti animi. Nempe ut ab *eſum*, *eſus*, *eſuries*; ſic a *luxum*, *luxus*, *luxuries*. Hinc autem *luxurioſus*, non contra, ut vult Iſidorus, lib. X. *Luxurioſus*, *ſolutus in voluptates*; *unde & membra loco mota*, *luxa dicuntur*. Melius Feſtus: *Luxa membra*, *e ſuis locis mota & ſoluta*, *a quo luxurioſus*, *in re familiari ſolutus*. Similiaque Nonius habet. Proprie autem *luxus*, & *luxuries*, ſignificant *profuſam impenſam*, non *crapulam*, & *vinoſitatem*: quod vulgo putant. Gloſ. Philox. *Luxuria*, ἀσωτία. Gloſſ. Cyrill. ἄσωτος, *ganearius*, *laſcivus*, *luxurioſus*, *prodigus*, *profuſus*, *ſumptuoſus*, *belluo*, *exoletus*, *balatro*. Μεταφορικῶς autem dicitur de *ſumma germinum ubertate ac redundantia*. Cicero de Orat. *In ejus oratione*, *ut in herbis ruſtici ſolent dicere*, *in ſumma ubertate ineſt luxuries quædam*, *quæ ſtylo depaſcenda eſt*. Virg. I. Georg.

Luxuriem ſegetum tenera depaſcis in herba.

L Y

LYCHNITES, ὁ λυχνίτης, vel ἡ λυχνῖτις, vel etiam λυχνὶς, a λύχνος, *lucerna*, ſive quia *ſimiliter luceat ac lucerna ardeat*: ſive quia *imprimis luceat lucernis accenſis*. Vide de hoc lapide Plinium, & Solinum.

LYMPHA *ab aquæ lapſu lubrico*, ut ait Varro, lib. IV. de L. L. Sed fallitur. Eſt enim a Græco Νύμφη, *N* in *L* converſo: ut alias ſæpe. Imo hic mos in cauſſa eſſe putatur, cur cum Græci *N* ſcribant pro *quinquaginta*: Latini pro eo *L* uſurpent. Sunt vero *Nymphæ*, *lymphæ*, ſive *aquæ* filiæ, juxta illud Callimachi:

Νύμφαι Θεσσαλίδες ποταμοῦ γένος . . . .

vel potius *lymphæ*, ſive *amnes*, ſunt filiæ *nympharum*: unde Maro:

. . . . *Nymphæ*, *genus amnibus unde eſt*.

Callimachi ſententia eo defenditur, quod *fontes* interdum, quos *Nymphæ* repræſentant, a *fluminibus* ſunt. Sed Maro eo reſpexit, quod ut plurimum *flumina* contra a *fontibus* ſint: unde Naſo quoque:

Flumina collectis multiplicantur aquis.

Pro *lympha* etiam *limpha* ſcripſere, vel quoque *limfa*; quomodo *fama* ſcribimus, non *phama*. Ab eo eſt *limpidus* ob *limfæ claritatem*. Quamquam doctiſſimus Caninius, atque item Nunneſius, putarint eſſe a λαμπρὸς, converſo ρ in δ, ut a κηρυκεῖον fit *caduceus*, quod Dorice καρυκεῖον. Potius dixerim a

λαμπρὸς

λαμπρὸς eliſâ caoinâ literâ eſſe *limpus*, inde *limpidus*. Vel ut a *palleo*, *pallidus*; ab *herba*, *herbidus*; ita *limpidus* eſſe a λάμπω, vel λαμπὸς, vel antiquo λάμπος, qoomodo & *auroræ equus* dicitur Homero, quia λάμπει, hoc eſt, *lucet*. Hæc ſi placent, *limpidus* proprie ſit, *clarus*, *lucidus*. Dicebant quoque pro *lympha*, *lymphor*. Ut Lucillius apud Nonium: *Impermiſtum lymphorem*. A *lympha* etiam eſt *lymphare*, apud Plinium, lib. XXIV. cap. XVII. & Valerium Flaccum, lib. III. Indeque *lymphati*, & *lymphatici*. Credebant enim *Nymphas*, *ſi conſpicerentur*, *furorem immittere*, unde & qui Latinis *lymphati*, Græcis νυμφόληπτοι dicuntur. Vide Feſtum in *Lymphati*, & Heſychium in Νυμφόληπτοι. Aliter tamen Iſidorus, in X. *Lymphaticus*, inquit, *quod aquam timeat*, *quem Græci ὑδροφόβον vocant*. *Lymphaticus proprie dicitur*, *qui vitium ex aqua contrahit*: *cujus vitium eſt huc atque illuc currere*, *aut e fluore aquæ ſumto vitio*. *Sed poëtæ jam hoc genus nominis pro furioſo uſurpant*. Sed Feſti ſententia magis placet. Quemadmodum vero *Lympha* eſt a νύμφη *aquam* ſignificante: ita & inde dictæ *Nymphæ*. Sunt enim *aquarum præſides*, unde Cicero, de Clodio (qui, ut in Miloniana quoqoe legere eſt, *Nympharum* domum accenderat,) ſic ſcribit orat. de Aruſpicum reſponſis: *Earum templum inflammavit Clodius*, *quarum ope aliis incendiis ſubvenitur*. A *nymphis nymphæo* dicebantur loca publica, in quæ aqua, non ad uſum, ut in thermis, ac balneis: ſed ad amœnitatem deduceretur: quæ loca *Nympharum ſtatuis* ornabantur. Vide Romam Fabricii. Sed & *Nymphæa*, Zonarâ teſte, erant *palatia publica*, *in quibus nuptias celebrarent*, qui habitarent anguſtius. Ea notione eſt a νύμφη ſignificante *ſponſam*, ſive *novam nuptam*. At νύμφη hac ſignificatione vel eſt a νοὸς, vel dicitur quaſi νεόμφη, unde Æolice νύμφα, a νέος & φαίνεσθαι, juxta Euſtathium: nempe quia fere nubere ſolent, dum novum ætatis ver agunt. Sed & aquarum, montium ſilvarumque Deas *Nymphas* ſimiliter vocari Euſtathius putat, διὰ τὸ ἀεὶ νέας φαίνεσθαι. Vide eum in Odyſſ. α. pagin. clↄ ccc LXXXIV. edit. Rom.

LYNCURIUM, λυγκούριον. Cauſſam nominis adfert Dioſcorides, lib. II. cap. C. Τὸ δὲ τῆς λυγκὸς οὖρον, ὃ δὴ λυγκούριον καλεῖται, ἅμα τῷ ἐξουρηθῆναι λιθοῦσθαι πιστεύεται. Idem tradit Plinius, lib. VIII. cap. XXXVIII. *Lyncum humor ita redditus*, *ubi gignuntur*, *glaciatur*, *areſcitve in gemmas carbunculis ſimiles*, & *igneo colore fulgentes*, *lyncurium vocatas*. Idem tradit lib. XXXVII. cap. II. Solinus, cap. VIII. & Iſidorus, lib. XII. cap. II. Ovidius eo reſpexit, XV. Met.

Et quibus, *ut memorant*, *quicquid veſica remiſit*,
Vertitur in lapides, & *congelat aëre tacto*.

Imo Theophraſtus fragmento, quod ſupereſt e libro περὶ τῶν λεγομένων ζώων φθονεῖν, ſic ſcribit: καὶ ἡ λύγξ κατακρύπτει τὸ οὖρον, ὅτι πρὸς τὰς σφραγῖδας καὶ πρὸς ἄλλας χρείας ἐπιτήδειον. Sed plane id eſſe fabuloſum docuit experientia. Nec enim concreſcit *urina lyncis*, ut patuit ex lyncibus in Gallias adductis. Quare veriſimilis magis eorum eſt ſententia, qui *lyncurium* a *Liguria* nomen putant accepiſſe. Nam aliter vocatur λιγγούριον per *I*, ut apud Strabonem in quarto ſcriptum eſt: qui & in *Liguria* ait inveniri. Imo & Theophraſtus ἐν τῷ περὶ λίθων, idem ſcribit, atque ex eo Plinius, lib. XXXVII. cap. III.

LYNX a λύκος, id eſt, *lupus*. Ita Iſidorus, lib. XII. cap. II. *Lynx dictus*, *quia in luporum genere numeratur*: *beſtia maculis diſtincta terga*, *ut pardus*, *ſed ſimilis lupo*. *Unde* & *ille λύκος*, *iſte lynx*. Sed quod *lynces* in *luporum genere* eſſe ait, plane fallitur. Neque ſimiles quidem, niſi quod & *lupus cervarius* maculas habet. Nec λύγξ minus Græcum eſt, quam λύκος. Λύγξ vero, quia animal eſt *perſpicaciſſimum*, videtur Geſnero nomen obtinuiſſe a λύκη, id eſt, *lux*. Atque idem ſcripſerat Perottus. A *perſpicacibus oculis lyncis* nomen factum fabuloſo iſti *Lynceo*, qui acie oculorum penetrare dictus terram ipſam, videreque ea, quæ apud inferos fierent: ut Apollonius in Argonauticis ait. Tzetzes comm. in Lycophronem ait, originem inde fabulam cepiſſe, quod *primus reperiſſet æris argenti* & *auri fodinas*.

LYRA, λύρα, quod Euſtathius putabat dici quaſi λύτρα, idqoe qoia Mercurius eam Apollini dederit εἰς λύτρον, cum boves ſurripuiſſet. Iſidorus lib. III. cap. XXI. nuncupari ita ait, quia *diverſas efficiat voces*. Forte voluit ſic dici a λύω, *ſolvo*, *diſſolvo*, quia *in multas dividatur voces*.

LYSIMACHIA herba ita dicta a *Lyſimacho* rege Thraciæ, noo ex διαδόχοις Alexandri. Plin. lib. XXV. cap. VII. *Invenit* & *Lyſimachus herbam Lyſimachiam*, *quæ ab eo nomen retinet*, *celebrata Eraſiſtrato*. Vel ſit ἀπὸ τοῦ λύειν τὴν μάχην, quia *pugnam dirimat*. Nam, ut ibidem ait Plinius: *Vis ejus tanta eſt*, *ut jumentis diſcordantibus jugo impoſita aſperitatem cohibeat*. Sed prius malo. Poſterius autem occaſione vocabuli confictum videtur. Sane multa ſunt, ubi non vera vis herbæ nomen dederit, quum ex nomine virtus aliqua herbæ ſit affcta.

LYTÆ, qui quartum jam annum operam dabant Juri Civili: *prolytæ*, qui quinctum. Ac *prolytæ* quidem vocati, quia lytis eſſent doctiores: *lytæ* autem ἀπὸ τοῦ λύειν, ſive qoia eos feciſſent progreſſus, ut Juris nodos atque ænigmata ſolvere inciperent: ſive quaſi λυτοὶ, hoc eſt, *ſolubiles*, quia jam eſſent ſolvendi a præfinita ſtudiorum ratione. Quare & Heſychius προλυτέας interpretatur παραλελυμένους. Cauſſa igitur appellationis fuerit, quod cum e L. libris Digeſtorum tantum XXXVI. prælegi ſoleant, atque poſtremus iſtorum, poſtremus item quarti anni liber eſſet: poſtilla abſque magiſtri ope per ſe reliquos XIV. legerent, quaſi miſſionem jam nacti a magiſtrorum caſtris. Vide Juſtiniani epiſtolam ad Anteceſſores, §. V.

M A

MACCUS, *fatuus*. Diomedes, lib. III. cap. de poëmatis generibus: *In Atellanâ inducuntur oſcæ perſonæ*, *ut Maccus*. Μακκοᾶν pro *deſipere* dicunt Ariſtophanes, & Lucianus. Ac Ariſtophanis Scholiaſtes geminum etymon adfert: unum παρὰ τὴν Μακκὼ, ut ſit, *Maccûs more delirare*: alterum παρὰ τὸ μάταια νοεῖν, quod eſt νοεῖν. De eadem voce ſic Helladius Beſantinous apud Photium in bibliotheca. Τὸ μακκοᾶν, ἀρχαϊκῶς ἐστι τὸ μὴ ἀκούειν· ἢ τὸ μὴ νοεῖν, ὅπερ τὸ νοεῖν ἐδήλου. Καλλίμαχος δ' ἐν Ἑκάλῃ, ἀνόητόν φησιν, ἀντὶ τοῦ ἀνόητον.

MACELLUM unde dicatur, mire diſſentiunt veteres. prima eſt ſententia Varronis, lib. IV. de L. L. ubi ait: *Macellum*, *ubi olerum copia*. *Ea loca etiam nunc Lacedæmonii vocant μαγελλεῖτας*· *ſed Jones oſtia ortorum* & *caſtelli*, μακέλλας. Idem mox: *Hæc omnia* (puta *forum olitorium*, *piſcarium*, & *cupedinis*) *poſtquam contracta* in *unum locum*, *quæ ad victum pertinebant*, & *ædificatus locus*, *appellatum Macellum*, *ut quidam ſcribunt*, *quod ibi fuerit hortus*. Alterum ἔτυμον continuo ſubjungit his verbis: *Alii*, *quod ibi domus fuerit*, *cui cognomen fuit Macellus*, *quæ ibi publice diruta*: *e qua ædificatum hoc*, *quod vocatur ab eo Macellum*. Ac ſimiliter idem in libris humanarum rerum, *Numerius Equitius Cupes*, inquit, & *A. Omonius Macellus ſingulari latrocinio multa loco habuerunt infeſto*. *His in exilium actis*, *publicata ſunt bona*, & *ædes*, *ubi habitabant*, *dirutæ*: *eque ea pecunia ſcalæ deûm penatium ædificatæ ſunt*, & *locus*, *ubi venirent ea*, *quæ veſcendi cauſſa in urbem erant allata*, *ædificatas*. *Itaque ab altero Macellum*, *ob altero forum Cupedinis appellatum eſt*. Huic opinioni accedit Feſtus: *Macellum*, inquit, *dictum a Macello quodam*, *qui exercebat in urbe latrocinia*; *quo damnato cenſores*, *Æmilius* & *Fulvius*, *ſtatuerunt*, *ut in domo ejus obſonia venderentur*. Tertia eſt ſententia Plutarchi, qui deducit ἀπὸ τῶν μαγείρων. Sane literæ *C* & *G* mutuas præbent operas: de quo vide Radulphum Fornerium, lib. I. Quotidianarum rerum, cap. XV. Quarta eſt opinio Donati in Eun. II. II. *Macellum*, inquit,

Digitized by Google

inquit, a *mactandis pecoribus dictum*. Subjicit inde etymon quoque ſecundo ſuperius loco adlatum e Varronis rerum humanarum libris. Donatum ſequitur Iſidorus, lib. xv. cap. II. *Macellum dictum, quod ibi mactentur pecora, quæ mercantibus venum dantur*. Similiter Scaliger in Conject. Quod ſi placet, a *mactum* exit *mactulum*, inde *mactellum*, a quo *macellum*. Quæ ſane originatio duriuſcula. Salmaſ. de Uſuris, pag. CCCXLVIII. *Macelli vox originis Græca. Et nugatur quidem ſciens prudenſque Varro, qui a Macello quodam, cujus ædes in foro fuerint, autumat appellatum, quo condemnato, & in exilium acto, publicatis bonis, ædibus dirutis, locus, ubi erant, τῷ κρεοπωλίῳ deſtinatus ſit. Μάγειρος, & Æolicum μάγιῤῥος, inde macellus, & macellum, τὸ κρεοπώλιον, τὸ μαγειρεῖον*. Potius alterutram Varronis opinionem amplectar: ut nempe vel a μάκελλος ſit, vel *Macella* quodam, cujus ibi domus fuerit.

† MACELLUM (ſive ut olim ſcribebatur, MACALUM) non eſt proprie locus ubi pecora mactantur, ſed *fori* ſynonymon. Nam Varrone teſte, ſicuti erat forum *oliterium*, *piſcatorium*, & *cupedinis*; ſic & macellum ea omnia complectebatur. Adhaec ſicuti *Forum* & ad vendendum & ad agenda negotia patebat (nam ubi res venales proſtant, ibi & aguntur negotia, & vice verſa) ſic, puto, & *Macellum*. Omnino propria tum *fori* tum *macelli* communis notio ea eſt, ut ἐκκλησίας, concionemque ſignificet, ſive locum quo coëunt populares tum ad mercandum tum etiam ad agendum. Eapropter (undeunde *forum* derivetur) certe *macelum* eſt ipſiſſimum Hebr. מקהלים *macelim* & muliebre מקהלות *macelot*, quod *congregationem* notat. Et certe intelligebat Varro, *Macelli* vocabulo ineſſe congregandi notionem, quando ait in IV. de L. L. *Haec omnia* (puta forum olitorium, piſcatorium & cupedinis) *poſtquam CONTRACTA in unum locum, quae ad victum pertinebant . . . appellatum Macellum*. Sed cur a *colligendo* diceretur, ea Orientalium linguarum inopia, aſſequi non potuit. Ceterum magis fuit, ut *Macellum* a קהל diceretur, & primaria notione locum, quo colit populus tum ad mercandum tum ad agendum notaret. Sic & *forum* & *nundinae* ad utrumque valebant. Poſtremo ſi mavis, *macelli* non aliam notionem fuiſſe quam loci, ubi cibaria venibant (id quod antiquorum loca ſuadent); erit certe a מאכל *maacal* i. e. *cibarium*; unde contracte MACEL. Hoc verius. MAZOCHIUS.

† MACEO, & MACIES, & MACESCO, & MACER, & MACERO, & MUCEO, & horum copioſam proſapiam haud dubie ab Oriente fuiſſe traductam, certiſſimum habeo, quod & Voſſio in MACIES ſuboluit, uno tantum reſerato fonte. Arceſſi vero haec omnia commode poſſunt ab his Hebraeis ſimulque Chaldaeis radicibus: 1. a מכך *macach*, cujus praeteritum מך, *mac*, *emacuit*: 2. ab Hebr. & Chald. מקק, *makak*, a quo מק *mak emacuit*; quod ipſum ſi ſit nomen, eſt *macies*: 3. a מוך *muc* & מוק *muk* quae ſunt ejuſdem notionis; eademque in praeterito & derivatis ſunt MAC aut MAK *macies*: 4. a מוג *mug*, quod eſt *diſſolvi* & *diffluere*, unde (G in C mutato) eadem derivandi ratio erit. Vide quot ſimul ex Orientis fontibus Latina fluenta ſcatent. Ac Voſſius in MACERO vult hoc dictum a τακερὸς (quod a τήκω) ſed & Graeca haec a rad. Orientali veniunt, ac longius tamen inde, quam Latina, abſunt. Nam Aeoles (qui voces Tyrrhenicas plures in Graeciam intulerunt) in hoc vocabulo C verterunt in T, ut ex κοῖος factum eſt τοῖος. Sed tamen, ut initio monui, idem Voſſius in MACRAS originem Orientalem, quam ſupra poſui, agnoſcit. MAZOCHIUS.

MACERIES, ut Iſidorus cenſet, lib. xv. cap. IX. ita dicitur a μακρὸς, id eſt, *longus*, quia proprie ſit *paries longus*. Nec multum abit Nunneſius in Grammatiſtica cui placet eſſe a μῆκος. Perottus deducit a *macer*, quia *minime* ſit *pinguis*, quippe ita dicitur *paries a lateribus factus ſine calce*. [*maniugeries*, id eſt, *manu aggeſtus*.] Scaliger in Conjectaneis arbitratur eſſe a μάκελλος, vel μάκελλα, quomodo τὰ δρύφακτα καὶ φραγμοὶ vocantur, ut Heſychius teſtatur. Atque hanc etiam ſententiam legas apud Nunneſium, qui tamen ante a μῆκος derivarat: atque hoc eopſe opuſculo. Martinius arceſſit originem ab Hebræo מקל, id eſt, *baculus*, *virga*. Idque quia antiquitus fierent *ſepta e virgis*.

MACERO eſt *attenuo*, *conſumo*: ut cum *curæ hominem dicuntur macerare*. Sed quia, quæ aquis imponuntur, ut ſalſedo aliuſve humor craſſus educatur, attenuari ſolent, inde eſt quod ejuſmodi quoque *macerari* dicuntur. Quocirca videri poſſit, *macero* dici quaſi *emacio*, a *macer*. Sed videtur obſtare quantitas primæ. Quare non minus veriſimile eſt dici ſic quaſi τακερῶ a τακερὸς, *liquatus*, *mollis e liquatione*: quod a τήκω, *conſumo*, *liqueſacio*, *macero*. Gloſſ. Philox. *maceratum*, τετηγμένον. [a *maceo*, *macer*, *macera*, μάκρα.]

MACHÆRA, μάχαιρα, quod ut Euſtathius vult, παρὰ τὸ χαίρειν αἵματι, quaſi αἱμόχαιρα, quod *gaudeat ſanguine*, unde de ea ait Plautus, Mil. act. 1. 1.

Quæ miſera geſtit fartum facere ex hoſtibus.

Sed ſimplicius μάχαιρα deducas a μάχεσθαι, hoc eſt, *pugnare*. Hujus diminutivum *machærium* a Græco μαχαίριον, quod & ὑποκοριστικῶς μαχαιρίδιον, hoc eſt, *cultellus*. Uſus pro *ſicula* Plautus, Rudente. Imo & Aulul. act. II. ſc. IX. ita uſurpat:

. . . . *Tu machærio*
Congrum, murænam exdorſua, quantum poteſt.

Quamquam vulgus interpretum exiſtimarit *machærio* eſſe viri nomen; quod merito diſplicet Jano Gulielmio.

MACHINA, μηχανὴ, ex quorundam ſententia dicitur proprie de *bellicis inſtrumentis*; nempe a μάχεσθαι, q. e. *pugnare*. Id quidem magis placet, quam quod apud Euſtathium legitur, eſſe a μὴ χαίνειν, *non hiſcere*, quia nempe ita affabre facta, ut non patiatur vel *hiſcere* quemquam reprehendendi cauſſa. Sed veriſſimum puto, quod eſt apud Etymologum, venire a μήδομαι, quod eſt, *meditari*, *excogitare*; uti hoc a μῆδος, hoc eſt, *cura*, *conſilium*, *commentum*. Confirmat hoc etymon, quod Comici eo uti ſolent pro dolis atque inſidiis. Item Aſconius Pedianus: *Machina*, inquit, *eſt ubi non tam materiæ, quam ratio artis, atque* INGENII *ducitur*. Quo ex loco ſimul paret, ſatis commode poſteriores ſcriptores *belli machinas* vocare *ingenia*, & architectos eorum *ingeniarios*. Græci etiam *maggana* vocarunt. Heſychius: Μάγγανα, μηχανεύματα. Etiam uſi hoc poſterioris ævi ſcriptores. Uti ὑποβολιμαῖος Hegeſippus, lib. IV. cap. XX. de Nerone: *Magganum ſibi quoddam de ligno paravit, quo ſe necaret*. Glycas etiam auctor eſt Conſtantinopoli locum *Maggana* dictum, *ubi omnia bellica inſtrumenta repoſita, & libri de Mechanicis*. Lipſius, lib. I. Poliorceticon dial. tertio.

† MACHINA non fit a Gr. μηχανὴ, ſed utrumque eſt de Syro & Chaldaeo. Syrum מאכנוס eſt *machina*, & idem ſignificat Chaldaicum מיכני, aut מוכני, quorum prius illud Syrum Latinas vocales habet. Ac Syrum quidem & Chaldaeum vocabulum videbatur in Arabico verbo מכן *machan* fixas habuiſſe radices, quod verbum ſaepe eſt *firmare* aut quid ſimile. Verum & Arabes & Syri & Chaldaei ſua habent ex Hebr. כון *cun*, quod eſt *aptare*, *ſtatuere*, *diſponere*; unde מכון *machon* eſt *baſis* ſive *machinamentum*, & מכונה *mechuna* idem ſignificat. Inde & Lat. *Machina* & Syrum & Chald. nomen originem habent. At Aeoles Tyrrheni qui ex Italia eam vocem in Graeciam intulerunt, vocales interpolarunt, ut eſſet μαχάνα· ſicuti iidem a BUCINA fecere Βυκάνη. Vide in BUCCINA. MAZOCHIUS.

MACHLIS fera, de qua ſic Plinius, lib. VIII. cap. XV. *Item notam in Scandinavia inſula, nec unquam viſam in hoc orbe, multis tamen narratam machlin, haud diſſimilem alci, ſed nullo ſuffraginum flexu: ideoque non cubantem, ſed acclivem arbori in ſomno, eaque inciſa ad inſidias capi, alias velocitatis memoratæ. Labrum ei ſuperius prægrande: ob id retrograditur*

tur in paſcendo ; ne in priora tendens involvatur. Pro *machlin* in quibusdam libris eſt *achlin* : quod Dalecampius probat. Cenſet enim eſſe ab *α στερητικῷ*, & *κλίνω*, *cubo*: quia Plinius dicit *non cubare*. Sed ſi, ut idem Plinius ait, eſt *Scandinaviæ animal*, nec in orbe Romano viſum, Græcum ei nomen eſſe nequit, ſed *appellatio* ei data ſit a *gente Scandinavia*, ubi naſcitur.

MACIES, a *maceo*; ut *facies*, a *facio*. Præterea, ut ſcribit Priſcianus in VI. *macor*, dicimus a *maceo*; ut *marcor*, a *marceo*; *mador*, a *madeo*. *Maceo* uſurpat Plautus, Aulularia:

Mo. *Volo ego ex te ſcire, qui ſit agnus curio.*
Ev. *Qui oſſa atque pellis totu'ſt: ita cura macet.*

A *maceo* item eſt *maceſco*, uti a *macreo*, *macreſco*. A *maceſco*, *commaceſco*. Varro apud Nonium in *Maceſcebat* : *Noſter antiquus rivalis domo iturus in curiam commaceſcebat*. Ita eum locum emendat Janus Gulielmius, lib. III. Veriſimil. cap. XVIII. *Maceo*, & *macreo*, ſunt a *macer*, quod Perottus & Scaliger putarunt eſſe a *μακρὸς*, *longus*. Sed potius derivem ab Hebræo fonte. Nam מק, *macies*, *tabes*. מקק, *tabuit*. Item מכך, *macuit*, *contabuit*. Atque hinc etiam Græcum *μακρὸς*, *longus*. Nam *quæ emaciantur*, *longa fiunt*, *vel videntur*. A *macer* quoque eſt *macero*, quod eſt, *macrum reddo*, *attenuo*. Quod facere ſolent, qui ſe excruciant. Sed extenſum etiam ad alia, *quæ aquis mollia teneraque fiunt*, uti *ſalſamenta*.

MACROCOLUM Plinio eſt, quam Catullus vocat *chartam regiam*. Ea magnitudine *Auguſtam*, *Livianam*, *Fanniam*, cæteraſque chartæ ſpecies exſuperabat. Guilandinus, commentario de papyro, ſcribit *macrocollum* gemino *LL*, ac deducit a *μακρὰ*, quod eſt *μεγάλη*, & *κόλλα*, quod eſſe ait *dorſi bovis corium*, *unde glutinum excoquitur*. Sed merito hunc ejus errorem caſtigat Scaliger. Nam *κόλλα* non eſt *tergus bovis*, quod *βύρσα* dicitur, ſed e *tergore*, quod ex ipſo Heſychio apparet. Deinde *macrocolum* non eſt a *κόλλα*, ſed *κῶλον*, ut bene jam olim ſcripſit Hermolaus Barbarus. *Κῶλον* autem vocatur *membrum ſchedæ*, ſive *ſchedion*. Hinc *πρωτόκωλον* dicebatur *prima ſcheda*, in qua character erat chartæ, ut inde noſceretur. Ab eodem *infima ſcheda* dicebatur *ἐσχατοκώλιον*, ut apud Martial. lib. II. epiſt. IV.

Spectas ἐσχατοκώλιον, Severe.

Sic legendum monuit Joſ. Scaliger, caſtigat. in lib. III. Tibulli, & animadverſionibus in Guilandinum. At recte Perottum caſtigat Guilandinus, quod ſcripſerit *macrocolum* idem eſſe ac *chartam Claudiam*. Nam hæc a *Claudio Cæſare* demum inventa; unde & nomen: at *macrocoli* meminit Cicero lib. XIII. & XVI. ad Att. ac *charta regia*, quæ eadem eſt, mentio apud Catullum exſtat. Mirum vero eundem in errorem quoque impingere Hadr. Junium in doctiſſimo ſuo Nomenclatore.

MACTARE eſt a *mactus*, hoc dicitur quaſi *magctus*, hoc eſt, *magis auctus*: teſte Servio in IV. & IX. Æn. & Priſc. in V. Sic Cato *herbam adultam* vocat *mactam*, nempe ab *augmento*. Similiter *magmentum* eſt *majus augmentum*. Invenias apud Varronem, lib. IV. de L. L. & item Arnobium, lib. VII. Et inſcriptionibus antiquis. Inde *magmentaria vaſa*, quibus *magmenta & exta ſacra impoſita inferebantur aræ*. Ita interpretantur Gloſſ. vett. Arnobium hoc quoque uſum putat Turnebus, lib. XXII. c. VI. Vide etiam quæ de *magmento* ſcribit Andreas Schottus, lib. I. Obſervat. Humanarum cap. XI. Quod vero *mactare* accipitur pro *cædere*, id fit *μεταληπτικῶς*, & *κατ' εὐφημισμὸν*, quod *cædis* voce in ſacrificiis, ut mali ominis, abſtinerent. At proprie *mactare* dicebantur, cum ture, vino, aliove ſuper hoſtia poſito, diceretur, MACTE HOSTIA. Ita Varro, IV. de L. L. & II. de moribus populi Romani; Servius in IV. Æn. Porphyrio in Horat. Sat. II. lib. I. Indeque apud Catonem in pollucenda dape legere eſt: *Macte hocce vino inferio eſto : Macte hocce fertio eſto: macte hacce dape pollucenda eſto*. Ubi Deo, cui ſacrificatur, dicitur: *Macte eſto*, pro *mactus*, hoc eſt, *cumulatus*, *auctuſque*. Vocandi caſus more Attico ponitur pro recto; quomodo apud Tibullum legas: *Huc venias hodierne*, pro *hodiernus*: & apud Perſium, ſat. III.

Stemmate quod Thuſco ramum milleſime ducis,
Cenſoremve tuum vel quod trabeate ſalutas.

Pro *milleſimus*, & *trabeatus*. Deum autem *mactum* eſſe jubebant, quia putarent, ſacrificiis augeri deorum felicitatem, unde legimus, *augere victimis*, & *mactare Deos extis*. Ad alia quoque transfertur hoc verbum: ut cum Cicero apud Nonium inquit, *mactare honoribus*. Quo de Andream Schottum vide, lib. IV. Nodorum Cicer. cap. IV. Sed durius ad res malas tranſtulit Plautus, apud quem ſolenne eſt, *mactare malo*, vel *infortunio*. Quemadmodum & Idem uſurpat pro *fatigare* aut *moleſtiam creare*, ut cum Rudente, Act. I. Sc. II. ait:

Si *ſapiam*, *hoc quod me mactat*, *concinnem lutum*.

†MACTO eſt a מטבח *matbeah*, *mactatio*; an potius a מחץ *machats*, *percutere*? MAROCHIUS.

MACULA, [*μάκλα*] juxta Nunneſium *κατὰ μετάθεσιν* fit a Dorico *καλὶς* pro *κηλὶς*, quod Heſychio exponitur *ῥύπος*, *εἶδος αἰσχρὸν ἐν ἱματίῳ*. [Vide Heſych. in *βλαγίς*.]

MADERE videri poſſit eſſe a *μαδᾷν*. [*μαδᾷ*, *ὑγρᾷ*. Heſych.] Nam quamquam ea vox fere ſignificat *glabrum* ac *depilem eſſe*, tamen videtur & poni pro *madere*, ut apud Theophraſtum cum alibi, tum lib. IV. ubi ait: *ποιεῖ δὲ συκῇ καὶ ὅταν ἐπομβρία γένηται· τὰ γὰρ πρὸς τὴν ῥίζαν αὐτῆς μαδᾷ*· quem locum ſic Plinius extulit, lib. XVII. cap. XXIV. *Si imbres nimii fuere*, *alio modo ficus laborat*, *radicibus madidis*. Et ſane pro hac lectione eſſe, tum quod Feſtus *madulſa* deducat a Græco *μαδᾷν*, ut mox dicam; tum quod *μαδᾷν* affine ſit Hebræo מטר, quod *pluviam* ſignificat. Alii tamen apud Theophraſtum pro *μαδᾷν* ſemper legunt *μυδᾷν*, quod paſſim accipitur pro *nimio humore putreſcere*. Et fortaſſe ſic quoque ſcripſit Feſtus, cum & inde *madulſa* non abſurde deducatur. Nam *υ* non raro in *a* mutatur. Sic a *κύλιξ* eſt *calix*, a *κυὼν*, *canis*, &c. Similiter igitur a *μυδᾷν* fuerit *madere*. Quod vero ad *madulſa* vocem (ea *ebrium vinoque madentem* ſignificat) magis placet altera illa Feſti *ἐτυμολογία*, ut ſit a *madere*. Nam & *madidus* itidem pro *ebrio* accipitur apud Plautum, Moſtell. Act. I. IV. Et e contrario *ſiccum* pro *ſobrio* dixit Plautus Aſinaria, & Cic. in Academicis, idque Græcorum imitatione. Notum Heracliti illud, *αὔη ψυχὴ σοφωτάτη*, *anima ſicca ſapientiſſima*. Minime vero probo quod doctiſſimus Angelus Caninius, in Helleniſmi Alphabeto, *madidus* a *μυδαλέος* deducere mavult (ut *λ* in *δ* convertatur, quomodo a *μελετᾷν* eſt *meditari*,) quam a *madeo*, quod *ἀναλογία* poſtulat, ut liquet ex *calidus*, *frigus*, *torridus* & ſimilibus, quæ a verbis veniunt.

MÆNADES, *αἱ μαινάδες*, *αἱ βάκχαι*, ut ait Heſychius. Ita dictæ a *μαίνεσθαι*, hoc eſt, *furere*. Hoc vero eſt vel a *μάω*, quod eſt *vehementer cupere*, *ὑπὲρ τὸ δέον προθυμεῖσθαι*, ut vult Euſtathius: vel Hebræo המם, id eſt, *tumultuari*, *κατὰ μετάθεσιν*. Unde & dictum volunt Græcum *ὁρμὴ*, quod eſt, *impetus*. Quæ Henniſchi eſt ſententia notis in Aretæum pag. CCCXXVIII. Ἀπὸ *τῆς μανίας* etiam dicta *Mania*, quam *Larium matrem* ſcribit Varro, lib. II. de Analogia; & Arnobius. Unde cauſſam cognoſcimus, cur inſani *Laribus* porcum ſacrificarint: quippe qui ejuſdem, ac mater, poteſtatis forent. Aliter dicta eſt *Larunda*. Sed ſi id nomen eſt a *Laribus*, quid prohibet, quo minus dicamus, *Maniam* dictam a *Manibus*. Nam *defunctorum animæ* dictæ tum *lares*, tum *manes*. Cur vero Græci furorem *μανίαν* vocent, varias cauſſas adferre conatur Cælius Aurelianus lib. I. *χρονίων* cap. V.

MÆREO & *mæror* per *æ* ſcribi oportere, ex antiquis & libris, & lapidibus, colligit Aldus in Orthographia. Proque hac ſcriptura eſt Varro, in V. de L. L. qui a *marcendo* deducit. Sed veriſimilius, qui originem arceſſunt ab Hebræo מרר, *amarum eſſe*.

Qua

Qua voce de *triſtitia* atque *exacerbatione* non ſemel utitur Scriptura. Quare non aſſentio Cæſari & Joſepho Scaligeris, qui per *OE* ſcribunt, ac deducunt a μοῖρα, hoc eſt, *portio*, *fatalis portio*, *fatum*. Nempe ut *mœror* ſit proprie *dolor*, qui fatum ſive mortem homini conciliare atque adferre poſſit.

Magalia, & *mapalia*, ut in IV. Æn. ſcribit Servius, idem ſignificant: ſed in *magalia* MA producitur, ut IV. Æn.

Ut primum alatis tetigit magalia plantis:

In *mapalia* vero corripitur. Ut,

. . . . *Et raris habitata mapalia tectis*.

Idem Servius in I. Æn. ſcribit: *Magalia antiſtœchon eſt. Nam debuit magaria dicere: quia magar, non magal Pœnorum lingua villam ſignificat. Cato Originum primo: Magalia ædificia, quaſi cortes rotundas dicunt. Alii Magalia caſas Pœnorum paſtorales dicunt*. Hæc Servius. Catonis ab eo locum allatum, ſed e quarto Originum, etiam citat Feſtus in *Mapalia*, ubi itidem *caſas Punicas* interpretatur. Similiter Salluſtius in Jugurth. *agreſtium Numidarum ædificia*. Plinius, lib. IV. cap. III. domus quæ *Nomades plauſtris circumferunt*: De etymo Servio aſſentit Iſidorus, lib. XV. cap. XII. *Magalia*, inquit, *ædificia Numidarum agreſtium oblonga, incurvis lateribus tecta, quaſi navium carinæ ſint: ſive rotunda in modum furnorum. Et magalia dicta, quaſi magaria, quia* Magar *Punici novam villam dicunt, una litera commutata, L pro R, magaria, magalia*. Sic legendus is locus: non *magaria*, *tuguria*, ut eſt in vulgatis. Quod vero Servius ait, *Magaria* dici debere, ſane pro eo eſt quod apud auctorem prologi, quæ Plautino Pœnulo præmittitur, in vetuſtiſſimis Camerarii codd. fuit, *magaribus*: unde vett. editt. fecere *megaribus*. Et certum eſt Hebræos *habitationem* vocare מגור, *magur*: unde Syri *magar* fecere: quos imitantur Pœni. Nam lingua Punica dialecto tantum ab ea differebat. Atque, ut cenſeo, ab illo *magar* (pro quo in Plauti codd. eſt *megar*,) venit Græcum μέγαρον pro *domo*. Latini non *magar*, ſed & *magal* dixere. Quid mirum, cum tam multa ſint, ubi *R* in *L* tranſeat? Quare *magalia* quoque rectum puto: præſertim cum ſimiliter ſcribatur apud Chariſium. Item in Gloſſis, ubi eſt: *Magalia*, Καλύβαι. Item Καλύβια Ἀφρῶν, *Magalia*. Loci Carthagini, qui *Magalia*, ſeu *Magaria*, diceretur, quoque Appianus in Punicis, atque alii meminere. *Mapalia* voce tranſlate uſus Seneca ἀποκολοκυνθ. *Vos mera mapalia feciſtis*. Hoc eſt, ad modum barbarorum & agreſtium Numidarum vixiſtis diſciplinæ expertes.

Magister (ex quo Germanicum *meiſter* & *merſter*) [μαίςωρ, μάςωρ] vel eſt a *magis*; ut a *minus*, *miniſter*: vel potius a Græco μέγιςος, unde & *magiſtratus* Græcis dicuntur *megiſtanes*. Ita *magiſter* dicetur quaſi *megiſter*. *E* in *A* abit, quomodo a μένειν eſt *manere*. OΣ vero in *ER*, ut ab ἀγρὸς, *ager*. Becmanus cenſet eſſe a *magus*, ut proprie ſignet *magum parvulum*, vel *magorum imitatorem*. Sed duo huic ſententiæ puto adverſari. Unum eſt ἀναλογία, quia ſic dicendum eſt *magaſter*: ut *ſurdaſter*, *paraſitaſter*, *Antoniaſter*, & ſimilia. Altera eſt ſignificatio, *Magiſter* enim proprie eſt *poteſtatis* nomen, non *ſapientiæ*. Aliud enim *magiſter*; aliud *præceptor*. *Præceptor* proprie eſt *artium doctor*, a *præcipiendo*, hoc eſt, *docendo*; quomodo dixit Flaccus: *Quicquid præcipies, eſto brevis*: *Magiſter* vero eſt ἐπιςάτης, ſive *præfectus*: unde *magiſter curiæ*, apud Plautum, Aul. *ſocietatum*, apud Ciceronem pro Plancio, II. & III. Verrina, atque alibi: *collegiorum*, apud Aſconium in Piſonianam: *vicorum*, apud Suetonium, Auguſto: inque veteri inſcriptione (*vicomagiſtrum* voce compoſita dixit Publius Victor): *pagorum*, in inſcript. antiquis, & apud Siculum Flaccum, lib. de conditionibus agrorum; item in fragmento Magonis & Vegoiæ libris, quod inter varios auctores de limitibus invenitur: *æris*, itemque *cenſus*, in Codice: *navium*, apud Livium, lib. XXIX. item in Codice Theodoſiano & Digeſtis non uno loco: *pecoris*, apud Varronem, II. de R. R. cap. X. & Cic. VII. Verr. Hinc liquet, *honoris gratia* nomen *magiſtri* tributum eſſe *artium doctoribus*: at ſi primam ſignificationem ſpectemus potius ſignare *ludi* aut *diſcipulorum præfectum*, quam *doctorem*. Idem hac de voce ſenſere veteres omnes. Verba adferam Paulli J. C. Feſti, Varronis, idque eo minus alienum ab inſtituto noſtro erit, quia eadem parebit, quid de *magiſtri* & *magiſtratus* originatione & ſtatuerint antiqui. Sic ergo Paullus, L. Cui. LVII. de verb. ſignificat. *Cui præcipua cura rerum incumbit, & qui magis quam cæteri diligentiam & ſolicitudinem rebus, quibus præſunt, debent, hi magiſtri appellantur, quin etiam ipſi magiſtratus per derivationem a magiſtris cognominantur. Unde etiam cuilibet diſciplinæ præceptores, magiſtros appellari a monendo vel monſtrando*. Feſtus: *Magiſtrare, moderari, unde magiſtri non ſolum doctores artium, ſed etiam pagorum, ſocietatum, vicorum, collegiorum, equitum dicuntur, quia omnes hi magis cæteris poſſunt: unde & magiſtratus, qui per imperio potentiores ſunt quam privati. Quæ vox duabus ſignificationibus notatur; nam aut perſonam ipſam demonſtrat, ut cum dicimus, magiſtratus juſſit; aut honorem, ut cum dicimus, Titio magiſtratus datus eſt*. Varro, IV. de L. L. *Magiſter equitum, quod ſumma poteſtas hujus in equites, & adcenſos: ut eſt ſumma populi Romani dictator: a quo is quoque magiſter populi appellatus. Reliqui, quod minores quam hi magiſtri, dicti magiſtratus, ut ab albo albatus*. Hactenus Varro, a quo in eo recedo, quod *magiſtratus* ἀμέσως deducit a *magiſter*: quemadmodum nec Feſto in eo adſtipulor, quod *magiſter* a *magiſtrare* derivat. Nam omnino *magiſtratus* eſt a ſupino verbi *magiſtrare*, quod Feſtus interpretatur, *regere*, *temperare*. Julius Capitolinus: *Ipſe quoque inter manipulares vitam militarem magiſtrans*. *Magiſtrare* vero a *magiſter* factum eſſe, docet ἀναλογία. Sic publicæ *magiſtrationes* in Cod. Theodoſ. hoc eſt, *ſcholæ publicæ*.

Magnes, ὁ μαγνήτης λίθος, bifariam accipitur ab antiquis. Interdum ſic vocatur *lapis*, *qui ferrum trahit*: interdum *alius argentei nitoris*. Poſteriori modo ſumit Theophraſtus, qui ait, *magnetem* nonnullis eſſe admirationi, quia uſque adeo *ſimilis ſit argento*, cum plane alius generis ſit. Quia vero interdum *magnes* eſt alius ab eo, qui ferrum trahit, inde eſt, quod quidam veterum dicant alium eſſe *magnetem* ab *lapide Heraclio*. Heſychius: μαγνῆτις λίθος, αὕτη πλανᾷ τὴν ὄψιν ἀργυρῷ ἐμφερὴς οὖσα· ἡ δὲ Ἡρακλεῶτις τὸν σίδηρον ἐπισπᾶται. Ac apud Photium quoque legere eſt ex Helladio Beſantineo: ὅτι ὑπὸ μὲν φασιν, οὐχὶ μαγνῆτιν, ἀλλ' Ἡρακλείαν καλεῖσθαι τὴν λίθον, ἥτις ἕλκει τὸν σίδηρον. Sed etſi verum eſt, *lapidem Heraclium alium eſſe a magnete*, tamen verum quoque eſt, recte *Heraclium* vocari *magnetem*, quia, ut dixi, diverſimode vox *magnetis* ſumitur. Uterque autem dictus *magnes*, quaſi *Magneticum* dicas, nempe a *patria*, quia *circa Magneſiam proveniret*. Ac ille *qui ferrum trahit*, etiam *Heraclius*, & *Lydius*, dicebatur. Nam proveniebat circa *Heracleam*, & *Magneſiam*, civitates *Lydiæ*. Inde nomen, *Heraclii*, *Magneſii*, *Lydii*. Nec ſolum naſceretur circa *Heracleam Lydiæ*, ſed etiam *Heraclea Macedoniæ* contermina: imo qui hic naſceretur, meliorem fuiſſe illo circa *Magneſiam Lydiæ* creſcente, auctor eſt Plinius. Vulgo pro *Heracleo lapide* dicunt *Herculeum*: ſed perperam, cum Ἡρακλεία λίθος dicatur non ab *Hercule*, ſed ab *Heraclea*, unde & Ἡρακλεῶτις λίθος nominatur. Quemadmodum autem *magnetis* vox eſt πολύσημος· ita & *Lydii* lapidis. Nam interdum ſic dicitur *Heraclius lapis*, *qui ferrum trahit*: interdum *quo aurum probatur*. Priori modo ſumitur in hoc trochaïco:

Λυδίη λίθος σίδηρον τηλόθεν προσηγάγεν.

De eodem Heſychius, de *Heraclio lapide*, ſive *Magnete*; Κέκληται δὲ οὕτως ἀπὸ Ἡρακλείας τῆς ἐν Λυδίᾳ πόλεως· διὸ καὶ Σοφοκλῆς Λυδίαν λίθον αὐτὴν καλεῖ. Ac eum quoque, *quo aurum probatur*, ſic vocari indicat Plin. l. XXXIII. c. VIII. his verbis: *Auri argentique*

argentique mentionem comitatur lapis, quem coticulam appellant, quondam non ſolitus inveniri, niſi in flumine Tmolo, ut auctor eſt Theophraſtus: nunc vero paſſim, quem alii Heraclium, alii Lydium vocant. Unde diſcimus non tantum illud, vocari eum *Lydium lapidem*, ſed etiam iccirco ſic vocari, quia primum inventus ſit in Tmolo, Lydiæ flumine. Sed quod addit, aliter dici *Heraclium*, id in dubium vocari poſſit. Nec enim *Heraclius lapis* aliter unquam accipi videtur, quam pro *eo qui ferrum trahit*, atque ex eo etiam σιδηρίτης nominatur.

MAGNVS, vel a μέγας inſerto *N*, quomodo a *rego* eſt *regnum*, a *tego*, *tignum*: vel a μέγαλος extrito α & mutato λ in *N*; qua ratione a γρυλλίζω ſit *grunnio*; & a Syriaco *lux*, *nux*. Comparativus *major* eſt omnino a μείζων. Nam quia antiqui Romani carebant litera *Z*, mutabant eam in *I* conſonum, quomodo & a ζυγὸς fecere *jugum*. Nec repugnem tamen, ſi quis malit, *major* eſſe contractum e *magnior*, & eliſo *N*, *magior*: tandem G quoque extritum, ut eſſet *major*. A *magior* videtur remanſiſſe adverbium *magis*: quod & cenſet Jul. Scaliger, de cauſſ. L. L. cap. et. Sane longius abeunt literæ a Græco μάλλα vel μάλλον, unde vocem eam arceſſit Feſtus, & cum eo Nunneſius. Potius, ſi omnino a Græcis eſſe placet, deducere poſſis a μέγιστος, unde erit *magis* pro *megis*: quomodo & *magiſter* ab eodem dicitur pro *megiſter*. Sed unum huic etymo obſtare videtur, quod Latina vox comparativi, Græca vero ſuperlativi ſit gradus. Tertium etiam etymon vocis *major* adducamus. Sane haut inepte ſuſpicetur aliquis eſſe ab antiquo poſitivo *majus* pro *magnus*, unde *Deus Majus*, & *Dea Maja*. Macrobius lib. I. cap. XII. *Sunt qui hunc menſem ad noſtros faſtos a Tuſculanis tranſiſſe commemorent, apud quos nunc quoque vocatur Deus Majus, qui eſt Jupiter, a magnitudine ſcilicet ac majeſtate dictus*. Et paullo poſt: *Affirmant quidam, quibus Cornelius Labeo conſentit, hanc Majam, cui menſe Majo res divina celebratur, terram eſſe, hoc adeptam nomen a magnitudine; ſicut & mater magna a ſacris vocatur*. Ab antiquo *majus* pro *magnus* eſt & *majeſtas* pro *magnitudo*. Ab eopſe vocabulo uxorem Vulcani dixere *Majeſtam*, ut ex Piſone ibidem tradit Macrobius. Superlativus *maximus* ex *magniſſimus* eſt contractus, ut ſcribit Terentius Scaurus, De Orthographia. A *magis* (cujus originem ante adduximus) eſt apud Lucilium *demagis*: quod Feſtus male exponit *minus*: nam *De* eſt ἐπιτατικὸν, unde Nonius recte interpretatur *valde magis*, Gloſſæ Latino-Græcæ σφοδρῶς. Similia ſunt *deperire* pro *valde perire*; *deparcus* pro *valde parco*, apud Tranquillum; *defœdus* pro *valde fœdo*, apud Cic. ad Att. *dequeri* apud Papinium, &c. Sed fortaſſe Paullus, vel Feſtus, ſaltem *demagis* non expoſuerit *minus*, ſed *nimis*. *Minus* tamen eſt etiam in MSto.

†MAGNVS primaria notione hominibus tribuitur, ac *magnatem* notat: onde in agnomen ſæpe tranſiit ut in CN. Pompeio & aliis. Deinde a viris ad res id vocabulum tranſiit. Proinde ſit MAGNVS ab Heb. חשמן *baſman* (quod *magnatem* notat) rejecta quod ſæpe ſit, priore ſyllaba. Id nomen quia in plurali *Dages* accipit (nam Pſ. LXVIII. 32. dicitur *baſmannim*) Latini pro duplici N, G & N ſubſtituerunt; uti etiam *agnaſcor* pro *annaſcor* (h. e. *adnaſcor*) dicunt, & *ignarus* pro *innarus*, & *ignavus* pro *innavus*: nam utrobique IN privativum in IG tranſiit, ob concurſum ſequentis N. MAZOCHIVS.

MAGVDARIS, μαγύδαρις, *ſemen ſilphii*, juxta Galenum, in Lexico Hippocratis; item Pollucem; etſi aliqui *radicem ipſam* ſic dixerint, teſte Dioſcoride: vel *caulem*, ut Plinius accepit, atque etiam Priſcianus: vel *ſuccum*, ut Heſychius, tradit. Imo ſic quoque dicebatur *diverſa a ſilphio planta*, eaque non in Cyrenaica, ſed Syria proveniens, ac ſucci expers: ut conſtat ex Theophraſto. Ac meminit ejus rei quoque Heſychius. *Cyrenaicam magudarim* intellexit Plautus Rudente:

Si tibi confidis forte multum magudarim.

Ac vocem quoque cenſeo eſſe *Cyrenaicam*, a qua regione *ſuccus* ille, non nativus quidem, qui computruiſſet, ſed jam arte præparatus, in regiones exteras advehebatur.

MAGVS μάγος, ab Hebræo מהגים, quod *meditabundos*, ac *in rerum cognitione acceptos* ſignificat, a Rad. הגה, quod eſt, *meditari*. Nam *magos* (ut Hieronymus ſcribit in Danielis cap. II.) *conſuetudo & ſermo communis pro maleficis accepit, qui aliter habentur apud gentem ſuam, eo quod ſint philoſophi Chaldæorum, & ad artis hujus ſcientiam reges quoque & principes ejuſdem gentis omnia faciunt.* Abunde de *magi* voce agit Appuleius in Apologia, qua ſe defendit adverſus eos, a quibus *magiæ* accuſabatur. Docet autem, quanquam vulgo dicantur *magi*, qui incredibili cantaminum vi pollent: tamen Perſarum genti idem eſſe *magum* ac Latinis eſt *ſacerdos*, ac *veram magiam* a Platone exponi Θεῶν θεραπείαν, eam Zoroaſtre, & Oromaze auctoribus eſſe nobilem, Zamolxi quoque cognitam fuiſſe, aliaque de quibus ipſum adi. Nec tamen putandum ſolis Perſis fuiſſe *magos*: quando de aliis quoque gentibus idem teſtatur Lucianus in Longævis: Οἱ καλούμενοι Μάγοι, γένος τοῦτο μαντικὸν, καὶ θεοῖς ἀνακείμενον παρά τε Πέρσαις, καὶ Πάρθοις, καὶ Βακτρίοις. Porro Appuleianam illam de *Magis* ſententiam refutavit Theodorus homo Chriſtianus, quem Photius in bibliotheca ſcripſiſſe ait, βιβλιδάριον περὶ τῆς ἐν Περσίδι μαγικῆς, καὶ τίς ἡ τῆς εὐσεβείας διαφορὰ, ἐν λόγοις τρισί. Vide de *magis* imprimis Cælium Calcagninum, dialogo, qui inſcribitur, Equitatio. Adi & Cælium Rhodiginum, libro IX. cap. XXIII. Item doctos interpretes in Matth. cap. II. & Barthium lib. LVIII. Adverſar. capite II.

MAIALIS quid ſit, indicat hoc Varronis, lib. II. de R. R. cap. IV. *Caſtrantur verres commodiſſime anniculi: qui facto nomen mutant, atque e verribus dicuntur maiales*. Item cap. VII. *Equi demtis teſticulis fiunt quietiores: & ideo, quod ſemine carent, ii canterii appellati; ut in ſuibus maiales: gallis gallinaceis, capi*. Etymon legas in Gloſſis Iſidori: *Maialis, porcus pinguis, quod Deæ Maiæ ſacrificatur, matri Mercurii*. Sed aliis placet nomen eſſe ex eo, quia *maiales* fiant verribus *majores* ac pinguiores. [*quod menſe Majo ſacrificaretur*. vide *Aprilis*.]

MAIVS *a majoribus* dicitur, juxta Varronem in V. de L. L. Similiter Feſtus: ſed alterum quoque etymon addit: *Majus menſis*, inquit, *in compluribus civitatibus Latinis ante urbem conditam fuiſſe videtur, qua ex cauſſa, utrum a majoribus, ut Junius a junioribus dictus ſit: an a Maja, quod Mercurio filio ejus res divinæ Idibus fiant ſolennes*, &c. Utrumque etymon etiam adfert Macrobius, lib. I. Saturn. cap. XII. Sed utrum Maja hæc Mercurii fuerit mater, an alia ejus nominis Dea, valde veteres diſſenſiſſe docet: imo aliquos non *a Maja* derivaſſe, ſed *Deo Majo*, qui ſit *Jupiter*. Nam *majus* idem ac *magnus*: unde *majeſtas*: de quo in *Magnus* dictum. A *Magnitudine* dicti videri poſſint *Maii*; ut avus maternus Virgilii, unde mater poëtæ *Maja*. Vulgo in vita poëtæ *Magus* legitur pro *Majus*, indeque fabula, avum maternum Maronis *magum* fuiſſe; ab eo poëtam didiciſſe artes *magicas*: his miranda illa feciſſe Neapoli, quæ leguntur apud Arnoldum Abbatem Lubecenſem, in Chronico Slavorum, lib. IV. c. XIX. Sed avum Maronis non *magum* dictum, verum *Majum*, argumento eſt, quod ab eo mater diceretur *Maja*: quomodo *filia Tullii* dicta *Tullia*, *Cornelii* vocata *Cornelia*, & ita in cæteris.

MALA a *mando*, ut *pala*, a *pango*, *vela* pro *vehela*, vel *vehiculum*: unde *velaturam facere*, apud Varronem. Feſtus: *Vela apud Oſcos dicebatur plauſtrum: unde velarii ſtipites in plauſtro, & vectura, velatura*. Sic legit Clariſſimus Salmaſius Notis in Capitolinum, Maximinos duobus. Cujus ſcriptoris ver-

ba ſic idem corrigit, pag. CCLI. ex optimo codice: *Alios ſiccis vehelis exhiberet*. Ubi vulgo *vehiculis*. *Vehela* a *veho*; ut *loquela*, a *loquor*. Similiaque *fugela*, pro *fuga* Varroni apud Nonium. Etiam *ſuadela*, & *ſuada* dixere. Similiaque *cuſtodela*, *ſequela*.

Mala eſt *gena*. Julius Cæſar Scaliger recte cenſet eſſe contractum ex *maxilla*: nempe ea ratione, qua *ala* ex *axilla* contractum eſſe docet Cicero Oratore ad Brutum, ut ſuo diximus loco. *Maxilla* autem vult eſſe a *maxula*, *maxula* a *maxa*, *maxa* a *maxo*, quo quid ſignetur, ingenue me fateor ignorare. Omnino autem de *maxilla* vir ſummus fallitur. Nam *maxilla* eſt a μαστάω ſeu μαστάομαι, quod eſt, *mando*, *manduco*. Geminum σσ abit in *X*, ut a πάσσαλος, *paxillus*, unde *palus*. [Μαθυῖαι, γνάθοι. Heſych.] Venit & in mentem, poſſe *maxilla* diminutivum videri a *mala*: nempe ut *mala* ſit a Dorico μᾶλον pro μῆλον, quomodo Græcis *malas* dici, clare ait Pollux, lib. II. cap. IV. §. XVIII. Ubi & cauſſam nominis adfert. Ὠνόμασται δὲ μῆλα παρὰ τὸ ἀνθεῖν ἐν ὥρᾳ. ταῦτα καλοῦνται καὶ παρειαὶ καὶ γνάθοι. *Malæ vero dictæ, quod floreant in vere ætatis. Hæ & genæ, & maxillæ vocantur*. Iſidorus, lib. XI. cap. I. paullo aliter: *Vocatæ*, inquit, *malæ*, *quod infra oculos promineant in rotunditatem, quas Græci μῆλα appellant*. Cenſet *malas* dici, quia ob rotunditatem, *mali* ſpeciem referant. Subjungit deinde, *ſive quod ſint ſuper maxillas*. Quaſi nempe *mala* ſit a *maxilla*. Sed hoc pugnat cum eo, quod continuo ſubjicit: *Maxilla per diminutionem a malis, ſicut paxillus a palo, taxillus a talo*. Nimis vero duræ Nunneſius in Grammatiſtice, cui *mala* eſt a γάμφη, *maxilla* a γαμφηλὴ, quia nempe Heſychio γάμφαι & γαμφηλαὶ ſint αἱ γναμφαὶ, ſive αἱ γνάθοι & γ in *L* commutari non ſit omnino inſolens.

Malaxo ſignificat *mollire*, *ſubigere*, a Græco μαλάσσω, quod ejuſdem notionis, unde μάλαγμα, *malagma*, fomentum quo apoſtemata molliuntur maturaque fiunt: quomodo uſi Columella, Celſus, alii. *Malaxare malas* Laberius dixit, teſte Gellio, lib. VII. cap. XVII. Et *philoſophia commalaxat hominem*, ut, Nonio teſte, loquitur Varro, Flexts, ſive περὶ ἐπαρχιῶν. Ἀπὸ τοῦ μαλάσσειν dicta μαλάχη herba. Plinius, lib. XX. cap. XXI. *E contrario in magnis laudibus malva eſt utraque, & ſativa & ſylveſtris. Duo genera earum amplitudine folii diſcernuntur. Majorem Græci malopen vocant in ſativis. Alteram ab emolliendo ventrem, dictam putant malachen*. Latinum *malva* ex Græco *malache* factum eſſe, ſcribit Varro, lib. IV. de L. L. Quod ſi placet, dicemus χ mutari in *V* conſonum: quomodo a βραχὺς, eſt *brevis*. Sed quid prohibet, quo minus dicamus eſſe ab Æolico μάλλη pro μάλη. Nam μάλη eſt μαλάχη, juxta Heſychium. Vocatur & μολόχη, A in O verſo, Athenæo teſte lib. II. qui eo Antiphanem, & Epicharmum uſum docet. Ac fortaſſe Columella quoque uſurpat Carm. de Horto:

Et molochè, prono ſequitur quæ vertice ſolem.

Ita quidem citat in Theſauro ſuo H. Stephanus. Sed in editt. optimis *malache* invenimus: etiam ea, quam R. Stephanus edidit. A μαλάσσω quoque eſt μαλακὸς, *mollis*, unde *mœchus malacus* apud Plautum, Trucul. Act. II. Sc. VII. & *cinædus malacus*. Mil. Act. III. Sc. I. Ita enim ibi legendum eſſe conſtat ex veteribus codd. Idem Bacch. I. I. *malacum pallium* vocat *ſyntheſin*, ſive *veſtem cunatoriam*, quia mollior fuit ac pretioſior, utpote ſæpe purpurea aut coccinea. Duza tamen *malacum* non a *mollitie* dictum putat, ſed a *colore malaches* ſive *malvæ*. A μαλακὸς eſt μαλακία, *mollicies*. Latini hinc *malaciam* vocant maris tranquillitatem. Cæſar, lib. III. de bello Gallico: *Converſis in eam partem navibus, quo ventus ferebat, tanta ſubito malacia ac tranquillitas exſtitit, ut ſe loco movere non poſſent*. Uſus quoque hoc pacto Aurelius Victor, cap. XXII. *Antium profecti ſunt, ubi per malaciam maris anguis proxime Æſculapii fanum petiit*. Ita optime in Notis ad eum locum legit Andr. Schottus. Μεταφορικῶς accipit Seneca, epiſt. LXVII. Uti & Plautus, Bacch. act. I. ſc. I.

Quid eſt quod metuis, ne tibi lectus malaciam apud me ſuadeat?

Ita recte emendavit Lambinus. Sed & *ſtomachi malaciam*, pro *languore* & *imbecillitate* dixit Plinius, lib. XXVIII. cap. VII. Atque idem lib. XXIII. cap. VI. *malacias* in prægnantibus vocat *depravatum appetitum*, quo ſtomacho ob copiam erodentium humorum male adfecto, nunc hoc, nunc illud, ſæpeque abſurda, uti carbones atque alia appetunt. Græci κίτταν ſive κίσσαν, hoc eſt, *picam* appellant: nempe a *vario ejus avis colore*. Ac veriſimile ſit Nævium etiam dixiſſe in Lycurgo: *Pallis, patagiis, crocotis, malaciis mortalibus*, ut in antiqua Veneta Pincii excuſum video. Ut *pravum & varium affectum* taxet poëta, *quo mortales in veſtibus luxuriant*. Aldina male habet *malatiis mortualibus*. A μαλακὸς, quoque eſt μαλακίζω, *mollio*, *malaciſſo*. Ubi apud Plautum, Bacch. act. I. ſc. I. Bacchis adoleſcenti ait, *Malaciſſandus es*.

Malicorium, σίδιον, ſive *cortex mali Punici*, ut Plinius ait, lib. XXIII. cap. VI. Nominis etiam cauſſam adfert. *Hic cortex*, inquit, *ex acerbis* (malis Punicis) *in magno uſu. Vulgus coria maxime perficere illo novit: ob id malicorium appellant medici*. Sed ſimplicius dixeris ita vocari, quia *corio ſimilis* ſit ob duritiem & craſſitiem.

Malleus, quaſi *molleus*, a *molliendo* ferro: juxta Iſidorum, lib. XIX. cap. VI. *Malleus*, inquit, *vocatur, quia dum quid calet & molle eſt, cædit & producit*. [a *marra*, *marreus*, *malleus*; vide *Marra*.] Sed eſt κατὰ μετάθεσιν a הלם, quod eſt, *contundere*, unde Jud. V. XXIV. הלמות, hoc eſt *malleas*. Κατὰ μεταφορὰν *malleus* dicitur de *morbo jumentorum*. *Nempe ipſa appellatione vim cladis periculumque teſtante*: ut ait Vegetius, Mulomedicinæ lib. I. cap. II. Niſi a Græcis potius. Nam μάλιν *jumenti morbus*, *cum tuſſi*: teſte Heſychio. Diminutivum eſt *malleolus*: quod ob ſimilitudinem aliis accommodatur. Uti *malleolis* in vitibus, auctor Columella, lib. III. cap. VI. his verbis: *Malleolus novellus eſt palmes innatus prioris anni flagello, cognominatuſque a ſimilitudine rei, quod in ea parte, quæ deciditur, ex vetere ſarmento prominens utrimque, malleoli ſpeciem præbet*. Et Plinius, lib. XVII. cap. XXI. *Solebat capitulatus utrimque e duro ſurculus ſeri; eoque argumento malleolus vocatur etiam nunc*. Similiter Iſidorus, lib. XVIII. cap. V. qui Columellæ verba exſcripſit. Transfertur quoque ad manipulos aut collectiones ſparteas, forma quadam mallei ligatas, & pice aut ſulphure illitas, & incenſas: quæ in muros aut tecta conjici ſolent. Feſtus: *Malleoli vocantur, non ſolum parvi mallei, ſed etiam ii, qui ad incendium faciendum aptantur, videlicet ad ſimilitudinem priorum*. Nonius: *Malleoli ſunt manipuli ſpartei, pice contecti, qui incenſi aut in muros, aut in teſtudines conjiciuntur*. Idem illud *Siſennæ adducit e quarto hiſtor. *De quibus partim malleolos, partim faſces ſarmentorum incenſos ſupra vallum frequentes*. Meminit & Vitruvius, lib. X. cap. ult. *Sed ibi* (naves cum ſambucis) *malleolis confixæ, incendio ſunt conflagratæ*. Item: *Denique totam machinam candentibus malleolis & baliſtarum plagis diſſipaverunt*. Sed imprimis graphice eas depingit Ammianus Marcellinus, lib. XXIII. Cujus egregium locum aliorum teſtimoniis firmat & illuſtrat Juſtus Lipſius, lib. πολιορκητικῶν, Dialog. V. A *malleus* quoque eſt *malleator*, quomodo dicebatur, *monetarius*, quia *metallum malleo cuderet ac feriret*. Unde vetus inſcriptio: Signat Suppostores Malliatores Monetæ Cæsaris N. Ac Martialis lib. XII. ep. LVII.

Illinc balucis malleator Hiſpanæ
Tritum nitenti fuſte verberat ſaxum.

Ubi quid *balux* ſit, alibi diximus.

Malluviæ, vas in *quo manus lavantur*: ut *pelluvia*, in *quo pedes*. Itaque *malluviæ* quaſi *manuluviæ*, ut *pelluviæ*, quaſi *pedeluviæ*: illud χειρόνιπτρον, hoc ποδόνιπτρον vocant Græci. Quamquam paullo aliter hac de re Feſtus. *Pelvis* ſimiliter quaſi *pedeluis* a *pedum*

pedum lavatione dici ſcripſit Varro IV. de L. L. Sed hoc eſt a πηλὸς, quemadmodum ſuo loco dicemus.

MALOBATHRVM, μαλόβαθρον vel μαλάβαθρον, e Syria in Græciam atque Italiam portabatur, unde *Syrium* appellat Horatius, lib. II. Od. VII. Nempe, ut Scaliger ait, exercit. CXLVI. §. II. non a *natalibus*, ſed *officinæ loco*. Similiter *calamus aromaticus* a Græcis quidem κάλαμος Συριακὸς, a Romanis *Alexandrinus* dicebatur, quia ad illos e *Syria*, ad hos *Alexandria* apportaretur. Naſcebatur *malobathrum* in Indicis paludibus, ut Dioſcorides ait lib. I. cap. XI. Itaque *Indicam* eſſe appellationem arbitror: forte ea *tamalabrata*, quomodo *folium Indicum* ab Indis hodie vocatur. Alii ajunt, *malabathron*, Indis dici *batbron*, & creſcere in loco Indiæ dicto *Malaber*: indeque formari vocem *malobatbron*. De re ipſa vide Matthiolum ad Dioſcor.

MALTHA fiebat e pice liquida, & unguine, quod vocamus axungiam, vel ſevum, item e calce minutatim ſuperadjecta: ut plenius deſcribit Palladius, lib. I. cap. XVII. Vide & Plinium, lib. XXXVI. cap. XXIV. Feſtus: *Maltha dicitur a Græcis pix cum cera miſta*. Inque Gloſſis vett. exponitur πισσόκηρος. *Ceræ* non meminit Palladius. Sed Pollux, lib. VIII. cap. IV. clare ait *maltham* eſſe *ceram*, *qua illinerentur judicum tabellæ*. Et Heſychio μάλθα ſeu μάλθα eſſe dicitur κηρὸς μεμαλαγμένος· unde & etymon cognoſcitur. Nam μαλάσσω & μαλθάσσω, *mollio*: ut μαλακὸς, & μαλθακὸς, *mollis*. Ceterum apud Heſychium μάλθη, non ſolum exponitur *cera mollita*, ſed etiam μαλακία καὶ τρυφερά. Ac ſimiliter uſi Latini. Nonius: *Maltas veteres molles appellari voluerunt a Græcs, quaſi μαλακούς. Lucilius, lib.* XXVII. *Inſanum vocant quem maltam & feminam dici videt.* Hinc nomen *Maltini* format Horatius, lib. I. ſat. II.

Maltinus tunicis demiſſis ambulat.

A *maltha* eſt *malthare*, hoc eſt, *maltha ſolidare*, & *conglutinare*. Uſus Plinius, lib. XXXVI. cap. XXIV. *Quod malthatur, oleo perfricatur ante*. Item vetus Juvenalis interpres in hoc poëtæ:

Quaſſatum & rupta poſcentem ſulphura vitra.

Ubi ait: *quia hoc ſolent vitrum ſolidare, id eſt, malthare*.

†MALVA ſi tribus ſyllabis efferatur, erit totidem ſyllabis litteriſque ex Hebraeo מלוח *malluah*, quod legitur in Job XXX. 4. ubi major pars interpretum *Malvam* intelligi jubet. Nec quidquam prohibet, quin olim ante Maſorethicam curam id vocabulum (amoto *Dages*, cumque *Vau* conſono) ad Latinam pronuntiationem prorſus acceſſerit, ita ut *Malvah*, perinde ac Latina voa, efferretur. At Graecum μαλάχη ab Hebraeo longius abit: quod tamen in Heſychio ſyllabis duabus legitur: Μάλη (*) inquit . . . μαλάχη. Eſt & in Talmude Hieroſol. cap. 6. de Sabbato כלבניקי *malvanike*, quod *Malva* exponitur, ut ſit מלבא, *Malva* cum *Beth*. MAZOCH.

MALVM priori porrecta, *a* Græcis eſſe, recte ait Iſidorus, lib. XVII. cap. VII. Quippe eſt a Dorico & Æolico μᾶλον, pro μῆλον· quod non modo *pecus*, & *mamillam*, ſed & *pomi genus* ſignificat. Varro, lib. IV. de L. L. *Malum, quod Æoles dicunt* μᾶλον. At arbor ipſa, *malus* Græce μηλέα. Hinc *malus* navis nomen accepit; quod nempe *ex truncis arborum fieri ſolcat; quas inter malus frequentiſſima*. Confirmat hanc rem, quod & generatim *arborem* pro *malo navis* dicat Juvenalis Sat. XII. Quare non audiendus Iſidorus, lib. XIX. cap. II. *Malus*, inquit, *dictus, quia habet inſtar mali in ſummitate: vel quia quaſi quibuſdam malleolis ligneis cingitur, quorum volubilitate vela facilius elevantur*. Quod & apud Gyraldum, de Navig. cap. XII.

MALVS ex μέλας, id eſt, *niger*, ut ἐτυμολογίζει Iſidorus, lib. X. Sane *nigrum* pro *malo* non ſemel legas apud poëtas. [Rectius a μελέος, i. e. κακὸς, deducas.] Vel contractum ex μαλακὸς, hoc eſt, *mollis*: ut cenſet Jul. Scaliger Exercitat. CCC. ſect. III. juxta quem proprie ſignet *imbellem*: ut Græce κακὸς ἀπὸ τοῦ χάζεσθαι. Vide quæ ad hanc ſententiam firmandam adducemus in *Virtus*. Sed poſſis ſimplicius, atque eadem mente deducere a μαλερὸς, cui opponitur ἰσχυρὸς. Nam Heſychius μαλερὰς φρένας exponit ἀσθενεῖς. Vel etiam a μαλὸς, quod κατ᾽ ἀφαίρεσιν factum ex ἀμαλὸς, quod idem eſt ac ἁπαλὸς, ſive ἀσθενὴς, eodem Heſychio teſte. Unde ἀμάλλως, vel potius ἀμαλῶς, quod ἀσθενῶς exponitur. Et ἀμαλδύνω, vel ἀμαλάπτω, *corrumpo*, *deſtruo*. Vel, quod ſimpliciſſimum fuerit, *malum* eſt ab Hebræo מעל, quod eſt, *malum*, *prævaricatio*, *defectus*, *mendacium*; a Rad. מעל, *prævaricari*, *mentiri*. Ἀμαλὸς vero & μαλερὸς, de quibus diximus, ſunt ab אמולה, quod notat *infirmum*, *debilem*.

†MALVS & MALVM ex עמל *amal*, *moleſtia*, *malum*; abſorpta gutturali. Mox a MALVM fit MOLESTIA, vocali prima per O reddita, more Syro, ac producto vocabulo. MAZOCHIVS.

MAMMA, pro *ubere*, a μάμμα, quod vett. Græcis ſignificabat *matrem*: ut ſcribit Ariſtophanes Grammaticus apud Euſtathium. Atque ita accipi videtur apud Plautum, Moſtellaria, Act. I. ſc. IV. & Perſium, ſat. III. Nec mirabitur quiſquam, *mammæ*, hoc eſt, *matris* nomen tributum *uberibus*; qui cogitarit ea eſſe, *fontem ſanctiſſimum corporis*, *generis humani educatorem*: ut ſcite appellat Favorinus apud Agellium, lib. XII. cap. I. Eſt vero *mamma*, ab אם, *mater*, vel ab infantibus *matres* appellantibus *ma*, ſive ſyllabæ ἀναδιπλώσει *mama*, ſeu *mamma*: quemadmodum & ſimili ἀναδιπλώσει *pater* ab iis vocatur *tata*: & *cibus*, *papa*, vel *pappa*: unde *papare* ſeu *pappare*, apud Plaut. Epid. Act. V. ſc. II. & Perſ. Sat. III. Itidem puerilis vox eſt *bu*, quando *potum flagitant*: inde *bua* pro *potu*. Complexus hæc Varro, Cato, ſive de liberis educandis, apud Nonium: *Cum cibum ac potionem buas ac papas vocent, matrem mammam, patrem tatam*. A *mamma* eſt ὑποκοριστικὸν *mamilla*; ut a *pupa*, *pupilla*; a *Domitia*, *Domitilla*, &c. Fallitur Iſidorus, lib. XI. cap. I. & cum eo Fungerus, cum *mamillas*, quia rotundæ ſunt, a *mala* dici cenſent, quaſi *parvas malas*. A *mamillarum* autem ſimilitudine dicta *ficus mamillana*, Plinio teſte, lib. XV. cap. XVIII. Græca item appellatione ſimiliter, *mala orthomaſtica* vocantur; quia referunt ὀρθὸν μαζὸν, *erectam mammam*. Plinius, lib. XV. cap. XIV. *Mammarum effigie orthomaſtica mala*. A *mamma* quoque eſt *mammoſa*, & *mammeata*: illo utitur Lucretius, lib. IV. hoc Plautus, Pœn. act. I. ſc. II. Apud eundem Plautum Curcul. act. III. paraſitus confingit regionis nomen, quam *Unomammiam* dicit, forte *Amazonum* ſignans *regionem*. Nam & Titianus ſimiliter *Amazonas unimammas* vocavit: quemadmodum ſcribit Servius ad illud Virgil. II. Æneid.

At medias inter cædes exultat Amazon,
Unum exerta latus pugnæ.

Secutus autem Titianus eos, qui *Amazones* ſic dici putarunt ab α στερ. & μαζὸς, id eſt, *mamma*, quod *dextram mammam ſibi adurendam curarent*, quo ad pugnam eſſent expeditiores: quemadmodum ſcribit Juſtinus, lib. II. At alias quoque nominis hujus cauſſas apud Etymologum videre potes.

†MAMERS Oſcis (id eſt Etruſcorum generi) dicebatur (teſte Feſto in *Mamertini*) qui Latinis erat *Mars*. Equidem non dubito quin MARS ſit a Chald. verbo מרס *meras*, quod *conterere*, *contundere*, notat, ac praeterea *agitare* ac *miſcere faſque deque omnia*. Ad haec מרס *meres* & מרסנא *marſena* nomina propria magnatum regum Perſiae ſunt in Chaldaeo libri Eſther cap. I. 14. quae non ſecus ac Italiae *Mars a* Chald. verbo ſupra adſcripto oriuntur. At Oſcum MAMERS habet praeterea M ſervile ab initio, quod participio formando ſervit. Aut vero erit ab Hebr. מרץ *maras*, quod in *Niphal* eſt *acrem* aut *vehementem eſſe*, quod eſt Martis peculiare, ut θοῦρος

(*) *Niſi vero in Heſychiano iſta* Μάλη *inter* Α & Η *olim Digamma Æolicum interceſſeris, ita ut fuerit* Malva *ipſiſſimum Latinorum ex Hebraeo ſumptum*.

θοῦρος Ἄρης &c. Idem verbum in *Hiphil* eſt *aerem & robuſtum efficere*, cujus participium eſt מברך, *mamres*; unde tranſpoſita ſecunda vocali, exſiſtit ipſum Etruſcum *Mamers*; is nimirum deus, qui ad pugnam acuit. De Mamaas conferantur dicta ad Tab. Heracl. pag. 548. num. 119. Ab eo *Mamers* deinde contractum fuit Latinorum *Mars*: niſi vero hoc ἀμέσως ſit ab una ex prædictis radicibus. Haec aptius aliquanto expoſuimus in comment. ad Tabulas Heracl. Collectaneo X. Mazochivs.

†Mammon Punicum nomen eſt, teſte Auguſtino, quod non dubito quin ex Hebr. המון *hamon* (quatenus opes, copiam, divitias notat) venerit, praepoſito *Mem* formativo: ut primitus *Mahamon* fuerit, deinde per κρᾶσιν *Mamon*. Atque hoc verum eſt etymon, non illud Druſii ex אמן *confidere*, quod in lucro & opibus ſpes reponatur. Nec etymologiae ceterae (quas copioſe Buxtorf. in Chald. lex. in Rad. ממן ex antiquis affert) cuiquam ſe probaverint. Utitur hoc voce Chriſtus Mat. VI. 24. & in Luca pluries. Mazochivs.

Mamphvla aliquibus a מן, hoc eſt, *manna*, venire placet. Sed aſſentio doctiſſimo ſocero meo Franciſco Junio, qui in Levitici vi. 14. cenſet eſſe ab Hebræo נפל, quod eſt *cadere*: ſive Chaldæo נפל, quod idem notat. Favent enim huic ſententiæ verba Feſti, e Verrio ſcribentis: *Mamphula appellatur panis Syriaci genus, quod, ut ait Verrius, in clibano ante quam percoquatur, decidit in carbones cineresque*. Eo, ut ibidem Feſtus teſtatur, uſus eſt Lucilius, verſibus iſtis, prout eos legit Scaliger:

Piſtricem validam ſi nummi ſuppeditabunt,
Addas ἐμπλευρον, *mamphulas quæ ſciat omnes*.

Sed quod ibidem Scaliger cenſet, *mamphula* in Hebræorum commentariis eſſe *mancipem piſtrinorum*, ac, ut multa alia Syriaca, ita hoc a Græco fonte venire; puta a μονοπώλης· id, puto, ab etymo antea aliato dimovere non debet, quando ſatis liquet, Lucilio hic non *piſtricem*, ſed *opus piſtorium* ſignare: nec *piſtrinorum* duntaxat, ſed etiam *aliorum eroat monopolia*: eoque *mancupibus piſtrinorum* a *piſtario hoc opere* nomen fuiſſe magis ſit veriſimile.

†Mamphvlaavm idem eſto judicium, ac de Amavsatis: utrumque enim Orientalis originis eſt, ſed neutrum continuo Tuſcum; quia utrumque ἀμέσως per Syros Judaeoſve extremis reip. temporibus advectum fuit. Sed proderit tamen Feſti de *Mamphulis* locum illuſtraſſe. *MAMPHVLA appellatur panis Syriaci* (quae Judaica erant, Romani Syriaca γενικῶς appellabant) *genus, quod, ut ait Verrius, in clibano antequam percoquatur, DECIDIT in carbones cineremque*. Haec ultima etymon *Mamphulae* complectuntur a נפל *naphal*, *decidit*; neque tam rei, quam nominis definitionem complectuntur, docentibus Judaeis, quid *Mamphula* ex vi vocabuli indicaret. At rei definitionem ſi quaeris, *Mamphula* eſt ἐγκρυφίας, ſive *panis ſubcinericius*, cujus multa in Bibliis mentio. Panis erat ſubitarius, ac facile in omnes horas parabilis. Illud Feſti *percoquatur* impeſonaliter accipio: nam antequam panes in furno percoquendos ponerent, heliuones fruſtum farinae ſubactae in prunas conjiciebant, ac ſic latrantem ſtomachum offa placabant. At vero ſi τὸ *percoquatur* uti perſonale acceperis, ſenſus erit, *mamphulam* eſſe panem, qui ex furno ſemicoctus extrahitur, atque in carbones projicitur percoquendus. Atqui hoc videtur ineptum; nam ſi ea ſit vera *mamphulae* definitio; vix ulla erant diverſa mamphularum genera: cum tamen in verſibus Lucilii, quos ſubjicit Feſtus, commendetur piſtrix, *mamphulas quae ſciat omnes*, i. e. varia mamphularum genera, quae potiſſimum ex condimentorum diverſitate exſiſtebant. Huc pertinet Talmudicum מנפול *maupbol*, quod non recte Scaliger ad Feſtum, & inde credo Buxtorfius putant factum ex Graecorum μονοπώλης· nam Talmudici, fatente Buxtorfio, accipiunt de ἀρτοπώλῃ. Ergo Talmudicum *Manphol* eſt *piſter*, ſive qui Lucilianas *mamphulas* conficit venditque. Mazochivs.

Mamphvr, ut Feſtus deſcribit, *appellatur loro circumvolutum mediocris longitudinis lignum rotundum; quod circumagunt fabri in operibus tornandis*. Quem ad locum ſic ait Scaliger: *Quod eſt ſucula in machina tractoria, id mamphur in torno. Græcum eſt* μανοφόρον, *quia circumvolutum habeat lorum, ut collum monile, quod* μάννον & μάννον, *vocant Græci*. Sane μάννον quoque dici τὸν περιτραχήλιον κόσμον· (*monile* vocant Latini) auctor eſt Pollux, lib. v. cap. vi. ac Scholiaſtes Theocriti in idyll. xi. [μάννος Ms.]

Manacvs legere eſt apud Vitruvium, lib. ix. cap. viii. *Circinatio circuli menſtrui agatur, qui manacus dicitur*. In Florentina anni cIↃ cccc. xcvi. & altera anni cIↃ d. xxii. cum adſpiratione *manachus* ſcribitur: unde quidam *monachus* cuderunt. Turnebus, lib. xx. cap. aii. nec *manacus*, nec *monachus*, vel *monachus* legendum cenſet, ſed *menæus*, hoc eſt, μηνιαῖος, cujus Theo quoque meminit in Ptolemæum. Sed nihil mutandum. Nam Vitruvius, ut vidimus, vocat *menſtruum circulum*: a Dorico μὰν pro μὴν, dici μανακὸς, ut a μὴν μηνιακὸς, nihil prohibet. Joſephus Scaliger tamen commentariis in Ætnam deducere mavult a μάνα pro μήνη, quod *Lunam* notat: ac dicit eſſe *orbitam Lunæ*, ſive *lineam Eclipticam*. Eam Tarentina voce a veteribus Latinis dictam *manacum* a μηνιαῖος, quomodo Illyrienſes Βαρδιαῖοι dicti ab iiſdem *Bardiaci*. Sed quis concedat ſummo viro, *lineam Eclipticam* eſſe quam *orbitam Lunæ*, vocat Severus, Vitruvius autem *circulum menſtruum*? Nec enim Luna per *Eclipticam* incedit. Quare Philandro ſubſcribimus, cum Bernardino Baldo, quibus *manacus* eſt *circulus, quo umbræ præter æquinoctialem æſtivam & hybernam, de quibus tradidi, deprehenduntur, cujus diameter eſt lacotomus*. Intelligunt hoc, qui Gnomonicen attigerunt. Idem Scaliger ad Ætnam, itemque ad Culicem, ſcripſit, a *manacus* addito Arabico articulo *AL*, *calendarium* vocari *almanac*, eadem nempe ratione, qua liber Ptolemæi, dicitur *Almagoſte*, ἡ μεγίστη πραγματεία· & *alchymia*, χυμεία· & *alchymiſta*, χυμιστής· & *alembic* a Græco ἄμβιξ apud Dioſcoridem; atque ut idem Scaliger in notis ad Euſebium ait, Mahumedis lex κυράν, ἀλκυράν. Sed de voce *almanach*, non ſubſcribo Scaligero: eſt enim totum Arabicum ea *al* & *manach*, quod ab Hebræo מנה, id eſt, *numerare*. Ut *Almanach* ſic dicatur, quia *in ea dierum omnium numerus annotatur*: unde Græcis ἐφημερὶς vocatur. Hæc niſi pro certis haberem, deducerem ab *AL*, & Dorico μάνα. Quamquam & aliæ aliorum ſunt ſuper ea voce ſententiæ. Sane H. Stephanus vult eſſe purum putum Germanicum, ac originem capere ex eo, quod Germani faſtos ſuos ordiri ſoleant hoc pacto: *Als man nach der geburte Chriſti unſers Seligmachers gezehlt hat*, 1530. aut 1580. &c. Vide eum lib. de ſuſpecta Latinitate, pag. 328. & 329. Eſt & vir eruditus mihique amiciſſimus, qui exiſtimabat ex eo dici quia doceat *al mane*, hoc eſt, *omnes Lunas*, ſiva *quamvis Lunæ faciem*. Sed ut penitus Arabicum cenſeam, facit, quod Arabas non χθὲς ἢ πρώην, ſed multis abhinc ſeculis voce *almanac* uſos eſſe, cognoſcere ſit e Porphyrio apud Euſebium. Verba ejus ſunt: *Τὰς δὲ εἰς δεκανοὺς τομὰς καὶ τοὺς ὡροσκόπους, καὶ τοὺς λεγομένους κραταιοὺς ἡγεμόνας, ὧν καὶ τὰ ὀνόματα ἐν τοῖς λεγομένοις Ἀλμεναχικοῖς φέρεται*.

Manare, vix dubito, quin κατὰ μετάθεσιν ſit a Græco νᾶμα, quod Heſychius interpretatur χεῦμα, ῥεῦμα. Unde Ariſtoteli χώρα ναματώδης, *locus riguus*. Eſt vero νᾶμα a νάω, quod eſt *fluo, ſcaturio*; uti νᾶμα, *fluentum, ſcaturigo*. [μανίστιε, τὰς λάταγας Heſych.] Feſto tamen placet *manare* eſſe a μανὸν, quod eſt, *rarum*. *Manare*, inquit, *dicitur, cum humor ex integro, ſed non ſolido nimis per minimas ſuas partes erumpit; quod ex Græco trahitur, quia illi non ſatis ſolidum* μανὸν *dicunt*. Etiam *manare ſolem* dicebant. De quo ita ibid. Feſtus. *Manare ſolem, tunc ſolitos eſſe antiquos dicere, ait Verrius, cum ſolis orientis radii ſplendorem jacere cœpiſſent: atque ideo primum diei tempus mane dictum*. A *manando*, *aquæmanale*, dici cenſuit Varro, lib. ii. de

vita

vita populi Romani: ſed potius inde nomen, quod ei aqua manibus affundatur. De quo vide quæ in *Aquo* ſuſe diximus. At vero a *manando* dictus *fons manalis*: quomodo *vocabatur ab auguribus puteus perennis*, Feſto teſte: ad quem plura de hoc Scaliger. Forte & hinc nomen *manali lapidi*: de quo ita ex Feſto Paullus: *Manalem lapidem, putabant eſſe oſtium orci, per quod animæ inferorum ad ſuperos manarent, qui dicuntur manes*. Sed ſi *manalis* lapis erat *orci oſtium*, uti hic dicitur, quis dubitet, quin id nomen ſit a *Dis manibus*? Subjungit deinde Feſtus: *Manalem etiam lapidem vocabant petram quandam, quæ erat extra portam Capenam juxta ædem Martis, quam cum propter nimiam ſiccitatem in urbem protraherent, inſequebatur pluvia ſtatim: eumque, quod aquas manaret, manalem lapidem dixere*. Meminit & *ejus lapidis* Varro de vita populi Romani l. II. *Urceolum aquæmanale vocamus, quod eo aqua in trulleum effundatur; unde Manalis lapis appellatur in pontificalibus ſacris, qui tunc movetur, cum pluviæ exoptantur*. Ita hic locus apud Nonium legendus ex reſtitutione Scaligeri. Meminit & Fulgentius Planciades de priſco ſermone, ubi ex Labeone (quem diſciplinas Hetruſcas Tagetis & Bacidis quindecim voluminibus explicaſſe ſcribit,) hæc verba adducit: *Fibræ jecinoris ſandaracei coloris dum fuant, manales tunc verrere opus eſt petras*. Quod deinde ita Planciades explicat: *Hoc eſt, quas antiqui ſolebant in modum cylindrorum per militos trahere pro pluviæ commutando inopia*. Ubi recte in poſtrema editione, quam Joſ. Mercerus dedit, pro *per milites* editum eſt *per limites*.

Manceps, quaſi *manuceps*, quia *manu capit*. Nam manu ſublata ſignificabat ſe pluris eſſe licitatum. Iis quippe publica locabantur, qui in licitatione majorem pecuniæ ſummam ſublato digito datis prædibus ſpopondiſſent. Quam nominis cauſſam etiam adducit Guilielmus Fornerius, lib. I. Select. capite XX. Ac præit hac parte Feſtus, his verbis: *Manceps dicitur, qui quid a populo emit conducitve, quia manu ſublata ſignificat ſe auctorem emtionis eſſe qui idem præs dicitur, quia tam debet præſtare populo quod promiſit, quam is, qui pro eo præs factus eſt*. Vide & de iis Aſconium in Verr. I. Quemadmodum vero *manceps* quaſi *manuceps*; ita *mancipium* dici tradunt quaſi *manucapium*. Unde Feſtus continuo ante verba proxime allata: *Mancipium dicitur, quod manu capiatur*. Ita enim ibi emendo: ubi vulgo *Manceps*: quod ſi retinere malis, pro *capiatur* lege *capit*, cum Scaligero. *Mancipium* dici, quod ab *hoſtibus manu caperetur*, etiam legere eſt lib. IV. in ſin. ff. de ſta. hom. item Varronem, lib. V. de L. L. & Donatum, in Ter. Adel. Act. II. ſc. I. Hæc & cauſſa fuit, cur cum liberarentur poteſtate, e *manu* ſolenni ritu *emitterentur*; unde & dicta *manumiſſio*, teſte Feſto in *Manumitti*, & Iſidoro lib. IX. cap. IV. Ulpianus tamen a *manu* id eſt, *poteſtate*, videtur deducere, lib. IV. de Juſtit. & Jur. Quibus potior videtur ἐτυμολογία prior, hi objectant ritum ἀντίστροφον. Nam veteres plurimum unumquodque eo, quo actum erat, modo in contrarium acto diſſolvebant, ut pluribus probat Fornerius, lib. I. Rerum Quotidianarum. Sed etſi hoc lubens agnoſcam, tamen mihi videtur *mancipium* potius eſſe a *manceps*: ut *dominium* a *dominus*. Sane non *mancipium*, primario ſumitur pro ſervo; ſed notione generaliori pro *cujuſvis rei dominio*, ſeu *jure proprietatis*. Lucretius, lib. III.

Vitaque mancipio nulli datur, omnibus uſu.

Seneca, epiſt. LXXIII. *Fortuna nihil dat mancipio*. Hinc res *mancipi*, quæ alium poſſunt acquirere dominum: *res nec mancupi*, quæ abalienari non poſſunt. Eſtque *mancupi* genitivus κατὰ συγκοπὴν, pro *mancupii*; non autem adjectivum aptoton, ut Grammatici nugantur. *Manceps* ſimiliter, qui proprio jure aliquid poſſidet. Tertull. Apol. capite XI. *Imprimis quidem neceſſe eſt concedatis, aliquem ſublimiorem Deum, & mancipem quendam divinitatis qui ex hominibus Deos fecerit*. A *manceps* quoque eſt *mancipo*, hoc eſt *ſummitto*, *proprium reddo*. *Mancipatio* ipſe abalienandi actus, & velut ſimulacrum venditionis in rebus, quæ *mancipi* dicebantur. Fiebat ea abalienatio, Tullio teſte, vel per nexu traditionem, hoc eſt, per æs & libram; vel per jure ceſſionem: quam rem plurimis ex primo Inſtitutionum Caji explicat Boëthius, in Topica & ex eo, præter alios plurimos, Cælius Calcagninus, ad Tit. de verb. & rerum ſignif. p. CCCLIV. Vide *Libripens*.

Mancus a Nonio exponitur *debilis*, & Ciceronis hunc locum e III. de Finibus adfert, ubi ad *res inanimas* transfertur: *Qui mancam fore putaverunt ſine aliqua acceſſione virtutum*. Sed proprie ita dicitur, qui *manu debilis* eſt, unde & nomen. Ulpianus, lib. XII. §. ſi quis. D. de ædilit. edict. *Si imbecillitate dexteræ validius ſiniſtra utuntur, non ſcævas, ſed mancos dici*. Ovidius, III. Faſt.

Et licet antiquo manibus collatus Epeo
Sit prior, irata Pallade mancus erit.

Ab hac voce, qui Latinis *ſcæva*, Italis *mancino* vocatur: etſi aliud *ſcævum* eſſe, aliud *mancum*, ex ſuperioribus Ulpiani verbis liquet. Ab eadem, qui Latinis *claudus*, Belgis *mank* vocatur; etſi aliud longe Latinis *mancus* proprie ſonet: cum hoc ad *manum*, *claudus* ad *pedem* referatur. Sed Belgæ generalem ejus vocis uſum ſecuti: quo *membro aliquo captum* ſignat. Quemadmodum vero Latinis proprie differunt *mancus* & *claudus*, ita Græcis κυλλὸς & χωλός. Conjungit hæc duo Matth. XVIII. 8. Idem Matth. cap. XV. enumerat hæc quatuor hominum genera quæ Chriſtus ſanarit, χωλοὺς, τυφλοὺς, κωφοὺς, κυλλοὺς· eoſdem eopſe ordine, uti docti viri obſervarunt, ante nos, conjungit Plautus Mercatore, hoc verſu:

Ad mandata, claudus, cæcus, mutus, membris
omnibus captus, ac debilis.

Ubi *membris omnibus captum*, *debilemque eum* vocat qui Græcis una voce κυλλὸς, Latinis *mancus* dicitur. Sed Iſidorus lib. X. compoſitum eſſe arbitratur: *Mancus*, inquit, *manu ancus*, *vel manu caſſus*. Etiam Gloſſæ Philoxeni: *Ancus*, *mancus*, κυλλὸς, λοβρὸς. Hoc ſi placet, proprie *mancus* dicetur a *vitio cubiti*, qui Græcis eſt ἀγκών. Hinc enim *ancus*, de quo alibi.

Mando, ſive primæ ſit, ſive tertiæ, dici putatur quaſi *manudo*. [μανδόω, μανδύω, *mando*.] Nam & in dandis accipiendiſque mandatis manum invicem dare mos erat: qua ratione *mandare* erit ἐγχειρίζειν & qui comedit prius manudedit, ſive præbuit ori ſuo cibum, aut manu aliena accepit. Becmannus *mandere* putat eſſe ab ἔδειν. Nam hinc eſſe μάνδειν, inde *mandere*. Sed hæc magis probari poſſent, ſi μάνδειν diceretur. Si Græcum eſt, potius ſit a μάσσω, *ſubigo*, *depſo*, *pinſo*. Gloſſ. *mando*, μασῶμαι. [μάσσω, μάζω, μάσδω, unde *mando*.] Μασάζειν pro eo & Nicander dixit. A *mandare* eſt *mandibula*, ſeu *mandibulum*, qua ratione, a *vertere* eſt *vertibula*, ac *vertibulum*; a *decipio*, *decipula*, ac *decipulum*. Utroque enim hæc modo efferuntur. Non igitur audiendus Iſidorus, lib. XI. cap. I. ubi *mandibula* ex *maxilla* factum putat. Ab eodem eſt verbum *manducare*: de quo adſeram illuſtrem locum Diomedis, lib. I. *Manduco*, *manducavi*, *proprie eſt*, *quod Græci dicunt μασσῶμαι*, *hoc eſt identidem quod mando. Ideoque Probus negat recte dici, piſcem, vel aliud tenerum quid manduco, ſed potius edo, quod ſignificat ἐσθίω. Manducatur autem, quod denti reluctatur. Nam cum dicam edo, quid faciam, oſtendo, ſed & qualiter faciam. Veteres tamen & in edendi ſignificatione manduco dixerunt*. Hæc Diomedes. A *manducando* dicti ſunt *manducones*, & *manduci*, qui aliter *comedones* vocantur. Onomaſticon, *Manduco*, φάγος. *Manducus*, ἀδδηφάγος. Μορμολύκειον quoque, quod in ludis ac præſertim Atellanis, circumferebatur, ab eodem ſonte *manducus* dicebatur, propterea quod terriculamentis hujuſmodi magnos dentes ac voracitatem tribuerent: Sic *manduci* voce uſus Plautus, Rudente, Act. II.

Act. II. ſc. VI. Hujuſmodi terriculamenta erant *Pytho*, & *Lamia*; unde Lucilius, lib. XXX.

Illo quid fiat Lamia, & Pytho, oxyodontes.

Belgæ quoque ſimile terriculamentum vocant *Liis met de lange tanden*, quod nihil aliud eſt, quam *Eliſabetham* ὀξυόδοντα. Vide Scaligeri conjectanea.

Mandra locus in quo porci includuntur: ut interpretatur vetus Juvenalis Scholiaſtes in illud Sat. III.

. . . . *Stantis convicia mandræ*. [ἄνδηρα.]

Sed non porcorum tantum eſt, ſed etiam jumentorum: ut indicat hoc Martialis, lib. V. epigr. XXIII.

Vixque datur longas mulorum vincere mandras.

Nimirum univerſe *ſtabulum* notat. Atque a Græcis acceptum; non *a manendo* dictum. Heſych. Μάνδραι, ἔρκη, φραγμοὶ, αὐλαὶ, σηκοὶ, βοῶν καὶ ἵππων. Gloſſ. Cyrilli. Μάνδραι θρεμμάτων, caulæ. Μάνδρα αἰγῶν, caprile. B. Baſilius *ſtabulum* id, *in quo natus Chriſtus*, appellat μάνδραν. Vide & LXX. interpretes, II. Paral. cap. XXXII. & Nicetam Choniatem, lib. II. fol. LXXX. Κατὰ μεταφορὰν vero ad alia transfertur. Ut ad *calculorum* ſive *latrunculorum ludum*. Sic Martialis:

Mandris & vitreo latrone clauſos.

Et ſimiliter apud Lucanum in Panegyrico:

Ut citus & fracta prorumpat in æquora mandra.

Etiam pro *cœnobiis* ponitur. Nempe, quod monachi in eremis olim viverent. Hanc cauſam adfert Alciatus, in l. ult. C. de trin. & fid. cath. Sed rectius ſtatuitur, ut *ovile* dicitur pro *Eccleſia Chriſti*: ſic & *mandra* poſuiſſe pro *monaſterio*, tanquam *in quo ſint oves Chriſti*. At quia *mandræ monachorum* eſſe ſolent *in locis ſolis & deſertis* vel *latebroſis*: inde *mandræ* pro *latebris*, ac *dolis*. Gloſſ. Iſidori: *Manda* (leg. *Mandra*) *deceptio*, *fraus*. Atque inde ibidem: *Mandratur*, *cavillatur*. Nempe quia *cavillantes* κρυπτικῶς loquuntur. A *monachorum mandris* eſt *archimandrita*, ἀρχιμανδρίτης, *mandræ* ſive *cœnobii præfectus*. Quomodo *archimandrita* vocatur *Williggeſus Elector Moguntinus*, in vita S. Adelberti, apud Surium, Tom. II. Uſi & ea voce Leo Papa, Proſper, Juſtinianus, alii. Vulgo *Prior* dicitur, aut *Gardianus*. Femininum eſt *archimandritis*. Onomaſticum vetus: Ἀρχιμανδρίτης (leg. ἀρχιμανδρῖτις) *abbatiſſa*.

Mandragoras, μανδραγόρας, aliquibus dici ſic placet a μάνδρα, quia creſcat *juxta mandras*. Sane περὶ τὰ ἄντρα provenire etiam a Dioſcoride ſcriptum. Sed poſterior vocis pars quæ erit? an ἀγορεύω, ut in Πυθαγόρας· qui ſic dictus, quia *non vera minus quam Pythius profari crederetur a diſcipulis*: unde illud αὐτὸς ἔφα. Si id placet ita *mandragoras* dicetur, quia *indicio ſit*, *in proximo eſſe mandram*, vel *ſpeluncam*. At neutiquam audiendi, qui deducunt ex Belg. *man*, id eſt *vir*; & *dragen*, id eſt, *ferre*; q. d. *virigerum*. Nempe quia ἀνθρωπομόρφος quodammodo: unde & impoſtores, ut melius referat hominem, ad utriuſque ſexus imaginem figurare magis ſolent, poſtea arenæ calidæ imponere, poſtque dies aliquot educere, ut e terra ſic naſci videatur. Vide de hac fraude, eos, qui ſtirpium hiſtoriam tradiderunt.

Mana a *manus*, id eſt, *bonus*, vel *clarus* ſeu *lucidus*, rectius deducitur, quam *a manando*, vel *dis manibus*, vel Græco μανὸς pro *raro*. [μῶνες, ἡμέραι. Heſych.] Varro, lib. V. de L. L. *Mane*, *quod tum manat dies ab Oriente. Niſi potius quod bonum antiqui dicebant manum. Ad cujuſmodi religionem Græci quoque, cum lumen adfertur, ſolent dicere* φῶς ἀγαθόν. Feſtus: *manare ſolem tunc ſolitos eſſe antiquos dicere, ait Verrius, cum ſolis orientis radii ſplendorem jacere cœpiſſent, atque ideo primum diei tempus, mane dictum. Quamvis magis id dicitur, quod manum, bonum dicebant, a mane, id eſt, mature, quod id bonum eſt, quod maturum eſt: unde & matuta dicta quoque videtur mater*. Macrobius, lib. I. Saturn. cap. III. *Inde* (a diluculo) *mane, cum dies clarus eſt. Mane autem dictum, aut quod ab inferis, id eſt, a manibus exordium lucis emergat; aut, quod verius mihi videtur, ab omine boni nominis. Nam & Lanuvinè mane pro bono dicunt, ſic ut apud nos quoque contrarium eſt* immane: *ut immanis bellua, vel immane facinus, & hoc genus cætera, pro non bono*. Servius quoque in I. II. & III. Æn. deducit ſimiliter a *manus*, id eſt, *bonus*. Item Nonius, cap. I. Adhæc Iſidorus, lib. V. Originum, cap. XXX. Sed addit hic: *Alii mane exiſtimant vocari a manibus, id eſt, a diis; quorum converſatio a luna ad terram eſt. Alii putant ab aëre, quia* μανὸς, *id eſt, rarus eſt, atque perſpicuus*. In hocce veterum diſſenſu maxime, ut dixi, adlubeſcit, ut ita dicatur, quia ſit *optima diei pars*. Vide Senecam, epiſt. CIX. & De brevitate vitæ. A *mane* eſt prænomen *Manius*, quod *mane naſceretur*; uti *Lucius* ab *exoriente luce*. Ab eodem eſt *manicare* poſterioris ſeculi verbum, quod ſignificat ὀρθρίζειν. Sane Lucæ cap. XXI. vetus interpres ὤρθριζε tranſtulit *manicabat*, quod Laurentius Valla in ſuis ad eum locum notis ait eſſe verbum ſibi inauditum. Sed utitur eo etiam vetus Juvenalis Scholiaſtes in Sat. V. Auguſtinus item, & Patrum alii.

Maneo, a μένω. A *maneo*, eſt frequentativum *manto* pro *manſo*, ut *pulto* pro *pulſo*. Uſus Plautus, Moſtellaria, act. I. ſc. II. & Pſeud. act. I. ſc. III. & Cæcilius apud Feſtum & Nonium in *manto*. Putat quoque Alciatus autorem Ithyphallici carminis ſcripſiſſe:

Mantos hic licet, ut libenter ires.

Sed recta eſt Scaligeri emendatio:

Mandes hic licet, ut lubenter ires.

Quia vero *manere* dicerent pro *cubare*, inde eſt, quod *manſiones* dixere loca, ubi iter facientes noctu quieſcerent. Unde videas apud Plinium & alios itinera *manſionibus* diſtingui. Græci σταθμοὺς dicunt. Definiebatur autem *manſio*, ut plurimum, viginti millibus paſſuum. Tantum enim diurnum viatoris iter cenſebant. Variabat tamen ea res, quia viæ aliæ aliis commodiores. Apud Plinium etiam memorantur *manſiones camelorum*: quæ diſtinguebantur τοῖς ὑδρεύμασι, ſive *aquationibus*. Nam in aridis atque incultis locis putei erant, ad quos cum deventum eſſet, cameli aquabantur. Atque his aquationibus itinerum intervalla in camelis diſtinguebant. A *maneo* ſunt *emineo*, *immineo*, *promineo*. Quæ tamen aliqui malunt venire a *minis* ſive *altitudine ædificiorum*: idque quia *maneo* habeat *manſi*, unde *emanſi*, *remanſi*; iſta faciant *eminui*, *imminui*, *prominui*. Malim dicere compoſita, quæ *a* in *i* mutant, recedere ab ἀναλογίᾳ ſimplicis.

†Maneo non a μένω eſt, ſed horum utrumque eſt a מחנה *Mahaneh* (at contracte *Maneh*) h. e. *Manſio*. A *Maneh* autem propius *Maneo*, quam μένω abeſt. Ipſum vero מחנה eſt a חנה, quod Hebræis atque Chaldæis eſt *diverſari*, *caſtrametari*, & *manere*. Mazochius.

Manes nunc proprie dicimus, nunc per metonymiam continentis. Proprie ſic vocantur *animæ defunctorum*. Μετωνυμικῶς autem accipitur pro *inferis*, hoc eſt, *loco*, *quo animæ continentur*. Priori modo ait Maro:

. . . . *Maneſque vocabat*
Hectoreum ad tumulum . . . .

Item:

Id cinerem aut manes credis curare ſepultos?

Pro loco vero capit, cum dixit:

. . . . *maneſque profundi*.

Item:

. . . . *Hæc manes veniat mihi fama ſub imos.*

[ex Græco ἀμηνὸς, iidem qui ἀμενηνοὺς, *quomodo mortui appellantur*.] Sed qui proprie *manes* ſint, & unde ſic dicantur, ne inter veteres quidem ſatis convenit. Feſtus de eo ſic ſcribit: *Manes Di ab auguribus invocantur, quod ii per omnia ætheria terrenaque manare credebantur: item Di ſuperi atque inferi dicebantur: quos ideo invocabant augures, quod hi exiſtimabantur favere vitæ hominum*. Sed fuſius veterum de eo diſſenſum exponit Servius in III. Æn.

Æn. *Manes*, inquit, *ſunt illo tempore animæ, quæ de aliis recedentes corporibus, nec dum in alio tranſierunt. Sunt autem noxiæ, & dicuntur κατ' ἀντίφρασιν. Nam manum bonum eſt. Unde & mane dictum eſt. Similiter etiam Eumenidas dicimus, parcas, bellum, lucum. Alii manes a manando dictos intelligunt. Nam manibus* (in veteri libro eſt *animabus*) *plena ſunt omnia inter lunarem & terrenum circulum, unde & defluunt. Quidam alios manes, alios deos infernos dicunt: plurimi deos cæleſtes ut vivorum, ita manes mortuorum tradiderunt. Alii manes nocturnos eſſe ejus ſpatii, quod inter cælum terramque eſt, & ideo humoris, qui noctu cadit, poteſtatem habere: unde mane quoque ab iiſdem manibus dictum.* Eſt de *dis Manibus* illuſtris locus Appuleii, lib. de Deo Socratis, qnem apponam: *Species dæmonum eſt, animus humanus exutus & liber ſtipendiis vitæ ſuæ corpore abjuratis; hunc vetere Latina lingua reperio Lemurem dictitatum. Ex hiſce ergo Lemuribus, qui poſteriorum ſuorum curam ſortitus, pacato & quieto numine domum poſſidet, Lar dicitur familiaris; qui vero propter adverſa vitæ merita, nullis bonis ſedibus in terra vagatione, ſeu quodam exilio punitur, inane terriculamentum bonis hominibus, ceterum noxium malis, hunc plerique larvam perhibent. Cum vero incertum eſt, quæ cuique eorum ſortitio evenerit, utrum Lar ſit, an Larva; nomine Manium Deum nuncupans, & honoris gratia Dei vocabulum additum eſt.* Ubi pro *Manium Deo*, malim *Manem Deum*, cum J. Lipſio, lib. primo Phyſiologiæ Stoïcæ, diſſertatione XVIII. [*Μὴν Phrygum deus*. vide Sch. Luciaol. unde *Manes*. & nota quod *Μᾶ* terram ſignificet.] Iſidorus, lib. VIII. cap. ult. *Manes dicunt Deos mortuorum, quorum poteſtatem inter Lunam & terram aſſerunt: a quibus & mane dictum exiſtimant, quos putant ab aëre, qui μανὸς, id eſt, rarus eſt, manes dictos, ſive quia late manant per auras, ſive quia mites ſunt in manibus* (legendum puto, *immites ſunt & immanes*) *contrario nomine hoc appellantur. Apuleius autem ait eos κατ' ἀντίφρασιν, dici manes, hoc eſt, mites ac modeſtos, cum ſint terribiles & immanes; ut Parcas, ut Eumenides.* Io hoc diſſenſu maxime placet, eos qui *manes* ſuppliciter venerabantur, bono illos *manium* quaſi *bonorum* nomine ornandos putaſſe, qua ratione & Orpheus in hymois *Deos inferos* vocat μειλιχίους, & Paracelſus ac ſimiles magi *malos genios* bono nomine vocant *Eveſtra*. Dixere igitur *deos manes*, quaſi *bonos genios*. Quam ſententiam illud etiam firmat, quod Græci eos ſimiliter vocarunt χρηστούς· nt cognoſcere eſt ex Plutarchi Quæſtioolbus Græcanicis; item ex Romanis. Utrobique enim verba illa in fœderis columna inter Lacedæmonios & Arcadas, μὴ ἐξεῖναι χρηστοὺς ποιεῖν, interpretatur ex Ariſtotelis mente *non licere quemquam interimere*. Nimirum, quia qui homines interficit, ex iis facit χρηστοὺς, ſive *deos manes*. A *manibus* dicta *Mania*, quæ & a *Laribus Larunda*. Nempe *defunctorum animæ*, ſive *genii*, tum *manes*, tum *lares* vocabantur, unde *manium* ſive *larium mater*, *Mania*, & *Larunda*. A qua diverſa *Genita Mana*, quæ *Genita* vocata, quia *geuendi*, ſive *gignendi Dea*: *Mana* autem noo a *manando*, ut Plutarchus credidit in quæſtionibus Rom. ſed quia *mana*, id eſt, *bona*; ut ſimile ſit ac in Saliari carmine *Cerus Manus*, id eſt, *creator bonus*. A *manibus* eſt Plutonis cognomentum *ſummanus*, quaſi *ſummus manium*: ut ſcribit Capella, lib. II. Vel, ut alii, quemadmodum dicimus *ſubtriſtis* a *triſtis*; ita *ſubmanus*, ſeu *ſummanus*, ab antiquo *manus*, id eſt, *bonus* a quo & *immanis*, ac adverbium *mane*. [*ſubmanus*, i. e. *ſubterraneus*. *ſubmanu* apud Senecam Epiſt. 71. pro *mature*, *matutine*, *diluculo*, & *antequam ſol oriatur*. vide alibi notata de *Μᾶ* & *μὰν*, *quatenus terram notat*.] Quicquid de etymo eſt, *ſummanus* eſt Ἅδης, ut etiam in Onomaſtico veteri exponitur. Hinc, ut Turnebus potat, *ſummanare*, quaſi *omnia rapere ac devorare, Plutonis ſive Orci inſtar*. Plautus, Curcul. act. III. ſc. I.

. . . . Le. *Quis tu homo es?*
Cu. *Libertus illius, quem omnes Summanum vocant.*
Le. *Summane, ſalve. qui Summanus? fac ſciam.*
Cu. *Quia veſtimenta, ubi obdormivi ibi ebrius,*
Submano. ob eam rem me omnes Summanum vocant.

Sed amicus noſter doctiſſimus deducebat *a manus*, ut *ſubmanare* ſit idem ac *involare*, ſive *manus volâ arripere*. Verum obſtat, quod ſecnnda ſit porrecta, uti verſus tertius & quinctus oſtendunt. Sunt enim jambici ſenarii, qui trochæum reſpuuot. *Summanus* etiam adjective ſumitur: unde *fulgur Summanum*: pro *nocturno*; vel, ut in Gloſſis exponitur, *mane orto*. Sic enim Gloſſæ Cyrilli, Κεραυνοβόλιον ἀπὸ πρωῒ, νυκτερινὸν, *fulgur ſummanum*. Sane ἀπὸ πρωῒ eſt *mane*: ut inde auctor videatur originem arceſſere. Contrariom, quod ibidem legas κεραυνοβόλιον ἡμερινὸν, hoc eſt, *diurnum*. Exponitur ibidem *fulgurium*. Delrius, in Hercul. Oet. verſ. DCCCXLVI. legit *fulgur, dium*. Non diſpliceret, *fulgur dium*: ut *dium* ſumatur adjective pro *Joviale*, ἀπὸ τοῦ Διός. Nam, ut Plinius, lib. II. cap. LII. refert, *fulgur nocturnum Summano; diurnum Jovi* ſacrum erat. Sed non probo, quod *fulgur*, & *dium*, συνωνύμως poni ait. Nam auctor Gloſſarii opponit *fulgur ἡμερινὸν, καὶ νυκτερινόν*. Plaoe autem cenſeo a *ſummano* etiam dici *ſummanalia*, nempe quia eorum in ſacris *ſummoni* uſus eſſet. Erant liba farinacea in modum rotæ efficta, ut ait Feſtus. Cælius plane fallitur, eum a *ſumine* deducit. Sic enim *ſuminalia* diceretur. At *ſummanalia* eſt non modo in ſchedis Feſti Farneſianis: ſed conſtanter ſic legitur in MSStis Paulli codd.

Mando, σωματέμπορος, qui & *venalitius* a *Servis venalibus*, *quos vendit*. Cicero in Corneliana: *Neque divitiæ me movent, quibus omnes Africanos & Lælios multi venalitii, mercatoreſque ſuperarint*. Quod ad etymon, *mango*, ſi credimus Fungero, *proculdubio dictus eſt, quod manu agat*. Sed procul dubio fallitur Fungerus; etſi & ante eum ita Perottus, & vetus Vocabular. Nam quid, quæſo, erit, cujus gratia *mango* κατ' ἐξοχὴν *manu agere* dicatur? Henricus vero Stephanus in Theſauro Μαγγανευτὴς, inquit, *veneficus*, *præſtigiator*: & *Latinum mango, procul dubio hinc factum eſt*. Sane id etymon jam olim Hermolaus Barbarus in Gloſſis Plinianis obſervarat. At μαγγανευτὴς a μάγγανον, quod φάρμακα & γοητεύματα inter alia notat, Heſychio teſte. Nec *veneficorum*, aut *præſtigiatorum*, propria hæc ſunt vocabula, quando apud Nazianzenum legere eſt λιπαραὶ τράπεζαι, καὶ τὰ μαγείρων μαγγανεύματα, καὶ κομψεύματα· quod Fabius *artificium coquendi*, Plinius *mangonium* appellat. *Mangoni* igitur nomen ex eo fuerit, quia τῷ μαγγάνῳ, ſive *fuco*, colorem falſum inducit mancipiis, ut carius vendat. Unde Fabius, lib. II. cap. XVI. *Mangonum, qui colorem fuco, & verum robur inani ſagina mentiuntur*. Tamen nec eo recurrere opus, ſi Græcum ſit μάγγας vel μάγγων, quod cenſet ſummus vir Salmaſius. Qui apud Plutarchum in quæſt. Symp. lib. V. cap. VII. legit, οἱ μαγγάδες, οἰκέτας ἐκεῖθεν ὠνίους ἐξάγοντες. Id interpretatur, *mangones, qui ſervos inde venales exportant*. Vulgo legitur ibi μονάδες.

Manifestum, πρόχειρον, a *manu*, & antique *fendo*, unde *offendo* pro *incido*: ut apud Terentium, Eun.

Si in platea hac te offendero poſt unquam.

Supinum ejus eſt *feſtum* unde *feſtim*, a quo *confeſtim*, id eſt, *cito*. Proprie igitur *manifeſtum*, in quod manus *fendunt*, hoc eſt, *incidunt*, ſive *quod manibus feſtim* ſeu *cito occurrit*. Hinc pro eo ſumitur, *quod ita clarum, ut manibus quaſi palpari poſſit*. [quod *manu ſtatim percipitur*. vide *feſtino*, & *confeſtim*. ſed forſan a μανύω, μανυτὸν ex μανυτόν, unde *manifeſtum*.]

Manipulus in *re militari* dicitur, a *manipulis* fœni: ut docet hic locus in Aurelii Victoris ſeu alterius Collectaneis de origine Romana: *Romulus coacta paſtorum manu, eoque in centenos homines diſtributa, perticas manipulis fœni varie vinctas dedit. Unde*

Digitized by Google

de inſtitutum, ut poſteu milites, qui ejuſdem ſigni eſſent, Manipulares appellarentur. Idem docuerat Ovidius tertio Faſt.

Illa quidem fano; ſed erat reverentia fano,
Quantum nunc aquilas cernis habere tuas.
Pertica ſuſpenſos portabat longa maniplos:
Unde maniplaris nomina miles habet.

Donati quoque eadem ſententia ad Eunuch. Act. IV. Sc. VII. *Manipulus proprie eſt militis. Cum Romani & Latini ſub uno centurione bellum aggreſſuri deputabantur, ſibi ſertam vel coronam ex manipulo herbæ vel hujuſmodi conficiebant, quem pro ſigno ſequebantur*. Et Iſidorus, lib. XVIII. cap. III. *Sub Romulo faſciculos fœni, pro vexillis milites habuerant. Hinc & manipuli appellantur. Manipulos enim dicimus faſces fœni, quod manum impleant*. Idem etymon, ſed, aliis quoque adjectis, ponit idem lib. IX. cap. III. *Manipulus*, inquit, *ducentorum eſt militum. Manipuli autem dicti ſunt milites, ſive quia bellum primo manu incipiebant, ſive quod antequam ſigna eſſent, manipulos ſibi, id eſt, faſciculos ſtipulæ, vel herbæ alicujus, pro ſignis faciebant, a quo ſigno manipulares milites cognominati ſunt*. De quibus Lucanus:

Convocat armatos extemplo ad ſigna maniplos.

Sane poſterior ſententia maxime placet, quam & Plutarchus in Romulo confirmat. Aliter tamen Varro, lib. IV. de L. L. *manipulos*, inquit, *exercitus minimas manus, quæ unum ſequuntur ſignum*. Vegetius quoque (cujus verba mox ponam) ſic dici ait, quod *dimicent pariter junctis manibus*, hoc eſt, quod *conjunctim pugnent, ubi, ad manus ventum eſt*. Quod vero Iſidorus ait *manipulum* fuiſſe ducentorum hominum, id neutiquam de omni Romanæ Reip. ævo capiendum. Nam antiquiſſimis temporibus *manipulus* fuit centenum hominum: quod locus ex collectaneis adductus oſtendit: ac idem quoque Plutarchus confirmat, qui de capſere loquens, totam illam Romuli manum ait fuiſſe συλλελοχισμένην εἰς ἑκατοντάς, *diviſam in centurias*. At poſtea *manipuli* vox duas complexa centurias, ita ut in legione ſexaginta quidem centuriæ, at triginta ſolum *manipuli* eſſent. Cincius, lib. VI. de re militari, apud Agellium lib. XVI. cap. IV. *Alæ dictæ exercitus equitum ordines; quod circum legiones dextra ſiniſtraque tanquam alæ in avium corporibus locabantur, in legione ſunt centuriæ ſexaginta, manipuli triginta, cohortes decem*. Servius, ad illud Virg. XI. Æn.

Tu, Voluſe, armari Volſcorum edice maniplis.

Maniplis, inquit, hoc eſt, *ſigniferis; quia ſecundum antiquum morem in legione erant triginta: legio autem habebat ſeptem cohortes, ſexaginta centurias; licet in his rebus neceſſitas temporis ducum varietas ſemper mutaverit militiæ diſciplinam*. *Manipuli* igitur Romuli ætate minores: poſtea majores: iidem vero labente imperio minores etiam quam Romuli ævo fuerunt. Indicat id locus hic Ammiani lib. XVII. *Convocatis cohortibus, & centuriis & manipulis omnibus tribunal inſiſtens*. Nam ut cohortibus centurias, ita centuriis ſubjicit *manipulos*, ut minores. Idem valide confirmat hic Vegetii locus, lib. II. cap. XIII. *Contubernium autem manipulus vocabatur, ab eo quod conjunctis manibus pariter dimicabant*. Nam *contubernium* non idem hic eſſe quod Cincio Servioque, illud ſatis oſtendit, quod *manipulus* libera Rep. & diu poſt, ſeorſim habuerit ſignum; *contubernium*, neque tum, neque Vegetii ævo. A *manipulus* eſt *manipularius* & *manipularis*: quod ſatis indicant Ovidii & aliorum loca, quæ adduximus. Sic autem dicebatur *miles gregarius*. Quare non audiendus Gloſſographus, cum ſcribit: *Manipularius*, ἀρχηγὸς ὄχλου, ſive, ut quidam corrigunt, λόχου, quod eſt *ductor manipuli*. Dicitur & *commanipulus*: quod legere eſt in antiqua inſcriptione, quæ Romæ eſt p. XLVI. n. X. edit. Grut. *Quod proficiſcentes expeditionibus ſacris voverant, regreſſi cum commanipulis libentes votum ſolverunt*. Hinc *commanipulones* & *commanipulares*.

† Manna ut apud nos multis ab hinc ſaeculis vocaretur ſuccus ille ſubflavus in grana ſpiſſatus, qui paſſim in Brutiis ex orno inciſa deſudat & concreſcit (ut omittam alterum mannae genus quod humi pluribus in locis concreſcit ad illius ſimilitudinem, quod ab Iſraëlitis in deſerto colligebatur) plane ea uſurpatio antiqua videtur, & ab Etruſcis, quippe ab Oriente profectis, & Italiae dominis, propagata. Etſi poſtea Latinis Graeciſque Manna γενικώτερον nomen erat, ac de quibuſcumque concretorum ſuccorum granis uſurpatum. Manna Turis bis apud Plinium legitur, pro *grano turis*; ſic etiam apud Graecos λιβάνου μάννα. Ergo a Chaldaeis & Syris (ſed per Tyrrhenos) id nomen huc pervaſit; nam illis מנא *manna* pleno vocabulo dicitur, quod in Hebraeo Exodi eſt מן *man*. Quod dixi *mannae* nomen pro orni ſeu fraxini ſucco ab Etruſcis eſſe propagatum; id ex eo poteſt intelligi, quod arboris ipſius nomen totum Chaldaicum eſt, apud quos Ornus arbor dicitur אורנא *Orna* cum O longo (ut Iſ. XLIV. 14. pro Hebr. ארן *oren*, quod pariter *ornum* ſignificat) aut vero cum O brevi ארנא *orna*. Mazochius.

Mannus, quod apud Senecam, Plinium, Auſonium, alios, legere eſt, *equus brevior eſt, quem vulgo brunitum, vel braditium vocant*. Ita legitur apud Iſidorum, lib. XII. cap. I. Sed legendum, *quem vulgo burricbum vocant*. Gloſſæ vett. *Mannis*, βουρίχοις. Reſpexit Gloſſographus iſte hunc locum Horatii, lib. Epod.

. . . . Aut Appiam mannis terit.

Ubi Acron juxta vulgatos codices, *burdos* exponit. Addit vero originem talem: *Manni*, inquit, *ideo dicti, quod conſuetudine manuum familiarius ſequantur*. Sed diſſentit P. Conſentius, Grammaticus Conſtantinopolitanus, qui origine eſſe Gallicum ait: *Omne peregrinum, ſiquidem id jam receptum eſt, ut Gallorum manni, Medorum acinaces*, &c. Alioqui videri poſſit venire a νάνος, quod eſt *exiguus, pumilus*. Hinc ὑποκοριστικῶς *mannulus*. Martialis, lib. XII. epigr. XXIV.

Nuſquam eſt mulio, mannuli tacebunt.

Tuto, inquit, nunc quidvis garrire licet, quando mulio abeſt, & a mutis animantibus nihil periculi eſt, ne dicta noſtra propalent.

Mano a μανός, id eſt, *rarus*. Feſtus: *Manare dicitur, cum humor ex integro, ſed non ſolide nimis per minimas ſuas partes erumpit: quod ex Græca trahitur, quia illi non ſatis ſolidum μανὸν dicunt*. Poſſis & deducere a Chaldæo מין, *main*, id eſt, *aqua*. [a ναμᾶν, a νᾶμα.]

Mansvetus, quaſi *manu ſuetus*, χειροήθης, a χείρ, hoc eſt, *manus*; & ἦθος, hoc eſt, *mos*: quaſi *qui moribus iſtiuſmodi eſt; ut vel manu tractari ſe ſinat*. Maroni id eſt *manum patiens*, cujus illud VII. Æneid. de cervo cicure:

Ille manum patiens, menſæque aſſuetus herili,
Errabat ſylvis, rurſuſque ad limina nota
Ipſe domum ſera quamvis ſe nocte ferebat.

Proprie igitur dicitur de *beſtiis, quæ adſuetæ ad manum accedunt*. Dicitur pro eo quoque *manſues*. Ita legit Nonius quoque apud Plautum, Aſin. I. Scena II.

Reddam ego te ex fera famæ manſuetam.

Pro quo in vulgatis eſt *manſuetum*.

Mantica, & *manticula*, duplicem olim notionem habuit. Nam a *manu*, *mantica*, & ὑποκοριστικῶς *manticula*, dicebantur, quod aliter *mantile* vocamus: ſi Scaligero credimus ad Feſtum; qui & *manticularia* inde dici ait, *quæcumque ad manum eſſent*, καὶ πρόχειρα· nempe quia nihil magis eſſet ad *manum*, quam *manticula*, ſive *mantile*, ad extergendas manus. [μάκτρον Heſych. τὸ ἐκμάκτρον.] Feſtus. *Manticularia dicuntur ea, quæ frequenter in uſu habentur, & quaſi manu tractantur. Frequens enim antiquis uſus mantiliorum, unde hæc trahitur ſimilitudo*. Præterea *mantica*, & per diminutionem *manticula*, dicebatur *baltheus*, aut *zona*, quæ veteribus *pera* inſtar fuit. Ita *manticæ* voce uſi Lucilius

cilius atque Horatius. Idem Feſtus: *Manticularum uſus pauperibus in nummis recondendis etiam noſtro ſecalo fuit*. Quamquam vero uti *mantile*, ita *manticulo*, hac notione quoque a *manibus* dictum videri poſſet: tamen quia longius abit ſignificatio, & in Arabum libris etiam ea vox invenitur, magis placet ſententia Caſauboni ad Sat. quartam Perſii ſcribentis, eſſe vocem peregrinam. A *mantícula* eſt *manticulari*, quod Feſtus exponit, *furandi gratia manticulas attrectare*. Sic uſus Plautus, Captivis: & Appuleius Apolog. I. ut Paccuvium mittam, cujus loca aliquot adducit Feſtus. Ab eo autem eſt *manticularius* pro *fure*, apud Tertullianum in Apologetico. Onomaſt. *manticularius*, κλέπτης.

M a n t i l e quamquam vulgo per *I* proferatur, malim tamen *mantele* per *E*, quomodo hanc vocem in antiquis codd. fere ſcribi, auctor eſt Pierius ad illud I. Æn.

. . . . *Tonſiſque ferunt mantilia villis*.

Pro eodem & *mantelum*, ſive *mantelium*, vel *mantelium*. [μαντήλη a μάττω, μάσσω, idem quod *mappa*, & ab eadem origine.] Suntque hæc omnia ejuſdem originis, nempe a voce *manus*, quia hæ illis abſterguntur. Servius ad eundem Maronis locum: *Mantilia a tergendis manibus dicta, & eſt nominativus mantile, quomodo torale. Quod autem legimus, Nec turpe toral, ἀστικῶς eſt*. Idem Servius ad eaſe verba, ſed IV. Georg. (bis enim hemiſtichium hoc uſurpat Maro) *Mantilia*, inquit, *quibus manus terguntur. Varro appellat mantelia, quaſi manutenias. Cæterum Plautus hujus ſingulare mantellum poſuit in Captivis*.

Nec bis ſyncophantiis, nec fucis ullum mantellum invenio.

Lucillius autem mantella dicit: Mappas, mantella, merumque, quæ Græci μάνδυν vocant. Hactenus Servius G. Fabricii. Nam in illo P. Danielis nihil eorum, præter quatuor prima verba reperias. Fortaſſe autem, quo loco Servius Varronem ait putaſſe *mantelia* dici quaſi *manutenia*, legendum fuerit *manuteria*, cum non a *tenendo*, ſed *terendo* deduxerit Varro, ut hæc ejus verba indicant v. de L. L. *Mantelium quaſi manuterium ubi manus terguntur*. Sic enim Antonius Auguſtinus edidit. Poſſis & *manutergium* ſcribere, prout edidit Vertranius: pro quo eſt, quod mox Varro addit, *ubi manus terguntur*. Ex his liquet quadruplicem *mantelii* originem eſſe. Nam & dici poteſt ſimpliciter eſſe a *manibus*, ut *telium* ſit vocis productio: vel *telium* illud altera eſt compoſiti pars, ſive a *tenendo*, ſive *terendo*, ſive *tergendo*. Addo & quintam formationem e veteri Vocabulario; ubi *mantele*, & *mantelium*, ſic vocari dicitur quaſi *manus tela*. Sextum fortaſſe quis addat. Nam cum Heſychius χειρόμακτρα (ſic Græci *mantelium* vocant) exponat μανδύλιον, videri poſſit *mantelium* eſſe a μανδύλιον. Ac pro hac ſententia illud quoque facit, quod ut χειρόμακτρα apud Athenæum genus quoque *velamenti* eſt, ſic *mantelum* quoque pro *pallii* aut *velamenti* genere uſurpetur in eo Plauti loco, quem ſupra adduxit Servius. Adde quod ad μανδύλιν vocem valde accedat Belgicum *mandili*, quo tum *militaris tonica* ſignificatur, tum *palliolum*, *quo feminæ humeros & pectus tegunt*. Nempe noſtrum *mandili*, ac Latinorum *mantelum*, ſunt a μανδύλιον. hoc autem unde potius deducamus, quam a μανδύας, quod Heſychio teſte, eſt *veſtimenti militaris genus apud Perſas*, ut omnino a Perſis videatur ea vox in varias adeo linguas transfuſa. Meminit ejus vocis & Suidas, itemque Pollux: ſed hic in feminino ſcribit μανδύη, & *pænulæ* ſimile eſſe ait: ille autem in maſculino μανδύης, ac *ſpeciem* eſſe ait *veſtimenti*, quod λωρίκιον dicitur. Quamquam autem hæc omnia pro ſexta illa originatione ſatis probabiliter dici videantur: tamen plane eſt falſa. Quippe μανδύλιον vox eſt Romana, ut Suidas ait. Atque ut is hoc tacuiſſet, tamen cum apud nullum Græcum ſcriptorem vocem μανδύλιον invenire ſit, haut mihi aliud ſuſpicari liceret, quam apud Heſychium vocem eam eſſe vocis χειρόμακτρα interpretationem Latinam: cujuſmodi multas invenire eſt in Lexicis Græcis. Redeo ad *mantile*, ſive *mantele*, quod quomodo a *mappa* differat, operæ pretium puto. Nam non idem eſſe, indicat illud Lucillii:

. . . . *Mappas, mantela, merumque*.

Arbitror vero in duobus eſſe diſcrimen. Nam *mantile* villoſum erat, *mappa* non item. Iſidorus in Gloſſ. MSStis: *Mantelia mappas dicunt villoſas*. Ovid. IV. Faſt.

Duxerat ad dextram villis mantile ſolutis.

Martiali lib. XIV. epigr. CXXXVIII. idem ſunt *mantele*, & *villoſa lintea*, ut ex lemmate ac diſticho mox parebit. Servius, I. Æn. *Conſtat majores, mappas habuiſſe villoſas*. Præterea *mantile* etiam tegendæ menſæ ſerviebat: unde in colloquio I. Scholaſtico exponitur ἐπιτραπεζίων· *mappa* vero ſolis manibus tergendis parabatur: unde χειρόμακτρα Gloſſ. Philox. interpretantur. Itaque convivator quidem *mantili* menſam ſternebat: at ſinguli convivæ ad convivia ſeu publica, ſeu privata, ſuas *mappas* ferebant. Clare hoc diſcrimen docet iſtud Martialis, lib. XII. ep. XXIX.

Attulerat mappam nemo, dum furta timentur:
Mantile e menſa ſurripit Hermogenes.

Idem confirmat ep. CXXXVIII. lib. XIV. Ubi lemma eſt, *Gauſapa villoſo, ſeu mantile*: diſtichon vero iſtiuſmodi:

Nobilius villoſa tegant tibi lintea citrum:
Orbibus in noſtris circulus eſſe poteſt.

Sententia eſt: *menſis citreis*, & ſi quæ aliæ grandis ſumtus, imponantur *mantilia*, ſeu *gauſapa*; ne nota aliqua adſpergantur: meæ menſæ nil iis opus eſt: quia cum magni pretii non ſit, parum refert, num lagena ei impoſita, *circulum*, ut fieri ſolet, imprimat. Niſi potius per *circulum* intelligi debeat *orbis ligneus*, in quo lagena ſtatui ſolet, prout hodieque in tabernis diverſoriis, ne maculetur *mantile*, fieri conſuevit. His abunde reſcidi puto ſententiam doctiſſimi Hadriani Junii, qui in Nomenclatore ſuo *mantile*, & *mappam*, eo diſtinguit, quod illo manus abſtergentur, hac etiam menſæ inſternantur. Contra enim eſt, ut patet ex iis quæ diximus. *Mantile* quidem dici fateor, quo extergentur manus, ſed ante epulas. In epulis vero id *mappis* fieri ſolet. Quod vero Fulvius Urſinus, appendice de Triclinio, *mantile* idem eſſe ait, quod *mappam*, quia Lucillius dicat, *mantela*, *merumque*, id quoque facillime a me refutatur, ſi recte a Servio adducitur Lucilii locus, apud quem legas: *mappas*, *mantela*, *merumque*: qui locus potius diverſa eſſe comprobat, ut antea dicebamus.

M a n t i s a, ſeu *mantiſſa*, [a *mantica*] *additamentum* ſignificat, unde πρόσθεμα in Onomaſtico exponitur. Non Thuſca vox eſt, quod ſenſit Feſtus, ſed (uti ad Feſtum monet Scaliger) ſic dicitur, quaſi *manutenſo*, eo quod manu porrigitur, præter id ad quod pondus exigitur. Nec mirum *N* in *mantiſſa* omitti, cum veteres *teſum* dixerunt pro *tenſum*, uti *paſum*, pro *paſſum*: nec mirandum magis *mantiſſa* potius dici, quam *manteſſa*, cum ſimiliter dixerint, *pertiſum*, pro *pertæſum*.

†M a n t i s s a Tuſcum nomen Feſto eſt: nec recte, quo minus Tuſcum videatur, ſic interpretatur *Mantiſſam* Scaliger, quaſi ſit *Manu teſa* pro *tenſa*, i.e. id quod præter pondus manu porrigitur. Atqui Etruſcum eſt, ac venit a Chald. מנתא *Manta*, *portio*, quaſi ſit *additamentum* illud, quod portionem complet. Vide dicta in Tyrrhenicis noſtris Diatriba II. de voce *Manius*. Mazochius.

†M a n t v s Ditis apud Tuſcos nomen eſt: vide modo dicta in *Mantiſſa*, & in Tyrrhen. Diatr. II. (ubi copioſe de voce *Mantus* diſputavimus) ſicuti & infra in M v n d v s P a t e n s. Mazochius.

M a n v b i æ, quia *manu capiantur*. Gellius, lib. XIII. cap. XXIII. *Manubiæ, præda quæ manu capta eſt*. Nonius: *Manubiæ, manus exuviæ*. Iſidorus, lib. XVIII. cap. II. *Manubiæ ea quod manibus detrahuntur*. Sed

quæ poſterior vocis pars? Utrum ſic dicuntur a *manuum* vi? an a Græco βία; Utrumque ponit Nannius in Miſcellaneis lib. III. Miſc. cap. III. Quomodo *manubiæ* & *præda*, differant, paucis Nonius docet, pluribus Gellius loco ante dicto. Ipſum adi. Summa eo redit, cum Cicero *manubias* ac *prædam* conjungat, omnino hæc differre; proprieque *manubias* eſſe *pecuniam ex venditione prædæ redactam*. Nec hoc etymo ſuperiori obſtat. Sic enim dicentur, quia pecunia ea eſt ex ſpoliis, quæ manu ſint detracta hoſti.

† MANVBIAE vox fruſtra a nonnullis ex Graeco arceſſitur, quaſi ſit a μηνύω, ſive μηνύω, *nuntio*, *ſignifico*, & ex βία *vis*: nam certe Tuſcum eſſe nomen, oſtenditur ex Servio ad I. Aen. 46. ubi ait: *In LIBRIS ETRVSCORVM lectum eſt, jactus fulminum MANVBIAS dici; & certa eſſe numina poſſidentia fulminum jactus, ut Jovem, Junonem, Minervam*. Ex quo palam eſt, vocem eſſe Tyrrhenicam. De tribus Manubiarum generibus, quas Etruſci Jovi tribuunt, Seneca in II. Nat. quaeſt. 41. ſic habet. *Prima, ut ajunt, monet & placata eſt, & ipſius conſilio Jovis mittitur. Secundam mittit quidem Jupiter, ſed ex conſilii ſententia; duodecim enim Deos advocat. Hoc fulmen . . . ne prodeſt quidem impune. Tertiam manubiam idem Jupiter mittit; ſed adhibitis in conſilium Diis, quos ſuperiores & involutos vocant. Quae vaſtat & includit, & mutat ſtatum privatum, utique & publicum, quem invenit*. Ac plura de ea re tum Seneca ibid. & alibi, tum Feſtus in MANVBIAE, Plinius II. 52. Servius ad I. Aen. ver. 46. Atque utinam facile ſit nominis hujus etymon ex Oriente arceſſere. Quamquam, ut verius dicam, hoc quidem ipſum vocabulum integrum in *Aruch* legitur, incerta tamen ſignificatione. Sed tamen quacumque notione accipiatur, non inepte in Tuſcorum *manubias* convenit. Ac primum omnium ſicuti pro *manubiis* (quod genus praedae eſt) MANIBIAE cum tertia vocali in ſaxis legitur; ita & auguralis vox illa Etruriae, ut opinor, ſive cum V, ſive I ſcribebatur, ita ut & MANIBIAE & MANVBIAE dicerentur. Atqui hoc ipſum illud eſt מנביות (quod ſive *menibiot* ſive *manubiot* pronunties licet) quod *Baal Aruch* una voce pro duabus Talmudicis vocibus poſuit. Verum, uti dixi, ejus vocis notio haud certo tenetur. Buxtorfius quidem una voce in *Aruch* ſcriptum putat pro duabus מני ביתיה *Meni-beteh*, quod bis in Talmude legitur, ac ſignificat *Praefectum domus ſuae*. Id ſi verum eſt; fulmina Tuſci *praefectos domorum caeli* appellarunt: nam ceteroqui ex Suida in Τυῤῥηνία didici, Tyrrhenos Caelum in *duodecim domos* diviſiſſe, nim. divinandi gratia. Sed tamen Munſterus & Guido eamdem vocem, ut in *Aruch* legitur, interpretantur *Praeparata domi ſuae*: quod etiam in Jovis fulmina belle convenit, quae Vulcanus ante fabricatur, quam ea Jupiter jaculetur. Quid ſi vero MANVBIAE aut MANIBIAE vox ſit compoſita ex מאן *man* & Dei nomine tetragrammato יהוה (quod *Jave* aut *Jeve* antiquitus pronuntiabant) ex quo nomine Tuſcos prius JOVIS nomen feciſſe, tum eoſdem illud ad Latinos propagaſſe, certiſſimum habeo. Et מאן *man* quidem tam late apud Chaldaeos patet, quam כלי *celi* i. e. *vas* apud Hebraeos; ita ut *vaſa belli* aut *mortis* &c. ſint ea inſtrumenta quibus mors infertur. Ergo מאני יהוה *mane-Jeve* ſunt *arma Jovis* h. e. fulmina. Deinde coaleſcentibus in unum vocibus fiebat *manive*: ac poſtremo V in B mutato (alternabant enim apud Italos) additaque Latina terminatione extitit MANIBIAE aut MANVBIAE. Fuit & altera *manubiarum* ſive (ut in vet. ſaxis) *manibiarum* notio pro pecunia, quae ex praeda redigitur. Atqui hoc quoque ſignificatu vox Etruſca erat, & ab Oriente petita. Gellius XIII. 24. *Manubiae ſunt non praeda, ſed pecunia per quaeſtorem pop. Rom. ex praeda vendita contracta*. Nonius in eamdem ſententiam Ciceronem laudat, qui illo modo inter *manubias* ac *praedam* diſtinxerit. Ergo cum *manubiis* ſubjecta ſit *pecuniae* notio, erit a מנה *mana*, *numeravit*, unde מנה *mane* eſt *Mina*, *libra*, *pondo*. MAZOCHIVS.

MANVBRIVM, quaſi *manu haberium*; ut ſcribit Eutyches apud Caſſiodorum, de Ortographia, cap. IX. An ab *habendo* ſit, merito ambigas. Mihi magis ſit veriſimile, duas poſtremas ſyllabas eſſe vocis adjectionem. Placet tamen eſſe a *manu*, eoque alludit Plautus, Aul. Act. III. Sc.

Exemi e manu manubrium.

Sic legendum plane, etſi in vett. codd. ſi modo ii veteres, *manubium*, legi dicat amicus noſter; qui & id præfert, ut dicatur *manubia manubium*, ut *teſta teſtum*, *menda mendum*. Onomaſticon: *manubium*, κώπη, λαβή.

MANVLEA idem ac *manica*. Gloſſ. Cyrilli: χειρὶς, *Manicium*, *manuela*. Ubi *manicium* mutare non auſim. Nam anteceſſit ſimiliter, χειρίδιον, *manicillium*. Sed pro *manuela* trajecta litera lege *manulea*. Uſus Plautus Ciſtellaria apud Fulgentium: *Quid? tuam amicam times, ne te manulea cajet?* Hinc *manuleatus* apud Senecam ep. XXXIII. & *manuleata tunica*, apud Plautum, Pſeud. Item *manulearii* apud eundem in Aulul. qui *manuleas conficiunt*.

MANVPRETIVM, χειροδίσιον, ut interpretantur Gloſſæ Philoxeni: μισθὸς χειρῶν, ut exponunt Gloſſæ Cyrilli. Varro, IV. de L. L. *Quod*, inquit, *manu factum erat, & datum pro eo, manupretium, a manibus & pretio*. Iſidorus, lib. XI. Etymol. cap. I. *Abuſive manus etiam ars, vel artifex; unde manupretium, dicimus*. Plautus, Menæch. Act. III. ſc. III. *Fiat, cedo aurum*, (nempe e quo inaures tibi fiant) *ego manupretium dabo*. Juriſconſulti quoque, ac Cicero ipſe, ita utuntur; ut docet Barnabas Briſſonius, lib. IV. Antiq. cap. XXIII.

MANVS proprie dicitur, cum *paſſa*, *deductaque*: *pugnus* autem cum *clauſa*. Docet id origo: nam μανὸς, & πυκνὸς, opponuntur: ab illo autem *manum*, ab hoc *pugnum*, dixerunt; ut acute conjiciebat Cæſar Scaliger, lib. I. de re poëtica, cap. XXII. [a μανότης.] Vel eſt ab Chaldaïco מן, id eſt, *inſtrumentum*. Nam *manus* eſt ὄργανον ὀργάνων, ut Ariſtoteles appellat. Vel eſt a μάρπτω, quomodo vocari ajunt τὰς χεῖρας, unde εὔμαρης & δυσμαρὴς, uti εὔχειρὴς & δυσχειρὴς. Nam εὔμαρης idem eſt ac εὔχειρὴς, teſte Heſychio. Sane horum trium aliquod eſt veriſimilius, quam ut *manus* ſit a *munus*, quia omnia pene corporis *munia* exſequitur: ut Iſidorus vult, lib. XI. vel ut (quæ Perotti ſententia eſt) ſit a *manando*, quia *ex ea manent digiti*. Quamquam etymon hoc Hebræa voce poſſit firmari: nam illa ידן, *manavit*, unde יד, *manus*: a quo & literæ nomen eſt *jod*, a figura, unde Græcum ἰῶτα. A *manu* eſt ὑποκοριστικὸν *manicula*; quo uſus Plautus, Pſeudol. Act. V. ſc. I. Vide Gellium, lib. XII. cap. XXIII. Ab eodem eſt *manica*, teſte Iſidoro; quia ait nunc *vincula manuum* notare; nunc *veſtium partem*. Atque inde eſt *manicata tunica*, apud Ciceronem, II. Catil. Quæ & *manuleata*. Iſidorus, Originum lib. XIX. cap. XXII. *Manuleata* (ita legendum pro *manucleata*) *tunica*, *id eſt manicata, eo quod habeat manicas, quam χειροδύτον* (l. χειρίδωτον) *Græci vocant*. *manuarium* pro *fure* dixit Laberius: *Manuari*, inquit, *pudorem perdidiſti*. Similiterque *manuatus eſt* pro *furatus*, uſurpat. Monet Gellius, lib. XVI. cap. VII. Huc quoque pertinent *manubrium*, *manipulus*, & *manica*, de quibus ſeorſim. Ejuſdem originis *manua*, pro *faſciculo manuali*. Gloſſæ δέσμη, *manua*, *faſcis*. Item δράγμα, *manipulus*, *manua*. Quæ vox in ſcriptoribus ſæpe corrupta, ut ad hiſtoriæ Auguſtæ ſcriptores Salmaſius oſtendit. Cum variis etiam *manus* componitur. Huc pertinet *manſtutor*, qui *manu tuetur*, ut quidem cenſet Turnebus, lib. II. cap. XXI ubi Plautum eo uſum cenſet, Trucul. Act. IV. ſc. IV. Sed placet Acidalii ſententia, qui legit:

Sed video eccum, qui ſuis tutorem me adoptavit bonis.

Ubi vulgati, qui *manſtutorem*. A *manu* quoque ſunt *comminus*, & *eminus*. Beda de Orthogr. *Comminus, cum gladiis pugnamus: eminus cum lanceis; quia illud a manu non recedit; hoc e manibus emittitur*. Itaque a

manu

Digitized by Google

manu pro *eminus* dixit Ennius, Hectoris lytris:

Quem mea cominus machæra, atque haſta, hoſtivit e manu.

Ita eum locum Scaliger ad Feſtum in *Redhoſtire*. *Adminiculum* ex *ad*, & *manus*; quaſi *auxilium præſens*, καὶ πρόχειρον. Unde *adminiculari*, pro *auxiliari*. Ut *centimanum* Briarea dixit Horatius, ſic Thraca Mirmylloni *æquimanum* ait Auſonius in Technopægnio:

Quis Mirmylloni contenditur æquimanus? Thrax.

Quibus verbis indicat, par hoc gladiatorum *æquis ac paribus* pugnare *armis*. Non audiendus Iſidorus, qui lib. x. extremo, cap. I. ait. *Æquimanus appellatus, qui utraque manu gladio incunctanter utatur.* Confundit *æquimanum* cum *ambimano*. Gloſſæ Philoxeni: *Ambimanus*, Περιδέξιος. Vulgo *ambidextrum* appellant. De *mancipis*, *manucupii*, *manſueti*, & *manifeſti* vocibus, diximus ſeparatim.

†MANVS (poſthabitis Voſſianis) eſt procul dubio a ימין *jamin*, *dextera*, ſive a ימני *dexter*. In his autem *Jod* initiale facile deperit, quod commune eſt omnibus quieſcentibus *Pe jod*, ut & in *Theman* deprehenditur, & in verbo הימין *hemin*, quae ad idem thema pertinent. Porro autem ſicuti apud Latinos Graecoſque *dextera* & δεξιὰ ſumitur univerſe pro *manu*; ſic & Hebr. *Jamin* videas ſaepe in Pſalmis (ut *firmetur dextera* tua &c. i. e. *manus tua*) & alibi pluries γενικῶς pro χειρὶ accipi; unde factum ut inde deductum nomen MANVS a Latinis generale nomen evaſerit. Maboenttva.

MAPPA, quaſi *manupa*, dici videtur Iſidoro, lib. XIX. cap. XXVI. Item quod *a manibus pendeat*, dicta videtur Perotto. Sed ut diſſentiam, facit, quod apud Fabium lego, lib. I. cap. V. *Mappam*, *uſitatum circo nomen*, *Puni ſibi vindicant*. Quo loco reſpicit ad veterum morem, apud quos jam inde a Neronis tempore in Circenſibus editor *mappa* projectione ſignum dabat. Quod ad ejus conſuetudinis originem, Caſſiodorus in Variis ſcribit, cum aliquando prandens ſuper ſoroices carcerum, (nam hic, Cedreno teſte, magiſtratus ante miſſus convivium curabat) populo miſſus flagitante, per feneſtram abjici juſſiſſet, & manſiſſe poſtea conſuetudinem, ut *mappâ* ſignum daretur ab editore. Ut *mappa* & *mantile*, differant, diximus ſupra in *Mantile* [omnino eſt a μάσσειν μαγὶς, μαγεῖον, & μαγὴ & μάΓη, unde *mappa*.]

†MARCEO non unde Voſſius arceſſit (quem vide in *Marcus*) ſed a מקק Hebr. & Chald. ejuſdem ſignificatûs: in qua voce Dages per R more Tyrrhenico reſolvitur. Indidem & *Murcidus*. Vel utrumque eſt a רקק praepoſito *Mem* heemantico. Sed prius verius. MAZOCHIVS.

MARCVS & *marcidus* & *marceo*, videri poſſunt a *macie* dici. Eſt hæc Perotti opinio, ut *marceo* dicatur quaſi *macreo*. Sane quæ *marcida* flaccidaque humore exhauſto fiunt, eadem macreſcunt & extenuantur. Poſſis & deducere a ναρκάω, quod eſt, *torpeo*, vel etiam *torpore adficio*. Vel a μαραίνω, quod idem ſignat. Vel & *marceo*, & μαραίνω, ſint a μαῖρα, quo ſignificatur *Sirius*, ſeu *canis cæleſtis*, qui humorem nativum educit plantis, atque ut marceſcant, facit. Heſychius: *Μαῖρα κύων τὸ ἄστρον, ἢ ἀκμαιότατον καῦμα.* Sed vera ſententia eſt, *marceo*, & *marcidus* eſſe a *marcus*: pro quo & *murcus* dixere, unde *murcidus*, ut a *marce*, *marcidus*. *Marcus* eſt ex μαλκὸς, quod Heſychio teſte, idem ac μαλακός· ut μάλκη Nicandro idem ac μαλακία ac δυσκινησία, ut ejus poëtæ Scholiaſtes exponit. Ac Arati Scholiaſtes μαλκιόωντο interpretatur ναρκῶντες· ut μάλκη idem ſit ac νάρκη, id eſt, *torpor*. Qui quia ex frigore provenit, inde μάλκιον, ψυχρὸν, juxta Suidam. Sane & νάρκη fortaſſe ex μάλκη, quod ex Μαλακία. M in N abit interdum, ut a μὴ *ne*; ab μόνυχες, *nuceris*, unde *nux*. *L* autem & *R* commutantur: quomodo a *Pale*, *Palilia*, & *Parilia*, dicimus; a *Jano* fuit *Janualius*, quod nunc *Januarius*. Sic a μαλκὸς *marcus*, unde *marcidus*. At *murcidus* a *murcus*, *murcus* vel ab Æolico μυρκὸς pro μαλκὸς, vel a Syracuſio μύρκος, quod notat *mutum*, & tranſlate *impotem*, *ignavum*. Vide quæ de *Murcia*, & *murcus*, & *murcidus* diximus in *Myrtus*.

MARE, quod *amarum* ſit, ſic dictum eſſe ſcribunt Iſidorus, lib. XIII. Orig. cap. XIV. & Honorius Auguſtodunenſis, lib. de imagine mundi, cap. XXXII. Sed aliis potius placet *amarum* eſſe a *mari*. Mihi dubium non eſt, quin utrumque ſit ab Hebræo מרר (*marar*) quod eſt, *amareſcere*, *amarum eſſe*: ſive a מררה, hoc eſt, *amarum*, ſeu *amaritudo*: a quo etiam forte eſt מרים, *Mirjam*, quomodo ante *Domini matrem* dicta fuit *ſoror Moſis*, puta quia nata fuit, cum Hebræi premerentur duro Ægyptiorum jugo. Nam quamquam & ante id tempus ſervirent Hebræi, nondum tamen tantis opprimebantur malis, ut ex Cabala diſcimus. Apud B. Hierooymum legimus *Marjam* eſſe ex מר, hoc eſt, *gutta*, ſeu *ſtilla*, & ים, hoc eſt, *mare*, ut κατὰ λέξιν ſonet *maris ſtilla*. Sed obſtat ὀρθογραφία, quando *Marjam* Syrorum eſt, Hebræi vero *Mirjam* dicunt. Porro apud Hieronymum pro *ſtilla maris* corrupte editum eſt *ſtella maris*; qua vitioſa lectione decepti ooooulli *Mariam Domini matrem* ſic appellarunt: ut in cantico, *Ave maris ſtella*. Ibidem apud Hierooymum legas *Maria* Syriaco ſermone notare *Dominam*: ſed fallitur. Nam Syris *marja* ἐμφατικῶς *dominus* eſt, unde femininum *maratha*, quod κατὰ συγκοπὴν in N. T. libris ſcribitur Μάρθα. Atqui *Marjam* & *Martha* plurimum differunt. Ex his ſimul liquet, quid judicii ferri debeat de illis verbis Iſidori, lib. VII. Orig. cap. X. *Maria illuminatrix*, *ſive ſtella maris*: *genuit enim lumen mundi*. *Sermone autem Syro Maria domina nuncupatur*, & *pulchra*, *quia dominum genuit*. Vide quæ de *Maria* appellatione ſcribit vir eruditus, mihique amiciſſimus Abrahamus Coſterus, in vindiciis loci Geneſ. III. 15. [malo a μύρειν fluere, unde πλημμύρειν, μορμύρειν, ἁλιμυρεῖν, ἅλμυρος ex ἁλίμυρος. Hinc *mur*iatica, & hinc *mor* pro *mari* veteres Celtæ & Scythæ.]

†MARE apud Voſſium a מרר *marar* (i. e. *amarum eſſe*) derivatur, propter ejus amarorem. Sed nihilo deterius poterat deduci a מעד i. e. (D Tyrrhenice verſo in R) *maar* & contracte MAR: quod verbum *vacillare* & *commoveri* ſignificat, ac plerumque de veſtigiis greſſibuſque uſurpatur: quaſi mare ab arida hoc differat, quod in hac veſtigia conſiſtant, in illo nutent. Vel eſt MARE a rad. מור *mur*, aut מיר *mir*, quae eſt *mutare*, ob elementi fluidi mutabilitatem atque inconſtantiam. Vel (quod eodem recidit) a מרה *mara*, quod eſt *rebellare*, & *mutare*, ob eamdem cauſam. Poſtremo a ים *jam* (quod Hebraeis ceteriſque Orientalibus *maris* nomen eſt) fit Chald. ימא *jamma*. Hinc excidente *Jod* defectivo, remanet MA. Cui Tuſci conſuetam ſuam terminationem in R addiderunt, ut poſtremo MAR exſiſteret: quod Latini addito E produxerunt. Eaque originatio ſuperioribus aut praeſtabilior aut non inferior, quippe ex proprio rei nomine petita, & non ſine linguarum analogia paullum immutato nomine. MAZOCHIVS.

MARGARITA, ſive *margaritum* (nam utroque modo veteres loquebantur) eſt a Græco μαργαρίτης· unde liquet eorum error, qui (ut Iſidorus refert, lib. XVI. cap. X.) a *mari* deducunt, eo quod in *marinis conchis* inveniatur, unde & *maris pomum* a Tertulliano vocatur. Dicitur vero ὁ μαργαρίτης λίθος, & ἡ μαργαρῖτις λίθος. quia Jonibus λίθος generis eſt muliebris. Ut ſimile ſit ac ὁ λυχνίτης λίθος ac ἡ λυχνῖτις λίχνος. Atque ut etiam λυχνὶς dixere; ita & μάργαρις, imo & μάργαρον· quod apud Procopium. Cum vero Græci non dicant μαργαρίτην, liquet Romanos rectius dixiſſe *margarita*, quod a μαργαρίτης, ut a χάρτης *charta*, a καταπέλτης, *catapulta*. Μαργαρίτης vero dicitur, non uti Euſtathius ſcribit a μαίρειν, *ſplendere*: a quo & μαρμαίρειν, ſed a μάργαρον, quomodo a Pauſania in Arcad. & in Epigramm. vocatur. Μάργαρα vero eſt ab Hebræo fonte: nam Jeſ. XVII. verſ. 6. eſt גרגרים, *gargerim*, quod in tralatione ſua focer, & Tremel-

lius vertere *baccas*; Montanus, & alii, *grana*. Alii malunt eſſe a מרגרית, hoc eſt, *amara cruſta*, vel ברגרים, *cruſta pura*, ſive *bacca*; unde & *Barbaræ* nomen, non a *barbarie*. Monuit id quoque doctiſſimus Bocmannus. Differre *margaritas* a *gemmis*, & *lapillis*, indicat hic Ulpiani locus L. xix. de auro & arg. mund. leg. §. vi. *Gemmæ autem ſunt perlucidæ materiæ, quas, ut refert Sabinus libris ad Vitellium, Servius a lapillis eo diſtinguebat, quod gemmæ eſſent perlucidæ materiæ, velut ſmaragdi, chryſolithi, amethyſti. Lapilli autem contrariæ ſuperioribus naturæ, ut Obſiani, Venientani. Margaritas autem nec gemmis, nec lapillis, contineri, ſatis conſtitiſſe ibidem Sabinus ait; quia concha apud rubrum mare & creſcit, & coaleſcit.* Ubi legendum videtur, *in concha*. Græcis tamen μαργαρίτης λίθος dicitur: & poëtæ, *Erythræos lapillos* dicunt de *margaritis*, quia ad *Erythræum mare* creſcunt. Etiam Soſipater Chariſius *calculum* vocat. *Quare*, inquit, *cum materia, in qua margaritum naſcitur, animalis ſit: ipſe autem calculus qui naſcitur, inanimalis ſit*. Plinius tamen, Curtius, & alii, *margaritas gemmaſque* tanquam diverſas, conjungunt. Et ſane *margaritæ* aceto liqueſiunt, non item *lapilli* ac *gemmæ*. Quare nihil mirum, ſi ſcriptores nunc *margaritas* ſub *gemmis* comprehendant, nunc non item; prout vel latius, vel preſſius utuntur *gemmæ* aut *lapidis* vocabulo.

Margo a *mari*, ſi credimus Iſidoro, lib. xiv. capite viii. ubi & ait proprie eo notari *marginem maris*, hoc eſt, *litus*. Et favent ei Gloſſæ vett. ubi κρηπὶς exponitur: quo interdum *aquæ alveus* ſignatur. [a *mergendo*, nempe *ripæ & litora*, quatenus *a mari aut fluminibus irrigantur*, ἄνδημα.]

Marisca [factum ex μωροσύκη· vide *Sycomorus*.] eſt *ficus grandior*, ſed *inſipida*, unde Martialis, lib. vii. epigr. xxiv.

Infanti melimela dato, fatuaſque mariſcas.

Quia *fatuæ* vocantur, videri poſſint dictæ a μωρός. Sed *fatuus* hic *inſulſum* notat: ut alibi eidem poëtæ *fatuæ, fabrorum prandia, betæ*. Itaque aliis placet a *mare mariſcam* dici quaſi *maſculam*: idque ob *magnitudinem*. Et ſane id veriſimilius. Ob *ſimilitudinem* autem ita dicuntur *tubercula in ano ex nefanda libidine provenientia*. Ut apud eundem:

Cædantur tumidæ, medico ridente, mariſcæ.

Eſt autem a *mare mariſcus*, ut a *Syro*, *Syriſcus*. Sic *mariſcus*, *juncus marinus*, unde tegetes texuntur, teſte Plinio, lib. xxi. cap. xviii. Nempe a *magnitudine* ei nomen Ὀλόσχοινος eſſe Gaza putabat, ſed Plinius diſtinguit.

Maritus, a *mas*. Priſcianus, lib. iv. *Avitus*, *maritus*, *Ceritus*, *ab avo*, *mare*, *Cerere*. Similiter Iſidorus, lib. ix. cap. viii. *A mare maritus*, *quaſi mas*. Hinc *maritare*. Gloſſ. *Maritat*, γαμίζει. [ſ. ab ἄρω, ἀρτύω, ἄρτος.]

†Maritum vulgo a *Mas*, *maris* derivant: male; quia non magis maſculi *mariti*, quam & feminae *maritae* vocantur. Atqui illud veriſſimum eſt a Babylonico מר *mar*, ſive מרי aut מרא *maritum* dici: quod Babylonicum nomen ea omnia ſignificat, quae Hebr. בעל *baal*. Quare ſicuti *baal* & *baalath* ſaepiſſime *maritum* & *uxorem* notant, ſic etiam *Mar*, & ejus femininum מרתא *Marta*. Vide Jonathanis Targum Es. XXI. 3. ut alia exempla taceam. Hinc paſſim apud Scriptores Latinos *Dominus* & *Domina* nomina ſunt conjugalia; ſicuti *Cajus* & *Caja*: *ubi tu Cajus*, *ego Caja*. Nimir. per coëmptionem alter alterius dominium acquirere dicebantur: ex qua coëmptione manarunt *mariti* & *maritae*, *domini* ac *dominae* nomina. Nam ſi primitivum Creatoris inſtitutionem ſpectamus maſculus in feminam dominium obtinuit ex Gen. III. 16. non contra: ex quo factum fuit, ut tantum ἄῤῥενες dicerentur Maras i. e. *domini*, non item ſexus ſequior. At poſtea ſicuti apud Hebraeos τὸ *Baal* etiam uxoribus commune factum, ſic etiam apud Latinos *mariti* & *maritae* dicebantur. Eo etiam pertinet quod Vir & Vira ſunt per aphaereſim a גביר *gevir* & גבירה *gevira* i. e. *dominus* & *domina*; ſunt enim *vir* & *vira* magis maritalia, quam ſexus vocabula. Mazoch.

Marmor a *viriditate* ſic, voce Græcanica, dici ait Iſidorus, lib. xvi. cap. v. Rectius Priſcianus, lib. i. (quo loco de affinitate & convenientia literarum agit,) deducit a μάρμαρος, quod nunc adjective ſignificat λευκὸς, nunc ſubſtantive λευκὸν λίθον· ut de utroque Heſychius teſtatur. Venit autem a μαρμαίρω, *reſplendeo*. Atque hæc cauſſa eſt, cur & *mari*, ob nitorem aquæ, *marmoris* nomen tribuunt poëtæ, ut i. Georg.

. . . . *Inſidum remis impellere marmor*.

A *marmore* eſt *marmoratum*; *tectorium e marmore & calce*. A cujus ſimilitudine *ſordes in auribus* a Plinio *aurium marmoratum* appellantur.

†Marnas. De *Marna* Gazaeorum peculiari numine videatur Joſephus, Hiſtoriae Eccleſ. ſcriptores, Stephanus ethnicographus in Gaza, Hieronymus, alii. Omnes autem conſentiunt eumdem fuiſſe ac Jovem. Sed de etymologia non una eſt opinio. Stephanus loco cit. putat Marnam Graece ſignificare Κρηταγενῆ i. e. Jovem cognomento *Cretagenem* ſive in Creta genitum. Etſi autem ex nomine *Marnas* ea ſignificatio nullo modo exſculpi poteſt, fatendum eſt tamen, Gazaeos *Marnam* cum Jove *Cretagene* confudiſſe: quod teſtatur Vita S. Porphyrii (de qua commentati ſumus in Kalend. marmor. Neap. ad XXVI. Febr. pag. 74. adnot 56.) num. 64. *Marnion*, *quod dicebant eſſe Cretae generis Jovis*: ubi Graece certe erat Κρηταγενοῦς Διὸς i. e. *Cretagenis Jovis*; quod & Henſchenius vidit. Altera nominis hujus interpretatio ab auctore Bocharto profecta ea eſt, ut ſicuti ברנש *barnas* eſt *filius hominis*, ſic מרנש *Marnas* ſit *dominus hominum*: notum eſt τὸ *Mar* apud Syros *dominum* notare. Tertiam demum interpretationem hic Vitae Porphyrii locus ſuppeditat, ubi ad eliciendas pluvias Gazaei ſuo *Marnae* ſupplicant; cujus facti haec ratio traditur, *Dicebant enim Marnam eſſe dominum imbrium*: eſſe ſcilicet Jovem ὑέτιον, *pluvium*. Et ea quidem verba (fateor) minime cogunt, Gazaeos Syros in *Marna* agnoviſſe *pluviarum* ſignificantiam, ſed tantum Marnam eumdem ac Jovem fuiſſe, quem tamen Deum aliunde ſcimus habitum eſſe *Dominum imbrium*. Verum quid ſi populares ſic exiſtimarint, *Marnam* ſignificare non tantum *Dominum*, ſed etiam *pluvium*? Ac *Marnas* quidem Syris Gazaeis non מרנש *Marnas*, ſed מרנא *Marna*, opinor, dicebatur (ſine ſibilo, quod videtur ad Graecam terminationem pertinere) quae vox proxime quidem venit a מרן *maran*, *dominus*: at ipſum *Maran* mihi videtur ab Hebr. מורה *moreh* (i. e. *doctor*) factum, verſo ex Chaldaica dialecto O in A, adſcito N terminali. Quod vero *Maran* a *Moreh* veniat, inde intelligitur, quod τὸ *Mar* (quod eſt *Maran* decurtatum) Babylonii, teſte Elia, pronuntiabant *Mor*, quaſi cum vocali *Cholem*: de quo vide Buxtorſ. Lex Chald. in מר *Mar*. Ac plura equidem afferre poſſim, quare *Maran* (ex quo ſit *Marna*) ex Hebr. *Moreh* ſit arceſſendum: maxime quum ſignificatio conveniat, quia *Moreh* Hebraeis eſt *Doctor*, & *Maran* apud Judaeos eſt doctorum illuſtrium titulus. At vero Hebr. מורה *Moreh* non tantum *doctorem* ſignificat, verum etiam *pluviam* ex Joel. II. 23. Quare hinc factum puto, ut τὸ *Marna* (ſive etiam *Marnas* cum *Samech* non radicali, ſed terminali) putarint Syri notare deum *pluvium*, ſeu *dominum imbrium*, ut eum vita S. Porphyrii nuncupat. Mazochius.

Marra, inſtrumentum ruſticum Columellæ ac Juvenali, Gr. μάῤῥον, quod Heſychius eſſe dicit ἐργαλεῖον σιδηροῦν [αἴρω vide Heſych. in μαῤῥόν.] Camerarius, annot. in Tuſc. Qu. ait, hinc aliquos deducere prænomen *Marcus*. Sed *marcus* Latiolo eſt *mollis*, unde *marcidus*; ut a *flaccus*, *flaccidus*. *Marcus* autem ex μαλκὸς, hoc eſt, μαλακὸς, ut alibi diximus. Quod ſi minus placet, prænomen a *mollitie* impoſitum eſſe, placebit forte a *fortitudine*, boni ominis cauſſa datum eſſe. Nempe ut a *mas* ſit *Maſcus*, & *S* in *R* converſo *Marcus*: quomodo ex

Caſmen

Caſmen carmen fecere. A *Marcus* eſt ὑποκοριστικὸν *Marcellus*: unde *Marcellinus*.

MARSVPIVM a Græco μάρσυπος, ſeu μαρσύπιον, pro quibus & μάρσιπος & μαρσίπιον, per I, atque adeo & μάρσιππος geminato π legere eſt. Iſidorus, lib. xx. cap. ix. *Marſupium ſacculus numorum, quem Græci μάρσυπον appellant*.

MARTAS, *muſtelæ genus*, memoratum & Martiali.

Venator capta marte ſuperbus adeſt.

A *Marte* nomen eſſe videtur: quod vi *Martia* mures, gallinas, aliaſque aves necet.

MARTIVS *menſis*, quia *Marti* ſacer eſſet: ut docent Varro lib. v. de L. L. Plutarchus, in Numa; Macrobius, lib. i. Saturn. cap. xii. Feſtus; Iſidorus, lib. v. cap. xxxv. Sed & hic alterum addit etymon, ut ſit a *mare*, quia animantes tum coïtus amore agantur ad marem. Atque id quoque ſecutus Honorius Auguſtodunenſis. Sed omnino eſt a *Marte*. *Mars* vero vel ab Ἄρης præmiſſo *M*, ut Nunneſio viſum, vel potius contra eſt, ex *Mamers*, pro quo & dixere *Mavers*, atque *e* in *a* abeunte *Mavors*: non quod magna vortat, ut crediderunt. *Mamers* a Chaldæo ככרם in Hiphil. ſignificat autem *contundens*. A *Mamers* fuit proprium *Mamercus*, vel *Mamertus*, atque inde *Mamertinus*: uti a *Marte Martius*, Anci regis cognomen, unde *Martinus*. Ab eodem eſt *Martialis*, ut a *juvene Juvenalis*. A *Marte* id quod *Martialibus* dabatur, *Martiaticum* vocabatur. Priſcianus ſuper xii. Æn. verſibus principalibus, lib. ult. *Solemus etiam Martiatibus, Martiatica, Martiaticum dicere, unde ſtipendia militum Martiatica dicuntur*. Similia ſunt a *cathedra*, *cathedraticum*; a *balneis balneaticum*.

MARTVLVS, *malleus fabri ærarii*, quem, uti & forcipem, vectem, ac incudem, in inſula Cypro invenit Cinyras Agriopæ filius: uti teſtatur Plinius, lib. vii. Nat. Hiſt. cap. lvi. Quamquam apud eum in libris quibuſdam eſt *marculum*. Sed recte vetus Mediolanenſis *martulum*: nec diſconveniunt in quibus eſt *martellum*. Sane convenit lingua Gallica, in qua vocatur *marteau*, & propius etiam Hiſpanica quæ appellat *martillo*, & proxime Italica ac Luſitana, ubi vocatur *martello*. Et veriſimile eſt ſic dici ab inventore. Nam & Caper, extremo lib. i. de Orthogr. *Martulus*, inquit, *a Marte*.

†MARTVLVS cum T olim ſcribebatur libentius, quam MARCVLVS. Itaque Harduinus ad Plin. VII. 56. teſtatur, in MSS. omnibus Plinianis quos ipſe viderit, ſe *Martulum* reperiſſe. Idemque Caper Grammaticus clare innuit, dum id vocabulum a *Marte* derivatum tradit. Poſtremo aetate ſequiore hujus cognatum nomen *martellus* magno in uſu fuit, quod in Caroli Regis cognomen tranſiit. Hodieque id inſtrumentum Itali *Martella* appellant. Quamquam ceteroqui apud Latinos C & T in pluribus vocibus alternant; ut facile credam, etiam cum C *marculum* fuiſſe uſurpatum. At origo vocabuli magis pro T militat. Eſt enim a Chald. מרזוף *Marzuph*, ſive (quia Chaldaei Z in D permutare ſolent) *marduph*, quod *malleum* ſignificat. At vero primi qui inſtrumentum illud, unaque vocem in Italiam intulerunt, Tuſci fuerunt: uti conſtat ex iis quae in Tyrrhenicis originibus Diatr. VII. de Ilvae ferrariis docuimus, & ex Tyrrhenico nummo Populoniae ibidem exhibito cum malleo & forcipe. Tuſci vero, qui literam D ſive non haberent, ſive aliter pronuntiarent, eam ſaepe in T commutabant, uti conſtat ex eo quod *Tutere* pro *Tudertum* in nummis ſcriberent, aliiſque pluribus exemplis. Vnde credo eos malleum vocaſſe *Martuph*. Poſtremo Latini eam vocem ita pro ſuo ingenio in fine emolliverunt, ut MARTVLVS cum L, tamquam ſi diminutivum nomen eſſet, pronuntiarent. Ceterum ex *Martulus* per hoſce gradus MALLEVS prodiit. Ex *Martulus* fiebat principio *Martlus*, hinc poſtea *Marlus*, deinde *Mallus*, unde *Malleus*. At ſi genuina vocis hujus ſcriptio ſit cum C, ut ſit MARCVLVS; tum altera etymologia ſequenda erit, ut ſit a רקק *rakak* (quod eſt *tundendo extenuare*) ex quo, praepoſito *Mem* heemantico, fiet *Markak*, inſtrumentum quo tunditur, unde *Marculus*. MAZOCHIVS.

MARTYR, μάρτυρ. Proprie *teſtem* notat. Sed Chriſtianis ſic peculiariter dicitur, qui non ore tantum ſed & ſanguine veritatem cæleſtem teſtatam facit. Hinc *Martyrium* μαρτύριον, quod proprie eſt altare impoſitum cineribus *Martyris*, Latine *Confeſſio* dicitur. Nam prius, qui Græca voce *martyres* dicti, Latinis *Confeſſores* vocabantur. Poſtea hæc vocabula diſtinxerunt. Ex his liquet, cur *Eccleſias*, *in quibus martyris reliquiæ* eſſent *martyria* appellarent. Sed συνεκδοχικῶς poſt quælibet *Eccleſia*, *cuicumque Sancto* dicata, *Martyrium* vocari cœpit. Ita uſurpat Hieronymus in Hilarione: *Cauſam occultandi, juxta præceptum Antonii, fuiſſe referentes, ne Pergamus, qui in illis locis ditiſſimus erat, ſublato ad villam ſuam Sancti corpore, Martyrium fabricaret*. Vide Scaligerum ad annum Euſebii MMCCCLXXXVI.

MAS a *fortitudine* ſic vocatur. Nam ut Græcis Ἄῤῥην ab Ἄρην duplicata canina litera: ut vox magis reddatur maſcula: ſic Latini e *Mari* fecere *mas*, ejecta litera canina, ad morigerandum aurium voluptati. Ea & mens Iſidori, lib. xii. cap. i. Vel fuerit e *Mameri*, ut Cæſar Scaliger ſcribit, cap. lxxix. libb. de cauſſ. L. L. *Mas*, inquit, *Oſca dictio fuit, conciſa a Mamerte. Mamers enim & Mavors, & Mars fortem apud illos ſignificarunt: non quod magna verteret, ut ajunt; neque enim Latinæ voces fuere*. Vel *mas* potius ſit e Chaldæo כרא, *mara*, id eſt, *dominus*, a quo & Arabum כר, hoc eſt, *vir*, *maritus*. A *mas* eſt *maſculus*, unde *maſculetum*: ubi *maſculæ vinearum plantæ ſunt conſitæ*. Plinius uſus, lib. xvii. cap. xxi.

†MASSAM Voſſius aliique volunt a μάζα factum. Sed vereor, ut MASSA ſine dubio proprie de metallis dicatur, quae ubi igne tabuerunt in *maſſam* rediguntur: ita ut ſit ab Heb. מסס *maſas*, *liqueſcere*. MAZOCHIVS.

MASTVRBARI, vulgo dicunt, ac volunt eſſe a *manu*, & *turbo*: quomodo in Gloſſis Philoxeni legere eſt, *Maſturbat*, *manuturbat*. δέφει καὶ δέφεται· ἔτι δὲ ῥῆμα ποιόν. Quo ſignificat eſſe *verbum dictu fœdum*. Sane *maſturbare* Græci dicunt χειρουργεῖν, quaſi dicas *manibus operari*, quomodo & tranſtulit Eraſmus in Diogenis apophthegmate. Reprehendit Eraſmum Robortelius, quod non verterit, *virilia ad ſeminis effuſionem tractare*. Sed idem quod Robortelius ſenſit, verum, Græcorum exemplo, verecundius expreſſit. Videndum autem annon *manſtrupare* potius dici debeat. Sane in veteri Onomaſtico *maſtrupari* exponitur δέφεσθαι· leviculo errore, ſolum enim lineolam, primæ vocali impoſitam, neglexere. *Manſtrupare* autem dicetur, quaſi *manu*, vel *manum ſtuprare*. Hoc niſi vetum putarem, dicerem, dicendum eſſe *maſtrupare*, atque eſſe a μαστροπεύειν, *proſtituo ad impudicitiam*. Uti hoc eſt a μαστροπὸς, quo ſignificatur *leno*, vel *lena*. Itaque *maſtrupare* proprie eſſet, *ſui ipſius lenonem eſſe*, *ac ſecum libidinoſe agere*. Sed nimis multa ea de re, quam ſcelus eſſe ingens, etiam impuriſſimus Martialis agnoſcit.

MATER, ut ex Verrio ſcribit Feſtus, eſt a *manus*, id eſt, *bonus*: unde & *Matuta*, & *mane*, & *manes*, & alia deducit. Vel eſt nomen ex eo, quia *materiam præbet fœtui*, ut *pater* cauſſa eſt *efficiens*. Ita Iſidorus, lib. ix. cap. v. Sed eſt omnino a Græcis dicentibus μήτηρ, & Dorice μάτηρ, hoc autem a μάω, id eſt, *vehementer cupio*: unde & μαῖα, *avia*, itemque *obſtetrix*. Nempe qua ratione Hebræum *ab*, id eſt, *pater*, venit ab *abbah*, id eſt, *dilexit*. Vel potius eſt μήτηρ ab Hebræo אם, *mater* κατὰ μετάθεσιν, ut *pater* ab Hebræo אב, τὴρ, utrobique vocis ſolum productio eſt. A *mater* eſt *matertera*, non quaſi *mater altera*, ut ait Feſtus: ſed hic quoque *tera* eſt productio. A *mater* item eſt *matrix*, ut a μήτηρ, μήτρα. Cauſſam appellationis ex Sorano adducimus in Hyſterica. Hinc *matricula*, quod

ea velut matrice continerentur milites. Uſus Vegetius, lib. I. cap. XXVI. Poſteriores *Album* dixere. A *ma-*..
quoque eſt *materia*, & *materies*: de quibus ſeorſu. Ab eadem dicti pueri *matrimi*, de quo in *Pater*. Ab eodem eſt *matrona*, quomodo *ſpei atque boni ominis cauſſa etiam illa dicebatur, cui liberi necdum eſſent*. Atque hinc liquet, quomodo differant *matrona*, & *materfamilias*: in quo ſe quidam olim torſere, ut ex Nonio diſcimus. Eſt & alterum inter hæc diſcrimen. Nam, *matronæ* ſolum dicebantur *feminæ honeſte illuſtrique loco natæ*. Itaque Servius ad illud 12. Æn.

Quæ te ſola, puer, multis e matribus auſa
Perſequitur . . . .

Ex matribus, inquit, *id eſt ex nobilibus. Nam matres non niſi nobiles dicimus: unde & matronæ dictæ ſunt*. Georgius Cedrenus, in Annalibus: Ὅτι Ῥωμαῖοι τὰς σώφρονας γυναῖκας ματρώνας ἐκάλουν, οἱ δὲ Ἕλληνες οἰκοδεσποίνας. Fuſius hac de re Jac. Durant. Cæſellius, lib. I. Var. cap. VII. A *matrona* dicuntur *Matronalia*, quod iis (Martiis puta Calendis, non Aprilis, ut quidam cenſuerunt) *matronæ Junoni ſacrificarent*: ut ſibi annus felix eſſet in amore conjugali, ac puerperio. Eodem inter ſe munera miſſitabant, quem morem præter alios tangunt, Plautus Milite, Act. III. Tibullus lib. III. el. I. & lib. IV. el. II. ac Juvenalis quoque, cum ait:

Munera femineis tractat ſecreta calendis.

Vide & Servium, VIII. Æn. A *Matrona*, *matrimonium* dictum eſſe, ſcribit Servius, in XI. Æn. Fungetus ait eſſe *a matre*, vel dici quaſi *matrem monens*, quia cogitare mulier debet nubere ſe, ut fiat mater. Sed τὸ *monium* vocis eſt productio. Utque a *patri* eſt *patrimonium*; a *ſancti*, *ſanctimonia*; a *caſti*, *caſtimonia*; ſic *a matri*, *matrimonium*. Ac quod de *matrona* dicebamus, id hic etiam locum habet, *matrimonium* quoque eſſe, ubi liberi ſunt nulli: nempe quia ita dictum a *ſpe*, ſive *boni ominis cauſſa*. Sed in eo *a matrona* vox hæc abit, quod *matrimonium* etiam eſt inter virum & ancillam ſeu concubinam, ſi uxoris loco habeatur. Unde a Curtio dicitur, Alexandrum magnum ſibi *matrimonio* copulaſſe barbaram quandam virginem, idque Achillis exemplo, cui Briſeis *contubernalis* fuit. Vide Scipionem Gentilem, lib. II. Παρέργ. cap. XII. *Matrimonium* etiam pro *bonis maternis* ſumi, ex Valerio Max. Seneca, Suetonio, jam ab aliis obſervatum.

MATERAE ſunt *Celticum lanceæ genus*: eoque origo ejus in Latio quæri non debet. Siſenna, lib. apud Nonium: *Galli materibus, Suevi lanceis configunt*. Idem Siſenna cum *lanceis* conjungit apud eundem: *Alii materibus, aut lanceis medium perturbant agmen*. Meminere & Cæſar, lib. I. de bello Gallico, & Livius, lib. I. Strabo, lib. IV. Καὶ ματαρὶς παλτοῦ τι εἶδος. Hinc *materiarii* dicti, quos ſimiliter cum *lancearii*s jungit Ammianus Marcellinus, lib. XXI. Vide quæ de *materibus* ſcribit Gyraldus, dialogiſmo XII. & H. Steph. lib. IV. ſchediaſm. III.

MATERIA, & *materies*, a *matre* dicuntur, ut a *luxu luxuria*, & *luxuries*. Iſidorus quidem, lib. IX. cap. V. exiſtimat *matrem* dici, quia eſt *quaſi materies*: nam ex ea efficitur aliquid. Sed contra putamus a *matre* dici *materiam*, quia *in corporum ratione ſe matris inſtar habet*. Cornelius Fronto diſtinguit ita *materiam*, & *materiem*, quaſi illa animi ſit: ut corpus naturale ſit, quod *materies* eſt & objectum ſcientiæ naturalis; *materia* vero ſit fabrorum, ut lignum. Sed valde metuo, ne contra dicere voluerit. Nam veteres, cum de ligno loquuntur, *materiem* dicere ſolent. Quomodo Plinius ait *materiem terebinthi lentam*. Vitruvius, *materies cædenda a primo autumno*. Sed poſteriores confundunt. Unde Gloſſæ: *Materia*, ξυλεία. Vide & quæ de *materiei* voce dicimus in *Sylva*.

MATHEMATICI dici volunt *impoſtores*, qui aliter *Chaldæi*, hoc eſt, qui ex obſervatione horæ natalitiæ fata cujuſque ſe ſcire profitentur. Jul. Paullus Recept. lib. V. Tit. XXI. *Qui de ſalute principis vel ſumma Reip. Mathematicos, ariolos, aruſpices; vaticinatores conſulit, cum eo qui reſponderit, capite punitur*. Sed *mathematici* vere, qui ſciunt diſciplinas circa abſtractam quantitatem verſantes: ut Arithmeticem & Geometriam: aut earum principia aliis applicantes: ut faciunt Geographia, Aſtrologia, Muſice, Optice, aliæ. Dicuntur *Mathematicæ diſciplinæ*, μαθηματικαὶ ἐπιστῆμαι, & ἁπλῶς μαθήματα, hoc eſt, *diſciplinæ*, ἀπὸ τοῦ μαθεῖν, hoc eſt, *diſcere*: quia in Græcia, ubi lingua ſua contenti philoſophabantur, ubi legere ſcribereque norant, ab Arithmeticis & Geometricis auſpicabantur.

MATTA, eſt *ſtorea*, *teges*, quæ & Belgis *matte* dicitur. Uſus Ovid. lib. VI. Faſt.

. . . . *Plauſtroque morantes*
Suſtulit: in plauſtro ſcirpea matta fuit.

Gloſſ. Phil. *Matta*, ψίαθος. Gloſſ. Cyrilli. ψίαθος; *teges*, *terratoria*, *matta*. Martinio videtur eſſe ab Hebraico מטה, *mitrah*, id eſt, κλίν, *lectus*. Nempe quia in *matta ſoliti ſint cubare*. *Mattarius* pro eo, *qui in matta dormit*, legas apud Auguſtinum contra Fauſt. Man. lib. V. cap. V. Vide de *mattæ* vocabulo Savaronem ad Sidon. lib. IV. epiſt. XXXIV.

†MATTA videtur eſſe a מטפח, *mateh*, *pallium*, *amictus*: nam veſtium nomina etiam veſtes ſtragulas plerumque deſignant; quia olim utrumque uſum praeſtabant. MAZOCHIUS.

MATTEA vel *mattya* dicenda, quæ corrupte in multis libris *mattea*: ut apud Suetonium in Calig. cap. XXXVIII. Itidem *matteolæ* non *macteolæ* legendum apud Arnobium, lib. VII. Uſus priori & Seneca, controverſ. XXVII. *Ego ad Cæſarem non ſum iturus cum mattea*. Et Martialis, lib. X.

. . . . *Sed te mattya ſola juvat*.

Ubi corrupte vulgo *juvant*. Idem, lib. XIII.

Inter quadrupedes mattya prima lepus.

Græce eſt ματτύη, quomodo dicitur πᾶν τὸ πολυτελὲς ἔδεσμα, *omnis cibus pretioſus ac delicatus*, ut Athenæus ait in XIV. Sed primo fuit *certum delicati cibi genus, quod e farina ſubacta fieret*: unde & nomen, nempe a μάζω, *ſubigo*, unde & μάζα, *maſſa*. [ματτύαι γνάθοι, Heſych.]

†MATTEA, *Mattya*, aut *Mactea*; Graecis ματτύη dicitur. Graecine a Latinis eam vocem hauſerint, an contra, incertum habeo. Niſi quod apud Graecos frequentiore eſt in uſu, quibus & ματτυάζω uſurpatur. Ceterum etymon non probo ut ſit a μάττω *ſubigo*; nam Athenaeo teſte lib. 14. πᾶν τὸ πολυτελὲς ἔδεσμα eo nomine donabatur, ut apud Latinos *cupediae*, & apud Hebraeos מטעמים *matammoth*. A quo Hebraeo vocabulo non abnuerim ματτύας eſſe dictas, quae vox etiam formam peregrinam praeſefert. Haec etymologia ſi vera ſit; tum vero falſum erit, *mattyas* proprie fuiſſe edulii genus e farina ſubacta, oleo, lacte &c. Hoc enim excogitatum eſt grammaticorum, ut recte etymologia a μάττω *ſubigo* procederet: quum revera *mattyae* omne genus cupedias notaverint, quarum ambitu etiam placentae & piſtorum opera continentur. MAZOCHIUS.

MATTIACÆ *pilæ* meminit Martialis, lib. XIV. epigr. XXVI. Nomen videtur a *Mattiaco*, Germaniæ oppido, unde melioris notæ adferrentur. Vile *ſaponis* genus fuiſſe, tradit Turnebus Adverſ. lib. IX. cap. XXIII.

MATTICI a Feſto eſſe dicuntur *homines malarum magnarum, atque oribus late patentibus*. Ubi alii libri *matrici*, vel *martici*. Sed Scaliger in Conjectaneis probat *mattici*, dicique ex eo cenſet, quod Græci veteres *maxillas* vocarent ματτύας, ut ex Heſychio diſcimus, qui γνάθους interpretatur. Itaque *mattici* idem ſit, ac γνάθωνες, hoc eſt, *guloſi*, quales in comœdiis inducebantur.

MATULA unde ſit age videamus, an conjectura poſſimus aſſequi. Illud conſtat, Græcis ἀμίδα dici. Hinc puto levicula μεταθέσει καὶ συγκοπῇ *mada*, vel *mata* dicere, & ὑποκοριστικῶς *matula*, & altera diminutione tum *matella* Plauto, & Varroni apud Nonium: tum *matellio*, quomodo dicebatur, ubi a *matula*

Digitized by Google

matulæ figura longius receſſit, ut Varro ſcribit lib. IV. de L. L. Meminit & *matellionis* Feſtus. Hoc ſi etymon diſplicet, non video unde dicatur, niſi forte a *madeo*, quia excipit *ſaccatum corporis humorem*, ut Lucretius appellat.

MATVRVS duplicem habet ſignificationem, unam propriam, alteram ex uſu vulgari. Proprie *maturum* dicitur, *quod nec citius, nec tardius eſt, quam convenit*. At ex uſu vulgari etiam *mature* evenit, *quod citius fit, quam par eſt*. Priori modo *matura mors* eſt hominis longævi: & *virgo matura*, quæ nubilis: *immatura virgo*, quæ necdum nubilis: *immatura mors*, quæ Græcis ἄωρος. Altero modo dicitur, aliquis *mature venire*, pro cito; *maturius diſcumbere* apud Cic. hoc eſt, ſolito celerius cœnare. Ac Tibullus ſimiliter,

Seu matura dies celerem properat mihi mortem;
Longa manet ſeu vita . . . .

Ubi *matura* eſt *cita, velox, juſtumque naturæ tempus prævertens*. Ac poſteriori hoc modo *maturare* idem eſt ac *feſtinare* & *properare*: priori vero *maturare* eſt minus. Quomodo dixit Maro, I. Georg.

Multa forent, quæ mox cælo properanda ſereno
Maturare datur . . . .

Vide Gellium lib. X. cap. XI. quod ſic incipit: *Mature nunc ſignificat propere & cito contra ipſius verbi ſententiam*. Quod ad etymon; *maturus* Feſto dici videtur a *manus*, id eſt, *bonus*. Iſidorus, lib. XVII. cap. VII. a *mando*, vel *manduco*, quaſi *mandures*, quia quæ *matura*, ea ſunt *ad mandendum* ſeu *manducandum apta*. Similiterque Perottus. Cæſar Scaliger, in lib. I. Theophr. de cauſis Plant. cap. XIX. cenſet eſſe a *mane*, vel a *Matuta*, id eſt, *aurora*: nempe quia, quæ mane ſeu matutino tempore fiunt, eadem *mature* fiunt. Alii malunt deducere a מטר, quod eſt *pluvia*, quia hæc *mature proveniens, ut fruges ac fructus matureſcant, facit*. Sed durior quidem, at vera fortaſſe eſt ſententia Petri Nunneſii, cui *maturus* eſt a πέπειρος. [Æolice ut puto μέπειρος.] ſignificatio convenit: & π etiam alias abit in *m*: Ut ab ὕπνος, *ſomnus*.

MATVTINVS, non a *mane* ſic dicitur, ut Iſidorus voluit, lib. V. cap. XXX. ſed a *Matuta*. Ut a *veſper, veſpertinus*; ſic a *Matuta, matutinus*. Lucret. lib. V.

Tempore item certo roſeam Matuta per oras
Ætheris auroram defert, & lumina pandit.

Cicero, lib. I. Tuſcul. Quæſtion. *Quid Ino, Cadmi filia? nonne Leucothea nominata a Græcis, Matuta habetur a noſtris?* Priſcianus, lib. II. *Matutinus a Matuta, quæ ſignificat auroram, vel, ut quidam*, Λευκοθέαν. Onomaſticon: *Matuta*, Λευκοθέα. *Matuta* vero, vel a *manus*, id eſt, *bonus*: ut ex Verrio ſcribit Feſtus; vel potius a tempore, cui præeſt, nempe a *mane* dicta eſt quaſi *Manula*, *N* in *T*, abeunte, quomodo a Γανυμήδης eſt *Catamitus*, ac Attice Περσεφόνη dicitur Περσεφάττα. Idem cum Angelus Caninius cenſet, tum Cæſar Scaliger, in lib. I. Theophraſti, de cauſſ. plantarum, cap. XIX.

MAZA, μάζα, *farina cum aqua & oleo cocta*, qua pauperiores panis loco utebantur: eam pani hordeaceo poſtponit Galenus lib. de alimentis. Pluſcula de ea Marſilius Cognatus, lib. I. Var. Obſerv. cap. XXXIX. & lib. III. cap. XVIII. Quibuſdam placet, eſſe a μαζᾶσθαι, quod eſt *mazas pinſo* ſive *ſubigo*. Sed μαζᾶσθαι eſt a μάζα. Quare veriſimilius Euſtathius, & ante cum Athenæus lib. XIV. (pag. DCLXIII. edit. Commel.) ubi deducit a μάττω, quod eſt, *pinſo, ſubigo*. Unde & a μάκτρα quo ſignificatur *vas, in quo pinſitur farina*. Item μαγίς, quod idem notat, teſte Polluce. Uſus quoque Marcellus Empiricus: *Raſamen paſtæ, quod in magide adhæret*. Sed imprimis placet μάζα eſſe a מצה, *matſah*, quod *placentæ* aut *panis* genus ſignificat a radice מצה, quod eſt, *liquorem exprimere*. Vel potius ſit a מזון, *alimentum, eſca*: ab radice זן, *paſco, alo*. A μάζα dicuntur μαζονόμοι. Primo enim ſic dicebantur, in quibus μάζα opponebatur: poſtea generatim ſic dictæ *lances rotundæ ac ligneæ*. Itaque Heſychii locum ſic corrigit ad Athenæum Caſaubonus: Μαζονόμον τὸν κύκλον ἢ τὸν ξύλινον πίνακα. Gloſſ. *Lances*, μαζονόμοι, nempe quia ſoleant μάζας νέμειν, hoc eſt, *diſtribuere*. Dicuntur & μαζονόμια. Pollux, lib. VI. cap. XII. Μαζονόμια, κοῖλοι πίνακες, ἐφ' ὧν αἱ μᾶζαι διενέμοντο. Uſus quoque Varro, lib. III. de RR. cap. IV. *Ut in eodem tecto ornithonis incluſum triclinium haberet, ubi delicate cœnitaret, & alios (turdos) videret in mazonomo poſitos coctos, alios volitare circum feneſtras captos*. Dicitur & μαζοφόρος vel μαζοφορίς. Heſychius: Μαζοφορίς, ὅμοιον αὐτῷ. A μάζα eſt etiam Latinum *maſſa*: quo ſignificatur *farina ſubacta macerataque ad panificium*. Adducit hoc etymon quoque Priſcian. lib. I. in fine capitis de literarum numero ac permutatione. Ac juvant Gloſſ. Vett. *Maſſa*, μάζα, φύραμα. *Z* in duplex *SS* convertitur: ut πατρίζω, *patriſſo*; πιτίζω, *pitiſſo*; μάζω, *maſſo*. Nihil etymo hoc certius. Quare non erat, quod Pontanus, in Actio, fol. CXXXVIII. edit. Ald. & ex eo Erythræus in Indice Virgilii, ut a *magnus* eſt *magiſſimus*, inde *maximus*; ſic forte ab eodem eſſe *magniſſa*, hinc *maſſa*. Quod ineptum puto. A *maſſo* eſt *immaſſare*, poſterioris ævi vox. Iſidorus, lib. XI. cap. I. *Ultimi ſunt molares, qui conciſa a prioribus ac confracta ſubigunt & molunt, atque immaſſant*.

M E

MACHANICAS *artes* Scholaſtici ita dici nugantur, quia *faciunt mentem mæchari circa res viles*. Eſt vero μηχανικὴ τέχνη, (quæ & ἁπλῶς μηχανικὴ dicitur) *ars machinalis*, a μηχανή, quod *fabricam* notat: unde & Latinum *machina*, ut a μηχανάω, *machinor*. In quibus vero hæc ars μηχανικὴ occupetur, vide ſis apud Politianum in Panepiſtemone, ubi ex Herone & Pappo eam egregie deſcribit. Græcum μηχανὴ unde ſit, vide voce *Machina*.

†MEDDIX (ait Feſtus) *apud Oſcos nomen magiſtratus eſt*. In aliis legitur ſimplici elemento *Medix*. Cum *apud Oſcos* audis, non ideo vox minus Etruſca eſt; nam Oſci Etruſcorum aut ἀπόγονοι aut πρόγονοι erant. Et omnino is magiſtratus apud Campanos obtinebat, qui certe Campani Etruſci erant. In MEDDIX latet N, ut ſit MENDIX, ſicuti CONTVA pro CONIVNX (quomodo ſaepe in titulis antiquis) a *conjungo*. Atque hic parcet lector, ſi *Medix Tuticus* (nam duo haec ſimul copulabantur) pluribus, quam pro more, a me illuſtrabitur. Ac primum non Capuae ſolum is magiſtratus obtinebat, ſed & in ceteris Tyrrheniae Ciſtiberinae oppidis. Inter cetera Herculanenſia Cimelia extat marmoreus quantivis pretii ſacer abacus, litteris & ſermone Tuſco perſcriptus: quem in aere delineatum hic darem, ſi nunc eſſet ad editionem paratus. Dabitur autem Deo dante in voce TVTICVS. In eo igitur abaco poſt nomen ejus proprium, qui tunc Herculaneo praeerat, ſubjicitur magiſtratus vocabulum, quod tale eſt (pro Tuſcis autem abaci elementis hic Latina adſcribam) MERRISS. TVFTIKS. Porro in priore voce dupiex R pro D duplice uſurpatur, quia Rhotaciſmus Tyrrhenis perpetuus eſt, ut millies monui. In poſteriore vero voce ubi F poſui, ibi in menſa eſt *Beth* Hebraicum: quod non Tyrrhenis ſolum (uti conſtat ex Capuae nummis) ſed & Aeolibus (uti patet ex Heracleae tabulis) amiciſſimum fuit. Poſtremo iidem Tuſci Herculanenſes SS pro X (quo carebant) uſurparunt. At iſtud ſive X, ſive duplex S prioris nominis eſt adventitium: quod ſi tollas, habebis nomen purum putum Hebraeum מדין *Medin* i.e. *Judex*. Nam qui *Sufetes* שפטים *ſofetim* i.e. *Judices* Poenis (ſicuti & Hebraeis olim poſt Joſuae tempora) dicebantur, iidem Campanis מדינים *Medinim* (Latinis *Medix* num. ſing.) vocabantur. Sicuti autem *Medin* (ſive Oſce *Medinx*) erat ſummus urbis, ſive provinciae judex, ſic praefectura ipſa Hebr. מדינה *Medina* (quod nomen hodiedum in Hiſpania ſupereſt) Chaldaice מדינא, *Medina* & מדינתא

Digitized by Google

מדינתא *Medixta* vocatur. Jam poſt recitata Feſti verba, ex Ennio hic verſus additur: *Summus ibi capitur Medix, occiditur alter*: qui verſus erat credo in Annalibus, ubi de Campanorum bello. Scaliger, aut ſiquis alius, mutabat: *Vnus* (pro *ſummus*) *ibi capitur* &c. quia ſequitur *Alter*. Non eſt neceſſe: nam *ſummus Medix* eſt, qui inter duos cognomines magiſtratus prioris erat loci ac dignitatis. Hactenus de Medix dictum. Tranſeo ad Tuticus. Quid iſtud ſibi vult? An non idem quod Heſychii τίταξ? Nam hoc etiam nomen ſummae poteſtatis eſſe, ejus verba declarant: ΤΙΤΑΞ (inquit) Ἔντιμος, ἢ δυνάστης· οἱ δὲ βασιλεύς. *Titax*, eſt, *Magiſtratu fungens, aut dynaſta: aliis Rex*. Vtitur ea voce Aeſchylus. Nec dubito quin *Titacis* & *Tutici* verba eodem ex fonte Orientis fluxerint, nec enim litteris, ſed tantum motionibus diſcrepant. Ne multis: utraque vox (tum Heſychiana τίταξ, tum Oſca *Tuticus*) a צדיק *tadik*, *juſtus*, manavit: niſi quod D (quo Tyrrheni carere dicuntur) in T ejuſdem organi tenuem migravit, & quod vocales in τίταξ tranſpoſitae, in *Tuticus* A cum V Tuſco alternavit. Itaque ex *Tadik* factum eſt *Tutik*, ita ut *Medix tuticus* non ſit aliud quam *Judex juſtus*. Eamque veram eſſe *Tatiri* interpretationem (praeter dictam ex Heb. *Tadik*, *Juſtus*, originem) oſtenditur praeterea argumento altero minime inficiando, quod tale eſt. In Diatribis Tyrrhenicis, quas Romae apud Pagliarinum ante XX. circ. annos inter Cortonenſia edidi, protuli plenam exemplorum manum, ex quibus oſtenditur, urbes Tyrrhenicas, ubi coloniae Romanae evaſerunt, bina geſſiſſe nomina, unum vetus Tuſcanicum aut Oſcum ſuum, alterum Latinum ſed Tuſco ἰσοδυναμοῦν. Inter binomines urbes haſce attuli (id quod huc maxime facit) *Aequos Faliſcos*: in qua appellatione *Faliſcos* idem Tuſco ore, quod Romano *Aequos*, valere oſtendi. Atqui idem prorſus in Oſco Hirpinorum oppido accidit: quod vulgo in auctoribus dicitur *Equus Tuticus*. Sed prava ſcriptio corrigenda eſt ex Tab. Peutingeriana (cui ut archetypae, nec manus librariorum expertae, credendum omnino eſt) ſegmento IV. in qua cum diphthongo legitur: Aeqvo Tvtico XII. Ergo *Tuticus* idem quod *Aequus* Latine ſonat, nim. quia venit a צדיק *Tadik*, *juſtus* ſive *aequus*. Sed de his in Tvticvs fortaſſe plura. Mazochivs.

Medeari, a μέδεσθαι, converſo H in E breve, quomodo a κρηπὶς, ἴδος eſt *crepida*. Μέδεσθαι eſt, *curare*, *conſulere*, a μῆδος, *cura*, *conſilium*, unde facta Ἐπιμηθεὺς & Προμηθεὺς, δ in θ converſo, ut in ἔθος, & aliis. Ἐπιμηθεὺς, qui poſt factum conſulit: Προμηθεὺς qui ante factum, quid ex re ſit, cognoſcit. A *medeor* eſt *medicus*, onde *medicinus* ut *libri medicini*. Varro, lib. iv. de L. L. Ab *arte medica*, hoc eſt, *medicina*. Sed ut *Grammatica*, & ſimilia, ita & hoc ſumitur ſubſtantive. Nec eo *ars* modo ſignificatur, ſed etiam *medicorum* ſive *chirurgorum* (olim enim iidem *medici* ac *chirurgi*) *pergula* ſeu *officina*; Plautus, Epid. ii. ii.

Per medicinas, per tonſtrinas, in gymnaſio atque in foro.

Ludere, non ſerio mihi loqui videntur, qui *medentes* dici ajunt quaſi μέδοντες, hoc eſt, βασιλεῖς, juxta illud Homericum:

Ἰατρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων.

Quod etymon adfert Federicus Morellus ſcholiis in Dionis orationem περὶ πλεονεξίας. Acutius etiam quam verius Julius Scaliger, qui commentario in Theophraſtum, & in Hippocratem de inſomniis, a *medio medicum* & *medicinam* dici putat. Nempe quia, ut virtus, ita ſanitas quoque in mediocritate conſiſtat: morbus vero, uti vitia, excedat τὸ μέσον, ad quod corpora per artem medicam reducuntur. A *medeor*, Feſto teſte, eſt *medibile*, ut a *medicor medicabile*. A *medendo* quoque dicta *Dea Meditrina*: cujus ſacra *Meditrinalia*. Iis prius vetus mox novum bibebant vinum, ac uti *Martinalibus* nunc cantio obtinet apud Belgas de vetere novoque vino; ita olim alia illi non multum abſimilis; in uſu erat. Feſtus: *Meditrinalia dicta hac de cauſſa. Mos erat Latinis populis, quo die quis primum guſtaret muſtum, diceret ominis gratia: Vetus novum vinum bibo, veteri novo morbo medeor. A quibus verbis, etiam Meditrinæ Deæ nomen captum, ejuſque ſacra Meditrinalia dicta ſunt*. A *medeor*, vel potius *medicus*, quoque eſt *medicor*, unde *medicabulum*, qua forma a *mendicus*, *mendicabulum*. Sed *medicabulum* non pro *medico*, verum *loco medicandi* ſumitur. Uſus ita Appuleius in ix. A *re*, ſignificante *contra*, & *mederi*, venit *remedium*. Itaque Gloſſ. Philox. & Onomaſticon ἀντιφάρμακον exponunt. Hinc *remediari*, apud Tertull. Hieron alios poſterioris ævi.

Mediastini *balneariorum* dicti οἱ περιχύται, hoc eſt, οἱ ὕδατι καὶ πυρὶ δουλεύοντες. Gloſſæ ab H. Stephano editæ. *Mediaſtrinus*, περιχύτης. Lege *Mediaſtinus*. Ita dictus pleriſque putatur a *medio aſtu*, hoc eſt, *media urbe*: in qua bajuli fere verſantur, ut ajunt. Aliis a *medius*, & *ſto*, vel *teneo*. Priſcianus extremo lib. ii. *Mediaſtinus a medio ſtando vel tenendo componi videtur*. Idem ſuper xii. lib. Æn. *Mediaſtinus inde videtur componi, quia medias partes balnei tenet, hoc eſt, in media lavantium ſtat* [μεσίτιος & μεσίδιος Heſych.] Ac a *medius* eſſe *mediaſtinus*, facile credo Priſciano: ſive ita dicatur, quia *mediis*, vel *ædibus*, vel *balneis*, *eſſet*, *ad omnium viliſſima quæque ſervitia paratus*: ut plerique arbitrantur: ſive quod *medius eſſet inter ſervos ſummos, & imos*: *ſummos*, ut *atrienſes*, & *diſpenſatores*: *imos*, ut *compeditos*, & *quales quales*. Quæ ſententia eſt Turnebi, lib. xxviii. cap. xxxi. Verum illud STINUS a *ſtando* eſſe non puto. Magis fit veriſimile, eſſe vocis productionem, ut in *Clandeſtinus*. Quæ & ejuſdem Turnebi mens. Hac de voce plura ſi voles, adi Beroaldum, Indice in Columellam; Hermolaum Barbarum, gloſſematis Plinianis, voce *Jatraliptæ*, & Rævardum, lib. v. Variorum, cap. ult. Quod vero in domo ſunt *mediaſtini*, id in navi ſunt *meſonautæ*, ſimiliter viliſſima quæque miniſteria obeuntes: ut cenſent Hermolaus Barbarus, in gloſſematis Plinianis, in voce *Jatraliptæ*; & Gul. Budæus in Tit. Quod nautæ, caupones, ſtabularii §. Qui ſunt igitur; ubi Ulpianus utitur hac voce. Sed Hottomanno placet, ita dici, *qui, medium inter nautas, ſive remiges, locum obtinens, navigandi ſignum dat aliis*. Aliis, *qui partim nautæ miniſterio fungens, partim vectoris vicem obtinens, aliquid pro vectura ſolvit*. Mihi quoque placet Turnebi mens, ut ſic dicantur, quia *medio loco ſint inter nautas ſummos, & imos*: ſummos, ut gubernatores, & proretas; imos, ut remiges. Vide eum, & lib. xxviii. cap. xxxi. Ex μέσος & ναύτης conflari, ſatis eſt apertum.

Medica *arbor*, quæ alio nomine *citrus* vocatur, a *Medis* dicta eſt, ut ſcribit Iſidorus, lib. xvii. cap. vii. Ex junioribus Pontanus in libb de hortis Heſperidum. Vide & de iis Ruellium: qui docet *malo Medico limones* & *mala Arauſionenſia* contineri. Ab iiſdem *Medis*, *Medica* herba nomen accepit. Virg. i. G.

. . . . Tunc te quoque Medica putres
Accipiunt ſulci . . . .

Ubi ſic Servius: *Ad ipſam herbam apoſtrophem facit. Hac autem tranſlata eſt in Græciam, quo tempore eam Xerxes invaſerat*. Ita editum eſt in Servio P. Danielis. Sed pro *medicis* ſcribendum *Medæ*, uti indicat hic locus Plinii, lib. xviii. cap. xvi. *Medica externa etiam Græciæ, ut a Medis advecta per bella Perſarum, quæ Darius intulit*. Plura de hac herba Plinius ibidem. Vide & Theophraſtum, lib. viii. Hiſt. cap. viii. & Columellam, lib. ii. cap. xii. ac Palladium, lib. v. cap. i. Meminere & Varro, de R. R. lib. i. cap. ii. Strabo, lib. xii. Plutarch. in comment. ὅτι οὐδὲ ζῆν ἡδέως. Dioſcorides, lib. ii. cap. clxxvii. Etiam a *Media* dictæ gallinæ *Melicæ*. Feſtus: *Melicæ gallinæ, quod in Media id genus avium corporis ampliſſimi fiat: L litera pro D ſubſtituta*.

Medimnus.

Medimnus, vel *medimnum*, μέδιμνος, ἢ μέδιμνον, menſura aridorum capax ſex modiorum, ſextarii unius & unciatum quatuor: ut docet Georgius Agricola, lib. II. de menſuris Græcorum. Eſt ab Hebræis appellatio: quibus מד, *mad*, *metiri*: מדה. *middah*, *modus*: cujus plurale מדים, *middim*, *modi*, *menſuræ*. Vel compoſitum ex מדה, *middah*, *modus*: & מנה, *manah*, *numerus*: ut ad verbum ſonet *numeroſa menſura*.

Meditari vult Jovianus Pontanus in Actio, eſſe a *medium* & *iter*. Ita enim ſcribit fol. cxxxxx. edit. Ald. *An queſo, meditari eſt aliud, quam in medio itinere aliquid itando, aut agero, aut cogitare: quod eſt occupati animi, aliudque quam iter agitantis.* Sed hæc ſententia indigna eſt Pontano. Nam nimis aptum eſt, venire a Græco μελετᾶν, A in D abeunte, quomodo ab Ὀδυσσεὺς eſt *Ulyſſes*: quomodo item pro *calamitas*, *cadamitas* ſcripſere Nævius & Livius Andronicus, ut ſcribit Marius Victorinus, lib. I. Hanc ejus verbi originem etiam docuit Servius, in cujus veteri codice (in illo Petri Danielis fruſtra quæras) ita ſcriptum invenitur: *Meditaris, cantas, quaſi melitaris, D pro L poſita. Quod Græci μελετᾶν dicunt, per antiſtrophen dixerunt Latini. Etenim L & D interdum ſibi invicem cedunt. Sic ſolium vel ſella quaſi ſedda dicitur a ſedendo.* Μελετᾶν vero, quia μέλει, hoc eſt, *curæ eſt*. Μελετᾶν etiam *tibicinum* eſt: unde eos *meletari* Fulgentius dixit: ac ſimiliter *commeletare* eos ait Hyginus: *Quas tibias Marſyas, Eagri filius, paſtor, unus ex Satyris invenit, quibus aſſidue commeletando ſonum ſuaviorem in dies faciebat, adeo ut Apollinem ad citharæ cantum provocaret.*

Medius, a μέσος, ut Cæſar Scaliger ait de cauſſis L. L. cap. xxviii. & ante eum Priſcianus, ſuper xii. verſ. Æneid. Sed hic alterum etiam etymon addit, ut ſit a *modo*, hoc eſt, menſura: unde & *medius*. Mihi magis placet eſſe κατὰ συγκοπὴν factum ex μεσσίδιος, ſeu μεσσίτιος, aut μεσάτιος, quod Heſychius exponit μέσος. Nec abſurde etiam eſſe ab Hebraico מד, id eſt, *metiri*: quia metiendo medium cognoſcitur. A *medium* eſt *dimidium*, non a *dimenſione*, quod Donatus ſcribit in Adel. Act. II Sc. II. Quomodo differant *dimidium*, & *dimidiatum*, docebit Gellius, lib. III. cap. xiv. A *medius* quoque eſt *medioxumus*, quod Feſtus, ſive Paulus, interpretatur *mediocris*. Parum apte, ut puto, cum plane idem ſit, quod *medius*. Scaliger ad Feſtum monet, id corruptum eſſe ex *mediotumus*, quomodo Plautus & veteres dixerint: ut nempe a *media* ſit *mediotumus*, quomodo a *legs* eſt *legutimus*, ſive *legitimus*; a *quotus*, *quotumus*, ποσὶς. Imo Meurſius arbitratur apud Plautum pro *medioximus* legi debere *mediogrumus*, a *medius*, & *grumas*; quomodo, inquit, *mediocris* eſt a *medius* & *ocris*, quod *locum* ſignificat. Locus Plauti, quem dico, eſt iſte, in Ciſtellaria, Act. II. Sc. I.

> *At ita me Di Deaque, ſuperi atque inferi & medioxumi.*

Ego nihil mutandum cenſeo, quia ſi *mediogrumus* dixiſſet Plautus, veterum aliquis tam inſolentis vocis meminiſſet: uti *medioxumi* meminere Feſtus, Nonius, ac Servius quoque, cujus hæc verba, in VIII. Æn. *Sunt enim numina aliqua tantum cœleſtia, aliqua tantum terreſtria, aliqua media, quos Appuleius medioxumos vocat, hoc eſt, qui ex hominibus Dii fiunt.* Quis dubitet, quin Appuleius more ſuo Plautum ſit imitatus? Nec ſemel ea voce uſus Comicus: ſed ejuſdem actus ſc. III. *uxorem* vocat *medioxumam*, quam Demipho, quaſi ſecundo duxiſſet loco. Varro quoque Modio diait, *Ad mortalem modum medioxume*: id eſt, *media actum modo*, ut Nonius interpretatur. Imo ne illud quidem verum eſt, quod putat, *mediocris* componi ex *medius*, & *ocris*. Nam *cris* hic ſe habet, ut *tumus*, vel *xumus* in *mediotumus*, ſive *medioxumus*. Imo & *tullium* in *meditullium* nihil ſignificat, ut Cicero in Topicis teſtatur, ubi clare ait, non plus eſſe *tullium* in *meditullium*, quam *timus* in *finitimus*, *legitimus*, & ſimilibus. Aliqui tamen veterum putarunt *meditullium*, dici quaſi *media tellus*. Feſtus: *Meditullium dicitur, non medium terræ, ſed procul a mari, quaſi meditellium, ab eo, quod eſt tellus.* Atque ab eadem mente eſt, quod in vett. Gloſſ. legas, μεσόγαιος, *meditellius*, *mediterraneus*: μεσόγαιον, *meditullium*, *mediterraneum*. Sed melius Tullius, ut *tullium* ſit vocis productio. Similiter nempe ac *tolium*, in *Capitolium*. Nempe fabuloſum eſt, quod de *capite Toli* apud Arnobium legere eſt.

†**Medius**, ſicuti & Μέσος, utrumque a Chaldaeo מצע (*Metſa*) *medius* factum videtur. Nam dentalis littera *Tſade* interdum per S exprimitur, & ſic ex Chald. *Meſa* ſit Μέσος: ſaepius vero eadem per T ejusdem organi conſonam redditur, ut ſit *Meta*. Ex hoc autem (T in D, ejuſdem organi litteram, verſo) factum eſt Latinorum *Medius*. Mazochius.

Me-Dius-Fidius, vel tres ſunt voces, vel unica, non duæ, ut putarunt. Nam ut dicimus *me-Hercule*, ita & *me Dius-Fidius*: ac utroque per Herculem juratur: ut indicat Tertullianus, lib. de idolol. cap. xxii. ubi de poſteriori hoc jurandi genere ita ſcribit: *Accedente quarundam ignorantia, qui ignorant eſſe juſjurandum per Herculem.* Idem indicat ἐτυμολογία. Nam etſi non ignorem, Dionyſium, *Fidium* transferre πίστιον, ac apud Chariſium, & Feſtum quoque, legatur, velle aliquos *Medius fidius* eſſe juramentum *per divi fidem*: vel *per diei fidem*: tamen longe veriſimilius ſit, quod apud eundem Feſtum legitur, voce ea ſignificari *Jovis filium*, id eſt, *Herculem*, quod *Jovem* Græci Δία appellent; *Fidium* autem poni pro *filio*. quod ſæpe antiqui pro *L* litera *D* utebantur. Confirmat hanc ſententiam Varro, IV. de L. L. *Ælius Gallus Deus fidius dicebat Dijovis filius, ut Græci Διόσκουρον, Caſtorem: & putabat, hunc eſſe Sancum ab Sabina lingua, & Herculem ab Græca.* Porro illud *me*, quod in *me Deus Fidius*, primum locum obtinet, nonnullis placet eſſe pronomen, ut ἐλλειπτικὴ ſit oratio, pro, *Ita me Deus Fidius amet*. Ac fuit hæc quoque ſententia Feſti, ſive Paulli, ut qui ſcribat: *Mecaſtor, & mehercules juſjurandum erat quaſi diceretur, Ita me Caſtor, ita me Hercules, ut ſubaudiatur juvet.* Mihi magis veriſimile ſit, *me* hic adverbium eſſe, atque idem ſignificans quod *per*. Nam quod Græcis μὰ, & νὴ, id Latinis *me*, & *ne*: unde *me Hercule*, per Herculem; *me Caſtor*, per Caſtorem; *epol*, per Pollucem; *edepol*, per Deum Pollucem (non per ædem Pollucis;) *ecere*, per Cererem; *ejuno*, per Junonem; *equirine*, per Quirinum, &c. In quibus *Me* quidem eſt ex Græco μὰ. *E* vero ex νὴ abjecta *N*; niſi malis ex *Me* factum per ἀφαίρεσιν, de quo non pugno. At cur ad ἐλλειπτικὴν orationem confugiendum ſit, cauſſæ nihil hactenus video. Scribit Agellius, lib. XI. cap. VI. viros *per Herculem*, mulieres *per Caſtorem*, utroſque *per Pollucem* ſolitos jurare. Addit inibi: *Nuſquam ſcriptum invenire eſt apud idoneos quidem ſcriptores, aut* Mehercule *feminam dicere, aut* Mecastor *virum*. Sed de *Mecaſtor* eſt, quod obduci poſſit. Quid enim? Plautus idoneus ſcriptor non eſt? quem Latinæ linguæ principem alibi ipſe facit Agellius. At is (niſi valde me ratio fugit) locutus hoc pacto. Nihil de eo loco dicam, qui eſt, Caſina Act. II. ſc. VI. neque enim diffiteri poſſum, male in vulgatis diſtingui perſonas, quod optime obſervavit Acidalius. Nec pro me proferre auſim, quod ita locutus paraſitus, Aſin. V. I. Nam hic quoque in perſonis eſſe aberratum, recte demonſtrat idem. Verum quid dicemus de eo, quod eapſe ſcena Argyrippus dicat:

> *Ecaſtor quin ſurrepturum pallium promiſit tibi?*

Nec enim probandam arbitror audaciam Acidalii, cum invitis omnibus libris *edepol* ſubſtituit. Gellio tamen favet etiam Chariſius, cap. de Adverbio; *Medius fidius, inquit, juratio propria virorum eſt, ut feminarum ædepol, ecaſtor, ejuno.* Ubi & de *pol*

Digitized by Google

& *ædepol*, Titinnium laudat in Setina, qui molliculum adoleſcentem effeminate loquentem, cum reprehendere magis vellet, *An*, inquit, *quia pol, ædepol fabulare?* Cæterum Pinuii locus ante adductus facit, ut non uſque adeo reprehendere cum nonnullis auſim non ineruditum hominem Nicodemum Friſchlinum, cum in Rebecca ſua, Act. IV. ſc. III. Iſmaëlem inducit ita jurantem:

Bene mecaſtor proveſſit hæc venatio.

Cumque apud eum Act. IV. ſc. V. venator Iſmaëlis Chamus ita loquitur:

Metuo mecaſtor, ut tuæ cella noſtra ſufficiat gulæ.

Illud tamen culpandum, quod temporum non habita ab eo ſit ratio. Nam *Caſtor* paullo ſolum ante bellum Trojanum fuit: eoque Iſmaëlis temporibus per eum non potuit jurari. Nec Iſmaël juraſſet per gentium Deos. Quamquam id faciunt hodie Chriſtiani poëtæ. Sed placet ſententia Hieronymi ad Damaſum ſcribentis: *Abſit*, inquit, *ut de ore Chriſtiano ſonet, Jupiter omnipotens, & mehercule, mecaſtor, & cætera magis portenta, quam verba.*

Medulla, Iſidorus, lib. XI. cap. I. ita dici cenſet quaſi *madullam*, eo quod *madefaciat oſſa*. Sed vel eſt a μυελὸς, inſerto *D*, ut Caninius putabat; quomodo a τείνω eſt *tendo*: vel potius ita dicitur, quia *ſit in medio oſſis*. A *media* ſit ὑποκοριστικῶς *mediola*, unde *medolla*, ſeu *medulla*. Proprie dicitur de animalibus, κατὰ μεταφορὰν vero de plantis, in quibus ſignificat partem internam fungoſam, qualem cernere eſt in ſambuco. Solinus in iis ab eadem origine appellat *mediale*. Quod tamen latius patet, quia eo generatim ſignificatur, quod in *medio* eſt, utut planta non habeat *medullam*. Ut quod Græci appellant καρδίαν· quæ & duriſſima, ut in robore.

Megalesia, qui & ludi Megalenſes, ita dicti a μεγαλήσιοι, quomodo vocabatur ὁ ναὸς τῆς μεγάλης θεᾶς, ut Μητρῷον. Sic Τυχεῖον τύχης, Ἀνακεῖον ἀνάκων. Itaque locum Varronis, qui eſt V. de L. L. ſic in Conjectaneis emendat Joſ. Scalig. *Megaleſia dicta a Græcis, quod ex libris Sibyllinis arceſſita ab Attalo, rege Pergami, Peſinunte, ubi Megaleſion, templum ejus Deæ, unde advecta Romam.* [vide num a *Megale Phryge*, de quo Solinus.] is qui Terentii vitam conſcripſit, putat *Megalenſes* ludos dici, quod eſſent *ſacri Diis magnis*. Ac Antonius Goveanus, quo id tueatur, vult aliud fuiſſe *Megalenſes ludos* ac *Megaleſia*, ſive *ludos Megalicos*, ut vocat Juvenalis. Nam *megalenſes* eoſdem eſſe ac *ludos magnos*, qui κατ' ἐξοχὴν *Circenſes* vocantur: ac hos fuiſſe *ſacros diis magnis*, hoc eſt, *diis majorum gentium*: ac *Megaleſia*, ſive *megalicos* fuiſſe *ſacros magnæ Deûm matri*. Sed in his ſpiſſe a Goveano errari, optime monent Muretus in annotat. ad Terent. & Cæſar Bulingerus, lib. de Circo. Nam primo *Dii magni* non ſunt iidem ac *Dii majorum gentium*, ſed ſoli *Jupiter*, *Juno* & *Minerva*, vel cum his *Dii penates*, ſive *Lares*: quemadmodum ex eo colligimus, quod Feſtus quidem dicat *ludos magnos* fieri *Jovi*; ac Cicero Verrina quinta ſcribat, *ludos Romanos* (qui iidem ac magni) faciendos eſſe *Jovi*, *Junoni* ac *Minervæ*: Aſconius autem in Divinat. *Deos magnos* interpretetur *Lares urbis Romæ*: ac Caſſius quoque Hemina tradiderit eoſdem eſſe Deos, *Samothracas*, *Romanorum Penates*, ac θεοὺς μεγάλους· qua de re plura Macrobius, lib. III. Sat. cap. IV. At *Dii majorum gentium* ſunt:

Juno, Veſta, Minerva, Ceres, Diana, Venus, Mars,
Mercurius, Jovi', Neptunus, Vulcanus, Apollo.

Quos Ennii verſus adducunt Appuleius de Deo Socratis; & Mart. Capella, lib. I. Præterea *Megalenſes ludos*, & *Megaleſia*, diverſos eſſe nunquam probaverit Goveanus, contrarium ſæpe evincit loco Ciceronis, quem mox adducam. Nec originatio eum juvat. Nam ut τυχεῖον eſt a τύχη, ſic μεγαλήσιον eſt a μεγαλησία, hoc eſt, *magna Dea*. Quippe Æoles, vel ut alii malunt, Dores, θεὺς vocant σιὺς, unde *Sibyllam* quaſi σιοῦ βουλὴν dici volunt præter Varronem, Serviumque, Lactantius lib. I. cap. VI. Hieronymus adverſus Jovinianum, Iſidorus, lib. VIII. Orig. cap. VIII. At *Megalenſes* Latina terminatione factum a μεγάλη, qua ratione a *Virgo* eſt *Virginenſis*; a *circo circenſis*; ab *horto*, *hortenſis*. Denique falſo putat *ludos Romanos*, ſive *magnos* (qui & κατ' ἐξοχὴν vocantur *Circenſes*, & a Marone conjunctim *magni circenſes*) eoſdem eſſe ac *Megalenſes*. Nam *ludi Romani* ſiunt *Jovi*, *Junoni*, & *Minervæ*: ut e Cicerone oſtendimus: at *Megalenſes* fiebant *Deûm matri*, ut diſertim ſcribit Feſtus voce *Romani*: idemque confirmant hæc verba. Locus hic Cic. de Aruſp. reſp. *Nam quid ego de illis ludis loquar, quos in palatio noſtri majores ante templum in ipſo matris conſpectu Megalenſibus fieri celebrarique voluerunt?* Et paullo poſt: *Qui ludi ne verbo quidem appellantur Latino, ut vocabulo ipſo & appetita religio externa, & matris magnæ nomine ſuſcepta declaretur. Hos ludos ſervi fecerunt. Tota denique hoc ædile Megaleſia ſervorum fuerunt.* Qui locus quantopere torſerit Goveanum, argumento eſt, quod non aliud habet quod dicat, quam *Megaleſia* eſſe *Megalenſibus* facta: quod ineptius puto, quam, ut neceſſe habeam advocare alios auctores, qui *Megalenſes* pro *Megaleſiis* clare uſurpant. Præterea *ludi magni* ſeu *Romani* inſtituti ſunt a Tarquinio Priſco, cujus opus eſſe circum maximum (is ut nobiliſſimus, ita antiquiſſimus inter circos fuit) ſcribit Dionyſius, lib. IV. At *Megaleſia* inſtituti a M. Junio Bruto, quemadmodum ex Valerio Antiate tradit Livius, lib. XXXVI. quo loco tractat de ædis matris Ideæ dedicatione. Inſuper *ludi magni* fiebant pridie Non. Sept. ut colligimus ex prima in Verrem; *Megaleſia* vero celebrabantur pridie Non. Aprilis, ut teſtatus Ovid. IV. Faſt. Denique *ludi magni*, quanquam & ſcenici fuerint, quod ex Livii, lib. XXXI. patet, proprie tamen Circenſes erant: at *Megalenſes* proprie erant ſcenici, ut indicat ibidem Ovidius. Sed de hoc ſatis.

Megallium, μεγάλλιον, quaſi μεγαλεῖον, a *magnis viribus* nomen accepit, ſi Plinium audimus ita ſcribentem lib. XIII. cap. I. *Telinum unguentum erat celeberrimum Menandri Poëtæ Comici ætate. Poſtea multo ſucceſſit propter gloriam appellatum megalium.* Sed a *Megallo*, homine Siculo, ita dictum eſſe ſcribit Athenæus in quintidecimi eo fragmento, quod primus edidit in Variis ſuis Canterus, lib. III. cap. XXXI. Vide & hoc de unguento Dioſcoridem, lib. I. cap. VI. ſive al. LIX. ubi μεγάλειον vocatur, ſed corrupte pro μεγάλλιον.

Meio, [ὀμιχῶ.] a מים, contracte מי, *aqua*. Notum & Latinis *aquam* honeſte interdum capi pro *urina*. Qua de re Joſ. Scaligerum vide. Similiterque loquuntur Germani, Belgæ, & aliæ gentes.

Mel, a μέλι, omiſſo ι, ut a πίπερι, *piper*, ab ἐστὶ, *eſt*. Ex roſcido aëris humore conficitur ab apibus. Unde *aërii mellis* dixit Maro, initio IV. Georg. Ariſtoteles Hiſt. Animal. lib. V. cap. XXII. Μέλι τὸ πίπτον ἐκ τοῦ ἀέρος καὶ μάλιστα τῶν ἄστρων ἐπιτολαῖς, καὶ ὅταν ἐπικατασκήψῃ ἡ ἶρις. *Mel ex aëre cadit, præſertim ſiderum* (Virgiliarum nempe) *ortu, & cum incubuerit arcus cæleſtis.* Cornelius Celſus apud Philargyrum: *Apes ex floribus ceras faciunt, ex rore matutino mel.* Seneca, epiſt. LXXXV. *Quibuſdam placet non faciendi mellis ſcientiam apibus eſſe, ſed colligendi.* A *melle* eſt *melligo*, quod nondum *mel* eſt, ſed *ad mellis naturam accedit*. Sic Plinius tranſtulit, quod Ariſtoteles κήρωσιν dixit: ut cum loco ante dicto ait: γίνεσθαι κηρίον μὲν ἐξ ἀνθῶν· κήρωσιν δὲ ἀπὸ τοῦ δάκρυος τῶν δένδρων· *favos quidem confici ex floribus: melliginem autem ex arborum lacryma.* Ab eodem eſt *Mellonia*. Arnobius, lib IV. *Mellonia dea eſt pollens potenſque in apibus, mellis curans cuſtodienque dulcedinem.*

†Mel & μέλι a מלא *malat*, *dulceſcere*. Syrum מליתא *meljara* eſt *alveare*. In rad. מלל apud Caſtellum eſt Samaritanum מלי i. e. *apes*. Mazochius.

Melampodium, μελαμπόδιον *veratrum* dictum eſt a *Melampo*, Amythaonis nato, ut eum Ovidius vocat, qui eo melancholicum humorem purgabat,

Præ-

Prætique, Agivorum regis filias furore liberavit. Vel dicitur ita a *nigra radice*, a qua & *veratrum nigrum* vocatur. Nempe ut *pes* pro *radice* ſumatur. Μελάμπους enim *nigripedem* ſonat: unde & *canis* nomen eſt apud Naſonem.

MELANCHOLIA, μελαγχολία. Nomen eſſe ex μέλαινα χολὴ ſatis eſt apertum. Sed de eo diſſenſus eſt, num eo ſignificetur *efferata bilis*, quomodo Aretæus accipit, qui & Homerum ſic voce hac μέλαινα uſum docet. An potius ita dicatur, quia *atra bilis* hunc affectum parit: quo Galenus reſpexiſſe dicit hujus vocis auctores. An denique, quia *in ea vomatur bilis atra*: quæ nominis cauſſa placuit Cælio Aureliano.

MELANDRYS *piſcis*, a Græcis acceptum eſſe agnoſcit Varro, lib. IV. de L. L. Proprie μελάνδρυον ſit μέλαν δρυὸς, *interior quercus pars*, *ſive medulla nigricans*. Sed ob ſimilitudinem ea vox tranſlata ad *maximum thynni genus*: ac *ſalſamenti genus*, quo partes thynni (cervice ventreque exceptis) ſale condiuntur.

MELANURUS *piſcis*, ſic dictus a μέλαινα, id eſt, *nigra*; & οὐρὰ, id eſt, *cauda*, quod cauda, priuſquam in rubeſcentes pinnas deſinat, nigra notetur macula. Idem ex Gazæ ſententia Latinis ab *oculorum magnitudine* vocatur *oculata*. Plinius tamen, libro XXXII. cap. XI. piſcium catalogum texens *melanurum*, & *oculatam*, tanquam diverſos conjungit. Sed in hujuſmodi labi Plinium, inſolens non eſt. Nec *oculata* tantum dicitur, ſed *ophthalmias*, idque eadem de cauſſa. Nam ὀφθαλμὸς, *oculus*. *Ophthalmiam* appellat Plautus, Capt. act. IV. ſc. II. niſi forte quemadmodum *ogro capitis* Lucilio apud Gellium, lib. X. cap. XX. *cephalæa* dicitur a κεφαλή, id eſt, *caput*: ſic Plauto quoque *ophthalmia* notat *oculos*, *coronamque oculis vicinam*: quæ Turnebi opinio eſt, lib. XIV. cap. XIX. ſive *ſincipus integrum*, ut alii interpretantur. De *melanuro*, ſi voles, vide Ælianum, lib. I. cap. XLI. & Oppianum, lib. III. ἁλιευτ. verſ. CCCCXLIII. Item Rondeletium, lib. V. de piſcibus, cap. VII.

MELEAGRIDES, μελεαγρίδες, aves, quae Athenis in arce enutriebantur, ut ait Heſychius. Meminit earum & Ariſtoteles, lib. VI. Hiſtor. Animal. cap. 2. Africæ adjudicat Scylax Caryandæus. Uti & Mnaſeas apud Plinium, lib. XXXVII. cap. II. Videlicet ſunt eædem ac *gallinæ Numidicæ*, ſive *Africanæ*, ut ait Varro, lib. III. de R. R. cap. IX. Columella, lib. VIII. cap. II. & Plinius, lib. X. cap. XXVI. qui addit *Meleagri* tumulo nobiles factas. Nempe quia *Meleagri ſorores*, eum fratrem deflerent, in aves eas converſæ dicuntur. Meminit Apollodorus, lib. I. ubi refert, ut Althæa & Cleopatra ſe ſuſpenderint. At, inquit αἱ θρηνοῦσαι τὸν νεκρὸν γυναῖκες ἀπορνιθώθησαν, *quæ mortuum mulieres lugebant, in aves ſunt converſæ*. Atque inde a *Meleagro* dictæ *Meleagrides*. Deſcriptionem earum ex Clyto, Ariſtotelis diſcipulo, adfert Athenæus, lib. XIV.

MELIMELUM, μελίμηλον, a μέλι, *mel*, & μῆλον, quod eſt *malum*. *Pomi* eſt genus, quod dicimus, *malum muſteum*. Sed ſi originationem ſpectes, ita quoque vocari poſſint *mala Cydonia mello condita*: unde Martialis, in Xeniis Carm. XXIV.

Si tibi Cecropio ſaturata Cydonia melle
Ponentur, dicas hæc melimela licet.

MELINUS color, Plauto Epid. act. II. ſc. II. dicitur, qui Græce μήλινος, μηλίζων, μηλοειδής, & μηλώψ. Non igitur ſic vocatur a μέλι, *mel*; ſed μῆλον, id eſt, *malum*. Eſtque coloris, qui eſt in malis maturis; nempe *flavus*, hoc eſt, *rutilus*, cum *pallorem* accipit. Hunc *melinum colorem* aliter *gilvum* dici, Servius dicunt & Iſidorus. Sed *helvum* debuere dicere pro *gilvo*. Eſt & altera *melini* ſignificatio. Sic enim dicitur *color nativus*, *albus*. Plinius, lib. XXXV. cap. VI. *Sunt colores auſteri aut floridi. Utrumque natura aut miſtura evenit. Floridi ſunt, quos dominus pingenti præſtat, minium, Armenium, cinnabaris, chryſocolla, Indicum purpuriſſum. Cætera auſteri. Ex omnibus alii naſcuntur, alii fiunt. Naſcuntur ſinopis, rubrica, paratonium, melinum, Eretria, auripigmentum. Cæteri finguntur.* Poſt aliqua ſubjungit: *Melinum, candidum & ipſum, eſt optimum in Melo inſula.* Unde cognoſcimus, hoc *Melinum* dici a terra *Melia*, ſive *pigmento Melino*, hoc eſt, quod effoderetur in *Melo*, maris Cretici inſula, quam omnium inſularum rotundiſſimam Plinius alibi dicit. Meminit & *melini* ejus cap. ſeq. Ubi de Apelle, & aliis antiquis pictoribus ait: *Quatuor coloribus ſolis immortalia illa opera fecere, ex albis melino, ex ſilaceis Attica, ex rubris ſinopide Pontica, ex nigris atramento.* Hic quoque clare ait, *Melinum* terram fuiſſe albam. Dioſcorides tamen dicit fuiſſe σποδοειδῆ, ſive *cinericiam*. Unde colligere eſt, in *Melo* fuiſſe *duo genera terræ*: unum *candidum*, quo veteres uſi pictores, alterum *cinericium*.

MELIOR, quaſi *mollior*, juxta Iſidorum, lib. X. Nempe quia is *melior*, qui *minus durus ac ferreus*. Vel a *mel*, ut ſignet *mellitior* ſeu *dulcior*: quod Perotto placet. Vel, quæ Joſephi Scaligeri & Nunneſii ſententia eſt, ab ἀμείνων, ſive Tarentino ἀμείνων κατ' ἀφαίρεσιν, & *N* in *L* converſo. Vel a μέλει, quia *id melius, quod magis curæ* eſt. Præter quæ & aliud in mentem venit, de quo eruditorum judicium eſto. *Bonum*, ut initio Nichomachiorum Philoſophus ait, pulcre a veteribus definitum eſt, ὃ πάντα ἐφίεται, *quod omnia appetunt*. Quod igitur appetimus ac volumus, id bonum eſt. Sed ſi *duo* ſint *bona*, jam comparatio inſtituitur, quæ fit per particulam *magis*, & gradu comparativo continetur. Fit hoc in verbo *malo*, quod omnes dici fatentur quaſi *mavolo*, ut *malim* pro *mavelim*. Hinc, meo judicio, *melius* dixere, quod *malis*. Nam ſi eligendi alteri faciam poteſtatem, idem, *Quid mavelis?* ac *Quid melius?* Ut igitur e *mavolo* contractum *malo*, ita e *mavelim*, κατὰ συγκοπὴν eſt *melius*. Quamquam nec repugnem, ſi ἀμείνως, a *malo* deducas *melius*. Nam *A* longum interdum in *E* breve abire, alibi oſtendimus. Superlativus vero aliud ſpectare debuit: nempe quid præ omnibus maxime vellemus. Hoc igitur *optimum* dixere, ab *opto*, quod κατὰ μετάθεσιν eſt ex Græco ποθῶ, *deſidero*. Ut inferius dicetur. [a *bonus*, *benus*, *bellus*, *bellius*, *melius*.]

MELES, ſeu *meles*, ſive ut in vett. codd. legitur, *meles*, aut *melis*, eſt ex *agreſtium felium* genere: fortaſſe quam *taxum* vel *taxonem* ſive *daſſum* appellant: ita cenſent plerique eruditi, quibus præit Perottus. De etymo conatur aliquid Iſidorus, libro XII. cap. II. *Melo, quod ſit rotundiſſimo membro, vel quod favos petat, & aſſidue mella captet.* Sententia eſt, vel ſic dici a Græco μῆλον, id eſt, *malum*, quia *mali inſtar corpus habeat rotundum*: vel ſic vocari a Græco μέλι, quia *animal ſit avidum mellis*. Videmus autem *melonem* hic dici Iſidoro, qui aliis *melis*, ſeu *meles*. Ut Gratio in Cynegetico, cujus eſt: *Lucifugæ melis*. Hinc Caper, de verbis dubiis: *Meles beſtiæ quædam, non melones*. Ubi *melonis* nomen, ut ſequioris ævi, rejici videmus. A *mele* dicetur *pellis melina*: quam quidam intelligi putant Plauto, Epid. Act. I. Sc. I.

Niſi ſi in vidulo, aut in melina attuliſti.

Turnebus, lib. XX. cap. I. *mellinam* ſcribit, ac *potionem intelligit cui mel admiſceretur*. Sed Scaliger, in Conjectaneis *melina* retinet: non tamen *pellem* intelligit *melis*, ſed *manticam ſcorteam*, quæ Græce μηλωτὴ a μῆλον, hoc eſt, *ovis*, ex cujus pelle præcipue fiebat. Atque hanc ſententiam maxime probo.

MELIA, vel *melia* potius eſt, quæ Ovidio *Pelias haſta* dicitur: atque ita dicta, quod eſſet *fraxinea*: nam μελία, *fraxinus*: quam Homeri præconio & Achillis haſtâ multum eſſe nobilitatam, ſcribit Plinius, lib. XVI. cap. XIII. Homerus Il. X.

Σεῖον Πηλιάδα μελίην κατὰ δεξιὸν ὦμον.

At e *malo* arbore haſta fieri nequit, ut omnino audiendus non ſit Feſtus, vel Paulus potius, cum ſcribit: *Melia* (ita pro *melis* recte emendat Scaliger)

ger) *haſta a ligno mali dicta ;*

Melota, μηλωτὴ, eſt ad Hebr. xi. xxxvii. Ea ſignatur *ovilla pellis*, a μῆλον, *ovis*. Iſidorus non audiendus, qui lib. xix. cap. xxiv. interpretatur *pellem caprinam*, propterque ait eſſe *pellem melonum*, hoc eſt, *animalis ejus*, quod Varro, *melem*, juniores *melonem*, hodie autem *taxum*, vocant.

Membrana a *membrum* venire, quia *membra tegat*, etiam Priſcianus auctor eſt, lib. ii. & Iſidorus, lib. vi. cap. xi. Membrum vero, unde ſit, non ita perſpicuum eſt. Niſi forte ut pro μέλομαι dixere poëtæ μέμβλομαι, ita & *membrum* Latini fecere a Græco μέλος, quod idem ſignificat. Ita a *melos* ſit, *melibrum*, inde *melbrum*, poſteaque *membrum*. A in N abire ſolet: ut in Λύμφη, *nympha*, atque aliis. Proprie ea vox animatis convenit: ſed inanimis etiam: uti ædificiis tribuitur, non a poëtis modo, ſed quoque Plinio, Ulpiano, Appuleio, Sidonio: de quo Fornerium vide lib. i. Selectionum, cap. xxiii.

†Memini, Memor & cognata vocabula (etiam Græca) ſunt a זמם, *zamam*, *cogitare*, quod haud raro vertendum puto *meminiſſe*. Zain autem in his Latinis vocibus deperditur. Mazochius.

Memnoniæ *aves*, ut eas Solinus vocat, vel potius *Memnonides*, ut appellat Ovidius, xiii. Met. & Plinius, lib. x. cap. xxvi. nomen nactæ a *Memnone*, Æthiopum rege, cujus circa tumulum, qui apud Ilium, quotannis confligunt, atque, ut Ovidii verbis dicam,

. . . . *parentali moriture morte rebellant*.

Plinius de iiſdem ſic ſcribit: *Auctores ſunt omnibus annis advolare Ilium ex Æthiopia aves, & confligere ad Memnonis tumulum, quas ob id Memnonidas appellant. Hoc idem quinto quoque anno facere eas in Æthiopia circa regiam Memnonis, exploratum ſibi Cremutius tradit*. Ac eadem Solinus, cap. xliii. Nimirum creditum vulgo, aves eas primum viſas, poſtquam *Memnon* ab Achille fuit *occiſus*: quemadmodum & fingunt, *Diomedis aves* demum conſpectas poſt ejus mortem, quia tum *ſocii Diomedis* in eas ſint converſi: Item *Meleagrides* volunt originem habuiſſe poſt *Meleagri* exceſſum, mulieribus in has aves converſis, quæ *Meleagrum* lugerent. Vide *Meleagrides*.

Menda, vel *mendum*, a μείων, vel Latino *minus*. Nam proprie *menda*, cum deeſt aliquid. *D* infertum, ut a τείνω, *tendo*. A *menda* eſt *emendare*, item *mendicus*. Iſidorus, lib. x. *Mendicus*, inquit, *quia minus habet, unde vitam degat*. Recte attamen non ἀμέσως a *minus* venit, ſed a *menda*, quod a *minus*: ut etiam Scaliger cenſet in Conjectaneis. Alteram quoque *mendici* originationem addit Iſidorus, lib. x. ut dicatur *mendicus* quaſi *manudicus*, *quia mos erat apud antiquos os claudere egenum, & manum extendere, & quaſi manu dicere*. Tertiam etiam quartamque docet Feſtus: *Mendicum*, inquit, *dici Verrius putat a mente ejus, quam fefellit fortuna: vel quod precetur quemque ut vitæ ſuæ medeatur cibo*. Denique reperio apud Nunneſium, ut ſit a μάντις, *vates*, quod probare non poſſum. Nobis, ut dixi, veriſimilius videtur, *mendicus* ejuſdem eſſe originis ac *mendoſus*. [a πένης πένητος.] An vero a *mendicus* ὑποκοριστικῶς dicta ſit veſtis *mendicula*, cui opponitur *regilla*, quod itidem ὑποκοριστικὸν ſit a *regia*: hoc vero commodius in *Regilla* exponemus. *Mendicum* etiam, vel, ut alii legunt, apud Feſtum, *mendicium*, *dici putant velum, quod in prora ponitur*. Puto, quia id *minus velum* eſſet. Ut ejuſdem ac ſuperiora originis ſit. Meminit & Iſidorus, lib. xix. cap. iii. A *mendum* quoque eſt *mentiri* ac *mendax*, unde *mendacium*. Juvat Chariſius, lib. i. *Mendum*, inquit, *in mendacii ſignificatione dicitur: menda in culpa operis aut corporis*. Quamquam id diſcrimen non obſervatur. At fallitur Iſidorus in x. *Mendax*, inquit, *quod mentem alterius fallat*. *Mentiri* & *mendacium dicere*, ut diſtinxerit Nigidius Figulus, ſatis notum eſt ex Gellii lib. xi. cap. xi.

Meniana, ſive ut alii ſcribunt, *Mæniana*, erant pergulæ projectæ, ita dictæ a *Menio*: a quo & *columna Menia* nomen accepit. Cicero lib. iv. Academ. quæſt. *Interim ille cum æſtuaret, veterum ut Menianorum, ſic Academicorum viam ſecutus eſt*. Item Vitruvius, lib. ii. cap. viii. *Ergo Menianis & contignationibus variis*. Item, lib. v. cap. i. *Menianaque ſuperioribus coaxationibus collocentur*. Nominis cauſſam docet Aſconius, in Divinat. *Menius, cum domum ſuam venderet Catoni & Flacco Cenſoribus, ut ibi baſilica ædificaretur, exceperat jus ſibi unius columnæ, ſuper quam tectum projiceret ex provolantibus tabulatis, unde ipſe, & poſteri ejus ſpectare munus gladiatorum poſſent, quod etiam tum in foro dabatur. Ex illo igitur columna Menia vocitata eſt*. Feſtus: *Meniana ædificia a Menio ſunt appellata. Is enim primus ultra columnas extendit tigna, quo ampliarentur ſuperiora*. Idem docent Nonius in *Meniana*; & Porphyrius, ad ſat. iii. lib. i. At Iſidorus, lib. xv. cap. iii. dicit a *Meniano*, quod falſum. Longeque ineptius, quod ibidem legimus, *Meniana eſſe dicta quod maneamus*.

Menis, *lunula*, ὑποκοριστικὸν a μήνη, *Luna*. Videntur antiqui initio operis *lunulam* appoſuiſſe, ut *coronam* fini, unde *coronis* pro fine. Auſonius in commemoratione profeſſorum Burdigalenſium,

Quos legis a prima deductos menide libri,
Doctores patriæ ſcito fuiſſe meæ.

Vide Turnebum lib. xxii. Adverſ. cap. x. Mirum hanc ſententiam damnari ab Elia Vineto. Cenſet ille *menis* eo pro *initio* accipi, quia *initium* ſit Iliados Homericæ, μῆνιν ἄειδε θεά. Nec interim bonus vir cogitat, μῆνις facere μήνιος. At Auſonius non *menie*, ſed *menide* dixit; ut omnino puerilis ſit error iſte.

Mens (ut Iſidorus, lib. xi. cap. i. ait) ita dicta, vel quia *meminit*, vel quaſi *eminens*. Quam etymologiam Perottus magis ſibi probari ait, quam eorum, qui deducunt a μέμονα. Eſſe enim *mentem* altiorem animi partem, unde Ovidius xv. Met. de Pythagora dixit:

Mente Deos adiit, & quæ natura negabat
Viſibus humanis, oculis ea pectoris hauſit.

Nicolaus Cuſanus cum alibi, tum lib. vii. Exercitationum conjectat *mentem* a *metiendo* dici. Aliis placet *mens* dici quaſi *meminens*: atque hi, uti & illi, qui a Græco μένος deducunt, tuentur ſe eo, quod interdum pro *memoria* ponatur, ut apud Maronem, i. Æn.

. . . . *Manet alta mente repoſtum*
Judicium Paridis . . . .

Hujus etymi meminit & Corradus, ad i. Æn. Fungerus in Etymologico teſtatur, quibusdam dictam videri a Græco μήνη, id, eſt, *Luna*; quia, ut *Luna* creſcit atque decreſcit, ſic hominum mentes variis modis hebeſcant atque augeantur. Jul. Cæſar Scaliger, Exercit. cccvii. mem. ii. ſcribit, *mens* duci non a *motu*, ut ſic dicatur quaſi *movens*; neque *mentum*, uti putarunt, ab eo verbo eſſe, ut nempe dicatur quaſi *movimentum*: ſed utrumque eſſe a Græco μηνύω, id eſt, *indico*: ac *mentem* quidem ſic dici, quia eſt indicatrix rationum; *mentum* autem, quia eo pueri demonſtrant, uti & muti, & qui aliis rebus intenti ſunt, neque libenter edunt vocem. Ex hiſce omnibus etymis nullum verum puto: quin pleraque omnia inepta & ſtulta. Nunneſius in Grammatiſtice cenſet *mens* eſſe a μάντις, *vates*. Sed dicta *mens* a Græco μένος, o extrito, ut a γένος, *gens*, a πᾶς, *pas*, &c. Nam μένος etſi proprie *animi impetum* notet, tamen etiam *animum* ſimpliciter notaſſe videtur, unde εὐμενής, & δυσμενής, *qui bene maleve erga aliquem animatus affectuſque eſt*. Vel dixerim *mens* quidem eſſe ab antiquo nominativo *mentis*, ut a *plebis*, *plebs*; a *trabes*, *trabs*, &c. *Mentis* vero eſſe conjicio a *mentum*, quod antiquum ſupinum eſt verbi *meno*, cujus præteritum *memini* in uſu remanſit. Nam ut a *fallo fefelli*, a *pago pepigi*, ſic a *meno memini*. Porro antiquos in recto dixiſſe *mentis*, indicat Euphormus Ennii, in quo, ut Varro

ro teſtatur, lib. IV. de L. L. de *mente humana* ait: *Iſtic eſt de ſole ſumtus ignis*, ac deinde ſubjicit, *iſque totus mentis eſt*. Integer verſus ex Scaligeri ſententia iſtiuſmodi fuit:

Iſtic eſt de ſole ſumtus ignis, iſque mentis eſt.

Similiterque idem Ennius eopſe opere uſus apud Priſcianum in VII.

Terra corpus eſt; at mentis, ignis eſt . . . .

Ubi *mentis* pro *mens* poni res docet, & Priſcianus diſertim ait. [a μῆτις poſſis derivari. Sed cum Μὴν vel Μεὶς *ſit Phrygum deus, idemque qui ſol, cujus conjux* Μήνη, videndum num eainde deductum ſit. Sed eſt omnino a μένος, νοῦς, ut exponit Heſychius.] Compoſita a *mens* ſunt, *amens*, *demens*, a quo *dementare*, dementem facere; & *dementire*, dementem eſſe. Onomaſticon vetus, *Demento*, ἐξιστῶ. Gloſſ. vett. *Demensio*, παραφρονῶ.

Mensa, ut ex primo Chariſii diſcimus, cum *N* proferre ſolet Virgilius: at Varro ei *N* demebat, quia ita dictam putabat, quod *in medio poneretur*. Nam μέσος *medius*. Scribit idem Chariſius, ſua ætate in ſermone vernaculo, Varronis exemplo, *meſa* dici ſolere: eos tamen, qui Latine ſcriberent Virgilium ſequi maluiſſe. Varronis verba, lib. IV. de L. L. hæc ſunt. *Poſtea rotunda facta, & quod a nobis media, a Græcis* μέσα, *menſa dici poteſt; niſi etiam quod ponebant pleraque in cibo menſa*. Ubi alterum etiam etymon videmus, a *cibis dimenſis*. Tertium ponit Iſidorus, lib. XX. cap. I. ut ſit ab *eſu*. Ubi etiam refert, primum fuiſſe *Dædalum*, qui *menſam* & *ſellam* faceret. Perottus ſimiliter a *mando* deducit, quia ex ea mandimus cibos. Alii a מזון quod pro *eſca*, ſeu *cibo*, ſumitur in Targo. Nec longe abit Hebr. משתה, quod eſt, *potio*, *epulum*. Varronis illud etymon a μέσα Plutarchus etiam probat, lib. VIII. Sympoſ. his verbis: Μέσας μὲν γὰρ τὰς τράπεζας τῆς ἐν μέσῳ θέσεως. Et ad conſuetudinem hanc alludit Maro, cum ait,

. . . . Mediiſque parant convivia tectis:

Et III. Æn.

Aulai in medio libabant pocula Bacchi.

Menſæ quoque dictæ *abaci trapezitarum*, qui idcirco *menſarii* vocati. Feſtus, *Menſarius*, *nummularius*. [forſan a μίνω, ἐνδίνω, minſa vel menſa.]

Mensam qui dictam cum Varrone volunt, quaſi μέσην h. e. *mediam*, ineptiunt. Sed antequam ad veram etymologiam venio, genuina *Menſae* notio ſtabilienda eſt. Atqui primitiva *menſae* ſignificatio ea eſt, ut ſit idem ac *ferculum*; unde fluxerunt illae locutiones *prima* & *ſecunda menſa* (ut cum Cic. ad Atticum ait, ſe ſcripſiſſe *Appoſitâ ſecunda menſâ*) quo etiam pertinet *appenere*, ac *removere menſas*. Res enim ſic ſe habet. In hoc toto menſarum negotio aliud erat τὸ ὑποκείμενον, aliud τὸ ὑπερκείμενον. Illud erat quiddam ſive μονόπους, ſive δίπους *bipes*, ſive plerumque τρίπους *tripes*. Et hactenus quidem *menſa* proprie non intelligebatur (niſi tantum καταχρηστικῶς, uti fit) ſed menſae fulcrum. At ſuper illud ſubſterniculum inferebantur *menſae* κυρίως dictae (h. e. fercula) ſive *primae*, ſive *ſecundae*, ſive (apud Graecos tamen) *tertiae*; quarum ſingulae variis eduliis, bellariis, pomis &c. inſtruebantur: quas menſas poſteriores *fercula* (*) aut *miſſus* appellarunt, dictas nunc Italis *Portate*. Rem totam ita ſe habuiſſe, nemo melius Polluce declaraverit. Is lib. VI. cap. 12. ſic incipit: Ἦσαν δέ τινες πρῶται τράπεζαι, καὶ δεύτεραι, καὶ τρίται· καὶ τρίποδες μὲν, ἐφ᾽ ὧν ἔκειντο . . . αἱ δὲ ἐπιτιθέμεναι καὶ αἰρόμεναι, τράπεζαι. *Erant profecto menſae ſive primae, ſive ſecundae, ſive tertiae: at quibus eae imponebantur, eae tripodes dicebantur . . . quae vero apponebantur aut rurſus removebantur, eae* (proprie) τράπεζαι i. e. *menſae erant*. Polluci & Athenaeum adjungas licet, apud quem lib. 2. quum Cynicus quidam τράπεζαν appellaret, qui proprie τρίπους dicendus erat, Vlpianus e Dipnoſophiſtis unus aegre id audit, quippe eum ab omnibus τράπεζαι vocari ſoleant αἱ παραθέτους h. e. menſae quae apponuntur. Hinc ſaepe Latini *menſas* pluraliter & Graeci τραπέζας in uno epulo uſurpabant. Hinc & miniſtri vocabantur τραπεζοκόμοι, nempe παρὰ τὸ τὰς τραπέζας εἰσφέρειν *ab inferendis menſis*. In antiquo Latio hujuſmodi menſas aliquando fuiſſe paniceas, Maro fidem facit, qui quas *menſas* aut *quadras* vocat lib. VII. eas interpretatur Servius *paniceas menſas*, *epulitrum ſuſtentoculum*: qui & ad Aen. I. 740. ſic adnotat: *Tangit ritum Romanorum qui paniceas farrataſque menſas habebant, in quas libabant*; quod minime adnotaſſem, niſi quidam Virgilianas menſas ſeu quadras accepiſſent, pro eo, in quo dapes in fruſta conſcindimus, Italis *il Tagliere*. Atque ea fuit olim propria ac primitiva Mensae ſignificatio, ut ſit *ferculum* ſeu *miſſus*: olim, inquam; nam ad illud Aen. I. 220. *Menſaeque remotae* ſedulo adnotavit Servius: *Apud MAJORES* (quo ſatis oſtendit, ſua id aetate jamdiu intermiſſum) *ipſas apponebant menſas pro diſcis*: unde & Athenaeus VI. 12. incipit: ἦσαν &c. (quae ſup. recitavimus) quo ſatis oſtendit eum morem olim viguiſſe, ſed ſua aetate abolitum. Jam notione Mensae intellecta, de etymologia parum laborabimus. Nam ab Hebr. verbo נשא *naſa* (quod non ſolum Hebraeis, ſed & in cognatis dialectis eſt *portare*, *tollere*) fit nomen derivativum משא *maſſa*: ab hoc rurſus fit femininum משאת *maſſaa*, quod Gen. XLIII. 34. & Sam. XI. 8. *ferculum* ſignificat. Atqui ex Hebr. *Maſſa* (tantum loco prioris A brevis poſitâ vocali analoga *Segol* h. e. E brevi; ac rurſus *Dageſ* in N reſoluto pro Chaldaeorum ac Phoenicum more (maxime cum N hic radicale ſit) fiet Mensa. His adde, quod ſicuti Latini per Tuſcos ab Hebraeo *ferendi* verbo (h. e. נשא *naſa*) ſuum iſtud *menſae* vocabulum derivarunt, quaſi *ferculum* dixeris; ſic Hebraei ipſi menſam vocarunt שלחן *ſhulchan* a שלח *ſhalach*, quod eſt *mittere*, ita ut Hebraeum *ſhulchan* Latinorum *Miſſui* ex aequo reſpondeat. Vide & quae loco ſuo de Tensa diximus; quod eamdem etymologiam habet, ac φόρημα *vehiculum* ſeu *ferculum* notat: niſi quod in Tensa initio T poſitum fuit, in Mansa, M: utraque autem littera apud Hebraeos formandis vocibus verbalibus ſervit, quas litteras *heemanticas* nuncupant. Ad quadras paniceas quod attinet, confer dicta infra in Panis, & ad Ex. XXV. 30. ubi de *panibus facierum*. Mazochius.

Mensis, unde *menſtruus* pro *menſurnus*, parum ἀναλόγως dixere; a *metior* venit: uti docet Cicero, lib. II. de Nat. Deorum, ubi de Diana hoc pacto ſcribit: *Adhibetur autem ad partus, quod hi matureſcunt, aut ſeptem nonnumquam aut plerumque novem Lunæ curſibus, qui quia menſa ſpatia conficiunt, menſes nominantur*. Hinc Catullus:

. . . . Tu curſu Dea menſtruo
Metiens iter annuum . . . .

Vel eſt a Græco μήνη, aut μὴν μηνὸς· quod Varroni placuit, lib. V. de L. L. *Menſis*, inquit, *a Lunæ motu dictus, dum ab Sole profecta, rurſus redit ad eum Luna, quod Græce olim dicta* μήνη, *unde illorum* μῆνες, *ab eo noſtri*. Similiter Iſidorus, lib. V. cap. XXXIII. Quos & ſequitur Nunneſius. [Μὴν vel Μεὶς *Phrygum deus, cujus conjux* Μήνη· vide Schol. Luciani.] Pro μήνη Dores dicebant μάνα, unde Belgicum *maane*, hoc eſt, *Luna*: iidem pro μῆνες dicebant μᾶνες, unde Belg. *maand*, hoc eſt, *menſis*. Eſt vero μήνη, a מנה, hoc eſt, *numerare*, quod ex ejus curſu tempora numerentur. A *menſis* eſt *menſtruum*, & *intermenſtruum*. Varro, lib. I. de R. R. cap. XXXVII. *Quod a nova luna creſcit ad plenam, & inde rurſus ad novam lunam decreſcit, quoniam veniat ad intermenſtruum, a quo die dicitur Luna eſſe extrema & prima. Athenis appellant* ἔνην καὶ νέαν· τριακάδα *alii*. Sic *mulierum menſtrua*, καταμήνια· quæ Plinio apte

pro-

(*) *Petronius in Sat.* Laudationem ferculum inſecutum eſt, plane non pro exſpectatione magnum. *Lege quae ibi ſequuntur: plane comperies*, ferculum *ibi eſſe repoſitorium plurium lancium una miſſu illatarum*.

profluvium genitale, quia menſtruis ceſſantibus conquieſcit mulierum fecunditas.

†MENSVRA videbatur B. Hieronymo eſſe ipſiſſimum Heb. משורה *meſura* ejusdem ſignificationis. At hanc equidem antea originationem non probabam; ſic enim cavillabar. משורה eſt a שור *dominari*; cum tamen *menſura* Latinorum ſit a ſupino *menſum*, quod eſt a *metior*. Cum ergo Hebraeum Latinumque vocabula ſint profecta a diverſis ſuarum linguarum radicibus (quid enim ſimile inter *Sur* & *Metior*) quae radices caſu in unum derivativum nomen coiverunt: nihil putandum eſt Latino MENSVRA cum Hebr. *Meſura* commune eſſe. At re melius perpenſa, haec Hieronymi etymologia optime in hunc modum procedit. Ab Hebr. *Meſura* fit Lat. *Menſura*, addito tantum N, quod Latini ad ornatum addebant, ut in VICENSIMVS, QVOTIENS &c. Deinde ex hoc Latino MENSVRA (quippe cum formam haberet eorum nominum quae ex ſupino naſcuntur) ex poſt facto formatum eſt ſupinum MENSVM, & ex hoc ſupino ventum retrocedendo eſt ad thema METIOR. At bona poſteritas exiſtimavit, *Menſuram* derivatam ex *metior*, cum contra acciderit. Nam linguarum vocabula non eâdem methodo nata ſunt, qua nunc a grammaticis per ſuas genealogias ordinantur. Nam plura derivativorum revera primitiva fuerunt: at deinde retrocedendo ex derivativo primitus orto ad thema aliquod, unde illud derivativum ἀναλογικῶς fieri potuiſſet, ventum eſt: hocque thema ubi ex poſt facto formatum fuit, mox pro primitivo ac radice proſapiae totius habitum. MAROCHIVS.

MENTHA herba, Græcis μίνθα, unde Latinos nomen derivaſſe, & Plinius agnoſcit, lib. XIX. cap. VIII. Μίνθην vocatam fabulantur poetæ a *Mynthe*, Avernali nympha, Cocyti filia, quæ cum Plutone congreſſa in eam herbam ſit converſa.

MENTIOR Nunneſio placet eſſe a μαντεύομαι· quod probare non poſſum, cum non omnes *vates* ſint ψευδομάντεις. Sed eſt *mentior* ab eadem origine ac verbale *mentio*: nempe a *meniſcor*, unde *comminiſcor*. Nam qui vera dicere non vult, *mente* aliquid fingit ac comminiſcitur, quod ſimile vero videatur. [μηνύειν a μῆνις vide *mens*.]

MENTVLA diminutivum a *menta*, quaſi *menuta*, hoc eſt, μηνυτὴς, a μηνύω, *indico*, quia ejus indicio ſexus cognoſcitur virilis. Sane ſimiliter *mentum* a μηνύω Scaliger derivabat, quia ejus motu aliquid indicatur. Perottus tamen *mentula* putat eſſe ὑποκοριστικὸν a *mens*. Manaſſe enim a blandientibus nutriculis, quæ ut puerum corculum vel animulam ſuam vocant: ita & partem eam tractantes, qua maſculi ſunt, *mentulam* hoc eſt *mentem ſuam* nominare eos ſoleant. Mihi prius magis placet. [P & M mutæ ſæpe confunduntur & permutantur. Itaque *mentula* ex *penis*, *penitula*, *pentula*, unde *mentula*, vel potius ex *meta*, *metula*. *Metæ enim forma finguntur ſatyrorum pudenda.*]

MENTVM, ut Iſidorus, lib. XI. cap. I. ait, *dicitur: quod ibi mandibulæ oriantur, vel quod ibi junguntur*. Sane mirifica hæc etymologia, *mentum* a *mandibula*. Paullo veriſimilius Jovianus Pontanus in Actio ſuo, fol. CXXXVIII. edit. Ald. ubi dictum ita ait, quia *hiantibus nobis moveatur*: nempe ut ex *movimentum* fit *momentum*, inde *mentum*. Quod ſi Germanica jubet arceſſere e Græcorum fonte, dicere poſſis ſimiliter iis *mentum* dici *Kin* ἀπὸ τοῦ κινεῖν, quod eſt *movere*. Sed magis probabilis eſt ſententia Julii Scaligeri, Exercit. CCCVII. ubi *mentum* dici putat quaſi μηνυτὸν a μηνύω, quod eſt, *indico*, *ſignifico*: unde μηνυτὴς, *index*; μήνυτρον, *indicii præmium*, aliaque. Rationem eam adfert quod *mento demonſtrant pueri* & *muti*; atque *alii*, etiam intenti, ubi loqui nolunt. Vel ſit *mentum* a *meno*, unde & *mentio* & *commentum*. Nempe quia mentem noſtram motu menti indicamus. Quæ Perotti ſententia eſt, nihilominus veriſimilis, magis etiam ἀναλογίᾳ ſubnixa, quam illa Scaligeri. A *mento* morbus ejus *mentigo* dicitur, λειχὴν, item *mentagra*, ἄγριος λειχὴν, quaſi *menti* ἄγρα ſeu *captura*.

MEO, unde *meatus* & *meaculum* Becmano placet eſſe a μηνίω vel μάω quod eſt ζητῶ, ut proprie ſit *ire quærendi ſtudio*. Malim vel a νέω, quod idem ac *meo*. Suidas: Νέω τὸ κολυμβῶ, καὶ πορεύομαι. Unde vel ab ἀμείβω quod & ipſum notat *meo*, *vado*, *tranſeo*: unde ab Etymologici Magni auctore exponitur πορεύεσθαι, ab Heſychio διελθεῖν, περαιώσασθαι. Compoſitum hinc *remeo* apud Maronem; *commeo*, quod *ad cibaria præcipue exercituum poſtea tranſlatum*; *demeo*, deorſum *meo*. Unde *demeaculum*, deſcenſus in loca ſubterranea. Onomaſticon vetus *Demeaculum*, καταπορεία.

MEPHITIS, (ut Servius ſcribit, in VII. Æn.) *proprie eſt terræ putor, qui de aquis naſcitur ſulphuratis: & eſt in nemoribus gravior ex denſitate ſilvarum*. Pluraque ibidem de hoc vocabulo. Priſcianus, in VII. auctor eſt, nonnullis *mephitis* dictum videri quaſi μεσίτης, σ in φ converſo. Sed hoc nulla ratione eſt ſubnixum. Veriſimile autem, cum *mephitis* ſit gravis terræ exhalatio, Hetruſcos eam vocem accepiſſe a Syris, quibus מפוחית, hoc eſt, *afflatus*, a נפח, *flo*, *ſpiro*. Quod Scaliger monuit in conjectaneis ad Varronem.

MERCOR a Pœnis Hebræiſque recte arceſſit Angelus Caninius, in Helleniſmi Alphabeto. Iis enim מכר, hoc eſt, *vendidit*; מכר, *venditio*, *venale*. Nihil hoc etymo manifeſtius puto. R inſertum, quomodo Tartari nobis corrupte, qui proprie *Tatari*, a *Tatar*, quod Hebraïce *reſiduum*. Cauſſam nominis apud Poſtellum vide cap. XVIII. lib. de Originibus. Sane *Tartari* hodieque Germ. *tatar*, & Ungaris *tatar*. Suntque ſimilia *flagro* a φλέγω· *putreo* a πύθω· *pirum* ab ἄπιον· *coriandrum* a κορίαννον, &c. A *mercor* eſt antiquus nominativus *mercis*, unde κατὰ συγκοπὴν *merces*, ſive *merx*. Aliis placet eſſe *merx* a μέρος, id eſt, *pars*, quia res per partes venditur: unde Juriſconſultis *diſtrahere* pro *divendere*. A *merce* vero eſt *mercimonium*, ut a *patre*, *matre*, *teſte*, *patrimonium*, *matrimonium*, *teſtimonium*. Ab hac quoque voce *Mercurii* potius nomen cum Feſto arceſſam, quam a *medio currendoque*, quod Στοϊκωτέρως Arnobius voluit, cujus hæc verba, lib. III. *Mercurius etiam quaſi quidam medicurrius dictus eſt: & quod inter loquentes duo media currat & reciprocetur oratio, nominis hujus concinnata eſt qualitas. Ergo ſi hæc ita ſunt, non eſt Dei Mercurius nomen, ſed ſermonis reciprocantis & vocis*. Et illud Feſti, & hoc Arnobii ἔτυμον legas apud Iſidorum, lib. VIII. cap. XI. Fulgentius *Mercurium* dici ſcribit, quaſi *mercium curam*. Alberti M. interpres ridicule, quaſi *mercatorum* κύριον, id eſt *dominum*. Nempe non vident, poſtremas ſyllabas eſſe vocis productionem. Adde ſi a *cura* eſſet, antepenultima eſſet porrecta. At recte Feſtus, qui non compoſitum, ſed derivatum facit a *mercibus*, quia nempe præſit lucro, rebuſque emendis ac vendendis, ut cognoſcere eſt ex prologo Amphitruonis Plautinæ. Hinc pingi interdum ſolet ſiniſtra virgulam, dextra ſacculum nummarium tenens. Vide imaginem ejus in Marci Velſeri commentariis rerum Auguſt. Vindel. & in Gruterianis inſcript. pag. LI. Præeſt idem eloquentiæ, unde & linguam ei ſacravit antiquitas, teſte Athenæo, lib. I. Δειπνοσοφ. Eapſe de cauſſa, Græcis Ἑρμῆς dictus putatur ab ἐρῶ, id eſt, *dico*: nempe ſit ex ἐρμῆς M inſerto fiat Ἑρμείας· quo de etymo plura Phavorinus. Sed cum pleraque gentilium Deorum nomina ſint a Phœnicibus ſive Hebræis (cujus ratio magna ex parte tribuenda Cadmi Phœnicis in Græciam appulſui) facile mihi perſuadeo, ἑρμῆς quoque eſſe ab אמר, id eſt, *ſermo*, *eloquium*, ab אמר, id eſt, *dixit*. Imo nec repugnem, ſiquis *Mercurii* appellationem non tam a *mercibus* eſſe exiſtimet, uti ante diximus, quam ab ἑρμῆς, κατὰ μετάθεσιν.

†MERCOR Ang. Caninius a מכר, *macar*, *vendidit*, recte arceſſivit, unde & ipſum *Mercurii* nomen. Quamquam ſine ulla tranſpoſitione ab una eademque rad. מרק, *merak*, unde eſt *Mercurii* nomen (quem Chaldaei

Chaldaei מרקולים *Markolis* vocant, da quo alibi dixiſſe videor) indidem & *mercandi* varbum ortum fuiſſa neceſſa aſt. Nam quamquam מרק *merak* nuna quidam in Chaldaicis laxicis aſt *abſtergere*: at olim etiam *mercandi* ſignificatu uſurpatum, ſidem facit Chaldaeum *Markolis*, qui eſt Mercaturae daus, vocabulum. Mazochius.

Merces a *merendo*, ut ait Varro, in iv. & v. de L. L. Non tamen ex *merendo* & *aere* conflatum: quod Varro priori loco ſaribit: ſad *es* in eo ſolum vocis productio aſt. Porro ex hoc etymo aognoſcimus, omnino, quod oparanti, aitra maritum operis rependitur, id non niſi καταχρηστικῶς *mercedem* appellari. A *mercede* aſt *mercenarius*, qui & *mercedivus* teſte Faſto. Ubi taman quidam libri *mercedicius*. Imo & in MSSto eſt, *Merceditus*, *quod mercede ſe tueatur*. Ab eodam *Mercedonius*: nempa, ut ait Faſtus, a *mercede* ſolvenda. Ita *menſis* aa *dies mercedonius* vel *mercedinus*, quo *merces* ſolvabatur. Qui dies in veteri Kalandario Rom. ſia notantur, Merk. ut pr. id. Jul. & ſeq. item pr. id. Jul. & ſeq. & xiv. Kal. Decemb. & ſaq. *Dea* quoqua *Mercedonia*, quæ præerat *mercedibus ſolvendis*. Vide quæ da *Mercedonio menſe*, totaque haa re, Scaliger notavit in primo & quincto de Emendat. Tamp.

†Mercurium quotuſquiſque eſt, qui non a *Mercibus* dictum putet? nam hunc volunt mercimoniis praafuiſſe. Varum ſatis conſtat, commanta plurima ab otioſis ſuperſtructa fuiſſa deorum nominibus, quorum varas originationes ignorarant. *Mercuris* certe nomen totum a Chaidaais aſt, qui eum מרקולים *Markolis* appellant: de quo vocabulo vide Scaligerum de Emandat. lib. V. pag. 486. Seldanum de *Diis Syris* Syntag. 2. cap. 14. Druſium in *Prov. Sac.* & *Adag. Hebr.* & Buxtorfium in Lex. Chald. Intar ea vocabula non aliud aſt diſſidium quam τοῦ L & τοῦ R; quas duas litteras ſaepiſſime, maxime in Orientalibus nominibus, altarnara, nemo ignorat. Haec cum ita ſint, non aliunda *Mercurii* noman Latini habuarunt, quam unde & Deos hauſarunt acteros, ex Etruria ſailicat. Ac ſane apud Gorium memini ma legiſſa Marrola ſubſcriptum Marcurio. Naa aliunde Romani didicerunt Marcurii padibus *Talaria* adnectera, quam ab Etruſcis; in quorum monumentis Mercurius alatos calceos gerit: ut omittam quod alaa numinum ab aisdam Etruſcis ſunt. Ipſa vox *Talaria* a Chaidaeis ad Etruſcos fluxit, ut docebimus in *Talaria*. Mazochius.

Merda ganarala eſt noman. Uſus Horatius. Specialia ſunt *muſcerda*, [μυοχόλεδρα] quo *murum ſtercus* ſignari ait Faſtus: *ſuccerda*, quomodo Titinnius vocat *ſtercus ſuillum*, ut idam auctor ait. Gloſſæ Philoxeni: *Sucerda*, χοιρεία κόπρος. In iiſdem *ſocordia*, quoqua exponitur ἀφροδισμα ὄις. [ſ. ab ὄρμα onus, & ἀφεδρών.] Sed ea maniſaſta aompilatoris aulpa. Nam omnino *ſucerda* lagandum: uti vidit B Vulcanius. Dixare & *opicerda*, quod idem ac *ſuccerdam* aſſa lagimus in reilquiis Faſti. Sed fallitur. Nam ovium ſtercus, ſic dixare: ut *opicerda* dicatur, quaſi *ovicerda*. Similiaqua ſunt, *bucerda*, *capricerda*, atque adao *homerda*, bovis, capri, hominis ſtercus. Volunt hæc omnia aſſe ἀπὸ τοῦ ἀμέρδειν τοῦτ᾽ ἔστι τὸ ἀφανίζειν, quia ſtercus ob fœditatem *amoveatur* a conſpectu. Sane minus hi inapte, quam qui *merda* factum putant ax Græco μέρος, id eſt, *pars*, & Latino *edo*, quia ſit *portio cibi*: quam originationem Perottus adducit. Sane ſi compoſitum eiſa placat, malim iis aſſentire, qui dici volunt, quaſi μέρος εἴδατος, hoc eſt, *pars cibi*. Nam ἔδαρ, ſeu εἶδαρ, *cibus*, ab ἔδω. Sed omnium maxime placet, quod Martinio viſum, venire a μίνθα· quod idem ac *homerda*. Heſychius anim interpretatur ἀνθρωπεία κόπρος. Indequa μινθοῦν, *ſtercore fœdare*. A μίνθα aſt, *merda*, ut a γνώμων, *groma*; a φωρᾶν, *furere*; a μονὰ, *mora*; a ... *elura*, &c. In vett. Gloſſ. lagitur: *Strundius*, *ſive ſtruntus*, σπίλεθος. Sana hodiequa Balgæ *ſtercora* vocant *ſtroat*; quod videri poſſit eſſe origine Latinum, ſi vera aſt Gloſſarii vulgaris lectio; quod cenſuere Scaliger notis in Priapeia; & H. Stephanus libro da ſuſpecta Latinitata, cap. xix. Mihi placat amandatio Bon. Vulcanii legentis, *truncus*, σίλεχος. Imo na illud quidem liquidum ſatis, an, uti *homerda*, ita & *ſucerda* & ſimilia, ſint a *merda*. Nam quid, ſi ſint a *cernendo*, hoc eſt, *excernendo*, unde *excrementum*?

Mereo placet Scaligero ad Varronem, eſſe a μείρω, id eſt, *divido*, unda μέρος, *pars*; a quo *mereo* erit, qoia *meritum* ſara partium eſt, ſive labor, ſive pretium ſpectatur. Vel potius aſt a μείρω, ſignificanta λαμβάνω, λαγχάνω, ut Heſychius interpretatur, hoc aſt, *conſequor*, *ſortior*. Etſi *mereor* anguſtius Græco illo ſit: nam propria eſt *conſequor digne*. A *merendo* eſt *merces*, de quo ſeorſim. A *merendo* quoqua (ut in conjactanais monuit Scaliger) *merenda* nomen accepit: quomodo vocatur *cibus*, *qui poſt meridiem datur*: ut Gloſſ. vett. *Merenda*, ἄριστον δειλινόν. Onomaſt. *Merenda*, τὸ μετ᾽ ἄριστον φαγεῖν. Utrobiqua ſignatur, *merendam* aſſa cibum, qui prandio quidem poſterior, cœna autem prior. Ut a *præbendo*, *præbenda*; a *terendo*, *turunda* pro *terenda*; utrobique *E* in *V* converſo, de quo ſuo loco. Ita *merenda* propria ſit, quod *mercenariis a domino vel conductore dabatur*, *antequam labore mitterentur*; unde Chalphurnius:

.... Seræ cum venerit hora merendæ.

Feſtus taman cenſet a *meridie* diai. Vateres enim pro *prandio* dialſſa *merendam*: quod verum non puto: cum idem alibi dicat, antiquos pro *prandio cœnam*, pro *cœna* dixiſſe *veſpernam*. Ejuſdem originis eſt *meretrix*, nempe a ſupino *meritum*; ut a *genitum*, *genetrix*. Ratio nominis obſcura non eſt, *cum proſtituendo ſe capturas mereantur*: unde *mulier quæſtuaria* nominatur. Græcis ſimiliter πόρνος, & πόρνη, ſunt a περνάω, id eſt, *vendo*. Xenophon, lib. 1. Apomnem. Τήν τε γὰρ ὥραν ἐὰν μέν τις ἀργυρίου πωλῇ τῷ βουλομένῳ, πόρνον αὐτὸν ἀποκαλοῦσι. Et mox, καὶ τὴν σοφίαν ὡσαύτως τοὺς μὲν ἀργυρίου τῷ βουλομένῳ πωλοῦντας, σοφιστὰς, ὥσπερ πόρνους ἀποκαλοῦσι.

Mergo, Joſepho Scaligero aſſentio eſſa a *mari*, ut a *jure*, *jurgo*. [Γέλγω.] A *mergo* eſt *mergus*: *quod mergendo in aquam captet eſcam*, ut ait Varro, lib. iv. de L. L. Et raſpexit eo Ovidius xi. Met. varſu poſtremo:

Æquor amat, nomenque manet, quia mergitur illo.

In vita ſimilitar *mergus*, quia *terræ immergitur*. Ea de notione Palladium adi, lib. iii. cap. xvi. item Columellam non uno loco. A *mergis mergæ* dicuntur. Feſtus: *Mergæ furculæ*, *quibus acervi frugum fiunt; dictæ a volucribus mergis: quia ut illi ſe in aquam mergunt dum piſces perſequuntur, ſic meſſores eas in fruges demergunt, ut elevare poſſint manipulos.* Utitur Plautus Pœn. Act. v. Sa. ii. & Rudanta, Act. iii. Sc. iv. Item Columella, lib. ii. cap. xxi. Sed vidantur ai potius ſic dici *ferramenta*, *quibus utebantur in frugibus demetendis*. Sia enim ſaribit: *Sunt autem metendi genera complura: multi falcibus ſerriculatis: atque iis vel roſtratis vel denticulatis medium culmum ſecant: multi mergis, alii pectinibus ſpicam ipſam legunt: idque in rara ſegete faciliimum, in denſa difficillimum eſt.* Plinius *mergites* vocat, lib. xviii. aap. xxx. Sed Maroni *merges* eſt *manipulus ſpicarum*: ut Servius ſcribit ad illud ii. Gaorg.

Aut fœtu pecorum, aut Cerealis mergite culmi.

At hæc quoque a *mergendo* deduaere valie, id mihi propa inaptum vidatur. Potius aſſentio doctiſſimo Bacmanno, qui nomen his eſſe putat ab Habræo עמר, vel עמיר, quo ſignificatur *manipulus ariſtarum* aut *culmorum*: ut liquat ax Deut. xxiv. varſ. xix. Ruth. ii. xv. & Ham. ii. xiii. Atque ab aodem quoque *ferramenta*, *quibus in metendo uterentur*, *mergæ* vel *mergites* diaebantur: non a *mergis* volucribus, nac a *mergendo*, ut putarunt.

Meridies duplex ἔτυμον ponit Iſidorus, lib. iii. aap. xli. *Meridies*, inquit, *vocatur*, *vel quod ibi ſol facit medium diem*, *quaſi medidies*: *vel quia tum purius micat æther*. *Merum enim purum dicitur*. Idem

ſcribit

ſcribit lib. v. cap. xxx. Sed lib. xx. cap. II. poſterius ſolum adfert & probat. Mihi prius magis probatur. Uti & Varroni, lib. v. de L. L. *Meridies*, inquit, *ab eo quod eſt medius dies*. Et Ciceroni in Oratore, cum ait: *Ipſum meridiem cur non medidiem? credo quod erat inſuavius*. Ac ſimiliter Priſcianus, in IV. Itaque & κατὰ τμῆσιν Lucretius, lib. VI. ubi de Nilo tractat, ait:

Exoriens penitus medi ab regione diei.

Si recta eſt emendatio Jani Guilielmii in Plautinæ Caſ. cap. v. ubi in vulgaris *media ab regione diei*. Confirmat hanc ἐτυμολογίαν, quod Græcis ſimiliter μεσημβρία dicitur quaſi μεσημερία, ex μέσῃ & ἡμέρα. Mira autem καταχρήσει *meridiem noctis* dixit Varro Marcipore, verſibus iſtis:

Repente noctis circiter meridiem,
Cum pictus aër fervidis late ignibus
Cæli choreas aſtricas oſtenderet.

A *meridies* eſt *meridialis*: ut a *dius*, ſive ἀπὸ τῦ Διὸς, *dialis*. Uſus Gellius, lib. II. cap. XXII. Ubi vulgo *meridionalis*: perperam ſane, nec aliunde hic error, quam a prava conſuetudine: qua *meridionale* dicitur, ut *ſeptentrionale*, cum *ſeptentrio*, non *meridio* dicatur. Sed conſuetudini cedendum: quæ fortaſſe & Romanorum tempore pervicit.

†MERKEDONIUS nomen eſt menſis, qui ex Numae inſtitutione intercalabatur ſingulis bienniis poſt diem XXIII. Februarii; ac diebus XXII. conſtabat, per quos dies lunaris annus cum ſolari exaequabatur ex inſtitutione Numae, teſte Plutarcho in ejus vita. De eo menſe egi in *Comment. ad Amphith. Camp.* in explicanda inſcript. pulcherrima *Pagi Herculanei* pag. 150. & ſequ. Sed & in Toſo Oſcis litteris inſcripto (quem edidi tom. 3. Diſſert. Cortonenſium a Pagliarino Romae editar.) exſtat menſis Merkedonii mentio. Ex quo facile eſt intelligere, *Merkedonium* nomen fuiſſe Tyrrhenicum. Idque eo verius eſt, quod ea vox cum nullas in Latio Graeciaque fixas radices habeat, nihil reſtat, niſi ut Etruſca fuerit, proinde ex Oriente addiſcenda. Nec mea me ſuſpicio fallit. Etenim ex Chaldaeo מרק *merak*, quod eſt *purgandi* verbum, additâ a Latinis congrua productione vocabuli, ortum eſt menſis Merkedonii nomen. Cur, inquis, ab *expurgando* vocatus? quia is menſis poſt Terminalia (quae in XXIII. Febr. incidebant) in medium Februarium inſindebatur: ex quo nomen ejusdem notionis, ac *Februarius*, ſibi quaeſivit. Nam *Februarius* a *februis* h. e. ſacris expiatoriis, ita dictus fuit. Hinc ergo menſem intercalarem illum, quem in Februarium Numa inſindi voluit, Tuſco, ſed notionis ejusdem, nomine vocari *Merkedonium* juſſit, h. e. expiatorium. MAZOCHIUS.

MERULA proprie *avis genus* eſt, quæ Græce κόσσυφος. Sed & *piſcis*, & *hydrauli genus*, ita vocantur. *Merulam*, & *graculum*, a diverſo volandi more nomen accepiſſe, ſcribit Varro, lib. IV. de L. L. *Merula*, inquit, *quod mera, id eſt, ſola volitat: contra ab eo graculi, quod gregatim*. Ubi ſi *merulam* dici vult, quaſi *merivola*, jure hoc ἔτυμον culpat Fabius, lib. I. cap. x. At plane Varroni aſſentio, ſi derivatum putat a *merus*. Quod & etymon adfert Feſtus: *Merum antiqui dicebant ſolum: unde & avis merula nomen accepit, quod ſolivaga eſt, & ſolitaria paſcitur*. Idem adducit Iſidorus, lib. XII. cap. VII. Sed alterum præfert: *antiquitus enim medulam ais dictam, quod moduletur*. Cui rei vellem laudaſſet auctorem. Porro ex trium horum Grammaticorum verbis videre ſimul eſt, ut *merus* ſignificet *ſolus*. Quomodo & Appuleius utitur in Apolog. *Nullis*, inquit, *tabulis, ſed, ut æquum erat, mera fide acceptam filiis debebat*. Ubi *mera fide* eſt *abſque chirographo*, aut *cautione alia*. Et poſſunt ſexcenta ejuſmodi loca adduci. Quare fruſtra eſt Obertus Giſſanius, cum eam notionem impugnat: Et quid, quæſo, eſt *merum vinum*, quam *ſolum*, quod Græcis ἀκρατὸς, ubi aqua eſt nulla: ubi contra *aqua mera* ſit, cui aliud nihil admiſtum? Favet etiam origo. Nam *merus* eſt a μόνος, id eſt, *ſolus*. O abit in *E*, ut a γόνυ, *genu*; πόδες, *pedes*. *N* mutatur in *R*, ut a φονᾷν, *furere*; a γνώμων, *groma*; a κνέφος, *crepus*, unde *crepuſculum*. Eadem fuerit vocis proprietas, ſi placet *merus* eſſe a μείρομαι, hoc eſt, *divido*, unde μέρος, *pars*, ſive quod diviſione facta obtingit. Nam *merum* eſt, quod ab aliis diviſum ac ſeparatum, eoque ſolum. Sane alterutrum etymon magis placet, quam quod doctiſſimus Caninius, Helleniſmi Alphabeto, Syram ei originem tribuit ab *hamar*, omiſſa litera prima, quomodo ab Syro *anu* eſt νῶ, unde *nos*. A *merus* eſt *meracus*, ζωρὸς· unde *meraculum*, ut *vinum meraculum* apud Plinium, lib. xx. cap. XIX. Ex hoc eſt *meraclum*. Plautus Caſ. act. II ſc. v.

Niſi hae meraclo ſe uſpiam percuſſit flore Libyco.

In quibuſdam eſt *meraco*: ſed alterum illud in melioribus invenitur, & a Camerario, Turnebo, Lambino, atque aliis probatur. Gloſſ. vett. *Meraculum*, ἰσάκρατον. Ubi ἄκρατον legendum.

MESANCYLUM, μεσάγκυλον, *teli genus*, ſic dictum a μέσῃ ἀγκύλῃ, id eſt, *medio amento*. In *medio* enim *amentum* habuit. Feſtus: *Meſancilum, teli miſſilis genus*. Ubi Turnebus, Adv. lib. XIX. cap. XXXI. recte reponit *Meſancylum*. Eademque voce uſum cenſet Gellium, lib. x. cap. XXV.

META eſt, *terminus*, *extremitas*. Ut I. Æneid. de Romanis ait Jupiter:

His ego nec metas rerum, nec tempora pono.

A *metiendo* eſſe cenſet Perottus. A *metando* ait Fungerus. Puto id voluiſſe, etſi vulgo editum ſit a *metendo*, quod ineptum foret. *Metari* quoque a *meta*: ut mox dicam. Rectius ergo Salmaſio *meta* a Siculo μότος, unde μότιλον, quod Heſychius exponit ἔσχατον. Quam ſententiam confirmat, quod in veteribus libris *meta* per *æ* ſcribatur. [*cubum* pro *termino* olim ponebant. κύττος ὅρος interpretatur Heſychius. Pro κυττὸν vero Æoles dicebant κίττα, quod Heſychio eſt στῆσις.] *Metarum* crebra mentio apud agrimenſores. Ut apud Frontinum: *Conſpectum Metarum ſæpe excedimus, & ex eo loco iterum rigorem conſpicimus*. Et Hyginum: *Conſpiciamus ſignum, quod eſt inter B & A prolato exiguum per rigores ferramento, normaliter paucas dictabimus metas*. Heroni *meta* hæc dicitur σκόπελος. Nempe quia plurimum *lapis* eſſet *in acumen erectus*. Qua forma & *meta* in circo. Ubi *meta* dicebatur *terminus circi*, prope quem quadrigæ flectebant. Notum illud Horatii, od. I.

Metaque fervidis
Evitata rotis.

Gloſſ. καμπτὴρ, *meta*. Hæc quia eſſet κωνοειδὴς, etiam *pyramis*, & *obelus*, a Cedreno dicitur. Figuram reſpexit Ovidius x. Met.

. . . . *Metaſque imitata cupreſſus.*

Sed & *quælibet congeries faſtigiata* ſic dicebatur. Unde *metam fœni*, aut *lignorum*, legas apud Columellam, Plinium, apud alios. A *meta* eſt *metari*: Cujus duæ ſunt potiſſimæ ſignificationes. Propria magis *metari* eſt *metas in agro ponere*. Hinc accipi cœpit pro *eligere*, quia in agris aſſignandis non alium metarentur, quam electilem ac pinguem. Virgil.

. . . . *Seu pingues agros metabere campi.*

Ubi Servius, *metaberis* exponit *eliges*. Atque addit: *Et longe alia ſignificatio Metor, metaris, & Metior metiris*. Caper de verbis dubiis: *Metor metaris, eligo. Metior metiris, menſuro*. Sic *metatum agrum* pro aſſignato & opimo dixit Horatius:

. . . . *Videas metato in agello*
Cum pecore & gnatis fortem mercede colonum.

Hinc tranſlata vox ad caſtra, quia & *in caſtris locum prius eligerent, quam metas ponerent ad gromam, viaſque dirigerent*. Feſtus: *Metari caſtra dicuntur, quod metis dirigantur*. Porro quia præmitti ſolent ante venturos milites, qui caſtris locum adſignent: hinc factum, ut *metari* quoque dicerentur, qui in urbibus, nota poſtibus adſcripta, hoſpitium futurum ſingulis adſignarent: *metatores* item, qui præcurrerent, & de diverſionum loco aliis deſpicerent. Onomaſticum vetuſtum Petri Danielis: *Metatores*, *manſionarii*

Digitized by Google

manſionum præparatores. Latinus Pacatus, in Panegyrico: *Divinus ille animus venturus in corpus, dignum prius metatur hoſpitium*. Cyprianus, lib. IV. epiſt. 1. *Primum hoſpitium vobis in carcere præparavit, & metator quodammodo veſter, nunc quoque vos antecedit*. Hinc Chryſologus, ſerm. CXXV. Joannem Baptiſtam Chriſti vocat *præcurſorem*, & *metatorem*: & Freculphus *Julium Cæſarem* imperii, quod Auguſto reliquit, *metatorem*: *Auguſtum* vero *imperatorem* vere fuiſſe ſcribit. Hinc Græcum μιτάτωρ pro μετάτωρ. Suidas: *Μετάτωρ, ὁ προαποστελλόμενος ἄγγελος πρὸς τοὺς ἄρχοντας*. A *metatore* dicebatur *metatorium*, domicilium in quo advenæ reciperentur: hoc Græcis ſimiliter μιτατώριον vocabatur; quomodo ſcilicet domus Sarracenorum dicta, teſte Niceta, in Iſaacio Angelo. Eapſe de cauſa dixere *metatoriam epiſtolam*, qua locum hoſpiti advenienti parabant. Sidonius Apoll. lib. VIII. epiſt. XI. *Huic, quodam tempore Burdegalam inviſens, metatoriam paginam, quaſi cum meſſa prævia, miſi*. Vide Briſſonium de verb. ſignific. Joſ. Scaligerum, in Auſonianis Lect. lib. II. cap. XXIV. Meurſii Lexicon Mixtobarbarum.

METALLUM, μέταλλον· quaſi μετὰ τὰ ἄλλα, ut Plinius quoque indicat, lib. XXXIII. cap. VI. *Ubicumque una* (argenti) *inventa vena eſt, non procul invenitur alia. Hoc quidem & in omni fere materia: unde metalla Græci videntur dixiſſe*. Euſtathius quoque quaſi μετὰ τὰ ἄλλα dici fatetur: ſed cauſſam adfert iſtam, quia *inventa ſint poſt alia ad vitam utilia*. Sunt quibus placet eſſe ab Hebræis. Nam Jobi XL. 13. legas מטיל ברזל quod B. Hieronymus vertit *lamina ferrea*. Sed placet tralatio ſoceri mei Fr. Junii, qui vertit *vectis ferreus*. Concinnior ſane ſimilitudo, ut cum eo oſſa elephanti comparentur. A μέταλλον μεταλλᾷν pro *inquirere, perſcrutari*. Etſi plerique contra putent, hinc *metallis* eſſe nomen. Primus autem argentum cæteraque *metalla* rimatus eſt *Lynceus*, ut ſcripſit Palæphatus, ſed diſſentiente Plinio. Ea res occaſionem præbuit fabulæ, qua perſpicere illa etiam dictus eſt, quæ ſub terris occultarentur.

METAXA pro quo in libris aliis *mataxa*, eſt *funiculus*: unde σειρὰ in Gloſſ. Philox. exponitur. Ac placet quoque id Philandro, & Turnebo. Uſus Lucilius:

. . . . *Rudis liniique mataxam*.

Hoc eſt, *funiculum linteum*. Legas & apud Vitruvium, lib. VII. cap. III. Sed ei videtur eſſe filum agglomeratum convolutumque, qua de re vide Bernardinum Baldum ad Vitruvium. Heſychius autem, & Moſchopulus, auctores ſunt, ita *ſericum* nominari. Sane in Cod. Juſtiniani, lib. X. Tit. VIII. X. legas: *Sericoblattæ & metaxæ ſpecies*. Ubi Cujacius monet, *metaxam* eſſe *ſericum rude ac nondum tinctum, neque in fila diductum*. Has ſententias adeo variantes difficile eſt conciliare, niſi cum Martinio dicamus, proprie eſſe *rude ſericum*; hinc uſurpari pro *lino*, quod ſimile ſit *ſerico*, poſtremo pro *funiculo ex ſerico vel lino*. Originem adfert Iſidorus, lib. XIX. cap. XXIX. ut ita dicatur a μετὰ, nempe *ob circuitum filorum*, vel a μετάγω, *eo quod transferatur*. Sed cum *metaxa* ex Syria ſoleat in Europam deferri, magis placet Martinii opinio, deducentis a Syro מטכס, *metaccas*, id eſt, *ordinatus, ornatus*, a טכס, *ordinare*. Hinc *metaxarius*, μεταξάριος, Baſil. Ecl. XXV.

METEORA non ſolum ſunt corpora *imperfecte mixta*: ſed etiam *ſtellæ*: unde & Proclo, in Euclidem, *Aſtrologiæ pars* μετεωρολογικὴ vocatur, non illa *Phyſicæ* ſolum, quam Ariſtoteles pertractat. Vide Achillem Statium, interpretem Græcum Arateorum: juxta quem quæ Ariſtoteli ſunt μετέωρα, proprie ſunt μεταρσια· item quæ de hoc notata Scaligero in ingreſſu notarum ad Manilium, & Caſaubono in primum Strabonis. Dicuntur autem μετέωρα non a θεωρεῖν, quod Albertus credidit: ſed a μετὰ & ἐώρα, quod Græci Scholiaſtæ dicunt poni pro αἰώρα, hoc vero inter alia ὕψωσιν, ſive *exaltationem*, ſignificat; ab αἰείρω, hoc eſt, *tollo*: ut μετέωρα proprie ſint, *quæ in altum ſunt ſublata, ſublimia*.

METIRI dicitur, qui explorat, quæ alicujus rei ſit magnitudo. Ut quot pedum, paſſuum, vel ulnarum aliquid ſit. Vicina ſunt Belgicum, *meten*, Latinum *metiri*, Græcum μετρεῖν, Hebræum מדד, quod *metiri* notat. Quare cenſeo primigenium eſſe מדד, inde μετρεῖν, ab hoc *metiri*, ab illo Belg. *meten*. A *metiri*, *n* aſſumpto, dicitur *menſus*, & *dimenſus*. Hinc *menſura*; non a משורה, *menſura*, etſi voces ſint affines.

METO, ex ſententia Angeli Caninii venit ab ἄμητος, quod verbale eſt ab ἀμάω, *meto*. Abjecta prima litera, quomodo ab ἀμέλγω eſt *mulgeo*, ab ἄρουρα, *rura*, ſive *rus*. Neque novum eſt *meto* verbum a verbali potius deduci, quam verbo. Nam ſimiliter *fateor* eſt a φατὸς, *ſtatuo* a στατὸς, &c. A *meto* eſt *præmeto*: unde *præmetia* primitiæ frugum. Feſtus: *Præmetium, quod prælibationis cauſſa ante præmetitur*: dicitur & *præmeſſum*. Idem: *Sacrima appellabant muſtum, quod Libero ſacrificabant pro vineis, & vaſis, & ipſo vino conſervandis; ſicut præmeſſum de ſpicis, quas primum meſſuiſſent, ſacrificabant Cereri*. Item *præmetivum*. Gloſſæ: *Præmetivum*: ἡ προθεριστικὴ Δημήτρος θυσία. Niſi *præmetium* hic reſcribendum.

METROPOLITANUM a *menſura civitatum* vocari ſcribit Iſidorus, lib. VII. cap. XII. eamque ſententiam ſequuntur Gratianus, Diſt. XXI. itemque Petrus Lombardus. Nempe *metropolis* a μέτρον & πόλις, dici putarunt. Sed prior compoſiti pars eſt μήτηρ, unde *matrix civitas* dici poteſt. Nempe ea ratione, qua Suetonius in Auguſto *matricem* appellat arborem ex qua ſuccreſcunt ſtolones. *Ex ea*, inquit, *arbore continuo nata ſoboles, adeo paucis diebus adolevit, ut non æquipararet modo matricem, verum etiam obtegeret*. Ac in Jure quoque Canonico, Diſt. LXIII. ſcribitur, ad epiſcopi electionem ſufficere Eccleſiæ *matricis* arbitrium. Vocatur autem μητρόπολις *ea civitas, ex qua deducta eſt colonia*, quia ſic ſe habet *metropolis* ad *coloniam*, ut *mater* ad *filiam*. Hinc Thucydides: Ἀποικία εὖ μὲν πάσχουσα τιμᾷ τὴν μητρόπολιν, ἀδικουμένη δὲ ἀλλοτριοῦται. *Colonia beneficia quidem affecta honore proſequitur matrem: ſed injuria affecta ab ea abalienatur*.

METRUM, μέτρον, unde *dimetiens linea, diameter* vulgo, Græcis διάμετρος, ſubaudiendo γραμμὴ, dicitur. Ab eodem μετρητὸς, *amphora Attica*, quæ & *metreta* Catoni cap. C. Item γεωμέτρης, *agrimenſor*, ut Gloſſ. vett. interpretantur. Vide *Geometria*. Μέτρον a Punico *mertha* venire, ſcribit in Helleniſmi Alphabeto Angelus Caninius. Sed vide quæ diximus in *Metari*.

METUS, a μέθος. Nam μέθος inter alia etiam φόβον, ſive *metum*, ſignat, ut Heſychius teſtatur. Abſque hoc eſſet, non incommode deduxeris ab Jonico μετίεμαι pro μεθίεμαι, ſive a μετίω, hoc eſt, *remitto*. Ac non audiendus Nunneſius, qui *metus*, κατὰ μετάθεσιν putat fieri a δειμαίνω, *dawn*. [δεῖμος] Nec placet Varro, cum in V. L. L. *metuo* dici putat quaſi *motuo*, quia *metus* ſit a *motu animi*, quando malum, quod imminere putamus, averſamur. Atque idem quod Varro, voluit etiam Fronto, cum ab origine ſic *metum*, *timorem*, *formidinem*, *pavorem* diſtinguere conatur: *Metus motus eſt animi, timor quaſi tumor, formido fert interdum rationem, pavor puerilis eſt*. A *metus* ſupinum olim *metutum* fuit, τὸ φοβηθῆν. Lucretius in V.

Nam cupide conculcatur nimis ante metutum.

MEUS a genitivo *mei*: *mei* a Græco genitivo ἐμεῦ, pro quo communis lingua ἐμοῦ. *E* abjectum, ut & Græci ἐμοῦ dicunt μοῦ, & Dorice μεῦ.

M I

MICA a Dorico μίκκος, pro μικρὸς, venire, obſervat Juſtus Lipſius, in Senec. epiſt. LI. quo loco agit de *mica aurea*, quæ, teſte Publ. Victore, in Cælimontio extructa fuit: nempe exemplo illius *micæ*, quæ in Baiis erat. A Dorico hoc μίκκος

Iii apud

apud Plautum, Sticho, eſt paraſiti cognomen *Miccotrogus*, ὁ μικκὸν τρώγων, *qui paullum edit*. [eſt a ψίχαι, mutato π in μ ut ſæpe. unde & μίκυς & ψίχιον idem.] A *mica*, qua dicitur de *arenulis fulgentibus*, Perottus deducit verbum *mico* pro *fulgeo*. Sic Becmanus κατὰ μετάθεσιν cenſet eſſe a כמה, *enituit*, *fulſit*.

M I G R O, ut Avenarius, ac Becmanus cenſent, a מגר, *magar*, quod notat *detruſit*. Sed hoc longius abit. Melius qui a *magar*, hoc eſt, *vagum domicilium*, unde *magalia* dicta; vel a מגור, id eſt, *peregrinatio*. Nec abſurde, qui ex verbo *meare*, & *ager* compoſitum putant, ut *migro* ſit *meo agro*. Priora tamen malim. [ἀγείρω ἄγρω.]

{M I G R O, P E R E G R I N O R cum ſuis derivatis, & P E R E G R E ſunt a גור *peregrinari*, & גר *peregrinus*, additis a principio litteris convenientibus. M A Z O C H I U S.

M I H I ab antiquo genitivo *mis* pro *mei*, ut *tibi* a *tis*. A *mis* olim *mius* pro *meus* dixere. Sed de his plenius in libris de arte.

M I L E S Ælio Stiloni (Feſto teſte) κατ' ἀντίφρασιν ſic dictus videtur a *militie*, quia *minime mollis*. Sed eſt *miles* a *meles*, ut *amicus* ab *amecus*. At *meles* a μελία, id eſt, *haſta*: ut *milites* proprie ſint δορυφόροι. Vel *meles* dixere pro *meres* a *merendo*. Sane *merere* pro *militare* legere eſt in inſcriptione veteri, quæ eſt Tiſerni, ac e Smetio adducitur a Grutero, pag. DXX. num. III. [*milex* in veteri inſcriptione. videtur ab אלף *turmarius*. ὁμιλητής· vide notata ad *Familia*.] Aliis tamen *miles* dictus a *mille*, quaſi *milleſimus*. Varro, IV. de L. L. *Milites*, *quod trium millium primo legio fiebat*, *ac ſingulæ tribus*, *Tatienſium*, *Ramnium*, *Lucerum*, *millia ſingula militum mittebant*. Eutropius, lib. I. Hiſt. Rom. *Mille pugnatores delegit* (Romulus) *quos a numero milites appellavit*. Similiter Iſidorus, lib. IX. cap. III. *Miles dictus*, *quia mille erant ante e numero uno*, *vel quia unus eſt ex mille electus*. *Romulus autem primus ex populo milites ſumſit*, *&* *appellavit*. Nec obſtat, quod vulgo *miles* unico *L*, at *mille* geminato ſcribatur. Nam in vett. codd. ac monumentis frequens occurrit *mile* unico *L*. Neque deſunt, qui *mile* & *mille* diſtinguant, ut unum ſit ſubſtantivum, alterum adjectivum. Quanta vero fuerit ſuperiorum ſæculorum imperitia, oſtendit, quod in Nomenclatore quodam ſcriptum legatur, *miles* dici quaſi *mira res*, quia *miles* ſit *mira res in mundo*: vel ut, ibidem additur, a *milio*, quia nempe *milites in Franconia libenter edunt milium*. Hæc adeo inepta, ut ne quidem riſum mereantur. A *militibus* dici *militia*, ſatis eſt manifeſtum. Ac monet id quoque Iſidorus, loco ante dicto. At ridiculum, quod addit: *Vel militia*, *quaſi multitia*, *quaſi negotium multorum*: *aut a mole rerum*, *quaſi moletia*. Sane ſi *O* in *I* abit, non tam erit a *mole rerum*, quam a μῶλος, id eſt, *bellum*, ſive μωλεῖν, quod eſt μάχεσθαι, ut ex Heſychio ſcimus.

M I L I U M eſt, quod Græcis κέγχρος, Gallis *millet*, Belgis *geers* appellatur. De etymo ſic Varro, lib. IV. de L. L. *Milium a Græco*; *nam id prius* μέλιν, *poſt* μίλιον. Cœlius Rhodiginus, lib. XVIII. cap. XXXI. pro μέλιν legit μελίνην. Inde enim *milium* a Varrone deduci ait. Sed hoc de etymo audiamus Feſtum: *Milium quidam putant cepiſſe nomen a maxima numerorum ſumma*, *quæ eſt mille*; *quod alii Græcæ ſtirpis judicant eſſe*, *cum id illi* κέγχρον *vocent*, *tam Hercules*, *quam panicum* μελίνην. Feſti ſententiam firmat, quod Heſychius μελίνην, ὅμοιον κέγχρῳ, *ſimilem milio* eſſe ait. Quod & hoc Dioſcoridis loco paret, lib. II. cap. CXX. ἔλυμος, οἱ δὲ μελίνην τῶν σιτηρῶν ἐστὶ σπερμάτων, κέγχρῳ ὁμοία. Item ex Galeno, qui caput XV. lib. I. de alimentis, ſic inſcribit, περὶ κέγχρου καὶ ἐλύμου, ὃν καὶ μελίνην ὀνομάζουσι. Ex Dioſcoridis & Galeni locis etiam diſcimus, μελίνην aliter ἔλυμον vocari. Quod ipſum docent Gloſſæ Latino-græcæ Philoxeni, in quibus eſt: *Milium*, κέγχρος, ἔλυμος. Sed, ut ad prius illud redeamus, μελίνην non *milium* eſſe, ſed *panicum*, odorari etiam licet ex hoc Plinii, lib. XXII. cap. ult. *Panicum Diocles medicus mel frugum appellavit*. *Effectus habet quos milium*. Nam reſpexiſſe arbitror Dioclem ad id, quod μελίνη nomen habet a μέλι, ob *melleum ſaporem*. Non tamen argumentum hoc uſque adeo firmum eſt. Nam μελίνη potius ſic dicta videtur a μέλας, ob *nigrum colorem*. Quodque ad Plinii locum, non diſplicet eorum opinio, qui pro *mel frugum* legunt *melian frugem*: ut ſententia ſit, *panicum* a Diocle vocari μελίνην σῖτον· quod e Theophraſto confirmari poteſt. Is enim, l. VII. hiſtor. plant. cap. XIV. auctor eſt, appellationem hanc convenire rebus, quæ tum viribus in uſu cibario differant, tum etiam loca diverſa deſiderent. Ex his abunde paret, differre *milium* a μελίνη, eoque ab eo neutiquam originem capere. Sed neque a *millenario* numero (etſi id Iſidorus putarit lib. XVII. cap. III.) dictum veriſimile eſt, præſertim cum modulus principis ſyllabæ repugnet. A *milio* dicta *avis miliaria*, quæ *pingueſcit milio*. Meminit Varro, lib. III. de R. R. cap. V. Exiſtimet aliquis eandem eſſe avem, quæ dicitur *cenchris* a κέγχρος, id eſt, *milium*. Sed ea ſic dicta, quia *in tergo habeat puncta coloris cinerei*, *inſtar grani milii*, quod Græcis vocatur κέγχρος. Item *herba miliaria*, quia *milium necat*, teſte Plinio, lib. XXII. cap. XXV. Fortaſſe & ab eo dictum *miliarium*, quod eſt *vaſis genus*, *altum & anguſtum*, ut indicant hæc Palladii verba, lib. V. Tit. VIII. *Vas æneum miliario ſimile*, *id eſt*, *altum & anguſtum*, *veſpere inter alvearia collocemus*, *& in fundo ejus ponamus lumen accenſum*. *Illuc papiliones convenient*, *& circa lumen volitabunt*, *& anguſta vaſculi ab igne proxime interire cogentur*. Meminit & *miliarii* Columella, lib. IX. cap. XIV. ubi rem eandem his verbis narrat: *Quo tempore malvæ florent*, *cum enim eadem maxima multitudo*, *ſi vas æneum ſimile miliario veſpere ponatur inter alvos*, *& in fundum ejus lumen aliquod demittatur*, *undique papiliones concurrunt*: *dumque circa flammulam volitant*, *aduruntur*, *quod nec facile ex anguſto ſurſum evolare*, *nec rurſus longius ab igne poſſunt recedere*, *cum lateribus æneis circumveniantur*: *ideoque propinquo ardore conſumuntur*. Locum integrum adſcripſi, quia ex eo cujuſmodi id vas fuerit, plenius cognoſcitur. In Gloſſis Latino-Græcis Philoxeni *miliarium* exponitur θερμηρὸν· ubi recte corrigunt θερμαντῆρον. Nam vaſis ejus uſus eſt ad calefaciendum aquam, aut aliquid macerandum. Quamquam autem & Turnebus lib. V. Adverſ. cap. I. *miliarium* dici putet, quia *longum anguſtumque ſit ad ſimilitudinem milii*: Hadriano tamen Junio in Nomenclatore improbatur id etymon, ac quia procerum ſit, potius cenſet ponderis cauſſa a *millenario numero* id nomen accepiſſe. Alteram quoque *miliarii* vox ſignificationem habet. Nam quemadmodum ibidem docet Turnebus, etiam *miliarium aureum* Romæ in foro *columna* erat, in quam omnes viæ Italiæ competebant & deſinebant: quod ita vocabatur, quod ab eo *miliariorum numerus*, quibus itinera metiebantur, incipiebat. Nam *lapides in viis quibus miliaria notabantur*, miliaria etiam vocabantur: Plutarchus in Galba: ἐπὶ χρυσοῦν κίονα, εἰς ὃν αἱ τετμημέναι τῆς Ἰταλίας ὁδοὶ πᾶσαι τελευτῶσι. De eadem re Suetonius, in Othone, cap. VI. *Præmonitis conſciis*, *ut ſe in foro*, *ſub æde Saturni*, *ad miliarium aureum opperirentur*.

M I L L E, ſive *mile*, (de cujus ὀρθογραφίᾳ diximus in *miles*) videtur Angelo Caninio eſſe a μυρίοι, ut ρ convertatur in λ, quomodo a λείριον eſt *lilium*; & *vermis* ab Æolico ϝέλμινς pro ἕλμινς. Alii, quia μύριοι notat *decem milia*, cenſent potius eſſe a χίλιοι, quod idem notat, unde χιλιὰς, *chilias*: ex quo dicti ſunt χιλιασταὶ, *chiliaſtæ*, quaſi dicas *millenarii*; de quorum errore vide Hieronymum, Iſaiæ cap. LV. & prœmio in lib. XVIII. comment. in eandem Prophetam; & Auguſtinum, lib. XX. de Civit. Dei, c. VII. Item Epiphanium & Philaſtrium. Tertium ἔτυμον eſt, ut *mille* ſit ab Hebr. מלא, hoc eſt, *plenitudo*. Eſt enim *millenarius numerus quædam plenitudo*. A

mille

Digitized by Google

mille eſt *milliare* ac *milliarium*, *mille* paſſuum ſpatium. Pro quo & Græci poſteriores μίλιον ab eadem origine dicunt. Suidas: μίλιον, μέτρον γῆς. Gloſſ. Latinogr. *Decimus lapis*, δέκατον μίλιον. Utitur Simeon Sethus, de placitis philoſophorum: Ἀπέχουσι δὲ ὅσον χιλίων μιλίων διάστημα ἀπὸ τῆς γῆς αἱ λεγόμεναι τῶν μακάρων νῆσοι.

M i l l v s, an *melium* dici debeat, dubitari poteſt. Apud Varronem quidem legas, lib. II. de R. R. cap. IX. *Collaria, quæ vocantur melium, id eſt, cingulum ex corio firmo cum clavis capitatis*. At apud Feſtum eſt: *Millus, collare canum venaticorum, factum ex corio, fixumque clavis ferreis eminentibus, adverſus impetum luporum. Scipio Æmilianus ad populum: Vobis*, inquit, *reique publicæ præſidio erit is, quaſi millus cani*. Si *melium* dicendum, videatur eſſe a *meles*, quia ex animalis ejus corio fieri ſoleat. Sin *millus* magis placet, erit forte a *millenis*, hoc eſt, *plurimis* clavis, collari eo infixis. Utrumque ἔτυμον legas apud Perottum. Sed puto, rectius eſſe *millus*: præſertim quando & apud Iſidorum in Gloſſis legas, *Millum, collare canis*. Nec tamen neceſſe habemus deducere a *mille*: cum poſſit eſſe a μύλλω, hoc eſt, *conſuo*. Multa enim ſunt, in quibus Y abit in *I*. Et ſane hoc magis placet. [utrumque rectum *millus* & *mellus*. eſt enim ab ἴλλειν, ſeu εἴλλειν, *continere*, *vincire*; unde ἰλλόδεσμοι, *vincula*, & ἴλλαι, & ἰλλάδες, omnia ab εἴλλειν.]

M i l v v s (quæ vox triſyllabos eſt) nec quaſi *mollis avis* dicitur, quod Iſidorus ſcribit lib. XII. cap. VII. nec quod *milio veſcatur*, ut aliis placet: ſed a ſono nomen accepit: unde dicta *miluina*, genus tibiæ acutiſſimi ſoni, ut Feſtus ſcribit. Ita *miluinæ* voce uſus Solinus, cap. XI. Vide quæ diximus in *Jugo*. Plautus, Menæch. act. I. ſc. II. ab avis hujus rapacitate *miluinam* dixit pro *ſumma appetentia ſive* ὀρέξει, *qualis milvorum*. Et Cicero quoque ad Quinctum Fratrem eo alluſit; *Licinium plagiarium cum ſuo pullo miluino tributa exigere*.

M i m v s, μῖμος, teſte Donato, ac Diomede, dicitur ἀπὸ τοῦ μιμεῖσθαι, quod *ſermones ac facta cujuſque imitetur cum laſcivia*. Tam *poëmatis*, quam *actoris*, *nomen* eſt. Nam & *mimus* vocatur *poëma* ita actionem imitans ſine reverentia, ſed cum laſcivia; unde & ridiculum erat. Ita Ovid. II. Triſtium uſurpat:

Scribere ſi fas eſt imitantes turpia mimos.

Ubi ad ἔτυμον alludit. Ab hac *mimi* notione dicti *mimiambi*: quales Cn. Mattium ſcripſiſſe auctor eſt Macrob. lib. I. Sat. cap. IV. & Terentianus Maurus. Præterea vero *mimi* dicebantur *actores fabularum talium*, qui Græcis βιολόγοι. *Scurras mimarios* Volcatius in Vero appellat. Hinc *pantominus*, παντόμιμος, quomodo οἱ Ἰταλιῶται τὴν ὀρχηστὴν καλοῦσι, ut ſcribit Lucianus, lib. de ſaltatione. Nempe quia ſaltatores illi geſtu pro voce utentes omnia imitarentur, atque effingerent. Unde de iis Manilius:

Omnis fortunæ vultum per membra reducit.

Et *mimos*, & *pantomimos*, χειροφράζει Claudianus iſtis verſibus:

Nec molles egeant nota dulcedine ludi,
Qui lætis riſum ſalibus moviſſe facetus,
Qui nutu manibuſque loquax.

Nam prior eſt deſcriptio *mimarii ſcurræ*, ſive *actoris urbici*; altera autem *pantomimi*.

M i n e r v a l, ſive *Minervale*, in Onomaſtico exponitur δίδακτρον, quaſi ſit *mercedula*, quam ſcholaſtici perſolvebant magiſtro: ſed non eſt tam ſalarium ipſum, quod menſis cujuſque idibus perſolvebant, ut ex Horatio etiam, lib. I. ſatyra VI. conſtat; quam *gratuitum munuſculum*, quo aliquis ſe in diſciplinam tradens, novo commendabat magiſtro: unde in Gloſſis Philox. legas: *Minervalitium*, συστατικὸν, quaſi dicas, *commendaritium*. Utitur Varro, lib. III. rei Ruſt. cap. II. & B. Hieronymus in epiſtola Pauli ad Epheſios. Nomen a *Minerva* ingeniorum præſide, cujus imago in ſcholis poni ſolet: Namque *Minerval* deſignat Juvenalis illo ſat. X.

Quiſquis adhuc uno partam colit aſſe Minervam.

Quo de verſu vide plura apud Politianum, cap. XXI. Miſcell. Adi & de Minervali Nicol. Loenſem Epiphyll. lib. II. cap. XIII. Quod ad nomen *Minervæ*, Arnobius quaſi *Meminervam* dictam vult, eandemque *Memoriam* eſſe putat. Sic enim ſcribit lib. III. *Eandem hanc* (Minervam) *alii ætherium verticem, & ſummitatis ipſius eſſe ſummam dixerunt: memoriam nonnulli: unde ipſum nomen Minerva, quaſi quædam Meminerva formatum eſt*. Etymon hoc firmat, quod alii *matrem* ejus *Memoriam* faciunt. Afranius apud Agellium;

Uſus me genuit, mater peperit Memoria.
Sophiam vocant me Graji, vos Sapientiam.

[quaſi μονέργη, a μόνη, προτροπὴ Arcadio. *hortatrix operum*. *Lanificii enim præſes*, ideoque ἐργάνη dicta.] Sed duo alia etyma adducit e Feſto Paulus his verbis: *Minerva dicta, quod bene moneat. Hanc enim pagani pro ſententia ponebant. Cornificius vero, quod fingatur pingaturque minitans armis, eandem dictam putat*. At apud Ciceronem aliud quoque etymon legas. Sic enim ille lib. II. de nat. deor. *Minerva*, inquit, *quæ vel minueret, vel minaretur*. Ubi cum *minuere* ait, reſpicere eo videtur, quod bello exhauriatur genus humanum. Apud Iſidorum quoque legas, lib. VIII. cap. II. *Minervam vocatam, quaſi deam & munus artium variarum*. Videtur ex *munus*, & *ars*, & *varia*, deducere. Ego puto, *Minerva* eſſe ab antiquo *menervo* pro *moneo*: unde *promenervo*, eapſe notione in Saliari carmine, teſte Feſto. Veteres enim pro *Minerva* dixere *Menerva*, uti pro *liber*, *leber*, pro *pignoris*, *pigneris*, pro *homo*, *hemo*, &c. *Menervo* autem eſt ab antiquo *meneo* pro *moneo*. *Meneo* a μένος, *mens*, unde *reminiſcor*, & *comminiſcor*. A *monendo* autem cur *Minerva* dicatur, oſtendunt Feſti verba ante adducta. Eadem dicitur Παλλὰς, quæ vox vel communis ſive appellativa eſt, cum dicitur Παλλὰς Ἀθήνη· vel propria, ut cum ἁπλῶς dicitur Παλλὰς, qua ratione utuntur Latini. Varia autem adferuntur *Palladis* etyma, quemadmodum docent cum Euſtathius, aliique Scholiaſtæ, tum Feſtus in *Pallas*; & Iſidorus, lib. VIII. cap. II. Si a Græcis originem arceſſere placet, maxime arridet, quod Plato in Cratylo ſcripſit, Παλλὰς eſſe a πάλλω, quaſi *dea haſtæ vibratrix*. Haſtata enim ab Homero deſcribitur, talemque pingi ſolere auctor eſt Pauſanias in Atticis; ac Claudianus quoque haſtam ei tribuit tantæ longitudinis, ut ſuperet nubes. Sed cum deorum nomina fere ſint a Syris ac Phœnicibus: quid ſi *Pallas*, quæ abſtruſæ & admirandæ ſcientiæ eſt præſes, nomen habere credamus a פלא, quod eſt *occultum eſſe*, item *in admiratione eſſe*. Unde & φωλεὸς, *locus occultus*, *latibulum*, *ſpecus*. A Παλλὰς eſt diminutivum Παλλάδιον, quo generatim ſignificatur, *quodvis Palladis ſimulacrum*, ſed κατ' ἐξοχὴν ſic vocatum, id quod regnante Ilo Priami avo, in Ilium cælitus decidit, ac, quo accepto Apollo conſultus reſpondit:

Æthereum ſervate deam, ſervabitis urbem.

Id Ulyſſem ac Diomedem nocturnis inſidiis ex Ilio ad Græcos detuliſſe ajunt. Tandem & Romam pervenit, ubi collocatum in *Palladis* ſacello, quo flagrante a Metello ex incendio eſt ereptum.

†M e n e r v a ab Etruſcis dicebatur M e n e r v a, uti conſtat ex pluribus Etruſcorum monumentis: ex quo patet hujus deae nomen & cultum Latinos a Tuſcis accepiſſe. Quia vero proprium & peculiare hujus deae munus erat lanificium & textrinum; hinc ea ſine controverſia nomen habet ab Hebraeo מנור, *manor*, quod I. Sam. XVII. 7. & I. Par. XI. 23. XX. 5. ſignificat *jugum textorium*, aut *liciatorium*. Ac ne quemquam ſuo honore privem; fateor, ante me, & aliis quoque veriſſimum hoc etymon veniſſe in mentem. Certe Dacerius ad Feſtum in *Minerva*, Guicharti ſententiam his verbis explicat: *Minervae nomen* (eſt) *Aegyptium, ut optime docuit Steph. Guichartus in Harmonia etymologica*

Digitized by Google

linguarum. *Nempe a voce Manor*. Atqui *Manor*, ut ſupra vidimus Hebraicum eſt*; niſi forte aliunde Guichartus (cujus *Harmoniam* hic fruſtra quaeſivi) oſtenderit ab Aegyptiis eam vocem mutuatos Hebraeos: apud Aegyptios autem (ne hoc quoque diſſimulem) *Neith Minerva* vocabatur, ut ex Platonis Timaeo docuit Bochartus col. 136. Quae vero mox ibidem apud Guichartum in laudato Dacerii loco ſequuntur, ea certe palmam auferunt: *Ea* (Minerva) *manu liciatorium tenens pingebatur*. *Quod liciatorium, quia haſtae, ſive lanceae ſimile erat* (*ut in I. Samuelis XVII. 7. & II. XXI. 19.*) *inde Graecis & Latinis Minerva haſtam* (cum tamen non haſta, ſed re vera liciatorium eſſet) *tenere credita eſt*. Hactenus ex Guicharto apud Dacerium. Jam vero non ovum ovo ſimilius, quam quod *Curis* (quod Chaldaeis *liciatorium* ſignificat) apud Tuſcos eorum propaginem etiam *haſtam* notat, unde & Juno *Curetis* dicta fuit. Vide ſupra in *Curetis*. His intellectis, fruſtra nunc mihi Voſſius Etymon ſuum Minervae vendidet a verbo antiquo MENERVO id eſt, *moneo* (etſi *Menervo* nuſquam invenio, ſed tantum ejus compoſitum *promenervat* pro *monet*, quod ex Saliari carmine affert Feſtus) fruſtra, inquam: nam potius verbum *Menervo* eſt a dea factum; poſtquam nimirum illa etiam machinis & ingenioſis arteſactis praeeſſe, & ſapientiae dea haberi coepta fuit. Huic vero opinioni quid anſam praebuerit, audacter dicam. Gen. Cap. IV. cum *Jabele* teotorinrum & artis paſtoritiae, *Tubalcaino* artis ferrariae, & *Jubale* artis muſicae inventoribus, jungitur verſ. 22. נעמה *Naama*; quam ex eo, quia cum illis inventoribus nectitur, ſuo invento caruiſſe negant, eique propterea lanificium vulgo attribuunt, & ex ea Palladem ſive Minervam ſuam ethnicos deformaſſe (ut ex Tubalcaino Vulcanum &c.) praedicant. Atque haec quidem quae de Naama jactitant, tum demum paullo veriſimiliora putavi, cum animadverti, hanc Graecis Νοημὼ appellatam. Nam, quia Νοημὼ (ſive Νόημα, quod *intelligentiam* notat) *Minervam* fuiſſe putarunt; ex ea cauſa hanc & ex Jovis cerebro propagatam (quod Jovis puerperium in celeberrima Etruſca patera vivis lineamentis exprimitur) ſunt commenti, & eamdem artibus, ſcientiiſque praeſidere voluerunt, & illam ex נעמה, *Naamah*, νόημα h. e. *intelligentiam* transnominarunt. Ac de *Minerva* ſatis. MAZOCH.

MINGO obſoletum eſt, pro quo nunc dicimus *mejo*: ſed a *mingo* remanſit præteritum *minxi*, & ſupinum *mictum*, unde *mictilis*, ut *merx mictilis* apud poëtam: item *commictilis*, ut *ſervi comici commictilis*, apud Pomponium, teſte Nonio. Eſt *mingo* ab ὀμιχεῖν, quod eadem notione uſurpat Heſiodus in Ἐργ. atque inde ὀμίχματα, quod Heſychius οὐρήματα exponit.

MINISTER, ὑπηρέτης, διάκονος, λειτουργός· ut vett. Gloſſ. exponunt. Geminum ejus etymon ponit Iſidorus, lib. x. *Miniſter minor in ſtatione, ſive quia officium debitum manibus exſequitur*. Poſterius etymon ſequitus Perottus, uti & Becmanus, imo & Cæſar Scaliger lib. I. in Hiſtor. Plant. cap. XXI. Nempe ut *miniſter* dicatur quaſi *maniſter*, quia *miniſterium fit manuum inſtrumento*: quomodo a *pedibus pediſequus*, & fortaſſe ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος, *anciare*, & *exanclare*, & *ancilla*: ut etiam viſum Hermolao. At a *minus*, vel *minor*, fit *miniſter*, ut a *magis*, vel μέγιστος, eſt *magiſter*. Sane ut majores ſunt, quibus ſervitur: ita ii qui famulantur minoris ſunt conditionis. *Magiſter* autem non *ſapientiæ*, ſed *poteſtatis* nomen eſſe, oſtendimus ſuo loco. A *miniſter* eſt *miniſtro*: onde *miniſtratrix* apud Cic. lib. II. de Orat. In Gloſſ. legas, *miniſtrix*, ὑπηρέτις. Sed legendum *miniſtratrix*, quod & apud Non. [a *munus*, *munio*.]

MINIUM unde dicatur, non adeo apertum eſt. A Græcis acceptum eſſe dixerit aliquis, quia apud Heſychium legere ſit, Μίνιον, τὸ βλῆτον λέγουσιν ἢ κιννάβαρι. Item: Μίνιον χρωματικόν τι. Sed ſolum poſteriores Græci ſic vocarunt, nempe poſtquam innotuit *minium* ex Hiſpania. Priores autem κιννάβαρι vocarunt: non quaſi foret κιννάβαρι, ſed quia ſimile ei foret. Quare crediderit aliquis eſſe ex Græco μίλτος· idque quia ſic Græcis vocari Plinius dicat, lib. XXXIII. cap. VII. *Auctoritatem colori fuiſſe non miror; jam enim Trojanis temporibus rubrica in honore erat, qui naves eas commendat, alias circa picturas pigmentaque rarus; milton vocant Græci minium, quidam cinnabari*. Reſpicit autem locum Iliad. β. ubi Homerus vocat, νῆας μιλτοπαρῄους. Sed *minium* Trojanis temporibus erat ignotum: nam tantum XC. circiter annis ante Theophraſtum a Callia Athenienſi fuit inventum. Neque hoc dicit Plinius, *minium* Trojanis temporibus fuiſſe cognitum, verum de *rubrica* loquitur, quæ Græce μίλτος· ut *minium* iis κιννάβαρι. Quare non poſſum Salmaſio aſſentire, qui apud Plinium ſic legit: *milton vocant Græci, miniumque cinnabari*. Quare fallatur, qui putet ex μίλτου eſſe *minium*, propter cognationem litterarum λ & ν; unde dicimus φίλτατος φίντατος, λύμφαι, νύμφαι, λίτρον, νίτρον, πνεύμων, πλεύμων. Alii dicunt, ab ἀμμίνιον venire, truncata voce, ut ab ἀμέλγω, *mulgeo*, ab Tarentino ἀμείνων pro ἀμείνων, *melior*. Prora & puppis ejus opinionis eſt illud Dioſcoridis, lib. v. cap. CX. Ὑδράργυρος δὲ σκευάζεται ἀπὸ τοῦ ἀμμινίου λεγομένου, καταχρηστικῶς δὲ καὶ τούτου κινναβάρεως λεγομένου. *Argentum vivum fit ex minio, quod abuſive cinnabaris dicitur*. Sed obſtare videtur, quod Græcorum nemo ſic vocet: eoque videndum an non pro ἀμμινίου ſcribi debeat μινίου. Præſertim cum varient codices. Nam ἀμμινία legere eſt in Pariſienſi editione Bircmanni. Quemadmodum & apud eum legitur: Κιννάβαρι οἴονταί τινες ταυτὸν ὑπάρχειν τῷ καλουμένῳ ἀμμινίῳ, πλανώμενοι· τὸ γὰρ ἀμμίνιον σκευάζεται ἐν Ἰσπανίᾳ, ἐκ λίθου τινὸς μεμιγμένου τῇ ἀργυρίτιδι ψάμμῳ. Ἄλλως δὲ οὐ γινώσκεται. *Putant cinnabari eſſe idem ac quod minium vocatur: ſed errant. Nam minium in Hiſpania fit ex lapide quodam argenteæ arenæ permixto. Alioqui non dignoſcitur*. Sed & hic in cod. quodam pro ἀμμίνιον utrobique legitur μίνιον, ut monitum iis, qui variantes lectiones annotarunt. Atque ea ſcriptura placuit Hermolao Barbaro. Quare non dubitandum, quin, cum Dioſcorides dicat *minium* ex Hiſpania apportari, una cum re inde vox ſit accepta. Tantum in dubio relinquitur, utrum *Minius* Hiſpaniæ fluvius colori *minii* nomen dederit, an contra color hic nomen dederit fluvio. Prius cenſet Vitruvius, lib. VII. cap. IX. *Minium*, inquit, *& Indicum nominibus ipſis indicant, quibus in locis procreentur*. Alterum placuit Trogo ſive Juſtino, qui libro XLIV. ſic ſcribit: *Gallecia portio Amphilochi dicuntur; regio cum æris ac plumbi uberrima, tum & minio: quod etiam vicino flumini nomen dedit*. A minio Plauto, Epid. act. II. ſc. II. dicitur *tunica ſubminia*, non quaſi *ſubminuta*. A *minio* eſt *cera miniata*, ſive *miniatula*. Hac notabant, quæ minus probarent. Cicero, lib. XV. ad Att. epiſt. XIV. ſeu XV. *His literis ſcriptis me ad συντάξεις dedi: quæ quidem vereor ne miniata cerula tua pluribus locis notandæ ſint*. Et lib. XVI. Epiſt. XI. *Noſtrum opus tibi probari lætor: ex quo ante ipſe poſuiſti, quæ mihi florentiora ſunt viſa tuo judicio. Ceralas enim illas miniatulas tuas pertimeſcebam*. Vitruvius appellat *ceram ex milto*: Achilles Statius in Aratum κηρὸν μεμιλτωμένον. Ac meminit hujus conſuetudinis etiam Heſychius in παραπλάσματα & παρεῤῥυπωμένα βιβλία. Quibus locis docet παραπλάσματα dici *ceras quas critici appingunt libris a ſe recenſitis*: at παρεῤῥυπωμένα βιβλία vocari ea, *quæ critici ceris notarunt*. A *minio* quoque Plauto, Epid. act. II. ſc. II. dicitur *tunica ſubminia*. Imo ab eodem fuerit *Amineum*: ſi vere Servius ad illud II. G.

Sunt & Amineæ vites, firmiſſima vina,

Ubi ſcribit hunc in modum: *Amineum vinum dictum eſt, quaſi ſine minio, id eſt, rubore, nam album eſt*. Quæ ſententia Servio indigna. Veriora diſcere eſt ex his verbis Junii Philargyrii: *Amineos, Ariſtoteles in Politicis hoc ſcribit: Theſſalos fuiſſe ; qui*

Digitized by Google

qui ſuæ regionis vites in Italiam tranſtulerunt, atque illis inde nomen impoſitum. De eodem ſic Macrobius, Satur. lib. III. *Aminea ſcilicet a regione. Nam Aminei fuerunt, ubi nunc Falernum eſt*. Verum quod *Amineum vinum* idem ac *Falernum* eſſe vult, id verum non videtur, quando Maro ipſe diſtinguit. Nam proxime anteceſſerat:

. . . . *Nec cellis ideo contende Falernis*.

Vide quæ fuſe ac erudite ad hunc verſum diſputat Pierius, in Caſtigat. Virgil.

MINOR verbum eſt ab Hebræo מנע, id eſt, *prohibeo*, *averto*: quod *minis* ſæpe fit. Aliis tamen *minari* a *mina*, *mina* a *mino*, hoc eſt, *pello*, ut cum *minare pecus* dicimus. Nunneſius in Grammatiſtice cenſet, *minas* vocari ab Græco ἀπειλὴ, quod ejuſdem eſt notionis. Nempe ut non modo λ abeat in *N*, quod crebrum; ſed etiam π in *M*, quomodo a πέπειρος fieri *maturus*, idem arbitratur. Aliis *minari* a *manendo*, hoc eſt, *eminendo*, dictum placet: aliis contra *eminere* potius a *minis* dici ſit veriſimile. Maro, I. Æn.

. . . . *Geminique minantur*
In cælum ſcopuli . . . .

Ubi Servius, *Minantur eſt eminent: ut, Minaſque murorum ingentes*. Item, *Illa uſque minatur*. Item ad illud II. Æneid. de quercu ruinam minante: *Illa uſque minatur*. *Minatur*, inquit, *aut eminet*, *ut*, *Minæque murorum: aut movetur*. Idem Servius ad hoc IV. Æneid. *Minæque murorum Ingentes*. *Minæ*, inquit, *eminentiæ murorum, quas pinnas dicunt; hinc & eminere dicimus, ut in primo Æneidos: Geminique minantur*. *Quidam Minæque ad interrupta opera referunt, ut ſic videantur ruinam minari*. Sed mihi neque *eminere* a *minis* dici placet: quod Servius velle videmus: (nam planum eſt *eminere* eſſe a *manere*, hoc a μένειν) neque item *minari* a *manendo*, ſeu *eminendo*, deducere viſum, quod nonnullos velle indicat Perottus. Sed ſi ab Hebræa origine, quam adduximus, abire velim, *minor* deducam a *minus*, vel Græco μῖνος, hoc eſt, *parvus*, ſeu *minutus*: idque quia ut ea *promittimus*, quibus aliquis augeatur, ſic ea *minemur*, quibus alicujus ſors ac conditio minuatur. Quod vero ad Maronis loca, *minari* & *minæ* κατὰ μεταφορὰν, tribuuntur inanimis, quæ exſtant & eminent. Nec tantum *mina* ea, qua dixi, notione a *minus* venit, ſed etiam, cum *minam mammam*, dicimus. Feſtus: *Minam Ælius vocitatam ait mammam alteram lacte deficientem quaſi minorem factam*. Nec ambigo quin ſimiliter *mina ovis* dicatur, quia *minus habet lanæ*. Quippe Varro, lib. II. de R. R. *Minam ovem*, interpretatur, *quæ ventre glabro*. Ita Plautus Truculento dixit *perperas minas oves*. Porro quia de *minor*, tam nomine, quam verbo, ſupra diximus: illud obiter addamus, vett. pro *minari* dixiſſe *minare*, proque *minitari*, *minitare*. Priſcianus libro octavo: *Multa ſimiliter ancipiti terminatione in una eademque ſignificatione protulerunt antiqui, ut partio & partior, munero & muneror, mino & minor, & minito & minitor, meridio & meridior*, &c. Sed poſterioribus ſeculis *mino* & *minito* longe aliud fuit. Quippe eo Eccleſiaſtici ſcriptores uſi pro *pecus agere*. Imo alii quoque uſurpant: ut Auſonius de Myronis bucula:

Necdum caduco Sole jam ſub veſpere
Ageret juvencas cum domum paſtor ſuas,
Suam relinquens me minabat ut ſuam.

Ubi male editiones multæ *monebat*: quod ab imperito παραδιορθωτῇ. [Μόνη, προτροπή.] Uſus quoque Feſtus ſive Paullus: *Agaſones*, inquit, *equos agentes, id eſt, minantes*. Item: *Agere modo ſignificat ante ſe pellere, id eſt, minare*. Appuleius lib. III. Met. *Nos duos aſinos minantes, baculis exigunt*. Anian. ad Paull. libb. Sentent. *Actus quo pecora minare conſuevimus*. Hinc *comminare* Appul. lib. VII. *Gregatim pecua comminantes*. Similiterque *prominare* legas apud eundem, lib. IX. Item hodieque retinent *minandi* vocem, Itali, Galli, Hiſpani. Indeque Belgicum *mennem*. Quod vero *minare* in hac notione uſi ſint, id inde eſt, quia veteres quoque *minari boves* dixere, quod Græci ὀμοκλεῖν, & ὀμοκλὰς illas *bubulcorum minas*: ut ad Manilium Scaliger obſervavit. Hinc Cæſar Germanicus in Arateis:

Inde Helicem ſequitur ſenior, baculoque minatur,
Sive ille Arctophylax Bacchio munere cæſus, &c.

Ovidius, primo de Ponto:

Addiſcam Getici quæ norunt verba juvenci,
Aſſuetas illis adjiciamque minas.

Cui ſimile illud Tibulli:

Aut ſtimulo tardos increpuiſſe boves.

Et Manilii hoc:

Quod ſtimulo junctis inſtat de more juvencis.

Nam *minari* idem eſt quod *increpare ſtimulo*, *eoque bubus inſtare*.

MINOR, cum nomen eſt comparativi gradus, ſi Nunneſium audimus, venit a μείων, *minor*, inſerto *N*; ut a δασὺς, *denſus*. Sed non dubito, quin & *minor*, & *minimus*, ſint a μινὸς, quod Atticum eſt pro μικρὸς ut ſcribit Euſtathius. Unde μινύθω, *minuo*, quod a Græco μινύθω venit. Niſi & μινύω Græci dixerint, ut arbitror. Pro *minuere* Tertullianus ſæpius *minorare* dixit, a comparativo *minor*. Ut cum lib. adverſus Praxeam, Chriſtus dicitur *minoratus a Patre modicum infra angelos*. A *minuo* eſt *minutus*, item *minutim* apud Lucillium, & *minutatim* apud Varronem, lib. IV. de L. L. item *minutia* & *minuties*, quod apud Appuleium, in IX. & XI. & *minutale*, unde *minutalia regna* dixit Tertullianus, lib. I. adverſus Marcionem. A *dis*, & *minuo*, eſt *dimminuo*, *S* in *M* abeunte: ut apud Lucretium lib. V.

Partim quod validi verrentes æquora venti
Dimminuant . . . .

Ita ea veteri cod. reſtituit Giffanius. Et favet Orthographiæ iſti Priſcianus, lib. I. *Tranſit*, inquit, *hæc eadem* (littera *S*) *in M*, *ut rurſum*, *rurſus*, *dimminuo pro diſminuo*. *Terent. in Adel. Dimminuetur tibi cerebrum*. Pro μινὸς, unde ea fluunt quæ hactenus attulimus, etiam μινυρὸν dicitur, quod ab Heſychio exponitur μικρὸν, ὀλίγον. Sed præcipue ita vocatur, quod *querulum* eſt ac *lacrymabile*; τῇ φωνῇ μινυρίζον, ut idem interpretatur. Atque hinc verbum μινυρίζω, *querula ac proinde gracili voce cantillo*. A μινυρίζειν vero eſt Latinum *minurire*. Gloſſ. Philox. *Minurit*, μινυρίζει. Palumbis proprium eſſe, ſcribit Spartianus in Antonino Geta. Sed originem ſi ſpectes, latius patet: unde de hirundine uſurpat Sidonius Apollinaris, lib. II. epiſt. II. Et favet quoque Feſtus, ſive Verrius, cum ſcribit: *Minuritiones appellantur avium minorum cantus*.

†MINUO & μινύθω & μινὸς (pro μικρὸς) & MINOR ſunt ab Hebr. מנע, quod quidem interpretantur *prohibere*, verum quod ſignificet etiam *minuere*, ſidem facient Graeci interpp. apud quos quater pro מנע *mana* uſurpatur verbum στερέω i.e. *privo*, & ſaepe alias apud Seniores eidem Hebr. verbo reſpondent verba *auferendi*, *ſubtrahendi*, *deficiendi* &c. Quia etiam prohibere aliquem re aliqua, non aliud eſt, quam illa re illum minuere. Hinc minuendi verbum cum ablativo aut genitivo in veteribus locutionibus uſurpatur haud ſecus ac *prohibeo*, ut *capite* aut *capitis minuere*, unde *capitis minor* pro *minutus* apud Horatium, ubi de Atilio Regulo. MAZOCH.

MYRMILLONES ſeu *mirmillones*, (pro quo & *murmuliones* & *mirmiliones* legere eſt in MSStis Feſti codd.) erat *gladiatorum genus*, de quo accurate Lipſius, lib. II. Saturn. cap. IX. Ita dici quaſi *Myrmidones*, *D* in *L* converſo, Turnebus putabat. Verum origo *Mirmillonum* non eſt a Græcis, ſed Gallis. Quod docet hic Feſti locus: *Retiario pugnanti adverſus mirmillonem cantatur, Non te peto, piſcem peto, quid me fugis Galle? Quia mirmillionicum genus armaturæ Gallicum eſt, ipſique mirmillones ante Galli appellabantur, in quorum galeis piſcis effigies inerat*. Similiter Scholiaſtes Juvenalis in Sat. VIII. *Mirmillonicum armaturæ genus Gallicum eſt: ipſique mirmillones ante Galli appellabantur, in quorum galeis piſcis effigies inerat*. Vir ſummus putat piſcem eum fuiſſe μόρμυρον, indeque eſſe μορμυρίων, ex quo *mormilio*, ρ in *L* converſo, ut a λείριον, *lilium*. Μορμύρος Ovidius

dius in Halieuticis vocat *mormyras*:

. . . . Et picta Mormyres, & auri
Chryſophrys imitata decus . . . .

Quem locum Plinius ſignat, lib. xxxii. cap. xi. Sed de illo *Murmillonis* etymo nihil æque aſſenſum ſufflaminat, quam quod *mormyras* Plinius clare reponit inter piſcium *nomina quæ apud neminem alium*, quam Ovidium, *reperiuntur: ſed fortaſſis in Ponto naſcuntur, ubi id volumen ſupremis ſuis temporibus inchoavit*. Romani igitur aut Græci non poſuere *Myrmilloni* nomen ab eo piſce, qui illis temporibus adhuc eſſet ignotus.

Miror Martinio eſt ab Hebræo מראה, hoc eſt, *viſus*. Nempe quia, qui mirantur, rem intente adſpiciunt, fereque non ſine voluptate, ac ſtupore. Hinc *miraculum*. [potius ex μῖρα *oculi*.] Olim autem, ut ſcribit Feſtus: *Miracula, quæ nunc digna admiratione dicimus, antiqui in rebus turpibus utebantur*. Atque hinc *miracula* convicium in *meretrices*. Uſus Plautus, e cujus Clitellaria verſum hunc citat Varro, vi. de L. L. & Feſtus in ſchœnicolæ:

Diabolares, ſchœnicolæ, miraculæ.

Miſceo a μίσγω, G in C abeunte; ut *cerytus* a γάρυτος, *Caius* a γάιος. Μίσγω autem a מזג, id eſt, *miſceo*, Z mutato in S: quomodo a זרה eſt *ſero*. A *miſceo* fuit *miſcus* & *miſcuus*: unde *promiſcus* & *promiſcuus*. Unde antiqui non tantum *promiſcue*, ſed & *promiſcam* dicebant; teſte Feſto. Plautus, Pſeud. act. iv. ſc. v.

Ut mea lætitia lætus promiſcam ſiet.

Varro:

Unam virtutem propriam mortalibu' fecit:
Cætera promiſcam voluit communia haberi.

Promiſce quoque dixere. Plautus, Perſa, act. v. ſc. ult.

Promiſce hunc volo ludificari.

Ita quidem emendat Acidalius. In vulgatis eſt *pro hiſce*, ut ſententia ſit, *pro hiſce benefactis meis*, prout explicat Camerarius. A *miſcus* eſt diminutivum *miſculus*, unde *commiſculus*. Gloſſæ Phil. *Commiſculus*, κοινός. A *miſculus* eſt altera diminutione *miſcellus*. Unde *miſcelli ludi* apud Tranquillum, *miſcella doctrina* apud Gellium: & Varro lib. iii. de R. R. cap. vii. *miſcellum* vocat *genus columbarum ex agreſtibus & domeſticis natum*. A *miſcellus* eſt *miſcellaneus*: ut *turba miſcellanea* apud Appul. iii. Met. Juvenal. ſat. xi.

. . . . Sic veniunt ad miſcellanea ludi.

Ubi vetus interpres: *Id eſt, ultima cœna. Ideo miſcellanea, quia omnia, quæ apponuntur eis, miſcent, & ſic manducant*. Quæ profecto non ſunt aſſis. Nam non *cibi*, ſed *ludi miſcelli* intelliguntur. Etſi interpretem cum hac parte etiam ſequatur Paſſeratius.

Miſer a *minus*. Varro, lib. iv. de L. L. *Miſer a minus, cui, cum opus eſt, minus nullo eſt*. Sed Cujacio, & aliis, placet eſſe a μῦσος, hoc eſt, *ſcelus*, unde μυσαρὸς, hoc eſt, μιαρὸς, *deteſtandus*. Potius cenſeo eſſe a μέλεος, quod idem notat. Nam ἀτυχῆ exponit Heſychius. Ita λ abibit in *S*. Vel a μισῶ, *odi*. Nam *miſera conditio exoſa eſt omnibus*. Vel ab Æolico μογερὸς pro μογερὸς, quia Latini γ in *S* mutant. [λιστὸς, ἄθλιος. Heſych.] A *miſer* fuit *miſero* & *miſereo*. *Miſero* uſurpavit Accius Athamante:

Atque ita do illis merui, ut jure hæc nunquam
miſerarent mala.

Miſereo uſus Ennius Hecubâ:

Miſerete manus, date ferrum, qui me animâ privem.

A *miſereo* remanſit imperſonale *miſeret*. Item deponens *miſereor*. A *miſero* autem *miſeror* remanſit. Differunt *miſerari* & *miſereri*, non ſtructura ſolum, ſed & notione. Nam tantum alterius *miſeremur*. At *miſeramur* quoque proprium aut communem caſum. *Miſericors* eſt *cujus cor miſeret*, ut locuti veteres, hoc eſt, *miſeretur*, non ut Iſidorus in X ait, *cujus cor miſerum eſt*. *Miſerans* vel *miſerens* dicere debuit.

†Miſer eſt ipſiſſimum Hebr. מצער *miſar* i. e. *parvus*. Et certe talem aliquam originationem a majoribus Varro imbiberat: verum prae Orientalis ſermonis inopia, eam corrupit, dum ait: *MISER a MINUS; cui, cum opus eſt, minus nullo eſt*. Aut certe voluit dixere, Miſerum a voce peregrina venire, quae Minus, ſeu potius Parvum ſonet. Ex vero vox non alia quam מצער (*miſar*) i. e. *parvus* erat: quam forſitan ex Hebraeo ſermone prius Tuſci hauſerant, a quibus poſtea Latini. Et Varro quidem quod potuit, attulit. At virorum longe doctiſſimorum conatuum apud Voſſium in Miſer etymologia expedienda me plane miſeret. Mazochius.

Miſſæ vocabulum ab Hebræo *miſſah*, quo *oblatio* ſignificatur, deducit Claudius Sainctes præfat. in Liturgias Patrum, ac ſententiam ſuam ſtabilire conatur loco Deut. xvi. ubi eſt, *Celebrabis feſtum diem hebdomadarum Domino Deo tuo miſſah, hoc eſt, oblationem ſpontaneam manus tuæ, quam offeres juxta benedictionem Domini Dei tui*: quomodo & Chaldæus paraphraſtes exponit. Cenſet igitur Theologus ille Pariſienſis, Reuchlinum hac in parte ſecutus, Latinos *miſſæ* vocem accepiſſe a Judæis Chriſtianis. Sed duo obſtant huic ſententiæ. Unum eſt, quod antiquiſſimis Patribus Latinis, qui a Judæis accepiſſe debebant, hæc vox plane ſit ignota. Videre id eſt ex Tertulliano atque aliis. Primus ſane, apud quem vocem eam invenimus, eſt Ambroſius, epiſt. xxxiii. Deinde nulla eſt vox Hebræa Latinis uſitata, quin eadem ſit in uſu apud Græcos, a quibus ea ad Latinos pervenire ſolet. Liquet id ex *Meſſias*, *amen*, & ſimilibus. At *miſſæ* vox omnino ignota eſt Græcis. Quare dubitandum non eſt, quin origine ſit Latinum, & quidem a *mittendo* dicatur *miſſa* pro *miſſio*, quomodo *remiſſa peccatorum* pro *remiſſione* legitur apud Cyprianum, epiſt. lxxiii. Eodemque modo *defenſa* pro *defenſio* dicit Tertull. lib. ii. adverſus Marcionem, cap. xviii. *Mihi defenſam & ego defendam, dicit Dominus*. Et eodem libro, cap. xxiv. *læſura* ait, pro *læſio*. *Nam*, inquit, *& apud Græcos interdum malitia pro vexationibus & læſuris, non pro malignitatibus ponuntur*. Supereſt, ut cauſſam appellationis exponamus. Ea vero occurrit duplex. Una eſt, ut *miſſa* dicatur, quia uti apud gentes concione finita dici ſolet, λαοῖς ἄφεσις· ita in Eccleſia Romana, re divina peracta, dici ſoleat, *Ite, miſſa eſt*, hoc eſt, *fidelium miſſio*, ſive *dimiſſio*. Vel, ut ita dicatur, quia interjiciebatur inter duas *miſſas*, ſive *miſſiones*. Nam erat una *miſſa* catechumenorum, altera initiatorum. Catechumeni ante inchoatam rem divinam per diaconum emittebantur hac voce, *Siquis non communicat, det locum*: ſicut apud Gregorium eſt; vel, ut apud alios eſt, *Siquis eſt catechumenus, exeat foras*. Initiati autem, peracta plane re divina, dimittebantur hac voce, *Ite miſſa eſt*. Hactenus de priori nominis cauſa. Altera vero eſt, ut cœnæ Dominicæ ex eo *miſſæ* nomen inditum ſit, quod olim celebrari ſoleat *ex donis a populo miſſis*, pane nempe ac vino, e quibus tantum ſumi ſolet, quantum ad Euchariſtiæ adminiſtrationem ſufficeret. Dona hæc Conſtantinopoli mitti ſolent in vas ingens, quod erat ea oſtii templi regione: ubi quæ ad ſacramentum eſſent accommoda, eligi ſolent; quemadmodum teſtatur Evagrius. Alias quoque alii adferunt rationes, cur a *mittendo* nomen accepiſſe poſſit: ſed minus veriſimiles iis quas commemoravimus. Quare illas mitto, ac eo lubentius, quod apud varios legi poſſint. Nonnulla & alia de *Miſſæ* vocabulo expoſuimus in Quæſitis per epiſtolam: quæ minime huc inſercire viſum.

Mithrinax gemma dicitur Solino, quæ in MSStis Plinii codd. *mitrax* ſive *mithrax*. Ea, ut Solini utar verbis, *ſole percuſſa coloribus micat variis*. Ut videatur nomen a μίθρας, quomodo Perſæ *Solem* vocant. ita *mithrax* ſignificat *gemmam ſolarem*. Et fortaſſe eſt, quæ alibi *Solis gemma* Plinio vocatur. Diſtinxit ipſe, ſed hoc tanti non eſt; quia in more

Digitized by Google

re habet, dum varios ſequitur auctores, qui varie rem appellant, diverſis etiam locis de re eadem ſub diverſis nominibus tractare.

Mitis placet Iſidoro in x. ita dici quaſi mutus, quia illata ſibi injuria tacet, ac ne verbis quidem ſe ulciſcitur. Becmanus dici ait, quaſi miſsis, quia mittit facile: ut opponatur tenaci. Sed exiſtimo mitis non primo de perſonis, ſed de rebus dici: ac potiſſimum iis quibus veſcimur: ut apud Maronem, Ecl. I.

. . . . *Sunt nobis mitia poma.*

Nempe a μινύω, *minuere*, quia *mitia facile dentibus conterantur*. Heſychius μίτυς, ἐνδύων, interpretatur: unde deducere poſſemus, niſi corruptus is locus videretur. Saltem alibi eam vocem legere me haud memini. Nec negare tamen auſim, veteribus in uſu fuiſſe. [πείθω, πειθάνος.]

Mitra Romanis *muliebre* erat *capitis tegumentum*: ſed in Lydia, Phrygiaque, etiam viri eo utebantur: quod Romanis parum virile viſum, præcipue ſi & redimicula haberent. Servius, in IV. Æn. *Mitra, hoc eſt, incurvo pileo: de quo pendebat etiam buccarum tegimen. Sane quibus effeminatio crimini dabatur, etiam mitra eis adſcribebatur: multa enim lectio mitras proprie meretricum eſſe docet.* Et item in IX. *Pilea virorum ſunt: mitræ feminarum, quas calanticas dicunt. Mitra autem proprie Lydorum fuit, ut, Mæonia mentum mitra; quem habitum imitati ſunt Trojani. Alii mitras meretricum eſſe voluerunt, quod hic eſt tanquam effeminatis objectum.* Μίτρα Euſtathius putat eſſe a μίτος, id eſt, *filum*, unde fiebat. Sed rectius dixeris, & μίτρος & μίτρα venire ab antiquo μίω, quod idem ac μιτόω, id eſt, *ligo*. Unde Heſychius μίτωσθαι exponit μιτώσασθαι. Hoc verum etymum. Scaliger tamen arceſſit a Syris, quibus ait *vinculum* ſignare: ac ſimiliter Latinos a vinciendo *vittam*, Græcos a διαδέω, hoc eſt, *vincio*, διάδημα appellare. Sane Hebræis מיתר, *funis*, quo quid vincitur. Aliis placet quidem eſſe a Syris; ſed a *mithri*, quod *dominum* interpretantur. Negat Antonius Delrio, in commentario ad Senecam, facere hoc ad ſignificationem vocis *mithra*. Sed qui hanc ſententiam ſequuntur, dicerent *mithram*, ſive *diadema*, inſigne eſſe dominii ac majeſtatis regalis. Indicat id hic Juſtini locus, lib. XV. *Sed Lyſimachum deſilient equo Alexander haſta cuſpide ita in fronte vulneravit, ut ſanguis aliter claudi non poſſet, quam diadema ſibi demtum Rex alligandi vulneris cauſſa capiti ejus imponeret, quod auſpicium regalis majeſtatis Lyſimacho fuit.* Idem confirmat, quod Valerius Max. ſcribit, lib. VI. cap. II. Favonium Pompeio candida faſcia crus alliganti, dixiſſe ait: Non referre, qua in parte haberet diadema. Eundem Pompeium notat Cicero, cum ait epiſt. III. lib. II. ad Att. *Et Epicratem ſuſpicor, ut ſcribis, laſcivum fuiſſe: etenim mihi caligæ ejus, & faſciæ cretatæ non placebant.* Et Suetonius in Julio, cap. LXXIX. inter alia regii nominis a Cæſare affectati indicia ponit, *coronam lauream candida faſcia præligatam*, quam e plebe quidam ejus non juſſu ſtatuæ impoſuerat. At *Perſarum diadema*, quod *tiaram*, ſive *cidarin*, ambibat, differebat ab *aliorum regum diadematis*. Docet id hic locus Curtii, lib. III. *Cidarin Perſæ regium capitis vocabant inſigne. Hoc cærulea faſcia albo diſtincta circuibat.* Et lib. VI. de Alexandro: *Itaque purpureum diadema, diſtinctum albo, quale Darius habuerat, capiti circumdedit. Mitra* etiam *anadema* dicebatur, ἀπὸ τοῦ ἀναδεῖν, quod eſt, *redimire*. Heſychius; Ἀνάδεσμα, μίτρα, ἀνάδημα· οἱ δὲ, εἶδος κόσμου ἐπὶ κεφαλῆς. Itaque in recto caſu *mitræ* poſſis accipere in illo Lucretii, lib. IV.

Et bene parta patrum fiunt anademata mitræ.

Maro pro Græco ἀνάδημα dixit *redimicula*. Sed ſignat non ipſam *mitram*, ſed ejus *vincula*. Locus eſt IX. Æn.

Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ.

A *mitra* eſt *mitella*, ut a *terebra terebella*, a *flagrum flagellum*. Auctor carminis de Copa:

. . . . *Graja redimita mitella.*

Mitto, ut quidem Jul. Scaliger ſcribit, cap. XXVI. de L. L. a μίτος, id eſt, *filum*. Quia nempe *qui mittit*, *elongat*. Unde *promiſſus capillus* eſt *longus*. Sed hæc longe petita. Itaque alii, (ut a πόρος, hoc eſt, *meatus*, venit πορεύω, hoc eſt, *mitto*) ita a *meo* deducunt *mitto*, ut proprie ſit, *meare facio*. Mihi ſimpliciſſimum & veriſſimum videtur, ut ſit a μεθιῶ, ſeu μεθίημι, quod eſt *mitto*, *miſſum facio*, *dimitto*. [*mitto* a μιῶ, pro ἰῶ, id eſt, ἵημι· ab ἰῶ, ἰῶ, *miſſile*.] A *mitto* in Circenſibus, aut conviviis *miſſus* dicti; *miſſilia* item dona a principe in populum ſparſa: ab eodem eſt *miſſiculo*, ut a *fiſſum fiſſiculo*; a *penſum penſiculo*. Plautus, Epid. act. I. ſc. II.

. . . . *Quod tuto ad me literas*
Miſſiculabas . . . .

Videtur autem in *miſſiculo* & ſimilibus eſſe quiddam ὑποκοριστικόν. Quare non male fortaſſis *miſſiculo* interpreteris *minutum quid mitto: penſiculo* item, & *fiſſiculo*, minutatim perpendo ac findo. Niſi malis frequentativi his ſignificationem dare, ut *miſſiculare*, *penſiculare*, *fiſſiculare*, ſit *crebro mittere*, *perpendere*, *findere*. A *mitto* eſt *omitto*, extrito B, pro *obmitto*, unde & prima eſt correpta. Ab eodem *promitto*, quod proprie eſt *ante mitto*. Gloſſ. Προβάλλω, *promitto*. Vel *porro* ſive *in longum mitto*, unde *capillum promiſſum*, *barbam promiſſam* dicimus. Quod autem *promittere* accipitur pro *polliceri*, hoc inde eſt, quia *qui pollicentur*, *verbis aliquem in longum mittant*, ut qui non tam faciant, quam aliquando ſe facturos recipiant. A *mitto* quoque eſt *amitto*, quod eſt, *dimitto*, *abire ſino*, & κατὰ μετάληψιν, *perdo*. Item *admitto*, pro quo in vett. libb. *ammitto* ſæpe invenitur. Vox ea præter vulgarem notionem ſignat *feminæ marem*, *aut mari feminam adjungo*, *coitus cauſſa*; ipſaque hæc actio *admiſſura* dicitur; & *equus* inde *admiſſarius*, qui *ad ineundum eligitur*. Ita vocibus iſtis utuntur Columella, Plinius, alii. Sed ad homines tranſtulit Juvenalis ſat. VI.

Jam fas eſt, admitte viros . . . .

Et Cicero in Piſonem: *Itaque admiſſarius iſte, ſimulatque audivit voluptatem a philoſopho tantopere laudari, nihil expiſcatus ſic ſenſus ſuos omnes voluptarios incitavit, ut non magiſtrum virtutis, ſed auctorem libidinis a ſe illum inventum arbitraretur. Admittere* quoque eſt augurale verbum, idem ſignans quod *addicere* apud Livium, cum ait, *Aves ſemel atque iterum non addixerunt.* Et Tacitus, *Auctus omine, addicentis auſpiciis vocat concionem.* Sic vero *admittendi* verbo uſus Plautus, Aſinaria, act. II. ſc. I.

Impetritum, inauguratum 'ſt, quovis admittunt aves.

Hoc eſt, aves in quamvis partem ratum faciunt propoſitum meum. Indeque *aves admiſſivæ*. Feſtus: *Admiſſivæ aves dicebantur ab auguribus, quæ conſulentem juvarent*: ſive, ut alii legunt, *juberent*.

‡Mitto eſt ab המים *hemis*, quod Pſ. LIV. (Hebr. 55.) 4. eſt *mittere*, nam ibi ימיטו *jamitu* eſt *mittent*. Ab eo, uti dixi, ablata characteriſtica Conjugationis *Hiphil* fit Mitto. Mazochius.

Miuri *verſus*, Gr. μείουροι παρὰ τὸ μειοῦσθαι τὴν οὐρὰν, quia *ejus cauda*, hoc eſt, *extremitas*, ſit *imminuta*. Quippe ita appellantur heroici illi, in quibus extrema ſede pro ſpondeo eſt iambus; unde & *Teliambi* dicuntur, teſte Victorino, a τέλος & ἴαμβος. Talis eſt verſus hic Lævii:

Dirige odoriſequos ad cæca cubilia canes.

Vide de hoc verſuum genere Athenæum, lib. XIV. Terentianum Maurum, & Marium Victorinum.

M O

Modimperator Varroni apud Nonium eſt *magiſter convivii*, ita dictus, quod *modum imperaret*, *quo biberent*. Ita Nonius. Alii *modiperator* ſcribunt, ut dicatur, quaſi *modi parator*. Plauto in Perſa *dictator*: Horat. lib. II. od. VII. *arbiter*. Quem *Venus arbitrum Dicet bibendi*. Hoc eſt, quis tali jactu *modimperator* fiet. Græcis συμποσίαρχος, βασιλεὺς, στρατηγὸς, quo poſtremo Plautus quoque uſus, Sticho, act. V. ſc. IV. *Strategum*, inquit, *te facio huic*

Google

huic convivio. Quin, ut quem Latini vocant *magiſtrum*, cum Græci dicunt *βασιλέα*, ita quæ Cicero in Catone appellat *magiſteria*, hæc Horatius lib. I. od. IV. *regna* appellat:

Nec regna vini ſortiere talis.

Imo ab hac conſuetudine eſt, quod paraſiti eos, a quibus ad convivium vocarentur, *reges* nominabant: ut in Captivis:

Poſtquam meus rex eſt potitus hoſtium.

Et alibi, cum apud hunc Comicum, tum Martialem, atque alios.

Modius non eſt *a modus*, ſed plane Græcum eſt. Nam *μόδιος* pro *menſuræ genere* Dinarchus orator in Demoſthenem uſurpat. Græcos vero a Latinis accepiſſe, jam tum ea ætate, quis credat? omnino hac parte eruditiſſimo Becmano adſentire non poſſum. Eſt vero *μόδιος* a מודד, q. e. *menſurare*: unde & Latinum *modus*, ut inferius dicemus. A *modio calices mediales* dixit Plautus. Ab eodem *ſemodius*, quaſi *ſemimodius*; ut *ſemiſſis*, quaſi *ſemiaſſis*; *ſelibra*, quaſi *ſemilibra*. Ab eodem *modiolus*, quod quam varia notet, docebunt Lexicographi.

Modus, a *μήδομαι*, quod eſt *curare*, *proſpicere*. Unde Heſychius *μεδώμεθα* exponit *φροντίζωμεν*, *ἐπιμελώμεθα*, *προνοῶμεν*. Nempe a *μέμοδα*, *μόδος*, *modus*. Ita Scaliger. [ἴδος.] Alii cenſent eſſe a *μέσος*, quia *modus* in *medio* eſt inter exceſſum & defectum. Magis placet eſſe ab Hebræo כדד ſive מודד, quod eſt, *metiri*, *menſurare*, a quo & Græcum *μέτον*, & *μέτρον* & *μετρεῖν*, & Latinum *metiri*, & Belgicum *meten*. *Modus* igitur *μέτρον*· unde *modicus*, *μέτριος*, non *exiguus*, ut barbari putant. Hinc & *commodus*, *σύμμετρος*. Unde adverbium *commodum*, quaſi *cum modo*. Quale quod eſt, *commodum* atque utile eſt. A *modus* etiam eſt *modulus*: unde *modulari*, non *κατὰ μετάθεσιν*, a *μελετᾶν*, quod Nunneſius cenſet. A *modus* quoque eſt *modeſtus*, ut ab *honos honeſtus*. Nam *modeſtus* proprie notat *modum ſervans*: unde *immodeſtum*, hoc eſt, *ſupra modum*. Plautus, Pœn. I. I. *Amo immodeſte*. Inde & *modicus*, ut a *cælum*, *cælicus*; a *civis*, *civicus*. Item *moderor*, ut a *fœnus*, *fœneror*; a *pignus*, *pignero*. Ab eodem eſt *modo* adverbium, ſive temporis ſit, ut cum dico *modo venit*, hoc eſt, intra breviculum durationis modum; ſive accipiatur pro *tantummodo*, ut *modo rex juſſerit, faciam*, quod eſt promittentis aliquid intra certum modum. Ab eodem, *admodum*, hoc eſt, *valde*. Ubi *ad* ſignificat *ἐπίτασιν*, Gellio teſte, lib. VII. cap. VII. ubi ſimilia eſſe dicit *adfatim*, *adprobus*, *adprimus*. Non ſemper tamen *ad* in hoc adverbio auget, ſed eſt, cum ſignificat *circiter*, ac tum *admodum* notat *fere*: quomodo Livius dixit, *Sex millia hoſtium cæſa, quinque admodum Romanorum*. Item: *Exacto admodum menſe Februario*, ac ſibi ſæpe ita uſurpat.

Moechus, *μοιχός*, a מחה, *delere*, *corrumpere*. *Alienum* enim *torum corrumpit*. A *mœchus* eſt *mœchari*, *μοιχεύειν*, pro quo *mœchiſſo* dixit Plautus, Caſina, V. IV. *μοιχάζω* tamen non videtur Græcum, etſi *μοιχίζω* legas apud Suidam.

Moenia a *muniendo* dicuntur, quia *iis munimur adverſus hoſtes*. Servius in XI. Æn. & firmat Varro, in IV. de L. L. *Opere*, inquit, *muniebant mœnia, quo munitius eſſet oppidum*. *Munio* autem ab *ἀμύνω*, hoc eſt, *tueor*, *defendo*; *A* abjectum, ut *ἀμέργω*, *rura*, *ἀμέλγω*, *mulgeo*. *Mœnium* quod dixi *ἔτυμον*, adducit Servius. Jungit quoque hæc duo Plautus, Menæchmis, act. II. ſc. II.

Magnum illic honorem incipiſſis, magna munis mœnia.

Veteres *mœnire* dixere pro *munire*. Plautus, Captivis, act. II. ſc. II.

Ita vinclis cuſtodiiſque circummœniti ſumus.

Ita & pro *munis*, & *munia*, dixere *mœnus*, *mœnia*, unde *amœnus*; item pro *murus mœrus*: quo uſus quoque Maro, VIII. Æneid.

. . . . *Aggeribus mœrorum.*

Ubi Servium vide. Cum vero idem notent *mœrus*, & *mœnus*, vel *mœne*, ſive pluralivum ejus *mœnia* (qui nunc ſolum obtinet,) colligimus, *mœrus* a *mœnus* factum eſſe, converſo *R* in *N*, quomodo a *δῶρον* eſt *donum*. *Mœrus* vero a *μοῖρα*, id eſt, *pars*, quia *quiſque pro rata parte muros extruebat, reficiebat, ac tutabatur*. In hoc *muri* etymo præit nobis Cæſar Scaliger, lib. de cauſſ. L. L. cap. XXI. [ab *ὅρος*. Nam *ὅρους*, Heſych interpretatur *περιτειχίσματα* & *περιορίσματα*.] A *mœrus* remanſit *pomœrium*, quod *poſt mœros*; quomodo a *poſt* & *meridie* eſt *pomeridianus*. Itaque, ſi etymon ſpectes, omnino *pomœrium* ſcribendum per *OE*. Sane & Varro lib. IV. de L. L. dici vult, quia ſit *pone muros*. Rectius tamen *pomerium*, quando veteres libri & lapides ſimplici *E* ſcribunt, non *pomœrium*; unde liquet in quorundam *ὀρθογραφίᾳ*, non tam *ἀναλογίαν*, aut *ἐτυμολογίαν*, quam veterum conſuetudinem ſpectari debere. Apud Feſtum, etiam in ſchedis Farneſiania legas, etiam *proſimurium* dici pro *pomœrium*. Sed in pleriſque Paulli MSStis eſt *poſimurium* vel *poſmurum*: quod malo. *Summœnium* dictum, quod *ſub mœnibus* eſſet. Martialis, lib. I. Epigr. XXXV.

At meretrix abigit teſtem veloque ſeraque,
Raraque Summœni fornice rima patet.

Ita recte legit Domitius Calderinus, pro quo libri quidam *Raraque ſi memini*. In *ſummœnio* proſtabant *meretrices*: quæ idcirco *ſummœniana* dicuntur eidem Martiali, lib. III. Epigr. LXXXII. Si Georgio Merulæ Alexandrino credimus, putabat Domitius *Summœnianas* dici a *Mœnio*, qui patrimonio abſumto columnam ſibi reſervavit, unde ludos ſpectaret. Quod ſi eſt, jure a Merula reprehenditur. Sed puto, Domitium voluiſſe diſcrimen inter *ſummœnianus* & *mœnianus* adferre, non illud ab hoc derivare.

Moera, *μοῖρα*, quod a *μείρω*, *divido*. *Μοῖρα* vero *pars*, *fatalis portio*, *fatum*. Sed & Mathematici *gradus ſignorum μοίρας* nominant. Cenſorinus, de die Natali, cap. VIII. *Sunt autem hæ particulæ in unoquoque ſigno tricenæ, totius vero Zodiaci numero* CCCLX. *Has Græci mœras cognominarunt, eo videlicet, quod deas fatales nuncupant mœras, & eæ particulæ nobis veluti fata ſunt*. Uſurpat & Sidonius epiſt. ad Polemium, quæ præmittitur Carmini XIV *Climatum*, inquit, *vel mœrarum*. Et Carm. XV. verſ. LXVI.

Terdenas tropico prope currere climate mœras.

Dicuntur & *μοιρίδες*. D. Ambroſius, Hexaëm. lib. IV. cap. IV. *In triginta portiunculas, quas μοιρίδας Græci vocant, unamquamque duodecim illarum diſtribuunt portionem*.

Mola prima ſua ſignificatione notat *molam aſinariam*, *truſatilem*, aut ſimilem. Eſtque a Græco *μύλη*, quod idem ſignat, etſi & particulariter ſic dicatur *inferior molæ lapis*; ut *ſuperior*, *ὄνος*, teſte Heſychio. Fallitur igitur Varro, cum IV. de L. L. ſcribit: *Molæ a moliendo* (ſic legendum paret ex ſequentibus:) *harum enim motu eo conjecta moliuntur*. Nec rectius alii, qui *molam* dici putant, quod veluti *mole* quadam frumentum, legumina, aliaſque res terat. Porro & *μύλη* Græcis & *mola* Latinis quoque vocatur *informis in utero caro*, ſive *tumor uteri induratus graviditatis opinionem adferens*. Nomen id accepit ex *gravitate ac motus difficultate, quaſi lapis geſtaretur molaris*, ut Aëtius obſervavit. Inſuper Latinis *molæ* quoque dicuntur *οὐλόχυτα* ſive *ὀλοχύται*, hoc eſt (ut Heſychius interpretatur,) *κριθὴ πεφρυγμένη*, *hordeum toſtum*. Sic uſus Varro: *Grunnit tepido lacte ſatur, mola mactatus porcus*. Nam *mola mactatus*, eſt auctus hordeo, ejuſque nimio paſtu laſciviens, quod Græce eſt *κριθιᾶν*. Dicitur vero *mola* hac notatione quaſi *molatura*. Feſtus: *Mola etiam vocatur far toſtum, & ſale ſparſum, quod eo molito hoſtiæ adſpergantur*. Vide Servium Danielis in Eclogam VIII. A *mola* eſt *molo*. Unde *molitrina*, qua forma a *ſuo*, ſive *ſutum* eſt *ſutrina*; a *furatu furatrina*. Catonem *moletrina* voce uſum, Nonius docebit. Qui & a *molendo*, *molile*; ut a *cubando*, *cubile* dixit. Vide eum de R. R. cap. XI. & XII. Compoſitum ejus *immolare*. Nam, ut idem Feſtus ſcribit, *Immolare eſt a mola, id eſt, farre molito*,

Digitized by Google

molito, *& ſale hoſtiam perſperſam ſacrare*; Latinorum Græcorumque ſacrificium: quod illi far *molitum* ac ſalſum, (adde & toſtum,) hoſtiæ imponerent; Græci vero hordeum, & fruges, non tritas molitaſque, ſed integras ſali admixtas, hoſtiæ inſpergerent, unde Pythagoras Samius apud Ovid. XV. Met.

Imponique ſuæ videt inter cornua fronti,
Quas coluit fruges . . . .

Vide Suidam in ὀλόθυτον. Turnebum, lib. VII. adverſ. cap. XIII. & Deſiderium Heraldum in lib. VII. Martialis Epigr. LIII. A *mola* quoque eſt *emolumentum*. Proprie enim ſic dicuntur, quæ *emoluntur*, ut fruges. Perſius, ſat. VI.

. . . . Et grandaria, fas eſt,
Emole quid metuis? occa, & ſeges altera in herba eſt.

Ita Turnebus, in I. Cic. de Legg. Vulgo putant *emolumentum* dici, quod *cum molimine id conſequamur*. Sed obſtat, quod ſecunda a poëtis corripiatur. Niſi forte dicendum, *emolumentum* cum pro *quæſtu* ſumitur, a *molendo* dici; at a *mole* deſcendere, quando accipitur pro *operoſa magnoque ſtudio*, quam lectionem veterum teſtimoniis adſtruere conatur P. Victorius, lib. XXII. cap. X.

MOLES, unde *molior*. Julio Scaligero in Theophr. de plantis videtur eſſe a *mola farinaria*, hoc eſt, lapide molari, qui nunquam puſillus eſt. Verum quantitas repugnat. Quare melius fortaſſe a μῶλος, quod πόλεμον, ſive μάχην, notat. Ita proprie erit vox militaris. Confirmat Maro I. Æn.

Tantæ molis erat Romanam condere gentem.

Gloſſ. vett. μῶλος, *moles*. Nec tamen prius ἔτυμον damnem. Nam quid mirum, ſi a primigenii *mola* quantitate *moles* recedat, cum a quantitate vocis *moles* recedat *moleſtus*, quod non aliunde quam a *moles* eſſe videtur? En & tertium etymon. Quid, ſi cum Nunneſio derivemus a μοχλεύω, id eſt, *vectibus ſubmoveo*; ut ἀπομοχλεύω, *vectibus amolior*?

MOLLIS Perotto a *movendo* dici videtur, quaſi *mobilis*, quod *mollia* facile trahantur ac moveantur in quamcumque partem. Sed hæc inepta. Vera origo a μαλακὸς, quod idem ſignificat: vel a μαλλὸς, hoc eſt, βραδὺς, χαῦνος, *tardus* vel *hebes*, *levis*: de quo in *Malacus* plura diximus. Vel a μολόχη, quod idem ac μαλάχη, id eſt, *malva*: ut ex Antiphane & Epicharmo probat Athenæus, lib. II. Eſt & tertia originatio. Nam quia *mollities* eſt ab *humore*; at contra *durities* a *frigore*; ideo cenſent eſſe ab Hebræo מים, id eſt, *aquæ*. Sed ſententia hæc acutior, quam verior; quod & auctor ejus Jul. Scaliger agnoviſſe videtur. Sic enim ille, Exercit. CXXXIV. *Si nolim deducere molle παρὰ τὴν μολόχην, & placeat argutari: dederim ei vocabula principia ſumta ex Aramæis. Illi enim liquida Moim vocant. Unde & Venetiæ regionis angulus, cum lintea aut lina macerant, in Smoja eſſe dicunt.* [μαλλόεις, ἁπαλός.] Pro *mollis* videntur veteres dixiſſe *mollus*: ut *hilarus* dicimus & *hilaris*. Hinc *molluſcus*. Unde Perſicum *molluſca nux* dicitur Plauto in deperdita Calceoli comœdia. Et de eadem ſic Suevius, poëta vetus, Idyllio, quod Moretum inſcripſit:

Molluſca hæc nux eſt, ne quis forte inſcius erret.

Citat Macrobius Sat. lib. II. cap. XIV. atque addit: *Perſicum, molluſca nux dicitur, quod ceteris omnibus nucibus mollior ſit.*

†MOLLIS fieri debuit a rad. ſecundam duplicante, cujuſmodi eſt Chaldaeum מלל *melal*, quod eſt *fricare*, primum quia mollia fricantur facilius, deinde quia vel ſi principio fricanti reſiſtant, mox ope frictionis diuturnioris molleſcunt. Atqui hoc etymon poſſe videri paullo diuruſculum, ipſemet fateor. Verum age videamus, an non longiore frictione ac tractatione molleſcat. Ajo τὸ MOLLIS & MOLLIO venire ab Hebr. אמלל *umlal* (quod ajunt pertinere ad conjug. *Pual*, ortam ex inuſitato אמל) quod eſt *langueſcere*, & ex conſequenti *molleſcere*. Nam languida quæque evadunt illico molliora. Veriſſima originatio. MAROCHIUS.

MOLOSSUS, Μολοσσὸς ἢ Μολοττὸς, ἢ Μολοττικὸς κύων, a *Moloſſis*, Epiri gente, quæ canes habebat generoſos: unde Maro, in III. Georg.

Veloces Spartæ catulos, acremque Moloſſum,
Paſce ſero pingui . . . .

Ubi Servius: *In illis velocitas; in his autem fortitudo laudatur. Sparta autem Laconiæ eſt civitas, Moloſſia pars Epiri.* Eſt & *Moloſſus* pes tribus conſtans longis: unde *carmen Moloſſicum*, quod quatuor conſtat *Moloſſis*. Tale eſt illud Cœlii Baſſi apud Diomedem, in IV.

Romani Gallis devictis ſunt victores.

Hujuſmodi carmine pyrricham ſaltabant *Moloſſi*: unde nomen. Iſidorus, lib. I. Orig. cap. XVI. *Moloſſus dictus a ſaltatione Moloſſorum*, quam exercuerunt armati.

MOLUCRUM, duo minimum ſignificat, primum *ſcopam molariam*: deinde *carnem informem & inanimam in utero conceptam*. Utramque ſignificationem agnoſcit Feſtus: Sed verba ejus (ut bene Salmaſius vidit) ſic legi debent: *Molucrum dicitur, & qua molæ verruntur, quod Græci μυλήκορον vocant; ſed etiam tumor ventris*. Priori notione eſt a μυλήκορος quod apud Pollucem eſt ea Μύλη, *mola*, & κορεῖν, *verrere*. Poſteriori ſignificatione Græcis vocatur μύλη, & μυλάκραξ, quod apud Heſychium, ac ſimili, ut puto, compoſitione μυλωκρίας vel μυλέκρος, unde Latinorum *molucrum*. Uſus hoc pacto Afranius his verſibus:

. . . . Ferme virgini
Excreſcit uterus, tanquam gravidæ mulieri.
Molucrum vocatur, tranſit ſine doloribus.

Sed quod ait & virgini *molucrum* obvenire, falli puto Afranium. Eſt enim ex ſemine virili; ſed impotentiore, quam ut conciliet formam humanam. Qua de re Phyſici ac Medici. Plura de voce vide apud Feſtum.

MOLY, herbam interpretes Homerici dictam volunt ἀπὸ τοῦ μωλύειν, ὅ ἐστιν ἀφανίζειν τὰ φάρμακα· nempe quia Ulyſſes ea a Mercurio radice accepta tutus fuit a præſtigiis Circes. Alias etiam nominis cauſſas adfert Euſtathius in Odyſſ. K. De *moly*, ſi lubet, adi tum ea, quæ ad Dioſcoridem ſcripſere Hermolaus, Ruellius, Marcellus: tum quæ dialogiſmo quartodecimo Gyraldus annotavit.

MOMAR, item Siculus, pro *ſtulto*, Plautus dixit. Ejus eſt:

Quid tu, o Momar, Sicule homo præſumis.

Eſſe vocem Siculam Feſtus ait. Heſychius μῶμαρ exponit μέμψις, ὄνειδος, αἶσχος. Videtur eſſe a מום, id eſt, *macula*. Unde & μῶμος, *reprehenſio*, item *Deus alios reprehendens Deos*.

MONACHUS, μοναχὸς, a μόνος, id eſt, *ſolus*. Quia *ſoli vivunt*. Rutilius, in Itinerario, lib. I.

Proceſſu pelagi jam ſe Capraria tollit;
Squallet lucifugis inſula plena viris.
Ipſi ſe monachos Grajo cognomine dicunt,
Quod ſoli nullo vivere teſte volunt.

Soli vero vivebant, non ſoli: ſoli, quia ſeparati ab aliorum, qui monachi non eſſent, conſortio: non ſoli, quia multi in eadem μονῇ ſive monaſterio monachi agerent. Luſit ea in re Palladas Antholog. lib. II.

Εἰ μοναχοὶ, τί τόσοι δέ· τόσοι δὲ πῶς πάλι μοῦνοι·
Ὦ πληθὺς μοναχῶν ψευσαμένη μονάδα.

Si monachi, cur tot eſtis? ſi tot rurſum, quomodo μόνοι, hoc eſt, ſoli?

O multitudo monachorum ementiens monada.

Hoc eſt, ut Iſidorus vertit, *ſingularitatem*. Μονὰς vero ſive μόνος fortaſſe a מנה, id eſt, *numerare*. Eſt enim unitas initium numeri.

MONEDULA eſt avis ea, quæ *graculus* vocatur, vel ſaltem alterum alterius genus: ut diximus in *Graculus*. Cum σπερμολόγῳ male confundit Bellonius, uti & in Nomenclatore ſuo Had. Junius. Eſt avis furax, præſertim auri argentique: ut Plinius ait, lib. X. cap. XXIX. Atque idem de ea teſtantur Cicero pro Val. Flacco, & Ovid. Met. Quorum verba alibi adduximus. Itaque Iſidorus, lib. XII. Orig.

cap. VII. *Monedulam* quaſi *monetulam* dici arbitratur, quia *monetam auream auferat*, & *occultet*. Placuit quoque hoc *monedulæ* etymon Bruyerio Campegio, lib. XV. de re cibaria, cap. LXXVIII. Et firmat ὄνυμος, quod in vett. Plauti codd. pro *monetula* legas *monerula*: non quidem, ut Lipſius cenſet lib. V. Antiq. Lect. cap. XIII. mutatione literæ *D* in *R*, quomodo, Priſciano teſte, pro *adfari* dixere *arfari*, pro *adeſſo*, *arceſſo*: ſed potius librarii errore; quia *t*, & *r*, in libb. vett. ſæpius confundantur. Joſephus tamen Scaliger ad Tibulli lib. II. eleg. II. annotavit, *monetulam* ſic vocari a *Junone Moneta*, quæ tum nuptiis præeſt, tum diei natali: unde & γαμήλιος, & γενέθλιος vocetur: eo autem ſacratum Junoni, quia avis congenera ſit cornici, quæ in nuptiis velut concordiæ ſymbolum invocari ſolet: ut teſtis eſt Ælianus lib. III. de Animal. cap. IX. Sed longius hæc petita mihi videntur. Nam *cornix*, & *monedula*, ſive *graculus*, ſunt aves diverſæ: quippe voce diſtinguuntur: præterea *graculus* gregatim convolat: cornix ſæpe ſola conſpicitur: *graculus* raro ad ripas ſe recipit, ſæpius cornix: *graculus* cadaveribus abſtinet, cornix iis gaudet. Ne id quidem verum puto, *monedulæ a moneta furto tollenda* nomen datum. Potius id nomen ſit ab *auguribus*, *quos moneret in captandis auguriis*.

MONEO, prius *meneo*, aut *meno*, unde *memini*, *reminiſcor*, aliaque quemadmodum in *mentio* diximus. [Non ſunt ejusdem originis, itaque *moneo* eſt a μνάω.] *Meneo* vero ſeu *meno*, eſt a μνάω, ex quo μέμνημαι. *Mano* aut *maneo*, κατὰ μετάθεσιν dicendum erat, ſed differentiæ cauſſa *moneo* prætulerunt. Quamquam fortaſſe nec metatheſi opus. Nam dici poteſt, *E* in prima inſertum, quomodo *V* interjicitur in *Æſculapius*, & *Hercules*, & *Alcumena*, apud Plautum: nam veniunt ab Ἀσκλήπιος, Ἡρακλῆς, Ἀλκμήνη. A *meno* eſt præteritum *memini*, unde *memor*, a quo *memoria*, & *memorare*. Ejusdem ſupinum eſt *mentum*, unde *mentio*, *commentum*, &c. Poſteriores pro *meneo* dixere *moneo*, ut *bonus* pro *benus*, unde *bene*; *forceps* pro *fereeps*, quod e *fericeps*; *pignoris* pro *pigneris*, unde *pignero*, &c. A *moneo* eſt *monimea*, & antique *monumen*, unde *monumentum*, de quo plura ſeorſim. Ab eodem eſt *moneta*, ſive commune ſit, ſive proprium. Cum commune eſt, νόμισμα notat, quod ideo *moneta* vocatur, quia *nota inſcripta monet nos autoris & valoris*. Ita Iſidorus, lib. XV. cap. XV. Indeque & *moneta* locus ubi cuditur moneta. Ita uſi codex Theodoſ. Ammianus, Sidonius, &c. Par ratio ſi ſit proprium, quod biſariam fit. Nam & *mater Muſarum*, ut Græcis dicta Μνημοσύνη, a μνήμη, id eſt, *memoria*, ita Latinis dicta *Moneta* ab *admonendo*. Gloſſæ Philoxeni, *Moneta*, Μνημοσύνη. Sic Livius in Odyſſea: *Nam Divæ Monetas filium docuit*. Ubi *Monetas* eſt antiquus genitivus: ut dicimus *paterfamilias*: Præterea *Junonis* id cognomen fuit, ut ex Cicerone, Valerio, & Plutarcho conſtat. Sic autem dicta eſt, quia Romanos ex arce commonuerat, ut propter terræmotum, qui acciderat, ſuerem facerent divinam. Ab *Junone Moneta*, *graculus* accepit nomen *Monedula*, de quo in *Monedula* ſatis dictum.

†MONETAM in Italia primus Janus, omnium ſcriptorum conſenſu, ſignavit. Janum autem Etruria ſuum facit; quod vel ex eo conſtat, quod in Etruſcis monetis (cujuſmodi plurimas habes apud Dempſterum tom. I. ad pag. 350.) Janus bifrons plurimum ſcalptus viſitur. Itaque cum moneta ab Etruſcis ſit, non poteſt nomen non Etruſcum quoque eſſe. Ac ridicula prorſus eſt ἐτυμολογία Voſſii atque eruditorum omnium ex verbo *Moneo*. At veriſſima vocabuli Tuſci origo debuit ab Oriente, unde Tyrrheni profecti ſunt, arceſſi. Itaque Hebr. verbum מנה *manah* (ſicuti Chald. & Syrum *menah*) ſignificat *numerare*, *ſupputare*, *ponderare*. Ab eo fit vox מנה *maae*, quae *minam*, *libram*, *pondo* notat: unde Tuſcum MONETA. Nam in quibus tertia radicis eſt *He* quieſcens, ea T in fine aſſumere conſueverunt; ut ab hoc eodem verbo fit Chaldaeum מנתא *manta*, & Syrum מנתא *menoto*, quae *partem* aut *portionem* deſignant. Ab eodem Hebraeo verbo videntur & Μνᾶ Graecum & *Mina* Latinorum fluxiſſe. Atque haec orta videntur nomina, ubi numerandae monetae conſuetudo, prae antiquiore appendendi, tamquam expeditior multo, invaluit. MAZOCHIVS.

MONILE in Gloſſis Philoxeni, ac Cyrilli, exponitur ὅρμος. Eo autem ſignatur ὁ γυναικεῖος περιτραχήλιος κόσμος, ut Euſtathius interpretatur. Iſidorus, lib. XIX. cap. XXXI. *Monile ornamentum ex gemmis eſt, quod ſolet ex feminarum pendere collo: dictum a munere*. Nempe quia *illis muneri datur*. Sed rectius dixi a *monendo*, quia *virtutis ac dignitatis monumentum & ſignum foret*. [Μοννὸς Polluci.]

MONOCOLI, qui ſint, docet Agellius, lib. IX. cap. IV. *Homines qui monocoli appellantur, ſingulis cruribus ſaltuatim currentes*. Ita recte habent veteres ſchedæ. Nam Græce eſt μονόκωλοι, a κῶλον, quod *pedem* notat, ut exponit Euſtathius, ſive τὸ ἐκ μηροῦ καὶ κνήμης, *quod ſemore tibiaque conſtat*: ut interpretatur Pollux. Fruſtra itaque eſt vir doctiſſimus, qui *monoſceli* legendum putat.

MONS, [a βουνός] ut Iſidoro placet, lib. XIV. cap. VIII. quaſi *eminens* dicitur. Aliis quaſi *minans*, quomodo Maro dixit:

> .... *geminique minantur*
> *In cælum ſcopuli*.

Scaliger, lib. III. de R. P. &c. arbitratur eſſe ἀπὸ τοῦ μένειν, hoc eſt, *manendo*, cujus præteritum, μέμονα, unde μόνος *qui remanſit ſolus*: Ut a θύος, *thus*; πύος, *pus*, γένος, *gens*; μένος, *mens*: ſic a μόνος, *mons*, quia *permanet*, *nec loco movetur*. Veriſimilius ſane hic, quam qui dici volunt a *movendo*, quia *minime movetur*: aut a *monendo*, cum *nullus nos moneat mons*. A *mons* eſt *Montinus*, Deus, *qui montibus praeſt*: ut ſcribit Arnobius, lib. IV. Ab eodem *ſeptimontium*, quomodo vocabatur *Agonalium Feſtum*, quod erat propidie Id. Decembr. Nomen ex eo, quod *ſacrum fieret in ſeptem montibus Romanis*: a quibus Urbs *ſepticollis* dicta. Notum illud poëtæ:

> *Septemque una ſibi muro circumdedit arces*.

Et Propertii hoc:

> *Septem urbs alta jugis, toti quæ præſidet orbi*.

Hinc *ſeptimontiale ſacrum*, apud Suetonium in Domitiano.

MONSTRUM., *oſtentum*, *portentum*, & *prodigium*, quomodo differant, docet Cornelius Fronto libello de differentiis vocabulorum. Sed diſcrimen id paſſim negligitur ab ipſis claſſicis ſcriptoribus. Unde vero ea originem capiant, indicat hic locus M. Ciceronis, lib. II. de Natura Deorum: *Prædictiones vero & præſenſiones rerum futurarum, quid aliud declarant, niſi hominibus ea quæ ſint, oſtendi, monſtrari, portendi, prædici? ex quo illa oſtenta, monſtra, portenta, prodigia dicuntur*. Idem de iiſdem ſcribit, lib. II. de Divinat. *Quorum*, inquit, *vim verba ipſa prudenter a majoribus poſita declarant. Quia enim oſtendunt, portendunt, monſtrant, prædicant, oſtenta, portenta, monſtra, prodigia dicuntur*. De iiſdem vocibus ſic ſcribit Nonius Marcellus: *Monſtra & oſtenta intelliguntur, quod imminentia monſtrent & oſtendant. Portentum non ſolum quod portendat, ſed etiam quod jam apportet, & faciat ex his ſignificationibus, quæ in auſpiciis & auguriis, & extiſpiciis oſtenduntur. Prodigium autem ſemper peſſimum eſt, dictum quaſi porro adigendum*. Itaque de *monſtri* & *oſtenti* voce Tullio aſſentit Nonius: at diſſentit cum de vocabulo *portenti*, tum imprimis *prodigii*; jurene, an injuria, deinceps expendemus. Ac primo de *monſtri* voce neutri adſentio, ſed Ælio Stiloni, juxta quem, ut Feſtus ſcribit, *a monendo dictum eſt, velut moneſtrum*. Sinnius Capito utramque complexus eſt originationem. Nam apud eundem Grammaticum ſic dici ait, *quod monſtret futurum, & moneat voluntatem Deorum*. Sed ἀναλογία eſt pro poſteriori ἐτυμολογία. Nam, ut ex *luo*, *luſtrum*; a *fluo*, *fluſtrum*; a *plaudo*, *plauſtrum*; ex *claudo*, *clauſtrum*; a *rado*,

a *rado*, *raſtrum*; a *rodo*, *roſtrum*; a *tranſes*, *tranſiſtrum*, ac per ſyllabæ συγκοπὴν *tranſtrum*: ſic a *moneo moneſtrum*, ac literæ unius συγκοπῇ *monſtrum*, unde *monſtro*, non contra, ut Servius, in II. Æn. & Nonius putant, cum Ciceronis auctoritate decepti, tum eo, quod non cogitarint *monſtri* vocem natura ſua tam late patere, quam verbum *monſtro*, etſi conſuetudo *monſtri* nomen iis quaſi proprium fecerit, in quibus non ſervatur naturæ ordo; ut *Minotaurus* vel hujuſmodi quid naſcatur; quemadmodum ſcribit Cornelius Fronto. A *monſtro* eſt diminutivum *moſtellum*, *omiſſo N*, quomodo *ſemeſtre* dicimus pro *ſemenſtre*. Niſi malis, (quod Janus Guilielmius initio quæſtionum in Moſtell. ſcripſit) veteres *moſtrum* dixiſſe ſine *N*. A *moſtellum* Romæ dictus *vicus Moſtellarius*: quem in urbis locis collocat Varro, lib. IV. de L. L. Ab eodem nomen accepit Plauti *Moſtellaria*, quæ alio nomine dicitur *Phaſma*; quomodo duobus locis appellatur a Feſto. Gloſſ. vett. φάσμα, *moſtellum*. Nomen Comœdiæ cum Latinum, tum Græcum, ex eo eſt, quod in hacce, (ut ipſe Plautus ait, vel quiſquis is qui argumentum ſcripſit)

Senem ut reveniit ludificatur Tranio,
Terrifica monſtra ait videri in ædibus.

Vide ſcenam, cujus initium *Habeo Neptune*. Dixere & *promonſtra*. Feſtus: *Promonſtra*, *prodigia*. Ita & eſt in MSto. Sed de *monſtri* voce ſatis: nunc quia de *oſtenti*, *portenti*, & *prodigii* originatione Nonii unum, ac geminum Tullii locum antea adduximus, viſum de his eâdem hic adtexere ſententiam noſtram. De origine *oſtenti*, recte uterque. De voce ipſa, quam nunc prætermittimus, dicemus ſuo loco. De *portento* male Nonius, recte Tullius, cui & Feſtus ſubſcribit. *Portenta*, inquit, *quæ quid porro tendatur*, *indicent*. *Portentum* igitur *a portendo*, hoc quaſi *porro tendo*. At de *prodigii* vocabulo rectius Nonius quam Tullius, quamquam & Tullio ſubſcribat Feſtus his verbis: *Prodigia quod prædicunt futura: permutatione G litteræ: nam quæ nunc G appellatur* (ſic legendum) *ab antiquis C vocabatur*. Verum ſi *prodigium* quaſi *prodicium* diceretur, ſecunda produci deberet, quod quia non ſit, magis placet, ut ab *aqua* & *ago* eſt *aquagium* (ita Pomponius J. C. vocat ὑδραγωγίαν ſive *aquæductum*;) quemadmodum item a præverbio *ad* & *ago*, eſt *adagium*: ſic a *pro* vel *porro* & *ago* eſſe *prodagium*, quia *porro agatur*, hoc eſt, *averruncetur*. Interjicitur *D* ad vitandum hiatum, ut in *prodigus*, *prodire*, *redire*, & ſimilibus.

MONUMENTUM dicitur, *quicquid eſt ſcriptum*, *aut factum memoriæ cauſa*, ut ait Varro, lib. III. de L. L. Itaque ut a *doceo* eſt *documen*, unde *documentum*: ita a *moneo*, *monumen*, inde *monumentum*. Pro *monumentum* vero poſteriores dixere *monimentum*, u in i converſo, quomodo ex *optumus*, & *maxumus* facta *optimus* & *maximus*. Fallitur igitur Servius, cum ſcribit, in XII. Æneid. *Monumenta ſunt memoriæ*: *monimenta vero a mentis admonitione ſunt dicta*. Quem errorem quoque ſecutus Angelus Decembrius, lib. IV. de politia literaria, parte XLII. Similis error eorum, qui *teſtamentum* dici voluere quaſi *teſtatio mentis*, quo de Agellius. Quique *ſacramentum* dici ajunt quaſi *ſacrum juramentum*. Nam *mentum* in hujuſmodi, tantum vocis productio eſt.

MORA pro ἀναβολῇ ſive *dilatione* ac *cunctatione*, venit a μείρω *divido*: quia morantes tempus intervallis trahunt ac dividunt. Vel a Græco μονὴ, quo *manſio*, *moraque* in loco aliquo ſignificatur. *N* mutatum in *R*, ut in aliis multis, quemadmodum oſtenſum in *eriſſare*. Hinc *morari*, ut a *remora*, de quo ſeorſim, *remorari*, hoc eſt, *in mora eſſe*, *moram injicere*. *Mora* etiam dicebatur a Lacedæmoniis *pars exercitus*, *quingentis*, vel ut alii, *ſeptingentis*, ut nonnulli, *trecentis militibus conſtans*. Utitur Cornelius Nepos in Iphicrate: *Hoc exercitu moram Lacedæmoniorum intercepit*. E Græcis ſic μόρας voce uſi Xenophon, Diodorus Siculus, pluresque alii. Pauſanias vocat μοίρας, ſed origo eadem, nempe a μείρω, hoc eſt, *partior*, *divido*, quia *in eas dividerentur Lacedæmonii*. Auctor Etymologici Magni: Μόρα, τάγμα ἐςὶ ςρατιωτικὸν παρὰ Λακεδαιμονίοις ὅτω λεγόμενον· Καὶ εἴρηται παρὰ τὸ μείρω μορα, ἐπὶ μέρους ὄχλων, ὡς φθείρω φθορά. ἔςι δὲ ἡ μορα τάξις ἐξ ἀνδρῶν πεντακοσίων, ἢ ἑπτακοσίων, ἢ τριακοσίων. Sic enim is locus legi debet, non τριάκοντα, ut habet lectio vulgata, quæ merito Sylburgio ſuſpecta eſt, etſi eam in Theſauro ſuo quoque ſequatur H. Stephanus.

MORBUS Perotto dici videtur quia *ad mortem ducat*. Melius Cæſar Scaliger, in lib. VI. Theophraſti de cauſſis plant. & exercitat. CCCVII. ad Card. ſect. XXXII. Quibus locis ſic dici ait quaſi μοῖρα βίε· *fatum vitæ*: vel μόρος βίε, quod idem ſignat. Utrumque firmari videtur verbis iſtis Heſychii: Μόρος, φόνος, θάνατος, φθόρος, πόνος, νόσος, μοῖρα τᾶ βίε. Sed ſi idem eſt μόρος ac νόσος, quid prohibet *morbus* deducere a μόρος inſerto *B*, ut a πίω eſt *bibo*? Sin compoſitum eſſe placet, poſſit *morbus* non tam videri dictus quaſi μόρος βίε, hoc eſt, *vitæ læſio*, quam μόρος βίας, hoc eſt, *virium corruptio*. Nec minus tamen placet ſententia Angeli Caninii, in Helleniſmi Alphabeto, qui factum putat a Syriaco *mard*, converſo *D* in *B*, quomodo a δὶς eſt *bis*; a *duellum*, *bellum*, &c.

MORDEO unde ſit, acute docet Cæſar Scaliger in Theophraſtum de plantis. Nam quia *mordere* dicimur, cum dente aliquid ſeparamus, hinc *mordeo* dictum putat, quaſi μόρον ἔδω, hoc eſt, *partem edo*. Nec minus ingenioſe Martinius, quaſi μείρω ἔδων, *divido edens*. Nam *dentibus cibus conteritur ac comminuitur*. [malo ex βρύττω, quod a βορύττω, idem quod βρύκω, mordeo, quod & ipſum ex βορύκω.] A *mordendo*, dentes, hoc eſt, dentata convicia *mordices* vocantur a Plauto Aulul. II. II. Belgæ ſimiliter *dentes* in infantibus vocant *de byterkens*. Nec diſſimile, quod Catullus *ubera*, ſive *papillas*, appellat *nutrices*. A *mordice* quoque eſt adverbium *mordicus*: quaſi dicas *mordicibus ipſis*.

MORETUM, ex his octo conficiebatur, *allio*, *apio*, *ruta*, *coriandro*, *bulbo*, *caſeo*, *oleo*, & *aceto*; quæ hoc ipſo ordine commemorat auctor poëmatis, quod *Moretum* inſcribitur. Quia autem e variis adeo partibus miſcetur, inde eſt, quod nonnulli putent eſſe a Græco μορητὸν· hoc vero dici παρὰ τὸ μορῆσαι, quod Heſychius exponit μερίσαι, διελεῖν, hoc eſt, *partiri*, *dividere*. Eſt enim a μόρος, quod eſt idem ac μέρος. Verum, cum quod *moretum* vocant Latini, id Græcis nunquam μορητὸν vocetur, ſed μυσσωτὸν, & Attice μυττωτὸν· magis placet quod Joſephus Scaliger monuit, comm. in append. Virgil. & ante eum Angelus Caninius, in Helleniſmi alphabeto, poſt utrumque vero Nunneſius, in Grammatiſtice annotavit, dici *moretum* a μυσσωτὸς, quo, ut Ariſtophanis Scholiaſtes monet, uſus eſt Callimachus:

. . . . ἂν ἐτρίψαντο μυσσωτόν.

Υ mutatum in *o*, quomodo a φύλλον eſt *folium*; a μύλη, *mola*: inſuper Σ mutatum in *R*, quomodo *ero* eſt ab ἔσω, unde ἔσομαι, a κέλης, *celer*; qua de mutatione diximus quoque in *Turris* & *Porrum*. Eſt autem *moretum* idem quod *intritum*. Gloſſæ Philoxeni: *Moretum*, τρίμμα. Vide infra *mortarium*. Idem *alliatum* dicitur, Plauto, Moſtell. I. I. quia nempe *allium* quoque eſt inter octo illa, e quibus id confici ante diximus.

†MOROR eſt a מהר *mahar*, nam ſicuti חטא *hathah*, & *peccare* & *ſanctificare* ſignificat (id quod apud Hebraeos in pluribus uſuvenit, res contrarias notantibus) ſic מהר *mahar* videtur non tantum pro *feſtinando*, ſed & pro contrario poſitum apud antiquos Italiae colonos. Quamquam poſſit & ab עמד *amad* deduci, abſorpta gutturali, & verſo D in R Tyrrhenice. MAZOCHIUS.

MORTARIUM quidam dici putant ab antiquo verbo *mortare*, hoc eſt, *conterere*, quia huic rei vas id deſtinatum ſit. *Mortare* autem ſit, vel a *morte*, quia *rebus*, *dum conteruntur*, *quaſi mors offeratur*: vel quaſi *morſare* a *mordeo*, ut a *pulſu pulſare*, & *pultare*.

tare. Ita *morſare* ſit *imminuere mordicibus* ſive *dentibus*. Addunt, pro eo etiam dici *mortificare*, unde Feſtus: *Munitio mortificatio ciborum*. Nam *munire* eſt *cibum mundare*, *mortare*, ac *conterere*. Hæc illi. Sed in Feſti loco Scaliger legit *morſificatio*, Dujantius in Variis *morficatio*: quod placet. At *mortare* Latinum non eſt. Quare verius Turnebus, & Joſ. Scaliger, quibus *mortarium* κατὰ συγκοπὴν unius literæ dictum videtur, quaſi *moretarium*; quomodo & in veteribus aliquot codd. ſcribitur: hoc autem eſſe a *moretum*, quia ea, e quibus fiebat *moretum*, prius *tunderentur*, *ac tererentur in pila*; unde & *moretum* ipſum Græcis τρίμμα dicitur, ut ſupra e Philoxeni Gloſſis oſtendimus. Quin Donatus Latinis quoque *intritam* dici; deque *moreto* intelligendum ait illud Terentii Phorm. act. II. ſc. II.

Tute hoc intriſti, tibi omne exedundum eſt.

Verba ejuſce Grammatici ſunt: Παροιμία *apta paraſiti: quæ de cibo eſt. Hoc autem inter ruſticos de alliato moretario dici ſolet. Et bene intriſti; proprie enim intrita dicitur hujuſmodi cibus*. Habet *mortarium* & alteram ſignificationem. Nam ab architectis ita vocatur *arenatum*, aut *locus*, *in quo arena*, *calx*, ſimiliaque piſiuntur. Utitur Vitruvius, lib. V. cap. XII. & lib. VII. cap. I. item Plinius, lib. XXXVI. cap. XXIII.

Mortis de etymo mirifice philoſophatur B. Auguſtinus. Nam, lib. I. Hypognoſt. ita ſcribit: *Opinor namque, quod ideo mors hoc vocabulum acceperit; eo quod morſu quodammodo venenoſi ſerpentis, id eſt, diaboli, in paradiſo Adam fuerit interemtus. Tunc enim ſerpens morſu decepit Adam, quando, per concupiſcentiam mordere, hoc eſt, edere, ſuaſit illicita, & , ut dixi, propterea mors quaſi a morſu nomen accepit*. Idem etymon, lib. I. prognoſticon, adducit Julianus Toletanus, qui Auguſtini ævo vixit. Item Arator, lib. II. hiſtor. Apoſtolicæ:

Anguis origo necis (nam mors hinc edita nomen
De morſu peccantis habet) contraria juſtis
Vult retinere manum, &c.

Sed apud Julianum Toletanum alterum quoque etymon habes, ut *mors* dicatur, quia *amara*. Utrumque hoc, ac tertium item ponit Iſidorus, lib. XI. Orig. cap. II. ut *mors* ſit a *Marte*, qui eſt *effector mortium*. Omnino autem *mors* eſt, vel ab Hebræo מות, id eſt, *mori*, ſive מות, *mors*: vel potius a Græco μόρος, quo *ſors fatalis* ſignificatur. Extritum poſterius ο μικρὸν, quomodo a μένος eſt *mens*, a μόνος fortaſſe *mons*. Nam μένει, ſive *permanet*. Vel vetus nominativus fuerit *mortis*, unde *mors*, ut ex *plebes plebs*, ex *ſepes ſeps*. *Mortis* autem ſit a præterito paſſivo μέμορμαι. Nam ut a μέμορται eſt μόρσιμος, *mortalis*: ita a μέμορται eſt μορτὸς, quod Heſychius exponit θνητός. Aliud etiam in mentem venit, ſed ingenioſius, quam verius. Quid, ſi enim non *morior* ſit a *mors*, ſed *mors* a *morior*: hoc autem ab *orior*, illud ab ὄρω. *Morior* vero eo pacto ſit ab *orior*, ut *aborior*, unde *abortus*, ut idem a *naſcor* eſt *denaſcor*. *Mortuus* κατὰ συγκοπὴν ſit ex *morituus*; geminato *u*: ut a *fatus fatuus*. In Paulli epitome legas: *Mortuus ab emerita vita dictus*. Sed ſunt hæc λῆρος. Ac in plurimis MSStis hæc verba abſunt. A *mors* vulgo putatur eſſe nomen *Morta*, quo uſus Livius in Odyſſea:

Quando dies adveniet, quæ profata Morta eſt?

Gellium vide, lib. III. cap. XVI. Sed cum *Morta*, ſit μοῖρα, ſive *Fatum*, plane cenſeo *Morta* eſſe a Græco μόρτη, quod idem ac μοῖρα, quatenus *partem* notat: unde μόρτη, Euſtathio teſte, τὸ ἕκτον μέρος τῶν καρπῶν· ac agnoſcit eam quoque vocem Heſychius. Indeque μορτίτης, *partiarius*, qui pro parte fructuum colit agrum. Eſt vero & μοῖρα, & μόρτη, a μείρομαι, *partior*. At a *morte* eſt *morticinus*. Ita vocatur, quod non mactatum, ſed per ſe mortuum eſt. Interdum, & generatim ponitur pro mortuo, unde in vett. Gloſſis legas: Θνησιμαῖον, *morticinum*. Ita Appuleium locutum ſuſpicatur G. Schoppius, lib. III. ſuſpect. lect. epiſt. XX. Erat & *convicium in homines facie exſangui ac terra*, & ut Terentius loquitur, *cadaveroſa*. Utitur hoc pacto Plautus, Perſa, act. II. ſc. IV. Ab eadem origine ſunt *mortualia*, quomodo omnia ea dicuntur *quæ ad mortuos pertinent*. Itaque ſic vocari videas *veſtimenta quæ in luctu ſumuntur*: ut illo Nævii:

Pallis, petagiis, crocotis, malacis, mortualibus.

Item *Nenia* ſeu *carmina præficarum*, quomodo accipit Plautus, Aſin. act. IV. ſc. I.

Hæc ſunt non nugæ: non enim mortualia.

In quibuſdam libb. vett. legas *mortuaria*, quia *R* & *L* facile commutantur, unde *præliaris* & *prælialis*, *Latiaris* & *Latialis*, &c. Eſt & in quibuſdam *mortalia*, quod a *morte* erit, ut alterum illud a *mortuis*. Similis formæ ſunt *pulcralia* & *magnalia*: illo uſus Cato, hoc Cyprianus.

Morus nunc *arbor* eſt, nunc *ſtultum* ſignificat, nunc *nigrum*. De *arbore* ſic Plinius, lib. XVI. cap. XXV. *Noviſſima urbanarum* (arborum) *germinat*, *nec niſi exacto frigore*, *ob id dicta ſapientiſſima arborum*. Quæ ſane appellatio nomini repugnat. Nam μωρὸς, *ſtultus*. Quo alluſit Alciatus:

Serior at morus nunquam niſi frigore lapſo
Germinat, & ſapiens nomina falſa gerit.

An ad ἀντίφρασιν recurrendum? At eam in Oratoriis exploſimus, tanquam inſcitiæ aſylum. An dicemus ſic dici a *mora*, ob tarditatem? Diſpar ſcio eſt quantitas, ſed & alia ſunt plurima, quæ non retineant modulum primogenii. An potius μόρα dicuntur quaſi αἱμόῤῥοα, ab αἷμα, *ſanguis*, ῥέω, *fluo*. Nempe *ob ſucci colorem*. Quod putabat Demetrius Ixio: ut Athenæus docuit, lib. II. Sed hoc longe petitum. Potius, ſi a *colore* nomen ſit, origo fuerit a μαυρὸς, quod eſt *niger*. Ovidius lib. IV. Met. verſ. CLXV.

Nam color in pomo eſt, ubi permaturuit, ater.

Horat. lib. II. ſat. IV.

. . . . *Ille ſalubres*
Æſtates peragit, qui nigris prandia moris
Finiet . . . .

Quod Horatii præceptum falſiſſimum eſt. Nam cum *mora* facile putreſcant, prima potius menſa ſumi debent. Verum nec hoc etymon verum eſt, de quo nemo ambiget, qui ſciat *morum arborem* Græcis non tantum συκάμινον dici, ſed & μορέαν, quomodo Nicander appellat. *Fructum* vero μόρον dici Æſchyli, Sophoclis, aliorumque auctoritate, comprobat Athenæus, lib. II. Hinc igitur Latinorum *morus*. Dicitur pro *arbore* quoque συκομορέα & pro *fructu* συκόμορον. Erat & *mora* ex *rubis*. Unde Ovidius:

Cornaque & in duris hærentia mora rubetis.

Item Hieronymus Paullino: *Amos paſtor*, *& ruſticus*, *& ruborum mora deſtringens*. Phanias Ereſius, Theophraſti diſcipulus, apud Athenæum, lib. II. appellat μόρον βατῶδες. Galenus, lib. VI. Medicamentorum τῶν κατὰ τόπους, vocat τὰ ἀπὸ τῶν βάτων μόρα· atque ait nonnullis ἁπλῶς ἀπὸ τοῦ φυτοῦ vocari βάτινα. Meminit & Euſtathius. Sunt hæc *rubetorum mora*. Nam βάτος, *rubus*. Ut mirum ſit, hic ſummo viro aquam hæſiſſe animadverſionibus in Athenæum. Nam cum Galenus ait, vocari βάτινα ἀπὸ τοῦ φυτοῦ, ſatis indicat a *frutice rubo* ſic dici, aliaque eſſe a *moris*, quæ fert arbor *ſycaminus*. Nec Phanias, cum ait, μόρα eſſe *fructum* ἀγρίας συκαμίνου, aliud quam βάτον intellexit. Obiter addo, ut *morus arbor* dicta *ſapiens*; ſic *terebinthum* vocatum eſſe *ſtultam*: cujus cauſſam adducit Cælius Calcagninus in epiſtolicis quæſt. lib. I. epiſt. V. Sunt qui ad *ſapientiam mori* etiam referant illud Plinii, lib. VII. cap. L. *Atque morbus eſt aliquis per ſapientiam mori*. Nec poteſt dici, quam varie ſuper hoc ſertam ducant viri docti. De quo Schottum vide, lib. V. obſervation. Humanarum, cap. X. Mihi in mentem venit, legi poſſe pro *mori*, *morbi*. Ut *ſapientiam morbi* vocet, quod *inſtar ſapientum ſtata tempora obſervet*, *quibus quemque invadat*, *vel etiam recurrat*. Nam quæ proxime antecedunt, ac continuo ſequuntur, eo ſpectant omnia. Quod ut pareat, pluſcula adſcribam: *Per ſingulas membrorum partes*, *qualiter nullis aliis animalibus certis peſtifer*

calor

calor remtat horis ; aut rigor , neque horis modo , ſed & diebus noctibuſque trinis , quadrimiſve , etiam anno tota . Atque etiam morbus eſt aliquis per ſapientiam mori . Morbis enim quoque quaſdam leges natura poſuit . Quadrimi circuitus ſebrem , unquam bruma , nunquam hibernis menſibus incipere : quoſdam poſt ſexageſimum vitæ ſpatium non accidere : alios pubertate deponi , a ſeminis præcipue ſenes minime ſentire peſtilentiam . Nempe , ut ſuſpicor , cuncta hæc κατὰ προσωποποιίαν a *morbo* quaſi certo conſilio fieri fingit . Eoque ei *ſapientiam* tribuit : ſed ita nt mox ſe interpretetur , nec aliud per eam intelligere oſtendat , quam quod *lege natura ſtata* , ut dixi *tempora abſervat* . Hæc ſuſpicio noſtra : quam recta , doctiorum eſto arbitratus .

M o r v s , cum adjectivum eſt , bifariam ſumitur . Plauto *morus* eſt *ſtultus* , ut Græcis μωρός . Hine Menæch. act. IV. ſc. II. *More mora moleſtaque* . Sic *more* , pro *ſtulte* μωρῶς . Item Sticho , act. IV.

More hoc fit , atque ſtulte , mea ſententia .

Quomodo nec idem *protyme* a πρόθυμος refugit Pſendolo , Sc. *Quid hoc* . Imo ut Plautus , *morur* , & *more* , ita Nero dicebat Claudium deſiiſſe inter homines *morari* , hoc eſt , μωραίνειν . Præterea vero *morus* eſt *niger* : ut Græce μαυρὸς , *obſcurus* ac *niger* : nnde nomen *Maurorum* genti . Eo reſpiciens Manilius , lib. IV. de *Mauritania* ait :

. . . . *Nomen*

Oris habet , titulumque ſuo fert ipſa colore .

Ut *cauda* dixere & *coda* , *caurus* & *corus* , *aulla* & *olla* : ſic e *Maurur* & *Maura* fecere *morus* , & *mora* . Unde *morula* . Plaut. Pœn. Act. v. Sc. v.

. . . . *Ego illam pugnis totam faciam ut ſit morula* .

hoc eſt , *Maura inſtar nigra* : quomodo & altera conſerent nationi addit ,

Itaque replebo atritate , atrior multa ut fiet ,
Quam Ægyptii .

Nam *Ægyptii* quoque *nigri* : unde de Ægyptio Petronius :

Tinctus colore noctis
Manu puer loquaci .

Apud Plautum tamen codices plerique habent *merulea* ab *ave merulea* : ſed ſecuti ſumus fidem codicum Palatinorum , in quibus ita expreſſum , & verius , ut arbitror . Alciatus *morula* retinet , ſed explicat *nigram inſtar mori maturi* : quod probe convenit cum iis , quæ de *moris* ante dicebamus : ſed tamen vetius putamus reſpici *Maurorum gentem* : quia mox *Ægyptiorum* fiat mentio . A *Mauris* hiſce *Mauricatim* dixit Laberius , quod Græci eſſet Μαυρισί .

M os quo Latini , tum ἦθος , tum ἔθος denotant , extritis mediis elementis fieri ex *modus* ; quod *rationem* ſignat , non Perotti modo judicium eſt , ſed etiam Cæſaris Scaligeri , in I. de Plantis . Nec ineleganter Martinius exiſtimat , ut ab ἴω , id eſt , *eo* , eſt ἴθω , nnde ἔθος , ſic *mos* eſſe a *meo* . Ita *mos* proprie ſit *via* . Sane & Belgæ pro eo ſimiliter dicunt *de gemeene ganck* , quaſi dicas , *communis itio* . Poſſit etiam κατ' ἀφαίρεσιν factum videri a νόμος , quia *conſuetudo* eſt quaſi *lex quædam* . [*Mores* ab ὅρος , illud autem ab ὁρίω , φυλάττω , ὁρῶ . Nam additur μ , ut in μόρφα .] A *mos* eſt ὑποκοριστικὸν *moſculus* , hoc eſt , *parvus mos* . Catonem eo uſum Feſtus docet . In Gloſſis Iſidori corrupte pro eo *moſilius* legitur . Niſi eo ſeculo ſic dixere . Sane ἀναλογία non adverſatur . Nam ut a *puſus* , *puſillus* ; ſic a *mos* , *moſilius* . Ab eodem dicitur *moroſus* . Donatus in Hecyr. IV. II. *Moroſi homines , qui ſui cujuſdam moris ſunt* . Ubi *ſui moris* vocatur , qui Græcis ἰδιότροποι . Vetus Horatii interpres in artem Poët. *Aliud eſt moroſum , aliud moratum . Moroſus eſt , qui difficilibus & malis moribus eſt prœditus : moratus eſt modeſtus & bonis moribus ornatus* . Similiter Nonius : *Morata , morigera & moroſa hanc habent diſtantiam , quod moroſa eſt contrariis perverſiſque moribus* . Afranius Vopiſco :

Dum morigeram me , dum moroſam præbeo ,
Deinde aliquid dedita opera controverſia
Concinna , laeto interdum contumeliis .

Sic verſus eos legendos puto apud Nonium .

† M o s . *Moris* etymologias plurimas babes diligenter a Voſſio collectas , ſed omnes miſeratione dignas . Atqui hoc primum certum eſt , inter *mores* ac *leges* nihil olim fuiſſe diſcriminis . Itaque tantumdem Latinis *Mores* ſunt , quod Græcis νόμιμα . Et cum dicimus *Moribus noſtris* hoc aut illud receptum eſſe ; haud dubie morum nomine leges intelligimus . Nec niſi JCtorum conſueta ſubtilitas & moroſior ἀκρίβεια hoc tandem excogitavit , ut legum nomine ſcriptae leges venirent , *morum* autem non ſcriptae leges ſed conſuetudine firmatæ . Quam tamen differentiam tum ſermonis uſus in jure noſtro refellit ; tum , etiam ſi vera ſit , tamen ſic quoque *mores* leges erunt . Verum quid plura , cum Moris etymologia , *legis* ſignificationem in ea voce requirat ? Nam a verbo הורה *hora* (quod apud LXX paſſim eſt νομοθετεῖν) ſicuti venit תורה *thora* , *lex* ; ſic indidem ſit & מורה ſive cum *Segol* , ſive cum *Kamets* legatur altera ſyllaba i. e. ſive *more* ſive *mora* , quorum utrumque iidem LXX *legislatorem* reddiderunt , illud Pſ. LXXXIII. (Hebr. 84.) 7. hoc vero Pſ. IX. 21. Quamquam hoc altero loco non dubito quin melius reddatur *lex* . Ait enim : *Conſtitue Domine* (מורה *mora* cum *Kamets* i. e. *legem* : nam ea forma abſtracta ſignificat , cum contra concreta *Segol* requirerent) *legem ſuper eos , ut ſciant ſe homines eſſe* . Ab iſto autem *mora* fit M o r i s h. e. legis nomen . Quo nihil certius . M a z o c h i v s .

M o t a c i l l a ſic dicitur , *quod ſemper caudam movet* ut ait Varro , lib. IV. de L. L. Videtur igitur ſenſiſſe venire a *motu* . Sed a *motu* potius eſſet *motilla* . Quare videndum , an non tertius ſtatuatur compoſitum . Sane in Gloſſis Philox. dicitur σεισοπυγὶς , quia *movet caudam* : & Italis *codatremola* , hoc eſt , *cauda tremula* : & Belgis *quir-ſterrt* , hoc eſt , *movens caudam* . Ineſt autem iſti motui libidinis ſignificatio : unde κίναιδον ea propter vocat Galenus . Quid ſi igitur ſimiliter *motacillæ* nomen ex eo ſit , quia *muteum cilleat* ? *Muto* , idem ac *mutunum* , ſive *mutinum* , vel *mutonium* : nempe τὸ πέος . *Cillere* autem eſt *movere* .

M o v a o , ut Cæſar Scaliger obſervat in Theophraſtum de plantis , venit a Græco μάω , quod ex μάω . Notat id verbum non tantum *cupere* , aut *quærere* , ſed etiam *incitate impetu in aliquid ferri* . Eſtque ab Hebræo מוט , hoc eſt , *motus* . A quo & μόθος , *labor* , item *pugna* . Baſſus lib. I. Ἀνθολογ . εἰς ἀνδρίαν , Νῦν γε μόθου κορέσασθε . Vel dicamus , *movea* , ἀμείβεις venire a מוט , quæ Angeli Canin. ſententia eſt , in Helleniſmi alphabeto . Interim & ingenioſe Martinius : ut Euſtathio κινῶ eſt a κίω , id eſt , *eo* ; ut Belgis *bevvegen* a *weg* , id eſt , *via* , *qua itur* ; ita *moveo* , a *meo* , quaſi dicas , *facio ut quis meet* . Συνεκδοχῇ generis accipitur *moveri* pro *ſaltare* . Ut apud Horatium .

Ut feſtis matrona moveri juſſa diebus .

Ac ſimiliter Perſius .

Tres tantum ad numeros ſatyri moveare Bathylli .

Ac ſimiliter I. Georg.

Dant motus incompoſitos .

Ubi *motus* eſt *ſaltatio* . A ſupino *motum* eſt *momen* , ut a *notum nomen* . A *momen* vero eſt *momentum* . Hujus quoque originis eſt *mox* , quaſi dicas : *celeri facto motu* : ſive *tam celeriter , ac movere te poſſis* : ut *cito* , tam *celeriter ac ciere te* , hoc eſt , *movere* , valeas : item *actutum* , tam cito , ac poſſis agere . Cæteroquin habet *mox* & affinitatem cum *modo* , & Chaldæo מוהי , id eſt , *feſtinans* .

† M o v e o ἐτυμολογίζεται in hunc modum . Ex מוט *mot* (*moveri*) fit proxime M o t v s : deinde ex hoc (ex poſt facto , ſive retro gradiendo) thema Movao , ex quo themate ſcil. ἀναλογικῶς fluere debuerat ſupinum M o t v m . Ab eodem vero מוט *mot* venit & *Muto* , quod non eſt aliud quam facere ut aliquid moveatur : unde הניד *hemid* , quod eſt *mutandi* verbum , ſignificat etiam *movere* in Pſ. XLV.
(Hebr.

Digitized by Google

(Hebr. 46.) ubi dicitur *In movendo* (at Hebr. בהמיר *beamir* i. e. *in mutando*) *terram*. Sed loci συνέχεια requirit movendi notionem. Mazochius.

M U

Muccus, ſive *mucus*, a *mugo*, quomodo veteres dixere pro *mungo*, ut *frago* pro *frango* unde *fragilis*. *Mugo* vero a *Græcis*. Nam μύσσω, *mungo*; μύξα, *mucus*; μυκτὴρ, *naſus*. A *muccus* eſt *muccinium*, id quo *muccum* detergemus. Eſt apud Arnobium in ſecundo adverſus Gentes. Ab eodem *muger*. Feſtus: *Muger dici ſolet a caſtrenſibus hominibus, quaſi muccoſus, is qui talis malo ludit*.

Mucor, eſt ab Hebræo פמ, *tabeſcere*, *corrumpi*. [μυδάω, μυδαίνω.] A *mucco* vero eſt *mucidus*. Item *mucor*, & *mucede*, quod apud Appul. in Apolog. At Gaza non recte, qui in viii. de Animal. ubi de *mugile* ſermo, μύξαν interpretatus *mucorem*; nam *mucum* ſignificat, quæ multum differunt.

Mucro a μακρὸς, id eſt, *longus*: ut putabat Iſidorus lib. xviii. cap. vi. Sed cur non potius a μικρὸς, id eſt *parvus*: cum minutum ſit atque exile quod acumine ſuo penetrat. [μύκρωνα, τὸν ὀξύν. Ερυθραῖοι.]

Mugil piſcis grandi capite. Nomen ea *multum* & *agilis* conflari, putat Iſidorus lib. xii. cap. vi. Sed nomen eſt a *mucus*. Nempe qua ratione a Græcis idem vocatur μύξων, teſte Ariſtotele, in viii. hiſtor. animal. cap. ii. At *mucoſus* proprie μύξων, ut Gloſſæ Philox. exponunt. Ergo μύξωνα dixere quaſi *muconem*, ſeu *mucoſum*. Cauſſam ibidem Ariſtoteles docet. Siquidem βόσκεται την μύξαν ἀφ' αὐτοῦ *muco ſuo veſcitur*. Satis hinc liquet, eſſe piſcem βλεννώδη ſeu *mucoſum*: atque ut Græci μύξωνα dixere a μύξα, id eſt, *mucus*: ita Latinis ab Latino *mucus mugiles* nuncupati.

Mugio eſt a μυκᾶσθαι, converſa tenui κ in mediam, quomodo a κράββατος eſt *grabbatus*; a κώβιος, *gobius*, &c. Μυκᾶσθαι eſt a *ſono boum* factum, qui eſt μῦ. Sic μηκᾶσθαι, quod *caprarum*, proprium, παρὰ τὸ μῆ λέγειν· βληχᾶσθαι, quod *ovium* eſt, παρὰ τὸ βλη λέγειν, unde & Belgicum *blecken*. A *mugire* eſt *demugitus*: Ovid. lib. i. Met. fab. ia.

Undaque prima rubet, demugitæque paludes,

hoc eſt, *perpetuo inſonantes boum mugitu*. A *mugire* Perotto eſt *muginari*, ut proprie ſit *boum mugitum imitari*. Sed Feſtus exponit *nugari*, *& quaſi tarde conari*: Nonius *murmurare*: qui & Lucilium atque Attam eo uſos docet. Addere potuit Ciceronem ipſum, qui epiſt. att. lib. xvi. ad Att. ait: *De Ocella, dum tu muginaris, nec mihi reſcribis, cepi concilium domeſticum*. In Gloſſis Iſidori legas, *Muginatur, cauſſatur*. Ubi *cauſſari* eſt, *tergiverſari*, cauſaſque inanes nectere, cur obſequi non poſſis. Quod qui facit, obmurmurare nugaſque agere videtur: ut a Nonio Feſtoque exponi vidimus. Fortaſſe autem *muginor* factum ex *nuginor*. Nam *M* quandoque in *N* abit: ut a μὴ, *ne*; ab ἀμφὶ an; a μυδιῶ, *nidro*; unde *renidere* Horatio. A *nugor* ſit *nuginor*: ut a *redeo*, *redino*; *nego*, *negino*; a *ſto*, *ſtano*, unde *præſtino*: & ſimilia.

Mulceo eſſe a *mollis*, ac dici quaſi *molliceo*, tradit Perottus. Sed omnino vel eſt ab ἀμέλγω, ut ſit ejuſdem originis ac *mulgeo*: vel eſt a μαλκίω, quod a μαλκὸς, hoc eſt, κατὰ συγκοπὴν e μαλακός. Heſychius: Μαλκὸν, μαλακόν. Μαλκιώτατον, μαλακώτατον. Alioqui videri poterat, ut a μέλι Græce eſt μελίσσω, hoc eſt, *mulceo*: ita Latinum *mulceo* dici quaſi *melceo* a *melle*. A *mulcendo* dictum *mulſum*, potio ea vino & melle concinnata, unde Græcis οἰνόμελι, & μελίκρατον appellatur: ut teſtatur Pollux lib. vi. Sic autem vocatum, quia *venas lenitate ſua mulceat*: ut Horatii locus indicat quem mox adſeram. Notum quoque illud Aſinii Pollionis, qui centeſimum excedens ætatis annum, cum ab Auguſto hoſpite rogaretur, quanam maxime ratione vigorem illum corporis animique cuſtodiſſet, reſpondit: *Intus mulſo, foris oleo*. Eſt vero *mulſum* natura ſua adjectivum, unde etiam legimus *acetum mulſum*, *lac mulſum*, *aqua mulſa*, aliaque id genus. Sed ἁπλῶς poſitum ponitur pro *vino mulſo*. Quod *mulſum* maxime ſoleat prædicari, docet gulonum adagio, apud Macrobium, lib. vii. cap. xii. *Mulſum quod probe temperes, miſcendum eſſe novo Hymetto, & vetulo Falerno*. Hinc Martialis, lib. xiii. epig. cviii.

Attica nectareum turbaſtis mella Falernum.
Miſceri decet hoc a Ganymede merum.

A *mulſum* eſt *promulſis*, quomodo appellatur *caput* ſive *initium cœnæ*; non tam uti volunt quod *vice mulſi apponebatur* convivis ad provocandum appetitum: quam quod *daretur ante mulſum*. Nam, uti ſcribit Turneb. Adverſ. lib. i. cap. xxiv. & Lipſius lib. iii. Antiq. Lect. veteres primam ſitim non temere aliter, quam *mulſo* ſedabant, idque quod putarent vacuis venis dulcem conducere potionem. Atque inde eſt, quod Catius, apud Horatium, Aufidium reprehendat, non quidem quod Falerno miſceret mulſum (nam vetulum ac lene Falernum in mulſo conficiendo commendabatur, uti vidimus:) ſed quod Falerno auſtero, atque ut Perſius vocat, indomito, *mulſum* conderet:

Aufidius forti miſcebat mella Falerno.
Mendoſe, quoniam vacuis committere venis,
Nil niſi lene decet. Leni præcordia mulſo
Prolueris melius . . . .

Nec ſemper *mulſum* id confectum apponebatur convivis, ſed interdum ſeparatim *mel* & *vinum* ponebant, ut quiſque pro arbitrio ſuo ſibi temperaret. Hinc Varro, lib. iii. de R. R. *Favus venit in altaria, & mel ad principia convivii, & in ſecundam menſam adminiſtratur*. Egregie autem *promulſidis* voce uſit Petronius, apud quem ſcortillum cum dicere vellet, pueri Gytonis peculium tantum ſibi fore ad Venerem irritandam, non explendam: *Hoc*, inquit, *tam rude bellè cras in promulſide libidinis noſtræ militabit. Nam hodie poſt aſellum diaria non ſumo*. Lances, in quibus promulſis eſſet, *promulſidaria* dicuntur Ulpiano l. xia. §. *ſed cui vaſa* x. ff. *de aur. arg. Et ideo*, inquit, *ſcutellas, & promulſidaria contineri*.

Mulciber alii a *mulcando*, alii a *mulcendo*, derivant. Prius placet Donato, in illud Adelph. i. ii. *Omnem familiam mulcavit uſque ad mortem*. *Multavit* (l. *Mulcavit*,) inquit, *mutilavit*, *laceravit*, *mollivit*, *atque diſſolvit*: *unde Mulciber*. Additur, *a multando*, *quaſi multiber*. Sed puto hoc ab aliena eſſe manu. *Mulcavit* enim non *multavit*, ſcripſit Terentius. Niſi forte jam Donati ævo *multare* & *mulcare* confundebant. Poſteriorem vero opinionem ſequitur Feſtus: *Mulciber Vulcanus a mulcendo ſcilicet ferro dictus eſt: mulcere enim mollire ſive lenire eſt*. Paccuvius:

Quid me obtutu terres? mulces laudibus?

Pleriſque placet a *mulcendo* & *imbri* eſſe compoſitum, ut refert Priſcianus, lib. vi. Sed hoc æque ineptum ac cum *Septembrem* vel *Octobrem*, quaſi *ſeptimum* aut *octavum imbrem* dici volunt. Nam τὸ *ber* in hujuſmodi, ſolum vocis productio eſt. Quare optime Joſephus Scaliger, qui in Conjectaneis monet, ut a *cerno* eſt *cribrum*; a *facio*, *faber*; a *tumeo*, *tuber*; a *luo*, *liber* (deglubitur enim;) a *creſco*, *creber*; a *glubo*, *glaber*; a *ſcarreo* (unde *ſcarroſus* Lucilio, λεπρὸς) *ſcaber*; a *ſuo ſuber* (inſuitur enim ſoleæ calciamenti; unde ea dicuntur καττύματα Græcis) a *craceo*, *craber*, qui poſtea *crabro*, σφὴξ (*cracere* enim ſignificat *gracilem* eſſe Ennio, & σφηκώδεις *graciles* dicuntur apud veteres Comicos;) a *finio fiber* (antiqui enim *fibrum* dicebant *extremum*, ut Varro ait iv. de L. L.) ſic a *mulcendo* eſſe *Mulciber*: ſive ſic dicitur a *mulcendo* ferro, quod Feſtus ſenſit, imo Scaliger quoque tradit notis ad Ætnam; ſive (quod ſuperiori ſententia rejecta, in Conjectaneis idem Scaliger voluit) ea mente a *mulcendo* dicatur *Mulciber*, qua Græcis Jupiter dictus Μειλίχιος καὶ μαιμάκτης, ut Plutarchus refert, lib. περὶ ἀοργησίας. *Mons Ætna* hodie vocatur *Mongibello*, quam vocem e *Mulcibero* corruptam

Digitized by Google

corruptam eſſe, Scaligeri opinio eſt notis in Ætnam. Sed falli puto. Nam proprie nomen eſt *Gibello*, & *montis* voce addita *Monte Gibello*; quomodo & vulgo appellatur. Inde igitur altera illa appellatio *Mongibello*, κατὰ συγκοπὴν facta eſt.

†MVLCIBER (inquit Feſtus) *Vulcanus, a mulcendo ſcilicet ferro dictus*. Vide & Servium ad VIII. (*) 724. Non inepta etymologia, ſi quidem id nomen Latinum ſit. At vereor, ut ſit potius Tyrrhenicum: nec tantum id terminatio in R & prima vocalis V (qui ſunt Etruſcarum vocum uſitatiſſimi characteres) ſubiodicat; verum etiam quod re vera Vulcanus numen Etruſcum fuerit, ut ex iis conſtabit, quae infra in *Vulcanus* docebimus. Verum undenam nomen hoc deducemus? De *Moloch* Ammonitarum deo ſelo multas vulgatas eſſe opiniones, dum alii illum Saturno, alii Mercurio, aut Veneri, aut Marti, Mithrae, Soli reſpondiſſe contendunt. At ſi viros doctos nihil horum, quae in valle Tophet fieri vulgo dicebantur (puta incendia, fornaces, ſtrepitus tympanorum, ignis tantus, ut *Gehenna* inde nomen traxerit) permovit, ut de Vulcano cogitarent; at nominum ſaltem ἡ ταυτότης eos adducere debuiſſet, ut ad *Mulciberum* converterent animum. Dicent fortaſſe τὸ *Moloch* cum prioribus duabus *Mulciberi* ſyllabis convenire: quid ultima fiet? Eſt ne compoſitum nomen ex MVLCHI & באר, *beer* i. e. *fovea, puteus*? quaſi vero Tuſci Puteolos incolentes aut circa Veſuvium, ea loca cum valle *Moloch* comparantes, appellarint *Molochi vallem* ſeu *Puteum*; id quod Orientali ſermone *Mulci-ber* dicebatur. Ac deinde nihil pronius, quam ut loci nomen in deum ipſum, qui his locis ignitis omnibus (ut Aetnae, Vulcaniis inſulis &c.) praeeſſe ferebatur, transfuſum fuerit. Antequam hinc abeo: fuere qui Tuſcos ἀνθρωποθυσίας inſimularent. Equidem non is ſum, qui nobilem populum onerare crimine tanto geſtiam. Verum ſi qua ejuſmodi labes in ea natione reſidebat; potuit a ſacrificiis Molocho oblatis manare, ac ſimiles hoſtias Tuſcorum Mulciber appetiviſſe. MAZOCHIVS.

MVLCO, & *multo*, plurimum differunt. Nam *multare* eſt *multam irrogare*, ζημιοῦν, ut interpretantur Gloſſæ Philoxeni, in quibus & καταδικάζειν exponitur, ut a Nonio *condemnare*. At *mulcare* per C, de *verberibus*, non *pœna pecuniaria* dicitur. Hinc Gloſſæ vett. *Mulcat, verberat, cruciat*. Item, *Commulcat, collidit, conculcat*. Ac Servius ad II. Æneidos, *Proprie*, inquit, *verberibus mulcari dicimur*. Origo quoque diverſa. Nam *multa*, & *multare*, ſunt a Sabinis, vel Oſcis, quemadmodum oſtendimus in voce *multare*. *Mulcare* autem originem habet Latinam. Nam quia *verberando aliquid mollitur* (unde Terentius *ſandalio commitigare caput*,) eo a *mulcendo*, hoc eſt, *mitigando*, *mulcare* pro *verberare* dixere. Eſtque a *mulceo*, *mulco*, ea ratione, qua a *dulceo* (unde *dulceſco*) eſt *dulcare*, & *edulcare*. Et *dulcandi* voce ſemel iterumque uſus Sidonius: alterum uſurpat Cn. Mattius apud Agellium, lib. XV. cap. XXV. & Nonium Marcellum, in *Edulcare*.

MVLGEO ab ἀμέλγω κατ' ἀφαίρεσιν, ut ab ἄρυμα, *rura*, ab ἀστὴρ, *ſtella*, &c. A *mulgendo* ſunt *mulctra*, ſeu *mulctrum*, & *mulctrale*. Quæ nonnulli, ut Servius, in Ecl. III. ſcribit, ita diſtinguunt, ut hoc ſit *vas, in quod mulgetur*: illis *tempus* notetur, *quo mulgentur animalia*. Sed *mulctrum* quoque *vas* ipſum dici, recte Iſidorus tradit, lib. XX. cap. VI.

MVLIER vulgo putatur dicta a *mollitie*, quaſi *mollior*. Petrus Bleſenſis, ſerm. I. in Adventum Domini: *Ave benedicta inter mulieres: id eſt, ſola robuſta inter molles. Mulier enim a mollitie ſumitur, quaſi mollier*. Quod Iſidorus quoque ſcripſit, lib. XI. cap. II. Veteres ſane non ſolent geminare conſonantes, eoque dixerunt *molis*, ut *ola*, ſive *aula*, ab αὐλή. A *molis* igitur ſola mutata quantitate fuerit *molier*. Poſteriores vero pro *O* maluere *V*, ut pro *ſervos*, *ſervus*, atque ita in aliis. Ita origine ſit Latinum. Alii a Græcis arceſſunt, idque vel a μύλλειν, hoc eſt, ἀφίστασθαι, ut Heſychius interpretatur; *cara* quippe viro; vel a μόλος, hoc eſt, *labor*, quia laboribus & doloribus onuſta ſit: vel a μύλλειν, hoc eſt, πλησιάζειν, quod fortaſſe olim honeſtum vocabulum fuit; ut alia multa, quæ poſtea turpia facta ſunt. [*Mulieres* ab ὄρος. *M* enim initio & *L* in medio ſæpe adduntur.] Alii denique arceſſunt ab Oriente: idque vel ab Hebræo כלא, id eſt, *implere*, quod apud Martinium legas; nempe quia *concipiens impletur*, vel potius quia *implet mundum*, unde & *prima mulier* dicta *Eva*, quaſi *mater viventium*, vel a Punico *elmara*; quam ἐτυμολογίαν invenio apud Angelum Caninium, in Helleniſmi alphabeto. Etſi vero *mulieris* vox natura ſua comprehendat *virginem*, *nuptam*, & *viduam*, ut ſcribit Tertullianus, lib. de virginibus velandis, interdum tamen *virgini* opponitur, unde Cicero reprehenſus quod ſenex duxiſſet *virginem Publiliam*, *Cras*, inquit, *mulier erit*. Et Ulpiani quoque eſt l. 14. D. de ædil. edict. *Mulierem ita artam, ut mulier fieri non poſſit, ſanam non videri conſtat*. Eodemque modo Græci utuntur vocabulo γυνὴ. A *muliercula* eſt *mulierculariu*s, quomodo a Conſtantino Imperatore dicitur, qui *uxores alienas, ac mulieres impudicas amat*; ut *uxorius*, qui *propria uxori addictior, quam virum decet*. Simileque *ancillarius*, & ὑπηρετικὸς *ancillariolus*, qui *ancillarum inſanit amore*; & *lecticariola*, quæ *lecticariorum* (vile id erat ſervorum genus) *amores ſectatur*. Mart. lib. XII. epigr. LVIII.

Ancillariolum tua te vocat uxor, & ipſa
Lecticariola eſt. Eſtis, Alauda, pares.

†MVLVS vocabulum apud Latinos etymologia caret: niſi vero ſiquis eſt, qui quas Voſſius adtulit, iis delectetur. At quanti id laboris fuiſſet animadvertere, id nomen totum Chaldaeum eſſe? Itaque in Targumim מוליא *mulja* aut מוליתא *muljeta* eſt ipſa, de qua quærimus, MVLA: & ibidem מולאות *mulaoth* ſunt numero multitudinis MVLAE. Non eſt autem credibile, fuiſſe Chaldaeis cauſam, cur hoc nomen ab Latio arceſſerent. At contra ſe res habet: Latini eam vocem per Tuſcos opinor Orienti (ubi & mulare genus procuratum primitus ajunt) acceptas ferunt, unde & millenas alias. Nam & alterum ejus generis vocabulum BVRDO, quin ab Hebr. פרד *pered* (quomodo *mulum* Hebraei vocant) ſit, nemo dubitat. At BVRDO Etruſci peculii fuiſſe dictionem, V in priore ſyllaba (vocalis ſcil. omnium amiciſſima Etruſcis) indicat. Ergo utrumque hoc vocabulum Tyrrheni ab Orientis partibus huc attulerunt; a quibus deinde ea didicit Latium. Id cum ita ſit; non aſſentior Bocharto, qui antiquiorem in Graecia, quam in Palaeſtina mulorum feturam fuiſſe putat. Imo ibi antiquior fuit, unde omnia inventa manarunt. Nec de nihilo eſt, quod quantum eſt Judaicae antiquitatis, omnes Anae (Gen. XXXVI. 24.) *mulorum* excogitatum vindicant (vide a me notata ad modo dictum Gen. locum) fruſtra eam loci Geneſeos interpretationem convellente Bocharto. Eam vero artem (qua aſini & equae, aut contra, admiſſura procuratur) Tuſci huc fort. ex Oriente, unde & duo illa animalis hujus vocabula, detulerunt. Niſi vero MVLVS, videatur ita dictus ex Hebr. מהול *mahul* i. e. *mixtus*, nempe ex duobus generibus. Deinde ex *Mahul* contractum eſt MVL. Et hoc ipſum puto, quod Chaldaei (eadem fortaſſis contractione utentes) id genus מוליא *mulja* appellant. MAZOCHIVS.

MVLLEVS, ἁπλῶς dicitur, vel *mulleus calceus*. Prio-

ti

(*) *Servius ad VIII.* 724. Mulciber Vulcanus ab eo quod totum ignem permulcet: aut quod ipſe mulctatus pedes ſit, ſicuti quibusdam videtur; aut quod igne mulctetur. *Adde Donatum in Voſſio; qui tamen vir doctiſſimus Servii locum ignoravit; quem ideo adſcribendum duxi.*

ri modo locutus Titinnius, cujus locum apud Feſtum ita ſanavit Scaliger: *Jam cum mulleis te oſtendiſti, quos tibiatim calceas*. Ubi *tibiatim* eſt *ad medium uſque tibiam*, quomodo *ſuratim*, pro *ad ſuram uſque* dixit Aldhelmus, lib. de laudibus virginitatis, cap. XIX. Verba ejus adduxit & Savaro ad Sidonium. Poſteriori modo locutus Cato, VII. Originum. Verba ejus adfert Feſtus in *Mulleus*, item Plinius, cujus locum adfero in *Mullus*. Adde & Tertullianum de Pallio: *Impuro*, inquit, *cruri purum aut mulleolum inducit calceum*. Item hoc Fl. Vopiſci, in Aureliano, ſub finem: *Calceos & mulleos & cereos, & albos, & hederacios viris omnibus tulit* (al. *abſtulit* vel *ſuſtulit*,) *mulieribus reliquit*. Adrianus Turnebus, adverſariorum lib. XIX. cap. XXIV. putat *mulleos*, quia *purpurei* eſſent, nomen accepiſſe a *rubra colore mulli piſcis*. Sed contra *mullum* a *mulleis* dictum, docet ex Fenestella Plinius, lib. IX. cap. XVII. Hadrianus Junius in Nomenclatore ait, incertum ſibi eſſe num *mulli piſcis color*, an *pretium* immane, *mulleis* nomen dederit. Sed profecto neutrum: verum, ut recte monet Feſtus, eſt ab antiquo *mullare*, hoc eſt, *ſuere*. *Mullare* vero, ut in Conjectaneis & ad Priapeia ſcripſit Joſ. Scaliger eſt a Tarentinorum & Syracuſanorum verbo μύλλειν, quod eſt, σπεραίνειν, κασσύειν. Utitur Theocritus, Idyll. IV. Sed metaphorice pro *ſubigere*:

Εἴπ᾽ ἄγε μοι Κορύδων, τὸ γερόντιον ἦ ῥ᾽ ἔτι μύλλει
Τήναν τὰν κυανόφρυν ἐρωτίδα, τᾶς ποκ᾽ ἐκνίσθη;
Dic age mihi Corydon, ſenecio ille num adhuc ſubigit
Illud nigro ſupercilio ſcortillum, quod olim deperibat?

Nam μύλλειν hic eſſe πλησιάζειν docet Euſtathius, ac Scholiaſtes in hunc locum. At male credidit idem ſcholiaſtes eſſe a μύλη, quod & H. Stephanus cenſuit, qui ſimile eſſe ait iſti Horatiano:

. . . . *Alienas*
Permolere uxores . . . .

Nam hoc ſi eſſet, non geminaretur liquida. Deinde unde niſi a μύλλειν, ſit *mullare*, quod *ſuere* a Feſto exponi diximus? Quid, quod, ut Theocrito μύλλειν, ita Latinis *ſuere* notat πλησιάζειν: unde Luciliius *pædicones* vocat *ſubulones*, ut oſtendit illud Auſonii, epigr. LXXIX.

Lucilii vatis ſubulo pullipremo.

Vide *Subulo*.

MULLUS piſcis, qui Græce τρίγλη. Angelus Caninius, in Hellenismi alphabeto, uti & Becmanus in Originibus, ait eſſe a Græco μύλλος. Scio μύλλον piſcis meminiſſe Galenum, lib. II. de alimentis; & Athenæum lib. III. Sed is diverſus a *mullo*, qui Græce τρίγλη, & γενειήτης. Iſidorus, lib. XII. cap. VI. *mullum* dici ait, quaſi *mollem*: eſſe enim carnis teneræ. Sed duræ carnis eſſe, conſtat ex Galeni lib. III. de alimentorum facultat. Veram originem non Calderinus modo ad Xeniorum Martialis epigr. LXXIX. attulit, ſed & Feneſtella, ſive Plinius, cujus hæc verba lib. IX. cap. XVII. *Nomen his Feneſtella a colore mulleorum calciamentorum datum putat*. *Mullus*, Athenæo teſte, Hecatæ ſacer fuit. Movit antiquos, quod dicatur τρίγλη, & Hecate ſit τρίγληνος, hoc eſt, τριπρόσωπος, ſive τρίμορφος. Nam γλῆναι hic non *oculos*, ſed συνεκδοχικῶς *faciem totam* notat. Aliter ſcio Athenæi verba accepit Brodæus, in Miſcellaneis cap. XXIV. lib. I. Sed ſequor certiſſimam ſententiam Iſaaci Caſauboni, quem vide Animadverſionibus in Athenæum, lib. VII. cap. XXI.

MULTA, *multare*, *multatitius*; & *mulcta*, *mulctare*, *mulctatitius*, in vett. codd. reperias: ſed in pluribus tamen abſque C invenias, Pierio teſte. *Multa* quid, & unde ſit, docere conatus Varro, lib. IV. de L. L. *Multa*, inquit, *a pecunia, quæ a magiſtratu dicta, ut exigi poſſit ob peccatum, quod ſingula dicuntur appellata eſſe multa, quod olim unum dicebant multa. Itaque cum in dolium, aut culeum unum addunt ruſtici, prima urna addita, dicunt etiam nunc multa*. Quem locum optime interpretatur magnus interpres. Nam quæſtio eſt, cur *ſingula multæ* id nomen obtineant, cum tamen *ſingula* ſint, non *multa*. Reſpondet Varro, veteres etiam, quod *ſingulum* eſſet, dixiſſe *multum*. Et ut hoc παράδοξον quidem, non tamen ἄδοξον eſſe oſtendat, it probatum iſtiuſmodi argumento. Cum, inquit, veteres plures culeos in unum infunderent dolium, primo addito dicebant *multa*, quo intelligitur *multa* de *uno* dici. Sed ſpiſſus eſt hic error Varronis. Nam, ut optime idem Scaliger monet, *multa* hic non nomen eſt, ſed verbum, ac idem ſignificat, quod *numera*. Id enim antiquis notat *multare*: ut indicat hic locus Plauti Sticho, act. III. I.

. . . . *Scio ſcire te*
Quam multas tecum miſerias multaverim,

hoc eſt, ἐξηριθμησάμην. Quamquam proprie *multare* ſit *pluris in auctionibus liceri, quam cæteri*: quod Græci ſimiliter a πλεῖστος dicunt πλειστηριάζειν. Quare ſi *multa*, & *multare*, qua de *pœna pecuniaria* dicuntur, a *multitudine* ortum trahunt: non quidem inde originem arceſſam, quod veteres *ſingulum* dixerint *multum*, ſed quod magiſtratus ob peccatum non *puſillum* exigeret, ſed *multum*. Fortaſſe tamen neque hæc ἐτυμολογία vera eſt: quando vox *multa*, a Sabinis & Oſcis ad Latinos pervenit. Docet enim ipſe id Varro, lib. XIX. rerum humanarum: *Multa vocabulum non Latinum, ſed Sabinum eſſe, idque ad ſuam memoriam manſiſſe in lingua Samnitium, qui ſunt a Sabinis orti*. Ac apud Feſtum legimus: *Multam Oſce dici putant pœnam quandam*. Quomodo *multare* & *mulcare* differant, dicimus in *Mulcor*. Quamquam vero *multa* proprie *pecuniaria* eſt, ut indicat locus e Varrone ſupra allatus: tamen ad alia quoque transfertur. Plautus, Aſin. act. IV. ſc. I.

Hæc multa ei eſto, vino viginti dies ut careat.

Ac ſimiliter in teſtamento ludrico, quod Sergio Polenſi adſcribitur: *Qui non caruerit, hac multa ei eſto, teſte altero ut careat*.

† MULTA ſi Feſtum audimus, Oſcum eſt vocabulum, h. e. Etruſcum. Cujus etymologiam ab Oriente eſſe petendam vel ex eo oſtenditur, quia nulla ſatis probabilis ſive ex Latino ſive Graeco ſermone arceſſitur. Nec ea prorſus aliunde quam ab Hebr. מלט *malat*, quod eſt *evadendi* ſive *liberandi* verbum, deduci poſſe videtur. Quo id modo? *Multam* poenam eſſe pecuniariam & Varro dixit, & inter omnes convenit. Quid vero inter *Multam* & *Poenam* interſit, pluribus Ulpianus l. 131. *de verb. ſign.* expoſuit. Inter eas differentias haec quoque ibi traditur; quod *Multa quidem ex arbitrio ejus venit, qui multam dicit: pœna non irrogatur, niſi quae quaque lege, vel quo alio jure ſpecialiter huic delicto impoſita eſt*. Ergo plures incidebant cauſae, propter quas judex, cum poſſet ſummo jure cum reo agere, ac poenam (utique capitalem) irrogare, tamen lenius ageret, ac *multam diceret*. Id cum hodie Judices noſtri faciunt, *componere crimen* dicuntur a noſtris pragmaticis: haud recte; nam apud veteres *compoſitio criminis* τῷ διώκοντι tribuitur, uti diſces ex Paulo l. 6. D. *ad S. C. Turpil.* Ergo *Multa* apud veteres in id inſtituta videtur, ut λύτρον poenae capitalis eſſet. Ac videntur priſci Etruſcorum Judices tum, cum *multam* dicerent, hac formula uſi in Scripturis uſitata, המלט על נפשך *himmales al naphſecha* (uti legitur Geneſ. XIX. 17.) h. e. *libera animam tuam*: ſive brevius III. Reg. I. 12. מלטי את נפשך *milti eth naphſcech* prorſus eodem ſignificatu; quod & Jer. LI. 6. & 45. legitur. Hinc factum eſt, ut pecunia illa, quae pro λύτρῳ h. e. ad liberandam animam ſolvebatur, מלטא *multa* h. e. *evaſio* diceretur. Poteſt praeterea ſimplicior, ſimulque verior, etymologia tradi haec, ut ſit ab Hebr. מלל *malal*, quod eſt *dicere*: a quo fit Chaldaeum מלתא *milta* i. e. *ſermo* ſive *dictio*, millies in Daniele uſurpatum. Jam vero hac ſemper veteres accuratione utebantur, ut in *poenae* mentione, *irrogandi*; in *Multae* vero, *dicendi* verbo uterentur: unde diſcretae utriuſque rei locutiones illae exſiſtunt, *Irrogare pœnam* (quam *unuſquiſque irrogare poteſt cui . . . exſecutio competit*, ex Ulpiano l. 131.

Digitized by Google

l. 131. de Verb. ſign.) & *Multam dicere*, quod ſolus is poteſt, *cui judicatio* (*) *data eſt*, ſecundum Vlpianum ibidem. Ergo ab eo Dicendi verbo factum eſt, ut poena illa pecuniaria vocaretur מלתא *milta*, & variante dialecto (nam Chaldaeis non raro, Syris vero ſaepius, ſicuti & Latinis, V pro I ponitur) *Multa*, h. e. Dictio, ſive *ſententia*; nam hoc poſterius haud raro in Daniele τὸ מלתא *Milta* deſignat. Niſi ſi mavis, quia *multa* Chaldaice *Dictionem* i. e. *ſententiam* notat, hinc illud manaſſe, ut ei voci Latini *dicendi* verbum copulaverint. Quare *dicere multam* in eum modum uſurpatum fuerit, quo *ſervire ſervitutem*, & ejuſmodi ſexcenta. Mazochivs.

Mvlticia veſtis molli intexta ſubſtamine, qua uti ſolent puellæ, ut exponit ſcholiaſtes Juvenalis, ſat. ii.

Quæro an deceant multicia teſtem.

Uſurpat & Tertullianus, de Pallio, cap. iv. *Endromidis ſolocem, aliqua multicia ſyntheſi exſtruxit*. Virorum eſſe etiam, docet Vopiſcus, in Aureliano, ubi nominat *multicias viriles*. Socer meus, Franciſcus Junius monet ad Tertullianum, *multiciam* eſſe veſtem ἀκριβῶς ὑφασμένην, *levidenſi* oppoſitam: ac ita dici, quod eam pectcu ſoleat *multum icere*: ut *levidenſis* contra, *quæ raro dente leviterque icitur*. Ac ſequitur hoc etymon etiam Salmaſius, in Vopiſcum, qui icciico *multicia* interpretatur πολυπτερωτά. De prioris hujus compoſiti parte aſſentiunt, qui *multicia* dici ajunt quaſi *multilicia*, a *multis liciis*: quod Salmaſius refellit. De eadem voce ſic Juvenalis Scholiaſtes ineditus, quem habeo, *Multicia genus eſt veſtis laneæ ſubtili arte contexta. Dicta multicia, quod ſit multo & inenarrabili arte expreſſa, qua ſolummodo uti licitum erat innuptiis puellis, & viduis matronis*. Perottus quoque a *multis filis* dici ait, ut ſonet ad verbum πολύμιτος. Britannicus a *mollicie* arceſſit: vel a *mulcendo*. Sed quin a *multus* ſit, non dubito, & quidem a *multum icere*, ut diximus.

Mvltvs, olim *moltus*, a *mole*: vel potius a כלא, quod etiam lxx exponunt πλῆθος, hoc eſt, *plenitudo*, *multitudo*. Hinc *multifariam*, πολυτρόπως, a *multus* & *fari*. Ut *multifarius* idem ſit ac πολύφατος. Similia *bifariam*, *trifariam*, &c. *Multifacere*, ut *magnifacere*, & *parvifacere*. Cato apud Feſtum: *Neque fidem, neque jusjurandum, neque pudicitiam multifacit*. Ait Paullus, id merito ab uſu receſſiſſe, quia quantitas non æſtimatur numero. Quaſi non quantitas alia ſit continua, alia diſcreta. Et ſane Belgæ ſimiliter utrumque dicunt *groot-achten*, & *veel van houden*, illud eſt *magnifacere*, hoc *multifacere*. [Βυθὸν, πλῆθος Heſych. πολλοστός.]

†Mvltvs & Mvltvm ex כאד (abſorpto *sheva*) *med*, & (interjecto L) *meld*: unde Mvltvm. Mazochivs.

Mvlvs, ſi Iſidoro credimus, lib. vii. cap. i. Ita dicitur a μύλη, id eſt, *mola*, quia *jugo piſtorum ſubductus tardas molendo ducat in gyrum molas*. Sed potius ſit a μώλος, hoc eſt, *labor*; quandoquidem eſt *animal viribus in labore eximium*: ut utar Plinii verbis, lib. viii. cap. xliv. Vel a μύλλειν, quod dicitur de commixtione turpi. Vel a כלאי, *prævaricatio*. Naſcitur enim ex commixtione naturæ adverſanti. De *mulis Marianis*, Feſtum vide.

Mvndvs, quaſi *movendus*, quia *in perpetuo motu ſit*, dictus videtur Honorio Auguſtodunenſi lib. de imagine mundi, cap. i. Idemque ante Honorium ſcripſerat Iſidorus, lib. iii. Orig. cap. xxviii. & lib. xiii. cap. i. Imo videri poſſit & Feſto hoc veriſimile viſum, quia poſtquam dixerat, *mundum* tum pro *rerum univerſitate*, tum pro *ornatu muliebri* accipi, ſubdit hæc verba: *quia non alius eſt, quam quod moveri poteſt*. Sed melius Varro, Cicero, Plinius, Paullus J. C. qui ſic dici volunt a *munditie*, quomodo & Græcis (ſive Heſiodus, quod Zeno voluit, ſive Parmenides, ut nonnulli, ſive Pythaghoras, quod apud Plutarchum, Galenum & Laërtium legitur, ejus appellationis auctor eſt) κόσμος vocatur, ἀπὸ τοῦ κοσμοῦντος. Placuit idem Tertull. cujus verba adverſus Marcionem, lib. i. *Ut ergo aliquid de iſto hujus mundi indigno loquar, cui & apud Græcos ornamenti & cultus, non ſordium nomen eſt*. Porro eum Feſtus dicit, *mundum* quoque eſſe *ornatum muliebrem*, latius omnino *ornatus* vocem accipit. Nam proprie *mundus muliebris* ſunt, ſpeculum, unguenta, & ſimilia pertinentia ad curam capillorum, cutis, &c. *Ornatus* vero ſunt catenæ, annuli, atque hujuſmodi. Vide Tertullianum, libro de habitu muliebri; Ulpianum, leg. xxv. de auro, arg. mundo leg. & Jul. Paull. receptarum Sentent. lib. iii. Nec tantum *muliebrem*, ſed & *ruſticum mundum* dicimus, quomodo loquitur Plautus Mercatore. Unde liquet *mundum* poni pro *cujuſvis rei prompta parataque copia*. Hinc loquendi genus, *in mundo*, pro *palam & in expedito, ac cito*, ut interpretatus Chariſius cap. de Adverbio. Ubi hoc Plauti citat:

Quia ſciebam piſtrinum in mundo fore.

Et illud Cæcilii, Annæo Cornuto etiam obſervatum, lib. Tub. *Caſtarum patris ſui profecto, qui nobis in mundo futurum lectum*. Item, *Idem namque malum in mundo is ire*. Et Ennii, hoc:

Seu ibi vita, ſeu mors in mundo eſt.

Placet viris doctis, eſſe a *mundo muliebri* tractum hoc loquendi genus, quia mulieres, quæ ad corporis ornatum faciunt, diligenter arculis cuſtodiunt, quo ſi uti ſubito neceſſe habeant, quæſito opus non ſit. Et ſane veriſimilior hæc ſententia, quam illa, quam adjungit Petrus Victorius, lib. viii. Var. lect. cap. xx. Mihi vero, ut dixi, placet non minus a *mundo ruſtico*, quam a *muliebri* peti, cum late patuerit ea *mundi* notio. A *mundo* quoque dicitur *mundialis* pro *mundanus*. Ita apud Tertull. lib. de corona mil. *mundialis lux*, legere eſt. Uſi quoque Hieronymus, Sulpitius Severus, & alii. Gloſſ Iſidor. *Mundialis, homo mundi ſtatu*, hoc eſt, *mundani ſtatus*.

†Mvndvs Patens ſermone pontificali quidvis demum fuerit, ad Ditis certe ſacra pertinebat, teſte Macrobio in I. Sat. 16. eaque de cauſa deducenda videtur ex voa a Tuſco Ditis nomine, quo Mantvs nuncupabatur; unde (tantum T in D permutato quae ſunt ejuſdem organi litterae) ex Mantvs fiet Mvndvs. Sed tamen Varro apud Macrobium in Sat. I. 16. non tantum Diti patri, ſed & ceteris Diis Inferis id factum tribuit: *Mundus*, inquit, *cum patet, Deorum triſtium atque inferum quaſi janua patet: propterea non modo prælium committi . . . verum etiam navim ſolvere, uxorem . . . ducere religioſum fuiſſe*. Videatur & Feſtus, qui *mundum* hunc Diis Manibus conſecratum ex Catone docet. Ergo Mvndvs iſte quia ex voce *Mantus* extitit, recte *Mantum* h. e. Ditem primario notat. Quid quod poteſt Mvndvs etiam aliunde non inepte adſciſci? Quid enim? Ab Hebraico verbo נדה *nadah*, quod eſt *removere*, *ſeparare*, fieret in *Hophal* participium מדה *mudde* h. e. *remotus*, *excluſus*, *ſeparatus*: deinde reſoluto Dages in N more Chaldaico, fieret מנדה *munde*, unde fit Mvndvs, Tuſca vox: cujus ambitu continetur ſive Inferorum regio a nobis penitus remota, ſive ipſi Manes ac Dii inferi ſejuncti ab hominum uſu & commercio. Eſt & ab eadem radice Chaldaicum נדוי *niddui* (tritum excommunicationis vocabulum) & מנודה *menudde*, *excommunicatus*: nam revera inferorum ſive Umbrae, ſive Dii extra humanam communionem putaverit, ſtatuere.

(*) *Sive* (*ut L.* 2. §. *ult. D. de judiciis dicitur*) iis datur multae dicendae jus, quibus publice judicium eſt. *Et L.* 2. *D.* Quis & a quo, *ita legitur*: Et ſi (*legatus*) multam dixerit, poteſt de iniquitate ejus proconſul cognoſcere, & quod optimum putaverit, ſtatuere. *Vlpianus dicta L.* 131. *de verb. ſign.* Magiſtratus ſolos & praeſides provinciarum poſſe multam dicere, mandatis permiſſum eſt. Poenam autem unuſquiſque irrogare poteſt, cui hujus criminis ſive delicti executio competit.

Digitized by Google

nem erant. Vtrumque autem Mvndvs ſignificabat, tum inferam reginnem, tum regionis ejus incolas, nimirum Manes ac Deos infernos. *Patere* porro *Mundus* dicebatur, cum (ut ait Feſtus) *abdita religionis Deorum Manium . . . in lucem quandam adducerentur & pateſierent* (quod ter in anno fiebat, auctore Capitone apud Feſtum) cujus contrarium eſt, quod vocat Macrobius ibid. *Occluſa Plutonis fauces*. Quaerat hic aliquis, num praeter ſacrorum inferorum pateſactionem, ſpecus aliqua pateret, quam *Plutonis faucem* appellarint. Vtique & ſacrorum locus patebat. Satis id indicat Macrobii modo recitatus locus: ſatis etiam Feſtus in Mvndvs declaſat his verbis: *Ejus* (mundi) *inferiorem partem, veluti conſecratam Diis Manibus, clauſam omni tempore, niſi iis diebus, qui ſupra ſcripti ſunt, majores cenſuerunt*. Superius ex Catone docuerat, quosdam etiam in eum mundum intraſſe. Jam vero ſi locus in urbe fuit, qui *Mundus* diceretur; ubinam, rogo, fuit? Dicam quid ſentiam. Romulus urbis aeternae fundamenta jacturus, omnia auctore Plutarcho ex Etruſcorum diſciplina fecit. Ex qua diſciplina primum omnium in eo loco, ubi comitium poſtea fuit, ſcrobem rotundam effudit, eamque *Mundum* appellavit. Atque eo uſi centro urbem quaſi circulum circumſcripſerunt, ac porro cetera Etruſco ritu fecerunt. Locum Plutarchi in Romulo integrum in de Aſcia pag. 79. not. 97. protuli: & hic quoque quae huc maxime faciunt contuli in ſubjectam (*) adnotationem. Ergo ea ſcrobs ritu Tuſco facta, & Etruſca lingua Mvndvs appellata ſequentibus ſoeculis adhuc Mvndvs vocabatur, & ut Plutonis Deorumque Inferùm domus habebatur; non quia id eſſet, ſed quia id adumbrabat. Nam re vera ſicuti in terrae centro domus Ditis Patris eſſe fingitur; ſic ea ſcrobe pro centro uſi urbis, quaſi orbis terrarum, ambitum definiverunt. Et ea quidem foſſa, ſive *Mundus*, perpetuo occluſa ſervabatur: niſi quod ter in anno, quando caeremoniae Deorum Inferûm redibant, pateret, tumque *Mundus patere* dicebatur. Hactenus de Mvndo Patente, quatenus hoc Tuſci videntur ex Oriente petiiſſe. Ceterum & Mvndvm abſolute uſurpatum eſſe Tuſcum nomen, nec aliunde videri derivandum, habes itidem inferne expoſitum. Mazochivs.

† Mvndo erat olim Mvno, ut ex ſimilibus patet inſerentibus N. Id vero fit a מוג *mug* i. e. *diſſolvere, diſfluere, liqueſcere*. Mazochivs.

Mvnvs interdum ponitur pro *dono*, a quo non aliter differt, quam quod *donum* latius pateat: *munus* enim dicitur *donum cum cauſſa*, ut *natalitium* aut *nuptiale*. Hæc ſententia magis placet, quam illa Agrætii: *Donum*, inquit, *dantis, eſt; munus accipientis, illud, a dando; hoc, a maniendo vel movendo dicimus*. Quæ ſunt λῆροι. Interdum vero *munus* eſt *onus*, quod cum remittitur, vacationem præſtat: ut pendere vectigal; præſtare cuſtodiam, aliaque hujuſmodi. Interdum & pro *officio* capitur, quomodo magiſtratum gerere, judicem eſſe, *munera* ſunt *publica*, hoc eſt, *officia publica*, *ac civilia*. De etymo ſic Varro, lib. IV. de L. L. *Munus, quod muneo animo qui ſunt, dant officii cauſſa. Alterum munus, quod muniendi cauſſa imperatum*, &c. Scaliger, libb. de cauſſ. L. L. cap. XXXI. R *in* N, *Murus, munus: fuit enim munus onus muris reficiendis, ubi primum unum in locum e vicis conveniſſent ad condendum oppidum: inde Munimenta. Id oneris*

(*) *Locus Plutarchi eſt in Romulo* (*edit. Francf.* 1620. *pag.* 23. *D.*) Vbi nunc Comitium eſt, ſcrobs rotunda effoſſa fuit . . . Scrobem hanc eandem quo caelum nomine vocant Mvndvm (Mundum *hic Plutarchus non Graeco nomine* Κόσμον, *ſed Latino* Mundum *appellavit*: Καλοῦσι δὲ βόθρον τοῦτον, ᾧ καὶ τὸν Ὄλυμπον ὀνόματι, ΜΟΥΝΔΟΝ) Hoc uſi centro urbem, quaſi circulum deſcripſerunt. *Deinde ritum aratri circumducti ad deſignanda moenia, ritu Etruſco, pluribus deſcribit. Ex his vides antiquius eſſe* Mundi *nomen apud Latinos, qui illud ex Etruſca hauſerunt* (*quia certe ſuperius dixerat, Etruſcos fuiſſe accitos, & ex eorum* θεσμοῖς καὶ γράμμασι *h. e.* caeremoniis ac verbis *omnia facta, utique & appellata fuiſſe*); *antiquior, inquam, apud Tuſcos vox Plutarchi* ΜΟΥΝΔΟΣ, *quam* Κόσμος, *apud Graecos fuit. Nam* Κόσμον *nomen ſive Pythagoras primus invexit, quod plures exiſtimant, ſive quis alius Pythagorâ recentior: cum interim jam tum ſub Romulo* Mundi *nomen Romae uſurparetur, apud Tuſcos vero diu antea. At dices*, Mundum, *de quo hactenus commenti ſumus, longe aliud eſſe, quam rerum univerſitatem, quae Graece* Κόσμος, *Latine* Mundus *dicebatur. Verum ajo, unum ab altero nomen accepiſſe, quia unum alteri erat ſimile. Apud Feſtum Cato* (*ſecundum Scaligeri caſtigationem*) Mundum *Plutonium a* Mundo *h. e.* Κόσμῳ *nomen accepiſſe putavit, in haec verba*: Mvndo (*illi Plutonio*) nomen impoſitum eſt ab eo Mundo, qui ſupra nos eſt. Forma enim ejus eſt, ut ex iis qui intravere, cognoſcere potui, adſimilis illi. Ejus inferiorem partem, *& cetera, quae ſuperne adſcripſi. At equidem ex Catone hoc tantum arripio, formam exiſtimatam fuiſſe utriuſque ſimilem. Ceterum MVNDVS primitiva ſignificatione apud Tuſcos & Romanos* (*& quidem ex Hebr.* מנדה Mudeh *ſive* Mundeh, remotus, ſegregatus) ſecretum *ac* ſegregatum *locum* (*cujuſmodi regna Plutonis erant*) *notabat, uti ſuperne oſtenſum. Deinde quia putarunt* Mundum *ſuperiorem huic inferiori formam habuiſſe adſimilem; idcirco etiam ſuperiorem illum h. e. Caelum* (*nam apud antiquos* Mundus *&* Κόσμος *caelum erat, non item tellus*) *MVNDI nomine donarunt. Graeci deinde* (*nec quicumque Graeci, ſed* Ἰταλιῶται *h. e. qui Magnam Graeciam incolebant, cujuſmodi & Pythagoras ipſe*) *Tuſcos* (*ex quibus Romani hauſerant*) *imitati*, Κόσμου *nomen excogitarunt, quod putarunt ſcilicet* Mundi *vocabulo examuſſim reſpondere, quia utroque nomine ornatum ſignificari crediderunt. At apud Tuſcos ea fuerat* Mundi (*inferioris prius, inde & ſuperioris*) *originatio, quam poſui: cui deinde a Graecis Italienſibus* Κόσμου *vox viſa eſt reſpondere. Eſt & tertia MVNDI ſignificatio, uti cum* Mundum muliebrem *dicimus. Et hic quoque* (*ut in* Κόσμος) *vulgo putant* ornatum *ſignificari. Errant vero; nam mundi muliebris nomine non ornamenta, veſtes, monilia, anuli continentur, ſed ſpecula, unguenta, vaſa unguentaria, lavatio, argentum balneare, riſcus* (*h. e. arcula qua inſtrumenta ad curandum capillum, cutem &c. concluduntur*) *& ſi qua ſunt alia; id quod allatis juriſconſultorum locis oſtendit Briſſonius in* De Verb. ſignif. *Adhaec Tertullianus in De hab. mul.* Habitus feminae duplicem ſpeciem circumfert, cultum & ornatum: cultum dicimus, quem mundum muliebrem convenit dici. Ille (*h. e.* ornatus: *nam ſaepiſſime apud antiquos* ille *ad vicinius nomen*: iſte *aut* hic *ad remotius refertur*) in auro & argento & gemmis deputatur: iſte (*h. e. cultus ſive Mundus*) in cura capilli & cutis *&c. Itaque univerſe MVNDVS eſt cujuſque rei inſtrumentum atque apparatus; ut obſervat Barthius in VII. Adv.* 12. *pag.* 334. *de quo vide & Voſſium in MVNDVS. Itaque* Mundum ruſticum *i. e. omne inſtrumentum ruſticum dixit Plautus*: Mundum nuptialem *Apuleius in IV. Met. Item in VI. Met* operae meſſoriae, mundus omnis. *Hinc quia Mundus eſt cujuſque rei parata copia, exſiſtit vetus locutio* In mundo eſſe *h. e. ut exponit Chariſius*, in expedito: *de qua vide loca a Voſſio producta. Poſtremo cum Feſtus dixit*: Mundus etiam dicitur ornatus muliebris, *aut falſus eſt, aut hac interpretatione juvandus, ut* ornatus *nomine* inſtrumentum *intellexerit; ſicuti* adornare navem *eſt* inſtruere. *Atque haec de notione* Mundi *pro ſuo cujuſque rei inſtrumento. Atqui haec quoque notio ex primitivo* Mundi *ſignificatu, quo eo fonte Hebraeo* ſegregatum *atque* ſepoſitum *notat, deſcendit. Nam quia mulieres, ruſtici, balneatores &c. ſuum quiſque inſtrumentum habebant ſepoſitum; hinc unuſquiſque horum apparatum MVNDVS eſt appellatus.*

ris cum remittebatur virtutis ergo , Donum dicebatur. [vide ad μοῖλια , μοίλιτα , i. e. δῶρα .] Nunneſius a μοῖρα , *pars* , quia eſt *portio* , *quæ ſortito cuique obtingit* . [μοιραω , μοιρουσιω , φροντίς .] Maxime mihi placet , opioio Chriſtiani Becmanoi , qui deducit ab Hebræo מנחה , *munur* , *oblatio*. Ita *munus* proprie ſit , quod offertur , ſive officium , ſive donum. *Munus* quoque accipitur pro *ludis* , unde *muneraviur* dictus , qui *munus* , hoc eſt *ſpectaculum populo exhiberet* . Cauſſa ejus notionis eſt , quod ludis populum remuneraræntur , a quo *munus* publicum acceperant , ac novum ſæpe *munus* exſpectabant . Indicat id quoque hic Ciceronis locus , libro ſecuudo de Officiis . *Et Publius Craſſus , cum cognomine dives , tum copiis functus eſt ædilitio maximo munere.* Et paullo poſt : *L. Craſſus cum omnium hominum moderatiſſimo Q. Mucio , magnificentiſſima ædilitate functus eſt . Magnificentiſſima vero noſtri Pompeii munera ſecundo conſulatu . Vitanda tamen eſt ſuſpicio avaritiæ . Nam Mamerco , homini ditiſſimo , prætermiſſio ædilitatis , conſulatus repulſam attulit .* Scribit Lactantius , lib. vi. cap. xx. per *munus* proprie intelligi *Venationes* . Sed id verum oon eſt , cum de *gladiatoribus* , non minus quam de *venatione* uſurpetur a Tullio , Seoeca , ac paſſim a Tranquillo . A *munus* eſt *munis* . Nonius : *Munes apud veteres dicebantur , non a largitione , quæ ignota erat , ſed conſentienter ad ea , quæ amici velint* . Lucilius ſat. xxvi.

Munifici , muneſque viri videamur amicis .

Ita nullo uegotio reſtituitur is locus . Feſtus : *Munem ſignificare certum eſt officioſum : unde de contrario immunis dicitur , qui nullo fungitur officio* . Idem alibi . *Immunis , vacans munere* . Hinc in Gloſſis vett. exponitur , ἀλειτούργητος . In iisdem vertitur ἀτελής , quod eſt , *immunis a vectigalibus* , item ἀνύποπτος , quod eſt , *nullii obnoxius , aut devinctus.* Feſtus addit etiam *improbum* ſignare : atque ita accipere Plautum Trinummo , cum ait :

Amicum caſtigare ob meritam noxiam ,
Immune eſt facinus : verum in ætate utile
Et conducibile .

Sed arbitror hic *immune* valere , quod videtur eſſe *extra munia amici* , eoque ueutiquam conſequitur gratiam aut mercedem ; contra quam illi , qui io publico munere ſuut , qui referre ſoleot præmium operæ . Saue contra *munis* ſumitur pro eo , *qui munus ſive officium facit* , ut qui pro beneficio accepto gratiam , cum poteſt , refert . Plautus , Mercator. i. i.

Dico ejus pro meritis gratum me & munem fore .

Vbi tamen Lambinus malit *memorem* . A *munis* eſt plurativus *munia* , quod ſubſtantivu ſumitur pro *officio* : uode *munia obire , exequi , capeſſere* , & ſimilia . A *munus* eſt *immunis* , id eſt , *non faciens munus* . Maro , lib. iv.

Immuniſque ſedens aliena ad pabula fucus .

Item *communis* , quod oomen proprie iis convenit , quæ privata non ſunt , ſed *ad multorum munia ſeu munus pertinent* . Etiam a *munis* vel *munia* (ut e Verrio ſcribit Feſtus) *munico* dixerunt pro *communico* . Eſt & a *munus* , *munifex* , λειτουργός . Feſtus: *Beneficiarii dicebantur milites , qui vacabant muneris beneficio ; e contrario munifices vocabantur , qui non vacabant , ſed munus Reip. faciebant* . Μεταφορικῶς *munificam mammam* , pro *lactanti* dixit Plinius , lib. xi. cap. xl. Ab eodem eſt *munificus* pro *liberali* , unde *munificior* identidem dixit Cato , teſte eodem Feſto . Poſteriores pro eo *munificentior* dixerunt . *Municipes* (unde *municipia*) a *munere capiendo* ſic appellantur . Ita T. Coruncanius , & M. Cato Cenſorius Tuſculo profecti Romæ etiam majores adepti ſunt magiſtratus . Recte igitur Agellius , lib. xvi. cap. xiii. *Municipes ſunt cives Romani ex municipiis , legibus ſuis & ſuo jure utentes , muneris tantum cum populo Romano honorarii participes , a quo munere capeſſendo appellati videntur* . Et hæc quidem extra controverſiam ſont , non item quod continuo ſubjicit Agellius : *nullis aliis neceſſitatibus , neque ulla populi Romani lege adſtricti* . Quippe ſolidis argumentis vinci poteſt , *municipes* Romanis vixiſſe legibus . Sed rationem habuit Agellius ſui ævi . At primo alia fuit *municipum* ratio . Siquidem in principio civitas aliis cum ſuffragio , aliis abſqoe eo data fuit : ac quibus cum ſuffragio data erat , ii Romanis vivebant legibus , ac habebaot jus Romæ petendi magiſtratus , ceteri non item . Poſtea exæquatum eſt muuicipiorum jus , uollo ferendi ſuffragii poteſtate excluſo . Taodem hæc quoque mutata condicio , quod municipes ſuæ amantes libertatis , vivere mallent , Romanis ſoluti legibus . Hinc *municipalis lex* , quæ propria cujuſque municipii : quamque habuit ante adeptam civitatem . Qua de agit Guil. Fornerius , lib. i. Select. cap. xiii. *Municipalis eques de Cicerone* legas apud Juvenaleo , tanquam qui non verus eſſet civis Romanus , ſed e muoicipio ortus , quorum non tantus erat ſpleodor aut divitiæ , quam urbanorum . Tacitus quoque , lib. iv. ſimiliter dixit : *Seque ac majores municipali adultero fœdabat* .

† Mvnva eſt ab Hebr. מנחה *minha* i. e. *munus* , *donum* : quae vox & Chaldaice & Arabice idem ſignificat . In priore ſyllaba I in V tranſiit pro Syro ac Tyrrhenico more . Vbi haec ſcripſeram , vidi etiam Becmanno apud Voſſium hanc ab Hebr. etymologiam ſuboluiſſe. Haec ſimplicior originatio. At interim Mvnvs fort. a מנה *manah* , *numerare* ſit; quia pecuniariae largitiones numquam pecunia credita , ſed ſemper numerata fiebant . Ipſum autem Nvmerandi verbum ſine controverſia a מנה *manah* per metatheſin fit : quod miror non vidiſſe viros doctos , qui de longinquo τὸ Nvmero ἐτυμολογοῦσι . Deinde & ab eodem Hebr. themate fit & Nvmvs , qui apud Hebraeos מנה *maneh* dicitur , unde Mina & Mna , ut ante in Moneta dictum: utique quia moneta ſignata numerabatur , at rude metallum appendebatur . Indidem & Moneta. At in his omnibus nihil viderunt etymologi. Mazochivs.

Mvrænа piſcis , de quo ſcite Maſſurius ad ix. Plin. Eſt a Græco μύραινα , ut ſcribit Varro , lib. iv. de L. L. Heſychius : *Μύραινος , ἡ μύραινα ἀρσενικῶς · ἄλλοι δὲ μύρον αὐτὸν καλοῦσι* . Nomen μύρος vel μυραίνης a μύρω , *fluo* , quia *fluitat in ſumma aqua* . Tranſlata *muræna* vox quoque ad *ornamenta colli* : ut hic locus Hieronymi indicat ad Marcellam , de laudibus Aſellæ : *Cum primum hoc propoſitum arripuit , aurum colli ſui (quod quidem murænulam vulgus vocat , quod ſcilicet metallo in virgulas lenteſcente , quadam ordinis flexuoſi catena contexitur) abſque parentibus vendidit* . Iſidorus , lib. xix. cap. xxxi. *Muræna vulgo vocatur , quod auri metallo in virgulis lenteſcente quadam ordinis flexuoſi catena contexitur , in ſimilitudinem murænæ , quæ ad collum ornandum aptatur . Hæc interdum auri atque argenti texitur virgulis . Unde & dicitur in Canticis Canticorum : Murænulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento* .

Mvrcvm *appellatum volunt alii , quod fanum Veneris Verticordiæ ibi fuerit , circa quod nemus Myrtetis fuiſſet . Inde mutata litera Murciam appellatam* , &c. Ex hiſce liquet , veteribus eandem eſſe viſam *Deam Myrteam* , & *Murceam* , ſed prius vocatam *Myrteam* , a *Myrto* , poſt mutata litera *T* in *C Murciam* dictam eſſe . *Metarum Murciarum* meminit & Appuleius , lib. vi. Metam. *Si quis a fuga retrahere , vel occultam demonſtrare poterit regis filiam , nomine Pſychen , conveniat retro metas Murcias , Mercurium prædicatorem* . Ubi *Mercurium prædicatorem* ſtatuit poſt *metas Murcias* , quia iſtic præco victores prounciaret . Ita locum hunc capit Franc. Junius ad Tertullianum , eumque ſecutus Cæſar Bulengerus . Porro ex ſuperiori Servii loco ſimul cognoſcimus , cur in Circo *calces* vocarent *metas Murcias* , nempe , vel a monte *Aventino* , qui prius *Murcus* dictus eſt , quod Feſtus quoque ſcribit in *Murcia* : vel potius quia juxta eas eſſet fanum *Murciæ* : unde Tertullianus , lib. de Spectaculis , cap. viii. *Conſus , ut diximus , apud metas ſub terra deliteſcit* Murcias . *Has quoque Idolum fecit* . Murciam *enim Deam Marcoris volunt* , cui

cui in illa parte ædem vovere. Pro *Marcoris* in MSStis & prima edit. eſt *marmoris*, unde fecerunt *amoris*. Sed *marceris* legendum eſſe, recte ſuſpicabatur Turnebus, lib. xxii. cap. xvii. Nempe ut idem ait, lib. xxxii. cap. xxii. *Murcia* eſt *marcidorum, & ignavorum Dea*. Quod Arnobius firmat in iv. ubi ait, *ſegnium Deam Marciam*. Atque hinc ſane eruere eſt veram nominis cauſam. Nam *mollis* & *ignavus* Græcis μαλακὸς, & μαλκὸς, ac Æolice μωλκὸς, ut γλάφω, & γλύφω dixere; Latini item *ſcalpo* & *ſculpo*, unde *ſcalprum*, & *ſculptile*. Itidem a μαλκὸς, & μωλκὸς, Latini dixere *Marcus* & *murcus*, indeque *marcidus*, & *murcidus*. Feſtus: *Murcidum, ignavum, ſtultum*. Ubi perperam ſcriptum *murricide*. Unde Scaliger legebat, *murricide*, quaſi *muricide*, hoc eſt, μυοκτόνε, quaſi eſſet a *muribus cædendis*. Sed hoc ſi eſſet, *muricida* ἀναλόγως diceretur, ut dicimus *parricida*. *Murcidi* voce uſus Plautus, Epid. act. iii. i.

. . . . *Væ tibi murcide homo*.

Murcidis, ut ex Tertulliano, & Arnobio diximus, præerat *Murcia*. Similiter Auguſtinus, lib. iv. de Civit. Dei cap. xvi. *Vocaverunt Deam Agenoriam, quæ ad agendum excitaret: Deam Stimulam, quæ ad agendum ultra modum ſtimularet: Deam Murciam, quæ præter modum non moveret, ac faceret hominem, ut ait Pomponius, murcidum, id eſt, nimis deſidioſum, & inactuoſum: Deam Strenuam, quæ faceret ſtrenuum*. Videmus hic opponi Deam *Murciam*, & *ſtrenuam*; *Murciamque* præeſſe iis, (ut ait Auguſtinus) *qui præter modum non moverent*. Id exprimit vocem ἀκινησίας. Ac μωλκυ ab Nicandri Scholiaſte exponitur ἀκινησία, eſtque μωλκὴ a μαλακία, quomodo a μαλακὸς, μωλκὸς, unde *Marcus*, ut ab Æolico μύρκος, *murcus*. Niſi hoc ab Syracuſio μύρκος, quod proprie *mutum* notat. Heſychius: Μύρκος ὁ καθόλου μὴ δυνάμενος λαλεῖν. Συρακούσιοι, ἐνεὸς, ἄφωνος. Nempe ut proprie μύρκος ſit *mutus*, tranſlate *impotens*, *ignavus*. Quomodo ἐνεὸς, utrumque notabat. Heſychius ἐνεὸς, μετέωρος, κωφὸς, μωρὸς, ὃς οὔτε ἀκούει, οὔτε λαλεῖ. Sed ſive a μωλκὸς, ſive a μύρκος, ſit *murcus*, a *murcus* eſt *murcidus*. Indeque poſteriores Latini *murcos*, & *murcidos*, dixere eos, *qui pollicem ſibi præcidiſſent*, *ne militarent*: cujuſmodi hominum meminere Tranquillus in Auguſto, Chirius Fortunatianus, Juriſconſulti, atque alii. Hinc Ammianus Marcellinus, lib. xv. pene extremo: *Nec eorum* (Gallorum) *aliquando quiſquam, ut in Italia, munus martium pertimeſcens, pollicem ſibi præcidit, quos jocaliter murcos appellant*. Videntur & dicti *murcinarii*. Gloſſ. vett. *Murcinarius, mutilus*. Ac ſatis veriſimile eſt, quos Itali ac Galli *Poltrons* vocant, ab hac *pollicum truncatione* nomen accepiſſe. At non probo, quod ſummus vir putabat, eos *qui pollicem præcidiſſent*, dictos *murcidos*, quia *præcidiſſent murcum*, hoc eſt, *pollicem*: eoque in ſuperiori cum Auguſtini, tum Plauti loco, pro *murcidus* legendum eſſe *murcicidus*. Nec enim Plauti, vel Arnobii, ſed Ammiani temporibus obtinuit appellatio a *pollicibus præciſis*: nec Ammianus ait *pollices* vocatos eſſe *murcos*, ſed ipſos *milites*: atque id quoque cognoſcimus hoc Luitprandi loco in hiſtor. P. P. in Innocent. *De indulgentia clericorum querimoniam facienti, cum aliquos murcos, aliquos digamos habere diceret, reſpondit; illum, qui volens partem digiti ſui abſciderit, juxta canones non poſſe admitti ad clerum*. Nihilo verius puto quod conjectat, *murcidus* eſſe diminutivum a *murcus*, dicique pro *murcilus* D in L converſo. Nam nuſquam alibi in diminutivis occurrit hujuſmodi immutatio. Deinde quemquam pollicem ſibi præcidere, ut ſit a militia excuſabilior, id vero non minutæ, ſed prope extremæ ſocordiæ eſt argumentum: ut omnino *murcidus* diminutivum eſſe nullo modo poſſit.

Murex ab *aſperitate & ſcabritie, quæ muros refert*: ut ἐτυμολογίζει Perottus. Rectius a *mure* Martinius, quem acumine refert: ſane & eapſe de cauſſa in piſcibus dictus, *muſculus*. Nec inerudite P. Bellonius, lib. ii. Aquatilium, ubi levi immutatione ait factum e Græco κῆρυξ, quomodo ab Ariſtotele vocatur. Etiam in Gloſſ. vett. eſt: *Murices*, κήρυκες. Item κῆρυξ θαλάττιος, *murex*, *bucinus*. Ubi malim *bucinum*. Sane qui Ariſtoteli κῆρυξ, is Plinio nunc *murex*: nunc etiam *bucinum*. Hujus appellationis cauſſam aperit hic locus ejus, quem dixi ſcriptoris Hiſt. Nat. lib. ix cap. xxxvi.: *Concharum ad purpuras & conchylia eadem quidem eſt materia, ſed diſtat temperamento. Duo ſunt genera: Buccinum minor concha, ad ſimilitudinem ejus buccini, quo ſonus editur: unde & cauſſa nominis, rotunditate oris in margine inciſa. Alterum purpura vocatur*, &c. Atque hinc quoque patet, cur κῆρυξ dicatur, qua voce proprie notatur *præco*, *qui buccino alterve populum convocat*. Porro *murex* præter ſuperioſem notionem etiam notat *machinulas ferreas*, quæ in quamcunque inciderint partem, aliquos aculeos protendunt: unde & doloſe in terram adverſus hoſtes conjici ſolent. A Græcis τρίβολοι dicuntur. Nomen autem e *murice* piſce, cui aculei ſunt plures habentes cuſpides: indicat id hic Plinii locus, lib. ix. cap. xxxiii. *Firmioris jam ſeſtæ murices & concharum genera: in quibus magna ludentis naturæ varietas, tot colorum differentiæ, tot figuræ, planis, concavis, longis, lunatis, in orbem circumactis, dimidio orbe caeſis, in dorſum elatis, levibus, rugatis, denticulatis, ſtriatis, vertice muricatim intorto, margine in mucronem emiſſo*, &c. Sane quin *machinulæ* hæ a *piſce*, aut *piſcis* a *machinulis* nomen traxerit, nemo puto ambiget: ſed potius *machinulæ* dicentur a *piſce*, ſi verum eſt *muricis* vocem eſſe corruptam a Græco κῆρυξ, quod Bellonium ſenſiſſe dicebamus. A *machinulis hiſce*, *muricata carduorum cacumina* vocat Plinius, lib. xx. cap. xxiii. Ac μεταφορικῶς *muricatos greſſus* dixit Fulgentius, hoc eſt, *formidoloſos*, quique quaſi per *murices ferreos* fiant. Ab iiſdem eſt *muricatim*, hoc eſt, *muricum inſtar*, quomodo Plinium locutum jam vidimus.

Murgiso, quaſi *moratiſo*. Feſtus: *Murgiſonem dixerunt a mora & deciſione*. Ita & MSSti. Iſidorus, in Gloſſis: *Murgiſo*, *callidus*, *morator*. Sic lego eum Joſ. Scal. ubi vulgo *murmurator*, pro *morator*.

Muriatica, Plauto dicuntur, quæ aliis *ſalſamenta*. [vide notata ad *Mare*.] Illuſtrem de iis Plauti locum vide Pœn. Act. i. ii. quem ipſum illuſtrat Iſaacus Caſaubonus, lib. viii. Animadverſ. in Athen. cap. v. Eſt *muria* κατ' ἀφαίρεσιν factum ab ἁλμυρὶς, quod idem: cujuſmodi ἀφαίρεσις in multis locum habet. Ita ab ἄγρια dicta *rura*; a *Tubalcain*, *Vulcanus*; ab Ἀφροδίτη, *Fruti*, unde *Frutinal*, templum *Veneris Fruti*, teſte Feſto. Ab ἁλμυρὸς videtur factum Gallicum *Almiralius* pro *thalaſſiarcho*. Habet autem *muria* duplicem ſignificationem. Nam interdum ita vocatur *aqua ſalſa*, qua aliquid maceratur aut ſervatur, ut *muria cappari* apud Celſum, lib. iv. cap. ix. ubi eam lienis morbo ait conducere. Alias *muria* eſt *liquamen thynnorum*, ut *garum ſcombrorum*: illud pauperum erat, hoc divitum, unde de eo ſic Manilius, lib. v.

Hinc ſanies pretioſa fluit, floremque cruoris
Evomit, & miſto guſtum ſale temperat oris.

Vide Scalig. lib. ii. Auſon. Lect. cap. xxvii. Quamquam, quod ibi ait Scaliger, *muriatica* eſſe quæ Septentrionalibus nationibus dicuntur *ſtockviſch*, id minime veriſimile puto. Nam hæc *vento areſcunt*, illa *muria condiuntur*; unde & nomen. Illud quoque addamus, quod neglectum interpretibus Plauti: Comico huic Capt. i. ii. *victum ſcrupoſum aſperumque* dici *olera*, quæ e *dura aſperaque muria comeduntur*. Ac *olera* quidem intelligi nemo dubitat, cum Hegio ibidem non tantum vocet *cœnam terreſtrem*, ſed & *olera* a ſe intelligi diſertim dicat. At non quævis *olera* intelligi debere, ſed ea quæ, ut dicebamus, e *dura aſperaque muria comeduntur*; id vero ex eo colligo, quod is cibus non pauperum tantum fuerit, ſed ægrotis interdum

ſoleat

ſoleat præſcribi. Itaque Celſus, lib. IV. c. XV. imperat *portulacam ex dura muria*: & paullo poſt ſubdit: *Themiſon, muria dura quam aſperrime ſic alendum, memoriæ prodidit*. Mirifice autem hanc rem firmat, quod cum Hegio dixiſſet, ſe per *terreſtrem cœnam* (quam *durum aſperumque victum* ante vocarat) intelligere *olera*, ſubjiciat paraſitus; *Curato ægrotos domi*. Nempe quia, ut diximus, olera iſtiuſmodi non pauperum modo cibus erat (unde & paraſitis, qui unctas cœnas ſectabantur, exoſus fuit) ſed etiam ægrotorum. Diſpiciant eruditi num mentem Plautinam ſimus aſſecuti. De *muria*, vide ſis quædam apud Hieronymum Mercurialem, lib. II. Var. Lect. cap. XXVI. & Andream Schottum, obſervationum Humanarum, lib. III. cap. V.

MVRMVR a Græco μυρμύρειν, vel μορμύρειν, hoc eſt, *murmurare*: quod proprie dicitur de aquis fluentibus, cum paullum exaſperantur, ita ut nonnihil ſpument: teſte Euſtathio. Μορμύρω autem, non a μύρω, id eſt, *fluo*, ſed, ut puto a ſono factum eſt. Quam ſententiam firmat & Varro lib. V. de L. L. *Murmuratur dictum a ſimilitudine ſonitus*. Et mox: *Hinc etiam poëta murmurantia litora*. A *murmur* eſt diminutivum *murmurillum*. Atque ut a *murmur* eſt *murmurare*: ita a murmurillum eſt *murmurillare*. Plautus Rudente:

Palam age, nolo murmurillum, neque ſuſurrum fieri mihi.

Et Ibidem:

Quid murmurillos tecum, ac te diſcrucias?

Utque a *ludo*, *ludibundus*; ita a *murmure*, *murmurabundus*: quod apud Appul. lib. II. Met.

MVRRA, Græcis itidem μύρρα, *lapidis genus*, unde *pocula murrina*, Græcis μύρρινα, quæ perperam cum *myrrhinis* confundunt. Nam ſic a *lapide*, unde fiunt, non ab *aromatis* genere dicantur. Eſt apud Martialem lemma, *Murrina*. Sub quo diſtichon illud:

Si calidum potas, ardenti murra Falerno
Convenit, & melior fit ſapor inde mero.

Ejuſdem eſt,

. . . . Maculoſæ pocula murræ:

Et Papinii, in Coma Earini.

. . . . Hic pocula magna
Prima duci, murraſque graves, cryſtallaque portat
Candidiore manu . . . .

Sic ubique ſcribendum eſſe, jam alii monuere.

MVRRINIS de poculis multa habet Plinius, lib. XXXVII. cap. II. Inter alia dicit: *Oriens murrhina mittit. Inveniuntur enim ibi in pluribus locis, nec inſignibus, maxime Parthici regni: præcipua tamen in Carmania. Humorem putant ſub terra calore denſari*. Sed aliter de his Propertius, lib. IV.

Murreaque in Parthis pocula cocta focis.

Nempe neſcivit Plinius, *murrina* eſſe pocula ſimilia illis, quæ ex Signino cocto apud Sinas fiunt: quæ vulgo *porcellana* dicimus. Eodem in errore hæſere veterum illi, qui *gemmæ* nomine ſignant. Maro:

Ut gemma bibat, & Sarrana dormiat oſtro.

Seneca de Benef. lib. VII. cap. IX. *Video murrina pocula. Parum ſcilicet luxuria magno fuerat, niſi quod vomant, capacibus gemmis inter ſe propinarent*. Plane etiam fallitur Agricola, cum cenſet, *murrina* pocula eſſe eadem ac illa, quæ ex *onyche* fiunt: quem errorem ſatis refellunt, quæ de his ſcribit Plinius, lib. XXXVI. cap. VII. Et aperte diſtiguunt Lampridius in Heliogabalo: *In murrinis & onychinis minxit*. Vide & de *myrrhinis* Cæſ. Scaligerum, Exercit. XCII. Joſephum Scaligerum, ad Propertium, lib. IV. & Salmaſium in Exercitationibus Plinianis.

MVRRINA, vel *murrhina*, Plauto eſt potionis genus, teſte Nonio: ejuſque dulcis, nec inebriantis, ac propterea mulieribus conceſſæ: teſte Varrone, lib. I. de vita pop. Rom. & Gellio, lib. X. cap. XXIII. Arbitror autem idem eſſe ac *murratam* potionem, de qua Feſtus in *murrata*. Feſtus cum dixiſſet *murrinam* a Græcis *nectar*, a mulieribus Romanis *murriolam* vocari: addit, *Quidam id dici putant ex genere uvæ, murrinæ nomine*. Sane ne veteribus quidem de cauſſa ejus appellationis conſtitiſſe videtur. Sed non dubium, quin ſit a Græco μυρρίνης. Nam ut ὁ μαργαρίτης, *margarita*; ὁ καταπέλτης, *catapulta*; ὁ χάρτης *charta*; ſic ὁ μυρρίνης, *myrrhina*. Ὁ μυρρίνης οἶνος idem ac μυρίνης, quomodo Polluci vocatur. At μυρρίνης dicitur Poſidippo apud Athenæum. Heſychius: Μυρρίνην οἶνον μὲν οἶνον μυρίνην καλοῦσι. Sic legendum. Addit deinde aliquibus dici πόσιν, ᾗ ἐπεχεῖτο μύρον. Ab *unguento* igitur, quod Græce μύρον dicitur, eſt μυρίνης. Unde & Polluci μυρίνης exponitur οἶνος μύρῳ κεκραμένος. Eadem de cauſſa dicebatur μυρρίνης, quia Æoles pro μύρον dixere μύρρα, ut ex Athenæi, lib. XV. diſcere eſt, ubi ait, Æoles ideo pro σμύρνα, quæ *myrrha* eſt, dixiſſe μύρρα, quia ex ea fieret *unguentum*, ac ſtacte per ſe etiam *unguentum eſſet*. Ab hac ſignificatione vocis μύρρα, pro *unguento*, etiam dicta herba μυρρὶς, & fortaſſe λίθος μυρρίνος. Omnino autem errant quibus placet οἶνον μυρρίνην ac Latinis *murrinam* dici a μυρρίνη, *myrtus*, quia ex ejus baccis fieret. Nam ἀναλογία tum requireret μυρρινίτης, Latine item *murrinita*. Etiam errant qui, Feſto teſte, putarunt *murrinam* eſſe *vinum murratum*. Scio & Plinium *murrinum* interpretari *murra conditum*. Sed ſic vinum eſſet *amarum*. Nam *myrrha amara*: atque inde etiam apud Hebræos nomen accepit, ut alibi dictum. At *murrina* inter *dulces potus* clare reponitur a Plauto in Pſeudolo. Quare id extra controverſiam eſt, ab *unguento* nomen accepiſſe, quod Græcis μύρον & Æolibus etiam μύρρα dicitur.

MVS, a μῦς, hoc a μύειν, quod eſt *abdere ſe in latibula*, ſive *inlatebrare*. Vel eſt μῦς, a Perſico موش *mus*, quod idem ſignificat, eſtque ab Hebræo מוש quod eſt, *recedere*, quia animalculum hoc viſo homine confeſtim fugiat, ac recedat. Ac poſterius hoc etymon acceptum fero præſtantiſſimo & amiciſſimo Abrahamo Coſtero. Diminutivum eſt *muſculus*, ut apud Cicer. II. de Divinat. *Nam & muſculorum jecuſcula bruma dicuntur augeri*. Eſt & nomen *piſciculi*, qui balænæ fungitur oculorum vice, quia caudà curſum ejus moderatur, ne in vada impingat; ut ſcribunt Plinius, lib. IX. cap. LXII. & Claudianus, lib. II. in Eutropium. Etiam *concharum* generi convenit ea appellatio: de quo in *muſculus piſcis*. Præterea ut Græcis μῦς, ita Latinis *muſculus* vocatur in animali motus voluntarii inſtrumentum, carne fibriſque conſtans: quod & Belgæ ſimiliter ambiguo vocabulo *de muis* vocant. Creditur autem ſic dici, vel quod *muſculum excoriatum referat*, vel, (quod Gorræus ſibi magis veriſimile videri ſcribit) quia *ſimilis ſit muſculo piſci*. Denique *muſculus* quoque dicitur *machina bellica*. Cujus nominis de cauſſa ſic Iſidorus, lib. XVIII. cap. de ariete. *Muſculus cuniculo ſimilis ſit, quo murus perfoditur, ex quo & appellatur, quaſi muruſculus*. Sed aliter Vegetius, lib. IV. cap XV. *Vocantur autem a marinis belluis muſculi. Nam quemadmodum illi, cum minores ſint, tamen balænis auxilium adminiculumque jugiter exhibent: ita iſtæ machinæ breviores, deputatæ turribus magnis, adventui illarum parant viam, itineraque præmuniunt*. Et ſcitius ſane Vegetius, quam Iſidorus. Solent enim machinis bellicis nomina indi ab animantibus: ut indicant aries, ſcorpio, ericius, cuniculus, teſtudo, aliaque. Vide hac de re Servium, in II. Æn. & Iſidorum eopſe libro cap. de clypeis. Fortaſſe tamen appellatio eſt non a *muſculo piſce*, ſed *domeſtico*, quia *inſtar ejus animalculi ſuderent ſub eo terram*, aut quia *milites, ut mures, cavum id ſubirent*. Quam nominis rationem adfert Juſtus Lipſius, lib. I. poliorceticon, cap. IX. *Murinus ſimus* Varroni *muſcerda* dicitur, ut ſcribit Plinius, lib. XIX. cap. VI. Cujus de vocis origine dicimus in *Merda*. Cætera a *mure* derivata, ut *muſtricula*, & *muſcipula*, adſcrimus ſuo loco.

MVSCA

Mvsca omnino eſt a Græco *μυῖα*, quod idem ſignificat. *S* inſertum more antiquo: de quo ſæpe dictum. [a *μυῖα* diminutivum *μυίσκη*, unde *muſca*.]

Mvscipvla Lucilio ac Varroni dicitur, *qua mures capiuntur*, a *mus*, & *capio*. *Μυάγραν* exponunt Gloſſæ. Etiam *μυοπαγίδα* vocatur, Heſychio teſte, cui *μύσκαλη* exponitur *μυάγρα*, *παγίς*. Ea lectio ſi ſana, poſſit & *muſcipula* a *μύσκαλη* factum videri. Sane id Nunneſius cenſuit in Grammatiſtice.

Mvscvs dicitur *villoſa illa lanugo in arboribus ac ſaxis provenient*: ſive, ut Soſipatro ac Diomedi, utrique libro primo definitur, eſt *herba*, *quæ in parietibus vel corticibus arborum naſcitur*, *vel hæret*. Poſſis & ea Plinii, lib. xii. cap. xxiii. vocare *canos arborum villos*, *quales in quercu maxime videmus*. Etiam ſic vocatur *lanugo illa villoſa in mari petris innaſcens*, *ac mari innatans*, unde & in litus evolvitur ac projicitur: quæ aliter *βρύον θαλάττιον*, & *φῦκος*, Latinis *alga* [eſt a *φάκος*.] Gloſſ. Phil. *Muſcus*, *βρύον*, *φῦκος*. Ita Maro iii. Georg. jubet armenta paſci:

. . . . *Plena ſecundum*
Flumina . . . .

Atque addit,

. . . . *Muſcus ibi*, *& viridiſſima gramine ripa*.

Hinc *muſcari* apud Columellam pro *muſco contegi*. Eſt *muſcus* a Græco *μόσχος*, quo notantur *tenera* ac *novella*: uti *tenera boum ſoboles*, & *tenelli arborum rami*. In Gloſſis Philox. *muſcus* etiam exponitur *μόσχος*, quo ſignificatur *pretioſi odoris genus erumpens ex animalis Indici vomica*, vel *e pelle ejus animalis plagis ad ſudorem adacti*. Vide Aëtium lib. *περὶ τροφῶν δυνάμεων*. Sic Gloſſ. Cyr. *μόσχος*, *muſchus*. Sæpius autem *μόσχος* vocatur a Græcis: ut apud Achmetem in Oneirocritico. Unde & *μόσχατα* apud Aëtium, *quibus muſcus additur*. Meminit *muſci* fragrantis Hieronymus, lib. ii. adverſus Jovinianum, & epiſt. ad Principiam virginem. Hoc eſſe *τοιῶδε* animalis *muſcum*, omnino putamus. Negat tamen id Hermolaus Barbarus, in Plinii lib. xii. cap. xxiv. ubi *βρύον* ſive *arborum muſcum* intelligit. Diſtinguit & Alciatus, in poſter. Annot. Cod. p. ɪↄLxxii. Nempe arbitrantur, non tam antiquam eſſe notitiam *muſci odorati*. Sed contrarium docuit Salmaſius: qui obſervat, meminiſſe etiam Arnobium, lib. vii. atque adeo Appuleium, lib. vii. Met. Apud illum in Reg. cod. *venerabilis miſcus*: apud hunc *miſci fragrantis*, ſcriptum eſt. Sed literæ *i*, *u*, *y*, ſolent a librariis confundi, ut omnes norunt.

Mvsica, *Μουσικὴ*, antiquis ſignabat univerſe *humanitatis ſtudia*: ſed poſteriores *modulationi numerorum* ſpeciatim id nomen tribuerunt: quæ de re vide quæ ea Platone & Ariſtotele ſcribit Budæus, in Comm. Lin. Gr. Nomen id eſſe a *Muſis*, ſatis liquet. Unde & *μουσεῖον*, *muſeum*: vel ut Philoſtratus ſcribit in vita Appollonii, *locus ubi Muſæ colebantur*. *Muſæ* vero Euſebio ita dictæ videntur a *μυεῖν* ſignificante *διδάσκειν*, vel *παιδεύειν*. Sed Plato' in Cratylo deducit a *μῶσθαι*, quod eſt *ζητεῖν*. pro quo eſt, quod Dorice *μῶσαι* dicerentur. Vide Græcos interpretes Heſiodi ad primum verſum *ἔργων*, ac imprimis, Tzetzem. Sed de etymo ſubſcribere malo Jul. Scaligero, qui commentario in Theophraſti hiſtoriam plantarum dici cenſet *μοῦσας* ab ea notione verbi *μάω*, ſive *μάσι*, qua ſignificat *cupide ac cum impetu in aliquid ferri*. Ut nempe nomen ſit ab *incitatione*, *a qua furor provenit*. Nec diſplicet, quod alii ab Hebræo fonte arceſſunt, Nempe vel a מצא, *matza*, quod eſt, *invenire*, *adſequi*. Vel a מוסר *muſar*, quo *eruditio* ſignificatur a Rad. יסר, *erudire*. De *Muſaico opere*, & *Muſivariis*, vide in *Muſivum*.

Mvsivvm opus idem eſt, quod *teſſellatum*, Græcis *ψηφοθετικὰ*. & *ψηφοθολία*. Pro eodem & *muſaicum* dicunt. Utrumque eſt *παρὰ τὸ μουσαῖον*, *a concinnitate & elegantia*. Ut ab *Ἀχαιὸς*, *Ἀχαϊκὸς*, ſic a *Μουσαῖος*, *Μουσαϊκὸς*, & ut *Ἀχαϊκὸς*, Latinis *Achivus*, ita *Μουσαϊκὸς*, *Muſivus*: quemadmodum Scaliger ad Manilium notavit; & ex eo Nicolaus Serrarius ad farraginem epiſtolarum Bonifacii, & aliorum. Hinc *Muſivarii*, *teſſellatores*, *ψηφοθέται*, *ψηφοβόλοι*, hoc eſt, *qui pavimenta ſcutulis ſive teſſellis ſtruerent*, *apteque ad regulam perfricarent*, quemadmodum idem docuit Scaliger. *Muſivi operis* meminit Spartianus: *Pictum de muſivo*, *inter Commodi amiciſſimos videmus*, *ſacra Iſidis ferentem*. Item Aimoinus, lib. iii. de geſtis Francorum: ex quo ſimiliter corrigendum eſſe apparet, apud Gregorium Turonenſem, lib. v. cap. xlv. In Chriſtianis quoque inſcriptionibus legas pag. cɪↄLxiv. *Domino juvante*, *Felix Epiſcopus Dei*, *forum Baſilicæ B. Martyris Stephani*, *Muſivo & marmoribus decoravit*. *Muſivariorum* mentio eſt l. i. C. de excuſationibus artif. prout ibi legendum eſſe liquet ex lib. ii. eodem Tit. Cod. Theodoſ. Gemino quoque in loco hanc vocem Julio Firmico reſtituit Scaliger loco antedicto. Item videſis Caſaubonum ad Suetonium, itemque ad Spartianum.

Mvsmonvm appellatio eſt a Græcis, qui ſimiliter appellant. De his ita Strabo, lib. v. *Γίνονται δ' ἐνταῦθα οἱ τρίχα φύοντες αἰγείαν ἀντ' ἐρέας κριοὶ*, *καλούμενοι δὲ Μούσμωνες*, *ὧν ταῖς δοραῖς θωρακίζονται*, hoc eſt, *Naſcuntur hic arietes*, *qui velleris loco villum caprinum gignunt*, *& vocantur muſmones*: *quorum pellibus ſeſe loricant*. Plinius, lib. viii. cap. xlix. *Eſt & in Hiſpania*, *ſed maxime Corſica*, *non maxime abſimile pecori*, *genus muſmonum caprino villo*, *quam pecoris velleri*, *propius*. *Quorum e genere & ovibus natos priſci Umbros vocarunt*. Iſidorus, lib. xii. cap. i. *In animantibus bigenera dicuntur*, *quæ ex diverſis naſcuntur*, *ut mulus ex equa & aſino*; *burdo ex equo & aſina*; *hibridæ ex apris & porcis*; *tityrus ex ove & hirco*; *muſimo ex capra & ariete*. Sed & latius patet *muſmonum*, ſeu *muſimonum* vox, quam ea hiſce ſcriptoribus intelligas; ut quæ etiam ad aſinos, mulos equoſque extendatur: Nonius Marc. *Muſimones*, *aſini*, *muli*, *aut equi breves*. *Lucilius*, *lib.* vi. *Pretium emit*, (Douſa pater recte legit *prædium*, ac *emit ἀρχαϊκῶς* poſitum putat pro *emat*) *qui vendit equum muſimonem*. *Cato Deletorio*: *Aſinum*, *aut muſimonem*, *aut arietem*. Nonii ſententiam confirmant Philox. Gloſſæ, in quibus legas, *Iber*, *ἡμίονος*. *Imbrum*, *Ἡμίονος*, *Πρόβατον*. Nam *iber* ſive *imber*, idem quod *umber*, quomodo *muſmonem* vocari ea Plinio ſupra didicimus. Ab *iber* eſt *ibrida* pro *ſpuria*, non *παρὰ τὴν ὕβριν*. *Iber* vero ea *imber* ſive *umber*, quod a Græco *ὀμβρία*. Pollux, lib. v. cap. ii. *τὰ δὲ πάντων τῶν ἀγρίων τέκνα*, *ὀμβρίκια οἱ ποιηταὶ καλοῦσι*, *καὶ ὀμβρίας*. Quod vero Latini pro *umbro* ſive *imbro*, *iber* & *ibrida* dicant abſque *M*, id ipſum Græcorum ſit exemplo, qui ſimiliter *ὕβρια* & *ὑβρίκαλα* appellant, ut ea Euſtathio diſcimus, qui in Odyſſ. *α* pag. cɪↄcccacv. ſcribit a *βρῖ ἐπιτατικῷ* eſſe *ὄβριμος*, id eſt, *validus*, *firmus*, indeque vocari *ὀβρίκαλα παρὰ Αἰσχύλῳ λεόντων σκυμνία*, quaſi *ὄβριμα καὶ καλά*. Idemque in Odyſſ. *ι*. pag. cɪↄɪↄcxxv. alt, *erinaceorum ſimiliumque catulos ὄβρια καὶ ὀβρίκαλα* appellari.

Mvstacei meminere Juvenal. ſat. vi. Statius, lib. i. Silv. Plinius, lib. xv. cap. xxi. e Grammaticis Caper, & Vellus Longus. Erat *libi genus*, a *muſto* dictum. Nam, ut ex Catone conſtat, fiebat e *farina ſiligineæ modio uno*, *muſto conſperſo*. Hinc illud apud Tullium, lib. v. ad Att. Epiſt. xx. *Laureolam in muſtacio quærere*, quo de vide Calcagninum, in epiſtolicis quæſtion. lib. i. epiſt. xviii.

Mvstela, a *mus*; *tela* vocis productio eſt. Id mallim, quam ut ſit ex *μῦς*, *mus*, & *τῆλε*, *longe*; quod Scaligero placet, Exercit. cccxxv. Longeque minus placet, ut ſit a *mus* & *τίλλω*, quod exponunt *furari*: ut ita dicatur, quia *furetur mures*. Nec enim *τίλλειν* id notat Græcis. A *muſtela* dicitur *muſtelinus color*. Terent. in Eunucho. Apud Menandrum erat, *ἔνεστι δὲ γαλεώτης γέρων*. Nempe confudit Terentius, *γαλῆ* & *γαλεώτης*. Illud *muſtelam* notat, hoc *ſtellionem*. Hoc nomine jam olim Terentium fuiſſe re-

pre-

Digitized by Google

prehenſum, cognoſcimus ex Donato. Excuſat ipſe eo, quod *muſtelinum colorem* dixerit velut *ſublividum a pelle muſtela*. Sed parum veriſimile eſt, *pili colorem* tribuiſſe *faciei*. Turnebus aliter excuſat. Ait γαλεώτην, non *ſtellionem* tantum eſſe, ſed etiam *muſtelam*. Sed non evincit hoc Heſychii locus, quem adducit. Et ut utrumque ſignificaret, non tamen apud Menandrum *muſtela*, ſed *ſtellio*, intelligeretur. Nam *lentiginoſa facies*, ut Donatus agnoſcit, indicatur. At *ejuſmodi facies*, optime refert non *muſtelæ pellem*, ſed *tergum ſtellionis*, cui nomen a *maculis*, *quibus corium diſtinguitur*, *quaſi ſtellis*.

Mvstricvla, ut ſcribit Feſtus, appellatur ab Afranio *modulus* ſive *lignea forma*, cui inducto corio novus fit calceus. Sed in Gloſſis Iſidori legere eſt: *Muſtricula*, *machina ad ſtringendos mures*. Quare ſuſpicatur Joſ. Scaliger hanc propriam eſſe ſignificationem: ſed a *ſimilitudine illius machinæ* tribui *modulis* ſive *formis ſutorum*. Quod placet, ut ſit a *mus* & *ſtringo*. *N* omiſſum, ut in *ſtrigil*.

Mvstvm, a *mus*, id eſt, *terra*, quia *muſtum habet multum terræ* ſive *limi*. Ita Iſidorus, lib. xx. cap. iii. Sed ineptum hoc. Eſt autem *muſtum*, ſive *moſtum* a μόσχος, id eſt, *tener*, *novellus*, ut apud Homerum μόσχοισι λύγοισι. *Vinum* igitur *muſtum*, quomodo Cato loquitur, idem eſt, quod *novum*, ſive οἶνος μοσχίδιος. Nonius: *Muſtum non ſolum vinum*, *verum novellum quicquid eſt*, *recte dicitur*. Nævius, Gymnaſtico: *Utrum eſt melius*, *virginemne*, *an viduam uxorem ducere? virginem*, *ſi muſta eſt*. Et Priſcianus, in ſexto, citat Catonem Cenſorium, *de agna muſta paſcenda*. Poſteriores vero pro eo *muſteus* maluerunt: quomodo apud Plinium Veronenſem *muſtea pira* legimus, lib. xv. cap. xv. & *muſteum ſuccinum*, lib. xxxvii. cap. iii. & apud Plinium Novocomenſem *muſteum librum*, lib. viii. ep. xxi. quod ipſum etiam Sidonius uſurpat, viii. ep. iii.

Mvtilvs *piſcis e conchorum genere*, memoratus Catoni de R. R. cap. clviii. Horatio item, lib. ii. ſatyra iv. Martiali, lib. iii. epig. lx. Plinio, lib. viii. cap. li. & lib. xxxii. cap. ix. Alii ſcribunt *mytilus*. Sed malim per *V*. Eſt enim nomen Romanum: ut cognoſcimus ex Athenæi lib. viii. ubi ait, quam Græci τελλίνην appellant, eam Romanis vocari μούτλον. Differre a *mye*, & *myſco*, indicat Plinius, lib. xxxii. cap. xi. ubi junguntur, *mys*, *mutilus*, *myſcus*. Origo tribus iſtis eadem, nempe ab *ſimilitudine aliqua muris*: unde & *conchæ genus*, quod Belgis *moſſelca*, *muſculorum* nomine vocantur a Plauto, Rudente; & Corn. Celſo, lib. ii. *Mutilus*, ſi audimus Cæſarem Scaligerum, Exercitat. cxl. venit a *mutus*: *Muſilum*, inquit, *dixere veteres*, *quod eſſet defraudatum natura ſua*, *deducta voce ab hominibus mutis*. *Quippe homini ſermo nobiliſſima res*, & *maxime neceſſaria*.

Mvtilvs adjectivum quibuſdam, Perotto teſte, dici placet, quaſi *minutus*. Sed eſt a Græco μιτύλος, quod idem notat. Unde Theocr. Schol. Idyll. viii. μιτύλαν αἶγα vocat *mutilam*, hoc eſt, *cornibus deſtitutam*. Unde & Scholiaſtes ἄκερων exponit. Et ſane ut μιτύλος eſt ἄκερως, ita & *muticus*, quod ejuſdem originis ac *mutilus*. De ſignificatione id quod dixi, comprobatur hoc Varronis, lib. i. de R. R. cap. xlviii. *Spica mutica dicitur*, *quæ non habet ariſtam*: *ea enim quaſi cornua ſunt ſpicarum*. A *mutilus* Varroni, Columellæ, Vitruvio *mutuli*, ſive, ut in quibuſdam libris ea vox ſcribitur, *mutili*: dicuntur ligneæ illæ vel lapideæ partes prominentes, quibus capita trabium imponuntur. Sunt enim quaſi *mutilæ trabes*. Euſtathius in Ariſtotelis lib. x. vocat μοῦτλα ex uſu vulgari. Sed malum ſe architectum oſtendit cum *triglyphos* interpretatur.

Mvto verbum a *motu* quaſi *motare*: vel ab ἀμείβω, quod idem notat. Nempe ut *b* in *t* mutetur: quod Nunneſius voluit. Vel ab Siculo μοῖτον, id eſt, *mutuum*: de quo in *Mutuum* dicemus. Vel ab Hebræo מוט, quod eſt *inclinare*, *nutare*, *labi*. Quod etymon Angelus Caninius ſequitur. Duoque poſteriora mihi imprimis placent. Etiam *muta* nomen eſt, ac *penem* notat: unde Onomaſticon: *Muto*, πέος. Nec longe abit Græcum μυττὸς, quomodo Heſychio teſte vocatur τὸ γυναικεῖον, indeque apud eundem μύτης, ὁ πρὸς τὰ ἀφροδίσια ἐκλελυμένος. A μυττὸς fit rectus μυττὼν, unde *muto*. Sed μυττὸς videtur factum e μύρτος. Nam & hoc pacto appellatur *pars ea qua feminæ ſunt*. Vide ſi voles, Ruſum Epheſium. A *muto* eſt *mutonium*, vel *mutunum*, pro quo & *mutinum* dixere, ut, *optimus*, *optumus*. Sed in *mutunum*, ac *mutinum* penultima eſt porrecta: ut apud poëtam Ithyphallicum, in illo ſcazonte:

Priape, *furibus minare mutino*.

Mutonium eſſe id quod dixi ex vett. Gloſſ. cognoſcimus. Ut in quibus προβασκάνιον exponatur. Id nempe *quo faſcinum arcebant*. Atque additur, ſic a *Lucio* vocari. Sed pro Λύκιος, ſcribendum Λουκίλιος, qui uſus lib. ii. Sat. *Nam quid mutuno*, *ſubjectoque huic opus ſigno*. Citat Nonius in *Lurcatur*. Turnebus, lib. xvii. cap. xxiii. colligit ex Lucillio *Mutinum* etiam fuiſſe *ſilentii deum*, ac ſic dictum, quia *præſtet*, *ut mutiat homo*, *ac aliquid clam habeat*. Sed omnino rectius Gloſſæ *faſcinum* intellexere. Pro *ſubjecto* autem fortaſſe *ſurrecto* reſcribendum. Nam *mutunus*, ſive, uti in quibuſdam libris ſcribitur, *mutinus* nihil aliud erat, quam *ſurrectus penis*, ſignum viri: ut in illo Lucilii verſu poſterius ſit ἐξηγητικὸν prioris. Indeque *mutoniatus*, ἐνόρχης, ut exponit Onomaſticon. A *mutone* etiam eſt *Mutunus*, etſi quaſi *Motunum* dici alii velint, quia *vim ſe movendi marito uxorique addat*. Feſtus in Schedis Farneſiani exemplaris: *Mutini Tutini ſacellum fuit in Veliis adverſum murum Muſtellinum in angiportu*: *de quo aris ſublatis balnearia ſunt facta domus Cn. Domitii Calvini*, *cum manſiſſet ab urbe condita ad Principatum Auguſti Cæſaris inviolatum*, *religioſeque & ſancte cultum fuiſſet*, *ut ex Pontificum libris manifeſtum eſt*. *Nunc habet ædiculam ad milliarium ab urbe ſextum & viceſimum dextra via juxta diverticulum viæ*: *& mulieres ſacrificant in eo togis prætextis velatæ*. Arnobius, lib. iv. *Etiamne Mutunus*, *cujus immanibus pudendis*, *horrentique faſcino veſtrus inequitare matronas*, & *auſpicabile ducitis*, & *optatis?* Lactantius, lib. i. *Et Mutunus*, *in cujus ſinu pudendo nubentes præſident*, *ut illarum pudicitiam prius Deus delibaſſe videatur*. *Mutinum* hunc *Priapum* vocat Auguſtinus, lib. vi. de civit. Dei, cap. xxiv. *Et quod in celebratione nuptiarum ſuper Priapi ſcapum nova nupta ſedere jubebatur*. Et, lib. iv. cap. xi. *Ipſe ſit Mutunus Tutunus*, *qui eſt apud Græcos Priapus*. Ita eſt in MSStis codd. Et vidimus ut Feſtus ſimiliter dixerit *Mutini Tutini ſacellum*. Nimirum nunc ἁπλῶς dicebant vel *Mutunum*, vel *Tutunum*, nunc junctim *Mutunum Tutunum*. *Tutunus* autem fortaſſe ex *tuta* pro *puta*, hoc eſt, membro virili: unde *præputium*, *putilus*, aliaque. Uti *puta* a ποσθή. Vide *putus*.

†Mvto idem eſt quod Moto, ſive Movao. Apud Plautum Amphit. I. 118. Soſia de noctis longitudine expoſtulans, ait:

Neque ſe Luna quoquam MVTAT, *atque uti exorta eſt ſemel*.

Hinc autem orta eſt tranſlata altera ſignificatio, quae vulgo huic verbo tribuitur. Nam quaevis mutatio, ſive corporis ſive animi, ex mota exſiſtit, & in motu conſiſtit. Fit autem Mvto ab Hebr. מוט *mut*, quod non tantum eſt *motare* ſive *movere* (de quo vide in Movxo) ſed etiam eſt id quod vulgo *mutare* intelligimus. Vt Pſ. XIV. *Qui jurat proximo ſuo*, & *non* (ימר *jamor* i. e.) *mutat*, in Vulg. *Decipit*. Ex Mvto quatenus eſt *movere* ſive a Moto, & a Motvs, deinde ex poſt facto ἀναλογικῶς exſculptum eſt verbum Moveo, tamquam radix; cum revera hoc (ſicut & in pluribus aliis) ſit thema περιζόμενον, ac ſuis derivatis poſterius. Vide plura in Movxo. Mazochivs.

Mvtvs, a μῦδος vel μυττὸς, vel μύτης, hoc eſt, ἄφωνος,

Digitized by Google

ἄφωνος, ὁ μὴ λαλῶν. Vide Heſychium in vocibus dictis. [a μύω, claudo. Sed & Νυθὸς, ἄφωνος, Heſych.] Vel *mutus*, a *ſono*, *quem muti edunt*, factum eſt: ut ſcribunt Varro, lib. VI. de L. L. Nonius in *Mutus*, & Iſidorus, lib. X. Ab eodem ſono eſt *mutire*, quod *proprium* eſt *canum*, *cum incipiunt irritari*. Sumitur pro *hiſcere*, ac *minimum loqui*; ut apud Plautum Amphit. act. I. ſc. III. & Milit. act. II. ſc. VI. Janus Gullielmus *muttire* magis probat, lib. I. Plaut. Quæſt. cap. II. Ita in Gloſſ. vett. legas *Muttum*, γρὺ, *muttire*, γρύζειν. Nempe ut a γρὺ γρύζειν, ita *mutire*, vel *muttire*, a *mu* vel *mut*. Chariſius, lib. II. cap. de Interject. *Mu facere* pro *mutire*; Lucill. Satirarum lib.

Non laudare hominem quenquam, neque mu facere unquam.

Ibidem citat hoc, e Plauti Cæco, ſive Prædonibus:

Quis tu es, qui ducis me? mu, perii hercle, Afer eſt.

Ubi *mu* eſt particula terrorem notans. Similiter hinc *muſſare*, quod vocem murmurantem exprimit. Vel ut a *quatio quaſſo*, ita a *mutio muſſo*. Vel a Græco μύζω eſt *muſſo*, ut a πατρίζω *patriſſo*. Varro lib. VI. de L. L. *Muſſare dictum, quod muti non amplius quam μῦ, dicunt, a quo idem dicit, quod minimum eſt, neque, ut ajunt, mu facere audet.* Feſtus: *Muſſare, murmurare. Ennius: In occulto muſſabant, murmurabant. Vulgo vero pro tacere dicitur, ut idem Ennius: Non decet muſſare bonos.* Sed *muſſare* hic non tam eſt *tacere*, quam *ſummiſſa voce loqui ne exaudiant alii*. Nam ſententia eſt: Iniquum eſt, ut bonis non liceat clare dicere quod velint. Vide & hac de voce Nonium, ac Servium in XII. Æn. A *muſſare* dicti *ſummuſſi*, non a *voce ſubmiſſa*. Idem Feſtus: *Summuſſi dicebantur murmuratores*. Nævius, *Odi*, inquit, *ſubmuſſos*, *proinde aperte dice, quid ſit, quod times*. A *muſſito* vero eſt *muſſitabundus*. Onomaſticon: *Muſſitabundus* μύζων· *muſſito*, *muſſo*, μύζω. Quibus & ἔτυμον Græcum firmatur.

Mutuum juxta Juriſconſultos ex *me* & *tuum*: quia ibi *mutuum damus*, *cum quid de meo fit tuum*, *aut de tuo meum*: *commodatio* vero locum habet, cum *idem reddimus corpus*. Unde Boëtius, in Top. Cic. *Quod mutuum datur, de meo fit accipientis: atque ideo non cogitur eandem ipſam pecuniam debitor reſtituere creditori, ſed aliam tantum*. Sed Varro Siculam eſſe vocem cenſet, lib. IV. de L. L. *Si*, inquit, *datur, quod reddatur, mutuum, quod Siculi* μοῖτον. Addit ita μοῖτα voce uſum Sophronem. Sed ubi *mutuum* dici volunt ex *me* & *tuum*: ita μοῖτον fortaſſe quaſi μοὶ τὸν, vel μοὶ τὸν, *mihi tuum*. Nam τὸν eſt Doricum pro σὸν. Varronis ſententiam firmat Heſychius in μοῖτος, ubi μοῖτος exponitur χάρις, quia *gratia eſt animi mutuo benefacere*. Salmaſ. De Uſuris, pag. XXXV. *Mutuum a Siculo* μοῖτον, *quod eſt* χάρις *& gratia. Inde mutuum pecuniæ uſus gratuito commodatus, in quo reddendo nihil ultra accepti ſummam debetur, quam grati animi teſtatio, hoc eſt*, χάρις. Tertia eſt Turnebi ſententia, lib. X. Adverſ. cap. XXV. ubi a *mutatione rerum*, *mutuum* dici opinatus. Atque addit, illud Juriſconſulti etymon ſcite magis quam vere dici. Imo eadem mens Cujacii, obſervat. lib. XI. cap. XXXVII. Mihi quoque horum ſententia ſimplicior videtur. Sane ſimiliter Græci ἀμοιβαῖον dicunt ab ἀμείβω, *muto*, *alterno*. Et favet analogia, nam a *muto mutuum*, ut a *paſco paſcuus*, a *fari fatuus*, ab *irrigo irriguus*, a *noceo innocuus*. Sed Varronis tamen ſententiam maxime probo, quod Romani pleraque omnia habeant a Siculis & Pelaſgis, de quo alibi ſatis diximus. A *mutuus*, *mutuitare* dici, ſcribit Turnebus, atque ita apud Gellium legere jubet, lib. II. cap. XXIV. *Qui ludis Megalenſibus mutuitarent, id eſt, mutua inter ſe convivia agitarent*. Ut nempe ſit, quod Maro dicit, I. Georg.

Mutuaque inter ſe læti convivia curant.

Vide eum, lib. XIV. cap. XVIII. Sed lib. XVII. cap. I. retinet *mutitare*, quod eſt in vulgatis: ſed κατὰ συγκοπὴν ex *munitare*, factum opinatur. Retinet quoque hanc ſcripturam Lipſius in Saturnalibus. Sed Durantius Caſellius putat Gellium ſcripſiſſe *muntare*, atque eſſe id verbi factum a *munere*, quod inde conjectat, quia non de quibuſvis conviviis hoc verbo utebantur, ſed illis quæ *Megalenſibus* & *Cerealibus* agitarent: ut indicat Agellius, cum lib. II. cap. XXIV. tum lib. XVIII. cap. II. vide Caſellium, lib. II. Var. cap. XII.

M Y

Mycterismus, μυκτηρισμὸς, cum *quis naſo ſuſpenſo deridetur*. Eſt a μυκτὴρ, quo uſi pro *irriſione*, uti & *naſum* Latini uſurpant. Eunapius Sardianus in Libanii vita: Καὶ οἱ πάντες οἱ Συροφοίνικες ἔχουσι κατὰ τὴν κοινὴν ἔντευξιν ἡδὺ καὶ κεχαρισμένον, τοῦτο παρ᾽ ἐκείνου λαβεῖν μετὰ παιδείας ἔξεστιν· οἱ μὲν ἐν Ἀττικοῖ μυκτῆρα καὶ ἀλυκροὸν αὐτὸ καλοῦσιν. *Syrophœnicibus omnibus in vulgari colloquio eſt peculiaris lepor & grata jucunditas: quæ præter eruditionem ab eo petere licebat. Attici naſum & ſales vocant*. Plura hac de re diximus in inſtitutionibus Oratoriis.

Myobarbum, a μῦς & βάρβος, quod *vaſis genus*: ut ſignificet *muris cyathum*: quemadmodum Turnebus ſcripſit, lib. III. cap. XIX. eumque ſecutus Joſ. Scaliger, notis in Catalecta: vel potius, ut idem Scaliger, priorem ſententiam retractans, ſcripſit, lib. II. Auſon. Lect. cap. XXVII. a Græco μῦς & Latino *barba*. Nam, ut ex veteribus marmoribus ac monumentis diſcere eſt, *poculum*, qui cum Bacchus fingebatur, erat oblongum anguſtumque & in turbinem deſinens, ut hac ratione liqueat retuliſſe murem, cujus corpus oblongum & barbam quam exprimebat cono ſuo. Quare ſimilis fuerit appellatio ac *nanus barbatus*, quod itidem *poculi genus* eſt, & conſtans nomine Græco νᾶνος, ſed Latinorum more prolato per *VS.* & Latino *barbatus*, ſed Græco more enunciatum per *OS*. Varro, lib. IV. de L. L. *Poſtea acceſſit Nanus cum Græco nomine, & cum Latino nomine Græca figura barbatos*. Sic legit Scaliger in Auſonianis lectionibus. Sed de *barbatos* per O falli puto. Neque enim aliud voluit Varro, quam Latinos accepiſſe a Græcis vocem *nanus*, verum quia figura vaſis Latini nonnihil a Græcorum vaſe differebat, non ſimpliciter *nanum* vocaſſe, ſed diverſitatem hanc eo indicaſſe, quod adjicerent *barbatus*. Confirmat hanc ſententiam locus Feſti: *Nanum Græci vas aquarium humile & concavum, quod vulgo vocant ſitulum barbatum*. Et illud in veteribus Gloſſis, *barbatus* νάνος, τὸ σκεῦος. Nam *barbatus* legendum eſſe ex Feſto liquet: ac ſic quoque emendavit Turnebus, lib. XXII. cap. IX. ac poſt eum Scaliger ipſe ad Feſtum.

Myoparo eſt *navicula piratarum*, ut inquit Nonius, qui Ciceronem, Salluſtium, & Siſennam eo uſum docet. Aliorum quoque, qui uſurpent, loca adfert Savaro ad Sidonii lib. VIII. epiſt. VI. Turnebus, lib. III. cap. I. ſic dici ait ab urbe *Myunte* & *paron*, quod *navigii genus* eſt ab inſula *Paro* dictum. Sed de priori vocis parte diſſentit Jo. Scaliger, qui vult μυῶνες dici, quia murium oblonga corpora referrent, quomodo & Auſonio (ut oſtendimus in *Cantharus*,) *myobarbum* dicitur *Liberi patris anguſtus oblongusque cantharus potorius*. Seu Turnebum, ſeu Scaligerum ſequi lubet, vera lectio erit apud Feſtum: *Myoparo genus navigii ex duobus diſſimilibus formatum. Nam & myon & paron per ſe ſunt*. In vulgatis pro *myon* corrupte legitur *midion*.

Myops, μύωψ, pro quo apud Nonium, in *Luſcioſus*, μείωψ legas, quod eſſet *minus videns*, a μείων quod eſt ἔλαττον, & ὤψ, hoc eſt, ὀφθαλμός. Sed non puto alibi eam vocem inveniri. At μύωψ eſt ἀπὸ τοῦ μύειν τὰς ὦπας, quod *oculos* pene *claudat*, & *conniveat*, *ut melius res videat*. Latini *luſcitioſum* vocant, ſi credimus Gellio, lib. IV. cap. II. Quæ & aliorum quorundam ſententia fuit: ut vidimus

Digitized by Google

dimus in voce *Luſcus*. Sed falluntur. Nam *myopes* ob purum quidem ſed paucum humorem cryſtallinum, acute vident, ſed tantum propinqua, ac veſperi fere acutius iis vident, qui *myopes* non ſunt. Auctor Iſagoges: *Μύωπας δὲ λέγουσι τοὺς τὰ μὲν σύνεγγυς βλέποντας, τὰ δὲ πόῤῥωθεν μὴ ὁρῶντας*. *Luſcitioſi* vero, ſive *luſcioſi* (utrumque enim dicitur) interdiu quidem vident, at non item veſperi aut noctu: quod & Nonius e Varrone probat, & Plinius ſcripſit, lib. VIII. cap. L. & imprimis lib. XXVIII. cap. XI. ubi diſertim ſcribit *luſcitioſos* Græcis dici *νυκτάλωπας*, hi autem, Galeno teſte, ita vocantur, quaſi *οἱ τῆς νυκτὸς ἀλαοί*, id eſt, *de nocte cæci*: vel, ut aliis placet, a *νὺξ*, id eſt, *nox* & obſoleto *ἄλωψ*, quod conflatur ex *α στερητικοῦ*, & *ὢψ*, ſignificante *viſum*. A interſeritur, uti etiam fit in *αἱμάλωψ*, quod proprie ſignat *αἷμα ἐν ὠπὶ*, etſi generatim ſic appellentur rubentes in cute circuli, qui aliter vocantur *αἰθόλικες*, ut ſcripſit Galenus *ἐν ταῖς γλώσσαις*. Aliter tamen de voce *νυκτάλωψ* uſus Hippocrates, lib. II. Prædict. & auctor Iſagoges, quibus ita vocantur, qui veſperi acutius cernunt. Nos Galenum ſequimur & alios quos diximus. Mirari autem aliquis poſſit, quod cum *μύωψ*, & per Ω ſcribamus (uti & *κύκλωψ*, aliaque ab *ὢψ* venientia) non tamen *Αἰθίωψ*, ſeu *Αἴθιοψ* dicamus, quaſi eſſet ab *ὢψ*, hoc eſt, *φωνὴ*, unde *μέροψ* epitheton hominum, quia habeant, *μεμερισμένην ὄπα*, *vocem diviſam ac articulatam*: a quo etiam *καλλιόπη*, una Muſarum, a *vocis pulchritudine* ita dicta. Sed nodus hic ſolvitur, ſi dicamus, *Αἰθίοψ* non ab *ὢψ* vel *ὢψ* venire, ſed ab *ὄψις*. Nam ita dicitur quaſi *ἐσκιασμένος τὴν πρόσωψιν*, ab *αἴθομαι*, hoc eſt, *καίομαι*, & *ὄπτω*, *ὄψω*, quod eſt, *video*. Vel dicendum, *ὢψ* interdum idem eſſe quod *ὢψ*, indeque *Αἰθίοπας* dici, & *αἴθοπα οἶνον* apud Homerum. *Æthiopidis* herba ex eo dicta, quia licet alibi quoque, ut in Ida Troadis monte, & in Meſſenia, creſcat, quæ tamen ex *Æthiopia* venit, optima ſit: ut ait Plinius, lib. XXVII. cap. IV. ubi & legas, de figura ejus, & quam variis morbis proſit. Senſit hoc Pierius, qui & putabat Maronem iccirco etiam ſecundam in *Cyclopeia* corripere, cum ait, *Vos & Cyclopeia ſaxa*: prout in pleriſque codd. antiquis ſcriptum invenitur, ubi in vulgaris eſt *Cyclopea*.

MYRICA, humile virgultum, quod aliter *tamarix*. Vocatur & Græcis *μυρίκη*· etiam Nicandro, ſed is corripit penultimam. *Μυρίκη* autem Iſidorus, lib. XVII. cap. VII. ait ſic dici ab *amaritis*, quia guſtu ſit amara. Puto hoc velle *μυρίκην* dici a מר, id eſt, *amarus*, vel *amaritudo*. Sed cum vim habet abſtergendi atque exſiccandi, aliis placet eſſe a מרק, *tergere*. Similiterque *tamarix* vocabitur a המרוק, hoc eſt, *abſterſio*.

MYROPOLION, a *μύρον*, *unguentum*; & *πωλεῖν*, *vendere*. Utitur Plautus Epid. Act. III. Sc. II. Tranquillus vocat *tabernam unguentariam*. Ab eadem *μύρου* voce eſt *myrobalanus*, de quo in *Balanus*. Sed & *nux*, quæ vulgo *moſchata*, ab *odore moſchi* vocatur, eadem Latinis *myriſtica* dicitur a *μυρίζω*, *unguentis*, vel *odoramentis imbuo*.

MYRRHA, ab Æolico *μύῤῥα*, pro *σμύρνα*. *Μύῤῥαν* cur dixerint, docere conatus Athenæus, lib. XV. *Μύῤῥα γὰρ ἡ σμύρνα παρ' Αἰολεῦσι, ἐπειδὴ τὰ πολλὰ τῶν μύρων διὰ σμύρνης ἐσκευάζοντο, καὶ ἥγε στακτὴ καλουμένη διὰ μόνης ταύτης*. *Pro σμύρνα Æoles dixere μύῤῥα, quia multa unguenta conficerent ex myrrha, & quæ ſtacte vocatur, per ſe unguentum eſſet*. Cenſet Æoles, qui ρ geminare gaudent, pro *μύρον* dixiſſe *μύῤῥα*, atque inde pro *σμύρνη* quoque dixiſſe *μύῤῥα*, quia multa unguenta fierent e myrrha: ac per ſe unguentum eſſet liquor ille *myrrhæ* ſtillatitius, qui ſtacte vocatur. Mihi tamen veriſimilius fit *μύῤῥα* eſſe a מור, quod idem. Eſtque a מר, *amarus*. Nam is ſapor ejus. Vel venit *μύῤῥα*, a מר, id eſt, *ſtilla*. Ut proprie ſic dicatur quæ Græcis *στακτὴ*, hoc eſt, *myrrha ſtillatitia*, ſive *expreſſione eliquata*. Qua de re vide in *Stacte*. Sed prius *myrrhæ* etymon verius eſt. Nam מור, pro *myrrha* legas Cant. III. 7. & alibi. Dicunt Latini quoque *Smyrna*, ut Græci *σμύρνη*. Unde Cinna poëmation de inceſtis *Myrrhæ* amoribus *Smyrnam* inſcripſit. Sic Lucretius:

Et concemptus odor ſmyrnæ, melliſque ſapores, &c.

Apud Plautum quoque Aſin. Act. V. Sc. II. pro *Murrham olet*, in vett. libb. legitur *ſmyrnam*. A *σμύρνη* eſt *σμύρνιον*, *ſmyrnium*, plantæ nomen ab odore factum. A *myrrha* quoque eſt *myrrhytes*, nempe a *colore myrrhæ*: ut ait Plinius. Quem Solinus & Iſidorus ſequuntur. Sed ſi a *myrrha* eſt, quæ Græce *σμύρνη*, potius diceretur *σμυρνίτης*. Quare potius nomen fuerit ab *unguento*, quod Græcis *μύρον*, & Æolibus *μύῤῥα*. Ut idem ſit *λίθος μυρίτης* & *μυῤῥίτης*, quomodo idem, *οἶνος μυρίνης* & *μυῤῥίνης*.

†MYRRHA ſive (ut antiqui dicebant) MURRHA eſt ipſum Hebræum מר *mor*, ſive potius eſt, ne una littera minus, Chaldaicum מורא *mura* i. e. id ipſum de quo quærimus. Ac Græcum *σμύρνα* longius ab Orientali radice abeſt, quippe quum Græci per Aeoles Tyrrhenos hoc vocabulum ab Italia ad ſe traductum, ac proinde longo ex itinere interpolatum acceperint. Adde jam dictis, quod etiam Aeoles, teſte Athenæo apud Voſſium, *μύῤῥα* dicebant (quod argumento eſt eos ab Italia veniſſe, ubi *myrrha* dicebatur) at in id vocabulum deinde Græci nihil ſibi non licere ſiverunt, dum ex *μύῤῥα* fecere *σμύρναν*. MAZOCHIUS.

MYRTUS ait Caninius venire a *μυρσίνη*, Σ in T converſo; quomodo a *τόσα* eſt *tot*; & fortaſſe ab *ὡς ut*. Sed nihil mutatione opus, quando & *μύρτος* pro eo legas apud Alcæum, Platonem, Dioſcoridem. Plinius, lib. XV. cap. XXIX. *Arbor ipſa in Europa citerioris cælo* (al. *ſolo*) *quod a Ceraunüs montibus incipit, primum Circeis in Elpenoris tumulo viſa traditur: Græcumque ei nomen remanet, quo peregrinam eſſe apparet*. Hinc *myrtetum*, pro quo & *myrteta* in muliebri dici probatum it Priſcianus, lib. IV. hoc Plauti Vidularia:

Neſcio qui ſervus e myrteta proſiluit.

Ab eodem eſt *myrtites*, *μυρτίτης οἶνος*, *vinum conditum contuſis mori nigris baccis*, ut docet Dioſcorid. lib. V. cap. XXXVI. Et *μυρτίδανον adnatum myrta tuber*, inæquale, verrucoſum, concolor, quod manus inſtar amplectitur myrti caudicem: idem docet, lib. I. cap. CLVII. Sed Plinio *myrtidanum* eſt vinum *ex ſylveſtris myrti baccis & muſto albo*. Sic enim ſcribit, lib. XIV. cap. XVI. de vinis factitiis: *Myrtiten Cato, quemadmodum fieri docuerit, mox paullo indicabimus. Græci vero & alio modo. Ramis teneris cum ſuis foliis in albo muſto decoctis, tuſis, libram in tribus muſti congiis defervere faciunt, donec duo ſuperſint. Quod ita ſylveſtris myrti baccis factum eſt, myrtidanum vocant*. A *myrta* quoque, ſive, (ut antique Cato & Varro dixere) *myrta*, venit *murtatum*. Varro, IV. de L. L. *Murtatum, a myrta, quod eo large fartum inteſtinum craſſum*. Plinius, lib. XV. cap. XXIX. *Et alius uſus bacca fuit apud antiquos, antequam piper reperiretur, illius obtinens vicem, quodam etiam generoſi obſonii nomine inde tracto, quod etiam nunc myrtatum vocatur*. A *myrta* item dicta *Venus Myrtea*, quia *templa ſeu ſacello ejus myrtetum proximum eſſet*: Sed poſtea pro *Myrtea* dictum *Murcia*. T in C converſo. Varro, lib. IV. de L. L. *Inſimus circus ad Murciam vocatur, ut Procilius ajebat, ab urceis, quod is locus eſſet inter figulos, alii eſſe dicunt a murteto declinatum, quod ibi id fuerit, cujus veſtigium manet, quod ibi ſacellum etiam Murciæ Veneris*. Plinius lib. XV. cap. XXIX. *Quin & ara vetus fuit Veneri Myrteæ, quam nunc Murciam vocant*. Plutarchus, quæſt. Roman. XX. *Καὶ γὰρ ἐν τῷ Μυρκίας Ἀφροδίτης καλοῦσι, μυρτίαν τὸ παλαιὸν (ὡς ἔοικεν) ὀνόμαζον*. Servius ad VIII. Æn. *Vallis ipſa, ubi Circenſes editi ſunt, ideo Murcia dicta eſt, quia quidam vicinum montem Murcum appellatum volunt*.

MYSTA, *μύστης*, a *μύω*, *claudo*, quia *μύει τὸ στόμα*, *os claudit*. Siquidem initiati, qui Græcis *μύσται*

 quæ

quadriennium ſilebant : unde & *Pythagorici* hauſere, ut *diſcipuli* ſui *quinquennium tacerent* : quo tempore dicti ἀκουστικοί, uti *ſilentium*, ἐχεμυθία. Quadriennio exacto *myſtæ* admiſſi ad majora ſacra, ac tum dicti ἐπόπται, uti *Pythagorici* exacto quinquennio ἐσωτερικοί. Vide Scaligerum, in Tibulli lib. III. A μύστης vero eſt μυστήριον, niſi ἀμύητος, a μύω malis: vel ab Hebræo מסתרים, id eſt, *latibula*, *abſconſiones* : quod a סתר, *abſcondere*, *occultare*.

MYSTERIUM μυστήριον, cujus de etymo ſic Clemens Alexandr. Προτρεπτ. α. pag. v. ed. Florent. & Euſeb. lib. II. Evangel. Præpar. pag. XL. edit. Rob. Steph. Καί μοι δοκεῖ τὰ Ὄργια, καὶ τὰ μυστήρια, δεῖν ἐτυμολογεῖν, τὰ μὲν ἀπὸ τῆς ὀργῆς τῆς Δηοῦς, τῆς πρὸς Δία γεγενημένης· τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ μύσους συμβεβηκότος περὶ τὸν Διόνυσον. Εἰ δὲ καὶ ἀπὸ Μυοῦντός τινος Ἀττικοῦ ὃν ἐν κυνηγίᾳ διαφθαρῆναι Ἀπολλόδωρος λέγει, οὐ φθόνος ὑμῶν δεδοξάσθαι τὰ μυστήρια ἐπιταφίῳ τιμῇ. πάρεστι δὲ καὶ ἄλλως μυθήριά σοι νοεῖν, ἀντιστοιχούντων τῶν γραμμάτων, τὰ μυστήρια. θηρῶσι γὰρ καὶ, εἰ καὶ ἄλλοι τινὲς, ἀτὰρ δὴ καὶ οἱ μῦθοι οἱ τοιοίδε Θρᾳκῶν τοὺς βαρβαρικωτάτους, Φρυγῶν τοὺς ἀνοητάτους, Ἑλλήνων τοὺς δεισιδαίμονας. Quibus verbis triplex *Myſterii* etymon adfert Clemens, & ex eo Euſebius. Unum eſt a μύσος, quod eſt μίασμα, *ſcelus*, unde μυσός, & μυσαρός, hoc eſt μιαρός, μεμιασμένος, ut exponit Heſychius. Cauſſam etymi innuit eſſe, quod in generatione ac nece Dionyſi ſive Bacchi (cujus ſacra *myſteria* dicebantur) multum fuerit abominationis & execrationis. Trapezuntius in tralatione Euſebii male pro μύσος habet μῖσος, id eſt *odium*. Sed & Dominicus a Soto, in IV. diſtinct. I. q. I. artic. I. Clementem eo refellere conatur quod Græce μῖσος dicatur per I. μυστήριον autem per Y ſcribatur. Sed aliud μῖσος, quod *odium* notat, aliud μύσος, id eſt, *ſcelus*; unde & Theodoretus, lib. III. Hiſtor. Eccl. ſæpe μύσος voce utitur pro *ſacrificiis dæmoniacis*, quia nihil iis ſceleratius & deteſtabilius. Nec a μύσος tantum ſunt μυσός & μυσαρός, ſed & μυσαχθής, & μυσαχνός & μυσάττω. Agnoſcit quoque, μύσος vocem Euſtathius, qui eam deducit a μύω, id eſt, *claudo*, quaſi πρὸς ὃ μύομεν, *ad quod oculos claudimus*, quia videre illud non ſuſtineamus. Alterum *myſterii* etymon apud Clementem & Euſebium adfertur ex Apollodoro, qui *myſteria* dicta voluit a *Myonte* quodam Attico, qui interierit in venatione. Tertium iis eſt a μῦθος, id eſt, *fabula*, & θηρεύω, quod eſt *venari* : a venatu nempe fabularum, quibus plena gentilium *myſteria*. Sed ut ſecundum etymon vanum, ita primum ſecundumque nihil aliud eſt quam alluſio. Nempe non ea mens Clementi aut Euſebio fuit, ut verum etymon adducerent, ſed ut alluſiones quaſdam afferrent maxime aptas ad irridenda gentilium ſacra. Ac audacius etiam Dionyſio tyranno ludere in μυστήριον voce viſum, cum ea (ut Athenæus lib. III. ſcribit) pro *murium latibulo* ſive *cubili* ridiculo utebatur, quaſi nempe eſſet a μῦς, id eſt, *mus*, & τηρεῖν, quod eſt *ſervare*. Ut vero ad verum tandem etymon accedamus; mire probatur ſententia doctiſſimi Caſauboni, lib. I. de Satyra, cap. II. qui eo quod antiquiſſima quæque Græcorum vocabula veniant ab Hebræis, μυστήριον factum cenſet a מסתר, *miſtor*, ſeu *miſtur*, quod *rem aut locum abſconditum* ſignificat. Sed ſi Græcam originem malis, erit a μύω, id eſt, *claudo*, quia, ut ait Euſtathius, oportebat τοὺς μύστας μύειν τὸ στόμα, καὶ μὴ ἐκφαίνειν, ἃ μεμύηνται. Sane a vero non abludit, μυστήριον ejuſdem eſſe originis ac μύστης, quomodo, Heſychio teſte, vocatur ὁ τῶν μυστηρίων μεταλαβών. unde συμμύστης, *conſacraneus*, ut eleganter vertit Græco-Lat. Lexicon vetus Cyrillo tributum. Μύστης autem (quo & Auſonius, aliique uſi) quin a μύω ſit, vix dubium eſt. Sed nec inepte deducas μυστήριον a μύζω, id eſt, *muſſo*, puta quod *muſſarentur* ſive *occultarentur* *myſteria*, unde eſt illud Valerii Flacci lib. II.

. . . . *Sacriſque metum ſervemus opertis*.

Certe capital olim erat *Myſteria divulgare*. Quare *Orgia* quoque (quæ ἀπὸ τῆς ὀργῆς, a *Cereris* nempe *ira* in Jovem dicta, ait Clemens, ut paulo ante vidimus) ea Apollonii interpres ita dici ait, παρὰ τὸ εἴργειν τοὺς ἀμυήτους, *quod arcebant haud initiatos*. Porro quanquam ſeu Hebræum, ſeu Græcum etymon ſequamur, *myſterium* generatim ſonet *rem arcanam*, uſus tamen obtinuit, ut notet *rem arcanam*, non quamvis, ſed *ſacram* : eo quippe nomine appellarunt nationes orgia Samothracia, ac Cabirorum (de quibus Pauſanias in Bœoticis & Apollonii interpres) aut Liberi patris : & imprimis τελετὰς ſive *initia Eleuſinia* ; de cujuſmodi ſacris opertis vide Clementem Alexandr. & Euſebium de præpar. Evangel. At in Eccleſia non generatim tantum ea vox accipitur pro *re ſacra naturæ lumine incomprehenſibili* (quomodo Matthæi XIII. II. ſcriptum, *vobis datum eſt noſſe myſteria regni cælorum* :) ſed & ſpeciatim pro *re arcana ſymbolica*, ut ſunt Baptiſmus & Euchariſtia : quæ Latini ſimiliter *ſacramenta* dixerunt, ſtrictius, nempe hac voce utentes, cum ut apud Græcos μυστήριον, ita apud Latinos natura ſua latius pateat vox *Sacramenti* : ut in ſacris noſtris diſſertationibus oſtendimus.

N

NABLIA, inſtrumentum muſicum eſt Ovidio, in III. de Arte:

Diſce autem duplici genialia nablia palma
Vertere; conveniunt dulcibus illa modis.

Eſt diminutivum a νάβλον ſive νάβλα, quod eſſe εἶδος ὀργάνου μουσικοῦ, auctores ſunt Heſychius & Suidas. Meminit & Athenæus in IV. ubi Sopatrum uſum docet. Scribit autem per B, quod convenit cum origine Hebræa. Nam נבל, *nebel*, eſt νάβλος ſive ναβλίον. Pleraque organa Muſica Græci accepere ab Orientalibus : quod & Politianus pluribus probat cap. XIV. Miſcell. Cæterum propter affinitatem literæ *B* & *V* pro νάβλος & νάβλα etiam dixere ναῦλος & ναῦλα. quæ apud Sophoclem, Joſephum, Plutarchum, Pollucem, atque etiam Heſychium invenias.

NÆ ex Græco ναί. Hac de particula epiſtolium exſtat Philelphi ad Michaëlem Rocham Grammaticum, qui, quid Terentio in prologo Andriæ ea notaretur, inquiſierat. Nunc res notior, quam ut in ea ſit tempus inſumendum.

NÆVUS, *lens faciei* : ſi recte in Gloſſis Philoxeni exponitur φακὸς προσώπου. Onomaſticon rectius interpretatur ἀεισάρκωσις, hoc eſt, *aliquid ſemper carnem excreſcens*. Quomodo uſus Gellius, lib. XII. cap. I. *An tu quoque putas naturam feminis mammarum ubera, quaſi quoſdam nævulos venuſtiores, non liberum alendorum, ſed ornandi pectoris cauſſa dediſſe?* *Nævus* igitur fit, ἔκφυσις, hoc eſt, quando aliquid in cute excreſcit, & proprie quidem ab ortu ipſo ineſt : ſic dicitur *nævus* quaſi *nativus*, *T* ejecto : vel quaſi γναῖος vel γναῖδος a γίνεσθαι. quod cenſet Feſtus his verbis : *Gnaus corporis inſigne, & prænomen a generando dicta eſſe, & ea ipſa ex Græco γίγνεται*, apparet. Quid ſi κναῖος ſit a κναίω, hoc eſt, κόπτω, quia reſecari ſoleat? [*Nævus eſt excreſcentia in facie, ubi pili producuntur ut ſit inſtar ſylvolæ*. Italis dicitur *neo*. Eſt manifeſte a νάπος, aut certe ejuſdem originis, a νάω enim ῥέω, σώζω, eſt νάος, νάϊος ναῖϊος & νάπος.]

NANCISCOR eſt ab antiquo *nancior* : ut a *pergo* pro *excito* eſt *pergiſcor* unde *expergiſcor*. Feſtus : *Nancitor in XII. nactus erit, prædatus erit. Item in fœdere Latino*. PECUNIAM QUIS NANCITOR HABETO, ET SI QUID PIGNORIS NANCITOR, SIBI HABETO. Ubi *nancitor* ἀρχαϊκῶς poſitum pro *nancitur*, hoc eſt, *nanciſcitur*. Sed & veteribus *nancio* in uſu fuit : ut Priſcianus probat illo Gracchi pro ſe : *Si nanciam populi deſiderium, comprobabo Reip. commoda*. Fortaſſe autem ut *frango* eſt a *frago*, unde *fregi* ; *pango* a *pago*, unde *pepigi* : ſic *nancio* & *nancior* prius fuit *nacio*, & *nacior*, unde *nactus ſum*. Nam abſque *N* ſcribi, Probo, Capro, Pollioni, & Plinio placet, ut ibidem auctor eſt Priſcianus. *Nacio* autem vel

naco

naco, forte a λάχω ſeu λάγχω, unde λαγχάνω, *ſortior*, *ſortito conſequor*. A *nancior* eſt *renancior*. Sane in MSS. Paulli codicibus legas: *Renancitur ſignificat reprehendit. Unde adhuc nos dicimus nanciſcitur, & nactus, id eſt, adeptus*. Vulgo legitur *renanciſcitur*. Imo & ſic eſt in ſchedis Feſti Farneſianis. Sed plane cenſeo *renancitur* legendum, uti in calamo exaratis legi ajebam.

Nanvs pro *pumilo* uſurpat Laberius apud Agellium, lib. xvi. cap. vii. Apud eundem, lib. xix. cap. xiii. docemur pro *mulis*, aut *equuleis humilioribus* uſurpari ab Helvio Cinna, in hoc verſu:

Bigis rheda rapit citato nanis.

Ubi qui *mannis* corrigunt, ad Gellii mentem non attendunt. Verſus autem proxime antecedens, ut ego quidem conjecto, ſic legi debet:

At nunc me Genuſina per ſalicta.

Vel, *Bebiana per ſalicta*. *Genuſini*, ac *Bebiani* (qui in quibuſdam Frontini codd. *Veviani* vocantur) Apuliæ populi ſunt Plinio, lib. iii. cap. xi. In vulgatis eſt,

At nunc me genili nana per ſalicta.

Verum repugnat metrum, cum ſit phaleucium. Nec oſtendendum erat, *ſalicta eſſe nana*; verum *equos pumilos vocari nanos*. Unde *nanis* nomen ſit, docere conatus Feſtus his verbis: *Nanum*, inquit, *Græci vas aquarium dicunt humile, & concavum, quod vulgo vocant ſitulum barbatum*, (ſ. *ſitulam barbatam*) *unde Nani pumiliones appellantur*. *Nani vaſis* meminit & Varro lib. iv. de L. L. ſed locus eſt corruptus, quem ita reſtituit Scaliger: *Poſtea acceſſit nanus cum Græco nomine, & cum Latino nomine Græca figura barbatus*. Verumenimvero, quod *nanos* ita a *vaſe nano* dici putavit: id verum non eſt: ſed omnino eſt *nanus* a Græco νάνος, quod idem notat. Ariſtoteles, lib. vi. hiſtor. animal. cap. xxiv. οἱ δὲ καλούμενοι γίνοι γίνονται ἐξ ἵππου, ὅταν νοσήσῃ ἐν τῇ κυήσει, ὥσπερ ἐν τοῖς ἀνθρώποις οἱ νάνοι, ἐν δὲ τοῖς ὑσὶ τὰ μετάχοιρα. καὶ ἔχει δὲ, ὥσπερ οἱ νάνοι, ὁ γίνος τὸ αἰδοῖον μέγα. Ariſtoph. Scholiaſtes εἰς εἰρήνην: Νάνοι γὰρ λέγονται οἱ κολοβοὶ τῶν ἀνθρώπων. οἱ δὲ κολοβοὶ τῶν ἵππων, ὖννοι λέγονται. Agellius, lib. xix. cap. xiii. *Tum Fronto Apollinari, Fac me, inquit: oro magiſter, ut ſim certus, an recte ſuperſederim nanos dicere parva nimis ſtatura homines, malueri̇mque eos pumiliones appellare: quoniam hoc ſcriptum eſſe in libris veterum memineram; nanos autem ſordidum eſſe verbum & barbarum credebam. Eſt quidem hoc, inquit Apollinaris, in conſuetudine imperiti vulgi frequens, ſed barbarum non eſt, cenſeturque linguæ Græcæ origine; νάνους enim Græci vocaverunt brevi atque humili corpore homines paullum ſupra terram exſtantes*. Νάνος ut Becmanus obſervat, eſt a נין, *ſuboleſcat*, *atque innovatus eſt*: quod proprie dicitur de prole recens edita. A qua ipſa voce acceſſit Græcum νέος, unde Latinum *novus*, ut ſuo loco dicimus. *Pumilio* unde ſit, dicemus in *Pumilus*.

†Nanvs *erronem* ſignificat apud Tuſcos, apud quos id Ulyſſis cognomen erat, auctore Tzetze, qui ad illud Lycophronis de Ulyſſis in Tyrrheniam adventu:

Νάνος πλάναισι πάντ' ἐρευνήσας μυχόν,
Scrutatus omnem erroribus Nanus angulum.

Sic adnotat: Νάνος ὁ Ὀδυσσεὺς παρὰ Τυῤῥηνοῖς καλεῖται, δηλοῦντος τοῦ ὀνόματος τὸν πλανήτην. *Nanus Ulyſſes a Tyrrhenis vocatur: quod nomen erronem notat*. Suſpicio mihi ſubiit, verum Ulyſſis Tyrrhenicum nomen fuiſſe Νάδος (נד *nad* autem *vagum* ſignificat; eſt enim participium a נוד *nud*, *vagari*: quae notio tum Hebraeis tum etiam Chaldaeis, Syris, Arabibus eſt uſitata) deinde quia litterae D pronuntiatio blaeſa & ambigua apud Orientales & Tuſcos eorum traduces erat (vide de ejus litterae ſono in Tyrrhen. Diatr. V. in *Capua*) hinc ex Νάδος i. e. πλανήτης factum fuiſſe Νάνος. Non enim is ſum, qui etymo tantum ductus, ſine librorum veterum auctoritate in Lycophrone Νάδος pro Νάνος reponere auſim. Ac vero res ſic ſe habet. Apud Tuſcos in inſcriptionibus nullum D deprehenditur. Itaque in vocibus, quae in Oriente *Daleth* habebant, in iis *Daleth* ut plurimum mutatum reperitur in T: interdum in R (cujus mutationis exempla plura alibi retuli) interdum in N. Hujus ultimae mutationis hoc unum ſpecimen eſto, quod Ulyſſes qui נד *nad* Hebraice dicebatur, i. e. *vagus* πλανήτης (a נוד *nud*, ſcilicet quod Hebr. & Chald. eſt *vagari*, *migrare*, *agitari*) is apud Tuſcos evaſit Nan, ac terminatione Graeca ΝΑΝΟΣ. Alterum exemplum eſt, quod panis azymus Athenaeo ex Nicandri Gloſſis ΔΑΡΑΤΟΣ vocatur (vere: nam eſt a Chald. דרתא *darta*, *ſartago*, in qua is panis coquebatur) is in Tab. Iguv. II. ver. 27. & in Tab. Lerpiriana caſu patrio Naratv pro *daratu* ſcribitur. Mazochivs.

Naphtha, νάφθα, Chald. נפט ac נפטא, a נף, *ſtillare*. Nam (ut Plinius ait, lib. ii. cap. cv.) *profluit liquidi bituminis modo*. Hæc vera origo: non illa adducta ab Ambroſio, libro de Noë & arca, cap. vi. ubi ait: *Græce dicitur* νάφθα παρὰ τὸ συνάπτειν, *quod disjuncta connectat, nexuque conſtringat indiſſolubili, ut naturali unitate ſibi credas convenire*.

Napvs a *rapum*, cui ſimile eſt. Ita Iſidorus, lib. xvii. cap. x. Alii a νάπυ, quod Atticum pro σίναπι. Sane folia ſemineque nonnihil etiam radice ſimilis eſt. Aliquibus item a νάπος, quod eſt *ſaltus* ſeu *vallis nemoroſa*. Unde & *Napeæ*, vallium deæ, ut ſylvarum *Dryades*, *Oreades* montium, *Naiades* fontium; *Nereides* maris: quemadmodum Servius docet in illud iv. Georg.

. . . . *faciles venerare Napeas.*

Narcissvs, νάρκισσος. ἀπὸ τῆς νάρκης, hoc eſt, *torpore*, quem gravi ſuo odore adfert. Plutarchus, Sympoſ. lib. iii. Probl. i. Καὶ τὸν νάρκισσον [ὠνόμαζον οἱ παλαιοὶ] ὡς ἀμβλύνοντα τὰ νεῦρα καὶ βαρύτητας ἐμποιοῦντα ναρκώδεις. Eandem appellationis rationem adfert tum Plinius, lib. xxi. cap. xix. tum Clemens Alex. lib. ii. Pædag.

Nardvs, νάρδος, a נרד, quod ejuſdem notionis.

Nares, ut Feſtus in *Nares*, & Donatus, in Adel. iii. iii. tradunt, ita dictæ a *narus* ſive *gnarus*, hoc eſt, *ſcius* ſive *ſciens*, quia per *eas odorum gnari reddimur*. Similiter Iſidorus, lib xi. cap. i. qui huic etymo firmando adfert, quod veteres *olfacere* dixere pro *cognoſcere*. Ut Terentius: *Ac non totis ſex menſibus prius olfeciſſem, quam ille quicquam cœperit*. Perotto & aliis placet *nares* eſſe a *nare* pro *natare*, ob *innatantem humorem*: unde & Græcis ῥῖνας dici cenſeat ἀπὸ τοῦ ῥεῖν, quod eſt, *fluere*. Sed cum inter Græcum ῥῖνας ac Latinum *nares* tanta ſit affinitas, dicere malim, κατὰ μετάθεσιν, Latinum illud a Græco fluxiſſe; quod placuit Angelo Caninio, & Nunneſio in Grammatiſtice, vel potius utrumque eſſe ab Hebræo נחיר, id eſt, *naris*, quod ab נהר, *fluere*. A *nare*, *naſus*, de quo ſeorſim.

†Nares dubium nullum quin ſint a נחירים *Nehirim* aut vero duali נחירים *nehiraim*, quae tam certo *Nares* ſignificant, ut etiam cognatum נחר *nahar* notet narium ronchum. Ab his ergo abſorptâ gutturali *Narium* eſt nomen. At Graeci metatheſi uſi ῥῖνας fecere ſuas, a radice longius abeuntes. Mazoch.

Narita, *oſtrei genus*, Ariſtoteli νηρίτης quaſi νηκτής, quod a νέω, hoc eſt, *no*, ſeu *nato*. Uſus Plautus: cujus verba Scaliger emendat. Vide eum ad Feſtum in *Narita*.

†Narro quidem volunt a vetere Gnaavro factum. Itaque ſicuti Gnaavs & Gnaavris idem qui Naavs, ita Gnaavro & Narvro tantumdem, quod per ſyncopem Naro aut Narro. Eſto. Verum de his ipſis *Narro* & *Naruro*, primitus unde ſint, quaero. Sunt autem a נדד *Nadad*, quod *errare* & *vagari* quidem ſignificat; ſed transferebatur etiam ad ſermonis iter & προοίμιον, uti cum *vela ſolvere* exorſi ſermonem dicuntur, & *vela contrahere* & *portam ſubire*, finituri. Sic etiam a שגה *ſaga* (quod item *errare* ſignificat) fit שגיון *ſiggajon*, quod eſt *cantici* nomen,

a curſu & itinere orationis ſic appellatum. Sic etiam a נדד *nadad*, *Erravit* (verſo Tyrrhenice utroque *Daleth* in R) factum eſt ſine controverſia Narro & Naarao, & Gnaarao. Nihil ſane apud nos frequentius uſurpatur, quam *oratione percurrere*, *perſequi*, item *praeterire*; apud Graecos autem μετέρχεσθαι, ἐξηγεῖσθαι, & ſexcenta ejusdem modi ab errore ſive itinere ſermonis tracta. Jam vero & Latinum Erro quo pacto ab eodem נדד *nadad* fiat, eliſo N: ſupra in Erro diximus. Mazochius.

Narthacium, ναρθήκιον, *vaſculum in quo reponebant medicamenta*. Nam narthecis medulla exempta caulis erat cavus, unde Heſiodus, ἐν κοίλῳ νάρθηκι. Νάρθηκα autem Latini *ferulam* appellant. Vide de ea Theophraſtum, lib. vi. Hiſtor. cap. ii.

†Narus olim in uſu fuerit neceſſe eſt, quia non niſi ab eo Gnarus extitit, ſicuti eſt *Gnatus* a *Natus*. Narus autem fuerit a ידע (*noda*) *notus*. *Notum* dico, tam paſſiva, quam activa notione, ſicuti *ignarus* active & paſſive uſurpatur. Ergo a ידע *noda* (O in A mutato Chaldaice, & D Tyrrhenice in R verſo) profectum antea fuerat Narus & Naravis: unde illa, quae hodie uſurpantur, Gnarus & Gnaravis exſiſtunt. Mazochius.

Nascor, ex *gnaſcor*, a γεννάω, unde γεννάομαι. At γεννάω a γείνω. Id verius cenſeo, quam ut *naſcor* contractum ſit ex *nanciſcor*, ut hoc ſit *naturam adipiſcor*. Id tamen placuit Cæſari Scaligero, commentario in Ariſtotelis lib. v. cap. xiv. ſect. cli. A *naſcor*, eſt *natura*, ut φύσις a φύω. Item *natio*, ut a φύω φῦλον. Ejuſdem originis *natus* pro filio; *nata* pro filia.

Nassa, *piſcatorii vaſis genus ex viminibus contexti*, quaſi νᾶσσα, a νάω, *fluo*: vel Hebræo נשא, *ſeduxit*, quia ea *decipiantur piſces*.

†Nassa, decipulae piſcatoriae genus, fit meo judicio ab Hebr. נקש *nakas*, quod eſt *illaqueare*: a quo primum fiebat, opinor, *Nacſa*, deinde emollito vocabulo Nassa. Mazochius.

Nasturtium quaſi *Naſitortium*, O in *V* abit, ut ſæpe. Varro Pappo, aut indigitamentis, apud Nonium: *Naſturtium nonne vides ab eo dici, quod naſum torqueat: veſtiſpicam, quod veſtem ſpiciat?* Plinius, lib. xix. cap. viii. *Naſturtium nomen accepit a narium tormento*. Idem ſcribit Iſidorus, lib. xvii. cap. x. Græcis κάρδαμον vocari ex Cicerone cognoſcimus, qui cum Xenophon lib. i. Κύρου παιδείας, ſcripſiſſet Perſis κάρδαμον ὄψον fuiſſe, ipſe vertit *naſturtium*. Nam lib. v. Tuſc. quæſt. ait: *Perſarum a Xenophonte habitus exponitur, quos negat ad panem adhibere quicquam præter naſturtium*. Dicitur autem κάρδαμον, vel quaſi καραδάμον, quia κάρα δαμᾷ, *caput domat*, hoc eſt, *purgat*. Nam id quod nigrius eſt, capitis vitia purgare, ait Plinius, lib. xx. cap. xiii. Vel eſt id nomen a καρδία, quia *cordatos facit*. Nam dicunt τοὺς ἐσθίοντας κάρδαμον, ὀξυτέρους τὴν διάνοιαν γίνεσθαι. Hinc proverbium in pigros & deſides, κάρδαμον ἔσθιε, *naſturtium comede*. Quo Plinius reſpexit, cum verbis ante allatis ſubjungit: *Et inde vigoris ſignificatio proverbio id vocabulum uſurpavit, velut torporem excitantis*.

Nasus, pro quo & *naſum* dixit Lucilius, dicitur a verbo *nare*, quia per eum natat ac fluit humor, quo cerebrum purgatur. Sive a Græco νάω, *fluo*, ut dicatur quaſi νᾶσος, hoc eſt *fluxus*: Vel a nomine *naris*, *R* in *S* abeunte, ut ſæpe alias; quod & diſcriminis cauſſa hic factum videtur, ut differat a *narus*, pro *gnarus*. A *naſo* eſt cognomentum *Naſonum*, item *Naſicæ*: quod indicat ille Arnobii locus in vi. *Poteſt enim fieri, diſploſus ut geſtiret nares, quem eſſe vos facitis figuratiſque naſicam*. De diis, eorumque ſimulacris agit Arnobius. Etiam *naſos* vaſis tribuere: uti Martialis in Apophoretis, diſt. xcvi.

Vilia ſutoris calicem monumenta Vatini,
Accipe: ſed naſus longior ille fuit.

Et Juvenalis ſat. v.

Siccabis calicem naſorum quatuor.

Certo generi calicis tribuit *naſos quatuor*. At *ternos* habuit *naſiterna*, unde & nomen accepit. Ea, interprete Onomaſtico, erat ὑδρία, ſive ut exprimit Nonius, *vas aquatile*, ſive, ut eſt apud Feſtum, *genus vaſis aquarii anſati & patentis*. Ubi *anſatum* vocat ab *anſis*, quas & *naſos* vocari diximus. Plautus, Sticho, Act. ii. Sc. iii.

Ecquis huc effert naſiternam cum aqua?

Uſus & alibi. Indeque naſiternatus, qui *naſiternam geſtat*. Calphurnius, Phroneſi fabula: *Ubi tu naſiternatus aquam petas*. Citat Nonius.

†Nasus eſt a נסה *naſah*: quod in Piel non tantum Hebraeis, ſed & Chaldaeis, & Syris, & Samaritanis eſt *Tentare*, *Explorare*. Olfactu enim animalia cibos explorant, antequam in os admittant. Canes autem, quorum *odora vis* in proverbium abiit, non modo cibaria, ſed & praevios quoslibet, quos aſſequi volunt, eo organo explorant & eminus perſentiſcunt. Porro a Nasus, verſo S in R (ſicuti *Valerii* dicti, qui ante *Valeſii* fuerant, & alia in eumdem modum) poterant fieri *Nares*; niſi hae ἀμέσως ab Hebr. deducerentur, ſicuti paullo ſuperius in Naris dixi. Mazochius.

Nates, quaſi *nites*, quia illis innitimur: ut cenſet Iſidorus lib. xi. cap. i. Sed modulus prioris ſyllabæ refragatur. Quare melius a *nato*, vel νάω, *fluo*, quia per eas diffluit humor: ſive a νοτὶς, *humor*. [νῶτα.]

Nattæ, an *nactæ*, an *naccæ*, ſcribi debeat, non convenit. Satis tamen conſtat, ſic dici, *qui ſordidas artes exercent*, uti *fullones* & βυρσοδέψας. *Nattæ* ſcribitur in membranis & Pinariorum nummis, quibus id cognomen fuit: uti obſervat Caſaubonus in ſat. iii. Perſii. *Naccæ* conſtanter eſt in MSStis Paulli codd. Ac ſimiliter ſchedæ Feſti Farneſianæ. Et favent hæc, quæ de etymo addit: *Naccæ appellantur vulgo fullones, ut ait Curiatius, quod nauci non ſint, quod eſt nullius pretii. Idem ſentit & Cincius. Quidam ajunt, quod omnia fere opera ex lana νάκη dicantur a Græcis*. Non dubito tamen, quin aut *nactæ* dixerint, aut ex eo *nattæ* ſit corruptum. Nam Græci νακτὰ vocent *coactilia*: unde Heſychius exponit τοὺς πίλους καὶ τὰ ἐμπίλια. Eſt id a νάσσω, quod eſt *premo*, *denſo*, *farcio*: unde idem interpretatur ὁμαλίζειν, θλίβειν. uti νάξαι, σάξαι, βῦσαι. Inde igitur ἀναλόγως fit νακτὴς, a quo *nacta*, quomodo in veteri Veneta editum apud Appuleium ix. Metam. Fortaſſe tamen etiam dixere *natta*, ob faciliorem pronunciationem. Nec enim facile fides deroganda vett. nummis, & membranis.

Nauci ex quorundam ſententia conflatum ex ναὶ καὶ οὐχὶ, teſte Feſto, ut proprie hominem levem ſignet. Alii aliud ſignificare volunt, ut ibidem docet his verbis Feſtus: *Naucum ait Ateius Philologus poni pro nugis: Cincius, quod in oleæ nucis, quid intus ſit: Ælius Stilo, omnium rerum putamen: Gloſſematorum autem ſcriptores, fabæ grani, quod hæreat in fabulo: Quidam, nucis juglandis, quam Verrius juglandam vocat, medium velut diſſepimentum*. Chariſius Soſip. lib. ii. cap. de Adverbio: *Nauci, pro nihili, te duco. Eſt autem fabæ granum cum ſe aperit*. Priſcianus, lib. vi. *Nauci, putamen nucis ſignificat, & pro nihilo accipitur*.

Nauclerus legas apud Plautum. Eſt & Cæcilii comœdia apud Nonium in *ſupplicare*, & alibi. Iſidorus, lib. xix. Originum cap. i. *Nauclerus dominus navis eſt appellatus, ita quod navis in ſorte ejus ſit; κλῆρος enim Græce ſors dicitur*. Alius enim *nauclerus* a *gubernatore*. *Gubernator* enim eſt, *qui ad clavum ſedet*: at *nauclerus* eſt *navis dominus*. Plutarchus in Pol. præcept. ναύτας μὲν ἐκλέγεται κυβερνήτης, καὶ κυβερνήτην ναύκληρος. Athenæus, lib. v. Τῶν δὲ κατὰ ναῦν ἀδικημάτων δικαστήριον καθιστάνει, ναύκληρος, κυβερνήτης, καὶ πρῴρευς. At aliud *navarchus*, quomodo vocatur *navium ſeu claſſis præfectus*. Heſychius: Ναύαρχος, ὁ τῶν νεῶν ἄρχων. Uſus & *navarchi* voce Cicero. Pleraque enim a ναῦς venientia etiam Latini uſurpant. Quale eſt *naumachia*, ναυμαχία, a ναῦς & μάχομαι, *pugno*. *Naupegus*, ναυπηγὸς, a ναῦς, & πήγνυμι, *compingo*. *Naumachiæ* vocabulo uſi Velleius,

ius, Plinius, Suetonius, &c. *Naupegi* autem Chalcidius, & Firmicus.

Navia, a *navis*, vel Græco *νῆιον*. Feſtus: *Navia* (ita & MSSti) *eſt uno ligno exſculpta, ut navis, quo utuntur alvee in vindemia*. Græcis dicitur *σκάφη*, *ἀπὸ τοῦ σκάπτειν*. Nam initio fuit *μονόξυλος*, utpote facta ex arbore excavata. Tangit hanc tem Maro, I. Georg.

Tunc alnos primum fluvii ſenſere cavatas.

Quid *navia* ſit, non ſatis percepiſſe videtur Rob. Titius, lib. x. Locor. contr. cap. xv. At *Navia ficus* in comitio vocata ab *Attio Nævio* augure, ut docet Feſtus.

Navis ab obliquo *ναϝὸς*, inſerto digamma, more Æolum. *Ναὸς* vero prius fuit *νηὸς*, quo ſemper utitur Homerus: nam alterum illud non invenies apud eum, præterquam in compoſitione. Eſt vero *ναῦς*, Euſtathio teſte, a *νέω*, *νήχω*, quod notat *κολυμβῶ*. Alterum quoque idem etymon ponit, ut ſit a *νάω*, ſignificante *σαρόω*, quia eam *φορὸς ἐγκείμενος βαρύνῃ*. Sed verius eſt prius etymon. A *ναῦς* eſt *ναύτης*, pro quo poëtæ, tragici imprimis, etiam *ναυβάτης* dicunt. Latine quoque pro *nauta* per ſimilem epentheſin dicitur, *navita*. Putare aliquis poſſit a *nave* eſſe *navita*, proque eo per ſyncopen eſſe *nauta*: præſertim quando apud Feſtum hæc legere eſt: *Navitas ſecundum incorruptam conſuetudinem dictos, quos nunc nos nautas dicimus, teſtis eſt Cato in ea quam ſcripſit, cum in Hiſpaniam proficiſceretur, cum ais: Navitæ, quod ſecum portaverant vinum atque oleum, uſus tantum eo ſum.* Sed terminatio ſatis indicat, ſimile eſſe vocibus, *propheta*, *planeta*, *Scytha*, *geometra*, *bibliopola* & ſimilibus quæ apud Græcos in recto communiter in *ης*, poëtice autem in A deſinunt. Apud poëtas enim (quos Latini hac in parte ſequuntur) nomina hujuſmodi in A exeunt, tam in recto, quam in vocativo. A *navis* eſt *navus*, ut ex Feſto & Cornelio Frontone diximus in *Gnavus*. Sunt quibus *navis* contra videtur eſſe a *navus*. Iſidorus, lib. xix. cap. I. *Navim quidam perhibent dictam, eo quod gnavum rectorem quærat, id eſt, peritum, ſapientem, ſtrenuum, qui continere & gubernare novis propter maritima pericula & caſus.* Sed *navis* eſſe a Græco *ναῦς*, manifeſtum eſt, eoque a *nave* potius erit *navus* & *navare*. A *nave* eſt *naviga*, quod prius notabat *navem ago*: unde & conflatum. Sed accipitur generatim pro *nave iter facere*.

† Navis imperite a quibuſdam apud Iſidorum a *Navus* derivabatur ea eo, quia peritum rectorem requirit. Imo ab אני *Oni*, cujus plurale *Oniotb*, quae *navem* ſignificant, tam Latinorum *Navis*, quam *ναῦς* Graecorum, in commune *ἐτυμολογίζονται*. Mazochius.

Naulum, *ναῦλον*, *pretium quod vectori pro navigatione ſolvitur*. Juven. ſat. viii.

. . . . *Furor eſt poſt omnia perdere naulum.*

Ναῦλον vero a *ναῦς*, *navis*: vel potius a *ναύω*, *navigo*.

Nausea ab Jonico *ναυσίη*, pro *ναυτία*. Sic *ναυσιᾶν*, *nauſeare*. Proprie igitur *nauſeare* dicitur, cujus ſtomachus ex ſentina, graveolentia, & crebra corporis agitatione, ſtudet ſibi moleſta per os excernere. Quare condecenter admodum dixit Horatius lib. I. ſat.

. . . . *conducto navigio æque,*
Nauſeat, ut locuples, quem ducit priva triremis.

Nam etſi *nauſeandi* voce non utatur proprie, ſed metaphorice, de perverſo nempe obviarum commoditatum faſtidio ac contemtu: tamen apte admodum, & pene proprie uſurpat, quia de navigatione ſermo eſt. Hinc *nauſeola*, apud Ciceronem, & *nauſieſus*, apud Plinium.

Nausitibulum reperias apud Feſtum: atque ita conſtanter MSSti. Sic, ut ait, *vocabant antiqui vas alvei ſimile; videlicet a navis ſimilitudine*. Ubi pro *navis* legere malim *navia*. Fortaſſe tamen nec notatio, nec etymologia vera eſt. Nam vocis formam conſideranti, videtur potius ſignificari *portum* ſive *navium ſtationem*, quod ſi eſt, *nauſtibulum* dicetur, quaſi *navium ſtabulum*, ut Græce *ναύσταθμος*, quaſi *ναῶν σταθμός*. Simili ſyncope a *navis* & *ago* eſt *naviga*; a *naviſragus*, *nauſragus*. Maro, III. Æn.

. . . . *Et naviſragum Scylacæum.*

Par quoque ratio in *nauſcit*, quod ſic dicitur quaſi *naviſcit*, vel *naviſcit*. Feſtus: *Nauſcit* (ſic MSSti) *cum granum fabæ ſe naſcendi gratia aperit, quod ſit non diſſimile navis forma.*

Nautea, quæ Græcis *ναυτία*. Plautus, Curcul. I. II.

Nam omnium unguentûm odor præ tuo nautea eſt.

Uſurpat & Aſinaria, ac Caſina. Imo Artemone etiam uſum docebit Feſtus. Sed apud eum vulgo male legitur *Paulus* pro *Plautus*, quod & Ant. Auguſtinus vidit. Artemonem ſcripſiſſe Plautum, docebit præter Helenium Acronem, Feſtus in *ſuperſtites*. Quid *nautea* ſit, non convenit inter antiquos Grammaticos. Feſtus: *Nauteam, ait Opilius Aurelius, herbæ genus eſſe granis nigris, qua coriarii utuntur, cujus videri nauſea dictum nomen, quia nauſeam facit, permutatione T & S litterarum.* Herbam hanc eſſe *bryoniam nigram*, ſeu *vitem nigram*, cenſet in Nomenclatore ſuo Hadrianus Junius. Paulo poſt addit Feſtus: *Labea in commentario juris Pontificii, ait, nauteam rubidum quiddam eſſe, quo pontificum veſtimenta quædam colorant.* Nonius vero ſic ſcribit: *Nautea eſt aqua de coriis, vel, quod eſt verius, aqua de ſentina, dicta a nautis.* Mihi ſimpliciſſime videtur *nautea* deduci a *ναυσία*, ſeu Opilii, ſeu Nonii interpretationem ſequi jubet.

† Navum (a quo Gnavus) nugantur qui a Navi aut aliunde arceſſunt. Niſi quod non quidem a *Navi* Latino, ſed potius a נביא *navi* Hebraico perplaceret *Navum* Latiarem arceſſere. Nam etſi נביא (*navi*) *prophetam* plerumque deſignat; tamen Pſ.74. 9. cum ירע *Jodea* i. e. *cognoſcente* jungitur, ita ut ibidem *τὸ Navi* (quod tamquam ſynonymum adhibetur) videatur non quidem vatem, ſed *perſpicacem* atque *ſagacem* ſignificare. Mazochius.

NE

Ne interrogativum, ut in *tune* pro *an tu*, eſt ab *ἦν*, vel *ἂν*, hoc eſt, *ſi*. Sane & Græcis tum *ſi* notat, tum *an*. Eſtque *ἦν* a Syriaco אן, id eſt, *ſi*. Sed *ne* pro *non* eſt a *νὴ* vel *νη*. Itaque interdum corripitur: ut in *neſarius*, *neſaſtus*, interdum producitur: ut illo Catulli:

Funera Cecropiæ ne funera portarentur.

Sic Græcis *νὴ* in *νήπους*, *pedibus carens*: *νὴ* vero in *νήριθμος*, hoc eſt, *ἀνάριθμος*, *innumerus*; *νηλιτὴς*, *peccati expers*, a *νὴ* & *ἀλιτραίνω*, *pecco*, atque ita in aliis. *Νὴ* vero & *νη*, *κατὰ μετάθεσιν* ab Hæbræo אין, hoc eſt, *non*. A *ne* & *que* eſt *neque*, ut a *ne* & *ve*, *neve*. Sed *κατ' ἀποκοπὴν* pro illo *nec*, pro hoc etiam *neu* dicitur. Pro *ne* vero & *ni* dixere: ut docet Donatus, Eun. act. III. ſc. II. Remanſit in compoſitis *nimirum*, & *niſi*, quæ valent *ne mirum*, & *ſi non*. Priſcianus, initio lib. xv. *Ni quoque pro ne accipitur, ut Virgilii verſus oſtendit: Ni teneant curſus. Quod etiam Donatus in commentario Æneidos affirmat, dicens, Ni pro ne: ſic veteres.*

Nebris, *νεβρὶς*, *pellis hinnuli*. Heſych. *Νεβρίς, ἐλάφου δορά*. Eſt a *νεβρὸς*, *hinnulus*. Idem Heſych. *Νεβροὶ, ἐλάφων γεννήματα*. Imo idem Heſych. *ἰνδλεὺς*, *νεβρὸς ἰνικῶς*. In Onomaſtico legas, *Neſrendes*, *νεβροί*. Sed *neſrendes* ſunt *porcelli*, ut alibi dicimus. At *νεβροὶ*, *cervi*. Gloſſæ Iſidori: *Nebris Dianæ, corium Dianæ, quæ cum cervo pingitur*. Uſus ea voce Statius Papinius in primo & ſecundo Achilleidos: Item in ſecundo Thebaidos, cum ait:

. . . . *Non orgia Cadmi*
Cernitis, aut avidas Bacchum ſcelerare parentes
Nebridas . . . .

Ubi ſic Placidus Luctatius: *Nebridas, pelles damarum, quæ Græce νεβρίδες appellantur: ac per hoc Baccharum indumenta ſignificat, quibus ſacrificiorum tempore uti conſueverunt.* Ut Virgilius:

Pellibus

Pellibus in morem cincti.

Hia verbis duo indicat, eos, *qui Orgia celebrarent*, *fuiſſe cinctos nebride*, *& nebrida* fuiſſe *pellem damæ*. Prius illud veriſſimum eſt. Unde Avienus in in Orbis deſcriptione:

Orgia ludentes, & nebride pectora cincti
Deduxere choros.

Cumque *nebride* in Orgiis induerentur dicti νεβρίζειν, & res ipſa νεβρισμός. Quod & initiis Cereris fiebat, quia Athenis communia erant initia Cereris & Bacchi. Vide Harpocrationem in Νεβρίζων, & Plutarchum de fluminibus, ubi de Hebro agit. Quod vero Luctatius *nebridas* exponit *pelles damarum*, id minus mirandum: quia & in Gloſſis legas, Νεβρὸς, *dama*, *binnuleus*. Sed ſimiles quidem *damæ* & *hinnulei*: at differunt tamen, quia *damis* ſeu *dammis*, cornua in adverſum: qua de re Plinium vide. *Damæ* Græcis δορκάδες. Putat Arnobius, lib. v. & *Athenis* fuiſſe *Nebridarum familiam*, cui ex eo nomen eſſet, quia νεβρίδα ſive *binnulei pellem indueret*. Sic enim ſcribit: *Oras ut venit ad Atticas, triticeas attulit fruges? Nebridarum familiam pellicula cohoneſtavit hinnulæ?* Sed in *Coo inſula* fuit *familia Nebridarum*, ex qua natus Hippocrates. Ei nomen a *Nebro*, conditore familiæ. In Attica vero ejus nominis familia non fuit. Impoſuit Arnobio, vel ſcriptori, quem ſecutus, quod Athenis ſimul colerentur Ceres & Bacchus ac in initiis Cereris: ut paullo ante diximus. Quorundam etiam opinio eſt Bæticæ civitatem eſſe dictam *Nebriſſam*, quia ibi, ut e Silio conſtat, Bacchæ Orgia ſua celebrarent *nebride* indutæ.

N E B V L A, quaſi *nubula*, ſi credimus Iſidoro, cujus hæc verba, lib. XIII. cap. X. *Nebula inde dicta, unde & nubila, ab obnubendo, hoc eſt, operiendo terram, ſive quod nubes volans faciat. Exhalans enim valles humidæ nebulas, & fiunt nubes.* Hæc ille. Sed clarum eſt *nebula* venire a νεφέλη. Nec obſtat, quod νεφέλη proprie *nubes*. Nam interdum etiam pro *nebula* ſumitur. Sane quemadmodum Maro promiſcue dicit *nube* vel *nebula operiri*, (ut

. . . . *Nube cava ſpectantur amicti.*

Item:

. . . . *Obſcuro gradientes aëre ſepſit,*
Et multum nebulæ circum dea fudit amictu;)

ſimiliter Homerus Odyſſ. η ait:

Ἠέρι καὶ νεφέλῃ κεκαλυμμένος.

Pro quo paullo ante dixerat, νέφει καλύπτεσθαι. Eſt vero νεφέλη ab Hebræo אפל, *nebula*, *caligo*: non autem a νη στερητικῷ & φάος, id eſt, *lumen*, quia ſit φωτὸς ἀπόφασις, *lucis privatio*. A *nebula*, dictum *nebularium*, quomodo Scaliger in Copam Columellæ vocari ait locum, in quo vina inſtituebantur ebibere fumum, ut vitium exuerent; indeque Martialem peſſima Maſſiliæ vina fortaſſis dixiſſe *fumos Maſſilitanos*: niſi ad id reſpexiſſe malis, quod & Græcis *improbum vinum* κακίνας οἶνος appellatur.

N E B V L O a *ne* & *obulo*, quaſi *nec obulo dignus*: vel potius a *nebula* eſt *nebulo*, ut a *tenebris*, *tenebrio*. Nonius: *Nebulones & tenebriones dicti ſunt, qui mendaciis & aſtutiis ſuis nebulam quandam & tenebras objiciunt: aut quibus ad fugam fugitivis & furta hæc erant accommodata, & utilia*. Ita quoque eſt in Aldina: nec aliter legit Junianus Majus, niſi quod pro *fugitivis* perperam habet *furtivis*. Ego locum ſic emendo: *aut quia furibus ac fugitivis ad fugam & furta hæc* (nebula puta & tenebræ) *erant accommodata & utilia*. Donatus Eun. IV. VII. *Nebulo vel inanis, vel vanus, aut mollis, ut eſt nebula, dicitur*. Vetus Horatii interpres ad ſat. I. lib. I. *Nebulones, vani & leves, ut nebulæ*. Feſtus: *Nebulo dictus eſt, ut ait Ælius Stilo, qui non pluris eſt, quam nebula: aut qui non facile perſpici poſſit, qualis ſit, nequam, nugator*. Ubi notandum quod *nebulones* dici ait qui, quales ſint, difficulter perſpicere eſt: uti quos, ſi videas, quantivis pretii putes, cum longe ab iis abſint qui videntur: haut ſecus nempe ac *nebula* aliquid videtur, ſed apprehendere volentem ſruſtratur. Itaque *nebula*, qui ante prælium magnifica jacit verba, ſed in prælio eſt lepus galeatus: ſive Atticus miles, de cujuſmodi militibus notum illud vetus, θρασὺς πρὸ ἔργου ἐν πολλῷ κακός. *Nebulo* quoque qui viripotenti & viroſæ feminæ vir videtur, cum in Venerio concilio pene ſit minus quam puer, aut ſpado. Hinc meretrix acute apud Comicum Eunucho IV. VII.

Sane quod tibi nunc VIR videatur eſſe, hic NEBVLO magnus eſt . . . .

Scio de Martia magia, quam Veneris palæſtra apud Comicum agi: ſed par utriuſque pugnæ ratio eſt: nec dubium quin hoc dictum a Veneris nepotulis primo fuerit profectum, id vero alioverſum tranſtulerit faceta meretrix. Velle enim *nebulonem* hic interpretari *hominem improbum*, id plane ſit inſubidum & inficetum. Quippe ſtudet Thaïs metum eximere formidoloſo ſeni, unde continuo ſubjicit, *Ne metuas*. Ad hoc nihil faciebat, ſi Thraſonem diceret improbum, cum ab improbis nobis maxime metuamus, imprimis qui robore videntur pollere atque audacia. Porro tot cauſſis cur a *nebula nebulo* eſſe poſſit, iſtam etiam addas licet, quod *nebulones loquantur ac agant nebulas*, hoc eſt, *nugas*, *res nebula nihilo digniores*: quomodo loquitur Perſius:

Grande locuturi nebulas Helicone legunto.

Et pro *viliſſima re* eodem uſus Plautus, Pœn. act. I. ſc. II.

Cujus ego vel nebulæ cyatho ſeptem noctes non emam.

Prout ibi legit Turnebus.

N E C E S S E, κατ' ἀφαίρεσιν τῦ α venit ab ἀνάγκη. Ita Nunneſius. Sin Latinam originem dare lubet, fuerit ſane a *ne* & *ceſſo*: ut proprie *neceſſe* ſit, *quod differri non poteſt*: vel a *nec* & *eſſe*; ut proprie *neceſſe* ſit, ſine quo *nec eſſe*, vel ſaltem *bene eſſe* non poſſumus: quamquam & ita dicatur, *quod evitari non poteſt*, uti quæ fatalia. Prævivit ad poſteriora iſthæc Feſtus his verbis: *Neceſſarium ait eſſe Opilius Aurelius, in quo non ſit ceſſandum: aut ſine quo vivi non poſſit, aut ſine quo non bene vivatur, aut quod non poſſit prohiberi, quin fiat*. Secundam ſententiam, ut ſit a *nec* & *eſſe*, probat Scaliger de cauſſis L. L. cap. CLXVI. Sed pugnant illa, *nec eſſe* & *neceſſarium eſſe*. Quare malim dicere eſſe a Græcis. Vel ſequar ſententiam Opilii, ut a *ne* & *ceſſo*, ſit *neceſſe*, quomodo a *ne* & *fari nefarius*. Hinc *neceſſarii*, de quo idem Feſtus: *Neceſſarii ſunt, ut Gallus Ælius ait, qui aut cognati, aut adfines ſunt, in quos neceſſaria officia conferuntur præter cæteros*. Nonius *adfines* interpretatur, ſed non *ſolos adfines*, verum etiam *cognatos* ſignari, oſtendit hic locus Valerii Maximi, lib. II. cap. I. *Convivium ſollemne majores inſtituerunt, idque chariſtia appellaverunt, cui præter cognatos & adfines nemo interponebatur: ut ſiqua inter neceſſarios querela eſſet orta, apud ſacra menſæ, & inter hilaritatem animorum, fautoribus concordiæ adhibitis tolleretur*. Hinc *neceſſitudo*, vinculum illud inter cognatos & affines.

†N E C O eſt ex נקא *neka* (verbo in Syriaca verſione Bibliorum uſitatiſſimo cum *jugulandi* & *immolandi* ſignificatu. Niſi forte malis arceſſere ab Hebr. נגע *nagah*, quod eſt *percutere*. MAZOCHIUS.

N E C T O, a νέω, ut *plecto*, a πλέκω. Νέω quippe tum νήθειν ſive *nere* notat; tum etiam σωρεύειν ſive *congerere*: ut Heſychius docet. Nempe quia nentes tum fila ducunt, tum ducta in fuſo conjungunt. Quare *nectere* proprie ſit *nodo conjungere*: ſed generatim ſumitur pro *vinculo aliquo jungere*, ac *colligere*.

N E F A R I V S, a *ne* & *fari*: uti *nefandus* ex *ne* & *fandus*. De poſteriori aſſentit Aſconius Pedianus: de priori non item: Verba ejus ſunt in III. contra Verrem: *Nefandum, eſt non fandum: nefarium, quod ſacra polluit farre pio ſolita celebrari; ergo nefarii, ſacrilegi*. Poſſis & deducere a *nefas*, unde *nefaſius*, & *S* in *R* abeunte *nefarius*, quomodo *ara*, *arcaa*, *Valerii*, *Papirii* dicimus, quæ prius *aſa*, *aſena*, *Valeſii*, *Papiſii*. Cæterum pro *nefarius*, vel *nefandus*, etiam *nefans* dixere. Ita Lucilium, Varronemque locutos eſſe, docebit Nonius in *Nefantia*.

nis ; Simileque eſt apud Accium *infans facinus* pro *infandum* . Citat Nonius in *infans* .

NEFRUNDINES tum *renes* , tum *teſticuli* dicuntur. Feſtus : *Pro nefrendibus* , *ut antiqui dicebant* , *renes nunc dicit uſus recens* . *Sunt qui nefrendes dici putant teſticulos* , *quos Lanuvini appellant nebrundines* , *Græci* νεφρὸς , *Præneſtini nefrenes* . Sed proprie *nefrunde* renem notat , eſtque a Græco νεφρὸς , quod idem notat . Quia autem & *teſticuli* rotundi , atque ut in renes urina , ita in teſticulos defluit τὸ σπέρμα , quæ & ipſa dicitur *genitalis urina* , *nefrundinis* vox tranſlata eſt ad *teſticulos* .

NEGO quaſi *neago* . [νεκῶ .] Nec obſtat , quod in *dego* , quod quaſi *deago* dicitur , prior producatur . Nam in *dego E* & *A* commutantur in *E* longum , quomodo Jones pro ἔαρ dicunt ἦρ , & Dores pro κέαρ κᾶρ · at in *nego* non contractio eſt , ſed ſyncope literæ *A* , qua fortaſſis ratione & *vagor* priorem corripit , extrito *E* . Nam prius fuit *veagor* , hoc eſt , *valde agor* , ſive *huc illuc feror* . *Ve* in compoſitione interdum augere , docebit Agellius , lib. v. cap. XII. Nec magis etymo allato obſtat , quod verbo *nego* non tam *agere* , quam *dicere* , vel *fateri* oppnatur . Nam & *dicere* eſt *agere* . Ut apud Terent. Adel. I. I.

Sed eſtne ipſus , de quo agebam ? . . . .

Atque ita dicimus quoque *gratias agere* .

†NEGO factum fuit ab Heb. ניאר *nier* , gutturali non praeter morem in G mutata . Iſtud autem Hebraicum verbum Pſ. LXXXVIII. (Hebr. 89.) 40. eſt *irritum facere* h. e. facta negare . Ac nequis id de longinquo petitum , clamet ; ſciat ex Latino NEGARE Gallos ſuum *Nier* detorſiſſe , ac ita ex Latino in Hebraeum ניאר *nier* rediiſſe . Quid ſi vero ab Hebr. נוע (*Ain* fortius pronuntiato uti G , veluti *Nuag* aut *Nug*) fluxerit *Nego* ? Nam *Nug* iſtud Hebraeum ſaepe de capitis motione uſurpatur : vide Pſ. XXII. Atqui in negando nullus geſtus eſt oſcillatione capitis familiarior . MAZOCHIUS .

NEMPE , *a nam* & *pe* , ut *quippe* ex *qui* & *pe* . *Pe* autem a Græco πε , vel πή .

NEMUS a Græco νέμος , quod Heſychius interpretatur σύνδενδρος τόπος καὶ νομὰς ἔχοντα , *locum arboribus denſum* & *paſcuum* . Homerus Il. β. ἐν νέμεϊ σκιερῷ , *in nemore umbroſo* . A *nemus* eſt *nemorenſis* . Ut *nemorenſe mel* apud Columellam , *nemorenſis rex* apud Tranquillum , hoc eſt , rex ſacrorum in nemore Dianæ , quod erat in ſiniſtra via , qua Ariciam itur. Ab eodem *Nemeſtinus deus* . Arnobius , lib. IV. *Deus nemorum Nemeſtinus eſt* . Νέμος vero eſt a νέμω , *paſco* : unde & Νομάδες , qui Latinis *Numidæ* , O in *V* mutato . Feſtus : *Numidas dicimus* , *quos Græci* Νομάδας , *ſive quod id genus hominum pecoribus negotiatur* : *ſive quod herbis* , *ut pecora* , *aluntur* . Sed potius ſic dicti , quia *ſæpe loca alia atque alia petentes permutant pabulum* , quod Græce νομή . Eam cauſam adfert Salluſtius in Jugurth. & Plinius , lib. V. cap. III. Ab eodem *Apollo* dictus *Nomius* , juxta Phyſicos quidem , *quia ſol* , *quæcumque terris naſcuntur* , *paſcit* . Sed , juxta poëtas , *quia pavit pecus regis Admeti ad Amphryſum amnem* , unde Maroni *paſtor ab Amphryſo* dicitur . Alias νέμω eſt *diſtribuo* : unde νόμος , *lex* , quia *ſuum cuique tribuit* . Item νέμεσις *diſtributio* , a quo Dea Νέμεσις , Juſtitiæ , ut quidam volunt , filia , quæ præmiis bonos ornat , & iniquis pœnas rependit . Adfert hanc nominis cauſſam auctor libelli de mundo , Ariſtoteli tributi . Ubi & ait aliter dici Ἀδράστειαν , quia eam nemo ἀποδιδράσκει , hoc eſt , *effugit* . Sed Strabo inde cauſſam arceſſit , quod *Adraſtus rex ei primus fanum ſtatuerit* . Quod Antimachi verſibus probat . De ea vide Gyraldum , dialogiſmo XIX.

NENIA proprie notare *carmen funebre* , ſignificat Quintilianus , lib. VIII. cap. III. quod eſt de perſpicuitate . Sed plenius Feſtus : *Nenia eſt carmen* , *quod in funere* , *laudandi gratia cantatur ad tibiam* . Et Nonius : *Nenia ineptum* & *inconditum carmen* , *quod adducta pretio mulier quæ præfica diceretur* , *iis* , *quibus propinqui non eſſent* , *mortuis exhiberet* . *Varro de vita pop. Rom. lib. IV. Ibi a muliere* , *quæ optima voce eſſet* , *Pergama laudari* , *deinde næniam cantari ſolitam ad tibias* & *fides* , idem Varro uſus ὄνος λύρας apud Nonium in præſepia : ſed in vulgatis codd. legitur corruptiſſime . Torſit ſe in eo Hadr. Junius : torſit & ſe Guilielmus Canterus in Variis ſuis , lib. V. cap. XXIV. Sed feliciſſime ad oram hujuſce libri , qui nunc penes me , locum eum manu ſua reſtituit Scaliger . Emendatio ejus iſtiuſmodi eſt :

Si quis melodis neniis ὄνος λύρας
Præſepibus ſe retineat forenſibus .

In vulgatis pro priori verſu legas , *Siquis melodinis tenos lyras* . Quod ad vocabuli originem , varias admodum de ea ſententias congeſſit Verrius ſive Feſtus , quas apud eum legere potes . Veram non expreſſit . Eſt enim a Græco νηνίατος , quod idem ſignificat , unde νηνιάζεσθαι , quod Heſychius exponit θρηνεῖν . Imo ut *Nænia* Latinis quoque genus legis puerilis , ut apud Horatium :

Roſcia dic ſodes melior lex , an puerorum
Nenia , quæ regnum recte facientibus offert .

Itidem & Νηνίατος a Græcis accipitur , quandoquidem apud Heſychium exponitur παιδαριώδης νόμος . Νηνίατοι vero hauſere Græci a Phrygibus . Pollux : τὸ δὲ νηνίατον ἐστὶ μὲν Φρύγιον , Ἱππῶναξ δὲ αὐτοῦ μνημονεύει . *Præficas* ſane , quæ *nenia* canebant ad tibias , ex Phrygia in Italiam manaſſe , ex Papinio docet Scaliger in Conjectaneis . Nec tamen *nenia* ſit Phrygum inventum , ſeu vocem ſeu rem ſpectes , ut non aliunde hauſerint . Nam Hebræi ac Syri miri fuere θρηνωδοί , quod vel ex Prophetis liquet. Ab illis igitur & *nenia* & *præficæ* . Præſertim quando & vox ipſa reſpondet . Nam quis dubitet , quin *nenia* ſit ab Hebræo נהי , quod eſt *querimonia* , *lamentum* ? Plura hac de voce Scaliger , ſexto Conjectaneorum ; item ad Feſtum in *Nenia* . Eſt & *Nenia* Deæ nomen . Feſtus : *Neniæ deæ ſacellum extra portam Viminalem fuerat dedicatum* . Cauſſam nominis cognoſcimus ex iſtis Auguſtini verbis , lib. VI. de Civ. Dei , cap. IX. *Ipſe Varro commemorare* & *enumerare Deos cupit a conceptione hominis* , *quorum numeros exorſus eſt a Jano* : & *deos ad ipſum hominem pertinentes* , *clauſit ad Neniam deam* , *quæ in funeribus ſenum cantatur* .

NEO , *a* νέω . Nam νέω , νήθω , & κλώθω , idem ſignificat . Eſtque νήθω a νέω , id eſt , *neo* , ut νήχω pro *nato* a νέω , h. e. κολυμβῶ . A νέω eſt νῆμα , *filum* . Gloſſ. νῆμα , *netum* . Hinc *nema Sericum* legas Dig. XXXIX. IV. XVI. VII. Alias νῆμα eſt ὕδωρ , ut exponit Heſychius . Sed tum eſt a νέω , vel νάω , *fluo* . Unde Νηρεὺς , *Nereus* , quaſi a νηρὸς , *humidus* . Ejuſdem originis Ναϊάδες , *Najades* . Nempe quia Deæ ſunt ναμάτων , ut Porphyrius quoque ὀνομαλογίζει comment. de antro Nympharum .

NEPA eſt qui dici putet a NE & PES , quia , ut ait , *pedibus minime valet* . Quod refutatione eſt indignum . Sed *nepa* ab Afris accepimus . Feſtus : *Nepa Afrorum lingua ſidus* , *quod dicitur noſtris cancer* : *vel* , *ut quidam volunt* , *ſcorpius* . *Plautus in Caſina* :

Receſſim dabo me ad parietem ; imitabo nepam .

Dubitat Feſtus , *nepa* num *cancer* ſit , an *ſcorpius* . Nempe quia utroque modo veteres uſi : pro *cancro* Plautus , pro *ſcorpio* Tullius , in Arateis : & ſimiliter interpretantur Gloſſæ . *Nepa* , σκορπίος . Et Gloſſ. Cyrilli : Σκορπίος , *ſcorpius* , *nepa* .

NEPENTHES , νηπενθὲς , a νη , & πένθος , ut idem ſit quod ἄλυπον , hoc eſt *triſtitiam animo eximens* . Homerus Od. δ inducit Helenam , cum maritum ſuum , & Telemachum hoſpitem , exhilarare vellet , *pharmacum* vino miſcentem , *quod vim haberet omnem detergendi luctum* , unde νηπενθὲς vocat . Verſus Homeri inter alios ſunt hi :

Αὐτίκ᾽ ἄρ᾽ εἰς οἶνον βάλε φάρμακον , ἔνθεν ἔπινον ,
Νηπενθές τ᾽ , ἄχολόν τε , κακῶν ἐπίληθον ἁπάντων .
Mox in vinum injecit pharmacum , unde bibebant ,
Dolorem & iram detergens , malorumque omnium
inducens oblivionem .

Joan-

Joannes Fungerus, in Etymologico ſuo, poſteriorem verſum ſic transfert:

Expers nepenthes luctus, mala cuncta refrenans,
Uſque adeo ut poſſit ſupereſſe memoria nulla.

Verum præterquam quod poſterior verſus in metrum pueriliter peccat, nec probare ſatis poſſum, quod νηπενθὲς putat ab Homero ſubſtantive accipi, cum id τῶ φαρμάκω ἐπίθετον non minus ſit, quam ἄχολον, & ἐπίληθον. Sed culpam hanc ex parte deterit, quod Galenus, Plinius, Macrobius, pluresque alii exiſtimarint, ſive *helenium* aut *bugloſſam*, ſive *jucundam narrationem*, alludere privo ac proprio nomine *Nepenthes* Homero appellari: a quorum opinione merito recedit Cælius Calcagninus lib. II. epiſt. ult.

NEPOS, ut ait Feſtus, quaſi *natus poſt*, hoc eſt, *patri natus poſt filium*. Sed eſt a νέπως, hoc eſt, ἀπόγονος. Ita eodem Feſto teſte, uſi ex voce ſunt Theocritus, & Appollonius. [Νέος, νέπος, νεποτός. Π loco digammatis.] Dicitur autem νέπως, quia non ſit πῶς, hoc eſt, *fundamentum generis*. Nam *pedem* veteres vocarunt *quodvis fundamentum*, ut quoque diſcimus e IV. Varronis de L. L. Hanc nepotis ἐτυμολογίαν Gualtero Chabotio acceptam refert Fungerus. Nos eam Scaligero debemus, ex cujus Conjectaneis illam exſcripſerat Chabotius. Cur autem *prodigis nepotum* nomen impoſitum ſit, & *nepotatum* pro *luxurie* dicamus, geminam invenio cauſſam. Una eſt, quod pueri parentibus orbati, ſi in avorum ſint poteſtate, fere nequam evadant & diſſoluti: quia faciliores parentibus eſſe avi ſolent, &, ſi ſeveriores eſſe velint, a pueris, patris metu ſolutis, contemni ſolent. Altera ratio eſt iſta: Qui parentum ſuorum ſudorem in congerendis opibus viderunt iſti, quia ſciunt, quam difficulter opes parentur, frugi eſſe ſolent: contra autem nepotes quia nec ipſi ſudarunt in parandis diviriis nec ſciunt quanto labore eas avus acquiſierit, *prodigi* eſſe conſueverunt.

†NEPOS *a Tuſcis dicitur*, is, qui luxurioſe vivit, auctore Feſto. Aeſtuant grammatici, quo pacto ex NEPOS (h. e. qui ex filio filiave natus eſt) ea metaphora fluxerit, qua NEPOS is dicatur, qui rem prodigit. Verum nihil acumine hic opus erat. Ea duo ſunt, etſi ejuſdem ſoni, at diverſae prorſus originis. *Nepos* priore ſignificatione eſt Latinum ex Graeco Νέπως. At poſteriore ſignificatu diverſum eſt vocabulum, idque Tuſcum ex Hebræo נפץ *napas*, quod ſignificat *diſſipare*, factum. MAZOCHIUS.

NEQUAM proprie *homo inutilis*. Quod origo oſtendit. Varro, lib. IX. de L. L. *Ut ex non, & volo, Nolo; ſic ex ne, & quicquam, item media exrita ſyllaba, coactum eſt Nequam. Itaque ut eum, quem putamus eſſe non hili, dicimus Nihili; ſic in quo putamus eſſe nequicquam, dicimus Nequam*. Alii deducunt non ex *ne*, & *quicquam*, ſed ex *ne*, & *quam*. Feſtus: *Nequam, qui ne tanti quidem eſt, quam quod habetur minimum*. Chariſius non *nequam*, ſed *nequa*, dicendum putabat, ut *nequa lana*. Ita *nequa* ſit, ut *nequis*, ἄτις, ubi τις ſumetur, ut in illo, *Et nos aliquod nomenque decuſque Geſſimus*. Quomodo & Belgæ dicunt, *hy is me wat*. Juxta hos igitur *nequa* ſeu *nequam*, ſit ἀνιδανός. Priſcianus, lib. IV. a *nequeo* deducit. Ita proprie impotentem ſignificabit: ut Belgis *doegniet*, qui nihil valet. Becanus a *ne* & *æquus*. Ita proprie *iniquum* ſignet ac *injuſtum*, Quod verum non puto. Nam ut Flavius Caper ait extremo libro de Orthographia: *Nequam non malum ſignificat, ſed inutilem*. Et in Gloſſ. Philox. legas, *Nequam*, ἀχρεῖος. *Nequitiæ* ἀχρειότητες, κακίαι. Itaque *nequam* fere dicitur, qui eſt ἄσωτος, uti *nequitia*, ἀσωτία, quam Agellius *laxum & popinationem* interpretatur. Indeque eſt quod *nequitia* & *luxuria* ſæpe conjungantur, ut affinia: ac contra opponantur *nequam* & *homo frugi*. Vide Agellium, lib. VI. cap. XI. & Guilielmum Fornerium lib. II. Selectionum, cap. V.

NERONIANUS LAPIS, ὁ Νερωνιανὸς λίθος ſmaragdi præſtantiſſimæ genus, cui nomen dediſſe putandum, non *Neronem* imperatorem, vel etiam *Domitianum*,

. . . . *Quem dixit calvum ſua Roma Neronem*:

ſed, ut eſt apud Epiphanium, Νέρωνά τινα τεχνίτην, hoc eſt, *quendam gemmarum lapidumque politorem, cui Neroni nomen eſſet*. Ad hujus gemmæ nomen alluſit poëta, qui Conſtantini M. temporibus luſit hoc diſticho in Imperatorem, poſtquam uxorem & filium ſuſtuliſſet:

Saturni aurea ſecla quis requirat?
Sunt hæc gemmea: ſed Neroniana.

Nimirum luſit ambiguitate vocabuli, quia & *Neroniana* erat *gemma*, & *Neroniana* erant *ſecla*.

NERVUS, a νεῦρον, trajectis literis, quod ſæpe fieri, in *Cancer* & *Tener* diximus. *Nervus* etiam dicitur quod Græcis ξυλοπέδη, prout in vett. Gloſſ. explicatur. Ita Terentius dixit: *In nervum potius res ibit*. Atticis veteribus κᾶλον (quod alioqui generatim *lignum* notat) dicebatur: unde in legibus Athenienſium ἐγκαλοσκελεῖς, qui ex lege nexi erant. A *nervus* eſt *enervare*, ἐκνευρίζειν. Utitur Appuleius, VIII. Met. Item *ſubnervare*. Gloſſ. vett. νευροκοπῶ, *ſubnervo*. Appuleio in Apologia reſtituit hanc vocem Caſaubonus. Cæterum ejuſdem ac *nervus* originis eſt *Nera*, quod in vett. Gloſſis ἀνδρεῖος explicatur. Dicitur enim quaſi νεῦρον, hoc eſt *nervoſus ac compactus viribus*. Atque ab eadem origine conjux Martis *Nerio*, *Nerienes*, vel *Nerta* dicebatur. Qua de re multa Gellius, lib. XIII. cap. XXI. Inter alia hæc ſcribit: *Nerio ſive Nerienes Sabinum verbum eſt, eoque ſignificatur virtus & fortitudo: Itaque ex Claudiis, quos a Sabinis oriundos accepimus, qui erat egregia atque præſtanti fortitudine, Nero appellatus eſt. Sed id Sabini accepiſſe a Græcis videntur, qui vincula & firmamenta membrorum νεῦρα dicunt: unde nos quoque Latine nervos appellamus*. Quamquam & alterum *Nerienes* ἔτυμον eſt, quod ibidem his verbis aſſignat Gellius: *Ne id quidem prætermittendum puto, cujuſmodi eſt, quod in commentario quodam Servii Claudii ſcriptum invenimus, Nerio dictum, quaſi Neirio, hoc eſt, ſine ira, & cum placiditate, ut eo nomine mitem tranquillumque fieri Martem precemur. Ne enim particula, ut apud Græcos, ita plerumque in Latina quoque lingua privativa eſt*.

NEX contractum ex *necis*, hoc, uti & *neco*, eſt a νέκυς, quod idem ac νεκρὸς, id eſt, *mortuus*: unde & νεκυομαντεία, & νεκρομαντεία, dicimus. Ex poſteriori ortum *nigromantia* pro *necromantia*: Germani & Belgæ, barbaro *nigromantia* vocabulo decepti, itidem vocant *ſwarte konſten*, quaſi dicas, *nigras artes*. Νέκυς vero, & νεκρὸς, a Chaldæis veniunt, quibus נכס, *mactare*, *jugulare*, item, נכא, *cædere*, *occidere*. Ab *neco* & fuit *deneco*, unde *denicales feriæ*. Feſtus: *Denicales feriæ colebantur, cum hominis mortui cauſſa familia purgabatur, Græci enim νέκυν mortuum dicunt*. Eſt harum mentio apud Columellam, lib. II. cap. XXII. Illuſtrem quoque de iis Ciceronis locum corrigit Meurſius, lib. de funere, cap. XXXVII. Non eſſe a *denus*, argumento eſt, quod *triduanæ* erant. Ab eodem *perneco*, unde *pernicies*. Cornelius Fronto: *Periculum contra quamvis rem timetur; pernicies contra necem*. Quia autem *denicales*, & *pernicies* per *I* dicimus, ideo & quidam *enico* per *I* malunt. Sed debili argumento nixi, cum non omnium par ſit ratio. Nam a *neco* quoque eſt *internecivum bellum*: ubi *inter* vim eam habet quam in *interficere*, & *interimere*, ac ſimilibus, de quibus alibi dictum. Eſt enim *internecivum bellum peſtiferum*, *capitale*, *exitioſum*, cum nempe non de imperio ac dignitate dimicatur, ſed de fortunis & capite; neque uter imperet, ſed uter ſit, decernitur. Uſi Livius, Plinius, alii. Feſtus: *Internecivum teſtamentum eſt, propter quod dominus ejus necatus eſt*. Ab eodem *internecio*. Gloſſ. vett. *Internecia*, ἀναίρεσις, σφαγή. Priſcianus, lib. IV. ait, *internecio* pro *internectio* eliſo *T* dici εὐφωνίας cauſſa. *Internecies* quoque dixiſſe, cognoſcimus ex Iſidori Gloſſis, ubi exponitur, *mors*, *jactura*. Item, lib. V. cap. XXVI. ubi *interneciei* judicium eſſe dicit in

eum qui falſum teſtamentum fecerat, & ob id hominem occiderat. Sic lib. x. *Internecida eſt, qui falſum teſtamentum facit, & ob id hominem occidit.*

Nicolai ſunt *dactyli*: ut eſt in Gloſſis Iſidori. Idem, lib. xvii. Orig. cap. vii. *dactylos* facit genus, eoſque dividit in *palmulas* myrobalanis ſimiles, *Thebaicos*, qui aliter dicantur *Nicolai*, & *nucales*, ſive *caryotas*. Ac ſimiliter Plinius, lib. xv. cap. xxviii. *Carne palmæ placent, cruſta Thebaicæ, ſucco uvæ & caryotæ*. Primus vero *dactylos* ſic vocavit Cæſar, idque honori dedit *Nicolai Damaſceni*, a quo crebro ſibi e Syria mitterentur. Itaque improprie Iſidorus ait *Nicolaos* eſſe eoſdem *dactylos*, ac *Thebaicos*. Nam *Thebais* in Ægypto: *Nicolai* e Judæa mittebantur. Proprie igitur *Nicolai* caryotæ Judaïcæ. Vetus Geographus, qui Conſtantii Imp. temporibus vixit, de Judæa & Syria ſic ſcribit: *Hi & omnibus bonis abundant. Nicolaum itaque palmulam in Palæſtines regione, loco, qui ſic vocatur, Jericho, ſimiliter & Damaſcena, & alteram palmulam minorem & piſtacium, & omne genus pomorum habent*. Quidam *Nicolaos* non *dactylos* fuiſſe putant ſed *placentas*: qua in ſententia eſt Suidas in *Nicolao Damaſceno*: & ante eum Heſychius Illuſtris, ac Photius, tmemate clxxxix. Ac favet huic ſententiæ illud Sereni Sammonici:

Grana peregrini piperis diffundito quinque
Nicolao molli, qua mane inſecta cupeſſes.

Sed ut non negamus, ſic & *placentam* dixiſſe: ita certiſſimum eſt *dactylos* ſic ab Auguſto vocatos: quod & Athenæus tradit, lib. xiv. & Plutarchus, convivalium quæſt. lib. viii. cap. iv.

Nictare non eſt ἀπὸ τῆς νυκτὸς, quod in Gloſſia quibuſdam invenias: neque a *nuo*, quæ Perotti opinio erat: [νύω, νυςάζειν.] neque a *nocere*, quod Turnebus, corrupto Plauti loco deceptus, credidit, lib. xxiv. cap. xxvii. ſed eſt vel ab antiquo *niveo*, vel a *nitor*. Utrumque ἔτυμον ſatis veriſimile eſt: etſi prius malim. Ab *niveo*, *nictare* fiet, conjugatione mutata, quomodo a *dicere* eſt *dictare*. Sane a *niveo* in uſu remanſit *conniveo*: quo quid μεταφορικῶς ſignificetur, ſatis notum eſt. Proprie autem *connivere* dicuntur qui dormitant: unde Cinna:

Jam gravis ingenti connivere pupula ſomno.

Ac reſpicit eo Plautus, Moſtel. Act. iii. Sc. ii. ubi ſervus ait, *coagmenta arcte dormire*, & ſene admirante novum loquendi genus, ait:

Illud quidem ut connivent volui dicere.

Hinc Appuleius *inconnivos oculos*, & *inconnivas vigilias* dixit. Cum autem *connivere* proprie oculorum ſit, *nictare* quoque oculorum erit. Nonius: *Inter Nutare, & Annuere, & Nictare, veteres hoc intereſſe voluerunt, quod Nutare capitis, Annuere vel Innuere narium vel labiorum, Nictare oculorum ſignificantiam eſſe decreverunt. Plautus:*

Nec illa ulli homini nutet, nictet, annuat.

Hæc Nonius. Ad alterum vero ἔτυμον præit Feſtus his verbis: *Nictare, & oculorum & aliorum membrorum niſu ſæpe aliquid conari*. Quo ex loco colligi poſſe videtur, veteres quoque a *nitor* dixiſſe *nixum* & *nictum*, indeque formaſſe *nictor*. Id clarius patebit ex loco, quem ex ſexto Lucretii ibidem adducit Feſtus:

Cujus ubi e regione loci venere volantes,
Claudicat extemplo pinnarum niſus inanis:
Et conamen utrinque alarum proditur omne.
Hic ubi nictari nequeunt, inſiſtereque alis,
Scilicet in terris delabi pondere cogit
Natura ....

Vides, ut Lucretius, ſi recte legit Feſtus, quemadmodum avibus prius niſum tribuit, ſic mox eas dicat alis ſuis *nictari*, quod nihil aliud eſt quam πτερυγίζειν. Plura cum apud Feſtum vide, tum Scaligerum ad Feſtum, & Giffanium in indice Lucretiano, utrumque voce *Nictari*. *Abnictat*, ut Feſtus exponit, *ſæpe & leviter oculo annuit*. Nævius in Tarentilla: *Alii adnutat, alii adnictat, alium amat, alium tenet.*

Nidor proprie eſt *odor eſculentorum*, interdum & *aliorum*, ut in illo Maronis, xii. Æn.

Occupat os flammis, illi ingens barba reluxit,
Nidoremque ambuſta dedit.

Ἀναλόγως videtur eſſe a *nidere*, ut a *calere*, *calor*. Quod ſi eſt, fatendum abire ab origine ſua; hoc eſt, ab oculorum ſenſu ad narium transferri. Nam *renidere* eſt *reſplendere*: quomodo etiam ſumitur in illo Horatii, lib. ii. od. xviii.

Non ebur neque aureum
Mea renidet in domo lacunar.

Nam errant qui hic *redolere* interpretantur: quos inter Calepinus fuit. Cui ſententia hæc non placet, videat an magis arrideat opinio Acronis, qui & *nidor*, & *nidere* deducit a *nimis*. Sic enim ſcribit in ſat. vii. lib. ii. *Nidor a nimio odore tractum, ſeu riſu, unde & renidet*. Sed hoc longius arceſſitum. Quare cui primum non placet, videat an non ſit a κνίζω, quod idem ac *nidor*. *Z* in *D* converti ſolet, unde pro *Mezentius* veteres *Medentius* dicebant, teſte Priſciano.

Nidus a *nidore*, ſi Perottum audimus, quod fœdi odoris ſint avium domicilia. Sed ut a κίκκος, *ciccus*: ita a νοττὸς, *nidus*. Νοττὸς vero dixere pro νεοττὸς, quod Atticum pro νέοττος, hoc eſt, *pullus*, ſive *avicula recens edita*. Unde νοττιὰ pro νεοττιὰ, ſive νεοσσιὰ, *nidus*. Nec obſtat, quod νοττὸς *pullum* potius quam *nidum* notat. Nam μετωνυμικῶς ponitur pro *nido*: ut contra *nidum* pro *pullo* dixit Maro:

.... *dulcem nidis immitibus eſcam.*

†Nidus eſt ab Hebr. נד *ned*, *acervus*: nec enim nidus aliud eſt quam acervus palearum virgultorumque ferruminante luto. Aut vero eſt ipſum Hebr. ניד *nid*, quod ſignificat *agitationem*, quia nidi in arborum ramis plerumque ſtruuntur, & motantibus virgultis fluctuant. Mazochius.

Nigra *quaſi nubiger, quia non ſerenus, ſed fuſca coopertus eſt: unde & nubilum diem tetrum dicimus.* Ita Iſidorus in x. [νέφος] Sed longe rectius Jul. Scaliger Exerc. cccxv. ſect. x. & Nunneſius in Grammatiſtice, qui deducunt a νεκρὸς, id eſt, *mortuus*. Nam mortui atri. Unde Lucretius:

Omnia ſuffundens mortis nigrore.

†Nigra ridicule ἐτυμολογίζονται a νεκρὸς, *mortuus*; cum re vera ſit a קדר *kadar*, *infuſcari*, cui præfixo Heemantico *Nun*, ut ſit *Nikdar*, ac (D in R Tyrrhenice commutato, ut in ſexcentis aliis) ſit denique *Nicrar* h. e. *Niger*. Mazochius.

Nihil, *per apocopen extremæ ſyllabæ, factum eſt ab eo, quod eſt nihilum*, ut Priſcianus ait in v. *Nihilum* vero, juxta eundem Priſcianum, imo & Varronem viii. de L. L. & Iſidorum, lib. x. conflatum eſt e *ne*, & *hilum*. Unde Ennius apud Varronem de terra, in quam corpora reſolvuntur, ait:

Quæ dedit, ipſa capit, neque diſpendi facit hilum.

Et Lucillius in xiv. apud Priſcianum:

.... *Hilo non rectius vivas.*

Item Lucretius, lib. iii.

Nec prorſus vitam ducendo demimus hilum.

Quid *hilum* ſit, docet Feſtus: *Hilum, inquit, putant eſſe, quod grano fabæ adhæret, ex quo nihil, & nihilum*. Sed juxta Iſidorum, lib. x. *Hilum Varro ait ſignificare medullam ejus ferulæ, quam Græci aſphodelon, vocant*. At aliter ex Varrone Chariſius, lib. i. ubi ait: *Hilum Varro, libris rerum Humanarum, inteſtinum dicit tenuiſſimum, quod alii hillum appellaverunt: unde intelligimus, nihil ſine aſpiratione vitioſe dici*. Imo Priſcianum ſi audimus in vi. *hilum* idem veteribus ſignificabat, quod *ullum*. Et fortaſſe quidem propterea *nil*, abſque ſpiritu, ſcribebant illi, quos Chariſius reprehendit.

Nimbi ſunt repentinæ & præcipites pluviæ, ut teſtatur Appuleius de mundo. Item Servius in i. Æn. & Iſidorus lib. xiii. cap. x. A *nube* deducit Iſidorus. Sane ſit e *nube reſoluta*. Sed ſi hæc ratio ſatis eſt, potius ſit e Græco νέφος, quam Latino *nubes*. Aliis placet eſſe a νίμμα, quod a νίπτω, *lavo*. Nam *terras lavat*. Sed hoc quoque longe petitum:

titum. Plane autem cenſeo eſſe a *nimpha*, hoc eſt, *limpha*, ſive *aqua*, unde *limpidus*. Vel hoc verum eſt quod dixi, vel *nimbus*, & *nimpha*, ſeu νύμφη communem ſaltem ortum habet. Aliam etiam minus vulgarem ejus vocis notionem docet nos Iſidorus lib. XIX. cap. XXXI. *Nimbus*, inquit, *eſt faſciola tranſverſa ex auro aſſuta in linteo, quod eſt in fronte feminarum*. Uſus Arnobius, lib. II. *Laminae pertenderent auritum, imminuerent frontes nimbis, fuligine oculos inumbrarent*. Atque inde *nimbatam* meretricem dixit Plautus, Pœn. act. I. ſc. II.

Nimivm Nunneſio placet eſſe a λίαν, λ in *N* abeunte. Malim ex νη μεῖον, quaſi dicas *non minus*. Νη enim privandi vim habet, ut in νηρέμος, νηκεστος, atque aliis. Interdum *nimis* ponitur pro *valde*. Ut apud Plautum Amphitr.

Legiones educunt ſuas nimis pulcris armis præditas.

Et Milite,

Nimia eſt miſeria pulcrum eſſe hominem nimis.

Martialis quoque ſic locutus, lib. V. Epigr. LXVI. ut obſervat Heraldus. Ac Belgæ itidem dicunt, *al te ſchoon*, *al te hoogh*, & ſimilia, ut liquet ex libris ea lingua ante centum, & ultra, annos conſcriptis.

Nisvs, quo accipiter notatur, eſt ab Hebræo נץ. Uſus Jobus cap. XXXIX. XXVI. Quem ad locum etiam Mercerus hoc ἔτυμον annotavit.

Nitelas & *nitedulas* appellari putant inſecta, quæ Plinius, lib. XI. cap. XXVIII. *lampuridas* nominat a λάμπω, *ſplendeo*, & οὐρά, *cauda*, nempe *ob laterum & clunium colorem, quo ignium modo lucent*: ut ibidem dicitur. Ita *nitela* a *niteo* ſit, ut a *ſuadeo*, *ſuadela*: a *candeo*, *candela*. Nempe ob *nitelam*, hoc eſt, *nitorem ſuum*: quomodo *nitela* voce uſus Solinus. Sed *nitela* & *nitedula*, nunquam pro *lampuride* invenias. Eſt vero *nitela*, *ſciurus*, ut exponunt Gloſſæ veteres: vel potius eſt *muris genus*. Meminit ejus Cicero in Sextiana: *Id fatum civitatis fuit; ut illa ex vepreculis extracta nitedula rempubl. conaretur arrodere*. Et Servius in illud I. Georg. *Sæpe exiguus mus*, *nitedula*, inquit, *cujus Cicero meminit in Sextiana*. Sane ex Ciceronis verbis ſatis liquet, *nitedulam* eſſe *murem agreſtem in vepribus agentem*. Et confirmat Plinius, cum lib. VIII. cap. LVII. quod de muribus, his verbis claudit: *Conditi & hi cubant: rurſus æſtate juveneſcunt, ſimili & nitedulis quiete*. Ita editum in veteri Parmenſi. Monet ibidem Dalecampius, *nitedulas* ſic dici a *nitore pilorum & cutis*. Sed obſtat, quod prima in *nitela* ſit porrecta. Martialis, lib. V. epigr. XXXIX.

Quæ crine vincit Bætici gregis vellus,
Rhenique nodos, aureamque nitelam.

Ubi *rutilos puellæ crines* comparat *cum lana Bætica*, *capillis Germanorum*, & *pilis nitelæ*. A quibus color *nitelinus* pro ruſo & rutilo: indeque *nitelina ſalix* apud Plinium, lib. XVI. cap. XXXVIII. ubi de ſalicum generibus ſic ſcribit: *Apud nos multi totidem generibus nomina imponunt: viminalem vocant, eandem que perpetuam: alteram nitelinam a colore, quæ ſit tenuior: tertiam Gallicam, quæ tenuiſſima*. *Nitela* igitur non erit a *niteo*, ſed a *nitor*, quia nitatur ſcandendo arbores. Ut a *medeor*, *medela*; ſic a *nitor*, *nitela*: unde *nitedula*.

Niteo a νίπτω vel νίζω, id eſt, *lavo*. Nam *nitent lota*, unde & *lautum* pro *nitido* atque *eleganti* accipitur. Et fortaſſe inde etiam *nideo*, unde *renideo*. Ut apud Horatium:

. . . . *Nec aureum*
Meu renidet in domo lacunar.

Gloſſ. Phil. *Renidet*, μειδιᾷ, ἀντιλάμπει. Ubi Gloſſographus plane Horatii locum reſpexit: eoque in tertia potius *renidet*, quam *renideo* interpretatur. Nec repugnem tamen, quo minus a μειδιῶ deducas, prout Gloſſographus hic exponit. Non raro enim *M* abit in *N*.

Nitor verbum Franciſco de S Quercu placet eſſe a νέσσομαι vel νίσσομαι, quod idem ac νέομαι, hoc eſt, πορεύομαι. Itaque proprie *niti* ſit *cum niſu procedere*. Sane & Nonius docet *niti* etiam accipi pro *ambulare*. Ut in illo Varronis, Peribæa: *Ardua per loca agreſtia ac trepidante gradu nititur*. Quomodo & Varronem Maronemque locutos oſtendit. Becmanus deducit κατὰ μετάθεσιν a שען, *nixus eſt*, *incubuit*. *S* abit in *T*, ut ſæpe. Martinio placet eſſe ab Hebræo נטה, *reclinare*, *incumbere*: unde מטה, *baculus*, *ſcipio*, nempe quia eo quis *innititur*, uti & Græcis dicitur σκῆπτρον a σκήπτω, *nitor*. Ita *niti* proprie fuerit *incumbere*. Quomodo Maro uſurpat lib. VI.

Ille vides pura juvenis qui nititur haſta.

Poſtea generatim accipi cœperit, pro *incumbere alicui operi*, ſive *conari aliquid cum labore*. Sed ſimpliciſſimum ſit, ſi *nitor* κατὰ μετάθεσιν factum dicamus a τείνομαι, quod valet *omnes nervos intendo*, *conor*, *nitor*. Et video id etiam Nunneſio placuiſſe. A *nitendo* dicuntur *Dii Nixi*, quia *genibus nitantur*. Feſtus: *Nixi dii appellantur tria ſigna in Capitolio, ante cellam Minervæ genibus nixa, velut præſidentes parientium nixibus. Quæ ſigna ſunt qui memoriæ prodiderint, Antiocho rege Syriæ ſuperato, M. Acilium ſubtracta a populo Romano adportaſſe, atque ubi ſunt, poſuiſſe. Etiam qui capta Corintho, advecta huc, quæ ibi ſubjecta fuerint menſæ*. Ab eodem *Nixarie*, quod eſt, *niti volo*: Ita Nigidium uſum docebit Nonius. Item *nixor*, ut apud Lucretium lib. IV.

. . . . *convellere tota*
Fundamenta, quibus nixatur vita ſaluſque.

Nitrvm, νίτρον, a *Nitria* provincia, ubi maxime naſci ſolet: ut ſcribit Hieronymus in illud Proverb. XXV. XX. *Acetum in nitro*, qui cantat carmina cordi peſſimo. Similiter Iſidorus, lib. XVI. cap. II. Eſt vero *Nitria* in Ægypto. Sed non tam *nitro* nomen dedit, quam ipſa inde nomen accepit. Eſt autem *nitri* vox a Græcis, quibus itidem dicitur νίτρον, & Attice λίτρον. Νίτρον autem eſt a Chaldæis. Nam *nitrum* Chald. נתרא, ut Hebr. נתר, *aether*.

Nix, juxta Priſcianum in decimo eſt a *ningo*, *ninxi*; ut a *duco*, *duxi*, *dux*; a *rego*, *rexi*, *rex*. Angelus Caninius dicit eſſe a νιφάς, quaſi *niſis*, ut a σφῶ, *vos*, quaſi *ſos*, & a Syriaco *of*, *avis*; a Syro *acu*, νιφος, a *vag*, *facies*; quemadmodum ab eodem Caninio ſcriptum eſt. Puto eſſe ab abſoleto νίψ, νιφὸς· unde νιφόεις, *nivoſus*, & νιφοβλῆτες Ἄλπεις, *nive percuſſæ Alpes*, apud Philippum lib. I. Ἀνθολ. epigr. εἰς ἀμπελον. Vel quod Jul. Scaliger de cauſſ. L. L. cap. XXV. ait, eſt *nix* κατὰ συγκοπὴν ex *nives*: hoc vero ex *ninguis*; quo utitur Lucretius, lib. VI. verſ. DCCXXXVI.

. . . . *Ubi in campos albas decedere ninguer*.

Et verſ. DCCCCLXIV.

Exſtractas ningues radiis tabeſcere cogit.

Etiam Lucilium eſſe uſum, docet Chariſius in primo. Appuleium quoque primo Hermagoræ uſurpaſſe, teſtis eſt Priſcianus, in VI. Eſt vero *ninguis* a *ningo*, ſive *ninguo*. Nam cum *V ninguo* in omnibus ſe codd. ſcriptum inveniſſe teſtatur Pierius, in III. Georg. Ut a *luce*, *lux*; ita a *ningue*, *ninguo*: ut item ab illo *lucidus*, ita ab hoc *ninguidus*. Quemadmodum vero *ninguis* & *nix*, ita *ninguo* & *niveo* dixerunt. Paccuvius Paullo apud Nonium: *Sagittis, plumbo, & ſaxis grandinat, nivit*. *Ninguo* eſt a νίφω, quod idem notat. Gloſſ. Νίφει, *ninguit*. Unde νιφόεις, *nivoſus*, *ninguidus*. *N* inſertum, ut in *frungo*, *pango*, & aliis. Etiam *ninguor* Latinum eſt. Nam ubi Ariſtoteles νιφετὸς ἀνόμασται, ibi Appuleius de Mundo: *Ninguorem vocamus*. In vulgatis eſt *nigrorem* corrupte, ut liquet, pro quo recte MSSti *ningorem*.

N O

No ſive *nare*, ex νέω, νῶ· ut *ſto*, a στάω, στῶ· *do*, δόω, δῶ. At aliter Feſtus: *Nare*, inquit, *a nave ductum Cornificius ait, quod aqua feratur navis ut navis*. Sed omnino eſt a νέω, hoc eſt, κολυμβῶ. Mutat Latinam conjugationem. Græci enim νῶ, Latini

tini dicunt *nare*. Sic illi κολῦμ, Latini *calare*. Niſi *nare* malis a νάω, *fluo*. A νέω vel νάω eſt nomen *Nereo* & *Naïadibus*: ut dictum in *Neo*. Ab eodem eſt νῆσος *inſula*; νῆττα, *anas*, ut Latinis *anas* a *nando*, juxta Varronem. *No* ſupinum habet *natum*, unde *nato*, ut a *dictum dicto*. Hoc malim quam ut *nato* fit a νήχω, χ in *s* abeunte, ut a μόσχος, *muſcus*. A *nato* eſt *natino*; ut a *nego*, *negino*; a *trico*, *tricino*; a *lurcor*, *lurcinor*; a *pago*, *pagino*. *Natinare*, Iſidorus in Gloſſis interpretatur *negotiari*. Proprietatem verbi *natino* optime expreſſit Joſ. Scaliger ad Feſtum, eum exponit, *more natantium ſemper in negotiis fluctuare*. A *natum* quoque eſt *natrix*, quia *id ſerpentis genus in aquis natat*; unde Lucanus: *Et natrix violator aquæ*. Græci eapſe de cauſſa *hydrum*, ὕδρον vocant ab ὕδωρ, *aqua*.

Nobilis a notum: ut a *motum*, *mobilis*; a *fictum*, *fictilis*; a *coctum*, *coctilis*. *Nobilis* igitur *a nominis claritate dictus*. Vide quæ de his dicimus Orat. Inſt. lib. II. cap. XIV.

Noceo, a *neco*, ut proprie ſit *necare* vel *quaſi necare*. Vel juxta Nunneſium a κολάω, id eſt, *noceo*, κατὰ μετάθεσιν, & λ in *N* abeunte: ut ſæpe fit: vel potius ab Syriaco נכא, *nocuit*, *damno affecit*. A *nocendo* ſunt *noxa* & *noxia*, de quibus inferius. Item *innocuus*, ut ab *irrigo*, *irriguus*; a *fatu*, *fatuus*. Pro *innocuus* videntur & *innox* dixiſſe. Gloſſ. *Innox*, ἀβλαβής.

†Noceo quo pacto a נקה *nakah* (quod contrarium notat, quia eſt *mundum* & *innocentem* eſſe) olim deduxerim, his paucis accipito. Dicti verbi futurum in *Niphal* eſt אנקה *Ennakeh* i. e. *Innocens ero*. Hinc ergo ſunt, *Innocens*, & *innoxius*: quae ſuâ Hebraea origine ſimplicia cum eſſent, tamen cum In στερητικῷ compoſita vulgo ſunt habita. Quo ex errore (quem antiquiſſimum fuiſſe neceſſe eſt) & hoc fluxit, ut Nocens & Noceo pro ſimplicibus τῶ *Innocens* haberentur, tametſi contrarium ejus notarent, quod radix Hebraea נקה *nakah* (quod eſt *innocentem eſſe*) ſignificat. Atqui iſtud nimis exquiſitum & ſtudio excogitatum potius, quam verum dices. Quare ſatius erit ad locum illum communem recurrere, ut ſicuti חטא *chata* (miſſis aliis) eſt alibi *peccare*, alibi contrarium, ita & נקה *naka* notiones contrarias habuerit, modo *innocentiae*, modo contrarii. Joëlis certe III. 26. cum ulciſcendi ſignificatu hoc verbum uſurpatur. In Latio certe τὸ נקה *nakah*, induit *Nocendi* notionem: cur? niſi quia in Oriente vim eamdem non raro inſitam habebat? Sermo Orientalis, itemque Latinus non raro ſignificationes adverſas per euphemiſmum gerit. Verum plauſibiliora quae ſunt, ea gaudeo mihi ad ultimum in calamum incidiſſe, uti lectoris animum expletum dimittam. In quadam inſcriptione Campana in utroque latere marmoris ita ſcriptum reperi. Rogo. Mi. Viator. Noli. Mi. Noceae. Quo loco Noceo pro *percutio* ac *laedo* haud dubie accipitur (quod non raro fiebat ex juvenum continere manus neſcientium petulanti luxuria): proinde Noceo in hoc marmore & alibi recte fiet a נכה *nacah* cum *caph*, quod eſt *percutere* ac *laedere*, non vero a נקה *nakah*, *innocentem eſſe*. Mazocitius.

Noctua juxta Nunneſium eſt ex Græco νυκτιφάη. Melius Varro, in IV. de L. L. *quod noctu canit ac vigilat*. Similiterque *veſpertilio* a *veſpere* dicitur. Hoc *noctuæ* & *veſpertilionis* etymon reſpicit Ovid. cum IV. Met. fab. XII. ait:

. . . . *Lucemque peroſæ*
Nocte volant, ſeroque tenent a veſpere nomen.

Eodem modo Græce a νὺξ dicitur νυκτερίς. Gloſſæ Philoxeni: *Noctua*, γλαὺξ, ὀρνίθιον, νυκτερίς. *Puellæ* etiam in *noctuam converſæ*, apud Ovid. II. Met. ab hac cauſſa nomen impoſitum *Nyctimene*, Νυκτιμένη, quaſi *noctem manens*. Nam νὺξ, *nox*; μένειν, *manere*. Unde vero *noctua* γλαὺξ appelletur, diximus in *Glaucus*. Ariſtophanis Scholiaſtes ait, *noctuas* quoque dici κικκαβάς· idque quia vocis ejus ſonus ſit κικκαβαῦ, κικκαβαῦ. Ac conjecturæ ſi noſtræ fides, apud Feſtum legendum: *Ciccabo*, *noctua*. Ubi vulgo, *Cicuba*, *avis noctua*. A *noctua* dicti *noctuini oculi*, ut Græcis a γλαὺξ γλαυκῶπις. Uſurpat Plautus, Curcul. I. III. ſi Duziacæ edit. atque aliis aliquot fides. Nam in aliis leg. *nocturnis*. Vide de *oculis nocturnis* Turneb. lib. XXVII. cap. XXVII.

Nodus, a עגר, *alligavit*, *nodo annexuit*. Ab eo eſt *enodis*, *ſine nodo*. Item *Nodutus Deus* & *Noduterenſis Dea*. Arnobius, lib. IV. *Nodutus dicitur Deus, quia ad nodos perducit res ſatas: & quæ præeſt frugibus terendis, Noduterenſis*. In vulgatis eſt *Nodutis*, quæ terminatio magis Deæ conveniat. Sed *Nodotus*, ſive *Nodutus*, eſt apud Auguſtinum lib. V. de Civit. Dei cap. VIII. ubi ait: *Profecerunt Proſerpinam frumentis germinantibus: geniculis nodiſque culmorum Deum Nodatum*, &c.

Noageum juxta veterum aliquos idem eſt ac *candidum*, quod ſi placet, erit ab Hebræo נגה, *nogah*, hoc eſt, *ſplendor*. Feſti hac de voce verba ſunt iſta: *Nægeum quidam amiculi genus prætextum purpura, quidam candidum ac perlucidum, quaſi a nauco: quod putamen quorundam pomorum eſt tenuiſſimum, non ſine candore, ut Livius ait in Odyſſeo: Simul ac lacrymas de ore nægeo deterſit, id eſt, candido*. [νυγάτιον.]

Nomen vel quaſi *notamen*, ſive potius *novimen*, vel a Græco ὄνομα dici ſcribunt Feſtus, Diomedes, & Priſcianus. Et ſane quod a Græco illo deducunt, non abſurde ſentiunt. Nam *o* interdum præcidi, docet, quod dicimus *dentes* ab ὀδόντες, *ramus*, ab ὄραμνος, aliaque id genus. Interea verius eſt a *noſcendo* dici, quod & Iſidoro placuit, lib. I. cap. VI. Nam ut a *moveo*, vel *movi*, eſt *movimen*, a quo *momentum*; ita a *noſco*, vel *novi*, eſt *noſcimen*, vel *novimen*, unde κατὰ συγκοπὴν *nomen*. Sive potius ut a ſupino *levatum* eſt *levamen*; a *lenitum*, *lenimen*: ſic a *motum*, *momen*; a *notum*, *nomen*. Rationem adfert Scaliger, cap. ca. lib. de cauſſis L. L. *De nomine*, inquit, *ut ejus ita ſentires, ſuaſit ratio: a notione enim dictum eſt quae eſt cognitio, ut etiam interpretatur Ulpianus in Tit. de re judicata. Itaque vox nominis a forma ducta eſt. Eſt enim forma dictionis ſignificatio: ſignum autem & nota idem*. Et mox de nomine verboque ita ſcribit: *Igitur cum, uti diximus, res duplices ſint: aliæ quæ conſtarent, aliæ quæ fierent: illas merito per excellentiam, Signi Notæque vocabulo indicarunt: has autem fluentes ipſo aëris fluxu; puta verberato aëre*. Ab eadem mente eſt, quod quidam *nomen* dici ajunt quaſi *notamen*, uti de Diomede vidimus, ac Priſciano; haut male, ſi rem ſpectes, ſed ἀναλογώτερον, quod dicimus. Ex In στερητικῷ & *nomen*, eſt *ignominia*; quia *hac nomen omittitur*. Eſt enim *nominis nota*, ut probat Nonius illo Ciceronis, lib. IV. de Rep. *Cenſoris judicium nihil ferre damnato, niſi ruborem. Itaque ut omnis ea judicatio verſatur tantummodo in nomine, animadverſio illa ignominia dicta eſt*.

Nomenclatoria vocem legas apud Varronem in IV. de L. L. Cicero quoque uſus pro Muræna. Sueton. in Auguſto cap. XIX. & in Caligula cap. XLI. Quinctilianus, lib. VI. cap. de riſu. Seneca Epiſt. XXVII. & lib. VI. de Beneficiis cap. XXXIII. Appuleius in Apologia, pluresque alii. Crebro autem in vett. libris legas *nomenculator* per *u*, etiam in Pandectis Flor. Martialis quoque ſic extulit, lib. X. Epigram. XXX.

Nomenculator mugilem citat notum.

Olim tamen id damnabat Verrius Flaccus, quemadmodum indicat his verbis Chariſius, lib. I. *Nomenclator ſine u dicitur, ut Verrius ait, velut nominis calator*. Vellem ſententiæ ſuæ rationem idoneam adjeciſſet, ſive Verrius, ſive e Verrio Feſtus, aut e Feſto Paullus. Nunc enim cauſſam juſtam non video. Nam *A* in *V* poſſe mutari, docet, quod a κραιπάλη eſt *crapula*; a θρίαμβος, *triumphus*; a στραγγαλῶ, *ſtrangulo*; ab ἰτάλος, *vitulus*, & in Latinis a *calco*, *conculco*, *inculco*, *proculco*, &c. E *nomenculator* autem ea ratione fiet *nomenclator*, qua *templum*

Digitized by Google

dicimus pro *tempulum*, a quo *extempulo* pro *extemplo* legimus apud Plautum. Porro pro *nomenculator*, etiam in antiqua inſcript. p. DCXXX. n. v. *numenclator* per *u* in prima, legere eſt. Græci *nomenclatorem* vocant ὀνομακτόλογον· ut patet ex Plutarchi Catone. Imprimis autem *nomenclatoribus ſervis* utebantur candidati, quo iis ſuggerentibus nomina civium ſcirent, quos nominatim in prenſando compellare vellent. Itaque *nomenclator* intelligendus in verſu Horatii ad Numicium de petitione magiſtratus ita ſcribentis:

Si fortunatum ſpecies & gratia præſtant,
Mercemur ſervum, qui dictet nomina.

Idem & *fartor* dicebatur, quod ſulius Feſti fiducia dicimus. Nominis cauſſam idem adfert: *Fartores*, inquit, *nomenclatores, qui clam velut infarcirent ſalutatorum nomina in aurem candidati*. Ubi Feſtus, ſive potius Paullus, duo mihi videtur *nomenclatorum* munera confundere. Nam ut foris eorum uſus erat in prenſendo; ſic domi in compellandis nominatim iis, qui mane ſalutatum advenirent. Eſtque hæc cauſſa, cur eum conjungat Seneca cum *oſtiario*, in libello *In ſapientem non cadere injuriam*: *Quidam*, inquit, *ſe a cinerario impulſos, moleſte ferunt, & contumeliam vocant oſtiarii difficultatem, nomenclatoris ſuperbiam, cubicularii ſupercilium*. Iiſdem in diſpoſitione convivarum, & ſimilibus miniſteriis uſi videntur. Hinc Seneca, Epiſt. XIX. *Alioquin habebis convivas, quos ex turba ſalutantium nomenclator digeſſerit*. Etiam quibuſdam ſervorum cauſſa *nomenclatore* opus erat. Plinius, lib. XXXIV. cap. I. *Hoc perfecere mancipiorum legiones & in domo turba externa, ac ſervorum quoque cauſſa nomenclator adhibendus*. Varia adeo *nomenclatorum* fuiſſe miniſteria, ante nos Caſaubonus obſervavit: quæ, qui conſiderarit, mirari cum Torrentio deſinet, quod etiam *mulieri nomenclatorem* ſuum tribuerit Suetonius in Auguſto, cap. XIX.

NOMINALIA, *dies quo puero nomen imponebatur*. Ita vocat Tertullianus, lib. de idololatr. Gloſſ. Phil. *nominalia*, ὀνομαθεσία. Imponi autem nomen apud Græcos ſolet fere die ſeptimo, ut Ariſtoteles ait in VIII. Hiſt. Animal. Apud Athenienſes die decimo, ut ex Iſæo & Demoſthene colligit P. Faber, lib. I. Sem. cap. VI. Apud Romanos maribus nono, feminis octavo die nomen dabatur: cujus cauſſas adferre conatur Plutarchus. Vide Fabrum, quo dixi, loco.

NON ab Hebræo לא, *lo*, *L* in *N* abeunte, ut *nympha*, a λύμφη. Vel potius eſt ab antiquo *nenum*, *nenu* vel *neno*, κατὰ ἀποκοπὴν, mutatoque *E* in *O*, ut a *benus*, *bonus*; *Apello*, *Apollo*, *hemo*, *homo*. Citat Nonius ea Lucilii ſat. XXX. *Sed tamen hoc dicas, quidnam eſt, ſi nenu moleſtum eſt*. Citat & Varronis illud epiſt. ad Fuſium: *Si hodie nenu venis, cras quidem ſi veneris, meridiem die natalis fortuna*. Ac videtur ab eo deflexum Gallicum *nenni*, quo Pariſienſes utuntur: & Belgicum *neen*. *Nenum* vel *neno* forte a *ne* privandi particula & ἕν.

†NON ſicut & antiquum NENV facta omnino videntur ab Hebraeo verbo הניא, *heni*, quod eſt *irritum facere*, hoc eſt quod vulgus *Annullare* barbare uſurpat. Sed & fortaſſe verius fuerit a negativa particula אין *en*, h. e. ipſum NON. Certe ſicuti Hebraeis uſurpabatur eodem ſignificatu אל *al*, & בל *bal* (utrumque pro *Ne* prohibente) quorum alterum videtur ex באל contractum; pari ratione videtur olim Hebraeis אין *en*, & באין *neen* fuiſſe dictum: ex hoc vero altero tum NON tum & antiquum NENV prodierunt. Quid ſi vero ex NENV aut NENVM ortum ſit poſtea NON? illa duo certe antiquiora ſunt, ac videntur ex אין *en* (*Non*) & ex pronomine affixo orta. Veluti אינגו, *Enennu*, h. e. *Non illud*: ex quo poſt aphaereſin primae ſyllabae ſuperfuit NENV. Etiam alterum illud *Nenum* poſt ſe affixum tertiae perſ. plur. gerit. Sed tractu temporis nulla affixorum habita ratio, ac *Nenu* & *Nenum* cum quavis perſona jungebatur; ac poſtremo abjectis illis otioſis affixis, ortum eſt NON, omnibus aeque aſſinis perſonarum commodum & expeditum. MAZOCHIVS.

NOAMA eſt inſtrumentum illud, quo cognoſcitur utrum anguli ſint recti. In Philoxeni Gloſſis vett. exponitur ἀκολουθία, τύπος, κανόνος, γνώμων. Et a γνώμων venire κατὰ μετάθεσιν, cenſet Nunneſius in Grammaiſtice. Qui tamen alibi eopſe libello eſſe arbitratur a γνώρισμα, vel γνώρισμα. Ut & ante eum Cæſar Scaliger de cauſſis L. L. cap. XXVI. Poſſis & deducere a *noro*, unde *ignoro*. A *norma* eſt *normalis linea* apud Aggenum, & alios agrimenſores. Sic vocant eam, quæ latus quadrati claudit ad angulos rectos. At Solino quævis παράλληλος ſic nominatur. Ejuſdem originis eſt *enormis*, ἀγνώμων, & tranſlate, ἀλόγιστος, *vaſtus*. *Enormitos* τὸ μέγεθος. Ut *enormitos ſtipendii* apud Spartianum.

†NORTIA ſive *Nurtia* Volſinienſium peculiare numen erat. Ac videbatur olim a נורא, *nura*, quod Chaldaeis *ignem* ſignificat, deduci; ſi probari poſſet, tantumdem Volſinienſibus fuiſſe Nortiam, quod Romae Veſta. Verum hac omiſſa interpretatione parum arridente, illud potius arripiamus, quod appoſite ad illud Juvenalis X. 74. *Si Nortia Tuſco* (h. e. Sejano) *faviſſet*: adnotat Scholiaſtes: *Fortunam vult intelligi*. Imo non aliud ex Juvenale ipſo colligitur, apud quem ſequitur: *Hac ipſa Sejanum diceret hora Auguſtum*. Si, inquit, Tuſcorum fortuna populari ſuo Sejano faviſſet; is illico imperator ſalutatus fuiſſet. Quid quod eadem Nortia etiam Martiano Capellae dicitur aperte *Sors* (ſive potius *Fors*) *Fortuna*. Non eſt ergo dubium, quin *Nortia* plane eadem, ac *Fors Fortuna* fuerit, auctoribus Juvenale & Martiano Capella. Nunc videndum de veriloquio. Mihi quidem non alia quaerenda videtur deae iſtius ἐτυμολογία (eaque ſecundum analogiae tramites) quam a Chaldaeo Syroque verbo ירת *jerat*; ſic enim Chaldaei (ex conſueta ſcil. apud eos mutatione τοῦ *Sin* in *Tau*) uſurpant pro Hebraeo ירש *jaras*. Utrumque vero verbum ad hereditates & poſſeſſiones pertinet, quas ſcilicet Fortuna arbitratu ſuo largitur, & auſert. Et quidem Hebraeum verbum ſicuti in *Kal* ſignificat *hereditatem adire*, *poſſidere*. ſic in *Hiphil* τὸ הוריש, *horis*, modo eſt *poſſidendum dare*, modo ejus contrarium, nimirum *poſſeſſione expellere* ac *depauperare*. Eadem ſignificationis ἐναλλαγὴ in *Niphal* reperitur. Nam נורש *Noras* (id vero, ultimâ Chaldaice in *Tau* mutatâ, eſſet *Norat*) plerumque exorbitat a ſignificatione primitiva, ac ſignificat *pauperem fieri*. Ergo aptiſſime ab eo verbo (ſed uti dixi more Chaldaico cum *Tau* finali) fit NORTIA i. e. Fortuna, quae nutu ſuo ditat depauperatque. Illud neſcio, cur praeterieram, quod idem Tertullianus, qui recte in II. ad Nation. 8. *Volſinienſium Nortiam* memorat, tamen Apolog. cap. 24. Volſinienſibus NVRSIAM, Sutrinis NORTIAM tribuat. Sed ut ut eſt; utriuſque certe vocabuli (quorum unum ab altero nonniſi dialecto differt) idem prorſus eſt etymon, quia quod Hebraei verbum cum *Sin* uſurpant, idem Chaldaica dialecto cum *Tau* ſcribitur, uti ſupra demonſtravimus. Antequam hinc abeo: in Fortunae Antiatis inſtrumento ponit Horatius I. Od. 35. *Clavos trabales*. Quod mirer, ni ex eo ſit ortum, quia *Volſiniis quoque clavos indices numeri annorum fixos in templo Nortiae Etruſcae deae comparere*, ex Cincio ſcripſerit Livius lib. VII. Hinc, inquam, fortaſſis factum, ut etiam inter Antiatinae Fortunae ſymbola clavi exhiberentur: cujus rei originem qui neſcirent, id ad ἐνέργειας deae hujus ſignificationes traducebant: id quod ſcopo ſuo ſerviens Horatius ſequitur. Quamquam ceteroqui quid de hoc Horatii loco ſentirem, ſcripſi copioſius in Spicilegio Biblico in Diſſert. quadam de ΑΝΑΓΚΗ ad Luc. XXI. 23. Nunc autem haec mitto, quia nolo hic lectorem morari diutius. MAZOCHIVS.

NOS, a νῶ adjectione τοῦ Σ, ut a σφῶ *vos*, literarum trajectione. Simili trajectione a *Nos* eſt Belgicum *Ons*. At Νῶ eſt ab *ame*, ut cenſet Caninius. Non tamen

ἀμείνους

Digitized by Google

ἁμέτερος ab αμι venit, ſed aſſixo τι, quod ab αμι. A *nos* eſt *noſter* & *noſtras*: a *vos* *voſter* ſive *veſter*, & *voſtras* ſive *veſtras*. Sed prius fuerit *noſtratis*, *veſtratis*, unde *noſtras*, *veſtras*; ut *cujas*, *Arpinas*, *Sarſinas*, ex *cujatis*, *Arpinatis*, *Sarſinatis*, uti aliis oſtenſum. Angelus Caninius autumat, *veſter* κατὰ μετάθεσιν eſſe a σφέτερος, ut inquit ab ἐμὸς, *meus*. Sed ἀνωμαλία obſtat. Nam a *me* eſt *meus*, ſive *mius*, ut veteres dixere; ut a *tu*, *tuus*; a *ſu*, *ſuus*. *Voſter* vero eſt a *vos*, ut *noſter* a *nos*.

Nosco dubitatur an ſit a Græco νόω, an γινώσκω. Si prius placet, ut a βόω eſt βόσκω, unde *paſco*; a δάω, δάσκω, unde *diſco*: ſic e νοῶ fuerit νοέσκω, unde per ſyncopen *noſco*; pro quo per proſtheſin dicatur *gnoſco*; ut pro *natus*, *gnatus*. Sin malis eſſe a γινώσκω, integrum erit *gnoſco*, pro quo per aphæreſin dicatur *noſco*: quæ ſententia magis placet. Nam cum G illud in vocis initio ſonum reddat duriorem moleſtioremque, cur omitteretur quidem, cauſa fuit, cur adderetur non fuit. Quod ajunt ſimiliter G apponi in *gnarus* & *gnatus*, falluntur, ut ſuis locis docemus. Itidem quæritur, compoſita *agnoſco*, *ignoſco*, *cognoſco*, ſintne a *noſco*, an *gnoſco*. Si a *noſco*, dicendum ultimam præpoſitionis literam mutari in G. Sin *gnoſco*, dicendum conſonantem eam perire. Prius placet Priſciano, cujus hæc verba, lib. II. cap. de ſyllaba: *Eſt quando N principalis ſyllabæ ante ſe aſſumit G. ut narus, gnatus; notus gnotus antique, unde ignotus; noſco, gnoſco; novi gnovi.* Diomedes, quem ſequor, poſterius probat. Sic enim ille, lib. I. cap. de dubia verborum poſitione: *Gnoſcit, ait Cæcilius, quoniam & propoſitione addita, adgnoſco, & cognoſco dicimus.* Sane ſi integrum eſt *adgnoſco*, fatendum venire a *gnoſco*. Nam ut ab *ad* & *nuo* eſt *annuo*, ſic ab *ad* & *noſco* eſſe *annoſco*. Atqui *agnoſco* dicimus. Integrum igitur *adgnoſco*. *Adgnoſco* autem in vett. optimæque notæ codd. non ſemel legi, auctor eſt Pierius ad illud III. Æn.

. . . . Veterem Anchiſen adgnovit amicum.

Gnoſco vero dixiſſe veteres, præter antiquorum multorum auctoritatem fidem fecerit hic Varronis verſus:

Adeſte, adeſte, quæ ſeramque gnoſcito,
Domum ut feratis e theatro literos.

Non, ut eſt in vulgatis, *ignoſcite*, nec prout juvenis eruditus ad Appuleii, lib. I. Met. emendabat, *agnoſcite*. Eſt & in Gloſſario Græco Lat. Κατὰ στοιχεῖα conſcripto, *Gnot.* οἶδα, ubi *gnoſcit* vel *gnovit* legi debere, quivis videt. Hinc *gnatu*. Feſtus: *Gnotu*, *cognitu*. Verum contra hæc, quæ diximus, obduci poſſet auctoritas Ciceronis, qui in Oratore ita ſcribit: *Noti erant, & navi, & nari: quibus cum IN præponi oporteret, dulcius viſum eſt, ignoti, ignavi, ignari dicere, quam ut veritas poſtulabat*: Verum haud aliud Ciceronem voluiſſe arbitror, quam etſi *navus*, *narus*, *noſco*, ſæpius abſque G dicantur, in compoſitis tamen nunquam G omitti, potiuſque in his ſecutos eſſe voces *gnarus*, *gnatus*, *gnoſco*, quam illa abſque *G*. Neque enim perſuadere mihi poſſum, Ciceronem velle hæc abſque *G* in ſimplici efferri, cum contrarium manifeſtum ſit. Sane apud Ciceronem quoque, II. de Oratore, legitur in MSS. codd. *Operam gnavaſſe*. Et faciat pro hac ſcriptura Marius Victorinus, cujus hæc verba, lib. I. cap. de Orthograph. *Nos paucioribus literis ſcribimus quam antiqui ſcribebant, ut natus, navus, narus, noſco: & illi has voces, & ſimiles iſtis G antepoſita ſcribebant, cujus conſuetudinis nos veſtigia retinemus, cum ſcribimus ignarus, cognatus, ignavus, cognoſco.* *Ignoſco* videtur longius abire a ſignificatione ſimplicis *noſco*. Sed proprie *ignoſcit*, qui delictum quaſi ignorat, eoque de pœna non cogitat. Cornelius Fronto: *Ignoſcit, qui diſſimulat ſe noſſe quod competit, & ita ſilentio peccata impunita dimittit.* *Cognoſcenter* pro eo, quod Græce γνωστῶς legimus apud Tertullianum, lib. de corona militis. Fit autem a *cognoſcens*, qua ratione ab *elegans*, eſt *eleganter*; a *diligens*, *diligenter*, &c.

Nota, & *notare*, a ſupino *notum*. Nam eo rem notamus, ut e nota ſua cognoſcamus. Non ſequitur quantitatem ejus, a quo proxime venit: ſed a quo remotius deſcendit. Eſt illud νόω, νοῶ, unde Græcum γινώσκω, & Latinum *noſco*: ut ſupra diximus. Et fortaſſe olim ſupinum id priorem habuit ancipitis intervalli. Nam & *ignotum* ab eo dicimus, penultima longa, & *agnitum*, *cognitum*, eadem correpta. *Notæ* ſpeciatim dicta compendia τῶν ταχυγράφων, qui & inde *notarii* dicebantur. Gloſſ. vett. *Notarius*, ταχυγράφος. Item: *Notarius*, σημειογράφος. Suidas: Νοτάριος, ὑπογραφεύς. Erant autem *duo genera notarum*: vel enim litera una vocem totam ſignabat: vel erat nota conficta quæ litera non eſſet. Prioris generis eſt, cum vulgo *D.* pro *Digeſtis* ſcribimus: poſterioris generis, cum §. ſcribimus pro *paragrapho*. Hinc Manilius, lib. IV.

Hic & ſcriptor erit velox, cui litera verbum eſt,
Quique notis linguam ſuperet, curſumque loquentis
Excipiat longas nova per compendia voces.

Ubi videmus, eum prius meminiſſet literarum, quæ etſi ſingulariæ forent, tamen vocem totam ſignarent, mox tamen univerſe meminiſſe *notarum*: quod maximus eſſet earum numerus, quæ literæ non eſſent. Doctiſſimus Cujacius, lib. XII. Obſervationum cap. XL. cenſet poſteriores ſolum dictas eſſe *notas*, priores vero appellatas eſſe *ſigla*, quaſi *ſingla*, ſive *ſingula*, quod *ſingulariæ* ſint literæ. *Siglorum* voce uſus Juſtinianus in epiſt. de Digeſtorum Confirmatione: *Eandem pœnam falſitatis conſtituimus & adverſus eos qui in poſterum leges noſtras per ſiglorum obſcuritates auſi fuerint conſcribere. Omnia enim, id eſt, & nomina prudentium, & titulos, & librorum numeros, per conſequentiam literarum volumus, non per ſigla manifeſtari, ita ut qui talem librum ſibi paraverit, in quo ſigla poſita ſunt, ſciat inutilis ſe eſſe codicis dominum*, &c. Sed puto *ſiglorum* voce complexum Juſtinianum *quæcumque ſcribendi compendia*: ſive literis ſingulariis, ſive aliis figuris exprimerentur. Nec *ſigla* dici cenſeo quaſi *ſingula*, ſed quaſi *ſigilla*, hoc eſt, *parva ſigna*. Nam & Græce vocantur σημεῖα, unde σημειογράφοι. Σημεῖα autem quid aliud ſunt, quam ſive *ſigna* ſive *notæ*? Quare idem erunt *notæ* ac *ſigla*, *ſiglarii* & *notarii*. De *notariis* plura ſi voles adeas Iſidorum, lib. I. Origin. cap. XXI. Joannem Tritthemium in Polygraphia; Petrum Bembum, lib. V. epiſt. VIII. quæ ad Julium II. Pont. Max. & imprimis Juſtum Lipſium, Centur. I. ad Belgas, epiſt. XXVII. & Joannem Bernartium, Notis in primum Sylvarum. De *litteris vocem integram ſignantibus* extant libelli Valerii Probi, Magnonis, Petri Diaconi, item quædam ex Gloſſario Papiæ, & ex veteribus membranis. De *figuris cæteris* vide Tullium Tyronem & Marcum Senecam, quorum *notas* e βιβλιοτάφοις primus eruit, lucemque videre juſſit vir is, quo nemo de Romanis literis melius meretur, Janus Gruterus.

Notescere non eſt a *notare* (nam primæ modulus hic corripitur, illic producitur) ſed ab inuſitato *noteo*: quod eſt a ſupino *notum*: unde & *notifico*, quaſi *notum facio* apud Ovidium, lib. I. de Pont. El. II. Item *notio*, pro *cognitione*, quomodo dicimur a Cicerone *habere Dei notionem*: vel etiam pro *cauſſæ cognitione*, quomodo in jure legas *notionem eſſe prætoris*, *præſidis*, *præfecti urbi*, hoc eſt, eorum eſſe de re juriſdictionem: ut loquitur Ulpianus. Ab *notum* quoque *notoria* dicitur *indicium* ſive *delationis cauſſa*, quâ in judicio examinatâ abſolvitur quis aut damnatur. Gloſſ. vett. Μήνυσις, *indicatio*, *notoria*, *indicium*. Appuleius, lib. VIII. Met. *Sed ille qui commodum falſam de me notoriam pertulerat*. Locuti eopſe modo Paullus L. V. D. ad SC. Turpil. Gordianus Imp. L. VII. de Accuſat. Trebellius Pollio in Claudio, B. Auguſtinus epiſt. CLX.

Nothi & *ſpurii*, eo differunt, quod illi certum patrem nominare poſſunt, ut qui e concubina naſcuntur; hi non poſſunt, eo quod e muliere ſe pluribus proſtituente, ſive, ut Lucretius loquitur, *volgivaga Venere*, ſint concepti. *Nothi* vocem a Græcis

Digitized by Google

eis accepimus: de quo ita Fabius, lib. III. cap. VI. Νόθον, *qui non ſit legitimus*, *Græci vocant*: *Latinum rei nomen*, *ut Cato quoque in oratione quadam teſtatur eſt*, *non habemus*, *ideoque utimur peregrino*. Item *Spurii* appellatio eſt a Græcis de quo ſuo loco.

† Notvs eſt a ידע (*noda*) notionis ejusdem, verſa tamen media in tenuem. Hinc poſtea retrogradiendo ex *Notus* ventum eſt ad thema Latinum Novi. Mazochivs.

Novalis ager, qui & *novale* dicitur. Græce ſimiliter νέωμα, νέατος, νέος, νεῶος, νέα & νεατα appellatur. Gloſſæ, Νέατος, *novale*. Νεάτιμον, *novalis terra*. Nempe Græcis ἀπὸ τοῦ νέου, ſive νεάζειν, ut Latinis a *novando*; quæ idem ſignificant. Nempe *agrum prima aratione proſcindere*. Sæpius enim arabatur. Prima aratione dicebatur terra proſcindi: altera redarari, vel iterari: tertia tertiari, vel lirari. Prima aratione grandes glebæ excitantur: ſecunda frauguntur: tertia aut quarta aratio fiebat cum ſeminis jactione. *Novalis* ergo ager primam ſolum arationem expertus fuit, perque annum ceſſavit. Plinius, lib. XVIII. cap. XIX. *Quod vere ſemel aratum eſt*, *a temporis argumento vervactum vocatur*. *Hoc in novali atque requieto neceſſarium eſt*. *Novale eſt*, *quod alternis annis ſeritur*. Feſtus: *Novalem agrum Ælius Gallus*. *&* *Opilius item Aurelius*, *eum ajunt eſſe*, *quem Græci νεῖον dicunt*; *ad quod Homero quoque teſte utuntur*, *qui dixit*, (Il. VI.) νειοῖο βαθείης τέλσον ἱκέσθαι. (ad *novalis* profundi terminum pervenire.) *Sed Cincius eum eſſe*, *ubi gleba proſciſſa ad novam ſementem ſit relicta*. Paullus, L. XXX. §. *Novalis*. D. De verbor. ſignificat. *Novalis eſt terra proſciſſa*, *quæ anno ceſſavit*, *quam Græci* ΝΕΑCΙΝ *vocant*. Ubi librarii cum neſcirent C eſſe Σ, K repoſuere, ſcribentes νεακιν. Habet *novale* & alteram ſignificationem, qua accipitur pro *arvo novo*, ac non antea, ſed tunc primum ad ſementem proſciſſo. Sic uſus Plinius, lib. XVII. ubi de terræ odoribus agens, *Talis*, inquit, *fere eſt in novalibus*, *cæſa vetere ſylva*. Eandem ſignificationem monſtrat Servius ad illud Eclog. I.

Impius hæc tam culta novalia miles habebit.

Novalia, inquit, *etiam dicuntur*, *unde ſylva tollitur*. At male in eo Servius, quod ante dixerat: *Novalia ſunt nova rura*, *quæ per ſingulos annos novantur per ſemina*. Nam ager quidem *reſtibilis* recte *novalis* dici poteſt; ſed dumtaxat, cum primum coli incipit; at nomen hoc amittit, ſi quotannis colatur. Quod vero ad priorem *novalis* ſignificationem, in ea denominatio fit non a temporis initio, ſed ab intentione; quis eo animo ager paratur, ut alternis annis renovetur, contra quam in *reſtibili* fit, qui *novali* quieſcente ſemper reſtat. Vide *Reſtibilis*, & *Vervactum*.

Novam vult Becmanus eſſe a *novus*, quia *novus* ſive noviſſimus, hoc eſt, ultimus ſit numerus ab unitate in denarium: Nam novum in denario initium capitur. Equidem timide diſſentio. Nam ſi cum Angelo Caninio dicam, *novem* eſſe ab ἐννέα, metuo, ne ſententia hæc ſtatim explodatur, cum primo nulla videatur harum vocum affinitas. Nempe id facit, quod Latini caput Græcanicæ vocis, ut in aliis multis, præciderint. Verum ſi νέα tantum ſpectes, vel potius νέϝα (ἔννεϝα enim dixere Æoles) nihil fuerit manifeſtius. Nam quod ad priorem ſyllabam, ut a νέος, vel potius νέϝος, eſt *novus*; ſic a νέα ſive νέϝα, non aliud eſſe debuit, quam *nova*. Nec eſt, quod offendat terminationis diverſitas. Nam cum apud Græcos numerus deſinit in A, tum apud Latinos deſinit in *EM*, ut ἑπτὰ, *ſeptem*; δέκα, *decem*. Similiter igitur *novem* erit a νέα, quod κατ' ἀποκοπὴν ab ἐννέα, niſi magis veriſimile ſiat vetere Latino *ennovem* dixiſſe, inde autem *novem* factum eſſe. A *novem* eſt *novenus*. Ut apud Maronem in Ciri:

Terque novena ligat duplici diverſa colore
Fila . . . .

Hinc κατὰ συγκοπὴν *nonus*, ut a *decem*, *decimus*, unde *denus*. A *nonus* dictæ *Nonæ*: non vero a *novus*; ut quidam putarunt. Utrumque etymon adducit Varro, lib. V. de L. L. Feſtus in *Nonæ*; & Macrobius, lib. I. Saturn. cap. XV. ubi cum dixiſſet, *calendas* ex eo vocatas, quod *eſſent primus dies ex iſtis*, *qui calarentur*: mox iſta ſubjungit: *Ideo autem minor pontifex numerum dierum*, *qui nonas ſupereſſent*, *calando prodebat*: *quod poſt novam lunam oportebat nonarum die populares*, *qui in agris eſſent*, *confluere in urbem accepturos cauſſas feriarum a rege ſacrorum*, *ſcripturoſque*, *quid eſſet eo menſe faciendum*; *unde quidam hinc nonas æſtimant dictas*, *quaſi novæ initium obſervationis*: *vel quod ab eo ſemper ad idus novem dies putentur*: *ſicut apud Tuſcos nonæ plures habebantur*; *quod hi nono quoque die regem ſuum ſalutabant*, *&* *de propriis negociis conſulebant*. Adi & Scaligerum in ſecundo de Emendatione temporum. A *nonus* quoque eſt *nonarius*: unde Perſio *meretrix* vocatur *nonaria*, non quidem a *nonis*, die inſauſto; quod Fungerus quoque putavit: qui idcirco *nonaria* interpretatur *infelix*: ſed vero quia, uti ad primam Perſii ſat. monuit vetus interpres, *apud veteres a nona hora proſtabant*, *ne mane omiſſa exercitatione illo irent adoleſcentes*. Cui gemina legas apud interpretem veterem Juvenalis in ſat. VI. *Meretrices*, inquit, *propter ſacrorum celebrationem ab hora nona totam noctem proſtabant*: *unde etiam nonariæ dictæ*. Sane *hora nona* tributa corpori procurando: adeo ut viri etiam ſobrii ea ſe compararent ad cœnam: ut de M. Antonino Galenus teſtatur, de monachis Palladius, Auguſtinus de ſe, Ariſteas de LXX. interpretibus. Ac pertinet quoque huc calcatum illud Bilbilici vatis:

Imperat exſtructos frangere nona thoros.

Nec dubium eſt, quin ab iſtoc more Belgæ retinuerint *noene* & *noenmael*, quibus tamen non *cœna*, ſed *prandium* ac tempus ejus denotatur. A *novem diebus* dicta *novendialia*, ἔννατα περὶ νεκρῶν ἀγόμενα, ut explicant veteres Gloſſæ. Porphyrio in Epod. XV. *Novendiale dicitur ſacrificium*, *quod mortuo fit nona die*, *qua ſepultus eſt*. *Nono die* ſolet *parentari*, interque ea, quibus parentaretur, erat *cœna funebris*, quam *feralem* Appuleius vocat, quam *ſilicernium* fuiſſe dictam, alibi ex Feſto, Nonio, ac Tertulliano oſtendimus. Hæc non ante nonum diem fieri ſolere, etiam Juſtinianus in Novella quadam docet, cum ait: *In nonum diem fieri* μνήμας *defunctorum*. Eſtque illuſtris locus Appuleii, IX. Met. *Jamque nono die*, *rite completis apud tumulum ſollemnibus*, *familiam*, *ſupellectilemque ad hereditariam deducit auctionem*. Idem veteres Grammatici oſtendunt. Ut Servius, in V. Æn. *Apud majores ubicumque quis fuiſſet exſtinctus*, *ad domum ſuam referebatur*, *&* *illic ſeptem reſervabatur diebus*, *octavo die incendebatur*, *nono ſepeliebatur*. Et Donatus in Phorm. *In nuptiis ſeptimus dies inſtaurationem voti habet*, *ut in funere nonus*, *quo parentalia concluduntur*. A *novem* quoque *Novenſiles* dici plerorumque ſententia eſt. Cælius Calcagninus, in epiſt. quæſt. lib. I. epiſt. XXIX. ait *Novenſiles* dici a *novem* & *ſalio*, quaſi *novem ſalientes*, *A* in *I* converſo, ut in *afficio*, & ſimilibus. Aliis placet dici quaſi *novem ſedentes*, *D* in *L* mutato, quomodo ab Ὀδυσσεὺς eſt *Ulyſſes*. Ponam hac de re locum e libro Marii Victorini: *Novenſiles ſive per L ſive per D ſcribendum*: *communionem enim habuerunt literæ hæ apud antiquos*, *ut dinguam* *&* *linguam*, *&* *dacrimis* *&* *lacrimis*, *&* *Capitodium* *&* *Capitolium*, *&* *ſella a ſede*, *olere ab odore*. *Eſt* *&* *communio cum Græcis*: *nos lacrimæ illi* δάκρυα, *olere* ὀδωδέναι, *meditari* μελετᾶν. *Novenſiles autem quas Græci* συνεννέα, *poſt Novendes a conſidendo*, *id eſt*, *eadem ſede præditi*. Quod de *novenario* ait Victorinus, id confirmant quoque verba iſthæc Arnobii lib. III. *Novenſiles Piſo Deos eſſe credit novem in Sabinis apud Trebiam conſtitutos*: *hos Granius Muſas putat*, *conſenſum accommodans Ælio*. Verum alii non a *novenario*, ſed a *novando* vel *novitate* dictas cenſent. Nam ut ibidem legitur, *Novitatum Cornificius præſides*, (*putat*,) *quod curantibus his*, *omnia novi-*

Digitized by Google

nocitate integrentur & conſtent. Et mox: *Cincius nomina peregrina novitatis ex ipſa appellata pronunciat; nam ſolere Romanos deos omnium urbium ſuperatarum partim privatim per familias ſpargere, partim publice conſecrare; ac ne aliquid Deorum multitudine aut ignorantia præteriretur, brevitatis & compendii cauſſa uno pariter nomine cunctos Novenſiles appellari*. Sed profecto, quam incertæ ſint hæ conjecturæ, comprobant quæ ibidem apud Arnobium legere eſt. Equidem metuo ne fruſtra ejus etymon e Latio petatur: præſertim cum Varro, ſatis alioquin in etymis audax, nullum ejus etymon adducat, ſed lib. IV. de L. L. contentus ſit dicere, vocabulum eſſe a Sabinis; quod ex Arnobio etiam confirmari poteſt.

NOVERCA quia ſit *nova uxor*, quam maritus ducit ad familiam *arcendam*, hoc eſt, *coërcendam*, ut putabat Feſtus: vel, juxta alios, ad familiam *arciendam*, id eſt, *arceſſendam*. Nam *arcio* eſt *arceſſo*, ut *capio capeſſo*. [Νυὸς, νυὸρ, nuorica.] Vel dicitur *noverca*, quia uxor nova *arcitur*, hoc eſt, *accitur*. Vel quaſi *νέα ἀρχὴ*, hoc eſt, *novum initium*: quia nova tunc œconomiæ ratio incipit. Vel, quod acute commentus Jul. Scaliger in libris de cauſſis L. L. cap. XXXII. conflatum eſt e *novum* & *erctum*: quia *nova accedat hereditas*. Nam *erctum*, hæreditas; *erciſci*, hæreditatem adire. Vide *Erciſci*. Porro quemadmodum Latini a *nova hereditate*, *noverca* indiderunt nomen: ita eadem Belgis vocatur *ſtiifmoeder*, hoc eſt, *fulciens mater*, quia fulcit domum cum nova hæreditate, tum re familiari curanda, & privignis, ſi forte, educandis. Qui a *ſtiif*, hoc eſt, *durus*, deducunt, ii licet inſipientiæ majores incuſent, qui non melius nomen impoſuerint.

NOVUS, a *νέος*, ut ab *ἐμῶ*, *vomo*, aliaque, ut in *Vinco* dicemus. *Νέος*, ut obſervat Becmanus, eſt a נין, *ſuboleſcebat*, *innovatus eſt ætate*: uti *νεαρὸς* a נער, *puerulus*, *inſons*. Vel ſit *νέος*, a נא, *nunc*. A *novus* eſt *novulus*, onde *novellus*, a quo *novellitas* Tertulliano, lib. III. adverſus Praxeam, cap. II. *Probabit tam ipſa poſteritas omnium hæreticorum, quam ipſa novellitas Praxeæ heſterni*. A *novus* eſt *novare*, *noviſſimum* pro *ultimo*: quomodo (quod male negabat Gellius, lib. X. cap. XXI.) etiam Cicero loquitur orat. pro Roſcio Comœdo. Nec reformidat Cæſar in libb. de bello Gallico: ſed ſæpius uſus. A *novus* eſt *novare*: unde culter tonſorum *novacula* dicebatur: Iſidorus, lib. XX. cap. XIII. *Dicta novacula eo, quod innovat faciem*. Recte ſane. Nam, ut in Ætnam etiam Scaliger notat, *novare membra* dicebant, cum raderent: unde & verbum juris *novatio*. Arnobius: *Quid novatio & revelatio pudendorum*. Ab eodem dicitur *ager Novalis*, de quo ſeorſim. Pro *novare* videntur & *novire* extuliſſe, ut *artare* & *artire*; *impetrare* & *impetrire*, onde *impetritur*. A *novire* erit *novitius*; ut apud Juvenalem:

. . . . Tetrumque novitius horret
Porthmea . . . .

Denuo dicitur quaſi *de novo*.

NOX a *nocendo*, quia *oculis noceat*, dicta videtur Servio in I. Æn. & Iſidoro lib. V. cap. XXXI. atque idem tradit Papias, & ex eo Bocacius de genealogia Deorum lib. I. cap. IX. item Angelus Decembrius, lib. IV. de politia literaria, parte XLIII. Etiam a *nocendo* Catullus dici putabat, ſed alia de cauſſa: ut diſcimus ex iſtis verbis Varronis, lib. V. de L. L. *Nox, ut Catullus ait, quod omnia, niſi interveniat Sol, primo obriguerint; quod nocet nox*. Sed verum eſt *ὕστερον*, quod continuo addit: *Niſi*, inquit, *quod Græce νὺξ, nox*. A *noctu* eſt *nocturnus*, ut a *diu*, pro *die*, *diurnus*. Ponitur & pro *Dea noctis*, aut *Heſpero*, ut apud Plautum, Amphitruone; B. Hieronymum, adverſus Vigilantium; item Martianum Capellam. Durantius Caſellius *Nocturninum* putat appellari, atque ita legit apud hos ſcriptores lib. II. Var. cap. XIV. Sed nihil mutandum: uti docemur illo Statii, lib. VI. Silv.

Roſcida jam noviens cælo dimiſerat aſtra
Lucifer, & totidem Luna præveuerat ignes,
Mutato Nocturnus equo.

A *nocte* & *fero* Catullus *Heſperum* vocat *noctiferum*, ea forma qua *mane Lucifer* vocatur. Locus eſt in Carm. Nupt.

Jamdudum OEtæos oſtendit Noctifer ignes.

Horatius *Lunam* vocat *noctilucam*, quod *noctu luceat*. Et Varro, in IV. de L. L. *Lunam* in Palatio ita vocari ait, quod *ibi noctu ejus luceat templum*. Etiam Varroni ita dicitur *lucerna*, eapſe de cauſſa. Ita enim ait Bimarco: *Noctilucam tollo, ad focum fero, inflo, anima reviviſcit*. Apud Feſtum legas: *Noctiluram Lucilius cum dixit, obſcenum ſignificat*. Ubi præceptoris mei Nanſii MSSti habent *Noctijugam*, & *Noctigavam*. Unde legendum conjectabat, *Noctivagam*. *Noctilucæ* voci ſimilis eſt *noctilugus*, apud Lucilium, a *noctu lugendo*, quod facit bubo; ac & ceteræ aves obſcenæ, ſive mali ominis. *Venus* quoque *noctuvigila*, ob crebra amantium pervigilia, appellatur Plauto, Curcul. I. III.

† NOXA ſit ab Hebr. נקש *nakas*, *illaqueare*. Nam NOXA primario *laqueum* ſeu *vinculo* notaſſe videtur (unde illae locutiones *Noxae dedere*, & *Noxae eximere*) deinde & ad maleficium notandum NOXA & NOXIA non praeter morem traducta fuerunt; ut & apud Hebraeos חטאה *chattaah* & culpam & poenam notat, ut alia ſexcenta taceam. Niſi vero magis eſt, ut NOXA ſit a ſupino verbi NOCEO: quod nihilominus origine Hebraicum eſt, ut ad id verbum adnotavimus. MAZOCHIUS.

NOXIA eſt natura ſua adjectivum, quia intelligitur *culpa*. Ac *ἀπλῶς* ſumitur pro *culpa*, ut e Plauto, Terentio, Ciceroneque liquet. Gloſſ. *Noxia*, *ἁμαρτία*. Eſt vero *noxia* a ſubſtantivo *noxa*, uti hoc a *nocendo*. Ut *noxa* proprie ſit *nocumentum*, ſive *damnum*. Stricte ſcio ſæpius ſumi pro *culpa qua quis alteri contra leges nocet*. Sed natura latius patet. Ut cum dicimus aliquid *noxæ eſſe*. Atque ita Ovidius:

Nocte nocent potæ, ſine noxa luce bibuntur.

Qui locus etymon allatum confirmat. Eſtque hæc prima *noxæ* ſignificatio. *Συνεκδοχῶς* autem ponitur pro *delicto*, *quo nocemus*: & generatim pro *quovis delicto*. *Μεταληπτικῶς* autem accipitur pro *obligatione ad pœnam*: vel pro *pœna ipſa*. Ita dicimus, *noxa caput ſequitur*, & *noxæ dedere*. Videtur & *noxa* poni pro *homine, qui nocuit*: nempe qua ratione *operæ* dicuntur *homines operantes*. Vett. Gloſſ. *Noxa*, *αὐτὸ σῶμα τὸ βλάψαν*. *Noxia αὐτὸ τὸ κακούργημα οἷον κλοπὴ, ζημία, ἁρπαγὴ, ὕβρις*. Quæ verba deſumta a Theophilo, interpretante verba illa Juſtiniani: *Noxa eſt corpus quod nocuit, id eſt, ſervus. Noxia ipſum maleficium: veluti furtum, damnum, rapina, injuria*. Sed ea *noxæ* notio non videtur eſſe in uſu. Nec *noxa* ſemper ſumitur pro *culpa*: ſed eſt cum ponitur pro *jurgio* aut *diſſidio*. Petronius: *In mediam noxam perfertur*. Auſonius: *Sæpe in conjugiis fit noxia, ſi nimia eſt dos*. Sic utrumque locum interpretatus Joſ. Scaliger. Sane hodieque Galli *jurgium* vocant *noiſe*: quod manifeſte factum e *noxia*. A *noxia* eſt *innoxius*, & *obnoxius*. Nam *innoxius* eſt, *qui nulla in re nocuit*: Plaut. Aulul. II. ſc. II.

Ut inopem atque innoxium abs te atque abs tuis me irrideat.

Ab eodem eſt *noxitas*, quo uſus Tertullianus in Apologetico, initio capitis ſecundi. In vulgatis eſt, *cum ejuſdem noxa*. Sed pro *noxa* in vett. libb. recte legitur *noxietatis*. Similis vox eſt *novellitas*, qua idem utitur lib. III. adverſus Praxeam, cap. II. circa medium. Vide *novus*. Apud eundem initio cap. quarti lib. de Pallio, habes *Romanitas*, ſive, prout Scaliger legendum ſuſpicatur, *ſerietas*, vel etiam *nimietas*: quemadmodum & idem mox eopſe verſu *Græcitatis* vocem a Tertulliano uſurpatam putat. Sic enim legit: *Nec veſtris tamen admodum Græcitatis annitas eſt*, &c. Hoc obiter adjeci, quia utramque emendationem fruſtra quæras in ſcriptis Scaligeri, quæ lucem aſpexere.

NUBES

Digitized by Google

N V

Nvaas a *νεφέλη*, ut quidem Nunneſius tradit. At veteres, quia *cælum nubit*, id eſt, *operit*. Ita Varro, lib. IV. de L. L. Donatus, in Hec. IV. IV. & Iſidorus, lib. XIII. cap. VII. Nec repugnat analogia. Nam ut a *facio*, *facies*; a *ſpecio*, *ſpecies*; a *ſcabo*, *ſcabies*; ſic a *nubo* erit *nubes*. Magis interim placet eſſe a נוף, *ſtillare*. Vel quæ ſententia eſt Angeli Caninii, in Helleniſmi Alphabeto, a Punico *neu* fit *νέφος*, ab hoc *nubes* fiet, conversa adſpirata in mediam: quomodo & a *νεφέλη* fit *nebula*; ab *ὀμφαλὸς*, *umbilicus*; a *κυφὸς*, *gibbus*; a *φάλαινα*, *balæna*; a *δνοφερὸς*, *tenebræ*, quaſi *denefræ*. Ita non a *nubendo* erit *nubes*, ſed a *nube* ſit *nubere*, proprieque ſignabit, *nubis inſtar velare* ac *tegere*. Niſi potius, quod Becmanus ſentit, ab Hebræo חנף, id eſt, *nuptus aut velatus fuit*. [nubo, vel nobo, ut veteres, ab *ὀπυίω*, *γαμέω*.] A *nube* dicitur cœlum *nubilum*, hoc eſt, *nubibus obductum*. Indeque Varroni & Columellæ *nubilarium*, ædificium ruſticum in quo *nubilo* cœlo meſſis reponitur. In Onomaſtico exponitur *ὑπονέφιον*.

†**Nvaas** poteram ab ipſiſſimo verbo Hebr. עוב quod eſt *Obnubilare*, *ἐπινεφελοῦν*, maxime ſi gutturalis ע ſecundum complures per Non pronuntietur. Ab eo verbo עבים *nghabim* Hebraeis dicuntur, quae nobis ſunt *Nubes*. Potuiſſet quoque cum nuperis *ἐτυμολόγοις* deduci a נוף *nuph*, quod eſt *ſtillare*, una labiali littera in alteram permutata; niſi animadvertiſſem ipſum Hebraeum verbum נוב *nub* eodem *ſtillandi* ſignificatu fuiſſe praeditum, non fatentibus quidem recentibus lexicographis (apud quos τῷ נוב *nub*, ſola fructuum proferendorum notio tribuitur) ſed veteribus Scripturarum Interpretibus addicentibus, haud paullo locupletioribus teſtibus. Nam apud LXX Prov. X. 31. pro Hebr. ינוב *janub* Graeci poſuerunt *ἀποστάζει* *deſtillat*: *Στόμα δικαίου ἀποστάζει σοφίαν*, *Os juſti deſtillat ſapientiam*. Nec ſecus ibi Arabs interpres. Nec aliter iidem Graeci ejuſdem verbi notionem expreſſerunt in Pſal. LXI. (Hebr. 62.) 11. *πλοῦτος ἐὰν ῥέῃ*: Vulgata, *Divitiae ſi affluant*: quod ſecutus eſt etiam in ſua verſione Hieronymus: *Divitiae ſi affluxerint*. Nimirum pro Hebr. ינוב *janub* uſi ſunt *fluendi* aut *affluendi* verbo, quod eſt τῷ *ſtillo ἀνάλογον*, & nubium proprium. Eodem pertinet, quod apud Arabes nomen נוב *nub* ſignificat opportunam verno tempori pluviam. Nam quod alii putant a verbo Latino Nvao pro *tego* dictam fuiſſe *nubem*, ſecus eſt; quia verbum Nvao hoc ſignificatu ea eo venit, quod quia nubes caelum praetexant, inde factum ut *Nubere* tranſlate accipiatur pro *tegere*. Vel a ritu nubentium, quae caput flameo contegebant, petita tranſlatio, itaut primaria *nubendi* notio *γαμικὴ* fuerit. At vero Nvao pro *nuptui trador* manaverit ab altero verbi נוב *nub* ſignificatu, quo notat *fructificare*, *gignere*, *producere*, quia in hoc puellae *nubunt*, ut filios ex ſe producant; quo fit ut ſit feminis peculiare verbum, viri autem, quibus negatum eſt fructum ex ſe proferre, raro admodum ac non niſi *καταχρηστικῶς* dicantur *Nubere*. Mazochivs.

Nvclevs a *nuce*, quaſi *nuculeus*. Sic enim vocatur, *quod intus eſt in nuce*. Plautus:

Qui e nuce nucleum eſſe vult, frangit nucem.

Proprie igitur *nuces*, quæ *nucleum habent*: ut quatuor illa genera, quæ Apicius complexus his verbis: *De nucleis hoc: nuces majores, nucleos pineos, amygdala, avellanas*. Ubi *nuces majores* vocat *juglandes*. Alii *pineas nuces* omittunt, & pro iis *caſtaneas* ſubſtituunt. Alii utraſque comprehendunt. Ut Auſonius, cum ait:

Et duplici defenſa putamine quinque genus nux:

Nvoæ proprie ſunt *næniæ*, ſive *carmina a præficis cani ſolita in laudem mortuorum*: unde Plautus, Aſinar. act. IV. ſc. I.

Hæc ſunt non nugæ: non enim mortualia.

Exiſtimare aliquis poſſit ita dici quaſi *neagas a non agendo*, quia in carminibus iſtis falſæ congeri laudes ſolent: ſed omnino origine eſt Hebræum ac Syrum, quibus *nuga*, mœrorem; ut *nænia* planctum ſignificant. Ita Sophon. III. XVIII. legas נוגי כמועד, *mœſtes propter ſollemnes conventus*, ut Aben-Eſra, & Thalmudicis exponitur in Lib. Berachot, cap. IV. fol XXVIII. Vetus tranſlatio habet, Sophon. III. XVIII. *Nugas, quæ a lege receſſerunt*: ad quem locum ſic B. Hieronymus commentatur: *Id quod diximus nugas, ſciamus in Hebræo ipſum Latinum eſſe ſermonem* נוגי, *& propterea a nobis ita, ut in Hebræo erat, poſitum: ut noſſe poſſimus linguam Hebraicam omnium linguarum eſſe matricem*. In eo tamen decipitur, quod נוגי vertit *nugæ*. Proprie enim נוגי, *mœſti*, cujus femininum Plur. נוגות, *nugoth*, *mœſta*, Thren. I. IV. A radice נגה, *mœſtus fuit*. Vide ſis de hoc *nugarum* vocabulo Scaligerum in Conjectaneis; Turnebum lib. XXIII. cap. VIII. & Kirchmannum de funeribus Rom. lib. II. cap. VI. A *nugis* eſt *nugax*, pro quo & *nugas* dixere, ut Chariſius & Priſcianus docent. Eſt & in Gloſſ. vet. *Nugas*, *σαπρὸς*, *ἀσελγής*. Varronem eo uſum putant, cujus locum ita emendant Carrio & Palmerius: *Crede mihi, plures dominos ſervi* (hoc eſt, *ſervi nequam*) *comedere, quam canes* (hoc eſt, *paraſiti*.) *Quod ſi Actæon occupaſſet, & ipſe prius ſuos canes comediſſet, non nugas ſaltatoribus in theatro fieret*. Plautum quoque uti cenſet Schoppius, lib. II. Suſp. epiſt. I. *Nugigerulus* & *nugivendus*, manifeſtæ ſunt compoſitionis.

Nvm Græce eſt *μῶν*, unde & *κατὰ μετάθεσιν* fluxit. A *num* & *ubi* eſt *nuncubi*, inſerto C; ut in *ſicubi* pro *ſiubi*, *alicubi* pro *aliubi*.

Nvmella, ut Feſtus inquit, *genus vinculi, quo quadrupedes alligantur. Solent autem ea fieri nervo, aut corio crudo bovis ut plurimum*. Turnebus, lib. XXVI. cap. II. cenſet eſſe a *nuo*, quod videtur antiquis notaſſe etiam *vergo*, *propendeo*, *inclino*. Nam & Græcum *νεύω*, unde venit, eam quoque notionem habet: & frequentativum *nuto* ſimiliter uſurpatur de iis, quæ propendent, ut quæ ruinam minantur. *Numella* igitur erit a *nuo*, qua ratione eadem Græcis dicitur *κύφων* a *κύπτω*, hoc eſt, *propendere*, *capite eſſe obſtipo*: uti ſolent, qui *numella*, vel *collari ſunt obſtricti*. A *nuo* eſſet *nuela*; ut a *ſuadeo*, *ſuadela*; a *candeo*, *candela*. Sed *M* inſertum, ut a *δαπάνη*, *dampnum*, ſeu *damnum*; a *lubidine*, *lumbi*. Interim nec diſplicet, quod ſcribit Becmanus, nominari a *forma numorum*, *quos articuli ſive ligamenta mutuo juncta repræſentarent: ſicut hoc tempore idem quoque interdum conſpicamur*.

†**Nvmantinvs** Athenienſium deus fuit, teſte Tertulliano tum in Apol. Cap. 24. tum in II. ad Nat. 8. Verum utrobique *Atinienſium* eſſe legendum, praeſtare audeo. Hoc vero dixit pro *Atinatium*; quemadmodum utrobique Delventinvs *Caſinienſium* (pro *Caſinatium*) deus dicitur. Nec enim alios, niſi Italicos deos ibi Septimius memorat. Ergo Atinatium h. e. Tuſcorum Campaniae deus fuit *Numentinus*, qui a נאמן *neeman* h. e. *fidelis* deduci debet, adhibito V Tuſcanico. At *Delventinus* Caſinatium unde ſit, ignoro. Si a verbo Hebr. דלה, *dala* deduxeris, poſſit ſignificare *Aquarii* ſignum; quod Arabice (ſi fides Kirkero ſit in Oedipi Tom. 2. part. 2. pag. 199.) *Dulion*, ſeu *duluwon* nuncupatur. Fides ſit penes auctorem. Mazochivs.

Nvmerai geminam invenio originem. Prior eſt Iſidori, lib. III. cap. III. ubi cenſet, *numerare* proprie dici de *numis*, indeque & *nomen* factum eſſe. Sequiturque & eam ſententiam Franciſcus Hottomannus, libro de re nummaria, cap. VI. ubi ſcribit, cum numeratam pecuniam dictam conſtet, antequam numerari cœpta eſſet, ſed appendi tantum ſolebat: conſentaneum eſſe, eam non a *numerando* denominari potuiſſe: ſed potius a *numo*, unico *M* ſcripto. Nec putat quemquam offendi debere diſpari quantitate, tum quia & alia ſint longe plurima, in quibus derivata a primogeniorum quantitate recedant: tum quod ut in *littus*, *quattuor*, *relligio* & ſimilibus, ita hic quoque conſonans geminari

minari debeat, quoties producitur. Sed cum alia multa ante numos inventos (quo tempore commercia rerum commutatione fiebant) numerari conſueverint, quid manifeſtius eſt, quam ut rem ipſam, ita vocem quoque *numeri* antiquiorem eſſe, quam *numi*? Quare magis probatur ſententia Cæſaris Scaligeri, qui lib. IV. de re poëtica, cap. XLIV. vult *numerum* dici a νέμειν, hoc eſt, *diſtribuere*: unde & νόμος, quia *unicuique tribuit, quod eſt ſuum*. Itaque *numus* ſit a νομὴ, *diviſio*. A *numerus* eſt *numere* ſive *numero*, hoc eſt, *nimium* vel *cito*. Illo Feſtus uti jubet de præterito, hoc de præſenti ac futuro; quomodo & differunt *die quarto*, & *die quarti*, vel *die quarte*; *die nono*, & *die noni*, vel *die none*: quemadmodum docet Agellius, lib. X. cap. XXIV. De voce *numero* fuſe agit Feſtus. Cauſſam tamen, cur ſic locuti ſint veteres, non adfert. Janus Duza in Centurionatu, lib. IV. cap. VI. vult veteres, ut *puncto* aliquid, ſic & *numero* fieri dixiſſe, quia ut punctum ſe habet ratione magnitudinis ſive quantitatis continuæ, ſic ſe habeat μονὰς ad numerum, ſive quantitatem diſcretam. Sententiam ſuam confirmare nititur loco hoc Macrobii, lib. II. in Somnium Scipionis, cap. II. *His geometricis rationibus applicatur natura numerorum, & monas punctum putatur, quia ſicut punctum corpus non eſt, ſed ex ſe facit corpora, ita monas numerus eſſe non dicitur, ſed origo numerorum*. Sed locus hic, meo judicio, Duzæ opinionem non tam ſtabilit, quam evertit. Siquidem ſi punctum eſt non magnitudo, ſed initium magnitudinis; monas item non numerus, ſed initium numeri: punctum quidem monadi, non numero; numerus item magnitudini, non puncto reſpondebit: eoque neutiquam ex Macrobii loco exterebrari poteſt, cur *puncto*, & *numero facere*, idem ſint; ſed potius quæſtionis augetur difficultas quomodo hæc idem eſſe poſſint, cum numerus aliquid notet dividuum, atque adeo quod augeri poſſit in infinitum: punctum ſignet aliquid individuum quod aptum eſt ad exiguum tempus ὑπερβολικῶς indicandum. Quare magis placet, quia celerrime res numerantur, ideo *numero* dici pro *celeriter*; quaſi dicas, *tam cito, quam res numerari poſſit*. Atque hæc quoque Becmani ſententia eſt. A *numero* dictus *partus numerius*, & *dea Numeria* ἡ ὠκυτόκος. Varro, Cato, ſive de liberis educandis: *Ut qui contra celeriter erant nati, fere Numerios prænominabant, quod qui cito factum quid ſe oſtendere volebat, dicebat numero id fore: quod etiam in partu precabantur Numeriam; quam Deam ſolent indigitare etiam Pontifices*.

NVMMVS, ſive *numus* (utroque enim modo ea vox ſcribitur in vett. libris) quibusdam a *Numa* rege dictus videtur, quia is, ut ajunt, primus ex ære ferroque monetam Romanis dedit, cum antea corio, vel teſtulis eam ad rem uterentur. Sic ſane Suidas, qui & auctorem laudat Suetonium Tranquillium. Alii a *Numa* quoque originem petunt, ſed hanc cauſſam adferunt, quod is primus pecuniam imagine notarit, ſuumque nomen præſcripſerit. Ita Iſidorus, lib. XVI. cap. XVII. item Cedrenus. Nec aliud ſenſit Epiphanius, cum extremo libello περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν ſcribit: τὸ δὲ νομίσμα τετύπωται ἀπὸ τῦ Νυμᾶ τινος βασιλέως τῶν Ῥωμαίων. *At nummus excuſus eſt a Numa, quodam rege Romanorum*. Verum ſunt hæc gerræ germanæ. Alii volunt *numus* eſſe a Græco νόμισμα. Quod Feſtus ſcripſit: vel (quod alii dicere malunt) ut a νόμος Græci dicunt νόμισμα, ita & Latini ab eodem dixere *numus*, O in *V* converſo, quomodo a φὼρ eſt *fur*: ac cauſſam nominis eſſe quod valeat, ὀ φύσει, ἀλλὰ νόμῳ, *non natura, ſed lege*. Confirmant ſententiam hanc auctoritate Ariſtotelis, qui lib. V. Eth. cap. VIII. diſertim ſcribit, νόμισμα ex eo dici, quia valeat ἐξ ὑποθέσεως, *ex hominum inſtituto ac conditione quadam*. Salmaſius, lib. de Uſuris, *nummum* putat dici ἀπὸ τῦ νόμυ, a conſuetudine: *Ut ad Ariſtotelem redeamus, quem meliorem porro ejus interpretem invenire poſſemus quam ipſum? Atqui is in Nicomachiis aperte docet, non ab ulla lege originem habere nummum, ſed a conſenſu, & compacto eorum qui illo utuntur. Eaque ἀπὸ τῦ νόμυ nomen habere, id eſt, a conſuetudine, & more*; Οἷον δὲ ὑπάλλαγμα τῆς χρείας τὸ νόμισμα γέγονε κατὰ συνθήκην· καὶ διὰ τῦτο τὔνομα ἔχει νόμισμα, ὅτι ὀ φύσει, ἀλλὰ νόμῳ ἐςί. Verum non de Græca nobis voce contentio eſt (quanquam nec illa ἀμέσως ſit a νόμος, verum a νομίζω,) ſed de Latina *nummus*, quam dicimus eſſe puram putam Græcorum. Nam, ut Julius Pollux ſcribit lib. IX. Romani hanc vocem habent a Dorienſibus Siciliæ & Magnæ Græciæ incolis, quos Ariſtoteles in libro de Tarentinorum rep. auctor eſt habuiſſe νὔμμον, in quo Tarantis Neptuni filii imago impreſſa erat, equo inſidentis. Ibidem adducit Pollux illud Epicharmi, poëtæ Siculi: Εὑρέσοντι δέ μοι καὶ νύμμως, *Inveniant mihi nummos*. Et hoc ejusdem: Κάρυξ ἰὼν ὠδὴς, πρίω μοι δέκα νύμμων μόσχον καλόν. *Præco abi cito, ne mihi decem nummis eme pulchrum vitulum*. Eadem fuit ſententia Varronis, lib. IV. de L. L. *In argento*, inquit, *nummi: id a Siculis*. Qui locus, ut & alius Voluſii Metiani, indicare videtur *nummum* proprie dici qui *argenteus*. Certum tamen eſt, diſcrimen id omnino negligi, cum & *ſeſtertius*, qui *æreus* eſt paſſim *nummus* dicatur; & in Digeſtis legamus, *nummos plumbeos, ſtanneos, aureos*. Porro ex etymologia, quam attulimus, patet rectius *nummus* gemino *mm*: quod præter lapides aliquot, probatur etiam acroſtichide incerti ſed veteris tamen ſcriptoris, quæ Plautinæ Trinummi argumentum continet.

NVNC a Græco νῦνγε. Νῦν vero ab Hebr. נא, quod idem ſignat.

NVNCIVS a νέος, ut ait Varro in V. Nempe quia *aliquid novi apportat*. [ab ἄγγω, idem quod ἀγγέλλω.] Alii ſic dici ajunt quaſi *noviſcius*, quia *per eos nova ſciantur*. Sed placet ſententia Joſephi Scaligeri, qui in Conjectaneis ſcribit νύγκιος eſſe vocem Syracuſanam: ac ut ab ἓν ἑὸς eſt ὀγκία, *uncia*: ita a νέος, νύγκιος fieri. Sane *nuncius* per C eſt in lapidibus antiquis: ut Aldus in Orthographia monet. Qui tamen agnoſcit per T legi in Regionum fragmento, ſub porticu Capitolina. Ac ſimiliter in Virgilio Carpenſi.

NVNDINÆ a *nono die* dicebantur, quemadmodum indicant hæc verba Macrobii, lib. I. Saturnal. cap. XVI. *Rutilius ſcribit Romanos inſtituiſſe nundinas; ut octo quidem diebus in agris ruſtici opus facerent, nono autem die intermiſſo rure, ad mercatum legesque accipiendas Romam venirent, & ut ſcita atque conſulta frequentiore populo referrentur, quæ trinundino die propoſita a ſingulis atque univerſis facile noſcebantur*. Hactenus Macrobius. Hinc auctor poëmatis quod Moretum inſcribitur:

> . . . . *noniſque diebus*,
> *Venales olerum faſces portabat in urbem*.

Ita enim pleriſque veteribus membranis hic locus concipitur, pro quo vulgati codd.

> . . . . *tertiſque diebus*.

Sed legendum *noniſque*: ut ad Vopiſc. Aurelianum obſervat Salmaſius. Tranſlata deinde vox ad *celebres mercatorum conventus, immunes liberoſque*, unde in veteri Gloſſario exponitur ἀγοραῖοι ἀτελεῖς πανηγυρεῖς. Vide Radulphum Fornerium, lib. I. rerum quotidianarum cap. V. Quemadmodum autem *nundinæ* dictæ quaſi *novendinæ*, quia *novo quoque die forent*; ita *nundinalis* dixere pro *novemdialis*: ut apud Plaut. Aul. act. II. ſc. IV.

> *Cocus ille nundinalis eſt, in nonum diem*
> *Solet ire coctum* . . . .

Ubi ſignificatur coquus buſtnarii ordinis, quique magis noſſet coquere cœnam feralem (quæ nono die fiebat,) quam iis quorum ingenioſa eſſet gula. Simile eſt *internundinium*: de quo ita Marius Victorinus pene extremo capitis de Orthogr. *Internundinium, quod novem dies inter ſe continuos habeat, non quod nono die ſit*.

Nuo eſt a *νεύω*, ut *futuo* a *φυτεύω*, *puto* a *πεύθω*, &c. *Νεύω* a נוע, hoc eſt, *moveri*. A *nuo* ſunt verbalia *nutus*, & *renutus*, quibus utitur Plinius, lib. I. epiſt. VII. Item frequentativum *nuto*. Nam fallitur Nunneſius, qui *nuto* contractum putat ex *νυστάζω*, *capite nutans dormito*. Ab eodem ſunt compoſita *annuo*, *renuo*; quæ proprie motum corporis notant. Agellius, lib. X. cap. IV. *Nam ſicuti cum annuimus & abnuimus, motus quidam ille vel capitis vel oculorum, a natura rei, quam ſignificat, non abhorret*, &c. A *nuo* quoque eſt *numen*, quaſi *nutus Dei*, ac *poteſtas*, ut ait Feſtus, item Priſcianus in XV. Eſtque ea forma a *nutum*, *numen*, qua a *motum* & *monitum* ſunt *momen* & *monumen*, quæ poſteriores per *mentum* extulere. Quia vero *nutus* eſt *voluntatis index*, ac ad nutum Divinum (*θεοπρεπῶς* hoc capiendum) ſtatim conſequitur eventus: inde eſt, quod *numen* *μετωνυμικῶς* accipiatur pro *voluntate*, *imperio* ac *providentia Divina*. Maro II. Æn.

. . . . *Non hæc ſine numine Divûm*
Eveniunt . . . .

Cicero pro domo ſua: *Divino numine redditus ſum Reipublicæ*. Eodem etiam modo pro ipſo *Deo* ſæpe accipitur.

†Nuo (unde compoſita *abnuo*, *annuo* &c. & *nutus*, *numen* &c.) eſt ab Hebr. נוע (*nuah*) *movere ſe*; ac dicitur ſaepe de capite ut Pſal. XXII. יניעו ראש (*janibu ros*) *movebunt caput*. Mazochius.

Nuper quaſi *noviper*, tanquam dicamus *noviſſime*: ut auctor eſt Feſtus, idemque in Actio ſuo ſcribit Jovianus Pontanus. In pleriſque Paulli codd. pro *noviper* eſt *noviter*. Sed in aliis MSStis eſt *noviper*. Uti & in ſchedis Farneſianis. De eodem, uti & de *ſemper* & *toper*, ita Cæſar Scaliger, lib. VII. de R. Poët. cap. I. part. II. *Semper primam producit natura. Fuit enim ſemiopere. Significat enim Toper, cito & expedite, ita ut opera abſoluta ſit. Itaque ſemper ei contrarium eſt, propterea quod ſiquid dimidio tantum opere ſit, id non abſolvitur, ſed continuatur*. Quemadmodum Græcis *τάχα*, ita & *topper* Latinis & *cito* notat & *fortaſſe*: ut ex Artorio Feſtus refert, & comprobat veterum teſtimoniis. A *nuper* eſt *pronuper*; hoc eſt, *nuper admodum*. Nam *pro* valet *porro*, ſive *longe*, ut Græcis *πόῤῥω*. Plautus Trin. act. II. ſc. IV.

Quas ſponſiones pronuper tu exactus es.

Nuptæ & *nuptus* a *nubendo* eſt nomen. Cauſſa appellationis ex eo, quod ſponſa, cum ad maritum deduceretur, *faciem flameo nuberet*, hoc eſt, *velaret*: quemadmodum Ælium & Cincium ſcripſiſſe, auctor eſt Feſtus. Alia idem etyma adducit, ſed quæ minus, ut cenſeo, placitura ſint, ut quod Curiatium ſenſiſſe ait, *nuptias* dici a *novum*, & *pactum*, quia *nova pactio fiat*: ſive, quæ Cornificii opinio fuit, a *novus* & *peto*, quia *nova petantur conjugia*; ſive, quod Santra exiſtimavit, a *νυμφεῖον*, quomodo vetuſtiores Græci *γάμον* vocabant, quæ originatio utcumque ferri poteſt, ſi dicamus a *νέα νύμφα* fieri *nova nupta*, ac quemadmodum a *νύμφη* eſt *νυμφεῖον*, ſic a *nupta nuptias* dici. Sed quod a *νυμφεῖον* eſſe *νύμφη* Santra opinatur, id analogiâ vocum aliarum facile refellitur. Malim dixiſſet *nubo*, unde *nuptæ* nomen, factum eſſe a *νύμφη*. Alii, Feſto teſte *nuptam* dici putant a *νυὸς*, quomodo Homerus *uxorem*, vel potius *ſponſam*, aut *nurum*, vocat Iliad. γ, cum ait:

Ἐξαπίνης γυνὴν νυὸν ἀνδρῶν αἰχμητάων.

[a *Νέφθυν* · vide Plutarchum de *Iſide* & *Oſiride* p.366. & alibi.] Mihi ſimpliciſſimum videtur, ſi a *nubo* deducamus: idque, uti dixi, cum Ælio, & Cincio, tum etiam Varrone, cujus hæc verba, lib. IV. de L. L. *Neptunus, quod mare terras obnubit, ut nubes cœlum: a nuptum, id eſt, opertione, ut antiqui; a quo nuptiæ nuptuſque dictus*. Quibus ex verbis *Neptuni* etymon diſcimus. Nam vult Varro, ut a *portu* eſt *Portunus*; ſic a *nuptu* eſſe *Nuptunus*, & mutatione literæ unius, *Neptunus*. Idem ſenſit Cicero, ſi ſequamur certiſſimam, meo judicio, emendationem J. Lipſii, qui lib. I. Saturnal. cap. II. ſic legit apud Cic. II. de natura Deorum: *Ut Portunus a portu, ſic Neptunus a nubendo, paullum primis literis immutatis*. In vulgatis pro *nubendo* eſt *nando*, quæ immutatio videtur originem cepiſſe ab imperito librario, qui ignorabat *nubendi* vocem extra rem conjugii. Arnobius idem etymon confirmat, cum lib. III. ait: *Quod aqua nubat terram, appellatus eſt cognominatuſque Neptunus*. Interea nec diſplicet etymon Jul. Scaligeri, qui lib. I. de cauſſ. L. L. cap. XXV. uti & Nunneſius in Grammatiſtice *Neptunum* dici putat, quaſi *Niptunum* a *νίπτω*, quod eſt *lavo*, unde Heſychio, *aquæ* ſunt *νίμματα*, hoc eſt, *λουτρὰ*, *πλύματα*. Niſi verius Guilhelmus, lib. de originibus, cap. XX. ubi cenſet ab Hebræo *Naphtuhim*, a quo etiam dici ait *Naphtutas*, populum in occidua Numidiæ parte. Porro *nubere* *μεταληπτικῶς* etiam ponitur pro *συνουσιάζειν*. Utitur hoc pacto Plautus cum alibi tum Pſeud. act. I. ſc. III. Ac Petronius ſimiliter dixit *Nuptias facere*. Hinc apud declamatores legitur crimen inceſtus intentatum virgini Veſtali, quod verſum hunc ſcripſiſſet:

Felices nuptæ: moriar niſi nubere dulce eſt.

Ab hac ſignificatione *nupta verba* dixerunt pro *obſcœnis*, teſte Feſto. Monuit & Lipſ. lib. II. Antiq. Lect. cap. IX. Fallitur igitur Becmanus, in Etymologico, cum a propria ſignificatione ſic dici putat, eoque *nupta verba* exponit *tecta*.

Nurus, a *νυὸς*, *R* inſerto, quomodo a *πύθω*, *putres*; a *κορίαννον*, *coriandrum*. Homerus Iliad. Γ.

Ἐξαπίνης γυνὴν νυὸν ἀνδρῶν αἰχμητάων.

Quem verſum etiam citat Feſtus Pompeius in *Nupta*, ſed *νυὸν* exponit *uxorem*. Sed rectius Euſtathius ad eum locum *νύμφην* interpretatur: quo tum *ſponſa*, ac *nova nupta*, tum etiam *nurus* ſignificatur. Firmatur hoc eo quod idem Euſtathius in Il. Z. pag. DCXLVIII. ed. Rom. ſcribit ex Ariſtophane Grammatico, ὅτι νυὸς ὡς ἐπὶ πλεῖστον, ἡ τοῦ υἱοῦ γυνὴ τῷ πατρὶ καὶ μητρὶ, ὡς ἡ Ἑλένη φησὶ τῷ Πριάμῳ καὶ τῇ Ἑκάβῃ. Eadem & *ἐννὸς* vocatur, teſte Polluce, lib. III. cap. X.

†Nuto eſt ipſiſſimum נוט (*nut*) quod in Pſalmis eſt ipſum *Nutare*, quod quaerimus. Fortaſſe aliquis dixerit, τὸ *Nuto* ἀναλογικῶς a *Nuo* (cujus ſupinum eſt *Nutum*) inſtar aliorum frequentativorum factum, ſicuti & *Nutus* indidem fuit. Age, detur. Verum & *Nuo* ipſum a נוע (*nuah*) primitus fluxerat, ut ante dictum. Mazochius.

Nutrio forte ex *νεοτροφέω* · vel contractum ex *neotrio*, quaſi Græce eſſet *νεοτρίω*. Id fuerit a *νέος*, vel *νεώτερος*, ut proprie ſit *τὰς νέους* vel *νεωτέρους αἴω*, & *educo*: quod & tradidit Becmanus. Hoc etymon ſi placet, aperta fit cauſſa, cur primam ſemper producat. Nempe, ob craſin. Vel eſt a Chaldæo נטר, quod eſt *ſervare*. Vel a *νοτερὸς*, *humidus*. Nam *humore nutriuntur animata omnia*. Ita Martinius. [an a *νέποσ*· ſeu *νέπος* · aut potius ut *nutrices μαζοὶ* a *matrio*, ſic contra *nutrio* ab *ὕδωρ*.]

Nux proprie quid ſit, docebit Macrobius Saturnal. lib. II. cap. XIV. A *nocte* ita vocatur ex ſententia Varronis, lib. IV. de L. L. *Nux*, inquit, *quod ut nox aërem, ita hujus ſuccus facit corpus atrum*. [*νυχὸς*, *σκότος*, & *νυχοῖος κρύπτει* Heſych.] Aliis placet eſſe a *νύξαι*, quod eſt, *percutere*, *frangere*. Heſych. *Νύσσει*, *παίει*, *ῥήσσει*. Cauſſa ſatis aperta ſit ex illo Plauti:

Qui e nuce nucleum eſſe vult, frangit nucem.

Ac ſimiliter *κάρυον* ſuſpicatur eſſe a *καρεῖν* ſive *κείρειν*, hoc eſt *ſcindere*, *putare*, *purgare*: unde & *carduis* nomen. Alii *nucem* quidem a *nocendo* dictam volunt: *κάρυον* autem *παρὰ τὸ καρεῖν*, quia *gravedinem afferat*. Ac de Græco etymo præit Plinius, lib. XXIII. cap. VIII. *Nuces juglandes Græci a capitis gravedine appellavere. Etenim arborum ipſarum foliorumque vires in cerebrum penetrant; hocque minore momento, ſed in cibis nuclei faciunt*. Et lib. XV. cap. XXII. *Caryon a capitis gravedine propter odoris gravitatem convenit dictum*. Plutarchus Sympoſ. lib. III. probl. I. Τήν τε γὰρ καρύαν οὕτως ὠνόμασαν, ὅτι πνεῦμα βαρὺ καὶ καρωτικὸν ἀφιεῖσα, λυπεῖ τοὺς ὑπ' αὐτῆς παρακεκλιμένους. Confirmat hæc quoque, cum

Ovidii

Ovidii illud eleg. de Nuce:

Me, fata ne lædam, quoniam fata lædere dicor,
Imus in extremo margine fundus habet.

tum Galenus comment. in I. Epidem. ubi tradit buxi, nucis, & braſſicæ viciniam, propter δυσωδίαν ſuam circumfuſum aërem reddere μοχθηρὸν ac vitioſum. Sed ſcrupulum injicit, quod κάρυον fortaſſe συνεκδοχικῶς ſolum pro *juglande* ponatur. Sane, quod ex Athenæi conſtat epitome, Attici ſic πάντα dixere ἀκρόδρυα, hoc eſt, quibus extra eſſet τὸ ξυλῶδες ſive *lignum*, interius quo veſcimur. *Nux* vero potius ex voce vel Græca, vel Hebræa, quæ idem ſignificat. Græcis *nux* μύκηρος & μύκηρος. Lacones enim κάρυα ac ſpeciatim τὰ ἀμυγδαλα dixere μυκήρους, ut ex Pamphili Gloſſis docet Athenæus, lib. II. Μύκηρος eſt apud Heſychium: cui tum exponitur ἀμυγδαλῆ, *amygdala*, tum κάρυον, *nux*. A μύκηρος ſit *nuceris*: *M* enim ſæpicule in *N* abit: Ut μὴ, *ne*; μειδιῶ, *nideo*, unde *renidere*. A *nuceris* videtur nomen accepiſſe *Nuceria*, & *Nucerinus ager*. De quo Plinius, lib. III. cap. v. A *nuceris* vero *nux*. Vel ſit ab Hebræo & Syro לוז, *luz*, quod Caninio jamdiu viſum in Alphabeto, & Scaligero in Conjectaneis. *L* in *N* abit, ut a *lympha nympha*, & aliis multis. A *nuce* eſt *nucinus*. Ut *nucinæ menſæ*, quæ in pretio, priuſquam *citreæ* eſſent cognitæ. Meminit earum vetus interpres in illud Satyrici:

. . . . *Si forte nucem dejeceris eurus.*

A *nuce* etiam eſt *nucleus*, quaſi *nuculeus*. De hoc ſeorſim. Item *nucetum* Statio I. Silv. & Tertulliano adverſ. Valent. Nempe qua ratione *olivetum*, & *lauretum*, dicimus. Planeque cenſeo hinc & *nucamentum* venire: ut proprie ſignet paniculas ſquamatim depactas, quæ de *nuce* dependent. Vide Plinium, lib. XVI. cap. X. Græcis κόνναροι dicuntur.

O

OB, ab ὄπα, ſive ejus compoſito ὅπως, quod interdum valet ἵνα vel ὅτε. Vel ab ὑπὸ, κατ' ἀποκοπὴν, quod interdum idem notat. Onomaſt. *Ob*, ὑπὸ, διά. Vel ab ἐπὶ, ſimili apocope: nam interdum valet *ob* ſive *propter*. Ut ἐπὶ μεγάλας αἰτίας valet *magnas ob cauſſas*. Atque ita Stoïcorum illud φθόνος, λύπη ἐπ' ἀλλοτρίοις ἀγαθοῖς tranſtulit, *invidentia eſt ægritudo ſuſcepta propter alterius res ſecundas*. Ut ex *ab* adjecto *S* factum *abs*: ita ex *ob* factum *obs*. Ut in *obſtrudo*, pro *obtrudo*: item *obſtendo*, pro quo poſtea *oſtendo* dixere. Niſi magis placet *S* in talibus inſeri, more antiquo. Nec enim *obs* extra compoſitionem invenitur.

OBBA pro *obbiba*, ab *obbibendo* dici, cenſet Cæſar Scaliger, cap. XXXIII. de cauſis L. L. Movit eum, quod dicat Nonius eſſe *poculi genus ex ligno, vel ſparto*. In Philoxeni quoque Gloſſis legitur: *Obua* (l. *obba*) ἄμβιξ, ἐν ᾧ τοῖς νεκροῖς σπένδουσιν. Præter Varronem (cujus geminum locum adducit Nonius) uſus quoque Perſius ſatyra v.

. . . . *tibi torta cannabe fulto*
Cœna ſit in tranſtro, Vejentanumque rubellum
Exhalet vapida læſum pice ſeſſilis obba.

Quo loco *obba* eſt, non quod Nonius & Philoxenus voluere, ſed *vas vinarium*, idque amplum, & ventrioſum: quod & etymologia confirmat. Neque enim ab *obbibendo* eſt, ſed ab Hebræo אוב, quod ἀσκὸν, *utrem*, aut *dolium*, ſignificat. Hanc ἐτυμολογίαν adferunt Franciſcus Junius in not. ad Tertulliani Apol. cap. XIII. & Iſ. Caſaubonus ad ſat. v. Perſii.

OBAUDIO ex *ob* & *audio*, teſte Feſto. Ac ſimiliter Græci dicunt ἐπακούω. Gloſſæ Cyrilli: Ἐπακούω, *abaudio*, *exaudio*. Ubi plane *obaudio* legendum. Nam & in iiſdem poſtea: Ὑπακοὴ, *obauditio*, *obtemperantia*, *obſequium*. Item: Πείθομαι, *pareo*, *obaudio*. Quare *obedio* ſcribendum videtur. Vel dicendum *au* in *e* abiiſſe, ut a *plaudo explodo*: *o* vero abiiſſe in *e*. Utcumque eſt, ſecunda fuerit porrecta. Corripit tamen Victorinus

Juſſit adeſſe Deus, proprioque obedire tyranno.

Imo etiam in jambico hoc trimetro breve videtur Afranio maritis apud Nonium: niſi placet quarta ſede eſſe creticum:

Meo ut obſequar amori obedibo tibi.

Maliem qualecumque hoc pro ſe attuliſſet Tilemannus Mylius, qui carmine epico reliquit annalium Hebraïcorum libros LXV. In eorum XIV. ait:

Quamquam etenim prudens obedit, tamen haut laceratur.

Nunc id a ſe factum ſcribit, tum poëtica ſyſtole, tum certa ratione, quia ſermo iſtic ſit de Jeroboamo: qui Deo paruit, ſed inconſtanter: ut inconſtantia ſyllabæ inconſtantia regis denotaretur:

En cor Zenodoti! en jecur Cratetis!

OBITER valet παροδικῶς. In Gloſſis Philoxeni exponitur ὁμοίως, ἐν τῷ αὐτῷ. Etiam Gloſſæ Cyrilli, ἐν τῷ αὐτῷ· *eodem, inibi, obiter*. Sed hæ particulæ vim non ſatis exprimunt. Significat enim ὁδῷ πάρεργως. Quippe eſt ex *ob*, & *iter*, ut inquit Priſcianus in XV. Vide *Iter*.

OBLIQUUS a λὶξ, quod idem notat. Heſychius, λὶξ, πλάγιος. Putat Angelus Caninius & Pet. Nunneſius, factum eſſe a πλάγιος, præmiſſo *o*: contra quam ſit in *Peſt*, quod ab ὄπισθε. Sed magis placet ſententia Joſephi Scaligeri ad Feſtum in *Sublica*: ubi docet, *ſublicus* ſive *ſubliquus*, & *oblicus* ſive *obliquus*, eſſe compoſita ab antiquo *liquus* ſive *liquis*: quam vocem agnoſcit inter agrimenſores vetus ſcriptor de figuris & lineamentis agens: *Omnium*, inquit, *ſummitatum metiundi obſervationes ſunt duæ; enormis, & liquis. Enormis, quæ in omnem actum rectis angulis continetur. Liquis, quæ minuendi laboris cauſſa, & ſalva rectorum angulorum ratione ſecundum ipſum extremitatem ſubtenditur*. Ubi pro *enormis* videtur *normalis* dicere debuiſſe. Sic enim vocatur linea, quæ τετράγωνον claudit ad angulos rectos. At *enormis* ſit, quæ a norma recedat, nec angulis rectis contineatur. Norma enim probantur anguli, utrum ſint recti.

OBLITERO alii ab *oblivifcor* venire putant, quia quæ *oblivifci* volumus, ea *obliteramus*: alii a *litore*, quod, quæ ibi notantur, fluctibus mox deleantur: utrumque hoc ἔτυμον apud Feſtum invenitur: alii a *lituris*, ut Cæſar Scaliger, lib. de cauſſis L. L. cap. IV. Mihi non dubium, quin ſit a *literare*, unde *literatura*. Ut *obliterare* ſit literis aliquid ſuperducere, ut priores deleantur. *Ob* ſignificat *contra*, ut in *objicio*, *oppono*, *obduco*, atque aliis. A *litura* vero eo minus factum puto, quia modulus penultimæ eſt diſpar.

OBLIVISCOR, ab antiquo *livifcor*, quo uſi pro *oblivifcor*. Atque hoc ex Cæſellio quoque monuit Caſſiodorus. Quare craſſe impingit Ambroſius Calepinus, cujus verba: *Oblivifcor compoſitum videtur ab oblivio. Quia vero accentu differunt, poteſt eſſe ſimplex dictio*. Ab eo eſt *oblivio*, pro quo & *oblivium* legas, non modo apud Maronem, Horatiumque, ſed etiam hiſtoricos: uti Tacitum, lib. IV. Hiſtor. *Eam ſententiam modeſtiſſimus quiſque ſilentio, deinde oblivio tranſmiſit*. [λήθη, ληθεδὼν, vel ab *oblinendo* dicta *oblivio*.]

OBOLUS, ὀβολὸς, ſexta pars drachmæ: ut ſcribit Plinius, lib. XXI. cap. ult. Euſtathio quoque *drachma* vocatur ὀβολῶν ἑξάς. Compoſitum ab *obolus* eſt διώβολον, *diobolum*, vel quia *duobus* valeat *obolis*, ut ſit a δύο, vel quaſi *Jovis obolus*, ut ſit a Διὸς, quia ab una parte inſculptam haberet Jovis ſpeciem, ut ab altera γλαῦκα ſive *noctuam*. A *diobolum* eſt *diobolare*, ut *diobolares meretrices*, διώβολοι, quæ *duobus obolis* ducuntur: ut interpretatur Feſtus: Uſus Plautus, Ciſtellaria, e qua Varro, VII. de L. L. citat: *Diobolares, ſchœnicolæ, miraculæ*. Item Pſeudol. Act. II. Sc. II. niſi iſtic cum Turnebo malis *doliarem*, quod ex Donato exponit *ſuffarcinatum, præpinguem, & tumore ventris dolio ſimilem*. Vide eum, Adverſ. lib. III. cap. XII. Eſt vero ὀβολὸς, ab ὀβελὸς, hoc eſt, *veru*: ut ὀβελὸς, a βέλος, id

eſt, *ſagitta*, cui veru ſimile. *Obelus* vero cur a *veru* nomen acceperit, Plutarchi loco oſtendimus, voce *Talentum*. Ab ὀβελὸς ὑποκοριστικῶς dictum ὀβελίσκος, *veruculum* dixeris cum Plinio. Sed Græcis, ac imprimis Latinis, ut ex Ammiani xvii. conſtat, *obeliſcus* vocatus lapis unicus quadratus ingens pyramide tamen minor, paullatim graciliſcens, uſque dum in cuſpidem deſinat, veruculo ſimilem, unde & nomen. Multa de *obeliſcis* Plinius, lib. xxxvi. Complures hodieque Romæ viſuntur *obeliſci*. Nobilis imprimis inter alios *obeliſcus* Auguſto & Tiberio Cæſaribus olim ſacer, quem Xyſtus Pontifex e priori loco in mediam Vaticani aream tranſtulit. Eſt e lapide unico, eoque duriſſimo, qui fortaſſe Plinio, lib. xxxvi. cap. viii. *pyropœcilos*, πυροποίκιλος vocatur: nempe ſi vera hæc lectio (nam in aliis eſt *purropoicilos*, geminata liquida) quia *punctis quibuſdam ignei coloris diſtinguatur, varieque interluceat*. Ejus obeliſci figuram præter alios ære expreſſam ponit Henricus Monanthollus, comment. in Mechanica Ariſtotelis. Nonnulla etiam de obeliſcis collegit Onuphrius Panvinius, lib. i. de ludis Circenſibus, cap. xvii. & Cæſar Bullingerus, libro de Circo, cap. xx. Sed imprimis vide commentarium, quem de obeliſco ſcripſit, & Xyſto V. dicavit, Petrus Angelius Bargæus. Ubi inter alia hanc quæſtionem movet, cur grandem adeo molem, quam *obelum* vocat Herodotus, ὑποκοριστικῶς *obeliſcum* nuncupaſint. Recteque id meo judicio factum eſſe conjectat a *multitudine minorum obelorum*, quæ in Ægypto erant & Romam ex Ægypto advectæ tanta copia, ut nomen *obelorum*, per appellationem *obeliſcorum* fuerit obſcuratum.

OBRUSSUM, an *obruſſum*, an *obrizum*, an *obryzum*, ſcribi debeat, dubitant non pauci, eo quod varient veteres codices Plinii & alii. Sed iis ſubſcribo, qui *obruſſum* ſcribunt. Nam ὄβρυζον quoque vocat Etymologi auctor, & Thucydidæ Scholiaſtes in lib. i. eamque vocem etiam Conſtantino Manaſſi reſtituit in Gloſſario ſuo Meurſius. Ut Αττικίζω, *Atticiſſo*; τὸ πορφυρίζον, *purpuriſſum*; ſic ὄβρυζον, *obruſſum*. Ut audiri non mereatur Iſidorus, lib. xvi. cap. xvii. ubi *aurum obryzum* dictum ait, *quod obradiet ſplendore: eſt enim coloris optimi*. Aliquibus ὄβρυζον ſic dici placet quaſi ἄβρυσον. Nam ἀβρύνεσθαι eſt *niteſcere, ſplendere*. Sed magis placet ſententia B. Hieronymi, qui ita dici putat quaſi *ophiriſum* ab *Ophir*. Sic enim ſcribit in Jeſaiæ cap. xiii. *Tunc pretioſior erit vir auro, quod Hebraice dicitur* פז, *& Aquila interpretatus eſt* κίῤῥον, *quod coloris optimi atque ſanguinei eſt, & homo mundiſſimo obrizo, quod Hebraice dicitur* אופיר, *& Aquila tranſtulit* σπίλωμα ὀφείρ. *eſt autem Indiæ locus, in quo aurum optimum naſcitur*. Idem explanat. Pſal. xliv. ad Principiam virginem: *Symmachus tranſtulit in auro primo; Aquila, quinta & ſexta editio, in tinctura, vel in auro Ophir. Ophir genus auri eſt, vel a loco Indiæ, vel a colore nomine indito*. *Ophir* regionem eſſe *auriferam*, unde Salomoni, aliiſque regibus Hebræis *aurum* ſoleat advehi, ſatis conſtat ex iii. Reg. c. ix. & lib. ii. Paralipom. cap. ix. Eam in India quoque ponit Joſephus. Eupolemus apud Euſebium, lib. ix. præparat. Evangel. cap. iv. dicit ὠφρὴν appellari, atque eſſe inſulam maris rubri: quæ ſententia cum priori non pugnat, quia *maris* appellatio etiam illi tribuitur ab antiquis, quod Indias alluit. Quare videntur veteres *Ophir* vocaſſe ſive *auream Cherſoneſum*, ſive omnem illam oram, quæ Peguſiis, Malaca & Samatra ſeu Taprobane comprehenditur. Ac e junioribus hanc ſententiam quoque amplexus Marius Niger, eandemque opuſculo a ſe edito defendit Gaſpar Varrerius.

OBRUSSA, vox uſurpata Tullio, Senecæ, Tranquillo: ſed ſæpius a librariis depravata: ſignificat normam ad quam exigitur aurum. In vett. libb. ſæpius ſcribitur *obryza*. Nempe eſt a Græco ὄβρυζα' unde *obruſſa*, ut a μάζα, *maſſa*. Nomen *obruſſa*, ſive ὀβρύζης, ex eo, quia foret regula, utrum aurum eſſet *obryzum*, ſeu *obruſſum*, hoc eſt, coctione crebra ſatis purgatum, ita ut nihil alterius metalli habeat admixtum. Sic Scholiaſtes Thucyd. χρυσίον ἄπεφθον interpretatus πολλάκις ἑψηθὲν, ὥστε γενέσθαι ὄβρυζον. Vide *Obriſum*.

OBSCÆNUS duplicem etymologiam ponit Varro, lib. vi. de L. L. Prior eſt, *ut obſcenum dicatur a ſcena, quod niſi in ſcena palam dici non debet*. Hinc Sophocles, Ajace: Μηδ' ἐπισκήνους γοοῦς δάκρυε, quod quidam exponunt ἀπρεπεῖς οἷος ἐπὶ σκηνῇ. Sane nihil inverecundum in Scena non habebat locum: quam impudicitiam laſciviamque theatri perſtringunt acriter Tertullianus, Clemens & pene tota antiquorum Patrum cohors. Alterum Varronis etymon eſt, ut dicatur *obſcænum* quaſi *obſcævinum*, quia bonæ ſcævæ obſtat. Verba Varronis ponam, quibus utrumque hoc etymon proponit: *Apud Matium, obſcæni interpres, funeſtique ominis auctor. Obſcœnum dictum ab ſcena*. Et mox: *Quare turpe, id obſcenum; quod niſi in ſcena palam dici non debet. Poteſt vel ab eo, quod pueris turpicula res in collo quædam ſuſpenditur, ne quid obſit bonæ ſcævæ cauſſa; inde Scævola appellatur. Ea dicta ab ſcæva, id eſt, ſiniſtra: quod quæ ſiniſtra ſunt, bona auſpicia exiſtimabantur. A quo dicuntur comitia, aliudve quid ſit, dici ave ſiniſtra, quæ nunc eſt; id a Græco eſt, quod hi ſiniſtram vocant* σκαιὰν, *quare quod dixi ſcævum, bonum omen eſt: obſcænum vero, turpe*. Tertium etymon eſt Verrii, de quo ſic Feſtus: *Oſcos, quos dicimus, ait Verrius, Opſcos antea dictos, teſte Ennio, cum dicat: De muris rem gerit Opſcus. Adjicit etiam, quod ſtupra inconceſſa libidinis obſcena dicantur ab ejus gentis conſuetudine inducta*. Unde colligo, putare eum *obſcenus* dici pro *opſcenus* ab *Opſcis*, hoc eſt, *Oſcis*, quorum *mores obſceni*. Quartum etymon eſt eorum, qui ſic dici volunt ab *obs* & *cano*, proprieque ſic dici, quod eſt *abominabile in auguriis*. Quinctum etymon eſt illorum, qui conflatum putant ex *obs* & *cænum*, proprieque notare id quod eſt *immundum*. Sextum non multum ab hoc abit, eſtque eorum qui volunt eſſe ab *obs* & κοινὸν, quod interdum notat *ſordidum*, quia quæ communia ſunt, inquinatiora eſſe ſolent. Ita κοιναῖς χερσὶν legimus apud Evangeliſtam pro ἀνίπτοις. Tria hæc poſteriora etyma complexus Priſcianus lib. ix. *obſoleo*, inquit, *ab obs & ſoleo, ſicut obſcænus ab obs & canendo, vel cæno, vel ἀπὸ τοῦ κοινοῦ, unde & inquino*. Ut ſit ab *obs* & κοινὸν ſive κοινοῦ, etiam Scaligero placet, de cauſſis L. L. cap. xxxiv. Septimum eſt eorum, qui fieri volunt ex *ob* & *ſcenum*. Eſtque hoc etymon prope idem ac illud quod ſecundo loco Priſcianus. Tantum in eo diſſentiunt, quod illud *s* in *obſcenus* velint & non a præverbio *obs* (neque enim ea vel in compoſitione vel extra eam unquam utuntur Latini; quodque ad *obſoleo* attinet, eſt illud non ab *obs* & *oleo*, ſed *ob* & *ſoleo*, ut ſuo loco oſtendimus;) verum a Sabinorum *ſcænum* pro *cænum*, quomodo & iidem *ſcalum* dixere pro *cænum* & *ſcæna* pro *cæna*. Ac placuit hoc Joanni Meurſio. In hac judiciorum varietate dicam quod ſentio. Ex propria vocis ſignificatione videndum quod verum ſit etymon: ſed *obſcænus* proprie eſt Augurale verbum. Docet id clare Feſtus, qui cum attuliſſet ſententiam Verrii deducentis ab *Oſcis*, & exiſtimantis proprie de *libidine* dici: mox ſubjicit hæc: *Quod verum eſſe non ſatis adducor, cum apud antiquos omnes fere obſcena dicta ſint, quæ mali ominis habebantur, ut illa Virgilii teſtimonio ſint, ut ſuperiorum auctorum exempla referre non ſit neceſſe, cum ait Harpyas obſcenas volucres, & obſcenamque famem*. Hactenus Feſtus. Quæ etiam confirmantur Matii loco, qui *obſcena omina* vocat, ut in Varronis loco ante vidimus. Et Tertullianus, lib. de Pallio, cap. i. ſimiliter dixit *Poſt Gracchi obſcena omina*. Quare *obſcenus* videtur eſſe vel ab *ob* & *cano*: vel *ob* & *ſcæva*. Sed a *cano* ſi eſſet, corriperetur prior. Erit igitur a *ſcæva*, proprieque *obſcænum* erit, quod mali auſpicii eſt, bonæque *ſcævæ* adverſans. Quod vero

ro ad alia etyma, unum in iis eſt, quod rejicere non auſim. Id eſt eorum, qui deducunt a Sabino *ſcænum*: qua ratione Virgil. III. Æneïd. *obſcænæ volucres* proprie erit *immundæ*: & juvat hanc interpretationem, quod poëta mox ſubjicit:

. . . . Contactuque omnia fœdant
Immundo . . . .

Et ſane vir eruditus Joannes Meurſius, non *obſcænus* tantum a Sabino *ſcænum* deducit, ſed & *ſcæniculus*, ut a *ſcæno* ſit *ſcæniculus*, quomodo ab *anno* eſt *anniculus*. Cenſet autem, Plautum Pœnulo, I. II. *meretrices* ea ratione *ſcæniculas* vocare, qua alibi appellat *lutulentas*. Aliter tamen hoc de loco ſenſerunt Turnebus, & Scaliger. Uterque enim legit *ſchœniculas* ac putavit *meretrices* ita dici *ab unguento junceo*. Nam *juncus* Græce eſt σχοῖνος. Vide hac de re ſententiam noſtram voce *Schœnus*.

OBSCVRVM unde dicitur, ſatis eſt obſcurum. Ex *ob*, & *cura* conflari placuit Perotto: uti & Cæſari Scaligero, cap. XXXIV. de cauſſis L. L. Sic *res* proprie dicentur *obſcuræ*, ob quas opus multa cura. *S* vero interſeretur, ut in *obſtruſus*, ab *ob* & *trudo*. Sane *obſtrudo* dixit Titinnius, teſte Feſto: & uſus quoque Plautus. Imo & *obſtruſum* invenit Victor Giſelinus in Prudentii, & Delrius in Senecæ, ac Claudiani MSS. exemplaribus. Sed ſcrupulum injicit, quod, cum *obſcurum* pro difficili & curæ indigo ponitur, locutio ſit impropria. Quare mihi, uti ut Becmano, non minus ſit veriſimile venire ab obſoleto, *ſcurus*, *ſcorus*, vel *ſcaurus*: hæc vero eſſe ab Hebræo שחור, *niger*, ab radice שחר, *nigreſcere*, nigrum *eſſe*. [*ſcurum* eſt a σκιερὸς · vide notata ad σκοιὰ & σκιὰ, a σκιά σκοτερὸς, σκοτερὸς, σκότος.]

†OBSCVRVS non eſt (ex Voſſio) ex Ob & Scvrvs, quod falſo ſuſpicatur eſſe aliquod obſoletum verbum. Ob irreptitium eſt: nam origo vocabuli eſt a חשך, *hoſhec*, *tenebrae*, *caligo*: quod in affixis eſt חשכי *hoſci*, *hoſco* &c. Deinde addito Tyrrhenico Rhotaciſmo fiebat Oscvr. Sed poſtremo Latini rati interveniſſe praepoſitionem, fecerunt Obscvrvs ad formam compoſitorum ex ea praepoſitione, cum potius (ſi originem ſequimur) ſcribendum fuiſſet Oscvrvs aut Hoscvrvs. Mazochivs.

†Obses unde derivetur, ſic expedivit Feſtus in praepoſit. Ob: *OBSIDES* (quaſi) *OBFIDES*, *qui ob fidem patriae praeſtandam dantur*. Peſſima quidem originatio; ſed tamen ut inde intelligas, antiquis illam alteram, quae nunc a viris doctis traditur, ut ſit ab *obſidendo*, tunc minime placuiſſe. Nam certe quum in oculos iſta originatio ſtatim incurrat; eam tamen rejecerunt, quod *obſidibus* cum *obſidione* nihil commune cernerent. Haec cum ita ſint; ſuſpicabar *obſidem* Orientalis eſſe originis, ac fortaſſis eſſe Hebraeum ipſum חפשי *hopſhi*: quod quidem *liber* redditur in lexicis: ſed eſt ubi contrarium ſignificet, uti Pſ. LXXXVII. (Hebr. 88.) 6. *Inter mortuos liber* (Hebr. *hopſhi*) i. e. *captivus*, nim. *funibus ſepulcri captus*, ut amant loqui ſcriptores ſacri. Sed & *captivitatis* non item *libertatis* notionem ingerunt ſequentia: *Sicut vulnerati dormientes in ſepulcris*; qui *captivi* ſaepe vocantur in Scripturis. Sic etiam 4. Reg. XV. 5. & 2. Paral. XXVI. 21. domus in qua leproſus detinetur, quamdiu lepra durat, vocatur בית החפשית *beth hahopſit*: quod vulgo interpretatur *domum liberam*. Quod quidem non improbo: modo *domus libera* κατὰ εὐφημισμὸν dicta, intelligatur re vera domus captivitatis. Eſt hoc Hebraeis familiare ut per bona verba ſaepe notentur contraria: veluti eum pro *Maledicere* uſurpabant *Benedicere*, & pro *immundo* dicebant *Sanctificatum*, & plura in hunc modum. Simili εὐφημισμῷ hic pro *captivo* & *captivitate* uſurparunt *liberi* & *libertatis* nomina. Nunc (nequis fallatur) illud eſt oſtendendum *obſides* re vera loco captivorum olim fuiſſe habitos. Oſtenditur id autem ex Romanorum legibus: in quibus ſcribitur, *Obſidum bona*, *ſicut CAPTIVORVM*, *in fiſcum eſſe cogenda*. *Niſi accepto uſu togae Romanae*, *ut cives Rom. ſemper egerint*. l. 31. & l. 32. D. de jure Fiſci. Varro in IV. L. L. *Exquiliis Vicus Africus*, *quod ibi obſides ex Africa bello Punico dicuntur eſſe cuſtoditi*. Atque *Cuſtodiendi* verbum de captivis uſurpatur. Mazochivs.

Obsonivm, ὀψώνιον, ψ in β mutato, ut ἀψίνθιον, *abſinthium*. Eſt autem ὀψώνιον ab ὄψον. Itaque licet generatim ponatur pro *eo omni*, *quod cum pane comeditur*: tamen Terentio, Cornelio Nepoti, atque aliis κατ' ἐξοχὴν, imo, ut plerique arbitrantur, κυρίως ſignat *piſces*. Nam ὄψον & ὀψάριον, non temere aliter uſurpata invenias quam de piſcibus. Et ſemper ὀψοφάγοι ſunt φιλίχθυες. Hodieque in Græcis *piſces* dicuntur ψαρὶ, quod truncatum eſt ex ὀψάριον. Sane Evangeliſta quoque ὀψαρίῳ voce utitur, ubi agit de *piſciculis*, quibus Dominus paverat aliquot hominum millia. Et proprie quidem notare ajunt *piſcem aſſatum*, παρὰ τὸ ὀπτᾶν, quod eſt *aſſare*. Vide Septimium Florentem, ad εἰρήνην Ariſtophanis, pag. CXI. in vocem ὀψωνοῦνται· tum duos in Græcis præceptores meos Franciſcum Nanſium, in Nonni cap. XXI. & Bonaventuram Vulcanium, ad Gloſſ. vett. pag. XXCVI. Unum tamen huic ſententiæ obſtare videtur, quod ὄψον ab antiquiſſimis, non pro *piſce*, ſed ſemper ſumatur pro *eo quod ad panem adſumitur*. Græci προσφάγιον vocant. Itaque *piſces*, Hippocrati non ἁπλῶς ὄψα vocantur, ſed ὄψα θαλάττια, quomodo & Polybius locutus. Neque enim *marini* tantum *piſces* intelligendi, ſed quivis per ſynecdochen generis: unde & apud eundem, ἔγχελυς, ſive *anguilla*, inter θαλάττια commemoratur, & ſimpliciter θαλάττια & κρέα opponuntur: ut docuit Caſaubonus, Animadverſ. in Athen. libro VI. capite II. Quare ὄψον non poteſt eſſe ab ὀπτᾶσθαι, ſed potius ab ἕψω, *coquo*, ut generatim primo notarit προσφάγιον, hinc κατ' ἐξοχὴν (ut clare Myrtilus apud Athenæum ait, lib. VI. & Plutarchus in Sympoſiacis, lib. IV. problem. IV.) uſurpari cœperit de *piſcibus*, quia hi præcipue in deliciis forent. Dubium autem, num ὤνιον in ὀψώνιον ſit vocis productio, ut ἄριον in ὀψάριον, an potius ſit ab ὠνεῖσθαι, *emere*: ut ὀψώνιον ſit *cibus coctus pretio comparatus*; qualis qui e popinis comparatur. Ab *obſonio* eſt *obſonori*, & *obſonitare*, quo Cato utitur apud Feſtum.

Obstetrix, ab *obſidendo*. Quæritur autem, quæ vis ſit præpoſitionis in hoc nomine. Triplicem enim ejus notionem ponit Feſtus his verbis: *Ob*, *præpoſitio*, *alias ponitur pro circum*, *ut cum dicimus urbem obſideri*, *obſignari*, *obvallari*; *alias ponitur in vicem præpoſitionis*, *quæ eſt propter*: *ut ob merita*; *ob ſuperatos hoſtes*; *unde obſides*, *pro obfides*, *qui ob fidem patriæ præſtandam dantur*; *alias pro ad ponitur*, *ut Ennius*: *Ob Romam noctu legiones ducere cœpit*. Hæc Feſtus: Florens Chriſtianus notis ad εἰρην. Ariſtoph. cenſet *ob* in *obſtetrix* & *obſidere* ſignificare *circum*: atque hoc pacto legi in Novantiqua Queruli Comœdia:

Retia voſmet obſidete, dum percurro cubilia.

Horatiumque ſimiliter *poſt* pro *circum* uſurpaſſe, cum ait:

Poſt Equitem ſedet atra cura . . . .

Mihi magis placet *ob* ſignificare *ad*: ut *obſtetrix* dicatur quaſi *adſeſtrix*, quia adſideat parturienti: quomodo & Feſtus accipi monet in illo Enniano:

Omnes occiſi occenſique in morte ſerena:

Id eſt, *accenſi*. Et illo in Iphigenia:

Acheruntem obibo, ubi mortis theſauri objacent.

Similiaque ſunt *offerre* pro *afferre*, *obligare* pro *alligare*, aliaque. Terent. Hecyr.

Quantam obtuli adventu meo lætitiam Pamphilo hodie.

Et Catull.

. . . . Qualem Minoidi luctum
Obtuleras . . . .

Horat. Epod.

Optat Prometheus obligatus aliti.

Idem locis Senecæ, Petronii, Valerii, atque aliorum demonſtrat Valens Acidalius. Parque ratio in voce

voce *obſtitus*, juxta ἐτυμολογίαν Cincii, de qua mox dicam.

OBSTINATUS, in Gloſſis exponitur παρατεταμένος, ὑποκαταστατος, ἐγκρατής. Uti *obſtinatio*, ἐπιμονή. Apud Feſtum legas, *Obſtinato*, *obfirmato*, *perſeveranti*, ut *tenere poſſis*. Itaque videtur deducere ab *obs* & *teneo*. Perottus maluit ab *obſtando*. Nam qui *obſtinato* eſt animo, ita cum firmat, ut obſtet. Sed omnino eſt ab *obſtino*, unde & *obſtinatio*. Feſtus: *Obſtinat*, *obfirmat*. Onomaſt. *Obſtino*, διαβεβαιόω. *Obſtino* vero a *ſtano*, vel *ſtino*, quomodo veteres dixiſſe colligo ex *deſtino*, & *praſtino*. *Stano* autem ex *ſto*; ut a *runco*, *runcino*; a *nato*, *natino*, unde *natinatio* apud Feſtum; a *nego*, *negino*, unde *neginate*, in carm. Cn. Martii apud eundem.

OBSTIPO *capite* eſſe dicuntur, quibus cervix eſt immota, rigidoque. Perſius ſat. III.

Eſſe quod Arceſilas, ærumnoſique Solones,
Obſtipo capite, & figentes lumine terram.

Ubi vetus interpres ſub Cornuti nomine a Vineto editus: *Obſtipo*, inquit, id eſt, *inclinato & cum obliquitate fixo*, *& gravitate fixo*. Quæ minus probo, quia *obſtipus* quoque eſt, qui erecto capite eſt, ſed immoto. Ac ſimiliter *obſtipa cervice* eſt apud Tranquillum. Qui Græcis eſt σκληραύχην. Eſt ea vox non a *ſtipare*, ſed a *ſtipes*: quæ origine differunt, cum hoc ſit a ςύπος, illud a ςείβειν. *Obſtipus* igitur ſignat, ſtipitis inſtar immotum rigidumque. Vel potius *obſtipus* ſit ab inuſitato *ſtipus*: hoc a ςυφὸς, quo proprie ſignificatur *vim habens adſtringendi*, ſed μεταληπτικῶς ponitur pro *duro*. Nempe idem ſunt ςυφελὸς, ςυφλὸς, ςυφρὸς, ςυφός. Quæ omnia a ςύφω, adſtringo.

OBSTITA dicuntur ab *obſiſtendo*, ſive pro *obliquo* ponatur, quomodo uſurpat Lucretius:

Omnia mendoſe fieri, atque obſtita neceſſe eſt.

(ita enim, non *obſtipa*, legit Feſtus) quomodo item Appuleius, lib. de Deo Socratis, ſemel iterumque loquitur: ſive eo intelligatur, quod *violatum tactumque eſt de cælo*; quomodo Cloatius & Ælius Stilo, Feſto teſte, interpretabantur; ac in lege antiqua accipitur apud Cic. lib. II. de Legg. *Quibus divis creverint, procuranto: iidemque fulgura atque obſtita pianto*. Notum ſane loca ejuſmodi bidente expiari ſolere: unde & nomen *bidental*. Etiam Cincius apud Feſtum auctor eſt, *obſtitos* ab eadem origine eſſe vocatos, *qui Deo Deæve obſtitiſſent*, hoc eſt, qui vidiſſent, quod videri nefas eſt. Quales in furorem agi credebant: unde & νυμφόληπτοι & *Cariti* dicebantur: ut ſuo loco oſtendimus.

OBSTRIGILLO a Nonio exponitur *obſto*: qui eo Ennium, & ſæpius Varronem uſum docet. Contentus ero iſtoc Varronis: *Lex neque ignocenti propter ſimultatem obſtrigillat, neque nocenti propter amicitiam ignoſcit*: Hoc eſt, non adverſatur innocenti, ſive non officit. Etiam Obertus Giffanius legit apud Catullum Carm. ad Thallum:

. . . . Manuſque mollicellas
Inuſta turpiter tibi flagella conſtrigillent.

Sed verius eſt hoc loco *conſcribillent*: de quo Scaligerum vide in Notis ad Veronenſem hunc poëtam. Ab *obſtrigillando obſtrigillator* dicitur. Ut apud Varronem: *Æmulum illigantis atque obſtrigillatorem*. Ita appellat eum, qui invidia moratur atque impedit artis profectum. Perperam vulgo ſcribitur *obſtrigillatorem*. Nempe putant eſſe a *ſtrigile*: qua limus, cum vehementius *ſtringimus*. Putavit id Turnebus. Ita proprie ſit, quod Belgæ eadem metaphora dicunt, *Ymanden wat roskammen*. Nec abſimili metaphora dixit Terentius, *Depexum te dabo*. Nam & *pectere* eodem modo dixere pro *mulcare*, unde Plautus, *Os pugnis pectito*. Sed potius *obſtrigillo* eſt a *ſtrigillo*, quod in Onomaſtico veteri exponitur ξύω. Eſtque a *ſtrigo* ſeu *ſtringo*, *ſtrigillo*; ut a *ſigno*, *ſigillo*; a *ſorbeo*, *ſorbillo*; a *conſcribo*, *conſcribillo*. Hanc ſententiam confirmat, quod antiqui *obſtrigillos*, vel *obſtrigilla*, dixere *vincula ſoccolorum*, vel *calceos amentatos*. Iſidorus, lib. XIX. cap. ult. *Obſtrigilli ſunt, qui per plantas conſuti ſunt; ex ſuperiore parte corrigia trahitur, ut conſtringantur: unde & nominantur*. Etiam hoc etymon firmat, quod in *annulo cavitas*, quæ Græcis σφενδόνη, aliter dicitur *obſtrigillum*, quia conſtringat & cohibeat gemmam. Gloſſæ: *Obſtrigillum*, σφραγιδοφύλαξ. At Heſychio σφραγιδοφύλαξ, πύελος, ſive *pala*.

OBTURARE eſt *claudere*; *returare* contra, eſt *aperire*. Poſteriori hoc uſus Varro Agathone: *Pueri obſcenis verbis novæ nuptæ aures returant*. Quo loco ad veterum reſpexit conſuetudinem, qui ſimulac virgo nupta detuliſſet prætextam ad Fortunam Virginalem, pueris permittebant, ut coram ea obſcena verba proferrent: ante vero Veneris vocabulis acerbæ virginis aures imbuere non licebat. De etymo ſic Feſtus: *Obturare ex Græco trahitur, ab eo, quod illi oſtia dicunt θύρας*. Et ſane *obturare*, & *returare*, eſſe a θύρα, quo *oſtium* ſignificatur, communior ſententia eſt. Unde & *obthurare* ſcribere jubent. Sed in codd. antiquis abſque ſpiritu paſſim leges. Præterea haut facile recurrendum ad illud compoſitionis genus, quod eſt ex Latina & Græca voce. Denique in θύρα corripitur prior, cum ſecunda in *obturo* ſit porrecta. Propterea non minus placet, ut quemadmodum a *cera* vel *ſera* eſt *obcerare* & *obſerare*; ita ab *ob* & *tura* dici *obturare*: ut item a *re* & *ſera* eſt *reſerare*; ita a *re* & *ture* eſſe *returare*. Ita *obturare* erit vox profecta a more ſacerdotum, qui aures ture opplebant, ne audientes alia turbarentur: ac rurſum perfecto ſacro negotio tus eximebant, ut aures paterent illis quæ dicerentur. Hanc conſuetudinem diſcere poſſumus ex iſtis Varronis verbis apud Nonium: *Atque etiam ſacerdotes aures ſuas ture replebant, ne peregrinis verbis intercedentibus confuſa carminum memoria turbaretur*.

†OBTURO (quod arguit fuiſſe ſimplex TURO) ob אטר *atar* ejuſdem notionis, amiſſa prima quieſcente, primitus ortum videtur magis, quam ex Varronis apud Nonium fabella de Sacerdotibus aures ture replentibus. Hanc narratiunculam videſis in Voſſio. MAZOCHIUS.

O C

OCCASIO ab *occido*, quod ex *ob* & *cado*, ubi *ob* capitur ut in *offero*. Dicitur enim *occaſio*, quia caſus eſt ſe offerens; eſtque interdum vera cauſſa, interdum πρόφασις ac *prætextus*. Feſtus: *Occaſio*, *opportunitas temporis caſu quodam provenientis eſt*. Cæſar Scaliger, in Theophraſti de cauſſ. plant. lib. II. cap. VI. *Occaſionis vox ſatis indicat rem ipſam. Eſt enim quaſi ob cauſſam, vel ob caſum*. Pro *occaſio* etiam *occaſus* vett. dixere, teſte Feſto, qui illud Ennii laudat:

Hic occaſu' datu'ſt, at Horatius inclutu' ſaltu.

Alia quoque ejuſdem loca ſimilia inibi vide.

OCCILLARE dixit Plautus, Amphitr. act. I. ſc. I.

Aliquem hominem allegent, qui mi advenienti os occillet probe.

Hanc enim rectam eſſe lectionem plane puto. Nempe ut (quemadmodum acute conjectat Chriſtophorus Colerus) veniat *occillo* ab *occare*, quod eſt βωλοκοπεῖν, βωλοστροφεῖν. Gloſſ. vett. βωλοστροφῶ, *occo*, *occillo*, *paſtinor*. Hinc, *Occillator*, βωλοκόπος. Nec mirum in hac re ab *occatione* arceſſi tralationem, cum a *liratione* in eadem re petat Pomponius, cum ait, *Nunquid hic reſtat, qui nondum labeas lirarit mihi?* Duza tamen ſuſpicatur Plautum ſcripſiſſe *oſſilet*, ab *oſſe*, ut ſit *oſſatim* ſive fruſtulatim totum comminuere ſive concipilare.

OCCO eſt idem quod *crate*, *vel raſtro glebas comminuo*. Quod in aratione fiebat, ut iſta contuſione ſemina pulvere operirentur. Iteratione confringebantur glebæ proſcindendo excitatæ. Sed ſi ea non ſatis glebas imminuiſſet, occatio acceſſit, quæ eas penitus frangeret, pulvereque ſemina conderet & & operiret. Virg. I. Georg.

Multum adeo raſtris glebas qui frangit inertes,

Digitized by Google

Viminenſque trabit crates, juvat arva.

Ubi duo inſtrumenta refert, quibus occarent, *crates*, & *raſtra*: quæ icciico & *occas* dixere. Sic vocat Columella. Et eſt in Gloſſis Iſidori: *Occa*, *raſtrum*. Cum Maro ait, *glebas qui frangit inertes*: exprimit Græcum βωλοκοπεῖν, quod eſt *occara*. Uſi etiam ea voce, ubi nulla operirentur ſemina. Ut de vineis. Varro, lib. I. de R. R. cap. XXXI. *Vineas novellas fodera, aut arare, & poſtea accara, id eſt, comminuera, ne ſit gleba*. Occara igitur generatim notat *imminuera glebas*. Quare plane cenſeo, *occare* dici ab Hebræo דקק, *dakak*, abjecto *D*. Notat id verbum *comminua*: ut דק לעפר, *comminutus eſt in pulverem*, Deut. IX. 21. Exod. XXXII. 20. Hæc vera origo: etſi *occo* ab *occædo*, quia *occaſione* cædantur glebæ, dici putarit ibidem Varro. Sequitur enim: *Quod im occidant, occare dicunt*. Similiter Verrius, teſte Feſto. Nec rectius Cicero in Cat. Maj. ubi dici putat, ab *occaca*, quia glebæ à *occæcantur*, hoc eſt, ſub terra operiantur & occultentur. Cujus etymi etiam meminit Feſtus. Ac probat idem tum Iſidorus, lib. XVII. cap. II. tum Cæſar Scaliger in Theoph. de cauſſis plant. lib. III. cap. XXIX. Vide & quæ de hujus vocis notatione ſcribit Petrus Victorius, lib. XII. Var. Lect. cap. XII. Occationi Deus qui præerat, *Occator* dictus. Ut in Indigitamentis Flaminis Cerealis: *Vervactor*, *Redarator*, *Imporcitor*, *Inſitor*, *Obarator*, *Occator*, *Sarritor*, *Subruncinator*, &c.

OCCULO, Perottus putabat eſſe ex *ab* & *celo*, ut *e* mutet quantitatem: quemadmodum *V* in *dejera* a *juro*. Sed magis placet *occulo* eſſe ab *ob* & *cola*, proprieque dici de ſuperficie agri, cum quod ſenſui prius patebat arando ſubvertitur, alioquo ſolo obtegitur.

OCCUPO ex ab & *capio*. Ut compoſita a *cubo* vel primæ ſunt, vel tertiæ: ſed in tertia *M* adſciſcunt, quo in prima carent: ita compoſita a *capio*, ſi primæ ſint, deperdunt *I*, quod in tertia retinent. Itaque in tertia dicimus *occipio*, *incipio*, *ſuſpicio*, in prima *anticipo*, *occupo*, *nuncupo*. *Anticipo* eſſe ex *ante* & *capio*, ſatis liquet. *Nuncupo* exiſtimo factum eſſe ex *nomen* & *capio*. Eſt enim *nuncupare* nomine ſuo vocare, ſive nominare. Varro in Medo. *Quis tu es mulier, quæ me inſueto nuncupaſti nomine*. Livius, lib. I. *Julium Julia gens auctorem ſui nominis nuncupat*. Hinc *nuncupatim*, pro nominatim, apud Sidonium & Claudianum Mamertum. Quæ ſit *pecunia nuncupata*, vel quid *vota nuncupata*, vide apud Feſtum in *Nuncupata*.

OCEANUS, ὠκεανὸς, *mare externum*, πέλαγος τὸ ἔξω τῆς οἰκουμένης, ut ſcribit auctor libri de Mundo, ſic dicitur a *celeritate*, ut Solinus ait cap. XXVI. nempe ab ὠκὺς, id eſt, *celer*, & νάειν, quod eſt *fluitare*. Ad quod etymon alluſit fortaſſe Homerus Il. φ. verſ. CXCVII.

Ἐξ οὗ περ πάντες ποταμοὶ καὶ πᾶσα θάλασσα
Καὶ πᾶσαι κρῆναι καὶ φρείατα μακρὰ νάουσιν.

Apud Papiam & alterum ἔτυμον legas. *Oceanum*, inquit, *Græci & Latini ideo nominant, quod in circuli modo ambiat orbem: ſive a celeritate, quod ocius currat*. Videtur eo reſpicere, quod Hebræis חוג, ſit *circulus*, *gyrus*. Sed de iſtoc plura diximus in ſecundo de Diis gentium.

OCIMUM, ὤκιμον, quidam dici putant ab *odoris acrimonia*. Nempe ἀπὸ τοῦ ὄζειν, quod eſt, *olere*. Quæ ἐτυμολογία favet illa, qui *ozima* ſcribunt per *Z*: quomodo ſcribi ſolet in medicorum libris, qui Arabas medicos ante renatas literas verterunt, eodemque modo ſe ſcriptum inveniſſe in manuſcriptis Perſii codd. ait Caſaubonus. Sed veram eſſe ſcripturam *acima*, agnoſcere cogimur, niſi convellere velimus Græcorum Latinorumque omnium auctoritatem, qui de *ocimo* ſcripſerunt. Nec repugnat ἐτυμολογία, quandoquidem eſt ab ὠκὺς, id eſt, *celer*: ſive quia *celeriter naſcitur*, ut putavit Feſtus: ſive quod *alvum celeriter ciet*, ut tradunt Varro, lib. I. de R. R. cap. XXXI. & Plinius, lib. XVIII. cap. XVI. *Ocima*, ſi cum probris ac maledictis ſerantur, facilius creſcere ſtulta credidit antiquitas: ut cognoſcimus ex Theophraſti Hiſt. Plant. lib. VII. cap. III. & Plinio lib. XIX. cap. VII. Hinc Perſius, ſat. IV.

Cum bene diſcincto cantaverit ocima vernæ.

Hoc eſt, cum ingeſſerit ſervulo maledicta, qualia cantari ſolent, cum ocimum ſeritur.

OCREA, ex *ab* & *crure*. Varro, lib. IV. de L. L. *Ocrea, quod opponebatur ad crus. B* extritum, ut in *emitto*. Græca vox huic origini reſpondet. Gloſſ. Philox. *Ocreæ*, παρακνημίδες. Sed rectius Feſtus, cum *ocreas* ob inæqualitatem ſic dici conjectat, ab antiquo *ocris*, quo ſignabatur *mons aſper & confragoſus*; ut Ateius Philologus, in libro gloſſematorum retulit. Ita dixit Livius Andronicus, (ut ex eodem Feſto diſcimus)

Sed qui ſunt hi, qui aſcendunt altum ocrim?

Et,

Celſoſque ocris, arvaque petriſa, & mare magnum.

Item, *Namque Tænari celſos ocris*. Et, *Ut quem Chiro in Pelio docuit ocri*. Eſtque acceptum a Græcis, quibus *montis cacumen* ὀκρία vel potius ὀκρὶς dicitur: nempe quaſi ἀκρὶς, quod idem ſignat. Suntque ab ea *ocrium* notione dictæ, *Ocriculum*, & *Interocrea*, Italiæ civitates. Non tamen *ocreas* dictas puto, quia montem confragoſum *ocrim* dixere: ſed quia & quævis eminentia ſive prominentia oblongior, *ocris* diceretur: unde ὀκρὶς in Galeni Lexico Hippocratico exponitur ἐξοχὴ προμήκης. Indeque ὀκριόεις, *in longum protuberans, atque eminens*. Quamquam alii *aſperum* potius interpretentur, qui & ὀκρὶς exponunt τραχὺς λίθος, indeque ὀκριάασθαι ab Homero accipi ajunt pro τραχύνεσθαι, quod etiam Heſychius probat. Utraque autem interpretatio convenit Feſti verbis, cum *ocreas* eſſe ait *inæqualiter tuberatas*.

† OCREM *antiqui* (inquit Feſtus in ea voce) . . . *montem confragoſum vocabant*. Id putat Voſſius (in voce OCREA) *acceptum a Græcis, quibus montis cacumen* ὀκρία, *vel potius* ὀκρὶς *dicitur, nempe quaſi* ἀκρὶς, *quod idem ſignat*. At equidem cum videam Umbriae oppidum OCRICULUM, ſive OCRICULOS appellari, & in Umbria olim Tuſcum ſermonem uſurpatum, vocem hanc Latinos non a Graecis, ſed a Tuſcis accepiſſe, perſuaſum habeo: tam Tuſciam autem, quam Graeciam, pro ſe quamque, id vocabulum a Chaldaeis hauſiſſe, apud quos אוגר *ogar*, & אוגרא *ogra* eſt *tumulus*: de quo vide Buxtorfii lex. Chald. ubi quinque Jonathanis loca affert. Ergo ab ea Chaldaica voce tum per Pelaſgos Graeci ſua quaedam derivarunt, tum etiam ſua alia per Tuſcos Latini. Ad Graecos manavit tum illud ΟΚΡΙΑ, tum ΑΚΡΑ & ΑΚΡΟΣ: at Latini & Feſti OCREM ab Orientali אוגרא *Ogra* deduxerunt, & montium in longum ſeries *Ocriculos* nuncuparunt. Nam ab ea, ut dixi, voce eſt OCRICULI in Umbria: & ab eadem praeterea dictione, jam ſcil. Latina facta, venit & INTEROCREA in Sabinis; quia nim. ea vox cum Latina praepoſitione compoſita cernitur. Ab eo vero dicta videtur INTEROCREA; quia inter duos *Ocres* i. e. *montes* (nim. inter *Gurgures montes* interque *Forulos*) jacet media. Sed & ab eodem poſtremo OCRIS fluxit & Latinum OCREA, ut quae tumulos in longum protenſos refert: nam ὀκρὶς in Galeni Lex. Hippocratico explicatur ἐξοχὴ προμήκης i. e. *eminentia in longum protracta*. Denique qui ſcire avet, quid OCRA ſignificet, audiat Strabonem in *Ocrae* (h. e. extremae Alpium propaginis ab Rhaetis ad Japodes) deſcriptione. Strabo lib. IV. in fine pag. 207. Ἡ δ' Ὄκρα ταπεινότατον μέρος τῶν Ἄλπεών ἐστι, καθ' ὃ συνάπτουσι τοῖς Κάρνοις &c. *Ocra autem pars eſt Alpium HUMILLIMA* (cui ſi addas καὶ προμήκης h. e. *in longum producta*, quod hic Strabo ex ſolita βραχυλογίᾳ omiſit, habebis perfectam vocis *Ocrae* definitionem) *qua ad Carnos porriguntur, & per quam merces carris pervehuntur Nauportum*. Idem lib. VII. initio pag. 314. eiſdem plane verbis Ocrae deſcriptionem orſus, poſt Ἄλπεών ἐστι addit, τῶν διατεινουσῶν ἀπὸ τῆς Ῥαιτικῆς μέχρι Ἰαπόδων. Ἐντεῦθεν ἐξαίρεται τὰ ὄρη πάλιν

πάλιν ἐν τοῖς Ἰάποσι, καὶ καλοῦσιν Ἄλβια. *Ocra autem pars eſt Alpium humillima a Rhaetis ad Japodes* PORRECTARUM (en τὸ προμήκης, quod in priore definitione deerat) *apud Japodes rurſus ſe attollens montes, & Albii vocantur*. Atque equidem non dubito, quin non niſi Tuſci illi, qui a Gallis exacti, ad Rhaetos profugerunt, nomen *Ocrae* ei montium tractui indiderint. De Ocra monte & locis Rhaeticis dictum alibi in Tuſcis noſtris Diatribis. At Graeci per Pelaſgos aut Aeolas inde vocem ΑΚΡΑ & adjectivum ἄκρος ſunt mutuati, mutato O in A more Chaldaeo. Atque hinc poteſt intelligi, unde Siciliae *Trinacriae* nomen quaeſitum fuerit. Hoc quidem nomen a tribus ἄκραις i. e. *promontoriis*, quae in tribus trigoni angulis ſunt, fluxit. Atqui ſi ita eſt, vox erit hibrida, partim ex Latino TRINVS partim ex Graeco ΑΚΡΑ coaleſcens. Verum id nomen prodiit in lucem, quando nec Latine nec Graece in inſula loquebantur, ſed Tyrrhenica, aut Aeolica aliâve Orientali dialecto. Apud Tyrrhenos autem uti OCRA, & (O in A mutato) ACRA, eſt id quod ſupra diximus; ſic TRINVS eſt a voce Tara, quatenus Tuſca eſt (nam a Tuſcis eam Latini habent) eaque ſaepiſſime in Iguvinis Tab. legitur; ſicuti & Chaldaeis תריתא *terita* (vide Buxtorf. in Lex. Chald. in תרת) eſt pars *tertia*, quod & Syri uſurpant. Sic etiam Chaldaeis Syriſque *Talti* (ſive aliter cum aliis vocalibus) eſt id quod apud Latinos (mutato non praeter morem L in R) dicitur *Tertius*. MAZOCHIVS.

OCVLVS, ab ὀπτίλος, Τὰς γὰρ ὀφθαλμοὺς, ὀπτίλους οἱ Δωριεῖς καλοῦσιν· ut ait Plutarchus in Lycurgo, & in Apophthegm. Laconicis. Vel *oculus* ſit diminutivum ab ὄκκος. Heſychius: Ὄκκος, ὀφθαλμός. Et praeſtat hoc etymon priori, ſi locus Heſychii ſanus eſt. At non audiendi, qui ab *occulendo* deducunt. Uti Varro, itemque Lactantius, de opificio Dei, cap. x. *Ut igitur oculi munitiores eſſent ab injuria, ciliorum tegminibus occuluit Deus, unde oculos dictos eſſe Varroni placet*. Item Iſidorus, lib. XI. cap. I. *Oculi vocati, ſive quia eos ciliorum tegmina occultant, ne qua incidentis injuriae offenſione laedantur: ſive quia lumen occultum habent, id eſt, ſecretum, vel intus poſitum*. Ad hoc etymon cenſent nonnulli reſpexiſſe Maronem, cum de Polyphemi oculo, inquit,

. . . . *Sub fronte latebat*.

Nam, quomodo, ajunt, latere alioqui potuit, quod erat Argolici clypei, aut Phoebeae lampadis inſtar. Verum poſſumus cum Donato reſpondere, referri hoc debere ad deformitatem Polyphemi, cujus torvae rugae, & intonſae comae oculum contegebant. Eſt oculorum ſenſus cariſſimus, de quo egregie diſſertat Ariſtoteles primo Metaphyſ. Hinc *oculitus amare* dicimus, hoc eſt tanquam oculum. Ab eodem *oculiſſimus* dicitur pro oculi inſtar caro. Utroque modo loquitur Plautus. Feſtum ſis vide. Etiam *oculi* in arbore, unde *inoculatio* dicta: de qua Columella, lib. v. cap. x. & Plinius lib. XVII. cap XVI. Etiam lapillos in litore *oculi* inſtar nitentes dixere *oculos*, & *ocellatos*, quaſi *lapillos ocellatos* diceres. Varro Marcipore: *Altera exorat patrem ocellatorum, altera virum ſemodium margaritorum*. Sic Suetonius ait, Auguſtum ſolitum *ludere ocellatis nucibuſque*. Graeci ſimiliter vocant *Nympharum oculos*. Apud Plinium quoque gemmae nomen eſt *Beli oculus*. Metaphora ſimili, ut alibi dictum, calculos litorales vocarunt *umbilicos*: nec enim figura valde diſſimilis oculi, & umbilici.

OCYOR ab ὠκύς, teſte Servio in IV. Æn. & Priſciano lib. XI. & XV. Nempe a comparativo ὠκίων, unde & *ocior* per *I* malim quam *ocyor* per *y*. Praeſertim cum per *I* ſcribatur in vett. libb. Ὠκύς vero חוש vel חיש, id eſt, *feſtinavit*, *properavit*.

O D

ODEVM, ᾠδεῖον. Ejus praeter Graecos meminere Cicero ad Att. lib. IV. Suetonius, in Nerone; Vitruvius, lib. V. cap. IX. Erat autem locus minuti theatri ſpeciem habens, in quo certamina muſica ſpectabantur: quale Athenis a Pericle extructum fuit: Romae quatuor erant. Nomen ἀπὸ τῆς ᾠδῆς, hoc eſt, *cantu*: Suidas: Ὠδεῖον Ἀθήνησιν ὥσπερ θέατρον, ὃ πεποίηκεν, ὥς φασι, Περικλῆς, εἰς τὸ ἐπιδείκνυσθαι τοὺς μουσικούς. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ᾠδεῖον ἐκλήθη ἀπὸ τῆς ᾠδῆς. Ariſtophanis Scholiaſtes in Veſp. de *odeo* ſcribit: Τόπος ἐστὶ θεατροειδὴς, ἐν ᾧ εἰώθασι τὰ ποιήματα ἐπαγγέλλειν, πρὸ τῆς εἰς τὸ θέατρον ἀπαγγελίας. Vide & Heſychium, & imprimis Bernardinum Baldum in vocibus Vitruvianis.

ODI, quod defectivum nunc ab *odio* inuſitato, originem debet Graeco ὀδύω. Hoc quoque in uſu eſſe deſiit. Sed remanſit ab eo in uſu ὀδύσσω vel ὀδύσσομαι, quo Homerus uſus pro *iraſci*, *ſuccenſere*.

O E

OESYPVM quid ſit, Ovidii hoc docet in tertio de Arte:

OEſypo quid redolent: quamvis mittantur Athenis,
Demtus ab immunda vellere ſuccus ovis?

Item Plinius, lib. XXIX. cap. II. *Quin ipſae ſordes pecudum, ſudorque feminum & alarum adhaerentes lanis (oeſypum vocant) innumeros prope uſus habent*. Eſt plane Graecum τὸ οἴσυπον· pro quo & οἴσυπος & οἰσύπη dicitur. Eſſe ab ὄϊς, hoc eſt, *ovis*, ſatis liquet. Poſterior pars videtur eſſe σήπεσθαι, hoc eſt, *putreſcere*. Eſt enim ſuccus lanae ſordidae, immundaeque, qualis vel putrida eſt, vel odorem ſaltem putreſcentium habet.

O F

OFFA ex Æolico ὄππα pro ὄμπη. Heſychius: ὄμπαι, θύματα πυρῶν καὶ μέλιτι δεδευμένα. Indeque ὄμπνια eidem παντοδαπὰ τραγάλια. Cum illa ὄμπης deſcriptione, quam Heſychius adfert, probe convenit illud Maronis in VI.

Melle ſoporatam & medicatis frugibus offam
Objicit . . . .

Ut non dubium ſit, quin poëta ὄμπνιον ſignet. Plane igitur falluntur, qui *offam* dici putant ab *offerendo*: quia cani, avibus, vel alii objicitur animanti; vel ab ὀπὸς, id eſt, *ſuccus*, ſive *liquor*, quia melle, vel alio ſucco humectatur. Diminutivum eſt *offula*, quod apud Varronem: indeque *ofella*: quod *F non geminat*, ut Servius monet in VI. Æn. Atque addit: *In diminutione enim plerumque multa mutantur*. Cujus generis eſt a *mamma*, *mammula*, *mamilla*: Eliſo *M*. Simile igitur *offa*, *offula*, *ofella*, eliſo *F*. Juvenal. ſat. XI.

. . . . *Exiguae fruſtis imbutus ofellae*.

OFFENDIX, vel quia *offenderet mentum*, infra quod erat, ad pileum retinendum: vel quia cum ab utroque pilei latere amentum dimitteretur, utroque concurrente infra mentum, ſe mutuo ibi offenderent. Feſtus: *Offendices ait eſſe Titius nodos, quibus apex retineatur, & remittatur. At Veranius coriola exiſtimat, quibus apex retineatur & remittatur: quae ab offendendo dicuntur, nam cum ad mentum perventum eſt, offendit mentum*. Vide Scaligerum Conject. in Varr.

OFFICINAM, & *officium*, ridicule quidam dici volunt, quod proſit multis, officiat nemini. Nos ἀντίφρασιν in Oratoriis noſtris abunde exploſimus. Melius illi, qui ab *efficiendo* dici volunt, *e* converſo in *o*, quomodo ex *hemo*, *elus*, *Apello*, facta *homo*, *olus*, *Apollo*. Interea ne haec quidem vera eſt ſententia. Nam utrumque plane eſt ab *officio*, quod ex *ob* & *facio*. Verum olim *officere* idem fuit quod *efficere*, nunc tantum ſumitur pro *obeſſe*. Eſt & quarta ἐτυμολογία, ut *officium* κατὰ συγκοπὴν dicatur pro *opificium*; *officina* pro *opificina*. Sane *officina* proprie eſt, in qua exercetur *opificium*. Itaque eo differt ab *apotheca* & *taberna*, quod utrâque ſit prior. Nam in *officina* ea fiunt, quae poſt vel in apothecam deferuntur, ut ibi cuſtodiantur, vel in tabernam ut iſtic vendantur. Ea non diſtinguunt

Gloſſ.

Gloſſ. Cyr. ubi eſt Ἐργαστήριον, *taberna*, *officina*. Vide *Apotheca*.

O L

O l e a, *oliva*, *oleum*, ab *olendo* aliquis dedoxerit; ſed omnino ſecus eſt. Sane *olea* quaſi *elea* dici, agnoſcit Varro, lib. IV. de L. L. Eſt nempe ab ἐλαία, ut *oleum* ab ἔλαιον, *AI* in *E* abeunte, quomodo a φαίνεσθαι eſt *feneſtra*. *Oliva* vero ab ἐλαία ſive ἐλαία fit, inſerto digamma Æolico, ut ab αἰὼν *ævum*, a λεῖος *levis*. &c. Flavius Caper, lib. de Orthogr. *Olea arbor eſt, oliva fetus, oleum liquor*. Non tamen hoc diſcrimen perpetuum eſt, ut docet illud Maronis, Ecl. VIII.

Incumbens tereti Damon ſic cœpit olivæ.

Sed ubi contra *olea* pro *oliva* ponatur, locus non occurrit. Scio *oleam conditaneam* legi apud Varronem, lib. I. de R. R. cap. XXIV. Ubi *oleam* pro fructu poni, dicunt Rob. Stephanus & alii. Sed arborem intelligere hic poſſimus, cujus fructus ſolet condi. Nam agit de ſerenda olea in agro craſſo & calido. Nec validius probant id alia quæ adducunt vulgo. Ab *olea* eſt *oleitas*, *oleaginus*, *oleaſter*. Gloſſ. Phil. *Oleaſter*, ἀγριελαία. Gloſſ. Cyr. Ἀγριέλαιος, *oleaſter*. Ab *oliva* ſunt *olivetum* & *olivitas*.

O l e o triplicem habuit notionem. Nam & notabat *odorem ſpirare*, & *creſcere*, & *perdere*. Prima notione videtur eſſe ab אלה, quod eſt *fœteo*. Vel ὀλερὸς, qua notat δυσώδης, uti apud Hippocratem exponit Galenus. Vel ab ὄδωδα, præterito Attico verbi ὄζω, id eſt *oleo*, quam etymologiam probat Marius Victorinus, libro I. artis Gramm. atque ait ſimiliter *D* in *L* abire, in μελετᾶν *meditari*, δάκρυον *lacryma*, & aliis. Sane hodieque *odor* dicitur per *d*. & veteres *odefacit* pro *olefacit* dixiſſe, auctor eſt Feſtus. Quare omnino & *oleo* videtur prius fuiſſe *odeo* unde *odor*, & *odefacio*, ex quo *olfacio*. Ab hac *olendi* acceptione dictum *oletum*, unde *oletare*, de quibus ſeparatim. Item hinc *olentica*, *mali odoris loca*: ut eſt apud Feſtum. Sic ſane MSSti: niſi quod in aliquibus eſt *oblentica*. Fortaſſe *olentia* ſcriptum fuit. Altera *olendi* notione, qua valet *creſco*, videtur eſſe ab *alo*: nam & veteres in tertia *ole* dixere pro *oleo*. Ab hac ſignificatione ſunt *ſuboles*, & *proles*; de quibus ſeorſim: item *aboleſcere*, quod in Gloſſis Philoxeni exponitur ἀπακμάζειν, id eſt, *deſinere vigere*. Item *exoletus*, ſcortum maſculum jam adultum. Feſtus: *Exoletus, qui oleſcere, id eſt, creſcere deſiit*. Gloſſæ Philoxeni: *Exoletus* Ὑπέρακμος, ἐξώλης, ubi leg. ἔξωρος. At *exoletus* adjectivum idem notat, quod extinctum ſopitumque, unde apud Livium *exoleto odio*. Atque hæc poſterior acceptio ſatis oſtendit, non aliunde hanc vocem eſſe quam ab *oleo*. Non item id paret ex priori. Quippe ſecundum eam videri queat *exoletus* dici a *ſoleo*, quaſi quicum amplius nemo ſolet, ſcilicet conſueſcere, quomodo illæ apud Plautum Ciſtel. ajunt:

Viris cum ſuis prædicant nos ſolere.

Itidem nec ſatis paret, *obſoletus* ſitne a *ſoleo*, an *oleo*. Poſteriorem opinionem amplectitur Cæſellius apud Caſſiodorum, lib. de Orthographia, cap. X. *Obſolevit S quidem habet, ſed non ipſius verbi, verum præpoſitionis, quæ eſt obs, ſicut a, ab, abs, quaſi abolevit, id eſt, inveteravit, & abſorbuit diuturnitate*. Hæc ille. Idem ſcribit Priſcianus, lib. IX. Sed nec inepte dixeris eſſe a *ſoleo*, quando *obſoleta* vocantur, quibus uti ſolemus, nec utimur amplius. Imo fortaſſe neutrum verum eſt, ſed eſt ab tertia ſignificatione verbi *oleo*, qua notat *perdo*, nempe ab ὀλέω, ſive ὄλλυμι. Sane unde *aboleo*, niſi ab ea notione, qua & Græci dicunt ἀπολλύω ſive ἀπόλλυμι; Longe id quidem veriſimilius, quam id ſit a ſignificatione ea qua ſignat *odorem ſpiro*: Nempe ut *aboleo* ſit, *odorem perditum eo*. Sin duas ſolum ſignificationes ponere viſum, potius erit ab *oleo* id eſt, *creſco*. Nempe ut *orior*, & *aborior*, ita *adoleo*, vel *adoleſco*, ita *aboleo* & *aboleſco*, oppoſita ſint. Et ſane ut illud *adolevi adultum* (quod ex *adolitum*) ita hoc *abolevi abolitum* facit.

†O l e o cum ad nares pertinet, unum eſt ex verbis mediis, ſive quia natura ſua γενικὴν notionem obtinet, ſive quia ubi foetorem notat, per euphemiſmum *Olendi* verbum uſurpamus; ut in *Olentis uxores mariti*, & millies alibi. Ac fortaſſis & Hebraeum אלה, *olah* (a quo certe O l e o derivatur) aeque olim medium erat ac *Oleo* apud Latinos: etſi nunc (cum in Hebraeo duobus tribuſve locis tantum reperitur) non mirum eſt ſi cum *foetendi* tantum ſignificatu occurrat. Mazochius.

O l e t u m pro *loco*, *in quo olea conſita* (quomodo Cato aliique Rei R. ſcriptores uſurpant) ab *olea* eo modo dicitur, quo ab *oliva* eſt *olivetum*; a *dumus*, *dumetum*; a *roſa*, *roſetum*; a *pomus*, *pometum*; a *ſalix*, *ſalicetum*, & κατὰ συγκοπὴν, *ſalictum*, &c. At interdum *oletum* eſt ab *olendo*, poniturque tum pro *loco olente*; cujuſmodi eſt, in quo vel alvus exonerari ſolet, vel crebro meitur. Hoc pacto uſurpat Perſius, ſat. I. Nam cum dixiſſet:

.... *Hic, inquis, veto quiſquam faxit oletum*:

Subdit poſt;

.... *pueri ſacer eſt locus: extra*
Meite ....

Unde liquet falli eos, qui *oletum* interpretantur *ſtercus*. Porro ab hac poſteriori *oleti* ſignificatione venit verbum *oletare*, pro *fœtidum ac ſordidum reddere*. Bis invenitur id verbum in lege apud Frontinum lib. II. de aquæductibus: Ne qvis aqvam oletato dolo malo, vbi pvblice salit: si qvis oletarit, sestertiorvm x millivm mvlta esto. Ubi, *oletare* ut Frontino ipſi videtur, eſt *olidam facere*. Itaque legis hujus ſententia eadem eſt ac conſtitutionis iſtius, qua cavetur ne fluvii, qui ſunt commune poculum, polluantur aut ſordibus aut ſudoribus equorum.

O l i m eſſe ab Hebræo עלם: quod idem ſignificat Joſ. cap. ult. verſ. 22. jam diu obſervatum a doctiſſimo Maſio comment. in Joſuam. Nec tamen diſplicet Martinii ſententia, qui ut *quondam* dicitur, quaſi *quodam tempore*, hoc eſt, *in tempore aliquo longius remoto*; ita *olim* dici arbitratur quaſi *in illo tempore*, ab antiquo *olle* vel potius *olo*. Nec enim veteres geminabant. *Olli* pro *illi* nec Maro refugit. Adverbio *olim* tria tempora notari, notat Servius in I. Æn. Præteritum, ut *olim arbos*. Præſens, ut

.... *Tumidis quod fluctibus olim*
Tunditur ....

Futurum, ut:

Nunc olim quocunque dabunt ſe tempore vires.

O l l a quaſi *bulla*, quia in ea ebulliat aqua, igni ſubjecto. ita quidem Iſidorus, lib. XX. cap. VII. Veriſimilius, qui ab *olere* deducunt, quod in eo coquitur. Notum illud Catulli:

Hoc eſt quod dicunt, ipſa olera olla legit.

Cogitandum interim veteres dixiſſe *aula*: quod ſi Beemanum audimus, fuerit ab עליל, quod in conjugat. ſecunda עלל, id eſt, *corrupit*, *defluxit*. Nam *olla* cum ex argilla ſit, facile confringitur. [αὐλὰ, πανδέκτης, Heſych. ſed potius ex *obba obbula*, & contracte *olla*.] Quicquid de hoc etymo eſt, veteres dixere *aula*, non *olla*. Feſtus: *Aulas antiqui dicebant, quas nos dicimus ollas: quia nullam literam geminabant. Itaque aulicoqua exta, quæ in aulis coquebantur, dicebant: id eſt, elixa*. *Au* mutatum in *O*; quomodo dixere *caudex*, *codex*; *auriga*, *origa*; *cauda*, *coda*. Gloſſ. vett. *Coda*, οὐρά. *Aula* voce uſus Plautus, cum alibi ſæpe, tum in Captivis: *frangere aulas in caput*. Idem in veteri legitur Inſcriptione, pag. LXVII. V. Indeque *Aulularia* Plauti dicta, ab *aula* Euclionis auri plena. Quod ſi Joſephum Scaligerum audimus, ab *aula* etiam *aulæ* dixere pro *ollæ operculo*, ea ratione, qua dicimus *puteal* pro *operculo putei*. Itaque apud Varronem legit, lib. III. de R. R. cap. XV. *In tenebris cum aulæ impoſitum eſt, fiunt pingues glires*. Ab *aula* etiam ſit *auxilla*, ſi recte in MSStis Feſti legitur:

tur: *Auxilla*, *olla parvula*. Ut a *palus*, deducunt *paxillus*; a *mala*, *maxilla*: ſic ab *aula* eſſet *auxilla*. Sed de ejuſmodi vocibus vide quæ diximus in *Ala*, & alibi.

Olor nunc pro *odore* ſumitur, nunc pro *cygno*. Philox. Gloſſ. *Olor*, κύκνος, πνοὴ, ὀσμή. Pro ὀσμῇ ab *oleo* venire, ſatis eſt evidens ex iis, quæ in *oleo* diximus. Differt autem ab *odore*, quod hic bonus ſit, ille malus. Unde Arnobius, lib. II. adverſus nationes: *Amara ſunt enim elementa, vel dulcia: odoris ſunt alicujus, vel oloris: ut ex eorum concretione credatis eſſe partitas in naſcentibus qualitates, quibus aut ſuavitas naſcitur, aut ſenſibus offenſio comparatur*. At unde veniat, cum idem notat ac *cygnus*, ſatis eſt obſcurum. Iſidorus quidem ſic de eo ſcribit, lib. XII. cap. VII. *Olor avis eſt, quam Græci* κύκνον *appellant. Olor autem, quod ſit totus plumis albis. Nullus enim meminit cygnum nigrum.* Ὅλος *enim Græce totus dicitur. Cygnus autem a canendo appellatus, eo quod carminis dulcedinem modulatis vocibus fundit*. Sed ſi *olor* eſt Latinum, *cygnus* Græcum, quomodo illud a Græco ὅλος, hoc a Latino *cano*? Nihilo veriſimilius Fulgentius Planciades, lib. II. μυθολογίας, Fab. de Cygno & Leda: *Ideo*, inquit, *Jupiter in cygnum converſus dicitur, quod ferant phyſiologi, maxime Meliſſus Eubœicus, qui omnium phyſiologorum ſententias diſputavit, hujus generis avem ita conviciis eſſe plenam, ut ipſa ave clamante, reliquæ aves taceant, quæ præſto fuerint, unde & olor dictus eſt, quaſi ab* ὀλιγωρίᾳ, *tractum, quod nos Latine injuriam dicimus*. Atque hoc ex Fulgentio ἐτυμον legas quoque apud Jo. Baptiſtam Pium, Annotat. Poſter. cap. CXXVIII. Magis autem veriſimilia dicunt, qui deducunt a Græco ᾠδὸς, ut δ in *L* abest, quomodo ab Ὀδυσσεὺς eſt *Ulyſſes*, ac Σ in *R*, quomodo e *ſiliceſnium*, *caſmen*, *eſit*, facta ſunt *ſilicernium*, *carmen*, *erit*. Vel potius ab Hebræo הלל, quod eſt, *cecinit*, *laudavit*. Pro hac ſententia facit paſſiva veterum opinio de *cygnorum cantu*: quam ſequuntur (ut poëtas mittam,) Plato in Phædone, ac Ariſtoteles lib. IX. hiſtor. animal. cap. XIV. Sed canere negant Plinius, lib. X. cap. XXIII. Ælianus, lib. I. var. hiſt. Athenæus, lib. IX. & e junioribus Cæſar Scaliger, Exercitat. CCXXXII. & Bodinus in Methodo hiſtor.

Olus, ſive *holus*, antiquis etiam *folus*: [φύλλον] ut *hædus fedus*, *hoſtis foſtis*; teſte Feſto in *Fedus*. Proque *holus* etiam *helus*, dixere: ut *heluſa olera*: teſte eodem Feſto in *Helus*. *Olus* ab *olla* dici, ait Varro, lib. IV. L. L. Nempe veteres dixere *ola*. Ad hanc *oleris* ἐτυμολογίαν reſpexiſſe putant Catullum cum ait:

Hoc eſt, quod dicunt, ipſa olera olla legit.

Ubi *ollam* viri eſſe nomen, male cenſet Bruyerius Campegius, lib. VIII. de re Cibaria cap. II. Sed ſuperiori etymo nonnihil demit auctoritatis, quod in *olus* corripitur prior, contra quam fit in *ola* ſive *olla*. Quare verius fortaſſe Cæſar Scaliger ab ὅλος deducit, ut *panis* a πᾶν. Nam in vett. libb. *holus* ſcribitur. Verba Scaligeri ſunt iſta, in primum de Plantis: *Holus dicit quamcunque herbam eſculentam claro indicio priſcæ frugalitatis, quæ ad victum ſibi nihil objonii deeſſe exiſtimaret, modo ne deeſſet holus.* Sed hoc quoque longius eſſe quæſitum, quis non videt? Simpliciſſime & veriſſime Joſephus Scaliger deducit ab *aleo*, id eſt, *creſco*. Quaſi Belgice dicas, '*tgewas*. Nam generatim eo nomine appellabant, quicquid ſativæ herbæ creſceret, cujus foliis & caule in cibum utimur: teſte etiam Valla, lib. III. cap. IX.

Olympias, ſpatium annorum quatuor, ex eo dicitur, quod juxta Olympiam Elidis civitatem, quæ & Piſa dicta, teſte Stephano, quincto quoque anno fierent certamina gymnica in honorem Jovis *Olympii*. Nec obſtat, quod Ovidius *Olympiada* appellet *quinquennem*,

In Scythia nobis quinquennis Olympias acta eſt:
Jam tempus luſtri tranſit in alterius.

Nam decepit eum vox Græca πενταετηρὶς, quomodo *Olympias* vocatur, non quia conſtet tot annis abſolutis, ſed quia quincto quoque anno redeat in orbem. Eadem in re falſus, ſcribit alibi:

Poſtque meos ortus Piſæa vinctus oliva
Abſtulerat decies præmia victor eques.
Quum maris Euxini poſitos ad læva Tomitas,
Quærere me læſi principis ira jubet.

Nam ſententia Ovidii eſt, fuiſſe ſe annorum quinquaginta, cum exceſſit ex Italia. Hunc Ovidii lapſum obſervavit Scaliger animadverſ. Euſeb. ad annum MMXXXIII. pag. CLXVIII. Neutiquam vero ignorandum *Olympiada* primam ex Scaligeri computo incidere in annum mundi ter CIↃIↃCLXXIV. qui eſt ante Romam conditam XXII. Nam ut antiquus idemque optimus ſcriptor, Africanus tertio annalium, Euſebio teſte, ſcripſit: *Uſque ad Olympiades nihil exploratum in hiſtoria Græcorum invenitur: ſed omnia confuſis conſcripta ſunt temporibus*. Ratio, cur poſtquam Olympiadibus numeratum eſt, geſta ignorari nequiverint, non alia eſt, quam victores ſtadio ſcribi ἐν κύρβεσι καὶ φύλλοις cœperint. Putant autem Græci ſua tempora ab ea, quam Iphitus inſtauravit, in qua Corœbus vicit. Qui ſcribunt, Iphitum inſtituiſſe *Olympia*, falluntur. Nam inſtituit Pelops; verum ab Atreo & Hercule ſunt inſtaurata. *Olympias* ea, quam Iphitus inſtauravit, ſecundum Ariſtodemum, & Polybium, fuit vigeſima octava: ſecundum Callimachum, decima quarta. Vide, quæ de vetuſtate *Olympiadum* nos notata Scaligero, animadverſionibus Euſebianis ad annum MCC. XLI. p. LXV.

Olympus pro *cælo* accipitur a poëtis: Ac licet cum promontorium, tum montes XII. *olympi* nomine vocentur: tamen videtur proprie *cælo* convenire, ut dicatur, quaſi ὁλολαμπὴς ſive ὅλος λάμπων, *totus lucidus*; ut ait Ariſtoteles, ſive alius, libello de Mundo, Diodorus Siculus, lib. V. Julio tamen Scaligero de cauſſ. L. L. cap. XXVI. ita creditur proprie, non *cælum*, ſed *mons*, quæ ὅλων τοὺς πόδας, credo quia *Olympi* tanta eſſet altitudo, ut tandem pedes adſcendentium non poſſent conſpici. Itaque non adſentio Chabotio qui commentario in primam Horatii oden apud Scaligerum putat legi debere, ὀλλύων τὰς ὄψεις, quod *frigore ejus montis oculi vitientur*.

O M

Omasum, craſſior pinguiorque ventriculi pars, fortaſſe ab עמס, quod eſt *onerare*. Cave autem *omaſum* confundas cum *omento*: de quo infra.

Omen, ut Varro ſcribit, lib. V. de L. L. *quod ex ore primum elatum eſt*. Sed prius *oſmen*, fuit, ut ibidem dicitur: quomodo *oſcines dicimus, quod ore faciunt auſpicium*. Feſtus: *Omen velut oremen, quod fit ore: augurium, quod avibus, aliove modo fit*. Nonius: *Omen votum eſt mentis & vocis: unde ſacrificantibus dicitur bona omina habere: id eſt, ut circumſtantes & mente recta velint, & bona oribus proferant*. Similiter Donatus in Andr. II. Becmanus vero mavult eſſe ab ענן, *honen*, מעונן, *honenab*, quod inter alia notat *omen*, κληδονισμὸς, *augurium*. [ab *oſcis*, i. e. *oſcito* eſt *oſcimen*, unde *omen*.] Ab *omen* eſt *ominoſus*, mali ominis, δύσοιωνος. Item hinc *ominor*, & *abominor*. *Abominoſus* pro *ominoſus* edidit in Solino ſuo Vinetus. Sed Latium eam vocem neſcit.

†Omen, ſi proprie loqui placet, hoc diſtabat a *Monſtro*, quod hoc ad ὁρατὰ (*quae viſu percipiuntur*) pertineret, *Omen* autem inter ἀκουστὰ (*auditu comprehenſa*) cujuſmodi *Voces* ſunt, referretur. Cicero in I. *de Divin.* 45. *Neque vero ſolum deorum VOCES Pythagorei obſervaverunt, ſed etiam hominum: quas VOCANT OMINA*. Ergo Voces tantum, ſi proprie loquimur, ſunt in Ominum numero. Adſtipulatur vox ipſa Omen, quippe quod ὁλογραμμάτως (*totis litteris*) eſt Hebraeum אמן, quae modo *Amen*, modo cum O in priore ſyllaba legitur, ut Iſ. XXV. 1. ibique veritatem & fidelitatem dictorum notat; & quod diſciplina

diſciplina tota auguriorum ominumque per Tyrrhenos Chananaeorum populares inducta primitus in Italiam fuerit: quo minus mirari debemus, ſi non res tantum, ſed & ipſum Hebraeum nomen integrum apud augures Italicos manſerit. Nonnulla de his ad Gen. IV. 15. delibaſſe memini, quae conferre cum hic notatis licebit. Mazochius.

Omentvm in Philoxeni Gloſſis ἐπίπλους explicatur: uti & ab Iſidoro, lib. xi. cap. i. *Omentum*, inquit, *membranum, quod continet inteſtinorum majorem partem, quod ἐπίπλοον Græci vocant.* [ab ὁμοῦ, ὁμοῖον, unde ὁμοιαῖος. Heſychio eſt ἐπίπλους· hinc abdomen ſeu abdumen.] Ac ἐπίπλους ſive ἐπίπλοον dicitur, quia (ut ait Gorræus) *jecinoris quidem cavo, & ventriculi fundo, & duodeno inteſtino, & lieni, & colo ligamentis adhæret, reliquis autem inteſtinis prætenditur, & quodammodo ἐπιπλεῖ, hoc eſt, innatat.* Omentum vero unde ſit, conjectandum nobis. An quia *manet, & moratur circa inteſtina*, eo dicemus eſſe ab *omentare*, ſive, ut veteres ſcribebant *ommentare*, quod eſt *ob*, ac circum aliquid *mantare*, ſive manere: teſte Feſto, qui eo uſum docet Livium Andronicum in Odyſſea, cum ait:

In Pylon advenient, atque ibi ommentans:

An potius ut a *momen* eſt *momentum*; a *fulmen*, *fulmentum*; ita ab *omen*, *omentum*: ut nomen inde ſit impoſitum, quod aruſpices *omina* ex eo captarent. An denique, quia Latini interdum vocalem Græcis præmittunt, ut alibi oſtenſum, eo fieri dicemus a μῆνιγξ, quod imprimis quidem *cerebri membranas* notare ſolet, ſed tamen *omento* quoque convenit, unde ab Heſychio ἐπίπλους exponitur: quemadmodum contra *omentum* etſi de *membrana, qua inteſtina involvuntur*, fere dicitur, tamen & *cerebri membranis* competit, quomodo uſurpat Macrobius, lib. vii. Sat. cap. ix. *Cerebrum*, inquit, *quod ſaltu ſui hominem vel torquet, vel frequenter interimit, non ſuo ſenſu, ſed veſtitus ſui, id eſt omenti, hunc importat dolorem.* Hæc ſi ſententia placet, a μῆνιγξ, præmiſſo O erit *omen*, unde *omentum*, ea forma, qua *momentum* a *momen* eſſe diximus. Ab *omento*, *omentata iſicia* dixit Apicius, hoc eſt, *omento farta*.

Omnis vel eſt a μόνος κατὰ μετάθεσιν (nam & ſignificatio ſæpe convenit, & trajectio ejuſmodi in multis invenitur) vel ab ὁμῶς, aut potius ὁμοῦ, quod eſt *una*, *ſimul*. Prius etymon apud Angelum Caninium invenimus in Helleniſmi Alphabeto: poſterius apud Cæſarem Scaligerum, lib. iv. de Re Poët. cap. xvi. Ab *omnis* Latini dicunt *omnino*, ut Græci πάνυ a πᾶν, quæ idem ſignificant.

Omphacivm legimus apud Plinium lib. xii. cap. xxvii. Græc. ὀμφάκιον. Eſt *ſuccus uvæ immaturæ atque acerbæ*, quæ Græcis ὄμφαξ dicitur, unde ὀμφάκιον. Ὄμφαξ autem, quaſi ὠμὰ ἐς τὸ φαγεῖν, *cruda ad edendum*.

O N

Onager, ὄναγρος, quaſi ὄνος ἄγριος, *aſinus ſilveſtris*. Vide de eo e junioribus Bruyerium Campegium, lib. xiii. cap. xxix. Eſt & *onager* machina bellica, de qua Ammianus, lib. xxiii. Sed tum venit ab ὄνος, id eſt *vectis*, & ἀγρεύειν, *comprehendere*. Ut ſimile ſit iſtis, κρεάγρα, ποδάγρα, & ſimilibus.

Onocrotalvs, ὀνοκρόταλος, ab ὄνος, *aſinus*, & κρόταλον, *crepitaculum*. Nempe quod collum aqua mergens, & ſpirans, roſtri crepitu aſini ruditum imitetur. Nam κροτεῖν, *crepitare roſtro*, κρότος, *crepitus roſtri*: quomodo utroque Philoſtratus utitur Epiſt. xv. Ubi de ciconia loquitur: de qua ſimiliter Ovidius:

Ipſa ſibi plaudat crepitante ciconia roſtro.

Onvs, Scaligero, de cauſſis L. L. xxvi. ac Nunneſio in Grammatiſtice, placet eſſe ab ὄνος, cujus eſt onera geſtare. Puto eſſe potius, a Chaldæo אנס, *ones*, quod eſt *premens*, *urgens*, Eſth. i. viii. a radice אנס, *cogere*, *premere*, *onerare*. Vel ab Hebræo ענש, aut עמס, *onerare*, *bajulare*. Quod & placet Becmano. Ac cenſeo Græcum ὄνος, ab hac quoque origine fluxiſſe. Eſt enim aſini bajulare onera. [*Onus ab ὄνος non quatenus animali ſed a lapide ſuperiori molæ, quem & ipſum aſinum quoque vocant Latini. Sic Catullus.*] Ab ὄνος eſt ὄναγρος, *onager*. Item ὀνοκρόταλος, *onocrotalus*. De quibus ſeorſim. Ab ὄνος & ἄγω eſt ὀνηγός, vel ὀναγός, *agaſo*, *aſinarius*. Plautus Prolog. Aſinar.

. . . . *Huic nomen Græce eſt onagos fabulæ.*
Demophilus ſcripſit, Marcus vertit barbare;
Aſinariam vult eſſe, ſi per vos licet.

Ab ὄνος, & χηλὴ, hoc eſt, ungula, eſt ὀνόχηλος, uti ab ὄνος & ὄνυξ ὀνυχίς, quod itidem eſt *ungula*, eſt *onouychitis*: quomodo in vulgatis codd. (nam MSSti mire variant) apud Tertullianum legitur in Apologetico, cap. xvi. *Sed nova jam Dei noſtri in iſta civitate proxime editio publicata eſt, cum ejuſmodi inſcriptione, Deus Chriſtianorum ononychitis. Is erat auribus aſininis, altero pede ungulatus, librum geſtans, & togatus. Riſimus & nomen & formam.* Ubi cum non tantum *ungulam aſini*; ſed & *aures* nominet, fortaſſe non tantum conflatur ex ὄνος & ὄνυξ, ſed etiam ex οὖς ὠτὸς, quod *aurem* notat. Quod ſi eſt, *ononychotis*, pro *ononychitis* legi debet. Mihi quidem id magis probatur.

†Onvs minus feliciter Voſſius deducit; cum ſit ab ענש *anas*: quod eſt *onerare*, etſi vulgo exponunt *multare*. Et certe punitio a Prophetis משא i. e. *onus* vocatur: unde onerandi verba etiam multandi apud eos notionem obtinent. Τὸ ענש ergo idem quod עמס *onerare*; quia *Mem* & *Nun* permutantur, ut in שטן *ſoten*, & שטם *ſotem*, quae ſunt ſynonyma & jacentis alia. Ergo uti dixi ענש *anas* proprie erat *onerare*; deinde transfertur ad τὸ ζημιοῦν, *damno afficere*. Vide Prov. XIX. 19. ubi ענש *ones*, utrumque apte notare poteſt. Mazochius.

Onyx Latinis nunc *gemmæ* nomen eſt, nunc *marmoris* genus. Ac ſi Plinium audimus primo de *marmore* dicebatur, inde *gemmæ* id nomen tributum. Sic enim ſcribit, lib. xxxvii. cap. vi. quo de variis gemmis tractat: *Exponenda eſt & onychis ipſius natura, propter nominis ſocietatem: hoc in gemmam tranſiit ex lapide Carmaniæ.* Sed potius cenſeo, lapidi Carmaniæ a gemma nomen datum eſſe. Vel utrumque ſic dicebatur a *corneo unguis candore*. Nam ὄνυξ, *unguis*. Plinius, ibidem: *Sudines dicit in gemma eſſe candorem unguis humani ſimilitudine.* Plura ibidem de *onyche gemma* legere potes. At de *onyche lapide* tractat lib. xxxvi. cap vii. *Onychem*, inquit, *etiamnum in Arabiæ montibus, nec uſquam alibi naſci putavere noſtri veteres. Sudines in Germania, potoriis primum vaſis inde factis, dein pedibus lectorum ſelliſque.* Ubi pro *Germania*, *Carmania* reſcribendum, quomodo alibi, ut vidimus, ait nomen *in gemmam tranſire* ex lapide Carmaniæ. Subjungit deinde: *Cornelius Nepos tradit, fuiſſe magno miraculo cum P. Lentulus Spinther ex eo Chiorum magnitudine cadorum oſtendiſſet: poſt quinquennium deinde* xxxii. *pedum latitudine columnas vidiſſe ſe.* Pavimenta etiam hinc fieri ſolere, indicat hoc Martialis, lib. xii. epig. l.

Calcatuſque tuo ſub pede lucet onyx.

Hæc & alia, ſatis oſtendunt, aliud eſſe *onychem gemmam*, qui lapillus eſt: aliud *onychem lapidem*, ex quo columnæ, & ingentia fierent pocula, totaque pavimenta. *Onyx gemma* dicitur ὀνυχοειδὴς ὀνύχιον. At *lapis* vocatur ὀνυχίτης λίθος. Atque idem eſt, qui *alabaſtrites*. De poſteriori hac *onychis* ſignificatione plura vide in *Alabaſtrites*.

O P

Opacvs opponitur *aprico*: unde Feſtus exponit *umbroſum*. Scaliger, Exercit. lxxx. ſect. i. ait eſſe ab *ope*, hoc eſt, *terra*. Quod placet. Nam umbræ & frigoris captandi cauſſa in ſubterraneos ſe ſpecus abdebant. *Opem* vero eſſe *terram*, ea oſtendunt, quæ in *Ops* adducimus. [παχύς, vel potius ab πάγος.]

Opalus, ὄπαλος, unde ὀπάλιον ſive ὀπάλλιον, quomodo hæc gemma Orpheo dicitur libro περὶ λίθων. India ſola opali mater eſt, ut ait Plinius, lib. ult. cap. vi. Similiter de eo Iſidorus: *Nomen habet ex patria, ſola enim eum parturit India*. Sed de cauſſa nominis quod ait, veriſimilius eſſet, ſi locus ejus nominis eſſet in India.

Opes dixere pro *divitiis*, qua ratione eas vocamus *facultates*. Nam ab *ope*. Sane in illo Maronis, i. Æn *Non opis eſt noſtræ*. Servius *opis* exponit *poſſibilitatis*. Vel dictæ *opes* ab *Ops*, quæ eſt *terra*, ac a poëtis *Mater Deûm* dicitur, quia, qui pro diis habentur, in terra omnes nati ſint, ſed ob merita cœlo ſint locati. Terra vero *Ops* vocata, *quia hic omne opus, & hac opus ad vivendum*; ut Varro ait, iv. de L. L. Macrob. lib. i. cap. xx. ait *terram dici opem, cujus ope vita humanæ alimenta quæruntur: vel ab opere per quod fructus frugeſque naſcuntur*. Vel Dea hæc *Ops* dicatur, quaſi *opulenta, ac dives*. Quomodo *Summanus* Græcis Πλούτων, Latinis *Dis* vocatur. Ab ea vero *opes* appellatæ fuerint, quia in agris conſiſtunt, ac terræ proventibus, ipſæque pecuniæ illi debentur, juxta illud poëtæ Sulmonenſis: *Effodiuntur opes*. *Opes* quoque dicebatur *locus in foro Romano*, de quo ita vetus Juvenalis interpres, in ſat. x. *Uſque ad Cerealem præfectum in foro Trajani arcas habuerunt Senatores, in quibus argentum aut pecunias tutius deponebant. Propterea & locus ipſe, in quo erant arcæ poſitæ, Opes dicta ſunt*: Idem de arcis hiſce ita ſcribit in ſat. xiv. *Antea ſolebant arcas æratas facere, & ibi mittere pecuniam ſuam Senatores, & ſic in foro* (l. *templo*) *Martis ponere. Verum per noctem a furibus exſpoliatæ ſunt arcæ, & cœperunt ex eo ad templum Caſtoris ponere*. Ab *opibus* (non ab *ovibus*, etſi vir eruditus Joan. Meurſius in Auctario Philologico cenſeat *oves*, prius dictas *opes*) dicuntur *divites opulenti*. Varro, lib. iv. de L. L. *opulentus ab ope, cui ea opima*. Feſtus: *Opis dicta eſt conjux Saturni, per quam voluerunt terram ſignificare: quia omnes opes humano generi terra tribuit. unde & opulenti, terreſtribus rebus copioſi*. Ea autem forma ab *ope opulens* & *opulentus* dicitur, qua a *vi* dicitur *violens* & *violentus*. *Violens* apud Horatium legas, lib. iii. od. xxx. & lib. i. epiſt. x. *opulens* vero eſt apud Cornelium Nepotem in Chabria: *Neque animo æquo pauperes alienam opulentum intuentur fortunam*. Ita ſe in omnibus MSStis reperiſſe ſcribit ad eum locum Lambinus: Auſonii quoque eſt in Urbium catalogo de Mediolano:

Templa, Palatinæque arces, opulenſque moneta.

Opulento contrarium eſt *inops*, ab eadem origine. Varro, iv. de L. L. *Ab eadem ope inops qui ejus indiget*. Nec tantum *opibus*, ſed etiam *ope*, ſive *auxilio* deſtitutum ſignat: ut apud Plaut. Capt. act. iii. ſc. i.

Ita juventus jam ridiculos inopeſque ab ſe ſegregat.

Opiparum quoque dici ab *opis* ſeu *opum apparatu*, auctor eſt Feſtus. Gloſſæ exponunt πολυτελής. Ab *ope*, hoc eſt, *auxilio* eſt *opitulari*. Donatus, in Andr. act. i. ſc. iii. *Opitulari & opitulatio dicta ab opem tollendo, id eſt, ferendo*. *Opitulari* igitur idem eſt, quod *opem ferre*, quia veteres pro *fero* dicebant *tolo* vel *tulo*, unde verbum *tolero*, & præteritum *tetuli* ac *tuli*.

†**Opas** non uno modo, ut cuique lubido eſt, ἐτυμολογίζεσθαι ſolent. Inter ceteras ἐτυμότητας puto & illi futurum locum, ut ab *Ophir* Salomonica illa, unde tot gazae deferebantur, ſibi nomen adſciverint. Mazochius.

Ophites, ὁ ὀφίτης λίθος, ab ὄφις, *ſerpens*, cujus habet maculas, ut *echites*, viperæ. Ὄφις ab Hebræo *ab*, de quo alibi.

Opicus dicitur, *rudis, impolitus, agreſtis*. Marcus Cato apud Plinium, lib. xxix. cap. i. *Nos* (Græci) *dictitant barbaros, & ſpurcius nos, quam alios opicos, appellatione fœdant*. Similiter loquitur Gellius, lib. ii. cap. xxi. lib. xi. cap. xvi. & lib. xiii. cap. ix. Item Auſonius, Symmachus, Terentius Scaurus, atque alii. Cauſſa locutionis eſt, quod tales fuerint antiquiſſimi Italiæ populi, qui ad Tyrrhenum mare habitabant: ut conſtat ex Ariſtotelis lib. vii. Polit. cap. x. & Dionyſio Halicarnaſſ. Meminit & Thucydides, & Pauſanias, & Stephanus de urbibus. Sed hic plane errat, cum a *ſerpentibus*, quos Græci ὄφεις appellant, *Opicos*, quaſi *Ophicos* dictos tradit. Quod *Pſyllis* magis conveniret. Nec tamen ejus unius hic error. Nam & apud Servium legas in vii. *Capuenſes antea Opici appellati ſunt, quod illic plurimi abundavere ſerpentes*. Nihilo melius Scholiaſtes Juvenalis, cum ait, ſic vocari a *fœda voce*. Nempe quia Græci ὄπα dicant *vocem* ſeu *linguam*: unde homines dicti μέροπες, quaſi μεμερισμένην ὄπα ἔχοντες, *vocem habentes diviſam*. Omnino autem magis veriſimilis eſt ſententia Cæſaris Scaligeri, qui lib. de cauſſis L. L. cap. xxxviii. ita eos Italiæ populos dictos ait ab *ope*, id eſt, *terra*; quomodo, inquit, *Caii* ſeu *Gaii* dicti quaſi γάϊοι ſive γαῖοι. Sane *opem* eſſe *terram*, ſatis oſtendimus in voce *Opes*. [ab *ops* terra, *opicus* id eſt *ruſticus*.] Rationem autem cur ab ea *Opiſcos* appellarint, hanc arbitror eſſe, quod ob antiquitatem, *indigenæ* eſſe; non aliunde in Italiam adveniſſe crederentur. Quæ & res *Aboriginibus* nomen dedit. Nam ita dicti quod ab *origine* in Italia fuerint. Sane non tantum ante Herculis vel Æneæ in Italiam adventum, ſed etiam ante Pelaſgos, Tyrrhenos, & Arcadas, Italiæ loca tenuerunt: quod ſatis conſtat ex primo Dionyſii Halicarnaſſ. Quæ de re plura hic non addam, quia in verbo *Orior* de eo iterum dicemus.

Opilio quaſi *ovipilio*, a *pellendis*, hoc eſt, *agendis ovibus*, ut ad Ecl. x. ſcripſit Camerarius. Aliis *opilio* quaſi *ovilio*. Scaligero, cui ſubſcribo, placet eſſe vocem magnæ Græciæ οἰπόλος, οἰπολίων, ſicut αἰπόλος, *caprarius*. Pro *opilio* Maro dixit *upilio*, quod Caper damnat, de verbis dubiis. Uſus poëta ut prima produceretur, idque Græcorum imitatione, qui pro ὄνομα dicunt οὔνομα, pro ὄρεα οὔρεα, &c. Sunt qui cenſeant capſe ratione *polypus* producere primam apud Horatium. Sed id ſi eſſet, *pulypus* dixiſſet. Quare vera longæ ſyllabæ ratio eſt, quod Græci quoque πώλυψ πώλυπος dicant, ut ex octavo Athenæi cognoſcimus. Idem docet Euſtathius in Odyſſ. E. pag. CIƆDXLI. Τὸν δὲ πολύποδα πώλυπον μὲν Ἀττικοί φασιν, ὡς ἐν ῥητορικῷ εὕρηται λεξικῷ καὶ πολύπουν. Ἴωνες δὲ καὶ Δωριεῖς καὶ Αἰολεῖς, πώλυπον· & paulo poſt: καὶ τὸν αἰολικὸν καὶ δωρικὸν διὰ τοῦ ω μεγάλου πώλυπον παρὰ Ἐπιχάρμῳ ἐστὶν εὑρεῖν· ἔστι γάρ φασι παρ' ἐκείνῳ παθητικὸν πώλυποι· παρὰ δὲ Σιμωνίδῃ τὸ πώλυπον διζήμενος. Ab *opilio* eſt *opuncula*. Feſtus: *Opuncula, quod opilionis genus cantus imitatur*. Sed MSSti quidam habent *Opuncula*: quidam & *Opinicula*.

Opimus idem quod πιμελής· & puto inde factum o præmiſſo, quomodo a πινύω eſt *opinor*. Nec abſurde tamen *opimus* ab *ope*, hoc eſt, *terra*, dici, ſcribit Feſtus. Sic proprie dicetur de ſolo non arenoſo, ſed *ubere glebæ*, ut Maro loquitur i. Æn. cujuſmodi imprimis *terræ* nomine cenſetur ab agricolis. At a *pinguibus arvis* translatum ſit ad alia, quomodo *hoſtiæ pingues* dicuntur *opimæ*, teſte eodem Feſto, & apud Ciceronem de claris Oratoribus opponuntur *habitus corporis opimus* & *gracilitas*. Ac ſimiliter fortaſſe *opima ſpolia* tanquam *magnifica & ampla* dixere: niſi potius cum Feſto malis ita dicta ab *Ope Conſiva*, *quæ in Regio colebatur a populo Romano, quia omnes opes humano generi terra tribuit*. Plutarchus in Romulo tradit ea Varrone, vel ita dici ab *opibus* ob πιριουσίαν, vel ab *opus*, quod generoſi facinoris ſint indicium. Sed poſterius ὕπονον nec aſſis eſt. *Opima* autem *ſpolia* dicebantur, quæ dux duci hoſtium detraxerit. *Ducem* appello, *qui ſuis auſpiciis bellum gerit*. Tria iſtiuſmodi ſpolia erant, Romuli, Coſſi, & Marcelli: quæ Propertius enumerat, lib. iv. El. x. Val. Max. lib. iii. cap. ii. Plutarchus in Marcello. Feſtus in *Opima*, atque alii. Multa etiam de *ſpoliis opimis* legere potes apud Cæſarem Bullingerum lib. de ſpoliis hoſtium,

Digitized by Google

ſtium , cap. XXXVI.

OPINOR , [οἴομαι , εἴζωαι , ὀΐομαι , & οἴω , ὀΐω , ὀΐων .] ab *opus* ; ut *reor* a *re* ; *cogito* ab *ago* ſive *coagito* . Sane bæc omoia , mentis *opus* ſignificant. Vel *opinor* fit a πινύω , hoc eſt , φρονῶ , *ſapio* . Uode πίνυσις , *ſapientia* , *intelligentia* . Præmiſſum O , ut in *opimus* a πιμελής . Πινύω a בין , ſiva בין , unde בינה , *intelligentia* . Unde & φρὴν , & φρονέω . *Opinatiſſimi* dicuntur , de quibus maxima opinamur : ut *opinatiſſimi ſcriptores* . Et apud Florum , libro II. capite VII. *opinatiſſima Rhodus* , boc eſt , *admodum celebris ac famigerata* . Hoc adjeci , qoia Stephanos Pighius , in lib. IV. Val. Maxim. cap. VIII. Rhodon ab eo *opinatiſſimam* ait vocari , quia Romanorum victorias opinari & prævidere potuerit , utpote Soli ſacra . Quæ qoidem interpretatio plana nec aſſis eſt . Vide & de *opinatorum* vocabulo quædam apud Alciatum , lib. VIII. Παρέργ. Juris cap. XII.

OPISTHOGRAPHUM , ὀπισθόγραφον , ab ὄπισθε , *retro* , & γραφὴ , *ſcriptura* . Nimirum ſic charta dicebatur , quac ooo ſolum in parte adverſa , ſed etiam in tergo eſſet ſcripta . Sæpius enim in adverſa ſolom pagioa ſcribebant . Sin etiam in averſa ſcriberetur , *opiſthographa* dicebantur . Cujuſmodi erant codices accepti & aapenſi. Nam adverſa ſcribebant aapenſum: averſa acceptum. Si ſumma conveniret , dicebant *pariari* , ſin mious , *reliquari* . *Adverſaria* , etſi eſſent *opiſthographa* , ab *adverſa* tamen pagina , ut uſitatiori , oomeo hoc acceperunt. Ac in rationibus quidem id neceſſe crat , ut utraque pagina ſcriberetur . Alias id fieri oon ſolet . Unde Martialis :

Scribit in averſa Picens epigrammata charta,
Et dolet averſe quod facit illa deo .

Siqoia tamen loogus nimium ſoret ; neceſſe erat & averſam impleri . Unde Juveoalis ſat. I.

. . . . *Impune diem conſumſeris ingens*
Telephus : aut ſummi plena jam margine libri
Scriptus , & in tergo necdum finitus Oreſtes .

OPITER a ea *ob* & *pater* , vel *obvio* & *pater* . Feſtus : *Opiter eſt , cujus pater avo vivo mortuus eſt : ducto vocabulo , aut quod obito patre genitus ſit ; aut quod avum patrem babeat , id eſt , pro patre .*

OPIUM , ὄπιον , *ſuccus* ſive *lac ex inciſo papaveris ſcapo profluens* . Ab ὀπὸς quo ſigoificatur *ſuccus ſive bumor ex re inciſa : vel etiam ſponte dimanans* . Unde *opobalſamum* , ὀποβάλσαμον , *ſuccus e balſamo manans* . Sed Juſtinus etiam pro ipſa arbore poſuit . Improprie ſanc . Nam vox ipſa indicio eſt ὀποβάλσαμον eſſe ὀπὸν τοῦ βαλσάμου .

OPPIDUM , ſive *opidum* , (utrumque io vett. inſcriptiooibus legas) unde ſit , indicat Varro , IV. de L. L. *Oppidum* , inquit , *ab ope dictum , quod munitur opis cauſſa , ubi ſint ; & quod opus eſt ad vitam gerendam , ubi babitent tuto ; vel oppida , quod opere muniebant mœnia , quo munitius eſſent* . Feſtus : *Oppidorum originem optime refert Cicero , libro primo de Gloria , eamque appellationem uſurpatione appellatam eſſe exiſtimat , quod opem darent : adjiciens , ut imitetur ineptias Stoicorum* . Ubi forte legendum , *Ut imiter ineptias Stoicorum* . Ciceroois enim verba adducit . Idem Feſtus : *Oppidum dictum eſt , quod opem præbet . Oppidum dictum , quod ibi homines opes ſuas conferunt* . Servius , in IX. Æn. *Oppidum quidam a vico caſtelloque magnitudine ſecernunt . Alii locum muro foſſaque aliave qua munitione concluſum . Alii locum ædificiis conſtitutum , ubi fanum , comitium , forum & murus ſit . Alii oppidum dici ab oppoſitione murorum , vel quod hominibus locus eſſet oppletus , vel quod opes illo munitionis gratia congeſtæ ſunt* . Iſidorus , lib. XV. Orig. cap. II. ab *ope mutua adverſus hoſtem* derivat , ſed addit : *quidam ab oppoſitione murorum dixerunt ; alii ab opibus recondendis* . Vide & ſi voies quæ de *oppidi* etymo ſcribit Scoppa lib. I. Collectaneorum , cap. XXVIII. Imprimis autem ſic dici piacet , quia , *qui ruri agerent , propter pericula opes eo conferrent ſuas* , vel quia *opem inde exſpectarent* . [αὐτὰ μεταθέσει ὄλπις , pro πόλις , unde ἀλπίδιον , πολίχνιον . Sed & *urbs* exinde . Vide Heſych. in ὀφιδιώνη .] Ab *oppidum* eſt *oppido* pro *valde* . Io quo luſit Appuleius io Apolog. *Liguum a me tote oppido , & quidem oppido quæſitum*. Alteram notionem ſuggerit Chariſius , lib. II. *Oppido* , ioquit , *pro vero aut ſtatim* . Piaotus Bacch. *Reddidi aurum omne oppido* . Sed altera notio crebra magis . Ea unde fluxerit , Alciatus docet in Tit. de verb. ſignif. Uode eam ſe didiciſſe profitetur Scipio Gentilis , ootis in Apolog. App. Nempe oon occurrebat doctiſſimo viro locus Feſti , ea quo id hauſit Alciatus . Verba ejus ſunt : *Oppido , valde , multum . Ortum eſt & boc verbum ex ſermone inter ſe fabulantium , quantum quiſque frugum faceret , utque multitudo ſignificaretur , ſæpe reſpondebatur . Quantum vel oppido ſatis eſſet . Hinc in conſuetudinem venit , ut diceretur oppido , id eſt , valde , multum* . Poſtea vero iſta ſubjuogit : *Itaque ſi in aliis rebus eo utantur , utputa , ſi qui dicant , Oppido didici , ſpectavi , ambulavi* : ERRANT : *quia nulli eorum ſubjici poteſt , quod vel oppido ſatis eſt* . Sed ſi , qui ita loqountur , errant , errant quoque Plautus , Tereotius , Cicero , Catullus , Oppius , Gellius , ut de Appuleio , Macrobio , atque aliis oihil dicam , quos omnes ita locutos coostat . Nizolium , & Lexicographos adi , & quæ diximos , cum de falſo ſuſpectis ageremus in libris de arte . Aliam etiam *oppidi* notionem docet nos Feſtus . *Oppidum* , inquit , *dicitur & locus in Circo , unde quadrigæ emittuntur* . Quod planius caponit Varro , lib. IV. de L. L. ubi & nomiois cauſſam adfert . Verba cjus adduximus in *Carceres*. Uti & locum ea Gloſſis Benedicti . Ut *ſanequam* , ita & *oppidoquam* dici iodicat boc Vitruvii , lib. VIII. cap. III. *Fruticulus oppidoquam parvulus* .

OPS , quaſi *auxiliatrix* : quia , ut Servius ait in I. Æn. *ſecundum Atteium Philologum , opes , numero tantum plurali , divitias ſignificant , ut , Trojanas ut opes . Numero vero tantum ſingulari , auxilium* . Terentius : *Jano Lucina fer opem , ſerva me obſecro* .

OPSIDIANUS *lapis* , quem (ut Plini verbis utar) *in Æthiopia invenit Opſidius , nigerrimi coloris , aliquando & translucidi craſſiore viſu* . Sed cum Plinius ipſe dicat , *craſſiore viſa eſſe* , ſic ut in ſpeculis parietum pro imagine umbras reddat , placet Salmaſio potius ἀπὸ τῆς ὄψεως dici : præſertim cum Arriano in peripio de inſulis Æthiopiæ , & Græcorum aliis ὀψιανὸς dicatur , non ὀψιδιανὸς , quomodo ab *opſidio* diceretur . Imo Latinorum *obſidianus* quoque ἀναλόγως fit ab ὀψίδιον , quod ὑποκοριστικὸν ab ὄψις · ὄψεως vero nomine hic *pupula* ſignatur . Heſychius : Κόρη , ὄψις . Nam *pupulæ* inſtar , nigerrimi eſt coloris , & inſtar *pupillæ* reddit imagines : ut ex Plinio diximus .

OPTO ab *ope* eſt , ut cum Perotto cenſet Cæſar Scaliger , Exercitat. cccx. ſect. I. Ita *optare* propria ſit *opem a Deo poſcere* , ſive *orare animo , ut ſuccurrat inopiæ noſtræ* . Vel potius *optare* eſt a ποθῶ κατὰ μετάθεσιν , & converſo Θ in Τ , quomodo ab ἔθω eſt *utor* ; a ῥοθῶ , *roto* . Ac placuit hoc quoque Angelo Caninio , & Nunneſio . Vel denique eſt ab ὄπτω ſive ὄπτομαι , quod eſt *video* , *conſidero* . Eſt hæc ſeotentia Bibliandri ; Indice verborum in Marcum ; & Joſephi Scaligeri , in Coojectaoeis . ita *opto* proprie ſit *conſiderare* , *eligere* : quomodo Maro , III. Æn. ait :

Optavitque locum Teucro . . . .

Ubi Servius , *Optavit* , inquit , *id eſt* , *elegit* , *ut* ,

Pars optare locum tecto . . . .

Idemqoe ſcribit in I. Æneidos . Eſt hæc notio in compoſitis *adopto* , & *coopto* . Nam qui *adoptat* , deligit quem in familiam ſuam adſciſcit : & qui in ſeoatum cooptabatur , is a Cenſoribus delectus inter ſeoatores referebatur . Eſt quoque hioc *optio* : quo primo notatur *eligendi facultas* ; binc *qui eligitur* ; deniqoe κατὰ μεταφορὰν , *quivis perficiendæ rei adjutor* , quomodo utitur Plaotus Aſin. act. I. ſc. I. At Plutarchus non aodiendus , qui ab ὄπτομαι deducere videtur . Nam ὀπτίων ei exponitur , ὁ δι' ὀπτήρων ὑπηρεσίας τελῶν · *qui miniſteria obit per viſores* .

res. Rectius Varro, in IV. de L. L. ac Feſtus, Noniuſque, uterque in *Optio*, juxta quos in militia proprie ita dicebantur, quos centuriones ſibi adjutores optabant ſeu adoptabant. Similiter Vegetius, lib. II. cap. VII. *Optiones ab optando appellati, quod antecedentibus ægritudine impeditis, hi tamquam adoptati eorum atque vicarii ſolent univerſa curare*. Vide quæ ad locum hunc notavit Stewechius. Accurſius quid *optio* ſit, non intellexit: ut docet Alciatus annot. in III. poſt. libb. cod. Adi & Langium Ocio Semeſtr. lib VII. cap. IV. Ab *opto* quoque *optimum* dicitur, quod electiſſimum. Ab *optimus* eſt *optimas*; ut a *primus primas*; a *magnus magnas*. Suntque ea contracta ex *optimatis*, *primatis*, *magnatis*. Dicti *optimates*, quod *optimis* ſuam cauſſam probatam vellent. Duo enim fuere in Rep. hominum genera, qui excellere cuperent: alii ea, quæ agebant ac dicebant, populo jucunda eſſe volebant, eoque dicti *populares*; alii ita ſua inſtituebant, ut optimo cuique ſuam cauſſam probarent; atque inde appellati *optimates*. Hanc utriuſque nominis cauſſam adfert Tullius ipſe Orat. pro Sextio.

O**PUS** primo notat ἔργον. Eſtque ab ἕπω, quod duplicem habet notionem. Nam & *operor* notat, & *ſequor*. Heſychius: Ἕπουσι, ἐνεργοῦσι, ἀκολουθοῦσι. Similiter Euſtathius in Iliad. O. CIↃXXXI. edit. Rom. niſi quod ἕπειν dicat ἐνεργεῖν notare: ἕπεσθαι, ἀκολουθεῖν. A priori notione τοῦ ἕπω vel ἕπομαι, venit *ſequor*, ſpiritu aſpero abeunte in *s*, ut ſæpe. At ab ἕπω, qua notat *operor*, venit Latinum *opus*. Nec id Græcis notaſſe ἕπω, negare poſſumus, cum & Homerus ita uſurpet, ſi recte Euſtathius, Il. Z, ἕποντα exponit πονούμενον, ac ſimiliter Il. O, ἕπουσι interpretatur. Sed utcumque eſt de ſimplici ἕπω, in compoſitis ejus notionis habemus indicia. Nam ἀμφέπω, notat *circa aliquid occupari*; διέπω, *rego*, *adminiſtro*, unde διέπων, *præfectus*, *rector*. Ut ergo a διέπω διέπων ita a ſimplici ἕπω, *opus*, hoc eſt, ἔργον, ſive *quod faciendo ſit*. Poſtea & alteram accepit notionem, pro *neceſſe*. Nempe quia quod neceſſe agere, hoc ſit ἔργον. Qua de re vide, quæ annotavit Franciſcus Sanctius in paradoxis Grammaticis. Ab *opus*, qua ἔργον notat, venit *opera*, quia eſt *actio*, *qua fit opus*. Unde *operæ pretium* q. d. *dignum cui opera impendatur*. Unde Onomaſticon ἐπάξιος interpretatur ἄξιον. Etiam ab *opus* eſt *opera*, & *operor*. Niſi malis *operor* ἀμέσως eſſe ab ἕπω, id eſt, *operor*: quod Nunneſio viſum. Etiam ab *opus* eſt *oportet*, quod *opus* eſt facere.

O R

O**RA** Nunneſio eſt ab ὅρος, quod interdum accipitur pro οἶκος, hoc eſt, *vicus*, *pagus*. At Becmano placet eſſe a χώρα, hoc autem venire putat ab אורח, id eſt, *via*, *ſemita*, ab Rad. ארח: vel, inquit, χώρα & χωρέω (quod eſt *proficiſcor*, *recedo*) erunt a גור, id eſt, *peregrinari*, *vagari*. Ita *Ora* proprie ſit idem quod *regio*: quomodo Tullius accipit II. de nat. Deor. *Omnibus*, inquit, *hominibus*, *qui ubique ſunt*, *quacunque in ora ac parte terrarum*. Sed communis opinio eſt, eſſe hanc συνεκδοχὴν partis: proprie autem *oram* dici *regionem literalem*, ut Feſtus, & Iſidorus, docent. Atque ita crebro apud Plinium legimus, *civitates*, *in ora*, & *oppida ora proxima*. Sane generatim ea vox, Nonio teſte, *cujuſvis rei extremitatem* ſignificat: unde Maro, IX. Æneïdos ait:

Et mecum ingentis oras evolvite belli.

Ubi ſic Servius: *Ingentis belli narrate, non tantum initia, ſed etiam extrema bellorum. Nam oræ ſunt extremitates*. Itaque cenſeo *ora* eſſe ex ὅρος, id eſt, *extremitas*, *terminus*. Ab *ora* ſcaphæ aliæque minores naves vocantur *orariæ*, idque quod iis ſecundum *oram* navigetur, non, ut majoribus, pelagus tentetur. Plinio, lib. X. epiſt. ad Trajanum. *Nunc deſtino, partim navibus orariis, partim vehiculis provinciam petere*. Ab eadem cauſſa videri poſſit nomen eſſe *oriæ*, ſive *horiæ*, naviculæ piſcatoriæ, ut Nonius & Fulgentius interpretantur. Uſus Plaut. Rud. Act. IV. Sc. II. & alibi eapſe comœdia, uti *horiola* in Trinummo, IV. II. Sed ab *ora* potius eſſet *oraria*, ut Plinius vocat. Quare *horia* potius ſit a Græcis, nempe ut ſit ὁρία ναῦς, quod ab ὅροι, id eſt, *ora* ſive *terminus*, quia ea litus legimus.

O**RATA** factum ex *aurata*, ut *corus* a *caurus*; *ploſtrum* e *plauſtrum*; *olla* ex *aulla*, &c. *Aurata* vero, (quomodo ea vox ſcribitur in Gloſſis vett.) appellatur ab *auri colore*. Feſtus: *Orata piſcis appellatur a colore auri, quod ruſtici oram dicebant, ut auriculas oriculas. Itaque Sergium quoque quendam prædivitem, quod & duobus anulis aureis & grandibus uteretur, Oratam dicunt eſſe appellatum*. Iſidorus. lib. XII. cap. VI. *A colore, ut umbri, quia colore umbræ ſunt, & auratæ, quia in capite auri colorem habent: & varii, a varietate, quos vulgo tructas vocant*. Superciliis ac palpebris caret: quare mirari quis poſſit, quod Græcis, uti apud Oppianum, I. Halieut. dicatur χρυσόφρυς a χρυσός, id eſt, *aurum*, & ὀφρῦς, id eſt, *ſupercilium*. Sed quia locis iliis, quibus cætera animalia ſupercilia habere ſolent, *aureo colore* ſulget, imprimis cum ſatis accreverit, inde eſt, quod per κατάχρησιν *aurea* ei *ſupercilia* tribuuntur. Græcam appellationem retinet & Ovid. in Halieuticis:

. . . . *Et auri Chryſophrys imitata decus.*

Ἰωνίσκοι ab Epheſiis vocari teſtatur Archeſtratus apud Athenæum, lib. VII. ubi plura hoc de piſce. Sed imprimis adi Rondeletium, lib. V. cap. II.

O**RBARE** proprie quid ſit, ex origine cognoſcitur. Eſt enim ab *orbus*: quod eſt, *parentibus*, *vel liberis orbatus*. Gloſſarium Philoxeni: *orbus*, χηρὸς, ὀρφανὸς, τυφλός. Hinc quoque Dea *Orbona*. Arnobius lib. IV. *In tutela ſunt Orbonæ, orbati liberis parentes*. Nempe ea ratione ob *orbando* vocavere *Orbonam*, qua *Pertunda*, *Perfica*, *Panda*, *Preſtana* dictæ a *pertundendo*, *perficiendo*, *pandendo*, *præſtando*. *Orbus* vero dicitur ab ὀρφὸς, quod idem ac ὀρφανός. Sane apud Heſychium eſt, Ὀρφανισταὶ, ἐπίτροποι ὀρφανῶν, hoc eſt, *curatores orphanorum*. Quod ſi cui vox ὀρφὸς ſuſpecta eſt: per me licebit, ut *orbus* dici putet, quaſi *orphnus*, ab ὀρφανὸς, hoc (ut Etymologici Magni auctor ait) venit ab ὀρφνη, hoc eſt, σκοτία, ut ὀρφανὸς ſic dicatur quaſi ὀρφνὸς, hoc eſt, σκοτεινὸς, quia nempe *in tenebris ac ſqualiore verſatur*. Ὄρφνη vero ab ערב, *tenebreſcere*, *veſperaſcere*. Unde & Ἔρεβος vocatur, ut alibi dictum. Aliquibus *orbus* dici videtur ab *orbis*, idque propterea quia *cæci* etiam dicantur *lumine orbi*: imo & Græcis ὀρφανὸς, ſit τυφλὸς, teſte Heſychio [hinc *borgne*] Hoc ſi placet, vel *orbi* dicentur, quia *lumine orbati*, vel potius quia *orbes* habent *ſine lumine*, quomodo Seneca *effoſſos orbes*, Prudentius *cavatos orbes* dixit. Atque hoc etymon conveniet cum eo, quod ὀρφνὸς ſit σκοτεινός. Sed non dubitandum, quin κατὰ μεταφορὰν fiat, quod *orbos* de *cæcis* dicimus. Quare omnino eſt a Græco ὀρφανὸς, vel ὀρφὸς, vel ὀρφνός.

O**RBIS**, ut in Conjectaneis cenſet Scaliger, idem eſt etymon ac *urbis*: nempe ab antiquo *urbum*, ſive *urvum*, quo ſignificatur, *quod redit ſurſum verſum*: unde & *aratri curvaturam urvum* dixere. Vide quæ de hoc dicemus in *Urbs*. Ab *orbis* eſt *orbile*. Uſus Varro de R. R. lib. III. cap. V. Eo quid ſignetur, Scaliger ibi docet. Ab eodem *orbita* dicitur ſulcus is, quem currus rotis efficit: unde in Gloſſario Philoxeni transfertur ἁρματροχιά. Atque hinc verbum *exorbito*, quo uſus Tertullianus in Exhortatione ad Caſtitatem: *Qui de monogamia exorbitat*. Et Firmicus de errore profanarum religionum: *Nec a ſalutaribus tuis legibus exorbitat etiam conſul noſter Poſthumius*.

O**RCA**, *belluæ marinæ genus*, quod Græcis ὄρυξ. Eſtque *orca* ex ὄρυγα. Solent enim Latini ex obliquis Græcorum formare rectos ſuos: ut ab ἴς, ἶνα, *vena*; a κρηπὶς, κρηπῖδα, *crepida*; a σπλὴν, σπλάγγνα, *ſpe-*

ſpelunca, & ſimiliter in aliis. Ὀρύγας eſſe in belluis marinis, indicat Strabo libro III. his verbis: Ὡς δ' αὔτως ἔχει καὶ περὶ τῶν κητῶν ἁπάντων ὀρύγων τε καὶ φαλαινῶν, καὶ φυσητήρων. *Idem judicandum de ceterum omnibus generibus, orcis, balanis, & phyſeteribus.* Vide de *orca* Plinium lib. IX. cap. VI. & Rondeletium, lib. XVI. cap. XIII. Fallitur autem Rondeletius, cum putat, belluam hanc marinam ſic vocari ab *genere vaſis olearii aut vinarii*, quod teres eſt & uniformi ſpecie, atque *orca* appellatur. Interim hoc veriſimilius, quam ut vaſis hoc genus a piſce diceretur, quod cenſuit Feſtus: *Orca*, inquit, *genus marinæ belluæ maximum, ad cujus ſimilitudinem vaſa quoque ficaria orcæ dicuntur.* Sane vaſis forma vulgo notiſſima erat; bellua illa marina paucis viſa: ut potius dici debeat, *belluam a vaſe*, quam *vas a bellua* ſic vocari. Nec Feſto magis audiri debent, qui ab *Orco* deducunt. Ut Iſidorus, lib. VIII. cap. XI. *Pluton*, inquit, *Græce, Latine Dieſpiter, vel Ditis pater, quem alii Orcum vocant, quaſi receptorem mortium. Unde & orca nuncupatur vas quod recipit aquas.* Omnino autem vas *orca*, uti & *urceus* eſt ab ὕρχη, quod Æolicum eſt ac *vaſis fictilis genus* notat ſimile ei, quod Græci βῖκον vocant. Pollux, lib. VI. cap. II. εἰ δὲ καὶ Ἀριστοφάνης ὠνόμασεν ὕρχας οἴνου, δηλοῖ μὲν ἡ λέξις τὸ προσεοικὸς τῷ βίκῳ κεράμιον· ἔστι δὲ Αἰολικὸν τὄνομα. Ubi Pollux reſpicit illud Ariſtophanis in Veſpis.

. . . . τύρους καὶ δωροδοκοῦσιν
Ὕρχας, οἶνον, δάπιδας . . . .

Sed Pollux legit ὕρχας οἴνου. Monet autem ad hunc locum Scholiaſtes ὕρχας eſſe *vaſis fictilis genus, duas habens anſas, in quo ſalſamenta reponerentur.* Quod ipſum iiſdem verbis tradit Suidas. Ὕρχαι, inquit, κεράμεια ἀγγεῖα ὑποδεκτικὰ ταρίχων, δύο ὦτα ἔχοντα. Atque ita *orcæ* vocabulo utitur Perſius, ſat. III.

Mænaque quod prima nondum defecerit orcâ.

Ab hujus vaſis ſimilitudine ad alia quoque id nomen translatum. Ita vinariam vas *orcam* dixere, ut docemur illo Varronis, lib. I. de R. R. cap. XIII. *Quod ſæpe, ubi conditum novum vinum, orcæ in Hiſpania fervore muſti ruptæ, neque non & dolia in Italia.* Quem locum & Nonius adducit. Etiam *orcas* dixere *vaſa ficaria*, quemadmodum e Feſto ante vidimus, ac locus hic indicat Columellæ, lib. XII. cap. XV. *Has cum bene proculcaverint, & totam maſſam comminutæ fici permiſcuerint, modicas offas foliis ficulneis involvunt, ac religatas junco, vel qualibet herba offas reponunt in cratet & patiuntur ſiccari: deinde cum peraruerint, picatis vaſis eas condunt; Nonnulli hanc ipſam formam fici orcis ſine pice includunt, & oblita vaſa clibano vel furno torrefaciunt.* Plinius, lib. XV. cap. XIX. *At ubi* (ficorum) *copia abundat, implentur orcæ in Aſia, cadi autem in Ruſpina Africæ urbe.* Quare (quod pace virorum ſummorum dictum eſto) non audiendus vel Ant. Auguſtinus, qui quo loco Feſtus ait *orcas eſſe vaſa ficaria*, legendum putat *vinaria* vel *fictilia*: vel Joſ. Scaliger, qui *fæcaria* legit, ut intelligantur *vaſa, in quibus muſtum defæcatur.* Denique *phimus* quoque, ſive *pyrgus, orca* dicebatur. Pomponius apud Priſcianum, lib. III. cap. IX. de diminutivo: *Interim dum contemplor orcam, taxillos perdidi.* Et Perſius, ſat. III.

. . . . *Anguſtæ collo non fallier orcæ.*

De talari ludo agit Satyricus. Vide de eo in *Pyrgus*.

ORCHITIS, inquit Varro lib. IV. de L. L. eſt *olea grandis*. Meminit ejus Cato, cap. VI. Columella, lib. V. cap. LXXXII. & Maro, Georg. II. Ubi ſic Servius: *Orchitis a Græca etymologia, ſed obſcuna, id eſt, a teſticulis, qui ὄρχεις dicuntur.* Similiter Feſtus: *Orchitin Ateius Philologus* (ſic lego pro *Actio*) *in Collectaneis ait eſſe genus oleæ: ductum ex Græco ὄρχεις, quod teſticulorum magnitudinis.*

ORCINUS libertus eſt, qui teſtamento manumittitur. Ita vocatur quia eſt libertus ejus, qui ut Appuleius loquitur, *jam in peculio Proſerpinæ, & in Orci familia numeratur.* Alciatus tamen *orthinii* legit ab ὀρθὸς, ut ita dicatur, quia *directam acceperit libertatem.* Sed erroris convincitur, vel ſcholiis Græcis, in quibus ὀρκῖνος legi agnoſcit. Præterea qui *orcini*, ſive *orcivi*, dicuntur Ulpiano, & aliis: hi Theophilo ſunt χαρωνιακοὶ, quod nomen a *Charonte* eſt, uti *Orcivus*, ab *orco*: unde & in Nævii epigrammate apud Gellium *orcivum theſaurum* pro *Acheronte* poni videmus, quia *Orcus* Acheronti præeſt: ſi is quidem eſt *Pluto*. Nam in Gloſſ. Philoxeni *Orcus* transfertur χάρων. Sed potius ita vocari *Plutonem*, quam *Charontem*, e Cicerone & Marone probat Servius, in VI. Æn. Sed ſive is *Pluto* eſt, ſeu *Charon*: *perſonæ* eſt nomen, uti *Acheron, loci*, hoc eſt, *fluvii infernalis*, ab α στερ. & χαίρειν, quod eſt, *lætari*, quia, ut loquitur Maro, eſt *illætabilis unda*. Vel potius ab ἄχος, *luctus*, & ῥέω, *fluo*, quia *luctuoſis fluit undis*. *Acheronta* vero & *Orcum* ita uti dixi, diſtinxit quoque Ennius: *Acheruſia templa Orci ſalvete infera.* Et Plautus Moſtell. Act. II. Sc. II.

Nam med' Acheruntem recipere Orcus noluit.

Idem, Pœn. Act. I. Sc. II.

Quo die Orcus ab Acherunte mortuos amiſerit.

Ubi *amiſerit* eſt *dimiſerit*: quomodo paſſim loquitur Plautus: imo etiam Maro, cujus eſt:

Quiſquis es amiſſos hinc jam obliviſcere Grajos.

Orcum plerique dictum ajunt eo, quod *per Stygiam paludem jurent Dii.* Nam ὅρκος, *juramentum*. Sed ita *orcus* proprie loci ſit nomen: contra quam diximus. Quare veriſimilius Verrius, qui Feſto teſte, deum iſtum antiquis *uragum* ait vocatum, unde *Orcus* κατὰ συγκοπήν. Veteres enim O pro *V*, & C pro *G*, ponebant. *Uragum* vero appellatum cenſet, quod Deus is maxime *urget ad mortem*. Vellem tamen appellationis iſtius aliquem Verrius laudaſſet auctorem, quod merito in eo deſiderat quoque Feſtus. Quare nec repugno quominus *Orcus* ſic dicatur, quia eſt *juramenti Deus*, vel potius ab ארקא, quomodo Hebræis dicitur *terra*: ut videmus Jer. cap. X. verſ. XI. Sane Αἶα ſimiliter *terra*, ſed pro *inferis* ſumitur, qua de re alias dictum.

ORDIOR, ab *orior*, inſerto *D*, ut ab *aveo*, *audeo*; a *caneo candeo*. Vel ab *orior* & *do*, quia proprie notat *originem dare*, ſive *facere*, *ut quid oriatur*. Vel eſt ab inuſitato ὄρδω, unde ὄρδημα ab Heſychio exponitur *lana carpta atque operi parata*. Sane *ordiri* proprie vox eſt *textorum*, *cum texere incipiunt*: unde *ordiri*, ſive *exordiri*, & *detexere*, ſive *pertexere*, opponuntur: ut ex Plauto Tullioque oſtendimus Oratoriarum Inſt. lib. III. cap. XI.

ORDO, quaſi ὅρον δῶ, ut conjicit Cæſar Scaliger, cap. XXXV. de cauſſis L. L. Nempe, quia militibus tribuni dicerent, *hic conſiſtes, huc progrediere*, ὅρον δῶ, hoc eſt, *terminum hunc tibi do*. Nunneſius in Grammatiſtice notavit *hortus* & *ordo* ejuſdem eſſe originis: utrumque enim venire ab ὄρχος, quo notatur φυτῶν στίχος, *plantarum ordo*, *ac ſeries*. Ita vox fuerit ab agricultura ad res alias translata. Poſſis & deducere a Græco ὀρθὸς, hoc eſt, *rectus*. Vel potius Hebræo תור, hoc eſt, *ordo*: unde & ὀρθὸς deſcendit. Ab *ordine*, Columellæ *interordinium* dicitur, ſpatium quod eſt inter *ordinarias* vites. Græci μετόρχιον appellant, a μετὰ & ὄρχος, quod *ordines* ſignificat *in quincuncem digeſtos*. Simili compoſitione Vitruvius, lib. III. cap. I. ſpatium inter columnas *intercolumnium* vocat: & lib. IV. cap. II. *Intertignium*, ſpatium quod in Dorico opere eſt inter tigna.

OREA eſt *frenum* ita dictum, quod *ori inſeratur*. Ut ab *armo armea*, unde *armilla*: ut ab *auris aurea*, unde *auriga*: ita ab *ore* eſt *orea*. Niſi potius *orea* eſt ex *aurea*, ut *corus* a *caurus*, *codex* a *caudex*; *olla* ab *aula*. Uſus Nævius: *Deprandi leonis obdas oreas*. Citat Feſtus, qui & Titinnium, Catonem, & Cœlium uſos docet. Ac Lucilio quoque eandem vocem reſtituit Janus Gulielmius lib. II. Veriſimil.

mil. cap. II. *Orea* quoque, vel, ut alii ſcribunt, *oria*, eſt genus naviculæ, cui inde nomen, quod ea fere *oram tegerent*, nec, ob parvitatem, alto ſe committere auderent. Plautus, Caciſto apud Fulgentium: *Malo hunc alligari ad oram, ut ſemper piſcetur, etſi ſit tempeſtas maxima*. Vide, quæ diximus in *Ora*.

ORGANUM, ὄργανον, a ῥέζω, cujus præteritum ἔοργα· unde & fortaſſe ὄργια, quaſi *divina* ἔργα. Sane & ἔργα inde dicta. Ab *organo* eſt *organarius*, ὀργανοποιός. Gloſſ. Ὑδραύλης, *organarius*.

†ORGANUM (quatenus inſtrumentum muſicum) a עגב *Vggab*. i. e. Organum *muſicum*, deduci puto; nam reſoluto *Dages* in R, fiet *Vrgab*, & deinde *Vrgan* & *Organ*. MAZOCHIUS.

ORGIA, Liberi patris ſacra, Servio in IV. Æn. ita dici videntur: vel ἀπὸ τῆς ὀργῆς, id eſt, a *furore bacchantium*: vel ἀπὸ τῶν ὀρῶν hoc eſt, *montibus*, in quibus celebrabantur. Aliis placet eſſe, ab εἴργω, *arceo*, quia non initiati ab iis arcerentur: vel a ῥέζω, cujus præteritum ἔοργα, ut ita dicantur quaſi θεῖα ἔργα.

ORIOR, Angelo Caninio, H. Stephano, & aliis quibuſdam recte deducitur ab ὄρω, vel ὄρομαι, id eſt, *excitor*, inſerto I, quomodo ab ἀκὴ eſt *acies*; a μνᾶ *mina*, &c. Ab *orior* eſt *origo*; ut a *verto*, *vertigo*; a *rubeo*, *rubigo*, &c. Inde *Aborigines*, qua de voce ſic vetus, ſed incertus auctor, qui de origine gentis Romanæ ſcripſit: *Quidam tradunt terris diluvio coopertis, paſſim multos diverſarum regionum in montibus, ad quos confugerant, conſtitiſſe: ex quibus quoſdam ſedem quærentes, pervectos in Italiam, Aborigines appellatos, Græca ſcilicet appellatione a cacuminibus montium, quæ illi ὄρη vocant. Alii volunt eos, quod errantes illo venerint, primo Aberrigines, poſt mutata prima litera, altera adempta, Aborigines cognominatos*. Hæc ille. Poſteriorem originationem legas quoque cum apud Feſtum, tum Dionyſium Halicarnaſſenſem, lib. I. qui idcirco Aborigines interpretatur πλανήτας. Nec eſt quod opponas, ſi ab *errando* eſſet *aberrigines* dictum iri geminato *R*. Nam veteres non geminabant literam, ut ſcribit Feſtus in *ab oloës*. Interea non minus falſum *aborigines* ab *errando* dici, quam ab ὄρη. Vera igitur ſententia eſt, quam ibidem ponit Dionyſius, ut ſic dicti ſint priſci illi Itali, quod eſſent αὐτόχθονες ſive *indigenæ*. Hoc enim vult Dionyſius, cum ait, γένος αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ γενόμενον, quod recte Portus transfert: *gens ipſa ex ſe oriunda*: nam Gelenius non ſatis loci ſententiam perſpexit. Confirmant hanc ſententiam vett. Gloſſæ, in quibus eſt *Aborigines*, αὐτόχθονες. Item: Αὐτόχθων, *Aborigo*, *indigena*, *patricinus*. Item: *Ab origine*, ἀπὸ ἀρχαίας γενεᾶς. *Aborigines* igitur, quod *ab origine* in Italia fuerint, & ab his aliorum ſit *origo*. Scripſit Varro Satyram, nomine, *Aborigines*, ſive περὶ ἀνθρώπων φύσεως, quam citat Nonius in *pupa*, *grunnire*, *ſpreſem*, & alibi. *Abortus* eſt ab *aborior*. Feſtus: *Abortus gravidæ mulieris dicitur, quod non ſit tempeſtive ortum*. Varro apud Nonium: *Vinum, quod ibi natum ſit, ſi prægnans biberit, fieri ut aboriatur*.

ORNITHIÆ, ὀρνιθίαι, de quibus Columella, lib. XI. cap. II. *Decimo calendas Martii, cum Leo deſinit occidere, venti ſeptentrionales, qui vocantur ornithiæ, per dies triginta eſſe ſolent*. Eſt id nomen ἀπὸ τῶν ὀρνίθων, hoc eſt, *avibus*; idque vel quia *apti ſunt ad avium prolem*, ut Olympiodorus ſcribit in lib. II. μετεωρολ. Ariſtot. ſive, quod Budæus mavult, quia *iis ſpirantibus adveniant aves*, unde & *Chelidoniæ* dicantur, teſte Plinio, lib. II. cap. XLVII. Vide de *ornithiis* Hermolai Barbari Gloſſas Plinianas; & Joh. Wouwerii de Πολυμαθείᾳ, librum, cap. XI. ὄρνις, Becmano placet κατὰ μετάθεσιν fieri a רנן, id eſt, *cantio*, *laus*, a Rad. רנן, *accinit*, *ſuſurravit*.

ORNO quaſi *orino* ſeu *horino*, ab ὥρα, hoc eſt, *venuſtas*. Ab eo *ornatrix*, quæ Græcis κοσμήτρια.

ORNUS, quaſi ὀρεινός, id eſt, *montanus*. Eſt enim *fraxinus ſilveſtris*, montibus propria.

ORO, ab *ore*, quaſi *ore profero*; vel ut & Nunneſius vidit, ab ἀρῶ, ſive ἀρᾶμαι, *precor*, *oro*, quod ab ἀρὰ, *preces*. *A* in O longum mutatur, more Bœotico. Ab eo eſt *oratio*, non ab ὄαρος, vel ὀαρίζειν, quod eſt, *ſermocinari*, neque item quaſi *oris ratio*: quorum utrumque legere eſt apud Diomedem in primo. *Oratori* quoque nomen eſt, non ab *oro*, qua notat *ſupplex peto*, ſed ab antiqua ejus verbi notione pro *dico*, quia *bene dicit*: quomodo & Græcis vocatur ῥήτωρ a ῥέω, hoc eſt, ἐρῶ, ſive *dico*, non a ῥέω ſignificante *fluo*, quia hoc tempora capit ab Æolico ῥεύω. Ab eadem *orandi* notione *Deorum reſponſa* dicuntur *oracula*. Nam, ut Cicero in Topicis ait, *oracula ex eo appellata ſunt, quod ineſt in his Deorum oratio*. Ac Græcis ſimiliter λόγια, dicta ἀπὸ τοῦ λέγειν. Ut a *gubernatum gubernaculum*, ſic ab *oratum oraculum*.

†ORO, ORATOR, ORATIO cum ceteris derivatis, ſi Voſſianos auctores ſequimur, ſiunt ab Os, ORIS, quo organo in orando utimur. Id quod non improbo. Verum ſatius eſt ſi *orandi* verbum a verbo הורה *hora*, quod eſt *docere* deduxerimus. Id enim primum & peculiare oratoris munus fuit. Cic. de optimo genere Or. *Optimus eſt enim orator, qui dicendo animos audientium & docet & delectat & permovet*. Et in II. de Oratore. *Quum aut docendus is eſt, aut dedocendus* &c. Et ſexcentis paſſim locis id tradit ſummus orator, ſed ita ut *docere* primarium ſit & fundamentum ceterarum partium: quod vocant hodie in foro *informare*. Atque iſtud *docere* non tantum præcipuum olim fuit, verum etiam unicum; ſaltem in Areopago ita conſtitutum erat, ut ad docendum tantum oratores incumberent, a delectando autem & permovendo abſtinerent; ne his artibus offucias veritati facerent. Vides igitur, ORARE idem olim fuiſſe ac *docere*: unde non immerito ORO eſt ipſum הורה *hora*, *docuit*, abeunte tantum aſpiratione ab initio. Eaque *orandi* primaria ſignificatio eſt. Ceterum quia oratores ad preces plurimum ſe convertebant; hinc etiam *orare* pro precari poſitum fuit: quia is qui rogabatur, de cauſæ juſtitia docendus primum erat. Ceterum ORIS etiam vocabulum (a quo volunt fieri *orare*, & unde fit *adorare*) ab eodem verbo הורה *hora* fieri debuit, amoto ſpiritu: quippe eo organo להורות *lehoroth* h. e. ad docendum & ſuadendum utimur. Ac quemadmodum Mos MORIS (uti in hoc vocabulo diximus) fit ab hoc eodem verbo *hora* præpoſito *Mem heemantico*; ſic indidem ſine *Mem* initiali fit Os ORIS, ejuſdem formæ vocabulum. MAZOCHIUS.

ORTHAGORISCUS, ὀρθαγορίσκος, eſt *porcus marinus*, de quo ſic Plin. l. XXXII. c. III. *Appion maximum piſcium eſſe tradit porcum, quem Lacedæmonii orthagoriſcum vocant: grunnire eum, cum capiatur*. Ubi quod de *grunnitu* dicit, cauſſam oſtendit, cur vocetur *porcus marinus*. Simul etiam indicat, cur dicatur ὀρθαγορίσκος. Nam ea vox Laconibus ſignificat χοῖρον γαλαθηνὸν, *porcum ſubrumum ſive lactentem*: ut auctor eſt Athenæus, lib. IV. ubi etiam cauſſam nominis exponit. Vult enim ſic dici, ab ὄρθρος, id eſt, *matutinum tempus*, & ἀγοράσαι, *mercari*: nempe quia ſoleat matutinis horis eſſe venalis apud Lacedæmonios. Unde & colligit, etſi vulgo ὀρθαγορίσκος dicatur, rectius tamen ὀρθραγορίσκον vocari. Sic enim inter alia ſcribit: Οὐδ' ὀρθαγορίσκοι λέγονται οἱ γαλαθηνοὶ χοῖροι. ἀλλ' ὀρθραγορίσκοι, ἐπεὶ πρὸς τὸν ὄρθρον πιπράσκονται. Tamen ὀρθαγορίσκος vulgo obtinuit. Heſychius, Ὀρθαγόρικος (leg. ὀρθαγορίσκος) χοιρίδιον μικρόν. Lacones digamma præponebant: Unde idem alibi: Βορθαγορίσκαι, χοίρων ἀρία, καὶ μικροὶ χοῖροι βορθαγορίσκοι, Λάκωνες. Mirum autem, quem piſcium maximum eſſe dixit Appio, ſi ſtare Plinio licet, huic nomen datum eſſe *porcelli ſubrumi*. Saltem *porci* potius, quam *porcelli* nomen conveniebat. Quomodo dicta ὕαινα, id eſt, *porca*. Nam eſt illud ab ὗς. ut a λύκος λύκαινα, *lupus lupa*. Vide *Hyæna*.

ORYX

Oʀʏx, ὄρυξ, *animal unicorne*, quod commune habet cum aſino Indico. Ariſtot. lib. II. Hiſtor. Animal. Μονοκέρωτα δὲ καὶ μώνυχα ὀλίγα, οἷον ὁ Ἰνδικὸς ὄνος μονοκέρως· μονοκέρων δὲ καὶ δίχηλον ὄρυξ. Plinius, lib. XI. cap. XLVI. *Solida ungula, & bicorne nullum. Unicorne aſinus tantum Indicus: unicorne & biſulcum oryx.* Nomen ex eo, quia unicum illud cornu, quod geſtant, referat inſtrumentum illud foſſorium, quod Græcis ὄρυξ, ἀπὸ τοῦ ὀρύσσειν, quod eſt *fodere*. Gloſſ. Cyr. Ὄρυξ, *ſarculum, ligo, dolabra*. Et Heſychio ὄρυξ, dicitur eſſe λαοξοϊκὸν σκεῦος, hoc eſt, *inſtrumentum, quo lapides excavantur, & poliuntur*. Deſcribit *Orygem* animal Oppianus Κυνηγετ. lib. II. verſ. CCCCLV. & ſeq. Sed de uno cornu *orygis*, quod mirum, tacet. Ibidem ei tribuit animum adeo ferocem & immanem, ut apris, urſis, aliiſque efferis ſe animalibus opponat. Plinius ob figuræ ſimilitudinem, nunc *cervis*, nunc *capris* accenſet: uti & Columella facit, lib. IX. cap. I. *Feræ*, inquit, *pecudes, ut capreoli, damæque, nec minus orygum cervorumque genera, & aprorum, modo lautitiis & voluptatibus dominorum ſerviunt, modo quæſtui ac reditibus*. De lautitiis quod dicit, etiam videre eſt ex Juvenalis ſat. XI.

Sed nec ſtructor erit, cui, credere debeat omnis
Pergula, diſcipulus Tryphferi doctoris, apud quem
Sumine cum magno lepus, atque aper, & pygargus,
Et Scythicæ volucres, & phœnicopterus ingens,
Et Getulus oryx hebeti lautiſſima ferro
Cæditur.

Ubi vetus interpres: *Oryx animal minus quam bubalus, quem Mauri U.cem vocant*. Jure Africanum nomen opponit, quia ex Africa apportabatur, unde Juvenali *Gætulus* dicitur, ut vidimus. Oryx ſternuendo Ægyptiis indicat exortum Caniculæ, ut Plinius indicat, lib. II. cap. XL. apertiuſque id in excerptis e vita Iſidori legere eſt apud Photium.

O S

Os, *oris*, eſt ab ὄσσα, *vox*. [imo ab ὤψ, *facies*, *vultus*.] Quomodo uſurpatur initio Theogonias: ubi de Muſis ait poëta:

Ἐννύχιαι στεῖχον, περικαλλέα ὄσσαν ἱεῖσαι,
Nocturnæ incedebant, perpulcram vocem emittentes.

Antiquis tamen ὄσσα non tam ἁπλῶς φωνὴ, quam θεία φωνὴ, ut ibidem monet Scholiaſtes. Quare, quid, ſi potius dicamus eſſe ab ἐρῶ, *dico*. Veteres enim in recto *oris* dixere, unde *os* contractum. Saltem hoc magis placet; quam ut *os* ſic dicatur, quia *habeat figuram literæ O*: quod proditum Cæſari Scaligero adverſus Cardanum, Exercit. CCXVIII. ſect. III. Sane paucis animantium eſt *os rotundum*, ut ſturioni; prope omnibus oblongum. Ab *os* eſt *oſculum*, ut Nonius ſcribit & apud eundem Varro de vita pop. Rom. Itaque proprie *exiguum os* notat. Petronius: *Oculi clariores ſtellis extra Lunam fulgentibus, nares paululum inflexæ, & oſculum, quale Praxiteles habere Dianam credidit*. Hinc μετωνυμικῶς pro *ſuavio*, ſive *baſio*, accipitur. Nugantur Grammatici, qui ita dici cenſent, quod *ob os* petatur: ideoque integrum eſſe *obſculum*: quomodo apud Maronem quoque, II. Georg. in antiquis aliquot codd. ſcriptum invenit Pierius. *Oſculum, baſium*, & *ſuavium*, ita diſtinguit Donatus. *oſcula*, inquit, *officioſorum ſunt, baſia pudicorum affectuum, ſuavia libidinum vel amorum*. Sed diſcrimen id non ſemper obſervatur. Ab *oſculum* eſt *oſculor*, pro quo & *oſculo* dixit Titinnius, Nonio teſte. *Orarium* dictum, quod *eo os obtegeretur*: ut docent Gloſſæ quotidianæ. Utitur Lucillius apud eundem Nonium in *Ricinum*: *Ricini aurati, ricæ, oraria, mitra*. Ita legit Carrio, lib. I. Emendat. cap. II. *Inorum* dicitur, *quod ore caret*. Ut apud Gellium, lib. VII. cap. VI. *Animalium inora, inauritave*. Onomaſticon: *Inora*, ἄστομα. Natura eſſe adjectivum indicat, quod Turpilius Demetrio *inoras oſtreas* dixit. Quodque apud Feſtum eſt *inori*, *minores*, ubi pro *minores* placet *ſine ore*, ut eſt in editione Veneta & cæteris ad latus emendatum. Propius quidem *inores* accedit: quomodo Scaliger legit. Sed *inori* etiam eſt in antiquo codice MSto præceptoris mei Nanſii: & veriſimile non eſt, obſcurum explicari per æque obſcurum: imo minus uſitatum, & fortaſſe nulli uſurpatum.

Os, *oſſis*, ſive, ut veteres dixere, *oſſum*, *oſſi*, ab ὀστοῦν. Priſcianus, lib. I. *T tranſit in S. Ut verto, verſus; concutio, concuſſus. ὀστᾶ Græcum pro oſſa*. Et lib. VII. *In os correptum unum Latinum neutrum hoc os, hujus oſſis, quod & hoc oſſum antiqui protulerunt*. Cæſar Scaliger, cap. XXVIII. de cauſſis L. L. *T in S ὀστᾶ, oſſa; ſed commodius ſit dicere, ſubductum fuiſſe. Alioqui tralatitia ſunt inter ſe*, Θετταλὸς, *Theſſalus*. *Oſſuarium*, cella erat in qua reponebantur *oſſa* ejus, in cujus locum aliud cadaver reponebatur. Mentio ejus in lapidibus antiquis: uti & Ulpiano, L. ſi ſepulcra. Dig ſep. viol. Sed & *oſſuariæ* ollæ in antiquis Inſcript. leguntur. Dicitur autem *oſſuarius*, & *oſſuarium*, ab eo veterum more, quo *oſſua* dicebant pro *oſſa*: ut ex Terentio, Gellio, Soſipatro, & antiquis inſcriptionibus oſtendimus in libb de Arte. *Oſſilago* Dea *oſſium* ſolidatrix. Arnobius, lib. IV. *Nam quæ durat & ſolidat infantibus parvis oſſa, oſſilago ipſa memoratur*. Libro tertio dici videtur *oſſipagina*, vel potius (prout Stewechius emendat) *oſſipaga*, aut *oſſipango*, quia *pangat*, ſive, ut antiqui loquebantur, *paget puerorum oſſa*. *Exos*, ἀνόστεος, ut apud Lucretium, in III. *Exos & exſanguis*. Apud Appuleium, lib. I. Met. *Inque flexibus tortuoſis enervam & exoſſem ſaltationem explicat, cum omnium, qui aderant, admiratione*. Ab eodem eſt *exoſſare* apud Plautum, Terentium, Columellam. Ab hoc *exoſſatim*: ſi recta eſt lectio quorundam codicum Lucretii lib. IV.

Atque exoſſatim ciet omni pectore fluctus.

Ubi in aliis eſt *exoſſato*. *Oſſilegium* ab *oſſibus legendis*, quod fiebat poſt buſtum. Moro:

Oſſaque lecto cado texit Corineus aeuto.

Gloſſ. vet. *Oſſilegium*, ὀστολόγιον. Diodorus Siculus ὀστολογίαν appellat.

Oſcɪʟʟᴜᴍ interdum ὑποκοριστικὸν eſt ab *os*. Nam ut a *tantum* eſt *tantulum*, hinc *tantillum*; ſic ab *os* eſt *oſculum*, inde *oſcillum*. Gloſſ. *Oſcillum*, προσωπάριον. Sic uſus Columella, lib. II. cap. X. *Si humor invaſit, vermes gignit, qui, ſimulatque oſcilla lupinorum ſederunt, reliqua pars enaſci non poteſt*. Quod Columella *os* vocat *lupinorum*, id Plinius ſimili tralatione vocat *umbilicum*. Sic enim ſcribit, lib. XVIII. cap. XIV. *Condi in fumo maxime convenit, quoniam in humido vermiculi umbilicum ejus in ſterilitatem caſtrant*. Quare non aſſentio iis, qui *oſſilum* apud Columellam legunt, ut ſit ab *os*, *oſſis*. Sane ab eo *oſſiculum* potius dicunt Plinius, & Gellius, indeque *oſſiculatim*, & *per ſingula oſſicula*. Uſus Cæcilius, teſte Nonio. Eſt præterea *oſcillum* ludi genus, in quo fune altrinſecus de tigno arboreve religato, in aëre quis libratus ſubvectatur. Meminit præter Terentianum Maurum, & alios, vetus Germanici interpres: ſed locus ejus corruptus, quem emendant Paullus Leopardus, lib VI. cap XIV. & H. Junius in Nomencl. voce *oſcillum*. Quod ad vocis etymon, mirifica de eo veterum ac juniorum diſſenſio eſt. Socer Franciſcus Junius, notis in Tertull. de Pallio deducebat ab *ob* vel *obs* & *cillo*, vel *cilleo*, quod eſt *moveo*. Nam per aëra librati movebantur. Ita *oſcilleo* ſit pro *obſcilleo*, ut *oſtendo* dicimus pro *obs tendo*. Mihi quidem hæc ſententia imprimis probatur. Junii ſententiam ſequitur quoque Salmaſius, qui pluribus id exemplis demonſtrat. Vide eum in Tertullianum de pallio pag. LXXVIII. Nec multum abit Santra, ut qui, Feſto atteſtante, dici putarit ab eo, quod *os cilleat*, nempe inclinantes in præceps caput. Eandem etymologiam habet Servius in II. Georg. Item Iſidorus, lib. ult. Orig. cap. XIV. Quidam etiam ab *Oſcis* deducunt. Cornificius vero, eodem Feſto teſte, dici voluit ab eo, *quod os cælare ſint ſoliti perſonis propter verecundiam, qui eo genero luſus utebantur*.

Huic etymologiæ favet, cum Gloſſarium vetus, in quo legitur, *oſcillum προσωπεῖον*, tum imprimis hic Maronis locus, in Georgicis:

Oſcilla ex alta ſuſpendunt mollia quercu,
Oraque corticibus ſumunt horrenda cavatis.

Sed is locus eorum quoque opinionem juvat, qui volunt ὑποκοριστικὸν eſſe ab *os*, quia *larva ori opponeretur*: proque ea ſententia eſt, quod Græce ſimiliter στομάτιον dicitur: prout legitur in vett. Gloſſis: ac Auſonius quoque ſcripſit, juxta reſtitutionem Scaligeri, quem fuſe de *oſcillis* diſſertantem vide lib. ſecundo Auſon. Lect. cap. xxv. Poſſis & cum Turnebo per *oſcilla* intelligere *veretra de arboribus ſuſpenſa ad avertendam faſcinationem*. Quæ etiam veterum quorundam ſententia fuit: ut hæc Servii verba docent in II. Georg. *Alii dicunt oſcilla membra eſſe virilia de floribus facta, quæ ſuſpendebantur per intercolumnia: ita ut in ea homines acceptis clauſis perſonis impingerent, & ea ore cillerent, id eſt, moverent ad riſum populo commovendum, & hoc in Orpheo lectum eſt*. At minime placet ſententia M. Antonii Delrii, qui in Hippolytum Senecæ ad verſum DCCXIV. ſcribit, *oſcilla* quoque dici *mortuorum ſimulacra*, atque id cum Gloſſarii loco probari, quem ante adduximus: tum illo Varronis apud Servium in XII. Æn. *Suſpendioſis, quibus juſta fieri jus non ſit, oſcillis, veluti per imitationem mortis, parentari*. Nam ut in Gloſſarii loco falſus, quemadmodum vidimus, ita nec Varronis mentem intellexit. Vult is *oſcillatione* ſive *jactatione per funem* optime exprimi mortem ſuſpendioſorum; quod per ſe liquet: eaque cauſſa eſt, cur Athenienſes *oſcillationem* inſtituerint in Erigones gratiam, quæ ſe ſuſpenderat. Omnino Hyginum adi in Arctophylace, ubi perſpicue rem narrat; item Servium, in ſecundum Georg. Aliquid quoque de eo invenias apud Feſtum.

OSCINES, & *alites*, opponuntur: quemadmodum diximus voce *Ales*. Dictæ *oſcines* ab *os* & *cano*, quia *ore canentes faciunt auſpicium*, ut e Cicerone, Plinio, & Feſto ibidem oſtenſum. Non deſunt tamen, qui *occines*, non *oſcines*, dicendum putent, ut ſit ab *occinendo*: quam opinionem Guilielmo Cantero tribuit Dalecampius ad Plinii lib. X. cap. XIX.

OSCITO, ab *ore ciendo*, hoc eſt, *commovendo*: ut ſcribit Donatus in Andr. act. I. ſc. II. De iis qui tædio aut ſomno marcent, fere dicitur. Sed & de *capite reciſo* uſus Varro Atacinus:

Oſcitat in campis caput a cervice revulſum
Semianimeſque micant oculi, lucemque requirunt.

Fulvius Urſinus citat eos verſus gemino loco Virgilii ſui cum Græcis collati: ſed diverſimode. Nam in IV. Georg. habet *lucemque requirunt*: at in X. Æn *ferrumque requirunt*.

†OSSUM (ſic enim antiqui recto caſu dicebant; idque uſque ad Auguſtini aevum in ſermone plebeio perduravit) eſt ab Hebr. עצם *eſem*, tantum ſibilo duplicato. Ac Græcis ab eadem Hebr. radice longius abierunt, dum ΣΤ loco τοῦ *Tſade* poſuerunt. MAZOCHIUS.

OSTENDO, etſi vulgo ab *ore* factum putetur, ut *oſcito*, & *oſcillo*: tamen verius puto eſſe ex *ob* & *tendo*. Nam veteres dixere *obſtendo*. Ubi *ob* notat *ad*: ut in *obſideo*, unde *obſtetrix*. *B* interiiſum in *oſtendo*; ut in *omitto* pro *obmitto*; & *oſcitæ* pro *obſcitæ*, hoc eſt, *adſcitæ*: ut Scaliger interpretatur ad Feſtum in *Oſcum*. Ab *oſtendo* eſt *oſtento*, quod non tam ſignificat *ſæpius oſtendo*, quam *oſtendere cupio*. Vide ſimilia in *Vendo*. Feſtus tamen: *Oſtentas, ſæpe oſtendis gloriandi cauſſa*.

OSTENTUM, ab *oſtendo*, quod in ſupino olim non tantum *oſtenſum*, ſed etiam *oſtentum* fecit, ut Priſcianus probat ex illo Varronis, lib. III. Rerum Divinarum: *Salute oſtenta*. Et hoc Catonis, pro L. Cæſare ad populum: *Quod ego me ſpero oſtenturum*. Ibidem addit: *Oſtentum quoque, quando monſtrum ſignificat, nomen eſt participale, quomodo factum, & dictum, & viſum, ab oſtendendo futuro dictum*. Eandem nominis cauſſam adferunt Cicero & Nonius, quorum verba adduxi in *Monſtrum*. Hic ea tantum perſequar, quæ tum præterii, quamquam ad vocis magis ſignificationem atque adeo rem ipſam, quam etymon pertineant. De *oſtento* igitur ſic Ulpianus, Tit de Verb. ſignif. *Oſtentum Labeo definit eſſe contra naturam cujuſque rei genitum factumque. Duo genera ſunt oſtentorum. Unum quoties quid contra naturam naſcitur, tribus manibus forte, aut pedibus, aut qua alia parte corporis, quæ naturæ contraria eſt. Alterum, cum quid prodigioſum videtur, quod Græci φάσμα τερατῶδες vocant*. Ex his Ulpiani verbis diſcimus, *Oſtenta* & *prodigia* voces, quas Grammatici diſtinguunt, promiſcue uſurpari: quod ipſum etiam liquet ex toto capite Plinii XXV. lib. XVII. Iiſdem docemur Ulpiano duplicia eſſe *oſtenta*. Prius genus facit, ſiquid genitum contra naturæ inſtitutum: ut homo biceps, aut quadrimanus: cujuſmodi expiationis cauſſa vel in mare abjiciebatur, vel in ſolitudinem deportabatur. Sic legimus apud Julium Obſequentem, puerum ex ancilla, quadrimanum, quadrupedem, duplicique pudendo natum, aruſpicum juſſu crematum eſſe, cineremque ejus in mare projectum. Alterum genus eidem eſt, cum aliquid contra naturæ inſtitutum fit, ut cum pluit lapidibus, ad quod *oſtentum* expiandum novendiale ſacrum fiebat, aut ſi terræ hiatus facta, quod *oſtentum* ſue fœta procurabatur. Hujuſmodi *oſtenta* etiam in arboribus fiunt, qualia compluta apud Plinium, lib. XVII. cap. XXV. Unum omnium maximum ponam, idque Plinii ipſius verbis: *Super omnia*, inquit, *quæ unquam audita ſunt, erit prodigium in noſtro ævo Neroni principis ruina factum in agro Marrucino Vectii Marcelli e primis equeſtris ordinis oliveto univerſo viam publicam transgreſſo, arviſque inde e contrario in locum oliveti profectis*. Interdum autem fit, ut quæ uno loco *prodigia* ſint, altero non ſint, quomodo mulæ partus apud nos prodigioſus eſt, in Cappadocia vero nihil habet prodigii. Illud quoque mirari ſubit II. Reg. XXI. & I. Chron. XX. ad fortitudinem arguendam adferri, quod quis fuerit ſedigitus. Nam membra agnata ſunt inutilia, Ariſtotele & experientia atteſtantibus. Exempli gratia pes tertius in tripode, & digitus ſextus in ſedigitis. An forte dicendum ad fortitudinem referri, quod gigas eſſet, ſed quod dicatur ſex in manibus ac pedibus digitos habuiſſe, id eo referri, ut appareat hominem fuiſſe monſtroſum ac terribilem? Sic ſane arbitror.

OSTIUM ſunt qui Græcam habere originem arbitrentur. Nam Angelus Decembrius, lib. IV. de politia literaria extrema parte XXIX. putat venire ab ἀπωθεῖν, quod eſt, *repellere*. Quod merito repudiamus. Nec placet, quod ab Ariſtophanis Scholiaſte ſcriptum eſt in Plutum: Ῥωμαῖοι ὄστια τὰς θύρας φασὶ παρὰ τὸ ἐξωθεῖν τοὺς ἐπερχομένους. *Romani januas vocant oſtia, propterea quod extrudant irrumpentes*. [*oſtium* quaſi ὤσιον, a *pulſando*, ab ἀπὸ τοῦ ὠθίζεσθαι.] Sed omnino Latinum eſt vocabulum, ſive ab *ore* dicatur, quia ſit *os* domus, quod etymon a Priſciano affertur ſuper primum ſecundi Æn. verſum; ſive quaſi *obſtium* dicatur, ab *obſtando*: quomodo Iſidorus ſcribit, lib. XV. Originum cap VII. *Oſtium eſt, per quod ab aliquo arcemur ingreſſu, ab obſtando dictum*. Quod ſi id *oſtium*, proprie dicetur de *foribus clauſis*, uti *janua* de *apertis*: quippe quæ ab *eundo* dicantur quaſi *eanua*. Sed diſcrimen hoc non obſervatur. De etymo vero præivit Iſidoro, non Servius modo, ſed Vitruvius quoque. Nam illud Maronis, VI. Æn.

Quo lati ducunt aditus centum, oſtia centum:

Sic Servius ſcribit: *Non ſine cauſſa dixit aditus & oſtia. Nam Vitruvius, qui de architectonica ſcripſit, ait, cum ab aliquo arcemur ingreſſu, id oſtium dici ab obſtando: cum ingredimur, aditum ab adeundo*. Duo etiam alia *oſtii* etyma ibidem ab Iſidoro adferuntur: nempe ut ſic dicatur, quia *hoſtem moratur*: vel quia *oſtendat aliquid intus*. Sed hæc non ſunt nauci.

OSTRACISMUS, *exilium erat annorum decem*, ita dictum

dictum ἀπὸ τοῦ ὀστράκου, hoc eſt, *teſtula*, qua inſcriptum ferebant nomen ejus, quem exterminare volebant. Differebat plurimum ab *exilio*. Nam *exilium* fiebat ob flagitia; *oſtraciſmus*, quod nimia potentia ſuſpecta eſſet. Quippe *oſtraciſmo* uſi erga eos, qui virtutis opinione, aut populi favore, aut clientium multitudine, aliave civili facultate cæteris præcellerent. Duobus quoque aliis modis differebant, quos his verbis indicat Suidas: Ὀστρακισμὸς φυγῆς διαφέρει, ὅτι τῶν μὲν φυγῆς ἁλόντων αἱ οὐσίαι ἐδημεύοντο· τῶν δὲ ὀστρακισμῷ ἀποστάντων, οὐκ ἀφῄρει τὰ χρήματα ὁ δῆμος. καὶ τοῖς μὲν χρόνος ἐδίδοντο καὶ τόπος, οἱ δὲ φεύγοντες, οὐδέτερον τούτων ἔχουσιν. hoc eſt *Oſtraciſmus ab exilio differt, quod eorum quidem, qui exilio damnati erant, bona publicabantur; iis vero, qui per teſtulam e civitate erant ſummoti, pecuniam populus non adimeret: his quidem tempus ac locus præfinita; ii autem qui exulant, neutrum horum habent*. Plura vide apud Plutarchum in Themiſtocle, Ariſtide, Alcibiade: Diodorum Siculum, lib. II. & Ariſtotelem, lib. III. πολιτ. *Oſtraciſmo* affinis πεταλισμὸς Syracuſanorum, ſic dictus a voce πέταλον, quia *oleagino folio* inſcriberetur ejus nomen, cujus potentiam formidarent, foliiſque numeratis is *exulare quinquennium* juberetur, cui folia plurima obtigiſſent. Auctor Diodorus Siculus, lib. eodem. Vide quæ de *oſtraciſmo*, ac *petaliſmo*, congeſſit ex antiquis V. Cl. Joannes Meurſius, lib. V. Atticarum Lectionum cap. XVIII.

OSTREUM Græcis debemus, ut ſcribit Varro, lib. IV. de L. L. Græcum ὄστρεον eſt ab ὀστέον, id eſt, *os*: unde & ὄστρακον, id eſt, *teſta*. Et ſane a multis ὀστρακόδερμα omnia appellantur ὄστρεα. Sed prius illud latius omnino patet: ut docet Galenus, lib. XI. Simpl. Quemadmodum vero Græcis ὄστρειον, ſive ὄστρεον, non tantum pro *concha* accipitur, ſed etiam pro colore, qui ex earum ſanie conficitur, ita & *oſtrum* a Marone aliis uſurpatur pro *oſtrino colore*, uti vocat Propertius. Is color quomodo fiat, Vitruvius docebit, lib. VII. cap. XIII. Nonius: *Oſtrina veſtis ab oſtro colore, qui ſubrubeus*. Sed non unum eſſe *oſtrini coloris* genus, ex eodem Vitruvio cognoſcitur. Ipſum adi.

O T

OTIUM, ejuſque derivata *otioſus*, *negotium*, & *negotiator*, in veteribus libris ac monumentis per *T* fere, ſcribi docet Pierius, Virgilianis Caſtigat. Ecl. I. & IV. Æn. Probat quoque eandem ſcribendi formam Aldus Manutius Nepos, in Orthographia. Quare vel hæc juſta fuerit ratio, cur ab *utendo* potius id nomen factum putem, quam cum vulgo κατ' ἀντίφρασιν ab *ocyus*, vel, quod Fungerus ſcripſit, ab ὄκνος, quod *pigrum* notat ac *deſidem*. Eandem orthographiam, ſed etymon aliud, ſecutus Julius Scaliger, qui deducit ab ὠτίον, quod ὑποκοριστικὸν eſt ab οὖς ὠτὸς, id eſt, *auris*, ut propterea *otium* ei eſſe videatur, quando aliis poſſumus præbere operam aurium. Sic enim ille in Ænigmate de otio:

Quod pauci norunt, Græca ut dicatur ab aure,
Deque ideo ſtudiis nomen & acta ſua.

Sed ſi a Græcia eſt, potius fuerit ab οἰόθι, quod eſt *ſolum*, *ſeorſum*. Ita Apollonius utitur. Similiterque οἰόθεν uſurpat Homerus, quod Heſychius μοναχόθεν exponit. Euſtathius ſimiliter οἰόθεν οἶος interpretatur μόνος ἐκ μόνου. Nec obſcura eſt ratio cur *otium* dicatur a particula, quæ ſignet *ſeorſum*, vel *ſolitarie*. Nam tum *otium* nobis ſuppetit, cum aliorum alloquiis & interpellationibus non impedimur. Et ſane magis hæc origo placet quam ut ab *utendo* ſit. Nec aliter Martinius. [poſſit videri dictum ab *opto optium*, ſed rectius formes ab αὐτὸς & αὐτίζεσθαι, *optare*, unde πριμαυτίζειν.] A *nec*, & *otium*, eſt *negotium*, C in G converſo: ut in *negligo*, *quadringenti*, aliiſque.

OTUS, ὠτός, ſive ὦτος (utroque enim modo ſcriptum invenitur) *avis nycticoraci ſimilis*, vel, ut alii volunt, eadem, quæ *nycticorax*: Heſychius: Ὦτος, ὄρνεον ὅμοιον γλαυκί· οἱ δὲ νυκτικόρακα λέγουσι. Nomen ei dedere τὰ ὦτα, hoc eſt, *aures*: quia nempe (ut in veteri Lexico ſcribitur) παρὰ τὰ ὦτα πτερύγια ἔχει. De hac ipſa ave Plinius, lib. X. cap. XXIII. *Bubone minor eſt, noctuis major, auribus plumeis eminentibus, unde & nomen illi*. Idem, lib. XXIX. cap. VI. *Noctuarum eſt id genus maximum, quibus pluma aurium modo micat*. Sed apud Plinium *otis* ſcribitur pro *otus*: ut eadem videantur *otis*, & *otus*. Sane Athenæus quoque, lib. IX. eandem facit ὠτίδα, & ὦτον. Alii diſtinguunt, ut quibus ὠτίδες dicantur *aves tardæ*. Plinius, lib. X. cap. XXII. de tetraonibus tractans: *Proxima ſunt eis, quas Hiſpania aves tardas appellat. Græcia otidas, damnatas in cibis*. Quidam pro ὠτίδας, ὠτίας dicunt. Cæterum Plinius, lib. X. cap. XXIII. cum dixiſſet *oto* nomen eſſe, quia aures pluma micant, ſubjungit: *Quidam Latine aſionem vocant*. Ubi Dalecampius monet, ita videri vocatum a *voce*, quæ *rudentem aſinum* æmulatur. Sed ejuſdem originis eſt, ac *otus*. Nam pro οὖς Dorice dicitur ὦς, Cretice αὖς, Latine *auſes*. Hinc *auſio*, ex quo *aſio*. Vel ſi ab *aſino* dicitur quaſi *aſinio*, puto nomen inde eſſe, quia *aſini inſtar habeat auriculas prominentes*.

O V

OVATIO eſt θρίαμβος πεζός. Putat Camerarius *ovationem* proprie dici de *corvorum voce*: ac μεταφορικῶς uſurpari de *acclamatione militari in triumphis*. Movet enim illud Maronis, I. G.

. . . . *Et ovantes gutture corvi*,

Mihi magis placet, vocem eam a *minori triumpho* ad *corvos* eſſe tranſlatam. Originem vocis talem adfert Feſtus: *Ovantes, id eſt, lætantes: ab eo clamore, quem faciunt redeuntes ex pugna victores milites, geminâ O literâ*. Alii malunt, eſſe profectum e Græcia, ubi Olympionicis acclamaretur, ὀλυμπιονίκα ὦα, πυθιονίκα ὦα, ut Xiphilinus ait, pag. CLXXXI. Sed abſque dubio vera eſt ſententia Plutarchi, qui ab *ove* dictam ait, eo quod in minori triumpho *ovis* duntaxat, non taurus, uti in majori triumpho, ſacrificaretur. Eamque ἐτυμολογίαν etiam legere eſt apud Servium in illud IV. Æn.

. . . . *Sola fuga nautas comitabor ovantes*.

Quibus de cauſſis *ovare* ſoleant, & quomodo *ovatio* differat a *triumpho*, docebit Alexander ab Alexandro, lib. VI. cap. XVII. Antonius Valtrinus de re militari, Onuphrius Panvinus de triumpho, Cæſar Bullingerus de ſpoliis bellicis, atque alii. Ab *ovando*, *aurum ovatum* Perſio dicitur pecunia manubialis, quam *aurum tropæorum* Ovidius appellat, lib. II. de Ponto ad Germanicum.

OVIS ab ὄϊς. Varro, IV. de L. L. *Hinc eſt, quod Græcis illis ὓς, ſus*, (ita recte legit Scaliger pro *uſus*, quæ vox in Romanâ male abjecta, nec emendata) *Bos βοῦς, & Taurus ταῦρος· item ὄϊς ovis. ita enim antiqui dicebant, non, ut nunc, πρόβατον*. Interjectum digamma Æolicum, quomodo ab αἰὼν eſt *ævum*, a βοὸς *bovei*, quæ & cauſſa eſt, cur Græci pro *Bovilla* ſcribant βολλᾶι. Ab *ove* eſt prænomen *Ovius*, unde gentilitium *Oviani* & *Ovidius*. Sane & veterum *nomina* ſæpe a *beſtiis* ſumebantur. Sic a *porco Porcii*; a *ſue*, *Suillii*; ab *aſino*, *Aſinii*; a *catulo*, *Catuli*, & *Catulli*; ab *equo*, *Equitii*. Huc quoque pertinent *Taurus*, *Caper*, *Capella*, *Mus*, &c. Pro *ovillus* videntur & *avillus* dixiſſe *o* in *a* mutato, ut a βόσκω, *paſco*. Feſtus: *Avillæ, agnæ recentis partus*. Niſi locus corruptus. Sed *avillæ* conſtanter in MSStis.

OVUM ab ὤϊον, nam Æoles, quos Latini imitantur digamma interjiciunt. Sic a λεῖος eſt *levis*; ab ὄϊς, *ovis*, &c. Vide *Ventus*.

†OVUM eſt ab Hebr. בהו *Vohu*, quod Gen. I. 2. uſurpatur ad notandum chaos primigenium, ut eſſet univerſitatis rudimentum, ſive mundi Ovum. Vide noſtrum Spicileg. Bibl. ad Gen. I. pag. 177. ubi res fuſe tractatur, nullum ut relinquatur dubium, MAZOCHIUS.

OX

Oxypora, vel *oxyporia*, ὀξύπορα, ἢ ὀξυπόριον. *Oxyporium* eſt apud Marcellum Empiricum. Alterum apud Statium in iv. Sylv. *Non ſal, oxyporumve, caſeuſve*. Gorræus in definitionibus medicis nomen ex eo deducit, quia tenuiorum ſint partium, eoque facile venas permeant. Ut ſit ab ὀξὺ, *citum*, & πόρος, *tranſitus*. Ac verum eſt ὀξὺ interdum notare *celere*: unde ὀξυποδεῖν, & alia; ſed *oxypora* potius dicitur ab ὄξος, *acetum*; atque ita dicuntur quæ ex pluribus una tritis mixtiſque ex aceto præbentur. Sic *oxyporum moretum* dixit Columella, & ὀξυπόρους δυνάμεις Dioſcorides. Quæ erant ea multis ſeminibus calidis aceto & oleo miſtis, ad juvandam concoctionem. Similiter ὀξύγαρον dixere *garum ex aceto datum*. Unde Gloſſ. ὀξύγαρον, *acetarium*.

Oxyrynchus, ὀξύρυγχος, piſcis cui ὀξὺ ῥύγχος, id eſt, *acutum roſtrum*. Appellatio hæc convenit omnibus piſcibus acuto roſtro: ſed proprie tribuebatur piſci Nilo peculiari, ut ex Strabone, lib. xvii. & Athenæo, lib. vii. conſtat. Atque eo refellitur ſententia Cæſaris Scaligeri, qui Exercit. ccxviii. putabat *noſtrum ſturionem* eſſe *veterum oxyrynchum*. Præterea *acipenſer* piſcis eſt *innoxius*: at *oxyrynchus*, plane *maleficus*; unde de eo poëta:

. . . . ἐκ ἀδαλὲς γένος ὀξυρύγχυ.

P

Pactum Iſidoro, lib. i. Orig. quaſi *pacis factum*: at a *percuſſione palmarum*, Gloſſ. l. ii. Dig. de pact. per legem D. de cenſib. Utramque conjungi videas in Regiam Majeſtatem, ſive lib. i. Legg. Scoticarum, cap. xxviii. §. iv. & v. *Dicitur pactum, a pace & actus, quaſi pacis actus. Nam qui paciſcuntur ex diverſis, & contrariis animorum motibus, poſt multa & varia certamina, in unam conſonantem voluntatem, & ſententiam convenire dicuntur. Vel dicitur pactum a percuſſione palmarum. Veteres enim, cum ſe obligabant, palmas manuum ſuarum ad invicem percutiebant in ſignum non violandæ fidei*. Sed omnino eſt a *pango*, ut eſt apud Iſidorum. Nam veteres a πήγω, ſive Dorico *pago*, dixere in recto *pagis*, vel *pacis*, unde contractum *pax*. Sane a *pacere* eſt *paciſci*. *Pactum* igitur a ſupino verbi *pacere*, ut ab *ago*, *actum*; a *facio*, *factum*.

Pædagogus, παιδαγωγός. Nomen vere ſanctum, utut aliter de eo judicent imperiti. Sed audiamus Ciceronem qui pene initio ſecundi de Divinat. ait: *Quod munus Reipubl. afferre majus meliuſve poſſumus, quam ſi docemus atque erudimus juventutem? his præſertim moribus atque temporibus?* Audiamus & Senecam, ep. lxxxix. *Ariſto Chius non tantum ſupervacuas eſſe dixit naturalem & rationalem, ſed etiam contrarias. Moralem quoque, quam ſolam reliquerat, circumcidit. Nam eum locum qui monitiones continet, ſuſtulit, & pædagogi eſſe dixit, non philoſophi: tanquam quicquam aliud ſit ſapiens, quam humani generis pædagogus*. Hæc Seneca. Caper, libello de verbis dubiis, vocem *pædagogus* interpretatur *nutritor puerorum*. Sed κατὰ λέξιν ſonet *puerorum ductorem*. Nam quod aliqui *doctorem puerorum* transferunt; falluntur. Arbitrantur illi, eſſe a παῖς, *puer*, & ἀγωγὸς, hoc eſt, *doctor*: quia nempe ἄγειν proprie ſit *ducere*. Verum ἀγωγὸς hic ſequitur ſignificationem eam vocabuli ἀγωγὴ, qua uſurpatur, cum Plutarchus libellum inſcribit περὶ παίδων ἀγωγῆς. Cur vero ἀγωγὴ quoque *inſtitutionem* ſignificet, cauſſa eſt, quod iidem, qui pueros comitabantur ac ducebant, eorundem quoque mores formabant. Utrumque ſi complecti voles, *pueritiæ ductorem doctoremque* dixeris.

Pæderos, παιδέρως, a παῖς, *puer*, & ἔρως, *amor*. Proprie igitur ſic dicitur παῖς Ἔρως, *puer Amor*, hoc eſt, *Cupidinum aliquis*. Nihil venuſtius *imaguncul*is *Amoris* ſeu *Cupidinis*. Ab earum decore κατὰ μεταφορὰν vox tributa eſt multis, quæ gratia multum valerent. In plantis ſic dicebatur *acanthus*, ob inſignem ejus gratiam in opere topiario. Plin. lib. xxii. cap. xxii. *Acanthus eſt topiaria & urbana herba, elato longoque folio crepidines marginum, adſurgentiumque pulvinorum toros veſtiens. Duo genera ejus ſunt, aculeatum & criſpum, quod brevius: alterum leve, quod aliqui pæderota vocant, alii melephyllum*. Eadem de cauſſa *chærephyllum* ſic vocatur. Idem, lib xix. cap. viii *Cærefolium, quod pæderota Græci vocant*. Item gemma *opalus*: de qua ſic Plin. lib. xxxvii. cap. vi. *Hanc gemmam propter eximiam gratiam plerique appellavere pæderota*. Ubi & cauſſam nominis addi videmus. Orpheus ſimiliter, libro de lapidibus, *opallium* ait colore ſuo referre venuſti pueri cutem. Sic enim ſcribit:

Φασὶ δὲ τοι τέρπειν καὶ ὀπάλλιον ὀφθαλμοὺς,
Ἀγλαὸν, ἱμερτοῖο τέρενα χρόα παιδὸς ἔχοντα.

Ubi notandum, quod Plinius *opalum*, ὀπάλλιον vocat ὑποκοριστικῶς. Quidam *pæderota amethyſti* genus faciunt. De quo ſic idem Plinius, lib. xxxvii. cap. ix. *Tales aliqui malunt pæderotas vocari, alii anterotas, multi Veneris gemmam, quod maxime videtur decere & ſpecie & colore*. Ubi itidem cauſſam appellationis petit a *decore* & *gratia*. Nec alia cauſſa eſt, cur *Veneris gemmam*, vel etiam ἀντέρωτα vocant. Ubi ἀντὶ eam vim habet, quam in ἀντίθεοι, hoc eſt, ἰσόθεος. Nam gemma hæc dicebatur, ἀντέρως, quia *gratia & venuſtate certare poſſit cum Amore*. Παιδέρωτα eſſe σφραγῖδα, hoc eſt, *gemmam* etiam Heſychius agnoſcit: ſed addit, ita quoque dici *unguenti genus*, ſic enim ſcribit: Παιδέρως, σφραγῖδος ὄνομα, οἱ δὲ ἀλείμματος, οἱ δὲ μύρου. Παιδέρωτα fuiſſe inter κομμώματα mulierecularum, quibus formæ conciliarent gratiam, indicat illud Alexidis Comici apud Athenæum, lib. xiii.

Λευκόχρως λίαν τίς ἐστι, παιδέρωτ' ἐντρίβεται.
Ecqua alba nimis eſt? pæderote ſe illinit.

Pædicare omnino eſt a παιδικά. Ita appellabant puerum, quem adamabat is qui παιδεραστὴς dicebatur. Videntur autem & veteres vocem hanc ſcripſiſſe abſque diphthongo. Quippe in ithyphallicis legitur:

Penelopes primam Didonis prima ſequatur,
Et primam Cani ſyllaba prima Remi.

Itemque hoc:

Cum loquor una mihi peccatur litera. Nam T
P dico ſemper, blæſaque lingua mea eſt.

Niſi dicamus libello iſti, in quo multa Ovidii, Tibulli, aliorumve Auguſtæi ævi, carmen hoc ſequioris ſeculi eſſe inſertum. Sane diphthongorum uſus prope interciderat tempore Auſonii ac Prudentii, ut ex iis, atque aliis oſtendimus, lib. ii. de arte Grammatica cap. iv.

Pædidus, a *pædore*; ut ab *humore*, *humidus*; a *calore*, *calidus*. *Pædor* notat *ſordes*, ſive *illuviem*, unde in Gloſſis Philoxeni exponitur ῥύπος. Inque Gloſſis Græcolat. ῥυπαρία, *ſorditia*, *pædor*, *ſqualor*. Uſus Tacitus, vi. Annal. *Neque exuerat pædorem, ut vulgum miſeratione adverteret*. Cum autem *puerilis ætas*, nec ſibi a ſordibus cavere ſciat, & ubi ſcit, ſordes tamen conſectari ſoleat: inde eſt, quod *pædorem* ἀπὸ τοῦ παιδὸς eſſe putem, & proprie ſignare *ſordes & illuviem puerorum*. Nam παῖς, *puer*. Nec abit Feſtus, niſi quod ἀμέσως *pædidus* a παῖς deducit. In veteribus tamen Gloſſis *pedor* exponitur *pedum putredo*, interque longa refertur a primitivis brevibus. Hoc ſi placet, proprie dicatur de *ſordibus & illuvie pedum*. [*pædidus* & *pedor* forte a *pedendo*.]

Pænula, ſive *penula*, ambigitur num ſit a Græco φαινόλης, an contra Græci hanc vocem a Latinis acceperint. Quibus prior ſententia placet, eo ſe tuentur, quod apud Athenæum, lib. iii. Cynulcus exprobret Ulpiano ejus vocis novitatem, tum autem quod Pollux, lib. vii. cap. xiii. ſcribat, ὁ δὲ μανδύη, ὅμοιόν τι τῷ καλουμένῳ φαινόλῃ. Addere etiam poterant, quod Dio Caſſius Romanorum *pænulam* non φαινόλην ſed μανδύην ſemper vertat. Sed quod ad Athenæi locum attinet, plane mentem ejus non aſſequuntur. Geminam ſententiam aperit Caſaubonus,

Digitized by Google

nus, lib. III. Animadverſ. in eum ſcriptorem cap. XVIII. quodque ad Pollucis & Dionis locum, ſic loqui cogebantur, quia, rem ſpectes ſeu vocem, φαινόλης iſtoc ævo minime in uſu erat, unde id vocabulum ἄχρηστον vocat Cynulcus apud Athenæum. Imo neque unquam Græcis omnibus vel res vel vox nota ſuit: ſed ſolum Lacedæmoniis, & Doribus; a quibus vocem cum re accepere Tarentini, & magnæ Græciæ incolæ; quemadmodum ab his pervenit ad Romanos. Confirmantur hæc iſthoc Tertulliani, in Apolog. cap. VI. *Nam ne vel hieme voluptas impudica frigeret, primi Lacedæmonii pænulam ludis excogitaverunt.* Mirifice etiam hæc fulcit, quod ſoli Dores ex antiquis φαινόλας meminerint: ut Rintho Tarentinus, e quo Jul. Pollux, lib. VII. cap. XIII. citat: Ἐχόντα καινὰν φαινόλαν· & Sappho, quæ & ipſa poëtria Dorica ſuit:

Ἔστιφε πάντα φέρεις ὅσα φαινολὶς ἐσκέδασ' αὔως.

Porro ex ſuperiori loco Tertulliani paret, *pænulam* fuiſſe veſtem ſpiſſam frigori & imbribus arcendis aptam: idemque diſcere eſt ex illo Horatii, lib. I. epiſt. II.

Incolumi Rhodos, & Mitylene pulcra facit, quod
Pænula ſolſtitio, campeſtre nivalibus auris,
Per brumam Tiberis, Sextili menſe caminus.

Ubi ſic vetus interpres. *Pænula groſſa veſtis, in æſtate inutilis propter ſpiſſitudinem.* Hinc jocus Galbæ apud Quinctilianum, lib. VI. cap. III. *Pænulam roganti. Non poſſum, inquit, commodare; domi maneo: cum cænaculum ejus perplueret.* Idem (ut paullo poſt Fabius narrat) *pænulam roganti reſpondit, Non pluit? non eſt opus tibi, ſi pluit, ipſe utar.* Hinc liquet cur *graviſſimam* vocet *pænulam* Tertullianus, lib. de corona militis, cap. I. *Ibidem graviſſimas pænulas poſuit revelari auſpicatus.* Sive, ut in aliis codd. eſt, *relevari auſpicatus*: quod non minus placet. Arctius autem preſſiuſque veſtiebat *pænula*, quam aut toga aut pallium. Itaque Artemidorus, lib. II. ὀνειροκρ. cap. III. ut *clamydem*, ita φαινόλην quoque ait θλῖψιν καὶ στενοχωρίας καὶ τοῖς δικαζομένοις καταδίκην μαντεύεσθαι, διὰ τὸ ἐμπεριέχειν τὸ σῶμα: *afflictionem & anguſtiam, ac litigantibus damnationem ſignificare, quia circumquaque corpus contineat.* Qui apud Romanos *pænula* uti ſoleant, docebit Lipſius, Elect. lib. I. cap. XXV. & Caſaubonus, notis ad Spartianum, ubi & aliqua de vocabulo ipſo. Notat Marcellus *pænula* καταχρηστικῶς, dici de cunctis quæ inſtar *pænulæ* tegunt: ut apud Varronem in Manio: *Cum corrigias diſruptas tenet, pænula reliquum pedem ſcortea pertegero.* Ubi, ut Turnebus in Adverſariis monet, *pænula* vocatur *pars calcei quæ pedem involucro ſui contegit.* Et *partem Cteſibicæ machinæ*, *pænulam* appellat Vitruvius, lib. X. cap. XII. nempe, ut Bernardinus Baldus opinatur, quia & ipſa quoddam eſt operculum.

PÆTUS, & *ſtrabo*, cognomina ſunt, cum depravati ſunt oculi: ut Plinius, lib. XI. cap. XXXVII. Eſtque *pætus* minus, quam *ſtrabo*. Porphyrius in Horat. I. ſerm. ſat. III. *Strabo, qui eſt detortis oculis, dicitur. Pætus, leviter declinatis.* Paullo aliter Acro: *Pæti dicuntur, quorum huc atque illuc oculi velociter vertuntur.* Aliter quoque Philox. Gloſſ. *Pætus*, μύωψ τοῖς ὄμμασι. Sed aliud eſt *pætus*, quam *myops*. Si *mobilitatem oculorum* ſignat, videatur eſſe a *peta*: ut ejuſdem originis ſit ac *petulans*. Sane poëtæ *Venerem pætam* appellant. [a παίτειν.] Quantitas tamen in vocibus iſtis diſpar.

PAGANALIA, *ruſticorum feſtum*, a *pago* ſic dicta. Varro, lib. V. de L. L. *Feriæ non populi, ſed montanorum modo, ut Paganalibus, qui ſunt alicujus pagi.* Meminit eorundem Dionyſius Halicarn. lib. IV.

PAGANICA, *pilæ genus*, ſic dicebatur, quia hac in *pagis* uterentur. Sed rure in urbem allata. Nam ea in gymnaſiis utebantur. Martialis, lib. VII. epigr. XXXI.

Non pila, non follis, non te paganica thermis
Præparat, aut nudi ſtipitis ictus hebes.

Ubi *pilæ* nomine ſpeciatim intelligit *trigonem*: uti & in illo lib. XIV. epigr. XLV.

Hæc quæ difficilis turget paganica pluma,
Folle minus laxa eſt, & minus arcta pila.

Quo ex loco cognoſcimus, *paganicam* pluma ſolitam farciri, fuiſſeque *trigone* molliorem, *folle* duriorem. Sed de his *pilæ* generibus alibi commodius dicemus.

PAGUS a Dorico παγὰ pro πηγὴ, hoc eſt, *fons*. Feſtus: *Pagi dicti a fontibus: quod eadem aqua uterentur: aquæ enim Dorica lingua παγαὶ appellantur.* Servius, ad II. Georg. *Villas, quæ pagi ἀπὸ τῶν πηγῶν appellantur, hoc eſt, a fontibus, circa quos villæ conſueverant condi. Unde & pagani dicti ſunt, quaſi ex uno fonte potantes.* Dicunt quidem & Græci πάγος, ſed alia ſignificatione. Neque enim iis *vicum* ſignificat, uti putarunt ii, qui Ἄρειος πάγος interpretantur *vicus Martius* (quos inter B. Auguſtinus) ſed vel *collem*, vel πετρώδεις ἐξοχὰς, vel *gelu*, vel *ſal*. Poſſis tamen a πάγος *pagus* deducere. Nempe quia primitus in *colle*, ſecuritatis cauſſa ædificia extruxere: ut auctor eſt Dionyſius Halicarnaſſenſis, lib. IV. Quomodo *caſtellum*, *pagus*, *vicus*, *oppidum*, *urbs*, & *villa* differant, docet Aldus Man. Nep. lib. III. de quæſit. epiſt. VII. Sed *pagus* præter vulgarem ſignificationem, qua κώμην, ſive *vicum*, notat: etiam ſumitur de *regione tota*, aut *præfectura*: quomodo Plinius non ſemel accipit pro *magna gente*. Unde Gloſſ. *Pagus*, τοπάρχια, χώρα, νομός. Ubi νομὸς eſt *præfectura*: quomodo Ægyptus in νομοὺς diſpeſcebatur. A *pagus* eſt *paganus*. Quæ vox varie admodum ſumitur. Primo proprieque ſic dicuntur, *qui in pagis habitant*: cujus acceptionis exempla ſunt obvia. Eademque ratione dicta *pagana* lex, de qua ſic Plinius, lib. XXVIII. cap. II. *Pagana lege in pleriſque Italiæ prædiis cavetur, ne mulieres per itinera ambulantes, torqueant fuſos, aut omnino detectos ferant; quoniam adverſatur id omnium ſpei, præcipueque frugum.* Altera *pagani* acceptio eſt, qua ponitur pro iis, qui militiæ adſcribi cupiebant: vel ἁπλῶς pro omnibus, qui milites non eſſent: unde paſſim apud Juriſconſultos opponuntur *miles*, & *paganus*. Apud Juvenalem quoque legas, ſat. XVI.

. . . . Citius falſum producere teſtem
Contra paganum poſſis, quam vera loquentem
Contra fortunam armati.

Et apud Tertullianum, de pallio cap. IV. *Enimvero jam dubium cenſoriæ intentionis epiſcynio diſperſo, quantum denotavi paſſivitas affert, libertinos in equeſtribus, ſubverbuſtos (τιγματίας) in liberalibus, dediticios in ingenuis, rupices in urbanis, ſcurras in forenſibus, paganos in militaribus.* Μεταφορικῶς, quoque ea res tranſlata ad *literarum ſtudium*, quæ *quaſi militia* eſt. Ita dixit Plinius, lib. VII. epiſt. ad Ruſum: *Sunt enim ut in caſtris, ſic etiam in literis noſtris plures culta pagana, quas cinctos & armatos, & quidem ardentiſſima ingenia diligentius ſcrutatus invenies.* Atque hinc Perſius in anteloquio Satyrarum modeſtiæ cauſſa ſe *ſemipaganum* vocat, quaſi *ſemipoëtam* dixeris. Denique a *Chriſtianis* etiam *pagani* dicti ſunt *gentiles* omnes, hoc eſt, qui eſſent a religione Chriſtiana alieni. Cur vero ſic dicti ſint docere conatus Iſidor. lib. VIII. cap. X. *Pagani, inquit, ex pagis Athenienſium dicti, ubi exorti ſunt. Ibi enim in locis agreſtibus & pagis gentiles lucos idolaque ſtatuerunt, ut a tali initio vocabulum paganum ſortiti ſunt.* At longe etiam ineptius Philaſtrius Brixienſis: *Pagani, inquit, poſt Judæos, ſive a pago, hoc eſt, loco, ſive a provincia una dicti ſunt, ſive a Pagano rege, quod verum eſſe, ut ait Heſiodus Græcus poëta, manifeſtum eſt. Si ergo a pago, loci eſt indicium, ſicuti & nunc dicitur de pago illo: Si autem de idolis, quod ea colentes ſculptilia ita nominabantur Pagani, hoc eſt, gentiles: quia non a Deo idola, ſed ab hominum proviſione inventa ſunt voluntate, ſicut & ſcriptura noſtra, & paganorum quoque plurimi hoc nunciarunt, homines hæc inveniſſe ad ſeductionem damnationemque animarum, quod illa adſpiciens populus delectabatur epulis, in quorum vanitate ſuis animis interitum afferebant. Certa autem eſt probatio & major,*

Digitized by Google

mijor, quod *ipſi Pagani in ſuis hiſtoriis referunt*, *quod a Pagano rege, ut ait Heſiodus Græcus poëta, Pagani ſint appellati, qui poſtea, ex rege Pagano Deucalionis filio & Pyrrhæ quaſi plauſibile atque amabile nomen ejus habentes, imo potius colentes memoriam ejus uſque in hodiernum diem, hoc eſt, mendacium nominis uſque nunc deſinent percolentes.* Hactenus nugator. At non abſurde, qui μεταφορικῶς, ſic dici exiſtimarunt, quod non militarent ſub capite Jeſu Chriſto. Verum quiſquis cogitarit, tum demum *paganorum* nomen inoleviſſe, cum paſſim in urbibus vigeret Chriſtiana religio, ac illa gentilium in ſolis pagis ſervaretur (nempe quod agreſtes imperitique homines moris ſui ſoleant eſſe retinentiſſimi) omnino eorum amplexurus ſententiam, qui ſic dici ajunt, quod gentilis religionis homines tantummodo in pagis ſive *ruri* morarentur. Sane iidem Germanis, Belgiſque, ſimiliter appellantur *heydenen* ab *heyden*, quomodo dicuntur *loca agreſtia*, imprimis quæ *ericis plena*. Itidem prius vocati *gentiles*, quod religionem ſequerentur, quæ eſſet inter gentes. *Gentium* autem voce in ſacris literis deſignantur omnes, excepta Judæa, nationes. Solis enim Judææ limitibus primo vera religio circumſcribebatur, indeque in reliquum orbem manavit, unde factum, ut etiam cum religio per omnes orbis plagas eſſet diffuſa, *gentium* tamen nomine intelligerentur omnes non addictæ cultui Chriſtiano. Itaque ut alios mittam, Arnobius libros ſuos inſcripſit, *adverſus gentes*, ſive, ut in aliis codd. eſt, *adverſus nationes*. Turcæ hodie Chriſtianos vocant *gentiles*. Appellant enim *Cſiafer*, quod Turcica lingua notat *gentiles*: quemadmodum me docuit Bartholomæus Georgievits, commentario in vaticinium Turcicum.

Pala inſtrumentum ruſticum, ligoni ſimile, atque itidem latum, quo terra foſſa, vel egeritur vel aggeritur. Ita dicitur, quia *in terra pangitur*. Nempe ab antiquo *pago*, unde *paga*, & poſtea *pala*. Varro, lib. IV. de L. L. *Pala a pangendo. G in L mutatum, quod fuit*. Vel eſt a πάλλω, *vibro*, *moveo*. Græce ſimiliter dicitur διπάλλα, a πάλλω, *moveo*. A *pala* eſt *bipalium*, quaſi *bina pala*. Uſi rei ruſticæ ſcriptores, etiam Livius, Pliniuſque. *Palam* quoque pro *ventilabro* dicere: Gloſſ. *Pala*, πτύον. A *paleis ventilandis* ſic nominari Iſidorus putat, lib. XX. cap. XIV. Sed puto ſic vocari, quia *referat palam*, *qua terra foditur*. *Pala* etiam eſt *gemma in annulo*, quæ Græcis σφραγὶς, quia ea obſignarent: item σφενδόνη, quo exemplo Plinius quoque *fundam* appellat: item πύελος, unde πυελὶς, quod Suidas exponit, σφραγιδοφυλάκιον. At Heſychius itidem, πυελὶς, inquit, σφραγιδοφύλαξ, ἔνθα ἡ ψῆφος ἐν δακτυλίῳ. Nempe proprie πυελὶς *annuli cavitas*, *in qua eſt pala*: & μετωνυμικῶς *pala ipſa*. Ab obliquo πυελίδα eſt *pala*, mutatione vocalis, & inſuper συγκοπῇ. Nempe a πυελίδα *paleda*, inde *pala*.

Palæstra, παλαίστρα, qua voce tum *luctatorum certamen* ſignatur, tum *locus luctæ*, tum *ſtatus motuſque in lucta habitus*, quem Galli *contenanciam* vocant. Eſt a παλαίω, id eſt, *luctor*: hoc a πάλη, id eſt, *lucta*. Sed πάλη unde ſit, parum convenit. Varia etyma adducit in Sympoſiacis Plutarchus. Mihi maxime placet, ſic dici a πάλλω, quia corpus in ea πάλλεται, id eſt, *agitatur vibraturque*. A παλαίστρα eſt παλαιστρίτης, *palæſtrita*, qui ſe in *palæſtra* exercet. Perſ. ſat. VI.

Quinque palæſtritæ licet hæc plantaria vellant.

Item παλαιστρικὸς, *palæſtræ gnarus*, ut apud Fabium, lib. II. cap. VIII. Patet id ex duorum locorum collatione. Nam prius ſic ſcribit: *Ut ſiquis palæſtræ peritus, cum in aliquod plenum pueris gymnaſium venerit, expertus eorum omni modo corpus animumque, diſcernat, cui quiſque certamini ſit præparandus: ita præceptorem eloquentiæ*, &c. Poſt vero ait: *Sic diſcernet hæc dicendi magiſter, quomodo palæſtricus ille curſorem faciat, aut pugilem, aut luctatorem: aliudve quid ex iis: quæ ſunt ſacrorum certaminum.* Vides ut quem priori loco *palæſtræ peritum* dixerat, eum hic *palæſtricum* dicat. Quare fallitur Budæus, qui prioribus in Pandect. annotat. *magiſtros palæſtræ* ea voce ſignari putat. Hinc παλαιστρικῶς, *palæſtrice*, apud Ciceronem de opt. gen. orat. *Sed ita ut palæſtrice ſpatiari in xyſto liceat*. *Palæſtricis* & *palæſtritis* opponuntur ἀπάλαιστροι, *palæſtræ imperiti*. Itaque Quinctilianus, lib. IX. cap. IV. (agens de oratione, quam nec plane numeroſam eſſe vult, qualis Iſocratea Panegyricus; nec plane numerorum expertem, uti indoctorum) comparat *numeros* ejus *geſtibus palæſtricis*: *Sicut*, inquit, *etiam quos palæſtritas eſſe nolumus, peritos tamen palæſtræ eſſe volumus, non apalæſtros.* Uſus & Cicero in Orat. perf. *Itaque qualis eorum motus, quos apalæſtros Græci vocant, talis horum mihi videtur oratio, qui non claudunt numeris ſententias*. Quamquam in vulgatis hic non ἀπαλαίστρους, ſed ἀπαλαιστας, legere eſt.

Palam a *pala*, inſtrumento ruſtico, deducit Jovianus Pontanus, in Actio, fol. CXXXIX. edit. Ald. *Palam*, *aperte*, *quod ſit aperta quidem ac protenſa pala, nihilque cavum habeat, aut complicatum, in quo latere quid collocatum poſſit* [φανερ.] Verum immane quantum huic ſententiæ præſtat judicium ſoceri mei, Franciſci Junii, qui in notis ad Tertullianum de pallio cap. III. cenſet, ut *clam* ex *celam* κατὰ συγκοπὴν eſt factum, hoc autem eſt a *celando*: ita *palam* a *palo*, cui verbum *celo* contrarium eſt. Unum tamen fortaſſe objici poſſit, *palare*, unde *propalare*, potius eſſe a *palam*. Quare non diſplicet judicium Martinii, ut ſit a παλάμη, *palma*. Ut *palam* valeat, idem ac *coram palma*, vel *manu*. Quod vulgo dicimus *voor de hant*. Confirmat hanc ſententiam, quod ſimiliter a *manu* ſit *manifeſtus*. Compoſitum eſt *propalam*, Plaut. Mil.

Metuo ne hoc tandem propalam fiat nimis.

Palangæ, quæ Latinis dicantur, Nonius docet: *Palangæ*, inquit, *dicuntur fuſtes teretes, qui navibus ſubjiciuntur, cum attrahuntur ad pelagus, vel cum ad littora ſubducuntur: unde etiam nunc palangarios dicimus, qui aliquid oneris fuſtibus transfvehunt. Varro, de vita pop. Ro., lib. IV. Cum Pœnus in fretum obviam veniſſet noſtris, & quoſdam cepiſſet, crudeliſſime pro palangis carinis ſubjecerat, quo metu debilitaret noſtros*. Hæc Nonius: *Palangas* igitur ſignat Horatius, cum primo odarum ait:

Trahuntque ſiccas machinæ carinas.

Eſt *palangarum* vox a Græcis, quibus teretes iſti baculi ſimiliter φάλαγγες & φαλάγγια vocantur. Pollux, lib. VII. cap. XXXIII. Τὰ δὲ τῶν νεῶν ξύλα, οἷς ὑποβληθεῖσιν ἐφέλκονται αἱ νῆες, φάλαγγες ἢ φαλάγγια. Heſychius: Φαλάγγια, στρογγύλα ξύλα, καὶ τορνευτά. Etymologus dicit φάλαγγα vocari παρὰ τὸ ἑλκῦσαι εἰς τὴν ἅλα, *quia iis naves trahuntur in mare*. Simplicius Scaliger, lib. I. de re poët. cap. X. a φαλλὸς, quod *palum* notavit: unde φαλλοφορεῖν, aliaque. A *palanga* eſt *palangarius*, ſive *phalangarius*, ſeu *falangarius*. Varie enim hæc vox ſcribitur. Gloſſæ Philoxeni: *Falangarii*, ἀχθοφόροι. Sed late nimis. Preſſius alibi: *Phalangarii*, οἱ τοῖς δυσὶ ἀπαιωροῦντες θύρα καὶ κλίνας ἄνω βαστάζοντες. Sic recte eos locos reſtituit B. Vulcanius. Nonnihil vero abit Gloſſographus a Nonio. Huic, ut vidimus, *palangarii* ſunt, *qui aliquid oneris fuſtibus transfvehunt*. Quæ ſingulis hominibus conveniunt. *Palangarius* igitur ſic Maſchlion ille, de quo ſic Martialis:

Quod nutantia fronte perticata
Geſtat pondera Maſchlion ſuperbus.

At Gloſſographo *palangarii* ſunt plures conjuncti *palangis* onera geſtantes. Sed credibile eſt, utroſque ſic vocatos. Meminit *palangariorum* & Vitruvius, lib. X. cap. VIII. *Oneram vero maxima pondera, cum feruntur a palangariis*. Ubi recte Philander: *Phalangarii ſunt bajuli, a Phalangis teretibus fuſtibus, quibus onera ponderaque ferunt transfvehuntque, qui ſunt ſeni, hexaphori; ſi quaterni, tetraphori appellantur.*

Palari placet quibuſdam eſſe a *palam*, ut proprie ſit *palam errare*: alii malunt eſſe a *palis caſtrorum* hoc eſt, *ſudibus*, modo huc, modo illuc translatis.

Aliis

Digitized by Google

Aliis a *πάλλειν*, *movere*; vel a *πολεῖν*, *vertere*: [ab *ἀλάομαι*, *ἀλῶ*, *πλανῶ*.] Sed plana puto eſſe vel a *πλάζεσθαι*, quod eſt *vagabundum jactari*; vel a *πλανῶ*, quod eſt *erro*, *vagor*. Ut apud Ariſtoph. Pace: *Πλανώμενοι Ἐς Λύκειον*, *vagi euntes in Lyceum*. A *palare* eſt *diſpalare*, hoc eſt, *huc illuc errare*. Nonius: *Diſpalare eſt ſeparare. Siſenna, hiſt. lib.* III. *Diſpalati ab ſignis digreſſi omnes ac diſſipati. Idem: Tanto plures paſſim diſpalantur*. Locutus quoque hoc modo Salluſtius, de republ. gubernanda; Agellius, lib. I. cap. II. Item Corn. Nepos, qui in Lyſandro ait: *Diſpalati in agris*. Et in Hannibale: *Ejuſque generis multitudinem magnam diſpalatam immiſit*. A *diſpalare* eſt *diſpaleſcere*, hoc eſt, *errantium inſtar diſpergi*. Plautus Bacch. Act. IV. Sc. II.

Quam illud flagitium vulgo diſpaleſcere.

hoc eſt, *diſpergi*, *divulgari*. Interpretaree quoque *palam fieri*, ni judicio defectis id anſam errandi præbere poſſet, quaſi eſſet a *palam*.

PALATIUM quod vocamus Principis cujuſque domum, id factum ex eo, quod Octavii Auguſti temporibus Imperatores omnes habitarint in *palatio*, ſive *monte Palatino*. Imo & priſcis fuit hæc imperii ſedes, quando Evander in eo, ac poſt Romulus, habitavit. Hinc Silius, lib. XII.

. . . . . . *Surgit, qua celſus ad auras*
(Aſpice) montis apex, vocitata palatia Regi
Parrhaſio.

De nominis cauſſa ſumma eſt diſſenſio. Varro, lib. IV. de L. L. *Quartæ regionis palatium quod palantes* (id eſt, *errantes Arcades*) *cum Evandro venerunt: aut quod Palatini, qui & Aborigines, ex agro Reatino, qui appellatur Palatium, ibi conſederunt. Sed hoc alii a Palatia uxore Latini putarunt. Eundem hunc locum a pecore*, (id eſt, *balatu pecoris*) *dictum putant quidam. Itaque Nævius Balantium appellat*. Feſtus: *Palantium mons Romæ appellatus eſt, quod ibi paſcens pecus balare conſueverit: vel quod palare, id eſt, errare, ibi pecudes ſolerent* (quam rationem quoque ſequuntur Ovidius & Propertius:) *alii quod ibi Hyperborei filia Palanto habitaverit, quæ ex Hercule Latinum peperit: alii eundem, quod Pallas* (is quem a Turno occiſum canit Virgilius) *ibi ſepultus ſit, exiſtimant appellari*. Maro, VIII. Æn.

Arcades his oris genus a Pallante profectum,
Qui regem Evandrum comites, qui ſigna, ſecuti
Delegere locum & poſuere in montibus urbem
Pallantis proavi de nomine Pallanteam.

Quem ad locum ſic inter alia Servius: *Evander pulſis Aboriginibus tenuit loca, in quibus nunc Roma eſt, & modicum oppidum fundavit in monte Palatino, ſicut ait Varro: Nonne Arcades exules confugerunt in palatium duce Evandro? Hic autem mons Palatinus ſecundum Virgilium a Pallante avo Evandri* (proavum eum vocat Maro, avi & proavi nomina confundere paullo poſt dicet Servius) *eſt dictus: ſecundum Varronem & alios, a filia Evandri Pallantia ab Hercule vitiata, & poſtea illic ſepulta. Alii a Pallante, qui de filia Evandri natus, & ibi ſepultus eſt immaturæ ætatis. Alii a filio Evandri, qui poſt mortem patris ſeditione occiſus eſt. Alii a balatu balanteum volunt dictum. Et exinde per ἀντίστοιχον Pallanteum dictum. Sed ſi a balatu hoc nomen venerit*, PA *longa eſt: ſicut eam Martialis ponit plerumque. Si autem a Pallante*, PA *brevis eſt, ut eam ponit ubique Virgilius ſecundum ſuam opinionem*. Quem locum non facile intelliget, niſi qui ſciet in *balare* primam eſſe natura longam, ſed in *Pallas* eandem quidem poſitione eſſe longam, ſed natura brevem, atque hanc cauſſam eſſe, cur & prima in *palatium* corripi poſſit. Sic prima in *luſtrum*, etſi ſemper poſitione ſit longa, tamen natura interdum brevis eſt, interdum longa, idque pro diverſa ſignificatione, ut docet Feſtus. Suntque id genus ſexcenta, ut docuimus, lib. I. Animadverſionum Grammaticarum. Præter haſce tam varias originationes invenio & indictam apud Solinum, cap. II. qui inter alias ponit hanc, ut ſit a Dea *Pale*. Sic enim ſcribit: *Palatium vero nemo dubitaverit, quin Arcades habeat auctores; a quibus primum Pallantem oppidum conditum: quod aliquamdiu Aborigines habitarunt, ſed propter incommodum vicinæ paludis, quam præterfluens Tyberis fecerat, profecti Reate poſtmodum reliquerunt. Sunt qui velint a balatibus ovium, mutata litera, vel a Pale paſtorali Dea, aut, (ut Silenus probat,) a Palante Hyperborei filia, quam Hercules ibi compreſſiſſe viſus eſt, nomen montis adoptatum*. At nullam harunce omnium ſequitur Joſ. Scaliger, quippe qui in Conjectaneis ſcribat, prius fuiſſe *palantium*, a *φαλάντιον*, quomodo Græci vocant *ſumma montium juga*, unde & *fala* dictæ *turritæ machinæ*, & *cælum* ab Hethruſcis *falantum* appellatum. Sic propemodum Feſtus: *Fala dictæ ab altitudine, a falando, quod apud Hethruſcos ſignificat cælum*. Vide *falarica*.

†PALATIUM Collis fuit Romae. *Palatium* a Chald. פלט *pelat*, *evadere*, & *Palaim*, *evaſio*, dicebatur; quia eo colluviei a Romulo collectae *evaſio* patuit. aut vero PALATIUM tam *collis*, quam *domus* regia a *latitudine* nomen invenit (vide in PLATEA) quia & domum regiam latam eſſe oportuit, & collis Palatinus latam planiciem explicatam habebat. Vtut eſt, ex Oriente haec videntur facta. MAZOCHIUS.

PALATUM Perotto dici placet, quia labiis dentibuſque velut *palis* munitum. Iſidorus, lib. XI. cap. I. a *polo* dici conjectat: idque quia Græcis quoque ea pars *οὐρανὸς* dicatur, hoc eſt, *cælum*. Magis placet Martinii *ἔτυμον*, ut ſit a *πάω*, *edo*, a quo *paſco*, & *pabulum*, & *Pales*, pabuli Dea.

†PALATUM dicitur a *Falando*, quod Tuſcis *caelum* ſignificat: nam & Graecis *palatum οὐρανὸς* vocatur. De *Falando* vide ſuperius dicta in voce *Falantum*. Praeter ibi dicta, poteſt vox *Falando* indidem deduci, unde PLATEAM & PALATIUM Chaldaei deducunt, a פלט ſcil. quatenus *dilatare* ſignificat. Hoc etiam adde FALANTO ſcribendum eſſe, non FALANDO, quia Etruſci carent littera D, pro qua T uſurpant. At Latini contra T Tyrrhenicam ſaepe in D mutant, ut in TUOERATUM pro TUTERE Tuſce, & ADRIA pro ATRIA & ſimilia. MAZOCHIUS.

PALEA ut ab *acere* differat, docet hic Plinii locus, lib. XVIII. cap. X. *Acus vocatur, cum per ſe pinſitur ſpica, tantum aurificum ad uſus. Si vero in area teritur cum ſtipula, palea, ut majore in terrarum parte ad pabula jumentorum*. De etymo ſic Varro, lib. I. R. R. cap. V. *Contra, quod cum ſpica frumentum haret, corbibus in aream defertur, ubi diſcedit in aperto loco palam: a quo poteſt nominata eſſe palea*. Tria ab hoc diverſa etyma adducit Iſidorus, lib. XVII. cap. III. *Palea a quibuſdam vocari dicitur, quod pala ventiletur, ut frumenta purgentur. Gentiles autem paleam a quadam Pale frugum inventrice vocaverunt: quam Cererem eſſe volunt. De qua Virgilius*,

Te quoque magna Pales, & te memorande canemus.

Item alii a pabulo nuncupatam dicunt paleam, quod ea primum ſola in paſcendis animalibus paſtus præbebatur. Sed præ quadruplici hac ſententia placet quod Cæſar Scal. ſcripſit Exerc. CCCXXV. tnem. XIE. *Palea*, inquit, *παρὰ τὸ πάλλειν*. *Qua ratione etiam vannus ab eadem jactatione βάλλειν. Idcirco acus a Vaſconibus appellatur Ballu: quia ſuccutitur ac ventilatur*. *Palea* quoque dicitur cartilago illa rubens de gallinacei collo dependens. Sic uſi Varro, lib. III. R. R. cap. IX. & Columella, lib. VIII. cap. II. Ariſtoteli *πάλλαιον* dicitur. At *palear* eſt pellis e boum gutture pendula. Dici ajunt a *pelle*, quaſi *pellear*. Quod ſi eſt, etiam *palea* in gallo quaſi *pellea* dicetur. Sed non ita eſt: Verum *palear* quidem ea eo vocatur, quia ſimile ſit *paleæ gallinacii*, *palea* vero a *πάλλω*, *moveo*, *vibro*.

†PALES ruſticorum dea videtur eadem atque *Ancaria* fuiſſe. Ac duo fortaſſe fuerint ejuſdem deae nomina. Vt ut eſt: certe vox PALES & numen Tuſcum videtur fuiſſe (dicente Servio ad Aen II 325. *Tuſci Penates Cererem, Palem, & Fortunam dicunt*) & praeterea nomen Syriacum ſeſe prodit, ut animadvertit

madvertit Bochartus pag. 733. 64. Syriacum פלחא, *palacha* (ſeu Syra pronuntiatione *palecho*) *agricolam* deſignat. Item Chaldæis פולח, *poleah* eſt *ruſticus*, *agricultor*: de quo vide Buxtorſium in Lex. Chald. Poſtremo notabile eſt, quod obſervat Servius ad III. Georg. *Hanc* (Palem) *Virgilius genere feminino appellat. Alii, inter quos Varro, maſculino genere, ut hic Pales.* Revera Syriacum nomen ſupra adſcriptum mas eſt: at quia effertur formâ emphaticâ, præſefert feminini vocabuli ſpeciem: hinc illa diverſitas generum apud Latinos orta. Mazoch.

Palimpsestus Ciceroni, Catullo & aliis eſt charta deletitia, hoc eſt, cujus prior ſcriptura delebatur, ut nova poſſet inarari. Fiebat id ſpongia, unde Varro:

Si diſplicebit tam tibi latum mare,
Tantum parato ſpongiam deletilem.

Alluſit Æſchylus, cum ait ὑγρῶς σπογγὶς ὤλεσε. & Auguſtus, cum diceret Ajacem ſuum in ſpongiam incubuiſſe. Dicitur autem & παλίμψηστος, & abſque μ, παλίψηστος, utrumque a πάλιν, id eſt, *rurſum* & ψάω, quod eſt, *abſtergeo*, ſive *deleo*, unde apud Apoſtolum περίψημα, *ſordes, quæ detergendo deducuntur*; quam interpretationem confirmat Euſtathius, cum σπόγγισμά τι eſſe dicit. Quidam ſcribunt *palinxeſtus* & deducunt a πάλιν & ξέω. Res eodem redit, cum ξέω idem ſit ac ψάω. Magis tamen placet mihi prior ὀρθογραφία, uti & Leopardo, lib. XIII. cap. XII.

Paliurus, παλίουρος, etſi Servio dicatur herba eſſe aſperrima & ſpinoſa, potius tamen inter frutices locum habet. Addit, quorundam judicio eſſe *ſpinam albam*. Sed alii cenſent, *ſpinam albam* eſſe ῥάμνον. Alii vero ἀξυάκανθον.

Palleo, fortaſſe a πάλλω, *moveo*, *vibro*. Nempe ut *pallere* proprie dicatur, qui metu pallet, quia tali πάλλει ἡ καρδία, ut Themiſtius loquitur in III. de Anim. Ac ſimiliter Sophocles dixit πάλλων φόβῳ, hoc eſt, παλλόμενος. Placuit id Martinio: ſic tamen, ut ſi ſtricta nimis hæc notio videatur, deducere velit a πελιός. Nec enim πελιὸς tantum notat *nigrum*, *fuſcum*, *lividum*: ſed etiam *pallidum*, ut ex Heſychio & Suida diſcimus, qui & ὠχρὸν καὶ χλωρὸν interpretantur. Nuſquam tamen ea ſic notione legere memini. Quid ſi igitur deducamus a παλύνω, quod nunc *humecto*, nunc *conſpergo*, nunc etiam λευκαίνω, ſive *albefacio* ſignificat? Omnes hæ ſignificationes locum habent in iſto Oppiani, χιὼν δ᾽ ὅτε πάντα παλύνει. Vide Euſtathium, Heſychium, Etymologici magni auctorem.

Pallium, veſtis, quæ ſuperne injicitur, unde Græcis ἐπίβλημα vocatur. Eſtque & virorum & mulierum: ſed muliebre proprio nomine *palla* dicebatur: [*palla* videtur contractum ex φαινόλα & φαινόλη.] *Pallium* a *palam* dici putatur, quia *veſtis* eſt *exterior*: nam tunicæ ſuperimponitur. Eademque creditur origo *pallæ*. Varro, lib. IV. de L. L. *Alterius generis item duo; unum, quod foris ac palam, Palla: alterum, quod intus, a quo Intuſium.* Aliis potius *pallium* a πάλλεσθαι, hoc eſt, *vibrari*, *moveri*. Id ſane ſenſiſſe videtur Tertullianus, extremo cap. tertio libri de *Pallio*, ubi ſcribit, cum voce veſtem e Græcia in Latium intraſſe. Imo Varro ipſe alibi *pallam* ob *mobilitatem* a πάλλω deduxit: teſte Servio, in I. Æn. Sed omnino & *pallium* & *palla* ſunt vel a Latino *palam*, vel Hebræo פלא, quod eſt *latere*, *abſconditum eſſe*: quod nempe homines veſte hac velentur, teganturque. A *pallium* eſt *palliolum*; unde *palliolatus* apud Cic. Suet. alios: & *palliolatim* apud Plautum, Pſeud. act. V. ſc. I. *Sed palliolatim amictus. Sic huc inceſſi ludibundus.* Ab eodem *palliaſtrum*, quod eſt *pallium breve*: ut indicat illud Appuleii, lib. I. Met. *humi ſedebat, ſciſſili palliaſtro ſemiamictus*. Id Lucianus dialog. Diog. & Poll. dixit τριβώνιον ἔχων πολύθυρον. Ab eodem eſt *palliari*: quo μεταφορικῶς uſus Appul. *Nec palliari tam aperta res poteſt.* Legas & *tunicopallium* apud veterem Horatii Interpretem, ad ſat. II. lib. I. *Palla pro peripodio ponitur, quod tunicopallium dici poteſt.*

Palma pro *vola manus*, eſt a παλάμη, quo Græcis cum *palma*, tum *manus tota* ſignificatur. Eliſum A, quomodo a κυπάρισσος eſt *cupreſſus*; a γάλως *glos*, &c. Ab hac notione dicta *palma arbor*, *quod expanſis eſt ramis in modum palmæ hominis*; ut ſcribit Iſidorus, lib. XVII. cap. VII. Itidem, ut ibidem legas, fructus ejus a ſimilitudine *digitorum* dicti *dactyli*. Non audiendus Varro, cum lib. IV. de L. L. ſcribit: *Palmam dicunt, quod ex utraque parte natura vincta habeat pario folia.* Idem de foliis tradit Plutarchus, Συμποσ. lib. VIII. probl. IV. Ponitur ſæpe *palma* pro *victoria*, etiam apud ipſum Cic. ut pro Roſcio Amerino: *Alter plurimarum palmarum vetus ac nobilis gladiator habetur.* Et eadem: *Alius ſuas palmas cognoſcet.* Cauſſa locutionis eſt, quod victori certaminis daretur corona ex *palma*. Rationem ejus moris aperit ex Plutarcho Gellius, lib. III. cap. VI. *Propterea in certaminibus palmam ſignum eſſe placuit victoriæ, quoniam ingenium ejuſmodi ligni eſt, ut urgentibus opprimentibuſque non cedat.* Inde *palmarium*, pro eo, *quod palmâ ſit dignum*. Terent. Eun. act. ſc. I.

. . . . *Tum hoc alterum*
Id vero eſt, quod mihi puto palmarium.

Palmatæ togæ ex eo nomen, *quod hanc mererentur, qui palmam ab hoſtibus reportaſſent.* Ita Servius, in II. Æn. & ex eo Iſidorus, lib. XIX. cap. XXIV. Ad originem alluſit Sidonius Carm. III.

Poſt palmam palmata venis . . . .

Eſt & altera nominis ratio, quia *victoriæ cum palmis ei ſoleant intexi*, unde & *pictam* dici ſcribit ibidem Iſidorus. Antiquitus tamen aliæ fuere *togæ pictæ* a *palmatis*: ut contra Iſidorum voce *Figura* oſtendimus. A *palma* quoque eſt *palmula* quomodo dicitur *extrema remi pars*, a *ſimilitudine palmæ humanæ*, teſte Feſto. Idem *palmites* dici monet *vitium ſarmenta*, quod *in modum palmorum humanarum virgulas quaſi digitos edunt*. Sed hac de voce ſeparatim dicemus. A *palma humana* eſt *depalmo*, pro *palma ferio*, apud Gellium, & Appuleium. At aliud longe eſt ſimplex *palmo*, quod eſt *ligo*. Columell. lib. II. cap. II. *Cæterum palmare, hoc eſt, materias alligare, hoc tempore non expedit.* Onomaſt. *Palmo*, σφίγγω. Fortaſſe eſt a *palma*, hoc eſt, *flagello vitium*. Niſi ab Hebræo malis. Habet enim affinitatem maximam cum בלם, quod & ipſum ſignificat *ligare* ſeu *ſtringere*.

Palmes a *palma* dici liquet: ſed quæ proprie ſit vocis ſignificatio non æque paret. Nam videri poſſit *palmes* proprie dici de *palmarum virgis*: quæ Græce σπάθαι. Sic ſane utitur Plinius, lib. XIII. cap. IV. ubi de *palma* tractans hunc in modum ſcribit: *Pomum eſt, non inter folia, ut in cæteris, ſed ſuis inter ramos palmitibus racemoſum.* Et mox: *Mas in palmite floret, fœmina citra florem germinat.* Ubi apud Theophraſtum: Ὁ μὲν ἄῤῥην πρῶτον ἄνθος φέρει ἐπὶ σπάθῃ, &c. Sic poſtea: *Argumentum eſt, quod parvæ ſine hoc reperiuntur in eodem palmite.* His ex locis *palmitem* proprie eſſe *palmæ arboris*, colligit Jacobus Dalecampius, in notis, quæ non adſcripto auctoris nomine adjectæ ſunt Scaligerianis in hiſtoriam Theophraſti. Sed, ſi verum eſt quod Melchior Guilandinus ſcripſit, commentario de papyro, *palmam* interdum pro *vite* accipi, quis ambigit, quin inde potius ſit *palmes*, cum & vulgatiſſima ſignificatione notet *prælongam luxuriantis vitis virgam*? At profecto *palma* non *vitis* eſt, ſed *ejus pars*, quæ aliter *palmes* dicitur. Liquet id ex Varrone, lib. I. de R. R. cap. XXXI. Verba ipſa Varronis adfero, cum ut Guilandini error pateat, tum quia Varro originem quoque ejuſce vocabuli adferre conatur. *Ejuncidum*, inquit, *ſarmentum propter infirmitatem ſterileſcit, neque ex ſe poteſt ejicere vitem: quam vocant minorem, flagellum: majorem etiam unde uvæ naſcantur, palmam. Prior, litera una mutata, declinata a venti flatu, ſimiliter flabellum ac flagellum. Poſterior, quæ ex vitis immittitur ad uvas pariendas, dicta primo videtur a pariendo parilema;*

exin

Digitized by Google

tris mutatis literis (at in multis) dici capta palma. Hæc Varro ſatis profecto dure, ut in pleriſque aliis etymologiis. Omnino autem *palma in vite* ea eo vocatur, quia *ex ea prodeant uvæ, haut aliter ac digiti e palma*. Hoc quodammodo vidit Feſtus. Sic enim ſcribit: *Palmites vitium ſarmenta appellantur, quod in modum palmarum humanarum virgulas quaſi digitos edunt*. Tantum in eo diſtamus, quod *palmes* non ἀμέσως, ita dicatur a *palma humana*: ſed a *palma vitis*: hæc autem κατὰ μεταφορὰν a *palma humana* accepiſſe nomen videatur.

Palmus aliud Græcis ac Latinis; Græcis παλμὸς eſt *palpitatio ſeu diaſtole partis alicujus in corpore humano*. Eſtque ἀπὸ τοῦ πάλλειν: hoc eſt, *vibrare*. At Latinis *palmus* dicitur *menſuræ genus*: eſtque vel minor vel major. Minor eſt quatuor digitorum: major, duoderûm, qui & Græco vocabulo σπιθαμὴ, Latino *dodrans* appellatur. Ab hac notione *palmipedale* dicitur, quod palmæ & pedis magnitudinem habet. Ita *malleolum palmipedalem* dixit Columella, lib. III. cap. XIX.

Palor, eſt a Græco πλανῶ, extrito ν, & trajecto λ. Affine & ei πλάζομαι, a quo aliqui derivant. [ἀλάομαι.]

Palpebræ videri queant eſſe a *palpo*; ut a *latendo*, *latebra*; a *terendo*, *terebra*; a *dolando*, *dolabra*. Sed ſignificatio non convenit, cum *palpare* ſit *leviter tangere*. Melius igitur Iſidorus, lib. XI. cap. I. *Palpebræ a palpitatione dictæ, quia ſemper moventur*. *Palpito* enim eſt *leviter ac crebro moveor*. Angelus tamen Caninius, in Helleniſmi Alphabeto, ac Nunneſius in Grammatiſtice, putant *palpebram* dici quaſi *palperam*, a βλέφαρον, inſerto *B*. ut *combaro* dicimus pro *comuro*, & λάμβδα a Syriaco *lamda*. Proprie autem ſunt *palpebræ*, pili procedentes ex oculorum tunicis, quas *genas* dicimus, uti ſuperioris genæ crepidinem *cilium*. Clare hanc *palpebrarum*, *genarum*, *ciliorumque* notionem eſſe, oſtendimus alibi ex Plinii lib. X. cap. XXXVII. Lactantius tamen, lib. de Opificio Dei cap. X. *palpebras* uſurpat pro *genis*: quod hæc ejus verba oſtendunt: *Nam & ipſæ palpebræ, quibus mobilitas ineſt, & palpitatio vocabulum tribuit, pilis in ordine ſtantibus vallatæ, ſeptum oculis decentiſſimum præbent*. Nec aliter uſus Feſtus, cum *Genas* Ennio dici ait, quæ vulgo *palpebræ*.

Palpito videtur eſſe a *palpo*. Sed ſignificatio adverſatur. Nam *palpare* eſt *leviter contrectare*, uti ſolent adulantes: unde & pro *aſſentari* accipitur. At *palpitare* eſt *leviter ac frequenter commoveri*: unde *cordis palpitationem* dicimus. Quare *palpito* potius erit a πάλλειν, *movere*. Unde παλμὸς, de quo ſuperius. Gloſſ. Phil. *Palpitat*, σπαίρει, πάλλει. Onomaſt. *Palpito*, πάλλομαι.

Palpo a θάλπω, id eſt, *foveo*, quia quos fovemus, molliter contrectamus. Vel quaſi παλάμῃ ἁφῶ, *palmo tango*. Vel potius ab Æolico σπαλαφῶ pro ψηλαφῶ, quod eſt *tango*, *contrecto*, *palpo*. Abjectum initiale *s*, quomodo a στέγω eſt *tego*, a σφάλλω eſt *fallo*. A *palpando* eſt *palpum* pro *adulatione*, ut apud Plautum *palpum obtrudere*: item *palpo* pro *adulatore*, quomodo utitur Perſ. ſat. V.

Jus habet ille ſui palpo, quem ducit hiantem
Cretata ambitio?

Huc facit illud Johannis Saresberienſis, lib. III. cap. XV. *Palpo, qui adulatoris vel aſſentatoris cenſetur nomine, quoniam eadem res multis vocatur indiciis, hominum mentes explorat*, &c.

† Palpo non eſt a θάλπω *foveo*, cum contra *Palpo* non ſit fovere, ſed molliter leviterque tractare. Ejus frequentativum *Palpito* intranſitivum evaſit, ſicuti a *Moveo* ſunt *Moto* & *Motito*, quae ſunt ſaepe neutra. Indidem videntur & *palpebrae* dictae ex frequenti motu & nictatione. Sed redeo ad *Palpo*, quod vulgo volunt a πάλλω veniſſe. Sed multo verius eſt a Chaldaeo פרפר *perper*: quod & *motitare* & *palpitare* interpretantur. Exempla vide in Buxtorſio in פר. Atque hoc verbum in ceteris temporibus aſſumit A in prima ſyllaba, ut ſit *parper*: deinde Latini non praeter morem R in L verſo, *palpare* dixerunt. At Graecum πάλλω & ejusdem ſignificatûs & indidem certe manavit: at quia longius a Chaldaeo fonte abeſt (quum etiam alterum P in L tranſierit) dicendum erit poſterius fuiſſe quam noſtrum Palpo; quod quia Aeoles Tyrrheni ex Italia in Graeciam (ut opinor) detulerunt, non eſt mirandum, ſi ex *palpo* factum ſit poſtea πάλλω. Sed ſignificatio τοῦ πάλλω plane eadem quae in Chald. *parper*, inque derivatis *Palpo*, *palpito*, *palpebris* ineſt. Mazochius.

Paludamentum, *paluda*, *paludatus*, unde ſint, docere conatus Varro, lib. VI. de L. L. *Paluda*, inquit, *a paludamentis. Sunt hæc inſignia & ornamenta militaria. Ideo ad bellum cum exit imperator, ac lictores mutant veſtem, & ſigna incinuerunt: paludatus dicitur proficiſci: quæ propterea quod conſpiciuntur qui ea habent, ac fiunt palam, paludamenta dicta*. Hæc Varro, quæ deinde curatius fuſiusque expendemus. Ac primo puto *paluda* eſſe ab Hebræo פלט, quod eſt *velare*, *operire*: unde & *pallium* ac *palla*, non a *palam*, ut voluit Varro. Quia vero *paluda* eſt *veſtis militaris*, hinc *paludati* pro *militibus* legas apud varios, eoſque inter Sidonium lib. V. epiſt. VII. Ambigi autem poſſit an *paludatus* ſit ἀμέσως a *paluda*, an verbo *paludare*. Sed prius malim, cum ſimiliter a nominibus, non verbis, ſint *togatus*, *chlamydatus*, aliaque. A *paluda* vel *paludare* eſt quoque *paludamen*, &, TUM adjecto, *paludamentum*, quo Feſtus ait ſignificari *omnia militaria ornamenta*: ſed preſſius accipi ſolet, unde χλαμὺς exponitur a Nonio & vett. Gloſſis. Superimponebatur thoraci, non ad tutelam, ſed ornatus cauſſa: Galli vocant *cottam armorum*. Proprie autem Imperatorum erat, ut indicat cum Appuleius in Apologia: tum Iſidorus, qui eo de etymo Varroni aſſentit, etſi aliam adferat originis cauſſam. Sic enim ſcribit, lib. XIX. cap. XXIV. *Paludamentum erat inſigne pallium Imperatorum cocco purpuraque & auro diſtinctum. De quo Salluſtius, Togam, inquit, paludamento mutavit. Erat enim pallium bellicum, dictum, ut quibusdam videtur, quod eo indutus palam faceret Imperator bellum futurum*. Salluſtii locus, quo *togam pallio* opponit, lucem quoque capit ex illo Cornuti ad Perſii ſat. V. *Toga Romani in pace utebantur, belli autem tempore paludamentis*.

Palumbes, a πάλλεσθαι, *moveri*, *palpitare*. Nempe quia eſt animal timidum, unde *pavidas columbas* dixit Valerius in VIII. Argonaut. Longius petitum illud Iſidori, lib. XII. cap. VII. ut *palumbes* dicantur, *eo quod ſint fartæ pabulo*. [πέλειαι, πελειάδες.]

Palus, *paludis*, a *palam*, ſi audimus Varronem, cum IV. de L. L. ſcribit: *Palus, paululum aquæ in altitudinem, & palam latius diffuſæ*. Aliis placet eſſe a παλαιὸς, hoc eſt, *vetus*, ut proprie ſit *aqua inveterata*. Παλαιὸς vero eſt a πάλαι, hoc eſt, *olim*, *quondam*. Hoc manifeſte eſt ab Hebræo בלה, hoc eſt, *vetus*, ſive בלה, hoc eſt, *inveteraſcere*. Eſt & tertium etymon, quod Scaligero & Nunneſio placuit, ut ſit a Dorico πᾶλος pro πηλὸς, hoc eſt, *lutum*. Nam palus limoſa eſt. Addo & quartum. Nam quid, ſi dicamus, *palus* eſſe ab Æolico ἄλος pro ἕλος, quod *paludem* notat? Sane *E* in *A* ſæpius abit: ut μένω, *maneo*, ἔρῥιφος, *aries*. Quintum etiam adjungo, quod Guicharto videbatur: eſſe nimirum ab אובל, *rivus*, *fluvius*, & juxta Hieronymum *palus*, abjecta principe ſyllaba.

Palus pro *ſude*, κατὰ συγκοπὴν factum videtur e *paxillus*: ut utrique etiam Scaligero placet. Vide quæ hac de ſententia diximus in *Ala*, & *Velum*. [Φαλὸς, φαλλὸς vel *paxillus* a πάσσαλος. Sic Gloſſ. interpretantur.] Vel ſi hoc diſplicet, a *pago* (quomodo veteres pro *pango* dixere) erit *pagulus*, inde per συγκοπὴν, *palus*. Pro qua ſententia eſt, quod ſimiliter a Græco πήσσω, hoc eſt, *pango*, *figo*, dicunt πάσσαλος, vel πάτταλος. A *palus* eſt *palaris*: ut *palaris ſylva*, ex qua *pali* ſumuntur, l. IX. D. de uſufruct. *Palaria*, locus ubi milites ad palum ſe exercebant, teſte Chariſio. Item *depalare* pro

paxillis impactis ſtatuere & circumcludere. Tertull. in Apolog. cap. x. *Civitas, quam depalaverat Saturnus, Saturnia uſque nunc eſt*. Alias *depalare* eſt palos detrahere: unde *depalatio* apud Vitruvium, lib. IX. cap. VIII. *Nobis autem ab his ſeparandæ ſunt horologiorum rationes, & explicandæ menſtruæ dierum brevitates itemque depalationes*. Quem locum, etſi difficilem, intactum reliquere Philander & Daniel Barbarus. Sed Turnebus, lib. VI. Adverſ. cap. VII. per *depalationes dierum* intelligit eorum *incrementa*: eo quod talis apud antiquos horologii forma eſſet, ut diebus augentibus detrahere, diminuentibus addere cuneos ſoleant. Unde Vitruvius ipſe, lib. IX. cap. IX. *Quarum* (dierum) *brevitates aut creſcentias cuneorum adjectus, aut exemtus in ſingulis diebus & menſibus perficere cogit*. Et ibidem: *Sin autem cuneorum adjectionibus & detractionibus correptiones aut creſcentiæ non probabuntur*. Hæc tamen ſententia improbatur Bernardo Baldo, viro doctiſſimo, qui, ea rejecta, ſuſpicatur, *depalationes* dici Solis per ſigniferi partes evagationes: ut nempe ſit a *palari*, quod eſt *vagari*. Ipſum vide in vocibus Vitruvianis.

PAMPINVS, ut Iſidorus ait, lib. XVII. cap. V. *dictus, quod de palmite pendeat*. Malim deducere ab ἄμπελος, *vitis*: ut dicatur quaſi *pampelus*. Sed ingenioſe imprimis Martinius, ut dicatur quaſi πόα ἀμφὶ οἶνον, *herba circa vitem*, more Æolico. Hinc *pampino*. Gloſſ. Βλαστολογῶ, φυλλολογῶ, *pampino*. Onomaſt. *Pampina*, οἰναρίζω. Vide Varronem, lib. I. de R. R. cap. XIII.

PANACEA herba, quæ Græcis πάναξ, πάνακες, & πανάκεια. *Panax* eſt apud Columellam, lib. XI. cap. III. *Panacea* uſurpat Lucanus, lib. IX.

Et Panacea potens & Theſſala centaurea.

Panaces eſt apud Plinium, lib. XXV. cap. IV. ubi & originem aperit: *Panaces*, inquit, *ipſo nomine omnium morborum remedia promittit*. Recte eſt enim a πᾶν, hoc eſt, *omne*, & ἄκος, hoc eſt, *medela*, *remedium*, ſeu ἀκέομαι *medeor*, *ſano*. Hinc *potens* dicitur Lucano, uti vidimus.

PANCRATIVM conſtabat pugilatu & luctatione: ac ita dicebatur a πᾶν & κράτος, & quod *omnium nervorum viriumque contentione tranſigeretur*. Nam non pugnis modo ſed & calcibus & cubitis utebantur, ut indicat Fabius, lib. II. cap. VIII. Falſus eſt Hermolaus Barbarus, cum putabat ita dici a πάντα & κρατεῖν, *a vincendo omnia*, ut *pancratium* ſit certamen, quo quis quinque certandi generibus congreditur, hoc eſt, curſu, pugilatu, lucta, ſaltu, & diſco. Confudit enim Hermolaus πένταθλον & παγκράτιον. Vide *Quinquertiones*.

PANDECTAS ridicule ſcribit Accurſius ita dici a *pan*, quod eſt *totum*, & *dectes*, quod eſt *doctrina*. Nemo enim hodie neſcit, eſſe a πᾶν, id eſt, *omne*; & verbali δεκτὸς, quod a δέχομαι, id eſt, *complector*. Gellius, lib. XIII. cap. IX. *Tullius Tiro Græco titulo pandectas inſcripſit, tanquam omne rerum atque doctrinarum genus continentes*. Meminit & ejuſdem appellationis, lib. ult. Plinius, in præfatione naturalis hiſtoriæ, ponit hanc inſcriptionem inter illecebroſas & magna promittentes, propter quas, ut ipſe inquit, vadimonium deſeri poſſit. Sed & eodem modo inſcribuntur libri Digeſtorum, qui ex XXXVII. Juriſconſultis ſunt coagmentati. De horum appellatione ſic ſcribit Juſtinianus epiſtola ad ſenatum & omnes populos, quæ hodie ſecunda eſt in tit. de vet. jure enucl. *Nomen*, inquit, *libris impoſuimus Digeſtorum, ſeu Pandectarum, qui omnes diſputationes in ſe habent legitimas, & quod undique fuit collectum, hoc in ſinus receperunt in centum quinquaginta pene millia verſuum, totum opus conſummantes*. Pandectarum libri hodie ſignantur hac nota *ff*. Id *facta* interpretabatur Aldobrandinus in proœmio Inſtitut. Sed nimia generalis fuerit hæc appellatio, cum ſit omnium librorum communis. Quare veriſimilius multo, qui volunt eam notandi rationem ex librariorum imperitia originem cepiſſe. Sed ex qua litera hæc nota originem ducat, id inter hos neutiquam convenit. Laurentius Vallenſis in Raudenſem cenſet ortam ex Græco Δ, quo *Digeſta* ſignificentur. Sed obſtat, quod Græci habeant proprium vocabulum Πανδέκται. Itaque Alciatus lib. III. Diſpunct. cap. XVI. cenſet potius ortum ex eo, quod *Pandectas* per π͂ cum circumflexo accentu notare ſoleant. At Haloander malebat factum inde, quod veteres pro Tit. ſcriberent ϑ, quod eſt ϑεμάτιον. In faſciculo temporum, ubi de Juſtiniano agit, legas *Digeſta* olim per *D* & *G* ſcribi ſolere, indeque ea ſimilitudine quadam ortum, ut vulgo nunc pro eo *ff* ſcribatur. Sed Ferrandus Adduenſis, lib. I. cap. I. explicationum, cenſet ſimilitudinem potius habere cum L. L. Quare cum ex Probo conſtet eo Leges ſignificari, ſit ei maxime veriſimile hinc notam iſtam originem traxiſſe.

PANDO vel eſt a πετάω, ſive πετάζω, quod idem ſignificat: unde in Onomaſt. *Pando*, πετάζω, vel a φαίνω, *oſtendo*, unde ἀναλόγως ſit φαντὸς, *apertus*. Poſterius malo: quod & probat Septimius Florens, in εἰρήνῃ Ariſtophanis. At more ſuo ludit Varro: quando ait *pandere* dici *panem dare*, indeque deam *Pandam*, vocari, quæ eadem ac *Ceres*. Nempe exiſtimabat, etſi *pandendi* verbum ad alia quoque transferatur, proprie tamen convenire Cereris fano, cum egentibus ex eo panis daretur. Adſcribam hac de re Nonii locum, prout eum emendavit Carrio, lib. I. Antiq. Lect. cap. III. *Pandere Varro exiſtimat ea cauſſa dici, quod qui ope indigerent, & ad aſylum Cereris confugiſſent, panis daretur. Pandere ergo quaſi panem dare, & quod nunquam fanum talibus clauderetur*. Idem de vita pop. Rom. lib. I. *hanc Deam melius putat eſſe Cererem, ſed quod in aſylum qui confugiſſent, panis daretur, eſſe nomen fictum a pane dando pandere, hoc eſt, aperire*. Aliis tamen *Panda* ita dicta videtur, quod pacis tempore portæ urbium panderentur. Horum opinionem confirmat Gloſſarium vetus Philoxeni in quo legere eſt, *Panda*, Εἰρήνης Θεός. Eſt & tertia nominis hujus ratio, adducta ab Arnobio, lib. IV ubi & *Panticam* eandem vocatam docet: *Quod*, inquit, *Tito Tatio Capitolinum ut capiat collem, viam pandere atque aperire permiſſum eſt, dea Panda eſt appellata, vel Pantica*. Et mox: *Niſi Tarpejam rupem rex Sabinam potuiſſet accipere, nulla eſſet Pantica*. Quo id auctore ſcripſerit Arnobius, non conſtat. Nihil enim hujuſmodi apud Halicarnaſſenſem, Livium, Feſtum, alios me legere commemini. A *pando* tum *panſum* tum *paſſum* veteres dixerunt: contra quam putavit Agellius, lib. XV. cap. XV. Diximus hac de re abunde in Grammaticis Exercitat. A *panſum panſæ* dicti, qui *pedibus* eſſent *panſis*; ut *planci*, qui *planis*. A *paſſum* eſt *paſſus*, quod proprie dicitur de *pedibus paſſis*: quinque pedum eſſe volunt, hoc eſt, duorum greſſuum, ut *greſſus* ſit duorum pedum ac ſemis. Ab eodem eſt *paſſim*; pro quo *paſſivius* dixit Tertullianus, lib. de pallio, cap. III. nempe a *paſſivus*, hoc eſt, *promiſcuus* & *vulgaris*. quæ vox non a *patiendo* eſt, prout Grammatici utuntur, ſed a *paſſim*. Ita idem Tertullianus, lib. I. adverſus Marcionem dixit, *paſſivum nomen Dei*: nempe quia & hominibus dictum, *Dii eſtis*; ac ab eodem *paſſivitas* dixit pro *frequentiâ promiſcuâ*. Sic enim ait cap. IV. ejuſdem libri: *Quantum denotatus paſſivitas offert*. Et in Apologetico: *Suppeditante materias paſſivitate luxuriæ*. A *paſſim* quoque dicuntur *oves paſſales*: ἀγελαῖα πρόβατα. Niſi potius *paſcales* ſcribendum, de quo in *Paſco* diximus.

PANDVS, quia ſe *pandit*, hoc eſt, *extendit*. A *pando*, *pandidus* foret, ut a *floreo*, *floridus*; a *madeo*, *madidus*: ſed εὐφωνίας cauſa, ob concurſum duorum *D*, *pandus* maluere, ut monet Priſcianus, lib. IV. A *pandus* eſt *pandiculor*. Feſtus: *Pandiculari dicuntur, qui toto corpore oſcitantes extenduntur, eo quod pandi fiunt*. Quod ἀναλογία firmat. Nam ſimiliter a *miſſus*, *miſſiculare*; a *fiſſus*, *fiſſiculare*. Alioqui poſſis & a *pando* deducere. Nam *pandiculantes* ſe *pandunt*, hoc eſt, *extendunt*. In adductis Feſti ſive Pauli verbis nonnulli MSSti habent *oſcillantes*: ſed rectum eſt *oſcitantes*. Plurimum enim

hæc

hæc differunt : ut notum .

Panegyrica *oratio*, πανηγυρικὸς λόγος , proprie eſt non quæcunque eſt generis ἐπιδεικτικοῦ , ſed ſolum laudatoria , nec laudatoria quævis , ſed quæ habetur in cœtu populi univerſi : quem Græci πανήγυριν vocent , a πᾶν & Æolico ἄγυρις pro ἀγορὰ · atque inde *panegyricæ* orationi nomen . Quæ adverſus hanc ſententiam adferri poſſunt , diſcuſſimus in Oratoriis noſtris , lib. I. cap. V.

Pango prius fuit *pago* , & *paco* . Utroque enim uſi, ſed *paco* antiquius . Antiqui enim *C* pro *G* uſurpabant , ut docet Feſtus in *Orcus* . Non audiendus idem , cum in voce *Prodigia* ait , antiquitus *G* vocatum , quæ nunc *C* appellatur . Contrarium enim paret vel ex columna Duilliana . *Paco* vero , ſeu *pago* , fuit a Dorico πάγω pro πήγω , unde πηγνύω, ſeu πήγνυμι , quod tum *figere* notat , tum *componere* , *coagmentare* , *facere ut concreſcat* . Et ſane Latini dicunt *pangere fœdus* , ita eſt apud Euripidem παγεὶς ὅρκος , *fœdus juramento ſancitum ac pactum* . Πήγω forte a פגע , hoc eſt , *occurrere* , *occurſu in quippiam impingere* . A *pago* (quomodo veteres dixiſſe , teſtatur Quintilianus , lib. I. cap. VI.) remanet *pactum* : qua de voce parum apte Iſidorus , lib. V. cap. XXIV. *Pactum* , inquit , *quaſi ex pace factum* , *ab eo* , *quod eſt pango* , *unde & pepigit fœdus* . Nam non compoſitum eſt , ſed derivatum . Nec a *pango* proprie eſt , ſed uti diximus , *paco*, ſeu *pago* ; unde *pango* ; ut *frango* a *frago* , a quo *fragilis* . A *pago* item *pagina* dicimus . Nomen ei a *pagendo* , hoc eſt , *pangendo verſu* . Nam quia veteres Romani erant ruſtici , inde eſt , quod a rebus ruſticis multo plurima deſumpſerint . Multa ſane ejuſmodi in Actio ſuo congeſſit Jovianus Pontanus, Fol. CXL. ed. Ald. Adhæc a *pago* eſt *propaga* , verbum ; unde *propago* , nomen , pro quo & *propages* dicitur . Ab eodem *compages* , ſeu *compago*: a quo *compaginare* dixit Ammianus lib. XVI. Atque uti *compages* , ita & *impages* dixere . Feſtus : *Impages dicuntur* , *quæ a fabris in tabulis figuntur* , *quo firmius cohæreant* , *a pagendo* , *id eſt* , *figendo*: (ita & MStus) *unde & poëtæ pangere verſus dicuntur* , *& agricolæ pangere plantas* , *hoc eſt* , *infigere*. Uſus *Impagis* voce Vitruvius, lib. IV. cap. VI. A *pago* autem , inſerto *N* , fuit *pango* : ut a *tago* , unde *tagax* , *tango* ; a *frago* , unde *fragilis* , *frango* ; a *jugo* , *jungo* . At ab antiquo *pacere* eſt *paciſci* , ut ab *apere* , *apiſci* ; unde *adipiſci* , & *indipiſci* . Ejus compoſitum *compeciſcor* , unde *compectum* , pro quo vulgo ſcribunt *compactum*. Verum per *A* quidam rectius efferunt , quomodo eſt a *compingo* . Nam ſimiliter ab eo verbo ſunt *compage* , & *compages* . At melius ſcribitur per *E*, cum venit a *compeciſcor* , quod ea ratione per *E* ſcribitur , qua *defetiſcor* a *fatiſcor* . *Compecti* voce præter Afranium uſus Plautus , cum alibi , tum Capt. act. III. ſc. I.

Omnes compecto rem agunt, quaſi in velabro olearii.

Uſurpant quoque Suetonius , & alii . *Compecto* per *E* probat quoque Palmerius . Chariſius , cap. de Adverbio , videtur putaſſe , non tam a *compaciſci* ſeu *compeciſci* venire , quod in uſu eſſe negat , quam a nomine *pactum* . Simile eſt *depeciſci* , pro *depaciſci* . Hinc Terentius :

Vitam pro amica una nocte depeciſci .

Et Appuleius ſimiliter lib. X. *Grandi denique pretio cum altore meo depecta eſt noctis unius cubitum*. Ulpianus in l. III. D. de calumniis : *Depectus dicitur turpiter pactus* . Sed non de turpi ſolum , verum & honeſto pacto dici , contra Ulpianum , Valla, Hotomannus , atque alii comprobant . Ab eodem eſt *depector* : quomodo *depector litium* pro *redemptore* apud Appuleium , legimus in Apologo .

Panicula Plinio eſt lanugo ſive capillamentum ſive coma lanoſa , in milio , arundine , avellanis, & ſimilibus . Φόβην & ἀνθήλην Græci nuncupant . Nec aliud eſt , quam ἀπόφυσις τριχῶδες . Eſt diminutivum a *panica* , quod eſt a Dorico πανίκα pro πηνίκη , quomodo *coma* vocatur , imprimis *addititia* , & *globus crinium implexorum* . Heſych. Πηνίκη , θρὶξ ἐμπλοκή . Suidas : Πηνίκη περιθετὴ κόμη . Sed Latini *panicam* non dicunt . Itaque aliis *panica* eſſe placet a πήνιον , *ſtamen* , *filum* . Nam lanoſa illa coma ſtamini ſeu filis ſimilis eſt . Sed malim *panicula* a *panus* , quod notat τολύπην ſive *tramæ involucrum* . Sunt enim *paniculæ* τολυπώδη . Feſtus : *Panus facit diminutivum panicula* . Ubi *panus* eſt , uti dixi , id quo trama involvitur . At κατὰ μεταφορὰν *panus* & *panicula* vocatur mammoſus inguinis , vel alius loci tumor . Unde & in Gloſſis legas : Πανοῦκλα , *panicula* : item πανοῦκλα , *peſtis* , λοιμός . *Paniculam* pro *lanoſa coma* uſurpat Plautus , juxta emendationem Turnebi , Adverſariorum lib. II. cap. XXVIII. Sic enim legendum putat Milite , act. I. ſc. I.

Cujus tu legiones difflaviſti ſpiritu,
Quaſi ventus folia aut paniculam tectoriam.

Quo loco per *paniculam* intelligit lanoſam arundinum comam : eamque *tectoriam* vocari putat, quod arundine ac culmis integerentur caſæ , uti & hodie fit . In vulgatis Plauti codd. legitur *peniculum*: ſed cum is e ſetis fiat piliſve equinis , non tam facile ſpiritu difflatur , quam folia , eoque *paniculæ* potius Plautum meminiſſe veriſimile eſt .

†**Panicula** eſt coma milii , arundinis aliorumque ſimilium , quae inde dicta mihi videtur , quia libia ſive **Pani** interponeretur . Feſtus in **Strues** ait : *STRUES genera liborum ſunt* , *digitorum conjunctorum non diſſimilia* , *qui ſuperjecta panicula in tranſverſum continentur* . Et vide mox in **Panis** : quam vocem ex Italis Tuſcia tum Latium tum Magna Graecia didicit , ut ad Tab. Heracleae docui . Vide earum Indicem in Πάνος . **Mazochius** .

Panicum , Græcis ἔλυμος & μελίνη . Etymon adfert Plinius , lib. XVIII. cap. VII. *Panicum* , inquit , *a paniculis dictum* . Ac paulio poſt ait , quoddam *panici* genus eſſe *e pano* , *parvis racematum paniculis*. *Paniculas* vocat comam lanoſam , quam ἀνθήλην Græci dicunt . *Panicum* eſt lanugine obſitum , ut jure inde nomen arceſſatur . Non quidem ἀμέσως a *panicula* , ut Plinius videtur indicare . Ἀναλογία enim repugnat . Sed a *panus* , cujus diminutivum *panicula* . Ut *panicum* & *panicula* ejuſdem ſint originis . *Panus* vero a πῆνος , pro quo Dores & Æoles πᾶνος . A πῆνος πηνίκη , ἡ θρὶξ καὶ πέκος . Ut a πῆνος πηνίκη, ſic a *panus panicum* . Non audiendus Iſidorus , lib. XVII. cap. II. ubi pro *panicum* dicit *panicium* , atque ita vocari ait , quaſi *panvicium* , quia multis in terris homines *panico* utantur *panis vice* , hoc eſt , loco.

Panis (pro quo in neutro *pane* dixit Plautus Curcul. II. III.) eſt a *panus* , quomodo vocatur ἡ τολύπη , ſive *fili glomus*, ad cujus ſimilitudinem *panes* fingi ſolent . Varro , lib. IV. de L. L. *Panes* , *quod primo figuras faciebant mulieres in panificio panis* : *poſteaque figuras facere inſtituerunt alias* . Vel dicitur *panis* , quaſi *paſcinis* , a *paſcendo* . Nonius : *Panis proprietatem a paſcendo putant veteres exiſtimandam* . Vel eſt *panis* a *Deo Pane* . Caſſiodorus , lib. VI. Variarum epiſt. XVIII. *Pan primus conſparſas fruges coxiſſe perhibetur : unde & nomine ejus panis eſt appellatus* . Vel dicitur *panis* quaſi *ponis* , a *pono*; aut ab adjectivo πᾶν , quaſi ὃ ζῶα πάντα ἐφίενται . Iſidorus , lib. XX. cap. I. *Panis dictus* , *quod cum omni cibo apponatur : vel quod omne animal eum appetat* : πᾶν *enim Græce omne dicitur* . Sed omnium horunce ſententias diluit Athenæus , ex quo diſcere eſt Romanis *panem* vocari ex eo, quod Dores dicant πανόν . Ita enim ſcribit is l. III. Δειπνοσ. Πανὸς ἄρτος. Μεσσάπιοι καὶ τὰς πλησμονὰς πανίας , καὶ πάνια τὰ πλησμάτα . Βλαῖσος ἐν Μεσοτρίβῃ , καὶ Ἀρχίλοχος ἐν Τηλέφῳ, Ῥίνθωνες ἐν Ἀμφιτρύωνι , καὶ Ῥωμαῖοι δὲ πᾶνον , τὸν ἄρτον καλοῦσι . Πανὸς vero ſit a πάομαι , *edo* , unde & *pabulum* , & dea *Pales* , aliaque . Quod ſiquis in dubium vocet, an in magna Græcia pro *pane* πανὸν dixerint (ſane MSSti ac meliores Athenæi codices πάνια non πλήσματα , ſed πλήσμια interpretantur : ut Caſaubonus teſtatur) ἀμέσως *panis* a πάομαι deducere licebit . A *pane* eſt *panarium* . Varro lib. IV. de L. L. *Hinc* (a pane) *panarium* , *ubi id ſervabant* : *ſicuti granarium*, *ubi gra-*

num frumenti condebant ; unde id dictum . *Panarium* quoque dicebatur *ſportula* , *in qua panes reponebantur* . Plinius , lib. I. Epiſt. VI. *Proinde cum venabere , licebit auctore me* , ut *panarium & lagunculam* , *ſic etiam pugillares feras* . Uſus eodem modo Suetonius Caligul. cap. XVIII. & Domitiano cap. IV. Papinius , I. Silvarum , Martialis *panariolum* nominat ὑποκαριστικῶς .

†PANIS vocabulum eſt ex Hebraico *lechem panim* (h. e. *panis facierum* , Graecis Interpretibus ἄρτος προθέσεως i. e. *panis propoſitionis*) qui Ex. XXV. 30. in Sancto aſſervabatur . Vide ibi dicta . In ea vero locutione vetus Latium rejecta priore dictione , poſteriorem פנים *panim* retinuit , ut ea Jeruſalem dicebatur compendio *Salem* , & ex *Hieroſolymis Solyma* , &c. Et Hebraei quidem *panem facierum* vocabant , eo quod in plura ψωμία ſive (*) oblonga ſive quadrata quaſi opere reticulato diſpertiretur (unde & cultro non erat opus , quia facile buccellae illae revellebantur : hinc Hebraeis eſt illud , *frangere panem*) ſimiliter & Latini *panem* ſuum פנים *panim* ſermone Orientali dixerunt , ob eamdem rationem : unde & *buccellatum* dicebatur , non tam a *buccella* , quatenus ψωμίον (vulgo *boccone*) notat , quam quatenus parvam *buccam* , ſive vultum deſignat . Vide in BVCCA . Et haec veriſſima panis etymologia ſatis oſtendit , plurima veteri Latio cum Hebraeis fuiſſe communia . Confer omnino dicta ad Ex. XXV. 30. & Athenaei locum de ΠΑΝΟΣ (quomodo Meſſapii panem vocabant , a Tuſcis & Latinis id mutuati , non contra) apud Voſſium in PANIS. Quadratae illae areolae in pane dicebantur *buccellae* ob eamdem rationem , quia buccas ſive vultus referebant , non quia ſingulae buccellae in os immitterentur . MAZOCHIVS .

PANNVS plerìſque eſſe placet a *pano textoris* , hoc eſt , *involucro tramæ* : qua de notione in *Panus* diximus . Sed Varro, in IV. de L. L. *pannus* Græcorum eſſe ſcribit . Nempe deducere videtur , a Dorico πᾶνος pro πῆνος , quomodo , Heſychio teſte , vocatur τὸ ὕφασμα , *textum* , ſeu *tela* . Eſtque hoc a πήνῳ , hoc eſt , ἀτράκτῳ . A *pannus* non tantum *pannoſus* , ſed & *pannuceus* , dicimus , hoc eſt , craſſo ac vili indutus *panno* ; ſive diverſis *pannis* obſitus , ut exponit Iſidorus , lib. XIX. cap. XXII. Legas apud Perſium , ſat. IV.

Dum ne deterius ſapiat pannucea Baucis.

Ac Pomponium in Pannuceatis ſæpius citat Nonius. A *panno* quoque eſt compoſitum *depannis* , quaſi *panno* carens . Uſus poëta vetus apud Nonium . Et ſimiliter *impannis* dixit Plautus Aſin. act. IV. ſc. I. ſi vera eſt emendatio Lipſii , libro quinto , Antiqu. Lect. cap. XIII. De qua jure ambigit Valens Acidalius .

PANTHERA a Græcis eſſe , monet Varro in IV. de L. L. his verbis : *Ferarum vocabula partim peregrina , ut Panthera , Leo : utraque Græca ; a quo etiam & rete quoddam Panther , & Leæna , & mulierculæ Pantheris* . Priſcianus quoque in V. *In multis videmus commutatione terminationis genera quoque eſſe converſa : ut ὁ κρατὴρ , hæc cratera : ὁ ἀμφορεὺς , hæc amphora : ὁ πάνθηρ , hæc panthera* . De etymo convenit , eſſe ex πᾶν , & θὴρ , *fera* : ſed de cauſſa nugatur Iſidorus , lib. XII. cap. II. *Panther dictus* , inquit , *ſive quod omnium animalium amicus ſit excepto dracone : ſive quia & ſui generis ſocietate gaudet , & ad eandem ſimilitudinem , quicquid accipit , reddit* . Πᾶν *enim omne dicitur* . Veriſimilius , qui putant ſic vocari , quia pene omnium in ea ferarum colores cernere eſt . Nam ut Plinius ait lib. VIII. cap. XVII. *Panthera & tigris macularum varietate prope ſola beſtiarum ſpectantur : cæteris unus , ac ſuus cujuſque generis color eſt* . Hinc Eruditiſſimus Salmaſius cenſet , πάνθηρ dici quaſi Πανὸς θὴρ , *Panos fera* : ut σατυρόθηρ , quaſi *Satyri fera* . Arcadios Grammaticus : Καὶ τὸ πάνθηρ , καὶ σατυρόθηρ ἀπὸ μονοσυλλάβων . Sane *pantheras* Baccho fuiſſe dicatas , conſtat ex Philoſtrato & aliis . Sed hoc non prohibet , quominus & Pani dicarint . Magis tamen veriſimile ſit vocem eſſe ab Oriente petitam : non propterea quidem , quia in Munſteri Lexico trilingui *panthera* , & *panther* , iiſdem plane literis Hebraice ſcribatur (nam Hebræis *namer* , Chaldæis *nimra* vocatur , ut Eſa. XI. Hier. V. Oſ. XIII.) ſed quia Europa non habet *pantheram* , Ariſtoteles teſtatur . Quare ex Aſia primum in Græciam delatæ , poſteaque etiam ex Africa . Non dubium autem , quin cum re nomen quoque ex Oriente attulerint , uti videmus factum in *tigride* , quæ ut ex Armenia eſt allata , ita quoque nomen retinuit Armenium . *Pantheris* autem in Aſia celebrantur Caria , Lycia , Pamphylia , maximeque Syria , Armenia , Arabia , Hyrcania . Eſt vero idem genere animal πάνθηρ & πάρδαλις . Nec ignoro , diſtingui a Xenophonte in Cynegetico , Polluce , lib. V. cap. XIII. Athenæo etiam , atque aliis , qui πάνθηρας & παρδάλεις conjungunt . Sed hæc facile conciliantur ex Plinio , qui docet ſexu differre , ac fortaſſe & colore . Videtur tamen & alterum animal nomen πάνθηρος habere . Quippe Oppiano , in ſecundo κυνηγετ. πάνθηρ eſt beſtia parva & imbellis & cum muſtelis & gliribus conjungitur . Atque ait poëta de ea nolle ſe agere : qui tamen de *pardali* tractat , in III. κυνηγετ. Sed Xenophonti , & Athenæo , ac Polluci , πάνθηρ omnino aliud eſt . Atque ex eo Latinum *panthera* , uti dixi . Quæ vero *pantheræ* Lucilio , Varroni , aliis , hæ ſeculo poſt dicebantur pardi , quomodo Lucanus , Juvenalis , Plinius , Martialis , atque alii , appellant : quamquam ſolos ſic mares dixere , quod Plinius indicat lib. VIII. cap. XVII. *Nunc Varias , & Pardos , qui mares ſunt , appellant* . At Ælius Spartianus , & qui circa ea tempora vixerunt , etiam *Leopardos* vocant , unde noſtrum *Lupaert*. Hinc Gloſſæ : *Leopardus* , πάρδαλις . Ac circulatores qui nundinarum tempore exotica oſtendunt , *leopardum* pro *panthera* aut *pardo* monſtrant ; & contra . Proprie tamen *leopardus* ex *leæna* & *pardo* natus , ut Iſidorus ait , lib XII. cap. II. Nempe conflata vox ex *lea* & *pardus* . Nam *lea* pro *leæna* dixere veteres , ut alibi dictum . Natales *leopardi* ſignat Claudianus :

. . . . . *Cum forte leænæ*
Nobiliorem uterum viridis corrupit adulter.

Ubi per *viridem adulterum* ſignat *pardum* , cui pellis colore variatur . De iiſdem ſic loquitur :

Omnia fulminei properent ad vulnera pardi
Semine permixto geniti .

Ac mox :

Hi maculis patres referunt , & robore matres .

Nam maculas pardi habent , robur leænæ . Quemadmodum vero ex *lea* & *pardo leopardus* : ita ex *camelo* & *pardali camelopardalis* . Horatius :

Diverſum panthera genus confuſa camelo .

PANTICAS interpretatur Perottus (quem alii Lexicographi ſecuti) *fluxum ventris* , ac dici ait , quia *ventrem pandat* . Nempe cum apud Feſtum legeret : *Pantices , frus ventris* (ſic ab Aldo quoque editum olim : MSSti quidam , *Panticeps , frus ventris*) putavit ſcribendum , *Pantices , fluxus ventris* ; quam lectionem etiam ſecutus Raderus ad Martialem , lib. VI. Epig. LXIV. Sed loca omnia , in quibus ea vox hodie invenitur , oſtendunt , *pantices* eſſe aliud , ut probabile non ſit Feſtum hoc modo ſcripſiſſe . Magis veriſimilis aliorum conjectura , pro *frus* legentium *viſcus* . Siquidem ex ipſis auctorum locis non obſcure colligi poteſt , *pantices* vocari *inteſtina* , ſive , ſic dicantur (quod Antonius Nebriſſenſis & Hadr. Junius putarunt) *inteſtina* illa *pelliculata* , quæ ob

(*) *Sciendum eſt , liba quidem ψωμία fuiſſe oblonga inſtar* digitorum (*vide Feſtum in* STRVES) conjunctorum ; *at buccellatum ſimile operi reticulato fuiſſe . Hinc milites buccellarii ſunt meo judicio , qui loricam ſquamatam ac opere reticulato ad buccellati ſimilitudinem diſtinctam haberent . Et quadra panis ſive placentæ erat una ex buccis operis reticulati* .

ob multiplicia volumina ceu pagellas a Belgis *'tbolk* appellantur: ſive, quod Jacob. Dalecampius ſcripſit in notis ad Plinii lib. XI. cap. XXXVII. *pantices* ſint *lactes*, hoc eſt, *inteſtinum tenue*, *jejunum & duodenum*. Uſus *panticis* voce Plautus, Pſeudolo, act. I. ſc. II.

> . . . . *Vino modo cupidæ eſtis*,
> *Eo vos veſtros panticeſque adeo madefacitis, cum ego ſim hic ſiccus.*

Et Martial. lib. VI. ep. LXIV.

> *Quod cum panticibus laxis, & cum pede grandi,*
> *Et rubro pulmone, &c. lanius per compita portat.*

In Catalectis quoque eſt: *Et æſtuanter nocte ſolvi pantices obeſam ad uxorem rapis*. Vide quæ ad hunc locum Scaliger notavit, itemque ad illud in Phalicis: *Latet jacente pantice abditus ſpecus*. Videtur autem *panticibus* nomen ex eo eſſe, quia *in ventre jaceant expanſæ extentæque*. Belgæ omaſum *panſe* ſeu *penſe*, Celtæ quoque *panſe* appellant: quæ vox non minus ad *panticum* nomen alludit, quam Italorum *panſa*, qui ſic nominant *ventrem*. Significat quoque *pantex* vulnera ulceraque, quæ in collis oriuntur jumentorum. Gloſſæ vett. *Pantex*, ἕλκος ἐπὶ τραχήλῳ κτηνῶν. *Pantices* igitur intelligendæ verſu iſtoc Maronis, parodia in Sabinum, hoc eſt, Ventidium Baſſum:

> *Bidente dicit, attondiſſe forcipe,*
> *Comata colla, neque ſordidum jugo*
> *Premente dura vulnus ederet juba.*

Hac notione *pantex* dici videtur, vel quia ſe *pandat*: vel a *panus*, quomodo *tumor inguinis* vocatur Nonio teſte. [Malo ex σπάδικες dici *pantices*. nam σπάδιξ eſt φλοιὸς Heſychio.]

PANUS tuberculi genus in vertice, alis, aut inguine, latius, quam altius: *mammoſum panum* vocat Plin. De eodem ſic Celſus, lib. V. cap. XVIII. *At adverſus panum, tum primum orientem (quod φύγεθλον Græci vocant) & omne tuberculum, quod phyma nominatur*, &c. Ex Hermolai Barbari ſententia ſic dicitur, quia *panis inſtar tumeat*, non alte quidem, at late. Sed omnino ita vocatur κατὰ μεταφορὰν, quia *ſimile ſit pano textricum*. De utraque *pani* notione ſic ſcribit Nonius Marcellus: *Panus tramæ involucrum, quem diminutive panulam vocamus*. Lucil. l. IX. *Fertis ſubtegminis panus eſt. Tumor quoque inguinum ex formæ ſimilitudine ſic vocatur. Afran. Materterа: In quem plenam populam, panum tympanum. Novius Optione. Qui me miſerum miſeriorem reddidit, quam panus puerum; quod pueri ægrius patiantur hoc genus morbi*. Hæc Nonius. Sed veriſimilius eſt *panum* primaria notione eſſe τολύπην, hoc eſt, *fuſum filis involutum*, ſeu *glomum lanæ carptæ, & ad nendum paratæ*. Quod etymon quoque confirmat. Nam eſt *panus* a Dorico πανίον pro πηνίον, quo ſignificatur ἀγηθὶς, ſive *glomus*. Ac vicina huic vox πῆνος, hoc eſt, ὕφασμα, *tela*. Dorice eſt πᾶνος, unde Latinum *pannus*. A *pano*, qua eſt *tramæ involucrum*, ajunt eſſe *pannelum*, ſive *panucelium* appellatum. Voluntque ſic dici radium, quo ſtantes procurrunt telas. Varro in IV. de L. L. conflatum putat a *panno* & *volvendo*. Scaliger e *pano eluendo* dici arbitratur. Magis veriſimile ſit, ſimplex eſſe, venireque a *panus*, *panucula*, unde *panucelia*, & mutato genere *panucelium* quaſi a *panum*: Nempe ut idem ſit *panus*, *panucula*, *panucellium*. Sane in Gloſſis Philoxeni legas *panucellium*, ubi exponitur πήνιον, ſeu πανίον. In Onomaſtico Græco-Latino pro eo eſt, *pannuelum*: atque interpretatur ῥάκιον.

PAPA quidam factum putant ab interjectione *Papa*, quoniam *Papa* ſit plane *admirandus*: quidam a *corona*, hoc eſt, *tonſura papali*, quæ πεπάλυθρα vocatur a Conſtantino in epiſtola ad Sylveſtrum, & Balſamone ad Synodum in Trullo, can. XXI. quidam etiam conflatum putant, ex notis *PA. PA.* quæ ſignificant *patrem patrum*; quomodo Pontifex Romanus crebro appellatur in antiquis monumentis. Ex triplici hac ἐτυμολογίᾳ lucem capit locus hic Remigii Antiſſiodorenſis de celebratione Miſſæ: *Papa autem ſecundum quoſdam dicitur admirabilis vel coronatus; ſed quod melius eſt, pater patrum, id eſt, epiſcoporum*. Sed omnia hæc λῆροι. Nam eſt a Græco πάπας, vel πάππας, quod *patrem* ſignificat. *Papas* autem vulgus omnes vocabat *clericos*, ut teſtatur Walfridus Strabo, de rebus Eccleſiaſticis cap. VII. Poſtea proprium eſſe cœpit Epiſcoporum, quod ex plurimis locis Cypriani, Hieronymi, Auguſtini, aliorumque patrum notum eſt. Sed reverentiæ cauſa peculiariter junior Epiſcopus ſeniorem ſic vocabat: quemadmodum ex canone LIV. Carthagin. Syn. probat Joſephus Scaliger elencho trihæreſ. Serrarii. Poſtea *Patriarchæ Romano* hic honos habitus eſt, ut ſolus κατ᾽ ἐξοχὴν *Papa* vocaretur; quod factum ex ſtatuto Gregorii ſeptimi anno CIƆLXXIII. Plura de *Papæ* nomine ac Græco πάππας vide apud Cælium Rhodig. lib. II. cap. XXI. Onuphrium Panvinum, in vocum Eccleſiaſticarum interpretatione; Pamelium ad ep. III. Cypr. Baronium in Martyrolog. X. Jan. ſocerum meum Fr. Junium, notis in Codinum pag. CCLV. Savaronem in Sidonii epiſt. I. lib. VI. Hieronymum Wolfium, tom. I. Memorab. pagin. IƆCCCCXC. & ſeq. Meurſium in Gloſſ. vocibus πάππας, παππίας, & πρωτοπαπᾶς. Barthium Adverſar. lib. LX. Qui tamen quod Latinos a Gothis aliiſque barbaris, *papæ* vocem putet accepiſſe, audiri minime debet. Culpat ille doctiſſimum ſocerum meum, Franciſcum Junium, quod ſcripſerit, Germanos a Latio *Papæ* vocem accepiſſe. Sed quomodo Latini a Gothis eam vocem accepere, ſi Cypriano & aliis ejus ævi id nomen tributum, tanto ante irruptionem Gothorum & aliorum barbarorum in imperium Romanum?

PAPAVER dici cenſeo a verbo *papo*, ut *cadaver* a *cado*. Nomen ex eo fuerit, quod inderetur *papæ* ad conciliandum ſomnum: *Papa* (pro quo vulgo minus recte *pappa* ſcribunt gemino *pp*) puerorum eſt cibus, quem & nos hodie *pap* appellamus. Indicat id hic Varronis apud Nonium locus: *Cum cibum ac potionem buas ac papas vocent, & matrem mammam, patrem tatam*. Sed ſuſpicatur Joh. Meurſius hanc impropriam ac ſecundariam eſſe ſignificationem, proprie autem notare *caput mamillæ*, indeque (quod ejus opinionem non parum firmat) *papillam* dici ὑποκοριστικῶς. Nec obſcura fuerit ratio hujus inverſionis. Nam pueris *papam*, hoc eſt, *papillam*, ſive *mammam* poſcentibus, ſæpe, ſive quod maternum lac non ſufficiat puero alendo, ſive quo paullatim ſolidioribus adſueſcat cibis, lac præbetur cruſtulis infriatum: eaque res cauſſam præbuiſſe videtur huic ſignificationis immutationi. A *papavere* dicitur *veſtis papaverata*. Plinius, lib. VIII. cap. XLVIII. *Crebræ papaveratæ antiquiorem habent originem jam ſub Lucilio poëta in Torquato notata*. Erat *papaverata veſtis* tenuis ac delicata: ac ſic a Lucilio vocatur, Græcorum exemplo quibus μήκων non ſolum notat *papaver*, ſed etiam *textum byſſinum*, *ſive lineum*. Nam Heſychius ὕφασμα βύσσινον exponit. Sed de cauſſa nominis non conſentiunt. Aliquibus videtur appellatio eſſe ex eo, quia quoddam *papaveris genus* eſſet, ex quo (ut Plinius ait) *candorem lintea præcipuum tradunt*. Alii cenſent ſic dici, quia mollis *papaveris* lanugo neretur, veſtiſque ex ea texeretur. Sane veriſimiliora hæc ſunt, quam ut cum erudito viro *paverata* pro *papaverata* reponamus.

PAPILIO eſt σκήνωμα, ut exponitur in vett. Gloſſ. Ita uſus Vegetius, lib. I. cap. III. De eo ſic Iſidorus, lib. XV. cap. X. *Papiliones vocantur a ſimilitudine parvi animalis volantis, quod maxime abundat florentibus malvis*. De *animalculo papilione* vide Columellam, lib. IX. cap. XIV. quod eſt de apum cura. Iſidorus ibidem vocat *aviculas*, ſane ἀνόρνις, cum ſit inſectum. Sed balbutire voluit cum pueris, qui *volantia omnia aviculas* appellant. Videtur dici *papilio*, quia *paper*, hoc eſt, *edat & exſugat olera*, imo & ceras, ut Columella dicto loco auctor eſt. Vel potius *papilio* ſit ex Græco ἠπίολος repetendo P. Meminit Ariſtoteles, lib. VIII.

viii. cap. xxvii. ubi eſt, ἠπίολος περὶ τὸν λύχνον πετόμενος. Pro quo Plinius, lib. xi. cap. xix. *Papilio luminibus accenſis advolitans*. Sane ἠπίολον eſſe *papilionem*, etiam Dalecampii judicium eſt.

Papilla, & *mamilla*, hoc differunt, quod *mamilla* eſt omnis eminentia uberis; *papilla* vero breve illud, unde lac trahitur; quemadmodum iiſdem verbis tradunt Servius ad xi. Æneid. & Iſidorus, lib. xi. cap. i. [*P* & *M* promiſcuæ literæ.] *Papilla*, ex Feſti ſententia, ὑποκοριστικῶς factum a *papula*, quomodo veteres vocarunt, quæ tuberculi ſpeciem habent. Argumento eſt, quod vulgo *papulæ* dicantur *puſtulæ cuti ex prurigine inſurgentes*. Celſum vide lib. v. Vel dicendum, *papillam*, ſeu *papullam*, potius eſſe a *papa*, quomodo vocatur puerilis cibus, quia nempe infantes ex mammarum apice papent, hoc eſt, comedant. Nam *papare* de infantuli ætate dixit & Plautus Epid. act. v. ſc. ii.

Novo liberto opus eſt, quod papet.
Pe. *Dabitur; præbebo cibum.*

Hanc *papillæ* etymologiam adducit Iſidorus, lib. xi. cap. i. *Papillæ*, inquit, *capita mammarum ſunt, quas infantes ſugentes comprehendunt. Et dictæ quod eas infantes quaſi papent, dum lac ſugunt*. Vide *papaver*. A *papilla* eſt *expapillare*. Feſtus: *Expapillato, brachio exſerto, quod cum fit, brachium nudatur*. Nonius: *Expapillato brachio, quaſi uſque ad papillam venudato*. Affert deinde locum hunc e Plauti Milite, act. iv. ſc. iv. Sed alii legunt *expalliato* brachio, vel *effaſſilato*, quod & in Feſto invenitur. Sic enim apud eum legas: *Effaſilatum eſt exertum, quod ſcilicet omnes exerto brachio ſint exfilati, id eſt, extra veſtimentum filo contextum*. Sine dubio eumpſe Plauti locum reſpexit. Sed cum jam olim apud eum nunc *effaſilatum*, nunc *expapillatum* legeretur; utramque vocem ſibi grammaticus explicandam putavit. Sine dubio autem rectius eſt *effaſilatum*. Nec enim brachio exerto nudantur *papillæ*, nec, ſi id fiat, propterea brachium recte *expapillatum* dici poſſit. *Effaſilatum* autem dicitur pro *exadſilatum*.

Pappare, ſeu *papare* (diverſimode enim vox hæc ſcribi ſolet,) eſt *edere*, quomodo utitur Plautus, Epid. act. v. ſc. ii. vel *cibum poſcere*, prout uſurpat Perſ. ſat. iii. Venit a *pappa* ſive *papa*. Eo ſignificatur *puerorum cibus*, ut oſtendimus voce *Papaver*, ubi plura hac de voce legere potes. Græcis πάππας non *cibum*, ſed *patrem* notat, ut apud Homerum Od. ζ. Indeque apud eundem παππάζειν, τὸ βρεφικῶς προσφθέγγεσθαι τὸν πατέρα, ut ait Euſtathius. Contra factum in *mamma*. Nam Romani pueri eo matrem appellant, ut eodem libro indicat Varro, cujus verba adducimus in *Papaver*. At pueros Græcorum ita *cibum* appellaſſe conſtat ex nubibus Ariſtophanis. Voce *pappas* utuntur & Latini, ſed alia ſignificatione. Quippe τὸν τροφέα, πάππαν οὐδεὶς Ἑλλην καλεῖ, ut ſcribit Euſtathius ex Lexico Rhetorico. At ſic utuntur Latini. Juvenal. ſat. vi.

Mordeat ante aliquis, quicquid porrexeris illa
Quæ peperit: timidus prægustet pocula pappas.

Ubi *pappas* omnino eſt *nutricius*. Confirmant idem Gloſſæ Iſidori, in quibus eſt: *Pappas, pædagogus*. Ad illud quoque Juvenalis:

Diſcipuli cuſtos præmordet Acanonetus.

Sic habent Gloſſæ: *Eunuchus pædagogus, proprium pappatis*. Nec mirum, ſi vox quæ Græcis *patrem* notet, Latinis notet *nutricium*. Nam is patris quodammodo vicem gerit. Et ſic Latinis vox *matris* ſimiliter accipitur pro *nutrice*: ut apud Plautum.

Pappus antiqua lingua idem quod *ſenex*; unde *ſponſa pappi*, & *Agricola* & *Hermia pappi*: quibus nominibus fabulas ſcripſit Pomponius. Confirmat eam ſignificationem Varro, vi. de L. L. *Item*, inquit, *ſignificant in Atellaneis aliquot pappum* (ſic ex vett. libris emendant Turnebus & Scaliger, pro quo vulgo *pupum*) *ſenem, quod Oſci caſnar appellant*. Eſt a Græcorum πάππος, quod iis *avum* notat. Et ſimiliter uſus Auſonius in Protreptico:

. . . . *Pappos aviaſque trementes*
Anteferunt patribus ſeri, nova cura, nepotes.

Etiam Græcia a ſenilis canitiei ſimilitudine ſic vocatur *lanugo carduorum*, unde hanc quoque acceptionem habent Latini. Monet Feſtus, ſic uſum Lucretium, cum ſcribit:

Veſtem, nec plumas avium, papposque volantes.

Plinius ſimiliter de cacto herba, lib. xxi. cap. xvi. *Semen ei lanuginis, quam pappum vocant*. Idem, lib. xiii. cap. xxii. *Similis & coggyriæ folio, magnitudine minor. Proprietatem habet fructum amittendi lanugine (pappum vocant,) quod nulli alii arborum evenit*. Idem, lib. xxv. cap. xiii. auctor eſt, herbam eandem eſſe *ſenecionem* ac *pappum*; ac nomen hoc habere, quia vere caneſcat, numeroſa caput ejus lanugine obſidente. Putabat Turnebus (ut ex poſtumis in Varronem notis liquet) *pappum mæſium* ſimiliter antiquitus a ruſticis dictum pro lanugine meſſium, ſive ſegetis. Sane ut *menſum* pro *menſium* legas apud Cenſorinum aliquoties, ſic *meſſum* quoque dixere pro *meſſium*. Pro *meſſum* autem *mæſum* dixere ruſtici, *E* pro *Æ* ſubſtituto, qua ratione in urbe quoque quidam *ſceptrum* & *ſcena* dicebant, quæ alii, Græcos ſecuti, per monophthongum enunciabant. Quia vero ruſtici *mæſum* dicebant, hinc Lucilius:

. . . . *Cæcilius ne ruſticu' fiat.*

Nempe ſi *mæſum* dicat pro *meſſum* ſeu *meſſium*. Sic Varronis locum, qui eſt vi. de L. L. interpretatur Turnebus. Aliter vero Scaliger, cum de *pappi*, tum *mæſi* voce, ac Lucilii quoque loco. Conjectanea ejus vide.

Papyrus, πάπυρος, quam vocem debemus Ægypto, quippe cujus frutex ſit. Unde Ovid. xv. Met.

Perque papyriferi ſeptemflua flumina Nili.

Ex ejus foliis acu diductis fiebat *charta*: unde hodieque *chartam* omnis generis *papyrum* vocamus. At ex *ligno fruticis* faciebant *naves*. Lucan. lib. iv.

. . . . *Cum tenet omnia Nilus,*
Conſeritur bibula Memphitis cymba papyro.

Sane Ægyptios *naves* feciſſe etiam ex *juncis*, legas apud Herodotum, lib. ii. De *papyro* Guilandinum vide, & quæ adverſus eum Joſ. Scaliger: item Salmaſium adi Exercitat. in Solinum.

Par deducit Jul. Scaliger, ad Theophraſtum de Plantis, a comparationis particula παρὰ, id eſt, *juxta*, *apud*, *prope*: unde παραβάλλω. Atque eadem mens Septimii Florentis, notis in Ariſtophanis Εἰρήνη. Sed magis placet eorum opinio, qui putant κατ' ἀφαίρεσιν, factum a חבר, id eſt, *conjungere*, *ſociare*. [ἄρτιος ab ἄρω ἀράρω. nam π digammatis loco.] A *par* eſt *parilis*, ut a *textus textilis*, ab *altus altilis*, teſte Priſciano in iv. Ab eodem eſt *compar*, quod convenientiam indicat, unde fortaſſis *comparo*. Quanquam nec diſplicet, ut ſit a *paro*; ut a *fero confero*. Sed prius probat Priſcianus in iv. *A paro etiam quod a verbo paro naſcitur, derivatum comparo, comparas. Proprie enim pares ſunt, qui inter ſe poſſunt comparari*. A *par* quoque eſt *ſuppar*, quod imminuit; *diſpar* quod disjungit. Ab eodem eſt *pariare*, apud Ulpianum, l. iv. §. v. ff. de manum. ubi male Haloander emendabat *paruerit*. Uſus & Arnobius, lib. vi. adverſus nationes. Indeque *pariatores* & *pariatio* in Juris libb. Pro *pariare* etiam dicitur *paria facere*. Utrumque ſignificat, ita rationes reddere, ut expenſa *paria* ſint acceptis. Vide quæ bis de vocibus poſt Vallam, Budæum, & Alciatum, notavit Anton. Auguſtinus, lib. iv. Obſervat. cap. xii.

Parabola unde eſſet, barbaris ſeculis uſque adeo obſcurum erat, ut putarent vel ſic dici, quia facilem ori *parat bolum*, quo facilius capiatur quod dicitur: vel quaſi *parans vela*, quia rem velat ac tegit. Quæ legere eſt apud Simonem de Caſſia, initio libri noni: ac tanti etiam Alphonſus Salmero putavit, ut referret, ſed quo refelleret. Non dubium autem, quin παραβολὴ, ſit a παραβάλλειν, quod proprie eſt *objicere*: aut *appellere*; verum quia res comparaturi alterum alteri admovemus, μεταφορικῶς ſæpe verbum id accipitur pro *conferre*.

Hinc

Digitized by Google

Hinc παραβολὴ, *collatio*, *comparatio*; quamquam apud Evangeliſtas potius *ſimilitudinem*, ſive *allegoriam*, notet: qua de notione fuſe admodum is, quem dixi, Salmero, ſer. I. in *parabolas* Evangelicas. Quæ omnia præterire mihi viſum. Porro ſuſpicatur Turnebus, lib. XIII. cap. XXIII. quia in *parabola* illa Chriſti vulneratus a latronibus a Levita neglectus, a Samaritano curatur: inde *parabolanis*, ſive ut Julius Firmicus vocat, *parabolarii*, forte nomen eſſe impoſitum, quia hi curandis debilium corporibus deputentur. Sic quippe dicuntur homines paupertinæ fortis, operam ſuam noſocomiis & xenodochiis accommodantes. Sane veriſimilius id quam ut ſic vocentur *medici*, quia multas habent *parabolas*, ac quo quiſque loquacior, hoc vulgo doctior meliorque medicus habetur; quod Accurſius etymon attulit: vel etiam, quam ut ſit a βῶλος, hoc eſt, *gleba*, ac notat *glebæ adſcriptitios*, quod Alciatus putavit, lib. IV. Diſpunctionum cap. IX. & Cælius Rhodiginus, lib. XXIX. Antiq. Lect. cap. II. Sed quandoquidem *parabolani* cum alias, tum imprimis graſſante peſte vitam propriam ſummo exponant periculo, maxime veriſimile eſt venire a παράβολος, quod notat *ad audendum projectum*, ut Cicero loquitur. Nam plus eſt παράβολος, quam θρασὺς, hoc eſt, *audax*; unde legere eſt apud Plutarchum in Numa, παράβολος θρασύτης, pro quo Cicero diceret *eminens & projecta audacia*. Gloſſ. vett. *periculum facere*, παραβουλεύσασθαι· ubi tamen quidam legunt παραβολεύσασθαι. Hinc Græcis παράβολοι quoque vocati, non quidem ἁπλῶς *quicumque ad beſtias damnati* eſſent, quos Apoſtolus ἐπιθανατίους appellat: ſed *auctorati ad beſtias*, hoc eſt, qui operas ſuas locabant, ut meridiano ſpectaculo cum beſtiis pugnarent. Socrates, Hiſtoriæ Eccleſ. lib. VII. cap. XXII. Κυνηγίου δέ ποτε ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Κωνςαντινουπόλεως ἐπιτελοῦντος αὐτοῦ ὁ δῆμος κατεβόα, δεινῷ θηρίῳ ἕνα τῶν εὐφυῶν παραβόλων μάχεσθαι. *Cum aliquando in amphitheatro Conſtantinopolitano venationi vacaret, clamabat populus petens, ut audacium quiſquam ſævæ alicui beſtiæ pugnaturus committeretur.* Ubi recte παράβολοι vertuntur *viri audaces*: quomodo & Claudianus dixit:

Audaces legat ipſas viros, qui colla ferarum
Arte ligent, certoque premant venabula niſu.

Sed & verti potuit, *parabolani* ſive *parabolarii*: quomodo in Novellis vocantur; item in Actis paſſionis SS. Martyrum Abdonis & Sennes: *Tunc juſſit Valerianus eos introduci in Amphitheatrum, ut ferarum morſibus conſumerentur. Et cum audaciſſimi parabolani ingreſſi fuiſſent*, &c.

PARADISUS, παράδεισος, qua voce Græcia dicuntur *ferarum ſepta* ſive *vivaria*. Agellius, lib. II. cap. XX. *Vivaria nunc dicuntur ſepta quædam loca, in quibus feræ vivæ paſcuntur.* Et paullo poſt: *Vivaria quæ nunc vulgus dicit, ſunt quos παραδείσους Græci appellant.* Suidas conflatum putat a παρὰ, id eſt, *juxta*; & δεύω, id eſt, *irrigo*: ut proprie *hortum irriguum* ſonet. Alia quoque etyma adducunt, ut ex Suida & Etymologo videre eſt. Sed fruſtra ſunt, cum a Græcis vocem arceſſunt. Melius Pollux, qui ſic de eo, lib. IX. cap. II. οἱ δὲ παράδεισοι, βαρβαρικὸν εἶναι δοκεῖ τοὔνομα, ἧκε καὶ κατὰ συνήθειαν εἰς χρῆσιν Ἑλληνικὴν, ὡς ἄλλα πολλὰ τῶν Περσικῶν. Sane a Perſis eſſe, cognoſcimus ex libro quinto Memorabilium Xenophontis. Etiam Hebræis *pardes*, פרדס, *pomarium*, notat: quam vocem invenias Nehem. II. v. Cantic. VIII. XIII. & Eccleſ. II. v. Eſtque a פרדה *fructificare*; & דשא, *herba*.

†PARADISI nomen tam Latini quam Graeci ex פרדס *Pardes* Syriaco habent. Vide mox in *Pardus* & fuſe ad Geo. II. 8. Adn. I. MAZOCHIUS.

PARADOXON, παράδοξον, id eſt, *inopinatum*, a παρὰ, hoc eſt, *præter*, & δόξα, hoc eſt, *opinio*. Porro poſteriori ævo mimi quoque ac hiſtriones dicti *paradoxi*. Id manifeſte liquet ex veteri Juvenalis interprete, qui ad illa verba, ſat. VIII. *Vocem Damaſippe locaſti ſipario*, ſcribit in hunc modum: *Id eſt, præca fuiſti in mimo. Siparium velum eſt, ſub quo latent paradoxi, cum in ſcenam prodeunt, aut hoſtium mimi, aut quod appellatur comicum.* Quibus verbis occaſio quoque data videtur inquirendi quid in ſcena appellarint *comicum*. Verum mihi dubium non eſt, quin legi debeat: *Oſtium mimi, quod appellatur comicum.*

PARALYSIS, παράλυσις, eſt *nervorum reſolutio*, ut Celſus vocat, lib. II. cap I. A παραλύειν, quod eſt *reſolvere*. Alio nomine a Græcis dicitur ἡμιπληξία, quaſi dicas, *dimidia apoplexia*. Eſt igitur ea *apoplexiæ* ratio ad *paralyſin*, quæ *epilepſiæ* ad *ſpaſmum*. Nam ut *epilepſia* eſt univerſalis; *ſpaſmus*, particularis: ita & *apoplexia* totum afficit corpus; *paralyſis*, corporis partem; nunc utrumque, inquit Celſus, hoc eſt, ipſam quoque *apoplexiam*, *paralyſin* appellari video.

PARANYMPHUS, παράνυμφος, a παρὰ & νύμφη, hoc eſt, *ſponſa*, quia ſponſum in ducenda domum ſponſa comitatur. Utitur Auguſtinus, lib. VI. de Civit. Dei, cap. IX. *Quid impletur cubiculum turba numinum, quando & paranymphi inde diſcedunt?* Alii tamen hos rectius παρανυμφίους dici arbitrantur: prout appellat Pollux, lib. III. Sed prius illud Euſtathius, in Il. Γ. aperte improbat.

PARAPEGMA, παράπηγμα, a παραπηγνύω, *affigo*. Proprie erat *tabula ænea, quæ columnæ adfigitur*. Cujuſmodi tabulis leges inſcribebantur. Unde I. Met.

. . . . *Nec verba minantia fixo*
Ære ligabantur . . . .

Ubi *verba minantia* ſunt leges. Sic VI. Æn.

. . . . *Leges fixit pretio atque refixit.*

Ubi Servius: *Fixit autem ideo, quia inciſæ in æreis tabulis affigebantur.* Aſtrologi etiam ſic dixere *tabulas, quibus deſcriberent canonem aſtronomicum, ſive prædictiones ſiderum, eclipſium, aliarumque rerum cæleſtium.* Sic Democritum ſcripſiſſe *parapegmata*, auctor eſt Diogenes Laërtius. Meminit & *parapegmatum* ejuſmodi Vitruvius, lib. IX. cap. VII. At errant, qui ea voce *aſtrolabium*, ſimileve inſtrumentum aſtronomicum intelligunt.

PARAPHERNALIA *bona*, (pro quo male in libb. quibusdam legitur *parophrenalia*) dicuntur, res uxoriæ extra dotem: nempe a παράφερνα, quod a παρὰ & φερνὴ, id eſt, *dos*. Ulpianus l. IX. §. II. De jure dotium. *Dotis cauſſa data accipere debemus ea, quæ in dotem dantur. Cæterum, ſi res dentur in ea quæ Græci παράφερνα dicunt, quæque Galli peculium appellant, videamus an ſtatim efficiantur mariti.* Illuſtre *parapheruarum* exemplum eſt apud Livium extremo libro XXVI. ubi narrat, ut Scipio Africanus capta Carthagine virginem nobilem principi Celtiberorum adoleſcenti, cui Allucio nomen erat, deſponſatam, ita reddiderit, ut pecuniam ad virginem redimendam a parentibus allatam adjiceret, his utens verbis: *Super dotem, quam accepturus a ſocero es, hæc tibi a me dotalia dona accedent.* *Paapherna* etiam ſignat Tullius, cum XII. Philipp. inquit: *His quaſi præter dotem, quam in civilibus malis acceperunt, agrum Campanum eſt largitus Antonius.* Conſtantinus Harmenopulus ἐξώπροικα appellat, nempe a προὶξ, quod idem ac φερνὴ. Pollux, lib. III. cap. III. Λέγοις δ' ἂν, προῖκα καὶ φερνὴν, τὰ παρὰ τῆς γυναικὸς ὄντα.

PARARIUS, vel eſt a *par*, quia inter duos ſit medius: vel a *paro*, quia utrimque animos præparat ac conjungit. In veteribus Gloſſis exponitur μεσίτης. Uſus Seneca, de beneficiis, lib. II. cap. XXIII. *Quidam nolunt interponi pararios, nec ſignatores advocari, nec chirographum dare: idem faciunt, qui dant operam, ut beneficium in ipſos collatum, quam ignotiſſimum ſit.* Et lib. III. cap. XV. *Hic per tabulas plurium nomina, interpoſitis parariis, facit.* Epiſt. CXX. eos vocat *interceſſores*. *Nolo*, inquit, *per interceſſorem mutueris*. Falluntur, qui translationem eſſe arbitrantur a ludis Circenſibus, ubi *ſingulatores* dicti, qui ſingulo, hoc eſt, unico utebantur equo: *pararii*, qui geminis. Juxta hos in beneficiis non *ſingulatores*, ſed *pararii* eſſe debemus. Sed aliam eſſe Senecæ mentem, ex iis liquet, quæ diximus. At a *paribus equis* appellatio eſt, cum ut *pararium*

pararium dixere. Feſtus: *Pararium æs appellabatur id, quod equitibus duplex pro binis equis dabatur.*

Parasanga, παρασάγγης, ut ait R. Salomon, Talmudis nobilis interpres, conſtabat *quatuor millibus paſſuum*: quod ex eo etiam annotavit Maſius in cap. II. Joſuæ. Similiter Hero in Iſagoge ſua: Ὁ παρασάγγης ἔχει μίλια τέσσαρα, σταδίους τριάκοντα· ἔστι δὲ τὸ μέτρον Περσικόν. Heſych. Παρασάγγης, μέτρον ὁδοῦ τριάκοντα σταδίους ἔχον. At Strabo in XI. ait, *paraſangam* non ſimiliter ab omnibus definiri: nam alios ei tribuere XXX. *ſtadia*, alios XL. alios LX. Sed cauſſam hanc addit, quia diverſa menſura pro locis diverſis uterentur. Ita ut uno loco major eſſet *paraſanga*, quam altero in loco, uti hodieque alibi longis, alibi brevibus, alibi mediocribus milliaribus utuntur. Eſt vox *Paraſanga* Perſica, ac ſocero meo Fr. Junio in elogio linguæ Hebrææ videbatur corrupta ex *paraſch*, hoc eſt, *eques*; & *aggarus*, hoc eſt, *tabellio*. Quia nempe ſic vocaretur *intervallum inter duo loca, quibus equum mutaret tabellio*. Si audimus Heronem, ejuſdem menſuræ fuerit σχοῖνος ac παρασάγγης. Nam, inquit, ὁ σχοῖνος ἔχει μίλια τέσσαρα, σταδίους τριάκοντα. Ac ſimiliter Etymologus: qui & ipſe idem putat eſſe ac *paraſanga*. Imo & Plinius, lib. V. cap. 6. At lib. XII. cap. XIV. *ſchœnum* XL. *ſtadiorum* facit. Quidam & ſtadia ei tribuunt XXXII. Sed Herodotus ait, lib. II. *ſchœnum* eſſe *paraſangam geminatam*. Sic enim ſcribit: Δύναται δὲ ὁ μὲν παρασάγγης τριήκοντα στάδια· ὁ δὲ σχοῖνος ἕκαστος, μέτρον ἐὸν Αἰγύπτιον, ἑξήκοντα στάδια. Unde cognoſcimus, variam fuiſſe *ſchœni* menſuram. Quod Artemidorus agnoſcit apud Strabonem, lib. XVII. Vocem σχοῖνος Hebrææ eſſe originis, putat Fr. Junius. Nempe quia Schenim & illis *iter* LX. *ſtadiorum*. Sed metuo ne poſteriores Hebræi vocem hanc acceperint a Græcis. Nempe ex Græco σχοῖνος, quod *funem* notat. Nam *funibus vias metiebantur*. Ita navigantes in Nilo de urbe in urbem *ſchœnis*, ſive *funibus*, intervalla ſolent metiri. Hieronymus, commentario in Prophetam Joël: *In Nilo flumine, ſive in ripis ejus, ſolent naves funibus trahere. Certa habentes ſpatia, quæ vocant funiculos* (σχοίνους) *ut labori defeſſorum recentia trahentium colla ſuccedant*.

Parasitus, ut ex VI. Athenæi & Heſychio cognoſcimus, primo dictus fuit, *qui cum ſacerdotibus victimæ partem caperet*. Itaque iidem fere Græcis συμβίωτοι, qui Latinis *epulones*. Poſtea vero in malam partem accipi cœpit, ac de iis dictum, *qui cibi gratia aſſentarentur*: quos *cœnarum aſſeclas* ex orat. contra Salluſt. poſſis appellare: niſi nove *cœnaturiones* malis dicere cum Julio Scaligero; quem vide lib. I. de R. Poët. cap. XIV. Eſt a παρὰ & σῖτος, quo κυρίως ſignificatur *frumentum*, & μετωνυμίᾳ ſive συνεκδοχῇ materiæ pro materiato notatur *panis*, ac συνεκδοχῇ generis pro ſpecie, *quivis cibus*. Simile huic κόλαξ, quod itidem eſt a κόλον, hoc eſt, τροφή· item ψωμός, quia (ut Antiphanes loquitur apud Athenæum, lib. I.) μάστακα ταῖς γνάθοις quærit. Unde *Gnatho*, *paraſiti* nomen apud Comicum. Vide ſis de *paraſitis* diſſertatiunculam Nicolai Rigaltii, quam appendicem fecit Funeris *paraſitici*. Ubi inter alia docet, tres quaſi familias *paraſitorum* fuiſſe apud Comicos. Alios cœnas captaſſe logis ridiculis, quibus idcirco ἀπὸ τοῦ γέλωτος *Geloſinis*, hoc eſt, *Ridiculis* nomen eſſet. Alios verbera hilari fronte Spartanorum in morem pertuliſſe: quales dicantur *flagriones*, a *flagris*; *plagipatidæ*, a *plagis patiendis*; *Lacones*, a *Laconica patientia*; *duri Capitones*, a *capitis duritie* in verberibus perferendis, non a *pertinacia comedendi*, ut quidam voluit. Alios denique adulando, ac illud *euge* accinendo, menſas captaſſe: quales ex Plinio Σοφοκλεῖς, & *Laudicenos*, dicere poſſimus. Etiam *Capitones* iſtos aliter *Coclites* dictos ait, hoc eſt, *unoculos*, quaſi quibus aula quaſſa in caput eſſet effoſſus oculorum alter. Quod colligit ex Lyci *paraſiti* verbis apud Plautum Curculione. Verum non *Coclitem* vocat *paraſitum* Plautus, ſed quia *Cocles* Horatiæ gentis cognomentum erat, & *Cocles* eſt κύκλωψ, ſive *unoculus*, hinc ambiguo vocabulo more ſuo ludens, *unoculum paraſitum*, vel qui talis videbatur, de *Coclitum* ſibi *proſapia* videri, ait. Quod aliud eſt. Vide *Cocles*.

Parastatæ Vitruvio, lib. V. cap. I. *ſunt pilæ quadratæ, aut lapides, pilarum modo ad columnarum latera appoſiti*: ut interpretatur Philander. Ad verbum ſonat *Adſtes*, prout Gaza vertit. Eſt enim παραστάτης a παρίσταμαι, quod eſt *adſtare*. Unde in militia παραστάται ſunt milites, qui *lateri alicujus adſtant*: κατὰ μεταφορὰν vero ita vocantur *ſocii*, *quique opem alicui ferunt*. Cave autem, nonnullorum exemplo malo, cum his παραστάδας confundas. Nam παραστάδες ſunt *poſtes*, ſive *antæ*: ita dictæ, quia ab utroque oſtii latere ſtent. Utitur idem Vitruvius lib. III. cap. I.

†Parca eſt a פרק *parak*, quod eſt *diſrumpere*. Chaldæi eodem ſignificatu utuntur. Hinc Chaldaicum פרקא *pirka* ſeu *Porco*, eſt *ruptura*. Id enim Parcarum eſt officium, ut vitae filum abrumpant. Poëtae id munus omnibus in commune Parcis aſſignant. Ac primitus una Parca agnoſcebatur: ſed poſtea plures comminiſci placuit, iiſque diſpertita officia tribuerunt. Mazochius.

Parcus [σπαρνὸς] Gabius Baſſus volebat dici, quaſi *par arcæ*, hoc eſt, *arcæ ſimilis*, quia arcæ inſtar omnia ſervat ac cuſtodit. Phavorinus conjiciebat potius *parcum*, dici quaſi *pecuniarcum*, quod pecuniam conſumi arceat, ac prohibeat. Sed ſimpliciſſimum exiſtimabat idem, *parcum* nec ab *arca*, nec *arcendo*, dici, ſed a *parum*, aut *parvum*. Triplicem hanc etymologiam adducit Agellius, cap. ult. lib. III. Ego quoque *parco*, & *parcus*, a *parum* eſſe arbitror. Quanquam nec neſciam argute ſatis Jul. Scaligerum, libb. de cauſſis L. L. cap. CIX. *parcum* conflatum putare ex *partem* & *arceo*, hoc eſt, *contineo*, *reſervo*. Nec magis convenit, unde *deæ Parcæ* dictæ ſint. Varro (ut apud Agellium legimus, lib. III. cap. XVI.) *parcas* putabat dictas a *partu*, una immutata litera. Sed duriuſcula hæc immutatio. Et, ſi id eſſet, una tantum foret *Parca*. Niſi forte dicas, pro triplici *partus* menſe tres fuiſſe *Parcas*, atque hoc *Nonæ*, & *Decimæ*, vocibus firmari. Sed hanc qui ſententiam ſequatur, *tertiæ Parcæ* nomen itidem a numero ſumtum oſtendat, neceſſe eſt. Si tamen *Parcam* quaſi *Partam*, dici cum Varrone ſtatuere lubet: quanto melius dixeris, *Parcam*, ſive *Partam*, dici a *partiendo*, quia unicuique per eam fatalis ſuæ vitæ portio obtingat. Sane & Græci ſimiliter μοίρας vocant, ἀπὸ τοῦ μείρειν, quod eſt, *dividere*, *partiri*. Aliis, & pluribus, placet, *Parcis* inde nomen eſſe, quod *minime parcant*: quod etymon adferunt, Appuleius, Martianus Capella, lib. IV. Donatus de barbariſmo, Servius, ad IV. Ecl. & I. Æn. Diomedes, lib. II. cap. de allegoria, Hieronymus, epiſt. ad Bonaſum, & Fabiolæ, Manſ. XXXIII. Sidonius, lib. II. epiſt. I. Iſidorus, lib. VIII. cap. ult. Eo alluſit vetus inſcriptio: Crudeles Parcæ, quæ nemini parcunt, invideae mihi. Hic situs est Liburnus puer, dolor parentum. Et Aldhelmus, de laudibus virginitatis, cap. XIII. *Et parcorum graſſatrix non ulli parcentum atrocitas*. Quæ duo loca ſuggeſſit mihi induſtria doctiſſimi Savaronis, ad Sidonii lib. II. epiſt. I. Sed, ut ſæpe diximus, antiphraſis eſt nugale Grammaticorum commentum, merumque inſcitiæ aſylum. Quare audio Jul. Scaligerum, qui lib. III. de R. Poët. cap. XC. *Parcæ*, inquit, *quia parcant; una enim tantum dicitur filum incidere; duæ vero, altera vitam dare, altera vitæ tractum continuare. A pluribus igitur fit nominatio; quin illa quoque parcit: ſuſtinet enim aliarum opus, quoad fatorum juſſibus pareat*.

Pardus junioribus vocatus, qui prius πάρδαλις, ut in *Panthera* dicebamus. Eſtque *pardus* ex πάρδαλις, vel antiquo πάρδος, unde πάρδαλις. Πάρδος vero, ſi audimus Ariſtophanis Scholiaſtem in Plutum, ſic ob *graveolentiam* dicetur a πέρδω; id eſt, *pedo*. Sed

cum

eum truculentum ſit animal, magis credam ſic vocari a πέρθω, hoc eſt, *vaſto*. Sed neque id ſatisfacit. Potius ab Oriente cum re nomen acceperint. Quod & Geſnero viſum. Cenſet autem eſſe ab Hebræo פרדס, *pardes*, id eſt, *hortus*, *quod maculorum oculis, tanquam floribus pellis ejus pulcherrime ornetur*. Sed פרדס, *pardes*, potius eſt *hortus arboribus conſitus*, uti pomarium, eſtque ex eo Græcum παράδεισος. Quare malim deducere a פרד, *parad*, id eſt, *ſeparari*, *dividi*. Nempe ob colores diverſos, unde & *variæ* dicuntur. Porro non toto genere, ſed ſexu differt a *panthera*. Nam mares *pardi*, & *variæ*; feminæ *panthera*: ut ex Plinio conſtat. Græcis ſimiliter mas πάρδαλις, femina πάνθηρ. Qua de re in *Panthera* dictum.

†Pardus Graecis πάρδαλις eſt: cujus femina Graece πάνθηρ, Latine *Panthera*. Ergo *Pardi* nominis nec Graecis nec Latinis inventio debetur, ſed utrique ex Syriaco פרדס *Pardes* arceſſivere. Philoſtratus inter Paradiſorum beſtias *pardus* refert: ac proinde tum *Paradiſus*, tum *Pardus* a Syris vocatur *pardes*. Vide de his ad Gen. II. 8. Adn. 1. Mazochius.

Parectatus, quaſi dicas παρέκτατος, hoc eſt, *extenſus*, a παρεκτείνω, *extendo*. [*Parectatus* legendum παρέκτατος.] Ut a τείνω ἔτατακα, inde τατὸς ſit ἀναλόγως, ita a παρεκτείνω ſit παρεκτατὸς, etſi id fortaſſe nuſquam invenitur. Ita igitur dixere, quia jam ſtatura eſſet virili, vel quæ prope abeſſet. Nonius: *Parectati hi, qui de pueritia veniunt ad pubertatem, a Græco vocabulum ſumtum. Lucilius, lib. VIII.*

Inde parectato chlamydes, ac barbula prima.

Alterum etiam Lucilii, unum item Varronis locum ſubjicit. Ex eo vero, quem vidimus, Lucilii verſu cognoſcimus a Latinis produci, quæ Græcis eſſet brevis.

Parentes, a *pariendo* dicti, more Græco, quibus ſimiliter vocantur τοκεῖς, a τίκτω, *pario*: unde ὁ τοκεὺς *pater*; ἡ τεκοῦσα *mater*. Nec eſt, quod miretur quis, *patri* etiam τοκέως, & *parentis* nomina convenire, cum *ſolæ pariant mulieres*. Nam τίκτειν poëtis etiam *genero* ſignificat. Similiterque *pariendi* vox, etſi nunc de *mulieribus* ſolum uſurpetur, olim tamen de *viris* quoque dicebatur: quod luculento Cæcilii teſtimonio probat Nonius. Et certe origo vocis, quam in *pario* adducimus, oſtendit *pariendi* verbum utrique convenire, ut nil mirum ſit, ſi *parens* non ſolum dicatur ἡ γεννήσασα, ſed etiam ὁ γεννήσας. *Paricida* dicitur quaſi *parenticida*: quamquam nonnulli aliter. Vide quæ hac de re diximus in *Cædo*. *Parentare* proprie ut vox indicat, eſt *parentibus juſta facere*. Sed ut *paricidæ*, ita *parentandi* vox συνεκδοχικῶς aliis quoque tribuitur. Ab eo *parentalia* dicebantur *ſacrificium atque epulæ*, item *funebris laudatio*, & ſi qua alia quotannis fiebant in defuncti memoriam.

Pareo primo notat *præſto eſſe*, *adeſſe*: nempe a πάρα, hoc eſt, πάρεστι· vel a παρῶ, unde παρειμι, hoc eſt, *adſum*. Hinc *pareo* accipi cœpit pro *videri*, ſeu reapſe, ſeu κατὰ δόκησιν. Sed quia qui alteri ſerviunt, præſto eſſe, & mandata exſequi coguntur: hinc uſurpatur pro *obedire*. Media illa notio remanſit in compoſitis *apparere*, & *comparere*. Imo nec in ſimplici exolevit. Gloſſ. vett. *Paret* φαίνεται Cic. pro Milone: *Quid porro quærendum eſt? factumne ſit? at conſtat. A quo? at paret*. Juriſconſulti vett. ita loqui amabant, ut Briſſonius atque alii monuerunt. Hinc Petronius: *Juriſconſultus* Paret, non parat, *habeto*. Obſervavit & quædam loca Schoppius, lib. II. ſuſp. lect. epiſt. XX. Veteres in *pareo* etiam liquidam geminabant, quæ & cauſſa eſt, cur Cruquius ad Horat. od. XXVII. lib. III. cenſeat dici *parram* a *parrendo*, hoc eſt, *apparendo*, quia nempe avis ea cantu ſuo ſæpius prætereuntes ſe cogat adſpicere: unde & ſæpius dicitur *apparere*. Ab *apparendo* dicti *apparitores*: quia ab oculis eſſent magiſtratibus iiſque præirent. Sic dicti, quos Græci σωματοφύλακας vocant: item δορυφόρους, καὶ ὁπλοφόρους· quos Plautus imitatus *armigeros* & *ſcutigerulos* appellat Caſina act. II. ſc. IV. Horatius vocat *ſtipatores*. Gloſſ. vett. *ſtipator*, *ſatelles*, σωματοφύλαξ, δορυφόρος, ὁπλοφόρος. Munus ipſum *apparitio* dicebatur, quomodo hac voce uſus Cic. epiſt. LIV. lib. XIII. ad famil. Eo fungebantur ſcribæ, interpretes, accenſi, præcones, lictores, viatores, ſtatores, & ejus generis alii, quos omnes libertos fuiſſe multis colligitur exemplis. *Imparens* pro *non parens*, hoc eſt, *non obediens*, dixere, Feſto teſte.

†Pareo primario ſignificatu eſt *appareo*; cujus exempla ubi nam non exſtant in comicis, in Gloſſis veteribus, ubivis denique. Deinde quia alicui *apparere* eſt eidem miniſtrare, & obtemperare, tam ſimplex, quam compoſitum ſumitur pro Obedio. At ubi de etymo agitur, ſiſtendum eſt in ſignificatu primario, illo quo *pareo* eſt *appareo*. Ergo Pareo venit ab Hebr. ראה *raa*, *videre* (unde & ὁράω, & fort. Latinum Reor eſt) quod *raah* in *Niphal* eſt φαίνεσθαι i. e. *apparere*. Ergo יראה *jeraë* e. g. eſt *apparet*: deinde apud Latinos P initio additum fuit (ſicuti Papilio ab ἠπίολος, Peto ab αἰτῶ, Puer ab ἥβη) unde factum eſt Pareo, pro *appareo*. Mazochius.

Paries a *paro*; ut *facies* a *facio*; *effigies* ab *effingo*. Confirmat hanc ſententiam, quod Græcis ſimiliter τοῖχος dicitur a τεύχω, hoc eſt, *ſtruo*, *paro*. Quare non audio Iſidorum, cum ait, lib. XIV. cap. VIII. *Paries nuncupatur, quia ſemper duo ſunt pares, vel a fronte vel a latere. Sive enim tetragonum, ſive hexagonum ſit, qui ſe conſpiciunt, ex pari erunt, aliter enim ſtructura facta deformis eſt*. *Parietaria* herba eſt, quæ Plinio *muralis*. Nempe quia in parietibus ac muris veteribus naſcitur. *Parietina*, *paries* vetus & ſemidirutus: unde & Iſidorus, lib. XIV. cap. VIII. *parietinam* dici putabat, quaſi *parietum ruinam*. Sed derivatum eſt, non compoſitum. Nam ut ab *aries arietinus*, ut *arietinum cicer*: ſic a *paries parietinus*. Unde *parietinæ*, ſupple *ruinæ*. *Paries craticius* Vitruvio eſt, qui e cratibus contexitur, ut *latericius*, qui e lateribus fit. Eidem *diplinthius* vocatur, qui *duorum* eſt πλίνθων, hoc eſt, *laterum*, ſimiliterque *triplinthius* dicitur a triplici laterum ordine. *Intergerinus* vero, ſeu *intergerivus paries*, Feſto teſte, vocatur, qui inter vicinos ſtruitur & intergeritur, unde & nomen. Sed hac de voce ſeparatim.

Pario a ברא, hoc eſt, *creavit*, *patravit*: vel a פרה, *fructum edidit*. A *pario* eſt *paritudo*, nempe a *paritum*: quomodo ab *habitum* eſt *habitudo*, a *conſuetum conſuetudo*. Uſus Plautus Aulul. act. I. ſc. I.

Neque jam, quo pacto celem herilis filiæ
Probrum, propinqua paritudo cui appetit,
Queo comminiſci . . . .

Non *partitudo*, ut eſt in quibuſdam libb. Solinus cap. IV. *Si corpuſculum in marem figuratur, melior eſt color gravidis, & pronior paritudo uteri*. A *pariendo* quoque *Parilia* aliqui dicta putarunt. Feſtus: *Parilia feſta obſervanda judicant præcipue ipſæ quoque puerperæ domi in ſtrati., uti pariendo ſtabiliantur Parilia feſta*. Ut Scaliger corrigit. Sed imprimis apertus eſt locus Marii Victorini, lib. I. *Parilia dicuntur, non Palilia: non a Pale Dea; ſed, quod eo tempore omnia ſata arboreſque, & herbæ parturiant pariantque*. Et *Palilia* & *Parilia* dicebant, unde alii a *Pale*, alii a *pariendo* deducebant. Sed *Palilia* & *Parilia* non aliter differunt, quam *Latialis* & *Latiaris*; *prælialis* & *præliaris*, ſimiliaque.

†Pario non a ברא (unde Voſſius tum τὸ *PARIO* tum & *PARO* deducit) ſed eſt omnino ab Hebr. פרה, *para*, *foetificare*, *fructificare* & *foetum parere*. Quae radix etiam Chaldaice (vide lex. Chald. Buxtorf.) & Syriace (in Caſtello) & etiam Arabice (in eodem in conjug. II. & num. 8.) habet plura quæ *pariendi* ſignificatum obtinent. Mazoch.

Parma, *ſcutum breve*, ut ait Nonius. De eo Varro, lib. IV. de L. L. *Parma, quod a medio in omnes partes par*. Iſidorus, lib. XVIII. cap. XII. *Parma levia arma, quaſi parvus clipeus*. Sed non videtur

Digitized by Google

origine Latinum. [eſt a πάλμη. vide Heſych. Illud autem a πάλμα. *Omnia ſcuta a pellibus dicta*; non autem a πάλλειν, *non enim clypei ſed haſta vibrantur*.] Forte ſit ab Afris. Suidas: Πάρμαι, δερμάτινοι θυρεοὶ παρὰ Καρχηδονίοις. *clypei ex pellibus confecti apud Carthaginenſes*. Vel potius a Thracibus & res & vox defluxit. Gloſſæ vett. *Parma* Θρᾳκικὸν ὅπλον. Clemens Alex. lib. I. Στρωματ. Θρᾷκες πρῶτοι τὴν καλουμένην πάρμην εὗρον. *Thraces primi eam, quæ parma vocatur, invenerunt*. Propterea gladiatoribus iis, qui Threces dicti, *parma* dabatur. A *Threcum parmulis*, qui eorum fautores eſſent (notæ illæ factiones arenæ) *parmularii* dicebantur. Eos ſignat Martialis:

Vincenti parma cum ſua turba favet.

Græci pro eo παλμουλάριος ſcribere ſolent. Niſi quis παρμουλάριος reponendum arbitretur.

Paro verbum Nunneſius putat eſſe ex πόρω, hoc eſt, πορίζω *præbeo, ſuppedito*. Perotto placet eſſe a *pario*. Cæſar Scaliger contra *pario* deducit a *paro*. Puto & *paro*, & *pario*, eſſe a ברא, id eſt, *creo, patro, magnificum aliquid paro*. Ab eodem eſt Græcum πράττω, quaſi παράττω vel βαράττω. A *paro* eſt *paratura*. Uſus inter alios Pontius in B. Cypriani vita: *Nolo nunc deſcribere loci gratiam, & deliciarum omnium paraturam interim tranſeo*. Ab eodem dicta *diſparata*, quaſi ab aliis ſejuncta ſeparataque. Sic enim vocantur, quia pugnant inter ſe; quæ tamen pugna iſtiuſmodi eſt, ut cum alio ſimiliter pugnent: exempli gratia, homo & lapis, arbor & aurum. Itaque tum a diverſis differunt quæ eidem poſſunt ineſſe ſubjecto; ut ſunt pietas & eruditio: tum ab oppoſitis, quæ pugnant, & ita pugnant, ut cum nullo alio ſimiliter pugnent; uti lux, tenebræ, pax, bellum. Aliis diſparata ſunt ſpecies oppoſitæ, ut homo, & beſtia. A *paro* quoque ſunt *apparo, ſeparo*, multaque alia, quæ a *paro* venire cuivis paret, eo quod *A* ſervent incorruptum. At minus id manifeſtum quando *A* mutatur in ſecundam vocalem: ut *impero*, de quo ſeorſim. Item in *vitupero*, quod ſic dicitur, quaſi *vitium paro*, hoc eſt, *labem aſpergo*. Item in *propero*, quod eſt a *paro*, & præverbio *pro*, hoc eſt, *ante*; ut *propero* ſic dicatur quaſi *ante alia paro*; ſumitur autem pro *accelerare*, quia ea cito fiunt, quæ ante alia apparantur, urgenturque. Niſi malis, *propero* eſſe a *prope*, quia qui properat, appropinquare ſtudet. Sane non diſplicet. Imo poſſis & *propero* cum doctiſſimo Angelo Caninio deducere a προπορεύω ſive προχορεύομαι, ut O convertatur in *E*, quomodo a γόνυ eſt *genu*; ab ὀδόντες, *dentes*. A *propero* eſt *properus, propere, properiter*. Serenus: *Animula miſerula properiter obiit*. Uſi quoque Catullus, & Appuleius aliquoties.

†Paro eſt ab Heb. פאר *paer*, quod eſt *ornare*, abſorpta de more gutturali. *Ornare* autem & *parare* ſunt ſynonyma. *Pararſi* Italis, & Gallis *ſe parer* mulieres dicuntur, pro eo quod eſt *ornari*: contra vero *ornare navem* &c. eſt *parare, inſtruere*. Alicubi huic Hebr. verbo reſpondet apud Seniores τάσσω *paro, ordino*. Pſ. 149. 4. Vulg. *Exaltabit* (Hebr. יפאר *jephaer* i. e. *comparabit manſuetos in ſalutem*) *manſuetos in ſalute*. Sic etiam fort. Iſ. X. 15. *Numquid gloriabitur* (i. e. comparabit) *ſe ſecuris contra eum qui ſecat in ea*. Mazochius.

Parochi πάροχοι, a παρέχειν, hoc eſt, *præbere*, quæ vox uſitata de *parochis*. Horat. ſat. v. lib. I.

Proximo Campano ponti quæ villula tectum
Præbuit, & parochi quæ debent ligna ſalemque.

Cic. de ſua continentia in provincia ad Att. lib. v. *Scito non modo nos ſœnum, aut quod lege Julia dari ſolet, non accipere: ſed ne ligna quidem*, &c. Ac ſuſpicatur Janus Douza eo quoque alluſiſſe Plautum, cum ait Aulul. act. III. ſc. I.

Neque ligna ego uſquam gentium vidi præberi pulchrius.

Verba ſunt Congrionis, cui fuſtibus caput prope diffiderat Euclio. Vide ſis quæ de *parochi* voce ſcripſit Andreas Alciatus, priori Prætermiſſorum libro; Budæus, ad Pandect. Duarenus, diſput. anniverſ. lib. I. cap. XXVI. Vulgo *parochia* quoque vocari ſolet locus, in quo degit populus, cui proprius ſacerdos deſtinatus. Ac putatur nomen inditum ab *exhibitione eucharistiæ*. Sed recte cenſet Budæus, non *parochias*, ſed *parœcias* primo appellatas. Nam παροικία, *vicinia*, ſeu *conventus*, a παρὰ & οἶκος, *domus*. Confirmat id locus hic B. Auguſtini, lib. XIV. de Civit. Dei cap. XXIII. *Presbyter fuit quidam nomine Reſtitutus in parœcia Calamenſis Eccleſiæ*. Interim non hæc nupera eſt vocis ejus corruptio, ſed vetus admodum: cum in antiquis legibus crebro *parochia* vox occurrat. Ac ſimiliter, qui Eccleſiæ præeſt *parochus* dicebatur: unde corruptum Germanicum *pfarrer*.

Parones navigii genus, ut docet Feſtus in *paro*, & *myoparo*. Gr. παρών. Nomen a *Paro inſula*, ut in *Cercurus* oſtenſum, quæ non repeto. Fallitur igitur Iſidorus, lib. XIX. cap. I. ubi ait, *paronem* dici quaſi *pironem*, quia ſit navis *piratica*. Uſus, Iſidoro teſte, Tullius hoc verſu:

Tunc ſe fluctigero tradit mandatque paroni.

Item iſto:

Paruncults ad litus ludis parvulis.

Uſurpat & Paullinus ad Macharium: *Parone piraticam in terra agens*, &c. Apud Suidam legitur in recto pluralivi παρῶνας, cum dicendum ſit παρῶνες, ut oſtendit, cum Latinum *parones*, tum quod τοὺς παρῶνας dici, ipſe agnoſcit. A *paro* eſt *myoparo*, de quo ſuo loco.

Paropsis etſi vulgo ſcribitur per O, libri tamen antiqui crebro per *A*, *parapſis* habent. Monuit id præter alios Turnebus, lib. X. cap. XXVII. & lib. XVIII. cap. XXIII. Nec damnare hanc ſcripturam auſim, quando & πάραψις, & πάροψις, agnoſcit Heſychius. Sed *paropſis* videtur eſſe *ſcutella eſcaria*: ſi quidem nomen eſt a παρὰ, & ὄψον, quia in ea *obſonium* feratur. At *parapſis* eſt ὀξυβάφιον, ſive ἐμβάφιον, ut interpretatur Heſychius. Atque hoc Cujacius, libro X. Obſervat. capite XVII. venire cenſet ex ea *abſidis* notione, qua notat, *lancem eſcariam*. Dici enim *paropſidem*, quia *abſidi acetabulum accedat*. Etiam Iſidorus, libro XX. capite IV. ab *abſide* deducit: ſed fallitur in eo, quod dici arbitratur a *paribus abſidibus*. Non videtur tamen obſervari hoc diſcrimen in vett libris. Eucherius ad Salonium: *Paropſis acetabulum majus. Aliqui & catinum ita appellari putant*. In Gloſſis quoque vett. legitur: *Paropſis acetabulum majus & ſuffuſorium*. Quare potius cenſeo, *parapſis* ex παροψὶς fieri, O in *A* converſo: ut a κάρυλος, *corylus*; a φαλλὸς, *follis*. Videtur, *paropſis* aliter *ariſtophorum* dictum ab ἄριστον, id eſt, *prandium*, ac φέρω. Feſtus, ſive Paullus: *Ariſtophorum, vas, in quo prandium fertur, ut diſcus*.

Parricida, ſeu *paricida*, dicitur quaſi *parenticida*. Sed συνεκδοχικῶς vox ea latius eſt extenſa. Nam *paricidæ* generatim dicti, qui qualemcumque hominem interfeciſſent: indeque, ut ſcribit Feſtus, *paricidi quæſtores appellabantur, qui ſolebant creari cauſſa rerum capitalium quærendarum*. In vulgatis eſt *parici*: in MSto *parrici*: ſed *paricidi* emendavit Lucas Fruterius, libro I. Veriſim. capite I. Scaliger in tralatione Alexandræ Lycophronis, *parici* retinuit, & ad oram adſcripſit *parici* valere *judicis*, auctore Feſto. Male profecto. Itaque & ipſe in caſtigationibus ad Feſtum *paricidi* amplectitur. Hanc, quam diximus, etymologiam, & duas item alias commemorat Priſcianus, lib. I. cap. de numero literarum & earum permutatione: *Parricida*, inquit, *vel a pari componitur, vel, ut alii dicunt, a patre. Ergo ſi eſt a pari, R euphoniæ cauſſa additur; ſin a patre, T in R convertitur; quibuſdam tamen a parente videtur eſſe compoſitum, & pro parenticida per ſyncopen, & commutationem T in R factum parricida*. Hæc Priſcianus. Sed de *pari* quod ait, plane ineptum eſt. Melius, qui a *patricida*, ut ad verbum ſit πατροκτόνος, ac συνεκδοχικῶς etiam accipiatur pro *matricida*. Sed maxime placet poni pro *paren-*

parenticida, ut vox ſit generalior : eaque etiam ſententia Julii Scaligeri, lib. I. de cauſſa L. L. cap. XXXIV. Nec obſtat, quod in Gloſſis Philoxeni legere eſt *parricida*, πατροκτόνος, πατραλώας. Si quidem legendum puto *patricida*. Confirmat me locus Paulli, I. ad Timotheum, cap. I. 12. πατραλώαις, καὶ μητραλώαις, ἀνδροφόνοις, quod vetus interpres vertit, *patricidis*, *matricidis*, *homicidis*. Eodem modo *fratricida* legitur, in Gloſſis Cyrillo tributis, in quibus eſt ἀδελφοκτόνος, *fratricida*.

Pars, forte a πάρος, quod Poëticum præverbium eſt, idem notans quod πρὸ, ſive ἔμπροσθεν, hoc eſt, *ante*, *prius*. Eo de etymo ſic Cæſar Scaliger lib. I. de cauſſ. L. L. cap. XXIII. *Pars a* πάρος, *quoniam pars præcedit totum. Sumtum nomen a meſſoribus & vindemiatoribus & lignatoribus & paſtoribus*. At in II. de Plautis deducit a παρὰ, id eſt, *juxta*, quia pars juxta partem ſit. Joſephus Scaliger deflectit a φάρος, niſi potius φάρσος voluit : quod Heſychius exponit κλάσμα. [φάρσος, κλάσμα, ſed potius ea μέρος, μοῖρα.] Sed profecto non dubium, quin *pars* contractum ſit ex *pares*, vel *paras*. Ut nempe ſit ab Hebræo פלס, hoc eſt, *dividere*, ſive a פרש, quod idem. A qua voce & *Phariſæi* dicti quaſi ἀφωρισμένοι, hoc eſt, *diviſi ſeparatique a populo*. Confirmat hoc *partis* etymon, quod Græcis ſimiliter μέρος ſit a μείρω, *divido*. A *pars* ſunt *particeps*, & *expers*, quod in Gloſſis vett. exponitur ἄμοιρος. Voluit Joſephus Scaliger interdum, eſſe ab *exſpergo*, idemque notare quod *experſus*, ſeu *conſperſus*. Sed ſecus eſſe oſtendimus in *Spargo*. A *pars* quoque ſunt verbum *partior*, *impertior*, item *portio*, quæ κατ᾽ ἀντίθεσιν ſic dicitur quaſi *partio*. Ab eodem *partiarii* dicuntur qui aliquid inter ſe partiuntur : unde *partiarius redemtor*, apud Catonem de R. R. cap. LXXXVII. Et apud Juriſconſultos *partiarius colonus*, & *partiarius legatarius*. Sic *partiarium erroris*, pro participem, ſemel iterumque dixit Tertullianus. Etiam *partiarium* eſt, quod a pluribus participatur, ut apud Appuleium, lib. IV. *Qua cum mortali puella partiario majeſtatis honore tractor*. Et lib. VIII. *Domi vero promiſcui operis partiarios agebant concubitus*. Et *pecora partiaria* in Jure dicuntur, quorum fœtus inter dominum & paſtorem dividuntur. *Particulo* quoque pro *partiario* dicebatur. Nonius : *Particulones dicti ſunt coheredes, quod partes patrimonii ſumant*. Pomponius Præcone poſteriore : *Age modo, Stagari, particulones producam tibi*.

† **Pars** fuerit ab אשפר *eshpar*, quod *partem* ſignificat, unde per aphæreſim *Pars*. Imo potius ſit a פרס *paras*, quod eſt *partiri* & *dividere*. Sed nulla ſit hac melior ſententia, quam ſubjicio. Ac primum Pars recto caſu inepte a nonnullis apud Voſſium ἐτυμολογίζεται. Nam quotlea in obliquis diverſae ſunt conſonae, tum obliquorum litterae pro radicalibus aſſumendae ſunt. Rectus autem caſus antiquitus ſaepe idem ac patrius erat, ut *Partis*, *hujus partis*; deinde rectum Partia per ſyncopam contractum fuit in *Pars*. Hoc idem oſtenditur ex verbis *Partior*, & *Impertio*, & ex derivatis *Partiarius*, *Portio* &c. quae T non S retinent. Partis autem etymologia omnino eſt a Chald. פרט *perat*, quod eſt *partiri*, & ad id omne accommodatur, quod *particulatim* agitur aut finditur : cujus verbi derivata nomina eamdem motionem imbibunt, quae vide apud Buxtorfium in Lex. Chald. Sed & Hebraice ea radix eodem ſignificatu uſurpatur. Mazochius.

Parvum a παῦρον. Υ & Ρ trajiciuntur, quomodo a νεῦρον eſt *nervus*. Παῦρος non ſemper notat *paucum*, ſed & *parvum* interdum ac *brevem*. Nicander Ther.

. . . . Ἄλλοτε μῆκος μάσσων, ἄλλοτε παῦρος.

Itidem a παῦρος eſt *paucus*. Item *paullus*, quod idem ac *paucus*, vel *parvus*. Plaut. Curcul. act. 2. ſc. 10.

Unus de paullo hoc paullulum dabo tibi.

Terent. Andr. act. I. ſc. V.

Dum in dubio eſt animus, paullo momento huc illuc impellitur.

Angelo Caninio placet *paullum* eſſe a φαῦλον pro *vili*, converſo φ in π : quomodo a φοινίκεος eſt *puniceus*; ab ἀφύη, *apua*, &c. Sed ob ſignificationis convenientiam malim a παῦρος, præſertim cum & crebro ρ in λ abeat : uti non ſemel oſtenſum. Porro quia *paullus* notat *parvus*, inde eſt quod Auguſtinus, Primaſius, aliique veterum dicant, Apoſtolum *Paullum* nomen hoc elegiſſe, ut oſtenderet ſe *minimum Apoſtolorum*. A *paullus* eſt *paullulus*; item a *paullum*, *paullulum*, unde *pauxillum*. Plautus, Bacch. act. IV. ſc. VIII.

Paciſci cum illo paullula pecunia potes.

Ac apud Terent. in Bembino codice legitur :

Et alius quidam paraſitaſter parvulus.

Ac Victorius, lib. XXXVI. Var. Lect. cap. XVIII. putat hanc genuinam eſſe lectionem, ut expreſſerit Græcum ὀλίγον, ſimileque ſit Liviano iſti, lib. XXXV. *Equi hominesque paulluli & graciles*. *Pauper* quoque a *paulla re* : ut ſcribit Varro, lib. IV. de L. L. [ab ἄπορος, πένορος.] Sed Joſepho Scaligero eſt id a παῦρος. Fortaſſe & hujus originis ſit *parum*, de quo nunc dicam.

Parum eſt a *parus*; ut *multum* a *multus*. *Parus* ab Æolico πάνος pro σπάνος vel σπάνιος, id eſt, *rarus*. Nam ν ſæpe abit in ρ : ut a κνίζω, id eſt, *prurio*, venit *criſſo*, a γνῶμα *groma*, a κνέφας *crepus*, unde *crepuſculum*. Vel potius a παῦρον ſit *parum* extrito Υ : ut a παῦρος *parvus*, inſerto digamma. Itidem a παῦρον πὲρ, *parumper*. Neque enim veriſimile eſt, quod Feſtus, & poſt eum Beda, libello de Orthographia, ſcripſit; *parumper* per anaſtrophen dici pro *perparum*.

† **Parum** eſt ipſiſſimum Chald. פרא *pare* ejuſdem notionis, quo utitur Bereſhith rabba & Talmud Hieroſol. in Buxt. lex. Chald. Niſi quod hi fontes non ſunt primae antiquitatis Chaldaicae. Mazochius.

Pascaolus, Plautus, Rudente, act. V. Sc. II. eſt *ſacculus ex aluta*, ut ait Nonius : qui & Lucilium Catonemque uſos docet. Eſt diminutivum a *paſcolus*, quod a Græco φάσκωλον recte deducit Turnebus, lib. III. cap. XI. Suidas φάσκωλόν ἐστι μαρσύπιον. Etiam Pollux, lib. VI. cap. XIX. auctor eſt dici φασκώλιον, τὰ τῶν ἱματίων ἀγγεῖα καὶ θυλάκους. Quo minus autem Græcos credam eam a Romanis vocem accepiſſe, facit locus ille Feſti : *Phaſeola appellant Græci, quas vulgus pernas vocat*. [πέρνος & μέρνος, δέρμα.]

Pascha putarunt quidam eſſe a πάσχω, hoc eſt, *patior*. Fuit ea ſententia Tertulliani, lib. contra Judæos, & Ambroſii de myſter. *paſchalis* cap. I. item Lactantii, atque aliorum. Sed merito reprehendit hanc originem Auguſtinus, epiſt. CXIX. Omnino enim eſt origine Hebræum, quibus *peſach*, פסח ſignificat *tranſitum*, a rad. פסח, hoc eſt, *tranſire*, *tranſilire*. Hieroſolymitani autem pro פסח dixere פסחא. Ratio nominis eſt, quod angelus domos Iſraëlitarum ſanguine illitas in Ægypto tranſierit, cum cæderet Ægyptios. Vide Exodi cap. XI.

Pasco eſt a πάω, *nutrio*; unde ἄπαστος, *impaſtus*, *jejunus*. Ut a *ſcio*, *ſciſco*; ab *hio*, *hiſco*; ſic a πάω, *paſco*. Non audiendus Cæſar Scaliger, lib. I. de cauſſ. L. L. cap. XXV. ubi Æolum more factum cenſet a πάω, quod *ſequi*, & *aſſequi*, notat. Veriſimilius, qui deducunt a βόσκω, quod a βόω, unde βόσις, βοτὸν, μηλοτρόφοντος, &c. Βόω vero, eſt ab Hebræo אבס, quod eſt, *paſcendo ſaginavit*. A βόσκω videtur eſſe & noſtrum *boſch*, hoc eſt, *ſylva* : pro quo Galli *bois*. Nunneſio placet, paſtores dici ex βωτῆρες, quod Heſychius exponit ποιμένες. Sed ἀναλογία docet eſſe a *paſtu*. A *paſcendo* etiam eſt *ager paſcuus* : & in neutro *paſcua*. Ab eodem putant *pabulum* dictum, quaſi *paſcibulum* : ſed eſt a πάω, ut a φάω, unde φῆμι, *fabula*. A *paſco* item *oves* & *gallinæ paſcales*, quaſi *paſcuales*, Feſto teſte, qui Catonem *ovium paſcalium* meminiſſe, ait. In epitome ejus legas *paſſales*, additurque ita dici, quod *paſſim paſcuntur*. Sane ſic Græci νομαίους καὶ ὀικαίους

vocant.

vocant. In MSto Pauli codice *paſtales* pro *paſcales* exaratum: ſed perperam. Compoſita a *paſco* ſunt *impeſco*, *compeſco*, *diſpeſco*. Feſtus: *impeſcere*, *in lætam ſegetem paſcendi gratia immittere*. Idem: *Diſpeſcere eſt proprie pecus a paſtione deducere*, *ut compeſcere una paſcere*, & *in uno loco continere*. Quibus ex verbis diſcimus eſſe contraria *compeſco* & *diſpeſco*, ac utrumque eſſe a *paſco*. Sed *diſpeſcere* aliud eſt, quam putavit: nempe *gregem in diverſa paſcua deducere*, ſive *gregem paſcentem dividere ac ſegregare*; ita ut pars ſeorſim *paſcatur*: contra *compeſcere* eſt *iiſdem paſcuis continere*; ſive potius, *pecus in unum cogere*, ſive *compellere gregem*, ut loquitur Maro, Ecl. VII. Aliquibus tamen placet, *compeſco* idem eſſe, quod *comperco*, ut apud Plautum Bacch. act. III. ſc. III.

Cave malum, & *compeſce in illum dicere injuſte*.

Ita fuerit a *poſco*, ſive *parco*. Nam veteres *paſco*, & *porco*, promiſcue dicebant. Feſtus: *Paſcito linguam in ſacrificiis dicebatur*, *hoc eſt*, *coërcito*, *contineto*, *taceto*. Appuleius, lib. II. Met. *Nec fugientibus ſaltem compeſcunt*, *ſed & magis irritatiores ſequuntur*. Dubitare autem liceat, utrum ea ratione *paſco* ſit a *parco*, *R* in *S* tranſeunte: an κατὰ μεταφορὰν *paſco* pro *coërceo* ponatur, quia qui pecudes *paſcit*, non, quo lubet, errare patitur, ſed certos intra terminos coërcet.

PASSARIA etymon ſatis ineptum ponit Iſidorus, lib. XII. cap. VII. *Paſſeres*, inquit, *ſunt minuta volatilia a parvitate vocata*, *unde* & *puſilli*, & *parvi*. Idem etymon adduxit Ugutio, qui & alterum adjecit, ut a *pario* dicatur: quia libidinem pariat. Utrumque ſe rejicere ait Neſtor Novarienſis: omnino enim a *patiendo* ſic dici putat, idque Perotto quoque ſubſcribente: nempe quod ob nimiam ſalacitatem morbum *patiantur* comitialem, vitæque ſint breviſſimæ. Sane de ſalacitate aſſentit Plinius, lib. X. cap. XXXVI. idemque minimum vivere ſcribit: mares enim haud anno diutius durare, argumento, quia nulla veris initio appareat nigritudo in roſtro, quæ ab æſtate incipit: feminis ſpatium eſſe longiuſculum. Aliquanto veriſimilius deducas a *paſſim*, quia *paſſim volitent*, utpote avis vulgaris, & ubivis pene ſe oculis ingerens. Vel (quod in Helleniſmi Alphabeto cenſet Angelus Caninius) eſt a Punico ſive Hebræo, צפור, *tſippor*. Sane ea vox interdum a LXX. vertitur στρουθίον ſeu *paſſer*: ut Pſal. XI. LXXXIV. CII. CIII. CXXIV. Eccleſ. XII. Thr. III. Alias univerſe transfertur ὄρνεον vel ὀρνίθιον. Vel, quod Salmaſio viſum, ſit *paſſer* a *paſſa*. Gloſſæ: *Paſſa*, ὀρνέου εἶδος. At *paſſa* a σπίζα, pro quo Æoles dixere πίζα, ut φαῖρα pro σφαῖρα. Sane σπίζαι & σπίζια, ὄρνεα ἅπαντα, ut ait Heſychius: præcipue aves exiguae, ut *paſſeres*. Vel quod tradidit Nunneſius, *paſſeres* ex Græco ψᾶρες. Nam ψᾶρες, ſeu ψῆρες, εἶδος στρουθίου, *genus paſſeris*, teſte Heſychio. At ψᾶρες κατὰ μετάθεσιν ſit *paſſer*. Quia vero *paſſeres* ſunt aves ſalaciſſimæ, quemadmodum ante diximus: ideo Sappho dixit Venerem ἐπ' αὐτῶν ὀχεῖσθαι, ut inquit Athenæus, lib. IX. Verba Sapphonis ſunt:

> . . . . πατρὸς δὲ δόμον λιποῖσα
> Χρύσιον ἦλθες
> Ἅρμ' ὑποζεύξασα, καλοὶ δέ σ' ἆγον
> Ὠκέες στρουθοὶ, πτέρυγας μελαίνας
> Πυκνὰ δινοῦντες ἀπ' ὠράνω, αἰθέρος διὰ μέσσω.

Hinc quoque factum, ut Mimi in poëmatis ſuis (quæ & ipſa mimi dicebantur) *ſtrutheum* ponerent pro *parte virili*. Nam στρουθὸς Græce *paſſer*: unde Hermolaus Barbarus in Gloſſis Plinianis recte monet, apud Feſtum in *Strutheum*, non *anſeris*, ut ante legebatur, ſed *paſſeris* eſſe legendum. Nempe in hunc modum. *Strutheum in mimis præcipue vocant obſcœnam partem virilem*, *a ſalacitate videlicet paſſeris*, *qui Græce* στρουθὸς *dicitur*. Ac Politianus in Miſcell. cap. VI. eapſe ſignificatione *paſſerem* a Catullo, epigr. II. accipi putabat, idque motus illo Martialis:

> *Da mi baſia*: *ſed Catulliana*.
> *Quæ ſi tot fuerint*, *quot ille dixit*,
> *Donabo tibi paſſerem Catulli*.

Porro quemadmodum Græcis στρουθὸς non *paſſerem* tantum ſignificat, ſed etiam στρουθοκάμηλον, vel (ut antiquiores vocabant) στρουθὸν μεγάλην, aut στρουθὸν Λιβυκόν· ſic Latinis quoque idem vocatur *paſſer marinus*, hoc eſt, trans mare advectus. Auſonius in Accium Paullum: *Ovum tu quoque paſſeris marini*. Pluribus de hoc diximus inſtitutionum Oratoriarum, lib. IV. cap. VI. Idem animal a Capitolino *ſtruthio* vocatur. Etiam στρουθίον legas apud veterem Bibliorum interpretem, Eſaiæ cap. XIII. Sed ibi pro *paſſerculo* ſumitur. Mirari autem aliquis poſſit, cur στρουθοῦ, ſive *paſſeris*, vocem ingenti huic animali donarint. Cardanus, lib. X. id κατ' εἰρωνείαν factum putat, uti cum *nanum Atlanta* vocamus. Sed Julius Scaliger, Exercitationum CCXXXI. cenſet, στρουθὸς priſcis fuiſſe gallinam; atque ita uſurpaſſe antiquarium Nicandrum: ac quemadmodum *gallina* generali nomine vocari ſolet ὄρνις, ſic ſpecialem στρουθοῦ vocem olim notaſſe *aves omnes*, quas βαρείας vocat Ariſtoteles. Atque hoc in cauſſa eſt, cur idem Scaliger στρουθοκάμηλον interpretetur *avicamelum*. Verum, cur κάμηλος dicatur, etiam diſquiramus. Placet pleriſque quemadmodum Græci dicunt στρουθὸν μεγάλην, ſic eoſdem dicere στρουθοκάμηλον, ut κάμηλος ad *magnitudinem* pertineat: quemadmodum in multis ſolent βοῦς, & ἵππος. Alii autumant καμηλὸν dici quaſi χαμηλὸν a χαμαὶ, quia a *terra* non attolluntur, ut Plinius ait, lib. X. cap. I. ubi inter alia quoque ſcribit *ſtruthocamelum* beſtiarum magis, quam avium ſequi naturam, ac pennas ad hoc demum accepiſſe, ut currentem adjuvarent, cætero non eſſe volucrem. Sed meo judicio, eo poſterior pars compoſiti additur, quod beſtia hæc *colli ac crurum longitudine ſimilis ſit camelo*, quod & Geſnerus ſcriptum reliquit. *Struthocameli* deſcriptionem præter Plinium etiam Tertullianus ſuggeret, lib. de velandis Virginibus, cap. ult.

PASTILLUS nonnulli a *panis* ὑποκοριστικῶς factum putant. Pro his Feſtus: *Paſtillus forma panis parvi utique diminutivum eſt a pane*. Nempe ut Græcis eſt ἀρτίσκος ab ἄρτος, ita a *panis* fuerit *paniculus*, hinc *panicillus*, inde *paſtillus*. Vel eſt *paſtillus* a παστὸς, *inſperſus*, *conſperſus*. Nam πάσσειν, eſt *farina*, *ſale*, *pulvere*, *vel ex alia conſpergere*. Vel eſt a ſupino *paſtum*, quia *paſcit*, utpote cibus. A *paſtilli* hujus figura etiam nomen tributum *pilulis unguentariis*, prout Horatius uſus: item *arido cuidam medicamento*, apud medicorum filios. Quomodo differant *emplaſtrum*, *malagma*, & *paſtillus*, docebit Celſus, lib. V. cap. XVIII.

PASTINACA herba ita a *paſcendo* dicta. Nam radices ejus cibus ſunt vulgaris. Iſidorus, lib. XVII. cap. X. *Paſtinaca vocata*, *quod radix ejus præcipuus ſit paſtus hominis*. *Eſt enim odorata*, *jucunda*, *cibo delectabilis*. Turnebus tamen in Adverſariis lib. VIII. cap. XXIII. ex eo dici putat, quod *referat* & *quaſi habeat paſtinum*, quomodo vocatur inſtrumentum, quo vineæ fodiuntur. Etiam *paſtinaca* eſt *piſcis marinus* planus, per radium ſeu telum virus ejaculans, Græcis τρυγὼν, qua voce quia etiam *turtur* ſignatur, hinc factum ut ἀμφιβολίᾳ deceptus B. Ambroſius in Hexaëm. cum Græcam vocem *paſtinacam* vertere deberet, male *turturem* tranſtulerit. *Paſtinaca* autem dici putatur a caudæ colore ac rotunditate, qua *paſtinacam radicem* refert. Sed Turnebus ex eo nomen putat inveniſſe, quod *telum quaſi paſtinum habeat*. Sane Belgis ſimiliter dicitur *pylſteert*. q. d. *ſagittæ cauda*. Idem *ſtekelroche*, q. d. *aculeata raja*. Τρυγὼν a Græcis videtur appellari, non a *tergoris colore*, quod Bellonius putavit (nam piſcis hic flaveſcit:) ſed, uti Rondeletius recte ait, quia *expanſis alis turturi eſt ſimilis*. Et fortaſſe eo reſpexit Ambroſius, Græcorumque more *turturem* dici poſſe exiſtimavit. Vide quædam huc pertinentia in *Trigonum*, & *Trygon*.

PASTINARE, & *repaſtinare*, a *paſtinum*; hoc a *pangendo*:

gendo : juxta Perottum. Ac favet Columella, lib. III. cap. XVIII. *Paſtinum vocant agricolæ ferramentum bifurcum, quo ſemina panguntur; unde etiam repaſtinatæ dictæ fuere vineæ veteres, quæ refodiebantur. Hæc enim propria appellatio reſtibilis vineti erat: nunc antiquitatis imprudens conſuetudo, quicquid emoti ſoli vineis præparatur, repaſtinatum vocat*. Sed ἀναλογία ſuadet, ut *paſtinum* non tam a Latino *pango* dicamus, quam Græco πήσσω, quod idem ſignificat. In Gloſſis Cyrilli βωλοστρόφιον exponitur *paſtinum*, quia *eo glebæ vertuntur*. Sic in iiſdem: βωλοστροφῶ, *paſtino*; βωλοστροφία, *paſtinatio*.

Pastophorium legas apud interpretem Bibliorum, III. Eſdr. VIII. LX. & IX. I. item I. Macch. IV. 38. & 57. Habes & Græcum παστοφόριον I. Paral. IX. & XXIII. & XXVIII. item II. Paral. XXXI. & Jer. XXXV. & Ezech. XL. & Eſa. XXII. XV. Ubi B. Hieronymus annotat, *paſtophorion* eſſe *thalamum, in quo habitat præpoſitus templi*. Similiter Gloſſæ Arabicolatin. *Phaſtophorium, atrium templi, vel ſacrarium*. Quæ & legas in Gloſſis Iſidori. Cauſſam nominis diſcere eſt ex Heſychio, cum ait: Παστοφόριον τὸ τῶν παστὸν φερόντων, ὁ οἰκονομίᾳ, ἢ ναὸς εὐκτήριος. Nempe παστὸς proprie *velum variegatum*, ἀπὸ τοῦ πάσσειν, quod eſt, *variegare*. Hoc περιπέτασμα prætendebatur foribus templi. Unde locus is dicebatur παστοφόριον. Quæ & cauſſa eſt, cur ab Heſychio exponatur ναὸς εὐκτήριος. Rufinus, Eccleſiaſt. hiſt. lib. II. cap. XXIII. ubi Serapidis templum deſcribit: *Jam vero in ſuperioribus extrema totius ambitus ſpatia occupant exhedræ & paſtophoria, domusque in excelſum porrectæ: in quibus vel æditui, vel hi, quos appellant ἁγνεύοντας, id eſt, qui ſe caſtificant, commanere ſoliti erant*. De paſtophoris Iſidis vide ſis Appuleium, lib. X. & XI.

Patagiatæ veſtis meminit Plautus, Epid. II. II. Ita dicta a *patagio*, quod in *muliebri* veſte addebatur, ut *clavus* in *virili*; eratque ſimile *Epiſcoporum epomidibus*, ut ſcribit Yvo ſive Scaliger, adverſus Titium lib. IV. cap. VII. Idem oſtendit Feſtus: *Patagium eſt, quod ad ſummam tunicam aſſui ſolet, quæ & patagiata dicitur: & patagiarii, qui ejuſmodi opera faciunt*. Item Nonius, cum ait: *Patagium aureus clavus, qui pretioſis veſtibus immitti ſolet*. *Patagium* vero, ut idem Scaliger auctor eſt in conjectaneis, eſt a πάταγος. Hoc quid ſit, docet Feſtus: *Patagus genus morbi*. Ac putat Scaliger eſſe *morbum peſtilentem*, qui nullum ſui relinquit indicium præter maculas in corporis partibus; ac dici πάταγος a πατάσσω, id eſt, *pulſo, ferio*, quod eo homines ſubito perculſi ac ſtupefacti moriantur; qua nempe ratione & Gallis a *tangendo* dicitur *tac*: inde in veſte cenſet *patagium* nominatum, quod quibusdam maculis ac nævis inſperſum ſit inſtar hominum *patago* infectorum. Hac conjectura contenti ſimus, dum certiora prodeant. [a σπαθᾶν, σπαθάκιον.]

Pateo, a פתח, quod eſt *aperire, pandere*. Vel a פתא, *amplum, latum eſſe*. Ab altero horum eſt Græcum πετάω ſeu πετάννυμι. Et poſſis a Græco hoc etiam *pateo* deducere. A *pateo* eſt *patibulum*, de quo quia pluſcula ſunt, inferius potius ſenſum dicam. A *patendo* quoque eſt *patulus*, & *patens*; quæ ut differant docet Servius, ad Ecl. I. *Patulum*, inquit, *dicitur, quod patet naturaliter, ut nares, arbor, crux. Patens vero eſt, quod clauditur & aperitur, ut oſtium & oculi*. *Patuli boves* qui dicti ſint, docet hic locus Junii Philarg. ad III. Georg. *Camuri, boves ſunt qui converſa introrſus cornua habent; quibus contrarii patuli, qui cornua diverſa habent. Lævi, quorum cornua terram ſpectant, his contrarii Licini, qui cornua ſurſum verſum reflexa habent. Boves patuli* aliter dicuntur *patales*, ut docet Feſtus in *patalis*, & *propatulam*. Utitur Plautus, Truculento, II. II.

Ego ruri hamaxari me mavelim patalem bovem.

Græci eodem modo appellarunt πέταλας, ſeu πετάλους, a πετάω, hoc eſt, *pateo*. Tales autem eſſe debebant qui idonei eſſent ad ſacrificandum; quo modo *ovium condicio* erat, ut haberent *dentes duos cæteris longiores*, unde *bidentes* dicebantur, non, ut Gellius putabat, quaſi *biennes*.

Pater a Græco πατήρ. Mera invidia fuit, quæ Varronem compulit, ut ſcriberet IV. de L. L. *Pater, quod patefaciat omnia & ipſum ſemen*. Sed nec recte vetus Perſii interpres, ad ſat. I. & Iſidorus, lib. IX. cap. V. qui ſic dici ajunt, eo quod *patratione gignat liberos*. Sed *patrare* eſt a *pater*; non contra. Πατὴρ vero unde ſit, mirifice diſſentiunt. Varias etymologias ſuggeret Etymologicum magnum. Nulla earum magnæ rei. Optima interim illa Ori, ut πατὴρ dicatur quaſi παῖδας τηρῶν. Ridicule autem, quod ibidem, ut & apud Euſtathium, legitur, inde quidem eſſe impoſitum, cum de *homine* uſurpatur: de *Deo* vero dici, quaſi πᾶν τηρῶν. Non incommode dixeris, πατὴρ eſſe a πάω, *paſco, alo*, ut idem ſit hac τροφεύς. Interim plane ſtatuo, vocem πατὴρ eſſe ex eo, quod pueri *patres* vocent *pa*. Hanc ſententiam confirmat, tum, quod Hebræis quoque dicatur אב, quod trajectis literis fuerit *ba*; unde mutatâ mediâ in tenuem, & adjecto τηρ (quod vocis tantum productio eſt,) fuerit πατήρ: tum quod Chaldæi & Syri Hebræum *ab*, & Græcum πα, ſive βα, jungentes, אבא, (*abba*) dicant. Cur *Senatores* appellentur *Patres*, hanc cauſſam attulit Feſtus: *Quod, quos initio urbis conditæ Romulus centum delegit, agrorum partes attribuerent tenuioribus perinde ac liberis, ac pecunias dividerent*. Ex hoc autem loco inſipienter colligit Claudius Verderius in ſua Cenſura cenſuræ indigentiſſima, deſipere Feſtum, qui putarit *patres* κατὰ μετάθεσιν, dici quaſi *partes*. Nam cum diſertim ſcribat Feſtus, ſic dictos, quod, agrorum partes largirentur perinde ac liberis, liquet, eum non a voce *partes*, ſed a *paterno affectu* deduxiſſe. Aliud qui dicit, aut calumniator, aut cæcus eſt. A Feſto non multum abit Iſidorus, cujus, hæc verba, lib. IX. cap. IV. *Patres, ut dicit Salluſtius, a curæ ſimilitudine vocati ſunt. Nam ſicut patres filios ſuos; ita illi Remp. alebant*. Equidem ab *affectu paterno* ſic vocatos, facile credo: puto tamen ætatis ſimul in hoc nomine habitam rationem: ut nempe, quemadmodum ab *ætate ſenili* vocati ſunt *Senatores*, ita ab eadem quoque vocati ſunt *Patres*, eo quod *omnes natu grandes a minoribus Patres* vulgo ſoleant appellari. Utramque nominis cauſſam complexus Salluſtius, cum in Catilinaria ait: *Hi vel ætate, vel curæ ſimilitudine, patres appellabantur*. Tantum, quæ ille disjunctim, hæc ego conjunctim accipio. Porro *patrum* alii *majorum gentium* dicti, alii *minorum*, aut *conſcripti*. *Majorum gentium* vocati *centum illi, quos Romulus primo legit, eorumque progenies*. *Minorum gentium* primo dicti *centum, quos aucta civitate Romulus cum Tatio adlegit, horumque poſteri*. Iidem vocati *conſcripti*, quod *prioribus eſſent patribus adſcripti*. Livius tamen, lib. I. eos cenſet *minorum* fuiſſe *gentium*, quos legerat Tarquinius Priſcus. Ac initio libri ſecundi illos *conſcriptos* dicit nuncupatos quos legit L. Junius Brutus conſul. Tacitus autem undecimo annalium hos ipſos *minorum gentium* appellatos docet. Poſſunt hæ ſententiæ conciliari, ſi dicamus, centum illos, quos Romulus primo legerat, primo ſimpliciter *Patres*, & *Senatores* vocatos: ſed poſtquam a Romulo, Tatioque, alii centum adjecti, tum illos *majorum gentium* dictos, hos *minorum gentium* appellatos. Poſtquam vero Tarquinius Priſcus centum alios adlegit, ut jam trecenti eſſent, tum illos a Romulo lectos horum ratione etiam *majorum gentium* vocatos: at illos ad priorum exemplum, *minorum gentium* nominatos. Ubi autem Junius Brutus aliquos adlegit, ut *Patrum* numerum, cædibus regum imminutum, ad trecentorum ſummam expleret; tum quos Reges legerant, *majorum gentium* vocatos, quos Brutus, *minorum*, aut etiam *conſcriptos*. Hoc pacto centum, quos Romulus prius legit, ſemper *majorum*, nunquam *minorum gentium* dicuntur: quos Brutus legit, ab omnibus *minorum gentium*, aut *conſcripti*, appellantur: at qui intermedio

Digitized by Google

medio tempore lecti, nunc *majorum*, nunc *minorum gentium* vocantur; *majorum* quidem, cum ratio ſolum habetur eorum qui poſterius lecti; at *minorum*, cum opponuntur iis, quos primo legerat Romulus. Vide Onuphrium Panvinum in I. Faſtorum: item in civitate Romana pag. XXIX. edit. Pariſ. Gillii. Etiam *patris* vocem uſurpant de *Diis*, tum Deorum, tum hominum quoque ratione: ut cum Jupiter Horatio dicitur:

Gentis humanæ pater atque cuſtos.

Sed & ἁπλῶς *pater* vocatur: ut I. G.

Ipſe pater media nimborum in nocte coruſca
Fulmina molitur dextra.

Item:

. . . . Pater ipſe colendi
Haut facilem eſſe viam voluit . . . .

Et ſæpius eopſe libro. Etiam minoribus Diis tribuitur, unde apud eundem, *Gradivumque patrem*. Et, *ipſe pater Pluton*. Et, *Pater Neptune*. Aliaque. Sed peculiariter *Baccho* tribuitur, quem *patrem* dici, monet Servius ad illud II. G.

Huc pater o Lenæe veni.

Cujus cauſſam ex Auguſtino cognoſcimus, lib. VII. de Civ. cap. XXI. Verba ejus adduximus in *Ithyphallicum*.

PATERA a *patendo*. [πάτανα] Varro IV. de L. L. *Præterea in poculis erant pateræ, eo quod pateant, Latine ita dictæ. Hiſce etiam nunc in publico convivio antiquitatis retinendæ cauſſa, cum magiſtri, (hoc eſt, moderatores ſive reges convivii) fiunt, potio circumfertur, & in ſacrificando Deis, hoc poculo magiſtratus dat Deo vinum*. Iſidorus, lib. XX. cap. V. *Pateræ phialæ ſunt dictæ, vel quod in ipſis potare ſolemus: vel quod patentes ſunt, diſparſiſque labris*.

PATIBULUM quidam a *patiendo* ſic dici putarunt. Sed eſt a *patendo*. Ut a *lateo*, *latibulum*; a *fundo*, *fundibulum*; ſic a *pateo*, *patibulum*: nempe a *patentibus ramis*, *ſive cornibus*. Proprie enim *patibulum* idem eſt ac *furca*: quo nomine intelligitur rectus ſtipes, ſed cum duobus cornibus; inter quæ facinoroſi cervices interſerebant: eainde manus cornibus ſive ramis alligabantur: ſic geſtantes *furcam*, ſive *patibulum*, a pone ſequente carnifice, vel conſervis, cædebantur virgis: ſæpe etiam ita cæſi agebantur in crucem. Unde eſt, quod quandoque *patibulum*, idem eſt ac *furca*: interdum autem differt. Pro *furca* ſumitur, cum Tacitus XIV. Annal. conjungit *patibula*, *ignes*, *cruces*. Pro *cruce* accipitur, cum Salluſtius in IV. Hiſtor. ait *patibulo affigi*. Valde errat Juſtus Lipſius, cum lib. III. de Cruce cap. III. cenſet in cruce proprie ſic vocata κυρίως, *patibulum* dici patens ac tranſverſum illud lignum, quod ad ſtipitem arrectarium ſe habet, ut in navi antenna ad malum. Nemo veterum ſic *patibuli* vocem uſurpat. Neque enim, cum aliquem legimus *patibulatum*, credendum geſtaſſe tranſverſum crucis lignum; ſed *furcam*, hoc eſt, ſtipitem rectum, ſumma in parte habentem duos ramos, ſive cornua. Nec magis verum eſt, quod idem Lipſius prodit, *crucem* proprie dici rectum ſtipitem. Verum quidem eſt, *crucem* proprie nuncupatam, duobus lignis conſtitiſſe recto, & tranverſo: ſed nunquam vel *crux* pro *ſolo recto*; vel *patibulum*, pro *ſolo tranſverſo*, uſurpatum a veteribus invenias. Sed ſemper *patibulum* vel *furcam* notat, quæ bicornis erat, ut litera Y: vel *crucem*, cujus figura litera T. Conſtantinus Magnus vetuit ne facinoroſus affigeretur *cruci*. Quod dedit honori crucifixi Servatoris noſtri. In crucis vero locum induxit novam *patibuli* formam, hodieque obtinentem: quæ obtinet figuram Græcanicæ literæ Π. Æque falſus Lipſius, cum ſcribit eopſe libro, facinoroſos poſt geſtatam furcam ad eampſe prope crucem affixos. Nec enim furcæ affigebantur, ſed cruci. Unde Plautus, Carbonaria:

Patibulum ferat per urbem, deinde affigat cruci.

Nec quiſquam dixit *furcifigi*, ſed *crucifigi*. Plura de his diximus libris de Paſſione Dominica. Multa item præclare Salmaſius epiſtolis de Cruce ad Thomam Bartholinum.

PATINA a *patulo* deducit Varro IV. de L. L. Haud abſurde. Verius tamen, qui a πατάνη eſſe volunt; quomodo a κάτανος eſt *catinus*, ut ipſe agnoſcit Varro. Quid *patina* ſit, non omnes ſciunt. Vulgo confundunt cum *lance*. Atqui *lanx* (cui a *latitudine* nomen impoſitum videtur) Græce eſt πίναξ, *patina* vero λοπὰς· *lancibus* & cibi ſimplices apponebantur, ut carnes aſſæ, fructus & ſimilia: *patinis* vero id factum nuſquam legas, ut bene adverſus Guilandinum obſervat Scaliger: ſed iis utebantur ad condiendos piſces, tyrotaricha, & ſimilia: unde Plinius, lib. XXIII. cap. II. de fece ſapæ ait: *Decoquitur in patinis cum ſale & adipe ad tumorem quoque maxillarum & cervicum*. Itaque ut λοπάδες, ita *patinæ* quoque operculum habebant. Id vel docemur proverbio hoc apud Hieronymum: *Dignum patella operculum*. Nam *patella* eſt ὑποκοριστικὸν, a *patina*. Iſidorus, lib. XX. cap. VIII. *patellam* dici ait quaſi *patulam*. Sed κυρίως, a *pateo* eſt *patina*, *patinula*, *patinella*, & per ſyncopen *patella*. Non audiendus doctiſſimus Angelus Caninius, qui in Helleniſmi Alphabeto ſcribit, *patella* κατὰ μετάθεσιν factum eſſe ex λοπὰς λοπάδος. Cæterum anguſta etiam notione *patellæ* dicebantur, teſte Feſto, *Vaſa parva picata ſacris faciendis apta, quæ erant forma velut capidulæ quædam*. A *patella* lares dicti Dii *patellarii*, ut apud Plautum, Ciſtellaria, II. I. Sic autem vocati, quia non e potu modo in focum, qui Larium ſedes, aliquid defunderent, ſed e cibis quoque in *patella* aliquid in focum deferrent: quemadmodum monet vetus Scholiaſtes, in illud Perſii,

. . . . Cultrixque foci ſecura patella.

Ac tangit eum morem quoque Varro Manio, apud Nonium: *Oportet bonum civem legibus parere, & deos colere, in patellam dare μικρὸν κρέας*. Vide Homerum, Iliad. A, in convivio Achillis: Livium, lib. XXXIX. Plutarchum de fortuna populi Rom. Sunt & Dearum nomina, *Patella* ac *Patellana*. Officium earum, ac nominis cauſſam, docet his verbis Arnobius, lib. IV. *Patellana numen eſt, & Patella, ex quibus una eſt patefactis, patefaciendis rebus altera præſtituta*.

PATIOR a παθεῖν, ſive verbali ejus πάθος· ut nempe a φατὸς, *fateor*. Multa ſane Latini formant a Græcorum verbalibus, ut *loquor* a λόγος, *guſto*, a γευστὸς, &c. Παθεῖν vero a בעת, id eſt, *turbare*. Sunt enim πάθη *animi perturbationes*. Speciatim autem παθεῖν interdum accipitur in obſcena ſignificatione, pro *pati muliebria*, qua ratione & Latini dicere videntur, *Quidvis facere & pati*, id eſt, ποιεῖν καὶ πάσχειν. Atque hac notione *Pathici* dicuntur, qui in præpoſtera libidine morigerantur: ut *drauci* quibus morigerantur, ἀπὸ τοῦ δρᾷν, quod eſt *facere*. A *patiendo* uvis *paſſis* nomen inditum. Plaut. Pœn. act. I. ſc. II.

Siquidem tu es mecum futuras pro uva paſſa penſilis.

Plinius, lib. XIV. cap. I. *Quin & a patientia nomen acinis datur paſſis*. Ubi immerito Dalecampius Plinium reprehendit, quaſi a *pandendo* potius ſint, quia ad ſolem pandantur. A *patiendo* etiam dicitur *paſſum*: ut Servius monet in II. G. Ac præivit Varro, lib. I. de vita pop. Rom. apud Nonium: *Paſſum nominabant, ſi in vindemia uvam diutius coctam legerent, eamque paſſi eſſent in ſole aduri*. Nonius: *Paſſum dicitur genus liquoris, quod ex uva paſſa cogitur*, Virg. G. II.

Et paſſo pſithia utilior . . . .

Meminit & Juvenalis, ſat. XIV.

Qui gaudes pingue antiquæ de litore Cretæ
Paſſum & municipes Jovis advexiſſe lagenas.

Quo loco per *lagenas Jovis municipes* intelligit *vinum Creticum*. Nam Jupiter in Creta natus. Vetus Scholiaſtes explicat *lagenas Geticas*: ſed *Creticas* legendum. Ut fiat *paſſum*, docebit Columella, lib. XII. cap. XXXIX. Vide & quædam huc pertinentia in *Temetum*.

Digitized by Google

Patratus; cum *patrem patratum* dixere, *fecialem principem*, utrum a *pater*, an a *patrando* ſit, non ſatis conſtat. Prius placuit Plutarcho, cui *patratus* eſt, *qui pater eſt, patremque ipſe ſuperſtitem habet*. At juxta alios quemadmodum *pater* dictus, cum ætate, tum cura erga populum Romanum: ſic *pater patratus* appellabatur, quod *patraretur*, hoc eſt, *crearetur*: idque ad ferienda fœdera & juramenta patranda. Hæc fœdera, quo ritu ab eo fieri ſolerent, docebit Livius, lib. I.

Patria cum dicimus, videtur intelligi, γῆ, ut Belgæ dicunt *vaderlandt*. Græcis πάτρα, καὶ πατρίς, ſimiliter a πατήρ. Sed cur potiſſimum a *patre* dicta, cum *pariat mater*? an quia *pater dignior*? an quia is *princeps generationis cauſſa*, ut Phyſici tradunt: an vero, quod quidam exiſtimant, quia *patris loco* eſt, dum ſobolem fovet ac tuetur.

Patriarcha, πατριάρχης, *primus pater* alicujus gentis aut familiæ a πατὴρ & ἀρχὴ, id eſt, *initium*. Sed initium hoc varium eſt. Aliter enim Abraham, Iſaac, Jacob *patriarchæ* dicuntur: aliter Juda, Simeon, cæterique liberi Iſraëlis. Nam quiſque *patriarcha* eſt populi, a ſe genus ducentis. Nec in Judaica modo Eccleſia, ſed etiam quæ poſt paſſum Chriſtum fuit, *patriarchæ* nomen uſurpatum. Nam in hac quoque tanquam in ſpirituali familia, primo Epiſcopi πάππαι, id eſt, *patres*; *Archiepiſcopi* vero πατριάρχαι, quaſi *primi inter patres*, ſunt appellati. Poſtea creſcente ambitione, primæ ſedis Epiſcopi id ſibi nomen vindicarunt, quales fuere primum hi quatuor, Romanus, Hieroſolymitanus, Antiochenus, Alexandrinus: poſtea acceſſit Conſtantinopolitanus, ex quinto propter Novæ Romæ dignitatem factus ſecundus.

Patricii a *patribus*, hoc eſt, *ſenatoribus*, ita dicti, quia *patrum eſſent progenies*, ut ait Livius, lib. I. Itaque *patricii* haud ſecus, ac *patres*, alii *majorum*, alii *minorum* erant *gentium*. Puto autem duas poſteriores ſyllabas in voce *patricius*, tantum nominis eſſe productionem. Nam, ut ab *ædili*, *tribuni*, *lateri*, *novi*, eſt *ædilicius*, *tribunicius*, *latericius*, *novicius*: ſic a *patri* fuerit *patricius*. Quare non placet eorum ſententia, qui *patricius* componi cenſent ex *pater*, & *ciee*: quod multi autumant, compulſi his verbis Livii, lib. X. *En Romæ unquam fando audiſtis, patricios primo eſſe factos, non de cœlo demiſſos, ſed qui patrem ciere avumque poſſent, id eſt, nihil ultra quam ingenuos? conſulem jam patrem ciere poſſum; avumque jam poterit filius meus*. At longe etiam ineptius, qui *patricios* dictos volunt a *patronatu*, quod quoſdam velle ſcribit Plutarchus in Romulo. Nec melius, quibus πατρίκιος placet eſſe vocabulum Græcum, ac dici quaſi πατὴρ τοῦ κοινοῦ, id eſt, *communis Reip. pater*; quomodo exponit Suidas.

Patrimonium eſt a *pater*; ut a *mater matrimonium*; a *caſtus caſtimonia*; a *ſanctus*, *ſanctimonia*. Sors autem hæreditaria potius *patrimonium*, quam *matrimonium* dicitur, etiamſi non raro ſors materna antiſtet: cujus cauſſa eſt, tum quia dignior eſt pater, tum quod patris proprie eſt acquirere bona, matris vero ea tueri ac conſervare. Interdum tamen & *patrimonium* ſumitur preſſe, unde in Gloſſis: *Patrimonium* πατρῷα οὐσία. Ac tum ex quorundam ſententia, ei opponitur *matrimonium*, qua voce pro bonis maternis uſi putantur Val. Max. lib. VII. cap. VIII. Suetonius in Auguſto; Auguſtinus ſermone CLXXXV. Sed eos, locis partim male intellectis, falli exiſtimat Cauſabonus. Ipſum vide ad Suetonii Auguſt. cap. XL. Quemadmodum autem *patrimonium* dicitur univerſe de *bonis parentum*, quia *patris* in his potiores partes: ita *matrimonium* de conjunctione dictum, a *matre*, quia id fit liberûm quærendorum cauſſa; in liberis autem præcipuum munus matris, ſeu geſtationem ſpectes, ſeu partum, ſeu educationem.

Patrimus a *pater*; ut a *mater*, *matrimus*. *Patrimi* vero dicti, quibus pater ſuperſtes; *matrimi*, quibus mater. Itaque quibus uterque parens in vivis erant, conjunctim *patrimi & matrimi* appellabantur. Livius, lib. XXXVII. *Patrimi omnes matrimique, ad id ſacrificium adhibiti*. Feſtus: *Patrimi & matrimi pueri prætextati tres nubentem deducunt: unus, qui facem præfert ex ſpina alba, quia noctu nubebant; duo, qui tenent nubentem*. Dicebantur autem vel *patrimi matrimi*; vel *patrimi & matrimi*: quomodo vocantur in veteri Inſcriptione, p. CXXI. ed. Gruter. Græcis *patrimi & matrimi* vocantur ἀμφιθαλεῖς ab ἀμφὶ & θάλλω, quaſi *qui utrimque virens*. Contra qui vel *patrimi* ſolum, vel *matrimi*, appellantur ἑτεροθαλεῖς, quaſi ἑτέρωθεν θάλλοντες, hoc eſt, *ab una tantum parte virentes*. Quanta ſit utriuſque Latinæ vocis penultima, diximus in Animadverſionibus Grammaticis.

Patro [eſt a πράττειν] eſt a *pater*, proprieque notat *rem Veneream conſummare*: unde Gloſſæ Philoxeni: *Patrat*, μασᾶται, κατεργάζεται, ὡς ἐπ' αἰσχρῶν. Quamquam non ſimpliciter notat μασᾶσθαι, ſed *ſcortando* μασᾶσθαι, vel potius ἀφροδισιάζειν. Uſus Perſius ſat. I. *Patranti fractus ocello*. Quem ad locum ſic vetus Scholiaſtes, cum is, qui a Pithœo, tum qui a Vineto editus: *Patratio eſt rei Venereæ conſummatio*. Quod ipſum etiam legas apud Iſidorum, lib. XX. orig. cap. V. & in vett. Gloſſis Latino-Arabicis. Atque ita B. Hieronymus Quæſtionibus in Geneſin dixit *patrans voluptas*, hoc eſt, συνουσιασμός. Sunt qui apud Juvenalem quoque legant:

. . . . oculoſque in fine patrantes.

atque hi ſe tuentur auctoritate interpretis Perſiani. Sed falluntur. Nam & ille Vineti, & Pithœanus habent *trementes*, non *patrantes*. Prior tamen videri poſſit, *patrantes* legiſſe, niſi vel cæco pateret trajectionem verborum factam, legendaque ea verba prout in Pithœano recte ſunt edita. Porro μεταφορικῶς *patrare* accipitur pro rem quamvis perficere. Quinctilianus, lib. VIII. cap. III. quod de ornatu: *Vel hoc vitium ſit, quod κακόφατον vocatur, ſive mala conſuetudine in obſcœnum intellectum ſermo detortus, ut ductare exercitus & patrare bellum apud Salluſtium dicta ſancte & antique, ridentur a nobis, ſi dis placet: quam culpam non ſcribentium quidem judico, ſed legentium, tamen vitanda, quatenus verba honeſta moribus perdidimus*. Sic idem Salluſtius in Catil. ait, *patrare incepta*; & in Jugurtha, *patratis conſiliis*: quomodo & olim legit Chryſoſtomus Salluſtii commentator, & in ſuo manuſcripto reperit Rivius, & ego item in MSStis meis invenio. Male id mutarunt in *peractis*, vel *paratis*. A *patro* eſt *expatro*, Catullus carm. XXX.

Parum expatravit? an parum helluatus eſt?

Gloſſ. vett. ἐκχέω, ἐπὶ συνουσίας, *expatro*. Ab eodem ſunt, *impetro*, *propetro*, *perpetro*. De iis ſic Feſtus: *Propetrare, mandare, quod perficiatur. Nam impetrare eſt exorare; & perpetrare perficere*. De *impetre* ſic Donatus ad Hec. act. V. ſc. I. *Impetrem eſt perficiam, dictum a patrando: cujus rei difficultas ob tarditatem complendorum nuptiarum, etiam ad alia negotia, quæ ſunt ardua, verbum hoc commodavit ac dedit*. Pro *impetrare* augures dicebant *impetrire*; item pro *impetratum*, *impetritum*, quod Feſtus exponit *firmum ac ſecurum*. Eſtque ſimile *negibundus* pro *negabundus*: quod ex eodem Feſto diſcimus. Eſt vero *impetrire* καλλιερεῖν. Nam, ut ad Feſtum ſcripſit Scaliger, quod in ſacrificiis erat *litare*, id in auſpiciis erat *impetrire*. Quamquam γυνεκάτηρος exponit Gloſſarium vetus, *Impetratus*, θυσία. Rectius dixiſſet καλλιέρησις. Corrupta eſt *impetriti* vox apud Ciceronem, Plinium, Valerium; uti ad hujuſce ſcriptoris lib. I. cap. I. oſtendit Steph. Pighius. Remanſit autem apud unum Plautum, cujus illud, Aſin. act. II. ſc. I.

Impetritum, inauguratum 'ſt, quovis admittunt aves:

Vide & hac de voce Turnebum, lib. V. Adverſ. capite XVIII. & lib. XXIII. cap. XI. & Scaligerum, ad Tibulli lib. IV.

Patronus, quia *patris ſit loco*. Feſtus: *Patronus ab antiquis cur dictus ſit, manifeſtum: quia ut patres filiorum, ſic hi numerari inter domines clientum conſueverunt*. Non *clientis* tantum, ſed & *liberti* cor-

relatum

relatum eſt : unde Plautus , Fœneratrice :

Heus tu, in Barbaria quod dixiſſe dicitur
Liberta ſuæ patronæ, id ego dico tibi,
Liberta ſalve, vapula Papiria.

Eodem modo accipiendum liquet , cum legimus , Pruſiam regem Bithyniæ ſumto pileo , quod manumiſſorum ſchema eſt , populum Romanum *patronum* ſuum profeſſum eſſe. Nec aliter ſumpſit Ulpianus, cum Tit. de verb. ſignif. inquit, *Patroni appellatione & patrona continetur*. A *patronus* eſſet *patronocinium*; ut a *leno* , *lenocinium* ; a *tiro* , *tirocinium* . Sed κατὰ συγκοπὴν dixere *patrocinium* . Niſi ἀμέσως malis *a patre* deducere. Feſtus : *Patrocinia appellari cepta, cum plebs diſtributa eſt inter patres , ut eorum opibus tuta eſſet* .

PAVIRE eſt *cadere* , ſive *ferire* : ut a Græco παίω , quod idem notat , unde ἀναπαίω , *repercutio* , a quo ἀνάπαιστος *pes* , quia ἀναπαίει τὸν δάκτυλον , hoc eſt, *ſonum dactyli contrario inverſoque ordine reddit* , unde & ἀντιδάκτυλος vocatur . Eſt vero a παίω , *pavio* , inſerto *V* conſono , quomodo ab αἰὼν eſt *ævum* . [pabire ab ἐδαφίζειν .] Ab eo, Feſto & Iſidoro teſtibus , eſt *pavimentum* , ut [illegible] alo *alimentum* . Sic autem dicitur , quod *pedibus ab euntibus paviatur* , quomodo Græcis δάπεδον ἀπὸ τῶ δάπτειν , hoc eſt, κόπτειν, dicitur , ſi Camerarium audimus. Nam alii conflatum putant ex Dorica δᾶ & πέδον , ut dicatur quaſi γῆς πέδον . Vel potius dicetur *pavimentum* , quod, dum *pavimenta* fiunt , pluribus diebus feriuntur, ut ſolidiora ſint , nec rimas faciant . Cato , cap. XVIII. *Ibi de teſta arida pavimentum ſtruito : ubi ſtructum erit, pavito, fricatoque, uti pavimentum bonum fiet* . Columella , lib. I. cap. VI. *Sed utrumque more piſcinarum devexum leni clivo, & exſtructum, pavitumque ſolum habeat, ne humorem tranſmittat* . Κατ᾽ ἐξοχὴν vero *pavimentum* dixere pro *teſſellato:* unde Gloſſ. *Pavimentum*, ψηφολογητὸν ἔδαφος Sic uſus Plinius lib. XXXVI. cap. XXV. Ab eadem origine eſt *pavicula* , inſtrumentum , quo area denſatur, æquaturque. Cato , cap. CXXIX. *Comminuito terram , & cylindro , aut pavicula coæquato* . Gloſſæ : *Pavicula* , ὁμαλιστῆρες . Ab eadem origine *paviclare* , pro *paviculare* , hoc eſt, ἐδαφίζειν. *Pavor* quoque ut hinc deſcendat, ſeparatim dicemus . Inde & *pavera frumenta* , *paviendo* multum trita , ut granum deglubatur . Sunt enim, quæ vix e glumis ſuis evaginari poſſint . Feſtus : *Pavera frumenta dicebant antiqui , quæ de vagina non bene exibant* . Etſi hic alii modo infinito malint *paveri* , quod exponunt *pulſari* . Ab eodem eſt *veſtis pavidenſis* , quaſi *pavita* , hoc eſt , σπαθητὰ , unde ea *levidenſi* opponitur . Iſidorus , lib. XIX. cap. XXII. *Pavidenſis contraria Levidenſi , dicta quod graviter preſſa atque calcata ſit* . Vide ſis quæ de *pavitenſi* veſte ſcribit Joſ. Scaliger , in Cirin , ad illud :

Non Libyco molles plauduntur pectine telæ .

Oleæ quoque genus eſt , quod *pauſia* dicitur , quia nempe (ut Servius , in II. Georg. & Iſidorus, lib. XVII. cap. VII. & ex his Decembrius , lib. IV. de Polit. literar. cap. XLV. tradit) non emittat oleum, niſi , antequam molæ ſubjiciatur , *paviatur* ac tundatur . Meminit Virgil. II. G.

. . . . *Et amara pauſia bacca* .

Item Columel. lib. XII. cap. XLVIII. A *pavio* quoque ſunt *depuvio*, & *obpuvio*. Feſtus: *Depuvere, cædere ; Lucilius* :

. . . . *Palmiſque miſellum*
Depuvit me . . . .

Id eſt, verberavit me; quod ipſum eſt ex Græco παίειν. Idem : *obpuvit , verberat , a paviendo , id eſt , feriendo : unde pueri , quod puniendo coërcentur , id eſt , plagis : unde & pavimenta* . Quemadmodum autem in *depuvere* , & ita in *tripudia* , a in *u* mutatum . Nam dicitur quaſi *terripavium* , ut ſuo loco dicemus . Joannes Filesfacus , lib. I. cap. XIV. apud Feſtum pro *Obpuvit* legere jubet *obpavit* , quia dicatur *pavire* & *pavimentum* . Sed non cogitavit vir doctiſſimus , quod antea dicebam , *a* ſæpe in compoſitione abire in *u* , quomodo a *quatio* eſt *concutio* ; a *cauſſa* , *accuſo* & *excuſo* , & id genus alia .

PAVO , ſive *pavonis*, a ſono nomen eſſe, cum Iſidorus ſcribit , lib. XII. cap. VII. tum etiam Varro , cujus hæc verba lib. IV. de L. L. *De his* (volucribus) *pleraque a ſuis vocibus* , *ut hæ : Upupa*, *Cuculus* , *Corvus* , *Hirundo*, *Ulula* , *Bubo* ; *item hæ Pavo* , *Anſer* , *Gallina*, *Columba*. Non diſplicet tamen ſententia Angeli Caninii , qui *pavo* cenſet eſſe a ταώς. Rident imperiti etyma iſtiuſmodi, tanquam longe nimis arceſſita . Verum hi ſcire debent. Romanos Dores imprimis imitari & Æoles. At Æoles interſerere ſolent *V* conſonum, ut ὤον, ὤϝον, unde *ovum* ; ὄϊς , ὄϝις , unde *ovis* ; & ſic in aliis . Similiter igitur pro ταὼς dixere ταϝὼς , unde *pavos* , &, ut poſtea dixere , *pavus* . Nec eſt , quod turbet quemquam litera princeps . Nam ſimiliter a στάχυς eſt *ſpica* ; a χρὼς , χρωτὸς , *cutis* . Atque hoc ipſum quoque Æolum more fit, qui pro στολὴ dicunt σπολὴ , (unde meo judicio *ſpolium* . & *ſpoliare* : quod eſt στολὴν ſeu *amictum detrahere* ,) item pro πέντε , πέμπε , pro τέτρασσαι , πίτρασσαι , &c. Similiterque Cretenſes pro στάδιον dicunt σπάδιον , unde Latinorum *ſpatium* .

PAVOR num ab Hebræo פחד , id eſt , *pavor* , ac *pavere* , a פחד , id eſt , *pavere* , *formidare*. An *pavor* a φόβος , [pro quo & φάβος .] *pavere* a φοβεῖσθαι ; Nam ſæpe Φ commutatur in B , ut ἄμφω, *ambo* ; φορτίζω , (quod a φόρτος) *porto* , &c. Sæpe item *B* abit in *V* conſonum, ut βάτος , *vepres* , βάδω (quod Doricum pro βάζω) *vado* , &c. An ſimplicius dixerimus *pavor* eſſe a *pavire* , quia *pavit* . hoc eſt , *percutit ac percellit animum* , unde & affectus is Belgis *verslegentheyt* dictus, quaſi *percuſſio* ? Hoc omnino verius . *Pavire* autem unde ſit , ac quæ inde deſcendant , oſtendimus ſeparatim .

†PAVOR eſt ab Hebr. פחד *pahad* ejuſdem notionis . In quo ד in R Tyrrhenice (de quo dixi pluries alibi) mutatum , *Hheth* autem tranſiit in V conſonum , ut tum in aliis obſervavi , tum in *Faveo* & *Favonius* , quae ſunt a praeterito פח *phahh* , *flavit* . In *Pavor* terminatio in O venit ex Kamets Syro . Ac Voſſius quidem *Pavoris* a פחד originem vidit: ſed poſtea neſcio quid eum tranverſum egerit , ut *Paveris* a *Pavio* derivationem praeferret : quae mihi minus probatur . MAZOCHIVS .

PAVSA Græce non dicitur , ſed παῦσις , vel παῦμα. Utrumque, ut Latinis *pauſa* (pro quo in veteri inſcriptione *pauſſa* gemino *ſſ* legitur , pag. DCXC. n. v.) *ceſſationem* notat , a παύω , id eſt, *ceſſo*. Atque hinc liquet , Latinos voces a Græcis acceptas corrumpere, ſive id imperitia factum ſit, ut Feſtus ſuſpicatur ; ſive quæ aliorum opinio eſt , conſilio ita egerint, quo puræ putæ Latinæ viderentur. Utitur *pauſa* voce Ennius apud Varronem, lib. VI. de L. L. *Pauſam fecere fremendi* . Item in Scipione:

. . . . *Mundus cæli vaſtus conſtitit ſilentio :*
Et Neptunus ſævus undis aſperis pauſam dedit:
Sol equis iter repreſſit ungulis volantibus.
Conſtitere amnes perennes, arbores vento vacant .

Ita verſus hi legi debent . Verſu tertio legebatur vulgo , *Sol equos ter repreſſit* . Unde Octavius Pantagathus , quemadmodum Fulvius notat in Virgilio cum Græcis collato , emendabat , *Sol equos quater repreſſit* . Sed minus a vero abludit , ut unica vocalis exciderit , prima nempe in *iter* . Sed de his verſibus etiam diximus, lib. I. de Hiſtor. Latin. cap. II. Uſurpant & *pauſſa* vocem Lucilius , Accius , Lucretius , & e ſcriptoribus pedeſtribus , Agellius, atque Arnobius . A *pauſa* eſt *Pauſus* , *pauſæ* ſeu quietis Deus . Meminit idem Arnobius . Item *pauſare* , quod in veteribus Gloſſis exponitur ἀναπαύεσθαι. Utitur Plautus , Trinummo , act. I. ſc. II. Item *pauſarius* apud Senecam , epiſt. LVI. Recte autem Savaroni , ad Sidonii lib. II. Epiſt. X. *pauſarius* a Seneca dici videtur , qui Græcis κελευστὴς , Latinis *portiſculus* , ut nempe ſic dicatur , quia pro ejus imperio remiges vel remigare inciperent , vel *pauſam* facerent . Indicant hoc ipſius Senecæ verba : *Ut audire vel pauſarium poſſim voce acerbiſſima remigibus*

Digitized by Google

migibus modos dantem. Nam κελευσ̃ fuiſſe modos dare remigibus, paret ex iis, quæ hac de re diximus in *Portiſculus*. Quare fallitur Jacobus Durantius, qui hanc lectionem apud Senecam improbat, lib. II. Var. Lect. cap. XII.

PAX nunc nomen eſt, nunc adverbium Comicum, Terentio etiam uſurpatum, ut Priſcianus monet in decimoquarto: & ex eo Calpurnius in Heautont. act. IV. ſc. IV. Quando nomen eſt, tum ut Caſſiodorus vult Pſalm. CXXI. a *parcendo*, vel *paſcendo*, nomen habet. Septimius Florens, notis in εἰρήνῃ Ariſtophanis, cenſet *pax* eſſe a φαίνω, quod eſt *pandere*. Nempe quia *Panda* in veteri Gloſſario exponatur εἰρήνη θεός. Sed veriſimilius iI, quibus *pax*, quia fœderibus pangitur, a *pactione* ſic dicta videtur; quod etymon Juriſconſultus ponit, l. I. D. de pactis, in princip. Idem olim ſenſit Sinnius Capito apud Feſtum. Adſentit quoque Iſidorus, lib. XVIII. cap. I. *Pacis*, inquit, *vocabulum videtur a pacto ſumtum*. Idem confirmari eo videtur, quod *pacis pactio*, *pax depacta*, ſimiliaque apud veteres legere ſit. Cic. Philipp. XIII. *Sed hoc primum videndum eſt, P. C. cum omnibuſne pax eſſe poſſit, an ſit aliquod bellum expiabile* (leg. *inexpiabile*,) *in quo pactio pacis lex ſit ſervitutis*. Marcell. Comes Indict. II. Juſtin. III. Conſ. *Pax cum Parthis depacta eſt*. Quin Savaro, ad Sidon. lib. IX. epiſt. VI. apud Caſſiodorum quoque legendum putat: *Pax a paciſcendo, ſive a pacendo, dicta eſt*. Scaliger lib. de cauſſ. L. L. cap. XXV. vult *pax* eſſe a παύω. Mihi magis placet prius etymon, ut *pax* ſit contractum ex *pacis*, quomodo *vox* eſt e *vocis*; *rex* e *regis*; *dux* e *ducis*; *lex* e *legis*, &c. *Pacis* autem eſt a *pacere*, ſive *pagere*. Sic enim veteres, Fabio teſte, dicebant pro *pangere*. Veteres non habebant C, ut alibi non ſemel diximus. Itaque nil mirum, ſi ab eo *pacis* in uſum remanſit, pro *pagis*, hoc eſt, *pax*. Ab eadem cauſſa eſt, quod a *pacere* non *pactum* tantum; ſed etiam *pacionem* dixerint, auctore Feſto, qui & idem ac *pactum* notare indicat.

†PAX nomen nihil θετικὸν (*poſitivum*) complectitur, quia pax nihil affert aliud quam belli intermiſſionem. Itaque videtur factum a פוג *pug*, quod eſt *quieſcere* & *ceſſare*: unde verbale פוגה *pugah*, *Requies* vertitur in Vulgata Thren. II. 18. III. 48. A præterito ergo פג *pag* oritur *pacis* vocabulum, & verbum *paco*. Nam *Gimel* paſſim in aliis linguis in C tranſit. MAZOCHIUS.

PE

†PECCARE eſt a בגד *bagad*, ejuſdem ſignificationis, mutatis prioribus ejuſdem organi litteris. MAZOCHIUS.

PECCO, non quaſi *pedem capio*, ut nugantur, ſed a *pecus*, geminatione conſonæ, ut monet Jul. Scaliger, cap. XXXI. de cauſſ. L. L. Sed plenius hac de re ſocer Fr. Junius, libro de peccato Adami, cap. II. *Hebræi*, inquit, actiones malas nomine certo dixerunt, quod *aberrationem* ſonat: quemadmodum Græci ſuum ἁμαρτάνειν (ut placet Grammaticis) ex eo dictum voluerunt. Latini ſingulas *peccare* dixerunt, quaſi *pecicare* ſive *pecuare* dixeris, a *pecudibus*, pro eo quod eſt *pecudis* modo lineas tranſilire (ut Tullius in Paradoxis loquitur,) quas Deus & natura homini circumpoſuerunt: ex quo etiam veteres *pecudum* & *pecudiarium*, τὸν προπετῆ, *hominem præcipitem*, qui *pecudis* more extra ordinem lineaſque ejus ſeſe infert temere, appellarunt. Rectius profecto Hebræi & Græci, qui omnem juſti ordinis omiſſionem, ac non commiſſionem ſolum, notaverunt. Nam peccatum nullum ſine omiſſione eſt: ſine commiſſione exiſtunt multa. Hactenus ille. Aliis placet, *pecco* eſſe a בגד, quod eſt, *prævaricari*, *tranſgredi*: ſimiliterque ἁμαρτεῖν ſeu ἁμαρτάνειν, deducunt a מרד, id eſt, *deficere*, *rebellare*. Nonnullis etiam *peccare* dici placet quaſi *pellicari*: eoque *peccare* proprie eſſe *ſcortari*: Balbus Catholico: *Peccare dicitur quaſi pellicari; & inde peccator, quod nomen antiquitus tantum flagitioſos & libidinoſos ſignificabat, ſed poſtea tranſivit in appellationem omnium iniquorum, & dicitur peccator quaſi pellicator*. Genuinam hanc ejus vocis notionem eſſe cenſet & Georg. Erhardus, ſymbolis ad Petronium, p. CCXL. Addit, hinc *peccatricem* pro *meretrice* legi apud ſcriptorem ad Cornelium Papam de Paſſione Chriſti: *Filio prodigo revertenti non improperas luxum: mulieri adulteræ non opponis proſtibulum: peccatricis publicæ non recuſas ſervitium*. In Scripturis quoque *peccatores* idem vocari cenſet *prævaricatores divinorum præceptorum*, quo ſpreto & relicto thoro Chriſti, cum alienis diis adulterentur, & caſtitate Eccleſiæ proſtituta, cum carne, mundo & diabolo libere voluptentur. Mihi magis placet eſſe a *pecu*, ut *peccare* proprie ſit ἀλόγως agere inſtar *pecudis*.

PECTO, a πέκω, inſerto T, quomodo a κλίνω, quo veteres utuntur Latini, eſt κλίντω, a *lino linteum*. Dicere etiam poſſis, *pecto* eſſe a verbali πεκτὸς, id eſt, *pexus*, ut nulla epentheſi ſit opus. A *pecto* eſt *pecten*, teſte Iſidoro. Et res aperta: *Pexam veſtem* arbitrantur eſſe, quam Græci dicunt μαλλωτὸν, hoc eſt, *villoſam*, quæ ob eminentes *villos* pecti ſoleat. Sed *villoſa* diverſa eſt a *pexa*, in qua brevis conſpicitur floccorum lanugo. Cui opponitur *veſtis defloccata*, quam & *decotem* dixere, quaſi *ſine cute*. Hinc *pexatus*, *pexis* veſtibus indutus, hoc eſt, quarum flocci nondum ſunt detriti. Martialis, lib. II. epigr. LVIII.

Pexatus pulchre rides mea, Zoile, trita.

Unde liquet *pexam* veſtem *tritæ* opponi. Hinc lanugo illa, quæ pectebatur, *pexitas telæ* vocatur a Plinio, lib. XI. cap. XXIV. ubi araneorum telam comparat cum humana. Ad *pectendum* molliores lanas fullonibus in uſu fuere ſpinæ erinacei: unde idem Plinius, lib. VIII. cap. XXVII. refragatur iis, qui erinaceum ajunt eſſe animal ſupervacuum. *Nam*, inquit, *ſi non ſint illi aculei, fruſtra vellerum mollities in pecore mortalibus data. Hac cute expoliuntur veſtes*.

PECTUS, ſi Iſidorum audimus, eſt a *pecto*. Sic enim ille, lib. XI. cap. I. *Pectus vocatum, quod ſit pexum inter eminentes papillarum partes, unde & pectinem dicimus, quod pexos capillos faciat*. Verum a *pecto* eſſet *pexus*. Quare, potius ſit a Græco πηκτὸς, id eſt, *pexus*: vel ſi a Latino eſſe malis non quidem a *pecto*, ſed a *pectine*, nomen accepit: puta, quod id in ſceleto *pectinem* referat, cum coſtæ utrimque *dentes pectinis* repræſentent. Quibuſdam etiam, Perotto teſte *pectus* a *pango* dici videtur, quaſi *pactus*, ob coſtas compactas. Sed ſi ratio hæc placet, potius ſit a πηκτὸς, quod a πήγω ſeu πήγνυμι, id eſt, *pango*. [a στῆθος pro quo Æoles σπῆθος, vel a πόκτος, i. e πῆκος Arcadio.] A *pectus* eſt *expectoro*, ἐκστηθίζω. Uſus Accius, Enniuſque: cujus verba perperam Tullio Nonius tribuit. Meminit & Fabius, ut verbi antiqui, lib. X. cap. I. Simile *adpectoro*, προστηθίζω. Uſus Solinus juxta vett. codd. Plinius pro eo dixit *pectori admovere*.

PECULARI, unde *depeculari*, eſt a *pecus*. Proprie *peculari* de *furto publico* dicitur, etſi & ipſum latius extendatur. Idem dicendum de verbali *peculatus*. Vox autem hæc inde eſt, quod multa publica, cujus pecuniam avertit, pecore fieri ſoleat. Ita Varro, IV. de L. L. cujus hac de re locum Vertranius corrupit.

PECULIUM a *pecus*. Feſtus: *Peculium ſervorum a pecore item dictum eſt, ut pecunia patrumfamilias*. Non tamen *peculium* ſolum ſervorum fuit, ſed & ita dictum, quod filiusfamilias ſibi parentis permiſſu ſervabat, deducto illo, quod parenti debebatur. Ita filiis cedebat, ſi pluris vendidiſſent merces, quam quanti eas pater æſtimaſſet. Plautus, Mercatoris prolog.

Lucrum ingens facio, præterquam mihi meus pater
Dedit æſtimatas merces; ita peculium
Conficio grande . . . .

Etiam *peculium* dicebatur, quod a patribusfamilias ſeponebatur; quomodo Celſus uſurpat, cum ait, *Pecuniam ſine peculio fragilem eſſe*: cujus dicti men-

tem plutibos declarat Raevardus, lib. v. Var. cap. xvii. De *peculio caſtrenſi*, ceteriſque *peculii* generibus adi Juriſconſultorum libb. A *peculium* eſt *peculiaris*, quomodo proprie dicitur, *quod en peculio eſt*. Sic uſus Plaut. Aſin. act. iii. ſc. i.

Etiam opilio, qui paſcit, mater, alienas oves
Aliquam habet peculiarem, qui ſpem ſoletur ſuam.

Similiter *ſervus* proprie *peculiatus* dicitur, qui peculio inſtructus, ut l. xxxiii. §. ſi venditor. ff. de action. empt. l. xviii. in fin de ædil. edict. *Peculioſus* pro eo dicit Plautus, Rudente, act. i. ſc. ii.

Peculioſum eum eſſe decet ſervum & probum.

Quomodo & Auguſtinus locutus in pſalm. xxxviii. *Peculioſus ſervus, & cujuſdam magni Patrisfamilias.* Et hæc propria acceptio. Sed crebro latius his vocibus utuntur ſcriptores.

Pecuniam a *pecu* dictam eſſe conſtat. Sed quæ cauſa ſit originis, parum convenit inter auctores. Prima ſententia eorum eſt, qui ſic dici putant, quia *pecudis primum nota ſignari ſoleat*. Varro, lib. ii. de R. R. cap. i. *Et quod æs antiquiſſimum, quod eſt flatum* (al. *conflatum*) *pecore, pecore eſt notatum.* Plutarchus, in Poplicola: Καὶ τῶν νομισμάτων τοῖς παλαιοτάτοις βοῦν ἐπεχάραττον, ἢ πρόβατον, ἢ σῦν. *Vetuſtiſſimi nummorum aut bove, aut ove aut ſue fuerunt ſignati.* Plinius, lib. xxxiii. c. iii. *Servius Rex ovium boumque effigie primus æs ſignavit.* Et lib. xviii. cap. iii. *Servius Rex primus ſignavit æs. Antea rudi uſos Romæ Timæus* (al. *Timæus*, quod placet) *tradit. Signatum eſt nota pecudum, unde & pecunia appellatur.* Eutropius tamen, lib. i. & Iſidorus, lib. xv. Originum cap. xvii. volunt Saturnum primum ſignaſſe nummos. Athenæus, lib. i. tribuit id Jano; uti & Macrobius, lib. i. Saturnal. cap. vii. Verba ejus apponam, ut ſimul pateat ratio imaginis, quam hodieque in multis vett. numis videre eſt, qui ab uno latere Jani, ab altero navis effigiem habent. Sic igitur ſcriptor is: *Janus cum Saturnum claſſe pervectum excepiſſet hoſpitio, & ab eo edoctus peritiam ruris ferum illum & rudem ante fruges cognitas victum in melius redegiſſet, regni eum ſocietate muneravit. Cum primus quoque æra ſignaret, ſervavit & in hoc Saturni reverentiam, ut quoniam ille navi fuerat advectus, ex una quidem parte, ſuæ capitis effigies, ex altera vero navis exprimeretur, quo Saturni memoriam in poſteros propagaret. Ita fuiſſe ſignatum hodieque intelligitur in aleæ luſu, cum pueri denarios in ſublime jactantes* CAPITA AUT NAVIA, *luſu teſte vetuſtatis exclamant.* Pertinet huc illud ipſius Plinii, lib. xxxiii. cap. iii. *Nota æris fuit ex altera parte Janus geminus, ex altera roſtrum navis.* Apud Lactantium quoque legere eſt, lib. i. cap. xiii. *Fugit* (Saturnus) *expulſus, & in Italiam navigio venit, cum erraſſet diu, ſicut Ovid. in Faſtorum libris* (lib. i.) *refert:*

Cauſſa ratis ſupereſt: Thuſcum rate venit ad amnem
Ante pererrato falcifer orbe Deus.

Hunc errantem atque inopem Janus excepit, cujus rei argumenta ſunt numi veteres, in quibus eſt cum duplici fronte Janus, & in altera parte navis, ſicut idem poëta ſubjecit:

At bona poſteritas puppim formavit in ære,
Hoſpitis adventum teſtificata Dei.

Hactenus Lactantius. Sed vel hic Ovidii locus fidem feceris numos, in quorum parte una Janus geminus, altera navis expreſſa cernebatur, non a Jano aut Saturno, ſed a poſteris fuiſſe ſignatos. Quare hujuſcemodi numi non adverſantur iis, qui primum volunt Servium numos ſignaviſſe, quod & Caſſiodorus agnoſcit, lib vii. Variarum epiſt. xxxii. Nec pugnat ſententia ea, qua primus dicitur Servius ſignaſſe pecuniam pecudis nota, cum ea qua docetur numos antiquos Jani imagine & nave ſignatos fuiſſe. Nam fieri poteſt, ut quæ Hottomanni in libro de re nummaria opinio eſt, ut Servius quidem Romæ pecudis nota numos inſigniverit, ſed in reliquis Italiæ partibus Jani & navis effigies ſoleat imprimi. Altera de pecuniæ vocabulo ſententia eorum eſt, qui putant eam ſic dictam, quia e pecudum corio primo fieri ſolebat. Donatus ad illud Maronis, lib. i. Æn.

Taurino quantum poſſent circumdare tergo:

Dicunt, inquit, *pecuniam tunc ex corio bubulo fuiſſe, & inde pecuniam dictam, quod ex pecore originem duceret; tantamque fuiſſe in pretio loci, quantum bovis unius corium conficere potuiſſet.* Caſſiodorus lib. vii. Variarum epiſt. xxxii. *Pecunia enim a pecudis tergo nominata. Gallis auctoribus, ſine aliquo adhuc ſigno ad metallo tranſlata eſt.* Iſidorus, lib. xvi. Origin. cap. xvii. *Pecunia prius de pecudibus & proprietatem habebat & nomen. De coriis enim pecudum nummi incidebantur & ſignabantur.* Suidas in voce ἀσσάριον· Νουμᾶς, ὁ πρῶτος βασιλεὺς μετὰ Ῥωμύλον Ῥωμαίων γεγονὼς, ἀπὸ σιδήρου καὶ χαλκοῦ πεποιημένα (ἀσσάρια) πρῶτος ἐχαρίσατο Ῥωμαίοις, τῶν πρὸ αὐτοῦ πάντων διὰ σκυτίνων καὶ ὀστρακίνων τὰς χρείας πληρούντων. ἅπερ ὠνόμασεν ἐκ τοῦ ἰδίου ὀνόματος νουμμία, ὥς φησι Τραγκύλλος. *Numas, alter a Romulo rex Romanorum, primus ex ferro & ære factam monetam Romanis donavit, cum omnes ante eum coriis & teſtis ad eam rem uterentur. Eam a ſuo nomine vocavit* NUMOS, *quemadmodum ait Tranquillus.* Sane ſcorteis nummis etiam ære invento uſi Lacedæmonii, quemadmodum ex Nicolao περὶ ἐθῶν notat Stobæus collectaneorum cap. xlii. Sed & docet idem Seneca, lib. v. de Benef. cap. xiv. *Æs alienum habere dicitur, & qui aureos debet, & qui corium forma publica percuſſum, quale apud Lacedæmonios fuit, quod uſum numeratæ pecuniæ præſtat.* Tertia ſententia illorum eſt, qui volunt a *pecu* eſſe *pecuinus*, &, i trajecto, *pecunius*. cumque *pecuniam* dicimus, ſubintelligi rem, eoque nomine primo vocari ſolere omnia patrisfamilias bona: quia tota pene in pecudibus conſiſterent. Hanc quorundam ſententiam eſſe indicat Iſidorus, lib. xvi. Origin. cap. xvii. Eandem Scaliger amplectitur ad Feſtum in *pecunia*, videturque & olim fuiſſe ipſius Varronis, lib. iv. cum ſcribit *Pecunia a pecu, a paſtoribus enim horum vocabulorum origo.* Et paullo poſt: *Pecus ab eo, quod perpaſcat, a quo pecora univerſa, quod in pecore pecunia tum conſiſtebat paſtoribus.* Sane *peculium* ſimiliter dictum conſtat, quod veterum bona in pecudibus conſiſterent. Plutarchus in Poplicola: Ἦν δὲ τιμὴ μὲν προβατίου ὀβολοὶ δέκα, βοὸς δὲ ἑκατόν. οὔπω νομίσματι χρωμένων πολλῷ τότε Ῥωμαίων, ἀλλὰ προβατείας καὶ κτηνοτροφίας εὐθηνούντων. διὸ καὶ τὰς οὐσίας ἄχρι νῦν ἀπὸ τῶν προβάτων πεκούλια καλοῦσι. *Ovis pretium erant decem oboli, bovis centum, quod Romani nondum id temporis multum uterentur pecunia, ſed re pecuaria cenſerentur & æſtimarentur. Iccirco etiamnum facultates ſuas a pecudibus peculium nominant.* Nam nec a vero abludit, *pecuniam* a paſtoribus dictam, quod eam pro pecudibus reportarent. Gloſſ. vett. *Pecunia*, χρήματα ἀπὸ τιμῆς κτηνῶν. Ac poſſis eo referre illud Columellæ, præfat. lib. vi. *In ruſticatione vel antiquiſſima eſt ratio paſcendi, eademque quæſtuoſiſſima: propter quod nomina quoque pecunia & peculii tracta videntur a pecore.*

Pecus putabat Varro dici a *pede*, eo quod *pes ſignificet conſiſtendi fundamentum*, ac *peſtorum copia* in *pecore* conſiſtat. Ita enim ſcribit, iv. de L. L. *Pecus ab eo, quod paſcebant: a quo pecora univerſa. Et quod in pecore pecunia tum conſiſtebat, paſtoribus & ſtandi fundamentum pes (a quo in ædificiis dicitur area pes magnus, & qui negotium inſtituit, pedem poſuit) a pede pecudem appellarunt.* Quæ ſane ἐτυμολογία plane λεπτολόγου καὶ Στωικοῦ. Omnino autem *pecus* dicitur, ſive a πέκος, quod, Heſychio teſte, notat τὸ ἔριον τῶν προβάτων, Latini *vellus* nominant: ſive quia ſoleat πέκεσθαι, hoc eſt, κείρεσθαι, *tonderi*. Id enim notat πέκειν, cum de ovibus dicitur, quemadmodum ſcribit Euſtathius. A *pecus* eſt *pecudiarius*, qui pecudis inſtar præceps fertur. Gloſſ. Philox. *Pecudiarius*, προαλής. Vide *Pecco*. Ejuſdem originis *peculium*, & *peculatus*. De quibus ſeorſim.

†Pecus non inepte quidem a Voſſio ἐτυμολογεῖται. Verum cum Pecus in obliquis ſive D ſive R aſſumat;

mat ; videtur mihi ſactum ex פקד *pakad* ; cujus tertis retenta eſt in PECUNIS, at in PECORIS mutata in R more Tyrrhenico. Et quidem τὸ *Paul* hujus verbi nim. פקד *pakud*, eſt ipſiſſimum nomen PECUS in obliquis. In quod omnes ſignificationes radicis פקד conveniunt notione paſſiva puta *viſitari*, τῷ ἐπισκοπεῖσθαι, *recenſeri*, τῷ *deſiderari* aliquem ex numero inter recenſendum, *præfici* &c. Greges enim exercitui comparantur : pecoris magiſter eſt imperator : is quotidie recenſet gregem, mandata dat, idque omne facit, quod ambitu ſignificationum verbi פקד *pakad* continetur. Sic Zach. X. 3 *viſitare hircos* dicitur. In ceteris Orientis linguis eædem omnes ſignificationes ejus verbi inſunt. A PECORE deinde fit PECUNIA & PECULIUM. MAZOCHIUS.

PEDARE eſt a *pes*. Habet autem duplicem ſignificationem, nam interdum notat *ſuffulcire*, & *quaſi pede ſtatuminare*. Onomaſt. vet. *Impedo*, ἐμπεδόω. Nempe ab ἔμπεδος, *firmus*. Sic uſus Columella, lib. v. *Cum menſem xxx. exceſſit vinea, id eſt, tertio autumno, vehementioribus ſtatuminibus, ſtatim impedanda eſt*. Ita emendat Budæus, annot. in Pand. In vulgatis eſt *impedienda*. Ab hac ſignificatione eſt, quod *pedatæ vites* opponuntur *ſubrectis* : quod *ſtatumen*, ſive *adminiculum vitium* dicitur *pedamen* ſeu *pedamentum*. Præterea autem *pedare* notat *ire*, unde *pedatus* pro *acceſſu*, ut cum dicimus *pedate*, vel potius *pedate primo*, *ſecundo*, *tertio*. Gloſſ. vett. *Tertio pedatu*, τρίτῃ περιόδῳ, ἐκ τρίτου. Vide Nonium, Chariſium, ac e recentioribus Leopardum, lib. VI. cap. XVI. & Turnebum, lib. XXIV. cap. XXXVIII. & lib. XXVIII. cap. I. Ab eodem eſt *pedatum*, ubi conſiſti, vel aliquid poni poſſit. Sic legimus *pedatura militum*, *caſtrorum*, *murorum*. Ab eodem eſt *pedatim* κατὰ πόδα. Quid ſit *pedatim incedere*, clare docet hic locus Plinii, lib. XI. cap. XLIV. *Omnia animalia a dextris partibus incedunt, ſiniſtris incubant. Reliqua, ut libitum eſt, gradiuntur. Leo tantum & camelus pedatim, hoc eſt, ut ſiniſter pes non tranſeat dextrum, ſed ſubſequatur*. Multa etiam ejus verbi compoſita habemus. Tale eſt *quadrupedare* : quo uſus Aldhelmus de laudibus virginitatis, cap. X. Et apud Plautum Captivis legas, act. IV. ſc. II.

Quadrupedanti crucianti cantherio.

Et apud Maronem, VIII. Æneïdos :

Quadrupedante putrem ſonitu quatit ungula campum.

Item *repedare*, pro *reverti*. Nam ridicule Bartolus interpretatur, *a capite incipere*. Uſurpat Paccuvius apud Feſtum, Lucillius apud Nonium. Vide utrumque Grammaticum in *Repedare*. Lucilii locum emendat Janus Gulielm. lib. II. Veriſ. cap. IX. Invenies etiam apud Leonem Imp. l. ſiquis ex grege. C. de cohort. lib. XII. *Aut ſi*, inquit, *ad priſtina ſacramenta precum miſeratione moliuris repedare*. Item apud Veterem interpretem II. Machab. III. *Et Oniæ gratias agens recepto exercitu repedabat ad regem*. Ab eodem eſt *talipedare*. [vide Petronium & quæ olim notavimus.] Feſtus : *Talipedare antiqui dicebant pro vacillare pedibus laſſitudine, quaſi trahat pedes, ut talis videatur inſiſtere, aut identidem tollere pedes*. Vett. Gloſſæ Calepino in Argentoratenti editione præfixæ, & Lugduni nuper recuſæ : *Talipedo*, παραγύρομαι. Leg. cum Bon. Vulcanio παραγύρομαι. Qui *talipedarent*, attæ dicti, ut indicat Feſtus in *Atta*. Simile eſt *interpedare*, apud Jornandem cap. XV. de rebus Geticis : *Tum Imperator equo adacto in curſum calcaribus incitatum, multos orbes huc atque illuc uſque ad ſuam fatigationem variis inflexibus interpedavit*.

PEDARII, & *pedanei*, tum ſenatores, tum judices, dicebantur. *Pedarii ſenatores* unde vocentur, triplex eſt ſententia. Sunt qui ita dictos putant, qui non haberent jus novæ dicendæ ſententiæ, ſed pedibus irent in alienam ſententiam : atque id quoque ſcribit Feſtus. Altera ſententia fuit Gabii Baſſi, qui, Gellio teſte, ſcriptum reliquit, ita eos vocatos, qui nondum geſſiſſent curulem magiſtratum, idque quia pedibus irent in curiam, cum qui magiſtratum curulem geſſerant, ſoliti ſint curru vehi, ſuper quo ſella eſſet, in quo conſiderent, unde & *ſella curulis* vocabatur. Tertia ſententia eſt ipſius Agellii; qui, ſuperioribus duabus rejectis, putat, equites eos, qui necdum a Cenſoribus in ſenatum lecti erant, eoque nec ſenatores dici poterant, ſi populi honoribus uſi eſſent, habuiſſe jus veniendi in ſenatum, dicendæque ſententiæ ; ſed quia in poſtremis ſcripti erant, non rogatos fuiſſe ſententias, ſed quas principes dixerant, in eas diſceſſiſſe. Vide Gellium, lib. III. cap. XVIII. Pro *pedarius* dixere etiam *pedaneus* : quamquam, ut minus Latinum, rejicit Gellius. Similiter vocavere quosdam judices pedaneos. Nempe, *qui ex delegatione cauſſas audiunt*, ut interpretatur Ammianus ad Paull. lib. v. ſentent. tit. XXVIII. Solent autem hi de humilioribus ſolum negotiis cauſſiſque levioribus cognoſcere. A Theophilo Inſtit. de interdict. in princ. *pedaneus judex* transfertur χαμαιδικαστής · unde patet ſic dictos, quod judicantes in imo loco conſiderent, ubi magiſtratus ſubſellia pedum habebant : vel quia pede plano judicarent, non pro tribunali ; ut cenſet Cujacius in Novell. LXXXII.

PEDATENTIM eſſe ex nomine & verbo, ait Diomedes, lib. I. Nempe *pedetentim* ſignat, ita uti pedes tenduntur. Proprie igitur notat lento gradu ; unde Tullius, lib. II. Tuſcul. Quæſt. *Pedetentim, ac ſedate niſu*. At μεταληπτικῶς accipitur pro *caute* ; prout interpretatur Donatus, in Phormionem, act. III. ſc. III. Sed is a *pede*, & *tentando*, dici cenſet : uti & Priſcianus, lib. XV. Nec diſplicet. Ita de iis proprie dicatur, qui priuſquam pedem ponant, ſolum tentant, ut in tenebris, aut molli ſolo, facere ſolemus. Videturque pro hoc etymo facere illud Catonis dictum dictorum de conſulatu ſuo : *Eam ego viam pedetentim tentabam*. Citat Soſipater, lib. II.

PEDICULUS dicitur id, quod fructus ſuſtinet, nempe quaſi *parvus pes*. Sed & vermis genus *pediculus* vocatur. Nempe a *pes*, quod ejusdem notionis. Feſtus : *Pedibus obſitum, hoc eſt, pediculis*. *Titinnius pedicoſum appellat hoc modo : Rus detrudetur pedicoſus, ſqualidus. Pedes autem pro pediculis. Sic Plautus refert in Curcul.* (act. IV. ſc. II.)

Item genus eſt Lenonum inter homines meo quidem animo,
Uti muſcæque, culiceſque, pedeſque puliceſque.

Et Livius, in gladiolo puliceſne, an cimices, an pedes, reſponde mihi. Et Lucilius : ubi me videt, caput ſcabit, pedes legit. Hactenus Feſtus. Sed de voce *pedicoſus* plane aſſentio Scaligero, qui Feſtum putat incidiſſe in vitioſos Titinnii codices, in quibus *pedicoſus* pro *pedidoſus* ſcriptum eſſet. Sane Feſti ſententiæ reclamat metrum, quando, ſi a *pedibus* eſſet, prima in *pedicoſus* corripi deberet. Fortaſſe tamen in aliis ſcriptoribus vox ea Feſti tempore extabat : quod ſi placet, dicemus, *pedicoſus* eſſe a *pede* ; ut a *tenebræ*, *tenebricoſus* ; ut ejus ubique ſit vocis productio. Sane cum *pedicoſus* ἀναλόγως a *pes* deduci poſſit, nil opus procurrere ad συγκοπὴν, quâ quidam ex *pediculoſus* factum putant. In Gloſſis Philoxeni *pedicularius* legas, quod exponitur συντονάριος. Ut a *pes* fit *pedarius*, ita a diminutivo ejus *pediculus*, *pedicularius* ; συντονάριος vero ſit *qui inter ſymphoniacos modum dat tono* : unde & nomen. Fiebat enim hoc pedibus pulſando ſcabellum : unde Lutatius in Statii VII. Thebaïdos verſ. CLXXI. *Buxa* interpretatur *ſcabellum*, *quod in ſacris tibicines pede ſonare conſueverunt*. Atque hinc *ſcabellorum crepitus* apud Suetonium in Caligula legas. Ea ſcabella a *tono ſyntona* dixere, quia his darent modum voci. Uſus ſic Fabius, lib. IX. cap. IV. *ſyntonorum modum ſalitantes*. Indeque *ſyntonarius*. Qua de re plura Salmaſius ad Vopiſcum.

PEDO, vel *nomen* eſt, vel *verbum*. Nomen cum notat *cui pedes lati*. Gloſſæ Philox. *Pedo*, πλατύπους. Ut idem ſit ac *plancus*. Hinc *Pedo* nomen Poëtæ, cujus meminere Martialis, in præfat. lib. I. & Sidonius, Carm. IX. verſ. CCLVII. *Pedo* verbum, vel

Digitized by Google

primæ eſt, vel tertiæ. *Pedo* primæ, notat *fulcire*, vel *ire*. Suntque ab eo *pedatus*, *pedatim*, *repedare*, atque alia, de quibus in *PEDARE* diximus. At *pedo* tertiæ, eſt per μετάθεσιν factum a βδέω. Media converſa in tenuem, quomodo a βαθὺς eſt *pateo*, a κύββα, *cuppa*, &c. Vel, quod magis placet, eſt *pedere* a πέρδειν, extrita litera canina. Quippe *pedere* eſt πέρδειν, βδεῖν autem eſt *viſire*, ut πορδὴ, *peditus*, βδεσμὸς, *viſium*. Eſt autem *peditus*, quod Petronius vocat *ſtrepitum obſcœnum*; ut *viſium*, cum ſonus non exauditur: qua de re Scaliger ad illud Catulli:

Subtile ac leve peditum Libonis:

Et nos infra, in *Veſica*. *Crepare* pro πέρδειν dixit Martialis, lib. XII. epigr. LXXVIII.

Et pedit deciesque viciesque.
Et quamvis ſibi caverit crepando,
Compreſſis natibus Jovem ſalutat.

Et Epigrammate proximo:

Ante Jovis ſtatuam crepuit ſutor hiſtrio.

Hinc *crepitus ventris* dictus. Eſt autem tum *crepare*, tum πέρδειν, factum a claro ſoni crepitu, qui melius Græco πορδὴ, quam Latino *peditus*, exprimitur. Belgæ Græcorum more interdum, de jumentis imprimis, dicunt *porten* pro πέρδειν. Similiterque a *viſire* dicunt *vyſten*, quamquam hoc etiam ad *crepitum* extendant. Puto autem *viſire* quoque eſſe, ὀνοματοπεποιημένον, eoque minutum illum ſonum exprimi, qui abſque crepitu fit. Vel dicamus, *viſium* eſſe a βδέσις ejecto δ. A *pedo* eſt *podex*, e in o converſo, ut a πέρδω πορδή. Quamquam Petrus Nunneſius, in Grammatiſtice ſua, putarit *podex* eſſe a Græco πρωκτὸς, quod idem notat: quo pacto & additione & detractione & immutatione ſit opus. Quod interdum etſi fiat, tamen etymon præfero ubi minori mutatione opus. Nec tamen aliis præſcribo.

PEGMA, πῆγμα, a πήγνυμι, id eſt, *figo*, *compingo*: unde Appuleius, lib. IV. Mileſ. erudite reddidit, *confixilem machinam*: ac in vett. Gloſſ. exponitur *confixum*: quo ſpectare Lipſio videtur jocus ille Lucilii apud Cic. lib. II. de orat. *Quid Decius Nuculæ? an confixum vis facere*, *inquit*. Fuere autem varia *pegmatum* genera. Quædam erant privatarum ædium: unde l. XII. §. ſpecularia. D. de inſtr. vel inſtr. leg. ubi Ulpianus ait, *in emptione domus ſpecularia & pegmata, ſive in ædificio ſint poſita, ſive ad tempus detracta*. Turnebus, lib VIII. cap IX. cenſet hic ſignari *antepagmenta*, quæ ſunt valvarum ornamenta affixa antis. Meminit quoque *pegmatum* Cic. lib. IV. ad Att epiſt. VIII. *Nihil venuſtius, quam illa tua pegmata; poſtquam miſiſti, libros illuſtrarunt valde*. Quo loco intelligit Lipſius loculamenta pluteoſque librarios. Sed imprimis *pegmatum* vox dici ſolet de *pegmatis theatricis*. Erant ea grandes & ingenioſæ machinæ e variis tabulis & ſublicis compactæ, per ſe occulte ſurgentes, ac rurſum ſubſidentes: de quibus Seneca, epiſt. LXXXVIII. Hujuſmodi *pegmatum* uſum ex antiquis ſcriptoribus erudite exponit Lipſius, lib. de Amphith. cap. XXIV. De *parapegmate* ſeorſim diximus.

PELAGUS, πέλαγος· notat proprie *maris profunditatem*; unde Matth cap. XVIII. ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης, id eſt, ἐν τῷ βάθει, *in profundo*, ſive *profunditate maris*. Poëtæ *altum* appellant. Hæc vocis proprietas fecit, ut putarent πέλαγος dici quaſi τῆλε τῆς γῆς, id eſt, *procul a terra*. Iſidorus, lib. XIII. cap. XVI. deducit a πλάγιον, id eſt, *latum*. Aliis placuit πέλαγος dici quaſi πέλας, id eſt, *prope*; & γῆ, id eſt, *terra*: quia circumlabitur orbem: aut quia πέλας ἄγει, quo de etymo Cæſar Scaliger lib IV. de cauſſ. L. L. cap. XCVIII. Sed ſi πέλαγος Græcam habet originem, fuerit a πελάζειν, quod eſt, ἐγγίζειν, *accedere*, *appropinquare*. Ita proprie ſit, quod Latinis dicitur *acceſſio maris*, item a *veniendo*, *Venilia*. [a πλάζω, πλαγγω *plango*, unde πλαγκτα ὄργανα.] Sed potius puto, ortu eſſe Hebræum, ſive ſit a פלג, id eſt, *dividere*, ſive פלגה, id eſt, *diviſio*, quia *pelago terræ regioneſque dividuntur*: ſive a פלגים, id eſt, *rivi*, ut commune primum fuerit id nomen fluviorum ac maris. Sane & Hom. Iliad. Τ. *Oceanum* ποταμὸν, vocat, hoc verſu:

Ἐν δὲ τίθει ποταμοῖο μέγα σθένος Ὠκεανοῖο.

Item Odyſſ. α.

Μέσσῳ γὰρ μεγάλοι ποταμοὶ καὶ δεινὰ ῥέεθρα,
Πρῶτα μὲν Ὠκεανὸς, ὃν οὔπως ἐστὶ περῆσαι
Πεζὸν . . . .

Et Odyſſ. λ. ſub finem:

Τὴν δὲ κατ᾽ Ὠκεανὸν ποταμὸν φέρε κῦμα ῥόοιο.

Et Odyſſ. μ.

Αὐτὰρ ἐπεὶ ποταμοῖο λίπεν ῥόον Ὠκεανοῖο
Νηῦς . . . .

Pelaſgorum idem ac *pelagi* etymon eſſe volunt. Nam ut πέλαγος, ita πελασγοὺς quoque a πέλας & ἄγειν dictos volunt. Alii ut πέλαγος, ſic & πελασγοὺς deducunt ab Hebræo פלג, id eſt, *dividere*, quia *Pelaſgi* eſſent *gens diſperſa*, *atque ab aliis avulſa*. Eademque res compellit alios, ut πελασγοὺς dictos velint, quaſi πελαργοὺς, quia *ciconiarum more ſint vagati*. A πέλαγος eſt πελάγιος, quomodo vocatur quod in alto eſt, longeque a litore diſtat. Unde *pelagiæ* genus *purpuræ in alto demerſæ*. Plinius, lib. IX. cap. XXXVII. haec nimis ait, *Purpuræ nomine alio pelagiæ vocantur*. Rectius cap. XXXV. dixerat, *pelagia altius merſa, quam ut penetrent radii*. Nempe *purpuræ* aliæ *pelagiæ*, aliæ *literales*. *Pelagiæ* ſuccus ſeu medicamentum dicebatur *pelagium*. Id nigricans erat, eoque difficulter eluebatur. Vide de ejus natura ac pretio, cap. XXXVIII. & XL. ejuſdem libri.

‡**PALAGUS** & Gr. πέλαγος *altum maris* proprie notant, unde πελάγιος dicitur de inſula aut navi in alto poſita: id quod etiam Plinio PALADIUS dicitur. Tam Latinum ergo quam Graecum nomen venit ea Chald. פלג *pelag*, quod *medium* ſignificat millies in Targumicis, ut & apud Syros: unde & dicendum Hebr. quoque פלג *peleg* quoties de *mari* uſurpatur, idem notare. Eſt & Chaldaicum פלגוס *pelagus*, quod ne una quidem littera a Latino PALAGUS differt: quae Chaldaica vox non aliud eſt, quam *medium* ſive *altum maris* in Targum Pſalm. XLVI. 3. ubi pro Hebr. *Cor maris* ponitur in Targum *bepelagus dejamma rabba* i. e. *in pelago* (h. e. medio) *maris magni*. Cui loco confert Matth. XVIII. 6. illud ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης i. e. *in alto maris*, pro quo Vulg. *in profundum maris*. Et illud quidem פילגוס purum putum Chaldaicum eſt; nam apud eos & verbum הפליג *hiphlig* reperitur, quod uſurpatur de navi *altum maris* ſive *medium maris* petente in *Erubin* cap 4 ubi Gloſſa imperite id pro barbaro vocabulo habet (quaſi ſi de Graeco πελαγίζω ſumptum fuerit) inſcite, inquam, quia פלג *pelag* uti diximus, *medium* ſignificat, & Targumicum PALAGUS eſt *medium maris* MAZOCHIUS.

PELAMYS, πηλαμὺς. Heſychius: Πηλαμὺς, διὰ τὸ τὸν ἰχθὺν ἐν κοίτῃ. Feſtus: *Pelamys, genus piſcis; dictum quod in luto moretur, quod Græce dicitur πηλός*. Plinius, lib. IX. cap XV. *Cordula appellatur partus, qui fœtas redeuntes in mare autumno comitatur. Limoſæ vero a luto pelamydes incipiunt vocari, &, cum annuum exceſſere tempus, thynni*. Meminit non ſemel Athenæus.

PELLECANUS, vel potius *pelecanus*, Græce πελεκὰν, & πελεκᾶς. Aliter autem hac voce uſus Ariſtoteles, aliter Ariſtophanes. Ariſtoteles enim ſic vocat avem quæ Plinio *platea*, Ciceroni, lib. II. de nat. Deorum, *platalea* nominatur. Confer ea quæ Ariſtoteles ſcribit, lib. VIII. Hiſt. cap. XII. & lib. IX. cap. X. cum iis quæ Plinius tradit, lib. X. cap. XL. Belgis vocatur *Lepelaer*, a *roſtri figura quæ cochlear refert*, quod Belgis *lepel* dicitur. Eſtque ab ejuſdem *roſtri latitudine* nomen *plateæ* & *plataleæ*, nempe a Græco πλατὺς, id eſt, *latus*. At Ariſtophani πελεκᾶς eſt *picus Martius*, cui id nomen a πελεκάω, hoc eſt, *ſeco*, *dolo*: hoc a πέλεκυς, id eſt, *ſecuris*, id ab Hebræo פלג, id eſt, *dividere*, *ſeparare*. Sane πελεκᾶν dici ἀπὸ τοῦ πελεκᾶν τὰ ξύλα, quod *inſtar ſecuris cædat arbores*: id non modo Ariſtophanis

Digitized by Google

nis ſcholiaſtes tradit, ſed & hic poëtæ ipſius locus Avibus confirmat:

> .... ὄρνιθες ἦσαν τέκτονες
> Σοφώτατοι πελεκᾶντες· οἳ τοῖς ῥύγχεσιν
> Ἀπεπελέκησαν τὰς πύλας· ἦν δ' ὁ κτύπος
> Αὐτῶν πελεκώντων (leg. πελεκάντων) ὥσπερ ἐν ναυπηγίῳ.
> .... *Aves erant fabri*
> *Sapientiſſimi pici, qui roſtris*
> *Dolaverunt portas: erat vero ſtrepitus,*
> *Dolantibus ipſis, velut cum navis frangitur.*

Idem etymon probant Heſychii & Suidæ verba. Ille ait, Πελεκᾶν, ὄρνεον τὸ κολάπτον καὶ τρυπῶν τὰ δένδρα, hoc eſt, *avis excavans & perforans arbores*: hic vero definit εἶδος ὀρνέου τρυπῶν τὰ δένδρα, ἀφ' οὗ καὶ δενδροκολάπτης καλεῖται· *genus avis perforans arbores, unde & arboricavus appellatur*. Eapſe de cauſſa dicitur & ξυλοκόπος, *lignifecus*, item δρυοκόλαψ, & δρυκόπος, *roboricavus*, & *roboriſecus*. In Carinthia ſimiliter vocatur *Baumbecher*, quaſi *arborum caſor*. Unde vero avis hæc Latinis dicatur *Picus*, diſcere eſt ex Feſto, qui ſic vocari ait a Pico Aboriginum rege: quicum conſentit Iſidorus lib. XII. Orig. cap. VII. *Picus*, inquit, *a Pico Saturni filio nomen ſumſit, eo quod eo in auſpiciis utebatur*. Sed ſi Græcis vocatur δενδροκολάπτης, veriſimile quoque ſit, *picum* a Latinis dici a πίκω, hoc eſt, ξαίνω, κολάπτω· nempe quia *arbores tundat atque excavet*. Martii vero cognomentum ex eo accepit, quod Marti ſacer eſſet. Sunt quibus placet, *picum* dici quaſi *beccum*, a noſtro *bek*, id eſt, *roſtrum*. Sed cur non potius a noſtro *picken*, quod eſt, *roſtro tundere*? Id enim magis convenit cum δενδροκολάπτης, & ſimilibus Græcorum appellationibus. Germanis vocatur *Specht*, ut Belgis *Specht*, Anglis *Aſpecht*. Ac videtur Germanicum illud eſſe a Græco σπίλεκτος, quomodo *picum* a Græcis vocari Heſychius indicat, cum ſcribit σπέλεκτος, πελεκάν.

Pellex eſſe a παλλακὴ, ſive παλλακὶς, non Agellii modo ſententia fuit, lib. IV. cap. III. ſed & Caii, tit. de verb. ſignif. Sed Jano Guilielmio viſum id tam manifeſto falſum, ut Grammaticos prudentes ſcientes hac in re falſos ſcripſerit, lib. I. Plautin. Quæſt. cap. III. Quid eum moverit, non video: niſi forte quod *pellex* ejus ſit qui habeat uxorem; παλλακὴ vero *cœlibis*. Sed quis neſcit, cum voces ex una lingua in aliam transfunduntur, quemadmodum in vinis fit, ita & hæc quoque nonnihil abire a priori natura? Quare mihi quidem dubium non ſit, quin *pellex* ſit a παλλακὶς, extrito ι, & converſo α in E, quomodo a τάλαντον eſt *talentum*; a καμάρα, *camera*; ab ἄντα, *ante*, &c. παλλακὶς autem eſt ab Hebræo פִּילֶגֶשׁ, quod idem ſignificat. *E* in *A* abit, quomodo & ἀῤῥαβὼν ab עֵרָבוֹן; item μάλθα a Punico מלט. Et hæc quidem vera opinio. Interim nec abſurde errant, qui *pellicem a pellendo* deducunt, quod *juſtam uxorem thoro pellat*: unde Juno apud Senecam initio Herculis Fur. ait:

> *Locumque cœlo pulſa pellicibus dedi.*

Quemadmodum nec abſurde hallucinantur illi, qui *pellicem* ex eo dictam volunt, quia *alienos ad ſe pelliciat viros*: ut nempe a *pelliciendo* ſit *pellex*, quemadmodum ab *illiciendo*, *illex*, niſi *illix* potius ſcribendum putes, de quo ſuo loco diximus. Sed, quæcunque harum originationum adlubeſcat, cum & παλλακὶς & *pellere* & *pellicere* *L* geminent, *pellex* quoque gemino *L* ſcribendum paret: quanquam in vett. libris ſecus legi ſcripſerit Lud. Carrio caſtigat. in Valer. Flaccum.

Pellis a *pellendo* dicitur, ſi Iſidorum, lib. XI. cap. I. atque item Perottum audimus, qui ſic vocari cenſent, *quod externas injurias tegendo repellat*. Sed hæc ſane putida. Num ergo dicemus eſſe a פלא, hoc eſt *latere*, *contegi*: unde etiam *pallæ* ac *palli* nomen originem trahit. An potius ab Æolico φύλλις pro θύλλις, hoc eſt, θυλάκιον *folliculus*, *ſacculus*. Æoles enim θ convertunt in φ, ut θὴρ, φὴρ, unde *fera*; θυμιῶ, φυμιῶ, *fumo*. An a φολὶς converſa adſpirata in tenuem; quomodo a φόρτα ſive φορτίζω eſt *porto*; a πορφύρα, *purpura*, &c. Quod etymon magis placeret, niſi proprie φολὶς diceretur de *pelle ſerpentum*, vel potius *ſquamis* ejus: unde φόλλικες dictæ *aſpritudines cutis*, *quales ſcabioſorum*; & φολλικώδεις, *qui iſtiuſmodi aſpritudine laborarent*. Erotianus: Φολλικώδη, τὰ ἐφιλλώδη (leg. ἐφηλώδη) καὶ λεπρώδη· οἱ γὰρ παλαιοὶ φόλλικας ἐκάλουν τὰς ψωρώδεις τραχύτητας. Quare non video, unde potius *pellis* deducatur, quam a φελλὸς, quomodo, ut eſt apud Heſychium, vocatur φλοιὸς δένδρου, *cortex arboris*: unde & *ſuber* arbor φλοιὸς vocatur, quia *tota ſimilis eſt cortici*. Ita *pellis* dicatur, quia quaſi φελλὸς *ſive cortex eſt hominis*. Niſi φελλὸς veteri lingua *pellem* notarit. Atque inde *arboribus* ſit accommodatum. A *pellis* eſt *pellicula*, unde verbum *pelliculare*, quod Gloſſæ Philoxeni exponunt δερματῶσαι. Ab eodem quoque eſt *pellio* ut a *reſtis*, *reſtio*. Gloſſæ Philoxeni: *Pellio*, Δερματουργὸς, ὑποράφος. In iiſdem legas *pellarius*, πελλοράφος. Ubi πελλοράφος idem quod δερματουργὸς, a πέλλον, hoc eſt, *pellis*, & ῥάπτειν, hoc eſt, *ſuere*. Heſychius, καρβατίνη, μόνη, πέλλον. Ac imperitus aliquis hoc argumento impulſus putet *pellis* eſſe a πέλλον. Sed eſt ea vox ſequioris ſeculi Latiniſſantis. Proinde & πελλοράφος barbarum eſt. Fuit & *Pellio* familiæ nomen, ſed poſteriores pro eo *Pollio* dixere: quomodo pro *hemo* dixere *homo*; pro *henus*, *honus*, &c. *Pellio* autem veteres dixiſſe pro *Pollio*, docet illud Plauti, Bacch. Act. II. Sc. *Mirum eſt*, *ne*:

> CHR. *Non herus, ſed actor mihi cor odio ſauciat.*
> *Etiam Epidicum, quam ego fabulam æque ac meipſum amo,*
> *Nullam æque invitus ſpecto, ſi cum agit Pellio.*

Nam intelligit *P. Pollionem* comœdum minorum partium: quod hic Symmachi locus indicat, lib. X. Epiſt. II. *Magnis in negotiis, ſicidem ut magnis comœdiis, edecumati apponuntur actores. Non idem honos in pronunciandis fabulis P. Pollioni qui Ambivio fuit: neque par Æſopo & Roſcio fama proceſſit*. Plauti & Symmachi locus aliter concipitur in vulgatis: ſed ſecutus ſum emendationem eruditiſſimi Hieronymi Groſtotii in epiſtola nuper edita a Goldaſto. Porro ex iis, quæ diximus, paret, falli doctiſſimum Joachimum Camerarium, cum ad Ecl. IV. ſcribit opinari ſe, *Pollio* eſſe nomen poteſtatem ſignificans, ut ſit a *pollere*, hoc eſt, *poſſe*.

Pello videtur olim pro diverſa notione fuiſſe vel primæ, vel tertiæ. Primæ fuit, cum notaret *loqui*, aut ſimile quid; unde *appellare*, *compellare*, *interpellare*. Videturque Becmano eſſe ab Hebræo פלל, hoc eſt, *appellavit*, *compellavit*. At a *pello* tertiæ ſunt *repello*, *depello*, *diſpello*, & ſimilia. Eſtque *pello* hac ſignificatione a πάλλω, *vibro*, *commoveo*, *quatio*: vel potius ab ἀπελλῶ, *arceo*, *pello*: *a* initio ablatum, ut ab ἀμέλγω *mulgeo*. Vel ſit *pello* a βάλλω, *projicio*: ut media in tenuem mutetur. Etiam *A* mutatum in *E*, quomodo a τάλαντον eſt *talentum*, *camera* a καμάρα, &c. A *pellendo* quoque dicta dea *Pellonia*. Arnobius, lib. IV.

> *Pellendorum hoſtium Dea potens Pellonia eſt.*

Idem Auguſtinus ſcribit, lib. IV. de Civitate Dei, niſi quod is *depellendorum* ſcribat. At rectius Arnobius *pellendorum*. Nam multum inter hæc intereſt. A ſupino *pulſum* eſt *pulſo*, pro quo veteres *pulto*, *S* in *T* abeunte; quomodo Ennius dixit, *Adgrettus fori*. Onomaſticon: *Pulſo*, *pulto*, ἐκτύπω, κόπτω. A *pulſo* eſt *pulſabulum*, id quo *pulſatur*. Utitur in Floridis Appuleius.

Peloris (inter *conchylia* eſt) a Græcis accepimus, ut & *oſtrea* & *echinus*, quemadmodum ſcribit Varro in IV. de L. L. Nomen autem πελωρὶς, non a πελώριος, id eſt, *immanis*, ſive *vaſtæ magnitudinis*; quæ Athenæi ſententia eſt: ſed a *promontorio Siciliæ*, quod πέλωρον vocatur.

Pelta, πέλτη· ſcutum Amazonicum, ut Nonius ait: Ἀσπίδιον τετράγωνον facit Suidas. *Amazonica* tamen *pelta* figura alia, *Hederæ folio* ſimilem fuiſ-

ſe ſcribit Xenophon. Plinius *folio Indicæ ficus*. Virgilius eam vocat *lunatam*, quo ſignificat, figuram habuiſſe *lunæ ſemiplenæ*. Hinc Iſidorus, lib. XVIII. cap. XII. *Pelta ſcutum breviſſimum in modum lunæ mediæ*. Quod ad ἔτυμον, Bocmanus deducit ab Hebræo פלרות, id interpretatur *ſcuta brevia in modum Lunæ*: Sed Hebræa vox *tædas* notat. Fortaſſe igitur rectius derives a פלגא, hoc eſt, *dimidium*, quia *dimidiam referret lunam*. Niſi malis a פלט, quod eſt *liberare*, *præſtare*, *ut quis evadat*.

PELVIS, ut Fulvius Urſinus ſcripſit, appendice de Triclinio, & Petrus Nunneſius in Grammatiſtice, ac Septimius Florens in εἰρήνῃ Ariſtophanis, & ante hos Joſephus Scaliger, in Conjectaneis, ac ante hunc Lazarus Baïfius, libro de vaſculis, venit a πέλις, quomodo, ut Pollux monet, Tragici vocant τὴν λεκάνην· οἱ δὲ Αἰολεῖς, inquit, πέλλαν μάλιστα τὴν ξυλίνην λέγουσι. Inſertum in Latino *v* conſonum, uti ab ὕλη eſt *ſylva*; a λεῖος, *levis*; a παῦρον, *parvus*. Alterum quoque etymon eſt, ſatis argutum. Nam cum *pelluvia* dicamus, quaſi *pedeluvia*, ſeu *pedeluvia*; item *malluvia*, quaſi *manuluvia*, ſeu *manuluvia*: videtur ſane & *pelvis*, quæ Græcis ποδόνιπτρον, a *pedibus lavandis* nomen accepiſſe. Scoſit id Varro, lib. IV. de L. L. *Pelvis*, inquit, *a pedum lavatione*, *ut pedeluis*. Ubi reſpicit Veterum morem, qui non *manus* ſolum, (unde *malluviis* nomen) ſed & *pedes* ante ac poſt cœnam lavabant. Itaque Homerus ſcribit, Ulyſſem ab Euryclia agnitum in pedum ante cœnam lotione. Ac Plutarchus in Pompeio refert, Favonium Pompeio non in cœna tantum miniſtraſſe, ſed etiam lotione: μέχρι ποδῶν, inquit, νίψεως, καὶ δείπνου παρασκευῆς. Tertiam quoque originationem invenio apud Velium Longum, de Orthographia. *A peluendo*, inquit, *peluis*, *& apud antiquos triſyllabum peluis*, *quæ nunc in ſynæreſi pelvis dicitur*. Nec aliter Nonius, ut hæc ejus verba indicant: *Pelvis*, *ſinus aquarius*, *in quo varia peluuntur*, *unde ei nomen eſt*.

†PENATES qui dii ſint, & unde advecti, piget de eo veterum opiniones ex Servio & aliis referre. At certe & Tuſci de Penatibus jactabant opiniones ſuas (ut ex Servii verbis ſupra in PALES adſcriptis poteſt intelligi, & ex iis quae affert de Demarathi Corinthii filio ad II. Aen. 296.) qui ſibi eos ſine controverſia vindicabant. Totum ergo hoc deorum Penatum negotium per Etruſcos ab Oriente manavit, tum nomen ſcil. tum & res ipſa. Nam PENATES ſunt ab Hebr. פנימי, *penimit*, h. e. *interius* ſive *penetrale*, cujus plurale פנימיות *penimiot* h. e. *penetralia*: ex eo, inquam, ablato *Mem* intermedio, fiunt *Penates*; quos dictos exiſtimat Cicero in II. de Nat. deor. 67. *ab eo quod PENITUS INSIDENT*, *ex quo etiam PENETRALES a poëtis vocantur*. Sic etiam Seneca Thebaid. 540.

Ferte arma: facibus petite penetrales deos:

quos nempe Graeci ſimiliter θεοὺς μυχίους vocitabant, ut obſervat Spanhemius *de Veſta & Prytanibus*. Hinc Veſta (quam unam ex diis Penatibus volunt fuiſſe) Ciceroni ibidem dicitur *Cuſtos rerum intimarum*. Adde illa Servii ad Aen. III. 12. *Qui ideo PENATES appellantur*, *quod in penetralibus aedium ſoli ſedeant*: *nam & ipſum penetral PENUS dicitur*, *ut hodie quoque PENUS VESTAE CLAUDI vel APERIRI dicitur*. Ex his vides, non tantum nomen ab Oriente eſſe, ſed & rem ipſam: nam tota haec *Penatum* religio ex Tabernaculi Iſraëlitici interiore penetrali prodiit. Adde hoc etiam, quod ſicuti in ſanctius illud Hebraeorum adytum nemini praeter Sacerdotem patebat aditus; ſic (teſte Servio III. Aen. 12.) Penates, *niſi Sacerdoti*, *videre fas nulli ſit*. Ad haec *Quod* (Penates) *de Lavinio tranſlati Romam*, *bis in locum ſuum redierint*, teſte ibidem Servio; id Arcam redeuntem ab hoſtibus, juvencis iter ſuum ſponte ingreſſis adumbrat. Poſtremo, *quod verum* (Penatum) *nomina nemo ſciat*, ut adnotat ibidem Servius; id quoque ex eo fluxit, quod Dei nomen τετραγράμματον illud ſanctius & Judaeis ἄῤῥητον, haberetur *ineffabile*. Atque hactenus de *Penatium* etymo dicta valebunt eatenus, ſi prima vocabuli littera P fuerit. Dubitamus ne, inquis? At, inquam, injecit mihi dubitationem non quivis de trivio, ſed Dionyſius Halic. (vir quantus!) qui Δ initio nominis hujus palam inſcriptum fatetur in I. Antiq. pag. 55. Ἐν δὲ τούτῳ (χωρίῳ) κεῖνται τῶν Τρωικῶν θεῶν εἰκόνες, ἅπασιν ὁρᾷν, ΔΕΝΑΣ (*) ἐπιγραφὴν ἔχουσαι, δηλοῦσαν τοὺς Πενάτας &c. *In eo loco* (is vero locus Ὑπελαίους, *Sub olivis* Romae dicebatur teſte Dionyſio) *poſitae ſunt Trojanorum deorum imagines*, *quas cuivis fas eſt inſpicere*, *cum inſcriptione DENAS*, *quae Penates ſignificat*: *videntur enim mihi priſci ante inventum P uſurpaſſe pro eo D litteram*. *Sunt autem haſtati duo juvenes habitu ſedentium*, *admodum antiqui operis*. *Alia quoque multa in antiquis templis horum deorum ſimulacra conſpeximus*, *& in omnibus duos juvenes militari habitu*. Porro quae hic Dionyſius de P nondum reperto a Latinis ait, iis haud facile aſſentior, cum ea litterâ, quod ſciam, gens litterata nulla tempore ullo caruerit. Neque vero eos deos fuiſſe DENATAS cum quarta littera apud Trojanos (unde ablata ſimulacra) appellatos mihi perſuadeo, cum ea vox ita ſcripta nihil prorſus Hebraice, nihil Chaldaice, ceteriſque linguis Orientis notet. Magis crediderim Δ illud ita fuiſſe ſcriptum, ut Π antiquum imitaretur. Imo potius (quid enim diſſimulo?) ea inſcriptio Latialibus priſcis, non vero Graecis litteris ſcripta fuit. Aut ſi ſcalpta Graecis litteris erat, non niſi Jonicis illis antiquis ſignata fuit, quae fuerint eaedem ferme cum iis, quae Graecis Latiniſque antiquitus in uſu erant. Itaque τῷ D & τῷ S Graecorum antiquiſſimi juxta cum Latinis utebantur. Potuit etiam prima littera (ut ibi detorta erat) non ad quartam Alphabeti pertinere, ſed ad *Pe*. Aliam in Sylvis Phalegicis (tom. I. Spicileg. Biblici, ubi de DODANIM fuſiſſime agitur) attuli conjecturam, ut *Dodanim* illi Dardaniae Troicae conditores apud Trojanos inter deos relati, atque abjecta primore ſyllaba DENATES pro DODENATES vocati fuerint; ii vero in Latio poſtea PENATES fuerint appellati. Hactenus vacaſſe conjecturis liceat. MAZOCHIUS.

PENDEO, proprie eſt *ſuſpenſum eſſe*; ac juxta Perottum, tractum eſt a *pennis avium*. Ut illo:

. . . . *Pennis pendere putantes*.

Pendebant pennis . . . .

At Scaliger, lib. VI. de R. P. cap. IV. a *pondere* deducit, quia *pondere* res deorſum vergit. Sane id magis placet. Nempe ut *pendeo* ſit a *pendus*: *pondus* a *pendo*. Niſi magis placet, *pendo* eſſe a *pendeo*: de quo mox dicam. A *pendeo* eſt *pendulus*. Gloſſ. *Pendulus*, μετέωρος. At μετέωρος, ὁ κρεμάμενος, *ſuſpenſus*. *Pendigo*, quod dependet. Uſi Arnobius, lib. VI. & Vegetius, lib. II. cap. XLIV. *Appendix*, quia appenditur. Pro quo & *ampedix* dixere, a *pedo* pro *pendo*. Feſtus: *Ampedices dicebantur ab antiquis*, *quod circumpenderent*, *quos nunc appendices appellamus*. Niſi & *ampendices* hic legendum. Eſt enim in compluribus MSStis.

PENDO ſit a δαπανῶ, juxta Nunneſium in Grammatiſtice. Sed *pendere* non eſt δαπανᾷν, ſive *inſumere*, niſi μεταληπτικῶς. At proprie *pendit*, qui facit ut quid pendeat. Atque hanc ſignificationem indicat vox *ſuſpendo*. Niſi magis placet, *ſuſpendo* dici proprie de *libra*, ut *ſuſpendere* ſit *in libra* κρεμᾷν. Ita *pendo* proprie ſit *pondero*. Nec tamen venit a *pondus*, ſed *pondus* a *pendo*, *e* in *o* abeunte: ut pro *benus*, *beme*, *Apello*, nunc dicitur *bonus*, *homo*, *Apollo*. A *pendo* quoque eſt *penſus*, quod proprie valet *ponderatus*, unde *penſum*, de quo ſeorſum: κατὰ μεταφορὰν autem valet *expenſum*, ſive *cogitatum*. Onomaſticon: *Penſus*, ἐξεταςθείς. Quia autem quæ magni ſunt ponderis, etiam majoris ſunt ſumptus, hinc *penſus* in Gloſſis (quamquam corrupte

(*) *In Sylburgii Notis ſcribitur*, *Cajacium maluiſſe* Δεινάτας: *item Gelenium vertiſſe*, Cum inſcriptione Denatea.

Digitized by Google

ſuapte ibi penſius legas) exponitur [illegible]. Indeque apud Plautum, Sticho, act. I. ſc. II.

Utra ſit conditio penſior, virginem, an viduam habere.

hoc eſt, majoris pretii, meliorque. Quod majus graviuſque eſt, id in lance propendet. Quo reſpicit Plautus, Bacchid. act. III. ſc. IV.

Sed antequam illa unquam meis opulentiis
Ramenta fiat gravior aut propenſior
Mori me malim . . . .

Item Cicero in Paradoxis: *Cauſſa igitur hæc non natura diſtinguit. Quæ quando alteri acceſſit, id fit propenſius: ſi utrique adjuncta ſit, paria fiant neceſſe eſt.* Hinc legas *propenſa munera*, *propenſior voluntas*, *vel cura*, id eſt, magna: *propenſius irrigare*, hoc eſt, magis irrigare, & ſimilia. Ab eadem origine ſunt *compendium*, *diſpendium*, *interpendium*. *Compendium* proprie eſt, cum addendo aliquid æquales reddantur lances, ne quid nobis diſcedat: Gloſſ. Phil. *compendium*, ἀφίλημα. Actus ipſe dicitur *compenſatio*. Gloſſæ: *compenſatio*, συναθροίσις, ἀντιλλογισμός. *Diſpendium* eſt, ſi ponderi aliquid detrahatur cum damno noſtro. *Interpendium* eſt, cum lanx una non magis propendet altera. Gloſſ. *Interpendium*, παράλληλον. Sunt & hujus originis *impenſa*, *ſtipendium*, *libripens*, *diſpenſare*, *expenſa*, aliaque. Sed de *impenſæ* voce ſeorſim ſatis diximus: uti & de *ſtipendio*. Item de *libripende* in *Libra*. De conſuetudine veterum *pendendi*, hoc eſt, *ponderandi pecunias*, ſic ſcribit Plinius, lib. XXX. cap. III. *Populus Romanus ne argento quidem ſignato ante Pyrrhum regem devictum uſus eſt. Librales, unde etiam nunc libella dicitur, & dipondius appendebatur aſſis. Quare æris gravis pæna dicta. Et adhuc expenſa in rationibus dicuntur: item impendia, & dependere. Quin & militum ſtipendia, hoc eſt, ſtipis ponderandæ penſatores, libripendes dicuntur, qua conſuetudine in his emptionibus, quæ mancipii ſunt, etiam nunc libra interponitur. Servius rex primus ſignavit æs*, &c. Vetus Scholiaſtes ad illud Perſii, ſat. II.

. . . . *Saturniaque impulit æra.*

Fuit, inquit, *aſſis libralis, & dipondius, quod hodie in uſu remanſit, & ſolebat penſari potius quam numerari: unde & diſpenſatores dicti prerogatores.* Pleraque verba a *pendo* etiam ad animum transferuntur, quomodo rem dicimus *expendere*, *perpendere*, *penſiculare*: quod poſtremum ea ratione venit a ſupino *penſum*, qua a *miſſum* eſt *miſſiculare*, a *fiſſum fiſſiculare*.

PENE a πέλας, *prope*, λ in N tranſeunte, vel a פנים, *facies*, quod quæ ante oculos ſint, propinqua ſint, ac *pene* tangantur.

PENES & *apud* quomodo differant, oſtendit Feſtus in *Apud*. Ubi & legas, *penes* a *penitus* trahi. At mihi veriſimilius fit, *penitus* contra eſſe a *penes*. Nec magis placet, quod vult Jovianus Pontanus, *penes* venire a *penis*, hoc eſt, *cauda*. Sic enim ſcribit in Actio, fol. CXL. edit. Ald. *Nam penes, id eſt, in manu, atque in poteſtate fuit olim, quod quidem ipſe juraverim, peneſt, accommodatum rudibus ab hominibus ex aſinorum & jumentorum caudis, aut manu prehenſis, unde ſuis manucapio, aut capiſtra colligatis invicem. Mos eſt enim alterum jumentum alterius caudæ illigare, ne digrediendi illis ſit poteſtas: poſt vero detructa litera T, manſit penes.* Hæc Pontanus. Sed placet Becmani ſententia, qui deducit ab Hebræo פנים, id eſt, *penes*, ἔσω, ſive *interiori loco*. Nam quod *penes* te ſive in poteſtate tua eſt, id externum dici nequit, ſed quaſi intus eſt firmiterque tenetur: unde & Ulpianus in L. *Penes*, ff. de Verborum & rerum ſignif. *Penes te*, inquit, amplius eſt, quam *apud te*; nam *apud te* eſt quod qualiter a te tenetur: *Penes te* eſt, quod quodammodo a te poſſidetur.

PENIS, ſi proprie τὸ αἰδοῖον notaret, videri poſſit eſſe a πέος, inſerto *N*; ut a σάος, *ſanus*. Sed non ita eſt. Proprie enim eſt *cauda*, unde *penis bubulus* apud Nævium, & *offa penita* apud eundem, & Plautum, Mil. Gl. Act. III. ſc. I. itemque Arnobium, lib. VII. Dicitur autem *penis* a *pendendo*, ut ſcribit Feſtus. Nempe, quia de animali dependet, ac velut appendix quædam eſt. Ὑποκοριστικῶς ab eo dicitur *peniculus*, & altera diminutione *penicillus*. Μεταφορικῶς autem tum *penis*, tum *peniculus*, notat *caudam ſulacem*. Itaque apud Plautum ambiguitate vocabuli ludit nequam ſervus. Rogante enim coquo, ubi paraſitus foret nomine *Peniculus* (id homini inditum nomen erat, quod caudæ inſtar detergeret menſas) reſpondet ſcurriliter, *eccum hunc in vidulo ſalvum gero*. Nam *vidulum* vocat *ſubligar ſcorteum*, *in quo ea corporis pars contecta erat*. Cicero lib. IX. epiſt. XXII. ad Papirium Pætum: *Caudam antiqui penem vocabant. Ex quo eſt propter ſimilitudinem peniculus. At hodie eſt in obſcenis. Hodie*, inquit, quia antiquitus in obſcenis non erat. Unde Calpburnius Piſo, cognomento Frugi, in Annalibus ſuis conqueritur, adoleſcentes *pene deditos* eſſe. Nec refugit antiquitatis ſectator Salluſtius. Unde Auguſtinus, in Dialecticorum principiis, cap. VII. *Non offenditur aurium caſtitas, cum* (apud Salluſtium) *audit*, Manu, ventre, pene, bona patria laceraverat. *Offenderetur autem, ſi obſcena pars corporis ſordido ac vulgari nomine appellaretur.* Etiam Cæſar Auguſtus Horatium inter alios jocos *puriſſimum penem & lepidiſſimum homuncionem* appellabat: ut in vita ejus poëtæ ſcribit ſive Tranquillus, ſive alius. A *peniculus* eſt verbum *peniculare*; quo, ſi ſana eſt lectio vulgata, utitur Arnobius, lib. V. Verum Scaliger pro *peniculatem decurtumenta* legit *penicula decurtantem*. *Peniculamentum*, notat lacinias veſtium fractas. Uſi Ennius, Lucilius, Cæcilius. Vide de his Nonium in *Peniculamentum*, Feſtum in *Penem* & *Penitam*, Scaligerum ad Feſtum, itemque comment. in Moretum.

PENNA prius fuit *peſna*; ut *cena*, *ceſna*, quemadmodum tradit Feſtus. Idem ait *penna* factum ex Græco πετεινὸν, quod verum eſt. Nam e πετεινὸς κατὰ συγκοπὴν fit πτεινὸς, unde Æolicum πτεννὸς, & eliſo τ, πεννὸς· unde *penna* τῶν πετεινῶν propria. Nunneſius exiſtimat *penna* eſſe ex πτερὸν· mihi prius magis placet: quod & Nunneſius ipſe alibi ſequitur. At falſus Iſidorus, qui a *pendendo* deducit, cum lib. VI. cap. XII. tum lib. XII. cap. VII. ubi ſic ſcribit: *Penna a pendendo, id eſt, a volando dicta, unde & pendere: volucres enim pennarum auxilio moveatur, quando ſe aëri mandant.* Nec verius, quod idem vult, lib. XIX. cap. XIX. *pennas avium* dici quaſi *acutas* ab antiquo *pennum*, id eſt, *acutum*: unde & *bipennis*, eſſe ait quia *utrimque habeat aciem acutam*. Μεταφορικῶς *pennæ* etiam tribuuntur *plantis*: ut *arbori* apud Plinium, lib. XVI. cap. XIII. de *fraxino*: *Procera hæc*, inquit, *ac teres pennatu & ipſa folio*. Ubi *fraxini folium pennatum* eſſe ait, quomodo Theophraſtus, lib. III. hiſt. cap. X. ſcripſerat, *abjetis folium πτέρυγας ἔχει*. Etiam *ſpicis* antiqui aſſignarunt. Feſtus: *Pennatas impennataſque agnas, in Saliari carmine ſpicas ſignificat cum ariſtis; & alias ſine iis agnas novas volunt intelligi.* Ubi quod *ſpicæ* genus *agnas* ait vocatas, id Græcorum factum imitatione, qui ſimiliter ἄχνας dixere *minores ſpicas*: quemadmodum dicit Theophraſtus, lib. VIII. hiſt. cap. VI. ubi & Th. Gaza ſimiliter *agnas* vertit.

PENSUM μεταφορικῶς quidem notat *efficii cujuſque perfunctionem*: at proprie in *lanificio mulierum* locum habet. Iſidorum, lib. XIX. cap. XXIX. *Penſum mulierum a pendendo dictum, unde penſa & impenſa netum.* Multi præeunte Budæo, arbitrantur proprie ſignare *manipulum lanæ vel lini aut cannabis e cola pendentem*, indeque nomen eſſe. Verum non eſt ex eo nomen, quia *dependet*, verum quia *appenditur mulieri*, *ut neat*. Atque hoc indicant etiam Gloſſæ Cyrilli in quibus. Σταθμὸς τὰ διδόμενα ταῖς γυναιξί, *penſum*, *penſa*. Σταθμὸς, *ponderatura*, *pondus*, *penſatio*, *penſum*. Ergo *penſum* valet *appenſum*, *ponderatum*. Hinc *penſa trahere*, hoc eſt, *nere*.

PENU-

Digitized by Google

Penvria a *pene*, juxta Feſtum : *Penuria*, inquit, *eſt id, quod pene minus eſt, quam neceſſe eſt*. Niſi pro *pene* legendum *pena*, vel *penui*. Sane non longe abeunt, quibus *penuria* dici videatur, quaſi *penus urens*. Quod apud Perottum legas. Malim ego deducere a πένης, *pauper*; ſive a πενία, hoc eſt, *paupertas*. Quod & facit Angelus Decembrius, lib. III. de Politia literaria, parte XXVII. Niſi, quia prior ſyllaba eſt longa, malis derivare a πεῖνα, hoc eſt, *fames*; ſive πεινάω, hoc eſt, *eſurio*. Quodcumque ex iſtis etymis ſequaris, *penuria* nuda vocali, non diphthongo ſcribi debet. Aldus tamen Manutius teſtatur per Æ ſcribi in vett. libb. Addit, analogia hanc ſcripturam confirmari, quia dicatur, quod *pene urat*. Sed hoc etymon pene ineptum. Si per diphthongum ſcribi debet, non aliunde melius deduxeris, quam a σπανία, hoc eſt, *raritas*, *inopia*, *penuria*. Quæ ſententia Nunneſio placuit.

Penvs, Feſto teſte, *dicuntur res neceſſariæ, ad victum cottidianum*. In Gloſſis vett. itidem exponitur τὰ πρὸς τὸν βίον ἐπιτήδεια. Alteram quoque ſignificationem docet Feſtus : *Penus*, inquit, *vocatur*, *locus intimus in æde Veſtæ*, *tegetibus ſeptus*. Atque hinc colligimus, nec propriam eſſe, ſed primo ſignare id, quod *penarium* nominat Feſtus in *penora*, hoc eſt, locum domus interiorem, in quem reconduntur, quæ ad victum pertinent. Ἔνυμον quoque id confirmat. Eſt enim ejuſdem originis ac *penes*, nempe ab Hebræo פנים, ſeu לפנים, quod eſt *intus*, *internus*, *intrinſecus*. Nonius aliter : *Peni*, inquit, *penus*, *vel penoris* (*ſic enim a pluribus declinatum eſt*) *proprietatem docti veteres hanc eſſe voluerunt*, *quod*, *quæ in ea ſunt*, *quaſi penitus*, & *in penetralibus recondantur*. *Hoc in philoſophorum libris & tractatibus invenitur*. Sed falſi illi, ad quos provocat Nonius. Nam a *penu* contra eſt *penitus*, & *penetral*. Si quidem a *penus* eſt *penitus*, ut a *cælum*, *cælitus*; a *radice*, *radicitus*, &c. Eſt & nomen, ac *intimus* ſignificat, ut apud Plautum, Aſinar. *penitis faucibus*; & Perſa, *Arabia penitiſſima*, & Ciſtellaria, *pectore penitiſſimo*. Ac apud Catullum, Epithalamio Juliæ:

Flamma ſed penita magis.

Quamquam Robortellius, annotationibus in eum locum, hic *penite* legendum putet more antiquo : Cave autem confundas *penitus*, prioribus correptis, de quo nunc ſermo, cum *penitus* prioribus porrectis, quod a *penis*, hoc eſt, *coda* : unde *offa penita*, quomodo *offam porcinam cum coda* vocari, auctor eſt Feſtus. Meminit Plautus, Milite ; item Arnobius, lib VII *Quid offæ*, inquit, *non vulgi*; *ſed quibus eſt nomen appellatioque penitæ*? Aliud egit Godſcalcus Stewechius, cum ad Arnobium, pag. CCCII. ſcribit, *penite*, *penitus*, *penitiſſime*, quibus uſus Arnobius, venire a *penitus*, penultima *producta*. Nam *correpta* voluit dicere, ut ſexcenta evincunt poëtarum loca. A *penitus* penultima correpta eſt *penetro* : unde *penetrabilis*, & *penetrare*, ut quod ſit in *penitis ædibus*, adeo ut opus ſit *penetrare*, hoc eſt, ut Feſtus interpretatur, *penitus intrare*. Fallitur Agrætius, cum ἀντίφρασιν hic ſomniat. Sic enim ſcribit : *Dicimus adytum*, & *penum*, & *penetrale*, *eo quod adiri*, & *penetrari raro ſolent*. Sane *adytum* potius ſit *impenetrale*, quia non penetretur. Feſtus : *Impenetrale*, *cujus ultimum penetrale intrare non licet*. A *penus* quoque dicti dii *Penates*, ut teſtatur Cicero, II. de natura Deorum. Nempe quia coluntur in *penetralibus*, hoc eſt, *penitis ædibus* : ut Iſidorus ait extremo lib. VIII. Atque idcirco Feſtus *penetralia* dicit eſſe *Deorum penatium ſacraria*. Qui *penates* dici putant, quaſi *penes nos nati*, aut quorum *beneficio penitus vivamus* & *ſapiamus*; ut ἐτυμολογίζει Macrobius, lib. III. cap. IV. analogia ipſa refelluntur. Nam ut a *magnus* eſt *magnas*, unde *magnates*; a *ſummus*, *ſummas*, unde *ſummates*; ab *optimus*, *optimas*, a quo *optimates* : ſic a *penus* eſt *penas*, unde *Penates*. *Penas* olim fuiſſe in uſu cognoſcimus ex eo quod Dionyſius Halicarnaſſæus, lib. I. ſcribat ſe in pervetuſta æde ſub Velia conſpexiſſe Deorum *Penatium* ſigna, cum inſcriptione ΔΕΝΑΣ, quod ipſe fatetur eſſe *PENAS* : unde Joſephus Scaliger in digreſſione de literis Jonicis ad Euſebii annum MDCXVII. colligit π quondam habuiſſe figuram, quæ proxime ad *Delta* accederet. Porro qui ſint dii *penates*, non ſatis convenit, cum alii putent eſſe *Neptunum*, & *Apollinem*; alii *Jovem*, *Junonem*, & *Minervam*; alii *Cælum*, & *Terram*; Hetruſci vero, quemadmodum tradit Arnobius, lib. III. Deos *Conſentes*, ſive *complices*, quorum & numerum, & nomina, ignota eſſe docent. Et hæc ratio videri poſſit, cur Romanorum *penates* (quos eoſdem eſſe, ac *Samothracas*, Caſſius Hemina ſcripſit, teſte Macrobio lib. III. cap. IV.) dicantur *Samothraces*. Nam (quod obiter in elogio Hebrææ linguæ, fuſiuſque ad Tertullianum de ſpectaculis, cap. VIII. ſcripſit ſocer meus Fr. Junius) dicuntur *Samothraces* pro *Samthraces*, ab Hebræo סתר, id eſt, *occultare*; unde & *Saturnus* nomen accepit, ut oſtendimus in *Saturnalia*. *M* inſertum, ut in *ſimpulum*, *ſindon*, *ambubaja*, & aliis; de quibus ſuo loco. Similitudo vocis *Samthraces*, & *Samothraces*, errori præbuit anſam, ut putaretur Dardanum deos hoſce ex Samothracia in Phrygiam, Æneam vero ex Phrygia in Italiam detuliſſe; quemadmodum ſcribit Varro, lib. II. rerum humanarum. Quare invalido admodum argumento nititur Cæſar Bullingerus, cum, libro de Circo cap. XIX. eo negat *Samothraces* ab Hebræo *Sathar* deduci poſſe, quia veteres eos in *Samothracia* ponant. Fortaſſe tamen in *Samothracum* appellatione non tantum reſpexiſſe ad nomina aut numerum, quod hæc ignorarentur; ſed etiam ſacra ipſa quæ fuere occulta, atque ἄῤῥητα, uti & myſteria Cereris.

Peplvs, & *peplum*, a Græcis accepimus. Heſychius : πέπλον, ἢ πέπλος, ἱμάτιον, ἢ ἔνδυμα γυναικεῖον. Sed antiquiores πέπλος dicunt, ut Homerus; juniores πέπλον, ut Nonnus. Maſculino e Latinis utitur Claudianus, in epithalamio Honorii :

Et crines feſtina ligat, peplumque fluentem
Allevat . . . .

Neutro Plautus :

Nunquam in urbem venis, niſi cum infertur peplum.

Quem locum fruſtra in ſuperſtitibus comœdiis quæras : ſed citat Servius ad illud Maronis I. Æn.

Crinibus Iliades paſſis, peplumque ferebant.

Addit ibidem, *Peplum proprie eſt palla feminea picta*, *Minervæ conſecrata*. *Hodie multi abutuntur hoc nomine*. Extremis verbis illud Servium velle arbitror, eos hac voce abuti, qui *peplum* vocarent quamvis veſtem muliebrem e ſtamine ſubtili, quæ cæteris veſtibus ſuperinjiceretur. Sed ita hac voce Græci ipſi uſi fuerunt, ut multis Homeri locis conſtat. De muliebri *pepla* ita Iſidorus, lib. XIX. cap. XXV. *Peplum matronale pallium*, & *purpura ſignatum*, *cujus fimbria aurei ſtaminis ſummitate relucent*. Vide de hoc Euſtathium non uno loco. Qui & dici ait πέπλον quaſi πρέπαλον, a πρέπω, quia *veſtis ſit decora*. Vel a πεπτᾶσθαι, *expandi*, *explicari*. Athenis vero κατ᾽ ἐξοχὴν hoc nomine, teſte Suida, vocabatur, *velum Panathenaico navis*, quam Athenienſes Minervæ apparabant feſto Quinquatrium, ſive Panathenæorum majorum. Lutatius Placidus, in lib. X. Theb *Peplum eſt veſtis candida*, *aureis clavis picta ſine manicis*, *quod ſimulacbris fiebat*. *Sed hoc peplum primum eſt ab Athenienſibus inſtitutum*, *quod matronæ ſuis manibus faciebant*, & *intra triennium* (leg. *quadriennium*) *numinibus offerebant*. Satis liquet ſermonem eſſe de *peplo Minervæ* : intextum erat, ut Pallas Enceladum, alioſque gigantes, interemerit. Hinc Maro, in Ciri :

Sed magno intexens, ſi fas eſt dicere, peplo,
Qualis Erichthæis olim portatur Athenis,
Debita cum caſtæ ſolvuntur vota Minervæ,
Tardave confecta redeunt quinquennia luſtra.

Et mox :

Ergo Palladiæ texuntur in ordine pugnæ
Magna Giganteis ornantur pepla tropæis,

Horridu

Horrida ſanguineo pinguntur prælia cocco;
Additur aurata dejectus cuſpide Typho.

Et quæ deinceps ſequuntur. Nec ſola tamen gigantomachia ei intexta erat: ſed etiam geſta ducum Athenienſium, qui ſtrenue rem geſſiſſent. Hoc vult Suidas, cum de *peplo* agens extremo addit: Καὶ ἐνέγραφον τὰς ἀρίςους ἐν αὐτῷ. Eſtque hæc ratio, cur Ariſtoteles quoque *Peplum* vocarit poëma, quo Heroum tumulos celebravit. Ejus poëmatis & Euſtathius meminit; non tamen Stagiritæ fuit, ſed alterius Ariſtotelis: ut indicat Tzetzes in Heſiodi ἔργα. Vide plura de Minervæ peplo, in ſcholiis in Euripidis Hecubam, pag. xxxia. editione Baſileenſi. Et imprimis amiciſſimum virum, & Græcarum antiquitatum ſupra omnes mortales intelligentiſſimum, Joannem Meurſium, lib. ii. Atticarum Lectionum, cap. xxi. ubi & de *peplo Junonis* apud Eleos ex Pauſania quædam adfert. item eundem vide, in Panathenaicis, cap. xvii. & xviii.

PEPO, πέπων. Plinius, lib. xix. cap. v. *Cucumeres, cum magnitudine exceſſere, pepones vocantur*. Eſt vero πέπων, natura ſua adjectivum, ac ſignificat *maturum & ſolibus percoctum*, a πέπτω, *coquo*. Ita legimus μῆλα πέπονα, πέπονες βότρυς, σῦκοι πέπονες, &c. Poſtremum illud legas apud Ariſtot. Probl. xxiii. lib. xx. Eodemque modo loquitur Anaxilas apud Athenæum, lib. ii. Significat autem *cucumeris genus mollius dulciuſque*. Sed ſæpius ἁπλῶς pro eo invenitur πέπων, omiſſo σικυὸς, ac Latini ſimiliter loquuntur. Eſt & *peponum* genus ſimile *malo*, quod Græce μῆλον, unde Palladius *melones* vocat Martii, Tit. ix Aliis compoſita voce *melopepones* ſeu μηλοπέπονες appellantur. Docet id Plinius, cum eodem capite ait: *Iidem in fiſtula, flore demiſſo, mira longitudine creſcunt. Ecce cum maxime nova forma eorum in Campania provenit, mali cotonei effigie. Forte primo natum ita audio unum: mox ſemine ex illo genus factum: melopeponas vocant*.

PER a περὶ, ut vult Scaliger, libb. de cauſſis L. L. cap. clvii. *Ratio*, inquit, *hujus poſtremi* (de voce *perbonus* ante dixerat,) *a Græco fluxit: nam* περὶ *ſignificat circum, quod autem continet, id majus eſt, quam contentum. Ab eo noſtrum Per ductum eſt; itaque Perbonus eſt ὁ περιέχων τὸ ἀγαθὸν*. Hæc ille. Mea tamen ſententia eſt, potius venire a παρὰ, pro quo poëtica apocope πὰρ dicitur, ut πὰρ Διὸς, πὰρ ποταμὸν. Atque ut hoc non eſſet, dici poſſet ultimam literam abſcindi, ut in *ab* & *ſub* quæ ab ἀπὸ & ὑπὸ· item *&*, quod ab ἔτι, & ſimilibus. Eſſe vero *per* a παρὰ, vel fidem fecerint compoſita, ut παραμένω, *permaneo*; παραμίσγω, *permiſceo*, ſimiliaque. Eandemque ſignificationem ſæpe extra compoſitionem obtinet. Ut apud Demoſth. παρὰ πάντα τὸν χρόνον, *per id omne tempus*.

PERA, πήρα, unde πηρίδιον, *perula*. Πήρα vero a πάομαι, *edo*, *paſcor*. Nempe quia cibos in peram reconderent; unde & Belgis dicitur *aes-ſack*, *eſcæ ſaccus*. Hoc malim, quam πήρα ſit a τηρεῖν, quia *ſervet ac cuſtodiat cibum*. Vel a *pellis*, quod Papias credidit. A pera *pericida* ea forma legas apud Plautum, qua dicimus *parricida*. Ex *ſacco* & *pera* conflatum eſt *ſacciperium*: quo uſus Plaut. Rud.

PERDO, ſi vocem ſpectes, videatur eſſe *a do*. Sin notionem, quæ multum a dandi natura abit, non obſcurum fuerit, plane venire a πέρθω, quod eſt, *vaſto*. Quamquam nec multum abeat Æolicum φθέῤῥω, pro φθείρω, *pereo*. Item Æolicum θέῤῥω pro ἔῤῥω, vel potius εἴρω, quod idem quandoque. Ut apud Platonem in epiſtol. Πόλεις Ἑλληνίδας ἐῤῥούσας ὑπὸ βαρβάρων οἰκίζειν· *inhabitare urbes Græcorum a Barbaris deletas*.

PEREGRINI mirificam ἐτυμολογίαν adfert Varro, iv. de L. L. Nam cum feciſſet quinque agrorum genera, Romanum, Gabinum, Peregrinum, Hoſticum, & Incertum; de *Peregrino* ita ſcribit: *Dictum peregrinus a pergendo, hoc eſt, progrediendo. Eo enim ex agro Romano* (leg. cum Scal. *Romani*) *primum progrediebantur*. Revera autem venit *peregrinus* a *peregre* ſeu antiquo *peregris* aut *pereger*: quod dicitur quaſi *per agrum*, unde & *peragrare*, quaſi *multos agros pererrare*. [a πέλαργος *peregrina hoſpita*.] Differunt *peregri* & *peregre*, ut Chariſius, lib. ii. docet, qui vult *peregri in loco*, *peregre ad locum ſignificare*. Obſervavit hoc diſcrimen Plautus, prolog. Amphitr. verſ. v.

. . . . Peregrique, & domi.

Ita legitur in vett. manuſcriptis Gruteri, itemque in editt. antiquis. Eadem Comœd. Sc. i. legere eſt:

Quia nos eramus peregri, tutatu'ſt domi.

Ubi *peregri*, & *domi*, opponuntur: ac *tutari domi* dixit, quomodo apud Terent. legitur, Eunuch. act. iv. ſc. vii.

Solus Sannio ſervat domi.

Recto *pereger* uſus Ulpianus, Titulo de caducis; *Pereger*, inquit, *factus ſit*. Incuſativo caſu uſurpat Auſonius, epiſt. ad Symmachum, *Nedum me peregrem exiſtimes compoſita fabulari*. Ita ea veteri libro reſtituit Joſ. Scal. lib. ii. Auſon. Lect. cap. xiv.

PERENDIE, [περυσινὸν, πρώην.] juxta Iſidorum, conflatum ex *per*, *ante* & *dies*: quaſi dicas *per diem ante quam alia dies elabatur*. Malim cum Chariſio ſtatuere dici *perendie*, quaſi *peremta die*. Græce μεταύριον, a μετὰ & αὔριον, quaſi *poſt craſtinum*. Hinc apud Cic. pro Murena, dies *perendinus*; ut a *cras*, *craſtinus*. A *perendinus* eſt *perendinare*, a quo ſit *comperendinare*, & *comperendinatio*. Eſt autem *comperendinatio*, mutua in *perendinum* diem denunciatio, prout a nonnullis explicari ſcribit Aſconius in iii. Verr. *Comperendinare* itidem eſt in *perendinum* ſive *tertium diem differre*: cui affine apud Agellium *diffundere diem*, quod ſignificat, *in poſterum diem rejicere*. Sequor autem Budæum. Nam Politianus, cap. xci. Miſc pro *diffundere* legit *diffindere*; quod merito improbat Budæus annot. in Pandect. Ipſum adi.

PERGAMENA ita dicta a *Pergamo*, ubi inventa ab Eumene rege, cum Ptolomæus, orta circa bibliothecas æmulatione chartas ſupprimeret: ut ex Varrone tradit Plinius, lib. xiii. cap. xi Eodem pertinet hic locus B. Hieronymi epiſtola ad Chromatium; *De quibus hoc primum queror, cur tot interjacentibus ſpatiis maris, atque terrarum, tam parvam epiſtolam miſeritis, niſi quod ita merui, qui vobis, ut ſcribitis, ante non ſcripſi. Chartam defuiſſe non puto, Ægypto miniſtrante commercia. Et, ſi alicubi Ptolomæus maria clauſiſſet, tamen rex Attalus membranas a Pergamo miſerat, ut penuria chartæ pellibus penſaretur. Unde & Pergamenarum nomen ad hunc uſque diem, tradente ſibi invicem poſteritate, ſervatum eſt*. Hæc Hieronymus. Ubi neutiquam mirandum, quod *Attalum* vocat, qui Plinio *Eumenes*. Nam ſimiliter appellat Ælianus: nempe, quia, ut reges Parthorum vocati Arſacidæ, Philiſtæorum Abimelech, Syriæ ac Damaſci Benhadad, Arabum Abbari, vel potius Arbari, Latinorum Murrani, Ægyptii Ptolomæi, Hunnorum Gagani, ſic *Pergameni* reges vocati Attali: quæ omnia alibi luculentius auctoribus comprobamus.

PERGO, [ἔρχομαι, ἔρχω.] aliis quidem ſimplex, aliis compoſitum videtur. Qui ſimplex putant, alii derivant a περῶ, hoc eſt, *tranſeo*. Alii *a per* præpoſitione. Alii veriſimilius a *perrigo*: hoc autem ab ὀρέγω, quod idem notat. Nempe ut *per* præfigatur, quod interdum fit. Quibus compoſitum eſſe placet, conflatum arbitrantur a *per* & *ago*, ut Perottus credidit. Vel eſſe ajunt *a porgo*: hoc autem ex *porro* & *ago*. Sane ſignificatio omnino quadrat. Sed præteritum *perrexi* ſatis indicat eſſe a *per* & *rego*. Ipſumque *porgo*, (unde *exporgere frontem* apud Terentium Adelph. v. iii.) factum a *porrigo*, quo uſus Cicero Arato; & Maro, vi. Æn. *Porrigo* vero eſt ex *per* & *rego*, *e* in *o* converſo. [*porrigo* eſt ab ὀρέγω.] Nec movet illud Feſti, ſive Pauli: *Exporgere, porro agere, exporrigere*. Nam ſi *experrigo*, (unde *exporgo* κατὰ συγκοπὴν factum) ab *ago* veniret, in præterito haberet *experregi*, non *experrexi*: quod a *rego* venire luculento argumento eſt. A *pergo* eſt *pergula*: ut a

rega regula; a *tego tegula*. Sic autem dicta, quia *extra murum porrigatur*. Eſt enim *pergula* pars domus exporrecta & propendens. Unde in Onomaſtico exponitur προβολὴ, hoc eſt, *projectio*, ſive *pars domus projecta*. Noſtri artifices (inquit Badæus) appellant *ſalientes*. In his res proponebant venales, eoque pictores quoque in iis ſuas picturas collocabant: unde Lucil.

Pergula pictorum, veri nihil, omnia falſa.

Pertinet huc locus Plin. lib. xxxv. cap. x. de Apelle; *Perfecta opera proponebat in pergula tranſeuntibus, atque poſt ipſum tabulam latens, vitia, quæ notarentur, auſcultabat, vulgum diligentiorem judicem, quam ſe præferens.*

Pergræcari in Onomaſtico exponitur Ἑλληνίζειν. Latinum illud notat *Græcorum more intemperantius bibere*. Uſus Plautus, Moſtell. act. I. ſc. I. Alias *Græcari* eſt *Græcorum more exerceri ludo pilæ, diſci*, &c. Ita uſus Horat. lib. II. ſat. II. Vide Turnebum, lib. VII. cap. IX. Græcorum appellatio non a Latinis eſt, ſed Græcis, quamquam uſitatius ſe vocent Ἕλληνας. Callimachus Epigr. VII.

. . . . τὸ μὲν Φυγάδων τις ἐνίσπει
Γραϊκός . . . .

Citat ex eodem Etymologus in Γραϊκός.

Γραϊκοί καὶ γαίης ἡμετέρης ὕδατος.

Sic legendum docet metri ratio, non γῆς, ut vulgo editum.

Peripatetici, περιπατητικοὶ, a περιπατεῖν, quod eſt, *ambulare*, hoc a πάτος, id eſt, *via trita*; id a πατέω, hoc eſt, *calco*, πατεῖν vero a בוס, quod eſt, *calcitrare, calcibus premere, calcare*. Cur ſectatores Ariſtotelis appellentur *Peripatetici*, non ſatis convenit. Plerique omnes ſic dictos ajunt, ab Ariſtotele, quod is *deambulans* in Lyceo doceret: quod inter alia apud Cic. legas, lib. I. Acad. Quæſt. Idemque tradidiſſe Hermippum in vitis teſtatur Diogenes Laërtienſis. Alii ab Ariſtotele ſic dictos confitentur (ut idem Diogenes ſcribit;) & cauſſam adferunt aliam: nempe quod is apud Alexandrum jam convaleſcentem, ac valetudinis cauſſa *deambulantem*, differere conſuerit, atque hi eundem in Lyceo, ubi diſcipulorum numerus accreverat, ſedentem diſſeruiſſe tradunt. Ab utriſque vero abit Ammonius, qui comment. in primum Porphyrii caput, ait Platonem primum *ambulantem* docuiſſe, indeque primum diſcipulos eos univerſe *Peripateticos* appellatos: ſed cum a morte Platonis duæ eſſent ſcholæ, una Xenocratis, altera Ariſtotelis, hujus ſectatores fuiſſe appellatos τοὺς ἐκ Λυκείου περιπατητικοὺς, illius autem τοὺς ἐξ Ἀκαδημίας περιπατητικούς. Paullo poſt Ariſtoteleos loci nomen abjeciſſe, actionis retinuiſſe: Xenocrateos contra loci nomen retinuiſſe, actionis exuiſſe, atque ita illos *Peripateticos*, hos vero *Academicos* appellatos.

Periscelides, περισκελίδες, bifariam dicuntur, κυρίως, καὶ ἀκύρως. Proprie ſunt *vincula crurum*: ut Porphyrio docet in Horatii lib. I. epiſt. XVII. atque etymon indicat. Nam eſt a περὶ, *circum*, & σκέλη, *crura*. Iſidorus, lib. XIX. cap. XXXI. *Periſcelides ſunt ornamenta crurum mulierum, ſive armillæ pedum, a quibus greſſus earum ornentur*. Ea ſignat Manilius:

Et pedibus niveis fulſerunt aurea vincla.

Nec non Seneca:

Crura diſtincta religavit auro,
Luteo plantas cohibente ſocco.

Reprehendit Tertullianus, lib. de cultu femin. *Neſcio an crus de periſcelio in nervum ſe patiatur artari*. Et Ambroſius, lib. I. de virginib. *Hinc collum catena conſtringit, inde pedem compes includit. Nihil refert auro corpus oneretur an ferro. Si cervix premitur, ſi gravatur inceſſus, nil pretium juvat*, &c. Improprie vero *periſcelides* ſunt *femoralia* ſive *braccæ*. Sic exponit B. Hieronymus, epiſtola ad Fabiolam. Ac Suidæ eſt, περισκελῆ, βρακία, φημινάλια. Ac ſic LXX. interpretes. Sed improprie, ut dixi. Nam *periſcelides crura* vinciunt: at *feminalia feminum* ſunt tegumentum, nec ultra genua ac poplites deſcendunt.

Pernæ vocabulo uſus Plautus, Carbonaria apud Feſtum, in Spetile,

Ego pernam, ſumen, ſueris, ſpetile, callum, glandia.

Uſurpat & Papinius, lib. IV. Silv. ubi Saturnalitio, ad Plotium. Varro lib. IV. de L. L. ait, *pernam* dici *a pede ſuis*. Sed omnino *perna* & *petaſo* ſunt a Græco πέρνα, & πετασὼν, quæ differunt, ut totum, & pars. Nam πετασὼν eſt *coxa porcina ſalita, etiam coxas comprehendens*. Ita autem vocatur, quod latitudine referat *pileum Theſſalicum*, quem πέτασον vocant. At πέρνα eſt *pars petaſonis carnoſior, pedique proximior, una cum ipſo pede*. Hoc diſcrimen ſervavit Athenæus, lib. XIV. Πετασῶνος μέρος ἐκεῖ κεῖται, ἣν πέρναν καλοῦσι. Ac Plinius quoque, cum, lib. VIII. cap. LI. ſuem jubet ſuſpendi *pernis prioribus*; ſatis indicat, quod de *pernis* dicebamus. Porro veteribus *perna* etiam ſignificabat *calcaneum*; nempe eliſo τ, e Græco πτέρνα, quod idem notat, ut docet Pollux, lib. II. cap. IV. Contrarium ſit in πτόλις, & πτόλεμος, pro πόλις & πόλεμος. Ab hac *pernæ* ſignificatione, Plinio *pernio*, & ὑποκοριστικῶς *perniunculus*, vocatur morbus pedis ex nimio ortus frigore *calcaneum* imprimis infeſtans. Ab eadem notatione *compernes* vocantur, quibus *pernæ* juſto ſunt conjunctiores. Quamquam non *pernæ* modo, ſed & *genua*: quando Feſto ſic *nominantur homines genibus plus juſto conjunctis*. Nempe *compernes*, meo judicio, iidem qui *valgi*, hoc eſt, quibus *crura* introrſum incurvantur. Itaque *compernem*, ſive *valgum*, ſignat Martialis, lib. II. ep. XXXV.

Cum ſint crura tibi, ſimilent quæ cornua Lunæ,
In rhytio poteras, Phœbe, lavare pedem.

Sententia eſt, cum crura tibi in orbem pandantur (quomodo de *valgis* loquitur Petronius) lavari poteras in poculi genere, quod *rhytium* vocant. Nam crura media ventrem *rhytii* imitantur, inque *rhytii* modum infra coëunt. Minime vero audiendus Nonius, qui *compernes* dici ait, homines longis pedibus. Nam vox ipſa ſatis indicat, *pernarum conjunctionem* ea denotari. At fit hoc in *valgis*, hoc eſt, iis, *qui cruribus ſunt introrſum tortis*: quibus *vari* opponuntur, ut *quibus crura ſunt extrorſum incurvata*. Hanc opinionem quoque juvat, quod *compernes*, & *varos* opponat Lucilius apud Nonium:

Compernem aut varam fuiſſe Amphitruonis ἄκοιτιν.

Ubi *fuiſſe* κατὰ συνίζησιν dixit: vel legendum *fuiſſe*. Porro qui *valgi* ac *compernes*, iidem & *vatiæ* vel *vatii* dicuntur. Vide *Vatius*.

Pernix in Gloſſis exponitur ὠκύπους, ἀμφότερος. [a *perna*, id eſt, *pede* ſeu *calcaneo*.] Dicitur a *pernitor*. Servius, ad illud III. Georg.

. . . . *Et inter*
Dura jacet pernix in ſtrata ſaxa cubili.

Pernix, inquit, modo perſeverans. Horat.

. . . . *Perniciis uxor Apuli.*

Pernix autem perſeverans a pernitendo tractum eſt.

Perones, calceamenti genus, quod in Onomaſtico exponitur ἐμβάς· nempe ab ἐμβαίνω, *ingredior*. *Peronem* a *pera* dici, cenſet ſocer Fr. Junius ad Tertull. de pallio, cap. V. Sequiturque idem etymon Becmanus. Ratio nominis fuerit, quod *peræ* inſtar informes ſint aptari pedibus. Nam, ſi Servium audimus, eſt calceus præaltus adverſus nives frigoraque commodus. Græcis dicuntur ἀρβύλαι, ſive καρβάτιναι· item πηλοβατίδες ſive πολοπατίδες. Utitur *peronis* voce Maro VII. Æn. & Juven. ſat. XI. Tertull loco citato. Sidonius carm. VII. v. CCCCLIII. & Hieronymus in Gen. cap. XLIV. Hinc *peronatus orator* apud Perſium. Sunt qui *perones* eſſe velint *calceum Senatorium*. Sane *perones effeminatos* vocat Tertullianus: ſed fortaſſe quia & mollities hoc calceamenti genus effeminaverat: quod ſocer putabat. *Perones* quoque pro *ſoccis* legi putant, eſſeque id nomen a *pera*: atque uti *peronum* vocabulo hoc pacto Vitruvium, libri quinti cap. XII. & Plinium, quoque, lib. XXXVI. cap. XIV. Sed in antiquis codd. eſt *beronibus*, unde quidam *beronibus* legendum ſuſpicantur, ut a *pera* quidem fiat, ſed *p* mutetur in *b*.

Mihi

Digitized by Google

Mihi Cujacii & Turnebi ſententia placet, qui *beronibus*, ſive *eronibus*, utrobique legunt. Uti & leg. in nave. ff. locati. Eo vaſis genus deſignatur: unde Græci Juriſconſulti vertunt *cophinos*. Idem in Gloſſ. vett. invenitur, ubi *pero* κοῖξ explicatur. Id Antiphani eſt *vas farinaceum*, ut ſcribit Pollux, lib. x. cap. XLVI. ubi περὶ τῶν ἐκ πλέγματος σκευῶν agit. Vocatur & φορμίον, unde Terentiano paraſito nomen impoſitum eſt *Phormioni*. Donat. in Phorm. act. I. ſc. II. *Phormio non a formula, ſed phormio dicitur ſparteo, quem nos eronem dicimus trivialiter, & pro conſuetudine*. Nempe quia paraſiti ſolent cibos domum ferre *phormio*, ſive *fiſcella*. Nam olim eorum erat cibos emere: unde Gnatho ait, ſe cupediariis eſſe carum: & Ergaſilus conqueritur in Captivis, quia adoleſcentes ipſi obſonarent, nec paraſitorum in hac re opera uterentur. Φορμίον autem diminutivum eſt a φορμός· quod eſſe ἀγγεῖόν τι πλεκτὸν, clare docent Heſychius, Euſtathius, & Suidas. Quod eo addo, nequis moveatur iſto, quod idem Donatus in Prologum Phormionis ſcribit, *phormium eſſe tegeticulam, quo inſternitur pavimentum*. Nam id quidem verum eſt, ſed univerſe notat, qood ex *vitilibus* nectitur: uti *tegetem*, *ſtoream*, *ſportam*. Et ſane etymon maxime *ſportæ* ſive *corbi* convenit, ſi φορμὸς eſt ἀπὸ τοῦ φέρειν, quod Euſtathius & Etymologus ſcribunt.

Perperam a *perperus*, quod Nonius interpretatur *indoctum*, *ſtultum*, *rudem*, *inſulſum*, *menducem*. Idem adducit illud Accii:

> *Deſcribere in theatro perperos popularet.*

Sed Noniana interpretatio non ſatis proprietatem vocis exprimit. Primo enim notat *levem ac temerarium*: ut quod ſit idem ac πέρπερος, quod ipſum dici videtur quaſi περιφέρειος, ἀπὸ τοῦ περιφέρεσθαι, quaſi *qui huc illuc volitet ac vento quolibet circumagatur*. Confirmantur hæc Gloſſis Philoxeni, in quibus legitur: *Perperus*, πέρπερος, προπετής. *Perperum* (ita recte emendat Vulcanius,) ἀνάμαρτον. *Perperam ago*, περπερεύομαι, προπετεύομαι. *Perperam*, ἀναμάρτως, προπετῶς. A *perperus* quoque dicitur *perperitudo*. Uſus apud Nonium Accius:

> *Et eo plectuntur poëtæ, quam ſuo vitio ſæpius,*
> *Ductabilitate nimia veſtra aut perperitudine.*

Persia, arbor Ægyptia, quæ Græcis Περσέα, vel Περσία, vel Πέρσειον. Ea, ut ait Theophraſtus, lib. III. Hiſtor. cap. V. in Ægypto, ac locis vicinis, fructum producit: ſed in Rhodo duntaxat ad florem uſque pervenit. Meminit & lib. II. cap. III. Pluribus eam deſcribit, lib. IV. cap. II. De eadem ſic Plinius, lib. XIII. cap. IX. *Ægyptus & Perſicam arborem habet ſimilem pyro*, &c. Ubi vel *Perſeam* ſcripſit, vel ſcribere debuit. Nam *Perſea* a *Perſica* eſt diverſa: quod ipſe Plinius agnoſcit, lib. XV. cap. XIII. ubi de *Perſicis* ſic ſcribit: *Falſum eſt venenatam cum cruciatu in Perſis gigni, & pœnarum cauſa a regibus tranſlata in Ægyptum, terra mitigata. Id enim de Perſea diligentiores tradunt, quæ in in totum alia eſt*. Sane de *Perſea* Ægyptia id Galenus refert, lib. II. κατὰ τόπους. Ubi eam a ſe apud Alexandrinos ait viſam, arborem proceram, fructu pyri aut mali magnitudine, noxio in *Perſide*, veſco in Ægypto. Quod ſi *Perſea* in Ægyptum tranſlata a Perſarum regibus, ut quosdam dicere Plinius ait, ſane id nomen acceperit a *Perſide*. Quamquam & ut hoc non eſſet, potuit *Perſea* vocari, quia quodammodo ſimilis eſſet *Perſicæ arbori*, quæ e *Perſide* in Græciam advecta. Sed Plinii opinio eſt, potius ſic vocatam a *Perſeo*, qui eo hanc arborem tranſtulit. Sic enim ſubjungit: *Eam quoque eruditiores negaverunt ex Perſide propter ſupplicia tranſlatam, ſed a Perſeo Memphi ſatam. Et ob id Alexandrum, illa coronari victores ibi, inſtituiſſe in honorem atavi ſui*. Errat Nicander in Alexipharmacis, cum ait, *Perſeam* Myceni ſatam, quam a ſocero ſuo Cepheo, Cepheïdos rege dono acceperat. Nam, ut Strabo auctor eſt, lib. XVII. *Perſea* ſolum in Ægypto & Æthiopia creſcit. Quæ igitur Mycenis & reliqua Græcia creſcebat, *Perſica* erat, non *Perſea*. Et huic nomen, quia a *Perſide* eo tranſlata. At *Perſea* ſic dicta, vel quia ſimilis vulgari illi *Perſicæ*: vel quia *Perſeus* eam tranſtulit in Ægyptum e Cephenido, quæ aliquibus Æthiopia eſt, aliis vero regio Chaldææ. Nam *Chaldæi* prius κηφῆνες dicebantur a *Cepheo*, Andromadæ patre: ut ait Stephanus, voce χαλδαῖοι.

Persica *malus*, quia e *Perſide* in Græciam tranſlata. Itaque Columella in Horto, cum dixiſſet de *Perſeæ* pomis, quæ, ut ait,

> . . . . *barbara Perſis*
> *Miſerat* . . . .

hæc de *Perſicis* ſubjungit:

> *Quin etiam ejuſdem gentis de nomine dicta*
> *Exiguo properant miteſcere Perſica malo.*

Similiter Suevius in Idyllio, quod Moretum inſcribitur:

> . . . . *Perſica, quod nomen ſic denique fertur,*
> *Propterea quod qui quondam cum rege potenti*
> *Nomine Alexandro Magno fera prælia bello*
> *In Perſas tetulere, ſuo poſt inde reventu*
> *Hoc genus arboris in prælatis finibu' Grajis*
> *Diſſeruere, novos fructus mortalibu' dantes.*

Citat Macrob. lib. II. Sat. cap. XIV. Similiter Plinius, lib. XV. cap. XIII. *Perſica peregrina etiam Aſiæ Græciæque eſſe, ex nomine ipſo apparet, atque ex Perſide advecta*. Macrobius, lib. II. Sat. cap. XV. *Perſicum, nomen originis ſuæ tenuit, licet jamdudum noſtri ſoli germen ſit*. Hujus arboris folium linguæ ſimile eſt, fructus cordi: eaque ratio eſt, cur ſacra fuerit Harpocrati, ſilentii Deo: ut auctor eſt Plutarchus, lib. de Iſide & Oſiride. At diverſa eſt ab ea *Perſea*, vel ſi *Perſica* etiam Περσέα dicebatur, ſaltem alia eſt, quam τὸ πέρσειον τὸ ἐξ Αἰγύπτου diſcriminis cauſa appellat Theophraſtus, lib. II. Hiſtor. Plant. cap. III. Vide *Perſea*.

Persolata, herba, de qua Plinius, lib. XXV. cap. IX. *Perſolata* ſcribitur in MSStis, & ſimiliter vetus editio Parmenſis. Quibuſdam tamen dicitur *perſonata*, vel *perſonaca*. Græcis vocatur, non ἀρκεῖον tantum, ſed etiam προσωπεῖον & προσωπίς. Ut dubium non ſit, quin uti προσωπεῖον & προσωπίς vocatur a πρόσωπον, id eſt, *perſona*: ſic & *perſonata* aut *perſonaca*, ſive *perſolata*, aut *perſolaca*, ſit a *perſona*, ſive *perſola*, quod idem ac προσωπεῖον. Nam ut ab *unus*, *unulus*, *ullus*; a vinum, vinulum, villum: ſic a *perſona*, *perſonula*, *perſolla*, unde ſit *perſollaca* vel *perſonata*. Cauſa appellationis eſt ex eo, quod ob foliorum latitudinem ſoleat loco *perſonæ* ſive *larvæ* obtendi faciei, ad æſtum ſolis arcendum. Videtur autem potius *perſonaca*, vel *perſolaca*, per C ſcribendum, quam per T, *perſonata*, & *perſolata*. Nam *perſonata* ſit *quæ habet perſonam*. At herbæ huic nomen, quia *ſimilis ſit perſonæ*. Ut igitur a *lingua* eſt *lingulaca*, quia *ſimilis linguæ*, ſive *linguæ*: ſic a *perſona*, *perſonaca*; a *perſolla*, *perſollaca*, quia *ſimilis perſonæ*, ſive *perſollæ*. Ac cenſet Salmaſius, ſimiliter *portulacam* a *portula* dicendum, non *portulatam*: item *papaveracam* veſtem a *papavere*, non *papaveratam*, ut vulgo apud Plinium legitur. Vide *portulaca* & *papaver*.

Persona proprie *hiſtrionum larva*. A *perſonando* dici, ex Gabio Baſſo ſcribit Gellius, lib. V. cap. VII. nempe quia, ut ait, *caput & os coperimento perſonæ tectum undique, unaque tantum vocis emittendæ via pervium eſt*. Sed quia repugnat quantitas: vel dicendum *perſonam* vocari, quod ſit περὶ σῶμα· quod Scaliger ſcripſit, lib. I. de R. P. cap. XIII. Vel potius, *perſona* fuit περιζώνη, παρὰ τὸ περιζώννυσθαι, ut idem ait oratione de voce Inepti. *Oſcilla enim* (ut ibidem legere eſt,) *per quorum foramen evaderet vox, novum ſane inventum fuere. Sed ante uncti fæcibus ora, ut ait poëta, capellarumque tecti pellibus, aliiſve præcincti rebus & objectu frondium mutati ſupercilia ſecere primum. Mox ſub Andronici diſciplina etiam perſonati pronunciarunt. Veteres enim Græci, ut ait in Bœoticis Pauſanias, uſi ſunt verba* ζώννυσθαι, *pro eo quod erat induere: præſertim arma, quoniam* ζώνη *imprimis militi deberetur; ſicut de bal-*

na dicere videretur Juſtinianus. Hæc Scalig. De tralatitia *perſonæ* ſignificatione, vide eundem cap. LXXXII. libb. de cauſſis L. L. Sed quid, ſi dicamus *perſonam* eſſe a προσώπω; Duriuſculum id videtur. Sed cogitandum ſimiliter πρ in *Pro* mutari in περσεφόνη, a quo *Proſerpina*. At quod Latinis *perſona*, id Græcis πρόσωπον, προσωπεῖον, προσώπη, προσωπίς. Heſychius προσώπη, πρόσοψις. [προσωμα Æoles pro πρόσωμα, & πέρσωπα. vide Heſych. περὶ.] Sic Latini & *perſonam* dixere, quod eſt προσώπη· & *adſpectum*, quod eſt πρόσοψις. Publius Syrus:

Hæredis fletus ſub perſona riſus eſt.

Idem:

Grave eſt malum omne, quod ſub aſpectu latet.

†PERSONA mirum quot ſuaves etymologias a viris in eo ſtadio exercitis extudit. Poſtremo Voſſius edocuit, quo pacto ea vox a πρόσωπον, aut προσώπη deduci potuerit: id quod veriſimilius eſt. Sed tamen videndum an non potius *perſonae* vox proxime venerit ex Chaldaeo פרצוף *parſuph* (emphaticûs *parſupha*) quo paſſim utuntur Targumiſtae pro Hebr. פנים *panim*. Targumiſtis enim Graeca mutuari verba in more non fuit. A Chaldaeis ergo ad Latinos *Perſona* videtur migraſſe. Eaedem utrobique conſonae (praeter ultimam) ſed & eaedem utrobique vocales. MAZOCHIUS.

PERTICA, *baculus oblongus*: ut quo fructus decutiunt: quomodo utitur Ovidius in Nuce. Item *regula, qua agros metiuntur*: unde in veteribus Gloſſis non ſolum κάμαξ, ſed etiam κανὼν exponitur. Poëta in Diris:

Pertica quæ noſtros metata eſt impia agellos.

Propertius:

Abſtulerat noſtras pertica triſtis opes.

Servius, ad Ecl. IX. *Uſque ad eum autem locum perticam militarem Octavius Muſca perrexerat, limitator ab Auguſto datus: id eſt, per quindecim millia paſſuum agri Mantuani, cum Cremonenſis non ſufficeret.* Ubi *perticam militarem* vocat, qua militibus agri dividebantur. Crebra *perticæ* mentio apud Agg enum, Sæculum Flaccum, & alios agrimenſores. *Eadem pertica pro eadem opera* παροιμιωδῶς, dixit Plinius lib. VIII. epiſt. II. In Gloſſis etiam exponitur μοχλὸς λαοῦ. Nomen eſt ab antiquo *pertigo* pro *pertingo*. Nam veteres C pro G uſurpabant, item pro *tango* dixere *tago*: unde præteritum *tetigi*, *ſagax*, *integer*: de quibus ſuo loco.

PERTINAX non eſt a *pertineo*. Neque enim convenit ſignificatio. Sed neque eſſe poteſt a *pertendo*, quod Varro voluit initio quarti de L. L. Nam ut a *minor* eſt *minax*, ab *audeo*, *audax*, ab *edo*, *edax*, a *voro*, *vorax*; a *bibo*, *bibax*; a *teneo*, *tenax*, ita a *pertendo* eſſet *pertendax*. Quare dubitandum non eſt, quin ſit a *per* & *tenax*, quemadmodum Joſephus Scaliger initio Conjectaneorum, & multo ante cum Rodolphus Agricola, notis ad Senecæ libellum, probavit iſthoc Plauti loco Captivis, act. II. ſc. II.

HEG. *Quid tu ais? tenaxne pater ejus eſt?*

PHI. *Imo ædepol pertinax.*

Dicitur igitur *pertinax*, quod *valde teneat*. Eſtque idem quod *propoſiti tenax*, quomodo locutus Horatius verſu iſthoc:

Juſtum & tenacem propoſiti virum.

Eſt & illuſtris apud Quinctilianum locus quo hæc ἐτυμολογία comprobetur: *Verborum*, inquit, *moderatione detrahi ſolet, ſi qua eſt rei invidia, ſi aſperum dicas nimium ſeverum; injuſtum, perſuaſione labi; pertinacem, ultra modum tenacem eſſe propoſiti.* Nec perpetuum eſt diſcrimen *pertinaciæ*, & *perſeverantiæ*, quod ibidem addit Varro: *Cum*, inquit, *demonſtratur in quo non debet pertendi, & pertendit, Pertinaciam eſſe: quod in quo oporteat manere, ſi in eo perſtet, perſeverantia ſit.* Nam ut *tenax propoſiti* in bonam partem ab Horatio dicitur; ita apud Livium, lib. I. belli Punici legitur: *Vincit omnia pertinax virtus.* Eodemque modo uſus hic voce Valerius Maximus, lib. I. cum *pertinacem Deorum indulgentiam* dicit. Et Seneca, lib. VII. de Beneficiis *Vincit*, inquit, *malos pertinax bonitas*. Ac Appuleius quoque in Apolog. Claudium Maximum vocat *virum æquum & judicio pertinacem*.

PERVICAX quaſi *pervincax*, quod non ceſſet uſquedum pervicerit. Horatius Carm. in Canidiam;

Heu pervicacis ad pedes Achillei:

Ubi ſic vetus interpres. *Pervicaces dicuntur, qui in aliquo certamine ad vincendum perſeverant: ſicut pernices a pernitendo* Idem etymon adfert Iſidorus lib. X. Quare ſit ab antiquo *vica* pro *vinco*. Unde dea *Vica Pota*: quæ dat *vincere* & *potiri*. Sumitur vox *pervicacis* etiam in bonam partem, unde Attius, in Myrmidonibus apud Nonium:

Tu pertinaciam eſſe, Antiloche, hanc prædicas,
Ego pervicaciam ajo, & hac me uti volo:
Nam pervicacem dici me eſſe & vincere
Perfacile patiar: pertinacem nil moror.
Hæc fortes ſequitur: illam indocti poſſident.
Tu addis quod vitio eſt, demis quod probro haud datur.

Sic fere hos verſus emendant Joſ. Scaliger initio Conject. in Varronem: Lambinus, notis ad Cornelii Nepotis Hamilcarem: Henr. Stephanus, palæſtra adverſus Lipſium, pag. XXIX. Verſus autem tertius, ſi is quidem ſanus (de quo ambigit Henr. Stephanus) etymologiam ſuperiorem liquido confirmat. Sed & Cicero videri queat ad eam alluſiſſe, cum extremo libro primo Academicarum quæſt. *pertinaciæ* conjungit ſtudium vincendi: *Cum Zenone*, inquit, *ut accepimus, Arceſilas ſibi omne certamen inſtituit, non pertinacia, aut ſtudio vincendi*, &c.

PES a πέζα, vel a πούς, quod Æolice πὸς, unde *pes*, a in e converſo: quomodo & a πέδη πέδιλον, hoc eſt, ὑπόδημα. Πὲς a παύω, quia *terminat animal*; vel potius ab Hebræo בוס, quod eſt, *calcare*, *conculcare*; vel a פעם, quod eſt, *incedere*, *gradi*, a quo פעם, *paſſus*, *greſſus*. Varia autem *pes* ſignificat. Senec. lib. II. de benef. cap. XXXIV. *Pedem & noſtrum, & lecti, & veli, & carminis dicimus*. Secundo modo dixit Catullus, Carm. in nuptias Juliæ & Manlii: *Candido pede lectulis*. Tertiam ſignificationem indicat quoque Servius ad V. Æn. ubi *pedem* interpretatur *funem*, *quo tenditur velum*: nec multum abit Iſidorus, lib. XIX. cap. III. Ubi *pedem* dici ait, *extremum angulum veli*. Proprie autem loquendo, eſt *funiculus ille*, *quo angulus veli religatur*. Quomodo Græci dicunt in proverbio, ἐπὴν τὸν ὕπερον, τὸν πόδα ἐφιεὶς, *omiſſa hypera perſequeris pedem*. Ubi, ex Harpocratione & Suida conſtat, ὑπέρα eſt *funis*, *quo cornua antennarum vel tenduntur vel laxantur*: *pes* vero eſt id quod dixi. At ſimiliter uſurpat Catullus Epigrammate IV.

. . . . Læva ſive dextera
Vocaret aura, ſive utrumque Jupiter,
Simul ſecundus incidiſſet in pedem.

Nam, ut optime ad eum locum monuit Scaliger, *Jupiter*, hoc eſt ventus, *in utrumque pedem incidere* dicitur, cum medios implet ſinus: contra *pedem facere* dicitur, cum vel læva, vel dextera vocat aura, ut hic loquitur Catullus, hoc eſt, cum dimidio vento navigatur, ut vulgo loquimur. Id clare docet Virgilius, V. Æn.

Una omnes fecere pedem: pariterque ſiniſtros
Nunc dextros ſolvêre ſinus.

Similiter *pedis* vocem accipit Cæcilius apud Iſidorum, lib. XIX. cap. IV. *Venerio curſu veni prolato pede uſque ad ſaphonem*. *Pedem tenere* dicitur, qui præeſt velo tendendo vertendoque. Servius: *Per ſortem diviſi ad officia remigandi, quis pedem teneret.* *Propedem* pro eo dixit Turpilius ibidem:

. . . . Quaſi quum ventus fert navim in mare
Secundus, ſi quis propedem miſit veli ſiniſtrum.

Sic eum locum corrigit Scaliger. Cur vero & in carmine *pes* dicatur, docet hic locus Acronis, ad illud Horat. epiſt. ad Piſones:

Legitimumque ſonum digitis callemus & aure:

Digitis, inquit, *& aure*, *quia ſonus metri pollicis ſtrepitu*,

ſtrepitu, & auris perceptione probari ſolet: unde & dactyli pedes quidam dicti ſunt, & ipſi pedes appellati ſunt, quoniam ſonum metrorum pulſu pedis uſiri adjuvamus. Porro quatuor illis acceptionibus a Seneca commemoratis adjicere poſſis & quinctam. Nam & ſepedum animalium populus a pedum multitudine pedes vocatur, & ὑποκοριστικῶς pediculi. De quo in *Pediculus* diximus plenius. Et hæc de variis vocabuli *pes* ſignificationibus, ac derivatis iis, quæ a ſecundariis ſignificationibus deſcendant: accedamus nunc ad ea, quæ a *pes*, qua principem retinet ſignificationem, originem trahunt. Iſtiuſmodi ſunt *pedarius*, & *pedanius*, de quibus ſeorſim. Item *pedale*, & *pedule*; quæ ut differant, docet Cornelius Fronto: *Pedale*, inquit, *menſura eſt pedis; pedule vero ſub pedibus præſtat utilitatem*. In veteribus tamen Gloſſ. legas: *Pedale*, πεδῖον, hoc eſt, *focculus pedum*. Niſi *pedule* legendum: quod verum puto. Imo apud Feſtum quoque pro *pedulla* lego *pedulia*. Facile enim *i* & *l* confunduntur. *Pedulia* vero ſint, quæ Græce πέδιλα· quæ vox excidit in Feſto, etiam in ſchedis Farneſianis. In Paullo autem tres principes literæ remanſerunt. Ab eodem, non a πέδη, quod aliud eſt, venit Latinum *peda*, veſtigium, ac præcipue pedis humani: teſte Feſto Pompeio. *Pedum* quoque, non a πέδον, hoc eſt, *ſolum*: ſed a *pedibus* dictum: quod etiam indicat Servius ad Ecl. v. *Pedum*, inquit, *virga incurva, unde retinentur pecudum pedes*. Ac Feſtus ſimiliter: *Pedum eſt baculum incurvum, quo paſtores utuntur, ad comprehendendas oves, aut capras a pedibus.* Non tamen ab hoc *pedi* uſu nomen impoſitum cenſeo, ſed quia paſtorum *pedes* fulcit. Nec *pedica* eſt a πέδη, quanquam idem ſignet, ſed a Latino *pes*, ut recte Varro, IV. de L. L. eadem nempe forma, qua a *manus* dictæ *manicæ*, quæ manuum ſunt vincula, ut pedum *pedicæ*. A *pedibus* quoque eſt *pedes*, ut ab *equo* eques: atque ut ab hoc *equito*, ſic ab illo eſt *pedito*: hoc eſt, πεζεύω, uti vett. Gloſſ. interpretantur, in notis quoque, quæ apud Cl. Puteanum, inveniri monuit Savaro: *Pedeſtris* ſermo Horatio atque aliis vocatur, quem alii vocant *orationem proſam* ſive *prorſam*. Nomen ex eo eſt, non quod in eo *pedes* quoque ſpectentur, qui ῥυθμοὺς gignant, ut poëtica *pedum* obſervatio metrum efficit: verum potius, quia quaſi *pedes* eſt, hoc eſt, quia humi graditur, neque habet carminum ſublimitatem. Fuſe hac de re Guil. Budæus epiſt. ad Salmonium Macrinum, quæ in libro primo Latinarum ejus epiſtolarum exſtat. *Pedeſtria* auſpicia, Feſto teſte, *nominabantur, quæ dabantur a vulpe, lupo, ſerpente, equo, cæteriſque animalibus quadrupedibus*. A *pes* quoque ſunt *bipes*, *tripes*, *quadrupes*, pro quo in vett. codicibus legitur, *quadripes* per *i*, ſive ea forma, qua *bipes* & *tripes* dicimus: ſive ex vulgari more, quo *I* pro *V* ponebant: quomodo & ſcribebant *periclum*, pro *periculum*, teſte Velio Longo. Eſt a *pede*, & *ſequor*, *pediſequus* & *pediſequa*: in quibus contra vett. codd. fidem *S* vulgo geminare ſolent. A *pede* quoque eſt *impedire*, ut Græcis ἐμποδίζειν. Quamquam nec abſurde deducas a πεδάω, id eſt, *pedicis vincio*. Sæpe enim *a* abit in *I*: ut δίσκω, *diſco*, κάνιστρον, *caniſtrum*, &c. Malim tamen a *pedibus* deducere. Hinc *impedimenta*: quæ antique *impelimenta*, teſte Feſto, *D* ſæpe abit in *L*: ut ab Ὀδυσσεὺς, *Ulyſſes*, a δάκρυα, *lacryma*. Itidem a *pedibus* *præpedire*: quo uſus Plautus, Caſina, III. v. item Terent. Heaut. Lucret. lib. III. Cicero, in Rabiriana, cujus eſt *morbo præpeditus*. Contrarium iſtis eſt, *expedire*. Donatus, ad Hecyram, v. I. *Expedire* dicitur, qui pedem retentum liberat. Dicitur & *compedire* pro pedes ligare. Varro Flextab. περὶ ἐναρχιῶν, apud Nonium: *Domi exeo, intro, & pedes corrigiis compedio*. *Compeditus* legas apud Plautum, Menæch. I. I. Catonem, cap. LVI. L. VII. §. Idem Labeo, ff. de dolo malo. In Gloſſis quoque eſt, *compeditus*, διεσταμμένος. A *compediendo* potius *compedes* dictas, Nonio placet, quam (quæ Iſidori ſententia eſt, lib. v. cap. XXVII.) a *continendis pedibus*: ac movet Nonium, quod *compedes* etiam pro *manicis* ponantur, ut illo Varronis in Promethei lib. I. *Ego infelix non queam vim propulſare, atque inimicum Orco immittere? nequicquam ſæpe æratas manus compedes conor revellere*. Ita eum locum emendo. In vulgatis eſt *manus* pro *manu*. Falli autem puto, qui *nepedio*, *expedio*, *compedio*, *præpedio*, venire velint ab antiquo *pedio*, quod a *pes*. Neque enim conſtat, quemquam *pedio* dixiſſe. Eoque potius dicendum, *compedio* eſſe a *compes*: *præpedio* a *præpes*: ac ſimiliter ab inuſitatis *impes* & *expes* venire *impedio*, & *expedio*. A *ſtatione pedum* eſt *ſtapes*. Pro quo & *ſtapio* eſt in vett. inſcript. & fortaſſe Hieronymum, in epiſt. Veteres ea caruiſſe, paret ex ſtatuis equeſtribus. Qua de re plura Torrent. in Sueton. Cal. & Marcellus Donat. in eundem. Franciſcus Marius Grapaldus, lib. de partibus ædium *ſtapedes* maluit, quam *ſtapes*. Sed *ſtapedes* nihilo magis analogiæ repugnat, quam *ſtapes*.

PESCIA, a πίσκος, vel πίσκοι, quæ ut ex Heſychio & Suida conſtat, idem ſunt ac πέκος, hoc eſt, *vellus*, *pellis tondenda*. Imo & πέσκος ſit a πέκος, inſerto Σ. πέκος autem a πέκω, *tondeo*. Feſtus: *Peſcia in Saliari carmine Ælius Stilo dici ait capitia ex pellibus agninis facta, quod Græci vocent pelles πέσκη neutro genere pluraliter*.

PESSULUS eſt *obex*, ſive id, quo obducto fores clauduntur. Ut ex Terentiana conſtat Eunucho. Duos fere obdebant, qui ſecuriores eſſe vellent: unus ſuperior, alter inferior. Plaut. Aulul.

Oſtium intus ambobus occlude peſſulis.

Appuleius, lib. III. *Et cum dicto peſſulis injectis, & uncino firmiter immiſſo ſit ad me reverſa*. Gloſſæ: *Peſſulus*, μάνδαλος, κλεῖθρον. At aliæ: *Mandalus*, κατοχεύς. Nomen *peſſuli* non a *pede* quaſi *parvus pes*: ut cum Papia Perottus putavit. Sed neque diminutivum eſt a πεσσὸς· quæ aliorum opinio eſt. Verum eſt a Dorico πάσσαλος, *paxillus*, *clavus ligneus*: ut bene vidit Muretus, lib. XII. Var. Lect. cap. IX. Ut ab ἰταλὸς, *vitulus*, ſic a πάσσαλος, *peſſulus*. Πάσσαλος eſt a Dorico πάσσω, ſive πάττω, pro πήσσω, ſive πήττω, quod idem ac πηγνύω, *compingo*, *pango*, *figo*. Hoc autem a פגע *impegit*, ſive *incidit in aliquem*.

PASSUM *premere*, & *peſſum dare*, ſive unica voce *peſſumdare* (nam nunc conjunctim, nunc diviſim legitur hæc vox in vett. libris) idem ſunt quod *perdere*. At *peſſum ire* vel *peſſum abire*, ſignificant *perire*. Non tamen hæc propria ſignificatio eſt; ſed ſumta tralatio a re maritima: quod origo indicat. Eſt enim *peſſum* a βυσσὸς, quod Ionicum pro βυθὸς, Suida teſte. *T* abit in *E*, quomodo a ῥυμὸς eſt *remus*, a ῥυμουλκῶ, *remulco*. Π vero in β mutatur, qua ratione a πύξος eſt *buxus*; a πυῤῥὸς, *burrus*; ab ἀπὸ, *ob*, ab ὑπὸ, *ſub*, &c. Idem comprobatur loco Plauti, Ciſtell. act. II. ſc. I.

Mariti mis moribus mecum experitur: ita meum frangit amantem
Animum: neque, niſi quia miſer non eo peſſum, mihi ulla abeſt
Perdito pernicies . . . .

Ac ſimiliter uſurpatur, Rudente, act. II. III.

Nunc eam cum navi ſcilicet abiiſſe peſſum in altum.

De piſcina ſimiliter uſus Trucul. act. I. I.

Quaſi in piſcinam rete qui jaculum parat;
Quando abiit rete peſſum, tum adducit ſinum.

Hæc ſatis oſtendunt, quæ propria ac nativa ſit ejus vocis ſignificatio. Quare non aſſentio Mureto, qui *peſſum*, ac *peſtis*, ab eodem verbo πιέζω deducit. Nec magis placet, quod Pontanus in Actio ſcribit, *peſſum* a *pes* dici, quaſi *ſub pedibus*. Sane hoc ſi eſſet, *peſſundare* proprie eſſet *calcare*. Quare ſi *peſſum* a *pes* placeat deducere, non tam *ſub pedibus* ſignabit, quam *verſus pedes*. Nempe ut *horſum* valet hoc verſum; *aliorſum*, alio verſum; *prorſum*, proverſum: ſic *peſſum* ſit pedes verſum: eoque *peſſum* pro *perſum* dicetur. Quæ aliter ſe habere, pluribus monſtrare nihil attinet. Tantum nunc ſententiam

tentiam hanc refellam auctoritate veterum Criticorum, qui in pereruditis illis Gloſſ. Philoxeno tributis, *peſſum* exponunt βυθὸς καὶ βόθρος, *peſſumda* autem βυθίζω, καταποντίζω, quod eſt, *demergo*, *perunde*: unde & *peſſum mergere* dixit Prudentius contra Symmachum. Unde vocis proprietatem non difficile cognoſcimus. Sed ſi non placeat a Græco βυσσὸς deducere: potius erit ejuſdem originis ac *pondus* quod dicitur quaſi *pendus* a *pendo*. Nam peſſum it, quod ob pondus fundum petit. Juxta hanc ſententiam, quam in Grammaticis Inſtitutionibus Groſippus, ſive Scoppius, amplectitur, *peſſum*, literæ mutatione dicetur a ſupino *penſum*, proprie quod ſit *gravis*, *ponderoſus*. Ut apud Plautum Sticho:

Utra conditio eſt penſior, virginem, an viduam habere.

Cujus ſententia erit, *Utra plus pendit*, *utra prægravat*, *præponderat*. Unde *penſum* ſive *peſſum ire* ei proprie eſt *pondere ſuo deorſum ferri*. Qui volet, amplectatur: mihi magis placet, ut *ire exequias* dicimus, pro *ad exequias*; *ire Romam*, pro *ad Romam*; ſic *ire peſſum* dici pro *ad peſſum*, id eſt, *fundum*; quem Græci βυσσὸν dicunt unde *peſſum*. Porro a *peſſum* fortaſſe haut male deducamus *peſſimus*, quaſi quod *peſſum dari*, ſive ut Plautus loquitur, *peſſum premi* dignum. Ab eodem fuerit *pejor* κατὰ συγκοπὴν ex *peſſior*, qua nempe ratione a *magnus* factum videtur *major* pro *magior*. Nunneſius tamen putabat, pejor eſſe ex χείρων, nempe ut χ abeat in *p*: quomodo forte a χηλὴ, *pila*, cum dicitur de ſaxis litoreo muro præſtructis.

Pestis quibuſdam placet eſſe a *peſſum*, quia funditus tollat. At Muretus ad Catullum ita dici putat παρὰ τὸ πεσεῖν, eodemque a fonte cenſet eſſe ipſum *peſſum*, unde *peſſumdare*. Sed *peſſum* aliunde originem ducere, oſtendimus ſuo loco. *Peſtis* vero melius fortaſſe deducas ab Hebræo סס, *conſumo*: vel, quæ ſoceri mei Franciſci Junii ſententia erat, a *peredendo*, ut κατὰ συγκοπὴν factum dicatur e *pereſtis*. Sane antiqui, Feſto teſte, pro *peſtilentia* dixere *peſtas*. Quod videri poſſit dici pro *pereſtas*. Nam *R* & *S* commutari ſolent. A *peſtis* eſt *peſtilens*, unde *peſtilentia*, quæ vox, quia repugnat metro hexametro, pro eo Lucretius lib. vi. ſæpius *peſtilitas* dixit, quaſi a *peſtilis*, quomodo a *docilis* eſt *docilitas*; a *nobilis*, *nobilitas*. L. pen. C. de ædil act. reſtit. *Peſtilis fundus*, *id eſt*, *peſtibulas*, *vel herbam letiferam habens*. Ita legendum, ex vett. libris docuit Cujacius, Obſerv. lib. xvi. cap. xxiv. Vulgo legitur, *Peſtibilis fundus*, *id eſt*, *peſtibiles herbas vel letiferas habens*. *Peſtibulas* appellat natricam ſerpentumque *peſtes*, ut loquitur Columella. Nempe a *peſte* ſit *peſtibula*; ut a *nave*, *nauſtibulum*, teſte Feſto.

Petaminarius, vel potius *petamenarius*, factum ex Græco πετάμενος, hoc eſt, *volans*: ac a Claudiano deſignatur hoc verſu:

Et qui more avium ſeſe ejaculantur in auras.

A Manilio item, cum lib. v. ait:

Et viduata volant pennis, & in aëre ludunt.

Quem ad verſum plenius eos ex Claudiano Scaliger deſcripſit. Uſi *petamenarii* voce Firmicus & Salvianus. Hic lib. vi. de vero judicio & providentia Dei: ubi jungit cum *athletis*, *pantomimis*, *cæteriſque*, ut cum eo loquar, *portentis*. Firmicus vero uſurpat, lib. viii. cap. xv. quod eſt de delphino oriente in octava parte Capricorni: ubi itidem jungit cum petauriſtariis & ſimilibus θαυματοποιοῖς. Ut hic *petauriſtarius* pro *petauriſta*, ſic *petamenarius* pro *petameno*.

Petasus, πέτασος, a πετάννυμι, id eſt, *extendo*, *dilato*. Cauſſa nominis eſt, quod *latas haberet margines*: quemadmodum videre eſt in imaginibus Mercurii, qui *petaſatus*: unde ſic de eo Athenæus, lib. xii. Καὶ τὸν πέτασον ἐπὶ τῇ κεφαλῇ, καὶ τὸ κηρύκειον ἐν τῇ χειρὶ, *& petaſum in capite, & caduceum in manu*. Aliud eſt a *pileo*, cum hic non habuerit latos margines, ſed, ſimilis fuerit pileolis noſtris dormitoriis aut nauticis. Intelligo autem vulgarem *pilei Romani* formam: Nam *pilei Theſſalici* idem erant qui *petaſi*: qua de re erudite H. Junius, lib. ii. Animadverſ. cap. vi. Quædam etiam de *petaſo* legere eſt apud P. Fabrum, lib. iii. ἀγωνιστ. cap. xviii. ſed ea nec teruncii ſunt: nec majoris multo, quæ inibi de *ephebia* dicit, quod mira inconſtantia, nunc *lupanar* fuiſſe vult, nunc negat. Utebantur *petaſo* longum iter facientes: unde Plautus Pſeudolo, Act. ii. Sc. iv.

Etiam opu'ſt chlamyde, & machæra, & petaſo.

Sermo eſt impoſtoris, ea poſcentis, ut peregre adveniſſe Athenas videretur. Quam rem pluribus illuſtrat Petrus Victorius. Var. Lect. lib. i. cap. ult. A *petaſo* dicta herba *petaſites* ob foliorum latitudinem. Vide Dioſcoridem, lib. iv. cap. cviii. Πετάννυμι vero, ſeu πετάω, eſt a פתח, quod eſt *aperire*, *ſolvere*. Nam quæ expanduntur & explicantur, ea aperiri ac ſolvi opus eſt.

Petauista, πεταυριστὰς, unde dicatur, Feſtus docet his verbis: *Petauriſtas Lucilius a petauro appellatos exiſtimare videtur, cum ait:*

Sicuti mechanici, cum alto exiluere petauro.

At Ælius Stilo, quod in aëre volent, cum ait: Petauriſta proprie Græci, quod ii πρὸς ἀέρα (ἢ πρὸς αὔρας) πετῶνται. Puto autem & Lucilium, & Ælium recte ſenſiſſe. Nam *petauriſtæ* quidem a *petauro* dicuntur; *petaura* autem nomen παρὰ τὸ ἐν ταῖς αὔραις πέτασθαι. Erat enim *petaurum* machina in ſublimi ſuſpenſa, ex qua ſe in aëra ſive auras excuterent, atque in terram devolarent. Quod indicat Juvenalis, ſat. xiv.

An magis oblectant animum jactata petauro
Corpora, quique ſolet rectum deſcendere funem.

Item Manilius, lib. v.

Corpora quæ valido ſolvunt excuſſa petauro.

Plura de *petauriſtis* Scaliger ad Feſtum. Habet & alteram πέταυρον ſignificationem, quia & ita dicitur *pertica*, vel *aſſer ſuper quem de terra volitant gallinæ, ut iſtic dormiant*, ᾧ τὰς ἐπιπηδώσας ὄρνιθας ἐγκαθεύδειν συμβέβηκε, ut ait Pollux. Quod & πέτευρον dicitur, ut ex Heſychio diſcimus.

Petilus quid ſit, nec inter veteres ſatis convenit. Feſtus: *petilam ſuram* exponit *ſiccam & ſubſtrictam*. Sed addit, Scævolam putaſſe, *petilam* dici *ungulam equi albam*. Nonius cum Feſto convenire videtur. Nam *petilum* [πτιλὸς] exponit *tenue* & *exile*. Qua notione & Galli dicunt *petit*, quod abſque dubio ex *petilus*. *Petili* voce ſic uſus Lucilius:

Inſignis varis & cruribus atque petilis.

Volunt eſſe ab Hebræo פתי, quod exponunt, *parvulus*. Sed potius ſignat *ſimplex*, *imperitus*, *fatuus*. Quare potius ſit a πέταλον, *folium*. Hoc enim *exile*. *A* in *I* abit, ut κάνιστρον, *caniſtrum*.

Peto ab αἰτῶ, præmiſſo *P*, vel potius a ποθῶ, id eſt, *deſidero*, vel, quod Scaligero viſum, ab obſoleto verbo πίθω, unde ſit πόθος, *deſiderium*. A *peto* eſt *petulcus*, & *petulans*; de quibus ſeorſim. Et *petiſſo*, vel *peteſſo*; ut a *lacio*, *laceſſo*. Item *Peta Dea*. Arnobius, lib. iv. *Putationibus arborum Puta præſto eſt: rebus petendis*, *Peta*. A *peta* ſunt *agripeta*, *lucripeta*, *heredipeta*, & quod in Gloſſis Iſidori legas, *Feneripeta*. Ab eodem eſt *appeta*, unde *appetitus*, & *appetones*, quomodo *appetitores* Laberius appellat, teſte Nonio. Item *oppeto*, quaſi *contra peto*; unde eſt, quod in rebus adverſis locum habet, ut *oppetere mortem*. Omnino fallatur, qui compulſus loco Servii ad i. Æneïd. ab *ore* dictum cenſeat, quaſi κυρίως ſit *ore terram petere*. Nec enim id omnes faciunt, qui *mortem oppetunt*. Et Servius aperte addit, non eſſe compoſitionem, ſed etymologiam, hoc eſt, alluſionem etymologiæ aliquid ſimile habentem. Aliter ſi etymologiæ voce uſus Servius, falſus & ipſe. Ejuſdem originis eſt, *ſuppeto*, hoc eſt, *leviter peto*: *appeto*, hoc eſt, *deſidero*; *competo*, hoc eſt, *una peto*. Sed quia quod quis *appetit*, circa id verſatur, eique imminet, inde accipitur *appetit* etiam pro *appropinquat*, *inſtat*. Et quia cum altero petit, moribus quodammodo convenit, hinc *competit* uſurpatur pro *congruit*. Et

quia,

Digitized by Google

quia quod petitur, ſæpius impetratur: inde *ſuppetit* pro *adeſt*, quaſi quod petendo ſit impetratum. Unde *ſuppetiæ*, quas ſibi *ſuppetere* rebus adverſis periclitantes expetunt. Item *impeto*, unde *impetus*, quia violente quis alium petit, & invadit. Scaliger adverſ. Card. Exercit. cccvii. iii. *Eſt propius ad nanciſcendum verbum PETO, quam verbum VOLO. Itaque IMPETUM quoque appellatum invenimus, & apud Græcos ὁρμὴν.* Pro eodem & *impes* dixere antiqui. unde *impete* apud poëtas, pro *impetu*. Gloſſæ: *Impete*, ὁρμῆσιν. Ab eo eſt *impeteius*, ut a *lego leguleius*: Gloſſæ exponunt βίαιος: niſi a verbo *impeto*, quia *impetit*: ut *ſatureia* herba, quia *ſaturat*. Item ab eo eſt *impetibile*, quod impetitur, ut cum Solinus de Chamæleonte ait, *Impetibilis eſt coraci*. Præterea *impetibile* dicitur, quod eſt turpe, quia id petitioni ac reprehenſioni obnoxium eſt. Uſus hoc pacto Appuleius, in Apol. *Sceleri*, inquit, *nefando, immani, impetibili*. Eodemque modo locutum Symmachum, obſervat ad hunc locum Scipio Gentilis. Sed & *impetibile* accipitur pro eo, quod fruſtra quis impetat. Gloſſæ, *Impetibile*, ἀνεπιχείρητον, ἀνεπιτεύκτον. Uſus Solinus, cap. xlvii. Ab *impeto* quoque eſt *impetigo*, quod corpus impetat, & infeſtet, ſcabiei inſtar. Serenus Sammon.

Si vero vitium eſt, quod ducit ab impete nomen.
Hoc matutina poteris cohibere ſaliva.

Gloſſæ vett. *Impetigo*, λειχὴν, λέπρα. Onomaſt. *Impetigo*. ἀλφὸς, λειχὴν. Pro eo & *depetigo* dixere, teſte Feſto. Lucillius apud Nonium:

Illuvies, ſcabies, oculos huic deque petigo
Conſcendere.

Nam *deque petigo* per tmeſin dixit, pro *& depetigo*. Falſus Nonius, cum hinc *petigo* dici colligeret. Ut autem a *petendo*, *depetigo*, ita ab eodem, *petimen* pro ulcere jumenti: ſi recta eſt interpretatio Feſti, quem vide.

† Petora apud Oſcos, Etruſcorum propaginem, idem quod *quatuor*, auctore Feſto in *Petoritum*. Ex *Petora* porro potius quam ex ullâ (1) Dorum dialecto ſit Latinum *Quatuor*; ſicuti etiam ex Oſcis *Pirpit* & *Piam* ſiunt Latina *Quicquid* & *Quam*. Vide Feſtum in *Pirpit*, & in *Quiſpiam*, ex quo (2) *quiſquam*: in quibus omnibus P Oſcum in Q Latinum tranſiit. Ergo ex *Petora* primum *Quetora*, deinde mutatis aut tranſpoſitis vocalibus, *Quatuor* ortum fuit. At vocis Petora deſinentia, ſi non aliud, Orientalis eſt: apud quos ארבעה *arbaba* (*Quatuor*) eſt nobilioris generis, quam *arbah*. Ceterum potiit veroſimillime a Chaldaeo verbo פצר *petor* (quod I. Sam. XV. 23. ſignificat *multiplicare*, auctore R. Salomone) Oſcorum *Petora* deſcendere. Scitum eſt enim in Pythagorae (quem multi Tyrrhenum fuiſſe volunt) ſcholâ τετρακτὺν *quaternionem* in ſumma veneratione fuiſſe, ac per eum concepta juramenta. Rationem aſſignat alicubi Plutarchus eam, quod ſumma numerorum omnium in *denario* ſit; eo enim ubi perventum eſt, ad unitatem apud gentes omnes reditur. *Denarius* autem *quaternione* continetur; quia *unum*, *duo*, *tria*, *quatuor* (haec enim omnia recitantur, ut ad quaternionem perveniss) ſimul collecta *denarium* complectuntur. Ergo ut eo redeam, Chald. פצר *petar* videtur primario *quaternionis* habuiſſe ſignificantiam (unde Oſcorum *Petora*) deinde quia in quaternione ea Orientali doctrina (unde hauſit Pythagoras) ſumma numerorum erat; hinc verbum illud ad multiplicandi ſignificationem translatum fuit. Quemadmodum ex rad. רבע *raba* (cui in omnibus Orientis linguis *quaternionis* ſubeſt notio) Arabica (3) quaedam derivativa ſiunt quae *multitudinis* notionem ingerunt. Ex hoc autem Oſco Petora derivari putem verbum Augurale ac proinde Etruſcum Impataiaa: unde Latinis eſt *impetrare*. Nam certe *Impetrire* tantumdem eſt in re augurali, quantum eſt in ſacrificali καλλιερεῖν h. e. *litare*; hinc enim ſit *augurium impetritum*, vox Etruſcae originis, etſi terminationis Latinae. *Impetrire* autem eſt facile a Petora: illud ſcilicet quod Quatuor (id enim *Petora*) mundi cardinibus, quos accurate augures obſervabant, pulchra ac rite reſpondebat. Poſſit indidem deduci & Intarpratoa; quia ſcilicet Intar patora h. e. inter quatuor cardines ſe ſiſtebat augur, ut Deorum voluntatem interpretaretur. Sed hoc ultimum revoco, quia rectius eſt ſine ambagibus *interpretandi* verbum ab Hebr. פתר *patar*, quod eſt *interpretari*, arceſſere.)(Haec ubi jam ſcripſiſſem; occurrit mihi in I. Tab. Iguvina verſu 20. vox Taθtaaim Etruſco charactere perſcripta. Quid ergo eſt? an quod Oſcorum dialecto Petora dicebatur, hoc Taθtaaa, ſive cum terminatione Hebraica Taθtaaim, in intima Etruria perſcribebatur? An vero (quia Tabulas illas ducenteſimo ante Chriſtum anno via antiquiores eſſe alibi a me oſtenditur) quod Oſci h. e. Tuſci veteres cum P initiali, hoc poſtea recentiores (Graecorum vocabulum imitari) cum T extulerunt? Vtut eſt tamen; nego Etruſcos ſuum Teθtaaim a Graecis imitatos; ſed contra id vocabulum a Tyrrhenia per Tuſcos Aeolas (de quibus alibi) manaſſe in Graeciam: idem vero nomen Tuſcos primitus ab Oriente ſecum detuliſſe. Et quidem etſi vocis hujus apud Paraphraſtas Chaldaeos nulla ſunt veſtigia; ſunt tamen apud Talmudicos non (4) obſcura. Ergo, uti dixi, *Petora* eſt a Tuſco Teθera, Iguina Tab. duce. At Oſci (quorum eſt *Petora* in Feſto) T illud primae ſyllabae in P mutarunt, ac deinde Latini P in Q verterunt; ac ſicuti ab Oſco Pirpit fecerunt *Quidquid*, ſic eorundem Petora dixerunt *Quetora*.

mox

(1) Τέτορα *Dores dicunt pro* τέσσαρα. *Mirum ni Graeci* Ἰταλιῶται, *qui Dorica dialecto utebantur, primi omnium id uſurparint, detortum partim ex Graeco* τέσσαρα, *partim ex Oſco* Petora. *Nam Graecis Italienſibus Oſcos fuiſſe finitimos veterum ſcripta teſtificantur; quod & inſcriptiones Oſca lingua conſcriptae, quae in Campania aliiſque pluribus Regni Neapolitani partibus, quas Oſci tenebant, effodiuntur, aperte docent.*

(2) *Notabilis eſt Feſti in* Quiſpiam *ingenua confeſſio neſcire ſe fatentis, unde in ea voce τὸ* Piam *illud extiterit. At ab Oſcis utique ortum, P pro Q uſurpantibus. Sic etiam* Vſpiam *&* Nuſpiam *pro* Vſquam, Nuſquam. *Vide mox in* Pirpit.

(3) *Vide Arabica Caſtelli ſub radice* רבע *num* 51. 52. *&* 53. *Porro eadem radix duas priores litteras cum radice* רבב, *quod eſt* multiplicari, *communes habet. Ab hac Chaldaice* רביעה rebia, *eſt pluvia prima quae decidit menſe Octobri: quam ſignificationem etiam Arabice obtinet. Nec audienda ſunt Judaeorum magiſtrorum hujus vocabuli etyma: nam vera nominis ratio eſt, quia eo tempore imbres copioſi deſcendunt. Ergo* רביעה rebia *erit ſynonymum τῶν* רביבים rebibim *Jer. III. 3. quod* rebibim, *quia apud Prophetam* pluviae *ſerotinae veluti opponitur, faciliime pluviam primam & copioſam ſignificat, aeque ac* רביעה rebia *Chaldaicum. Quare non mirum ſi apud Orientales ex* quaternione *dedacta vocabula includunt etiam multitudinis notionem, quia, uti dixi, in* quaternione *ſumma cujuſcumque numeroſitatis eſt. Huc refer illud Amoſi I. 3. & alibi*: Super tribus ſceleribus Damaſci, & ſuper quatuor non convertam eum, *ad quem locum plura a nobis adnotata in loco ſunt.*

(4) *Nec equidem in hunc cenſum refero τὸ* טיטרטון tetarton *h. e.* quartarium, *aut ſi qua ſunt alia, quae non dubie videntur de Graeco ſumpta; ſed* טיטראמולין tetramulin, *i. e.* quadriga (*ubi τὸ* tetra *non cum Graeca, ſed cum Chaldaea voce componitur; nam uti ſupra oſtendi, MVLVS vox Chaldaea eſt*) *&* טיטרפליות *i. e.* recta quadrata, *quod in Talm. Hieroſ. occurrit: cujus ultimi vocabuli etymon inepte Gloſſator tradit: nec rectius eſt, quod affert Buxtorfius (in Lex. Chald. in* טטר) *qui ex origine Graeca arceſſit. Atqui iſtud Talmudis Hieroſ. vocabulum non eſt aliud quam ipſum Syriacum* טטראפלין *i. e.* quadratum. *Ergo Tuſcum TEΘTERIM videtur primitus ab Oriente fluxiſſe, non a Graecia*,

mox *Quatuor*. Imo & Græci ipſi etiam hioc ſuum τέτταρα per Tuſcos Aeolas acceperunt, ſi ſic lubet. Mazochius.

Petoriti vox a Græciſne ſit, an Gallia dubium. Si a Græcis fuerit ab Æolico πέτορες pro τέσσαρες, non autem a πέταμαι, id eſt, *volo*, vel πέτομαι, & Latino *rota*, ob *volucres rotas*, quod quendam cenſuiſſe ſcribit Agellius, lib. xv. cap. xxx. Sin ſit a Gallis, quod Varronem xiv. rerum divinarum cenſuiſſe, ibidem ait Agellius, videri poſſit eſſe a *pedar*, quod Britannis *quatuor*. Nam olim eadem Celtarum & Britannorum lingua, ut ſylva quædam vocabulorum in Britannia ſua comprobat Cambdenus, & ex eo in Coſmographicis P. Merula. Ratio nominis utrobique eadem. Eſt enim genus *curri quadriroti*. Capiunt ex his lucem verba Feſti: *Petoritum*, inquit, *& Gallicum vehiculum eſſe, & nomen ejus dictum exiſtimant a numero quatuor rotarum. Alii Oſce, quod ii quoque petora quatuor vocent. Alii Græce, ſed* Αἰολικῶς *dictum*. Puto has ſententias non difficulter conciliari, ſi dicamus, origine eſſe Græcum, Gallos vero accepiſſe a Maſſilienſibus, qui Græce loquebantur. Quod ſi eſt, reſpuendum quod a *pedar* derivant, planeque ab Æolio πέτορες fuerit. Sic *ſagum bulga*, & alia tribuunt Gallis, quæ tamen illi acceperant a Græcia.

Petra, πέτρα, pro quo & Attice πέτρος dicitur: ut Moſchopulus tradit. Sed πέτρα eſt *ſaxum vaſtæ magnitudinis*: at πέτρος, *lapis eſt exiguus*: & ſæpius *pars grandioris ſaxi aut rupis*: quemadmodum docet Euſtathius quoque in Iliad. N. A *petra* arietes vocantur *petrones* a Plauto, Captivis, act. iv. ſc. ii.

Qui petroni nomen indunt verveci ſectario.

Sententia eſt, qui *petronum* ſive *arietum carnem* vendunt pro *vervecina*, quæ ſapore magis commendatur. Sic autem *arietes* vocat a *duritie & aſperitate, quæ referunt petram*. Nam Feſtus *ruſticos* ait *petrones* dici, a *petrarum aſperitate, duritiaque*. Eſtque a *petris*, *petro*; ut a *verris*, hoc eſt, *ſtipitibus*, *verro*; nec abludit multum *rupex*, a *rupe*. A *petra* quoque dictæ *lampetra*: nempe a *lambendis petris*. Eadem & *muræna* dicitur a Græco μύραινα, ut monet Varro, lib. iv. de L. L. Vide hoc de piſce quædam non vulgaria apud Joſephum Scaligerum, lib. i. Auſon. Lect. cap. xxvi.

Petulans, a *petendo*, teſte Feſto & Iſidoro, in x. Cauſſa ex eo, quod alios contumeliis atque injuriis impudenter petat. Similiterque *procax* dicitur a *procando*, id eſt, *petendo*.

Petulcus, qui petit; ut *hiulcus*, qui hiat, Chariſio teſte lib. i. Sic Feſtus: *Petulantes & petulci etiam appellantur, qui protervo impetu & crebro petunt lædendi alterius gratia*. Servius, in iv. G. *Hædique petulci, id eſt, laſcivi & exultantes; & petulci dicti ab appetendo: unde & meretrices petulcas vocamus*. Onomaſt. *Petulcus*, ἀσελγής.

PH

Phæcasium, φαικάσιον, *calciamenti genus*, ut diſcimus ex Polluce, lib. vii. cap. xxii. & illo Senecæ, lib. vii. de benefic. *Pythagoricus quidam emerat a ſutore phæcaſia*. Pollux oſtendit eo uſum eſſe Eratoſthenem in Mercurio:

Πέλμα ποτὶ ῥάπτεσκεν ἐλαφρῷ φαικασίῳ,
Soleam olim ſuebat levis phæcaſii.

Ubi cum φαικάσιον dicatur ἐλαφρὸν, facile iis ſubſcribo, qui arbitrantur φαικάσιον venire a φαικὸς, quod eſt, ἐλαφρὸς· ita enim exponit Heſychius. Idem tamen docet φαικὸν etiam eſſe λευκὸν· eoque & ab hac notione videri poſſit nomen accepiſſe a φαικὸς, quo notat *album*, vel *candidum*. Nam *phæcaſia*, alba erant, ſaltem illa, quibus ſacerdotes utebantur, ut ex Appiano & Herodiano cognoſcimus. Philoſophorum enim *phæcaſio* (ut Pythagorici illius Senecæ memorati) colorem fuiſſe nigrum, non inficior. Sacerdotes Alexandrinos, atque etiam Athenienſium candidis uſos eſſe, ſcimus ex lib. v. Appiani de bello civili. *Phæcaſiis* induti *phæcaſiati* dicuntur Hieronymo contra Jovinianum. Item *Phæcaſianos* Deos dixit Juvenalis ſat. iii. quod ſimulacra deorum in Græcia cum *phæcaſiis* fingerentur.

†Phalangium (aranei nomen) dicitur Syris פלג *phaleg*, nim. a diviſis cruribus. Inde igitur *Phalangium*: ac fruſtra ſunt omnino grammatici, a phalange Macedonica, aut aliunde id nomen trahentes. Mazochius.

Phalanx φάλαγξ, Macedonibus (ut Curtius inquit) vocatur *peditum ſtabile agmen, quando vir viro, arma armis conſerta ſunt*. Amplior tamen militum numerus in *phalange*. Nam ut Vegetius, lib. ii. de re militari cap. ii. continebat *phalanx* viii. hominum millia, cum legio tantum vi. millibus conſtaret. Accurate vero imprimis *Phalangem* Polybius deſcripſit. Sic dici φάλαγξ ex Suidæ ſententia videtur, ἀπὸ τοῦ πελάσαι ἄγχι, *quod propius accedat*. Eſt enim agmen confertum, ac perpetuo velut tectu umbonum junctum confertumque: quod Græci dicunt συνασπισμόν. Cæterum habet & *phalanx* aliquot alias notiones. Ac pro diverſa ſignificatione aliam aliamque originem affert Etymologus. Vide eum in φάλαγγες.

Phaleræ, a Græco φάλαρα, converſo a in e; quomodo a τάλαντον, eſt *talentum*; a καμάρα, *camera*, &c. φάλαρα quid & unde ſit, docet Etymologus: φάλαρα, inquit, τὰς προμετωπιδίας, ἀσπιδίσκας τὰς κοσμούσας τὸν κατὰ τὸ μέτωπον τοῦ ἵππου, ἢ τὰ τῶν γνάθων σκεπάσματα, ἀπὸ τοῦ φάος, φαλὸς, καὶ φάλαρος. Et paulo poſt: φαλὸς, ὅπερ ἐστὶν τι μικρὸν καὶ λαμπρὸν, παρὰ τὸ φάος, ἢ παρὰ τὸ φῶ ῥῆμα. καὶ φάλαρα, τὰ κοσμήματα, διὰ τὴν λαμπρότητα. καὶ ῥῆμα φαληριῶ, ὅθεν ὅμηρος ἐπὶ τοῦ, Κύματα φαληριόωντα. Μεταφορικῶς hæc vox uſurpatur pro *rebus externis*, quæ animi bonis opponuntur. Perſ. ſat. iii.

Ad populum phaleras: ego te intus & in cute novi.

Ac obſervavit Caſaubonus, eodem modo locutum Plutarchum, lib. de amore divitiarum: τίνι τῶν καλῶν τῆς ἀρετῆς τὰ τοῦ πλούτου φάλαρα ταῦτα, καὶ περιδέραια, καὶ θεάματα κορακώδη παραβαλεῖν ἄξιον. Hinc *phaleratus*, *phaleris* inſignis; & μεταφορικῶς, *dicta phalerata*, apud Terent. Phorm act. iii. ſc ii. Donatus interpretatur *honeſta atque ornata*.

Phantasia, φαντασία, ἀπὸ τοῦ φαίνεσθαι, quia ſpecies rerum quas ſentimus, vel etiam ſentire nos putamus, intus apparent. φαίνω quaſi φαείνω a φάος· a quo & θέων, *Phaëton*, φαέθων, quaſi φάος θέων. Contracte φάος φῶς dicitur, unde Lucifer φωσφόρος, *Phoſphorus*. At φάος omnino eſt a יפע, *ſplenduit*, *illuxit*. Unde & φέγγος, *ſplendor*; φέγγω, *ſplendeo*.

Pharetra, φαρέτρα, quæ dicta ἀπὸ τοῦ φέρειν, juxta Suidam, ſive ex φέρω, *fero*; & τρώω, *vulnero*, ſecundum Euſtathium: quia *ferat iſta vulnerantia*.

Pharmacum, vox media eſt, quales multas recenſet Gell. lib. xii. cap. ix. Notum nomen illud: φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά. Pro ſignificatione diverſa, ſi Grammaticos audimus, diverſam habet originem. Euſtathius in Iliad. ε. pag. dlxiv. τὸ φάρμακον δὲ μέση λέξις, ἐπὶ τοῦ μὴ ἀγαθοῦ λαμβανομένη παρὰ τὸ φέρειν ἄχος, καὶ ἐπὶ ἀγαθοῦ παρὰ τὸ φέρειν ἄκος: *pharmacum media dictio in malam partem accepta dicitur ab afferendo dolorem: in bonam ab afferendo remedium*. Similiter Nonius auctor eſt, *medicamentum* vocem eſſe mediam: ac ejuſdem ac *medicinam* originis eſſe non diffitetur. Sed quando pro *veneno* accipitur, putat eſſe a *Medis*, apud quos plurima ſint *venena*. Unde Maro:

Media fert ſuccos triſtes, tardumque ſaporem
Felicis mali ....

Sed omnino, & Latinæ, & Græcæ vocis origo eſt eadem, ſeu in bonam, ſeu in malam accipiatur partem. *Medicamentum* enim eſt *a medicando*. *Medicor* a *medicus*. *Medicus* a *medeor*. Hoc ſatis ex ἀναλογίᾳ vocum cognoſcitur. φάρμακον autem a præterito πεφάρμακται eliſo τ. φαρμάττειν prima ſua notione ſignaſſe videtur *medicari*, hoc eſt, *mederi*, vel *veneno nocere*. Poſtea autem pro *fucare*, vel etiam

aſſentari

Digitized by Google

oſtentari accipi cœpit. *Pharmaca qui vendit*, φαρμακοπώλης. Ariſtophanis Scholiaſtes in Nub. φαρμακοπῶλαι κυρίως, οἱ τὰ φάρμακα πιπράσκοντες, τὰ γελωτοποιοῦντα, καὶ τὰ θανάσιμα. Sed olim aliud *pharmacopoles*, quam hodie. Nunc etiam ſimplicia divendunt, atque ex medicorum præſcripto *pharmaca* concinnant. Olim ſimplicia divendebant *ſeplaſiarii*, qui Græcis παντοπῶλαι. *Pharmacopolæ* autem non ex alieno agebant præſcripto, ſed ipſimet remedia concinnabant, venalinque habebant: quales nunc *medici circumforanei*, qui per fora atque urbes curſitant, & peritiam ſuam ac remedia jactando ſimplici populo ſublinere os ſolent. Itaque ſic ſe habet *pharmacopola* ad *medicum*, quaſi ejus quædam ſimia foret. Unde Maximus Tyrius orat. x. Μιμεῖταί τις καὶ φαρμακοπώλης ἰατρὸν, καὶ συκοφάντης ῥήτορα, καὶ σοφιστὴς φιλόσοφον. Sic uſum liquet Catonem apud Gellium, lib. I. cap. xv. *Itaque auditis, non auſcultatis, tanquam pharmacopolam; nam ejus verba audiuntur: verum ei ſe nemo committit, ſi æger eſt.*

PHASELUS, ſive *faſelus* (utroque enim modo ſcribitur,) Straboni φάσηλος. Uſi, præter Salluſtium, Maro & Horatius. Ad illum Servius monet, eſſe *brevem naviculam*. Ad hunc ſcribit Acro, eſſe *navem velocem & oblongam*. Nonius Marcellus dicit eſſe *navigium Campanum*. Quod ad etymon, apud Iſidorum legimus, lib. XVII. cap. x. *Faſelos vocari ajunt a Phaſelo inſula Græciæ, ubi non procul mons Olympus eſt*. Sed loquitur Iſidorus eo capite de oleribus: eoque *phaſeolos*, quod legumen eſt, ſcripſit. Sed ſi ejuſmodi inſula eſt, ab ea quoque *navigium* hoc nomen accepiſſe, a vero non abludit. Sin ejuſmodi inſula non eſt (quod verius puto) dicere licebit, *phaselo* nomen eſſe a פסל, *dolavit*, *ſculpſit*: nempe qua ratione a σκάπτω, hoc eſt, *fodio*, *cavo*, venit σκάφη, *ſcapha*. Etiam exiſtimare aliquis poſſit, *phaſelo* nomen eſſe a figura leguminis, quod Græcis φάσηλος, Latinis diminutiva forma *faſeolus* nominatur. Φάσηλον hoc *piſi* genus vocant Polemo, Epicharmus, Demetrius: ut Athenæus oſtendit, libro II. Dioſcorides Romano more φασίολον vocat. Aliqui generali nomine dixere λοβὸν, quod proprie *ſiliquam* ſignat. Gloſſ. *Faſeoli*, λοβοί. *Paſſiolus* pro eo legis in antiquis Plinii codd. Et videtur ita ſcripſiſſe Gloſſarum auctor: ut e vett. membranis Salmaſius obſervavit, & ordine ipſo litterarum liquet. Sic enim ſcriptum fuit: *Paſſiolus* λοβός. *Paſſim*, πανταχοῦ. *Paſſio*, πάθος.

PHASIANIS nomen dedit *Phaſis* Colchidis amnis, ad cujus oſtia frequentes convenire, a Græcis proditum eſt. Martialis in Xeniis, lemmate *Phaſianus*,

Argiva primum ſum tranſportata carina,
Ante mihi notum nil niſi Phaſis erat.

PHIALA, φιάλη, Euſtathio in Il. ψ. dicta videtur quaſi πιάλη, quia inde liceat πιεῖν ἅλις. Aliis placet κατ' ἀφαίρεσιν factum ex Hebræo ספל, unde & σίφων, ac *ſimpulum*, de quibus ſuo loco. A φιάλη eſt φιαλοῦν, quod inter alia notat ἐπιβάλλειν τῷ ἔργῳ, *accingere ſe ad opus*. Ita uſus Ariſtophanes εἰρήνῃ. Aſſentio autem iis, qui volunt, prius dictum de *libatione phialæ*, poſteaque uſurpari cœpiſſe de *quolibet opere*, quod qui incipit, id quaſi *delibare* videtur.

PHILTRUM, Gr. φίλτρον a φιλεῖν, id eſt, *amare*; unde Martiano ad verbum dicitur, *amatorium*. Ac ſimiliter Gloſſæ veteres exponunt. Horat. *deſiderii poculum* appellat, libro Epod. oda XVII. *Deſiderique temperare poculum*. Quod vero ad vim, quam *philtris* tribuunt vulgo, id plane eſſe anile commentum putant viri quidam eruditi. Apponam ſolius Andr. Dudithii verba ex epiſtola ejus ad Nicol. Taurellum: φίλτρα *ut amorem cuiquam ingenerent, non fit mihi veriſimile. Affectus enim hic ab intellectu ac voluntate in nobis, in ceteris animantibus a natura inſtinctu, atque intelligentia illa non errante (quamvis etiam in nobis omnia illinc) proficiſcitur. Nulla me cogat herba, nulla* περιάμματα, *ut vel amare vel odiſſe quemquam velim*. Hæc ille. Sed ſi dæmonibus vis in *phantaſiam*, quid, ſi dicamus nihil quidem præſtare *philtrum*, attamen eo ebibito diabolum in *phantaſiam* amorem odiumve ingenerare? Notum quam multa a magis fiant, quibus vim adſcribant, cum tamen ea non fiant vi rerum, ſed ob pactum, diabolo clam callideque agente, quod rebus adſcribitur.

PHILYRA pro *membrana* vel *papyro* utimur, Plinii exemplo, cujus hæc verba, lib. XIII. cap. XI. *Præparantur ex eo* (de *papyro* Babylonio ſermo eſt) *chartæ diviſæ acu in prætenues, ſed quam latiſſimas philyras*. Quod vero ſic accipitur, hoc inde eſt, quod antiquitus ex arboribus, ac inprimis e *tilia* arbore, quæ Græcis φιλύρα dicitur, *tabellas* ſolebant conficere, quibus raſis ceram infundebant, ut in his acuta ſtyli parte (æneum id inſtrumentum erat) exararent: & inverſa, quæ latior erat, inducerent. A qua conſuetudine etiam eſt appellatio *codicis*, *codicillorum*, *tabellarum*, & *tabellariorum*. Suidas: Φιλύρα εἶδος δένδρου ἔχον φλοιὸν βύβλῳ παπύρῳ ὅμοιον. Vetus Horatii interpres in od. ult. lib. I. *Philyra eſt cortex tiliæ arboris*. Ὑποβολιμαῖος Septimius Romanus, qui Dictym Cretenſem interpretatus dicitur, in vita ejus ſcriptoris: *Sex volumina in tilias digeſſit, phœniceis literis*. Et epiſtola ad Arcadium: *Libros ex philyra in lucem producturi*.

PHOENICEUS, ſive *pœniceus*, aut *puniceus*, aut, ut Appuleius loquitur, *punicans*, color eſt qui Græcis φοινικοῦν χρῶμα. Ea appellatio eſt a nomine φοῖνιξ, quo & *palma arbor*, & *ramus* ejus, & *fructus*, & Heſychio teſte, etiam *color fructus* denotatur: quomodo *equus* Homero dicitur φοῖνιξ, id eſt, *Phœnicei coloris*, ac ſimiliter eam vocem uſurpat Apſyrtus, capite περὶ ὑπώπων, καὶ μελανοποδῶν. Valde hæc confirmat Agellius, lib. II. cap. XXVI. *Nam Phœniceus, quem tu Græce* φοινικοῦν *dixiſti, noſter eſt & rutilus & ſpadix phœnicei* συνώνυμος, *qui factus Græce noſter eſt, exuberantiam ſplendoremque ſignificat ruboris, quales ſunt fructus palmæ arboris non admodum ſole incocti, unde ſpadicis & phœnicei nomen eſt. Spadica enim Dorici vocant avulſum a palma termitem cum fructu*. Malunt aliqui hic ſcribere abſque ſpiritu *puniceus*. Nam, inquiunt, Latini eum omittunt, quomodo *Pœnus* dicunt, & *Puniceus*, a φοῖνιξ. *Pœni* enim a *Phœnicia* erant, quæ Græce Φοινίκη. Sed cogitare debuerunt, ut Græcis, ſic & Latinis, & *Phœnicopterus* dici & alia id genus. Quamquam autem & *phœniceus* & *puniceus* ſint a φοῖνιξ tamen Latini videntur diverſimode uſi. Nempe ut *phœnicius* dilutior aliquanto ſit, quam *puniceus*: eoque *pœniceum* equum dixerim, ut Gellius *equum* Sejanum ait fuiſſe *phœnicei coloris*, lib. III. cap. IX. at eum *puniceum* (etſi interdum ita legere ſit) non dicam; non magis ſane quam *coccineum*. *Phœniceus* hic color vulgo a *caſtaneæ colore* vocatur *caſtaninus*. Veteribus aliter, non ſolum *ſpadix*, ſed & *badius* vocatur. Qua de re ſuo loco. Ab eodem colore putant aliqui nomen eſſe *Phœnics*, avi fabuloſæ, quæ ſexcentos ſexaginta annos vivere creditur. Sed aliis placet, ſic vocari a φόνος, *cædes*, quia *purpurei* ſit *coloris*, qui & *ſanguinis*; unde Poëta:

Purpuream vomit ille animam . . . .

Alii malunt ſic dici, quia uti *palma arbor*, ita & *avis* iſta emoriatur, ac renaſcatur ex ſe ipſa. Quam nominis cauſſam etiam adfert Plinius, lib. XIII. cap. IV. Ex φοῖνιξ, qua *colorem* notat *puniceum*, & πτερὸν, quod eſt *penna*, conflatur φοινικόπτερος, *pennas habens punicei coloris*. Hinc nomen datum avi certæ: cujus linguam præcipui eſſe ſaporis indicat Apicius, Plinio teſte. De ea Martialis:

Dat mihi penna rubens nomen: ſed noſtra guloſis
Lingua ſapit; quid, ſi garrula lingua foret?

Idem Martialis, lib. III. epig. LVIII.

Argutus anſer, gemmeique pavones,
Nomenque debet quæ rubentibus pennis.

PHONASCUS, Φωνασκὸς, quaſi *vocis exercitator*, a φωνὴ, & ἀσκέω. Ita uſus Suetonius, cum Neronem ait, nihil ſerio jocove egiſſe, niſi adſtante *phonaſco*, qui moneret, parceret arteriis. Interdum

hoc quoque nomine vocatur is, quem Plato, lib. VI. de legg. χορῶν ἄρχοντα καὶ διαθετῆρα. Ariſtoteles, vel quiſquis auctor libelli de mundo, κορυφαῖον, hoc eſt, *praecentorem in choris*, prout interpretatur Apuleius, qui & *ducem carminis* nominat, eodem libro. Ita uſurpat *Phonaſci* vocabulum Varro ὄνω λύρας.

Phonaſcus adſum, vocis ſuſcitabulum,
Cantantiumque gallus gallinaceus.

PHRASIS, Gr. φράσις, quod Latinis *dictio*, ſive *ſtylus*: a φράζω, hoc eſt, *edisſero*. Aliud enim eſt, quam λαλεῖν, etſi diſcrimen non obſervetur. Unde & Cicero *Theophraſti* nomen interpretans in Oratore, cum id ait a *loquendi divinitate* accepiſſe. Φράζω a פרש, id eſt, *exponere*, *declarare*. A qua voce etiam nonnulli φαρισαίους dictos exiſtimarunt, quod eſſent *divinæ legis interpretes*. Sed φαρισαῖος, pro quo & φαρισσαῖος, ſed rarius, invenias, venit a Syriaco פריש, converſo Scheva in *A*, quemadmodum in plurimis aliis. Hebraice pro eo dicitur פרוש, & in plurativo פרושים, unde eſſet *Pharuſæi* per *V*. Apud Juſtinum Martyrem & quosdam alios reperias φαρισσαῖος gemino *SS*, ſed refragante Hebræa Syraque voce. Eſt antem פרוש ſive *Phariſæus*, a פרש, non qua *explanare* ſive *declarare* ſignificat, ut quidam putarunt (qui ſic dictos tradunt, quia peritius aliis legem exponant:) ſed qua notat *dividere* ſive *ſeparare*. Non tamen *pharus* tantum *ſeparatum* ſignat, ſed & *ſanctum* ac *purum*. Quare bene Heſychius, φαρισαῖος, ἀφωρισμένος, μεμερισμένος, καθαρός. Sed prior ſignificatio eſt primaria, altera μεταληπτική. *Phariſæis* nomen eſt a priori, hoc eſt a *ſeparatione*: nempe quia a populo ſeparati ſunt tum ſanctimonia ac munditie, tum dignitate, tum peculiari habitu ac veſtitu. Hæc vera nominis ratio eſt. Epiphanius, Ambroſius, & plerique alii veterum, volunt *phariſæi* nomen eſſe ab Hebræo פרץ, quod recte interpretantur ἀφωρισμένος, ſive *diviſionem*: ſed פרוש inde eſſe nequit, cum illud ſcribatur per *Sade*, hoc per *Sin*. Plura de nominis etymo Druſius, lib. II. de tribus Judæorum ſectis, cap. II. & III. Quando primo cœperint *phariſæi*, & cujuſmodi eorum dogmata fuerint, aliaque huc pertinentia eopſe libro apud eundem legere potes, imprimis cap. VII. & XIV.

PHRENITIS, φρενῖτις, dicitur vel ἀπὸ τῶν φρενῶν, id eſt, *diaphragmate*, ſive *ſepto tranſverſo*, quia ab ejus vitio affectus hic interdum exiſtit: vel potius ἀπὸ τῆς φρενὸς, hoc eſt, *mente*, quia in ea mens ſemper læditur. Hinc φρενῖτις Plinio, lib. VII. cap. LI. dicitur *ſapientiæ morbus*; ut μανία eidem eſt *furoris morbus*. Juvenalis pro *phrenitis* dicit *phreneſis*, Sat. XIV.

Cum furor haut dubius, cum ſit manifeſta phreneſis.

Et ante eum Seneca, lib. I. de Ira, cap. XIII. *Dic & phreneſin & inſaniam viribus neceſſariam, quia ſæpe validiores reddit.* Etiam Varronis verſiculus eſt:

Phrenetici ſeptem trionum filii.

Ubi Græci maluiſſent per *I*. Quamquam in Gloſſis quoque Cyrilli ſit φρενητικός, *phreneticus*. Utrumque autem & *phreneſis*, & *phreneticus* Latini formarunt tanquam a φρενέω, quod valeat *mentis impotem eſſe*. Nempe a φρὴν, *mens*. Verum Græci verbum illud φρενέω ignorant. Sed a φρὴν fecere φρονεῖν, quod contrarium ſignat: puta *ſapere*. Eſtque φρὴν ab Hebræo בין, unde & πινύω, non a πνέω, ut volunt; nam omnino πέπνυμαι a πεπίνυμαι factum κατὰ συγκοπήν. Heſychius: πινύτο, ἐνόησε. πινυτὸς, ἔμφρων, σώφρων. Idem ante πινυτὸς expoſuerat, σώφρων, συνετὸς, ut & πίνυσις, σύνεσις, ac πινυμένην, συνετήν.

PHRYGIONES, dicti a *Phrygibus*, qui artificio veſtes acu pingendi nobiles erant, atque adeo artem hanc inveniſſe exiſtimantur: ut auctor eſt Servius, ad III. & IX Æneid. & Iſidorus, lib. XIX. cap XXII. Imo idem Plinius tradit, lib. VIII. cap. XLVIII *Acu facere Idæi Phryges invenerunt: ideoque Phrygiones appellati ſunt*. Sic eum locum corrigo ex veteri mea Parmenſi anni CIↃCCCCLXXVI. In Dalecampiana pro *Idæi* male editum. *id*. Uſus præter alios Titinnius Barbaro apud Nonium:

Phrygio fui primo, beneque id opus ſcivi,
Reliqui acus aciaſque hero atque heræ noſtræ.

Item Varro Καταπυγοσύνῃ. *Phrygia qui pulvinar poterat pingere, ſoliar lævigabat.* Ita apud Nonium legi debere monet Scaliger in Conject. Eadem de cauſa dicti *barbaricarii*, ut Donatus ſcribit ad illud XI. Æn.

Pictas acu tunicas, & barbara tegmina crurum.

Nam *Phryges* κατ᾽ ἐξοχὴν dicti *Barbari*, qua de re pluribus egimus in Oratoriis, lib. IV. cap. X Etiam vide quæ de *barbaricariis* diximus voce *Barbarus*.

PHTHISIS, φθίσις, ἀπὸ τοῦ φθίειν, ſive φθίνειν, quod eſt, φθινύθειν, hoc eſt, *corrumpere*, ſive *extenuare*. Dicitur & φθόη a φθίω, hoc eſt, φθίνω. Utrumque nomen eſt ab effectu. A cauſſa vero conjuncta nominatur πύον, nempe a πύος ſive πύον, hoc eſt, *ſanguis purulentus*; unde πύωσις, *ſuppuratio*; ἄπυος, *pure carens*.

PHYSETER, φυσητήρ, ex balænarum genere eſt, inque mari Gallico & Indico invenitur, &, ut teſtatur Strabo lib. III. a φυσᾶν, quod eſt *flare*, nomen habet, eo quod non ore, ſed *fiſtulis* quibuſdam in vertice prope oculos poſitis ingentem aquarum vim eructet. Meminit ejus Seneca, in Hippolyto verſ. CIↃXXV. Vide e junioribus, Rundeletium, lib. XVI. cap. XIV. ex antiquis, Strabonem dicto libro, & XV. Ælianum, lib. III. de hiſt. animal. cap. XVIII. Arrianum, in Indicis, Plinium, lib. IX cap. IV. Solinum, in Polyhiſt. cap LV. Oppianum, lib. I. Halieut. qui eum φυσαλλον vocat; uti φυσαλον Ælianus, nempe ab eodem φυσᾶν. In quibusdam Solini MSStis pro *phyſeteras* legas *phyſetas*, quod ſit a recto *phyſetes*, Græc. φυσητής.

P I

PICA, a *colorum varietate* quibusdam dicta videtur, nempe ex Græco ποικίλη, id eſt, *varia*. [a ποίκιλον ſeu πικρὸν, ξαίνειν.] Vel e Latino *picta*, eliſo *T*. At Iſidorus mirifice, lib. XII cap VII. *Picæ*, inquit, *quaſi poeticæ, quod verba exprimunt*. Perſius:

Quod ſi doloſi ſpes refulſerit nummi,
Corvos poetas & poetrias picas
Cantare credas Pegaſeium melos.

Sed *pica* eſt a κίττα, quod idem notat; *T* abit in *P*, more Tarentino, ut a ταὼς *pavo*, & τέτταρες πίτορες, unde *petoritum*. Vel ſi ob μετάθεσιν, qua præterea opus, id durius videtur, dic, *picam* venire a *picus*, quod ſimilitudine aliqua *picum* referat. *Picus* autem unde nomen habeat, in *Pellecanus* diximus. Juniores *picam* etiam vocant, quam Plinius *gravidarum malaciam* appellat. Faciunt autem imitatione Græcorum, qui κίτταν itidem appellant. Cauſſa tralationis eſt, vel ex eo, quod ut *pica* varii eſt coloris, ita prægnantes, quæ morbo hoc laborant, varia appetant: vel ex eo quod & *pica* terram mandat. Quam cauſſam & Galenus adfert. Vide quæ de hac voce ſcribit Marſilius Cagnatus, lib. III. Var. Lect. cap. XV. & Ulyſſes Aldrovandus, lib. XII. Ornithologiæ, capite XI. Ubi & alias nominis cauſſas ex vett. adducit.

PICEA vel eſt a πεύκη, mutato ευ in ι breve: vel a *pice*, quam fundit: uti & *pinus*, quæ iccirco Græcis videri poſſit πίτυς appellata, a πίττα, id eſt, *pix*. Plura vide in *Pinus*.

PIGER quibusdam placet eſſe a *piget*, quia ob *pigri* ſegnitiem dolemus. Nam differunt *pudet*, & *piget*, quod illud *rei turpitudinem*, hoc *animi dolorem* reſpiciat: ut ſcribit vetus Terentii interpres. Sed magis placet, *piget* eſſe a *piger*, quia *piget laboris*, *quando ad eum pigrior ſegnior que ſis*. [a πικρὸς, quod & ἀργαλέον, i. e. ἀργὸν notat.] At *piger* plane eſt a פגר, vel פגר, hoc eſt, *debilitari*, *tardari*, *pigreſcere*. Unde & פגר, *corpus viribus defectum*, *cadaver*. Et ſane *pigrum* non injuria habere liceat pro *cadavere* animato, *ac inutili terræ pondere*. A

piger

Digitized by Google

piger eſt *pigrus*, unde *pigreſco*. Dixere & *pigrare* pro *pigrum eſſe*. Attius Ergonis apud Nonium:

. . . . Fateor: ſed cur propter te pigrem
Hac, aut hujuſce dubitem parcere capiti?

Idem Chryſippo ibidem:

Melius pigraſſe, quam, properaſſe eſt nefas.

Lucretius, lib. I.

Quo niſi pigraris, paullumve receſſeris ab re.

Repigrare uſurpat Appuleius, cum alibi (uti I. Met.) tum VIII. Met. *Cum & ipſo lumine dirarum beſtiarum repigratur impetus*.

PIGNUS videtur eſſe a *pago*, ſeu *pango*, quia pactionis lege datur. At putabat Pomponius Juriſconſultus dici a *pugno*, quia quæ pignori dantur, manu ſoleant tradi. Ac videtur hoc confirmare diſcrimen, quod nonnulli (quos & ſecutus Fungerus) ſtatuunt inter *pignus*, & *hypothecam*; ut nempe *pignus* ſit rei mobilis; *hypotheca*, immobilis. Latinis tamen *pignus* tam rei immobilis eſt, quam mobilis: uti & Græcis ὑποθήκη. Dicitur autem *hypotheca* ſive ὑποθήκη, ab ὑποτίθεσθαι, hoc eſt, *ſupponere*, unde titulus ille, *De rebus eorum qui ſub tutela ſunt, non alienandis vel ſupponendis*. Ac *creditor* quidem ὑποθέσθαι, *debitor* ὑποτίθεσθαι dicitur, ut ex Æſchine & Demoſthene probat Budæus annot. prioribus in Pandectas; ubi pluribus de *pignoris*, *pignorandi* & *pignoratoris* vocibus tractat. Obliquus recti *pignus* apud priſcos erat *pigneſis*. Nam, ut Feſtus ait, *pigneſa* veteres dixere pro *pignora*, uti *Auſeſii*, *Valeſii*, *Fuſii*, *Papiſis*, quæ poſteriores per *R* extulere. Apud Feſtum vulgo legitur *pignoſa* per O, ſed puto *pigneſa* dixiſſe, quia & *pignero* dixere pro *pignoro*, unde *pignero*, & *oppignero*. Fallitur Agrætius, cum ſcribit, *pignera* eſſe rerum, *pignora* filiorum & affectuum. Nam, uti ex iis conſtat quæ diximus, non magis hæc diſtant, quam *benus* & *bonus*, *hemo* & *homo*, *Apello* & *Apollo*, ſimiliaque ſexcenta.

PILA priori porrecta, nunc *mortarium* notat, ſeu vaſis genus, in quo aliquid tunditur: nunc pro *ſtructura* erecta ad aliquid ſuſtinendum. Priori notione aliqui arbitrantur, contractum eſſe ex *piſula*, quod a *piſo*, hoc eſt, *pinſo*: quia *piſtillo in ea pinſitur*, hoc eſt, *tunditur*. Aliqui vero derivant a πιλοῦν, id eſt, *denſare*: quia quæ tunduntur, condenſantur. Poſteriori vero acceptione ab *apponendo* dici, ait Feſtus, eo quod parietem ſuſtentet. Sed quæ ſimilitudo inter haſce voces, *pila*, & *oppono*? Omnino igitur veriſimilius Feſtus ſcripſiſſet, ab *oppilando*. Nempe ut ſit a *pilare*, ſive πιλοῦν, quod eſt *ſtipare*, *denſare*, *firmare*. Becmano tamen placet, eſſe ab עפל, id eſt, *pila*: quod ab עפל, hoc eſt, *extruxit*. Mihi neutrum placet; ſed cogitanti, Græcis ὅλμος dici, tum de *mortario*, tum *ligno lapideve terete*, & *oblongo*, *cylindri forma*, item de *ipſo cylindro*, plane fit veriſimile, *pilam* quoque primo dici de *mortario*, aut *cylindro*. Inde autem de *ſtructura* illa erecta ad aliquid ſuſtinendum confirmandumque, nempe quia ligni aut lapidis teretis & oblongi, quo in mortario tunditur, vel cylindri habeat figuram. Differunt *pila*, & *columna*, quod columnæ uno conſtent ſcapo, hoc eſt, lapide oblongo perpetuo: pila vero extruatur ex lapidibus, cæmentis, aut lateribus; unde & *columna ſtructilis* vocatur ab Ulpiano. A *pila* eſt, quod Belgæ *pilam een pylaer* dicunt. Niſi forte fiebant ex *pilate*, lapide, de quo Feſtus: *Pilates genus lapidis*, cujus meminit Cato lib. Originum V. *Lapis candidior, quam pilates*. Sed obſtat huic ſententiæ, quod nihil tale Vitruvius, & alii. Porro reperio & tertiam hujus vocis notionem. Nam *pila* etiam dicuntur ſaxa illa, quæ præſtruuntur muro littorali ad frangendam undarum vim, murumque ab iis defendendum. Ita uſus Maro, in IX.

Qualis in Euboico Baiarum litore quondam
Saxea pila cadit, magnis quam molibus ante
Conſtructam jaciunt ponto.

Deſcribit *pilas* Columella, lib. IX. *Projaciuntur in gyrum moles. Sic enim maris atrocitas objectu crepidinis frangitur*. Græci *pilam* vocant non tantum προχώματα, ſed etiam χηλὴν, unde Suidas exponit τὰς τῶν λιμένων ἐξοχάς. Sed accuratius Scholiaſtes Thucydidis in lib. I. ubi definiuntur χηλαὶ οἱ ἔμπροσθεν τοῦ πρὸς θάλασσαν τείχους προβεβλημένοι λίθοι διὰ τὴν τῶν κυμάτων βίαν, μὴ τὸ τεῖχος βλάπτεσθαι. Nempe uti *pilam* antea deſcripſimus. Itaque doctiſſimo viro Petro Nunneſio Valentino videtur, *pila* hac notione eſſe a χηλὴ, χ in *p* converſo: nempe uti χ in *b* abit, cum a χολὴ fecere *bilis*. Hactenus de voce *pilæ* priori longa. At *pila* priori correpta ſi Iſidorum audimus, lib. XVIII. cap. LXIX. ſic dicatur, quia ſit *pilis plena*. Ita proprie ſit τριχίνη σφαῖρα. Vel nomen ſit ex eo, quia fiat e πίλῳ, hoc eſt, *lana coacta*: quod a πιλεῖν, id eſt, *condenſare*. Vel a πῖλος ſit, ſignificante *pilam*, quam ſignificationem Euſtathius in Od. II. pag. CIↃLIV. agnoſcit. Ubi ut ſic veteres dixiſſe oſtendat, adfert e Suida: Ἡ Λάμισσα σφαιρίζουσα, ἦλθεν εἰς τὴν Πειραιᾶ. Sed ibidem legas, σφαίρας Græcis quidem aliter dici πάλλας ἀπὸ τοῦ πάλλεσθαι. Romanis vero dici πίλας, κατά τινα συγγένειαν τοῦ ι πρὸς τὸ α. Heſychio quoque eſt, Πάλλα, σφαῖρα ἐκ ποικίλων νημάτων πεποιημένη. Propterea cenſeo, *pila* eſſe a πάλλα, pro quo Æoles πόλλα unde ſit *pola*. Veteres enim non geminabant conſonantem. A *pola* autem ſit *pila*, ut a κόνις, *cinis*. Veteres *pola* dixiſſe, arguunt hæc Feſti verba: *Polit, pila ludit*. Ubi vulgo *pollit*. Sed *polit* eſt in ſchedis Farneſianis. Hæc imprimis ſententia placet, etſi nec longe abeat πόλος, unde ſit *pila*, ut *lana* a λῆνος. Πόλος ἀπὸ τοῦ πολεῖν dixere de rebus *rotundis*: ut de *cœlo*. Item de *capite humano*, ut ex Heſychio in *Polus* oſtendimus. Imo ut Græci πόλον, ita Latini etiam *pilam* de *capite* dixere. *Pilæ* enim a rotunditate dicta ſimulacra capitum humanorum, quæ Laribus Compitalibus ſolerent ſuſpendi, ut docet his verbis Feſtus: *Pilæ, & viriles & muliebres effigies, in Compitis ſuſpendebantur. Compitalibus ex lana, quod eſſe Deorum inferorum hunc diem feſtum, quos vocant Lares, putarent: quibus eo die tot pilæ, quot capita ſervorum; tot effigies, quot eſſent liberi, ponebantur: ut vivis (ſic enim invocantur) parcerent, & eſſent his pilis, & ſimulacris contenti*. A *pila*, & *crepando*, eſt *pilicrepus*: quod legere eſt apud Senecam, epiſtola LVI. & in vet. inſcriptione pag. DCXXXVII. ed. Grut. num. I. Idem eſt, qui *pilarius*, ut exponitur in Gloſſis Iſidori. Ita autem, ut cenſet Turnebus, lib. VII. cap. IV. vocantur, qui datatim pila ludant, idque vel quod *pilae crepent*, vel quod *crepante pila* ludant, quod paullo ante balnea facere ſoleat, vel dum hypocauſta & ſudationes caleſcunt. *Piladios* vocat Firmicus. Aliter tamen Cœlius Rhodiginus, lib. XXX. cap. XIX. Hieronymus Mercurialis, lib. I. artis gymnaſticæ; & Joannes Savaro, ad ep. II. lib. II. Sidonii, qui *pilicrepos* dictos putant, qui in balneis *pilas* pice illitas in vaporarium conjicerent, ut incaleſceret.

PILENTUM vehiculi genus, forte quaſi *bene pilatum* ac compactum. De eo ſic Feſtus: *Pilentis & carpentis per urbem vehi matronis conceſſum eſt, quod, cum aurum non reperiretur, ex voto, quod Camillus voverat Apollini Delphico, contulerunt*. Onomaſt. *Pilentum*, μετέωρον ὄχημα. Uſi Maro, Livius, alii.

PILEUS, nec quia *pilos tegat*, nec quod ex *pilis fiat*: ſed a Græco πῖλος, quo proprie ſignantur *coactilia*, vulgo *feltra* appellant. Sed μετωνυμικῶς eo pro *capitis integumento* uſus Heſiodus, ἐν ὥρῃ.

. . . . κεφαλῆφι δ' ὕπερθεν
Πῖλον ἔχειν ἀσκητόν . . . .

Et Ariſtot. lib. V. de generat. animal. cap. V. τὰς σκεπαζομένας τρίχας πίλοις ἢ καλύμμασι πολιοῦσθαι θᾶττον· *citius caneſcere pilos, pileo vel integumento alio tectos*. Hinc ὑποκοριστικῶς πιλίον, & πιλίδιον, quo uſus Plato, III. de Rep. *Pileum* eſt a Græco πιλίον, quod proprie *pileolum* notat, ſæpe tamen uſurpatur pro primigenio πῖλος, hoc eſt, *pileus*. Sic ſcribit Plutarchus in T. Q. Flaminio, de civibus Romanis ſervitute exemtis: καθάπερ ἔθος ἐστὶ τοῖς

οἰκέται, ὅταν ἐλευθερωθῶσι, ξύρεσθαί τε τὰς κεφαλὰς, καὶ πιλία φορεῖν. Ubi πιλία ſimpliciter eſt *pilea*. Duplicem autem morem tangit Plutarchus. Unus eſt, quod *impoſitione pilei* ſervis conferebatur libertas: unde Livius & alii μετωνυμικῶς dicunt *vocare ad pileum ſervos*. Alter eſt, quod hanc *pilei* impoſitionem antecedat raſura, quæ fiebat in templo Deæ Feroniæ: ut ſcribit Servius in VIII. Æn. Cauſſam adfert Nonius voca *liberi*: *Qui*, inquit, *liberi fiebant, ea cauſſa, calvi erant, quod tempeſtatem ſervitutis videbantur effugere, ut naufragio liberati ſolent*. Subjicit deinde iocum hunc Plauti ex Amphitr. I. I.

Ut ego hic hodie raſo capite calvus capiam pileum.

Quod vero de naufragis ait Nonius, id diſertim teſtatur Lucianus, in fine Hermotimi, & Artemidorus, lib. I. cap. XXIII. Sed redeamus ad *pilei* vocem, ut *pileus* a πίλεος, illud a πῖλος· ſic hoc a πιλῶν, quod eſt πυκνοῦν, *condenſare*: unde dicta ἐμπίλια, *impilia*, de quibus ſeorſim. Item Latinum *pilare*: unde *oppilare*, *pilata agmina*, aliaque. Erat autem vulgaris *pilei Romani* forma non abſimilis *pileolis* noſtris *dormitoriis* aut *nauticis*. Diverſi ab iis erant *pilei Theſſalici*, qui latos habebant margines ad faciendam umbram. Videntur autem iidem eſſe ac *petaſi*; qua de re erudite H. Junius, lib. II. Animadverſ. cap. VI. Quando vero Romani, qui nudo alioqui capite prodibant, *pileis* uti ſoleant, egregie docet J. Lipſ. lib. de amphith. cap. XIX. & XX.

PILO nunc corripit primam, nunc producit. Cum corripit, eſt a *pilus*, ac tum notat *pilos accipere*, tum *pilos evellere*. Feſtus: *Pilat, pilos habere incipit: alias pro detrahit pilos, a quo depilati*. Nonius: *Pilare dictum eſt, ut plumare, plumis veſtiri*. *Afranius Compitalibus*: *Præterea corpus meum nunc pilare primum cœpit*. Similiterque Accius dixit: *Tunc primum pilabant genæ*. Et Martialis, lib. XII. Epigr. XXXII.

Summœniana, qua pilantur uxores.

At *pilare* prima porrecta, vel *denſare* notat, vel *furari*. Hinc *compilare* dicuntur fures: Gloſſ. Philox. *Compilat*, συλᾷ, μαδίζει. Quæ interpretatio non eſt ejuſdem verbi. Nam *compilo* media longa eſt συλᾷν· brevi autem, μαδίζειν, hoc eſt, τὰς τρίχας ἀποτίλλειν. Priori modo uſus Horat. lib. I ſat. I.

Formidare malos fures, incendia, ſervos
Ne te compilent, fugientes.

Eademque notione dicitur *ſuppilare*. Plautus, Aſin. *Iſte ecaſtor ſuppilabat me*. Cæcilium quoque ac Pomponium ſimiliter locutos, docebit Nonius. Imo & ſimplex ſic uſurpat Ammianus, lib. XXXII. *Capra inimica pilantes*. Unde hac notione deſcendat, non conſtabat inter veteres. Ejuſdem eſſe originis, ſeu corripiatur, ſeu producatur, cenſebat Aſconius in III. Verr. *Compilarit*, inquit, *eſt pilos pervellerit; ſic fraudaverit furto, ut ne pilos quidem in corpore ſpoliatis reliquerit*. Item Nonius, cum ait: *Suppilare eſt involare, vel rapere, a pilorum raptu, unde & furtum paſſi compilati dicuntur*. Quod etymon ſatis aptum: nec video, quid præter modulum ſyllabæ obduci queat. Interea modulus is apud me tanti eſt: ut Aſconio, Nonioque, ſubſcribere minime auſim. Cenſeo igitur, hac notione eſſe a πιλῶν vel πιλεῖν, quod eſt, *denſare*, *conſtipare*. Nempe a more furum, cum occultare furta ſtudent. Vel hac ſignificatione fuerit a Græco φιλήτης, quod κλέπτης, ſive *furem*, interpretatur Heſychius. Favet huic ſententiæ Feſtus, qui ait: *Pilare & compilare a Græco trahitur. Græci enim fures φιλήτας dicunt*. Uſus φιλήτου voce Heſiodus, & quanquam velint, id vocabulum dici παρὰ τὸ ὀφείλειν· tamen ἀναλογία facit, ut veriſimilius putem, quemadmodum a φιλέω eſt φιλητὴς, ſic φιλήτης, eſſe ab obſoleto φιλάω, φιλῶ, unde remanſerit *pilo*, *compilo*, *ſuppilo*, pro *furari*. Nam φ in *P* mutare ſolent cum Æoles, tum eorum imitatione Romani, ut φοῖνιξ, *Pœnus*; ἀφύα, *apua*; φαινόλης, *pænula*, &c. At cum *pilare* aut ejus derivata compoſitaque *denſandi* ſignificationem habent, tum quidem a πιλῶν venire dubium non eſt. Ineſt

ea notio *oppilandi* verbo, quo Lucretius uſus, lib VI.

Fluctibus adverſis oppilare oſtia contra.

Et Tullius, in Ant. II. *Niſi ille ſe ſub ſcalas tabernæ conjeciſſet, hiſque oppilatis, impetum ſuum compreſſiſſet*. Ac clarius quoque ea ſignificatio paret, cum *pilata agmina* dicuntur pro *preſſis denſiſque*, item *impilatim* pro *denſe*. Illuſtrem hac de notione adferam locum Servii, e quo ſimul perſpicere erit quantopere ſuper ejus verbi proprietate trepidarint antiqui. Sane ad illud XII. Æn.

. . . . Pilataque plenis
Agmina ſe fundunt portis . . . .

Sic ſcribit Servius Danielis: *Pilata, hoc eſt, pilis armata, quidam hoc loco pilata agmina non a genere haſtarum poſitum adferunt; nam paullo poſt dictum inferunt, defigunt telluri haſtas: ſed pilata denſa, ſpiſſa, ut implere portas potuerint, & poſtea ſe in loca apertiora diffundere. Alii pilatum agmen dicunt, quod in longitudine directum eſt, quale ſolet eſſe, cum portis procedit, vel certe pilata fixa & ſtabilia, vel a pilo, quod figit, vel a pila ſtructuli, quæ fixa eſt & manet; nam & Græci res denſas & artas πιλεῖν dicunt. Ennius Saturarum II.*

Contemplor inde loci liquidas pilataſque ætheris oras.

Cum firmas & ſtabiles ſignificaret, & quaſi pilis fultas, Hoſtius, belli Hiſtrici primo:

Percutit atque haſtam pilans præ pondere frangit.

Pilans, hoc eſt, figens. Idem: Sententia præſto pectore pilata, hoc eſt, fixabilis. Aſellio hiſtoriarum tertiorum: Quartum ſignum accedebat ſive pilatim, ſive paſſim iter facere volebat. Scaurus de vita ſua: In agrum hoſtium, veni, pilatim exercitum duxi, hoc eſt, ſtrictim & denſe; nam ubi proprie de genere haſtæ loquitur, ait:

Pila manu, ſævoſque gerunt in bella dolones.

Varro rerum humanarum duo genera agminum dicit, Quadratum, quod immixtis etiam jumentis incedit, ut ubivis poſſit conſidere. Pilatum alterum, quod ſine jumentis incedit, ſed inter ſe denſum eſt, quo facilius per iniquiora loca tranſmittatur. Hactenus Servius.

PILUM pro *telo Romano* a *periundo* dictum, ait Varro, IV. L. L. *Similiter*, inquit, *ab omine pilum, quod hoſtis periret* (al. *feriret*) *ut perium*. Iſidorus, lib. XI. cap. I. ita cenſet vocari, quod formam haberet *pilæ*, in qua pigmentum ſeu medicamentum contunditur. Mallem dixiſſet a ſimilitudine *pili*, quo in mortario tunditur. Hac notione *pilum* (pro quo uſitatum eſt *piſtillum*) κατὰ συγκοπὴν fieri arbitror e *piſillum*, nempe a *piſo*, pro *pinſo*, unde *piſum*, *piſillum*, *pilum*, ea ratione, qua ab *axilla* eſt *ala*. Nam *axilla* nomen eſſe diminutivum, certiſſimum eſt ea iis quæ ſuo loco hac de voce diximus. *Piſtillum* vero a *piſo*, ut *piſtillum*, a ſupino *piſtum*, quia eo *piſitur*, ſive *pinſatur*. Plinius, lib. XVIII. *Piſente pilo præferrato*. A *pilis* pro *telis* dicti *pilani*. Feſtus: *Pilani, pilis pugnantes*. Utitur Ovidius, lib. III. Faſtorum. Ab eodem dicti *Pilumni*, vel a *pellendo*. Idem Feſtus: *Pilumnœ poplœ in carmine Saliari, Romani, velut pilis uti adſueti: vel quia præcipue pellant hoſtes*. At *Pilumnus*, piſtorum Deus, ita dictus, *a pilo piſtorio*: niſi (quia idem erat infantium Deus, quorum mala pelleret) a *pellendo* ita vocatum malis. Utrique ſententiæ favent verba Servii, in X. Æn. *Varro*, inquit, *Pilumnum & Picumnum infantium Deos eſſe ait, eiſque pro puerpera lectum in atrio ſterni, dum exploretur, num vitalis ſit, qui natus eſt. Piſo Pilumnum dictum, quia pellat mala infantiæ. Sed Pilumnus idem Sterculus, ut quidam dicant, qui propter pilum inventum, quo fruges confici ſolent, ita appellatus eſt*.

PILUS a *pelle*, unde prodit. Ita Iſidorus, lib. XI. cap. I. item Perottus. Sed fortaſſe a πτίλον, *pluma*. Nam quod in piſcibus *ſquamæ*, in avibus *plumæ*, hoc fere in pedeſtribus *pili*. Quare aut verum eſt, quod dixi: aut ſaltem, & *pilus*, & πτίλον, a communi origine deſcendunt. A *pilus* eſt *capillus*, de quo ſuperius.

†PILUS videtur eſſe a Chald. verbo פיל, quod eſt *findere* & *ſeparare*, aut ab Heb. פלה ejuſdem ſignificatus; nam pili ſunt in corpore unus ab altero

ſejuncti, a

ſejuncti, ac μοναδικοί, & ſui quiſque juris. Mazoch.

Pincerna, [ἐπικέρνης] Budæo lib. de aſſe dictum videtur a πίνειν & κιρνᾷν ſive κερᾷν, quia miſcet vinum ut bibatur. A κερᾷν ſive κεραννύειν malim, quia in ſecunda E effertur. Neglexit hanc vocem in Theſauro ſuo Robertus Steph. credo quia Budæo ſuſpecta eſt. Sed non eſt, quod de Latinitate ejus ambigamus, ſi ea uſus Aſconius in prætura urbana. Interea non deſunt complures alii modi, quibus id munus exprimatur. Horat.

Puer quis ex aula capillis
Ad cyathum ſtatuetur unctis?

Suet. in Cæſ. *Sed C. Memmius etiam ad cyathum & vinum Nicomedi ſtetiſſe objecit*. Catull.

Miniſter vetuli puer Falerni.

Uti Paulino ſive alii in vita Ambroſii, *vini miniſter*. Simplicius quoque Plinio, Appuleio, aliis dicitur *pocillator*; & in vett. inſcript. non ſemel Servus a Potione. In iiſdem eſt: Servus a Lagena, ſive ut in ipſa inſcriptione eſt, Laguna. Sic enim habet: M. Ulpio Aug. Lib. Primnimo Divi Trajani Aug. a Laguna. Quod factum exemplo Græcorum. Illi enim λάγυνος dicunt. Itaque & doctiſſimus Angelus Caninius non a λάγυνος, uti alii, ſed a λάγυνος deducit *lagenam*, credo quia alterum illud ei eſſet ſuſpectum.

Pingo a *fingo*, quod a φέγγω, *luceo*. Ita de utroque Scaliger, cujus verba in *Fingo* adduximus. Vel potius eſt a πίναξ, quod *tabulam* ſignat, *in qua pingitur*: unde pro *pictura* etiam ſumitur. Heſych. πίναξ, ζωγραφία. [ab εἴκω, unde εἰκών, *icon*.] A *pingendo* eſt toga *picta*, quæ & *palmata*. Utriuſque nominis cauſſa eſt, *quod victorias cum palmis intextas haberet*; ut ſcribit Iſidorus, lib. xix. cap. xxiv. Antiquis tamen aliud fuiſſe *togam pictam* a *palmata*, indicant hæc verba Feſti: *Picta quæ nunc toga dicitur, purpurea ante vocitata eſt, eaque erat ſine pictura. Ejus rei argumentum eſt pictura in æde Vertumni & Conſi, quarum in altera M. Fulvius Flaccus, in altera L. Papirius Curſus triumphantes ita picti ſunt. Tunica autem palmata a latitudine clavorum dicebatur, quæ nunc a genere picturæ appellatur*. A *pictum* eſt *pigmentum*, C in G converſo. *Pigmenta* ſunt χρώματα. Hinc *pigmentarii*, qui divendunt pictoribus, unde colores conficiunt. Sed hoc qui facerent, etiam thus, aliaque aromata, ac unguenta divendebant. Unde *pigmenta herbarum*, pro herbarum ſpeciebus, dixit Maternus Firmicus, lib. viii. cap. xvii. *Marſi erunt, vel qui venenis ex herbarum pigmentis confectis ſalutaria ſoleant hominibus remedia comparare*. Atque inde & *pigmentarius* pro *aromatario* ac *pharmacopœo* accipitur. Gloſſæ Perſii. *Per ſcombros ſignificat ſalſamentarios; per thus, pigmentarios*. Firmicus: *Tabernas faciet, vel pigmentarios, ſeu pharmacopolas*. Gloſſ. *Pigmentarius*, μυροπώλης, φαρμακοπώλης, μυρεψός. Ex *pigmentarius* corrupta eſt vox recentioris Græciæ πημεντάριος & πιμεντάριος, quæ idem ſignificat. Uſus Olympiodorus in Gorgiam Platonis, cum alibi, tum cap. 1. Ὁ μὲν ἰατρὸς ἐπιτάττει, ὁ δὲ πημεντάριος διακονεῖ τὰ πρὸς τὰς χρείας εὐτρεπίζων. *Medicus quidem præſcribit; pigmentarius vero miniſtrat, ea quæ uſui ſunt, apparans*. Sic in Lexico Stephani, μυρεψῶ, πημενταρίω.

Pinguis, [a πίος] juxta Scaligerum, in Conjectanela, a παχύς, inſerto N, qua ratione & a δασύς eſt *denſus*; a σχίζω, *ſcindo*; a τέκω, *tunc*. &c. Vel potius eſt a Græco πιμελής, quod idem ſignificat. Et veriſimile ſit, ab eodem eſſe *opimus* præmiſſo O; ut in *opinor* a πινύω. Πιμελή vero a פימה, quod notat *pinguedinem arvinam*.

Pinna nunc *concha* genus, quod & Græcis πίννα, nunc de *avium aut piſcium pinnis* dicitur, eſtque tum ab antiquo *pinnum* pro *acuto*: quod ipſum ab Hebræo פנה, hoc eſt, *angulus*, nempe ob *acumen* ejus. Sunt & *turrium pinnæ*, quæ *pinnacula* vocat vetus interpres, eumque ſecutus Eraſmus. Sed merito, an *pinnacula* Latinum ſit, ambigas, quando veteres pro eo ſemper dicunt *pinnas*. Non abludit autem a vero, ſic ſummas templorum turriumque partes dici, quia ſunt *acutæ & faſtigiatæ*. Interim nec minus veriſimile videtur, cum ut Latini *pinnas*, ſic Græcis dicant πτερά, & πτερύγια· communem hanc eſſe nominis utriuſque cauſſam, quod *faſtigium illud in ſuggrundis repræſentabat formam aquilæ volantis*, unde & ἀέτωμα dictum, & ἀετός. Sic enim Euſtathius in Iliad. ω pag ciↄcccclxi vocari ait, μέρος τι τῶν ναῶν διὰ τὸ ἐοικέναι πτέρυξιν ἀετοῦ. Atque hinc liquet, improprie *pinnas* templorum dici pro *peribolo circum pinnas, in quo poterat ambulari*. *Pinnæ* quoque dictæ *ſummitates, quæ fuere in galeis militum*; item *gladiatorum eorum, qui Samnites vocabantur*. Hinc, qui cum Samnitibus depugnarent, *pinnirapi* vocati, quod *pinnam* appeterent raperentque. Juvenalis:

Pinnirapi cultos juvenes, juveneſque laniſtæ.

{Pinna eſt ipſum Hebr. פנה *pinnah*. Utrumque de tecto dicitur, ut פנת-גג *pinnath gag* i. e. *pinna templi*. Vide Soph. I. 16. Deinde μεταφορικῶς haec vox ad aves traducta fuit, de quibus etiam *pinnae* ſive *pennae* dicuntur. Mazochius.

Pinso, a Græco πτίσσω. Nam veteres *piſo* dixerunt abſque *N*, ut teſtatur Diomedes, cujus corruptum hac de re locum emendavit Gaſpar Scioppius, lib. i. Suſpect. Lect. epiſt. xvi. & Iſaacus Caſaubonus, ad Perſii illud, ſat. i.

O Jane, a tergo quem nulla ciconia pinſit.

Gloſſ. vett. *Piſat*, πτίσσει. *Piſare* pro *calcare* dixiſſe antiquos, indeque *piſationis* apud Senecam legi, docuit ad Feſtum Scaliger. Adi & Turnebum, lib. Adverſ. xx. cap. xxix. & lib. xxviii. cap. xr, Apud Plinium quoque, lib. xviii. in melioribus codd. legitur *piſente ferro præferrato*. A *pinſendo*, *piſtillum* dicitur, quo in mortario *pinſitur*, hoc eſt, *tunditur*. Ab eodem *piſtori*, & *piſtrino*, nomen. *Piſtor* autem antiquitus idem, qui *coquus*, teſte Feſto. Varro ταφῇ Μενίππου. *Nec piſtorem alium noſſent, niſi eum, qui in piſtrina pinſeret farinam*. Idem, lib. i. de vita pop. Rom. *Nec piſtoris nomen erat, niſi ejus qui far pinſebat*. Ante molas inventas, Servio teſte, in pila conterebant grana: atque id *piſare*, vel *pinſere*, vocabant; poſt inventas molas truſatiles quas & Plautus verſavit, unde *piſtor* vocatur. Uterque labor operoſus, unde & *piſtrinum*, συνεκδοχῇ ſpeciei, pro *quovis operoſo labore* accipitur; ut apud Ciceronem de Oratore, *Tibi mecum erit, Craſſe, in eodem piſtrino vivendum*.

Pinus, a πίτυς. Gloſſæ Philoxeni; *Pinus*, πίτυς, πεύκη. De πίτυς recte. Nam & Plinius, lib. xxiii. cap. ii. ait: *Pinorum erucas, quas πιτυοκάμπας vocant*. At πεύκη eſt *picea*, ſive, ut Plinius interpretari ſolet, *larix*; quæ etſi *piceæ* affinis, tamen & ipſa ab ea differt, quemadmodum idem Plinius docet, lib. xvi. cap. x. At longe etiam majus diſcrimen eſſe inter *laricem*, & *pinum*, neminem puto ignorare. Hadrianus Junius in Nomenclatore ſuo *Picea* interpretatur πίτυς· *pinus*, πεύκη· *larix*, λάριξ. At contra *pinus* eſt πίτυς, *picea* eſt πεύκη, λάριξ autem Græcum non eſt. *Pityocampa*, cujus ſuperius meminit Plinius, *eruca* eſt e pinu naſcens, a πίτυς, id eſt, *pinus*; & κάμπη, *eruca*. Venenatum eſt animal, & legibus prohibitum.

Pio venit a θύω, ut *fio* a φύω. Hoc diſcriminis eſt, quod in *pio* præterea θ abit in *p*: Latini enim ſæpe imitantur Æoles, qui pro θὴρ dicunt φὴρ, pro θλᾷν φλᾷν. Vel eſt *pio* a Cretico θῖος pro θεός. Vel eſt *pio* a *pius*; *pius* autem a θεῖος. Niſi *pius* potius a *pio*, hoc a θεός. *Piare* in Gloſſis exponitur ἁγνίζειν, καθαίρειν, ἐξιλάσκεσθαι. Inde *piatrix*, ſacerdos, quæ expiare ſolet: ut ait Feſtus. Similiter in Onomaſtico legas: *Piatrix*, ἁγνίστρια. Ab eodem *piabile*, ibidem transfertur καθάρσιον. Item *piaculum*, quod Græcis ἄγνισμα. Servius, in vi. Æneid. *Piaculo, commiſſa, propter quæ expiatio debetur*. Eſt hæc propria notio. Sed μετωνυμικῶς præterea ſumitur pro *ſacrificio, quo commiſſa expiantur*. Hinc *piaculare*, quod in Onomaſtico exponitur ἁγνιστικόν. De *piaculari auſpicio*, & *porta piaculari* Feſtum vide.

Pipa-

Digitized by Google

†Pipatio (inquit Feſtus) *clamor plorantis lingua Oſcorum* . Nec enim aliunde quam ab Etruſcis eſt *Pipare* & *Pipire* avium ; cum ea res ad auſpicia pertinuiſſe videatur . Et ea quidem vox , & quaecumque inde derivantur (de quibus vide Voſſium in *Pipulus*) per Etruſcos deflexa mihi videntur a Chaldaeo verbo צפצף *ſapſep* , quod eſt *pipire* , unde צפצוף *ſipſup* , *pipatio* . At Tuſci ablatis ſibilia , Piraaa & Pirias maluerunt : niſi ſi quid in his vocibus emollierunt poſtea Latini . Mazochius .

Piper κατ' ἀντίφρασιν a πέπτω , ut a μέλι mel . Hinc πιπερίζειν , *piper imitari* , quomodo *zingiber* πιπερίζειν τῇ γεύσει dicit Dioſcorides , lib. II. cap. cxc. Volunt eſſe a πέπτω , *coquo* , quia juvat concoctionem . Sed eſt ab Indis, unde appellatio ad Perſas, hinc ad Græcos. Galenus ad illa Hippocratis στρογγύλον τῦ μυρτιδάνου annotat , καὶ τὸ Ἰνδικὸν , ὃ καλῦσι Πέρσαι πέπερι . Nempe Perſæ ſic vocarunt , ſed voce , quam acceperant ab India . Ac hodieque , ut ajunt , barbari in Bengala longum piper *pimpilim* vocant . Alii ajunt , barbaris dici *pepili* .

Pipulus , teſte Nonio , & Iſidoro , in Gloſſis , pro *convitio* ponitur , ut cum Plautus dixit Aul. act. III. ſc. II.

. . . . *Niſi reddi*

Mihi vaſa jubes pipulo hic differam te ante ædes .

Eſt autem a *pipare* vel *pipire* , quod a Græcis acceptum . Heſychius : Πιπίζειν κατὰ μίμησιν ἡ λέξις πεποιημένη τῆς τῶν ὀρνέων φωνῆς . Unde liquet eſſe verbum ὀνοματοποιηθὲν . Proprie autem *pipare* , Nonio teſte , dicitur de *voce pullorum gallinaceorum* . Varro Aboriginibus : *Mugit bos* , *balat ovis* , *equi hinniunt* , *Gallina pipat* . Ita eum locum diſtinguo , ut ſit ex ſenariis . Columella *pipio* pro eo dixit , lib. VIII. cap. V. *Die undeviceſimo animadvertat* , an *pulli roſtellis non percuderint* , & *auſcultetur ſi pipiant* . Non tamen ſolum gallinarum ea vox , ſed & aliarum avium minutarum , unde *columborum* pullos *pipiones* vocat Lampridius in Alexandro . Similiter *pipilare* , ſeu *pipisare* , de *paſſere* dixit Catullus Epigr. III. qua de re & in *Bombus* dictum . Atque hæc de propria earum vocum notione : Κατὰ μεταφορὰν autem *pipire* & *pipare* , Oſcis notabat *cum ejulatu conqueri* , Feſto teſte , pro quo & veteres dicebant *obvagulari* . Ariſtophanes pro eo dixit πιππακκύειν , quod itidem eſt a *cantu gallorum* . Vide Scaligerum ad VI. Varronis , de L. L.

Pirata ſcribitur , non *pyrata* . Eſt enim ex πειρατὴς , quod Heſychius exponit ἐν ὕδατι λῃστὴς , Suidas κατὰ θάλασσαν λῃστὴς . Qui & πειρατὴς derivat a πεῖρα ſignificante idem ac δόλος , ἀπάτη , τέχνη , ut πειραταὶ ſint οἱ κατὰ θάλασσαν κακοῦργοι . Alii malunt eſſe a περάω , id eſt , *tranſeo* , quod nempe mare pererrent , unde & , Heſychio teſte , περίδινοι dicuntur , ſive περίδινοι , nempe a δίνη , id eſt , *gurges* , *vortex* . Alii ἀπὸ πειράζεσθαι , quia *multa experitur pericula* : quod poſtremum apud Rodolphum Agricolam legas , in notis ad Senecam , pag. LXXIV. Atque hoc præcipue amplectimur . A πειρῶ vero πειράτης potius diceretur .

†Pirpit (ait Feſtus) *Oſce* (eſt) *Quidquid* . Hoc ſi ex Oriente arceſſere aduitar , ludibrium ſane debeam . Eſt facile potius ex Latino *Quidquid* , quod recentiores Oſci deflexerunt ad linguae ſuae ingenium . Nam & prius T Latinum in R , poſterius vero in T commutarunt : quorum utrumque eſt ex Tyrrhenica conſuetudine , uti in Tyrrhenicis Diatr. IV. in *Ancona*, & Diatr. V. in *Capua* in toſi expoſitione demonſtravimus. Nec dubito quin plurima apud ultimorum temporum Tuſcos Latina vocabula in uſu fuerint , ad rationes linguae ſuae interpolata : cujuſmodi certe plura in Etruſcis monumentis licebit animadvertere. Etſi ceteroqui (ut alibi ſaepe admonui) plura quae in iis putantur Latina , eſſe poſſunt revera Tyrrhenica , quae ab his poſtmodum hauſere Latini . Mazochius .

Pirus , a πῦρ , id eſt , *ignis* , quod fructus ejus flammæ inſtar e lato in oblongum faſtigietur , ac protendat . Y in I tranſit , ut a φύω eſt *fio* . Iſidorus, lib. XVII. cap. VII. *Pirus vocata videtur* , *quod in ignis ſpeciem formata eſt* ; *nam hoc genus pomi ab amplo incipit* , *& in anguſtum definit* , *ſicut ignis* . Nempe ab eadem cauſſa *piro* nomen , & *pyramidi* . Sed in *pyramide* Y remanſit , quia & Græci πυραμίδα vocant : in *pirus* non remanſit , quia plane eſt Latinum . Nam Græcis *pirus* ἄπιος , ut *pirum* ἄπιον . Vel potius cum *pirum* Græcis ſit ἄπιον , fiet ab eo *pirum* truncato capite , ut in multis aliis : Inſuperque inſerto *R* , quomodo a φάω , ac φάζω eſt φράζω · a κορίαννον , *coriandrum* ; a φλέγω , *flagro* ; a πύθω , *putreo* ; a *sego* , *tergo* ; juxta Varronem , &c. Hæc ſi vera etymologia , rectius *pirum* , & *pirus* , ſcribatur per *I* . Sed unde ἄπιος , id eſt , *pirus* ? An ab *Apia* regione ? an hæc ab ἄπιος . Sane ab ἄπιος *Peloponenſum* primo dictam *Apiam* , ſcribit Athenæus , lib. XIV. διὰ τὸ ἐπιδαψιλεύειν ἐν αὐτῇ τὸ φυτὸν , *quod planta hæc in eo copioſe creſcat* . Sed contra apud Plutarchum , in Hellenicis legas , ἀπίους ab Ἀπία nomen eſſe impoſitum , cum prius ἀχράδες dicerentur . Ἀχράδες , inquit , πρῶτον ἐν Πελοποννήσῳ φανῆναι τοῖς Ἕλλησιν , ὅτε τῆς χώρας ἐκείνης Ἀπίας προσαγορευομένης . ὅθεν ἄπιοι ἀχράδες μετωνομάσθησαν . Quæ ſententia veriſimilior eſt . Nunc ἀχρὰς ſumitur pro *piro ſylveſtri* , quomodo etiam utuntur Latini . Columellæ , libro X.

Palmitibuſque feris lætatur & aſpera ſylvis
Achrados , aut pruni lapidoſis obruta pomis
Gaudet . . . .

A *pirum* eſt *piraſtrum* , hoc eſt , *pirum ſilveſtre* . Gloſſ. *Piraſtrum* , ἀχρὰς .

Piscis , quaſi *paſcis* , quia paſcit hominem : uti & *pecus* , quod & ipſum propterea a *paſcendo* quaſi *paſcus* dicitur . Ita de utroque Iſidorus , lib. XII. cap. VI. Sed uti iſta nec aſſis ſunt , ita vera nominis ratio ſatis eſt obſcura . Interim veriſimilius ſaltem derives a πίω , unde πίσκω , & κατ' ἀναδιπλασιασμὸν πιπίσκω . Πίνω eſt *bibere* , πιπίσκειν autem δίδοναι πιεῖν . Ratio ſit , quia *piſces* in humido ſemper elemento agunt , ita ut *perpetuo bibant* . At acute etiam Martinius deducit a Chaldæo פסק *defecit* , *imminutum ſeu mutilatum fuit* . Nempe quia *piſces* quodammodo *mutili* videntur : quippe ἄποδες . [ab ἰχθὺς , addito π loco digammatis , ut ſæpe .]

Pisinnus factum videtur ex *puſillus* , *L* in *N* converſo , quarum literarum facile unam in alteram abire diximus in *Nympha* . Approbat hanc ἐτυμολογίαν Iſidorus , lib X. *Piſinnus a puſione dictur* . Uſus Labeo , Homeri interpres :

Crudum manduces Priamum , *Priamique piſinnos* .

Eſt & *piſinni papa* legere in Novella Alexii Comneni , & in Photii Nomocanone , tit. I cap. XXXIV. referente Balſamone . Cujacius interpretabatur *miniſſimus papa* , ſive *clericus minoris ordinis* . Nam *clerici* omnes dicti *papæ* , ut diximus in voce *Papa* .

Pisum , πίσον , quod Euſtathio dici videtur a πτίσσω . Eliditur T , quomodo & *piſo* , & *pinſo* , ſunt a πτίσσω , quod idem notat . At plane fallitur Iſidorus , lib. XVII. cap. IV. cum legumini huic nomen datum putet a *Piſa* civitate .

Pitissare , ſive , ut alii ſcribunt , *pityſſare* , eſt *vorantibus* , ut loquitur Tullius , *& minutis poculis pergræcari* . Uſus eſt eo Terentius , Heaut. sct. III. I.

. . . . *Pitiſſando modo mihi*
Quid vini abſumſit . . . .

Ubi ſic Donatus : *Pitiſſare eſt parce vinum guſtare* , *quaſi tentandi gratia* . Et mox : *Pitiſſando* , *id eſt* , *expreſſis labris expuendo* , *dum ſaporem vini probat* . Eſt *pitiſſo* non a πιτίζω , nec a πιπίσκω , id eſt , *potum præbeo* (quæ Becmani opinio eſt :) ſed a πιτίζω , unde ἐκπιτίζω , quod eſt , *pitiſſando exhaurio* . Sic uſus Alexis apud Athenæum , lib. III. Καὶ τὸν μὲν ἔχων οἶνον ἐκπυτίζομεν . Perperam vero confundunt πιτίζειν , & πυτίζειν , quorum illud notat *deguſtando bibere* , ac venit a πίω , *bibo* : hoc autem ſignat *ſputo* , a πτύω , *ſpuo* . Illud verbale facit πιτισμα , quo ſignatur *levis ac crebra bibitio deguſtantium vinum* . At ab hoc eſt verbale πύτισμα , hoc eſt , *expuitio* . Uſus eo Juvenalis , ſat. XI.

Qui

Qui Lacedæmonium pytiſmate lubricat orbem.

Ubi ſic vetus Scholiaſtes : *Qui expuit ſupra marmor Lacedæmonium, quo ſtratum eſt pavimentum*. *Lubricare* igitur *pytiſmata pavimentum* dicit, qui exſpuendo illud lubricum reddit. Ac vocat *pavimentum*, *orbem Lacedæmonium*, ut & Seneca ἀγλαῖς appellat *orbem* : nempe ob *ovatas* (ut Plinius appellat) *figuras*, quæ marmori inſerebantur. Eſt igitur divitis periphraſis, quia omnes quidem *pavimentum lubricum reddebant pitiſmate*, ſed ſoli divites, *Lacedæmonium* : ut recte obſervat Scaliger in notis ad Manilium. Quia vero *pitiſmate pavimentum lubricum fiebat*, hinc poſtea excogitata pavimenta, quæ humorem ſtatim imbiberent, ne maderent. Vitruvius, lib. VI. *Ita conviviis eorum, & quod poculis, & pitiſmatis effunditur, ſimul atque cadit ſiceſcit*.

PITVITA ſi coacervatur, aut corrumpatur, multos morbos, ſæpeque mortem adferre ſolet ; eoque Ælio Stoloni videbatur ſic dicta, quia *petat vitam*. Quam etymologiam merito improbat Fabius, lib. I. cap. VI. Græcis vocatur φλέγμα · quod (ut eſt in Etymologico magno) παρὰ τὸ φλέγω, κατ᾽ ἀντίφρασιν. ψυχρότατον γάρ ἐστί. Verum antiphraſis nihil eſt niſi inſcitiæ aſylum. Quare videndum, an non *pituita* potius dicatur a πίττα, id eſt, *pix*. Nempe quia *glutinoſo lentore pici ſimilis ſit*. Atque hoc etymon firmat, quod eapſe de cauſſa etiam *herbæ* genus dictum ſit πίττα, cujus tactu, ſi cum melle teratur, digiti cohæreant, Plinio auctore. Φλέγμα autem, ut ego quidem ſuſpicor, non ita quidem dicitur, quia *ſit per ſe igneum* : ſed quia *per accidens cauſſet febres*. Quippe φλέγμα ὀξὺ καὶ ἁλμυρὸν πηγὴ πάντων νοσημάτων, ὅσα γίγνεται καταῤῥοϊκά · *pituita acida & ſalſa fons eſt morborum, quicunque a deſtillatione fiunt* : ut ait Plato in Timæo.

PIVS unde ſit, nondum reperi. [ab ἦνς, ἴυς, εὖς, & ἴος, præpoſito π loco digammatis. vel ψίος, μακάριος, εὐδαίμων. Heſych.] Inde *Pietas*, & *piare*. Plautus, Aſin. Act. III. ſc. I. *Ubi piem pietatem*, id eſt, *propitiam reddam*, ſive, ut Nonius explicat, *colam*. Ab eo eſt *piaculum*. Item *impiare*, & *expiare* : quæ contraria ſunt. Nam *impiare* primo ſignat *impie agere* : quomodo uſus Plautus. Hinc Feſtus, *impiatus*, *ſceleratus* : & Gloſſ. vett. ἀσεβῶ, *impior*, *impie facio*. Ac quia ſcelera polluunt, hinc μιαλοῦντικῶς ſignat *contaminare*. Appuleius, lib. I. *Ut me adhuc credam cruore eſſe humano adſperſum & impiatum*. Sidonius, lib. III. epiſt. XII. *Quæ fuit cauſſa, ut locum auderent vacantem corporum bajuli raſtris funebribus impiare*. A pio eſt *piaculum*, ut a *ſuſtento*, *ſuſtentaculum* ; a *ſpecto*, *ſpectaculum*. Eoque minus placet ſententia Nunneſii, *piaculum* deducentis a μίασμα, quod idem notat : nempe ut μ abeat in p, quomodo & a λημάω putat eſſe *lippia*.

PIX, a πίττα, σ in x mutato, quod non raro fit. Priſcianus, lib. I. cap. de literarum numero & permutatione : *S tranſit in X, Aiax pro Aias, & piſtrix pro πίστρις · in quo ſequimur Dores. Illi enim ὄρνιξ pro ὄρνις*. Πίττα vero, quæ aliter πίσσα, a πίτυς, *pinus*. A *pix* eſt *piceas*, & *piceatus*, ut apud Martialem, lib. VIII. Epiſt. LXIX.

. . . . Nihil eſt furacius ille,
Non fuit Autolyci tam piceata manus.

Ubi *piceatam* manum dicit pro *furaci*, quaſi qui picis inſtar quod tangit, auferat : cujuſmodi tralatione & *glutinis* vox accipitur, ut illo Catulli, ep. XXII. *Quæ nunc tuis ab unguibus reglutina & remitte*. A *pice* quoque eſt *pico*, πιττόω. Uſus Plinius, lib. XI. cap. VII.

P L

PLACENTA, non quia *placeat homini*, vel quia *placet deos*, ſed ex Græco πλακοῦντα. Nam fere Latini ſuos rectos formant ex Græcorum obliquis. Gloſſ. Philox. *Placenta*, πλακοῦς. Πλακοῦς contractum ex πλακόεις, quod proprie notat *latus inſtar tabulæ*. Hinc quæ Latinis *placenta*, Græcis eſt, πλακόεις ἄρτος, ſed Attice pro eo dicitur πλακοῦς, idque contracte, & ſubintellecto ἄρτος, ut docet Athenæus, lib. XIV. Eſt vero πλακόεις a πλάξ, quod eſt *tabula*, unde in Scripturis πλάκες fere dicuntur *tabulæ*, *quibus Deus inſcripſerat legem*. Becmanus deducit ἀμύλως *placentam* a πλάξ, in quo falli paret ex iis, quæ diximus.

PLACERE, fortaſſe per ſyncopen factum ex *per* & *lacio*, quia quæ pellicere idonea ſunt, ea placent. Niſi malis verbum eſſe legale, quo uti ſolerent in publicis edictis. Nempe ex eo quod hæc ἐν πλακί, hoc eſt, *in tabulis* proponerentur omnibus legenda. Sane quæ Latinis *placita*, ea Græcis ἀρεστά, unde eſt, quod *placita* ſive *ſententiæ curiæ*, *arreſta* vulgo dicuntur quaſi ἀρεστά. A *placeo* eſt *placidum*, quia quod hujuſmodi eſt, placet omnibus. *Placidum cœlum* dixit Silius in XII. *Placidum mare*, Tibullus lib. IV. Hinc, uti ajunt, *Maroplacida*, navigii genus, cujus uſus eſſet mari placido. Prora & puppis hujus ſententiæ eſt Agellius, lib. X. cap. XXV. ubi inter navigia reponit *maroplacidas*, ſi prioribus codd. ſtare licet, ubi in illa H. Stephani editum eſt, *camara*, *placida*. Yvo Villiomarus, qui eſt Joſephus Scaliger, lib. I. adverſum Titium cap. XX. retinet *maroplacida*, ſed Agellium Salluſtii loco deceptum arbitratur, in quo *mari placido* conjunctim legerat, cum voces eæ ſcribi debeant diviſim. A *placendo* quoque eſt *placare*, quod Græcis ſimiliter ἀρέσαι, vel ἀρεσκεσθαι.

PLAGA, pro *ſpatio*, ſeu *tractu*, quomodo corripit priorem, a πλάξ venire, non negabit, qui ſciat Euſtathium ſcribere, πλάκας dici πάντα τὰ πλατέα, ac ſpeciatim ſic vocari πᾶν τὸ ἐπίπεδον χωρίον, ſeu πᾶν τὸ πλατὺ χωρίον. Vide eum de generali notione ad Il. ζ. p. DCXLIX. de altera Il. β. pag. CCCXXIX. Fortaſſe autem hæc prima πλακὸς notio eſt : ut ſit ab Hebræo פלך, quod eſt, *provincia*, *regio*. At præterea alia notat multa, etiam cum ſimiliter corripit priorem. Interdum enim ſignificat *retis* genus, vel *funem*, *quo retia tenduntur* : ut Æn. IV.

Retia rara, plagæ.

Ubi Servium vide. Hac etiam notione a πλάξ venire cenſet Nunneſius in Grammatiſtice. Fortaſſe eo reſpexit, quia antiquitus πλάκας, hoc eſt, *tabulas*, retium loco adhibuere. Præterea *plaga*, Nonio teſte, accipitur pro *torali*, ſeu *lectuaria ſindone* : ut apud Varronem in III. de vita pop. Rom. *Chlamydes*, *plagæ*, *vela aurea*. Et Tranquillum in Tito, *Lectica dimotis plagulis* : nunc pro parte amictus ſive veſtis, quæ aliter *clavus* vocatur : quomodo Paccuvius Atalanta ait, *Et ſinu picta plaga pallam*. Ita enim legendum apud Nonium, ut in notis ad fragmenta veterum obſervavimus. Nunc dicitur de *biblis* ſeu *papyri philuris* : quomodo utitur Plinius, lib. XIII. cap. XII. Ubi docet, *plagulas* prælo ſubjici, indeque exemtas ſiccari, *ſiccatas plagulas* ſive *philyras* orarum marginibus, inter ſe glutinari. Hæc enim, ut quoque monuit Joſ. Scaliger, Pliniani loci ſententia eſt, quam non aſſecutus Guilandinus commentario de papyro. At *plaga*, priori porrecta, eſt a Dorico πλαγά, pro πληγή, quod a πλήττω, hoc eſt, *percuſſio*. A plagis patiendis *plagipatidas* finxit Plautus. Capt. III. I.

†PLAGA, quando corripit priorem, eſſe poterat ab Hebr. פלך quatenus *tractum* aut *regionem* notat, niſi G littera ſuaderet, eſſe deducendum a verbo פלג *palag*, unde proprium *Phalegi* nomen ei impoſitum fuit, cujus tempore partitio terrae in provincias facta fuit : ab eo verbo fit *peleg* i. e. *partitio* (& in forma conſtructa פלגי *palge*) ſicuti & Chald. פלגא *palga* ejuſdem ſignificationis ; unde per metatheſim PLAGA ; quod Syri *Pleg* dicunt & in forma emphatica *pelgo*. Atque eam certiſſimam eſſe etymologiam, oſtendit Geneſeos cap. X. ubi verbum פלג *palag* ſæpe de terrae partitione in provincias Noachidis attributas uſurpatur. Ceterae *plagae* aut *plagulae* notiones indidem ſponte fluunt. Alibi *Plagam* deduximus a πλάγος ejuſdem notionis, quae vox occurrit in Tabulis Heracleenſibus. Vide noſtrum in eas commentarium p. 189. MAZOCH.

PLAGIVM

Digitized by Google

Plagium a *plagis* dici legas apud Perottum, itemque in Calepino toties recocto: nempe, ut ait, eo quod *plagii* convictus *plagis* damnaretur lege Fabia: quæ corrupte *Favia*, vel *Flavia*, vocatur. Lego quidem apud Ulpianum, capitale fuiſſe crimen adverſus eum, qui liberum hominem ſciens emiſſet. Scio & *plagii* pœnam nunc graviorem fuiſſe, nunc leviorem, pro ratione rerum & perſonarum. Sed quod ſtricte Perottus & Calepinus de *plagis* ajunt, id unde hauſerint neſcio. Sane modulus ſyllabæ huic etymo refragatur. Quare rectius Iſidorus, lib. x. *plagium* dici ait a πλάγιον, quod proprie notat *obliquum*, ac opponitur ὀρθῷ· metaphorice autem pro *doloſo* ſumitur, unde Heſychius, πλάγιοι, δόλιοι. Suidas, πλαγίως, δολίως. Proprie autem *plagii* crimen ab eo committitur, qui ſciens liberum hominem, aut alienum mancipium dolo malo vendit, emit, donat, celat. Unde *plagiarius*, qui hujuſmodi crimine tenetur. Sed συνεκδοχικῶς etiam ad *librorum fures* ea vox a Martiale traducta eſt.

Plancæ (Feſti verba pono) *dicebantur tabulæ planæ, ob quam cauſſam & Planci appellantur, qui ſupra modum pedibus plani ſunt*. Cum autem Græci *tabulas* vocent πλάκας, quid, ſi hinc dici ſtatuamus *plancas*, inſerta liquida? Mihi quidem id ſimplicius veriuſque videtur, quam quod vulgo tradunt, ſic dici a planitie, vel quod magnus Scaliger in Conjectaneis ſcribit, *plancas* dici quaſi *palangas* vel *phalangas*, a Græco φάλαγγες. Quod vero ad *Planci* etymon, fortaſſe non tam eſt a *plancis*, quod Feſtus ſcripſit, quam Græco πλατύπους. Gloſſæ Philoxeni: *Pedo, plancus*, πλατύπους.

Planetæ, πλανῆται, a πλανᾶσθαι, quod eſt *errare, vagari*; unde & Nigidius appellat *errones*. Ad originem hanc reſpexit Maro, cum I. Georgic. de Mercurio inquit,

Quos ignis cæli Cyllenius erret in orbes.

Non tamen exiſtimandum, eos vago incertoque ferri motu. Nam recte Cicero lib. II. de ſuo conſul.

Quæ verbo & falſis Graiorum vocibus errant,
Revera certo lapſu ſpatioque feruntur.

Nempe ita ab errando dicti, non quia errent revera, ſed quia errare videantur, idque iccirco, quia nunc alio atque alio ab octavi cœli ſtellis diſtent intervallo, cum idem ſemper ſpatium ſervent ſidera firmamenti, utpote orbis ejuſdem ſtellæ atque partes. Erronum nomina a veteri poëta hoc verſu comprehenduntur:

Μήνη, Ζεὺς, Ἄρης, Παφίη, Κρόνος, Ἥλιος, Ἑρμῆς.

Plango proprie eſt *verbero*; quomodo Lucretius dixit, lib. II.

Nec mare, nec fluctus plangentes ſaxa crearunt.

Factum *plango* e *plago*; ut *tango* a *tago*, unde *tagax*; *pango* a *pago*, unde *pagina*; *frango* a *frago*, unde *fragilis*: *Plago* fuit a *plaga*, quod Doricum pro πλαγά. Speciatim vero *plango* ſignificare cœpit *præ dolore pectus aut caput percutio*. Quomodo Ovid. II. Met. dixit:

Plangere nuda meis conabar pectora palmis.

Vocis proprietatem non ſatis intellexit Laurentius Valla, lib. v. Eleg. cap. LXI. cum ait in ſuperiori Lucretii verſu *per tranſlationem dici fluctus plangere litora, quaſi ad declarandum dolorem in modum lamentationis*.

Plangunculа (quomodo Boſius & Lambinus legunt apud Ciceronem, Epiſt. I. lib. VI. ad Att.) notat *puſillam pupam*. Quippe *pupa* Græcis πλαγγών, unde Scholiaſtes Callimachi exponit κήρινοι νύμφαι· δεξύτονος autem ea vox non βαρύτονος eſt, ut putaſſe videtur Boſius. Eſtque πλαγγὼν a πλάσσω ſeu πλάττω, *formo, fingo, facio*; a quo & *ars figlina* Plinio dicitur *plaſtice*, πλαστική. Ab eodem πλάσμα, id eſt, *figmentum*, quomodo Adam πρῶτον πλάσμα, & πρωτόπλαστος, *protoplaſtus* dicitur. Sed & *plaſma* vocatum *remedium*, *quo phonaſcus* (qui proprie πλάττειν φωνὴν dicebatur) *vocem corrigebat*. Hinc Perſius, ſat. I.

. . . . *Liquido cum plaſmate guttur*
Mobile colluerit . . . .

Ejuſdem quoque originis eſt *emplaſtrum*, ἔμπλαστρον, quia illinitur. Nam ἐμπλάσσω, *illino*.

Planta a *planus*. Feſtus; *Plantæ, ſemina olerum* (al. *olearum*) *quod plana ſunt, & appellantur etiam ex ſimili plantæ noſtrorum pedum*. Vel *planta*, quæ ſolum pedis notat, venit a πέλμα, quod idem notat. Gloſſ. Philox. *Planta*, πέλματα. Gloſſ. Cyril. πέλμα, *calcaneus, ſolum*. Onomaſt. *Planta*, πέλμα, ταρσός. Eſtque πέλμα a πελὸς, *niger*, quia ea pars calcando ſolum ſordeſcit. Sed eandem ob cauſſam, ob quam, *plantam* Feſtus deducit a *planus*, puto eam venire a Dorico πλάτα pro πλάτη, quo ſignificatur τὸ πλατύ. Latini inſerere *N* ſolent; ut ſæpe dictum. At *planta*, pro eo quod Græcis φυτὸν, fortaſſe factum e *palanta*, hoc a *palus*: ut olim *planta* fuerit non quævis ſtirps, ſed ea, quæ pangerentur. Eſt hæc ſententia Julii Scaligeri in lib. I. Theophraſti de Plant. Vel potius *planta* ſit ab Æolico βλάττα pro βλάστη. Heſych. βλάστα, βλαστήματα, πλαταγώνια. Σικελοί. Et hoc verius. Nimirum *N* itidem inſerto. Saltem minus a vero abludit, quam quod Petrus Nunneſius tradidit, *planta* venire a φύλλα, quod idem quidem notat, ſed vox ipſa abit longiuſcule.

Planus nunc id notat, *in quo nihil eminet*, nunc *impoſtorem*. Priori notione eſt a πλὰξ, quod ſignificat *tabulam planam*, item *quamvis planitiem*, unde πλὰξ πελαγία pro *æquore*. Atque hinc quoque πλακερὸς, πλακώδης, & πλακόεις, *latus in modum πλακός*. A *planus* eſt adverbium *planiter*, apud Tertull. lib. de Pallio, cap. IV. Nam nihil mutandum. Ab eodem eſt *planipes*, quod idem eſt ac *mimus*: ac ita dictus a *plano*, hoc eſt, *nudo pede*, ſi Feſtum audimus, cui Diomedes hiſce verbis aſſentit: *Quarta eſt ſpecies planipedis, qui Græce dicitur μῖμος. Ideo autem Latine planipes dictus, quod actores planis pedibus, id eſt, nudis in proſcenium introirent*. Nempe juxta eos ſunt ita vocati ad diſcrimen *Comœdorum* & *Tragœdorum*, quorum illi *ſoccis*, hi *cothurnis* uſi. Altera quoque a Diomede ratio adfertur, quod olim *non in juggeſtu ſcenæ, ſed in plano orcheſtræ poſitis inſtrumentis mimicis actitabant*. Ita *planipedes* proprie ſint χαμαιπετεῖς. Et hæc, judicio noſtro, vera nominis ratio eſt. Nam *planum* idem eſt, quod Græcis χθαμαλὸν, hoc eſt, *terræ æquale*, vel *non multum a terra aſſurgens*: unde dicitur, *De plano legere*. *Planipedis* voce uſus C. Quinctius Atta: *Daturin' ejus aurum? exultat planipes*. Vide Carrionem, lib. I. Emend. cap. XIV. & Gaſparum Schoppium lib. v. Suſpect. Lect. epiſt. XIV. At *planus* pro *impoſtore* eſt a Græco πλάνος. Uſus eo Matthæus, cap. XXVII. ubi Chriſtum a Judæis πλάνον appellatum ait. Etiam Cephiſidorum *Plani* cognomentum habuiſſe apud Athenæum docet Dionyſius Synopæus. Eſt vero πλάνος a πλανᾶσθαι, unde & πλανῆται· ideoque vetus Gloſſ. *planos* interpretatur *erraticos, errones, ſeductores*. Eſt & in Gloſſario Philoxeni legere: *Planum, fallacem*, ἀπὸ τοῦ πλανᾷν. Quibuſdam tamen non tam *Cephiſidorus* a moribus *planus* dictus videtur; quam alios a *Cephiſidoro Plani* nomen accepiſſe, ob ſimilitudinem, quomodo *Catonem* dicimus pro *ſapienti*: *Sardanapalum* pro *molli*; *Herculem* pro *forti*, &c. Errare autem videtur Gellius, cum lib. XVI. cap. VII. ſcribit Laberium in Mimis licenter uſum voce *plani* pro *ſycophanta*: cum eodem & uſum agnoſcat Ciceronem in Cluentiana. Sed & Horatius uſurpat, lib. I. Epiſt. XVII.

. . . . *Fracto crure planum.*

Itemque Petronius: *Notavit me miles, ſive ille planus fuit, ſive nocturnus graſſator*. Et Arnobius lib. II. *Aliiſque inſtitoribus atque planis*. Ab hac *plani* ſignificatione, *implanare* pro *ſeducere* Cyprianus uſurpavit locum transferens Apoſtoli ad Gal. VI. ubi in Græco eſt ἐπλάνησεν. Gloſſ. MSStæ: *Implanavit, ſeduxit*: *implanat, ſeducit*.

Platanus, πλάτανος, a πλατὺς, *latus*. Eſt enim πλατύφυλλος, *ramis foliiſque late diffuſis*.

Platea, πλατεῖα, ſupple ὁδός. Nam tria erant viarum

rum genera : *latteres* , quæ Græcis iccirco dictæ *plates* a πλατὺς , id eſt ; *latus* : *angiporta* , ſive *angiportus* , quæ *anguſtæ* , adeo ut iis nihil agi aut vehi poſſit : ac *fundulæ*, quæ ingreſſum ſolum, non item exitum haberent .

PLAVDO Scaligero in Conjectaneis placet eſſe a πλάδος , inſerto *V* , quomodo ab antiquo γάδος eſt *gaudium* . Eſt vero πλάδος *humor ſuperfluus* , unde πλαδαρὸς , *fluidus* , *mollis* , *flaccidus* . Mihi *plaudere* potius videtur ὀνοματοποιηθὲν . De *manuum plauſu* dici , ſatis notum . Sed præterea *plaudere* dicuntur textores: cum inſtrumento ad eam rem facto licium denſius inculcant , & cum ſonitu collidunt . Maro in Ciri :

Non Libyco molles plauduntur pectine telæ .

Græci id dicunt σπαθᾶν , vel κρεκεῖν . [eſt a πλάδω, idem quod πλάζω , unde & *plango* .]

PLAVSTRVM , currus quo fimus convehitur , quoque moles & onera feruntur. Geminam ejus ἐτυμολογίαν invenio apud veteres. Prior eſt Varronis, lib. IV. de L. L. *Plauſtrum* , inquit , *ab eo , quod non, ut in his quæ ſupra dixi* (puta *arceris*,) *ſed ex omni parte palam eſt* , *quæ in eo vehuntur* , quod perlucent lapides , aſſeres , tignum . Altera eſt Iſidori , lib. XX. cap. XII. ubi *plauſtrum* ait dici quaſi *pilauſtrum* : nempe a *pila* , hoc eſt , *ſphæra* . Invenio & duplex ἔτυμον apud Joſ. Scaligerum , prius eſt in Conjectaneis , ubi docet *plauſtrum* a *palando* , hoc eſt , *extendendo* , quaſi *palauſtrum* dici , quomodo fortaſſis *plancæ* factum ex *palanca* ſive *palangæ*, quod a Græco φάλαγγες. Alterum apud eundem eſt, notis in Priapeia , ubi ait , *plauſtrum* dici a *plaudenda terra* ; quomodo a *rodo* eſt *roſtrum* ; a *luo* , *luſtrum* ; a *fluo* , *fluſtrum* ; a *frio* , *fruſtrum* ; a *tranſeo*, *tranſtrum* ; a *moneo* , *monſtrum* , &c. Ac puto hanc ἐτυμολογίαν eſſe ſimpliciſſimam . Pro *plauſtrum* etiam dicitur *ploſtrum* , teſte Priſciano , ac vett. Gloſſ. in quibus exponitur ἅμαξα . *AV* in O abit , quomodo a *clauſtrum* (quod itidem a *claudo*) eſt *cloſtrum*, unde Belgicis *cœnobium* dicitur *een clooſter*. Sed & *clauſtri* voce ſimiliter uſus Gregorius Turonenſis .

PLAVTVS ex πλατύωτος contractum , *cui aures latæ ac flaccidæ* . Πλατὺς , *latus* ; οὖς , ὠτὸς , *auris* . Feſtus: *Plauti appellantur canes, quorum aures languidæ ſunt ac flaccidæ , ut latius videantur patere* . Sed alteram quoque ea vox ſignificationem habet , quam ejuſdem Feſti verbis apponam: *Ploti appellati ſunt Umbri , pedibus planis quod eſſent . Unde ſoleas dimidiatas , quibus utuntur in venando , quo planius pedes ponerent , vocant ſemiplotia . Et ob eadem cauſſa M. Accius poëta , quia Umber Sarſinas erat , a pedum planitie , initio Plotus , poſtea Plautus cœptus eſt dici*. Hac ſignificatione *plautus* eſt a πλατὺς , inſerto *V* . Niſi de etymo tum *plautorum*, tum *ſemiplotiorum* aſſentiri malimus Turnebo : qui adverſariorum lib. XIX. cap. XIX. docet , *plautos* dici a *calcei genere* , quod Græcis βλαύτη & βλαύτιον dicitur : ac ſimiliter ſoleas dimidiatas *ſemiplotia* dici ex Græco ἡμιβλαύτια . Mihi magis placet , *plautus* quidem eſſe ex πλατὺς , *plotia* vero ex βλαύτια , ut *ſemiplotia* ex ἡμιβλαύτια . Dubitari tamen poſſit , utrum *plautus* ſit ex *plotus* , quomodo *aurichalcum* fecere ex ὀρείχαλκος · an *plotus* ex *plautus* , quomodo a *plaudo* eſt *explodo* ; e *plauſtrum* , *ploſtrum* . Sed prius malim , quia Græci πλατὺς dicunt . Niſi placet , *plotus* eſſe ex Æolico πλοτύς .

PLEBS a *pluralitate* dicitur , [ſic & *populus*] teſte Iſidoro , lib. IX. cap. IV. Utrum igitur a *plus* , an a πλῆθος , hoc eſt , *multitudo* ? Omnino *plebs* , factum e *plebes* , quod apud Salluſtium , Tacitum & alios . *Plebes* vero a πλῆθος , mutato θ in *b* , quomodo ab ἐρυθρὸς eſt *ruber*, ab οὖθαρ , *uber*, &c. Hinc *plebiſcitum* , quia *plebs ſciſcat* : Senatus enim *cenſere* & *auctor eſſe* , populus *ſciſcere* & *jubere* ſolet .

PLECTO , quando ſignificat *ferio* , venit a πλήκτης, *percuſſor* , quod verbale a πλήσσω , *ferio* , unde & πληγὴ , Dorice πλαγὰ , a quo Latinum *plaga* , & πλῆκτρον , unde Latinorum *plectrum* , quia eo fides ſive chordæ feriuntur . At *plecto* , pro *necto* , eſt a πλέκω , ſignificante *necto* , *connecto* . Ut Feſtus quoque in *Amtermini* docet : ejus eſt compoſitum *amplector* , quod proprie eſt περιπλέκω , id eſt, *circum necto* . Similеque *complector* , quod eſt *ſimul & totum necto*. Ab eodem *plexus* , id eſt, *nexus* , πλεκτὸς· unde *perplexus* , quod Gloſſæ MSStæ Cl. Puteani itidem interpretantur πεπλεγμένος . Significat autem *intricatum* , *obſcurum* . *Perplexabile* pro eo dixit Plautus Aſin. II. act. IV. ſc. I. Niſi malis *perplexibile* per *I*, quomodo in MSStis ſuis legi auctor eſt Gruterus . A *perplexus* dicitur *perplexe* & *perplexim*: ut *perplexe loqui*, apud Terent. *perplexim laceſſum oratione* , apud Plautum Sticho .

PLENVS , a verbo *pleo* eſſe , ut a *leo* , *letum*, ſcribit Priſcianus in quincto . Sed vel eſt a πλέος , *plenus* , vel a πλήρης , quod idem notat . Sane veteres dixere *plerus* . Cato, I. Orig. apud Priſcianum eodem libro : *Agrum , quem Volſci habuerunt , campeſtris plerus Aboriginum fuit*. Obertus quoque Giffanius ſuſpicatur Lucretium , lib. VI. ſcripſiſſe :

Corruptus ſanguis pleris ex naribus ibat .

In vett libb. eſt *pletis* ; quod ſi rectum , ponetur *pletis* pro *expletis* , a *pleo* , unde *impleo* , *expleo* , *compleo* , *repleo* , *depleo* . Interdum *plerus* eſt *aliquis* ſive *aliquotus* , ut in illo Paccuvii apud Feſtum : *Plera pars peſſundatur* . Atque ab hac notione eſt *plerique* , non ab ea , qua *plenum* notat: quod exiſtimaſſe videtur Giffanius . Obſcurius autem , qua ratione Comicus dicat , *plerique omnes* ; cum ſi *plerique* tantummodo ſint , *omnes* eſſe non poſſint. Nam *plerique* ſemper de *nonnullis* , vel *maxima parte*, dicitur , de *omnibus* nunquam . Solvit hunc nodum Cæſar Scaliger lib. VII. de re poët. cap. ult. ubi ait , quomodo dicimus *ſex ſeptem* , ſubintellecta disjunctiva *VEL* , item *plus minus* , pro *plus vel minus* : ſic & dici *plerique omnes* , pro *vel plerique* , *vel fortaſſe omnes* .

PLEO verbum eſt obſoletum a πλῶ , quod idem notabat , unde πλωτὰ , & πίμπλημι . Sive , ſi malis , fuerit a Græco πλέος , *plenus* : unde διάπλεος , ἔκπλεος , ἔμπλεος , περίπλεος , aliaque compoſita ejuſdem ſignificationis . A *pleo* ſunt *impleo* , *compleo* , *expleo* , *repleo* ; unde *replum* apud Vitruvium , lib. IV. cap. VI. *Item replum de impage dimidia & ſexta parte* . Turnebus , lib. XI. cap. IV. cum lectionem hanc haberet ſuſpectam , *peplum* vel aliud ſubſtituendum putavit . At nihil mutant ejus interpretes Philander , Daniel Barbarus , vel Bernardinus Baldus : qui *replum* a *replendo* dici conjectat , atque ita dici *totam illam valvarum partem quæ inter impages tabulam totam interiorem replet* . Eſt & compoſitum *depleo*, quod ſuperioribus contrarium eſt. Statius , I. Achill.

. . . . *Fontes deplevimus hauſtu* .

Ejuſdem eſt :

Pierios latices digno deplevimus hauſtu .

Manilium quoque , lib. IV. dixiſſe cenſet Joſ. Scaliger :

Torque ſupervacuis oitam deplere querelis .

Ubi vulgati codd *deflere* . Pro *expleo* etiam *expleno* dictum . Feſtus: *Explenunt* , *explent* . Neque id puto , a *plenus* , ſed *pleo* : ut a *nato* , *natino*; a *redeo*, *redino* ; a *nequeo* , *nequino* .

PLEVRITIS , πλευρῖτις , a πλεῦρον , *latus* . Cœlius Aurelianus, lib. II. cap. XIII. *Pleuritis a parte corporis , quæ magis patitur , nomen ſumſit . Latus enim ipſa paſſione vexatur , quod Græci pleuron vocaverunt.* Eſt ſane *pleuritis* laterum dolor acutus , ac pungens, cum febre aſſidua ſpirandique difficultate . Itaque Horatio *lateris dolor* , ac Plinio ſimiliter *lateralis dolor* nominatur . Serenus Sammonicus auctor eſt vulgo quoque *telum* appellari , quia teli inſtar membranam pungat .

PLICO , a πλέκω . *E* mutato in *I* , quomodo a Σικελία eſt *Sicilia* ; ab ἄνεμος , *animus*, &c. Πλέκω vero Becmano eſt a פלך , *pelech* , id eſt , *res plicatilis* . A *plico* eſt *ſimplex* , quaſi *ſine plica* , ea forma dicitur quaſi *duplex* , *triplex* , *ſeptemplex* , *multiplex* ,

atque alia. *Complex* quoque apud poſterioris ævi ſcriptores legas, de quo ſeorſim. *Applex* quoque ab *ad* & *plico* dixiſſe veteres videntur. Sane P. Colvius retinet, quod in vulgato ſcriptoque codice Appuleii invenit x Metam. *appliciore nexu*: pro quo Beroaldus legendum putabat *applicatiore*. Sed & *alterplex* dixiſſe, ex Feſto & Iſidori Gloſſis ſcimus, in quibus *alterplicem* exponitur *duplicem*. Eſt & in eodem Iſidoro, *biplicitas*, *alterplicitas*. *Simplum* non videtur ejusdem originis ac ſimplex. Nam cum *diplus*, & *triplus*, ſint a διπλοῦς & τριπλοῦς, veriſimile ſit ſimiliter *ſimplus* factum eſſe ab ἁπλοῦς, converſo ſpiritu in *S*, & *A* in *I* abeunte. Utriusque rei exempla alibi non ſemel adduximus. Ex *ſimplex* & *ludi* conflata vox *ſimpludearia*; quæ appellatio opponitur *ludis indictivis*. Nam in his & ludii & deſultores adhibebantur. Sic autem dicti, quod per præconem indicerentur. In illis autem adhibiti ſimpli ludii, hoc eſt, vel ſaltatores vel cernuatores. Feſtus: *Simpludearia funera ſunt, quibus adhibentur D. T.* (id eſt, *duntaxat*) *ludi corbitoreſque; quidam ex dixerunt eſſe, quibus neutrum genus intereſſet ludorum. Nam indictiva ſunt, quibus adhibentur non ludi modo, ſed etiam deſultores, quæ ſunt ampliſſima.* De *corbitoribus*, ſeu *corvitoribus*, quorum hic meminit Feſtus, diximus in *Corbita*. Ab *implico* eſt *impliciſcor*; ut ab *apio*, *apiſcor*, & *indipiſcor*. Notat idem quod *implicari* & *involvi*, ſive ut Gloſſæ vett. interpretantur, ἐμπυρετιάζειν. Itaque proprie dicitur, cum febris hominem invadit. Id confirmat hic Plauti locus, Amphitryone, act. II. ſc. II.

Amp. *Ubi primum tibi mulier ſenſiſti impliciſcier.*
Alc. *Equidem ecaſtor ſalva & ſana ſum.*

A *plico* quoque eſt *ſupplicare*, quod faciunt qui manibus pedibusque complicatis orant. Quia vero qui peccarunt, ſupplicare ſolent, & ſi delicti veniam non impetrent, puniuntur; hinc ſit, ut *ſupplicium* nunc *precationem* notet, nunc *pœnam*. Salluſtius, in Catilin. *Non votis, neque ſuppliciis muliebribus auxilia Deorum parantur*. Ac ſimiliter Afranius locutus, & Plautus. Quare perpetuum non eſt, quod Agrætius ſcripſit: *Supplicia de tormentis dicimus: ſupplicationes de precibus divinis*. *Explicit* pro *deſinit*, quia plicis evolutis tota veſtis ob oculos eſt, nec quod conſpiciatur ultra ſuperius eſt.

PLORO, dubium, utrum prius dicatur de *clamore*, an *fletu*. Si de *clamore*, deducunt a *planu*. Feſtus: *Plorare apud antiquos eſt plane inclamare*. Sin de *fletu*, ajunt eſſe a πληρόω, quod ſignificat *plenum eſſe*. Ut proprie ſignificet, *oculos guttis habere ita plenos, ut diffluant*; unde & plus eſt, quam *lacrymari*. Oſtendit Seneca ep. LXIII. *Nec ſicci ſint oculi amiſſo amico, nec fluant. Lacrymandum eſt, non plorandum*. Mihi magis ſit veriſimile quod Nunneſius putabat, eſſe κατὰ μετάθεσιν ex ὀλοφύρομαι, *ploro*. [a φλαυρὸς. vel potius a χλωρὸν, idem quod λυρὸν, πικρὸν, χαλεπὸν, ὀξὺν. Inde χλωρῆς ἀηδών, *querula*, *ploratrix* ſeu *clamoſa*.] A *ploro* eſt *imploro*, quod eſt, *plorans opem poſco*. Feſtus: *Implorare, inclamare, ad auxilium invocare*. Gloſſ. *Implorat*, ἐπιβοᾷ. In Onomaſtico transfertur, θεοκλυτέω, quod eſt *Deum imploro*. Sane nimis anguſte. Item *exploro*, quod eſt *ploratu tento animum*: uti facere ſolent, qui veniam facti vel aliud obnixe ſtudent impetrare. Hinc generatim ſumitur pro *inquirere, ut cognoſcas*, Unde *exploratum* pro *cognito ac perſpecto*. Ut *explorata ſalus*, cui opponitur *deplorata*. Niſi magis Feſti placet ſententia, cum ſcribit: *Explorare antiquos pro exclamare uſos, ſed poſtea proſpicere & certum cognoſcere cœpit ſignificare. Itaque ſpeculator ab exploratore hoc diſtat, quod ſpeculator hoſtilia ſilentio proſpicit, explorator pacata clamore cognoſcit.*

PLOXIMUM, capſa in ciſio. Uſus Catullus, teſte Feſto & Fabio, lib. I. cap. X. Puto vocem eſſe Gallicam, cum Fabius dicat, a Catullo circa Padum inventam. Id ſi non eſt, erit a Græcis. Diceturque *ploximum* quaſi πλέξιμον, hoc eſt, πλόκιμον, a πλέκω, hoc eſt, *plecto*. Nempe quia e vimine plecti ſoleret,

PLUMÆ [πτίλωμα] etymon duriuſculum adfert Iſidorus, lib. XII. cap. VII. *Pluma*, inquit, *quaſi pilumma. Nam ſicut pili in quadrupedum corpore, ita pluma in avibus*. A *pluma*, veſtimentum dicitur *plumatile*; ut *cumatile* a κῦμα, quo *fluctus* ſignificatur, Plautus, Epid. act. II. ſc. II.

Cumatile, aut plumatile, cerinum aut melinum.

Ubi Nonius *plumatile* exponit, *clavatum*, *aut ex plumis factum*. Ab eodem dicti *plumarii*, quorum meminit Varro Cato, ſive de liberis educandis: *Etenim nulla, quæ non didicit pingere, poteſt bene judicare, quid ſit bene pictum a plumario, aut textore in pulvinaribus plagis*. Citat Nonius. Ubi cum Varro *plumarium*, & *textorem*, ut diverſos jungat, videtur *plumare* interdum non eſſe *textorum*, ſed *acu pingentium*. Et probat hanc ſententiam Turnebus, lib. XI. cap. XXV. ubi interpretatur verba illa Flavii Vopiſci: *Laneas tunicas purpura micantes, & plumandi difficultate pernobiles*. *Plumandi*, inquit, *exponitur texendi a quibusdam: ab aliis acu pingendi exponitur: & ſane videri poteſt, pro acu pingere interdum accipi, ut a D. Hieronymo: ſpecies tamen quædam propria eſt acu pingendi, cum clavi, aut potagia, aut ſegmenta, aut ſcutula, aut teſſellæ, ſic aliæ aliis ſuperaſſuuntur, ut plumam avium referant: unde & plumariorum & plumandi nomen ortum eſt per ſimilitudinem traductum: aut cum, ſine aſſumento, acupingendo plumæ avium referuntur*. Hæc Turnebus. Sed merito ait, interdum ſic *plumandi* vocem accipi. Nam alias *textorum* quoque opus eſſe *plumationem*, indicat hic Prudentii locus in Hamartigenia:

. . . . *Hunc videas laſcivas præpete curſu*
Venantem tunicas, avium quoque verſicolorum
Indumenta novis texentem plumea telis.

Cui ſimilis locus apud Lucanum, in x. verſ. CXXV.

Fulget gemma toris, & iaſpide fulva ſupellex
Strata micant: Tyrio quorum pars maxima ſucco
Cocta diu, virus non uno duxit aheno,
Pars auro plumata nitet, pars ignea cocco,
Ut mos eſt Phariis miſcendi licia telis.

Ubi *pars auro plumata* dicitur, quæ auro eſſet intertexta. Imo & Vitruvius, lib. VI. cap. VII. diſertim nominat *plumariorum textrinas*. Ac propter iſta aſſentire non poſſum Nicolao Fullero, qui in Miſcellaneis ſacris *plumarios* dictos arbitratur eos, qui ex plumis avium verſicoloribus opera mira elaborant. Vide & quæ de *plumariis* Scaliger in Euſebianis Animadverſionibus annotavit.

PLUMBUM a *pila*, quaſi *pilumbus*. Iſidorus, lib. XVI. cap. XXI. *Plumbum dicimus, quod ex eo primum pilis foſſis maris altitudo tentata eſt*. Melius quibus dici placet a πελὸς, *niger*, ut *nigri* appellatio conveniat *plumbo nigro*: vel a πηλὸς, *lutum*, quia multum habet *terreſtre*, unde & Belgis *loot*, a *lutum*. Sed imprimis placet venire ex μόλιβδος, quomodo Græcis *plumbum* vocatur. Certe κατὰ μετάθεσιν & *ι* ejecto ex μόλιβδον fuerit λόμβδον & præfixo β βλόμβδον, more Æolum, qui pro ῥάκος dicunt βράκος, pro ῥῶπες βρῶπες, unde *vepres*. Sane Latini Æoles imitari amant, rectoſque ſuos ſæpius formant ab obliquis Græcorum.

PLUO, a πλύω, unde Euſtathius πλύνω factum ait Dorico pleonaſmo τοῦ ν. Πλύνειν eſt *lavare*, proprieque de *veſtibus* dicitur, ut λούω de *corpore*, νίπτω de *manibus ac pedibus*. Vel potius eſt *pluo* a βλύω, ſeu βλύζω, quod eſt *ſcaturio*, *mano*, *profundo*. Nam & neutraliter ea vox & active ſumitur, ut *manare* apud Latinos. A *pluo* eſt *pluvia*, nempe ab antiquo præterito *pluvi*, quo Plautus utitur pro *plui*, quomodo & Ennius dixit *annuvi* pro *annui*, Lucilius *luvit* pro *luit*. A *pluvia* eſt *impluvium*, quo uſi Plautus, Terentius, Gellius. Item *compluvium*, quod Vitruvius uſurpat, lib. VI. cap. III. Gloſſ. Philox. *Compluvium*, κατάκλυστρον, μέσαυλον. Ut *compluvium*, & *impluvium*, differant, docet his verbis Varro, lib. IV. de L. L. *Cavum ædium dictum, qui locus tectus intra parietes relinquebatur patulus, qui eſſet ad communem omnium uſum; in hoc locus ſi*

nullus

Digitized by Google

nullus relictus erat, ſub divo qui eſſet, dicebatur Teſtudo a teſtudinis ſimilitudine, ut eſt in Prætorio in caſtris; ſi relictum erat in medio, ut lucem caperet; deorſum, quo impluebat, Impluvium dictum, & ſurſum, qua compluebat, Compluvium: utrumque a pluvia. Aſconius Pedianus, in II. contra Verrem: *Impluvium locus ſine tecto in ædibus, quo impluere imber in domum poſſit.* Feſtus: *Impluvium, quo aqua impluit collecta de tecto. Compluvium, quo de diverſis tectis aqua pluvialis confluit in eundem locum.* A *compluviis* dictæ *vineæ compluviatæ*. Plinius, lib. XVII. cap. XXI. *Compluviato copioſior vino eſt, dicta a cavis ædium compluviis.* Meminere ejus Varro, Columella, aliique rei R. ſcriptores. Ab *impluvio* ſimiliter eſt *impluviatus*. Plautus, Epid. act. II. ſc. II.

Pe. Quid erat induta, an regillam induculam, an mendiculam?

Ep. Impluviatam, ut iſta faciunt veſtimentis nomina. Ut in impluvium induta erat.

Nonius: *Impluviatus color, quaſi fumato ſtillicidio implutus, qui eſt Mutinenſis, quem nunc dicimus.* Sed a Nonio diſſentit Turnebus, lib. XIV. cap. XIX. Nam quia Plautus, cum dixiſſet *impluviatam*, mox ſubjicit, *Ut impluvium induta erat*; ideo ſuſpicatur, potius a ſimilitudine *impluvii* id nomen eſſe factum, qua ratione *vites impluviatæ* dicuntur. Ita *veſtis impluviata* ſit, quæ *quaternata*, id eſt, *quatuor quadrata lateribus undique corpus ambiat*: quæ forma eſt *impluviorum in cavædiis*. Apud Vitruvium, lib. VI. cap. III. mentio eſt *cavædii diſpluviati*. Ubi Philander, *Diſpluviata tecta fiunt trabium junctis capitibus mutuo innixa, paribuſque contra ſe ponderibus pedibus imis divaricatis, quæ, niſi fallor, Sextus Pompeius pectinata appellat, ſive teſtudinata, in quatuor partes devexa.* De eodem ſic Turnebus, lib X. cap. XVII. *Diſpluviatum cavum ædium, tectum habet utramque in partem devexum: unde & nomen eſt adeptum, quod tanquam divortio quodam diverſo pluviam huc & illuc dividat.* Et ſimiliter Daniel Barbarus in notis ad Vitruvium.

PLUS ex *pleus* contractum, hoc a πλέον converſo *N* in *S*, quomodo & a πρὶν factum putatur *prius*. Magis placet hoc etymon, quam ut *plus* ſit a πολὺς per contractionem. Minus enim ſignificatio reſpondet. A *plus* veteres dixere *pluſimus*. Feſtus: *Pluſima, plurima*. At a *pluri* eſt *plurimus*. Item *plurifariam*, ut a *multi multifariam*. A *complures* eſt *compluries*: quo Cato uſus teſte Feſto.

PLUTEUS, ut ſuſpicor, a Dorico πλατίον, pro πλησίον, id eſt, *prope*. [a πλάτω πλατίον & πλαίσιον, quod πλίνθιον. vide Heſych. in πλαίσιον.] Nam militi apponebatur. Feſtus: *Plutei crates corio crudo intextæ, quæ ſolebant apponi militibus opus facientibus, & appellabantur militares.* Addit deinde, *Nunc etiam tabulæ, quibus quid præſepitur, eodem nomine dicuntur.* Quæ ſignificatio ſi primaria foret, videri poſſet venire a πλὰξ, unde *tabula gypſo illita*, quæ & ipſa *plutei* loco, γυψοπλακία dicta, quæ Dorice eſſet γυψοπλατία. Gloſſæ Cyrilli: *Pluteum*, γυψοπλακία.

PO

PODISMUS eſt agrimenſorius, quod aliter *pedaturam* vocant. Menſura nempe jugeri, areæ, aut alterius, pedibus definita. Pedibus enim vel paſſibus, vel fune aut pertica certam pedum menſuram habente colligebatur magnitudo loci. Ac ποδίζειν proprie *pedibus dimetiri*. Unde ποδισμὸς, *podiſmus*: quo uſus Frontinus in fragmento. Ab eo *podiſmare* eſt *podiſmum areæ colligere*, ſive *pedibus menſurare*: ut βηματίζειν, *paſſibus menſurare*. Junius Niſpum: *Omnem trigonum una ratione podiſmare; orthogonium ut puta, oxygonium, & amblygonium.* Sic in Laterculo veteri, *ager podiſmatus*.

PODIUM eſt projectura in ſummo muro arenam circi vel amphitheatri proxime cingente. Πόδιον vero dicebatur ὑποκοριστικῶς a Græco ποὺς, id eſt, *pes*, ſive quia illi inſiſtitur, uti pedi, ſive quoniam paulum procedat, ac propendeat, inſtar pedis. Fallitur doctiſſimus Hermolaus Barbarus, dum in Gloſſis Plinianis, ſic dici addit, quia *ad ædificiorum pedes ſtrui conſueverit*. Quia vero *podium* arenæ proximum, iden digniſſimus is orcheſtræ gradus (nam plurium orcheſtra graduum erat) qui proximus podio: fuitque is iſtior: cum in eo ſuggeſtus fuerit Imperatoris, ac conſules, prætores, aliique, quibus id jus, ſederint in eo ſellis curulibus, cum lictoribus, apparitoribus, & magiſtratus ſui pompa. Hinc lucem accipit illud Juvenal.

. . . . *Generoſior & Marcellis*
Et Catulis, Pauliique minoribus, & Fabiis, &
Omnibus ad Podium ſpectantibus.

Sed & in eodem fuit tribunal editoris, & virginum Veſtalium ſedes. Plura de *podio* Lipſ. lib. de amphitheatro, cap. XI.

POENA, ποινή, tam Latinis, quam Græcis, nunc commune eſt, nunc proprium pro Furiis. Sic uſurpatur in illo Biantis dilemmate de uxore; ἢν μὲν αἰσχρὰν, Ποινήν· ἢν δὲ καλὴν, κοινήν. E Latinis ſic locutus Varro Eumenidibus:

Tertia Pœnarum infamia
Stans nexa in volgi pectore.

Et Maro, in Culice:

Et flammas & ſæva quatit mihi verbera pœna:

Quem ad locum plura hac de re Scaliger. A *pœna* eſt *pœnitet*, hoc eſt, *tædet*, vel *piget*. Quamquam id etymon quibuſdam non de quavis ſignificatione verum videtur; ſed tantum, cum eo utimur verbo, poſtquam, quæ noſtro conſilio & voluntate facta ſunt, incipiunt diſplicere. At antiquis etiam ſignificabat *parum videri*, quomodo Donatus interpretatur illud Terentii Eunuch. act. V. ſc. VII.

An pœnitebat flagitii, te auctore, quod feciſſet
Adoleſcens, ut miſerum inſuper etiam patri indicares?

Quem ad locum monet idem ſic accipiendum iſthoc Heautont. act. I ſc. I.

. . . . *Me quantum hic operis fiat, pœnitet.*

Adducit & Plauti locum, qui paſſim ſic loquitur. Sæpe etiam ſimiliter uſus Tullius: ut initio lib. I. Off. *Tamdiu velle debebis, quoad te, quantum proficias, non pœnitebit.* Item in Somnio Scip. Orat. ad Brutum, lib. XII. ad Att. ep. XXVII. &c. Item Livius non uno loco atque alii. Non dubito autem, quin hanc ſignificationem reſpexerit Agellius, cum, lib. XVII. cap. I. ſcribit, aliter hac voce, quam vulgo fiat, uſos antiquos, nempe ab eo, quod eſt *pœne* vel *pœnuria*. De etymo tamen non poſſum ſubſcribere. Plane enim cenſeo ſignificationem hanc ex ea originem capere, quod cum quid parum præſtitiſſe videmur, facti atque operis noſtri nos tædet pigetque. Semper igitur a *pœna* fuerit *pœnitet*, non a *pœne* vel *pœnuria*. A *pœnitet* vero eſt *pœnitentia*, quod idcirco male per *Æ* ſcribitur in aliquot antiquis bonæ notæ codd. ut recte ad Ecl. II. monuit Pierius. At ratio quam adjecit, frivola eſt. Vult enim (&, quod mirum, adſtipulante Eraſmo annot. in cap. III. Matth.) *pænitentiam* dici, quia *pone teneat*. Nam quis non videt *pœnitentiam* dici a *pœnitendo*, qua forma ab *obediendo* eſt *obedientia*; a *favendo*, *faventia*? *pœnitet* vero per *OE* ſcribi debere, liquet ex eo, quod (ut ante diximus) veniat a *pœna* quod a ποινή. Porro ex iis quæ de vocis origine attulimus, planum fit, id, quod & Lactantius ſcripſit, elegantius eſſe Græcum μετάνοια, quam Latinum *pœnitentia*; cum in hoc ſolum ſit dolor ob rem commiſſam, in illo etiam mentis emendatio. A *pœna* olim dixere *pœnio*: unde *pœnibitur* in antiquis inſcript. legere eſt. Sed poſteriores pro eo *punio* dixerunt. Itidem dicimus *impune* pro *impœne* vel *impoine*. Ut *OI* in *OE*, ita *OE* in *V* convertitur. Ita in iiſdem inſcript. legitur *coirare* pro *cœrare*, & hoc pro *curare*: *loidos* pro *lœdos*, uti hoc pro *ludos*: *oitile* pro *œtile*, uti hoc pro *utile*, &c. Quod nunc quoque *murus*, id olim *mœrus* & *moirus*. Ennius:

Hectoris gnatum de mœro jactarier.

Ab *impune* forte eſt *impuno*, hoc eſt, *impunitatis*

ſpe,

Digitized by Google

ſpe, quæ magna eſt peccandi illecebra; impudenter quidlibet patrans, Nonius: *Impuno, quod eſt impudens*. Lucilius: *Homo impuratus, & impuno, & rapinator*. Sed non poſſum diſſimulare, me pro *impuno* apud Junianum Majum inveniri *impudo*, quod damnare non auſim, cum *impudentem* exponat. Ut a *comedendo*, *comedones*: ita ab *non pudendo*, *impudones* dixerint.

POETA, *poëſis*, *poëma*. Græc. ποιητὴς, ποίησις, ποίημα, a ποιεῖν, *facere*. Quod Latini *I* omittunt, id fit Atticorum more, qui dicunt πόημα pro ποίημα, ποῶ pro ποιῶ. Similiaque ſunt ἀεὶ, ἐς, αὐτὸς, pro αἰεὶ, εἰς, αὐτός. Proprie *poëta* dicitur ποιεῖν, unde Ariſtoteles, lib. v. de Animal. καθὰ Σιμωνίδης ἐποίησε. Et Maro, Ecl. III.

Pollio & ipſe facit nova carmina.

Et Ecl. VII.

.... Proxima Phœbi

Verſibus ille facit.

Utrum autem a *verſibus*, an *fabulis faciendis* id nomen ſit indeptus, diſputamus in commentatione noſtra de arte Poëtica. A *poëta* eſt *poëtor*. Uſus Ennius, cujus illud apud Priſcianum, lib. VIII.

Nunquam poëtor, niſi podager.

Unde (ut quidem Scipio Gentilis cenſet, lib. I. παρέργ. cap. IV.) Horatii illud expreſſum eſt, lib. I. epiſt. XIX.

Ennius ipſe pater nunquam, niſi potus, ad arma

Proſiluit dicenda ....

ποιεῖν vero eſt a ποιὸν, hoc eſt, *quale*. Nam natura οὐσίαν ſive *ſubſtantiam* præſtat: ars, quæ imitatrix eſt naturæ, ſolum ποιότητας ſive *qualitates*, atque accidentia in materiam inducit.

POLENTA fiebat ex farina hordeacia toſta: eratque tenuiter viventibus cibus: unde Juvenalis de Stoïca juventute,

.... Siliquis & grandi paſta polenta.

Hujuſmodi farina ſolent Macedones urbes delineare, quas conderent: ut auctor eſt Curtius, lib. IV. ubi itidem *polentam* vocat. Græci appellant ἄλφιτον: ut ἄλευρον dicunt *farinam frumenti*. Heſychius: Ἄλευρα κυρίως τοῦ σίτου, ἄλφιτα δὲ τὰ τῶν κριθῶν. Vide de *polenta* Plinium, lib. XVIII. cap. VII. & lib. XXII. cap. XXV. Eſt *polenta* a παλύνειν, quod Heſychius exponit πάσσειν, *adſpergere*. Atque addit, ſic poëtam dixiſſe παλύνειν ἄλφιτα, id eſt, *polentam conſpergere*. Ergo a παλύνω παλύντα, & a in o more Æolum mutato, *polenta*. Ut ad verbum notet *farinam conſperſam*. Quæ conſperſio aqua fiebat. Id Græci dicunt ἄλφιτον πεφυρμένον. Nam φυρᾶν idem ac παλύνειν. Ut quod Catoni eſt *farinam conſpergere & ſubigere*, Græce ſit φυρᾶν καὶ μάττειν. Gloſſæ, *Conſperſio*, φύραμα. In Cyrilli Gloſſis φύραμα, exponitur *maſſa*. Ubi malim *maza*. Quomodo & Heſychius μᾶζαν explicat ἄλφιτα πεφυρμένα ὕδατι καὶ ἐλαίῳ, *farinam aqua & oleo conſperſam*.

POLIMENTA, quæ, & unde, dicatur, conatur docere Feſtus, his verbis: *Polimenta*, ait Verrius, *antiqui dicebant teſticulos porcorum, cum eos caſtrabant, a politione ſegetum, aut veſtimentorum, quod ſimiliter atque illa curentur*. Sed longe aliter de hoc magnus Scaliger, ad verba illa lib. IV. Varronis: *Pulvinar, a Pellulis*. *Scribendum*, inquit, *puto, A polulis. Polulæ, ſeu polæ, erant pilæ ex aluta, molli tomento fartæ, quibus datatim ludebant in foro. Unde polire, pila ludere dicebant veteres. Auctor Feſtus. Id tractum a Græco. Nam* φαλλὸς *Græce ſignificat veretrum, quod geſtabatur in pompa Liberi. Primum ita vocabatur, quamdiu fieret ex ficu, poſtquam ex aluta rubra fieri cæptus, dictus* πολίον. *Ab eo Pole Latinæ, quæ ex aluta fiebant. Et polimenta, teſticuli porcorum dicti, poſtquam ex illo folliculo evaginati erant in caſtratione. Verrius ineptit, a politione. Sic a* φαλλὸς *follis, qui & fuſſiſcus in teſticulis. Ergo pulvinar a polis: quod ex alutaceo ſcorto. Unde* σκύτινα προσκεφάλαια *Polluci. Inde cognomenta Romana, Polliones & Pollæ*. Hæc Scal. *Polimentorum* vocabulo uſus Plautus, Menæchmis, act. I. ſc. III. *Polimina* quoque pro eo dici, oſtendit hic locus Arnobii lib. VII. *Polimina porro ſunt ea, quæ nos proles verecundius dicimus: a vulgaribus autem aſſolent cognomine teſtium nuncupari*. Cæterum, quod ad originem harum vocum attinet, mihi ſimpliciſſimum videtur, dicere, ex eo quod veteres pro *pellis*, *pollis* vel *polis* dixere (quam rem ſatis firmavimus in *Pollis*) nomen aliquot rebus eſſe impoſitum, quæ pelle conſtarent. Ea inter eſſe *pollimenta*, ſive, ut veteres, qui conſonas non geminabant, ſcripſere, *polimenta*. Imo & *pilam* ex eo dictam *pollem*: unde *pollio*. Feſtus: *Polit. pila ludit*.

POLIRE, [παλύνω.] & *politus*, putant eſſe a πόλις, id eſt, *civitas*, quia πολῖται, hoc eſt, *qui in urbibus degunt*, politiores ſunt iis, qui ſemper ruri verſantur. Similiter & *urbanum* dicimus pro faceto, quia in urbe agentes cæteros εὐτραπελίᾳ vincere ſolent. *Aſtutum* quoque itidem ab ἄστυ dictum volunt, quod callidi magis ſunt, qui in ἄστει, hoc eſt, *civitate*, vivunt. Sed *polire* de moribus urbanis non dicitur, niſi tranſlate. Nec tamen puto eſſe ab arte fabrili, ubi *poliri* dicuntur parietes, cum tectorium inducitur. Gloſſ. Λειαίνω, *polio*, unde exiſtimet aliquis *polio* eſſe conflatum ex πολὺ λεῖον, *reddo aliquid leve*, & *polio*. Sed hoc acutius, quam verius. Verius Cæſar Scaliger, comment. in Ariſtotelis lib. v. Hiſt. Animal. cap. XIV. ſect. CXLII. ubi *polire* ait eſſe ἀπὸ τοῦ πόλου, nempe quia *rota figuli redduntur res elegantes*: quomodo & a γλύφειν γλαφυρός. Vel dicendum eſſe a φαλὸς, *ſplendidus*, unde φαλόω, *ſplendidum reddo*. Proprie enim dicebatur de iis, quibus nitor aliquis conciliabatur. Ac ſpeciatim eo uſi de *fullonibus*, *cum lanam pecterent*. Quod Græcis γνάπτειν, ut *politura*, ἡ γνάψις: a quo γναφεὺς, *fullo*: & γνάφος, *inſtrumentum quo lanam pecterent ac polirent*. Gloſſ. *Polit*, κνάπτει. Pectebant autem *ſpinis*, ut ait Pollux. Similiter Heſych. Κνάφοι, ἄκανθαι, αἷς κνάπτεται τὰ ἱμάτια. Et paullo poſt κνάφος exponit φυτὸν ἀκανθῶδες. Ab hac *poliendi* ſignificatione fuit *interpolire*, de veſtibus veteribus; ut *polire* de novis. Quæ cum *polite* eſſent, vocabantur *pexæ*. At veteres, cum *polirentur*, dicebantur *interpoliri*: unde veſtis *interpolis*, quæ iterum polita. Gloſſ. *Interpola*, ἐπίγναφον. Et mox, *Interpolum*, ἐπίγναφον. Iſidorus, in Gloſſis: *Interpolis veſtis, quæ ex vetuſta fit quaſi nova*. Tranſlate uſus Plautus, Moſtell. act. I. ſc. III. ubi *interpolis mulier*, quæ pigmentis novam ſibi faciem parat. A *veſte interpole* eſt *interpolare*, quod Græce ſit ἐπιγνάπτειν. Unde Nonius: *Interpolare eſt immittere & interponere, & novam formam e vetere fingere*. Marcus Tull. Cic. Verr. act. II. *Aliquid demendo, mutando, interpolando*. *Et eſt tractum ab arte fullonia, quæ poliendo diligenter vetera quæque, quaſi in novam ſpeciem mutat*. Figurate uſus Plautus Amphitr. act. I. ſc. I. ubi Soſia Mercurii pugnos metuens ait:

Illic homo me interpolabit, meumque os finget denuo.

A *politura veſtium* vox hæc *poliendi* etiam tranſlata ad agros. Ennius:

Raſtros dentifabres capſit agri poliendi.

Unde l. LII. §. venit. D. pro ſocio: *Cum agrum politori damus in commune quærendis fructibus*. Feſtus Pompeius: *Polimenta dicebant teſticulos porcorum, cum eos caſtrabant, a politione ſegetum aut veſtimentorum, quod ſimiliter atque illa curentur*. Similitudo in eo eſt, quod ut veſtis pectine vel ſpina fullonia poliretur: ita occa vel raſtro pecteretur tellus, ultimamque culturam acciperet. Quam rem ſic Columella exprimit:

Verum ubi jam puro diſcrimine pectita tellus,

Depoſito ſqualore nitens ſua ſemina poſcit.

A *poliendo* etiam *poliones* dicti, qui arma poliunt, l. ult. ff. de jur. immunit. Niſi hic *polliones* legendum, quod Haloandro placet, aut *politores*, quod Turnebo viſum, lib. XX. cap. XVI. A *polire* dicta quoque *impolitia*: quod in veterum grammaticorum Gloſſis exponitur ἀκομψία. Hinc *impolitiæ rei*, qui a cenſoribus notabantur, quia paterentur equum fieri gracilem. Gellium vide, lib. IV. cap. XII. At Feſti

Digitized by Google

ſti mutilator id non ſatis intellexit. Dictum & *depolire*. Feſtus: *Depolitum, perfectum: quia omnes per actiones antiqui politiones appellabant*.

†Polias primitus erat agricolationis verbum, unde ad cetera translatum eſt. Ennius apud Nonium c. 1. num. 339. *Raſtros dentifabres capſit agri poliendi*. Et ſaepe alibi memini ſic legiſſe ſive in legibus antiquis ſive in ſcriptoribus R. R. Hinc Politor eſt agricola. Venit autem ſine dubio a Chaldaeo Syroq. פלח *polah*, quod ruſticum verbum eſt, ac terram colere, arare, &c. ſignificat: & Politor i. e. *agricola*, Chaldaeis פולח *poleah* dicitur. Mazochius.

Polleo, a πολὺς, id eſt, *multus*. Nam *pollere* dicitur, qui multum valet. Veteres autem *poleo* dixere. Feſtus: *Polet, pollet, quia nondum geminabant antiqui conſonantes*. Vel ſi placet reſpicere geminam conſonam, deducere licebit a πολλὸς pro πολὺς, quod a πολλὸς obliquos capit.

Pollex ἁπλῶς dicimus, vel cum adjectione *digitus pollex*: quomodo Cæſar de bello Gallico ait, *Digiti pollicis craſſitudine*. Dicitur *pollex* a *pollendo*: eo quod inter cæteros polleat poteſtate. Ita Iſidorus, lib. xi. cap. 1. Ac prævit Atteius Capito apud Macrobium, lib. vii. Sat. cap. xii. *Pollex nomen ab eo, quod pollet, accepit, nec in ſiniſtra ceſſat, nec minus quam tota manus ſemper in officio eſt, unde apud Græcos ἀντίχειρ vocatur, quaſi manus altera*. A χεὶρ ἀντίχειρ venire monet & Pollux, lib. ii. cap. iv. Sed dubitari poſſit, num ea eo dicatur, quod quaſi *pro manu* ſit, & inſtar reliquorum digitorum: an vero quod ſit *digitis oppoſitus, & ex adverſa ſitus*.

Pollinctoris, ſive, ut alii ſcribunt, *pollictoris*, voce uſus Plautus, Aſinaria; & Varro, *Mutuum muli*; & Appuleius, iv. Florid. item in Hermagora, ubi ait: *Pollinctor ejus funeri dum unctionem parat*. Valerio quoque Maximo, lib. vii. cap. viii. vocem hanc reſtituit Stephanus Pighius. *Pollinctor* autem vocatur, qui funera procurat, ut ſcribunt Nonius Marcellus, & Fulgentius Planciades de priſco ſermone. Eſt & in vett. Gloſſ. *Pollictor*, ἐνταφιαστής. Non dubium, quin ſit a *pollingere*, unde Plautus, vel quiſquis auctor Prologi ejus, qui Pœnulum antecedit:

Nam mihi pollinctor dixit, qui eum pollinxerat.

Pollingere in vett. Gloſſ. exponitur περιστέλλειν, νεκρὸν σοροπλοκεῖν, ἐνταφιάζειν. Ubi lego σοροπλοκεῖν. [a παλύσσειν, παλύνειν & παλλάσσειν, *ſepelire*. vide Heſych. Æoles & Latini a in o mutant, ut & in *polenta*.] Apud Chariſium quoque, lib. iii. quo loco quid ſit *pollingo*, interpretatur, pro σωροπλόκω ſcribendum σοροπλοκῶ. Nam aliud σορὸς, quam σωρὸς, illo *loculus*, ſive *conditorium mortuorum*, ſignificatur, hoc *acervus*, ſive *cumulus*. In iiſdem Gloſſ. exponitur ταριχεύειν, quod proprie eſt *ſale condire*. Sed & dicitur de aliis modis, quibus putredo arcetur. Cum autem *pollingo* exponatur σοροπλοκῶ, vel σωροπλοκῶ: videri poſſit eſſe *perligo*, ut proprie dicatur de eo, *qui aliquem ligat & involvit faſciis ſepulcralibus*. Sane *n* crebro addi ſolet. Ita pro *frago*, *frango*; pro *tudo*, *tundo*; pro *pago*, *pango* dicitur. Simile igitur ſit pro *ligo*, *lingo*; & pro *lictor*, *linctor*, ac cum præpoſitiv. *per*, *perlinctor*, *pellinctor*, *pollinctor*. Sæpe enim *e* abit in *o*; quandoque etiam in hac præpoſitione: quomodo a *perliceor* eſt *pelliceor*, hinc *polliceor*. [forſan a *pollice* eſt *polliceor*, nam *hoc digito & minnamur & promittimus*.] Ita *pollinctores* ſint *perlictores*, hoc eſt, *perligatores*. Sin proprie dici hoc verbum placet, non de *ligatione*, atque *involutione*; ſed de *unctione*: non aliunde meo judicio rectius deduxeris, quam a *perlino*: Nam ut a *vello velli*co; a *fodio*, *fodico*; ita a *lino* fit *linico*, & κατὰ συγκοπὴν *linco* vel *lingo*: unde *perlinco*, ex eo, *pollincere* vel *pollingere*: ut in *Pelliceri*. Sane alterutrum ex his magis placet, quam quæ varii varie de hac re ſcripſerunt. Nec dubitabo tamen eorum etiam ſententias apponere, quia nemini præſcribimus. Sunt quibus placet, *pollingere* dici, quaſi *pollutos ungere*. Sane apud Fulgentium legere eſt, *pollinctores quaſi pollutorum unctores*. Ubi *pollutos* appellat *mortuos*, qua ratione & *domus polluta* dicebatur, *in qua eſſet cadaver*, eaque de cauſa expiatione indigebat. Sane nec Flamini Diali licebat mortuum tangere, ne ſe morticinorum contactu attaminaret. Docet id his verbis Maſſurius Sabinus apud Agellium, lib. x. cap. xv. *Locum in quo buſtum eſt, nunquam ingreditur; mortuum nunquam attingit; funus tamen exſequi non eſt religio*. Hæc pro opinione Fulgentii, quæ & Hadr. Junio placuit, notis ad Martialis lib. x. epigr. xcvii. Et magis profecto veriſimilis eſt, quam illa viri eruditi, ſuſpicantis eſſe a πολὺς & *ungo*, quia nempe πολλοὶ, ac πλείονες Græci dicant pro *mortuis*; quos Plautus imitatus, dixit Trinummo, ii. ii. *quam prius me ad plures penetravi*, hoc eſt, quare non prius mortem oppetii. Quibuſdam ex eo *pollinctoris* nomen factum videtur, quod cadavera lavarentur, priuſquam ungerentur; unde Ennius:

Tarquinii corpus bona femina lavit & unxit.

Et Maro, vi. Æn. de funere Miſeni:

. . . . *Corpuſque lavant frigentis & ungunt.*

Volunt igitur hi *pollingere* eſſe a *polluo* & *lavo*; ſed *polluo* interpretantur *lavo*, quia proprie ſignet *porro lavo*, quod vero pro *inquino* accipitur, id fiat κατὰ μετάληψιν antecedentis. Hanc vocis *pollingere* ἐτυμολογίαν adducit Pius Antonius Brandolinus, cap. v. auctarii. Alteram quoque addit ibidem, ut ſic dicatur a *polline*, id eſt, *flore farinæ*, quia in funebri epulo panes adhiberent ex polline factos. Sed hoc ineptum. Quamquam nec ſcribere hoc dubitarit Andr. Alciatus poſter. annot. in tres poſter. cod. libros. Melius Turnebus, lib. xxviii. cap. xxxi. *pollingere* dici ait, quaſi *pellem ungere*: vel potius tanquam *perungere*, pro qua ſententia adducit, cum quod in libb. manuſcriptis *pellinctor* pro *pollinctor* invenire ſit, tum quod *E* in *O* in aliis quoque commutetur, ut in *polluceo* pro *pelluceo*, & *polliceor* quaſi *perliceor*. Denique v. cl. Franciſcus Junius notis ad cap. xiii. Apologetici Tertulliani, ſuſpicatur eſſe a *polio* & *ungo*, ut *polio* hic ſit *curare & colere*, quomodo *polire agros* pro *colere* Ennius dicit apud Nonium. In tanta opinionum diverſitate, quæ noſtra ſit ſententia initio diximus. Male a quibuſdam confundi *pollucere*, & *pollingere*, *polluctum*, & *pollinctum*, docemus voce *Pollucere*.

†Pollinctura ſeu Pollingendorum cadaverum rationem (quam Graeci ταριχείαν vocant) totam ab Oriente eſſe, caput Geneſeos ultimum, ubi de Jacobi defuncti conditura agitur, fidem facit. Ac vide quae nos ad eum locum ex Herodoto, Diodoro Sic. & aliis adnotavimus. Hunc autem, quem dixi, morem Tyrrhenos ab Oriente in Italiam intuliſſe, declarat illud Ennii, *Tarquinii corpus bona femina lavit & unxit*, ex quo diſcimus, eam conſuetudinem fuiſſe Tyrrhenorum (ex quibus Tarquinius) peculiarem: & quod Seplaſia & Seplaſiarii (quae voces, uti mox dicetur, eodem pertinent) ſunt Campanorum, origine Tuſcorum, vocabula: & quae plura pro origine Tyrrhenica ritus hujus in Tyrrhenicis affero. Nunc vocabulorum eo pertinentium Orientales etymologias eruere curae erit. Atque in cadaverum quidem curatione duo potiſſimum ſpectabantur, teſte Herodoto, ubi de conditura Aegyptiaca. Prius in exviſcerando verſabatur atque interioribus detrahendis: alterum erat curare, unguentiſque atque aromatibus condire. Prius, ut opinor, Pollinctura dicebatur, & per quos id fiebat, Pollinctores erant: at qui alterum exſequebantur, proprie erant Seplaſiarii. Et quidem Pollincturam proprie ac peculiariter in exviſcerando fuiſſe poſitum, (t) Orientalis etymologia

(t) *Omnino enim ab Oriente iſta ſunt, tum quia quas Latinas originationes vulgo aſſignant, eae unius aſſis non ſunt; tum potiſſimum quod Orientalis inſtituti nomina non niſi inde, unde ritus ille delati, ſimul* cum

Digitized by Google

gia oſtendit. Nam ſive *Pollingere* ſit a פלג *palag*, quod eſt *dividere*, ſive potius a פלח *palach*, quod eſt *exſecare*, omnino *Pollinctura* apud Tuſcos proprie videtur fuiſſe cadaverum exſectio: etſi Latini poſtea eo nomine quidquid ad curationem corporum pertineret, complexi fuerunt.)(At alterum munus in conditura poſitum qui praeſtabant; ii olim proprio vocabulo videntur dicti (2) Seplasiarii: uti & eorum regio & officinae Seplasia vocabatur. Id vero oſtendit etiam Seplasiae originatio: indidem enim id nomen eſt arceſſendum, unde & Sepelio, & Vespillo: de quibus jam eſt dicendum.)(Sepelio verbum eſt a שפל *ſapal* factum, quod eſt *deprimere*, & ad terram demittere, quod ſaepe cum *terrae* addito uſurpatur, uti cum dicitur in Vulgata *Humiliare uſque ad terram*. Id autem proprium ſepultis erat, qui vere uſque ad terram demittebantur. Nonnunquam & cum *ſepulcri* addito, ut Iſ. LVII. 9. *Et humiliaſti* (והשפילי *vattaſpili*) *uſque ad ſepulcrum*. Et eod. cap. V. 15. quod dicitur, *Vivificare* (שפלים *ſepalim*, h. e. *humiles*) poſſis interpretari *vivificare ſepultos*. Noli ergo dubitare, quin a שפל *ſapal* ſit Sepelire, & quae inde derivantur.)(Ab eadem autem rad. Hebraea etiam & Vespillones dicuntur, quorum proprium munus erat efferre & ſepelire: etenim ab *Hiphil* ejus verbi, quod eſt השפיל *hiſpil* (converſa ut ſaepe fit aſpiratione in Digamma) venit Vespillo. At quia Vespillo apud Latinos diminutivi formam mentiebatur, creditum vulgo fuit, *Veſpillones* a *veſpa* dici, & ex poſt facto ex veſpillone factum eſt *veſpa*, tamquam *veſpillonis* primitivum ac ſynonymum; qui tamen *veſpillo* revera fuerat ex Hebr. *hiſpil*.)(Jam vero indidem & Seplasia ſit, quia Tyrrheni nonniſi conditos unguentis ſepeliebant. Hinc primario *Seplaſiae* nomen ad cadaverum condituram pertinebat: qua poſtmodum per uſtrinam antiquata, manſit tamen ut *Seplaſiarii* eſſent unguentarii h. e. unguentorum ſive confectores, ſive propolae. Ab una ergo rad. שפל *ſapal* fiunt & *veſpillones* & verbum *ſepelio*, & *ſepulcrum* & horum derivata, ac poſtremo Seplasia cum ſuis *Seplaſiariis*. Mazochius.

Pollis dicitur a *pollen*. Prius probat Chariſius: alterum Caeſar in analogia, & Probus in Catholicis. Utrumque legas apud Priſcianum, lib. vi. Eſt autem *pollis* farina a furfuribus expurgata, paullo tamen minus, quam flos. Graece γῦρις a גר, *granum*. Gloſſ. Phil. *Pollen*, γῦρις. Gloſſ. Cyr. Γῦρις, *pollis*. γυρίτης ἄρτος, *pollinaceus*. γυρίσματος κόσκινον, *pollinare cribrum*. Perotto placet *pollis* eſſe a *pelle*. Sed potius ſit a *pollen*, quia *pollens eſt*, hoc eſt, *praeſtans*. Vel a *pulvis*, quia pulveris inſtar provolet. Verum autem ἔτυμον eſt a Graeco πάλη, quod idem notat. Heſychius: Πάλη ἄλευρα καὶ σποδὸς τὸ λεπτότερον τῶ ἀλεύρω. Eſtque hoc a πάλλω, *concutio*, *commoveo*, quia facile excutitur. Sic a παλέντα, *polenta*. De quo ſuo loco.

Pollucere, ſacrorum vox eſt, de illis, qui diis libamenta offerunt: diciturque vel a *porricere*, quia diis libamenta porriciantur, ut ſenſit Varro, cujus verba e quincto de L. L. infra adducam: vel a *pellucere*, quia in eo ſacrificii genere, quod a *pollucendo*, *polluctum* dicebatur, ſeu *ſacrificii lumina admodum lucerent*, ut ait Perottus; ſive quia *ſplendor epuli pelluceret*, quae Turnebi ſententia eſt, lib. xxviii. cap. xxxi. *E* in *O* converſum, ut in *polliceor* pro *pelliceor*. Nam licitantium vox ea propria eſt. Item in *bemo*, *olus*, *Apollo* & ſimilibus, pro quibus antiqui dixere *bemo*, *olus*, *Apello*, &c. Uſus *pollucendi* voce Cato: *Jovi*, inquit, *dapali culignam vini quantumvis polluceto*. Item: *Cum pollucere oportebit, ſic facito*. Et Caſſius Hemina, cujus haec verba citat Plinius lib. xxxii. cap. ii. *Numa conſtituit, ut piſces qui ſquamoſi non eſſent, ni pollucerent, parſimonia commentus, ut convivia publica & privata, caenaeque ad pulvinaria facilius compararentur: ne qui ad polluctum emerent, pretio minus parcerent, eaque praemercarentur*. In vulgatis, etiam antiqua Parmenſi anni cIↃcccclxxvi. *patrimonia* pro *parſimonia* excuſum eſt. Sed *parſimonia* recte emendat Scaliger ad Feſtum, voce *polluctum*, ubi & loci mentem clare aperit. Apud Plautum quoque legas, Sticho, act. ii. ſc. i. *Uti decumam partem Herculi polluceam*, hoc eſt, τὴν δεκάτην ἀποθῦσαι τῷ Ἡρακλεῖ, quod Syllam & Craſſum olim feciſſe ſcribit Plutarchus, qui id vocat δεκατεύειν τὰς οὐσίας. Herculi autem decimas offerebant, quia is putabatur gaudere bonorum exuberantium imminutione, ut qui victu nec lauto, nec immodico, uſus eſſet. Meminit & hujuſce moris Varro lib. v. de L. L. *Hinc profanum eſt, quod ante fanum eſt, id eſt, conjunctum fano. Hinc profanatum, quod in ſacrario polluctum. Atque inde Herculi decuma data ab eo eſt, quod ſacrificio quodam fanatur, id eſt, ut fani lege ſit, id dicitur Polluctum, quod a porriciendo eſt fictum. Cum enim ex mercibus libamenta porrecta ſunt Herculi in ara, tum polluctum eſt: ut cum profanum dicitur, id eſt, proinde ut ſit fani factum*. Quo in loco Scaligeriana quidem editione *pollutum* quoque invenias: ſed Scaligero *polluctum* placuiſſe, docebunt, quae ſcribit ad Feſtum, in *Polluctum*. Proprie autem *polluctum* dicitur ſacrificium, ſive convivium, quod Jovi Dapali, Herculi, aliive fieret. Sic Caſſium ſupra vidimus. Eodemque modo dixit Macrobius, lib. iii. Saturnal. cap. xvi. *Proprie autem CATILLONES dicebantur, qui ad pollictum Herculis ultimi cum venirent, catillos ligurrirent*. Porro quia *polluctum* hoc plane opiparum ac ſumtuoſum erat, hinc eſt quod vocabulo eo generatim uterentur, pro *caena lauta ac ſumtuoſa*. Plaut. Rudente, act v. ſc. ult.

. . . . *Spectatores vos quoque ad caenam vocem,*
Ni daturus nihil ſim, neque ſit quicquam pollucti domi.

Idem *pollucttura* pro eo dixit, Sticho, act. v. ſc. iv.

Quiſquis praeterit, commeſſatum volo vocari. ST. Convenit,
Dum quidem hercle quiſque veniat cum vino ſuo; nam hinc quidem
Hodie polluctura, praeter nos, jam dabitur nemini.

A *polluctum* eſt *pollucte* pro *opipare*. Plautus, Nervolaria:

Pollucte prodigum eſſe amatorem addecet.

Id ſine dubio verius eſt, quam quod in vulgatis legitur, *producte*. Pro *pollucte* Macrobius ab eadem origine *pollucibilem* caenam dixit, lib. iii. Sat. cap. xvii. *Altera, inquit, die Cleopatra, pertentans Antonium, pollucibilem ſane caenam paravit, ſed quam non miraretur Antonius*. Hinc *pollucibiliter obſonare* pro *opipare*. Plaut. Moſt. Ac. i. ſ.

Dies, noctesque bibite, pergraecamini,
Amicas emite, liberate, paſcite
Paraſitos, obſonate pollucibiliter.

Haec ſuſius ſum proſecutus, quia, praeter alios, Hermolaus Barbarus confundit *polluctum* & *pollinctum*,

pollucere

cum re ipſa manaſſe neceſſe eſt, uti paribus rerum millenarum exemplis paſſim docuimus.

(2) *SEPLASIA Capuae locus erat, ab unguentariis habitatus, qui & SEPLASIARII vocabantur. Noli autem eos tantum unguentarios intelligere, qui unguenta ad voluptatem conficerent, ſed eos potiſſimum (ſaltem ut primitus apud Tuſcos Campanos id nomen ſonabat) qui unguenta ad cadaverum condituram pararent. Vide Plautum ubi de Laſerpitio Cyrenaico loquitur, cujus Capuam exagoga fiebat. Nec enim crediderim ſilphium ſive laſer ſuave oluiſſe; imo ejus graveolentiam teſtatur hodie dum officinarum* Aſa faetida, *uti vocant. At laſer cenſeo ad condiendo corpora plurimum valuiſſe. Sepulcretum in agro Campano ante hos annos plus 30. detectum fuit, a me pluries viſum, in quo inhumata corpora integra in ſuis cellulis viſebantur, utique ταριχείας hujuſmodi Tyrrhenicae miniſterio. Statura cadaverum haud paullo procerior erat, quam pro hodierna brevitate.*

pollucere & *pollingere*. Ita enim ſcribit in Gloſſ. Pliniſnis : *Pollinctores Plinio*, *lib.* XXXIII. *cap.* 11. *unde polluctura Plauto*. *Catoni tamen pollinctores ſunt qui faciunt pollinem*, &c. Atqui *pollucere* eſt diis offerre, unde Jovi Dapali, aut Herculi, pollucere dicebant; indeque *polluctum*, & *polluctura*, pro *lautis conviviis*, quia quæ *Herculi pollucerent* (ea eſculenta ac poculenta fuiſſe ſcribit Feſtus) *lauta opiparaque* erant. At *pollingere* eſt *mortuum lavare*, *exungere*; unde *pollinctor*, νεκραλείπτης, quamquam & de *veſpillonibus* dicitur, ut indicant vett. Gloſſæ, in quibus exponitur ἐνταφιαστής. & hic Sidonii locus, lib. III. ep. XIII. *Moxque fidente ſtrue terrem devolutum reddere pyræ faſtidioſus pollinctor exhorret*. Nam proprie *veſpillonum* munus erat, cum rogi accenſio, tum ſepultura. Cætera, quæ ad *pollinctores* pertinent, diximus in *Pollinctor*.

†POLLVCERE differt a PORRICERE: nam *Porriciae* quidem Diis offerebantur, igne aut alio modo (veluti cum in fluctus aliquid extorum porriciebant) abſumendae, non utique comedendae: at contra *polluēta* comedere licebat, quae Romani Latino vocabulo *profanata* dicebant, quia ceteroqui POLLVCERE ſine controverſia Tuſcum erat: *Hinc profanatum* (ait Varro) *quod in ſacrario polluctum: atque Herculi decuma data ab eo eſt, quod ſacrificio quodam fanatur, ideſt, ut fani lege ſit, id dicitur. Polluctum, quod a porriciendo eſt fictum. Cum enim ex mercibus libamenta porrecta ſunt Herculi in ara, tum polluctum eſt: ut cum profanum dicitur, id eſt, proinde ut ſit fani factum. Itaque ubi olim fano conſumebatur omne quod profanum erat, ut etiam fit* &c. Caſſius Hemina apud Plinium XXXII. 2. *Numa conſtituit, ut piſces, qui ſquamoſi non eſſent, ne POLLVCERENT, parſimonia commentus, uti convivia publica & privata, cenaeque ad pulvinaria facilius pararentur* &c. Ex his vides quid interſit inter *porricio* & *polluceo*: illud Diis adolebatur, hoc vero a praeſentibus conſumebatur. Vtut eſt: ut *Porricio*, ſic etiam *Polluceo* radices in Orientis linguis habet. Hoc enim alterum eſt a Chald. פלח *pelach*, quod ſaepe in Daniele ſic uſurpatur, ut notet Diis *ſervire*, Deos *colere*. Nam non aliis quam cultoribus polluſta comedere dabatur: eaque *polluctura* plane genus λατρυγίας erat. Ac nomina quoque ex Chaldaico verbo illo deducta ſervitutem & cultum (haud raro idololatricum) deſignant. Ceterum idem פלח *pelach* etiam *findere* & *diſſecare* ſignificat, & ejus derivata *fruſtum*, *ſegmentum* notant: utique quia polluſta illa in fruſta ſecabant prius, deinde ſuas cuique portiones attribuebant. MAZOCHIVS.

POLLVO videri poſſit factum ex *perluo*, ut *polliceor* ex *perliceor*. Ita *polluo* ſit *plane lavo*. Verum qui *polluit* non ſordida abluit, ſed munda inquinat. Quare rectius fortaſſe Nunneſius, cui *polluo*, a μολύνω, ut μ abeat in π. Sed potius ſit a φολύνω, *polluo*, *inquino*. Heſychius ſane φολύνει interpretatur μολύνει. A *polluo* quod Græci χέρνιβα, Latini vocant *pollubrum*, quia eo excipitur aqua abluendis manibus polluta. Vide Feſtum Noniumque: qui illud Fabii Pictoris citat ex lib. XVI. *Aquam manibus pedibuſque dato, pollubrum ſiniſtra manu teneto, dextra vaſum cum aqua*.

†POLLVO videndum an non ſit a חלל *hillel*, *polluere*; cujus *Pual* eſſet *hullal* ſive *holal*, unde verſo *Cheth* in P (ſicut ex חרפה *herpa* ſit *probrum*, prima gutturali in P verſa) fiet POLLVO. Quod verbum duas ſignificationes obtinet, unam propriam *lavandi*, quae notio in POLLVBRVM ſuperfuit; alteram *inquinandi* κατ' εὐφημισμὸν uſurpatam ſenſu contrario, ſicuti VALEO eſt *aegrotare* a חלה & *bene habere*, & VACO, & OTIVM & ſexcenta talia contrario ſignificatu ponuntur. MAZOCHIVS.

POLVS, πόλος, ἀπὸ τοῦ πολεῖν, quod eſt *vertere*. Unde πολεῖσθαι, περὶ τὸ αὐτὸ ἀναστρέφεσθαι, ut exponit Heſychius. A quo περίπολοι, *circitores*. Πόλος igitur *circuitus cœli*. *Totum* enim *cœlum* dixere veteres *polum*, quia πολεῖται. Heſychius: Πόλος, κόσμος, οὐρανὸς, κύκλος. Ideo & *cranium* ſic dixere, quia *hemiſphærium* eſt. Pollux: Καλεῖται δὲ τὸ σύμπαν πόλος, κράνιον, καὶ κόγχος παρὰ Λυκόφρονι. Heſych. Πόλος, κύκλος, καὶ τόπος κορυφῆς κυκλοειδής. Nempe ut Galli *teſtam* vocant a *teſtæ* ſive *emiſphærii* figura. Sed poſteriores πόλον dixere ἄξονος τὰ ἄκρα, *extrema axis*, circa quæ cœlum vertitur. Latinis ſimiliter a *vertendo vertices* vocantur. Vide *Vertex*.

POLYMYXOS *lucerna* eſt lemma in Apophoretis Martialis, quo notatur lucerna ſpargens lumen in diverſa multis ellychniis. Μύξα enim inter alia etiam de *lucernæ ellychnio* dicitur, unde δίμυξος, & πολύμυξος. Vide Calderinum in epigr. XIII. lib. XIV. & Turnebum, lib. XX. cap. XXIII.

POLYPVS, πολύπους, narium morbus: cujus elegantem deſcriptionem vide apud Celſum lib. VI. cap. VIII. Nomen ei a *polypo piſce*. Nam & carne eum refert, & *multas* habet *radices* uti *piſcis* ille *pedes*, & nares obſtruit, anhelitumque impedit, uti piſcis acetabulis ſuis, quod adprehendit ſtringit. *Piſci* nomen a *multis*, hoc eſt, *octonis pedibus*, unde & ὀκτάπους uſitatius dicitur. Nec mirandum, quod Horatius lib. epodon & alibi de *morbo* agens, primam in *polypus* producat. Nam pro πολύπους Attice πωλύπους, Jonice autem & Dorice πώλυπος dicitur. Vel dicendum venire ab obliquo nominis πῶλυψ, quomodo *polypum piſcem* aliter vocari, ex Athenæo & Polluce conſtat. *Polypum* pro *rapaci* dixit Plautus:

Ego iſtos novi polypos, qui, ubi quid attigerint, tenent.

Nempe ita locutus, quia *polypus* magna cum ſolertia acetabulis ſuis conchas ac piſciculos attrahat, conſtrictoſque teneat, ut nequeant avelli.

POMPA, πομπὴ, a πομπεύειν, hoc eſt, *publice oſtentare*. Ita Iſidorus, lib. XVIII. cap. II. Verum πομπεύειν a πομπὴ, non contra. πομπὴ vero a πέμπω, quod non tantum *mitto*; ſed & *deduco*, *tranſveho*, ſignificat: unde & πομπὴ quoque non ſolum *miſſionem*, ſeu *miſſum* notat; ſed & *deductionem* ſeu *tranſvectionem*, *quæ per publicas urbis vias honoris cauſſa ſit*: uti in triumphis, ſupplicationibus, funeribus, nuptiis. Ita Plato I. de Rep. dixit πομπὴν πέμπειν. Demoſthenes contra Midiam πομπὰς ἡγεῖσθαι. Plautus & Ovidius *pompas ducere*. Terentius *pompam traducere*. Speciatim autem dici ſolet de Circenſi *pompa*; unde Tertullianus libro de ſpectaculis, cap. VII. *Sed Circenſium paulo pompatior ſuggeſtus, quibus proprie hoc nomen pompa, præcedit*. Ejus *pompæ* ordinem pete ex Halicarnaſſæi lib. VII. & Tertulliano de Spectaculis. Sed & Bulingerum, ſis, vide lib. de circo, cap. XXXVIII. Transfertur autem ad orationem quoque atque alia, ut cum Cicero ait: *Adhibere quandam in dicendo ſpeciem atque pompam*. Seneca: *Detrahere pompam muneri ſuo*. A *pompa* apud Tertullianum non *pompatus* modo, ſive *pompatior*; ſed & *pompalis* legas, quo ipſo in Gordiano uſus Capitolinus; ac Tebellius in Gallieno hinc format vocem *pompaliter*. Apud eundem legas: *Nihil pompabilius Zenobia per triumphum ducta*. *Pompaticus* quoque apud eundem Tertullianum invenias, ut cum adventum *pompaticum* dicit lib. adverſus Valentinianos, cap. XVI. aut cum feminas ait *pompaticas progredi*, lib. de cultu feminarum, cap. IX.

POMPILVS, πομπίλος, *piſcis thynno ſimilis*, qua ſimilitudine quidam decepti eum in *thunnos* retulerunt, ut ex Plinio diſcimus. Meminit ejus quoque Ovidius in Halieut.

Tuque comes ratium, tractique per æquora ſulci,
Qui ſemper ſpumas ſequeris, pompile, nitentes.

Quo loco penultimam ejus vocis producit Naſo, contra quam factum a Nicandro, Alexandro Ætolo, Pancrate Arcade, Timachida Rhodio, Corinna, ſive quiſquis auctor Carminis Corinnæ tributi, & Apollonio Rhodio ſive Naucratica: quorum omnium verſus adducit Athenæus lib. VII. Iis vero adde locum Oppiani, lib. I. ἁλιευτ. verſ. CLXXXV. Quod ad nominis etymon, id clare indicat hic locus Clitarchi lib. ſept. Gloſſarum apud Athenæum ibidem: οἱ ναυτικοὶ πομπίλος

Digitized by Google

πίλον ἱερὸν ἰχθὺν προσαγορεύουσι, διὰ τὸ ἐν πελάγει προπέμπειν τὰς ναῦς, ἕως εἰς λιμένα· διὸ καὶ πομπίλον κληθῆναι χρυσόφρυν ὄντα, *pompilum ſacrum piſcem nautæ vocant, quod per mare uſque ad littus deducat naves, atque ob id quoque pompilum appellari piſcem hunc, cui aurea ſupercilia*. Quibus eu verbia ſuperior Ovidii locus lucem capit. Plinius ſimiliter, qui lib. XXXII. cap. II. piſces enumerans Ovidio memoratos, inter alios ponit *pompilum, qui ſemper comitetur navigiorum curſus*. His enim utitur verbis. Idem tradit Ælianus lib. II. cap. LV. Verum *pompili* etymon vidimua. Sed aliter de hoc poëtæ. Ajunt enim *Pompilum* portitorem ab Apillone Ocyrhoën adamante in piſcem ejus nominis eſſe converſum. Fabulam ex Apollonio proſequitur Athenæus, libro eodem, eandemque tangit Ælianus lib. XV. cap. XXIII.

Pomum latius patet, quam *malum*, quod *pomi ſpecies* eſt. Sed vulgo genus pro ſpecie ſumitur. Gloſſ. *Pomum* ὀπώρα. Itaque *nucem* etiam quidam hoc nomine complexi. Ea Græcia ἀκρόδρυα. Vide Macrobium, lib. II. Sat. cap. XV. *Poma* ab *opimo*, hoc eſt a *copiæ ubertate* dicta ſcribit Iſidorus, lib. XVII. cap. VI. At Varro, in VI. de L. L. *Pocula*, inquit, *a potione; unde potatio, & etiam poma, quod hæc poſſunt potum*. Sed melius Cæſar Scaliger in Theophraſtum de plantis, qui *pomum* a πόμα, ſive potius πῶμα, (nam & poſterius hoc invenitur,) dictum arbitratur, quia *etiam ſitim tollerent eorum plurimo, ſimulque eſſent cibi & potui*. Fuit & *pomi* vox inter obſcœna. Nam ſic *coleos* vocabant: ut Juſtus Lipſius probat, lib. III. Antiqq. lectionum. A *pomis* dicta *Pomona* Dea, quæ *pomis* præerat. Meminit Arnobius, lib. III. Hinc *Vicus Pomonæ*, apud Sextum Rufum. *Pomonam* ſignat Ovidius, XIV. Met. fab. LVI.

Nec fuit arborei ſtudioſior altera fœtus,
Unde tenet nomen . . . .

A *pomo* quoque dictum *pomarium* & *pometum*, quia illa in *pomete* naſcuntur, in *pomaris* ſervantur. ita diſtinguit hæc vocabula Chariſius, lib. I. & ex eo Beda de Orthogr. Sed *pomaria* pro *pometis* manifeſte utitur Horat. od. VII. lib. I.

. . . . *Et uda*
Mobilibus pomaria rivis.

Ovid. IV. Met. fab. LVII.

Id metuens ſolidis pomaria clauſerat Atlas
Montibus . . . .

†Pomum latius patere, quam Malum putat hic Voſſius; quia *Malum*, inquit, *Pomi ſpecies eſt*, ex quo ſequitur, apud Voſſium *Pomum* nomen generis, eſſe ſicuti *Malum* ſpeciei. Sed tamen *Malum* quoque generale eſſe nomen conſtat ex reſtringentibus adjunctis, velut *Malum Punicum*, *Perſicum*, *Citreum*, *Granatum*. Sic quoque apud Graecos Μῆλον (unde eſt *Malum*) generis non ſpeciei nomen eſt. Utraque ergo vox de fructibus arborum ad veſcendum delectabilibus uſurpatur. Imo & hoc quoque ambae voces commune habent, quod ab humano vultu, quem referre videntur, nomen translatum habent. De μήλοις quidem Pollux id aperte affirmavit, ſcribens tam fructus ejus nominis, quam humanas *genas*, Μῆλα vocari. Ejus verba ſunt (lib. 2. cap. 4. §. 18. qui *de malis in facie* inſcribitur) talia: Ὠνόμασται δὲ μῆλα παρὰ τὸ ἀνθεῖν ἐν ὥρᾳ· ταῦτα καλοῦνται καὶ παρειαὶ καὶ γνάθοι. *Malae vero* (hujuſmodi faciei eminentiae) *dictae ſunt, quod in vere aetatis floreant: item genae & maxillae vocantur*. Ergo ea pars corporis Graecis μῆλα, Latinis *Malae* dicuntur. Cur? Non tam puto παρὰ τὸ ἀνθεῖν, quam quia μῆλα h. e. *mala* arborea vultum humanum referant, & ea maxime mala quae canaliculo medio finduntur, quod in perſicis cerni poteſt. Hinc vides, *Malas* Latinis a fructu *malorum* fuiſſe dictas, quod eum quodammodo mentiantur. At quomodo, inquis, eadem humani vultus imitatio in *Pomi* etymologia ſe prodet? quia, inquam, *Pomum* fit a Chaldaeo Syroque פום *Pum* ſive *Pom*, quae vox in Daniele & Targumiſtis non aliud quam *vultum* ſignificat. Ex quo ſequitur, *Poma* a primis Orientalibus habitatoribus Latii ita dicta fuiſſe, quod & colore, & binis ἀποχαῖς (ſic binas oris exſtantias ſive malas Pollux loc. cit. vocat) genas imitarentur. Mazochius.

Pondus, & *pondo*, a *pendo*, ut Belgis *gewicht* a *wegen*, id eſt, *pendere*. Iſidorus minus recte, qui derivat a *pendeo*. Sic enim inquit, lib. XVI. cap. XXIV. *Pondus dictum, eo quod in ſtatera libratum pendeat*. De notis ponderum vide Iſidorum, lib. XVI. cap. XXVI. & Georgium Agricolam in fine, lib. IV. de Ponderibus.

Pono videtur eſſe a πονῶ, cum Latini verba ſua formare ſoleant a circumflexis; ut in *Tero* & alibi oſtendimus. Quod ſi obſtare putes, quod πονεῖν generatim notet *laborare*; Latinum vero illud tantum de labore eo dicatur, qui inſumitur in rebus loco ſuo ſtatuendis, qualis in extruendis ædibus ſpectatur: poſſis deducere ab Hebræo בנה, id eſt, *ædificare*; unde & fortaſſe Græcum πόνος, ut proprie notet *laborem fabrilem*. Sed hujuſmodi, ut incerta admodum, in medio relinquo. [ut a δῶ, *dono*, ita θῶ, *pono*.] A *pono* eſt *pone*, hoc eſt, *retro*, *in loco poſtico*. Nempe quia qui *ponit*, locum aſſignat. Caper: *Pone loci adverbium eſt; poſt temporis*. Ab eodem eſt *impono*, unde *impomenta*. Feſtus: *Impomenta quaſi imponimenta, quæ poſt cœnam menſis imponebant*. Interdum *impono* eſt *decipio*: unde *impoſtor*, qui decipit. Ita a gentilibus audiebant *Chriſtiani*. Ac B. Rhenanus, initio notarum ab librum de Pallio, ſcribit *Chriſtianos* vocatos ἐπιθέτας, & Latine *impoſtores*, quod *pallium tunicæ ſuperimponerent*. Sed vir doctiſſimus imponit ipſe lectori, quia ita vocati, tanquam *qui falſa religione ac prædicatione ſimplicibus imponerent*. Unde non minus, cum *togati* eſſent, *impoſtores*, ac vanos dixere. Neque aliud oſtendit locus Hieronymi ad Furiam, vel alter ille ad Marcellam, quorum utrumque adducit Rhenanus. De ratione, ob quam Latini *imponere* pro *decipere* dixerunt, ita cenſeo. Quemadmodum *decipere* eo eo dictum, quod interdum ſoleant homines fraudulenti callide aliquid de ſumma aut acervo capere, quod proprie *decipere* eſt: ita *imponere* proprie de iis dicitur, qui ſimulantes ſe aliquid ponere, juxta officium, aut pactum: tamen id revera non agunt. Itaque in hac notione τὸ *in* eſt privativa particula, ut vocat Boëtius in Topicis. Nec mirandum in eodem verbo præverbium hoc duplicem vim habere, cum idem in *invictus*, *incanus*, & aliis multis, contingat: ut agentes de particula *IN* oſtendimus. Hoc ſi non placet, ſane dicere licebit, petitum eſſe hoc loquendi genus ab arte κομμωτικῇ, ubi *capilli adſcititii*, & *fucus illitus*, ἐπίθετον κάλλος appellantur. Sane ab eadem arte *fucum facere* dicuntur, qui *decipiunt*.

Pons contractum e *pontis*; ut *mens* ex *mentis*, quo in recto uſus Ennius. Eſt *pontis* non quidem a *ponto*, neque a πόνος, neque a πνοῇ, quia *venti eum perflent*: ſed a *pendeo*, quia ut ſuper aquas tranſitus fiat, in aëre quaſi ſuſpendatur. Hinc *pontones*, navigii genus, quo in trajiciendis aquis *pontis* loco utimur. [a πόρος *tranſitus* a πορῶ. πόρος γεφύρα. Heſychius.]

Pontifex dici ajunt vel a *poſſe* & *facere*, hoc eſt, *ſacrificare*, quia jus illi ſit ſacrificandi: vel a *pontem* & *facio*, quia pontem faciat ad cœleſte regnum. Sed cum vocem eam Eccleſia a gentibus acceperit, verum nominis etymon petendum e IV. Varronis de L. L. ubi ſic ſcribit: *Pontifex*, (*ut Q. Scævola Pontifex Maximus dicebat*) *a poſſe & facere*. *Pontifices ego*, inquit Varro, *a ponte arbitror; nam ab iis ſublicius eſt factus primum, & reſtitutus ſæpe, cum ideo ſacra & uls & cis Tiberim non mediocri ritu fiant*. Poſteriore etymo ſecutus quoque Dionyſius Halicarnaſſ. qui lib. II. ait: ὅσοι κατὰ μὲν τὴν αὐτῶν διάλεκτον, ἀφ' ἑνὸς τῶν ἔργων ὃ πράττουσιν, ἐπισκευάζοντες τὴν ξυλίνην γέφυραν, Ποντίφικες προσαγορεύονται. *Hi, ipſorum lingua ab uno ſuorum operum*

rum

Digitized by Google

rum, reficiendo ſcilicet ponte ſublicio, Pontifices appellantur. Nec dubium quin hoc verum ſit etymon. Nam, et ſane demus, *facere* abſque caſu, ac in compoſitione etiam accipi pro *facere rem divinam*, ſive *ſacrificare*: at unde illud *N* in *pontifex*, quod in *potis* nullum eſt. A *ponte* autem plane ſit ἀναλόγως: nempe qua forma *ædifex* legimus apud Tertullianum de idololatria, *ſignifex* apud Arnobium, lib. VII. Sidonium, lib. VI. epiſt. XII. Martianum Capellam, lib. I. & fortaſſe Appuleium, Met. lib. II. (Nam quidem codices apud eum *ſignifer* habent) qua item *retifex* eſt apud Gregorium Turonenſem in vita S. Nicetii: & *ſacrifex* apud veterem ſcriptorem de Miſſa:

Angelicum poſt hæc ſacrifex pater incipit hymnum:

qua denique ulitate & *aurifex* & *carnifex* dicitur, de quo ſuo loco egimus. Porro *pons* hic, a quo *pontifici* nomen eſſe dicebamus, plane ligneus erat, nullo ære aut ferro compactus, quem Romani adeo ſacrum exiſtimarunt, ut ſi collaberetur, non niſi cæſa victima & perfecto ſacrificio eum reficere *pontifex* poſſet. A *pontifice* dicitur *pontificium*, quod licentiam ſive poteſtatem ſignificat. Gellius, lib. I. cap. XIII. *Ab eo cujus id negotium pontificiumque eſſe*. Symmachus, lib. III. epiſt. XVII. *Pontificio iterati honoris auctus, nullum mihi indicium communis gaudii dediſti*. Carrio quoque, lib. I. Emend. cap. IX. ſic e membranis Pariſienſibus corrigit locum Arnobii, lib. II. *Ita unius Pontificium Chriſti eſt, dare animis ſalutem*. Eandem vocem ſic in Codice Theodoſiano uſurpari obſervavit Alciatus: ac legitur quoque apud Petrum Chryſologum, homil. V. inque leg. Burgund. cap. XL.

PONTUS, πόντος, generatim notat *mare*: ſed pro *Euxino* capitur κατ' ἐξοχὴν, teſte Strabone, lib. I. & Euſtathio. Suidas contra putat, proprie dici de *Euxino*, καταχρηστικῶς de quovis *mari*: ſed fallitur. Non de *ſolo Euxino* dici, vel ea Arriano conſtat, ut cum ait Indum fluvium εἰς πόντον εἰσβάλλειν, ubi *mare Indicum* ſic vocat. Ac crebro ſic loquitur. Nomen *ponto* eſſe ajunt a ποντίζω, *mergo*. Sed hoc a πόντος. Alii a *Ponto* Nerei filio. Sed hoc a fabula eſt, qua ea elementis & naturæ partibus Deos finxere. Alii a πόνος, quia *plenus laboris*: vel quia καταπνεῖται, *perflatur*. Alias etiam cauſſas adfert Etymologici magni auctor. Puto vocem eam ab Oriente petitam. [βυθὸς βένθος & πόντος ejuſdem originis.]

POPINA, πολυτελὲς καπηλεῖον, ut interpretantur Gloſſ. Philoxeni. Eſt vero *popina* a Græco πόπανον, quod ἀπὸ τοῦ πέπτειν, utpote πεμμάτων γένος. Quippe πόπανα, Suida teſte, dicuntur πλακοῦντες πλατεῖς, καὶ λεπτοὶ, καὶ περιφερῆ, *placentæ latæ, tenues & orbiculares*. Harum uſus in ſacrificiis fuit, quemadmodum indicat Ariſtoph. in Pluto, his verbis, Ἐπεὶ δ' ἐν βωμῷ πόπανα καὶ προθύματα καθωσιώθη. Et Lucianus de ſacrificiis, ὁ δέ τις λιβανωτὸν ἢ πόπανον προσάγει. *Popa* interdum pro eo dici legas in Gloſſis Philoxeni, ubi eſt: *Popa*, πλακοῦς, καὶ πόπανον. Sed hic *poponum* puto reſcribendum. At *popa*, ſignificationem longe aliam habet. Nam *victimarium* notat, unde eædem Gloſſæ ſubjiciunt *popa*, θύτης. Atque, ut Salmaſio obſervatum, non aliunde eſt *popa*, quam ab Æolico φύτης pro θύτης. Nam Æoles mutant & θ in φ, ut θῆρες, φῆρες, *fera*; θηλὴ, *papilla*, φηλὴ, unde *felo* ſeu *fello*. Uſus *popa* voce hoc pacto Propertius, lib. IV. eleg. III.

Succinctique calent ad nova lucra popæ.

Tullius quoque in Miloniana nominat *popam* Licinium, ubi nonnulli *Popa* proprium eſſe credunt. Sed cum Aſconius dicat, Licinium ſacrificum fuiſſe, magis veriſimile eſt, appellative, ut loquuntur, ſive communiter, hic ſumi. Perſius neutro modo uſurpare videtur, cum ſat. VI. ait:

. . . : *Aſt illi tremat omento popa venter*:

ubi ſignat, non quidem *pinguedinem* ſive *hominem pinguem*, uti Fungerus ſcribit: ſed *popinonem* ſeu *helluonem* ſe *popæ* inſtar delicatiſſimis ſacerdotum cibis explentem.

POPLES, pars ea, quæ genui oppoſita eſt, ex *poſt*, & *plico*, quia poſt genu plicetur ac curvetur. *Po* pro *poſt*, ut in *pomœrium*, & *pomeridianus*. A *plico* eſſet *poplices*, inde *poplecs* ſive *poplex*, pro quo dicimus *poples*, ut a κύκλωψ, *cocles*. [vide ad ὀκλάξ.]

POPPYSMA, πόππυσμα, eſt *palpus*, *ſive ſonus linguæ, manibus ac ſimilibus modis excitatus ad favorem oſtendendum*. Eſt a ποππύζειν, quod in Gloſſis Græco-Lat. legitur. Euſtathius quoque in Il. α. pag. DLXV. ſcribit differre παππάζειν & ποππύζειν, quod illud hominibus tantum, hoc etiam beſtiis, uti equis ac bubus, tribuitur. Theocritus pro ποππύζειν dixit ποππυλιάζειν. Juvenal. ſat. VI.

Præbebit vati crebrum poppyſma roganti.

Quem in locum ita Scholiaſtes: *Poppyſma eſt oris preſſi ſonus, & labiorum in ſe colliſorum ſtrepitus*. Itaque ſit ὀνοματοπεποιημένον. Juvenalis locum explicat & Turnebus, lib. XV. cap. XV.

POPULUS, priori porrecta, a πολὺς venit, ſi Iſidorum audimus, lib. XVII. cap. VII. nempe, ut ait, *quod ex ejus caleo multitudo naſcatur*. Perottus quoque a frondium multitudine nomen arceſſit. Sed utcunque hoc eſt, ſaltem *populus* priori correpta a πολὺς factum geminatione primæ ſyllabæ, *polus*, *popolus*. Nam per *o* ſcribitur hæc vox in Legg. XII. Tabularum. Vel dicendum a πολὺς factum eſſe interjiciendo *p*: πολὺς, *poplus* ſive *poplos*. Nam & hoc pacto vocem eam protulere veteres, unde in baſi columnæ roſtratæ, a C. Duillio poſitæ, diſertim *POPLO* pro *populo* ſcriptum invenitur. [ὄχλος. *populus*, a πῦλος, πόπυλος, id eſt, πολὺς vel πολλοὶ.] Sumitur interdum hæc vox pro *hominibus unius vici ſive pagi*, quos (ut Ariſtoteles lib. de poëtica ait) Attici δήμους, Græcorum alii κώμας appellant. Ita *populi* voce uſum liquet Appuleium in Apologia: *Quindecim*, inquit, *liberi homines populus eſt, totidem ſervi familia, totidem vincti ergaſtulum*. Mirum autem loquendi genus, cum Juſtinus, lib. X. de quinquaginta filiis loquens ait: *In tanto populo*. A *populus* eſt *populare*: qua voce nunc δημόται ſignificantur, atque hac notione a *populus* venire dubium non eſt: nunc vero ita dicuntur στρατιῶται, cujus ſignificationis meminit Gloſſarium: ſed nomen tunc a *populando*, hoc eſt, *prædando*. Ipſum quoque *populare*, ſeu *populari*, a *populo* factum, ut proprie ſit in *populo prædas agere*. Aliam quoque ac priori plane contrariam ejus verbi notionem docet nos Nonius Marcellus, cui *populare* interdum eſt *populi amorem concitare*. Sic uſum ait Pacuvium in Chryſe:

Aut ut promeruit pater, mihi patriam populavit meam.

Sed puto Nonium valde falli. Nam cum locus ſit ex Chryſe, Chryſeidis verba eſſe arbitror de Agamemnone, qui Chryſeidis patriam, Thebas Ciliciæ, vaſtarat, indeque Aſtynomen ſive Chryſeida abduxerat. Eoque cum Grotio ita lego:

Atque ut promeruit, pater, qui patriam populavit meam.

A populo in Theatris dicta *popularia*: de quibus actum in *Cavea*.

PORCA eſt, *quod in arando extat*: ut ait Iſidorus, lib. XV. cap. XV. τὸ μεταξὺ τῶν αὐλάκων ὕψος, ut exponitur in Gloſſis Philoxeni: In quibus tamen male, pro *porca* legitur *porta*. Etymon hujus vocis quadruplex invenio. Primum, ut *porca* dicatur quaſi *porrecta*. Varro, lib. IV. de L. L. *Ab eo quod aratri vomer ſuſtollit, ſulcus: quod ea terra jacta, id eſt, projecta, porca*. Sic præter nuperas editiones habent quoque MSSti, & vetus editio Mediolanenſis anni CIƆCCCC.... ac vetus Aldina. In uno tamen MSto *porrecta* pro *projecta* legiſſe ſe ſcribit Vertranius. Et pro etymo hoc eſt locus Varronis, lib. I. de R. R. cap. XXIX. *Qua aratrum vomere lacunam facit, ſulcus vocatur. Quod eſt inter duos ſulcos elata terra, dicitur porca, quod ea ſeges frumentum porricit. Sic quoque exta Diis cum dabant, porricere dicebant*. Hæc Varro. Tertium etymon eſt, ut *porca* dicatur a *porceo*, quod ipſum dicitur quaſi *porro arceo*. Feſtus: *Porcæ appellantur rari ſulci, qui ducuntur aquæ derivandæ gratia; dictæ quod porcent*,

Zzz id

id eſt, prohibent aquam frumentis nocere. Nonius: *Porcæ ſunt ſigna ſulcorum, quæ ultra ſe jaci ſemina prohibeant. Porcere enim prohibere ſæpius legimus.* Chariſius, lib. III. cap. de ſecundo ordine: *Porceo, es, xi,* διάζομαι. Similiter Gloſſ. vett. Etiam in Onomaſtico, quod Calepino ſubnexum fuit in Argentoratenſi editione, ac Lugduni Batavorum recuſum: *Porceo*, ἀναγκῶ· ubi vir doctus ἀπάγω, vel potius ἀπείργω legendum putat. Quartum etymon ſuggerit Angelus Caninius, ut ſit a Græco πρασιά, converſo σ in ο, quomodo, ut idem vult a σὺν venit *cum*, & a βάρις, *barca*, quaſi *burſa*. De diſcrimine *porcæ* & *ſulci*, ac *porcam*, non *ſulcum*, alio nomine *liram* vocari, oſtendimus in *Delirus*. A *porca* eſt *imporco*, hoc eſt, *porcam facio*. Onomaſt. *Imporco* αὐλακίζω. At αὖλαξ, *ſulcus*. *Porcas* faciebant tertia aratione, eâque ſemen in *porcas* redigebant. Itaque & *imporco* eſt *ſemen in porcas redigo*. Sic de fabis uſus Columella, cum ait: *Et ſimiliter, cum ſemen crudo ſolo ingeſſerimus, inarabimus, inaratumque occabimus*. Hinc *imporcitor*. Feſtus: *Imporcitor, qui porcas facit in agro arando*. Sic quoque dicebatur Deus, qui præerat lirationi, qua frumentum in porcis operiebant. Indigitamenta flaminis Cerealis: *Vervactor, Redarator, Imporcitor, Inſitor, Obarator*, &c.

PORCUS geminam etymologiam ponit Varro, IV. de L. L. *Porcus*, inquit, *quod Sabini dicunt de aprino porco poridus, inde porcus; niſi a Græcis, quod Athenis in libris ſacrorum ſcriptum eſt*, κάπρῳ καὶ πόρκῳ. Ita hunc locum interpolarunt quidam. At legit Scaliger: *Porcus quod Sabini dicunt aprum porcum; proinde porcus*, &c. Poſteriorem quoque etymologiam adducit II. de re Ruſt. cap. IV. *Porcus Græcum eſt nomen antiquum, ſed obſcuratum, quod nunc eum vocant* χοῖρον. Et ita ſane eſt. Nam is qui poſtea κάπρος, antiquis fuit appellatus πόρκος· ut ex Alexandra Lycophronis contra Tzetzis ſomnium probat Scaliger in Conjectaneis. Mirari vero ſatis nequeo, neutram etymologiam adferri a Fungero, qui unum hoc duntaxat dicit, Iſidorum (locus eſt lib. XII. cap. I.) putare *porcum* dici quaſi *ſpurcum*: atque inde more ſuo aliud agit. Equidem quid ab iis, qui adeo perfunctorie rem etymologicam tractant, boni exſpectari debeat, videre non poſſum. Sane ſi tantum Latinum etymon placuit, nihilo deterius fuit dicere *porcum* vocari, quia dum cibum rimatur, id *ore* faciat *porrecto*: vel ſic dici, quia *terram porriciat*, hoc eſt, *porro jaciat*: vel quod *terram porceat*, hoc eſt, *porro arceat ac prohibeat*. Sed omnino a Græco πόρκος eſt, quemadmodum dicebamus. Quod niſi foret, videri poſſet eſſe ex Græco χοῖρος κατὰ μετάθεσιν, & *p* præfixo, ut ab ἠπίολος eſt *papilio*, a μόλυβδος, *plumbum*. Unde vero ſit, quod *porcus* quoque dicatur *pars ea in puellis, qua feminæ ſunt*, docet Varro, lib. II. de R. R. cap. IV. Verba ejus in voce *SUS* adducemus.

PORRICERE eſt verbum ſolenne ſacrificantibus ex diſciplina haruſpicum, & præcepto pontificum: quemadmodum Macrobius ait, lib. III. cap. I. ubi & Maronem eo uſum docet, ſed imperitia Grammaticorum, ac librariorum, pro voce *porriciam* ſcribi in quibuſdam libris *projiciam*. Locus eſt lib. V. Æneïd.

> .... *Extaque ſalſos*
> *Porriciam in fluctus*.

Sed ſi recte vidit Macrobius, mirum in nullo codice germanam hodie lectionem inveniri. Sane Pierius in antiquis omnibus exemplaribus, quæ quidem habere potuit, *proiciam*, idque unico *i*, ex ſeculi conſuetudine, a ſe inventum prodit. Interim pro Macrobio eſt, quod Servius quoque (ſi Fabricianam editionem ſequimur) *porriciam* legit, etſi & alterius meminit lectionis. Sic enim ſcribit: *Exta porriciuntur: hoc eſt porriguntur: niſi forte dicamus etiam fluctibus maris offerri. Quod ſi ita eſt, projiciam, id eſt porro jaciam legendum eſt*. Sed aliter hæc in Servio Danielis. Uſus quoque *porriciendi* verbo Nævius: *Simul atrocia porricerent exta miniſtratores*. Plautus, Pſeudolo, act. I. ſc. II.

> *Si ſacrificem ſummo Jovi,*
> *Atque in manibus exta teneam, ut porriciam.*

Livius, lib. XXIX. *Secundum eas preces cruda exta cæsâ victimâ (uti mos eſt) in mare porricit, tubâque ſignum dedit proficiſcendi*. Feneſtellæ quoque locum apud Nonium in *Præſente* ſic legit Palmerius: *Et quædam exta præſente ſuis, quædam abſente porrexiſſem*. Dicitur *porricere* vel quaſi *porro icere* ſeu *jacere*, quod præter Servium ſcribit Feſtus: vel antiquum eſt pro *porrigere*. Nam Servius: *Exta*, inquit, *projiciuntur in fluctus: aris porriciuntur, id eſt, porriguntur*. Priores C uſurpabant pro G, quomodo in columna erecta C. Duillio legitur EXFOCIONT pro *effugiunt*; CESET pro *geſſit*; ſimiliterque LECIONES, MACISTRATVS, CARTACINIENSIS. Similiter Feſtus auctor veteres pro *agitare* dixiſſe *acetare*. Primus hunc morem correxit Spurius Carbilius, Grammaticus antiquiſſimus. A *porricere* dicta exta *porrecta*, quorum meminit Varro lib. V. de L. L. cum ait: *Inter cujus exta cæſa & porrecta flamen prorſus vinum legit*. Ab eodem exta dicta *porricia*, ſi recta lectio vulgata apud Solinum, cap. XI. *Nec longe inde collis Vulcanius; in quo qui divinæ rei operantur, ligna vitea ſuper aras ſtruunt, nec ignis apponitur in hanc congeriem: cum porricias intulerint; ſi adeſt Deus, ſacrorum probator, ſarmenta, licet viridia, ignem ſponte concipiunt, & nullo inſlagrante halitu, a Numine fit incendium*. Sed magis placet veterum codicum lectio, in quibus eſt *proſicias*; quo Arnobius quoque uſus. Nomen id a *proſicando*, hoc eſt, *proſecando*, unde Feſtus, *Proſiciæ, quod proſecatum porricitur*. Differunt *proſicere* & *porricere*: quia pars extorum, prius *proſicitur*, hoc eſt, *præſecatur*: deinde *porricitur*, hoc eſt, *aris imponitur*, *ut comburatur*.

†PORRICIAE quid ſignificet habes in Feſti fragmento expilcatum in *Porricium*, cujus ſunt haec verba: *Porricitur autem foco ariſque, quod conſecrandum eſt Deo dicandumque: contra id conſumitur in ſacro, quod eſt profanatum, ut Verrius* &c. Ac vide ſi iubet de eo verbo, in nomine PORRICERE, plurima antiquorum loca, quae Voſſii in Etymologico diligentia collegit. Sed ad etymon quod attinet, ab antiquis aeque ac recentioribus diſſentio. PORRICIAE tantumdem ſunt ſermone Tuſco, quod apud eoſdem PROSICIA; ſicuti PORRICERE Tuſcum reſpondet Tuſco verbo PROSICERE pro *proſecare*. Ex quo vides *porricias* eſſe id quod proſecatur, ut aris admoveatur, Deo conſecrandum: nam reliqua poſtea conſumebantur. Ergo origo *Porriciarum* eſt a verbo Hebr. פרק *parak*, quod *praecidere, avellere, detrahere* ſignificat. Hinc nomen פרק *perek* & *parak* eſt *fruſtum*: unde Iſ. LXV. 4. legitur: *fruſtum carnium abominandarum* (ut quidem Hebraea ſonant) quia in idolorum delubris *porrectum* h. e. conſecratum. Videbis quae ad eum Iſaiae locum in noſtris adnotavimus. Si quis deinde a Tuſco *Porricie* fluxiſſe Latinum *porrigendi* verbum contenderit, non repugnabo, modo ejus verbi primaria ſignificatio fuerit *praecidendi*; deinde quia *praeciſa* illa portio in foculum projiciebatur, hinc nata videtur trita *porrigendi* ſignificatio pro eo quod eſt *extenſa manu tradere*. Ab eodem porro fonte & PORCA venit: quae quia vox ſacrorum & quidem Tuſcanicorum eſt; vix potuit non Etruſca eſſe. Cujus rei teſtem locupletiſſimum M. Varronem in II. de R. R. audire praeſtabit: *Sus*, inquit, ... *olim THYSUS ab illo verbo, quod dicunt θύειν, quod eſt immolare. Ab ſuillo enim genere pecoris immolandi initium ſumptum videtur; cujus veſtigia, quod initiis Cereris porci immolantur, & quod initiis pacis foedus cum feritur, porcus occiditur; & quod nuptiarum initio antiqui reges ac ſublimes viri in ETRURIA in conjunctione nuptiali nova nupta & novus maritus primum porcum immolant. Priſci quoque Latini, & etiam Graeci in Italia idem factitaſſe videntur*. Nunc ad originationem vocis quod attinet; non accedo iis, qui a Graeco inuſitato Πόρκος arceſſunt: nam mihi contra videntur

videntur Graeci *ἰταλιῶται* (id quod Varro dat intelligere) id vocabulum a Tuſcis imitati, poſtea tranſmiſiſſe in Graeciam tranſmarinam. Aut ſi Graeci non ex Italia vocem hauſerunt: Tuſci aeque ac Graeci illam primitus ex Oriente arceſſiverunt. Certe ab eodem Hebr. verbo פרק *parak* h. e. *praecidere*, PORCA deducitur, cujus rei fidem facit *Porca praecidanea*, de qua Feſtus ait: *PRAECIDANEA . . . PORCA, quae Cereri mactabatur ob ea, qui mortuo juſta non feciſſet, id eſt glebam non objeciſſet: quod mos erat eis facere prius, quam novas fruges guſtarent*. In quo omnia Feſto aſſentior, praeter etymon, quod verba ejus ultima complectuntur. Atqui error inde ortus, quod ante meſſem Cereri *porca praecidanea* fieri ſoleret; cujus ritum Cato de R. R. cap. 134. deſcripturus ſic incipit: *Priuſquam meſſim facies, porcam praecidaneam hoc modo fieri oportet* &c. Quia inquam ante fruges hoc ſacrum fiebat, hinc putarunt *praecidaneum* appellatum; idque etymon etiam Gellius IV. 6. ſequitur: *Porca praecidanea appellata, quam piaculi gratia ante fruges novas fieri coeptas, immolari Cereri mos fuit, ſi qui familiam funeſtam aut non purgaverant, aut aliter eam rem quam oportuerat, procuraverant*. Paulus Langobardus clarioribus verbis *praecidaneam* vult dictam, quod immolaretur antequam *novam frugem praeciderent*. At Scaliger ad Feſtum *Praecidaneae* & *Succidaneae* voces a *praecedendi* & *ſuccedendi* verbis factas arbitratur; quia ſiqui praecidanea non litaſſent, ſuccidanea fiebat. Ergo *praecidaneam porcam* inde vult credo dictam, quia meſſem praecederet; at iſtud omnibus hoſtiis commune fuit, ut non litato numine inferretur ſuccidanea. Ex quo fit omnes hoſtias fuiſſe dicendas praecidaneas. At longe veriſimilius puto porcam iſtam dictam fuiſſe *praecidaneam* ab ritu ipſo, quo illam membratim praecidebant, atque in fruſta dilaniabant: quo pertinere illud Hor. I. ſerm. 8. arbitror, *Pullam divellere mordicus agnam*: nam erat opinor, *praecidanea agna*, de qua Feſtus ibidem. Ac certe PORCA praeciſionem Hebraice ſignificat, a פרק, uti jam dictum. Conſueverunt autem antiqui verba Etruſca Latinis tantumdem ſignificantibus reddere; ac porro deinde utrumque conjungere; id quod in plurimis locorum nominibus uſuveniſſe notavimus in Tyrrhenicis locorum etymologiis. Ergo *praecidanea* interpretatio *porcae* eſt. Ac de porca praecidanea ad eumdem Iſ. locum LXV. 4. quaedam adnotavimus. Eſt & altera PORCAE notio ruſtica duplex. Priorem Feſtus ſic exponit: *PORCAE appellantur rari ſulci, qui ducuntur aquae derivandae gratia; dicti quod porcent ideſt prohibent aquam frumentis nocere* (imo dicti ab eodem פרץ, quod etiam *rumpere* eſt, quod humus nim. dirumperetur) *nam crebriores ſulci, limi vocantur*. Poſteriorem ſic Varro in I. R. R. 29. *Quod eſt inter duos ſulcos elata terra, dicitur porca, quod ea ſeges frumentum porricit*. Ineptum quidem etymon, ſed tale tamen ut agnoſcat Varro *porcae* ac verbi *porricio* cognationem, quippe ex eadem origine proficiſcentium. At verum etymon naſcitur ex priore *porcae* ſignificatu, nam quia inter duas *porcas* ſive *abruptiones* illa elata terra media erat, hinc ea quoque deinde *porca* eſt appellata, abolita priore illa ac primitiva vocis notione, cujus unus Feſtus commeminit. In Varrone ſequitur: *Sic quoque exta Deis cum dabant, porricere dicebant*. Atqui hoc quoque verbum (uti ſupra dictum fuit) eſt a פרק *abrumpere* ſeu *praecidere*. MAZOCHIVS.

PORRO a Græco *πόῤῥω*. Gloſſ. *Porro*, *ἔξω*, *λοιπὸν*, *πόῤῥω*, *καὶ ἔπειτα*, *καὶ πάλιν*. Gloſſ. Cyr. *Πόῤῥω*, *procul*; *πόῤῥωθεν*, *longinque*, *eminus*, *procul*. *Πόῤῥωτερος*, *ulterior*. Virg. VI.

. . . . *Quæ ſint ea flumina porro*.

Ubi Servius: *longe remota*. *Et eſt Græcum adverbium*. Compoſitum ejus *proporro*. Lucretius:

Et ſibi proporro quæ ſint primordia quærunt.

Idem ac ſimplex valet.

PORRVM, Papiæ dici placet, quod *porrigat ſe, longeque extendat*. Sed eſt a *πράσον*, facta ſecundæ tertiæque literæ trajectione, & quartæ mutatione in R; quomodo a *τύρσις* eſt *turris*; a *κέλης*, *celer*; a *μυττωτὸς*, *moretum*, &c. *Porrum* eſt duplex. Unde Martialis, lib. III. ep. XLVII.

Et utrumque porrum, ſeſſileſque lactucas.

Utrumque nominat Iſidorus, lib. XVII. cap. X. *Porrum, cujus duo genera ſunt, capitatum, & ſectile*. *Capitatum melius, ſectile parvulum*. Athenæo ſimiliter lib. IX. opponuntur *πράσον κεφαλωτὸν*, *καὶ καρτόν*. De utroque agit Plinius lib. XX. cap. VI. *Capitatum* deſignat illud auctor Moreti:

Hic ſiſer, & nomen capiti debentia porra.

Sectile dicitur quaſi *ſectivum*. *Sectum* vocat Columella in Horto. Uti & Moreti ſcriptor:

. . . . *Quis ſectile porrum*,
Quis tecum elixi vervecis labra comedit?

Vulgo etiam legitur apud Martialem, lib. X. epigr. XLVIII.

In quibus eſt lactuca ſedens, & ſectile porrum.

Sed in melioribus MSStis eſt *tonſile*. Atque ita edidit Janus Gruterus. Ac probat etiam Cl. Salmaſius. *Tonſile* idem ac *ſectile*. Nempe quod Græcis *καρτὸν ἀπὸ τοῦ κείρεσθαι*, hoc eſt, *ſecari*, *tonderi*. Quomodo *Ciris* dicta a *reſecto & detonſo capillo parentis ſui Minois*. Sic *tonſilis corona* eadem ac *tonſa*: ut alibi dictum. A *porrum* eſt *porrina*, genus oleris *porraces*, ſive locus ubi *porrus* creſcit. Legas id in Digeſtis. Ab eodem *porrigo*, capitis vitium furfuribus velut farina obliti. Serenus Sammonicus:

Cum caput immenſa pexum porrigine ningit.

Nempe ut *porrum* in tunicæ involucra, ita cutis velut in ſquamas reſolvitur. Qui a *porrigenda* derivant, modulo ſecundæ ſyllabæ refelluntur.

PORTA juxta Iſidorum, lib. XV. cap. 2. quia poteſt vel *importari* vel *exportari* aliquid. Quamquam altera quoque nominis ratio adfertur. Nam olim cum urbem novam conderent, aratro urbis futuræ ſpatium deſignabant; ubi vero introitus & exitus futurus erat, aratrum a deſignatore *portabatur*: unde *portas* nominatas volunt. Cato: *Qui urbem novam condit, tauro & vacca aret: ubi araverit, murum faciat: ubi portam vult eſſe, aratrum ſuſtollat & portam vocet*. Quæ ejus verba ibidem Iſidorus adducit.

†PORTAE nomen videtur factum ab Hebr. פתח *petah* ejuſdem notionis: quod in regimine plur. eſt *pithe*, at Syra dialecto *pothe*: unde inſerto R Tyrrhenico PORTAE. A verbo פתח, quod eſt *patere* fieri Latinum PATEO, jam alibi diximus. Alteram *portae* etymologiam vide in APERIO. MAZOCHIVS.

PORTICVS, *στοά*. [ex *poſticus*] Iſidorus, lib. XV. cap. III. *Porticus, quod tranſitus ſit magis, quam ad ſtandum ſita ſit, quaſi porta & porticus, eo quod ſit aperta*.

PORTISCVLVS uſurpat Ennius, Octavo Annalium:

Parerent, exſpectarent, portiſculu' ſignum
Cum dare cœpiſſet.

Et Laberius: *Nec palmularum pulſus, nec portiſculi*. Ita hæc loca reſtituit Carrio, lib. I. Emend. cap. 10. Dictus autem *portiſculus*, quod in *portu* modos daret remigibus: ut ex Ælio Stilone tradit Feſtus. Græcis a *jubendo* *κελευστὴς* dicitur. Polybius, lib. I. *Ἄρχεσθαί τε, καὶ λήγειν τῶν κινήσεων πρὸς τὰ τοῦ κελευστοῦ παραγγέλματα*. Idem docent Gloſſæ; in quibus & *juſſor* vocatur. Senecæ appellatur *pauſarius*, ut ſuo loco dictum. Ovidio *hortator animorum* nominatur, III. Metamorph. fab. VIII.

. . . . *Et qui requiemque modumque*
Voce dabat remis animorum hortator Epopeus.

Quo ex loco ſimul cognoſcimus, aſſa voce modum dari ſolere. Non tamen id perpetuum, quia & in Argo navi per citharam factum, & alias per ſymphoniam fiebat, ut ſcribit Aſconius in Divinat. itemque malleo aut pertica, ut Feſtus & Nonius tradunt in voce *portiſculus*. Diſputant autem eruditi, num *portiſculus* ipſum ſonet hominem, qui remigibus dabat ſignum, an vero ſignum quo dabat requiem ac modum, an utrumque. Janus Duza in quæſtionibus

Plantiols lib. I. cap. VI. velle videtur *perticam* non *perticæ geſtorem*, ſignificaſſe. Scaliger tamen ad Feſtum, putat, eum, qui *præco* eſſet alias, hunc in navi dictam *portiſculum*. Et ſane utrumque notare, clare ſatis ſcribit Nonius his verbis: *Portiſculus proprie eſt hortator remigum, hoc eſt, qui eandem* (al. *quandam*) *perticam tenet, quæ portiſculus dicitur, qua excurſum, & exhortamenta moderatur*. Daniel Heinſius putat apud Nonium pro *pertico* legendum *pergulo*, ac *portiſculi* voce tum *locum* ſive *pergulam* notari: tum qui in ea. Vide quæ is notavit ad illud Silii, lib. VI.

. . . , *Mediæ ſtat margine puppis,*
Qui voce alternos nautarum temperet ictus,
Et remis dictet ſonitum, pariterque relatis
Ad numerum plaudat reſonantia cærula tonſis.

Ego *pertica* rectum puto: nam Feſtus clare: *Portiſculus eſt qui in portu modum dat claſſi; id autem eſt malleus*. Vides ut inſtrumentum id, quo modus remigibus dabatur, dici velit *portiſculum*. At hoc ipſum *perticam* vocat Statii Interpres ad illud VI. Theb.

Et ſigno de puppe dato:

Ubi ſcribit in hunc modum: *Pertica eſt quædam in navi, quam hortator remigum tenet, quam ſi incuſſerit, remiges non deſinunt; ſi depoſuerit, plane quieſcunt a labore*. Paret igitur *portiſculum* fuiſſe *perticam*, non locum, in quo ſederet hortator. At non item audiendus idem ille Statianus Interpres, cum *perticam* hanc ait a Plauto vocari *caſteria*: Nam aliud & Nonius docet, & ipſe Plauti locus, quo utitur, evincit. Plane autem veriſimile puto, Statianum interpretem, cum meminiſſet iſtic loci *perticam hortatoris* a Plauto nominari, memoriæ lapſu verſum hunc adduxiſſe pro præcedenti, ac *caſteria* non *portiſculum* perticæ nomen exiſtimaſſe. Sic enim Plautus, Aſinaria, act. III. I.

Et meam partem loquendi, & tuam trado tibi.
Ad loquendum, atque ad tacendum, tute habes portiſculum,
Quin pol ſi repoſivi remum, ſola ego in caſteria
Ubi quieſco, omnis familiæ cauſſa conſiſtit tibi.

Ubi *portiſculus* eſt *pertica*, qua ſignum dabatur remigibus; at *caſteria* (ut bene Nonius interpretatur) *eſt locus, ubi cum navigatio conquieſcit, remi & gubernacula conquieſcunt*. Vide quæ de *caſteria* voce diximus voce *Caſtor*. Quædam etiam ad *portiſculum* pertinentia, diximus voce *Celeuſma*: quæ non repeto.

PORTO Alciato placet eſſe a πορθμεύειν· quod ſi eſt, κυρίως dixerit Livius *exercitum navibus deportari*. Sed Cajus JC. ait, *portari* ea, quæ quis jumento ſecum ducit. Valla autem, lib. VI. Eleg. cap. LI. docet *portari*, quæ quis ſuo corpore bajulat. Atque idem confirmat multis Floridus Sabinus. Ut hanc μεταφορικὴν notionem eſſe, veriſimile non ſit. Magis itaque placet *porto* eſſe a φορῶ ſeu φορτίζω, quod a φόρτος, id eſt, *onus*, unde φόρταξ, *bajulus*. A *porto* eſt *portitor* pro eo, qui portat: quomodo apud Ovidium eſt,

. . . . *Portitor Helles*.

Apud Statium,

. . . . *Glacialis portitor urſæ*.

Alias eſt a *portu*, ac tum κυρίως ſic dicitur, qui Græcis ac Juvenali quoque vocatur *porthmeus*, hoc eſt, qui homines in ulteriorem fluvii ripam trajicit. Ita Charon

. . . . *Portitor orci*

dicitur Virgilio, Æn. VI. & Propert. lib. IV. eleg. ult. Gloſſ. Cyrilli: Πορθμεὺς, *portitor*. Sed & *portitor* dictus *publicanus*, quia in *portu* exigit vectigal: ut docet Donat. in illud Terent. Phor. I. II. *Et ad portitores eſſe delatam*. Gloſſ. Cyrill. *Portitor*, τελώνης.

PORTORIUM ſimiliter *quod portitori ſolvitur*. Plautus, Aſinaria, act. I. ſc. III.

Ego pol iſtum portitorem privabo portorio.

Idem, Trinummo:

Solutum eſt portitor jam portorium.

Itaque Appuleius nunc *portorium*, nunc *naulum*; dicit lib. VI. Mileſ. *Nec mora, cum ad flumen mortuum venies, cui præfectus Charon, protinus expetens portorium, ſic ad ripam ulteriorem ſutili cymba deducit commeantes. Huic ſqualido ſeni dabis nauli nomine de ſtipibus, quas feres*. Dicere tamen etiam liceat, *portorium*, & *portitor* pro *publicano*, a *portando* ita vocari: quia pro mercibus exportandis, non in *portu* ſolum, ſed etiam in *pontis* tranſitu ſolvatur. Plura hac de voce diximus in *Publicum*, ubi de tribus vectigalis generibus loquimur.

PORTULACA, herba, quæ Græcis ἀνδράχνη, Turnebo, lib. VIII. cap. XXIII. rectius dici videtur *portulata*: nempe quia *folio portulas imitatur*, & *portulas habere videatur*. Sed nihil prohibet, quo minus a *portula* ſit *portulaca*, ut a *lingula lingulaca*, a *paſtinum paſtinaca*; a *mero meracus*, ſimiliaque. Vel cum Salmaſio potius ſcribendum *porcilaca*, ut a *porcula* ſit nomen. Unde & *porcellia* & *porcacia* dicebatur: & Græcis χοιροβότανον. Nicomedes Iatroſophiſta: χοιροβότανον, ἀνδράχνη.

PORTUS, a *portando*, quia res per eum importantur & exportantur. Vel potius a πόρος, aut πορθμὸς, eliſo *M*. Aut a φόρκυς, quomodo, ut eſt apud Etymologici magni auctorem, tum *portus* dicitur, tum *Deus marinus*. A portus eſt *importunus*, quomodo proprie dicitur *locus portu carens*, eoque navibus infeſtus. Contra *opportunus* eſt locus, in quo navigantes portum in propinquo habent, quaſi *ob portum*. De priori ſic Iſidorus: *Importunus, inquietus, quia non habet portum, hoc eſt quietem*. Sane *importunus* eſt, qui alios quieſcere non ſinit. Idem ſcripſerat Servius in XI. Æn. item Verrius ſeu Feſtus. A *portu* quoque *Portunus* ſeu *Portumnus* dictus, ut teſtatur Tullius, lib. de Nat. Deorum. Eo nomine nunc *Palæmonem* nunc *Neptunum*, ſignari, ad primum Capellæ librum docuit, tum puer etiamnum ætate, nunc ſingulare ſeculi noſtri ornamentum, Hugejanus Grotius. Hinc *Portunalia* ſacra apud Varronem, lib. V. de L. L.

POSCAM, alii *vinum ſecundarium*, ſive *loram*: alii rectius *oxycratum*, interpretantur: ut Onomaſticon facit. Eſt a πίω, *poſca*; ut ab ἔδω, *eſca*. In eodem Onomaſtico legas: *Poſculum*, ποτήριον. Niſi ſcribendum *potulentum*, quod a *potus*, ut ab *eſcu*, *eſculentus*.

POSCO, a בקש, quod idem notat. Vel a φάσκω, *dico*. Nam qui poſcit, quid fieri velit, dicit. Vel a *pos* pro *potis*, quod in *compos*, *impos*. Ut *poſcere* proprie ſit pro poteſtate ac jure aliquid petere. A *poſco* ut veniat *poſtulo*, ſeorſim dicimus.

POSSIDERE Iſidorus, lib. XV. cap. XIII. deducit a *poſſum*. Sic enim ſcribit: *Poſſeſſiones ſunt agri late patentes publici privatique: quos initio non mancipatione, ſed quiſque, ut potuit, occupavit atque poſſedit, unde & nuncupati*. Quæ fere deſumta ex Feſto. Sic enim ille: *Poſſeſſiones appellantur agri late patentes publici privatique, quia non mancipatione, ſed uſu, tenebantur, & ut quiſque occupaverat, colebat*. Sed quod ad etymon ab Iſidoro adductum, aliter de eo Juriſconſulti. Quippe Paulus, L. I. D. de acquir. vel amittend. poſſeſſione, ait, Labeonem velle *poſſeſſionem* dici quaſi *pedum poſitionem*. Sic enim veteres loquebantur. Lucretius, lib. III.

. . . . *Nec privo pedum veſtigia quæque*
Corpore quæ in noſtro culices & cætera ponunt.

Idem lib. IV.

Endogredi porro pariter ſimulacra, pedemque
Ponere nobiſcum credas,

Et lib. V.

Trans maria alta pedum niſus ut ponere poſſit.

Ratio vero appellationis iſtiuſmodi eſt. Cum rerum aliæ ſint *mobiles*, aliæ *immobiles*, illæ quidem manu capiuntur, unde *res mancipi* dictæ quaſi *manucipi*; in his vero *pedem ponimus*, eoque *poſſeſſionis* nomine appellantur. Et hæc pro vulgata Digeſtorum lectione. Sed verius tamen rectiuſque in Florentina editione pro *pedibus* excuſum *ſedibus*, ut poſſidere ſit contractum ex *potis ſedere*, quemad-

Digitized by Google

quemadmodum *poſſum* factum ex *potiſſum* : Similiterque *pos* pro *potis* habes in *compos* & *impos*. Vel dicendum *poſſidere* dici quaſi *porro ſedere*, ut ea vox perpetuitatem notet. Quam autem appoſitum ſit hoc a *ſedendo* etymon, eo quoque argumento cognoſcimus quod Belgis, ſeu Germanis inferioribus *poſſidere* ſimiliter dicatur *Beſitten*, quod nihil aliud eſt, quam *in re quapiam ſedem habere*. Nec etymon hoc minus late patet : quam illud eorum, qui a *pedum poſitione* deducunt. Nam in iisdem & pedem ponere & ſedem figere potes ſumus.

POSSUM κατὰ συγκοπὴν dicitur *potis ſum*: unde *potis eſt* crebro legere eſt pro *poteſt*, etiam cum reſpicitur nomen neutrum, ut apud Lucret. lib. v.

Nec potis eſt cerni, quod caſſum lumine fertur.

Etſi autem *potiſſum* dicatur in ſingulari, non tamen *potiſſumus* in plurativo recte dicitur, ſed *poteſſumus*. Itaque recte emendant apud Plautum, Pœnul. act. I. ſc. II.

. . . . *Plus ſatis dare poteſſunt*,

niſi diviſim malis, *potes ſunt*. At *potis ſunt*, quod in vulgatis legitur, ferri nequit. Multa hujuſcemodi exempla congeſſit Paullus Merula ad Ennium pag. DCLXXV. Ea lege, ſi operæ putas. A *poſſum* eſt *poſſibile*, δυνατὸς· & *impoſſibile*, ἀδύνατος. Vox utroque durior, eoque aut Græcis, aut periphraſi cum Tullio, & aliis in populari oratione uti malim. In artium tamen præceptis nihil curioſa iſtac cura opus, in qua voces eæ prope neceſſariæ : quod & Fabii judicium eſt, lib. III. cap. VIII. *Melius*, inquit, *qui tertiam partem dixerunt* δυνατὸν, *quod noſtri poſſibile nominant, quæ, ut dura videatur appellatio, tamen ſola eſt*.

POST prius fortaſſe fuit *poſte*, ſicut dicitur *ante*. *Poſte* autem fuerit ex ὀψὲ, trajectis literis, & *T* inſerto. Vel ex ὀψὲ ſit *pos*, ac *poſt*, abjecta vocali per ἀποκοπὴν, ut ab ἀπὸ, *ab*; ab ὑπὸ, *ſub*; a περὶ, *per*. Sane ὀψὲ proprie *ſero*: ſed quia quæ *ſero* fiunt, ea *poſt tempus* contingunt : hinc ὀψὲ ſumitur etiam pro *poſt*: ut apud Philoſtratum ὀψὲ τῶν τρωικῶν, *poſt Troica*. *Poſt* quidam, ſed durius, deducunt ab ὕστερος, quomodo veteres dixiſſe conjiciunt, quod dicatur ὕστερος, unde & *poſterus* factum cenſent. Sed de ὕστερος non diſplicet ſententia Etymologi, qui ut a πρὸ eſt πρότερος, ſic ab ὑπὸ ὑπότερος, indeque ὕστερος factum cenſet. *Poſterus* vero eſt a *poſt*, ut a *ſupra*, *infra*, *extra*, *ſuperus*, *inferus*, *exterus*. *Poſt* autem dicitur vel quaſi *pone eſt*: quod Cæſar Scaliger ſcribit, cap. CLVII. de cauſſ. L. L. vel, quod Angelus Caninius & Petr. Nunneſius, ab ὄπισθε, omiſſo *o*, quomodo ab ὀδόντες, dicimus *dentes*; ab ὀρόμενος, *romus*, &c. A *poſt* eſt *poſthac* pro quo & *poſthoc* dixere. Habes in lege Papirii apud Feſtum in *Sacramentum*.

POSTHAC dixere, ut *antehac*. Item ut *poſtea*, ſic *poſtilla*. Catullus :

Nec ſibi poſtilla metuebant talia verba.

Etiam pro *poſtea*, *poſtidea*. Plautus, Ciſtell. *Ubi id erit factum, ornamenta ponent : poſtidea loci, qui deliquit, vapulabit*. Etiam cum adverbio, *poſthinc*, *poſtibi*, *poſtinde*, & *poſtmodo*. Virgil.

Poſthinc ad naves graditur, ſocioſque reviſit.

Lucretius :

In pedibus primum digitos liveſcere & ungues;
Inde pedes, & crura mori : poſtinde per artus
Ire alios tractim gelidi veſtigia leti.

Plaut. Aulul. act. I. ſc. II.

Nunc quo profectus ſum ibo, poſtidem domum.

Ita in MSStis optimis, & vett. edit. legi obſervatum Grutero, & aliis. Ac cenſet Scoppius ſimiliter Varronem dicere, lib. VIII. de L. L. *Verbis quæ non ad rationem ſunt, oportet non uti. Sic enim obſoleſcunt, ac poſtidem facilius corrigi poterunt*. Ubi vulgo *poſtea idem*. *Poſtidem*, ut *indidem*, & *identidem*.

POSTHUMUS, quaſi *poſt humatum patrem natus*: ut ſcribit Eutyches in Conjectaneis Caſſiodori de Orthogr. cap. IX. & Beda de Orthogr. Confirmant hanc ὀνομαλογίαν Varro, Feſtus, Ulpianus, Cajus, ac Gloſſæ Philoxeni, in quibus legere eſt *Poſtumus*, ἀπάτωρ, μετὰ θάνατον πατρὸς γεννηθείς. Verum obſtat, tum quod & hic, & in libris antiquiſſimis non *poſthumus*, ſed *poſtumus* legere eſt, tum quod ea quoque voce utantur antiqui *de liberis ante patris obitum natis*, ac generatim de eo omni *quod poſtremum eſt*, ut omnino, quemadmodum a *citer*, quo Cato utitur eſt *citimus* pro *citerrimus*; & ab *inferus*, quod Livius Andronicus uſurpat, eſt *infimus* : ſic a *poſterus* ſit *poſtimus*, ſive, ut antiqui loqui amabant, *poſtumus*. Sane aut hoc dicendum, aut ſtatuendum *poſthumus* quidem cum *H* ſcribendum, cum de eo dicitur *qui natus patre mortuo*, nomenque id tum ab *humo* derivari : at *poſtumum* abſque ſpiritu ſcribendum, cum adjective ponitur pro *extremo* : quomodo *poſtumam ſpem* dixit Appuleius. Vide & quædam hac de voce apud Guil. Canterum, lib. II. Var. lect. cap. 2. &, ſi tanti, Grammaticas noſtras animadverſiones, libro II.

POSTICUS eſt a *poſt*; ut ab *ante*, *anticus*. Falluntur qui *poſticum* dici ajunt a *poſt* & *ſtando* : ut apud Fungerum legas. Nec melius, qui ab *ante* vel *poſt* & οἶκος, *anticus*, & *poſticus*, deduci putant. Quippe hæ voces natura ſua tam late patent, quam præverbia *ante* & *poſt*. Nam ſimpliciter, quæ ante nos ſunt, *antica*, quæ poſt nos, *poſtica* dicimus, teſte Feſto in *Poſticum*. Hinc *antica linea*, διάμετρος, ut eſt in Gloſſis Philoxeni. Item *poſtica linea*, quomodo Servio Sulpicio in agris dividendis dicebatur quæ ab Oriente ad Occidentem ſpectat : ut ſcribit Feſtus. *Anticum* veteres pro *janua* poſuiſſe ait idem. Sed non ἁπλῶς ſic *januam* dixere, verum *eam quæ eſt ab anteriori ædium parte*. Unde & nomen : non, ut puto, ab *antis*, id eſt, *lateribus oſtiorum*. Sic *poſticum*, quæ *in poſtica ædium parte*. Horat. lib. I. epiſt. v.

Atria ſervantem poſtico falle clientem.

In utroque reſpicitur ad vocem *oſtium*, quomodo & *poſtica* dicitur, reſpiciendo vocem *janua*. Gloſſæ Philoxeni, *poſtica*, παράθυρα κατόπιν τοῦ οἴκου. In quibus & legas : *Poſticium*, παράθυρα, παραθύριον. Nempe *poſticium* eſt ὀπισθόδομος. Uſus Vitruvius. Scribit Servius ad II. Æneïd. ſemper in neutro *anticum*, & *poſticum*, dici : niſi cum ſunt voces Augurum, qui *poſticam* vocant *ſeptentrionalem cæli partem*; *anticam* vero *meridionalem*. Unde vett. Gloſſæ *Antica*, μεσημβρία. Sed aliter Ammianus, cum alibi, tum lib XXX. ubi nominat murorum *poſticas*, e quibus in hoſtem erumpere ſoleant. Verba ejus ſunt : *Quidam foſſas fidentius tranſire conati, repentinis eorum adſultibus, qui erumpebant clancula per poſticas, ruentes incaute ſaucii diſcedebant*. Sed & falluntur, qui *poſticum*, ejuſque diminutivum *poſticulam*, ſolum putant dici de *janua poſtica*. Nam aliud evincit hic locus Plauti, Trinummo, act. I. ſc. II.

Poſticulum hoc recepit, cum ædis vendidit.

Quem locum & Agellius, lib. XVII. cap. VI. adducit, ut probet *recipere* in venditionibus poni pro *excipere*, ſive *retinere*. Verbo autem Plauti hoc pacto interpretatur : *Cum ædis vendidit particulam quandam, quæ poſt eas ædis erat, non vendidit, ſed retinuit*. Nec aliter uſus Titinnius in Veliterna apud Nonium : *Atque duo poſtica quæ loco mercede*. Apud Appuleium quoque, lib. II. Met. ſimiliter vocem *poſticulæ* in genere muliebri accipi puto. *Illico*, inquit, *me produxit ad domum quampiam, cujus ipſis foribus obſeptis, per quandam brevem poſticulam introvocat me*.

POSTILENA derivatum eſt a *poſt*; ut *antilena* ab *ante*. Quod niſi *antilena* vox obſtaret, videri poſſet *poſtilena* dicta ab antiquo *poſtire*, pro *poſtare*, hoc eſt, *poſt ſtare*; quomodo & *obſtire* dicebant pro *obſtare*, unde *obſtitus*; item *proſtire* pro *proſtare*, unde *proſtibulum*. Similiaque *artire* pro *artitus*; *negibundus* pro *negabundus*; *impetritum* pro *impetratum*. *Poſtilena* voce uſus Plautus, Caſina, act. I. ſc. I.

Ita te aggerunda curvum aqua faciam probe,
Ut poſtilena poſſis ex te fieri.

Erat

Erat autem *poſtilena*, ut Perottus ait, lignum incurvum ſub jumentorum cauda ad ſuſtinendum βάσταγμα, cui onus imponitur. Sane quia ad jumenti caudam fuerit, eo in Onomaſtico veteri, quod Argentorati primum excuſum, ac Lugduni poſtea recuſum fuit, ὑπουρὶς exponitur, quaſi dicas *ſubcaudale*. Sed quod lignum fuiſſe dicit Perottus, id refellitur Gloſſis Philoxeni, ubi legis: *Poſtilena*, ἱμὰς ὁ ἐκ τοῦ ἐφιππίου ἢ σάγματος ἀπὸ τῆς οὐρᾶς ἐρόμενος. Ubi pro ἐρόμενος ſententia & ſtructura κρεμάμενος requirit. Et ſane *veſtem* fuiſſe *de cauda dependentem*, arguit, quod *antilena* item *veſtis* erat *qua pectus equis tegebatur*. Gloſſæ Philoxeni: *Antilena*, ἱμὰς ἵππων. Et vigeſima nona voce poſt, *Antelena*, ὁ ἐρειστὴρ ὅ ἐστιν ἱμὰς ἵππων περὶ τὰ στήθη. Ubi pro ἐρειστὴρ bene Martinius reponit διερειστὴρ a διερείδω, *fulcio*. In Onomaſtico ante memorato quoque legas, *Antilena*, προστηθίδιον, q. d. *antepectorale*. Atque ex his, quæ hactenus diximus, liquet, quid judicandum ſit de Iſidori verbis iſtis, lib. xx. Orig. cap. xvi. *Antella, quaſi ante ſella, quemadmodum poſtella quaſi poſt ſella*. Nam agit eo capite de equeſtribus inſtrumentis, ut liqueat, vel *antilena*, & *poſtilena* ſcribi debere, vel potius Iſidori ſeculo κατὰ συγκοπὴν *antella* & *poſtello* dictum eſſe: quæ corrupta pronunciandi ratio fecit, ut a *ſella* crederet derivari, cum, non *ſella*, ſed *veſtimenti* fuerit genus.

Postliminio *receptum*, ut apud Feſtum Pompeium legere eſt, *Gallus Ælius in libro primo ſignificationum, quæ ad jus pertinent, ait eſſe eum, qui liber, ex qua civitate in aliam civitatem abierat, in eamdem civitatem redit eo jure, quod conſtitutum eſt de poſtliminiis. Itemque qui ſervus a nobis in hoſtium poteſtatem pervenit, poſtea ad nos redit in ejus poteſtatem, cujus antea fuit, jure poſtliminii; equi, & muli & navis eadem ratio eſt*. Vide & L. xix. D. de captiv. & poſtlim. reverſ. Index βασιλικῶν, *Poſtliminium*, ὑποστροφὴ τῶν αἰχμαλώτων. Gloſſæ vett. *Poſtliminium*, τὸ τῆς ὑποστροφῆς δίκαιον. De etymo vocis duplex eſt ſententia: dum alii cenſent *liminium* eſſe productionem vocis: alii putant *limen* ſignificare *finem*: quomodo Manilius, lib. i. dixit:

. . . . Qua limino Phœbus
Componit paribus numeris noctemque diemque.

Hoc eſt, *qua fine*. Et poſtea apud eundem legit Scaliger;

Ultima deſignat fugientis limina Solis.

Ubi vulgo *lumina*. Utrumque hoc etymon adducit Cicero in Topicis, & ex eo Gellius, lib. vii., cap. xviii. *In hoc verbo*, inquit, *Servius Sulpitius, quemadmodum Cicero Topicis ſcribit, nihil notandum putabat eſſe, niſi poſt, & liminium; illud productionem eſſe volebat, ut in finitimo, legitimo, æditimo, timum. Scævola autem, Publii filius, junctum putabat eſſe verbum, ut eſſet in eo poſt, & limen, ut quæ a nobis alienata ſunt, cum ad hoſtem pervenerint, & ex ſuo tanquam limine exierint, hinc cum redierint, poſt ad idem limen Poſtliminio videantur rediiſſe*. Hanc Scævolæ ſententiam ſequitur Juſtinianus, §. ſi ab hoſtibus. Inſtitut. quibus mod. jus patr. poteſt. *Dictum*, inquit, *eſt poſtliminium a limine & poſt. Unde eum, qui ab hoſtibus captus in fines noſtros poſtea pervenit, poſtliminio reverſum recte dicimus. Nam limina ſicut in domibus finem quemdam faciunt; ſic & imperii finem limen eſſe veteres voluerunt. Hinc & limes dictus eſt, quaſi finis quidam & terminus; ab eo Poſtliminium dictum, quia eodem limine revertebatur, quo amiſſus fuerat*. Eſtque hæc, ſine dubio, verior ſententia, quando ſimile exemplum adferri non poteſt, ubi *liminium* tantum vocis ſit productio, contra quam ſit in *timus*, & ſimilibus. Imo contra exemplum eſt, ubi a *limen* ſit *liminium*: puta *eliminium*, ἡ ἔξοδος. Ut *poſtliminium*, ἡ ἐπάνοδος. Quod & Scaliger probat ad Feſtum.

Postulio pro *poſtulatio*, a *poſtulando*, qua de re dixi, lib. ii. Animad. Grammat. Sed *poſtulare* unde ſit, minus patet. Scio verbum hoc eleganter interdum poni pro ἀξιῶ ſive *æquum cenſeo*, ut cum Plautus ait, Aſinaria act. iii ſc. i.

Ubi piem pietatem, ſi iſto more moratam tibi,
Poſtulem placere, mater, mihi quo pacto præcipis?

Verum non video, quæ hinc ἐτυμολογία educi queat. Nam ut a *pote* ſit, quod vir magnus ſcripſit, non placet, quanquam is eo ſententiam ſuam confirmatum ibat, quod Plautus primam corripiat, Caſina, act. i. ſc. i. Potius crediderim eſſe ab obſoleto ſupino verbi *poſco*, quod eſt *poſcitum*, pro quo κατὰ συγκοπὴν non minus dici potuit *poſtum*: quam a *repoſitum* dicitur *repoſtum*. Hæc mihi conjectura, ſuper ea voce cum Clariſſimo & amiciſſimo Thyſio diſſertanti in mentem venit. A *poſtum* eſt *poſtulo*; ut a ſupino *uſtum*, *uſtulo*. Hoc niſi certiſſimum putarem, dicerem a *pono* ſive ſupino ejus *poſtum* venire, ut *poſtulare* proprie ſit *depoſitum petere*. Sane nec hoc ineptum. Sed apertior ſignificationis convenientia inter *poſco*, & *poſtulo*, quam *pono*, & *poſtulo*. At eos plane non audio, qui *poſtulo* dici ajunt quaſi *porro ſto*, vel quaſi *poſt volo*. Quorum utrumque aliquos ſenſiſſe, auctor eſt Perottus.

Potens quaſi *potis ens*; ut *poſſum* quaſi *potis ſum*. Ita & Julius Cæſar cenſuit in libb. de Analogia. Eſt vero *ens* ab antiquo *eſum*, de quo in *Sum* diximus. Remanſit id participium in compoſitis *abſens*, *præſens*, *potens*. A *potens* eſt *potentia*, & *poteſtas*. Item *potentatus* pro *potentia* ac *principatu*, apud Cæſarem, Liviumque. Item *impotens*, *non potens*, vel *valde potens*, ut *incanus*, *valde canus*. Chariſius: *Eadem præpoſitio eſt derogativa, & ἀναιρετικὴ, vel στερητικὴ· ut probus, improbus, doctus, indoctus: nonnunquam etiam adjectiva, αὐξητικὴ, vel προσθετικὴ, ut potens, impotens, id eſt, valde potens. Quamquam in hac appellatione etiam derogativa intelligatur*. Etiam Diomedes, cap. de præpoſitione, *In* ait ſignificationem augere in *impotens*. Ab eodem eſt *omnipotens*, qui omnia poteſt; *præpotens*, valde *potens*, ut cum Ciceroni pro Cornelio Balbo *Carthago* dicitur *terra marique præpotens*. Eademque voce de Deo uſus, lib. ii. de natura Deor. Sed rectius hic *omnipotens* dicitur, cum omnia poſſit, præterquam quæ infirmitatis ſunt, quæ potenter non poteſt, ut loquitur B. Auguſtinus. Gentiles nil miramur, quibus is vocatur *præpotens*, quaſi vel naturæ legibus obnoxius, ut Peripatetici ſciſcunt, vel fatorum tabulis ſubjectus, ut Stoici putarunt.

Potior nomen a *potis*, ut diximus in *Potis*; indeque & verbum *potiri*, ut proprie notet *potem* ſeu *compotem alicujus rei fieri*. Sumitur ea vox interdum paſſive, pro *venire in alienam poteſtatem*. Ita dixit Plautus Capt. act. i. ſc. i.

Nam poſtquam meus rex eſt potitus hoſtium.

A *potiendo* dicti *Potitii*, Herculis ſacerdotes: qui ſoli extis ſolennibus veſcebantur; uti *Pinarii*, qui non ederent, ſed miniſtrarent. Dicti *Pinarii* a πεινῆν, quod eſt, *eſurire*. Livius, lib. i. *Forte ita evenit, ut Potitii ad tempus præſto eſſent iiſque exta apponerentur, Pinarii ad cæteram dapem venirent*. Ita hunc locum e Buſlidiano & Atrebatenſi codice reſtituit Petrus Nannius, lib. v. Miſcell. cap. iv. ubi & ad etymon alluſiſſe putat. In vulgatis pro *potirentur* eſt *apponerentur*. Multa de his Servius, ad viii. Æn. ubi inter alia iſta, *Fertur Potitius dici, quod eorum auctor epulis ſacris potitus ſit: Pinarius quod eis fames epularum ſacrarum indicta ſit. Hoc enim eis Hercules dixiſſe dicitur*, ὑμεῖς δὲ πεινάσετε. Vide & Feſtum in *Potitius*.

Potio Papiæ placet eſſe a *pateo*, *quod patent illi quicquid velit*. Malim a Dorica præpoſitione ποτὶ pro πρὸς, id eſt, *juxta*, *prope*, quia, ſiquid prope nos, ad id labore conſequendum opus non eſt, ſed plurimum jam in noſtra eſt poteſtate. A *potis* ſunt *compos*, & *impos*. A *compos* eſt *compotire* pro *compotem facere*. Uſus Plautus, Rudente, & Apuleius in Floridis atque alibi. Utrumque autem & *compos*, & *impos*, eſſe a *potis*, indicio erunt accuſativi,

cuſativi, *competem*, & *impotem*. Priſcianus tamen re. ait, ut a *do* eſt *dot*; a *cuſtodia*, *cuſtas*; ſic a *competo* eſſe *compes*, & mutato *E* in *O compot*. Sed fallitur. Melius Varro, libro quarto de L. L. *Re-bo caſu cum dicimus impos, obſcurius eſt eſſe a po-tentia, quam cum dicimus impotem: & eo obſcurius fit, ſi dicas pot, quam impos. Videtur enim par ſi-gnificare potius pontem, quam potentem*. Item Ser-vius, ad illud Ecl. ix. *Nunc victi triſtes: Victi*, inquit, *id eſt, impotes. Nam quomodo victores di-cimus voti compotes, qui quod volunt faciunt: ſic vi-ctos e contraria vocamus impotes, qui non poſſunt facere quod volunt*. Idem eo comprobatur, quod & comparativus ejus *potior* pro *potis* liquido uſur-patur; ut in illo Plauti, in Caſin. act. 1. ſc. 1.

. . . . Hercle me ſuſpendia

Quam tu ejus potior fias, ſatius eſt mortuum.

Ita vett. MSS. non *potitor*, quod in Aldina eſt, ac in melioribus libris ſe inveniſſe ſcribit Baptiſta Pius. *Potius* eſſe a *potis*, ſcripſit & Beda de Orthogra-phia. Et ante eum Priſcianus, lib. xv. his verbis: *Potis ab eo quod eſt potis naſcitur, hic & hæc potis, & hoc pote: unde Perſius:*

Qui pote? vis dicam? nugaris cum tibi, Calve.

id eſt, quomodo poſſibile eſt. Ab eo autem, quod eſt hic, & hæc potis, & hoc pote, fit comparativum hic & hæc potior & hoc potius, & ſuperlativum, potiſſi-mum. Ac ratio confirmat, quando id *potius* faci-mus, quod *magis* facere *potes* ſumus.

P**OTUS**, pro *pudenda*, unde ſit, diximus in *Præpu-tium*. At *potus* porrecta, eſt a πίω, quod anti-quum pro πίνω. Varro, iv. de L. L. ἀπὸ τοῦ πίνω deducit. Sed cum priorem producat, magis Gram-matice dixeris venire a πέπωται, quamquam uſita-tius πέποται, uti & πόμα quam πῶμα. Itidemque per o parvum dicimus πότης, *potor*; συμπόσιον, *ſympoſium*, ad verbum *compotatio*, Latine *convi-vium*; καταπότιον, *catapotium*, quod vulgo a figura *pilulas* vocant. Scribonius Largus cap. LXXXVII. *Catapotium, id eſt, medicamentum, quod non dilui-tur: ſed ita, ut eſt, devoratur*. Ac ſimiliter Mar-cellus Empiricus, cap. xvi. Nam καταπίνειν etſi de *potu* proprie dicatur: tamen uſitata καταπίνειν po-tius *deglutire* eſt, quam *ebibere*: unde de *carnibus* uſurpat Lucianus. A *potum* dictum *poculum*, quaſi *potaculum*; ut *pabulum* quaſi *paſcibulum*. Varro iv. de L. L. *Pocula a potione, unde potatio, & etiam poma*, &c. Hoc mallem, quam ut *poculum* ſit a κύ-πελλον, aut κύφελλον, quæ Nunneſii eſt ſententia. A *poculum* eſt *pocillum*, unde *pocillator*, qui alias *pincerna*. Ab eodem *repotia*, a *novis iteratiſque poculis*.

P R

P**RÆ** prius fuit *pri*, ſi Jul. Scaligerum audimus, qui ſic de eo lib. iv. de cauſſ. L. L. cap. LXXXVI. *Pri vetus vox fuit, ſicut NI, poſtea latiore vocali fuſa ſunt, Ne, præ: unde adverbium pridem, compara-tivum prius, ſuperlativum primum*. Mihi veriſimile fit, ut Græcis diverſa ſunt πρὶν, & πρὸ, ſic Lati-nis aliud eſſe *pri* ſive *pris*, aliud *præ*. *Pris* qui-dem eſt a πρὶν converſo *N* in *S*, quomodo a πλέον eſt *pleus* & contracte *plus*. At *præ* eſt a πρὸ, O in Æ mutato, quomodo & Græci pro ἀπὸ dicunt ἀπαὶ, pro ὑπὸ ὑπαὶ: illo Homerus & Heſiodus; hoc Homerus, Ariſtophanes, & Nicander utuntur. A *præ* eſt *præter*; de quo ſeorſim. Ab eodem ſunt *præut*, & *præquam*: quæ idem ſignant. Nempe *præ*, ſive *magis*, aut *plus* illo quicum fit compara-tio. Plautus Mil. Glor.

Nihil hoc quidem eſt, præut alia dicam, quæ tu unquam feceris.

Idem Amphitr.

Parva res voluptatum eſt in vita præquam quod moleſtum eſt.

P**RÆBIA**, Feſto teſte, *curandi mali remedia: vide-licet quæ curationis cauſſa præbeantur*. Idem tamen Feſtus poſtea ait: *Præbia Verrius vocari ait remedia, quæ dicta Cæcilia, uxor Tarquinii Priſci inveniſſe exiſtimatur, & immiſcuiſſe zonæ ſuæ, qua præcincta ſtatua ejus eſt in æde ſanctus* (lege Sancti vel San-ci) *qui Deus Fidius vocatur: ex qua zona pericli-tantes ramenta ſumunt: ea vocari ait præbia, quod mala prohibeant*. Poſterius etymon mallem. Ut aves *inebræ* ab *inhibendo*, ſic *præbia* a *prohibendo*. Sunt enim *præbia* idem quod ἀλεξιφάρμακα, ſive *amu-leta*, quibus ſimiliter ab *amoliendo* nomen. Quare rectius *præbia* per *æ*, quam *prebia* per *e* ſcribatur.

P**RÆCIDANEAM**, & *ſuccidaneam* hoſtiam, a *cæden-do*: illam a *præcidendo*; hanc a *ſuccidendo* dici, docet Agellius, lib. iv. cap. vi. Idem tradit Feſtus Pompeius: *Porca*, inquit, *præcidanea dicitur, quæ ante immolari ſolet: quod genus hoſtiæ, propterea quod ante novam frugem præcideretur, præcidarium appel-labant*. Idem: *Succidanea hoſtia* (MSSti al. *ſuccida-nia*) *appellatur, quæ ſecunda loco cædebatur, quod quaſi ſuccideretur, dicta. quidam a ſuccedendo, non a ſuccidendo dictam putant*. Similiter Marius Victo-rinus, lib. 1. Artis Gramm. cap. de Orthographia: *Non eſt, ut emendaſtis, porca præcidanea, ſed præ-cidaria, quæ frugum cauſſa immolatur, qui juſta defuncta non fecerunt, aut in facienda peccarunt, his porca contrahitur, quam omnibus annis immolari opor-tet, antequam novam quaſi dapem mereat de ſe ca-pere: præcidaria dicta, quod ante cæditur, quam fru-gem capiat*. Sed quod Victorinus negat recte dici *præcidanea*, æque peccat ac illi, quos *præcidaria* damnaſſe ait. Nam utrumque rectum *præcidanea*, & *præcidaria*; *ſuccidanea*, & *ſuccidaria*; quomodo & dicere *extraria*, & *extranea*; *pedaria* & *pedanea*. Præterea merito in controverſiam vocare liceat, num *præcidanea*, & *ſuccidanea*, a *cædendo* ſic dica-tur, quæ horum Grammaticorum opinio eſt, an potius a *cedendo*, quia *præcedat* aut *ſuccedat*. Poſte-riorem ſententiam veterum quoſdam ſecutos ex ver-bis Feſtis ante allatis cognoſcimus. Eſtque pro hoc etymo, quod voces eæ non de *hoſtiis* tantum, ſed *aliis* quoque *rebus* dicantur. Itaque contra Agel-lium afferri poteſt, quod apud eum legimus, *fe-rias* quoque *præcidaneas* dici, atque ita locutum At-teium Capitonem. Ex Græcia dicuntur προνάλατοι ἡμέραι. Sane aut dicendum *præcidaneum* & *ſuccida-neum* ſemper a *cedendo* dici: aut ſtatuendum, nunc a *cædo* eſſe, nunc a *cedo*. A *cædo* quidem *hoſtias* dici *præcidaneas*: ut & cum Plautus, Epidico, act. 1. iv. *tergum ſuccidaneum* vocat, *quod pro altur culpa cæditur*. At a *cedendo* dici *ferias ſuccidaneas*, item *ſuccedanei* ſive *ſuccidanei alieni periculi* apud Ulpianum, l. iii. in fine. ff. de adminiſtratione tut. & *proximæ culpæ ſuccedaneus* apud eundem, L. iv. ff. de magiſtr. conven. Quibus locis *ſuccedaneus alieni periculi* vocatur, in quem alieni periculi incom-modum redundat; & *ſuccedaneus culpæ*, qui in cul-pam ſuccedit. Ac eopſe modo in Cod. legas *ſuc-cedaneus culpæ*, qui in culpam ſuccedit. Ac eopſe modo in Cod. legas *ſuccedaneum damni, ſolutionis, functionis*. Nec aliter Appul. lib. viii. Met. *Sed poſtquam non cervam pro virgine, ſed aſinum pro ho-mine ſuccedaneum videre*. Et Cyprianus: *Non poteſt videri ceſſaſſe, qui vicarios ſubſtituit, & qui pro ſe uno plures ſuccedaneas ſuggerit*. Equidem cum ſa-picntis non ſit multiplicare etyma fruſtra, nec di-cere liceat a *cædo* quidem *ſuccidaneas* dici: a *cedo* autem, unde *ſucceda*, *ſuccedaneas* fieri, (nam tam *ferias* quam *hoſtias præcidaneas* per literam *I* ſcribit Gellius;) dicere mallim, ſemper has voces eſſe a *cedendo*, ac *hoſtias* quoque *præcidaneas* & *ſuccida-neas* dici, quia *præcedant* aut *ſuccedant*, hoc eſt *antecedant* & *ſubſequantur*. De hujuſmodi hoſtiis notandus locus Servii ad viii. Æn. ubi cum di-xiſſet, *in omnibus ſacris feminini generis plus valere victimas*, ſtatim ſubjicit, *Si per marem litare non poſſent, ſuccidanea dabatur femina: ſi autem per fe-minam non litaſſent, ſuccidanea adhiberi non poterat*.

P**RÆCO**, unde *præconium*, κατὰ συγκοπὴν, quaſi *prædico* dici videtur. Favet etymo illud Plauti Bac-chidibus:

Stulte neſcis nunc vendere, atque in eo ipſo

Aſtas

Aſſat lapide, ubi præco prædicat.

Vel eſt a *præcieo*. Nam ut *concio* eſt *populus qui per præconem concietur*, hoc eſt, *convocatur*: ita *præco* eſt, qui *præciet*, hoc eſt, *qui ante conventam, ciet ſive excitat populum, ut conveniat*. Tertium ἔτυμον invenio apud Priſcianum, in XIV. ubi ſic non ſolum in editis, ſed etiam in membranis noſtris legitur: *Præco a valde canendo eſt dictus*. Verum in mentem venit, Priſcianum fortaſſe non *canendo* ſcripſiſſe, ſed *ciendo*. Saltem ſcribere debuit. Confirmat me, quod *præcones* alio nomine etiam *præciæ* dicti. Feſtus: *Præcias dicebant, qui a Flaminibus præmittebantur, ut denunciarent opificibus, manus abſtinerent ab opere: ne ſi vidiſſet ſacerdos facientem opus, ſacra polluerentur*. Nempe & *præciæ*, & *præco*, qui quaſi *præcio*, dicitur, ejusdem eſt & originis, & ſignificationis. [πρείγυς vel πρήγυς pro πρέσβυς Cretes. Hinc πρηγυία in inſcript. Cretica, pro πρεσβεία.] Hæc de etymo tertio. Quartum adfert Nunneſius in Grammatiſtice, ut *præco* ſit a βρόχος. Nec omnino rejicio. Sane βρόχος, κῆρυξ, ut Heſychius teſtatur. [ſed βρόχος vel βρύχος cum κήρυκα notat, eſt inſ*ultum*.]

PRÆCORDIA proprie ſunt *membrana cordi prætenſa*, unde & nomen. Græci *diaphragma* dicere. Ergo ſupra *præcordia* ſunt cor & pulmones: ſubter *præcordia* jecur, & lien, illud in dextro, hoc in ſiniſtro hypocondrio. Plinius, lib. XI. cap. XXXVII. *Exta homini ab inferiore parte ſeparantur membranis, quæ præcordia appellantur, quia cordi prætenduntur, quod Græci appellaverunt* φρένας. Sed μετωνυμικῶς *præcordia* dicta ſunt *cor* & *pulmo*. Plinius, lib. XXX. cap. V. *Præcordia vocamus uno nomine exta in homine*. Imo & ita appellantur partes laterales præcordiis ſubjectæ, quæ Græcis dicuntur ὑποχόνδρια, quia adjacent χόνδροις ſive *cartilaginibus nothorum coſtarum*. Gloſſæ Philox. *Præcordia*, ὑποχόνδρια. Quia vero cor præcipua animæ ſedes exiſtimetur, hinc etiam *præcordia* ſumuntur pro *animo*, & *animæ affectibus*.

PRÆCOX a *præcoquo*, quod ante alia coctum maturumque eſt; unde in Gloſſis Philoxeni, exponitur πρώϊμον, quod eſt *cito matureſcens*, vel *maturans*. Similiterque Gloſſæ Cyrilli: Πρόωρος, *præcox*, quaſi πρὸ ὥρας. Nonius interpretatur *immaturum*. Sed apud eundem pro *præcoqua* legendum ex vet. lib. *præcoquis*, ut indicat is locus, quem adducit a Novio, ſive Nævio (nam & hic variant libb.) *Huic puellæ præcoquis libido ineſt*. *Præcoquus* præter Columellam, Martialem, alios, dicit Tertullianus, primore de pallio libro, ubi Uticam vocat *Romanam præcoquam*, quaſi quæ *præcoce* & præpropero conſilio Romana facta eſſet.

PRÆDIUM a *præſtando* deducit Varro, qui ita ſcribit IV. de L. L. *Prædia dicta, item ut prædes a præſtando: quod eo pignore dato publice mancupes fidem præſtent*. Ita libri quidem, quos ſecutus Fungerus. At alii legunt: *Præda dicta i. u. p. a p. quod ea pignori data*, &c. Quæ lectio & Scaligero placet, eo quod *prædam* quoque vocarint id, quo in locationibus, & rebus mancupi & aliis ejuſmodi publice cavebatur. Iſidorus, lib. XIV. cap. XIII. geminam nominis rationem affert, vult enim ita dici vel quaſi *prævidium*, quod ex omnibus maxime patrifamilias *prævideatur*, hoc eſt, appareat: vel a *præda*, quod antiqui agros, quos bello ceperant, *prædæ* nomine habebant. Mihi neutrum placet: verum cenſeo *prædia* a *prædibus* nomen accepiſſe. Ut proprie ſint *bona, quibus quis, velut prædibus, poſſet ſe obligare*. Interim aliud *prædia*, aliud *bona prædia*. Nam, ut in III. Verr. Aſconius ſcribit: *Bona prædia dicuntur bona ſatisdationibus obnoxia, ſive ſint in mancipiis, ſive in pecunia numerata: prædia vero domus, agri*. Sed hæc res minime impedit, quo minus origo eadem ſit. Sane *prædia* quoque, quæ vox ea ſignat *domus* atque *agros* ſive ἔγγυα κτήματα, ut interpretatur Philoxenus in Gloſſis, non aliunde, quam a *prædibus*, dicta eſſe, abunde fidem facit: tum quod apud Cic. lib. II. Philipp. & Liv. lib. V. ab V. C. legere eſt, *prædes vendere*, hoc eſt, *bona prædia addicere auctioni*: quomodo interpretatur Budæus: tum quod a quibus *prædes* non exigerentur, *prædio* ſe tanquam *prædibus* obſtringerent, contra quam alii ſolent, qui creditoribus male creduli & *prædio* & *prædibus* cavebant. Hinc ſane vetus formula originem habet, *prædis prædibuſque cavere*, Cic. III. Verr. *In bonis prædibus prædiſque vendendis*. Liv. lib. II. belli Punici, quo loco de Cannenſibus captivis ſermo eſt; *Alii dandam ex ærario mutuam pecuniam, prædiis prædibuſque cavendum populo cenſerent*. Idem confirmat inſcriptio vetus: LEX PARIETI FACIUNDO, IN AREA QVÆ EST ANTE ÆDEM SERAPI TRANS VIAM QVI REDEMERIT PRÆDES DATO, PRÆDIAQVE SVBSIGNATO DVVMVIRVM ARBITRATV. [a πρᾶσις πρατίον.]

†PRAEFICA a *praeficiendo* dicta putatur: cui etymologiae Feſtus praeivit: *Praeficae*, inquit, *dicuntur mulieres ad lamentandum mortuum conductae: quare dant ceteris modum plangendi, quaſi in hoc ipſum PRAEFECTAE*. Non poſſum quidem hanc etymologiam improbare. Tamen fieri poteſt, ut ea vox fluxerit a Syro verbo פרפע *pharphah* ſive (quia *Ain* ſaepiſſime ut G redditur) *parphag*, quod eſt *queri*, *lamentari*, *ejulare*. Inde prius factum eſt *Perfiga* & deinde (ut ea vox Latinae originis videretur) *Praefica*. Uſu enim ſaepe venit, ut peregrina vocabula prope ad Latinum aut Graecum ſermonem accedentia, ſenſim ita interpolarentur, ut plane Graeci Latinive peculii viderentur: id quod in ELICIUS & ſexcentis aliis paſſim adnotavimus. Ceterum *Praeficarum* totum negotium ab Oriente eſt, nec niſi per Etruſcos in Italiam advectum (vide Tyrrhenica noſtra in VAE, praeter neſcio quam aliam ſcriptionem de *Praeficis*) ut non ſit dubitandum quin PRAEFICA vox Tyrrhenica fuerit: quemadmodum & aliquammultae voces eodem attinentes. Ut EIULO quod non eſt, uti Voſſius exiſtimat, ab HEI lamentantium interjectione, ſed ab Hebr. verbo הילל *elil*, quod eſt *ejulantium* verbum: aut potius a Chald. verbo אלה quod (etiam in Hebraeo Joëlis I. 8.) eſt *ejulare*, *lamentare*, *plangere*. Nec minus Chaldaicum hoc verbum in totis Targumim de *praeficis* uſurpatur, quam Latinis *ejulo*. Sed & LESSUS decemvirale vocabulum ad praeficas pertinet: in cujus ἐτυμότητι mire aberrarunt viri docti, ut tandem ὀνοματοπεποιημένον Voſſius pronuntiarit, conſuetum ſcil. in ἀπορωτάτοις effugium. At LESSUS eſt a verbo לוץ *lus*, quod Chaldaeis interdum eſt *ornate loqui*, unde מליץ *melis* eſt *orator*, & מליצה *malaſa* eſt *artificioſa oratio*, & לצי *loſi*, *oratorius*. LESSUS ergo decemviralis eſt laudatio, quam de defuncto praeficae *interruptam lamentis* inſtituebant. Poſtremo NAENIAS non minus, quem totum praeficarum negotium ab Oriente eſſe, in Tyrrhen. Diatr. VI. in VAE docuimus. Et ipſa vox NAENIAE quomodo ab Hebr. נהי נהי *ni ni* (*) h. e. *plange plange* derivata fuerit haud ſecus, ac Graecorum νηνίατος, jampridem Scaliger ad Feſtum adnotavit. At non alios quam Tuſcos id vocabulum ac morem in Italiam intuliſſe certo certius eſt. MAZOCHIUS.

PRÆGNANS, ἔγκυος, ἐγκυμονοῦσα, ut veteres Gloſſæ interpretantur, μεταφορικῶς uſurpat Plautus, Aſin. II. II. cum ait *prægnantes plagas*, hoc eſt, eminentes ac protuberantes, prout uteri ſolent prægnantium. Varro appellat, *excitatum verberibus corpus*. Pro eo in antiquis codd. legitur *prægnas* abſque

(*) *Sic quidem Scaliger ad Feſtum affert, ubi & Conjectanea ſua citat. Ex Propheta Michea haec ſumpta cap. II. 4. ubi legitur*: Et lamentabitur (נהי נהיה Nehi nihja *hoc eſt*) Lamentum lamenti. *Iſtud* Lamentum lamenti *ita dictum, ſicuti* Canticum canticorum. *Sic enim Hebraei exquiſitiſſima quaeque declarant. Ergo ex* Nehi nihja *(quo Tyrrheni in Italia funebre canticum deſignabant) ortum eſſe vocabulum* Naeniae, *quis diffitebitur?*

abſque *N*: [a πρεκὸς, idem quod πρωϊκὸς *maturus*.] atque id, quantum ex Chariſio colligere licet, Plinio quoque agnitum videtur. Vide Pierium, ad VIII. Æneïd. Quod ad etymon vocis, ſi *prægnas* veteres dixere, contractum videbitur ex *prægenas*, quod ex *præ* & *geno*, hoc eſt, *gigno*. Vel eſt *prægnans* ex *prægenerans*, ut *gnatus* ex *generatus*. Vide quæ de utraque hac voce in *Genus* diximus. Sed maxime placet veteres dixiſſe & *genere* & *generare*, ἀπὸ τοῦ γεννᾶν. Hinc *prægenans* a quo *prægnans*, inde *prægnas* quod & apud P. Conſentium in arte. Simile *Campans*, & *Campas*, pro *Campanus*, Plauto, Trinummo, act. II. ſc. IV.

PRÆMIUM Varroni, extremo lib. IV. de L. L. dictum videtur a *præda*: *prædam* autem lib. ſeq. dictam ait quaſi *paridam*, quod manu parta. Itaque *præmium* proprie erit Caſtrenſe vocabulum: quod & Donatus confirmat ad Eun. act. v. ſc. VIII. ubi ait *premium* eſſe *virorum fortium*, darique poſt factum. Eo quoque ſtabiliri videtur Varronis ſententia, quod *premium* cum *preda* conjungat Plautus, Menæchmis, act. I. ſc. II. atque alibi, item Maro in undecimo. Imo clare pro *præda* uſurpat Tibullus, lib. I. el. II.

Nec ſinit occurrat quiſquam, qui corpora ferro
Vulneret, aut rapta præmia veſte petat.

Ab hac quoque ſignificatione eſt, quod *præmiatores* dicerent pro *nocturnis prædonibus*; quomodo Nævium locutum docet Nonius in hac ipſa voce. Verum *præmium* haud minus quam *prædam*, caſtrenſem eſſe vocem, facile credam; non tamen ut *præmium* a *prædâ*, *prædam* a *pario* eſſe puto: ſed *prædæ* & *præmii* vocabulum deduxerim a *præ* vel *primus*, quod ipſum a *præ*, vel *pri* originem trahit. Ita *præda* nomen erit ex eo, quod primi hanc alii præripiant: ac proprie *præmium* dicetur, id honorarium, quo afficiebantur ii, qui primi ac principes præclari aliquid geſſerant. Sane magis hæc arridet ſententia, quam, ut vel a *præda* ſit, ut Varro voluit, vel, quod Sipontinus putabat, *præmium* dicatur quaſi *pravium*, quia primo proponitur, quod dandum eſt victori, deinde certatur. Sed præter ſuperiorem etymologiam altera quoque eſt, quam noſtræ minime poſthabeam. Nam & *praemium* dictum videri poſſit quaſi *præemium*, a *præ* & *emo*; quam ſententiam Scaliger ſequitur in Conjectaneis. Fuerit autem ab ea *emendi* ſignificatione, qua antique ſignabat *capio*, ſive *tollo*: unde *demo* quaſi *deemo*, hoc eſt, *eximo*. Nec mirum variare in *demo* quantitatem, cum in eo prior non poſſit non eſſe longa ob craſin. Pro poſteriori hoc *præmii* etymo eſt, quod antiqui commodum utilitatemque omnem *præmium* vocabant: quomodo, ut Giffanius obſervavit, Lucretius lib. III. ait:

Omnia perfructus vitai præmia, marces.

Et initio lib. quinti, de Epicuro:

. . . . *Qui talia nobis*
Pectore parta ſuo, quæſitaque præmia liquit.

Itemque alibi. Hinc *præmioſus* pro *pecunioſo*, apud Feſtum, & *praemiari* pro *lucrari*, apud Tranquillum; & fortaſſe *præmiator* pro *prædone*, de quo ante dicebamus. [Nullum ex iſtis etymis placet. Omnino puto prius fuiſſe *proſimium*. illud autem a προσβῶαι, idem quod γέρας. Niſi malis *præmium* dici *præbium*, a *præbeo*.]

PRÆPETES proprie dicuntur *aves opportune provolantes*: ut recte cenſuit Julius Hyginus. Merito autem addit *opportune*, hoc eſt, *proſperius provolantes*. Nam ſi *adverſæ* fuerint, *inhibræ* vocantur, ut teſtatur Servius ad illud III. Æn. *Infelix vates*, &c. Quod plenius in *Inebræ* explicuimus. Sed ut propriam *præpetis* notionem vidit Hyginus, ita non vidit, recte quoque hanc vocem ad alia extendi a poëtis, ut cum Maro Dædali pennas *præpetes* dicit: cumque Cn. Martius ſeptimo Iliadis victoriam alitam vocat *præpetem*, hoc verſu:

Dum det vincenti præpes victoria palmam.

Vide Agell. lib. VI. cap. VI. Quod ad *præpetis* etymon, Feſtus ſcribit antiquos *præpetere* dixiſſe pro *anteire*; indeque aves dici *praepetes*, quæ ſe ante auſpicantem ferant. At *præpetere* unde ſit, non conſtat. Num a *pedibus*? quando Feſtus exponit *anteire*. An potius a *præ* & *petere*? quia *anteriora petant*. Sane poſterius malim: ac confirmatur id etymon illuſtri hoc loco e Servio Danielis, ad illud III. Æn.

. . . . *& præpetis omina pennæ.*

Præpetes, inquit, *ſunt quæ ſecundo auſpicio ante eum volant qui auſpicatur: aves autem aut oſcines ſunt, aut præpetes: oſcines, quæ ore futura prædicunt: præpetes, quæ volatu augurium ſignificant, cum ſunt proſpera, ſed præpetes aut ſuperiora tenent, & præpetes vocantur: aut inferiora, & dicuntur infera. præpetes autem ideo, quia omnes aves priora petunt volantes*. Hæc Servius. Vel dicendum cum Turnebo, *præpes* eſſe a Græco προπετὴς, id eſt, *facile ac pronum ad labendum*: ſic eſſe *præpetere* a προπίπτεσθαι. Idem Joſephus Scal. cenſet in Ætnam. Hoc eo firmatur, quod *præpes de locis* dicitur, *vel unde ad quæ facilis lapſus*. Ut apud Ennium:

. . . . *Præpete portu.*

Item:

Præpetibus hilares ſeſe, pulcriſque locis dant.

Ac veterem poëtam ἀνώνυμον,

. . . . *Magnus cui præpeta menta*
Perfluit Oceanus.

At putabat Paulus Merula Q. Ciceronem ad hanc Etymologiam reſpexiſſe, cum *præpetem avem* vocat *lapſu volantem*. Eſt & in Gloſſis Benedicti: ὑψηλοπέτης, *præpes*. Quemadmodum autem de *præpes*, ita de *perpes*, (unde *perpetuus*) dubitari poteſt, ſitne a *per*, an *petere*, vel πέτεσθαι. Si primum placet, proprie *perpes*, & *perpetuus*, dicentur de *iis*, *qui non interquieſcunt in via*. Quod etymon minime diſplicet: imo, ut *præpes* quoque a *per* ſit, non minus probem: eo quod vox iſthæc de avium volatu imprimis dici conſueverit. Sin *perpes* & *perpetuus* magis a *petere*, vel πέτεσθαι, eſſe placet, hæc quoque vox auguralis fuerit, proprieque de *avibus* dicetur, *cum volatum non intermittunt*; μεταφορικῶς autem ad alia extendetur, ut cum apud Plautum, Amphitr. act. I. ſc. I. Soſia ſe ait noctem pependiſſe *perpetem*, hoc eſt, *perpetuam* ſive *jugem*, ut interpretatur Feſtus. Ex hoc autem vocis etymo, cognoſcere eſt diſcrimen inter *æternum*, & *perpetuum*: *æternum* dici, quod non habet finem; *perpes* ſeu *perpetuum*, quod eſt ſine intermiſſione. *Perpetim*, quod adverbium putatur, natura eſt accuſativus pro *perpetem*: quaſi dicas *perpetem diem noctemque*. Ut *amuſſim* unde *examuſſim*, pro *amuſſem*, hoc eſt, *ad amuſſem*: ſic *perpetim* pro *perpetem* dixere. Vide Feſtum in *Perpetem*.

PRÆPUTIUM ſunt, qui dictum velint, quia *pudendo præmineat*; ſunt & quibus dici videatur, quia *ſit ante putidum*, hoc eſt, *id quod putet*: quam ſententiam ex Perotto Fungerus ponit, vel ſolam ſaltem proponit, cum nihil ſit ineptius. Veriſimilius, quia *præputando*, quia *id Judæi præputant*. Sed ne hæc quidem originatio vera. Obſtat enim modulus ſyllabæ. Juvenal. ſat. VI.

Impatienſque meræ pavet & præputia ducit.

Et ſat. XIV.

. . . . *Mox & præputia ponunt.*

Alterum quoque contra hanc originationem argumentum eſt, & priori validius. Nam *præputium* vocarunt Romani antequam de Judaica circumciſione ſcirent. Vere igitur Scaliger, qui deducit a προπόσθιον eliſo σ. quomodo & pro πόσθη dixere *potus* priore producta. Hinc illud in Catalectis:

Scilicet hoc ſine fraude, Vari dulciſſime dicam:
Diſperеam niſi me perdidit iſte potus.
Sin autem præcepta vetant me dicere: ſana
Non dicam, ſed me perdidit iſte puer.

Nequiuſculo, inquit, vocabulo *puerum*, quem amo, *potum* ſive *putum*, hoc eſt, πόσθωνα appellarem: verum quia metri ratio impedit, quo minus id in pentametri fine uſurpem, ſane præ eo utar *pueri* vocabulo, ſi non rei, at metro tamen magis apto.

Aliud vero *præputium*, aliud ἀκροποσθίον ſive ἀκροποσθία. nam *præputium*, ſolum eſt *cuticula contegens glandem*: at ἀκροποσθίον eſt τὸ τῆς πόσθης πρόχον, totum id *quod in pene eminet*, ut exponit Pollux, lib. II. cap. IV. nempe *cuticula cum glande ſubjecta*, ἡ βάλανος καὶ τὸ περὶ αὐτὴν δέρμα, ut ex Ariſtotele conſtat. Quare pro *præputio* non ſumitur niſi συνεκδοχικῶς.

PRÆS quid ſit, docet Feſtus: *Præs*, inquit, *eſt is, qui populo ſe obligat, interrogatuſque a magiſtratu, ſi præs ſit, ille reſpondet Præs*. *Prædis vadiſque* differentiam oſtendunt hi verſus Auſonii in Technopægnio:

Quis ſubit in pœnam capitali judicio? vas.
Quid ſi is fuerit nummaria, quis dabitur? præs.

Conjungit idem in ludo Sapientum, dicto hoc Thaletis:

Prædes vadeſque pœnitudinis reas.

Præs forte dictus a *præſtando*, quaſi *præſtes*, ut ab *anteſtando antiſtes*. Sic autem dicetur, quia altero non ſtante pacto, alienam cogatur *præſtare* culpam. Fortaſſe autem *præs* quam *præſtes* maluere diſcriminis cauſſa. Nam alias, Feſto teſte, *Præſitem in eadem ſignificatione dicebant antiqui, qua nunc dicimus antiſtitem*. Hoc *prædis* etymon confirmat locus Varronis, lib. v. de L. L. *Præs, qui a magiſtratu interrogatus in publicum ut præſtet, a quo, & cum reſpondet, dicitur præs*. Verum Joſ. Scaliger ad Feſtum, legendum monet: *Præs, qui a magiſtratu interrogatus in publicum, an præſeſt, a quo &, cum reſpondet, dicit præs*. Itaque & cenſet *præs* ortum ab hac conſuetudine, qua an *præſeſſet*, rogatus dicebat *præs*, ſupple *ſum*. Sane *præſeſſe* dicebant veteres pro *præſentem eſſe*, παρεῖναι. Auſonius dictis ſapientum,

Spondere qui nos, noxa quia præſeſt, vetat.

Ac remanſit ab notione participium *præſens*: quo de ſeparatim. Interim omnium ſimpliciſſimum videtur, ut *præ* ſit a *præ*, ut primo, ita dicatur, qui *præſto eſt*: hinc qui *præſto eſt*, *ut fidejuſſor*. Confirmat hanc ſententiam, quod qui Latinis *præs*, is Græcis ſimiliter ſit ἔγγυος ab ἐγγὺς. *prope, juxta*. Gloſſ. *Præs*, ἔγγυος, ἀνάδοχος. Gloſſ. Cyr. ἐγγυητὴς *fidejuſſor*. Onomaſticon: *Præs*, ἐγγυητὴς. Hinc *compræs*. Feſtus: *Comprædes, ejuſdem rei populo ſponſores*. [ἐγὼ πρὴς, ſed Æoles dicunt ἐγὼ πρὶς.]

PRÆSENS [eſt ex πρὶς Æolico] B. Auguſtino, lib. XI. de civit. Dei cap. VI. in pſal. XCIX. atque epiſt. CIX. ita dici videtur, quaſi *præ ſenſibus*; item *abſens*, quaſi *ab ſenſibus*. Utraque alluſio verius eſt, quam etymologia. Nam patet *præſens* dici a præpoſitione *præ* & *ens*, interjecta litera *S*; quomodo *præſeſſe* dicebant pro *præeſſe*, ut in *Præs* diximus. Idem ſibilus eſt in *abſens*; at hic inſititius non eſt, verum a præpoſitione *abs*, quam interdum compoſitionem ingredi docent *abſcondo*, atque alia. Negat Jul. Scaliger, cap. CXIII. libb. de cauſſis L. L. ſatis appoſite *tempus præſens* ita vocatum. Ita enim ſcribit: *Tertium quod has inter jacetes partes, partem nequeas dicere; individuum enim eſt. Præſens eſt dictum: non ſane commode. Nam ſi eſt Præ, relationem notat. Ergo cum utrumque conjungat, & præteritum & futurum; non potius debuit accipere appellationem ex eo, quod futuro præeſſet, quam quod præteritum ſequeretur*. Et aliquanto poſt: *Verum ita intellexere; præſens eſſe præ, hoc eſt, ante oculos: non autem ante futurum*. A *præſens* eſt *præſentare*: quam vocem uſurpant Plinius, atque alii. Ab *abſens* itidem eſt *abſentare*, quo utitur Claudianus, lib. III. de raptu Proſerpinæ. Apud alios non temere invenias. Excipio tamen Cyprianum, Fauſtum Regienſem, cæteroſque ſcriptores Eccleſiaſticos. *Impræſentiarum* ait Groſippus, ſive Scoppius, vocem eſſe a poſterioribus male fictam, ſciolorumque audacia in veterum libros irrepſiſſe. Legitur apud Cornelium Nepotem, & alios. Vellem Groſippus addidiſſet, unde eam vocem corruptam exiſtimet. Mihi videtur eſſe ex eo, quod vulgo compendio ſtudentes *rum* pro *rerum* ſcriberent. Reſcribendum igitur, *in præſentia rerum*.

PRÆSEPE, vel *præſepis*, a *præ* & *ſepis*, vel *ſepio*: Eſt enim *locus præſeptus, ubi pecudes ſtabulantur*, ac συνεκδοχικῶς *linter, in quo pabulum jumentis ponitur*. Græcis is dicitur φάτνη ἀπὸ τοῦ φαγεῖν.

PRÆSTIGIÆ, unde *præſtigiatores*, quibuſdam dici videntur a *præ*, & *Stygius*: aliis a *præ*, & στέγω, hoc eſt, *tego*, quaſi *præſtegiæ*, ſive *prætegiæ*, quia *tegant oculos*. Sed potius meo judicio *præſtigiæ* ea eo dictæ, quod *celeritate manuum præſtringantur oculi, ita ut miracula videantur fieri*; quæ etiam Iſidori ſententia eſt, lib. VIII. cap. IX. Lambinus comment. in Lucretium, & Horat. *præſtigias* dictas ait, quia *præſtinguant aciem oculorum*, eoque argumento probat Latine dici *præſtinguere oculorum aciem*: *præſtringere* autem Latinum non eſſe. Verum invalidum id argumentum. Nam quid, ſi utrumque dici dicamus, & a *præſtingo* quidem eſſe *præſtigias*, at a *ſtringo*, unde *præſtringo*, *ſtricturas* dici, non *ſtrincturas*? Verum alius quoque aries intorquendus. Negamus igitur Latine dici *præſtingui oculos*: cum *præſtringere* per *R* ſcribatur, in manuſcriptis ac vett. codd. Nec juvat Lambinum, quod *præſtigias* dicimus. Nam hoc quoque a *præſtringendo* eſt: ſed κακόφωνον eſt *præſtrigiæ*: eoque omiſſum alterum *R*, ob ſonum ſuaviorem. Uti etiam factum in *pejero*, pro *perjuro*, *proſa* ex *prorſa*, atque aliis. Nec eſt quod urgeat ſaltem *præſtingias* a *præſtingo* dici debuiſſe. Nam liquida *N* non minus eſt in *præſtringo*. Præterea ſuſpicamur veteres dixiſſe *ſtrigo* & *ſtringo*, ut *ſago*, unde *ſagax*, & *ſango*; *pago* & *pango*; & fortaſſe *frago*, unde *fragilis*, & *frango*. Quod autem *ſtricturas* a *ſtringendo* dici dicebamus, id etiam Nonius docet gemino in loco: *Strictura*, inquit, *proprie dictæ ſcintillæ, quæ de ferro ferventi micant, cum maſſa malleis cuditur: unde & incus eſt appellata. Dictæ autem quod ſtrictius emittuntur, aut quod oculos fulgore præſtringant*. Etiam apud alios veterum poſterius hoc etymon legas. Puto tamen, non tam inde nomen eſſe, quod *oculorum aciem ſtringant*, ſive *præſtringant*: quam quia *ſtringere* etiam ſignificat *malleo tundere, ita ut ſtricturæ exeant*: quomodo uſus Perſius ſat. II.

. . . . *Et ſtringere venas*
Ferventis maſſæ crudo de pulvere juſſit.

PRÆSTOLARI quid ſit, docet Feſtus: *Præſtolari*, inquit, *dicitur is, qui ante ſtando ibi, quo venturum excipere vult, moratur*. Et Donatus Eun act. V. ſc. VI. *Præſtolari eſt præſto eſſe & apparere*. Unde eadem liquet, utrumque deduxiſſe a *præſto*, ſive verbo, ſive adverbio. Eadem ſententia Curtii Valeriani apud Caſſiodorum de Orthographia: *Præſto*, inquit, *nos per O ſcribimus: antiqui per V ſcripſerunt. Sed præſto dicendum eſt, ut ſedulo, & optato, & ſortito; inde & præſtolari, non præſtulari*. Et Beda de Orthogr. *Præſto per O ſcribendum, non per V. unde præſtolari, non præſtulari*. Verum Joſ. Scaliger ad Feſtum docet non ἀμέσως eſſe a *præſto*, verum a *præſto* eſſe *præſtulus*, & antique *præſtolus*, inde *præſtolari*. *Præſtulus* interpretatur ἐπίμονος, id eſt, *permanens*, *perſeverans*; ut idem ſit, quod nobis *præſens*, ut *præſens animus*.

PRÆSUL, non quia *præſit*, ut Papias ſcripſit: nec ut alii, a *præ* & *ſolum*: ſed a *præſiliendo*. Nam proprie *præſul* erat *princeps Saliorum*, quibus inde nomen, quia ancilia per urbem geſtantes *ſalire* ſolerent: ut ex Varrone alibi diximus. Atque hoc etiam Valla obſervat, lib. V. Elegant. cap. LXV.

PRÆTER, a *præ*. Priſcianus, in XIV. *A ſub, ſubter, ab in inter, a præ præter*. Ergo *præter* aliud eſt, quod ita *præ* alio, ut illud, a quo dividitur, excludat. A *præter* eſt *præterea*, quaſi dicas *præter hæc*. Pro quo & dicitur *præterhac*, ut *antehac*, pro *antehæc*. Plautus, Rudente:

Si præterhac unum verbum faxis, ego tibi comminuam caput.

PRÆTEXTA, quam *prætextam togam* vocat Varro, lib. V. de L. L. ſic dicta a *prætexendo*, quia nihil aliud

Digitized by Google

aliud erat, quam *toga alba purpureo prætexta limbo:* unde & Plutarch. περιπόρφυρον vocat. Eam qui geſtarent, dicebantur *prætextati*. Deponebant autem una cum bulla anno ætatis XVII. quo tempore a cognatis amiciſque deducebantur in forum, virilemque togam ſumebant, ut conſtat ex Suetonii Auguſto. Vide quæ de *prætexta* Aldus congeſſit in Quæſitis per Epiſtolam. Hinc *anni prætextati* pro *pueritia* apud Plin. lib. XXIII. & *anni prætextati* Gellio, lib. I. Ab eodem *mores prætextati*, apud Juvenalem Sat. ſecundæ verſ. ult. Item *ſermo prætextatus*, quo quid ſignificetur, non ſatis diſcas e Feſto. Ita enim ſcribit: *Prætextatum ſermonem quidam putant dici, quod prætextatis nefas ſit obſceno verbo uti: alii, quod nubentibus, depoſitis prætextis, a multitudine puerorum obſcena clamentur.* Priorem ſolum ſententiam ponit Paullus Diaconus, ac eandem quoque amplexus in Etymologico Fungerus. Sed poſteriorem ut probem, compellor auctoritate Suetonii, Agellii, Macrobii: qui *ſermonem* aperte *obſcenum* eo intelligunt. Non tamen *puerorum* ſolum *prætexta veſtis* fuit; ſed & *magiſtratuum*, quos *prætextam ſuper tunicam* aſſumſiſſe auctor eſt Nonius in *Prætexta*. Itaque *prætextatus* a *togato* non tantum differt ut *puer* a *viro*, ſed etiam ut *privatus* a *magiſtratu*. Hinc eſt, quod *turba togata* pro *plebe* ſæpe uſurpatur. Juvenal. ſat. VIII.

. . . . *Veniet de plebe togata*
Qui juris nodos & legum ænigmata ſolvat.

Fuit & *prætexta* fabulæ genus, ut indicat hic locus Donati, ad Adelph. prolog. *Sicut apud Græcos* δρᾶμα*, ſic apud Latinos generaliter fabula dicitur: cujus ſpecies ſunt Tragœdia, Comœdia, Togata, Tabernaria, Prætexta, Crepidata, Attellana,* μῖμος, *Rinthonica*. In *fabulis prætextis*, uti illis Afranii, obſcena erant multa; indeque *verba nupta*, ut Feſtus vocat, ſive *Veneris vocabula*, ut appellat Varro, aliter dici *verba prætextata*, Turnebus putabat, lib. XXIV. cap. XXXVI. Sed verior eſt ratio, quam antea e Feſto adduximus.

PRÆTORIS appellatio longe aliter accepta poſt annum V. C. CCCLXXXVIII. aliter ante. Quippe regibus exactis iidem erant *conſules* qui *prætores*. Varro, II. de vita pop. Rom. apud Nonium voce *conſulum*: *Quod idem dicebantur conſules & prætores: quod præirent populo, prætores, quod conſulerent ſenatum, conſules*. Idem quoque a *judicando* dicti *judices*. Sed hoc quoque nomen deſiit tandem, ac tantummodo *conſules*, dicti. Itaque hoc ordine ea ponit Tullius, III. de Legg. *Regio*, inquit, *imperio duo ſunto, iique præeundo, judicando, conſulendo, prætores, judices, conſules appellantor*. Idem valide firmat Livius lib. III. Nam poſtquam narraſſet, quomodo decem-viratu ſublato tribuni plebis conſuleſque eſſent creati, leaque lata eſſet, ut qui Tribunis Pl. Ædilibus, Judicibus, Decemviris nocuiſſet, ejus caput Jovi ſacrum eſſet, familia ad ædem Cereris, Liberi Liberæque, venum iret: ſcribit in hunc modum: *Fuere, qui interpretarentur eadem hac Horatia lege, conſulibus quoque & prætoribus, quia eiſdem auſpiciis quibus conſules crearentur, cautum eſſe: judicem enim conſulem appellari: quæ refellitur interpretatio, quod his temporibus nondum conſulem judicem, ſed prætorem appellari mos fuerit*. Zonaras quoque hoc liquido docet Tom. II. p. XXVIII. ubi cum & ipſe narraſſet, quomodo abrogatus eſſet decemviratus, ſic ſcribit: οἱ δ' ὕπατοι (τότε γὰρ λέγεται πρῶτον ὑπάτους αὐτοὺς προσαγορευθῆναι, στρατηγοὺς καλουμένους τὸ πρότερον) ἦσαν δὲ Οὐάλλεριος καὶ Ὁράτιος, &c. hoc eſt, *Conſules vero (nam tum primum nomen conſulum attributum fertur, cum ante prætores vocarentur) erant Valerius & Horatius*, &c. Hinc Aſconius in tertiam Verrinam: *Cohors prætoria*, interpretatur, *comitibus conſularibus*. Atque addit; *Veteres enim omnem magiſtratum, cui pareret exercitus, Prætorem appellaverunt: unde & prætorium tabernaculum ejus dicitur, & in caſtris porta prætoria, & hodie quoque præfectus prætorio*. Feſtum quoque ad partes advocemus, cujus hæc verba: *Prætoria porta in caſtris appellatur, qua exercitus in prælium educitur, quia initio prætores erant, qui nunc conſules, & ii bella adminiſtrabant, quorum tabernaculum quoque dicebatur prætorium*. Sed & Juſtinianus Imp. Novella XXIV. & XXV. de Lycaoniæ prætore ſic inquit: *Et prætoris appellatione decorare: eſt enim hoc nomen Romani imperii proprium, & ante ipſos etiam conſules in vetere atque præclara conſtitutione Reip. uſurpatum*. Confirmantur hæc illuſtri loco Plinii, e quo cognoſcimus in legg. XII. Tabb. *prætorem* accipi pro *conſule*. Verba Plinii ſunt, lib. XVIII. cap. III. *Frugem quidem aratro quæſitam furtim noctu paviſſe ac ſecuiſſe, puberi XII. Tabb. capitale erat: ſuſpenſumque Cereri necari jubebant, gravius quam in homicidio convictum: impuberem Prætoris arbitratu verberari, noxamve duplione decerni*. At *Judicis* vocem pro *conſule* accipi ex quinto Varronis de L. L. probavimus voce *conſul*. Atque ex his abunde arbitror liquere, eos qui in regum locum cum regia poteſtate creati ſunt, *prætores* fuiſſe nuncupatos: duravitque hæc appellatio, uſque dum creſcente populi Romani imperio bellis pluribus implicarentur, eoque cum plurimum urbe abeſſent, jus populo reddere nequirent. Tum enim patricii pro communicato plebi altero conſulatu quæſiere ſibi hunc honorem, & impetrarunt. Poſtquam igitur *prætorium* nomen, peculiarem habuit magiſtratum, *conſules* nomen *prætorum* amiſere, quod proprium iis factum eſt, qui jus populo dicerent. Ex his paret, cur ſcribat Juſtinianus Imp. Novell. XXIV. *prætorum* appellationem inde initio fluxiſſe, quod *cæteri præirent omnibus*, conceſſa eis tam belli adminiſtratione, quam juris legumque condendarum poteſtate. Nam loquitur imperator de *prætoribus*, quales fuere ſtatim poſt exactos reges, non de iis, qui creari cœpti poſt abrogatum decemviratum. Idem quod *imperator*, ſed brevius, docet his verbis Varro, lib. IV. de L. L. *Prætor dictus, qui præiret jure, & exercitu* (τὸ *exercitu* dandi caſus eſt;) *a quo Lucilius; Ergo prætorum eſt ante præire*. Sic quoque hic locus legitur, in veteri Mediolanenſi anni CIϽ IϽ. Quam lectionem fruſtra ſollicitat Theodorus Marſilius in legum XII. Tabb. interpretatione, ubi legit, *Ergo prætorum eſt endo præire*, atque in voce *endo* ſubintelligi vult *jure & exercitu*: quæ ſane mirifica ἔλλειψις eſt. Ex his planum fit, *prætores*, ex ſententia Varronis ac Ciceronis, dici quaſi *præiteres*, idque quia primis temporibus & jure & exercitui *præfuerint*. Nonnulli tamen a *præeſſe* dictos putant, quam ſententiam inter alios ſecutus eum Pomponius Lætus: tum ὑποβολιμαῖος Feneſtella, hoc eſt Dominicus Floccus. Pro hac opinione eſt quod *prætor* non eum proprie ſignificat, qui præit jure vel exercitui, ſed generatim qui *præeſt*: unde in veteribus monumentis legimus *prætor ſacris Volcani*, p. CCCXVIII. VII. edit. Grut. *prætor Tiburtium*, p. CCCLXXXV. I. & quædam alia hujuſmodi. Ac dubitari poſſit an Tranquillus, cum librum ſuum de *Prætoribus* inſcripſit, non lata hac acceperit ſignificatione. Eandem ſententiam firmat, quod Romani non videntur vocem hanc primi ex muneris ratione fabricati, ſed ut pleraque alia, ita hoc quoque nomen exemplo Latii populorum muneri indidiſſe. Nam pleroſque horum hoc nomine ſuos vocaſſe *imperatores* e multis Livii locis cognoſcimus. Imo Etruriæ quoque populos ſic eos appellaſſe, docebit Spartianus in Hadriano, cum ait: *In Hetruria præturam imperator egit. Per Latina oppida dictator, & ædilis & duumvir fuit*. Et hactenus de voce *prætoris*. A *prætor* eſt *prætorium*, ut a *quæſtor quæſtorium*. Hoc *quæſtoris tabernaculum* notat Ciceroni, & Livio; illud ſignat *tabernaculum prætoris*, hoc eſt, ejus qui *præeſt exercitui*, quemadmodum ex Aſconio ſupra oſtendimus. *Prætorium* quoque dicebatur in provincia locus, in quo *prætor*, hoc eſt, *proconſul* (ita *prætoris* voce uſus quoque Tacitus primo Annalium, ubi Granium Marcellum Bithyniæ vocat *prætorem*) jus dicebat: indeque *prætorium dimittere* apud Livium,

vium, lib. xxx. & xxxvi. hoc eſt, eos qui in prætorio convenerant. Sed & poſteriori ævo prætoria dixere villas omnes elegantiores & non ruſtici uſus. Tertullianus, de Idololatria: *Voluptati ſervientia prætoria*. Eodemque modo uſus Suetonius in Octavio, & Caligula; Papinius, lib. i. Silv. Carm. in Tiburtinum Manlii; item Ulpianus, Palladius, alii. *Prætoriani milites* dicuntur a *cohorte prætoria*, de qua itidem ex Aſconio ſupra dictum.

PRAGMATICUS, Gr. πραγματικὸς, a πρᾶγμα, hoc eſt *negotium*: unde *negotialis ſtatus* Ciceroni de Invent. dicitur, qui Græce πραγματικός. *Pragmatici* vocantur Juriſperiti, qui, mercedula adducti, cauſarum actores, juris ignaros, monebant, dicendaque ſuggerebant; ut ſcribit Cicero, i. de Orat. & Fabius, lib. xii. cap. iii. Ille negat iſtiuſmodi homines Romæ eſſe, hic fatetur: nempe quia olim quidem iis non utebatur forum Romanum, poſtea autem uti cœpit. Meminit Juvenalis, ſat. vii.

. . . . Si contigit aureus unus,
Inde cadunt partes in ſœdere pragmaticorum.

In jure quoque hoc vocabulum invenias, uti & *pragmaticarius*, quæ vox eſt poſterioris ſeculi, a *pragmaticis ſanctionibus* facta. Legitur in lege Zenonis, De diverſis reſcriptis.

PRANDIUM unde ſit, varie diſputatur. Apud Feſtum legas, *Prandium ex Græco . . . . eſt dictum. nam meridianum cibum cœnam vocabant*. Hiatum hunc varie explent. G. Canterus, lib. iv. Var. Lect. cap. xxviii. ſupplet, inſerta voce ἔνδιον, ut ſic dicatur, quia ſumi ſoleat παρὰ ἔνδιον, *ante meridiem*. Movet eum locus Plutarchi, lib. viii. Sympoſ. probl. vi. ubi de Græcis aliquot Latinorum vocabulorum etymis tractans ait: Τὸ δὲ ἄριστον ἐκλήθη ἀπὸ τῆς ὥρας, ἔνδιον γὰρ τὸ δειλινὸν, καὶ τὴν μετ' ἄριστον ἀνάπαυσιν ἐνδιάζειν· ἢ πρωινήν τινα σημαίνοντες ἐδωδὴν, ἢ τροφὴν, ᾗ χρῶνται, πρὶν ἐνδεεῖς γενέσθαι. Quibus verbis duplicem adferri originationem Canterus putavit, & cum eo Hadrianus Junius, quemadmodum liquet ex tralatione Sympoſiacon. Nos triplicem eam poni pertendimus. Prima eſt, ut dicatur *prandium*, quod ſit παρὰ τὸ ἔνδιον. Altera, ut ſit πρωινὸν, quod eſt, *matutinum*. Tertia quod ſit παρὰ τῆς ἐνδείας, *pro indigentia*. Tertiam non potuit reſpexiſſe Feſtus, cum id minime pertineat ad id, quod Feſtus innuit, *prandium* olim fuiſſe *jentaculum*, *meridianum* vero *cibum* cœnam appellatum. Nec accommodatior multo eſt prima, quam Feſtum in animo habuiſſe credidit, præter Canterum, Fulvius Urſinus in Appendice de Triclinio. Quippe ἔνδιον a Plutarcho exponitur δειλινὸν, quod minime eſt *matutinum*, ut interpretatur Hadrianus Junius; ſed vel *meridianum*, vel *pomeridianum*. Siquidem δείλη, unde δειλινὸν, notat *tempus quo ſol ad occaſum vergit*, quia τὰ ἕλη τοῦ ἡλίου ἐνδίει, quemadmodum Euſtathius & Etymologus tradunt. Supereſt tertia mediaque opinio, ut ſit a πρωὶ, id eſt, *mane*, quam Plutarchus indicat, cum ait *prandium* ſic fortaſſe dici, quia ſit πρωινή τις ἐδωδὴ, *matutina quæpiam eſitatio*. Et hæc ſane originatio ſola apud Feſtum habet locum: nec aliter locum explet Joſ. Scal. At enim dixerit aliquis, πρωινὸν, & *prandium*, parum, ſi vocem ſpectemus, convenire. Ita eſt. Sed Dores pro πρωῒ, id eſt, *mane*, dicere πρὰν, quomodo loquitur Theocritus. Quid, ſi autem altera vocabuli pars ſit ἔδω; ita *prandium* erit, *quod mane editur*. Joſephus Scaliger ad Feſtum notavit venire a πρώην. Sed calami is lapſus, cum dicere voluerit πρωὶ, quod eſt *mane*: cum alterum notet *nuper*. Prius autem voluiſſe, liquet ex eo, quod auctoritate Plutarchi ſe tuetur: cujus verba ſuperius adduximus. Sunt & aliæ de vocis origine opiniones. Cæſar Scaliger, lib. i. R. P. cap. v. *prandium* dici ait a *paratum*, quia iterum ad opus parati eſſent illico, qua ratione a Græcis δεῖπνον dictum eſt, ὅτι δεῖ πονεῖν. Bartholomæus Keckermannus, lib. i. ſyſtematis Logici ſect. ii. cap. i. duo facit Etymologiarum genera, verum & falſum, planeque veræ originationis exemplum eſſe ait, quod *prandium* dicitur a *perendinis reliquiis*, quas parce veteres *mane* comederint, lautius veſperi atque una cum aliis cœnaturi. Sed hoc etymon, quod certiſſimum putat Keckermannus, magis incertum eſt, quam unum & alterum eorum quæ ante adducebamus. A *prandium* eſt *prandiculum*, unde dies, qui poſt jejunia erant, dicebantur *prandicularii*, quod *prandii* hilaritate & vacationibus gauderent. Gloſſæ vett. *Prandiuiorius*, ἡ μετὰ νηστείαν ἡμέρα. Joannes Meurſius Auctarii Philologici cap. xxxii. legit, ἡ κατὰ νηστείας ἡμέρα. Quæ certiſſima eſt emendatio.

PRASINUS, πράσινος, q. d. *porraceus*. Eſt *color viridis ad ſimilitudinem porri*, quod Græce πράσον vocatur. Qui & *color ſegetis læte virentis*: ut de chryſocolla Plinius loquitur. Ubi Dioſcorides habet πρασίζοντες. Hinc *veſtes praſinæ*, quæ hujus coloris. Martialis, lib. x. ad Seatilianum.

Et quam donabas dictis o Marte Kalendis,
De noſtra praſina eſt ſyntheſis empta toga.

In ludis Circenſibus ſæpe fit mentio *praſinæ factionis*, *praſini ornatus*, *praſini agitatoris*, &c. quibus quid ſignificetur, indicat hic locus Juvenalis, ſat. xi.

Totam hodie Romam circus capit, & fragor aurem
Percutit, eventum viridis quo colligo panni.

Eſt & *lapidis* genus, qui a *praſino* ſive *porraceo colore*, Theophraſto, lib. i, περὶ λίθων, dicitur πρασῖτις, aliis πράσιος λίθος. Quomodo & Plinius vocat, lib xxxvii. cap. viii. *Viridantium*, inquit, *& alia plura ſunt genera. Vilioris turbæ eſt praſius, cujus alterum genus ſanguineis punctis abhorret*. Smaragdum hinc dici *praſinum*, auctor Epiphanius: Λίθος σμάραγδος, ὅνπερ καλοῦσι καὶ πράσινον. Nimirum ſic κατ' ἐξοχὴν vocatus.

PRATA [ἄρδα rigua.] (Varronis verbis utor, cap. iv. de L. L.) dicta ab eo *quod ſine opere parata*. Idem apud Varronem legas, lib. i. de R. R. cap. vii. imo & Columellam, lib. i. cap. xvii. His ſubſcribit, tum Plinius, qui & ipſe, lib. xviii. cap. v. auctor eſt, veteres dixiſſe *parata*; tum Ulpianus, cujus hæc verba Tit. de verborum ſignificatione: *Pratum eſt, in quo ad fructum percipiendum falce duntaxat opus eſt, ex eo dictum, quod paratum ſit ad fructum capiendum*. Sane quod Ulpianus *prata* ait leviſſimum laborem deſiderare, id veriſſimum eſt: ſed cave putes, qui dicat tantummodo falce opus eſſe, ideirco omnem *prati* commoditatem in fœno conſiſtere. Nam, ut Cato ait, in pabulo non minus, quam in fœno reddit. Imo nec ἔτυμον ſatisfacit. Magis autem placet, ut ſit a פרח, quod eſt *fructum protulit*. Hoc niſi certum putarem, cum Joſepho Scaligero deducerem a Dorico πρατιὰ, pro πρασιά. Intelligit autem hoc vocabulo non *hortenſes areas*, ſed τὰς ἐν τοῖς ἀγροῖς πρασιάς. Proprie tamen videtur ſignare *areolas hortenſes*, in quibus *porrum* & alia olera ſeruntur. Nam πράσον, *porrum*, unde πρασιὰ. Atque hoc iſti ſententiæ non mediocriter obſtat.

PRAVUS, ſi παραβάω, ſeu παραβαίνω, hoc eſt; *transgredior*, *pecco*. Vel a πρᾶος, *lenis*, *mitis*, *manſuetus*. Inſertum digamma Æolicum, ut in aliis ſexcentis. At enim dicat aliquis, mites ac manſuetos potius *bonos* fuiſſe vocandos, quam *pravos*. Fateor. Sed cogitare illud ſeculum debemus, quo omnis virtus in *fortitudine* poneretur. Eſt vero *ira cos fortitudinis*, ut ait Philoſophus. Quare *lenes ac manſuetos*, tanquam imbelles, nullo loco ducebant. [φαῦλος vel a χωλὸς πονηρὸς, vel potius a παῦρος, φαῦρος, φλαυρός.]

PRECARI ab Hebræo ברך, quod eſt, *bene dicere*, *geniculando precari*: unde ברכה, quaſi dicas *preca*, hoc eſt, *precatio*, *benedictio*. Vel dicendum *precari*, & *procare* vel *procari*, antiquis idem fuiſſe, ut *benus*, & *bonus*; *hemo*, & *homo*; & ſimilia: originem vero eſſe a προῖξ, προικὸς, hoc univerſe *donum* ſignat, ſpeciatim autem accipitur, tum pro *ſtipe*, *quam damus mendicanti*: nempe a προΐσσω, quod eſt *manum extendo*: tum etiam pro eo, *quod pater dat filiæ, cum eam elocat*: Latini *dotem* appellant. Quare

re & mendici, & quotquot auxilium poſcunt, *precari* dicuntur: & *procari* eos dicimus, qui virginis aut viduæ nuptias petunt. Feſtus: *Procari, poſcere, unde procaces meretrices ab aſſidue poſcendo: & proci uxorem poſcentes in matrimonium*. Nonius: *Procacitas a procando, id eſt, poſcendo, dicitur: unde & proci dicti ſunt matrimoniorum petitores*. Ibidem citat hoc M. Tullii de Rep. lib. IV. *A procando, id eſt, poſcendo, procacitas nominata eſt*. Idem de *procis* ſcribit Iſidorus, lib. IX. cap. II. Sed quod de *procacis* etymo ex Tullio obſervat Nonius: id ſatis certum non eſt. Nam fortaſſe *procax* dictus a *prociendo*, hoc eſt, provocando & laceſſendo, unde *procitare*, *provocitare*, teſte Feſto, qui addit, *Citare enim vocitare eſt, unde procet & prociet*. Ubi legendum puto, *prociet* & *procitet*. A *re* & *procare* eſt *reciprocare*, inſerto *CI*, quo de ſeorſim dicemus.

PRECIUM, a *peritus*, ſi audimus Varronem, lib. IV. de L. L. *Precium*, inquit, *quod æſtimationis emtioniſque cauſſa conſtituitur: dictum a peritis, quod hi ſolum poſſunt facere recte id*. Salm. de Uſuris: *Nugatur more ſuo doctiſſimus Romanorum Varro, cum a peritis pretium deducit. Nec verius Iſidorus, vel auctor unde habet: pretium dictum eo, quod prius illud damus, ut rem, quam appetimus, poſſidere valeamus. Id Græce* πράτιον, *quaſi merces, quae vendenti daretur, id eſt*, τῷ πράτῃ. Sed eſt ab Aramæo פרס, *aeſtimavit, pretium ſtatuit*. Sunt & duo alia ἔτυμα. Nam quia *precium* eſt, *quod pro re venali poſcitur*: eo deducere poſſis, vel a περάω, *vendo*: vel a *procari*, quod eſt *poſcere*. Poſterius placuit Scaligero in Conjectaneis. De *procandi* verbo vide, quæ diximus in *Precari*. Compoſitum eſt *interprecium*, quod in Gloſſ. veteribus παράλληλον exponitur. Ut videri poſſit idem & *interpendium* dici. Nam Gloſſæ itidem: *Interpendium*, παράλληλος. Ammianus, lib. XXXVII. *Verum quoniam denis modiis ſingulis indigentibus venundatis, emerat ipſe tricenos, interpretii compendium ad principis ærarium miſit*. Uſus & Caſſiodorus lib. II. Var. epiſt. XXVI. Vide Cujacium Obſervat. lib. XVI. Aliis videtur *interpretium* dici debere: ut ſit ab *interpres*: *interpretem* enim dici qui de pretio inter venditorem & emtorem ſe medium interponit; ac *interpretium* dici, quod propter hanc operam accipit.

†PRECIUM ab Hebr. כפר *coper* ejuſdem ſignificationis, C ex prima ſede in tertiam tranſeunte. MAZOCHIUS.

†PRECOR videtur factum a ברך; nam *benedicere* & *precari* in Scripturis nonnumquam confunduntur. MAZOCHIUS.

PRELUM, an *praelum*, ſcribi debeat, non convenit. Qui *praelum* malunt, dici ita putant a *praelus*. Atque hoc & Micyllus putavit. Sed meliores libri habent *prelum*. Nempe eſt a *premo*. Eſt enim *prelum* trabs, qua uva, oliva, aliudve premitur. Vitruvius, lib. VI. cap. IX. *Ipſum autem torcular, ſi non cochleis torquetur, ſed vectibus & praelo premitur, ne minus longum pedes XL. conſtituatur*. Plinius, lib. XIII. cap. XII. *Premuntur deinde prelis, & ſiccantur ſole plagulae atque inter ſe junguntur*. Adhæc Servius, in II. Georg. *Prela trabes ſunt quibus uva jam calcata premitur*. Ex his colligimus, *prelum* eſſe contractum ex *premulum*. Eaque contractio fuerit in cauſſa, cur prior ſit producta contra naturam primogenii. Simile fit a *caelo*, *caelulum*, *caelum*: a *tego*, *tegulum*, *telum*. In quo itidem receditur a primogenii quantitate. Fortaſſe autem & *premum* dixere, unde *premulum* fuerit. Sane in Gloſſis vett. legitur, *Prenum* ἰπωτήριον ληνοῦ. Ubi legendum videtur: *Premum*, ἰπωτήριον ληνοῦ. Εἰπόω & ἰπόω idem ſunt quod *premo*. Ληνὸς valet *torcular*. Ergo ἰπωτήριον ληνοῦ plane fuerit *prelum*. Quod ſi *praenum* ſive *prenum* retinendum, dicere poſſimus, veteres etiam *prenum* dixiſſe pro *prelo*, ut dixere *ningua* pro *lingua*. Similiaque *limfa*, & *nympha*, *naſcitioſus* & *luſcitioſus*. Nec conjectura hæc diſplicet.

PREMO fortaſſe a βάρημα, *pondus*: quia *premere*, ut ait Perottus, *proprie eſt inniti alicui rei cum pondere*. [πιέζω, πιέζω, πιέζομαι.]

PRESTER, πρηστήρ, *ventus contacta protinus comburens & proterens*. Meminere Lucretius, Seneca, Plinius, alii. Præterea ita dicitur, *ſerpentis genus*, qui morſu ſuo inexſtinguibilis ſitis ardorem gignit. Deſcribit eum Lucanus, lib. IX.

> *Naſidium Marſi cultorem torridus agri*
> *Percuſſit preſter: illi rubor igneus ora*
> *Succendit, tenditque cutem.*

Vide ibidem, quæ ſequuntur, & Solinum cap. XL. Utraque notione venit πρηστήρ, a πρήθω, *inflammo*. Hocque eſt a שרף, *uſſit*, *incendit*. Unde שרף, *ſerpens igneus*. Sed & angeli *Seraphim* inde dicti, quaſi *lucidi* aut *flammantes*. Planeque videtur inde etiam nomen accepiſſe *Serapis*. Nam, ut ex Appione Pliſtonice ſcriptum reliquit Plinius, lib. XXXVII. cap. V. In labyrintho Ægypti Serapis erat coloſſus e ſmaragdo novem cubitorum.

PRIAPISMUS a *Priapo*, ut *Satyriaſis*, & *Satyriaſmus*, a *Satyris*. Male vulgo hæc tria confunduntur, ut e peritioribus medicis diſcere potes. *Priapus* quidam origine Hebræum eſſe volunt, dicique quaſi *feracem patrem*, a פרה, *para*, id eſt, *multiplicavit*, *fructus protulit*, & אב, *ab*, id eſt, *pater*. Quæ etymologia nihilo deterior, ſed neque melior illa apud Theocriti Scholiaſtem, aliiſve aliorum: quas non ponimus, quia propria nobis non proponimus.

PRIMICERIUS, uti in veteri vocabulario legitur, dictus, *qui primum cereum portabat ante Epiſcopum ad regem*. Et ſane multorum ea ſententia eſt, *primicerium* dictum a *cereo*. Sed hi aliquid dicere viderentur, ſi vox ſolum aut primo competeret *primiceriis religioſis*. Atqui certum eſt multo latius patere, & quidem a civili magiſtratu ad Eccleſiaſticos eſſe translatum. Nam poſterioribus ſeculis omnes eos generatim *primicerios* vocabant, quos aliter dixere *magiſtros* vel *principes officiorum*, ſive *principales*, hoc eſt, qui primum obtinerent locum inter aliquos munere publico fungentes: adeo quidem, ut & ſcholæ collegiaque ſuum habuerint *primicerium*. Hinc Auguſtinus, ſermone XI. B. Stephanum eleganter nominat *primicerium* martyrum, quem alii *protomartyrem* vocant, & Baldricus, Dobenſium Archiep. in Hiſt. Hieroſolymitana B. Petrum appellat *primicerium Apoſtolorum*. Itaque multi, eoſque inter Barnabas Briſſonius in Juris Lexico, cenſent *primicerius* idem eſſe quod *primus*, ac *cerius* ſolum eſſe vocis productionem. Sed ſententiam hanc probare non poſſum. Quippe cum veteres in *cera* ſcribere ſoleant, ac ſcribi aliquem dixerint in *prima*, *ſecunda*, *tertia*, *ima cera*, quod ex Suetonii Cæſare, & Aſconio in Verrem planum fit: nullus ambigo, quin *primicerius* ex eo dictus ſit, quod *primus notarentur in tabula cerata*, hoc eſt, *albo* ſive *catalogo*, *munere aliquo fungentium*. Similiterque *ſecundicerium* dixiſſe puto, & *tertiocerium*, ut lib. XII. C. & in l. un. de præpoſit. agent. in rebus; item apud Luidprandum, lib. VI. de rebus per Europam geſtis; & aliquoties apud auctorem notitiæ utriuſque imperii. Sane etymon hoc longe prætulerim illi, quod adfert Marcellus Donatus, dilucidat. in Ammiani Marcell. lib. XVIII. ubi conflatum putat ex *primus* & χείρ, quam vocem hic pro *poteſtate* accipi cenſet, ut *primicerius*, ſive, ut is ſcribere mavult, *primicherius*, proprie is ſit, cujus in manu ac poteſtate res potiſſimum eſt. Quibus ſententia noſtra diſplicet, eo fere argumento pugnant, quod ſic ſolum *notariorum* eſſent *primicerii*, ut qui proprie in *ceris ſcribant*, at nunc etiam eſſe aliorum munerum: unde Suidas generatim interpretatur πρῶτος τῆς τάξεως, id eſt, *qui in quocumque ordine primum locum obtinet*. Itaque *primicerius in officio praefectorum praetorio*, legimus apud Vegetium, lib. II. cap. XXI. Et *primicerius protectorum* apud Ammianum Marcellinum, lib. XVIII. *primicerius legionum* apud Gull. Tyrenſem, Pontif. libro II. de bello ſacro, cap. IX. & alibi crebro. Item *primicerius* defen-

Digitized by Google

defenſorum, *primicerius ſcholae cantorum*, & *cardinalis primicerius*, apud Luitprandum, lib. VI. de rebus per Europam geſtis. Ac in Codice Juſtinianeo & Theodoſiano ſimiliter legas, *primicerius fabricae*, *equitum*, *ſingulariorum*, *deputatorum*, *ſacri cubiculi*, *ſcriniorum*, multaque alia, ut docebunt Briſſonius, & Donatus, locis ante dictis. Sed argumentum hoc plane eſt ficulnum. Neque enim ſic *primicerios* dici putamus, quia *in cera ſcribant*: ſed quia *eorum nomen primo ponatur loco in cera*, hoc eſt, *catalogo ſive albo*: quod munerum omnium commune eſt. Tandem autem etiam exolevit *primicerii* vox, proque ea *Dominum magnum*, potius dicere, ut indicat hic locus Nicephori Gregoræ, lib. VII. Τῆς Βοιωτίας καὶ τῶν Θηβῶν ἀρχηγὸν, ἀντὶ μεγάλου πριμικηρίου μέγαν κύριον ὀνομάζουσι νῦν. *Primicerii* voce ſimilis eſt *primiſcrinius*, l. ult. C. de numer. lib. XII. leg. ult. C. de diverſ. offic. lib. XII. & ſæpe apud Scotum, vel quiſquis auctor notitiæ utriuſque imperii. Turnebus quoque, lib. XXIV. Adverſar. cap. XII. & Godeſcalcus Stewechius, teſtantur, ſe *primiſcrinius* pro *primicerio* inveniſſe apud Vegetium, lib. II. cap. XXI. Dicitur vero *primiſcrinius*, quaſi *primus*, hoc eſt, *magiſter ſcriniorum*, qui & *primicerius ſcriniorum* dicitur. Vide Cujacium ad l. III. de apparitoribus præfect. prætor.

PRIMIPILUS, & *primus pilus*, plurimum differunt. Nam *primus pilus* erat centurionatus nomen: at centurio ipſe appellatus *primipilus*, ſive *primopilus*. Utroque enim uſi veteres. Sic autem dictus, quod *primum pilum*, hoc eſt, *ordinem duceret*, unde Gloſſæ vett. πρῶτον ἐν δόρατι interpretantur. Dionyſ. Halicarn. lib. IX. de M. Flavolejo: Ἑνὸς τῶν ταγμάτων τῇ λαμπροτάτῃ ἀρχῇ κεκοσμημένος, ᾗ τὰς ἑξήκοντα ἑκατονταρχίας ἕπεσθαί τε καὶ τὸ κελευόμενον ὑπηρετεῖν αἰτοῦν νόμος. τάυτης Ῥωμαῖοι τοὺς ἡγεμόνας τῇ πατρίῳ γλώττῃ πριμοπίλους καλοῦσι. hoc eſt, *unius legionis ſplendidiſſima præfectura ornatus, in qua ſunt ſexaginta centuriones, qui ductum ejus ſequuntur, ejuſque juſſa facere lex jubet. Hos duces, Romani patria lingua, primipilos vocant*. Livius, lib. VII. *Id propter P. Salonium poſtulatum eſt ab conjuratis: qui alternis prope annis & tribunus militum, & primus centurio erat, quem nunc primipili appellant*. Vegetius, lib. II. cap. VIII. *Vetus conſuetudo tenuit, ut ex primo principe legionis, promoveretur Centurio primipili: qui non ſolum aquilae praeerat, verum etiam quatuor centurias, hoc eſt, quadringentos milites, in prima acie gubernabat. Hic tanquam caput totius legionis merita conſequebatur & commoda*. Hæc Veget. A *primipilus* eſt *primipilaris*; ut a *conſul*, *conſularis*. Sic enim appellatus, *qui fuerat primipilus*. Idem & *primipilarius* dictus poſteriori ſeculo, quo nomina in *alis* deſinentia plurimum per *arius* efferebant: quem morem qui ignorabant *primipilaris* ejus in locum nonnunquam ſubſtituerunt. Id factum apud Spartianum. Nam in Didio Juliano & Peſcennio *primipilarius* eſt in vett. membranis. Plura de *primipilis* & *primipilaribus*, vide apud Alciatum, Cujacium, alioſque interpretes C. de primipilo, lib. XII. Anton. Auguſtinum libro ſingulari ad Modeſtinum, Aldum Manutium lib. II. de Quæſitis epiſt. III. & God. Stewechium ad Veget. lib. II. cap. VIII.

PRIOR, & *primus*, ſunt ab antiquo *pri*, *pris*, quod a Græco πρίν. Niſi malis *pris* quidem eſſe a πρὶν converſo *N* in *S*, quomodo a πλεον, eſt *plus*: ſed *primus*, uti Angelus Caninius putabat, eſſe a πρόμος, quod *anteſignanum* notat, ac e πρόμαχος κατὰ συγκοπὴν factum putatur. A πρόμος erit *primus*, ut a κόκκος, *coccus*, ab ὄμβρος, *imber*, &c. Sed cum *prior* in *primus* producatur, nec opus ſit recurrere ad figurata, cum propria ſeſe ſponte offerunt: nec veriſimile ſit aliunde eſſe ſuperlativum *primus*, quam comparativum *prior*, cum primis literis conveniunt: plane perſuaſum habeo *primus* non minus, quam *prior*, eſſe a *pris*. [πρωίον, πρότερον. Heſych.] Ab eodem *pris* eſt *pridem*, ut ab *is*, *idem*. A *pris* quoque eſt *priſtinus*, ut a *cras*, *craſtinus*. Priſcianus lib. II. A *prior*, inquit, *vel priſcus priſtinus*, *ut ab horne hornotinus*. Verum & *priſtinus* & *priſcus* eſt a *pris*, ut diximus. [*priſcus* a περυσινὸς & *pris* a πέρυσι.] Quod & de *priſcus* ſtatuit Sanctius in Paradoxis. Nempe *priſci* proprie *qui prius fuere*, ut *priſci Latini*, qui ante Romam conditam. Vel hoc verum eſt, vel *priſcus* ſit a πρέσβυς, pro quo Æoles dicunt πρέσγυς. Commutant enim β in γ: ut pro βλέφαρον dicunt γλέφαρον. Heſych. γλέφαρα, βλέφαρα, ὀφθαλμοί. Sic βάλανος Æolice γάλανος, unde *glans*. At non audiendus Rodulphus Agricola, qui, in notis ad Senecæ declamationem, *priſcum* dici vult quaſi *periſcum*, a *pereo*. Nempe *priſcum* ab antiquo & veteri diſtinguit, ut *priſcum* ſit, *quod jam periit*; unde Horat. od. IX. III. *Quid? ſi priſca redit Venus?* id eſt, quæ ante fuit. Et od. II. lib. IV.

> .... *Quamvis redeant in aurum*
> *Tempora priſcum*.

Antiquum vero & *vetus* de eo dicantur quod etiamnum durat. Juvenalis ſat. VI.

> *Antiquum & vetus eſt alienum, Poſthume, lectum*
> *Concutere, atque ſacri genium contemnere fulcri*.

A *primus* eſt *apprimus*, unde *apprime* apud Terent. Andr. Agellius, lib. VII. cap. VII. interpretatur *apprimus*, longe *primus*: eoque uſum docet Livium Andronicum in Odyſſæa hoc verſu: *Ibi denique vir ſummus adprimus Patroclus*. Apud Maronem quoque II. G. legimus: *Flos apprima tenax*. Ubi Servius: *Apprima, id eſt, maxime. Et eſt nomen pro adverbio, ſicut*,

> .... *Et pede terram*
> *Crebra ferit*.

pro crebro. A *primus* eſt *primitus*, quod olim, uti *penitus*, tam nomen, quam adverbium fuit. Invenias id in vett. Plauti codd. act III. I.

> *Sed ecquae ancilla eſt illi? PE. eſt primita*.

Pro quo Petrus Valla olim legit *privita*, quod *unica* interpretatur. In MSStis Camerarii eſt *primicata* in vulgatis *primaria*. A *primitus* eſt *primitivus*, ut a *ſatus*, *ſativus*; a *natus*, *nativus*. A *primus* dictæ *primitiae*; ut a *juſtus*, *juſtitia*. Ab eodem *primas*, ut a *magnus*, *magnas*, ab *optimus*, *optimas*; a *cujus cujas*. Ab eodem eſt *primores*. Valla Placentinus cenſet natura eſſe comparativum, ut *primores* dicatur quaſi *primiores*, ut *proximior* a *proximus*. Male negant inveniri in ſingulari. Nam *primorem* partem cum Cato dixit, tum Agellius, lib. XVI. cap. V. Lucretius quoque libro VI. dixit *naſi primoris*, & Tacitus alicubi *primori acie*.

PRISTAE ſunt belluæ marinæ, pilis veſtitæ, tanta magnitudine, ut in mari Indico ducenûm cubitorum inveniantur: quemadmodum ſcribit Plinius lib. IX. cap. III. & IIII. Eſt a Græco πρίστη, quod Suidas eſſe ait εἶδος κήτου θαλαττίου. Pro eo interdum dicunt Latini *piſtris*, ſive *piſtrix*, nempe κατὰ μετάθεσιν, quomodo a μορφὴ dicitur *forma*. In Aratea quidem Ciceronis verſione ſunt ſex ſeptem loca, quibus utatur voce *piſtrix*. Nec *piſtrix* tantum, ſed & *piſtris* dici, evincit hoc Sidonii de Tritone, Carm. II. verſ. 41.

> .... *Jamque ſuum parcenti piſtre flagellat*.

Nam a *piſtrix* eſſet *piſtrice*. Dicitur vero πρίστις, (teſte Servio, ad V. Æn.) a *ſecandis fluctibus*. Sane a πρίειν eſt πρίσις, *ſectio*; & πρίστης, *ſector*. *Piſtrix* quoque, juxta Nonium Marcellum, eſt navigii genus, ita dictum, a *forma priſtium marinarum, quae longi corporis ſunt, ſed anguſti*. Utitur Maro V. & X. Æn. Malim tamen dicere navim dici *piſtricem* a παρασήμου, quomodo aliis nomen *Centauro*, *Apollini*, *Dioſcuris*. Apud Servium in III. Æn. legas: *Si navim intelligas, haec priſtis, hujus priſtis: ſi de bellua dicas, hic piſtrix hujus piſtricis facit*. Sed falli, ex iis liquet, quæ diximus. Pro *priſtis* etiam legas apud Suidam *preſtis*, πρῆστις, quod erit a πρῆσαι, hoc eſt, φυσῆσαι. Quomodo idem fuerint πρῆστις & φυσητήρ. Sane πρῆσαι quandoque idem eſſe ac φυσῆσαι, etiam Galenus indicat in Hippocratem, cum πρησικώτατον exponit ἐμφυσητικώτατον.

PRIVIGNUS,

Privignvs, juxta Feſtum dictus ab antiquo *pri* pro *præ*: & antiquo *geno*, hoc eſt, *gigno*. Ita *privignus* dicetur quaſi *proegenitus*, ſive *priugenitus*. Græcis ſimiliter πρόγονος vocatur: prout Gloſſæ Philoxeni explicant. imo & eruditiſſimo Caninio *privignus* ex πρόγονος factum videtur inſerto *V*, quomodo a κέραξ eſt *corvus*; a νέος, *novus*; ab ὕλη, *ſylva*, &c. Tertia etiam ſententia eſt. Nam Beda de Orthographia putat eſſe a *privus*; ut ſit *prive genitus*, hoc eſt *ſingulariter*, *ſeorſim*, *ex alio vel alia conjuge genitus*. [a *privus* eſt *privigenus*.] Nec diſplicet: quando ſimiliter, Heſychio teſte, Græcis vocatur ἄνοφος. Ubi ἀμφὶς ſignificat *ſeorſim*. Nam ita interdum accipitur, unde ab Heſychio πόῤῥω, ab Euſtathio χωρὶς exponitur. Quemadmodum autem *privignus* quaſi *privigenus* dixere: ita & *bignus* dixere pro *bigenus*, hoc eſt, *bigenitus*. Feſtus: *Bignae geminae dicuntur, quia bis una die natae ſunt*.

Privilegivm, non *privilegium*, dici debere, ſuo ſeculo monere operæ duxit Caper de verbis dubiis. Etymon indicant hæc Marii Victorini, lib. I. *Credo quod ignoretis nomen privilegium quod dicitur: lex enim privilegii, in unum hominem eſt dicta*. Recte Victorinus. Nec enim aliud eſt *privilegium*, quam *priva lex*; ut docet Cicero III. de legibus. *Privus* eſt *ſingulus*, ſive *ſingularis*; quomodo in Pompejana epitome exponit Paullus & Agellius lib. X. cap. XX. Lucil.

Culcitulae accedunt privae centonibu' binis.

id eſt, *ſingulae*. Eſtque ab hac notione *privatus*. Sane & interdum *privus*, pro *privato*, ſive *proprio*, accipitur: ut cum Horat. lib. I. epiſt. I.

Nauſeat & locuples, quem ducit priva triremis.

Vide quæ de *privilegii* voce ſcribit Budæus, annot. in Pand. & Obertus Giffanius Ind. Lucret.

Privvs, ut Cæſar Scaliger in Hippocratem de inſomniis ſcribit, eſt a πρίειν, *ſecare*: quia in familia herciſcunda, quæ tota communia erant heredum, hæc *ſecantur* in portiones, ut quæque *priva* ac propria fiat. Becmanno fit veriſimile eſſe a פרע, quod Avenarius exponit *privavit*, *liberum reddidit*. Idemque Avenarius inde deducit Germanicum *frei*, unde Belgicum *vry*, hoc eſt, *liber*. Sed Hebræa vox, uti cenſeo, potius notat *nudare*, *deſerere*. Dicam quid de *privi* voce cenſeam. Πρίω & πρίαω, uti & πρίαμαι ſignificant *emo*. A πρίω igitur cenſeo dici *privum*, quod qui ſibi emit, atque ita *privum*, & proprium fecit: unde & pro *ſingulo* accipi cœpit. Digamma hic Æolicum inſertum, ut in ſexcentis. A *privus* eſt *privatus*, ut ab ἴδιος, ἰδιώτης. Item a *privus* eſt *privare*, unde participium *privatus*, ὁ στερηθείς.

Pro, *prope*, *propter*, unde ſint, & quæ nativa ſit eorum vis, optime explicat Julius Scaliger libb. de cauſſis L. L. partim CXXVII. partim CLVII. quibus locis hunc in modum ſcribit: *Pro praepoſitio, ut in libris Originum plenius narratum eſt, cum multa ſignificet, id habuit genuinum, ut vicem indicaret. Pro Milone dixit M. Tullius, hoc eſt, obiit munus, quod Milo debuerat exſequi. Fuit ejus & erga, & uſus a Graecis. Nam tametſi frequentius ſignificat ante τὸ πρὸ, tamen apud Herodotum in Polymnia legas etiam πρὸ Σπάρτης· ſicut nos pro caſtris, & pro patria pugnare. Prope, fuit pro pedibus. Ita Graeci loquuntur πρὸ ποδῶν. at a prope factum eſt propter: ſicut ab in inter, a ſub ſubter. Quare Vergilius, cum dixit*

.... Atheſim propter amœnum.

ſincero recteque ſignificatu uſus eſt. Cum autem nos referimus ad uſum cauſſae finalis, tranſlato utimur ſignificato; quoniam finis cohaeret actioni, movet enim nos. Hæc Scaliger. *Propter* pro *prope* Græce eſt ἐγγὺς, forte ob נגש, quod eſt *appropinquavit*. A *pro* etiam *prout*, & *proquam*, quod idem ſignat. Lucretius:

.... Igitur parviſſima corpora proquam
Et laeviſſima ſunt, ita mobilitate feruntur.

Symmachus. *Non ſatis mihi viderer, proquam res poſtulat, fungi debitum meum*.

Proboscis, προβοσκὶς, quæ Plinio quoque *promuſcis*, & *elephantis manus*, a πρὸ & βόσκω, *paſco*, teſte Euſtathio: qui & addit, aliter dici προνομαίαν, nempe a προνέμομαι, hoc eſt, *ante depaſco*. Nonius: *Proboſcis Graecum nomen eſt dictum, quod ante depaſcat, & eſt porrecta corporis pars inhaerens naribus, quae, excepto homine, in aliis animalibus invenitur*. *Promuſcis* vero factum ex *proboſcis*. *B* tranſit in *M*. contra quam in τιμήεντος factum cenſet Artemidorus, qui deducit a τίμιος vel τίμητος. Vel eſt *promuſcis* a προμύσσω, quod eſt *promungo*, *produco*, ut cum *ellychnium producitur*. Hoc enim vocant προμύσσεσθαι. Papias cenſet eſſe a *promovendo*, quod *elephantes promuſcide pabulum promoveant*. Sane haut inepte: ſed veriſimilia magis quæ prius dixi, ac imprimis, ut ſit ex προβοσκὶς.

Probrvm [πονηρὸν] quaſi *prohibrum*. Sane ſi Feſtus *probum* dici putavit, a *prohibendo*, quia *prohibet ſe a delinquendo*: quanto juſtius *probrum* dici videatur, *quod prohibere a nobis debemus*? Magis tamen placet *probrum* fieri ex προφερόμενον. nempe qua ratione Homerus dicit ὀνείδεα προφέρειν, *convicia proferre atque objicere*. Vel erit *probrum* ex *properium* a *properando*. Videlicet qua ratione Latini dicunt *improperare vitium*, pro *objicere*, *impingere*. Generatim ſignificat quicquid non conſentaneum virtuti. Attius apud Feſtum: *Qui, niſi probrum, omnia alia indelicta exiſtimant*. Nam liquido tranſtulit Stoicum iſthoc, οὐδὲν κακὸν, εἰ μὴ αἰσχρόν. Fere autem uſurpatur pro *ſtupro* aut *flagitio*, ut Feſtus ſcribit, ac confirmat tum Cæcilii illud in Davo:

Ea tum compreſſa parit huic puerum, ſibi probrum:

tum hoc Plauti Amphitry. act. I. ſc. II.

Nam Amphitryo actutum uxori turbas conciet,
Atque inſimulabit eam probri.

Ab *ob*, & *probrum*, eſt *opprobrium*, quaſi *objectum probrum*. Sed & *opprobrare* dixere, ut *exprobrare*. Feſtus: *Obprobrare* (ita & MSSti) *probrum objicere*.

†Proarvm eſt a חרפה *herpa* Hebraico idem prorſus ſignificante. Et quidem prima aſpirata tranſire jure ſuo in Digamma B poterat, ſed tamen in gratiam cognatae P loco ceſſit. Sicuti ſequens in Hebraeo P, viciſſim in B, quod de priore ſyllaba exciderat, tranſivit. In Proarvm R duplicatur, cum ſit Orienti amica littera. Vocalis O in Proarvm venit ex pronuntiatione Syriaca. Mazochius.

Probvm [a πρᾶυς Æolico pro πρηΰς] quidam tranſlatum cenſent a re metallica, proprieque dici de *metallo bene excocto*. Nec magnopere impugnem. Verum, quod ajunt *probum* dici quaſi *probatum*, hoc plane ferri nequit; cum *probare* ſit a *probus*, non contra. Quare magis placet *probus* eadem forma dictum quaſi *probibus*, qua ex *praebibeo* ſit *praebeo*. Feſtus: *Probi velut prohibi, qui ſe a delinquendo prohibent*. Confirmat hoc etymon, quod Lucretius κατὰ συνέπειαν *probeat* dixit pro *prohibeat*. Locus eſt lib. I.

Nam ſive eſt aliquid quod probeat officiatque.

Vel eſt *probum* ex πρέπον, hoc eſt, *decorum*. Atque hoc ſimpliciſſimum, *E* enim in *O*, Π in *B* abire ſolet, ut ſæpe dictum. A *probus* eſt *approbus*, hoc eſt, *valde probus*. Nam *ad* auget in compoſitione, ut in *appotus*. Plautus Amph. act. I. ſc. I.

Credo, edepol, equidem dormire ſolem, atque appotum probe.

Item in *apprimus*, quod eſt *longe primus*, ut interpretatur Gellius lib. VII. cap. VII. ubi & præverbium *AD* ſimiliter in *adfabre* & *admodum*, ἐντελῶς ſignificare ait: ac Cæcilium in Comœdia, quæ Triomphus, *adprobi* nomine ſic uſum ait, hoc verſu

Hierocles hoſpes eſt mihi adoleſcens adprobus.

Procapis *ſanguine proximus capiti familiae*, unde & nomen. Feſtus: *Procapis, progenies, quae ab uno capite procedit*. Gloſſ. Iſidor. *Procapibus*, *proximis*.

Proceres, ἔξαρχοι, προκατάρχοντες, ut Chariſius interpretatur lib. I. Singulari *procerem* uſus Juvenalis ſat. VIII. Rectus eſſet *procer*, fortaſſe ex πρότερος, nempe

nempe ut ab ἀγρὸς, *ager*. *T* abit in *C*. quale etiam eſſe putant *exanclare* ab ἐξαντλεῖν, de quo alibi ſententiam noſtram dicimus. Vel rectius ſit *procus* unde obliquus *proceris*, ut a *viſcus viſceris*. Pro hac ſententia facit, quod apud Feſtum legam, Servium Tullium in claſſium deſcriptione dixiſſe *procum patricium*, pro *procerum*, hoc eſt, *principem*. Ubi ex adjecta interpretatione pro *procerum*, *procerem*, legendum eſſe liquet. *Procus* autem pro *procere* ſeu *principe*, eſt a πρὸ. *CUS* adjectio eſt, ut in *modicus*, *civicus*. At κατὰ μεταφορὰν *proceres* dicuntur *capita trabium*, *ſive mutuli in trabibus extantes*; Etſi vulgo contra *principes civitatis* ab his *mutulis* putent nomen inveniſſe; quia in Rep. emineant, uti *proceres* in ædificio. Quod ſi magis placet, erunt fortaſſe *proceres* a πρανέω, ut ita dicantur, quaſi προνενευκότες. Vel a *procero*, quomodo veteres ſcripſere pro *progero*. Ut ex eo ſit nomen, quia *progeruntur*, hoc eſt, προβάλλονται. Aliud etiam etymon apud Angelum Decembrium invenio, ut dicantur *proceres*, quia *arborum inſtar procerarum in Rep. emineant*. Sed modulus mediæ ſyllabæ refragatur. Ex tot nominum cauſſis nulla ſatis probatur: ſed ad Æoles recurrendum, quos Latini ſolent imitari. Προέχειν eſt *eminere*, *prominere*: & κατὰ μεταφορὰν *primas in re aliqua tenere*. Hinc προέχης, *eminens*, *prominens*, & metaphorice, *qui primas tenet*. Heſychius: Προεχεῖς, σπουδαῖοι, κρατεροί. Notum vero Æoles mutare σ in ρ: ut & Lacones, quemadmodum in illo Ephororum decreto, τιμόθεορ, ὁ μιλήσιος παραγινόμενορ, pro τιμόθεος ὁ μιλήσιος παραγινόμενος, atque ita in aliis. Sic pro προέχης dixere προέχηρ· unde *procer*, a quo *proceres*, οἱ προεχεῖς ſive in Rep. ſive in ædificiis, & ſimiliter a προέχηρ eſt *procerus*, hoc eſt, ἔξοχος, ſive *eminens*. Cur vero prima in *proceres* & *procerus* differat modulo, mox in *Procerus* exponam.

PROCERUS, [πρόμηκες] a *pro* & *cere*. Feſtus: *Procera*, *prolixa*, *& in longum producta*, *quaſi ex cera ob ejus facilitatem*. Vel a *pro* & antiquo *cerus* pro *functus*. Vel quaſi *procelus* a *procelo*, ſeu *procello*, unde & *procellæ* nomen. *Procera* enim apta ſunt alta *procellere*. Vel a *pro* & *cerno*, ut κατὰ μετάθεσιν & συγκοπὴν fiat ex *procretus*. Nam *procera longe cernuntur*. Vel a *procus*, quando antiqua lingua idem erat ac *procerus*. Feſtus: *Procum patricium in deſcriptione claſſium*, *quam fecit Servius Tullius*, *ſignificat procerum*, *ii enim ſunt principes*. Sed quod ſubjicitur *procum* principem notare, ſatis indicat pro *procerum*, *procerem* legi oportere. Vel eſt *procerus* a προέχης, quod eſt *eminens*. Nam Æoles, quos Latini ſequuntur, pro προέχης dicunt προέχηρ, unde per craſin πρoῦχηρ, & Dorice πρώχηρ ex quo *procerus*. Ex quo & cauſſam videmus, cur primam producat. Ut apud Horat.

. . . . *Quo pertinet ergo*
Proceros odiſſe lupos? . . . .

At *proceres* primam corripit: etſi ab eadem origine ſit. Nempe quia a προέχης ſive προέχηρ ſit κατὰ συγκοπὴν, extrito E.

PROCASTRIA, vel ita dicuntur a *procedendo*, quia ex urbe ad ea proceditur: ut quæ ſint ædificia extra portam, ut Ælius dicebat: vel nomen id conflatum ex *pro* & *caſtra*: ut quæ, juxta Artorium, ſint *propugnacula*, quibus ii, qui caſtra non habent, *pro caſtris* utuntur. Utrumque ἔτυμον apud Feſtum legas. Apud quem & in MSto eſt *procaſtria*. Gloſſ. quoque *Procaſtria*, οἰκήματα πρὸ παρεμβολῆς. Item οἱ πρὸ τῶν παρεμβολῶν τόποι.

PROCUL quaſi *porro ab oculis*, ut apud Servium legere eſt in III. & VI. Æn. vel quod non minus placet, a *procilis*, ſive *proculis*; ut *facul* a *facilis*: *ſimul* a *ſimilis* ſeu *ſimulis*: de quibus in *ſimilis* dictum. *Procilis* vero eſt a *procello*, ſive, ut antiqui ſcribebant, *procelo*: nempe ut *facilis* a *facio*. *Procellere*, eſt *porro*, *ſive longe cellere*, hoc eſt, *movere aut currere*. Utrumque enim Græcis ſignificat κέλλειν, unde Latinum *cello*: ut ſuo loco vidimus. *Procul* igitur eſt, *quod longe eſt a nobis dimotum*. Quomodo *procella* (quod ejuſdem eſt originis) dicta eſt, quia *procellit*, hoc eſt, *longe dimovet*. Eodem, ſi id forte malis, res redibit, ſi dicas *procul* κατ' ἀποκοπὴν eſſe a *proculſum*, quod eſt inuſitatum ſupinum a *procello*, ut *perculſum* a *percello*. Sed prius illud magis placet, propter ἀναλογίαν, quæ in talibus imprimis ſpectanda eſt. A *procul* eſt *proculus*. Iſidorus in Gloſſis: *Proculus*, *qui naſcitur*, *cum pater peregrinatur*. Quamquam aliis placet ſic dici *qui naſcitur patre jam grandævo*. Rationem utriuſque notionis aperit Feſtus, his verbis: *Proculum inter cognomina eum dicunt*, *qui natus eſt patre peregrinante a patria procul*. *Proculos ſunt qui credant ideo dictos*, *quia patribus ſenibus*, *quaſi procul progreſſis ætate*, *nati ſint*. Τηλύγετος dicitur Homero, ut qua voce ibidem, Euſtathio teſte, ſignificetur παῖς ὁ ὕστατος καὶ πόῤῥω τῆς ἡλικίας γεννηθεὶς τοῖς τοκεῦσι, ἢ τῆλε ὄντι τῷ πατρί γεννηθείς.

PROCULIO, antiquum pro *promitto*. Feſtus: *Proculinant*, *promittunt*, *ait ſignificare Antiſtius de jure Pontificali libro nono*. Ubi in MSto etiam eſt *proculinant*. Suſpicor, ut *promittere*, quod eſt προβάλλειν, ſumitur pro *pollicori*, quia qui ſpondet, verbis aliquid in longum movet, ac mittit: ita *proculio* dici, quia quis *procelit* ſive *procellit*, hoc eſt, *verbis longe dimovet*. *E* in *V* abit, ut in *Procul*: quod ab eadem origine. Vide *Procul*.

PRODIGUS, & *prodigere*; a *pro* ſive *porro*, & *ago*. Eſt enim *prodigere*, præter modum erogare. Sic Belgæ dicunt *verdoen*. Gloſſ. *Prodigus*, ἄσωτος, ἀνάλωτος, γαστρίμαργος. Ut ab *irriga irriguus*; a *muto mutuus*; a *noceo innocuus*; ſic a *prodigo prodiguus*. Feſtus: *Prodiguæ hoſtiæ vocantur*, *ut ait Feſtus*, *quæ conſumuntur*: *unde homines quoque luxurioſi prodigi*.

PROELIUM [eſt a προΐλη, *armata ſoltatio*] per *OE* ſcribitur in marmoribus antiquis: eodemque modo in Romano Maronis codice ſcribi teſtatur Pierius ad Ecl. VI. Ac ſimiliter in aliis pleriſque MSStis, ut Feſti ſive Paulli codd. in voce *ſub vitem*. Firmat hanc ſcripturam, quod apud Plautum, Menæchmis. act. I. III. eſt *proilium*: unde *pro Ilio* cuderunt: ut in Variis ſuis monet Muretus, lib. VI. cap. IV. Neſtor tamen Novarienſis in Lexico ait, ut *prælum*, ita *prælium* per *Æ* ſcribi debere: atque id etymo comprobari. Utrumque enim, Appuleio auctore, a *præluendo* nomen accepiſſe. Differunt *prælium* & *bellum*: ut pars & totum: nam illo ſolum *pugna*, hoc eſt, *conflictus* ſeu *congreſſio* ſignificatur: hoc vero notat *totum illud tempus*, *quo in militia ſumus*, quod & ſine prælio eſſe poteſt. Sic diſtinguit Servius ad VIII. Æn. item Fronto, ac Nonius idem comprobat illo Lucilii (*f.* Livii) lib. XXVII. *Ut populus Romanus victus vi*, *& ſuperatus præliis ſæpe eſt multis*, *bello vero nunquam*, *in quo ſunt omnia*. Et hoc Virg lib. XI.

Infantem fugiens media inter prælia belli.

A *prælium* eſt *præliaris*. Feſtus: *Præliares dies appellantur*, *quibus fas eſt bello hoſtem laceſſere*, *erant enim quædam feriæ publicæ*, *quibus nefas fuit id facere*.

PROFICISCOR, unde ſit, non video, niſi, quod aliquando in mentem venit, ut ab *hio* eſt *hiſco*, ſic a *proficio* ſit *proficiſco* ſeu *proficiſcor*, quia nempe qui *proficiſcitur* non quieſcit, ſed iter promovet. Melius inveniat ἔτυμον, qui poterit. [προβιβάζω, προβιβάσκω.]

PROLES, tum de *liberis*, tum de *teſticulis* dicitur: Sed proprie *progeniem* notat. Gloſſ. Phil. *Proles*, γονή, γονή. Dicitur quaſi *prooles*, a *pro* & *oleo*, id eſt, *creſco*, ut a *ſub* & *oleo*, *ſuboles*, quod ejuſdem notæ, item ab *in* & *oleo*, *indoles*; quod proprie *incrementum* notare ſentit Joſephus Scaliger, indeque apud Agellium legi, *mendi indoles*. A *prole* eſt *improlus* ſeu *improlis*. Gloſſ. Philox. *Improles*, ἄγονος, ἄτεκνος, ἄπαις. In iiſdem paullo ante exponebatur ἀφῆλιξ, μήπω πολιτευόμενος: Feſto ſimiliter,

ter, *improlus vel improlis, qui nondum eſt adſcriptus in civitate*. Opponitur ei *duicenſus*, qui cum prole in civitatem adſcribebatur. A *prole* quoque eſt *proletarius*, quomodo, Nonio teſte, dicebantur Romæ homines viles ac plebeii, quique via alio Remp. juvarent, quam prole. Affines his *capite cenſi*, quorum & paullo deterior condicio. Nam *proletarii* mille & quingenta æris in cenſum deferebant: at *capite cenſi* aut nullo, aut minori ſaltem, quam proletarii, ære cenſebantur. Utriſque opponebantur *aſſidui*, id eſt, *locupletes*, qui *aſſidui* vocati ab *aſſibus dandis*. Vide Agellium lib. XVI. X. Μεταφορικῶς *proletarium ſermonem* pro vili ac plebeio dixit Plautus, Mil. Glor. act. III. ſc. I.

PROLOGUS num ſit a Græco πρόλογος, dubitatur. Nam cum prima interdum producatur, videri queat eſſe a Latina præpoſitione, & nomine Græco, cujuſmodi quoque a pleriſque creduntur *elogium*, & *antelogium*. Atque hac de ſententia fuſe diximus in Oratoriis noſtris, lib. II. cap. II. Nunc verius exiſtimo, eſſe vocem puram putam Græcam: Latinos autem Latinam interdum ſequi quantitatem, quo vox ea faciem ementiretur plane Romanam. Ita nec priorem in *ſchema* corripere dubitat Plautus. Similiterque in multis Latini ὀρθογραφίαν ſuam potius quam Græcam ſequi ſolent, ut in *TUS* dicemus. A *prologus* Paccuvius apud Feſtum dixit *prologium*, qua forma ab ἔξοδος *exodium* dicit Varro, qua item a μέθοδος *methodium* legimus apud Petronium. Quare falluntur, qui *prologium* quaſi *prologuium* dici exiſtimant.

PROLUBIUM, & *proluvium*, ſi audimus Obertum Giffanium (Indice Lucret. in *Prolubium*) ut ſignificatione, ita ἐτυμολογίᾳ differunt. *Prolubium* enim ſit a *lubet*: ac notet *lubidinem ad donandum*: *Proluvium*, ſive *proluvies* (utroque enim modo dicitur,) ſit a *proluendo*, ac *ſordes* ſignificet. *Prolubii* voce utitur Terent. Adelph. act. V. ſc. ult.

Quod prolubium? quæ iſthæc ſubita eſt largitas?

Proluvies uſurpat Maro. III. Æn.

. . . . *fœdiſſima ventris*

Proluvies . . . .

Eſt & apud Lucret. lib. V. & VI. Itemque Arnobium. Verum cum apud Plautum Aſinaria legere ſit, *Elavi* ſive *elui bonis*; (quo tamen loco Scaliger mavult, *enavi bonis*) Sticho quoque ſit,

Eluamus hodie peregrina omnia.

Hoc eſt, *abſumamus*, prout interpretatur Lambinus: Imo etiam Tacitus dixerit, *proluere opes*: non video, cur Palmerio aſſentire non liceat, qui *prolubium* quoque dici putat pro *immoderata largitione*, ac eſſe a *proluendo*. Sane pro Palmerio facit & Nonius Marcellus, qui *proluvium* legit in ſuperius adducto Terentii loco, ac *profuſionem* interpretatur.

PROMELLERE eſt *procraſtinare*: & ſpeciatim, *litem differre*, a μέλλειν, quod eſt, *morari*, *cunctari*, *differre*. Feſtus: *Promellere* (ita quoque eſt in MSto) *Verrius ait ſignificare litem promovere*. Ubi *promovere* eſt, quod Seneca dicit *prolongare*, alii *producere*. Quemadmodum autem *promellere*, ita & *remellere* dixiſſe videntur, ſive potius *remelere*, quando veteres non geminabant conſonas. Nempe ut a *morari* fuit *remorari*, ita a *melere*, quod idem eſt, ac *morari*, *remelere* factum. Ac ut a *remorando*, *remora*; ita a *remelendo*, *remeligines* dictæ ſunt. Vide quæ fuſe de utroque dicimus in *Echeneis*. Alias μέλλων, ſignificat *futurus*: unde μελλέφηβος, qui *proximus* eſt *adoleſcentiæ*, ὁ ἀπὸ δέκα ἐτῶν, προσεχὴς τῇ ἡλικίᾳ, ut ait Heſychius. Μελλόγαμος, *futurus maritus*, ὁ μέλλων ἀνὴρ γίνεσθαι, ut Pollux & Heſychius docent. Similiaque ſunt μελλοθάνατος, qui *morti propinquus*, (*capularem* appellant Latini;) μελλονυμφίος, qui *ſponſus* eſt *deſignatus*, & alia. Etiam ex Græco Latinoque *melloproximus* legas Leg. Peculiari, De proximis ſacrorum ſcriniorum. Ita autem vocantur, qui nondum *proximatus* honorem ſunt adepti, ſed *proximi* ſunt *deſignati*.

PROMO, Perotto teſte, aliqui derivant a *premo*. Nempe quia *promens aliquid profert e penu, ubi premebatur ac condebatur*. Alii eſt a ברום, *promtuarium*, ταμεῖον, *ciſta*, ut Avenarius cenſet. Sed omnino eſt a *pro* & *emo*, qua antiquis notabat *ſumo*, *capio*. Qua de ſignificatione dictum nobis in *Præmium* & *Demo*. A *promo* eſt *promus*, [vide Heſych. in πρόμοις.] qui promit: unde *promus condus* apud Plautum. Ab eo *ſuppromus* apud eundem, Mil. act. IV. ſc. I. Ita dicitur quaſi *ſub promo*. Eſt enim *ſecundus promus*, ſive qui *promo ſubſtituitur*.

PROMONTORIUM, [προμοντώριον] *rupes in mare prominens* ſive *prominentia mari incumbens*: quaſi dicas *prominitorium*, ab inuſitato ſupino. Iſidorus, lib. XIV. cap. VII. *Commune eſt inſulis, ut promineant, inde & loca earum promontoria dicuntur*. Idem etymon ſecutus Turnebus, lib. XIII. cap. XVIII. itemque præceptor meus Franciſcus Nanſius, qui propterea & *promuntorium* per *V* maluere, idque præeuntibus vett. libb. Et valde hanc ſententiam firmat, quod pro *promuntoriis* etiam *prominentiam* dicere: quomodo loquitur Solinus. Vulgatior tamen ſententia eſt *promontorium* dici, quaſi *prominens mons*. Sed durius dicitur *pro* poni loco vocis *prominens*. Quare ſi a *monte* omnino ſit, componetur ea *pro* & *mons*; atque ita dicetur, quod eſt *pro monte*, hoc eſt, *loco montis*. Nempe primo ſic dixere *rupem*, vel *aliud in mare prominens, quod mons quidem non eſſet, ſed montis vicem præſtaret adverſus inſanos fluctus*. Poſtea etiam *montes* ipſi maris fluctibus oppoſiti hac appellatione comprehendi cœperunt.

PROMULGARE placet Feſto dici a *vulgo*, quaſi *provulgare*, Becmano autem a προομολογεῖν, quod a πρὸ, ὁμοῦ & λόγος erit. Alii a μύλλειν, quod Euſtathio teſte, notat *ore indicare*. Alii ab Hebræo מלה, id eſt, *dictio*. Denique nonnullis placet *promulgare* κατὰ συγκοπὴν factum ex *promulticare*, hoc eſt, *in vulgus edere, & communicare cum multis*. Ea *promulticare* eſſet *promulcare*. Sed *G* pro *C* ſubſtitutum ob affinitatem, forte etiam differentiæ cauſſa. Nam, ſi Feſtum audimus, *Promulco agi dicitur navis, cum ſcapha agitur fune*. Ita eſt in MSto. Sed timide in hoc Feſto ſubſcribo. Neque enim *promulco*, ſed *remulco* pro eo dicimus: nempe a Græco ῥυμουλκεῖν· qua de re ſeorſim dicemus.

PRONUS, plane puto venire a πρηνής, [πρανὴς idem. vide Heſych.] quod idem ſignificat. η abit in ο, quomodo ab ἡ eſt *io*. interim acute Joſ Scaliger, qui notis in Culicem cenſet venire a πρόνες, hoc autem eſſe a προνεύω, quod eſt, *propendeo*, unde προνενευκὼς exponitur πρηνὴς & προβεβλημένος. Nec obſtat, quod prior in *pronus* ſit porrecta quando & in *propola*, & *prologus*, atque aliis, quæ a Græcis accepimus, præverbium Latinorum more producitur. Vide *prologus* & *propola*. Quod ſi illud de quantitate nihilominus turbat: poſſis *pronus* ea ratione a *pro* & *nuo*, deducere, qua Scaliger a πρὸ & νεύω. Ita *pronus* dicetur quaſi *pronuus*, hoc eſt, *in anteriorem partem nuens ſive nutans*. Et ſane hoc ſimplicius, quam ut a προνεύω.

PROOEMII duplex etymon ponit Quinctilianus, lib. IV. cap. I. *Nam*, inquit, *ſive propterea quod οἴμη cantus eſt, & citharœdi pauca illa, quæ antequam legitimum certamen* (P. Faber, lib. II. ἀγωνιστ. cap. XVIII. legere mavult *carmen*, quod & in codd. quibusdam invenitur) *inchoent, merendi favoris gratia canunt, prooemium cognominaverunt; oratores quoque ea quæ prius quam cauſſam exordiantur, ad conciliandos ſibi judicum animos præloquuntur, eadem appellatione ſignarunt: ſive quod οἶμον iidem Græci viam appellant, id quod ante ingreſſum rei ponitur, ſic vocare eſt inſtitutum: certe prooemium eſt, quod apud judicem prius quam cauſſam cognoverit, proſit*. Hæc Fabius. Poſteriorem etymologiam præfert Fungerus. Sed id omnino repudiandum. Nam ut acute ait Jul. Scaliger, lib. III. rei poët. cap. LXXXIV. *quemadmodum prooemium, quod eſt oratio, erit ante orationem, ſi oratio via eſt, erit ante viam via: qua nihil ineptius excogitari poteſt. Quis enim ambulat ante, quam ambulet?* Quare magis ve-

veriſimile eſt, προοίμια proprie dici principia τῶν ἀσμάτων, ut προαύλια τῦ αὐλῶ. Ita προοίμιον ſit ab οἴμη, id eſt, ᾠδὴ ſive *cantus*, prout cum Fabius & Heſychius interpretantur, tum Ammonius quoque, ſive Herennius Philo, quando ſcribit: οἶμος οἴμης διαφέρει. οἶμος μὲν γάρ ἐστιν ἀρσενικῶς ἡ ὁδός· οἴμη δὲ ἡ ᾠδή. Pertinet huc locus Fortunatiani, lib. III. Rhetor. *Denique*, inquit, *auledos & citharœdos & cæteros hujuſmodi artifices, quamquam non polliceantur orationem, videmus tamen proloqui ante actionem, & omnino curta & ſine capite oratio eſt, quæ ſine principio ab ipſis rebus orditur.*

PROPE, quaſi πρὸ ποδῶν, vel, ſi malis, ex *pro* & *pes*, quia *prope* vere, *quod eſt ante pedes*. Sic ἐγγὺς ab ἐν, & γυῖον, quo etſi generatim utatur Homerus de membris, proprie tamen ſignat πόδας καὶ χεῖρας. A *prope* eſt *propior*. Superlativus ἀναλόγως eſſet *propiſſimus*, & κατὰ συγκοπὴν *proſſimus*. Sed maluere *proximus*. A *prope* etiam *propinquus*, ut a *longe*, *longinquus*. Fortaſſe & ab hoc fonte eſt *properus*, indeque *propero*, quia qui properat, hoc agit ut magis & magis appropinquet. Sed alia duo ἔτυμα hujus vocis in *Puro* adducimus.

PROPHETA, ut ſcribit Lyranus in cap. XXII. Num. ſic dicitur quaſi *procul fans*. Tanta fuit ſeculi, quo vixit, imperitia. Eſt autem Græce προφήτης, quod a πρόφημι, hoc eſt, *profari*, cum Ulpiano loquor, cui *profari* eſt *prædicere*. *Prophetarum* autem nomine vocarunt gentiles, *antiſtites fanorum oraculorumque*, ut ait Feſtus, qui & hos C. Julii Cæſaris, veteris oratoris & poëtæ Tragici verſus citat ex ejus Adraſto,

Cum capita viridi lauro velare imperant
Prophetæ, ſancta caſte qui purant loca.

Ita eos verſus reſtituit Joſ. Scaliger ad Feſtum. Speciatim videntur ita dicti ſacerdotes *Ægyptii*. Macrobius, lib. VII. Saturn. cap. XIII. *Adeo verum ita, ut dicis Ægyptios opinari, ut ego ſacerdotes eorum, quos prophetas vocant, cum in templo vidiſſem*, &c. Similiter ὑπερβολιμαῖος Clemens, de vita Petri, Εἰ Αἴγυπτον πορεύσομαι, καὶ τοῖς τῶν ἀδύτων ἱεροφάνταις καὶ προφήταις φιλιωθήσομαι. Imo auctor commentarii de herbis, qui Appuleio inſcriptus, ſic *prophetæ* voce cap. II. uſus, & alioi ſæpius: ut Barthio obſervatum, adverſ. lib. XXXVII. cap. XXIII.

PROPITIUS [*profitius*, *proficuus*.] juxta Nonium Marcellum, dicitur *prorſus pius*, *aut proprie pius*, *aut certe porro pius*, *quod eſt vehementer & valde*. Sed hæc duriora. Veriſimilis magis eſt ſententia Gellii, lib. VI. cap. V. ita ſcribentis: *Novum novicium dicimus, & proprium propicium, intendere volentes novi & proprii ſignificationem*. Maxime interim placet, ut a *factum* eſt *factitius*; a *commendatum*, *commendatitius*; ab *inſitum*, *inſititius*; a *crato*, *cratitius*; ſic a *prope* eſſe *propitius*, quia, qui *propinqui* ſunt, auxilium ferre poſſunt, & *præſentes* pen *propitiis* dicimus. Ut initio primi Georgicon:

Et vos agreſtum præſentia numina Fauni.

Ubi ſic Servius: *Præſentia, ideſt, propria, ut* (Ecl. I.)

Nec tam præſentes alibi cognoſcere Divos.

Quorum præſentia favor eſt. Et favet etymo modulus primæ ſyllabæ, quam Seneca corripit:

Etſi propitios, attamen lentos deos.

PROPOLA eſt e Græco προπώλης. Sed Latini ſignificationem immutarunt, ut in aliis quibusdam. Latinis *propola* eſt, qui res minori pretio emtas majori poſtea divendit. At Græcis ſic vocatur, qui aliter dicitur προπράτωρ, hoc eſt, *pararius*, ſive *proxeneta emtoris*: nempe qui emtori conciliat venditorem. Etiam diſpar quantitas primæ ſyllabæ apud Latinos ac Græcos. Nam prima in *propola* producitur a Lucilio, cum apud Nonium ait,

Sicuti cum primos ficos propola recentis
Protulit, & pretio ingenti dat primitu' paucos.

Nempe Romani, quo videretur vox plane Latina, ſuam, quam Græcorum, quantitatem ſequi maluerunt. Sunt quibus placet eſſe a Latina præpoſitione & Græco verbo πωλεῖν. Sed nihil opus recurramus ad hybridam iſtiuſmodi compoſitionem. Quippe enim Latini *pro* extra compoſitionem ſemper producant, quamquam acceperint a Græcis, quibus πρὸ breve eſt: quid mirum eſt, ſi iidem in compoſitione ſæpe etiam producant, utut vox tota ſit a Græcis? Eadem enim ratio totius, & partium. Ita *propino* quoque, quamquam plane Græcum ſit, interdum tamen primam corripit, Græcorum more; interdum producit, more Latinorum. Utriuſque exempla apud Martialem habes. Item in *prologus* factum: in quo nunc corripitur prima, more Græco; ut in Hecyræ prologo,

Nullum invenire prologum potuiſſet novus:

nunc vero, Latinorum more, producitur: ut illo ejusdem Comici:

Orator ad vos venio ornatu prologi.

Quid igitur mirum, ſi in *propola* primam producat Lucilius? Male vero Turnebus, Lambinus & Hadrianus Junius, legebant *prepala*, ut intelligatur, *qui res palam & palo adfixas vendit*. Neque tamen in eo vertuntur opes & vectigalia populi, ut qui ſic amendet, *ſit palo dignus & vera cruce*, ut profeſſor quidam *regius*, vel ſi mavis, *regineus*, in ſua ad Lyſiæ orationem pro cæde Eratoſthenis commentatione invenuſte atque inhumaniter judicabat.

PROPRIUM non tam compoſitum eſſe cenſeo ex *prope*, & *unum*, quod vir eruditus ſcribit: quam ſimplex derivatum a *prope*, quia operam hanc dare omnes ſolent, ut proxime ac quaſi in conſpectu ipſo iis adſint, quæ poſſident. *Propo*, *propius*, inde *proprius*: R inſerto, ut a νυὸς, *nurus*; a πύθω *putreo*; a *tego*, *tergus*, juxta Varronem. [a πρίω.] *Propriaſſit*, proprium fecerit, teſte Feſto, a verbo *propriare*. *Propritim* pro *proprie*, dixit Lucretius, ut Nonius obſervat.

PRORA, a Gr. πρῷρα, quod a πρὸ venire manifeſtum eſt, at a quo verbo deſcendat, num a προϊέναι, an προορᾶν, an aliud, diſſentiunt Grammatici. Mihi ex πρόορα contractum eſſe, minime dubium eſt, eoque plane a προορᾶν eſſe arbitror. Vide Etymologum. A πρῷρα eſt πρωράτης qui uſitatius πρωρεύς. A πρωράτης eſt Latinum *proreta*. Plautus, Rudente, act. IV. ſc. *Heus mone*:

Si tu proreta iſti navi es, ego gubernator ero.

Qui in prora navem regit, *proreta* dicitur; ut *gubernator*, ac Græce πρυμνήτης, & κυβερνήτης, *qui in puppi ſedet*.

PRORIGA Plinio, lib. VIII. cap. XLII. qui *pororiga* Varroni, lib. II. de R. R. cap. VII. & VIII. Niſi apud eum legendum *præoriga*. Præeſt enim jumentis prurientibus. Atque ut *prurio* dicitur quaſi *perurio*, hoc eſt, *peruror*; ſic *prorigo*, quaſi *pererigo*, vel potius *praorigo*, ſeu *præurigo*, quia *præeſt urigini*, hoc eſt, τῇ ὀχείᾳ. Ut ab *uro*, *urica*, ſic a *præuro præurica* vel *præurigo*, & *u* in *o* abeunte κατὰ συγκοπὴν *prorigo*. *Urica* etiam apud Juvenalem legas, ſat. VI.

. . . . *Tu credis amorem,*
Tu tibi nunc urica places.

Uſus & Plinius, ſed aliter.

PROSA Latine dici negant Cælius Calcagninus, in epiſtolicis quæſt. lib. I. epiſt. XXIV. & Ant. Muretus, prioribus annot. in Terent. Jubent autem dicere *prorſa*, quia in antiquis codd. ſic legatur, atque id quoque comprobet ἐτυμολογία, cum ſit a *verſus*. Sed utrumque rectum eſt. *Proſa* enim factum a *prorſa*, quia veteres *R* in hujuſmodi omittere gaudent, unde & *ruſus* dixere pro *rurſus*. Utroque uſus Ennius:

Prorſus ruſus reciprocat fluctus feram.

Apud Plautum quoque legas Milite:

Ille jubebat me ire cum illa ad portum: ego adeo, ut tu ſcias
Proſus Athenas protinus abibo tecum.

Et Perſa, act. IV. ſc. V.

Simulato quaſi eas proſum in navem.

Sic enim libb. vett. uſurpat quoque Varro. Sed & in MSStis Plauti codd. (ut illis, quibus Camerarius uſus) *ſuſum* ſimiliter legas pro *ſurſum*. Dicitur autem *proſa* ſive *prorſa* oratio quaſi *recta*, cui oppo-

opponitur *carmen*, quod *rectum* non eſt, quia *contra inſtituitur*. Sic *prorſi limites* apud Feſtum, & *prorſa tunica* in Gloſſis, cui opponitur *inverſa*. Plautoquoque ſimiliter oppoſita ſunt *prorſus*, & *tranſverſus*. Sic enim inquit Pſeudolo, act. III.

Non prorſus verum ex tranſverſo cedit, quaſi cancer ſolet.

Proſus, *ruſus*, eidem Plauto opponi, ſupra vidimus. Ac dixit ſimiliter Terentius, Hecyr.

Trepidari ſentio, curſari rurſum prorſum.

Quod ad vocis etymon attinet, Angelo Caniolo in Helleniſmi Alphabetho, & Petro Nunneſio, in erudito Grammatiſtices libello, videtur *prorſum* eſſe a πρόσω, inſerto *R*, quomodo a φλέγω eſt *flagro*; a πύθω, *putreo*, &c. Sane placeret hæc etymologia maxime, niſi cauſſæ nihil putarem, cur non ea ratione *prorſum* dicatur, quaſi *proverſum*, hoc eſt, *anteverſum*, qua *rurſum* eſt a *reverſum*; *ſurſum* a *ſupraverſum*, vel *ſuperverſum*, vel potius *ſuſverſum* (de quo ſeorſim dicemus,) *deorſum* a *deverſum*; *dextrorſum* a *dextroverſum*; *ſiniſtrorſum* a *ſiniſtroverſum*; eademque ratio in aliis multis a *verſus* deductis. A *proſus* pro *prorſus* eſt Dea *Proſa*, quæ *recto partui præſidet*; ſicut *Poſtverta* perverſo, ut cum non caput, ſed pedes primi in naſcendo exiſtunt. Nempe *poſtverta* pro *poſtverſa*, ut *pulta* pro *pulſa*, *mertus* pro *merſus*. Atque hoc quoque *Poſtverta* nomen oſtendit *proſa* eſſe a *pro* & *verſa*. Alioqui enim ei non opponeretur *Poſtverta*, ſeu *Poſtverſa*. Vide de iis Varronis locum apud Agellium, lib. XVI. cap. XVI. Etiam hoc Deæ nomen recte *orationem proſam* abſque R dici, comprobat, adverſus Calcagninum, & Muretum.

Pʀᴏѕᴀᴘɪᴀ ſive *proſapies* Nonio eſt *generis longitudo*. In vett. Gloſſis exponitur γένος καταγωγή. item *in* προγόνων εὐγένεια, καὶ συγγένεια. Uſus & Tullius in Timæo. *Proſapiam* quaſi προπαππίαν, a πρόπαππος dici ſuſpicatur H. Steph. palæſtr. de Latinitate Lipſii, p. CCXXXVIII. Sane etſi unius literæ mutatio duriuſculum id etymon facit, non minus tamen placet, quam illud Feſti, cui *proſapia* videtur dicta quaſi *proſipia*, a *ſipare*, id eſt, *jacere*, unde *inſipare*, *obſipare*, *diſſipare*. *Proſapia*, inquit, *progenies*, *id eſt*, *porro ſparſis & quaſi jactis liberis*: *quia ſipare* (perperam MStus *ſutare*) *ſignificat jacere*, & *diſjicere*. In compoſitione, ut notum, non *I* in *A* mutari ſolet, ſed *A* in *I*, ut *facio*, *afficio*. Apud Nonium legas, *proſapiem* dici a *proſupando* aut *proferendo*. Ita *proſapia* dicatur quaſi *proferia*. Quod non placet. [a προσάπτειν προσαφή & προσάφια.]

Pʀᴏѕᴇᴄᴛᴀ, a *proſecando*. Nonius: *Proſecta*, *exta*, *quæ aris dantur ex fibris pecudum diſſecta*. Uſus præter alios Ovid. XII. Met. fab. IV.

Feſta dies aderat, qua Cygni victor Achilles
Pallada mactatæ placabat ſanguine vaccæ.
Cujus ut impoſuit proſecta calentibus aris,
Et Dis acceptus penetravit ad æthera nidor,
Sacra tulere ſuam, pars eſt data cetera menſis.

Quo ex loco, uti & aliis quibuſdam, cognoſcimus, eos qui ſacrificarent, extis coctis ſectiſque, partem ſolitos adolere, partem ſacerdotibus dare, partem menſis ſuis reſervare. Itaque *luſtralibus extis* veſcuntur apud Maronem, VIII. Æn. Coqui vero exta ſolita priuſquam profecarentur, indicat hic locus Tranquilli in Auguſto, cap. I. *Cum forte Marti rem divinam faceret, nunciata repente hoſtis incurſione, ſemicruda exta rapta foco proſecuit, atque ita prælium ingreſſus, victor redit*. *Proſectam* quoque in feminino dici, indicare videtur locus hic a Nonio citatus ex Lucilii ſat. XIV.

Cenam, inquit, nullam, neque Divo proſectam ullam.

Sed recte corrigit Joſ. Scaliger, *proſiciem ullam*, quod & metrum requirit, & locus hic Varronis confirmat, quem ex undecimo rerum Divinarum ſubjicit Nonius: *Proſiciem extorum vel in menſam porricere*: ſive, ut in aliis codd. eſt, *porrigere*, quod ſimile erit iſti veteris poëtæ:

. . . . fumantia porrigit exta.

niſi hic quoque *porricit* legendum, quod verum puto. Dicitur & *proſicia*. Solinus, cap. II. *Nec longe inde collis Vulcanius; in quo qui divinæ rei operantur, ligna vitea ſuper aras ſtruunt, nec ignis apponitur in hanc congeriem, cum proſicias intulerint, ſi adeſt Deus ſacrorum probator, ſarmenta, licet viridia, ignem ſponte concipiunt, & nullo inflagrante halitu, a numine fit incendium*. Ita legitur is locus in vett. libb. pro quo in vulgatis *porricias*; quod ſi non diſplicet, dicendum, ut a *proſicere*, *proſicia*, ſic a *porricere* dici *porricia*. *Proſicias* nominat quoque Arnobius, lib. VII. *Quod ſi omnes has partes, quas proſicias dicitis, accipere Dii amant*, &c. In Gloſſis quoque Philoxeni legas: *Proſicia*, αἱ τῶν θυμάτων ἀπαρχαί. Paullo ante in iiſdem ſcriptum, *Proſcie*, ἀκροθίνια. Ubi Scaligero emendante legendum, *proſicia*. Nam ἀκροθίνια inter alia notat τὰς ἀπαρχάς, ut ſcribit Euſtathius. Lexicon Græco Latinum Cyrillo tributum interpretatur ἀκροθίνια, *ruſticila*. Sed & *proſicium* dicebatur, ſi recta vulgaris lectio apud Feſtum: *Proſicium, quod proſecatum projicitur*. Ego apud eum *proſiciæ* legere malim. Nec mirandum quod a *proſecando*, *proſicia*, ſeu *proſicies*, dicantur per *I*, in ſecunda. Siquidem veteres in compoſitis a *ſeco* mutabant *E* in *I*. Itaque *proſicare* dicebant pro *proſecare*. Plautus, Pœn. act. II.

. . . . Vetui exta proſicarier.

Inde igitur *proſicia*, non a πρὸς & εἶκος, ut ſenſit is qui Iſidorum emendavit: quam opinionem merito ridet Palmerius in Spicilegiis. Sic & *inſicare* dicebant, unde *inſicia*. Varro, lib. IV. de L. L. *Inſicia ab eo, quod inſecta caro, ut carmine Saliorum eſt: quod in extis dicitur nunc proſectum*. Vide *Salſicia*. Item dicebant *exſicare*, pro *exſecare*. Plautus, Rudente, act. I. ſc. I.

Quin tu in paludem is, exſicaſque arundines.

Simile quoque *diſſicare*, vel *diſſicere*, qua de voce fuſe Aldus in Orthographia. Item *ſubſico*, unde *ſubſicivus*, de quo abunde diximus in voce *Caedo*. Item *adſicare*, ſive *aſſicare*: unde apud Plautum (ſi vera vulgata lectio) *axicia*, quaſi *adſicia*, ſeu *aſſicia*. Eo nomine cenſet Turnebus, lib. XXVII. cap. XXVII. *forficem* intelligi, *quo ſecantur capilli*. Locus Plauti eſt Curcul. act. IV. ſc. IV.

At ita me volſellæ, pecten, ſpeculum, calamiſtrum meum
Bene me amaſſint, mea axicia, linteumque exterſum.

In veteri Veneta, quæ cum Saraceni aliorumque notis prodiit, ſcribitur *axitia* per *T*. Saracenus autem non *axitia* legit, ſed *exutia*, vultque *exitia* dici quaſi *excutia*, quod *ea excutiatur pulvis*. Cenſuit igitur Saracenus, intelligi a Plauto *ſcopas parvas*, *quibus excutitur pulvis e veſtibus*, *ut ſint munda*. Eadem Lambini ſententia: ſed is pro *axſicia*, quam vocem Latinam negat, *excuſſia* legendum putat, quod ἀναλόγως ab *excutiendo* fiet. Equidem etſi rebus adeo incertis nec *axiciorum*, nec *excutiorum*, ſive (ſi ſingulariter hæc potius efferre placet) *axicia* aut *excutia* vocibus uti auſim: tamen magis in Turnebi inclino ſententiam, quia *excutia* ſolius Lambini nititur conjectura; alterum vero illud, *axicia* dico, (pro quo facili literæ unius, ejuſque ſimilis lapſu *axitia* fere legi dicebamus) veterum libb. nititur auctoritate.

Pʀᴏѕᴇᴜᴄʜæ dicebantur *templa*, *quæ Judæi inter gentes habebant*, a προσεύχεσθαι. Juvenalis, ſat. III.

. . . . In qua te quæro proſeucha;

Ad quem locum vetus Comment. *Proſeucha*, inquit, *locus Judæorum*, *ubi orant*. Cætera, quæ ibi adſuta, nec aſſis ſunt. Putabat Politianus vocem hanc haut alibi reperiri, quam apud Juvenalem, & Cleomedem. Verum Leopardus, lib. III. cap. IV. oſtendit ea uſos Joſephum, Philonem, Epiphanium. Sed ignoſcendum Politiano, quandoquidem ejus ætate hi libri nondum publici juris facti erant. Vide & quæ de *proſeucha* annotavit Scaliger ad fragmenta ſubjecta operi de Emendatione temporum.

‡Proſicere aut Proſecare, & quae inde fiunt verbalia ſunt ex Haruſpicum diſciplina profecta. Proinde nemo mihi hoc eripiet, quin pro Tuſcis vocibus ſint agnoſcenda. A poſteriore ordiar; quod revera Tuſcum eſſe, oſtendunt Iguvinae tabulae, in quarum I. v. 2. PVSARATV i. e. *proſecati*; & in III. verſus finem ſaepe eſt PVSIKVRANT i. e. *proſecarent* aut *proſicerent*. Quae ſit autem ei verbo ſubjecta notio, ſic exponunt Grammatici. Ex Feſto Paulus: *Proſicium, quod proſecatum porricitur*, i. e. aris admovetur. Nonius: *Proſecta, exta quae aris dantur, ex fibris pecudum diſſecta*. Ovid. XII. Met. fab. 55. *Impoſuit proſecta calentibus aris*. Gloſſarum & auctorum plura loca & cetera quae huc pertinent, videbis in Voſſio in Prosecta, apud Feſti adnotatores & alios. At equidem hic ab Latinis grammaticis diſſentio, qui hoc verbum Latinum putant, nim. compoſitum ex Pro & Saco; cum mea ſententiâ ſit Tuſcum ex Oriente petitum. Chaldaeis Syriſque פרש *pras* eſt *ſeparandi* & *dividendi* verbum. Ab eo autem verbo ſicuti apud Chaldaeos (ut & Syros) aſſumpto Gimel fit פרשגן *parſegen* h. e. *exemplum* (vulgo *una copia*) inde dictum quia ex autographo veluti proſecatur; ſic apud Tuſcos aſſumpto K factum eſt *proſecandi* ſive (ut antiquitus loquebantur) *proſicandi* verbum: quod deinde Latini putarunt Latinum ex Pro & Saco compoſitum, quod revera Tuſcum eſt. Dixi de hoc plura Diatr. X. in Tab. I. Iguvinam. Mazoch.

Prosper, ex *pro* & antiquo *ſperes*, pro *ſpes*. Ita quidem Nonius, qui ait, *Sperem veteres ſpem dixere, unde proſper dicitur pro ſpe*. Similiter Perottus. Nempe, quia *proſpera ſpem noſtram implent*. Ac, ut idem ait, putant nonnulli *aſper* ſimiliter dici quaſi a *ſpe*. Sed utrumque etymon vanum. Nam *aſperum*, ut ſuo loco diximus, venit ab ἄσπορος, proprieque dicitur de *terra quae ſaxis abundat, ac ſqualore obducta*. *Proſper* vero fit a πρόσφορος, quod eſt, *commodus, utilis*, ἀπὸ τοῦ προσφέρειν.

Prostibulum, ſive *proſtibula*, ſic dicta putatur a præverbio *pro*, hoc eſt, *ante*, & voce *ſtabulo*, hoc eſt, *diverſorio*. Id enim inter alia notat *ſtabulum*: ut in *Sto* oſtendimus. Non. Marcellus: *Meretrix honeſtioris loci eſt & quæſtus. Nam meretrices a merendo dictæ ſunt, quod copiam ſui tantummodo noctu facerent. Proſtibula, quod ante ſtabulum ſtet, quæſtus diurni & nocturni cauſſa. Plautus, in Ciſtell. maniſeſtiſſime diſcrevit*:

Intro ad bonam meretricem, adſtat ea in via ſola,
Proſtibula ſane eſt.

Hæc Nonius. Sed magis placet *proſtibulum* a *ſtando* quam a *ſtabulo* dici, quia nempe *ante diverſorium ſtant*. De hac *ſtatione* multa ſunt veterum loca. Horatius, lib. Serm. ſat. II.

. . . . *Nullam, niſi olenti in fornice ſtantem.*

Seneca: *Meretrix vocata es, in communi loco ſtetiſti: ſtetiſti puella in lupanari*. Tertullianus quoque, lib. II. ad Uxorem vocat *lupanar*, *conſiſtorium libidinum publicarum*. A *proſtando* igitur *proſtibulum* eſt; haud ſecus ac a *ſtando* eſt *ſtabulum*; a *tintinnando*, *tintinnabulum*; a *ſuſcitando*, *ſuſcitabulum*; ab *infundendo*, *infundibulum*; a *latendo*, *latibulum*, plurimaque alia id genus. Nec tamen *meretrices* ſemper ante *ſtabulum* ſtabant: ſed interdum etiam in ſella ſedebant, atque inde eſt, quod ut a *ſtatione* dicebantur *proſtibula*, ſic a *ſeſſione* dicebantur *proſedæ*: quam nominis cauſſam adfert Feſtus. *Proſedarum* appellatio eſt apud Plautum Pœnulo, I. II. Eademque de cauſſa dictæ etiam *ſellariæ*. Hinc Juvenalis, ſat. III.

Et dubitas alta Chionem deducere ſella.

Ad quæ verba commentator vetus: *Inde ſellariæ dicuntur*.

Proteli quadruplicem invenio ἐτυμολογίαν, quarum quæ veriſſima ſit, cognoſci nequit, niſi quid proprie, quid modificate vocetur *protelum*, cognoverimus. In vett. Gloſſis exponitur ἔλλαμπτρον, quod eſt, *lucidum, fulgidum*. Sed hæc interpretatio plane eſt aliena. Joſephus Scaliger, levicula immutatione, pro ἔλλαμπτρον legere jubet ἔξαμπτρον, vel ζεύγλαμπτρον. Ita fuerit *protelum* idem, quod *cobum*, qua de voce ſic Feſtus: *cobum lorum, quo temo buris cum jugo colligatur, a cohibendo dictum*. Nam lorum hujuſmodi Græce ἀμπτρὸν, unde ἔξαμπτρον, & ζεύγλαμπτρον, quaſi ζεύγλης ἀμπτρόν. Itaque quod Ariſtophanes Lyſiſtratâ dixit ἐξαμπτρεύειν, id Latinis erit *protelo ducere*. Sic locutus Cato, lib. v. Originum: *Sed protelo trini boves unum aratrum ducent*. Ubi *protelo ducere* contrarium eſt huic, ſubinde intermittere, tractumque repetere. Sic Lucilius, lib. VI.

Quem neque Lucanis oriundi montibu' tauri
Ducere protelo validis cervicibu' poſſent.

Et lib. XII.

Hunc juga mulorum protelo ducere centum
Non poſſunt.

Quæ loca a Nonio adducuntur, ut oſtendat, *protelare* interdum eſſe *adjuvare*, vel potius *adjugare*; quomodo emendat N. Faber, pro quo eſt ea *proteli* ſignificatio, quam adduximus. Sed ſimplicius veriuſque videtur, ſi dicamus *protelum* eſſe, non *funem*, ſed *jugatorum boum perpetuum impulſum, continuamque protractionem*: ut *protelo ducere* nihil ſit aliud, quam non ſtrigare, ſed continuatim, & uno tenore ac ductu aratrum, aliave onera, protrahere. Quia vero non una eſt impellendi ratio, cum aliter impellant ea, quæ incitant, ac trahunt: aliter quæ inimice fugant: hinc fieri putant, ut *protelum* interdum ponatur pro incitamento, ſive cauſſa impellente: interdum pro eo, quod, vel mole, vel vi corporis, vel imperio dictiſque vel ſimili modo propellit. Priori modo accipi ait Nonius a Varrone in Cato, ſive de liberis educandis: *Remotiſſimum*, inquit, *ad diſcendum formido, ac nimius timor, & omnis perturbatio animi: contra delectatio protelo ad diſcendum*. Sed adſentio doctiſſimo Salmaſio: qui diviſim *pro telo* legit, ut *telum* ſit adjumentum; quomodo Cicero de amicitia ait: *Nec mediocre telum ad res gerendas exiſtimare oportet benevolentiam civium*. Et lib. VII. epiſt. ad Trebatium: ubi adducit hoc veteris poëtæ:

Uſquequaque ſapere oportet, id erit telum acerrimum.

Utrobique *telum* eſt *adjumentum*. Sed *protelo* nunquam ſic accipitur. At pro uno & continuo impulſu utitur Lucretius, lib. IV.

Et quaſi protelo ſtimulatur fulgure fulgur.

Similiter *protelare* dixit Turpilius Lemniis apud Nonium:

Propter peccatum pauxillum indigniſſime
Patriâ protelatum eſſe ſævitiâ patris.

Item III. Hiſtoriarum apud eundem: *Romanos impetu ſuo protelant, projectos perſequuntur*. Et lib. IV. *Duæ cohortes de ſubſidio procedunt, atque equites protelant*. Ac Terentius quoque, Phormione, act. I. ſc. IV.

Ne te iratus ſuis ſævidicis dictis protelet.

Quod imitatur Rufinus, eruditus Joſephi interpres, cujus illud de bello Judaico, cap. VIII. *Sævioribus dictis eum protelat*. Scaliger quoque legit apud Varronem, lib. III. de R. R. c. XVIII. *Hic enim ſonus harum fugæ exiſtimatur eſſe protelum*. Hoc eſt, hujuſmodi imaginibus apes longe *protelantur* in fugam. Ulpianus quoque, lib. IV. de damn. inf. *diem protelare* dixit pro *protrahere*, ſive *producere*. Et leg. Properandum, C. de judiciis, legere eſt *litem protelare*, hoc eſt, *differre*. Item apud Tertullianum, de Pœnitentia, cap. IV. *Hæc* (pœnitentia) *te peccatorum fluctibus merſum perlavabit* (alii *prolevabit*) *&* *in portum divinæ clementiæ protelabit*. Et adverſus Marcionem, lib. IV. *Nec quinque circiter, ſed ſexcenta millia hominum protelavit*. Pro eo quod eſt, vitam eorum, exhibito victu, produxit, ac prorogavit: ut interpretatur B. Rhenanus. Item, lib. de ſpectaculis cap. I. *Tanta eſt enim vis voluptatum, ut ignorantiam protelet in occaſionem, & conſcientiam corrumpat in diſſimulationem*. Quia vero, ut diximus, *protelum* proprie eſt, perpetuus continuuſque impulſus, hinc fit, ut adverbialiter quoque *protelo* dicatur

dicatur pro *continuo*, *in continenti*. Sic uſus Catullus, epigrammate ad Val. Catonem:

. . . . *Hunc ego, ſi placet Dionæ,*
Protelo rigida mea cecidi.

Imo Lambinus ſimiliter accipi putat, cum Lucretius, aliique dicunt, *protelo dicere*. Et hæc de ſignificatione vocis *protelum*, *protelare*, & *protelo*. Ex his vero lucem capient, quæ deinceps de etymologia dicemus: Feſti verba ſunt: *Protelare, longe propellere, ex Græco videlicet, quod eſt* τῆλε. *& ſignificat longe*. Duas alias adſert Donatus, ad Terentii locum, quem ante adduximus. Unam, ut propriam, refert. Vult enim eſſe a πρὸ & ἐλαῦν, quod interpretatur *trahere*, ut *protelum* ei ſit *protractus*; *protelare* autem *protrahere*. Alteram aliis tribuit, quos exiſtimare ait dici ab *aſſiduo telorum jactu*: atque huc referri ab iis illud Lucretii lib. II.

Undique protelo plagarum continuato.

Sive, ut Joſephus Scaliger (quem in Etymologico ſecutus Becmanus) verſum hunc, cum in notis ad Catalecta, tum ad Varronem de R. R. citat,

Undique protelo telorum continuato.

Sed *plagarum*, cum omnes Lucretii MSS. & editi codices habent, tum & Donati, etiam vetus Tarviſina anni CIↃCCCCLXXVII. Porro hanc *proteli* etymologiam probat quoque Scipio Gentilis, qui lib. I. Parerg. cap. XXXVI. ſimiliter a *telum* vult dici *extelare*, pro libertate donaro, quia ut *telum* ab arcu, ſic ſervus e manu domini quaſi ejicitur, atque excutitur. Prora & puppis hujus ſententiæ eſt locus in vett. Gloſſis: *Protelare*, ἐλαυθερῶσαι. Porro Fungerus ſive inviſis, ſive inſuper habitis tribus hiſce *proteli* etymologiis, contentus fuit adferre ſententiam Steuchi, qui voluit eſſe a πρὸ, & τέλος, ut *protelare* ei proprie ſit, *in longum fines ſive metas temporis proferre*. Mihi & Donati & Steuchi ſententia minus veriſimiles ſiunt. Nam ſi vel ab ἐλαῦν, vel τέλος veniret, proxima ab ultima corriperetur. Deinde ſi ab ἐλαῦν, unde *T* in *protelare*? Alia quoque contra utramque etymologiam proſerre liceat, quæ mitto, ne videar in lente quærere unguentum. Vera igitur eſt vel Feſti ſententia a τῆλε deducentis, vel potius illa, quam aliorum eſſe ait Donatus: ut ſit a *telo*, proprieque notat continuatam teli e baliſta impulſionem; ſive cum prorſus aliquid longe truditur, velut telum baliſta emiſſum: quomodo *proteli* vocem interpretatur Scaliger ad Varronis lib. III. de R. R.

Protenus, ſive *protinus*, in Gloſſ. vett. exponitur παραχρῆμα, εὐθέως, ἄφνω. Conflatum eſt ex *pro*, id eſt, *porro*; & *tenus*; Servio teſte in Eclog. I. Itaque *continuationem* ſignificat, ſive loci, ſive temporis ratione. Ut cum Virgilius de Sicilia olim conjuncta Italiæ ſic ſcribit:

. . . . *Cum protinus utraque tellus*
Una foret,

Item IV. Georg.

Protinus aërii mellis cœleſtia dona
Exſequar.

Nonium vide. Caper inter *protenus*, & *protinus*, hoc diſcriminis ponit, ut per *E* ſit locale, per *I* tempori inſerviat. Verum diſcrimen hoc non obſervatur in antiquis & optimæ notæ codd. ut quoque agnoſcit Pierius Caſtigat. Virgil. Ecl. I. A *protinus* eſſe *protinam*, ac continuitatem ſignificare ſcribit Varro extremo lib. VI. de L. L. Utitur Terentius, Phorm. act. I. ſc. IV.

Aliquid convaſaſſem, atque hinc me conjicerem protinam in pedes.

Quem in locum vetus interpres monet, etſi in vulgatis ſit *protinus*, tamen rectum eſſe *protinam*, ac ſic legiſſe Nigidium Figulum. Citat & hoc pacto Feſtus in *protinam*, qui & ipſe *protinus* exponit. Afranium quoque, Nævium, Plautum, ſic locutos docebit Nonius in *protinus*.

Protocollum, πρωτόκολλον, a πρώτη κόλλη, *primo glutine*, quo paginæ conjunguntur. Itaque *protocollum* dixere librum, in quo acta primitus a notariis ſcriberentur, quo deinde ſolidius exſcribi, vel etiam fuſius poſſent tractari. Novell. XLIV. περὶ τῶν συμβολαιογράφων, καὶ περὶ τοῦ τὰ πρωτόκολλα ἐᾶν αὐτοὺς ἐν τοῖς χάρταις. At πρωτόκολλον aliud eſt; de quo dictum in *Macrocolum*.

Provincia proprie eſt regio armis a populo Romano devicta, aut quomodocumque in poteſtatem adducta, quam magiſtratui ſuo adminiſtrandam ſubjecerat. Etymon adſert Feſtus: *Provinciæ*, inquit, *appellantur, quod populus Romanus eas provicit, hoc eſt, ante vicit*. Quamquam *pro* hic non tam *ante* ſignificat, quam *procul* ſive *foris*. Sed συνεκδοχικῶς id nomen etiam ad regiones alias extenſum: ac κατὰ μετωνυμίαν ita dici cœpit *munus regendæ provinciæ*, ac per συνεκδοχὴν *quodvis munus atque officium*. Plurimum autem differunt *provinciales* a *ſociis*, contra quam ſcripſit Sylvius, comm. ad Cic. Ligar. Nam *ſocii*, qui Græcis σύμμαχοι, ſuis legib. vivebant; *provinciales* autem, qui iisdem ὑπήκοοι, alienis vivebant legibus, ac inſuper vectigales erant ſive ſtipendiarii. Itaque Cicero hos merito diſtinguit, Verr. VI. ut & in Manilianа, cum ait: *Bellum grave & periculoſum veſtris vectigalibus atque ſociis*. Et Tranquillus ait, Cæſarem Galliam omnem præter ſocios & bene meritas civitates in *provinciæ* formam redegiſſe, eique in ſingulos annos ſtipendii nomen impoſuiſſe. Itaque *in provinciæ formam redigere*, nihil erat aliud, quam leges domeſticas eripere, & prætorem dare, qui quotannis eam legibus datis adminiſtret, & quæſtorem inſtituere, qui curam gereret vectigalium. Stante imperio, aliæ *provinciarum* dicebantur *Conſulares*, aliæ *Prætoriæ*. *Conſulares* ab iis, qui in Urbe conſulatum geſſerant, anno proximo conſulari adminiſtrabantur imperio: qui idcirco *proconſule* & *proconſules* dicebantur. *Prætorias* vero ii, qui in Urbe fuerant prætores, anno proximo prætorio imperio obtinebant: unde hi *Proprætore* & *Proprætores* vocabantur. Neque eædem *provinciæ* aut ſemper conſulares aut ſemper prætoriæ erant; ſed ea ejus anni magiſtratu nomen ſortiebantur. Ciceronis vero ætate videntur & extra ordinem in *provinciam* miſſi qui conſules non fuiſſent, ac proconſulis tamen nomine gauderent. Cicero lib. I. de leg. *Gellium familiarem tuum, cum proconſul ex prætura in Græciam veniſſet*. At *ſub imperio* provinciarum aliæ erant populi, aliæ Cæſaris. In illas populus ſuos proconſules & proprætores; in has Cæſar ſuos præſides mittebat. Ac Auguſtus quidem ſibi provincias ſervabat, quæ militum præſidio indigerent: populo relinquebat pacatiores, & quæ ſine armis facile retinerentur. Auctores ejus Strabo in operis ſui calce, Suetonius in Auguſto, & Dio lib. LIII.

Pruina, quam Ariſtoteles, vel quiſquis auctor libelli de mundo, *rorem concretum* (δρόσον πεπηγυῖαν) eſſe ait; vel κατὰ μετάθεσιν quaſi *pyrina* dicta ἀπὸ τοῦ πυρὸς, id eſt, *ignis*, quia, ſi effectum ſpectes, ejuſdem eſt ac *ignis* naturæ: vel, quod Feſto placet, a *peruro*, quod, cum ſole liquefacta eſt, fruges *perurat* & arbuſta. Eodem modo Græcis αἴθρος vocatur ab αἴθω, id eſt, *uro*; unde & Suidas αἴθρον exponit τὸ καῦμα. *Frigori* vero *urendi* quoque facultatem ineſſe, docet illud Maronis, I. Georg.

. . . . *Boreæ penetrabile frigus adurat*.

Adurit autem *frigus* κατὰ συμβεβηκὸς, nempe τῷ συνάγειν ἢ ἀντιπεριστᾶναι τὸ θερμὸν, ut inquit Ariſtoteles; cujus tamen ſententiam hac in re impugnat Hieronymus Magius, lib. I. Miſcell. cap. XVII. [manifeſte a πρωΐ, πρωΐα & πρωϊνὶ.]

†Pruina (miſſis vulgatis etymologiis, quibus fruatur, qui volet) eſt ab Hebr. כפור *cheper* quod Pſ. CXLVII. 16. *pruinam* deſignat. Nec novum eſt in Hebraicis in Latinum transfuſis primae interdum litterae damnum fieri, maxime ſi in dicto Pſalmi loco τὸ כ exiſtimatum fuerit extrarium, ut ad eumdem locum venit in mentem ſuſpicari. Jam vero (ut paulum digrediar) quis ſcit an non ſicut *Ruina* venit a *Ruo*; ita ab Hebr. פור (nam τὸ *caph* tantiſper pro adſcititio habeo) venerit apud Latinos

nos *Pruo*, verbum inuſitatum: quod ſi quando in uſu fuerit, tantumdem fuerit, quod *in gelu conteriſcere*. Mazochius.

Pruna, *vivus carbo*, ἀπὸ τοῦ πυρὸς, ſive a πυροῦ *ignitum eſſe*. Ut dicatur quaſi *purina*. Id malim quam ut dicatur quaſi *perura*: ut veteres cenſent. [πυρον, πύρινα.] *Pruna* & *carbo*, ut differant, docet his verbis Servius ad II. Æn. *Pruna, quamdiu ardet, dicitur. Horatius*,

Prætextam & latum clavum; prunæque batillum.

Cum autem extincta fuerit, carbo nominatur. Terentius.

Tam excoctam atque atram reddam, quam carbo eſt.

Nam pruna a perurendo dicta eſt. Sic Servius. Similiter diſtinguit & ἐτυμολογίζει Iſidorus, lib. XIX. cap. VI. Cæterum diſcrimen id inter *prunam* & *carbonem* perpetuum non eſt, ut diximus in *carbo*.

Prunus ex Græco προύνη, ſi idem προύνη ac κοκκυμηλέα, quod H. Stephanus arbitratur. Sed falli puto. Quare potius eſt a προύμνον, quomodo *fructus pruni* Aſiaticis dicebatur, ut eſt apud Aëtium & Æginetam: vel ſaltem *fructus pruni ſylveſtris*, ut eſt apud Galenum, lib. II. de vi alim. Κέρασον καὶ προύμνην, aliaſque arbores jungit Theophraſtus in Hiſtoria Plant. lib. III. cap. I. Atque ad eum locum utrumque etymon adducit Cæſar Scaliger.

Prurio quaſi *peruror*, ut recte Perottus. Nempe ut a *ſtateo ſcatario*; a λείχω, ſive *ligo*, pro *lingo*, *ligurio*: ſic a *peruro* eſſet *perururio* pro quo κατὰ συγκοπὴν *prurio*. Hoc plenius intelligitur ex definitione *ſcalptionis* apud Scaligerum, Exercit. CCCXVII. ſect. V. *Scalptio*, inquit, *eſt rarefactio cutis, qua utrumque fit ut emittat id, quod VRIT, & humoris attenuatio, ut id exhalet*. Κατὰ μεταφορὰν tranſlatum ad τὰ Ἀφροδίσια.

Prymnesius, πρυμνήσιος, pertinens ad πρύμναν, *puppim*. Feſtus: *Prymneſius palus, ad quem funis nauticus religatur, quem alii tonſillam dicunt*. Atque ut *palus* ad quem navis alligatur, *prymneſius* dictus: ita *funis* ipſi, quibus id fieret, πρυμνήσια. Homerus, Il. A.

Ἐκ δ' εὐνὰς ἔβαλον, κατὰ δὲ πρυμνήσι' ἔδησαν.

Ubi Euſtathius monet πρυμνήσια eſſe τὰ ἀπόγεια σχοινία.

Prytanæum locus erat Athenis, in quo *Prytanis* judicia exercebat, & in quo viri bene de Rep. meriti publicis ſumptibus alebantur. Docet id Scholiaſtes Thucydidis, lib. II. πρυτανεῖον, inquit, οἶκος μέγας, ἔνθα αἱ σιτήσεις ἐδίδοντο τοῖς πολιτευομένοις· ita autem vocatum addit, quoniam ibi ſedebant οἱ πρυτάνεις, οἱ τῶν ὅλων πραγμάτων διοικηταί. *Prytanis* voce uſus & Seneca de Tranquillitate. *Sed vide ne totum iſtud vitium tuum ſit. Non enim vis, niſi conſul, aut prytanis, aut ceryx, aut ſufes adminiſtrare Remp.* Quod ſi πρυτανεῖον, ut cenſet is Scholiaſtes, a πρυτάνεις venit: πρύτανις videri poſſit originem trahere a πρύμνα, *puppis*, ut proprie ſignet *gubernatorem*. Nam *gubernatoris* vox κυρίως de *nave* dicitur, ut alibi dictum nobis. Sed de origine ſcorſim ſentio. Nam magis placet *Prytanes* accepiſſe nomen a loco, locum vero dictum πρυτανεῖον ab *igne perpetuo & inexſtinguibili, qui in eo aſſervabatur*. Suidas: πρυτανεῖον, πυρὸς ταμεῖον· ἔνθα ἦν ἄσβεστον πῦρ, καὶ ηὔχοντο. Quamquam nec improbo, ut ita dicatur a πυρὸς, hoc eſt, *frumentum*, quia, ut dicebamus, alebantur in eo publicis ſumptibus, qui bene eſſent de Rep. meriti. Id confirmat Etymologus; cum ait, τόπος ἦν παρ' Ἀθηναίοις ἐν ᾧ κοινῇ σιτήσεις τοῖς δημοσίοις εὐεργέταις ἐδίδοντο. ὅθεν καὶ πρυτανεῖον ἐκαλεῖτο, οἱονεὶ πυροταμεῖον (πυρὸς γὰρ ὁ σῖτος) τουτέστι τοῦ δημοσίου σίτου ταμεῖον. Vide quædam de *prytanei* voce apud Caſaubonum, lib. XV. Animadverſ. in Athenæum, cap. XIX.

P S

Psallo, a ψάλλω, hoc a צלל, quod interdum eſt *tinnio*: *Pſallere* I. Sam. III. II. Jeſ. XVIII. I. Hab. III. 16. &c. A ψάλλω ἀπάλλιος fit ψαλτήριον. Quam vocem a Græcis, neſcio qua ratione, Syri acceperunt. Nam *peſanterin*, פסנתרין ac פסנטרין apud Danielem (qui ſane Græce locutus non eſt) legas III. v. & VII. & X. & XV. Angeli duo, Politianus cap. XIV. Miſcell. & Caninius in Helleniſmi Alphab. ſenſere ψαλτήριον eſſe a Syriaco *pſanterim*. Contra Joſ. Scaliger ad Feſtum in *Mamphula*, ait eſſe traducem Syriacæ linguæ ex matrice Græca, eſſeque & alias ejuſdem generis voces eapſe in lingua. Nam in Paralipomenis ſeu Chronicis eſſe *rapſed* a ῥαψῳδία, & Hebræum *manphul* eſſe a μανιπόλης. Sed hæc mire incerta, uti in *Mamphula* dicimus. *Pſalterii* deſcriptionem luculentam vide apud Chryſoſtomum protheoria in Pſalmos. Ex iis vero, quæ cum is, tum Hieronymus, & Auguſtinus de eo tradunt, colligi poteſt fuiſſe inſtrumentum non admodum diſſimile *harpæ* noſtræ, niſi quod pluribus hæc chordis intendatur. Vide quæ hac de voce in Nomenclatore ſuo tradit H. Junius. Uſus Arnobius, lib. VI. *Deûm mater cum tympanis, cum tibiis, & cum pſalteriis Muſa*. *Pſalterium* quoque vocatur *famoſi carminis genus*, quod alias *canticum* dicitur. Auctor Jul. Paulius, lib. V. ſentent. tit IV. *Pſalteria* autem dixiſſe arbitror, quia ſimilia eſſent illis, quæ in ludis ſcenicis canerentur ad *pſalterium*. Varro ταφῇ Μενίππου.

Neque orthophallica attulit pſalteria,
Quibus ſonant in Græcia dicteria,
Qui fabularum collocant exordia.

Vox propria inſtrumentorum muſicorum. At *cantus* eſt modulatio quæ fit voce. Tacitus tamen, ut Græcam effugeret vocem, dixit, *Servum canere per tibias doctam*, ut annotavit Agricola ad Senecam, pag. XXXIV. *Pſallere* quoque pro *cantare ad tibiam*, utitur Baſſus, lib. II. Lyricorum,

Calliope princeps ſapienti pſallerat ore.

Mirum a Cicerone, Catil. II. conjungi *cantare*, & *pſallere*: niſi *cantare* de *aſſa voce* capiendum; *pſallere* vero ſit *fidibus canere*. Aut hoc verum, aut cum Mureto (explicat. ejus orat.) legendum *cantare*, & *ſaltare*: aut dicendum *cantare* eſſe gloſſema: aut, quod maxime arridet, legendum *ſaltare* & *pſallere*.

†Psalterium. Videbis in Biblicis noſtris Exercitationem ad Dan. III. 5. ubi de *Pſalterio*: quod certe ex Chald. *Pſanterin* detortum a Græcis haud dubie fuit. Mazochius.

Psittacus, ψίττακος, quomodo Athenæo & Plutarcho dicitur, quæ Ariſtoteli ψιττάκη. Dicitur & σίττακος. ſed & Σίττακος a Cteſia vocatur, Indicorum initio. Non dubito, quin vox ſit ab India, unde avis ipſa. Utrumque docet Plinius, lib. X. cap. XLII. *Super omnia humanas voces reddunt pſittaci quidem etiam ſermocinantes. India hanc avem mittit: ſittacen vocat*. Vel dicebatur Indis σίττας, unde σιττάκη κατὰ παραγωγήν. Heſych. Σίττας ὄρνις ποιός, οἱ δὲ τὸν ψίττακον λέγουσι. Cteſiæ, in Indicis, Βίττακος nominatur. [forſan *quod a Syttacene provincia primum ablata*.] De *pſittaco* agit & Appuleius in Floridis: ſed confudit ea quæ de *pſittaco*, & *pica*, ſcripſerat Plinius: ejuſque errorem hac in re ſecutus eſt Solinus.

†Psora, & Gr. ψώρα fiunt ex Hebr. צרעת *saraat*, ejuſdem ſignificantiae, reddito Tſade per Ps. Apud Graecos tamen id nomen ſecundiore derivatorum propagine gaudet, quam apud Latinos. Mazochius.

P T

Ptisana, πτισάνη, a πτίσσω, unde & πτισσάνη invenitur. Πτίσσειν ab Heſychio tum κόπτειν exponitur, hoc eſt, *tundere*, tum ἀποδερματίζειν, hoc eſt, *decorticare*. Id enim eſt *cortex* in frugibus ac leguminibus, quod δέρμα ſive *pellis* in animantibus. Hinc liquet πτισάνην ſive πτισσάνην ſic dictam, quod *tundendo decorticaretur*. Quippe πτισάνη a Suida exponitur κεκομμένη κριθὴ, hoc eſt, *hordeum tuſum*, & a gluma corticeque purgatum: eujuſmodi hordeum ad uſum ſorbitionis ſervabant. Etſi vero *pti-*

ſana

ſana proprie fieret ex *hordeo*, tamen & ex aliis *frugibus* conficiebatur, ſed tum non ſimpliciter *ptiſana* dicebatur, verum nomen frugis addebatur. Sic dicebant πτισσάνη πυρίνη. Χονδροπτισσάνη, & ſic in cæteris. A *ptiſana* eſt ὑποκοριστικὸν *ptiſanarium*, quo uſus Horatius, ubi *ptiſanæ ex oriza* meminit. Locus eſt lib. II. ſat. III.

Quid ceſſas? agedum, ſume hoc ptiſanarium orizæ.

Plura de *ptiſana* vide apud Hier. Mercurialem, lib. IV. Var. Lect. cap. XVIII.

P V

Pubes, ſi Catholico credimus, dicitur quaſi *nubes pudendorum*: ſi Nunneſio, ab ἥβη, addito *p*: ſi Peſotto, quaſi ἐπὶ ἥβην, κατ' ἀφαίρεσιν. Sed verius dicatur, quaſi πάϊς ἥβα, hoc eſt, τῶ αἰδοίω κῶνος, vel eſt a φοῖβαι, quo notantur καταφαὶ καὶ λαμπραὶ τρίχες, & ἁπλαῖς τρίχες, ut conſtat ex Etymologo in φοῖβαι & φοιβάζω, ubi φοίβας exponit *ubæs*. Vel eſt *pubes* a βυβὼν, quod primo inguen notat, etſi & pro *inguinis tumore*, ac καταχρηστικῶς etiam pro aliis partis, velut axillarum aut colli tumore accipiatur. ἥβη ab אב, hoc eſt, *viror*, ut ἥβη primo ſit *viror ætatis*. Fingunt poëtæ *Heben* eſſe Diis a poculis, quo innuunt Deos non ſeneſcere. Latinis hæc Dea *Juventas* dicitur. A *pube* eſt *pubes*, qui Græcis ἔφηβος, ab ἐπὶ & ἥβη. Unde Vitruvio *ephebium*, ſive *ephebeum*, ἐφηβεῖον, non quidem *ludus puerorum literarius*, quod quidam ſcripſere: ſed *locus in palæſtra, in quo puberes exercebantur*: ubi & *ephebicus*, ἐφηβικὸς, *locus in theatro unde puberes ſpectabant*. Vide Mercurialem in arte gymnaſtica. *Puberes* eſſe incipiunt *mares* anno ætat. XIV. *feminæ* XII. Itaque, qui propior huic anno, quam ſeptimo (qui infantiæ terminus) is pubertati proximus dicitur. In cauſis tamen alimentorum, pietatis intuitu, laxiora pubertatis tempora præſcribuntur, ac in pocilis XIV. in maribus XVIII. annus intelligitur, quæ plena eſt pubertas. Pro *pubes* etiam, ſi Grammaticis credimus, *puber* dicitur *S* in *R* abeunte: ut pro *Valeſii* & *Fuſii*, *Valerii* & *Furii*, dicere. Imo Scaliger ait Catullum voce *puber* uſum: ut apud quem in Galliambo pro *mulier*, reponi debeat *puber*. Sed hoc admodum incertum, nequid gravius dicam. At *pubes* Cicero uſurpat pro Rabirio perduellionis reo. *Neminem*, inquit, *eſſe dico ex iis omnibus, qui illo die Romæ fuerint, pubeſque tum fuerit quin arma ceperit.* Porro *pubes* in gignendi caſu *puberis* facit, ut *Ceres*, *Cereris*. At ſubſtantivum *pubes* facit *pubis*. *Impubes* quin *impuberem* faciat non dubium. Ita Cicero Catil. IV. *impuberem puerum* ait. Sed dubitant, an *impuberem* quoque eſſe poſſit ab *impubes*. Non diffiterer, ſi *impuber* legeretur. At altero uſus Ovidius, II. Faſt.

Nam puer impubes, & adhuc non utilis armis.

Objectant hoc Maronis, quod eſt in v. Æn.

. . . . *Comitemve impubis Juli.*

Quodque Horatius, lib. II. od. IX. *impubem Troilon* dixit. Sed ſunt iſta a recto *impubis*. Nam dici *hic & hæc impubis*, & *hoc impube*, teſtatur Probus in Catholicis. Item Priſcianus in VI. tradit, Cæſarem quoque *pubis* pro adjectivo *pubes* dixiſſe. *Depubes* quid ſit, docent iſta Feſti: *Depubem porcum lactantem, quia prohibitus ſit pubes fieri*. Ubi in MSto eſt *lactentem*: atque ita legendum. Nam *depubes* porcus necatur dum lactet, priuſquam adoleſcat.

Publicus, a *populus*. Nam prius fuit *populicus*, hinc κατὰ συγκοπὴν *poplicus*: quod extat in veteri inſcriptione, pag. CL. num. VI. collectan. Gruteri. Pro eo nunc *publicus* dicimus. Porro *publicum* non raro accipitur pro *vectigali populi Romani*. Cic. ad Q. Fratrem: *Hic te ita verſari, ut & publicanis ſatisfacias, præſertim publicis male redemtis*. Suetonius, in Caligula: *Additumque ad caput legis, ut tenerentur publico, & quæ meretricium, & quæ lenocinium feciſſent*. Apud Valer. quoque Maximum, lib. VI. cap. IX. e codd. mſſ. reſtituit Steph. Pighius: *Cum Aſiani publici exiguam admodum particulam habuiſſet*. Ab hac *publici* ſignificatione dicitur *publicanus*, qui *publica redimit*. Itaque ſcribit Cajus Juriſconſultus proprie nullam civitatem præter Romam habere *publicanos*, ejuſque cauſſam eſſe, quod civitates omnes cenſeantur membra Romanæ reipubl. Verba Juriſconſulti ſunt: *Eum qui vectigal populi Romani conductum habet, publicanum appellamus. Nam publica appellatio in compluribus cauſſis ad pop. Rom. reſpicit, civitates enim loco privatorum habentur.* Erant autem tria potiſſimum *vectigalium* genera, *portorium*, *decumæ*, & *ſcriptura*. *Portorium* fuit *vectigal*, *quod capiebatur ex rerum importatione & exportatione*, unde & nomen. Huic proprie videtur *vectigalis* nomen competere, cum colligatur ex mercium invectione & revectione. Id qui redimerent, *portitores*, a mercium *importatione*, ſunt appellati. *Decumæ* erant *vectigal quod capiebatur ex agris*, ita dictum quia *decima frumenti pars daretur*. Hoc qui redimerent, vocati *decumani*. *Scriptura* erat *e ſylvis*, ſive *e paſtione pecorum*, cujus redemptores vocati *ſcripturarii*. His addi poteſt *ſalinarum* reditus ab Anco Martio rege primum inſtitutus. Trium priorum meminit Tullius in Maniliana: *Nam*, inquit, *cum hoſtium copiæ non longe abſunt, etiamſi irruptio nulla facta ſit, tamen pecora relinquuntur, agricultura deſeritur, mercatorum navigatio conquieſcit. Ita neque ex portu, neque ex decimis, neque ex ſcriptura vectigal conſervari poteſt*. Et eadem: *Cum publicani familias maximas*, (id eſt, maximam ſervorum numerum ad exercenda vectigalia,) *quas in ſalinis* (alii *ſylvis*) *habent* (ad exigendam ſcripturam,) *quas in agris* (ad exigendas decumas;) *quas in portubus* (ad portoria requirenda) *atque cuſtodiis magno periculo ſe habere arbitrantur*. Interdum tamen, quod ex Aſconio, Feſto, Nonioque diſcimus, *ſcriptura* vox generatim accipitur pro *mancupum exactionibus*, ac *mancupes* ipſi generatim vocantur *ſcripturarii*. Quia autem dicebamus *decumas* ex *frugibus* proveniſſe, illud quoque addamus, tria extitiſſe *genera frumenti*, quod Romani ex provinciis perciperent. Primum erat *decumanum*, ſive *ex decumis*, quod Romanis aratores ſine pretio dare cogebantur. Alterum fuit *emptum*, quod aratores pretio ex Senatuſconſulto ſtatuto, Romano magiſtratui vendebant, ut Romam ad alendam civitatem mitteretur. Tertium erat *æſtimatum*, quod magiſtratus æſtimabat in uſum familiæ ſuæ, quia interdum pro frumento pecuniam accipiebat.

†Puoat videtur eſt a בוש notionis ejuſdem, pro quo (verſo *Shin* Chaldaice in ת) erit But, deinde Pun; ſunt enim ejuſdem origini litteræ. Mazochius.

Pudor, ſi Feſtum audimus, ab eo dicitur, quod antiqui *putum* pro *puro* dicebant. [A δὼς & αἰδὼς, & Æolice παιδὼς, & hinc *pudor*.] Vel *pudor* eſt ab Hebræo בוש, *puduit*, *erubuit*: aut potius Chaldæo & Syriaco בהת, quod idem ac illud Hebræum notat. Vel *pudor*, & *pudere*, ex eo ſunt, quia cum *pudet*, mens rem averſatur, ut in *putidis*: quam nominis cauſſam adducit Cæſar Scaliger, Exercitat. CCCXII. Ac firmat hanc etymologiam, quod *putidulos* dicimus, *quos ſuppudet*. Locutus hoc pacto Tullius ipſe. Martialis quoque, lib. IV. epigr. XX. *Cæreliam putidulam* vocat, quod ſua bona non noſſet: quippe quæ ſe anum prædicaret, cum pupa, ſive puella, foret. A *pudere* eſt *depudere*, de eo quem deſinit *pudere*. Ovidius, Epiſt. IV. Heroïd.

Depuduit profuguſque pudor ſua ſigna reliquit.

Similiter uſi Tranquillus, & Velleius. Eſtque ſimile *deſævire* apud Maronem, & Lucanum: pro quo Livius *exſævire*. A *pudor* eſt *pudicus*, unde *pudicitia*. Differunt autem *pudor* & *pudicitia*, ut *impudens* & *impudicus*: quorum illud ad *animum*, hoc ad *corpus* pertinet. Ita manifeſta qui negat, *impudens*; qui partes verendas detegit, *impudicus* dicitur. Eſt a *pudicus depudicare*, quo uſus Laberius apud Agellium, lib. XVI. cap. VII. Dictumque

eodem

eodem modo, quo *devirginare* dixit Petronius: Gloſſæ id optime explicant διαπαρθενεύειν. A *pudore* quoque eſt *repudium*, quia *ſit ob rem pudendam*; ut Verrium ſumpſiſſe ait Feſtus. Forte tamen verius ſic dicitur, quia *renunciatio non fit ſine pudore*, ſive *ſponſus a ſponſa* ſeparatetur, ſive *maritus ab uxore*. Sed imprimis id ſine *pudore* fieri non poteſt quando maritus ab uxore recedit, idque ob ea, quæ peramantes adeo inter ſe dixere, & fecere. Differt *repudium* a *divortio*: quod hoc tantum in *conjugibus* eſt; at *repudium* etiam eſt, *cum ſponſus a ſponſa dirimitur*. Ejuſdem originis eſt *Propudium*: qua de voce ſic Feſtus: *Propudium dicebant, cum maledicto nudare turpitudinem volebant, quaſi porro pudendum. Quidam propudium putant dici, a quo pudor, & pudicitia procul ſint*. Scaliger ad hunc locum addit, *propudium* idem eſſe, quod κάθαρμα, ac *homines facinoroſos* ut Græcis καθάρματα, ita Latinis dicta *propudia*. Uſurpat Plautus, Curculione, s. III. atque alibi. Ciceronem quoque, Philipp. XIII. uſum putat Hieronymus Ferrarius.

PUER, etſi proprie ſit in *ætate prætextata*, tamen interdum etiam eo nomine vocantur *adoleſcentes*: quomodo Cicero ſæpe *Octavianum* vocat *puerum*, quem alibi *adoleſcentem* & *prope puerum* appellat. Appuleius quoque in apologia *Pudentem* privignum *puerum* vocat, qui jam curatorem haberet, non tutorem. Sed hæc κατὰ μείωσιν dici videntur, more Oratorum. Quod ad etymon, Varro *pueros* ita dictos ait, quod ſint *puri*, hoc eſt, *impubes*. Idemque traditum a Cenſorino, lib. de die Natali; & Iſidoro, lib. XI. cap. II. Apud Feſtum, in *obpuviat*, legere eſt *pueros* dici a *paviendo*, quia ætas *puerilis* ſubinde eſt *obpuvianda*, hoc eſt, ferienda puniendaque. Joſ. Scaliger in Conjectaneis, vult eſſe ab antiquo πόρ. Quippe Lacones, Heſychio teſte, pro παῖς dixere πόρ, indeque hoc nomen accommodatum *ſervulis*, quod a *pedibus* eſſent: qua ratione & a Latinis *pedes* appellantur. Plautus, Menæchmis, act. II. ſc. II.

Aſſervatote hoc ſultis navales pedes.

Mihi placet, *puer* originem trahere a בר, *filius*. Inde eſſe πόρ· ita enim Dores pro παῖς dixiſſe: unde Latinorum *por*, ac *E* inſerto *poer*, pro quo poſtea *puer*. Nam O pro *V* pronunciabant veteres. Salm. lib. de Helleniſt. pag. CCCCXXIX. Latinum *puer* dicit eſſe a Græco πόρ pro παῖς. *Por* reperimus in veteri inſcriptione Aufidenati in Samnitibus, pag. DCCCCLII. num. II. *P. Ruberio Latino Sicanus P. por patrono ſuo B. M.* A *por* ſunt *Marcipor*, *Caipor*, *Lucipor*, *Quinctipor*, quæ (ut in oratoriis noſtris oſtendimus) nihil aliud ſunt, quam Marci, Caii, Lucii, Quincti *por*, ſive *puer*, hoc eſt, *ſervus*. Id enim hic *puer* κατὰ μετωνυμίαν notat; quomodo Horatius ait, lib. I. Epiſt. VII.

Demetri (puer hic non læve juſſa Philippi
Accipiebat) abi, quære & refer, &c.

Et Propertius, lib. III. Eleg. XXII.

I puer, & citus hæc aliqua propone columna,
Et dominum Eſquiliis ſcribe habitare tuum.

Græci quoque ſimiliter *ſervulos* vocant παῖδας, ut videre eſt apud Ariſtophanem & alios. Docet Euſtathius p. CCCCXXXVIII. Inde ortam hanc ſignificationem, quod *ſervuli* fere *puerili ætate* eligerentur, ut quæ miniſteriis ſit aptior. Galli quoque hinc eos quos Livius *pueros regios* appellat, ſimiliter vocant *pages*, pro quo potius *paje* ſcribi deberet, ſi originem ſpectes, cum ſit a Græco παῖς. Quamquam & cum Turnebo dicere poſſis, *page* eſſe a *pædagogii* vel *pædagogiani* vocabulo. Nam *pædagogium* vocatur cœtus ſervulorum *puerilis ætatis*, unde Marcellino *pædagogiani pueri*, quos Galli *pages* vocant. Alias etiam & Græcum παῖς, & Latinum *puer*, accipiuntur pro filio; ut cum Naſo, Elegia de morte Tibulli, *Cupidinem* vocat *Veneris puerum*. Porro pro *puer*, *puerus* dixere Plautus, & eo antiquiores. Ab hoc eſt *puerulus*, unde *puellus*, quo ante B. Hieronymum uſus Lucretius, lib. IV. vide Marcellum. A *puerus* quoque eſt *puera*, unde ſimiliter *puerula*, ex quo *puella*: ut Priſcianus monet in XL. Eſtque id magis *viridioris ætatis* nomen, quam *virginitatis*. Nam, ut præter alios Rittershuſius ad Oppianum monet, *puellæ* quoque dicuntur, *quæ jam maritum habent*, imo & *gravidæ* ſunt, atque adeo *eæ* etiam *quæ pepererunt*. Horat. III. Carm. XXII.

. . . . *Laborantes utero puellas.*

Ovid. II. Faſt.

. . . . *Jubet viduas ceſſare puellas.*

Hoc eſt, abſtinere maritorum complexibus. Apud eundem Penelope ſe puellam vocat, quæ jam Telemachum Ulyſſi pepererat. Scævola quoque *puellam* vocat quæ vidua erat, & poſt alteri nupta. Et Gellius, lib. XII. cap. I. bis *puellam* vocat *puerperam*. A *puella*, *puellitari* dixit Laberius:

Quanam vos dementia ſuppolitores facit
Cum cana eugia puellitarier?

Ubi *eugium* eſt τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον. quemadmodum diximus, cum ſeparatim hac de voce tractaremus. Itaque *cum eugio puellitari* nihil aliud ſit, quam quod Græci ſimiliter κλειτοριάζειν dicunt a κλειτορὶς, quod idem ac *eugium*. Heſychius: Κλειτορὶς, τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον ἡ ὑποδορὶς, ὅθεν καὶ τὸ κλειτοριάζειν τὸ ψηλαφᾷν. Atque hinc lucem capit, quod apud Ciceronem erudita illa epiſtola ad Pætum legimus de *coleis Cliterninis*. Quippe, ut ad Ithyphallica monuit Scaliger, hoc loco ad κλειτορὶς ſeu κλειτόριον alluditur, non (quæ multorum opinio eſt) ad *Cliternum* Italiæ oppidum, quaſi ut Lavinii ſive Lanuvii (idem enim id oppidum, unde Lanuvinus dictus Terentii adverſarius) *Coleorum* familia erat; ita quoque ejuſdem nominis familia fuerit *Cliterni*.

PUGNUS, [πυγὼν, πυγόνος.] eſt a πὺξ, quod valet πυγμῇ, hoc eſt, *pugno*. Niſi malis a πυγμὴ, converſo μ in ν. Nec enim πυγμὴ ſemper notat ſpatium a cubito ad digitos clauſos, ſive ſpatium ſex digitis cubito brevius; a qua notione dicti Πυγμαῖοι, *Pygmæi*, quia tanta eorum ſtatura creditur: verum ſic quoque, Suida teſte vocatur γρόνθος σύγκλεισις δακτύλων, hoc eſt, *manus in pugnum complicata*. An potius *pugnus*, a πυκνὸς, quæ Julii Scaligeri ſententia eſt, lib. I. Poët. c. XXII. Nam cenſet is, quia opponuntur πυκνὸς, id eſt, *denſus*, & μανὸς, *rarus*, eo appoſite hinc *pugni*, & *manus* vocem arceſſi, ut *pugnus* ſit χεὶρ πυκνὴ, id eſt, *denſa & digitis clauſis contracta*: *manus* vero proprie ſit χεὶρ μανὴ, hoc eſt, *rara*, *digitoſque habens exertos, non complicatos*. Quartum etymon eſt apud Feſtum, ſed quod minime probare poſſim. *Pugnus*, inquit, *a punctione, id eſt, percuſſione, dicitur*. Lis & quinctum. Nam ambigit Donatus, Adel. act. II. I. utrum *pugna*, a *pugno*, an potius a *pugna* dicatur *pugnus*. Sed mihi non dubium, quin *pugna* a *pugnus*, dicatur, eo quod principio homines *pugnis* confligere ſoleant: quam nominis rationem probat quoque Caſſiodorus, lib. I. Var. epiſt. XXX. Et ſic ipſe Donatus. Hec. prol. *Pugna*, inquit, *a pugno. Veteres namque ante uſum ferri & armorum, pugnis & calcibus & morſibus, corporumque luctatione certabant*. A *pugnus* eſt ὑποκοριστικὸν *pugillus*, quam vocem nulla auctoritate a Lexicographis fulciri miror. Extat autem apud Plinium, lib. XX. cap. XII. *Marrubii ſemen, cum farris pugillo decoctum*, hoc eſt, quantum *pugno* exiguo capi poteſt. Gloſſ. *Pugillum*, δρὰξ χειρὸς. Onomaſt. *Pugillum*, δράκιον. A *pugillus*, eſt *pugillaris*, quod *pugillum implet*. Quomodo *pugillares teſticulos* dixit Juvenalis: ſat. XI. Inde & dicti *pugillares*, quia *pugillo contineri poſſent*. Niſi forte potius, quia *ſtylo in his pingenda ſcribuntur*. Singulari ejus ante Auſonius: *Bipatens pugillar expedi*. *Pugil* a *pugna* dictus, ut Varro docet, lib. VII. de L. L. ac Donatus ad prol. Hec. Sed magis placet eſſe verbale, a *pugno*, ut a *conſulo conſul*: vel denominativum a *pugnus*; qua nempe ratione Græcis vocatur πύκτης a πὺξ, quod idem ac πυγμὴ, ſive *pugnus*. Sane idem ſunt πὺξ μάχεσθαι, & πυγμαχεῖν, ſive *pugilatu certare*

tore ſeu *pugillari*, quæ vox in Pandectis invenitur. Græco πυξὰ vocabulo pro Latino præter Senecam uſus Tertullianus Scorpiaco.

Pvlcer, olim *polcer*, quaſi *policer*, a *polio*. Nam ut a *ſepultum*, *ſepulcrum*; a *fultum*, *fulcrum*; ita a *politum*, *policrum*, & κατὰ συγκοπὴν *polcrum*. Quod etymon ſi verum, ſcribendum *polcrum*, ſeu *pulcrum*, abſque ſpiritu: prout voluit Terentius Scaurus, ac *pulcerrimas* abſque *H* in antiquis aliquot codd. ſe reperiſſe teſtatur Pierius. Sed obſtat, quod Valerius Probus clare teſtatur, veteres in tribus hiſce nominibus *pulcher*, *Orchus*, *lurcho*, adſpiraſſe conſonantem. Quod ipſum Servius quoque teſtatur, niſi quod is pro *lurcho* ponat *ſepulchrum*. Præterea nec ſatis ἀναλόγως a *polio* videtur deduci. Nam quod ad *ſepulcrum*, *lavacrum*, *involucrum* & ſimilia, diſpar horum ratio, quia ſubſtantiva ſunt, quæ a ſupino formari ſolent. De adjectivis idem probari nequit. Quare Santram ſequor, qui, ut apud Scaurum legimus, *pulcher* dici voluit, quaſi πολύχρους a πολὺ & χρῶμα, ut proprie ſit *pulcrum*, quod *multum coloris nitorisque habet*. Sane *pulcritudo* partim *in proportione membrorum*, partim *in colore* conſiſtit. Vel eſt *pulcher* ex πολύχαρις, ut proprie *pulcher* ſit, in quo πολλὴ χάρις. Sed argute quoque, nec erudite minus Jul. Scaliger, cui lib. de cauſſ. L. L. cap. xxii. *pulcher* dici placet quaſi πολύχειρ. Ita *pulcher* proprie erit *fortis*, quomodo Servius exponit hoc Maronis, vii. Æn.

. . . . *Satus Hercule pulchro*

Pulcher Aventinus . . . .

[ἄλκη, ἄλκαρ.] Quomodo & *fortis* contra ponitur pro *pulcra*, quo idem, idque Nonio ac Servio ad iv. Æn. præeuntibus, trahit illud Plauti, Mil. act. iv. iii. *Ecquid fortis viſa eſt?* ſive ut in Gruteri MSStis eſt, *ecquid fortiuſcula eſt?* Sed hic quæritur, num ἐν τῷ Ἀφροδισίῳ ſtrenua ſit, uti ſolent quæ ætate ſunt integra, nec viripotentes ſolum, ſed etiam viroſæ. [φαλακρὸς, ὁ λευκομέτωπος, vel potius a βλαχρὸς, ut Italis *morbido* pro *pulchro*.]

†Pvlcher apud antiquos tantumdem fuiſſe quod *Fortis*, teſtatur Servius ad Aen. VII. 656. quam *Fortitudinem* ad omnia opera illi referebant, agriculturae, militiae, lanificii, cetera. Cum vero fortitudo iſta ex membrorum granditate exſiſteret, hinc Virgilio Hercules *pulcher*, h. e. *fortis* (auctore Servio loco cit.) dicitur: *Satus Hercule pulchro Pulcher Aventinus*. Eodem & illud pertinet quod heroicis temporibus pulchritudo in membrorum granditate ponebatur, teſte Ariſtotele, cujus locum ex Nicomacheorum tertio ad Cantica Salomonis produxiſſe memini. Ergo res eo redit, ut *pulchrum* in fortitudine, haec autem in mole ingenti artuum conſtitueretur, ex qua vires & ſtrenuitas ad opera & labores exſiſtebant. Ex Prov. cap. XXX. (quod incipit, *Mulierem fortem*) ecqua praecipua mulierum laus ſeu pulchritudo ſit, colligitur illis verbis, *Quaeſivit lanam & linum*: vide ibi cetera. Atque hoc intelligens veterum Italorum ſapientia, pulchritudinem in ἐργασίᾳ h. e. *operatione* & exercitatione corporis poſuerunt. Cur, inquis, Latium prae ceteris? quia voce ipſa Pvlchra hoc expreſſerunt. Quod nomen ex Chaldaeo Syroque verbo פלח *pelach* manavit, quod eſt corporis exercendi verbum & ad opera cuncta pertinet, agricolationis, lanificii, martialia. Ab eo Orientali verbo fit פלחן *pulchan*, quod Chaldaeis eſt ἐργασία h. e. corporis exercitatio. Ex iſto *Pulchan* Latiale *Pulcher* (non ſine Tyrrhenico rhotaciſmo) exſtitit. Quis autem in hoc nomine ſciolorum aliquot hujus ſaeculi temeritatem ferat, qui pro *Pulcher* auſi ſint *Pulcer* ſcribere contra marmorum ſcripturam, imo contra originis auctoritatem? Nam Chaldaei Syrique cum ח ſcribunt, quae littera apud nos vim habet τοῦ Ch. Mazochivs.

Pvlicar a *pulvere*, quia *ex pulvere criantur*, ſive quod *ex pulvere magis nutriantur*. Ita Iſidorus, lib. xii. cap. v. Sed magis placet *pulex* dici a *pulo* ſeu *pullis colore*. Veteres enim non geminabant conſonas. [ἀϊλλις vide Arcad.] Vel potius κατὰ μετάθεσιν fieri ex Æolico σπύλλα pro ψύλλα. Ut autem ψύλλα Græcis, ita & *pulex* Latinis non ſolum dicitur de inſecto homines, ſed etiam olera infeſtante. Columella lib. x.

Exurat ſata ne reſoluti pulveris æſtas,
Parvulus aut pulex irrepens dente laceſſat.

A *pulex*, *pulicoſus*, quomodo *pulicoſam* canem dicit Columella, lib. vii. cap. xiii. Ab eodem fonte *pulegium*, herba. Plinius, lib. xx. cap. xiv. *Flos pulegii recentis incenſus pulices necat odore*. Ubi corrupte in quibuſdam libris *culices* legitur. Sequitur hoc etymon etiam Ruellius, de natura ſtirpium, lib. iii. cap. xvi. Græce dicitur γλήχων. Gloſſ. *Pulegium*, γλήχων. Vocatur & βλήχων, teſte Dioſcoride, lib. iii. cap. xxxvi. Unde & *pulegium* a βλήχων venire putabat Nunneſius in Grammatiſtice. βλήχων vero unde ſit, ibidem his verbis Dioſcorides docet: Καλοῦσι δέ τινες αὐτὸν βλήχωνα, ἐπειδὴ τὰ γευσάμενα κατὰ τὴν ἄνθησιν τῶν ποιμνίων, βληχῆς ὑποπίμπλανται. *Vocant aliqui eum blechona, quia dum floret, pecoribus concitat balatum*.

Pvllvs pro *colore* idem quod φαιός. [πελλὸς] A Servio ad iii. G. exponitur *niger*. Proprie autem iis hæc vox tribuitur, *quæ terræ habent colorem*, qui & *Hiſpanus*, & *Bæticus*, dicitur. Hinc *pulliga* pro *pullo colore*, apud Plinium; & *pullatus*, pro *pulla veſte indutus*, apud Tullium, & alios. *Pullus* hac notione, ſi Perottum audimus, dicitur a *pullis avium*, quia fere eo colore naſcuntur. Juxta alios a *pulvere* dicitur, ut in Actio ſuo ſcribit Jovianus Pontanus, & ex eo deſcribit Erythræus in Indice Virgiliano. Dicitur terra *pulla* quaſi *pulvilla*, id eſt, *reſolubilis*, & *in pulverem verſa*, qualis eſt *terra Campana*, ut ait Columella, quæ nequaquam *nigra* eſt, ut quidam arbitrantur, ſed *reſolubilis & putrida*, *quæque ſæpius arata in pulverem abit*. At Cæſar Scaliger Exercit. cccxxv. cenſet *pullus* venire a *purus*, quia color is αὐτοφυὴς ac *nativus*; qualis plurimum *color penularum*: unde *infima Romanorum plebs*, quæ pro toga *penulam* geſtabat, *pullata* dici ſolet. Ut ab *anus*, *allus*; ſic a *purus*, *pullus*. Maxime vero placet, a πελὸς eſſe *pulus*, ſive *pullus*, *E* in *V* converſo, quomodo ab Æolico ἕλκος eſt *ulcus*, a *terendo*, *turunda*, &c. Eſt vero πέλος ſive πελὸς (utroque enim modo hæc vox ſcripta invenitur) idem quod μέλας ſive *niger*, teſte Suida & Etymologo: indeque πέλειος, quod ſimiliter exponit Heſychius: imo & *ciconia* putatur πελαργὸς dicta quia *pennarum colore*, partim πελὸς, ſive *niger*, partim ἀργὸς, ſive *albus*. Cæſar Auguſtus (ut in ejus vita ſcribit Tranquillus) pro *pullo* dicebat *pulleiaceus*: nempe ut recte Caſaubonus monet, ad aliorum colorum exemplum quadam ingenii laſcivia id verbum formabat. Sic enim dicimus *violaceus*, *hederaceus*, *mentaceus*: &, quod plane geminum eſt, a colore *belua* ſimiliter dixerim *beluaceus*. Unde *beluacea* apud Feſtum. De *pullus*, cum adjectivum eſt, ac *colorem* notat, hæc dicta ſunto. At *pullus* ſubſtantivum cum *fœtum animalis* ſignificat, ſi Iſidorum audimus, lib. xii. cap. vii. ita dicitur quaſi *pollutus*, quia *recens nati ſunt ſordidi*. [παῖς, πῶρ πώλλος, πόταλλος, *pupillus*.] Sed omnino *pullus* eſt a πῶλος, quæ vox proprie ſignat *equuleum*; attamen & ad *aſinos*, *elephantos*, aliaque animalia transfertur. Latini etiam avibus accommodarunt: eſtque hac notione *pullaſter* de *gallina adoleſcente*, apud Varronem. *Arboribus* quoque tributum, quarum παραφυάδας, ac ſtolones *pullos*, ſive *pullulos*, dici e Plinio conſtat: indeque verbum *pullulare* pro *ſtolones emittere*. Denique etiam *hominibus* tribuitur. *Puerum* enim, *quem quis amabat*, *pullum ejus vocabant*, teſte Feſto. Hinc *pullus Jovis*; *pullus Martis*. Apud Suetonium quoque in Caligula legas; *Lætiſſimo obviorum agmine inceſſit ſuper fauſta nomina*, *ſidus*, & *pullum*, & *pupum*, & *alumnum appellantium*. Atque hinc *pulliprema*, apud Lucilium, a *premendo pullo*, ſive *catamito*. Sed non ſatis paret, an *pullus* hac notione ſit a Græcis. Nam

videri queat ὑποκοριστικὸν *purus* pro *puerus*: quomodo Lucretius, lib. IV. dixit:

Puri ſæpe lacum propter, ſe, ac dolia curta,
Somno devincti credunt extollere veſtem.

Ita enim legitur is locus in vett. MSS. Ac Plauto quoque eam vocem reſtituit Janus Gruterus, lib. VII. Suſp. cap. I. Erit autem a *purulus*, unde *pullus*, ut ab *unus*, *unulus*, *ullus*; a *vinum*, *vinulum*, *villum*. Sane ſententia hæc non diſplicet. Sed tamen neque alteram damnare poſſum, ut nempe hac quoque notione ſit a πῶλος. Quippe Græcis ſimiliter *pueri* & *puellæ* dicuntur πῶλοι, quomodo locuti Euripides & Nicander. Ac *juvenculæ meretrices* itidem Ἀφροδίτης πῶλοι vocantur apud Athenæum, lib. XIII. *Pullarius* nunc eſt a *pullo*, hoc eſt, *equulo*: nunc a *pullo ave*, nunc *pullo* pro *puero*. Primum ſpectat hoc in Onomaſt. *Pullarius*, πωλοκόμος, hoc eſt, *equulos curans*. Ab altero ſunt *pullaria auſpicia*. A tertio apud Auſonium eſt *pullaria feles*, hoc eſt, qui inſtar felis, rapacis animalis, *pullos* ſive pueros rapit. Ac inde, ut videtur etiam Plauto, in deperditis, *pullaria manus*, qua pæderaſtae ſoleant παιδεράστας· ut loquitur Ariſtophanes in εἰρήνῃ.

PVLMO, κατὰ μετάθεσιν a πλεύμων, quod Atticum pro πνεύμων, Attici enim ponunt λ pro ν, λίτρον dicentes pro νίτρον, quos Latini imitati *limfa* quoque dicunt pro νύμφη. Hinc *pulmonum inflammatio* περιπνευμονία, *peripneumonia*. Quo & uſus Cælius Aurelianus, de morbis acut. lib. II. cap. XXV. *Pulmonea poma*, Plinio lib. XV. cap. XIV. appellantur *ſtolide fluentia*, ut ipſe interpretatur. Nempe a *tumore pulmonum*, unde & *pedes pulmoneos* pro *tumidis* dixit Plautus, Epid. Act. Sc. 2. Vide Joſ. Scal. in Catalect. ad illud:

Et æſtuantes nocte ſolvi pantices.

PVLPA, a *pulſo*. Donat. in Hec. III. IV. *Pulpa proprie ea caro, quæ manducatur, ea quod pulſitur, & conſciadatur*. Vel a *palpo*. Iſidorus, lib. XI. cap. 1. *Pulpa eſt caro ſine pinguedine, dicta quod palpitet. Reſilit enim ſæpe*. Vel a *puls*. Idem Iſidorus, lib. XX. cap. I. *Pulpa dicta, quia cum pulte olim commixta veſcebatur*. Ubi *veſcebatur* paſſive accipitur. Ex tribus iſtis etymis maxime placet, a *palpitatione* dici, quia *caro ſine oſſibus* (id enim eſt *pulpa*) *mollis ſit, ac tremula*. *A* in *V* abit, ut ab ἄμβων, *umbo*; a *calco*, *conculco*, &c. A *pulpa* eſt *pulpamentum*, quod e *pulpa* fit: ac generatim *cibus delicatior* [πόλφος]. *Pulpæ* vox etiam ad *arbores* transfertur. Plinius, lib. XVI. cap. XXXVIII. de arboribus ac lignis: *Quibuſdam pulpa ſine venis mera ſtamine & tenui conſtat. Hæc maxime fiſſilia. Alia frangi celeriora, quam findi: quibus pulpa non eſt, ut oleæ, vites*. Nempe ſimili tralatione *pulpa* arbori tribuitur, ac *venæ*: item *caro*, *oſſa*, *medulla*. Quomodo continuo ſubjicit: *At e contrario totum e carne corpus fico. Tota oſſea eſt ilex, cornus, robur: & quæ ſine medulla eſſe diximus*.

PVLS prius fuit *pultis*, ut *mens mentis*. *Pultis* a πόλτος, quod idem. Eo Alcmanem & Epicharmum uſos docet Athenæus, lib. XIV. Πόλτος forte a *materia* ſic dicta, a פול, quod eſt *faba*. Ex fabis enim, piſis, oryza aliiſque leguminibus fieri ſolet [πόλφος]. Apud Varronem geminum etymon habes, illud quod diximus, & alterum ut ſit ὀνοματοπεποιημένον. Sic enim ſcribit, lib. IV. de L. L. *De victu, antiquiſſima puls, appellata, vel quod ita Græci, vel ab eo, ut ſcribit Apollodorus, quod ita ſonet, cum aquâ ferventi inſipitur*. Sed poſterius hoc probare non poſſum, longeque minus, quod Perottus voluit, venire a *pullis*, nempe quia *puls potiſſimum datur pullis in auſpiciis*: quod pluribus explicat Feſtus in *Puls*. Nihiloque melius, quod apud eundem Perottum legas, derivari a *pulſo*, vel a *pulvis*, quia fiat ex farre, quod pulſando quaſi in pulverem ſit redactum. A *pulte* eſt *pulmentum*, unde *pulmentarium*. Priori uſus Plautus in Aului.

Pulmentum quin ei pridem eripuit milvius.

De utroque ita Varro ibidem: *Pulmentum, quod idem cum pulte eſſet, ut Plautus. Inde pulmentarium dictum*. Ita e Chariſio Varronis locum emendat Scaliger. *Pultiphagus* ex Latino *puls*, Græcoque φαγεῖν eſt conflatum. Uſus Plautus Mercatore, ubi ita vocatur, non Romanus quidem, ut putabat Turnebus: ſed, ut Scaliger obſervat, Carthaginenſis, ſive Pœnus, qui & in Pœnuli prologo dicitur pultiphagonides:

Carchedonius vocatur hæc comœdia:
Latine Plautus, Patruus pultiphagonides.

PVLVINAR, quaſi *pluminar*, *pulvinus* quaſi *pluminus* dicitur, a *plumis* quibus farcitur: ut cenſet Perottus. Aliis *pulvinar* a *pullis*, quia *plumis* horum replentur. Sed omnino eſt *pulvinar* a *polis*, ſeu *polulis*, ut ea reſtitutione Scaligeri Varro ſcribit, lib. IV. de L. L. Olim enim fiebat ex *alutaceo ſcorto*, quod *polulas* dixere. Vel eadem de cauſſa erit ab antiquo *polis* pro *pelis* ſeu *pellis*, unde remanſit *Pollio* pro *Pellio*. Vide quæ hac de re diximus in *Pellis*. Vel quæ Martinii ſententia eſt, venit a πόλφος, quod Erotianus exponit βολβὸς, id eſt, *bulbus*, unde & idem Martinius *pulpa* & *pulpitum* deducit, quia *inſtar bulbi tumeant*. [*nugæ*. eſt a λογεῖον, pro quo Æoles πόλγειον, unde *pulpitum*.] Differunt *pulvinus* & *pulvinar*, quia *pulvinus* ſit, quo in ſedendo utimur: *pulvinar*, quod dormituri capiti ſupponimus. Sed & *pulvinaria* paſſim dicuntur lectuli molli tomento farti, qui diis in templis ſternebantur, ac quibus deorum ſimulacra imponebantur, ut Servius quoque teſtatur in extremum III. Georg. Hinc Cic. III. Catil. *Ad omnia pulvinaria ſupplicatio decreta eſt*. Et de Haruſp. reſponſis: *Qui ſacerdotem ab ipſis aris pulvinaribuſque detraxiſti*. Et Livius: *Obſecratique circa omnia pulvinaria Dii*. Interdum etiam *pulvinaria* pro templis ponuntur, quomodo Servius interpretatur illud Virgilii IV. Georg.

Impaſtibus ductes alta ad donaria currus.

Vide quæ de *Lectiſternii* voce dicimus voce *Lectus*. A *pulvinorum domeſticorum* ſimilitudine *pulvini* ab agricolis vocantur porcæ ſive ſulcorum eminentiæ: a nautis eminentia durioris arenæ, quæ fluctibus venientibus & in ſalum redeuntibus denſatur, & *banci* ſive *ſcamni* nomine appellatur vulgo: ab architectis, pars quæ inter abacum & echinum eſt, unde voluta propendet: ex quo *pulvinatæ* columnæ Vitruvio, lib. I. cap. IV. & lib. III. cap. ult. Vide ibi Philandrum.

PVLVIS Iſidoro a *pulſum* videtur eſſe, quia ob levitatem ventis huc illuc agatur. Sed omnino eſt vel a πηλὸς, *lutum*; unde *pulvis* generatur: vel a πάλη, *farina*, quæ *pulveris* inſtar provolat. Inſertum digamma Æolicum, ut in ὕλη, ὕλας, *ſylva*, σκαιὸς σκαιϊδὸς, *ſcævus*, &c. Vel, quod Nunneſio perplacet, ſit a κόνις, *pulvis*: quia κ in *p*, & ο in *V*, & ν in *L* mutari ſolent. A *pulvere*, *pulveratica*, vel potius *pulveraticum* dicebatur, quod agrimenſoribus pro labore ac *pulvere* ſolvebatur. Uſi Theodoſius & Valentinianus in conſtitutione apud Julium Frontinum de limitibus agrorum. Similiter a *balneis balneaticum* dixere, & a *Marte Martiaticum*, aliaque aliunde. Vide Cujacium Obſervat. lib. IV. cap. XVIII. & Joan. Meurſium Auctarii Philologici cap. XXVIII. A *pulvis* item *pulvero*, apud Calpurnium, Ecl. X.

. . . . *Et fragiles nimius ſol pulverat herbas.*

Ubi *pulvero* eſt *pulverem* excito. Unde *pulveratio* pro foſſione vineæ, quæ fit ſereno cœlo in ſicca tellure, ad excitandum *pulverem*, quo uvas facilius a ſole coqui putabant. Columella, lib. IV. cap. XXVIII. de vineis agens: *Tum & crebras foſſionibus implere: nam fit uberior pulverationibus*. Virgil. Georg.

Sollicitanda tamen tellus, pulviſque movendus.

Ubi Servius: *Hoc genus culturæ pulverationem vocant proprie: quo imminutæ glebæ ad vites applicantur*.

PVMEX prius fuit *ſpumex*, atque ita dictus, quia nihil aliud eſt, quam *ſpuma* ac fex quædam lapidum liquefactorum, ut ſcoria metallorum. Ita Scal. in Ætnam; idque præeunte Iſidoro, lib. XVI. cap. III. *Pumex vocatur eo quod ſpumæ denſitate concretus ſiat*. Sed fortaſſe verius dixerit a πτύω, id eſt, *ſpuo*, venire *ſpumex*, & ἐκφυσίας cauſſa, ejecto *S*, *pumex*.

Cauſſa

Cauſſa nominis eadem manet: nempe quia *e ſpuma maris generetur*. [a τοῦ πόμα, πῶμαξ, ab *imbibendo humore*.] A *pumex* eſt *pumicare*, quod eſt *pumice polire*. Lucilius, in ſeptimo ſatirarum:

Scabor, ſubvellor, deſquamor, pumicor, ornor.

Hinc *pumicator*, quod in Gloſſ. vett. exponitur σμήκτης, & *politor*. Ab eodem *pumicati* Plinio, Martiali, atque aliis, *qui corpus pumice levigarent*. Legimus & *expumicare*. Tertullianus, adverſus Valentinianos: *Ab omnibus injuriis paſſionis expumicat*. Vocabula quoque *repumicationis* & *politura* conjungit Plinius, lib. XVII. cap. XXVI.

PVMILVS, ut Julius Scaliger cenſet libb. de cauſſ. L. L. cap. XCV. contractum ex *pueromulus*, quod conflatum ex *puer* & *homulus*. Similiterque *pumilio* (quod idem) fuerit ex *puer* & *homo*. Eaque fortaſſe cauſſa, cur primam nunc corripiat, nunc producat Papinius. Nam vel συγκοπῇ ſtatui poteſt, qua ratione fuerit brevis: vel κρᾶσις, quæ ſyllabam facit porrectam. Sed profecto de etymo longe melius Julii filius Joſephus, notis ad Feſtum; item Nunneſius in Grammatiſtice, qui *pumilio* factum cenſent ea πυγμαλίων, ut idem ſit ac *Pygmæus*, quod & ipſum a πυγμή, ut πυγμαῖος ſit idem ac *æqualis* πυγμῇ. Pro *pumilus* aliqui dicunt *pumilius*: ſed eſt hoc barbarum; nam quod ad locum Suetonii, in Auguſto, cap. LXXXIII. (qui in vulgatis Lexicis citari ſolet) omnino *pumilos* legendum, prout in pleriſque codd. excuſum. Dicitur & *pumilus* de beſtiis: quomodo *pumilas aves* dicit Columella, lib. VIII. cap. II. *pumilas gallinas* Plinius, lib. X. cap. LVI. etiam plantis tribuitur, ut arboribus apud eundem Plinium, lib. XII. cap. II. de chamæplatano: *Hoc quoque ergo in genere pumilionum infelicitas dicta erit*.

PVNGO, juxta Nunneſium, ſit a κεντῶ, quod idem notat. Sed *pungo* prius fuit *pugo* quod a πήγω, *figo*. Nam qui *pungit*, aciem in aliquo *figit*. Vel *pungo* a *pugno* fit κατὰ μετάθεσιν, qua ſola, ſi ſonum ſpectes, *pungo*, a *pugno* differunt. *Pugio* a *pugo*, pro *pungo*. Niſi cum Feſto malis eſſe a *pugno*. Nam & Græcis ἐγχειρίδιον ſimiliter vocatur, quia commodius comprehendatur manu, quam gladius. Huc quoque pertinent *punctum*, & *punctoriolus*. Feſtus: *Punctoriolas, leves pugnas appellat Cato in ea, quam dixit de re Hiſtoriæ militari*. In ſchedis Farneſianis eſt *punctatoriolas*. Sed *punctatoriolas* etiam eſt in Paullo MSto.

PVNICVM a *Pœnis*. Feſtus: *Punicum quod appellatur, genus libi, tranſlatum a Pœnis*.

†PVPILLA eſt diminutivum a PVPA. Hoc autem eſt ipſum ejuſdem ſignificationis בבה *babo*, quod exſtat Zach. II. 8. & paſſim apud Chald. & Talmudicos. Quod alibi contracte eſt in regimine בת. Ab iſto *baba* (verſis mediis in tenues, & Tyrrhenico adſcito V more Syrorum) factum eſt PVPA, & ὑποκοριστικῶς PVPILLA, unde & PVPILLVS. MAZOCHIVS.

PVPILLVS [vide pullus, παῖς, πῶϊρ, πῶλλος, πυFίλλος.] eſt a *pupus*, hoc eſt, *puer*. Gloſſar. *Pupus*, βρέφος νεανόν. *Pupus* Becmano a בוב, hoc eſt, *pupus fuit*. Itidem *pupilla*, (quo Appulejus utitur Apolog. II.) eſt a *pupa*, hoc eſt, *puella*. Martialis, lib. IV. epigr. XX.

Dicis ſe vetulam, cum ſis Cærelia pupa.

Hinc per μετωνυμίαν ſigni imagunculas dixere *pupas*. Gloſſ. vett. *Puppæ*, πλαγγόνες, αἱ τῶν παίδων νύμφαι. Hoc pacto uſurpat Varro Abor.g. *Magna pars in deſiderium puparum & ſigillorum veniebat*. Item Perſius, ſat. II.

Nempe hoc quod Veneri donatæ a virgine pupæ.

Ac Belgæ quoque eodem modo *poppen* vocant. Idem etymon *pupilla* pro iſtrumento viſus; quomodo uſus Lucretius, lib. III.

Ut lacerata oculo circum ſi pupula manſit
Incolumis, &c.

Et Cinna:

Jam gravis ingenti connivere pupula ſomno.

Varro item apud Nonium:

. . . . Non umbrantur ſomno pupulæ.

Hinc paret, ut apud Græcos κόρη tum *virginem* notat, tum *viſus iſtrumentum*: ita & *pupula* Latinis tum eſſe *organum viſus*, tum *puellam*: ac primario quidem ſignat *puellam*, ſecundario *organum viſus*, quia nempe *in eo pueli ſeu puellæ imago conſpiciatur*. Non audiendus Iſidorus lib. XI. cum ait, *Vocatur pupilla, quod ſit pura atque impolluta, ut ſunt puellæ*. Idem de iis judicium eſto, quibus placet μεταφορικῶς *oculo* accommodari, quia *is virginis inſtar ſedulo aſſervatur*. Item de ipſo B. Chryſoſtomo, cum Homilia Antioch. XX ait κόρην proprie de *oculo* dici ſed *virgini* tribui, quia ſicut ille duabus palpebris, velut in quodam conclavi clauſus eſt, ita & virgo domi diligenter concluſa permaneat. Pro *pupus* etiam dixere *puſus*, unde apud Varronem VI. de L. L. *puſum* & *puſam* pro *puerum* & *puerum* ſive *puellam* legimus. Idem indicat nomen *puſio*. Nam id ipſum a *puſus* deducere malim, quam a παιδίον, ut δ in *s* convertatur: quæ Angeli Caninii ſententia eſt. Ab eodem *puſulus*, unde *puſillus*, ut a *pupulus pupillus*. Hinc *puſillitas* apud Tertullianum, lib. adverſus Hermogenem; & lib. II. adverſus Marcionem.

PVPPIS, a *poſt*, quaſi *poſtica pars*, juxta Iſidorum, lib. XIV. cap. II. Sed hoc durius. Uti & quod Becmano placet venire a πῦ ὄπις pro ὄπισθεν, hoc eſt, *ubi retro*. Acutius & veriſimilius Martinius deducit a πόποι, quomodo Dryopum lingua vocantur οἱ δαίμονες, ut Plutarchus, de audiendis poëm. ſcribit, ac Heſychius firmat. Uſus Homerus, apud quem σχετλιαστικὸν ἐπίφθεγμα, ὦ πόποι, hoc eſt, *a Dii*, ſive *pro Deum fidem*. Eo autem *puppis* a πόποι, quia tutela, quæ Deus Deave in puppe poneretur. Hæc ex iis melius intelliguntur, quæ de παρασήμῳ alibi diximus. [malo ab ὄπις, vel ὦπις· *nam puppis eſt facies & proſpectus navis & in ea oculi*, ὄππατα Æoles ὄμματα: π loco digammatis, in infinitis præponitur. Vel a *pupa quatenus oculum notat*.]

PVRPVRAM Latinis a *puritate lucis* vocari ſcribit Papias, & ante eum Iſidorus, lib. XIX. Orig. cap. XXVIII. Sed mirum eum ſic ineptire, cum agnoſcat Græcis dici πορφύραν. Nam quod ait Latinis ſine adſpiratione, Græcis cum adſpiratione proferri, id tanti non eſt, ut ideo ea vox Latinis debeat adſcribi. Sane ut a πορφύρα, *purpura*, ac ab ἀφύα, *apua*. Eſt vero *purpura* proprie conchæ genus, cujus liquore olim veſtes tingebantur. Nam nunc quidem veterum *purpura* deſiit. Varro, IV. de L. L. *Purpura a purpuræ maritimæ colore*. Plinius, lib. IX. cap. XXXVI. *Purpuræ florem illum tingendis expetitum veſtibus, in mediis habent faucibus. Liquoris hic minimi eſt, in candida vena, unde pretioſus ille bibitur, nigrantis roſæ colore ſublucens. Reliquum corpus ſterile. Vivas capere contendunt, quia cum vita ſuccum eum evomunt. Et majoribus quidem purpuris detracta concha auferunt, minores trapetis frangunt, ita demum rorem eum excipientes Tyrii*. Quomodo inventa ſit *purpura*, commemorat Jul. Pollux, lib. I. cap. IV. & Nonnus, Dionyſ. lib. XL. & ex iis Angelus Politianus I. Miſcell. cap. XII. Operæ vero eſt iis addere, quæ de hac ſive fabella ſive hiſtoria refert Rondeletius, lib. XVII. de piſcibus, cap. XVIII. Μετωνυμικῶς vero *purpura* ſumitur pro *panno purpura imbuto*. Imo & voce *purpuræ* Martialis & alii utuntur pro *magiſtratu*, aut *nobilitate*: cujus cauſſa eſt, quod *prætexta purpura* uſque ad Auguſti tempora *magiſtratus* fuerit *inſigne*: qua, labente diſciplina, etiam multi ditiores nobilioreſque extra *magiſtratum* utebantur. Qua ratione *nivem* etiam *purpuream* dixerit Pedo Albinovanus, diximus in Oratoriis Inſtitut. lib. IV. cap. XIII. A *purpura* eſt *purpurites*, marmoris genus, Græce πορφυρίτης, ubi reſpicitur μάρμαρος. De hoc marmoris genere Plin. l. XXXVI. cap. VII. *Rubet porphyrites in eadem Ægypto: ex eo candidis intervenientibus punctis leucoſtictos vocatur*. Eſt & *porphyritis ficus* apud Plinium, lib. XV. cap. XVIII. Nomen ex eo, quia *purpuræ* colorem referat. *Purpuro*, πορφυρίζω. Appulejus, lib. X. *Labias modicas ambroſio rore purpurantes*.

rantes. *Purpuriſſum* Græce τὸ πορφυρίζον χρῶμα. Eſt *ſpuma ferventis purpuræ*, unde color efficitur, quo pictores utuntur, & feminæ genas tingunt. *Indicum purpuriſſum* inter floridos colores refert Plinius, lib. xxxv. cap. vi.

Pvrvs a *purgo*, *g* ejecto. *Purgo* a ῥύπτω, *ſordes eluo*, *purgo*: nempe κατὰ μετάθεσιν, & *T* in *g* converſo. Vel potius *purgo* a verbo *puro*: unde *purgo* quaſi *purigo*. *Puro* autem a πῦρ, ut proprie dicatur de metallis, quæ igne purgantur. Confirmat hoc etymon, quod ſimiliter *putus* & *putare* ſint a πυρὸς & πυρῶσαι, quod eſt *aurum explorare*. Vel erit *purus* a בר *mundus*, *purus*, ſeu בר *puritas* a Rad. ברר, *mundare*: ב abibit in tenuem, quomodo a שבר, id eſt, *ſpes*, venit *ſpero*.

Pvs Græce non tantum πύον, ſed & πύος dicitur. Uſus Hippocrates de morb. Τοῦτο ἢν διαπυίσκηται καὶ ἐγχλοδάζηται τὸ πύος ἐς τὰ πλευρὰ προσπίπτει. Chariſius, lib. i. cap. De monoptotis. *Pus*, πύος. Recte itaque *pus* ex πύος venire, jam olim monuit ad Plinium Hermolaus. Simileque eſt a θύος *thus*. Nempe extrito *o*, quomodo a μένος eſt *mens*; vel contractio facta: πύος πῦς, θύος θῦς. Πύον deducunt a πύθω, hoc eſt, *puteo*. Sed πύθω potius eſt a πύον, ut dicatur de iis, quæ *purulenta* ſunt. A *pus* eſt *puſtula*, quia *pus continet*. Quare non aſſentio Petro Nunneſio, qui *puſtula* deducit a φλύκταινα, quod idem notat. Pro *puſtula* dicitur & *puſula*: unde *ovis puſuloſa* apud Columellam lib. vii. cap. v. Μεταφορικῶς ad alia extenditur: unde *puſulatum argentum*, quomodo legitur in Pandectis Florentinis; ſive *puſtulatum*, prout legitur apud Suetonium in Nerone cap. xliv. *Exegitque*, inquit, *ingenti faſtidio & acerbitate nummum aſperum*, *argentum puſtulatum*, *aurum ad obruſſam*, *ut plerique omnem collationem palam recuſarent*. Unde *puſulatum* dicatur, negat ſe facile dicturum Budæus Annot. prior. in Pandectas. Mihi videtur *puſtulatum* ſeu *puſulatum*, a *ſimilitudine puſularum* ſeu *puſtularum*, quas in animante morbido, vel panibus coctis exurgere videmus: ut nempe *puſulatum argentum* dicatur de *nummis adhuc novitate aſperis*: non autem de *argento purgatiſſimo & excoctiſſimo*. In quibuſdam Suetonii codd. pro *puſtulatum* legitur *poſtulatum* per O: uti & apud Martialem, lib. vii. epiſt. lxxxv.

Argenti ſibi libra poſtulati.

Itaque & nonnulli a *poſtulando* deducunt, eo advocantes illud Juvenal. ſat. vii.

Accipe victori populus quod poſtulat aurum.

Sed omnino eſt a *puſtulis*: eoque per *V* ſcribendum, quamquam & ſi per *O* ſcribatur eadem futura notio. Nam veteres in multis *O* & *V* promiſcue uſurpabant. Vide Turnebum, lib. xxiv. cap. ii.

Pvteo a πύθω, a quo ipſo ſit *putreo*, inſerto *R*, ut a φλέγω, *flagro*. *Puteo* uſurpat Perſius, ſat. iii.

. . . . *Nec invideas*, *quod multo fidelia putet*
In locuplete penu. . . . .

Quemadmodum autem a *putreo* fiunt *putris*, *putror*, *putridus*, *putreſco*: ſic a *puteo* ſunt *putis*, *putor*, *putidus*, & *puteſco* ſive *putiſco*: utrumque enim in vett. libb. legitur, ſed prius malim ob ἀναλογίαν, cum *puteo* ſit ſecundæ, non tertiæ, a qua fiunt verba in *ISCO*. *Puteris* vocabulo uſus Lucretius, uti & voce *putis*; ſi quibuſdam libris vulgatis habenda fides. Nam in aliis *putre* legitur. Verba apponam:

Atque ideo tanta mutatum pute ruina
Conciderit corpus penitus, &c.

Putiſcere pro *putreſcere* dixit & Cicero. Locum Nonius ſuggeret. Neutiquam vero adſentio Paullo Leopardo, qui lib. xviii. Emend. cap. vi. *putreſceret* apud Cic. corrigit. In veteri quoque Horatii libro reperiſſe ſe ait Giffanius, lib. ii. ſat. iii.

. . . . *Cur Ajax heros ab Achille ſecundus*
Puteſcit toties ſervatis clarus Achivis.

Rectius ſane, quam in vulg. *putreſcit*.

Pvtevs, *unde ſumi poteſt*, ut credidit Varro lib. iv. de L. L. Putabat autem Janus Guilielmus, Plaut. Quæſt. ad Mil. glor. cap. ii. Varronem alludere ad illum Plauti locum Milite Glorioſo, Act. ii. vi.

Nam ex uno puteo (ita emendat e veteri lib. Lipſius, pro quo vulgati *e ſummo puteo*) *ſimilior nunquam poteſt*:

Aqua aquæ ſumi, *quam hæc eſt atque iſta hoſpita*.

Sed etymologia hac nihil ineptius. Quare merito idem ἐτυμολογίαν alteram ſuperiori originationi adjicit his verbis: *Niſi potius*, *quod Æoles dicebant* τὸν πόθον καὶ ποταμὸν, *ſic potum a potu*, *non ut nunc a* πόσει. Qui locus corruptiſſimus. Placet emendatio Scaligeri, *Niſi potius quod Æoles dicebant* ποτῆρα ἀπὸ τοῦ πόσιν, *non ut nunc* φρέαρ. Quæ ἐτυμολογία longe veriſimilior. Vel erit *puteus* a βυθὸς, hoc eſt *fundus*: [vide Heſych. in Κίτερα.] quod Angelo Caninio & Petro Nunneſio viſum, ut media mutetur in tenuem, quomodo a βόσκω eſt *paſco*, a βάθος *pateo*, &c. Poſſis & deducere a *potu*. Iſidorus, lib. xiii. cap. xxi. *Puteus eſt locus defoſſus*, *ex quo hauritur aqua*, *a potatione dictus*. Sed hoc etymon non multum abit a poſteriori Varronis, quando *poto* quoque eſt a πόω, unde Æolicum ποτήρ, ut eundem ad fontem recurrere ſit neceſſe. Et ſane ἐτυμό-της ea veriſſima omnium. Nam proprie *putei*, ſcrobes foſſæ, ut recipiant aquam & *potum* ſuppeditent. A *puteus* diminutive dictum *puticulus*, unde *puticuli* extra portam Exquilinam dicebantur cavernæ terræ, in quibus antiquitus ſepeliebantur. Feſtus: *Puticulos antiquiſſimum genus ſepulturæ appellatos*: *quod ibi in puteis ſepelirentur homines*. Niſi potius, quod ibi *putiſcerent* homines, ut Ælius Gallus volebat. Quod ibidem addit Feſtus. Ac utrumque jam ante docuerat Varro, in iv. de L. L. Itidem dubitatum, an oppido non procul a lacu Averno *Puteolis* nomen datum ſit *a putore* olido aquarum calidarum ob ſulfureum ſolum: an potius a frequentia *puteorum*. Utrumque legas apud Varronem, lib. iv. de L. L. item Strabonem in v. & Feſtum. Mihi utrumque a *putris* ſic dici magis placet, idque ὑποκοριστικῶς. A *puteo* quoque *puteal*, ut a *toro toral*. *Puteal* dicebatur, quo *puteus* operitur. Unde in Gloſſis exponitur περιστόμιον, quo ſignatur τὸ τοῦ φρέατος στόμα. In foro Romano erat *puteal* Libonis, ut docet Sextus Rufus, de Regionibus Urbis. Itaque hæc jungit Horatius lib. i. epiſt. xix.

. . . . *Forum putealque Libonis*.

Hic fœneratores verſari: unde Cicero pro Sextio: *Puteali*, *ac fœneratorum gregibus illatus*. Perſ. ſat. iv.

Si puteal multo cautus vibice flagellas.

Nempe morem exprimit fœneratorum, qui diem integrum ad Libonis puteal conſiſterent. Quamquam hoc de loco non conſentiunt interpretes. Vide ſi voles quæ ad eum Caſaubonus ſcripſit: item Rævardum, lib. v. Variorum, cap viii. Joſephum Scaligerum ad Feſtum, voce *Sceleratus campus*, & Salmaſium ad Solinum. Erat & *puteal* in Comitio, ſub quo defoſſa Atii Navii novacula, qua cotem deſcidit temporibus regis Tarquinii Priſci. Cicero, lib. i. de Divinat. *Ex eo evenit*, *ut & Tarquinius Atio Navio uteretur*, *& populus ad eum de ſuis rebus referret*. *Cotem autem illam*, *& novaculam defoſſam in Comitio*, *putealque impoſitum accepimus*. Mirum hoc de loco ſic Dionyſium Halicarnaſſ. ſcribere, Καλεῖται καὶ φρέαρ ὁ τόπος ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων. Nam φρέαρ, *puteus*; *puteal* vero *operculum putei*. Nec neceſſe eſt *puteum* eſſe, ubicunque *puteal* imponitur. Imo ubi *puteus* ſit, non *puteal* vocabitur, ſed *puteus*: quia *puteal* eſt *putei* cauſſa, non contra. *Puteal* hoc idem Dionyſius βωμὸν appellat, hoc eſt, *aram*. Nimirum ara erat, ſed *in medio foramen habens*, eoque *puteal* referens.

†Pvtevs quin ſit vox Tyrrhenica non eſt dubium. Quo pacto autem ex Oriente arceſſatur, unde in Tyrrhenicis Diatr. V. §. 3. in Pvteoli. A *puteus* ſit deinde Pvteal, vox in Etruſcorum libris & fulminum doctrina uſitatiſſima; quod etiam terminatio in Al indolis Tyrrhenicae arguit. Ac de Pvteal plura in Bidental diximus. Mazochivs.

Pvtvs duplicem habet notionem. De utraque dicam. Interdum notat *purus*, ac dicitur tunc a πυρός,

ὸς, eliſo υ, quomodo a πόσθη eſt *puta*, de quo poſt dicam. Atque hanc cauſſam putant, cur prima producatur Juvenali, ſat. IX. & X. ubi ait:

. . . . *Argenti vaſcula puti*.

Ubi tamen in aliis libris eſt *puri*. Nonnulli *putus* a *puto* deducunt. Sed hi nihil dicunt, quando ipſum *puto* eſt ab eadem origine; nempe a πύθω, unde πυθὸς venit. Eſt autem a πύθω, *puto*; ut a νύω, *nuo*; a φυτεύω, *futuo*, &c. Hinc patet, proprie *aurum argentumve* dici *putum*. Nam πύθω, ſeu πύθεσθαι, eſt *aurum explorare*. Theocritus:

. . . . χρυσὸν πύθοντες ἀμοιβεί.

Sed πύθεσθαι etiam eſt *audire* vel *fando accipere*. Itaque ut *puto*, pro *putum facio*, ſit a πύθεσθαι, qua ſignificat *explorare*; tamen *puto*, pro *opinor*, videtur potius eſſe ab altera notione τῦ πύθεσθαι, qua nempe *puto* proprie eſt *opinari aliquid, quod ſic fando acceperis*. Mihi quidem id non diſplicet. Sed veteres exiſtimant, etiam hac notione ab eadem origine venire, qua *puto* pro *purgo*. Oſtendit hoc iſte Gellii locus, lib. VI. cap. V. *Verbum ipſum puto, quod declarandæ ſententiæ noſtræ cauſſa dicimus, non ſignificat profecto aliud, quam id agere nos in re dubia obſcuraque, ut deciſis amputatiſque falſis opinionibus, quod videatur eſſe verum, integrum, & incorruptum, retineamus*. Proxime vero anteceſſit: *Putare veteres dixerunt, vacantia ex quoque re, ac non neceſſaria, aut etiam obſtantia, & aliena auferre, & excidere, & quod eſſe utile ac ſine vitio videretur, relinquere. Sic namque arbores & vites, & ſic etiam rationes putari dictum*. Sane *putare rationes* eſt quod Græci ſimiliter dicunt ἐκκαθᾶραι λογισμόν. Item *putare* dicimur *vites arboreſve*, quia cum id quod impedimento erat, reciſum eſt, remanent puræ. [*putare* cum eſt *ſcindere*, eſt a κόπτω, id eſt κόπτω.] Indeque dea *Puta*. Arnobius, lib. IV. *Putationibus arborum. Puto, inquitis, præſto eſt*. Ab eodem *putameo*; ut a *levando*, *levameo*; a *moderando*, *moderamen*. Nonius: *Putamina non ſolum arborum ſunt, verum omnium rerum purgamenta. Nam quicquid ex quacumque re projicitur, putamen appellatur*. Item *diſputo*. Varro, lib. V. de L.L. *Is ſermo, in quo pura diſponuntur verba, ne ſit confuſus, atque ut diluceat, dicitur diſputari*. Fortaſſe tamen ſimplicius diceris, eſſe a *dis*, & *puto*, hoc eſt, *opinor*. Nam cum diſputatur, diverſis opinionibus contenditur. Et hæc de priori notione verbi *putus*. Præterea *putus* notat πόσθων, eſtque *putus* a *puto*, hoc eſt, πόσθη, a quo ipſo etiam *puta* derivatur; quemadmodum a *puta* ſunt *præputium*, & *ſalaputium*, ut de utroque vocabulo ſeorſim dicimus. Ab hac *puti* ſignificatione ὑποκοριστικὸν *putillus*, quod apud Plautum legimus Aſinaria, Act. III. Sc. III. ubi Libanus Philenium poſcit, ut ſe appellet columbam ſuam, *putillum*, paſſerculum, &c. Nempe ea ratione ſe a *puta putillum*, vocari petit, qua Auguſtus Cæſar Horatium vocabat *puriſſimum*, ſive, ut alii legunt, *putiſſimum penem*: quemadmodum tradit Tranquillus in ejus poëtæ vita, a Nannio & Cruquio edita. Nec *pueros* tantum *putillos*, ſed & *puellas* dicere *putillas*; unde Horatius, lib. II. ſat. III. *Putam aut putillam appellet*. Sic notis in Catalecta legendum monet Joſephus Scaliger, approbante id, ſuæque merito conjecturæ præferente ipſo Cruquio. In quibuſdam eſt *Puſam, aut puſillam*, in aliis *Rufam, aut puſillam*: quomodo & habet Veneta anni CIↃIↃCCCCLXXVIII. Sed neutra vox loco accommodata eſt: atque adeo in *puſillam* metrum quoque reclamat: cum prima ſit correpta.

P Y

PYGARGUS *avis* a πυγὴ, & ἀργὸς. Ac πυγὴν patet *nates* notare: At non itidem manifeſtum, num ἀργὸς hic ſit *albus*, an *otioſus*. Quod ipſum etiam minus patet de verſu iſthoc,

Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί.

Nam dubium, utrum transferre oporteat.

Cres ſemper mendax, mala beſtia, venter iners eſt;

An vero,

Cres ſemper mendax, mala beſtia, venter & albus: ut nempe ventri is color tribuatur, qua ratione Sulpitia in Satira dixit, *ingluvie albus*. Si placet *pygargus* eſſe ab ἀργὸς, hoc eſt, *otioſus*: ſic dicetur κατ' ἀντίφρασιν, quia raro eſt *natibus otioſis*, ut quæ ſit admodum ſalax. Hanc etymologiam adfert Ulyſſes Aldrovandus, lib. II. ὀρνιθολογίας, cap. V. camque acceptam fert Cælio Rhodigino, lib. IV. antiquarum lectionum cap. VIII. Sed nihil tale ab eo dici de *ave*, patebit verba Cælii cum cura legenti. Loquitur enim de *homine in Venerem haut ſegni*; quem inde ſic poſſe dici, etiam Varinus annotarat. Revera etymon ineptum eſt; quemadmodum univerſa antiphraſis nihil aliud eſt niſi Grammaticorum commentum. Quare ſi ſit ab ἀργὸς qua *otioſum* notat; ſic dicetur, quia *revera iners & ſolum non in Venerem ſegnis*. Vera autem eſt ſententia Heſychii & Varini, cum ſic dici ſcribunt παρὰ τὸ ἔχειν τὴν πυγὴν ἀργὴν καὶ λευκὴν, *quod caudam habeat albam*, q. d. *albiclunem*. Nam non tantum anus ei albis veſtitur plumis, quod pluribus aquilis commune; ſed tota cauda pennas habet albicantes. Confirmat hanc etymologiam Plinius, lib. X. cap. III. ubi cum ſex feciſſet aquilarum genera, deque primo, hoc eſt, melanæto egiſſet, de altero ſcribit hunc in modum: *Secundi generis pygargus in oppidis manſitat & in campis, albicante cauda*. Eſt & *capræ ſylveſtris* genus, quod ab *albis clunium pilis* idem nomen adeptum eſt. Meminit ejus Plinius, lib. VIII. cap. LIII. Dubium utra ſignificatione utatur Juvenal. ſat. undecima. Qui *ovem* intelligi volunt, eo argumento utuntur, quod proxime ſequatur *Et Scythicæ volucres*. Sed ſi hoc argumentum validum eſt, obduci poterit, quod proxime *apri* mentio antecedat, eoque hic quoque *quadrupes* intelligi debeat. Et ſic ſane accepit vetus Scholiaſtes, cujus hæc verba: *Pygargus fera eſt ſpecie cervi, qua reteriores partes albas habet, ideo & pygargus dictus eſt, quia Græce nates πυγὰ dicuntur*. Sed pro altera interpretatione ſunt verba hæc, quæ verſu unico poſt in alienum trajecta locum leguntur: *Pygargus, avis genus, quæ lagopus appellatur*. Sic is Scholiaſtæ locus legendus. *Lagopidem* vero *avem* eſſe docet Plinius, lib. X. cap. XLVIII. Meminit ejus & Martialis, lib. VII. ep. LXXXVI. ſi ſana quidem vulgata eſt lectio: de quo alibi diſſertamus.

PYRA a πῦρ, hoc eſt, *ignis*. Nam ita vocatur *ignis rogi*: vel *ſtrues lignorum ad cremanda cadavera*. Servius, ad XI. Æn. *Pyra eſt lignorum congeries. Rogus, cum jam ardere cœperit, dicitur. Buſtum vero jam exuſtum vocatur. Quem ordinem ſervat poëta dicens, Conſtituere pyras. Item, Subjectiſque ignibus atris Ter circum accenſos decurrere rogos. Item poſtea, Semuſtaque ſervant Buſta*. Rectene diſcrimen hoc ſtatuatur inter *pyram*, & *rogum*, melius conſtaret, ſi ut *pyræ*, ita *rogi*, ἔτυμον apertum foret. Nunc, cum de *rogo* minus liqueat, & *pyram* ſic ab *igne* vocari certum ſit: ſuſpicor, ſi alterum eorum de *congerie lignorum etiam ante flammam*; alterum *de eadem, ubi accenſa* eſt, dicatur: potius *rogo* prius, poſterius autem *pyra* denotari. Idem ſtatuendum; ſi *rogus* ſit a ῥωγὴ, *fiſſura*, quia *e fiſſis lignis* fieret, ut conjectat Martinius. Imo etiamſi ex aliorum ſententia (cujus & Perottus meminit) ea eo nomen factum, quia *cadavere lignorum ſtrui, ut uratur, impoſito, dii manes ſoleant rogari*.

PYRAMIS, πυραμὶς, a πῦρ, *ignis*, quia πυροειδής. Ammianus Marcellinus, lib. XXII. *Pyramides ad miracula ſeptem provectæ, quarum diuturnas ſurgendi difficultates ſcriptor Herodotus docet, ultra omnem omnino altitudinem, quæ humanis confici poteſt, erectæ ſunt turres, ab imo latiſſimæ, in ſummitates acutiſſimas deſinentes. Quæ figura apud Geometras ideo ſic appellatur, quod ad ignis ſpeciem, τῦ πυρὸς, ut nos dicimus, extenuatur in conum: quarum magnitudo quoniam in celſitudinem nimiam ſcandens gracileſcit paullatim, umbras quoque mechanica ratione conſumit*. At aliis placet ſic dictas a πυρὸς, id eſt, *triticum*, quia cum in eas rex *frumentum* congeſſiſſet, penuriam hujus fecit in univerſa Ægypto

gypto. Docet id Stephanus περὶ πόλεων: Πυραμίδας· ἐκλήθησαν δὲ πυραμίδες ἀπὸ τῶν πυρῶν, οὓς ἐκεῖ συναγαγὼν ὁ βασιλεὺς, ἐδόκει ἐποίησε σῖτον κατὰ τὴν Αἴγυπτον. Videtur hoc etymon priori præferendum, eo quod *pyramis* & πυρὸς conveniant primæ ſyllabæ modulo, contra quam ſit in πῦρ, ejuſque derivatis. Poſtremo illud loco addamus, πῦρ eſſe ab אור, quod idem: unde & *uro*, & *aurum*, ob *ſplendorem*.

Pyrausta, πυραύστης a πυρὶ αὔεσθαι *igne ari*. Eſt inſectum lucernis advolans, exuſtiſque alis concidens & periens: unde proverbium, πυραύστου χάριν, & μόρος πυραύστου. Vide Zenodotum. De *pyrauſtis* in Cypri ærariis fornacibus, adeundus Plinius, lib. xi. cap. xxxvi. ubi & *pyrallidas* dici ait, nempe ἀπὸ τοῦ ἐν πυρὶ ἅλλεσθαι. In igne vivunt, ſi longinſcule avolent, moriuntur: ut ex Ariſtotele Plinius refert.

Pyrgus, ut Iſidorus ait, lib. xviii. cap. lxi. *ita dicitur, quod per eum teſſeræ pergant: ſive quod turris ſpeciem habeat. Nam Græci turrim* πύργον *vocant*. Poſterius verum. Quippe *pyrgus* eſt *turricula rotunda*, per quam mittebant talos, ne digitis ita a quoquam componi poſſent, ut caderent ad jacientis voluntatem. Horatius, ſat. vii. lib. ii.

. . . . Qui pro ſe tolleret, atque
Mitteret in pyrgum talos . . . .

Niſi, quæ quorundam ſuſpicio eſt, *pyrgum* e gloſſemate in contextum irrepſit. Sane in pleriſque MSStis eſt *phimum*: quo de vocabulo mox dicam. Pro *pyrgo turriculam* Latino nomine dixit Martialis, lemmate epigr. xvi. lib. xiv. cujus diſtichon:

Quæra compoſitos manus improba mittere talos:
Si per me miſit, nil niſi vota facit.

Dicitur idem *fritillus*. Seneca in Apocolocyntoſi: *Qui concuſſo magna paraſtis Lucra fritillo*. Item: *Placuit novam, inquit, pœnam excogitari debere, inſtituendum illi laborem irritum & alicujus cupiditatis ſpeciem ſine fine & effectu. Tunc Æacus jubet illum alea ludere, pertuſo fritillo: & jam cœperat fugientes ſemper teſſeras quærere, & nihil proficere:*

Nam quoties miſſurus erat reſonante fritillo,
Utraque ſubducto fugiebat teſſera fundo.

E quibus Senecæ verbis non obſcure cognoſcimus *fritillos* non fuiſſe ſine fundo, quod quidam putarunt. In eo enim erat irritus Claudii labor, quod teſſeræ per fundum exciderent, nec Claudius, quo ſtupore erat, id animadverteret; ſed putaret *fritillos* eſſe ſimiles iis, quibus in terris uti ſoleret: ut bene obſervavit ad Martialem Ramirez de Prato. Uſus & *fritilli* voce Juvenalis pene initio ſat. xiv.

. . . . Ludit & heres
Bullatus, parvoque eadem movet arma fritillo.

Ubi ſic vetus ſchol. *Fritillus pyxis cornea, qui ſimus dicitur Græce. Fritinnire aves dicuntur ſtrepere aut ſonare. Apud antiquos in cornu mittebant teſſeras, moventeſque fundebant. Aut fritillum pyrgum dixit*. Quod *fritillum* ait dici Græcis φιμὸν, id quoque patet ex Pollucis lib. x. cap. xxxi. ubi inter alia κυβευτοῦ σκεύη ponit φιμός. Ac citat Suidas ex Æſchine in Timarchum: καὶ φιμοὺς καὶ κυβευτικὰ ὄργανα. Quod idem Scholiaſtes a *fritinnire*, μινυρίζειν, *fritillos* dici cenſet, id inde eſt, quod *fritilli* intus trochleatim eſſent effecti certoſque haberent exciſos gradus, quibus tali impingentes ſonum ſtrepitumque ederent *fritinnientium* ſive *fritillantium avium* voci non omnino abſimilem. Sane Agathias, lib. i. Ἀνθολ. Tit. εἰς παιδίον clare κλίμακας ſive *gradus* tribuit *pyrgo* durateo ſeu ligneo, cum ait: Πύργον δουράτεον κλίμακας αἰωρούμενον. Et Sidonius, lib. viii. epiſt. xii. ait: *Hic teſſera frequens eboratis reſultatura pyrgorum gradibus*. Crepitum vero ſonumque talos edere ſolitos, indicat hoc ejuſdem, lib. ii. epiſt. ix. *Frequens crepitantium fritillorum, teſſerarumque ſtrepitus audiebatur*. Et carm. xxiii. quod Narbo inſcribitur:

Hic talos crepitantibus fritillis.

Denique etiam *orca* appellatur. Perſius, ſat. iii.

Scire erat in votis, damnoſa canicula quantum
Raderet, anguſtæ collo non fallier orcæ.

Orca autem dicta a *ſimilitudine vaſis, in quo ſalſamenta reponebantur*. Id enim proprie *Orca* ab Æolico ὀρχὴ, quod eſt ταρίχων σκεῦος, ut diximus in *Urceus*.

Pyrites, ὁ πυρίτης λίθος, a πῦρ, *ignis*. *Pyrites*, nunc *lapidis* nomen eſt, nunc *gemmæ*. Quomodo *ætites* nunc de *lapide* nunc de *gemma* dicitur: ille ſic vocatur, quia *in aquilæ nido invenitur*, hic quia *aquilæ referat colorem*. Ac pro *lapide* quidem trifariam ſumitur. Primum, quia *igni reſiſtat*, nec enim igni rumpitur: eoque focis idoneus eſt: unde & πυρομάχος vocatur. Idem eſt qui μυλίας vel μυλίτης, hoc eſt, *molaris*, appellatur. Unde Plinius, lib. xxxvi. cap. xix. *Molarem quidam pyritem vocant*. Subjungit deinde Plinius: *Sed eſt alius etiamnum pyrites, ſimilitudine æris*. De quo ſic Dioſcorides, lib. v. cap. cxliii. Πυρίτης εἶδός ἐστι λίθου, ἀφ' οὗ χαλκὸς μεταλλεύεται. λαμβάνειν μὲν τοι τὸν χαλκοειδῆ, εὐχερῶς δὲ σπινθῆρας ἀφιέντα. *Pyrites eſt lapidis genus, a quo conflatur æs. Eligi debet, qui eſt ſimilitudine æris, facileque edens ſcintillas*. Eſt & tertium *pyritarum* genus *plurimum habens ignis*, ut ibidem ait Plinius. Atque addit: *hi clavo, vel altero lapide percuſſi ſcintillas edunt, quæ exceptæ ſulphuratis, aut fungis aridis, vel foliis, dicto citius ignem præbent*. Atque id ipſum legere eſt apud Iſidorum, lib. xiv. cap. iv. Ab his tribus generibus differt ἡ πυρῖτις λίθος, *pyritis gemma*, quæ ex eo nomen accepit, quia *attritu digitos adurit*: ut idem Plinius ait, libro xxxvii. cap. xi. Apud Solinum pro eo legitur *pyrrhites*; quaſi eſſet πυρρίτης a πυῤῥὸς, hoc eſt, *fulvus*. Sed *nigri* eſt *coloris*; & Plinius ab *igne* ſic vocari non obſcure indicat. Quare locus ille Solini ex Plinio corrigendus. Iſidorus confudit *gemmam* cum *lapide*. Nam quod de *gemma* diximus, tribuit *lapidi* æris qualitatem habenti & ſcintillas emittenti. Vide eum, lib. xvi. orig. cap. iv.

Pyropus, πυρωπὸς, *mixtura trium partium æris, & quarta auri*, ut e Plinii lib. xxxiv. extremo, cap. viii. colligit Onuphrius Panvinus, lib. i. de ludis Circenſibus, cap. xvii. ubi & docet orbes, qui in circis ſuperimponi ſolent obeliſcis ſoli facis, ex *pyropo* fieri ſolere, idque quia *ſimili*, quodammodo ſit *ſoli*, quando ut ille plurimum ignis caloriſque habere videtur, ita & *pyropus* calore ſolis quaſi igneſcat. Itaque idem Onuphrius ſcribit baſilicam S. Petri viſam ſibi ab obeliſco Vaticano qui in proximo eſt, reverberantibus Solis radiis ita accenſam, ut ardens clibanum videretur. Quare ſatis liquet; ſic dici quia habeat πυρὸς ὦπα, hoc eſt, *ignis faciem*. Quidam ἐτυμολογίᾳ decepti putarunt eſſe *carbunculum*, quia & hic item a *carbone* nomen accepit. Sed *carbunculus*, gemma; *pyropus*, metalli genus eſt.

Pyrrichius pes, qui nonnullis *proceleuſmaticus*, aliis vero inter diſſyllabos, ut duo *pyrrichii* proceleuſmaticum faciant, ſic dictus eſt a *pyrriche*. Ita Martianus Capella, lib. ix. Marius Victorinus, Cledonius, Iſidorus, lib. i. cap. xvi. itemque alii. *Pyrriche* vero eſt ὄρχησις ἐνόπλιος, *ſaltatio in armis*, teſte Polluce in Onomaſt. Theone in Aratum, &c. Julio autem Scaligero, lib. ii. de R. P. cap. iii. placet *pyrrichium* dici a πῦρ, hoc eſt, *ignis*, idque ob igneam celeritatem. Sed & quorundam ex antiquis fuiſſe hanc ſententiam docet Diomedes, lib. iii. qui & tertiam nominis cauſſam adducit, *ut ſit a Pyrrho*, Achillis filio. Pro quo alii *Pyrrichum* Cretenſem malunt dicere. Dubium, utrum ſcripſerit Plinius, vii. cap. lvii. ubi legitur: *Saltationem armatam Curetes docuere; pyrrichen Pyrrhus; utramque in Creta*. Ubi *Pyrrichen* a *ſaltatione* ἐνοπλίῳ diſtinguit, non quaſi ſit plane diverſa, ſed quia rudior illa a *Curetibus*, ea arte a *Pyrrho*, vel potius *Pyrricho* Cretenſe: ut conſtat ex Strabone in x. & Euſtathio in Il. ι. Marius quoque Plotius, qui ante annos paucos ab Helia Putſchio in lucem primum editus eſt, haſce de *pyrrhichio* opiniones his verbis complexus: *Pyrrichius pes e duabus brevibus conſtat, temporum duum, ut herus: qui a Pyrrhicha luſus genere nomen accepit, quia hoc ſono milites uſi ſub armis per ludum, ut ille ait, ciebant ſimulacbra*

Digitized by Google

chra pugnarum. Ipſa tamen Pyrrhica dicta eſt a Pyrrho Cydoneo, qui primus Cretenſes ſub armis ſaltare, ad hujus pedis ſonum inſtituit. Alii a Pyrrho Achillis filio, quem dicunt primum in tumulo patris ſui armatum honoris gratia ſaltaviſſe. Ariſtoteles autem Achillem ait hujus luſus inventorem fuiſſe. Quibuſdam placet ab ardore, hoc eſt, a velocitate ſui ſanus nomen accepiſſe hunc pedem ἀπὸ τῦ πυρὸς, *id eſt, a flamma, ac per hoc a velocitate, cognatus enim ſenſus ardoris & velocitas eſt; unde, Inſtant ardentes Tyrii, hoc eſt, feſtinantes: Et, Ardet abire fuga, hoc eſt, feſtinat.* Pro *Pyrrho Cydoneo* puto & hic *Pyrricho* ſcribendum. Sic enim vocant Nicolaus Damaſcenus apud Stobæum, Strabo, lib. x. Euſtathius, atque alii. *Pyrricham ſaltationem* egregie deſcribit Dionyſius Halic. extremo lib. VII. Vide & Diodorum Sic. lib. IV. & VI. Biblioth.

PYTHAVLAS legas apud Senecam, epiſt. LXXVI. Niſi legendum *pithaules*. Ut enim ab ἀσκὸς ἀσκαύλης, qui Latinis *utricularius*: ſic fuerit πιθαύλης qui πίθῳ αὐλεῖ, ſive πίθος & ἀσκὸς ſint idem organum, ſeu figuræ vicinæ. Sane πίθος, *dolium*; αὐλὸς, *tibia*. Ergo πιθαύλης ex eo dicatur, quia tibiæ genus, quo *pithaules* utitur, πίθον refert, vel, ſi malis, *utrem*; unde & *tibiam ipſam* Latini *utrem* vocant, & eos qui *tibia iſthac* canunt, *utricularios*; quam vocem invenies apud Suetonium in Nerone, cap. LIV. Sed verius qui *Pythaulem* ſcribant per Y, atque ita dici arbitrentur *tibicinem Pythicum*, hoc eſt, *Delphicum*, ſive qui *Delphis Pythia* cantare ſoleat. Ut ille Horatius memoratus epiſtola ad Piſones:

> . . . . *Qui Pythia cantat*
> *Tibicen, didicit prius, extimuitque magiſtrum.*

Quin ad etymon hoc præit Hyginus Mythologicon cap. CCLXXIII. *His quoque ludis Pythaulæ, qui Pythia cantaverunt*: Nicolaus tamen Loënſis, Epiphillidum lib. III. cap. XXVII. *Pithaules* retinet. Sed is cenſet eſſe πειθαύλης ἀπὸ τῦ πείθειν, quia *Suada* quædam, ſive *Pitho*, modulationi *pithaulorum* ineſſe videtur. Eſt & qui *phyſaules* malit a φυσᾶν, hoc eſt, *inflare*, quia inflentur tibiæ. Sed non dubito, quin rectum ſit *Pythaules*. At, inquiunt, a *Pythiis* eſſet *Pythiaules*. Recte ſi a *Pythiis* potius quam *Pythone* deduceremus. Nempe non cogitant *Delphos* prius πυθὼ vocatos, unde πυθαύλης, *qui caneret* αὐλοῖς πυθικοῖς· ut eos vocat Pollux. hoc eſt, qualibus πυθοῖ ſive *Delphis pæana*, ſive *Pythia* ſolent cantare.

PYTHIA nunc *appellatio eſt ſacri certaminis in Apollinis Pythii honorem inſtituti*: nunc *Phœbadis* vaticinantis, quæ Apollinis tripodi, vel ὅλμῳ inſidens, genitalibus, ut ajunt, partibus ſubeuntem excipiebat cum halitu ſpiritum, inde repleta furore, crinibuſque reſolutis, ac ſpumas ore emittens, de rebus cum futuris, tum dubiis, reſpondebat. Fiebat id *Delphis*, quæ & ipſa aliter *Pytho* dicebatur. Porro tum *Apollo Pythius*, tum *ſacerdos Pythia*, tum *urbs Pytho* a nonnullis ſic dici videntur a πύθεσθαι, hoc eſt, *interroganda*, propter oracula, quæ conſulebantur: quam Strabo lib. IX. adfert rationem. Aliis vero, quia in primigenio ac derivatis quantitas primæ ſyllabæ differt, magis placet id nomen dediſſe his *ſerpentem* ab Apolline interfectum, qui *Delphis computruit*, quod Græcis eſt πύθεσθαι quam nominis rationem una cum priori adfert Euſtathius ad Dionyſium περιηγητήν. *Serpentem* vero dictum *Pythonem* præter alios indicat Ovidius, qui & inde ludos *Pythia* dictos ait, I. Met.

> *Inſtituit ſacros celebri certamine ludos*
> *Pythia, perdomiti ſerpentis imagine dictos.*

Non dubium autem quin *ſerpens* ſic dicatur, non quidem a πύθω, hoc eſt, *putreo*, uti volunt: ſed a פתן, quod & ipſum *ſerpentis genus* notat: *aſpidem* vertunt Pſalm. LVIII. 5. *Apollo*, uti notum, *Delphis* colebatur ſub *ſerpentis* ſymbolo: unde & urbs πυθὼ, & ipſe *Pythius* vocatur. Res tota ab Oriente. Itaque & I. Samuelis, cap. XXVIII. verſ. 7. *Pythoniſſa* vocatur domina אוב *ab*, ſive *oph*: quod idem. Sane ab *oph* eſt ὄφις.

PYTISMA, an *pitiſma* dici debeat, in controverſia eſt. Πτύσμα eſt *ſputum*, a πτύζω, *ſputo*, teſte Etymologo: hoc vero a πτύω, *ſpuo*. A πιτίζω vero eſt πίτισμα, quæ Latinis *pitiſſatio*, ut Adelphis: *Vini quid pitiſſavit mihi?* Niſi malis *pityſſavit*, ut dicatur Græce πυτίζω. Unde ſit πύτισμα. Et ſane *pityſmate* pene in omnibus Juvenalis codd. legas ſat. XI.

> . . . . *Ille fruatur*
> *Vocibus obſcœnis, omnique libidinis arte,*
> *Qui Lacedæmonium pityſmate lubricat orbem.*

Quo de verſu mire diſſentiunt Critici, jam inde a Politiano, qui Miſcellaneorum cap. XXXVIII. Domitium Calderinum impugnat, eo quod *pityſmate* interpretatur *ſputo*. At ille melius ſane quam Politianus, qui *pitiliſmate* legit. Vide *Pitiſſare*.

PYXIS, πύξις, a πύξος, *buxus*. Proprie igitur dicitur de *vaſculis e buxo*. Sed per abuſionem aliis accomodatur: quomodo *pyxidem auream* dixit Petronius Arbiter: atque apud alios *argenteam* ac *corneam pyxidem* legas. Hinc Fabius, lib. VIII. καταχρήσεως exemplum allaturus, *Pyxides*, inquit, *cujuſcumque materiæ ſunt*.

Q

QUADRA eſt a *quatuor*, converſo tenui *T* in mediam *D*. Itaque nunc, quod eſt *quadratum* ſignificat, ut cum apud Vitruvium, lib. III. cap. III. notat *plinthum ſtylobatæ*: nunc *quartam partem*, & generatim *partem* ſive *ſegmentum*. Sane Servius ad illud VII. Æn.

> . . . . *Patulis nec parcere quadris*:

ſcribit, *Quadris*, id eſt, *aut menſis*, & *eſt Antonomaſia*. *Nam ſupra orbem dixit*. *Aut quadris fragmentis accipimus*: *ut Juvenalis*;

> *Ut bona ſumma putes aliena vivere quadra.*

Itaque & in Philox. Gloſſis, ubi vulgo legitur, *quadra*, τόπος, recte τόμος emendat Scaliger: itque iiſdem ubi eſt *quadra* βρέμος, recte corrigunt βλωμός. Sane Horatius quoque *findere quadras* dixit, l. I. epiſt. XVII.

> *Et* [illegible] *uo findetur munere quadra.*

Hæc illis, ſive illa his adde, quæ de *quadra* ad Moretum ſcripſit Scaliger. In Architectura quæ ſint *quadræ*, docebit Vitruvius, & ejus interpretes.

†QVADRA ubi de pane dicitur, eſt ψωμίον ſive buccella panis buccellati, qui quia veluti opere reticulato in plura quadrata findebatur, horum quodlibet QVADRA vocabatur; & a Chaldaeo Syroque קדר *quedar* (quod eſt *ſcindere*) factum, ut in fine dicam. Vide in BVCCEA in PANIS &c. At liba in plura oblonga ſegmenta inſtar digitorum diſtinguebantur. Haec diviſio tum liborum tum panis buccellati ex Oriente venit, ubi buccea פת לחם *pat lechem* dicebatur. Hinc illa eſt locutio, *frangere* (i. e. revellere) *panem*: quia Hebraei ac Latini in pane commanducando cultrum non adhibebant. *Quadrae* nomen deinde a pane buccellato ad pavimenta, & opus teſſellatum & reticulatum tranſiit, ubi *quadrae* ſunt ſingulae teſſellae; unde & QVADRATARII ſunt talium artifices.)(Eſt & altera *quadrae* ſignificatio, qua notabat *menſas paniceas*, quibus olim Romani utebantur, ſuper quas libabant, ut ait Servius. De his vide Virg. Aen. III. & VII. & quae ſupra de his in MENSA adnotavimus. Has vero vulgo eruditi viri ex eo ſic dictas volunt, quod quadratae figurae eſſent. Sed contrarium ſuadet Virg. VII. 114. ubi *orbem* vocat, quem alibi *quadram* dixit: *Et violare manu, maliſque audacibus orbem Fatalis cruſti, patulis nec parcere quadris*. Qui locus etiam Servium male habuit, ubi *Antonomaſiae* (h. e. ubi unum nomen pro altero uſurpatur) tribuit, quod quem ſupra vocavit *orbem*, eumdem poſtea *quadram* appellarit. Qui grammaticus alibi etiam quadras iſtas re vera rotundas

tundas fuiſſe agnoſcit; ad illud enim Aen. III. 257. *Ambeſas ſubigat malis abſumere menſas. AMBESAS*, inquit, *undique eſas h. e. rotundas*. Quocirca eo labor, ut credam, QVADRAM proprie fuiſſe *bucceas* ſeu ψωμὸν συντόμων · nec a figura menſas illas paniceas dictas fuiſſe *quadras*, ſed quia in quadras ſeu ψωμία dividerentur. Servius ad VII. 115. *QVADRIS*, inquit, *aut menſis* (*& eſt Antonomaſia, nam ſupra ORBEM dixit*) *aut quadris FRAGMENTIS* arripimus: *ut Juvenalis . . . Aliena vivere quadra*. Ergo menſas illas Poëta *quadras* vocavit, quod ea *quadris* h. e. fragmentis conſtarent. Nec vero parva illa ψωμία quadrata fuiſſe. Verum ſi forte figura minus τετράγωνος (*quadrata*) fuerit, vel ſic recte *Quadra* dicetur, modo ψώμια (*bucceae*) facile revellerentur, quia hae certe a verbo קדר (*quedar*) dicebantur *Quadrae*: quod verbum & Chaldaeis & Syris eſt, *ſcindere*, *abſcindere*. MAROCHIVS.

QVADRANS a *quatuor*, *T* mutato in *D*, ut in *quadra* fieri diximus. Eſt *quarta pars aſſis*, hoc eſt, *tres unciæ*, unde prius *triuncis* vocabatur. Plinius, lib. XXXIII. cap. III. *Quadrans antea triuncis vocabatur a III. unciis*. Eadem de cauſſa dicitur *teruncius*; ſed hoc diſcriminis inter *quadrantem* & *teruncium*, quod ille *æreus*, hic *argenteus* eſſet. Materia igitur, non pretio, differunt. Olim *quadrans* erat *merces tranſvectionis*, unde & *ratitus* dictus. Varro, IV. de L. L. *Velaturam facere etiam nunc dicuntur, qui id mercede faciunt. Merces dicitur a merendo, & ære. Hinc vecturæ, quas ſolvebant hi, qui ratibus tranſibant, Quadrans. Ex eo Lucilius ſcripſit:*

. . . . *Quadranti ratiti*.

Sed hoc de loco Lucilii aliter ſenſit Plinius eodem capite: *Nota*, inquit, *æris* (hoc eſt, *aſſis*) *fuit ex altera parte Janus geminus: ex altera roſtrum navis; in triente vero & quadrante rates*. Et Feſtus Pompeius: *Ratitum quadrantem Turquitius in libro quem inſcripſit de . . . & Oppius* (*f. Opilius*) *Aurelius dictum putant, quod in eo & triente, ratis fuerit effigies, ut navis in aſſe; a qua quidem re appellatum quoque ratitum dicunt*. Quod de *quadrante* a *Tarquinio Superbo* primum ſignato ſcribit ad hunc locum Scaliger (quem & Lipſius & alii ſecuti), id Farneſiano exemplari refellitur, e quo *Turquitium Grammaticum* nominari paret, non *Turquitium regem*. Fuit & *quadrans* præmium balneatoris. Horat. lib. I. ſat. III.

. . . . *Dum tu quadrante lavatum,*
Rex ibis . . . .

Juvenalis, ſat. III.

Cædere Sylvano porcum, quadrante lavari.

Hinc Cicero pro Cælio: *Niſi forte mulier potens quadrantaria illa permutatione familiaris facta erat balneatori*. Et Seneca epiſt. LXXXVI. *rem quadrantariam* dixit pro *balneo*. *At olim & pauca erant balnea, nec ullo cultu exornata. Cur enim ornaretur res quadrantaria, & in uſum, non in oblectamentum reperta?* Clodia quoque, Metelli Celeris uxor, ſoror P. Clodii, a Cælio (ut Fabius teſtatur, lib. XI. cap. VI. de tropis, quo loco de allegoria tractat) dicta eſt *quadrantaria Clytæmneſtra*; *Clytæmneſtra* quidem, quia maritum ſuſtulit, ut *Clytæmneſtra* Agamemnonem: *quadrantaria* vero, quod ei amator callidus quadrantes ex ære pro nummis argenteis in loculos immiſiſſet. Plutarchus, in vita Cicer. Κλωδίαν Μέτελλος ὁ Κέλερ εἶχεν· ἣν κουαδραντίαν ἐκάλουν, ὅτι τῶν ἐραστῶν τις αὐτῇ χαλκοῦς ἐμβαλὼν εἰς βαλάντιον ὡς ἀργύριον εἰσέπεμψε. Τὸ δὲ λεπτότατον τοῦ χαλκοῦ νομίσματος κουάδραντα ἐκάλουν. Quod autem Plutarchus hic κουάδραντα dicit, Marcus Evangeliſta vocat κοδράντην, exponitque δύο λεπτά. Sed cur *quadrantes* plumbeos dixit Martialis? Sic enim interpretantur illud, lib. X. epiſt. LXXIV.

Anteambulones & togatulos inter
Centum merebor plumbeos die toto.

An dicendum, olim *quadrantes*, ac alios fortaſſe nummos exigui pretii, ex *ſolido plumbo* cudi ſolere? Sane confirmari hoc videtur loco Martialis, lib. I. epiſt. C.

Ut convivia ſumtuoſiora,
Toto quæ ſemel apparas in anno,
Nigræ ſordibus explices monetæ,
Et ſeptem veteres tui ſodales
Conſtemus tibi plumbea ſelibra.

Quam prius *nigram* dixerat *monetam*, hanc poſtea *plumbeam* appellat. Plautus quoque in jocis *plumbei nummi* meminit, Trinummo, & Caſina. An potius dicendum, nummos eo *plumbeos* dici, quia *plumbo admixto* conflarentur? an vero per contemtum ita vocari, cum eſſent *ærei*?

QVADRANTAL (quo uſus Plautus, Curcul. Act. I. II.) per ἀποκοπὴν factum ex *quadrantale*; ut *animal* ab *animale*, *Minerval* a *Minervale*, &c. Sic autem vocabatur; quod *pedum quaquaverſum haberet quadratum*. Erat enim figura *cubica*: unde Onomaſticon. *Quadrantal*, κύβος. In Gloſſis Philox. legas: *Quadrantal*, κεράμιον. At in Cyrilli Gloſſis eſt κεράμιον, *orcium*, *amphora*. Nempe quia *quadrantal* idem eſt, quod *amphora*, ut teſtatur Feſtus in *Quadrantal*, & ea Voluſio ſupra in *Amphora* oſtendimus. Itaque capiebat *octo congios*. *Congius* eſt *duarum* circiter *ſtoparum* Batavicæ menſuræ. Similis terminatio in *triental*; ſed cauſa nominis diſpar. Nam ſic dicebatur, quod eſſet *poculum trientis capax*. Perſius, ſat. III.

. . . . *Calidumque triental*
Excutit e manibus. . . .

Ita jam olim legit Petottus, ſeque id in codice Puteano reperiſſe ſcribit Caſaubonus. Sed nec improbandum *trientem*, quod in vulgatis legitur. Nam *triens* ſæpe apud Martialem eſt vini menſura: & *bibere ſextantem* ſimiliter dixit Suetonius.

QVADRVPLATORES, & *quadruplari*, (quo Plautus utitur, Perſa, Act. I. II.) veniunt a *quadruplo*, ſive quia *quadruplatores* pro delationis præmio *quartam partem* in bonis delatorum conſequebantur, ſive quod deferrent crimina publica, quorum convicti damnabantur *quadrupli*: ut aleæ, aut pecuniæ gravioribus fœneratæ uſuris, quam per leges liceret. Poſteriorem nominis cauſſam adducit Feſtus. Utramque autem adfert Aſconius, cum in Divinat. tum in IV. Verr. Præter hos vide Turnebum, *lib.* III. cap. XX. & J. Lipſium, ad lib. IV. Annal. Porro generatim quoque dicti *quadruplatores*, qui *quadruplum reperent aut darent*. Ita apud Senecam, lib. VII. de beneficiis cap. XXV. legimus *quadruplatores beneficiorum*. & Sidonius, lib. V. epiſt. VII. *quadruplatores* vocat *portitores*, *qui portorium in quadruplum conducerent*, & Appulejus, in Apolog. *Æmilianum* appellat *quadruplatorem*, quod *ætatem quadruplaret Pudentillæ*, aſſignando ei annos LX. quæ annorum erat XL.

QVÆRERE, a *quæ* & *res*, ut proprie *quæſtio* ſit, cum rogatur quo nomine aliquid vocetur, vel quid voce notetur. Niſi potius *quærere* prima ſua ſignificatione de iis dicitur, *qui operam dant, ut res amiſſas recuperent*. Varro, lib. V. de L. L. *Quærere, ab eo, quod, quæ res ut recuperaretur, datur opera*. Ubi in Mediolanenſi Baptiſtæ Pii, & Veneta Aldi, editum eſt, *ut reciperetur*. Quod magis probo. Nam antiquum eſt *recipere* pro *recupero*, unde *reciperetur*, pro *recuperetur*. Pro quo male *recuperaretur* ediderunt. Sed ne ſic quidem locus integer, niſi legas, *Quærere, ab eo, quod quæ res, cum, ut reciperetur, datur opera*. Sententia eſt, quod *quæ res dicitur*. Quod *dicendi* verbum ἐλλειπτικῶς ſæpe reticetur. Cæterum etymon hoc etiam adfert Neſtor Novarienſis, his verbis, *Auctore Varrone, proprie quærere eſt, quæ ſit res aliqua, inveſtigare*. Verum vir eruditiſſimus Petrus Nunneſius in Grammatiſtice ſua deducit *quæro* a χηρόω, hoc eſt, *viduus ſum*, *careo*. Credo quia *qui re quapiam carent, eam quærunt*. Saltem malim hoc, quam quod eopſe libello poſtea refert venire *quæro* a Dorico καίρω pro κείρω, quod valet *tondeo*, *ſtrido*. [malo ab ἔρω, ἔρομαι, ἐρωτάω.] Cæterum veteres pro *quæro* dixere *quæſo*, quomodo & pro *ara* dixere *aſa*, etſi ſit ab ἄρω, ut putamus. Dialmus hoc

hoc de veterum more alibi non ſemel. Sic hodieque obſecrantibus in uſu *quæſo*, quod nihil aliud quam *quæro*. Nempe ut nos *verſoecken*, quod eſt *quæſera*, ſive *exquirere* ac *poſcere* dicimus, a *ſoeken*, hoc eſt *quærere*, ſic veteribus Romanis idem fuere *quæſere* & *quærere*; unde Feſtus Pompejus diſertim: *Quæſere ponitur ab antiquis pro quærere.* Et ſane quomodo Virgil. ait:

. . . . Pacemque per aras
Exquirunt. . . .

ita Lucretius dixit, lib. v.

Non Divûm pacem votis adit ac prece quæſit
Ventorum pavidus paces, animaſque ſecundas.

Ab *am*, quod eſt circum, & *quæro* eſt *anquiro*, quod eſt *circumquoque quæra*. Feſtus: *Anquirere eſt circumquærere*. Ubi MSSti quidam *amquirere*. Innumeris in locis eſt hæc vox corrupta: proque ea ſubſtitutum eſt *inquirere*: idque cum in Cicerone, tum in aliis ſcriptoribus. Vide quæ de eo præter alios notavit Carolus Langius in primum Ciceronis de Officiis.

†Qvaero eſt a קרא quara i. e. *vocare*, *clamare*; nam inclamando numquid ſcirent, res quærebantur. Indidem & *κράζω* videtur ortum. Mazoch.

Qvæstor, quaſi *quæſitor*, ut *quæſtio* quaſi *quæſitio*. Ulpianus, lib. ſingulari de officio *Quæſtoris*: *A genere quærendi Quæſtores initio dictos, & Junius, & Trebatius, & Feneſtella, ſcribunt.* Eandem quoque originationem ponit Beda de Orthogr. Sed ut genus quærendi non unum, ita nec unum genus *quæſtorum*. Primi & antiquiſſimi in urbe *quæſtores rerum capitalium*, qui & citra *συγκοπὴν quæſitores* ſæpe dicuntur. Sic vocat Cicero in Divinat. ad quam ſic Aſconius: *Quæſitor eſt prætor de pecuniis repetendis quæſtionem exercens, nam proprie quæſitores dicuntur criminalium quæſtionum, ut Virgilius, Quæſitor Minos urnam movet.* Dicitur & *quæſtor* paricidii. Feſtus: *Paricidi quæſtores* (ſic recte emendat Scaliger, pro quo in vulgatis *parici*) *appellabantur, qui ſolebant creari cauſſa rerum capitalium quærendarum. Nam paricida non utique is, qui parentem occidiſſet, dicebatur, ſed qualemcumque hominem. Id autem fuiſſe indicat lex Numæ Pompilii Regis his compoſita verbis:* Si qvis hominem liberum dolo sciens morti dvit, paricida esto. Idem: *Quæſtores dicebantur, quod quærerent de rebus capitalibus, unde qui talia quærunt, quæſtores paricidi appellantur.* Hodie ſimiliter in re Eccleſiaſtica dicuntur *inquiſitores hæreticæ pravitatis*. Proximi antiquitate ſunt *quæſtores urbani*, qui & *quæſtores ærarii* dicti, quia præerant ærario, quod in æde Saturni erat. Hi demum creati libera Rep. anno V. C. cclxix. ut ex Dionyſio & Livio diſcimus. Nam quod Tacitus, & Pomponius, eos ſcribunt ſub regibus fuiſſe, id tantum verum videtur de *quæſtoribus parricidi*. Munus *urbanorum quæſtorum* fuit, pecuniam publicam accipere, & expendere, prædam ex hoſtibus captam vendere, ſigna militaria (erant ea ex auro vel argento, velis enim non utebantur,) in ærario adſervare, & conſulibus in bella ituris mittere; legatos, qui Romam venerant, excipere, deducere, iis hoſpitium curare, ægrotantium curam gerere, mortuiſque e publico munus facere. Etiam decreto Auguſti Senatuſconſulta aſſervanda iis tradita, quæ ante penes Ædiles & Tribunos. Tertius *quæſtor* erat *provincialis*, qui una cum proconſule, vel proprætore, in provinciam exibat. Munus ejus verſabatur, partim circa pecuniam attributam, partim circa vectigalem. Nam ejus erat accipere pecuniam, ex ærario a Tribunis ærarii, quæ pecunia *attributum* dicebatur, ut ſcribit Varro, lib. v. de L. L. Inde autem *viaticum*, ac *ſtipendium*, legatis cohorti prætorii, & exercitui ſuppeditabat. Ejuſdem erat a publicanis ex re frumentaria, portoriis, aliiſque, exigere vectigalia, Romamque in ærarium referre. Ex hiſce tribus *quæſtorum* generibus primus dictus a *quærendis criminibus*: ſecundus tertiuſque a *quærendis pecuniis*. Atque hoc cum ex iis quæ diximus, planum fit, tum illo Varronis, lib. iv. de L. L. *Quæſtores a quærendo, qui conquirerent publicas pecunias, & maleficia, quæ triumviri capitales nunc conquirunt: ab his poſtea, qui quæſtionum judicia exercent, quæſtores dicti.* Erat & quartum genus *quæſtorum*, qui *principis ſive Auguſti quæſtores* dicti, alioque nomine *Candidati principis* vocabantur. Hi principis epiſtolas & orationes in Senatu legebant, ut auctor eſt Ulpianus, L. unica. D. de officio quæſtoris. Unde *quæſtoris* nomen acceperit, parum conſtat. Cujacius paratitlis in Codicem putat, ut in Senatum venire poſſent, idcirco iis tributam fuiſſe *quæſtorum* appellationem ac dignitatem. Nam lege Cornelia vetitum ad illum tranſire honorem quæſtura needum geſta. Sed Scipioni Gentili, libro ſingulari Originum, vero magis ſimile videtur ſic nominatos a *ſimilitudine veterum quæſtorum*, ad quos cuſtodia Senatuſconſultorum a Tribunis pl. & Ædilibus tranſlata fuit. A *quæſtoribus* his Conſtantini tempore originem cepit *quæſtor palatii*, ut poſt a *quæſtore palatii*, *Cancellarius*: de quo ſuo loco. Atque ex his apparet quatuor imprimis genera *quæſtorum* eſſe, & unde ſingulis nomen impoſitum videatur. Plura ſi de *quæſtoribus* voles, adi Wolfangum Lazium, lib. ii. commentariorum Reip. Romanæ, cap. xiv. & Carolum Sigonium, lib. ii. de antiquo jure provinciarum, cap. iv. quo de *quæſtoribus provinciarum*, & eorum miniſtris tractat: item cap. viii. quo de poteſtate eorum agit. & lib. ii. de Judiciis, cap. iv. quod eſt de *quæſtoribus rerum capitalium*. At de *principis quæſtoribus* vide Barnabam Briſſonium, lib. i. Select. Antiquit. cap. xvi.

Qvalis, Græce *οἷος*. Atque ut *οἷος* ab *ὃς*, ſic *qualis* ſuſpicor eſſe a provocabulo *quo*. Ita *lis* ſit vocis ſupplementum, quemadmodum in *agilis*, & aliis multis. Sane qui quærit, *qualis* ſit *perſona*, aut *res*, is quærit qua ſit facie, aut condicione, ac univerſe quæ ei accidant. Vel erit *qualis* ex Dorico & Æolico *κάλικος* pro *πηλίκος*, ut literarum ſit trajectio. Nam etſi proprie ea vox *magnitudinem* aut *numerum* reſpiciat: tamen *ἀναλόγως* convenit *qualitati*. Cenſent viri eruditi, *cui* etiam veteres dixiſſe pro *qualis*. Id probant illoc Nonii: *Cui eſt, pro qualis eſt, neutro poſitum pro maſculino. Plautus, Amphit.* (i. ii.)

Ædepol condignum donum, cui eſt qui donum dedit.

Sed magis veriſimile ſit, ſcripſiſſe Plautum, *qual' eſt*, ſive *cual' eſt*, eliſo *s*, & abſorpta vocali: cujus rei ſimilia multa apud Comicos exempla. Sane in MSStis Camerarii, uti & Aldina, *qualeſt* invenitur, non *cui eſt*. imo & *cual' eſt* forte ſcripſerat Nonius. A *quale* primus *qualitatem* dixit Tullius, quæ Græcis *ποιότης*. A *qualis* eſt *qualiſcunque*: ubi *cunque* eſt poſterioris compoſitionis pars, uti & in *quicunque*, *quantuſcunque*, *quandocunque*, *quotieſcunque*, *quacunque*, *utcunque*. Utitur eo Cic. de Legibus. *Equitatum cunque qui regat.* Horat. lib. i. Od: xxxii.

. . . . Mihi cunque ſalve
Rite vocanti . . . .

Cornelium quoque Severum initio Ætnæ ſuæ uſum monuit Joſ. Scaliger. In vulgata locus legitur corruptiſſime. *Cumque* conflatum ex *cum* & *que*, uti ex *ne* & *que*, *neque*; ex *at* & *que*, *atque*, &c.

Qvalvs, cilim genus, ut ait Feſtus in *Canephora*. In Gloſſ. Philoxeni exponitur *ἠθμός*, *δενδρεῖον*, *σάρκανος*, *κόφινος*. item in Cyrilli Gloſſ. legas, *κάλαθος*, *fiſtella*, *qualus*. Dicitur quaſi *colus*, a *colando*, quia per *qualum* defluit colaturque vinum, cum uva calcatur. Ita Iſidorus, lib. xx. cap. xiv. item Perottus. Sed non dubito, quin ex *κάλαθος κατὰ συγκοπὴν* fiat *qualus*. Quod niſi eſſet, deducerem a *κᾶλον lignum*. E *ligno* enim, vel *vimine*, fiebat. Dicitur autem *qualus*, & *qualum*. *Qualus* dixit Maro, ii. Georg. *qualum* Cato, cap. xi. *Corbulas*, inquit, *Amerinas xx. quala ſataria vii. alveos xl.* Etiam invenias apud Columellam, lib. vii. cap. iii. Quamquam hic malim, *Sit caula mundiſſima*: prout adſcriptum legitur ad oram editionis R. Steph. A *qualus* eſt *quaſillum*, ut ſcribit Priſcianus, lib. iii. ubi auctor eſt, quædam inveniri diminutiva, quæ non ſequantur genera primitivorum, ut *rana*, *ranunculus*, *qualus quaſillum*. Apud Catonem tamen *quaſillus*

Digitized by Google

nequeo, pro quo antiqui *nequino*. Feſtus: *Nequinont*, *nequeunt*. Sic pro *nato* dicere *natino*; pro *ſentio*, *ſentino*; pro *caro*, id eſt, *κείρω*, *corino*, & ſimilia.

Qvercevs forte a *κερχαλέος*, quod valet *durus*, *aſper*. Eſt enim ligni duri, ac corticis aſperi.

Qveror [*κινύρομαι*] Martinio placet eſſe a Chald. קרא, *clamare*: vel כרה, quod ſignificat *dolere*, *diſplicere*, *moleſtiam adferre*. Poſſis & cum Nunneſio Valentino deducere a *χηρεύω*, quod ſignificat *viduum eſſe*. Nam *viduis* imprimis *querimonia convenit*. Alibi tamen idem Nunneſius putat *querulus* eſſe a *τόρθυλος*, quod idem notat: unde Heſychio *μεμψίμοιρος* exponitur. Sed *querulus* omnino eſt a *queror*. Quare prius malim.

Qverqvedvla, ſi Conradum Geſnerum audimus, vel eſt *ὀνοματοπεποιημένον*, vel nomen habet a *querquero*, hoc eſt, gelido hibernoque tempore, quo maxime apparet. Poſterius hoc etiam Hadriano Junio placuit. Sed magis mihi veriſimile ſit *ὑποκοριστικῶς* factum eſſe ex *κερκὶς*, ſeu *κερκερὶς*, quod idem. Varro, lib. IV. de L. L. *Item alia in hoc genere a Græcis: ut Querquedula, Cerceris, Halcedo, quod ea Halcyon.* Heſychius: *κερκὶς*, *εἶδος ὀρνέου*. Niſi cum Scaligero apud Varronem malis *κερκιθαλλὶς*, quomodo, ut idem Heſychius ait, vocatur *ἐρωδιὸς*, ſive *ardea*, forte a *κέρκῳ θάλλοντι*, *cauda virenti*. Quam ſententiam nonnihil juvat, quod ut Aratus ex *ἐρωδιῷ*, Maro ex *ardea*, *προγνωστικὸν pluviæ* petit: ita Varro *querquedulam* inter *aves nimbi prænuncias* reponit: cum ait:

Aut frigidos nimbos aquæ caduciter ruentis,
Præinnuere aquatiles querquedulæ natantes.

Qverqvera *morbus* (quomodo etiam Gellius & Minutius Felix loquuntur) nec dicitur a *querendo*: ut eſt in Catholico; nec a *coërcendo*, ut ad Gellium notavit Petrus Moſellanus, ſed vel quia *quercum duritie ac gravitate refert*: vel, quod verius, a *κάρκαρος*, quod Heſychius interpretatur *δεινὸς*, ſive *καρκαίρω*, hoc eſt, *moveri*, *palpitare*, *tremere*: quomodo Scholiaſtes accipi monet illo Iliad. Y.

. . . . *Κάρκαιρε δὲ γαῖα πόδεσσιν*
Ὀρνυμένων ἀμυδις . . . .

Feſtus: *Querqueram febrem, gravem & magnam, nam quidam quercum dictam volunt, quod id genus arboris cum grave ſit ac durum, tum etiam in ingentem evadat altitudinem. Aurelius autem Opilius frigidam ait dici, & cum horrore trementem. Santra eam ex Græco deducit, qui tremorem ejuſmodi κάρκαρον dicunt. Unde dici etiam carcerem. Plautus in Frivolaria: is mihi erat bilis querquera tuſſis. Lucilius:*

. . . . *jactans me ut febris querquera terret.*

Alibi:

Querquera conſequitur febris capitiſque dolores.

Hæc ille. Santræ opinionem firmat hic locus Apuleii in Apologia: *Paſſe dicitis ad res venereas ſumpta de mari ſpuria & faſcina, propter nominum ſimilitudinem: qui minus poſſit ex eodem littore calculus ad veſicam, teſta ad teſtamentum, cancer ad ulcera, alga ad querquerum?* Quibus verbis ſimilitudinem ponit Appuleius, non inter *quercum* & *querquerum*, ſed *algam* & *querquerum*, quæ nulla eſt, niſi *querquerum* proprie ſignificet *algidum*, ac *querquera febris* ſit non *inſtar quercus dura*, ſed qua quis *algore ſtrides ac tremit*. *Κάρκαρος* vero unde Santram *querquerus* deducere dicebamus, venit ex duplicato קר, *frigidus*; קר, *frigus*. Ita proprie ſit *tremor ex frigore*: quod cum verbis Gellii convenit probe. Vel potius *κάρκαρος* proprie *τραχὺς*, *aſper*, a *κάρχω*, *exaſpero*, *aſperum reddo*.

Qverqvetvlanvs a *quercetis* dictum: ut Romæ *porta querquetulana*, quæ *querquetum* juxta ſe habuit intra muros: & *vira querquetulanæ*, quæ Græcis *Hamadryades*. Feſtus: *Querquetulanæ viræ putantur ſignificari nymphæ præſidentes querceto vireſcenti: quod genus ſilvæ indicant fuiſſe intra portam, quæ ab eo dicta ſit querquetulana*. Nominat & Varro, IV. de L. L. *ſacellum querquetulanum*. Id quin Hamadryadum fuerit, dubitandum non eſt. Quin & Cœlius mons a *querquetis* dictus *Querquetulanus*. Tacitus lib. IV. Annal. *Haud fuerit abſurdum tradere, montem olim* (de Cœlio ſermo eſt) *antiquitus Querquetulanum cognomento fuiſſe, quod talis ſilvæ frequens fæcundusque erat: mox Cælium appellitatum a Cæle Vibenna, qui dux gentis Etruſcæ, cum auxilium appellatum ductaviſſet, ſedem eam acceperat a Tarquinio Priſco, ſeu quis alius regum dedit, nam ſcriptores in eo diſſentiunt*. Ex quibus Taciti verbis, ſimul diſcere eſt, unde *Cælius mons* nomen acceperit. *Hamadryades* autem, quas eaſdem ac *viras querquetulanas* eſſe dicebam, ſic vocatas Mneſimachus ſenſit, quod *ἅμα ταῖς δρυσὶ*, *ſimul cum quercubus* naſcantur & intereant. Quemadmodum & *Dryades* dictæ, quod *quercubus* ſive univerſe arboribus vita earum inſit. Nam *δρῦς* generatim *arborem* notat, ſpeciatim autem *quercum* ſive *robur*.

Qvia ab Hebræo כי, quod idem notat. *A* adjectum. Hinc *quianam*, apud Ennium, & Maronem. Id *quare*, ſive *cur*, interpretatur Feſtus, & Priſcianus, lib. XVII.

†Qvia non eſt ab Hebr. כי *chi*, uti putat Voſſius, ſed a Lat. Qvi. Nam relativa pronomina evadunt etiam adverbia cauſalia & quidem in eadem lingua. Ut Hebræum אשר *asher* & relativum pronomen eſt, & ſimul adverbium *αἰτιολογικόν*. Et Græcum *ὅτι* cauſale adverbium eſt; ſed fuerat ante neutrum a maſculino *ὅστις*. Sic etiam Qvod neutrum a Qvi in uſum *αἰτιατικοῦ μορίου* adverbii naturam induit. Fortaſſis Qva primitus a recto Qvis integer ablativus erat, cujus nunc locum tenet contractum Qva. Mazoc.

†Qvieo & Qvies & Qvietvs cum cetera proſapia duobus maxime modis *ἐτυμολογεῖσθαι* queunt: I. ut ſint a קוה *quava* & in Piel *quiva*: quod non tantum eſt *exſpectare*, ſed & (*) *manere* h. e. *quieſcere*. Quocirca illud Job VI. 19. *Itinera Seba exſpectaverunt* (קוו *quivvu*) *ſibi*: aptius verteretur, *Interquieverunt ſibi*, intermiſſis ſcil. itineribus. Sic & Iſ. LXIV. 3. pro eo quod legitur, *In faciendo ea terribilia non* (נקוה *nikve*) *exſpectabimus* (in Vulgata eſt *Suſtinebimus*, ſed pari notione) verum ſententia verti jubet, non *quieſcemus*. Nec aliter id verbum reddendum puto, quoties abſolute ponitur. II. Sed expeditiore via Qvies, & Qvietvs cum tota ſobole deducetur a שקט *shaquat*, quod eſt *quieſcere*. Apud Chaldæos uſurpatur & adjectivum שקיט *shaquet*, h. e. *quietus*. Ab his ergo abſorpta non præter (**) morem priore littera, remanet *Quet*, ex quo & Qvietia nomen fluit, & ſupinum Qvietvm: unde poſtea per ſermonis analogiam verba Qvieo & Qviesco & derivativa cetera proficiſcuntur. Mazochivs.

Qviesco ab *ἀκάστα*, id eſt, *quiete ac placide*. Heſychius: *Ἀκάστα*, *ἡσύχως*, *μαλακῶς*, *βραδέως*. Euſtathius effert cum circumflexo *ἀκαστᾶ*, ac Ælius Dionyſius apud eum adducit hoc Cratini, *Σκίπωνι ἀκαστᾶ προβιβῶντα*. *ſcipione nixum pedetentim ac placide progredientem*. Vel dicendum, ut a *meo* eſt *moveo*: ita a *κέω*, hoc eſt, *κεῖμαι*, quod notat *cubo*, venire *quieo*, unde *quieſco*, ut a *caleo caleſco*. Orcus, Feſto teſte, *Quietalis* dicebatur, nempe quia *mortui quieſcant*. In pleriſque libb. eſt *Quietalus*. Sed MStus habet *Quietalis*: atque id probat *ἀναλογία*. [eſt a *quio κίω*. vide notata ad Lucretium. *ἰσυχ*, *ἡσυχία*, Arcadio.]

(*) *Etenim Seniores non tantum per compoſita ἀναμένω, περιμένω, ὑπομένω, ſed & per ſimplex μένω verbum hoc Hebraicum pluries reddiderunt: & Latinis MANERE aliquem & exſpectare pro eodem ſumuntur, ſicuti & Græcum μένω: & Syriacum* קוי *quavi exponitur etiam in Lexicis* manere, *h. e.* quieſcere.

(**) *Pluribus dictionibus in hunc modum abſciſſa in omnibus linguis per aphaereſim capita: cujuſmodi eſt Chaldæum illud* פרא phera (*fovea*) *quaſi fuerit ab Hebr.* כפרה capbera *ejuſdem notionis*) *capite diminutum*.

Digitized by Google

Qvin κατ' ἀποκοπὴν ex *quine*, ut *ſeu* ex *ſive*. *Quine* autem ex *qui* & *ne*, pro *non*. Sane qui ait, *quin taces, quin domum is*: quid aliud dicit, quam *qui non taces*, vel *qui non domum abis*? Atque hic quidem *quin* eſt adverbium jubentis vel hortantis. Ac par ratio, cum eſt conjunctio. Nam cum dico, *non dubito, quin ſit venturus*, idem eſt, ac qui ſive quomodo non ſit venturus.

Qvinqvatrvs ſive *quinquatria*, ſunt dies feſti Minervæ, quos Græci παναθήναια vocant. Soſipater, lib. I. *Quinquatrus pluraliter, non quinquatria: non enim dicti ſunt quinque dies atrus* (ſ. *atri*:) *ſed quod quinque dies Iduum, quas atrum antiqui dicebant: ſive a quinquando, hoc eſt, luſtrando: quod eo die arma ancilia luſtrari ſint ſolita*. Ergo nec priorem opinionem ſequor (omnino enim *atrus* eſt vocis κατάληξις ut *ſimus* in *vigeſimus*:) nec poſteriorem, cum ita dicatur a *quinque*; nempe quod ſint *poſt quinctum diem Iduum Martiarum*: quod tamen de *majoribus tantum Quinquatribus* verum eſt. Nam *quinquatrus minuſcula* erant *Idibus Juniis*. Hanc ſententiam ſequitur Varro, lib. v. de L. L. *Ab Tuſculanis poſt diem ſextum Eidus vocatus ſexatrus; & poſt diem ſeptimum, ſeptimatrus: ſic hic quod erat poſt diem quinctum Eidus, quinquatrus*. Item Gellius, lib. II. cap. XXI. *In ſeptentriones per ſeſe nihil ſignificare ajunt, ſed vocabuli eſſe ſupplementum: ſicut in eo, quod quinquatrus dicamus, quod quinque ab idibus dierum numerus ſit, atrus nihil*. Eadem ſententia Feſti, cujus hæc verba: *Quinquatrus appellari quidam putant a numero dierum, qui fere his celebrantur, qui ſcilicet errant, tam hercule, quam qui triduo Saturnalia, & totidem diebus Compitalia, nam omnibus his ſingulis diebus fiunt ſacra: forma autem vocabuli ejus, exemplo multorum populorum Italicorum, enunciata eſt, quod poſt diem quinctum Iduum eſt is dies feſtus, ut apud Tuſculanos triatrus & ſexatrus, & ſeptematrus, & Faliſcos decimatrus. Minervæ autem dicatum eum diem exiſtimant, quod eo die ædis ejus in Aventino conſecrata eſt*. Hactenus Feſtus. Opinionem autem quam is damnat, ſecutus eſt Ovid. III. Faſt.

Una dies media eſt & fiunt ſacra Minervæ:
Nominaque a junctis quinque diebus habent.
Sanguine prima vacat, nec fas concurrere ferro:
Cauſſa, quod eſt illa nata Minerva die.
Altera, treſque ſuper raſa celebrantur arena:
Enſibus exſertis bellica læta Dea eſt.

Qvinqva unde ſit, argute commentus Cæſar Scaliger, libb. de cauſſ. L. L. cap XXXVIII. Cenſet enim, veteres, poſtquam dixiſſent, ἕν, δύο, τρία, ſubjeciſſe καὶ ἕτερον, ſive Æolice, καὶ ἄτερον, & contracte κἄτερον, indeque *quatuor* ortum capere: poſt quaternarium autem putat dixiſſe, καὶ ἕν κε, quia unitas ſuperadderetur: atque inde *quinque* eſſe conflatum. Cujus etymi veritatem ut præſtare nolimus, ita, ut ingenioſe commentum, laudem magis, quam culpem. Interim ſimplicius puto, & verius ſimul, *quinque* deduci a πέντε, idque partim ſoni affinitate adductus, partim quod videam in cæteris quoque numerorum nominibus nonnihil Latina vocabula recedere a Græcis. Et ſane ἀναλογίᾳ quoque hoc etymon defendi poteſt. Nam Π & *T* interdum abeunt in *Q*. Π, ut πότος, *quotus*; πίτορα, *quatuor*; ἕπομαι, *ſequor*; ἔπω, *ſequo*, id eſt, *dies* (unde Livius Andronicus:

Inſeque Muſa virum verſutum,

id eſt, ἔννεπε) λείπω, ſive ἔλιπον, *liquo*, & inſerto N *linquo*, &c. *T* vero in *Q* abit, ut τίς *quis*. Qua in voce plura de hac immutatione diximus. Deinde Salmaſius, De Helleniſtica, pag. CCCLXXXVI. *Conſtat antiquiores Græcos, quales Æoles fuere, qui in Theſſalia poſt Hellenem ſub Æolo filio ejus regnarunt, dixiſſe πέμπε non πέντε. Pro utroque Dores pronuntiarunt Πέμπε vel πέμπα, at πέμπε pro πέντε. Inde Latinum quinque*. Πέντε autem unde ſit, ruſpari conatus Plutarchus, qui lib. de oraculorum defectu, ſed Στωϊκωτέρως, meo judicio, dici cenſet quaſi πάντα, id eſt, *omnia*, quia πάντας ex primis numeris integretur. Vide & eundem in Problematis Romanis, ubi quærit, cur in nuptiis haut plures, paucioreſve, quam *quinque* cerei accendantur. A *quinque* dicta ſunt *quinquatria*, & *quinquertiones*: de quibus ſeparatim. Ab eodem *quinctus*, unde menſis *Quinctilis*, quia (ut etiam in *September* dicimus) erat *quinctus a Martio*, unde Romani primo annum auſpicabantur. Poſtea in Jul. Cæſaris honorem *Julius* dictus: qua de re Suetonium vide in ejus vita. At *Quinctus* prænomen eſt a *naſcendi ordine*, ut & *Sextus* ac *Decimus*, unde nomina gentilia *Quinctius*, *Sextius*, *Decimius*. A *Quinctius* vero eſt *Quinctilius*, ut a *Sextius Sextilius*; ab *Atius Atilius*; a *Statius Statilius*. A *Quinctilius* autem eſt *Quinctilianus*, ut ab *Æmilius Æmilianus*, a *Terentius Terentianus*, a *Salvius Salvianus*; *Quinctus* vero *Quinctius*, *Quinctilius*, & *Quinctilianus* per *CT* ſcribi, conſtat ex vett. Lapidd. & libb. At a Græco πέντε eſt πεντηκοστὸς, *quinquageſimus*, ac ſpecialius *pentecoſte*, πεντηκοστὴ ſupple ἡμέρα, dies *quinquageſima* a feſto paſchatis: ſive feſtum quod in eum diem incidit. Quod nomen retinent quoque Syri. Iſidorus, lib. VI. cap. XVIII. ait *Pentecoſte* dici a πέντε. Recte. Sed non inde ἀριθμὸς venit. A πέντε quoque eſt *penthemimeris* πενθημιμερὴς, ut a τρία, ἑπτὰ, ἐννέα, τριημιμερὴς, ἑφθημιμερὴς, ἐννεημιμερής. Nempe quatuor hæc numeralia componuntur cum ἡμι, id eſt, *ſemi*; & μέρος, id eſt, *pars*: quod & ſignificatio oſtendit. Nam *triemimeris* eſt, cum cæſura ſit poſt primum pedem; *penthemimeris*, cum poſt ſecundum; *hephthemimeris*, cum poſt tertium; *enneemimeris*, cum poſt quartum: cumque pes minimum duabus conſtet ſyllabis, *triemimeris* minimum in tertiam, *pentemimeris* in quinctam, *hephthemimeris* in ſeptimam, *enneemimeris* in nonam incidit ſyllabam: unde & ſingulis nomen. Hæc neutiquam tuiſe adeo adſcripſiſſem, niſi Alexander Schot, qui Antelignano inter alia inſeruit doctiſſimi Caninii Helleniſmi alphabetum, ſuaſque vocibus interpretationes adjecit, putaſſet hæc eſſe ab ἡμέρα, ut qui ἑφθημιμερὴς exponat *ſeptem dierum*. Similis inſcitia eſt, cum paulo poſt, ubi dicit Caninius, interdum adſpiratam abire in tenuem, velut cum induciæ dicuntur ἐκεχειρία, quaſi ἐχεχειρία, παρὰ τὸ ἔχειν τὰς χεῖρας, poſtrema verba interpretatur *habere manus*, cum dicere debuerit, *abſtinere*, vel *cohibere manus*, prout optime exponit Agellius, lib. I. cap. XXV. Sunt id genus in illo opere ſexcenta: quæ moneo ut diffidere talibus interpretibus diſcat pueritia, ipſaque potius ſine cortice natare diſcat, quam miſere toties decipiatur ab iſtiuſmodi doctoribus, qui nunc, (quæ pædagogorum ſtultitia atque imperitia eſt) ſoli prope in ſcholis regnum obtinent.

Qvinqvertiones, πένταθλοι, a *quinquertium*, quod Græce πένταθλον. Feſtus: *Quinquertium vocabant antiqui, quem Græci πένταθλον, ut indicat verſus hic:*

Omnes æqualis vincebat quinquertio.

Livius quoque ipſos athletas ſic nominat: Quinquertiones præco in medium vocat. Græce πένταθλοι dicitur, quaſi πέντε ἆθλοι, *quinque certamina*. Similiterque *quinquertium* dictum a *quinque artibus*, quibus ingenuorum puerorum inſtitutio conſtabat. Ἆθλοι ſive *artes* eæ erant; diſci jactus, curſus, ſaltus, lucta, & jaculatio. Atque hoc apud Græcos. Nam Latini natationem & equitationem adjecere. Laurentius Valla, & Raphaël Volaterranus putarunt πένταθλον ac παγκράτιον idem eſſe, cum maniſeſte diſtinguantur a Luciano: qua de re aliquid legere eſt apud Andr. Alciatum annot. in tres poſteriores Codicis libros. Nempe παγκράτιον μέμικται ἐκ πυγμῆς καὶ πάλης, ut præter alios ſcribit Plutarchus, Sympoſ. β. & Nicephorus Gregorius, Scholiis in Syneſii libellum de inſomniis. Vallæ & Volaterrani errorem ſecuti quoque Hermolaus Barbarus, in Plinii lib. VIII. cap. XXXIV. & Onuphrius Panvinus, lib. II. de ludis Circenſibus cap. I. *Quinquertium* autem & *quinquertionem* malo confundit doctiſ-

doctiſſimus P. Faber, cum in lib. II. *ἀγωνιστικῶν*, cap. VIII. ſcribit *quinquertione ſive pentathlo decertare*.

Qᴠɪʀɪᴛᴀʀᴇ [a *κρίζειν*] quid, & unde ſit, ac quomodo a jubilatu differat, docet Diomedes in primo; *Quiritare*, inquit, eſt *Quirites ciere*. Et plenius Varro, lib. v. de L. L. *Vicinaque*, inquit, *horum*, *Quiritare*, *Jubilare*. *Quiritare dicitur is, qui Quiritium fidem clamans implorat*. Et mox: *Ut Quiritare urbanorum, ſic Jubilare ruſticorum*. Nempe urbani Fidem *Quiritium* implorabant; unde *Quiritatus* dictus. At ruſtici dicebant, *iu*, *iu* unde *jubilatus* vocabatur. Videntur autem, qui *Quiritium* fidem implorarent, uſi eſſe hac formula: *PORRO QVIRITES*: quemadmodum Laberii, auctoris ithyphallici, ac Tertulliani locis probant Turnebus, lib. XIII. Adverſ. cap. XXII. & Joſephus Scaliger notis in Priapeia. Laberii apud Macrobium eſt: *Porro Quirites, libertatem perdimus*: In carmine obſceno eſt:

Porro (nam quis erit modus?) Quirites.

Tertulliani eſt in Valentinianos: *Ut etiam inclamaverit in eam, iu, iu, quaſi, Porro Quirites, aut, Fidem Cæſaris*. Hanc lectionem locis hiſce retinet quoque Barn. Briſſonius, lib. VIII. formul. & Guil. Canterus, lib. I. Var. Lect. At non item Scipio Gentilis, qui notis in apologiam Apuleii, tmem. CCCXCVII. pro *porro Quirites* legendum cenſet, *pro pro Quirites*: nec diſplicet. Quippe neminem video veterum Grammaticorum meminiſſe interjectionis *porro*. Egregie vero nugati Oliverius & Badius, qui in notis ad Val. Maximum, per *Quiritatum* intelligunt *civitatem Quiritium*. Si Varronem ipſum adire pigebat, vel etiam Nonium Marcellum, ſaltem conſuluiſſent Vallam ſuum, qui annotat. in Evang. Marci, cap. v. eopſe modo diſtinguit *quiritare* & *jubilare*, quo ea differre a Varrone ante oſtendimus. *Quiritatus* vero non tantum dicitur, cum nomen ipſum *Quiritum* audiretur, ſed etiam, cum eſſet *ἰσοδυναμῶν*· ut apud Plautum, Curcul. Act. v. ſc. II. ubi Curculio vapulans clamat: *o cives, cives*. Hinc Gloſſæ vett. *Quiritans*, *ἐπιβοώμενος*. Puto Gloſſographum in animo habuiſſe illud Lucilii apud Varronem, lib. VI. de L. L. *Concurſans velut angarius* (alii *ut arenarius*) *clareque quiritans*. A *quiritari* eſt Italicum *gridare*, Hiſpanicum *grittar*, Gallicum *crier*, &, niſi valde me conjectura fallit, Belgicum *kruten*, quaſi *quiriten*. Vide & Donatum ad illud Terent. Adelph.

Obſecro, populares, ferte miſero atque innocenti auxilium.

Extat & de *quiritatus* voce epiſtola Gaſparis Schoppii, quam lib. v. ſuſpectarum lectionum ſcripſit ad clariſſimum ſocerum meum Franciſcum Junium. De *Quiritum* quoque, ac *Quirini* etymo, quamquam proprie pertineat ad propria, *παρέργως* aliquid addemus. Meo judicio a Curibus eſt *Quirites* & *Quirinus*; non contra. Nam *Quirites* proprie, qui *Cures* incolebant Sabinorum oppidum, in quo regnabat Tatius: ut Romani, qui cum Romulo Romam tenebant. Verum poſt fœdus ictum inter Romulum & Tatium pro eodem populo habiti *Romani* & *Quirites*: unde *Quiritari* pro *populi Romani auxilium implorare*: uti dictum. Dubium vero, num *Curibus* ſit nomen a *Curis*, quæ Sabinis, Feſto teſte, *haſtam* ſignificat: an *haſta a populo haſtato* ſit impoſitum nomen. Ovidius de *Quirini* appellatione varias eſt contentus adduxiſſe opiniones: judicium vero ſuum non interponit. Sic enim ait II. Faſt.

Sive quod haſta quiris priſcis eſt dicta Sabinis,
Bellicus a telo venit in aſtra Deus:
Sive ſuo regi nomen poſuere Quirites;
Seu quia Romanis junxerat ille Cures.

Secundam Ovidii ſententiam amplectitur Varro, lib. IV. de L. L. ubi ſcribit *Quirinum* ita dictum a *Quiritibus*; ſed Juſtinianus lib. I. Inſtitut. contra vult *Quirites* a *Quirino* dictos. Verum uterque lapſus, quia & *Quirinus*, & *Quirites*, ſint, ut diximus, a *Curibus*. Quin tertio verſu fortaſſe ſententia Ovidii non eſt *Quirinum* a *Quiritibus* dictum, ſed *Quirites* regi ſuo nomen indidiſſe a Græco *κύριος*, hoc eſt, *dominus*, vel *κοίρανος*, hoc eſt, *rex*. A *Quirino* dictus *collis Quirinalis*, in quo *templum Quirini*. *Porta Quirinalis*, qua ad eum collem itur: *flamen* item *Quirini*, *Quirinalis*: feſtum ejus, *Quirinalia*, quæ fiebant XII. Kal. Martii, eodem nempe die, quo *Fornacalia*. Feſtus: *Quirinalia menſe Februario dies, quo Quirino fiunt ſacra. Idem ſtultorum feriæ appellantur, quod quidam, qui ſuorum Fornacalium ſacra Romæ ignoraverant, eo potiſſimum rem divinam faciunt*. Idem: *Stultorum feriæ appellabantur Quirinalia, qui erat dies feſtus, qui primi quod eo die Quirina ſacrificant ii, qui ſolemni die aut non potuerunt rem divinam facere, aut ignoraverunt ſuorum fornacalium ſacrorum diem; commiſſum piaculum expiabant more, atque, quod ſuis non fecerant, quibus permittebatur, feriis ſacrum faciebant*. *Fornacalia*, quorum his locis meminit Feſtus, ſacra erant quæ *ad fornacem* farris torrendi cauſſa fiebant Deæ *Fornaci*. Nam ante inventum triticum ejuſque uſum, farra torrebant: unde Deæ impoſitum nomen. De his ſic idem Feſtus: *Fornacalia feriæ inſtitutæ ſunt farris torrendi gratia: quod ad fornacem, quæ in piſtrinis erat, ſacrificium fieri ſolebat. Fornacalia ſacra erant, cum far in fornaculis torrebant*. De hoc etiam in *Fornax* diximus.

Qᴠɪꜱ a *καὶ ὅς*, qui a *καὶ ὅ*, ut cenſet Cæſar Scaliger, libb. de cauſſ. L. L. cap. CXXVII. Magis arridet ſententia Angeli Caninii, in Helleniſmi Alphabeto, & Joſephi Scaligeri, in conjectaneis: quibus placet, *quis* eſſe a *τίς*. *T* mutatur in *Q* more Dorum, qui pro *πόσο* dicunt *κόκα*, pro *ὅτε ὅκα*, pro *ἄλλοτε ἄλλοκα*, pro *τότε τόκα*, unde *tunc*. Itidem Dorum imitatione *quatuor* factum videtur a *τέτορα*, *quinque* a *πέντε*, quamquam horum & altera adfertur *ἐτυμολογία*, ut ſuo loco vidimus. Vel eſt *quis* a *ποῖος*, quod eſt *ποῖος*, *qualis*. Iones enim mutant *π* in *κ*, ut *πόσος κόσος*. A *κοῖος* vero, extrito O, ſit *cois*, ſive *cuis*, unde genitivus *cujus*. *Qua* Adverbium loci, *ἐλλειπτικῶς* dicitur, pro *qua via*. Hinc *quacumque*, per *quamcumque* viam. Ab *en* & *quis* eſt *ecquis*, *N* in *C* abeunte, ut cenſet Priſcianus lib. I. Mihi placet *C* eſſe ex *T*. Ut dicatur quaſi *&* *quis*. *Et* intellige non copulativum, ſed interrogativum, ut in illo Eccl. I.

Et quæ tanta fuit Romam tibi cauſſa videndi?

Vel indignativum: ut I. Æn.

. . . . Et quiſquam numen Junonis adoret
Præterea . . . .

Utramque hanc ſignificationem aſſignat etiam Diomedes, lib. I. cap. de Conjunctione. A *ne* pro *non* eſt *nequis*. Ab ablativo *Qua* eſt *nequaquam*, hoc eſt, *neutiquam*. Ab ablativo *Qui* eſt non tantum *quicum*, ſed & *nequiquam*, hoc eſt, *fruſtra*. Vocem *nequiquam* Valerio Flacco atque aliis ex codd. manuſcriptis varii reſtituerunt, cum in vulgatis *nequicquam* cum *C* legeretur.

Qᴠɪꜱǫᴠɪʟɪæ ſunt quicquid ex arboribus minutis ſurculorum foliorumque decidit, ut ait Feſtus. Idem ſcribit Iſidorus in Gloſſis MSS. *Quiſquiriæ ſurculi minuti*. *Quiſquiliæ frumentorum purgamenta vel palea cremata*. Sic uſus Victor Uticenſis, lib. III. *Alii diffuſi per campos, alii ſylvarum ſecreta petebant, antiquas radices herbarum vel quiſquilias requirentes*. [*Veſciliæ*, *χαῖται φρυγάνων*. Itaque videntur *viſcillæ* dictæ a *viſco arborum*. Redde hoc vocabulum Ciceroni ad Attic. lib. IX. ep. X. *Sicut alienant ruri immundæ veſciliis unde decor ſit* &c.] *Quiſquilia* a *φλ*, hoc eſt, *vile*, *minutum*, *quiſquiliæ*. Vel *κατὰ μεταθεσιν* a *σκύβαλα*, quod idem notare, etiam Chariſius auctor eſt, lib. I. At minus placet Jul. Scaliger, cum deducit a *quiſque*, & proprie ſic dici ait *τὸ τυχὸν*, *quicquid obvium*. Vide eum de cauſſis L. L. cap. CXXXIX.

Qᴠᴏɴɪᴀᴍ ex *cum* ſive *quam* & *jam*: *quare*, ex *qua* & *re*: *quamobrem* quaſi *quam ob rem*. Porro quemadmodum *quoniam* ex *cum* & *jam* conflatur: ita *etiam* factum ex *&* & *jam*: de quo ſuo loco.

Qᴠᴏʀꜱᴠᴍ,

Qᴠᴏʀꜱᴠᴍ, ut Priſcianus ſcribit, in xvii. compoſitum eſt ex *qua* & *verſum*, unde & reſpondetur ad *quorſum*, Orientem verſus, Occidentem verſus. Parque ratio in *horſum*, *iſtorſum*, *dextrorſum*, *ſiniſtrorſum*: quaſi *hocverſum*, *iſtoverſum*, *dextroverſum*, *ſiniſtroverſum*.

Qᴠᴏᴛ ab Ionico κόσοι, hoc eſt, *quot*, ut *quotus* a κόσος, hoc eſt, *quotus*, *quantus*; *quoties* ab Ionico κότε. Iones enim in interrogativis & relativis π mutant in κ, ut πῦ κῦ, *qua*, πῶς κῶς, ποῖος κοῖος, πόσος, κόσος, πότε κότε. *Quotiens*, & *totiens* per *N* ſcribenda docet Caper Grammaticus; eoque ſe modo hæc ſcripta inveniſſe in antiquis quotquot viderit codd. ſcribit Pierius ae Ecl. ii. Verum ſuſpicor, Capro & aliis Grammaticis impoſuiſſe morem veterum, qui ſyllabis longis imponebant apicem, ut oſtenderent ſyllabam eſſe longam. Metuo enim ne apicem *N* habuerint; qua de re & alibi diximus. A *quotus* eſt *quotumus*. Utrumque notat ποσός. Uſus Plautus, Pſeud. act. iv. ſc. ii. *quotumas ædes*. Et iv. vii. *quotumo die*. *Quot* interdum ponitur pro *ſingulis*, ut in *quotannis*, quod Priſcianus in xviii. exponit *quotquot erunt anni*. Nempe cum dicitur, *fit hoc quotannis*, eſt ἐλλειπτικῶς, q. d. *quot ſunt*, ſive *quotquot ſunt*. Græci itidem dicunt ὅσα ἔτη. Similiter pro *ſingulis calendis*, *quotcalendis* dicit Plautus, Sticho, act. i. ſc. ii.

Vos meminiſtis quotcalendis petere demenſum cibum. Sic *quotmenſibus*. Vitruvius lib. x. cap. vii. *Hodieque quotmenſibus magiſtratus in eum locum proficiſcitur*. Metuo tamen ne rectius *quot annis*, & *quot menſibus*, ſcribatur, ut duæ ſint voces. Sane auctor eſt Pierius, ad Ecl. i. ſe in omnibus exemplaribus quotquot verſare contigerat, *quot annis* diviſim inveniſſe: eodemque modo plurimum legi in marmoribus ac tabulis æneis. *Quotidie* non ſervat analogiam aliorum compoſitorum a *quot* pro *ſingulis*. Nam dicendum fuerat, *quot diebus*: quod ipſum tamen legas apud Ulpianum & Pomponium, ff. de annuis legatis & fidei commiſſis. Imo & Appuleius ult. Metam., ſimiliter *quot dies* pro *ſingulos dies* dixit. Velius Longus mavult *cotidie*. *Nam*, inquit, *non eſt quotidie a quoto die dictum*: (ſcripſit id Marius Victorinus, lib. i.) *ſed a continenti die cotidie tractum*. Velio ſubſcribit Beda. Verum nec eſt a *quotus*, nec a *continenti*, ſed a *quot*. Recte enim Annæus Cornutus, apud Caſſiodorum, in conjectaneis de Orthographia: *Quotidie ſunt, qui per co cotidie ſcribant: quibus peccare licet, deſinerent, ſi ſcirent quotidie inde tractum eſſe a quot diebus, hoc eſt, omnibus diebus*. Hactenus Cornutus.

R

Rᴀʙɪᴇꜱ juxta Perottum, quia furentes huc & illuc rapiantur. Sed eſt *rabies* ab antiquo *rabio*, ut a *facio facies*: a *ſpecio*, *ſpecies*: ab *effingo*, *effigies*. [a ῥάζειν, ῥαβάττειν.] A *rabio* vel *rabies* eſt *rabidus*, ut a *caleo* vel *calor* eſt *calidus*, ab *humeo* vel *humor humidus*. *Rabire* forſan quaſi ῥαίεσθαι βίᾳ, *corrumpi violente*. Vel eſt a ῥάζω, *latro*. Proprie enim dicitur de canibus. Unde Feſtus: *Rabidus a rabie, qui morbus caninus eſt*.

†Rᴀʙɪᴇꜱ non aliud quam *famis* nomen erat. Unde apud Virg. IX. Aen. 64. *Collecta fatigat edendi Ex longe rabies*. Et Cic. Tuſc. V. 6. Omnia *RABIDE expetentem cum inexplebili cupiditate*. Proinde a רעב *raab* (ſive contractâ pronuntiatione *rab*) quod eſt *ſameſcere*, fiunt Rᴀʙᴏ & Rᴀʙɪᴏ verba & ipſum Rᴀʙɪᴇꜱ. Quia vero ubi fames effrenata eſt & indomita, prope in furorem adigit, hinc tranſlata vox *Rabies* pro impotentibus πάθεσι, praeſertim pro impetuoſa iracundia, accipitur, & pro canum peculiari morbo, qui tum ipſos, tum & quos ipſi demordent, furioſos efficit. Mᴀᴢᴏᴄʜ.

Rᴀʙᴜʟᴀ a *ravus*, quaſi *ravula*. Feſtus, in *Rava*; *Ravam vocem ſignificare ait Verrius raucam & parum liquidam, proxime canum latratum: unde etiam cauſſidicus, pugnaciter loquens, rabula appellatur*. Ubi MSSti quidam pro *rabula* habent *ravilla*. Sed *rabula* etiam eſt in ſchedis Feſti Farneſianis. Nec tamen probare etymon hoc poſſum. Nam ſi a *rava voce canum latrantium rabulam* dici putavit Verrius: quanto juſtius a *rabie canina* originem arceſſamus? Vel ἁπλῶς a ῥάζω, *latro*. Ut a ῥάζω ſit *rabula*, quomodo a φάω, vel φάζω eſt *fabula*. Sane non tam *ravam vocem canum* imitantur *rabulæ*, quam *rabiem*, ac *latratum*, unde *latrare* eos merito dixeris: quomodo jam olim *caninam* eorum *facundiam* dictam eſſe nemo neſcit. Nec fugit prius ἔτυμον Feſtum, qui alibi a *radendo*, vel *rabie*, deducit iſtis verbis. *Rabula dicitur in multis intentus negotiis, paratuſque ad radendum quid, auferendumque: vel eſt ita dictus, quia acrior ſit in negotiis agendis, & quaſi rabioſus*. Etiam legas apud Nonium: *Rabula a rabie dictus, quem nunc advocatum, vel cauſſarum patronum dicimus*.

†Rᴀʙᴜʟᴀᴍ proprie notaſſe (1) cauſidicum, dubium non eſt; etſi ex malorum cauſidicorum vitio coepit ea vox haud raro (2) in partem deteriorem accipi. Sed antiquitus medium fuiſſe verbum non dubito, ita ut ſicuti boni malique dicebantur cauſidici, ita & praeter ineptos rabulas, dicerentur alii *probabiles* (3) ſi Tullio creditur. Nec niſi a ψευδωνύμως aſperſa fuit ei voci infamia. Nam quia coepit a veteribus grammaticis ea vox ſive a *rabie* canina deduci, qua latrare potius quam orare iſti viderentur, ſive a *rava* voce, ex nimio clamore contracta, ſive a *radendo* litigantium peculio (nam hae ſunt apud veteres grammaticos origines) hinc initio honeſtum aut medium ſaltem vocabulum, poſtea in ſpretum verti coepit: haud aliter ac σοφισταῖς accidit, quorum honorificum ab initio nomen, poſtea non caruit neſcio quo afflatu dedecoris. Tamen vide quo rem deducam. Nolo equidem antiquos refelli, qui putarunt, *rabulas* ita dictos quaſi *clamoſos*. Ex vero quidem illi definiere nomen, ſed definitionis cauſam tenere non potuerunt, quippe quae non ex Latino, ſed ex Hebraeo Syrove ſermone arceſſenda fuit. Etenim Hebr. ריב *rub* eſt *litigare* (quod vix ſine clamore fit) cujus partic. רב *rab* eſt *litigator* plerumque clamoſus, h. e. is qui Latinis *Rabula* vocabatur. Ab eadem rad. prodit & ריב *riv* (*lis*) unde apud Latinos *Rivus*, cujus cauſa accolae litigabant, ipſi vero accolae litigantes vocabantur *Rivales*. Jam vero ſi ipſamet *vociferandi* notio (propria litigantium) in voce *Rabula* ex Oriente petatur; auxilio veniet Syriacum verbum רב *rab*, quod eſt *clamare*, *vociferari*: unde *Rabula* erit *clamator* aut *clamoſus* in cauſis agendis. Ergo qui hac *Rabulae* etymologia capiuntur, fruantur eâ quidem, modo ab Oriente id nomen adſciſcant. Sed & illud ad firmandum etymon addo. Suſpicor enim, quamdiu haec vox honeſta aut media erat, fuiſſe diſyllabam. At poſtquam ſurrexerunt in civitate Oratores (4) qui clamoſos litigatores ſpernerent; tum ad iis creandam invidiam, eos non *Rabas* (quomodo fortaſſis initio

(1) *In Gloſſis G. L.* Rabula *tantumdem eſt quod* Δικολόγος. *Vox vero iſta Graeca (vel ſi eodem ordine componentia Latine reddantur) eſt* Cauſidicus. *Nonius I.* 298. Rabula . . . . quem nunc Advocatum vel Cauſarum patronum dicimus.

(2) *Feſtus (in utroque loco apud Voſſium hic) in partem deteriorem accipit, ſicuti & Nonius. Adhaec Quintil. XII.* 9. Perit illa modeſtia (*oratoria*) . . . ſi in rabulam latratoremque convertitur. *Cicero non raro ſic loquitur, verum de vilioribus* rabulis *intelligendus, quia agnoſcit alibi* probabiles rabulas.

(3) *Cic. in Bruto* 226. Rabula ſane Pʀᴏʙᴀʙɪʟɪꜱ P. Antiſtius.

(4) *Oratorum Rom. initia, proceſſus, aetateſque deſcriptas habemus a Tullio in lib. de Clar. orat. Ex eo elegantiſſ. atque utiliſſimo dialogo plura corradere licuiſſet, ſi quidem brevitas permiſiſſet*.

Digitized by Google

do vocati .) ſed forma diminutivâ *Rabulas* per ſpretum nuncupari coepiſſe ; ſicuti *Legulejus quidam* a Cicerone (5) contemptim dicitur , & *Sciolus* & millena talia .)(Habes etymologias duas (Hebraicam a *litigando* unam , Syriacam alteram a *vociferando*) quibus poteram adquieſcere. Tamen nequid intentatum relinquam ; idem ſermo Syriacus , praeter ductam a vociferando etymon , ſuppeditat alterum longe praeſtantius a רבולי , *raboli* , in quo tota vox *Rabula* continetur. Exſtat ea vox in Ferrarii Syr. lexico col. 596. in quo redditur *Magiſter meus* . Verum fuerat potius reddendum *Magiſter* ſine affixo. Quid ita ? quia iſtud *Raboli* uſurpatur a Syro interprete Joannis XX. 16. (6) pro Graeco Διδάσκαλε ſine μοῦ . Quis nunc dubitabit quin Syra vox *Raboli* Romanorum *Rabulam* a ſe derivarit ? qui Joanne interprete , διδάσκαλον (*Magiſtrum*) deſignat , ac reſpondet Judaeorum νομοδιδασκάλοις aut νομικοῖς , ſive iis quos poſtea *Rabbinos* vocarunt : uſque adeo verum eſt non niſi ab Oriente plurimam vocabulorum partem in Latium immigraſſe , quorum origines poſteritas ignoravit . Confer tum quae loco ſuo in verbo *Ora* diximus , tum quae alibi , ubi leges Moſaicas cum Romanis contulimus . MAZOCHIVS .

RACEMVS a ῥὰξ ῥαγὸς , quo ſignatur *acinus racemi*. Ut enim uva *racemis* , ſic *racemus acinis* conſtat . Vulgo tamen *racemum* vocant *uvam* ſive βότρυν . Sed aliud docet Servius , in II. Georg. *Racemus botrionis eſt pars* . Et Gloſſa Philox. *Racemus* , παραφυὰς τῆς σταφυλῆς .

RADIVS , a ῥάβδος , id eſt , *virga* , eliſo B , & tertia vocali inſerta , Virgil. Ecl. III.

Deſcripſit radio totum qui gentibus orbem .

Ubi ſic Servius : *Radio , id eſt , virga philoſophorum , qua Geometræ lineas indicant* . Ῥάβδος παρ᾽ ἀφαίρεσιν primæ conſonæ ſit a שרביט , id eſt , *virga* , *baculus*. Sed Perottus deducebat a *radendo* . Ita princeps notio fuerit , qua ſumitur pro *baſtorio menſuram radente atque æquante* . Mihi alterum magis placet , ut nempe primo notet *virgam menſorum* : indeque translatum ſit ad alia , quæ *longitudinem virgæ* ejus imitantur , quomodo & *ligillis rotarum* id nomen datum , & *brachii oſſi* , & *inſtrumento textorio* , & *lineis , quas Sol ejaculatur* , atque aliis nonnullis . At non ſatis proprietatem vocis perſpexit Obertus Giffanius indice Lucretiano , voce *Tela* , ubi *radium* putat proprie eſſe *haſtile* , ſeu *haſtam* , ac *telum* . Movet eum , quod Lucretius *ſolis radios* vocat *lucida tela diei* , Auſonius Moſella , *letalia tela diei* , Varro *jacula Solis* , Prudentius , *ſpicula radiorum* , & *ſolis* . Sed hinc minime ſequitur , quod putabat. Nec enim prohibet quicquam , a diverſis rebus metaphoram peti : ut cum pro *ſtupido* dicimus *minium* , *ovem* , *lapidem* , *numerum* , aliaque id genus , quæ propria ſignificatione plurimum differre manifeſtum eſt .

RADIX eſt ima plantæ pars , quæ tanquam ore ſuccum trahit e terra . Unde Plato dicebat *arborem eſſe hominem inverſum* . Nam rami manibus ac pedibus reſpondent. [an ab ἄρδιξ , ab ἄρδω .] Hugutio in Catholico geminum adducit etymon : quia quaſi *radiis* demergitur in terra : & quia e terræ *raditur*, ſive eruitur. Poſterius etiam Perotto placuit . Nunneſius cenſet eſſe a ῥίζα . Crebro enim ζ in δ abit. Non dubito ego , quin ſit a Græco ῥάδιξ . Sed obſtare videtur diverſa ſignificatio . Nam ῥάδιξ notat *ramum* : ut apud Nicandrum in Theriacis. Non diffiteor . Sed quemadmodum ſuperior arboris pars ſe in ramos ſpargit , [vide Heſych. in ῥάδαμνος .] ſic & inferior ſe variis fibris ac quaſi ramulis per terras diffundit : ut magna ſit convenientia . [*ex ramis ſunt radices* ,] Ac placuit quoque hoc etymon Cæſari Scaligero , Exercit. CXLIV. ſect. III. *Radix* etiam *raphanum* notat. Gloſſ. *Radix* , ῥάφανος . *Radix*, ῥαφανίς . Fortaſſe & Græci ſimiliter dixere . Nam legere eſt apud Varronem , libr IV. de L. L. *Quæ in hortis naſcuntur , alia peregrinis vocabulis , ut Græcis ocymum , menta , ruta , quam nunc πήγανον appellant . Item caulis , lapathium , radix . Sic enim antiqui Græci , quam nunc raphanum* . Sed Scaliger emendat καυλὸς , λαπάθιον , ῥάπυς . Nam ῥάπυς Athenæo eſt *rapum* . At ῥάδιξ pro *raphano* non invenitur . Quare veriſimilius eſt , Latinos *radicem* pro *raphano* dixiſſe per ſynecdochen eam , quam generis appellant .

RADO [a χραύω] fortaſſe a ῥάδιος , *facile* . Nam qui *radit* , id e rudi atque aſpero reddit æquum ac planum , & tactu *facile* . Hinc *radula* , apud Columellam , lib. XII. cap XVIII. Nam veterem picem ea e doliis radunt atque educunt . Habet & notionem generalem . Onomaſticon : *Radula* ξύστρα. Utque a *ſacratum* , *ſacramen* , *ſacramentum* ; a *motum*, *momen* , *momentum* : ſic a *raſum ramen* , *ramentum* : pro quo Plautus *ramenta* dixit , genere muliebri , Rudente , act. IV. ſc. III. & Bacch. act. IV. ſc. III. At Nunneſium non audio , cui *ramenta* κατὰ μετάθεσιν fieri placet ex ῥίνημα , etſi notio ſit eadem ; nam ῥίνη , *lima* , unde ῥινάω , *limare* : ῥίνημα , *ſcobs* , *ſive quod lima abraditur* .

†RADO ſaſpicatur infeliciter Voſſius , fieri a ῥᾴδιος, quia radendo quod rude eſt fit leve & *facile* . Verum niſi primaria ejus verbi notio ſtabiliatur , numquam erit ut etymologia e latebris proſiliat . RADO proprie eſt κόπτω ſeu *caedo* , non tamen ex adverſo , ſed ex latere , uti mox explicabo . In Duodecim ea lex fuit apud Cic. in II. de Leg. 23. *Mulieres genas ne radunto , neve leſſum funeris ergo habento* . Ubi *genas radere* idem eſt ac κόπτειν ſeu *caedere* ac *lancinare* , interprete Plutarcho in Solone (pag. 90. edit. Francoſ. B) ἀμυχὰς δὲ κοπτομένων , καὶ τὸ θρηνεῖν . . . . ἐν ταφαῖς ἑτέρων ἀφεῖλεν . *Vellicationes plangentium , ac leſſum . . . . in alienorum funeribus ſuſtulit* . A Solone autem etiam Xviri hanc legem hauſerunt . Nec aliter quam verbo *Rado* , Feſtus in ſchedis eamdem legem interpretatur : *Radere genas vetitum eſt in lege XII. id eſt unguibus ſcindere* . Sed pro ultima voce , in ſchedis evanida , vereor ne non ſcripſerit Feſtus *caedere* ; id enim τῷ κόπτειν paullo vicinius eſt quam *ſcindere* ; etſi nec *caedo* nec *ferio* nec quodvis aliud verbum vim peculiarem τοῦ *Rado* exprimit; nam ſuperiora verba & alia ſimilia latius patent , quia percuſſionem notant , quocumque modo fiat , ſive *Ex adverſo* ſive *Ex latere* : at vero *Radere* & Graecum ξύειν tum ſolum intelligitur , ubi ex latere (quod Latinis eſt *Secundum* , aut *Praeter*) quid caeditur , cujuſmodi eſt motus aſciae , raduiae , novaculae , unguium & ſimilium . Ergo ubi apud Lucretium *Radere tigna* materiarius dicitur , id fieri ex latere intelligitur aſciae miniſterio , id quod habet in lignis peculiare verbum *Dola* . Similiter & in unguibus *Raſura* uſurpatur . In genuinis S. Bonifacii actis G. L. die XIV. Maji

dicuntur

(5) *Cicero in* 1. *de orat.* Legulejus quidam cautus , praeco actionum , cantor formularum , auceps ſyllabarum .

(6) *Joannis XX.* 16. *in Vulgata ſic legitur*: Dicit ei Jeſus : Maria . Converſa illa dicit ei , Rabboni : quod dicitur , Magiſter . *In Graeco eadem verbis totidem* : Λέγει αὐτῇ Ἰησοῦς , Μαρία . Στραφεῖσα ἐκείνη λέγει αὐτῷ , Ῥαββουνί· ὃ λέγεται Διδάσκαλε . *In Syro Polyglott. Londin. omnia eadem praeter haec pauca .* Ac dixit ei Hebraice (רבוני) Raboni , quod dic. Mag. *Verum* Raboni *iſtud videtur ex emendatione ortum , quia fort. editores Londinenſes , putarunt il*lud Raboli (*quod & Tremellius hoc loco & Crineſius in Lex. Syr. & Ferrarius in Nomenclatore Syro col.* 596. *ac poſtremo Caſtellus in ſuo Lex. Pentagl. ne me conſulto agnoverunt*) *mendoſum eſſe ex eo ſolum forſan adductis , quod ea lectio a Graeco Joannis digreditur , in una litterula . Atqui habet Syriaca dialectus , ſicuti & ceterae , idiotiſmos ſuos , quod nemo ignorat* .

dicuntur SS. Martyres ferreis *unguibus radi*, & in Graecis ξέεσϑαι. Ac nemo pulchrius hanc *rodendi* proprietatem Lucretio exprimit lib. VI. ver. 115.

Fit quoque enim interdum, ne tam concurrere nubes
Frontibus adverſis poſſint, quam DE LATERE ire.

Hoc autem ſtatim RADERE interpretatur, ita pergens:

Diverſo motu RADENTES corporis tractum.

Atque eleganter idem l. IV. 531. hunc motum *Praeterradere* appellat: *Praeterradit enim vox fauces*. Hinc etiam praepoſitio *Praeter* & *Secundum* Italis redditur *Raſente*. Itaque *Praeter murum* eſt *raſente il muro*, unde & verbum *Raſentare il muro, il lido* & ſimilia. Eo etiam fit, ut fidicines olim dicerentur *Raſores*: Feſtus apud Paulum: *RASORES fidicines dicti, quia videntur chordas ICTV RADERE*. Vbi vides duo complecti τὸ *radere*, οἷον ictum; hunc autem *ſecundum*, non ex adverſo inflictum. Nec aliam ob cauſam & novacula & aſcia *radere* dicitur, quam quia utraque de latere ferit; idemque in unguibus valet, cum iis ora aut carnes vellicantur. Atque haec de verbi *Rado* proprietate, qua notatur ictus de latere inflictus. Nunc ad etymologiam accedo. Venit autem ab Hebr. רוד *rud*, cujus praeteritum eſt רד *rad*, unde fit *Rado*. Atqui hoc Hebraicum verbum in *Hiphil* habet *plangendi* notionem, tum Pſal. LV. 3. tum etiam Gen. XXVII. 40. quemadmodum poſteriorem locum accipiunt Syrus, R. Salomon, R. Abraham, aliique. Deinde eam, quam dixi, ſignificationem firmat ejus verbi derivativum מרוד *marod*, quod non aliud quam *planctum* deſignat tum apud Iſaiam, tum etiam Threnis. Sicuti autem *Plango* γυναῶς eſt *ferire*, deinde peculiariter eſt ſeipſum *vellicare* in luctu ac funeribus: ſic etiam RADO praeter generalem *feriendi* notionem, etiam lugubre verbum olim fuit, in lege Xvirali de *non radendis* in luctu *genis* fuit. MAZOCHIVS.

RALLA veſtis, Nonio teſte, a *raritate texturae* nomen accepit. Nempe ut a *benus* (pro quo poſteriores *bonus* dixere) eſt *benulus*, *bellus*; ab *unus*, *unulus*, *ullus*; a *vinum*, *vinulum*, *villum*; ita a *rarus*, *rarulus*, *rallus*. Itaque *ſpiſſam* veſti *rallae* opponit Plautus, Epid. act. II. ſc. II.

Tunicam rallam, tunicam ſpiſſam, linteum caſitium.

At non audiendus Iſidorus, lib. XIX cap. XXIII. ubi a *radendo* deducere videtur. *Ralla*, inquit, *veſtis, quae vulgo raſilis dicitur*. At *rallo*, vel *rallum*, a *radendo* eſt, cum accipitur pro *ferramento*, *quo raditur vomer*; ita uſurpat Plinius, lib. XVIII. cap. XIX. *Purget vomerem ſubinde ſtimulus cuſpidatus rallâ*. Niſi malis *rallo*: uti Tornebus, lib. XXIV. cap. I. Sed *ralla* firmatur editione veteri Parmenſi, ubi eſt *rulla*, item Gloſſis Philox. ubi legas: *Rallo*, ξυςήρ. In Cyrilli vero Gloſſis habes: ξυςήρ, *rulla*, [id eſt, radula.] *rallum*, *rallus*, *raſorium*. Ξυςήρ a ξύω, quod idem ac ξέω, id eſt, *rado*. Quod allatum *ralla* etymon confirmat. Quidam pro eo & *Rulla* dici putant: de quo in *Rullus*.

RAMEX dicitur quae ſimiliter *hernia* vocatur ab ἔρνος, hoc eſt, *ramus*. Gloſſ. Phil. *Ramex*, ἐντεροκήλη. Ita uſus Juvenal.

. . . . *Jacet exiguus cum ramice nervus*.

Lucilius, apud Non.

Quod deformis, ſenex, arthriticus, ac podagroſus
Eſt, quod mancus, miſerque, exilis, ramice magno.

Etiam plurativo numero *ramices* dicuntur *pulmones*, ut Nonius ait: ſive potius *pectoris venae latiores*: nempe quia *rami* habent *ſimilitudinem*. Nonius *ramicem*, & *ramices*, confudit. Atqui non *herniam ramicibus* notari, ſed id quod dixi, indicat Plauti hic locus, Mercat. act. I. ſc. II.

Tua cauſſa rupi ramices, jamdudum ſputo ſanguinem.

Nam pulmonum, aut venarum pectoris rupturam ſequitur ſanguinis ſputum, non autem diruptum ſcrotum: ut bene obſervat Hieronymus Mercurialis, Var. Lect. cap. XX. Et ſatis conſtat curſu, ac vocis intentione venas pectoris rumpi. Quo reſpexit Plaut. Capt. prol.

Ego me tua cauſſa, ne erres, non rupturus ſum.

Sententia eſt, qui in extrema ſtat ſcena, propius accedat, ut argumentum comœdiae intelligat. Neque enim mihi animus eſt, ejus cauſſa vocem magis intendere, ne *ramices* rumpam. Locutus & hoc pacto Varro Trihodire περὶ ἀρετῆς κτήσεως. *Priuſquam in Orcheſtra Pithaules inflet tibias, domi ſuae ramices rumpit*. Puta vocem nimis intendendo. Citat Nonius & alterum Varronis, atque item Plauti locum. Ipſum, ſis, adi.

RAMNES pro *equitibus Romanis* uſurpat Perſius: Eos ſic vocat ab illis equitibus quos cum Luceribus & Tatienſibus inſtituit *Romulus*. A *Romulo* id nomen eſſe voluit Varro, Aſconius, Plutarchus, quorum verba adduximus voce *Tribus*. Robertus Titius putat eſſe a ῥάμνος, quod exponitur σοφὸς καὶ ἐλλόγιμος, ut docet Suidas. Sed corruptus eum decepit locus, quia pro ῥάμνος legendum ῥαμνούσιος: Vide Yvonem Villiomarum adverſus Tirium, lib. V. cap. ultimo, & Caſaubonum in Athenaeum, lib. XV. cap. V.

RAMVS, non quaſi a *radice means*, ut aliqui putarunt: neque a ῥάδιξ, hoc eſt, *ramus*: quae Scaligeri eſt ſententia: ſed, ut arbitror, ab ὅραμνος, quod eſt κλάδος, prout Nicandri ſcholiaſtes exponit in Theriacis, verſ. XCII. Omiſſum ο, quomodo ab ὄπισθε eſt *poſt*, & ex quorundam ſententia ab ὄνομα, *nomen*, vel fuerit *ramus* κατὰ συγκοπὴν a ῥάδαμνος· quomodo, Heſychio teſte, vocatur ἁπαλὸς κλάδος, *ramus tener*. *Ramus* proprie in *arbore*: κατὰ μεταφορὰν in *animantibus*, ut in *cornibus cervorum*, quae Graeci ſimiliter κλάδους vocant.

†RAMVS apte quidem de Graeco a Voſſio derivatur. Sed juvat & ex Hebraeorum fonte haurire: apud quos רם *ram* eſt *Excelſus*, *ſurſum Elatus*. Apud Graecos Bibliorum interpretes רם *ram* non aliter quam ὑψηλὸς *excelſus*. aut per alia ſynonyma redditur. *Ramos* Iſaias XVI. 8. שלוחות *ſcheluchoth* i. e. *emiſſiones* vocat. Surſum autem, numquam deorſum, rami emittuntur. Sed magis eſt ut a cognata rad. רמם *ramam* (quod eſt *extolli*. *elevari*) *Ramus* deducatur: nam partic. רם *ram* eſt *Seſe efferens*, quod ramorum peculiare. MAZOCHIVS.

RANA ab ſua dicta voce, ut ſcribit Varro, lib IV. de L. L. Sed Angelo Caninio videtur eſſe a γυρῖνος, ut duplex fiat mutatio. Nam & tollitur γ, quomodo a γαῖα fit αἶα, & ν mutatur in Λ, qua ratione *canis* eſt a genitivo κυνός. Γύρινος, ὁ μικρὸς βάτραχος, ut ſcribit Stephanus ἐν Βοιωτίᾳ. Aliis eſt γυρῖνος, Jonibus γυρῖνοι, ut Euſtathius ſcribit. Sed ſimpliciſſima eſt Varronis ſententia. Quin Graecis ſimiliter βάτραχος, meo judicio, ab eodem ſono dicitur, non παρὰ τὸ βοὰν τραχεῖαν ἔχειν. Sed verbum *coaxare*, quod eſt apud Philomelae auctorem, aptius vocem ranarum exprimit, quam vel Latinum illud nomen, vel Graecum. Notum illud Ariſtophanicum in Ranis. Βρεκεκεκὲξ, κοὰξ κοὰξ· imo & *rana* κοὰξ ex eo vocatur, teſte Heſychio. Ex *coaxare* contractum *quoſſare*, vel *quoſſare*. Feſtus: *Quaxare ranae dicuntur, cum vocem mittunt*. Ita eſt & in MSto. Gloſſ. Philoxeni: *Quaſat* (l. *quaxat* vel *quaſſat*) ὅταν φωνεῖ βάτραχος.

†RANA (miſſis Voſſii etymis) eſt vel a רנה *ſonare* & *clamare*, vel a cognata rad. רנן *ranan*, i. e. *canere*, aut *vociferari*. MAZOCHIVS.

RANCOR ſignificat odorem corruptum rerum diutius aſſervatarum, & proprie quidem olei: unde Gloſſae Philoxeni: *Rancidum*, ταγγόν. De *oleo* ταγγῷ vide γεωπονικὰ Conſtantino dicata, lib. IX. cap. XXIV. Sic τάγγη, *rancor*, olei vitium. Alexander Aphrod. problem. lib. II. τὰ ἐλαιώδη παλαιούμενα τάγγην ὑπομένει. Sed ad alia quoque ea vox extenditur. At κατὰ μεταφορὰν dixit Perſius Sat. I.

. . . . *Rancidulum quiddam de nare locutus*.

Et Martialis, lib. VI. epiſt. XXXIII.

Qui ſic rancidulo loquatur ore.

Vbi

Ubi accipitur pro *ingrata* ac *deformi*. Eſt vero *rancor*, *ac rancidus*, a *ranceo*, quod a *raceo* inſerto *N*, ut in *frango*, a *frago*; in *pango*, a *pago*, & ſimilibus. *Raceo* vero eſt ab Hebræo רקב, *putreſcere*. Vel eſt *ranceo* a ῥαίω, *deſtruo*, *corrumpo*, *perdo*. Quod a רע, *malus*.

Raphanus vel *raphanis*, ῥάφανος vel ῥαφανίς, παρὰ τὸ ῥαδίως φαίνεσθαι nomen habere putatur, quia tertio a ſatu die appareat.

Rapio, ab ἁρπῶ, quod idem notat. Uſus Heſiodus. Eadem metatheſi ab ἅρπαξ fit *rapax*. Quamquam hoc quoque ἀναλόγως deduci poſſit a *rapio*, ut ab *audeo*, *audax*. Ἁρπῶ venire cenſeo a חרב, quod eſt, *deſolare*, *deſtruere*, *gladio occidere*: unde חרב, *gladius*, ex quo ἅρπη, *harpe*, *gladius*. Ovid. v. Met. fab. I.

Vertit in hunc harpen ſpectatam cæde Meduſæ
Acriſioniades . . . .

Ab ἁρπῶ eſt ἁρπάζω, non ab αρ ἐπιτατικῷ & גזל, quod cenſebat Becmanus. Ab ἁρπάζω eſt Latinum *harpagare*, & nomen *harpago*, de quibus ſeorſim. Item *harpaſtum* apud Martialem, & alios, *pilæ genus*, quod in ludendo alter alteri eripiebat. Item *Harpyiæ*, Ἅρπυιαι ob *rapacitatem*. Sed ad Latinum *rapio* redeamus. Ab eo forte dicti *rapones*, qua de voce egimus in *Scabo*. At omnino ab eo *rapina*, *raptio*, *raptus*, de quibus ſic Donatus ad Adelph. III. III. *Raptio ad perſonam refertur*, *rapina ad rem*, *raptus ad ſtuprum*; *ſi volumus proprie loqui*. Ridicule vero cauſſ. XXXVI. quæſt. I. legere eſt, *raptum* a *corrumpendo* dici, ubi & inſulſe Gloſſographus: *Et ita ſimplex dicitur a compoſito*, *ſicut alias exponit lex ſimplex per compoſitum*. Ab *arripio* eſt *arreptitius*, qui a dæmone correptus, inque furorem actus. Gloſſ. Iſidor. *Arreptitius*, *ariolus*, *furioſus*. Onomaſticum vetus Latino-Græc. *Arreptitius*, ἀνάρπαστος.

†Rapio eſt a טרף *tarap* ejuſdem notionis, tantum deperdita primore littera. Mazocchius.

Rapum, cujus diminutivum *rapulum* eſt apud Horatium, lib. II. ſat. VIII. vel a *rare*, vel potius a *ruendo* dictum videtur Varroni, mirifica ſane ἐτυμολογίᾳ. Locus eſt, lib. IV. de L. L. *Quod terræ rure ruapa*, *unde rapa*. Ubi Scaliger emendat: *Quod e terrâ ruerent*, *ruapa*, *unde rapa*. [ῥαπίς, γογγυλίς Heſych.]. Iſidorus, lib. XVII. cap. X. deducit a *rapiendo*, hoc eſt, *comprehendendo*. Sed recte Angelus Canitius (quem Joſephus Scaliger ſecutus) deduxit a ῥάπυς, quod apud Athenæum eſt, lib. IX. Eſt autem ῥάπυς Æolicum pro ῥάφυς, ut ἀμπὶ pro ἀμφὶ, πιὸς pro φαιὸς, &c.

Rarum opponitur *denſo*. Græce dicitur ἀραιὸν, unde, ut arbitror, *rarum* κατ' ἀφαίρεσιν, ut ab ἄρουρα, *rura*; ab ἀμέλγω, *mulgeo*, &c. *R* præterea inſertum, ut a νυὸς, *nurus*, a κορίαννον, *coriandrum*, &c.

Rastrum Græci grammatici vertunt σκαπάνην & σκάφιον. Gloſſ. *Raſtrus*, σκάφιον. *Raſter*, δίκελλα. Quare iis *raſtrum* eſt *inſtrumentum foſſorium*, quod aliter *ligo*. Nec poteſt negari ſic poëtas uti, imo Plinium, & alios. Indeque *raſtellum* pro *foſſorio inſtrumento* apud Suetonium, in Nerone: *Tubâque ſigno dato primus raſtello humum effodit*, *& corbulæ congeſtam humeris extulit*. Sed proprie *raſtri* uſus erat in occanda poliendaque terra. Græce dicitur βωλοκόπος, unde βωλοκοπεῖν, *occare*, ſeu, ut loquitur Maro, I. Georg. *glebas frangere*. Ut a *rodo*, *roſum*, *roſtrum*, *ſic a rado*, *raſum*, *raſtrum*. Varro, lib. IV. de L. L. *Raſtri quibus dentatis penitus eradunt terram*, *atque eruunt*. Ubi *dentes* tribuit *raſtris*. Ut & Ennius:

Raſtros dentifabres capſit agri poliendi.

Et apud Catonem eſt de R. R. *Rutra*, *raſtri quadridentes*. Nempe & *raſtri* erant *bidentes*, qui ἁπλῶς *bidentes*, Græcis δίκελλαι. *Quadridentibus* vero uſi, quia quo plures haberent dentes; eo aptiores erant ad *occandum*, hoc eſt, ad *glebas frangendas*.

Rates (Feſti verba ſunt) *vocantur ligna inter ſe colligata*, [πλοῖα ῥαπτά] *quæ per aquam aguntur*: *quo quidem vocabulo interdum etiam naves vocantur*. *Eodem nomine ſignificarunt remos*. Originem, inquit Varro, in IV. de L. L. *Ratis dicta navis longa*, *propter remos*, *quod hi*, *cum per aquam ſublati dextera & ſiniſtra duas partes efficere videntur*, *rareſcunt*. Sed Nunneſius mavult *ratis* κατὰ μετάθεσιν eſſe a ταρσὸς, id eſt, *remus*. Malim ego cum Martinio a ῥέω, *fluo*, vel potius Syriaco ראדי, *fluens*, unde ברדיא, *rami*. Similiter Belgæ *ratem* vocant *vlot*, & *vlotbalken*, quaſi *fluentes trabes*. A *ratis* eſt *ratitus*: unde *ratiti quadrantes*, ab *effigie ratis*, teſte Feſto. In quibuſdam Paulli MSStis pro *ratitum* eſt *raticum* per C. Sed altera lectio Farneſianis etiam ſchedis comprobatur. Vide *Quadrans*.

†Ratus nomen adjectivum nihil habere videtur commune ſignificatûs cum participio activo Ratus. Ergo adjectivum *Ratus* factum neceſſe eſt ab Hebr. רצה (*rata*) quod eſt *ratum & acceptum habere*: a quo verbo fit partic. paſſiv. רצוי (*ratui*) i. e. *Acceptus*, *Ratus*. At contra ubi τὸ *Ratus* eſt partic. activum, tum oritur a Latino deponenti Reor, quod infra ἐτυμολογήσομεν. Mazocchius.

Raucus a βράγχος, quod eſt *raucitas*, *raucedo*, uti βραγχάω, *rauceſco*. Auſertur initio β. quod interdum fit. Vel fuerit *raucus* a *ravus*, interjecto *C*, quomodo a *parum* eſt *parcus*; a βοῶ *voco*, &c. *Ravus* duplicem habet notionem. Nam vel de *vocis ſono* dicitur: vel de *colore*. De *voce* ſic Feſtus: *Ravam vocem ſignificare ait Verrius raucam & parum liquidam*, *proxime canum latratum*: *unde etiam cauſidicus pugnaciter loquens rabula appellabatur*. Similiter de *voce* uſurpantur *ravis*, & *ravio*. Idem Feſtus: *Ravim antiqui pro raucitate dicebant*. *Plautus*:

Ubi ſiquid poſcamus, *ad ravim poſcamus*.

Item.

Expurgavi hercle omnia ad raucam ravim.

Iſidorus, in Gloſſis: *Ravit*, *rauce loquitur*. Lucilius:

Rauſuro Tragicus qui carmina perdit Oreſte.

Plautus, Pœnulo, Act. III. Sc. IV.

Nego & negando, *ſiquid refert*, *ravio*.

Ita Turnebus lib. XIX. cap. XII. Ibique Palmerius Meurſius *annuo* emendat, quod minus placet. At de *ravo colore* ſic e Verrio Feſtus: *Ravillæ a ravis oculis*, *quemadmodum a Caſiis Caſullæ*. Item: *Ravi coloris*, *raviſtelli appellantur a Plauto*, *qui ſunt inter flavos & cæſios*.

Quis, inquit, *hæc eſt muliercula*, *& ille raviſtellus qui venit*.

Varro lib. II. de R. R. cap. II. *Si arietes ſint ravis oculis*. Et lib. II. cap. IX. *Canes debent eſſe ravis oculis*. Ac Horatius, lib. III. od. XXVII. *lupam ravam*: ac in libro Epod. *ravos leones*. Frumenta etiam matura a colore *rava* dicuntur: ut ex eodem Verrio mox patebit. Eoque reſpexit Philoxenus in Gloſſis Latino-Græc. *Ravus* καρπός. Nempe quod de frugibus dixit Verrius, id ad quoſvis *fructus maturos* transtulit Gloſſographus. Utra autem ex hiſce duabus *ravi* notionibus prior ſit, parum liquet. Interim a vero non abludit, *primaria* de *voce* dici. Nam *ravus* videtur eſſe a רב *clamavit*. *Clamor* enim *ravim* conciliat, ut loca ante allata docent. Vel *ravus* ſit a *ſono* factum ob literæ ρ cum prima vocali concurſum, quemadmodum eædem concurrunt in Græco βράγχος, quod *ravim* notat. Inde translatum ad *colores*; ſimili nempe ratione ac *ſurdum colorem*, nec non *auſterum* dixit Plinius. Utrobique enim objecto viſus tribuuntur, quæ aliorum ſenſuum objectis proprie conveniunt. Aliter tamen Verrius, qui putabat, a *colore translatum eſſe ad vocem*. Et ſane ſimiliter *fuſcam vocem* dicimus, etſi *fuſcus* proprie *colori* competat. Feſtus: *Raucos appellatos eſſe ait Verrius videri ab ariditate*, *ſive a ſimilitudine quadam ſpicarum ariſtæ*. *In ſpicis namque flava frumenta rava appellari idem Verrius docet*. Hoc vult Feſtus, *ravum* proprie dici *de frumentis aridis*: indeque *raucos* vocari, quibus clamando guttur ita exaruit, ut voces liquido proferre amplius non poſſint. Sed non video quomodo doceri poſſit, *ravum* accipi pro *arido*. Nimis diluta illa probatio, quod veteres ita vocarint *frumentum* jam *maturum*. Nam non *ſiccitatem* reſpexere, ſed *colorem*, qui in frumentis maturis *flavus* eſt.

Digitized by Google

At hunc *ravum* dixere, ut oſtendunt, quæ ante attulimus: ac Nonius firmat: *Ravum*, inquit, *fulvum.* Cicero lib. IV. Acad. *Quia nobiſmet ipſis tum cæruleum, tum ravum videtur.* Ita enim ibi Nonius legit. Ubi nunc pro *ravum* legitur *flavum.* Vulgo ſic is locus concipitur: *Mare illud, quod nunc, favonio naſcente, purpureum videtur, idem huic noſtro videbitur: quia nobiſmet ipſis modo cæruleum videbatur, mane flavum: quodque nunc, quia a ſole collucet, albeſcit & vibrat, diſſimileque eſt proximo et continenti.* Similiter apud Horatium, Epod. od. XVI. alii libri *ravos* alii *flavos* habent, verſu iſtoc:

Credula nec ravos timeant armenta leones.

†Ravio, Ravis, Raucus ſunt omnia ex Heb. ריב *rub*, verum non inde ἀμέσως, ſed per Syriacos rivos. Apud Syros enim רובא *raubo* (ſive aptius *ravo*) ſaepiſſime eſt *Clamor*, ex quo vix unquam eſt, quin *ravis* ſeu *raucedo* oriatur; ita ut Latini in his deducendis vocabulis cauſam pro effectu uſurparint. Mazochius.

RE

Reapse eſt *reipſa*, ut exponit Feſtus. Uſi etiam Cicero, Seneca, alii. Conflatum autem ex *re*, & *eapſe.* Feſtus: *Eapſe, ea ipſa.* Idem in *reque eapſe* adfert hæc verba Scipionis Africani: *Quibus de hominibus cum ego ſæpe, atque in multis locis, opera, factis, conſiliis, reque eapſe bene meritus ſiem.*

Recens, [ἱμαλέος, δροσώδης, νεαρός Heſych.] ut conjicio, a *re* & *candeo.* Nam nova fere commendantur candore, qui vetuſtate perit. Ita *recens* idem ſit ac *renovatum, candorique priſtino reſtitutum.* Vel dicendum idem eſſe *candidum*: *re* autem hic non magis iterationem notare, quam in *recluſco*, aut cum Maro *terras repoſtas* ait III. Æneidos, quod Servius exponit *longe poſitas.* Eſt vero a *candeo*, *recens*, ut a *cenſeo*, *ingens*, pro *incens*, quod tantum eſt, ut cenſeri non poſſit. A *recens* eſt *recento.* Nonius: *Recentari honeſte poſitum pro renovari*, quod eſt Græce ἀνανεοῦσθαι. Cn. Matius:

Jam jam albiceſſit Phœbus, & recentatur
Commune lumen hominibus, voluptaſque.

Citat & Gellius: lib. XV. cap. XXV.

Reciperare legas in antiquarum inſcriptionum collectione Gruteriana pag. XCVI. num. VI. Eſt a *recipio*, *recipero*: ſed pro eo poſteriores dixere *recupero.* Sic *reciperatores*, qui poſtea *recuperatores.* Vide Feſtum in *Reciperatio.* Ita autem dicti judices, qui præfecti erant recuperandis reddendiſque. Meminit & Plautus Bacch. Act. III. Sc. III.

Poſtquam prætor recuperatores dedit.

Unde *recuperatorium judicium*, apud Ciceronem, Suetonium, Plinium: quod per ejuſmodi judices exercebatur.

Reciprocus, παλίνδρομος, ὁ πρεὼν, καὶ ὑποχωρῶν, παλίνορσος, καὶ παλίμβυτος ut exponitur in Gloſſ. Philox. Unde ſit, docet Varro, lib. VI. de L. L. *Reciproca*, inquit, *eſt, cum unde quid profectum, redit eo; quod ab recipere Reciprocare fictum; aut quod poſcere procare dictum.* Poſterius etymon ſecutus Feſtus, cum ait, *Reciprocare pro ultro citroque poſcere uſi ſunt antiqui, quia procare eſt poſcere.* Eſtque hoc verum etymon. Nam veteres (ut in *Iacitega* dictum,) *CI* κατ᾽ ἐπένθεσιν inſerebant, quo vox plenius afficeret aures. Sic *reciperare* quoque dixere pro *recipere*: ut antea diximus. A *reciprocis cornibus* eſt *reciprocicornis*, quo de ariete uſus Laberius. Græcis ſit στρεψικέρως.

†Recordor mihi videtur factum a זכר *Zacar*, ejuſdem notionis verbo: pro quo Chaldaei (pro ſuo more Z in D commutantes) uſurpant דכר *decar.* At Tuſci τὸ *Daleth* ſive in R vertebant, ſive ut R pronuntiabant: quod alibi pluries infinitis exemplis oſtendimus. Ita pro *decar* efferebant Recor, unde factum eſt Recordor. Nec equidem vitupero illos, qui a *corde* hoc verbum factum cenſent: niſi quod hi numquam oſtendent, ſicuti a Corde ſit Concors & Concordia, Discors & Discordia, Vecors & Vecordia, ita quoque τὸ Recors aut Recordia uſurpatum fuiſſe: ut plane videatur Recordor diverſam ab illis aliis habuiſſe radicem. Ceterum quia Latini amant D mediis vocibus inſerere; id in cauſa fuit, ut in Recordor, *cordis* vocabulum emicaret. Mazochius.

Recta, [a ῥέζειν] *veſtimenti virilis* genus, ita dictum, quod *recta* ſurſum verſum texeretur. Ejus diminutivum *regilla*, quod erat *muliebre veſtimentum*, ab eadem cauſſa ita dictum. De utroque plenius rem explicat Feſtus: *Rectæ*, inquit, *appellantur veſtimenta virilia, quæ patres liberis ſuis conficienda curant ominis cauſſa; ita uſurpata, quod a ſtantibus & in altitudinem texuntur.* De *regillis* vero ſic idem: *Regillis, tunicis albis, & reticulis luteis utrique ... Bis textis ſurſum verſum a ſtantibus pridie nuptiarum diem virgines indutæ cubitum ibant ominis cauſſa, ut etiam in togis virilibus dandis obſervari ſolet.* Hiatus iſte explendus voce *rectis*, ut Antonius Auguſtinus annotavit, vel, quod non minus placet, *ſtrictis.* *Regillæ* veſtis meminit Plautus, Epidico, Act. II. Sc. II.

Quid erat induta, an regillam induculam, an mendiculam?

Ubi quæ *mendicula* diceretur, quæri poteſt. Sunt quibus placet, fuiſſe veſtimenti genus, quale illud, quo *Meddices* apud Oſcos uterentur. De his ita Feſtus: *Meddix apud Oſcos nomen magiſtratus eſt. Ennius: Summus ibi capitur meddix, occiditur alter.* In aliis eſt *medix*, quod propius accedit ad μέδων, quod *regnatorem*, ſive *præfectum*, ſignat. Heſychius: μέδοντας, ἄρχοντας, βασιλεῦσιν. A *meddice* igitur *meddicula* erit. Sed facetus Comicus, uti ego arbitror, jocum captavit in his vocibus. Nam ad *regum*, & *mendicorum*, contrariam ſortem alludens facete, cum *regillam* nominaſſet, ſubjicit *mendiculam*, quaſi βασιλικὴν πτωχικὴν dixiſſet, cum tamen *regilla* dicatur a *recta* non a *rege*; & ut *meddicula* veſtis fuerit, quod negare nolo, tamen quæ proprie *mendicula* diceretur, fuerit nulla. An Plauti mentem aſſequamur, cognent qui Plauti genium norunt.

Redimicula quid ſint, docebit Iſidorus, lib. XIX. cap. XXXI. & XXXIII. Eſt a *redimire*, hoc a *re*, & δέω, hoc eſt, δεσμός, *vinculum.* Itaque *redimicula* in Gloſſis exponuntur ἀναδέσματα. Ut a *perpendo*, *perpendiculum*: ſic a *redimio*, *redimiculum.* Vel *redimire*, eſt ex *redimicere* κατὰ συγκοπὴν factum. Nempe ut ſit *redimicere*, ex *re*, & *amicire.* *A* in *I* mutatur, ut in *officio*, & ſimilibus. *D* vero inſeritur ob ſequentem vocalem; ut in *redire*, aliiſque ſexcentis. *Amicire* autem eſt ab *am*, & *icere*, ut ſuo loco diximus.

Reduviæ quaſi *reluviæ*, quia ſe reluit ac reſolvit cutis circa ungues. Feſtus: *Reduviam quidam, alii reluvium appellant, cum circa ungues cutis ſe reſolvit, quia luere eſt ſolvere.* Propterea Turnebus in Adverſariis, lib. XVII. cap. VIII. *reluvias* pro *reduviis* dicere jubet. Sed adverſantur omnes codices: quos hic aſpernari non poſſumus, cum toties *L* abeat in *D*; ut Δάκρυα, *lacrymæ*; *Mediæ* gallinæ, *Meliæ*, teſte Feſto. Imo quid ſi & deducamus ab antiquo *reduo*, unde erit *reduviae*, ut ab *induo* & *exuo*, *induviae* & *exuviae*? ita *reduviae* proprie erit *nova cutis generatio*: quia cutis inſtar veſtis unguem denuo reduit, hoc eſt, iterum veſtit ac tegit. Græce dicitur παρωνυχία ut apud Pollucem. De ea proverbium eſt apud Ciceronem orat. pro Roſcio Amerino: *Cum capiti mederi debeas, reduviam curas.* Hoc eſt, majoribus malis neglectis minoribus remedium quæris. Invenitur *reduviae* aut *reluviae* vox & alia ſignificatione apud Solinum, qui *reduvias conchyliorum* vocat fragmenta eorum, & reliquias: quemadmodum & *reluvias eſcarum* appellat, quæ e cibis dentibus crocodili inhærent. *Trochilos*, inquit, *avis parvula eſt: dum reluvias eſcarum affectat, os belluae hujuſce penetrat.* Etiam uſi de pelle, cum ſe ſe flagris reſolvit. Ut apud Titinium, comicum veterem: *Laſſitudo conſervûm, reduvia flagri.* Etiam *reduvioſus* dixere pro aſpero & hiante: ut apud Lævium

Digitized by Google

vium poëtam in ſcazonte iſtoc:

Scabra in legendo reduvioſave offendens.

Refriva faba, quaſi *referiva*. Nam ut a *condo conditivus*, ſic a *refero referivus*. Feſtus: *Refriva faba dicitur, ut ait Cincius, quae ad ſacrificium referri ſolet domum ex ſegete auſpicii cauſa, quaſi revocet domum. Data enim eſt & tritico ad rem divinam faciendam. Ælius dubitat, an ea ſit, quae prolata in ſegetem, domum referatur, an quae refrigatur, quod eſt torreatur. Sed opinionem Cincii adjuvat, quod in ſacrificiis publicis, cum puls fabata Diis datur, nominatur refriva*. Hæc Feſtus, cujus verbis lucem adfert in caſtigationibus ſuis Joſ. Scalig. Idem etymon adfert Plinius, lib. XVIII. cap. XII. *In eadem (faba) peculiaris religio. Namque fabam utique e frugibus referre mos eſt auſpicii cauſſa, quæ ideo refriva appellatur*. Quo loco *referiva* integre legitur in MSStis. Nec multum abit antiqua Parmenſis, in qua μετάθεσις ſolum peccatum. Nam *refervia* in ea excuſum. At *refrina* per *N*, quod in quibuſdam codd. legitur, minus reſpondet analogiæ.

Refutare, & *confutare*, ſunt a *futare*; quod Feſtus exponit *arguere*. Sed hæc acceptio eſt metaphorica, ut origo indicat. Eſt enim *futare a futo vaſe*, quia ut futo fervens aqua, ita oratione compeſcantur adverſarii. Varro, IV. de L. L. *Vas aquarium vocant futum, quo in triclinio allatam aquam infundebant*. Titinius, Setina:

Sapientia gubernator ſuam navim torquet, non valentia:
Coquus abenum, quando fervit, paulla confutat trua.

Ut uterque trochaïcus ſit, prior verſus (ut in Oratoriis quoque diximus) ſic legendus: *Sapientia guber ſam navim*, id eſt, *gubernator ſuam navim*. Hunc forte locum reſpexit Philoxenus in Gloſſario: *Guber*, κυβερνήτης. Factum id more Græcorum poëtarum, tum Oſcorum, & Ennii. Sic *guberna* pro *gubernacula* a Lucretio dictum, ut Victorinus & Nonius monent. Vide quæ de vocabulis hujuſcemodi ſcribit Ob. Giffanius in Indice Lucretiano, voce *Guberna*.

Rego, & *rex* (quod ex *regis* contractum,) quibuſdam placet eſſe a ῥέζω, id eſt, *facio*. Iſidorus, lib. de Prælatis, *regem* ait dici a *recte agendo*. Sed hæc Stoica eſt alluſio. Nam planum eſt eſſe a *rego*. Hoc Caninius & Nunneſius non abſurde pro *rage* dici putant: eſſeque id ab ἄρχω κατὰ μετάθεσιν. Sed imprimis aſſentio doctiſſimo ſocero meo Franciſco Junio, qui commentario in Danielis cap. IV. ſuſpicatur *rego*, omniaque ejus conjugata, venire a nomine *Rac*, quod Babyloniis *regem* notabat: unde *Chanania* a principe aulicorum impoſitum nomen *Schadrac a ſcheda*, quod eſt *inſpirare*, vel *effundere*, & *rac*, rex; quomodo Onkelos, Chaldæus Paraphraſtes, exponit vocem illam *Abrec*, Geneſ. XLI. v. XLIII. ac idem patrem regis Joſephum in Ægypto dictum ſcribit. Atque ab hoc *rac* etiam ἄρχω venire plane arbitror. Unde, qui paraſitos alerent, *reges* dicti ſint; oſtendimus in *Modimperator*. A *rego* eſt *regimen*, item *regulus*, item *regula*, de quo ſeorſim. Alias κανών vocatur. Ab eodem dicitur *regio*, quod antequam regiones fierent, provinciæ ſub *regibus* eſſent. Μεταφορικῶς vero *regiones* in urbe dicuntur majores ejus partes: quæ dividuntur in *vicos*, ut membra minora. Compoſita a *rego* ſunt *arrigo*, *ſurrigo*, *corrigo*. Sed interdum *I* eliditur, ut in *pergo*: de quo ſeorſim, itemque *ſurgo*. Uſus Plautus, verſ. ult. Epid.

Plaudite, valete, lumbos ſurgite, atque extollite.

Sic in MSStis Camerarii ſcriptum obſervavit clariſſimus, & affinitate conjunctiſſimus, J. Gruterus. Dixit autem Plautus *lumbos ſurgere*; quomodo apud Maronem de fama in IV. Æneid. eſt:

. . . . *Tot ſurrigit aures.*

Gloſſæ vett. *Subrigit*, ὑπορθοῖ, ὑποστηρίζει. *Subrigo*, ἀναβιβάζω, ἀνορθῶ. Itaque *ſurgere* dici videtur κατ᾽ ἔλλειψιν pronominis *me*, *te*, *ſe*. Ut, *Sempronius ſurgit*, nihil aliud ſit, quam *ſubrigit ſe*, ſive *extollit & erigit*. Nempe prior compoſiti pars eſt *ſuſum* ſive *ſurſum*. Vel dicendum *ſub* quidem valere *ſubtus*: ſed vim verbi eſſe, *ex imo erigere*. Vel ſimplex *regere*, ponitur pro compoſito *erigere*: ut *ſurgere* ſit *ſurſum erigere*. *Erigo* vero non dubium, quin ſit ab *e*, & *rego*, uti *dirigo* ea *dis* & *rego*. Quod non adderem, niſi Nunneſius traderet *erigo* eſſe ex ἐρείγω. Quemadmodum nec audiendus idem, cum *ſurgo* κατὰ μετάθεσιν factum putat ex ἔγρομαι, quod idem notat. A *ſurgo* eſt *deſurgo*. Horatius, lib. II. ſat. II.

. . . . *Vides, ut pallidus omnis*
Cœnâ deſurgat dubiâ.

Quem locum reſpexit Gloſſographus: *Deſurgit*, ἀφοδεύει, ὡς Ὁράτιος. Sed ἀφοδεύει legi debere, docuit Meurſius, in Auctario Philologiæ, cui præierat Turnebus, lib. XVII. Adverſ. cap. XVII. Putabat B. Vulcanius, notis in Gloſſas, propter illum Gloſſographi locum, ſic apud Horatium legi debere,

Ut jugulent homines deſurgunt nocte latrones.

Sed omnino recta eſt vulgata lectio. Nec Gloſſographus hunc, ſed ante dictum Horatii locum reſpexit. Eſt vero *deſurgere* ad ſeceſſum ire, ad exonerandum alvum, ut ibidem ex Scribonio Largo docet Turnebus. Verba ſunt Scribonii: *Teneſmus, eſt irritatio ultimæ partis inteſtini directi, in quo ſæpius libet deſurgere ſine menſura*. *Porrigo* quaſi *porro rego*. Pro eo κατὰ συγκοπὴν *porgo* dixit Corippus Grammaticus Africanus:

Huic ego ſananti, ſi qua eſt fiducia ſervis,
Grates ſemper ago, & pro munere carmina porgo.

Ita legi is locus debet, ubi inepte editum *carmina poſco*.

†**Rego** & inde derivatum *REX* ſunt a רעה *Raa* (ſive *Raga*; quia τὸ *Ain* Hebraicum in Occidentis linguis cum G plerumque permutatur) quod eſt *paſcere*. Sive autem in Scripturis iſtud *Raga* de pecoribus, ſive de hominibus (quod frequens eſt, uti *Paſcere Jacob ſervum ſuum & Iſr. her. ſup. Et pavit eos in innoc.* & ſexcenties alibi) uſurpetur; ſemper Hebraeum *Raga* tantumdem eſt quod *Rega*. Tritum eſt Homericum illud ποιμένα λαῶν, quo Reges vocat *populorum paſtores*. Ne ergo dubita, quin ab Hebr. *Raga* Latinorum *Rege* fluxerit. Ab hactenus tradita origine diverſa eſt, ſed verior meliorque illa, quam attuli in Comment. ad Tab. Heracl. pag. 41. Nimirum ex Gen. XLI. conſtat As-arc eſſe *Patrem regis*. Hinc vero patet nihil in Aegypto, & proxima Chananitide antiquius, fuiſſe, quam ut Rac *regem* ſignificet. Id vocabulum Tyrrheni in Italiam intulerunt: ubi & *Regium* in Bruttiis fuit ab eo dictum, quod *regia* dominatu adminiſtraretur: nam originatio a ῥήγνυμι prorſus fabuloſa eſt, ut ibidem oſtendi. Indidem & *Regium* Lepidi. Ad ſummam nihil antiquius, quam ut Rac *regem* notet. Hinc vero & *Rego* verbum acceſſendum videbatur. Verum quia in *Rego* prior ſyllaba brevis; poterit a רעה *raga*, quod eſt *Paſce* (h. e. *Rego*) deduci regendi verbum, ut ſupra oſtendi. Mazochius.

Regula, *norma*, & *perpendiculum* differunt: unde Cicero, lib. II. Acad. Quæſt. *Atqui ſi id crederemus, non egeremus perpendiculis, non normis, non regulis*. Citat Nonius. Diſcrimen vero oſtendit Vitruvius, lib. VII. cap. III. *Longitudines ad regulam & lineam, altitudines ad perpendiculum, anguli ad normam reſpondentes exigantur*. *Regula* Græcis κανών· *perpendiculum*, κάθετος· *norma*, γνώμων. Primum, & poſtremum junxit quoque Lucianus in Harmonide: Ὁ γνώμων, φασὶ, καὶ ὁ κανὼν τούτων· *norma*, *inquit*, *& regula talium*. Dicitur *regula*, quia *regit manum illius, qui altitudinem explorat*. Græci quoque εὐθύγραμμον dicunt: Quaſi dicas *rectilineam*. Nam lineæ rectæ ad *regulam* exiguntur. Sic vocat etiam Vitruvius, lib. I. cap. I.

Reiculus, quod rejici meretur. Nonius Marcellus: *Reiculas oves, aut ætate aut morbo graves. Varro Cato, vel de liberis educandis: Et ut in grege opilio oves minus idoneas removere ſolet, quas reiculas appellat: ſæpe enim unus puer petulans atque impurus inquinat gregem puerorum*. Uſus quoque Cato, de R. R. cap. II. *Vendat boves vetulos, armenta reicula,*

oves reiculas. Ita vett. codd. Ubi in pleriſque, *Armenta delicula*, *oves deliculas*. Quod erit a *delicus*, uti hoc a *lacio*, unde & *lacti* nomen. Unde in vett. Gloſſis: *Delicum* (ſed in iis male *delitum* legere eſt) exponitur ἀπογαλακτισθέν. Atque idem docuerat Varro, lib. II. de R. R. cap. IV. *Cum porci depulſi ſunt a mamma, a quibuſdam delici appellantur, neque jam lactentes dicuntur*. Sed hæc *delici* vel *deliculi* notio (ut optime monet doctiſſimus Meurſius) locum apud Catonem non habet, ut omnino *reiculum* videatur præferendum. Invenias idem apud Varronem, lib. II. de R. R. cap. I. *Præterea ſcire oportet, quot utriuſque generis ſoboles, quot reiculæ ſint alienandæ*. Sed mirum, quod Petrus Victorius, in cunctis ſe manuſcriptis inveniſſe ait, *Quot epulæ*. Unde Joſephus Scaliger legendum conjicit, *quot petilæ*, hoc eſt, ſtrigoſæ & macræ: vel *quot tædulæ*, hoc eſt, faſtidioſæ: vel, quod imprimis probat, *quot pullæ*, quando & Virgilius cavere jubet, ne aries maculis infuſcet vellera pullis. In pleriſque libris pro *reiculus* ſcribitur *rejiculus*, quod non improbo. Nam ut *rejicio* & *reicio* dixere, ita *rejiculus* & *reiculus*. *Reicio* eſt apud Maronem:

Tityre paſcentes a flumine reice capellas.

Simile eſt *adicio* pro *adjicio*, apud Martialem, lib. X. epigr. LXXXII. Item Manilium in ſphæra:

His adice obliquos, diverſaque fila trahentes.

Et in Apoteleſmatis:

. . . . *Adice & civilia bella.*

Etiam *abicio*, *ſubicio*, *obicio* dixiſſe, oſtendimus lib. II. de Arte.

Relicinum *capillum* vocat Appuleius in Floridis, qui occiput verſus refugit. Ac ita dici putant, quia *retro recellit*, ut Lucretius loquitur. Hoc ſi eſt, ita dicetur quaſi *recilinus*, κατὰ μετάθεσιν. Quod durius eſt. Quare puto eſſe a ſimplici *Licinus*. Gloſſæ vett. *Licinus*, ἀνάθριξ. Ubi Bonaventura Vulcanius περιάνθριξ eſſe legendum ſuſpicatur. Sed hoc aliud ſignat. Quare ἀνάθριξ, etſi inſolens vocabulum, retineo, ut ſignet *capillum ſurſum reductum*. Nam ἀνὰ in compoſitione interdum valet *ſurſum*, ut in ἀναβιβάζω & aliis. De *Licino* ſuo loco dictum.

Religio, quæ, Auguſtino teſte, ſignificatur *cultus divinus*, a *relegendo* nomen accepit, ſi Tullium audimus. Ejus hæc verba, lib. II. de Nat. Deorum: *Majores noſtri religionem a ſuperſtitione ſeparaverunt. Nam qui totos dies precabantur, & immolabant, ut ſui liberi ſibi ſuperſtites eſſent, ſuperſtitioſi ſunt appellati: quod nomen poſtea latius patuit. Qui autem omnia, quæ ad cultum Deorum pertinerent, diligenter retractarent, & tanquam relegerent, dicti ſunt religioſi ex relegendo, tanquam a deligendo deligentes, ex intelligendo intelligentes. His enim verbis omnibus ineſt vis legendi eadem, quæ eſt in religioſo. Ita factum eſt in ſuperſtitioſo, & religioſo, alterum vitii nomen, alterum laudis*. Altera ἐτυμολογία eſt Maſſurii Sabini, ex cujus commentariis, quos de Indigenis, vel potius de Indigitamentis compoſuit, hæc verba exſcripſit Gellius, lib. IV. cap. IX. *Religioſum eſt, quod propter ſanctitatem aliquam remotum ac ſepoſitum a nobis eſt. Verbum a relinquendo dictum, tanquam ceremoniæ a carendo*. Addit deinde Gellius: *Secundum hanc Sabini interpretationem templa ac delubra, quæ non vulgo ac temere, ſed cum caſtitate ceremoniaque adeunda & reverenda & reformidanda ſunt, magis quam invulganda. Sic dies religioſi dicti, quos ex contraria cauſſa propter ominis diritatem relinquimus*. Etiam a *relinquendo* deducit Aggenus Urbicus, lib. de limitibus agrorum. Etiam Macrobius, lib. III. Saturnalium, cap. III. idem ἔτυμον adducit: ac ſimiliter ſenſiſſe docet Servium Sulpitium. Ex horum igitur ſententia *religio* a *relinquendo* dicitur, ſive quia ea propter ſanctitatem a nobis eſt remota: ſive, quia cuncta, cum ad religionem accedimus, omittere debemus; ſive quia *religioſa* loca proprie ſint, quæ relinquantur, nec amplius inſerviant uſibus humanis. Locus enim de cælo tactus, ovis bidentis, ſive, ut placet Porphyrioni & Senecæ, agnæ albæ ſacrificio Diis conſecrabatur; manebatque inacceſſus, & inhabitatus, quia eum, uti & res fulmine tactas, calcari nefas erat: uti ſcribit Cornutus in illud Perſii:

Triſte jaces lucis, evitandumque bidental.

Tertium ἔτυμον eſt ab *re* & *eligo*, quod Auguſtinus adducit, lib. X. de Civitate Dei, cap. IV. his verbis: *Hunc Deum religentes (amiſeramus enim negligentes, unde religio dicta perhibetur) ad eum dilectione tendimus, ut perveniendo quieſcamus*. Quartum ἔτυμον eſt Aggeni Urbici, De limitibus agrorum, qui geminum etymon adfert; unum ſuperius commemoravimus: alterum his proponit verbis: *Religioſum a religanda mentes, ut male agant homines*. Ac ſimiliter Servius, in VIII. Æn. *Religio, id eſt, metus, ab eo, quod mentem religet, dicta religio*. Lactantius quoque, lib. IV. cap. XXVIII. *Hac*, inquit, *conditione gignimur, ut generanti nos Deo juſta & debita officia præbeamus, hunc ſolum noverimus, hunc ſolum ſequamur. Hoc vinculo pietatis obſtricti Deo, & religati ſumus: unde ipſa religio nomen accepit: non, ut Cicero interpretatus eſt, a relegendo*. Ad hanc originationem adſtruendam ibidem adducit hoc Lucretii, lib. I.

. . . . *Arctis*

Religionum animos nodis exſolvere pergo.

Sequitur quoque hanc ſententiam Auguſtinus, lib. de vera relig. capite LV & libro I. Retract. capite XIII. Etiam a *religando* deducit vir doctiſſimus Deſiderius Heraldus, Animadverſionibus in quartum Arnobii: ſed cauſſam aliquanto aliam adfert: nempe quod res divinæ & humanam vim ſuperantes horrorem injiciant, animoſque quaſi teneant conſtrictos. Alibi certe monuimus a ſcriptoribus externis *religionem* non ſemel accipi pro *metu*, *atque horrore*: & hæc viciſſim pro *religione* uſurpari; ac *horribile* ſimiliter pro eo poni, *quod ſacrum eſt tacitamque incutit religionem*.

Remulcum, quod apud Cæſarem, Livium, Anſonium, alios legas, eſſe *naviculam* putat Doletus: ſed ejus errorem ubertim reſcilit Floridus Sabinus, Subſecivarum Lect. cap. III. Quid vero ſit, docet Feſtus: *Remulco*, inquit, eſt, *cum ſcaphæ remis navis magna trahitur*. Sententia eſt, *remulcum* dici, cum ſcapha *remis* utens trahit navem majorem ſibi alligatam. Iſidorus, lib. XIX. cap. IV. *Remulcum funis, quo deligata navis trahitur vice remi. De quo Valgius:*

Hic mea me longo ſuccedens prora remulco
Lætantem gratis ſiſtit in hoſpitiis.

Nonius cenſet eſſe a *mulcendo*. Sic enim ſcribit: *Remulcare dictum, quaſi molli & leni tractu ad progreſſum mulcere*. Ubi & Siſennam hoc verbo uſum ait in ſecundo Hiſt. Sed de etymo valde fallitur. Nam eſt ea vox a Græcis, qui quod Latinis eſt *remulco trahere*, id dicunt ῥυμουλκεῖν, nempe quaſi ῥύμασιν ἕλκειν· hoc eſt, *loris funibuſque trahere*. Nam ῥύμα, *funis*, *quo trahunt remulcum*, a ῥύω, *traho*. Pro *remulco* etiam *promulco* dixere: ſi vere Feſtus: *Promulco*, inquit, *agi dicitur navis, cum ſcaphæ ducitur fune*. Sed non invenio quemquam ita veterum locutum. Cæterum non ſolum *remulco* trahitur navis, quæ ſcaphæ alligata: ſed etiam quæ oram legens ab homine, ſeu pedite, ſeu equite protrahitur. Ac, ni valde fallor, eodem reſpexit Varro Marcipore, cum apud Nonium in Equiſo ait:

Quam nautici equiſones per viam, qua ducerent lora.

Neque enim aſſentiri poſſum Antonio Delrio, qui ſuis in Senecæ Medeam commentariis, pag. 2. per *equiſones nauticos* gubernatorem intelligebat, eo tralationis genere, quo *aurigam* pro eo Ovidius & alii dixere.

Ramus, juxta Iſidorum, lib. XIX. cap. II. *a removendis & revellendis fluctibus dictus*. Sed hoc longe petitum. Uti & quod Scaliger, lib. IV. de R.P. dici ait quaſi *ramum*, idque a *radendo*. Caninio placet eſſe a ῥυμὸς, ut a ῥυμουλκῶ *remulco*. Sed ſignificatio

Digitized by Google

tio non ſatis convenit: ut apparet ex iis, quæ dicebamus in *Remulco*. Quare malim deducere ab ἐρετμὸς præciſo *E* & eliſo *T*. A *remus* eſt *remex*, item *remipes*, lembi epitheton, quia *remis* tanquam pedibus progreditur ſive ambulat, ut loquitur Cato. Auſonius, in Moſella:

Remipedes certant media cum flumina lembi.

Ab eodem ſunt *biremis*, & *triremis*: de quo ſeorſim. Etiam ex Perotti ſententia a *remo* eſt *remillum*, ut proprie ſignificet, quod *repandum eſt inſtar remi, qui reflexus in aqua videtur. Remillum eſſe repandum*, ex Feſto conſtat, & Gloſſis Iſidori.

R**ENES** a *rivus*. Iſidorus, lib. XI. cap. I. *Renes ait Varro dictos, quod rivi ab his obſceni humoris naſcuntur. Nam venæ & medullæ tenuem liquorem deſudant in renibus, qui liquor rurſum calore Venereo reſolutus decurrit*. De Varrone idem antea ſcripſerat Lactantius, lib. de opificio Dei, cap. XIV. Sed potius uti *rivus*, ita & *renes* ſunt a Græco ῥέω, hoc eſt, *fluo*: vel Hebræo ריר, quod itidem *fluere* notat. Cauſſa nominis erit, quod *ſeroſus humor per renes decurrat*. Petrus tamen Nunneſius exiſtimat *rien* (ſic enim veteres dixere, ut conſtat ex Priſciani libro V.) venire a Græco νεφρὸς, quod idem notat. A *ren* ſeu potius *rien* eſt Belgicum *nier* κατὰ μετάθεσιν.

R**EOR** a *re* deducit Sipontinus, ut proprie ſit *rem cenſeo*, ſive *puto*. In mentem venit, poſſe etiam deduci a ῥέω, quod idem ac ἐρέω, hoc eſt, *dico*. Nam quia *ſermo* eſt *imago cogitationis*; & *cogitatio*, vel: hinc eſt, quod facilis ab uno ad aliud ſit translatio. Sic *verbum* pro *facto* Hebræis eſt frequens: & ipſum *Res* putabat Joſephus Scaliger eſſe κατ᾽ ἀποκοπὴν e ῥῆσις, quod eſt *dictum*: ſuntque multa hujuſmodi. A *reor* eſt *ratus* & *ratio*, teſte Feſto. Quod niſi manifeſtum foret, exiſtimari poſſet, *ratio* eſſe ab Hebræo רצון, *ratſon*, id eſt, *voluntas*. Quia multis, ut ait poëta, *ſtat pro ratione voluntas*. Ab *ratio* eſt *ratiocinor*, ut a *ſermo ſermocinor*. A *ratus* eſt ſuperlativus *ratiſſimus*: quo, Feſto teſte, uſus Cato adverſus Thermum: *Erga rempublicam multa beneficia ratiſſima atque gratiſſima*. *Rato* opponitur *irritum*, quaſi *non ratum*. Scribitur vel gemino *R R*, ut volnit Scaurus, vel per *N* & *R inritus*, quod in veteribus monumentis invenitur. Nam uſque ad M. Aurelii Antonini tempora integras ſervabant præpoſitiones, ut e veteribus ſe monumentis obſervaſſe ait Pierius in IV. Æneïd. Non tamen id ubique verum eſt. Quando, ut idem agnoſcit, *Accipio* gemino CC Pompeji Magni ætate ſcribi ſolet: ut colligere eſt, ex inſcriptione in Minervæ delubro, quam ex manubiis condidit. In ea enim legere eſt: *In deditionem acceptis*. Et, *In fidem acceptis*.

†R**EOR** haud dubie ſit ea Chald רעי *Reo*, quod inter cetera eſt *cogitare*: unde Hebraicum רע *Rea* etiam *cogitationem* ſignificat. Idem vero etymon ab altero ejuſdem Chaldaici verbi ſignificatu oritur, quo *Velle* aut *Bene velle* notat: nam eamdem prorſus vim eſſe in R**EOR**, ea ſupra expoſito R**ATUS** oſtenditur, quod ad id refertur, quod *bene volumus*. Itaque verbum רע *Rea* exponi aptiſſime poteſt *Ratum habere*. Quocirca non dubium eſt, quin R**EOR** ſit a Chald. רעי; ſicuti & nomen R**AVA** eſt ipſiſſimum רע *rea*, *ſocius*, uti mox dicam. M**AZOC**.

R**EPAGULUM**, quia *pangitur* & *repangitur*. Veteres enim *pago* dixere, unde *pagina*. Feſtus: *Repagula ſunt, ut Verrius ait, quæ patefaciendi gratia ita figantur, ut ex contrario, quæ oppanguntur*. Gloſſ. *Repagula*, καλυπτῆρες.

R**EPENTE**, unde *repentinus*, eſt a *repens*, hoc eſt, *ſubitus*. Venit a ῥέπω, hoc eſt, *vergo*, *inclino*, *propendeo*. Nam quo quid propendet, eo ſubito fertur: ut videmus in lance: unde ἐν ῥοπῇ, *in momento*. Perottus volebat κατ᾽ ἀντίφρασιν eſſe a *rapo*, quod reptilia ſint tarda. Sed ἀντίφρασιν jam ſæpius exploſimus. Præterea obſtat modulus prioris ſyllabæ. Eſt correpta. Lucretius, libro V.

Magnanimum Phaëthonta repenti fulminis ictu.

Maro in XII.

. . . . *Quare iſta repens diſcordia*, . . .

ita & Servius & Donatus legere: ubi in quibuſdam legitur *recens diſcordia*. Cicero, Tuſc. Quæſt. lib. III. Euripideum verſum ita expreſſit:

Ne me imparatum cura laceraret repens.

Ubi qui *recens* legendum eſſe conjectant, plane fruſtra ſunt. Uſus & Seneca in Medea Act. V. Sc. ult.

. . . . *Quid te repens adfert ſonus.*

Et in Troad. act. III. ſc. I.

Quid te repens commovit adflictam metus.

Item Statius, lib. VII. Theb.

. . . . *Vociſque repens ſingultus apertum*
Interclusit iter. . . .

Valerius Flaccus, lib. II.

. . . . *Vox inde repens ut perculit urbem.*

Ubi male quidam *recens*. Eodem libro invenies:

. . . . *Ecce repens conſurgere Ponto*
Bellua . . . .

Claudianus, lib. II. de raptu Proſerp. verſ. CLV.

Ecce repens mugire fragor, conſidere turres.

Sed & in proſa invenitur. Cicero, lib. III. Tuſcul. *Quamquam hoſtium repens adventus magis aliquanto conturbat, quam expectatus*. Varro, lib. VI. de L.L. *Nam repens ruina aperuit*, &c. Livius lib. I. *Repens ex agris tumultus allatus pro nuncio fuit*. Tacitus lib. VI. Annal. *Neque diſcerneres alienos a conjunctis, amicos ab ignotis, quid repens aut vetuſtate obſcurum*. Et lib. I. Hiſtor. *Sed ſceleris cogitatio, incertum an repens, ſtudia militum jampridem ſpe ſucceſſionis, aut paratum facinoris affectaverat*. Et lib. II. Hiſtor. *Atque illum jam ſupremas curas agentem, repens tumultus avertit*. Et lib. IV. Hiſtor. *Cum accurſu tot provinciarum extingui repens perfidia potuerit*.

R**ES** unde veniat, mirifice ſomniant grammatici quidam ac ſcholaſtici. Adferam verba unius Amandi Bellovifii in Declar. diffic. term. cap. IV. *Res dicitur dupliciter, ſecundum quod diverſimode de diverſis dicitur. Dicitur enim res ſecundum grammaticos a ratus, a, um; & quia ratum eſt idem quod firmum, ideo res dicitur de entibus, quæ habent firmam entitatem, quæ ſunt entia realia, ſicut lapis Alio modo dicitur res a reris, & quia hoc verbum reor importat actum intellectus & rationis, ideo etiam res dicitur de entibus, quæ non habent firmum eſſe reale, ſed ſolum habent eſſe rationis, ſicut ſecundæ intentiones. Et ſic patet, quod res, quod eſt traſcendens, dicitur de entibus realibus, prout dicitur a ratus, a, um: & de entibus rationis, prout dicitur a reor reris*. Hæc Bellovifius, quem ut multi in errorem induxere, ita in errore ſequuntur multi. Rectius Cæſar Scaliger, in Theophraſti lib. V. de cauſſ. Plant. cap. III. *Res*, inquit, *a pecore, quæ opes erant antiquorum*, ῥῆνες, & ῥῆν, & ῥῆνα. Cenſet igitur eſſe a ῥὴν, quod eſt *ovis*, *pecus*: unde Hippocrati ῥηνίκες, *ovillæ aut agninæ pelles*. Item εὔρρηνος, Etymologo, ὁ καλλιπρόβατος, & πολύρρην, qui pecora habet multa. At Joſephus Scaliger Notis in Cirin factum ait a *reſes*, hoc eſſe a ῥῆσις, quod a ῥέω, *dico*. Ita proprie notabit *dictum*: ſed pro *facto*, ea ratione uſurpetur, quomodo & Hebræi *verbum* dicunt pro *facto*, Homerus ἔπος pro eodem, & Maro *dictum* in Ciri:

Quæritur ex omni verborum injuria dicto.

Et Plautus, Caſin. act. V. ſc. ult.

Feci ego iſtæc dicta, quæ vos dicitis.

Ubi *dictum* eſt *res ea, quæ dicitur*. Tertia ſententia Martinii eſt, ut ſit a ῥέζω, *facio*. A cujus præterito ἔοργα eſt ἔργον. Quare *res* & ἔργον idem erunt. Quarta ſententia eſt Becmani. Puta ut contractum ſit ex רכוש, *recbus*: quod notat *rem*, *opes*, *facultates*, *quicquid homo ſibi acquirit*, a רכש, *acquiſivit*, *comparavit*. Eſt & quincta Angeli Caninii, ut ſit a Punico *reis*, ſive Hebræo ראש, quod *caput* ac *ſummam* notat. Sed ſi extra Græciam abeundum, alterum illud malim. Sed imprimis placent qui a Græco ῥέζω originem arceſſunt, ut proprie *factum* notet, ac συνεκδοχῇ deinde ad quidlibet transferatur. [a χρέος vel potius a ῥέζειν, ῥέρδειν, Dorice, & ῥέξαι].

R**ESEDA** herba a *reſedo*, quia morbos ſedaret. Plinius, lib. XXVII. cap. XII. *Circa Ariminum nota eſt herba*

Digitized by Google

herba, quam reſedam vocant. Diſcutit collectiones inflammationeſque omnes. Qui curant ea, addunt haec verba: Reſeda morbos, reſeda. Scisne, quis hic pullos egerit? Radices nec caput, nec pedes habeant. Hæc ter dicunt, totiſque deſpuunt.

R**ESINA**, teſte Iſidoro, lib. XVII. cap. VII. eſt a Græcis, quibus dicitur ῥητίνη· unde οἶνος ῥητίνην κεκραμένον ἔχων, apud Dioſcor. lib. V. cap. X. & οἶνος ῥητινίτης, ejuſdem lib. cap. XXXV. Martial. lib. III. epiſt. LXXVII.

Reſinata bibis vina, Falerna fugis.

Reſina etiam pilos evellebant in amatorum gratiam: unde Juvenali *reſinata juventus*, pro *molli*.

R**ESTES**, inquit Iſidorus, lib. XIX. cap. IV. *ſive quod retes contineant, ſive quod iis retia tendantur*. Sed potius ejuſdem originis eſt ac *rete*, nempe a רשת, quod eſt *rete*. Vel cum Perotto dicemus, ut a *praeſto*, *praeſter*; ab *antiſto*, *antiſter*, ſic a *reſto* eſſe *reſter*, quod ligata ſtare faciant. [a ῥυτάζειν, ῥυτῆρες & ῥυτῆνες.] Hinc *reſtiarius* & *reſtio*, quæ ſic diſtinguit Cornelius Fronto: *Reſtiarius*, inquit, *qui facit*; *reſtio qui vendit*. Sed diſcrimen id, nec uſu veterum, nec aliarum vocum ἀναλογίᾳ comprobari poteſt.

R**ESTIBILIS** *ager* quis ſit, docet Feſtus, his verbis: *Reſtibilis ager dicitur, qui continuo ſeritur farreo ſpica, id eſt, ariſtato. Quod ne fiat, ſolent, qui praedia locant, excipere. Reſtibilis terra* opponitur *vervacte*, ſive *novali*. Varro, lib. I. de R. R. cap. XLIV. *Illud quoque multum intereſt, in rudi terra, an in ea ſeras, quae quotannis obſita ſit, quae vocatur reſtibilis; an in vervacte, quae interdum requierit*. Idem, lib. IV. de L. L. *Ager reſtibilis, qui reſtituitur ac reſeritur quotquot annis: contra, qui intermittitur, a novando novalis*. Unde exiſtimare aliquis poſſit, ſic vocari a *reſtituendo*, quia ſeges quotannis reſtituitur. Ac videtur pro hac ſententia facere locus ille Plinii, lib. XVI. cap. XXXII. *Antandri platanus etiam circumdolatis lateribus reſtibilis ſponte facta vitaeque reddita*. Sed ἀναλογία repugnat. Quia ſic diceretur *reſtituibilis*. Eſt igitur a *reſto reſtibilis*; ut a ſimplici *ſto*, *ſtabilis*; ab altero compoſito *proſto*, *proſtibilis*; quo utitur Plautus, Perſ. Act. V. Sc. ult.

Hic faceret te proſtibilem propediem.

Id eſt, *ut proſtares*. *Reſtibilis* vero, quia novali quieſcente hic *reſtat*. Nam fecunditas ejus in alterum quoque reſtat annum. *Reſtare* enim eſt *reſiſtere*, *perſeverare*, *durare*. Ut apud Propertium:

. . . . *Dum reſtat barbarus Hector*.

Græci *reſtibilem* vocant παλίμβλαστον, quia proximo anno *iterum germinat*, ac ſegetem producit. Vide *Novalis* & *Vervactum*.

†R**ESTIS** & R**ETE** ſunt a רשת *reſheth* h. e. *rete*. Poſtquam haec ſcripſeram, lactandum accidit, quod & neſcio quis alius incurrerit in eadem veſtigia. MAZOCHIUS.

R**ETE** *ab raritudine*, inquit Varro, lib. IV. de L. L. [a ῥίπτειν.] Ex Iſidori autem ſententia, lib. XIX. cap. V. *ſive a retinendis piſcibus, ſive a reſtibus, quibus tenditur*. Nunneſio placet *rete* eſſe ab ἄρκυς verſo K in T. Sed tum *reſtis*, tum *rete*, ſive, ut veteres dixere, *retis* eſt ab Hebræo רשת, hoc eſt, *rete*. Ab eo ὑποκοριστικῶς Varroni lib. IV. de L. L. *reticulum*, muliebre capitis tegumentum, quod capillum continet: quomodo uſus quoque Juvenalis, ſat. VI.

Reticulumque comis auratum ingentibus implet.

Alias quoque ejus notiones ex Lexicographis pete. Ab *reticulo*, Vitruvio, libro II. capite VIII. *reticulatum opus*, quod Græcis ſimiliter δικτυωτὸν, quia δικτύων, ſive *retium inſtar ſit cancellatum*: uti in Auguſti Mauſoleo Romæ videre eſt. A *reti flumina* dicuntur *retari*, hoc eſt, *reti purgari*, quod fiebat, ne virgulta moræ quid aut periculi adferrent navibus. Vide Gellium, libro XI. capite XVII. Ab eodem dictus *retiarius*. Iſidorus, libro XVIII. capite LIV. *Retiarius ab armaturæ genere in gladiatorio ludo contra alterum pugnantem occulte ferebat rete, quod jaculum appellatur, ut adverſarium cuſpide inſiſtente operiret, implicitumque viribus ſuperaret*. Juvenalis, ſat. VIII. ubi Gracchum *retiarium* pugnantem deſcribit:

Poſtquam vibrata pendentia retia dextra
Nequicquam effudit.

Origo exemplumque armaturæ ejus a Pittaco, uno ex ſapientibus ſeptem, qui a Phrynone provocatus ad ſingularem pugnam, piſcatorio indutus ſchemate pugnavit, & *reticulo* quidem eum involuit, involutum autem tridente & pugione impulit atque occidit. Auctores Strabo, lib. XIII. Plutarchus, lib. de Herodoti malignitate; & Diogenes Laërt. in Pittaco. Cætera de *retiariis* apud Lipſium vide, Saturnal. lib. II. cap. VIII.

R**ETRIX**, a ῥεῖθρον, *fluentum*, quod a ῥέω, *fluo*. Feſtus: *Retricibus cum ait Cato, in ea, quam ſcripſit, cum ediſſertavit Fulvii Nobilioris cenſuram, ſignificat aquam eo nomine, quae eſt ſupra viam Ardeatinam inter lapidem ſecundum & tertium, qua irrigantur horti infra urbem Ardeatinam, & Aſinariam, uſque ad Latinam*.

R**ETRO** a *re*, præverbio loquelari, niſi hoc ab illo eſſe malis. Priſcianus in fine quartidecimi libri: *RE videtur a retro per apocopam factum, ſicut & ipſe ſenſus manifeſtat. Reſpicio, retro ſpecio; reverto, retro verto; recurro, retro curro. Vel ab hoc natum eſt adverbium, quomodo ab ex extra*. Eadem pene apud Alcuinum legas in Grammaticis. Omnino autem poſterius malim: *Retro* vero dicitur, quaſi *reitero*: ut omnino poſterius ſit, quam *re*. Ab eo eſt *retrorſum*, quaſi *retroverſum*; ut *antrorſum* quaſi *anteverſum*; *rurſum* quaſi *reverſum*; *prorſum* quaſi *proverſum*: ut etiam docet vetus Terentii interpres, in Adel. act. I. ſc. I. Idem in illud Hec. III. I. *Curſari rurſum prorſum*: *Rurſum*, inquit, *proprie retro, prorſum ante ſignificat: & eſt proverbiale*. Sic Ennius:

Rurſus prorſus reciprocat fluctus feram.

Plaut. Epid. II. II.

Cepi rurſum verſum ad illas paullatim accedere.

Vide & *Proſa*.

R**EUS**, [a χρέος vel χρεῖος· unde χρεῶν, πονηρὸς, *culpa obnoxius*. vide *Res*.] a *re*, quia *ejus res*, hoc eſt, *cauſſa*, *agitur*. *Res* enim non tantum de *Venere* dicitur, ut cum dicimus, *rem habere*: aut de *imperio*, quomodo Tacitus aliquoties *rem Romanam* dixit pro *imperio Romano*: ſed etiam *cauſſam* ſive *litem*, unde Juriſconſultorum verba in actionibus uſitata, *rem ſive litem*, quomodo & Varro locutus, libb. de L. L. Ridet hoc nomine Juriſconſultos Cicero pro Muræna: *Jam, inquit, illud quidem mihi mirum videri ſolet, tot homines, tam ingenioſos, per tot annos, etiamnunc ſtatuere non potuiſſe, utrum diem tertium an perendinum, judicem an arbitrum, rem an litem dici oporteret*. Equidem quod hæc conjunxerint Juriſconſulti, id factum puto ob vocis ambiguitatem, quo poſterius eſſet ἐξηγητικὸν prioris. *Reus* autem vocatur *omnis qui arguitur*, unde & Cicero *Milonem* vocat *reum*, cujus innocentiam tuetur. Diximus hac de voce etiam in Oratoriis, lib. III. cap. II. A *reus* eſt *reatus*, quo ſignificatur *ſtatus rei*, ſive *tempus quo reus nec abſolutus eſt, nec damnatus*: quo tempore non *reus* modo, ſed etiam propinqui & affines non capillos aut barbam tondebant, non candida ſed obſoleta tritaque veſte uti ſolent. Valer. Max. lib. VI. *Ordinum diſſuaſione magis, quam culpa ſua, reus factus, nec obſoletam veſtem induit, nec inſignia ſenatoria depoſuit, nec ſupplices ad genua judicum manus tetendit*. Imo & qui injurias perpeſſi, ſordes haſce aſſumebant, cum ſupplices venirent ad Senatum. Cic. ult. Verr. *Aſpicite, aſpicite, judices, ſqualorem ſordeſque ſociorum. Eſt hic Sthenius Thermitanus, cum hoc capillo atque veſte, domo ſua expilata furtorum tuorum mentionem non facit*, &c. Ab hoc ſqualore capillorum & barbæ, veſtiumque ſordibus, *ſordidati* dicuntur Verrina III. atque alibi.

†R**EUS** primario proprieque *Socium* Latine fuit. Id, ne cui forte novum aut inſolens videatur, ex JCtis eſt oſtendendum. Nam huc pertinet titulus *De*

Digitized by Google

De duobus reis ſtip. & promittendi i. e. de duobus ſociis. Item *Rei ſatisdandi*, *ſatis accipiendi*, *credendi*, *debendi*, &c. qui omnes *ſocii* ſunt, ſive ſinguli ex qualibet parte ſint ſive bini. Eodem & *Correi* pertinet i. e. (ſi ſic loquitur liceat) *conſocii*. Eodem demum pertinet & Revs vulgata judiciali notione; nam *reus* non minus actor eſt ſeu ὁ διώκων, quam ὁ φεύγων. Vterque *reus* dicitur ideoque *ſocium* ſignificat. Etſi communior uſus fert, ut alter dicatur actor, accuſator, petitor, alter vero Revs i. e. ejus *ſocius*. Ergo cum Revs certo certius *ſocium* notet, inde intelligitur τὸ Rava eſſe ipſum Hebr. רע *reo*, quod *ſocium* notat. Faceſſant ergo Voſſii & aliorum etymologiae τῦ Rava. Mazochivs.

R H

Rha, radicis genus. Heſychius: Ῥᾶ, ῥίζιόν τι. Sic vocatur a *Rha fluvio*, juxta quem creſcit. Ammianus Marcell. libro xxii. *Huic* (Tanaï) *vicinus eſt amnis, in cujus ſuperciliis quædam vegetabilis ejuſdem nominis gignitur radix, proficiens ad uſus multiplices medelarum*. Aliter *Rheon* dicitur. Aëtius, Ῥᾶ, τουτέστι ῥῆον. Meminit & Dioſcorides, qui de loco convenit cum Ammiano. Nam ait naſci ἐν τοῖς ὑπὲρ Βοσπόρου τόποις. Item Plinius, libro xxvii. capite xii. qui *Rhacoman* vocat: *Rhacoma*, inquit, *affertur ex his, quæ ſupra Pontum ſunt regionibus*. Etiam *radicem Ponticam* appellat Cornelius Celſus. Sed unde *Rhacoma*? Fortaſſe *rhatea* ſcribendum. Nempe ut a *Rha* ἀναλόγως hæc radix *Rhatea* dicatur. Quæritur, idemne ſit, quod nunc *rhabarbarum*, hoc eſt, *rha barbaricum*, nuncupatur. Ita ſenſit Iſidorus, Orig. lib. xvii. cap. ix. ubi ſic ſcribit: *Rheubarbarum, ſive Rheuponticum: illud, quod trans Danubium in ſolo Barbarico: iſtud, quod circa Pontum colligitur, nominatum eſt. Rhea autem radix dicitur*. *Rheubarbarum* & *Rheuponticum* idem facit. At *rheu* eſt *rheon* ſive *Rha*, & ex eo, quod *Ponticum* vocat, liquet idem eſſe ac *rha ſupra Pontum creſcens*. Sed fallitur Iſidorus. Nam *rha*, ſive *radix Pontica*, adſtringendi vim habet. Nam στυπτικὸν ei tribuunt Dioſcorides, Aëtius, alii. At *rhabarbarum* laxat, ut omnes ſciunt. Nempe *rhabarbarum noſtrum* eſt *centaurium majus*, quod officinæ pro *rha Pontico* divendunt. Et ſimile ei eſt, ut facile ſit imponere. Nam & Dioſcorides ait *Rha* eſſe ῥίζαν μέλαιναν κενταυρίῳ τῷ μεγάλῳ ἐοικυῖαν. Nimirum radix ea *rha* vocatur *ob ſimilitudinem cum rha Pontico*: atque ad ejus diſcrimen vocatur *rha barbaricum*: idque a *Barbaria*, non illa *Africæ*, ſed *Aſiæ*, regione nempe *Æthiopiæ*, inter ſinum Arabicum & Perſicum interjecta, ac Troglodyticæ vicina: quod liquet ex Ptolemæo, & Marciano Heracleota, atque item Stephano, cujus unius verba ponam: Ἔστι καὶ χώρα παρὰ τὸν Ἀράβιον κόλπον Βαρβαρία, ἀφ' ἧς καὶ βαρβαρικὸς κόλπος.

† Rhea (eadem quae *Terra*) eſt a Chaldaco ארעא, *Area* h. e. *terra*, per ἀφαίρεσιν primoris vocalis factum: de quo vide dicta in Tyrrhenicis Diatr. VII. §. 1. in *Oenarea*. Mazochivs.

Rhapsodiæ dicuntur *libri Homerici*, unde caſtiſſimus ſcriptor Cornelius Nepos in Dione: *Non tulit hoc animo æquo Dion, & verſum illum Homeri retulit ex ſecunda rhapſodia, in quo hæc ſententia eſt: Non poſſe bene geri rem multorum imperiis*. De nominis cauſſa non convenit inter veteres ipſos. Plerique ex eo ſic dici putarunt, quia poëtæ epici, ſive ſua illi, ſive aliena recitarent, ῥάβδον ſive *virgam lauream* manu tenerent. Atque hæc cauſſa cur Heſiodus in Theogonia dicat & ſibi a Muſis datum eſſe δάφνης ἐριθηλέος ὄζον, *præviridis lauri ramum*. Ac meminit quoque ejus rei Pauſanias in Bœoticis. Sed quo minus iccirco hinc deducamus, ἀναλογία facit. Nam ut a λύρα & ᾠδὴ eſt λυρῳδὸς, *lyricen*; ab αὐλὸς & ᾠδὴ eſt αὐλῳδὸς, *tibicen*; ſic a ῥάβδος & ᾠδὴ eſſet ῥαβδῳδὸς, quaſi dicas *ramicen* ſive *lauricen*. Rectius igitur Philochorus voluit eſſe ἀπὸ τῦ ῥάπτειν τὰς ᾠδὰς, τουτέστι συντιθέναι; a componendis carminibus. Ῥάπτειν proprie *ſuere*, quo de *verſibus* uſi, ut dixere ὑφαίνειν μῦθον, ac Latini *texere carmen*. Sic ſumitur in iſtis Heſiodi, ut ajunt, verſibus, quos veteres citant Grammatici, ut Homerum & Heſiodum vixiſſe eodem tempore oſtendant:

> Ἐν Δήλῳ τότε πρῶτον ἐγὼ καὶ Ὅμηρος ἀοιδοὶ
> Μέλπομεν ἐν νεαροῖς ὕμνοις ῥάψαντες ἀοιδὴν
> Φοῖβον Ἀπόλλωνα χρυσάορον, ὃν τέκε Λητώ.

Eſt & tertia opinio eorum qui a ῥάπτω quidem & ᾠδὴ deducunt: ſed ſolis Homeri carminibus ῥαψῳδίας vocem putent convenire. Hæc vero ſic vocari, quia cum ante diſſipata eſſent disjectaque, a Piſiſtrato, vel filio ejus Hipparcho, in libros ſeu rhapſodias digeſta ſint: ut & Cicero ſcribit, lib. iii. de Orat. Valde hanc ſententiam firmant, quod Pindarus τὺς Ὁμηρίδας vocet ῥαπτῶν ἐπέων ἀοιδὺς, *conſutorum carminum cantores*. Sic enim ſcribit: Ὅθεν περ καὶ Ὁμηρίδαι ῥαπτῶν ἐπέων τὰ πολλ' ἀοιδοὶ ἄρχονται Διὸς ἐκ προοιμίου. Ubi ſic Scholiaſtes: Τῆς Ὁμήρυ ποιήσεως μὴ ὑφ' ἓν συνηγμένης, σποράδην δὲ ἄλλως, καὶ κατὰ μέρος διῃρημένης, ὁπότε ῥαψῳδοῖεν αὐτὴν εἱρμῷ τινὶ καὶ ῥαφῇ παραπλήσιον ποιῦν εἰς ἓν αὐτὴν ἄγοντας. Ῥάπτω vero κατὰ μετάθεσιν a תפר, *conſuit*.

Rheda vehiculi genus apud Ciceronem, Cæſarem, Horatium, unde *rhedarius* Ciceroni, & Varroni: Item *epirrhedium*, ex Græco ἐπὶ, & *rheda*, ut ad verbum ſit *accerca*, ſiquidem ex voa, (quod in conjectaneis cenſet Scaliger) fit ex *ad*, & *carrus*. De *epirrhedio*, & *rheda*, ſic Fabius, lib. i. cap. v. *Nam cum ſit præpoſitio ἐπὶ Græca, rheda Gallicum: nec Græcus tamen, nec Gallus, utitur compoſito*. Sane Germanis, ac Belgis (quorum lingua olim eadem ac Gallorum fuit) hodieque *reden*, aut *ryden*, eſt *equo*, aut *curru vehi*. Inde igitur *rheda* quin ſit, dubium non eſt. Ut omnino fallatur Iſidorus, qui lib. xx. cap. xii. *rodam* cenſet dici, quaſi *rotam*, quia haberet quatuor rotas.

Rhenonum meminit Varro, lib. iv. de L. L. Cæſar lib. vi. de Bello Gall. Salluſtius apud Chariſium, Servium in iii. G. & Iſidorum lib. xix. cap. xxiii. Sidonius, lib. iv. epiſt. xx. Erant Gallorum Germanorumque velamenta pellicea ab humeris dependentia uſque ad umbilicum. Ita autem dicebantur, non a *renibus*, quorum calorem tueantur ac conſervent, uti quidam commenti ſunt: neque, quod Iſidorus cenſet, a *Rheno* Germaniæ flumine, cujus accolæ eo frequenter utantur. Sed vel a ῥινὸς, quo *pellis* ſignificatur: vel a ῥηνὸς, hoc eſt, *agni*, ut propria ſignet *pellem agninam*. Dixerit aliquis Gallicum tegumentum potius a Gallica voce, quam Græca, derivari. Sed cogitandum quam multa Galli acceperint a Maſſilienſibus, quibus ſermo erat Græcus. De *rhenonis* voce, ſi voles, vide e veteribus Servium & Iſidorum, locis, quos indicavimus: e junioribus Ludovicum Carrionem, lib. iii. Antiq. Lect. cap. ii. Henricum Stephanum de Latinitate ſuſpecta, cap. viii. Savaronem ad Sidonium, lib. iv. epiſt. xx.

Rhinoceros animal, Græcum nomen eſt. Nam gentibus, ubi vivit, aliter dicitur, ut Curtius ait initio libri noni. Latine appelles *naricornem*. Dio, lib. lxi. Ὁ δὲ ῥινόκερως τὰ μὲν ἄλλα ἐλέφαντί πη προσέοικε, κέρας δέ τι κατ' αὐτὴν τὴν ῥῖνα προίσχει, καὶ διὰ τῦτο οὕτω κέκληται. *Rhinoceros autem cætera elephanti ſimilis eſt: cornu autem ex ipſa nare prominens habet, hincque ſuum nomen invenit*. Sed negotium viris doctis faceſſit locus poëtæ, libello de ſpectaculis, qui Martiali tribuitur vulgo. In eo enim, Epigr. xxii. quod eſt de *rhinocerota* & *uro*, ſic legere eſt:

Namque gravem gemino cornu ſic extulit urſum:

ſive, ut recte emendabat Janus Duza, *ſic extulit urum*. Cæſar Scaliger, exercit. ccv. ad Cardanum, reſpondet *rhinocerota* præter grandius *cornu*, quod in *nare* habet, & a quo nomen accepit, alterum habere minutum ſuper illud: quod & Pauſanias antea

tea ſcripſerat; Huc igitur ſummus ille vir reſpexiſſe Martialem arbitratur. Verum obſtat ſententiæ iſti, quod ſolum pugnæ ſe parat majori illo cornu, quod in nare habet: alterum vero illud ita eſt exiguum, ut eo gravis eſſe hoſti ſuo non poſſit. Quod præter alios Plinius ſatis indicat lib. VIII. cap XX. Quare recta eſt ſententia doctiſſimi Scriverii noſtri, qui verba illa *gravem gemino cornu* refert, non ad *rhinocerota*, ſed ad *urum*, cui tantæ ſunt magnitudinis cornua, ut binas impleant urnas, iiſque populi Septentrionales utantur pro poculis: ut Plinius teſtatur lib. XI. cap XXXVII. *Rhinocerotem quidam eſſe ajunt bovem Ægyptium*: ut ait Feſtus. Pro quo alii *Æthiopicum* tradunt, ut Pauſanias in Eliacis & Bœoticis. Curtius initio noni libri ait *Rhinocerotas* etiam in Indiæ montibus ab Alexandro repertos. Quod ſi eſt, neceſſe eſt eo adductos ex Æthiopia, vel aliunde. Vel dicendum Curtium ſui oblitum. Nam lib. VIII. retulerat nullos in India eſſe *rhinocerotas*.

RHOMBUS, ῥόμβος, ἀπὸ τοῦ ῥέμβεσθαι, hoc eſt, *in gyrum agi*. Muliebre erat inſtrumentum: ſed quo & veneficæ uterentur in incantationibus. Meminit Theocritus in Pharmaceutria. Item Ovidius, lib. II. Amor. el. VIII.

Scit bene, quid gramen, quid torto concita rhombo
Licia, quid valeat virus amantis equæ.

Et Propertius, lib. III. el. IV.

Non me moribus illa, ſed herbis improba vicit,
Staminea rhombi ducitur illa rota.

Quibus ex locis videre etiam eſt, quid *rhombus* ſit. Eſt & *rhombus* figuræ geometricæ genus. A quo & *piſcis rhombi* nomen accepit. De eo vide Plinium, lib. IX. cap. XX. Sed omnes referre ejus vocis notiones, non eſt hujus inſtituti.

RHOPALIUS *verſus* quis Grammaticis dicatur, & unde ea ſit appellatio, docet his verbis Marius Plotius de Metris: *Rhopalius verſus a monoſyllabo verbo incipiens gradatim creſcit, &* ῥόπαλον, *id eſt, Herculis clavam imitatur, ab anguſto & tenui in latitudinem deſinens, ut,*

ὦ μάκαρ Ἀτρείδη μοιρηγενὲς ὀλβιοδαίμων.

Latinum non repperi, ſed potuit illum Virgilius verſum verba commutans ſine ſenſus læſione formare,

Quarum quæ forma pulcherrima Deiopeja.

Ut ſit ſic,

Quæ quarum facie pulcherrima Deiopeja.

Sed hic durior ſtructura. Mollius iſtoc:

Spes Deus æternæ ſtationis conciliator.

RHYTIUM, Græcis itidem ῥυτὸν, aut ῥύτιον, poculi genus referens cornu. Martial.

Cum ſint crura tibi, ſimulant quæ cornua Lunæ,
In Rhytio poteras, Marce, lavare pedes.

Ῥυτὸν ἀπὸ τῆς ῥύσεως, hoc eſt, *humoris fluxu*, dicitur: ut Dorotheus Sidonius tradidit, teſte Athenæo, lib. XI. ubi plura de hoc vaſe.

R I

RICA quid ſit, ne inter veteres quidem ſatis convenit. Apud Nonium quidem legas: *Rica eſt, quod nos ſudarium dicimus*. At Feſtus hoc pacto ſcribit: *Rica eſt veſtimentum quadratum fimbriatum, purpureum; quo Flaminicæ pro palliolo mitrave utebantur, ut Verrius exiſtimat. Titinius: Rica ex lana ſuccida alba veſtitus. Alii dicunt pallium eſſe triplex, quod conficiunt virgines ingenuæ patrimæ, matrivæ, quod cæruleo colore infectum lavetur aqua pura. Alii quo Flaminica cingat pileum.* Et paullo poſt: *Ricæ & riculæ vocantur parva ricinia, ut palliola, ad uſum capitis facta. Granius quidem ait eſſe muliebre cingulum capitis, quo pro vitta Flaminica uteretur.* Si recte Granius, erit *rica*, a ῥῖκος, quod *cingulum* notat, Heſychio teſte. Sane id etymon magis eſt veriſimile, quam quod adfert Varro, lib. IV. de L. L. *Rica a ritu, quod Romano ritu ſacrificium feminæ cum faciunt, capita velant*. Unde itidem videmus, capitis eſſe *velamentum*. Uti ex iſto Turpilii Velterna apud Nonium in Rica: *Interea adſpexit virginem geſtantem in capite riculam indutam oſtrinam*. Et hoc Cæſaris Germanici de Erigone:

. . . . *Et ore*
Velato, triſtique genas abſcondita rica.

In vulgatis eſt *ripa*; ſed *rica* legi debere, obſervat in Conjectaneis Scaliger. Ubi & monet, *ricam* proprie eſſe *virgineum flameum*, quod Græci καλύπτραν vocant. Idem ſic Gellii locum emendat, lib. X. cap. XV. *Et quod in rica ſurculum de arbore felici habet*. Ubi vulgo, *quod virica ſurculum*. Porro vel ex illo Germanici loco, ubi *triſtem ricam* dicat, cognoſcere eſt aliud *ricam* eſſe, aliud *flameum*: contra quam Scaligero viſum. A *rica* dici *ricinium*, ſatis docent verba ex Feſto allata. Idem ex eo cognoſcitur, quod *rica* ſit veſtimentum quadratum, ut Feſtus ait: ac de *ricinio* ſic idem Feſtus: *Ricinium omne veſtimentum quadratum. Ii, qui duodecim interpretati ſunt, eſſe dixerunt virilem togam, qua mulieres utebantur, prætextum clavo purpureo: unde riciniati mimi planipedes, quam rem diligenter exſequitur Santra libro ſecundo de antiquitate verborum*. Addo, quod *rica*, & *ricinium*, ut affinia, conjungantur a Nonio, veteri poëta, in Pedio, apud Nonium: *Mollicinam, crocotam, chiridotam, ricam, ricinium*. Ac apud eundem Nonium ſic verſus ille Lucilii, ex ſat. II. concipitur in pleriſque libris:

Ricini aurati, rica, & oraria mitræ.

Sive, ut in aliis:

Ricini & aurati.

In nonnullis tamen, etiam Aldina, pro *ricæ* eſt *vica*: proque *ricini* in Merceriana eſt *hyodyti*. Imo in Nonii quoque loco libri aliqui ſolum habent *ricam*, ut Aldina, vel ſolum *ricinum*, ut quidam MSſti. Sed optima omnium editio Merceri *ricam* & *ricinum* retinet. Itaque in ea ſententia perſiſto, *ricinum* & *ricinium* eſſe a *rica*: ac proinde falli Servium, qui ea putat eſſe *a reiciendo*, hoc eſt, *rejiciendo*: quomodo Maro ait *reice capellas*. Verba Servii ſunt iſta I. in *Æn. Et ſexus omnis & conditio toga utebantur: ſed ſervi nec colobia, nec calceos habebant. Togas autem etiam feminas habuiſſe, cycladum, & ricini uſus oſtendit. Ricinus autem dicitur ab eo, quod poſt tergum rejicitur, quod vulgo Mavorte dicitur*. Servio tamen præivit hac parte Varro ipſe. Sic enim ſcribit in IV. de L. L. *Antiquiſſimi amictui ricinium, id quod eo utebantur duplici, ab eo quod dimidiam partem retrorſum jaciebant, ab rejiciendo ricinium dictum*. Idem ſcribit Iſidorus, lib. XIX. cap. XXV. De eo ſic Nonius: *Ricinium, quod nunc maſurtium dicitur, palliolum femineum breve*. Hæc allatum a nobis etymon firmant, quando *rica* pro pallio utebatur Flaminica, ut ex Verrio Feſtus ſcribit. Quod vero Nonius ait *maſurtium* appellari, id lucem fert Actis proconſularibus ſub Munatio Felice, apud Baronium ad An. CCCIII. T. II. p. CCCV. *Tunicæ muliebres* LXXXII. *maſorteæ* XXXVIII. *tunicæ viriles* XVI. &c. Iſidorus loco ante citato dicit *ricinium* vulgo *mavortem* dici quaſi *martem*: quia eo mulier caput tegit: eaque capitis velatio eſt ſignum martialis dignitatis & poteſtatis. Ubi *mavortem* vocat, quod Nonio eſt *maſortium*. Atque hæc clare eos refellunt, qui *ricinum* dicunt pallium virile purpureo clavo prætextum. Cujus ſententiæ etiam meminit Fungerus in Etymologico. Eandem refutat locus Varronis, lib. III. de vita pop. Rom. *Propinquæ adoleſcentulæ etiam anthracinis, proximæ amiculo nigello, capillo dimiſſo ſequerentur luctum: ut dum ſupra terram eſſet, riciniis lugerent; funere ipſo, palliis pullis amictæ*. Locum appoſui, prout eum emendat, atque ea duobus apud Nonium locis connectit Scaliger in Conjectaneis.

RICINUS priori utraque porrecta, quid ſit, & unde dicatur, expoſuimus in *rica*. At cum *vermem alatum* notat, canes potiſſimum infeſtantem, corripit utramque priorem. Serenus Sammonicus:

Sanguine cum ricini, quem bos geſtaverit ante,
Herba chelidoniæ fertur cum melle mederi.

Ἔτυμον conatus afferre Iſidorus, lib. XIX. cap. V.

Ricinus

Digitized by Google

Ricinus vermis eſt canis, vocatus eo, quod hæret in auribus canum: κύων enim Græce canis eſt. Itaque *ricinus* dicetur quaſi *cynus*: mallem dixiſſet quaſi *racynus*. Nam *ricinus* Græcis dicitur κυνοραιστὴς παρὰ τὸ τὰς κύνας ῥαίειν· quod *canem lædat & corrumpat*. Sane reponitur *ricinus* inter φθεῖρας. imo in Gloſſis Cyrilli legas: Κρότων, φθεὶρ, *ricinus*. At φθεὶρ quin itidem dicatur a φθείρω, hoc eſt, *corrumpo*, dubium non eſt. Nec tamen hæc ſic accipi velim, quaſi *ricinum* dictum contendam, quia ῥαίει κύνα. Puto potius κατ᾽ ἀφαίρεσιν fieri ex *ericinus*, ut Becmanus conjectabat. Sic ab ὀμιχέω eſt obſoletum *minga*; ab ἄραιμα, *rara*, &c. *Oricinus* vero ab *oris*, hoc eſt, *auris*: uti apud Catullum *oricilla* ex *oricula* pro *auricula*. *Cinus* eſt productio vocis, ut *cinium* in *tyrocinium*, *lenocinium*, & aliis. Firmant hanc ſententiam verba Iſidori, cum ait *ricinum* auribus canum inhærere. Quod ſi aphæreſis iſta durior videtur, ſane licebit deducere a ῥαγῶν, hoc eſt, *rumpere*, *lacerare*, quod a רגע, *diſrupit*, *fiſſus eſt*. *G* in *C* crebro abit. Imo in Gloſſis Philoxeni legas, *Riginus*, κρότων.

RICTUS forte a ῥύγχος, hoc eſt, *rictus*: vel a Latino *ringo*. Horat. ſat. x. lib. 1.

. . . . *Riſu diducere rictum*.

Vel a μειδιάω, hoc eſt, *rideo*. *M* in *R* interdum tranſire, oſtendimus alibi. Vel a κριδιάω, quod idem notat. Ita & ἀφαίρεσις ſit, & συγκοπή. Heſych. Κριδίμων γελῶν. Addit deinde: Βοιωτία δὲ ἡ λέξις, *Bœotia vero hæc vox eſt*.

†RIDEO factum videtur ab Hebr. rad. רוד *rud*, quod in *Hiphil* pro V radicali aſſumit I; ac ſolet de plorantibus & plangentibus uſurpari, imo & γενικῶς de clamantibus. & quidem (niſi in re mihi liquida fallor) plerumque de edentibus inconditum ſonum, h. e. nulla in verba articulatum. Hoc ſi admittimus; non tantum ad plorantes atque ululantes pertinebit id verbum, ſed & ad *ridentes* (de quo nunc agitur) ad quoslibet non articulatos clamores. Nec, opinor, negari poterit, quin & aſininum RUDO, & navium RUDENTES (qui aſininum ſonum inconditum imitantur; vide Voſſium in RUDO) ab eadem rad. רוד *rud* deſcenderint. Poſtremo indidem & STRIDEO factum; nam ſicuti τῷ LIS antiquitus ST illæsâ prorſus notione præibat; ita eadem litterarum biga verbo *Rideo* præpoſita non afferet in ſignificatu mutationem. MAZOCH.

RIDICA pedamenti genus, quod adminiculandæ vineæ melius eſſe palo, ait Columella. Gloſſ. Cyrill. χάραξ, [ſeu κάμαξ] *ſudis*, *redica*. ubi *ridica* leg. Sic apud Pollucem legas, χάραξι παραπήξασθαι ταῖς ἀμπέλοις. Cumque Latini ex Græcorum obliquis forment ſæpe ſuos rectos, quid, ſi ex χάρακα κατὰ μετάθεσιν fuerit *ricica*, & poſtea *ridica*? An potius dicitur quaſi *rudica*, a *rudis*, qua ſignificat *virgam ſeu bacillum impolitum*: quomodo dicebantur gladiatores *rudibus* pugnare. Erant ſane *ridicæ* bacilli impoliti, hoc eſt, *rudes*. *CA* adjectio eſt, ut in *fabrica*, & aliis.

RIGEO eſt a ῥιγέω, ſive ῥιγόω, quod notat *rigeo*, *horreo*, ut ῥίγος, *horror*, *rigor*. Vulgo *rigere* ἁπλῶς exponunt *frigere*. Sed hi refelluntur eo, quod *frigore rigere* legamus apud Ciceronem, Lucretium, Ovidium, Plinium, & alios paſſim. Potius igitur ſignificat *frigoris effecta*, ut ſunt, *durities*, *horror*, *capillorum erectio*, *ſtupor*, ſimiliaque. Itaque *rigidæ cervices* ſunt, quibus ea eſt *erecta*, *immotaque*. Eſt & *rigor*, quod in agro inter duo ſigna in modum lineæ conſpicere erat. Signum autem erat arbor, ſaxum, vel aliud eminens. Quod Heroni ſimiliter τὸ λαμβανόμενον σημεῖον. inter hujuſmodi ſigna quod *rectum* proſpiciebatur, *rigor* dicebatur. Nempe ob *rectitudinem*. Hanc nominis cauſſam adfert Aggenus Urbicus: *Limes*, inquit, *eſt*, *quodcumque in agro opera manuum factum eſt ad obſervationem finium*: *rigor vero ſuæ rectitudinis naturalis nomen accepit*. Invenias & alibi apud Aggenum, uti & alios limitandorum agrorum auctores, Siculum Flaccum dico, & Frontinum.

RIGO, juxta Papiam, quaſi *rivum ago*: ſecundum Perottum a ῥιγῶ, hoc eſt, *algeo*. Malim cum Nunneſio a βρέχω, *rigo*. [a ῥῆξαι, βάψαι. unde ῥῆγος. vide Euſtath. ad Iliad. p. 694. *rica*, *rigilla*.] Sed conjectura noſtra eſt, ut a *mari* eſt *mergo*, ita a *rivus* eſſe *rigo*. *Rivi* enim inducuntur ad plantas irrigandas. Unde Maro in Ecl.

Claudite jam rivos, pueri, ſat prata biberunt.

Quod Græcis eſt ἀρδεύεσθαι, ipſa *irrigatio* ἀρδεία· ubi cum fontes & rivi deficiunt, eoque aqua ad humectandum apportari debet, dicitur βροχή. & βρέχεσθαι. *Rivus* vero a ῥέω, *fluo*. Ῥέω a ריר, *fluxit*. A *rigo* eſt *riguus*, quod in Philoxeni Gloſſis ἀρδόμενος, item ὑπέτιγρος, & ὕδρηλος. in Onomaſtico exponitur διάρρυτος. Legas hanc vocem ſæpius apud Plinium in libb. vett. ubi nunc *irrigui* vulgo editum. Porro *riguus* & *irriguus* duplicem habent rationem. Nam aliter *aquæ riguæ*, ac fontes *rigui* vel *irrigui*, *flumen* item *riguum* dicitur: aliter *agri*, vel *horti irrigui*: illa quia *rigant*, hi quia *rigantur*: ut hic *irriguus* ſit διάρρυτος. Junius Philargyrius in IV. Georg. prioris exemplum facit:

. . . . *Irriguumque bibant violaria fontem.*

Alterius hoc Horatii:

. . . . *Irriguo nihil eſt elutius horto.*

Sic & *riguum amnem* dixit Maro:

Arva mihi, & rigui placeant in vallibus amnes.

RIMA, a ῥῆγμα, *fiſſura*, quod a ῥήγνυμι. Vel potius a ῥωγμὴ, quod *rimam* notat, & genere cum *rima* convenit. Γ eliſum ante *M*, uti, *T* ante *M*, in *remus* ab ἐρετμός. A *rima* eſt *rimari*. Feſtus: *Rimari eſt valde quærere, in rimis quoque*. Itaque proprium videtur ſuum e *rimis* terræ glandes eruentium: quemadmodum ſcripſit Servius in 1. G. & ex eo Angelus Decembrius, lib. IV. de polit. liter. part. XLVII. item Perottus.

RINGI eſt σεσηρέναι τοὺς ὀδόντας. Verbum hoc, ſi Feſtum audimus, eſt a *rumpor*: ſed melius Perottus, qui cenſet eſſe a Græco ῥῖνες, hoc eſt, *nares*: nempe quia iraſcentes ſolent eas corrugare. Hinc *rictus*. Varro: *Rictus parviſſimus, ut refrenato riſu roſea*. Ita loquitur, quia non admodum labia diducunt, qui riſum refrenant. *Rictum* pro *rictus*, neutro genere, non Lucretius modo dixit, ſed etiam Cicero, lib. VI. in Verrem, ut Nonius obſervat.

RIPA proprie fluminis, *litus* maris: unde Ovidius, I. Met. fab. VI.

. . . . *Pro ripis litora pulſant.*

Non raro tamen diſcrimen id negligunt antiqui. [a *rigando*, unde *rigua* & *rivus*. Eſt a Græco ῥία, quod Heſych. exponit τὰ εἰς θάλασσαν ἐγκείμενα.] Videtur autem eſſe ab Hebræo רי, hoc eſt, *irrigatio*, a ריר, *irrigavit*, *fluxit*. Unde & ῥέω, &c. *ripa*. Vel *ripa* proprie notat *præcipitem ad mare locum*, a ῥιπὴ, quod a ῥίπτω, *præcipito*. Vel eſt *ripa* a ῥιπὴ, *impetus*, quia iſtic impetus aquæ ſiſtitur. Quomodo (ſi veteres audimus) *montes Riphæi* a ῥιπὴ dicti, ob *impetum ventorum*. Quod ſi eſt, addita adſpiratione ex Ῥιπαῖοι fecerint *Riphæi*. Errat enim Servius, qui Græcos ait ῥιφὴ dicere, indeque iiſdem montes dictos ῥιφαίους. Nam Græci ῥιπὴ dicunt & ῥιπαῖοι. Imo forte ne quidem *Riphæis montibus* a ῥιπὴ nomen ſed a *Riphat*. Quemadmodum & ab eodem *Paphlagones*, ſi Joſepho credimus, primo *Riphatæi* nuncupati. Fuit is, ut Geneſ. X. legimus, filius Gomeri, nepos Japheti: cujus poſteri ſeptentrionalem fere tractum ſupra Babyloniam obtinuerunt. Sed hæc pluribus perſequi, non eſt hujus loci.

RISCUS eſt *ciſta pelle tecta*, vel *e vimine aut juncis facta*, qua mulieres lintea ſua corpori abſtergendo idonea concluderent, ac conſervarent. Item *riſcus* dictus *locus concavus in pariete, qui feneſtella clauditur*, ac ciſtæ vicem præſtat, in ſervandis linteis & aliis, quæ imponuntur. Priorem notionem docet nos Pollux, qui Antiphanem ῥίσκῳ voce pro *ciſta veſtiaria* uſum teſtatur: item Donatus in illud Terentii, Eun. IV. VI. *Ubi ſita eſt? in riſco*. Ubi ait: *In riſco, ciſta pelle contecta, nomen Phrygium*. At poſteriorem notionem indicat Nonius his verbis: *Riſcus, loca in*

Ffff *parietibus*

Digitized by Google

parietibus anguſta . Adſert deinde eumpſe Terentii locum . Quod ſi quis Nonii fidem in dubium vocet : at Donati non poſſit , quæ & ſuffulta eſt auctoritate doctiſſimi Pollucis , qui aperte reponit inter *ciſtas veſtiarias* : uti diai ; imo nec aliter accipitur L. xxv. D. de auro arg. & in Gloſſis exponitur κιβωτὸς μεγάλη . Quod ad ἔτυμον , fortaſſe illud quærere non attinet , cum Donatus dicat eſſe vocabulum Phrygium . Sed multa Phrygibus cum Græcis communia fuere : eoque commode deduxeris a ῥύομαι , *cuſtodio* , quia *veſtes riſco ſervarentur*.

RITVS pro *conſuetudine* plane eſt a Græco τρίβος , κατὰ μετάθεσιν , & β ejecto , ut *omitto* dicimus pro *obmitto* . Τρίβος eſt a τρίβω , *tero* : nec modo ſignificat *viam tritam* , ſed & *morem tritum* : unde Hippocrati τρίβον λαβεῖν *adſueſcere* . [forte a *reor* , cui contrarium *irritus* .] A *ritu* eſt *rite* in auferendi caſum : ut *impete* pro *impetu* . Nam *rite* fit , quod facimus ſecundum ritum . Diximus de hoc quoque in *Irrito*.

†RITVS vox eſt Etruſca , quae & in Tab. III. Iguvina reperitur , ubi RAHTA idem eſt quod RITA . Eſt autem conſentaneum , ut Etruria , quae rituum magiſtra ſemper eſt habita , etiam vocabulum ipſum in Latium invexerit . Ac miſeret me Voſſii a τρίβος vocem RITVS ἐτυμολογοῦντος . Quid his facias , qui quantum eſt Latialis ſermonis , de Graeco , Muſarum ingratiis , auferunt ? Atqui Etruſcos ab Oriente pleraque ſua habuiſſe , in Tyrrhenicis ad nauſeam demonſtravimus . Ne plura : Hebraeum דת *dat* , & Chaldaeum דתא *deta* , *jura* ac *leges* ſignificat . Vbicumque autem *Daleth* in vocibus Orientis occurreret , eam litteram Tuſci *Rhotaciſmo* delectati in caninam litteram commutabant , aut commutare ex modo pronuntiationis videbantur : de quo vide dicta in Tyrrhenicorum Diatr. IV. §. 2. ubi de Ravenna , quae olim *Cumerum* dicebatur , & in Diatr. V. ad toſum Campanum . Ergo ex *Deta* fiebat *Reta* & cum terminatione Latina RITVS . Quae vox proprie jura ſignificat : quia vero apud Hebraeos leges aliae ſunt caeremoniales , aliae morales aut judiciales , hinc apud Etruſcos Latinoſque *Ritus* haec omnia ſignificabat . Habes de etymologia ac vera vocabuli notione .)(Nunc videndum an ea ſignificatio cum Latinorum ſcriptorum uſu conveniat . Primum exemplum affero tituli Digeſtorum *De ritu nuptiarum* , a quo tamen titulo caeremoniae abſunt . Ad haec Plinius XII. 8. *Ritu* (h. e. lege) *naturae capite hominem gigni mos eſt , pedibus efferri* . Tacitus de Moſe : *Novos ritus* (leges Moſaicas intelligit) *contrariosque ceteris mortalibus indidit* . Sed nuſquam plura exempla quam in ablativo RITE reperias (quod non eſſe adverbium , ſed auferendi caſum , oſtendit E breve , tum illud Statii . XI. Theb. 285. *Hei mihi primitiis ararum & rite nefaſto Libatus*) quem ablativum paſſim pro *jure* ſive *lege* veteres formulae accipiunt . Quare utrumque tamquam ſynonyma junxit Plautus in Ciſtell. *Itaque hanc lege & rite civem cognitam Alceſimarchus ... poſſidet* . Idem Pſeud. *Qui rite ſucceſſit bonis* . Auctor ad Heren. lib. I. *Teſtamentum ipſo praeſente conſcribunt , teſtes rite affuerunt* . Quae exempla non ad meras caeremonias , ſed ad jura pertinent . Sic *Rite facta in l. 6 D. ad l. Corn. de falſ.* & *Rite facta delegatio* in *l. 2. C. de Novation.* Et quod ex Tertulliano ſolet in diſceptatione de nuptiis injuſſu patrio factis afferri in lib 2. ad uxor. *Nam nec in terris filii ſine conſenſu parentum RITE & JVRE* (κατὰ συνωνυμίαν ſcil.) *nubunt* . Adhaec *rite contractum matrimonium* , & *rite contractae nuptiae* in *l. 3. & 6. C. de interd. matrim.* Et alia ſexcenta. MAZOCH.

†RIVALIS & RIVVS ſi (uti vulgo exiſtimant) ſint ejuſdem etymologiae ; haud dubie a RIVVS , utpote breviore , formabitur ; deinde per nominis productionem RIVALIS . Ergo a *Rivo* incipiendum : qui , ſi Feſtum audimus , non tam dicitur is , qui *naturali ſuo impetu* factus , quam qui *manufactus* . Nam ſubjicit : *Sed ii* (proprie) *Rivi dicuntur , qui manufacti ſunt , ſive ſuper terram foſſa , ſive ſubter ſpecu* . Et quidem qui ita facti , ad irrigandos agros valebant : qua in arte Tuſcos praecipue excelluiſſe , pluribus in *De VII. Maribus* Tyrrhenorum olim oſtendi . Eſt ergo *Rivus* ab Hebr. רוה *rava* , i. e. *rigari* : quod in *Piel* eſt tranſitivum . A רוה *Rivah* ergo h. e. *irrigavit* , oritur manufactus ille Etruſcorum *RIVVS* , ut qui ad ſata irriganda valebat . A *Rivo* deinde fiebant RIVALES i. e. *Rivi* accolae , qui quia non raro de *Rivi* proprietate , uſu , ſervitutibus litigabant , idcirco ea vox de litigantibus invicem de re quavis ad rivum pertinente in uſu principio fuit : quae poſtea ad omnes diſceptantes tracta fuit ; omnes hi enim *rivales* vocantur : imo etiam extra judicium quicunque inter ſe de re quavis altercantur , *Rivales* dicuntur . Et hactenus quidem , ſi *Rivalis* a *Rivo* fit , ut antiquitas credidit . Quid ſi porro RIVALIS non a *Rivo* (quod videri poſſit contortulum) ſed proxime rectoque tramite ab Hebr. ריב *riv* (imo ab ejus conjug. *Hiphil* , quod eſt הריב *heriv* , *litigavit*) ortum fuerit ? Ita prorſus , quia utrobique & ſignificatio ipſiſſima eſt , & eadem elementa , modo Hebraico RIV addas congruam terminationem Latinam . MAZOCHIVS .

RIVVS quid ſit , docet Feſtus : *Rivus vulgo appellatur tenuis fluor aquæ , non ope conſilione factus , verum naturali ſuo impetu . Sed ii rivi dicuntur , qui manufacti ſunt , ſive ſuper terram foſſa , ſive ſubter ſpecu , cujus vocabuli origo ex Græco pendet* . Veriſimiliter vero Feſtus ait eſſe a Græco . Nempe ut ſit a ῥύαξ , quod idem notat : vel a ῥέω , *fluo* , inſerto digamma , ut in aliis multis . A *rivo* dicti *rivales* , qui , ut in Horatii artem poëticam Acro ſcribit , *in agris rivum haberent communem , & propter eum ſæpe diſceptabant* . Vertere poſſes φρἀτορες . Eſt enim ea vox ἀπὸ τῶν φρεάτων , id eſt *puteis* . Sed & *rivales* in Gloſſis Philox. exponuntur ἀντερασταί . Ita dicti quaſi *in unum amorem derivantes* , ut Nonius interpretatur . At Donatus arbitratur eſſe tranſlationem a beſtiis . Ita enim in extremam ſcribit Eunuchum : *Rivales dicuntur æmuli de mulieribus , facta tranſlatione nominis a feris beſtiis , quæ ſitientes cum ex eodem rivulo hauſtum petunt , in prælium contra ſe invicem concitantur* . Sed ſimplicius veriuſque eſt , *rivales* dici , quia ut agricolæ rivum habentes communem , de uſu aquæ , ut de aquæ ductu , & aliis , ſæpius contenduot : ita hi certent de eadem amaſia . Eſt quoque a *rivo* , *corrivare* : quod in Digeſtis ſæpius legas , indeque creditur eſſe *corrugus* . Sed *corrugus* , *corrigus* , an *corrivus* , dicendum ſit , non ſatis paret . Apud Plinium quidem legas , lib. XXXIII. cap. IV. *Alius par eſt labor , vel hoc majoris impendii , flumina ad lavandum hanc ruinam jugis montium ducere obiter a centeſimo plerumque lapide . Corrugos vocant , a corrivatione credo , nimirum & hic labor eſt* . Hactenus Plinius ; cujus in verbis *corrivos* malim . Eſt enim *corrivare* , unde *corrivatio* , *rivum ducere* . Nempe a *con* & *rivus* . *N* ante *R* locum non habet , ideoque in *R* mutatur , ut indicat *corrado* , *corrigo* , *corrodo* , *corruo* , &c. Par ratio in Græcis , unde συῤῥέω dicunt pro συνρέω . Eſtque hæc ratio , cur multi hodie Petri Daneſii judicium ſecuti Ἐῤῥῖκος ac *Erricus* malint , quam Ἑνρῖκος aut *Henricus* .

RIXA a *ringendo* Perottus deducit , quod Græce eſt σεσηρέναι . Et hactenus favet Feſtus , quod *rictus* , & *rixa* , ab uno verbo venire cenſet . *Rictus* vero non eſſe a *rumpendo* , ut Feſtus putabat : ſed a *ringendo* , ſatis eſt perſpicuum . Interim autumo , *rixa* non tam eſſe a *ringo* , quam ab ἐρίζω , κατ᾽ ἀφαίρεσιν , ut *remus* ab ἐρετμὸς , *ructo* ab ἐρεύγω . [pro ἐρίζω dixere etiam ῥίζω . vide Heſych. in ῥίσαντες .] Quamquam nec abſurde deducas a ῥᾶξις , quod a ῥάσσω , uti hoc ab ἀράσσω , quod eſt *conflictari* , ut apud Sophoclem ὀνείδεσιν ἀράσσειν , *conviciis impetere* . Proprie notat ἀράσσω , *ferro lacerare* , ſi recte Euſtathius ab Ἄρης deducit , quo *ferrum* ſignificatur . Sed puto generale eſſe verbum , venireque a חרס , *laceravit* , *perrupit* . Vel a רצץ *diſrupit* , aut רצץ , *confregit* : unde & ῥήσσω ſive ῥήγνυμι .

†RIXA

Digitized by Google

† Rixa praeter alias a viris doctis exſculptas derivationes, quas omitto, ita poteſt ἐτυμολογεῖσθαι, ut a רכסים rexbaſim deducatur: quae vox Pſalm. XXXI. 21. (ubi legitur מרכסי איש meruchſe is) videtur rixas hominum ſignificare; ſtatim enim hoc idem de more explicatur aequipollente phraſeologia (מריב merib) a contentione linguarum; ita ut τὸ Ruchſe ſive Richſe (nam analogia Hebraica I potius quam V hic poſtulat) non aliud quam rixas hic notare videatur. Favet mirifice Graecus interpres, qui vertit ἀπὸ ταραχῆς l. u. a conturbatione hominum. Nec aliter interpretatio Syra. Conturbatio autem hominum & quod ſequitur, Contentio linguarum, quid aliud quam rixas notat? Et quidem metaphorica haec videtur ſignificatio; nam alibi רכסים recaſim ſunt ſalebroſa. Atqui idem nomen ad mores translatum, aſperitatem eorumdem notat: unde alicubi τὸ recaſim in Graeco vertitur τραχεῖς, aſper, ſive rixoſus, aut (quod idem μεταφορικῶς eſt) ſalebroſus. Mazochius.

RO

Robur proprie eſt corporis fortitudo. Eſtque a colore robo ſeu robeo, hoc eſt, rubeo: ut quidem Feſtus arbitratur. Robum, inquit, rubro colore, & quae ruſo (lego, & ruſa) ſignificari, ut bovem quoque ruſtici appellant, manifeſtum eſt: unde & materia, quae plurimas venas ejus coloris habet, dicta eſt robur, hinc & homines valentes & boni coloris robuſti. Sed, quod non ſatis perſpexit Feſtus, robus color, & robur, diverſae ſunt originis. Robus color inde ortum trahit, unde ruber & rubeo, de quibus infra dicemus. At robur eſt a רהב, robur, vires. Vel ῥόω, unde ῥώννυω ſive ῥώννυμι, roboro, firmo. Vel robur ſit a ῥώμη, unde Nunneſius robur deducit, ut M in B tranſeat more Æolum, qui itidem pro μύρμηκα dixere βύρμακα, unde formica. Sed ſi non ἀμέσως ſit a ῥόω, dixero cum Salmaſio non tam eſſe a ῥώμη, quam ῥῶμος, quod idem ſignificabat. Nam ut μῖμος imitator, & imitatio; μῶμος, reprehenſor, & reprehenſio: ſic ῥῶμος valens, & valentia. Ῥῶμος Æolice ῥῶβος, unde robur. A ſignificatione ea qua valentem notat, nomen eſt Romus, quaſi Valentem dicas. Unde ὑποκοριστικῶς Romulus. Et fortaſſe idem eſt Remus. Ut bonus benus, Apollo Apello. Metuo ſane, ne ex eo, quod alii a Romo, alii a Remo, conditam ſcripſerint, orta ſit fabella de duobus fratribus Romo, & Remo, cum unus idemque ſit Romus & Remus. Nonnihil tamen video huic ſententiae obſtare prioris ſyllabae modulum diſparem. Urbs Roma a robore, ut Valentia. Aliter tamen hac de re alii. Vide Feſtum in Roma, & Dionyſium Halic. Poſſis & Roma deducere a רום, exaltari, levari, unde רום, hoc eſt, altitudo: quia in montibus exſtructa. Ejusdem originis eſt רמה, Rama, itidem loci nomen ab altitudine. B. Hieronymus, lib. II. adverſus Jovinianum: Roma urbs potens, urbs domina, urbs apoſtoli voce laudata, interpretare vocabulum tuum. Roma aut fortitudinis nomen apud Graecos eſt, aut ſublimitatis apud Hebraeos. Redeo ad robur: quo dicebam proprie notari corporis fortitudinem. Sed ob duritiem ligni etiam arboris genus ſic vocatur: nempe δρῦς ἀγρία, ſylveſtris quercus, ut transfert Onomaſticon. Ejus lignum erat validiſſimum. Ac quia ex eo fiebant arcae, quibus includebantur malefici, inde his roboris nomen inditum: uti & poſtea carceri ipſi. Feſtus: Robur in carcere is locus quo praecipitatur maleficorum genus, quod ante arcis robuſtis includebatur. Appuleius in Apologia: O ſubtilitas digna carcere ac robore. Vide Lipſium in IV. Annal. Tac. Ab eodem trivaria aliter dicuntur roboraria, puta a tabulis roboreis, quibus ſepta eſſent. Auctor Agellius, lib. II. cap. XX.

Rodo Graecis τρώγω. Gloſſ. Rodit, τρώγει, περιτρώγει. Atque inde puto origo. Nam & ἀφαίρεσις ejuſmodi crebra: nec raro G abit in D, ut Δημήτηρ quaſi γῆ μήτηρ· & dulcis quaſi gulcis a γλυκύς.

Rogo κατ' ἀφαίρεσιν ex ὀρέγω. [ὀρέω, ῥέω, ῥέγω, inde rego.] Vel, & rogo, & ὀρέγομαι, a Syro רג, hoc eſt, concupiſcere, deſiderare. Hinc rogatio, quia rogarentur tribus, Velitis, jubeatis, ita fieri. Quod reſpondiſſent, uti rogatis, lex erat. Vide quae ea Capitone refert Gellius, lib. X. cap. XX. Item ad Feſtum. A rogo quoque eſt abrogo, & arrogo, id eſt, adrogo. Arrogans, qui nimium ſibi arrogat. Contrarium abrogans. Gloſſae Iſidori: Abrogans, humilis. Arrogatio quid ſit, & unde dicatur, docebit Gellius, lib. V. cap. XIX. Apud Romanos ſi lex ferenda eſſet, populus rogabatur, atque idem fiebat, ſi eſſet tollenda. Hinc rogare legem pro ferre: item abrogare, cum tollitur: derogare, ſi pars tollatur: ſurrogare, cum quid adjicitur: obrogare, cum quid mutatur: teſte Ulpiano, Tit. I. Reg. & Modeſtino, Tit. de Verb. & Rer. ſignif. leg. CII. De quibus plura in reſponſione noſtra de Satisfactione Chriſti, cap. XXVII. Dixerunt & Exrogare. Feſtus: Exrogare eſt ex lege vetere aliquid eximere per novam legem. Nempe idem videtur ac derogare. Nam ſic idem Feſtus: Derogare proprie eſt, cum quid ex lege vetere, quo minus fiat, ſancitur lege nova. Derogare ergo detrahere eſt.

Romphaea, Graec. ῥομφαία. Ea juxta Etymologici magni auctorem, dicta παρὰ τὸ ῥέπω, a quo ῥεπαίω, unde ῥομφαῖα. Penultimam tamen corripit Valerius Flaccus, lib. VI. Argonaut.

Æquaque, nec ferro brevior nec romphea ligno.

Ac puto Valerium ſecutum eſſe veterum auctoritatem. Nam & apud Agellium, lib. X. cap. XXV. legitur rumpia, diciturque genus teli eſſe Thracae nationis, poſitumque hoc vocabulum in Q. Ennii annali quartodecimo. Pro eo & framea dicitur. Iſidorus, lib. XVIII. Orig. cap. VI. Framea gladius ex utraque parte acutus, quam vulgo ſpatam vocant. Ipſa eſt & romphaea. Ibidem ſubjungit, a ferro dici frameam, quaſi ferrameam: eoque omnem gladium poſſe frameam dici. Sane de gladio quoque dici, Heſychius nos docet. Sed proprie erat haſtilis genus, cujus ferrum ligno aequale erat: ut ex verſu Valerii ante allato diſcimus. Quodque ad etymon, magis placet, ῥομφαῖα dici a ῥεμβεύεσθαι, hoc eſt, circumago, in gyrum agito. Hoc enim facere ſolent romphaea pugnantes. Ut qui anceps ſit gladius, ut Iſidorus ait. Vel tum romphaea, vel rumpia, tum etiam framia, veniunt ab Hebraeo רמה, quod eſt, jacere, dejicere, jaculari: unde rompia vel romphia erit, inſerto P; & framia, praemiſſo F. Cum vero Tacitus, ubi de moribus Germanorum tractat, framiam reponat inter arma Germanorum, ſatis veriſimile eſt, quod ad eum ſcriptorem B. Rhenanus, inque Mithridate ſuo ſcribit Conradus Geſnerus, vel a framea ſimilitudine eſſe Germanicum pfriem, pro quo inferiores Germani priem dicunt: vel Romanos a Germanis framea accepiſſe. Vide quae ſuperius in Framea diximus; & lib. I. de Vitiis ſermonis, cap. III.

Ronchus, ῥέγχος ἀπὸ τοῦ ῥέγχειν· quod a ſono: ut multa alia. Vide magnam talium ſylvam apud Becmanum in Murmur.

Ros unde ſit, diſſentiunt Grammatici. Geminum ponit etymon Iſidorus, lib. XIII. cap. 2. Nam ait, eſſe a Graeco δρόσος, quod idem notat: quibusdam tamen videri ſic dici, quaſi rarus. Poſterius hoc ineptum. Prius vero non improbo. Uti neque ut ſit a πρὼξ, quod idem ac δρόσος. Vel a ῥόος, fluxus, vel ῥοὴ, quod Theophraſto profluvium eſt. Saltem magis haec veriſimilia, quam ut ſit ab ἔρση, quod Angelus Caninius & Petrus Nunneſius voluere, more conſuetudine ſermonis Romani, in quo R ſedem mutare ſolet: qua ratione a Περσεφόνη eſt Proſerpina; a Καρχηδὼν quaſi Καρθάγων, Carthago; a ῥὶν ῥινὸς, naris, pluraque id genus, quae adduximus in cancer, caco, ſterno. A rore eſt roſcidus, δροσερός· item rorare ψακάζειν· unde roratio, quod ſiderationis eſt genus in vitibus defloreſcentibus, aut cum acini priuſquam creſcant, decoquuntur in callum: quemadmodum ſcribit Plinius,

nius, lib. XVII. cap. XXIV. Sic autem vocatur ab acinorum defluvio: unde paullo poſt idem ſcribit: *Peſſimum eſt inter omnia, cum defloreſcentem vitem & oleam percuſſit imber, quoniam ſimul defluit fructus.* Theophraſtus ſimiliter appellat ῥυάς. Eandem eſſe Græci nominis cauſſam, indicat, cum addit, τὸ δὲ πάθος ἐστὶν, ὥστε ἀποῤῥεῖν τὰς ῥάγας. Ad vitium hoc avertuncandum inſtituta Floralia, quemadmodum his verbis docet Plinius, lib. XVIII. cap. XXIX. *Itaque iidem Floralia quarto Calendas ejuſdem inſtituerunt, Urbis anno quingenteſimo ſexiedecimo, ex oraculis Sibyllæ, ut omnia bene defloreſcerent.* A *rorando* quoque nomen *rorarius*. Varro VI. de L. L. *Rorarii dicti a rore, qui bellum committebant ante, idea quod ante rorat quam pluit.* Locum ante adduxerat e Plauti Frivolaria:

Ubi rorarii eſtis? En ſunt. Ubi ſunt accenſi? Ecce.

Similiter Feſtus: *Rorarios milites vocabant, qui levi armatura primi prælium committebant: quod ut ante imbrem fere rorare ſolet, ſic illi, ante gravem armaturam quod prodibant, rorarii dicti.* Nec aliter Nonius in *Rorarii*.

ROSA a ῥόδον. Varro, lib. IV. de L. L. *Item ex Græcis vocabulis ἕρπυλλον, ῥόδον, addita & commutata una litera, Serpyllum, Roſa.* Ῥόδον autem ſi Etymologum audimus, nomen habet ab ὄζω, quaſi ὄδον, & κατὰ πρόσθεσιν ῥόδον. Ita autem dici ait κατ' ἀντίφρασιν, quia εὔοσμον· quaſi ὄζω etiam non dicatur de *bono ac grato odore*. Plutarchus melius, lib. III. Συμποσ. cap. ult. ubi ſcribit ita vocari, quia ῥεῦμα πολὺ τῆς ὀδωδῆς ἀφίησι. Ita enim recte editum ab H. Stephano, ubi in Aldina eſt ὀδωδῆς. Cenſet igitur Plutarchus fieri a ῥέω & ὀδμή, quia *fluit ab ea odor gratus*. Sed tamen neque in hac ſententia acquieſcit animus: verum puto integrum eſſe βρόδον, quomodo Æoles pro ῥόδον dicunt. Βρόδον vero κατὰ μετάθεσιν dici cenſeo quaſi βορδον vel βάρδον, idque a ורדא, hoc eſt, *roſa*. Hebræis flos is dicitur חבצלת, uti Cant. II. I. ubi Targum exponit ורדא, *roſa*: quomodo & Cant. VI. I. שושנים Targum interpretatur ורדין, *roſa*.

ROSMARINVS diviſim etiam *marinus ros* dicitur Maroni in Culice:

Liliaque & rores, Nonacrio tura, marini.

Item *ros maris* vocatur Naſoni in III. de Arte:

Ros maris, & laurus, nigraque myrtus olet.

Ros dici putatur, quia *roſcida ſit natura*: vel quia *roris inſtar aſpergatur*. Vel quia *ejus uſus in aſpergillis*. *Marinus* autem, vel quia *in marinis locis feliciter proveniat*, vel quia *ſaporis marini*, hoc eſt, *amari*.

ROSTRVM proprie animalium eſt, ac imprimis avium, diciturque a *rodendo*, ut a *radendo*, *raſtrum*; a *plodendo*, *ploſtrum*; a *claudendo*, *clauſtrum*; a *fluendo*, *fluſtrum*, quia *fluor maris ſiſtitur*, &c. κατὰ μεταφορὰν tribuitur *navibus*; nam & ſic vocatur *pars primore in nave exporrectior, cuneique in modum acutior*. Falli Lazarum Baïfium puto, cum libro de re navali autumat *roſtra* eadem eſſe, quæ Appiano, Diodoro, & aliis appellantur ἀκροστόλια. Sic enim Græci vocant tigna in prora puppique ad ornatum tantummodo appoſita, quæ & facile, cum collibitum eſſet, avellebantur. *Roſtra* quoque dicebatur Romæ ſuggeſtum in foro ante curiam Hoſtiliam exſtructum, in quo magiſtratus jus dicebant, leges ferebant, concioneſque ad populum habebant. Nomen ex eo erat, quod adornatum eſſet *roſtris navium ab Antiatibus captarum*. Livius, lib. VIII. *Naves Antiatium partim in Navalia Romæ ſubductæ, partim incenſæ, roſtriſque earum ſuggeſtum in foro exſtructum adornari placuit: Roſtraque id templum appellatum.* Idem ſcribunt Varro, lib. IV. de L. L. & Iſidorus, lib. XV. cap. II. Huc reſpexit Mamertinus in Genethliaco: *Itemque præter victorias tota orbe terrarum partas, etiam navalia trophæa promittunt, ut poſt bella Punica, poſt Aſia Syriaque reges, Romani roſtra campi novis ornentur exuviis, & oblitos jam Quirites in memoriam reducatis, cur ille ſolemnis concionibus locus ROSTRA vocitetur.*

ROTA Iſidoro, lib. XX. cap. XII. & XV. ſic dici videtur, quod *ruat*. Becmano placet eſſe a רסרח, *rotavit*, *rotam gyravit*. Sed potius eſt a ῥοθεῖν, quod non tantum ſignat *ſtrepitum edere*, ſed etiam *cum impetu ferri*. Sane *rotarum* munere currus velut pedibus ῥοθεῖ. Sic Græcis τροχὸς vocatur a τρέχω, *curro*. A *rota* eſt *rotundus*, quaſi dicas τροχοειδής. *Undus* eſt productio vocis, ut in *jucundus*, a *juco*.

‡ ROTA, ſi Iſidoro credimus, ſit a *ruendo*, quaſi RVTA, quia ad lapſum ſemper impellitur ac ruit aſſidue. Ipſum autem RVO ex Hebraeo factum, infra ſuo loco videbis. At Becmano apud Voſſium placet *rotam* eſſe a רסח, quod ait eſſe *rotare*, *rotam gyrare*. Verum hanc radicem nuſquam cum eo ſignificatu ne in cognatis quidem linguis, reperio. Deinde τὸ ῥοθεῖν (unde Voſſius *rotam* arceſſit) ſicubi eſt *cum impetu ferri*, eam notionem videtur hauſiſſe antiquitus ab Hebr. רוץ *rut*, quod eſt *currere*, a qua radice haud dubie ROTA ἀμέσως derivatur. A *Rota* deinde fit ROTVNDVS. Poſtremo a *Rotundus* (adhibita conſueta antiquis προσθέσει ST) fiebat credo olim STROTVNDVS, a quo deinde per ſyncopen factum eſt STRVNDVS; cujus mentio fit in Philoxeni Gloſſis Latino-Graecis in hunc modum: *Strundius* (fort. *ſtrundus*; nam & ſequens diſſyllabum eſt) ſive *Struntas*, σπιλάδες. Vſurpant hodiedum hoc nomen Itali, & Galli, & Belgae apud Martinium. Interim hace veteris Latii vox haud dubie a ROTVNDVS derivatur, quia non niſi in rotundiora talia convenit. MAZOCHIVS.

RV

RVBELLIO piſcis, de quo Plinius, lib. XXXII. cap. X. ita dicitur a *rubellus*, quod diminutivum a *ruber*. Ita vero a colore dici, argumento eſt, quod piſcis ſimiliter Græcis vocetur ἐρυθρῖνος, ab ἐρυθρὸς, *ruber*. Hodie Græcis appellatur *lethrinus*, quod ex *erythrinus* corruptum.

RVBER color, item *rubidus*, & *rufus*, quis dicatur, cognoſcere eſt ex Gellii libro II. capite XXVI. *Ruber color* ita dicitur fortaſſe a *rubo*, ut *ruſſus* ſive *ruſſeus* a *ruſco* virgulti genere, quo color is conciliabatur. Niſi potius *rubus* & *ruſcus* a *rubore* ita vocantur, quod *virgulta ejus rubeant*; ut Perottus ait: vel quod *mora ferat rubra*, quod de *rubo Idæo* verum eſt. Sane hoc malim. *Ruber* vero (ſi Scaligerum audimus, Exercit. CCCXXV. ſect. XIII.) ita dicitur a *cortice vel granis mali Punici*, quod ῥοῦ & ῥόα appellatur. Becmanus cenſet κατὰ πρόσθεσιν fieri ab Hebræo בוש, *erubeſcere*, unde *rubor*, & poſtea *ruber*. Nec aliunde ſit *rutilus*. Mihi veriſimile ſit *rufus* κατὰ μετάθεσιν eſſe ex πυῤῥὸς· *ruber* vero, & *rubeus*, cenſeo venire a Græco ἐρυθρὸς κατ' ἀφαίρεσιν. Ut Θ in B abeat, quod inſolens non eſt, cum ab οὖθαρ ſit *uber*, a πλῆθος vel πληθὺς, *plebs*. Pro *rubeus* veteres etiam *robus* & *robeus* dixere: ut in vet. inſcript. *omnibus annis vitulo robeo & verre*. Eſt is color in venis duriſſimæ quercus, quæ *robor* vocatur: item in homine ſano ac robuſto: indeque tum *quercus genus*, tum *vires hominis valentis*, *robur* dici cenſet Feſtus: ut in *Robur* dicebamus. A *colore robo* vel *robeo* frumenti genus *robus* dicitur, quod & pondere & nitore præſtat: ut ait Columella, lib. II. cap. VI. Ab *eodem colore* dicta eſt *robigo*, ſive *rubigo*. Eſt id vitium metalli ruborem contrahentis, quod in ferro ſpeciatim *ferrugo*, in ære *ærugo* appellatur. *Rubigine* utrumque comprehendi indicat Plinius, lib. XXVIII. cap. VII. *Æs etiam ac ferrum rubigo protinus corrumpit, odorque dirus.* Iſidoro tamen, lib. XVI. cap. X. *robigo* dici videtur, quaſi *rodigo*, quia arrodat. Sed ſatis liquet ſic *rubigo* eſſe a *rubro colore*, quomodo Græcis vocatur ἐρυσίβη ab ἐρυθρὸς, *ruber*, quomodo item Belgis *roeſt* a *colore ruſſo*. Hæc propria notio. Sed & ita vocatur *vitium ſegetis*, quo ſpicæ fiunt marcidæ, & in fœtidum pulverem friabiles. Virgil. I. G.

Mox & frumentis labor additus, ut mala culmos

Eſſet

Eſſet robigo. . . .
Ubi per *o*, *robigo* ſcribitur in optimo Virgilii codice Romano, quo uſus Pierius. A *robigine* dictus Deus *Robigus*, qui robiginem a ſegete averruncare credebatur; ut ſcribit Varro, lib. I. de L. Latin. Gellius, lib. V. capit. XII. & Paulus Diaconus. Ejus feſtum *Robigalia*, quod *Robigo* fiebat VII. Kal. Majas, quia tunc fere ſegetes *rubigo* occupat. Auctor Plinius, lib. XVIII. cap. XXIX. & Feſtus in *Robigalia*. Vulgo *rubigo* & *Rubigalia* malunt per *V*, nempe quia & *ruber* dicimus, a quo *rubere*, unde *rubicundus*, ut a *fari facundus*. Fallitur Priſcianus, cum lib. IV. ait, ut a *ludo*, *vita*, *erra*, ſunt *ludibundus*, *vitabundus*, *errabundus*, ita a *rubeo* dicendum fuiſſe *rubibundus*, ſed εὐφωνίας ergo *B* in *C* eſſe converſum. A *rubra* colore quoque eſt *rubrica*, terræ ſpecies, qua materiarii ad ligna dirigenda filo utuntur. Vide de ea Vitruvium, lib VII. cap. VII. Plinium, lib. XXXV. cap. VI. alioſque. E junioribus Bernardinum Baldum, in vocibus Vitruvianis.

R V B E T A, genus ranæ venenoſæ, in ſicco degens, & fere in *rubis* verſans, unde & nomen, Plinio teſte, lib. XXXII. cap. V. *Rubus* vero a *rubro colore foliorum & fructus* nomen accepit: de quo in *Ruber* dicetur.

R V C T O eſt ἐρεύγομαι· *ructus*, ἐρυγή, ut interpretantur Gloſſæ Philoxeni. Itaque ut ab ῥέω eſt ῥύω, ac *ruo*: ſic *ructus* ab ἐρευκτὶς, quod verbale ab ἐρεύγομαι. A *ructo* vero eſt *eructo*, niſi potius *eructa* ſimplex eſt, ac *ructo* ex eo factum κατ' ἀφαίρεσιν. Sane id veriſimilius, quando, ut Græci ἐρεύγω, ſic Latini dixere *erugo*, unde frequentativum *eructo*. Feſtus: *Erugere ſemel ructum ſignificat, quod eructare ſæpius; illud enim perfectæ formæ eſt, hoc frequentativæ*. Verum uſus hæc confudit. Unde in Gloſſis Philoxeni: *Eructant*, ἐρεύγονται. Ab *erugo*, *vinum eructum & fætidum potare* dixit Agellius, lib. XI. capite VII.

R V D I S quaſi *raudis* a *raudus*, quod a ῥάβδος. Intellige ῥάβδον ἀνέργαστον, *virgam impolitam*, qua certabant gladiatores: unde hoc certaminis genus Plutarcho in vita Alexandri dicitur ῥαβδομαχία. A *rude* etiam iſthac, gladiatura emeriti, quia *rudem* accepiſſent, *rudiarii* appellati: ut videre eſt apud Suetonium in Tiberio capite VII. Alias *rudiarii* vocati, *qui nova ſaga poliunt*: ut ait Feſtus in *Rodus*. Nempe quia ſaga nova ſunt *rudia* & impolita. A *rudis*, qua *ſogum* notat, eſt *rudicula*, quomodo Cato & Columella vocant *ligulam*, ſive *ſpatham*, qua agitamus ea, quæ coquuntur. Nempe ſic dicitur quaſi *parva rudis*. Onomaſticon: *Rudicula*, σπάθη. Alias *rudis* eſt adjectivum, unde *rudire*, a quo *rudimentum*, εἰσαγωγὴ, πρωτοπειρία, ut exponunt Gloſſæ Philoxeni: πρωτοπαιδεία, ut interpretatur Onomaſticon. A *rudire* quoque eſt *erudire*, quaſi extra ruditatem ponere. Aliud autem eſt *eruditus*, aliud *doctus*. Nam illud ad literaturam, ac humanitatis ſtudia pertinet; hoc vero ad graves diſciplinas. Hinc Salluſtius Syllam ait fuiſſe *Græce & Latine juxta atque eruditiſſime doctum*. Et Cicero in Bruto dixit *literate doctus*. Sed maxime illuſtris locus Appuleii in Apologetico: *Virum accuratiſſime doctum, atque eruditum*. Porro *rudis* utraque notione ſit e *raudis*, ſeu *raudus*, eliſo *A*. *Raudus* vero eſt a ῥάβδος, quod & ipſum notat *virgam impolitam*. Sed *raudi* vox ad alia quoque extenſa, ut cum ſic dicere, *æs rude*, *& infectum*, uti auctores ſunt Varro, & Feſtus. Hinc ὑποκοριστικῶς *rauduſculum* legitur apud Ciceronem, Epiſtola VIII. lib. IV. ad Atticum: ubi *gravi æri alieno* opponit *rauduſculum*, hoc eſt, *pauxillum æris*. Utitur & libro VI. ad Atticum, Epiſtola VIII. quæ incipit, *cum inſtituiſſes*: & lib. XIV. earundem epiſt. XIV. cujus initium, *iterum dum eadem*: & lib. VII. epiſt. II. inchoante, *Brunduſium venimus*. Etiam *raudus* vel *rodus* dixere pro *ſaxo rudi ac grandi*: quomodo Attium loqui docet Feſtus in *Rodus*. Etiam *raudus* & in plurativo *raudera* dixere *lapidum fruſta, ruinarumque materiem*. Sed poſterius pro eo dixere *rudus* & *rudera*: qua nempe ratione dicitur *claudo* & *cludo*, *defraudo* & *defrudo*. Gloſſæ Philoxeni: *Rudus*, βῶλος, λάϊγμα, καὶ χάλιξ ἀνέργαστος, καὶ γῆς σωρός. Pluribus hæc comprobamus in Exercitationibus Grammaticis, lib. II. quo loco de genere nominum in R diſſertamus. A *ruderibus rudetum* Catoni dicitur, *locus plenus ruderibus*. Appuleio lib. VIII. *ruderarium cribrum*, hoc eſt, *ruderibus* expurgandis accommodatum; non *ruderarium cibum*, ut ſcripſiſſe putat Bernardinus Baldus. Ab eodem eſt *ruderare* apud Vitruvium, lib. VII. cap. I. De quo ita ad eum Daniel Barbarus: *Rudera ſunt lapides contuſi, calce admixti, qua pavimentis faciendis ſubſternuntur: unde ruderare eſt hujuſmodi opus ſubſternere*. Item *eruderare*, hoc eſt, *ruderibus purgare*; qua voce μεταφορικῶς uſus Sidonius, lib. V. Epiſt. VII. *Rures mariti viroſa ſuſurrorum fæce completas, opportunitate falſi ſermonis eruderat*.

R V D O [ῥάζειν] factum eſt a *ſono*, ſive is *proprius* ſit *aſinorum*, quomodo uſi Ovidius, Perſius, alii: ſive *funium nauticorum*, qui inde *rudentes* appellantur, unde ea vox tranſlata ſit non ad *aſinos* modo, ſed etiam *leones* ac *homines*; quomodo uſus Maro. Feſtus: *Rudentes, veſtes nauticæ, & aſini, cum voces mittunt*. Nonius Marcellus: *Rudentes ea cauſſa ſapientiſſimi dictos volunt, quod funes, cum ventis verberentur, rudere exiſtimentur, atque hunc ſonum proprium funium, non aſinorum putant*. Iſidorus, lib. XIX. cap. IV. *Rudentes ſunt funes nautici, ex nimio ſtridore ita dicti*. Ita locutus Maro:

Inſequitur clamorque virum, ſtridorque rudentum.

Et Ovidius:

Quippe ſonant clamore viri, ſtridorque rudentum.

Paccuvius nove dixit *rudentiſibilus*, Varrone teſte, initio libri IV. de L. L. Cælius ad Ciceronem diviſim maluit *rudentum ſibilus*. Nec animatorum tantum eſt, ſed etiam terræ, cum venti ſubterranei mugiunt. Appuleius de Mundo: *Mycetias vocatur terræ ruderis inquietudo terrena*. Ita Scaligerum ſecutus lego, ubi vulgo *odoris*. Deſcriptio eſt ſpiritus ſubterranei, qui μυκητίας dicitur ἀπὸ τοῦ μυκήματος, hoc eſt, *mugitu*: quem & Maro ſignat, cum ait:

Sub pedibus mugire ſolum, & juga celſa moveri.

R V G A, Græce ῥυτὶς, ut *ruga* & *corruga*, ῥυτιδόω, item ῥυτόω, & ῥυτιδόω. Eſt & Latinum, & Græcum, a ῥύω, hoc eſt, ἐρύω, ſive *traho*. Eſt enim *ruga* aliud nihil, quam *cutis in plicas & quaſi ſulcos contracta*. Ideo *medicamenta, quibus rugæ tolluntur*, vocantur τετανώματα, quia efficiunt δέρμα τεταν̀ον, *cutem extenſam planamque*. Sane contraria ſunt τετανοῦν ſive *extendere*: & ῥυτιδοῦν ſive *corrugare*.

R V G I R E leonum eſt, ut Græcis βρυχᾶσθαι. Factum eſt utrumque a *ſono*: ut *mugire*, *gannire*, multaque alia, de quibus ſcriptor carminis, quod *Philomela* inſcribitur. Id eum vulgo nimis depravate ſcriptum circumferretur, multis partibus emendatius ex vett. cod. edidit Clar. v. Andreas Schottus, lib. II. Obſervat. Hum. cap. LI.

† R V G I O eſt ab Hebr. שאג *ſhaag* ejuſdem notionis: unde fieri oportebat Sveto: ſed poſtea (ut in *Faleſiis*, *Valeſiis* &c.) in locum ſibili repoſitum eſt R. M A R O E H I V S.

R V L L V S eſt a *rure*, unde *rurus*, a quo *rullus*: ut a *varus*, *vallus*; a *rarus*, *rallus*; ab *unus*, *ullus*. Gloſſ. Philoxeni: *Rullus*, *mendicus*, ἀγροῖκος. *Rullam*, χωρικὴ, ἀγροῖκος. Ubi illud ἀγροῖκος, nihil ad *rullam*, ſed interpretatio eſt vocis *rullus*. Nec *rullus* eſt *mendicus*: aut *mendicus* eſt ἀγύρτης. Num ergo pro *mendicus* reponendum *medicus*? Nam medici circumforanei ſunt ἀγύρται. Sed quid hæc ad *rullum*? Quare videtur pro *mendicus* ſcribendum *ruſticus*. Nam id *rullus*, & Græcum ἀγροῖκος. Pro ἀγύρτης vero ſcribendum ἀγρότης. Heſychius: Ἀγρότας, ἀγροίκους. At *rulla* recte vertitur χωρικὴ. Nam χῶρος & χωρίον *agere*: unde χωρικὸς & χωρίτης, *agreſtis*, *ruſticus*. Gloſſ. Cyrilli: χωρικὸς, *ruſticus*. Χωρίον, *rus*, *poſſeſſio*, *villa*, *fundus*. Heſychius: χῶρος, ἀγρός. Χωρίτης, ἀγρότης, ἀγροῖκος. *Rulla* igitur idem eſt ac *ruſtica*. Sed quæritur, an non & ſic vocetur inſtrumentum

tum ruſticum, quo vomer purgatur. Id qui cenſent, adſerunt hunc Plinii locum, lib. XVIII. cap. XIX. *Purgat vomerem ſubinde cuſpidatus rulla*. Sic eſt in veteri Parmenſi. Sed tanti id non eſt, cum in quibuſdam MSStis ſit *rallo*. Qui *rulla* defendunt, putant ſic dici vel a *ruo*, quia *ruit*, ſive *eruit*: vel a *runa*, quod teli genus, teſte Feſto: vel a *ralla*, ut *a* in *u* abeat: quomodo ab ἀμφὼ dicitur *ambo* & *umbo*. Sed obſtat iis, quod eam ſignificationem *rullæ*, nec rei ruſticæ ſcriptores, nec Grammatici vel Gloſſographi agnoſcunt: contra quam ſit in *rallus*, *ralla*, *rallum*: de quibus ſupra diximus.

RUMA eſt *mamma*. Gloſſ. Θηλὴ, *mamma*, *papilla*, *ruma*, *mamilla*. Ita dicta non *a* βρῶμος, *cibus*, quod vir doctus putabat: ſed, ut cenſeo, κατὰ μετάθεσιν a ῥυμῶ, *rumino*. Niſi malis a *fluore lactis*, ex Græco ῥῦμα, quod uſitatius ῥεῦμα, ab Æolico ῥύω pro ῥέω, uti ῥῦμα fuerit ab obſoleto ῥύω, unde & ῥύσις, *fluxus*, ῥυτὸς, *fluidus*, & alia. A *ruma* (pro quo & *rumis*, *rumin*, & *rumen*, dixere) dicta Dea *Rumina*, vel *Rumia*: item agni *ſubrumi*, & ficus *Ruminalis*. Varro Cato, vel de liberis educandis: *Hiſce manibus lacte fit, non vino: Cuninæ propter cunas: Ruminæ propter rumam, id eſt, priſco vocabulo, mammam, a quo ſubrumi etiam nunc dicuntur agni*. Citat Nonius in *Ruma*. Idem Varro, lib. II. de R. R. cap. I. *Si parum habet lactis mater, ſubjiciat ſub alterius mammam, qui appellantur ſubrumi, id eſt, ſub mamma. Antiquo enim vocabulo mamma rumis, ut opinor*. Et lib. XI. ejuſdem libri: *Non negarim ideo apud divæ Rumiæ ſacellum, a paſtoribus ſatam ficum. Ibi enim ſolet ſacrificari lacte pro vino & pro lactentibus; mamma enim rumis, ſive ruma (ut ante dicebant,) a rumi: & inde dicuntur ſubrumi agni lactentes*. Quem locum ſic legit Scaliger, *Mamma enim Rumis, ſive Rumin; ea re, ut ante, dicebant, a rumi*. Ut ſententia ſit, pro *mamma* etiam dixiſſe *rumis* & *rumin*, ſive *rumen*: indeque agnos a *rumi* depulſos dixiſſe, hoc eſt, ab *ubere*. Gloſſ. *Rumis*, Θηλὴ, ἀρχαίως. *Rumen* ea notione agnoſcit quoque Plinius, lib. XV. cap. XVIII. *Colitur ficus arbor in foro ipſo ac comitio Romæ nata ſacra fulguribus ibi conditis: magiſque ob memoriam ejus, quæ nutrix fuit Romuli ac Remi conditoris appellata, quoniam ſub ea inventa eſt lupa infantibus præbens rumen (ita vocabant mammam) miraculo ex ære juxta dicato*. Feſtus: *Ruminalem ficum appellatam ait Varro prope curiam ſub veteribus, quod ſub ea arbore Lupa rumam dederit Remo & Romulo, id eſt, mammam. Mamma autem Rumis dicitur, unde ruſtici hædos lactentes ſubrumos vocabant, qui adhuc ſub mammis habentur. Alii autem ſunt, qui putant, quod ſub ea pecus ruminari ſolitum eſſet*. *Ruma* vero & *rumen* alteram etiam notionem habent. Nam ſignificant *cavum gutturis locum*, a ῥύμη, *tractus*, *via*, quod a ῥύω, *traho*. Cibos enim attrahit *ruma*. De *ruma*, ſi locus ſanus, ita Arnobius, lib. VII. *Rumas* (alii *erumnas*) *quæ ſunt prima in gurgulionibus capita, quæ dejicere cibos & referre natura eſt ruminatoribus ſeculis*. Ubi *ſeculis* dixit, ut Lucretius, *ſecla ferarum*. Ut audiendi non ſint, qui *vitulis* ſubſtituunt. De *rumine* ita Feſtus: *Rumen eſt pars colli, qua eſca devoratur, unde rumare dicebatur, quod nunc ruminare*. Servius ad illud Ecl. VI.

> .... *Pallentes ruminat herbas:*

Ruminatio, inquit, *dicta eſt a ruma, eminente gutturis parte: per quam demiſſus cibus a certis revocatur animalibus*. Iſidorus, lib. XI. cap. I. *Rumen proximum curculioni, quo cibus & potio devoratur. Hinc beſtiæ, quæ cibos revocant ac remandunt, ruminare dicuntur*. Idem, lib. XII. cap. I. *Ruminatio dicta eſt a rumine, eminente gutturis parte: per quam dimiſſus cibus a certis animalibus revocatur*. Ita *ruminis* voce uſus quoque Pomponius Proſtibulo.

> *Ego rumorem parvi facio, dum ſit rumen qui impleam.*

Fruſtra, meo judicio, eſt Nonius, qui *rumen* hic poni ait pro loco in ventre. *Rumigare* Appuleius dixit pro *ruminare*. Niſi potius *rumitare* pro eo legi debet: quod mihi ſit veriſimile. Nam a *rumen* eſt *ruminor*: at a *ruma* eſt *rumo*, unde *rumito*, ut a *clamo clamito*. *Ruminandi* autem verbum ut ad alia ſcite transferatur, docet idem Nonius uno Livii & tribus locis Varronis: quorum unum apponam, qui eſt in Tanaquile: *Non modo abſens quicquam de te ſegnius cogitabit, ſed etiam ruminabitur humanitatem*. Hoc eſt, *in memoriam revocabit*, interprete Nonio. Quemadmodum autem a *ruma*, vel *rumen*, *rumare* dixerunt, Feſto teſte, ita ab eodem quoque eſt *irrumare*. A *rima* eſſe putabat Georgius Merula. Calderinus a *rama* quidem, ſed qua *mamillam*. Utrumque vide, in lib. II. Martial. epiſt. XLVII. Sed omnino eſt ab ea *rumæ* notione, qua *cavitatem gutturis* ſignat: quod plenius explicare & honeſtas & vitæ inſtitutum vetat. Quia autem *rumæ* duplex eſt notio: (ut quod interdum notet *mammam*, interdum *cavum gutturis locum*,) eo dubitatum, ab utra notione ſit *ſubrumare*. Utrumque ἔτυμον reſpexit Feſtus, cum ait: *Subrumari dicuntur hædi, cum ad mammam admoventur, quia ea rumen vocabatur: vel quia rumine trahunt lac ſugentes*. Sed magis prius ἔτυμον placet: idque propterea, quia *ſubrumare* eſt a *ſubrumus*, hoc vero non eſt aliunde, quam a *ruma*, hoc eſt, *ubere*, ut ante vidimus.

†RUMA eſt eminens gutturis pars, a qua quaedam animalia cibum revocant, quem per otium poſtea RUMINANT. Eſt & RUMA (pro quo dicitur etiam *rumis*, *rumin*, & *rumen*) idem quod *mamma*, *papilla* cum in pectore eminet. Poſtremo addito ST more veteris Latii (quo more dicebatur *ſlis*, *ſlocus*, *ſtritavus* & ſimilia) factum eſt STRUMA h. e. *eminentia* aut tumor glandularum circa collum. Omnia autem haec veniunt omnino ab Hebr nomine רום *rum*, quo *eminentia*, & quidquid exporrigitur, deſignatur: ſic in Prov. XXI. 4 רום *rum* (i. e. *eminentia*) *oculorum*. Sic etiam idem vocabulum apud Chaldaeos aurium extremitatem eminentem deſignat. Poſtremo metropolis Latii ab *eminentia* vocata eſt רומה *Rumah*, ſeu ROMA, quippe urbs in colle Palatino fundata: ſicuti & in Paleſtina RAMA ob eamdem cauſam id nomen reperit. Ac qui *Romam* fundavit, is poſtea ROMULUS eſt appellatus. De *Ruma* habet plurima ſcitu digna Voſſius: niſi quod in etymo aſſignando a ſcopo aberravit. MAZOCHIUS.

†RUMAM ait (Feſtus) *eſt pars colli, qua eſca devoratur: unde RUMARE dicebant, quod nunc RUMINARE*. Haec Feſtus: a quo mallem pro *Devoratur*, ſcriptum fuiſſet *Rumpitur*, ſive potius antique *Rumitur*, ut *Rumo* ſit *Rumen*. Sed tamen concinit Iſidorus: *Rumen*, inquit, *proximum curculioni, quo cibus & potus devoratur*. Poterit ergo *Rumen* ab Hebr. רום *rum*, quod eſt *eminere*; nam & Servius ad Eclog. VI. *Rumam EMINENTEM gutturis partem*, vocat, de qua vide in RUMA. MAZOCHIUS.

†RUMENTUM (ait Feſtus) *in Auguralibus ſignificare videtur Interruptio abruptiove, dum verba ancilibus movendis præit: SI INTERIM AVIS CANERIT, TUM AEQUE ATQUE AUSPICIO RUMENTUM ESTO*. Ubi dum dicitur, *Rumentum eſto*, id quia Feſtus interpretatur *Interruptionem* ſive *abruptionem*, omnino videtur *Rumentum* ab antiquo *Rumo* (pro *Rumpo*) deducere: quod minime improbo. Tamen non niſi ab Hebraeo ipſum *Ruma* venit: de quo mox in *Rumpo* dicimus. MAZOCHIUS.

RUMEX, λάπαθον, ut eſt in Gloſſis Philoxeni, & Cyrilli. Perotto placet eſſe a *rumpo*. Sane *rumpit calculum*. Sed a *rumpo*, vel, ut veteres dixiſſe videntur, *rupo* (a quo præteritum *rupi*,) eſſet *rupex*, ut ab *apio apex*. Quare magis ἀναλόγως deducas a *rumo*, hoc eſt, *ſugo*, quia *ſolerent ſuccum ejus exſugere ad ſitim reſtinguendam*. Hoc niſi eſſet, videri poſſit dici *rumex* quaſi *ſtrumex*. Nam ad *ſtrumas cum axungia eſt efficaciſſima*, Plinio teſte, lib. XX. cap. XXI. Meminit præter Plautum, & alios, Virgilius Moreto:

> *Fecundusque rumex malvæque inulæque virebant*.

Eſt

Eſt & *rumex* teli genus, ſimile ſpari Gallici: teſte Feſto, qui illud Lucilii laudat:

Tum ſpara, tum rumices, portantur tragula porro.

Scio eſſe viros eruditos, qui *murices* reponant. Sed ea vox primam habet porrectam. Præterea Feſtus, ſive Verrius, repoſuit inter voces ab *R* inchoatas.

Rvmor, [*φορμόρος*] vel eſt a *ῥέω*, ſignificante *dico*, ut ſit a *ῥῆμα dictum*: vel potius ab Æolico *ῥύω*, *fluo*, unde *ῥεῦμα*, *fluxus*, ſive, ſi malis, a *ῥέω*, *ῥυέω*, aut *ῥόομαι*, quibus in *fluendi* notione uſos eſſe veteres, partim tempora quædam oſtendunt: ut *ἐῤῥύην*, *ἐῤῥύηκα*, *διαῤῥυηκὼς*· partim derivata, ut *ῥύσις*, *profluvium*, *ῥυτὸς*, *fluidus*, *ῥυδὸν* & *ῥύδην*, *abunde*, aliaque. A *ῥῦμα* igitur ſignificante *fluxum* erit *rumor*: quia nihil eſt aliud, quam ſermo in populum emanans: unde Plutarchus ait, *ῥυῆναι λόγον ἐν τῷ δήμῳ*. Quam etymologiam mire confirmat, quod, ut Obertus Giffanius obſervat, veteres uti *ῥεῦμα*, vel *ῥῦμα*, ita & *rumor* de *aquæ fluxu* dixere. Poëta vetus apud Ciceronem:

Solvere imperat ſecundo rumore, atque adverſu avi.

Virgilius:

Ergo iter inceptum celerant rumore ſecundo.

A *rumor* eſt *adrumo*. Feſtus: *rumorem fecit*. Quamquam nonnulli malint eſſe a *rumine*, ut ibidem Feſtus addit. Nempe ut proprie ſit *gutture admurmurare*. Sed pro priori ſententia eſt, quod apud Iſidorum legitur: *Adrumavit, rumorem attulit*, & in vett. Gloſſ. *adrumo*, *conrumo*, *φημίζω*, *vulgo*. Addo quod a *rumo* eſt *rumito*. Nævius:

Simitu alius aliunde rumitant inter ſe:

Id eſt, *rumorem ſpargunt*. Citat Feſtus in *Rumito*.

†Rvmor a *fama* hoc differt, quod fama propalam & aperte graſſatur, at rumor tacito & quieto curſu perreptat. Eſt ergo Rvmor a דום *dum* (at Tyrrheni D in R vertebant, ut ſit *Rum*) quod eſt *tacere* & *quieſcere*. Eadem ſignificatio ineſt radicibus דמה & דמם. Et quidem דמה apud LXX (vide Concordant.) vertitur ſemel *ἔπω*, & iterum *ἐρέω*, quod niſi de tacito & ſubmiſſo ſermone intelligatur, non poteſt intelligi, quo pacto eadem rad. & *tacere* & *loqui* ſignificet. Confer illud 3. Reg. XIX. 12. *Vox ſilentii* (Hebr. דממה) *tenuis*. Ubi LXX *φωνὴ αὔρας λεπτῆς* (ac bis ceteroqui alias apud LXX pro illo Hebraeo vocabulo *αὔρα*, utpote lenis, reponitur). Ibidem Targum Jonathanis: *Vox canentium in ſilentio*. Et Syrus, *Vox ſermonis tenuis*. Arabs *vox cantici cum quiete*. Omnino eadem eſt *rumoris* ex mente Latinorum notio. Non eſt ergo dubitandum, quin a דום *Dum*, vel a דמם *Dumam* venerit Rvmor, verſo Tyrrhenice D in R. Mazochivs.

Rvmpo, prius fuit *rupo*; ut *frango*, prius *frago*; *pango*, prius *pago*. Itaque in præteritis dicitur, *rupi*, *fregi*, *pepigi*. *Rupo* fortaſſe eſt a *ῥήγω* ſive uſitato *ῥηγνύω*, vel *ῥήγνυμι*, quod idem notat. Vel deducas a *ῥιπὴ*, quo ſignificatur *impetus rei projectæ*. Certe res cum violentia projectæ ſolent rumpi. Vel ſimpliciter dicamus *rupo* aut *rumpo* eſſe a *ſono rei, quæ rumpitur*. Quemadmodum & fortaſſe inde *frago* ſeu *frango*. Similiaque *crepo*, *fremo*, aliaque. A *rumpo* vel *rupo* eſt *rumentum*; ut a *moveo*, *momentum*. Feſtus: *Rumentum in auguralibus ſignificare videtur interruptio, abruptiove, dum verba ancilibus movendis prodit*: Si interim avis canerit, tum æqua atque auſpicio, rumentum eſto.

†Rvmpo eſt ab antiquo Rvmo: hoc vero fit ab Heb. דמה *damah*, quod eſt *exſcindi*; qua notione verbum etiam דמם *damam* praeditum eſt. Ab his, inquam, radicibus *Rumo* & *Rumpo* oriuntur, modo *Daleth* Hebraeo Tuſcoque more in R vertatur. Mazochivs.

Rvmpvs a *rumpo* quia avulſus eſt ab arbore, ut alio traducatur, unde & *tradux* dicitur. Varro, lib. 1. de R. R. cap. viii. *Quartum eſt pedamentum nativum ejus generis, ubi ex arboribus in arbores, traductis vitibus vinea fit: quos traduces quidam rumpos appellant*. Hinc arbuſti genus e *rumpis* factum dicitur *rumpotinum*, arboreſque ipſæ e *rumpis rumpotinæ* vocantur. Ita uſi Columella, lib. vi. & Plinius, lib. xiv. cap. 1. Inde idem *rumpotinetum*, locus arboribus *rumpotinis* conſitus: apud Columellam, lib. v. cap. vi.

Rvna in Iſidori Gloſſis exponitur *pugna*, ut *runata*, præliata. Ac ſimiliter Papias. Sed potior apud nos eſſe debet auctoritas Feſti, vel Paulli, ſcribentis e Verrio: *Runa genus teli ſignificat*. Ennius:

. . . . Runata recedit.

Id eſt, *pilata*, ſive, ut in libris aliis eſt, *runata recedit*. Diſſimulare tamen non poſſum, & in quibusdam Paulli codd. MSStis pro *pilata* legi *præliata*. Sed perperam, ut puto. Sane potior apud me auctoritas eſt ſchedarum Feſti Farneſianarum, ubi eſt *pilata*. *Runa* igitur telum eſt, fortaſſe illud, quod Belgis ex eo *runſpeet*. Nomen fortaſſe inde, quod *rueret*, hoc eſt, ſterneret adverſa.

Rvncina, ut quidem Hermolaus Barbarus ſcribit, in gloſſematis Plinianis; Plinio *ſunt majores ſerræ, quibus fabri materiarii ſecant arborum moles ſubjectis canteriis, qui a ruſticis fere nominantur caballi, quia ipſos equos, ut notum eſt, canterios vocamus. Unde Plautus verbum deruncinare uſurpat, quaſi pro diſſipare diſſecareque*. Sed falli puto Hermolaum. Nam *runcinam* dici inſtrumentum, quo ligna aſpera levigantur, clare indicant hæc Plinii verba, lib. xvi. cap. xlii. *Firmiſſima ad tectum abies. Eadem valvarum repagulis, & ad inteſtina opera aptiſſima, ſive Græco, ſive Campano, ſive Siculo fabricæ artis genere ſpectabilis, ramentorum crinibus pampinato ſemper orbe ſeſe volvens ad incitatos runcinarum raptus*. Idem illud Arnobii, lib. vi. *Simulacra iſta, quæ vos terrent, runcinarum levigata de planis*. Quare & *deruncinare* non erit *diſſecare*, ut Hermolaus putabat, ſed *radere*: ut cum Plautus Capt. Act. iii. Sc. iv. ait:

Ego deruncinatus, deartuatus ſum miſer, hujus ſceleſti technis, dolis.

Belgæ ſimili metaphora dicunt, *yemand luſtig uſſchaven*. Eſt vero *runcina* a Græco *ῥυγκάνη* ſive *ῥυκάνη*, quod in Epigrammatis legitur. Gloſſæ Græco-Latinæ *Ῥυκάνη*, *tribula*, *runcina*. Similiter a *πατάνη*, *patina*, *μηχανὴ*, *machina*, *βυκάνη*, *buccina*; quorum exemplo ſecunda in *runcina* corripi videtur: ne illis credamus, qui producunt, quaſi ſimile ſit, ac a *colo*, *culina*; a *popa*, *popina*. Erat & *Runcina* Dea: ſed huic aliunde nomen. Nempe a *runcando*. Auguſtinus, lib. iv. de Civ. Dei. c. viii. *Præſecerunt ergo cum runcantur, id eſt, a terra auferuntur, deam Runcinam*. *Runcare* ſegetes Varroni eſt herbas e ſegetibus expurgare, quod Græci *βοτανίλλειν*, & *βοτανίζειν*· ut docet Pet. Victorius, lib. xxxvi. Var. Lect. cap. viii. *Runcare* vero a *ruo*. Nam qui *runcat*, eruit herbas. Ut a *fodio*, *fodico*; ita a *ruo* fit *ruico*, ſed *I* ejectum, & *N* inſertum, ut in *frago*. & *pago*, pro quibus dicimus *frango* & *pango*. Saltem hoc veriſimilius, quam ut *ruo* ſit a *rus*, ut putabat Iſidorus, lib. xvii. cap. x. *Runcatio*, inquit, *eſt a terra herbas evellere. Nam rus terra eſt*. idem, lib. xx. cap. xiv. hinc deducit *runconem*. *Falcaſtrum*, inquit, *a ſimilitudine falcis vocatum. Eſt autem ferramentum curvum cum manubrio longo ad denſitatem veprium ſuccidendam. Hi & runcones dicti, quibus vepres ſecantur, a runcando dicti*. A *runco* eſt *ſubrunco*, unde *ſubruncivus*, ut a *cado cadivus*. Hinc *ſubruncivi* limites, qui in agris fiebant, octo pedes lati, per quos aditus patebat viciniis ad ſubruncandum. Atque ut a *runco*, *runcino*, ita a *ſubrunco*, *ſubruncino*. Unde *Subruncinator*, Deus, qui *ſubruncinationi* præeſſet. Indigitamenta Flaminis Cerealis: *Inſitor*, *Obarator*, *Occator*, *Sarritor*, *Subruncinator*. Ludovicus Vives ad Auguſtini de Civ. Dei lib. iv. cap. viii. cenſet a *runcare* eſſe *averruncare*, unde Deus *Averruncus*. Nempe ut ex *ab* & *fugio*, eſt *aufugio*: ita ex *ab* & *erunco*, (cujus prior pars *ec* ſive *ex*, altera *runco*) erit *averrunco*. Sed putarim ab *ἐῤῥύειν*, & Æolice

Digitized by Google

lice ἀῤῥύνω eſſe *verrunco*. Vide *Averruncare*.

Rvo Angelo Caninio placet eſſe ab ὀρύω, ut ab ὀκέλλω, *cello*. Sed ſignificatio non ſatis convenit, ſi ὀρύειν eſt βρυχᾶσθαι, vel ὑλακτεῖν· ut Heſychius exponit. Rectius dixiſſet, eſſe ab ἐρύειν, quod eſt *traho*. Sed neque iſta notio ad amuſſim quadrat. Puto igitur eſſe a ירה, quod eſt *jecit*, *dejecit*, *præcipitavit*. Id enim eſt *ruere*, ut apud Terent. *ceteros ruerem*. Poſtea ab activa ſignificatione translatum ad abſolutam. A *ruendo* & *cædendo ruta cæſa*: citra copulam, dicuntur, *quæ venditor poſſeſſionis, ſui uſus gratia, concidit, ruendoque contraxit*: ut Feſtus interpretatur. *Ruta* ſunt creta, arena, ſimiliaque eruta. *Cæſa* ſunt carbones, granaria ex tabulis facta, quorum ſtipites ſint ſupra terram, tegulæ nondum impoſitæ tectia, &c. Hujuſmodi in venditionibus excipi ſolent: unde Cicero, in Top. *Fecique quod ſæpe liberales venditores facere ſolent, ut cum ædes fundumve vendiderint, rutis cæſis receptis, concedant tamen aliquid emptori, quod ornandi cauſſa apte & loco poſitum videatur*. A *ruendo* quoque ſunt *rutrum*, *rutabulum*, *rutuba*: de quibus ſeorſum.

†Rvo olim activum erat, ac ſignificabat ad *lapſum impellere*. Terentius: *ceteros ruerem*. Poſtea (quod in multis accidit ex activa ſignificatione ad abſolutam tranſeuntibus) evaſit neutrum. Venit autem ab Hebr. דחה *daha*, quod & in forma quieſcentium *Ain Vau* reperitur, nempe דוח *duah*. Et utrumque ſignificat ad *lapſum impellere*, *praecipitem agere*: quae ſignificatio etiam in derivatis a priore illa forma reperitur, maxime apud LXX apud quos דחי *debi* eſt ὀλίσθημα *lapſus*. Ceterum a poſteriore forma דוח *duah* (D Tyrrhenice ut R pronuntiato, ut ſaepe diximus, & gutturali abſorpta) factum eſt Rvo. Mazochivs.

Rvpes Græcis eſt ῥὼξ, vel ἀποῤῥὼξ, vel ῥωγάς. Eſtque *rupes* ab obliquo ῥωγὸς· qua de re plura diximus in *Lepus*. Hoc etymon Nunneſius etiam probat in Grammatiſtice. Vel ſit a recto ῥωγὰς, quod Heſychius agnoſcit. Ῥὼξ vero & ῥωγὰς a ῥήσσω, id eſt, *rumpo*. Quomodo & Cretenſibus, teſte Stephano in Ὄαξος, *locus præciſus ac præfractus* dicitur ἄξος. nempe ab ἄξαι, id eſt, *rumpere*. Imo & Græcia aliis ab eadem origine ἀγριὰς vocatur. Heſych. Ἀγροὶ, ῥαχιαὶ, παραθαλάσσαι, ἀποῤῥῶγες. Vel eadem mente *rupes* ſit a *rumpo*, quia ſint *partes præruptæ*: quod etymon ſecuti Perottus, & Nannius in Ecl. 2. Nec dici debet a *rumpo* fore *rumpes*. Nam veteres *rupo* dixere, unde *rupi*, & *ruptum*: a quo itidem dicimus *loca prærupta*. Gloſſ. *Prærupta loca*, ἀπόκρημνοι τόποι. Juvat etiam Iſidorus in Gloſſis: *Rupinas*, *abrupta montium*. Ita *rupina* vocem uſurpat Appuleius, lib. vi. & viii. Met. A *rupes* eſt *rupex*, qui & *petra* ſimiliter a *petra*. Lucilius: *Varronum ac rupicum ſquarroſa incondita roſtra*. Utitur & Tertull. ſcripto ſcholaſtico de pallio, cap. iv. atque alibi. Ejuſdem originis *rupicapra*, quaſi *rupium capra*. Quam ἀκόρως *capream* appellat Martialis:

Pendentem ſummo capream de rupe videbis:
Caſuram ſperes: decipit illa canes.

†Rvptva & Rvtvs ſunt (quidquid alibi in Rvmpo dixerim) ab Heb. רוץ *rut*, quod quidem *currere* ſignificat, ſed pluries eſt *rumpere*, quia ſaepe communes ſignificationes habet cum verbo רצץ *ratat*, quod proprie eſt *frangere*. Indidem & Rvtavm fuit, quo rumpitur gleba durior. At poſtea Latini ex analogia ſua ea Rvptvs & Rvtvs, retrogradiendo themata ſibi ſua formarunt *Rumpo* & *Rue*. Mazochiva.

Rvs ſive *rura*, (ut recte Servius obſervat in 1. Æn.) venit ab ἄρουρα præciſo A, ut ab ἀμέλγω, *mulgeo*; ab ἁλμυρὶς, *muria*, &c. At Varro inepte in iv. de L. L. *Quod*, inquit, *in agris quotquot annis rurſum facienda eadem, ut rurſus capias fructus, appellata rura*. A *rure* eſt *rurare*. Plautus Capt. *Dum ruri rurant homines*. Varro in Serrano apud Nonium Marcellum: *Dum in agro ſtudioſius rurer*. Qui locus manifeſte indicat aliud eſſe *rurare*, quam *ruſticari*. Hinc *rurationis* Dii apud Appuleium, Apolog. 1.

Rvspari eſt *ſcrutari*, ut Nonius exponit, ſive *crebra quærere*, ut Feſtus interpretatur. Mallem dixiſſet, *ſtudioſe quærere*. Ita enim uſos liquet Accium in Meleagro & Nyctegreſia apud Nonium, Appuleium in Apol. Tertull. de pall. cap. ii. Videtur autem eſſe proprium animantium (uti gallinarum, ac ſuum) quando ſive unguibus exſcalpunt, ſive roſtro ruunt terram, ſtudio quærendi alimenti. Itaque & doctiſſimus ſocer Franciſcus Junius notis in Tertullianum cenſet dici quaſi *ruendo ſipare* ſeu *ſupare*, hoc eſt, *jacere*: ut exponit Feſtus. Vel erit a ſono, quem ſtudioſe aliquid quærentes edunt: quem & exprimit Belgicum *ruyſſelen*, *ſtrepere*, *perſtrepere*: pro quo & *ruyſmuyſen* dicitur. A *ruſpari* eſt *ruſpinare*, χειροτρίβειν, ut exponitur in Gloſſis. Hoc eſt, *manibus terere*. Ab eodem *conruſpari*. Feſtus: *Conruſpari*, *conquirere*. *Plautus*: *Conruſpare tua conſilia in pectore*.

†Rvspaas gallinae proprium eſt verbum, unde tranſlate ſumitur pro *ſtudioſe quaerere*. Videtur fieri ab Hebr. רצפה *riſpa* quod eſt *pavimentum*. Nam pavimento purgamentis haerentibus dum pedibus diſſipant, perquirunt alites eſcas. Mazochivs.

Rvssvs & *ruſſeus* color, idem ac rutilus, vel vicinus. Sane cum Varro, lib. vi. de L. L. ait, *mulieres valde ruſas* dici *rutilas*, videtur non alias intelligere, quam quas Cato in vii. Orig. dicit eſſe *facie ruſſea*. Niſi legendum ibi *ruſſeas faſcias*. Etiam Catulli eſt:

Dentem atque ruſſam defricare gingivam.

Ubi de colore loquitur, quem Egnatii dentes contraxerant, dum lotio aſſiduo defricantur. *Tunicas ruſſas* eſt apud Trebellium in Claudii vita, & Vopiſcum in Aureliano. *Ruſſulas faſciolas* dixit Capitolinus in Albino: Uti *ruſſeam faſciolam* Appuleius lib. xi. Met. Hinc *ruſſatus*, ruſſo indutus. *Ruſſati aurigæ* præter Livium meminit Plinius, lib. vii. cap. liii. ac *ruſſatæ factionis* mentio itidem in inſcriptionibus antiquis. *Ruſſati* olim præliati milites. Cujus rei cauſſam indicat illud Silii, lib. xii.

. . . . Et rubra velamine veſtis
Ars erat in pugna fuſum celaſſe cruorem.

Vide quæ de hoc notavit Iſidorus, lib. xix. cap. xii. Item Septimius Florens ad Εἰρήνην Ariſtoph. Vocatus *color ruſſus*, non a *roſa* quidem, ſed potius a virgulti genere, quod *ruſſum* vel *ruſcum* dixere: quo color is conciliabatur. Vide de eo Feſtum in *Ruſcus*. Vel eſt *ruſcus* inde, unde *ruber*, *rufus*, *rutilus*. Nempe ab ἐρυθρὸς. Vide *Ruber*.

Rvta a Græco ῥυτὴ ſive ῥυτή. Varro, lib iv. de L. L. *Quæ in hortis naſcuntur, alia peregrinis vocabulis, ut Græcis, ocymum, menta, ruta, quam nunc πήγανον appellant*, &c. Sane Peloponneſios πήγανον vocaſſe ῥυτὴν, ſcribit Interpres Theriacorum Nicandri, ac Heſychius quoque interpretatur ῥυτὴν, τὰ σίμβλα, καὶ πήγανον λευκόν. Eſtque id a ῥύω, *ſervo*, quia, ut Dioſcorides docet, valetudinem conſervat: unde & ῥυτήιον Nicandro vocatur. At *ruta cæſa*, quæ & unde dicantur, vide in *Rue*.

†Rvta videndum annon ſit eadem ac Syrorum ערוטא *ruto*, quod in lexicis Syr. ſic περιφράζεται, *Herba quae detergendae cuti teritur in pulverem*. Vel ſi tamen *Ruta* Syrorum a noſtra diverſa ſit, locus erit ὁμωνύμῳ illi, per quam in eodem genere animantium, herbarum &c. nomen, quod uni ſpeciei apud Orientales tribuitur, a Latinis alteri ſpeciei adſcribitur: de quo vide in Lao. Mazochivs.

Rvtabvlvm, a *ruendo*, ut a *venatum*, *venabulum*. Feſtus: *Rutabulum eſt, quo ruſtici in proruendo igne panis coquendi gratia utuntur*. Gloſſæ: *Rutabulum*, ἐνσκάλλης. Græcum hoc eſt a σκάλλω, *fodio*, *ſarrio*, unde inſtrumentum, quo id fit, σκαλίς. Κατὰ μεταφορὰν *rutabulum* pro *pene* uſurpat Nævius ibidem: *Ea licet ſenile tractet retritum rutabulum*.

Rvtilvs color ſi non idem ac *ruſſus*, admodum ſane vicinus. Varro, lib. vi. de L. L. *Jamque auroram rutilare procul cerno. Aurora dicitur ante ſolis ortum, ab eo, quod ab igne Solis tum aureo aër aureſcit. Quod addit rutilare, eſt ab eodem colore. Aurei* enim

Digitized by Google

enim rutili: & unde etiam mulieres valde ruſæ rutilæ. Feſtus: *Rutilum ruſum ſignificat: cujus coloris ſtudioſæ etiam antiquæ mulieres fuerunt: unde traxerunt cognomina Rutiliæ, ut indicat frequenter Afranius.* Idem: *Rutilæ canes, id eſt, non procul a rubro colore immolantur, ut ait Atteius Capito canario ſacrificio, pro frugibus, deprecandæ ſævitiæ cauſſa ſideris caniculæ.* Rutilus eſt ab ἐρυθρὸς κατ᾽ ἀφαίρεσιν. Vide *Ruber*. A *rutilus* κατ᾽ ἀποκοπὴν fit Belgicum *root*, vel *rood*.

RUTRUM, Græcis σκαπάνη, vel σκάφιον, ſic dicitur a *ruitum*, ſive *rutum*; ut *aratrum*, ab *aratum*. Eoque Nonius fallitur, cum a *radendo* deducit: unde etymon *raſtro*, quæ a *rutro* diverſa: quemadmodum argumento eſt Catonis illud, *Rutra raſtri quadridentes*. Fallitur quoque Nunneſius, cui *rutrum* a ῥύχανον χ in T abeunte. Melius Varro, lib. IV. de L. L. *Rutrum, ut ruitum, a ruendo*. Item Feſtus: *Rutrum dictum, quod eo arena eruitur*. Ibidem legas: *Rutrum tenentis juvenis eſt effigies in Capitolio ephebi more harenam ruentis exercitationis gratia: quod ſignum Pompeius Bithynicus ex Bithynia ſupellectilis regiæ Romam deportavit*. Uſus & Varro apud Nonium: *Antipatri Stoici filius caput rutro diſplanat*. Item Pomponius in hoc trochaïco apud eundem:

Sarculum hinc illa profectus, illinc rediiſti rutrum.

Sententia eſt, retro res tuæ ierunt, haut aliter ac ſi ager, qui jam ſarculo ſarriendus erat, talis evadat, qualis prius fuit, cum rutro deberet verti. Prius enim rutro vertitur ager, inde ſeritur, hinc occatur, poſtremo ſarculo ſarritur. Sed & *rutrum* erat *hoſtorium*, hoc eſt, lignum id, quo in modio acervum diruebant, & adæquabant. Hoc enim *ruere acervum* dicebant, ut ex Plauto Ciceroneque notum eſt. Inde igitur *rutrum* & ὑποκοριστικῶς *rutellum*. Lucilius apud eundem Nonium:

Frumentarius eſt, modium ſecum atque rutellum
Unum adſert.

RUTUBA ejuſdem eſt originis ac *ruina*. Sic enim dici videtur, quia ruit atque evertit ſtatum præſentem. Varro, Seuageſ.

Ergo tum Romæ parce pureque pueti
Vivere cum patria: nunc ſumus in rutuba.

S

SABBATUM σάββατον, Plutarchus IV. Sympoſ. putavit eſſe eu eo, quod *ſabbatarii ſe ſabbatis ſoleant cibo vinoque replere*. *Bacchæ* enim a multis dici σάββας. Sane Heſychius, quos σαββάζειν interpretatur ὑάζειν, βακχεύειν. Sed inſipienter fit a Plutarcho Hebræa vocis originem expetere. Nam שבת, eſt *quies*, *ceſſatio*, Græcis ἀνάπαυσις. Theodoreto & Nazianzeno κατάπαυσις. Meminit *ſabbati* ex gentilibus Horatius, qui *ſabbata triceſima* vocat τὴν τριακάδα, ſive ἱερομηνίαν, quæ feſta erant Judæis. Perſius ſat. V. *ſabbata* appellat *recutita*, quia Judæi recutiti. Mero ſive nudo pede *ſabbata* a regibus Judææ celebrari ſolere, etiam Juvenalis auctor eſt, ſat. VI. A *ſabbatis celebrandis* Judæi dicti *ſabbatarii*. Unde Martiali *jejunia ſabbatariorum*.

SABUCUS, ſive *ſambucus*, Græcis ἀκτή, Belgis *vlierboom*. Gloſſ. Philox. *Sabucus*, ἀκτή, εἶδος βοτάνης. Gloſſ. Cyrill. Ἀκτὴ, τὸ φυτὸν, *ſabucus*. Ἀκταία, τὸ δένδρον, *ſambicus*, *ſambucus*. Onomaſt. *ſabucus*, ἀκτή. Serenus Sammonicus ſemper ſcribit *ſabucus*. Primam enim corripit. Vide eum cap. II. VII. XXVIII. XXXIII. Ruellius in primo de natura ſtirpium, cap. XX. *ſambucum* dici putat a *ſambuca*, inſtrumento muſico. Ac præiſſe videtur ad hanc ſententiam Iſidorus, lib. II. cap. XX. *Sambuca in muſicis ſpecies eſt ſymphoniarum. Eſt enim genus ligni fragilis, unde & tibiæ componuntur.* Ubi poſt *ſymphoniarum*, excidiſſe ſuſpicor hæc verba: *Unde dicitur ſambucus*. Sane optime ſic cuncta cohæreant. Vel pro *enim* legendum *etiam*. Sed hoc ſi dicamus, fatendum ſimul Iſidorum *ſambucum* & *ſambucam* confudiſſe; quod vix putem.

† SABUCUS plantæ genus eſt, cui perperam viri docti M inſerunt, ut fit *Sambucus* (Italis *Sambuco*) male, inquam, quia & antiquorum conſuetudo, & origo vocis refragatur. Mos veterum, monente Voſſio, amovit M, uti & eu Cyrilli Gloſſis, & ex Vet. Onomaſtico conſtat, & ex Sereno Sammonico, qui ſemper ſine M ſcripſit, imo & primam corripuit. Adde originem vocis quae eſt a Chald. סבכא *Sabbeca*, quod Dan. III. 5. 7. 10. 15. genus eſt organi muſici, eu Sabuco utique aptati. At vero M addidere Graeci σαμβύκην, & Latini *Sambucam* vocantes: nec tamen male, quia Orientale *Dages*, ubi vox ad Occidentis linguas tranſiit, plerumque compenſabatur inſerendo M. De *Sambuca* inſtrumento muſico itemque bellico plura mihi dicta ſunt in Exercitat. Danielica *De muſicis organis*, quam tom. I. Biblici Spicilegii inſerui pag. 303. 304. Ergo quia in artis muſicae rudimentis *Sabucus* (ſive, ſi mavis, *Sambucus*) cum ſit cavum plantae genus, facile ad concinnanda inſtrumenta inſtabilia aſſumebatur (quippe detracta nullo labore medullâ, ſtatim apta ad canendum erat) ideo id organum *Sambuca* initio dictum fuit. MAZOCH.

SABURRA, πλήρωμα τῆς νηὸς, quod & γέμος dicitur. Unde κατὰ μεταφορὰν *mulieres ſaturæ* dicuntur *ſaburratæ*, Epid. act. I. ſc. I. Etſi vero ſumitur pro *quocunque pondere*, quo onerantur naves, ne inſtabiles ſint: proprie tamen dicitur de *arena*, quæ eo fine ad certam uſque menſuram navibus ſolet imponi. Atque id etiam origo evincit. Nam ut bene monet Perottus, venit a *ſabulone*, ſive *ſabulo*, quo ſignatur *arena*, non quidem illa tenuior & minutior, ut in theſauro Rob. Stephani ſcriptum eſt: ſed craſſior, viſiorque: quod recte docet intelligentiſſimus talium Georgius Agricola, lib. VII. de natura foſſilium cap. XVI. *Sabulum*, inquit, *craſſius eſt arena, quod vel durum eſt, vel molle: illud marem, hoc feminam appellant: maſculum utilius ſternendis viis: ſubſternitur autem ſilicibus, & ſaxorum cruſtis, ſimul & interſeritur*. Ex quibus verbis melius, quid *ſabulum* ſit, intelligas, quam ex Iſidoro, cum lib. XVI. cap. I. hoc ſolum dicit, *ſabulum* eſſe *leviſſimum terræ genus*. Optime inde etiam capere eſt, quid *ſabulonem maſculum* Vitruvius vocet, lib. II. cap. III. & lib. VIII. cap. I. Tria *ſabuli* genera pro colore diverſo facit Plinius, lib. XVII. cap. IV. *Sabulum album*, inquit, *in Ticinenſi, multiſque in locis nigrum, itemque rubrum, etiam pingui terræ permixtum, infœcundum eſt*. *Sabuli* uſus multiplex: quorum unum apud Nonium indicat Varro ταφὴ Μενίππου· *Non vides in magnis periſtyliis, qui cryptas domi non habent, ſabulum jacere a parietes, aut cryptis, ut ambulare poſſint*. Et videtur hic locus aliquid juvare eos, qui ut eſt a *ſto*, *ſtatum*, *ſtabulum*; a *venor*, *venatum*, *venabulum*: a *paſco*, *paſtum*. *pabulum*; ſic a *ſero*, *ſatum*, *ſabulum* eſſe putant: ut *ſabulum* ſit arena hinc inde jacta ſparſaque & quaſi ſeminata. *Sabuli* voce, ſed longe alia notione uſus Appuleius, lib. II. Flor. ſi vulgata lectio ſanu eſt. Ea eſt etiam in codd. vett. *Dextera pſallentis geſtu ſuo ſabulum citharæ admovet*. Unde conjectabat Joſ. Scaliger *ſabulum* eſſe inſtrumentum Muſicum. Sed ſeu pro *ſua ſabulum*, *ſuſcitabulum* cum Colvio, ſeu cum aliis *pulſabulum* legi debet, ſeu aliter, omnino ſane locus corruptus videtur, eoque nec *ſabulonis* voce pro eo, qui muſico quodam utatur inſtrumento, uſus Macrobius: quæ ejuſdem Scaligeri opinio erat in Conjectaneis.

SACCHARUM Græcis dicitur σάκχαρ, ἢ σάκχαρι, vel σάκχαρον· Arrianus, vel alius in Periplo maris Erythræi: Μέλι τὸ καλάμινον τὸ λεγόμενον σάκχαρι. Vox eſt ab Arabibus, qui dicunt סכר, *ſacchar*. Meminit & *ſacchari* Plinius, & eo antiquior Dioſcorides. Quæritur, an idem illud ſit, ac factitium noſtrum. Sed quo minus idem videatur, facit, quod Plinius dicat, tantum ejus uſum eſſe in medicina. Ac in quibus uſus iſte conſiſtat, Dioſcorides refert. Heſychius quoque eſſe ait κοιλίας λυτικὸν, hoc eſt, vim habere laxandi alvum. Sane, quæ veteres referunt de *ſacchare ſuo*, non conve-

niunt factitio *noſtro ſacchare*: ſed potius iſti, quod *Tabaxir* nominatur. Nec tamen noſtrum omnimodis illis ignotum erat. Quia novere *cannas Indicas*, ex quibus ſuccus dulcis ad potum exprimebatur. Varro apud Iſidorum:

Indica non magna nimis arbore creſcit arundo:
Illius e lentis premitur radicibus humor,
Dulcia cui nequeant ſucco contendere mella.

Lucanus:

Quique bibunt tenera dulces ab arundine ſuccos.

Meminere & Dionyſius Afer in περιηγήσει, & ex Eratoſthene ipſo Strabo. Hactenus igitur norant jam Dioſcoridis, & Plinii ætate *cannas iſtas*, quod dulcem inde ſuccum ſcirent haurire potui accommodatum. Sed poſtea inventa eſt ars ſuccos iſtos coquendi, ac coctione efficiendi, ut candorem acquireret, & indureſceret. Huic ita candefacto, & quaſi congelato ſucco nomen *ſacchari* datum eſt, quod nomen, dum fluidus eſſet liquor, non habebat. Nomenque id datum, quia ſimile eſſet mellis generi in arundine collecto, quod *ſaccharum* antea ſolent vocari: atque etiam *ſal Indicus* vocaretur, quia inſtar ſalis eſſet concretum. Oſtendunt hoc iſta Plinii verba: *Saccharon & Arabia fert, ſed laudatius India. Eſt autem mel in arundinibus collectum gummium modo, candidum, dentibus fragile eſt, ampliſſimum nucis avellanæ magnitudine, ad medicinæ tantum uſum*. Quæ omnia conveniunt non *ſacchare noſtro factitio*, de quo loquuntur Græci recentiores atque Arabes: ſed *nativo* illi, quod Perſæ atque Arabes colligunt ex arundinibus *Mambu*, & *Tabaxir* appellant. Nec vera eſt aliorum opinio, qui veterum *ſaccharum* cenſent eſſe illud ſciſſilis inſtar aluminis tralucens, quod *Candi* vocatur. Nam priſcum illud, hoc eſt, *tabaxir*, plane eſt nativum. At illud, quod *Candi* vocatur, vel maxime artem requirit. Nam cum *ſaccharum* mollius & minus album tantum bis terve coquatur; hoc tertio quartoque eſt coctum, eaque re candorem illum ac denſitatem acquiſivit. Nec tamen *candum* dicitur a *candore*, uti neque a *canna*: ſed quod cum frangitur, diſſiliat in partes *angulatas*. Nam quod *anguloſum*, id recentibus Græcis κάντι, κανιὸν, vel καντιον vocatur. Hæc paucis hic attingimus, quia non delicatis illis ſuavior eſt *ſacchari* ſapor, quam φιλοφαδῆ ejus cognoſcere naturam. Sed accurate & fuſe de re tota ὁ πολυμαθέστατος Salmaſius ad Solinum: ubi & Cæſaris Scaligeri, aliorumque multorum, de eo opinionem refellit. Ex quo etiam cognoſcere erit, quid ſtatuere oporteat de eorum opinione, qui putant temporibus Statii Papinii notam fuiſſe Eboſitis artem coquendi *ſaccharum*. Id quidem doctiſſimus Gevartius colligebat ex illo poëtæ verſu in primo ſilvarum:

Et quas præcoquit Eboſita cannas.

Quomodo hunc locum jam olim legit Joannes Ninivita, Verſificatoriæ artis lib. III. pag. CCCCXXXIII. edit. Rob. St. Sed plane accedo clariſſimo Salmaſio ſic eum verſum emendanti:

Et quas percoquit Eboſea caunas.

Ut nempe *cauni* ſint *caricæ*: hoc eſt, *ficus ſiccæ*, quæ Græcis ἰσχάδες. Sane *caunas* pro *cauneas* etiam dixit Columella in Horto: ac quemadmodum *Caricas* non pro iis ſolum, quæ e *Caria* adveherentur, ſed *quibuſvis ſiccatis ficubus* dixit Plinius: unde & Syriæ eas tribuit, ac Ægypto: ita *Caunas* quoque ſive *Cauneas* vocarunt, etſi alibi, quam in *Caunenſi* agro, creviſſent. Eſt vero *Caunus* Cariæ civitas: ut *Carica* & *Caunea* eædem ſint: illa a regione, hæc a civitate ſit appellatio. Vide *Carica*.

SACCUS, non a *ſago*, quod eo conſuto efficiatur, ut Iſidorus putabat, lib. XX. cap. IX. Sed a Græco σάκκος, quod ipſum eſt, non a σάττω, id eſt, *onero*, neque παρὰ τὸ ἄττω τὸ φορτῶ, ſed ab Hebræo שק, quod Celtis Belgiciſque totidem literis eſt *ſac*. A *ſacco* eſt *ſaccare*, ut Theophraſto σάκκος σακκίζειν, quod idem notat. Uſus Martialis. Nam quod ei, lib. XII. ep. LXI. eſt:

Turbida ſollicito tranſmittere Cæcuba ſacco:

Id ei, lib. II. ep. XL. eſt, *Cæcuba ſaccentur*. Sic enim Martialis locum, & legunt, & interpretantur, Beroaldus, Turnebus, Brodæus. Turnebum, ſis, vide, lib. XVII. cap. XVIII. & lib. XXIII. cap. XXV. Cenſet tamen Ramirez de Prato, defendi poſſe vulgatam lectionem, quæ eſt *ſiccentur*, ut per hypallagen ponatur pro *exhauriantur*: quomodo idem, lib. I. ep. XXVII. de Sextiliano ait:

Teſta ſed antiqui felix ſiccatur opimi.

At optime hanc ſententiam refellit doctiſſimus & amiciſſimus Scriverius quem vide. Eſt qui Polluci οἶνος σακκίας. Sic Scribonius Largus probat *Falernum non ſaccatum*, hoc eſt, *non percolatum*, *liquatumque*. Minus recte interpretatur Iſidorus, lib. XX. cap. III. *Saccatum liquor eſt aqua feci vini admixtus, ſacco expreſſus*. Imo & *ſaccatus corporis humor* Lucretio, lib. IV. & Sereno, de Medicina, cap. IV. pro *lotio* uſurpatur, eo quod *ſaccetur & coletur per humanum corpus*. Sed apud Serenum, ut recte in nupera Pariſina, eſt *ſaccatus*, ita in ea, quam Colinæus edidit, ac Cæſarius recenſuit, corrupte legitur *ſiccatus*. Veſicam *ſaccum* vocat Seneca epiſtola LXXVIII. *Nihil intereſt, centum per veſicam tuam, an mille amphoræ tranſeant. Saccus eſt*. *Saccularii* Aſconio ſunt, qui publicam involant pecuniam, qui aliter *peculatores*. Ulpiano autem ita vocantur, quia præſtigiis quibuſdam pecuniam ex aliorum *ſacculis* ſubducere ſolent. Unde generatim pro *impoſtore improbo* accipi ſolet. Onomaſt. *Saccularii*, ῥαδιουργοί. At Græcis poſterioris ævi σακκελλάριος eſt *præfectus ſacculis ſive pecuniis Eccleſiæ*. Anaſtaſius Sinaïta putabat eſſe vocem Syriacam a שקל, *accepit*. Sed omnino origo ex eo eſt, quod *ſacculos* vocarent *ærarium Eccleſiaſticum*. Felicianus de eleemoſyna: *Interim ſacculis, id eſt, in viſceribus pauperum reponamus, quia manus pauperis gazophylacium eſt*.

SACER, ut Jul. Scaliger Exerc. CVII. & CCCXXV. ſect. XIII. cenſet, acceptum eſt a Thuſcis, qui ita vocabant, quæ ad religionem pertinent, ejuſdemque originis eſſe ait *ſanctum*, *ſagmen*, *ſaga*, & alia. Fortaſſe ita eſt. Sed nec minus placet venire ab ἅγιος, quod idem notat. Spiritum in *s* abire, ac γ in *c*, ſatis notum. Pro eo & *ſacris*, Feſto teſte, antiqui dixere. Ut apud Plautum Menæch. act. II. ſc. II. *Porci ſacres*, *ſinceri*, hoc eſt, integri, atque idonei, qui Laribus ſacrificentur. *A ſacris univerſi ſacerdotes dicti*, ut ait Varro, lib. IV. de L. L. Iſidoro, lib. VII. cap. XII. ſic dici videtur, quaſi *ſacrum dans*. Vel ex *ſacer*, & Græco δὺς. Sed *do* non magis hic compoſiti pars eſt, quam *do*, in *dulcedo*, *gravedo*; *dis* in *viridis*; *dus* in *pallidus*, &c. *Sacrarium*, locus, in quo ſacra deponuntur: juxta Juriſconſultos, & Iſidorum, lib. XV. cap. V. *Sacrimum vinum*, quia ſacrum. Ita dixere muſtum, quod Liberalibus Libero ſacrificabant. Vide Feſtum in *Sacrima*; item in *Sacrificium*. *Sacellum* ὑποκοριστικὸν ex *ſacrum*: non quaſi *ſacra cella*, ut Trebatius volebat. Feſtus: *Sacella dicuntur loca diis ſacrata ſine tecto*. Qui locus conſideratione dignus. Inde enim diſcimus, *ſacellum* eſſe, quod Græci dicunt περίβολον, hoc eſt, *conſeptum*: nempe locum *ſacrum*, tantummodo clauſum muro. A *ſacer* quoque eſt *ſacrare*: unde *ſacramentum*, juramentum militare. Gloſſ. Philox. *Sacramentum*, ὅρκος στρατιωτικός. Feſtus: *Sacramentum dicitur, quod ſacratur fide interpoſita*. Sed μετωνυμικῶς accipitur pro *genere militiæ*: de quo Iſidorus, lib. IX. cap. III. Gloſſ. Στρατεία, *militia*, *ſacramentum*. *Sacramentum* etiam *pecunia a litigantibus depoſita apud Pontificem*. De qua notione Varro, lib. V. de L. L. & Feſtus. A *ſacro* quoque ſunt *obſecro*, *reſecro*, *conſecro*, *execror*. *Obſecrare* plus eſſe quam *orare*, *orare* item quam *rogare*, docet vetus Terentii interpres. Ac opponi hæc duo *obſecrare* & *reſecrare*, indicat Plautus Aulularia:

. . . . Nunc te obſecro,
Fac mentionem cum avunculo mater mea,

Reſe-

Reſecroque mater, quod dudum obſecraveram.
Perſ. act. I. ſc. I.

To. *Obſecro te.* Sa. *Reſecro.* To. *Operam da bone mi fidelem.* Sa. *Ab odio me enecas.*

Feſtus: *Reſecrare, ſolvere religione. Utique cum reus populum comitiis oraverat per Deos, ut eo periculo liberaretur: jubebat magiſtratus eum reſecrare.* Nempe qui *obſecrat*, votis ſuis quaſi vincit: qui *reſecrat*, obſecratione ac devotione liberat & ſolvit.

†Sacra. Vide Diatr. V. in expoſitione ſoſi Campani (quem Romae apud Pagliarinum anno 1741. to. 3. Cortonenſium explicui) ubi cum vox Zakra (literis id Oſcis ſive Tuſcis ſcribitur) aperte *Sacrum* ſignificet, ex eo fit, vocem illam, utpote cum Z ſcriptam, venire a זכר *zecor* h. e. *memoria*. Nam a *Zecor* per formam Chaldaeorum emphaticam fit deinde *Zacra* ſive *Sacra*: quod & origine ſua *Memoriam* notat & ex uſu Orientis quaecumque *Sacra*, ut quae memoriae mandari volumus. Praeter autem loco cit. dicta, eodem facit, quod Feſtus in Sacram poſuit: *Sacram viam quidam appellatam eſſe exiſtimant, quod in ea foedus ictum ſit inter Romulum ac Tatium.* Vult ſcil. *ſacram* inde appellatam, quia זכר *ſecer* i. e. *Memoria* ibi eſſet illius foederis: quae *memoria* aevo Servii grammatici adhuc extabat; qui ad VIII. Aen. 641. ad illud *Caeſa jungebant foedera dextra*, ſic tradidit: *Hujus autem facti* (i. e. foederis inter Romulum ac Tatium initi) *in ſacra via SIGNA* (h. e. Memoriae) *ſtant: Romulus a parte Palatii, Tatius venientibus a Roſtris*: nam diverſo venientes itinere ibi occurrerant. Hinc etiam Sacris recto caſu pro *hoſtia* antiquitus dicebatur, teſte Feſto in Sacram: quia victima erat *Secor* i. e. *memoria*, ſeu לזכרון *leſiccaron* in *memoriam* rei cujuſpiam poſteris mandandam.)(Atque huc pertinent & alia ſacrorum vocabula, veluti Ara: quod ſatis infeliciter apud Voſſium deducitur ab *Anſe*, quae olim *Aſa* dicta fuerit, unde poſtmodum Ara. Equidem nomen Orientale fuiſſe judico; ab אור *or* ſcilicet i. e. *ignis* aut *focus*. Itaque ſicuti a צור *ſur* eſt צרה *tſara* i. e. *calamitas*, & talia plurima; ſic a ſimili quieſcente אור fiebat ארה *ara*, ea ipſa ſcilicet, cujus etymon quaerimus, ita nempe dicta, quod in ea אור *or* i. e. *focus* accenderetur. Hanc ergo vocem ab Oriente Tuſci (a quo omnis religio eſt in Italiam invecta) in Latium traduxerunt.)(At Graecum *Arae* nomen Βωμὸς non tam venit a במות *bamoth* (quod *excelſa* ſignificat: quod Voſſio & aliis viſum fuit: quod nihilominus minime repudio) quam eſt ipſiſſimum Chaldaicum במס *bamas* (id quod Syri בומסא *bumſo* dicunt) quod *aram* ſignificat. Buxtorfius quidem hoc Chaldaeum a Graeco βωμὸς factum putat. Ego contra, quia illud eſt in Targumim uſitatiſſimum, vocem antiquam & vere Chaldaeam fuiſſe puto, non minus ac בימוס *bimos*, quod eamdem ſignificationem habet, ac Syriacum בומסא *bumſo*. Ab his ergo potius, quam ab Hebr. *bamoth*, Graecorum βωμὸς oritur.)(Sed & Libo verbum ſacrorum eſt, haud recte a Voſſio deductum a λείβω i. e. *ſtillo*: non minus enim arida, quam liquores *libabantur*, h. e. (ut ego interpretor) focis adolebantur. Virgil. in tertio Aen. *Et munera libo Intemerata focis*; ubi illud *munera* reſpondet τῷ מנחה *mincha* Hebraeorum. Cic. in III. de Leg. *Certas fruges, certaſque baccas ſacerdotes publice libanto*. Ergo hoc vocabulum a Tuſcis eſt; qui illud ab Oriente huc detulerunt. Hebraicum להב *lahab* (quod Ex. III. 2. ſcribitur contracte לבת *labat*) *flammam* ſignificat; unde apud Caſtellum in Chaldaicis fit verbum הלהיב *hilhib* h. e. *inflammavit*. Atque ab eo demum eſt verbum Libo, ut & nomen Libum. In igne enim libatio quarumvis rerum fiebat; ita ut *libare* tantumdem ſit Orientali ſermone, quod *inflammare*. Ovid. in III. Faſt. *Farraque dat tepidis libaque ſalſa FOCIS*. Ut alios taceam teſtes de libis in ara adolendis. Deinde, quia ἀπαρχαὶ tantum i. e. *primitiva* dapum aut alterius rei adolebantur; hinc factum ut *libare* & *delibare* μεταφορικῶς acceptum fuerit pro eo quod eſt *deguſtare*, aut quid de re quapiam *decerpere*.)(De Haruga aliiſque ſacrorum vocabulis vide ſuis locis. Mazochius.

Sacoma Græce σήκωμα, & Dorice σάκωμα. Videtur eſſe verbale a σηκόω, unde ἀντισηκόω, quod eſt, προστίθημι τὸ ἐλλιπές. Σηκόω autem videtur eſſe a σηκὸς ſignificante σταθμόν τινα, ἤγουν ὁλκήν, quod & Euſtathius ſuſpicatur. Tamen nec σηκόν, nec σηκόω, ea, quod ſciam, notione legere eſt. Notat *ſacoma*, *æquipondium*, ſive quod in libra apponitur ad æquilibrium faciendum: unde apud Ariſtotelem in Mechanicis legimus, σήκωμα ποιεῖν, *æquilibrium facere*. E Latinis uſus Vitruvius, lib. IX. cap. III. *Aurum ad ſacomam appendit redemtori*. Ubi *ſacomam* dixit pro *ſacoma*: quomodo *glaucomam* pro *glaucoma* dixit Plautus, Mil. Glor. act. I. ſc. II. Et *fulmentas* pro *fulmenta* Trinummo, ubi Staſimus ait:

Fulmentas jubeam ſuppingi ſoccis.

Pluraque ejus generis adduximus in libris de Arte Grammatica: & Oratoriarum lib. V. cap. I. ubi & monuimus in poſtremis editionibus Vitruvii legi *ad ſacoma*: pro quo in Florentina anni cIɔccccxcvi. editum *ad ſacomiam*, leviculo errore pro *ad ſacomam*.

Sacramenti geminum etymon ponit Iſidorus, lib. VI. cap. ult. Unum, ut dicatur quaſi *ſecramentum*, a *ſecretis virtutibus*. Sed hoc ineptum: quamquam & idem ex Iſidoro ſcripſerit Hrabanus Maurus, lib. I. Inſtit. Cler. cap. XXIV. Alterum, ut ſit a *ſacer*, vel *ſacro*: quod verum. Siquidem ea ratione eſt a ſupino *ſacratum*, qua a *juratum* eſt *juramentum*; a *tentatum*, *tentamentum*, quod eſt apud Maronem in octavo. Quibuſdam placet eſſe *ſacramentum*, a *ſacra mente*: quod etymon nec improbare ſe ait Fungerus. Sed non magis in *ſacramentum* duæ poſtremæ ſyllabæ compoſiti partem conſtituunt, quam in *pavimentum*, quod a *pavire*; in *veſtimentum*, quod a *veſtire*; *calciamentum*, quod a *calciare*; *teſtamentum*, quod a *teſtari*; quamquam hoc quoque, Gellio teſte, a *mentis conteſtatione* dictum volebat Servius Sulpitius: cujuſmodi non aliter excuſare poſſumus, quam dicendo alluſiones eſſe, non vera etyma. *Sacramentum* quid ſit, docet Varro extremo lib. IV. L. L. ubi indicat *ſacramentum* vocari *pecuniam, quam contendentes, in loco ſacro, vel apud Pontificem hac conditione deponebant, ut qui cauſſa eſſet ſuperior, pecuniam ſuam auferret: qui inferior, ærario relinqueret*. Atque idem plenius declarat Feſtus in *Sacramentum*. Hinc ille loquendi modus apud Tull. epiſt. ad Volumnium, *Sacramento contendas, mea non eſſe*. Præterea, Feſto teſte, *ſacramentum* ponitur pro *omni quod interpoſita juramenti ſacratione geritur*; unde *ſacramentum militare* dictum, *quod imperatori a militibus præſtatur*. Gloſſ. Philox. *Sacramentum*, ὅρκος στρατιωτικός. Vegetius, lib. II. de re milit. cap. V. *Victuris in cute punctis milites ſcripti, cum matriculis inſeruntur, jurare ſolent, & ideo militiæ ſacramenta dicuntur, &c. jurant autem milites, omnia ſe ſtrenue facturos, quæ præcepit imperator, nunquam deſerturos militiam, nec mortem recuſaturos pro Rom. Rep.* Dubitant nonnulli ab utra notione *ſacramenti* vox in Eccleſiam ſit inducta. A priori dici placet Zwinglio, in lib. de vera & falſa relig. cap. de *Sacramentis*: *Sacramentum*, inquit, *nihil aliud eſt, quam initiatio & oppigneratio. Sicut enim qui litigaturi erant, certum pecuniæ pondus deponebant, ſic qui ſacramentis initiantur, ſeſe obſtringunt & oppignerant.* Aliis placet eſſe a poſteriori acceptione, eo quod ut milites Imperatori, ſic *ſacramentis* nos Deo obſtringamus. Nec dubitamus, quin hæc ſententia verior ſit. Movet nos, quod Tertullianus, Latinorum antiquiſſimus (qui & primus fortaſſe *ſacramenti* vocem, hac ſtricta notione, in Eccleſiam induxit,) libro ad Martyres ſcribat: *Vocati ſumus ad militiam Dei vivi, jam tunc cum in ſacramenti verba ſpondimus*. Et lib. de Pudicitia: *Ut ſacramento benedictionis exauctoretur, nunquam in caſtra Eccleſiæ reverſurus*. Quibus ex locis colligimus, *ſa-*

cramenti vocem a militia bellica ad Chriſtianam militiam eſſe tranſlatum ; quia nempe ut non Auguſtinus modo ait, Serm. CLXXXI. ſed etiam ex gentium philoſophis ſcripſit Arrianus, commant. de diſput. Epict. lib. 1. cap. XIV. Τῷ Θεῷ ἔδει καὶ ὑμᾶς ὀμνύειν, οἷον οἱ στρατιῶται τῷ καίσαρι. *Et Deo nos decebat jurare, ut milites Cæſari.*

Sacrilegus a *ſacrum* & *lego*, hoc eſt, *fur*. Servius ad illud Virgil. Ecl. IX.

Vel quæ ſublegi tacitus tibi carmina nuper:

ſublegi, inquit, *id eſt, furatus ſum. Inde & ſacrilegus dicitur, qui ſacra legit, id eſt, furatur. Plautus in Milite:*

Qua etiam noſtrum hunc ſermonem ſublegerat.

Hæc Servius. Atque idem tradit Æn. X.

†Saeculum ſive Saeclum vocem Etruſcam eſſe, teſtes ſunt apud Cenſorinum cap. XVII. libri Etruſcorum rituales. *In unaquaque civitate* (inquit) *quae ſint naturalia ſaecula, Rituales Etruſcorum libri videntur docere: in queis ſcriptum eſſe fertur, initia ſic poni ſaeculorum: quo die urbes atque civitates conſtituerentur, de his, qui eo die nati eſſent, eum qui diutiſſime vixiſſet, die mortis ſuae primi ſaeculi modulum finire: eoque dis qui eſſent reliqui in civitate, de his rurſum ejus mortem, qui longiſſimam aetatem egiſſet, finem eſſe ſaeculi ſecundi: ſic deinceps tempus reliquorum terminari: ſed eo quod ignorarent homines, portenta mitti divinitus, quibus admonerentur, unumquodque ſaeculum eſſe finitum.* Cujus Etruſcae vocis (miſſis aliis originationibus, quas obtorto collo ex Oriente arceſſere potuiſſem) ea mihi optima videtur, ut ſit ab Hebr. שקל *shekel*, vulgo *ſiclus*; a quo ſi flectenda eſſet forma emphatica more Chaldaico fieret שקלא *ſaecla*. In quo diphthongus (quae numquam omittitur in lapidibus nummiſque) ſucceſſit in locum τοῦ *ſegol*, non praeter Latinorum morem. Atqui שקל *ſackel* apud Orientales etſi celeberrimum monetae nomen eſt; tamen non dubito, quin pro quavis ſtatuta menſura, non tantum ponderis (quae familiaris eſt ei voci notio) ſed & rerum ceterarum (uti aridorum, liquidorum, longitudinum, poſtremo etiam temporis) ea vi nominis ſignificaverit: ferme ut apud Latinos As, Libra &c. generalia ſunt non tantum ponderum, ſed & ceterarum menſurarum vocabula, ut & in linguis ceteris quae his reſpondent voces. Omnino enim *ſackel* eſt a verbo שקל *shakal*: quod verbum etſi in Lexicis exponitur *appendit, libravit, ponderavit*; at generalius illud Seniores interpretantur plerumque ἵστημι *ſtatuo, conſtituo*: ex quo ſit, τὸ *Sackel* proprie ex vi nominis eſſe *ſtatutum modulum* ſive menſuram, ſive de pondere ſermo ſit, ſive de continuo, ſive tempore, ſive rebus ceteris, quae ſub menſuram veniunt. Atque ea veriſſima eſt Saecli etymologia; interim valere juſſis ceterorum hariolationibus. Ceterum ſicut apud Graecos γενεά & primario *generationem* ſignificat, & eſt etiam temporis menſura ac ferme *Saeculo* παράλληλος; ſic etiam *Saeculum* praeter notionem primariam, qua temporis certus modus eſt, etiam generationem notat: cui notioni Rituales Etruſcorum libri apud Cenſorinum ſupra impenſe adſtipulantur. Quid ergo miramur, ſi apud Lucretium tertio quoque verſu *ſaecla* pro generatione ſeu genere uſurpentur? ut *ſecla ferarum, animantum, hominum, pavonum, ſecla mortalia, vitalia* &c. Inde apud Hebraeos דור *dor*, aliaque plura generationis vocabula, etiam longiſſimum temporis modum deſignant, ubi ſic loquuntur, *In generationem & generationem*, & ſunt ejuſdem modi. Mazochius.

Saeptum, *ſæpio*, & adverbium *ſæpe*, per Æ ſcribi in optimis codd. ejuſdemque eſſe originis, tradit Pierius ad Ecl. I. Quæ vero ea origo ſit, his verbis docet Jovinianus Pontanus in Actio, fol. CXXXIX. edit. Ald. *Jam primum palam, ſæpe, o veſtigia, ruſticorum quidem ſunt inventa hominum. Nam quod ſaeper ſpiſſa eſſet, & denſa, dixerunt ſæpe pro denſe, & ſæpiſſus ſpiſſus.* De adverbio *ſæpe* etiam adſentit non Perottus modo, ſed etiam Cæſar Scaliger, cap. LX. de L. L. ubi ait *ſæpe* & *pene* venire a nominibus *ſæpes* & *penis*: quæ cum ſint nomina non ſecundæ, ſed tertiæ, nihil mirum eſſe, ſi ultimam, uti in ablativis nominum, corripiant. Sed potius cenſeo *ſepio* & *ſepes* venire a σηκός, mutato κ in *p*, ut a λύκος eſt *lupus*. Σηκὸς enim Hammonio teſte notat περίφραγμα προβάτων, quod & Maroni *ſeptum*, Ecl. I.

Quamvis multa meis exiret victima ſeptis.

Ubi *ſeptis* eſt *ovilibus*: ut interpretatur Servius. *Sepes* igitur & *ſeptum*, rectius nuda ſcribuntur vocali. *Sæpe* vero eſt ab Hebræo שפע, hoc eſt, *copia* ſive *affluentia*: unde obſoletum *ſæpus* vel *ſæpis*, hoc eſt, *copioſus*, *affluens*, a quo adverbium *ſæpe*, hoc eſt, *copioſe*, *crebro*. *Sæpiſſimam diſcordiam* dixit Cato Nepos, teſte Priſciano, lib. III. ac Hieronymus ad Euſtochium, *Sæpiſſimo rogatu*. Ut a *ſæpe* ſit *ſæpicule*, & *ſæpenumero*, *ſæpius*, *ſæpiuſcule*, ſatis eſt apertum.

Saevus, a *ſcævus*, detrito C. Hoc vero eſt σκαιός.

†Saevus eſt ipſum Hebr. זעף *ſaeph* ejuſdem notionis, verſo φ in V conſonum non praeter morem. Nec illud exemplis caret, quod duae vocales Hebraicae, mox in Latio in Latinam diphthongum coiuerunt. Mazochius.

Sagaces, inquit Feſtus, appellantur *multi ac ſollertis acuminis*. Cæſar Scaliger, Exercit. CCLXI. ſect. II. deducit a σαγήνη, quod eſt *naſſa*, vel σαγὶς, hoc eſt, *reticulum*. Ut tranſlatio ſit a *venatione*. Sed ut *audax* eſt ab *audere*, ita *ſagax* eſt a *ſagire*, quod, ut I. de Divinat. ſcribit Cicero, ſignificat *acute ſentire*: indeque, ut idem inibi ait, *ſagæ anus*, quia multa ſcire volunt. Feſtus: *Saga*, inquit, *dicitur mulier perita ſacrorum*. Uſi Horat. Propertius, Tibullus, cujus is verſus:

Pollicita eſt magico ſaga miniſterio.

Quo confirmatur, quod de priori producta ſcribit idem Feſtus. Acro non audiendus, cui *ſaga*, quia *ſatis agat*. A *ſagire* eſt *præſagire*, hoc eſt, *ſagire*, ſive *ſentire rem antequam contigerit*. Philoxeni Gloſſæ interpretantur προμαντεύεσθαι. Item *præſaga*, πρόμαντις. *Sagire* unde ſit, obſcurius eſt. Quibuſdam placet eſſe *canum* proprium; nam Perſis *ſag*, canem dici: alii volunt eſſe a *venatione* tranſlatum, quia σαγὶς ſit *verriculum*, ut diximus: alii a Thuſca voce *ſacrum* notante, unde & *ſanctum*, *ſacrum*, *ſagmina*, *ſanguis* & *ſaxum*. Sed his etymis, quia mire incerta, inhærere nequaquam viſum. Vide ſis Scaligerum Exercit. CVIII. & CCCXXV. ſect. XIII.

Sagena, quo Manilius uſus, lib. V. eſt a Græcis, qui ſimiliter σαγήνην vocant. Legas id quoque Matth. cap. XIII. Eſt autem retis genus, quod Galli vocant *ſeinne*, voce ſine dubio corrupta ex Latino illo, aut Græco. Gloſſ. Cyrill: Σαγήνη, *verriculum*. Heſych. Σαγήνη, πλέγμα τὸ ἐκ καλάμων εἰς θήραν ἰχθύων. Ammonius.

Saginare, *pingue facere*, πιαίνειν. A *ſagina*, quo ſignatur *cibus pinguefaciens*. Sed interdum laxius accipitur. Unde in Gloſſis Philox. exponitur παραπλήρωμα. In Gloſſis item Cyrilli σιτεία ἢ σίτευσις transfertur *ſagina*. Sane ſimpliciter pro *cibo* capit Juvenalis,

. . . . *Stomachum laxare ſaginis.*

Et Nemeſianus in Cynegetico:

Tunc conſuetam retinere ſaginam
Profuerit.

Ubi de *cibo canum venaticorum* ſermo eſt. Is non poteſt proprie dici *ſagina*, cum non hoc agatur, ut canes iſti fiant pingues. Quod ad etymon, Perotto placet, *ſaginam* dici a *ſat*, & *ago*. Sed addit quoſdam deducere a σάγμα, quod a σάττω, *onero*. Sane quid *ſaginatus* aliud eſt, quam τροφῇ σεσαγμένος; Gloſſ. Cyr. Σάττει ὄνον, *ſaginat* [*ſagmat*.] *aſinum*. Quare hoc longe verius.

†Sagire, & Sagus (praeſertim juncta cum Prae) & Saga vel ſunt ab Hebr. radice שגע *ſaga*, quae in *Pual* & *Hitpael* amentiam ſignificat, illam ſcil. quae in vatibus deprehenditur, quoties furore occupati

cupati vaticinantur: vel ab altera rad. שגה *ſagah*, quae in *Hiphil* eſt *proſpicere*. Mazochius.

Sagittam a *ſagaci ictu*, hoc eſt, *veloci ictu*, ita appellari ſcribit Iſidorus, lib. xviii. cap. viii. Ac videntur idem ſenſiſſe, qui *ſagicta* ſcripſere per *CT*: quod in vett. codd. inveniri, ſcribit Pierius in Æneïd. Cæſar Scaliger, cap. xxviii. de cauſſ. L. L. putat uti ab ἅμμα eliſo *M* fit *amentum*; ita a σάγμα eliſo *M* fieri *ſaga*, unde *ſagitta*. Eſt vero σάγμα *involucrum* ſive *theca clypei*, ἔλυτρον τῆς ἀσπίδος, ut exponit Heſychius. Angelus Caninius & Petrus Nunneſius ajunt venire ab obliquo ἄκιδος præmiſſo *S*. Quomodo a γρύτη eſt *ſcruta*; ab ἑ, *ſi*. Sane vel hoc verum eſt; vel eſt *ſagitta* a σάγη, quod Pollux & Heſychius exponunt πανοπλίας. Sed melius puto Scholiaſtes Ariſtophanis in Acharn. σάγη τὸ ὅπλον, καὶ πανοπλία ἡ πανοπλία, ut omnino σάγης nomine contineantur *omnia armorum genera*: ac veriſimile eſt id communem habere originem cum militaribus vocabulis affinibus, σήγμα, *theca ſcuti*; σάγος, *ſagum*, militare veſtimentum, de quo inferius dicemus.

Sagma, σάγμα, *clitellæ atque onus jumenti clitellarii*, a σάττω, *onero*, *onus impono*. Ut omnino fallatur Iſidorus, lib. xx. cap. xvi. cui *ſagma* dici placet a *ſtratu equorum*. Hinc *ſagmare*; ut a *plaſma*, *plaſmare*. Gloſſ. Philox. *Sagmat* (ſic legendum pro *ſaginat*,) σάττει ὄνον. Item, *Sagmatus*, σεσαγμένος. Ubi perperam, *ſaginatus*, quod longe aliud. Ab eodem *ſagmarius equus*, σαγμάριος, ſive σαγματοφόρος. Uſus *ſagmarii* voce Lampridius in Heliogabalo. Male enim a Rob. quoque Steph. *ſaginarius* editum eſt. Locum ipſum apponam, quia habet quod doceat exemplo. *Fecit*, inquit, *& in colle Quirinali ſenatulum, id eſt, mulierum ſenatum, in quo ante fuerat conventus matronalis, ſolemnibus duntaxat diebus*, &c. Et paulio poſt: *Facta ſunt Senatuſconſulta ridicula de legibus matronalibus: quæ quo veſtitu incederent, quæ cui cederet; quæ ad cujus oſculum veniret: quæ pilento, quæ equo ſagmario, quæ aſino veheretur: quæ carpento mulari*, &c. Meminit ejus Senatuſconſulti quoque Vopiſcus, in Aureliano.

Sagmina, ut Marcianus ſcribit in Digeſtis, L. Sanctum, de Diviſ. rerum, erant *herbæ, quas legati populi Romani ferre ſolent, nequis eos violaret*. Addit inibi Marcianus, legatos a *ſagminibus* hiſce *ſanctos* appellari. Sed Feſtus Pompejus docet, *ſagmina* potius dici a *ſanctus*, quam *ſanctus* a *ſagmine*. Verba ejus ſunt: *Sagmina vocantur verbenæ; id eſt, herba puræ, quia ex loco ſancto arcebantur a conſule Prætoreve legatis proficiſcentibus ad fœdus faciendum, bellumque indicendum: vel a ſanciendo, id eſt, confirmando. Nævius: Jus ſacratum Jovis jurandum ſagmine.* Hactenus Feſtus, cujus & mutilator utramque adducit ἐτυμολογίαν, ſed (quod mirum) legas apud eum hunc Nævii locum: *Scapos* (Scal. *ſcopas*) *atque verbenas ſagmina ſumſerunt*. Tertiam quoque quartamque ἐτυμολογίαν invenio. Nam Melchior Guilandinus, commentario de papyro docet, *ſagmina* dici quaſi *ſegmina*, quia ex *loco ſancto ſecabantur*. At Scipio Gentilis libro Originum putat, *ſagmen* (a quo *ſanctus* cum Marciano deducit) venire a Græco σεμνὸς, quod *ſanctum* quoque ac *religioſum* ſignificat. Mihi maxime placet Feſti ſententia, ut dicantur *ſagmina*, quaſi *ſanctimina*, vel *ſancimina*. Veteres ſane *ſacmen* ſcribebant ante inventum G. Imo in vett. quoque Gloſſis legas, *Sacmen*, θαλλὸς, σπονδεῖα ἀρχῆς. Sed locus omnino corruptus. Scaliger ſic emendat: *Scapus*, θαλλός. *Sagminarius*, σπονδειάρχης.

Sagum, Nonio teſte, eſt veſtimentum militare, unde *ſagatus* apud Martialem, *ſagaria negotiatio* in Pandectis, & ὑποκοριστικῶς *ſagulum*, quo de Maronis locum mox adſeram. Quidam deducunt a σάγμα, *onus*: ſed eſt σάγος, quo uſi Polybius, Plutarchus, alii. Gloſſæ vett. Σάγος, *ſagus*. Heſychius, Σάγος, μέρος τι τῆς πανοπλίας. Quod magis placet, quam ut ſit ἡ ὅλη πανοπλία, quomodo idem σάγη interpretatur. Rectius Scholiaſtes Ariſtophanis ὅπλον exponit. Vulgo tamen putant Latinos *ſagi* vocabulum accepiſſe a Gallis. Id quidem voluit Iſidorus, lib. xix. cap. xxiv. & ante eum Varro, cujus hæc verba ex Scaligeri emendatione: *In his multa peregrina, ut ſagum, reno, Gallica; Gaunacum, majus ſagum, & amphimallum, Græca*. Confirmat idem Strabo, lib. iv. ubi eos ait σάγη φορεῖν, *ſaga ferre*. Idem, cum ex Plinio, & Diodoro Siculo, comprobatur; tum Marone, qui lib. viii. de Gallis ait, *Virgatis lucent ſagulis*, hoc eſt, σάγοις ῥαβδωτοῖς, *ſcutulatis*, ſive *cancellatis*, ſive *cancellorum in modum diſtinctis*, non autem *purpuratis*, prout ad eum locum putabat Servius. Atque ex his ſimul paret, cur aſſentiri non poſſim optimo & doctiſſimo Paulo Merulæ, qui in Coſmogr. parte ii. lib. iii. cap. xv. pro *ſagum* apud Varronem legendum putat *ſargium*, idque non alia de cauſa quam quod hodieque Gallis Belgis, hoc eſt, inferioribus Germanis, *ſarge* ſit *lodix*, ſive *ſtragulum cubiculare*. Quod vero Galli *ſagum* vocarunt, id cenſeo eſſe a Maſſilienſibus, qui Græce ſunt locuti. Nam Græcum eſſe σάγος jam vidimus. Σάγος vero eſt ex lingua primæva. Nam סכך, *texit*, *operuit*, a quo Latini *ſoccus*, quia *pedes operit*. His de *ſago* & *ſagulo*, quædam adde, ſi voles, ex Nonio in *ſagum*, Baïfio cap. v. lib. de re veſtiaria, Scaligero in Conjectaneis. A *ſagum* eſt *ſagatus*, apud Tranquillum, id eſt, *ſago indutus*. Item *ſagarius*, qui ſaga vendit. Onomaſt. *Sagarius*, χιτωνοπώλης.

Sal vel eſt a recto ἅλς κατὰ μετάθεσιν· vel potius, quando Latini rectos ſuos formant ab obliquis Græcorum (quomodo a πελεκᾶνος eſt *pelecanus*) ab ἁλὸς eſt *ſalis*, & per aphæreſin *ſal*. Spiritus aſper converſus in *ſ*: ut ſcribit Priſcianus lib. i. Similiter ab ἕρπω eſt *ſerpo*; ab ἕρπυλλον, *ſerpyllum*, ab ὕλη, *ſylva*; ab ὑάδες, *ſuculæ*, teſte Gellio. Vide *Sui*. Ἅλς vero forte κατὰ μετάθεσιν factum a מלח, quod idem. *Sales* dicimus *facetias*, nempe, quia ut *ſal* cibi, ſic hæ ſermonis ſint condimentum. Plinius, lib. xxxi. cap. vii. *Ergo hercule vita humanior ſine ſale nequit degere: adeoque neceſſarium elementum eſt, ut tranſierit intellectus ad voluptates animi quoque. Nam ita ſales appellantur: omniſque vitæ lepos & ſumma hilaritas, laborumque requies non alio magis vocabulo conſtat*. Sane & Latini *ſales*, & Græci ἅλας, ſic ſæpe uſurpant. Vide Heraldum ad Martialem, lib. iii. ep. xx. Ab eodem dictum *ſalarium*, quo nomine proprie ſignificabatur tribunorum militarium, & ducum annona, forte quod nihil victui magis neceſſarium, quam ſal; vel quod ſalaria percipientes, inde ſe alerent. Græci plurimum vertunt σιτηρέσιον & ὀψώνιον. Sed latius poſtea hoc vocabulum patuit, ita ut non ſolum de annona, ſed etiam de commodo, & ſtipendio militum uſurparetur. Gloſſ. Philox. *Salarium*, ὀψώνιον, παροχὴ, συνήθεια, ἁλατικόν. Ab eadem origine eſt nomen *Salariæ* viæ. Itaque de hac *ſalarii* voce ſic continuo ſubjicit Plinius: *Honoribus etiam militiæque interponitur, ſalariis inde dictis, magna apud antiquos auctoritate, ſicut apparet ex nomine Salariæ viæ, quoniam illa ſal in Sabinos portare conſueverat. De Salaria via* conſentit Verrius Flaccus, qui apud Feſtum *Salariam viam incipere* ait *a porta, quæ nunc Collina a colle Quirinali dicitur. Salaria autem*, inquit, *propterea appellabatur, quod impetratum fuerit, ut ea liceret a mari in Sabinos ſalem portari*. *Salarii* quoque Martiali dicuntur, qui *ſalem vendunt*. *Quod viles pueri ſalariorum*. A *ſale* quoque eſt *ſalina*. Item *ſalinum*, quod *concham ſalis* appellat Horatius. Inde ὑποκοριστικῶς *ſalillum*, ut apud Catullum, *ſalillo purior*: quia ſali ineſt vis contra putredinem. Vel potius, quia ſalina, quibus menſas ſacrari crediderunt, mundiſſima eſſe ſolent. Item *ſalio*, & *ſallo*: ab illo eſt *ſalitus*: ab hoc *ſalſus*, unde *inſulſus*: cui ut Catullus de Quinctia ait,

. . . . *non eſt in toto corpore mica ſalis*.

Gloſſ. vett. *Inſulſus*, ἀνόητος. A *ſalſus* quoque ſunt *ſalſamentum* & *ſalſitudo*. Item *ſalſilago*, & *ſalſugo*, quomodo

quomodo vocari videtur humor, qui in areis ſalinarum ſub ſalis cruſta liquidus remanet, neque in ſalem concreſcit. Plinius, lib. xxxi. cap. vii. *Præter hæc etiamnum appellatur in ſalinis ſalſugo, ab aliis ſalſilago, tota liquida, marina aqua ſalſior, vi diſtans.* Onomaſt. *Salſilago*, ἅλμη. Eſtque a *ſalſus*, *ſalſilago*, ut a *mucus*, *mucilago*.

Salamandra, ut Iſidorus ait, lib. xi. cap. iv. *vocata quod contra incendia valeat*. Videtur hoc velle, *ſalamandram* dici quaſi *valincendram*. Sed eſt nomen a Græcis, quibus itidem eſt σαλαμάνδρα. Martinius conjectat ſic dici, quia prope σάλον habet μάνδραν. Nam ſtabulari gaudet juxta loca humida.

Salaputium eſt a *ſalace putu*; ut *præputium* a *præ*, & *puta*. *Puta* autem eſt πόσθη, ſive *mentula*, ut dictum in *Putu*. *Salaputium* Catullus falſe vocat Calvum, epigr. l. hoc verſu:

Di magni, ſalaputium diſertum!

Quomodo Scaliger legendum comprobat ad Catullum, & caſtigat. in Catalecta. Et profecto ſic legiſſe paret, non dico Beroaldum, & Guarinum, (quorum ille ſic legit, commentario in Tranquilli Julium: hic autem commentario in Catullum;) verum ipſum M. Senecam, lib. vii. controverſ. iv. cum ait: *Erat parvulus ſtatura, propter quod etiam Catullus in hendecaſyllabis, vocat illum ſalaputium diſertum*. In veteri edit. Catulli, quæ Regii Lepidi excuſa anno ↄIↄccccLxxxxi. *ſalapantium* legitur, quod etſi vitioſum, propius tamen ad veram lectionem accedit, quam *ſolopachium*, vel *holopochium*, de quo Hermolaus Barbarus, in Plinii lib. viii. cap. xxix. & in gloſſematis Plinianis, voce *ſolopygium & ſolopachium*: vel *holopygium*, quod Alciatus probat, lib. ii. παρ. cap. xxvi. vel *ſaliſippium*, cujus emendationis meminit Hermolaus, quamque inter alios Lilius Gyraldus, dial. x. hiſtor. poëtarum, item Paulus Manutius, & Antonius Muretus approbant: vel *aſcalabotium*, quod magnus Turnebus ridicule excogitavit, lib. xxi. Adverſ. cap. xxvi. Alias quoque alii lectiones commenti, quas videre poſſis apud Rob. Titium, cum *ſaliſippium* potius, quam *ſalaputium*, legendum contendit, cap. xxi. lib. xxi. locorum controverſorum, nec non aſſertionis eorundem. Sane ſi *ſalaputium* rectum non eſt, id plane erit *ſalopygium*, quæ fuerit *motacilla*. Nam ut ea dicta σεισοπυγὶς a σείω, *moveo*; & πυγὴ, *nates*: ita & dici σαλοπύγιον, potuit a σάλος, hoc eſt, κίνησις, & πυγή. Sic vero Calvus dictus ſit, quia motacillæ inſtar in dicendo ſubſiliret. Placuit hoc Salmaſio: qui pro ſe adducit, quod in vett. Catulli ac Senecæ membranis *ſalopygium* legatur.

Salar, *junior ſalmo*, unde & cum *ſalmone* conjungit Auſonius. Fortaſſe autem & *ſalar* & *ſalmo* a *ſaliendo*. Nam qui naturam piſcium tradunt, auctores ſunt ſalmonem, ſi in tranſitu ſepem, vel aliud obſtaculum ſentiat, caudam ore prehendere, corporeque in orbem flexo tranſilire. Etiam in vaſe venalis, aliiſque piſcibus permixtus, ſi aqua adimatur, exſiliet, eoque e piſcibus ceteris dignoſcitur.

Salgama, quæ ſale & aceto condita ad victum in vaſis ſervantur. Eſt id nomen a *ſale*. *Gama* igitur vocis eſt productio. Vel potius eſt ex eo, quod Græci ἀλμαίας vocant. *G* inſertum, ut ab ἐσπείρω, *ſpargo*. Hinc *ſalgamarius* apud Columellam.

Salio eſt ab ἅλλω, ſeu ἅλλομαι. Nam duobus λλ concurrentibus, poſterius amant Latini mutare in *i*. Ut ab ἄλλος, *alius*; a φύλλον, *folium*, &c. A *ſalio* eſt *ſalto*, qua nempe ratione a *dico* eſt *dicto*, a *jacio*, *jacto*. Quare ridiculus eſt doctiſſimus Onuphrius Panvinius, lib. ii. de ludis Circenſ. cap. i. ubi *ſaltum*, quaſi *exiliens in altum* dici probat auctoritate Iſidori, lib. xviii. cap. xix. A *ſalio* dicti *Salii*, quod ancilia per urbem geſtantes ſalire ſoliti. Varro, iv. de L. L. *Salii a ſaltando quod facere in comitio in ſacris quotannis & ſolent, & debent*. Inde *ſaliares epulæ*, pro lautis & opiparis, quia tales erant *Saliorum*. Vide Feſtum, cujus hac de re locum emendat Hermolaus Barbarus in gloſſematis Plinianis. *Saliſubſulus*, quaſi *Salius ſubſiliens*. Erat ludius in ſacris Herculis ſaltans. *Salebra*, ubi ſæpius ſaliendum. Ut a *ſcateo*, *ſcatebra*; a *tero*, *terebra*; ſic a *ſalio*, *ſalebra*. Nonius: *Salebræ a ſaltu dictæ*. A *ſaliendo* quoque tubi ſive fiſtulæ aquæductus, vel fontis dicuntur *ſalientes*, quia ab iis aqua ſalit, prout locutus Maro, Ecloga v.

Dulcis aquæ ſaliente ſitim reſtinguere rivo.

Et Ulpianus, l. xvii. D. de act. empt. *Conſtat ſigilla, columnas quoque & perſonas, ex quorum roſtris aqua ſalire ſolet, villæ eſſe*. *Salientium* voce uſus Vitruvius lib. viii. cap. iii. *Athenis ad portum Piræum ducti ſunt ſalientes, a quibus bibit nemo*. Frontinus de aquæductibus; *Binos ſalientes diverſarum aquarum accipere*. Et Ulpianus, l. xv. D. eod. tit. *Lines* (Holoander *funes*) *labra, ſalientes, fiſtulæ quoque quæ ſalientibus junguntur, quamvis longe excurrant extra ædificium, ædium ſunt*. Vocantur alio modo *ſilani*. Corn. Celſus lib. iii. cap. xviii. *Confert etiam aliquid ad ſomnum ſilanus juxta cadens, vel geſtatio poſt cibum & potum, maximeque ſuſpenſi lecti motus*. Quamquam in quibuſdam libb. pro *ſilanus* ſit *ſaliens*, quod ex interpretatione puto irrepſiſſe. Lucretius, lib. vi.

. . . . *Proque voluta*

Corpora ſilanos ad aquarum ſtrata jacebant.

Quem verſum corrumpere conati Marullus & Baptiſta Pius, quorum ille legit, *Corpora ſic amn* : hic *Corpora ſola amn* . Uſus & Hyginus in Aſtronomico. Sunt qui pro *Silano* dicunt *Silvanum*. Gloſſ. Philox. *Silvanus*, κρουνός. Nam κρουνὸς idem quod *ſaliens*. Euſtathius ſic dici ait, τὰς ἀρχὰς τῶν χειμάῤῥων ποταμῶν. Vocantur & *tullii*. Feſtus: *Tullios alii dixerunt eſſe ſilanos, alii rivos, alii vehementes projectiones ſanguinis arcuatim fluentis: quales ſunt Tiburi in Aniene. Ennius in Ajace: Ajax, miſſo ſanguine tepido tullii efflantes volant*. A *ſalio* eſt *ſalax*; ut ab *audeo audax*. Nempe ab ea notione *ſaliendi*, qua in feris notat ὀχεύειν· quomodo & Belgæ dicunt *beſpringen*. Quare non aſſentio iis, qui a *ſale* derivant, quia ſal reddat ſalaces. Ab eodem eſt *ſalix*, de quo ſeorſim. Ab eodem eſt *ſaliſſo*: unde *ſaliſſatores*. Iſidorus lib. viii. cap. ix. *Saliſſatores vocati ſunt, qui dum eis membrorum quæcunque partes ſalierint, aliquid ſibi exinde proſperum ſeu triſte ſignificare prædicunt*. Gloſſ. vett. *Saliſſatio*, παλμός. Exſtat Melampodis Hierogrammatei περὶ παλμῶν μαντικὴ, πρὸς Πτολεμαῖον βασιλέα. A *ſalio* quoque eſt *deſilio*: unde *deſultor*, qui binos trahens equos ex uno mira celeritate in alterum tranſiliret. Sed κατὰ μεταφορὰν uſus Ovidius, lib. i. de Arte: *Non ſum deſultor amoris*. Hinc *deſultoria levitas* apud Martianum Capellam; *deſultoria ſcientia* apud Appuleium: quam locutionem lib. iv. Oratoriarum defendimus adverſus Majoragium. *Suſſilire*. Plauto, quaſi *ſuſum* ſive *ſurſum ſaltare*. Ut *ſuſtollo* eidem quaſi *ſurſum tollo*, quod Priſcianus ait in primo, ubi & ſimile eſſe ait *ſuſcipio* quaſi *ſuſum capio*.

†Salio haud dubie eſt a עלה *hala* ejuſdem notionis. Littera prima eſt *Ain*, quae eſt aſpiratarum denſiſſima, & interdum deperit, modo in G tranſit, nec raro per S exprimitur. Mazochius.

Salivam dici ajunt vel quod fere habeat *ſalis ſaporem*, ut cenſet Iſidorus: vel, ut alii, quod in ore *ſaliat* & creſcat. Sed, ut recte conjectant Angelus Caninius & Petr. Nunneſius, literarum trajectione ſit a σίαλος· quomodo a σκέπτω, σκοπῶ eſt *ſpecio*, unde *ſpecto*; a φλέγω, *fulgeo*; ab ἀρχῶ, *rego*, &c. *Salivam movere* Seneca dixit epiſt. lxxx. pro *appetitum ciere*, nempe quia quæ ὄρεξιν cient, ſalivam in ore excitant, velut miniſtram ſaporis: unde & pro *guſtu* accipit Perſius, cum ait,

. . . . *turdorum noſſe ſalivam.*

Belgæ id quod Senecæ eſt *ſalivam movere* ſimiliter dicunt, *de tanden waterigh maken*. A *ſaliva* eſt *ſalivoſus*. Ut in Catalectis Virgilii:

Quibus repletus ut ſalivoſis aquis
Obeſam ad uxorem redis.

Ab

Ab eodem eſt *ſalivare* apud Plin. & Colum.

SALIX a *ſaliendo*, quomodo eadem ἰτέα παρὰ τὸ ἰέναι dicitur, ſi Etymologum audimus. Feſtus tamen hanc *ſalicis* ἐτυμολογίαν improbat, cum ſcribit: *Salicem idem* (Verrius, an Stilo?) *virgulti genus, non arboris dicit, & ridicule interpretatur dictam, quod ea celeritate creſcat, ut ſalire videatur*. Sed placet hæc etymologia quoque Servio, in Ecl. I. ubi ait, *Saliﬅi, virgulti genus, dictum eo quod ſalit, & ſurgit cito*. Probat quoque Iſidorus, lib. XVII. cap. VII. A *ſalix* eſt *ſalictum*, quaſi *ſalicetum*, ut *filictum* apud Varronem quaſi *filicetum*. Nam integra deſinere in *etum*, oſtendunt, *dumetum*, *olivetum*, *nucetum*, *pometum*, *arundinetum*, atque alia. A *ſalicto* eſt *ſalictarius*; ut *lupulus ſalictarius*, qui in ſalicto provenit.

SALMACIDUS in Gloſſis Philoxeni exponitur ἁλμυρὸς· *ſalmacidum*, ἁλμυρὸν· *ſalmacia aqua*, ἁλμυρὸν ὕδωρ· imo & *Salmacia*, Ἀμφιτρίτη. Sed poſtremo loco puto *Salaciam* voluiſſe. Nam anteceſſit, *Salacia*, Ἀμφιτρίτη, Νηρεύς. Nempe *ſalacia* a *ſalo*, cui præeſt. De *ſalacia* & *Venilia* alibi diximus. *Salmacidus* legas apud Plinium, etiam in antiqua Parmenſi, & aliis, lib. XXXI. cap. III. *Ante omnia autem damnantur aquæ amaræ, & quæ ſcrobem ſtatim implent; quod evenit Trœzene. Nam nitroſas atque ſalmacidas in deſertis Rubrum mare petentes addita polenta utiles intra duas horas faciunt, ipſaque veſcuntur polenta*. Ac ſimiliter eſt apud Plinium Empiricum: *Ipſum vero balneum ex dulci aqua fiat, non ex ſalmacida*. Satis liquet, *ſalmacidum* dici, quod ſalſum eſt & acidum ſimul: ut ὀξάλμη, quod apud Dioſcoridem Ruellius *acidam muriam*, Hermolaus Barbarus *acetum ſalſum* interpretatur. Nempe ὄξος *acetum*, ut ὀξὺ *acidum*. At ἅλμη, *ſalſugo*, *muria*. *Salmacidum* igitur quaſi *ſalſacidum*, *m* in *ſ* converſo. Vel ut ab ἅλς, *ſal*, ſic ab ἅλμη, *ſalme*: ex quo & *acidus*, *ſalmacidus*, ut origine etiam cum ὀξάλμη conveniat. Si horum neutrum placet, non video quid dici poſſit, niſi corrupte ubique *ſalmacidus* legi pro *ſalinacidus*, ut a *ſalinis* dicatur. Volunt vulgo *ſalmacidus* etiam dici pro *molli* & *effeminato*, atque id ea eo, quod tales redderet *fons Salmacis*, ſi ex eo biberetur. Quo de fonte præter Strabonem, Ovidiumque, etiam Vitruvius, lib. II. cap. VIII. De eodem ſic Feſtus: *Salmacis nomine nympha, Cœli & Terræ filia, fertur cauſſa fontis Halicarnaſſi aquæ appellandæ fuiſſe Salmacidis: quam qui bibiſſet, vitio impudicitiæ molleſceret: ob eam rem, quod ejus aditus anguſtatus parietibus, occaſionem largitur juvenibus petulantibus accedentium puerorum puellarumque violandarum, quia non patet effugium*. *Ennius*:

Salmacida ſpolia ſine ſanguine & ſudore.

Atque unus hic Ennii verſus impulit homines doctiſſimos, ut putarent *Salmacidus* accipi pro molli. Sed diviſim legendum *Salmaci, da ſpolia*: nam vir mollis *Salmacidis* nomine compellatur, & dare ſpolia jubetur. In Feſti verbis Hieronymus Columna notis in Ennii verba pro *petulantium* legit *potantium*: Turnebus lib. XXVIII. Adverſ. cap. XXXIX. pro *accedentium* legit *ante cætum*. Sed vera eſt lectio, quam poſuimus: ſententia eſt, petulantibus juvenibus loci natura dari occaſionem violandi pueros ac virgines.

SALPA, a Græcis acceptum. Heſych. Σάλπη ἰχθὺς ποιὸς, ὃν καὶ βῶν καλοῦσι. Idem eſt ὁ σάλπης, ut dicitur Archippo. Vide Geſnerum, Rondeletium, alios.

SALPICTA, ſive *ſalpincta*, ſive *ſalpiſta*, eſt *tubicen*, *buccinator*. Græce σαλπιγκτὴς, a σαλπίγγω, vel σαλπιστὴς a σαλπίζω, *buccino*, *tuba cano*. Utrumque a σάλπιγξ, *tuba*, *buccina*. Gloſſæ Philoxeni: *Tubicines*, σαλπιγκταί. Ita vocatur Demoſtheni, Polluci, &c. At σαλπιστὴς, eſt apud Dionyſium Halicarnaſſenſem, Aëtium, &c. Utroque & uſi Latini. Vopiſcus in Aureliano: *Item & centum ſalpiſtas uno crepitu continentes, & centum cornicularios, choraulas centum, etiam pithaulas centum*. Item Julius Firmicus, lib. VIII. *Salpictas reddet, ſed qui in bello confoſſi moriantur*. Godeſcalcus quoque Stewechius ſimiliter interpretatur illud Arnobii, lib. VII. *Delectantur, ut res eſt, ſtupidorum capitibus raſis, ſalpictarum* (in MSStis eſt *ſalapictarum*) *ſonitu atque plauſu, factis & dictis turpibus, facinorum ingentium rubore*. Sed Joſephus Scaliger in Catalecta legit *ſalapittarum*, deque mimorum alapis intelligendum putat. Nam hiſtriones ad riſum concitandum ſeſe alapis percuti patiebantur: ut ex Martiale atque aliis conſtat: ac pertinet huc quoque illud Tertulliani, lib. de Spectaculis, cap. XXIII. *Placebit & ille, qui vultus ſuos novacula mutat, infidelis erga faciem ſuam, quam non contentus Saturno, & Iſidi, & Libero patri proximam facere, inſuper contumeliis alaparum ſic objicit, quaſi de præcepto Domini ludat*. Et hoc Cypriani de Spectaculis: *Ictibus infelix facies locatur*. Hinc apud Terentium, & alios, *os præbere alicui*. *Salapittam* vero eſſe *alapam*, docent vett. Gloſſæ, in quibus legitur: *Salapitta*, ῥάπισμα. Sed metuo ne hac parte parum ſtare liceat Philoxeni Gloſſis; nam apud Arnobium nihil prohibet σαλπικτὰς intelligere.

SALPUGA corruptum ſuſpicor ex *ſolipuga*. Plinius, lib. XXIX. cap. IV. *Eſt & formicarum genus venenatum: non fere* (al. *non movere*) *in Italia. Solipugas Cicero appellat, ſalpugas Bætica*. Uſus Lucanus, lib. IX.

Quis calcare ſuas metuat, ſalpuga, latebras.

Quem verſum corrumpere adnixus Godeſc. Stewechius, ut oſtendimus in *Solipunga*. At idem recte Arnobio, lib II. reſtituit *ſolipuga* vocem, ubi in vulgatis eſt *ſoli fuga*.

SALTAM, an *ſaltim*, ſcribi debeat, nec olim quidem ſatis convenit inter eruditos, ut notum eſt e Gell. lib. XII. cap. XIV. Priori ſcribendi modo favet hoc Donati, in Adelph. Ter. act. II. ſc. II. *Saltem*, τὸ ἔσχατον. *Natum eſt autem a captivis ſaltem, qui nihil aliud præter ſalutem a victore petunt*. Id ipſum tradit in Andr. act. II. ſc. I. & Servius in IV. Planeque ex Gellio hauſtum videtur. Poſteriorem vero ſcribendi modum confirmat Priſcianus, cum lib. XV. ait, *In IM & denominativa inveniuntur, & verbalia ſive participalia: ut a parte partim: a viro viritim; a ſtatu, ſtatim; a raptu, raptim; a ſaltu, ſaltim, & ſaltuatim*. Et ſane veriſimile magis eſt a *ſaliendo* venire: non tantum quia fere per tertiam vocalem ſcribitur in vett. libb. ſed etiam quia hac voce uti ſolemus, quando ab iis, quæ anteceſſerunt, ſubito tranſilimus ad aliud, inque eo ſiſtimus. Vide Janum Guilielmium, qui integrum hac de re caput concinnare non dubitavit primo Veriſimilium libro. De variis autem ejuſce vocis notionibus, vide varia veterum loca, quæ colligit Pincierus, lib. III. Parerg. cap. XLII.

SALTUS, cum *ſalientis actum* notat, a *ſalio* venire ſatis eſt apertum. Atque ab hac notione *inſulæ ſaltuares* dictæ videntur. Plinius, lib. II. cap. XCV. *Sunt & Nymphæa parvæ* (inſulæ) *ſaltuares dictæ, quoniam in ſymphoniæ cantu ad ictus modulantium pedum moventur*. Ab eadem quoque acceptione eſt *ſaltuatim*, quaſi dicas, *per ſaltus*. Uſus Gellius & ante eum Siſenna: ut Nonius docebit. At *ſaltus* pro *loco paſcuo & ſilvoſo* puto eſſe ab ἄλσος, σ abeunte in T; ut a σὺ, tu; a τόσα, tot; a πρασιὰ, *pratum*, &c. [ab ἄλδω, idem quod ἄρδω, eſt ἄλδος & ἄλσος.] Falſo, nec inepte tamen, quibus ſic dici viſum, quia *pecudes ibi ſaliant*: ut Varro indicat, lib. XIV. cap. VIII. & lib. XVII. cap. VI. Sed quod Iſidorus cenſet, componi ex *ſalio* & *altum*, quia *in altum ſaliunt arbores*: id fieri nequit. Imo nec dubium, quin a *pecudum ſaltu* veriſimilius deduxeris, quam *arborum*. Ab notione iſta *ſaltus* eſt *ſaltuoſus*, locus *ſaltibus* abundans, item *ſaltuarius*, ὀρεοφύλαξ, δρυμοφύλαξ, ut eſt in Gloſſ. Phil. & Onomaſtico.

†SALVEO, SALVUS (unde fit SALVARE) SALUS & ſiqua alia Tuſcanicas ex Oriente profectas eſſe dictiones, oſtenſum fuit in Tirrhenicis Diatr. VIII. §. 3. in

Digitized by Google

in SALVANVS : Ac praeterea ſciendum hujuſmodi voces antiquitus ad animam pertinuiſſe, ea quo mansvit, ut τὸ χαίρειν apud Graecos praefixum epiſtolis, apud Latinos formulae *ſalutis* dicendae ac ſimilibus reſponderet. Quare & SALVERE & SALVS ſunt e שלה *ſhala*, *tranquillum eſſe*, ſicuti & a nomine שלו *ſhalev* (h. e. *tranquillus*) recto tramite deſcendit SALVVS, SALVEO & ſimilia. MAROCHIVS.

SALVIA eſt a *ſalvere*, hoc eſt, *ſalvum eſſe*. Nempe ob vim ſalutarem, qua ſalvos præſtat, atque incolumes : unde *ſacram herbam* vocabat Agrippa teſte Aëtio

SALVM dictum videri queat quaſi ζαλόν, id eſt, *fluctuans*, nempe a ζαλόω ſive ζάλος aut ζάλη, quod eſt *aqua turbata ac fluctuans*, ταραχὴ καὶ κλόνος ὑδάτων. Sed non dubium, quin ſit vel a *ſalis ſapore*, unde & ἅλς, ac *ſal* pro *ſalo* accipitur : vel potius a σάλος, quod idem notat, nempe *mare*, vel *jactationem ejus* : unde ut Plutarchus initio lib. de garrulitat. σάλον καὶ ναυτίαν jungit, ſic apud Cæſarem legas, lib. III. bell. civil. *multitudine navium perterriti*, *& ſalo nauſeaque confecti*. Σάλος vero eſt ab ἅλς ἁλός. Eſtque a σάλος σαλεύω, *in ſalo fluctuo*. A *ſalum* eſt *Salacia*. Varro, lib. IV. de L. L. *Salacia Neptuni ab ſalo*. Feſtus : *Salacia dicta eſt, quod ſalum ciet : antiquos autem ait* (Verrius) *eo vocabula potius pro aqua ipſa uſos eſſe*. *Pacuvius : Hinc ſævitiam Salaciæ fugimus*, &c. Gloſſ. Phil. *Salacia*, Ἀμφιτρίτη, Νηρηΐς. In eodem tamen Gloſſario paullo aliter hæc vox ſcribitur : *Salmacia*, Ἀμφιτρίτη· & ne errorem librarii putes, mox ſubditur : *Salmacia aqua*, ἁλμυρὸν ὕδωρ. Ut *ſalacia* & *venilia* differant, in *Venio* dicemus. Ab *ia* & *ſalum* eſt *Inſula*, de quo ſeparatim.

SALVS inſerta liquida a σάος venit, quod eſt, *ſalvus*. Vel, quod Bibliander Indice verborum in Marcum notavit eſt *ſalus* ab Hebræo שלה, id eſt, *ſalvus* : quomodo Græcos ſuum σάος, σόος, & σώζω putant habere ab ישע, id eſt, *ſalus*, unde & nomen *Jeheſchua* ſeu *Jeſu*. A *ſalus* eſt *ſaluto*, & *ſalutaris* : quomodo *index* dicebatur, ſive quia eo digito protenſo *ſalutare* veteres ſolcant : ſive quia *ſilentium* eo indiceretur, *res* maxime *ſalutaris*; unde & Harpocratem & Angeronam fingebant labellum indice comprimentem. Utramque nominis cauſſam adfert Gyraldus, Dialogiſmo II. A *ſalus* quoque eſt *ſaluber*, & *ſalvus*, unde *ſalvere*, quod eſt, *ſalvum eſſe*. *Salvere*, autem jubebant, non tantum accedentes vel abeuntes : ſed etiam in ſternutationibus. Petronius Arbiter : *Gyton collectione ſpiritus plenus*, *continuo ita ſternutavit*, *ut grabatum concuteret*, *ad quem motum Eucolpus converſus*, *ſalvere Gytona jubet*. Plinius, lib. XXVIII. cap. II. *Sternutamentis ſalutamur*. Et Appuleius, lib. IX. cum dixiſſet, *crebras ei ſternutationes commovebat*, ſubjicit mox, *quod cum putaret ab ea profectum*, *ſolito ſermone ſalutem ei fuerat imprecatus*. *Salve* atque *vale* iis dicebant, quos non putarent ſe deinceps viſuros. Eoque mortuos ſic affari ſolent. Virgil. XI. Æneïd.

. . . . *Salve æternum mihi maxime Palla*,
Æternumque vale.

Primus autem Cleon in Epiſtolis χαίρειν ſcripſit : primus id ſuſtulit Plato, qui prætulit εὖ πράττειν.

SAMBVCA a σαμβύκη, *inſtrumentum muſicum*, pro quo & ζαμβύκη apud Heſychium & B. Chryſoſtomum legere eſt. In MSStis Pauli Epitomatoris codd. pleriſque pro *ſambuca* perperam eſt *ſambina*, vel *ſambila*. Σαμβύκη vocatur non quia inventor dictus ſit *Sambyx*, ut ait Ruellius, lib. I. de natura ſtirpium, cap. XX. (nam quis veterum meminit *Sambycis* hujus?) ſed a Syriaco סבכא, *ſabbeca*, ut monuere Angeli duo Politianus, cap. XIV. Miſcell. & Caninius, in Helleniſmi Alphabeto. Vocem סבכא, legas apud Danielem III. v. Græci Latinique interjecerunt *M*, quod & in aliis Hebræorum Syrorumque factitaſſe vocabulis oſtendimus voce *Simpulum*. Eſt autem *ſambuca* inſtrumentum id, quod vulgo ob aliquam formæ ſimilitudinem vocamus *harpam*, quaſi ἅρπην, quod proprie notat *enſem falcatum*. Utitur hoc pacto *ſambuca* vocabulo Perſius, ſat. V.

Sambucam citius caloni aptaveris alto.

Niſi malis intelligere *genus machinæ poliorceticæ* ; quod majoris eſt ponderis, quam ut unus bajulare poſſit. Utramque interpretationem adducit & Caſaubonus, ſic tamen ut priorem magis approbet. Uſus & Scipio Africanus orat. contra legem judiciariam Cornelii Gracchi, apud Macrobium, in Saturnal. *Docentur*, inquit, *præſtigias inhoneſtas cum cinædulis*, *& ſambuca*, *pſalterioque eunt in ludum hiſtrionum*, *diſcunt cantare*, *quæ majores noſtri probro ducier voluerunt*. Meminit & Vitruvius, lib. VI. cap. I. *Uti organi*, *quam* σαμβύκην *Græci dicunt*. Ubi Philander dicit eſſe *muſicum organum triquetrum*, *imparibus longitudine fidibus & tonis*. A *ſambuca* eſt *ſambucina* & *ſambuciſtria* : illo uſus Plautus, Stich. act. II. ſc. III. hoc vero Livius, lib. XXIX. De *ſambuca*, qua organum eſt poliorceticon, Athenæum vide, lib. XIV. & imprimis Lipſium πολιορκητ. lib. I. dialog. VI. Nos contenti erimus adducere nominis cauſſam : de qua ſic Feſtus ; *Sambuca*, *organi dicitur genus*, *a quo ſambuciſtriæ quoque dicuntur*, *per ſimilitudinem etiam machinam appellarunt*, *qua urbes expugnant nam ut in organo chordæ*, *ſic in machina funes intenduntur*.

SAMNITES *gladiatorum genus*, cui hoc nomen, non quia natione eſſent *Samnites*, ſed quia armatura eorum talis eſſet, qualis *Samnitum*. Livius : *Campani ab ſuperbia & odio Samnitium*, *gladiatores*, *quod ſpectaculum inter epulas erat*, *eo ornatu armarunt*, *Samnitiumque nomine appellarunt*. Vide de iis in Saturnalibus Lipſium, quem non caſcribam.

SAMPSVCHVS herba, quæ aliter *amaracus*, ut Iſidorus ait, lib. XVII. cap. IX. Imo & Dioſcorides auctor eſt, σάμψυχον a Cyzicenis & Siculis *amaracum* vocari. Videtur nomen eſſe ea eo, quia σάοι ψυχὴν, *ſanat animam*, hoc eſt, odore ſuo refocillet. Hinc *ſampſuchinum oleum* Plin. lib. XXI. cap. XXII.

SANCIO a *ſanctus*, vel a *ſanguine*, *quo quid ſancitur*. Servius in XII. Æn. *Sancire proprie eſt ſanctum aliquid*, *id eſt*, *conſecratum facere*, *fuſo ſanguine beſtiæ* : *& dictum ſanctum*, *quaſi ſanguine ſancitum*. Sed *ſanctum* quidem eſt a *ſancio*. *Sanguis* vero per accidens ſolum concurrit ad ea, quæ *ſanciuntur* : ut non videatur id verbum inde factum eſſe. Quare magis veriſimile eſt, *ſancio* eſſe a *ſacer*, inſerto *N* : quomodo a σάος eſt *ſanus* ; a πήγω, *pango* ; a θίγω, *tango* ; a ῥυκάνη, *runcina*, &c. [ab ἁγιῶ, idem quod ἁγίζω, ἁγιάζω· a *Sancio* vero *Sanctus*.]

SANCTVM ſciunt omnes idem eſſe, quod *inviolabile*, indeque legatos, & tribunos plebis *ſanctos* dici nulla ratione habita vitæ, aut morum. Cæſar, lib. III. de bello Gallico : *Legatos* (*quod nomen apud omnes nationes ſanctum inviolatumque ſemper fuiſſet*) *retentos ab ſe*, &c. Itaque putat Marcianus, *ſanctum* dici, quia legati Romanorum geſtarent *ſagmina*, hoc eſt, *herbam verbenacam*, quæ Græcis ἱεροβοτάνη, hoc eſt, *Sacra herba*. Verba Marciani ſunt ad L. ſanctum, ff. de Rer. Diviſ. *Sanctum eſt*, *quod ab injuria hominum defenſum atque munitum eſt*. *Sanctum autem dictum eſt a ſagminibus*. *Sunt autem ſagmina quædam herbæ*, *quas legati populi Romani ferre ſolent*, *ne quis eos violaret* : *ſicut legati Græcorum ferunt ea*, *quæ dicuntur cericia*. Ubi κηρύκεια Marcianus vocat *caduceum*. Quod ad morem illum Romanorum attinet, deſcribit eum his verbis Livius, lib. I. *Fecialis regem Tullum ita rogavit*, *Jubeſne me*, *rex*, *cum patre patrato populi Albani fœdus ferire? jubente rege*, *Sagmina*, *inquit*, *te*, *rex*, *poſco*, *rex ait*, *Puram tollito*. *Fecialis ex arce graminis herbam puram attulit*. *Poſtea regem ita rogavit* : *Rex*, *facisne me tu regium nuncium populi Romani Quiritium? vaſa comiteſque meos? Rex reſpondit*. *Quod ſine fraude mea populique Romani Quiritium fiat*, *facio*. Hæc Livius. Exiſtimo tamen non tam dici *ſanctus* a *ſagmine*, quam *ſagmen* a *ſancto* :

Digitized by Google

ſanctis : quod & ſenſit Feſtus . Quin & Iſidorus , lib. xv. Originum , cap. iv. neglecta hac etymologia, adducit alias duas . Una eſt , ut *ſanctum* dicatur *a ſanguine hoſtiæ* , *quia* (ut verbis ejus utar) *nihil ſanctum apud veteres dicebatur , niſi quod hoſtiæ ſanguine eſſet conſecratum , aut conſperſum* . Hauſit autem hanc ſententiam a Servio , cujus hæc verba in xii. Æneid. *Sancire proprie eſt ſanctum aliquid , id eſt , conſecratum facere ſanguine hoſtiæ , & dictum ſanctum , quaſi ſanguine conſecratum* . Altera Iſidori originatio eſt , ut *ſanctum* dicatur , quaſi *ſancitum*, a *ſancire* , quod eſt confirmare, & irrogatione pœnæ ab injuria deſcodere . Sic *leges* proprie dicentur *ſanctæ* & μετωνυμικῶς *mores ſancti* , quia divinis humaniſque legibus adamuſſim conveniunt . Hanc ἐτυμολογίαν apud Feſtum quoque legere eſt. Et ſane plerique omnes antiqui , quibus & nos ſubſcribimus , eam , ut ſimpliciorem , veriorem que ſunt amplexi . Propertius , lib. iv. eleg. x.

Hunc quoniam manibus purgatum ſanxerat orbem,
Sic ſanctum Tatiæ compoſuere Cures.

Aggenus Urbicus, lib. i. Commentariorum ad Frontinum : *Nam ſanctum eſt plerumque ut incorruptum, & a ſanciendo ſanctum dicitur* . Ulpianus etiam (ut hunc Marciano potiſſimum opponamus) ſcribit in hunc modum , l. ix. §. proprie , D. de Rerum Diviſ. *Proprie dicimus ſancta , quæ neque ſacra , neque profana ſunt , ſed ſanctione quadam confirmata : ut leges ſanctæ ſunt . Sanctione enim quadam ſunt ſubnixa. Quod enim ſanctione quadam ſubnixum eſt , id ſanctum eſt , etſi Deo non ſit conſecratum* . Idem cognoſcere eſt ex voce *ſacroſancti* , de qua & ipſa pauca dicam . *Sacroſanctus* quis fiebat , tum religione , tum lege . Religione quidem , quia certis ad hoc ceremoniis opus erat . Lege autem , quia hac ſanciebatur , ut *ſacer* eſſet , qui ſacrum violaſſet, eive nocuiſſet , cui hac lege non liceret . Hinc Livius , lib. iii. cum ſcripſiſſet, pulſis magiſtratu Decemviris reſtitutum eſſe tribunatum , ſubjungit : *Et cum plebem , hinc provocatione , hinc tribunitio auxilio , ſatis firmaſſent , ipſis quoque tribunis , ut ſacroſancti viderentur (cujus rei prope jam memoria aboleverat) relatis quibuſdam ex magno intervallo cerimoniis renovarunt : & cum religione inviolatos eos , tum lege etiam fecerunt , ſanciendo , ut qui tribunis plebis , ædilibus , judicibus , decemviris nocuiſſet , ejus caput Jovi ſacrum eſſet : familia ad ædem Cereris , Liberi , Liberæque venum iret* . Addit continuo : *Hoc jure legis interpretes negant quemquam ſacroſanctum eſſe , ſed eum , qui eorum cuiquam nocuerit , ſacrum ſanciri* . Hinc liquet, *ſacroſanctum* dici , quia *ſancitum* eſſet , ut ſacer haberetur , qui violaſſet , quod ſancitum erat . Sanciebatur autem vel a ſola plebe, vel patritiis & plebe ſimul . Cicero pro Cornelio Balbo : *Primum enim, ſacroſanctum eſſe nihil poteſt , niſi quod populus plebſve ſanxiſſet* . Nec ſanciebatur , niſi intercedente juramento , quemadmodum Feſtus docet in *Sacroſanctum* . Erat autem juramentum tale , legem ſe perpetuo obſervaturos , addebaturque exſecratio , ut qui legi parerent , ita deos ſuperos inferoſque propitios haberent : qui non parerent , infeſtos : quemadmodum Dionyſius Halicarnaſſenſis ſcribit , lib. vi. Quomodo differant *ſacrum* , *ſanctum* , & *religioſum* , docebit Aldus Manutius de quæſitis per epiſtolam .

SANDALIVM , σανδάλιον , γυναικεῖον ὑπόδημα , ut ait Heſychius . Menandrum & omnes prope Comicos, alios item ſcriptores eo uti , docet Pollux , lib. vii. cap. xxii. Nec tamen *mulierum* ſemper eſt : ſed etiam *virorum* : uti liquet ex Act. xii. 8. ubi angelus præcipit Petro ὑπόδησαι τὰ σανδάλιά σου . Syris dicitur סנדל , *ſandal* : ut Guido teſtatur. Sed puto non Græcos a Syris , ſed Syros a Græcis accepiſſe hanc vocem : uti alia multa . A *ſandaliis* Romæ dictus *vicus ſandaliaris* : qui & *Sandaliarium* dicebatur. Mentio ejus in vett. inſcriptionibus , & apud Agellium , lib. xviii. cap. iv. & Galenum , lib. περὶ τοῦ προγινώσκειν . Indeque *Apollo Sandaliarius* , quod ejus templum eſſet in hoc vico . Ab Auguſto exſtructum , docet Tranquillus in ejus vita . Ac Victor quoque in iv. urbis regione ponit. Vide J. Meurſium Atticarum lectionum lib. iii. cap. xxvi.

SANDAPILA eſt , quam Horatius *vilem arcam* , Martialis *Orcinianam ſpondam* appellat : nempe *loculus in quo plebejorum atque damnatorum cadavera portabantur*, ut Fulgentius de priſco ſerm. interpretatur. Etiam Gloſſ. vett. *Sandapila* , νεκροφορεῖον . Uſus Juvenalis , ſat. viii.

Inter carnifices & fabros ſandapilarum.

Hinc *ſandapilones* , & *ſandapilarii* , idem ac *veſpillones* . Gloſſ. Philox. *Sandapilo* , νεκροθάπτης . *Sandapilam* a *ſanna* , hoc eſt , *deriſione* , inepte deducit Catholicon . Papias dicit eſſe a *ſandalio* , ſignificante pannum , quo corpora mortuorum operiebantur. Sed *ſandalium* eſſe *calceamenti* genus omnes ſciunt . Verum etymon eſt, *ſandapila* eſſe ex *ſanidapila* , hoc ex σανιδοπύελος · quaſi dicas, σανίδα τῆ πυελῶ , hoc eſt, *aſſerem* ſive *tabulam loculi* vel *arcæ*. Erat enim *ſandapila* loculus ligneus , ſive arca ex tabulis & aſſeribus compacta .

SANDARACA , vel *ſandaracha* , σανδαράκη vel σανδαράχη , a σάνδυξ ſive *ſandyx* . Sunt enim vicini colores, imo, ex multorum ſententia, omnino idem. Feſtus : *Sandaracam ait Verrius eſſe genus coloris , quod Græci ſandycem appellant* . Vide de eo Philandrum ad Vitruvii lib. vii. cap. xii. Hinc *ſandaracinas* . Nævius apud Feſtum : *Merula ſandaracino ore* . Ubi *ſandaracinus* eſt *luteus*. Hunc enim colorem habet os merulæ . Nempe *ſandaraca* quidem rubet ipſa , ſed luteo colore tingit.

SANDYX a Græcis acceptum , quibus itidem vocatur σάνδυξ . Plantam eſſe Servius tradit , item Heſychius : Σάνδυξ δένδρον θαμνῶδες , οὗ τὸ ἄνθος χροιὰν ἔχει κόκκῳ ἐμφερῆ , ὡς Σωσίβιος . Alii cenſent eſſe *ceruſſam uſtam* . Plinius , lib. xxxv. cap. vi. *Hæc* (ceruſſa) *ſi torreatur æqua parte , rubrica admiſſa ; ſandycem facit* . *Quanquam animadverto , Virgilium exiſtimaſſe , herbam id eſſe illo verſu :*

Sponte ſua ſandyx paſcentes veſtiet agnos.

Sed ex eo verſu, non conſequitur id quod Plinius, atque etiam Servius putavit . Nam ſententia Maronis eſt , fore , ut oves paſcentes ſponte *ſandycini* coloris fiant . Et ſane Heſychius etiam deceptus videtur , cum ejus nominis arborem eſſe credidit . Conficiendi *ſandycis* rationem etiam Georgius Agricola docet , lib. ix. de nat. foſſ. cap. xix. Videtur autem eſſe σάνδυξ a שני , quo ſignatur *dibaphum coccineum* . Sane σάνδυξ , χρῶμα κόκκινον , ut ex Suida & Photio conſtat . Ac apud Vopiſcum in Aureliano legas : *Dicitur ſandix Indica talem purpuram facere ſi curetur* . Itaque & ab Hebræo iſtoc *ſanguis* dici videtur , qui *purpureus* a poëtis vocatur . Sed de hoc ſuo loco .

SANGVIS , juxta Iſidorum , lib. iv. cap. v. ita vocatur , quod ſit *ſuavis* : indeque eſſe , quod ſuaves jucundique ſint , quibus *ſanguis* dominatur . [Mirum poſſit videri , & tamen verum eſt , ex αἷμα analogice *ſanguen* deduci .] Juxta alios ita dicitur, quod *ſanctus* ſit, ut qui in ſacrificiis effundi ſoleat ad populum expiandum. Alii ejuſdem eſſe originis cenſent ac *ſacer*, & *ſanctus*. Julius Scaliger, Exercitat. cccxxv. ſect. xiii. *Sanguis , Latinorum , & Auruncorum priſca vox , quibus elementis alio flexu utebantur ad ea deſignanda , quæ ad religionem pertinerent . Sic ſagmina , ſanctum , ſacrum* . Potius videtur eſſe a σάος, *ſalvus* , *incolumis* , vel σάον, *ſalvum* , & *incolumem præſtare* . Sane in *ſanguine* ſunt ſpiritus vitales ; unde , eo etiam effluente , vita perit . Hinc Maro , in x.

Una eademque via ſanguiſque animuſque ſequuntur.

Notus & locus Geneſ. cap. iv. ubi prohibetur, nequis veſcatur pecudis anima , *ſanguine ejus* , q. d. *ſanguine* quo animatur . Quare *ſanguis* hominem σαοῖ , indeque nomen , *N* inſerto , ut ab eodem σάος Latini fecere *ſanus*. Vel eſt *ſanguis* a שני , hoc eſt , *coccinum* , vel *purpureum* . Qui *ſanguinis* color . Unde Poëta :

Purpuream vomit ille animam . . . .

Sanguis per *M* in recto ſcribi ; at in obliquis eſſe *N* , ait ex Priſciano Caſſiodorus , lib. de Orthograph. cap. XII. *Sanguiſugo* , ut Plinius ait, lib. VIII. cap. X. vulgo appellari cœpit *hirudo* , quod *ſanguinem ſugat* . Gloſſæ Philoxeni : *Sanguiſuga* , βδέλλα λιμναία , id eſt , *hirudo paluſtris* . Plautus , Epid. act. II. ſc II.

. . . . *Jam ego me converſam in hirudinem,*
Atque eorum exſugebo ſanguinem,

Julius Scaliger ſimiliter *muſcam* dixit *ſanguiſorbam*. Erat inter arbores infelices *ſanguineus frutex* : teſte Plinio , lib. XVIII. cap. XVIII. qui P. Creſcentio inque Longobardicis legibus *ſanguinus* dicitur. Eſt autem is frutex , niſi arborem dicere malis , *cornus* femina : cujus cortex *ſanguinei* eſt coloris . *Sanguinus* igitur dicebatur ab antiquo *ſanguen* . Meminit & Tarquinius , vel potius Tarquitius, apud Macrobium , lib. II Sat. cap. XVI. Hinc *virga ſanguinea* Plinio , lib. XXIV. cap X. & alibi item Modeſtino lib penult. D. ad legem Pomp. de parricid.

Sanies Perotto placet dici κατ' ἀντίφρασιν , quia eſt *ſanguis non ſanus* . Sed ἀντίφρασιν ſæpe exploſimus . Melius Iſidorus , lib. IV. cap. VIII. *Sanies* , inquit, *dicta* , *quod ex ſanguine naſcitur* . Vel cum Martinio deriva a שנה , hoc eſt , *mutari* , *variari*. Eſt enim *ſanguis mutatus* , quippe tenuior factus , & atrum colorem habens permiatum . Unde Celſus , lib. V. cap. XXV. *Ex vulneribus ulceribuſque exit ſanguis* , *ſanies* , *pus* . *Sanguis omnibus notus eſt* . *Sanies eſt tenuior hoc* , *varie craſſa* , *& glutinoſa* , *& colorata* . *Pus craſſiſſimum* , *albiſſimumque*, *glutinoſius & ſanguine & ſanie* . Plura ibidem vide . [*Sanies eſt* ἰχὼρ *proprie* , *nempe ſuccus ſeu materia iſta alba*, *quæ a vulneribus fere curatis ultimo profluit* , *antequam cicatrix fiat* . Itaque *Sanies a Sanato quaſi vulnere* , dicitur .]

Sanna irriſionis genus , quod Hieronymus ait fieri ab occipitio , ore diſtorto , & interiorum dentium oſtentatione . Hoc ſi eſt , deducere licebit a שן , *dens* . Sed Perottus cenſet eſſe *riſum ſolutum* : atque ita dici a *narium ſenſu* . Alii originem arceſſunt a Græco σάννας , quo Cratinus uſus pro *ſtulto* , ut teſtatur Euſtathius ad Odyſſ. Ξ. pag. CIƆDCCLXI. ubi & monet σάννας eſſe a *Sannis* populis , quos ipſius ætas vocabat *Tzanos* , ea puta ratione , qua *Opicum* dicimus pro *ruſticone & agreſti* , *Umbrum* , pro *pingui*; *Marrucinum*, pro *ſtulto* . Idem tamen alterum quoque etymon adducit ad Odyſſ. Π. pag. CIƆDCCCXII. ut nempe ſit a σαίνω , quod eſt *quatio* ; unde σαίνουρος *caudam quatiens canum inſtar* . Sed imprimis placet conjectura doctiſſimi Iſaaci Caſauboni , qui ad primam Perſii Satyram vult eſſe a שנן , id eſt , *acuere* , unde שן , *dens* , & שנינה , *aculeata oratio* . Proprie igitur *ſanna* ſit oratio cum mordacitate aliquem ridens . Sed ſpeciatim ei accommodatur irriſioni , quæ fit ore diſtorto , unde *ſannio* , Nonio teſte , & verbum *ſannare* & *ſubſannare* . Vetus interpres Perſii in ſat. I. *Sanna dicitur os diſtortum cum vultu* , *quod facimus* , *cum alios deridemus* . *Inde ſanniones dicti* , *qui non rectum vultum habeant* . Gloſſæ Philoxeni : *Sanna* , *ſubſannator* , μῶκος . *Sannator* , μυκτηριστής . Ab eadem origine eſt *ſannio* . Cic. lib. IX. ep. XVI. *Salis enim ſatis eſt* , *ſannionum parum* . Et lib. II. de Oratore : *Atque hoc etiam animadvertendum* , *non eſſe omnia ridicula* , *faceta* . *Quid enim poteſt eſſe tam ridiculum* , *quam ſannio eſt? Sed ore* , *vultu* , *imitandis moribus* , *voce* , *denique corpore ridetur ipſo* , *ſalſum hunc poſſum dicere*, *atque ita* , *non ut ejuſmodi oratorem eſſe velim* , *ſed ut mimum* . Quod Latinis *ſanna* , id Græcis μῶκος , ut oſtendunt verba e Gloſſis ante adducta . Ac cenſet Cl. Salmaſius veteres Latinos ex eo feciſſe *mocoſus*, hoc eſt , μωκώδης . Nam apud Cicer. legendum putat , lib. I. epiſt. ad Att. *Conſul autem ipſe parvo animo & pravo* , *tantum cavillator* , *genere illo mocoſo* , *quod etiam ſine dicacitate ridetur* , *facie magis*, *quam facetiis ridiculus* . Ubi vulgo *moroſo* . Et apud Quinctilianum , lib. XI. cap. III. ſub finem : *Quare non immerito reprehenditur pronunciatio vultuoſa & geſticulationibus moleſta* , *& vocis mutationibus reſultans*, *nec inutiliter ex Græcis veteres tranſtulerunt*, *quod ab his ſumtum Lenas Popilius poſuit eſſe hanc actionem mocoſam* . Ubi in vulgatis *motioſam* : aliqui item *jocoſam* .

Sanqualis , ſeu *ſangualis* , avis Livio memorata lib. XLI. aliquibus videtur *pullus oſſifragæ* : Maſſurius autem ipſam eſſe *oſſifragam* arbitrabatur . Auctor utriuſque eſt Plinius , lib. X. cap. VII. Maſſurio aſſentit Onomaſticon , in quo eſt , *Sanqualis* , φήνη . Nam φήνη eſt *oſſifraga* . Idem docet Feſtus , qui & ἔτυμον docet , his verbis : *Sanqualis avis appellatur*, *quæ in commentariis auguralibus oſſifraga dicitur* , *quia in Sangi Dei tutela eſt* . Nomen ergo a Deo *Sango*, ſive *Sanco* , ſive *Sancto* , qui & *Fidius*, & *Semipater* vocabatur : ut Ovidius teſtatur in VI. Faſt. Meminere nominis ejus etiam Cato in Orig. Dionyſius Hal. lib. IV. Silius lib. VIII. Feſtus in *Propter viam*, Lactantius , lib. I. cap. V. & Auguſtinus, lib. VIII. de Civ. Dei , cap. IX.

Sanus ex σάος , inſerta liquida . Σάος , & σόος , *ſanus* , *integer* , pro quo contracte σῶς , unde σώω , & σώζω . Σάος , & σόος forte a ישע , *ſalvus* , *dives*; vel ישע , *ſervavit* . A *ſanus* cur *ſane* dixerint pro *certe* , obſcurius eſt . Priſcianus , lib. XV. *Secundum*, *quod quædam adverbia non plene ſervant ſignificationem* , *quæ in nominibus eſt* , *a quibus derivantur* : *ut ferus fere* , *ſanus ſane* , *ſenſus ſenſim* . *Ideo autem diximus non plene* , *quia poteſt eſſe aliqua ratio* . *Ut ſanus pro validus accipitur* , *ergo & ſane pro valde* . Vera nobis ratio videtur , quia *ſane* dicitur, quod *ſana mente* dicitur, a cujuſmodi dictis malus dolus abeſt. Unde *ſane* , id eſt, vere, certoque . *Sanates*, qui cum defeciſſent a Romanis , paulo poſt redire in amicitiam quaſi *ſanata* mente . Unde in legibus XII. Tabb. *Idem jus eſto Sanatibus*, *quod forctibus* . Ubi *fortes* , qui nunquam defecere . Vide Feſti epitomen , & ibi Scaligerum . A *ſanus* quoque eſt *inſanus* pro *ſupra modum magno* , quia inſani in omnibus modum excedere ſolent . Varro , lib. VI. de L. L. *Plautus vehementer cum vellet dicere* , *dicit Inſane* : *quod inſani faciunt omnia vehementer* . Feſtus : *Inſanum pro valde magnum uſus eſt Plautus* , Plautus , Bacch. IV. V.

Inſanum magnum molior negotium.

Ubi *inſanum* ponitur pro *inſane* , hoc eſt , vehementer , valde . Quod Græci dicunt μανικὸν ὅσον μέγα · ut ad Athenæi lib. XIII. cap. V. obſervat Caſaubonus .

†Sanus & Sanitas non tam corporis (niſi fort. tranſlate) quam animi propria & peculiaris initio fuiſſe, oſtenditur ex ejus contrario Insanus & Insania ,quæ de animo, non item de corpore uſurpantur , uti pluries Tullius Tuſc. III. affirmat . Jam vero ſi quæras quid *Sanitatem* antiqui vocaverint , Cicero ibidem his verbis aperte ſignificat : *SANITATEM enim animorum poſitam in TRANQUILLITATE quadam conſtantiaque cenſebant* . Ergo non errabis ſi Sanus a שאן *ſaan* aut vero שאנן *Shaanan* (nam utrumque reperitur) deduxeris , quod eſt Tranquillum ſive quietum eſſe . Maroch.

Sapa , *plantarum ſuccus* Palladio vocatur , quia *ſapit* , hoc eſt , *ſapida* eſt . Eademque nominis cauſſa , cum ſumitur pro *muſto decocto*, *donec tertia pars ſuperſit* ; ut Plinius deſcribit , lib. XXIII. cap. II. Gloſſ. Phil. *Sapa*, ἕψημα . Vel *ſapa* ſit ab ὀπὸς , quomodo Græcis vocatur *humor ex arboribus vere auctumnoque quaſi exudans* . Spiritus ſæpe abit in *S* . Ut ab εἰ , *ſi* ; ab εἴρω , vel ἔρω , *ſero* ; ab ἔρος ſive Æolico ἔρϝος , *ſervus* . *Sapa* & *ſapor* ejuſdem ſint originis ; ut *lympha* & *lympher* , quo uſus Lucilius . Sed *ſapor* ab Æolico ὀπὸρ pro ὀπός .

Saperda , *piſcis* , Græce itidem σαπέρδης dicitur . Alio nomine vocatur κορακῖνος . Heſychius : Σαπέρδης , ὄνομα ἰχθύος . οἱ δὲ ταρίχου εἶδος , ἄλλοι ὑπὸ Ποντικῶν τὸν κορακῖνον ἰχθῦν . Etymologus : τὸν γὰρ κορακῖνον ἰχθῦν , σαπέρδην οἱ Ποντικοί φασι . Sed aſſentio doctiſſimo Caſaubono , qui animadverſ. in lib. VII. Athen. cap. XVII. utrobique pro κορακῖνον legit

κορακῖνον

κορακῖνον, quomodo piſcis is vocatus a corvino ſive nigro colore: unde Oppianus ἁλιευτ. α. verſ. cxxxiii.

. . . . καὶ κορακῖνος ἐπώνυμος αἴθοπι χροιῇ.

Cognominem nigro colori. Athenæus tamen diverſum facit κορακῖνον a *ſaperda*. Sic enim ſcribit lib. vii. πλατίςακος καλεῖται ὁ σαπέρδης, καθάπερ ὁ κορακῖνος. Eſt vero *ſaperda* vox Pontica, quod Heſychii & Etymologi loca indicant, ac Perſii illo confirmatur, ſat. v.

. . . . *En, ſaperdam advehe Ponto*.

Habet & alteram ea vox ſignificationem apud Latinos. Feſtus: *Saperda genus peſſimi piſcis: ſapientem etiam ſignificat, cum ait Varro: Belli, feſtivi, ſaperda cum ſimus omnes*. Nonius: *ſaperdas, quaſi ſapientes & elegantes. Varro Modio: Omnes videmur nobis eſſe belli, feſtivi, ſaperda, cum ſimus σαπροί*. Non tamen uſitate, ſic accipi ſolet, ſed etiam ſignificationem, uti cenſet, novo fingit Varro, ad *ſapiendi* verbum venuſte alludens. Sed σαπροί extremo loco minus convenit: eoque Hadr. Junius legit σαπροί, quod eſt *putidi* ac *marcidi*, ac κατὰ μεταφορὰν *nugaces*: quomodo ea vox exponitur in Philoxeni Gloſſis. Verſus ipſos ſic idem in numeros reſtituit:

Omnes videmur nobis eſſe belluli,
Et feſtivi ſaperdæ, cum ſimus ſapri.

Ut παρονομασία ſit in *ſaperda* & *ſaprus*. Juſtus Lipſius legebat, *Feſtivi ſaperdæ, cum ſimus capreæ*. Veteres *ſcurras* appellabant *capreas*: ut ex Tranquillo, Dione, Lactantio, & Iſidoro oſtendimus ſeparatim.

Sapere quorundam judicio, primo dicitur de *rebus boni malive ſaporis*: inde ad *animum* transfertur. Hoc ſi eſt, fortaſſe *ſapor* ſit ab Æolico & Laconico ὀπὸρ pro ὀπὸς, id eſt, *ſuccus*. Nam *ſapor* eſt in ſucco, & humore: eoque pro ſucci bonitate, aut pravitate, res bene vel male dicitur ſapere. Spiritum abire ſæpius in *S*, non ſemel dictum. Sed aliis placet, *ſapere*, primo de animo dici: eoque fuerit ab antiquo *ſapus*: quod a σοφὸς, converſa adſpirata φ in tenuem: quomodo a κάρφω eſt *carpo*; a κεφαλὴ, *caput*; ab ἀφύη, *apua*, &c. Dicere etiam liceat *ſapere* pro diverſa ſignificatione diverſæ eſſe originis: de *guſtu* eſſe ab ὀπὸς, de *animo* eſſe a σοφος. Σοφὸς vero monet Bibliander eſſe ab אשף. Nam *Aſcaphim*, Dan. ii. inter Chaldæorum doctiſſimorum ordines ac gradus numerantur. A *ſapio* eſt *ſapiens*, ut *prudens* quaſi *providens* a *provideo*. A *ſapiens* vero *ſapientia*, qua voce etiam pro *ſapore* uſus Sympoſius, poëta vetus in ænigmate hoc de perna:

Una mihi ſoror eſt, plures licet eſſe putentur
De fumo facies, ſapientia de mare nata eſt.

Ubi mavult Pithœus:

De fumo facies mihi, de mare guſtus inhæſit.

Quod, ni codicis alicujus veteris auctoritate ſubnixum ſit, probare neutiquam poſſim, cum nimium quantum diſcrepet a vulgata. *Saperdam* quoque pro *ſapiente* novo dixit Varro. Sed hac de voce ſeorſim. *Conſipio* pro *ſimul ſapio* legas apud Gellium, lib. vii. cap. iii. *Vereri ſeſe, ne patres non ſatis conſiperent*.

†Sapere ſignificatu primitivo utrum mentis ſit, an vero palati, an poſtremo utriuſque ex aequo ſit; dubitatur. Tamen ſicuti apud Hebraeos טעם taam utriuſque ſimul eſt, quia tam *ſaporem*, quam *conſilium* notat; hoc idem poteſt & de *Sapio* dici. Utut eſt, certe *ſapere*, quatenus mentis eſt, videtur omnino duci ab infin. ספר *ſapper*. Et quidem τὸ ספר *ſapar* litterarium eſſe verbum, non modò apud Hebraeos, verum & apud Chaldaeos Syroſque non eſt dubium, cum plurima inde oriantur vocabula ad litteraturam pertinentia, veluti ad *libros*, *ſcribas*, *juris peritos*, *doctores legis*, & quidquid tale eſt. Atque haec veriſimiliora ſunt, quam ut originibus aliis rimandis inſudem. Mazochius.

Sapinus, ac *ſappinus* etſi Galliis Italiſque pro arbore tota ſumatur (nam illis *abies* dicitur *du ſapin*, hi tabulas abiegnas *ſapineas* vocant:) veteribus tamen Romanis pars ima abietis ſic dicebatur: ſi recte vulgo apud Plinium legitur lib. xvi. cap. xxxix. *Abietis qua pars a terra fuit, enodis eſt: hæc qua diximus ratione fluviata, decorticatur, atque ita ſapinus vocatur*. Sed videtur *ſapinea* legendum. Nec enim dubium, quin Plinius ſecutus ſit hoc Vitruvii, lib. ii. cap. ix. *Ima autem cum exciſa quadrifluviis diſparatur, ejecto torulo ex eadem arbore ad inteſtina opera comparatur, & ſapinea vocatur*. Cauſſam nominis inveſtigare conatus Bernardinus Baldus Urbinas, lib. de verborum Vitruvianorum ſignificationibus. Cenſet Abbas ille doctiſſimus, *ſappineum* dici, quod pars hæc abietis ſimilis ſit ligno ejus arboris, quæ *ſapium*, ſive, ut habent vett. codd. *ſappium* vocatur, ac inter piceas refertur. De hac ita Plinius, lib. xvi. cap. xii. *Inter hæc genera proprium quidam faciunt ſappinum, quoniam ex cognitione earum ſeritur, qualis dicta eſt in nucleis*. Ubi reſpicit locum, quo de nucum pinearum generibus agens, lib xxxv. cap. x. ait, *Tertium ſapinium a picea ſativa nucleorum, cute verius quam putamine*. Eaſque nuces etiam Columella intellexit, lib. xii. cap. v. *Alii nucibus ſapineis ardentibus idem efficiunt*. Quæ, quod ad locum Plinii, ſatis firmant ſententiam Bernardini Baldi, & refellunt illam doctiſſimi Turnebi, qui lib. iv. Adverſ. cap. xvi. pro *ſapia* apud Plinium *ſapinum* legere jubet. Nam abietis pars *ſapinia*. At arbor, unde id nomen, *ſapium* vel *ſapinus*. De etymo aſſentio Nicolao Fullero, qui lib. iv. Miſcell. ſacrorum cap. x. ait arborem inde *ſapinum* vocari, quia apta ſit fabricandis *navigiis*, quæ ספינה vocantur ab Hebræis, Syris, & Arabibus. Sane firmat Servius, cum in ii. Æn. ait: *Eſt abietis ſpecies apta navibus, quam ſapinum vulgo vocant*. Etiam Gloſſæ veteres pro arbore habuere: ut in quibus legas, *Sappinus*, πεύκη· *ſapinus*, πίτυς. *Sappinus* igitur ſit, quæ Latinis *picea*; *ſapinus* autem, ſit iisdem *pinus*. Non tamen quævis *picea* dicatur *ſappinus*, ſed ſolum *ſativa*: ut oſtendunt Plinii verba, quæ adduximus ex lib. xxxv. cap. x. Nec *ſapinus* ſimpliciter ſit *pinus*, ſed *ſpecies pinus*. Imo ne illud quidem *ſappini* & *ſapini* diſcrimen verum puto: ſed Gloſſographus exſcripſerit hæc ex diverſis Lexicis: quorum in uno *ſappinus*, in altero *ſapinus* ſcriberetur: in uno πεύκη, in altero πίτυς verteretur. Notum enim, ut ea arborum nomina ſæpe confundantur. Ergo *ſapium* vel *ſappium*, & *ſapinus* vel *ſappinus* eadem ſint arbor ex picearum genere. Inde *ſapineæ nuces*: & pars etiam abietis *ſapinea*, quia *ſappio* ſeu *ſappino* ſimilis.

Sapo a Gallis acceptum quorum olim lingua eadem ac Germanica. Sane Germanis dicitur *ſepe*, vel *ſeiffe*, Belgis *zeepe*. Rem autem a Gallis Germaniſque eſſe docet his verbis Plin. lib. xxviii. cap. xii. *Prodeſt & ſapo. Gallorum hoc inventum, rutilandis capillis ex ſevo & cinere. Optimus fagino & caprino, duobus modis, ſpiſſus ac liquidus: uterque apud Germanos majore in uſu viris quam feminis*.

†Sapo *Gallorum inventum* Plinio XXVIII. 12. dicitur. Quare videri poterat & nomen Gallicum fuiſſe. Sed tamen Chaldaeis ספון *ſapon* ſmegmatis nomen eſt, idque ipſum ſignificat quod nos *ſaponem* vocamus: ſicuti & hoc ipſum Syris צאפונא *ſapune* dicitur. Tam vero Chaldaei quam Syri in hoc nomine pro prima conſona modo *Samech* modo *Tſade* promiſcue uſurpant: quae duae litterae ſaepiuſcule alternant. Nec tamen credibile eſt, Orientales a Latinis id nomen arceſſiſſe. Omnino ſic res ſe habet. Ad eluendas maculas ab ultima antiquitate parabantur medicamenta; quae Hebr. בורית *borith*, Graecis σμήγματα dicebantur, Chaldaeis autem Syriſque, &, qui ex Oriente pleraque ſua adſciverunt, Latinis, Sapo vocabatur. Hujus plura erant genera, ſicuti & hodie. Eminebat autem in Italia genus illud, quod Galliis referebatur acceptum, *ex ſevo & cinere* (ut ait Plinius) confectum. At a Gallis Italia rem ipſam, non item nomen accepit; jam enim antea apud Italos & ſmegmata ſua

erant, & *Saponis* nomen, quod ſimul cum re ipſa jam olim antiquitus Tuſci ex Oriente in Italiam intulerant. Ceterum quod ex Plinio docet Voſſius ſaponem Galliarum inventum eſſe, id non aſſentior, quia in Oriente tum res antiquiſſima fuerat, tum & ipſum *Saponis* nomen a Syris uſurpatum. Ergo cum ait Plinius XXVIII. 12. *Prodeſt & ſapo. Galliarum hoc inventum rutilandis capillis. Fit ex ſebo & cinere*: non hoc vult, univerſum Saponis genus deberi Gallis, ſed tantum illud, quod ibi deſcribit, ad ſtrumas diſcutiendas valens. MAZOCH.

SAPPHIRVS, σάπφειρος, appellatio eſt ab Oriente. Nam ſimiliter Hebræis dicitur ספיר, Exodi XXVIII. XVIII. & XXIV. X. Videtur nomen eſſe a loco: qui forte fuerit Σαπφεὶρ vel Σαπφεὶρ. Sed Stephanus vocat Σαπφειρίνη perperam, ut videtur. Sic enim ſcribit: Σαπφειρίνη, νῆσος ἐν τῷ Ἀραβίῳ κόλπῳ. ἐκ ταύτης ὁ Σάπφειρος λίθος. Niſi forte inſula σαπφειρίνη a *ſapphiro*, quæ inde advehebatur.

SARABARA legimus apud Tertullianum de pall. cap. IV. Ubi doctiſſimus ſocer meus Franciſcus Junius monet eſſe *veſtem Medicam ſeu Babylonicam ad genua pertingentem*, pro eo quod Chaldæis eſt כלבל, Dan. II. & alibi, quaſi dicas, *quo viri principes veſtiuntur, paludamentum*. Heſychius: Σαράβαρα, τὰ περὶ τὰς κνημῖδας ἐνδύματα. Antiphanes ea voce in Scythis uſus, ut docebit Pollux. B. Hieronymus ad Danielis cap. III. docet Aquilam & Theodotionem vertiſſe *ſarabalia*, proque eo corrupte legi *ſarabara*. Sed *R* & *L* facile commutantur. *Sarabara* eſt & apud Iſidorum, lib. XIX. cap. XXIII.

SARCINA, φορτίον ὁδοιπορικὸν, ut Gloſſæ Phil. exponunt. Cornelius Fronto: *Onus vehiculorum, & majus eſt: ſarcina hominum*. Dicitur *ſarcina* a *ſarciendo*. A *ſarcina* eſt *ſarcino*, unde *ſarcinator*, & *ſarcinatrix*. Lucillius apud Nonium: *Sarcinatorem eſſe ſummum ſuere centonem optime*. Et Varro ὄνος λύρας. *Homines ruſticos in vindemia incondita cantare, ſarcinatriceis in machinis*. Apud Frontonem legas: *Sartrix, quæ ſarcit: ſarcinatrix, quæ ſarcinas ſervat*. Sed ut *ſarcinator* dicitur, qui ſarcit, vel *ſarcinas* cuſtodit (poſteriorem notionem & Papias agnoſcit;) ita *ſarcinatrix* eſt tum quæ ſarcit, tum quæ *ſarcinas* cuſtodit. Ac priorem acceptionem firmant Gloſſæ Philox. ubi eſt: *Sarcinatrix*, ἡ ἠπήτρια.

SARCIO videri poſſit conflatum ex σάον, *integrum præſto*; & ῥάκος, quomodo vocatur *lacera veſtis*. Sed videtur primo notare ἁπλῶς *integrum reddo*, vel *reficio*: poſtea συνεκδοχικῶς ad veſtes reſtrictum. Feſtus: *Sarte in auguralibus pro integre ponitur, ſane ſarteque audire videreque. Ob quam cauſſam opera publica, quæ locantur, ut integra præſtentur, ſarta tecta vocantur, etenim ſarcire eſt integrum facere*. Onomaſticon: *Sarcio*, ἐπισκευάζω. Itaque videri poſſit potius venire a Chald. ירז, *parare*. [ἀρτιῶ, ἀρτίζω, idem quod καταρτίζω.] A *ſarcio* ſunt *ſartor*, *ſarcina*. De utroque ſeorſim. Item compoſitum *exſarcio*, ſive *exercio*. Feſtus: *Exercirent*, *ſarcirent*.

SARCOPHAGVS dicebatur *lapis*, *quo corpus humanum condebatur*, ac plurimum erat lapis Aſſius. Ac *Aſſius* quidem vocabatur, quia effoderetur in *Aſſia* regione Troadia vel Myſiæ: nempe circa Aſſum civitatem. Hermolaus Barbarus diſtinguit inter lapidem *Aſſium* & *Aſium*: ſed fallitur. Nam ubi *Aſius* lapis legitur ſimplici *S*, librarii error credi debet. Stephanus: Ἀλέξανδρος δὲ ὁ Κορνήλιος ἐν τῷ περὶ τῶν παρ' Ἀλκμᾶνι τοπικῶς ἱστορημένων, Μιτυληναίων ἄποικον ἐν τῇ Μυσίᾳ φησὶν Ἄσσον, ὅπου ὁ σαρκοφάγος γίγνεται λίθος. Ergo σαρκοφάγοι σοροὶ ex lapide Aſſio, cujus vi cito corpus ad oſſa redigitur, ut ſcribunt Seneca, Dioſcorides, Celſus, & Galenus. Eſtque hæc cauſſa, cur dicatur *ſarcophagus*, a σὰρξ, hoc eſt, *caro*, & φαγεῖν, quod eſt, *comedere*. Quamquam non carnem modo, ſed etiam oſſa ipſa intra quadrageſimum abſumit diem, exceptis dentibus; ut docet Plinius, lib. XXXVI. cap. XVII. Utitur *ſarcophagi* voce Juvenal. ſat. X. & Macer. l. XXXVII. D. de relig. & ſumt. funer. item Modeſtinus, ad l. libertis. D. de aliment. & cibar. legatis. Quamquam autem *ſarcophagi* primo ex *Aſſio lapide*, poſtea tamen *ſarcophagi* dicti *omnes mortuorum loculi*, etſi ex alia eſſent materie. *Sarcophagi* vocabulo plane geminum fuerit *Cerberus*, ſi vulgatum etymon ſpectes. Nam etſi poëtæ tricipitem inferorum canem ſic dici fabulantur: mythologici tamen *terram* eſſe volunt, ac dici κέρβερος quaſi κρεοβόρον, id eſt, *carnivorum*, a κρέας, id eſt, *caro*, & βορὸς, *vorax*, quia terra corpora omnia ſibi credita voret ac conſumat.

SARCVLVM, unde apud Columellam *ſarculare* & *ſarculatio*, inſtrumentum eſt quo ſarritur, Varrone & Iſidoro teſtibus, ex quibus paret κατὰ συγκοπὴν dici quaſi *ſarriculum*, ut *ſartor* quaſi *ſarritor*. Etſi Nunneſius putarit, *ſarculum* κατὰ μετάθεσιν fieri ex σκάλευθρον. Plautus, Captivis, ſarritionem conjungit cum occatione. Nam cum dixiſſet Hegio:

Sator ſartorque ſcelerum, meſſor maxime:

Subdit Tyndarus;

Non occatorem dicere audebas prius,
Nam ſemper occant prius quam ſarriunt ruſtici,

Nempe dum ſemen eſt, occant; dum ſeges, ſarriunt. Occare enim eſt grandes terræ glebas contundere, ut pulvere ſemina jacta cooperiantur. Sarrire vero, ut e Varrone & Columella conſtat, eſt herbas inutiles inter ſegetem ſuccreſcentes *ſarculo* evellere. Vide *ſarrio* & *ſartor*.

SARDA nunc Latinum nomen eſt *piſcis*, qui Græcis πηλαμὺς, Plinio teſte: nunc *lapis*, qui & Græcis Σάρδη, & ὑποκοριστικῶς Σάρδιον. *Piſci* nomen ex Tyria lingua arceſſit Iſidorus, lib. XII. cap. VI. nam ea piſcem quendam *ſar* dici, indeque & *ſardas* vocari, & *ſardinas*, quæ Græce θρίσσαι. Sed veriſimilius ſic a *Sardinia* eas vocari. *Sarda* gemma dicta ex eo, quia *primum Sardibus ſit reperta*, ut Plinius ait, lib. XXXVII. cap. VI. Sed potius *Sardis* legendum: quod Salmaſio placuit. Atque ita Iſidorus, lib XVI. cap. VIII. *Sardius dicta eſt, quod primum reperta ſit a Sardis*. Et Marbodæus in dactyliotheca:

Sardius a Sardis eſt, a quibus ante repertus.

Non igitur a *Sardibus* ſit Lydiæ urbe, ſed inſula *Sardinia*, quæ Græce Σαρδὼ, & Σαρδών· unde *Sardus*, ut in illo,

Sardi Venales, alius alio nequior.

Item *Sarda terra*, apud Plinium. *Sarda* igitur hic valet non Σαρδιανὴ, ſed Σαρδονία, ut dicimus Σαρδόνιος γέλως, *Sardonius riſus*. Quomodo & *Sarda* Græcis σαρδόνιον. Heſychius: Σαρδὼ ἐν Πασιφάῃ, τὸ Σαρδόνιον ἡ σφραγὶς εἴρηται. A *ſarda* & *onyx* eſt *ſardonyx*, σαρδόνυξ, non σαρδάνυξ, ut quidam ſcribunt. Auctor Iſidorus, lib. XVI. cap. VIII. & eo potior Plinius: cujus hæc verba, lib. XXXVII. cap. VI. *Sardonyches olim, ut ex nomine ipſo apparet, intelligebantur candore in Sarda, hoc eſt, velut carnibus ungue hominis impoſito, & utrimque tranſlucido*. Ubi & *Onychis* etymon reſpexit. Nam ὄνυξ, *unguis*. Gemmæ igitur ex eo nomen, quia ut Plinius hic ait, colorem habet unguis carnibus hominis impoſiti. A *Sardonyche Sardonychata manus* dicuntur Martiali.

SARDOA herba, Σαρδῷα, ἢ Σαρδάνιος, ἢ Σαρδόνιος πόα, ſic dicta, quod gignatur in *Sardinia*, quæ Græce Σαρδὼ, Σαρδὼν, & Σαρδάνη, etiam Heſychio teſte. Eſt ea herba, ut ex Salluſtio Servius ſcribit, apiaſtri ſimilis, eâque veſcentes riſus ſimilitudine cum ſpaſmo emoriuntur. Idem ſcribit Pauſanias in Phocicis, Euſtath. in XX. Iliadis lib. & Heſychius in Σάρδιον. Hinc Homero & aliis Σαρδάνιος, Σαρδόνιος, & Σαρδάνιος γέλως, *riſus Sardonius*, qui ſimulate & cum ſtomacho fit. Vide Eraſmum in Chiliadibus, & Guilandinum commentario de papiro, pag. LXXXVIII. & ſeq. ubi inter alia narrat, ut cum in *Sardinia* eſſet, experientia magiſtra didicerit, *Sardoam* herbam paſſim in ejus inſulæ aquis pullulare, ſed nullam vim noxiam aquis impertiri.

SARGVS, σαργὸς, piſcis, de quo Ariſtoteles in hiſtoria animalium, Athenæus, Ælianus, Oppianus, Plinius, alii. Forte ab Ægyptiis id nomen, vel vicinis

Digitized by Google

vicinis gentibus. Sane, ut Feſtus ait, *in Ægyptio fere mari naſcitur*. Ac firmat Lucilius:

Quem præclarus helops, quem Ægypto ſargu' movebit.

Non diſplicet, quod Martinius etiam ſcripſit, ut ſit a סרגו, quod Arabice ſignat *ſplendorem*. Ratio appellationis erit, quia, ut Ælianus tradit, lib. I. cap. XXIII. χαίρουσι οἱ σαργοὶ φωτὶ μὲν παντὶ, τῆς δὲ ἀκτῖνος τῆς ἡλίου καὶ μᾶλλον διψῶσιν· *cum luce ſargi delectantur, tum vero ſolis maxime radios ſitienter expetunt*.

Sarissa eſt *haſta Macedoniæ genus*, ut ait Feſtus. Nec dubium, quin a Macedonibus ea vox accepta ſit. Suidas: Σάρισσα ἀκοντία Ἑλληνικῷ δόρυ μακρὸν παρὰ Μακεδόσι. [quaſi *ſauriſſa*. vide σαυροβροθὶς & σαυρωτῆρες.]

Sarmenta ſunt ſuperfluæ vitium virgulæ, quæ idcirco amputantur. A *ſerendo*, quaſi *feramentum* dici, putabat Iſidorus, lib. XVII. cap. V. Nec valde abit Nunneſius in Grammatiſtice, ubi *ſarmentum* deducit a σπέρμα, *ſemen*. Sed omnino eſt a *ſarpo*, id eſt, *puto*, *purgo*, unde *vinea ſarpta*, id eſt, *putata*. Feſtus: *Sarpta vinea, putata, id eſt, pura facta. Virgulæ enim relictæ impedimento vitibus ſolent eſſe, quæ ideo abſcinduntur. Inde etiam ſarmenta ſcriptores dici putant. Sarpere enim antiqui pro purgare dicebant*. Idem: *Sarpuntur vineæ, id eſt, putantur: ut in duodecim, Quandoque ſarpta, donec dempta erunt*. Verbum *ſarpo* etiam legas apud Priſcianum, lib. X. ubi de verbis in *Po* deſinentibus tractans, jungit, *carpo carpſi, repo repſi, ſerpo ſerpſi, ſarpo ſarpſi*. In Onomaſtico legas, *Sarpa*, ἀμπελος. Imo & apud Perottum *ſarpa* exponitur *vinea putata*. Nempe error is profluxit ex corruptis codicibus Feſti, ubi *ſarpa* pro *ſarpta* invenerant. Venit *ſarpo* ab ἀρπῶ, *falce utor*. Quod ab ἅρπη, *falx vinitoria*. Heſychius, Ἅρπη, δρέπανον. Et paullo poſt: Ἁρπῶμαι, ἁρπάζω, δρεπάνῳ κέχρημαι. Spiritum in *S* abire, multis ſæpius exemplis commonſtravimus. Ab ἅρπη igitur *ſarpa*, unde a in *i* converſo *ſirpicula* pro falcis genere. Sic uſus Cato de R. R. atque ex eo Varro: quorum uterque in falcium genere reponit. Vel eſt *ſirpicula* a *ſirpex*, quod ab ἅρπαξ. Vide *irpices*. Sed aliud eſt *ſirpicula* a *ſirpea*, hoc eſt, πλέγμα. Joſ. Scaliger deducit *ſarpo* a σαίρω, quod eſt *purgo*, *verro*. Ita *ſarmenta* proprie ſint quiſquiliæ & ſimilia purgamenta. Sed falli puto. A *ſarmentis* Tertulliano dicti *ſarmentitii* qui *ſarmentis* cremabantur. Ex eo jocus in antiquo epigrammate, quod citat vetus Juvenalis interpres ad ſat. V.

Aliud ſcriptum habet Sarmentus, aliud populus voluerat.
Digna dignis. Sic Sarmentus habeat craſſas compedes.
Ruſtici, ne nil agatis, aliquid Sarmentum alliget.

Epigrammate hoc poëta *ſcurram*, nomine *Sarmentum*, axi alligatum, ſarmentiſque circumdatum, cremari poſtulat. Vide *Tunica*.

Sarrire, verbum ruſticum. Prius enim ruſtici terram vertunt, hinc ſerunt, inde occant, hoc eſt, glebas confringunt, tum ſarriunt. Unde Plautus Capt. III. V.

Prius occant, quam ſarriunt ruſtici.

Occatio poſtremum erat in agro colendo. *Sarrire* erat primum poſt enatas fruges. Fiebat enim, cum ſeges eſſet in herba. *Sarrire* putat Varro eſſe a *ſerare*, cujus compoſitum *reſerare*. Nam Varro, lib. VI. de L. L. cum citaſſet iſtoc Saturnii verſus ἀπροσδιόνυσον, *Nec ſatum ſarrire*, ſubjicit, *obſerare*, *operire*. Ita enim corrigit Scaliger. In vulgatis eſt *aperire*, quod tuetur Turnebus in notis poſtumis, quia *ſarrire* ſit terram ſarculis aperire. Sed *ſerare*, & *obſerare*, de eo dici, qui ſerâ claudit, omnes ſciunt. Interim Varroniana illa etymologia nihil ineptius. Eſt enim *ſarrio* a σαρῶ. Σαίρειν & σαροῦν notant *purgare*, *verrere*, *abſtergere*: at qui ſarrit, purgat agrum evellendo ex eo herbas noxias. Vel *ſarrire* eſt a σκάλλειν, quod omnino idem eſt ac *ſarrire*; nempe ſarculo terram circumfodere ad evellendas herbas. Uſus hoc pacto Theophraſtus de cauſſ. plantarum, lib. III. cap. XXV. Ubi ait eos, qui ſegnius in terræ cultura elaboraverint, *cogi ſæpius & ſarrire & runcare, cum multa herba erumpat*. Sic optime tranſtulit Gaza hæc verba: ἀναγκάζονται πολλάκις καὶ σκάλλειν καὶ βοτανίζειν, ὅτε πολλῆς ποάς ἐκφυομένης. Vide *Sarculum*.

Sartago videtur Iſidoro, lib. XX. cap. VIII. de ſtrepitu ac ſtridore, quem edunt ea, quæ friguntur. Alii vel ſimplex derivatum putant a τάγανον, quæ Nunneſii eſt opinio: vel conflatum arbitrantur a σὰρξ, id eſt, *caro*, & τάγανον, quomodo vocatur *patella*, *in qua friguntur carnes*: uti φρυγεὺς, & φρύγετρον eſt, *in qua torrentur farra*. Auctor Pollux. [ἄτανον, unde & *atanum* & *atanuvium*.] Verum latius *ſartaginis* vocem accipit Plinius, lib. XVI. cap. XI. ubi meminit reſinæ terebinthinæ in *ſartagine* frictæ. Uſurpat hanc vocem quoque Perſius ſat. I.

.... *Quæriſne, unde hæc ſartago loquendi?*

Ubi Caſaubonus putat poëtam reſpicere ad panes in ſartagine frictos, qui fiebant e variarum rerum miſcela, ut e farina, adipe, melle, ſeſamo, aliiſque. [*athanus ſonat in ſaliaribus*. vide Nonium.] Idem autumat *ſartago* eſſe origine Syriacum. Nam ab inuſitato שרח eſſe משרת, unde *ſartago*.

†Sartago & Patella non ſignificatu, ſed origine differunt. Ergo *Patella* vox eſt Latialis peculii a *Patee* veniens, fuitque mere coquinarium verbum: at Sartago Tyrrhenicae originis, ac principio in ſacris tantum uſurpatum, etſi poſtea etiam extra ſacra traductum. De *Sartagine* mihi dictum in Tyrrhenicis fuit Diatr. IX. §. 3. Ejus etymologia eſt ab Hebraeo Chaldaeoque themate שרת, quod non niſi aſſumpta ab initio *Mem* nominum formativo ſeperitur. Hebraice quidem extat in 2. Sam XIII. 9. ubi משרת *maſreth* eſt *ſartago*. At Chaldaice *Samech* cum *Sin* permutatur (alternant enim haec duo elementa ſaepiſſime) ac מסריתא *maſretha* in Targumim *ſartaginem* notat tum in eodem Samuelis loco (quem ſupra pro uſu Hebraico attuli) tum Levit. VI. 14. Mazochius.

Sartor, nunc eſt a *ſarrire*, quomodo Plautum Captivis uſum diximus in *ſarculum*: nunc a *ſarcire*, quod generatim ſonat *integrum reddere*, unde *ſarta tecta* apud Juriſconſultos, ac Ciceronem quoque. Ponitur id, Aſconio teſte, pro eo, quod integre dicitur *ſarta & tecta*, vel *ſarta tectaque*. Nam *tecta* hic adjectivum eſt: ut indicat, quod locatione operum publicorum, quæ lege cenſoria fiebant, addi ſoleat, Porticum sartam tectam prodvit. Significat autem *ſarta tecta*, quod Polybius vocat ἐπισκευὰς καὶ κατασκευάς. Nec *ſarta tecta tueri* aliud eſt, quam procurare, ut ædes ſint *ſarta tectaque*, Belgis *de huyſen onderhouden*; cui contrarium *negligere ſarta tecta*, *de huyſen laten vervallen*. In vett. Gloſſis *ſarta* exponitur ἐπίρραφα, nempe quia *ſarcire* fere eſt ῥάπτειν. Verum hic in propria lataque ſignificatione accipitur. Cujus ſignificationis meminit Feſtus in Sarte: & ex eo Chariſius, lib. II. *Sarte*, inquit, *pro integre*. *Sarcire enim eſt integrum facere. Hinc* sarta tecta vti sint, *opera publica publice locantur. Et, ut Porphyrio ex Verrio, & Feſto: In Auguralibus, inquit, libris ita eſt*, Sane sartequе. Hæc Chariſius. Alii *ſarcte* ſcribunt.

Satan, σατανᾶς, שטן, *adverſarius*, a rad. שטן, *adverſari*. *Satanæ* nomen κατ' ἐξοχὴν tributum eſt *diabolo*: nam & aliis tribuitur in Scripturis, iis nempe qui *adverſantur divinæ voluntati*, ſive *incogitantia*, ut Petrus Matt. XVI. XXIII. ſive *malitia*, ut Judas, Joh. VI. LXX.

Satelles non a *ſatagendo*, ut Perottus putabat, ſed a Syriaco סטר, id eſt, *latus*, quia *latus ſtipat*, ut idem ſit ac antiqua lingua erat *latro*: quem Varro ſimiliter ſic dici credidit, quia *latus cingeret*. Servius, in XII. Æn. *Varro dicit hoc nomen poſſe habere etiam Latinam etymologiam, ut latrones, dicti ſint, quaſi laterones, quia circa latera regum ſunt, quos nunc ſatellites vocant*. [*Satellites* ex Teutonico *Adelluyten*.]

Satta

καὶ χλευαϛμὸς; Atque hoc ita eſſe; liquet ex reliquis Sillorum Timonis, quæ apud Diogenem Laërtium leguntur. Eſtque ſillorum nomen non ἀπὸ τῦ σιλλαίνειν, hoc eſt, *irridere, ſubſannare*: nec a σιλλόω, quod Heſychius exponit μωκῶμαι, ſed ψέγω, κακολογῶ. Nec a σιλλῶν & σιλλαίνειν. Sed ſunt hæc a σίλλος, hoc a Chald. סלי, quod eſt, *aſpernari*. Nam ſillographi maledicis ſuis verſibus alios in contemtum ducere conabantur. Vel potius σίλλος factum ex Σιληνός. Nam *Satyri* & *Sileni* erant Bacchi comites, & convitiis gaudebant ob laſciviam. At *Satura* Ennii ac Varronis ex eo nomen accepit, quod multa metra ac res pariter miſceret. Quod ea Diomede cognoſcere eſt. Sane variis, quæ res miſcerent, *ſatura* nomen competebat. Uti farcimini variis rebus referto, quod *ſatira* dicebatur. Item *ſatura lanci*, quæ variarum erat primitiarum plena. Item *ſatura legi*, quæ multis aliis legibus conferta, ut inquit Feſtus. Ac ſimiliter Gloſſæ: *Satura*, νόμος πολλὰ περιέχων. De hac pluſcula congeſſit Scipio Gentilis, lib. II. Parerg. cap. XXVII. Ab tribus iſtis, quæ dixi, etiam *Satyra Lucilliana* nomen quidam olim deduxere: ut videre eſt apud veterem Horatii interpretem ad ſat. I. lib. I. Et Scaliger pater etiam putabat *Satyram* illam dici a varietate argumenti, uti & *ſatyram lancem* & *ſatyram legem*: originem autem eſſe ex eo, quod *Satyri* in ludis tragicis geſtarent lances & caniſtra variis referta pomis, quibus nymphas allicerent. Nam ut caniſtra illa variis erant referta pomis, ita *ſatyra* vario conſtabant argumento. Sed falluntur, quia hac quoque notione *ſatyra* eſt a Græcis: Heſychius: Σατύραι σκάφαι βοτρύων παρὰ Λάκωσιν. Error ea eo eſt, quia confundunt diverſiſſimas duas *ſatyra* ſignificationes, quas indicavimus. L. Joannes Scoppa *Satyram* & ipſe per *I* ſcribit: nempe quia in vett. libb. ita invenerat: ſed ridiculam plane ἐτυμολογίαν adducit. Nam lib. II. Collectan. cap. I. ab quod *ſatirici* taxent improbos hominum mores, *ſatiram* ex *ſat* & *ira* conflatum putat. In quo eum vel modulus mediæ ſyllabæ aliud docere potuiſſet. Sunt & aliæ aliorum de *Lucilliana Satyra* opiniones: ut quod quidam ἀπὸ τῦ σεσηρέναι vocem eam arceſſunt, hoc eſt, a *rictu canino*. Sed in re aperta nolo tempus ultra perdere. Nam ſatis eſt veriſimile Lucillianum carmen *Satyram* dici a *Satyris*; Ennianam autem ſic vocari cenſemus, quia haberet farraginem ſive mixturam variorum metrorum & rerum. Vide quæ diximus in *Satura*. Quod ſi quis plura deſideret, is adeat librum noſtrum de re poëtica.

Satyriasis & *priapiſmus*, ut differant, docet Cælius Aurelianus, lib. V. tardarum paſſ. cap. VII. itemque, lib. III. cap. XVIII. ubi & de ἐτυμολογίᾳ ita ſcribit: *Satyriaſis vocatur, ut quidam volunt, translative a ſimilitudine ſatyrorum, quos, ut vulgus loquitur, ſive fabula fingit, vinolentos, atque in uſum Veneris pronos dæmones accepimus: vel, ut alii dicunt, ab herba virtute, quam ſatyrion vocant. Hanc enim accipientes, in Venerem provocantur, cum tentigine genitalium partium*. Mihi prior magis placet ſententia, ut ipſum *ſatyrion*, æque ac *ſatyriaſis*, ſit a *ſatyris*, qui penem ſemper habent erectum. *Satyris* vero (pro quo *Saturi* per *V* in codice Romano legi ait Pierius) nomen eſt ἀπὸ τῆς σάθης, Macrobio teſte, lib. I. Saturn. cap. VIII. item Heſychio, qui & ait σάθην eſſe τὸ μόριον τῦ ἀνδρὸς, ὅπερ καὶ πέος λέγεται. Unde σάθωνες, *bene vaſati*. Ut ab ἄλμη ἀλμυρὸς, ſic a σάθη σαθυρὸς, & adſpirata in tenuem abeunte σατυρὸς, *libidinoſus, penis deditus*, ut Calphurnius Piſo locutus eſt in Annalibus ſuis. Sane id veriſimilius, quam quod aliqui ita dicant vocari παρὰ τὸ σεσηρέναι, quod *more irridentium vultum haberent*. Poſſis & cum Caſaubono deducere a Dorico σάτυρ, quod eſt παίζειν, unde Lacedæmoniis, Heſychio teſte, διασάτυρ, διαπαίζειν. Nam eos φιλοπαίγμονας poëtæ appellant, ac ludibundos inducunt. Vel, quod idem addit Caſaubonus, dicuntur σάτυροι quaſi מסתורים, *ſatuvim*, quod *in ſpeluncis fere ac montibus latere putarentur*. A radice סתר, quod eſt *latere*: unde & *Saturnus* dictus, qui aliter Deus *Latius*, uti uxor ejus *Latia*: imo & σάθη inde, quia *natura eam partem latere atque occultari voluit*. Sane hoc *Satyrorum* etymon, ſi ab Hebræis arceſſere lubet, longe magis placet quam illud Henniſchi, ad Aretæum, ubi ſcribit eſſe a שטר, id eſt, *præfectus*; *qui virgam aut baculum tenet*, quia *Satyri* habeant *extentam virgam*, quæ חטר dicitur.

Saucius Nonio teſte, proprie eſt *vulneratus*: quod vero aliquem *dolore ſaucium* dicimus, id fit κατὰ μεταφοράν. Papias putat dici quaſi *ſanguine hauſtus*. Perottus a *ſeco* quaſi *ſecius*. Suſpicor ego eſſe ab inuſitato τρωόω, unde τραῦμα, *vulnero*. Nempe *ρ* præteritum εὐφωνίας ergo. *T* autem in *S*, & hoc in illud abire, millibus exemplorum e variis linguis comprobatur. Ergo quaſi a σαόω pro τρωόω ſit *ſaucius*, ut a *fido fiducia*. Significatio ſane convenit. Gloſſ. Phil. *Saucius*, τραυματίας. Gloſſ. Cyr. Τραυματίας, *ſaucius*, vulneratus. Onomaſt. *Saucio*, κατατραυματίζω.

Savillum ὑποκοριστικὸν eſt ex *ſavium*, ſive *ſuavium*. Eſt placentæ genus, ita a *ſuavitate* dictum. Ejus conficiendi rationem docet Cato, cap. LXXXIV.

Saura, a Græcis σαῦρα, & σαῦρος, ut Latinis *lacerta* & *lacertus*. Iſidorus, lib. XII. cap. IV. *Saura, lacertus, qui quando ſeneſcit, cæcantur oculi ejus, & intrat in foramen parietis, aſpicientis contra orientem, & orto ſole intendit & illuminatur*. Gloſſ. Cyr. Σαῦρος, ἑρπετὸν, *lacertus*. Eo autem addit ἑρπετὸν, quia eſt & σαῦρος ἰχθὺς, qui & ipſe Latinis *lacertus* dicitur. Meminit Cyrillus iiſdem Gloſſis. Veriſimile eſt σαῦρον dici a זרוע, hoc eſt, *brachium*; nempe ob ſimilitudinem: quemadmodum Latini quoque propterea *lacertum*, dixere. A σαῦρος eſt σαυρίτης gemma. Plinius, lib. XXXVII. cap. X. *Sauritem in ventre viridis lacerti arundine diſſecti tradunt inveniri*. Σαύρα etiam avis eſt genus, quæ Latinis *ſaurex*: de qua nunc videndum.

Saurix dicitur, & *ſorix*, ut *caurus*, & *corus*. Plinius lib. XI. cap. penultimo: *Sorices & ardeolæ invicem fœtibus inſidiantes*. De *ſorice* ave ſic Marius Victorinus, lib. I. extremo cap. de Orthographia: *Sorix aut ſaurix, avis tributa Saturno ab auguribus, quia tarditati, & vetuſtati, & ſenectuti convenit: nam & in veteranis maxime verſatur locis, & notum eſt, & noctis maxime prima, & quia tempeſtatis nuncius, atque index parvi laris*. At *ſorex* per *E* in poſteriori eſt *mus ſylveſtris*, μῦς ποντικὸς ἢ ἀγροῖος, ut in Gloſſ. Philox. exponitur. Etymon quoque diverſum. Nam *ſaurix* eſt a σαῦρα. Sic enim avis ea Græcis vocatur, quæ aliter σίπαλις & πιπὼ & χαλκίς. Vide Heſychium, & Salmaſium in Solini cap. VIII. At *ſorex* per *E* eſt ab ὕραξ, quod Æolicâ linguâ *murem* ſignificat. Ita Camerarius in Append. Problem. & ante eum Geſnerus. Cauſſa nominis eſt, quia ſit roſtro ſuillo. Fallitur Iſidorus, lib. XII. cap. III. ubi dici putat, quaſi *ſerrax*, quia rodat, & quaſi ſerra præcidat: nec melius Perottus vocari ita cenſet a ſono, quem edit rodendo. Hinc *ſoricina nenia*, apud Plautum.

Saxum, ex mente Scaligeri, Exercit. CXVII. Thuſca vox eſt, qua non niſi in ſacris utebatur: unde & ejuſdem eſt originis ac *ſacer*, & *ſagmina*. In ſacris eos uſos eſſe, vel fidem fecerit parœmia, *Stare inter ſacrum & ſaxum*: de iis quibus præſens imminet periculum, ut victimæ a ſacerdote jamjam *ſaxo* feriendæ. Sed ſimplicius dicamus, *ſaxum* dici a *gravitate*, a σάττω, *onero*, unde ἀναλόγως *ſaxum*. Eſt enim *ſaxum* lapis naturalis, grandis, durus aſperque, quales a monte excidi ſolent. [a ῥάξ, idem quod ῥώξ, ἀπόῤῥαξ.]

†Saxum eſt ab Hebr. חצץ *hazaz* ejuſdem notionis, pro quo a Graecis interpp. ſemel ponitur χάλιξ i.e. *ſilex*, alibi ψῆφος *calculus*. Etiam Chaldacum Syrumque חצצא eadem ſignificatione pollet. Atqui littera Cheth aſpirata in S non praeter morem tranſiit,

tranſit, *Tſade* vero in duplicem X ſibi analogam: unde SAXUM. MAZOCHIUS.

S C

SCABO ἀπὸ τοῦ σκάπτειν. Nam qui *ſcabit*, unguibus locum prurientem σκάπτει, hoc eſt, *fodit*. Vel eſt *ſcabo* a *ſcaber*: hoc autem, ex Joſ. Scaligeri ſententia, ab antiquo *ſcarreo*, unde & Belgæ dicunt *ſcharren*, quod idem eſt ac *ſcabere*. Ut a *facio*, *faber*; a *tumeo*, *tuber*; a *ſuo*, *ſuber*; a *creſco*, *creber*; ſic a *ſcarreo* eſt *ſcaber*. Sane a *ſcarreo* eſt *ſcarroſus*: ſive, ut alii ſcribunt, *ſquarroſus*: nempe quia C & Q eadem ſunt literæ. Utitur apud Feſtum Lucil.

Varronum ac rupicum ſquarroſa incondita roſtra.

Scarreo autem, uti idem Feſtus docet, eſt a *ſquammarum piſcium ſimilitudine, quorum cutis exſurgit ob aſſiduam illuviem*. Ad *ſcabo* redeamus. Ab eo eſt *ſcabies*, ut a *ſpecio*, *ſpecies*; ab *effingo*, *effigies*; a *rabere*, vel *rabire*, *rabies*, &c. Minus ἀναλόγως a *ſcaber* deducit Servius ad illud I. Georg.

. . . . *Scabra rubigine pila:*

Scabra, inquit, *hoc eſt*, *aſpera*: *unde & ſcabies dicitur a corporis aſperitate*. A *ſcabies* eſt *ſcabioſus*: quo olim uſi μεταφορικῶς de omnibus, quæ vituperabant, unde apud Perſ. ſat. IV. *ſcabioſum far*, & apud Juvenal. *ſcabioſum pomum*. Nec mirum, cum tantopere *ſcabies* apud omnes ſit inviſa, imprimis quam Græci ψῶραν ἀγρίαν, hoc eſt, *feram*, vocant, quam Horatius *malam* videtur appellare, cum ait, Epiſt. ad Piſon.

Ut mala quem ſcabies, aut morbus regius urget.

A *ſcaber* quoque eſt nomen *ſcabres*, & verbum *ſcabreo*: Paccuvius Teucro apud Nonium in Alumnum,

Quæ deſiderio alumnûm, pænitudine
Squalo ſcabreque & inculta vaſtitudine?

ſive ut Turnebus, lib. XV. cap. XV. & lib. XXIX. cap. XX. legit, *ſqualet ſcabroſque*, ut ſit a verbis *ſqualleo*, *ſcabreo*. Interpretatur enim, *ſqualida & ſcabra es*. Varro Manio apud Nonium: *Ager derelinqueretur ac periret ſqualo ſcabreque, illuvie atque vaſtitudine*. Et Virgilius, Ciri:

. . . . *Quam te tam triſtibus illis*
Sordibus & ſcabre patiar tabeſcere tali.

Ita emendat Scaliger. Nam in vulgatis pro *ſcabre* eſt *ſcoria*, repugnante metro. Græce enim eſt σκωρία. Appuleius, lib. II. Flor. *Infandi morbi putredine in ſerpentium ſcabrem ſolutum religioſe humavi*. Dicitur & *ſcabredo*, quomodo *pumicatam ſcabredinem* dixit Hieronymus in Hilarione. Ab eadem quoque origine *ſcabrones* videntur dicti, qua voce uſus Ulpianus in l. XII. §. fin. ff. de ædilit. edict. *Trebatius ait, non eſſe morboſum, os alicui olere, veluti hircoſum, ſcabronem*. Ubi *hircoſus* erit; cui os olet ex deteſtabili libidine: qua de acceptione ex Scaligero dicebamus in *Hircus*. Quare nihil opus pro *hircoſum* legere *lurcoſum*. *Scabrones* vero ab Ulpiano Trebatioque dicti, qui illuvie laborant, nec os colluunt, aut os pulviſculo mundant, unde fit, ut iis, quemadmodum loquitur Ovid. VIII. Met. ſint

. . . . *ſcabri rubigine dentes:*

quæ res & *ſcabronum* genuit nomen. In vulgatis Juris libris pro *ſcabronum* eſt *ſtrabonum*, quod *oculorum*, non *oris* vitium eſt. Primus *ſcabronum* legi poſſe vidit Cujacius, Obſervat. lib. II. cap. X. Joſ. Scaliger in Conject. pro *ſtrabonem* legit *raponem*, ac ſic vocari cenſet, qui confertim ac raptim cibos vorant, quales Græci vocant ἀδηφάγους ab ἄδην, quod eſt ἀθρόως, & φαγεῖν. Sane ob ἀδηφαγίαν ac ingluviem os hominibus olidum eſſe ſolet. Sed vix puto *raponem* hic locum habere, quando generatim *raptorem* notat: ut Nonius teſtatur; nec video, qui aliud evinci poſſit Varronis loco; quod ut pareat, totum apponam: *Prætor noſter eripuit mihi pecuniam, de eo quæſtum ad anentum veniam ad novum magiſtratum, cum hic rapo umbram quoque ſpei devoraſſet*.

SCÆVUS eſt *ſiniſter*. Gloſſæ Philoxeni: *Scæva*, ἀριστερὰ χείρ. A σκαιὸς deducit Varro (cujus mox verba ponam;) & Paullus Diaconus in *ſcæva*: nempe inſerto *V*, quomodo a Δᾶος eſt *Davus*; a νέος, *novus*, &c. Hinc *ſcævæ*, qui ſiniſtra uterentur pro dextra: uſus Ulpianus, L. XII. § ſi quis. D. de ædilitiis edictis. Itaque & ὑποκοριστικῶς *Scævola* nominatus, quia exuſta apud Porſenam dextra, ſiniſtra exinde uti cogebatur. A *ſcævis* vero auguriis eſt, quod *ſcæva* ponitur pro re ſive augurio, idque tum in bonam partem, tum malam. Plautus, Pſeudolo, act. IV. ſc. VII.

Bene ego ab hoc prædatus ibo, novi, bona ſcæva eſt mihi.

Idem, Caſina, act. V. ſc. IV.

Caninam ſcævam ſpero meliorem more.

Ubi per *caninam ſcævam* aut occurſum canis intelligit, qui inauſpicatus habebatur: aut latratum, ut ſententia ſit, minus hunc gravem fore, quam latratum ac rixas uxoris. Illuſtris de hac voce *ſcævæ* locus eſt apud Varronem extremo lib. VI. de L. L. *Vel*, inquit, *obſcænum ab eo, quod pueris turpicula res in collo quædam ſuſpenditur, ne quid obſit, bonæ ſcævæ cauſſa: inde Scævola appellatus. Ea dicta ab ſcæva, id eſt, ſiniſtrâ: quod quæ ſiniſtra ſunt, bona auſpicia exiſtimantur. A quo dicuntur Cemnia, aliudve, quod fit ave ſiniſtrâ, ſcæva*. Ita optimo ſenſu legit Scaliger. In Ant. Auguſtini & Vertranii editt. extrema verba omnino corrupta. Sequitur deinde apud Varronem: *Id a Græco eſt, quod hi ſiniſtram vocant σκαιάν: quare quod dixi ſcævum, bonum omen eſt: obſcænum vero, turpe*. Feſtus Pomp. *Scævam volgus quidem & in bona & in mala re vocat, cum ajunt bonam & malam ſcævam; at ſcriptores in mala ponere conſueverunt, ut apud Græcos invenitur poſitum pro ſiniſtro*. In malam uſus Donatus ad Adelph. act. IV ſc. II. ubi ait, *obnunciare dicuntur Augures, cum aliquid mali ominis ſcævumque viderint*. Hæc vera lectio, non *ſævumque*, prout a Rob. Steph. editum. Porro quod *ſcæva* tum bona dicantur, tum mala, id nihil mirandum, quando & *ſcæva* ſive ſiniſtra auguria nunc bona dicuntur, nunc mala. Bona, ut Ciceroni, lib. de L. L. *Iſque ave ſiniſtra dictus populi magiſter eſto*, id eſt, *bono auſpicio*. Item Varroni loco ſupra allato, & Plinio, ubi de fulmine tractat. Mala, ut Accio apud Cicer. I. de Divinat. & Perſio, ſat. IV. An vero hoc ex eo ſit, quod Romanis quidem ſiniſtra; Græcis autem barbariſque dextra eſſent feliciora (quam rationem Beroaldus adferebat) id alibi commodius diſquiremus. A *ſcævo* eſt *obſcævare*, quod Nonius interpretatur *malum omen adferre*. Uſus Plautus, Aſin. act. II. ſc. I.

Metuo nequid illic obſcævavit mea falſæ fallaciæ.

Ubi male a Camerario editum *obſcæuavit*: quamquam id tueatur Baptiſta Pius. At recte in Palatinis eſt *obſcævavit*: uti teſtatur Gruterus. A Græco σκαιὸς, qua vel *lævum* vel *infelix* notat, Trojanæ portæ quoque factum nomen Σκαιὰ, ſive *Scæa*, cujus Homerus, Maro, Silius, & alii meminere: ita autem vocata, vel quia *occidentem* ſpectaret, & *occidentalia* dicuntur *ſiniſtra*: vel quia Trojanis fuerit *infelix*, quippe per quam intromiſſus fuerit equus Durius. Utramque rationem adfert Euſtathius. Imo & tertiam addit, ut ſit a *Scæo* architecto, quemadmodum *Dardania* a *Dardano*. Cui & quartam addere conatur Bernardinus Baldus de verb. Vitruv. ſignif.

SCALAS a *ſcandendo* dictas ait Iſidorus, lib. XIX. cap. XVIII. ſed merito Angelus Caninius originem ejus arceſſit a סלם, quod idem notat. Poſteriori ævo etiam *poculi genus* dixere *ſcalas*, quod Iſidorus, lib. XX. cap. V. putat eſſe a ξύλου, id eſt, *lignum*; ut proprie notet *pateras ligneas*. Sed puto eſſe a Gothis, non Græcis. Sane hodieque Germani & & Belgæ retinent eam appellationem. Uſus olim Paullus Diaconus, lib. I. de geſtis Longobardorum, cap. XXVII. *In eo prælio Alboni Cunimundum occidit; caputque illius ſublatum ad bibendum ex eo poculum fecit, quod genus poculi apud eos ſcala di*

citur

citur, *linguâ vero Latinâ patera vocitatur*:

Scalmvs, σκαλμὸς, paxillus, ſive teres lignum, cui alligatur remus. Eſt a σκάλλω, *fodio*, quia paxillus cavo quaſi infoditur. Hinc *interſcalmium*, locus inter *ſcalmos* remigum vacuus mediuſque.

Scalpo vel eſt a σκάλλω, *fodio*, *L* in *P* converſo: vel a σκαλεύω, quod idem notat, ευ in *p* mutato: vel a γλάφω, quod ejuſdem eſt ſignificationis ac *ſcalpo*. Atque hoc etymon prioribus præſtat. Nam Æoles præponunt σ· unde σμικρὸς, σμύραινα, σμῶς, & ſimilia. Itaque pro γλάφω dicunt σγλάφω, unde κατὰ μετάθεσιν *ſcalpo*. Ac quia non tantum γλάφω dicitur, ſed etiam γλύφω, & Æolice σγλύφω, hinc itidem fecere *ſculpo*. A γλάφω eſt γλαφυρὸς, a γλύφω dicta ἱερογλυφικά. Similiter a *ſcalpo* eſt *ſcalprum*, unde *ſcalpellum*; a *ſculpo* eſt *ſculptile*. Non differunt *ſcalpo*, & *ſculpo*, vel ſaltem non natura, atque origine, ſed fortaſſe uſu. *Scalptura* enim ſæpius legas de iis, quæ figuras habent eminentes, & ectypas: *ſculptura* autem crebrius de his, quæ habent figuras entypas ſive depreſſas, & inciſas. Etiam a *ſculpo* eſt *exſculpo*: ut recte cenſet Cæſellius apud Caſſiodorum de Orthographia cap. x. Id diſplicet aliis, qui *ſcalpo* negant eſſe Latinum, eoque a *ſcalpo* deducunt, *A* in *V* converſo: quomodo a *ſalſus* eſt *inſulſus*. Sed his adſentire non poſſum, ob ea, quæ diximus.

†Scalpo ſicuti & Sculpo ſunt a כלף, a quo derivatur nomen כילפות *celappoth*, quod Pſ. LXXIII. (Hebr. 74.) v. 6. ferrei inſtrumenti ad diruendum itemque ad ſcalpendum apti nomen eſt. Niſi quod Scalpo ſupra Hebraicae radicis litteras aſſumpſit ab initio ſibilum, quod ſaepe verbis ex Hebraeo derivatis praeponitur, maxime ante C: veluti quod a כתב *catab* fieri *SCRIBO*, ſupra in voce Litteras oſtendimus, & alibi pluries in Latinis ex Hebraeo verbis. Nam Graeci id non aſſolent, uti conſtat & κολάπτω, quod ab eodem כילפה *celaphah* ſupraſcripto oritur. Mazochivs.

Scamavs Latinis, ut Græcis σκαμβὸς. Suetonius: *Mole podatus ſcambuſque*. Videtur idem ac *vatia* ac *valgus*: de quibus in *Varus* & *Vatia*, diximus.

Scamma in ſtadio ſive circo dicebatur locus, in quo athletæ certabant. Cœlius Aurelianus, lib. II. Chron. cap. I. *Ordinat præterea idem Aſclepiades in arenæ ſpatio, quod appellant ſcamma, deambulationem, atque tranſcenſum lignorum*. S. Ephrem, ſub initium libri de luctamine ſpirituali: *Semper ergo perfectiſſime athletæ ſine aliquo metu, & cum ſumma alacritate inveniuntur in ſcammate. Timidi autem & imbecilles, antequam incipiant decertare, defugiunt, & propter mollitiem deſidiamque immenſam, nullo prorſus modo in ſcammate deſudare contendunt. Scamma eſt autem, fratres dilectiſſimi, medius locus, in quo athletæ luctantur*. In veteri Gloſſario exponitur σκάμμα, *foſſus*, vel potius *foſſa*, eſtque a σκάπτω, hoc eſt, *fodio*; unde & Euſtathius ac Suidas per aphæreſin deducunt καπετὸς, quod idem eſt ac σκάμμα, nempe ὄρυγμα, ſive *foſſa*. Ita autem locus certaminis dicebatur, ſive quia foſſæ leviter depreſſæ ſpeciem ferebat: ſive quod apud Græcos, foſſa ſoleret cingi, ut apud Romanos euripo. Præter eos, quos ante adduxi, auctores, ſic e Latinis voce *ſcammatis* uſus Tertullianus lib. ad martyres, cap. III. *Itaque epiſtates veſter Chriſtus Jeſus, qui vos ſpiritu unxit, & ad hoc ſcamma produxit, voluit vos ante diem agonis ad duriorem tractationem a liberiore conditione ſeponere, ut vires corroborarentur in vobis*. Et B. Hieronymus adverſus errores Joannis Hieroſolymitani ad Pammachium: *Cum ergo iſta quærantur, cur tu omiſſis, ſuper quibus pugna eſt, de ſcammate & loco certaminis egrediens in peregrinis & longe alienis diſputationibus immoraris?* Ubi παροιμιωδῶς dixit *de ſcammate egredi*, ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾷν, *extra ſtadii terminos certare*, hoc eſt, a propoſito digredi. Afferrem & locum Paulini ex epiſt. II. ad Severum, & Ambroſii de Heliæ jejunio cap. XII. & quorundam aliorum. Sed auctores ſunt in manu. Si plura de *ſcammate* voles, adi P. Fabri agoniſtica lib. II. imprimis cap. I. II. & VII.

Scammonia, vel *ſcammonium*, σκαμμωνία vel vel σκαμμώνιον, vel etiam σκαμωνία, fortaſſe a σκάμμα, *foſſio*, quia inteſtina σκάπτει, hoc eſt, *fodit*. Radit enim ea acrimonia ſucci ſui: unde & *acridia* dicta. Iſidorus, lib. XVII. cap. XIX. *Scammonia, quam Latini acridiam vocant*.

Scamna idem ſunt ac *ſubſellia*. Ea alta erant edilaque, ut *ſcandere* opus eſſet. Itaque etſi in vulgatis Lexicis legere ſit, Iſocrati etiam *ſcamna* dici σκάμνα & σκαμνία, ac Nunneſius propterea origine Græcum putet; tamen puto plane Latinum eſſe, ac venire a *ſcandendo*, prout Varro docet in IV. de L. L. *Quia*, inquit, *ſimplici ſcanſione ſcandebant in lectum non altum, ſcabellum: in altiorem, ſcamnum*. Idem etymon amplectitur Iſidorus, lib. XX. Orig. cap. II. *Subſellia* vero, ac *cathedras*, ita vocari docet Juvenalis Interpres ad ſat. VII. & XI. Sed & lib. II. Codicis Theod. de contrah. emt. legitur: *Ut etiam ſi ſubſellia, vel, ut vulgo ajunt, ſcamna vendantur*. A *ſcamnum ſcamellum*, ὑποπόδιον, pro *ſcamnellum*, ut a *columna columella* pro *columnella*. *Scamellum* agnoſcit Priſcianus in III. Eoque uſum docet Appuleium in I. Hermag. *Verum infirma ſcamellorum obice fultæ fores*. Gloſſæ Cyrilli: Ὑποπόδιον, *ſcabellum*, *ſubſellium*, *ſcamellum*, *ſuppoſitorium*. Gloſſæ Iſidori: *Scamellum*, *ſymphoniaci*. Sententia eſt, *ſcamellum* eſſe inter ea, quibus utuntur ſymphoniaci. Nam unus ſymphoniacis modum dabat pulſu *ſcamelli*, unde *ſcamellorum* vel *ſcabellorum crepitus* apud Suetonium in Caligula, & Arnobium. Alii *ſcamillum* malunt, ut a *mamma* eſt *mamilla*. Mirum vero etiam *ſcamillus* dici genere virili. Nam Vitruvius, lib. III. cap. III. ait: *Stylobatam ita oportet exæquari, uti habeat per medium adjectionem per ſcamillos impares*. Et poteſt Appuleius *ſcamillorum* quoque dixiſſe a *ſcamillus*. Sane & *ranunculus* a *rana* dixere Latini, & *panicula* a *panus*. Sed utcumque hæc ſint, uſitatius ea notione eſt *ſcabellum*, cujus eadem origo. Nam & ipſum dicitur quaſi *ſcamnellum*. Quinctilianus, lib. I. cap. IV. *Quare diſcat puer, quid in literis proprium, quid commune, quæ cum quibus cognatio: nec miretur, cur ex ſcamno fiat ſcabellum*, &c. A *ſcamno* quoque *ſcamnatus ager* dicitur Aggeno Urbico, quaſi per *ſcamna* diviſus.

Scandalvm, σκάνδαλον, vox Eccleſiaſticis ſcriptoribus uſitatiſſima, proprie eſt *offendiculum*, ſive *obſtaculum*, hoc eſt, quod in via inſidioſe ponitur, ut pedem ad illud offendendo cadamus. Indicat id Hieronymus, cum lib. II. adverſus Pelagianos ait: *Niſi fallor enim*, σκῶλον *&* σκάνδαλον *apud Græcos ex offenſione, & ruina nomen accepit*. Quare Eraſmus in notis ad eum Hieronymi locum, ut & Annotat. in cap. XVI. Matth. merito ſuſpicatur venire σκάνδαλον a σκάζω, hoc eſt, *claudico*, quod cogat claudicare, ſive inſtar claudi in obliquum tendere.

Scando quibuſdam placet eſſe a *ſcamnis*: ſed veriſimilius eſt *ſcamnum* a *ſcandendo* dici, uti Varro, & Iſidorus, volunt. *Scando* vero, inquit Becmanus, facilius ex Hebræo deduces, ſi, memor confuſionis Babylonicæ, elementa tranſponas נסק, hoc eſt, *ſcandit*, *conſcendit*. A *ſcando* eſt *eſcendo*, *A* in *E* converſo, quomodo pro *affligo* dicimus *efflígo*, unde *efflictim*. *Eſcendere* uſurpant Plautus, Varro, Salluſtius, Cicero, Tacitus, alii: ut oſtendere Muretus, cum alibi, tum lib. XIV. cap. III. Carrio, lib. I. Emend. cap. VI. Janus GuiliELM. lib. III. Veriſimil. cap. XVI. Gaſpar Schoppius, lib. I. Suſpect. lect. epiſt. XXI. Colerus ad Salluſtium. Et cui non aliquid de eo dictum? Gloſſæ vett. *Eſcendit*, συμβαίνει. Apud Paulum Diaconum, ubi in vulgatis eſt *excedere*, e codd. MSStis legi debet, *eſcendere*, vel *exſcendere*: ut iidem monent.

†Scando fit a נסק *naſak* notionis prorſus ejuſdem: fit vero per μετάθεσιν, in derivatis ex primitivo ſtipite ſurculis minime inſolitam. Mazochivs.

Scandulaca a *ſcando*, quia ſuper alias ſcandit herbas, easque implicando enecat. Hoc voluit Feſtus, cum ait: *Scandulaca, genus herbæ, frugibus inimica, quod eas, velut hedera, implicando necat.* Turnebus, lib. VIII. cap. XXIII. mavult *ſcandulatu* per *T*, uti & *paſtinata* pro *paſtinaca*, *verbenata* pro *verbenaca*. Sed hanc ſententiam alibi refellimus.

Scandulæ, an *ſcindulæ*, dicere oporteat diſputatur. [σχίδακες & σχίζακες.] Iſidorus, lib. XIX. cap. XIX. quod eſt de lignariis, *ſcindula* per *I* ſcribit, ſcribendumque probat: *Scindulæ*, inquit, *eo quod ſcindantur, hoc eſt, dividantur.* Turnebus quoque lib. XX. cap. XVIII. in exemplaribus Cæſaris, Vitruvii, Plinii, Palladii, ubi vulgo *ſcandula* per *A* legitur, *ſcindula* per *I* legere jubet: idque partim compulſus veterum auctoritate; partim Iſidori verbis jam adductis. Colvius item ad Appuleium, lib. III. Met. pro *ſcandulare tectum* (quod in vulgatis,) *ſcindulare* legendum cenſet. Etiam Stewechius in notis ad Vegetium ait ſe in ſeptem libris vett. *ſcindulas* reperiſſe. At Philander ad Vitruvium *ſcandulæ* retinet: *Scandulæ*, inquit, *ſunt tabellæ vicem tegularum præſtantes, quibus contectam fuiſſe Romam annis* CCCCLXX. *auctor eſt Cornelius Nepos, apud Plinium*, lib. XVI. cap. X. Similiter Daniel Barbarus in eundem ſcriptorem. Qui cum dixiſſet, Iſidorum *ſcindulas*, per *I* ſcribere, & a *ſcindendo* derivare, iſta ſubjungit: *Sed cur non a ſcandendo? qui enim vidit, qua ratione alia ſuper aliam imponitur, ſcandere aliam ſuper aliam ſquamarum more gradatim, cognovit.* Sed firmius hoc argumentum eſſet, ſi *ſcandulæ* ſolum dicerentur aſſulæ illæ, quibus domus gradatim conteguntur. Nunc, ut bene adverſus Barbarum diſſerit Bernardinus Baldus, *ſcandulas* generatim dicimus materiam quamvis aſſulatim ſectam. Unde Columella, lib. VIII. cap. III. ubi de gallinariis: *Ab cohorte forinſecus prædictis feneſtellis ſcandulæ ſimiliter injunguntur, quibus irrepant aves, ad requiem nocturnam.* Item Cæſar, lib. VIII. de bell. Gall. *Cupas ſevo, pice, ſcandulis complent.* Quocirca ab origine argumentum duci non poteſt. Alii igitur cum Perotto (eos inter Bernardinus Baldus) *ſcandula* quidem reſervant, idque ob plurimorum codicum auctoritatem, ubi per *A* ſcribitur; at nihilominus a *ſcindendo* eſſe agnoſcunt, eo quod *ſcandula* dicatur quaſi *ſcindula*. Sed profecto *A* quidem in *I* communiter mutari ſolet; at vix unquam *I* in *A*. Quare vel in ſententiam Turnebi pedibus eundum: vel dicendum, olim *ſcandula* quidem dixiſſe de aſſulis tegularum vicem præſtantibus: *ſcindula* vero de alia materia aſſulatim ſecta: illud eſſe a *ſcandendo*, quia alia aliam *ſcandat*: hoc a *ſcindendo*, quia ſint e robore vel alio ligno in aſſulas ſciſſo. Librarii vero hæc duo confuderunt: unde eſt quod promiſcue in libris vett. nunc *ſcandula*, nunc *ſcindula* legamus. Hinc veterem conjecturam noſtram, quia veriſimilis eſt, ne nunc quidem improbamus.

Scaphium, σκάφιον, ἀπὸ τοῦ σκάπτειν, quod eſt, *excavare*. A Polluce, lib. X. cap. III. reponitur inter vaſa muliebria εἰς ἀπόπατον pertinentia: & favet huic interpretationi Ulpianus, L. XXIX. §. penult. D. de auro leg. *Scaphia*, inquit, *habita ventris cauſſa non puto argento legato contineri.* Sane *ſcaphia* ſolere fieri ex auro vel argento, etiam oſtendit epigramma Martialis, lib. I. ep. XXXVIII.

Ventris onus miſera, nec te pudet, excipis auro,
Baſſa bibis vitro; carius ergo cacas.

Etiam ex Mentoreo opere faciebant: unde lib. XI. ep. XII.

Te potare decet gemma, qui Mentora frangis
In ſcaphium mœchæ, Sardanapale, tuæ.

Sunt qui hac notione etiam illud Juvenalis accipiant, ſat. VI.

Et ride, poſitis ſcaphium cum ſumpſerit armis.

Ac uti muliebre vas *ſcaphium*, ita virile dicebatur *laſanum*: ut docet Giffanius Indice Lucret. Alias *ſcaphium* notat *poculi genus*, figura oblonga, in *ſcaphæ* ſimilitudinem: unde & nomen. Ita Turnebus ſumi putat in iſto Plauti, Perſa:

Ampullam, ſtrigilem, ſcaphium, ſoccos, pallium.

Et hoc Bacchidibus, act. I. ſc. I.

Pro galea ſcaphium, pro inſigni ſit corolla plectilis.

Unde colligit, habuiſſe ſimilitudinem galeæ, ut pro ea indui poſſet. Etiam Plutarcho in Numa *ſcaphium* vocatur vas illud concavum, quo ex ejus præſcripto ignem ſole concipiebant. Hujuſmodi enim forma ad eam rem accommodata eſt: ut ex uſtoriis ſpeculis conſtat.

Scapulæ, ὠμοπλάται, συνωμίαι, ut Gloſſ. Philoxeni exponunt. [καμπτύλαι.] Dictæ ita a σκάπτεσθαι, id eſt, *cavari*. Nam exterius quidem prominent, interius autem cavæ ſunt. Iſidorus, lib. XI. cap. I. a *ſcandendo* derivat. Papias, quia *ſcandant palam*. Sed a Græco eſſe, veriſimilius eſt. Hinc *interſcapulum*, μετάφρενον, ut Gloſſæ interpretantur. Pro eo & *interſcapilium* dicitur apud Hyginum in poëtico aſtronomico, ubi de urſa ait: *In ſummo interſcapilio ſtellam habet unam.*

Scapus in herbis proprie eſt *caulis rectus in columnæ modum*. Sic uſi Columella, Plinius, alii. Sed κατὰ μεταφορὰν ad alia transfert: quomodo Vitruvio *ſcapus columnæ* dicitur, quod interjacet inter baſin ſive ſpiram, & epiſtylium ſive capitulum. Item *ſcapus portarum*, apud eundem lib. IV. cap. VI. & *ſcalarum*, lib. IX. cap. XI. *ſcapus candelabri* apud Plinium, lib. XXXIV. cap. III. Dicitur *ſcapus* a Græco σκήπτω, hoc eſt, *innitor*, *incumbo*, a quo *baculus*, *cui innitimur*, vocatur σκήπων, σκηπάνιον, & σκῆπτρον. Et quia *baculus* erat regum inſigne, hinc factum, ut *ſceptrum* pro inſigni regio ſumeretur. Et ſimiliter Hebræis שבט, & *virgam* ſive *baculum*, & *regale ſceptrum* deſignat. Et perveriſimile eſt ab hoc שבט, eſſe Græcum σκήπτω. Porro pro σκήπτω, etiam dicebatur σκίμπτω, σκίμπτω, & σκίμπω· unde σκίμπων, & σκίπων, idem ac σκήπων ſive σκῆπτρον, Heſychius: Σκίπων, βακτηρία, ῥάβδος. Hinc Latinum *ſcipio* pro *baculo* apud Plautum, & alios. Etiam cognomen erat Corneliæ gentis. Cauſſam adfert Macrobius, lib. I. Saturn. cap. VI. *Dicti*, inquit, *Scipiones, quod Cornelius, qui cognominem patrem luminibus carentem pro baculo regebat, Scipio cognominatus, nomen ex cognomine poſteris dedit.* Poſſis & *Scipio* deducere a σκίμπων eliſo *M*. ut a μιμοῦμαι, *imitor*, quaſi *mimitor*: ſed prius illud mallem: ſed *I* ſolum inſeratur, ut a ναῦς *navis*; a μνᾶ, *mina*.

Scarabæus, Græce κάραβος, unde *ſcarabæus*, σ addito. Heſychius: Κάραβοι, τὰ ἐν τοῖς ξηροῖς ξύλοις σκωλήκια, καὶ τὸ θαλάττιον ζῷον. Ariſtoteles in hiſtoria animalium, lib. V. cap. XIX. ſect. CCXVIII. Ἐκ τῶν σκωλήκων τῶν ἐν τοῖς ξύλοις τοῖς αὔοις οἱ κάραβοι γίνονται. Hoc eſt, *e vermibus, qui in arido ligno oriuntur, fiunt ſcarabæi.* Theodorus quidem Gaza vertit *tauros*: nempe quia cornuti: uti Galli ob eadem cornua *cervos volantes* nuncupant. Sed *ſcarabæos* vocari ex Plinio ſcimus; qui & *Lucanos* ait a Nigidio vocatos. Ac ſic ibidem Scaliger vertit.

Scarifico non videtur Latinum, ſed *ſcariſo*. id notat *leviter in ſuperficie rado*. Gloſſ. Philox. *Scariſat*, κατασχίζει, κατακνίζει, καταχαράττει. *Scariſo*, χαράττω, κατακνίζω. Plinius, lib. XXII. cap. XXIII. de laſere: *Pedum clavos circumſcariſatos ferro, miſtum cera extrahit.* Ubi vulgo eſt, *circumſcarificatos*: etiam in antiquiſſima Parmenſi anni CIↃCCCCLXXVI. Sed in vet. libro *circumſcariſatos* reperit Salmaſius. Qui & ubique apud Plinium, Solinum, alios, *ſcariſo* legere jubet. Sane Græce dicitur σκαριφῶ, & σκαριφεύω. Heſychius: Σκαριφᾶσθαι, ξύειν, σκάπτειν, γράφειν, ὅθεν καὶ σκάριφος. Eſt vero σκάριφος, ἡ γραφίς, ut exponit Ariſtophanis Scholiaſtes: vel ξέσις, γραφή, ut interpretatur idem Heſychius.

Scarus, σκάρος, quod Athenæo, lib. VII. placet eſſe a σκαίρω, quod, juxta Varinum, eſt νέμομαι, *depaſcor*.

Scaturio, [a σκυζω, i. e. ζέζω] ſi Claudium Verderium in cenſura ſua audimus, eſt a σκάτος, propterque dicitur de *latrinis humectantibus ac redundantibus*.

Digitized by Google

fontibus. Sed hanc ſententiam illud refellit, quod Lucretius, Plautus, alii utantur de *fontibus*: ut oſtendimus, eum de falſo ſuſpectis ageremus. Quare potius eſt a Chaldaico שד, quod eſt *effundere*, vel Hebræo שטף, *inunde*. A *ſcateo* eſt *ſcatebra*, ut a *lateo*, *latebra*. A *ſcateo* quoque eſt *ſcaturio*, unde *ſcaturigo*; ut a *verto*, *vertigo*; ab *orior*, *origo*. Quibus *ſcaturigo* quaſi *ſcatens origo* dici placet, plane ineptiunt. Gloſſæ Philox. *Scaturrit*, πηδῷ καὶ βράζει. Gemino enim *RR* ſcribit: & ſic ſæpe in vett. libb. uti & *ſcaturrigo*. Item *ligurrio*, & quædam alia.

Scaurus, *cui tali extantes*. Horat. ſat. III. lib. I.

> . . . . *Varum diſtortis cruribus: illum*
> *Balbutit ſcaurum, pravis fultum male talis.*

Contrarius ille, de quo Perſius, ſat. V.

> . . . . *Tibi recto vivere talo*
> *Ars dedit.*

Sed hic ad animi mores transfertur. In Gloſſ. Cyrill. βλαισόπους exponitur *ſcaurus*. At in Phil. Gloſſ. legas, *Scaurus*, σκαμβὸς, σκελλὸς, στρεβλόπους. Quod ſi *ſcaurus* eſt idem ac σκαμβὸς, videri poſſunt eandem habere originem: nempe a σκάω ſeu σκάζω, hoc eſt, *claudico*.

Sceloturba, & *ſtomacace*, ſunt ejuſdem morbi vocabula, veteribus medicis ignota. Meminit Plinius, lib. XXV. cap. III. *In Germania trans Rhenum caſtris a Germanico Cæſare promotis, maritimo tractu fons erat aquæ dulcis ſolus, qua pota intra biennium dentes deciderent, compageſque in genibus ſolverentur. Stomacacen medici vocabant & ſceloturben ea mala*. *Stomacace*, στομακάκη, a στόμα & κακὸν, quod *oris vitium* eſt: unde & Marcello Empirico vocatur *oſcedo*: etſi & aliter hanc vocem accipiant nonnulli. Germani ſimiliter vocant *ſchurmunt*. *Sceloturbe*, σκελοτύρβη, a σκέλος, *crus* (unde Belg. *ſchene*) & τύρβη, *perturbatio*, quia crura ita reſolvit, ut homo rectus incedere non poſſit, ſed nunc ſiniſtrum *crus* in dextrum latus, nunc dextrum in ſiniſtrum transfert, nuoc pedem alterum trahit, inſtar eorum qui locos acclives conſcendunt: ut ſcribit auctor Græcus Definit. med. Germania ſimiliter dicitur *ſchurbein*. Batavis a maculis lividis, vel purpureis, quibus crura infeſtat, *blauſchuyt* appellatur.

Scaevus, a σκαιὸς, *obliquus*. Nempe ut Latinis *pravus* pro *malo*, cum proprie ſit *obliquus*. Vel eſt *ſcelus* a σκέλλος, *perverſus*. Heſychius: Σκελλὸν, διεστραμμένον. Gloſſ. Phil. *Scaurus*, σκαμβὸς, σκελλὸς, στρεβλόπους. A *ſcelus* eſt *ſcelero*, μιαίνω, ut exponitur in Onomaſt. At *ſceleratus* nunc ἀμαρτωλός eſt a *ſcelus*, & ſignat idem ac *ſceleſtus*: nunc a *ſcelero*, & ſignificat *pollutum alieno ſcelere*, μεμιασμένος.

Scena, a σκηνή. quare vulgo ſcribitur per ſimplex *E*. Sed per *Æ* ſcribendum docent Varro & Priſcianus: atque ita ſcriptum invenitur in vett. libb. ac lapidibus, qua de re Turnebus in poſthumis ad Varronem; Aldus in Orthogr. & Faërnus in prolog. Hecyræ. Nempe, ut Priſcianus monet, Romani hac in re, more ſuo, imitantur Æoles, qui dicunt Νύμφαις pro νύμφας, & φαεὶς pro φαεὶς· ſic pro Ἀσκλήπιος, Αἰσκλάπιος, unde *Æſculapius*, & pro σκανὴ, σκαινὴ, unde *ſcæna*. Similiter videntur dixiſſe σκαῖπτρον pro σκᾶπτρον & σκῆπτρον. Sane ſic in vett. libb. *ſcæptrum* paſſim legas. Σκηνὴ vulgo deducunt a σκιὰ, id eſt, *umbra*, quia *ſcena* proprie ſit *umbraculum* ſeu *tabernaculum*. Verum Bibliander Indice in Marcum, vult eſſe ab Hebræo שכן, (*ſchachan*) quod eſt *habitare*. Plura cum de etymo, tum de re ipſa, diximus in *Theatrum*. A σκηνὴ eſt προσκήνιον· qua voce uſus Lucretius, lib. IV. Quamquam Turnebus & Lambinus malint *poſtſcenium*. Diomedes cap. de Præpoſ. *Procatona & preſcenium dicimus locum qui eſt ante ſcenam & catona*. Ut plenius vocem eam exponamus, erat *preſcenium* locus porrectus ante ſcenam, in quo pulpitum id erat excitatum, quo prodirent fabularum actores: eratque pulpitum inter ſcenam & orcheſtram, ſcena quidem depreſſior, ſed altior orcheſtra. Vide Vitruvium, lib. V. cap. VIII. cum delineationibus Joannis Jocundi, quas in Florentina Junctæ habes. Adeundus & Scipio Gentilis, cap. VIII. lib. I. παρ. ubi vulgatam Lucretii lectionem defendit & explicat.

Scenopegia, σκηνοπηγία, *tabernaculorum feſtum*, σκηνὴ, *ſcena*, & πήγνυμαι, quod eſt *pango*. Quid iſtis manifeſtius? Miſera igitur ſeculorum ſuperiorum barbaries fuit: cum Abulenſis deduceret a *ſcenos*, quod eſt *communis*: & *phogis*, quod eſt *epulum*. In animo habuit vocem φαγεῖν, ſeu φάγημα, & κοινὸς, ſive *cænos*, quod, ſi corruptam pronunciationem ſpectes, non abludit a *ſchenos*. Plutarchus lib. quarto Sympoſiacon, quæſt. V. ſcribit *ſcenopegiam* a Judæis cultam in honorem Bacchi, qui idem ſit ac Adon. multaque alia inibi de Judæis nugatur. Sed meliora quis a nationibus in rebus Judaicis, expectet? Veram cauſſam docebit Moſes, Levit. cap. XXIII. ubi diſcimus, feſtum hoc fuiſſe ſolemnem recordationem peregrinationis illius, qua Iſraëlitæ ex Ægypto in terram Canaan migrantes, quadraginta annis tuguriis uſi ſunt.

Sceptrum per ſimplex *E* ſcribunt, quia Græce eſt σκῆπτρον. In veteribus tamen monumentis *ſcæptrum* ſcribitur per *Æ*. Quod Æolum more fieri diximus in *Scena*. Σκῆπτρον autem proprie eſt *baculus*, *ſcipio*: ſive a σκήπτεσθαι, *inniti*, *incumbere*. Vel ab Hebræo שבט, *ramus*, *virga*. Quæ olim imperii ſignum ac ſymbolum erat.

Scheda, σχίδη, accipi ſolet de pagellis ſive foliis, quæ cum aliis compactæ non ſunt: proprie vero competit id nomen tabellæ vel chartæ, in qua exaramus, ſiquid ex tempore venerit in mentem. Eſt enim a σχεδὸν *prope* unde & σχέδιον vocatur, *quicquid ſubito & tumultuarie fit*. Sic *ratis ſive navis ſubito compoſita* σχεδία vocatur, ſubintelligendo ναῦς, teſte Euſtathio. Indeque *ſchedium* vocatur *poëma ſubitum & inconditum*: ut apud Auſonium:

> *Biſſula in hoc ſchedio cantabitur.*

Audiamus Feſtum: *Schedia genus navigii inconditi, trabibus tantum inter ſe connexis facti, quo merciмonia circumferunt poſt amiſſam navem. Unde ſchedia uſus quoque poëmata dicis & verſus, non ſatis perfectis, qui eſſent appellavit ſchedium, cum dixit, qui ſcedium facit inconditum & inelaboratum*. Qui locus cum plane ſit corruptus, tentabimus an emendare poſſimus. Mihi ſic legendus videtur. *Unde ſchedia uſus quoque poëmata dicit, & verſus non ſatis perfecti qui eſſent, Appuleius ſchedium dixit, qui ſchedium facit inconditum & inelaboratum*. Vel in hunc modum: *Unde ſchedia uſus quoque poëmata dicit, & verſus non ſatis perfecti qui eſſent, Appuleius n ſchedium ſchedicum facit, inconditum, & inelaboratum*. *Schedicus* ita uſurpat Appuleius de deo Socratis: *In iſto ſchedico & incondito experimini, an idem ſim repentinus, qui præparatus*. De *ſchedis*, *ſchedulis*, *ſchedio*, aliqua etiam legere eſt apud Hermolaum Barbarum caſtigat. Plin. lib. XIII. cap. XI. & Gull. Budæum annot. in pand. ad L. pri. §. Navem. de exercit. Act.

Schema, σχῆμα, a σχέω, ſive ἔχω, ut ad verbum notet *habitum*. Penulæ ſervilis genus ſignificaſſe lingua Syracuſana, comprobat Scaliger in Copam bis Theocriti verſibus:

> Τὼς αὐλὼς μὲν ἔχοισα, καὶ ἃ ῥόδον, ἃ τύγε μᾶλον.
> Σχῆμα δ' ἐγὼ, καὶ καινὰς ἐπ' ἀμφοτέροισιν ἀμύκλας.

Quare nil mirum, ſi ſimiliter utatur Plautus, cum in Amphitryone ait:

> *Quid ego huc proceſſi ſic, cum ſervili ſchema.*

Quo ex verſu cognoſcere eſt Latinos cum declinationem mutaſſe, ut in aliis multis, ſic etiam quantitatem. Hoc concoquere non potuerunt Alciatus & Meliſſus. Itaque ille legit, *proceſſi cum ſervili ſchemate*: hic autem, *proceſſi ſic cum ſchema ſervoli*. Plura hoc de Plauti loco, ac *ſchematis* voce diximus, lib. V. Orator. Inſtitut. cap. I. Σχήματα etiam ſunt *geſtus ſaltantium*. Plato, lib. VII. de Leg. ἡ ὀρχήσεως μίμησις τῶν λεγομένων σχήμασι γεγονυῖα, *eorum, quæ dicuntur, imitatio per geſtus*. Σχῆμα quoque redditur *ſpecies*, *forma*, *figura*: unde εὐσχήμων, *ſpecioſus*, *decorus*; εὐσχήμως, *decere*. *Euſcheme* dixit & Plautus Menæchmis, II. II. Sic ibidem, (ſi Jani Gulielmi emendationem ſequimur) *dulice*,

 hoc

hoc eſt, loquit, *ſerviliter*, quaſi δουλικῶς, a δοῦλος hoc eſt, *ſervus*.

Schidia, Vitruvio, lib. ii. cap. i. & lib. vii. cap. vi. ſunt ligni fragmenta, quæ in marmore dicuntur aſſulæ: ut interpretatur Philander. Nomen eſt ἀπὸ τοῦ σχίζειν, ut Latinis a *ſcindo*, *ſcindula*. Σχίζω unde ſit, oſtendimus in *Scindo*.

Schoenus, σχοῖνος, *juncus*, & ſpeciatim *juncus odoratus*, quomodo a Latinis uſus Scribonius Largus, compoſitione clxxvi. & clxxvii. Hinc meretrices *ſchœnicolæ*, quaſi *olentes ſchœnum*, hoc eſt, *unguentum vile e ſchœno factum*. Sane minoris erat pretii unguentum a junco odorato, quam e calamo odorato. Hinc Varro, lib. vi. de L. L. *Schœnicula ab ſchœno, nugatorio unguento*. Feſtus: *Schœniculas appellare videtur meretrices Plautus, propter uſum unguenti ſchœni, quod eſt peſſimi generis: Itaque dixit,*

Diobolares, ſchœnicolæ, miracula,
Cum extritis talis, cum crotilis cruſculis.

Hæc Feſtus. Priorem verſum citat & Varro loco ante memorato; poſteriorem vero Priſcianus, lib. xv. Uterque vero eſt a Plauti Cliteilaria. Idem Pœnulo Act. 1. Sc. ii. pro *ſchœnicolis* dicit *ſchœno delibutas*:

Miſeras ſchœno delibutas, ſervilicolas, ſordidas.

Niſi legere malis *cæno delibutas*, *ſcænicolas*, *ſordidas*. Nam clariſſimus Jo. Meurſius *ſcenicolæ* vult idem eſſe ac *cænicolæ*, ſive *luteæ*: Plautum enim imitatione Sabinorum *ſcænum* uſurpaſſe pro *cænum*; quomodo *ſcœlum* dicere pro *cœlum*, *ſcæna* pro *cæna*. Sed, quod pace ejus dixerim, majoris eſt apud me auctoritas Varronis, & Feſti. Eſt & altera vocis σχοῖνος ſignificatio. Nam μετωνυμικῶς non raro accipitur pro *fune e juncis plexo*. Indeque σχοινοβάτης, *funambulus*. Uſus eo Juvenalis ſat. iii.

Augur, ſchœnobates, medicus, magus, omnia novit.

Ab eodem *ſchœnobaticam facere* dixit Cælius ad Ciceronem. Eſt & *ſchœnus*, σχοῖνος, menſura Ægyptiaca, lx. ſtadiorum, teſte Herodoto, lib. ii. Videri poſſet vox ea a Græcis, quod *funibus* (eos Græci σχοίνους vocant, ut diximus) *metiri vias* ſoleant. Sed Ægyptiacam eſſe dicit Herodotus. Sane ab Hebræo fonte deduci poſſe oſtendimus in *Paraſanga*.

Schola a σχολὴ, id eſt, *otium*. σχολὴ vero a שלה, *vacavit*, *otiatus eſt*. Ab *otio* vero *ſcholæ* nomen inditum, quia otio opus iis, qui ſtudiis vacare volunt. Apte igitur Auſonius Idyll. xxxii.

. . . . . Graja ſchola nomine dicta eſt,
Juſta laborifereis tribuantur ut otia Muſis.

Huc pertinet & illud Maronis iv. G.

. . . . . Studiis florentem ignobilis oti.

Idem *ludus* dicitur, non κατ' ἀντίφρασιν, ſed quia ſtudia ſunt animi liberalis ludus. De *ſcholæ* & *ludi* vocibus ita Feſtus: *Scholæ dictæ ſunt, non ab otio, ac vacatione omni; ſed quod cæteris rebus omiſſis vacare liberalibus ſtudiis pueri debent; ut etiam ludi appellantur, in quibus minime luditur, ne triſti aliquo nomine fugiant pueri ſuo fungi munere.* Etiam in *balneis* locus erat, qui *ſchola* dicebatur, ut ex Vitruvio conſtat, lib. v. cap. x. Videtur autem *porticus* fuiſſe circa labrum: ut etiam cenſet Hieronymus Mercurialis, lib. i. de arte Gymnaſtica, cap. x. Ac ſatis veriſimile eſt nomen ex eo eſſe, quod iſtic otioſe conſiſterent, atque ut Vitruvius loquitur, de hoc ipſo loco agens, *circumſpectantes ſtarent*. Ab hujuſmodi *otio* puto quoque *ſcholas* vocatas, quæ erant in *Octavia porticibus*, de quibus Plinius, lib. xxxv. cap. x. *Scholas* pro *diſputationibus quæ in ſcholis haberentur*, *Cicero dixit in Tuſculanis*. De *ſcholis militiarum* vide Joſephi Scaligeri epiſtolam in opuſculis poſthumis pag. cccxcii. *Proſcholus* a *ſchola* dictus, idem qui *ſubdoctor*. Uſus utroque Auſonius. Vide de ejus munere Joſ. Scaligerum, lib. i. Auſon. lect. cap. xiv. & P. Fabium lib. ii. ἀγωνιστικ. cap. vi.

Scholasticus, σχολαστικὸς, ἀπὸ τῆς σχολῆς, ubi ſe exercet. Proprie ſic vocatus, qui ſe in fictis litibus exercet. Ut apud Plinium in epiſtolis: *Annum ſexageſimum exceſſit, & adhuc ſcholaſticus tantum eſt: quo genere hominum nihil aut ſimplicius, aut ſincerius, aut melius. Nos enim qui in foro, veriſque litibus terimur, multum malitiæ quamvis nolimus, addiſcimus.* Ac ſimiliter Hieronymum epiſt. ad Pammachium de obitu Paullæ: *Meminiſſe te puto erroris mutui, quando omne Athenæum Scholaſticorum vocibus reſonabat.* Sed & ſumitur pro *diſerto*, *inque Oratoria arte exercitato*. Sulpitius Severus, dial. i. *Cum ſis Scholaſticus, artificioſe facis ut excuſes imperitiam, quâ exſuperas eloquentia.* Atque ita Gennadius Maſſilienſis, libello de viris illuſtribus ait, Salvianum Maſſilienſem multa ſcripſiſſe *ſcholaſtico & aperto ſermone*. Imo Salvianus ipſe prooemio operis ſui de gubernatione Dei: *Non, inquit, id ſtudere adniſi ſunt, ut ſalubres & ſalutiferi, ſed ut ſcholaſtici & diſerti haberentur.* Quia autem præter juris cognitionem facundia in advocatis & cauſſidicis opus eſt: eo poſtea pro his accipi cœpit, qui *veras agerent cauſſas*. Sic uſus Auguſtinus Tractato vii. in Joannem: *Qui habent cauſſam, & volunt ſupplicare imperatori, quærunt aliquem ſcholaſticum juriſperitum.* Sic uſus quoque Macarius, homil. xv. & xxvi. Ac in actis virginis Dorotheæ Theophilus nunc dicitur *ſcholaſticus*, nunc *advocatus*. Imo & lib. ii. Cod. Theodoſ. de concuſſ. advoc. *Nec latet conſuetudinem noſtram ſæpiſſime ſcholaſticos ultra modum acceptis honorariis in defenſione cauſſarum omnium & annonas & ſumtus accipere conſueſſe.* Vide & l. ii. de lucr. Advoc. lib. xii. Cod. Etiam in Concilio Sardicenſi, can. xiii. dicitur σχολαστικὸς ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς, *ſcholaſticus de foro*, quaſi *forenſem cauſſidicum* dicas. Nec aliter Agathiæ nomen σχολαστικοῦ adhæſit. Generalius poſtea accepta vox *ſcholaſtici* pro *homine erudito*, & *ſcholarum diſciplinis exculto*. Hieronymus in catal. ſcript. Eccl. *Serapion ob elegantiam ingenii nomen ſcholaſticus meruit.* Auguſtinus, lib. de Dial. *Cum ſcholaſtici ſolum proprie & primitus dicantur ii, qui adhuc in ſchola ſunt, omnes tamen qui in literis vivunt, nomen hoc uſurpant.* Ita Prudentius *Hiſpaniarum ſcholaſticus* dicitur Walafrido Strabo. Tandem & barbari illi *ſcholarum magiſtri* id nomen meruere, qui ſacram ſcripturam ad philoſophorum morem tractarent: quales Petri Lombardi interpretes.

Scholium, σχόλιον, hoc eſt, ὑπόμνημα, ἢ ἑρμηνεία, ut interpretatur Suidas. Eſt diminutivum a σχολὴ, qua *ſcholaſticam* ſignificat *doctrinam*. Vel ex eo, *quod in ſcholis ſoleat tradi*. Hinc *ſcholiaſtes*, σχολιαστὴς, *ſcriptor ſcholiorum*, quaſi a σχολιάζω.

Sciatheras, σκιαθήρας, vel σκιοθήρας, a σκιὰ. id eſt, *umbra*, & θήρα, id eſt, *indago* ſive *indagatio*. Apte igitur Vitruvius, lib. i. cap. vi. *Collocetur æneus gnomon, indagator umbræ, qui Græce σκιαθήρας dicitur.* Dicitur autem σκιαθήρας, & σκιοθήρας, ut σκιαμαχία & σκιομαχία. Sic σκιαθηρικὸν & σκιοθηρικόν. Eſt vero *ſciathericon*, horologium, quo ex umbris cognoſcimus horas. Plinius, lib. ii. cap. lxxvi. *Anaximenem Mileſium, Anaximandri diſcipulum, primum horologium, quod appellant ſciothericum, Lacedæmone oſtendiſſe.* Hoc Anaximandro in ejus vita ex Phavorino tribuit Laërtius. Sed ſolum dicit, σκιόθηρα ejus valuiſſe ad cognoſcenda æquinoctia ac τροπὰς Solis: de horis tacet, nec tamen antiqua videntur *horologia ſciotherica*, ut ad Anaximenem, vel Anaximandrum poſſint referri. Sane Ariſtophanis tempore, qui tanto poſt vixit, necdum nota erant, ut Scholiaſtes ejus annotavit. Atque aliter ſi eſſet, aliquis Græcorum meminiſſet horum ex tot ejus ſeculi ac proximi ſcriptoribus, qui ſuperſunt. Pollux tamen ſuſpicabatur, Ariſtophani πόλον eſſe, quod junioribus ὡρολόγιον. Atque idem de Herodoti loco dici poſſit. Quod ſi verum eſt, dicere oporteat, fuiſſe quidem ὡρολόγια, at non ita vulgo nota, ſed ſolis mathematicis & Aſtrologis. Aut hoc verum eſt, aut etiam Pollux fuerit deceptus.

Scilla, planta, Græce ſimiliter σκίλλα· ut errent qui *ſcyllam* ſcribunt: ut inter alios Ruellius ſemper, lib. ii. cap. xx. De hac Theognidis illud in proverbium abiit.

Οὔτε

Οὔτε γὰρ ἐκ σκίλλης ῥόδα φύεται, οὔθ' ὑάκινθος,
Non etenim e ſcilla roſa naſcitur, aut hyacinthus.
Eſt e bulborum genere: imo bulborum nobiliſſima, ut Plinius ait, lib. XIX. cap. XI. Itaque & hinc nomen accepiſſe videtur *ſquilla*. Nempe a capite ingenti, & radici *ſcilla*, bulborumque aliorum ſimili. Sane Q & C, eadem ſunt litera, ut alibi dictum. Et Græcis ſimiliter dicitur *κάρις*, a *κάρα*, hoc eſt, *caput*: non ex *ἀκρὶς*, quod apud Rob. Conſtantinum in ſupplemento L. L. legas. A *ſcilla* herba eſt *ſcillitus* & *ſcillites*, ut *ſcillites acetum* Plinio, lib. XXIII. cap. 2. item Auſonio epiſt. LV.
Scillito decies ſi cor purgeris aceto.
Hoc eſt, ex *ſcilla* præparato. Simile eſt ac cum dicimus *vinum abſinthites*.

SCINCUS, *σκίγκος*, pharmacopolis perperam *ſtincus*. A Niceta Comneno, lib. II. de Andronico Comneno dicitur *ζῶον Νειλῷον*, cum ſit animal terreſtre: ſed, ut Solinus ait, *circa Nilum frequentiſſimum*. Dioſcorides vocat *κροκόδειλον χερσαῖον*, *crocodilum terreſtrem*: non quaſi ſit ejuſdem generis ac crocodilus: ſed quia ſimilis crocodilo. Ideo idem Dioſcoridea dicit eſſe *ἰδιογενῆ*, ac ſui generis. Nec ſolum circa Nilum eſt, ſed etiam in Lybia, Arabia, India condiri ſolet, ſalſuſque adferri: ac valet ad venerem excitandam. Vide Dioſcoridem, Plinium, Æginetam. Meminit & Theodorus Priſcianus his verbis: *Reparatum eſt & pipere, ſatyrio, & ſcinco, & erucæ ſemine*. Vir eruditus putabat ſic proprie dici pedem crocodili. Quod conveniret cum Germanis & Belgis, quibus *ſchinke* notat *pernam*. Quare videri poſſit animal illud *ſcincus* dici a lacertis & cruribus, quibus lacerti modo prorepit. Sed quis credat nomen animalis Germanis ignoti eſſe a voce Germanica? Quare ſi nomen animali iſti a pedibus foret, potius eſſet ab Hebræo שוק, ſive Arabico סוק, id eſt, *crus*, *pes*. Sed cauſſa non erat, cur animal *cruris* nomine vocaretur. Et omnino cum ex Ægypto hoc animal ad Græcos adferri ſoleat, Ægyptiam eſſe appellationem veriſimilius eſt.

SCINDO *ἀπὸ τοῦ σκεδάζειν* eſſe volunt, ideoque ſine adſpiratione ſcribi. Magis tamen veriſimile ſit eſſe a *σχίζω*, inſerto *n*; quomodo a *λείχω* eſt *lingo*, a *κίκιννος*, *cincinnus*, &c. Imo Græci ipſi a *σχίζω* etiam dicunt *σκινδαλμὸς*, ac *σχινδαλμὸς*, hoc eſt, *aſſula*, fruſtum ſciſſione aut fiſſione aliunde ablatum. [*ſcido*, a *ſeco*; ut a *ξέω*, *σκίω*, *ſeco*, & a *σκιάω*, *σχίζω*.] Omnino igitur erit a *σχίζω*, quod ipſum eo quoque confirmatur, quod *ſchindo* cum *H* ſcribitur in antiquiſſimo Romano codice, ut ad I. Georg. ſcripſit Pierius. Putat Camerarius & *ſciſma* abſque ſpiritu ſcribi poſſe, quaſi a *ſcindendo* ſit; ita enim ſcribit: *Eccleſiaſticus ſermo uſurpat Græcum nomen ſchiſmatos, vel ſine etiam adſpiratione ſciſmatis, proprietate ſermonis Latini*. Sed *ſciſma* probare non auſim, cum omnino eam vocem acceperint Latini a Græcia, qui *σχίσμα* dicunt a *σχίζειν*, ut ad verbum notet *ſciſſuram*, quomodo Maro dixit, II. Æn.
Scinditur incertum ſtudia in contraria vulgus.
Retinet *ſchiſmatis* vocem Evangeliſtæ Joannis interpres, cum ait, *Erat ſchiſma inter eos*. Poterat tamen dicere *diſſenſio*. *Σχίζω* vero eſt a חצה, id eſt, *dimidiare*, vel a שסף, id eſt, *ſcindere*, ſive שסע, id eſt, *findo*. A *ſcindo* quoque fuerit *ſcindula*, tabella ea arbore aut ligno aſſulatim ſciſſo; unde *tectum ſcindulare*. In vulgatis Cæſaris, Plinii, Palladii, Vitruvii aliorumque codicibus *ſcandulæ* & *ſcandulare* plurimum legas per *A*: rectene, an ſecus, vide in iis, quæ voce *Scandula* diximus. Alteram quoque vocis *ſcindulæ* notionem adfert idem Iſidorus, lib. XVII. cap. III. ubi inter *frugum genera* recenſet, itidemque a *ſcindendo* dici monet. Catholicon, imo & Becmanus, cenſent a *ſcindo* quoque eſſe *ſcintilla*, quaſi *ſcindilla*, quia flamma videtur quaſi *ſcindi*, dum *ſcintilla* excutitur. Sed longius id arceſſitum. Verius ſic dici *ſcintillam* quaſi *ſpintillam* a *σπινθὴρ*, quod idem. Gloſſ. Phil. *Scintilla*, *σπινθήρ*.

SCIO & *ſcientia* unde veniant, ſubtiliter exquirit Julius Scaliger, in lib. I. Theophraſti de cauſſis plantarum, cap. V. *Ratiocinatio*, inquit, *motus quidam eſt, ſcientia quies, unde & nomen tum apud Græcos, tum etiam noſtrum*, *Παρὰ τὸ ἐπὶ ἵστασθαι, ἐπιστήμη*. *Siſtitur enim mentis agitatio, & fit ſpecies in animo. Sic Latinum Scientia, ὅτι γίνεται σχέσις τοῦ ὄντος. Nam Latini quod nomen Entis ſimplex ab uſu abjecerunt, atque repudiarunt, omnibus activis participiis iidem adjunxerunt. Audiens, ἀκούων ὤν. Sciens, σχὼν ὤν*. Hæc vir ſummus. Sed quanto ſimplicius, &, ut ego cenſeo, verius fuerit, *ſcio κατὰ μετάθεσιν* eſſe a *ἴσκω*, quod Homerus quidem pro *λέγειν* uſurpat, ſed *κυρίως* idem eſt ac *ἴσημι* vel *εἴδω*, a quorum altero etiam venit. Nam ab *εἴδω*, vel potius *εἴδω* eſt *εἴσω*, unde *εἴσκω*, pro quo dicimus *ἴσκω*. Vel erit ea *ἰσῶ* contracto ex *ἰσάω*, unde *ἴσημι*. A *ſcio* eſt *ſcius*: hoc eſt, *εἰδὼς*, ut interpretantur Gloſſæ Philoxeni. Uſus eo (ut Priſcianus ait in IV.) cum Appuleius in I. Hermagoræ, tum Paccuvius in Teucro: *Poſtquam defeſſus perrogitando advenas de natæ, neque invenit ſcium*. Eſt & apud Nonium, qui hoc *ſcius* & *conſcius* differre ait, *quod ſcius ſecum, conſcius cum alio ſcius eſt*. Sed, ut ibidem agnoſcit Nonius, *conſcius indifferenter poſitum legitur*. Ab eadem origine eſt *ſciolus*, qui cum pauca ſciat, multa tamen ſcire ſibi videtur. Item hinc *inſcius*, *neſcius*, *præſcius*, *multiſcius*, *omniſcius*. Item *conſcire* pro *conſcium eſſe*. Horat. lib. I. Ep. I.
. . . . Hic murus aheneus eſto,
Nil conſcire ſibi, nulla palleſcere culpa.
Hinc *conſcientia*, quæ proprie actus potius eſt, quam potentia. Eſt enim *ſcientia*, ſed (quod præpoſitio *con* indicat) relata ad actum aliquem, de quo Deus judicium ſuum ſcit, & homo conſcit. Similiterque Græcis dicitur *συνείδησις*, Germanis *gewiſſe*; ab eodem *ſcio* eſt *ſciſco*, ut ab *hio*, *hiſco*. Plautus, Amphitr.
Ocyus accurro, ut ſciſcam, quid velit.
A *ſciſco* eſt *reſciſco*. Item *ſciſcitari*, de iis qui aliquid ſcire laborant, eoque quos *ſcios* rei putant, interrogant. Sed *ſciſcere* interdum abit a prima notione, & ſignificat *decerno*, unde *ſcita Pontificis*, apud Livium, lib. I. & compoſitum ejus *plebiſcitum*, & *conſciſcere fugam*, apud Livium, & Tacitum, *conſciſcere facinus*, apud Brutum, epiſt. ad Ciceronem, *conſciſcere mortem*, apud Ciceronem & alios paſſim. In quibus eſt *μετάληψις* conſequentis. Nam cum *conſciſcere mortem*, *aut fugam*, proprie ſit *decernere*, ſumitur hic pro *exſequi quod decreveris*. *Adſciſcere* eſt *adjungere*, & *aſſumere*, ut exponit Feſtus. Gloſſ. vet. interpretantur *ἐπάγεσθαι*. Verbo *adſcire* ſimiliter uſus Maro, in XII.
Si Turno exſtinctos ſocios ſum adſcire paratus.
Ita in optimis libris pro *accire* legi, auctor eſt Pierius. Non audiendi, qui *adſciſco* conflatum ajunt ex *ad* & *cio*. A ſupino *ſcitum* eſt *ſcitari*: ut apud Maronem, II. Æn.
. . . . Scitatum oracula Phœbi
Mittimus . . . .
Cauſſa originis eadem eſt, ac in *ſciſco*. Quia vero quod ſcienter docteque fit, id elegans eſſe ſolet, hinc *ſcitus* pro *pulchro*. Gloſſ. Philox. *Scitus*, *εὔμορφος*, *χαρίεις*. Gloſſ. Cyr. *Εἰδήμων*, *gnarus*, *ſcitus ſciens*. Onomaſt. *Scite*, *ἐπισταμένως*. A qua notione etiam *ſcita edulia*, Plauto, Appuleio, ac Macrobio *ſcitamenta* appellantur. Onomaſt. *Scitamenta*, *ἡδύσματα*.

†SCIO aut nullam habet etymologiam, aut hanc unam, quae ſequitur. Ab Hebr. נשיה *naſcia*, quod eſt *oblivisci*, extitit verbum *Neſcio*, non quaſi compoſitum, ſed tamquam primitivum ab Hebr. Tyrrhenicoque נשיה *naſcia* (Chald. *neſcia*) factum. Nam ex antiquorum ſapientum placitis ſicuti *Scire* non aliud erat quam *reminiſci* impreſſarum primitus animo cognitionum, ita *Neſcire* non aliud quam perſtare in *oblivione* qua naſcimur. Ergo *τὸ Neſcio* apud Tuſcos Latinoſque (quia ea Hebraeo ſermone proſeminatum, a quo abſunt verba compoſita) primo

Digitized by Google

primo ortu ſuo pro ſimplici verbo fuit. At poſtquam proceſſu temporis Latini hoc verbum, tamquam in ſolo ſuo natum, ſui juris fecerunt; inter verba compoſita retulerunt, ex Ne τιμητικῷ ſcil. & ex Scio (quod ex illa reſolutione ſupererat) conſtans. Ablatâ igitur negativa, uti putabant, particulâ, conſequens fuit ut *Scio* contrarium τῷ *Neſcio* eſſet. Cumque *Neſcio* ignorandi vim haberet; ex eo ſequebatur *Scio*, tantumdem eſſe quod non ignorare, ſeu *noſſe* ac rem tenere. Ergo in hac biga nominum τὸ Nescio prius origine τῷ *Scio* (quod recens in Latio inventum) fuit. Atque hi, ni fallor, natales verbi *ſcio* fuerunt: ut plane poſſit Scio patrem ciere ſuum, verbum *Neſcio*: hoc vero non alibi quam in Oriente parentem נשה *naſcia* citabit. Mazochius.

Scirpus [κάρφος] eſt σχοῖνος, id eſt, *juncus*. Feſtus: *Scirpus eſt id, quod in paluſtribus locis naſcitur leve & procerum; unde tegetes fiunt.* Addit deinde hinc natum proverbium, quod apud Ennium legitur:

Quæritur in ſcirpo ſoliti quod dicere nodum.

Nimirum, quia *ſcirpus* eſt enodis. Adducit & hoc Novii in Phœniſſis: *Sume arma, id eſt, an occidam clava ferrea?* Ubi legendum, *Sume arma. Quid eſt? an occidam clava ſcirpea?* Ut reſpondeat alter: Quid jubes arma ſumi, ubi nihil eſt periculi? Nec enim *ſcirpus* pro clava vel lancea eſſe poteſt, niſi ſi ranis & muribus ſit decertandum. De *ſcirpo* eadem pene habes apud Iſidorum, lib. XVII. cap. IX. In Gloſſis Philoxeni eſt: *Scirpus*, φλοῦς, πάπυρος. Ubi φλοῦς & πάπυρος conjunguntur, quia & *ſcirpo* & papyro in iiſdem utebantur veteres. Ut tum in candelis, quia & *ſcirpum* & papyrum cerâ circumdabant ad lumina: tum in funeribus, quia lectuli, cum quibus cadavera impoſita comburebantur, papyro & *ſcirpo* farciebantur. De priori eſt illud Paullini:

Lumina ceratis adolentur odora papyris.

Ad lectulos papyro fultos pertinet hoc Martialis, lib. VIII. ep. XLIV.

Fartus papyro dum tibi torus creſcit.

ſcirpum ad utrumque utilem eſſe indicat Plin. lib. XVI. cap. XXXVII. ubi & alios ejus uſus exponit: *Scirpi*, inquit, *fragiles paluſtreſque ad tegulum, tegetesque, e quibus, detracto cortice, candelæ luminibus, & funeribus ſerviunt.* Puto autem *ſcirpus* & *ſirpus* idem eſſe. Ac a *ſirpus* eſſe *ſcirpus*, C inſerto: ut a σπέος, *ſpecus*, a βοῶ, *voco*; a *num ubi*, *ſi ubi*, *nuncubi*, *ſicubi*. Movet me, quod *ſirpus* ſit a *ſirpo*, id eſt, *ligo*, *vincio*, *colligando implico*. Unde *ſirpus* μετωνυμικῶς πλέγμα. At *juncus* eam ad rem utiliſſimus. Virgil. Ecl. II.

. . . . Quorum indiget uſus

Viminibus, mollique paras detexere junco.

Et Germanis *ſcirpus* ſive *juncus* dicitur *bintz* a *binden*, quod eſt, *ligare*, *vincire*. Ac σχοῖνος quoque a σχεῖν, *retinere*, quia *junco* vincimus, ut quid retineatur. Quemadmodum igitur σχοῖνος proprie *juncus*, & μετωνυμικῶς *funis e junco textus*: ita & *ſirpus* primo *juncus*, atque idem plane quod *ſcirpus*: μετωνυμικῶς vero pro eo quod e juncis textum, & vinciendo implicatum. Atque hæc cauſſa, cur *ſirpus* ponatur pro ænigmate. Junci quidem ſunt enodes: ſed τὸ πλέγμα nodis eſt implicatum. Etiam *ſirpi* & *ſirpiculæ* dicebantur *naſſæ piſcatoriæ*: quibus ubi ſe piſcis inſinuaverit, exitus non patet. Atque inde etiam non incommode ænigmati nomen datum ſit *ſirpi*. Vide quæ diximus in *Griphus*, & *Sirpare*.

Sciurus, σκίουρος, a σκιὰ, id eſt, *umbra*, & οὐρὰ, id eſt, *cauda*: quia in æſtu umbram ſibi facit cauda ſua: unde & Oppianus ſub finem I. κυνηγετ. eam comparat cum pavone explicante caudam ſuam, juxta illud Sulmonenſis poëtæ:

Laudatas oſtentat avis Junonia pennas.

Aliter vocatur καμψίουρος, a καμπῇ τῆς οὐρᾶς, hoc eſt, *flexu caudæ*. Item ἴσουρος ob caudæ magnitudinem. Nam ἴσος auget in compoſitione, uti notum. Heſychius Σκίουρος, ζῶον, ὁ καὶ ἡ καμψίουρος· ἄλλοι ἴσουρος. De *ſciuris* vide Olaûm Magnûm, lib. XVIII. cap XIII. & ſeqq.

Scobe prius fuit *ſcobis*. Gloſſ. Ῥίνημα, *ſcobis*. Sic dicitur, quaſi *ſcabis*, quia *ſcabendo* abraditur. Hinc *ſcobina* dicitur, quæ Græcis ῥίνη. Nempe ut a ῥίνη ῥίνημα, ſic a *ſcobe ſcobina*. *Scobina* eſt lima, quâ cum aſpera levigantur, quod cum fit, *ſcobs* decidit. Varro, lib. VI. de L. L. In Nervolaria: *Scobinam ego illam actutum abraſi. Scobinam a ſcobe; lima enim materia fabrilis eſt.* Iſidorus, lib. XIX. cap. XIX. *Scobina dicta, quod radendo ſcobem faciat.* Sic legendum. A *ſcire* etiam eſt *deſcobinare*. Arnobius, lib. VI. *Tornis raſa, deſcobinata, detimus*, hoc eſt, ἀποριναθέντα.

Scolius *pes*, idem ac amphibrachys, ita dictus a *ſcolio*, *carminis genere*, cui habiliter comparabatur: ut ait Diomedes. At *Scolium carmen* dictum, quod in conviviis canebatur ad citharam: atque id fere in virorum fortium laudem: Σκολιὸν, hoc eſt, *obliquum*, vocabatur διὰ τὸ πολυκαμπὲς τῆς περιόδου. Nec enim junctim canebatur, ut in choris & nuptiis; nec ſic ut ad proxime conſidentem ordo canendi tranſiret: ſed ut quiſque cum cecinisſet, lauri vel myrti ramum & canendi jus traderet ei cui voluiſſet, vel, ſiquis ordo erat, is fuerit, ut ei daret, qui ex adverſo conſideret, ita ut a ſummis quidem ad infimos ordo perveniret, ſed ad modum, quo reciprocatur ſerra. De hujus vocis etymo multa congeſſerat Didymus, in tertio Συμποσιακῶν· ut ex Etymologo conſtat. Inventionem ejus Terpandro tribuit Plutarchus, de Muſica. Quem vide. Uti & Athenæum, lib. XV. Ariſtophanis doctiſſimum Scholiaſtem & Suidam. Item Cæſarem Scaligerum lib. I. de re poëtica; & quæ ad Procli Chreſtomathiam congeſſit Andreas Schottus, & quos ibidem laudat auctores.

Scolopendra, σκολόπενδρα, Inſectum octipes venenatum, cujus in altero extremo, quod caudæ loco habet, ſupereminet corniculum, quaſi ſurculus impactus: a quo nomen creditur accepiſſe, nempe quaſi ἔχων σκόλοπα ἐν τῇ ἕδρᾳ. Ab ea dicitur *planta ſcolopendrium*, σκολοπένδριον. Sed aliud σκολοπένδριον Theophraſti, aliud Dioſcoridis. Illud Dioſcoridis ſic vocatur, quia *multis inciſuris quodammodo refert pedes ſcolopendræ*. Alterum ita dicitur, quia *valet contra ſcolopendræ, & ſimilium morſus*.

Scombrus, σκόμβρος. Vide de hoc piſce Rondeletium. Ab eorum copia Herculis *inſula*, quæ prope Carthaginem, *Scombraria* nuncupata.

Scomma, σκῶμμα, ἀπὸ τοῦ σκώπτειν. Gloſſ. Cyrill. Σκῶμμα, *cavillatio*. Σκώπτω, *cavillor*.

Scopæ Perotio dici videntur, quia *ſcobem* everrunt. Poſſis & deducere a *ſcabo*, vel σκάπτω, quia iis pavimentum ſcabitur, ac σκάπτεται, hoc eſt, *foditur ac ſulcatur*.

Scopulus a σκόπελος, quod idem notat. Dicitur autem σκόπελος, juxta Etymologum, ὅτι ἐπιτήδειον ἐκεῖθεν γίνεται σκοπιά. Ex loco enim editiori, cujuſmodi ſunt rupes, commode ſpeculamur. Servius in I. Æneid. *Scopulus*, inquit, *aut a ſpeculando dictus, aut a tegumenta navium*, ἀπὸ τοῦ σκεπάζειν. Sed prius rectum, dummodo non a Latino deducas; ſed a σκοπεῖν, quod eſt, *ſpeculari*. Quod & Heſychii nos verba docent: Σκόπελος ὑψηλὸς τόπος, ἢ πέτρα, ἢ ἀκρώρεια, ἀφ᾽ ἧς ἔστι σκοπεῖν τὰ κύκλῳ. Interdum vero *ſcopulus* eſt ὑποκοριστικὸν a *ſcopus*, ut apud Suetonium in Domitiano: *Nonnumquam in pueri procul ſtantis, præbentiſque pro ſcopulo diſpanſam dextræ manus palmam, ſagittas tanta arte direxit, ut omnes per intervalla digitorum innocue pervaderent.*

Scopus, σκοπὸς a σκέπτομαι, *video*, *conſidero*. Nam ad ſcopum collimat ſagittarius. Περιφράζει Perſius:

Eſt aliquis, quo tendis, & in quod dirigis arcum?

Σκέπτομαι vero a שקף, quod idem notat.

Scordalus apud Petronium Arbitrum invenitur; item Senecam, ep. LVI. & LXXXIII. Idem valet ac *ferox*, prout exponitur in Gloſſis Iſidori. Sunt quibus placeat eſſe a σκῶρ, *ſtercus*: ut *hominem* notet *ſordidum*. Alii derivant a σκίροδον, hoc eſt, allium

ut

ut dicatur quaſi *ſcorodalus*, proprieque ſignet *hominem qui allium olet, & illuvie ſqualloreque ingratum præbeat odorem*. Uti ille ſervulus Plautinus, qui audire cogitur:

Germana illuvies, oboluiſti allium.

Placuit poſterius iſtoc etiam Turnebo, Adverſ. libro VII. capite IV. Sed veram, ut puto, nominis cauſſam attulit Salmaſius. Nam ait eo pro *forti* vel *audaci* ſumi, quia ſoleant gallis gallinaceis dare *allium edendum*, ut alacrius pugnent. Σκόροδιλος igitur idem ac ἐσκοροδισμένος· quod proprie notat *allio paſtum*, ſed μετωνυμικῶς ponitur pro *audaci*.

SCORIA, fex ac retrimentum ferri, æris, vel alterius metalli. Plinius: *Quæ e catino jactatur ſpurcitia, in omni metallo vocatur ſcoria*. Græce eſt σκωρία. Corripere tamen primam videtur Maro, ſive alius, in Ciri, cum ſcribit:

Sordibus & ſcoria patiar tabeſcere tali.

Quo offenſus Scaliger, pro *ſcoria ſcabie* legere jubet. Sed nihil mutatione opus, quia *ſcoria* diſſyllabum eſt κατὰ συνίζησιν. Dicitur σκωρία a σκῶρ, *ſtercus*. Itaque quod Græce eſſet σκωρία σιδήρου, hoc commode *ferri ſtercus* appellatur a Scribonio Largo.

SCORPIUS vel *ſcorpio*, σκορπίος, παρὰ τὸ σκαιῶς ἕρπειν, quod *oblique reptet*: vel παρὰ τὸ σκορπίζειν τὸν ἰὸν, quod *jaculum ſive venenum ſpargat*. Utrumque etymon ponit Etymologus: ſed hoc ſcorpioni terreſtri, illud marino magis putat convenire. Avenarius veriſimilius, qui venire cenſet ab Hebræo עקרב, *y* in *S* verſo. Uſus Moſes, Deuteron. VIII. 15. & III. Reg. XII. 11. & 14. & II. Paralip. X. 11. & Ezech. II. 6. Quibus in locis ab interprete σκορπίος verſum eſt. Vel σκορπίος ſit a שרף, *ſhoreph*, id eſt, *inflammans*: quod a שרף, *inflammare*, quia ictu ſuo venenato inducit corpori ardorem tumoremque. Eſt & *ſcorpio* piſcis, ita dictus, quia inſtar terreſtris *ſcorpii* pungat, venenumque affundat. Meminit & Iſidorus, lib. XII. cap. VI. Item eſt *ſcorpio* genus machinæ bellicæ, apud Hirtium de bello Afr. Senecam quæſt. Nat. lib. II. cap. XVI. Vitruvium, lib. I. cap. V. Erant vero vel majores vel minores, quæ ab Ammiano ὑποκοριστικῶς *ſcorpidia* dicuntur. Ita vero vocabantur, vel, quod Heroni placuit, a forma, qua *ſcorpium* referebant: vel ab effectu, quod, uti *ſcorpius* caudæ ictu, ita machina hæc ſpiculis parvis mortem adferret. Tertullianus, Scorpiaci adverſus Gnoſticos cap. I. *Unde & bellicam machinam, retractu tela vegetantem de ſcorpio nominant. Id ſpiculum & fiſtula eſt patula tenuitate in vulnus, & virus, qua figit, effundit*. Vegetius: *Scorpiones dicebant, quas nunc manuballiſtas, ideo ſic vocati, quod parvis ſubtilibuſque ſpiculis mortem inferant*. Vide de his Lipſium, lib. III. Poliorcet. dial. IV. *Scorpiones* quoque, (quemadmodum ex ſcriptoribus de limitandis agris diſcere eſt,) dicuntur acervi, qui fiunt jactis lapidibus, ut termini loco ſint. Docet Scaliger comment. in Ætnam, nomen eſſe ea eo, quod *in metam deſinant*. Nam Græcis σκορπίος dicitur, *quicquid in metam aut conum faſtigiatum eſt, ad modum caudæ ſcorpii*: unde & *tutulus crinium in puero* ſic vocabatur, ac herba etiam, quam dixere *uvam marinam*, hinc σκορπίου nomen invenit.

SCORTEUM eſt *pelliceum*. Gloſſæ Philoxeni: *Scorteum*, σκύτινον, δερμάτινον. *Scortea*, δερματοχίτων. Gloſſæ Cyrill. Σκύτινος, *ſcorteus*. Feſtus: *Omnia ex pellibus facta ſcortea appellantur. Scortes, id eſt, pelles teſtium arietinorum ab iiſdem ſcorteis pellibus Verrius dictas ait*. Etiam *pharetra* hinc *ſcorteum* dicebatur: ſi vere vulgo legitur apud Feſtum: *Scorteum ab eadem cauſſa, qua ſcortum vocabatur pelliceum, in quo ſagittæ reconduntur, ab eo, quod ex pellibus factum eſt, quia pellibus nomen a σκύτος, quod pellis; unde ſcutica & ſcuta, quia non ſine pellibus ſunt*. Sed Salmaſius ex codice ſoceri ſui Joſiæ Merceri, v. cl. ſic legebat: *Scrautum ab eadem cauſſa, qua ſcrotum, vocabatur pelliceum, in quo ſagittæ reconduntur*. Et favent Gloſſæ Philoxeni, ubi eſt, *Scrautum*, θήκη δερματίνη βελῶν, id eſt, *pellicea ſagittarum theca*. Nempe *ſrautum* ſcriptum pro *ſcrautum*, familiari errore literæ *t* pro *c*. *Scrotum* autem dicit eſſe ejusdem originis: quod mirum non eſt. Nam *au* & *o* commutantur: ut *caurus corus*, *plauſtrum ploſtrum*. Itaque idem Salmaſius apud Propertium legit:

Non tot Achæmeniis armantur ſcrauta ſagittis.

Ubi vulgo *Etruſca* pro *ſcrauta*. Cenſet, ut vidimus, Feſtus *ſcrautum*, vel *ſcrotum*, eſſe a σκύτος, inſerto *R*, ut a νὸς, *nurus*. Sed, ut contra ſententiam, facit, quod Feſtus ipſe ait, *ſcorteum eſſe pelliceum, in quo ſagittæ reconduntur*. Ubi duo ſpectanda, quod docet *ſcorteum* eſſe τοξοθήκην ſive *pharetram*, & quod eam dicit fuiſſe *pelliceam*. At Heſychius eſt teſtis, Græcis γωρυτὸν dici τοξοθήκην· & θύλακον ſive *ſaccum*. Ex γωρυτὸν autem fuerit *ſcrotum*, & *o* in *au* abeunte, *ſcrautum*, Σ præmiſſo, ut a κάραβος, *ſcarabæus*; a γλύφω, *ſcalpo*; a γρύτη, *ſcruta*; & ſic in aliis. *Pelliceam* vero fuiſſe *thecam ſagittarum*, etiam Heſychius indicat in καρυκίδιον· ubi vocat δερμάτινον κοίλωμα. Quare puto γωρυτὸς proprie & primo *pelliceus* notare, ſed ſpeciatim de *pharetra* dici, quia *ſaccus* eſſet *pelliceus*. Nempe fortaſſe *pellis* γωρὸν lingua veteri; עור, quod Hebræis *pellis*: nec ab Hebræo vel Græco illo multum abit Latinum *corium*. Laconibus γωρῦσθαι, Heſychio teſte, erat σαρκοῦν, quod eſt, *carne applere*: ſed forſitan ſit *cute carneque obducere*. Sane vicina hæc. Sed unde *meretrices* dicuntur *ſcorta*? [a σκοροδῶν, συνουσιάζειν.] Nunneſio in Grammatiſtice placuit *ſcortor* eſſe a κοινόω, *inquino*. Nempe *K* in *C*, *N* in *T* converſo. Quod probare non poſſum. Feſtum potius audiamus: *Scorta appellantur meretrices ex conſuetudine ruſticorum, qui, ut eſt apud Atellanos antiquos, ſolebant dicere, ſe attuliſſe pro ſcorto delicularum; namque ex pellibus facta, ſcortea appellantur*. Ubi pro *delicularum*, nihili voce, corrigunt *pelliculam*: quia mox ſequitur de *pellibus*. Saltem hæc oſtendunt a *ſcorteo* ſive *pelliceo* appellationem eſſe *ſcortis*: ſive quia *ſcorteis olim induta*: ſive ut κατὰ συνεκδοχὴν *pellis* pro *feminae corpore* ponatur: ut Belgæ dicunt de impudica *een vuyl vel*, hoc eſt, *turpis pellis*: de improba, *eu quaet vel*, *mala pellis*. Quamquam & aliæ poſſint eſſe cauſſæ. Ut quod ſe proſtituentes pellem nudam oſtentent.

SCOTIA eſt *pars cava in ima columna*, ita dicta, quod cavitas iſta adferat obſcuritatem. Nam σκοτία & σκότος ſunt *tenebræ*. Uſus Vitruvius, lib. III. cap. III. & lib. IV. cap. III. Heſychio σκοτία μέρος τι παρὰ τοῖς ἀρχιτέκτοσι προσαγορευόμενον τρίγλυφον. Idem exſcripſit Varinus. Sed falluntur, ut ex Vitruvio liquet: cui in re architectonica potior habenda fides. Vide Bernardinum Baldum de vocibus Vitruvianis.

SCOTOMA Græco nomine dicitur, quod Latino eſt *vertigo*. Eſtque σκότωμα, a σκοτοῦμαι, quod notat *oculorum caligine tentari*, a σκότος, *tenebræ*, *caligo*. *Vertigo* autem dicitur a *vertendo*, quia omnia circumagi videntur. Iſidorus, lib. IV. cap. VIII. *Scotoma ab accidente nomen ſumſit, quod repentinas tenebras ingerat oculis cum vertigine capitis*.

SCRAPTA *mulier* pro *meretrice* dixit Titinnius, teſte Feſto, qui Verrium ſcribit nominis originem petiiſſe a *ſcrean*. Eandem ἐτυμολογίαν legas apud Varronem, lib. VI. Sed apud hunc pro *ſcrapta*, editum *ſcranctia* vel *ſcractia*. Imo in pleriſque Paulli codd. MSStis eſt *Sarta*. Sed in aliis, ac ſchedis Feſti Farneſianis eſt *Scrapta*. Pro quo eſt Nonius, in quo itidem *ſcrapta* invenias. Veriſimile autem veteres *ſcracere* dixiſſe pro χρέμπτεσθαι. Inde ſane commode & *ſcraptæ* & *ſcractia* deduxeris cum Joſ. Scaligero. Porro *ſcracere* & χρέμπτεσθαι facta videntur a ſono. Turnebus non tantum in poſtumis ad Varronem notis; ſed ipſis etiam adverſariis, lib. XXIII. cap. XVIII. putat cum Varronem, tum Feſtum Noniumque, ſcripſiſſe *ſcractæ*, dicique id nomen quaſi *ſcreacia*, hoc eſt, non minus contemnendæ quam quæ *ſcrea* appellamus, id eſt, quæ exſcreamus & expuimus. Pro hac ἐτυμολογίᾳ ſunt Varro-

Digitized by Google

Varronis codd. in quibus *ſcrantia* vel *ſcrattia* legi diximus.

Screo eſt ὀνοματοπεποιημένον, ut & Græcum χρέμπτεσθαι, a quo Χρέμης Comici ſenis nomen, quia *ſenes multum ſcreare ſolent*. Onomaſt. *Screo*, χρέμπτομαι. *Screabile*, χρεμπτόν. Sed *ſcreabile* ἀναλόγως quidem formetur: non tamen eſt in uſu. A *ſcreo* eſt *excreo*, non a *creo*, quod Perottus putabat.

Scribo Goropius Becanus, more ſuo, ſub finem libri ſecundi Hieroglyphicon, arceſſit a Belgis, quibus *ſcribere* eſt *ſchrijven*: *ſchrijven* autem cenſet eſſe a *ſchrabben*, quia linea ſcribendo quaſi *ſcabatur*. Unde & ei Germanicum *ſcreiben*, & Belgicum *ſcherecſ*. Sed plane *ſcribo* eſt a γράφειν, γ in *s* converſo, quæ eſt Nunneſii in Grammatiſtice ſententia: *S* capiti apponitur, quomodo a γλύφω, *ſculpo*, a γρύτη, *ſcruta*. At γράφω a כתב, *chataſ*, quod idem notat. Eſt hæc ſententia Joannis Avenarii, ut ת in ר convertatur. Vel eſt *ſcribo* a σκάριφος, *ſtilus*, *ſcriptura*: vel Hebræo, ספר, quod eſt *recenſere*, *ſcribere*, quomodo Pſal. LVI. 1. *ſcripſiſti* exponitur a R. David, item ab aliis Pſal. CXXXVII. VI. Atque inde ספר, *ſcriba*, *notarius*. Quis Latinis dicatur *ſcriba*, docebit Feſtus: *Scribas proprio nomine antiqui, & librarios, & poëtas, vocabant: at nunc dicuntur ſcribæ quidem librarii, qui rationes publicas ſcribunt in tabulis*. Sed de *ſcribis*, vide quæ fuſe notat Barthius Adverſariorum lib. LX. in B. Auguſtini de Civitate Dei lib. I. cap. VI. A *ſcribo* quoque eſt *ſcriptura*: quomodo etiam dicebatur *vectigal paſtionis*: nempe quia qui pecudes in paſcuis publicis paſcerent, numerum pecudum apud publicanos profiterentur, atque hi eum in commentarios referrent. Atque hoc qui faceret, *ſcripturarius* vocabatur: quia vectigal illud, quod *ſcriptura* dicitur, exigeret. Utitur Lucillius apud Nonium in *ſcripturarius*. Ab eodem eſt *ſcribillo*: item a *conſcribo*, *conſcribillo*: quo uſus Varro Marcipore, & columna Herculis, ſive περὶ δόξης· item Catullus, carm. XXV. Secunda in eo correpta eſt, ut in *mamilla* a *mamma*; *mitella* a *mitra*; *ſigillum* a *ſignum*; *tigillum* a *tignum*: *quaſillum* a *qualum*. Ab *adſcribendo* milites *adſcriptivi* dicuntur. Varro, lib. VI. de L. L. *Adſcriptivi dicti, quod olim adſcribebantur inermes, qui ſuccederent armatis militibus, id eſt, ſiquis eorum deperiſſet*. Vide & Feſtum in *Adſcripticii*. Luſit in eo vocabulo Plautus, Menæchmis, Act. II. *Patres conſcripti*, Feſto teſte, *dicebantur, qui ex equeſtri ordine patribus adſcribebantur, ut numerus Senatorum expleretur*. *Inſcribere*, ἐπιγράφειν, ut, *inſcribere ædes mercede*, in Heaut. Et Cic. in Tuſc. *liber qui inſcribitur Memnon*. Item στίζειν. Plin. lib. XXII. cap. I. *Mares etiam apud Dacos & Sarmatas corpora ſua inſcribunt*. Unde *inſcripti*, οἱ στιγματίαι. Ut e

Quatuor inſcripti portabant vile cadaver.

Scrinia, (qua voce etiam Græci poſterioris ævi utebantur) Perotto ita quaſi *ſecerninia* dicta putantur, quia *ſecernerentur* in iis, quæ ſervarent. Sed omnino eſt *ſcrinium* e γρύνιον, quod diminutivum a γρύτη. Σ præmittitur, ut a γλύφω, *ſcalpo*; a γρύτη, *ſcruta*; a τροπὸς, *ſtropus*. Γρύτη eſt *caverna*: ſed ſpeciatim aliis aptatum, ut *capſæ currus, in qua ſcuticæ reponuntur*. *Scrinia* itidem *capſæ* ſive *arcula*, *in quibus libros, ſcripta, aliaque ſecreta reponerent*, ut etiam Iſidorus teſtatur lib. XX. cap. IX. Unde Gloſſæ Baſilicorum: Σκρίνια, αἱ ἄρκλαι. Martialis lib. I. Epigr. LXVII.

Quas novit unus ſcrinioque ſignatas
Cuſtodit ipſe virginis pater chartæ.

Hinc in Jure crebro memorantur *ſcrinia palatii*, ſeu *principum*: quæ varii erant generis: unde in Notitia Imperii legas: *Magiſtri ſcriniorum erant quatuor, memoriæ, epiſtolarum, libellorum, epiſtolarum Græcarum*. Et in Notitia Conſuetudinum: Μετὰ τῶν τεσσάρων σκρινίων τοῦ θείου λατερκούλου. *Scrinii magiſtrum* Alexandro fuiſſe Ulpianum, auctor eſt Lampridius. Hi & *ſcriniarii* dicti. Vetus Gloſſarium: *Scriniarii ſunt magiſtri ſcriniorum, vel memoriales ſcriniorum*. Item: *Scriniarii*, Σκευοφόροι, ὁ χαρτουλάριος. Suidas: Σκρινιάριος, ὁ χαρτουλάριος τοῦ ἐπάρχου, ὁ αἴρων τὸ σκρίνιον, ἤτοι τὸ κιβώτιον. Meminit & Etymologici auctor.

Scriplum factum ex *ſcripulum*, quod in vett. codd. nonnunquam invenitur. Hoc corruptum ex *ſcriptlum*, quod Chariſii ævo obtinuit; *ſcriptlum* factum ex *ſcriptulum*, quod veteribus fuiſſe in uſu, cum ex eodem Chariſio paret (cujus verba mox ponam;) tum ex notis Tironis, ac Senecæ, pag. CXLIX. Eſt vero *ſcriptulum* a *ſcribendo*: unde cognoſcere eſt & Græcis ſimiliter γράμμα dici ἀπὸ τοῦ γράφειν, non, uti voluit Michaël Neander, a *numero literarum*, quæ totidem ſunt, quot unciæ attribuuntur ſcriptulæ. Idem autem eſſe γράμμα & *ſcriplum* indicat hoc verſu Remus Favinus, ſive ut alii appellant, Rhemnius Fannius Palæmon:

Gramma vocant, ſcriplum noſtri dixere priores.

Idem confirmant Gloſſæ Philoxeni, in quibus legere eſt: *Scripulum*, γράμμα, σταθμός. De voce *ſcripli* ac *ſcriptuli*, ita Chariſius Soſipater, lib. I. *Scriptulum, quod nunc vulgo ſine T dicunt, Varro in Plautorino dixit. Idem III. Annali: Nummum argenteum conflatum primum a Servio Tullio dicunt, is quatuor ſcriptulis major fuit, quam nunc eſt*. Multi, ac Medici cumprimis, pro *ſcriptula ſcrupulum* uſurpant, atque id a *ſcrupo* dictum putant. Sane monet Gruterus in notis Tironis & Senecæ, codicem unum habere *ſcrupulum*, alterum vero *ſcriptulum*. Elias quoque Vinetus, in annotationibus ad Priſcianum de ponderibus, ſcribit, non uno Martialis loco, itemque in aliis ſcriptoribus antiquos codices habere & *ſcripula* & *ſcrupula*: ac cenſet idem, ut pro *carniſex* dixere *carnufex*, ita & e *ſcripulum ſcrupulum* factum eſſe. Mihi quoque ita ſe probant *ſcriplum*, *ſcripulum*, *ſcriptlum* & *ſcriptulum*; ut tamen *ſcrupulum* haut damnare auſim. Fuit autem *ſcriplum* ſive *ſcrupulum* vigeſima quarta unciæ pars, ut cum ex aliis, tum ex Ant. Auguſtini obſervationibus conſtare poteſt.

Scrobs prius fuit *ſcrobis*. Atque integrum hoc etiam legas apud Columellam, lib. X. Eſt a σκάπτω, *fodio*, inſerto *r*: vel potius a σκαριφῶ, quod idem ac σκάπτω. A *ſcrobe* fortaſſis *ſcrofa*. [imo ſcrofa eſt a γρομφάς.] Quia gaudet ſcrobes facere. Quo pertinet quod a ſue putant eſſe oſtenſam rationem arandæ terræ: indeque eſſe quod *vomer* ὕνις dicatur, ab ὗς, *ſus*. Ita Plutarchus, lib. IV. Sympoſ. probl. V. Unde *Scrofæ* cognomen adhæſerit familiæ Romanæ, Varro docebit, lib. II. de R. R. cap. IV. & Macrobius, lib. I. cap. VI.

Scrotum κατὰ μετάθεσιν e *ſcortum*, hoc eſt, *pellis*. Eſt enim *ſcrotum* pellis continens teſticulos. *Scortum* vero proprie *pellem* notare, ſatis indicat vox *ſcorteus* pro pelliceo. Vide *Scorteum*.

Scrupus a Feſto exponitur *ſaxum aſperum*, difficileque *attrectatu*. Videtur eſſe a σκῖρος, quod eſt σκληρὸς, *durum*: item λατύπη, *cæmentum*. Utraque interpretatio eſt apud Heſychium. Vel eſt a σκίρος, quod idem ac σκίῤῥος, eſtque *calloſa durities*, qualis eſt lienis, hepatis, uteri male affecti. Item notat *ſcrupum*, *calculum*, unde σκιράφιον, vel σκιραφεῖον, quod Suidas exponit κυβευτήριον, locus ubi conveniretur, ut *ſcrupis* ſeu calcibus luderetur: item aleatorum ſive eorum, qui teſſeris ludunt, conventus. Uſus Iſocrates, & apud Suidam Theopompus. Simileque eſt apud Pollucem ex Amphide σκιραφευτὴς, hoc eſt, κυβευτής. A *ſcrupus* dicitur *ſcrupeus* victus, apud Plautum Captivis, pro aſpero, quique nihil habeat niſi terra natum, quam Horatius dixit *ſine ſanguine cœnam*. Ab eodem dicitur *ſcrupoſus*. Lucretius, lib. IV.

.... Hautquaquam ratio ſcrupoſa relicta eſt.

Quod ſi Lambinum audimus, Cicero quoque uſus ſit IV. Tuſc. quæſt. Sic enim legit: *E quibus quoniam tanquam a ſcrupoſis cotibus enavigavit oratio*. Sed cum, ut a *ſcrupus* eſt *ſcrupoſus*; ſic a *ſcrupulus* ſit *ſcrupuloſus*, nihil eſt cauſſæ, cur improbetur *ſcrupuloſis*, quod in volgatis legitur. Manutius in poſterioribus editt. ſubſtituit *ſcopuloſis*: ſed improbanto

bante id merito Franciſco Fabricio. A *ſcrupus* quoque eſt *ſcrupeda*, quo vocabulo uſus Plautus, Nervolaria ut Varro teſtatur VI. de L. L. Eſt convicium in meretrices. Ejus ἔτυμον non ſatis perſpexiſſe videtur Aurelius, aut Juventius Comicus. Eſt enim a *ſcrupus* & *pes*, quaſi quæ per *ſcrupos* ac lapillos eant, quo inceſſu difficultas ſignificatur. Niſi potius, ut *ſtritavus* dixere pro *tritavus*, ſic *ſcrupedæ*, dixerint pro *crupedæ*, a Græco κρούπεζα, quomodo, Heſychio teſte, *lignei calcei*, quos Latini appellant *ſculponeas*: unde homines duri & quaſi ligneis pedibus, eodem teſte, κρουπέζοι vocantur. Varronem vide, ac imprimis Scaligeri Conjectanea.

Scruta a Græco γρύτη, quod idem ſignificat. Gloſſ. Phil. *Scruta*, γρύτη· ac ſimiliter Gloſſ. Cyr. *S* appoſitum more Æolum, qui dicunt pro μῦς σμῦς, pro μικρὸς σμικρός. Sic a τρία veteres dixere *ſtria*, unde *ſtritavus*, pro *tritavus*, teſte Feſto. Similiter *ſtritare* dixerunt pro *tritare* a *terendo*, juxta Scaligeri reſtitutionem: qui & *ſcrupeda* itidem factum putat e κρούπεζα, quod idem ac κρούπεζα. Vide *Smaragdus*, & *Stropus*. *Scrutorum* vero ſeu γρύτης nomine, pro quo & γρυτάριον dicitur, intelligenda *vaſa vilia*, cujuſmodi *frivola* & dicebantur, unde *Frivolaria* Plautinæ comœdiæ nomen, quæ deperiit. A *ſcrutum* eſt *ſcrutarius*: qua voce uſus Lucilius apud Agellium, lib. III. cap. XIV.

Quidni? & ſcruta quidem ut vendat ſcrutariu' laudat,
Præfractam ſtrigilem, ſoleam improbu' dimidiatam.

Hinc *ſcrutariam facere* apud Appuleium, lib. IV. quod ex illo Horatii exponas licet, lib. I. ep. VII.

Vilia vendentem tunicato ſcruta popello.

Niſi cum aliis interpretari malis *ſcruta furari ac convaſare*. Sed prius firmant Gloſſ. Cyrilli, ubi eſt γρυτοπώλης, *ſcrutarius*; γρυτοπώλιον, *Scrutarium*, hoc eſt, locus in quo *ſcruta* venduntur. A *ſcrutis* non diſplicet ut ſit *ſcrutor*. Ita *ſcrutari* proprie ſit e ruderibus aut locis, in quæ veteramenta rejiciuntur, eruere quædam *ſcruta* frivolaque uſui accommodata. Firmant hanc ſententiam Gloſſæ Philox. ubi eſt, *Scrutatur*, γρυτεύει. ἐρευνᾷ. Aliis placet *ſcrutor* κατὰ μετάθεσιν fieri a דרש, quod eſt, *inquirere*, *ſcrutari*.

Scrutillus in Gloſſis Iſidori exponitur *venter fartus*. At apud Feſtum eſt: *Scortutilius dicebatur venter ſuillus condito farre expletus*. Qui locus ex Iſidoro corrigendus: ut jam aliis obſervatum. *Scrutillus* eſt ex *ſcrutulus*, quod a *ſcrutus*, hoc a *ſcrutor*, quia in ventre iſto *ſcrutandum*, quid ineſſet.

Sculna in Philoxeni Gloſſis exponitur συνθηκοφύλαξ, ſimiliterque Gloſſ. Cyr. Sed idem eſſe ac *ſequeſtrum*, ex P. Lavinio ſcribit Agellius. Atque ita uſus Macrobius, lib. III. cap. XVIII. *Cleopatra uxor, quæ vinci ab Romanis nec luxuria dignaretur, ſponſione provocavit, inſumere poſſe in unam cœnam ſeſtertium centies. Id Antonio mirum viſum, nec moratus, ſponſione contendit digna, ſculna Munatio Planco, qui tam honeſti certaminis arbiter electus eſt*. Ita eum locum ex vett. libris reſtituit Fulvius Urſinus, appendice de Triclinio. In vulgatis corrupte editum, *dignus culina*. Dicitur *ſculna* quaſi *ſeculna*, ejuſdem originis eſt ac *ſequeſter*. Nam utrumque dicitur, quod utraque pars, quæ ſponſionem feciſſet, fidem ejus ſequeretur. Vide Gellium, lib. XX. cap. X.

Sculponeæ [a *ſcrupis* forte *ſcruponeæ*.] erant calceamenta ſervorum & ancillarum. Earum meminit Cato de R. R. cap. LIX.

Sculponeas bonas alternis annis dare oportet.

Turnebo, lib. VI. Adv. cap. XXVII. ita eas dici placet a *ſcolpo* ſive *ſculpo*, ſono fictitio, quem, qui eas geſtarent, pedibus ederent. Sed vocis affinitate compulſus puto, ut a *ſcriba* vel *ſcriba* eſt *ſcribonius*, ita a *ſculpo* dici *ſculponeas*. Nempe ut proprie fuerint *calcei ex ſolido ligno exſculpti & excavati*: quod & Hadrianum Junium ſenſiſſe video. Tales erant κρούπεζαι Bœotiorum, ut Pauſanias & Euſtathius indicant: quas κρουπέζια vocant Pollux & Heſychius. Itaque & Nunneſio placuit inde, ſed durius ſane, *ſculponeas* deducere. Fulgentius Planciades ſcribit, *ſculponeas* dici *caſtus plumbo ligatos*. Ac putabat Janus Duza utroque modo, eleganti ἀμφιβολίᾳ, (quam male ἀμφιβολογίαν vocat,) accipi in illo Plauti Caſ. act. II. ſc. ult.

. . . . *Qui quæſo potius quam ſculponeas,*
Quibus batuatur tibi os, ſenex nequiſſi ne?

Sed tanti apud me non eſt Fulgentius is, ut nova propterea ſignificatione donare vocem hanc auſim. Eoque immerito hac parte a Duza reprehendi Lambinum cenſeo. A *ſculponeis* eſt *ſculponeatus*, hoc eſt, *ſculponeis indutus*. Varro in Serrano: *Dum in agro ſtudioſius ruror, adſpicio Triptolemum ſculponeatum bigas ſequi cornutas*. Citat Nonius in *Rurant*.

Scurra in vett. Gloſſis is eſſe dicitur, qui *incopriatur*, hoc eſt, κόπρῳ fœdatur. Etiam plerique ita dici videtur a σκῶρ, q. d. *ſtercus*: quomodo idem *copria*, & Græcis κοπρίας dictus, a κόπρος, quod idem ac σκῶρ notat. Hac de *copreæ* notione ſuo loco ſatis diximus. Quod ſi hoc *ſcurræ* & *copreæ* ἔτυμον placet, ita vocabitur, vel quia vilis ſit inſtar ſtercoris: vel quia ſit κοπρολόγος, hoc eſt, quia de ſtercore ſive rebus ſordidis & obſcenis ſermo ei eſſe ſoleat. Sed conſtat, olim *ſcurras* dictos, tum qui jocularibus dictis menſas ditiorum aucuparentur, tum etiam homines urbanos & elegantes. Quomodo apud Plautum ſumitur non uno loco, & Catullum carmine in Suffenum. Atque inde *mimis* hoc quoque nomen tributum: ut apud Juvenalem:

. . . . *Mimum agit ille,*
Urbani qualem facundus ſcurra Catulli.

Sic Julius Capitolinus in Vero: *Adduxerat ſecum & fidicinas, & fidicines, & hiſtriones, ſcurraſque mimarios, & præſtigiatores, & omnia mancipiorum genera, quorum Syria & Alexandria paſcitur voluptate: prorſum ut videretur bellum non Parthicum, ſed hiſtrionicum confeciſſe*. Propterea aliis magis placet Verrii, etſi Feſto deriſa, ſententia. Exiſtimabat ille, *ſcurram* dici quaſi *ſecurram*, quia ſequi alios ſoleat: vel quaſi *ſucurram*, ἀπὸ τοῦ συγχωρεῖν. Imo plerique dici placet, quia ſit *ſine cura*. Vide de poſteriore ea notione *ſcurra* Turnebum, Adverſ. lib. XIX. cap. XIII. Joſephum Scaligerum, ad Catulli Carm. XIX. & Janum Duzam, Centur. lib. II. cap. XIII. A *ſcurra* erit *triſcurrium*, ſi ſequimur Papiæ interpretationem, cui *triſcurrium*, *multiplex ſcurrilitas*. Unus utitur Juvenalis, cujus illud ſat. VIII. *triſcurria patriciorum*. Sed vetus interpres non a *triplici ſcurrilitate*, ſed a *tribus curribus* factum putat. Imo Scaliger ne quidem *triſcurria*, ſed *traſcurria* legendum cenſet, ut ſignetur *tranſcurſus ad orcheſtram*. Quos vero Latini *jocos ſcurriles* vocant, hos Ariſtoteles tribuit τοῖς βωμολόχοις, quomodo vocantur, *qui fana ventris cauſſa circumeunt*: ut Græcam vocem venuſte exprimit Plautus Rudente, act. I. ſc. II. Βωμολόχοι enim proprie ſunt, qui in ſacrificiis aras frequentant, & cum adulatione aliquid petunt & mendicant. Heſychius ἱερουλκεῖς vocat, quia *inſidiantur aris*. Plura vide apud Sept. Flor. Chriſt. in εἰρήν. Ariſtoph. p. LXXXII.

Scutilum, *tenue & macrum*: quaſi σκύτινον, quia nihil ſit niſi σκῦτος, hoc eſt, *pellis*: quomodo de agno curione Plautus in Aulularia ait,

Qui oſſa atque pellis totus eſt, ita cura macet.

Feſtus: *Scutilum tenue & macrum dicitur ex Græco, ut cum dicimus ſcutilum hominem, exilem aliquem demonſtramus, in quo pellicula tantum*. Aliqui tamen, ut ex iis quæ Feſtus ſubjungit cognoſcimus, ſic dici putarunt, quaſi *ſcrutilum*, hoc eſt, ἐρευνητικὸν, ut ſit *is, qui virtute poteſt ſcrutari*.

Scutum a *ſecando*. Varro, IV. de L. L. *Scutum a ſectura, ut ſecutum, quod minute conſectum ſit tabellis*. Sed profecto eſt a σκῦτος, id eſt, *pellis*. Nam *ſcuta* primum e pellibus fiebant: qua de re etiam diximus in *Ægis*. Differre *clypeum* & *ſcutum* ſatis indicat locus Livii, lib. VIII. ubi ſcribit, Romanos antea *clypeis* uſos, deinde, poſtquam facti ſunt ſtipendiarii, *ſcuta* pro *clypeis* feciſſe. Idem, lib. I. primæ claſſi imperatum dicit eſſe *clypeum* cum

Kkkk galea,

Digitized by Google

galea, ocreis, lorica: ſecundæ pro *clypeo ſcutum*, & præter loricam eadem omnia. Dionyſius Halicarn. id libro IV. ſic expreſſit, ἀντὶ τῶν ἀσπίδων ἀνδρῶν θυρεὸς· quare falli neceſſe eſt Hadr. Junium, qui in Numencl. ſuo *ſcutum* ἀσπίδα, *clypeum* θυρεὸν vertit. Similiter fallitur, cum ait *ſcutum* fuiſſe rotundum, & *clypeum* oblongum: nam contra *ſcutum* erat oblongum; unde Maro, VIII. Æneïd.

. . . . ſcutis protecti corpora longis:

ac Græci idcirco θυρεὸν dicere, nempe quod, ut Euſtathius monet, referret ſimilitudinem θύρας, ſive *forium*, quæ longiores erant quam latiores. At *clypeus* erat rotundus, unde Homerus ἀσπίδας εὐκύκλους dixit, & Virg. II. Æneïd.

. . . . clypeique ſub orbe teguntur.

Vide quæ de diſcrimine *ſcuti* & *clypei* ſcripſere Servius ad illud IX. Æn. *Tercentum ſcutati omnes*; Turnebus, lib. II. Adverſ. cap. XXVII. & Aldus Manutius Nepos, lib. III. de quæſitis epiſt. VI. A *ſcutum* eſt *ſcutula*, & ejus diminutivum *ſcutella*, a quo Belgarum *ſchottel*, vel *ſchotel*. Cauſſam nominis præbuit, quod *ſcutella* olim eſſet quadrata & oblonga, eoque ſcutiformis. Fortaſſe tamen *ſcutella* non eſt ἀμέσως a *ſcutum*; ſed a *ſcutra*, hoc autem a *ſcutum*. *Scutra* voce uſus putatur Plautus, Perſa, act. I. ſc. III.

Commiſce mulſum (Plinius *Myrrham* legit) *ſtruthea coluthea: quam appara,*
Bene ut in ſcutris concaleat, & calamum injice.

Ita, ut Lambinus ait, libri meliores, non *ſtrutheis*, quod in vulgatis. Sane in Gloſſis Philox. ait, *ſcutra*, χαλκίον. Indeque & fit *ſcutiſcum*, vaſis genus, apud Catonem, cap. XI. A *ſcutulis ſcutulatum rete* dicitur, quod texunt araneæ: ut Plinius indicat, lib. XI. cap. XXIV. Atque *veſtes ſcutulatæ*, de quibus dicimus in *Unda*. Nec *ſcutula* tantum vaſis genus eſt, ſed etiam ſignificat quicquid *ſcutiforme* eſt: etiam in arboribus. Nam Columella, lib. V. cap. XI. præcipit *ſcutulam* in iis eximere inoculationis gratia, hoc eſt, partem corticis auferre *ſcutulari* figura, quo ejus in locum inferatur par cortex ex arbore alia. Hanc rem a ſe inventam ſcribit ibidem Columella: verum eum Plinius modeſte nec expreſſo nomine redarguit, lib. XVII. cap. XVI. *Non pridem*, inquit, *repertum volunt hoc, qui novis moribus favent, ſed id etiam apud veteres Græcos invenitur, & apud Catonem*. Dictæ & *ſcutula* in pavimentis, ut liquet ex Vitruvio lib. VII. cap. I. & Palladio, lib. I. cap. IX. Item in machinis: ut oſtendit idem Vitruvius, lib. X. cap. XII. Turnebus, lib. II. cap. V. Et Bernardinus Baldus, in vocibus Vitruvianis eorum figuram ſe oculis propoſiturum promittit in commentariis ſuis ad Heronis catapeltica.

SCYMNVS, σκύμνος. Joſ. Scaliger, notis in Cirin, tradit, σκύλλον, σκύλακα, & σκύμνον eadem origine de canino genere dici: indeque ſcopulum in freto Mamertino σκύλλαν & σκυλλαῖον appellari, quia undæ in concavas ejus partes illiſæ *canum latratus* imitantur. Sed de σκύμνος quod ait, repugnat Pollux, qui ſcribit *leonum* ἔγγονα vocari σκύμνους, ut ἄρκτων ἀρκύλλας ſeu ἀρκτύλους, ac ἐλάφων νεβρούς. Heſychius quoque cum *leonum aliarumque ferarum* eſſe ait, indicare videtur proprie eſſe *leonum*. Sane paſſim *leontibus* tribuitur: ſere tamen quia & de *vulpibus*, ut apud Plutarchum in Lycurgo, deque aliis feris dicitur, additur genitivus λέοντος, vel λεαίνης. Sic Herodotus ait, σκύλακα κυνὸς σκύμνῳ λέοντος συμβαλεῖν Καμβύσεα, *catulo canis ſcymnum leonis commiſiſſe Cambyſen*. Similiterque dixit Lucretius, libro V.

At catuli pantherarum, ſcymnique leonum.

Hoc tantum differunt Lucretii & Herodoti locus, quod ille *catuli* voce utatur improprie, hic σκύλακος vocem proprie uſurpat. Nam ut Latinis *catulus*, ita Græcis σκύλαξ proprie de *canibus* dicitur. Sed utrumque non raro aliis quoque feris tribuitur, ut cum Maro & Claudianus *leonis catulos* dicunt, non *ſcymnos*: cumque Plinius dicit, *catulos ſimiæ, vulpis, murium, delphinorum, viperarum*, &c. Cui ſimile quod Lucianus ait σκύλακας ἄρκτου, Nicander in Theriacis, σκύλακας γαλέης, &c.

SCYPHI nomen Græcum eſt. Nam dicitur ὁ σκύφος σκύφου, & τὸ σκύφος σκύφους. Cenſet Athenæus, lib. undec. dici quaſi σκύθος, idque quia *Scythæ bibaces*; unde σκυθοποιεῖν, *Scytharum inſtar potare*: item σκυθίζειν & ἐπισκυθίζειν pro *intemperanter bibere*, vel *bibere merum more Scythico*. Vide Herodotum in Eratone pag. CCCCXI. poſtremæ edit. Stephanicæ. Alteram quoque aliorum opinionem adducit ibidem Athenæus, ut ſit ἀπὸ τῆς σκαφίδος. Eo ait ſignificari *vas ligneum concavum & rotundum, quo lac aut ſerum continetur*. Meminit & Galenus in Lexico Hippocratico. Sed vix dubito quin σκύφος ſit a סְפָל, quod idem ſignificat I. Sam. XXVI. II. Atque ut omnino a Græcis eſſet, rectius tamen meo judicio diceretur, ut σκάφη, ita & σκύφος eſſe a σκάπτειν, ac utrumque proprie ſonare *navigium excavatum*, qualia erant illa veterum. Sane σκύφος quoque navigii genus fuiſſe non ignorat, qui ſcit, ex hac vocis ὁμωνυμία ortam fabulam, qua Hercules dicitur poculo vectus maria maxima penetraſſe. Confirmat hanc quoque ſententiam, quod eodem modo *cymbium* & *carcheſium* a navigiis accommodata ſint vaſis potoriis.

SCYRICVM, a *Scyro* inſula. Eſt *ſcyricum* color ex ſinopede & ſandyce miſtus, quo minium adulteratur; uti docet Plinius, lib. XXXV. cap. VI. Aliis corrupte, ut cenſeo, dicitur *ſyricum*. Cave autem *ſiricum* idem eſſe putes. Nam *ſiricum* poſterioris ævi ſcriptores ponunt pro *ſerico*, a quo *ſyricum* merito diſtinguunt Plinius & Iſidorus. Vide quæ de *ſyrico* ſcribit Hamenvelto Goldaſtus ad Sanct. Valerianum de bono diſciplinæ, pag. CIII. & CIV

SCYTALA, ſive *ſcytale*, σκυτάλη. Quid ſit, docent Plutarchus in Lyſandro, Thucydidis Scholiaſtes, in libro I. Livius, libro XXXVIII. & Agellius, libro XVII. cap. IX. item Heſychius, Harpocration, & Suidas. De eadem ſic Auſonius epiſtol. ad Paullinum:

Vel Lacedæmoniam ſcytalen imitare, libelli
Segmina pergamei tereti circumdata ligno,
Perpetuo inſcribens verſu: qui deinde ſolutus
Non reſpondenteis ſparſo dabit ordine formas.

Meminit & *ſcytales* Cornelius Nepos in Pauſania. Volunt σκυτάλην dici a σκῦτος, *corium*: quia ſurculo tereti membrana obducebatur, ut ex ſcriptoribus conſtat quos diximus. Sed σκυτάλη quidem cum pro *ſcutica* capitur, a σκῦτος venit. At nihil habet cum *corio* commune, cum ſumitur pro *baculo*, quæ altera vocis ejus ſignificatio eſt: indeque pro *clava Herculis* capitur, quia hæc *baculus* erat, ſive ramus reciſus, nodis extantibus. A *baculi* ſimilitudine *ſcytale* etiam dicitur *ſerpentis genus*; nempe quia referat σκυτάλην σμινύης, hoc eſt, *baculum qui in ligone pro manubrio eſt*. Hanc rationem nominis attulit Nicander in Theriacis. Ut non ſint audiendi, qui recurrunt ad ſimilitudinem *ſcytales Laconicæ*. Perperam apud Iſidorum, libro XII. capite IV. ſcribitur *ſcitalis*. Nam & σκυτάλη vocatur Nicandro, Dioſcoridi, Æliano. E Latinis meminere Plinius, Solinus, item Lucanus, cujus illud, lib. IX.

Et ſcytale ſparſis etiam nunc ſola pruinis
Exuvias poſitura ſuas.

S E

SEVVM, ſeu *ſebum*, Græcis eſt στέαρ, ut optime in Onomaſtico exponitur. Iſidorus, lib. XX. cap. I. ait a *ſue* dici, quaſi *ſuebum*, vel *ſuevum*. Quia animal hoc pingue. Sed potius eſt a Chaldaico שַׁמְנָא, quod idem ſignat. A *ſebo* eſt *ſebaceus*, ut apud Appuleium, lib. IV. *Tædis, lucernis, cereis, ſebaceis, nocturni luminis inſtrumentis clareſcunt tenebræ*. Ubi vides *cereos* diſtingui a *ſebaceis*, nempe quia illa e *cera*, hæc e *ſebo*. Belgæ tamen etiam *ſebaceum* vocant *keerſe*, etſi hoc plane ex *cereus* factum

Digitized by Google

ctum eſt. A *ſebo* eſt *ſebare*: ut *ſebare candelas* apud Columellam, lib. II. cap. ult.

SECALE, frumenti genus, a *ſecando*. Nam cum duo ſint genera frugum, *frumentum*, & *legumen*, *legumina* quidem manu *leguntur* velluntuſque: *ſecale*, ac *frumenta* alia *ſecantur*.

SECESPITA a *ſecando*, ut eſt apud Feſtum: qui & ex Antiſtio Labeone ſcribit eſſe *cultrum ferreum oblongum, manubrio rotundo eburneo, ſolido, vincto ad capulum auro argentoque, fixum clavis aeneis aere Cyprio, quo Flamines, Flaminicae virgines, Pontificeſque ad ſacrificia utuntur*.

SECO [ξέω, σχίω, *ſeca*] duplicem habet notionem: vulgarem, quando notat τέμνω· & antiquam, cum idem eſt ac ἕπω. In vulgari illa ab ἀκὴ venire cenſet Caeſar Scaliger, libro v. de re poëtica, capite XVI. Becmanus vero κατὰ μετάθεσιν a שכל, hoc eſt *ſecuit*. Nunneſius itidem trajectis deducit literis a σχάζω, *ſcalpro incido*, vel a σχίζω, *ſcindo*. Alii a ξέω, *rado*, *ſeco*: ut ſimiliter μετάθεσις ſit. Nam ξ valet κσ. Dicam quid conjectem. Puto, ut ab ἀριστερὸς eſt *ſiniſter*, ab Αἰγέστα, *Segeſta*, ſic ab ἀκῶ eſſe *ſeco*. Non qua ſignificatione ab ἀκεῖσθαι eſt, *mederi*. Sed quatenus venit ab ἀκὴ vel ἀκὶς, id eſt, *acies*. A *ſeco* pro τέμνω eſt *ſecuris*, & *ſeceſpita*: item *inſecta*, quo & ἔντομα, & ἄτομα, ſignificantur. Feſtus: *Inſecta, non ſecta. Sed & aliquoties ſignificat ſecta*. At in altera illa notione pro *dico* venit *ſeco* ſive *ſequo* (utroque enim modo ſcripſere) ab ἕπω, nempe ſimili mutatione, ac a λείπω eſt *liquo* ſive *linquo*, quibus ſimilia vide in *Quatuor*. Ab eo eſt *inſeco* ſive *inſequo*. Quo uſus Livius Andronicus. Nam Homericum illud,

Ἄνδρα μοι ἔννεπε Μοῦσα πολύτροπον,

ita tranſtulit Andronicus:

Virum mihi Caſmena inſece verſutum.

Quemadmodum docet Gellius, lib. XVIII. cap. IX. Atque item teſtatur ſimiliter dixiſſe Ennium:

Inſece Muſa manu Romanorum induperator
Quod quiſque in bello geſſit cum rege Philippo.

Marcum quoque Catonem ſimiliter locutum docet oratione contra Thermum: *Sed ſi omnia dolo fecit, omnia avaritiae atque pecuniae cauſſa fecit, ejuſmodi ſcelera nefaria, quae neque inſecenda ſanda, neque legenda audivimus: ſupplicium pro factis dare oportet*. Ubi τὸ *ſanda*, ſi vera eſt conjectura noſtra, plane deleri debet, quippe quod ex Gloſſemate in contextum irrepſerit. Nam ex iis, quae diximus, liquet *ſecere* & *inſequere*, nihil aliud eſſe, quam *fari*. Atque hinc, Gellio teſte, *inſectiones* dicti ſunt ab antiquis ſermones, & narrationes. Simo Boſius, in lib. I. ad Att. epiſt. XVI. vult *inſeque* habere ſignificationem ὑφηγητικὴν, ac ſignificare *inſequi fac*: ſive *ſequentem duc*, hoc eſt, *praei verba*. Nempe putavit *ſeco* & *ſequor* ab eadem origine fluxiſſe, ut ſignificatione etiam ſint affinia. Equidem non ignoro, *ſequi* de ſermone dici: ſed fit hoc addito caſu, ut I. Aen.

. . . . *Tali fugientem eſt voce ſecutus*.

At ἀλλῶς, aliud notat. Nec origo eſt eadem: verum ut ab ἕπω eſt *ſeco*, ſic ab ἕπομαι, *ſequor*. Apud Feſtum eſt, *Inſeque apud Ennium dic. Inſexit, dixit*. Ubi MStus, *dixerit*, quod malim. Ut a *facio faxo*, pro *faciam* vel *fecero*, ſic a *ſeco ſoxo*, pro *dicam* vel *dixero*.

SECTAE etymon ineptum ponit Iſidorus, lib. VIII. cap. III. Vult enim dici a *ſequendo* & *tenendo*, propter propoſitum, quod quis tenendo ſequitur. Donatus ad Eunuchi act. II. ſc. II. & Phorm. act. I. ſc. II. cenſet eſſe a *ſectando*, id eſt, *ſequendo*. Sane ut a *ſequor ſector*, hoc eſt, *jugiter ſequor*: ita ab eodem *ſecta*, quam quis ſequitur. Ac ad ἕπομαι hoc alluſit Cicero pro Flacco: *Quotuſquiſque eſt, qui hanc in Rep. ſectam ſequatur*. Tertia ſententia eſt Servii, qui deducit a *ſeco* pro *ſequor*: ut cum Virgilius ait, lib. X.

. . . . *Quam quiſque ſecat ſpem*:

ad quem locum ita ſcribit: *Secat, id eſt, ſequitur habet, tenet, unde ſectas dicimus*. Sed ſi eſt a *ſeco*, non ad hanc notionem, qua notat *teneo*, recurrere opus: verum ſimplicius deducas a *ſecare* pro *incidere*, quia ſectis alii ab aliis ſecantur ac abſcinduntur. Servii autem ſententiam minus probo, quia quod de nova notione vocis *ſeco* ait, id verum non videtur. Quod autem ad Maronianum illud, ubi ait *ſecare ſpem*, videtur ſic locutus, quia qui ſperat, animum nunc huc, nunc dividit illuc. Quemadmodum & cum idem ait: *Ille viam ſecat ad naves*: ſic loquitur poëta, quia greſſibus ac pedibus quaſi ſecamus ac metimur viam. Nulla igitur hic nova ejus vocis notio, ut putarunt qui cum dicunt *ſpem ſecare*, interpretantur *ſequi*: ac cum *viam ſecare* dicimus, verbum id accipi ajunt pro *tenere*, quod praeter alios ſcripſit Fungerus. A *ſecta* eſt *ſectarius*, ut apud Plautum Capt. *vervex ſectarius*, quaſi dicas ſectae principem, hoc eſt, ducem gregis. Feſtus: *Sectarius vervex, qui gregem agnorum praecedens ducit*.

SECTOR pro ſignificatione diverſa, vel a *ſecando* eſt, vel a *ſequendo*. Paullus e Feſto: *Sectatores (l. Sectores) & qui ſecant, dicuntur, & qui empta ſua perſequuntur*. Nempe a *ſecando* eſt, cum accipitur pro eo qui ſecat: a *ſequendo*, cum eum notat, qui delectationibus id agit, ut homines, ſaepe etiam inſontes, ſuis evertantur fortunis. Utriuſque ſignificationis exemplum habemus, cum Cic. ait *Sectores collorum & bonorum*. De poſteriori tum ſignificatione, tum origine, ita Aſconius III. Verr. *Sectorem dicit aeſtimatorem redemtoremque bonorum damnati atque proſcripti, qui ſpem ſectans lucri ſui, id eſt, ſecutus ſpem aeſtimationis ſuae, bona omnia auctione vendit, & ſemel infert pecuniam, vel aerario, vel ſociis*. Res ipſa *ſectio* appellatur a Cicerone Philip. II. & Caeſare II. de bello Gallico, cum ait; *Intromiſſis militibus noſtris ſectionem ejus oppidi univerſam Caeſar vendidit*. Sic Juſtinus, lib. XXVIII. *Rapacitas proconſulum, ſectio publicanorum, calumniae litium*.

SECULUM unde ſit, non convenit. Prima eſt ſententia Varronis, lib. V. de L. L. *Seculum*, inquit, *ſpatium annorum centum vocarunt, dictum a ſene, quod longiſſimum ſpatium ſeneſcendorum hominum id putarunt*. Altera eſt Iſidori, qui lib. V cap XXXVIII. ait: *Secula generationibus conſtant: & inde ſecula, quod ſe ſequantur. Abeuntibus enim aliis, alia ſuccedunt*. Tertia eſt Turnebi, lib. XXVI. cap. XIII. Cenſet is *ſeculum*, ab ἡλικία, deduci, ut nempe aſpiratio in ſibilum deſciſcat, quemadmodum alias ſaepe: λ autem & κ invicem tranſponantur ſedibus mutatis. Ac pro hac ſententia idem eſſe putat, quod Lucretius dicat *bucera ſecla*, & *ſecla ferarum*. *Seclum* enim hic pro *genere* ſeu *ſobole* accipi, haut ſecus ac Graecis ἡλικία non *aetatem* ſolum notat, ſed etiam *genus*: uti cum Heſychius ait ζόρκα eſſe ἡλικίαν ἐλάφου ἢ δορκὰς, id eſt, *hinnulum eſſe genus ac ſobolem cervi*. Quarta eſt Palmerii, qui in ſpicilegio autumat, *ſeculum* eſſe a *ſeco*, quia nempe amplum id ſpatium temporis in minores ſecetur partes. Quinta eſt viri cujuſdam doctiſſimi, mihique conjunctiſſimi, qui, quod *ſecula* generationibus diſtent, eo ſuſpicatus eſt venire a *ſe*, id eſt, *ſine*, vel *ſeorſim* (ut in *ſecubo* capitur) & *colo*, quod eſt διάγω, *dego*: quomodo Plautus Rudente, Act. I. Sc. III. ait:

Egomet vix vitam colo, Veneri, cibo meo ſerviens.

Ex his adeo variantibus ſententiis duae ἀναλογίᾳ defendi poſſunt. Nempe ut vel a *ſeco* ſit, vel a *ſequor*. Nam ſimilia ſunt *ſignaculum*, *curriculum*, *periculum*, *perpendiculum*, *amiculum*, multaque alia, in quibus duae poſtremae ſyllabae ſint vocis productio. Ac imprimis quidem a *ſequendo* dici placet, cum *ſeculum*, nihil aliud ſit, quam annorum multorum ſeries ac ſequela. Nec obſtat, quod *ſequor* per Q ſcribatur, *ſeculum* per C. Nam veteres, ut *coco* & *coquo*, *locor* & *loquor* ſcribebant, ſic *ſecor* & *ſequor*. Quare hoc quidem argumentum plane eſt ficulnum. Majoris paullo momenti eſt, quod in vett. libris monumentiſque *SAECVLVM* per Æ ſcribi ſoleat: uti

Kkkk 2 teſtan-

teſtantur Pierius ad Eclog. IV. & Aldus in Orthographia. Tamen nec hoc movere debet, quando ea ſcribendi ratio perpetua non eſt. Sane cum alias interdum, tum in argenteo Othonis nummo per *E* ſimplex invenitur. Sculptores vero & librarios, quod ſæpius per *Æ* ſcripſerint, moviſſe id videtur, quod prima eſſet longa. Quemadmodum & *ÆDO* ſæpius in vett. monumentis legitur, pro *edo*, priori porrecta. Quin ÆCATE reperias in antiqua inſcriptione pag. XXXIV. num. V. *Hecore* tamen tum modulus ſyllabæ requirit: tum ἕτυμον, ſive ſit ab ἑκὰς, id eſt, *longe*, quia procul a nobis abſit: ſive ab ἑκατὸν, id eſt, *centum*, quod victimis *centum* placaretur, vel quod inſepultorum animas cogeret *centum* annos errare, vel propter *centum*, hoc eſt, plurimas virtutes. [ab ἑκὰς eſt non tantum ἑκατὸν, ſed & ἑκαλὸν, πόῤῥωθεν Heſychio, unde *ſeculum*.] Vide Cœlium Rhodiginum, lib. XX. Ant. Lect. cap. VI. Lilium Gyraldum, ſyntagmate XII. & Natalem Com. lib. III. Mythol. cap. XV. Sed ut in hac voce nihil præter craſſam ſculptoris inſcitiam cauſſare poſſis: ita aliqua errandi occaſio fuit in *ſeculum*, cum id priorem habeat porrectam. Nec mirandum, quod diſpar ſit quantitas in *ſequor*. Nam *ſeculum* contractum ex *ſecuculum* haut aliter, ac ex *fericulum*, fit *ferculum*. Quippe ut a *noto*, *ſigno*, *veho*, *perpendo*, mutata ultima vocali in *A* vel *I*, fit *notaculum*, *ſignaculum*, *vehiculum*, *perpendiculum*, ſic a *fero* eſſet *fericulum*, unde *ferculum*: a *ſequor* ſeu *ſequo* eſſet *ſequiculum*, ex quo *ſeculum*. Quod igitur in ſyllabarum numero amittitur, id compenſatur in tempore. Quod ad ſignificationem hujus vocis, *ſeculum* Græce eſt γενεὰ, quo Plutarchus, de oraculorum defectu, *annum* ſignificari ait. Artemidorus vero ei tribuit *annos ſeptem*; *viginti quinque* Heraclitus, ſi Cenſorinum audimus; *triginta*, ſi Plutarchum: quam Zenonis ſententiam facit Cenſorinus. Addit Plutarchus, eo *annos triginta* definiiſſe Heraclitum, quia hoc ſpatio parens quem generavit, ad procreandum idoneum exhibet. Alios tamen quoſdam *centum & octo annos* aſſignare: quod proxime convenit cum *ſeculo Romano*. Nam Verrius Flaccus (uti ex eo ſcribit vetus Horatii interpres) definiebat *ſeculum annis centum & decem*: Varro, uti ſupra vidimus, *centum annos* dicit eſſe *ſeculum*: quia id ſit longiſſime ſeneſcendorum hominum ſpatium. Sed Verrii ſententia antiquior, doctiſque probatior, quia ei reſpondeant Quindecemvirum commentarii, & Zoſimi carmen, quod ipſe Sibyllinum eſſe ait, εἰς ἐτέων ἑκατὸν δέκα κύκλον ὁδεύων. Ambiguitas hujus vocabuli occaſionem præbuit fabulæ de ætate *Neſtoris*, qui veteri poëtæ *triſeclisſenex* vocatus, quaſi trium ſeculorum ſenex. Sed *ſeculum* ſeu γενεὰ, hic ſummum eſt *annorum triginta*. Fabuloſe igitur Naſo, cum ſic Neſtorem inducit loquentem, XII. Met.

. . . . *Annos*

Vixi bis centum, nunc tertia vivitur ætas.

Nempe ſecutus eſt Naſo eam *ſeculi* notionem, qua eſt *centum annorum*: prout a Varrone definiri ſupra diximus. A *ſeculum* eſt *ſecularis*: unde Romanis ludi *ſeculares*, quos Græci αἰωνίους vocant. Herodotus, lib. III. Αἰωνίας δὲ αὐτὰς ἀπέλιπε οἱ τότε, ἀπέοντες τριῶν γενεῶν διαδρομευσῶν ἐπιτελέεσθαι. Nempe αἰὼν, quamquam ſic dici velint quaſi αἰεὶ ὢν, non tamen ſemper *æternitatem*, ſed & *ſeculum* ſignificat: ut teſtatur Hieronymus in Ezech. c. XXVI. Itaque & illud Pauli ad Titum, cap. I. verſ. II. πρὸ χρόνων αἰωνίων, tranſtulit vulgatus interpres, *ante tempora ſecularia*: quod cur aliud eſſe dicat Auguſtinus, non video. Nam *æterna*, quod magnus antiſtes præfert, cumque eo Eraſmus, id huic loco parum accommodatum. De *ludis ſecularibus* vide Cenſorinum, Feſtum, itemque Scaligerum, in II. de emendatione Temporum, &c.

SECUNDUS vel a *ſecus* vel a *ſequor*. Iſidorus, lib. X. *Secundus, quia ſecus pedes: & tractus eſt ſermo a ſequentibus ſervis pediſſequis. Unde & ſecunda fortuna dicitur, quod ſecundum nos eſt, id eſt, prope nos. Inde & res ſecundæ, id eſt, proſperæ. Secundæ autem a ſequendo ſunt dictæ.* Et *ſecundus* quidem pro *proſpero* a *ſequendo* dici, etiam cenſet Feſtus: *Secundæ*, inquit, *res non a numero dicuntur: ſed quia ut velimus, ſequuntur*. Sed quando de numero dicitur, facile credo Iſidoro eſſe a *ſecus*, hoc eſt, *juxta*, *ſecundum*. Vel a *ſecus* erit *ſecundum*, inde *ſecundus*. Sane pleraque nomina a præpoſitionibus veniunt, ut *poſterus*, *ſuperus*, *exterus*, &c. Dicere etiam liceat, ut *ſector* nunc eſt a *ſeco* nunc a *ſequor*, de quo ſuperius vidimus: ita & *ſecundus*, nunc a *ſeco* eſſe, nunc a *ſequor*. A *ſequor*, cum *proſperum* notat: a *ſeco*, cum *numerum* ſignat. A primo enim diſtinguitur *ſecundus*, inque ſecundo ſectio ſive diviſio incipit, cum unum ſit indiviſum. Denique utraque notione *ſecundus* videri poſſit a *ſequendo* dici. Nam *ſecundus* ſequitur primum. Ita *ſecundæ* a fœtus numero plane eſt. Dicitur enim *ſecunda* ἐλλειπτικῶς quaſi *ſecundæ membranæ*: haut aliter ac cum *ſecundas agere* dicimur, valet *ſecundas partes*, quod expreſſit Horatius:

. . . . *Aut nimium partes ſtudiare ſecundas.*

Eſt vero *ſecundas agere*, nihil aliud quam *obſequi*, & *aſſentari*, tralatione petita ab *hiſtrionibus ſecundarum partium*, qui *primarum partium hiſtrionibus* ſe ſubmittebant, eoſque excellere patiebantur.

SECURIS geminam ἐτυμολογίαν ponit Iſidorus, lib. XIX. cap. XIX. *Securis*, inquit, *vocatur ea, quod ea arbores ſuccidantur, quaſi ſuccuris: item ſecuris quaſi ſemicuris: ex una enim parte acuta eſt, & altera foſſoria*. Prior originatio plane inepta eſt, & Iſidoro digna. Altera melior, ut ſit a *ſemi* & *curis*, quod Sabinis ſignificabat *haſtam*, a quo & *Romulus Quirini* nomen accepiſſe dicitur. [*ſemiquiris*, nam *curis* ſeu *quiris*, *haſta*, vide *Quiritare*.] Hanc *ſecuris* etymologiam amplexus quoque Angelus Decembrius, lib. IV. de politia literaria, parte XLVII. Omnium ſimpliciſſima videri poſſit, ut ſit a *ſecando*: ſed unum huic etymo obſtat, quod terminatio nequit ἀναλογίᾳ defendi. Quare a Sabino illo eſſe, mihi plane perſuadeo. A *ſecuris* eſt ὑποκοριστικὸν *ſecuricula*, & κατὰ συγκοπὴν *ſecuricla*: quod κατὰ μεταφορὰν dicebatur de *ſubſcude*, vel alio huic ſimili retinaculo ligneo, quo duo ligna tenaciſſime vinciuntur: ut in Pandectas ſcribit Budæus. Uſus Vitruvius lib. IV. cap. VII. *Sint compoſita ſubſcudibus & ſecuriclis, ut compactura duorum digitorum habeat laxationem*. Hinc *ſecuriclati cardines* apud eundem Vitruvium, lib. X. hoc eſt, *ſecuricla compacti*. Figuram *ſecuriclæ* ponit Bernardinus Baldus libro de vocibus Vitruvianis.

SECUS in vett. Gloſſis ἑτέρως, πλησίον. Nempe quia interdum notat *contra*, *aliter*: interdum *juxta*, *prope*, *ſecundum*. Nec dubito, quin a poſteriori acceptione ſit præpoſitio *ſecundum*. *Secus* ita uſurpatum invenitur apud Catonem cap. XXI. *ſecus laminas*. Quo refellitur error Chariſii ita ſcribentis, lib. I. *Quod vulgus uſurpat, ſecus illum ſedi, hoc eſt, ſecundum illum, & novum, & ſordidum eſt*. Suntque ab hac notione compoſita iſta *intrinſecus*, *extrinſecus*, *altrinſecus*, hoc eſt, *ſecus internam*, *externam*, *alteram partem*. Similiter quoque una voce apud Catonem ſcribendum *utrimqueſecus*, hoc eſt, *ex utraque parte*. Pro quo & *utrinſecus* dicunt Appul. lib. XI. & Solin. cap. XVI. quod ipſum reperire eſt in veteribus Gloſſis. Similiter dicitur *poſtſecus*, quod in iiſdem Gloſſis legitur. Uti & *inſecus*, quod in iis exponitur εἰς ἐγγύς. Ab eodem quoque dicitur *retroſecus*: quo uſus Tacitus de Svevis loquens: *Apud Svevos*, inquit, *uſque ad caniciem, horrentem capillum retroſecus, ac ſæpe in ipſo ſolo vertice religant*. Ubi in vulgatis eſt *retro ſequuntur*: unde Theodorus Marcilius *retrorſum* legendum putat: ſed aſſentio Joſepho Scaligero, qui Diatriba in libellum de ſpectaculis, Martiali triburum, ita, uti dicebamus, emendat. Venio ad alteram ſignificationem pro ἑτέρως. Ut cum dico, *haut ſecus*, id eſt, *non aliter*. Unde comparativus *ſecius*. Quamquam non retineat id quantitatem primitivi: ut ex

Marone

Marone conſtat. Nec enim audiendus criticus vetus, qui eo offenſus, ut ex vett. Gloſſis conſtat, pro *ſecus* apud Maronem *ſegnius* legit. Vaigius, Feſto teſte, putat *ſecus* eſſe a Græco ἑκὰς, quod eſt, *procul*. Sed Feſtus id ἔτυμον vocat abſurdum. Sane ut *ſecus* pro *juxta* ſit ab ἑκὰς, quod eſt *longe*, aut *procul*: plane eſt abſurdum. Sed puto Valgium eo reſpexiſſe, quod, dum quis procul abeſt ab eo, quod dicere, vel facere oportet, is aliter officium faciat, quam debet. Interim de etymo malo aſſentire vel Perotto, qui *ſecus* ex eo dici putat, quod quicquid prope eſt, immediate a proximo ſecatur: vel multo potius a *ſequendo*, quia quod juxta eſt, id ſequitur. Interdum autem *ſecus*, non præpoſitio, aut adverbium, ſed nomen eſt, & idem ac *ſexus* notat: qua de notione vide, quæ dicimus in *Sexus*.

Sed, ſive *ſet*, κατ' ἀποκοπὴν factum ex *ſedum*; quomodo veteres dixiſſe, auctores ſunt Annæus Cornutus apud Caſſiodorum de Orthographia, Phocas, Item Victorinus, Scaurus, & Iſidorus, lib. I. cap. XXVI. Aliter tamen hac de re Cæſar Scaliger lib. I. de cauſſis L. L. cap. XXII. Nam vult *atque* eſſe ex *ad*, & *que*: & ſimiliter *ſed* ſive *ſet*, ea *ſe*, ac *&*. Nam cum dico, *Tu atque ego*, ſententiam eſſe, *tu & ad te ego*: cum vero dico, *Tu curris, ſed ego ſedeo*, ſententiam eſſe, *Tu curris, ſed ſeparata eſt mea ſedentis actio ab opere tuo*. Nam *ſe* hic disjunctionem notare, ut in *ſeorſim*, *ſeparo*, & aliis. Vel ex δὲ, κατὰ μετάθεσιν fit *ed*, & *ſ* præpoſito, *ſed*. Quod Nunneſius monuit in Grammatiſtice ſua. At nimium abit ibidem Nunneſius, cum alibi, ſed eopſe libello, ea ἀλλὰ, κατ' ἀποκοπὴν poſtetiotis ſyllabæ, venire putat *ſed*, ſpiritu, ut ſæpe, in *ſ* converſo, & λ abeunte in *d*, ut a μελετᾷν eſt *meditari*. Ac ſimiliter *ſedum*, de quo dictum, ex ἀλλ' ὅν factum arbitratur.

Sedaare ab ἑδῶ. Nam ἕζομαι, *ſedeo*, cujus futurum ἑδοῦμαι. Spiritus aſper in *ſ* abit, quomodo ab ἓ eſt *ſui*; ab ὗς, *ſus*; ab ἑκυρὸς, *ſocer*, &c. A *ſedendo* eſt *ſedile*. Item *ſella*. Nam olim fuit *ſeddo*; ut ſcribit Terent. Scaurus de Orthogr. Vel potius a *ſedes* eſt *ſedula*, inde *ſela* ſeu *ſella*. [ἕλλα, Heſych.] unde *ſubſellium*. Varro, lib. IV. de L. L. *Ut ſubſipere, quod non plane ſapit: ſic quod non plane erat ſella, ſubſellium dictum: ubi in ejuſmodi duo biſſellium dictum*. Sed *ſella* voce μετωνυμικῶς nonnunquam notatur ἡ ἄφοδος, ut apud Marcellum Empiricum, *Per vomitum & ſellas*. Varro, lib. I. de R. R. cap XIII. pro eo *ſellas familiaricas* dixit. Hinc *adſellare* pro ἀφοδεύειν apud Vegetium, ſimilique ὑπαλλαγῇ *ſedere* pro *niti* dixit Marcellus. A *ſedendo* quoque dictæ *lactucæ ſeſſiles*, hoc eſt, χαμαίζηλοι, latæ magis, quam altæ, quaſi quas *ſedere* cogat natura. Onomaſt. *Seſſiles*, ἑδραῖαι. Martial. lib. III. ep. XLVIII.

Et utrumque porrum, ſeſſileſque lactucas.

Idem lib. X. epig. XLVIII.

In quibus eſt lactuca ſedens & tonſile porrum.

Auctor carminis Ithyphallici:

Ad ocimumve cucumereſve humi fuſos
Venire credo, ſeſſileſque lactucas.

Item hinc *ſeſſibulum* Plauto, id in quo ſedetur. Et *ſeſſimonium* apud Vitruvium, cui *Deorum ſeſſimonia* ſunt, loca, in quibus dei ſedent, hoc eſt, ubi ſimulacra deorum reponuntur, quaſi ſedeant. Multa etiam ab hujus verbi compoſitis deſcendunt. Ab *adſidendo adſidelæ*, *menſæ ad quas ſedentes Flamines ſacra faciunt*: ut ait Feſtus. Item *aſſiduus*, de quo ſeparatim. Simile eſt a *reſidende reſiduus*, a *deſidendo deſiduus*. Gloſſ. Philox. *deſiduus*, ὀλίγωρος. A *præſidendo* eſt *præſes*, qui dignitate præſidet: & μεταληπτικῶς, qui aliis præeſt, ut qui Provinciæ eſt præfectus. Atque inde *præſidium*, unde milites *præſidiarii*. *Reſes* quoque a *reſidendo*, quod otioſorum eſt. Hinc Plautus Capt. III. I.

Itaque venter gutturque reſident eſuriales ferias.

Hoc eſt, otioſe, ſedentium inſtar, ab opere ſuo ceſſant, feriaſque agitant dicatas eſuritioni. Alii tamen *deſidere* malunt, quomodo Cæcilius dixit:

Tu jam callebis, ille feſtum deſidet.

Mihi neutrum improbatur. Nam ut a *reſidendo reſes*, ſic a *deſidendo deſes*. Nec impedit quicquam quo minus vel *reſidere*, vel *deſidere ferias* dicamus, cum ſimiliter in ſimplici *ſedere ferias* pro *agitare* dixerit Plautus, Epid. III. IV.

Tuas ſedebit mulier faxo ferias,

id eſt, *tibi ſerviet*. Ita recte exponit Palmerius. Vide & quæ de voce *deſidendi* ac ſimilibus Torrentius notat ad Tranquillum. A *deſes* eſt *deſidium*, unde *deſidioſus*. Gloſſ. Philox. *Deſidio*, ῥαθυμία. *Deſidioſus*, ῥάθυμος. Iſidor. lib. X. *Deſidioſus, tardus, piger, a deſidendo, ideſt, valde ſedendo. De enim hic augentis eſt. Idem & reſidens a reſidendo.* Similiter ab *obſidendo obſes*, & *obſidio*, ſive *obſidium*. *Obſes* autem dictus, quia ſolvendæ obſidionis cauſſa dari conſuevit. Vel quia & ipſe, utpote pignoris loco datus, obſidetur & cuſtoditur. Falluntur igitur, quibus placet unius literæ mutatione, *obſides* dici, *quaſi obſides, quia ob fidem patriæ præſtandam dantur*: quæ opinio eſt Feſti in OB. Pro *obſidium* dicitur & *obſidio*: hoc Ennium, illo C. Lælium & Salluſtium uſum docet idem Feſtus. De etymo ſic Varro, lib. IV. de L. L. *Obſidium dictum ab obſidendo, quo minus hoſtis egredi poſſet inde. Item ab abſcindendo, cum id ideo facerent, quo facilius diminuerent hoſtes*. Sed poſterius etymon Varrone indignum. Nam planum eſt, ut a *præſidendo* eſt *præſidium*, a *ſubſidendo*, *ſubſidium*; ſic ab *obſidendo* eſſe *obſidium*. Quarum vocum ratio non aliunde petenda, quam quod veteres de exercitu uſurpare ſueverint, *ſedere*, *aſſidere*, *inſidere*, *præſidere*, *ſubſidere*, *obſidere*. Cato: *Hoſtium co iæ magno contra me ſedebant*. Platus, Amphitruone, II. I.

Apud hoſtes dum ſedimus.

Plancus ad Ciceronem, lib. X. Epiſt. XXIII. *Itaque copias prope in aſpectum Lepidi Antoniique adduxi, quadragintaque millium paſſuum ſpatio relicto conſedi.* Virgil. in Ciri:

Ille, vides, noſtris qui manibus aſſidet hoſtis.

Suntque id genus apud veteres, ἄπαξ πολλά. *Subſidere* eſſe vocem militiæ propriam, docet Godſcalc. Stewech. ad Veget. lib. III. cap. VI. Indeque κατὰ μεταφορὰν adulteri dicuntur *ſubſeſſores* alieni matrimonii. Quo reſpexit Maro in XI.

. . . . *Devicta Aſia ſubſedit adulter.*

Ita legit Servius, ut ſententia ſit, poſtquam Agamemnon devicerat Aſiam, adulter Ægiſthus ei inſidiatus eſt. Vide hoc de loco Pierium in Caſtigationibus. Ab *obſidione* dicta *corona obſidionalis*, de qua ſic Feſtus: *Obſidionalis corona eſt, quæ datur imperatori ei, qui obſidione liberavit ab hoſtibus obſeſſos. Ea fit ex gramine viridi, fere ex eo loco decerpto, in quo erant incluſi*. Et paullo poſt: *Inter obſidionalem, & civicam, hoc intereſt, quod altera ſingularis ſignum ſalutis eſt; altera univerſorum civium ſervatorum*. Ab *obſidendo* quoque eſt *obſtetrix*, de quo ſeorſim agimus. *Diſſidium* eſt a *diſſidendo*, quod proprie eſt *ſedibus diſtingui*; μεταληπτικῶς *ſententiis diſcrepare*. *Diſcidium animi* eſt, *diſſidium corporis*, ut oſtendunt Lambinus in Lucretium; itemque Ob. Giſſanius in Indice Lucretiano. At Franciſcus Fabricius ad Ligarianam, negat illud obſervari, quia non animorum diſſenſus, verum corporum diſtinctio ſignificetur illo Ciceronis epiſt. I. lib. IV. ad Atticum. *Cognoram te acerbiſſime diſſidium noſtrum tuliſſe*. Verum in vett. libris *diſcidium* hic quoque legi monuit Lambinus. Nec aliter legendum cenſet in illo pro Domo, ab eodem Fabricio adducto: *Deflevi conjugis miſeræ diſſidium*. Validiorem arietem intorquent, qui adducunt illud Propertii, lib. I. eleg. XII.

Tam multa illa meo diviſa eſt millia lecto;
Quantum Hypanis Veneto diſſidet Eridano.

Et Eleg. ſeq.

Tu modo quam primum corruptas deſere Baias.
Multis iſta dabunt litora diſſidium.

Qua

Digitized by Google

Quæ loca ſatis oſtendunt, id diſcrimen non eſſe perpetuum.

†SEDEO & SEDES non male ab ἕδω arceſſuntur a Voſſio. Sed cur non potius a שבת sheveth quod ſedere eſt, & interdum pro ſede ipſa ſumitur? In sheveth B eliquato, ſuperſunt S & T, quae in Latino vocabulo ſunt S & D. Ad ultimum in derivandis vocabulis praerogativa, etiam in pari cauſa, penes linguam primaevam eſto. MAZOCHIUS.

SEDO Becmano placet eſſe ab ὕδος, id eſt, aqua, ut proprie ſit rigare, atque ita reſtinguere: unde & ſitim ſedare apud Lucretium & alios legas. Sed ſudare quidem eſſe ab ὕδος plane cenſeo: de ſedare autem, ἐπέχειν. Quid, ſi potius deducamus a ſedes? Ita ſedare proprie ſit facere ut aliquid reſideat, uti tempeſtas, aut ira. Sane uti mare ventis, ita animus affectibus excitatus & commovetur: item uti fluctus maris ſubſidunt, ubi ſe ponunt venti: ita ſi affectus deſinant, reſidet animi tumor. Maro, VII. Æn.

Cum venti poſuere, omniſque repente reſedit
Flatus.

Cicero lib. III. Tuſcul. Qu. *Cum timor animo reſediſſet.* Cœlius, apud Cicer. lib. VIII. epiſt. II. *Marcelli impetus reſederunt, non inertia, ſed, ut mihi videbatur, conſilio.* Auctor orationis in Salluſtium, quæ Ciceroni tribuitur falſo: *Omniaque, quæ commoverat, pace & otio reſederunt.* Quibus in locis reſidere idem eſt ac ſedari. Et ſane Belgis ſimiliter ſtillen, eſt a ſtellen, id eſt, ponere.

SEDULUS a ſedes, quia quis in opere ſit aſſiduus, quæ ipſa aſſidui vox ſimiliter eſt ab aſſidendo. Gloſſ. *Sedulus*, ἐπίμονος. Quia autem quod diligenter præſtamus, id facimus fideliter: hinc fit, ut ſedulo accipiatur pro fideliter. Ita uſus paraſitus apud Plautum, Capt. act. IV. ſc. II.

Quippe quando nihil mihi credis, quod ego dico ſedulo.

Videtur autem ſedule quam ſedulo maluiſſe Soſipater Chariſius cap. de Adverbio, ubi & de etymo dubitat, cum ait: *Viderit Helenius Acron commentariis, quos Adelphis Terentii non indiligentes attulit, quod altioris cauſſa reive perſpexerit. Nam ita dicit. Ut falſe, inquit, & conſulte, ita ſedulo dictatum. Niſi forte ſine dolo putat eſſe ſedulo.* Unde alterum etiam ἔτυμον diſcimus: ſed de quo jure Chariſius dubitavit. Nam, ut ex iis, quæ diximus, liquet, non proprie ſedulo accipitur pro fideliter ac ſine dolo, ſed μεταληπτικῶς. Etymon tamen iſtoc, de quo Chariſius ambigit, amplexus & Nonius, ac Iſidorus, lib. XI. qui ait, *Se ſine ſignificat, ut ſedulus, ſine dolo.*

SEGES κυρίως dicitur de frumento: ac μεταφορικῶς de terra arata & conſita. Utramque notionem ponit Nonius. At καταχρηστικῶς capitur de terra nondum conſita. Quomodo Accius ait *fruges in ſegetem dare*. Hoc καταχρηστικὸν eſſe oſtendit ἔτυμον. Nam eſt ſeges a ſero, ut teges a tego. Varro, IV. de L. L. *Seges ab ſatu, id eſt, ſemine.* Similiter lib. I. de R. R. cap. XXIX. Item Feſtus. Itaque ſeges non tantum de frumento, aut agro frumentum ferente dicitur: ſed etiam ſic vocatur quicquid frumenti more in arvo ſeritur. Quare & lini ſegetem dixit Maro, & ne id ποιητικώτερον putes, legimus apud Columellam, lib. II. cap. XIV. *Omni ſolo, quod prædictorum leguminum ſegetibus ſatiſcit.* Scaliger etiam epiſtola ad Vertunianum, quæ eſt in epiſtolis poſtumis a Caſaubono editis, cenſet Plinium, lib. . . . cap. . . . . tam late ea uti ſignificatione, ut cum vitrum herbam, quæ & glaſtum Latinis, Græcis autem ἰσάτις dicitur, in ſegetibus naſci ait, vitrum inter ſegetes reponat: quod probare neutiquam poſſum. A ſegete dea Segeſta. Plinius, lib. XVIII. cap. II. *Hos enim Deos tunc maxime noverant, Seiamque a ſerendo, Segeſtam a ſegetibus appellabant, quarum ſimulacra in Circo videmus, tertiam ex iis nominare ſub tecto religio.* Tertiæ nomen erat Tutelina: prout vocant Tertullianus de ſpectac. cap. VIII. & Macrobius, lib. I. Sat. cap. XVI. Pro Seia in vetuſtis Plinii libb. eſt *Seria*. Apud Macrobium eſt *Saia*. Sed rectum *Seia*, quod ex *Seria* contractum. Tertulliano *Seſſia* vocatur. Atque ut a ſerendo *Seia* & *Seſſia*: ita Tertulliano a meſſe, *Meſſa*: quæ eadem ac *Segeſta*, vel *Segetia*. *Tutelinæ a tutela fructuum* nomen eſſe, clare ait Tertullianus. De ea etiam diximus in *Tutus*. A ſegete dictæ etiam amſegetes. Feſtus: *Amſegetes dicuntur, quorum ager viam tangit.*

SEGESTRIS voce uſus præter alios Lucilius:

Penula ſi quæris, canteriu', ſervu', ſegeſtre,
Utilior mihi quam ſapiens.

Quid autem ſegeſtria ſint, docet hic locus Varronis, lib. I. de vita populi Rom. *Quod frondε lecticam ſtruebant, ex ea herba terta torum appellatum: hoc quod injicitur, etiamnum toral dicitur: lecticam qui involvebant, ſegeſtria appellabant.* Sic locum emendandum cenſeo apud Nonium in *Toral*: quod alibi quoque dixi. Non tamen ſegeſtria lecticarum ſolum, ſed aliarum quoque rerum ſunt involucra. Indicat id locus hic Plinii, lib. XIII. cap. XII. *Nam emporetica inutilis ſcribendo, involucris chartarum, ſegeſtriumque in mercibus uſum præbet, ideo a mercatoribus cognominata.* De etymo ſic Varro, lib. IV. de L. L. *Lecticam qui involvebant* (ſic recte corrigunt,) *quod fere ſtramenta erant e ſegete, Segeſtriam appellant, ut etiam nunc in caſtris. Niſi a Græcis: nam σέγαστρον, ubi lectus mortui fertur, dicebant.* Hæc Varro, qui ſegeſtria cenſet vel a ſegete ſic dici, quia tegete, ſive ſtramentis e ſegete lecticas involverent, quo a pluvia, pulvere, aliiſque injuriis eſſent tutæ: vel a Græco σέγαστρον, quod ἀπὸ τῦ σέγειν, hoc eſt, σκεπάζειν, καλύπτειν. Unde & quidam *Stegeſtria* ſcribere malunt. Sed T abjici inſolens non eſt, quomodo a πτίσσω eſt veterum piſo, pro quo poſteriores pinſo: quomodo item a κρύπτω eſt Belgicum kruypen: & ut non longius abeam, ſuperior Varronis locus ſatis docet eum putaſſe, torum dici ab herba torta, quæ & Servii aliorumque opinio fuit. Retinendum igitur ſegeſtria, prout in vett. libb. ſcribitur. Tertium quoque etymon addere poſſumus. Nam ut a ſuggerendo ſuggeſtus; a congerendo congeſtus, a regerendo regeſta, ſic a ſegerendo forte ſegeſtria appellata, eo quod his ſegerere ac ſeparare ſoleant, quæ occultata vellent. Sed maxime placet eſſe a Græco, quod etymon confirmat hic quoque locus in vett. Gloſſ. *Segeſtrum*, σίγαστρον, γεράδερμον, ubi pro γεράδερμον, præeunte ad Feſtum Scaligero, B. Vulcanius corrigit γηραδέρμιον, id eſt, vetus pellis. Nam prius quidem e ſegete facta, quod ſuperior Varronis locus teſtatur: poſtea vero facta e pellibus: unde & deris ſive δέρας dicebatur, quæ vox generatim pellem notat, ſed ſtricte ſumitur pro ſegeſtribus. Feſtus: *Deris Græci appellant pelles nauticas, quas nos vocamus ſegeſtria.* In vett. quoque Gloſſis legas: *Segeſtre*, διφθέρα, διφθέρα ναυτική, hoc eſt, pellis, pellis nautica. Pellibus autem dormientes antiquitus incubaſſe, etiam indicat vox κῶας, hoc eſt, κώδια, ut exponit brevium ſcholiorum auctor in Homeri Ili. ι, atque addit eo ſignari τὰ προβάτων δέρματα, atque ita dici ἀπὸ τῦ ἐγκοιτᾶσθαι, ὅ ἐστιν ἐγκοιμᾶσθαι. Idem evincit illud Maronis, VII. Æn.

Pellibus incubuit ſtratis, ſomnoſque petivit.

Item Juvenalis, ſat. VI.

. . . . Sylveſtrem torum cui ſterneret uxor
Frondibus, & culmo, vicinarumque ferarum
Pellibus.

Ac eodem refert Scaliger in Conjectaneis illud Plauti apud Porphyrionem, de anu dormituriente: *Anus hæc in pellis periculum protenditur.* Valerius quoque Maximus docet Catonem hædinis pellibus uſum pro ſtragulis, priſcæ frugalitatis retinentiſſimum. Etiam dormio inde dictum, ſive, ut veteres dixere, dermio. Nam quanquam Euſtathius ad Il. ξ ſcribat δέρμα ἁπλῶς dici τὸ ἐκδερόμενον, κῶας vero appellari, ἐν ᾧ κοιτᾶταί τις, ἀπὸ τῦ κῶ ῥήματος, non dubium tamen quin δέρμα quoque ſtricte uſurpari ſoleat

lent pro *ſegeſtribus*, quemadmodum δέρεις accipi ſcribit Feſtus. Inde igitur erit verbum *dormis*, ob eum, quem dixi veterum morem. Ac Etymologus & Ariſtophanis Scholiaſtes propterea δαρθάνειν, quod eſt, *dormire*, a δέρμα deducunt, ut proprie ſit ἐν δέρμασι κοιμᾶσθαι, *pellibus incubare*.

SEGMENTVM (unde Plauto *veſtes ſegmentatæ*, *cunæ ſegmentatæ* Juvenali) eſt a *ſegmen*, ut *momentum* a *momen*. Uſus *ſegminis* voce Gellius ac Plinius. Eſt a *ſeco* quaſi *ſegimen*, ſive *ſecimen*, ut a *tego tegumen*, unde *tegmen*. A *ſegmen præſegmen*, quia præſecatur. Horat. in Arte:

Præſectum decies non caſtigavit ad unguem.

Sic enim in melior. codd. legitur. Nonius, *Præſegmina, quæ unguibus cminulis præſecantur*. Gloſſæ Philoxeni: *Præſegmina*, ἀποτμήγματα.

SEGNIS [ὀκνός] vel dicitur quaſi *ſegenis*, quia nihil *genat*, hoc eſt, *gignat*, quomodo & *ignis* dici volunt, quaſi *ingenis*, eapſe de cauſa: vel *ſegnis* quaſi *ſeagis*, quaſi qui nihil agat: vel (quod Feſtus voluit) a *ſe*, id eſt, *ſine*, & *nitor*, quando proprie *ſegnis* eſt, qui ignavia quadam non nititur ad id, quod honeſtum vel utile eſt: vel (quod Servius, & Iſidorus, lib. x. putavit, ac Joſepho quoque Scaligero comment. in Ætnam placuit) a *ſe* & *ignis*, ut *ſegnis* ſit, cui calor naturalis deceſſit, eoque immobilis: unde Cornelius Severus in Ætna eleganter ait:

. . . . pigraque tellus
Conferta in ſolidum ſegni ſub pondere ceſſet.

Probat quoque hanc ἐτυμολογίαν Angelus Decembrius, lib. III. cap. XXVII. eoque adſtruere conatur, quod conſtet, *ardorem*, & *ardens*, ſæpe ad animum transferri, atque adeo *catus* quoque quaſi *cautus* dicatur a καίω, id eſt, *ardeo*. Sane & *frigus* & *fervorem animo* tribui paſſim videas: ſed de *catus*, quod ex Servio ait, omnino falſum eſt, et ſuo loco oſtendimus.

◆SELIQVASTRVM, quaſi *ſediquaſtrum*, a *ſedendo* ita dicitur. Varro, IV. de L. L. *Ab ſedendo appellantur ſedes, ſedile, ſedum, ſella, ſeliquaſtrum*. Feſtus: *Seliquaſtra ſedilia antiqui generis appellantur: d litera in l converſa, ut etiam in ſella factum eſt, & ſubſellio & ſolio, quæ non minus e ſedendo dicta ſunt*. Quibus Feſti verbis adductus Godſcalcus Stewechius ad III. Arnob. lib. in Varronis verbis pro *ſedum* ſuſpicatur legendum *ſolium*. Uſus *ſeliquaſtri* voce Hyginus: *Inter ſidera ſedens*, inquit, *in ſeliquaſtro conſtituta*. Item alibi: *In ſeliquaſtro conſtituta eſt*. Apud Arnobium quoque, lib. II. legitur ea vox, ubi Cantero eſt de mendo ſuſpecta, non item Stewechio, qui defendit. Olim quoque legebatur, lib. XV. D. de ſupellectile legata, ubi ex Florentinis *ſedularia* repoſuit Antonius Auguſtinus, ſed *ſeliquaſtre* quoque in Nonii MSS. codd. inveniſſe ſe ait idem Stewechius.

†SELVANVS dicebatur apud Etruſcos is, qui ſcribitur ab Latinis *Silvanus* aut *Sylvanus*: nempe id agentibus, ut Latinum hujus Dei nomen, a *Silvis* ſeu *Sylvis* deflexum videatur. At priorem illam fuiſſe veram ac primitivam nominis ſcripturam, teſtis mihi ſit Muſei Etruſci Goriani Tab. XX. in qua dei cujuſdam incogniti epigraphe, litteris perſcripta Tuſcanicis, deſinit in hunc modum SALVAN. Qui certe Latinorum *Silvanus* eſt, ac nomen ſuum ab Oriente habet: nam Hebraicum שלוה *Shalva* eſt *Salus* aut *tranquillitas*, & שלו *Shaleu* eſt *Salvus* itemque *tranquillus*. Ergo ſicuti *Salveo*, *Salvus*, *Salus* (de quibus ante dictum) ex Hebraicae originis indicio pro Tuſcis habenda videntur, ita multo plus SELVANVS deus ille, qui in ſaxo Etruſco ſignatur. Hinc quoties in veteribus titulis *Silvano* τοῦ SALVTARIS adjunctum, id non tam pro epitheto, quam pro interpretamento Tuſci nominis *Selvan* habendum reor. At poſterius Latium quia Tyrrhenicum *Selvani* nomen a Sylvis deductum putavit, idcirco mutata voceli prima, *Silvanum* ſaepius, & interdum *Sylvanum* vocavit, eamque ad habitandas Sylvas amandavit. MAZOCHIVS.

SEMBELLA, ἡμιλίτριον, quaſi *ſemilibella*. *Libella* & *as* tantundem valebant; ſed *as* nummus erat æreus, eoque gravior; *libella* argenteus, eoque pondere inferior. Ergo tantundem valebant *ſemiſſis*, & *ſembella*, tantundem item *decuſſis* & *denarius*. Nam *denarius* decem erat *libellarum*, ut *decuſſis* decem aſſium. Varro, lib. IV. de L. L. *Nummi denarii decuma libella, quod libram pondo as valebat, & erat ex argento parva. Sembella quod ſit libellæ dimidium, quod ſemis aſſis*. Idem lib. IX. *Sic cum dicimus eandem rationem habere aſſem ad ſemiſſem, quam habet in argento libella ad ſembellam, quid ſit analoge oſtendimus*.

SEMEN a *ſemi* venire cenſet Varro, in IV. de L.L. *Semen*, inquit, *quod non plane id, quod inde*. At Nunneſio placet *ſemen* eſſe a σπέρμα. Uterque fallitur. Nam ut e *noſco* eſt *nomen*; a *moveo*, *momen*; a *fluo*, *flumen*; ita a *ſero*, *ſemen*, quaſi *ſerimen*: quod jam olim in Actio ſuo monuit Jovianus Pontanus. A *ſemen* eſt *ſementis*: qua voce ſubinde utuntur veteres pro *ſemente hiberna*. Atque inde *ſementiva* dicuntur, quæ tum ſeruntur. Unde *ſementivæ feriæ* apud Feſtum in *Conceptivæ*: item in *Sementiva*. Sic enim eſt in plerisque MSStis: ubi vulgo *Sementina*. A *ſemen* eſt *ſeminarium*, ut a *planta plantarium*, a *pomum pomarium*. Non igitur verbale eſt a *ſemino*: ſed eſt a *ſemen*, ut recte Varro in IV. de L. L. *Semen* vero ea notione, qua *ſeminarium* parit, haud notat *granum*: uti Accurſius credidit, qui idcirco *ſeminarium* interpretatur *locum in quo ſervatur frumentum electum ad ſeminanda arva*: ſed *ſemen* accipitur pro *ſurculo eum in finem depacto, ut poſtea in arbuſtum aut vinetum transferatur*: quomodo Columella uſus, lib. VI. cum ait: *Semina*, inquit, *lege craſſa non minus, quam manubrium bidentis, recta, lævia, procera, ſine ulceribus, integro libro, ea bene & celeriter comprehendunt*. Ubi *ſemina* liquet dici, quæ alias quoque *plantæ* vocantur, unde & *ſeminaria* aliquoties vocantur *plantaria* a Plinio, Græcorum exemplo, quibus φυτευτήρια vocantur. Ex quibus liquet, *ſeminarium* dici locum, in quo ſurculi arborum, aut vitium panguntur, quo, ubi ad certam adoleverint magnitudinem, in alium locum transferantur.

SEMIS, Feſto teſte, ab ἥμισυ, quod poſtremam ſyllabam in compoſitione deperdit: ut ἡμίθνητος, quem Maro *ſemineçem* vocat, ἡμίθεοι, *ſemidei*, et apud Lucanum, *Semidei manes*, ἡμίανδρος, *ſemivir*, ut Galli Cybeles ſacerdotes, ἡμιβλαυτία (quod a βλαύτη ſive βλαύτιον, hoc eſt, *ſandalium*) *ſemiplotia*, ſoleæ dimidiatæ, quibus in venando utebantur, ut planius pedem ponerent, ut diximus voce *Plautus*. At quædam ſunt, quæ a *ſemis* venire videantur, cum aliunde ſint. Tale eſt *ſemeſtre*, ſive, ut in vett. Gloſſis ſcribitur *ſemenſtre*: in quibus etiam exponitur ἡμιμήνιος, καὶ ἑξαμηναῖος. Atqui tantum notat ἑξαμηναῖος, quod ibidem legitur. Nempe non eſt a *ſemimenſe*, ſed a *ſenis menſibus*, ut *trimeſtre*, a *tribus menſibus*. Nec *Semipater dimidia ex parte patrem* notat: ſed ita dictus *Semipater*, quomodo & dicere, *Jupiter*, *Dieſpiter*, *Marſpiter*. Ovidius, lib. VI. Faſt.

Quærebam Nonas Sanco Fidione referrem,
An tibi Semipater.

Ita habet Aldina, & antiquior hac Veneta Bernardini Novarienſis: ubi aliæ, *An tibi Semo pater*.

SEMITA [a *ſepio*, *ſepita*, *ſepta*] quia anguſte ſtant, quaſi *ſemiter* dictum ait Varro, lib. IV. de L. L. Ac ſimiliter Iſidorus, lib. XV. cap. XVI. Imo & in Gloſſis exponitur non ſolum ὁδὸς στενὴ & ἀτραπὸς, ſed etiam ἡμιόδιον. Verum non compoſitum, ſed derivatum eſt a *ſemis*, quia ob anguſtiam eſt quaſi *ſemiſſis viæ*. Martialis, lib. VII. epigr. LX.

Juſſiſti tenues, Germanice, creſcere vicos.
Et modo quæ fuerat ſemita, facta via eſt.

Itaque paſſim opponuntur *via* & *ſemita*. Ennius apud Ciceronem I. de Divinat.

Qui ſibi ſemitam non ſapiunt, aliis monſtrant viam.

Plautus, Curcul. act. II. ſc. III.

Quis

Quin cadat, quin capite ſiſtat in via de ſemita.

Et Caſina, Act. III. Sc. V. *De via in ſemitam regredere*. Atque hæc quoque comprobant eâdem Comœdiâ, Act. II. Sc. VIII. legi debere,

Nunc pol ego demum in rectum redii a ſemita.

Quod & Scaligero placuit. At pro eo male in vulgatis editum, *In rectam redii ſemitam*. Phædrus:

Ego porro illius (Æſopi) *ſemitâ feci viam,*
Et cogitavi plura quam reliquerat.

Plura vide in *via*.

† Samita quod a Voſſio derivetur a *Semis*, eſt ſatis plauſibile. Verum cur non magis a שביל *shebil* ejuſdem prorſus ſignificantiae? Nam quod B in M tranſierit, paria ſunt exempla in *Promuſcis* & in Ἀμφίσμαινα, quae ſunt ea *Proboſcis* & Ἀμφίσβαινα. Et quod ea L factum ſit T, an non idem in *Satis* accidit, quod ex ἅλις manavit? Mazochius.

† Sampsa a תמיר notionis ejuſdem in hunc modum fit: *Tau* nim. redeunte in *Sin* (cum quo alternat) & D verſo Tyrrhenice in R (de quo toties dixi) fiebat *Sumir*: deinde inſerto P (quod uſt ea Latinae linguae ingenio) factum eſt *Sampir*. Ad vocales quod attinet, ſcitum eſt, *Chirek magnum* cum *Tſere* alternare, & A longum ob ſyllabam compoſitam in vocalem brevem mutari. Hebraicis leviter imbuti haec, ſat ſcio, probabunt. Mazochius.

Senatores dicti a *ſenatu*: *ſenatus* vero non quidem dicitur ab *aſſentiendo*, ut inepte ſenſit Bortolus; ſed neque melius Priſcianus in VI. ubi ait: *Senatus ideo quarta eſt, quod a vocabulo natus componitur*; ſed inde nomen accepit, ut bene ait Feſtus, quia a *ſenioribus* conſtabat: haut aliter ac Lacedæmone, quod ex γέροντες conſtabat, γερουσία vocabatur, ut ſcribit vetus interpres Demoſthenis, in Orat. πρὸς Λεπτίνην. De utroque ita Tullius in Catone: *Conſilium & ratio, & ſententia niſi eſſent in ſenibus, non ſummum conſilium majores noſtri Senatum appellaſſent. Apud Lacedæmonios quidem ii, qui ampliſſimum magiſtratum gerunt, ut ſunt, ſic etiam appellantur ſenes*. Ovid. V. Faſt.

Nomen & ætatis mite Senatus habet.

Idem etymon adfert Quinctilianus, lib. VI. cap. 3. Plutarchus, Feſtus, Eutropius, Iſidorus, alii. Vide, ſi tanti, epiſtolicarum Majoragii quæſtionem ſecundam. Duplex autem *ſenatus* erat, Maximus & Minor. Maximus erat Romæ, & poſtea Conſtantinopoli. Minor in minoribus civitatibus. In illis dicti *Senatores*: in his *Decuriones*. Sed quia *decuriones* etiam, imprimis majorum civitatum, *ſenatores* dicebantur, inde eſt quod diſcriminis cauſſa (ut ad Spartianum monuit Caſaubonus) ſæpius apud antiquos legamus, *Senator populi Romani* aut *Senator Urbis*. Spartianus in Hadr. *Qui primus in ſua familia Senator populi Romani fuit*. Trebellius in Vopiſco: *Victorina Tetricum Senatorem populi Romani ad imperium hortata eſt*. Victor in Pio: *Vir veterrimæ familiâ e Lanuvino municipio Senator Urbis*. Lampridius, in Alexandro. *Senator Romanus*. Dio in Severo: Βουλευτὴς τῶν Ῥωμαίων. Et crebro apud alios. Nunquam vero illis *Senator* ἁπλῶς *Senatorem populi Romani* ſignificat. Ut vero locus, ubi *cœnarent*, *cœnaculum*, ita ubi convenirent *ſenatores*, *ſenaculum* dicebatur, teſte Feſto, his verbis: *Senacula tria fuiſſe Romæ, in quibus Senatus haberi ſolitus ſit, memoriæ prodidit Nicoſtratus in libro, qui inſcribitur de ſenatu habendo: unum, ubi nunc eſt ædis Concordiæ, Capitolium, & forum, in quo ſolebant magiſtratibus D. R.* (hoc eſt, *de Rep.*) *cum ſenioribus deliberare. Alterum ad portam Capenam. Tertium citra ædem Bellonæ, in quo exterarum nationum legatis, quos in urbem admittere nolebant, ſenatus dabatur*. Etiam Heliogabalus fecit *mulieribus Senaculum*, ubi ſolennibus ſaltem diebus conventus fieret matronalis: ut in ejus vita prodit Lampridius.

Senex, ſi Iſidorum audimus, lib. XI. cap. II. ita dictus a *ſenſus diminutione, quod jam præ vetuſtate deſipiant*. At juxta Perottum, *quaſi ſeminex, hoc eſt, ſemimortuus, quod acta majore ætatis ſuæ parte, jam morti propinquior ſit*. Sed vel κατὰ μετάθεσιν factum ab Hebræo זקן, *ſenuit*, & *ſenex*, Geneſ. XXVII. 2. & XXIV. & in *regimine* זקן *ſenex*, Geneſ. XXIV. 22. Vel a שנה, pro quo Arabes סנה *annus*. Sane & *anus* ſimiliter dicta ab *annis*. Hinc *ſeneo*. Catullus, in Phaſeli Carmine:

Sed hæc prius fuere, nunc recondita
Senet quiete.

Ab hoc *deſeneo*. Citat Priſcianus, in IX. illud Salluſt. II. Hiſt. *Niſi cum ira belli deſenuiſſet*. A *ſeneo* etiam eſt participium *ſenectus*. Salluſt. in IV. Hiſtor. *Omnes quibus ætas ſenecta corpore, animus militaris erat*. Sed plurimum ſubſtantive ſumitur, pro *ſenio*. Niſi *ſenium* potius properata eſt & πρόωρος *ſenectus*. Sumitur & pro *tædio atque odio*, ut Nonius initio operis ſui probat. Nempe quia mala illa ætas tædio odioque omnibus eſſe ſolet, ut idem Grammaticus docet. Quia & pro *homine odioſo* & δυσχερεῖ accipitur. Ut illo Lucilii ſat. lib. XV.

In numero quorum nunc primus' Trebellius' multo
Obmarceſcebat febris, ſenium, vomitus, pus.

Senex olim fecit *ſenicis*, ut a *codex* eſt *codicis*: a *pellex*, *pellicis*. Ab antiquo hoc genitivo venit *ſenecio*, & *ſenectus*, item *ſenica*: de quo ita Nonius Marcellus: *Senica ſignificat ſenex. Pomponius, Piſtoribus* (in Aldina & apud Junianum Majum eſt *Piſtoribus*:)

Pappus hic medio habitat ſenica, non ſeſcunciæ.

Ita lego, non *ſeſcuncia*: ut eſt in vulgat. Idem præcone poſteriore:

Sed me exercet ſenica nequam, neque illo quid faciam ſcio.

Poſteriores *Seneca* dixere. Atque inde cognomen *Senecæ* in familia Annæa. Primum qui ita vocatus, canum fuiſſe natum, atque inde *Senicæ* accepiſſe nomen, proditum eſt a nonnullis: ni fallor, Caſſiodoro & Iſidoro.

Sensim, ἀτρέμα, ἠρέμα, ut exponunt Philoxeni Gloſſæ. De eo ſic Priſcianus, lib. XV. *Senſim pro paulatim, quia ea maxime faciunt ſenſum, quæ morantur*. Sed puto *ſenſim* dici, quod paulatim fiat, ita tamen ut ſentiatur. Ut a *rapio raptim*, a *furor furtim*, a *cudo cuſim*, ſic a *ſentio ſenſim*.

Sentina [ab ὄνθος] juxta Perottum, *quod ejus fœtor ſentiatur*. Hinc *ſentino*, quod proprie notat *exhaurire ſentinam*. Quomodo uſus Paullinus ad Macarium. Sed quin eo pacto, præſertim ubi a naufragio metus, ſolet periculum evitari: eo accipitur pro *vitare periculum*. Id nos docet Feſtus: *Sentinare, ſatagere, dicta a ſentina navis, quam quis, ut aquâ liberet, evacuare contendit. Itaque ſentinare, ſubtiliter periculum vitare. Cæcilius*:

Capit conſilium, poſtquam ſentinat ſatis.

Sentio proprie de *auditu* dicatur, ſi ſit a *ſonitu*. [hinc *ſentinella*]. Sed veriſimilius Nunneſius, qui κατὰ μετάθεσιν factum putat ab αἰσθάνομαι.

Sentis a *ſitu*, quod *in terra inculta, ſituque obducta naſcatur*. Ita Iſidorus, lib. XVII. cap. VII. Vel potius, quod a *tangentibus quamprimum ſentiatur*, ut cenſet Perottus. Vel a שן, *acuere*. Eſt enim *acuta*. Vel a סנה, quod eſt *ſentis, rubus*. A quo & *Sinai* mons, סיני, nomen accepit. Nempe a *ruborum copia*. Id enim ſimplicius ac verius puto, quam Rabbinorum quorundam opinionem, qui nomen inditum ex eo putant, quod *lapis in eo inventus impreſſam habuerit rubi figuram*. Quamquam Ephodæus ſe figuram hanc in fragmentis lapidis vidiſſe teſtetur. Quod ſomnium puto, ut multa Judaïca ac Rabbinica. A *ſentis* eſt *ſentus*, hoc eſt, *horridus, inſtar loci ſentibus obſiti*. Donatus in illud Ter. Eun. II. 2I.

Video ſentum, ſqualidum, ægrum, pannis anniſque obſitum:

Sentum, inquit, *ad horrorem vetulis, ſqualidum ad ſordes*. Onomaſt. *Sentus*, ἀκανθώδης. Quod allatum ἔτυμον confirmat. Nam ἄκανθα *ſentis*. Etiam a *ſentis*, *ſenticoſus* pro *ſpinoſo*. Afranius in Abducta:

Quam ſenticoſa verba pertorquet turba.

Ita conſtanter eſt in MSStis codd. Feſti ſive Paulli. Videtur tamen poſtremo loco jambus requiri.

† Sentio

†Sentis ſit ab Hebraico & Chaldaico סנה *ſene* ejusdem ſignificantiae. Idem nomen in Chaldaica forma emphatica, apud Onkelum eſt סניא *ſinea* h. e. ipſiſſimum *Sentis* nomen. Ab hoc vocabulo Mons *Sinai* dictus, quaſi mons rubi. Ab eadem Orientali rad. *Seneh* ſit etiam (inſerto P) *Spinus* & *Spina*, ut in loco dicimus. Mazochius.

Seorsum a *ſe*, præpoſitione loquelari. Hoc forte a *ſine*. Niſi malis a *ſemis*, vel *ſecus*: quod legas apud Priſcianum, in fine lib. xiv. *Se pro δίχα, Græca præpoſitione ſeparativa eſt, ut ſecubo, ſeparo, ſeduco. Eſt etiam abnegativa, ut ſecurus, ſine cura. Præterea ſeorſum fit adverbium a ſe, ut a de deorſum, a ſuper ſurſum. Quibusdam ſe a ſemis, quod ſeparationem facit, quibusdam a ſecus videtur profectum.* Mihi placet, *ſeorſum* eſſe ex *ſe*. Sed quæ altera compoſiti pars? An *orſus*? Hoc ſi placet, dicetur *ſeorſus*, quis alio opus exordio. Sed magis fit veriſimile *ſeorſum* dici quaſi *ſevorſum*, a *ſe* & *verſus*, ſive, ut antiqui dicebant, *vorſus*. *V* extritum, quomodo ab eodem fonte *deorſum* dicimus a *de* & *verſum*; *ſurſum* quaſi *ſus*, ſive *ſuſum*, hoc eſt, *ſupra verſum*. Vide ejus generis plura in *Proſa*. Porro non tantum *ſeorſum* dixere, ſed & *ſeorſus*. Quid mirum? quando in ſimplici eſt *verſus verſum*: unde *adverſus adverſum*, *rurſus rurſum*, quaſi *reverſus reverſum*; *prorſus prorſum*, quaſi *provorſus proverſum*. Plautus Rudente, Act. v. Sc. ii.

Nummi octingenti aurei in marſupio inſuerunt,
Præterea centum denaria Philippea in paſceolo ſeorſus.

Item Afranius in Emancipato apud Chariſium, lib. ii.

Principium hoc oro, in animo ut ſic tuo ſtatuas,
Officiis cogi, ut abs te ſeorſus ſentiam de re uxoria.

Imo nomen etiam eſſe generibus varians arguit hoc Terentiani Mauri:

Nunc quia quæ potui videor tractaſſe ſeorſa,
Heroico profecta, quæque Jambico.

Sepalio, ſi Perottum audimus, ita dicitur a *ſepiendo*, quia locus, quo conditur cadaver, lapide, vel aliter ſepitur. Poſſis & deducere a Chaldæo שפל, quod eſt, *humilem eſſe*: ita *ſepelire* ſit *condere in humili loco* [σπέος, σπῆλος, σπήλαιον. κοῖλον τῆς γῆς.] A *ſepelio* eſt *ſepeliſtas*, quo Cato uſus ad Thermum, teſte Priſciano, lib. xviii. Ex *ſepelitus* fuit *ſepoltus*, e in o abeunte. Nunc pro eo efferimus *ſepultus*. Etſi Iſidorus lib. xi. cap. ii. ita dici putaris quaſi *ſine pulſa*. At *ſepulcrum* ea ratione venit a *ſepultum*, qua *fulcrum* a *fultum*; *lucrum* a *lutum* ſeu *luo*; *involucrum* ab *involutum*; *lavacrum* a *lavatum*. Hinc paret ſine adſpiratione ſcribendum *ſepulcrum*, non *ſepulchrum*. Veteres tamen ipſi cum ſpiritu & pronunciabant & ſcribebant. Paret id ex lapp. & Grammaticis antiquis. Nunc unius tantum Servii verba ponam in iii. G. *Tria*, inquit, *veteres habebant nomina, in quibus C literam ſequeretur adſpiratio, Sepulchrum, Orchus, Pulcher; e quibus Pulcher tantum hodie recipit adſpirationem.* Hæc loquendi ſcribendique conſuetudo veteribus præbuit occaſionem, ut mirifica *ſepulchri* etymo comminiſcerentur. Id ita eſſe, evincit hic Chariſii locus, lib. i. *Pulchrum Varro aſpirari debere negat, ne duabus conſonantibus media intercedat aſpiratio, quod minime rectum antiquis videbatur, unde & ſepulchrum hodieque manet, quod ſit ſeorſim a pulcro, propter recordationem doloris. Sepulcrum ab adverbio ſeorſum & pulcrum alius tractam dicit, quod in hoc nomine componitur ſemis & pulcrum, quia pulcrum ſuperficie, & intus plenum oſſibus.* Item Donat. in Andr. Act. i. Sc. i. *Sepulcrum κατ' ἀντίφρασιν, quod ſine re pulchra ſit; an quod ibi ſine pulſu ſint, id eſt, mortui? an quod illic animæ a vivis ſepeliantur, id eſt, ſeparentur?* Non tamen omnium is error fuit. Nam ibidem apud Donatum legas, a *ſepeliendo ſepulcrum* dici, & in lapp non ſemper *ſepulchrum*, ſed interdum etiam ſine ſpiritu reperias: uti in Orthographia oſtendit Aldus.

†Sapalio eſt ſine dubio ab Hebr. verbo שפל *shapal*, quod eſt *deprimere*, ſeu *deponere*, quaſi *deorſum ponere*. Et quidem verbum *deponere* ſcio uſurpatum de mortuis, aut deſperate ægris, qui humi aut in lecto humi proximo deponebantur. Hinc ea vox a Chriſtianis (quibus haud fas uri) de quibuslibet monumento mandatis adhibita: qua & gentiles interdum uſi. Ergo *Sepel* αὐτολεξεὶ verteris *Depoſitorium*: i. e. humationis locum. Indidem vero fieri puto & Vespillo; & fort. etiam Seplasia, quae ad conditurum corporum ſepeliendorum valebat. Sed de his omnibus vide copioſe dicta in Pollinctura. Mazoch.

Sepia, σηπία, quomodo appellant Ariſtoteles, Apollonius, Dioſcorides, Oppianus, Athenæus, alii. Spiſſus igitur error, tum Iſidori ea eo derivantis, quod *ſepibus interclusa facilius capitur*: tum Fungeri, qui & ipſe origine Latinum credens, ſic dici ait, quod *piſcatoribus velut iter præſepit*, nempe quia atrum evomit humorem, quo ſe occultat: ut tradit inter alios Plinius, lib. ix. cap. xxix. Alluſit eo Tertullianus, lib. ii. adverſus Marcionem, cap. xx. *Sed enim ſepiæ iſti (quorum figura illud quoque piſculentum de cibis lex recuſavit) ut traductionem ſui ſentiunt, tenebras hinc blaſphemiæ intervomunt, atque ita intentionem uniuſcujuſque jam proximam diſpergunt, jactitando & aſſeverando ea quæ relucentem bonitatem creatoris infuſcent.* Dioſcorides, lib. ii. cap. xxiii. a *colore* appellat τὸ μέλαν, ac Cicero ſimiliter lib. ii. de natura Deorum, ac Plinius loco ante citato *atramentum* vocant. Imo neque Perſius ſat. ii. *ſepiam* pro *atramento* dicere dubitavit; quamquam id Romani non e *ſepia* conficerent, ſed e *fornacium balinearumque fuligine*. Sed & Athenæus, lib. vii. pro eo θολὸς dicit, quæ vox *ſordes turbidas* (uti aquas cœno plenas) generatim ſignat, unde θολοῦσθαι *turbidum eſſe*: a quo ipſo Gallicum *trouiller*, niſi forte a Latino *turbare* κατὰ μετάθεσιν eſſe malis. Aliud vero eſt θολὸς, aliud θόλος. Θόλος eſt *teſtudo ædificii*, & *opus teſtudinatum*. De cujus origine in *Tholus* dicemus. Θολὸς notat *aquas turbidas*, ab Hebræo דלח, quod eſt *turbare*. De *Sepia* natura curate tractat Rondeletius, lib. xvii. cap. ii. & iii.

Saplasiarius, in Gloſſis Philoxeni exponitur παντοπώλης: ac ſimiliter Cyrilli Gloſſæ. Ea voce notatur, *qui omnia vendit*. Itaque videtur interpretatio Gloſſarum laxior eſſe, quam oportebat. Nam *ſeplaſiarius* eſt, non qui ἁπλῶς *omnia*, ſed qui, ut nunc loquimur, *ſpecies omnes* divendit, hoc eſt, τὰ εἴδη ἀρωματίζοντα, unde *aromatarios* vocamus. Eſt *ſeplaſiarii* vox a *ſeplaſia*, vel *ſeplaſium*; quomodo vocari ſolent *aromata*, & *ſimplicia medicamenta, ac unguentorum deliciæ*. Ita uſi Varro, Plinius, & Auſonius. Sed proprie ſic dicitur *locus, ubi ea venduntur*: unde in Cyrilli Gloſſis legas, Παντοπωλεῖον, *ſeplaſium*. Atque ad *quemvis locum* ea appellatio derivata ab loco uno: ut indicant hæc Feſti verba: *Seplaſia, forum Capuæ, in quo plurimi unguentarii erant.* Meminere & ejus fori Tullius pro Sext. & Piſoniana. item Val. Max. lib. ix. cap. i. Item Marcellus.

Quodque ab Idumæis vectum ſeplaſia vendunt,
Et quicquid confert medicis Lagea cataplus.

[Omnino eſt ab ἐμπλάσσειν, unde *emplaſtrum*. *Emplaſiarius* itaque vel *ſeplaſiarius* eſt *unguentarius*.]

Seps nunc notat, *id quod objectum, prohibet introitum in agrum vel hortum*: nunc *genus* eſt *lacertæ*. Priori modo, ſit κατὰ συγκοπὴν e *ſepes*; quo Virgilius uſus in Tityro. Hinc Auſonius in Technopægnio:

Bucolico ſepes dixit Maro: cur Cicero ſeps?

Sepes vero a *ſepio*. Niſi cum Nonio malis *ſepio* a *ſepibus*. Sed utcumque hoc eſt, prima origo eſt a סב quod eſt *circumdare*: vel Chaldæum סיף, hoc eſt, *terminus*, *finis*. Nam *ſepes* hortorum termini ac fines eſſe ſolent. A *ſepire* eſt *conſeptum*, agri circa templum ſpatium Deo dicatum. Unde Gloſſæ, *Conſeptum*, περίβολος. Et quod Clemens Alexandrinus, ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ Ἐλευσινίου, Arnobius vertit *in conſepto Eleuſino*. Arnobii quoque eſt lib. xi. *Ædibusque*

buſque conductis intra conſeptum templi larem temporarium mihi conſtituo. Antiqui pro *conſeptum* dixere *conſiptum*, teſte Feſto. At *ſeps* poſteriori notione non Latinam, ſed Græcam habet originem. Unde idem Auſonius paullo poſt:

An Libyæ ſerpens malum ſit Romula vox ſeps.

Eſt autem παρὰ τὸ σήπειν τοὺς πληγέντας, ut ait Nicandri Scholiaſtes. Habet enim vim σηπτικὴν, hoc eſt, *erodendi, & putredinem corporibus morſu ſuo inferendi*. Iſidorus, libro XII. cap. IV. *Seps exigua ſerpens, quæ non ſolum corpus, ſed & oſſa veneno conſumit. Cujus poëta* (Lucanus lib. IX.) *ſic meminit:*

Oſſaque diſſolvens cum corpore tabificus ſeps.

Prudentio quoque, præfat. lib. I. adverſus Symmachum, hanc vocem reſtituit Latinus Viterbienſis, quemadmodum monuit Johannes Caſalio Var. Lection. cap. XXII. Dicitur & *chalcis*, χαλκὶς a χαλκὸς, hoc eſt, *æs*, quia *virgis quibuſdam æreï coloris diſtinguatur*. Nicandri Scholiaſtes in Theriacis: ἡ δὲ σὴψ ὁμοία ἐστὶ τῇ σαύρᾳ. καλεῖται δὲ καὶ χαλκίς. ἔχει γὰρ ἐπὶ τοῦ νώτου χαλκιζούσας ῥάβδους. Plinius, lib. IX. cap. V. *Lacerta, quam hi ſepa, alii chalcidicen* (lego *chalciden*) *vocant, in vino pota morſus ſuos ſanat.* Germanis ſimiliter vocatur *Kufferader*, quaſi *ærea lacerta*. Vide & de hoc ſerpentis genere, præter jam dictos, Dioſcoridem, Solinum, alios.

SEPTAM ab ἑπτὰ, ut a δέκα *decem*. *Septem* Philo Σεπτὰ ſεβασμὸς dici ait ab inſita majeſtate, quam Græci σεβασμὸν vocant, eoque & Romanos, qui S retinent, propius ait a primigenio abire. Locum vide ſis lib. de opificio mundi pag. XIX. edit. Turnebianæ. Sed veriſimilius eſt ἑπτὰ eſſe ab Hebræo שבע, quod idem: ac ſic quoque verum eſt, ſi initialem ſibilum ſpectes, minus ab Hebræo recedere vocem Romanam, quam Græcam. Ab ἑπτὰ eſt ἕβδομος, ut a *ſeptem ſeptimus*. Ab ἕβδομος ἑβδομὰς, *hebdomas*, pro quo & *hebdomada* dicitur, ut pro *lampas lampada*. Vulgo pro *hebdomas* dicunt *ſeptimana*, quæ vox non niſi adjective uſurpatur ab iis, qui pure ſcripſerunt. Ridicule autem Iſidorus, lib. V. cap XXXII. Ubi *ſeptimanam* ait dici, quia in ea ſint *ſeptem mane*, id eſt, *ſeptem luces*. Nam non dubium, quin ſit ab adjectivo *ſeptimanus*, cui ſimile, *primanus*, *decumanus*, &c.

SEPTEMBER, eſſe a ſimplici *imber* ſcribit Priſcianus in VII. Similiterque *October*, *November*, & *December*, exiſtimantur, quaſi *octavus*, *nonus*, & *decimus imber*. Eadem mens Iſidori, lib. V. cap. XXXIII. Nempe quia *bis quatuor menſibus crebri decidant imbres*. Sed hoc ſi eſſet, *Octimber* diceretur. Quare ſunt hæc non magis compoſita, quam *Quinctilis* & *Sextilis*, in quibus *LIS*, uti in aliis *BER*, vocis ſyllabica productio eſt. *Quinctili* vero, *Sextili*, *Septembri*, atque ita in aliis (ut Varro ait in V. de L. L.) inde nomen eſt, quod *quinctum*, *ſextum*, *ſeptimum obtineant locum a Martio*, a quo Romulus annum inchoavit: ſed Numa ei duos menſes præpoſuit, Januarium, & Februarium. Hac de re ita Naſo, I. Faſtorum:

Tempora digereret cum conditor urbis, in anno
Conſtituit menſes quinque bis eſſe ſuo.
Martis erat primus menſis, Venerisque ſecundus;
Hæc generis princeps, ipſius ille pater.
Tertius a ſenibus, juvenum de nomine quartus:
Quæ ſequitur, numero turba notata fuit.
At Numa nec Janum, nec avitas præterit umbras;
Menſibus antiquis præpoſuitque duos.

Atta, poëta antiquus:

. . . . Annum novum
Voluerunt eſſe primum menſem Martium.

Tibullus, lib. III. Eleg. I.

Martis Romani feſtæ venere Calendæ:
Exoriens noſtris hic fuit annus avis.

Dionyſius Petavius nuper cum Nicephori Chronico edidit Gregorii cognomento Figuli, Taurominitani in Sicilia Archiepiſcopi, homiliam in Indictionis ſive anni principium. In ea ait Gregorius *Septembrem* non tantum a *ſeptenario* numero accepiſſe hoc nomen: ſed etiam quia menſis ille ſit σεπτὸς, hoc eſt, *venerandus*. Quo etiam refert quod feſta tot in eum incidant. Sed ſeu originationem, ſeu alluſionem condonare oportet homini Græco.

SEPTENTRIONI unde nomen ſit, non convenit. Quidam volunt eſſe a *ſolo numero ſtellarum*, ut *triones* ſit ſupplementum. Alii malunt *triones* eſſe *boves*, ut apud Nævium: *Trionum hic moderator ruſticus*. Sane in Philoxeni Gloſſis legas: *Triones*, βόες ἀρχαίως. Eritque id nomen ab officio, quaſi *terones*, quia *ſolum terant*: vel quaſi *terriones*, quia *terram arent colantque*: vel quaſi *ſtriones*, a *ſtria*, quam proſcindendo terram faciunt. Vide Varronem, lib. VI. de L. L. Feſtum in *Septemtriones*, Gellium, lib. II. cap. XXI. & Scaligerum, conjectaneis in ſextum Varr.

SEQUOR a *ſeco* venire, ſcripſit Cæſar Scaliger, ad Theophraſti de cauſſis Plantar. lib. I. cap. V. Mihi veriſimilius ſit, venire ab ἕπομαι, converſa conſonante priori, & ſpiritu aſpero. Similiter ſane ab ἕπω eſt antiquum *ſequo*, ſive *ſeco*, unde *inſequo*, ſive, quod Velio Longo magis placuit, *inſeco* quod eſt ἔννεπε. Gloſſ. Philox. *Inſeque*, εἰπέ. Itaque cum apud Homerum initio Odyſſeæ ſit,

Ἄνδρα μοι ἔννεπε Μοῦσα πολύτροπον, ...

Id Livius Andronicus interpretatus eſt,

Virum mihi Camena inſece verſutum.

Et apud Catonem oratione contra Thermum fuit *inſecunda*, pro *fanda*: ac *inſectiones* dicuntur *narrationes*. Plane falli arbitror, qui *ſectiones* eo pro *narrationibus* poni putant, quia hæ ſectæ, & diſtinctæ, ordineque ſuo diſtributæ. Vide, quæ pro ſententia noſtra adfert Agellius, lib. XVIII. cap. IX. cujus initium non e vulgatis peti debet libris; ſed Gulielmo Cantero, qui lib. II. cap. VI. id ſupplevit ex antiquo codice Buslidiano. Ad *ſequor* redeamus. Ab eo eſt *ſecutor*, qui & *adſecla* ab *adſequendo*. Gr. ἀκόλουθος. Sic in vett. lapp. legimus, SECVTOR CÆSARIS. Item SECVTORI TRAIANI. Et, ſi ſanus Petronii locus, ab eodem erit *ſecutuleia*, ut ita dicatur *femina*, *quæ ipſa viros ſectetur & appetat*. Sed ſpeciatim in ludo gladiatorio quidam dicebantur *ſecutores*. Iſidorus, lib. XVIII. Orig. cap. LV. *Secutor eſt ab inſequendo retiarium dictus*. Fuſe de his Lipſius, Saturnal. lib. II. cap. VII. Ubi & interpretatur Appuleii locum hunc, lib. IV. *Non diu cruciatus vitam emiſit: quem prioris exemplo ſepulturæ traditum, bonum ſecutorem Lamacho dedimus.* Hoc eſt, (juxta Lipſium,) *qui Lamachum ſequeretur, comitareturque ad Orci domum*. Sed merito hac parte Lipſianam ſententiam rejicit Joſephus Scaliger. Nam, ut vir ille ſummus in notis ad Manilium docet, *ſecutor* eſt, qui Græcis ἔφεδρος, aliterque Latinis *ſubditicius*, Martiali etiam *ſuppoſititius* appellatur: in veteribus Gloſſis *tertiarius* vocatur, quia nimirum altero interfecto *tertius* ſufficeretur. *Secutor* igitur Appuleio ſimpliciter eſt, qui ſufficiebatur Lamacho interemto. A *ſequor* quoque eſt *ſequior* pro *deterior*: ut cum *ſexum ſequiorem* pro *muliebri* dicit non ſemel Appuleius. Sic Seneca, *ſequius de aliquo loqui*, hoc eſt, *deterius*, *ſiniſtre*. Gloſſ. *Sequius*, χεῖρον. Turnebus, lib. XIX. cap. XVII. ex eo exiſtimat hoc loquendi genus proficiſci, quod *præire* conſuevit, cujus melior conditio; *ſequi*, cujus deterior, ut ſervus. Niſi potius dicendum: *ſequior* ſeu *ſecior* (nam eadem C & Q littera eſt) venire a *ſecus*, hoc eſt, *aliter*, idque κατὰ εὐφημιςμὸν, quomodo Græci dicunt ἕτερος θεὸς, pro *irato*, & Latini *avem alteram* pro *infelici*. *Sequiorem ſexum* pro *muliebri* dixit Appuleius, lib. X. *Si ſexus ſequioris editiſſet fetus, quod eſſet editum, necaretur.* Cui opponitur *ſexus melior* pro *virili*, Statius, I. Theb. *Et ſexus melioris inops*. *Sequius* adverbialiter uſurpavit & Varro Tanaquile apud Nonium in *Ruminare*: *Non modo* (ſic veteres locuti pro *non modo non*,) *abſens quicquam de te ſecius cogitabit, ſed etiam ruminabitur humanitatem*. Afranii quoque eſt: *Sin, id quod ſpero, ratio talis ſequius ceciderit*. Et Appuleii, lib. VIII. Aſini Aurei: *Placuit Thraſyllo ſchema feralium nuptiarum, nec ſequius aliquid ſuſpicatus*. A *ſequo* quoque juxta Gellium, lib. XX. ὁ μεσίτης dictus *ſequeſter*, quod ejus utraque pars judicium ſequatur. Niſi potius a *ſequo*, hoc

Digitized by Google

hoc eſt, *dico*, ἔπω, quia dicat ſententiam inter partes. A *ſequeſter* eſt verbum *ſequeſtre*, hoc eſt, *ſequeſtrum age*, item *ſepare*, ἀποχωρίζω. Ab eodem, adverbium *ſequeſtro*, ut cum quid *ſequeſtro poſitum* dicerent. Ita locutus Agellius, lib. xx. cap. xi. Ab eadem origine *ſequeſter* aliter *ſeculna* dicitur, quaſi *ſeculna*. Sed hac de voce ſeparatim dicimus. *Exſequi* eſt *ſequi pompam funebrem ad ſepulturam*. Itaque pro *funerare* ſumit Tullius ii. Tuſcul Quæſt. Atque ab ea notione dictæ *exequiæ*. Gloſſ. vett. *Exequiæ*, ἐκφοραὶ, ἐκκομιδαί. Ab *aſſequendo* eſt *aſſequula*, & κατὰ συγκοπὴν *aſſecla*. Gloſſ. Iſidori: *Aſſecula*, *buccellarius bome*.

‡ SEQVOR non ab ἕπομαι, uti volunt, ſed veriſimilius ab Hebr. נשג quod tantum in Hiphil eſt uſitatum pro *ſequi* & *aſſequi*. In qua rad. deperit prima littera defectiva: at ultima vertitur in ſuum analogum Q, ut a λόγος fit *loquor*. Hodie apud Italos G & Q in plurimis vocibus promiſcue uſurpantur. MAZOCHIVS.

SERÆ ſunt *quibus remotis fores panduntur*, ut ait Varro, lib. vi. de L. L. Feſtus: *Sera*, *fuſtes*, *qui apponuntur foribus*. Ovid. Amor. lib. vi. el. vi. *Excute poſte ſeram*. Eſt *ſera*, vel a שמר, hoc eſt, *obſervavit*, (quæ Becmani ſententia:) vel a Chaldæo סר, quod eſt *claudere*. Aut a Græco σειρὰ, hoc eſt, *funis*, ſive *catena*; olim enim ante inventum *feræ* uſum fune ſolebant munire januas: ut in veteri Lexico legitur. At male Beda, libello de Orthographia, ubi ait *ſeras* dici a *ſero*, quia *ſero*, hoc eſt, *veſpere* civitatum obclauduntur portæ. Nec melius Perottus, quod foribus admotæ *ſerantur*, hoc eſt, *inſerantur & defigantur*.

SERENVS ab antiquo *ſerus*, [hoc verum. *Sole enim occaſo*, *maxima eſt aëris claritas*.] ut ab *alius alienus*, a *dubius* antiquum *dubienus*, a *ſocius*, *ſocienus*. *Serus* a *ſerendo*. Nam *ſerum* ſeu *ſerenum* proprie dixere veteres agricolæ tempus ſationi aptum. Niſi malis eſſe a ξερὸς, quod uſitatius ξηρὸς, id eſt, *ſiccus*. Quomodo & *ſudus* eſt a *ſe*, id eſt, *ſine*, & *udus*. ita & *ſerenus*, & *ſudus* opponantur cælo pluvio. Confirmat hanc ſententiam, quod a *ſerum* fit *ſereo*, inde *ſereſco*, quod ſignificat *ſiccari*, prout interpretatur Nonius, ac probat illo Lucretii, lib. i.

Denique fluctifraga ſuſpenſæ in littore veſtes
Uveſcunt, eædem diſpanſæ in ſole ſereſcunt.

Sane & *ſerenus* ſimiliter pro *ſicco* accipitur: ut cum Maro i. G. ait:

. . . . Unde ſerenas
Ventus agit nubes.

Quæ alibi *arida nubila* appellat. Habet *ſereſcere* & alteram ſignificationem, proque ea originem diverſam. Sed priorem tum producit, quia tunc a *lactis ſero* id verbum formatum eſt. Plinius, lib. xi. cap. xLIII. *Omne lac igne ſpiſſatur: frigore ſereſcit*, hoc eſt, *in ſerum abit*.

SERIA, [Heſych. Σηλία.] vas fictile oblongum, a סיר, *olla*, *lebes*. Hinc *ſeriola*, apud Iſidorum, lib. xx. cap. vi. Onomaſticon: *Seriola*, καλπίδιον, quaſi dicas, *urnula*.

SERICVM videtur Becmano originis Hebrææ: nam שרק, eſſe *ſurculum*, inde שריקות, dici *ſerica*, *quæ in arborum ramis aut ſurculis ſiunt*. Sed non dubium, quin vox ſit a *Seribus*, quos *inter duos amnes Hydaſpem & Indum conſtituit* Oroſius ſcribit lib. III. cap. xiii. Inter *ſericum* & *bombycinum* diſcrimen ponit Ulpianus, l. xxiii. de aur. arg. leg. *Veſtimentorum ſunt omnia lanea, lineaque, vel ſerica, vel bombycina*. *Bombycina* quid ſit, indicat locus Plinii, lib. xi. cap. xxii. *Bombyces, telas araneorum modo texunt ad veſtem luxumque feminarum, quæ bombycina appellatur*. Atque hæ veſtes etiam *Coæ* vocabantur: quia *bombyces* naſcerentur e *Co inſula*. *Bombycina* igitur ſit e textura vermiculorum toti jam Europæ notorum. Sed *Serica* unde fieret, quia ex interiori Aſia peteretur, non æque conſtabat. Quidam veterum putarunt neri eam e cortice arboris Indicæ. Hanc fuiſſe quorundam ſententiam auctor Pauſanias in Eliacis. In iis eſt Strabo, lib. xv. cum ait: Τοιαῦτα δὲ τὰ σηρικὰ ἔκ τινων φλοιῶν ξαινομένης βύσσου. *Tales & ſericæ veſtes, byſſo ex corticibus quibuſdam carminata, netoque*. Et ſane *ſericum* eſſe *arborum fœtum*, etiam ſenſit Ammianus Marcellinus, lib. xxiii. *Agunt*, inquit, *& ipſi quietius Seres, armorum ſemper & præliorum experſes. Cœli apud eos jucunda ſalubriſque temperies, & abunde ſilvæ ſublucidæ, a quibus arborum fœtus aquarum aſperginibus crebris velut quædam vellera mollientes, ex lanugine & liquore admixtam ſubtilitatem tenerrimam pectunt, nenteſque ſubtegmina conficiunt ſericum ad uſus antehac nobilium, nunc etiam minimorum ſine ulla diſcretione*. Alii *arboribus depecti* agnoſcunt, verum *ſericum* non ex *arborum natura*, ſed *bombycum opere* fieri tradunt. Sic clare Iſidorus, lib. xix. cap xxvii. *Sericum dictum, quia id Seres primi miſerunt. Vermiculi enim ibi naſci perhibentur, a quibus hæc circum arbores fila ducuntur. Vermes autem ipſi Græce βόμβυκες nominantur*. In priori ſententia fuiſſe videtur Tertullianus, cum libro de habitu muliebri ſcribit, *Age nunc ſi ab initio rerum & Mileſii oves tonderent, & Seres arbores nerent*, &c. At Iſidoro favet locus Chryſoſtomi a Brodæo quoque adductus: Καλὰ, inquit, τὰ σηρικὰ ἱμάτια, ἀλλὰ σκωλήκων ἐστὶν ὕφασμα. *Pulcra ſunt veſtimenta ſerica, ſed vermium textura*. Difficilius dictu, utros ſequatur Maro, cum ii. G. ait:

Velleraque ut foliis depectant tenuia Seres.

Aut Seneca, cum in Hercule Œteo ſcripſit:

Quæ Phœbeis ſubditus Euris
Legit Eois Ser arboribus.

Aut Claudianus, cujus illud,

Stamine quod molli tondent de ſtipite Seres.

Sed verius ſane Iſidorus, quam Strabo, vel Ammianus: quanquam Iſidorum eo nomine in notis ad ii. Annalium Taciti, reprehendat Juſtus Lipſius, quaſi is male confuderit *bombycinam* cum *ſerica*. At immerito, quemadmodum ex iis patet, quæ Jul. Scaliger tradit ad Cardanum, Exercitat. CLVIII. item. ix Ubi inter alia narrat vidiſſe ſe *in Calabria neglectos in arboribus vermiculos ſine cura cultuque ſericum facere, a quibus detrahunt incolæ*. Addit quoque ex commentariis navigationum in Taprobana, *ſericum*, ſine cultu ex arboribus detrahi. Sed & partim ex Veneti legati narratione, partim ex peregrinationum ſcriptoribus oſtendit, *ſericum*, quod hodie a *Seribus* in loca alia demittitur, plane idem eſſe, ac illud quo hodie utimur. Imo & Cardanus monuerat ex Indicis navigationibus patuiſſe, non aliud iis eſſe *ſerici* genus, quam nobis. Dalecampius quoque ad Plinii lib. xi. cap. xxii. ſcribit ſe vidiſſe folia aliquot ex Perſide & Arabia advecta, mori foliis ſimilia, ſed paullo anguſtiora, & longiora, vellere ſericeo circumvoluta, quod bombyx intus latens neverat, ut omnino ſericum filum orientale ac noſtrum bombycinum non differant κατ' οὐσίαν, ſed ſolum accidenti, puta quod in oriente bombyces id in arborum foliis producant, nobis vero animalculum id cura maxima ſit tuendum ſervandumque. Quare nec in eo audiendus Juſtus Lipſius comment. ad eundem librum, aut Jo: Bernartius comment. ad i. Silv. Statii, qui inter alia, quæ fuſe de *ſerico* diſſerunt, hoc quoque tradunt, *ſericum* apud nos deſiiſſe, nec ejus quicquam, præter nomen ſupereſſe. Porro uſque ad Juſtiniani tempora inviſa imperio Romano ſemina vermiculorum, qui *ſerica* nerent fila. Ejus demum temporibus eo perlata, filaque ibi neri a vermiculis, & inde texi *Serica* cœpere. Ut conſtat ex Procopii Gothicorum libro iv. Ac primo quidem mulieres ſolæ *ſerica* utebantur. Unde Plinius: *Tam multiplici opere, tam longinquo orbe petitur, ut in publico ſemina tranſluceat*. Cœperant tamen jam tum viri eo uti: ſed lege hoc repreſſum fuit. Quod accidit anno Urbis IDCCLXIX. quo decretum factum, ut ait Tacitus, Annalium lib. ii. *Ne vaſa auro ſolida miniſtrandis cibis fierent. Ne veſtis ſerica viros fœdaret*. Neque Dionis ævo, qui vixit temporibus Severi Imperatoris hoc conceſſum fuit, ut conſtat ex libro

bro XLIII. Paullatim vero & viri ea uti cœpere ; Unde Solinus, qui poſt eos vixit, cap. LIII. ait: *Hoc illud eſt ſericum, in uſum publicum damno ſeveritatis admiſſum: & in quo oſtentare potius corpora, quam veſtire, primo fœminis, nunc etiam viris perſuaſit luxuriæ libido.* A *ſericum* fiunt *holoſericum*, & *ſubſericum*. *Holoſerica* veſtis dicitur, quæ *tota* eſt *ex ſerico*, nulla alia admiſta materia, *Subſerica* dicebatur, cujus ſtamen ſolum eſſet *ſericum*. Lampridius de Heliogabalo: *Primus Romanorum holoſerica veſte uſus fertur, cum jam ſubſerica in uſu eſſent.* *Tramoſerica* etiam legas apud Iſidorum, lib. XIX. cap. XXII. *Holoſerica*, inquit, *tota ſerica*, ὅλον enim *totum*. *Tramoſerica ſtamine lineo, trama ex ſerico*, *Serici* etiam genus fuit *holoberum* ſive *holoverum*, Vocem eam legas, l. IV. de veſtibus holober. lib. XI. Fruſtra ſunt, qui *holobrizæ* corrigunt, ac intelligunt veſtes, quæ totæ ſunt ex *obrizo*, hoc eſt, *auro puriſſimo*, quod quantumvis coctum non diminuitur, Nihil enim mutatione opus, quia & Zonaras auctor eſt, *ſericeas veſtes* dictas βήρους. Inde *holovera*. Sed quid βῆρος; Quibusdam videtur vox barbara, ab ea gente, unde primo id panni genus allatum. Sane apud Prophetam Ezechielem cap. XXVII. vocem ברומים nec Judæis magiſtris ſatis cognitam βήρους interpretatur Caſaubonus notis ad Trebellium Pollionem. At Salmaſio magis placet *holoveram* dici *ſericam*, quæ tota eſſet tincta colore vero, hoc eſt, purpureo, tum ſtaminis tum ſubteminis ratione; quo modo vox erit hybrida, atque e Græco ὅλος, & Latio *verus* conflata. Quam ſententiam alii etiam poſtea fuere amplexi. Et ſane Α'ποδέτοις Procopii comprobatur. Sed utcumque de origine vocis ſit, omnino rectum eſt *holovera*, Quam lectionem tuentur quoque Turnebus, lib. 3. cap. XVII. Et Cujacius ad citatum Cod. locum. Plura ſi de *bombycino* ac *ſerico* voles, cum Scaligerum, Dalecampium, Lipſium, ac Bernartium, locis citatis adire potes, tum Raphaëlem Volaterranum, lib. XXVIII. Comment. Urban. Lazarum Baifium, lib. de re Veſtiaria, cap. & VI. Brodæum, lib. II. Miſcellaneorum, cap. XXII. & Tiraquellum, in legg. connubial. leg. III. num. XVIII, Sed & quædam huc pertinentia diximus voce *Byſſus*. At imprimis operæ fuerit adire, quæ Salmaſius obſervavit ad Tertullianum de Pallio, & Hiſtoriam Auguſtam, & Solinum.

† SERICUM hoc differre a *Bombycino*, quod tinctura ab vellere diſſidet, nuper a me oſtenſum fuit tom. I. Spicileg. Bibl. Differt. VIII. Par. 2. Sect. 2. pag. 233. 234. Ibidem & *Serici* veram etymologiam deteximus, ut ſit a *Sorek* (id plantae genus) quod ad purpurae tincturam uſui erat. Itaque Iſ. XIX. 9. פשתים שריקות *pishtim ſerikoth* ſunt *lina ſerica*: ex quibus liquido oſtenditur, *pishtim* ſeu *lina* ad ſtamina texturamque pertinere, *ſerikoth* vero eſſe coloris. Ibidem ex oraculi Jacobei συγχύσει collegi, non alium colorem quam purpureum per *Serici* nomen fuiſſe antiquitus deſignatum. Vide omnino quae nuper loco notato protuli, quae huc rurſus inculcare mihi ac lectori moleſtum videbatur. Mazoch.

SERIES [a σειρά] a *ſero*, hoc eſt, *necto*. Gloſſ. Phil. *Series*, τάξις, εἱρμὸς, συνάφεια, ἄλυσις χρόνου καὶ ὁρμαθός. Gloſſ. Cyrilli; εἱρμὸς, *connexio*, *ſeries*, Vide *Serta*.

SERILLA, vel, ut alii legunt, *ſerilia*, ſi Verrium audimus, *ſunt navigia Iſtrica ac Liburnica quæ lino ac ſparto condenſantur, a conſerendo & contexendo dicta*. Auctor Feſtus: qui & ex Paccuvii Niptris hos verſus adfert;

Nec ulla ſubſcus cohibet compagem alvei,
Sed ſuta lino, & ſparteis ſerilibus.

Sed ex his liquet, verius eſſe quod ibidem ſubjicit Feſtus, *ſerillas* eſſe funiculos ex ſparteo conſertos. Atque inde *ſerilis* nomen.

SERIUM a שׂר, *firmare*, *certo affirmare*. [a *ſerendo*, vide *ſermo*, & *ſerta*.] Niſi malis ex *ſe*, hoc eſt, *ſine*, & *riſus* ut putat Nonius, & poſt eum Rodolphus Agricola notis ad M. Senecam. Cui origini non repugno. Nam *ſerium* & *jocoſum* opponuntur apud Ciceronem, lib. 1. Off. ac ſimiliter Horat. dixit ſat. I. lib. I.

Sed tamen amoto quæramus ſeria ludo.

SERMO, a *ſerendo*, quia inter duos ſeritur, unde Plautus Curcul. I. III.

Quem quidem mihi polluctus virgis ſervus ſermonem ſerat.

Et Maro, VI. Æn.

Multa inter ſeſe vario ſermone ſerebant.

Adferunt hanc nominis rationem Varro, lib. V. de L. L. Servius ad adductum Maronis verſum: Vetus Horatii interpres ad Ecl. I. lib. I. Sat. &c. Et e junioribus Jovianus Pontanus in Actio fol. cat. edit. Ald. Joſepho tamen Scaligero in Conject. videtur *ſermo* dictus παρὰ τὸ εἴρειν, hoc eſt, *nectere*: ut nempe præpoſito ſibilo fiat ab εἱρμὸς, quo *ſeries* ſignificatur: unde εἱρμαρμένη, hoc eſt, *fatum*, definitur τῶν αἰτιῶν εἱρμὸς, *ordo ſerieſque cauſſarum*, prout interpretatur Cicero. Tertia eſt Becmani ſententia, qui κατὰ μετάθεσιν factum putat ex Hebræo מסר, hoc eſt, *tradere*, & ſpeciatim *ſermone tradere*: vel a מרשם, hoc eſt, *ſermonem habuit*, Tribus iſtis addamus conjecturam noſtram. Puto *ſero* antiqua lingua notaſſe *dico* ab ἐρῶ ſive ἔρω, quod idem ſignat, *S* præmiſſum, ut in Belgico ejuſdem notionis verbo, quod eſt *ſpreken*, a *prædico*. Nec pauca ſunt in Latinis, ubi ſpiritus lenis in *S* abiit: ut ἕπω, *ſequo*, unde apud veterem poëtam *Inſeque*, ἔννεπε. Item ab ἰδος, quomodo vocatur *calida & ſicca cœli tempeſtas*, fit *ſudus*. Simile igitur fit ab ἔρω *ſero*, unde *ſermo*, item compoſita *adſero* & *diſſero*; non a *ſero*, quod eſt σπείρω. Sic *aſſero* fit *rationem dictis addo*, atque ita *rem firmo*. *Diſſero* fit *dicendo rem diduco*. Unde *diſertus*, qui a *fando facundus*, ab *eloquendo eloquens*. Ab trium horum ὁμολογίᾳ argumentum petit Appuleius in Apologia, cum ſcripſit: *Quis enim me hoc quidem pacto eloquentior? quippe qui nihil unquam cogitavi, quod eloqui non auderem? Eundem me ajo facundiſſimum: nam omne peccatum ſemper nefas habui. Eundem diſertiſſimum, quod nullum meum factum vel dictum extet, de quo diſſerere publice non poſſim.*

SERO eſt duplex. Unum notat *necto*, *jungo*: & facit ex ſe *ſerui*, *ſertum*: alterum ſignificat *ſemino*: ac facit *ſevi*, *ſatum*. Poſterius hoc Angelo Caninio placuit eſſe a Chaldæo זרע, quod eſt, *ſpargere*, *diſpergere*; ut Z mutetur in *S*, quomodo a זוג, id eſt, *miſtio*, venit μίσγω, unde *miſceo*. Vel potius erit *ſero* a σπείρω, quod idem notat. Nempe a futuro σπερῶ, abjecto π, ut a δάπτομαι, *damnum*; a κάμπυλος, *camurus*, a κύκλωψ, *cocles*. At *ſero* pro *necto* venit ab εἴρω, quod eſt *necto*. Niſi & σπείρω nectendi habuit ſignificationem, uti videtur. Nec enim σπαρτὰ ſolum *ſata* dicuntur, ſed etiam, ex quibus aliquid fit, quod nectendi uſum præſtet. Unde σπάρτος, pro *lineo*, ſive *fune fabrili*, quod aliter σπάθμη dicebatur. Unde Heſychius: Στάθμη σπάρτος ἐν ᾗ ἀπορθοῦσιν οἱ τέκτονες. Itaque idem eſt σπάθμη in proverbio illo λευκὴ στάθμη ἐν λευκῷ λίθῳ, ac σπαρτος in altero Laconum adagio: ποτὶ λίθον σπάρτον ἄγειν. Hoc Latine fit, *Lineam lapidi admovere*: illud, *alba linea in albo lapide*. Nam *linea* Latinis eſt funis ille colore aliquo illitus, quo lapidem aut lignum ſignare ac dirigere fabri ſolent. Imo ut Latini *lineam* dixere, unde hamus dependet, ſic Græci vocarunt σπάρτον & σπαρτίνον, aliiſque etiam ex materia aliqua nexis nomen ſimile indiderunt. *Funis* quoque involucus eſt σπεῖρα. quod ab eadem τῦ σπείρειν ſignificatione ortum duxerit. Quare & *ſero* in *nectendi* ſignificatione a σπείρω videtur originem ducere. Sed ſeu inde, ſeu ab εἴρω eſſe placet: non dubium, quin ab ea *ferendi* ſignificatione *ſeries* dicatur, & *flores ſerti*, hoc eſt, συμπλεγμένοι. Et *ſerta* pro *fune*. Ut apud Palladium: *Cum ſerta, quæ appenſa ſunt, auferantur.*

ferantur. Item *ſertum* pro *corona*. De quo in *Serte* pluribus dicemus. Etiam hinc *ſerter*, de quo Feſtus, etſi intricatius. Item *ſerto* frequentativum, pro *ſæpius necto atque ordino*, ut fit in corollis. Gloſſæ: *Sertat*, στεφανοῖ. Diverſa hæc ſignificatio ſimplicis verbi etiam in compoſitis remanſit. A *ſeminandi* ſignificatione ſunt *conſatus* & *proſatus*: quorum priori Solinus in Polyhiſtore, altero idem in Pontico utitur. Ejuſdemque ac *conſatus* originis eſt *Ops Conſiva*. Eſt enim uxor Saturni, qui ſationi præerat. Ut non audiendus ſit Cæſar Bullingerus, qui lib. de Circo, cap. VIII. ſecutus virum doctum, quem alibi nominamus, a *Conſo* dici putat: uti & Deos *Conſentes*. At a *conſero*, quatenus non καταφυτεύειν, ſed συῤῥάπτειν notat, dixit Maro, *Conſertum tegmen ſpinis*, hoc eſt, συνεῤῥαμμένον. Sic *deſero* proprie notat id quod prius connexum erat pro derelicto habeo. Unde *deſertus* pro *derelicto*. Etiam *deſero* ſignificationem habet *inſerendi*, ſive *defigendi*. Ut apud Tibullum:

Nam veneror ſeu ſtipes habet deſertus in agro.

Adſero eſt *adnecto rationem*, *ad aliquid probandum*, & *firmandum*. *Diſſerere* etiam proprie fuerit, *apte res omnes in ſermone connectere*. Niſi potius *adſerere* & *diſſerere* ſunt a *ſera* pro *dico*, quod ab ἐρῶ: quod ſi eſt, triplex fuerit *ſero*, pro *ſemino*, pro *necto*, pro *dico*: de qua ſignificatione vide quæ in *Sermo* diximus. Ab *inſero* quoque in *ſationis* ſignificatione eſt *inſitus*: ab illa, quæ *ſeriem* ſpectat, *inſertus*. Unde putabat Scaliger dici Latinis *inſertam*, quod Græcis ἀπὸ τοῦ ἐμβάλλειν *emblema*: atque ita Publium Syrum dixiſſe:

Frugalitas inſerta eſt rumoris boni.

Sed *incerta* hic legi debere diximus in *Emblema*. Ab *inſero* quoque eſt *inſertiſius*. Item *inſertim*: ut a *præſero*, *præſertim*, quando quid ſerie eſt ante alia. Lucretius, lib. II.

Inſertim fundunt radios per opaca domorum.

Sic ab *exſero exſertim*, quod idem alibi uſurpat; ut *exerte* Tertullianus, lib. II. ad uxorem.

†Sero eſt a זרע *zara* ſive *ſara* (aut potius cum Chaldaicis punctis *ſera*) quod eſt *ſerendi* verbum. Mazochius.

†Serpentem & verbum Serpo ab Ε῎ρπω prodiiſſe, olim non dubitabam. Sed poſtea fore putavi conſultius, ſi Latinum juxta Graecumque verbum ab Hebr. שרץ *sharats* (quod eſt *ſerpere* aut *repere*) derivarem, littera *Tſade* in P verſa. At Graeci in ſua formatione hoc etiam ſibi licere voluerunt, ut ſibilum Hebraicum Graſo tantum ſpiritu rependerent. Mazochius.

Serpo, unde *ſerpens*, ab ἕρπω, ſpiritu aſpero converſo in *S*: quod in plurimis fit. Tantum nunc ponam exemplum plane geminum. Ita ab ἕρπυλλος eſt *ſerpyllum*, uti Varro ſcribit, lib. IV. de L. L. & Servius ad Ecl. II. Ε῎ρπυλλον vero vocatur ab ἕρπω. Nam *ſerpyllum*, ſylveſtre imprimis, ſerpit, diſpergitque ſe per humum. Pro *ſerpyllum*, *ſerpullum* per *V* in Romano cod. legi, ſcribit Pierius ad Eclogam II. Ab ἕρπω quoque, ſed κατὰ μετάθεσιν, fit *repo*: unde, ut Tarentinis & Syracuſanis ἑρπῦς, ita Latinis *repere* interdum eſt *ire*: quomodo Maronem ſemel iterumque locutum, obſervat Scaliger in Commentario. Sane id etymon verius eſt, quam ut ſit a ῥέπω, quod notat *vergo*, *propendeo*. Proprie autem Latinis differunt *ſerpo* & *repo*, quod *ſerpere* dicantur ἄποδα, *repere* autem, quæ pedes habent cruribus breviſſimis, uti lacertæ. Itaque Martialis apte, lib. IV. ep. LIX.

Flentibus Heliadum ramis, dum vipera ſerpit.

Non *repit*, quod immerito vir eruditus præfert. A *ſerpendo* quoque dicta putatur *Proſerpina*. Nonnulli cauſſam hanc adferunt, quod *in germinatione ſata proſerpant*: *Proſerpina* autem ſit filia Cereris, quæ frugum Dea. Arnobius, lib. III. *Quod ſata in lucem proſerpant, cognominatam eſſe Proſerpinam.* A *curſu cæleſti* cauſſam arceſſit Varro, lib. IV. de L. L. *Proſerpina*, inquit, *dicta, quod hæc ut ſerpens, modo in dextram, modo in ſiniſtram partem late* *movetur*. Verum neutrum placet: quod omnino pareat, *Proſerpina* ea Περσεφόνη factum eſſe. A Græco ἕρπω eſt quoque *herpes*, ſive pro morbo ponatur, hoc eſt, *ulcere*, *cujus intemperies ad vicinas partes proſerpit*, *eaſque ſæpe ad uſque oſſa exedit*, quod cum fit, ἕρπης ἐσθιόμενος dicitur: ſive etiam ponatur pro *animali*, *quo ulcera proſerpentia perſanantur*: de quo Plinius, lib. XXXIV. cap. XIII.

Serra a *ſeco*, quaſi *ſecerra*. Niſi potius, quod Iſidorus ait lib. XIX. cap. XIX. a ſono factum eſt. Nam duo *R R* exprimunt.

. . . . *Serra ſtridentis acerbum*
Horrorem:

ut verbis utar Lucretii. A *ferre* eſt *ferrago*. Eſt enim quod humi cadit, cum quid *ferra* ſcinditur. Cœl. Aurelianus, *Cum cervini cornu ferragine adſperſâ*.

†Serra non eſt a Seco, quod vult Voſſius, ſed eſt a Chald. verbo מסר *maſſer*, quod apud Thalgumicos eſt *ſerram adhibere*, ſive *ſerra* aliquid *ſcindere*. Quod Chaldaeum verbum factum videtur a Targumicis nominibus מסר & מסריא & מסרא quae *ſerram* notant. At Latini in hoc nomine per aphaereſim *Mem* abjecerunt. Nec tamen aphaereſi opus erit, ſi placeat magis a צרח *Serab* deducere, quod Chaldaeis Syriſque eſt *ſcindere*, *dividere*. Mazochius.

Serta aliud in *ſingulo*, aliud in *plurativo* numero. In *ſingulo* notat σχοινίον, hoc eſt, *funem* ſive *reſtem*, nempe quia vere *ſerta*, hoc eſt, *conſerta*, ſive *plexa*. Hinc *ſertam ducere*, quod Terentio *funem ductare*. Vide Scaligeri in Varronem Conjectanea & in Tibulli libr. II. Fuerit igitur a *ſero*, hoc eſt, *necto*: unde & *ſeries* dicta eſt. Vide quæ de hoc in *Sero* diximus. At *ſerta* plurale notat στεφάνους, ſive στέμματα, prout exponunt Gloſſ. vett. Hac ſignificatione a *ſerie* dici putat Varro, lib. IV. de L. L. Rationem etymi oſtendit hic Tertulliani locus, lib. de Corona militis, cap. V. *Coronam ſi forte faſcem exiſtimas florum per ſeriem comprehenſorum.* Aliis placet, ut ſicut ab Hebræo זרה, quod eſt *diſpergo*, fit *ſero*: ſic a זר, hoc eſt, *circulus*, *corona*, fiat *ſertum*, converſo utrobique *Z* in *S*, quomodo a מזג eſt μίσγω, unde *miſceo*. Sed nihil certius, quam ut *ſeria* ita & *ſertam* eſſe verbale a *ſero*, pro *necto*. Et hanc, & Varronianam illam ἐτυμολογίας ponit Plinius, lib. XXI. cap. II. *Cum vero e floribus fierent ſerta, a ſerendo ſerieve appellabantur.* Ita legendum monuit Jac. Pammelius. Nam in vulgatis pro *ſerie* eſt *ſervis*. Ac confirmat hanc emendationem, quod Turnebus ſcribat in vietis ac fugientibus libris *ſerive* inveniri: quemadmodum & Daleeampius monet in ſuis legi *ſerive*. Quid ſi quis de allato *ſerti* etymo dubitet, omnem ei, puto, ſcrupulum eximet locus ille Servii, in I. Æneid. *Sertum*, & *ſerta*, *cum nihil adjicitur*, *dicimus*. *Sin autem ſertos dixero*, *addo flores*: *ſi ſertas*, *addo coronas*, *ut Lucanus*,

Accipiunt ſertas nardo florente coronas.

Hoc in multis nominibus obſervandum eſt, *ut genus ea adjectione formetur*, *qua detracta*, *in neutrum cadat*, *neceſſe eſt*: *ut piſcinalis lacus*, *piſcinalis cella*, *piſcinale*: *ſagmarius equus*, *ſagmaria mula*, *ſagmarium*. Apud Appuleium etiam opponi videas *flores*, *ſertos* & *ſolutos*: item *roſam ſertam*, & *ſolutam*. Vide, quæ in *Sera* diximus.

Servi primum e captivis facti ſunt, & dicti ita a *ſervando*, quia *ſervati* ſunt, cum jure belli poſſent occidi. Adferunt hanc ἐτυμολογίας cum Juriſconſulti, tum Donatus Adelph. act. II. ſc. I. & Iſidorus, lib. IX. cap. IV. Item Auguſtinus, de Civit. Dei, lib. IX. cap. XV. & Eucherius in Geneſin, lib. III. cap. XLVI. Caute autem capiendum, quod ait Donatus, ſic dictos, quia *ſervati eſſent*, *cum eos occidi oporteret jure belli*: ubi *oporteret* ſumitur καταχρηστικῶς pro *liceret*. Nam ea res jure gentium licentiam ſive impunitatem habet: etſi non omni ex parte conveniat ſæpe pietati & officiorum regulis: juxta quas rectius captivis parceretur. Eoque Auguſtinus, lib. I. de Civit. Dei. cap. II. Gothos laudans, quod ſupplicibus, inque templa confugientibus

tibus perpecerant : *Quod*, inquit, *belli jure fieri licuiſſet, illicitum ſibi eſſe judicarunt*. [a θέρω, *curo, ſervio*, eſt θεράπων, & θεραπὶς, idem quod θεράποντες & θεραπαίναι · a θέραπος *ſervus*.] Quod vero ad etymon, magis veriſimile eſt, *ſervum* dici a *ſervando* ſeu *cuſtodiendo* : *ſervo* autem venire ab ἐρύω, quod idem notat : unde Heſychius ἐρύσαιτο exponit φυλάξαιτο. Vel (quod in Conjectaneis cenſet Scaliger,) ac in Grammatiſtice ſequitur Nunneſius, fuerit *ſervus* ab antiquo *erus*, unde *eritudo* pro *ſervitute* apud Feſtum. *Erus* autem eſt a Græcu ἔρος, unde εἴρυσο, & εἰρεσσο· pro *ſervitute* ac *captivitate*, uſus Homerus Odyſſ. θ. Heſychius recte exponit δουλείας, αἰχμαλωσίας. Inde etiam ἔριθος, ut idem ſit quod δοῦλος, quamquam Heſychius malit, ita dici παρὰ τὸ ἔρα ἐργάζεσθαι, ut proprie ſit γεωργὸς ſeu ἐργάτης μισθωτός. Sed hæc quoque deducere poſſis ab ea notione verbi ἐρύω, quam diximus. *Servitium* & *ſervitus*, quemadmodum ex primo Chariſii ſcimus, ita diſtinguunt quidam, ut hoc ſit *ſerviendi conditio* ſive *actus*, illud *ſervorum multitudo*, qua nempe ratione *avitium* (quod apud Appuleium eſt, lib. de Deo Socratis) *avium multitudinem* ſignificat. Verum (ut Chariſius agnoſcit) non obſervavit hoc diſcrimen Maro, cujus illud lib. III. Æn.

Servitio enixæ tulimus.

Cui addere poſſis illud Tibulli,

Sic mihi ſervitium video dominamque paratam.

Cum autem & *ſervitium* & *ſervitus* proximam ab ultima corripiant, non poſſunt eſſe a *ſervire*, a quo *ſervitus* diceretur, ut ab *audio*, *auditus* : ſed omnino ſunt a *ſervus*.

†Servitus & Servus ex Hebr. שבי *shebi* & interpoſito pro more Rhotaciſmo *ſervi*. Quod captivitatem & ſervitutem notat. Vide & in *Servus*. Mazochius.

Serum in lacte eſt, quod Græcis ὀρὸς, vel ὀῤῥὸς. Nec dubito quin ex obliquo ὀρὸν ſit *ſerum*, ſpiritu in *S* abeunte, ut ab ἕπω, *ſequor*; ab ἱδος, *ſudor* Sed multo uſitatius, ut ſpiritus aſper mutetur in *S*, ut ἕξ, *ſex*, ἕρπω, *ſerpo*, ἑκυρὸς, *ſocer*, &c. Ac fortaſſe ſic adjectivum *ſerus* ſit ab ὅρος, *terminus*, *finis*. Nam *ſerum* eſt, quod jam ad finem pertinet: quomodo Livius dicit *ſerum dies*. Saltem hoc ἔτυμον veriſimilius, quam allatum ab Iſidoro, lib. v. cap. xxx. *Serum*, inquit, *vocatur a clauſis feris, quando jam nox venit, ut unuſquiſque ſomno tutior ſit*. *Sero* quod adverbium creditur, ablativus eſt, quia intelligitur *die*, vel *tempore* : ut in *mane*, quod integre ſit, *in tempore mane*.

†Servo eſt a שמר *shamar* ejuſdem ſignificationis, tantum *Mem* in *Beth* ſive V conſonam (quod ſæpiſſime ſit) abeunte : unde *ſevra* & per metatheſin *ſervo*. Mazochius.

†Servus non a ſervando dictus, ſed ab עבד *eved*, *ſervus*. At mutato D in R more Tyrrhenico, & aſpirata in ſibilum abeunte, fiebat Sevave, & per metatheſin τῦ *Bet*, Servus. Ab eodem עבד *eved* mutato tantum D in R fiebat & antiquum Eavo, unde Eritudo erat *ſervitudo*. Mazochius.

Sesamum, σήσαμον. Plinio etiam *ſeſama*, ut Galeno σησάμη, Imo & in Gloſſis Cyrilli legas, Σήσαμος, *ſeſamus*. Videntur autem Græci *ſeſami* vocem ab Oriente accepiſſe.

†Sesopia (inquit Feſtus in eadem voce) *in Augurali & Saliari carmine appellantur, quae alias ESOPIA, pro ſedilibus dicere, habemus nunc adhuc in conſuetudine*. Ait igitur *Eſopia* ſuo tempore dicta, quae antiquitus *Seſopia* vocabantur. Utitur *Eſopiis* Plautus in Trucul. uti ex MS. reſtituit Meurſius. Ac ſane videtur Tuſca vox; tum ex eo quia augurale vocabulum erat; tum etiam quia deducitur a ישב *joshab*, h. e. *ſedere* : unde tantum B in P tranſeunte, & primore littera (utpote ex quieſcentibus) deperdita, ſit prius Esopia, deinde & Sesopia. Mazochius.

Sesqui & *ſeſquata* unde ſit, his nos verbis docet Cæſar Scaliger, lib. II. de re Poëtica cap. XXVI. *At viri quidem docti, quid eſſet ſeſqui, diligentiſſime declararunt : unde eſſet, non dixere. Nobis in Originibus ita viſum fuit : Seſqui fuiſſe per initia, ſemis æquum. Idem enim eſt, quod ἡμιόλιον, Semis totum. Poſtea uſu extorquente coaluiſſe ad brevitatem. Inde Terentianus novam poſuit vocem, Seſquata. Quam vocem Auguſtinus in libro de Muſica male fuit interpretatus. Quaſi, inquit, ſe abſque. Veluti dicas, præter ſe, id eſt, ſuam quantitatem, etiam dimidio ſuperat*. Mihi ſimplicius videtur *ſeſqui*, conflari ex *ſemiſque* : hoc eſt, *&* *ſemis*. *QVE* reſpectum habet ad totum, cui *ſemis* ſuperadditur. Unde Græcis dicitur ἡμιόλιον, *totum & ſemis*.

Sestertius natura ſua adjectivum eſt, diciturque quaſi *ſemitertius*. Interdum autem hæc menſuratio ſit ratione pedum, interdum miliarium, interdum aſſium. Exempli gratia : *bipalium* (eſt id genus ferramenti, agris fodiendis accommodati) ruſtici dixere *ſeſtertium*, quia latum eſſet duos pedes & dimidium. Columella libro de arboribus, cap. I. *Ipſum autem agrum, quem ſeminario deſtinaveris planum & ſuccoſum, ſat erit bipalio vertere, quod vocant ruſtici ſeſtertium*. Sic in lege XII. Tabularum *Seſtertius pes*, qui eſt pedum *IIS*. *Seſtertium* quoque dixere locum, ubi cruces defixæ, aliaque quæ ad plebis ſupplicia. Auctor Plutarchus in Galba. Nam, cum ſcripſiſſet, Galbæ caput abjectum eſſe in locum, ubi occidi ſolent, in quos Cæſar juſſit animadvertere : addit, ὁ δὲ τόπος Σηστέρτιος καλεῖται, *locus Seſtertius dicitur*. Sentit Hottomanus, lib. de re nummaria, locum fuiſſe in carcere ita dictum, quod fere anguſtus adeo eſſet, ut non amplior *pede ſeſtertio* videretur, hoc eſt, *ſpatio duorum pedum & ſemis*. Sed omnino fuit is locus extra urbem, potiuſque id nomen accepit, quod ab urbe *ſemitertio* abeſſet *milliari* : quæ ſententia eſt Lipſii, ad xv. annalium Taciti, ubi & veterem Horatii interpretem, & auctorem Cypriani hanc *ſeſtertii* vocem ſic uſurpaſſe docet, ſed loca in vulgatis codd. corrupta eſſe. Tertia & uſitatiſſima ſignificatio eſt, qua *ſeſtertium*, genere tamen virili, appellamus nummum argenteum IV. aſſium, hoc eſt, quartam partem denarii, qui ſexdecim valebat aſſibus. Cauſſa appellationis eſt, quod *ſeſtertius* prius valebat duobus aſſibus & ſemiſſe, ut quinarius quinis, denarius denis aſſibus. Hinc cauſſa paret, cur in veteribus lib. pro *ſeſtertius* ſcribatur *HS*. vel *IIS*. Nam duæ lineolæ aſſes binos; *S* autem *ſemiſſem* notat. Quin & nummos veteres invenias hac ſignatos nota cum Inſcriptione, Sestertius. Quemadmodum & nummi inveniuntur, in quibus ſit notatum *V*. ad indicandum eos valere *quinarium*, qui denarii dimidium eſt; item in quibus ſit *X*. quod indicium eſt *denarii*, ſive decem aſſium. Superiorem *ſeſtertii* ἐτυμολογίαν clare nos docet Varro, lib. IV. de L. L. *Seſtertius, quod ſemis tertius. Dupondius enim & ſemis antiquus ſeſtertius eſt : & veteris conſuetudinis, ut retro æra dicerentur, ita ut ſemis tertius, ſemis quartus pronuntiarent*. Item Vitruvius, lib III. cap. I. *Noſtri autem primo decem fecerunt antiquum numerum, & in denario decem aſſes conſtituerunt, & ea re compoſitio ad hodiernum diem denarii nomen retinet : etiamque quartam ejus partem, quod efficiebatur ex duobus aſſibus & tertio ſemiſſe, ſeſtertium vocitaverunt*. Et Arantius apud Priſcianum, lib. de ponderibus : *Seſtertius olim dupondius & ſemis, quaſi ſemiſtertius, quo tempore denarius decuſſis* (l. *decuſſim*) *valebat*. Addit Priſcianus : *Hoc quoque ſecundum Atticos & Jonas, qui ἥμισυ τρίτον dicebant, pro δύο ἥμισυ, teſte Didymo*. Voluſianus Metianus, de ponderibus: *Seſtertius duos aſſes & ſemiſſem, quaſi ſemiſtertius. Græca figura ἕβδομον ἡμιτάλαντον. Nam ſex talenta & ſemitalentum eo verbo ſignificatur*. Aliud autem per *ſeſtertios*, aliud per *ſeſtertia* intelligi debet. Nam per *ſeſtertia* intelligendi mille *ſeſtertii*. Ac putat Budæus hoc eo fieri, quia ut *ſeſtertius* caperet duas æris libras & ſemiſſem, ſic *ſeſtertium* complecteretur duas argenti libras & ſemiſſem. Eam Budæi opinionem ſecuti Alciatus, Lambinus, alii. Sed *ſeſtertium*

Digitized by Google

ſertium numero ſingulo, neutroque genere apud neminem legas vel oratorum, vel poëtarum; ut Budæus ipſe agnoſcit. Quod vero poëtæ *ſeſtertia* dicunt, id per metaplaſmum fit metri gratia. Quod ad locum Ciceronis in Paradoxis, Salluſtii in Catilin. ac ſimiles, videntur in iis auctores non voces perſcripſiſſe, ſed notas uſurpaſſe; quas cum imperiti librarii integras exprimere vellent, *ſeſtertia* perſcripſere pro *ſeſtertium*. Hactenus quæ diximus, ad vocis Etymologiam pertinent. Nunc quia nihil uſitatius eſt in antiquis ſcriptoribus ratione numerandi per *ſeſtertios*, eoque innumera loca ignorari neceſſe eſt ſine hujus rei cognitione, mantiſſæ loco in gratiam eorum, quibus ratio nummaria veterum perſpecta non eſt, paucis complectar, quæ hac de re Budæus atque alii tradiderunt, ſimul quorundam, qui hac de re ſcripſere, errores obiter caſtigabo, illuſtriaque aliquot exempla inferam, e quibus cognoſci poſſit, quam ſtupendæ fuerint Romanorum veterum opes, ſi conferantur cum noſtri ſeculi divitiis, quanta item eorum fuerit prodigalitas ac luxuria. Quod ſi cui hæc abunde perſpecta, is pedem hic figat licet. Neque enim hæc doctis ſcribuntur. Pro numeri ratione aliter atque aliter loquuntur Romani. Per caſum rectum, & abſque ulla ſermonis præciſione loquuntur neceſſario uſque ad numerum millenarium. Ita dicunt *ſeſtertii* viginti, triginta, centum, ducenti, mille. Unum alterumque ponam Agellii locum, ut ſimul pateat, quantum leges ſumtuariæ, quæ jam florente Roma latæ, inſumi conceſſerint. Sic igitur ille, lib. II. cap. XXIV. Syllam Dictatorem legem tuliſſe, *ut feriis ſolemnibus ſeſtertios trecenos in cœnam inſumere jus poteſtaſque eſſet, cæteris autem aliis diebus non amplius tricenos*. *Treceni*, hoc eſt, CCC. *ſeſtertii* Belgica moneta ſunt *quindecim Carolei*. Nam Caroleus viginti *ſeſtertiorum* eſt, ut oſtendimus in *AS*. At *ſeſtertii triceni*, ſive triginta, valent Caroleo & dimidio. Idem Agellius ibidem refert, legem Juliam ab Auguſto perveniſſe ad populum, qua (ut verbis ejus utar), *profeſtis quidem diebus ducenti finiuntur; Kalendis, Idibus, Nonis, & aliis quibuſdam feſtivis trecenti, nuptiis autem & repotiis mille ſeſtertii eſſent. Seſtertii mille* ſunt *carolei quinquaginta*. Adduxi autem utrumque Agellii locum, prout emendat Hottomannus, lib. de re nummaria, pag. LXXXI. & LXXXIII. Nam ut in vulgatis leguntur codd. omnino numerus fallit: quando & priori in loco nimis ſumma eſt exilis, pro ævi Syllani opibus: & in poſteriori, ubi vulgo *HS millies* legitur, ſtupendæ luxuriæ ſumma eſt, non parſimoniæ, quam leges ſumtuariæ præſcribunt. Atque id magis parebit, ex iis, quæ poſt dicam de ratione per adverbia numerandi. Sequitur, videamus, quomodo loqui ſoleant Romani, cum numerus excedit mille *ſeſtertios*, nec tamen eſt decies centenorum millium. In hujuſmodi ſummis triplex occurrit loquendi ratio. Prima eſt ſimpliciſſima, cum dixere *mille ſeſtertii* vel *ſeſtertium*, bis mille nummum, ſive *ſeſtertium*, octo millia *ſeſtertium*, viginti quinque millia *ſeſtertium*, &c. Macrobius, lib. III. Sat. cap. XV. *Aſinius Celer mullum unum ſeptem millibus nummum mercatus eſt, in qua re luxuriam illius ſeculi ſeculo eo magis licet æſtimare, quod Plinius Secundus temporibus ſuis negat facile mullum repertum, qui duas pondo libras excederet*. Sed Plinius, lib. IX. cap. XVII. auget pretium: *Aſinius Celer*, inquit, *unum mercatus octo millibus nummum*. Fuerit id pretium caroleorum quadringentorum. Idem Macrobius, lib. II. cap. IV. *Sublimis Actiaca victoria revertebatur* Auguſtus: *occurrit ei inter gratulantes corvum tenens, quem inſtituerat hæc dicens: Have Caſar, victor, imperator. Miratus Cæſar officioſam avem viginti millibus nummorum emit*. Fuerint mille carolei. Plinius, lib. IX. epiſt. XIX. *Eſſe tibi centum millium cenſum, ſatis indicat, quod apud nos decurio es. Igitur ut te non decurione ſolum, verum etiam equite Romano perfruamur, offero tibi ad implendas equeſtres facultates trecenta millia nummum*. Quo ex loco cognoſcimus, ut ante & ſub Auguſto, ita Plinii quoque ætate cenſum equeſtrem fuiſſe *quadringenta millia ſeſtertium*, hoc eſt, viginti millium Caroleorum. At Senatornm cenſus ante Auguſtum erat octingenta millia nummum, hoc eſt, quadraginta Caroleorum millia: ſub Auguſto autem duodecies *ſeſtertium*, quod eſt ſexaginta millia Caroleorum. Suetonius in Auguſto cap. XLI. *Senatorum cenſum ampliavit: ac pro octingentorum millium ſumma duodecies HS taxavit, ſupplevitque non habentibus*. Hactenus de ſimpliciſſima loquendi ratione, in qua *millium* vox perſcribitur. Sequitur altera, qua ea vel apice ſuperſcripto indicatur, vel ſubintelligitur. Nam non ſemper ſcribebant centena *ſeſtertium* millia, ſed etiam $\overline{\text{CHS}}$ ubi lineola ſignat millia: vel ſimpliciter ſcribebant centena *HS*, ubi *HS* eſt genitivus *ſeſtertium*, ac ſubintelligitur millia. Ita capiendus Plinius, cum lib. X. cap. LI. & lib. XXXV. cap. XII. ait, Æſopum, hiſtrionem tragicum, habuiſſe patinam fictilem, quæ taxaretur *HS* ſexcentis. Nam non LX nummos intelligit; ſed ſexcenta *millia ſeſtertium*. Belgis ſint sex caroleorum millia. Sic Agellius, lib. V. cap II. *Equus Alexandri regis & capite, & nomine bucephalus fuit. Emtum Chares* (male vulgati *Cares*, ſine ſpiritu) *ſcripſit talentis tredecim, & regi Philippo donatum: æris noſtri ſumma eſt HS* CCCXII. Bucephalum emtum ait *ſeſtertium* trecentis & duodecim, ſupple millibus: niſi ſcribere malis *HS* $\overline{\text{CCCXII}}$. ut apex ſit pro *millibus*. Fuerint nobis ſexcenti ſupra quindecim millia caroleorum. Multa hujuſmodi occurrunt apud antiquos; non paucis tamen locis pro *ſeſtertium*, ut ſupra diximus, corrupte legitur *ſeſtertio*. Imo Budæus & alii, quoties *CHS* aut *CCHS* vel ſimile inveniunt, legendum putant *centum ſeſtertia*, aut *ducenta ſeſtertia*, cum ſoli poëtæ dicant *ſeſtertia* pro *mille nummis ſeſtertiis*. Ponam hic quoque unum alterumque exemplum, quia is loquendi modus ejus ignaris neutiquam negligendus. Horat. lib. I. Epiſt. VII.

Dum ſeptem donat ſeſtertia, mutuo ſeptem
Promittit, perſuadet uti mercetur agellum.

Neque enim agellus ſeptem nummis *ſeſtertiis* emi poteſt. Idem lib. II. epiſt. II.

Clarus ob id factum donis ornatur honeſtis,
Accipit & bis dena ſuper ſeſtertia nummum.

Nam qualis fuiſſet illa Luculli liberalitas, ſi militi propter expugnatum caſtellum, donaſſet viginti *ſeſtertios* ſive Caroleum? Quare intelligit XX. millia *ſeſtertium*, hoc eſt, mille caroleos. Supereſt, ut dicamus, quomodo loqui ſoleant veteres, cum numerus minimum eſt decies centenorum millium. Tum enim utuntur adverbiis, decies, vicies, centies, ducenties, &c. In cujuſmodi locis ſi addatur *centena* tantummodo intelligitur *millia*, ut apud Juvenal.

. . . . *Et ritu decies centena dabuntur*
Antiquo.

Ex hoc Martial.

Illa illa dives mortua eſt Secundilla,
Centeno decies quæ tibi dedit dotis.

Nam indicat nterque poëta modum dotis ampliſſimum, qui erat decies centena millia *ſeſtertium*. At ſi poſt adverbinm aut adverbia (nam & decies quinquies *ſeſtertium*, & vicies quater, vel ducenties vicies *ſeſtertium*, geminato adverbio dicitur) non ſubjiciatur alter numerus, intelligenda ſunt centena millia. Itaque Seneca, de conſolat. ad Albinum, eadem de dotis ſumma loquens ait: *Beatioreſne iſtos putas, quorum pantomima decies ſeſtertio nubunt?* Sic cum Suetonius Auguſtum ait ampliaſſe Senatorium cenſum, ut eſſet duodecies, intelligenda centena millia. Facile autem eſt hujuſmodi ſummas redigere ad monetam Belgicam. Nam ſi viginti *ſeſtertii* caroleum faciunt, centum *ſeſtertii* erunt quinque carolei, mille *ſeſtertii* quinquaginta carolei, centena *ſeſtertium* millia quinque millia caroleorum, quod Rhetorum fuit annuum ſalarium ſub Veſpaſiano, ut in vita ejus ſcribit Tranquillus. Ergo decies centena erunt quinquaginta millia, qui ſummæ dotis erat modus, ut ante vidimus:

Digitized by Google

mus : duodecies *ſeſtertium*, quem cenſum fuiſſe Senatorum ſub Auguſto diximus, faciunt ſexaginta millia caroleorum : vicies *ſeſtertium* erunt centum caroleorum millia, quam ſummam a Sylla mutuo ſumſit Cicero domum Craſſi empturus, ut Agellius ſcribit, lib. XII. cap. XII. At domus emta *HS* tricies quinquies, ut ipſe Tullius ſcribit, lib. V. epiſt. VI. Sequor enim certiſſimam emendationem Budæi, Victorii, Lambini, & Hottomanni. Fuerit id nobis centum ſeptuaginta caroleorum millia. Tanti olim habitabat Cicero, qui alioqui tenuis apud Romanos fortunæ habebatur. Hanc domum, ejecto in exilium Cicerone, incendit Clodius, inque area templum libertatis extruxit. Sed revocato Cicerone area ei reddita, ſuperficies autem æſtimata *HS* vicies ut ſcribit Cicer. ad Att. lib. IV. epiſt. II. Unio, quem Cleopatra aceto liquefactum abſumſit, æſtimabatur centies *ſeſtertium*, ut ſcribit Plinius, lib. IX. cap. XXXV. hoc eſt, quinquies centenis caroleorum millibus. Mundus ornatuſque, quo Lollia Paulina etiam in mediocribus ſponſalium cœnis operta viſebatur, æſtimatus eſt *quadringenties ſeſtertium*, hoc eſt, vicies centenis caroleorum millibus. Apud Junium in Nomenclatore, *quadringenties* reſcribendum pro *quadringentis*, quod in prima, mediis, ultima editt. legitur, ſed contra auctoris mentem, ut interpretatio oſtendit. Tantum Cæſar Galliæ tributi nomine annuum imperavit, ut ſcribit Eutropius, lib. VI. Tantum quoque & amplius ſe poſſediſſe ſcribit Brutus, antequam acceſſit ad liberandam Rempublicam. Vide epiſt. X. lib. XI. Plinius, lib. XXXVI. cap. XV. *Pyramides regum miramur opera, cum ſolum tantum foro extruendo HS millies Cæſar Dictator emerit : &, ſi quidem impenſæ movent captos avaritia animos, P. Clodius, quem Milo occidit, ſeſtertium centies & quadragies octies domo emta habitaverit : quod equidem non ſecus ac regum inſaniam miror. Itaque & ipſum Milonem ſeſtertium ſeptingenties æris alieni debuiſſe inter prodigia animi humani duco*. Quantum nobis ſumma quæque valeat, patet ex ſuperioribus exemplis. Porro de area Plinio adſtipulatur Suetonius in Julio. Sed de Clodiana domo mirum id tantopere mirari Plinium, ſi ſana lectio, lib. XVII. cap. I. ubi ait domum L. Craſſi æſtimatam *HS* millies. Ab ære alieno Milonis non longe abit, quod ſexcenties debuit Curio Tribunus Pl. ut ſcribit Valer. Maxim. lib. IX. cap. I. Ac tanti redemit ejus ad populum conciones Jul. Cæſar : quemadmodum & idem Paullo conſuli, ut Plutarchus refert, tantum ne incommodaret, mille dedit & quingenta talenta (non *ſeſtertios*, ut olim ſcripſit interpres Plutarchi) quibus is in foro extruxit nobiliſſimam baſilicam Fulviæ dicatam. In hac profuſione nil mirandum Cæſarem tantum æris alieni conflaſſe, ut, Appiano teſte, dixerit opus ſibi eſſe bis millies & quingenties, ut nihil haberet. Craſſi opes in ſolis agris fuere bis millies, ut ſcribit Plinius, lib. XXXIII. cap. X. Quamquam magis veriſimile ſit in univerſum tantum poſſediſſe. Nam pro *in agris* legendum *ex agris*, verbaque ea pertinent ad ſententiam præcedentem, ut docet Lipſius in admirandis Romæ, lib. II. cap. XV. Craſſo igitur ditior Seneca philoſophus, cui quod intra quadriennium ter millies *ſeſtertium* congeſſerit, objicit Suilius apud Tacitum, lib. XIII. Annal. Nec dubium quin poſtea opes plurimum auxerit. Libertus quoque Claudii Pallas ter millies poſſediſſe dicitur XII. Annal. Niſi ex Dionis breviario in Nerone legendum ſit *quater millies*, quantum & collibertus ejus Narciſſus habuit : ut teſtatur idem Dio in Claudio. Lentulus quoque Augur tantum vidit ſuum, ſed tantum vidit, quia pauperem fecerunt liberti, ut ſcribit Seneca philoſophus, lib. II. de benef. Caligula non toto vertente anno abſumſit vicies ſepties millies a Tiberio relictum. Auctor Tranquill. in Caligula cap. XXXVII. Ex his præterquam, quod oſtendunt veterum, Romanorum imprimis, opes, magnificentiam, luxum plurimum juventuti lucis anteceſſum puto in iſtis ſcriptorum locis, quibus *ſeſtertios* numerant. Operæ autem fecerit, qui curate legerit, quæ de univerſa prope re nummaria ſcripſit magnus Budæus libris de aſſe, quos non magis eſſe in manibus juventutis, equidem indignor. Hottomannum quoque adeas velim, quando non pauca ſunt in ejus de re nummaria libris, quibus Budæi obſervationes vel illuſtret, vel caſtiget.

SETA, pilus durior rigidiorque, qualis imprimis ſuum, unde & *ſeta*, quaſi *ſuita* dici credidit Iſidorus, lib. XII. cap. I. Sed vel *ſeta* dicitur quaſi *chæta* a χαίτη, quod idem notat : vel eſt a *ſentis*, cujus inſtar in denſiores durioreſque pili pungunt. Plautus Caſ. act. V. ſc. II.

Ita, quaſi ſetis, labra mihi compungit barba.

A *ſeta* & *bis* eſt *biſeta*. Feſtus: *Biſeta porca dicitur, cujus a cervice ſetæ bifariam dividuntur, cum jam eſſe incipit major ſex menſium*. In Gloſſis quoque Philoxeni, ubi vulgo, *Biſænus*, χοῖρος ἑξαμηνιαῖος, recte B. Vulcanius corrigit *Biſetus*. Nam adjective, ut *porcam biſetam*, ita *porcum biſetum* dicere. Ἑξαμηνιαῖος poſitum pro ἑξάμηνος, pro quo Feſtus dixit *ſex menſium*.

SEVERUS, juxta Iſidorum, lib. X. *quaſi ſatis verus, tenet enim ſine pietate juſtitiam*. Sed hoc ineptum. Æque inſulſi, quibus *ſeverum*, quaſi *ſecus*, hoc eſt, juxta *verum* : quod legas in foro Romano. Nec multo melius Perottus *ſeverus* factum putat ex *ſemper verus*. Alii deducunt a *ſævus*. Cornelius Fronto : *Auſterus Græca conſuetudine ; ſeverus a ſævo*. Eandem ἐτυμολογίαν adfert Adamantius Martyrius apud Caſſiodorum, lib. de Orthographia. Et ſane veriſimilior. Imprimis autem placet, quod & Nuneſio viſum, *ſeverus* eſſe a σέβεσθαι, quod eſt *venerari* : ut fere idem ſit ac σεμνὸς ſeu *venerabilis*. [σεβαστὸς idem quod σεμνός.] Tales enim ſunt, qui ſevere vitam inſtituunt. A *ſevero* eſt *aſſevero*, quaſi *ſevere dico*. Item *perſevero*, hoc eſt, *ſevere in ſententia permaneo*.

SEX ab ἕξ mutato ſpiritu in *S*. quomodo ab ἑπτὰ eſt *ſeptem* ; ab ὕπνος, *ſomnus* ; ab ἕρπυλλον, *ſerpyllum* ; ab ἕδος, *ſedes*, ab ὅλος, *ſolus*, &c. A *ſex* eſt *ſextus*. Hinc *biſextus*, ἐμβόλιμος, ut vetus Onomaſt. exponit. Ita dicitur dies intercalaritius, qui cohibet annum, ne in antecedentia vagetur, uti Ægyptius Armeniacus, & Jezdegirdicus, quemadmodum ad Euſebium monet Scaliger, & pluribus oſtendit, opere de emendat. temp. lib. IV. & canonum iſagog. lib. V. *Biſexto* autem ex eo nomen eſt, quod intercalatio fiat poſt VI. Kal. Martias, eoque *bis* dicatur *ſexto Kal. Martias*. Nam quia annus Julianus conſtat diebus CCCLXV. & quadrante, hinc neceſſe eſt, quarto quoque anno intercalari diem, ut annus is ſit dierum CCCLXVI. *Biſſextum* ſæpius Romanis fuiſſe infelicem, oſtendit Macrobius, lib. I. Sat. cap. XIII.

SEXTARIUS, quia ſit *ſexta* pars congii: ut ait Iſidorus, lib. XIV. In Gloſſis Phil. exponitur ξέστης. Sed Græci ξέστην accepere a Latinis. Utitur Galenus. Deceptus in eo Eraſmus, quod putarit eſſe a ξέω, *polio*, *ſculpo* : proprieque ita dici *vas ligneum ſculpturis ornatum*.

SEXUS iis partibus diſtinguitur, quæ in ſedendo occuluntur, ideoque (ut in Accio ſuo ſcripſit Jovianus Pontanus) dictus quibuſdam, eoſque inter Papiæ, videtur a *ſeſſum*. Nempe ut *SS* geminum in *X* mutetur, qua ratione *Ulixes* factum ex *Uliſſes* ſive Ὀδυσσεύς, quomodo item (ſi eundem Pontanum audimus) *elixo* eſt ab *eliquaſſo*, quod ab *eliquo* venit, ut a *levo levaſſo*. Sed nec de *ſexus*, nec de *eliquaſſo* aſſentio. Nam omnino *ſexus* eſt vel ab ἕξις, ſpiritu aſpero in *S* abeunte, quod crebrum : vel ab adverbio *ſecus*, hoc eſt, *aliter*, quia aliter ſe habet corpus feminæ ac maris : vel ab antiquo ſupino *ſexum* pro *ſectum*, quia per *ſexum* animal in marem, ac feminam *ſecatur* ac dividitur, nempe diſtributione ab accidenti petita ; non ea, quæ eſt generis in ſpecies. Hoc etymon mire confirmat, quod ab eadem notione *ſecus* dicitur

Digitized by Google

citur pro *ſexu*. Ita, ut Probus in Catholicis monet, Salluſtius dixit: *Virile ac muliebre ſecus*. Quod ipſum innuit Chariſius, lib. 2. Dixitque ſimiliter Auſonius, Idyll. IV.

Veſta, Ceres, & Juno, ſecus muliebre, ſorores.

Vide quæ hac de re diximus in Exercitationibus Grammaticis. [In Gloſſ. *ſexit*, ὁμοιοῖ, & *ſexus* ὁμοίωσις. Ita malo deducere ab εἰκὼ, εἰκὼν & εἰκὼς.]

S I

SI veteres per *ei* proferebant, ut alia, in quibus eſt *I* longum. Id confirmat originem, cum ſit ab εἰ, præmiſſo *S*, quomodo & ab εἰμὶ *ſum*, abjecto *I*. A *ſi* eſt *ſin*, *N* addito: vel eſt a *ſi* & *ne*, quæ particula hic non negat (nam *ſin* non valet *ſi non*, ſed *ſi autem*): verum eſt enclitica, vel completiva, ut *ve* in *ſine*: de quo ſic Julius Scaliger, libb. de cauſſ. L. L. cap. CLXX. *Subdisjunctivæ ortæ ſunt a conditionali, quæ etiam impoſſibile admittit: ſic, ſi tu homo ſis, ſi, ve equus, ſi, ve lapis: neceſſe eſt corpore præditus fueris. Sic enim uſus eſt Terentius.* Sic Ennius dixit:

. . . . Si vivimus, ſive morimur.

Ubi *ſi* idem eſt ac *ſive*. Atque ab ea notione abſque dubio eſt *ſine*. A *ſive* eſt *ſeu*, ut a *neve neu*. Virgil. in XII.

Sive errare viæ, ſeu tempeſtatibus acti.

SIBILVS & *ſibilo* ab σιφλόζω, *exibilo*: ut quidem Nunneſius putat. Sed *ſibilus* eſt a ſono, ut etiam Græcum σιφλόζω. Eſt & *ſibilus* ſerpentis nomen. Iſidorus, lib. XII. cap. IV. *Sibilus idem qui regulus. Sibilo enim occidit, antequam mordeat, vel exurat.*

SIBVS pro *ſobus* vel *ſophus* ſive σοφὸς dixere, ut *ſiſpes* pro *ſoſpes*. Sane & a σοφὸς *ſopu*, unde *ſapio*. Feſtus: *Sibus, callidus vel acutus*. Ita conſtanter eſt in MSStis. Hinc *perſibus*. Ac ut *ſibus* eſt *acutus*: ita *perſibus* eſt *peracutus*. Sed in vulgatis Feſti codd. pro eo eſt *perſicus*. Perperam. Nam vetus codex habet *perſibus*. Ubi ſic legitur: *Perſibus peracutum ſignificare videtur*. Plautum deinde ac Nævium eo uſos docet. Placet etiam Scaligeri conjectura, qui apud Varronem, in VI. de L. L. legit, *Perſibe, perita*. Ubi vulgo, *Perſibus aperite*.

SIBYLLA, σίβυλλα, commune nomen eſt: quippe quod generatim tribuatur *feminis fatidicis*. Confirmat hoc ἔτυμον ipſum: ſi, ut veteres, & ex his Iſidorus quoque tradit, lib. XII. cap. XIX. ſic dicitur, quaſi σιῦ βυλὴ, *Dei conſilium*. Σιὸς pro Θεὸς Æolicum, vel potius Doricum eſt: unde & *Siſyphi* nomen. Σίσυφος enim notat *Theologum, & divinorum intelligentem*, a σιὸς, & σοφὸς. Lacones quoque voce σιῦ uſi, niſi quod pro σιὸς, more ſuo ς in ρ mutantes dicant σιόρ. Heſychius: Σιὸρ, Θεὸς, Λάκωνες. Sed de βύλλα pro βυλὴ Æoles aut Græcorum alios dixiſſe, vix putem. [malo ab ἰβύω.] Quare videndum, an non veriſimilius ſentiant, qui *Sibyllas* ab Hebræo fonte deducentes, ita dictas putent, quaſi *caboilas*: vel qui putant primam fatidicam mulierem vocatam *Sibyllam*, atque ab ea poſteriores hoc nomen eſſe conſecutas. Quomodo in viris a primo *Bacide*, qui divinandi ſcientia magnum retulit nomen, etiam ſecundo tertioque *Bacidis* nomen datum fuit. Placet hoc Salmaſio, cui Σίβυλλα non eſt compoſitum, ſed ſimplex, nempe a Σίβη, ut ab ἥρα Ἥρυλλα, a σκύξ σκύλλα, de quo Heſychius. A *Sibyllis* vero eſt σιβυλλαίνειν, non contra: etſi Diodorus Siculus lib. IV. ſcribat, *Daphnen*, filiam Tireſiæ vatis, ſæpe ἐνθουσιασμῷ edidiſſe oracula, atque inde dictam *Sibyllam*: τὸ γὰρ ἐνθεάζειν κατὰ γλῶσσαν ὑπάρχει σιβυλλαίνειν. *Sibyllæ* ſic enumerantur a Clemente Alexandrino: Σίβυλλα ἡ Σαμία, ἡ Κολοφωνία, ἡ Κυμαία, ἡ Ἐρυθραία, ἡ Φυτὼ, ἡ Ταραξάνδρα, ἡ Μακέτις, ἡ Θεσσαλή, ἡ Θεσπρωτίς. At Varro aliique & alias, & aliter, recenſent. Vide Lactantium, Auguſtinum, alios, ac imprimis quæ de his commentariolo integro complexus Onuphrius Panvinus. Ex *Sibylla* contractum eſt *Sylla*, ſi credimus Macrobio, lib. 1. Saturn. cap. XVII. ubi ſcribit, Cornelium Rufinum decemvirum bello Annibalico inſpectis libris *Sibyllinis*, primo *Sibyllam*, ac poſt *Syllam* cognominatum, atque id cognomen in poſteritate ejus retentum. Verum diſſentit Plutarchus in vita Marii, ubi nomen habere docet ab *horrendo faciei rubore albori mixto*: unde Atticus quidam ſubſannator eum vocabat *morum farina conſperſum*. Vide quæ hac de re diſſerit Xylander Annotat. in Plutarch. Coriolanum pag. CCLIX. edit. Steph. Sed nulla in *Sylla* nomine *ruberis* notatio eſt, ac ne quidem ex *Sibylla* factum videtur; ſed ab ὕλλας ὕλλης, unde *Sylla*: Ὕλλος, *ſucula*, *porcellus*, ab ὗς. Ergo ſimile fere cognomen eſt, ac *Porcius* & *Suillus*.

SIBYNA vel *ſibina*, σιβύνη. Heſych. Σιβύνη, ὅπλον δόρατι παραπλήσιον. Gloſſ. Cyr. Σιβύνη, *venabulum*. Feſtus: *Sibinam appellant Illyrici telum venabuli ſimile*. Ennius:

Illyrici reſtant ſibinis teliſque fodentes.

Fortaſſe igitur ab Illyribus accepere tam Latini, quam Græci.

SICA *ſi*, cui additum *ce*, ut in *hicce*, *illicce*: a *ſice* autem *ſic* κατ' ἀποκοπὴν *e* ablato: ut a *ne*, addito *ce*, *nece*, &, ablato *e*, *nec*; a *ne* item & *ve neve*, inde *neu*. Vel eſt *ſic* ab *hic*, ſpiritu in *s* converſo, ut ſæpe. Itaque *ſic* dicatur quaſi *hoc modo*. Similiter ὕπως ab ὕπος, ὡς ab ὁ, & fortaſſe Belgicum *ſen* a *ſy*, hoc eſt, *illa*: niſi *ſoo* potius κατὰ μετάθεσιν ex ὡς. Ex *ſic* & *ut*, factum *ſicut*; ut *ſicuti* ex *ſic uti*.

SICA ab ἀκὶς vel ἄκα Dorico, quod apud Heſychium, & *aciem* notat. Spiritus in *S* mutatur, & *A* in *I*, quomodo ab ἀριστερὸς, *ſiniſter*. Nec multum abit Ἄκαρα, *ſegeſta*. Iſidorus lib. XVIII. cap. VI. a *ſeca* deducit. Sed eodem id recidit, ſi *ſeco* ſit ab ἀκὼ, unde ἀκή, *acies*. Hinc *ſicarius*: a quo σικάριος apud poſteriores Græcos. Uſus B. Lucas in Actis, cap. XXI. & Iſidorus Peluſiota, lib. III. epiſt. CXIX. Κατὰ μεταφορὰν Catullus:

Languidior tenera cui pendens ſicula beta.

SICCVS, ut cenſet Caninius, a σικχὸς, mutato *X* in *C*, ut ab ὄρχα, *orca*. Σικχὸς quam varie ſumatur, ex Heſychio & Suida diſcimus. Vel erit *ſiccus* a ציה, *ſiccus* ſive *aridus locus*. A quo mons *Tzion*, ציון, dicitur, ob *loci ſiccitatem*. Habet & *ſiccus* magnam convenientiam cum σαυκὸς, quod idem Syracuſiis notat. Heſychius: Σαυκὸν, ξηρὸν, Συρακούσιοι. [*ſiticus*, *ſiccus*, a *ſitie*.]

†SICCVS eſt ab Hebr. צחח *Tsicheh* ſive (quia *Tſade* modo per S, modo per T redditur) *Sicheh* quod Iſ. V. 13. eſt *Siccus*, *arens*. Item צחיחה *ſechicha* Pſ. LXVIII. 7. eſt *ſiccitas*. Nec aliud apud Chaldacos eſt צחיחותא *ſechichuta*. MAZOCHIVS.

SICERA etiam ab Hebræis accepere Eccleſiaſtici, non a Græcis, quod putavit Suidas. Hebr. שכר a שכר, quod eſt *ebrius fuit*. *Siceræ* enim vocabulo *omnis potio inebrians*, *vino excepto*, ſignificatur: ut quæ conficitur e ſucco dactylorum, pomorum, frumenti. Heſychius in σικέρα, Hieronymus epiſt. ad Nepotianum, & Iſidorus, Originum lib. XX cap. XIII.

SICILIRE, vel *ſicilire* eſt *ſecare*: ut *ſicilire prata* apud Varronem lib. 1. de R. R. cap. XXIX. & Plinium, lib. XVI. cap. XXVIII. Et videtur *ſicilio* eſſe a *ſeco*. Sane ut faſces a *ſecando ſecula* dictæ, teſte Varrone, lib. IV. de L. L. ita eædem *ſicilicula* appellatæ a *ſicilire*: ut apud Plautum Rudente, act. IV. ſc. IV. Ubi *ſicilicula argentea* commemorat in crepundiis puerorum. Quamquam *ſicilicula* non ἀμέσως, venit a *ſicilire*, ſed a *ſicilices*: quomodo in lanceis aut venabulis appellantur, quas Græci vocant αἰχμάς. Feſtus: *Sicilices, haſtarum ſpicula lata*. Ennius:

Incedit veles vulgo ſicilicibu' latis.

Ubi MSSti quidam *ſicilibus*. Sed meliores melius, atque ἀναλόγως, *ſicilicibus*. A *ſicilire* etiam dicta creditur *Sicilia*, quaſi *ſicilita* avulſaque ab Italia: quæ res & *Rhegio* nomen fecit. Nam eſt ἀπὸ τοῦ ῥήγνυσθαι. Et *ſicilicum* quoque, quod apud Fannium & Priſcianum legas, hinc nomen habet, ſi recte Feſtus:

Sicilicum dictum, quod ſemunciam ſecet. Clarius dixiſſet, *ſicilicum* quia *ſiciliſe*, hoc eſt, *ſecat ſemunciam*. Ubi duo nos docere conatur, quid ſit, & unde veniat. Ait eſſe quartam partem unciæ: quod etiam probat Budæus, lib. de aſſe: *Poſt hoc*, inquit, *ſequitur drachma, octava pars unciæ, quæ ipſa gemmata ſicilicum efficit*. Similiter Neander in ſynopſi de menſuris. Atque uſi ita Vitruvius, lib. x. cap. xvii. Item Plinius, lib. xiii. cap. xv. Sed de etymo fallitur Feſtus. Eſt enim ab Hebræo *ſiclus*, de quo in *Talentum* dicemus. A *ſicilicus* eſt *ſemiſicilicus*, quod eſt apud Palladium. In vulgatis erat *ſemicicului*. Sed *ſemiſicilicus* legendum eſſe, recte vidit Hermolaus Barbarus in Gloſſis Plinianis.

SICINISTÆ, dicti mimi, qui vitam mortui repræſentarent, & *ſicinnium* ſaltarent. Gellius, lib. xx. cap. iii. *Quos ſicinistas vulgus dicit: qui rectius locuti ſunt, ſicinniſtas litera N gemina dixerunt. Sicinnium enim genus veteris ſaltationis fuit. Saltabundi autem canebant, quæ nunc ſtantes canunt. Poſuit hoc verbum Accius poeta in Pragmaticis, appellarique ſicinniſtas ait nebuloſo nomine: credo propterea nebuloſa, quod ſicinnium, cur diceretur, ei obſcurum eſſet*. Heſychius: Σίκιννις ὄρχησίς τις σατυρικὴ Σατύρων, σείοντος· ἀπὸ τοῦ σείεσθαι καὶ κινεῖσθαι· ἢ τὸ καὶ ἐμμέλεια τραγική, καὶ κωμικὴ κόρδαξ.

SICYONIA, σικυώνια, a *Sicyonia* Peloponneſi regione. Heſychius: Σικυώνια, γυναικεῖα ὑποδήματα. Feſtus: *Sicyonia, genus calceamenti*. Lucilius:

Et pedibus læva Sicyonia demit honeſta.

Utitur & Cicero, 1. de Orat.

SIDERITES, σιδηρίτης, a σίδηρος, *ferrum*. Sed *Siderites* vox ambigua eſt. Sic dicitur *magnes*, quia ferrum trahit. Item lapis, ut Plinius ait, *ferrei ſplendoris*. Quem Solinus neſcio unde, ait *in metallis ferrariis legi*.

SIDO, a *ſedeo*. Nam proprie *ſido*, ad ſedendum me demitto. Similiter Græcis ἵζομαι, *ſido, ſubſido, ſedere facio*, ab ἕζομαι, *ſedeo*.

SIDUS Varro, lib. iv. de L. L. ſic dici ait, quia *ſidera inſidunt*: quod plerique interpretantur *ſtant*, hoc eſt, *ſtant*, ſive *conſiſtunt*: qua ratione proprie *ſidera* erunt *ſtellæ fixæ*, non item *planetæ*, quorum *vagus* videtur *curſus*: unde & iis nomen. Alii a *ſidendo* eſſe agnoſcunt, ſed ſic dici ajunt, propterea quod *ſidera* occidentia in mare ſubſidere videantur. Qua ratione *ſiderum* nomina non niſi καταχρηστικῶς donare liceat

Arctus, Oceani metuentes æquore tingi;

Ut eſt 1. Georg. Satis quoque inepte Iſidorus, lib. iii. Origin. cap. lxx. ſic dici vult, quod eo nautæ *conſiderantes iter ſuum dirigant*. Aliis placet ſic dici παρὰ τὸ συνεῖναι, quod eſt, *convenire*, idque quia *ſidus* proprie ſit *plurium ſtellarum conjunctio*. Nonnulli malunt ducere a συν, & εἰδῶ, id eſt, *videre*: quod plures ſtellæ ſimul conſpiciantur. Dum poſteriores etymologiæ nituntur eo, quod *ſtella* ſit ſimplex; *ſidus* autem vocetur ſignum ex pluribus ſtellis compoſitum, ut Aries, Andromeda, &c. Qua ratione & apud Græcos differunt ἀστὴρ & ἄστρον. Ac diſcrimen hoc aperte indicat locus ille Manilii in primo:

. . . . *Formas diſtinguere tantum*

Contentu, & ſtellis diſtinguere ſidera certis.

Sæpe tamen, nec Latini, nec Græci, id obſervant diſcrimen: quemadmodum de Latinis præter alios oſtendit Joſephus Caſtalio, cap. xi. Var. Lect. Ex tot etymis ſimpliciſſimum illud, ut ſit ab εἶδος. Sed S non eſt a συν, verum a more veterum, qui ſpiritum ſæpe mutant in S, ut ab ἕπομαι, *ſequor*, ab ὀρὸς, *ſerum*, ab ἱδρὼς *ſudor*, &c. Similiter igitur *ſidus* ab εἶδος, quod eſt *forma, ſpecies*. Sunt enim *ſidera* formæ ſive figuræ cœleſtes e ſtellis. A *ſidus* eſt *ſideror*. *Sideratio* autem Firmico eſt τὸ θέρμα· ut lib. iv. cap. xiii. *Hæc tamen omnia, licet a malo ſignata fuerint talis ſiderationis influxu, benevolarum ſtellarum ut plurimum teſtimoniis minuuntur*. Eodemque modo & alibi idem loquitur. At Plinio, lib. xvii. cap. xxiv. *ſideratio* vocatur, cum ſiccitate Caniculæ (cum vulgo loquor, id Sirio tribuente, quod eſt cancri) exareſcunt, atque emoriuntur inſitæ ac novellæ arbores, præcipue vites, ac ficus. A Græcis vocatur ἀστροβολία vel ἀστροβολισμὸς, quaſi dicas, *ſideris percuſſio*, quidam etiam σφακελισμὸν vocant, ut ſcribit Theophraſtus: cui & ἀστρόβλητα, *arbores ſideratæ*, quaſi dicas, *ſidere percuſſæ*. *Sideris* autem nomine Græci κατ' ἐξοχὴν *Caniculam* intelligunt. Per translationem quoque ab eodem Plinio, lib. xxxii. cap. xvi. *ſiderationis* nomen accommodatur animantibus, qui eidem membro aut corpore univerſo exareſcente, *ſiderati* ab eo appellantur. Iidem & *ſideroſi* dicti. Gloſſæ Philoxeni: *Sideroſus*, ἀστρόπληξ, ἐπιληπτικός. Hujuſmodi σφακελίζειν quoque dicuntur ab Ariſtotele, & Paullo Æginota. Ex his liquet cur Martialis *ſideratam* optet linguam Bacchæ, qui ſi quid peteretur, haut intelligere ſe ſimulabat. Locus eſt, lib. vii. epigr. xci. qui & etymologiam hanc confirmat:

Hoc opus eſt ſubito fias ut ſidere mutus,

Dicere ne poſſis, Bacchara, quid ſit opus.

Similis locus, lib. xi. ep. lxxxvi.

Sidere percuſſa eſt ſubito tibi, Zoile, lingua.

Ubi *ſidere percuſſa* κατὰ λέξιν exprimit Græcum ἀστροβλῆτος. Lucem quoque hinc fœnerat locus Petronii in Satirico: *Nuper ventoſa iſthæc & enormis loquacitas Athenas ex Aſia commigravit, animoſque juvenum ad magna ſurgentes veluti peſtilenti quodam ſidere afflavit*. A *ſidere* ſunt compoſita *conſidero, præſidero, deſidero*. *Conſiderare* Aſtrologorum proprium eſt, Theologorum θεωρεῖν, quaſi θεῖον ὁρᾷν. Feſtus: *Conſiderare a contemplatione ſiderum videtur appellari*. Item: *Deſiderare, & conſiderare, a ſideribus dici certum eſt*. *Præſiderare* eſt quando ſidera citius hibernam tempeſtatem apportant, quam ex anni tempore euſticum vulgus collegiſſet. Feſtus. *Præſiderare dicitur, cum maturius hiberna tempeſtas movetur, quaſi ante ſideris tempus*. Græcis eſt προχειμάζειν· ut etiam Plinius indicat, lib. xviii. cap. xxvi. Sic *deſiderare* ſit ἀποχειμάζειν, *cum ſideris tempus deſiit*. Unde *deſiderari* dicuntur, *quæ deſunt*. Ab eo veteribus Chriſtianis (ut ad Tibullum Scaligero obſervatum) κοινωνία ſive *ſacra ſynaxis* dicta eſt *deſiderata*: non a *deſidendo*, ut vir doctus putabat, ſed quod catechumeni eam multis votis ac *deſideriis* proſequerentur. Ita in vett. Gloſſis. *Deſiderata* (male enim *deſiderat* legitur), λειτουργία, τελετή.

SIGILLARIA, dies ſervorum, ut indicat hoc Lucilii:

. . . . *Servorum feſtu' dies eſt,*

Quem plane hexametro verſu non dicere poſſis.

Nam *ſigillariorum* vocem non admittit verſus hexameter. Ideo ſic περιφράζει Auſonius:

Feſta ſigillorum nomine dicta colunt.

Sigillaria continuo erant poſt Saturnalia. Macrobius lib. i. cap. x. *Saturnalia uno tantum die, id eſt, quartodecimo Kalendarum, ſolita celebrari: ſed poſt in triduum propagata. Sigillariorum adjecta celebritas in ſeptem dies diſcurſum publicum & lætitiam religionis extendit*. Nomen ex eo *ſigillaribus*, quod *ultro citroque ſigilla ſive imagunculas, & munuſcula alia, miſſicularent*.

SIGNINUM *opus*, quod in pavimentis olim magnopere commendabatur, fit e tuſa teſtis addita calce: ut oſtendit Plinius, lib. xxxv. cap. xii. *Quid non excogitavit ars? fractis enim teſtis utendo, ſic ut firmius durent, tuſis, calce addita, quæ vocant ſignina, quo genere etiam pavimenta excogitavit*. Meminere ejus Vitruvius, lib. ii. cap. iv. Columella, lib. i. cap. vi. lib. viii. cap. xii. atque alibi. Hodie *ſignino* utimur in ciſternis & aquæductibus tectorio inducendis. Nomen ex eo eſt, quod *melioris notæ eſſent teſtæ apud Signinos*. Erant autem *Signini*, Italiæ populus, quorum Plinius meminit, lib. iii. cap. v. unde *Signinum vinum* apud Celſum, lib. iv. cap. x. *Signina pyra* apud Juvenalem, ſat. xi. atque eundem Plinium, lib. eodem cap. xv. Plura de eo Bernardinus Baldus, in vocibus Vitruvianis; Cluverius, lib. iii. Italiæ antiquæ; & Salmaſius in

in Solinum, pag. cɪɔcccxv.

SIGNUM, a δείκνυμι, oſtendo, vel a σημαίνω, quod a סכן, ſignavit. Vel potius ſignum abjecto T ſit a στίγμα, quod a στίζω, pungo, ſigno. Vel fuerit ab ἴχνος, veſtigium. Sæpe enim ſpiritus in S abit. [ἱκνὸς, ab ἵστω, unde ἱκνεῖται, apud Heſych & Sigillum ab ἵκελον.] A ſignum eſt ſigillum, ut a tignum tigillum. Ea ſigilla κατὰ συγκοπὴν factum ſigia, de quibus diximus in Nota. A ſignum quoque eſt verbum ſignare: unde virgo ſignata: quomodo Nonius, ſubſcribente etiam Joſ. Scaligero, vocari eam putat, quæ integra eſt, & a viro intacta. Nempe ut metaphora ſit a rebus iis, quæ tamdiu integræ ac ſalvæ ſunt, quandiu ſignum ruptum ac imminutum non eſt. Verum Scipio Gentilis, lib. I. παρεργ. Juris, cap. XVI. putat potius indicari eam quæ gravida facta eſt, atque id partim quia plena, non vacua, ſignari ſoleant: partim ob illud Lucilii:

Primum Chryſidem negat ſignatam reddere.

Quæ verba ſunt Agamemnonis, negantis ſe Chryſidem reddere gravidam: quippe quam attigerit nondum. *Anteſignanus*, quia ante ſigna conſiſtat. Gloſſ. vett. *Anteſignanus*, πρόμαχος. A ſigna quoque eſt *inſignis*, quo proprie notatur, *qui ſigno aliquo notatus*, ut ἐπίσημος, ἐφ' ᾧ σῆμα. Feſtus: *Inſignes appellantur boves, qui in ſemine & in pede, album habent, quaſi inſigniti*. Sed quia quæ aliis meliora, aut deteriora ſunt, ſigno notari ſolent diſcriminis cauſſa; hinc eſt, quod *inſignis* accipitur vel in laudem, pro præſtanti; vel in vituperationem, pro eo quod malum eſt. Item hinc *ſignificare*, cui ſimile eſt *ædificare*, & *ludificare*. Sed pro *ſignificare* etiam *ſignifacere* dicimus, ut *lucrifacere*. Legere eſt id verbi, L. LAV. §. I. D. ad Trebell. Ac pro *ludificare* ſimiliter *ludifacere* dixit Plautus, Epid. act. V. ſc. II. ut Schoppius cenſet, lib. I. Suſp Lect. Epiſt. IX. A *ſignifico* non tantum *ſignificatio*, ſed & *ſignificantia* dixere. Tertullianus, lib. I. adverſus Marcionem: *Nihil de arcanis attingam ſignificantiis legis ſpiritualis*.

†SIGNUM eſt ab Hebr. נס *Nes*, quod eſt *ſignum militare*. Ab eo enim per metatheſin *Signum* venit. MAZOCHIUS.

SILANORUM mentio ſit apud Lucretium extremo lib. VI. Hyginum in Aſtronomico, Cornelium Celſum, lib. III. cap. XXII. Feſtum in *Tullii*. Aliqua de iis habet Gyraldus dialogiſmo XXII. Proprie ea vox notat *aquarum tubos*, ſive *fiſtulas*. Nempe ab Arabico סיילן, *fluxus aquæ*, quod a סיל, *fluxit*, unde & מסיל, *aquæductus*: ut obſervavit doctiſſimus, &, dum viveret, amiciſſimus mihi Thomas Erpenius, notis in Lex. Raphel. Hoc verum ἔτυμον. Sunt tamen, quibus videantur, ea eo dici, quod *tubi* ejuſmodi erant in ſtatuis Silvanorum circa fontes: nam *Silanus* idem quod *Silvanus*. Gloſſæ Philox. *Silvanus*, κρουνός. Niſi legendum *Silanus*. Quomodo in Cyrilli Gloſſis eſt, Ὑδρίον, *lacum ſilanum*. Melius profecto. Nam *Sylvani* potius *ſylvarum* ſunt numen, indeque appellatio. Plinium vide, lib. XII. cap. I. Aliquibus etiam *ſilani* vocantur, quia fingerentur ſuperciliis eminentibus, quales *ſilones* dictos indicat Varro apud Nonium. Vel potius, quia fingerentur *naribus repandis*, quales Latini *Silenes* vocant, Feſto teſte, Plinio item, lib. XI. cap. XXXVII. & Gloſſis Philoxeni, in quibus legas, *Silo*, σιμός. Unde ὑποκοριστικὸν *ſiluncùlus*, apud Arnobium, lib. VII. niſi *ciluncùlus* ibi legere malis, prout in membranis vett. exaratum. Eſt vero *ciluncùlus* a *cilone*, quomodo vocatur, cui frons eſt eminentior, ac dextra ſiniſtraque velut receſſa videtur. Gloſſ. vett. *cilones*, προκέφαλοι. Differunt vero *ſilus*, & *ſilo*, (quorum utrumque in Gloſſis exponitur σιμός) quod *ſilus* eſt *naſus ſurſum verſus & repandus*: prout apud Nonium legendum putat Janus Guilielmus lib. I. Veriſ. cap. IX. Sane ſimiliter exaratum in plerique MSStis Feſti ſive Pauli codd. in *Silus*. Eſtque *ſilus* a σιμός, M in L abeunte, quomodo a *ſquamma* eſt *ſqualeo*. A *ſilus* vero eſt *ſilo*, ut a *naſus naſo*, a *mentum mento*, a *dorſum dorſo*. Imo & *Silenis*, ex quorundam ſententia, hinc eſt nomen, quia, uti & *Satyri*, *ſimis* erant *naribus*: unde Lucretius, in IV. ait *puellas ſimis naribus* a ſtultis amatoribus dici *Silenas*, & *Satyras*. Sed etymo obſtat, quod Græce etiam dicantur σιληνοὶ & σειληνοὶ, quos & cum *Satyris* conjungit Plato. Nonnulli autem non aliter differre volunt, quam quod *juniores* dicantur *ſatyri*; ubi ſenuere, *Sileni* vocentur: ut Servius ſcribit in VI. Æn. Alii majus diſcrimen ſtatuunt: quia Bacchi nutricius *Silenus* ſit vocatus, & *Sileni* cæteri comites Bacchi, ἀπὸ τοῦ σιλαίνειν ἐν τῷ ληνῷ. Imo & Bacchus ipſe propterea *Silenus* vocatus ſit, ut ex Suida conſtat.

SILATUM dicitur ſubſtantive, reſpiciendo vocem *vinum*: quomodo *aſſiratum* dicimus, eadem voce intellecta. Ac *aſſiratum* quidem eſt ab *aſſir*, id eſt, *ſanguis*: quia *ſanguine* id vinum miſcebatur: ut diximus ſuo loco e Feſto. *Silatum* vero dictum a *ſili* vel *ſile* herba, quæ recentioribus *ſiler*: non *ſiler montanum*, ſed illud *aquaticum*, quod Græcis σίσελι, de quo Dioſcorides, & in eum Mathiolus, lib. III. cap. LIII. & LIV. Feſtus: *Silatum antiqui pro eo, quod nunc jentaculum dicimus, appellabant, quia jejuni vinum ſili conditum ante meridiem abſorbebant*. Etiam σίλι legas apud Græcos: Ut σίλι κύπριον Herodoto, quod alii appellant Σίσελι κυπριον.

†SILAO ab Hebr. סלה *ſela*, quod videtur etiam ſignificationem habuiſſe *ſilendi*, aut *ſilentium indicendi*, uti conſtat exordio in Pſalmis סלה *ſelah*, quod in LXX διάψαλμα redditur i. e. *interjectum ſilentium*. Ac memini plura mihi ad Pſalmos fuiſſe notata, cur Διάψαλμα nota ſilentii fuerit. Ceterum SILEO poterat a שאול (*ſeol*, *ſepulcrum*) fluxiſſe, quia ſepulti paſſim *ſilentes* in Pſalmis vocantur, & Pſalmo 114. ver. pen. ſepulcrum דומה (*duma*) i. e. *ſilentium* nuncupatur. At vero *Silentium*, quatenus augurale nomen erat, cur ita vocaretur, dictum a me fuit in Tyrrhenicis Diatr. IX. §. 3. MAZOCHIUS.

SILERE eſt a σιγᾶν, G converſo in L, contra quam ſit in *magis*, μᾶλλον. Placuit hoc Nunneſio in Grammatiſtice. Vel potius *ſilere* factum eſt a ſono, quem edunt, qui alium ut loqui deſinat, monent: unde illud *ST* apud Comicos. Itaque Cornelius Fronto *Silere*, & *Tacere*, ita diſtinguebat, ut illo loquentis ſermo comprimatur: hoc vero de iis utamur, qui nec loqui cœperant. Itidem a ſono ſunt σιγᾶν, & σιωπᾶν, & Hebræum הסה, *ſiluit*, & Belgicum *ſwygen*. A σιγᾶν eſt *Sigalion*. Auſonius:

Aut tua Sigalion Ægyptius oſcula ſignet.

Conſiluere pro *conticuere*, Ennius dixit, ut ait Feſtus.

SILEX, ut quidem Cæſar Scaliger ſcribit exercit. cap. VII. dicitur quaſi *ſenlex*, quia nihil aliud eſt quam lapis ſectus & lectus. Sed potius eſt a χάλιξ unde & *calx*, a quo *calculus*. Gloſſ Cyr. χάλιξ, *ſilex*, *cæmentum*. Heſychius: Κάλικες εἰς τὰς οἰκοδομὰς ἐπιτήδειοι μικροὶ λίθοι. A χάλικες, *hilices*, hinc *ſilices*. Vel eſt *ſilex* a סלע, *petra*, *ſilex*.

†SILAX haud dubie ſit a סלע *ſela* ejuſdem prorſus ſignificantiae, non vero a χάλιξ. MAZOCHIUS.

SILICERNIUM varie admodum accipitur, & quia non ſatis conſtat, quæ prima ejus vocis ſignificatio ſit: hinc factum, ut varie admodum de ejus etymo veteres ipſi ſentiant. Interdum *ſilicernium* notat *ſenem*, qua in ſignificatione & *ſilicernius* dicitur: putaturque eſſe a *ſilens* & *cerno*, quia brevi *ſilentibus*, hoc eſt, *umbris* ſit *cernendus*: vel a *ſilex* & *cerno*, quia cum ſit incurvo in terram corpore, *ſilices platearum cernat*. Sic *ſilicernii* voce utitur Terent. Adelph. act. IV. ſc. II.

I ſane, ego te exercebo hodie, ut dignus es, ſilicernium.

Quem ad locum ſic inter alia Donatus: *Aut erit ſilicernium ſenex, qui jam jamque ſilentibus umbriſque cernendus ſit: & ſic eſt melius, quam ut quidam Xenophontis interpretantes putant, ſic nos ſilicernium intelligere, hoc eſt, ſilicem cernentem ſenem, dum incurvus eſt, vel ſtrato ſaxo viæ intentus, vel ſarcophagi*

 phagi

Digitized by Google

phagi jamjam appropinquantis ſibi. Quo in loco pro *Xenophonta* lubens legerim *geronta*: ut ſententia ſit, putare quoſdam, Græcum γέρων proprie exponendum eſſe *ſilicernium*, quia ut illis γέρων dicatur quaſi γῆν ὁρῶν, ſic Latinis *ſilicernium* dicatur *a ſilicibus cernendis*. Etſi autem hoc *ſilicerni* etymon rejicit Donatus, (cui & Nonius Marcellus ea in re ſubſcribit,) id tamen amplexus Fulgentius Planciades, cum inquit: *Silicernios dici voluerunt ſenes incurvos, quaſi jam ſepulcrorum ſuorum ſilices cernentes*. Subjicit deinde locum Cincii de Georgia Leontino: *Qui dum jam ſilicernius ſui finem temporis exſpectares, etſi mori non poteris, tamen infirmitatibus inſultavis*. Sed Philelphus utrumque rejicit etymon, ac mavult dici a *ſilicea hernia*, qua plurimi ſenes laborant. Sic enim ſcribit in epiſtola quadam: *Nec a ſilentio & cernendo ſilicernium deſcendit, mea quidem ſententia, ſed a ſilice, & hernia. Nam decrepitos admodum ſenes herniam nonnullos audio pati ſolitos, ut de Neſtore legitur, quem annos nonaginta vixiſſe tradunt. Duo autem ſunt herniarum genera. Nam alias molles & aquoſas medici vocant; & eas quidem facile ſanabiles: alias duras & carnoſas, quæ nullam curationem admittunt. Hinc igitur Silicernium dictum autumo, a ſilicea ſcilicet, hoc eſt, dura hernia appellatum. Illud enim genus farciminis, inſtar veſtrarum lucanicarum, iſtarumque craſſiorum, duriſſimum erat: & iis ſimillima ſeniles illa carnoſa hernia. Unde etiam decrepiti ſenes hujuſmodi morbo obnoxii, Silicernia per contumeliam vocantur: ut eſt apud Terentium:*

> *I ſane, ego te exercebo hodie, ut dignus es, ſilicernium.*

Qui vero dicunt, Silicernium idcirco ita nominatum, quoniam qui ſunt admodum ſenes, incurvitate corporis ſilices cernant, ii ſilicei ſunt cerebro. Hactenus Philelphus, in quibus & alteram *ſilicernii* ſignificationem tangit, de qua occaſione hac nunc dicam. Feſtus: *Verrius exiſtimat ſilicernium dici, quod nos farcimen dicimus, quo fletum* (legendum, *cujus eſu*, ut obſervavit Fruterius) *familia purgabatur: quia cujus nomine ea res inſtituebatur, is etiam ſilentium* (alii *ſilicernium*, alii item *ſilicem ſolum*) *cerneret*. Hæc Feſtus. Uſus ſic quoque Arnobius, cujus illud lib. VII. *Quid, inquam, ſibi hæc volunt, apexabo, iſicia, ſilicernia, longabo? quæ ſunt nomina & farciminum genera hirquino alia ſanguine, comminutis alia incuicata pulmonibus*. Quod ad etymon ſi Philelphum audimus, ſic diceretur, quia *ſilicea* eſſet farciminis iſtius durities, haut ſecus ac herniæ carnoſæ: ſin potius Verrio auſcultamus, ſic vocabitur, quia *ſilentes* ſive umbras cernat is, ob cujus mortem domus hoc farcimine purgari debet: ſin alios ſequi viſum, erit nomen a *ſili* herba, quia *ſili condiatur*, vel *ſilacei ſit coloris*. Tertia *ſilicernii* ſignificatio eſt, qua accipitur pro *epulo Deorum manium*, hoc eſt, pro ſtruicibus iſtis ciborum, quæ in rogum efferebantur una cum cadavere cremandæ: nam edere guſtareve de iis fas non erat. Vocis originem adducit his verbis Donatus, ad locum Terentii ante adductum: *Silicernium eſt cena, quæ infertur Diis manibus, quod eam ſilentes cernant, id eſt, umbræ poſſideant: vel quod qui hæc inferant, cernant tantum, neque deguſtent. Nam de his quæ libantur inferis, quiſquis comederit aut biberit, funeſtatur*. Sed de origine diſſentit Servius, ad illud V. Æn.

> *Tandem inter pateras, & levia pocula ſerpens*
> *Libavitque dapes, rurſuſque innoxius imo*
> *Succeſſit tumulo*, &c.

Quo loco verba hæc *libavitque dapes* interpretatur, *leviter guſtavit epulas, quæ ſilicernium vocatur, quaſi ſilicenium, ſuper ſilicem poſitum*. Hujuſce feralis cœnæ meminit quoque Ovid. II. Faſt.

> *Eſt honor & tumulis animas placare paternas,*
> *Parvaque in exſtructas munera ferre pyras.*
> *Parva petunt manes, pietas pro divite grata eſt*
> *Munere: non avidos Styx habet ima Deos.*
> *Tegula porrectis ſatis eſt velata coronis,*
> *Et ſparſæ fruges, parvaque mica ſalis.*
> *Inque mero mollita Ceres, violæque ſolutæ;*
> *Hæc habeat media teſta relicta via.*
> *Nec majora veto*, &c.

Et mox:

> *Nunc animæ tenues & corpora functa ſepulcris*
> *Errant: nunc poſito paſcitur umbra cibo.*

Tegulam, nec non *teſtam* vocat Ovidius, quod Servius nominat *ſilicem*, confirmatque hic locus, quod Servius ait, ſuper *ſilice* eſcas mortuales poni conſueviſſe, indeque factum eſſe nomen *ſilicernii*. Quarta quoque ſignificatio eſt, ut ſit epulum funebre, ſenibus conſtitutum, unde diſcedentes tanquam ſe non amplius viſuri alii aliis valedicebant. Nonius Marcellus: *Silicernium*, inquit, *peſſime intelligentes, ita poſuiſſe Terentium putant, quod incurvitate ſilices cernat ſenex. Silicernium eſt proprie convivium funebre, quod ſenibus exhibetur. Varro Meleagris: Funus exſequiati laute*. (Palmer. leg. *cum lauſo*) *ad ſepulcrum antiquo more ſilicernium confecimus, id eſt*, περίδειπνον (ita emendat Jac. Cujacius Obſervat. lib. XXI. cap. XXI.) *quo pranſi diſcedentes dicimus alius alii Vale*. Hactenus Nonius. Uſus hoc pacto etiam Cæcilius Obolostate apud Feſtum: *Credidi ſilicernium ejus me eſſe uſurum*. Et Tertullianus in Apologetico, cap. XIII. *Quo differt ab epulo ſilicernium? a ſimpulo obba? ab aruſpice pollinctor?* Sed de etymo diſſentiunt a Servio. Volunt enim ſic dici, quia *ſilentes*, hoc eſt, *citra hilaritatem*, utpote in luctu conſtituti, cenarent. Conveniunt autem cum Servio de poſteriori parte compoſiti, quam utrique dicunt *ceſna* pro *cena*: quomodo & *peſna* dixere veteres pro *pœna*, & *duſmoſus* pro *dumoſus*. Sed in *ſilicernium S* mutatum in *R*, quomodo prius dixere *Valeſii*, *Fuſii*, *Papiſii*, qui poſtea *Valerii*, *Furii*, *Papirii*, & *carmen* prius fuit *caſmen*, a *caſno*, unde *caſmena* olim, quæ poſtea *camena*. Aliis magis placet *ſilicernium* hac ſignificatione dici a *ſe*, hoc eſt, *ſine*, & *lucere*, quaſi *ſelucernium*, hoc eſt, ἀλυχνία, quia in luctu non accenderent lucernas, contra quam fiebat die natalitio. Hanc originationem reſpexit vetus Gloſſarium: in quo legitur: *Silicernium*, περίδειπνον, λύχνος γὰρ ἅπτεται ἐν πένθει ὁ θάνατος. Alii denique deducunt a *ſili* & *ceſna* ſeu *cena*, quia *ſilis* in hujuſmodi cenis plurimus eſſet uſus. *Sili* herba eſt, quæ Græcis σέσελι, vel σέσελις. Hujus ſemine vel radice condiebant vinum: qua de re diximus in *Silatum*. In hacce & ſignificationum & etymorum diverſitate maxime veritati conſentaneam puto ſententiam Servii, ut ſit ex *ſilex*, & *ceſna* pro *cena*: ac notet *cenam ad ſilicem*. Ad *ſilicem* enim fiebat epulum funebre, de quo diximus. Poſtea hæc appellatio tributa tum *generi farciminis*, quia hoc in convivio funebri comederent ad domum purgandam: tum *ſeni decrepito*, quod ejus cauſſa brevi *ſilicernium* futurum erat, aut quaſi jam dignus videretur pro quo id epulum pararetur. [vide num *ſilicernium* ſit ex *ſelucernium*, i. e. *ſemilucernium*.]

†SILICEANTUM eſt epulum ſepulcrale: quod ſic dictum videtur pro SILICENIUM (quomodo *Valerii* & *Furii* dicti ſunt, qui prius *Valeſii* & *Fuſii* erant) nam CESNA olim pro CENA dicebatur. At prior compoſitionis pars videtur fluxiſſe a שאול *ſheol*, *ſepulcrum*, quia *ſepulcralis* ea cena erat. MAZOCHIUS.

SILIGO, Græcis etiam σίλιγνις, indeque *panis ſiligineus* dicitur σιλιγνίτης. Uſi iis vocibus Galenus, lib. I. de alimentis, & Paulus Ægineta, lib. I. Pro σίλιγνις in quibusdam libris legas σέλιγνις per *E*. Sed prius magis probem. Nec tamen *ſiligo* a σίλιγνις factum puto. Potius placet Græcos eam vocem a Romanis accepiſſe. Sane vocem eſſe exoticam, etiam Galenus agnoſcit. Satis autem veriſimile eſt, venire a שלג, *nix*. Nam eſt ſpecies ea tritici, quæ *nivea* ac molli *farina* præſtat, pondere tamen cedit robo. Juvenal. ſat. III.

> *Sed tener & niveus, mollique ſiligine factus*
> *Servatur domino.*

At

Digitized by Google

At Iſidorus facile refellitur, cum lib. XVII. cap. III. deducit a verbo *ſeligo*, quia tritici ſpecies ſit præcipua, maximeque ſelecta. Nam contra quam in *ſeligo*, prima correpta eſt, media producta: ut alias Juvenalis verſus oſtendit.

SILIQVA dicitur tum de *involucro leguminum*, quod Græci vocant λοβὸν, tum de *fructu arboris Ceroniæ*, qui Græcis κεράτιον nominatur. Ac fructus quidem ille eo *ſiliqua* dicebatur, quia *figura ſiliquam refert*, quæ legumina continet. Κεράτιον itidem, hoc eſt, *corniculum*, vocabatur, quia *fructus eſſet incurvus inſtar cornus*. Unde Fannius, *ſiliquis latitantia curvis*. Et Plinius de *arboris* illius *ſiliquis*, lib. XV. cap. XXIV. ait: *Digitorum hominis longitudo illis, & interim falcata, pollicari latitudine*. Ac quemadmodum fructui, ita & arbori ex eo nomen κερατία, vel κερατωνία. Nempe a κέρας, *cornu*. Κερατίων mentio eſt apud B. Lucam, cap. XV. ubi filius prodigus dicitur ventrem repleſſe ἀπὸ τῶν κερατίων, ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι, id eſt, *ſiliquis, quibus porci veſcebantur*. Intelligunt *ſiliquas leguminum*, cum ea λοβοὶ, nunquam autem κεράτια nominentur. Eoque rectius cum Salmaſio intelligamus de *ſiliquis arboris*. Quæritur an eædem intelligantur ab Horatio, lib. I. epiſt. I.

. . . . *Vivant ſiliquis, & pane ſecundo*.

Et Perſius, ſat. III.

. . . . *Siliquis & grandi paſte polente*.

Sed ſatius eſt hæc intelligere, non quidem de *ſiliquis leguminum*, quas λοβοὺς vocari diximus: verum de *leguminibus ipſis*: ut phaſeolis, piſis, lupinis, quibus conſtat veſci ſolere, qui tenui victo gauderent. Ita συνεκδοχὴ fuerit, *ſiliqua* pro *integro legumine*. At *involucris ſolis*, quæ proprie *ſiliqua*, ſola pecora veſcebantur. Unde Plinius, lib. XVIII. cap. XII. de fabis: *Siliquæ, cauleſque gratiſſimi ſunt pabuli pecori*. Ubi vulgo *gratiſſimo* legitur: ſed *gratiſſimi* recte eſt in MSto, & antiqua Parmenſi an. CIƆCCCCLXXVI. Quod ad etymon, *ſiliqua* juxta Nunneſium in Grammaticæ, venit e κέλυφος, hoc eſt, *integumentum, involucrum*. Nempe ut κ in Σ vertatur, quomodo & cenſet a κόναρος eſſe *ſupparum*. Aliis dici putatur, quaſi ξυλικὰ, ut proprie ſit *lignoſa vagina, qua grana continentur*. Sed generatim pro *granorum folliculo* etiam eduli ſumitur, ut *phaſeolorum*: qua de re accuratius Scaliger in primum de plantis. Imo, ob *ſiliquarum magnitudinem*, *phaſeoli* ſibi ſpeciatim vindicant nomen *ſiliquæ*: etiamque pro *ceratoniæ arboris fructu* capitur. Diminutivum eſt *ſilicula*, κατὰ συγκοπὴν *ſilicla*. Uſus Varro, lib. I. de R. R. cap. XXIII. *Lupinum cum necdum ſiliculam ceperit*. A *ſiliqua* quoque Plinio *ſiliquari*, λλοβίζειν. *Siliqua* etiam in menſuris erat, ac valebat *ſeptimam unciæ partem*: nempe quia ſemen vel granum *ſiliquæ* arboris tantum habet ponderis. Fannius vocat *ſemina ſiliquis latitantia curvis*. *Semina* fuiſſe *ſiliquæ arboris* oſtendit, quod Græci vocant κεράτια. Itidem in menſuris erat θέρμος, ſeu *lupinum*, quod valebat *duas ſiliquas*. Africanus: Τὸ γραμμάριον θέρμους ἔχει τρεῖς, ὁ δὲ θέρμος κεράτια δύο.

†SILIQVAE (miſſis Voſſianis) omnino ſunt ab Hebr. שלוחות *sheluchoth*, i. e. *emiſſiones*, quae vox plerumque id omne notat, quod ex arboribus emittitur ac prodit. In quo *Cheth* in analogum Q tranſit. MAZOCHIVS.

SILIQVASTRVM, & *mentaſtrum*, quod *ſiliquæ & mentæ habeant ſimilitudinem*. Nam *aſter* terminatio eſt eorum, quæ ſimilitudinem notant: unde apud Ciceronem *Antoniaſter* & *Fulviaſter*. *Siliqua* autem folliculus eſt, quo veſtiuntur legumina. Ariſtoteli θήκη vocatur, quia ea includuntur ac continentur grana leguminum. Unde *ſiliquari* dicuntur leguminа, cum integumentum hoc amittunt.

†SILVANVS aut SYLVANVS a *Sylvis*, quibus praefuiſſe putator, derivatum habuiſſe nomen exiſtimatur. Ne credas. Etenim apud Grut. LV. I. is deus SALVTARIS cognominatur: imo potius SALVTARIS Latine redditus fuit, certe quod inaudiſſent, id nomen Tuſcum eſſe idemque ac SALVTAREM ſonare. Quo id pacto verum ſit, ſupra in SALVANVI (ſic enim Etruſce dicebatur) oſtendimus. MAZOCHIVS.

SILVRVS, σίλουρος, piſcis, ex eo appellatus, quod ſæpe σείει οὐρὰν, hoc eſt, *movet caudam*. Meminere e Latinis, Juvenalis, Apuleius, alii.

SIMIA etſi uſitatius dicatur, tamen & *ſimius* legitur, ut ex Afranio & Laberio probat Chariſius, lib. I. Sed & uſus Horatius, Martialis, Claudianus, & ex iis qui proſa ſcripſere, Vatinius (juxta Roberti Steph. editionem) epiſt. X. lib. V. ad Famil. indeque Cicero format *ſimiolus*: quomodo Plancum Burſam vocat, lib. VII. epiſt. II. ad Marium. *Simiam* quaſi *mimiam* a μιμεῖσθαι, quod eſt, *imitari*, cum alii dictam exiſtimant, tum P. Victorius, initio comment. in artem poëticam Ariſt. Cauſſa eſt quia *cum homines non ſint, homines tamen imitantur*, ut verbis utar Cypriani, epiſt. LXXIII. Quod ipſum indicat Claudianus, lib. I. in Eutropium:

Humani qualis ſimulator ſimius oris.

Et Oppianus, lib. II. κυνηγετ. verſ. DCV.

. . . . κακῶν μίμημα πιθήκων.

Et hic locus Nemeſii, de natura hominis, cap. II. πᾶς πίθηκος ὁμοίως μιμεῖται. Atque hac de cauſſa recentioribus Græcis μιμὼ vocatur, ut apud Suidam in πίθηξ, item Achmetem, cap. CXXXV. & cap. CCLXXXII. aliquoties. Sed rectius Servius, cum ad illud X. Æneid.

Dum tenera attondent ſima virgulta capellæ:

ſic ſcribit: *Simæ Græcum eſt nomen, id eſt, preſſis naribus, unde & ſimius dicimus*. Quam etymologiam etiam ponit Iſidorus, lib. XII. cap. II. Ibidem & aliam aliorum addit, qui dici putarunt a *ſimilitudine humanæ rationis*, unde Ennius apud Cic.

Simia quam ſimilis turpiſſima beſtia nobis.

Sed hanc nominis rationem merito damnat Iſidorus. Græce dicitur πίθηκος, ſive παρὰ τὸ πιθεῖν ἡμᾶς, ut Suidas & Etymologici auctor cenſent; ſive, ut alii malunt, παρὰ τὸ πείθεσθαι ὑφ᾽ ἡμῶν, *quia facile ab hominibus perſuadeatur*: quod & Plutarchus confirmat, quando ait, ὁ πίθηκος μιμεῖσθαι τὸν ἄνθρωπον ἐπιχειρῶν ἁλίσκεται συγκινούμενος καὶ συνορχούμενος. *Simia tentans imitari hominem capitur ſimul movens & ſaltans*. Hujus diminutivum πιθήκιον, *pithecium*; quo & uſus Plautus, Milit. act. IV. ſc. I. Ab eodem nomen *Pithecuſis*, πιθηκοῦσαι, Tyrrheni maris inſulis; quarum Ovidius meminit XIV. Metamorph.

. . . . *Steriliſque locatas*

Colla Pithecuſas habitantum nomine dictas.

Cujus loci ſententia videtur, dici eas inſulas a *ſimiarum in illa degentium multitudine*. Aliis tamen placet, id nomen accepiſſe, a *copia doliariorum*. Nam *Pithecuſas* dici volunt non a πίθηκος, ſed πίθος, id eſt, *dolium*. Fundus hujus ſententiæ eſt Plinii locus iſte lib. III. cap. VI. *Ænaria* (alii *Ænariam* legunt) e *ſtatione navium Æneæ*, *Homero Inarime dicta, Græcis Pithecuſa, non a ſimiarum multitudine (ut aliqui exiſtimavere,) ſed a figlinis doliariorum*. Sed non deeſt, quod huic ſententiæ obducam. Nam a πίθος eſſet *Pithuſæ*: at a πίθηκος, ἀναλόγως *Pithecuſæ* dici poſſunt. Præterea Strabo, lib XIII. de *Arimis* ſive *Pithecuſis* agens, ait quoſdam dicere, πιθήκους παρὰ τοῖς Τυῤῥηνοῖς ἀρίμους καλεῖσθαι, *ſimias a Tyrrhenis arimos vocari*: quod ſi verum, ſine dubio, ut *Arime* ab ἄριμος, ſic *Pithecuſa* e πίθηκος factum erit. Nam *Arima* eſſe *Pithecuſam*, ſatis ſuperior Plinii locus indicat. Nec turbet, quod Virgilius *Inarime* dicat. Nam *Arima* dico enim Homero. Sed cum Maro incidiſſet in codicem, in quo conjunctim Εἰναρίμοις ſcriberetur: ipſe librarii ſecutus errorem *Inarimen* nominavit. Scribi enim debebat Εἰν Ἀρίμοις, ubi εἰν *Ionice* eſt præpoſitio. Maronem autem ſecuti Ovidius, & alii. Vide Virgilianum indicem Erythræi.

SIMILA, quæ & *ſimilago*, eſt a σεμίδαλις κατ᾽ ἀποκοπὴν ultimæ ſyllabæ, & δ in λ converſo, quomodo ab Ὀδυσσεὺς, quod Æolicum pro Ὀδυσσεὺς, Latini dicunt *Ulyſſes*, & a δάκρυον, *lacryma*. Σεμίδαλις eſt a Punico *ſemid*: ut monuit Angelus Caninius in Alpha-

Alphabeto Helleniſmi. Sane *Arus* סמירא, pro *ſimila* habet. Quid autem Latinis *ſimilago* dicatur, docebit te Budæus, lib. v. de aſſe. In vett. quibusdam libb. σεμίδαλις exponitur *ſiligo*: ſed vitioſe, cum *ſiligo* ſit σίλιγνις, de quo in *Siligo*.

SIMILIS ab ὁμαλὸς, *æqualis*. Sane ut a *ſimilis ſimul*, ſic ab ὁμαλὸς eſt ὁμαλῶ, *una*, *ſimul*. Nam ὁμοῦ exponit Heſychius. Vel potius ab ἴκελος, *ſimilis*; ut κ in μ abeat. Vel venit *ſimilis* a סמל, hoc eſt, *ſimile*, *ſimilitudo*, *ſimulacrum*. Veteres pro *ſimilis*, *ſimulis* dicebant: unde *ſimulo*, de quo ſeorſim; item *ſimul*. Ἀναλόγως eſſet *ſimule*, ut a *facilis facile*. Sed pro *ſimule* κατ' ἀποκοπὴν dicitur *ſimul*: quomodo & a *faculis* pro *facilis* dixere *facul*. Feſtus: *Facul antiqui dicebant & faculter pro facile*. Ut vero *facul* & *faculter* pro *faciliter* (unde *difficulter*;) ita & *ſimul*, & *ſimulter*, dixere pro *ſimiliter*. Plautus:

Exoſſabo cum ſimulter, ut murenam cocus.

At non placet, quod Nunneſio viſum, ut *ſimul* ſit ab ὁμοῦ. Ab eadem origine eſt *Semel*. Nam quod una opera abſolvitur, id *ſimul* & *ſemel* fit. A *ſimilis* quoque eſt *ſimitu*, antiquum adverbium pro *ſimul*. Ut a *cælo cælitus*, a *radice radicitus*, ita a *ſimilis* eſſet *ſimilitus*, & κατὰ συγκοπὴν *ſimitus*, atque eliſo *s*, *ſimitu*, ut ab ἐντὸς *endo* vel *indu*. Plautus Amphit. act. II. ſc. I.

Non ego cum vino ſimitu ebibi imperium tuum.

Etiam Lucilium uſum eſſe Nonius docebit. A *ſimilis* præter alia ſunt *abſimilis*, & *aſſimilis*: quorum illud *omnino diſſimilem*, hoc *plane ſimilem* notat. Sed librarii interdum confundunt. Ita apud Paulum Diaconum de geſtis Longobardorum, lib. I. cap. v. editum eſt: *Apud hos eſt animal non ſatis aſſimile cervo.*

‡SIMILIS fieri potuit per metatheſim a משל *maſal*, *ſimilitudo*. MAZOCHIUS.

SIMPULUM in vett. Gloſſis exponitur κύαθος. Plenius Feſtus: *Simpulum*, inquit, *vas parvum, non diſſimile cyatho, quo vinum in ſacrificiis libabatur, unde & mulieres rebus divinis deditæ ſimpulatrices dicuntur.* Fuiſſe vas fictile Appuleii loco probat Godſc. Stewechius ad IV. Arnobii. Originem vocabuli adferre conatus Varro, lib. IV. de L. L. *Qui vinum dabant, ut minutatim funderent, a guttis guttum appellarunt: & quo ſumebant minutatim, a ſumendo ſimpulum nominavere.* Vult igitur Varro *ſimpulum* dici a *ſumendo*, hoc eſt, *bibendo*; quomodo & Cicero dicit *ſumere meracius*. Sed de origine fallitur. Nam eſt ab Hebræo ספל, quod nomen eſt generale omnibus vaſis vinariis conveniens. *M* interjectum; quomodo a *ſoden* eſt *ſindon*, a *copher camphora*, ab *abub ambubaja*. Hanc *ſimpuli* notationem adducit Joſ. Scaliger in Conjectaneis. Sed idem in Appendice etymon hoc vocabuli, ut incertum rejicere ſe ait, potiuſque eſſe diminutivum a *ſimpo*, id autem eſſe a Græco σίφων, quando utrumque ſit vaſculum cum tenui fiſtula vel anguſto collo ad pitiſſandum vinum; nec alio differant, quam quod Latini ſuo *ſimpulo* tantum ad ſacra uterentur, Græci τῷ σίφωνι ad guſtandum in caupona vinum. Similiter Petrus Nunneſius in erudito Grammatiſtices libello. Sed ſocer Franciſcus Junius, in notis ad Tertulliani Apologeticum cap. XIII. putat potius ab Hebræo, quod dixi, quam Græco illo originem capere. Sane dubitari poſſit, an ἀναλογίᾳ comprobari poſſit forma illa diminutionis, qua a *ſimpo ſimpulum* eſſe ait. Deinde eadem facilitate a *ſephel* deducitur *ſimpulum*, qua a σίφων. A *ſimpulum* venit *ſimpulo*, qui compotationibus indulget. Succius Piſcatoria: *Summates viri facti ſunt ſimpulones ganei*. Iidem & *ſimpulatores* dicuntur. Iſidorus in Gloſſis: *Simpulator, conviva: amicus ſponſi aſſiduus cum eo in convivio*. Ab eadem origine mulieres dictæ *ſimpulatrices*, ut e Feſti loco ſupra vidimus.

‡SIMPULUM quia genus vaſis eſt in ſacris uſitatiſſimi, & quia fit ex Hebr. ספל *ſepel* ejuſdem notionis voce; hinc non immerito alicubi Grotius in Adnot. Biblicis vocem eſſe Tyrrhenicam credidit, ex Oriente ſcilicet in Italiam per Tuſcos importatum.)(Adhaec etiam OBBA vaſis ſacri nomen erat, de quo Tertullianus: *Quo differt ... a ſimpuvio OBBA?* Nam *Obba* etiam *ſimpulum* & *ſimpuvium* dicebatur. Quare via eſt, quin *Obba* vox Etruſca fuerit. Praeſertim cum ſit ea Hebr. אוב *ob*: quod primario *vas ventricoſum* ſignificat (unde τὸ אוב *ob* vulgo *utrem* in libro Job interpretantur) & inde transfertur ad ſignificandum ἐγγαστρίμυθον i. e. *ventriloquum*. Ergo *Obba* vas erat ventricoſum ſimpuvio non abſimile, cujuſmodi aliquot in meis fictilibus habeo.)(Huc etiam AULA pertinet, nam AULA ab antiquis dicebatur (quae poſtea fuit OLA & duplicata littera, *Olla*) uti conſtat ex Plauti *Aularia*, & ex his Feſti, *Aulas antiqui dicebant, quas nos dicimus Ollas*. Ferme autem quae AU cum O permutant, ea ſunt Orientalia, ac veniunt ex dictione, in qua ſit *Cholem*: quam vocalem Syri in AU reſolvunt, idque paſſim ſecuti ſunt Tuſci. Nec dubito, quin AULA ſit Tuſcum nomen, ab Hebraeo עולה *ola* veniens, ex quo Syriaca Tuſcaque dialecto (qua *cholem* in diphthongum reſolvitur) fit *Aula*. Atqui illud עולה *ola*, *ignitum* aut *ſuccenſionem* notat. De verbo עלה *ala*, quatenus eſt *ardere* & *ſuccendi*, habeo peculiarem quamdam diſſertationem meam. Vide etiam in Cortonenſibus Romae editis Diatr. VII. in ILVA & Diatr. V. in *Puteoli* & in Inſulis *Aeoliis* & alibi. Hinc *ollas ſuccenſas* paſſim eſt in Scripturis mentio: veluti Job XLI. 11. 22. Eccleſiaſtis VII. 7. Jer. I. 13. Amos IV. 2. II. Mach. VII. 3. & alibi. Quod dixi τὸ AULA Tuſcum eſſe; id ex eo liquet, quia ab eadem radice ſit, unde iidem Tuſci & ILVAE nomen & *Puteolorum*, imo & inſularum *Aeoliarum* fecerunt. MAZOCHIUS.

SIMULO eſt a *ſimulis*, quo antiqui utebantur pro *ſimilis*, unde *ſimul* remanſit: ut in *Similis* dictum. A *ſimulo* eſt *ſimulacrum*, ut a *lavo lavacrum*, ab *ambulo ambulacrum*. Ab eodem *diſſimulo*. Ut differant *ſimulare* & *diſſimulare*, ex Feſto Nonioque ſatis notum. Ab eodem *inſimulo*, quod proprie notat, *in aliquem ſimulate ago*. Hinc ſumitur pro *accuſare aliquem falſa ſimulando cauſſæ ſuæ bonitatem*. Unde Feſtus: *Inſimulare, crimen in aliquem confingere*. Denique ἁπλῶς uſurpatur pro *accuſare*: unde in Gloſſis vett. exponitur κατηγορῶ· in Onomaſtico προβάλλεσθαι, hoc eſt, *abjicere*. Similiter Donatus in Phorm. *Inſimulatio, veri aut falſi criminis accuſatio*. Fronto: *Qui inſimulat, arguit, vel fingit. Qui ſimulat, probare vult quod non eſt*.

SIMULTAS, *latens odium inter eos, qui amici eſſe videntur*. Gloſſ. Phil. *Simultates*, ἀπεχθείας, ἔχθρας, ἀντιπολιτείας. Gloſſ. Cyr. Δυσμὸς, *ſimultas*. Geminum ἔτυμον ponit Feſtus ſive Paullus: *Simultas, id eſt, odium, dicta ex contrario, quia minime ſint ſimul. Poteſt & a ſimulatione dicta exiſtimari, quia ſimulate loquuntur ad invicem*. In MSStis plerique eſt, *quia odientes ſe minime ſint ſimul*. Et ita, credo, ſcripſerat Paullus. Sed ἔτυμον non eſt aſſis, cum nulla ſit ἀντίφρασις. Quod ſi eſt a *ſimul*, potius ex eo ſit, quia *ſimul odia exerceant*. Malim a *ſimulo*, quia *ſimulate* agant. Verum in *TAS* deſinentia potius a nominibus veniunt, in *IO*, a verbis. Itaque malim deducere ab antiquo *ſimulis* pro *ſimilis*, unde *ſimule* remanſit. Ita ſit *ſimultas* κατὰ συγκοπὴν a *ſimulitas* pro *ſimilitas*: quo, Nonio teſte, uſus Cæcilius Syracuſis: *Vide*, inquit, *Demea, hominis quid fert morum ſimilitas*. Et fortaſſe *ſimul* pro *ſimile* dixere, ut pro *facile*, Feſto teſte, dixere *facul*; qui & inde deducit *facultas*. Nec tamen ex eo appellatio, quod *ſit ſimilitudo quædam amicitiæ*, ſed quia *ſit ſimilitudo ſtudiorum*, quæ *ſimultatem* gignere ſolet, quoties alter alterius vel honori, vel lucro obeſt, vel obeſſe videtur. *Simultas* igitur pro *odio* ponitur per metalepſin antecedentis. Notum illud poëtæ, Καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ, &c.

SIMUS, a Græco σιμὸς, *qui preſſis eſt naribus*: ut exponit Servius: ac Maronis illud docet:

Dum teneræ attondent ſimæ virgulta capellæ.

Compoſitum ejus *reſimus*, apud Varronem, Columellam,

mellam, Plinium. Hoc Græce ſit ἀνάσιμος. A *ſimus* Delphini dicti *ſimones*, quia *ſimis ac pandis naribus*. Ovidius III. Triſt. eleg. x.

Tum neque ſe pandi poſſunt delphines in auras
Tollere . . . .

Plinius, lib. IX. cap. VIII. *Dorſum delphinis repandum, roſtrum ſimum: qua de cauſſa nomen ſimonis omnes miro modo agnoſcunt, maluntque ita appellari.* Cujus loci poſtrema verba omnino Plinio indigna ſunt. Neque enim quemquam dicturum puto, delphinos magis Latini, aut Græcanici ſermonis, quam alterius, peritos eſſe. At aliter Hiſpani vocant, nempe *romo*: aliter Galli nempe *camus*; aliter Germani, atque alii. Quare mendacii manifeſti Plinium inſimulare non dubitat Gometius Pereira, in Antoniana ſua margarita, pag. DLXXI. Sed hoc ut manifeſto falſum, ita quod de *roſtro ſimo* ait Plinius, veriſſimum eſt, ac hoc quoque Lucilii loco comprobatur, qui eſt apud Nonium in *Simat*:

Simavit taxim ad nares, delphinus ut olim.

De delphinis etiam accipio illud ejusdem apud eumpſe Grammaticum in *Pecus*:

Laſcivire pecus juſſit roſtrique repandum.

Et hoc Nævii:

Repandiroſtrum incurvicervicum pecus.

Et illud Livii apud eundem Nonium ibidem:

Tum autem laſcivum Nerei ſimum pecus.

Quamquam, cum piſces omnes *roſtrum* habeant *repandum*, univerſe etiam de piſcibus accipi poſſit: ut in Oratoriis diximus, lib. IV. cap. XIII. Pro *ſimus* etiam *ſilus* dicebatur, ac ut a *ſimus ſimones*, ita a *ſilus ſilones* dixere, qui naribus eſſent *ſimis*. Vide quæ de hoc dicimus in *Silanè*. A *ſimus* dici *ſimare*, ſatis indicat allatus ſuperius Lucilii locus, ubi *ſimavit*, Nonio interprete, eſt, *depreſſit*. At cave *ſimo* legas cum nonnullis: quos vitioſi codices decepere.

Sinapi, σίναπι. Id Zoilus apud Athenæum, lib. IX. & Etymologici magni auctor, ſic dici ajunt παρὰ τὸ σίνεσθαι τὰς ὦπας, *quod oculis noceat*, unde Columella, lib. X.

Seque laceſſenti fletum factura ſinapis.

Σίνω a שנא: quod eſt, *odiſſe, obeſſe*. A σίνω quoque eſt σίνις, *homo noxius*; aptum nomen latronis ejus, qui aliter πιτυοκάμπτης vocatus, quod viatores pinus ramis in terram a ſe flexis alligaret, atque ita eos ramis ſurſum redeuntibus diſtraheret. Nec minus accommodatum *Sinonis* nomen, quomodo dictus, qui perjuriis ſuis, Trojanis, ut equum in arcem reciperent, perſuaſit, quæ res fatalem Trojanis perniciem attulit.

Sincerus [σύγκηρος] eſt a *cera*, ut docet Donatus ad Eun. act. I. ſc. II. *Sincerum, purum, ſine fuco, & ſimplex, ut mel ſine cera*. Reprehendit hanc ſententiam Valla, lib. VI. cap. XXXVII. Negat autem præverbium *ſine* ingredi compoſitionem. Præterea *ſyncerum* ſcribendum ait per Y. Hinc colligit *ſyncerum* omnino eſſe a σὺν, & κηρὸς, ut proprie *ſyncerum ſit mel cum cera*. Addit Aſcenſius *ſincerum* legi pro puro, quaſi *ſine carie*. Sed ſunt hæc tricæ Tellenæ. Nam quod ait Valla, *ſine* nunquam admittere compoſitionem, id vel vocabulo *ſimplex* refellitur, quod ex *ſine* & *plica* conflari, manifeſtum eſt. Quod adjicit, vulgo primam ejus vocis per Y ſcribi, id vero, quam recte fiat, diſpiciendum fuit. Sane per *i* in vett. libb. ac Virgilio Carpenſi, exaratum reperiri, teſtatur Aldus in Orthographia. Denique quod ait *ſincerum* proprie eſſe *mel cum cera*, id naturæ vocis, ac uſui bonorum omnium Scriptorum, plane repugnat. At Aſcenſius ne dignus quidem, cujus ratio hic habeatur.

Sinciput non quaſi *ſine capite*, ut aliqui prodidere. Nec, ut alii, quaſi *ſincerum caput*, ſed quaſi *ſemi caput*, ut inter alios auctor eſt Velius Longus de Orthographia. Nempe quia eo *dimidium capitis* ſignificatur, unde Gloſſ. Phil. *Sinciput*, ἡμικέφαλον. Et Gloſſ. Cyr. Ἡμίκρανον, ἡμικέφαλον, *ſinciput*. Græcis βρέγμα vocatur, vel βρεχμὸς, nempe, ut ad Il. ε ſcribit Euſtathius, ἀπὸ τοῦ βρέχειν, hoc eſt, *humectare, madefacere*, eo quod hæc pars humida ſit infantibus. *Occiput* vero conflatum eſt ex *ob* & *caput*, quia ea pars *ſincipiti opponitur*. Nam hanc eſſe vim præverbii *OB*, paret ex *obvio, obverto*, & ipſo *opponendi* verbo. Græcis Ἰνίον dicitur, διὰ τὸ ἰνῶδες καὶ νευρῶδες εἶναι, *quod fibroſum ſit & nervoſum*. Nam ἲς, ἰνὸς, *fibra*.

Sindon, σινδὼν, ſi Lazaro Baïfio, libro de re Veſtiaria, credimus, ita dicta eſt a *Sidone*, quæ *ſindone nobilis*: uti & *Tyrus*, itidem Phœniciæ civitas, unde & *Tyriam ſindonem* Martialis vocat. Sed etſi verum eſt e Phœnicia in Græciam advehi ſolere: tamen & alibi fiebat: unde Proverb. XXXI. XXIV. Σινδόνας ἐποίησε καὶ ἀπέδοτο, *ſindonem fecit, & vendidit*. Ac Caſaubonus, Exercitat. XVI. ad annales Baronii eo refellit, quod *lintei hoc genus* per ס ſcribatur; puta סדין: at per צ *urbs Sidon*, צידון. Aſſentio igitur Bibliandro, Indice verborum in Marcum: ubi notavit venire a סדין: quod eſt *linteum*: unde noſtrum *ſyde*, & quod propius ad Hebræum accedit, *ſatiin*.

Sine præpoſitio, a *ſino*, ut *pone* a *pono*. Ita Cæſar Scaliger de cauſſis L. L. cap. CLV.

Singultus Perotto videtur eſſe a *gula*. Maliem dixiſſet quaſi *ſonus gulæ*. Sed potius eſt a *ſingulus*, quia *ſingulatim* ac per aliquod intervallum fiat. Hinc *ſingultim*, *ſingultio*, & *ſingulto*.

Singulus [ab ἓν, ἕνα· unde ἕγγια, εἷς. Heſych.] Papias dici ait, quaſi *ſeangulus*, quia quæ ſunt unica, ea ſint *ſe*, hoc eſt, *ſine angulo*, id eſt, angulum conſtituere non poſſint. Sed tales etymologiæ dignæ auritis Midis. Neque placet eſſe a *ſemel* & *unus* vel *ullus*, quamquam *ſingulum* ſit *ſemel unum*: unde Varro, lib. I. περιπλοῦ. *Tum vero doces hiſtoriam neceſſariam, ſemel unum ſingulum eſſe.* Et Octogeſi, ſive περὶ νομισμάτων. *Hoc erat incommodi, quod neſciebamus, ſemel unum ſingulum eſſe*: Citat utrumque locum Nonius in *ſingulum*. Vera autem ἐτυμολογία eſt ab Hebræo סגלה, id eſt, *peculium, peculiare, ſingulare*. Imo ut *ſingulare*, quod a *ſingulus* eſſe liquet, Latinis non tantum id notat, quod *proprium ac peculiare* eſt, ſed etiam quod *eximium* eſt, ita & Hebræa vox utroque modo ſumitur, ſecundum R. David. A *ſingulis ſigla dicta*, ſi Cujacium audimus, quia eſſent *ſingulares literæ, vocem integram ſignificantes*. Sed eam ſententiam refellimus in voce *Nota*, ubi de *Notariis*. A ſingulis quoque eſt *ſingulatim*: pro quo & dicimus *ſigillatim*, nec enim cum nonnullis damnare id auſim: cum & libris antiquis ſit ſubnixum, & ut a *ſignum* eſt *ſigillum*, ita nihil prohibeat, a *ſingulatim* dici *ſigillatim*. Opponuntur autem *ſigillatim* & *cunctim*. Appuleius lib. de Deo Socratis: *Sigillatim mortales, cunctim tamen univerſo genere perpetui*. Appuleii imitator Sidonius, lib VIII. epiſt. *Qui non ſenſim ſingulatimque, ſed tumultuatim petitus & cunctim*. *Singulatores* dicti, quod *uterentur equis ſingularibus*, qui Græcis κέλητες dicuntur. Gloſſ. Phil. *ſingulator*, ἱππεὺς κέλης. Gloſſ. aliæ: *Singulator*, μονοκάβαλλος. Huic opponitur *deſultor*, ζευξίππος μεταβάτης, *cui equi bini, quorum de uno deſiliebat in alterum*.

Siniſtra prius fuit *ſiniſterus*, ut *dexter dexterus*, ac ut *dexterus* e δεξιὸς, ita *ſiniſterus* factum ab ἀριστερός. Hanc ἐτυμολογίαν adducit & Angelus Caninius in Helleniſmi Alphabeto, item Nunneſius in Grammatiſtice. Neque mira videri debet ejuſmodi primæ ſyllabæ mutatio. Et melior ſane eſt, quam illa Feſti, qui *ſiniſtras aves*, & *ſiniſtrum auſpicium*, dici ait, quia *ſinat fieri*. Ad cujus probationem idem ſubjicit illud Varronis e quincto Epiſtolicarum quæſtionum: *A deorum ſede cum in meridiem ſpectes, ad ſiniſtram ſunt partes mundi exorientes, ad dexteram occidentes*. [*Hinc*] *factum arbitror, ut ſiniſtra meliora auſpicia, quam dextra eſſe exiſtimentur. Idem fere ſentiunt Sinnius Capito & Cincius*. Hæc Feſtus. Eandem ἐτυμολογίαν probat & Angelus Decembrius, lib. IV. de politia literaria, parte ſive cap. XLVIII.

Sino aliqui conjectant eſſe ab ἐῶ. Sed potius eſt ab

Digitized by Google

ab Hebræo חורה, quod Exod. XXXII. 2. & Eſth. III. 9 ἰάω vertitur a LXX. Vel ſit ab ἀνω, quod idem notat. Nempe ut ab ἀκη, vel ἀκμ eſt ſica, & ab ἀριστερὸς, ſiniſter, ſic ab ἀνῶ, ſino. Deſinare pro deſinere dictum antique, teſte Feſto. Sed corrupte deſivare ediderunt.

SINOPIS, σινωπὶς vel σινώπη, Plinio teſte: ſic dicebatur a Sinope, urbe Ponti, unde & γῆ Ποντικὴ, terra Pontica, item rubrica Pontica dicebatur. Sed generatim pro rubrica ſumebatur, ut magnes proprie, qui ea Magneſia: ſed generatim ſic vocatus lapis, qui ferrum trahit. Heſych. Μίλτος, εἶδος ἐρυθρὸν Σινώπιδος.

SINUS de mari dicitur μεταφορικῶς, quia ut in homine ſinus eſt quod brachiis comprehenditur, ita & in mari ſinus eſt maris pars quaſi brachiis terræ interjecta. Græcis eſt κόλπος, unde Itali golfo dicunt pro κόλπῳ. Eſt & ſinus vaſis genus: verum tum & priorem producit, ut ex Maronis Eclogis notum eſt, & ſecundæ eſt inclinationis, cum apud Plautum Curcul. in ablativo legamus ſino. Quodque ad originem attinet putatur ſic dici, quia ſinuoſum atque amplum. Varro, in IV. de L. L. Sinum a ſinu, quod ſinum majorem cavationem, quam pocula, habeant. Veriſimilius autem Turnebus, & alii, qui ſic dici ajunt a δῖνος, quo vertex ſignificatur. Nam magna eſt inter D & S affinitas: ut in ὀσμαὶ ὀδμαὶ, ὀσμὴ ὀδμή. Unum tamen ſcrupulum injicit, quod ſinum non videtur fuiſſe figuræ turbinatæ, uti δῖνος. Quare forte ſino nomen a δινέω, verſo, gyro: quia in eo lac δινεῖται, hoc eſt, circumagitur. Sane juvat illud Iſidori in Gloſſis: Sinum vas, in quo butyrum conficitur. [forſan ab ἐγγύς. a cavitate & ſinu poplitis.] A ſinu hominis eſt inſinuo: quo proprie uſus Appuleius, lib. IX. cum ait manus inſinuatas, id eſt, in ſinu conditas. Quod hominum eſt otioſorum.

†SINUS tum in homine uſurpatur, tum etiam in mari. Ac venit ab Hebr. חצן (oſen ſive eſen) quod non tantum ſinum humanum notat, ſed etiam ſinus marium teſte Bocharto in Geogr. ſac. col. 746. initio. Ac ſane ſi ab Hebr. חצן primorem gutturalem abſorbeas, reſtat Sen, ſive Sin, quod quærimus. MAZOCHIUS.

†SIPHO, σίφων, a ſono, quem ſiphone extracto liquida edunt. Vel potius a זוף, manavit, fluxit. Nihil enim aliud eſt, quam canalis, per quem fluit aqua, vel aliud.

†SIPHO eſt tibia hydraulica ad aquam in ſublime ejaculandam, de qua machina infra in Symphonia (inſtrumenti Muſici nomine) loquar. Nam vocis utriuſque origo ab. Oriente eſt a צפן ſaphan, flare. MAZOCHIUS.

SIPHRA, quo in Arithmetica vulgo utuntur, ab Arabibus ad nos venit. Eſtque ab Hebræo ספר, numeravit.

SIRAMPS, Feſto teſte, conflatum eſt ex tribus iſtis, ſimilis re ipſa. Idem Feſtus Catonem eo uſum docet. Ita, ſiremps jus lexque legimus in antiquis inſcript. Vide pag. edit. Gruter. CXVIII. DCCXCVIII. DCCCIX. Chariſius tantum in recto & auferendi caſu inveniri putabat: ſed dixit Plautus Amphitr. Prol.

Siremps legem juſſit eſſe Jupiter.

prout Scaliger emendat ad Feſtum. Ubi & Frontino, Valerio, Probo, & Senecæ hanc vocem reſtituit. Nec tamen in loco Plauti improbem: Siremps in lege, prout Lipſius legit lib. I. Antiq. Lect. cap. I. Vel Siremps lege, ut legit Fruterius, lib. II. cap. III.

SIRENAS in inſectis quid ſint, docet hic Plinii locus, lib. XI. cap. XVI. Cætera (apum) turba cum formam capere cœpit, nymphæ vocantur: ut fuci, ſirenes aut cephenes. Sententia eſt, ut nymphæ ſunt apum, ita ſirenes ſive cephenes ſunt fucorum. Nam, vocantur ἀπὸ κοινοῦ poſt fuci ſupplendum. Quare nihil mutatione iſta quorundam opus, qui legere jubent, Ut fuci, quos cephenas vocant, Seirenas. Quod Delecampio videbatur. Idem Sirenas dici ait, ἀπὸ τοῦ σείρεσθαι, quod intra membranam contracti & curvati jaceant. Eſt de his inſectis proverbialis verſus apud Zenobium, Suidam, & Apoſtolium:

Σειρὴν μὲν φίλον ἀγγέλλει, ξεῖνον δὲ μέλισσα.
Hoſpitem apis, verum ſiren prædicit amicum.

Cum homines, prout animum habent adfectum, aliter atque aliter ominantur. Sirenes etiam dicebantur tria marina monſtra, quorum unumquodque (ut Horatii utar verbis)

. . . . turpiter atrum
Deſinit in piſcem mulier formoſa ſuperne.

De his multa Lævinus Torrentius, in epiſt. IX. lib. I. Horat. Nos de etymo videbimus. Hoc quidam deducunt ἀπὸ τοῦ σύρειν, quod delenifico cantu attraherent navigantes. Unde & Syrenes per Y, ſcribere malunt. Ac ſimiliter, quia Sirentum, Campaniæ oppidum, a Sirenibus nomen creditur accepiſſe, eo Syrentum ſcribunt, ac Syrentinus pro Sirentinus. Quam opinionem merito damnat L. Joannes Scoppa lib. I. Collect. cap. XXX. Nam Græce dicuntur Σειρῆνες. EI autem mutatur in I longum. Cenſet vere Scoppa Σειρὴν dici ab εἴρω, quod eſt, necto. Eadem puto mente qua alii deducunt ἀπὸ τῆς σειρᾶς, quod eſt catena aut vinculum. Nempe quia cantu ſuo advenas devinciant ac ligent. Alii malunt eſſe a σαίνω, quod κατὰ μεταφορὰν ἀπὸ τῶν τὰ ἀκρόδρυα σαινόντων ſignificat quoque συκοφαντεῖν, Heſychio teſte. Sed nullis iſtorum ſubſcribo. Nihil enim dubito, quin ſit ab Hebræo שיר, id eſt, canticum, quod a שור, cecinit. Unde forte & σύριγξ, fiſtula paſtoritia. Niſi malis hoc a שרק, ſibilare. Utrumque etymon oſtendit proprie dici de calamo, vel ſtridenti ſtipula, ut Maro vocat: eoque nonniſi ob ſimilitudinem transferri ad canaliculos: quod Vitruvius indicat, lib. X. cap. V. Etſi ibi corrupte ſtrix legatur pro ſyrinx: ut jam olim obſervatum Turnebo.

SIRIUS, σείριος, ſtella in ore Caniculæ, ut ait Servius. Hephæſtioni Thebæo omnibuſque Ægyptiis Σῶθις dicitur. Sæpe Sirius pro toto ſidere caniculæ a Græcis accipitur: interdum etiam Latinis, ut apud Firmicum videmus. Ponitur quoque pro ſole ipſo: quomodo uſurpat Lycophron in Caſſandra, imo & Maro, IV G.

Jam rapidus torrens ſitientes Sirius Indos,
Ardebat cælo.

Imo Ibycus Rheginus quævis aſtra σείρια nominavit. Heſychius: Σείριος, ὁ Ἀρχίλοχος τὸν ἥλιον, ὁ δὲ Ἴβυκος πάντα τὰ ἄστρα. Ob hanc vocis ambiguitatem Sophocles ἐπιδεικτικῶς dixit. Σειρίου κοινὸς δίκην. Putant eſſe a σειριάω, quod interpretantur, λάμπειν, ἀστράπτειν. Sed σειριᾶν potius eſt a σείριος. Notat enim ſolis ſiderumque inſtar lucere. Dicitur & σειριᾶν de iis, qui morbo laborant, quem σειρίασιν Græci nominant. Uſus eo vocabulo etiam Plinius, lib. XXII. cap. XXI. Infantium, inquit, deſtillationibus, quod ſiriaſin vocant. Et lib. XXX. cap. XV. Aduſtio infantium, quæ vocatur ſiriaſis. Alexandro in Problematis καῦμα dicitur. Eſt morbus ex inflammatione membranarum cerebri cum corporis totius ſiccitate: qualem vehemens ſolis æſtus tempore ſolſtitii, aut diebus canicularibus, ſolet adferre, imprimis pueris. Quem fortaſſe ſolſtitialem morbum Plautus vocat, Trinummo, act. II. ſc. IV. Aëtio tamen placet, Siriaſin dici non a Sirio aſtro, ſed a σειρὸς, quod ſcrobem ſive foveam notat. Nempe quia cerebri ac tunicarum ejus inflammationem ſequatur ſincipitis & oculorum cavitas. Quod ex Aëtio etiam tradit Hermolaus Barbarus, in Gloſſis Plinianis. Quod vero canicula, ſtellave alia, aut Sol ipſe, Sirius dicitur, id eſt a Græco σείρω, hoc eſt, exſicco: unde & Sol σεὶρ dicitur, teſte Suida: niſi malis κατὰ μετάθεσιν eſſe ab חרס, id eſt, Sol. Σείρω vero (uti & ζέω) eſt ab Hebræo זוד, hoc eſt, efferbuit, tumuit. Hæc ſane magis placent, quam ut dicatur σείριος, quaſi ζείριος, ἀπὸ τοῦ ζεῖν vel ἀπὸ τοῦ σεσηρέναι, quia diebus canicularibus hient canes præ æſtu, vel ἀπὸ τοῦ σείεσθαι, quod ſcintillet & tremulo motu feratur. Quæ etyma a nonnullis adferri video.

†SI-

Digitized by Google

†Sirius, ſicuti & Gr. ΣΕΙΡΙΟΣ eſt ſive ſtella in ore Caniculae, ſive ipſa Canicula, & interdum Sol; imo Ibycus apud Heſychium πάντα τὰ ἄστρα ejus vocis ambitu contineri ſignificat. Idque verum. Eſt enim a Chald. סיהרא *Sibare*, quod in Targumim modo pro *ſole*, modo *luna*, modo pro *ſtella* γενικῶς uſurpatur. Niſi quod Chaldaei vocabuli aſpiratio de more abſorpta ſit, ut τὸ *Sibara*, a noſtris *Sira* contractum fuerit, unde *Sirius*. Mazochius.

Sirpare eſt *alligare*, ut interpretatur Varro, lib. IV. de L. L. qui hoc pacto dici ait *dolia ſirpata*, cum alligata. Eſt autem *ſirpo* ab εἴρω, *necto*, *ligo*. Inſeritur *p*, ut a σκίρος, *ſcrupus*; a τέμενος, *templum*. Vel eſt *ſirpare* a *ſirpus*, *ſirpus* a ῥίπος κατὰ μετάθεσιν, Æolibus & Latinis uſitatam. Ῥῖπος enim & ῥῖπες ſunt πλέγματα. Heſych. Ῥίπεσι, ψιάθοις, πλέγμασιν ἐκ καλάμων. Item: ῥῖπος, ἔδαφος πρὸς κοίτην. Ubi *ſignat tegetem e vimine plexum*. At *ſirpus* a *ſirpando*. Varro eodem libro dici ait *ſirpicula*. Quod eſt *caniſtri genus*, ſive *cophinus e vimine contextus*. Malim tamen dicere, *ſirpicula*, eſſe ὑποκοριστικὸν a *ſirpe*: hoc eſſe a *ſirpus*, quod eſt σχοῖνος, unde tegetes fiunt, ut ait Feſtus, & μεταφορικῶς τὸ συμπλεγμένον· at *ſirpus* a *ſirpare*, hoc eſt πλέκειν, quia *ſirpus* utilia ſit ad *ſirpandum*, hoc eſt, *ligandum*. Vel a ῥῖπος, quod πλέγμα notat, ut ex Heſychio jam vidimus. *Sirpee* eſt apud Catonem ſemel iterumque. Item ac Ovidium, cujus hoc VI. Faſt.

. . . . *In plauſtro ſirpee lata fuit.*

Sirpicula nunc falcis genus eſt, & dicitur a *ſarpo*, id eſt, *puto*, *amputo*: qua de re diximus in *Sarmentum*: nunc autem ſignificat πλέγμα, eſtque diminutivum a *Sirpee*. Sic uſus eſt Plautus, Capt. act. IV. ſc. II.

Eis ego ora verberabo ſirpiculis piſcariis.

Et Propertius, lib. IV.

Paſtorem ad baculum poſſem curare, vel idem
Sirpiculis medio pulvere ferre roſam.

Sed neutro ex loco cognoſci poteſt, *ſirpicula*, an *ſirpiculum*, dici oporteat. Utrumque autem rectum eſt. Prius eſt apud Varronem, IV. de L. L. ac Lucillii quoque eſt:

Tintinnabulum abeſt hinc, ſirpiculæque olerorum.

Poſterius uſurpat Columella, lib. X.

Et vos agreſtes, duro qui pollice molles
Demetitis flores, cana jam vimine textum
Sirpiculum ferrugineis cumulate hyacinthis.

Μεταφορικῶς *ſirpus* pouitus pro *ænigmate*, ſive quia *ſirpus* etiam eſt πλέγμα, quod nodis eſt implicatum: ſive quia ut piſces *ſirpeis* naſſis, ſic homines capiuntur *ænigmatis*. Diximus hac de re abunde in voce *Gryphus*: item in Sirpare. Qui *ſirpus* deducunt a σύρω, hoc eſt, *traho*, quia piſces naſſis attrahuntur: hi aliquid dicerent, ſi proprie *naſſam* notaret, nunc metonymicos ſic accipitur, quod naſſa e *ſirpis* fiat: unde *piſcatorios ſirpos* Plautus dixit, ut ante vidimus.

Sirpe vel *ſyrpe* (ſed prius malim) eſt a Græco σίλφι vel σιλφίον, quod idem notat. Σίλφι forte a שרף, id Arabice *nobilem eſſe*, nempe ob ejus virgulti præſtantiam. Niſi non tam attendere virgultum, quam *ſuccum*, ut ſit ab Arabico שרב, *ſorbere*. Sed *ſuccus* proprie *laſerpitium*, quaſi *lac ſirpitium*. Nam proprie eſt ὀπὸς σιλφίου, *ſuccus a radice ſilphii expreſſus*: quomodo uſurpat Cato lib. XII. Orig. *Laſerpitium*, inquit, *pro pulmentario habet*. Item Plautus Rudente, act. III. ſc. II.

. . . . *Si ſperas tibi*
Hoc anno multum futurum ſirpe & laſerpitium.

At Plinius pro *ipſo ſilphii planta* accipit, cum lib. XVIII. cap. III. ſcribit: *Ab his proximum dicetur auctoritate clariſſimum laſerpitium, quod Græci ſilphion vocant, in Cyrenaica provincia repertum: cujus ſuccum vocant Laſer*. Cenſet Iſidorus prius dictum fuiſſe *lacter*, quia ſit *ſuccus lactis modo profluens*: poſtea ex *lactir* factum eſſe *laſer*. Sed plane *laſer* truncata voce dixere pro *laſerpitium*: hoc conflatur ex *lac ſerpitium*. Hanc ejus vocis, uti & *laſerpitii*, ἐτυμολογίαν confirmat Solinus, cap. XXX. *Apud Cyrenenſes præterea Sirpe gignitur odoratis radicibus, virgulto herbido magis quam arbuſto: cujus e culmo exſudat æſtatis tempore pingue roſcidum: idque paſcentium hircorum inhæret barbulis, ubi cum areſactum inolevit, guttis ſtiriatis legitur ad uſum menſarum, vel medelæ magis. Dictum eſt primum lac ſirpicum, quoniam manat in modum lacteum: deinde uſu derivante laſer nominatum.* Pro *laſer* poſteriores etiam *laſar* dixere. Quomodo apud Apicium legas *laſaris radices* pro *laſeris* ſive *ſilphii*. Indeque apud eundem *laſaratus hædus*, & *laſaratus porcellus*, σιλφιωτὸς, id eſt, *cujus carnes eſſent condita laſere*. Vide de *ſilphio*, & *laſerpitio* Hermolaum Barbarum in Gloſſis Plinianis: item Ivonem Villiomarum ſive Scaligerum adverſus Titium, lib. VIII. cap. XXII. ac imprimis Claud. Salmaſium, in exercitationibus Plinianis ad Solinum.

Sirupus ſive *ſyrupus*, Actuario eſt σιράπιον. Juxta Calepinum eſt a σύρω, *traho*. Sed inepte. Melius cenſet Becmanus ita dici quaſi συρίας ὀπὸς, *ſuccus, quo Syri impenſe delectarentur*. Sed maxime placet, ab Oriente vocem petitam eſſe: ſive ſit a Syriaco *ſareb* converſa media in tenuem, quæ Angeli Caninii ſententia eſt; ſive, ut Simon Januenſis in clave ſanationis indicat, ab Arabico שראב, *ſirab*, quod eſt *potio medica*, a שרב, *bibere*, *lambere*.

Sis pro *ſi vis*. Particula eſt Comica familiaris; ac Ciceroni quoque & aliis uſurpata ad imperium leniendum. Nam, ut ait Donatus in Eun. act. IV. ſc. VII. *Quia imperativa verba ſunt contumelioſa, addebant veteres SIS, quod ſignificat, ſi vis.* Nec tantum imperativis additur, ſed interdum etiam ἁπλῶς uſurpatur. Plautus Aſin. act. III. ſc. III.

Quæſo hercle, Libane, ſis herum tuis factis ſoſpitari,
Da mi iſtas viginti minas. Vides me amantem egere.

Fruſtra eſt Lambinus, qui pro *ſis* legit *ſine*. Nam ſi cum Grutero, poſt *ſoſpitari* inducta τελείᾳ στιγμῇ, comma ponatus, ac *ſis* accipiamus pro *ſi vis*, plana eſt omnino ſententia. Simile eſt *ſodes*, hoc eſt, *ſi audes*, ut ſcribit Donatus in Hec. act. V. ſc. I. Idem Donatus in And. act. I. ſc. I. in illud, *Dic, ſodes*, *Dic*, inquit, *imperativum eſt: ideo temperavit injuriam blandimento, ſodes. Eſt autem, ſi audes.* Pro eo & *ſi audes* integre dixit Plautus, ut obſervat vetus Perſii interpres. Tum interpretis ejuſce, tum Plauti ipſius locum de hoc emendamus cap. pen. librorum de Analogia. Nec aliena eſt hæc poſcendi ratio. Nam ſimilis eſt Belgico iſti. *Heb gby het hart, ſoo ſchenckes my dit.* Quod Latine ſit, *ſi audes largire*. Quaſi dicas, *ſi tantum ab animo tuo impetrare poſſis*. Idem judicium eſto de *ſultis*, quod ſimiliter imperativum lenit. Feſtus: *Sultis ſi vultis ſignificat, compoſito vocabulo, ita ut alia ſunt, ſodes ſi audes, ſis ſi vis, illico e loco, ſcilicet ſcire licet, ilicet ire licet, equidem ego quidem*. Ita enim is locus legendus videtur. Idem varia antiquorum loca adducit. Ennius:

Pendite ſultis genas & corde relinquite ſomnum.

M. Cato pro L. Cæſetio: *Audite, ſultis, milites, ſiquis veſtrum in bello ſuperfuerit, ſiquis non invenerit pecuniam, egebit*. Plautus Frivolaria:

Sequimini me hac ſultis legiones omnes laverna.

Sed & aliquoties uſus idem Comicus, in iis quæ ſuperſunt.

Sisara, ſive *ſyſara*, quam vocem haut. alibi me legere memini, in Gloſſis Latino-Græcis exponitur πρόβατον μεῖζον ἐνιαυτοῦ. Omnino autem eſt a Græcis. Nam σιτύρος, *ovis*: unde Ariſtophani ſæpius σίσυρα, quod Scholiaſtes ejus ἐν Ἐκκλησιαζ. ſemel iterumque exponit μαλλωτή. Eſtque x σιτύρος τίτυρος, ut a τὸ Doricum τύ. Ut fortaſſe immerito reprehendant Servium, quod *tityrum* exponat *ſectarium vervecem*. Sane Theocriti quoque Scholiaſtes τίτυρον interpretatur κριόν. Sic enim legi debere, non κύριον, evidens eſt: & jamdiu a Scaligero obſervatum: quem vide in Varronem de R. R. lib. III. cap. XVI. Alii tamen *tityrum* potius *capellam* interpretantur. Et favet huic ſententiæ, quod apud

 eundem

eundem Ariſtophanis Scholiaſtem in Aves legere eſt: σισύρα ἐςὶ ἐξ αἰγείων δερμάτων ἔχον ἔτι τὰς τρίχας συνερραμμένον. Præterea ab Heſychio σίτυρος exponitur σάτυρος. At *Satyri* ſunt *capripedes*, ut a poëtis vocantur. Videtur & ad alia animantia translatum. Nam Heſychio non ſolum eſt σάτυρος καὶ κάλαμος, ſed etiam ὄρνις, & Theocriti Scholiaſtes *ſimiarum genus* ita dici auctor eſt.

SISTO eſſe a *ſto* factum, nec aliud eſſe, quam *ſtare facio*, ſcribit Angelus Decembrius, lib. IV. de politia literaria parte XLIX. Sed de etymologia fallitur. Nam eſt ab ἱςῶ ſive ἵςημι, ut a ςάω, ςῶ, *ſto*. A *ſiſto* tranſitivo eſt intranſitivum *exſiſto*, quod eſt *orior*, *atque emergo*. Item *conſiſto*: unde *conſiſtorium*. Tertullianus de reſurrect. carn. cap. XX. *Terram, in qua homines conſiſtimus, conſiſtorium vocari*. Sed ſpeciatim ita dicebatur *locus*, *ubi de rebus civilibus, aut ſacris conſultari ſolet*. Sic uſus Ammianus, in XV. & XX. Idem & *Conſiſtorianos* in XV. vocat eos, *qui in conſiſtorio convenirent*. Ac Græci poſterioris ævi ſimiliter κονσιςώριον, & κονσιςωριανοὶ dixere. A *conſiſto* quoque eſt *conſiſtio*, ubi conſiſtitur. Gellius, lib. XVI. cap. V.

SISTRUM, σεῖςρον, ἀπὸ τοῦ σείειν, quod eſt, *quatere*: unde apud Suidam in hac voce adſertur, Σεῖςρον ἀποσείων. Et apud Martialem eſt:

Hæc quatiat tenera garrula ſiſtra manu.

Erat Iſiacorum inſigne, ut *cymbalum* ſacerdotum matris Deæ. Juvenalis:

Iſis & irato feriat mea lumina ſiſtro.

Iſis facile credo eſſe ab אשה, hoc eſt, *mulier*. Sed pro certo aſſeverare non auſim, ejus cultum cepiſſe originem ex eo, quod Ægyptii ab Iſraëlitis audiſſent virginem fore θεοτόκον: quæ conjectura eſt Caſparis Peuceri de divinat. Extiſpicum.

SITARCIA, σιταρκία, *annonæ ſufficientia*, a σῖτος, *frumentum*, & ἀρκεῖν, *ſufficere*. Uſus e Latinis Appuleius, lib. II. Met. Σῖτος a סעד, *ſuſtentavit*, *pavit*. A σῖτος *Ceres* Syracuſiis dicta Σιτὼ, teſte Athenæo.

SITICINES Agellio ex M. Catone, lib. XX. cap. II. quia *canant apud ſitos*: ubi *ſiti* vox ſumitur, ut in illo, *Hic eſt ille ſitus*, apud Cic. in II. de Legg. & libb. de Rep. Et illo Ennii de Scipione Africano:

Hic eſt ille ſitus, cui nemo civi' neque hoſtis
Quivit pro factis reddere opera pretium.

Ad quæ verba plura de hoc Hieronymus Columna ſuis in Ennium notis.

†SITIO eſt a שתה *ſhata*, *bibere*: quod eſt ſitis objectum, quaſi ſi SITIO idem ſit ac *bibiturio*, ſi ſic loqui liceat. MAROCHIUS.

SITIS, & *ſitio*, a שתה, *bibit*: vel per μετάθεσιν a δίψος, *ſitis*. Veriſimiliora hæc, quam ut ſit a σῖτος, quod eſt *frumentum*, *panis*, vel *quivis cibus*. Quia nempe ubi edimus, ſitimus: ut parum εὐςόχως Cæſar Scaliger conjectabat, cap. XXVI. de cauſſis L. L. [*Sitire* a *ſitu*. *Situs agrorum* eſt αὐχμός. Inde *ſitire agri* dicuntur.]

SITTYBUS, plane Græcum eſt σίττυβος. Reſtituenda hæc vox Ciceroni, epiſt. IV. lib. IV. ad Att. *Etiam vellem mihi mittas de tuis librariolis duos aliquos, quibus Tyrannio utatur, glutinatoribus ad cætera adminiſtris; iiſque imperes, ut ſumant membranulam, ex qua indices fiant, quos vos Græci, ut opinor, σιττύβας appellatis*. Sed pro σιττύβας in vulgatis eſt συλλάβας. Emendationem hanc, quam ad oram codicis nunc mei Joſephus Scaliger adnotarat, confirmat quod epiſt. ſequenti legere eſt: *Bibliothecam mihi tuam pinxerunt conſtrictione* (ita legendum, non *conſtructione*) *& ſittybis*. Tum hoc epiſt. VIII. ejuſdem libri: *Nihil venuſtius, quam illa tua pegmata, poſtquam mi ſittybis libros illuſtrarunt*.

SITULA, vas quo aquam hauriebant ad ſitim reſtinguendam: unde & nomen teſte Iſidoro, lib. XX. cap. VI. Vel eapſe de cauſſa ſit ab Hebræo Chaldæoque שתה, hoc eſt, *bibit*. Unde & *ſitus* nomen accepit. Ejuſdem originis eſt *ſitulus*, vas item aquarium: uſi Cato, Vitruvius, Paullus JC. Gloſſ. Cyrilli, Κάδος, *ſitula*, *ſitulus*. Καδίον, *ſitella*, *ſitulum*. Atque hinc liquet ſimul, a *ſitula* eſſe diminutivum *ſitella*. Apud Pomponium tamen Sabinum legas: *Sinus, ut ait Aprenianus, cujus diminutivum ſitella*. Sed hoc ἔτυμον nihil refellere opus.

SITUS nunc adjectivum eſt, nunc ſubſtantivum. Utrumque a *ſino*. Nam unumquodque ibi ſitum eſt, hoc eſt, poſitum, ubi illud ſivimus, hoc eſt liquimus. Inde *ſiti* pro *mortuis*, a qua notione *ſiticines* dicuntur. Quia autem res ſitæ ac relictæ negliguntur, neglectæque humore, & ſordibus obducuntur: inde fit, ut *ſitus* accipiatur pro lanugine illa, qua res relictæ, imprimis in loco humido & ſordido, obduci ſolent.

SM

SMARAGDUS Græce σμάραγδος & μάραγδος ſine σ, quo Menander utitur apud Athen. lib. III. Nempe ut dicitur σμαράσσω, & μαράσσω, *luceo*, *ſplendeo*: ab illo eſt σμάραγδος, ab hoc μάραγδος. Nam Ovidius:

In ſolio Phœbus claris lucente ſmaragdis.

Ac Plinius eos *radiantes* vocat: Statii eſt, *Florentes igne ſmaragdi*. Aliquis exiſtimet σμάραγδος eſſe ab Arabico זמרד, quod idem notat. Sed contra vocem eam Arabes accepere a Græcis.

†SMARAGDUS & ΣΜΑΡΑΓΔΟΣ eſt totidem litteris Chaldaicum זמרגד *zemarged*: qua ipſa voce paſſim Orientis populi utuntur. Ac Voſſius quidem recte vetat *Smaragdi* vocem ab Arabibus arceſſi, qui ea utuntur: at rationem haud probo, quia loquit: *vocem eam Arabes accepere a Græcis*. Quid a Græcis Arabes mutuarentur eam vocem, quæ non modo apud hos, ſed & apud Chaldæos, & Syros, & Samaritanos in uſu reperiatur? Verum ſi de proprietate vocabuli quæritur, ajo Chaldaici peculii fuiſſe, quia in Targumim non ſemel reperitur, quæ ſoliis Scripturis antiquitate cedunt, Syrorum vero, Arabum & ceterorum ſcriptis non item. MAROCHIUS.

SMARIS, σμαρὶς, quæ & μαρὶς Athenæo, *piſcis marinus*, a μαίρω, *luceo*: nempe ob colorem candidum. Nam eadem eſt ac *mæna candida*. Σ præmiſſum, quomodo dicitur μικρὸς & σμικρὸς, μαράσσω & σμαράσσω, μάραγδος & σμάραγδος, ut jam vidimus.

SMEGMA, σμῆγμα, a σμήχω, *abſtergo*, *detergo*. Utitur Plinius, apud quem & legas *ſmegmaticus*, quod inde deductum. Erat *ſmegma*, maſſa ex variis confecta odoramentis, qua manus ſoliti abſtergere. Idem fiebat medulla panis, quam *magdaliam* ſive *apomagdaliam* vocabant. Vide Fulvium Urſ. append. de Triclinio.

SO

SOBRIUS videri poſſit corruptum eſſe a σώφρων: quæ Nunneſii ſententia fuit. Sed non dubitandum, quin *ſobrius*, & *ebrius*, ejuſdem ſint originis: nempe a *bria*, qua voce non quidem *menſura* intelligitur, ut *ſobrius* dicatur, quia *ſine menſura bibas*: quomodo Catholicon exponit; ſed *poculi genus*: ut oſtenſum nobis in voce *Ebrius*. Vide quæ ibi diximus. Verbo *ſobriefacio*, pro *ſobrium facio*, uſus Appuleius in VIII. *Nec in ſermone ſobriefactus Thraſyllus*.

SOCCUS quaſi *ſaccus*, juxta Catholicon, atque adeo Iſidorum etiam: apud quem vulgo quidem legas, in fine lib. XIX cap. ult. *Socci, quod ſoccum habeant, in quo pars plantæ injicitur*. Sed *ſaccum* clare exaratum in MSto meo. Unde & corrigendus Papias, apud quem *ſuccus* pro *ſaccus* legas. Nec tamen hoc verum etymum putamus: ſed eſt *ſoccus* a סכך, *texit*, *operuit*, ut diximus in *Sagum*. Nempe quia ſit *pedum tegumentum*. [eſt a συκχίς.]

SOCRUS ab ἑκυρός. Aſper ſpiritus in S abit, ut alias ſæpe. Nec incommode tamen Martinius deducit a Chaldæo זוג, hoc eſt, *conjugium*, ut γαμβρὸς, a γάμος: at ἑκυρὸς ab Chaldæo יקר, *veneratio*, *honor*. Porro antiquis Priſciano teſte, *ſocrus* communis erat generis: poſtea in feminino quidem *ſocrus* retinue-

Digitized by Google

te: ſed in maſculino *ſocer* dicere.

Socius, [*οἰκεῖος*, *οἶκος*, ſocius.] juxta Julium Cæſarem Scaligerum in Theophraſtum de Plantis ita dicitur, vel a *ſoco*, quia inter eos, qui ſocii ſunt, *ſecanda* eſt portio: vel a *ſequor*, ut proprie *ſocius* ſit, *qui alium ſequitur ducem*. Priori ſententiæ adverſantur verba hæc Aſconii Pediani in III. Verr. *Aliud ſocius, aliud particeps; nam particeps, qui certam habet partem, & non indiviſe agit, ut ſocius*. Ecce negat, inter *ſocios* ſectionem obtinere: ut qui indiviſe agant. Verum dixerit aliquis non eſſe hoc in *ſociis* perpetuum. Quare altero etiam argumento impugnetur. Nempe quod *ſecandi* vox in hujuſmodi uſu impropria plane ſit, ut parum fiat veriſimile, inde *ſociis* nomen eſſe impoſitum. Et ſane minus dure a *ſequor* deduxeris, quam etymologiam & Catholicon ſequitur. Nec minus placet ſententia Martinii, ut *ſocius* ſit a Chaldæo זוג, *jugum*, *conjunctio*, *ſocietas*.

Sodalis Nunneſio dici videtur ex poëtico *ἕταρος* pro *ἑταῖρος*. Magis placet *ſodales* eſſe ex Græco *ἠθάδης*, hoc eſt, *aſſueti*. Nam ita vocantur, quibuſcum ſuevimus. Vel *ſodalis* quaſi *ſedales*, quod crebro aſſident. Feſtus: *Sodales quidam dictos putant, quod una ſederent, eſſentque: alii, quod ex ſuo dapibus veſci ſoliti ſint: alii, quod inter ſe invicem ſuaderent, quod utile eſſet*. [ab inuſitato *ſuevo*, *ſueſco*, *ſuetus*, *ſuetalis* & *ſudalis*. vel potius ex *ἑδαλὸς* via *ſocius*.]

Sol Ciceroni, lib. II. de Nat. Deor. dictus videtur quia *ſolus*: quomodo & Ἀπόλλων ea mente Chryſippi vocatus eſt ab *α στερητικῷ* & *πολὺς*. Sane & Germanicum *Son*, quod *Solem* notat, *ſingulare* aliquid notat: ut in *ſonderlick*, *beſonder*, *iuſonders*, *afſonderen* & ſimilibus. Verius tamen puto *Solis* vocem a Sabinis eſſe acceptam, ut Varro innuit, lib. IV. de L. L. Hos vero *Solem* vocaſſe a *σέλας*, *fulgor*: uti ἥλιος ab ἕλη, quomodo (ut Euſtathius, & alii tradunt) vocatur ἡ τοῦ ἡλίου αὐγὴ, *ſplendor ſolaris*: uti hoc ab חל, vel הל, quod eſt *ſplendere*. Eſt & tertia ſententia. Nam Gentes *Solem* pro *Deo* coluere: atque adeo omnes Deorum appellationes *ſolem* ſpectant: ut Macrobius oſtendit, lib. I. cap. XVII. Ergo ab *EL*, quod Hebræis *fortem* & *κατ' ἐξοχὴν* *Deum* notat, fuit ἦλ & ἆλ, unde ἥλιος & Dor. ἅλιος, & Lat. *Sol*. Vide quæ fuſe pro hac ſententia adfert Cluverius, German. Antiqu. lib. I. cap. XXVI. Imo ne quidem, an *Apollo* quaſi ἄπω πολλῶν dicatur, ſatis inter veteres ipſos convenit. Nam & alias, aſque diſſentientes ejus nominis cauſſas apud veteres legere eſt: quas ſtudioſe congeſſit Macrobius, lib. I. Saturnal. cap. XVII. & Lil. Gyraldus in operoſo ſyntagmate de Diis gentium. Quare ſolum ponam illuſtrem locum Servii in Ecl. v. *Conſtat ſecundum Porphyrii librum, quem Solem appellavit, triplicem eſſe Apollinis poteſtatem: & eundem eſſe Solem apud ſuperos, Liberum patrem in terris, Apollinem apud inferos. Unde etiam tria inſignia circa ejus ſimulacrum videmus: lyram, quæ nobis cœleſtis harmoniæ imaginem monſtret, gryphemque, quæ terrenum numen oſtendit, & ſagittas, quibus infernus Deus & noxius indicatur. Unde & Apollo dictus eſt ἀπὸ τοῦ ἀπολλύειν. Hinc etiam & Homerus Apollinem tam peſtilentiæ dicit, quam ſalutis auctorem. Et Horatius ait:*

Condito mitis placiduſque telo,
Supplices audi pueros Apollo.

Unde Virgilius rationis hujus peritus, per altaria ſuperum numen; per parem numerum infernum indicat poteſtatem. In quibuſdam Servii codd. pro *ἀπολύειν*, quod eſt *perdere*, eſt *ἀποβάλλειν* · quomodo & Gyraldus legit, ſed corrupte. In quibuſdam etiam pro *gryphemque* fuit *clypeum*, quomodo Boccacius legit lib. v. de geneal. Deorum cap. III. In Servio P. Danielis *gryphenaum* eſt excuſum, a quo non longe abit *gryphon aneum*, quomodo in ſuis codd. inveniſſe videtur Gyraldus. Qui & ita emendat locum Fulgentii in primo Mytholog. *His Gryphum quoque Apollini adjiciunt, quod ſol & præterita noverit, & præſentia cernat, & futura viſurus ſit*. Ubi in vulgatis vel *triphum*, vel *tripum*, legitur. Sed omnino hic *tripodem*, non *gryphum* legendum. Nam ſententia eſt, uti tres in tripode ſunt pedes, ita triplicis temporis notitiam eſſe *Apollini*. Apud Servium vero, quin *gryphemque* legi debeat, nullus dubito. Quod & veterum quorundam codicum fide eſt ſubnixum. Ab *Apolline* hæc propria deſcendunt, *Apollonius*, & *Apollinaris*. Sic a *Sole Solinus*: de quo auctor Priſcianus in ſecundo, his verbis, *Urbs, urbis, urbanus; ſol, ſolis, ſolanus, ex quo παράγεται ſubſolanus: ex eo tamen eſt etiam Solinus*. Similiqua a *Phœbo* eſt *Phœbadius*. *Phœbus* vero Φοῖβος, non tam puto quia *φοιτᾷ βίᾳ*, *ut fertur*, quod ex Cornificio tradit Macrobius, l. I. Sat. c. XVII. quam quod ibidem Macrobius alios ſentire ait, a *ſpecie & nitore*. Nam *φοῖβος* natura ſua adjectivum eſt, ac notat *ſplendidum*, *lucidum*, *purum*, teſte Heſychio, qui exponit *λαμπρὸς*, *καθαρός* · item antiquo Apollonii Scholiaſta, qui in lib. II. *φοιβήσαντες* interpretatur *λαμπρύναντες*, *καθαρίσαντες*, atque id verbum eſſe ait *παρὰ τὸ Φοῖβον*, *τὸ καθαρὸν*, *ὅθεν καὶ Φοῖβος ὁ Ἀπόλλων*. Eandemque *Phœbei* nominis cauſſam etiam Phurnutus attulit. Et ita uſus *φοίβῃ* voce vetus poëta Tragicus, cum ait, *ἡλίου φοίβῃ φλογὶ*, *ſplendida ſolis flamma*. Ut omnino fallantur, quibus dici *φοῖβος* placet, quaſi *φῶς βίου*, *lucem vitæ*: vel etiam a *Phœbe*, Latonæ matre: quam ſententiam in Homeri allegoriis refellit Heraclides Ponticus.

Solarium, quia *in eo horæ in ſole inſpiciebantur*, ut ait Varro, lib. v. de L. L. Quippe erat inſtrumentum, quo horæ cognoſcuntur ad ſolem, veruto umbram faciente. Ita uſus Plautus in Bœotia ſcitis illis verſibus a Gellio adductis lib. III. cap. III. Quod primum Romæ *ſolarium* fuerit neque olim ſatis convenit, ut docebit Cenſorinus cap. XXIII. ubi & illud obſervat, etiam poſtquam *P. Cornelius Naſica Cenſor ex aqua fecit horarium, id ipſum ex conſuetudine noſcendi a ſole horas ſolarium cœptum vocari*. *Solarium* præterea dicitur locus editus, in quo veteres ſolent apricari. Nempe quia Soli eſſet expoſitum, ut Iſidorus indicat lib. XV. cap. III. Gloſſ. Cyrilli: *ἡλιαστήριον*, *ſolarium*. Puta, quia illic *ἡλιάζονται*, *apricantur*. Hoc pacto ſumitur apud Macrobium, lib. II. Sat. cap. IV. *Cum*, inquit, *Auguſtus de Tyriæ purpura, quam emi juſſerat, obſcuritatem quereretur, dicente venditore, Erige altius ac ſuſpice, his uſus eſt ſalibus. Quid ergo, ut me populus Rom. dicat bene cultum, in ſolario ambulaturus ſum?* Græci ſimiliter *ἡλιακὸν* dicere: ut apud Leonem Imper. Conſtit. ult. Sed & Latina uſi appellatione, quomodo Zeno Imp. in Conſt *σολάρια ἤτοι ἐξώστας*. Vetus Gloſſar. Græc. *ἐξώστης*, *ὁ ἡλιακός*.

Solea dicere Romani, ut ex Capitone ſcribit Gellius, lib. XIII. cap. XX. *omnia id genus, quibus plantarum calces tantum infimæ teguntur, cætera prope nuda & teretibus habenis vincta ſunt*. Itaque eo a *calceo* differt quod *calceus calcem muniat*, unde & nomen: *ſolea* vero *obtegat tantummodo ſolum ſive plantam pedis*, unde & Feſto teſte, atque item Iſidoro, extremo lib. XIX. *ſolea* appellata, non quod *ſolum premat*, quod ſcripſit Becmanus. Sane *ſolum* quoque id notare quod dixi, indicat hic verſus Lucretii, lib. I. & IV.

Avia Pieridum peragro loca nullius ante
Trita ſolo . . . .

Et iſtud Ciceronis in Tuſc. quæſt. ex epiſt. ad Hannonem: *Mihi amictus eſt Scythicum tegmen; calceamentum, ſolorum callum; cubile, terra*. Uſurpat & eo modo Varro, in libb. de R. R. Interdum quoque pro ipſa *ſolea* uſurpatur: Plautus, Bacch. act. II. ſc. III.

Qui habeat auro ſuppactum ſolum.

Utroque modo accipi poteſt in illo Curcul. act. II. ſc. III.

Et datores & ſuctores omnes ſubdam ſub ſolum.

Porro *ſoleis* domi, *calceis* foris utebantur Romani. Itaque Aſinius ad Cic. lib. x. epiſt. XXXII. inter alia, quæ in Balbo culpat, hoc ponit, quod *nudis pedi-*

bus is, qui quæſtor erat, obambularit in maxima hominum multitudine, quæ ad ſpectaculum gladiatorium confluebat. Apud Gellium quoque lib. XIII. cap. XX. habes illa Caſtrutii verba: *Soleatos vos populi Romani ſenatores per urbis vias ingredi nequaquam decorum eſt, non hercle vobis minus, quam illi tum fuit, cui hoc M. Tullius pro turpi crimine objectavit*. Monet ibidem Gellius, *ſoleas* easdem eſſe ac *crepidas* & *crepidulas*, ſutores eorum Sempronio Aſellioni dici *crepidarios*, aſſeque *crepida* nomen a Græco κρηπίδος, ſed Latinos primam vocis ſyllabam corripere. Sed & *Gallicas* eſſe easdem ac *crepidas*, verum *crepida* vocem multo eſſe antiquiorem: antiquiſſimum eorum, qui ea gravis auctoritatis ſcriptoribus ſic *Gallicarum* voce uſus ſit, videri Ciceronem, cujus illud in ſecunda Antonianarum: *Cum Gallicis & lacerna cucurriſti*. *Solea* κατὰ μεταφορὰν etiam dicitur piſcis: nempe a *planitie*, *qua ſoleam refert*. Gloſſ. Philoxeni: *Solea*, βούγλωσσος. Aliter dicitur *lingulaca*, ut βούγλωσσος Græcis, a *ſimilitudine linguæ bubulæ*. Belgis ſimiliter *ſcholle* & *tonge*: *ſcholle* ea *ſolea*, ut & Gallis *ſole*, Italis *ſuola*: *tonge* autem (quod *linguam* notat,) velut Latinis *lingulaca*. Etſi autem *ſolea* vox metaphorica ſit, tamen aptitudo tralationis & communis uſus facit, ut & qui ita loquitur, proprie loquatur: quemadmodum Fabius ait, lib. VIII. cap. III. quod eſt de perſpicuitate. Sed transfertur ea vox & ad alia. Feſtus: *Solea dicitur materia roborea, ſuper quam paries craticius exſtruitur*. Imo & eſt inter inſtrumenta oleo conficiendo idonea: quomodo uſus Columella, lib. XII. cap. L. Eam notionem Philandes etiam agnoſcit ad Vitruvium, lib. VI. cap. IX.

Soleo, inquit Perottus, *ſignificat conſuevi*, *quaſi ſolus*, *hoc eſt*, *totus eo*. Sed puto ſimplex eſſe ὅλος, quia in quo toti ſumus, id facere dicimur *ſolere*. A *ſoleo* eſt *ſolito*, apud Plautum Truculento. Item *inſolens*, ut apud Gellium, *inſolens verbum*: apud Appuleium *inſolens contumeliæ*. Hinc tributum hominibus bono alicui non aſſuetis, ac præcipue τοῖς νεοπλούτοις. Nam tales fere ſunt jactabundi, ac laſcivi: ut ab Ariſtotele II. Rhet. ſcriptum eſt: Unde & Seneca, *Nihil*, inquit, *eſt inſolentius novitio divite*. Vide quæ de hoc diximus lib. II. Orator. Inſt. cap. XIV.

Sollvs unde ſit, docet his verbis Feſtus in *Solitaurilia*. *Sollum*, inquit, *Oſce totum*, & *ſolidum ſignificat*; *Unde tela quædam ſolliferrea vocantur tota ferrea*, & *homo bonarum artium ſollers*, & *quæ nulla parte laxata cavaque ſunt*, *ſolida nominantur*. Mihi Feſti ſententia plana probatur. Nam ut *vividus* eſt a *vivus* (unde & *vivum amorem*, pro *vivida* dixit Maro, I. Æneid.) ſic *ſolidus* erit ab Oſco *ſolus* ſive *ſollus*. Sed unico *L* ſcribebant ante Ennium, unde & *ſolitaurilia* in uſu remanſit, ut teſtatur Verrius apud Feſtum. Idem Verrius *ſolidas ſollas* interpretatur totas, ac in quibus nihil eſſet concavi. Quam ſententiam immerito improbat Feſtus. *Solidus* quoque dictus *nummus aureus*, quaſi integer, ad diſcrimen aureorum dimidiatorum & tertiariorum, qui ſemiſſes ac tremiſſes dicti. Hanc nominis cauſſam e Lampridii loco a ſe emendato probat Budæus in annotat. ad Pandect. A *ſolidus* eſt *ſolidare*. Ut apud Vitruvium ſæpe, *ſolidare parietes tectorio*, hoc eſt, *loricare*, *tegere*.

Solipvga, ſive *ſolipunga*, *genus beſtiolæ maleficæ*. In quibusdam MSStis, etiam præceptoris mei Nanſii, eſt *ſolipugna*. Sed perperam. Nam a *pungendo* ſic dici, ſatis indicat Plinius, lib. XXII. cap. ult. *Et leguminibus innaſcuntur beſtiolæ venenatæ*, *quæ manus pungunt*, & *vitæ periculum adferunt*, *ſolipugarum generis*. De priori vero vocis parte, non æque apertum. Feſtum ſi audimus, nomen hoc traxit, *quod acrius concitatiusque fiat fervore ſolis*. Eam vocem Arnobio, lib. VII. reponit Fulvius Urſinus. Imo & vir apprime doctus, Godſcalcus Stewechius, ad lib. II. Arnobii legendum ait apud Lucanum lib. IX.

Quis calcare tuas metuat ſolipunga latebras?

Sed hac quidem in re pueriliter errat, cum metrum reclamet: ſi quidem ea vox eſt a *Sole*, quod cum Feſto ipſa agnoſcit Stevvechius, & vetus Gloſſarium indicat, in quo legere eſt, *Solipunga*, ἡλιοκεντρὶς, μυίας εἶδος. Uti, quod dicitur eſſe μυίας γένος non convenit cum Plinio, qui ait eſſe *genus formicarum*, vel cum Solino, qui dicit *araneorum formam* habere. Plane autem ſubſcribo Salmaſio, qui oſtendit eſſe *phalangium*, quod *cantharidi* ſimile eſſe, inque leguminibus inveniri Nicander prodidit. Gloſſ. ineditæ: *ſphalangion*, *muſca venenata*.

Solitavrilia a *tauro* nomen habere in confeſſo eſt, non item, quæ prior ſit vocis pars. Verrius cenſet eſſe a *ſollus*: de quo ſic ea eo Feſtus: *Sollum Oſce totum* & *ſolidum ſignificat*; *unde tela quædam ſolliferrea vocantur tota ferrea*, & *homo bonarum artium ſollers*, & *quæ nulla parte laxata cavaque ſunt*, *ſolida nominantur*. Hinc cenſet Verrius *Solitaurilibus* ex eo nomen eſſe impoſitum, quod iis *ſolidæ*, hoc eſt, non caſtratæ præberentur boſtiæ, quas inter principem locum obtinent *tauri*. Fortaſſe objiciat quis, quod ſi a *ſollus* veniret, *ſollitaurilia*, non *ſolitaurilia*, diceretur. Sed hunc quoque ſcrupulum eximit idem Verrius ſive Feſtus his verbis: *Quod ſi a ſollo & tauris earum hoſtiarum ductum eſt nomen*, *antiquæ conſuetudinis per unam L enunciari non eſt mirum*: *quia nulla tunc geminabatur litera in ſcribendo*. *Quam conſuetudinem Ennius mutaviſſe fertur*, *utpote Græcus Græco more uſus*: *quod illi æque ſcribentes ac legentes duplicabant mutas ac ſemivocales*, & *liquidas*. Interim de ἐτυμολογίᾳ hac non adſentiunt omnes. Sane apud Livium, libro I. legimus *ſuovetaurilia*; & Feſtus ipſe agnoſcit, quosdam putare in *ſolitaurilium* voce, *ſuis*, *ovis* & *tauri* vocabula eſſe confuſa. Indeque Gloſſ. vett. *ſolitaurilia*, θυσία ἐκ συὸς, κριοῦ, καὶ ταύρου. Sic enim recte emendant, ubi vulgo, ἵππος κριοῦ. Tertia quoque etymologia eſt, quam adducit Jul. Scaliger, libb. de cauſſ. L. L. cap. LXXXIV. *Solitaurilia*, *non ut ſunt interpretati male veritatem*, *Sue*, *Ove*, *Tauro*: *neque enim in voce hac*. *Soli*. *eſt Ovis*: *ſed ſic fuit per initia*, *Sue*, *Soloce*, *Tauro*: *ſic enim pecudem lana tectam priſci appellarunt*, *quam ad ſacrificium egregiam habebant*, *id eſt*, *e grege ſegregatam*, *integram*, *non tonſam*: *unde & nomen*, *quoniam cum tota lana eſſet*: *Solum enim Oſci dicebant totum*, *at Græci* ὅλον. Hæc ille. Sed a *ſoloce* ſi eſt, ex hac & *Tauri* voce conflatum erit: e *Sue* autem, *Soloce*, & *Tauro*, qui eſſe poſſit, non video. Neque enim *ſuſolotaurilia* dicimus. Imo neque tam a *ſoloce*, quam Oſco *ſollus* venire veriſimile eſt *Suovetaurilium* etymon ſatis manifeſtum: ſed metuo ne vocabulum id primitus fabricatum ſit ab iis, qui, cum *ſolitaurilium* etymon ignorarent, vocem eam ex *ſuovetaurilia* corruptam crediderunt.

Solivm duplicem habet ſignificationem: quarum utramque Feſtus agnoſcit. De priori, *Solia*, inquit, *appellantur ſedilia*, *in quibus non plures ſingulis poſſunt ſedere*. Addit deinde ſic dici a *ſollo*, hoc eſt, *ſolido*. De altera ſic ſcribit: *Alvei quoque lavandi gratia inſtituti*, *quo ſinguli deſcendunt*, *ſolia dicuntur*; *quæ a ſedendo potius dicta videntur*, *quam e ſollo*. Utramque ſignificationem invenias etiam in Gloſſis vett. ubi legas: *Solium*, θρόνος βασιλικός. *Solium*, ἐμβάτη. Nam ἐμβάτη vel ἔμβασις, *alveus*, *in quem deſcenderent lavaturi*: unde & nomen. Sane πύελος ſimiliter Græcis utrumque notat. Sed ea voce etiam ſignificatur *ſarcophagus* ſive *arca*, *in qua mortuus jacet*. Ac videtur Curtius, quia apud Græcum ſcriptorem πύελον legiſſet, id ſimiliter *ſolium* reddere voluiſſet. Sic enim ſcribit, lib. X. *Cæterum corona aurea impoſita*, *amiculo*, *cui adſueverat ipſe*, *ſolium*, *in quo corpus jacebat*, *velavit*. Imo & Florus lib. IV. de Cleopatra ait: *In Mauſoleum ſe* (*ſepulcra regum ſic vocant*) *recepit*. *Ibi maximos*, *ut ſolebat*, *induta cultus in differto odoribus ſolio*, *juxta ſuum ſe recepit Antonium*. Non ſolent tamen Latini id *ſolium* vocare: nec ejus ſignificationis meminit Feſtus. Vidimus ut *ſolium* a *ſollo* dici puta-

ris

Digitized by Google

rit Feſtus. Sed alterum etiam etymon adfert Servius ad illud VII. Æn. *Solio medius conſedit avito*: *Solium*, inquit, *eſt veluti armarium de uno ligno ad regum tutelam factum. Secundum alios a ſoliditate dictum. Secundum Aſperum, per Antiſtichon, quod ſolum unum capit, quaſi ſodium a ſedendo. Nam & ſella quaſi ſedda dicta eſt*. Cujus loci verba plane perturbata ſic reſtituo: *Solium eſt veluti armarium de uno ligno ad regum tutelam factum, a ſoliditate dictum. Secundum alios, quod ſolum unum capit. Secundum Aſperum, per Antiſtichon, quaſi ſodium a ſedendo. Nam & ſella quaſi ſedda dicta eſt*. Sunt qui ſuperiorem poëtæ locum interpretantur de *ſella curuli*. Sed minus recte, cum *ſolium* fuerit *ſolidum*: *ſella* autem *compacta* fuerit *e partibus contiguis*: uti arguit locus hic Suetonii in Auguſto cap. XLIII. *Rurſus commiſſione ludorum, quibus theatrum Marcelli dedicabat, evenit, ut laxatis ſellæ curulis compagibus caderet ſupinus*. Porro præter ſuperiora tria etyma, quæ e Servio ponebamus, reperio & quartum; ut nempe ſit a *ſolum*, hoc eſt, *ὑπόβαθρον*, quia ſubjicitur inſeſſori. Mihi maxime placet vel a *ſoliditate* dici, vel quod Aſper voluit, a *ſedendo*, quomodo & ex quorundam ſententia, Feſto teſte, *ſodalis* quaſi *ſedalis* dictus eſt. Sane crebro admodum mutatum *E* in *O*; quemadmodum ab *hemo* eſt *homo*, ab *Apello Apollo*. &c. A *ſolium* eſt *ſoliar*, quo *ſolium* integitur; ut a *toro*, *toral*; ab *aula*, *aulæ*.

SOLLEMNIS fuerit ex Oſco *ſollus*, & antiquo *amnus*, ſi ita pro *annus* dixere, ut Jovianus Pontanus in Actio cenſet. Sed omnino puto *MNIS* in *Sollemnis* eſſe vocis productionem: ut & Franciſcus Sanctius, in Paradoxis, variis auctorum locis defendere conatur: vel ſi omnino eſt ab *annus*, atque id proprie notat, quod *ſolum in anno* fit, fatendum veteres in hac voce ab Analogia receſſiſſe: quod Aldus Manutius cenſet in Orthographia: vel denique iis potius libb. ſtandum, in quibus *ſollennia* gemino *NN* legitur, ut quemadmodum ab *anno* dicimus *biennis*, *triennis*, *perennis*, ſic ab eodem & Oſco *ſollus* dicamus *ſollennis*: quam ſcribendi rationem probat ſocer Junius ad Tertull. de Pallio. Nec de media poſtremaque ſolum ſyllaba ejus vocis diſceptatio eſt, ſed etiam prima. Quippe, non omnes Feſto aſſentiunt, qui ab Oſco *ſollus* deducit, ſed ſunt, qui malint eſſe a *ſoleo*, ut Iſidorus, lib VI. cap. CXVIII. Et videntur huic ſententiæ favere vett. Gloſſ. Nam legas in Gloſſ. Philox. *Solemne ἔθιμον. Solemniter, ἐθίμως*. Ac ſimiliter Gloſſ. Cyrilli: *Ἔθιμον conſuetum, ſollemne ἔθιμον, ſollemnia, hæc ſueta. ἐθίμως, rite*. Imo & trahi huc poſſunt verba Feſti ſive Pauli: *Sollemnia ſacra, quæ certis temporibus anni fieri ſolent*. Sed huic ſententiæ etiam modulus primæ ſyllabæ refragatur. Unde alii deducere malunt a *ſolus*, ut ſic dicatur, quod cum pompa & ritibus *ſolum in anno* fieri conſuevit. Hæc enim propria eſt ejus vocis ſignificatio, unde Maro, V. Æn.

Annua vota tamen ſollenneſque ordine pompas.

Itaque hanc ſolum *ὀρθογραφίαν* probat Becmanus, qui & multus in eo eſt, ut oſtendat, recte quidem *ſolemnis* ſcribi per *MN*, quando dicitur de ſacro juxta *amnem* celebrato: cum vero pro *annua feſtivitate* uſurpatur, *ſolenne* ſcribi gemino *NN*; at ſeu hac, ſeu illa ſignificatione ponatur, ſemper primam ſimplici *L* ſcribi debere: idque non quia a *ſolendo* ſit, ut quidam cenſent, (ſic enim prior corriperetur) ſed quia ſit a *ſolus*. [*ſolennis* omnino a *ſoleo*, nec obſtat ſyllabæ modulus] Verum quod *ſolemne* dici putat, de ſacrificio quod juxta *amnem* peragereeur, id metuo ne idoneo ſcriptore comprobari queat. Scio adduci poſſe illud Macrobii, lib. I. cap. XII. *Eodem quoque menſe & publice & privatim ad annam perennam ſacrificatum itur, ut annare perennareque commode liceat*. Sic enim libb. quidam. Sed non Stephanica modo, verum & vetus Aldina & quædam aliæ habent, *Ad Annam Perennam*, ut miror Carrionem ab hac levicula emendatione ordiri voluiſſe ſuos emendationum libros. Deinde, quomodo ex eo, quod ad *amnem* quotannis ſacrificari ſoleat, probabunt id ſacrificium proprie *ſolemne* dici? Atque hoc primum. Præterea neque in eo aſſentio Becmano, quod *ſolenne* unico *L* ſcribendum pertendit. Omnino majoris apud me eſt Feſti, atque adeo fortaſſe Verrii ipſius, quem is in epitomen redegit, auctoritas, qui, ſi unico *L* *ſolenne* eo ſeculo ſcribi ſoleret, non ab Oſco *ſollus* deducere maluiſſet. At, inquit Becmanus, *ſollus* eſt obſoletum. Quid tum? num quia extra compoſitionem in uſu non eſt, eo neque in compoſitione habebit locum? *Indu* non amplius dicimus. Eone & *induſtrius*, & alia ex eo conflata, obſoleta cenſebuntur? At inquit, Oſcum *ſollus* eſt a Græco *ὅλος*, quod unico *λ* ſcribitur. Recte: verum videndum unde *ἀμέρως*, proximeque originem ducat. *Sollennis* autem proxime eſt a *ſollus*, non *ὅλος*. Atqui, inquit, veteres non geminarunt, eoque non *ſollus* ſcripſere, ſed *ſolus*: unde ſic quoque *ſolenne* unico *L* ſcribendum paret. Minime vero. Neque enim ſequenda nobis rancida antiquitas, ſed Ciceronis Maroniſque ſeculum, & quod proxime ſecutum. Quare ut nunc *juſſi* dicimus, non *juſi*, quod ante Ciceronis & Maronis ætatem obtinuiſſe ait Fabius, ſic *ſollennis* dicimus non *ſolennis*, quia in eo ab antiquorum more poſterius & felicius ſeculum receſſit. Sane aut antiquiſſimi nobis ſequendi, aut non ſunt. Si ſequendi, etiam geminandæ vocales longæ; ſcribendumque *aara*, *neemo*, *feelix*, quod nemo dixerit: ſi non ſequendi, neque opus erit ſimplices adhibere ſemivocales. Utrumque enim antiquiſſimis in uſu. Quinctilianus, lib. I. cap VII. *Semivocales non geminare, diu fuit uſitatiſſimi moris: atque e contrario, uſque ad Accium & ultra, porrectas ſyllabas, geminis, ut dixi, vocalibus ſcripſerunt*. Porro quod de voce *ſollenne* dixi, idem de voce *ſollers* dictum velim. Nam quemadmodum *ſollenne* dicitur quod *ſollis*, hoc eſt, *omnibus ſinguliſque annis* fit, ita *ſollers* eſt, non qui *in arte eſt ſollicitus*, ut eſt apud Papiam; ſed, qui *ſollam* hoc eſt, *omnem integramque artem* novit: unde Gloſſæ Philox. *Solers, ἔντεχνος*. Ex quibus liquet, Oſcum *ſollus* magis retinere naturam primogenii *ὅλος*, quam *ſolus*. quod proprie *μόνος*, cum *ſollus* ſit *totus*, *omnis*. Sed in *ſollenne ſollus* non quantitatem continuam reſpicit, verum diſcretam. Neque enim ſic dicitur, quod *omni*, hoc eſt, *integro anno* fit, ſed quod *omni* fit *anno*, hoc eſt, *quotannis*. Contra in *ſollers* (quod ex *ſollus* & *ars* componi dicimus) *ſollus* quantitatem continuam indicat, quia ſic dicitur, qui *artem totam* callet, ita ut *ſollertia* Cæſari Scaligero (comment. in Hippocratem de inſomniis) nihil aliud ſit, quam *habitus perfectus animi ad rem quampiam*, Quod vero hanc quoque vocem unico *L* ſcribit Becmanus, cui *ſolers* dicitur, qui *ſolam artem* conſequitur: id refellitur veteribus, & lapidibus, & libb. in quibus *ſollers* gemino *L* ſcribi teſtatur Pierius ad IV. Georg. & Aldus in Orthogr. Deinde nec ſignificatio vocis *ſolus* convenit, quæ *μόνος* notat, ſed Oſci *ſollus*, quod eſt, *totus*, *integer*. Præterea ſi ſimplici *L* ſcriberetur, non a *ſollus* deduceret Feſtus ſive Verrius, aut ſaltem cauſſam adderet, cur cum a *ſollus* ſit, unico tamen *L* ſcribatur: quemadmodum fecit in *ſolitaurilium* voce: quam idcirco ſolam ex omnibus a *ſollus* compoſitis excipi putamus. Deinde clare pro nobis pronunciat Martianus Capella, cujus hæc verba, lib. III. cap. de Semivocalibus: *L vero littera tripliciter ſonat. Nam exilem ſonum reddit, cum geminatur, ut ſollers, Sulluſtius*, &c. Quod ſi *ſolers* unico *L* ſcribere placet, jam longe aliud etymon ineundum: quod non neſcivit Donatus, qui idcirco non a Latino *ſolus*, ſed Græco *ὅλος* deducit: verum ne vox ſit hybrida (ut *epilogium* & ſimiles) vult poſteriorem quoque partem eſſe non *ars*, ſed *ἀρετή*. Donati locus eſt Eun. Act. III. Sc. II. Et ſane, aut dicendum cum Donato, ut ab *ἀρετὴ* eſt *ars*, ſic ex *ὅλος ἀρετὴ* fieri *ſolers*, aut ſi poſteriorem vocis partem Latinam eſſe jubet, dicendum quoque priorem non eſſe *ſolus*, ſed Oſcum *ſollus*. Vide ſis etiam aliquid de his apud Hermolaum Barbarum,

rum, Gloſſ. Plinianis voce *ſolopygium*.

SOLLICITO in vett. libb. gemino L. L. ſcribitur. Quidam tamen dici putant quaſi *ſolo citare*, hoc eſt, *loco movere*, πέδον κινεῖν, quod Tullio, *ſedibus commovere*, Maroni *ſedibus imis ruere*. Favet huic ſententiæ Feſtus: *Sollicitare quidam dictum putant, velut citare ex ſolo, hoc eſt, ex ſuo loco & ſententia movere. Solum autem quin ſignificet locum, quis dubitet, cum exſules quoque dicuntur loco patria ſua pulſi*. Quæ & αὐτολεξεὶ ea eo adfert Calpurnius ad Ter. Heaut. act. III. ſc. I. Iſtoc ſi placet, dicendum ἐπιτάσεως χάριν, ſive ob trium brevium concurſum, geminato *L* ſcribi *ſollicito*. Sed veriſimilius eſt *ſollicito* dici quaſi *ſollum cito*, hoc eſt, *totum commoveo*. Nempe ut ſit ab Oſco *ſollus*: de quo diximus in *Sollemnis*. Vel potius dicendum, a *lacio* eſſe *lacito*: ab illo addita præpoſitione *ſub* eſſe *ſullicio*, ab hoc *ſullicito*, & mutata vocali *ſollicito*. Sane *ſollicitare* dicuntur, qui alliciunt ſpe aliqua, aut metu.

†SOLLUM Oſce idem eſſe ac *totum*, Feſtus teſtatur in *Solitaurilia*. At idem in *Sollo*, non *Sollum*, ſed *Sollo* (nempe in O finitum) dici Oſce ait, *quod nos totum vocamus*. Atqui SOLLO eſt ipſiſſimum כלו *cbullo* Hebræorum (i. e. *totum id*) in Bibliis tertio quoque verbo obvium; modo litteram X, ſeu CH in ſibilum mutes. Ergo uti ab ἔγχος fit *enſis*, a χαίτη *ſeta*, a χάλιξ *ſilex*; ſic a כלו *cbullo*, fit *Sollo*. MAZOCHIUS.

SOLOECISMUS, σολοικισμὸς, a *Solis*, teſte Strabone, lib. XIV. Sed Σόλοι aliæ in Cypro, aliæ in Cilicia. Utræ intelligantur, indicat hic locus Diogenis Laërtii in Solone: Ἐκεῖθέν τε ἀπαλλαγεὶς ἐγένετο ἐν Κιλικίᾳ, καὶ πόλιν ᾤκισεν ἣν ἀπ' αὐτοῦ Σόλους ἐκάλεσεν. Ὀλίγους τέ τινας τῶν Ἀθηναίων ἐγκατῴκισεν, οἳ τῷ χρόνῳ τὴν φωνὴν ἀποξενωθέντες σολοικίζειν ἐλέχθησαν. καὶ εἰσὶν οἱ μὲν ἔνθεν Σολεῖς, οἱ δ' ἀπὸ Κύπρου Σόλιοι. *Solœciſmus* igitur dictus a *Solis Ciliciæ* oppido, quod ejus incolæ Athenienſibus vitioſe loqui crederentur. Σόλοι vero a *Solone* conditore. Sumitur quoque *Solœciſmus* pro *quovis errore*. Juven.

. . . . *Solœciſmum liceat feciſſe marito*.

Et eodem modo loquitur alicubi Martialis. Veteres σολοικισμὸν, teſte Agellio, lib. V. cap. XX. appellarunt *imparilitatem*, itemque *ſtribligmem* quaſi *ſtrebligmem*. Eſt enim στρεβλὸς *pravus*, στρεβλοῦν, *depravare*. At aliud σολοικοφανὲς, nempe, ut Suidas definit, χωρίον τὸ δοκοῦν μὲν μετέχειν σολοικισμοῦ, μὴ μετέχον δέ. Plura de his extrema diximus Grammaticæ parte, quæ eſt de orationis ſtructura.

SOLOX duplicem habet notionem. Feſtus: *Solox, lana craſſa, & pecus quod paſſim paſcitur non tectum. Titinius in Barathro*,

Ego ab lana ſoloci ad purpuram data.

Et Lucilius:

Paſcali pecore, ac montano, hirto, atque ſoloce.

Priorem ſignificationem confirmant Gloſſæ vett. in quibus *Solox* exponitur ἔριον παχύ. Sic enim recta emendant viri docti. Utitur Tertull. lib de pallio; cap. IV. *Endromidis ſolocem aliqua multicia ſyntheſi extruxit*. & Symmach. lib. I. ep. I. *Quare elaboratam ſoloci filo accipe cantilenam*. Sed poſterior ſignificatio magis propria eſt, ſi verum eſt etymon, quod ex Julio Scaligero in *ſolitaurilia* adferebamus; ut nempe ſit ab Oſco *ſollus*, hoc eſt, *totus*, *ſolidus*, quia pecudes integræ, ac cum tota lana, utpote intonſæ, ſacrificiis aſſervarentur.

SOLSTITIUM quaſi *ſolis ſtatio*. Varro, lib. V. de L. L. *Alter motus ſolis eſt, alter cæli, quod movetur a bruma ad ſolſtitium. Dicta bruma, quod breviſſimus dies eſt. Solſtitium, quod ſol eo die ſiſtere videatur: aut quod ſol ad nos verſum, proximum eſt ſolſtitium. Cum venit in medium ſpatium inter brumam & ſolſtitium, quod dies æquus fit ac nox, Æquinoctium dictum*. Ubi ſimul videmus, ut quamquam Aſtrologi geminum faciant *ſolſtitium*, æſtivum & hibernum, imo Solinus quoque *ſolſtitium brumale* dicat: Varro tamen ſolum æſtivum *ſolſtitii* nomine appellet: *hybernum* vero appellet *brumam*. Similiter Cicero lib. II. de Nat. Deorum: *Solis acceſſus diſceſſuſque ſolſtitiis brumiſque cognoſcitur*. Et Maro I. Georg.

Humida ſolſtitia, atque hiemes orate ſerenas.

Ubi per *hyemes* intelligit *brumas*. Horatii quoque eſt,

Pænula ſolſtitio, campeſtre nivalibus auris.

Imo, quicumque olim Latine caſteque ſunt locuti, ſemper *ſolſtitii* vocem de *æſtivo ſole* intellexere: ut pluribus probat Joſephus Caſtalio Var. Lect. cap. XVII. Similiter Gloſſæ vett. *Solſtitium*, τροπὴ θερινή, *converſio æſtiva*. Non addit ἡ χειμερινή, aut *hiberna*. Apud Columellam tamen, optimum & terſiſſimum ſcriptorem, legas *ſolſtitium brumale*, ut quidem in Theſauro ſuo prodidit Rob. Stephanus, & ex eo alii. Citant autem hæc verba ex lib. IX cap. XIV. *Kal. Januarii Sol in Capricornum tranſitum facit brumale ſolſtitium*. Atqui apud Columellam ſic legitur: *Ab occaſu Vergiliarum ad brumam, quæ fere conficitur circa VIII. Kal Jan. in octava parte Capricorni*. Tanti intereſt, ipſos adire fontes, nec fidem habere iis, qui alienam ſequuntur fidem: uti hic a Stephano factum apparet. Nempe Columellæ verba eſſe credidit, quibus aliquis mentem Columellæ, ſed verbis ſuis exprimere voluit. Cum vero *ſolſtitium* ſit τροπὴ θερινή, ut ex Gloſſis vidimus: *ſolſtitialis plaga* Solino cap. XXXVII. ſit ea cæli pars, ubi eſt *ortus æſtivus*: ut audiendus non ſit Turnebus, qui *meridiem* intelligit lib. XXIV. cap. XXXVIII.

SOLUM [ἔδος.] Feſtus exponit *terram*, ac hunc adducit Ennii locum ex tertio.

Tarquinio dedit imperium, ſimul & ſola regni.

Item iſtum.

Sed ſola terrarum poſtquam permenſa parumper.

Sed non *ſoli terræ* competere docet Servius in illud V. Æn.

. . . . *Vaſtis tremit ictibus ærea puppis*,

Subtrahiturque ſolum . . . .

Ubi *ſolum* eſſe dicit, *unicuique rei quod ſubjacet: unde eſt ſolum navis, mare; & aër, avium*. Et ſane Ovidius de *cælo* uſurpat. I. Met.

Aſtra tenent cæleſte ſolum . . . .

Quod temere reprehendit Gaſpar Barthius, Adverſariorum lib. LVIII. cap. 2. *Non*, inquit, *humilior vox eſt telluris appellanda, quam ſolum: neque poterat alia indignior tanta rei aſſimilanda reperiri*. Atqui aliud eſſe *tellurem*, aliud *ſolum*, ſatis indicant, quæ diximus. Nec moror Aſcenſium, qui *ſolum* idem eſſe ac *terram*, eo probabat, quia nomen ſit a *ſoliditate*. Nam contra a natura *ſoli* aliquid dicitur *ſolidum*, ut *humidum* ab *humo*. Nempe quia terra præcipuum ex iis ſit, quæ *ſoli* nomine cenſentur. Varroni placet *ſolum* pro *terra* vocari a *ſolo*, quæ ſignificat *plantam pedis*: qua de *ſoli* notione abunde diximus in *Solea*. Varronis verba ſunt, lib. IV. de L. L. *Quæ ſolo teri poſſunt, ſola terræ*. Ita recta emendat Scaliger, pro quo corrupte in vulgatis: *Quæ ſola teri poſſunt, ſola terra*. *Solum* vero eſt a Græco ὅλος. Proprie igitur per *ſola terræ* intelligitur *terrarum orbis totus*. Ὅλος eſt ab Hebræo כול, id eſt, *omnis*: vel *ſolum* dicitur quaſi *ſedum*, ut ab Ὀδυσσεὺς, *Ulyſſes*. Sane *ſolum* id, cui quidque inſidet. Vel *ſolum* a סלה, *calcare*. A *ſolum* eſt *ſolarium* prima correpta, vectigal, quod pro *ſolo* penditur. Ita uſus Ulpianus, ff. nequis in loco. l. I. §. ſiquis. Sunt & hinc compoſita *ſubſolaneus*, qui infimum ſolum colit, & *ſuperſolaneus*, qui *ſuperius ſolum*: ut ex corrupto Feſti loco cognoſcitur. At *ſubſolanus* non a *ſolo*, ſed *ſole* dictus.

†SOLUM a סללה *ſolela* i. e. *terrae adgeſtio*, factum videtur. Aut potius ab Hebr. סלה *ſalah* fit, quod *Calcare* ſignificat. Nam & indidem SOLEA eſt; cum id ſit in pedibus *ſolea*, quo proxime calcatur *ſolum*. Imo & *Solum* ipſum Lucretius ſive pro planta pedis uſurpavit, ubi ſcripſit,

Avia Pieridum peragro loca nullius ante
Trita ſolo. MAZOCHIUS.

SOLVO quaſi ὅλον λύω, ut quidem ait Scaliger, lib. I.

do

de cauſſis L. IX. cap. xxv. & Nunneſius in Grammatiſtice. [ὄφλω ὀφλεῖν .] Judicio autem meo fuerit quidem a λύω, vel *luo*: ſed prior compoſiti pars non eſt ὅλος, verum præpoſitio *ſub*, ut integrum ſit *ſubluo*. B omiſſum, ut in *omitto* pro *obmitto*. Vel prior compoſiti pars ſit præpoſitio inſeparabilis *ſe*: quæ interdum abit in *ſo*, ut in *ſocors*. Ita *ſolvo* proprie erit *ſejungo*, *vinculis liberando*. *Sejunctio* erit in *ſe*: in *luo* ſit *liberatio a vinculis*. Hinc *abſolutum*, quomodo proprie dicitur id, *quod vinctum eſſe deſiit*, ſed κατὰ μετάληψιν ſic vocatur, in quo nihil deſideratur. Itaque in Gloſſis Philoxeni, & ἀπολελυμένον, & αὐτοτελὴς exponitur.

†Solvo factum eſt a נשל naſhal ejuſdem ſignificationis, ſed excidente *Nun*: ut Es. III. 5. in illo, *Solve calceamentum* &c. illud Solve in Heb. eſt של *shal*. Ergo amoto *Nun* (pro more defectivorum) ortum eſt *Solvo*. Mazochius.

Solus ab ὅλος, id eſt, *totus*. Nempe, quia quandiu aliquid *totum*, tam diu *ſolum unumque* eſt; *dividendo* autem idem fit *multa*. Vel *ſolus*, ex *ſo*, id eſt, *ſine*, & antiquo *alis*, vel uſitato *alius*. Nam *ſine aliis* eſt, qui *ſolus* eſt. A *ſolus* eſt *ſolitas* & *ſolitudo*. Priori Accius uſus, & Appuleius. Ab eodem eſt *perſolus* pro *plane unico*, ut *oculus perſolus* apud Plautum Menæchmis, act. I. ſc. II. & Curcul. act. I. ſc. III. *perſolæ nugæ*, id eſt, *meræ*. Ubi tamen Melior Hamenvelto Goldaſtus, approbante Taubmanno, mavult, *Ebriolæ*, *perſolla*, *nugæ*: quomodo legitur in MSto Camerarii. *Perſolla* eſt *perſona minor*: ut exponitur in Gloſſis MSStis. Nempe ut a *corona corolla*, ſic (ut Placidus quoque Grammaticus teſtatur) a *perſona* eſt *perſolla*. A *perſolla* dicta *perſollata*, quæ Græce dicitur προσώπιον, & προσωπίς. Dioſcorides, lib. IV. cap. CVII. Ἄρκιον, οἱ δὲ προσωπίδα, οἱ δὲ προσώπιον καλοῦσι. *Perſollatæ* mentio apud Plinium, lib. XXV. cap. IX. & lib. XXVI. cap. V. & IX. Vulgo vocatur *bardana*, & *lappa major*. Προσωπὶς autem & *perſollata* dicta, quia προσωπίδος, ac *perſonæ* ſeu *larvæ inſtar hominum faciem contegere valet ob foliorum amplitudinem*. Græca προσωπίδος appellatione falluntur, qui *perſolatam* unico L ſcribunt, atque ita dici ajunt, quia, *ſi capiti imponatur*, *ſolis calorem arcere apta ſit*. A *ſolus* quoque eſt *deſolatus*. Suetonius Caligula, cap. XII. *Deſerta deſolataque reliquis ſubſidiis aula*. Statius, lib. II. Sylv. *Deſolatamque ſororem*. Ab eodem *ſolari*, ut proprie ſit, ei, qui ſolus ac derelictus eſt, bonam ſpem facere. Quod etymon etiam ſequitur Genuenſis in Catholico, ubi legas: *Solari*, *alloqui miſerum*, & *derelictum*. *Qui enim ſolatur*, *ſoli ſe applicat*, *dum loquitur*, & *ſolitudinem levat alloquio ſuo*. Niſi malis eſſe ab Oſco *ſolius*, hoc eſt, *integer*, *totus*: ut notet proprie *redintegro*. Sane qui animo fractus eſt, is ſpe meliorum reficitur ac recreatur. Cæteroquin & affinitatem *ſolor* habet cum סל, *elevare*. A *ſolari* eſt *conſolari*, quod (ſi placet eſſe a *ſolus*) proprie notet adlocutione eorum animos lenire, qui ſibi *ſoli* videntur relicti, poſtquam orbati ſunt parente, conjuge, vel pignoribus aut amicis. Diſtinguunt Grammatici inter *ſolatium* & *conſolationem*, quod illud in re ſit, hoc in verbis: ſed diſcrimen id non obſervatur in epilogo orationis Milonianæ: *Nec vero ſi mihi eripueris*, *reliqua eſt illa tamen ad conſolandum querela*, *ut his iraſci poſſim*, *a quibus tantum vulnus accepero*.

Somnus, ab ὕπνος. Agellius, lib. XIII. cap. IX. *Quod Græci ὑπὲρ*, *nos ſuper dicimus*: *quod illi ὕπτιος*, *nos ſupinus*: *quod ὑφορβὸς*, *nos ſubulcus*: *quod item illi ὕπνος*, *nos primo ſypnus*, *deinde*, *per* Y *Græcæ Latinæque* O *literæ cognationem*, *ſopnus*. Hæc ille. Parum autem refert, an dicas *M* inſeri, dicique *ſomnus* pro *ſompnus*, ut *damnum* quaſi *dampnum* a δαπάνη, an potius *P* converti in *M*, Æolum more, qui pro πεδὰ dicunt μεδὰ, pro πεζοῦσα μεζοῦσα, quomodo & Cyprii dicunt ἄρμωνε pro ἄρνωνε, ubi & λ in , convertitur. A *ſomnus* eſt *ſomnium*, quia *ſomni proprium*. Item *inſomnium*, ut Græcis ab ὕπνος ἐνύπνιον. *Somnium* & *inſomnium* his verbis diſtinguit Macrobius, lib. I. in Somn. Scip. cap. III. *Omnium*, inquit, *quæ videre ſibi dormientes videntur*, *quinque ſunt principales & diverſitates & nomina*. *Aut enim eſt ὄνειρος*, *ſecundum Græcos*, *quod Latini ſomnium vocant*: *aut eſt ὅραμα*, *quod viſio recte appellatur*: *aut eſt χρηματισμὸς*, *quod oraculum nuncupatur*: *aut eſt ἐνύπνιον*, *quod inſomnium dicitur*: *aut eſt φάντασμα*, *quod Cicero viſum vocavit*. Definitiones ſingulorum ibidem invenies. At *inſomnia* numero ſingulo aliud eſt. Nam *IN* hic privat, ut idem ſit quod ἀϋπνία, quemadmodum *inſomnis* ἄυπνος, pro quo & ἄγρυπνος dicitur, γρ per pleonaſmum inſerto. A *ſomnus* eſt non *ſomnornus* (nec enim *ſomnor* dicitur) ſed *ſomnurnus*, terminatione in *urnus*, ut a *corylo*, *colurnus* pro *corulnus*. Varro Prometheo apud Nonium:

Levis mens unquam ſomnurnas imagines
Affatur, *non umbrantur ſomno pupulæ*.

Ita ex vett. libb. edidit Joſias Mercerus. At non audiendus Scaliger, cum invito Nonio *ſonorum imagines* legit. Vide quæ ad Catullum annotavit.

†Somnus eſt ab Hebr. שנה *ſhena* ejuſdem ſignificationis, interpoſito M, & prima vocali mutata. Mazochius.

Sonos a זוש, hoc eſt, *ſonus*, *ſonitus*. Vel eſt a *tono*, *T* in *S* abeunte. Quo de etymo in *Tono* dicemus. A *ſonus* fit *ſonivus*, ut a *cado cadivus*. Sed pro *ſonivus* videntur dixiſſe *ſonivius*, quaſi eſſet a *via*, cum omnino ſimplex ſit. *Sonivius* eſt in MSStis Paulli Diaconi libris. Plenius Feſtus: *Sonivium tripudium*, *ut ait Appius Pulcher*, *quod ſonet cum pullo excidit puls*, *quadrupedive ex ore*. Ita in Pomponii Læti ſchedis legitur is locus, niſi quod corrupte in his ſit *pius* pro *puls*, quod integre eſt in vulgatis. De eodem ſic Servius in illud Maronis:

.... *Tremere omnia viſa repente*.

Hoc augurium, ait, *juxta auguralem diſciplinam dictum eſt*, *quod appellatur tripudium ſonivium*, *id eſt*, *a ſono*. *Ad quod pertinet*, *ſi arbor ſponte radicibus cadat*, *ſi terra tremat*: *quod hic Æneæ factum oſtendit*, *antequam voce divina reſponſa perciperet*. Quæ verba ex Servio P. Danielis Scaliger citat: in impreſſo tamen ea non comparent. Cicero lib. VI. ad Cæcinam: *Nec e tripudiis ſoliſtimis*, *aut ſoniviis tibi auguror*. Sane in codice veteri ita ſcriptum fuiſſe, ut non minus *ſoniviis*, quam *ſonaiis* legi poſſet, auctor eſt Paul. Manutius. Ac probat eam lectionem quoque Lambinus. Plinius, lib. XV. cap. XXII. *Cadendo* (juglandes) *tripudium ſonivium faciunt*. Ita in vett. libb. eſſe monuit Turnebus, lib. XXVII. cap. XVII. Ac de MSto codice Chiffletiano auctor Dalecampius. In vulgatis eſt *ſonumus*.

Sons in Gloſſis Philox. exponitur αἴτιος, ὑπαίτιος, βλαπτρός. Quod & Feſtus firmat. Nam integrum eſt *Sontes*, quod a σίνης, hoc a σίνω, *noceo*, de quo dictum in *Sinapi*. *Sons* autem ex *ſontis*, ut ex *plebes* eſt *plebs*, ex *mentis* (quo uſus Ennius) *mens*, ex *ſepes ſeps*, &c. Egregie mihi nugari videntur, qui *ſontem* a *ſonando* deducunt, quia, ut ajunt, culpa ejus ſonat, poſtquam erroris eſt convictus: quod Perottus prodidit. A *ſons*, quod, ut dixi, proprie βλαβερὸν ſeu *nocentem* ſignificat, venit *ſonticus*, hoc eſt, *noxius*: unde *morbus ſonticus*, & *cauſſa ſontica*. Feſtus: *Sons*, *nocens*, *ut ex contrario inſons*, *innocens*. Item: *Inſons*, *extra culpam*: *a quo dici morbus quoque exiſtimatur ſonticus*, *quia perpetuo noceat*. Idem: *Sonticum morbum in duodecim ſignificare ait Ælius Stilo certum*, *cum juſta cauſa*, *quem nonnulli putant eſſe*, *qui noceat* (leg. *noceat*,) *quod ſontes ſignificet nocentes*. *Nævius ait*, *Sonticam eſſe oportet cauſſam*, *quamobrem perdas mulierem*. Idem: *Sontica cauſſa dicitur a morbo ſontico*, *propter quem*, *quod eſt gerendum*, *agere deſiſtimus*. *M Porcius Cato de re R. A. Atilii*, *quid dicam cauſſæ extitiſſe*, *timiduſne ſis*, *an impedimento tibi cauſſam ſonticam fuiſſe?* Gloſſ. Philoxeni: *Sontes*, αἴτιοι, ὑπεύθυνοι, βλαβεροί. *Sonticus morbus*, ἱερὰ νόσος, hoc eſt, *comitialis*. Ita accipitur in Legg. XII. Tabb. Sane apud Dioſcoridem legas de gagate gemma, eam

ἐλέγχειν

ἐλέγχειν ἐπιληπτικοὺς· ac Appuleius in Apologia tradit *incenſo gagate explorari morbum caducum*: Plinius vero, lib. XXXVI. cap. XIX. *Gagates deprehendit ſonticum morbum, & virginitatem ſuffitus*. Ubi *ſuffitus* eſt, quod Appuleio *incenſus*. Quare non dubium quin *ſonticus morbus* ſit *ſacer*, ſive *comitialis*, qui & *morbus major* vocatur. Generatim vero accipi ſolet pro *morbo quovis, qui rei agendæ impedimento eſt, idque non ſimulato, ſed vero*. Unde in Philox. Gloſſis, *Sontius*, ἀληθής. Ubi pro *ſontius* paret legendum *ſonticus*. Id exponit ἀληθὴς· quomodo & in Gloſſis Iſidori legas, *Sonticus verax*. Et apud Paulum, *Sonticum, juſtum*. Pleniuſque apud Feſtum: *Sonticum, certum, cum juſta cauſſa*. Ubi *ſonticum* recte exponi *juſtum*, illud argumento eſt, quod quæ *ſontica chiragra* dici poteſt, quia excuſet ne quis ſe judicio ſiſtat, ea ab Horatio *juſta* appelletur, lib. II. ſat. VII.

Scurra Volanerius, poſtquam illi juſta chiragra
Contudit articulos.

Putabat Janus Gulielmius lib. II. Veriſimil. cap. VII. quemadmodum *ſonticam cauſſam* dicimus, *quam ſubterfugere non poſſis*: ita quoque dici *ſonticam eloquentiam*. Quare ſic legebat Novii verſum in Gallinaria.

O peſtifera, ſontica, fera, trux tolutiloquentia.

Verum longe magis mihi placet *Pontica*, quod in vulgatis legitur.

SOPOR ab Hebræo סוף, hoc eſt, *finire, deſinere*. Nempe quia eo terminantur actus ſenſuum noſtrorum: unde *ſomnus* Ariſtoteli eſt ἠρέμησις τοῦ πρώτου αἰσθητηρίου, *quies ſeu ceſſatio primi ſenſorii*. Vel eſt ab ὕπαρ, cui opponitur ὄναρ. Utrumque ſomnium eſt, ſed ὄναρ vanum, ὕπαρ eventu comprobatur. Itaque Homerus, Odyſſ. τ, cum dixiſſet; οὐκ ὄναρ, ἀλλ᾽ ὕπαρ ἐσθλὸν, ſubjicit eopſe verſu, ὅ τοι τετελεσμένον ἔσται. Quaſi dicas, *non vanum jam ſomnium eſt, ſed vera viſio, quandoquidem eventus ſomnio reſpondet*. Docet autem Euſtathius verſum hunc proverbii loco uſurpari ſolere ἐπὶ τῶν ἐμφανῶν ἀγαθῶν. Cenſet idem ὕπαρ dici quaſi ὕπνου ἄρσιν, διὰ τὴν ἐγρήγορσιν, ſicut ὄναρ παρὰ τὴν τοῦ ὄντος ἄρσιν, quia φαντασίαι ſunt τὰ καθ᾽ ὕπνους καὶ οὐκ ἐν ὄντι οὖσαι. Qua ratione ὕπαρ proprie erit, *viſio quæ vigilanti obtingit*, ut ὄναρ, *quæ in ſomnis*. Ac voluit idem Ammonius, cum ait ὕπαρ eſſe ἐναργῆ ὅρασιν, ὄνειρον autem τὴν ἐν τῷ καθεύδειν φαντασίαν. Ex Homeri tamen loco id minime evincas: uti neque ex illo Platonis epiſt. III. διὸ τὸ τότε πως ὄνειρον νῦν ὕπαρ ἀντ᾽ ὀνείρατος γέγονε. Neque etymon id comprobat. Nam commodius deducas ab ὑπεῖναι, id eſt, *ſubeſſe*, quia rei inſit ſive ſubſit veritas. Nec tamen interpretationem hanc repudio. Nam cenſeo ὕπαρ complecti viſionem, cum eam, qua quid vigilantes & revera cernimus: tum quæ divinitus in *ſomno* apparet, eoque eventu comprobatur. Utraque ſane repugnat *vano ſomnio*, quod ὄναρ dicitur. Adſeram de hiſce vocibus illuſtrem locum ſummi viri Julii Scaligeri, cujus hæc verba commentario in Hippocratem de inſomniis: *Hoc vocant* ὕπαρ *Græci, unde noſter ſopor, propterea quod corpus pene mortuum eſt, in anima totus homo conſtitutus, atque ipſa in ſeſe reducta, recepta, collecta. Ejus vocabuli originem & cauſam intelligamus: quoniam res vera ſubſit*, ὅτι τὸ ὂν ὄντως ὑπεῖς. *Homerus in undevic. Ulyſſea* ὕπαρ *non* ὄναρ *eſſe dicit: non quod res ipſa viſa eſſet, ſed quod vera portenderent rerum imagines*. De vocibus ὄνειρος & ὄναρ, ſic aliquanto ante idem dixerat: *Vocem* ὄνειρος *priſci mortales a bene ominando fabricarunt. Ita enim dicebant* ὄνειαρ ὑμῖν. *Nam conciſum fuit* ὄναρ.

SORACUM Græce σώρακος, quod Pollux exponit, τὸ ἀγγεῖον ἐν ᾧ τὰ σκεύη τῶν ὑποκριτῶν, *vas in quo hiſtrionum veſtimenta reponuntur*. Quibus probe concinit Feſtus, cum ait: *Soracum dicitur, quo ornamenta portantur ſcenicorum*. Subdit deinde locum Plauti, Perſa, act. III. ſc. I.

Librorum eccillum habeo plenum ſoracum.

Idem videtur ac *Saracum*: quod in Gloſſis Philoxeni Latino-Græcis exponitur *Sarraca*, ἅμαξα. Eo etiam Cicero uſus in Piſoniana, ex qua Fabius, lib. VIII. cap. III. (quod eſt de ornatu) hæc verba adducit: *Cum tibi tota cognatio in ſarraco advehatur*. Item Juvenal. ſat. V.

. . . . Aut illo tempore, quo ſe
Frigida circumagunt pigri ſerraca Bootæ.

Ubi vetus interpres *ſerraca* itidem exponit *plauſtra*. Etiam *plauſtra* & *ſarraca* conjungit Vitruvius, lib. X. cap. I. Item *vehicula*, & *ſarraca* Capitolinus in Antonino philoſopho. Videtur autem *ſaracum* fuiſſe vehiculi genus, in quo corbis foret, aut ſimile vas, idoneum ad res plures in eo coacervandas. Siquidem σώρακος unde *ſaracum* factum literulæ mutatione, venit ἐκ σωρὸς, quod eſt, *acervus*. Ut generatim σώρακος Græcis ſit *vas omne, in quo aliqua coacervarentur*. Unde Heſychio eſſe dicitur ἀγγεῖον εἰς ὃ σῦκα συμβάλλεται. Atque id quoque liquet ex loco Babriæ apud Suidam, & illo Plauti, quem ante adducebamus.

SORBEO vel a vocis ſono factum eſt, quod Varro, lib. V. de L. L. tradit; vel a Græco ejuſdem ſignificationis verbo ῥοφέω. quod non minus placet, (nam adſpiratio ſæpe in ſ abit, ut levicula παρατηρήσει ſolum ſit opus,) vel denique, quod maxime placet, ab Arabico شَرِبَ *ſariba, ſorbere, bibere*: de quo & in *ſirupus* diximus. Ac Rabbinis quoque שרף, *ſorbere*. A *ſorbeo* eſt *ſorbilo*, ſive, quod Turnebus malebat, *ſorbilo*. Sed prius ἀναλογίᾳ ſubnixum eſt, ut oſtendimus libris de Analogia. Quod ſi Catholicon Joannis Genuenſis audimus, etiam arbor *ſorbus* a *ſorbendo*, quia *ſorba* ad *ſorbendum* idonea. Quod & Papiæ videtur.

SORDES, quia everruntur, a σαίρω vel σαρόω, *verro*. Sive, ut Cæſari Scaligero notis in Theophraſtum placet, a Græco σωρὸς, *acervus, cumulus*. Nempe quia, quæ everruntur e domo, atque in unum locum accumulantur, ea ſunt proprie σωρὸς δώματος. A qua σωροῦ voce & argumentationis Stoicæ genus Σωρείτης vocatur: & quia pronuntiata multa accumulat. *Acervum* ſimiliter Perſius appellat:

Inventus, Chryſippe, tui finitor acervi.

Sordidus a *ſordibus*: etſi Nunneſius derivet ab ἄρδαλος, quod idem notat. Nempe ut Λ abeat in D.

SORICULATÆ veſtes quæ ſint Plinio, lib. VIII. cap. XLVIII. & unde dicantur, ſatis eſt obſcurum. Sunt quibus ita vocari placet veſtes ex lino & ſparto conſertas, & a *conſerendo*, quaſi *ſericulatas* dici. Turnebus, lib. XXIV. cap. XIX. teſtatur in vett libb. legi *ſeroriculatæ*, & *ſeroreclatæ*. Ac vocari ita cenſet *veſtes ſuris & latioribus regulis virgatas*: ut ita dicantur quaſi *ſureregulatæ* a *ſuro* ramo, unde *ſurculus*, & *regula*. Addit, ſi minus placet a *ſuro* & *regula* dici poſſe, originem arceſſi a *ſuro* & *rica* ſive *ricula*. Becmanus vero a *copia colorum & plicarum* ita vocari conjectat, nempe a Græco σωρὸς vel σώρακος, quo *acervus*, ac *rei alicujus copia* ſignatur. Quid, ſi lineæ inteatæ repræſentarint quodammodo *ſoricum figuram*? Sane ut a *vermis, vermiculus*, unde *opus vermiculatum*: ſic a *ſorex ſoriculus*, atque inde veſtis *ſoriculata* ἀναλόγως diceretur. Favet opinioni, quod Plinius jungit veſti *undulatæ*, cui nomen inde, quod textura *undas* imitetur. Hæc quia valde incerta, non ſane venditamus, ſed timide ponimus.

SOROR, ut Iſidorus, lib. IX. cap. VI. ſcribit, *eſt ex eodem ſemine ducta* (ita lege pro *dicta*,) *quod ſola cum fratribus in ſorte agnationis habeatur*. Sed aliquanto magis placet, ita appellatam, quod *quaſi ſeorſum naſcitur ſeparaturque ab ea domo, in qua nata eſt, & in aliam familiam transgreditur*: quemadmodum ex Labeone Antiſtio ſcribunt Agellius, lib. XIII. cap. X. & Nonius Marcellus in *Soror*. Ingenioſe quidem, ſi faveret ἀναλογία, quæ jubet ut potius deducamus a *ſero*, ſive qua *ſeminandi* notionem habet, quia *ex eodem ſemine ducta* eſt, ut Iſidorus eam deſcribit: ſive potius, qua ſignificat *necto*, ut *ſoror* idem ſit ac *adnexa*, quomodo & Græcis *patrueles, conſobrini, & amitini* dicuntur ἀνεψιοὶ

Digitized by Google

ἀνέψιοί ab ἀνάπτεσθαι. Quemadmodum ab amo *amor*, a *clamo clamor*, ita a *ſero ſeror*, & poſtea *ſoror*, vocali mutata, uti ex *hemo*, *henus*, *Apello*, poſteriores fecere *homo*, *honus*, *Apollo*. Vel hoc verum eſt, vel, ut doctiſſimus Martinius obſervat, fuerit ab Hebræis, quibus שאר, *coro*, *propinqua ratione carnis*, שארה, *caro*, aut *ſecundum carnem propinqua*. Quod impenſe placet. A *ſoror* eſt *ſororius*: unde *ſororium tigillum*, de quo Feſtus. Item *ſororiare*: ut a *frater fratriare*, a *fraterculus fraterculare*. *Mammas ſororiantes* Plinius dixit, lib. xxxv. cap. vi. De eodem ita Feſtus: *Sororiare* (perperam MStus *ſorerorriare*) *mamma dicuntur puellarum, cum primum tumeſcunt, ut fraterculare puerorum*. *Plautus in Frivolaria*:

. . . . Tum papillæ primulum
Sororiabant: illud volui dicere, fraterculabant.
Quid opus eſt verbis?

SORS [ab ὅρος] num eſt a σωρὸς, *cumulus*, *acervus*: quia accumulentur ea, ſuper quibus *ſors* ducenda? an a σύρειν, hoc eſt, *trahere*: quia ex vaſe aliquo ſortem ſuam extrahere quiſque ſoleat? Μετωνυμικῶς *ſors* pro *hereditate* ſumitur. Unde *conſors*, *exſors*, *diſſortio*. Feſtus, ſive Paulus: *Herctum citum, quod fit inter conſortes, ut in libris legum Romanarum legitur*. Idem: *Diſſortiones, diviſiones patrimoniorum inter conſortes*. Gloſſæ: *Conſortes*, κοινόβιοι, σύγκληροι. Item: *Diſſortes*, διακληρωθέντες. Sic *exſors* fuerit ἄκληρος. A quo *exortium*, ἀκληρία. Appuleius de Deo Socratis: *Incerta vocatione ceu quadam exſortio punitur*. Ita recte legit Salmaſius, præeuntibus vett. codd. *A forte legenda* dicuntur *ſortilegi*, qui ductis pueri manibus *ſortibus* prædicerent futura, ſive quæſtus ſui gratia ſe prædicere ſimularent.

SOSPES, & ab eo *ſoſpita*, *ſoſpito*, *ſoſpitalis*, & *ſoſpitator* nunc dicimus: ſed antiqui pro *ſoſpes*, teſte Feſto, *ſiſpes* dixere, converſo *O* in *I*, contra quam fit in *illi*, pro quo *olli* dixere. Eſt *ſoſpes*, eodem Feſto auctore, a σώζω, *ſoſpito*, unde σωτὴρ, *ſoſpitator*. Id examuſſim optime exprimit nomen *JESV*. At minime ei reſpondet Σωσίας *Soſia*, quod Becmanus putavit. Eſt enim hoc ſervile nomen, qui ita dictus, non quia *alios ſervaric*, ſed quia *ipſe ſervatus ſit in bello*. Quemadmodum alibi etiam diximus. Sed unde illud *pes*. Quid ſi ergo dicamus eſſe ex σῶς, *ſalvus*, & πῶς, *pes*? Ut *Soſpes* ſit, cui vires ſint quolibet meandi & remeandi. Saltem id malim, quam quod Verrius exiſtimaſſe videtur, ut ſit ex σῶς & *ſpes*. Sic enim Feſtus: *Soſpitare Verrius ait eſſe bona ſpe afficere, aut bonam ſpem non fallere*.

S P

SPADIX color idem ac φοινίκεος, ſive *puniceus*: ut Servius indicat in III. Georg. Plenius Gellius, lib. II. cap. XXVI. *Spadix phœnicei* συνώνυμος, *exuberantiam ſplendoremque ſignificat ruboris, quales ſunt fructus palmæ arboris non admodum ſole incocti: unde ſpadicis nomen eſt.* Σπάδικα *enim Dores vocant avulſum e palma termitem cum fructu.* Philargyrus: *Spadix & Phœniceus eſt, quales ſunt fructus palmarum neque diluti ſatis coloris, neque nimium preſſi*. Iſidorus quoque, lib. XII. cap. I. ait eundem eſſe colorem *phœniceum*, *ſpadicem*, & *badium*. Atque, inquit, *dictus ſpadix a colore palmæ, quam Siculi ſpadica vocant*. Eſt vero poëticum vocabulum. Pollux: Καὶ ῥάβδος φοίνικος ἐν τοῖς ποιηταῖς σπάδιξ. Nomen ἀπὸ τοῦ σπᾶν, hoc eſt, *avellere*. Ut proprie ſit *ramus palmæ cum fructu ab arbore avulſus*. Etymon ſi ſpectes, nomen *omni* conveniat *ramo avulſo*: Sed κατ' ἐξοχὴν *palmæ* tributum. Ac ſimiliter σπάθην *palmitem* dixere, ab eadem origine. A *ſpadix* ἀναλόγως color ejus diceretur *ſpadiceus*, ut a φοίνιξ φοινίκεος ſeu *puniceus*. Sed Latini etiam colorem ipſum *ſpadicem* dixerunt: ut oſtendunt allata Gellii verba. Hinc *ſpadix equus*. Maro III. Georg.

. . . . Honeſti
Spadices, glaucique: color deterrimus albis.

Ac ſimiliter Græcis σπάδικες κύνες apud Heſychium. Nam σπάδιξ idem ac σπάδιξ. Ut intelligatur *canis rubei coloris*. Aliquid & de *ſpadice colore* invenies apud Hermolaum Barbarum in Gloſſis Plinianis, voce *ſpadix*; Erythræum, indice Virgiliano, eadem voce; Camerarium in Hippocomico. Sed & vide quæ in *Badius* dicimus.

SPADO, Accurſio ita dictus videtur a Gallica voce *ſpatu*, hoc eſt, *novacula*, qua inciduntur teſtes. Sed veriſimilius, etſi haut vere, qui dici ajunt a pago quodam Perſidis nomine *Spada*, in quo cœperit caſtrationis conſuetudo, ut ſcribit Stephanus περὶ πόλεων. Cujus ſententiam video & Duzam ſequi notis ab eo additis poëmati ſuo, cui *Echo* nomen. Alii tamen *Aſſyriorum* inventum, aut *Parthorum* putant. Claudianus, lib. I. in Eutropium, verſ. CCCXXXIX. ubi eum collationem inſtituiſſet inter feminas & eunuchos, illaſque multimodis prætuliſſet; hæc poſtremo loco ſubdit:

Illas præterea rerum natura creavit,
Hos fecere manus, ſeu prima Semiramis aſtu
Aſſyriis mentita virum, ne vocis acutæ
Mollities, levesque genæ ſe prodere poſſent,
Hos ſibi conjunxit ſimiles: ſeu Parthica ferro
Luxuries vetuit naſci lanuginis umbram,
Servatoque diu puerili flore coëgit
Arte retardatam Veneri ſervare juventam.

Niſi, quod verum puto, *Parthos* dixit pro *Perſis*, contra quam ab Horatio factum, cum ait, lib. I. od. II.

Qua graves Perſæ melius perirent.

Quemadmodum & *Medos* pro iiſdem dixit eapſe oda:

Neu ſinas Medos equitare inultos
Te duce, Cæſar.

Verum autem *ſpadonis* etymon eſt ἀπὸ τοῦ σπᾶν, quæ vox non ſolum *vellere* ſignificat, ſed etiam *contorquere*, unde σπασμὸς *nervorum contractio contortioque* medicis appellatur. Atque hinc eſt, quod non ſolum *ſpadones* dicantur, *quibus evulſi extractique* κρέμαστῆρες, ſed etiam quibus *diſtorti*, atque adeo *exciſi*, *colliſi*, *conciſi*. unde Ulpianus, in L. CXXVIII. de verborum ſignific. *Spadonum*, inquit, *generalis appellatio eſt, quo nomine tam hi qui natura ſpadones ſunt, item thlibiæ, thlaſiæ, ſed & ſi quod aliud genus ſpadonum eſt, continentur*. *Thlibiæ*, θλιβίαι, ita dicti a θλίβειν, hoc eſt, *atterere*, quibus teſtes attriti: ut *thlaſiæ* a θλᾶν, hoc eſt, *frangere*, quibus teſtes fracti ſunt. A *ſpadone* apud Tertull. de cultu feminarum eſt *ſpadonatus*, εὐνουχισμός. Ab eodem eſt *ſpadonius* pro *ſterili*. Plin. lib. XV. cap. XV. de piris: *A conditione caſtrati feminis, quæ ſpadonia appellant Belgæ*. Sic *ſpadonia laurus*, lib. XV. cap. XXX.

SPARGO etſi nonnullam habeat affinitatem cum Hebræo פזר, quod idem notat: magis tamen placet eſſe ab ἔσπαρον inſerto *g*. Ita proprie *ſemina ſpargi* dicentur: quod placuit Perotto. At quod apud eundem legitur, putare quoſdam *ſpargo* dici quaſi *per ſpatium ago*, id vero quam ineptum ſit, omnes vident. Inter miniſteria Circenſia *ſpartor* fuit: ut ex vett. inſcriptionibus cognoſcimus. Id ſi rectum, ſic dicetur, quod *ſpargeret veſtes certantium aurigarum*: quod Onuphrius Panvinus ſcripſit, libro de ludis circenſibus, cap. XV. Verum Cæſar Bulengerus, lib. de Circo, cap. XLVII. ſuſpicatur legendum *ſtrator*. A *ſpargo* quoque eſt *ſparſio*: quæ vox ſpeciatim dicitur de *undæ croco dilutæ in theatrum ſparſione per latentes fiſtulas*: unde in Gloſſis Philoxeni *ſparſio* exponitur κρόκος ὁ ῥαινόμενος· in aliis κροκόρραντις. Vide Turneb. lib. III. Adv. cap. VIII. & Scalig. in IV. Propertii. *Adſpergo* tum nomen eſt, tum verbum. Velius Longus volebat *adſpergo* verbum ſcribi per *E*, *adſperga* nomen per *A*. Atque id probabat hoc Maronis III. Æn.

. . . . Salſa ſpumant adſpargine cautes.

Verum teſtatur Pierius ſe in plerisque codd. *adſpergine* per *E* ſcriptum repperiſſe. Ab *adſpergendo* formarunt juniores vocem *adſpergillum*, quomodo vocant id, quo ſacerdos populum ſacris aquis *adſpergit*. *Expergo* nunc a *ſpargo* eſt, nunc a *pergo*; cum a

ſpargo eſt, notat *διαῤῥαίνω*. Maro, III. Æn.

. . . . *Sanieque experſæ natarent*
Limina . . . .

Ubi ſic Servius: *Hæc fuit vera lectio, id eſt, madefacta. Nam ſi adſperſa dixerit, id eſt, irrorata, Tapinoſis & Hyperbole junguntur.* At *expergo* a *pergo*, quod hic ſit tranſitivum, ſignificat *excito*. Eo Accium & Santram uſos docet Nonius. Uſurpat & Agellius. Indeque paſſivum *expergor*, a quo Diomedes quoque deducit participium *expergitus*; ut ab *expergefio*, *expergefactus*. Diſtinguit ea ſic Feſtus: *Expergitus, ab alio excitatur, quem ſolemus dicere expergefactum. Experrectus eſt qui per ſe vigilare cupit.* Sed profecto diſcrimen hoc non obſervatur ab antiquis: quæ & ratio eſt, cur aliter longe de eo præcipiat Diomedes, lib. I. Sic enim ille: *Expergitur qui ſatiatus ſomno ſponte vigilat*: unde & Lucilius ait:

. . . . *Ergo*
E ſomno pueros cum mane expergitu' clamo.

Experrectus autem a quiete impeditus; unde Salluſtius: Interdum ſomno experrectus tumultum facere. Expergefactus porro eſt, qui per alium ſomno excitatur. Hæc ille. De etymo ſic Priſcianus lib. X. *Expergiſcor, quia a pergo eſt, experrectum facit: quamvis vetuſtiſſimi etiam expergitus dicebant.* item Feſtus: *Experrectus a perrigendo* (ita legendum) *ſic vocatus, quod fere facimus recentes a ſomno.* Quod etymon cave diverſum putes ab eo, quod diximus. Nam *porrigo* dicitur pro *perrego*; hoc per ſyncopen factum e *pergo*. In *porrigo E* converſum in O, quomodo *homo* dicimus pro *hemo*, *pignoris* pro *pigneris*, unde *pignero*: item a *pendo*, *pondus*, a *σπένδω*, *ſpondeo*, &c. Ab *expergere* eſt *expergiſcor*, ut a *pacere paciſcor*, ab *apere*, *apiſcor*, a *minere*, vel potius *menere*, *meniſcor*, unde *reminiſcor*, &c. Quemadmodum autem *expergo*, vel eſt a *pergo*, vel a *ſpargo*: ita ex ſententia Joſephi Scaligeri, *expers* quoque nunc eſt a *pars*, ut *ἄμοιρος* notet: nunc ab *expergo*, ut idem ſit quod *experſus*, ſive *imbutus*. Atque ita uſum cenſet Catullum carm. de coma Berenices:

. . . . *Omnibus expers*
Unguentis . . . .

Verum *expers* nunquam ab *exſpergo* dicitur: quod autem ad Catulli locum, in eo *expers* idem eſt, quod *particeps*. *Ex* enim hic non minuit, ſed auget: ut in aliis multis. Vide *EXPERS*.

†Sparno eſt facile a פזר *phazar* (notionis ejuſdem) per metatheſin *ſapar* ſive *ſpar*: unde eſt *ſpargo*. Mazochius.

Spartæos *funes*, *ſparteas ſoleas*, *amphoras*, *urnas*, apud Catonem, Columellam, Plinium legimus. Et ſatis conſtat, ita dici a *ſparto* vitilium genere: quod quaſi *aſpartum* ab *aſperitate* dici tradit Iſidorus, lib. XX. cap. XIX. Sed valde inepte. Nam & Græcis *σπαρτὸς*, *σπάρτα* vel *σπάρτη*, & *σπαρτίον* appellatur. Hoc tamen diſcriminis erat, quod veteribus Græcis *σπαρτὸν* dicebatur *id omne, ex quo fierent vitilia, aut funes, aliaque ad nexum idonea. Ut ſunt linum, cannabis, junci, geniſtæ*, atque alia. Quomodo Dioſcorides *σπαρτίον* deſcribens ait, *ἔχει ῥάβδους, αἷς τὰς ἀμπέλους δεσμεύουσι*. At Latinis *ſpartum* vocabatur *herba Hiſpanica, ex qua funes necterent*: quos Horatius ſignat, cum libro Epodon ait:

Ibericis peruſte funibus latus.

Græcis *σπαρτὸν* dicebatur, quia illa *ſativa* eſſent, unde funes fierent. Hæc quidem Plinii mens fuit: ut qui, lib. XIX. cap. de lino, dicat: *Hinc fuiſſe & navium armamenta apud eundem interpretantur eruditiores, quoniam cum σπάρτα* (Homerus) *dixit, ſignificavit ſata*. imo & Varro apud Gellium: *Liburni pleraſque naves loris ſuebant: Græci magis cannabi, & ſtupa, cæteriſque ſativis rebus, a quibus σπάρτα appellantur.* Videri tamen hæc poſſit nimis generalis ſignificatio: eoque fortaſſe ab ea τοῦ σπείρω ſignificatione potius veniat, qua ſignificat *nectere*. Quomodo & Latinis duplex eſt *ſero*, quod ipſum a *σπείρω*· unum notat ſemino, alterum *necto*: ut ſuperius diximus. A *σπείρω* pro *ſero* eſt *σπαρτὸν*, *ſatum*: a *σπείρω* pro *necto* fuerit *σπαρτὸν*, pro *eo unde aliquid fit ad nectendum ligandumque*. Et ſane *juncus marinus*, ac *geniſta* etiam ſunt inter *σπαρτὰ*· quæ tamen non *ſeruntur*, ſed *ſponte proveniunt*. Ac Latini quoque *herbam Hiſpanicam*, quæ non ſerebatur, *ſpartum* dicere ab uſu ſimili, quia *nectendi uſum præſtaret, eorum inſtar, quæ Græci σπαρτὰ* dixere. Ut Homerus Iliad. B.

Καὶ δὴ δοῦρα σέσηπε νεῶν καὶ σπάρτα λέλυνται.

Ubi cum *ſparta* dixit *diſſoluta*, ſignificat non *rudentes, quibus naves inſtruuntur*; neque etiam *ſpartum Ibericum*, quod tum necdum erat notum: ſed *ſuturas navium*, unde & Heſychius *ῥάμματα* interpretatur. Recte igitur apud Gellium Varro, lib. XXV. rerum humanarum: *Sparta apud Homerum non plus ſpartum ſignificare puto, quam Sportes, qui ſunt agro Thebano nati.* Ubi per *Spartes* intelligit *fratres Cadmeos, qui e dentium ſatu nati erant*: unde & nomen: quemadmodum indicat hic locus Apollodori Biblioth. lib. III. *Κάδμος κτείνει τὸν δράκοντα, καὶ τῆς Ἀθηνᾶς ὑποθεμένης τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ σπείρει· τούτων δὲ σπαρέντων ἀνέτειλαν ἐκ γῆς ἄνδρες ἔνοπλοι, οὓς ἐκάλεσαν Σπάρτους.* Meminit eorundem Euripides in Phœniſſis, & Ammianus Marcellinus, lib. XIX. ubi auctor eſt, fabulam hanc inde promanaſſe, quod viri iſti repentino quodam impetu, & exuberanti pernicitate inopini per varia viſebantur.

Sparus, *εἶδος ἀκοντίου*, ut eſt in vett. Gloſſ. P. Merula in Coſmograph. putat eſſe a Belgico *ſparre*, quod *ſudem* notat. Movent eum hæc Feſti verba in *rumex*: *Rumex genus teli, ſimile ſpari Gallici*. Sed non magis hinc ſequitur *ſparum* eſſe a Gallis, quam *enſem* eſſe ab Hiſpanis, quia legimus *enſis Hiſpanicus*. Originem Latinam facit Feſtus, cum ſcribit: *Spara parviſſimi generis jacula, ab eo quod ſpargantur dicta*. Addit deinde hoc Lucilii:

Tum ſpara, tum rumices, portantur tragula porro.

Sic enim eum locum legendum eſſe, liquet ex Feſto in *rumex*. Alteram quoque etymologiam e Varrone adducit Servius ad illud II. Æn.

Agreſteſque manus armat ſparus.

Ubi ſic Servius P. Danielis (nam in editt. G. Fabricii pleraque omiſſa) *Sparus eſt ruſticum telum in modum pedis* (in alio Mſto eſt *pedi*, quod magis placet,) *recurvum*. *Salluſtius: Sparos, aut lanceas, alii præacutas ſudes portare. Varro ait ſparum telum miſſile, a piſcibus ducta ſimilitudine, qui ſpari vocantur. Alii ſparus a ſpargendo dici putant.* Hactenus Servius. De priori etymo contra Iſidorus lib. XVI. cap. V. *Sparus a lancea miſſili accepit nomen, quod ejuſdem figuræ ſit. Terreſtria enim prius ſunt inventa, quam marina. Nam ſparus eſt telum ruſticum miſſile a ſpargendo dictum.* Miratur autem Dionyſius Gothofredus notis ad Milonianam Ciceronis, quod Nonius neget eſſe *telum bellicum*. Sed eo reſpexiſſe Nonium puto, quod, Iſidoro teſte, potius ſit *telum ruſticanum*. Hinc Virgil. II.

Agreſteſque manus armat ſparus.

Idem comprobat Salluſtius in fine Catilinariæ, ubi ait exercitus bonam partem fuiſſe inermem, utpote *ſparis* tantummodo ac telis, & ſimilibus inſtrumentis armatam. Meminit & *ſpari* Cicero in Miloniana, Varro Meleagris apud Nonium in *tragula*, Nepos in vita Epaminondæ, ubi eum *ſparo* percuſſum, eoque ex vulnere mortuum tradit, & Agellius, lib. X. cap. XXV. *Sparus* quoque, ut ex Varronis & Iſidori verbis diſcere jam fuit, *piſcis* eſt genus. Gloſſ. Philoxeni: *Σπάρος ἰχθὺς, cammarus, ſparus*. Hujus Plinius meminit, lib. IX. cap. LI. In vulgatis corrupte editum *ſargi*: ſed *ſpari* recte eſt in antiqua mea Parmenſi anni CIϽCCCCLXXVI. Eſt hic piſcis adeo ſimilis *auratæ*, ut ubi primum captus, etiam piſcatoribus minus intentis imponat. Imo & quidam eruditiores *ſparum* eundem ac *auratam* eſſe ſcripſere, idque adducti verſu iſto Ovidii in Halieuticis:

Et ſuper aurata ſparulus cervice refulgens.

Sed horum errorem ſatis refellunt, quæ ſuper *ſparo* ſcripſit

Digitized by Google

ſcripſit Roodeletius, lib. v. de piſcibus, cap. II. Eſt vero *ſpari* piſcis vox a Græcis, quibus itidem σπάρος vocatur, ut vel ex quarto Athenæi conſtat. Aliis vocatur *ſpargus*, ac tradit Rondeletius ab Æliano ſimiliter *aſpargum* vocari. Sed non Ælianus ſic nominat, verum interpres ejus P. Gillius, & Cooradus Geſnerus, qui lib. IX. cap. XLVI. σπάρος interpretentur *aſpargos*. Fuerit *aſpargus* ab ἀσπαίρω, hoc eſt, *palpito*, *tremo*. Pro quo & σπαίρω dicitur, unde σπάρος piſcis, non a *teli ſimilitudine*, quod Varro credidit.

Sᴘᴀᴛᴀʟɪᴜᴍ eſt *ornamentum muliebre circa manus*: cujuſmodi eſt, quod ex coralio hodieque geſtant. Plinius, lib. XIII. cap. XXV. *Juba tradit, circa Troglodytarum inſulas fruticem in alto vocari Iſidos plocamon, coralio ſimilem, ſine foliis: præciſum, mutato colore, in nigrum dureſcere: cum cadat, frangi: item alium, qui vocetur Charitoblepharon, efficacem in amatoriis: ſpatalia eo facere & monilia feminas*. Tertullianus, lib. de cultu feminarum, cap. XIII. *Neſcio an manus ſpatalio circumdari ſolita in duritia catenæ ſtupeſcere ſuſtineat*. Ab hoc *ſpatalio* nomen accepiſſe videtur *Spatale* nymphe apud Claudianum in Epithalamio:

Et gravibus Spatale baccis diadema ferebat
Intextum, rubro quas legerat ipſa profundo.

Vulgo *ſpathalium* & *Spathale* ſcribunt. Sane σπαθάλιον eſt diminutivum a σπάθη, quod *palmæ termitem* notat: ut in *Spatha* diximus. Ita *ſpathalium* proprie ſit *ſertum ex caryotis filo trajectis*. Inde ad *armillas* ſit translatum. Sed longe veriſimilius eſt *ſpatalium* dici, quia ſit inter luxus inſtrumenta. Nam *ſpatula*, *deliciæ*, etiam Papia interprete, & (quia levis ejus auctoritas videri poſſit,) ipſis Cyrilli Gloſſis, ubi legas σπατάλη, *laſcivia*, *deliciæ*. Ergo eo ſignificatur *lautitia*, ſeu *delicatæ epulæ*, τρυφή, ut exponit Suidas. Unde σπαταλᾷν, quod Heſychius interpretatur τρυφᾷν, *delicate vivere*, *luxuriari*. Cyrilli Gloſſæ ſimiliter, σπάταλος, *delicatus*; σπαταλῶ, *delicias ago*. Utitur eo Paulus I. Timoth. v. 7. Inde fecere *ſpatalor*. Sane Catholicon, & gemma vocabulorum, *ſpatalor*, *delicior*. Utrobique *ſpatalor* ſcribi oportere, ſatis liquet. Ejuſdem originis eſt *ſpatalocinædus*, quod apud Petronium.

Sᴘᴀᴛʜᴀ, unde *ſpathula*, eſt a Græco σπάθη, atque haut ſecus ac Græcum σπάθη, varia notat. Interdum ſignificat *rudiculam qua ſpumam detrahimus*, ἀπὸ τοῦ σπᾶν, *detraho*. Inde translatum ad *inſtrumentum ſimile, quo pharmacopolæ movent pharmaca in mortario, aut olla*: quomodo uſi Columella, Celſus, Plinius. Etiam σπάθη eſt *gladius*, teſte Heſychio, & Gloſſis Cyrilli Latinis. Ita uſurpant Appuleius, & Vegetius. Ac videtur tum eſſe a פסד, quod eſt *conſumi*, *perdi*. Veriſimilius ſane id, quam ut ſit a παθεῖν, vel quia *ſpatioſa* ſit: quorum utrumque Iſidorus tradit, lib. XVIII. cap. VI. Inſuper ſignat *ramulos*, *unde palmula dependent*: quomodo apud Plinium ſumitur, lib. XVI. cap. XXVI. Atque hac ſignificatione plane Græcum eſt. Pollux: ἐξ ὧν κρέμανται οἱ βάλανοι, σπάθαι. Pro eo & σπάδιξ dicitur. Utrumque ab eadem origine. Nempe ἀπὸ τοῦ σπᾶν, quod eſt *trahere*, *avellere*. A *ſpatha* ſit *ſpathula*. Quod Papias agnoſcit. Exponitur autem *fructus palmarum antequam aperiantur*. Græce ἀναλόγως a σπάθη ſit σπαθάλιον, *termes palmæ*. Ita apud Martialem in Xeniis, diſt. XXVII. legas tale lemma, *Spathalion caryotarum*. Quod Georgius Merula recte interpretatur *ramulum cum caryotis dependentibus*. At *ſpalathium*, ſi ita dicere, aliud fuerit. Nam ficuum ſit maſſa. Ea enim Græcis παλάθη. Heſychius: Παλάθη, ἡ τῶν σύκων ἐπάλληλος θέσις. Παλάθαι σύκων μάζαι. Inde ſic diminutivum παλάθιον, & præmiſſo σ, σπαλάθιον, ut μικρὸς, & σμύραινα pro μικρὸς & μύραινα, & Latinis a κάραβος, *ſcarabeus*.

Sᴘᴀᴛɪᴜᴍ ſæpe legas de *ſpatio loci*, *ubi curſu certabatur*. Quomodo Cicero *ſpatium* & *curriculum* crebro jungit: ac Lucretius ſimiliter dixit, lib. IV.

. . . . *Spatium decurrere amoris.*

Itaque accedo ſummis viris, Angelo Caninio in Helleniſmi Alphabeto, eumque ſecuto Joſepho Scaligero, eleg. in Pedonem: qui cenſent *ſpatium* eſſe a σπάδιον, quod Æolicum, & Doricum, ac Creticum eſt pro στάδιον. Unde & Heſychius: Σπάδιον, στάδιον. Solent Æoles, quos Romani ſequuntur, Π & Τ commutare: quomodo pro τόλις dixere πόλις, & contra a σπουδὴ eſt *ſtudium*. A *ſtadiis* translata vox ad quævis loca. Ac quia ex loco quem res occupat, judicamus de ejus magnitudine, inde pro *cujuſvis rei magnitudine* ſumitur. Ut apud Juvenalem:

. . . . *Spatium admirabile rhombi.*

Ubi non ſermo eſt de *ſpatio*, quod rhombus occupat, ſed *magnitudine*, quam obtinet. Sic Gellius lib. I. cap. I. *Modum ſpatiumque plantæ Herculis*. Hinc *ſpatioſus* pro *magno*. Nempe quia magna corpora magnum loci *ſpatium* requirunt. Ovidius de remedio Amoris:

Parva necat morſu ſpatioſum vipera taurum.

Item in Arte:

Omnibus Andromache viſa eſt ſpatioſior æquo.
Unus, qui modicam diceret, Hector erat.

Ubi *ſpatioſum* eſt *magnum*: *modicum* autem eſt *mediocre* ſive *modum tenens*. Nec intra corpora translatio conſtitit: ſed etiam ad tempus extenſa. Unde illa *ſpatium noctis*, *biennii*, *vitæ*, & ſimilia: quibus ut notiſſimis, fruſtra inſiſtam.

Sᴘᴇᴄɪᴏ antiquum eſt pro *video*. Eo Ennium uſum docet Varro, ut mox parebit. Ulpianum quoque uſurpare docet Scipio Gentilis, lib. I. παρέργ. cap. XVIII. verba ejus ſunt: *In perſona ejus, a quo alimenta relicta ſunt, hæc erunt ſpeciendo*. Id quamquam nonnemini videatur eſſe a *ſpecu*, ut militaris ſit vox, e *ſpecu*, quid hoſtes agant, *ſpecientibus*; magis tamen placet eſſe a σκέπω σκοπῶ, quod idem notat. Vel Hebræo שקף, *vidit*, *ſpectavit*, unde שקף, *adſpectus*. Unde & Græcum σκέπω. A *ſpecio* eſt *ſpecies*, ut a *facio facies*, ab *effingo effigies*. Hinc eſt, quod *ſpecies* quoque pro *oculis* ſive *adſpectu* uſurpatur. Lucretius:

. . . . *In luci qua poteris res*
Accidere ad ſpeciem, quadrata niſi ejus imago.

Et paullo poſt:

Verum nos oculis quia ſolis cernere quimus,
Propterea fit uti ſpeciem quo vertimus, omnes
Res ibi eam contra feriant forma atque colore.

Eodemque modo utitur, lib. v. Item pro *ſpectrum*. Quomodo *vanas ſpecies* dixit Plinius: ac ſimiliter Feſtus in *Lympha* ait. *Quicumque ſpeciem quandam e fonte viderit*, hoc eſt, φάσμα. Ejuſdem originis eſt *ſpecimen*, τὸ δεῖγμα, ut a *levo levamen*, a *geno genimen*, pro quo dicimus *germen*. Hinc quoque eſt *ſpectrum*, ut a *plaudo plauſtrum*, a *rado raſtrum*, &c. Item antiquum *ſpectus*, quo uſus Pacuvius Duloreſte:

Amplus, rubicundo colore, & ſpectu protervo ferox.

Appuleius, lib. III. Met. *Obliquato tamen ſpectu rem admirationis maximæ conſpicio*. Arnobium quoque lib. v. adverſus Gentes uſum putat Godſcalcus Stewechius. Sunt & ejuſdem originis *ſpectio*, & verbum *ſpecto*. Varro, lib. v. de L. L. *Spectare dictum ab ſpecio antiquo, quo etiam Ennius uſus: Vos epulo poſtquam ſpexit. Et quod in auſpiciis diſtributum eſt, qui habeant ſpectionem, qui non habeant*. Feſtus: *Spectio in auguralibus ponitur pro adſpectione & nunciatio*, &c. Itaque & apud Cic. Philipp. II. *ſpectionem* pro *inſpectionem* legit Hieronymus Ferrarius, adſtipulante codice Colotiano. Sunt ab eodem *ſpecula* & *ſpeculum*, ut a *perio periculum*, ab *amicio amiculum*, a *noto notaculum*, &c. A *ſpecula* eſt *ſpeculor*, unde *ſpeculator*, a quo *ſpeculatorium*. Appuleius de Mundo: *Nocturni exploratores, & nuncii ſpeculatoriorum incenſores aſſidui*. In vulgatis eſt *ſpeculorum*: in vett. libb. *ſpeculatorum*: unde legendum liquet *ſpeculatoriorum*. A *ſpeculum* eſt *ſpecillum*, ut a *baculus bacillus*. Varro, lib. v. de L. L. *Speculum*,

quod in eo ſpecimus imaginem. Specula, de qua proſpicimus. Speculator, quem mittimus ante, ut reſpiciat quæ volumus. Hinc quo oculos inungimus, quibus ſpecimus, ſpecillum. Ut *ſpecillum*, ſic *conſpicillum* dici, oſtendit ἀναλογία, non *conſpicilium*, uti in Nonio editum ab H. Junio, ac ab eodem ſcribitur in Nomenclatore. Sic vero, ut Nonius docet, dicitur locus, unde conſpicere poſſis. Idem uſum ait Plautum Medico:

In conſpicillo adſervabam, pallium obſervabam.

Eſt & apud eundem, Ciſtell. I. 1.

Conſpicillo conſecutus eſt clanculum me uſque ad fores.

Aliud vero *ſpeculum*, aliud *ſpecular*: in illo imaginem noſtri videmus: Græci κάτοπτρον: at per hoc videmus: Græce διόπτρα. Vide mox *Specularis*. A *ſpecio* eſt *ſpectaculum*, ut a *pio piaculum*, a *noto notaculum*. Ab eodem eſt *exſpecto*. Varro, lib. V. de L. L. *Exſpecto, quod ſpectare volo*. Vox ea, ut vult Velius Longus, abſque *S* ſcribitur, cum ſignificat *opperior*: at *S* admittit quando venit a *ſpecto*. Verum hæc differentia plane mihi inepta videtur. Quippe & *exſpecto*, cum *opperior* notat, venit a *ſpecto*, ſive quia qui cæterius res alias *ſpectare* cogitur, is nondum ad penitiora admittitur: ſive quod *exſpectantes* ſæpe eximus *ſpectandi* cauſſa. Sane & in *opperiendi* ſignificatione per *S* ſcribi volebat Terentius Scaurus: atque ita ſcriptum invenitur cum in vett. libb. tum etiam inſcriptionibus. Quamquam, niſi Scauri accederet auctoritas, leve id futurum ſit argumentum, cum & in iiſdem inſcriptionibus ſæpe omnino *S* redundet, ut in *exſemplum*, quod eſt ab *ex* & *amplum*, item in *exſernare*, *exſoriente*, *exſiat*, & aliis quibusdam, quæ adſcribenda imperitiæ inſcribentium. A *ſpecio* cum præverbio quoque ſunt *adſpicio*, *inſpicio*, *conſpicio*, *reſpicio*, *ſuſpicio*, *deſpicio*, ſimiliaque. Quamquam fortaſſe nec defutura ſit ratio, ſiquis hæc a *ſpicio* deducere malit, uti Priſcianus in X. facit. Nam & ita videntur veteres pro *ſpecio* dixiſſe. Plautus Mil. Glor. act. III. ſc. I.

Flagitium eſt, ſi nihil mittetur, quo ſupercilio ſpicit.

Scio a Lambino editum eſſe *ſpecit*. Sed *ſpicit* eſt in antiquiſſimis quibuſque, ut in Plauto Pariſienſi ſive illiato, quem ante annos centum Simon Carpentarius emendarat: item in Veneta, quæ ante annos nonaginta cum variorum notis edita eſt. Sed & Camerarius & Duza *ſpicit* ediderunt. A *ſpeciendo* quoque ortum ducunt *auſpicii*, & *ſuſpicionis* voces: de quibus ſeorſim agimus. Ejuſdem originis eſt *circumſpectus*, quomodo proprie vocatur, quem homines circumſpiciunt, ſive, qui ora in ſe hominum convertit. Sed quia cum homines circumſpicere ſolent, qui prudentia ſua res omnes circumſpicit, inde eſt, quod per metalepſim conſequentis *circumſpectum* dixere pro *prudenti*.

SPECTILE, Feſto teſte, erat inter *ſuilla obſonia*. Nempe *pars ſuis ſub umbilico*. Plautus Carbonaria:

Ego pernam, ſumen ſueris, (antique pro *ſuis*)
ſpectile, callum, glandia.

In nonnullis tamen Feſti libris pro *ſpectile* eſt *ſpetile*: Imo & in MSto eſt *ſpetiale*: ſed perperam. Si *ſpectile* rectum eſt, videri poſſit ab ea voce eſſe, quod Germanis *lardum* dicitur *ſpek*. Erit autem *ſpectile* a *ſpecio*, qua forma dicimus *coctile*, *fictile*, & alia. Nempe quia pars in ſue eſſet maxime pinguis, & craſſa, eoque imprimis *ſpectabilis*. Et fortaſſe adjective ea voce uſus Plautus, ut *ſumen ſuis ſpectile* dixerit ſine ὑποστιγμῇ poſt *ſueris*, ſeu *ſuis*. Quomodo legiſſe videtur Dalecampius ad Plinii lib. XI. cap. XXXVII. Sed Scaliger ſubſtantive accepit. Imo nec Feſtum aliter ſenſiſſe, ſatis ex interpretamento liquet.

SPECULARIS *lapis* erat vitri modo διόπτρος καὶ διαφανής, hoc eſt, *tranſlucidus*, qui ex Hiſpania, Cappadocia, Arabia portabatur. Eoque in tenues laminas ſive teſſellas diſſecto utebantur in feneſtris loco vitreorum, quæ nunc in uſu. Plinius, lib. XXXVI. cap. XXII. *Specularis vero (quoniam & hic lapis nomen obtinet) faciliore multo natura finditur in quaslibet tenues cruſtas. Hiſpania hunc olim citerior tantum dabat, nec tota,* &c. Ita dicebatur, quia eſſet *perſpicuus*. Eoque & διαφανῆ λίθον Græci appellant. Idem *ſpeculi* præbebat vicem: unde vulgo *ſpeculum aſini*, ac Belgis *ſpiegel-ſteen* appellatur. Etiam *Mariæ glaciem* nuncupant. *Specularium in feneſtris ex hoc lapide* meminit Seneca epiſt. LXXXVI. *Quantæ nunc aliquis ruſticitatis damnet Scipionem, quod non in caldarium ſuum latis ſpecularibus diem admiſerat?* Et epiſt. XC. *Quædam noſtra demum prodiſſe memoria ſcimus: ut ſpeculariorum uſum perlucente teſta, clarum tranſmittentium lumen.* In ſella quoque agnoſcit Juvenal Sat. IV.

Quæ vehitur clauſo latis ſpecularibus antro.

Etiam arbores, uvas, roſas, aliaque id genus *ſpecularibus* per hiemem cuſtodiebant; quod cum ex Columella, Palladio & aliis conſtat: tum hoc Martialis loco, lib. VIII. ep. XV.

Pallida ne Cilicum timeant pomaria brumam,
Mordeat & tenerum fortior aura nemus:
Hibernis objecta notis ſpecularia puros
Admittunt ſoles, & ſine fæce diem.

Meminit & *ſpecularium* Plinius, lib. II. epiſt. XVII. ac Ulpianus in l. XII. §. XVI. & XXV. de inſtructo vel inſtr. legat. & l. XV. §. VI. de uſufr. Apud Sympoſium eſt ænigma cujus lemma, *ſpecular*. In eo ænigmate eſt,

Perſpicior penitus, nec luminis arceo viſum.

Cornei ſpecularis meminit Tertullianus: quali vulgo utimur in laternis.

SPECUS a σπέος, quod idem notat. Heſychius, Σπέος, σπήλαιον, ἄντρον. C inſertum, quomodo (ut vulgo putant) ab ἰαχή, quod *clamorem* notat, ὁ Διόνυσος dictus ἴακχος, unde Latinum *Bacchus*. Verum autem *Iacchi* etymon in *Jovo* adduximus. A σπέος, Græce fecere σπήλαιον, & σπῆλυγξ, inſerto λ, & producta prima vocali. Græco *ſpelæum* uſi quoque Maro & alii. Ab obliquo σπήλυγγος, vel σπήλυγγα Latini formarunt *ſpelunca*: quæ cauſſa eſt, cur in eo, contra quam in *ſpecus* fit, prima ſit porrecta.

SPERNO inepte a quibusdam, Perotto teſte, deducitur ex *ſpero*, & *non*, quia, quæ non ſperamus, ea rejicimus, ac aſpernamur. Potius a σπείρω eſt *ſperno*, ut a πείρω vel περάω fit περῶ, Euſtathio teſte. Ita proprie *ſperni* dicetur, quod per viam ſpargitur: ut *temni*, quod abſcinditur. Nam τέμνειν, *ſecare*. Aliud etiam in mentem venit. Quid, ſi *ſperno* dicamus contractum ex *ſeparino*, quod ſit a *ſeparo*? Nam ut a *nato natino*, unde *natinatio*, apud Feſtum: ut a *nego*, *negumo*, unde *negumate*, pro *negate*, in carmine Cn. Marcii: ut a *ſto*, *ſtano*, unde *deſtino*, *obſtino*, *præſtino*: ita fortaſſe a *ſeparo*, *ſeparuno*, vel *ſeparino*. Multum hanc ſententiam firmat, quod *ſperno* antiquis notabat *ſeparo*, *ſegrego*, Nonio teſte. Atque ita uſus Ennius Hectoris Lytris:

Melius eſt virtute jus, nam ſæpe virtutem mali
Nanciſcuntur, jus atque æquum ſe a malis ſpernit
procul.

Ubi *virtus* notat ἀνδρείαν, ſive *virtutem militarem*, hoc eſt, *fortitudinem*. Vel etiam dicamus cum doctiſſimo Martinio, *ſperno* factum ex *ſeparno*: *ſeparno* eſſe a *ſepar*. Nam ut a *cor*, *concors*, *diſcors*, *ſecors*, vel *ſcors*, dixere: Ita fortaſſe & a *par* fecere *compar*, *diſpar*, *ſepar*. Sane in Gloſſis Iſidori legas, *ſepar*, *ſeorſim*, *a parte*. Ubi ſcribendum, *a pare*. A *ſpernere* eſt *ſpernari*. Gloſſ. Phil. *Spernatus*, ὑπεροραθεὶς, ἐξουθενηθεὶς, καταφρονηθεὶς, ὑπερηφανηθεὶς. Ubi ne *aſpernatus* legamus, obſtat literarum ſeries. Juvenalis:

. . . . *Viduas tantum aſpernatur adulter.*

Atque ut a *ſpernere* eſt *aſpernere*, ſic a *ſpernari* eſt *aſpernari*.

SPES forte ab ἐλπὶς κατὰ μετάθεσιν, & σ altero adjecto. Sed obſtat, quod prius dixere *ſpeis*, vel *ſperes*, unde genitivus *ſperis*, & pluralivus *ſperes*. Nonius: *Sperem veteres ſpem dixere: unde & proſpere dictur pro ſpe*. Feſtus: *Speres antiqui pluraliter dicebant, ut Ennius lib. II.*

Et

Digitized by Google

Et ſemel effugit ſperes ita funditu' noſtras.
Et libro ſextodecimo:
Spero, ſi ſperes quicquam prodeſſe potes ſunt.
Speres autem ac *ſpero* omnino ſunt ab Hebræo שבר, id eſt, *ſpes*, a rad. שבר, id eſt, *ſperare*. Latini converterunt medium *B* in tenuem *P*, ut Græci in ἄππα a Syriaco אבא, *abba*. A *ſpero ſperata* dicitur, quam quis petit uxorem: uti jam *promiſſa* dicitur *pacta*, vel *ſponſa*. Plautus Aſtraba apud Varronem: *Lubenter, mea ſperata, conſequor*. At Nonius errat, cum ſimiliter uſum putat Plautum Amphitr. act. II. ſc. II. Ubi Amphitryo redux uxorem ſuam vocat *ſperatam*.

Sphæra eſſe a σφαῖρα & cæco patet. Quare mirum, Fungerum, tanquam in re dubia, ſcribere, *videri* inde nomen accepiſſe. Illud minus apertum, unde σφαῖρα dicatur. Sed non abludit a vero, venire a שפר, quod eſt *pulchritudo*: quia *forma* eſt *rotunda*. A σφαῖρα eſt σφαιρίτης, ſupple πλακοῦς, ex quo Latinis *ſphærita*, placentæ genus, in cujus ſolo *ſphæræ*, ſeu globuli multi poſiti eſſent. Cato de R. R. cap. LXXXII. *Sphæritam ſic facito, ita uti ſpiram, niſi ſic fingito detractis caſeo, mello, ſphæras pugnum altas facito. Eas in ſolo componito, denſas eodem modo componito, atque ſpiram, itemque coquito.* Ab eodem eſt σφαιρίζω, *pila ludo*, ut Pollux & Suidas exponunt: unde σφαιριστὴς, *qui pila ludit*; σφαιριστικὴ, *ars ludendi pila*, de qua olim Timocrates Lacon ſcripſit, ut ait Athenæus, lib. I. σφαιριστήριον, *locus pilari luſui deſtinatus*. *Sphæriſterii* voce utuntur quoque Tranquillus in Veſpaſ. Plin. lib. II. epiſt. XVI. Lampridius in Alexandro Severo, *Poſt lectionem operam palæſtræ, aut ſphæriſterio, aut curſui, aut luctaminibus mollioribus dabat*.

Sphinx, σφίγξ, Statius, lib. I. Theb. verſ. LXVI.
. . . . Si Sphingos iniquæ
Callidus ambages te præmonſtrante reſolvi.
Quem ad locum ſic Placidus Lactantius (cujus ſcholia maxima ex parte cento ſunt ex Servio & Hygino:) *Dicta Sphinx, quod ita ſtringeret homines ſuis quæſtionibus, ut ſe expedire non poſſent. Nam Græce σφίγγειν conſtringere dicitur vel vincire.* Sequitur ibidem: *Sphinx monſtrum erat alas & ungues habens in ſimilitudinem Harpyarum, quod inſidens ſcopulo viæ imminenti, inſolubilia ænigmata tranſeuntibus proponebat, quæ cum ſolvere non poſſent, ex improviſo veniens alis & unguibus ad ſe in rupem trahebat.* Hæc ille. Revera autem *ſphinx* erat (quemadmodum ex Socrate tradit Scholiaſtes Euripidis,) ἐγχώριος χρησμολόγος δύσγνωστα μαντευομένη. *Vates ejus regionis, quæ reſponſa daret intellectu difficilia*. Indeque a Sophocle Œdipo tyranno vocatur ἡ ῥαψῳδὸς. Quod de figura ait Lactantius, id plenius explicatur ab Auſonio his verſibus:
Terruit Aoniam volucris, leo, virgo, triformis
Sphinx, volucris pennis, pedibus fera, fronte puella.
Sane πτερωτὴν, hoc eſt, *alatam* vocat & Euripides. Sed hoc intelligendum de *ſphinge Græcorum*, quæ erat capite nudo, capillis compoſitis, pennata. At *Ægyptiaca*, erat capite velato, ſine alis. *Ægyptiæ* figuram præbent multa marmora antiqua. *Græcam* videas in antiquis nummis Chiorum, quorum ea inſigne erat, ut Carthaginenſium ἵππου προτομὴ, Rhodiorum roſa, Siciliæ tricrurium. Vide ſis, quæ de *ſphinge* notavit Joſ. Scaliger animadverſionibus Euſebianis ad annum MCCLVII. hoc eſt, pag. XLIV. & XLV. At κατὰ μεταφορὰν etiam aliis vox *Sphingis* aptatur. Ut Caſſandro filii ex munito Ætoliæ loco per Locridem infeſtante Phocidem, Megara, & Atticam. Dux enim iſte *Sphingis* nomine intelligitur in carmine ithyphallico in honorem Demetrii Poliorcetæ ab adulatoribus compoſito; quod ex Duride Samio refert Athenæus, lib. VI. Sed corrupta admodum nunc legitur: egregie autem reſtituit Caſaubonus in Animadverſionibus ejuſce lib. cap XVI.

Spica [ψίχα.] a *ſpe* dicitur, ſi credimus Varroni, lib. IV. de L. L. & lib. I. de R. R. cap. XLVIII. ubi & antiquitus *ſpecam* ait vocatam. *Nam*, inquit, *eam quod ſperant fore, ſerunt*. Servius autem a *ſpiculo* deducit, cum contra *ſpiculum* ſit a *ſpica*. *Spica* vero poſſit videri eſſe a σπίζω, *extendo*. Sed placet Joſ. Scaligeri & Nunneſii ſententia, qui derivant ab Æolico στάχυς pro στάχυς, quomodo & pro στάδιον dixere σπάδιον, unde *ſpatium*, ut contra a σπουδὴ fecere Latini *ſtudium*. Non tamen ἀμέσως *ſpica* a στάχυς, ut exiſtimaſſe Scaliger videtur: ſed a *ſpicus*, quod e στάχυς. Veteres enim dixere *ſpicus*, *ſpica*, *ſpicum*. Servius in I. Georg. *Dicimus & hic ſpicus, & hoc ſpicum*. *Cicero in Arato*:
Spicum illuſtre ferens inſigni corpore Virgo.
Sed ſcire debemus, in uſu eſſe a maſculino utrumque numerum: a neutro vero rare, & tantum ſingularem inveniri; nam plurali nuſquam lectum eſt. Et poſtea: *Spicas de maturis frugibus abuſive dicimus. Nam proprie eſt ſpicus, cum per culmi folliculum, id eſt, extremum tumorem ariſtæ adhuc tenues in modum ſpiculi eminent*. *Spica* vox a *frugibus* ad alias etiam *plantas* extenditur. Ut cum Ovidio & Propertio *crocus* dicitur *ſpica Ciliſſa*: nimirum quia *filis ſive capillamentis refert ariſtas*. Nam valde fallitur ſummus vir, cum per *ſpicam* hic *radicem* aut *bulbos* intelleɩxit. A *ſpica* etiam *figura* oblonga & angulata *laterculi* videntur *ſpica* nominari: unde *pavimentum ſpicatum* apud Vitruvium, lib. IV. cap. I. De quo vide Bernardinum Baldum in Lexico Vitruviano. A *ſpica* eſt *ſpicare*: quod interpretantur *acuere*, ſed parum commode. Eſt enim *ſpicare*, concidere aliquid minutatim, ſic ut aſſulis multis referat *ſpicam* cum ariſtis. Gratius in Cynegetico:
Spicataſque faces ferre ad nemora alta Dianæ.
Idem:
Quid Macetum immenſos libeat ſi dicere contos,
Quam longa exiguus ſpicant haſtilia dentes?
Ubi *ſpicant* itidem interpretor, *ſpicæ ſimile faciunt* multis dentibus, qui referant ariſtas. Quamquam aliter hunc locum ceperit Turnebus, lib. XXI. cap. XXV. Compoſitum eſt *inſpicare*. Maro I. Georg.
. . . . Ferroque faces inſpicat acuto,
quod recte Servius exponit, *incidit ad ſpici & ariſtarum ſimilitudinem*. Onomaſt. *Inſpico*, διαςταχύζω, quod Latini inſtar formatum a στάχυς, *ſpica*. A *ſpicare* eſt *ſpiculum*, ut a *jacio*, *jaculum*, a *noto* *notaculum*. Id magis placet, quam ut ἀμέσως ſit a *ſpica*, quia in mucronem deſinit inſtar ſpicarum: quamquam ita ſenſerit Iſidorus lib. XVIII. Originum, cap. VIII & Jul. Scaliger, in lib. I. Theophraſt. de cauſis Plantarum, cap IV. Belgæ & Celtæ pro *ſpiculo* dicunt *pike*, quod ex *ſpiculo* corruptum arbitror, vel a *ſpicando* formatum. Eſt autem *ſpiculum* ἀκόντιον, ἀκὶς, λιθοφατὶς, prout exponitur in veteri Gloſſario: ἀκοντίου εἶδος, ut eſt in Gloſſis Cyr. A *ſpiculum* eſt *ſpiculator*, quod cum *ſpeculatore* confudit Philoxenus in Gloſſis Latino-Græcis, cum ſcribit *Speculator*, κατάσκοπος, καὶ ὁ ἀποκεφαλίζων. Prius *ſpeculatori* convenit, poſterius *ſpiculatori*, ſive *carnifici*. Error ex eo eſt, quod Græcis ἱ in ε converſo σπεκουλάτωρ diceretur: ut Marci cap. IV. item Suidæ, Theophylacto, aliis.

Spina [*pinna*] juxta Nunneſium in Grammatiſtice eſt a σκῶλος, quod *ſpinæ* genus notat. Nempe ο in π verſo, ut a σκῦλον, *ſpolium*, a λύκος *lupus*. Mallim ego, quia in acumen extenditur, ἀπὸ τοῦ σπίζειν, quod valet ἐκτείνω, teſte Euſtathio. Græcis eſt ἄκανθα ab ἀκὶς, *mucro*, *acies*. Antiqui *ſpinas* & ſi loco *aciculæ*. Unde Tacitus de moribus German. *Tegumen omnibus ſagum, fibula, aut ſi deſit, ſpina conſertum*. Atque inde *ſpinula* vulgo, ex quo Belg *ſpel* κατὰ συγκοπὴν. A *ſpina* etiam eſt *ſpinus*, prunus ſylveſtris. Nam, ut Columella ait, pruni ſylveſtres genera ſunt *ſpinarum*. Virgil. IV. Georg.
Eduramque pyrum & ſpinos jam pruna ferentes.
Ubi Servius monet, *ſpinus* genere virili eſſe arborem prunorum: at *ſentes* dici *ſpinas* in muliebri, Græcis ἀκάνθη quidem *ſpina*, at de *ſpinoſa arbore* tum ἄκανθος, tum ἄκανθα dicunt.

†Spina eſtne ab Heb. סנה *ſeneh* (i. e. *rubus*, Deut. XXXIII. 16. unde & nomen *Sentis* ſuo loco dedu-
xi.

ri, & *Sinai* montem appellatum Judaei volunt) an potius a צנה *tſinnah*, *hamus*, *aculeus*. Amos IV. 2. Vnde & צננים *tſeninim* Num. XXXIII. 55. & צנים *tſinnim* Prov. XXII. 5. ſunt *ſpinae*, & aculei. In his littera Tſade ſcite ac recte per Sp expreſſa fuit. MAZOCHIVS.

SPINTER, [σφιγκτὴρ a σφίγγω.] ſive potius *ſpinther*, (ut Feſti verbis utar,) *vocabatur armillæ genus, quod mulieres antique gerere ſolebant brachio ſummo ſiniſtro*. Quibus ex verbis liquet, cur ἀκροχείριον vocent Græci, ut Priſcianus teſtatur in v. Utitur Plautus, Menæch. act. III. ſc. III. Nomen videtur eſſe a *fulgore igneo*. Nam σπινθὴρ, *ſcintilla*, *igniculus*. A σπινθὴρ fit σπινθαρὶς avis, de quo in *Spinturnix*. Fortaſſe & hinc Suetonio in Caligula dicuntur *ſpintriæ*: nempe a *monſtruoſorum libidinum ardore*.

SPINTVRNIX, ut ait Feſtus, *eſt avis turpis figuræ*. Subjicit deinde illud ex veteri aliquo ſcriptore: *Occurſatrix artificum, perdita ſpinturnix*. Etymon cognoſcere ſit ex eo quod ſubdit: *Ea Græce dicitur, ut ait Santra*, σπινθαρίς. Plinius de eadem, lib. X. cap. XIII. *Incendiariam avem alii ſpinturnicem vocant: ſed hæc ipſa, quæ eſſet inter aves, qui ſe ſciret dicere, non inveni*. Sed Scaliger ad Feſtum in voce *Buſtum*, putat ſe inveniſſe, quæ ſit *ſpinturnix*. Nam ea nominibus σπινθαρίδος, & *avis incendiariæ*, colligit, eſſe *avem buſtuariam*, quæ ea buſto ſudem tectis inferat, atque ita incendium creet. Sane σπινθὴρ *ſcintilla*, *igniculus*. Itaque de ea intelligit hoc in Gloſſis: *Ambuſtandus* (leg. *ambuſtaneus*) εἶδος ὀρνέου. Item Servii illa in iſtud Maronis, IV. Æneid.

Solaque culminibus ferali carmine bubo
Sæpe queri.

Sane bubo ſi cujus ædes inſederit, & vocem miſerit, mortem ſignificare dicitur. Si autem de buſto ſudem ad tectum detulerit, incendium ædibus portendere. Sed hæc non probaſſet Santræ, Plinio, Feſto, aut Gloſſographo: qui ſpecie hanc avem ab aliis diverſam putarunt. Fortaſſe autem ne avis quidem fuit, etſi id veteres putarint. Cenſet id Salmaſius. Putat enim Santram ſolo nomine compulſum aliud cenſuiſſe; at revera nullam eſſe *avem incendiariam* ſpecie diverſam: *ſpinturnicem* autem non *avem* eſſe, ſed *quadrupes* Æthiopicum & Ægyptium, deformitate ſua ridiculum. Et favet Ammianus Marcellinus, lib. XXII, ubi animal hoc ὑποκοριστικῶς *ſpinturnicium* vocat, juxta veriſſimam emendationem Pithœi, lib. I. Veriſim. cap. I. Vulgo trajectis perperam literis, legitur *piſturnicia*. Sed *Spinturnicium* etiam vocat Plautus Menæchmis, Act. III. Sc. III.

Pithecium præ illa & ſpinturnicium.

Ubi deformium animalium nomina deformi aptat mulieri. Quæ vero de *ſpinturnicio* animali commemorat Ammianus, ea Agatharcides refert de *ſphinge*: uti & Diodorus Siculus, lib. III. Hæc fingitur alata, ut ea fortaſſe cauſſa fuerit, cur *ſpinturnix* putaretur avis. Sed utcumque fabuloſa Græcia eas cum alis effingeret, Ægyptii tamen ſine alis finxere: atque iis vere erat quadrupes. Itaque & Salmaſio videtur ex σφίγξ, productione nominis factum eſſe *ſpinturnix*, ſimiliterque ex ὄρτυξ eſſe *coturnix*.

SPIRA a σπεῖρα, quo generatim ſignificatur ἕλιξ, hoc eſt, *linea flexuoſa faciens orbes non redeuntes in ſe*. Sed ſpeciatim de variis rebus uſurpatur. Feſtus: *Spira dicitur, & baſis columnæ unius tori, aut duorum, & genus operis piſtorii, & funis nauticus in orbem convolutus: ab eodem omnes ſimilitudine. Pacuvius: Quid ceſſatis ſocii ejicere ſpiras ſparteas. Ennius quidem hominum multitudinem ita appellat, cum ait: Spiras legionibus nexunt*. De notione quam primo loco ponit Feſtus, vide Bernardinum Baldum, libro de vocibus Vitruvianis. De altera, ut operis piſtorii genus eſt (quomodo uſus Cato) adi Caſaubonum in Athenæum, lib. XIV. cap. XIV. De tertia acceptione ita Papias: *Spira proprie funium. A ſparto dictæ: nam ſpira involucrum eſt funium*. Sed de etymo fallitur, cum *funes convoluti ſpiræ* dicantur a figura qua convolvuntur. Nam *ſpira* ſeu σπεῖρα, ut ipſe Papias agnoſcit, eſt *circulus non ad eundem punctum reductus*: ſive, ut Græcis dicitur, figura ἑλικοειδής, κύκλος ἐπὶ κύκλῳ. Unde crebro etiam de *ſinuoſis anguium flexibus* utuntur Græci pariter ac Latini. Virgilius in Georg.

Nec rapit immenſos orbes per humum, neque tanto
Squameus in ſpiram tractu ſe colligit anguis.

Et Ovid.

. . . . *Immenſum ſpiris facientibus orbem*.

Hinc & pro *globo militari* uſurpatum. Sic uſus Ennius apud Feſtum:

. . . . *Spiras legionibus nexunt*.

Ubi *ſpiras* multitudinem hominum exponit Feſtus. Heſych. σπεῖρα, πλῆθος, τάγμα. Atque ita uſus Marcus Evangel. cap. XV. Chryſoſtomus interpretatur ἀριθμὸν, *numerum*. Latine *cohortem* dixeris: ut in *Cohors* diximus. Indeque *Spira* Germaniæ urbs nomen accepit, quia Conſtantius Cæſar ibi cohortes Græcas collocarat: de quo Mekerchus, lib. de pronunciat. Ling. Græc. cap. XXX. Dicitur & *ſpira* de *arborum venis & nodis in orbem convolutis*. Uſi ſic Theophraſtus Pliniuſque. Dicitur & de *faſciis galeri ſub mento ſtringi ſolitis*: item *muliebri capilli ornamento*, quomodo uſurpat Lucilius:

Cum tectum eſt, quidvis ſatis eſt. Viſuri aliені
Sunt homines? ſpiras, pallam, redimicula promito.

Uſurpatur & de *cincinnis*, hoc eſt, *capillis calamiſtro intortis*, nempe quia intorti σπειρωθέν. Itaque fortaſſe & a *convolutis crinibus ſpirillo* nomen. Feſtus: *Spirillum vocari ait Opilius Aurelius capræ barbam*. Sed pro *ſpirillum* in Catholico legas *ſtirillum*. Ponam verba: *Stirillum barba capræ, & dicitur a ſtria quod pendet ad modum ſtiriæ*. Apud Papiam pro eo eſt *ſterilum*, quod ſine dubio corruptum.

SPIRO videri poſſit eſſe a σπαίρω. Nam in Gloſſis Cyrilli legas, Σπαίρω, ὀρχοῦμαι, *ſpiro*. Sed σπαίρειν, quod & ἀσπαίρειν, potius dicitur de animalibus moribundis, cum palpitant, & tremunt, extremum editura ſpiritum. Sane Heſychius σπαίροντα exponit, τὴν ψυχὴν ἐκπνέοντα. Potius igitur *ſpiro*, uti & *ſibilus*, ſuſpicor eſſe a ſono factum. Quamquam & acute Martinius, cui *ſpiro*, quaſi σπῶ ἀέρα, *traho aëra*. [*Spiro* eſt a πνῶ, πνίζω.] A *ſpiro ſpiritus* unde *ſpiritualis*, pro quo in libris quibuſdam legitur *ſpiritalis*, verum contra ἀναλογίαν, cum (ut bene monuit Valla in notis ad priorem epiſt. ad Corinth. cap. III.) derivata a quarta declinatione poſtulent *u*, ut *uſualis*, *manualis*, *cenſualis*, *caſualis*.

SPISSVS, (ut quidem ſcribit Pontanus, in Actio, fol. CXXXIII. b. edit. Ald.) factum ex *ſæpiſſus*, a *ſæpe*, quod *ſæpes ſpiſſa* ſit denſaque. Ac placuit id quoque Perotto. Proque iis eſt, quod *ſeptuoſus* quoque ponatur pro *obſcuro*. Quare omnino melius hi, quam Papias, qui *ſpiſſus* dici ait, quaſi *ſine paſſu*. At vera origo a σπιδνὸς, quod eſt, *denſus*, *obſcurus*. Heſych. Σπιδνὸν, [πυκνὸν] πυκνὸς, συνεχὲς, σκοτεινόν. Item, Σπιδνὴ μέλαν, σκοτεινὸν, σκοτεινὸν, πυκνὸν, μέγα. A *ſpiſſum*, eſt *ſpiſſigradiſſimum* apud Plautum in Pœnulo, act. III. Sc. I. non tamen ab hac vulgari ſignificatione, ſed qua notat *tardum*: quomodo &, Nonio teſte, uſus Cæcilius, quando ait:

Nihil ego ſpei credo: omnes res ſpiſſas facit.

SPITHAMA, σπιθαμὴ, διάστημα δώδεκα δακτύλων, ut ait Euſtathios: qui & dici ita ait παρὰ τὸ θαμὰ σπίζεσθαι. Simplicius dixeris eſſe a σπίζεσθαι, *extendi*, quia *ſpatium ſit, a pollice & digito minimo, longiſſime extenſis*.

SPLEN, ſi Iſidorum audimus, contractum ex *ſuppleo*. Sic enim ſcribit, lib. XI. Orig. cap. I. *Splen dictus a ſupplendo, ex contraria parte jecoris, ne vacua exiſterent*. Quo profecto nihil ineptius, quaſi *ſplen* homini ſolum datus ſit ad explendam inanitatem, non ad attrahendum ſuccum melancholicum. Mirum autem Fungerum non aliud etymon ponere, cum

cum ignorare non potuerit venire a Græco σπλὴν· quippe qui, hac de voce tractans, ipſe dicat lienoſos ſeu ſplenaticos ab Hippocrate σπληνώδεις appellari. Σπλὴν forte quaſi σπιλὴν, quia attrahit ſordes: a σπίλος, quod etiam ſraces ſeu εὐμφολα notat, teſte Heſychio. Niſi malis a σίπαλος, quod, eodem teſte, notat impurus, ἀκάθαρτος. A σπλὴν eſt σπλήνιον, linteolum vel emplaſtrum, non oblongum tantum (ut Heſychius vult) nec ſemper ſplenis figura (quæ aliorum opinio eſt) ſed quacumque forma affectæ corporis parti aptatum. Interim proprie ſic dici quod ſpleni applicatur, aut ſplenis figuram refert; ipſa voce admonemur. Porro uſitata quoque hæc vox Latinis ſcriptoribus: idque pro linteolo oblongo, quod fronti obvolvitur ad dolorem minuendum, aut catarrhum ſiſtendum. Martial. lib. II. epigr. XXIX.

Et numeroſa linunt ſtellantem ſplenia frontem.

Et lib. VIII. ep. XXXIII.

Talia lunata ſplenia fronte ſedent.

Hinc idem lib. X. ep. XXII.

Cur ſpleniata ſæpe prodeam menta.

hoc eſt, cui ſplenium impoſitum. Α᾽σπληνος, lienis expers. Herba aſplenon, ἄσπληνον· quæ, ut Dioſcorides ait, lib. III. cap. CLI. δύναμιν ἔχει τὰ φύλλα ἀποζεσθέντα σὺν ὄξει, καὶ πινόμενα ἐπὶ ἡμέρας μ΄, σπλῆνα τήκειν. Quod ita Plinius vertit, lib. XXVII. cap. V. *Hujus foliorum jure in aceto decocto per dies XL. poto lienem abſumi ajunt*. Splenium vocatur Iſidoro, lib. XVII. cap. IX. *Splenium*, inquit, *quod ſplenem auferat*. Vitruvius, lib I. cap. IV. *Dextra & ſiniſtra ejus fluminis* (in Creta) *paſcuntur pecora: ſed ex his quæ paſcuntur proxime Gnoſon, ſplenoſa. Quæ autem ex altera parte proxima Gortynam, non habent apparentem ſplenem. Unde etiam medici quærentes de eadem re invenerunt lienes. Ita eam herbam colligendo curant lienoſos hoc medicamento, quod etiam Cretenſes aſplenon vocant.*

SPLENDEO, etſi nihil ſplendore clarius, tamen ſi vocabulum ſpectes, ſane origo ejus ſatis eſt obſcura. [πινθαλὶς σπινθαλίς.] Tentabimus tamen. Num corruptum ex σελαγέω, quod idem notat, quaſi σέλας ἄγω. An ex σπινθηρίζω, ſcintillo, ρ trajecto, & ν in λ mutato, quod crebrum? An ex σπλεδίω, unde fiet, inſerto, ut in multis? Σπλεδίω autem idem fuerit ac σποδίζω, vel σποδέω, quod valet torreo, φλόγω, juxta Heſych. [φλέγω etiam φλέδω dixere.] Nempe σποδὸς & σπληδὸς, quo uſus Nicander, cinerem notant, ac proprie, ut videtur, ignitum: qui hoc habet, quod ſplendeat torreatque. An potius ſplendeo ex σελᾶ ἔνδον, intus luceo, ρ inſerto? Vel quaſi σελᾶ ἐν Διί, ſplendeo in aëre? A qua Διὸς notione eſt ἔνδιος, meridianus. An, quod omnium maxime placet, eſt ex σίλβω, vel σιλβέω, quod notat ſplendeo, niteo? Nempe ex σίλβω κατὰ μετάθεσιν fit ſblitο. N autem inſeri ſolet, ut ex πάγω ſeu pago, pango; ex frago, frango, & ita in aliis multis. [poteſt & a φλοΐδω, id eſt, φλογίζειν.]

†SPOLIO eſt a שלל ſhalal notionis ejuſdem, niſi quod in Latio P inſertum fuit. MARTINIVS.

SPOLIVM, unde ſit, rimanti, in mentem venit, commodiſſime deduci a σπολὰ, quod Æolicum pro στολὴ, hoc eſt, amictus, veſtimentum. Nec conjecturæ pœnitet. Nam ſpoliare proprie veſtem detrahere: στολὴ vero eſt a στέλλω, hoc eſt, veſtio, amicio. Vide quædam ad hanc ſpolii etymologiam pertinentia in voce Pavo. Interea alterum quoque etymon apponam. Nam nec commode minus deduxeris a σκῦλον, ſpolio a σκυλάω, ut mutetur k in p, quomodo a λύκος eſt lupus. Σκυλάω vero eſt a שלל, quod eſt expoliari, prædari. Spolium notare exuvias, ſive veſtem pellemve corpori detractam, indicat hic Lucretii locus, lib. V.

Necdum res igni ſcibant tractare, neque uti
Pellibus, & ſpoliis corpus veſtire ferarum.

Item ille, lib. III.

. . . . Cum lubrica ſerpens
Exuit in ſpinis veſtem, nam ſæpe videmus
Illorum ſpoliis vepreis volitantibus auctas.

Itidem ſpoliare eſt veſtem exuere. Plantis ſcite accommodat Petronius, *Dentibus*, inquit, *folliculos perite ſpoliat*. Nicander ſimiliter in Alexipharmacis, verſ. CCLXX. σκύλον vocat corium nucis caſtaneæ. A ſpoliando eſt ſpoliarium, locus ubi ſe veſte ſpoliabant balineas ingreſſuri. Hinc in vett. Gloſſ. Iſidori exponitur, *exteriores cellulæ in balneis*: item ἀποδυτήριον & ἐκδυτήριον. Sed & ſic vocabatur locus arenæ proximus, quo recipiebantur & exuebantur gladiatores in arena mortui. Hinc apud Lampridium illa Senatus exclamatio mortuo Commodo: *Gladiatorem in ſpoliario*. Et: *Gladiatoris cadaver unco trahatur. Gladiatoris cadaver in ſpoliario ponatur*. In eodem & ſine ſpe curationis læſi occidebantur: unde Seneca, epiſt. XCIV. *Nunquid aliquem eſſe tam cupidum vitæ putas, ut jugulari in ſpoliario, quam in arena malit?* Sed de ſpoliario ſiqua legere voles, adi J. Lipſium, lib. I. Saturnal. cap. XVIII. & de amphitheatro cap. XXI. Nam nobis etymologicen profeſſis, veterum conſuetudines ſummum haut aliud quam delibare licet.

SPONDA *exterior pars lecti eſt, pluteus interior*: ut ait Iſidorus, lib. XX. cap. XI. Sed ſumitur etiam pro interiori lecto. Ut apud Mar.

Aurea compoſuit ſponda . . . .

Item Hor.

Extrema & in ſponda cubet . . . .

Imo proprie notet thalamum, ſi eſt a σπονδὴ, fœdus, vel ſpondeo, unde & ſponſis nomen. Sane a ſponſis vel ſpondenda ſpondæ nomen eſſe, Catholicon jam olim prodidit. Sed nec incommode Martinius a ספן, tabulatum. Nam pluteus ſpondæ eſt tabula, unde Propert.

Et tabula una duos poterit componere amantes.

[a ποὺς, quod Pollux interpretatur κλιντῆρος lib. I. cap. 8. eſt ποίδιον & πόδιον. Sed vero Æoles pro ποῖδα dicunt σποῖδα, hinc ſponda.]

SPONDEO a ſponte, ſi vere Verrius: de quo ſic Feſtus: *Spondere Verrius putat dictum, quod ſponte ſua, id eſt, voluntate promittitur*. Imo & præit Varro, lib. V. de L. L. *Spondet, qui dicit ſua ſponte, ſpondeo*. Sed ſpondere ex eo eſt, quia ſponderent in σπονδῇ, quo libatio, vel libamen, item fœdus notatur. Nam in fœdere libabant, quod σπένδειν Græcis. Unde & Feſtus: *Verrius ſponſam ex Græco dictam ait, quod ii σπονδὰς interpoſitis rebus divinis faciant*. De ritu placet: de ſponſæ etymo mox videro. A σπονδὴ eſt σπονδαῖος pes, quod eo in ταῖς σπονδαῖς ἐχρῶντο, id eſt, *in libationibus uterentur*: ut ſcribit Hephæſtionis Scholiaſtes. Ac ſimiliter Diomedes, *dictus*, inquit, παρὰ τὴν σπονδὴν, *quia in templis hoc pede quædam carmina componebantur: ſcilicet ut libantes ſonum vocis ominoſæ audire non poſſent*. Indeque ſpondiales, qui ture incenſis altaribus canerent ſpondæis: ut indicat Iſidorus, lib. I. cap. XVI. Marius Victorinus, qui tibias inflarent ſupplicantes, a ſpondeis ſpondulas ait dictos. Sed vel ex Iſidoro ſpondiales legendum: vel ſpondiaulæ, σπονδιαῦλαι, quod placet Turnebo, lib XXII. cap. XX. Vel, quod malim, σπονδαῦλαι, ut dicimus ὕδραυλοι, μόναυλοι. Inde ſpondaulium, quam vocem Ciceroni, lib. II. de Oratore, ac Diomedi libro III. reſtituit Salmaſius: cum apud utrumque ſpondalium legeretur repugnante ἀναλογίᾳ. A σπονδὴ eſt ſponte, id eſt, voluntarie, ἑκοντὶ, libenter. Sponſiones enim erant voluntariæ, nec fiebant ſine σπονδῇ, ſive libamento. Etſi autem ſpondere ſit generale vocabulum, habet tamen aliam ſignificationem ſpecialem: unde dicuntur ſponſus & ſponſa, a quibus ſponſalia, & conſponſor, ac conſponſus, apud Feſtum. Poſteriori uſus Afranius. Gloſſ. vett. σύννυμφος, conſponſus, janitrix. At proprie quidem pater ſponſæ dicitur ſpondere, pater adoleſcentis deſpondere. Id obſervant Terent. Andr. act. I. ſc. I. Adelph. act. IV. ſc. VII. Cic. I. de oratore, &c. Non tamen id diſcrimen perpetuum eſt. Adi Briſſonium, lib. de nupt. & Albericum Gentilem de iiſdem, lib. II. cap. II. Sed & vide quæ de variis ſponſionum ſpeciebus

Cælius

Cælius Calcagninus ſcribit ad Tit. de verborum & rerum ſignific. pag. cccxlii. *Reſpondere* proprie eſt *repromittere* : ſed generatim accipitur pro ἀντιφωνεῖσθαι ſeu ἀντισπένδεσθαι. Etſi de hoc aliter Feſtus, ſive Paullos : *Spondere*, inquit, *ponebatur pro dicere : unde & reſpondere adhuc manet. Sed poſtea uſurpari captum eſt in promiſſis*. Sive, ut in quibusdam MSStis eſt, *in promiſſo*.

Spondylvs, σπόνδυλος, *anterior pars conchæ*, quæ aliter τράχηλος. Heſychius: τραχήλους, τὰς πορφύρας. ἔστιν τοὺς σπονδύλους τῶν κογχυλίων. Poſteriori modo, hoc eſt, pro *parte concharum anteriori*, accepit Plinius, cum lib. xxxii. cap. vi. ait de oſtreis : *Præcipua vero habentur ſpondylo brevi, atque non carnoſo*. Ubi Dalecampius per *ſpondylum* intelligit *interioris carnis ſolidum callum*. Sed potius cum Heſychio intelligam τράχηλον, quem & *trachalos* nuncupant Latini. Feſtus : *Trachali appellantur muricum ac purpuræ ſuperiores partes*. Petronius Arbiter Latinam appellationem prætulit. Nam *cochlearum cervices* dixit. Etiam *ſpondylum* dixere certum *conchæ* genus. Plinius, lib. xxxii. cap. xi. *Spondylus, ſmorides, ſtella, ſpongia*. Pro quo *ſpondylum* cum ſpiritu etiam legas apud Columellam, lib. viii. cap. xvi. item Macrobium, lib. iii. cap. xiii. ubi refert Metelli verba ex quarto ejus Indice. Ac ſimiliter σφόνδυλον legas apud Galenum lib. iii. de Alimentis.

Spongia, juxta Catholicon *a ſpuma, quod ex ſpuma fiat ; vel a fingere : quod eſt nitidare, quia apta eſt ad tergendum*. Sed *ſpongia* ejusdem eſt originis ac *fungus* : utrumque enim, ut ſupra dictum, a σπόγγος. Sive *fungus* a σπόγγος, *ſpongia* a σπογγία. Utroque enim modo dicitur.

Sportæ geminam originationem ponit Nonius : *Sportas aut ab ſparto, quaſi ſparteas ; aut ab aſportando*. Iſidorus, lib. xx. cap. ix. *Sporta dicta, quia exſportet aliquid ; vel quia ex ſparto fit. Spartus vero eſt frutex virgoſus ſine foliis*, &c. Sed cum *ſporta* ſit Græce σπυρίς, & Latini ſuos rectos forment ab obliquis Græcorum, quis non videt a σπυρίδα eſſe *ſporta* quaſi *ſperida*, *D* in *T* converſo, quomodo ab ἔνδον eſt *intus* ? Gloſſ. Cyrilli : Σπυρὶς, *ſporta, fiſcella, fiſcina*. A *ſporta* eſt *ſportula*, ab hoc *ſportella*, ut a *ciſta ciſtula*, unde *ciſtella*. Quia vero *ſportulis* cibi pecuniæque ferri ſolent, quæ a magnatibus dabatur iis, qui vel officii gratia comitarentur : vel prima luce in atrium ſalutandi gratia convenirent : inde eſt, quod per metonymiam accipi ſoleat pro *pecunia cibiſve ſportula contentis*. Atque hinc quoque liquet, cur *ſportula* opponatur *cœnæ rectæ*, cum *ſportula* non fuerit vera cœna, ſed cœnam ementiretur. Quippe ſordidiores non dignabantur clientes ſuos cœna, ſed cœnæ loco aſſes aliquot dabant : atque hoc *ſportula* dicebatur, quia, ut dixi, *ſportula* ferretur : at liberaliores ad cœnam clientes vocabant, lauteque eos paſcebant, quæ iccirco *recta cœna* dicebatur. Suetonius in Domitiano, cap. vii. *Sportulas publicas ſuſtulit, revocata cœnarum rectarum conſuetudine*. Martial. lib. viii. ep. l.

Promiſſa eſt nobis ſportula, recta data eſt.

Cæteras hujus vocis acceptiones, ac pleraque horum, tum alia quæ de ſportulis dici poſſunt, legere potes apud Alciatum, lib. iii. Diſpunctionum, cap. xvii. Budæum annotat. prioribus in Pandect. Turnebum lib. x. Briſſonium, lib. xvii. de verborum ſignificat. Juretum ad epiſt. lv. Symmachi ; Fulvium Urſinum in appendice de Triclinio, &c. E veteribus aliquid de ſportis Aſconius in Divinatione. Græcis πρυτανεῖα dici τὰ καλούμενα παρὰ Ῥωμαίοις σπόρτουλα, ſcribit Ariſtophanis Scholiaſtes ad illud in Nubibus : Θεὶς μοι πρυτανεῖα.

Spvo, a πτύω. A *ſpuo* eſt *ſputum*, [ψυττὸν, πτύαλον, Heſych. & ψύττει πτύει.] unde *ſputare*, a quo *ſputatilicus* apud Cic. de Claris Orat. hoc eſt, καταπτυστος, *conſputatione dignus*. A *ſpuo* etiam *ſpuma*, ut bene Papias monet. Item ab hoc *ſpurcus*, de quo nunc dicam.

Spvrcvs juxta Catholicon, ex *ſe* & *purus*, quaſi *ſine puritate*. Juxta Iſidorum, lib. xx. cap. iii. quaſi *ſpurius*. Sed Perottus optime a *ſpuo* deducit, ut *ſpurcum* proprie ſonet καταπτυστον, ſive *ad quod exſpuimus*. Κατὰ μεταφορὰν de vino dicitur. Feſtus : *Spurcum vinum eſt, quod ſacris adhiberi non licet, ut ait Labeo Antiſtius libro decimo commentarii juris pontificii, cui aqua admixta eſt, defrutumve, aut igne tactum eſt, muſtumve antequam deferveſcat*. [a *ſoricus*, unde & *porcus*, dictus poſſit videri, φορικός.]

Spvrivs [ψώρος, παιδοφαγής. Heſych.] eſt, qui naſcitur ſcorto, in cujus nidum plures conſpirant amatores, adeo ut licet non minus, quam cæteri, uno naſcatur parente ; tamen, quia is incertus eſt, natus videri queat *ex patribus conventitiis*, prout eleganter loquitur Plautus Ciſtell. act. i. ſc. i. Et hæc cauſſa eſt, cur *ſpurius* dicatur παρὰ τὴν σποράν, ut Modeſtinus ait in l. vulgo, D. de ſtat. hom. [ψεφάριοι, σκοτιοὶ dicuntur.] Niſi ita dictum malis a parte, qua feminæ id ſunt, quod ſunt : nam ea a σπορὰ vocatur *ſpurium* : teſte Iſidoro, lib. ix. cap. v. Utitur hoc pacto, ſed ſolus quod ſciam, Appuleius in Apologia, *Sumta*, inquit, *de mari ſpuria & faſcina*. Loquitur de rebus marinis idem quod obſcenæ partes, nomen ſortitis. Invenio & tertiam ἐτυμολογίαν. Nam neque deſunt qui ita vocari velint, quia prænomina, ut Plutarch. in problematis auctor eſt, aut una ſcriberentur litera, ut *T. L. M.* aut duabus, ut *Cn.* aut tribus, ut *Sex. Servilius*. *Spurius* autem eſt inter ea, quæ duabus literis ſcribunt, cum *ſine patre* dicunt. Hoc igitur errorem feciſſe volunt, quod *ſine patre* & *ſpurius* iisdem literis ſcribatur. Addunt & quartam, quia in Epitome de nominibus Valerio ſubjecta legere ſit, *Spurii, patre incerto geniti, quaſi epopta*. Unde ſic dici colligunt, quod ſit velut *epopta* ad omnium ſpectaculum conceptus, ut qui aſpicit, deterreatur a tali concubitu. Atqui ἐπόπται non *qui ſpectantur*, ſed *qui ſpectant* appellati ; eſtque ea vox honeſta, ut patet ex *epoptis Eleuſiniis*, quibus quinto contingebat anno μεγάλα μυστήρια ἐποπτεύειν, indeque cum ante *myſtæ* dicerentur, poſt *epoptæ* vocabantur. Quare placet ſententia Stephani Pighii, qui pro *Epepta* legit *ſporos*, ſeu σπόροι, ut nempe illud EPOPÆ natum ſit ex antiqua ratione ſcribendi CΠOΡOI. Denique nec deſunt, qui *ſpurius* deducant a *ſpurcus*, quod legas in Catholico, ſed Neſtore Novarienſi averſante. Uti nec qui conflatum putent ex *ſe*, id eſt, *ſine* & *purus* : quod impuro naſcatur concubitu. Sed qui aliquo in hiſce literis judicio eſt, is facile videt, vel a σπορὰ, vel *ſpurio membro* originem trahere.

S Q

Sqvalidvs & *ſqualere* unico *L* in vett. lib. ac ſpp. ſcribi monet in Orthographia Aldus. [σκύβαλα.] Idem comprobat origo : ſi ſint a *ſquamis piſcium*. Feſtus : *Squalidum incultum & ſordidum, quod proxime ſimilitudinem habeat ſquamæ piſcium, ſic appellatum*. Sed Servius ad iv. Georg. cum ſolum a *ſquamis piſcium* dici vult, cum *ſplendidum*, ſignificat ; at cum *ſordidum* notat, venire putat a *ſqualore*. Verum putidulum eſt pro diverſo uſu diverſas hac in voce origines putare : longeque veriſimilius idem Servius, cum ad x. Æneid. ἀπλῶς ait, venire a *ſquamarum crebritate & aſperitate*, ac poëtam dixiſſe *tunicam ſqualentem auro*, ut eo ſignificaret *copiam denſitatemque auri in ſquamarum ſpeciem intexti*. Nempe ut ibidem ait, antiqui quidquid inculcatum obſitumque aliqua re eſſet, id quia *ſquamarum crebritatem* ferret, *ſqualere* dicebant : poſtea vero cœpit ea vox de iis ſolum uſurpari, quæ *ſordium congerie incalta ſquamoſaque eſſent*. Vide Gellium lib. ii. cap. vi. Macrob. lib. vi. Satur. cap. vii. & Nonium in *ſqualere*. Verum etſi hæc erudite ab iis dicantur : tamen magis placet eſſe *ſqualleo* ab ἀσχάλλω, vel ἀσχάλλειν, *doleo* : quia *mœſti ſqualleat*. Nempe ut *a* initio auferatur, ut ab ἀμέλγω *mulges*. Vel dixerim, ut a κάλεος eſt *caleo* & *calor* : ita *ſqualeo* & *ſqualor*, eſſe a *ſqualus*. *Squalus* autem eſſe a κηλὶς,

λὸς, *macula*, *labes*, *probrum*. Vel a σκελλὸς, *aridus*, quia ariditas efficiat aſpritudinem. *Squali* voce uſus Ennius Telamone:

Strata terræ lavere lacrymis veſtem ſqualam & ſordidam.

Ubi *ſqualam* idem eſſe ac *ſqualidam*, Nonius obſervat. Sane *ſqualidum*, & *leve*, hoc eſt, λεῖον, ſive *glabrum*, opponuntur a Lucretio. Itaque & *ſqualo* piſci ab *aſperitate* nomen impoſitum videtur. Meminit ejus piſcis Varro lib. III. de R. R. c. III. Ovid. in Halieutico, Columella, lib. VIII. c. XVII. & Plinius, lib. IX. cap. XXIV. & LI. Ut cauſſa non fuerit, cur apud Plinium priori loco *ſquatus* legeret Geſnerus: qui aliud eſt piſcis genus. Quemadmodum autem *ſqualus* pro *ſqualidus* dixere, ita & *ſquale* pro *ſqualore*. Varro Manio apud Nonium: *Ager derelinqueretur, ac periret, ſquale, ſcabreque, illuvie, & vaſtitudine*. Ubi *ſqualis*, & *ſcabris* junguntur. Nempe quia ad *aſperitatem* utrumque pertinet.

Squama a *ſcaber*, quia *ſquamea* ſunt *ſcabra*: vel a *ſcabo*, quia *ſcabendo* auferatur. Itaque & Belgis *ſchubbe* vocatur a Latino *ſcabo*. Uti Græcis λέπος & λεπὶς a λέπω, *decortico*. At a λέπος eſt λεπίζω, quod in Gloſſ. vett. exponitur *ſquamo*. Niſi legendum *deſquamo*: quod verius.

†Squama non fit a *ſcaber*, uti vult Voſſius, ſed eſt ipſum Hebraeum ejuſdem notionis קשקשת *quaſqueſeth*: ex quo detracto priore ק *Koph* (ſive potius *Quoph*, ut eruditi pronuntiant eam litteram) ſupererit *Squeſeth*, & (cum accentu diſtinguente) *Squaſeth*, h. e. ipſiſſima Latinorum *Squama*: quae recta derivatio aliis, quod ſciam, non dum venerat in mentem. Mazochius.

Squarrosus, ſi Feſtum audimus, eſt a *ſquamis*. Nam cum *ſquallidus* inde deduxiſſet, ſubjicit: *Squarroſos ab eadem ſquamarum piſcium ſimilitudine ait* (Verrius) *dictos, quorum cutis exurgat ob aſſiduam illuviem*. *Lucilius*:

Varronum, ac rupicum ſquarroſa incondita roſtra.

Sed magis placet, quod ad eum locum monet Scaliger, & in Grammatiſtice probat Nunneſius, *ſquarroſus* eſſe a *ſquarra*, ſive ut veteres ſcribebant, *ſcara*: hoc autem venire a Græco ἐσχάρα, id eſt, *cruſta ulceribus cavis accreſcens*: unde ἐσχάρωσις, *incruſtatio*, apud Galenum, lib. VI. κατὰ τόπους. Alias ἐσχάρα eſt *focus*, ab πῦρ, id eſt, *ignis*, unde & *æſtas* & *æſtus*. Atque ab hac ἐσχάρας notione eſt ἐσχαρὶς, *foculus*, *craticula*; ἄρτος ἐσχαρίτης, *in foco coctus*, ἐγκρυφίας, Heſych. Vide Athenæum lib. III. pag. 112. edit. Commel.

Squatus, vel *ſquatina*, piſcis quem Græci vocant ῥίνην. Gloſſæ Cyr. *Squatus*, ῥίνη, εἶδος ἰχθύος. Plin. lib. XXXII. cap. XI. *Rhina, quem ſquatum vocamus*. ſive, ut eſt in veteri edit. Parmenſi an. CIↃCCCCLXXVI. *quem ſquatinam vocamus*. De eo ſic idem Plinius, lib. IX. cap. XII. *Aſpera cute, ut ſquatina, qua lignum & ebora poliuntur*. Atque inde & ἔτυμον Latinæ Græcæque appellationis elucet. Nempe *rhina*, quia ea limantur res: Nam ῥίνη, *lima*. At *ſquatus*, vel *ſquatina*, quaſi *ſqualus*, & *ſqualida*, a *ſquallore*, hoc eſt, *cutis aſperitate*. Quod etymon etiam Perottus & Rondeletius ſequuntur. Et firmat Iſidorus, lib. XII. cap. VI. *Squamatus*, inquit, *dictus, quod ſit ſquamis acutis: unde & ejus cute lignum politur*. Qui locus emendandus ex optimo noſtro MSto, ubi liquido *ſquatus* perſcriptum. Vult autem eſſe a *ſquama*, κατὰ συγκοπὴν ex *ſquamatus*. Quod ἔτυμον conſentit pene cum illo Perotti, ſi a *ſquamis ſqualere* dictum ſit, ut veteres putarunt. Gallis vocatur *angelus marinus*, quod inſtar Cherubim, alas habeat utrimque expanſas.

S T

Stabulum a *ſtando*, ut ab *infundo infundibulum*. Græcis ſimiliter σταθμὸς a στῆναι. *Stabulum* vero non tantum ſignificat ἱπποςάσιον, ſed etiam *diverſorium*. Gloſſ. vett. *Stabulum*, πανδοχεῖον. Inde *ſtabularius*. Gloſſ. vett. Πανδοχεὺς, *diverſoriarius*, *ſtabularius*, *caupo*. Seneca, lib. I. de benef. cap. XIV. *Nemo ſe ſtabularii aut cauponis hoſpitem judicat*. Appuleius: *Pretio manſionis ſtabulario perſoluto*.

Stacta eſt oleum ex cinnamomo & myrrha inciſa ſudans: ut præter Theophraſtum (cujus verba mox apponam) ſcribit Dioſcorides, lib. I. cap. LXXIV. Errat itaque Plinius, qui lib. XII. cap. XV. ſcribit: *Sudant ſponte, priuſquam incidantur, ſtacten dictam*. Ex quibus verbis ſatis paret, putaſſe Plinium, *ſtacten* ex arbore myrrhæ, non ex myrrha ipſa fluere. Uſus Plautus, Moſtell. act. I. ſc. III. Cum enim puero diceret meretrix, *Vin' unguenta?* (ita habent codd. MSS.) reſpondet amator:

Quid opus eſt? cum ſtactâ accubo.

Et Lucret. lib. II.

Sicut amaracini blandum ſtactæque liquorem.

Item Columella:

Et lacrymas imitata tuas Cinyreia virgo.
Sed melior ſtacte ponatur Achaica myrrha.

Ubi *Achaicam myrrham* vocat *Græcam*, hoc eſt, quæ in Cilicia & Amano monte proveniret. Etymologiam *ſtactes* adducit Theophraſtus, libello περὶ ὀσμῶν· ubi & quid ſit, docet: ἐκ κοπτομένης, inquit, καὶ ἐκ σμύρνης κοπτομένης ἔλαιον ῥεῖ· στακτὴ δὲ καλεῖται διὰ τὸ μικρὸν στάζειν. Στάζω eſt *ſtillo*, unde verbale στακτὸς, *ſtillatus*, ſive *ſtillatitius*: hinc στακτὴ adjectivum ſubſtantive uſurpatum, ſubintellecto σμύρνη. Nam eo reſpici, oſtendit locus Theophraſti in hiſtor. plant. lib. IX. extremo cap. IV. τῆς σμύρνης ἡ μὲν στακτὴ, ἡ δὲ πλαστή. Στακτὴ liquidior pars, quæ ex myrrha inciſa ſtillabat vel ex ea exprimebatur: at πλαστὴ durior ſicciorque, quæ in offulas & paſtillos convolvebatur. Id enim Græci dicunt πλάσσειν, & ἀναπλάσσειν· unde ei nomen πλαστῆς, quæ in offulas formata. Quare cum Latini *myrrha*, hoc eſt, *myrrhini unguenti* meminere, *ſtacten* intelligunt. Ut Propertius:

Aut quid Orontea crines perfundere myrrha.

Πλαστὴ enim ad ſuffitum magis idonea erat, quam ad unguendum.

Stadium, στάδιον, ἀπὸ τῆς στάσεως nomen habet: ſive proprie notat *locum, in quo curſu & lucta certabant athletæ*: ſive *hemiſpherium illud multis gradibus conſtructum, e quo athletæ certantes ſpectabantur*. Si prior notio propria eſt, erit nomen inde, quod *Hercules ſubſtiterit, cum uno ſpiritu confeciſſet ſtadii menſuram*, hoc eſt, pedes ſexcentos viginti quinque: ſive centum & viginti quinque paſſus, quæ octava pars eſt milliaris: quippe quod mille conſtet paſſibus. Sin proprie *ſpectantium locum* notat, ita dicetur, quia *ſtantes ſpectarent*: ut eſt apud Etymologum. Palæſtræ, inque ea ſtadii figuram vide apud Danielem Barbarum in Vitruvium, & Hier. Mercurialem, lib. I. de re gymnaſtica, cap. X. De diſpari magnitudine *ſtadii* Græci atque Italici, adi doctiſſimum & amiciſſimum virum Erycium Puteanum, centur. II. epiſt. XCVIII.

Stagnum a Siculis accepimus, qui στεγνὸν dixere pro στεγνὸν· unde *ſtagnum* deducit Varro. At in Romana Varronis editione corrupte legitur στάμνον, quod aliud eſſe conſtat ex Ariſtophane. Στεγνὸν autem dicitur, quod *minime rimoſum* eſt, eoque optime continet: cui contrarium apud Latinos *futile*. *Stagno* igitur ex eo nomen, quod *contineat, ac coërceat aquam*, ne manare poſſit; ut & ſcripſit Feſtus. Στεγνὸν vero ἀπὸ τοῦ στέγειν, hoc eſt, *tegere*: quod ipſum a τέγω. Eſt & altera apud Feſtum *ſtagni* ἐτυμολογία, ac a Servio quoque & Iſidoro adducta, ut ſit a *ſtando*: quod in *ſtagnis* aqua perpetuo ſtet, nec decurrat. Hinc Gloſſæ vett. *ſtagnum* vertunt ὑδροςάσιον· & Hippocrates, lib. περὶ ἀέρων, ὑδάτων, τόπων, (ſi modo hæc vera inſcriptio,) *aquas ſtagnorum ac paludum* appellat ὕδατα ἑλώδεα, στάσιμα, λιμναῖα. Sed placet magis prius etymon a στεγνὸν.

†Stagnum eſt omnino ab Hebr. אגם *agam*, quod Hebraeis, Chaldaeis, Syriſque *ſtagnum* notat. Nec quemquam Hebraici nominis ab Latino non leve diſcrimen turbabit, modo vocis hujus mutationes

Digitized by Google

fuiſſe conſuetudinis Latinae ſive Tuſcae oſtendatur. Tale illud eſt, quod in priore ſyllaba pro אג *Ag* noſtri dicere *Stag*; nec enim aliter in, *Stlis* & in *Stlitigo* & alibi Tyrrhenis Latiniſque St de ſuo addere in deliciis fuit: id quod ſaepe in ſuperioribus animadvertimus. Deinde quia apud Orientis populos M non raro in N commeabat (de quo vide quae ſup. in Onus notavimus) hinc apud Chaldaeos pro *Agam* in Targum Jud. IV. 11. uſurpatur *Aganoja* cum N. Atque iſtud *Agam* ſive *Agan* Orientis populorum, etiam de pelvibus & crateribus uſurpabatur, nempe ob iſtorum vaſorum cum naturalibus aquarum conceptionibus ſimilitudinem. Quo fit ut ſinum hunc noſtrum Neapolitanum utpote pelvi ſimilem, antiqui Κρατῆρος, Latini *Crateris* appellatione donarint. Mazochius.

Stamen placet Angelo Caninio in Helleniſmi Alphabeto eſſe a στήμων. Sed ut Græci ab ἵστασθαι dicunt στήμων· ſic Latini a *ſtando ſtamen*: quod ἀναλογία oſtendit. Nam ut a *ſolatum ſolamen*, a *ſtratum ſtramen*, ſic a *ſtatum ſtamen*. Eadem ſententia Varronis, qui iv. de L. L. ait: *Stamen a ſtando, quod eo ſtat omne in tela velamentum*. Hinc apud Propertium *ſtamineus*, ut Græcis στημόνιος. Item *ſubtemen*. Nam, ut poſt verba allata continuo ſubjicit Varro, *Subtemen, quod ſubit ſtamini*: Firmat nonnihil Chariſius, cum ait dici *ſubtemen ſubteminis*, ut *ſtamen ſtaminis*. Sed valide id probant hi verſus Ovidii, vi. Metam. fab. 1.

Haud mora, conſiſtunt diverſis partibus ambæ,
Et gracili geminas intendunt ſtamine telas:
Tela jugo juncta eſt: ſtamen ſecernit arundo:
Inſeritur medium radiis ſubtemen acutis,
Quod digiti expediunt, atque inter ſtamina ductum
Percuſſo feriunt inſerti pectine dentes.

Quibuſdam tamen ſic *ſubtemen* dici placet, quaſi *ſubtegmen*, proque bis facere videtur, quod in antiquis aliquot Maronis codd. lib. iii. *ſubtegmine* una voce legatur non diviſum *ſub tegmine*, neque *ſubtemine*. Aliis placet aliud eſſe *ſubtegmen*, aliud *ſubtemen*: illo ſignari pannum quo veſtes ſuffulciuntur, ſive commoditatis ſive ornatus cauſſa: dicique *ſubtegmen*, quaſi *ſubtegimen*; quomodo & in B. Auguſtini grammatica legitur: *ſubtemen* vero eſſe, quod in texendo ad ſtamen connectitur, ac *ſtamini ſubeſt*; unde & nomen, ut recte ſenſit Varro. Verum non dubito, quin *ſubtegmen* ſcripſerint pro *ſubtemen*: quod a *ſtamine*. De vocis hujus ſcriptura, vide, ſi lubet, Pierium in iii. Æneidos; Lambin. in Horat. Cioſanum in vi. Met. Castionem ad lib. vi. Val. Flacci. *Staminis & ſubteminis* diſcrimen optime exponit Salmaſius in Tertullianum de Pallio, ubi docet, *ſubtemen*, quod Græcis κρόκη, pretioſius fuiſſe *ſtamine*, quod Græcis στήμων· mollius quippe & ſubtilius *ſubſtemen*: imo in ſubſericis veſtibus *ſtamen* de lino, *ſubtemen* de ſerico: itidem in auro textilibus, *ſtamen* ex ſerico, *ſubtemen* ex aureis filis: unde Maro:

Et picturatas auri ſubtemine veſtes.

Stannum, metalli genus, quod perperam confunditur cum plumbo albo, & Græcorum κασσιτέρῳ. Quid ſit, docet Plinius, lib. xxxiv. cap. xvi. *Is, qui primus ſtuit in fornacibus liquor, ſtannum appellatur*. Unde colligi videtur, eſſe a στάζω, *ſtillo, ſluo*. At Perottus aliter: *Stannum*, inquit, *a ſtando dictum videri poteſt, quod in fornacibus primum ſluat, ac per ſe ſtet*. Becano autem placet eſſe a στόμωμα, quod eſt *ſtibium*. Nempe ob ſimilem *ſtanni* & *ſtibii* naturam. Ex antiquis unus Iſidorus aliquid de etymo attulit, cujus verba lib. xvi. cap. xxii. *Stanni ἐτυμολογία ἀποχωρίζων, id eſt, ſeparans dicitur, & ſecernens. Mixta enim, & adulterata inter ſe per ignem metalla diſſociat, & ab auro & argento æs plumbumque ſecernit: alia quoque metalla ab igne defendit, & cum ſit natura æris ferrique duriſſima, ſi abſque ſtanno fuerit, uritur, & crematur*. Fortaſſe videatur reſpexiſſe vocem *ſtagnare*, quod in Gloſſis Iſidori exponitur, *ſecernere metalla mixta*. Sed *ſtagnare* idem eſt ac *ſtannare*, quod a *ſtannum*. Nam *ſtannum* & *ſtagnum* confundebant. Uti in Gloſſis Philoxeni factum videmus. Qui *ſtagnum* exponunt, tum κασσίτερον, quod eſt *ſtannum*: tum λίμνη, ὑδροστάσιον, quod eſt *ſtagnum*. Ac ſimiliter confundunt *ſtagnare* a *ſtagno* pro *ſtanno*, & *ſtagnare* a *ſtagno* pro *palude*. Nam in iis leges: *Stagno*, περιπεταλῶ, γανῶ, λιμνάζω. Ubi *ſtagno*, περιπεταλῶ, γανῶ, eſt a *ſtagnum*, hoc eſt, *ſtannum* ſive κασσίτερος. at *ſtagno*, λιμνάζω, eſt a *ſtagnum*, hoc eſt, λίμνη. Imo & tertia eſt ſignificatio, quia *ſtagnare* etiam eſt *denſare*, *indurare*. Unde Gloſſæ: *Stagnat*, γνάθοῖ, στομοῖ. Qua ſignificatione eſt a στεγανῶ ſive στεγῶ. Verum, puto, nec eo reſpexit Iſidorus, qui, ſi a *ſtannare*, vel *ſtagnare*. *ſtanni* vocem deduxiſſet, non Græco ἀποχωρίζειν fuiſſet interpretatus. Nam Hebræa quidem Græce, Græca Latine interpretari ſolet. Quare ita cenſeo, non Latinæ vocis, ſed Hebraïcæ, afferre ἐτυμολογίαν. Nam Hebræis *ſtannum* בדיל, *bedil*; hoc autem a בדל, quod in Niphal ſignificat ἀποχωρίζειν. Veriſſimum eſſe, quod dixi, eo liquido probo, quod Iſidorus more ſuo exſcripſerit B. Hieronymum: ut cujus hæc ſint verba in Zachariam cap. iv. *In Hebraico ſcriptum eſt* אבן הבדיל, *eo quod ſit murus & fortitudo roburque credentium. Sicut enim ſtannum ab igne alia metalla defendit: & cum ſit natura æs ferrumque duriſſimum, ſi abſque ſtanno fuerit, uritur & crematur: ſic omnis angelorum & hominum fortitudo, ſi non habuerit auxilium ſalvatoris, imbecilla probatur & fragilis. Lapis autem iſte, id eſt, maſſa, qui apud Hebræos* הבדיל, *ſcribitur, id eſt, ſtanneus*, ἐτυμολογεῖται ἀποχωρίζων, *id eſt, ſeparans & ſecernens: ut quomodo ſtannum mixta & adulterata inter ſe per ignem metalla diſſociat: ita dominus verus probator &* χωνευτής, *ab auro & argento bonorum operum æs vitiorum plumbumque ſecernit: ut purum aurum remaneat, & argentum.*

Statera proprie differt a *trutina*, ut genus a ſpecie. Duæ enim ſpecies *trutinæ*; *libra* quæ binas habet lances; *ſtatera*, quæ ἑτεροζύγιον, conſtans ſcapo punctis diſtincto, quæ pondera diſcriminant. Iſidoro eſt *trutina Campana*. Vide omnino Philandrum ad Vitruvium, lib. x. cap viii. Scio H. Junium velle in Nomenclatore, quod Ciceroni eſt *ſtatera*, id Vitruvio quoque eſſe *trutinam*. Sed latius Vitruvium *trutinæ* voce uti, oſtendunt hæc ejus verba: *Id autem ex trutinis, quæ ſtateræ dicuntur, licet conſiderare*. Vult Iſidorus, lib. xvi. cap. xxiv. *ſtateram* dici a *ſtando*, quod, ut inquit, *duabus lancibus, & uno in medio ſtile librata æqualiter ſtet*. Mihi magis placet eſſe ab ἵσταμαι, quod interdum eſt *appendo*, *libro*, *pondero*, unde & σταθμὸς, *menſura*; στατικὴ, *ponderandi ars*, & στατήρ, *ſtater*, *argenteus nummus*, valens quatuor drachmis: ut oſtendimus voce *Talentum*. Hadrianus Junius in Nomenclatore ſuo ait Græcos pro *trutina* etiam dicere στατῆρα. Et favent Cyrilli Gloſſæ, ubi legas: Ζυγὸς, ὁ στατήρ, *libra*, *examen*, *ſtatera*, *trutina*. Hoc ſi eſt, non dubium, quin *ſtatera* ſit a στατήρ, quando Latini ſua vocabula formare ſolent ab obliquis Græcorum. Auctorem laudat Junius Pollucem. Sed is tantum ait: στατῆρα δὲ οἱ κωμῳδίας ποιηταὶ τὴν λίτραν λέγουσι· ubi per λίτραν, non *trutinam*, ſed *libræ pondo* intelligi, cum alia fidem fecerint, tum capitis lemma, quod eſt, σταθμῶν ὀνόματα, *ponderum nomina*. Quare non aliud ex Polluce colligi poteſt, quam στατήρ notare tum *pondo unciarum duodecim*, tum *nummum quatuor drachmarum Atticarum*.

Statim priorem nunc corripit, nunc producit: quod minime mirabitur, qui ſciat, & compoſita a *ſto*, in ſupino interdum quidem habere *I* breve, at ſæpius *A* longum. Eſt interim diverſa adverbii hujuſce pro diverſa quantitate ſignificatio. Quippe cum priorem corripit, ſignificat *cito*; &, ut Belgæ κατὰ λέξιν exprimunt, *op ſtaende voet*. Gloſſ. Philoxeni, *Statim*, εὐθέως, παραχρῆμα. Cum vero producit, notat ἑσταμένως, *perſeveranter*, *conſtanter*: quomodo Nonius Marcellus accipi docet in iſto Plauti Amphitr. Act. 1. Sc. 1.

Nec

Digitized by Google

Nec recedit loco, quin ſtatim rem gerat.
Quemadmodum & illo ibidem:

*Ita ſtatim ſtant ſigna, neque nox quequam conce-
dit dis.*

STATIO unde ſit, ſatis oſtendit quod proprie eo *ſtantis actio* ſignatur. Hinc aptatum *loco ubi ſtatur*. Nec pro *loco* accipitur uno modo. Nam Ulpianus, Pandect. lib. XLIII. ſic in fluminibus vocari ait *locum, ubi tuto naves ſtare poſſunt*. Maro: *Statio tutiſſima nautis*. Appellatur & ſic *locus ubi tuto ad tempus milites ſtant*: unde eidem Ulpiano *milites ſtationarii* ſunt *præſidiarii, qui in locis hoſti finitimis agitant ſtationes*. Alias quoque ſignificationes adfert Fungerus in Etymologico, quas apud eum legere potes. Minimum tamen duæ his addendæ, quarum prior *ullum*, altera *locum ſtationis* ſignat. Prior eſt, quod in Aſtrologia quoque ſunt *ſiderum ſtationes*: quomodo aliquoties loquitur Plinius, lib. II. cap. XVI. Ibidem & cauſſam nominis his verbis aſſignat: *Percuſſæ* (ſtellæ) *in qua diximus parte & triangulo, Solis radiis inhibentur rectum agere curſum & ignea vi levantur in ſublime. Hoc non protinus intelligi poteſt viſu noſtro, ideoque exiſtimantur ſtare, unde & nomen accepit ſtatio*. Hæc Plinius. Altera notio eſt, cum *ſtationes* a Tertulliano vocantur *loca, in quibus Chriſtiani convenirent*, idque quia diebus Dominicis, uti & toto eo tempore, quod eſt a feſto Paſchæ uſque ad Pentecoſten, non de geniculis, ut jejuniorum diebus in pœnitentiæ ſignum fieri ſolet, ſed *ſtantes Deum adorarent*, quod fiebat in memoriam reſurrectionis Dominicæ, cujus fides ubi ſatis confirmata fuit, etiam conſuetudo iſthæc in deſuetudinem abiit. Nonnihil de ritu iſthoc legere potes apud Radulphum Fornerium lib. II. rerum quotidianarum cap. XXII.

STATIVUS a *ſto*; ut a *cado*, *cadivus*; a *recido*, *recidivus*. Gloſſæ Cyrilli *ςάσιμος* exponunt. Hinc *aquæ ſtativæ*, quibus opponuntur *aquæ perennes*. Prioris generis ſunt putei & lacus: alterius, fluvii & fontes. Varro de admirandis ad Fundanium ſocerum: *Secundo de ſtativis aquis, ut ſunt lacus & ſtagna, & putei & mariu*. Plinius ſimiliter, lib. II. cap. LXXXVIII. *In eadem & oppidum hauſtum profundo, alioque motu terræ ſtativas emerſiſſe*. In vulgatis eſt *ſtatinas* per *N*. ſed *ſtativas* jamdiu emendavit Scaliger Conjectaneis ad IV. Varr. de L. L. *Stativa* quoque dicta loca in quibus caſtra haberentur: quod ibi milites *ſtarent* ac morarentur. Onomaſt *Stativa, ςαθμοί*.

STATUO a ſupino *ſtatum*. A *ſtatuo* vero eſt *ſtatua*. Plautus, Bacch. Act. IV. Sc. IV.

Hunc hominem decet auro expendi: huic decet ſtatuam ſtatui ex auro.

Ac ſimiliter *ſtaticulum*, quod *ſtatuitur*, *ſive erigitur ac defigitur*. Ut Tertulliano adverſus Gnoſticos: *Comminuetis ſtaticula eorum*. Pro eo, quod Deuter. c. XII. vulgatus interpres habet, *confringite ſtatuas*. Hieronymus ſimiliter: *Uxor Loth in ſtaticulum ſalis converſa eſt*. A *ſtatuo* quoque eſt *ſtatumen*, ut Græce *ςήριγμα* a *ςηρίζομαι*. *Statumen* Columellæ atque aliis vocatur *palus* ſive *pedamentum vinearum*, & quicquid ad rem muniendam additur, quo ea ſtare poſſit: unde Cæſari *ſtatumina* quoque ſunt, quæ Plinio *coſtæ*, hoc eſt, *arrectaria ligna, quæ lateri navis ſuppingunt*.

STATUS nunc ſubſtantive ſumitur, nunc adjective. *Status* ſubſtantive eſt *locus quem ſibi quiſque in dimicando capit*: nempe a *ſtando*, vel *ſiſtendo*; unde *deturbare de ſtatu*, quod & *loco movere* dicitur, ut pene initio Catilinariæ ſecundo: *Loco ille motus eſt, cum eſt ex urbe depulſus*. Sed *κατὰ μεταφορὰν* in decertationibus forenſibus Ciceroni *ſtatus* dicitur, *id in quo defenſor primum inſiſtit ad repugnandum*: ſimiliterque id Græci *ςάσιν* appellant ab *ἵςαμαι*. Diximus abunde hac de re in Oratoriis noſtris. At *ſtatus* adjective dicitur, *quod ſtat, nec movetur*, unde *feriæ ſtatæ* iis opponuntur, quas *mobiles* appellant. Sic *ſtatas cerimonias* dixit Cic. pro Domo, & *ſtata ſacrificia* pro Milone: ubi male quidam habent *ſtatuta*. Nam & Feſtus auctor eſt ita dici, quod *ſtatis*, hoc eſt, *certis fierent diebus*: Unde me non repugnante collegerit aliquis *ſtatos dies* dici non a *ſtando*, ſed *ſiſtendo*. Sane & Onomaſticon *ſtatus* exponit *τεταγμένος*. Ergo *ſtatus* valet *ſtatutus*, quod a *ſtatuo*: uti hoc a *ſtatum*, quod a *ſiſto*. Hodie & *Reip. proceres* dicuntur *ſtatus*. Imo apud Heſychium legas, *Στάτοι, ἀρχή τις*. A *ſtatus* eſt *ſtaticulus*. Erat id *ſaltatio* non *motoria* ſed *ſtataria*, qualis erat in choris *ςασίμοις*, ut Turnebus docet, lib. XVII. cap. X. & lib. XVIII. cap. IV. Hinc *ſtaticulos dare*, *χορεύειν*. Marcus Cato in oratione apud Macrobium, lib. III. cap. XIV. *Deſcendit de cantherio, inde ſtaticulos dare, ridicularia fundere*. Et in eundem: *Cantat, ubi collibuit, interdum Græcos verſus agit, jocos dicit, voces demutat, ſtaticulos dat*. Plautus Perſa, act. V. ſc. II.

Nequeo, leno, quin tibi ſaltem ſtaticulum dem, olim quem Hegea faciebat.

Ita bene Acidalius ex vett. codd. *Staticulos dare* in ſaltatione dixere; ut *motus dare*, in illo Maronis, I. Georg.

Dat motus incompoſitos, & carmina dicit.

At *ſtaticulum*, aliud eſt: uti in *Statua* dictum.

STEGA, *ςέγη*, a *ςέγω*, *tego*. *Stega* legimus apud Plautum Bacch. act. II. ſc. III. *Forte ut aſſedi in ſtega*. Eſtque *tabulatum navis, in quo nautæ ambulant*. Petronius appellat *conſtratum puppis*. Qua ratione & Cicero *navem conſtratam* dicit, quæ Cæſari *tecta*.

STELLA quaſi *luminis ſtilla* dici credidit clarus in literis vir: ut Fabius ſcribit, lib. I. cap. X. *ſed*, inquit, *nominari in ea parte, qua reprehenditur, inhumanum eſt*. Clarius autem dixiſſet dici quaſi *ignis ſtillam*: quia philoſophi antiqui, ſi Peripateticos exceperis, pene omnes, putarunt *ſtellas* eſſe *igneæ naturæ*: qua de re Theodoretum vide, lib. IV. Græc. affect. Iſidorus, lib. III. cap. LXX. cenſet ita vocari a *ſtando*, quia non moveantur, niſi ad cæli motum. Sed vel eſt id nomen a *σέλας*, *lumen*, adjecto *T*: vel a *τέλλω* (unde *ἀνατέλλω*, *orior*) præpoſito ſibilo: vel, quod imprimis placet, *κατ' ἀφαίρεσιν* ſit ex *ἀςέρα*. Latini enim ab obliquis Græcorum, ut ſæpius diximus, rectos ſuos formare ſolent. *Ἀςὴρ* vero juxta Euſtathium ſit ab *ἄω*, vel *αὔω*, id eſt, *ſplendeo*, unde & *ἀὼς* deducit, quaſi *ἀὼς*, & *αὔριον*. Sed quis dubitet, *ἀςὴρ* ab Orientibus eſſe acceptum, cum Perſis *ſtella* dicatur *ſter*: unde *Eſther* nomen habet: at ad Euſebium Scaliger monet? Item *Zoroaſtres*: quod *ἀςροθύτην*, hoc eſt, *aſtrorum ſacerdotem*, notat: ut Dinon in quincto hiſtoriarum, & ex eo Diogenes Laërtius ſcripſit. Ac ſuſpicor etiam hinc eſſe *Aſtarte*: quam *Lunam* eſſe cenſet Lucianus de dea Syria. Ab *ἀςὴρ* eſt *ἀςερίσκος*, *ſtellula*: item Grammaticorum nota, quæ ſignabat, ſi quid deſideraretur, ſi quid laudabiliter dictum eſſet. Vide Euſtathium in Iliados *α*, & *Od.* *ι*. Hieronymum præfat. in Paralip. atque alios, quos adduximus Reſp. de Satisfactione Chriſti contra H. R. Eſt & piſcis *ſtella*, mire calidi temperamenti, ſic ut urere etiam, quæ contigerit, credatur. Tantam vim habet concoquendi, ut cochleas cum teſtis ſuis totas voret, & comminuat. Diximus de hoc operis de Theologia gentili, & Phyſiologia Chriſtiana, lib. IV. cap. VIII. A *ſtella* eſt *ſtello*. At aliud eſt *ſtellare*, aliud *ſtellari*: quæ perperam confudit eruditus Sidonii Interpres. Nam *ſtellans* eſt *ſtellæ inſtar micans*. Ut *gemmæ ſtellantes* Ovidio. Nec *ſtellans nox* aliud eſt, quam *lucens*. At *ſtellatus* eſt *ſtellis diſtinctus*. Ut I. Æn.

. . . . *Olli ſtellatus iaſpide fulva*
Enſis erat.

Hoc eſt, capulus diſtinguebatur multa jaſpide, ſinguloque gemmæ *ſtellas* referebant, nec enim audiendi, quibus *ſtellatus* eſt inſignis jaſpide unica, quæ punctis velut ſtellis quibuſdam diſtingueretur.

†STELLAS vocabulum Etruſcum eſſe, inde patet, quod STELLATIS campus in Tuſcia erat, a quo & STELLATINA tribus dicebatur, itemque alter in Campania *Stellatis campus*, a Tuſcis ex illo priore

Digitized by Google

Stellate profectis ita appellatus, teſte Feſto. Ac memini me alibi *Stellatem* campum a שתל *shathal*, quod eſt *plantare* deduxiſſe, ac indidem & *Stellae* nomen arceſſiviſſe, quia aſtra orbibus affixa ſuis ac veluti *implantata* putabantur. Et haec melior olim etymologia videbatur Voſſianis omnibus. Verum hanc nunc meliore ſuccurrente recanto. Fit enim ab Hebr. הילל *helel*, quod Iſ. XIV. 12. vulgo *Luciferum* aut *ſtellam matutinam* reddunt: ſed fortaſſe verius eſt, ibi τὸ *Helel* γενικὸν *ſtellae* nomen eſſe. Nam quod eo loco ſtatim ſequitur, *fili aurorae*, id ibi fecit, ut *Luciferum* ſeu *ſtellam matutinam* intelligerent. Nunc ſi a me quaeras, cur *Helel* (quod refertur ad radicem הלל *halal* h. e. *laudare*) *ſidus* deſignet; ea mihi videtur probabilis cauſa, quod ex Hebraeorum antiquorum doctrina aſtrorum officium ſit laudes Deo perſolvere: unde *aſtra matutina Deum laudare* apud Jobum dicuntur: & paſſim in Pſalmis Stellae ad celebrandum Deum invitantur. Ab *helel* autem, aſpiratione converſa in St (quas duas litteras ſolent ceteroqui alias Latini initio dictionum addere, ut in *Struma*, *Stlis*, *Stlocus* &c.) factum eſt Stella: ubi & duplex L non minus ac in ſua radice הלל *halal* manſit. Mazochius.

Stellaturam dici *annonam militarem* ſcribit Budaeus annot. in Pand. Had. Junius in Nomenclat. & plures alii. Sed ex Lampridii & Spartiani locis colligere eſt *ſtellaturam* eſſe lucellum illud, quod conſequebantur tribuni annonam erogantes, detrahendo militibus aliquid annonæ ab imperatoribus ipſis aſſignatæ, quod hodieque tribunis, ſive, ut vulgo vocant, capitaneis, inſolens non eſt. Sane hæc veriſimiliora, quam quæ ſcribit Cælius Rhodiginus, lib. XI. cap. VIII. De etymo valde diſceptatur. Wolfangus Lazius lib. XIX. Comm. de R.R. ait militi loco pecuniæ datas *teſſeras ſtellatas*, quæ iccirco *ſtellaturæ* nomine appellarentur. Sed vellem ejus moris veterem laudaſſet auctorem. Alciatus in annotationibus ad tres poſteriores libros codicis deducit a *ſtelis*, hoc eſt, *columnis*, *quibus fœdera inſcriberentur*. Sed ſitus ille nihil ad rem facit: nec *ſtelatura* dicta, ſed *ſtellatura*, gemino LL. Prateius in Lexico, cenſet *ſtellaturas* fuiſſe teſſeras, per quas annonæ ſpecies militibus mitterentur. Et ita dictus ἀπὸ τοῦ στέλλεσθαι, hoc eſt, *mittendo*. Nempe ut a βάλλω, *ballare* fecerunt, ita a στέλλω, *ſtellare*, unde *ſtellatura*. Sed στέλλειν etiam notat *dimittere*. Nec dubium, quin princeps & honeſtiſſima ratio, cur aliquid tribuni militibus detraherent de ſtipendio, fuerit ea nomine *vocationis* ſive *dimiſſionis temporariæ*. Quare ex eo potius *ſtellatura* dicta ſit. Sed nec minus placet ſententia Joannis Baptiſtæ Egnatii, cui id vocabulum factum videtur a vafritie *ſtellionum*: unde & *ſtellionatus* crimen nomen accepit. Nempe ut *ſtellatura* contractum ſit ex *ſtellionatura*, *ſtellator* ex *ſtellionator*. Vide præter eos, quos diximus, ſcriptores, Caſaubonum & Salmaſium, notis in Spartianum.

Stellio putatur, quam Romanum vulgus *tarantulam* vocat. Germani, Galli, Britanni, quia eo animali carent, eo nec proprium nomen habent, quo deſignent. Duplex Latinæ vocis etymon ponit Feſtus: *Stellionem genus ajunt lacertæ: quod Verrius dictum ait, quia virus ſtillet cibo, potius quam quod alibi (dicit) a ſtellarum ſimilitudine, quia varium eſt*. Ovid. IV. Met. fab. VII.

. . . . aptumque colori

Nomen habet variis ſtellatus corpora guttis.

Tertullianus de cibis Judæorum: *Quis ſtellionem? (comedit:) ſed maculas execratur, prædam de aliena morte quærentes*. Gloſſæ Latino-Græcæ Philoxeni interpretantur ἀσκαλαβώτης· quam vocem Perottus ait eſſe a Græco ἄσκαλος, id eſt, *circulus*, quia, ut ait, *circulis quibuſdam ſit depictus*. Id etymon non placet Geſnero. Nempe quia ἄσκαλος potius notet *purgatum ſarculo*, a σκάλλειν, id eſt, *ſarrire*. Hinc Heſychius: Ἄσκαλα, ἀκάθαρτα. Verum pro Perotto ſunt Gloſſæ Cyrilli: in quibus eſt ἄσκαλος, *circulus*. Donatus ad Eun. IV. IV. etiam γαλεώτην vocari ſcribit: ubi refert Terentium a quibuſdam erroris argui, quod pro Menandrico illo γαλεώτης γέρων, dicat *colore muſtelino*, cum γαλῆ quidem *muſtela* ſit, ſed γαλεώτης, *ſtellio*. Cum autem γαλῆ *muſtelam* ac *felem* notet, perſuadeo mihi γαλεώτην vocari, quia γαλῆς *inſtar unguibus innixus per parietes adſcendat*. Forraſſe & ob eamdem cauſſam appellatus eſt ἀσκαλαβώτης· nempe, ut Geſnerus conjiciebat, quaſi καλαβάτης, a κῶλον, id eſt, *artus*, *membrum*, & βαίνω, *eo*, *gradior*: quod nempe *artuum unguiculis ſcandat in ſublime*: vel quaſi καλοβάτης a κᾶλον, id eſt, *lignum* & βαίνω, quod *ligna ſcandat*. Eſt & tertia appellatio, κωλώτης, ut indicat Suidas, ac Babrii loco comprobat. Complectitur tres hasce appellationes Heſychius, cum ait: Κωλώτης, ἀσκαλαβώτης, ἔλεγον δὲ αὐτὸν καὶ γαλεώτην. δοκεῖ δὲ αὐτὸς εὐτύχως ἅλλεσθαι περὶ τοὺς μυίας. Quibus verbis Geſnero innuere videtur ἀσκαλαβώτην dici quaſi εὐτυχαλαβώτην ab εὐτύχως & ἅλλεσθαι. Eaſdem appellationes conjunxit Plinius, lib. XXIX. cap. IV. al. V. *Hunc* [ſtellionem] *Græci coloten vocant, & aſcalaboten, & galeoten*. Idem lib. XXX. cap. X. cum dixiſſet, *ſtellionem* anguis inſtar tunicam ſuam exuere, hanc autem, ſi in aceto bibatur, mederi morbo comitiali, adjicit hæc verba: *Operæ pretium eſt ſcire, quomodo præripiatur, cum exuitur membrana hyberna, alias devoranti eam, quoniam nullum animal fraudulentius invidere homini tradunt. Inde ſtellionum nomen ajunt in maledictum translatum*. Hæc Plinius, quibus confirmatur interpretatio veteris Gloſſarii, in quo *ſtellio* exponitur κακοῦργος, κακότροπος. Et apparet ſic accipere Appuleium lib. V. Met. ubi Venus irata filium Cupidinem *ſtellionem* vocat. Verba apponam: *Sed nunc irriſui habita quid agam? quo me conferam? quibus modis ſtellionem iſtum cohibeam*, &c. Hinc etiam patet cur a *ſtellione ſtellionatus* dicatur pro κακουργίᾳ, prout eædem Gloſſæ interpretantur. Proprie autem *ſtellionatus* dicitur Juriſconſultis, cum dolo quid factum & titulus criminis deficit, ut ſiquis rem alienam ſciens obliget, vel cuipiam pigneratam, alii denuo oppigneret, vel in pignore dando pro auro æs ſubjecerit, vel ſciens ſtatu liberum diſſimulata ejus conditione vendiderit, vel creditor numeratam jam ſibi pecuniam iterum acceperit, l. VII §. I. ff. ad SC. Turpi. l. I ff. ſtellionatus. l. XVI. I l. XXXVI. ff de pign. act. l. XXIX. §. penult. ff. mandat. l. IX. I. ff. de nat. lib. In Gloſſis Iſidori legas: *Stellionatus crimen, cum uno res duobus venditur*. Eſt id quidem *ſtellionatus*: ſed vox ea multo latius patet: ut liquet ex iis quæ diximus.

Stamma, στέμμα. Gloſſ. Cyrilli. Στέμμα, *infula*, & *offula*, *mitra*. Στέμματα, *ſerta*. Proprie στέμμα, *corona*, a στέφω, *corono*: ſpeciatim vero accipi ſolet pro *coronis* illis, in quarum medio cera expreſſi erant majorum vultus, lineis diſcurrentibus ad imagines pictas, & ſignantibus cognationum gradus. Qua de re Tiraquellum vide de Nobilitate, cap. VI. Στέφω a צפה, *circumligavit*, *obvolvit*.

Stercus (inquit Iſidorus lib. XVII. cap. I.) *vocatum, vel quia ſternitur in agris, vel quod exſtergi oporteat quicquid ſordium in civitate redundat*. Si litteras ſpectes, longius recedit a Græco ejuſdem ſignificationis verbo, quod eſt σπέλεθος. Nec tamen nunc melius occurrit. [ut σπλη, σπέλη, ita quoque σπέλεθος, unde *ſtercus*. Sed malo a στέργανος, κόπρος Heſych.] Ab eo *ſterquilinium*, quaſi *ſterculinum*. Gloſſæ Philoxeni: *Sterculinum*, κοπροδοχεῖον. Nec ὀρθογραφία hæc temere reſpuenda. Nam apud Plautum, Caſina, act. I. ſc. I. ubi in vulgatis eſt *ſterquilinio*, ibi in Camerarii MSto erat *ſterculina*, ut obſervavit Gruterus. Saturnus, ſive ut alii malunt, Picumnus, primus Italos docuit agros *ſtercorare*, ac propterea Deus *Sterculius*, ſive ut alii ſcribunt, *Stercutus* aut *Sterculius*, aut *Sterquilinius* dictus eſt. Vide Plinium, lib. XVII. cap. IX. Macrobium lib. I. Saturn. cap. VII. Servium in initium IX. Æn. Meminit & Tertullianus Apolog. cap. XXV. Lactantius, & Auguſtinus, lib. II. de moribus Manich.

nich. cap. xv. & lib. xviii. de Civ. Dei, cap. xv. A *ſtercus* quoque eſt, *ſtercoro*, quod eſt, *ſtercore agros adſpergo*. Vox certe ſcriptoribus rei Ruſt. ſed & Tullio uſurpata in Catone majore, ubi ſic ſcribit: *Quid de utilitate loquar ſtercorandi? dixi in eo libro quem de rebus ruſticis ſcripſi: de qua doctus Heſiodus ne verbum quidem fecit, cum de cultura agri ſcriberet. At Homerus, qui multis (ut mihi videtur) ante ſeculis fuit, Laërtem lenientem deſiderium, quod capiebat e filio, colentem agrum, & eum ſtercorantem facit*. Sed de Laërta falli Ciceronem cenſent Budæus in quinto de Aſſe, & Brodæus lib. vi. Miſcell. cap. xiii. Quibus ſubſcribo. Nam Homerus quidem in ultimo Odyſſeæ Laërtium inducit λιςρεύοντα. Sed λιςρεύειν aliud ait, nempe vel περισκάπτειν, hoc eſt, *circumfodere*, vel ξύειν, hoc eſt, *radere* vel *levigare*. Utroque modo interpretatur Heſychius. Indeque apud eundem Homerum λίςρον vocatur *inſtrumentum, quo arbores circumfoderent, aut raderentur*. Et ſane λιςρεύειν Homero eſſe ξύειν, clare indicat locus Æliani, lib. vii. hiſt. cap. v. Καὶ Λαέρτης αὐτουργῶν ὑπὸ τοῦ παιδὸς πεφώραται, καὶ φυτὸν ξύων, καί τοι γηράσκων βαθύτατα. *Laërtes, quamvis jam extrema ſenectute, in opere a filio deprehenſus eſt arborem radens*. Nec ſolus hac parte Cicero erravit: ſed in errorem quoque Plinium induxit, cum lib. xviii. cap. ix. ita ſcribit: *Fimi plures differentiæ; ipſa res antiqua. Jam apud Homerum regius ſenex agrum ita ſuis manibus lætificans reperitur*. Quamquam vero uterque de Laërte falſi ſunt: tamen (ut Brodæus obſervavit loco quo ante dixi) ex Homero probare eſt, jam priſco ævo *ſtercorationem* fuiſſe notam. Uti verſu iſto Odyſſ. ρ.

> .... Ὅθι ἂν ἄγοιεν
>
> Δμῶες Ὀδυσσῆος τέμενος μέγα κοπρήσοντες.

STERILIS nunc dicimus, veteres autem *ſterilus*. Lucret. lib. ii.

> *Et ſonitu ſterila & ſucco jejuna feruntur.*

Sic femina *ſterila*. Feſtus: *Sterilam mulierem appellabant, quam Græci ςεῖραν dicunt, quæ non concipit ſemen genitale*. Quibus ex verbis etiam diſcimus, *ſterila* eſſe ex ςεῖρα. Philox. Gloſſ. *Sterilis*, ςεῖρα, ἄκαρπος, ἄγονος. Nempe a ςεῖρα fuit ὑποκοριςικῶς *ſterula*, *ſterila*, & *ſterilis*. ςεῖρα autem ex ςερέω, *privo*, *orbo*. Poſſis & ἀπὸ τοῦ ςερέω deducere. Et quid ſi Latini priſci *ſtero* dixerint? unde eſſet *ſterui*, *ſteritum*: a quo *ſterilis*, ut ab *habitum*, *habilis*.

STERNAX a *ſterno*, ut a *vivo vivax*, ab *emo emax*, a *vigilo vigilax* apud Propertium & Cajum JC. & a *curro currax* apud Rufinum, Joſephi interpretem: quæ duo vocabula obſervavit Scipio Gentilis, lib. i. παρ. cap. xvii. ubi & ſuſpicatur recte itidem pro *animal* dici *animax*, quod in Florentina Pandectarum editione invenitur. Eſt vero duplex notio verbalis *ſternax*. Maroni ita dicitur *qui ſternit*. Locus eſt xii. Æn.

> *Et ſternacis equi lapſum cervice Thymœten.*

Ubi Servius: *Ferocis, qui ſternit equitem*. Ac ſimiliter uſus Feſtus Avienus in Orbis deſcript.

> .... *Hac pecoris dorſo ſternacis in æquor*
>
> *Inachis illata eſt.*

Gloſſ. Græco-Lat. ὀρθοπλὴξ, *ſtrax*, ubi *ſternax* legendum eſſe, ſatis liquet. At *ſternax* quoque uſi pro *ſupplice*, & *humi ſe ſternente*. Sidonius, lib. v. epiſt. xiv. *Cervicum humiliatarum & ſternacium civium ſuſpirioſa contubernia*. Et lib. iv. epiſt. xii. *Reſpondit ipſe, quamquam eſſet trepidus, & ſternax*. Ubi conjungi videmus *trepidus* & *ſternax*. Unde Gloſſæ Iſidori: *Sternaces, pavidi*. Ita enim eſt in MSStis, ubi alii libri *Strenaces, cupidi*.

STERNO pro *ſterno* κατὰ συγκοπὴν factum e ςορεννύω, quod idem notat. Nempe qua ratione ex ςορέννυμι fit ςόρνυμι, unde part. fem. ςορνῦσα. Pro eo & dicitur ςορέω, unde ςορεννύω, a quo ςρωννύω. Unde ςρῶμα, *ſtragulum*. Item *ſtorea*, de quo ſeorſim. A *ſterno* ſunt *externo*, & *conſterno*: de quibus in *Extra* dictum. Ab eodem eſt *ſternax*: de quo ſeorſim. A ſupino *ſtratum* eſt *ſtrator*, qui equum *ſternit*: qui & a *ſtratura* vocatur. Gloſſ. *Ab aſtratura*, (leg. *a ſtratura*) ἀπὸ τῆς ἀναβολικῆς. In Gloſſis Cyrilli: ςρωτὴρ, *ſtrator*. In Onomaſtico ἀναβολεὺς exponitur. In Gloſſ. Baſilic. legas, Στράτωρ εἶδος ἀξιώματος. Unde πρωτοςράτωρ, *princeps ſtratorum*; ut qui imperatorem in equum ſublevat. A *ſtratum* quoque *ſtramen*: ut a *motum*, *momen*. Et ut a *momen*, *momentum*, ita a *ſtramen*, *ſtramentum*. Gloſſ. Philox. *Stramentum*, ςιβάδες, χορτόςρωμα. Gloſſæ Cyrilli, Στιβὰς, *ſtramentum*. Στοιβὴ, *ſtramentum*. Nempe quia ſternitur cubandi cauſſa, unde & *ſtibadium* dicitur. Nam ςίβας & ςοιβὴ idem. A *ſtratum* quoque *ſtragulum*: quod in Gloſſis Philoxeni exponitur περίςρωμα. Nempe quia ſternitur. Vide Vallam, lib. vi. cap. xlvi. Etiam *veſtis ſtragula* dicebatur, quia quo de die amiciebantur, illud ſupra lectum noctu ſternebant. Ovidius, lib. i. Am. El. ii.

> *Eſſe quid hoc dicam, quod tam mihi dura videntur*
>
> *Strata, neque in lecto pallia noſtra ſedent.*

Propertius, lib. iv. Eleg. iv.

> *Tum queror in toto non ſidere pallia lecto.*

Unde liquet *pallia* fuiſſe *veſtem ſtragulam*. Similiter *corrigiam* ſive *ligulam calceamenti*, *obſtragulum* dixere, quia in ſuperi parte pedis ſternitur, ut obſtringat ſoleam, quæ plantam munit. *Ob* enim hic valet *ex adverſo*. Ejuſdem originis *ſtrages*, cum aut vento arbores, aut bello homines *ſternuntur*. Gloſſ. Philox. *Strages*, ἀναίρεσις πολλῶν, ὡς τοὺς γε σώματι καταςρῶσθαι. Gloſſæ Cyrilli, ςρῶσις νεκρῶν ἐν πολέμῳ, *ſtrages*. Jovianus Pontanus in Actio pag. cxxxix. ed. Ald. cenſet hæc, *ſtramen*, *ſtragulum*, *ſtrages*, κατὰ συγκοπὴν facta ex *ſtretamen*, *ſtratagulum*, *ſtratages*. Sed nihil hic ſyncope opus. Nam ultima ſupinorum ſyllaba non remanet in derivatis. Sic a *nutum* eſt *numen*; a *flutum*, *flumen*; a *motum*, *momen*; a *notum*, *nomen*; a *fatum*, *famen*, unde *affamen*; a *fultu*, *fulmen*; parque in aliis ratio eſt. A *ſtratum* quoque *ſtrata*, pro *platea*, unde Germ & Belg. *ſtrate*. Gloſſ. *Strata*, λεωφόρος. Procop. Στράτα ἡ ἐςρωμένη ὁδὸς τῇ Λατίνων καλεῖται φωνῇ. Neſcio quid in mentem venerit Iſidoro, lib. xxix. cap. xvi. ut diceret, *ſtrata* dici quaſi *vulgi pedibus trita*. Verius, quod addit, *quia lapidibus ſtrata*. Vide Giffanium Ind. Lucret. in *Strata viarum*, Paullum Diaconum, & Franciſcum Lindebrogium ad eum ſcriptorem pag. cclxxxiii.

STERNUTO unde *ſternutamentum*, eſt a *ſternuo*: hoc vero non quidem a *ſternendo* eſt; uti putarunt: ac Feſtus etiam voluiſſe videtur in *Conſternatio*: ſed a πταρνύω, quomodo priſcos pro πταίρω ſive πταίρω dixiſſe, argumento eſt, quod a πταρνύω etiamnum dicatur πτάρνυμαι. Significat id *ſternuo* ſeu *ſternuto*. Π vero interdum in *S* abire eo cognoſcimus, quod *merula* avis tum κόψιχος, tum κόσσυφος dicitur; ut ex Athenæo & Euſtathio diſcimus. *Sternuo* non modo Catullus & Propertius uſurpant, ſed etiam Plinius, cum alibi, tum lib. vii. cap. vi. *Oſcitatio quidem in enixu letalis eſt, ſicut ſternuiſſe a coitu, abortivum*. Sic lib. ii. cap. xl. de orige, animali Ægyptio, ait illud oriente Canicula *ſternuere*. Et alibi, *Cur ſternuentes ſalutamus?* Neſtor Novarienſis putabat *ſternui* eſſe a *ſterno*. Sed eſt a *ſternuo*, unde & *ſternumentum* in vett. Plinii libris. Sed vulgo reponunt *ſternutamentum*. Cur *ſternutantibus* ſalutem ſoleant precari, (cujus ritus etiam meminere Xenophon, lib. iii. de expeditione Cyri; Plinius, lib. xxviii. cap. ii. Appuleius, lib. ix. atque alii;) in cauſa eſt, quod *ſternutamenta* ſint a capite: caput autem Jovi eſſet ſacrum. Unde certiſſima maximeque divina hinc omina proficiſci creditum fuit: vide hoc de more Plutarchum, lib. de Homero; e junioribus Alexandrum ab Alexandro lib. ii. cap. xxvi. & Janum Duzam in Petronium, lib. ii. cap. iv. *Augurium per ſternutationem* Græce dicebatur ξόμβολος · ac Cereri erat ſacrum: teſte Heſychio & Suida, item Apoſtolio: quos vide in ξόμβολος. Sed apud Apoſtolium corrupte editum διὰ τῶν ταρμῶν, pro διὰ τῶν πταρμῶν, *per ſternutationes*.

STERTO a ſono *ſtertentium* effictum. Uti & Græcum ῥέγχειν.

ῥέγχειν, & ῥέγκειν, & Germanicum *ſchnarchen*, & Belgicum *ſnorcken*. Nam quid eſt aliud quam, ut Cœlio Aureliano vocatur, *reſonans pectoris ſtridor*?

Stibium, Græce ςίβι, ςίβη, ςίμμι, ςίμμις· ἀπὸ τοῦ ςίβειν, ſeu ςείβειν, quod eſt, *adſtringo*, quia eam vim habet. Heſych. Στίβη, χρῶμα μεταλλικὸν μέλαν. Onomaſt. *Stibium*, ςίμμι. Uſus ejus eſt mulieribus in fucanda facie: quod quia dedecet homines religioſos, eo Italis *antimonio* videtur nuncupari ab ἀντὶ *contra*, & Italico *moine*, *monachus*. Vide de eo Georgium Agricolam, lib. x. de natura foſſilium cap. xi.

Sticam in allio dixere, quam Græci φόσιγγα vocant. Quo nomine non tam capio κεφαλίδα τοῦ σκορόδου, ut Heſychius exponit: quam τὸ ἐκτὸς λέπισμα τῶν σκορόδων· ut exponit Ariſtophanis Scholiaſtes. Hoc eſt, *tunicas allii*. Uſi ſic voce *ſticæ* Cato, & Columella: ſed vulgo *ſpicæ* ſubſtituerunt: ut obſervatum Salmaſio, Columellæ locus ſic legi debet:

. . . . Jam teneris frondent lactucula fibris,
Alliaque infractis ſticis, & olentia late
Ulpica.

Idem lib. xi. cap. iii. de Ulpico: *Habet enim, velut allium plures cohærentes ſticas, neque cum ſunt diviſæ, ſeriatim ſeri debet*. Iſidorus in Gloſſis: *Stica, tunica*. Idem: *Stigia, tunica*. *Stigina, ornamenta regia*. *Stigium, genus veſtimenti*. Non dubito, quin *ſtica* ſit a Græcia: ſed unde ſit, non æque paret. In Gloſſis Cyrilli legas: Στιχάριον, *tunica*. Sed hæc vox poſterioris ævi. De qua accurate clariſſimus amicus noſter Meurſius in Lexico mixobarbaro. Στιχάριον pro eo eſt in liturgia Chryſoſtomi. Num ergo *ſtica* potius ex ςικτὸν, ut proprie ſic dicatur χιτὼν κατάστικτος, *tunica notis variegata*: atque inde generatim de *quavis tunica* cœperit uſurpari, & κατὰ μεταφορὰν traducta ſit ad *tunicas cæpæ*?

Stilla & *gutta* ſic diſtinguebat Palæmon, quod *gutta* ſtet, *ſtilla* cadat. Monet id Euſebius in Chronico: ſed apud Tranquillum nihil tale legas in libello de Illuſtribus Grammaticis, ubi & de Palæmone. Verum legitur hoc diſcrimen in differentiis Cornelii Frontonis, Grammatici antiquiſſimi. Eſt vero *ſtilla* a σταλάζω, quod, Heſychio teſte idem eſt ac στάζω, hoc eſt, *ſtillo*: nempe *A* in *I* converſo, quomodo a κάναστρον eſt *caniſtrum*. Gloſſ. Philox. *Stilla*, σταγὼν, σταλαγμός. Ac ſimiliter σταλαγμὸς exponitur in Gloſſis Cyrilli. Vel potius eſt *ſtilla* a *ſtiria*: quod præter Feſtum in *Stiricidium*, Servius tradit in illud iii. Georg.

Stiriaque impexis induruit horrida barbis.

Stiria, inquit, *eſt gutta: inde fit diminutivum, ut dicamus ſtilla*. A *ſtilla ſubſtillum* dicitur tempus humidum, ſive ante pluviam, quia jam *ſtillet*: ſive poſt eam, quia *ſtillare nondum deſinit*. Auctor Feſtus. Utitur Tertullianus, lib. de Pallio, cap. ſecundo. Ab eodem eſt *inſtillo*, quod eſt, *guttatim immitto*. Item *deſtillo*, & *ſtillicidium*: quod cum Servius ibidem docet, tum etiam Varro, lib. iv. de L. L. his verbis: *A quo lege prædiorum urbanorum ſcribitur: Stillicidia flumina aquæ uti* (ita recte emendat Scaliger) *fluant cadantque. Inter hæc hoc intereſt, quod ſtillicidium, eo quod ſtillatim cadat: flumen, quod fluit continue*. In Gloſſ. vett. exponitur ὁ ἀπὸ τῶν κεράμων σταλαγμός. Dicitur & *ſtiricidium*, a *ſtiria*. Feſtus: *Stiricidium quaſi ſtillicidium, cum ſtillæ concretæ frigore cadunt*. Catonem eo uſum eſſe, auctor eſt idem Feſtus. *Stiria* Pomponius Sabinus ait eſſe a *ſtilla*. At potius a *ſtiria* eſt *ſtilla*. Fungero, atque aliis, placet *ſtiria* eſſe a στεῖρα, quod eſt *ſterilis*. Sed quæ hic affinitas ſignificationis? aliquibus placet eſſe a *ſto*. Sed non magis eſt *ſtiria* cum *ſtat*, quam cum pendet, aut cadit. Quid ſi igitur dicamus eſſe a στράγξ, quod *ſtiriam* ſive *guttam* ſignificat? *A* in *I* ſæpe abit, ut non ſemel oſtendimus. A στράγξ & οὖρον eſt στραγγουρία, cum urina ſtillatim it. Quem morbum περιφράζει Cato de R. R. cap. clvi. *Nunc de illis, quibus ægre lotium it, quibuſque ſubſtillum eſt*. In Gloſſis Cyrilli legas: Στραγγουρία, *culbicio*, *ſubſtillatio*. Στραγγουρῶ, *culbo*, *ſubſtillo*. Quid dicemus de barbara voce *culbicio*? Suſpicor eſſe ex Belgico *coel-pis*, quod Germanis *kalte-piſſ*. *Kalt*, ſive *coel*, frigidus; *pis*, urina: quia a *frigore* eſt *ſtranguria*.

†Stillæ etymon Voſſianum (ut ſit ſcil. a σταλαγμὸς, quod a verbo σταλάζω) improbari non poteſt. Verum quis præſtare auſit, non potius a *ſtillandi* Latino verbo orta σταλάζω & σταλαγμὸς? Nec enim Græcor. nominum antiquitus a Latinis petitorum exempla deſunt. Verum quid moror? Tam Græci quam Latini ſua ſtillandi verba ex linguarum matrice duxerunt, nempe ab Hebr. נזל *nazal* (notionis ejuſdem) a quo remota primore defectiva *Nun*, apud Græcos σταλάζω (quod poſtea in στάζω contractum) apud Latinos autem cum diverſa vocali *Stilla* & *Stillo* ortum. Mazochius.

Stilus proprie eſt *graphium*, ſive *ferrum*, *illud cujus acumine ſcribebatur in ceratis tabellis*. Forte igitur a στίζω, *pungo*. Alii tamen *ſtylus* malunt, quia Græce στῦλος eſt *columna*. Ut nempe ſic dicatur a ſimilitudine, quia eſt quaſi *columella* quædam. Sane Galeno idem ſunt στυλοειδὴς & γραφιοειδὴς. Formam *ſtili* deſcribit Sympoſius ænigmate, cujus lemma *Stilus*. Cujus initium.

De ſummo planus, ſed non ego planus in imo.

Nempe acumine ſcribebant, plano vero complanabant, ac delebant. Atque hoc eſt, quod Horatius dicit *ſtilum vertere*. Μεταφορικῶς vero accipitur pro *phraſi* ſive *genere dicendi*.

Stimulus, κέντρον σιδηροῦν, ut Gloſſæ Philoxeni exponunt. Hinc *ſtimulare* & *Dea Stimula*, quæ *ſtimularet ad libidinem*. Meminit præter alios Scholiaſtes Juvenalis, ſat. ii. *Stimulus* eſt a στίζω, *pungo*, unde & *ſtigma*. Martiali, ςίγμα, *nota*, *qua quis compunctus*: uti *militum victura puncta in cute manus*: de quibus Vegetius, lib. i. cap. viii. & lib. ii. cap. viii. Aëtius, lib. viii. cap. xii. &c. Item *ſervorum puncta in facie aliave parte*: unde στιγματίας δοῦλος, *ſervus cui notæ inuſtæ*. Nec aliunde, puto ſervile *Stichi* nomen apud Plautum: etſi στίχος Græcis *ordinem* ac *verſum* notet. A στίζω etiam eſt *ſtiga*, unde *inſtigo*: de quo ſeorſim.

Stipendium a *ſtipando* deducit Angelus Decembrius, lib. v. de politia literaria, parte lv. Sed omnino dicitur quaſi *ſtipendium* a *ſtipe pendenda*. Varro extremo lib. iv. de L. L. *Hoc ipſum ſtipendium ab ſtipe dictum, quod æs quoque ſtipem dicebant*. Ulpianus, lib. xvii. ad Edictum: *Stipendium a ſtipe appellatum eſt, quod per ſtipes, id eſt, modica æra colligitur*. Iſidorus, lib. xvi. cap. xvii. *Stipendium a ſtipe pendenda nominatum. Antiqui enim appendere pecuniam ſoliti erant magis, quam annumerare. Stipendium eſt æs militare*, ut docet Feſtus. Hinc in vett. Gloſſis exponitur, ὀψώνιον στρατιωτικόν. Item μισθὸς στρατιωτικός. Uti & in Gloſſis Cyrilli, μισθὸς εἰς στρατιώτας. Sed & *tributum* ſic vocatur, teſte Pomponio JC. At proprie differre, vel fidem fecerit hic Taciti locus: *Neque quies gentium ſine armis, neque arma ſine ſtipendiis, neque ſtipendia ſine tributis haberi queunt*. Binas quoque alias ſignificationes adde e Turnebi lib. xxx. cap. xxvii.

Stipes pro *ære* (ſic interpretantur Varro & Ulpianus) eſt a *ſtipando*. Varro, lib. iv. de L. L. *Nam quod aſſes libræ pondo erant, qui acceperant majorem numerum, non in arca ponebant, ſed in aliqua cella ſtipabant, id eſt, componebant, quo minus loci occuparet, a ſtipando ſtipem dicere cœperunt*. Feſtus: *Stipem dicebant pecuniam ſignatam, quod ſtiparetur*. [a τιμῶ, στιμῶ eſt, *æſtimo*, unde *ſtipes*. Sed mallo a Στύπος, κέρδος, Heſych.] At præterea *ſtipes* dicitus *faſtis terræ defixus*, ut Feſtus interpretatur, qui in voce *Stipatores* deducere videtur a *ſtipando*, id eſt, *firmando*: unde & *ſtipam* ſive *ſtupam* derivat. Sed eſt *ſtipes* a στύπος, hoc eſt, *ſtipes*, *truncus*. Heſych. στύπος, τὸ ςέλεχος. Gloſſ. Phil. *Stipes*, ςέλεχος ἄκαρπον. Gloſſ. Cyr. Στύπος, *ſtipe*. Ubi legendum *ſtipes*, Apollon. i. Argon.

Στυπ

Ἔστι δέ τι στύφνον στόμα ἀρωγόν.

Uſus & Nicander in Alexipharmacis. Itaque & quidam *ſtypes* ſcribunt per Y. ut auctor eſt Pierius ad vett. Æn. Sed rectius ſcribitur per I. Nam Y mutatur in I, quomodo & e στύφω fortaſſe eſt *ſtipo*, & a φρύγω *frigo*, ab Ὀδυσσεὺς in quibuſdam vett. libb. *Ulixes*, item ab Αἴγυπτος, *Ægiptus*, pro *Ægyptus*, ſive *Ægyptus*: quod ipſum non raro reperias in vett. monumentis.

Stipo, video eſſe qui a *ſtipite* dictum velit, ut proprie ſit, *ſtipite condenſo*, aut *firmo*. Sed potius e στύφω venit, hoc eſt, *inſpiſſo*, *condenſo*, a quo στύπη, *ſtupa*, quia ea rimæ farciuntur: ut alibi dicimus. Vel potius, *ſtipo* ſit a στείβω· quæ Varronis eſt ſententia in IV. de L. L. Eam confirmant Gloſſ. Cyrilli, ubi eſt, στοιβὴ, *ſtipatio*, *ſtramentum*. στοιβάζω, *ſtipo*. Id proprie eſt *fullonum more calcare*, quomodo Homerus Od. ζ de lotricibus, ait: Στεῖβον δ' ἐν βόθροισι, ſupple τὰ εἵματα· ſed μεταληπτικῶς accipitur pro πυκνοῦν ſive πυκνοποιεῖν, *condenſare*, *conſtipare*, quia nempe quæcunque calcantur, ea denſantur, indurantur que. Ab hac ſignificatione vocis στείβειν eſt στιβαρὸς, quod Euſtathius exponit πυκνὸς, & στίβη, *pruina*, quaſi ros frigore concretus condenſatuſque, unde & πάχνη vocatur ε πήγνυμι. *Stipatores* non a *ſtipe*, quam acciperent: quod apud Feſtum legas: ſed quia *ſtiparent* ac cingerent Regum corpora. Sunt enim iidem qui Græcis σωματοφύλακες.

Stipulatio contrahitur, dum creditor interrogat, debitor ſpondet: unde verborum naſcitur obligatio. Gloſſ. Philox. *Stipulationes*, ἐπερωτήσεις. Varro, lib. IV. de L. L. & Feſtus in *Stipem*, eam dici putant a *ſtipe*, quia imprimis ſit *pecuniæ*, quam veteres *ſtipem* dixere. Ita *ſtipulari* ſit *ſtipe* propoſita poſtulare aliquid ſibi promitti, idque verbis conceptis. Alii malunt ita vocari a *firmitate*, quod firmandarum obligationum cauſſa interponeretur. Nam veteres, quod *firmum* eſſet, id a *ſtipite* dixere *ſtipulum*. Ita Paulius, lib. V. Recept. Sentent. Juſtinianus, initio Tit. de verborum obligat. & Iſidorus, lib. X. Orig. Sane etiam Germanis *ſteif*, Belgis *ſtijf*, *firmum* notat. Fortaſſe ab ea notione *ſtipuli*, quam hi aſſignant. Sed *ſtipulum* unde? Num quaſi *ſtipeulum* a στιπτὸς, quod a στείβω, ſeu στιβάζω, *ſtipo*? Sane Heſychio στιπτὸς, πυκνὸς, στερεὸς, κατειλημμένος. Eſt & tertium *ſtipulationis* ἔτυμον. Nam Alciatus, lib. I. Παρέργ. cap. XXXIX. deducit e στυπτὸς, quod *adſtringat*. Id enim eſt στύφειν. In hoc diſſenſu plane iis ſubſcribimus, qui putant *ſtipulandi* verbum rure natum eſſe, & a *ſtipula* profectum, ut Iſidorus tradit, lib. V. cap. XXIV. Cauſſa autem ex eo videtur, quia in contractibus agrariis *ſtipulam* manu ſoleant tenere, quæ agrum integrum repræſentaret. *Stipula* eſt arundo agreſtis: ut,

Stridenti miſerum ſtipula diſperdere carmen.

Pro quo alibi *tenuem avenam* & *agreſtem arundinem* dixit. *Stipula* vero diminutivum ab inuſitato *ſtipa*, quod, a στύπος, quia *caulis* eſt *frumenti*. Nec enim audiendus eſt Iſidorus, lib. XVII. cap. III. cui *ſtipula* ab *urendo*, quaſi *uſtipula*.

†Stipulationis varias etymologias diligenter a Voſſio collectas parum adprobo. Equidem inde ordior. In Philoxeni Gloſſis *ſtipulationes* ſunt ἐπερωτήσεις i. e. *interrogationes*, ſiuntque cum uno ſtipulante h. e. *interrogante*, alter ſpondet: veluti, *Spondes ne* hoc aut illud? *Spondeo*. Hinc titulus *De duobus reis* (i. e. *ſociis*, ab Hebr. רע *rea* ejuſdem ſignificationis: de quo vide noſtra ſupra in *Reus*) *ſtipulandi & promittendi*. Stipulor autem ſine dubio ſit e שאל *shaal*, quod apud Hebraeos, Chaldaeos, Syros, Samaritas eſt uſitatiſſimum interrogandi verbum, & ita ut ad contractus etiam referatur. Nam ſignificat etiam *mutuari* aut mutuo rogare: & in *Hiphil* non tantum eſt *mutuare* & *commodare*, verum etiam apud Chaldaeos eſt *locare*; unde *maſhil* eſt *locator* & *muſhal* eſt locatum, quod conducto reſpondet. Quod ſi forte queraris, e *shaal* longiuſcule abeſſe verbum *ſtipulor*; ſciendum eſt, τὸ *Shin* (quod apud Chaldaeos paſſim in T tranſit) haud male in St verſum fuiſſe, quippe quod utramque litteram quadantenus exprimeret: de qua mutatione vide mox in Stolo exempla certiſſima duo, & alibi ſaepe. Sed (inquies) non aegre quidem dabitur, litteram *Shin* in St abire potuiſſe: at cuinam perſuadebitur, etiam ſequens *Aleph* fuiſſe mutatum, & quidem in *Pe*, litteram omnium remotiſſimam? Fateor converſionem τοῦ *Aleph* in *Pe* videri praeduram. Itaque retrorſum vela dabimus, atque experiemur an non ſtipulandi verbum de Syro fonte fluxerit, apud quos verbum שפל *shephal* (maxime conjug. *Aphel*) eſt *damnari*, *damnas eſſe*. Itaque nulla mutatione alia factâ quam τοῦ *Shin* in St, ex *Sephal* exſiſtet *Stipulandi* verbum; quia de ſtipulantibus is ſaltem qui promittebat, *damnas* fiebat alteri tot dare aut facere. Imo non raro ambo ſtipulantes *damnas* dicebantur: de quo vide Briſſonium & alios. Marochius.

Stirps forte κατὰ μετάθεσιν trium principum literarum ſit a ῥίζα. Nam hoc idem notat: ut Gloſſæ Philox. & Cyrilli exponunt. In quibus & ῥιζόθεν, *radicitus*, *ſtirpitus*. Imo & in Onomaſtico legas, *Stirpites*, ῥιζοτόμοι. Ubi forte reſcribendum *ſtirpicidæ*. Nam *ſtirpix* haut alibi me legere commemini. Hoc ſi etymon parum probatur, vide an magis arrideat Cæſaris Scaligeri: cujus hæc verba notis in Theophraſti hiſtor. plant. lib. I. cap. II. *Καυλὸς generis nomen eſt.* στέλεχος *arborum tantum*: *ſtipes*. *unde & ſtirps*, *de ſolidioribus tantum*, *ſi etymon ſequare*. στέλεχος *adhuc Itali vulgo exprimunt*, *tametſi corrupta voce*, *ſtecco*. Hæc ille. Sed de Italica voce, fallitur. Quodque ad *ſtirpis* originem, aliter de ea Scaliger ipſe ad Theophraſti de cauſſ. plant. lib. III. cap. IX. *Stirps*, inquit, *primo ſignificatu ſtipitem ſignificavit*. *Etiam nunc utuntur Thuſci*. *Græca eſt origo* στερεόπους. *Uſus poſtea detorſit etiam ab radice*, *ut eſt apud Poëtam & Ciceronem*. Fortaſſe in priori loco ſcripſerat Scaliger. *ſtirps*, *unde & ſtipes*, *de ſolidioribus tantum*. *ſi etymon ſequaris*. Ita ſententia loci fuerit, quemadmodum τρίπους Latinis dicitur *tripes*, ſic στερεόπους prius fuiſſe *ſterpes*, & poſtea, in I converſo *ſtirpes*; pro quo nunc *ſtirps* dicitur; quomodo pro *trabes trabs* dicimus, pro *plebes plebs*, pro *mentis mens*, &c. Ab inuſitato autem *ſtirpes* factum eſſe *ſtipes*, ejecta canina litera, quomodo a *Carmena* eſt *Camena*, e *prorſa proſa*, e κέντρωνες, *centones*, &c. Sane aut hoc voluit Scaliger, aut ſcribere potius debuit: in quo æquos harum rerum judices facile mihi aſſenſuros ſcio. Ab hac opinione, ut nempe *ſtirpe* ſit a στερεόπους vel στερέμνιος, non multum abit, quod in Catholico legas, ut dicatur quaſi *ſtaripes*, Quomodo Belgis *ſtam* a *ſtando*. Sed utcumque concedamus Scaligero *ſtirps* eſſe ea Græca voce, quam dixi; tamen probare non poſſum, ut ex *ſtirpes* ſit *ſtipes*. Longe enim mihi veriſimilius ſit, eſſe *ſtipes* a Græco στύπος, hoc eſt, *ſtipes*, *truncus*. Vide quæ hac de voce ſeorſim diximus.

Stiva eſt *aratri manica*, qua curſus ejus dirigitur. Græcis, quia manibus tenetur, ἐχέτλη dicitur παρὰ τὸ ἔχειν, τὸ κρατεῖν. Latinis *ſtiva* vocatur, quaſi *ſtativa*: quod, puto, voluit Varro, cum IV. de L. L. a *ſtando* deducit *ſtivam*. Vel fuerit *ſtiva* a στείβω, quaſi στειπτὴ, non quaſi pedibus calcata, ſed quaſi manibus trita. Sane & στιπτὸς eſt στερεὸς, *firmus*, teſte Heſychio, quia quæ denſata, ea & firma. [στίβω, λεπίω, unde λεπτοῦσι.]

Stlata, *navis piratica*. Gloſſæ Philox. *Slatta* (leg. *ſtlata*) πειρατικοῦ σκάφους εἶδος. Originem indicat Feſtus in ſchedis Pomponii Læti: *Stlata genus erat navigii, latum magis quam altum, ſic appellatum a latitudine: ſed ea conſuetudine, qua ſtlocum pro locum & ſtlitem antiqui pro litem dicebant*. *Stlatæ* inter navigii genera meminit Gellius, lib. XIX. cap. ult. Hinc *ſtlataris*, & *ſtlatarius*. Caper: *Stlataris ſine C litera ſcribendum eſt, a ſtlata, rate piratica*. Gloſſ. Iſid. *Stlataria*, *veſtis piratica*. Juvenalis ſat. VII.

Spondet enim Tyrio ſtlataria purpura filo.

Ubi ſic Scholiaſtes vetus : *Stlataria* , *illecebroſa* . Ennius :

Et melior navis, quam quæ ſtlataria portat.

id eſt , *multiſonalis*, *quæ vulgo dicitur batalaria*. De Juvenalis iſtoc loco agit & Turnebus , lib. IX. cap. ult. In Gloſſis Philox. etiam legas *Stlactarius* (emenda *ſtlatarius*) ἐργόμωνες . Quo notatur *aſſentator* , *adulator* , ut in Gloſſis exponitur. Non dubium tamen , quin *ſtlatarius* κυρίως dicatur de eo *qui ſtlatam regit*. Sed fortaſſe quia *ſtlatarius* inſerviret exhauriendis aliis navibus , translata ea vox ad miniſtros alios, & miniſtrantium more adulantes. Vide Caſaubonum in Charact. Theophraſt.

Stlembus , ni fallor , a *lumbagine* . Nempe , ut pro *lite ſtlitem* , pro *loco ſtlocum* , pro *lata ſtlata* , ſic *ſtlembus* pro *lumbus* , quaſi *lumboſus* , a *lumborum vitio* , & κατὰ μεταφορὰν , pro *tardo*, inſtar laborantis lumbagine. Feſtus : *Stlembus*, *gravis* , *tardus* , *ſicut Lucilius*, *Apulida pedibus ſtlembum dixit*, *cum refert equum pigrum & tardum* .

Stloppus eſt ὀνοματοπεποιημένον . Significat enim ſonum, quem edunt buccæ inflatæ colliſæque. Gloſſæ vett. *Stloppus* πιφυγμός . Perſius ſat. v.

Nec ſtloppo tumidas intendis rumpere buccas.

In vulgatis eſt *ſcloppus* : ſed *ſtloppus* in omnibus antiquis Perſii ac Priſciani codd. ſcribi , monuit Caſaubonus : qui & vocem hanc reſtituit Marcello Empirico, carm. ad Roſas, ubi vulgo legitur: *Stolpus a cælo cecidit*. Nam duarum tantummodo literarum trajectione opus eſt . Itaque & bellicum illud Inſtrumentum , quod vulgo a *ſcloppo ſcloppetum* nominant , potius a *ſtloppo ſtloppetum* puto appellandum.

Sto , a στάω , στῶ , unde ἵστημι , ut *do* a δόω, δῶ, unde δίδωμι . Ingens eſt caterva eorum quæ ab hac voce deſcendunt : quorum aliqua hoc loco commemorabimus : cætera , ut *ſtatim* , *ſtatuo* , *ſtatus* , *ſtativus* , ſuis locis , literarum ratione habita , retulimus . A *ſtatum* eſt *ſtator* , non ut *epitheton* eſt *Jovis* , quod a *ſiſtendo* , ſed quo notat *aditum carcerumque cuſtodem*. Ita uſurpatur in carmine Ithyphallico . Item *ſervus aut libertus* , *qui domino ſive patrono adſtat*, *cujuſque latus tegit* : unde & idem olim *latro* , quaſi *latero* dictus . Sic *ſtatoris* vocem accepit Petronius . Vide Turnebum , lib. IV. Adverſar. cap. XII. & imprimis Joſ. Scalig. in obſcœnum carmen , cujus initium , *Heus tu*? A *ſtatum* etiam eſt *ſtatarius* , ut *ſtataria pugna* , quod crebrum apud Ammianum . Durantius Caſellius , lib. II. Var. cap. XIX. ſic vocari cenſet *pugnam* , *a qua abeſſet equitatus*. Sed omnino intelligenda ea , *qua collato utrimque pede ſit decertatur* , *ut nemo loco recedat* , *ſed quiſque remaneat ubi ſteterat* : unde & nomen. Hujuſmodi pugnam deſcripſit Plautus Amphitr. act. I. ſc. I. Græci ſimiliter vocant σταδίαν & σταδιαίαν μάχην . cui apud Plutarchum opponitur δρομαία & πελταστική , *quæ excurſionibus fit aut levibus prœliis*. *Statarium prandium* vocat Mamertinus in Panegyrico Juliano dicto , quod milites ſtantes caperent . *Stataria comœdia* (qualem ſuam Heautontimorumenon eſſe dicit Terentius) ea, quæ lenis tranquillaque, non affectibus æſtuans . Sic Ciceroni in Bruto *ſtatarii actores* , qui minus actuoſi eoque *ſtatariis comœdiis* aptiores erant , quam motoriis. A *ſto* quoque eſt *ſtabilis* , unde *ſtabilio* . Nunc de compoſitis videamus . Quale eſt *abſto*. Horat. in arte Poët.

Ut pictura poëſis erit, quæ ſi propius ſtes,
Te capiet magis, & quædam ſi longius abſtes.

Hinc *abſtantia* apud Vitruvium, lib. IX. cap. IV. Ab *anteſto* ſive *antiſto* eſt *antiſtes* : de quo ſuo loco plura diximus . Ab eodem *ſuperſto* , ubi *ſtare* valet *eſſe* : *Superſtes* , qui *ſupereſt* : ſed propriam notionem attendit Lexicon Philoxeno tributum, ubi ἐφεδρος exponitur . A *præſto præſtes* , quod ejusdem eſſe ſignificationis ac *antiſtes*, docet Feſtus . Hinc Dii *Præſtites*, quod cognomen eſt Larium publicorum , hoc eſt , eorum , qui Urbis ſunt cuſtodes ; ideoque in compitis , ſemitis , ac viis publicis ſtatuebantur : ac ex re dicebantur tum *Compitales* ; ut apud Suetonium Auguſt. cap. XXXI. tum *Semitales*, ut in Catalectis Virgilii : tum *Viales* , ut apud Plautum Mercat. act. V. ſc. II. A *præſto* quoque dicta dea *Præſtana* . Arnobius , lib. IV. *Præſtana eſt* , *ut perhibetis* , *dicta* , *quod Quirinus in jaculi miſſione cunctorum præſtiterit viribus* . Et mox : *Niſi Romulus tenuiſſet ſoli trajectione palatium*, *nulla eſſet Præſtana* . Ab *inſto* tempus præſens dicitur *inſtans*, ut Græce ἐνεστώς , non quaſi *inſtabile* & *momentaneum* , ſed quod *inſtet cedenti præterito* , ut recte obſervat Scaliger de cauſſ. L. L. cap. CXIII. A *conſto* eſt *conſtans* , unde *conſtantia* ; a *præſto* , *præſtans* , unde *præſtantia* ; a *circumſto* , *circumſtans* , unde *circumſtantia* , qua voce non primus uſus Trapezuntius , uti ſenſiſſe videtur vir magnus , ſed multo ante uſurparat Fabius Quinctilianus . Similiter a *ſubſto* eſt *ſubſtans* , onde *ſubſtantia* , quia *per ſe ſubſtat*. Ἀναλογία Fortunatum Crellium & alios convincit manifeſti erroris, cum ſic dici ajunt a *ſubſiſtendo* , quia *per ſe ſubſiſtit* . *Reſto* interdum ſignat *reſiſto* . Plaut. Moſtell. act. V. ſc. II.

Hem, viden, ut reſtat furcifer?

Propert. lib. III. el. VII.

Dum fugiunt Danai, dum reſtat barbarus Hector.

Sæpius ita uſus Livius . Sed quia qui ſubſiſtit, nec abit, is remanet, hinc factum, ut quandoque etiam accipiatur pro *ſupereſſe* . Nihil hodie eo uſitatius . Veteres ſic rarius uſi . A *reſto* eſt *reſtibilis* : de quo antea .

Stoicæ princeps. ſectæ fuit *Zeno* Citienſis . Ejus diſcipuli cum primo *Zenonii* dicerentur , poſt ἀπὸ τῆς ποικίλης στοᾶς , *a varia porticu*, Στωικοὶ ſunt appellati , ut ex Epicuri epiſtolis probat Laërtius in *Zenone* . Vide & Iſidorum, lib VIII. cap. VI. Exagitans eos Comicus στόακας , hoc eſt , *porticenſes* appellat apud Athenæum , lib. XIII. Στοὰ, *porticus*, a στάω , στῶ , quod ibi *ſtarent*. Nam eo fine porticus ſtruebant , ut in pluvia eo ſe quiſque reciperet , ut de Theatri porticibus indicat Vitruvius, lib. V. cap. IX. Στάω a שוה , *ſtari*. Ab alterutro *ſtaen*.

Stola Latinis eſt *muliebris veſtis* : Græcis etiam *virilis* , imprimis autem genus veſtis promiſſæ , Medis uſitatæ . Horat.

Ad talos demiſſa ſtola, & circumdata palla.

Unde cognoſcimus , ut induſium ſupparo , ſupparum *ſtola* , ita *ſtolam* palla circumdari ſolere . Dicitur στολὴ a στέλλω , quod inter alia ſignificat ἐνδύειν , περιβάλλειν · unde & παρηγμένον illud apud Platonem de legibus , ἐσταλμένοι στολῇ · *veſte veſtiti* , ſive *amictu amicti* . Vide de *ſtola*, cum eos , qui de re veſtiaria ſcripſerunt, tum Aldum in Quæſitis, epiſtolâ de Toga Romanorum, & Hadrianum Junium , animadverſionum , lib. I. cap. XIII.

Stolo eſt vel ab Hebræo שלח , hoc eſt , *plantare* , *ſurculos aut ſtolones inſerere* : [θαλλὶς] vel a Græco στόλος , ſive στέλλω, hoc eſt , *mitto*, quia emittitur e radicibus , aut caudicis lateribus . Quippe *ſtolo* vocatur proprie id , *quod e radicibus circum arbores enaſcitur* , ut docet Varro , lib. I. de R. R. cap. II. ſive *fruticatio inutilis*, ut interpretatur Plinius , lib. XVII. cap. I. In Philoxeni Gloſſis ſcribitur pro eo *ſtulo* per *V* , atque exponitur παραφυάς· uti & in Gloſſ. Cyril. ac Onomaſtico. Metaphorice accipitur pro *ſtolido* . Auſonius , epiſt. V.

. . . . *Sed jam non potes*, *o ſtolo*, *doceri*.

Nempe homo imprudens plane inutilis eſt , eoque optime confertur coliculis iſtis , qui ex arboribus ſuccreſcunt . Hinc quoque eſt, quod homo improvidus, a *ſtolone* ſic dictus *ſtultus*. Ex Catholico Genuenſis legas *ſtultus* dici quaſi *ſtollidus*, quia ſe extollat . Melius Nunneſius ab ἀτάσθαλος , quo non tantum *improbus*, ſed & *vecors* notatur. *A* præciditur, ut ab ἀμέλγω *mulgeo* . Sed maxime omnium placet , a *ſtolo* eſſe *ſtolidus* , & κατὰ συγκοπὴν *ſtoldus* , ſeu *ſtoltus* , & poſtea *ſtultus* . Quod etymon probat Scaliger Exercit. CXLIII. III. & Turnebus, lib. II. cap. XXIII. Quamquam Terentius Scaurus putarit , *ſtolidum* non tam notare *ſtultum* & *excordem* , quam *tetrum* & *moleſtum* , quem Græci vocant

Digitized by Google

cant μοχθηρὸν καὶ φορτικὸν. Sed *ſtultum* interpretatur etiam Feſtus. [ἠλίθιος · niſi ut a στῖπος *ſtipes* & *ſtupidus*. ſic a στόλος *ſtolidus* & *ſtultus*.

Stomachvs, στόμαχος, prima ſua ſignificatione notat in corpore animali quod quaſi *fiſtula* ſe habet, hoc eſt, *collum* ſive *cervicem cujuſque rei*. Itaque Hippocrates *uteri* quoque ac *veſicæ cervicem* (ut Celſus vocat) eo nomine appellat. Ut in lib. de aëre, aquis, & locis, στόμαχος τῆς κύστιος, *collum* ſeu *cervicem veſicæ*: & libro de ſuperfœtationibus, de ſterilibus, & de morbis mulieribus, στόμαχος τῆς μήτρας, *cervicem uteri*. Erit forteſſe, qui στόμαχος hic interpretatur στόμα ſive *os*. Sed huic expoſitioni adverſatur Erotianus, qui utrobique τράχηλον ſive *collum* explicat. Adde quod Hippocrates lib. de ſuperfœtat. dicat στόμα τῦ στομάχυ, τῆς μήτρας, *os ſtomachi*, *uteri*: ut omnino interpretatio iſta locum habere non poſſit. Juvat quoque etymon ab Ariſtotele adductum, ut cui lib. I. de hiſtoria animalium, στόμαχος dictus videtur quaſi στενὸν μῆκος, *anguſta longitudo*. Et hæc meo judicio princeps notatio. Κατ' ἐξοχὴν vero notat οἰσοφάγον, ſive *fiſtulam quæ cibum defert in ventriculum*. Hæc ſignificatio fecit, ut vulgo στόμαχον dici velint quaſi στόμα χέω, quia ſit *os ac veſtibulum cibum in ventriculum infundens*. Verum non ea propria ejus partis appellatio, ſed communis, uti dixi, & Ariſtotelis verba indicant, qui non ὄνομα, hoc eſt, *nomen* œſophagi, ſed ἐπωνυμίαν ſive *cognomen* fecit. Verba Ariſtotelis ſunt iſtiuſmodi: Ἐντὸς δὲ τῦ αὐχένος ὅ τε οἰσοφάγος καλούμενός ἐστιν, ἔχων ἐπωνυμίαν ἀπὸ τῦ μήκους καὶ τῆς στενότητος, hoc eſt, *intra cervicem eſt, qui vocatur œſophagus, cognomen habens a longitudine & anguſtia*. Sed clarius idipſum docet Galenus principio quarti lib. primi de uſu partium: ὄνομα δὲ τῆς ὁδοῦ ταύτης τὸ μὲν ἴδιον οἰσοφάγος, τὸ δὲ κοινὸν στόμαχος. *Proprium quidem ejus ingreſſus eſt œſophagus, commune autem ſtomachus*. Hac ſignificatione non raro utuntur Latini, quamquam non uno modo. Nam interdum quidem eo nomine quoque ſignant *priorem œſophagi partem, quæ ſubeſt faucibus*. Cic. lib. II. de nat. Deor. *Linguam autem ad radices ejus hærens excipit ſtomachus: quo primum illabuntur ea, quæ accepta ſunt ore. Is utraque ex parte tonſillas attingens, palato extremo atque intimo terminatur*. Celſus, lib. IV. cap. I. *Deinde duo itinera incipiunt. Alterum aſperam arteriam nominant, alterum ſtomachum. Arteria exterior ad pulmonem: ſtomachus interior ad ventriculum fertur*. Cui loco alius ſimilis apud Agellium, lib. XVII. cap. II. Interdum vero ima ſolum *œſophagi pars* eo vocabulo appellatur. Celſus, lib. IV. cap. I. *Stomachus vero, qui inteſtinorum principium eſt, nervoſus a ſeptima ſpinæ vertebra incipit, ac circa præcordia cum ventriculo committitur*. Plinius, lib. II. cap. XXXVII. *Summum gulæ fauces vocantur, extremum ſtomachus*. Hinc factum ut gulæ orificium inferius, ac ventriculi item ſuperius orificium, ubi nempe cum œſophago committitur, item ventriculus ipſe cum orificio *ſtomachi* nomine vocaretur. Ita Galenus cum alibi ſæpe, tum lib. VII. τῶν κατὰ τόπους, diſertim ait veteres *os ventriculi* duobus appellaſſe nominibus; nam & στόμαχον & καρδίαν vocaſſe, frequentius tamen καρδίαν. Pro *ventriculo vero cum orificio ſuo*, ſive ἁπλῶς pro *ventriculo* uſus Plutarchus, cum ait τὰ ἑδραῖα τοῦ στομάχου, *quæ ſunt firma ſtomacho*: eodemque modo utuntur medici Græci, cum dicunt ἀῤῥωστία καὶ ἀτονία στομάχυ, hoc eſt, *infirmitas ſive languor ſtomachi*: item: ἔκλυσις στομάχυ, *ſolutio* ſeu *diſſolutio ſtomachi*: atque ita & Celſus ac Plinius loquuntur. Nec aliter Horatius, lib. II. ſat. II.

Jejunus raro ſtomachus vulgaria temnit.

Aut Juvenal. ſat. V.

Si ſtomachus domini fervet vinoque ciboque.

Plinius item, lib. XIX. prope initio cap. V. de peponibus agens, *Vivunt*, inquit, *hauſti in ſtomacho in poſterum diem, nec perfici queunt in cibis*. Κατὰ μεταφορὰν vero *ſtomachus* accipitur pro *animo*, aut *affectu*, uti *ira*, *odio*, &c. Cujus appellationis cauſa eſt, quod ut *ſtomachus* ciborum aliis afficiatur, ab aliis vero abhorreat, ſimiliter *animus* rebus movetur.

†Stolo ſit ex Hebr. nomine ejuſdem ſignificationis שלח *ſhelah*, tantum *Shin* in ST tranſeunte: id quod in ΣΤΕΛΛΩ accidit (quod certe fit ex hac eadem communi radice שלח *ſhalah* ſive *ſtalah*, quod eſt *mittere*). Ergo ſicuti verbum Stipvlor ſuo loco oſtendi factum ex שאל *ſhaal*, ſive *ſtaal*, *interrogare*; ita *Stolonem* & Græcum σέλλω ex communi fonte שלח *ſheloch* prodierunt. Imo & *Stella* etiam inde derivabatur, a mittendis radiis quaſi ſpiculis (unde in nummis & anaglyptis ita ſtella prorſus effingitur) ita vocata: de qua in Tyrrhenicis Diatr. IX. §. 3. dictum. Mazocchivs.

Storax, a στύραξ. Iſidorus, lib. XVII. cap. VIII. *Storax dicta, quod ſit gutta arboris profluens & congelata. Nam Græci ſyriam guttam dicunt. Græce autem* στύραξ, *Latine ſtorax dicitur*. Sed errat, quod *ſtiria* Græcum eſſe arbitreretur. Recte, quod derivet a στύραξ. Qui *ſtorax* barbarum putant, ac more Græco *ſtyrax* ſemper dici oportere, valde errant. Nam Virgilius in Ciri, Plinius, & Solinus, *ſtoracem* appellant. Imo apud Terentium hinc nomen eſt ſervulo in Adelphis:

Storax, non rediit hac nocte a cœna Æſchinus.

Ubi Donatus: *& ab odore puer ſtorax*. Diximus de hac voce etiam in Generum doctrina.

Storea, ſive ut eſt in pleriſque MSStis *ſtoria*, Cæſari, Plinio, aliis, *ſeges vilior*, ἀπὸ τῦ στορεῖν, id eſt, *ſternendo*, quia humi ſternitur. Unde *terratoria* vocatur in Gloſſis Cyrilli: ubi legas ψίαθος, *ſeges*, *terratoria*, *matta*. Ita enim ibi legendum pro *macta*.

Strabo, & *ſtrabus*, juxta Catholicon, & Uguitionem, eſt a *ſterno*, ſed inepte uterque. Melius Neſtor Novarienſis a στρέφω, *verto*. Vere autem a στράβων καὶ στραβὸς· hoc a στρεβλὸς, quia *oculis eſt diſtortis ac depravatis*. Galenus in Lex. Hippocr. Στρεβλοὶ, οὓς καὶ στραβοὺς ὀνομάζουσι. Plinius, lib. XI. cap. XXXVII. *Uni animalium homini oculi depravantur: unde cognomina ſtrabonum, & pætorum*.

Strangvlo a στραγγαλῶ, A converſo in V. quomodo a κραιπάλη eſt *crapula*. Gloſſ. Cyrilli: Στραγγαλίζω, *ſtrangulo*. Nunneſius deducit *ſtrangulo* a στραγγαλίζω. Sed cum & στραγγαλᾶν dixerint Heſychio teſte, haut dubium, quin ab eo & στραγγαλίζω ſit, & *ſtrangulo*. Στραγγαλιεῖ inter alia dicuntur *loqui*, πνιγῆναι, ut exponit Heſychius.

Strategvs, στρατηγὸς, utitur Plautus Curcul. act. II ſc. III Æmilio Probo, ſive potius Cornelio Nepoti *prætor* dicitur. Gloſſæ, στρατηγὸς Ῥώμης, *prætor*. Στρατηγία ῥώμης, *prætura*. Etiam *modimperatorem*, ſive *magiſtrum convivii*, *ſtrategum* vocat Plautus, Stich. act V. ſc. IV.

Strategum te facio huic convivio.

Dicitur στρατηγὸς quaſi ὁ ἄγων τὸν στρατὸν, ſive quia στρατῷ ἡγεῖται. Ab eo eſt στρατηγέω. Unde στρατήγημα, *ſollers ducis conſilium ad hoſtem circumveniendum*. Sunt qui *ſtratagema* ſcribant, ac ſecundam corripiunt in verſu. Sed obſtat, quod Græce per η ſcribatur. Cæterum pro στρατὸς etiam στρατιὰ dicitur, unde στρατιώτης, *miles*, a quo στρατιωτικὸς, id eſt, *militaris*. Plautus Mil. Glor. act. IV. ſc. VIII.

Mulierbres mores diſcendi, obliviſcendi ſtratiotici.

Strebvla caro eſt a στρεβλὸς, *pravus*, *curvus*, nempe a coxendicum curvatura. Varro, lib VI de L. L. *Caro ſtrebula Opilius ſcribit circum coxendices ſunt nobis: id Græcum eſt ab hujus loci verſura*. Unde Turnebus, lib. XXIII. cap. XVIII. conjectabat id nomen eſſe a στρέφω, *verto*. Sed ἀναλογία magis prius ἔτυμον probat. Feſtus: *Strebula Umbrico nomine Plautus appellat coxendices hoſtiarum, quas Græci μηρία dicunt, quæ in altaria imponi ſolebant, ut Plautus ait in Frivolaria, ſtrebula agnina*. Arnobius lib. VII. *Non enim places coraem ſtrebulam appellare, quæ taurorum e coxendicibus demitur*.

Strena Græcis οἰαρχισμὸς, ut eſt in Gloſſ Cyrilli; imo & illis Philoxeni, nam perperam editum ibi

Digitized by Google

ſtrenua, εὐαρχισμὸς autem vocatur, quia εὐαρχισμὸς, hoc eſt, *bonum & felix initium* voverent optarentque. Sed votum hoc cum munere erat conjunctum. Unde in Onomaſtico *ſtrena* exponitur ξένιον· imo Dioni *ſtrena* vocatur ἀργύριον· ſed nimis laxe, cum non *pecunia* ſemper, ſed & alia multa ſoleant Kalendis Martiis donari. Nomen videri poſſit eſſe a στερεῶ, quod eſt *firmare*: quia memoriam foveat ac firmet. Sed veteres aliter. Nam Feſtus *ſtrenam* dici putat quaſi *trenam*, quomodo antiqui *ſtlitem* dicebant pro *litem*, *ſtlocum* pro *locum*. *Strenam*, inquit, *vocamus, quæ datur die religioſo, ominis boni gratia, a numero, quo ſignificatur alterum tertiumque venturum ſimilis commodi, veluti trenam, præpoſita S litera, ut in loco & lite ſolebant antiqui*. Favet huic etymo Pomponius Piſtor bus: unde Nonius citat: *Aſſide, ſi qua ventura eſt alia ſtrena ſtrena*. At Nonio Marcello placet *ſtrena* dici quaſi *ſtrenua*. Ac pro eo eſt hoc Symmachi, lib. x. epiſt. xxviii. *Ab exortu pene Martia, ſtrenarum uſus adolevit, auctoritate Tatii regis, qui verbenas felicis arboris ex luco Strenia anni novi auſpices primus accepit. Nomen indicio eſt viris ſtrenuis hæc convenire ob virtutem*. Etiam ad ritum hunc pertinet, quod in Philoxeni Gloſſis *ſtrena* exponitur θαλλὸς, quod *ramum* notat, vel *verbenas felicis arboris*, ut Symmachus vocat. In Gloſſis Iſidori legas, *Strenaces cupidi*. Hoc, ſi rectum fuerit, *ſtrenax* a *cupiendis & capiendis ſtrenis*. Sed ex MSStis locus is ſic legi debet, *Sternacee*, *pavidi*. Vide *Sternax*.

†STRENA in Cyrilli & Philoxeni Gloſſis totidem eſt, quod εὐαρχισμὸς h. e. votum pro fauſto anni principio; quod votum cum concipiebatur, ſimul verbenae felicis arboris porrigebantur, teſte Symmacho X. ep. 28. quos loca conſuluiſſe proderit. Quo illud etiam ſpectat, quod in Philoxeni, ut innui, Gloſſis *Strenua* (ſive potius *ſtrena*) non tantum εὐαρχισμὸς redditur, verum etiam θαλλὸς i. e. ramus (felicis) arboris. Id quod hodieque in pluribus hujus Regni locis & alibi ſit Kalendis Januarii, dum infimae fortunae viri ramum lauri (qui plurimus in uſu) aut quid ſimile ditioribus offerunt, non ſine votis feliciter incipientis anni, ab illis vero invicem ſtipem accipiunt; unde & in aliis Gloſſis *Strena* eſt ξένιον, i. e. *donum*. Ex quibus omnibus vides, praecipuum in *Strena* fuiſſe εὐαρχισμὸν (quod in omnibus Gloſſis reperitur) ſeu votum anno novo conveniens. Quocirca fiet id vocabulum a רננה *renana*, aut רנה *rinna*, quae *Cantum*, ſive bene precandi formulam cantu expreſſam notant. Ea formula *Rena* ab initio dicta: ſed poſtmodum ST additum (ut in STLATA, STLIS, STLOCVS &c.) & dictum STRENA. Ac Feſtus (ſi mendo vacat) S tantum TRENAE adjectum agnovit: ſed geminas ST ſimul addere moris Latini fuit. Atque hic Feſti & aliorum etymologias nihil moror. MAZOC.

STRENVVS Papias deducit a *ſterno*. Sed eſt a στηνὸς, quod inter alia notat ἰσχυρὸς, *fortis*, prout Heſychius interpretatur. Hinc dea *Strenua*, *qua faceret ſtrenuum*; ut eſt apud Auguſtinum, lib. iv. de Civ. Dei, cap. xvi. Ex hujus deæ luco viris *ſtrenuis* Kal. Jan. mittebantur verbenæ felicis arboris: quæ exinde *ſtrenæ* vocatæ videntur: ut in *Strena* diximus.

†STRENVVS itidem, uti *Strena*, ἐυφημολογίζεται. Nam *Strenuus* is eſt, qui digna facit *laude*, *exſultatione*, *cantu*, *oratione*, *triumpho*, *votis*: nam haec omnia רננה *renana*, ſeu רנה *rinna* ſignificat. At Hebraicae voci Latium vetus (ut in *Strena* monui) ST praefixit. MAZOCHIVS.

STREPO eſt a ſono: ut *ſtrideo*, & ſimilia. Hoc malim, quam ut ſit a στρέφω, *verto*, quicum voce, non ſignificatione convenit. Niſi eo reſpexere, quod, qui *rem vertat*, fere plurimum *ſtrepat*. Sed prius omnino ſimplicius. Poſſit & κατὰ μετάθεσιν factum videri a ψόθυρος, quod eſt ψίθυρος, *ſibilus*, teſte Heſychio. [ab ῥυβδῶ, ῥαβδῶ, ῥυβάττω, ῥαβάττω.]

STRIA a *ſtringendo* dicta videtur Perotto. Quomodo a *ſtriga* differat, dicemus in *Strix*. A *ſtria* eſt *ſtriatæ*: unde *ſtriata columna*, quæ Græcis ῥαβδωτὸς κίων; & *ſtriata concha* Plinio, quæ Ariſtoteli ῥαβδωτὸς; quam & *virgatam* recte dixeris, uti Virgilius, *Virgatis ſagulis*. Item *ſtriatam frontem* pro *caperata* legas apud Appuleium lib. x. Mileſ.

STRIBILITA, ſive *ſcribita*, *bellarium*, *menſæ ſecundæ*: quod Cato de R. R. cap LXXVII. fieri ait ad modum placentæ ſine melle. Uſi hac voce Plautus prologo Pœnuli, Petronius in ſat. & Martialis, lib. III. epigr. XVII. juxta certiſſimam emendationem Domitii Calderini, qui cum in libris ſuis inveniſſet, *ſcribis ita*, acute vidit *ſcriblita* eſſe legendum, quod immerito arrodit Georgius Merula. Sed de ὀρθογραφίᾳ, ac etymo, non convenit. Turnebus, lib. XXXII. cap. x. ſcribit *ſcriblitam* per c: ac ſic dici conjicit, quod qui eam fingit, tanquam *ſcribit*: aut quod eſſet notis quibuſdam ſignata, & tanquam ſcripta videtur. Sane hodieque literæ aut figuræ quædam inſcribuntur illi a dulciariis. Sed Hadriano Junio, in Nomenclatore, magis placet *ſtriblita* vel *ſtreblita* per T, quomodo & Perottus legiſſe videtur: ut nempe, quemadmodum a στρεβλὸς eſt *ſtribilige*, & per ſyncopen *ſtribligo*, ſic a ſtreblo ſit *ſtrublita*, & extrita litera, *ſtriblita*, vel ſervato E *ſtreblita*. Cauſſa nominis erit, quod in circulum geſtis in modum torqueatur, qua ratione & quidam Gallis ac inferioribus Germanis *tortam* dici putant, quaſi *tortam*. Sed *torta* fortaſſe eſt ex *tracta* per μετάθεσιν. Interim a στρεβλὸς venire magis placet: quia a *ſcribo* potius *ſcribita* diceretur abſque liquida. Qui *ſtriblitas* conficerent dicti *ſtriblitarii*. Afranius Fratriis:

> *Piſtori cur non, [nubat] cur non ſtriblitario;*
> *Ut mittat fratris filio lucunculos?*

Citat Nonius in *lucuns*.

†STRIBLITA a Catone refertur inter placentas, quae ſine melle conficiuntur. Et radicales quidem hujus vocabuli litteras ſi ſolas ſpectes, dicendum fuerat RIBLITA. Verum ST initio additum fuit more antiquo, quando *Stlis* pro *lis*, & *ſtlocus* pro *locus* &c. dicebatur: quomodo nunc etiam *ſtruma* uſurpatur pro *rumа*, & alia non pauca. Ex his vides *ſtriblitam* cum ST, non *ſcribitam* cum SC eſſe ſcribendum; nec enim antiquitas SC praeponebat vocabulis. At amoto ST aſcititio, reſtat *Riblita*, quod unum ad ejus nominis ſubſtantiam pertinet. Fit enim a Syro רבל, quod in Ethpaël ſignificat *inflari & craſſeſcere*, idemque ferme ea radix, maxime in derivativis, Arabice ſignificat. Id autem eo pertinet, quod placentae (quarum deſcriptionem ad unam ex Tabulis Iguinis illuſtrandam ex Catone, & Apicio dedimus) ex multis curiis ſive ſtratis craſſeſcebant, ac fortaſſis etiam ope ſiphonis inflabantur, ferme ut me puero fiebat in iis placentis quas vocabant vulgo *Paſtonej* aut *Impanatas*. Illud autem TA (quae in *ſtriblita* eſt ultima ſyllaba) pertinet ad Syrorum & Chaldaeorum formam emphaticam. Itaque hoc vocabulum Syri ſcripſerint רוברליתא, *rubita*, aut cum I in principio ריבליתא *riblita*, deinde addito ST Latiali, factum eſt STRIBLITA, quod Tuſcum eſſe vocabulum, oſtendit Tabula Iguina, quae tota de placentis eſt. MAZOCH.

STRIBLIGO a στρεβλὸς, hoc eſt, *curvus*, *pravus*. Gellius, lib. v. cap. xx. *Solœciſmus a Sinuis Capitone, ejuſdemque ætatis aliis imparilitas appellatus: vetuſtioribus Latinis ſtribligo dicebatur, a verſura ſcilicet & pravitate tortuoſæ orationis, quaſi ſtrebligo quædam*. Utitur Arnobius, lib. I. *Stribligines vos iſtas libris illis in maximis atque admirabilibus non habetis?* [a στρέφω ſit στρεβλὴ. vide Etymol. MS. in στρεβλὸς.]

STRICVLVS *puer* dici putatur, qui jam grandior ac duriuſculus eſt, ſive a *ſtricta corporis ſoliditate*, ſive quaſi *ſtrigoſus*. Utitur Arnobius, lib. I. & fortaſſe Tertullianus, lib. de pallio, cap. iv. ut Turnebus monet, lib. VII. cap. xx. & lib. XI. cap. XXI. Sed de etymo melius Hugo Grotius notis ad Capellam, qui docet *ſtriculus* eſſe ex *hyſtriculus*, ut *Spania* ex *Hiſpania*. *Hyſtriculus* vero quaſi *parvus hyſtrix*, ob *aſperitatem*.

aſperitatem pilorum in corpore. Favent Gloſſ. vett. in quibus *Huſtriculas*, δασυτρωκτος.

STRIDOR eſt ὀνοματοπεποιημένον, ut *fragor*, & *murmur*, ut cenſet Scaliger, cap. XIII. de cauſſ L. L. Vel eſt a τρίζειν, quod eſt, *ſtridere*. Gloſſ. Philox. *Stridet*, τρίζει. Τρίζειν vero a ſono eſſe, dubium non eſt. Vel eſt *ſtrido*, ab ἔστριδον. Nam στριγμὸς quoque pro τριγμὸς legas apud Ariſt. in IV. hiſt. animal.

STRIGARE eſt a *ſtriga*, hoc a *ſtrigo*, pro *ſtringo*. Nempe ea forma, qua a *fallo* dixere *falla* pro *fallacia*, teſte Nonio: qua item a *cingo*, *cinga* & *cingula*, a *jungo*, *junga*, *jungula*, *jungla*. Varie autem voa *ſtriga* accipitur. In re ruſtica ſie dicebatur ſulcus, qui uno ductu peragebatur in longitudinem, ut *ſcamnum* in latitudinem. Hinc *ſtrigare* dicuntur in agricultura boves, cum in medio actu ceſſant, nec ſulcum uno ductu continuant. Cui opponitur *protelo ducere*. Nam ut dicuntur *ſtrigare*, cum intermittunt, ita *protelo ducere* dicuntur, cum uno ductu abſolvunt. Vide *protelum*. A ruſticis vero cum *ſtrigæ*, tum *ſcamni* vocem acceperunt agrimenſores. quibus quid utrumque ſignet, docet his verbis Hyginus in Gromaticis: *omnem menſuræ hujus quadraturam, dimidio longiorem ſive latiorem facere debebimus, & quod in latitudinem longius fuerit, ſcamnum appellare: quod in longitudinem, ſtrigam*. Eadem legas apud anonymos auctores de limitibus. Atque hinc *ager ſtrigatus* & *ſcamnatus*. Aggenus Urbicus, lib. I. commentariorum in Julium Frontinum: *Strigatus ager eſt, qui a ſeptentrione in longitudinem in meridianum decurrit. Scamnatus autem, qui eo modo ab occidente in orientem creſcit; & altitudinem hanc ſecundam idioma artis voluit Frontinus in orientem intelligi*. Interdum *ſtriga* eſt vocabulum caſtrenſe, ac ſignificat ſpatium turmarum, in quo equi ſtringuntur & interquieſcunt. Caper de verbis dubiis: *Striga in turma, ubi equi deſtringuntur*. Gloſſ. vett. *Trigarium* (*Striga*, præeunte Scaligero, emendat Bon. Vulcanius) τόπος ὅπου ἵπποι γυμνάζονται. Chariſius, lib. I. *Striga caſtrenſe eſt vocabulum, intervallum turmarum ſignificans, in quo equi ſtrigantur*. Ubi pro *ſtrigantur*, vel *ſtringantur* legi debet, vel *ſtrigant*. *Strigare* eſt interquieſcere, diciturque proprie de equis aut mulis in ſtrigam collocatis. Sic uſus auctor parodiæ in Ventidium Baſſum mulionem, quam habes in catalectis Virgilianis:

Et inde tot per orbitoſa millia
Jugum tuliſſe, læva ſive dextera
Strigare mula, ſive utrumque cœperat.

Pro *ſtrigare* in vulgatis invenias *ſtringere*, ſed metro reclamante, quod *ſtrigare* exigit, quomodo in Veneta ante annos centum editum eſt. Ac ſic quoque hunc locum adducit Turnebus. *Mula* autem cum Scaligero lego, non *mulas*, quia alioqui non erunt puri jambi: quod cum non animadverteret Turnebus, ſcripſit, lib. VI. cap. II. & lib. XXIV. cap. I. *ſtrigare* eſſe *in ſtrigam agere ac dirigere*: quod falſum eſſe evincit hic locus, ubi non aliter quam abſolute accipi poteſt. Propertius quoque lib. IV. el. VIII. ſimiliter utitur, ubi Cynthia primo ſedens temone aurigæ dicit, *ſtriga*, hoc eſt, *interquieſce*: Sic enim emendabat Scaliger: quemadmodum & idem legit apud Senecam epiſtol. XV. *Surge & reſtriga, ac clivum iſtum uno, ſi potes, ſpiritu exſupera*. Eſt & alia *ſtrigæ* acceptio, quam his verbis ponit Feſtus: *Strigæ appellabantur ordines rerum inter ſe continuate collocatarum, a ſtringendo dictæ*. Atque hinc eſt, quod (ut auctor eſt Hyginus libello de caſtrorum metatione) *ſtriga* dicatur ordo & ſeries equorum in caſtris redeuntium. Neque enim hæc diverſa eſt ſignificatio ab ea, quam ponit Feſtus, ſed tantummodo generalis vocabuli ad rem ſpecialem accommodatio. Denique *ſtriga* quoque in veteri Gloſſario exponitur κιμωλία, hoc eſt, *creta*. Ac putat Joſ. Scaliger ſic dici, quod *ſtringuntur ad veſtes apud fullonem*. A *ſtriga* eſt *ſtrigoſus*. Gloſſ. Cyr. ῥικνὸς, τρόφις, *ſtrigoſus*. Melius ſane, quam in Onomaſtico, *ſtrigoſus*, λαγαρὸς. Nonius ait voce ea ſignari *morbum jumentorum, qui corpora ſtringit, aut fame, aut alia vitii cauſa, quaſi ſtringoſus*. Atqui non eſt *vitium jumenti*, verum *jumentum morbidum & vitioſum*. Proprie enim *jumentum* illud *ſtrigoſum* dicitur, quod in *arando ſtrigat*, hoc eſt, *moratur*, *nec ſulcum continuat*. Quod quia macie ſæpe contingit, hinc fit, ut dicatur de *equis & bubus male curatis*. Μεταφορικῶς vero uſurpatur de *homine cunctabundo*, *ac tergiverſatore*, eadem nempe ratione, qua idem dicitur *bovinator*, quaſi *qui imitatur boves in medio ſulco interquieſcentes*. Sic utraque voce utitur Lucilius:

Hic ſtrigoſus, bovinatorque ore improbu' duro.

A *ſtriga* quoque *ſtrigones* dixere, & *N* antique in *R* verſo *ſtrigores*, quomodo *architectores* dicebant pro *architectones*. Auctor Feſtus, qui & ſcribit in Nelei carmine legi id nomen & ab aliquibus putari *ſtrigones* dici *denſarum virium homines*. Putabat Turnebus *ſtrigonum* per *N* apud Feſtum legi debere: ſed fallitur, ut ex iis paret, quæ diximus. Muretus credidit hac voce uſum Plautum Bacch. act. II. ſc. III. ubi in vulgatis *rigorem*. Sed jure a Mureto diſſentit Acidalius, quem vide.

STRINGO forte (quod apud Nunneſium in Grammatiſtice legas) a στρεβλῶ, *torqueo*: aut, ut alii cenſent, a στραγγιόω, vel στραγγίζω, quod eſt *torqueo*, *ſtringo*. Heſych. Στραγγίζω, πιέζω· vel potius a σφίγγω, *ſtringo*, *preſſo*. Onomaſt. *Stringo*, σφίγγω, πιέζω. Sane & σφιγξ, *ſphinx*, quia ita ænigmatis ac verborum ambagibus *ſtringeret* homines, ut ſe expedire non poſſent. Vel eſt *ſtringo*, a στλεγγίζω, quod eſt, *ſtrigili rado*, ſimiliterque *ſtrigilis* videri poſſet deductum a στλεγγὶς, quod idem notat. Verum potius a στλεγγίζω quidem eſt *ſtringo*, a *ſtringo* autem venit *ſtrigilis*, abjecto *N*: quomodo ab eodem *ſtriga* dicitur, ut diximus, in *Strigare*. Atque hoc *ſtringendi* & *ſtrigilis* ἔτυμον adducit Priſcianus in ſeptimo. *Strigil* igitur, quia eo equi atque in balneis etiam homines *ſtringuntur*. Horat.

. . . . Curvo deſtringere ferro.

Græce *ſtrigil* non στλεγγὶς modo dicitur: ſed etiam ξύστρα a ξύω, *rado*, *ſtringo*. Gloſſ. Cyril. ξύστρα, *ſtrigil*, *ſtrigilis*. ξυστροποιὸς, *ſtrigilarius*. Sane *ſtrigili diſtringendi* voce utuntur crebro ſcriptores. Ut Plinius, lib. III. epiſtola V. quæ eſt ad Macrum: *Solum balinei tempus ſtudiis eximebatur. Cum dico balinei tempus, de interioribus loquor. Nam dum diſtringitur, tergiturque, audiebat aliquid, aut dictabat*. Et Plinius Veronenſis, lib. XXXIV. cap. VIII. *Plurima ex omnibus ſigna fecit, ut diximus, fœcundiſſimæ artis: inter quæ diſtringentem ſe, quem M. Agrippa ante thermas ſuas dicavit*. Figuram *ſtrigilis* depictam vide ſis apud Hieronymum Mercurialem, lib. I. Artis Gymnaſticæ cap. VIII. A *ſtringendo* quoque nomen *ſtrictura*, quæ Græcis ſimiliter a σφίγγω dicitur σφίξις. Gloſſ. Cyrilli. σφίξις, *ſtrictura*. Accipitur & pro *ſcintilla exiliente, dum ferrum ſtringitur*. Onomaſt. *Strictura*, σπινθὴρ. Lucil. *Crebræ ut ſtrictura in ſcintillis*. Vide Nonium in *ſcintilla*. Verum & ſumitur pro *lamina ferri*. Unde Gloſſ. Philox. *Strictura*, μέταλλον. Atque ita cepit Varro, cum de Ilva ait, naſci quidem illic ferrum, *ſed in ſtricturam non poſſe cogi*. Citat Servius locum integrum in X. Æn. *Strictura* dicta eſt, vel quia acriter ſcintillando *ſtringit oculorum aciem*: vel potius quia in maſſam unam *ſtringitur* ac coaleſcit. Quomodo & *ſtringendi* verbo de auro uſus eſt Perſius:

Hæc baccam conchæ raſiſſe, & ſtringere venas
Ferventis maſſæ crudo de pulvere juſſit.

Ab *ſtringendo* etiam *ſtrigmenta* dicuntur ſordes, quæ deſtringuntur, & abſterguntur de corporibus athletarum. Gloſſ. Phil. *Strigmentum*, γλοιὸς. Gloſſ. Cyrill. Γλοιὸς, *ſtrigmentum*, *deſtrigmentum*. Onomaſt. *Strigmenta*, ξύσματα. Uſus Plinius lib. XV. cap. IV. Valerio quoque Maximo eam vocem reſtituit Stephanus Pighius, lib. IX. cap. XIV.

STRIX pro ſignificatione diverſa diverſæ originis eſt.

Interdom *ſtriges* ſunt canaliculi in columnis ſtriatis, hoc a *ſtriis* differentes, quod *ſtria* ſint partes eminulæ & extuberantes: *ſtriges* vero ſint partes depreſſiores interque ſtrias ſubſidentes: quomodo hæc quoque diſtinguit Hermolaus Barbarus Gloſſis Plinianis voce *ſtria*. Nomen ex eo eſſe videtur, quod *ſtrigilum more ſint ſulcatæ*. Niſi potius a Græco στρὶξ, ſive στρὶγξ. Nam apud Vitruvium legimus lib. 3. cap. xv. *Canaliculi, qui Græce στρὶξ dicitur, longitudo foraminum* xix. Ita legitur in illa, quam Philander exhibuit, tum autem ea quam dedit Jodocus Veronenſis, quæ Florentiæ ab Juntis edita anno clↃIↃxxII. Altera Florentina anni clↃccccxcvi. pro στρὶξ habet *ſtriglx*: qua voce quidam comprobare conati ſyllabam etiam ſeptem, atque adeo (cum duplex duabus conſtet literis) octo literarum eſſe poſſe. Sed infirmum hoc eſt argumentum, cum aliter in melioribus codd. legi conſtet. Adde quod neque Græce pro *ſtrige*, vel στρὶξ, vel στρὶγξ dicitur, ſed σύριγξ· quomodo hic legendum putat Turnebus, lib. ii. cap. iv. Omnino igitur *ſtriges*, ſive (ut aliis in codicibus legitur) *ſtrigles*, ex eo nomen habent, quod canaliculi iſti canaliculis *ſtrigilum* ſimiles ſint. Accedo ad alteram tertiamque ſignificationem. Nam & Latini *ſtrigem*, & Græci στρίγγα vocarunt avem, quam Græci vel νυκτιβόαν, vel νυκτικόρακα appellant, teſte Heſychio, cujus locum corruptum emendat Scaliger notis in Catalecta. Item ſic dixere *mulieres maleficas*, unde Gloſſ. vett. *Striga*, λαιστρυγὼν, γυνὴ φαρμακίς. Utramque ſignificationem conjungit his verbis Feſtus: *Striges, aves nocturnas, ut ait Verrius: Græci στρίγγας appellant: a quo maleficis mulieribus nomen inditum eſt, quas volaticas etiam vocant*. *Strix*, avis nocturna, vel veſpertilio eſt, vel noctua, vel ſaltem avis noctuæ ſimilis: cui, ut Ovid. vi. Faſt. ait;

Grande caput, ſtantes oculi, roſtra apta rapinæ,
Canities pennis, unguibus hamus ineſt.

Pluraque de ea inibi leges. *Strix* igitur pro ave erit a Græco στρὶγξ ſeu στρὶξ, quod ἀπὸ τοῦ στριγῶ, hoc eſt, *ſtridore*: non *ſtrix* ἀμέσως a *ſtrideo*, ut putare aliquis poſſit propter Ovidii illud in vi. Faſt.

Eſt illis ſtrigibus nomen, ſed nominis hujus
Cauſſa, quod horrenda ſtridere nocte ſolent.

Quemadmodum autem στρὶξ a στρίζω, hoc eſt, τρίζω, *ſtrideo*: ita & κερχνὶς dici a κερχνῶ, quod eſt, *aſperum quid ac creperum ſono*, ſive *ſtrideo*. Itaque κερχνὶς interpretantur *ſtridula*. Eſt avis veſpas depaſcens, uvaſque, & maturas & immaturas exſugens. Ac volunt hanc eſſe eandem ac *ſtrigem*; ſed diſſentiente Plinio, lib. xi. cap. xxxix. ubi arbitratur, non conſtare, quæ avium *ſtrix* dicatur. Serenus Sammonicus, cap. lix. putat eas ubera immulgere labris infantium: quod eſſe fabuloſum, ibidem Plinius cenſet. Inibi Plinius ait: *Eſſe in maledictis jam antiquis ſtrigem convenit*. Ubi reſpicit verſus Græcos, quos apud Feſtum, ſed corruptiſſime, legere eſt. Eos varie varii emendant. Aliter enim (ut alios mittam) Turnebus lib. xiv. Adverſ. cap. i. Aliter Had. Junius in Nomenclatore ſuo, voce *lamia*. Aliter Joſ. Scaliger in catalecta ad parodiam in Sabinum, hoc eſt, Ventidium Baſſum. Aliter idem Caſtigat. in Feſtum ad vocem *ſtriges*. *Lamias* vero ſive *veneficas* vocarunt *ſtriges*, quia putarunt veneficas ſe in aves iſtas inauſpicatas convertere. Atque hinc quoque liquet, cur eaſdem vocarint *volaticas*, quod ex Feſto diſcimus.

STROPHIUM, στρόφιον, ſeu στροφίον. Utroque enim modo ſcriptum invenitur. Heſychio eſt, στρογγύλη ζώνη, ac Suidæ ſimiliter στρόγγυλον ζωνάριον, hoc eſt, *teres zona*; quomodo Ovid. ii. Faſt. dixit:

Dat teretem zonam, qua modo cincta fuit.

Nonio *ſtrophium* eſt *faſcia brevis, quæ virginalem tumorem cohibet papillarum*. Quomodo Catullus dixit, carm. de nupt. Pelei & Thet.

Non tereti ſtrophio lactantes vincta papillas.

Iſidoro, lib. xix. cap. xxxiii. definitur *cingulum aureum cum gemmis*, cui probando e Cinna adducit,

. . . . *Strophio lactantes cincta papillas.*

Turpilium, Tullium, Plautum, Varronemque uſum docebit Nonius. Eſt στρόφιον a στρόφος· quod eſt *tænia aut vitta tortilis*, nempe ἀπὸ τοῦ στρέφειν, unde Heſychio, στρόφος, συνεστραμμένος λῶρος. Lana enim linumve, ſi in longam faſciam torqueantur, zonæ præſtant vicem. Qui faſcias hujuſmodi pararent, *ſtrophiarii* dicti ſunt. Utitur Plautus, Anlul. act. iii. ſc. v.

Strophiarii adſtant, adſtant ſemizonarii.

Præterea *ſtrophium* dicebatur de duabus aut tribus tæniis ſive corollis invicem tortis, ſic ut e pluribus una fieret. Hoc diſcere eſt ex iſtis Plinii verbis, lib. xxi. extremo cap. i. & initio ſecundi: *Quædam coronæ per coronas currunt. Tenuioribus utebantur antiqui, ſtropos appellantes, unde nata ſtrophiola*. Ubi *ſtrophium* faſcia capitis. Nomen itidem quia ea *tortilis* eſſet. Uſus Virgil. in Copa:

Et gravidum roſeo vecta caput ſtrophio.

Ubi feminæ tribuitur. Sed uſi quoque ſacerdotes. Heſychius: Στρόφιον, ὃ οἱ ἱερεῖς φοροῦσι. Indeque Latinum *ſtropus*, ſeu potius *ſtroppus* ſive *ſtruppus*. Feſtus: *Stroppus eſt, ut Ateius Philologus exiſtimat, quod Græce στρόφιον vocatur, & quod ſacerdotes pro inſigni habent in capite*. Scal. *apice*: ſed nihil mutatione opus. Subdit deinde Feſtus: *quidam coronam eſſe dicunt, aut quod pro corona inſigne in caput imponatur, quale ſit ſtrophium. Itaque apud Faliſcos diem feſtum eſſe, qui vocatur Struppearia, quia coronati ambulent, & a Tuſculanis, quod in pulvinari imponatur, Caſtoris ſtruppum vocari*. *Stroppus* quoque ſeu *ſtruppus* dicitur lorum, quo in navi remi alligantur ſcalmo. Iſidorus, lib. xix. cap. iv. *Struppi, vincula loro vel lino facta, quibus remi ad ſcalmos alligantur. De quibus Livius: Tuncque remos juſſit religare ſtruppis*. Gloſſæ: *Struppus*, σκαλμὸς ἔνθα κωπα δεσμεῖται. Vitruvius *ſtrophos* vel *ſtrophas* vocat. Sic enim in vett. omnibus editt. legas lib. x. cap. viii. ſive juxta antiquiorem diſtinctionem ſexto: *Etiam remi circa ſcalmos ſtrophis religati, cum manibus impelluntur*, &c. In Gloſſis Philoxeni eſt, *Strepus*, τροπωτήρ. Ubi plane legendum *ſtropus*: qui Græce κοινότερον τροπωτὴρ, ac interdum τροπὸς, teſte Euſtathio, qui ſic ait vocari ἱμάντας, οἷς ἡ κώπη ἐνείρεται τῷ σκαλμῷ, id eſt, *lora, quibus remus alligatur ſcalmo*. Atque addit ſic dici ἀπὸ τοῦ τρέπεσθαι, hoc eſt, στρέφεσθαι. Τροπὸς vocat Homerus Od. δ. τροπωτῆρας Thucyd. lib. ii. Heſychio quoque τροπώσασθαι eſt τὰς κώπας πρὸς τὸν σκαλμὸν δῆσαι τῷ τροπωτῆρι. Ex his liquet, quod Græcis eſt τροπὸς, id Latinis eſſe *ſtropus*: eoque *ſtropus* erit non a στρέφεσθαι, ſed a τρόπος, præmiſſo σ· quomodo Græci dicunt, σμικρὸς pro μικρὸς, σμύραινα pro μύραινα· Latini a γλύφω, *ſculpo*; a γρυτη, *ſcruta*; a τρίποδα, *ſcrupeda*, & ita in aliis quibuſdam. Cum autem Iſidorus *ſtruppos* ſive *ſtroppos* definiat vincula loro vel lino facta, minime dubitandum puto, quin ea eo ſit Belgis *ſtrop*; quod & ipſum *vincula* ac *laqueos* ſignificat.

†STROPPUS, de quo Feſtus, non Graecae originis fuit, ſed Faliſcae (uti Feſtus ipſe ex Ateio oſtendit) h. e. Tuſcae nativitatis; quia Faliſci haud dubie Tyrrheni erant. Vide mox in STRUPEARIA. MAZOCHIUS.

STRUFERTUM, ſive *ſtrueſertum*, compoſita vox ex *ſtrues*, & *fertum*. Vetus inſcriptio: *Porcam & agnam ſtruibus & ferto. Fertum libi* genus erat: ut alibi diximus. A *ſtruferto* dicti *ſtrufertarii*. Feſtus: *Strufertarios appellabant antiqui, ut ait Verrius, homines conductos mercede, qui ad arbores fulguritas aut piacularium commiſſarum cauſſa, ſacrificia quædam ſtrue & ferto, ſollemnibus verbis faciunt: Precor te, Jupiter, uti mihi volens propitius ſies; quod & mulla etiam fiebat adhibita ſtrufertario*. Vide & Feſtum in *Fertum*.

STRUMA a *ſtruendo*, quia *ſtructim aſſurgit*: quippe tumor glandularum ex impacto humore craſſo. Vel a στρὶγξ, ob duritiem: unde & communem cum ſcirrhis

Digitized by Google

ſcirrhis curationem habet. Vel a *ruma*, cum præcipue collum infeſtet. A *ruma* fit *ſtruma*, ut dixere *ſtritavus* pro *tritavus*. A *ſtruma* eſt *ſtrumia* herba apud Plinium. Item *ſtrumoſus*, & pro eo *ſtrumaticus*, apud Firmicum, Matheſios lib. VIII.

†Sᴛʀᴜɴᴜꜱ olim vocabatur, qui poſtea per μετάθεσιν dictus eſt Sᴛᴜʀɴᴜꜱ, avis notiſſima. In Philoxeni Gloſſis poſterior ſcriptio reperitur: at prior in Cyrilli Gloſſario affertur bis, ſemel *ſtrunus*, iterum *ſtrunnus*. Itaque amota προσθέσει conſueta Sᴛ, remanet Rᴜɴᴜꜱ: quae vox fit a רנן *ranan*, *canere*: hoc vero interdum voces ſuas ſumit a forma quieſcentium *Ain vau*, veluti in fut. ירון *jarun*, *cantabit*, tamquam ſi fit a רון *run*, *canere*. Ergo a verbo *Run* fit Rᴜɴᴜꜱ, & exinde eum ſolita proſtheſi Sᴛʀᴜɴᴜꜱ, aliter *Sturnus*. Cujus cantus non incelebris eſt, ut ajunt. Mᴀᴢᴏᴄʜɪᴜꜱ.

Sᴛʀᴜᴏ eſſe contractum ſuſpicor ex στερεόω, quod eſt *firmum ſolidumque reddo*. Sed μεταληπτικῶς ſumitur pro *augere*: ut apud Perſium:

Rem ſtruere exoptas cæſo bove . . . .

A *ſtruo* eſt *ſtrues*, ut a *cædo*, *cædes*: item *ſtruix*, ut ab *appendo*, *appendix*. *Struix* eſt extructio cujuſvis rei, ut apud Nævium, Servio teſte, *Struix malorum*: & apud Plautum Menæchmis, act. 1. ſc. 1.

Tantas ſtruices concinnat patinarias.

Imo apud Solinum quoque cap. VIII. & XLI. ubi in vulgaribus eſt *ſtruem* & *ſtruibus*, e veteri codice *ſtruicem* & *ſtruicibus* reponit Andreas Schottus, lib. III. Obſervat. Humanarum cap. XXV. Ab eodem *ſtructor* vocatur, cujus cura eſt menſas extruere. Servius in I. Æn. *Struere eſt ordinare, componere: unde & Structores dicuntur ferculorum compoſitores*. Ac Athenæus, lib. IV. tradit eū Juba, qui Græcis eſt τραπεζοποιὸς, hunc a Romanis στρούκτωρα vocari. Uſi ita Petronius, Juvenalis, Martialis, etiam Seneca ex emendatione Lipſii, lib. II. Saturnalium, cap. II. Aliquid etiam de hoc diximus in *Carpo*. Ab *inſtruendo* eſt *inſtrumentum*, quomodo JC. vocant omnem apparatum, quo inſtruitur fundus, aut taberna. Imo & ſimplex *ſtrumentum* apud Appuleium legas, lib. VIII. Tertullianum, lib. I. ad uxorem de unis nuptiis, cap. VII. & Ambroſ. in VIII. cap. epiſt. ad Rom. Et in Gloſſis vett. *Dotale ſtrumentum* legimus. Ubi Bon. Vulcanius *inſtrumentum* legere jubet. Sed puto aliter ſcripſerat Gloſſographus. A *præſtruendo* eſt *præſtructim*, id eſt, quaſi via *præſtructa*. Utitur Tertullianus, lib. de Pallio, cap. II.

†Sᴛʀᴜᴏ quid ſit, oſtendit Servius ad I. Aen. adnotans: *Struere eſt ordinare, componere: unde & ſtructores dicuntur, ferculorum compoſitores*. Ac verbum illud Tuſcae originis eſſe, declarat vox Sᴛʀᴜᴇꜱ & Sᴛʀᴜꜰᴇʀᴛᴜᴍ, quas ad Tabb. Iguinas expoſui. Sᴛʀᴜᴇꜱ autem (quatenus ſacra vox eſt) ad liba pertinet, ubi ea primum in directum, mox in tranſverſum, rurſus deinde in directum diſponuntur ac ſociantur (ſed interjecta panicula) id quod & ruſtici in lignorum ſtrue imitantur. Nunc venio ad etymologiam. Amabant Tuſci (id quod millies in ſuperioribus inculcavimus) vocibus praecipue ab L aut R incipientibus praeponere Sᴛ, ut *ſlis*, *ſlocus*, *ſtriblita* &c. Hic autem non temere Sᴛ principio verbi eſt additum, ne hoc cum verbo Rᴜᴏ confunderetur: nam amoto Sᴛ, Rᴜᴏ ſupereſt. Mᴀᴢᴏᴄʜɪᴜꜱ.

†Sᴛʀᴜᴘᴘᴇʀᴀʀɪᴀ (auctore Atejo apud Feſtum in *Stroppus*) eſt Faliſcorum dies feſtus, ita dictus, quia *coronati ambulent*. Ex quo fit manifeſtum, fruſtra ſe fatigare, qui vocem Sᴛʀᴏᴘᴜꜱ aut Sᴛʀᴜᴘᴜꜱ i. e. *corona*, ſive a Graeco στρόφιον, ſive a τρέπω arceſſunt: cum vox Faliſca h. e. Tuſca ſit, proinde nihil habens cum Graecis commune, niſi ſicubi tam Graeci quam Tuſci ex communi Orientis fonte potarunt. Hebraeis עטרה *hatara*, *coronam* ſignificat. Jam vero prima aſpirationi ſerviens littera ſaepiſſime in S commutatur; ſicuti ſupra verbum *Salio* ſine ulla haeſitatione ab עלה *hala* (quaſi *Sala*) deduximus &c. Itaque in Heb. *Hatarah* habes jam tria prima Sᴛʀᴏᴘʜ elementa. Ultimam *ſtropi* conſonam P non moror, quae a Tuſcorum dialecto manavit. Mᴀᴢᴏᴄʜɪᴜꜱ.

Sᴛʀᴜᴛʜᴇᴀ *mala* memorantur Plauto, Perſa act. I. ſc. III. Sed Στρούθεια ſunt τὰ κυδώνια. Sic ea voce generatim uſus Nicander, atque item Philemon, teſte Athenæo. Plinius, libro XV. capite XI. dicit eſſe *mala Cydonia minora*. Contra Dioſcorides *Cydonia*, στρούθεια καὶ μεγάλα cenſet eadem. Quæ μικροῖς opponit. Vide eum libro I. capite CLXI. Fortaſſe nomen ſit ex *paſſerina parvitate*. Nam στρουθὸς, *paſſer*: unde *ſtruthioni* ſeu *ſtruthiocamelo* nomen: niſi hic generatim στρουθοῦ vocem pro *ave* ſumi placet. Qua de re dictum in *Paſſer*.

Sᴛᴜᴘᴇᴏ, & *obſtupeo*, vulgo dicimus. [a θάμβω & θάμβος.] Verum ſcribit Pierius ſe in oblongo illo codice, quem delicias ſuas vocabat Pomponius Lætus, tum item in aliis antiquis Maronis, Horatii, Terentii, aliorumque ſcriptorum libris *ſtipet*, & *obſtipuit*, invenire per *I*. Atque hæc ſcribendi ratio eorum confirmat opinionem, quibus placet *ſtupere* ſive *ſtipere* a *ſtipes* mutato tempore dici, quia *ſtipitis* vel trunci inſtar ſit: quo & trahunt Comici illud in *ſtupidum*: *Caudex*, *ſtipes*. Sane magis hoc placet, quam quod Perottus ait, eſſe a *ſtupa*, vel *ſtipa*, quia ſenſus quaſi *ſtipentur*, quod in navium rimis *ſtupâ* fieri ſolet. Aliquantum etiam convenit cum θάω, *ſtupeo*, *admiror*: a quo Nunneſius deducit.

Sᴛᴜᴘʀᴜᴍ a *ſtupeo* eſſe ajunt, ut a *prohibeo probrum* ſive *probrum*. Ἀναλόγως quidem, ſed ratio originis non ſatis apta adferri poteſt. Quare potius eſt a τύω, ſive τύομαι, quod in obſcœnis eſt, ac notat τὸ αἰδοῖον ὀρθοῦν. Uti τύμα, αἰδοίου τάσις, juxta Euſtathium. Uſi autem veteres *ſtupri* voce pro *quavis turpitudine*. Quod Feſtus inter alia Nævii gemino loco probat. Ponam utrumque, ut verſus ejus digeram ſimul, ac emendem. Sic enim legi debent:

. . . . *Seſeque ii perire mavolunt*
Ibidem, quam redire cum ſtupro ad ſuos
Populares . . . .

Item:

. . . . *Sin illos deſerant fortiſſimos viros*,
Magnum ſtuprum tum populo fieri pergitis.

Sive, ut Grotius corrigebat,

. . . . *Sin illos deſeritis fortiſſimos viros*
Magnumque ſtuprum populo fieri pergitis.

Sᴛᴜʀɴᴜꜱ, a στορῶ, quia ſe magna vi ſternat humi ex alto. Niſi malis a Græco ψάρος, quod idem. Triplex ita facta fit mutatio. Initiale ψ converſum ſit in T. Μετάθεσις item ſit. Tum autem fuerit *N* inſertum, ut a ῥυκάνη, *runcina*; a πτίσσω, *pinſo*, &c.

Sᴛᴜᴘᴀ quæ dicitur vulgo, ex Feſto *ſtipa* vocatur. Sic enim ſcribit: *Stipatores* (Verrius) *ait dictos a ſtipe, quam mercedis nomine accipiant cuſtodes cujuſque corporis: unde & ſtipam, qua amphoræ cum extruuntur, firmari ſolent*. *Stipam* igitur dici cenſet a *ſtipanda*, id eſt, *firmanda*. Sed potius *ſtipa*, vel *ſtupa* fuerit e στύβη, quæ & Plinio *ſtœbe* herba, qua culcitas farciebant. Nempe a στύβη, id eſt, *ſtipa*. Gloſſæ Cyrill. στύβη, *ſtipatio*, *ſtramentum*. Sed ſimpliciſſimum ſit, ſi *ſtupam* derives a στύπη vel στύππη, vel στυππεῖον. Στύππιον pro *ſtupa* dixit Joſephus: Polluci eſt στυππεῖον, quod fieri ait ἐκ λίνου καὶ καννάβεως. Unde καννάβαριος, *ſtupparius*, in Gloſſis Cyrilli. Στύππη vero, & στυππεῖον a στύφω, *condenſo*: nempe quia *ſtupa rimæ ac foramina farciuntur*. Favet Servius in primum Æn. *Stipant*, inquit, *denſant*. *Tranſlatio a navibus, in quibus ſtupa interponitur vaſis, quam ſtipam dicunt*.

Sᴛʏɢɪᴜᴍ pro *infernale* dicimus a *Styge* inferni palude,

Di cujus jurare timent & fallere numen:

ut eſt apud Maronem in VI. Unde & Auſonius in Monoſyllabis:

Quaque pias divum perjuria noctiolor Styx.

Quod vero Homerus finxit *inferni eſſe paludem*, occaſionem cepit ex *Styge* fonte Nonacridis regionis in Arcadia, cujus aqua tanti eſt frigoris, ut moriantur qui inde biberint, quemadmodum Plinius teſtatur,

Digitized by Google

teſtatur, lib. II. cap. CIII. & lib. XXXII. cap. II. Ac nomen hoc habere dicitur a *στυγνὸς*, hoc eſt, *horribilis*, *terribilis*, quod a *στυγέω*, *odi*, *horreo*. Vide quæ de *Styge* ea Porphyrio atque aliis habet Stobæus Ecloga Phyſica prope extrema.

STYLUS pro *charactere* ſumitur *κατὰ μετωνυμίαν* cauſſæ. Nam *Stylus* eſt *graphium*, *quo in cera exarabant*. Hujus materiam atque officium cognoſces ex iis, quæ de ceris graphioque (quod idem ac *ſtylus*) ſcribit Iſidorus, lib. VI. Originum cap. VIII. E junioribus, præter alios, vide Nicolaum Suſium limæ Ciceronianæ cap. I. Quod ad nominis cauſſam, *ſtylus* ſic dicebatur *κατὰ μεταφορὰν*, quia *ſimilis eſt columnæ*, quæ Græce *ςῦλος*, unde *ςυλοβάτης*, *columnæ baſis* ſive *pes*: quia eo *ςῦλος βαίνει*. Nam *βεβηκέναι* dicitur, quo quid fulcitur. Inde & *ἐπιςύλιον*, *lapis* vel *trabs*, *quæ columnæ imponitur*. Aliter *ςῦλος* dicitur *ςήλη*, quod eſt a *ςάω* ſive *ἵςημι*. Ac videtur *ςῦλος* quoque ejuſdem eſſe originis ac *ςήλη*.

S V

SUADEO (unde fortaſſe Belgicum *raden*, *S* in *R* converſo, ut ſæpe fit) videri poſſit eſſe a *ſuavo*, ut proprie ſit, *opinionem*, *a qua quis abhorret*, *edulcare*: vel ab *ᾄδω*, *celebro*, quia laudamus, quorum ſumus auctores. Unde & Græcis [illegible] ab *αἰνεῖν*. A *ſuadeo* eſt *ſuadela*, quod interdum appellativum: ut apud Plautum Ciſtellar. act. II. ſc. III.

Jam perducebam illam ad me ſuadela mea.

interdum vero proprium, unde Gloſſ. Philox. *Suadela*, *Πειθὼ*, *ἡ θεός*. Sic uſus Horatius epiſt. VI. lib. I.

Ac bene nummatum decorat Suadela Venuſque.

Eadem & *Suada* dicitur: unde apud Ennium,

. . . . *Suadæque medulla.*

Ac Græce eodem modo vocatur *Pitho*, *Πειθὼ*, *ἀπὸ τοῦ πείθειν*, quod a פתה *perſuaſus fuit*. Quemadmodum autem ſubſtantive dicitur *ſuada*, ita & adjective, ſed in compoſitione, dicitur, *beneſuada*, & *maleſuada*. Appuleius in Apolog. *Conſilio beneſuada paupertas*. Maro: *Maleſuada fames*; hoc eſt, *κακοσύμβουλος*, prout exponunt Gloſſæ Græco-Latinæ. Imo & in maſculino invenitur & neutro. Proſper Aquitanicus in Epigrammatis,

Blanditur ſonti dum maleſuadus honor.

Sidonius, lib. VII. epiſt. V. *Maleſuadus interpres*. Eucherius epiſt. parænetica ad Valerianum: *Ceſſent ſolatia maleſuada diſcriminis.*

SUASUM, an *inſuaſum colorem* dicere oporteat, dubitari poteſt. Nam apud Plautum, Truculento, act. II. ſc. II. non minus legi poteſt, *quia tibi ſuaſo*, quam *quia tibi inſuaſo*. Et jam olim fuiſſe de hoc dubitatum, docet Feſtus: *Suaſum*, inquit, *color appellatur, qui fit ex ſtillicidio fumoſo in veſtimento albo*. *Plautus*:

Quia tibi ſuaſo infeciſti propudioſam pallulam.

Quidam autem legunt inſuaſo. Nec deſunt, qui dicant omnem colorem, qui fiat inficiendo, ſuaſum vocari, quod quaſi perſuadetur in alium ex alio tranſire. Ac alibi idem: *Inſuaſum appellabant colorem ſimilem luteo, qui fiebat ex fumoſo ſtillicidio.* Mihi *inſuaſum* non diſplicet: præſertim quando & in Gloſſis vett. legas: *Inſuaſum*, *εἶδος* [illegible]· ubi Joſ. Scaliger legit, *εἶδος* [illegible]. Nempe quia eſt color iſte, quem videmus in *trabibus diutino fumo infectis*. Quod ad etymon a Feſto allatum, Julius Scaliger, Exercitat. CCCXXV. ſect. X. & Hadr. Junius, in Nomencl. cenſent potius dici *ſuaſum*, quaſi *ſevaſum*: nempe, quod *ſine vaſis*, hoc eſt, *cortinis tinctorum*, ſuâ naturâ talis ſit. Sed ſi veſtem infici opus eſt, quod indicat locus e Plauto allatus: non video ut veſtis ſuâ naturâ hunc habeat colorem.

SUAVIUM & *oſculum* unde dicantur, docet hic locus Varronis e lib. de vita populi Rom. adductus a Nonio in *ſuavium*: *Ideoque hoc ab ore dicitur oſculum, non a ſuavitate, unde ſuavium, quod ſimile ſit ſuavitate*. Sane Belgis puto ſimiliter *ſuavium* dici *ſoen* a *ſoet*, quod eſt *ſuavis*. Falluntur, qui Donatum ſecuti, *ſuavium* tantum libidinum eſſe autumant. Cic. epiſt. XI. lib. XVI. ad Att. *Attica*, *quoniam, quod optimum in pueris eſt, hilarula eſt, meis verbis ſuavium des*. Interdum & *ſuavium* pro *labris* accipitur: quomodo Scaliger accipi monet illo Plauti Mil. act. II. ſc. I.

Itaque hic meretrices, labiis dum ductant eum
Majorem partem videas valgis ſuaviis.

Scio Turnebum, lib. I. cap. XV. & lib. VII. cap. VI. non inepte per *ſuavia* non tam *labra* intelligere, quam *oris ac labrorum ad ſuaviandum conformationem*. Sed priori modo interpretari cum Scaligero mallim, tum quod hoc pacto concinnior ſit Plauti ſententia, tum quia *ſuavii* vocem eapſo in ſignificatione legere ſit in Catalectis Virgilii:

Os uſque lambis ſuaviis:

hoc eſt, labio labium ſemper lambis, canum inſtar, quando aliquid ligurierunt. Appuleium quoque ſimiliter loqui, eundemque *oſcula* itidem gemino loco pro *labris* uſurpare, oſtendit Colvius ad III. Met. Appul.

SUB ab *ὑπὸ*, ut ex *ἀπὸ*, *ab*. Hoc in compoſitione nunc localem vim retinet, ut *ſubeſſe*: nunc minuit, ut *ſubtriſtis*. Vide Priſcianum, in XV. A *ſub* eſt *ſubter*, ut ab *in inter*; a *præ præter*; quemadmodum de tribus his tradit Priſcianus in quinctodecimo. A *ſub* quoque *ſubtus*: ut ab *in intus*, niſi hoc potius ab *ὑπὸς*.

SUBDIVUM, quia *ſub divo*, ſive *ſub dio*, quod Horatio eſt *ſub Jove frigido*: *ſubdivum* enim vocatur *luminis ſub cælo claritas*. Tertullianus, lib. de pallio cap. II.

Cæli ambitus nunc ſubdivo ſplendidus, nunc nubilo ſordidus.

Ita optime emendabat doctiſſimus ſocer meus Franciſcus Junius. Ubi in vulg. *ſub divo*. Gloſſæ vett. *ſubdivum*, *ὕπαιθρον*. Similiter *ſubdival* dixere partem ædium, quæ *ſub dio* eſt. Tertullianus, adverſus Judæos: Ezechiel. IX. *Et claritas Dei adſcendit a Cherubim, quæ fuit ſuper ea in ſubdival domus*. Gloſſ. vett. *Subdival*, *ὕπαιθρον*. Indeque *ſubdivalis ſentina* apud Tertullianum libris de anima.

SUBER arbor, de qua Plinius, lib. XVI. cap. VIII. Eſt inter eas, quæ ferunt glandem, ſic proprie vocatam: ut idem dixerat cap. VI. Itaque a *ſue* derivat Iſidorus, lib. XVII. cap. VI. Ubi ridicule ait, *corticem* dici *ſuberem*, *arborem* autem *ſuberiem* quaſi *ſubediem*, quia *ſus edat ejus fructum*. Rectius dixeris, ut a *facio faber*, a *γλάφω* vel *glubo gluber*, a *tumeo* eſt *tuber*; ſic a *ſuo* eſſe *ſuber*: quia, ut idem Plinius cap. VIII. ait, *uſus ejus in hiberno feminarum calceatu*. Imo non hiberno ſolum tempore utebantur valetudinis cauſſa: ſed æſtivo etiam, ut viderentur grandiores. Alexis Comicus apud Clementem Alexandrinum, lib. III. Pædagogi:

Τυγχάνει μικρά τις οὖσα· φελλὸς ἐν ταῖς βαυκίσιν
Ἐγκαττύεται.

Eſt aliqua parva? ſuber in calceis inſuitur.

Vel fuerit *ſuber* a *συφαρ*· quod uſurpatur de extima pelle: ut de *exuviis ſerpentium*: de *pellicula lactis*, quæ aliter *γραῦς*· de *rugoſa & exſucca cute ſenecionum*. Quare nomen hoc tribuerint arbori, quo pacto dicitur *φελλός*. Nam hoc proprie *φλοιὸς δένδρου*· ſed pro ipſo ponitur *arbore*, quia tota naturam habet *φελλοῦ* ſive *corticis*. Hinc Plinius, eodem cap. *Non infacete Græci corticis arborem appellant*. Vel quod Cæſar Scaliger in Hiſtor. Theophraſti ſcribit, lib. III. cap. IV. *ab incrementis ſuber, aut quia mergi nequit, ſed ſubit*. Sed ſimpliciſſimum puto, ut a *ſuendo* ſit.

SUBICES, teſte Feſto, dicuntur *nubes*, ab Ennio in Achille:

. . . . *Per ego Deum ſubices humidas*
Unde oritur imber ſonitu ſævo & ſpiritu.

Scaliger notis ad Manilium *ſubices* ait dici, quia *ſubeant cæleſtia*, quomodo Græci vocant *μετέωρα*: nam *ſubire* eſſe *aſcendere*, ut apud Manilium in ſphæra: & Plinium in II. *Decidunt imbres, nebu-*

la

Digitized by Google

in ſubeunt; & retinet idioma Hiſpanicum. Sed magis probo ſententiam Feſti, qui *ſubices* dici vult quaſi *ſubjectas*. Nempe ut Ennius *nubes Deum ſubices* vocet, quia Diis ſubjiciantur. Ut ab *obicio obex*, ſic ab *ſubicio* (quod Feſtus agnoſcit) *ſubex*. Veteres in compoſitis a *jacio I* alterum abjeciſſe, oſtendimus alibi.

SUBIDUS a *ſubando*. Vel a *ſubus*: ut *ſubidus* ſit *ſuum inſtar habendus*. Uſus Valerius Æditüus apud Gellium lib. undevigeſimo, cap. IX. Hinc *inſubidus*, a quo *inſubide*, & *inſubiditas*. Uſus tribus illis Gellius. Loca ſunt pervulgata. *In* autem hic non negat, ſed auget. Barthius tamen Adverſ. lib. XLVII. cap. IV. apud Valerium Æditüum pro *ſubidus* legit *ſabidus*, unde *inſubidus* ſit, ut a *ſalſus inſulſus*. *Sabidus* autem exponit *prudens ſciensque*. Ita, puto, fuerit a *ſapio*. Sed ab eo eſt *ſapidus*, unde *inſipidus*. Et ſane omnes libri *ſubidus* habent per *V*.

SUBLESTUS proprie notat *tenuis*. Feſtus: *Subleſta, infirma, & tenuia*. Hinc ſumitur pro re levi & exigui pretii. Nonius: *Subleſtum eſt leve, frivolum*. Ita Plautus Nervolaria *vinum ſubleſtiſſimum* dixit pro *languido*, atque ἐκλελυμένῳ· quamquam Feſtus ſic dici velit, quia animo corporeque faciat infirmos. Item *fides ſubleſta* pro *levi* apud eundem, Bacch. act. III. ſc. *Reddidi patri*; & Perſ. act. III. ſc. *Quæ bene vertant*. Proprie autem *infirmum ac tenue* notare etiam origo oſtendit. Eſt enim ab ὑπόλεπτος, quod Ariſtophanis Scholiaſtes in Equit. interpretatur τετριμμένος, hoc eſt, *attritus*. Ὑπόλεπτος autem venit a λεπτὸς, quod Euſtathius exponit ἰσχνὸς, *gracilis*. Imo & Ariſtophanis interpres in Ran. ait: Λεπτὰ, ἐκτετριμμένα καὶ λεῖα· οἱ τὰ ἰσχνὰ λεπτοὶ, λεπτοὶ λέγονται. Ab ὑπόλεπτος venit *ſubleſtus* converſo πτ in *ſt*, ut a σπουδὴ, *ſtudium*. Et *ſubleſtus* quidem ab ὑπόλεπτος venire, etiam Scaliger monuit notis in Copam. Fallitur autem, cum ait proprie ὑπολέπτους dici *picturas*, quæ alio nomine vocantur μονόγραμμοι. In errorem induxit, quod in veteri Gloſſario *liſta* exponatur γράμμα. Nam *liſta* iſtoc non eſt Latinum, ſed poſterioris ævi vox, uſitata Italis & Gallis: imo & Belgis, qui *catalogum* ac *ſchedam*, imo & *limbum* ſeu *fimbriam*, vulgo *liſtam* appellant.

SUBLICIUS pons a *ſublicis* nomen accepit. *Sublica* ſive *ſublices* Volſcum eſt vocabulum. Nam Formiani ita vocabant tigna, quibus pons eorum innititur. Auctor Feſtus. Et juvat vetus Gloſſarium, in quo eſt: *Sublices*, καταπῆγες οἱ ἐν ποταμῷ τὰς γεφύρας ὑποβαστάζοντες. Dictæ vero *ſublices*, vel *quod ſub eis aqua liquens laberetur*: ut aliquos voluiſſe auctor eſt Feſtus: vel, quod longe magis placet, a *ſub* & *liquus* vel *liquis*, unde & *obliquus*. Vide Obliquus.

SUBLIGAR & *ſubligaculum* erat id natium femorumque involucrum, cujus in hiſtrionica duntaxat uſus erat, non item in campo Martio, ubi juventus campeſtri ſuccingebatur. Confundit hæc Robertus Titius, ut bene obſervat Yvo Villiomarus lib. II. Controv. cap. XVIII. A *ſubligando* ſic dici ſatis eſt apertum.

SUBOLES Græcis ἐπιγονὴ, γονὴ, γονὰ, ut exponitur in Gloſſis Philoxeni. Ac in Cyrilli etiam Gloſſis legas, ἐπιγονὴ, *ſuboles*. Feſtus: *Suboles ab oleſcendo, id eſt, creſcendo: ut adoleſcentes quoque, & adulti, & indoles dicitur*. Porro *ſuboles* quin rectius ſcribatur, quam *ſoboles*, nullus dubito. Nam in vett. libris ſic legitur, ac inſcriptione etiam, quæ apud Gruterum eſt, pag. MCCCCXXXIX. Vide Pierium ad Eclogam IV. & IV. Æneïd. Nec negat hæc Aldus in Orthographia, ſed, quod *ſoboles* per O ſcribat, dicit ſe largiri conſuetudini, quæ auribus indulſerit. Verum non eſt noſtrum immutare voces Romanas ex noſtrarum aurium judicio, ſed potius eas fartas tectas reſervare. Adde quod non minus ſuave erit *ſuboles*, ſi adſueverimus, quam *ſoboles*. Nec arbitror unquam in præverbio *SUB*, *V* in O mutari. Atqui non dubium eſt, quin *ſuboles* ſit a *ſub* & *oleo*, ſignificante *creſco*: unde *proles* a *pro* & *oleo*. Nam contractum eſt ex *prooles*. Item *indoles*, vis increta, hoc eſt, innata & ingenita. Id enim proprie notat, vel ut Feſtus cenſet, ipſum *incrementum*. Hinc apud Gellium *mendi indoles*; κατὰ μεταφορὰν vero aliis accommodatum. Gloſſ. vett. *Indoles*, καλὴ ἐλπὶς ἐν παιδίῳ. Ac ſimiliter Gloſſæ Iſidori: *Indoles, ſpes in puero*. *Suboles* autem proprie vocantur παραφυάδες, hoc eſt, *ſtolones*, ſeu *pulli arborum ſtipitibus accreſcentes*; quomodo uſus Columella, lib. V. cap. V. Sed μεταφορικῶς dicitur de *liberis*, *quò iiſdem parentibus ſuis ſuccreſcunt*, & *quaſi ſuboleſcunt*: unde Tibullus:

At tibi ſuccreſcat proles, quæ facta parentis
Augeat, & circum ſtet veneranda ſenem.

Et Pedo Albinovanus, eopſe modo locutus de *filiis adoptivis*. Sic enim ſcribit in verbis ſupremis Mecænatis, quæ elegiæ de obitu Mecænatis addi ſolent:

Et tibi ſuccreſcant juvenes bis Cæſare digni,
Et tradant porro Cæſaris uſque genus.

Loquitur de C. & L. Agrippis, quos (ut obſervat Scaliger) bis ait Cæſare dignos, quia & filii erant Agrippae, qui Auguſti gener erat, & inſuper adoptati erant ab Auguſto, unde Cæſares quoque vocabantur. Dicitur *ſuboles*, eleganter quoque de *capillis*, qui & ipſi ſunt veluti ſtolones quidam. Varro Παππία παππῶ, περὶ ἐγκωμίων.

Antemeris nodo ex ſubolibus parvuli
Intortis demittuntur ſex cincinnuli.

Vide Cincinnus.

SUBSCUS vera eſt ſcriptura, non *ſuſcus*, aut *ſuſcus*: ut eſt apud Budæum, annot. prioribus in Pandectas. Eſt ea tabella lignea, vel alius materiæ, quæ immittitur, ut trabes aliave committat. Cato de R. R. cap. XVIII. de orbe oleario: *Coagmentis facito craſſum digitos ſex, ſubſcudes ilignas adindito: eas ubi confixeris, clavis corneis occludito*. Vitruvius lib. IV. cap. VII. *Et ita ſint compactæ ſubſcudibus, & ſecuriclis, ut compactura duorum digitorum habeat laxationem*. Feſtus: *Subſcudes appellantur cuneatæ tabellæ, quibus tabulæ inter ſe configuntur, quia quo immittuntur ſuccidatur*. Pacuvius in Niptris:

Nec ulla ſubſcus cohibet compagem alvei.

Plautus in Aſtraba:

Terebratus multum ſit, & ſubſcudes addito.

Turnebus lib. XIV. cap. I. *Eodem Feſti libro in explicandis ſubſcudibus, quæ ſunt cuneatæ quædam tabellæ, quibus immiſſis tabulæ inter ſe conjunguntur, puto legendum: Quia quo immittuntur, ſuccuditur. Nam a ſuccudendo mihi nomen videtur potius habere, quam a ſuccidendo. Etſi enim locus, cui inſerantur, excavatur, ſuccidituque inde aliquid, ut immittantur, cum tamen id fiat cudendo, ſcalpris malleo percuſſis, & immittantur ictu mallei, non video, cur non debeant potius a ſuccudendo, quam a ſuccidendo deduci. Quod ſi Feſtus a ſuccidendo ſcripſit, ut & fortaſſe fecit, ne ab eo libentiſſime diſſentio*. Formam *ſubſcudis* in vocibus Vitruvianis depingit Bernardinus Baldus.

SUBSICIVUM dicebant agrimenſores, *quod ſupereſt extra lineam normalem*, hoc eſt, eam, quæ latus quadrati claudit. Nam limitatio redigebatur ad quadraturam. Ut *ſubſicivum* ſit, quod erat inter normalem lineam, & extremitatem. Quod plenius mox Siculi Flacci verbis oſtendam: *Subſicivum autem, an ſuccisivum*, ſcribi debeat, quæritur. Vulgo *ſuccisivum* placet; atque ajunt, id eſſe a *ſuccido*. Sed potius ſcribendum *ſubſecivum*, ſive *ſubſicivum*, prout legere eſt in antiqua inſcriptione Domitiani, quæ eſt pag. CLXXXXI. n. II. editione Grut. Ita vox ea fuerit a *ſubſecando*, ſive *ſubſicando*, unde & in vett. libb. in ſecunda ſyllaba nunc per ſecundam, nunc per tertiam effertur vocalem. Rectius tamen per *I* proferatur, quam per *E*, cum in vett. libb. itidem legamus *reſicare*, *praeſicare*, *diſſicare*, ſeu *diſſicere*; quo de ſcribendi modo, Aldus in Orthographia, & Colvius in VIII. Met. App. Tantum ponam locum Plauti, Rudente, act. I. ſc. II.

Quin tu in paludem is, exſicaſque arundinem,
Qui pertegamus villam, dum ſudum eſt?

Subſicivum probat quoque Turnebus. Vide & quæ fuſe hac de voce ſcribit, & ab Angelo Colotio ſe accepiſſe

accepiſſe tradit Hieronymus Ferrarius emendat. In Philipp. II. Ciceronis. Atque ut veteres potius citemus, quid apertius iſtis Siculi Flacci verbis? *Subſeciverum vero genera ſunt duo: unum eſt, quod a ſubſecante lineæ menſuræ quadratum excedit: alterum eſt autem, quod in mediis centuriis relinquitur. Evenit hoc ideo, quoniam militi veteranoque cultura aſſignatur. Siquid enim amari & inculti ſoli eſt, id aſſignatione non datur.* Unde eâdem cognoſcimus, quid in agris *ſubſicivum* dicatur, nempe quod nulli aſſignaretur: ſive quia non expleret modum centuriæ: eoque extra *ſubſecantem* lineam in extremis aſſignationis finibus relinqueretur: ſive quia in medio quidem centuriarum eſſet, & fortaſſis explere centuriam poſſet, aſſignari tamen nulli poſſet, idque ob maciem ſoli & ſterilitatem. Unde inter agrimenſores anonymus: *Subſicivi agri, quos in pertica diviſos recuſant, quaſi ſteriles, aut paluſtres.*

Svbsidivm a *ſubſidendo*, ut a *præſidendo præſidium*, ab *obſidendo obſidium*. *Subſidia* dicebantur, qui exſpectabant, ut aliis periclitantibus eſſent auxilio. Gloſſ. Philoxeni: *Subſidium*, βοήθημα, συμμαχία. *Subſidia*, βοήθεια. Dicti alio nomine *Triarii*, unde proverbium, *Res ad Triarios redit*. Quomodo a *præſidio* & *auxilio* differat, oſtendit Cornelius Fronto, & ante eum Varro, lib. IV. de L. L. *Pilani*, inquit, *Triarii quoque dicti, quod in acie tertio ordine extremis ſubſidio deponebantur. Quod hi ſubſidebant, ab eo Subſidium dictum; a quo Plautus:*

Agite nunc, ſubſidete omnes, quaſi ſolent triarii.

Auxilium appellatur ab auctu, cum acceſſerant, qui adjumento eſſent, alienigenæ. Præſidium eſt dictum, quia extra caſtra præſidebant in loco aliquo, quo tutior regio eſſet. De *ſubſidio*, & *præſidio*, ita Feſtus: *Subſidium dicebatur, quando milites ſubſidebant in extrema acie, labentique aciei ſuccurrebant: quod genus militum conſtabat ex iis, qui emeruerant ſtipendia, locum tamen retinebant in exercitu, quæ erat tertia acies Triariorum; ut Plautus in Frivolaria:*

Agite nunc, ſubſidite omnes, quaſi ſolent triarii.

Simili modo dicti præſidiarii, ante eos collocati qui erant, aut in alio loco prepoſiti.

Svbtilis a τῆλε, id eſt, *longe*, quia quæ *ſubtilia* ſunt, ea longe a ſenſibus ſunt remota. Facit pro hoc etymo, quod Priſcianus in IV. ut a *ſextus* eſt *ſextilis*, ut a *gens gentilis*, ab *hoſtis hoſtilis*, ita a *ſubtel* eſſe *ſubtilis*. Atque eum ſecutus Papias. Eſt vero *ſubtel* in pede, quod *vola* in manu. Unde Priſcianus exponit κοῖλον τοῦ ποδός. Perottus ſcribit *ſubtal*, ac dici putat, quia ſit *ſub talo*. Inde fuerit *ſubtilis*, quia in concavo pedis cutis eſt tenuis, ac *ſubtilis*. Sed Cæſar Scaliger longe melius, Exercit. I. adverſus Cardanum: *A filis* (inquit) *tenuioribus originem traxiſſe videtur: quæ in tela bene texta oculorum aciem pene fallunt. Unde ſignificationis proportio ad alia quoque ſumpta fuit.* A *ſubtilis* vero fuerit *ſubtel*, quia caro ibi tenera. A *ſubtel* vero *calces ſubtelares*, vel *ſubtalares*, de quibus Iſidorus: qui dici ait, quia *ſub talo eſſent*. [*qualibet minutæ res* τίλαι & τιλα dicuntur. τιλα & πτίλα idem.]

Svbvcvla, quæ & *interula* dicebatur, quia *intima* foret, ex eo nomen accepit, quia *tunicæ ſubeſſet*, ut tunica pallio. Perſius:

. . . . Subucula pexæ

Trita ſubeſt tunicæ.

Varro, lib. IV. de L. L. *Capitium ab eo, quod capit pectus, id eſt, ut antiqui dicebant, indutu comprehendit: alterum, quod ſubtus, a quo ſubucula: alterum, quod ſupra, a quo ſupparus.* Idem lib. I. de vita pop. Rom. citante Nonio: *Poſtea quam binas tunicas habere cœperunt, inſtituerunt vocare ſubuculam & induſium.* Inepte vero Marcellus Donatus in Trebell. Poll. dici putat, quia *ſub culo* connectatur. Sane ſi putavit vocem eſſe compoſitam, melius dixiſſet ὑποκοριστικῶς fieri *ſubucula* a *ſubuo*, quod a *ſubuo* pro *ſubduo*; ut *exuo* pro *exduo*. Nempe a δύω, cujus princeps litera in *induo* remanſit. Et ſane favet huic etymo, quod in Gloſſis veterib. legas: *Subucula*, ὑποδύτης, ὁ χιτών. Nam ὑποδύτης ex ὑπὸ & δύω, ut *ſubucula* fuerit ex *ſub* & *duo*: Alteram *ſubuculæ* notionem docet his verbis Feſtus: *Subuculam Ælius Stilo, & Cloatius iiſdem fere verbis demonſtrant vocari, quod Diis detur ex halicu & oleo, & melle.* Ac ne hac ſignificatione *ſubucula* potius ſcribendum putes, (quomodo in Gloſſis antiquis legitur, *Subtillus*, ἴσχυρος,) mox addit Feſtus: *Nam de tunicæ genere notum eſt omnibus.* Unde liquet, utraque notione eodem modo ſcribi ſolere. Aut hoc verum eſt, aut Paullus vitioſo fuerit codice deceptus.

Svbverbvstvs, *ſtygmatias*, aut *verbero*. Itaque opponitur *liberalibus*. Tertullianus de Pallio cap. IV. *Libertinos in equeſtribus, ſubverbuſtos in liberalibus, dedititios in ingenuis, rupices in Urbanis, ſcurras in forenſibus, paganos in militaribus.* Dicitur quaſi *ſub veru uſtus*, B pro V poſito. Feſtus. *Subverbuſtam, veribus uſtam ſignificat Plautus, cum ait:*

Ulceroſam, compeditam, ſubverbuſtam, ſordidam.

Sed longe felicius ſocer meus Fr. Junius in notis ad Tertullianum de Pallio putabat, ut a *jus* eſt *juſtus*, ab *arbor arbuſtum*, ab *onus onuſtus*, ſic a *verber* eſſe *verbuſtus*, & cum præverbio *ſubverbuſtus*.

Svbvla κατὰ συγκοπὴν quaſi *ſuibila*, a *ſuendo*. Sic enim vocant *inſtrumentum*, *quo corium calcei perforatur*. Hinc *ſubulo* apud Lucilium & Auſonium, verbum flagitioſum, de eo qui *ſubulæ inſtar marem perforat*, ut loquitur obſcœnus Deus in carmine Ithyphallico. *Inforare* ſimiliter uſurpat Plautus Curcul. act. III. *Non inforabis me quidem.* Sed & Græci μολύνειν, quod itidem *ſuere* notat, ſimiliter uſurpant pro *ſubigere*, ut diximus in *Malleus*. *Subulæ* quoque dicuntur *inſtrumenta ferrea, quibus lapides excavantur, ac poliuntur*. Græci ὄρυγας vocant, ut ex Heſychio conſtat. Indeque animali, quod Græci vocant ὄρυγα, quia ὄρυγα, hoc eſt, *ſubulam* cornu ſuo referat, itidem *ſubulonis* nomen datum. Gloſſ. vett. *Subulones*, ὄρυγες θηρία. Plinius, lib. XI. cap. XXXVII. *Aliis ſimplicia tribuit (cornua) ut in eodem genere (cervorum) ſubulonibus ex argumento dictis.* Quo ex loco quidam collegere *ſubulones* ſeu *ſublones* dici cervos bimulos, quibus cornua enaſci incipiunt, ſed recta & ſimplicia. At obſtat, quod *ſubulones* & *cervi* ſic ætate ſolum differrent. Plinius autem dicit eſſe in genere cervorum, hoc eſt, animal cervo ſimile. Vide quæ de *Oryge* ſuo loco, atque item in *Upupa* diximus. Eſt & tertia *ſubulonis* ſignificatio. Nam in vett. Gloſſis exponitur αὐλητής, ac plenius idem docet Feſtus his verbis: *Subulo Tuſce tibicen dicitur. Itaque Ennius:*

Subulo quondam marinas propter adſtabat plagas.

Eſt verſus trochaïcus. Sed apud Varronem, ubi eadem de *ſubulone* legas, aliter concipitur. Locus eſt lib. VI. de L. L. *Apud Ennium:*

Subulo finitimas propter adſtabat aquas.

Subulo dictus, quod ita dicunt tibicinem Tuſci. Quocirca radices ejus in Etruria, non Latio quærendum eſt. Hæc Varro. Si trajectis poſtremis duabus vocibus legas *propter aquas adſtabat*, erit Sotadicum, ut monuit Scaliger, qui nec id probat *aſſtabat* pro *adſtabat*, ut ſententia ſit, aliâ voce, hoc eſt, abſque inſtrumentis Muſicis canebat. Sunt & qui aliter verſui medicinam facere conentur. Porro etſi *ſubulonis* etymon, non in Latio, ſed Hetruria, quærendum dicat Varro, Turnebus tamen lib. XIV. cap. I. & lib. XXIII. cap. XVI. vult origine eſſe Latinum, & dici quaſi *ſibilo* vel *ſibilo*. Mihi venit in mentem *ſubulo* potius dici quaſi *ſurbulo*. Nam σύρβη eſt αὐλοδέκη, συρβηνεὺς αὐλητής, Heſychio teſte. Sed quo minus tamen in ſententia hac animus acquieſcat, facit, quod Varro dicat vocem eſſe Hethruſcam: Thuſci autem plurima habeant ex Orientis linguis. Et ſane Chaldæis, שבול, *ſibbul*; Syris שבלא *ſebel*; Arabibus سنبل *ſunbul*, eſt *ſpica*, ut capitur Matth. XII. 1. Sed κατὰ μεταφορὰν eo notatur σύριγξ ſive *calamus*: quo primitus uſi pro *fiſtula*; ut vel ex Bucolicorum ſcriptoribus notum.

† Svbvlo

SVBVLCVS Agellio a Græcis videtur originem ducere. Sic enim ſcribit lib. XIII. cap. IX. *Quod Græci* ὑπὲρ, *nos ſuper dicimus: quod illi* ὕπτιος, *nos ſupinus: quod* ὑφορβὸς, *nos ſubulcus*, &c. Dicitur vero ὑφορβὸς quaſi ὑοφορβὸς, ut συφορβὸς pro συοφορβὸς ab ὗς ſive σῦς, id eſt, *ſus*, & φέρβω, id eſt, *paſco*: quod ipſum dici volunt quaſi φέρω βίον. Sed quod ad *ſubulci* etymon attinet, etſi id etiam Nunneſio placuerit, tamen arbitror potius, ut ea *bovibus* eſt *bobus* & *bubus*, unde *bubulicus*, & κατὰ συγκοπὴν *bubulcus*: ſic a *ſuibus* eſſe *ſubus*, inde *ſubulicus*, & per ſyncopen *ſubulcus*.

¶SVBVLO in Gloſſis exponitur αὐλητὴς, *tibicen*. Ac fruſtra ſe fatigant critici, ut hujus vocabuli etymon expediant, ut ſit *Subula* quaſi *Sibilo*, aut a *Subflua*; aut *Subula* quaſi *Surbula*, quia συρβηνεὺς eſt Heſychio αὐλητής *tibicen*. Sed jampridem Varro recte monuerat, radices vocabuli hujus in Etruria eſſe quaerendas; qui ſic ait in VI. de L. L. *Apud Ennium, ſubulo finitimas propter adſtabat aquas* (qui verſus aliter in Feſto (1) eſt) *Subulo dictus, quod ita dicunt tibicinem Tuſci: quocirca radices ejus* (vocis) *in Etruria, non Latio, quaerendum eſt*. Voſſius rem acu tetigit, ſimul faſſus Tuſcos non tantum *ſubulonis* vocem, ſed & alia *plurima* habere *ex Orientis linguis*. Itaque ait: *Chaldaeis Sibbul, Syris Sebol, Arabibus* Sunbul *eſt ſpica*, h. e. συνεκδοχικῶς *calamus* ſive fiſtula. Haec Voſſius recte: cujus rationes multis partibus juvabuntur ex formis Chaldaei nominis. Eſt enim apud eos & שובל *ſubal* & שובלא *ſubla*: quorum utrumque eſt ipſiſſimum Tuſcum SVBVLO. Neque vero ut ex eo Orientali vocabulo deducatur Tyrrhenicum SVBVLO cum notione *tibicinis*, eſt in ſubſidium adſciſcenda Voſſiana συνεκδοχή: quae συνεκδοχὴ potius faciet, ut *ſpicam* notet. Nam Hebraicum שבלת *ſibbolet*, & Chaldaicum *Subal* proprie *culmum*, συνεκδοχικῶς vero caput ejus culmi ſive *ſpicam* ſignificat. Rem ita eſſe demonſtrari poteſt ex Jobi XXIV. 24 Nam ubi Noſter poſuit: *Et ſicut ſummitates ſpicarum conterentur*, ibi Hebr. eſt כראש שבלת *Cheras ſibbolet*, *ſicut caput* τοῦ *ſibbolet* i. e. *ſicut caput culmi* (h. e. ſicut ſpica, quae eſt caput culmi) *ſuccidentur*. Vbi vides τὸ *Sibbolet* proprie eſſe totam καλάμην ſive *culmum*, caput vero τοῦ *ſibbolet* intelligi ipſam *ſpicam*. Optime ad hanc ſententiam in Graeco ſic vertitur, ἢ ὥσπερ στάχυς ἀπὸ καλάμης αὐτόματος ἀποπεσών: ubi στάχυς *ſpica* reſpondet τῷ ראש *ros*, *caput*, καλάμη vero ſive *culmus* reſpondet τῷ שבלת *ſibbolet*. Ex quo uno loco vides propriam τοῦ *ſibbolet* notionem eſſe, ut totum culmum notet, συνεκδοχικῶς vero, ſiquando *ſpicam* tantum deſignet. Haec de Voſſiana ſynecdoche Sed illuc redeo. Cognata nomina ea eadem radice orta eo tendunt omnia, ut *ductum*, *viam*, *ſemitam*, *meatum*, *tubum*, *alveum* ſignificent (vide Hebraica, Chaldaica, Syriaca lexica in שבל) ex quo ſit etiam *Sibbolet* Hebraicum, & *Subal* Chaldaicum proprie eſſe eam culmi partem, quae vacua eſt, & *calamus* dicitur; quo calamo rudibus illis & inconditis ſaeculis ad canendum utebantur, ut conſtat ex illo Virg. *Muſam meditaris avena* (vide ibi Servium) quo etiam ſpectat illud. *ſtridenti miſerum ſtipula diſperdere carmen*. Jam vero ab Heb. *Sibbolet*, ſive a Tuſco *Subulo* Latinum *ſibilandi* verbum eſſe factum, vel me tacente, quivis pervidere poteſt. Quae porro vocabuli SVBVLO ratio eſt, eadem plane & alterius AMBVBAIAE apud Suetonium & Horatium: niſi quod *Subulo* quidem per Tuſcos jampridem jus Latii acceperat: at *Ambubajae* ἀμφίβιως e Syria advenere, ſed aevo poſteriore. Verum de *Ambubajarum* origine jam omnia vulgata. Vide Voſſium in eo vocabulo. Ergo Acro ad Hor. I. ſerm. 2. illud *Ambubajarum* &c. ſic ſcripſit: *Ambubajae dicuntur mulieres tibicinae* lingua *Syrorum*: *etenim Syris tibia ſive ſymphonia, ambubaja dicitur*. Idque veriſſimum eſt; quia, ut jampridem alii notarunt, & Chald. אבוב *Abbub* & *Abbuba*, & Syriacum *Abubo*, & Arabicum *Anbuba* fiſtulae ſunt vocabula. Sed tamen (quod mea nunc intereſt) eadem prorſus SVBVLONIS & AMBVBAIAE ratio & analogia ſignificationis eſt, ut initio monui. Vtriuſque enim nominis ſua radix *ſpicam* ſive potius *culmum* notat; id quod, ut de *Subulone* jam demonſtratum fuit, ita pronum eſt & de altero oſtendere, quod venit ab אביב *abib*, quod & Hebraeo ſermone, & in ejus dialectis *culmum recentem*, & συνεκδοχικῶς *ſpicam* deſignat. Hinc recte quidam Chaldaicum *Abbub* ſic definiunt, ut ſit *fiſtula ex novarum frugum calamo confecta*: & Arabicum *Anbubo* ſic interpretantur Arabice docti, ut ſit primum culmi ſive calami internodium, quod eſt inter binos quoſque nodos; deinde ut ſit etiam *fiſtula*, quippe quae ex illo internodio conficitur. MAZOCHIVS.

SVBVRRANAS *meretrices* vocat Horatius, in Epod. lib. & Martialis non ſemel. Nempe a *ſuburra*, qui vicus Romæ erat infamis lupanaribus. Unde Perſius, ſat. I.

. . . . Totaque impune ſuburra
Permiſit ſparſiſſe oculos mihi candidus umbo.

Nomen *ſuburræ* ex eo fortaſſe eſt, quod locus is *ſub urbe* foret. Nam muro terreo ſuberat. Varro, lib. IV. de L. L. *Eidem regioni attributa ſubura, quod ſub muro terreo Carinarum. In ea eſt Argeum ſacellum ſextum. Subura Junius, ab ea ſcribit, quod fuerit ſub antiqua urbe. Cui teſtimonium poteſt eſſe, quod ſubeſt ei loco, qui Terreus murus vocatur*. Verum huic ſententiæ obſtat, quod antiqui *ſucuram* per C ſcriberent: pro qua ſententia aliquid legas apud Fabium Quinctilianum. Nam ait *E* in *ſuburra* tertiam literam eſſe. Ubi C pro *E* ſcribi debere, jam ſeculum eſt quod monuit Hermolaus Barbarus in Gloſſis Plinianis. Quare merito Varro, cum ſuperiorem attuliſſet ἐτυμολογίαν, hæc mox ſubjungit: *Sed ego a pago potius ſucuſana dictam puto ſucuſam. Nunc ſcribitur tertia litera C, nunc B. Pagus ſuccuſanus, quod ſuccurrit Carinis*. Feſtus: *Suburam Verrius alio libro a pago ſuccuſano dictam ait: hoc vero maxime probat eorum auctoritate, qui ajunt ita appellatam & regionem urbis & tribum a ſtativa præſidia: quod ſolitum ſit ſuccurrere Eſquiliis, infeſtantibus eam partem urbis Gabinis, indicioque eſſe, quod adhuc ea tribus per C literam, non B ſcribatur*.

SVCCIDIAM late nimia Onomaſticon ταριχείων, hoc eſt, *ſalſamenta* exponit. Melius Nonius *lardum* interpretatur. Proprie autem eſt para ſuilla, ſale durata, & in quotidianos uſus ſervata, ſic dicta quia in uſum quotidie aliquid *ſuccidatur*: unde *ſuccidiam* deſcribens Petronius ait: *Sincipitis vetuſtiſſima particula mille plagis dolata*, id eſt, cui ſæpius abſciſſa particula. Κατὰ μεταφορὰν ad alia transfertur: ut cum hortum *alteram ſuccidiam* dicere: uti eſt apud Tullium in Catone. Cumque Hieronymus, lib. II. adverſus Jovinianum, aliquem *gehennæ ſuccidiam* vocat. Varro a *ſus* & *cædo* deducit, quod placere nequit. Verba ejus hæc, lib. IV de L. L. *Succidia ab ſuibus concidendis: nam id pecus primum occidere cœperunt domini, & ut ſervarent, ſalere*. At mirum, Perottum velle & *lanam ſuccidam* dici a *ſuccidendo*, quia, ut ait, talis ſit, qualis *ſuccisa*, hoc eſt, plena ſordibus. Nam a *ſucco* eſſe oſtendit, quod penultimam corripit: ut apud Martial. lib. XI. epiſt. XXVIII.

Succida palliolo vellera quinque petit.

SVCCINVM Latinis idem eſt, quod Græcis *electrum*, ac *ſuccinum* vocatur, quia ſit *arborum ſuccus*: ut Plinius ἐτυμολογίζων, lib. XXXVII. cap. III. Et Athalaricus rex, epiſt. ad Heſtos: cujus verba & ponit Fabricius, notis in Prudentium, pag CCXXVII. Siquidem in Septentrionalibus Oceani inſulis ſudat ex arboribus pinei generis, ac tempore aut mari induratur, & Oceano intumeſcente defertur in litus.

Rrrr Merita

(1) *Feſti locus hujuſmodi eſt*: SVBVLO Tuſce Tibicen dicitur: itaque Ennius: Subulo quondam marinas propter adſtabat plagas. *Vbi Scaliger pro* adſtabat *mavult* Aſſabat, *ut ibi* Aſſare *ſit canere tibia ſine voce*.

Merito itaque ab Ambroſio, Hexaëmeron lib. III. capite XV. dicitur eſſe *lacbryma virgulti*. Vide plura apud Plinium lib. IV. cap. XVI. & Iſidorum, lib. XVI. cap. VIII. & ſupra in *Electrum*.

Succrotilus Feſto teſte, (apud quem in codd. quibusdam MSStis perperam eſt *ſocrotilus*) idem notat ac *tenuis*: unde Titinnio & Afranio vox *ſuccrotila*, hoc eſt, *exilis*. Videri poſſit eſſe a *κρότος*, aut *crotilo*. Sed obſtat quod ſimplex ejus *crotilus* de alia quoque, quam voce, uſurpetur. Plautus (in Syro dubium an Ciſtellaria vel potius Cilicellaria)

Cum extortis talis, cum cratilis cruſculis.

Quid ſi ergo dicamus *crotilus*, κατὰ μετάθεσιν eſſe ex *curtulus*, a *curtus*? Quanquam profecto non eſt quod magnopere hoc Plauti loco moveamur, ob ſummam lectionis varietatem. Sane Feſtus ipſe verſum hunc aliter atque aliter laudat. In *Crocotilum* legit, *cum crocotilis cruſculis*. Sive ut in MSto eſt, *crocotilus*. In *ſuccrotilus* non video quomodo aliter, quam *ſuccrotilis* ſcribere potuerit. In *Todi* vero ſic legitur, etiam in MSStis Nanſii: *Todi ſunt aves parvæ, & todilli, quarum meminit Plautus in Syro, cum ait:*

Cum extritis talis, cum todillis cruſculis.

Nec multum ab hac lectione abit MStus meus Priſcianus bene antiquus, in quo lib. III. ex Ciſtellaria is verſus hoc pacto citatur:

Cum extortis talis, cum todenis cruſculis.

Super *todenis* adſcriptum *exilibus*. In ipſa autem orationis ſerie, mox ſubjicitur: *Todus avis brevia tortaque crura habens*. Quod tamen non dubium, quin ea ora in contextum irrepſerit. In antiqua mea Veneta Priſciani editione (puta anni MCCCCLXXVI.) invenio: *cum torcinis cruſculis*. Quod & ipſum ex *todillis* corruptum eſſe paret. Itaque nullus ambigo, quin *todelis* vel *todillis* ſcripſerit Plautus: ut nempe ea vox ſit a *todis* avibus, quarum crura exilia eſſe ex Feſto, & antiquo illo in Priſcianum gloſſemate, liquido diſcimus. Nec leviter hanc rem confirmat, quod, ut in Conjectaneis monet Scaliger, ſimili tralatione Eubulus Comicus dixerit σκιὰν κοψίχου, nempe ab minuta iſtac avicula. Quemadmodum autem *todillus* a *todus*, id eſt, *parvus*, ita *todus* a τυτθὸς, quod item notat *parvus*.

Succus ſi gemino ſcribatur *CC*, erit a ſupino *ſuctum*, *T* in *C* converſo. Verum ex Pierii caſtig. ad Ecl. VII. conſtat in antiquis codd. ac iis etiam, quæ geminatione conſonantium gaudent, vocem hanc unico ſcribi *C*: ac ſimiliter in Philoxeni Gloſſis exaratum, *Sucus*, χυλός. [ὀπός.] Ideoque magis veriſimile fit, eſſe a præſenti *ſugo*: ut ita dicatur, quaſi *ſugus*, ut eſt apud Donatum in Eunuch. act. II. ſc. III. Sæpe enim commutantur literæ *C* & *G*: imo & indifferenter in quibusdam ſcriptæ. Exempli gratia, in *Cortynia* & *Gortynia*. Quin interdum *C* ſcribebant, *G* pronunciabant, ut in *Cajus*, *Cajeta*, *Caeus*, & *Curculio*. Imo diu Romani caruere litera *G*: primusque novam ejus formam invenit Spurius Carbilius, ut tradunt Scaurus, & Victorinus.

†**Succus** eſt a פוק *ſuk*, quod eſt *artare*, quia non aliter quam *artando* ſuccus exprimitur. Quo nulla eſt originatio pronior. At ab eodem verbo פוק *ſuk* etiam Sudo fit, & Sudiculo, de quibus mox. Mazochius.

Sudes, quia in ſepiendo ejus uſus, nomen videtur accepiſſe vel a סוג, *ſapire*: vel a *ſuibus*, adverſus quos e *ſudibus* ſepimentum fieret: vel (quod ante trecentos & amplius annos in Catholico ſuo retulit Joannes Genuenſis) a *ſua*, *quia ſepes, quaſi conſuta ſudibus videtur, eo quod ſudes ex tranſverſo per eam mittantur & figantur*. [eſt ab ὕσδος Æolico, pro ὄζος, *ramo*.] Verum & *ſudibus* pugnatum olim, loco gladiorum: ut ex Marone, Cæſare, Livio, Appiano, aliis conſtat. Itaque aliis dici videtur a Chaldæo שריא *haſta*: vel Græco σίω ſeu σείω, hoc eſt, ὁρμῶ, unde σοῦσθαι, hoc eſt, ὁρμηθῆναι, idque quia *ſudibus* cum impetu alii in alios irruerent: vel quia δόρατα dicuntur σείεσθαι, cum *vibrantur*. At *ſudes* pro *piſce* a *ſudis ſimilitudine* ita vocatur. Græcis eſt σφύραινα. Fortaſſe a *ſudes* eſt *ſudiculum*: quod ſic notabit *ſudem minatam*, qua ſervorum terga ſubinde demulcerentur. Sed aliter Feſtus: ut in *Sudor* dicimus.

Sudor ex ὕδωρ, *aqua*, converſo ſpiritu in *S*, quomodo ab ἕξ eſt *ſex*, ab ἑπτὰ, *ſeptem*, &c. Vel ab ἱδρὼς, quod idem notat, fuerit *ſudor* κατὰ μετάθεσιν. Sed prius malim. [ab ὕδορ ſeu ἶδος, idem quod ἱδρώς.] Non audiendus Varro, qui ab *humo* deducit. Nam IV. de L. L. ait: *Hinc* (ab *humo*) *ager uliginoſus, humidiſſimus; hinc udus, uvidus; hinc ſudor, quivis deorſum in terra imber*. Quæ poſtrema verba aliquid commune habent cum ſententia Empedoclis, qui *mare* volebat eſſe *ſudorem terræ*. Nota res ex μετεωρολογικοῖς Philoſophi. Alii tamen locum corruptum putant: neque enim hic de *ſudore* agi, ſed ſcripſiſſe Varronem: *Hinc udor. Aqua vis deorſum in terra, Imber*. Vel quod Joſephus Scaliger præfert: *Hinc udor, aquæ vis deorſum. Hinc terra Umbria*. Vel, in hunc modum: *Hinc udor. hinc quævis deorſum terra, ut Umbria, humilior*. Vide Conjectanea. A *ſudor*, vel potius *ſudo*, eſt *ſudiculum*. Feſtus: *Sudiculum genus flagelli, quod vapulantes ſudantes facit*. Sed quid ſi dicamus eſſe ὑποκοριστικὸν a *ſudor*, mutato genere, ut a *rana* eſt *ranunculus*, ab *epiſtola epiſtolium*? *Sudarium*, linteum, quo *ſudorem* detergemus. Poſteriores Græci itidem σουδάριον vocant. Veteres dixere καψιδρώτιον, ἀπὸ τοῦ καπτεῖν ἱδρῶτα. Pollux, lib. II. cap. XVI. Εἴη δ' ἂν κατὰ τὸ ἐν μέσῃ κωμῳδίᾳ καλύμμενον, ὃ νῦν σουδάριον ὀνομάζεται. Non refugit σουδαρίῳ vocem Nonnus in paraphraſi cap. XI. & XX. Mirum vero, cum Pollux clare indicet eſſe poſterioris ævi vocem: Mœrim tamen Atticiſtam ſcribere: Σουδάριον, Ἕρμιππος, τὸ ὑφ' ἡμῶν σουδάριον. Ubi ſi intelligendus Hermippus, veteris comœdiæ poëta, ſane neceſſe ſit Latinos *ſudarium* ex Græco σουδάριον feciſſe. Sed metuo, ne Mœris fallat fallaturque. Ἀναλογία enim comprobat a *ſudando* vel *ſudore* eſſe *ſudarium*, ut a *poma pomarium*, ab *auctu auctarium*, ab *admiſſu admiſſarius*. Similiaque *armarium*, *apiarium*, *roſarium*, & alia. Eo minus Nonno credendum, qui locis ante memoratis Syriacam eſſe vocem dicit: Scio legi apud Chaldæum interpretem, Exodi XXXIV. 33. 34. & Ruth III. 15. item apud Syrum interpretem, Act. XIX. 12. Verum eo tempore ut alia multa, ita hoc etiam vocabulum Oriens acceperat a Romanis. De hoc judicium ferre non poterat Nonnus, quia Latine neſciret.

Sudus, (ut quidem Angelus Decembrius tradit, lib. IV. de politia literaria, part. XLVIII. & L.) ita dicitur, quaſi *ſemiudus*, vel *ſubudus*. Prius iſtoc & Junius Philargyrius in IV. Georg. poſterius & Verius probarat. Sed reprehenditur hic eo nomine a Feſto. Qui, ut *ſecurus* eſt *ſine cura*, & *ſedulo* dicitur quaſi *ſine dolo*, ita & *ſudus* cenſet factum eſſe ex *ſe*, id eſt, *ſine*, & *udus*, hoc eſt, *humidus*. Et longe ſane rectius. Quippe *udus* & *ſudus* opponuntur. Appuleius, Apolog. *Videntarne vobis debere philoſophi hæc omnia veſtigare & inquirere, & cuncta ſpecula vel uda, vel ſuda ſoli videre?* Ubi *ſuda* ſive *artificialia ſpecula* opponit *udis* ſive *naturalibus*, ut ſunt fluvii & mare: unde Maro, Ecl. II.

. . . . Nuper me in litore vidi,
Cum placidum ventis ſtaret mare . . . .

Sed etſi hoc ἔτυμον non diſplicet, tamen verius puto, ut ſit a Græco ἶδος, quo non tantum *ſudor* notatur, ſed etiam *calum ſiccum ac calidum*, τὸ θερμὸν κατάστημα, ut Euſtathius interpretatur. Heſychius quoque ἶδος interpretatur πνῖγος, hoc eſt, *intenſi æſtus*, ita ut animal pene *ſuffocet*. Et Suidas ἴδει non tantum exponit ἱδρῶτι, hoc eſt, *ſudori*; ſed etiam θέρει, hoc eſt, *calori æſtivo*. Atque ita uſus Heſiodus in Clypeo Herculis, verſ. CCCXCVII.

Ἴδει ἐν αἰνοτάτῳ, ὁπότε χρόα Σείριος ἄζει.

Ab ἶδος igitur erit *ſudus* converſo ſpiritu in *S*. quod non tantum in ſpiritu aſpero uſu venit, etſi hic uſitatius

uſitatius eſt, ſed etiam leni, quomodo ab ἕπω eſt *ſequo* pro *dico*, unde apud Livium Andronicum *inſeque* pro ἔννεπε. Et *ſero* pro *dico*, (unde *ſermo*) plane puto eſſe ab ἐρῶ. Aliaque hujuſmodi ſuis locis adduximus.

Svasco ab uſitato *ſueo*. Sane non *conſueſco* tantum, ſed etiam *conſueo*, ponit Chariſius: ut etiam monet Priſcianus in IX. *Sueo* autem, ut Martinius conjectat, dicitur ab *uſu*, quaſi *uſu eo*: vel a *ſuus*: quia qui aſſueſcit, ſuum quid & proprium facit, vel ab ἐάω, ſive σεύω, hoc eſt, ὁρμῶ, quia *impetu* ac ſtudio opus ad conſuetudinem. [εἰώθεσαν, εἴωθεν, Heſych. nempe Æoles εὔω, dicunt pro ἐν δύω *induo*, cujus præt. med. εἴωθα. unde εἰωθὸς, & contracte ἦθος, & ἔθος. ab εὔω vero & σύω eſt *ſueo*, & inde *ſueſco*.]

Svfes, ſummus erat Carthagine magiſtratus. Feſtus in ſchedis Pomponii Læti: *Sufes dictus Pœnorum magiſtratus, ut Oſcorum Mediaſtuticus*. Calidius in oratione in Q. Cæcilium: *Nonne vobis, ſufetes, ignem, & fumus proſequi, & flamma videtur?* Seneca, de tranquill. cap. III. *Non vis enim niſi conſul aut prytanes, aut ceryx, aut ſufes adminiſtrare Remp.* Atque idem ex Livio & aliis notum eſt. Originem non ignorabit, qui ſciat Pœnos eſſe Tyriorum colonos, Tyriorum autem & Hebræorum linguam fuiſſe eandem, nempe Chananæam. Sane & Tyrii & Hebræi magiſtratus ita diſtinguebant, ut alii eſſent Reges, alii Judices. Habebant Judices aliquid regium, quod eſſent perpetui, ſed quia deerat eis τὸ ἀνυπεύθυνον, ideo magiſtratus potius erant, quam reges, uti & reges Lacedæmonii, qui nihil habuere regium præter nomen & πρωτοκαθεδρίαν. Tales igitur fuere Hebræorum ac Tyriorum Judices, quos dixere שופטים, prout & in Scripturis Judicum liber inſcribitur, nempe a radice שפט, *judicavit*. Ergo ex שופטים eſt Carthaginenſium *ſufetes*, hoc eſt, κριταί. Tertullianus, cum pro libro *Judicum* dicit librum *Cenſorum*, non ſatis expreſſit vim Hebrææ vocis שופטים. Sunt enim *Sophetim*, non quos Romani *Cenſores* dixere, ſed quales Athenienſium *Archontes* perpetui, ἄρχοντες διὰ βίου, ut bene Scaliger obſervat. De etymo tamen paullo aliter idem Scaliger. Vult enim *ſuffetes* quaſi *ephoros* dici a צפה, *ſpeculari*, *inſpicere*. A quo צופה, ἔφορος, ἐπίσκοπος, ἐπόπτης. Vide eum ad Feſtum, & imprimis lib. III. canonum Iſagogicorum Euſebio adjunctorum pag. CCCXXI. & CCCXXXI. & animadverſionibus Euſebianis ad annum MCCXLII. pag. LXIV. In pleriſque Feſti ſive potius Paulli codd. MSStis legas *ſuffes* & *ſuffetis* gemino *ff*. Sed ſimplex malim, partim ob codices alios, partim originis cauſſa.

†Svfficio ubi activum eſt, ac ſignificat *ſubſtituere*, eſt unum ex compoſitis verbi *Facio*. At quando neutrum eſt, ac reſpondet Graeco ἀρκέω, tunc aliam originem habet. Venit enim ex verbo ספק (ſive nonnumquam cum *Sin* in primæ radicis) *ſaphak*, quod tum interdum apud Hebraeos, tum ſæpius apud Chaldaeos Syroſque eſt *ſufficere*, ſive *ſatis eſſe*. Et quidem apud Chaldaeos frequens in ea ſignificatione eſt forma *Peal*, apud quos ספק *ſophak* eſt *ſufficere*; ſicuti etiam in forma *Pael*. Item סופקנא *ſuphkana* eſt *ſufficientia*. Et apud Syros ספקא *ſopkka* eſt *ſufficiens*, & alia plura ejuſdem notionis vocabula. Hinc apud Latinos ortum videtur verbum Orientali ſimile, quod Graeco ἀρκεῖν ſignificationa reſponderet; quod qualecumque initio fuerit, certe ſive litteris ſive vocalibus ſpectatis, proxime ad compoſitum ex Sub & *Facio* accedebat; unde cum *ſufficis* confuſum poſtea fuit, ac vulgo exiſtimatum ad eamdem familiam pertinere. Exemplum hujus geminum planeque germanum poſui in Tyrrhenicis Diatr. IX. §. 3. in Silentium: quod quatenus augurale vocabulum eſt, & quidem ex Chaldaeo deſcendens, cum ſono litterarum ſpectato, proximum *ſilentio*, quod fit a *ſileo*, eſſet; poſtremo cum illo confuſum fuit, tamquam ſi & ipſum a *ſileo* deſcenderet. Sic ergo olim & de Svfficio conjiciebam. Verum re melius conſiderata, Svfficio pro ἀρκέω eſt etiam compoſitum ex Svb & Facio, eſtque analogum verbo *Suppedito*; utrumque enim tum neutraliter pro ἀρκέω uſurpatur, tum etiam active pro *ſubminiſtra*. Videndum ergo an non caſu evenerit, ut tum compoſitum Latinum Svfficio, tum etiam τὸ ספק eiſdem elementis conſtarent. At augurale Silentium originem ex Oriente haud dubiam arceſſit. Mazochivs.

Svfflamen abſque dubio eſt a *flamen*, & inde *ſufflaminare*, quod proprie eſſet rem cum impetu ruentem in contrarium *flando* ſiſtere. Sed κατὰ μεταφορὰν dicitur *ſufflamen* de ligno, quo currus in declivibus locis nimio impetu ruentes cohibentur. Τροχοῦ ἀγκύριον ſcite vertunt vett. Gloſſ. Ad morem eum alluſit Cæſar Auguſtus: *Haterius noſter*, inquiebat, *ſufflaminandus eſt. Ita videtur non currere, ſed decurrere*. Proprie magis Seneca in Apocolocynthoſi: *Aliquando Ixionis miſeri rotam ſufflaminandam*. Cujus vim vocis ſi intellexiſſet doctiſſimus B. Rhenanus, nunquam ibi ſubſtituendum putaſſet, *ſublaminandam*. [Vide Nonium in *Sufflatum*. vide tamen num *Sufflamen* ſit ex *Sufframen* & *ſuffragimen*. *Noſi ſuffraginoſi*.]

Svffoco geminam notionem habet, pro diverſa quantitate: unde verſiculus vetus in Catholico Joannis Genuenſis:

Suffocat, extinguit; ſuffocat, guttura ſtringit.

Nempe *ſuffocat* ſecunda brevi fuerit a *focus*, & ſignificet id quod Græcis κυφῶσαι. ut cum Theocritus ait, κυφώσατε δῶμα θεείῳ, *ſuffocate domum pulvere*. Atque eo Propertium uti lib. IV. cenſet Scaliger. Nam legit apud eum, lib. IV.

Dein quæcumque locum externæ tetigere puellæ,
Suffocat, & pura limina tergit aqua.

Ubi Beroaldus *ſuffit* legebat. At *Suffocare* ſecunda porrecta fuerit a *faux*, uti & *præfoco*: ac ſignificet *obliſis faucibus interſtinguere*, ut Appuleius loquitur, lib. IV. Metam. *AV* in O abit, quomodo ab *aulla* eſt *olla*; a *plaudo*, *explodo*; ab eodem *faucis* nomine *focale*, faſcia qua ægroti obvolvebant fauces ſive collum. Uſus Horatius, lib. II. ſat. III. Seneca, lib. IV. Natural. quæſt. Fabius, lib. II. cap. III. Inde & *focaneus palmes*: qui (ut Columella ait, lib. IV. cap. XXIV.) *ſolet in bifurco medius procepere: & iccirco eum prædicto vocabulo ruſtici appellant, quod inter duo brachia, qua ſe dividit vitis, tamquam velut fauces obſidet*. Alias *AV* mutatur in *V*, quomodo a *claudo* eſt *cludo* & *excludo*. Atque hæc quoque mutatio in *faucis* derivatis locum habet. Nam a *faux* eſt *offucare*. Unde Feſtus: *Offucare, aquam in fauces ad ſorbendum dare*.

Svffrago improprie quidem dicitur de *quadam vitium ſobole*: ut ex Columella cognoſcimus, lib. IV. cap. XXIV. ſed proprie ita dicitur *flexura in poſterioribus quadrupedum pedibus*, quæ in prioribus *genu* appellatur. Gloſſ. Cyr. ἰγνὺς, τὸ ὑπὸ τὸ γόνυ μέρος, *ſuffrages*. Laxe nimis Onomaſticon vetus. *Suffrago*, καμπή. Plin. lib. XI. cap. XLV. *Aves, ut quadrupedes, alas in priora curvant, ſuffragines in poſteriora*. *Suffragines* vocantur, eo quod ibi cruris continuitas diviſa ac quodammodo fracta appareat. Iſidorus, lib. XI. cap. I. *Suffragines, quia ſubtus franguntur, id eſt, flectuntur; non ſupra, ſicut in brachiis*. Eandem rationem apud Papiam legas, qui alteram etiam adjungit, *vel*, inquit, *quia ſuffragantur, id eſt, adjuvant nervi crurum*. Sed magis placet Iſidori ſententia, ut ſit a *ſuffringo*, hoc eſt, *poſteriori parte frango*. Quodque ad alteram *ſuffragandi* notionem attinet, quam Papias reſpexit, ea tralatitia eſt, ut bene vidit Perottus. Juxta quem *ſuffragor* proprie eſt *annitor*, & *adjuvo*, primoque dicetur de beſtiis, ea forma qua homines dicuntur manibus pedibuſque obnixe omnia facere. Sed a beſtiis eſt ad homines translatum: poſteaque reſtrictum ad comitia, roſtra, aut forum: dictumque de iis, qui ſententia ſua, tabella aut aliter cuipiam faverent ac conſultum vellent. Ei contrarium *refragor*, quod eſt adverſor, proprie autem notat *vim ſuffraginum in adverſum*

Digitized by Google

ſum renitentem. Sed addam alteram conjecturam: Nam quid ſi *ſuffragor*, & *refragor*, proprie de *oratione*, ac ſpeciatim *conſiliis & deliberationibus* dicantur? Sane φράζομαι eſt *delibero*. Unde φράδη, *conſilium*, teſte Heſychio, φραδὴς, *conſultus*. Φραδεύω, *dico*. Ut φραδὴν, *enuntio*. A φραδάω ſit *fragari*, *D* in G verſo, ut ab αὐδίασμα, *eugium*. [Verum omnino etymum a *ſuffragibus* e *ſuffragine* & *ſuffrago*. & *ſufframeu*, *ſubfragmen*, quod poſtea *ſufflaiven*.]

Svgoillare Verrio (ſi recta eſt Scaligeri ad Feſtum conjectura) ſic dici videtur a *ſub* & *gula*, quod a γύαλον, quod generatim ἀνάλωμα notat. Idem etymon in Catholico legas Joannis Genuenſis. Et Papias propterea *ſugillare* exponit *gulam ſtringere*. Sed nec originem, nec notionem veram perſpexere. Nec magis eorum placet commentum, qui a συγγελάω factum putant, ut proprie ſit *ſimul ridere & illudere*. Veriſimilius qui putant, ut e *ſorbeo* eſt *ſorbillo*; a *ſcribo ſcribillo*, unde *conſcribillo*: ſic a *ſago* eſſe *ſugillo*: eoque unico G ſcribendum: proprieque dici de maculis, quæ nimio *ſuctu* fiunt. Aut qui cum Camerario in problematis cenſent dici quaſi *ſucello*, ab antiquo *cello*, quod *percutiendi* habet ſignificationem: ut in compoſito *perculit*. At apud eundem Camerarium in appendice problematum legas aliud etymon: nempe a κῦλον, quo *inferior*, ut ait, *palpebra* ſignificatur. Pro qua ſententia nihil reperio, niſi forte apud Feſtum ſic legi debet: *Suggillatum dici exiſtimant ex Græco vocabulo, quod ea pars quæ eſt ſub oculo, κῦλον ab eis dicitur*. Sed vulgo legitur *ſub collo*: & κῦλον an id ſit, quod hic dicitur, ſane dubito. Verum autem ἔτυμον aperit propria ſignificatio, quam nos docent Philox. Gloſſæ. In iis enim *ſuggillare* tum πλήσσειν exponitur, quod late nimis patet; tum ὑπωπιάζειν, quod magis rem exprimit. Eſt enim id quod Belgæ dicunt *yemandt aſſmeeren ende wat blau-oogen*. Etiam in Cyrilli Gloſſis eſt ὑπωπιασμὸς, *ſuggillatio*. Quemadmodum autem ὑπωπιάζειν venit ab ὑπώπιον, quod ipſum eſt ab ὑπὸ, id eſt, *ſub*, & ὤψ, hoc eſt, *oculus*; unde Galenus quaſi ὑποφθάλμιον dici ait: ita quoque *ſugillare* dicitur quaſi *ſubcillare* a *ſuccilus* ſive *ſuccilium*, quod a *ſub* & *cilium* venit. *B* in *ſuggillare* omiſſum, quomodo *omitto* dicimus pro *obmitto*. Caper de dubiis verbis: *Succilus, cum ſe ſanguis cilio ſuffundit*. Sunt vero ὑπώπια, quæ ad verbum *ſuccilium* ſeu *ſubcilium* dicimus, *maculæ, quæ ſub oculis, ſive ciliis contingunt*. Quare cum Livius atque alii *ſuggillare* uſurpant pro *lædere alicujus pudorem atque exiſtimationem*, eſt ea acceptio μεταφορικὴ. Proprie vero notat id quod dicebamus; ita nempe *percutere, ut ſub oculis contingant vibices ac maculæ lividæ*. Uſus hoc pacto Plinius, lib. xxxi. cap. ix. loquens de ſale: *Ex iſta ſuffuſis cruore oculis, ſuggillatiſque eum myrrha pari pondere*. Et lib. xxiii. cap. iv. *Caryotæ cum cotoneis & cera & croco ſuggillata emendant*. Et lib. xxviii. cap. ix. *Caſeus recens cum melle ſuggillata emendat*. Et lib. xx. cap. vi. *Cinis allii ex oleo & garo illitus ſuggillata aut livemtia ad colorem reducit*. Plura de Græco ὑπωπιάζειν & Latino *ſuggillandi* vocabulo vide annot. Budæi in Pandect. & imprimis apud P. Fabrum, qui admodum fuſe de utroque differit, lib. iii. ἀγωνιστικ. cap. xiv. Sed multus eſt in utriuſque vocis interpretatione Cornelius Janſenius commentariorum in concordiam Evangelicam, cap. cxxiv. ad verba illa Evangeliſtæ, *Ne in noviſſimo veniens ſuggillet me*: ubi Auguſtini, Bedæ, Alberti, & Dionyſii interpretationem expendit.

†Svgoillo aut Svgillo verbum vetus eſt, non tantum ab antiquis Latinis (ex quibus benigna manu non pauca protulit Voſſius) verum etiam in Lat. Lucae Evangelio XVIII. 5. uſurpatum. De eo verbo nuper & nos aliquammulta adlevimus in Spicileg. ad Gen. XXVII. 38. 39. & n. 7. ubi ſatis luculenter oſtendimus *Suggillare* tantamdem eſſe ac *ſtrangulare*. Huic notioni illud mirifice favet quod Suggillo nec a *Gula*, nec aliunde oritur, quam ab Hebr. צוק *ſuk*, quod eſt *artare*. Et quidem *artare gulam*, uno verbo dicebatur *Strangulare*, aut vero antique *Suggillare*. Nam hæc duo verba unum idemque ſignificaſſe, ſatis luculenter ad Gen. XXVII. 38. demonſtravimus. Mazochivs.

Svggrvndia, & *ſuggrundia*, dicebantur partes tecti prominentes, quibus ſtillicidia a parietibus arcentur. Græcis dicuntur γεῖσα & γεῖσα. In Gloſſis Philox. legitur: *Suggruada*, ἐκθέτης. Ac in Gloſſis Cyr. Ἐκθέτης, ὁ ἔξοχος, *projectus*, *aggrunda*. Unde liquet Græcum nomen eſſe ab ἐκτίθεσθαι, hoc eſt, *projicere*: unde hic *projectus* exponitur. A *ſuggrunda* eſt *ſuggrundatio*: quo uſus Vitruvius, lib. iv. cap. ii. *Sub tectis*, inquit, *ſi majora ſpatia ſunt, columen in ſummo faſtigio culminis. Unde & columnæ dicuntur, & tranſtra, & capreoli: ſi commoda, columen ad canteri extremam ſuggrundationem*. Dictæ autem *ſuggrundæ*, & *aggrundæ*, a *grunda*, quo nomine idem ac ſimplici ſignificatur: nempe prominentia, & velut ſupercilia parietum arcendis pluviis inventa. Gloſſæ Philoxeni: *Grunda*, γεῖσ καὶ τὸ ὑπὲρ τὸν πυλεῶνα ἐξέχον. *Grunda* ex *gerunda*, quia, ut tectum promineat, *aggeratur*: unde & *aggrunda*, quaſi *aggerunda*; *ſuggrunda*, quaſi *ſuggerunda* vocatur. A *grunda* dicti quoque lares *grundiles*, quorum Arnobius meminit lib. i. Ratio nominis fuerit, quod antiquitus parentes in *ſubgrundiis* ſepelirent, eorumque animas converti putarent in lares. Quamquam & videri poſſint ita dicti a *grundili* illo pecore, cui animam pro ſale datam ex Chryſippo dicebat Varro. Satte Caſſius Hemina ſcribit fanum *Laribus Grundilibus* factum, in memoriam *ſcrophæ*, quæ xxx erat fetus enixa. Ac *Laribus* quoque *porco* faciebant rem divinam. Vide, quæ hoc de etymo diximus in *Grunnio*. Sed prior magis ratio placet, eamque confirmat, quod etiam cum parentes deſiiſſent ſepelire in *ſuggrunda*, infantes tamen in ea ſepelirent, qui nondum exceſſiſſent diem quadrageſimum. Atque hinc liquet, cur infantum horunce ſepulchrum diceretur *ſuggrundarium*: quod docet Fulgentius Planciades, lib. de priſco ſermone, his verbis: *Suggrundaria antiqui dicebant ſepulchra infantium, qui necdum xl. dies impleſſent, quia nec buſta dici poterant; quia oſſa, quæ comburerentur, non erant: nec tanta cadaveris immanitas, quæ locus tumeſceret*. Adducit deinde Rutilii Gemini locum in Aſtyanacte: *Meliae ſuggrundarium miſero quæreres, quam ſepulchrum*. Habes & eam vocem in Gloſſis Iſidori: ſed ibi exponitur *ſepulchrum*: ſane laxe nimis, quod vel allatus proxime Rutilii locus oſtendit.

†Svgo ab eodem verbo צוק *ſak* (quod eſt *artare*) deſcendit, unde ſuperius & *Succum* & *Sugillo* deduximus. Ratio aperte eſt, quia non aliter quam conſtringendo comprimendoque labra lactentes ubera ſugere natura docet, nec omnino aliter nos adulti pari labiorum conſtrictione utimur. Mazoch.

Svi ab ὗ, converſo ſpiritu aſpero in *S*, quemadmodum in aliis multis. ὗ ab הוא, quod idem ſignificat. *Sibi* a σφὶν, mutato φ in *b*. quomodo pro Φρύγες veteres dixere *Bruges*. *Se* ab ἕ, ſolius ſpiritus converſione.

Svlcvs Varroni e *ſuſtollo*. Sic enim ſcribit in iv. de L. L. *Arvum & arationes ab arando: & ab eo quod aratri vomer ſuſtollit, ſulcus: quo ea terra jacta, id eſt, porrecta, porca*. Iſidorus aliter lib. xvii. cap. ubi ait: *Sulcus a ſole, vocatus, quod proſciſſus ſolem capit*. Vel fuerit a *ſolo*, ut *ſoli ſciſſura*. Sed melius Feſtus his verbis: *Sulcus* (in pleriſque MSStis eſt *ſolcus*) *a Græco, quia ab illis ὁλκὸς appellatur*. Ita uſus Apollonius in iv.

. . . . Τὸν αὐτὰ ταμὼν ἐπὶ τέλσον ἀρότρῳ
Οὐ σπόρον ὁλκοῖσιν δηῶς ἐνιβάλλομαι ἀκτήν.

A *dis* & *ſulcus* eſt *diſſulcus*, quaſi *ſulcis diſtinctus*. Sumitur & tralatitie. Unde Feſtus: *Diſſulcus porcus dicitur, cum in cervice ſetas dividit*.

Svlfvr malim, quam *ſulphur*, quia ſolis eſt Latinis in uſu. Poſterior tamen pars debeatur Græcis, ſi con-

ſi conflatum eſt ea *ſal* & πῦρ, ut aliqui cenſent, vel a *ſolum* & πῦρ, ut in Catholico ſuo tradit Joannes Genuenſis. Nempe quia ſit *ſoli pinguedo*, quæ ab igne accendatur. Saltem ab *igni* eſſe, etiam Iſidori eſt judicium: qui lib. XVI. cap. I. *Sulfur*, inquit, *vocatum, quia igne accenditur*. In Catholico additur, fortaſſe eſſe ab אור, quod Hebræis eſt *ignis*. Sed ſi ab *igne* eſt, cur non a πῦρ potius, quam ab *ur* derivemus? Nam unde alioqui ſit *ſ*, quod affine eſt τῷ π; id autem eſt in Græco πῦρ. Interea puto eſſe, non vocem hybridam ex Latina Græcaque, ſed plane Græcam quaſi ὅλον πῦρ. Græci tamen Θεῖον vocant, tanquam *rem maxime ſacram*: ut quo ad expiationes omnes uterentur. Ariſtoteles in Problem. ſect. XXIII. Διὰ τί τὰ θερμὰ λουτρὰ ἱερά, ὅτι ἀπὸ τῶν ἱερωτάτων γίνονται, θείου καὶ κεραυνοῦ· [ab ἕλως ſeu ἕλφος idem quod λίωος ὀλόπυρος.]

† SVLFVR eſt ea Hebr. גפרית *gophrit* ejuſdem nominis, quod Chaldaeis cum *Caph* ſaepiſſime ſcribitur כופריתא *cuphrita*. At *Caph* apud Chaldaeos interdum in Z, interdum in S tranſit; ut ex Chaldaeo זנגבירא *ginbera* factum eſt tum Latiale *Ziangiberi*, tum Galeni Ζιγγίβερι. Itaque ea Chaldaeo *Cuphrita* fiebat *Zulfur* (cum qua littera Itali id nomen ſcribunt, *Zolfo*) & mox *Sulfur*. MAZOCH.

SVM putatur eſſe ab εἰμί, ſive ut Æoles dicebant, ἔμμι, vel ut Dores, ἠμμί. Favet etymo huic Jul. Scaliger, cap. CXII. de cauſſis L. L. *SVM*, inquit, *ab εἰμί. Eſt totum Græcum. Eſt abjecta vocali ἐσί*. Idem ſentit Angelus Caninius, in Helleniſmi Alphabeto, ubi ab εἰμί cenſet eſſe *ſum*, præmiſſo ſibilo: quomodo ab εἰ eſt *ſi*, eodemque modo *ſunt* eſſe a Dorico ἐντί pro εἰσίν. Sequitur & hanc ſententiam Petrus Nunneſius in Grammatiſtice, omnibus vero præivit Priſcianus lib. IX. ubi clare idem tradidit. Sed non diſplicet, ut *ſum* ſit ex futuro ἔσομαι κατ᾽ ἀφαίρεσιν καὶ ἀποκοπήν, quam ſententiam ea firmatum imus, quod veteres pro *ſum eſum* dixere: atque hoc ita inclinabant, *eſum, eſis, eſit, eſumus, eſitis, eſunt*: unde illa, quibus nunc utimur, facta κατ᾽ ἀφαίρεσιν, καὶ συγκοπήν. Diximus hoc pluribus in libb. de Arte, quæ non repeto. Quod Græci οὐσία dicunt, id Latinis ἀναλόγως diceretur *entia* ab *ens*, ut a *præſens præſentia*. Sed maluere *eſſentia*: ſive Cicero primus ita dixit, ſive Servius Fabianus: de quo diximus in Oratoriis. Budæum feſellit memoria, cum Plauti vocat, Annot. in Pand. p. DLXIII. A *ſum* & præverbio eſt compoſitum *adſum*, pro quo & *aſſum* dixere: unde jocus ille Plautinus in Pœnulo, ut ſervo dicente *aſſum*, adoleſcens ſubjiceret, *At ego elixus ſis volo*. Ab eodem *obſum*, *inſum*, *deſum*, alia. Etiam *intereſt*: quod quidam, cum differentiam notat, compoſi agnoſcunt ex *inter* & *eſt*: at cum utilitatem indicat, factum ajunt ex *in re eſt*. Sed falluntur, quia non magis *re* poteſt eſſe verbi pars, cum dico, *intereſt mea*, quam cum dico, *mea interſuit*. Vide Auguſtinum Saturnium, lib. III. cap. XVI.

† SVM SIM & cognatae voces ſunt a vocibus verbi שום *ſum*: quod eſt *ponere* aut poni: nam id verbum non raro paſſive ſignificat. MAZOCHIVS.

SVMAN, ἄβαρ, ut exponunt Gloſſæ Phil. In Gloſſis etiam Cyrilli eſt: ὑποκοίλιον, *ſubmen*, *ſubventrale*. Item ὑπογάστριον, *ſumea*. [ab ὑμὴν ὑπὸ ἴκλος.] Qui a *ſumendo ſumen* dici putarunt, decepti videntur illo Plauti Captivis: *Quanta ſumini abſumedo*. Quo nihil niſi παρήχησις eſt, non ad ἔτυμον alluſio. Sed cum *ſuis* ſit *abdomen*, a *ſue* dici magis placet. Vel potius a *ſugendo*, quaſi *ſugimen*: quæ Nonii ſententia eſt; qui & Lucilium pro *mulieris uberibus* uſum docet. Sed proprie eſt ea *pars ſuilli ventris, qua ubera continentur*. Martialis, in Xeniis, diſt. XLI.

Eſſe putes nondum ſumen, ſic ubere largo
Effluit, & vivo lacte papilla tumet.

Quæ lectio ſi recta eſt, *ſumen* proprie dicetur, quando jam cum lacte abditum, inque aliam naturam verſum eſt. Sed clariſſimus Scriverius legere mavult

Eſſe potes nudum ſumen . . . .

Nempe ut opponat poëta *ſumini* iſti, quod cum muria, vel thynni liquamine aut garo apponi ſolet. Mihi lectio vulgaris non improbatur.

SVMO [ab ἀμᾶν θερίζειν.] Nunneſio placet a λάζυμαι, quod Heſychius exponit λαμβάνω. Sed fortaſſe *ſumo* κατ᾽ ἀφαίρεσιν ſit ab αἰσιμόω, quod eſt *impendo*, & proprie quidem *ſumtus facio in ea, quæ decet*. Euſtathius in Il. θ. pag. CIↃIↃXCV. edit. Rom. Τὸ δὲ αἴσιμον ῥῆμα αἰσιμῶ καὶ ἀναισιμῶ, τουτῶν δὲ αἰσιμοῦν μὲν ἐξάπτοντος τὸ εἰς δέον ἀναλίσκειν καὶ δαπανᾷν. ἀναισιμοῦν δὲ ὅπως τὸ ἀνάπαλιν. Verum ſimplicius profecto deduxeris *ſumo* a *ſub* & *emo*. Nam prius fuit *ſurremo*, unde κατὰ συγκοπὴν *ſumo*. Sane Feſtus *ſurremit* exponit *ſumſit*. Atque adfert e veteri ſcriptore: *Inque manum ſurremit haſtam*. Item *ſurrempſit* poſitum ait pro *ſuſtulerit puerum*. Ergo ut *demo*, & *promo*, ita & *ſumo* ab *emo*, quod antiquis notabat *tollo*: ut alibi dictum. A *ſumo* eſt *ſumtus*, quia inſumitur ſive impenditur. Hinc *ſumtifacio*, in Onomaſt. ubi exponitur καταναλίσκω. A *proſumo*, *proſumia*, quia ante ſumerent ſpeculandi ergo. Feſtus: *Proſumia*, (ita etiam eſt in MSStis,) *genus navigii ſpeculatorium parvum*. Falli Scaligerum puto, cum ait, *proſumiam* antiquis fuiſſe *protumiam* pro *portumiam* a Græco πορθμεῖον.

SVO ex ſe gignit *ſutor*, & *ſutilis*, & *ſutrinus*: a quo *ſutrina taberna* alumnus eſt apud Tacitum. Ipſum *ſuo* eſt ab antiquo σύω, unde κασσύω pro καταςύω. Attice pro eo dicitur καττύω, quod Heſychius interpretatur ῥάπτειν. Hinc καττύμα, *ſutor veteramentarius*, ut vocat Tranquillus. Poſterioribus temporibus dicebatur *veterivalius*, aut *ſutriballus*. Gloſſ. vett. παλαιοράφος, *veterivalius*. Item: παλαιοράφιον, *ſutriballum*. Hinc vetus Juvenalis Interpres ad illa Juvenalis verba, *conſuto vulnere*: *Id eſt, a ſutriballo ſutus*. Interpretem eum poſt Conſtantinum vixiſſe, teſtimonium facit, quod ait *antiquos crucibus fixiſſe*. Quemadmodum autem Græci dicunt καττύειν, & συῤῥάπτειν δόλους, ita & Plautus dixit *conſuere dolos*. Ac ut illis Κάττυμα, (quod proprie *corium*, vel *ſoleas* aut *calciamenta* notat) pro *fraudibus* ac *doloſis artibus* ſumitur, ſic & his *ſutela doloſæ dicuntur aſtutiæ a ſimilitudine ſuentium*, ut ſcribit Feſtus in *ſutela*. Ut omnino ineptiat Papias, cum ait *ſutela* dici quaſi *ſubtile telum*. Nam, ut *cautela*, *medela*, *ſuadela*, ita *ſutela*. Indeque *ſutelloſi* dicuntur in vett. Gloſſis, qui Græcis δολοῤῥάφοι. Inter compoſita a *ſuo* eſt *ſubſuo*, hoc eſt, *ſubſarcio*, ὑποῤῥάπτω, unde *ſubſutio*, & *ſubſumen*. Gloſſ. Philox. *Subſutio*, ὑποκόλλημα, ὑπορραφή. *Subſumen*, ἀνακολλαφή, ὑποκόλλημα.

SVPELLEX juxta Pomponium eſt, *domeſticum patrisfamilias inſtrumentum, quod neque argento, aurove facto, vel veſti adnumeretur*. L. I. D. de ſupell. leg. Originem vocis adfert Labeo, L. VII. D. ibidem. Ex eo autem originem arceſſit, *quod olim his, qui in legationem proficiſcerentur, locari ſolerent, quæ ſub pellibus uſui forent*. Ita eum locum legi debere, jam olim Alciatus oſtendit, lib. I. Diſpunctionum cap. V. Non tamen a *legatis* magis eſſe arbitror, quam a *militibus*. Hi enim quæ ſecum in exercitum deportabant, pellibus involvebant, in quibus ipſis dormiebant, uti & inde tentoria faciebant. De *dormitoriis pellibus* ſatis dictum in *Segeſtria*. Sub pellibus vero hiemari ſolere, ſatis indicat locus hic Ciceronis in Academicis: *In quo magna rei militaris eſſe occupatio ſolet, ut non multum imperatori ſub ipſis pellibus otii relinquatur*. Aliud etiam etymon adfert Turnebus, Adverſ. lib. XVIII. cap. XXIII. Vult autem ita dicta eſſe, quæ *ſuper* cubiculares vel tricliniales *lectos* poni ſolent: cujuſmodi ſunt ſtragula, ſive lodices: poſtea autem latius eſſe extenſam ſignificationem, ad alia domus utenſilia, ſive omnia ea domus inſtrumenta, quæ in quotidianum uſum parata, in aliam ſpeciem non cadunt. A *ſupellectile* dicti *ſupellectilicarii*: de quibus Ulpianus, in l. quæſitum. §. idem Celſus. ff. de inſtruct. vel inſtrument.

SVPRA-

SVPERBVS non incommode deducas a *ſuper* & *ire*, inſerto *b*, ut in *ambages*. Ita verbum id erit a *ſupereundo*: qua voce uſus Lucretius, lib. III. verſ. MXLV.

Ac pedibus ſalſas docuit ſuperire lacunas.

Sic libb. omnes vett. non *ſuperare*, quomodo editum ab Aldo. Magis tamen placet, ut ſit a *ſuperbus*. [ὑπέρβιος, ab ὑπερβιάω pro ὑπερβαίνω.] *Superbus* vero ab ὑπέρφρων, quod idem notat, vel potius ab ὑπερόφρυς, quod eſt *ſuperciliosus*, *ſuperbus*, teſte Heſychio, cui ὑπέροπτος exponitur. Vel deducamus ab ὑπερβίως, quam etymologiam ſequitur quoque H. Stephanus palæſtra adverſus Lipſium, pag. CLXVII. Sane pro *ſuperbo* utitur hac voce Nonnus. Proprie notat *violentum*, ab ὑπὲρ & βία. Sed quia *ſuperbi* etiam *violenti* eſſe ſolent, nil mirum ſi hæc nomina permutentur μετωνυμικῶς. Poſſis & cum Priſciano *ſuperbus* ἁπλῶς deducere a præverbio *ſuper*, ut ſic dicatur, quia *extollit ſe ſuper alios*; quam ob cauſam Græcis quoque dicitur ὑπερήφανος, & ὑπερηφανής, ab ὑπερφαίνεσθαι, id eſt, *ſuper alios apparere*, epentheſi litteræ η, teſte Euſtathio. Eſt & alia ἐτυμολογία, ſed parum ἀναλόγως conficta. Eam adfert Cornelius Fronto: *Superbia*, inquit, *eſt a ſuperhabendo: arrogantia etiam in pauperem cadit.* Ubi *ſuperhabere* eſt *contemnere*, quomodo id verbum uſurpat Agellius, lib. I. cap. XIX. item Papinianus, Appuleius, alii.

SVPERCILIVM dicitur de quacumque re, quæ ſupereminet ac propendit: quomodo Maro I. Georg. dixit *ſupercilium montis*: quomodo item ſuperiorem ſcotiæ ſive trochyli quadram *ſupercilium* vocat Vitruvius lib. III. cap. III. & lib. IV. cap. VI. Sed hæc κατὰ μεταφορὰν dicuntur. Proprie vero in animantibus locum habet: ubi quid *ſupercilium* ſit, & unde dicatur, & quomodo ab *intercilio* differat, docet Iſidorus, lib. XI cap. I. *Supercilia dicta, quia ſuperpoſita ſunt ciliis*. Et mox: *Intercilium vero eſt medium illud inter ſupercilia, quod ſine pilis eſt*. De *ciliorum* voce ſic Feſtus: *Cilium eſt folliculus, quo oculus tegitur: unde ſit ſupercilium*. Et Iſidorus loco ante dicto: *Cilia ſunt tegmina, quibus operiuntur oculi, & dicta cilia, quod celent oculos, tegantque tuta cuſtodia*. Sed cum *cillere* antiquis ſit *movere*: (unde & *oſcilla*, quod *cillent os*, dicta exiſtimarunt veteres) magis veriſimile ſit, *cilia* dici, quia *perpetuo cillant*, haud aliter ac *palpebræ* vocatæ a *perpetua palpitatione*. [quas χείλη.] Porro quam *ciliorum* notionem faciunt Feſtus ac Iſidorus, ea locum habet in illo Lactantii lib. de opificio, cap. X. *Ut oculi munitiores eſſent ab injuria, ciliorum tegminibus Deus occuluit: unde oculos dictos eſſe Varroni placet*. Interim tamen videri queat, non tam primo id notare, quam per ſynecdochen partis: proprie autem ſignificare, non *totam oculorum tunicam*, ſed *ſuperiorem*, nec hanc *totam*, ſed *crepidinem* ejus, unde pili exeunt. Indicat id hic locus Plinii, lib. XI. cap. XXXVII. ubi ait: *Extremum ambitum genæ ſuperioris antiqui cilium vocavere, unde & ſupercilia. Genæ* enim hic non *malæ*, ſed *oculorum tegmina*, unde palpebræ prodeunt. Hadrianus Junius in Nomenclatore *cilia* ait eſſe *pilos e palpebris enatos*, uti *ſupercilium* ductum pilorum ſupra palpebras. Sed pili iſti dicuntur *palpebræ*, non *cilia*. Unde idem Plinius paullo ante dixerat: *Palpebræ in genis homini utrimque: Defluere eas haut immerito Venere abundantibus tradunt*. Non deſunt tamen, qui Hadriano Junio hac in parte ſubſcribant. Sane & Joſephus Scaliger in Conjectaneis cenſet a *ciliis*, quæ *pilos* notat, tum dici *conciliare*, συμπιλῶν, tum *cilicia*, quæ e *ciliis* ſeu *pilis* texta fuiſſe Aſconius quoque ait in Verr. III. Sed etyma iſtæc hactenus probare non potui. Magis placet *cilicia* dici, quia a *Cilicibus* inventa, quæ & Varronis ſententia eſt, lib. II. de R. R. cap. XI. Iſidorus, lib. XIX. cap. XXVI. *ciliciorum* vocem Arabicam facit: ſed citra cauſam. *Conſilium* autem & *conſiliare*, puto eſſe a *conſultu*, quod veſtes pedum *inſultu cogerent*: eoque & per *S* voces hæ rectius ſcribuntur.

SVPERSTITIO eo, juxta Cic. lib. II. de Nat. Deorum, differt a *religione*, quod hæc ſit *pius Dei cultus*; illa *inanis Dei timor*. Græci idcirco *ſuperſtitionem* vocant δεισιδαιμονίαν, quaſi dicas, *Deorum formidinem*: non quaſi non metuendus Deus, uti parentes: ſed quia non timendus, hoſtis inſtar. Ut Varro ſcripſit, teſte Auguſtino, lib. VI. de Civ. Dei. *Superſtitio* unde ſit, docere conatur Cicero lib. II. de Nat. Deorum: *Qui*, inquit, *totos dies precabantur & immolabant, ut ſui liberi ſibi ſuperſtites eſſent, ſuperſtitioſi ſunt appellati; quod nomen poſtea latius patuit*. Et ſane ea vox propria voti parentum. Hinc in querela parentis apud Quinctilianum, declamatione corporis projecti: *Ille eſt filius noſter, cujus ſpes ipſas amavimus, quem apud omnia templa & ſurdos votis deos ſuperſtitem precati ſumus, a quo ſepeliri optavimus*. Nonius tamen ſuperiorem nominis cauſſam improbat: cenſet enim *ſuperſtitionem* ex hoc habere proprietatem, *quod ſuperſtitioſi præ cultura Deorum ſuperſedeant cætera, hoc eſt, negligant*. Improbat quoque Lactantius, lib. IV. de vera ſapientia, cap. XXVIII. *Superſtitioſi*, inquit, *vocantur, non qui filios ſuos ſuperſtites optant (omnes enim optamus) ſed aut ii, qui ſuperſtitem memoriam defunctorum colunt; aut qui parentibus ſuis ſuperſtites, colebant imagines eorum domi tanquam Deos penates. Nam qui novos ſibi ritus aſſumebant, ut Deorum vice mortuos honorarent, quos ex hominibus in cælum receptos putabant, hos ſuperſtitioſos vocabant*. Triplici huic ſententiæ, addam tres alias ex Servio in VIII. Æn. Ubi ſic ſcribit: *Superſtitio eſt timor ſuperfluus & delirus: aut ab aniculis dicta ſuperſtitio, quæ multis ſuperſtites per ætatem delirant, & ſtultæ ſunt: aut ſecundum Lucretium, ſuperſtitio eſt ſuperſtantium rerum, id eſt, cæleſtium & divinarum, quæ ſupra nos ſtant, inanis & ſuperfluus timor*. Sententia eſt, *ſuperſtitionem* dici vel ab *eo, quod colitur*, vel *qui colit*, vel *modo quo colit*. Ab eo poſſe dici, quod colitur, quia Dii & ſidera *ſupra nos ſtant*. Poſſe deduci, ab eo qui colit, quia nulli magis Deos colunt, quam deliræ anus, quæ nimium diu *ſuperſtites* ſunt. Poſſe deduci a modo, quo Dii coluntur, qui in multis ſupra modum eſt. Ex his tribus etymis maxime placet poſtremum, quod Servio primum. Nempe ut *ſuperſtitio* ſit a *ſuperſto*, quatenus valet idem ac *ſuperſum*. unde *ſuperſtes*, qui *ſupereſt*. Ita *ſuperſtitio* erit, quando in cultu ultra modum legitimum aliquid *ſupereſt*. Sive quando cultus modum rectum *ſuperſtat* atque excedit. Imo hoc etymon magis etiam probo, quam Tullii, Nonii, vel Lactantii. Maxime enim *ſuperſtitionis* naturam aperit. [*Superſtitioſa* περιττὰ Gloſſ. *ſuperſtitio* eſt ὑπερπερισσ, & *ſuperſtitioſus qui ubique ſubſiſtit & hæret, etiam non timenda timens*.] A *ſuperſtitio* eſt *ſuperſtitioſus*: de qua voce jam vidimus. Cæterum præter notionem illam vulgarem *ſuperſtitioſus* etiam ſignificat augurem futurorum, & ariolum præteritorum, quæ humanitus ſciri non poſſunt. Ita Soſia Mercurium appellat *ſuperſtitioſum*. Amphitr. act. I. ſc. I. Eodemque modo uſurpatur Curcul. act. III. ſc. I.

SVPINVS ab antiquo *ſuppus*, ſive *ſupus*. Veteres enim non geminabant conſonas. *Supus* vero vel eſt a *ſupare*, quod eſt *jacere*, prout Feſtus exponit: vel potius a Græco ὕπτιος, ejecto τ. Agellius, lib. XIII. cap. 22. *Quod Græci ὑπὲρ, nos ſuper dicimus; quod illi ὕπτιος, nos ſupinus; quod ὑφορβὸς, nos ſubulcus*, &c. Feſtus: *Suppum antiqui dicebant, quem nunc ſupinum dicimus. ex Græco, videlicet pro adſpiratione ponentes literam, ut cum iidem ὕλας dicunt, & nos ſilvas. item ἕξ ſex, & ἑπτὰ ſeptem. Ejus vocabuli meminit etiam Lucilius:*

Si vero das quod rogat, & ſi ſuggerit ſuppum.

In arte vero Grammatica unde *ſupina* dicta ſint, non conſentiunt ejus artis magiſtri. Afferam ea de re verba Auguſtini Saturnii e lib. VIII. Grammat. Inſt. cap. XIX. *Sunt, qui ſupina dicta velint, quaſi ſubina, quod ſine tempore ſubeant ex verbo ad participia, atque verbalia. Sunt, qui dicta putent, quaſi ſupereuntia*,

Digitized by Google

ſupercunsia , *quod ſive tempore ſuperent natura verbi ad participiorum verbaliumque analogiam* . *Sed quicquid alii ariolantur* , *ego potius a ſupam vetuſtiſſimo nomine deductum puto* , *quod apud antiquos* , *interprete Sexto Pompeio* , *lib.* xvii. *idem ſignificabat* , *quod ſupinum apud nos* . Recte quidem de voce Saturnius: at interim rationem non adfert , cur *amatum* , *lectum* , ſimiliaque a Grammaticis *ſupina* appellentur . Eam nos adducimus in Animadverſionibus Grammaticis.

Svpparvm , ut Feſtus ait , *velum omne* , *quod ex lino eſt* , *dicitur* . Hæc igitur generalis notio . Variis autem ſpeciatim id nomen aptatum . Primum *veſtimentis* . Nam , ut Feſtus inquit , *Supparus dicebatur puellare veſtimentum lineum* , *quod & ſubucula appellabatur* . Atque addit , ita uſum Pomponium in Fullonia . Paulio poſt ſubjungit ; *Mulier videtur puella ſuppara induta : ut Afranius ait: Puella non ſum* , *ſupparo ſi induta ſum* . Sive, ut apud Nonium eſt , *Tace* . *Puella non ſum* , &c. Qui Afranii locus videtur potius repugnare ei , quod dixerat *ſupparum* eſſe *veſtem puellarem* . Niſi fortaſſe κατ' ἐρώτησιν hæc efferenda. Ut ſit ſententia , Cum me *ſupparo* induram conſpicias, dubitas utrum puella ſim, an mulier ? Videntur enim verba eſſe mulieris ſe puellam ſimulantis. Quo pertinent Feſti ſeu Verrii verba, *Mulier videtur puella ſupparo induto* . Sed & *aliis veſtibus* aptatum . Nam , ut idem Feſtus ait , *Puniceum veſtimentum ita vocat Nevius de bello Punico* . Ubi pro *Puniceum* malim *Punicum*. Ut ſignet ſchema Karthaginenſium , quorum cum Romanis bellum deſcribebat Nævius . Addit deinde : *Et in Nautis vocat Neptuno veſtem conſecratam ſupparum* . Ubi *Nautis* non puto eſſe fabulæ nomen , ſed commune ſeu appellativum. Ut ſententia* ſit, Nævium, quo loco deſcribit nautas veſtem Neptuno conſecrantes , appellare eam *ſupparum* . Ad *veſtimenta maſcula* refer & hæc Nonii verba : *Supparum eſt linteum femorale uſque ad talos pendens* , *dictum* , *quod ſubtus appareat* . De *maſcula* etiam *veſte* uſus Varro Eumenidibus , apud Nonium :

. . . . *Hic indutus ſupparum*
Coronam ex auro & gemmis fulgentem gerit.

Nec de *veſte* ſolum uti, ſed etiam de *navium velis*, non quibuſvis , ſed *minoribus* , quæ in ſummo malo , ſavente vento , pandi ſolent. Hoc ita eſſe docet nos Feſtus in ſchedis , quæ ex Farneſiana bibliotheca & Pomponii Læti ſchedis , cura Fulvii Urſini prodierunt: *Supparum appellant dolonem* , *quod eſt velum minus in navi* , *ut acation majus* . *Supparum autem dictum* , *ait Sinnius Capito* , *velut ſeparatum quod ſit disjunctumque a dolone medietatis mali* . Quæ vero prætetita miror in Commeliniana altera Feſti editione , quæ promittit ſuppletas ea Farneſiano codice lacunas . *Supparis* pro minori illo velo , quod deſcribit Feſtus , uſus Lucanus , lib. v. verſ. dcccaaix.

. . . , *Summaque pandens*
Suppara velorum perituras colligit auras .

Ubi cur *ſumma* dicat *ſuppara* , ſatis ea dictis cognoſcitur . Ubi ſimiliter Seneca , Statius, Manilius, Feſtus Avienus , alii . Denique poſteriores etiam *ſupparum* dixere (ut Feſtus ait) *vela linea in crucem expanſa* . Quibus ea verbis colligo , Feſtum vixiſſe ſub imperatoribus Chriſtianis : cum jam in honore ab omnibus ſacra crux haberetur . Sed de notionibus variis ſatis . Tandem ad etymon veniamus . Varro originem adfert , ſed quæ non habeat locum, niſi qua pro *veſte* ponitur . Verba ejus ſunt , lib. iv. de L. L. *Capitium ab eo* , *quod capit pectus* , *id eſt* , *ut antiqui dicebant* , *induta comprehendit* : *alterum quod ſubtus* , *a quo ſubucula* : *alterum quod ſupra* , *a quo ſupparus* , *niſi quod id dicant Oſce* . Ex Varronis igitur ſententia , quando pro *veſte* ſumitur , vel erit a *ſupra* , vel originem non habebit a Latio , ſed ab Oſcis . Priorem ſententiam ſequitur & Nonius , qui ſic dici ait, quod *ſubtus pareat*, hoc eſt , *appareat* . Pro quo perperam ſcripſerat Uguitio, ita vocari , quia *ſupra appareat* : eoque nomine recte culpatur a Neſtore Novarienſi . Verum quid ſi dicamus *ſuppara* eſſe a *ſupare* vel *ſipare* , hoc eſt , *jacere*? nempe conveniet id non male *veſti* , cum a *jacere*, vel *icere*, ſimiliter ſit *amictur*. Poſſis & cum Nunneſio deducere a κύπασσις , quod idem notat . Unde Heſychius exponit χιτῶνος εἶδος. K in Σ mutatur , quod interdum fit . Vel quid ſi dicamus eſſe ab ὑπὸ, id eſt, *ſub*, & φάρεος, quo pro *involucro* , ſeu *integumento* uſus Nicander: ac apud Joſephum quoque legas , λιγέον φάρεος , *lineum velamentum* ? Quod non diſplicet . Præſertim cum & φᾶρος pro eo dixiſſe videantur . Unde βλέφαρον , quod Etymologus dici ait quaſi τοῦ βλέποντος φᾶρος. Sane βλέφαρον eapſe de cauſſa aliter κάλυμμα , ἀπὸ τοῦ καλύπτειν, ac Ciceroni *tegumentum oculorum* vocatur . Itidem pro *velo navis* ſipaoe putamus eſſe a Græcia, qui σίφαρος vocant . Ut apud Epictetum : Βυθιζομένου δὲ τοῦ πλοίου τί μοι παρελθόν, ἐπαίρεις τοὺς σιφάρους . Itaque & recta ſcriptura videtur *ſipara* per *I* : quomodo Scaliger ſcribit ad Manilium . Cæterum φαρεος, φᾶρος, & σίφαρος, puto ab eodem fonte promanaſſe , nempe Hebræo פרכת , quod *velum* ſignificat : ac ſpeciatim de *velo arcæ* ſumitur , quod dividebat inter Sanctum & Sanctum Sanctorum .

†Svpparvm nemo ſolet in Etruſcorum verborum cenſum referre . At aperte Varro vocem *Oſcam* eſſe dicit in IV. de L. L. *Alterum quod ſubtus*, *a quo SVBVCVLA*; *alterum quod ſupra*, *a quo SVPPARVS*; *niſi quod id dicant Oſce* . In ultimis verbis ipſe ſe videtur Varro reprehendiſſe ; nam ſi Oſcum eſt, a *ſupra* non eſt . Sed tamen inde illud aſſequimur , *ſupparum* non *ſubtus* fuiſſe (quod (*) Nonius vult) ſed *ſupra*, quia Varro a Svpra deduci potuiſſe putavit , niſi Oſcum eſſet . Qui cum hoc dicit, aperte innuit, vocis hujus radices alibi quam in Latio fixas eſſe : in Oriente utique , id quod eodem Varrone duce tentare aggredior . Locus eſt Varronis in Eumenidibus , quem ex tribus locis apud Nonium divulſis , quaſi *diſcerpti membra poëtae*, ſic reponit Dacerius ad Feſtum in Svparvs . Loquitur autem ibi de quodam , qui ſupparo induto *aurorabat* , i. e. auroram mentiebatur:

Auroras oſtrinum hic indutus ſupparum ,
Coronam ex auro fulgentem gerit ,
Luce locum adficiens .

Vides primum, ſupparum oſtro infectum fuiſſe: cui conſentit Feſtus , ubi ait *Puniceum* (*Punicum* reponebat Voſſius : male) Naevio vocari ſupparum . Deinde illud , *Luce locum adficiens* , oſtendit oſtro ſaturum fuiſſe eo uſque , ut lucem ſpargeret, aurorae inſtar . At interim vide , utrum hoc praeſtare potuiſſet *ſupparus* , ſi ſubtus latuiſſet , quod vulgo ſibi perſuadent . Verum his miſſis , quae ad illuſtrandos grammaticos magis , quam ad originem vocabuli faciunt ; ad etymon *ſuppari* jam accedo , quod haud dubie ab Oriente arceſſendum . Nam cum ſuppari color *Auroram* retulerit ; cur non ex Chaldaico aurorae nomine שפרפרא *ſeparpera* (quod

(*) *Nonius ſic* ἐτυμολογεῖ , *ut ſit* dictum, quod ſubtus appareat . *Egregie fallitur* , *primum*, *quod Varro ex* Supra *deduci potuiſſe dixit*, *niſi Oſcum eſſet*: *deinde quid hac etymologia ineptius* , *quod* ſubtus appareat ? *nam duo haec* ſubtus & apparere *ſeſe invicem colliduntur* . *Patet id etiam ex loco Afranii ibidem apud* Nonium : Tace : Puella non ſum (*imo* , Sim , *modo nimirum potentiali*) ſupparo ſi induta ſum ? *Ubi ſive adoleſcens quis* , *ſive potius femina jam mulier ficta loquitur* , *puellam ſe ſimulans* , *indutis ob* id ſuppare , *veſte ſcilicet puellari* . *At ſi ſupparus ſubtus latebat* , *quorſum ea verba* ? *Jam vero id clarius etiam ex Varronis loco in Eumenidibus infra producendo conſtabit*. *Verum ne plura: certum habes* , *Nonium ſcripſiſſe* ſupra , *idque poſtea librarios mutaſſe in* ſubtus : *nam certe Uguitio* (*meliora utique exemplaria nactus*) ſupparum *ita vocari ait* , *quia* ſupra appareat *Qui non recte eo nomine a Neſtore Novarienſi accuſatur* .

(quod & Dan. VI. 20. & centies in Targumim legitur) *ſupparus* deducetur ? aut vero vicinius ex Syriaco ספר *ſepar* , quod idem ſignificat? Nihil verius . Sed tamen multo aequior viris eruditis videbor ; ſi tum *ſeparpera* aut *ſopar* (Orientale aurorae nomen) tum ipſum Etruſcorum & Orientalium *ſupparum* ab aliquo communi ſtipite propagatum dixero, nempe a verbo ספר *ſepar*, quod verbum Hebraice, Chaldaice & Syriace (& quidem tam in radice manens , quam in derivatis ſuis) *elegantiam* ac *decorem* notat . Inter Chaldaica autem derivata eſt שופרא *ſupere* i. e. *pulchritudo*, ipſum ſcilicet *ſuppari* vocabulum : quem mira elegantia praeſtitiſſe , non tantum producti Varronis verſiculi oſtendunt , ſed etiam quod puellaris amictus eſſet , teſte Feſto , & Afraniano hoc fragmento apud eumdem & apud Nonium : *Taceo : Puella non ſum* (malim *ſim*,) *ſupparo ſi induta ſum?* Fallitur vero in eo Voſſius, quod primariam ſuppari notionem hanc ponat , ut ſit *Velum omne , quod ex lino eſt* . Nam quae ſit primaria ſignificatio , ea huc uſque dicta ſit manifeſtum . Ceterum non nego, translatum poſtea id nomen ad ſuprema navium minora vela ſignificanda, quae (ut certo mihi perſuadeo) nihilo minus , quam veſtis, oſtrino colore fulgebant ; alioqui eminus dignoſci nequiviſſent . At ſupparum fuiſſe eminus animadverſum , declarat id quod Seneca Epiſt. LXXVII. prodidit de navibus Alexandrinis , quibus ſolis licebat ſupparum intendere , Capreas & Minervae promontorium intrantibus ; quo loco ceterae ſupparum contrahebant , ac majore velo jubebantur eſſe contentae . Verum quid argumentationibus immoror? cum aperte Seneca in Medea 327. ſcripſerit: *Alto RVBICVNDA tremunt ſuppara velo*. Ergo quidquid ex illo oſtrino & eleganti linteo, cui *ſupparo* nomen erat , fiebat (ſive veſtis , ſive velum nauticum, ſive aulaea tentorii eſſent) id continuo *Supparum* dicebatur . Et certe Jer. XLIII. 10. Nabucodonoſoris tentorium שפריר (*ſaprir*) vocatur, utique quia ejus tentorii vela ex ſupparo oſtrino erant . Duplex autem canina littera , quae in hoc vocabulo reperitur , Chaldaiſmo eſt imputanda ; nam Propheta hic vocem ipſam , ut a Chaldaeis uſurpabatur , poſuit ; quia de Principis Chaldaei praetorio agebatur . Amant enim Chaldaei duplicare litteras, veluti cum בלבל *bilbel* dicunt pro בלל *balal* h. e. *confundere* , & ſexcenta in eumdem modum . Et hactenus quidem tradita *ſuppari* originatio veriſſima eſt . Tamen afferatur a me & altera , quae ſequitur . Syris עופרא *hupro* , *amiculum* (**) ſignificat . Ex hoc vero nomine , aſpirata primore littera in ſibilum tranſeunte , ſit *Supparus* . Sed prior derivatio omnimodis verior . MAZOCHIVS .

SVPPEDITO mihi ſic dici videtur , quia qui *ſuppeditat* , is facit , ut aliquid alicui *ſuppetat* . Nunneſius tamen putat factum eſſe ex ὑπηρετῶ , quod eſt *miniſtro*, *operam navo alteri* . Juxta aliquos *ſuppedito* conficitur ex *ſub* , & *pedito* . Quod a *pedes*, ut *equito* ab *eques* . Gloſſæ vett. *pedito* exponunt πεζεύω . Ita *ſuppeditare* proprie ſit *ſub aliquo peditare* : Fortaſſe igitur primum ea vox miniſtris convenit , qui domino equitanti pedibus ipſi iter facientes omnia præbere cogerentur . Vel *ſuppeditare* proprie ſit *peditem* ad militiam præbere : a militia vero ad alia omnia extenſa ſit ſignificatio . Quomodo a *choris* proprie ſit χορηγῶ, quod proprie eſt, *choros ſumptibus meis adorno* : ſed generatim ſumitur pro *præbere* , *ſuppeditare* . Gloſſ. vett. χορηγῶ , *præbeo*; ἐπιχορηγῶ , *ſubminiſtro*, *ſuppedito* . Perotto placet *ſuppedito* proprie eſſe *ita large præbeo* , *ut etiam ſub pedibus ponam* . Sed priora magis placent .

SVPPERNARE , ſeu *ſubpernare* , uſurpat Catullus carmine ad Coloniam :

In foſſa Liguri jacet ſubpernata ſecuri :

prout Feſtus legit, ut liquet ex ſchedis Farneſianis a Fulvio editis . In antiquis editionibus eſt *ſeparata* , etiam illa , quæ Regii Lepidi prodiit anno CIƆCCCCLXXXI. Atque inde Politianus in Miſcellaneis, cap. LXXIII. fecit *expernata* . Eamque ob vocem a Marullo Tharchoniata deriſus fuit. Fulvius Urſinus notis in Feſtum ait , mirari ſe, quod Antonius Auguſtinus dicat, deriſum a Marullo Politianum , quia *expernata* ſcripſerit , cum *ſuppernata* repoſuerit . Miror equidem id a Fulvio ſcribi, cum editio Baſilienſis operum Politiani , quam Epiſcopius dedit anno CIƆIƆLIII. plane id dicat , quod dicere negat Fulvius . Nec ſane aliter in face critica eum Politiani locum repræſentat Gruterus . Valet *ſuppernare* idem fere ac *ſuffraginare* , ſeu *ſuffraginum nervos incidere* , ἐκνευρίζειν . Originem vocis aperit Feſtus : *Suppernati* (ita quoque in MSStis exaratum) *dicuntur* , *quibus femore ſunt ſuccisa in modum ſuillarum pernarum* . *Ennius :*

His pernas ſuccidit iniqua potentia Pœni .

Quibus allatum ante Catulli locum ſubjungit . Ergo *ſuppernati* ſermo eſt iſte apud Petronium , initio Satirici : *Date mihi ducem , qui me ducat ad liberos meos . Nam ſucciſi poplites membra non ſuſtinent* .

SVPRA non eſt a *ſup* ſive *ſub*, quod eſt apud Scaligerum de cauſſis L. L. cap. CLV. ut nempe *ſupra* ſit ab *ſup* , ut ab *in intra* , a *con contra*: ſed eſt *ſupra* ex *ſupera*, ut *infra* ab *infera* . *Supera* ex *ſuperus* vel *ſuper* , quod ab ὑπέρ . Ut a *ſuper deſuper*: quaſi *de ſupero* : quod Lucretio *ex ſupero* . A *ſuperus* eſt *ſupero* , non ab ὑπεραίρω , ut Nunneſius in Grammatiſtice putabat . A *ſuperus* eſſet *ſuperiſſimus* , ſive a *ſuper ſuperrimus* : ſed pro eo κατὰ συγκοπὴν καὶ μετάθεσιν dicimus *ſupremus* , & altera συγκοπῇ *ſumus* ſive *ſummus* . Hinc in numerando *ſumma*, κεφάλαιον ἐπὶ ψήφου , ποσότης , συμψήφησις . ut veteres Gloſſæ interpretantur . Cicero in Hortenſio : *Quid tu , inquam , ſoles , cum rationem a diſpenſatore accipis , ſi æra ſingula probaſti , ſummam , quæ ex his confecta ſit , non probare* . Seneca , extrema epiſt. XL. *Summa ergo ſummarum hæc eſt ; tardiloquum te eſſe jubeo* . Sic epiſt. LXXVI. *ſummula minuta* . Sed de etymo diſſentit Cæſar Scaliger in comment. de Plantis : *Summam* , inquit , *eſt conciſum , quod integra voce fuit ſupremum . At ſummam rei cum dicimus , id aliud eſt , & a ſumendo ſumtum eſt : ut ſi dixerim cum Plauti paraſito : quinquaginta , centum , triginta , ſexaginta ; miles ſtatim quærit ibi : quanta iſthæc hominum ſumma eſt ? propterea quod accipit ea quatuor membra , quæ ſic ſibi ſumenda jubet miles , ut unus fiat numerus , qui eam ob cauſſam dicatur ſumma* . Hæc ille . Ingenioſe quidem : ſed falli arbitror . Simplicius enim ſit putare , eo *ſummam* dici , quia vere *ſummus* eſt is numerus , quo colligitur totum . Seu enim magnitudinem ſpectes , nullus eo ſuperior : ſeu locum , aut primo loco ponitur, aut potius extremo , qui & ipſe *ſummus* vocatur . Ut apud Horatium :

Prima dicte mihi , ſumme dicende Camena .

A *ſumma* eſt *ſummatim*, κεφαλαιωδῶς , ſive ἐν ἐπιτομῇ . Item *ſummarium* . In quo ſit illud , quod ſe facturum ait Maro , cum dicit ,

. . . . *Sed ſumma ſequar faſtigia rerum* .

Probam eſſe vocem , docet Seneca , epiſt. XXXIX. ubi ait veteribus dici *ſummarium* : quod ſuo ævo diceretur *breviarium* : quo uſi Plinius, Tranquillus, alii . A *ſummus* quoque eſt *ſummas* : ut apud Appul. *ſummatem ejus regionis*, & *ſummatis Deæ* . Onomaſt. *Summates* , μεγιστᾶνες . Ὑπέρ vero , unde *ſuper* fieri dicebamus , eſt ab Hebræo עבר , quod eſt *trans* , *citra* , *ſuper* . A qua ipſa voce Hieronymus, Theodoretus , & quidam alii Hebræos dici volunt, quaſi περάτας , ſive *tranſitores* , quia nempe Abraham , (cum prius in Meſopotamia habitaret,) divino juſſu , patris domo relicta , trajeciſſet Euphratem . Sed rectius Joſephus , lib. I. Antiq. Jud. cap. XIV.

(**) *Quod credo ſic dictum quia* עפר haphar, *i. e.* pulverem *arceret* ; *pertinebat enim magis ad munditiem quam ad neceſſitatem* . *Notum eſt Italorum* in ſpolverino . *Chaldaei hoc idem cum* Mem *formativo uſurpant* , *ut ſit* , מעפרא maaphera .

Digitized by Google

xiv. Euſebius de præparatione Evangelica, lib. xi. cap. iv. Theophilus, lib. iii. contra gentes, pluresque alii, qui docent eam appellationem eſſe ab *Hebero*, Semi pronepote: nempe quia (ut quoque Eucherius in Geneſin ſcripſit) *eo tempore, quando linguarum facta eſt varietas, in ſola domo Heber, quæ antea fuit, lingua remanſit*. Nec eſt quod aliquem transverſum agat auctoritas Ambroſii, qui in cap. xiii. ad Philipp. etymon hoc plane improbat, potiuſque ab auctore gentis Abramo *Ebræos* quaſi *Abræos* dictos autumat. Nam omnem dubitationem tollit, quod Moſes Geneſ. xxxi. *filios Heberi* dicat pro *Hebræis*: quodque Bileam, Num. xxiv. xxiv. ut *Aſſurum* pro *Aſſyriis*, ita *Heberum* ponat pro *Hebræis*.

SVRA, eſt *pulpa illa tibiæ carnoſa & ventricoſa*, unde Græci γαστροκνήμιον vocant. Ita accipit Plinius, lib. xi. cap. xlv. cum *homini tantum dotum* ait: item Vegetius, qui eam in milite fortitudinis ait ſignum. Sed apud Maronem, aliosque, ponitur pro *integro crure*. Quare videri poſſit ob ſimilitudinem ſic dici a *ſurus*, quod antiquis (ut in *Surculus* dicam) *palum* ſignificabat. Hoc ſane etymon placuit Julio Scaligero, Exercit. cxl. Melius ſane hoc, quod in Catholico refert Joannes de Janua, qui a *ſuo* duci ait, quia tibiam femori quaſi conſuit, atque unit. Sed quo minus in totum Scaligero aſſentiam, facit, quod *ſuru* non κυρίως, ſed συνεκδοχικῶς pro *palo* accipiatur. Quare *ſura* potius ſit ex Hebræo שאר, hoc eſt, *caro*, quia carnoſa tibiæ pars. Vel ab Arabico سير *ſuisru*, hoc eſt, *ire*, *ambulare*, quia ad eundum conducit. [vide num ab ὑρά, quatenus id vocabulum notat τὰ ὀπίσθια.] Fuit & *Sura* cognomen apud Romanos. Primus ſic vocatus P. Cornelius Lentulus, Catilinæ ſocius: nempe quia is, cum Sylla rationem ab eo poſceret pecuniæ publicæ, quam quæſtor tractaverat, dixerat ſe non poſſe rationem reddere, ſed præbiturum *ſuram*: ut pueri ſolent, ſi in pila ludo deliquerint, pilæ *ſuram* præbent percutiendam. Auctor Plutarchus in Cicerone. Itaque ſic corrigo locum Iſidori, lib. xviii. cap. ult. *Suram dicitur dare, qui crure prolato pila feriendum colluſoribus præbet*. In editis atque etiam MSStis meis corrupte expreſſum, *pilam crure oblato feriendam*. [Hujus diminutivum *Surula* & contracte *Sulla*, unde *Syllæ* videtur ortum nomen.]

SVRCVLVS a *ferro* & *cædo* deducere videtur Iſidorus, lib. v. cap. vi. *Surculi*, inquit, *a præciſione ferri nominati*. Pro quibus Papias corrupto, credo, Iſidori codice deceptus, habet *ſurcula a præpoſitione ferri dicta*. Sed Iſidori etymon eſt ineptum. Eſſe vero *ſurculus* ὑποκοριστικὸν a *ſurus*, monent, Perottus, Jul. Scaliger, Exercitat. cxl. & animad. in hiſtoriam Theophr. lib. i. cap. ii. Joſ. Scaliger in Conject. Imo e veteribus idem tradidit Feſtus, qui & *ſurum* interpretatur *palum*. Enniumque eo uſum ducet. Locus Ennii ſic legitur in ſchedis Farneſianis:

. . . . *Unus*
Surus ſurum ferre: tamen defendere poſſent.

Intelligit autem *vallum*; quod hic Feſti locus indicat: *Crebriſurum apud Ennium ſignificat vallum crebris ſuris, id eſt, palis, munitum*. *Surus* quoque legas apud Varronem, lib. vii. de L. L. item lib. ix. ex Scaligeri emendatione. [Vide Nonium in *Syrus*. Heſych. Σύαρον τὸν κλάδον, apud Dionem legas Σιάρον ἐν σύρον. compoſitum pro *palis* aut *trabibus*.] Videtur autem *ſurus* proprie dici *ramus major*, quod ex *ſurculi* voce cognoſcimus. Sed cum a *ſurus* ὑποκοριστικῶς *ſurulus* fuerit dicendum, prope eſt, ut ſuſpicer antiquos etiam *ſurcus* dixiſſe, [imo etiam *ſuriculus*.] præſertim quando & *ſurrus* legitur gemino *rr*, quod levi immutatione ex *ſurcus* corruptum videtur. Id ſi placet, dicam *ſurcus* eſſe a *ſurgo*, pro quo veteres (qui G neſciebant) *ſurco* dixere. Nempe quia eſurgit ex arbore. Quod etymon etiam invenio apud Cæſarem Scaligerum, Animadverſionibus in Theophraſti Hiſtoriam Plant. lib. vi. cap. i. Vel derivem a שרק, quod R. Solomoh *ramum* ſive *palmitem vitis* optime interpretatur.

SVRDVS, prius *ſordus*, contractum ex *ſordidus*, quia aures *ſordibus* oppletæ; non quaſi hæc una *ſurditatis* cauſſa, ſed quia notiſſima. Itaque e contrario *purgatas a ſordibus aures*, quæ bene audit. Ut apud Horatium, lib. i. epiſt.

Eſt mihi purgatam crebro qui perſonet aurem.

Atque hoc etymon & Papiæ & Perotto probatur. [*Sordus* pro *Surdus*, unde Σορδισμός. vide Nonium in *Tunica*. *Muti enim & Surdi ſemper confunduntur*.] Vel dicatur *ſurdus* quaſi *ſeoridus*, ex *ſe*, id eſt, *ſine*; & *oro*, hoc eſt, *aure*, unde *oricula*, & *oricilla*: ut apud Catull. *vel imula oricilla*. Ab *ora oridus* fuerit, hoc eſt, *auritus*; ut a *caleo*, *calidus*. *Auritus* autem pro *audiente*, quomodo *auritas quercus* in primo odarum poëta ait, quæ Orphei cantu caperentur.

‡SVRDVS recto tramite fluxit ab חרש *heres*, quod in Hebr. cognatiſque linguis ejusdem eſt notionis ac *Surdus*. Ab eo vero, ubi τὸ *Shin* pro more Syrorum & Chaldaeorum in T mutaveris, fiet *Heret*. ſive potius (in forma emphatica, & E in V Syriace Tyrrheniceque mutato) fiet *Hurto*. Ac poſtremo aſpiratione de more in ſibilum degenerante, pro *Hurto* ſit *Surto*, unde *Surtus*, Latinis autem (T emollientibus) *Surdus*. Tot mutationes quis crederet? Sunt tamen regulares omnes: nec niſi paulatim & tractu temporis eæ viciſſitudines in vocabulis accidunt. MAZOCHIVS.

SVRSVM [a *ſurgo*] eſſe compoſitum a *verſum*, ſatis liquet ex iis, quæ de hoc diximus in *Proſa*: ubi oſtenſum ſimiliter dici *prorſum* quaſi *proverſum*, *dextrorſum* quaſi *dextroverſum*, *iſtorſum* quaſi *iſtoverſum*, atque ita in aliis. Sed quæ in *ſurſum* prior ſit compoſiti pars, non ita evidens eſt. Sunt qui eam eſſe cenſeant *ſura*, vel *ſuper*. Sed arbitror, eſſe *ſus*, quod ſæpe in compoſitione invenitur, & idem valet, quod compoſitum ejus *ſurſum* ſive *ſuſum*. Ut *ſuſtollo*, ſive *ſurſum tollo*; *ſuſpicio*, *ſurſum ſpecio*; *ſuſcito*, *ſurſum cito*; ſimiliaque *ſuſcipio*, & *ſuſpicor*, teſte Priſciano, lib. i. Sed & dicimus, *ſuſque deque*, quod proprie valet *ſurſum & deorſum*, ἄνω καὶ κάτω. Nam quid aliud eſt *ſuſque deque fero*, vel *ſuſque deque habeo*, quam *nihil penſi habeo ſurſum an deorſum hoc eat*? Vide de eo loquendi genere Gellium, lib. xvi. cap. ix.

SVS, ut quidem Donatus ſcribit, Eunuch. act. iii. ſc. ii. factum e Græco ὗς, converſo ſpiritu aſpero in S, quomodo ab ἕξ eſt *ſex*; ab ἑπτὰ, *ſeptem*, &c. Sed nil opus eo recurrere, cum Græci ipſi & ὗς dicant & σῦς. Ac dubium, utrum ὗς prius fuerit an σῦς. Si σῦς, ſic videtur dicta a σεύεσθαι, ſeu σύεσθαι, διὰ τὸ ὁρμητικῶς ἔχειν· quod etymon apud Athenæum, Euſtathium & Etymologum legere eſt: utque ab hac mente eſt, quod Papinius *ſuem* vocat *fulmineum*. Sin ὗς prius fuit, verior poterit videri altera etymologia, quam idem Etymologus ponit, ut ſit ab ὕεσθαι, hoc eſt, βρέχεσθαι, quia id animal aquis gaudet. Ita ab ὕω ὕσω erit ὗς, & pleonaſmo τοῦ σ, σῦς, quomodo a μικρὸς eſt σμικρός. Eſt & tertia hujus vocabuli etymologia, ut ſic dicatur a θύω, id eſt, *macto*, *ſacrifico*, quia animal id ſacrificiis accommodatum. Varro, lib. ii. de R. R. cap. iv. *Sus Græce dicitur* ὗς, *olim thyſus*, (malim θῦς) *ab illo verbo, quod dicunt* θύειν, *quod eſt, immolare*. *Ab ſuillo enim genere pecoris immolandi initium primum ſumtum videtur: cujus veſtigia, quod initiis Cereris porci immolantur, & quod initiis pacis fœdus cum feritur, porcus occiditur: & quod nuptiarum initio antiqui reges ac ſublimes viri in Hetruria in conjunctione nuptiali, nova nupta & novus maritus primum porcum immolant. Priſci quoque Latini & etiam Græci in Italia idem factitaſſe videntur, nam & noſtræ mulieres, maxime nutrices, naturam, quæ fœminæ ſunt, in virginibus appellant porcum, & Græci* χοῖρον, *ſignificantes eſſe dignum inſigne nuptiarum*.

Quem locum, licet prolixior, integrum adſcripſi, ut eadem pareat, unde ſit quod pars ea, qua puellæ ſunt feminæ, dicatur *porcus*, & Græcis χοῖρος, vel χοιρίον, quomodo ea voce uſus Ariſtophanes. Quod vero dicit Varro, ὗς dici quaſi θῦς, idem a Græcis quoque ſcriptoribus proditum eſt. Ita Athenæus, lib. IX. 14. ait οἱ δὲ τὸν εἰρῆσθαι, οἱονεὶ θῦν, τὸν εἰς θυσίαν εὔθετον ὄντα. Et Clemens Alexandrinus lib. II. Strom. ait: Λέγουσί γ᾽ οὖν τινα τῶν φιλοσοφούντων, ἐτυμολογοῦντα τὴν ὗν, θῦν εἶναι φάναι, ὡς εἰς θύσιν καὶ σφαγὴν μόνον ἐπιτήδειον. Quorum verborum mens eſt: dici quendam ſapientiæ ſtudioſum virum, *ſuis* etymon adducentem dixiſſe ὗν dici quaſi θῦν, quod viſcerationibus tantum atque epulis aptus eſſet. At mire in his cæcutiit bonus Fungerus, qui ſomniat, non *ſuem*, ſed *philoſophum* quendam nominatum a Græcis ὗν quaſi θῦν. Etymo *ſuis* allato favet quoque hoc Ovidii, lib. IV. Faſt.

A bove ſuccincti cultros removete miniſtri.
Bos arat: ignavam ſacrificate ſuem.

A *ſuis* in obliquo olim *ſueris* dixere, ut a *Jovis*, *Joveris*, a *bos boveris*. Hinc *ſueres* ſunt quædam partes ſuillæ. Citat Feſtus ex Plauti Carbonaria:

Ede pernam, ſumen, ſueres, ſpetile (alii *ſpectile*,) *callum, glandia.*

A *ſus* eſt *ſucula*, exigua ſus. Eſt & in torculari *ſucula*, ita dicta ob ſimilitudinem. Utitur Cato, cap. XIX. Plautus Rudente act. IV. ſc. IV. Vide Feſtum in *Suculo*. Turnebum, lib. VII. cap. XXV. Philandrum, & Baldum, in Vitruvium. A *ſue* quoque eſt *ſubare*, nempe a *ſubus* pro *ſuibus*, quomodo pro *bovibus* dicimus *bobus*, & *bubus*, unde *bubulcus*. Vel ſi a Græcis eſſe malis, non tamen erit a θορῶν, uti ſcripſerunt, (nam & vox hæc longius abit, & ſignificatio ejus nimis laxa, ut quæ generatim ſignet *furibunde ad aliquid impetu ferri*,) verum a Græco συφᾷν, quod Æolice eſt συβᾷν, unde *ſubare*. Nec longe abit σύβαξ ſive σύβας, quod ſignificat ſuillis moribus præditum, porcique inſtar libidinoſum. Nempe itidem σύβας dicitur quaſi σύας, hoc eſt, συάδης. Heſychius: Σύβας, λάγνος. Σύβακα, συάδη. Συβαλλής, ὁ καταφερὴς πρὸς τὰ ἀφροδίσια. A *ſue* quoque eſt *ſurire*: quod proprie de porcis maribus dici videtur: ut *ſubare* de feminis. Sic ſane, ſed in piſcibus, diſtinxit Appuleius in Apologia: *Memento de ſolis piſcibus hæc volumina a me conſcripta: qui eorum coitu progignantur, qui ex limo coaleſcant, quoties, & quid anni cujuſque eorum generis feminæ ſubent, mares ſuriant.* Huc quoque trahunt, quod in Gloſſis Philoxeni *ſ*ᵢ*ris* explicatur καπρᾷ, quod eſt a κάπρος ſive *aper*: *ſubet* autem exponitur ὀργιᾷ, ubi quivis legendum videt ὀργᾷ, hoc eſt, *libidinis impetu excitatur*, ab ὀργή, hoc eſt, ὁρμή. Verum hoc argumentum plane invalidum, cum ὀργᾷν ſit vox generalis, non maribus minus, quam feminæ competens; καπρᾷν vero de feminis vel κυρίως dicatur: ut quod propria notet *appetere marem*; nempe κάπρον, id eſt, *verrem*. Gloſſ. *Verres*, κάπρος. Indeque apud Comicos κάπραινα de *muliere ardentiſſimæ libidinis*. Voce καπρᾷν ſic uſus Ariſtoteles lib. VI. de *hiſtor. animal.* cap. XVIII. Καὶ αἱ ὕες, ὅταν ἔχωσι πρὸς τὴν ὀχείαν ὁρμητικῶς, ὃ καλοῦνται καπρᾷν, ἐθέλουσι καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Vides ut Ariſtoteles clare dicat *porcum feminam* καπρᾷν, non ὀργᾷν. Itaque & Gaza tranſtulit: *Sues*, inquit, *feminæ cum libidine excitantur, quod ſubare dicitur, vel homines adgrediuntur*. Recte; quamquam nec ſi *ſurire* dixiſſet, cenſoriam notam mereretur. Nam non Latini minus, quam Græci diſcrimen iſtoc negligunt. Ita *ſubare* de maribus dicunt Tertullianus exhortatione ad caſtitatem, & Hieronymus lib. I. adverſus Jovinianum. Contra *ſurire* quoque de feminis dici indicat hic locus Feſti in voce *Suillum*: *Immundiſſimi ſunt ſues ex omni manſueto pecore, & ardentiſſimæ libidinis, ita, ut opprobrium mulieribus inde tractum ſit, cum ſubare & ſurira dicantur.* Nam *ſurira* legendum eſſe, non ut in vulgatis, *ſubire*, & Scaliger monet, & clare oſtendunt, quæ hactenus diximus.

Puto autem, ut a *ſubus* pro *ſuibus* eſt *ſubare*; ita ab antiquo genitivo *ſueris* pro *ſuis*, de quo ante dictum, eſſe *ſurire* quaſi *ſuerire*.

†Sus ſuitne ab Hebr. סוס *ſus*? quae vox etſi Hebraice non *ſuem* ſed *Equum* notat: at potuit patere ab initio latius. Et habet ſermo Latinus plurima animantium nomina mere Hebraica, quae tamen aliud Latine, quam Hebraice ſignificant: cujus generis in nominibus animalium, notionum ἐναλλάγας complures attuli ſupra in Leo. Ibi vide. Hoc ſi minus placet, deducatur Sus per me licet a זיז *ziz* (ſive molliter *Sis*) qui eſt apud Hebraeos *Aper*, i. e. ſus agreſtis. *Jod* & *Vau* facillime inter ſe permutantur. Haec pronior originatio. Mazochius.

Susinum oleum, quod dicitur, indicat hic Plinii locus lib. XIII. cap. I. *Suſinum tenuiſſimum omnium eſt* [olei generum] *Conſtat ex liliis, balano, calamo, melle, cinnamomo, croco, myrrha, aſpalatho.* Σούσινον μύρον vocat itidem Athenæus, σούσινον χρίσμα Dioſcorides. Eſt a σοῦσον, quod lingua Punica ac Phrygia idem ac λείριον ſeu κρίνον, ut ſcribit Etymologus. Perſicum quoque eſſe, docet Stephanus περὶ πόλεων. Uterque ait *Suſa*, Suſianæ regionis metropolim, hinc nomen accepiſſe, ob liliorum iſtic loci creſcentium copiam. Alterum quoque ejus urbis etymon adfert Etymologus. Nam forte ſic dici ἀπὸ τοῦ ἐπικατιμῶν αὐτοῖς, οἶμαι. σουσίαν γὰρ ὑπὸ Σύρων τον ἵππον λέγεσθαι. Sane Hebræis סוס, *equus*. Sed iiſdem quoque שושן, *lilium*; quod prius etymon confirmat. Indeque nomen proprium *Suſanna*.

Suspicor & *ſuſpicio* eſſe a *ſuſum* ſive *ſurſum*, ubjicique alterum *S*, ſcribit Priſcianus, lib. I. cap. de literarum numero ac permutatione. Mihi magis veriſimile ſit, eſſe a *ſub* & *ſpecio*. Nam quod Latinis eſt *ſuſpicari*, id Græcis ſimiliter eſt ὑποβλέπεσθαι & ὑφορᾶσθαι. Ὑπὸ autem eſt *ſub*; ut ἀπὸ, *ab*. Heſychius: Ὑποβλεπόμενος, φοβούμενος, ὑπονοῶν: Idem: Ὑφορώμενος, ὑποβλεπόμενος, φοβούμενος, ὑπονοῶν. A *ſpecio* eſt *ſuſpicor*; ut ab eodem eſt *conſpicor*. Et ut ab hoc *conſpectus*, ita ab illo *ſuſpectus*. Imo & *ſuſpectis* pro *ſuſpicio* dicitur. Terent. Andr. Act. III. II.

Nam qui iſtæc tibi incidit ſuſpectio.

Tullius, Philipp. I. *Suſpectionis aliquid adferret*. Ita in libro Longobardicis literis ſcripto ſe reperiſſe teſtatur Hieronymus Ferrarius. In vulgatis eſt *ſuſpicionis*. Similiter in Auſonii ad Paulinum, Paulini item ad Auſonium epiſtola, ea vox legitur. Fortaſſe autem miretur quis, quod in *ſuſpicionis* voce ſecundam producat Martialis, ut cujus ſit lib. XI. ep. XLVI.

Oblinitur minima, ſiqua eſt ſuſpicio, rima.

Similiter producit Plautus Amph. act. I. ſc. II. Aſin. act. IV. ſc. I. & alibi ſemper. Nec deſunt qui in Terentii, Auſonii, Paulini locis ante citatis *ſuſpicio* pro *ſuſpectis* legant antepenult. porrecta. Rationem vero ejus moduli puto, quod κατὰ συγκοπὴν ſit factum e *ſuſpicatio*. Niſi malis, quod adfert Jul. Scaliger, lib. VII. de re Poët. poſter. partis cap. II. Ait enim a *ſuſpicitum* fore *ſuſpicitia*, ſed pro eo dici *ſuſpicis*, ac ſi brevis reperiatur ſecunda ejus vocis (quomodo in verſibus Cornelio Nepoti falſo tributis legere eſt:

Suſpicione, Paris, ne credite, ludimur, inquit.)

ſyncopen intelligi, quoties vero producitur, eſſe ſynæreſin. Sunt quibus placeat & *ſuſpicio* verbum ſecundam habere porrectam, cum ſignificat *ſuſpectum habeo*: qua ratione Salluſtius in Jugurth. dixit: *Suſpectus regi, & ipſe eum ſuſpiciens.* Sed notionem agnoſcimus, de modulo auctoritatem deſideramus.

Susurro Nunneſio placet eſſe a ψιθυρίζω. Aliis a συρίζω. Sed potius cuncta hæc a ſono facta. [poteſt & duci a σίζω, unde σιγμός.] A *ſuſurro ſuſurrones* pro *delatoribus* dixit Sidonius, lib. V. ep. VIII. ac monet ad eum locum Savaro, ſimiliter loqui Salonium in Eccleſiaſt. & Petrum Ravennatem, ſerm. LIII. Cauſſam nomini præbuit, quod *delatores*, ne exaudiri poſſint, in aures ſoleant *ſuſurrare*. *Suſurrus* quartæ eſt Appuleio: ut qui in Floridis dicat,

Digitized by Google

cat, *Fiſtula ſuſurru jucundior*.

Sᴜsʏᴍʙʀɪᴜᴍ a Græcis accepimus, ut plurima alia herbarum vocabula. Locum hac de re Varronis apponam: *Quæ in hortis naſcuntur, alia peregrinis vocabulis, ut Græcis ocymum, menta, ruta, quam nunc πήγανον appellant. Item caulis, lapathum, radix. Sic enim antiqui Græci, quam nunc raphanum. Item ex Græcis vocabulis, ἕρπυλλος, ῥόδον, addita & commutata una litera, ſerpyllum, & roſa. Item Græca κορίανδρος, μαλάχη, κύμινον. Item Latina, lilium ἀπὸ λειρίου, & malva a μαλάχη, & ſuſymbrium ἀπὸ σισυμβρίου*.

Sᴜᴜs olim erat *ſos*, *ſa*, *ſum*. Vel idem ac *is*. Nempe a Græco ὅς. Sed *ſuus* ab *ſui*, ut a *mei meus*, a *tui tuus*, &c. Niſi magis placet *tuus* eſſe a Dorico τεὸς pro σὸς, *ſuus*, item ab ἑὸς. Nam *E* non raro abit in *V*, ut ἕλκος, *ulcus*. Spiritum vero aſperum crebro in *S* mutari notiſſimum eſt.

S Y

Sʏᴄᴀᴍɪɴᴜᴍ & Sʏᴄᴏᴍᴏʀᴜᴍ non pauci inter ſe diſtinguunt, tamquam ſi duo ſtirpium genera fuerint. At ego ea duo fuiſſe ejuſdem arboris paullo diverſa nomina, ad caput Lucae XIX. ſtatuam. Res ita ſe habet: Hebraeum שקמים *shikmim* (aut vero cum terminatione fœminina) alii Graecorum συκομόρος aut συκομορεαίας, alii συκάμινα reddiderunt. Hinc orta duarum arborum nomina, ſecum etiam genera plantarum intulere duo. Verum non eſt mihi dubium quin *Sycaminus* a *Sycomoro* nomine tantum leviter differat, quorum utrumque nomen ab Hebr. שקמים *shikmim* fluxerit. Haec fuſe mihi olim diſputata in ſchedis ad Lucam fuerant: quae ſatius putavi in celebrem Lucae locum cap. XIX. reſervare. Mᴀᴢᴏᴄʜɪᴜs.

Sʏᴄᴏᴍᴏʀᴜs nominatur apud B. Lucam cap. xɪx. ubi Græci codices, etiam MSsti, mire variant. Legas enim συκομορέα, συκομοραία, συκομωρέα, & συκομωραία. Nomen a συκῆ, *ficus*; & μορέα, *morus*. Celſus, lib. ɪɪɪ. cap. xᴠɪɪɪ. inverſis vocibus, e quibus id nomen conſtatum eſt, *moroſycon* in Ægypto appellari ait, quaſi dicas *moroficum*. Dioſcorides, lib. ɪ. cap. ᴄʟxxxɪɪ. ait eſſe δένδρον μέγα, ὅμοιον τῇ συκῇ, πολύχυμον σφόδρα, τοῖς φύλλοις ἐοικὸς μορέᾳ. *arbor magno, ſimilis fico, frondoſa, foliis morum referens*. Atque hæc cauſſa nominis: quanquam aliam adfert Dioſcorides. Vult enim ſic dici διὰ τὸ ἀτονον τῆς γεύσεως, *propter guſtum inefficacem*. Quaſi *fatuam ficum* dixeris. Quod apertius eſt, ſi συκομορέα ſcribatur per ω. Quæritur utrum eadem ſit συκάμινος. Quorundam ea ſententia fuit, ut Dioſcorides ibidem teſtatur. Ac Eraſmum quidem eo fuiſſe, cognoſcere eſt ex iis, quæ ad Lucæ cap. xɪx. annotavit. Verum *ſycaminus* non *ſycomorus* eſt, ſed *morus*. Celſus, lib ɪɪɪ. cap. xᴠɪɪɪ. *Græci morum ſycaminum appellant*. Etiam Demetrius Ixio apud Athen. lib ɪɪ. eadem eſſe dicit συκάμινα & μόρα. Galenus quoque, lib. ɪɪ. de alimentis, cap. de *ſycaminis*, eandem arborem facit *ſycaminum* ac *morum*. At de *ſycomoro*, tanquam diverſa, ſingulari agit capite, eamque mediæ inter *ficum* & *morum* poteſtatis facit. Nec συκάμινος aliud quam μόρον eſt in illo Attici ſcurræ de vultu Syllæ:

Συκάμινον ἐσθ' ὁ Σύλλας ἀλφίτῳ πεπασμένον.
Sylla eſt morum polenta ſparſum.

Legas apud Plutarchum in vita Marii. Eo autem ſignificabatur faciem Syllæ rubris & aſperis partibus inter candidas ſpatiis retuliſſe *morum* conſperſum farina. Eſt vero Συκάμινος ab Hebræo שקמה, quod idem notat. Ut audiendus non ſit Demetrius Ixio, qui apud Athenæum, lib. ɪɪ. recte quidem eadem eſſe dicit συκάμινα ac μόρα, ſed perperam tradit, μόρα quidem dici ob *ſucci colorem ſanguineum*, quaſi αἱμόρρα, συκάμινα autem, quaſi σύκων ἀμείνω, hoc eſt, *ficubus meliora*, *magiſque ſapida*.

Sʏᴄᴏᴘʜᴀɴᴛᴀ, συκοφάντης, a σῦκον, id eſt, *ficus*, & φαίνω pro ἐγκαλῶ, *accuſo*. Lege olim apud Athenienſes cautum erat, nequis ficus Athenis exportaret. Qui deferebant adverſus legem eam peccantes, ex re dicti συκοφάνται. ſoletque hoc hominum genus delationibus ſibi parare victum: atque adeo ſæpe & ficta crimina intendebat: eaque de cauſſa *calumniatoribus* id nomen tributum fuit. Gloſſ. Cyr. συκοφάντης, *calumniator*, *ſycofanta*. Aliam etiam nominis cauſſam adfert Feſtus his verbis: *Sycophantas quidam ex hoc dictos putant. Atticos quondam juvenes ſolitos ajunt in hortos quorundam irrumpere, ficoſque deligere, quam ob cauſſam legem factam, qui id feciſſet, capital eſſet ei, quam pœnam qui perſequerentur ob parvula detrimenta, ſycophantas appellatos*. Vide & Ariſtophanis Scholiaſtem, ac Etymologici Magni auctorem.

Sʏʟᴠᴀ Iſidoro, lib. xᴠɪɪ. cap. ᴠɪ. videtur dici quaſi *xylva* a ξύλον, *lignum*, quia in ea ligna cædantur. Sed eſt ab ὕλη, ſpiritu aſpero in *S* converſo, quomodo ab ἕξ eſt *ſex*: ab ἥμισυ, *ſemis*; inſuperque inſerto *V* conſono, qua ratione ab Ἄορνος eſt *Avernus*; ab ἔρος, *ſervus*. Pierius ad Ecl. ɪᴠ. quod in veteribus libb. *ſilva* ſcribatur per *I*, putat *ſilvam* a *ſilendo* dictam eſſe, quia ſit *locus ſilens*. Sed interdum *Y* in *I* convertitur, quomodo a στύπος eſt *ſtipes*; a φρύγω, *frigo*, &c. Itaque & ſimiliter in vett. libb. legas, *nimſa*, *limſa*, *mirtus*, *cignus*, & ſimilia. Nec obſtat ſignificationis diverſitas. Nam ὕλη apud Homerum aliquoties legas pro *ſylva*, eodemque locutus modo Herodianus, & quidam alii, qui proſa ſcripſere. Indeque eſt, quod Macrobius, lib. ɪ. in Somn. Scip. cap. xɪɪ. *ſylveſtrem tumultum* interpretatur *hylen*. Etiam in Cyrilli Gloſſis legas: Ὕλη ἐν ὄρει, *ſylva*, *nemus*. Atque ut Græcis ὕλη arbores, frutices, herbas comprehendit: ita & Latini quandoque eo utuntur de herbis, non quibuſvis tamen, ſed aſperis: ut ſunt lappæ, & tribuli: ut ɪ. Georg.

. . . . *Subit aſpera ſylva,*
Lappæque tribulique.

Sed imprimis arboribus convenit: unde pro *trabibus* capitur, ac *lignis*, unde ædes extruuntur aut ignis accenditur. Συνεκδοχικῶς vero extenſa vox ad omne id, ex quo aliquid fit: quod Latini appoſite *materiam* dixere, quaſi *rerum omnium matrem*. Siquidem in generatione corporum naturalium materies eſt principium paſſivum, forma activum, eoque illa matris, hæc patris inſtar eſt. At philoſophi etiam κατὰ μεταφορὰν ita appellant objectum diſciplinarum, quod Scholaſticis dicitur *materia circa quam*. Gloſſ. Cyr. Ὕλη ξύλων, *materia*. ὕλη λόγων, *materies*. Itaque & Cornelius Severus in Ætna conjunxit *materiem ſylvamque*. A *ſylva* eſt *Sylvanus*, Πὰν, θεὸς ὑλαῖος, ut Gloſſæ Phil. interpretantur: ſive θεὸς ὑλικὸς, ut eſt apud Servium: quem vide in illud ᴠɪ. Æn.

Arvorum pecorumque Deo . . . .

Liber de agrorum finibus: *Nam omnis poſſeſſio tres Sylvanos habet: unus dicitur Domeſticus, poſſeſſioni conſecratur: alter dicitur Agreſtis, paſtoribus conſecratus: tertius dicitur Orientalis, cui eſt in confinio lucus poſitus, a quo inter duo pluresve fines oriuntur*. Erat & *Mars Sylvanus*, ac *Hercules Sylvanus*. Illius meminit Cato de R. R. cap. ʟxxxɪɪɪ. hujus Aurelius Victor. Nec alius, quam *Mars*, ſive *Hercules*, cui rure ſive in ſilvis delubrum. A quo *pater Sylvanus* differt. Unde inſcriptio vetus, Sɪʟᴠᴀɴᴏ & Hᴇʀᴄᴠʟɪ. Et alia, Hᴇʀᴄᴠʟɪ & Sʏʟᴠᴀɴᴏ.

Sʏᴍʙᴏʟᴜᴍ ait P. Lombardus, de *ſymbolo* Apoſtolico tractans, eſſe a σὺν, hoc eſt, *cum*, & *bolus*: quia *quilibet Apoſtolus contulerit ſuum bolum*. Sed plane origine Græcum eſt, diciturque σύμβολον ἀπὸ τοῦ συμβάλλειν, quod eſt *conjicere*. Nam σύμβολον proprie eſt *nota*, ſive *illud*, *quod rei alicujus nobis indicium facit*: ſive *ex quo de re conjectare licet*. Ab hac enim notione τοῦ συμβάλλειν, *ſymbolon* dici, etiam Budæi judicium eſt. Ab eadem voce dicta eſt Sʏᴍʙᴏʟᴀ, nempe quod ab iis, qui communi ſumtu cœnaturi erant, pecuniæ conjectarentur, ut appoſite ad ἔτυμον vocis loquitur Agellius. Hinc Curcul. act. ɪᴠ. ɪ. *ſymbolarum collatores* legimus. Illud

lud ſolum diſcriminis eſt inter *ſymboli* & *ſymbola* etymon, quod in illo *συμβάλλειν* ad animum pertinet, quomodo dicitur *feliciter conjeciſſe*, qui *recte judicavit*: at in hoc refertur ad res corporeas, uti pecunias, quæ a variis *in commune conjiciuntur, & conferuntur*. Crebro autem in *Symbola* voce peccarunt librarii, ut cum apud Terentium in Andr. *Symbolum dedit* ſcribitur pro *ſymbolam*: quomodo in antiquis codd. legi teſtatur Georgius Fabricius, & Gabriel Faërnus, ſuſeque hanc lectionem probat H. Stephanus, libello de abuſu Linguæ Græcæ. Itidem a recto *ſymbola* non a *ſymbolum* eſt illud in Eunuch.

In hunc diem ut de ſymbolis eſſem.

Hinc quoque *aſymbolus* in Phormione dicitur, *qui ſymbolam non dat*. Sunt qui *ſymbolum Apoſtolicum* dici putent, quia *unuſquiſque*, ut ajunt, *Apoſtolorum caput unum, velut ſymbolam contulerit*. Quippe hoc ſi eſſet, diceretur *ſymbola Apoſtolica*. Orta hæc opinio de collatione capitum ſingulorum ab Apoſtolis factorum ex ignoratione diſcriminis inter *ſymbolam* & *ſymbolum*. Nam *ſymbola*, ut diximus, erat collatio eraniſtæ ad convivium: *ſymbolum* vero (ut Caſaubonus docet ad Athenæi lib. III. cap. XXXI.) erat annulus vel aliud, quod arrhæ loco ei dabatur, qui convivium parabat, poſtea exteoſa ſignificatio, generatimque *ſymbolum* vocatum, quicquid arrhæ locum obtineret, ipſaque etiam teſſera militaris id nomen meruit: unde petita translatione fidei Chriſtianæ capitibus *ſymboli* nomen impoſitum eſt, quod iis veluti teſſera milites qui ſub Chriſto militant, ab infidelibus diſcernantur. Rufinus in expoſitione *ſymboli* utramque adducit nominis rationem. Nam licet haud dicat ab Apoſtolis ſingulis ſingula capita eſſe collata (quæ vulgi opinio eſt, caput ſuum cuique Apoſtolo nominatim tribuentis, & Thomæ quidem aſſignantis caput de reſurrectione Chriſti, qui is hanc primo non crediderat;) tamen in eo convenit cum aliis, quod velit a *conferendo* dictum eſſe, quia Apoſtoli poſt aſcenſionem Domini, antequam ad gentes proficiſcerentur, *futuræ prædicationis ſummam in unum collegerunt*. Idem tamen quaſi in hac opinione minus acquieſcens, alteram ſubjicit nominis cauſſam, fuſiuſque eandem exponit. Sed Rufinum ipſum audiamus: *Symbolum Græce indicium dici poteſt & collatio, hoc eſt, quod plures in unum conferunt. Id enim fecerunt Apoſtoli in his ſermonibus, in unum conferendo, quod unuſquiſque ſenſit. Indicium autem vel ſignum idcirco dicitur: quia illo tempore, ſicut & Paulus Apoſtolus dicit, & in Actis Apoſtolorum refertur, multi ex circumciſis Judæis ſimulabant ſe eſſe Apoſtolos Chriſti, & lucri alicujus vel ventris gratia ad prædicandum proficiſcebantur, nominantes quidem Chriſtum, ſed non integris traditionum lineis nunciantes. Idcirco ergo iſtud indicium poſuere, per quod agnoſceretur is, qui Chriſtum vere ſecundum Apoſtolicas regulas prædicaret. Denique & in bellis civilibus hoc obſervari ferunt: quoniam & armorum habitus par, & ſonus vocis idem, & mos unus eſt, atque eadem inſtituta bellandi, ne qua doli ſubreptio fiat, ſymbola diſcreta unuſquiſque dux ſuis militibus tradit, quæ Latine vel ſigna, vel indicia nominantur: ut ſi forte occurrerit quis, de quo dubitetur, interrogatus ſymbolum, prodat ſi ſit hoſtis, an ſocius*. Hæc Rufinus.

†Symphonia, quatenus concentum plurium inſtrumentorum notat, haud dubie Græca vox eſt, in quam nihil Orienti juris. At apud Latinos quam ſæpiſſime organum unicum & ſingulare deſignat, ceterorumq. comitum organorum veluti imperatorem, quod *Tibia curva* dicebatur. Atque id Dan. III. v. 5. & ſeq. סומפניא *Samphonja* nuncupatur. De eo plura ſcripſi in fine Exercitat. Danielicae (quam ad calcem tomi I. Biblici nuper adjunxi a pag. 307. ad 315.) Ubi quid Graeca *συμφωνία* a Chaldaica *Sumphonja* differat, copioſe diſcuſſimus. Graeca vox propter *i* vocale eſt quadriſyllaba: at in Chaldaico *Sumphonja* propter I conſonum tres ſyllabae exiſtunt. Graeca vox ex *συν* & *φωνὴ* componitur; at *Sumphonja* Orientis ſimplex vox eſt a Chaldaco themate ספך (de quo vide Buxtorf. in Lex. Chald. num. III.) profecta. Graecorum *συμφωνία* eſt plurium inſtrumentorum concordia diſcors: Chaldaica vero & Latina *Symphonia* eſt organum praecentorium ceterorum dux & imperans modum. Virg. *Ubi curva choros indixit tibia Bacchi*. Aevo Virg. *Curva* dicebatur (cujuſmodi in Herculanenſibus picturis & anaglyptis ſaepe obſervatur) at antiqui tibiam *Vaſcam* vocabant. *Vaſca* vox Orientalis eſt, in his noſtris additamentis alibi ex Oriente deducta. Cetera pluima huc pertinentia videſis in Exercit. Danielica loco ſupra citato. Mazochius.

Symphoniaci Cic. & aliis, *qui ſymphoniam canunt*. *Symphonia*, *συμφωνία*, ad verbum *conſonantia*, uti & vett. Gloſſæ interpretantur. Eſt enim (ut Iſidorus ait lib. II. cap. XIX.) *modulationis temperamentum ex gravi & acuto ſono concordantibus ſonis, ſive in voce, ſive in flatu, ſive in pulſu*. Sumitur & pro *organo Muſico*, ut idem Iſidorus indicat libri ejuſdem cap. XXI. *ſymphonia*, inquit, *vulgo appellatur lignum cavum ex utraque parte, pelle extenſa, quam virgulis hinc & inde muſici feriunt: fitque in ea ex concordia gravis & acuti ſuaviſſimus cantus.*

Syncerastum, *συγκεραστὸν*, quaſi *contemperatum*, a *συγκεράννυμι*, *commiſceo*, *contempero*. Sed *κατὰ συνεκδοχὴν* ponitur pro *omni edulio*. Varro, lib. VI. de L. L. In *Phagone*, *Honos ſyncerasto peris*: *Syncerastum eſt omne edulium antiquo vocabulo Græc*. In vett. editt. uti Mediolanenſi anni CIƆIƆ. item Aldina pro *edulium* corrupte eſt *medulium*; unde conjectabat Beroaldus *omnem medullam* legi oportere. Eidem *Syncerastus* (ſervi id nomen Plauto in Pœnulo) ita dici videtur, quaſi *medulla plenus*, & *pinguis*. Sed omnino a *cibo* id nomen potius eſt.

Synodus geminam habet notionem pro diverſa ſcriptura apud Græcos. Nam *σύνοδος* vox Eccleſiaſtica, Ammiano etiam uſurpata, lib. V. de *cætu* dicitur *Eccleſiaſtico religionis cauſſa collecto*. Ac rectius per *b* ſcribatur, *ſynbodus*, uti & *peribodus*. Sunt enim ab *ὁδὸς*, *via*. Sed piſcis vocatur *συνόδους*, ab *ὀδοὺς*, *dens*: unde *dentex* vertitur a quibuſdam. Gloſſæ Cyr. *Συνόδους ὁ ἰχθὺς*, *dentis*, *dentex*. Nec *συνόδους* modo, ſed & *σινόδους* nuncupatur, *ἀπὸ τοῦ σίνειν*, quod eſt, *nocere*. Quomodo Arceſtrato vocatur apud Athenæum, lib. VII. At *συνόδους* dicitur Numenio in Halieuticis, ut ibidem videre eſt.

Synthesis, *σύνθεσις*, *compoſitio*, a *συντίθημι*. Itaque ſi vocis naturam ſpectes, generatim notat *rerum quarumvis congeſtionem ac conſtructionem*. Sed, quod bene obſervavit Hottomannus, ſpeciatim ſic vocari ſolent *veſtes in veſtiario conſtructæ aſſervatæque*. Docet hoc clare locus ille Scævolæ, I. XXXVIII. ff. de auro & arg. leg. *Quæro an ex univerſa veſte, id eſt, an ex ſyntheſi, tunicas ſingulas & palliola Sempronia eligere poſſit*. Præterea ſic dicere *vaſorum congeriem*: unde Papinius, lib. IV. Silv.

Aut unam dare ſyntheſin quid horres
Alborum calicum atque caccaborum?

Et Martial. lib. IV. ep. XLVI.

Et craſſo figuli polita cælo
Septenaria ſyntheſis Sagunti.

Ubi *ſyntheſin ſeptenariam* vocat, quæ *conſtaret ſeptem fictilibus vaſis Saguntinis*. Sed imprimis de *veſtibus* hac voce uſi, adeo ut quorundam opinio ſit de vaſis non niſi *μεταφορικῶς* dici. Non tamen ſemper notat *veſtes compoſitas, ac coacervatas*, ſed & *συνεκδοχικῶς* uſurpatur pro *veſte unica*: ut illo Martial. lib. II. ep. XLVI.

Sic micat innumeris arcula ſyntheſibus.

Ac videas fere accommodari *veſti cœnatoriæ*: ut illo ejuſdem, lib. V. ep. LXXXI.

Undecies una ſurrexti, Zoile, cœna,
Et mutata tibi eſt ſyntheſis undecies.

Suetonius quoque obſervat in Nerone, *quod plerumque ſyntheſinam indutus prodierit in publicum, ſine cinctu & diſcalceatus*: quia nempe is habitus convivantium. De *ſyntheſi* etiam ſcribit Alciatus, lib. II. *παρ.* cap. XXI. ſed ſatis oſcitanter. Nam vult

ſyntheſin

ſyntheſia interdum notare *veſtem unicam*, ſed villiorem: interdum *conformem veſtium compoſitionem*, exempli gratia, *tunicam cum palliola*, *quod ei reſpondeat*. Melius Brodæus lib. VI. cap. VII. Sed imprimis de *ſyntheſi*, ac *veſtis in cœna mutatione* adi Turnebum lib. XXIII. cap. XIX. & XXVII. cap. XVIII. ac J. Lipſ. lib. I. Saturnal. cap. II.

† Syria ſive Suria (1) deae nomen ſatis vetuſtum in Syria, & Oriente fuit; at in Occidente ſero nec ante Neronem (2) innotuiſſe videtur. De ea ſatis multa habes apud Plutarchum, Lucianum, Appuleium, aliosque plures. Ex recentioribus adiri poſſunt Gyraldus, Seldenus de diis Syris, Vaillant. in Graec. Caeſarum nummis, alioſque nummorum explanatores: quae nos hic miſſa facimus, tantum de vera nominis origine, deaeque effigie pauca dicturi. Apud Hebraeos צר *Sur* vix aliud quam *rupem* ſignificat; idque nomen in Moſaico Cantico Deut. XXXII. 15. unum ex Dei nominibus eſt, Deo tributum propter inexpugnabilem divinae tuitionis firmitudinem. Hinc peculiari Syrorum deae quaeſitum nomen, praecipue apud Hierapolitas, unde ipſum numen *Dea Hierapolitana* dictum. Mazoch.

Syrma ἀπὸ τοῦ σύρειν, quod eſt, *trahere*. Donatus, ſive alius, prolegom. in Ter. *Syrmata dicta ſunt ab eo, quod trahantur: qua res ab ſcenica luxurio inſtituta eſt*. Nempe *ſyrma* veſtis erat oblonga; unde *profundum* appellat Sidonius lib. VIII. ep. XI. Idem oſtendit Prudentius in Pſychomachia;

Ut tener inceſſus veſtigia ſyrmate verrat.

Eo in tragœdiis utebantur, teſte Polluce, quo perſonæ heroum vel heroinarum viderentur proceriores. Hinc Valerius Phorm.

Quid hic tum tragicis verſis (al. *verſibus*) *& ſyrma facis?*

Ubi *ſyrma* antique uſurpat pro *ſyrmate*. Juvenalis quoque eſt Sat. VIII.

.... Longum tu pone Thyeſtæ
Syrma, vel Antigones ....

Quo ex loco paret, *ſyrma* ad utrumque ſexum pertinuiſſe. Vide & Martialem, lib. IV. epigr. XLIX. & lib. XII. epigr. XCVI. Quia autem *matronæ* utebantur *ſyrmate*, inde eſt, quod & *matrona* apud Terentium *Syra* ἀπὸ τοῦ σύρειν dicitur. Nam cum a *gente* eſt, *famula* eſt nomen.

Syrtites, ὁ συρτίτης lapis, quia in *Syrtium* litore invenitur. Colore exterius eſt melleo: ſed interius croceo refulget. Vide de eo Plinium, Solinum, Iſidorum. Etiam in Lucania reperiri, idem Plinius teſtis. *Syrtes* vero ἀπὸ τοῦ σύρειν, quaſi σύρσεις, *tractus*. Etymon id approbat Salluſtius in Jugurtha, ubi a *tractu* nominatas ait. Ac reſpexit eodem Feſtus Avienus, cum ait:

.... Late trahit æquora Syrtis.

T

Tabanus, *muſcæ* genus, Græcis μύωψ, vel οἶστρος, prout Gloſſæ Cyr. interpretantur. Forteſſe ob *gracilitatem corporis* ita dicitur, quaſi qui *tabidus* ſit. Sane ſimiliter a σφὴξ, hoc eſt, *veſpa*, dicitur σφηκώδης, hoc eſt, ἰσχνὸς, *gracilis*, *tenuis*.

Taberna, ἐργαστήριον, ut Gloſſæ baſilicæ interpretantur, id literarum ſubductione e *tabulerna* factum eſſe recte ſcribit Jovianus Pontanus in Actio ſuo fol. CXXXIX. edit. Ald. Nam & Verrius Flaccus, atque ex eo Feſtus in *tabernaculum*, *tabernas* ſic dictas ait, quod ex *tabulis* olim fiebant. Ac Priſcianus quoque, lib. I. quo loco de literarum affinitate agit; *L*, inquit, *in R tranſit*, *ut tabula taberna*. Sed de mutatione fallitur Priſcianus. Nam ut a *naſo* eſt *naſiterna*, (eſt id vaſis genus, *tres habens naſos ſive anſas*,) ita a *tabula* eſt *tabulerna*, & per ſyncopen *taberna*. At longe ſpiſſior error Donati, qui in Adelph. III. III. κατὰ μετάθεσιν *taberna* pro *trabena* dici voluit, proprieque ſic dici a validioribus *trabibus*, quibus ſuperiora ſunt ſuſpenſa. De etymo hactenus. Differunt plurimum *officina*, *apotheca*, *taberna*. In *officina* res fit ab opificibus. Hinc cuſtodienda defertur in *apothecam*, e qua qui divendunt, dicuntur *mercatores*, & interdum cum adjectione *mercatores magnarii*. Ex apothecis res mittitur in *tabernas*, ut ibi proſtet venalis, ſed tantum habent *tabernæ*, quæ minutatim vendant, quique iis præſunt, *inſtitores* appellantur. Hinc liquet cur Cicero pro Flacco conjungat *opifices* & *inſtitores*: *Opifices*, inquit, *& tabernarios*, *quid eſt negotii concitare?* Liquet & cur Horatius dicat I. Odarum:

Pauperum tabernas Regumque turres.

Erant autem varia *tabernarum* genera pro mercium varietate. Itaque *tabernæ librariæ* meminit Cicero orat. II. in Anton. *tabernæ ſutrinæ*, Tacitus lib. XV. *tabernarum argentariorum*, Livius, lib. XXVI. ubi intelligendæ eæ, in quibus argentum pretio permutaretur, vel de manu in manum, vel ut alibi tantundem redderetur. Ac veriſimile eſt in iiſdem pecuniam fenori dari ſolere. *Tabernæ* quoque *diverſoriæ* meminit Plautus, Menæchmis, ubi intelligenda *caupona*, quæ & ἁπλῶς ſæpe *taberna* appellatur. Cicero pro Cluentio: *Hominem*, inquit, *multorum hoſpitum*. *A. Binnium quendam*, *cauponem de via Latina*, *ſubornatis qui ſibi a Cluentio ſerviſque ejus in taberna ſua manus allatas eſſe dicat*. Ubi manifeſte *tabernam* pro *caupona* accipit. *Hoſpites* vero, ut alibi non ſemel, pro *peregrinis* uſurpat, non pro iis, quorum ſancta jura ſunt. At proprie *hoſpitium* & *caupona* plurimum differunt. Nam in *tabernas* divertimus pretium ſoluturi, *Hoſpitium* vero eſt gratuitum: eſtque vel noſtrum, quo hoſpites excipimus, vel alienum, quo excipimur ab aliis. *Hoſpitia* quoque ſunt fere diuturnioris commorationis, atque obtinent quædam ſanctiora jura, unde *Hoſpitalis* & *Hoſpitales Dii*. Pro *hoſpitio* quoque *diverſorium* dicimus; ſed hoc latius patet, quia & noſtrum eſſe poteſt, a nobis vel emptum vel conductum, idque ne vel ad hoſpitem, cui moleſti eſſe nolumus, vel ad cauponem divertere cogamur. Hinc Cicero epiſt. XXIII. *Multo libentius emerim diverſorium Tarracinæ, ne ſemper hoſpiti moleſtus ſim*. Monuit hæc etiam P. Manutius comment. in Cic. epiſt. A *taberna* eſt *contubernalis*, *A* in *V* verſo, qui in *eadem* vivit *taberna*. Vide quæ diximus in *Contubernium*.

Tabes a Dorico τάκω pro τήκω, id eſt, *liquo*, *liquefacio*, quia ut calor ignis metalla, ſic morbus is corporis ſoliditatem liquefacit & ſolvit. Itaque *tabes* nihil aliud quam τῆξις, ſeu *liquefactio*; *tabidum* item *quod colliquefcit*, quomodo *tabidam nivem* dixit Livius: *tabeſcere* idem quod *liqueſieri*, quomodo *ſubtabeſcere* legimus apud Catonem: ſimiliterque accipi videtur in illo Ciceronis II. de nat. Deor. *Itaque & aquilonibus*, *reliquiſque frigoribus adjectis*, *dureſcit humor*, *& idem viciſſim mollitur tepefactus*, *& tabeſcit calore*. Quamquam nec male hic exponas *conſumere*. Lucretius quoque dixit, lib. IV.

.... albas decedere ninguet
Tabiſcit ſubigit radiis ſol omnia luſtrans.

Id eſt, qui nives liquefaciunt. Obſervavit elegans hoc loquendi genus Giffanius in Indice Lucret. Κατὰ μεταφορὰν autem *tabes* ponitur pro *pernicie*; qua de acceptione ſic Feſtus: *Tabem eam*, *quæ faceret tabeſcere*, *apud antiquos uſurpatum*, *Salluſtius quoque frequenter*, *ut in Catilina*, *cum ait*: *uti tabes ploroſque civium animos invaſerat*. *Et in libro quarto*

(1) *In marmore Hortor. Matthæior. apud Seldenum in de diis Syris ita ſcriptum fuit*: P. Aelius Felix. D. D. (*i. e. donum dat*) Dia (*pro Diae ſive Deae*) Suriae *&c*. *Ibi dea iſthæc inter binos leones ſedet* (*quia ſcil. eadem ac Mater deorum habita*) *lunato diademate ornata*.

(2) *Sueton. de Nerone num.* 56. Religionum uſquequaque contemptor, praeter unius deae Syriae. Hanc mox ita ſprevit, ut urina contaminaret.

quarto *hiſtoriarum* : *Qui quidem mos ut tabes in urbem conjectus* . *Et Corvinus pro Liburnia* : *Propter hanc tabem atque perniciem domus totius* . A tabe vero vel τάκω , etiam eſt *διάτηκτος tabitaba* , quo ſignificatur juxta Servium , *corruptus ſanguis* : ſive αἷμα νεκρῦ , ut Philoxeni Gloſſæ interpretantur .

Tabula diminutivum eſſe ab obſoleto *taba* , non tam argumentis , quam e vocis ſono cognoſcimus. *Taba* vero , Becmani judicio erit , vel ab Hebræo תאה , id eſt , *cubiculum* , *conclave* , quod nempe e *tabulis* id primo fieri ſoleat : vel (quæ ſententia eſt Jul. Scaligeri, de cauſſ. L.L. cap. xxxt.) a Græco τάζω , quod idem ac τείνω , id eſt , *extendo* ; eo quod tabulata in ædibus extendantur : τάζω vero a שטח , id eſt , *expandere* , *extendere* . [vel τανύω , unde τάπις & ταπίς .] Adde & tertiam opinionem, ut ſit a Chaldæo טבלא , hoc eſt , *tabula* . Quod ſolum verum eſt . A *tabulis* eſt *tabulinum* , & κατὰ συγκοπὴν *tablinum*, quomodo & a *figulo figlinum* dicimus , pro *figulinum* . Feſtus , ex Scaligeri reſtitutione : *Tablinum proxime atrium locus dicitur* , *publicarum rationum cauſſa factus*. *Quod antiqui magiſtratus in ſuo imperio tabulas rationum ibi habebant* . Ubi clare indicat *tablinum* dici a *tabulis*, hoc eſt, *cadicibus*. Sed aliorum mens dici a *tabulis* , unde fabricatum . Favet huic ſententiæ illud Varronis , lib. 1. de vita pop. Rom. *Ad focum hieme ac frigoribus cænitabant* : *æſtivo tempore in propatulo* ; *rure in corte* ; *in urbe tabulino* , *quod menianum poſſumus intelligere* , *tabulis fabricatum* . Citat Nonius in verbo *Cortes* . Tertia etiam ſententia eſt . Nam ſunt qui *tablinum* dici putant , quod in eo picturarum *tabulæ* reponerentur , unde & *pinacotheca* dicta ſit . Sed hos falli puto . Nam in *pinacothecis* quidem *pictæ tabulæ* & *ſtatuæ* aſſervabantur : ut colligere eſt e Plinio , lib. xxxv cap. 11. cum dicit : *Et inter hæc pinacothecas veteribus tabulis conſuunt* , *alienaſque effigies colunt* . Sed eas a *tablinis* differre, argumento eſt , quod de his , tanquam diverſis a *pinacothecis* meminerit Vitruvius . A *tabulis* quoque *tabularium* appellatum , curiæ pars , ubi *tabulæ* publicæ: qua de re diximus in *Archivium* . Ab eodem ὑποκοριστικῶς fit *tabella* , unde *tabellariis* nomen : teſte Feſto in *Tabellis* . Nam , *ante chartæ & membranarum uſum in tabulis dolatis* , *non ſolum teſtamentum ſed etiam epiſtolarum alloquia ſcribebantur* : ut & inquit Iſidorus , lib. v. Orig. cap. xxiv. Fiebant *tabellæ* iſtæ e fago , abiete , buxo , tilia ſive philyra, acere , citro , ebore . Iis vero cera inducebatur : unde *ceratas tabellas* legimus , & *ceram* ἁπλῶς pro *tabellis* . Haſce *tabellas* poſtquam ſcripſerant , lino obligabant , & ceram annulo ſuo obſignabant . Hinc Plautus Pſeud. act. 1. 1.

Phœnicium Callidaro amatori ſuo
Per ceram & linum literaſque interpretes
Salutem mittit .

Et Bacch. act. iv ſc. iv.

Cedo tu ceram ac linum actutum ; *age* , *obliga* , *obſigna cito* .

Et Cicero , iii. Catil. *Tabellas proferri juſſimus* , *quæ a quoque dicebantur datæ* . *Primum oſtendimus Cethego* , *ſignum cognovit* . *Nos linum incidimus* , *legimus* , *erat ſcriptum ipſius manu* , &c. Quo loco morem tangit veterum , qui antequam aperirent litteras, eum , adverſum quem facerent , ſignum cognoſcere jubebant , ne fictæ dicerentur . Similis locus apud Plautum Bacch. act. iv. ſc. vi. E Xenophonte quoque id comprobat Victorius , lib. xiv. cap. iv. Plura de tabellis iſtis vide in epiſtolica Lipſii conſtitutione .

†Tabulae etymon pluribus olim a me traditum in iis, quae ad Diptychon Quirinianum commentabar. Praeter ibi dicta , videndum an ex חבל *tebel* ea vox fluxerit . *Tebel* a LXX vertitur οἰκουμένη , nec enim aliud *Tebel* quam id totum , quod olim habitabatur, fuit. Quod quia planum , nihilque σφαιροειδὲς habens credebatur ; idcirco terrae deſcriptio principio non in pila , ſed in plano fiebat , atque proponebatur . Ergo deſcriptiones hujuſmodi, quatenus ἐπιπέδους exhiberent, τοῦ חבל *tebel* ſibi nomen apud Hebraeos arrogabant , unde & apud Latinos (& quidem Orientis imitatione) κόσμου deſcriptiones, *Tabulae* vocabantur . Sed ad ultimum eo ventum , ut πλάκες , & aſſeres , laminaeve quaevis , etſi nihil deſcriptum haberent , Latinis *Tabulae* dicerentur , modo geographicorum πινάκων inſtar planae eſſent . Mazochius .

Taceo ex ſententia P. Nunneſii Valentini fuerit a τήκω , *liqueſacio* , *conſumo* . Nempe ab aoriſto τακεῖν. Malim ego ab ἀκέω , præmiſſo *T* , ut ab ἔρα , *terra* , ſive *terra* . Ἀκέω quidem in uſu non eſt , ſed obtinet participium ejus ἀκέων , *quietus* , *tacitus*. Ut apud Homerum , Ἦ δ' ἀκέων · & in feminino, Ἀλλ' ἀκέουσα κάθησο . Sic & ἀκὴ non invenias in recto : ſed accuſativum ἀκὴν crebro : ut ἀκὴν ἔχειν , & ἀκὴν γένεσθαι σιωπῇ apud eundem . Sane ἀκὴν etiam Heſychius exponit per accuſativum ἡσυχίαν , hoc eſt , *quietem*, *ſilentium* . Sed ſæpius adverbialiter exponitur *tacite* . Dici exiſtimat Euſtathius quaſi ἀχανῶς , *ne hiſcendo quidem* , ab α & χαίνω , *hiſco* .

†Taceo eſt ab Hebr. שתק *shatak* ejuſdem notionis, quod item apud Chaldaeos Syroſque eadem ſignificatione maximo in uſu eſt . Ab eo igitur totius Orientis verbo duae in Latium dictiones manarunt. Nam primoribus duabus ex verbo *ſatak* praeciſis litteris (nempe *St*) ea interjectione ad imperandum ſilentium utebantur ; ſicuti & in comoediis & ab ipſo Tullio factum . Sed & tribus totis litteris *Staces* primitus Latinos uſurpaſſe conjecerim . At demum abjecto ſibilo , *Taceo* multo expeditius viſum. Mazochius .

Tæda a δαΐς , ſive δᾴς , quod *faculam* vel *lampadem* ſignat : ac venit ἀπὸ τοῦ δαίειν , quod eſt *urere* . Ab accuſativo δαΐδα eſt *tæda* , ut ab ἑβδομὰς dicimus τὴν ἑβδομάδα , unde *hebdomadam* dicunt Latini . Quamquam autem *tæda* proprie ſit *fax ex arbore πιτυοφόρῳ* , velut *picea* aut *pinu* ; Latini tamen etiam uſurpant pro *ipſa arbore* , hoc eſt , *picea* . Quomodo Plinius utitur non ſemel. Ac Juvenalis quoque, ut alii *pinum* pro *navi* poſuere , ita ipſe *tædam*. Sic enim loquitur :

. . . . *Si ſit latiſſima tæda* .

Hinc Gloſſæ : *Tæda* , δαΐς , πεύκη , καὶ λαμπάς :

†Taeda apud Voſſium non alium quam accuſativum δαΐδα parentem citat . Sed malim rem ita componere . *Taeda* primaria notione , quodlibet lignum ſuccenſu facillimum erat , eaque cauſâ pro *face* accipiebatur ; ſicuti & Graecis vox Δαΐς a δαίω *uro* deducitur . At poſtea quia viſum eſt faces optimas ex pinu ſive picea parari , hinc placuit Juvenali & Plinio *Taedam* pro arbore pinu ſeu picea ſumere. Sed primitus quidvis , ſive ſarmentum ſive quid aliud eſſet , quod ignem facile conciperet , id , puto , *Taedam* (aut *Tedam* ſine diphthongo) vocabant . Eam vero notionem confirmat origo , quae non aliunde mihi videtur repetenda , quam ab אטד *atad* , unde , deperdita prima quieſcente , fit Tada . Occurrit autem iſtud *Atad* tum Pſ. (Hebr.) LVIII. tum etiam in apologo Jud. IX. 14. 15. Utrobique autem eſt lignum ſuccenſu facillimum . In eo Pſalmo dicitur , *Priuſquam intelligant* (ſeu ſentiant) *lebetes veſtri atad* h. e. (ut equidem interpretor) *tedam* ſive lignum quodvis ad ſuccenſionem promptiſſimum. In Apologo vero Judicum *Atad* nihilo minus arbor ad comburendum aptiſſima eſt , quia inde erupturus ignis praedicitur. Utroque vero loco translationes Orientales eamdem Hebraicam vocem ſervarunt . At quod ibi Graeci interpretes ῥάμνον , poſuerint , locus Pſalmi effeciſſe videtur ; in quo praecedens סירות *ſiroth* (quod ipſi pro *ſpinis* acceperunt) ſuaſit , ut *atad* ῥάμνον redderent . At ea ratio non militat , quia Pſalmographus ibi nomine τῶν *ſiroth* videtur potius *lebetes* intellexiſſe . Verum age : ſit *atad* idem quod rhamnus . At id ex eo factum eſt , quia id ſarmenti genus faciliime ſuccendebatur . Itaque ſicuti *Teda* ex generali notione ſpecialem piceae non raro induit, ſic etiam & Hebraeum *Atad* . Jam vero quid ſi *Taeda* ſit ipſiſſimum

ipſiſſimum תדהר *tidhar*? quod citat Iſaiae tum XLI. 19. tum LX. 13. & a LXX πεύκη h. e. *picea* ſive *pinus* redditur. Ab hoc vero ſic *Teda* fit, ſicuti ab אסק *eſcar* fit Esca. Nam *Tedarium* & *Eſcarium* primitus opinor dicebantur, mox per apocopam Taoa & Esca. Auget huic etymologiae fidem, quod δαΐς tantum *facem* ſignificat: at Teda ut & תדהר, primario arborem piceam, deinde συνεκδοχικῶς facem inde avulſam notat. Mazochius.

†Taedaae cum derivatis ſit ſive a קוט *kut* ſive a קוץ *kuts*: quae duo Hebraica verba non alio quam *taedendi* & *faſtidiendi* ſignificatu pollent. Ex his oritur קוטט *kotet* & ſimilis ultimam duplicantia, unde ſi primam abjicias litteram, reſtabit vox *Tet*, ſive (emollito poſteriore elemento) *Ted*: quod ipſum eſt, quod quaerebatur. Mazochius.

Taedet quaſi a *tædes*. Hoc ab ἀηδέω, ſive ἀηδίω, hoc eſt, *defatigatione* vel *ſatietate*, *tædio afficio*. Nam ἄδος, κόρος. *T* præmiſſum, ut ab ἀείρω *taceo*; ab ἔρα, *tera*, ſeu *terra*. A *tædet* eſt *tædulus*, faſtidioſus, ſive qui omnibus *tædia* eſt, ut exponit Feſtus. Ut a *cædo occido*, *a* in *i* abeunte, ſic a *tædet pertiſus*, & *diſtiſus*. Feſtus: *Diſtiſum & pertiſum dicebant, quod nunc diſtæſum & pertæſum*.

Taenia, Græce ταινία, quod a τανὸς, *extenſus*: hoc a τείνω *extendo*. Ταινία eſt apud Pollucem, lib. VII. cap. X. Latino uſus Maro, lib. V.

Puniceis ibant evincti tempora tæniis.

ubi lemniſcos intelligit Servius. Uſus & in VII.

. . . . *Fit tortile collo*

Aurum, ingens coluber, fit longa tænia vittæ.

Etiam Appuleius uſurpat in Apolog. Feſtus: *Tanias Græcam vocem ſic interpretatur Verrius, ut dicat ornamentum eſſe laneum honorati capitis*. Adducit vero Feſtus cum Attii locum, tum hoc Ennii in Alexandro:

Volans de cælo cum corona & tæniis.

Item geminum Cæcilii locum. Unus eſt:

Dum tæniam, qui vulnus vinciret, peta.

Alter vero:

Sepulcrum plenum tæniarum, ita ut ſolet.

Sed poſteriori hoc verſu non accipitur pro *capitis ornamento*, verum pro *faſciis*, *quibus mortui involvi ſolent a Græcis*. Ipſi κειρίας appellant. In architectura, quæ *tænia* diceretur, ea Vitruvio diſces, & Vitruviano Lexico Bernardini Baldi.

Taepocon (ut Feſtus ait) *ſoliti ſunt appellare Græci genus ſcribendi deorſum verſus, ut nunc dextrorſum ſcribimus*. Ubi ſic Scaliger: *Oedipode opus eſt*. Atqui nullo ei opus Oedipo, qui ſciat Syros nec dextrorſum ſcripſiſſe, ut Hebræos & Arabas: nec ſiniſtrorſum, ut Latinos & Græcos, ſed deorſum, quemadmodum Maſius tradit in Grammatica Syriaca. Interim vide ſis, an non vera ſit conjectura doctiſſimi Martinii, qui pro *deorſum* legebat *retrorſum*, ut Hebræorum, Chaldæorum, & plerarumque Orientis gentium ſcriptura notetur. Quod ſi ita eſt, optime ſane idem *tæpocon* derivat a הפוך, id eſt, *inverſus*. [ταυροδὸν legendum, id eſt βουστροφηδόν.]

Talatrum, vel aliis *talitrum*, κονδυλισμὸς, a *talare*, κονδυλίζειν: ut obſervat Salmaſius in Exercit. ad Solinum.

Talea dicitur, quod ab arbore reciditur, ut in ſolo depangatur ac plantetur. Nonius exponit *ſciſſiones lignorum vel præſegmina*. Etiam in Gloſſis Philoxeni explicatur κορμὸς, σχίζα, σκυτάλη. Niſi quod ibi *talia* legitur. Nec id magis ab origine abit. Nam *talea* dicta a θάλλω, quæ & θαλὸς & θαλλὸς & θαλία. Ea *ramum virentem* ſignant: nempe a θάλλω, id eſt, *vireo*. Varro, lib. I. de R. R. cap. XL. *Demum in oleaginis ſeminibus arbores videndum, ut ſit de tenero ramo ex utraque parte æqualiter præciſum, quas alii clavolas, alii taleas appellant*. Utitur & extremo cap. ſeq. Hinc *taleare* ac *intertaleare* pro *incidere*, ruſtica dicit ſimplicitas: uti monet Nonius Marcellus. Aliud vero in Architectura eſt *talea*, quam in re ruſtica. Nam Vitruvio, lib. I. cap. V. *taleæ* dicuntur graciliores trabes, quibus murorum compages connectitur. Vide ibi Philandrum. Ita vero dicuntur, quia *talearum* inſtar ſunt rectæ & teretes. *Thalia* quoque, Muſarum una, a θάλλειν dicta, quia ſemper *vireſcat poëtarum gloria*. Græce eſt Θάλεια, unde Latinum *Thalia*, *ει* in *I* longum converſo, quomodo a Δαρεῖος, & Βασιλεῖος eſt *Darius*, *Baſilius*, in quibus pene ultimam male corripit vulgus. Servius ad Ecl. VI. ait *Thalea* per *E* Latine dici debere, ut in *Cytherea* & *Medea*. Et ſane in Romano codice ſic ſcribi monet Pictius. Non tamen Maronem ſic ſcripſiſſe veriſimile eſt, quando Servius ipſe agnoſcit cum propter euphoniam *Thalia* per *I* maluiſſe. Et ſane utrumque rectum, cum EI nunc abeat in *I*, nunc in *E* longum: ut omnino exilis admodum ſit illa Servii obſervatiuncula, qui *Thalia* Græcum, *Thalea* Latinum eſſe perſuaſum cupit.

†Talea eſt id quod ab arbore deciditur, ut in ſolo depangatur. Fort. venit a Chald. תאלין *taalin*, quæ ſunt palmæ *parvæ aut novellæ* (quod vide in Buxtorfii Lex. Chald.) quod & inverſis litteris ſcribitur תלאי i. e. *talee*. A *Talea* fit verbum ruſticum *taleare*, quod non aliud ſignificat, quam quod Itali dicunt *tagliare*. Mazochius.

Talentum Atticum continet ſexaginta minas Atticas; mina Attica viginti quinque ſtateres; ſtater drachmas Atticas quatuor: drachma Attica ſex obolos. De quibus omnibus, quia mutuo facem allucent, conjunctim dicam, nec originem ſolum vocum exponam, ſed pretium quoque explicabo, quando abſque hujus rei notitia magnæ tum in ſacris tum profanis auctoribus tenebræ eſſe ſolent. *Obolus*, ὀβολὸς, venit ab ὀβελὸς, id eſt, *veru*. Cauſſa nominis eſt, quod habeat figuram ὀβελοῦ, ita tamen ut non plane in acutum deſinat. Valet obolus aſſe cum beſſe: quod eſt monetæ Belgicæ paullo minus quinque deutis & dimidia: ſive paullo plus quam ſemibraſdenarius. Hoc ſic eſſe liquet ex eo, quod drachma, quæ denarium ſive quatuor ſeſtertios valet, contineat ſex obolos, ut omnino ſeſtertius ſit ſeſquiobolus. At ſeſtertius cum dicatur quaſi ſemitertius, valebit duobus aſſibus & ſemiſſe, hoc eſt, unciis triginta. Ergo obolus tantum erit unciarum viginti, hoc eſt aſſis, qui duodecim unciarum eſt, & beſſis, qui octo unciarum. As vero Belgica moneta paullo plus quam tribus deutis, ſeu ſemibilinca. At beſſis ſunt duæ deutæ, ſive quadrans ſtuferi, unde liquet, quod dicebamus, obolum eſſe paullo plus quam ſemibraſdenarium. Drachma eſt idem Græcis quod denarius Romanis, hoc eſt, ſeſtertii quatuor. Quod ad pondus, ſeptem drachmæ incurrunt unciam; unde conſequitur, cum libra ſit XII. unciarum, LXXXIV. drachmas fore in libra. Hinc Scribonius Largus epiſtola ad Calliſtum: *Erit autem nota denarii unius pro Græca drachma. Æque enim in libra octoginta quatuor apud nos, quot drachmæ apud Græcos incurrunt*. Dicitur *drachma* a δράττεσθαι, id eſt, *comprehendere*, quia comprehendit tantum κερμάτων ſive κερματίων (ſic Græci vocabant exiguos nummulos æreos, quos cum Seneca minutias æris dicere poſſumus) quantum manu quis in punctum contracta capere ac continere poſſit. Cum ſuperiorem ὀβολοῦ, tum hanc *drachmæ* originationem diſcimus, partim ex veteribus Grammaticis, partim illo Plutarchi loco in Lyſandro: Κινδυνεύει δὲ καὶ τὸ πάμπαν ἀρχαῖον οὕτως ἔχειν, ὀβελίσκοις χρωμένων νομίσμασι σιδηροῖς, ἐνίων δὲ χαλκοῖς, ἀφ' ὧν παραμένει, πλῆθος ἔτι καὶ νῦν τῶν κερμάτων ὀβολοὺς καλεῖσθαι· δραχμὴν δὲ τοὺς ἓξ ὀβολούς· τοσούτων γὰρ ἡ χεὶρ περιεδράττετο. *Videtur autem omnino vetus moneta ſic ſe habere quia obeliſcis utebantur, ferreis nummis, quidam etiam æreis. Unde permanet, ut hodieque multitudo minutiarum æris oboli vocentur: drachma autem ſex oboli, quia tantum manus* περιεδράττετο *ſeu complectebatur*. Mihi dubium non eſt, quin ſit ab Hebræo דרכמן, quod idem ſignificat. Invenias Ezr. II. 65. & Nehem. VII. 78. Stater argenteus valet quatuor drachmis Atticis, tantundem nempe quantum apud Hebræos ſiclus ſanctuarii: unde B. Hieronymus

ronymus in Ezechielis cap. XLV. *Siclus autem, id eſt, ſtater, habet drachmas quatuor.* Et Joſephus pro Hebraico ſiclo ſolet ſtaterem dicere. Dicitur ſtater στατὴρ ab ἵστημι, quod inter alia notat *libro, appendo, pondero*, idemque Hebræis notat שקל, *ſchakal*, unde שקל, *ſekel*, ſiclus: ut omnino ſtateris ac ſicli, quemadmodum ſignificatio, ita origo ſimilis ſit. Vide ſis quæ de ſiclo Budæus, & imprimis quæ ad Biblia Regis Benedictus Arias Montanus annotavit. Stateres vigintiquinque, ſive, quod idem eſt, centum Atticæ drachmæ efficiunt minam Atticam. Eſt *mina* a Græco μνᾶ. Plinius, lib. XXI. cap. ult. *Mnā, quam noſtri minam vocant, pendet drachmas Atticas centum*. Rhemnius Fannius:

Mnāe vocitant, noſtrique minam dixere priores,
Centum hæ ſunt drachmæ.

Quin Plautum quoque *mna* pro *mina* dixiſſe, comprobat numerorum ratio Aſinaria act. II. ſc. II. *viginti mnis*. Curcul. act. II. ſc. III. *triginta mnis*. Pœnul. act. V. ſc. V. *Si ego minam non*. Sic hiſce locis legit Meurſius. Dicitur μνᾶ a *collectione numerorum*: nempe ab Hebræo מנה, quod idem notat, eſtque a מנה, id eſt, *numerare*. Sexaginta minæ Atticæ, ſive, quod idem eſt, ſex millia Atticarum drachmarum conficiunt talentum Atticum: unde Rhemnius Fannius:

Cecropium ſupereſt poſt hæc docuiſſe talentum
Sexaginta minas, ſeu vis ſex millia drachmûm,
Quod ſummum doctis perhibetur pondus Athenis.

Græce eſt τάλαντον, unde *talentum*, *a* in *e* converſo, quomodo a καμάρα eſt *camera*, a *mando* ait *commendo*. Τάλαντον dicitur a ταλάω, hoc eſt, *ſuſtineo, ſuffero*. Nam prima ſua ſignificatione non *pondus* notat, *quod lanci imponitur*, ſed *libram ipſam qua pondera appenduntur*. Porro ex iis quæ diximus de Attica drachma, mina, *talento*, facile eſt ſtatuere de drachma aut mina Æginetica. Nam ſi *talentum* Ægineticum continet centum drachmas Atticas, habet ſe Atticum *talentum* ad Ægineticum, ut VI. ad X. ac proinde mina quoque Attica ſimiliter ſe habet ad minam Ægineticam, drachma item Attica ad drachmam Ægineticam. Idem judicandum de ſiclo Hebraïco ratione *talenti* Hebraïci. Nam quinctuplicem eſſe ſiclum neceſſe eſt, cum quinctuplex ſit Hebræis *talentum*, atque eorum unumquodque dividatur inter mille ſiclos. *Talentum* publicum manus tantumdem valebat ac *talentum* Atticum. Ergo & ſiclus hujus *talenti* tantumdem valebit ac didrachmum. Nam ut *talentum* Hebræum in ter mille ſiclos, ita *talentum* Atticum in ſexies mille drachmas diſtribuitur. *Talentum* ſacrarii Hebræis erat altera parte majus, quam Atticum. Ergo & ſiclus ſacrarii non didrachmum valebit, ſed tetradrachmum. Atque hoc cum Rabbini diſertim teſtantur, tum e Joſepho quoque & Hieronymo comprobatur, qui & ipſi ſcribunt, ſiclum ſanctuarii fuiſſe quatuor drachmarum: ſemiſiclum, duarum. Nec obſtat, quod Septuaginta Interpretes ſiclum ſanctuarii didrachmum transferre ſoleant. Nam ut *talentum* hoc altera parte majus Attico, ita drachmæ hæ duabus Atticis drachmis valuerunt. Ac fuit hoc *talentum* omnium longe antiquiſſimum, quo & Abrahami, Iſaaci, & Jacobi tempore Hebræi utebantur: quamquam necdum ſacrarii *talentum* dici potuerit. Imo & antiquis Græcis hujuſmodi *talentum* in uſu fuit, quod ex Dionyſio Halicarnaſſenſi, Vitruvio, & Heſychio probari poteſt. Sed alia quoque Hebræorum *talenta* perſequamur. *Talentum regium*, hoc eſt, quo Judæi ſub regibus uſi ſunt, habuit ſe ad *talentum ſacrarii*, ut *dodrans* ad *as*, hoc eſt, ut novem ad duodecim. Ergo & *ſiclus regius* ſimiliter ſe habebit ad *ſiclum ſacrarii*; cumque *ſiclus ſacrarii* ſit Atticarum drachmarum quatuor, ſiclus regius erit trium drachmarum Atticarum. Par ratio tum in *talento* numiſmatico, prout Suidas in voce *obolus* vocat, quod Athenienſibus quoque in uſu fuit, ac ſe ad *talentum* Atticum habuit ut ſemiſſis, ad *talentum* vero ſacrarii, ut uncia: tum etiam in *talento* publico majori, quod ſe ad *ſacrarii talentum* habuit ut dextans ad *as*, hoc eſt, ut X. ad XII. Quinctuplici huic Hebræorum *talento* addo ex Polluce *talentum* Babylonium, quod fuiſſe ait ſeptuaginta Atticarum minarum, eoque ſe ad Hebraïcum *talentum* ſacrarii habuit ut ſeptunx ad as. Porro quæcunque hactenus diximus perfacile eſt redigere ad monetam Romanam, modo quis ſciat drachmam Atticam valuiſſe apud Græcos quantum apud Romanos *denarius*: de quo pluribus tractamus voce *Denarius*. Nunc ſufficiat e multis ejus rei laudare auctores Plinium, lib. XXI. cap. ult. Agellium, lib. I. cap. VIII. Iſidorum, libr. XVI. cap. XXV. Nec e Græcis aliter Cleopatras: τὸ ἀττικὸν δηνάριον ἔχει δραχμὴν α. Hæc fuſius proſequi viſum fuit, quia præter Budæum, Agricolam, atque alios, ſpiſſe in iis non ſemel aberrat Hadrianus Junius in Nomenclatore ſuo doctiſſimo, & juventuti nunquam ſatis commendato. Quod ſi plura de *talento* & ſiclo Hebræorum voles, adi Stanislaum Grepſium, qui cum de his, tum de Hebraïcis aridorum & liquidorum menſuris Michaëlem Neandrum, & priorum alios multis poſt ſe paſſibus videtur reliquiſſe. Sed & conſule Caſparum Waſerum, lib. II. de nummis Hebr. cap. XVI. & Jacobum Capellum de nummis & ponderibus, atque alios, qui poſt Grepſium ſcripſere.

TALIA *folliculus cepæ*, ut Feſtus exponit. Lucilius pro eo *thallia* dixit:

Flebile cæpe ſimul, lacrymoſæque ordine thallæ.

Et favent Gloſſæ, ubi legas, *Thalla*, πράσινον λεπυρόν. Sed & ſtipes cepæ, *thallus*. Quomodo *thallos ceparum* apud Columellam legas, lib. XI. cap. III. Fortaſſe *thallus* ſit ex θαλλὸς, quo proprie *ramus virens* ſignatur. Nempe a θάλλω, *vireo*. A quo ipſo *thalla* & *talia* dicuntur. At *talea* aliud eſt, etſi ejuſdem originis. Diximus de eo ſeorſim. Vel potius ſit *talia* ex θύλλις, ut a γαυσάπης, *gauſapa*; a μαργαρίτης, *margarita*. Θύλλις ex θύλακος, *ſaccus*.

TALIS κατὰ συγκοπὴν a τάλιαος, quod Æolicum pro τελίαος. Ab eo dictum *jus Talionis*, quod nempe aliquis *tale* quid patitur, quale fecit. Ab Impp. in Codice Theodoſiano, lib. IX. l. III. Tit. II. de exhibendis vel tranſmittendis reis, appellatur *pœna reciproci*. Theophilus, Inſtit. de Injur. § pœna injur. vocat ταυτοπάθειαν. Placuit hoc jus Rhadamantho, & auctoribus legum XII tabb. Imo lege quoque Moſaïca approbatum, ubi præſcribitur *dens pro dente, oculus pro oculo*, &c. Quid Ariſtoteles, qui ἀντιπεπονθὸς appellat, ſenſerit de eo, videre potes lib. V. Eth. Nicomach. cap. V. Vide & Gellium, lib. XX. cap. I.

TALPA Græcis dicitur ἀσπάλαξ: ac putat ex Græco hoc Nunneſius venire *talpa*, converſo σ in τ, ut a σὺ, *tu*, a τόσα, *tot*, &c. Alii malunt dici κατὰ μετάθεσιν pro *tapla*, vel *tuplu*: nempe a *cæcitate*, ex Græco τυφλὸς. Quod etymon reſpexit Iſidorus, lib. XII. cap. III. Vel a Græco θάλπω, *fodio*. Virgilius I. Georg.

Aut oculis capti fodere cubilia talpæ.

Ac ex ipſa de cauſſa poſſis & deducere a Chaldæo טלף, quod eſt *findo*.

TALUS, juxta Nunneſium, eſt a τηλοῦ, *procul*. Sed vel erit a ταλάω, quod eſt *ferre, tolerare*. (nam *tali* geſtant corpus animalis;) vel fuerit *talus* ex *taxillus*; ut *palus* ex *paxillus*; *mala* ex *maxilla*. *Taxillus* vero eſt a *tago*, unde *taxi*, ex quo *taxus*, unde *taxulus*, a quo *taxillus*, unde *talus* κατὰ συγκοπὴν, qua de re in *Ala* ſatis dictum. A *talus talaria calciamenta*, quia *talis* annecterentur. *Talax* ejuſdem originis; *cui tali perverſi*. Iſidori Gloſſ. *Talax, ſcaurus*. *Talatrum* quoque vocatum ſive *talitrum*, quia *talo* fieret. Nempe olim videtur *talus* non modo de *pedum*, ſed etiam *manuum oſſiculis* uſurpatum. Gloſſæ Philoxeni: *Talares*, κόνδυλοι ποδῶν. *Talarii*, κόνδυλοι χειρῶν. Gloſſæ Philoxeni: κόνδυλος, *colaſus*. Κόνδυλος ποδὸς, ἢ χειρὸς, *talatrum*. A *talo* igitur fuerit *talare*, hoc eſt, κονδυλίζειν. Inde *talatrum*, vel *talitrum*, κονδυλισμός. Nempe qua forma ab aro *aratrum*, a *fulgo fulgetrum*, ac ſimilia.

TAM,

Digitized by Google

Tam, & *quam*, contracta ſunt ex *tantum*, & *quantum*. Plautus, Mil. act. III. ſc. I.

Quam potes, tam verba confer maxime ad compendium. Quod integre eſſet, *quantum potes*, *tantum*: Sive ut ſtructurae etiam ratio habeatur, *in quantum potes*, *in tantum*. Etiam *tam* & *quam* coaleſcunt. Unde *tanquam*. Ut, *Amo tanquam me ipſum*. Pro, *Amo tantum*, *quantum me ipſum*. Etiam *quam* geminatur. Unde *quamquam*. Ut illo Plauti Pœnul. act. III. ſc. I.

Quamquam ſumus pauperculi, eſt domi quod edimus. Pro *quantumquantum*, hoc eſt, *quantumcumque*. Sic *quamvis* ex *quantumvis*. Vide Tamen.

†Tam & Quam, ubi relative ponantur (uti etiam cum alia vocali Tum & Tum, aut Quum & Tum) eſt ab Hebr. גם *gam*, quod ſaepiſſime eodem modo geminatur ſive pluries inculcatur, & quidem eodem intellectu, ac illud Tam, Quam, aut Quum, Tum. Vide ſis Heb. Concordantias Mazoeh.

Tama (ut Feſti verbis utar) *dicitur*, *cum labore viae ſanguis in crura deſcendit*, *& tumorem facit*. Videtur eſſe ἀπὸ τοῦ ταμεῖν, quod eſt, *ſecare*, *findere*. Quippe in tumore ſolvitur continuum, unde dolor. Niſi placet *tama* quaſi *tumea* dici, quia genus eſt tumoris.

†Tama & Taminia, quid ſint, Feſtus expoſuit. Ordior a poſteriore vocabulo. *TAMINIA* (inquit) *uva ſylveſtris generis*, *videtur Verrio dicta*, *quae tam mira* (1) *ſit quam minium*. At Plinius longius progreditur, qui *taminiam* non aliud eſſe quam labruſcam credidit, ita ſcribens XXIII. 1. *Hanc* (labruſcam) *potius crediderim eſſe*, *quam vulgus uvam taminiam vocat*. Ceterum etymon a *tam* & *minio* ineptiſſimum eſt, non magis enim a *minio Taminia* quam illa altera uva, quae Amminea (2) dicitur, nomen inveniſſet. Redeo jam ad *Taminiam*: quae vox omnino mihi videtur a דם *Dam* h. e. *ſanguis* arceſſenda, non minus, atque altera vox Feſti Tama (de qua vide inferne (3) adnotata) indidem eſt. Vide ſupra in Damium, ubi *vinum* ab Orientalibus *ſanguinem uvae* nuncupari, obſervatum fuit. Ac ſi quod genus uvae ſanguinei coloris fuit, maxime omnium *Taminia* h. e. *labruſca* (4) fuit. Ac Tyrrhenos primo ſuo in Italiam appulſu non aliud genus uvae ibi repeiiſſe puto, quam *labruſcam* (nondum enim ibi vineae (5) conſitae fuerant, nec vini confectio nota erat) ex quo quia ſanguineum liquorem exprimi cernerent; phraſi Orientali *Daminiam*, ſive Tuſca (6) pronuntiatione Taminiam nominarunt.)(Verum in publica commoda peccem, niſi apertiores *Tamiae* & *Taminiae* natales in Oriente oſtendero, unde Tyrrheni eam vocem in Italiam importarunt. Nam דמדמניות, *damdamnioth* (7) Talmudicum, ſi modo Chaldaicum ἀναδιπλασιασμὸν duarum primarum litterarum amoveris, ipſiſſimum eſt *Damniae* ſeu *Taminiae* nomen. Ac Buxtorfius quidem iſtud *damdamnioth* in ſuo Lex. Chald. *uvas immaturas* ſive *omphaces* interpretatur. Sed equidem contendo, etiam *labruſcas* eo vocabulo intelligi: nam & cetera *uvae immaturae* nomina, tamen *ſevera labruſcam* (8) notant: & contextus loci illius (9) Talmudici de *damdamnioth*, non aliud ſi quid video,

(1) *Miro prorſus locutis: qua uva taminia dicitur apud Feſtum* tam Mira quam miniam. *Nec tamen tantum in ſchedis Feſti illud MIRA legitur*, *ſed & in omnibus mutilatoris Pauli ſcriptis & editis*. *Nihilominus Voſſius in etymologico* τὸ mira *in* rubra *mutabat: ſane quam violenta medicina*. *Equidem quam minima mutatione pro* mira *ſubſtituerim* Mera. *Etenim MERVS etſi* ἄκρατον *ſignificat; at veriſimile eſt*, *antiquitus etiam RVBRVM ſignificaſſe*; *haec enim verba* (tam Mera ſit, quam minium) *ex aliquo antiquiore ſcriptore petita ſuſpicor*. *Certe origo vocabuli MERVS notionem* rubri *praefefert*. *Nam MERVS eſt ab* חמר hemer, *litterâ gutturali deperditâ*: τὸ חמר (Hemer) *vero ita exponitur vulgo* merum, *ut tamen primario* rubrum vinum *ſignificet*, *cum ſit a verbo* חמר hamar, *quod eſt* rubeſcere. *Nam quia antiquitus vinum vix aliter quam rubrum erat* (*uti in Diſſ. de vino alibi a me oſtenſum fuit*) *hinc quo magis* merum (*h. e.* ἄκρατον *ſive purum*) *erat*, *hoc plus rubedinis obtinebat*. *Hinc credo factum*, *ut apud Tuſcos primo*, *deinde & apud Latinos* τὸ *MERVS non tantum* ἄκρατον, *ſed &* rubrum *antiquitus deſignaverit*.

(2) *Servius ad II Geor. 97. adnotat*: Aminaeum (*cum ſimplici mim M legit is grammaticus*: *ſed Pierius ibidem*, *duplicandum eſſe elementum recte oſtendit*) vinum dictum eſt, quaſi ſine minio, ideſt rubore: nam album eſt. *Pudet ineptiarum*. *Quid quod* Ammineam *plerumque nigrum erat*, *ut optime ibidem demonſtrat Pierius? Plinius XIV.* 3. Eſt & nigra amminea, cui *Syriacae* nomen imponunt. *Nam ſimul oſtendit Plinius*, *Ammineam nigram primitus fuiſſe advectam ex Syria*. *Et certe nomen indidem eſt*. *Etenim* חמם hamam *non tantum eſt* incaleſcere, *ſed &* nigreſcere, *uti patet Gen. XXX.* 32. *At in his verbis*, *quae in Hebraeo duplicant litteram*, *ea duplicatio etiam in derivatis retinetur*: *hinc AMMINEVM* (*genus ſcil. vini fervidi ac nigri*) *cum duplici M ſcribitur*. *Ac ne de N quidem littera mirari debes*, *unde exſtiterit*, *quae ab radice abeſt*: *nam ſicuti ab* חמם hamam *fit* חמנים hammanim *cum N* (*ea ſunt ſimulacra ſubdivalia quae nigrorem contraxerant*) *ſic etiam vox AMMINEVM eamdem litteram admiſit*. *Et hoc etymon credo verius*, *quam quod afferunt ex Ariſtotele de gente* Ammineorum, *qui ex Theſſalia vitem attulerint in Italiam*. *Quamquam ne hoc quidem fort. falſum*: *nam quid ſint* Amminei *& unde domo fuerint*, *alibi dictum fuit*.

(3) *Feſtus in TAMA ſic poſuit*: Tama dicitur, cum labore viae ſanguis in crura deſcendit, & tumorem facit. *Atqui ea vox eſt ab Heb.* דם Dam, ſanguis (*tantum D in T*, *quae mutatio Tuſcorum fuerat*, *reſtituto*) *ſive a Chald. & Syro* דמא dema *aut* dama. *In hodierna noſtrorum hominum mulomedicina is morbus in jumentis paſſim SANGVIS nuncupatur*.

(4) *Labruſca albi coloris nulla videtur fuiſſe*, *ſed ferme ſemper nigerrimi*. *Hinc* באשים beashim (*quod Iſ. V.* 2. labruſcas *ſignificat*) *&* באשה bosha (*quod Job. XXXI.* 40. *eamdem ſignificationem obtinet*) *nego eſſe a* באש baash, foetere, *quod vulgo exiſtimant*, *ſed omnino eſt a* בוש bush, rubeſcere, *interjecto* Aleph *epenthetico*, *quod in hoc verbo non raro fit*.

(5) *Vide quae ad Characis locum quem ex Etymologico produxi in Diſſertatione de vino*, *ediſſerui*.

(6) *Vide quae in Tyrrhen. originibus Diatriba IV. in* Ancona, *& Diatriba V. in expoſitione toſi diſputata fuere de littera D*, *qua littera Tuſci caruiſſe putantur* (*quod quemadmodum ſit intelligendum*, *ibi expoſuimus*) *ac propterea litteram D in T* (*ut in* Tutere *pro* Tuder) *aut in R permutaſſe*. *Ergo T pro D ſubſtitutum in vocibus* Tama *&* Taminia, *indicio eſſe poteſt*, *eas ab Etruſcis in Latium fuiſſe transfuſas*.

(7) *Hoc quidem vocabulum Buxtorfius in Lex. Chald. ſub rad.* דמם, *ſed ſine punctis poſuerat*. *Sed non male* damdamnioth *pronuntiari poſſe mihi viſum fuit*. *Eſt & alterum ſimile & ejuſdem ſignificationis nomen*, *quod in rad.* אדם adam *affert ibidem Buxtorfius*, *quod mox producetur*.

(8) *Sic Hebr. & Chald.* בוסר boſer (*quod Chaldaei etiam* baſra *dicunt*) labruſcam *non minus*, *quam* uvam acerbam *in locis*, *ubi uſurpatum reperitur*, *interpretari ſolent*. *Praeterea Chaldaicum* גופנין guphanin (*aut ſine* Vau, *ut ſit* gaphnin) *ſic* uvas immaturas *exponunt Lexicographi*, *ut tamen ſaepius revera* ἀγριάμπελον *h. e.* uvam ſylveſtrem *ſeu* labruſcam *notet*: *quod iidem non diffitentur*.

(9) *In Talmude Hieroſ. in* Jom tof *cap* 3. *in Gemara ſic legitur*: Damdamnioth, quae ſunt in vinea, ſunt prohibita. *Atqui id de* ἀγριαμπέλου *ſive* labruſcae *racemis eſſe intelligendum*, *facilius crediderim*, *quam de uvis acerbis*: *id quod & ſimile vocabulum* (*quod ibidem in* אדם adam *affert Buxtorfius*: *de quo vide ſeq. adnotationem*) *oſtendit*, *quod a rubore nomen invenit*: *atqui rubor labruſcae*, *non item uvae acerbae convenit*:

deo, quam *labruſcam* intelligi jubet. Sicuti & ſimile alterum nomen, quod in Bereſit Rabba (1) legitur, etiam *labruſcam* meâ ſententiâ notat. Ex his vides, non minimam antiquitatem Talmudicis pluribus vocabulis poſſe conciliari, ſi quis vir induſtrius exſiſtat, qui ea cum vetuſtis Latinis, quae olim Tuſca fuerint, aut cum Graeciae antiquioris nominibus conferre adnitatur. Mazochius.

†Taman reſpondet particulæ *quamquam*. Ac *quamquam* eſt a *quam* per geminationem ſimplicis, ut fit in *utut*, *atat*, *identidem*, &c. *Tamen* autem ex *tam* & *en*: niſi potius a *tam* ſimplex derivatum putes. Nec mirum ſi *quamquam* & *tamen* reſpondeant mutuo, cum idem fiat in *tam* & *quam*, unde derivantur. Imo hæc duo *tam* & *quam* in *tamquam* conjunguntur: quod ad verbum Belgis eſſet *gelijck als*. Hæc ſane non minus placent, quam ut ab ὅμως fit *tamen*, præmiſſo *t*. A *tamen* eſt *tametſi*. Quippe κατὰ συγκοπὴν factum ex *tamenetſi*. Integro hoc non raro uſi veteres, atque adeo Cicero quoque, Cæſar, Seneca, alii: ſed fere loca vulgo corrupte leguntur. Vide Cujacium, lib. i. obſerv. cap. xiv. Muretum, lib. xi Var. Lect. cap. xvii. Paullum Manutium, in epiſt. famil. Cic. lib iv. xiv. & Janum Guilielmium, lib. i. veriſ. cap. xvi. Quemadmodum autem *tametſi* eſt ex *tamenetſi*, ſic & *tandem* dicitur quaſi *tamendemum*. Ubi *tamen* poſſis interpretari *aliquando*, ex Feſto, qui ait, *Tamen cum ſignificet aliquando, interdum tamen ex ſupervacuo ponitur*.

Taminea uva memoratur Celſo, lib. iii. cap. de hydrope, & Plinio, lib. xxiii. cap. i. De ea ſic Feſtus: *Taminia, uva ſylveſtris genus, videtur Verrio dicta, quod tam mira ſit, quam minium*. Sic quoque eſt in Schedis Pomponii Læti. Nec abeunt Paulli codd. MSSti vel editi. Potius tamen ſcripſerit *tam rubra quam minium*. Nec ſic quoque de etymo aſſentiam: ſed potius conjectem eſſe a *tama*, quam tumore coloreque refert. Vel quia tractata *taminet*, ac rubore ſuo inficiat tractantem. Sed Scaliger credebat Verrium *Taminea* pro *Aminaea* legiſſe apud Maronem in Georg.

Sunt & Amineæ vites firmiſſima vina.

Amineæ vero ſunt vites Apulæ. Heſychius: Ἀμιναῖον δὲ ἰνὸς ?, τὸν οἶνον λέγει· ἡ γὰρ Πευκετία, Ἀμιναία λέγεται.

†Tamino verbum fuiſſe olim in uſu, liquet ex compoſitis *Attamino*, *Contamino*, & *Intaminatus*. At ſimplex fit ab Heb. טמא *tame*, quod eandem prorſus ſignificationem obtinet. Ubi hoc ſcripſeram, didici, ex Voſſio in Attamino hoc etymon reperiri in Becmano & aliquot aliis. Nec tamen ab ea producenda etymologia deſtiti; quia tanto verior, quod ante aliis in mentem venerit. Deinde & illud animadverti volo (quod ipſe non ſemel alibi notavi) hanc unam ex illis vocibus eſſe, quae cum ſimplices ex Oriente (in quo compoſitiones propriorum quidem nominum haud rarae ſunt, at appellativorum rariſſimae) in Latium invectae antiquitus fuiſſent, deinde ſero admodum compoſitiones cum Latinis particulis admiſerunt. Ut hic ex טמא *tame* diu Latini *Tamino* dixiſſe videntur: at poſtea illa cum praepoſitionibus *At*, *Con*, *In*, quaſi jam ex longo incolatu Latii jure donata, copularunt. Mazochius.

Tango a θίγω, aut θιγγάνω, quod idem notat; θίγω a נגע, *tanget*. A θίγω eſt ἀκροθιγῶς, *ſtrictim*, ſic ut extrema tantum attingantur. Latini in *tango* N inſerunt, quomodo a λείχω eſt *lingo*, & κίκιννος, *cincinnus*, &c. Ad Græcum magis acceſſit vetus *tago*, pro quo poſteriores *tango*, ut *frango* pro antiquo *frago*, unde *fragilis*. *Tagere* vero dixiſſe antiquos, multis modis comprobatur. Nam, ut de præterito *tetigi*, quod inde eſt, nihil dicam, Plauti eſt Bacch. *Si attigas eum*. Et Moſtell. ii. ii. *Ædis ne attigatis*. Idem indicat nomen *tagax*, quomodo *furunculum*, Feſto teſte, dixit Lucilius, nempe ab ea *tangendi* ſignificatione, qua pro *furari* accipitur: ut apud Plautum Milite:

Tetigit calicem clanculum.

Et Epidico:

Iſtis adeo tetigi triginta minis.

Hinc igitur *tagax*, ut dixi. Utitur & Cicero, lib. vi. ad Att. epiſt. iii. *Quæſtor levis, libidinoſus, tagax*. Sic eum locum recte corrigit Cujacius, pro quo in vulgatis parum appoſite eſt *fagax*. Eſt vero ea ratione *tagere a tagax*, qua a *rapere rapax*: quæ duo differunt, quod illud pertineat ad apertam vim; hoc ad occultam fraudem. Itaque *dextra* eſt *rapax*: ut apud Horatium:

Omne ſacrum rapiente dextra.

At *læva*, qua *laverniones* aliquid occulte tollere ſolent, dum dextra aliud ſimulatur, proprie dicitur *tagax*. Plautus, Perſa, act. ii. ſc. ii.

Ubi illa altera eſt furtifica læva?

Catull. epigr.

Marrucine Aſini, manu ſiniſtra
Non belle uteris, in joco atque vino
Tollis lintea negligentiorum.

Fruſtra hic hæret Victorius, lib. xxxiii. Var. lect. cap. ii. Ab antiquo *tagere* quoque eſt *integer*, ἀθιγής, ἄθικτος, *non tactus*, *cujus nemo tetigit aut abſtulit quicquam*. Gloſſ. vett. *integer*, ὁλόκληρος, ἀκέραιος, ὑγιής. Contrarium ſit *adteger*, προσθιγής, *cujus aliquid attactum*. Unde vinum *adtegrari* dicitur, cum libatur. Nam ut vino ſacrificium agetur, ita vinum minuitur. Vide Feſtum in *adtegrare*, atque ibi Scaligerum. Ab eodem *tagere* eſt *taxare*, ut a *vehere*, *vexare*: quemadmodum de utroque monet Gellius, lib ii. cap. vi. & Macrobius, lib. vi cap vii. Apud Feſtum quoque legas: *Taxat, & taxatio, a verbo tango dicuntur*. Janus Guilielmius proprie accipi monet in illo Plauti, Aſin. ii. ii.

Hercle vero tu cavebis, me attigas: ſi me taxis, ne
bodie, &c.

Sed Cl. mus Janus Gruterus monet, in Palatinis codd. eſſe *tagis*: quod perplacet. A *taxo* eſt *taxim*, hoc eſt, *ſenſim*: & quaſi *tangendo ſæpius*. A *taxando* quoque *taxatores* ſcenicis dicuntur, quorum alter alterum maledictis *tangit*: ut auctor eſt Feſtus. Quod vero *taxare* dicimus pro *æſtimare*, id inde eſt, quod ad æſtimandum ponderandumque crebro tactu ac tractatu opus ſit. Vel dicendum *taxo* eſſe duplex: unum a *tango*, alterum a Græco τάττω. Budæi hæc ſententia eſt, qui *taxo* pro *æſtimo*, ex eo eſſe dicit, quia Græcis venditor dicatur τάττειν τὴν ἀξίαν τῶν ὠνίων, hoc eſt, *ſtatuere pretium rerum venalium*. Quomodo Thucydides lib. iv. ait, τάξαντες ἀργυρίῳ πολλῷ, *cum taxaſſent argento multo*, ſive *pretio ingenti*. Quod etymon impenſe placet. A *taxo* forte etiam *tax*, *tax*, quod ſtrepitum verberum exprimit. Sane ut a *pago pax*, ſic a *tago* erit *tax*. Quamquam & a ſono factum videri queat: quod malim. Utitur Plautus, Perſa, act. ii. ſc. iii.

Tax, tax, tergo meo erit. Non curo.

Pro quo tamen in MSStis Camerarii *tax*, *cax*, legi monuit Gruterus. A *tango* eſt compoſitum *contingo*: quod & a *tingo* interdum eſt. Et nonnumquam ambiguum eſt ab utro deſcendat. Ut cum apud Lucretium *melle contingere* legimus, vel Maronem *contingere amurca* aut *ſale*. Quibus in locis non minus commode & rectius fortaſſe a *tango* compoſitum putari, facit quod apud Celſum legamus, lib. ii. cap. xxiv. *ſale modico contactus*; & apud Arnob lib. iii. *Rationis alicujus ſapore contactus*. A *contingo* eſt *contiguum*: quod alterum tangit: item *contages*, vel *contagis*, vel *contagium*, morbus contactu inficiens. Iſidorus, lib. iv. cap. vi. *Contagium*

convenit. Ipſum quoque damdamnioth *ab* אדם (*per aphæreſim litterae* Aleph) *eſſe deducendum facile crediderim*.

(1) *Id quidem* ארדמני *ſcribitur: quod quibusnam vocalibus ſit efficiendum, praeſtare non auſim. Id vero cum ruboris ſignificantiam complectatur* (*ab* אדם adam, rubere) labruſcas *haud dubie deſignare videtur.*

Digitized by Google

tagium a contingendo, quia, quem tetigerit, polluit.

† Tango eſt ab Hebr. נגע, quod eſt *tangere*, quod in futuro conjug. *Hiphil* habet תגיע *taggiah*, & reſoluto Dages, *tangiah*. Indidem & Graecum θίγω & θιγγάνω. Mazochius.

† Tapullam (ait Feſtus in eo nomine) *legem convivalem ficto nomine conſcripſit jocoſo carmine Valerius Valentinus, cujus meminit Lucilius hoc modo: Tapullam rident legem concera* (alii emendant *congerrae* i. e. σύνδειπνοι) *opimi*. Quid autem *Tapulla* ſit & unde dicatur, tacent eruditi viri: niſi quod Voſſius in Corna dictam *Tapulam* putat, quaſi *Tabulam* h. e. *menſam*. Nugae. Vel illud Feſti (Ficto Nomine) Latinae etymologiae inopiam indicat. Omnino autem mihi non tam videtur ea lex frugalitatis praecepta fuiſſe complexa, aut talia, de quibus leges ſumptuariae extabant (quamquam illa, quam ſcripſit Valerius, fort talia quoque continebat; unde ab *opimis ridebatur*: at *Tapulla* quae initio fuit, alio pertinebat) quam eo potius ea lex ſpectaſſe, quo pacto regia convivii ſortitio fieret, ceteraque quae ad compotationis & ſimilium modum & ordinem pertinerent: quae ex Oriente manaſſe, quivis vel mediocriter in Sacris Scripturis verſatus pervidere poterit. Ea vero ſortitio quia per talorum jactum fiebat; inde *Topulla* ſive potius, reſoluto *Dages*, *Tonpula* (de quo vide ſupra in *Mamphula*) vocabatur, a נפל *napal* ſcil. quod eſt *cadere*: quod verbum de ſortibus crebro uſurpatur: & quidem forma tranſitiva, qua notatur *projicere*. Ergo inde deſcendit vox תפולא, *tappula*, aut תנפולא, *tanpula*. Ea, quam dixi, forma tranſitiva verbi hujus (quae verbo *Jacia*, reſpondet) ſaepiſſime cum *ſorte* jungitur, idque tam in Hebraeo Scripturae, quam in Targumim. Poſtremo quod dixi, ex Oriente manaſſe morem circumferendi poculum, vide dicta ad illud Evang. *Tranſeat a me calix iſte*. Etruſcos vero eum morem ex Oriente in Italiam intuliſſe, oſtendi poſſet ex Critiae verſu corruptiſſimo ac mutilo apud Athenaeum X. 9. (pag. 432. E.) qui incipit Ἄγγεα Λυδῆ &c. Ubi conjecit Dalechampius, voluiſſe poëtam dicere, circumferendi poculi morem a Lydia eſſe (uti ex ejuſdem interpretatione Latina conſtat) Lydorum autem nomine vulgo apud profanos Tyrrheni veniunt. Mazochius.

† Taratantara nota ex Ennio vox apud Servium,

Et tuba terribili ſonitu taratantara dixit.

Qua ὀνοματοποιΐα continetur illa, qua tubae clangor exprimitur. Et eſt factum imitatione Hebraicae vocis תרועה *therua*, qua clangor idem ὀνοματοποιητικῶς deſignatur. Mazochius.

Tardus vir eruditus cenſet eſſe a טרד, quod eſt *jugiter occupari*. Sed qui aſſidui ſunt in aliquo negotio, hi tardi non videntur: etſi tarde ad alia accedere non diffiteor. Quare magis placet a βραδὺς fieri, ut Nunneſius voluit: nempe ſimili μετάθεσιν ac ab eo fit *bardus*. Sed in *tardus* etiam princeps litera mutatur. Vel fuerit a Chaldæo תרח, *tardare*, *morari*.

† Tardus unde manarit, plures origines attulit Voſſius; quarum ultima illa eſt, ut oriri videatur a Chald. תרח *therach* (non הרה cum ה ut in Voſſio Amſtel. prave legitur) quod eſt *retardare*, & *detinere*. Verum praeter Voſſianas originationes, arceſſi poterat I. a Chald. טרד *terad*, quod praeter cetera eſt *Claudo*, unde *Tardus* idem eſſet, quod *clauſus* ſive (uti Latini loquebantur) *captus pedibus*. Certe a *Claudo* & *Claudeo* (nam utroque modo antiqui id uſurpabant) fiebat *Claudus*, h. e. *Tardus*. Sed & ab hoc eodem themate oritur טרוד *tarud* & טריד *terid*, quae *occupatum*, *detentum* & *defatigatum* notant, quae ſolitae ſunt cauſae tarditatis. II. Aut vero *Tardus* eſt ab Hebr. תרדמה *tardemah*, quod *ſoporem* notat; nam tardos ita fere increpare ſolemus: Numne obdormiſti? quis te ſopor corripuit? III. A תרדא. *tarda* (ex rad. Chald. תרד) quod *fatuus*, *amens* ab aliis exponitur, ſed *Quidam* (inquit Buxtorfius in Chaldaico lexico) *explicant* עצל *atſel* h. e. *piger*, *tardus*. Hoc ergo ipſiſſima vox illa eſt, cujus etymon pluribus modis quaeſivimus. Mazochius.

Tarmes qui Feſto, *tarmus* dicitur in Gloſſis Iſidori: ſed Feſtum malim audire: præſertim cum conſtanter ita ſcribatur in MSStis. *Vermiculus eſt carnes exedens*. A τέτερμαι, præterito verbi τείρω, hoc eſt, *tero*, *attero*.

Tartari ἐτυμολογίαν adfert Plutarchus, lib. de primo frigido: Τάρταρος ὅτι ὑπὸ ψυχρότητος κέκληται· δηλοῖ δὲ καὶ Ἡσίοδος, εἰπὼν, τάρταρον ἠερόεντα· καὶ τὸ ῥιγοῦντα πάλλεσθαι, καὶ τρέμειν, ταρταρίζειν. Id eſt: *tartarus a frigore appellatus eſt, atque id oſtendit quoque Heſiodus, cum tartarum vocat aëroſum ſive obſcurum. Et qui horrore concutiuntur ac tremunt, dicuntur tartorizein*. Eandem ἐτυμολογίαν adfert Euſtathius Iliad. θ. pag. IↃCXCIV. & Iliad. ξ. pag. IↃCCCCLXXXV. Verum etſi non nego ταρταρίζειν ſignificare σφόδρα ῥιγοῦν, id eſt, *valde rigere*: non tamen *tartarum* a ταρταρίζειν, ſed ταρταρίζειν a τάρταρος dici ſuſpicor, ut proprie ταρταρίζειν ſit *tremere frigore inſtar eorum qui in tartaro ſunt*. Τάρταρος autem fortaſſe eſt a ταράττω, id eſt, *perturbo*, παρὰ τὸ ἐκταράχθαι καὶ συγκεχύσθαι τὰ ἐν αὐτῷ πάντα· quam originationem adfert Etymologus. Vel cum Martinio ſtatue per reduplicationem fieri a τέταρται, quia illic impii τηρῶνται, hoc eſt, *cuſtodiantur*. Aut dici quaſi אתר טרחתא, quod Chaldaice eſt *locus moleſtiae*. At ineptum plane ut ſit a *tortura*, *quia torqueat quos abſumat*: quod etiam apud Boccacium legas, lib. 1. de genealogia Deorum cap. XIV.

† Tartarus extrema ſeſe frigiditate ſua apud Homerum, Heſiodum, & ceteros antiquos commendat, eâdemque diſtinguitur a ceteris Inferorum locis. Nolo hic ea recoquere quae ad Acta S. Patricii M. notavi in Comm. ad Kalendar. Marm. pag. 385. adnot. 198. Ibi oſtenſum fuit, non tantum Tartari frigus fuiſſe maximum, verum etiam ei nomini frigoris notionem ſubjectam fuiſſe, ut ibi ex Plutarchi lib. *de primo frigido* demonſtravi. Ergo cum hodie lingua nulla ſit, qua *Tartarus* frigiditatem deſignet, primitivo ſermone radicem aliquam extitiſſe neceſſe eſt, ex qua conſtet *Tartarum* extremi frigoris fuiſſe vocabulum: veluti ſi ex themate *Tarar* (ſive prima littera *Teth* fuerit, ſive *Tau* aut *Tſade*, aut *Shin*, ubi in *Tau* convertitur) ſi ex themate, inquam, *Tarar* per notam primae litterae reduplicationem verbum *Tartar* extiterit, quo ſignificatum fuerit *horrere frigore*, qui horror ipſâ onomatopoeia vocabuli videtur quodammodo contineri. Et quidem *Tartari* vocabulum ab Oriente manaſſe, oſtendit *Tartari*, unius ex Padi oſtiis, nomen Etruſcum: nam ea oſtia omnia appellationes Etruſcas h. e. Orientales nacta fuiſſe, in Tyrrhenicis originibus apertiſſime oſtendi, Etruſcos vero ex Oriente in Italiam ab antiquo profectos. Adhaec non temere eſt, quod pars Aſiae gelidiſſima polo proxima ab antiquis uſque temporibus *Tartaria* nuncupata fuerit. Mazochius.

Tata ex ἄττα, ut apud Hom. ἄττα γέρον. Ἄττα ex Chald. אבא, *abba*, *pater*. Vel fuerit *tata*, a τέττα, ut apud Hom. τέττα γέρον· τέττα autem quaſi τετὸς, *honoratus*. Vel, quod maxime placet, & *tata*, & ἄττα, & τέττα, facta ſint a ſono puerorum, cum *lallare* incipiunt. *Tata* etiam in tribus reperias inſcriptionibus antiquis, quas apud Scaligerum vide in Auſonianis lectionibus, lib. 1. cap. XXIX.

Taurus, ταῦρος, ut agnoſcit Varro, IV. de L. L. Ταῦρος vero minime factum ἀπὸ τοῦ τείνειν τὴν οὐρὰν, *ab extendendo caudam*: *neque* παρὰ τὸ γαίω, τὸ γαυριᾶν, hoc eſt, *ſuperbire*: quæ duo etyma ponit Etymologici magni auctor: ſed a Chaldæo תור, quod *taurum* ſeu *bovem* notat. Legas id apud Danielem cap. IV. 22. (25.) & ſeq. ac cap. V. 21. Similiter autem locuti Phœnices, unde eam vocem hauſere Græci. Docet id nos Plutarchus in Sylla, ubi cauſſam adferens, unde Apollo *Thurii* cognomentum

acceperit, ſic inter alia ſcribit: Οἱ δέ φασι τὸν Κάδμον δεξάμενον ὑπὸ τοῦ Πυθίου καθηγεμόνα βοῦν, ἐκεῖ φκίσαι, καὶ τὸν τόπον ἀπ' αὐτῆς οὕτω προσαγορευθῆναι. Θὼρ γὰρ οἱ Φοίνικες τὴν βοῦν καλοῦσι. *Alii autem dicunt, vaccam, quam Pythius Cadmo dederat ducem, ibi conſpectam, locumque ab ea appellatum. Vaccam enim Phœnices Thor appellant*. Quin Syros, quique ab his profecti, Mauros, hodie *bovem*, ita vocare ſcribit Jul. Scaliger, de cauſſ. L. L. cap. XXVIII. Eſt autem a Chald. תור ταῦρος, uti Syri ab eodem fecere תורא. Habet & *taurus* aliquot alias ſignificationes, ut diximus in *Laſtaurus*. A ταῦρος eſt ταῦρα, unde Latinum *taura*. Feſtus: *Tauras, vaccas ſteriles appellabant, ait Verrius, quæ non magis pariant, quam tauri; ſed vero ſimilius ſit ex Græco dictas, quia Græci vaccas ταύρας appellant*. Ut a *tauris* dicti ſint ludi *Taurei*, & *taureum* dicatur æs, quod in eos inſumitur, ex Feſto diſcere potes. A ταῦρος quoque eſt ταυρέα vel ταυρεία, ſubintellecto δορὰ, hoc eſt, *pellis*: ſed per μετωνυμίαν ſive συνεκδοχὴν materiæ pro *ſcutica* accipitur *e corio bubulo confecta*. Itaque Heſychius τὸ Μάραγνα, (quo Platonem Comicum pro *ſcutica* uſum teſtatur Pollux, lib. X. cap. XIII.) interpretatur ταυρεία. Apud eundem quoque μάραυνα exponitur μάστιξ, ταυρεία, ῥάβδος. Ubi μάραγνα ſcribendum docet literarum ſeries. E Latinis *taurea* voce ſic uſus Juvenal. Sat. VI.

> . . . . *Taurea punit*
> *Continuo flexi crimen facinuſque capilli.*

Et Tertull. lib. ad Martyres cap. V. *Alii inter venatorum taureas patientiſſimis ſcapulis inambulaverunt*.

TAXVS quibuſdam placet eſſe a *tago*, non quidem qua id verbum valet *tango*, ſed qua notat *reprehendo, culpo*. Eſt enim arbor venenata. Alii malunt eſſe a τόξον, quo *arcus* & *ſagitta* notatur. Nempe quia e *taxo* fierent. Quod non diſpliceret, ſi conſuetudo ex auctoritate veterum obtineretur. Nonnulli a *taxo toxicum* dici putarunt. Sed hanc ſententiam ſuo loco refellemus.

TE

TECOLITHVS, τηκόλιθος, a τήκω, *liquefacio*, & λίθος, *lapis*, quia *liquefacit atque imminuit calculos*. Quippe, ut Necepſo ait apud Aëtium, ſi teratur, & depilatis pudendorum partibus circa veſicam inungatur, τήκει τὸν λίθον τὸν ἐν τῇ κύστει· *liquefacit lapidem in veſica*. Plinius, lib. XXXVI. cap. XIX. *Spongiæ lapides inveniuntur in ſpongiis, & ſunt nativi. Quidam eos tecolithos vocant, quoniam veſicæ medentur: calculos rumpunt in vino poti*. Paulus Ægineta, lib. VII. Ὁ δὲ Ἰουδαϊκὸς καλούμενος, τῶν ἐν νεφροῖς λίθων ἐστὶ θρυπτικός· ὅθεν καὶ τηκόλιθον αὐτὸν οἱ προσαγορεύοντο. *At quem Judaicum lapidem vocant, calculos renum frangit: unde & tecolithum appellant*. Aëtius auctor eſt non ſolum *Judaicum*, ſed & *Syriacum lapidem* vocari. Cauſſa utriuſque nominis eſt, quia naſcatur in Judæa, ſive Syria Palæſtina. Meminit & Solinus, & alii.

TEGO a στέγω, abjecto Σ, quomodo a σφάλλω eſt *fallo*. Στέγω a תך, quod eſt *tegere*. A *tego* eſt *tegimen*, ut a *rego regimen*, a *ſpecio ſpecimen*. Sed pro *tegimen* κατὰ συγκοπὴν dicimus *tegmen*. Integro uſus Ovidius, III. Metam.

> . . . . *tegimen cui fulva leonis*
> *Pellis erat* . . . .

Et Seneca in Hercule Fur. verſ. ĿXCI.

> . . . . *Quoniam abiit tegimen meum*.

Ita habent utrobique quædam vetuſtæ editt. pro quo vulgati codd. *tegmen* capeſſere. Imo non uno loco apud Maronem in antiquis codd. legitur *tegimen* vel *tegumen*, quod magis quoque antiquitatem ſapit. Exempli gratia, III. Æn.

> *Conſertum tegimen ſpinis*.

Et VIII. Æneid.

> *Tegimen habet capiti*.

Ut prima ſede ſit proceleuſmaticus; ut alibi in *parietibus* & *aries*. Primo tamen primæ Eclogæ verſu ita ſcriptum fuiſſe veriſimile non eſt. A *tegumen* eſt *tegumentum*; ut a *documen*, *documentum*; a *monumen*, *monumentum*. A *tego seges*, ut a *trameo trames*. Gloſſ. *Teges*, ψίαθος, ψιάθιον. Fiebat e paluſtribus ſcirpis: ut indicat Plinius lib. XVII. cap. XXXVII. A *tego* quoque eſt *tegula*, ut a *rego regula*. Utrumque abit a quantitate verbi ſui. Ovid. VI. Faſt.

> *Strataque erat trepida tegula quaſſa ſolo*.

Perſius:

> *Cerva ſubit vel cum ſaliit pede tegula vara*.

Hinc *tegularius figulus*, κεραμεὺς, κεραμοποιὸς, ut eſt in Gloſſis Cyrilli. Item in Gloſſis Iſidori, *tegularia, vel tegillaria ſacrificia, quæ ſupra tegulas fierent*, & *tegularia* vel *tegillaria venefica*: quia nempe in tigillo, aut teſta, ſacra facerent. Ut nutrix illa apud Maronem vel alium in Ciri:

> *At nutrix patula componens ſulfura teſta*, &c.

A ſupino ejuſdem verbi eſt *tectum* ſive accipiatur pro *ſumma ædium parte*, ſive pro *veſte*: quomodo uſus Titinnius Geminâ:

> . . . . *Syrus*
> *Cum ſcorto inſtituit ire: claves illo*
> *Abſtrudi jubeo, tecti ne ſit copia*.

Ita eum locum recte emendat Carrio, lib. I. antiqu. lect. cap. XI. Lucilius quoque uſurpat apud Nonium in Palla:

> *Cum tectum eſt (quid vis?) ſatis eſt: viſuri alieni*
> *Sunt homines ſpiram, pallas, redimicula*.

Ita emendat Janus Guilielm. lib. II. Veriſimil. c. V. Ab hac notione quaſi a *tegulum* eſt ὑποκοριστικὸν *tegillum*, ut a *recta*, quod iiſdem veſtis genus, *regilla*. *Tegilli* voce uſus Plautus Rud. act. II. ſc. VII.

> *Tegillum eccillud mihi unum areſcit, id ſi vis dabo*.

Appuleius, lib. IX. *Nonnulli exiguo tegillo tantum pubem intecti*. Erat *tegillum cucullus*, vel *petaſus e ſcirpis factus*: veſtis vilis & plebeja, ut e Feſto, ac Nonio conſtat, qui & Varronem uſum docet. In MSto Feſti cod. legitur, *Tegillum cucullum ungulum*. Item: *cucilli vinculum*. Sed recte meliores libri *cuculliunculum*. A *tegendo* quoque dictum *tectorium*, quia eo parietes ac ſolum loricarent, ut loquitur Varro, lib. I. de re Ruſt. Græce κονία & κονίαμα vocatur, ut *tectores*, κονιαταί. Hinc Matth. XXIII. 27. τάφοι κεκονιαμένοι. Et act. XXIII. 3. τοῖχε κεκονιαμένε. Conſtabat *tectorium* opere albario, arenato, & marmorato. *Albarium* fiebat ex gypſo, aut pura calce. *Arenatum* dicebatur arena cum calce: *Marmoratum*, arena cum marmore tuſo, Plinius, lib. XXXV. *Tectorium, niſi ter arenato & bis marmorato inductum eſt, non ſatis ſplendoris habet*. Inductio tectorii *trulliſſatio* dicebatur, quia fieret *trulla*. Plura de his vide apud Vitruvium; & ad eum Philandrum, lib. VII. cap. III. & Budæum in Pand. ad L. quod ſi ſervus, §. I. De in rem verſo. Huc quoque pertinet *Protectum*, quod idem eſſe arbitror ac *grundam*, hoc eſt, partem tecti ultra parietem prominentem, atque ita dici a *protegendo*, hoc eſt, *tectum projiciendo*. Indicat id Cic. in Top. *Quoniam Publius Scævola id ſolum ſit ambitus ædium dixerit, quoad parietis communis tegendi cauſſa tectum projiceretur, ex quo tecto in ejus ædes qui protexiſſet, aqua deflueret, id tibi jus videri*.

TELA, quod & in Actio ſcripſit Pontanus, & ex eo Erythræus in Indice Virgiliano, prius fuit *textura*, à *texo*, ut a *tego tegula*, a *rego regula*.

TELAMONES ejuſdem originis ſunt ac *atlantes*; nempe παρὰ τὸ τλῆναι, quod eſt *ſufferre*. Nam Ἄτλας per ἀναγραμματισμὸν dicitur quaſi τάλας, ut ἦρ quaſi ἀήρ, quemadmodum tradit Euſtathius. *Telamones* vero Latinis eſſe eoſdem ac Græcis *atlantes*, Ennii auctoritate comprobat Servius ad I. Æn. Mirum autem Vitruvium cauſſam hujuſce rei ignoraſſe. Sic enim ſcribit, lib. VI. cap. X. *Item ſi qua virili figura ſigna mutulos aut coronas ſuſtinent, noſtri telamones appellant, cujus rationes quid ita, aut quare, ex hiſtoriis non inveniuntur: Græci vero eos ἄτλαντας vocitant*. Hæc Vitruvius. Sed profecto ratio in mundo eſt: quandoquidem idem eſt τλάω ac

Digitized by Google

ac τηλάω vel τλάω, ac ut a τάλας vel ταλάω eſt ἄτλας, ita a τελάω eſt τελαμών.

TELLUS [τελλὸς, τέλμα.] vel eſt a terra, de cujus origine inferius dicemus: vel a תבל, hoc eſt, οἰκουμένη, orbis, terra habitabilis: vel a priſca Græcorum voce τελάω pro ταλάω ſive τλάω, hoc eſt, ſuſtineo, quia nempe tellus omnia ſuſtinet. Vel a tollo, quod olim tello, ut benus dicere pro bonus. Nempe quia tollit, hoc eſt fert omnia. Nam tollo vel tolo olim notabat fero: unde præteritum tuli, & verbum tolero. Hoc etymon placuit Rabano in libro de originibus: Tellus, inquit, dicta eſt, quia fructus ex ea tollamus. Quæ verba ex eo opere etiam Boccacius adducit, lib. I. de genealogia Deorum cap. VIII. A Tellus eſt Tellumo Deus. Etiam a tellus ea quorundam mente eſt mediterullium, quaſi meditellium. Sed magis placet tellium hic eſſe productionem vocis, ut torium in territorium, tolium in Capitolium.

TELUM a τῆλε ſive τῆλο ſive τηλόθι, hoc eſt, procul, vel τηλόθεν, hoc eſt, deprocul, e longinquo. Feſtus: Tela proprie dici videntur ea, quæ miſſilia ſunt: ex Græco videlicet eorum nomine, quia illi τηλόθεν miſſa dicunt, quæ nos emittimus. Servius ad illud VIII. Æneïd.

Deſuper Alcides telis premit . . . .

Omne, inquit, quod jaci poteſt, telum vocatur; dictum ἀπὸ τοῦ τηλόθεν· unde addidit;

. . . . Omniaque arma
Advocat . . . .

Et in illud lib. IX.

. . . . Telorum effundere contra
Omne genus Teucri . . . .

Oſtendit telum vocari omne quod jacitur: Græci τὰ βέλη, ἀπὸ τοῦ βάλλειν· ſicut Latini telo ἀπὸ τοῦ τῆλε, id eſt longe. Cajus in lege Si calvitur, ff. de verborum ſignificat. Telum volgo quidem id appellatur, quod ab arcu mittitur, ſed nunc omne ſignificatur, quod mittitur manu. Ita ſequitur, ut & lapis & lignum & ferrum hoc nomine contineatur: dictumque ab eo, quod in longinquum mittitur, Græca voce figuratum, ἀπὸ τοῦ τηλοῦ· & hanc ſignificationem invenire poſſumus & in Græco nomine; nam quod nos telum appellamus, illi βέλος appellant, eoque nomine volgo quidem id ſignificatur, quod ab arcu mittitur, ſed non minus omne ſignificatur, quod mittitur manu, ἀπὸ τοῦ βάλλεσθαι. Admonet nos Ξενοφῶν, nam ita ſcribit: Καὶ τὰ βέλη ἅμα ἐφέρετο, λόγχαι, τοξεύματα, σφενδόναι, πλεῖστοι δὲ καὶ λίθοι, (id eſt, & tela ſimul ferebantur, haſtæ, ſagittæ, fundæ; plurimi item lapides:) Et id quod ab arcu mittitur, apud Græcos quidem proprio nomine τόξευμα (id eſt, ſagitta) vocatur, apud nos autem communi nomine telum appellatur. Hæc Cajus, unde lucem capit, quod in legg. XII. Tabb. ſcriptum eſt, interdiarium furem impune tum demum necidi, ſi ſe telo defenderit. Porro interdum teli vox ita late accipitur, ut etiam tribuatur iis, quibus cominus pugnatur. Maro, XII Æn.

At non hoc telum, mea quod vi dextera verſat,
Effugies: neque enim is teli vel vulneris auctor.
Sic ait, & ſublatum alte conſurgit in enſem,
Et mediam ferro gemina inter tempora frontem
Dividit. . . .

Quem ad locum ſic Servius: Telum gladium dixit a longitudine. Unde & muſtela dicitur quaſi mus longus. Et paullo poſt: Telum autem pro gladio poſuiſſe illud ſignificat, quod infert paullo poſt,

. . . . Conſurgit in enſem.

Nec ſoli ſic loquuntur poëtæ, ſed etiam qui proſa ſcribunt. Quippe ſimiliter locutus auctor Herennianus, lib. I quo loco tale adfert exemplum ſtatus conjecturalis: Ajax in ſylva, poſtquam reſcivit quæ feciſſet per inſaniam, gladio incubuit. Ulyſſes intervenit; occiſum conſpicatur; e corpore cruentum telum educit. Quod prius gladium nominat, mox telum appellat. Et fortaſſe telum generatim notat, quo quis ſe tegit ac tuetur. Nempe a tego ſit tegulum, inde telum, producta priori ad ſyncopen compenſandam. Quomodo a premo eſt premulum, inde prelum, eadem de cauſſa porrecta priori. Μεταφορικῶς quoque telum vocatur morbi genus, ut indicat his verſibus Serenus:

Eſt & vis morbi, quod telum commemoratur,
Cum ſubito furor inſanus furit incitus ictu.

De eodem ſic Iſidorus, lib. IV. Orig. cap. VI. Telum lateris dolor eſt; dictum eſt autem ita a medicis, quod dolore corpus transverberet, quaſi gladius. Imo & textoria inſtrumenta plurali numero tela dicere, ſi credimus Scaligero: qui ita accipi ait Tibulli lib. II. eleg. I. Legit enim:

. . . . Et uppleſo tela ſonant latere.

Ubi ſonat eſt in aliis libris, etiam editione illa, quæ Rhegii Lepidi prodiit an. CIↃCCCCLXXXI. Etiam adfert Seneca ep. XCI. Quemadmodum tela ſuſpenſis ponderibus rectum ſtamen extendant. Sed rectum eſt extendat, prout vulgo legitur. Ac in Tibullo quoque ſonat legendum. Nempe tela ſingulo numero non tantum ſignat quod texitur, ſed & inſtrumentum quo texitur. Ut apud Maronem

. . . . Et licia telæ
Addere . . . .

Pro quo & telæ in plurativo dixere Tibullus & Valerius Flaccus. Etſi telis, quo utuntur, a plurali tela eſſe putarit Scaliger.

TEMERE putabat Perottus eſſe a temeto, quia temulenti multa faciunt temere ſive inconſiderate, & inconſulto. Verum quid ſi dicamus venire vel a τολμηρῶς, audacter: nempe detrahendo λ, vel quemadmodum κατ᾽ ἀφαίρεσιν ex ἀμύνω, munio, ab ἀμέλγω, mulgeo, ac ut plerique volunt, ab ἀφατῶς (quod ab ἄφατος) eſt fatim, unde affatim: ſic ab ἀθεμερῶς eſſe temere? Ἀθεμερῶς fuerit minime graviter, ſed leviter plane & inconſiderate. Nam θέμερον, teſte Heſychio, valet σεμνὸν, βέβαιον, ἑστηκὸς. Indeque θεμερόφρων, συνετὸς, σώφρων. Quia θέμερος notat grave & venerandum, videtur eſſe a θέμις· quia firmum, poſſis deducere a τίθημι, unde & θεμέθλον, fundamentum. A temere eſt temero. Feſtus: Temerare, violare ſacra, & contaminare, dictum videlicet a temeritate.

TEMNO, juxta Perottum, eſt a Græco τέμνω, hoc eſt, ſeco, ſcindo: quia quod aſpernamur, hoc amputamus atque abſcindimus. Vel fuerit ab Hebr. טמן, abſcondere, quia quæ contemnimus, ea fere removemus, atque abſcondimus, ne ſe in noſtrū vel aliorum crebro ingerant aſpectum.

TEMO [τήμων] ῥυμὸς, ut Gloſſæ Cyrilli exponunt: nempe lignum longum & extentum in aratro vel curru, ad quod jugum ligatur: prout in Catholico deſcribit Joannes Genuenſis. Dicetur ergo quaſi teno, a τείνω, quia a jugo ἀποτείνεται, hoc eſt, extenditur. Niſi malis, quod apud Varronem in VI. de L. L. Temo, inquit, dictus a tenendo: is enim continet jugum.

†TEMPLUM quocumque ſignificatu accipiatur, vox Auguralis eſt, ac ſine dubio Etruſca. Ergo explofis vulgaribus ejus vocis etymologiis, ex Oriente lux eſt haurienda. Ex pluribus autem TEMPLI notionibus una eſt illa Feſti in MINORA TEMPLA: Minora (inquit) templa fiunt ab auguribus, cum loca aliqua tabulis aut linteis ſepiuntur, ne uno amplius oſtio pateant, certis verbis definita &c. Servius de eadem re ad Aen. IV. 200. Alii TEMPLUM dicunt . . . quod palis aut haſtis aut aliqua tali re, & linteis, aut loris, aut ſimili re ſeptum eſt, quod effatum eſt. Amplius uno exitu in eo eſſe non oportet, cum ibi ſit CUBITURUS auſpicans. In ultimis verbis vides, in quem finem templa haec fierent nim. ut ibi is, qui auſpicaturus eſt, recumberet. Ergo origo vocabuli eſt a verbo נפל napal, quod quidem in omnibus ferme linguis Orientalibus Cadere ſignificat: at Syriace eſt etiam Recumbere. Itaque in illo Jo. XXI. 20. Recubuit in pectore ejus, Syriace eſt נפל הוא, nephal hava, fuit cadens h. e. recumbens &c. Eodem pertinet, quod in Caſtelli Lexico Heptagl. Syriacum נפילא (napilo) exponitur indormiens lateri. Ergo a verbo Syriaco נפל nepal i. e.

i.e. *accumbere*, praefixâ littera Heemantica T, fiebat apud Tuſcos תמפלא, *Templa* ſive (uti Syri pronuntiant) *templo* i e. *ſeptum ad accumbendum, augurii cauſa deſtinatum*. MAZOCHIVS.

TEMPVS κυρίως ſignat χρόνον ſive ὥραν· hinc accommodatur τοῖς κροτάφοις, quæ uſitatius *tempora* dicuntur, vel *timpora* differentiæ cauſſa. Sane Hercules Cioſanus in illud II. Faſt.

Coſta ſacerdotum tempora fronde regit.

Ait in Urſini codice & iſtic, & alibi, *timpora* ea notione ſcribi. Ita autem vocantur, non quia, *quaſi tempora, quibusdam intervallis mutantur*, quod ait Iſidorus, lib. XI. cap. I. Sed quia inde *tempus*, hoc eſt, *anni ſive ætas hominis* cognoſcitur. At *tempus* pro χρόνῳ vel καιρῷ eſt a τῆμος, *tunc*. Quamquam & aliqui acute ſatis derivent a τέμνω, id eſt, *ſeco*, quia etſi materialiter, ut loquuntur, ſit res continua, formaliter tamen eſt diſcreta: unde a Philoſopho, lib. IV. φυσ. ἀκρ. definitur *numerus* motus ſecundum prius & poſterius, hoc eſt, menſuratio ſeu numeratio ab humano intellectu facta, quo is per ſe quidem in motu, per accidens vero in quiete, prius poſteriusque momentum conſiderat. [*Tempus* vel *tempor* eſt a *tepus* & *tepor*, *ab optima parte anni facta appellatione, ver nempe, quod perpetuo tepidi gaudet epitheto*. Sic Græcis ὥρα *&* *tempus & ver notat*. Omnia enim hæc ἔαρ, ἦρ, αὔρα & ὥρα &c. ut ejusdem originis ita quoque ejusdem ſunt ſignificationis. Itaque *anni tempora* ut apud Græcos, ita quoque apud Latinos a *vere* nomen acceperunt. *Tempus* vero cum κρόταφον notat, a τέφειν & τύμβειν dicitur. vide notata ad τύμβειν.] A *tempus* eſt *tempero*. Nam veteres, ut *pignus pigneris*, ita inflectebant *tempus temperis*. Plautus, Perſa, act. V. I.

To. *Temperi*. Sa. *Mihi iſtuc temperi ſero eſt.*

Poſteriores *E* in O mutato dixere *temporis* & *pignoris*: ſed *E* in derivatis reliquerunt, ut paret ex *tempero* & *pignero*. Putat Paullus Manutius Ciceronem quoque ſcripſiſſe epiſt. XVI. lib. IX. earum, quæ vulgo *familiares*, rectius autem *ad familiares* appellantur; *Memini te mihi Phamea cœnam narrare: temperius fiat; cætera eodem modo*. Additque ex vita Terentii, cujus auctor creditur Donatus, colligi poſſe, eodem modo locutum eſſe Cornelium Nepotem, Ciceronis æqualem. Sed cum Cicero *tempore*, non *temperi* dicat, parum veriſimile eſt ἀρχαΐζειν voluiſſe in vocabulo *temperius*. A *temperis* remanſit quoque *tempeſtas*, pro quo *tempore* ſæpe uſi veteres: ut Feſtus etiam admonet. Idem *tempeſto* exponit *tempeſtiva*. Ita conſtanter eſt in MSStis. Ab eodem nox *intempeſta* vocatur, quæ eſt inter veſperuginem & jubar: ut ait Varro lib. V. de L. L. Ubi & adducit verſum Attii in Bruto, qui Lucretiam ſic loquentem induxerat:

Nocte intempeſta noſtram devenit domum.

Et locutus ſimiliter Ennius in Annal.

. . . . . *Bellum*
Æquis de manibus nox intempeſta diremit.

Et Maro I. G.

. . . . . *Aut intempeſta ſilet nox.*

Ælius, ut ibidem Varro ait, *intempeſtam dici voluit*, quia nullum tunc eſt agendi tempus, cum homines prope omnes, aliaque animantia cubare ſoleant: unde & *concubium* vocari, ibidem dicitur. Similiter Servius in III. Æn. *intempeſtam* ait dici tanquam inactuoſam ſive actibus carentem, quibus tempus dignoſcitur. Macrobius item. lib. I. Saturn. cap. III. *intempeſtam* ait quaſi *intempeſtivam*, quia *non habeat idoneum tempus rebus agendis*. Græcis ſimiliter vocatur ἀωρία τῆς νυκτὸς, & ἁπλῶς ἀωρία, quaſi ἄπρακτος ὥρα. Feſtus tamen: *Intempeſtam noctem dicimus pro incertiore tempore, quia non tam facile noctis horæ quam diei poſſunt intelligi*. At *tempeſtiva* dicta convivia, quæ temperi nimis fierent; *intempeſtiva*, quæ in longum traherentur. Nempe legitima cœnæ hora antiquis fuit ſol occaſus: Auguſti vero ævo nona, & hominibus negotioſis decima. Hanc horam qui prævenirent, *tempeſtiva* dicebantur convivia celebrare; qui vero protraherent in noctem intempeſtam, *intempeſtiva*: ut *tempeſtiva* convivia nihil aliud ſint, quam *diurna*; uti quæ a meridie aut circiter inciperent: *intempeſtiva* autem, *nocturna*. *Tempeſtivum* convivium indicat Juvenalis, cum ſat. VIII. ait:

Exul ab octava Marius bibit, & fruitur Dis
Iratis.

Item Plautus, Aſin. act. IV. ſc. II.

Cum ſuo ſibi gnato una ad amicam de die
Potare.

Et Catullus, epigr. XLVIII.

Vos convivia lauta ſumtuoſe
De die facitis.

Ubi *dies* non latiori illa notione accipitur, (nam & nona hora cum duabus ſequentibus quinctam faciunt diei partem;) ſed ſtricte pro *ſpatio diurno ante nonam*, quod juſtis occupationibus debetur. Similiterque Horatius capiendus, cum ait Od. I. lib. I.

Eſt qui nec veteris pocula Maſſici,
Nec partem ſolido demere de die
Spernit.

Et Od. VII. lib. II.

Cum quo morantem ſæpe diem mero
Fregi.

Cave Donatum audias ad illud Adelph. act. V. IX. *Apparare de die convivium*: ubi *de die* interpretatur, *repente, neque ante prædictum nec pridie conſtitutum*. Nam omnino *de die* eſt idem quod *ante legitimum cœnæ tempus*. Sic autem loquebantur, quia ſpatium id ante cœnam eſt melior diei pars: unde Maro, IX. Æneïd.

Nunc adeo melior quoniam pars acta diei,
Quod ſupereſt, læti bene geſtis corpora rebus
Procurate viri.

Qui locus lucem capit ex illo Paulli in l. Urbis 2. §. I. D. de verb. ſignificat. *Cujuſque diei major pars eſt horarum ſeptem primarum diei, non ſupremarum*. Hæc de conviviis *tempeſtivis*. *Intempeſtivum* autem convivium intelligit Propertius, lib. IV. El. VI.

Sic noctem patera, ſic ducam carmine, donec
Injiciat radios in mea vina dies.

Utrumque vero comprehenditur illo Suetonii de Nerone: *Epulas a medio die ad mediam noctem protrahebat*. Et iſtud Cic. de Piſone. *Qui numquam ſolem orientem aut occidentem viderit*. Pluribus comprobat Juſtus Lipſius comment. ad XIV. Annal. Taciti.

TEMVLENTVS a *temetum*, ut a *vinum vinolentus*. Ab eodem *abſtemius*, ἄοινος, quaſi *abſque temeto*: niſi potius ab *abſtinendo*, quo de plura ſeparatim diximus. [a *tepeo*, *tepetum*.] *Temetum*, quod *teneat mentem*, dictum ait Donatus And. act. I. ſc. IV. item Nonius Marcellus. Aliis placet per μετάθεσιν dici a μέθυ, id eſt, *vinum*, vel μέθυ *ebrietas*. Sed puto eſſe ex articulo & μέθυ. Nempe ut *aqua* quaſi ἡ χύα, ſic *temetum* quaſi τὸ μέθυ. Scio & Rabbinis חמר, eſſe *temetum*. Sed illi hoc, ut alia multa a Latinis acceperunt. Aliud autem *temetum* ac *vinum*. Nam *temeti* uſu mulieribus fuit interdictum, quibus tamen conceſſum eſſet *paſſum*, quod inter *vina* reponitur. Nempe *temeto* ſolum, non quolibet vino iis interdictum erat. Quare ſignificanter apud Nonium Cic. III. de Rep. *Carent temeto omnes mulieres*: *Nec vino*. Item Varro, primo de vita pop. Rom. *Quantopere abſtemias mulieres voluerint eſſe, vel ex uno exemplo poteſt viderier*. Fateor tamen a quibusdam ſcribi, ἁπλῶς iis vini uſu fuiſſe interdictum, ut ab Arnobio, lib. II. *Potionibus abſtinent vini? affinibus & propinquis oſculari eas jus eſt, ut ſobrias comprobent, atque abſtemias eſſe?* Verum arbitror vel γυναικῶς nimis hoc ab Arnobio dictum; vel, qui ita loquuntur, *paſſum* non repoſuiſſe inter vina. Vide hoc de interdicto Dionyſium Halicarnaſ. lib. II. Valerium, lib. VI. cap. III. Plinium libro XIV. cap. XIII. Agellium, lib. X. cap. XXIII. Athenæum, lib. X. pag. CCCCXL. edit. Commel. Tertullianum, in Apol. cap. VI. &, ſi tanti, nos in Oratoriis, lib. I. cap. de ſtatu finitivo.

Digitized by Google

TENDO inſerto D fit ab Æolico τένω pro τείνω, quod idem. *Tenno* etiam veteres uſi, quo de vide quæ dicta nobis in *Antenna*. A *tendo* eſt *tendicula*, quia ad capiendum tenditur. Ab eodem nomen *tendo*, quo Gaza & medici utuntur. Factum autem ad inſtar Græci τένων. Nam ut hoc a τείνειν, illud a *tendere*. Ratio appellationis, quia ejus intentione & contractione huc illuc artus moveamus, prout viſum. A ſupino *tentum* eſt verbale *tentio*, τάσις, ut eſt in Gloſſis: item *tentum* pro *veretro* apud Horatium. Nam *tendendi* vox etiam in obſcenis: unde *tentigo*, ὁ πριαπισμός. Ab eodem ſupino eſt *tentorium*, item *tentipellium*, de quo ſeparatim. Inter compoſita eſt *intendo*, hoc eſt, *valde tendo*. Sed ſeſe ad alia tranſfertur: ut *intendere alicui actionem*, & *intentio* pro *ſcopo*. Donatus, Andr. IV. IV. *Intendere verbum a venatoribus translatum, qui retia intendunt ad feras captandas: vel a ſagittis atque arcu.*

TENEBRÆ a δνοφερὸν quaſi *denefræ* dictæ videntur Angelo Caninio in Helleniſmi Alphabeto. Nempe adſpirata convertitur in mediam, quomodo ab ὀμφαλὸς eſt *umbilicus*; a νεφέλη, *nebula*; a κυφὸς, *gibbus*, &c. Vel, quod ἀναλογώτερον, ut a *verto* eſt *vertebra*; a *ſalio ſalebra*; a *lateo latebra*, ſic a *teneo* erunt *tenebræ*: non quidem, quod umbras *teneant*, quam nominis rationem affert Iſidorus, lib. XIII. cap. X. Sed potius quod homines in *tenebris* quaſi *teneantur*, nec libere ſe commovere audeant, metuentes ne vel impingant uſpiam, vel a locis ſublimioribus decidant. A *tenebris* dicti ſunt *tenebriones*, ſive quod mendaciis & fraudibus ſuis *tenebras* ob oculos objiciant; ſive (quod malo,) quia *tenebras* ſectentur: unde & *lucifugæ* dicuntur.

TENEO, ſi audimus Petrum Nunneſium Valentinum, erit a τηρέω, *ſervo*: nempe ρ in *n* abeunte, ut, a πλήρης, *plenus*; a δῶρον, *donum*. Puto ego ejuſdem originis eſſe ac τείνω, *tendo*. Movet, quod veteres pro *teneo* dixere *teno*, unde præteritum *tetini*. Feſtus: *Tetini pro tenui*. Ita eſt in MSStis & editis. Nec cur a τείνω *teno* & *teneo* dixerint, obſcurum puto. Nam ut *teneamus*, nervos *extendimus*. Quemadmodum & inde *tenor*, eapſe nempe de cauſſa, ac ab eodem verbo τόνος dixere. Ponam de *toni*, *tenoris*, & *tenendi* verbis egregium locum Cæſaris Scaligeri, libb. de cauſſis L. L. cap. LIII. *Hos omnes*, inquit, *Græci τόνους vocavere, translata ratione a fidibus, quarum intentione aut remiſſione acutior graviorque redderetur vox. Inde nos Tenores, propterea quod noſtrum tenere inde duxiſſemus, ſcilicet παρὰ τὸ τείνειν, nam quod nixu quodam arceremus, id beneficio τῶν τενόντων fieret: & translata ſuis ſignificatis ab belciariis & aurigis currus inhibentibus; item militibus prædam dividentibus. Hoc potes etiam percipere, ex maximi poëtæ Oppiani piſcatione quadam, atque ante eum, ex Theocrito, quorum verſibus trahentium tenentiumque nixu primarii nervi τένοντες exſtantes declarantur.* Hactenus Scaliger. A *tonus* eſt *tonarium*, fiſtulæ genus, quo muſici tonos temperant. Ut *fiſtula Gracchi*, quam *tonarium* dici ex Fabio ſcimus, lib. I. cap. X. Ejuſdemque originis *ſyntonum* & *ſyntonarius*, de quibus in *Pediculus* diximus. A *teneo* eſt *tenax*, unde *pertinax*: de quo ſeparatim. Hinc & *Teniræ* (ut eſt in MSStis;) vel, ut alii, *Tenitæ, fortium Deæ, quia fortium tenerent poteſtatem*: ut ait Feſtus. A ſupino *tentum* eſt *tentare*, hoc eſt, diu multumque *tenere*, ac manibus tractare, ut ſolent aliquid exploraturi. Falli puto, qui a *tendo* derivant. A *tento* eſt *tentamentum*, apud Maronem, VIII. Æn. In vett. codd. *tempta* & *temptamentum* legitur cum *P*. Sed poſteriores hæc merito repudiarunt. A *tento* quoque eſt *ſuſtentare*, crebro multumque ſuſtinere. Item *pertentare*: quæ vox gravior eſt, quam exiſtimabat Valerius Probus; qui illud Maronis, IV. Æn. reprehendebat:

Latonæ tacitum pertentant gaudia pectus.

Putabat enim *pertentare* tantum levem & in ſumma quaſi cute natantem lætitiam indicare; nec ſatis exprimere illud Homericum, Ὀδ. ζ. verſ. CVI.

. . . . γέγηθε δέ τε φρένα Λητώ.

Compoſita a *teneo* ſunt longe plurima. Ut *retineo*, unde *retinacula* funes navium, quibus illæ alligatæ retinentur, ne fluctibus aut vento huc illuc temere impellantur. Item aliarum rerum: Ut I. G.

Atque Amerina parant lenta retinacula viti.

Et apud Vitruvium, lib. X. cap. V. *Eſt enim tignum, quod erigitur, & diſtinetur retinaculis quadriſoriam.*

TENER a *teneo*, quia quod *tenerum* ac molle, id facile tenetur. Vel a τείνω, quod τείνεσθαι, hoc eſt, *extendi* poſſit. Vel potius κατὰ μετάθεσιν factum a τέρην· quod idem notat. Onomaſt. *Tener*, ἁπαλὸς, τέρην. Eſt hoc a τείρω, quia quod *tenerum* eſt, id nullo negotio τείρεται ſeu *atteritur*. A *tener* dicitur *teneraſce* vel *tenereſco*: illo Lucretius utitur, hoc Plinius.

† TENSA aut THENSA cum ſit ſacrorum nomen, haud dubito quin per Tuſcos manarit in Latium. Firmat hanc noſtram ſententiam, quod nec Latina nec Græca lingua ullam hujus vocis etymologiam poteſt oſtendere: nam quod veteres grammatici eam a *tendo* deducebant, id vaniſſimum eſt. Porro autem id ex Hebr. verbo נשא *naſa* quod eſt *portare*, commode derivari poteſt. Nam præpoſito *Tau heemantico* i. e. nominum formativo, fiebat תנשא *thaſſa*, aut (cum *ſegol*) *theſſa*. Jam vero *Dages* pro Chaldæorum more in N reſoluto, exſiſtebat תנשא *thenſa* h. e generali ſignificatione φόρημα, ſeu *vehiculum*, aut *Ferculum*. MAZOCHIVS.

TENSÆ, pro quo nonnulli *thenſæ* ſcribunt, erant ſacri currus, ſuper quos in ludis circenſibus Deorum ſimulacra collocabantur. In vett. Gloſſ. exponitur θρόνος, & ἅρμα θεῶν. Eſtque vel ἀπὸ τοῦ θεῖου, hoc eſt, a *divinitate*, vel, quod magis placet, a *tendendo*, quia ante *tenſas* lora tenderentur, quæ gaudent tangere qui eas deducunt: vel, quod magis arridet, quia ſtatuæ Deorum, quæ *tenſis* ferebantur, velarentur circumquaque linteis ad cubiculi ſeu delubri ſpeciem *tenſis*. Primum etymon ponit & probat Julius Scaliger lib. I. de re poëtica cap. XXXII. Idem, ac ſecundum quoque adfert Aſcon. in III. Verr. *Thenſæ ſacra ſunt vehicula pompæ ordinum & hoſtiarum. Thenſas alii a divinitate dici putabant, alii, quod ante ipſas lora tendantur, quæ gaudent manu tenere & tangere, qui eas deducunt.* Vide & Servium in illud I. Æn.

. . . . *Hic illius arma,*
Hic currus fuit . . . .

Et quæ ex Sinnio Capitone refert Feſtus in *tenſa*. Item Onuphrium Panvinum, lib. II. de ludis Circenſ. cap. II. Bullingerum, lib. de circo cap. XXXVIII. & Andream Scottum, Nod. Cic. lib. IV. cap. V.

TENTIPELLIVM (pro quo in quibuſdam MSStis Feſti codd. perperam *tentipallium* per *a* legitur) a *tendenda pelle* nomen habet. Verum non convenit inter Verrium & Feſtum, num *pellis* nomine intelligi debeat *humana* an *bubula*. *Bubulam* intelligit Feſtus, quippe qui velit eſſe calciamentum ferratum, quo pelles extenduntur. Ubi per *pelles* manifeſte *calceos* ſignat, quomodo & Ovidius dixit, lib. Am.

Nec vagus in laxa pes tibi pelle natet.

Et Hieronymus ad Euſtach. *Omnis his cura de veſtibus, ſi bene oleant, ſi pes laxa pelle non folleat.* Quos locos eo lubentius attuli, quia hinc obiter colligere eſt, Hieronymo a *folle* dici pedem *follere* pro *natare*; quomodo præter Ovid. locutus Sidonius lib. VIII. epiſt. IX. *Laxo pes natat altus in cothurno.* Et hæc de Feſti opinione. Verrius vero intellexit *pellem humanam*: ut qui dicat eſſe medicamentum quo rugæ extenduntur. Et ſane Verrii opinionem confirmat, cum hic Titinnii locus, quem Verrius adducebat,

. . . . *Tentipellium*
Inducis: rugæ in ore extenduntur tuæ.

Tum indidem quod in vett. Gloſſis legitur, *Tentipellium*, φάρμακον πρὸς ῥυτίδας. Τετάνωθρον vocant id medicamentum Græci, quia χρῶτα τετανοῖ, *cutem extendit*. Dioſcorides, lib. III. cap. CII. dicit ichthyocollam ἀφιλοῦν εἰς τετάνωθρα τῶν προσώπων.

Idem

Idem docet Plinius lib. xxxii. cap. vii. *Ichthyocolla*, inquit, *appellatur piſcis, cui glutinoſum eſt corium, idemque nomen glutini ejus*. Et mox: *Madeſcere autem debet conciſa in aqua aut aceto nocte ac die: mox tundi marinis lapidibus, ut facilius liqueſcat. Utilem eam in capitis doloribus affirmant & tetanothris*. Feminæ, quæ *tetanothris* uterentur, ex Scaligeri ſententia a ſtringenda cute dictæ ſunt *ſtrictipella*: ſi vera lectio codicum quorundam Varronianorum, lib. vi. de L. L. Nam in aliis eſt *ſtritabilla*, quod non in poſthumis tantum ad Varronem notis, ſed Adverſariis quoque lib. xxiii. cap. xviii. mirifice tuetur ac ἐτυμολογίζει Turnebus. Nam a *ſtringo* ait eſſe *ſtricto*, ab eo, inquit, *ſtrictillo*, qua ratione a *conſcribo* eſt *conſcribillo*: a *ſtrictillo* autem fit *ſtrictibillo*, unde feminæ *ſtrictibillæ*, quæ terram tantum ſtringerent, & extremo pedis quaſi raderent, non ponentes planum veſtigium: qua nempe ratione & *atta* ab *attingendo* ſunt vocati, qui, ut Feſtus definit, *propter vitium crurum aut pedum plantis inſiſtunt, & attingunt magis terram quam ambulant*.

TENVIS placet Perotto eſſe *a teneo*, quia tenuia ac exigua facile teneantur. Sed eſt a τείνω, quod eſt *tendere*. Ut proprie ſit idem quod τετανὸς, *extentus, exporrectus*. Nam quæ extenduntur, ea attenuantur: ut liquet in pannis, laminis, atque aliis.

TENVS, a τέλος, hoc eſt, *finis*. Nam quid aliud *hactenus*, quam, *huc uſque*, ſive *hic finis eſt*? *L* & *N* ſubinde commutatur, ut Λύμφαι, Νύμφαι. Juvant & Gloſſæ in quibus eſt *Tenus*, πέρας, μέχρι. [τένας, ἕως. παρατείνω Heſych.] Quia vero *tenus* finem notat, eo fortaſſe (ut Servius tradit ad vi. Æn.) etiam *tenus* dixere partes arcus extremas, ſive duo extrema arcus cornua, ubi arcus ſedet. Niſi hac notione non tam a τέλος eſſe placet, quam a τείνω, hoc eſt, *tende*. Hæc cornua κορώνας appellant Græci. At Latinis *tenus* vocari, ut diximus, ex Plauto probari, idem Servius addit. Reſpexit autem illud Bacch. act. v. ſc. vi.

Nunc ab tranſenna hic turdus lumbricum petit,
Pendebit hodie pulchre, ita intendi tenus.

Atque hinc putat idem eſſe *hactenus*; quod ſi eſt, ejuſdem quoque originis erit *protenus* & *quatenus*. De *protenus* plura diximus ſeparatim.

TEPEO vel a τύφω, *fumigo*, quia humida foco admota, cum tepeſcunt, vaporem ac fumum emittunt: vel *a* τέφρα, *cinis*, qui igne exſtincto tepere ſolet; τέφρα vero unde ſit, in *Tephria* dicemus. Vel fuerit *tepeo* ab Arabico דפי, *calidus*. [θάλπω.]

TEPHRIA marmoris genus coloris cinericei Plinio, lib. xxxvi. cap. vii. *tephritis* gemma ejuſdem coloris, Plinio, lib. xxxvii. cap. x. Utrumque a τέφρα, id eſt, *cinis*. Hoc ab Hebræo אפר, quod idem ſignificat. *T* præmiſſum, quomodo ab ארץ ſive ארע eſt Latinum *tera*, prout in Augurum libris ſcribitur pro *terra*.

TEREBINTHVS, τερέβινθος. Num ab ἐρέβινθος, hoc eſt, *cicer*? Ita conjectat Lobelius. Nempe quia baccæ ſeu acini ejus quodammodo ciceri videantur ſimiles. Sed magis placet ſententia Martinii arceſſentis ab Arabibus, quibus & جروو *ſirwon*, & بطم *butmon* notat, *therebinthum*.

†TERENTVS ara erat ſub terra diis Inferis dicata in campo Martio, quae ludis ſaecularibus effoſsâ terrâ oſtendebatur. Mitto hic veterum etymon a *terendo*, aut ſi quid praeterea aeque ἀπροσδιόνυσον excogitatum fuit. At verbum טרע (*tera*) in forma *Pahel* eſt *ſcindere, abrumpere, lacerare* apud Chaldaeos Syroſque: unde exiſtunt verbalia cum notione *fiſſurae, hiatus, foraminis*. Quae vero in tertiâ radicis habent *He*, ea & N & T facillime in fine adſciſcunt. Hinc ergo eſt TERENTVS, *hiatum* telluris ſignificans. Ea religio vix eſt, quin a Tuſcis propagata fuerit, apud quos *Mantus* i. e. *Dis pater* praecipuo in honore erat. Ac Zozimus agnoſcit Romanorum TARENTVM τῶ Τάραντι (*Tarento*) Japygiae fuiſſe ὁμώνυμον. Id ſi verum; anne talis aliqua TERENTINA religio ei urbi nomen dederit: unde poſtea Τάρας, *Taras* neſcio quis conditor fictus prodierit? Ac ceteroqui Zoſimus haud ſatis antiquus auctor. MAZOCHIVS.

TEREBRO eſt a *tero*, ut apud Græcos τερέω a τείρω, quorum illud *terebra*, hoc *tero* ſignificat. Sane a τερέω eſt τέρετρον, ut Latine a *tero terebrum*. Poſſit aliquis putare *terebrum* eſſe a τέρετρον, τ in *b* converſo. Sed nihil mutatione ejuſmodi opus. Nam ut a *lateo latebra*, a *dolo dolabra*, ſic a *tero terebrum*.

TEREDO a τερηδών. Solent enim Latini *N* omittere in hujuſmodi. Ita Πλάτων eſt *Plato*; Ζήνων, *Zeno*: ac contra *N* in Latinis addunt, ut *Cato*, Κάτων· *Cicero*, Κικέρων. Τερηδὼν vocatur a τερεῖν, id eſt, *perforare*. Eſt enim (ut Suidas deſcribit) σκώληξ ξυλότρωκτης, οἰκῶν ἐν ξύλῳ, *vermis lignum rodens, inque eo habitans*. Proprie de iis vermibus dicitur, qui in mari ligna terebrant: unde Theophraſtus, lib. v. Hiſt. Plant. cap. v. ὁ γίνεται τερηδὼν, ἀλλ' ἢ ἐν τῇ θαλάττῃ. Plinius, lib. xvi. cap. xli. *Teredines tantum in mari ſentiuntur: nec aliam putant teredinem proprie dici. Terreſtres, tineas vocant: culicibus vero ſimiles thripas*. Interdum tamen generatim de *terreſtribus* quoque uſurpatur, quomodo uſus Plutarchus, Sympoſ. ii. probl. iii. quo diſputat, ovumne prius fuerit an gallina; item Vitruvius lib. v. cap. xii. imo Plinius ipſe *veſtium vermes* ſic appellat lib. viii. cap. xlviii. ubi de prætextis Servii Tullii inquit: *Mirumque fuit, nec defluxiſſe eas, nec teredinum injurias ſenſiſſe annis quingentis ſexaginta*.

TERES dicitur, quod in *oblongo* eſt *rotundum*. Feſtus: *Teres in longitudine rotundatum, quales aſſeres natura miniſtrat*. Sic teretes digitos, cupreſſos, ramos, ſimiliaque legimus. H. Stephanus cenſebat *teres* κατ' ἀφαίρεσιν factum eſſe ex κυκλοτερής. atque idem Petro Nunneſio viſum. Sane *teres* idem eſt ac κυκλοτερὴς, ut σφαιροειδὴς idem ac *rotundus*. Itaque ut Horat. in Satiris, & Auſonius carmine de viro bono ait, *teres atque rotundus*: ita hæc Parmenides de Deo ſuo ait:

Σφαῖρος κυκλοτερὴς, δῖνῃ, περιηγέϊ γαίων.

Sed non iccirco κυκλοτερὴς eſſe cenſeam: verum deducam a *tero*, ut *teretia* proprie dicantur, quæ *torno trita & rotundata*. Quomodo Maro ait ii. Georg.

Hinc radios trivere rotis . . . .

Hoc eſt, torno teretes reddidere. Poſſit & a τορὸς eſſe *teres*. Sane Heſychius exponit, ὀξὺς, καὶ ἀκριβής. Atque ita Plato in Thæteto dixit, ὀξέως καὶ τορῶς διανοεῖν, *exacta & accurata diligentia miniſtrare*. Sed potius a *terendo* eſſe cenſeo.

TERGO Scaligero in Conjectaneis placet eſſe a *tero*: credo, quia tergendo quid atteritur. Sed cenſeo potius, *tergere*, & *terſus*, eſſe a τέρσω Æolico pro τέρσω, quod ſignificat ξηραίνειν ſive *ſiccare*. Sane cum Plautus duo hæc, *lavantur*, *terguntur*, conjungit: quid *terguntur* eſt aliud quam ſiccantur? Et *terſi dies*, qui non pluvit, ſed ſicci & ſereni. Feſtus: *Terſum diem pro ſereno dictum ab antiquis Verrius ait*.

TERGVM, ac *tergus*, differunt. Illo *dorſum* ſignificatur: hoc *tota pellis*: præcipue ferarum, atque etiam bovis. Sed diſcrimen hoc non eſt perpetuum. Nam in illo i. Æn.

Taurino quantum poſſent circumdare tergo:

ſatis liquet, *tergum* pro *tergore*, hoc eſt, *corio*, dixiſſe. Itaque in Gloſſis vett. legas: *Tergus*, νῶτος, δορά. *Tergus*, a *tegendo*. Varro, iv. de L. L. *Tergus ſuis ab eo, quod eo tegitur*. Propius ad ἐτυμολογίαν accedit *tegus* vox, ſi *tegus* pro *tergus* legamus cum Turnebo, lib. xxii. cap. vi. Sane eſt in Gloſſario Cyrilli, ἡμίτομον χοίρου, *tegus*, ὀπισχοίριον, *tegus*. Et in Gloſſ. Iſid. *Tegora*, *tegus*, *coria*, *vel poſteriora jumentorum*. Imo idem Turnebus Plautum eo putat uſum Capt. act. iv. ſc. iii.

Di immortales jam ut ego collos prætruncabo tegoribus.

Mihi quoque metri cauſa, placet *tegoribus*; quo & ſe-

Digitized by Google

& ſequenti utitur ſcena : quemadmodum & aſſentio pro *collos* legenti *callo* , quomodo dicimus *callum aprugnum*. Immerito hanc lectionem rejicit Lambinus , quem vide , ſi tanti videatur. Sed ut a *tegendo tegus* dixerint ; *tergus* tamen videtur aliunde dici . Non quidem a *tergendo* , quia pars ea , ut *tergeatur* , alienis nobis oculis ac manibus opus eſt : ſed ab Æolico τέρφος pro σέρφος . quod Jonicam , & idem eſt ac βύρσα , δέρμα , ut docet Nicandri Scholiaſtes . A *terga* eſt *terginum* , lorum ex crudo corio factum . Gloſſ. Phil. *Terginum* , ὠμοβύρσινον . Unde videtur ſic dici , quia factum ſit ut eo *tergum* cædatur . Plautus Pſeud. act. I. ſc. II.

Nunquam edepol veſtrum durius tergum erit , quam terginum hoc meum .

Lucilius :

Solvi , dum ſalve tergo & tergino licet .

Hoc eſt , dum *lorum* , & *tergi* cutis perferret . Nam ut *terginum* , ita & *tergum* atteritur . Veriſimilius tamen eſt ſic dici non a *tergo* , quod eo cæditur , ſed a *tergore* , unde ſit . A *tergo* eſt *tergiverſari* : quod proprie eſt *tergum obvertere* : unde in Gloſſis apte exponitur νωτοστροφεῖν . Valla , lib. VI. cap. L. *Qui , vertentes terga , adhuc tamen pugnant , nec rationibus volunt ſe victos agnoſcere , tergiverſantur .*

Termes [τέρμης] a Feſto definitur *ramus direptus* (ſive ut in MSS*tis* legitur , *defectus*) *ex arbore , nec folus repletus : nec nimis (al. minus) glaber* . Uſus Horat. in Epod.

Germinat & nunquam fallentis termes olivæ .

Quem in locum monet vetus interpres , *termitem* dici caulem ſeu thyrſum , ſeu ramum oleæ . Quod ipſum in Philoxeni Gloſſis legitur . Dicitur *termes* a Græco τέρμης , hoc eſt , τέρμα , *terminus* . Cujus cauſſa eſt , quod in diviſione agrorum , priuſquam metæ ponerentur , *termes* figi ſoleat . Becmanus tamen mavult deducere ab Hebræo תמר , id eſt , *palma* , idque quia *termes* proprie non *olivæ ramus* ſit , quod ait Porphyrio ; ſed *palmæ* , quod indicat hic Agellii locus , lib. II. cap. XXVI. *Spadica enim Dorici vocant avulſum e palma termitem cum fructu* . At longe aliud eſt *tarmes* , nempe *vermiculi genus* , *exedens carnem* , ut ſcribit Feſtus , ſive *ligna rodens* , ut idem ſit ac θρίψ , pro qua ſententia facit illud Vitruvii , lib. II. cap. IX. *Sed ea* (de abiete ſermo eſt) *quod habet in ſe plus caloris , procreat & alit tarmitem , ab eoque vitiatur* . Ac putabat Joſ. Scaliger , ſimiliter uſum Plautum , Moſtell. act. III. ſc. II.

Ambo poſtes ab infimo tarmes ſecat :

ut nempe ſermo ſit de poſtibus vermiculatis , ac *tarmes* dicatur poſtes ſecare , quomodo Lucilius dixit ,

. . . . *tineæ omnia cædunt* .

In vulgatis Plauti codd. pro *tarmes* legitur *tramex* .

Terminus a Græco τέρμων , τέρμονος . Dixere & *termo* : quo Ennium Græca conſuetudine bis uſum eſſe docet Feſtus . Ut autem *termo* a τέρμων , ita *terminus* eſt a τέρμονος . Multa enim formant Latini ab obliquis Græcorum , ut diximus in *Lac* , & alibi . Varro lib. IV. de L. L. a *terendo* derivat , quod hæ agrorum partes maxime teruntur . Sed idem a Græcis τέρμονα dici agnoſcit . Quare liquet ab eo , ut alibi paſſim , ſic hic quoque invidia magis peccari , quam inſcitia . Cæcis nationibus & *terminorum Deus* erat : qui & ipſe dictus *Terminus* : ac ſub figura *termini* , hoc eſt , *rudis & informis lapidis* , colebatur : ut eſt apud Lactant. lib. I. de falſa relig. cap. XX. *Terminalia* a *Deo Termino* dicta. Ea fiebant vigeſimo tertio die Februarii , quo nempe ita *annum* quoque *terminare* viderentur . Nam Februarius ultimus anni menſis , ac cum intercalaretur , quinque dies de XXVIII. Februarii diebus demebantur , ut remanerent XXIII. Varro : *Terminalia , quod is dies anni extremus conſtitutus . Duodecimus enim fuit menſis Februarius , & cum intercalatur , inferiores quinque dies demuntur menſe* . Non ſemper tamen *Terminalia* hunc in diem incidebant . Quippe cum menſis Mercedonius tantum eſſet dierum XXII. tum *Terminalia* erant Kal. juſti Februarii . Vide hac de re Joſephum Scalig. lib. II. de Emendat. Temp. A *terminus* dicitur *amterminus* & *conterminus* . *Amtermini* Feſto teſte dicuntur , *qui circa terminos provinciæ manent* . Quem ad locum docet Scaliger , *amterminos* dictos , qui non in agro erant Romano , ſed in vicinia . Atque addit eoſdem & *amtermines* dictos , unde Cato in Originibus apud Macrobium , lib. I. Saturn. cap. XIV. *Oratorum amterminum* . Falſus Macrobius , qui diviſim *an terminum* legit . Ut a *terminus* eſt *amterminus* , ſic a *termen* dicti *amtermines* . *Termen* autem pro *terminus* veteres dixiſſe , teſtatur Varro , quarto de L. L. A *termino* quoque *exterminare* , quod eſt e terminis finibuſque profligare : ut *eliminare* , extra limen ac fores proferre .

Tero , a τερέω , quod eſt *perforo* . Latini enim ſua verba formare ſolent a circumflexis , ut ἀρόω , ἀρῶ , *aro* ; στάω , στῶ , *ſto* ; δόω , δῶ , *do* , &c. A *terendo* boves ἀρχαίως nonnullis videntur *triones* vocati , quaſi *teriones* : qua de re dictum in *Septentriones* . A *terendo* quoque *teres* dici videtur , quia *terendo* fiat tale . Vide *Teres* . Ab eodem eſt *turunda* , *E* in *V* converſo : de quo itidem ſeparatim . Item *termentum* , quaſi *terimentum* . Nam , Feſto teſte , idem eſt , quod *detrimentum* . Plautus Bacch. IV. IX.

Non Pelides termenta fuit , præut ego herum expugnabo meum .

Simile eſt *termentarium* pro *terimentarium* . Varro , lib. IV. de L. L. *Hinc linteum , quod teritur corpore , termentarium* . A *tritum* vero tum *tritura* , unde *triturare* , ſequioris ſeculi vox : tum *tribulum* ; unde *tribulare* , pro *affligere* , apud Eccleſiaſticos ſcriptores . De *tritura* & *tribulo* ſic ibidem ſubjicit Varro : *Hinc in meſſe tritura , quod tum frumentum teritur , & tribulum , quo teritur* . Sed de *Tribulum* , & *Tribulo* , plura ſeparatim . Ab eodem κατ' ἐξοχὴν dictum *triticum* . Idem Varro eopſe libro : *Triticum , quod tritum eſt ſpicis* . Sive ut Scaliger mavult , *e ſpicis* . Iſidorus , lib. XVII. cap. III. *Triticum vel a tritura dictum , quod pariſſimam horreo condatur , vel quia granum ejus commolitur & teritur* . Eſt a *tritu tritare* , pro quo dixere *ſtritare* , ut *ſtritavus* , pro *tritavus* . *Stritat* (ut Varro ait in VI. de L. L.) *qui ægre ſiſtit* : ut *atta* , qui &, *ſtritubillæ* apud eundem ex veteri poëta . Nempe a *ſtritando* . Ab *interendo* eſt *intrita* ſeu *intritum* . Utrumque enim in vett. libb invenitur . Apud Athenæum legas ἔντριτος ἀπὸ τοῦ ἐντρίβειν . Non tamen hinc *intritum* venit : ſed origine eſt Latina . Terent. Phorm. act. II. ſc. II.

Tute hoc intriſti , tibi omne eſt exedendum .

Ubi ſic Donatus : *Παροιμία apta paraſito , quæ de cibo eſt . Hoc autem inter ruſticos de alliato mortario dici ſolet . Et bene intriſti , proprie enim intrita dicitur hujuſmodi cibus* . Appul. lib. II. Met. *Inſuper fluctus libant intritum lacte confectum* . Idem & *intrimentum* vocat X. Met. *Alter coquus , qui ſapidiſſimis intrimentis ſuccum pulmenta condita vapore mollibat* . Apud eundem & *protrimentum* a *proterendo* , legas , lib. VIII. *Femurque ejus ad ſimilitudinem perdici detractum , & accuratius in protrimentis ſapidiſſime coctum , appone domino , cervini vice* . *Detrimentum* & *intertrimentum* cur ſic dicantur , docet his verbis Varro , IV. de L. L. *Detrimentum a detritu , quod ea quæ trita , minoris pretii . Ab eodem intertrimentum ; ab eo quod duo , quæ inter ſe trita & deminuta* . De iiſdem vocibus ita Aſconius : *Detrimentum vel unius partis dici poteſt : intertrimentum non ad unius partis ſpectat , ſed dantis & accipientis* . Cornelius Fronto quoque *detrimentum* explicat *aſſo tritum* . Ac proprie eſt ipſa actio deterentis , ut *jactura* actio jacientis , eſtque hæc ratio , cur plurimum dicamus *facere detrimentum* , aut *jacturam* . Plurimum dico , quia *pati jacturam* dixiſſe ſcio puriſſimum caſtiſſimumque ſcriptorem Columellam : *Intertrimentum* eſt , cum aliquid interitur , id eſt , *detrahitur* . In Gloſſis veteribus legas : *Intertrimentum* , ἀπουσία . Ita ἀπουσίας voce Græci utuntur , imo & *apuſiam* ſic legas in Querolo , quæ Plauti inſcribitur . A *terendo* quoque eſt *deterius* , Priſciano teſte in XV. Nempe quia illa ſunt deteriora , quæ magis

detrita. Eademque ſententia Cæſ. Scaligeri, de cauſſis L. L. cap. ci. A *deter*, vel *detere*, *porca deteriæ*. Feſtus: *Deteria porca, id eſt, macilenta*. Ab *intertero* quoque eſt *intertrigo*. Sed de hoc ſeparatim egimus. Quem in locum quoque ea de *Intertrimenti* voce rejicimus, quæ nunc omiſimus. A *retereundo* dicta *retrimenta*. Varro Prometheo: *Retrimenta cibi, quæ exierant per poſticum evallefecerunt*. Ubi *evallefacere* eſt *ejicere*, ut oſtendimus in *Vallus*. Gloſſ. Græco-Lat. Απόῤῥιμμα *retrimentum*. Eadem: ἀπόστρωμα, *retrimentum*.

TERRAM Varro, l. IV. de L. L. ita dictam ait, quod *pedibus teratur*; ſuamque ſententiam eo confirmat, quod in Augurum libb. *tera* ſcribatur unico *R* [& apud Ennium *træ* pro *terræ*.] Alii a *terendo* quidem dici agnoſcunt, ſed cauſſam adferunt aliam: nempe non tam quod *teratur*, quam quod ipſa perenni excurſu *cætera terat elementa*: ut ait Cælius Calcagninna libello de perenni motu terræ. Mihi neutrum placet. Sed nec placet, quod Scaliger tradit in Conjectaneis, *terram* eſſe a Δαῖρα, quod Heſychio teſte, contractum ex δάειρα, & ponit quandoque pro *Proſerpina*. Nimis ſane hoc longe petitum. Nec enim *Proſerpina* eſt *terra*, ſed *Ops*, ſive *Rhea* mater. Nec *Proſerpina* in naſcentia e *terra*, ſed *Ceres* imperium exercet: ipſa vero inferis præſidet. Quare potius puto eſſe ab τείρω, hoc eſt, ξηραίνω, *ſicco*. Quomodo Heſychius Æolicum τέρσεται exponit ξηραίνεται ὑπὸ ἡλίου. Nempe a *ſiccitate* id *terræ* nomen datum ob eam cauſſam, ob quam, ut initio Geneſios legimus, Deus ipſe יבשה, hoc eſt, *arida*, impoſuit. Vel fuerit *terra* ab ἔρα, quomodo Græcis vocatur. Unde fortaſſe *erebus*, ἔρεβος, quia *ſubterraneus*. Niſi hoc malis eſſe ab ἐρέφω *tego*: vel ab Hebræo ערב, *tenebræ*, *veſper*, a ערב *obtenebrari*, *veſperaſcere*. Unde & νὺξ poëtis ἐρεβεννὴ appellatur. Ac *Arabes* quoque inde nomen accepere, quaſi dicas ἑσπερίους: ut ad Feſtum Scaliger notavit in *Erebus*. Ridicule Uguitio, & ex eo Boccacius, lib. I. de genealogia, cap. XIV. ubi ait *berebum* dici, quia *bereat illi quem capit*. Ab ἔρα quoque eſt Ἐριννὺς, quæ ἱεροφοίτις. Ἐριννὺς dicitur Homero Il. ι. ubi brevis Scholiaſtes: ἐκ τοῦ σκότους ἐρχομένη. Εἴρηται δὲ Ἐριννὺς παρὰ τὸ ἐν τῇ ἔρᾳ ναίειν καὶ οἰκεῖν, ὅ ἐστι τῇ γῇ, καταχθονία γὰρ ἡ δαίμων. Ἔρα autem ab Hebræo ארץ, quod idem. Ab Hebræo hoc etiam eſt Germanicum *erd*. Etiam *minera* dici putatur, a מן, id eſt, *de*, & ארץ, quaſi *de terra*. Ab ἔρα eſt *tera*, ut ab ἀκέω, *taceo*. A *terra* eſt *territorium*: qua de voce ſeparatim pluribus agemus. Utrum vero *tellus* quoque inde, ſuo loco videmus.

TERREO Perotto placet dici, quaſi *in terram proſterno*. Sed *terreo* aliud eſt. Aliqui deducunt a τρέω, quod eſt *timeo*. Sed qui *terret*, alius eſt ab eo, qui *timet*. Hic enim perterreſit. Alii a τέρας hoc eſt, *monſtrum*, quia hominem ea *terrent*. Ita Scaliger, exercit. CCCXIII. Sed multa ſane ſunt præter monſtra, quæ *terrent*. Quare ſimplicius puto cum Nunneſio deducas a ταράσσω: quod eſt *turbo*, *terreo*, *pavore ſubito conſterno*: ταραχθεὶς, *exterritus*, *metu perculſus*. A *terreo* eſt *torvus*, quaſi *tervus*, a quo *protervus*. Niſi hoc a *proterendo*, quia *proterat* cuncta. Utrobique *v* conſonum inſeritur: ut ὕλη, *ſylva*. Ab *exterreo* eſt *exterricineus*, qui Græcis ἠλιτόμηνος, qualem Euryſthea fuiſſe prædicant poëtæ. Feſtus: *Exterricineus dictus, qui ante tempus natus, vel potius ejectus eſt. Deus autem exterricineus, quod tum mater exterrita alvo ejecit*.

TERRITORIUM dicere, *intra quos fines juris dicendi jus eſſet*: prout lib. de agrorum conditionibus definit Siculus Flaccus, juxta emendationem Barnabæ Briſſonii. Nam in vulgatis vox *juris* omittitur. Conſentit Frontinus, qui in lib. de agrorum qualitate, ait, *territorium* eſſe, *quicquid ad coloniæ municipiive privilegium pertinet*. Ita Pomponius, cui definitur, *univerſitas agrorum intra fines cujuſque civitatis*: D. lib. L. tit. XVI. l. CCXXXIX. Ibidem hanc nominis cauſſam adfert, *quod magiſtratus ibi jus terrendi habeat*. Ab eadem voce ſed cauſſa alia derivat Siculus Flaccus, cum ſcribit: *Ab his populis, qui ſedes in aliqua regione conſtituerant, eorumque agros occupaverant, præmenſum quod univerſis ſuffecturum videbatur ſolum, territis fugatiſque inde civibus, territoria dixere*. Sed aliter Varro, lib. IV. de L. L. *Ab eo*, inquit, *colonis locus communis, qui prope opidum relinquitur, Territorium, quod maxime teritur*. Dixerat ante Varro *terram* itidem, juxta Ælium Stilonem, a *terendo* dici, quia *teratur pedibus*: atque inde eſſe, quod in augurum libb. *tera* ſcribatur, unico *R*. Aliam quoque originationem addamus e Servio, qui ad illud v. Æn.

. . . . *Urbem deſignat aratro*:

hunc in modum ſcribit: *Quem Cato dicit in Originalibus morem fuiſſe. Conditori enim civitates, taurum in dextra, vaccam in ſiniſtra jungebant: & cincti ritu Sabino, id eſt, togæ parte caput velati, parte ſuccincti tenebant ſtivam obliquam, ut glebæ omnes intrinſecus caderent. Et ita ſulco ducto loca deſignabant murorum, aratrum ſuſpendentes circa loca portarum. Unde & territorium dictum quaſi tritorium, tritum bobus & aratro*. Sic locum hunc lego, niſi quod ambigam num Servius ſive Cato ſcripſerit ſenſeritque dici *territorium* quaſi *teritorium* ſive *tritorium*, (ea vox eſt in Servio P. Danielis,) quia nempe *bubus & aratro teratur*: an potius vera lectio ſit, *teribovium*, quomodo in G. Fabricii Servio editum eſt, ut ſit a *tero* & *bove*, quia *tritum bubus*. Denique ab his omnibus diſſentit Iſidorus, qui lib. XIV. extremo cap. V. ſic ait: *Territorium vocatum, quaſi terriborium, tritum bobus & aratro*. Ita hunc locum edidit Vulcanius. Alii legunt *tauriterium*, vel *teritaurium*: ut a *terendo* ſit & *tauris*. Frontinus inepte *territorium* ait dici, *quod hoſtis terrendi cauſſa conſtitutum eſſet*. Salmaſius cenſet *territorium* vocem eſſe conflatam ex *terra*, & *toris*, ſive *torris*, quo ſignificatur *limes* ſive *terminus*. Fragmentum de Limitibus: *Limitem torrem, hoc eſt, torum, ſine dubio invenies*. Vide eum Notis in Trebellii Pollionis XXX. Tyrannos, pag. CCCXV. Poſt tot aliorum opiniones addamus & noſtram. Quid ſi dicamus *territorium* eſſe derivatum a *terra*, ac tres poſtremas ſyllabas eſſe vocis productionem, haud ſecus ac *tolium* productio tantummodo eſt in *Capitolium*, quod ſic dictum, quia *caput* eſſet *montium & urbis*? Nam quod Arnobius, lib. VI. nomen accepiſſe ait a *capite* cujuſdam *Toli* in eo invento, id eſt ad gentis nobilitatem confictum. Sane non tanti hoc, ut integrum de eo caput contexeret Theodorus Canterus in Variis ſuis. Nec magis audiendos puto, qui *Capitolium* dici putant quaſi *Capipolium*, quia eſſet caput πόλεως, id eſt, *civitatis*. Vide quæ hac de voce diximus in *Caput*.

TERUNCIUS a *tribus unciis*. Erat numulus argenteus, ejuſdem pretii ac *quadrans*, quomodo vocatur *quarta pars aſſis*: ſed hic æreus. Ergo habet ſe *teruncius* ad ſemiſſem, ut quadrans ad ſembellam, hoc eſt, dimidiam libellam: item ad as, ut quadrans ad libellam. Nam materia, non pretio differunt. Varro, IV. de L. L. *Teruncius a tribus unciis, ſembellæ quod valet dimidium, & eſt quarta pars, ſic ut quadrans aſſis*.

TESQUA *loca* ſunt *augurio deſignata*, juxta Verrium: vel *loca conſecrata ad augurandum*, ut Opilius Aurelius tradidit, teſte Feſto. Ejus verba legi debent, non uti conjectabat Scaliger in Varronem, & Feſtum, ſed ut leguntur in ſchedis Farneſianis: quas Scaliger nondum viderat. Gloſſ. Phil. *Teſqua*, κατάκρημνοι, καὶ ῥάχεις καὶ ἔρημοι τόποι. Nomen iis a *tueor*, hoc eſt, *curo*, quaſi *tueſca*. Varro, lib. VI. de L. L. *Quod ibi myſteria fiunt, ac tuentur, tueſca dicta, poſtea teſca*. Scaligero placet *teſqua* eſſe ea δάσκια, quæ ita dicta, quaſi δασύσκια, *denſam ſeu ſpiſſam umbram facientia*.

TESSERA ex τέσσερα, hoc eſt, *quatuor*. Nam Jonice τέσσερες dicitur pro τέσσαρες. Ita vocatur, non quia *quatuor latera habet*, (ſunt enim *ſex*;) ſed a *radice conſtitutionis*, ut Mathematici loquuntur.

Eſt enim *undique quadrata* . [τετρὸς , τετρὰς , hinc teſſera .] De *teſſera hoſpitali* , & quid ſit *teſſeram confringere* , omnibus notum arbitror . A *teſſera* eſt *teſſerarius* . Gloſſæ : *Γραμματεὺς , ſcriba , teſſerarius* . Signat eum qui militibus tribuit *teſſeras* . Habes & apud Plutarchum . Diminutivum *teſſeræ* eſt *teſſella* , unde opus *teſſellatum* .

TESTA , *fictile coctum* ; a *torrendo* , quaſi *toſta* dicitur , quia ſole , vel igni induratur : ut & Papias tradidit & Perottus . Hinc dictum *teſtuarium* , de quo ſic Varro , IV. de L. L. *Teſtuarium quod in teſta calda* (al. *teſta calde*) *coquebatur ; ut etiam nunc Matralibus id faciunt matronæ* . Similiter ſic dictus *teſtaceus* panis , quia coqueretur ſub *arte teſtu* : ut inquit Plinius , lib. XXXII. cap. VII. Cato: *In foco calido ſub teſtu coquito leniter* . Plinius quoque , lib. XVIII. cap. XI. ſcribit ex M. Atteii Capitonis ſententia , antiquiores , cum non alios piſtores haberent , quam qui far pinſerent , *teſtu panem lautioribus coquere ſolitos* . Sic Plinii locum corrigit Fulvius Urſinus appendice de Triclinio . In vulgatis vitioſe *toſtum panem* editum eſt . Turnebus tribus literis rejectis legit , *tum panem* .

TESTIS mirifice ἐτυμολογίζει Iſidorus , lib. XVIII. cap. XV. Nam putat *teſtes* prius dictos *ſuperſtites* , quia ſtatuantur , ut decernant *ſuper ſtatu* cauſſæ : ſed poſtea voce decurtata *teſtes* vocatos . Papiæ quoque *teſtis* dicitur quaſi *tuens ſtatum* . Nec multo melius doctiſſimus Jovianus Pontanus in Actio , fol. CXXXIX. edit. Ald. ubi *teſtis* ſcribit dici quaſi *tecum ſto* , vel *a te ſiſto* , quia & *teſtes* olim *ſiſtebant* in judicio . Verum non dubitandum , quin (quod ad Phallica ſcripſit Scaliger) veniat a θέστωρ , quomodo antiqua Græcorum lingua dicitur ὁ μάρτυς , nempe a θέσθαι , quia dicebant μάρτυρας θέσθαι , & ἐπιθέσθαι , ut apud Heſiodum Ἐργ.

Καί τε κασιγνήτῳ γελάσας ἐπὶ μάρτυρα θέσθαι.

Τοὺς vero διδύμους (quos eleganter *pares* vocat Plinius ,) ita dixere , quia *teſtes* ſunt ἀρρενότητος . A *teſtis* eſt *teſtor* , item *teſtitor* , ac ſimiliter a *teſticulus teſticulor* . Feſtus : *Teſticulari eſt jumentis maribus feminas , vel mares feminis , admovere* ; licet alii dicant *teſtiliari* . Ita eſt quoque in MSStis . A *teſtor* eſt *teſtamen* , unde *teſtamentum* ; ut a *moneo* , *monumen* , unde *monumentum* ; a *doceo* , *documen* , unde *documentum* ; a *moveo movimen* , & per ſyncopen *momen* , unde *momentum* . Parque ratio in *juramentum* , *ſacramentum* , *hoſtimentum* , *condimentum* , & ſimilibus , in quibus ſemper MENTUM eſt vocis productio . Quare merito Agellius , lib. VI. cap. XII. Servium Sulpitium Juriſconſultum reprehendit , quod *teſtamentum* compoſitum dixerit a *mentis conteſtatione* . *Quid* , inquit Agellius , *calceamentum , quid paludamentum , quid pavimentum , quid veſtimentum? quid alia mille per hujuſcemodi formam producta , etiamne iſta omnia compoſita dicemus* ? Sulpitium tamen ſecutus imperator Juſtinianus in pr. Inſtit. de Teſtam. ordin. Itaque & is eo nomine reprehenditur a Valla lib. VI. Eleg. cap. XXXVI. Sudant præſtantes quidam Juriſconſulti in tuendo Juſtiniano , ac in ſumma ajunt , Gellium & Vallenſem vera quidem dicere in Grammaticorum , ſed non in Juriſconſultorum ſcholis : illos verba ſpectare , hos res , eoque & Grammaticum dicturum , *juſtitiam* eſſe a *juſtus* , quod ipſum a *jure* , ut a δίκη δίκαιος , unde δικαιοσύνη . Ulpianum tamen *jus* dictum velle a *juſtitia* : quia nempe *jus* e *juſtitiæ fontibus* emanet , ut Cicero ſcripſit tertio de Rep. teſte Auguſtino , lib. XV. de Civit. Dei . Verum , quod de diſpari vocum rerumque cauſſa prædicant , id tantum in paronymis ſeu denominativis verum eſt : quomodo *juſtitia* quidem eſt a *juſtus* , ſi cum Grammatico vocem conſideres , ſed tamen ſi rem ſpectes homo *juſtus* appellatur a *juſtitia* . At nihil ejuſmodi in voce *teſtamenti* oſtendi poteſt . Eoque non tantum cauſſam ſuam Grammaticis non probabunt , ſed neque Dialecticis aut Philoſophis . Quare recte meo judicio faciunt Alciatus , & Hottomanus , qui ne inficiari cogantur , quæ luce ipſa ſunt clariora , ſic Juſtinianum purgare malunt , ut dicant , eam non eſſe veram etymologiam , ſed feſtivam alluſionem : quæ non ad vocis originem , ſed ſoni tantum ſimilitudinem refertur . In cujuſmodi alluſionibus Juriſconſulti Stoïcos imprimis imitantur . Simile eſt , cum dicunt *donatio* quaſi *doni datio* ; *poſſeſſio* quaſi *ſedis poſitio* ; *mutuum* quaſi *de meo tuum* ; atque id genus alia . A *teſtari* eſt *deteſtari* : ubi *De* interdum auget : ut Menæch. act. V. ſc. II.

Jovem deoſque deteſtor me neque iſti malum feciſſe mulieri .

Ab eodem eſt *obteſtari* , quod eſt , Deos ob aliquam cauſſam teſtes adhibere cum jurejurando , ut ſcribit Tiberius Donatus in IX. Æn. Feſtus : *Obteſtatio eſt , cum Deus teſtis in meliorem partem vocatur . Deteſtatio , cum in deteriorem* . At Appuleio in VII. Metam. *deteſtatis* nove accipitur pro *teſtium ſive genitalium amputatione* . Ab *am* & *teſtari* eſt *anteſtari* ſive *anteſtari* , quaſi dicas , *circumteſtari* . Sane in Gloſſis Philoxeni reponitur hæc vox inter ea quæ poſt *A* habent *M* . Non deſunt tamen , qui autument , *anteſtari* dici pro *adteſtari* , *d* in *n* converſo , quod & Turnebo magis veriſimile fit ; alii etiam putant *anteſtari* dici quaſi *ante teſtari* , quia proprie notet teſtes facere , priuſquam in jus voces : unde & προδιαμαρτυρηθῆναι exponitur a Priſciano , lib. VIII. cap. de Communibus ; item in Gloſſis vett. Uſus Horat. lib. I. Sat. IX. & Plautus non uno loco . Fiebat *anteſtatio* in hunc modum : Cum quis vadatus non pareret , alicujus e præſentibus aurem tangebant , rogabantque an *anteſtari* liceret , quo conceſſo , voce hac MEMENTO a teſte petebant , ut meminiſſet , alterum in jus vocatum noluiſſe ſequi . Tum demum habebant jus adverſario injiciendi manum , & ad Prætorem trahendi . At ſi abſque anteſtatione in jus raperent , injuriarum poterant poſtulari . Vide Acronem & Porphyrium ad illud Horatii : *Licet anteſtari* ; & Cœlium Calcagninum ad Tit. de verb. ſignificat. pag. CCCLXI. Lilium Gyraldum , dialogiſmo nono ; Turnebum , lib XXXIX. cap. XIII. Revardum , & Marcilium , ad Legg. XII. Tabb. Carrionem , lib. II. Emendat cap. VII.

TESTUDO a *teſta* , ſive *teſtu* , venire ait Priſcianus in IV. *Teſtu* vero idem eſſe ac *teſta* addit , ut *pecus* & *pecu* , *ſpecus* & *ſpecu* , *tonitrus* & *tonitru* . Rationem etymi adjungit Varro , lib. IV. de L. L. *Teſtudo a teſta , quod teſta tectum hoc animal* . Ab ea notione fluxere aliæ tres : una in architectura : altera in Muſica ; tertia in re militari . In Architectura notat *opus concameratum* . Nonius : *Teſtudines ſunt loca in ædificiis camerata , ad ſimilitudinem aquatilium teſtudinum , quæ duris tergoribus ſunt & incurvis* . Virgilius :

Tum foribus Divæ media teſtudine templi .

Hinc *opus teſtudinatum* apud Vitruvium , lib. VI. cap. III. Pro quo *teſtudineatum* legitur apud Columellam . Altera tranſlatio eſt , cum pro *inſtrumento muſico* accipitur , quod Græcia ſimiliter χέλυς . Nam ut Latinis *teſtudo* , ſic χέλυς Græcis & *animal* , & ὄργανον notat ἔγχορδον , ἀνδηκτὸν & ἐντατὸν . Cauſſa autem ejus appellationis allata nobis in voce *Chelys* : ubi & diſcrimen *teſtudinis* & *citharæ* adduximus . Confundi tamen ea a poëtis vocabula oſtendimus voce *Cithara* . Denique , ut diximus , tranſlata ea ad militiam , ubi notat , quod Græci vocant συνασπισμὸν , quaſi dicas , *conſcutationem* , cum nempe corpora jungunt milites , clipeoſque partim lapidibus applicant , partim capiti ſuperimponunt . Ita Ammianus : *Teſtudinem hac ſpecie ſuperſtruxerunt : Denſatis cohærentes ſuper capita ſcutis* , &c. Uſum ejus rei varium docebit Lipſius , lib. I. poliorceticon , Dial. V. Simili tralatione *teſtudo* vocabatur machina contegendi cauſſa fabricata , ſub qua a militibus foſſæ aliaque fiebant ad urbium oppugnationem . Vide de hac Lipſium , dial. VIII. ejuſdem libri .

TETER ab *ater* dici placuit Perotto , cui *teterum* eſt , quod *nigrum* ac *tenebricoſum* . Melius qui a *tædet* deducunt : unde & *tæter* ſcribendum conjectans ,

quaſi *cujus tædeat*. Ac favent huic ſententiæ Gloſſ. Philox. in quibus eſt: Σιχαντὸς, *tædioſus*, *teter*. [*teter*, *teterrimus*, idem quod *deterrimus*:] A *teter* eſt *tetricus*, *homo triſtis* ac σκυθρωπός. Nempe ut a *civis*, *civicus*: a *modus*, *modicus*, &c. Eſt & *Tetrica mons* in Piceno qui Servio *Tetricus*. Fortaſſe nomen ab aſperitate loci. Cui ſententiæ favet Virgilii locus:

Qui Tetricæ horrentes rupes, montemque Severum,
Caſperiamque colunt.

Et ad eum locum ait Servius, *Tetricus mons in Severo aſperrimus*: Sed mox ſubjicit, *unde triſtes homines tetricos dicimus*. Quare videri poſſit non *mons* ab *aſperitate* dictus: ſed *homines* ab *montis aſperitate*, vel ſaltem ab *aſperitate accolarum*. Poſterius malim. Nam *montem* ab *accolis* accepiſſe nomen, videtur etiam indicare, quod & *Severus mons* itidem hic Maroni memoratus non aliunde, quam a *ſeveris accolarum moribus* nomen adeptus videatur. Et ſane Sabinæ gentis mores ſemper fuere graves ſeverioreſque, etiam cum reliqua Italia jam moribus eſſet ſolutioribus, unde *rigidos Sabinos* dixit Poëta. Putatus montis hujus meminiſſe Perſius, Sat. VI.

Jamne lyra & Tetrico vivunt tibi pectine chordæ?

Proxime anteceſſerat:

Admovit jam bruma foco te, Baſſe, Sabino?

Nihil tamen impedit, ut *tetrico* ſcribamus minuſculo *t*, tamquam nomen *commune*, ſive ut Grammaticis parum apte vocatur, *appellativum*.

† TETER, *Tetra*, *Tetrum* (mihi perverſis originibus) eſt ipſum Syrum טתרא *tetra*, quod *tetrum*, *turbidumque* deſignat. MAZOCHIUS.

TETRARCHES, τετράρχης, quod κατὰ συγκοπὴν dicitur quaſi τεσσαράρχης ab ἄρχω & τέσσαρα, quod Atticum pro τέσσαρα. Eadem συγκοπὴ eſt in τετράγωνος, τετράμετρος, aliiſque. H. Stephanus in Linguæ Græcæ Theſauro ſuſpicatur *tetrarchen* dici, qui quatuor provincias adminiſtrat. Sed omnino fallitur. Nam ſic vocatur qui τετράδα ſive *quadrantem* regionis pleno jure regit. Exempli gratia: Theſſalia diviſa erat in quatuor τετράδας, Θεσσαλιῶτιν, Πελασγιῶτιν, Φθιῶτιν, Ἑστιαιῶτιν. His ſingulis conſtituerat Philippus Macedo dynaſtam, a quo pleno regerentur jure. Erant igitur *tetrarchiæ*. Vide, quæ de his ſcribit Harpocration. Agnoſcit hoc vir doctiſſ. Jac. Cruquius comment. in Milon. Cic. pag. XCIX. ſed vult hanc eſſe primam ſignificationem, poſtea autem generatim hanc vocem cœpiſſe accipi pro *quovis*, *qui regioni præeſſet*. Id eo probare conatur, quod Herodes Antipas Matth. XIV. 1. Lucæ III. 1. dicatur *Galilææ tetrarcha*: tum autem, quod Dejotarus vocetur *Galatiæ tetrarcha*, qui ei pene ſolus præeſſet. Sed profecto neceſſe non eſt, ut ſi unus ſit *tetrarcha*, ſint & tres alii. Nam τετράρχης eſt, *qui quartam regionis partem obtineat*, ſeu unus, duo, treſve, ſeu nullus reliquas teneat regni partes. Ita cum regnum Herodis in tres filios diviſum eſſet ab Auguſto, ac Archelao datum eſſet dimidium, reliquus autem ſemiſſis inter Herodem Antipam & Philippum diviſus eſſet: Archelaus quidem ethnarcha aut toparcha appellatus eſt: at duo reliqui nihilominus *tetrarchæ* merito dicti ſunt, quia regni τετράδα obtinerent. De Dejotaro agnoſcimus *tetrarcham* dici *Galatiæ*, cujus pene totius a Pompejo ſolus *tetrarcha* conſtitutus erat. Nam id manifeſte docet hic locus Hirtii de bello Alexandrino: *Dejotarus tetrarches Gallogræciæ tunc quidem pene totius, quod ei neque legibus neque moribus conceſſum eſſe ceteri tetrarchæ contendebant*, &c. Verum non alia de cauſſa ſic is appellatus, quam quod Gallogræcia a quatuor *tetrarchis* regi ſoleret: quemadmodum ea ipſa † oſtendunt quæ Cruquius ibidem narrat e duodecimo Strabonis. In eadem voce lapſus Euſebius in Chronico, & alius ſuis in Julium Cæſarem notis: quorum errorem diluit Joſephus Scaliger animadverſionibus Euſebianis ad annum MMXXI. p. CLXIII. b. & CLXII. a. b.

TEXO ea forma eſt a *tego*, qua eſt *vexo* a *veho*, *texo* a *tago*: nempe, ut Joannes a Genua in Catholico, eumque ſecutus Perottus, ajunt quia in opere quod texitur, filum filo tegitur. Id ſi placet, deducere poſſis a τάξις hoc eſt, ordine, quo fila artificioſe junguntur. Probat & etymon Cæſar Scaliger in Ariſt. lib. IX. Hiſt. An. cap. LXXII. Sect. CCCII. *invicem tegimus tramam & ſtamen*: *unde & texere*. *Texere* olim mulierum proprium. Unde P. Conſentius: *Feminina*, *cum res feminæ ſignificantur: natura*, *ut parit*, *nubit*: *conſuetudine*, *ut texit*, *ornat*: *hæc enim feminis apta ſunt*. Hinc *textrinum*, cujus duas ſignificationes jam olim Papias annotavit. Nam ita dici ait, tum *locum ubi texitur*, quæ propria ſignificatio: tum *ubi naves fiebant*, ναυπήγιον. Poſteriori modo Ennius uſus:

Idem campus habet textrinum navibu' longis.

Servius P. Danielis ad illud II. Æn.

. . . . *Sectâque intexunt abiete coſtas.*

Intexunt, inquit, *quia naves dicuntur texi*. *Nam ubi naves fiunt*, *textrinum vocatur*: *Ut ipſe*,

Bis denas Italo texamus robore naves.

Catullum, Ovidium, Silium, Panegyriſten ad Maximianum, ſimiliter locutos, docet ad Catullum Joſephus Scaliger.

T H

THALAMUS, θάλαμος, *cubiculum nuptiale*: unde liquet ἀκύρως dicere Maronem, in VI.

Ferreique Eumenidum thalami . . . .

Nam, ut ibi Servius notavit, *Furiæ*, *nunquam nupſerant*. *Unde thalamos habitationum loca*, *in quibus natæ ſunt*. Dicitur θάλαμος a θάλλω, ſive quia viridem ætatem deceant nuptiæ: quam cauſſam Etymologus adfert: ſive quia *illic conjuges vireant & efflorescant*, *& germina prorumpant*: ſive quod olim *floribus ac virentibus ramis thalami ſoleant ornari*: ut hodieque a multis fieri ſolet. Vel potius eſt θάλαμος a טלה, quod *thalamum* ſignificat. Λάμος vocis productio eſt, ut in aliis.

THALLUS, θαλλός, a θάλλω, *vireo*. Generatim Græcis notat *ramum virentem*, Atticis autem peculiariter ſic vocatur *termes olivæ*. Locutus ſimiliter Maro in Ciri:

Pergit Amyclæo ſpargens altaria thallo
Regis Iolchiacis animum defigere votis.

Nam *olivæ termite* utebantur in expiando & devovendo. Hinc VI Æn.

Idem ter ſocios pura circumtulit unda
Spargens rore levi & ramo felicis olivæ.

Nec aliter *thalli* vocem accipio in iſto Appuleii, undecimo Metam. *Exin gaudio delibuti populares*, *thallos*, *verbenas*, *corollas ferentes*, *exoſculatis veſtigiis Deæ*, *quæ gradibus hærebant argento formata*, *ad ſuos diſcedunt Lares*. Interdum vero Latinis notat *ſcapum* ſeu *caulem cæparum viridium & porrorum*. Sic uſus Columella lib. XI. cap. III. *Thalli cæparum ventis proſternuntur*, *totumque ſemen excutietur*. At aliud eſt *talla*, quod ſignificat *interiores cæparum tunicas*, a quibus Horat. *cæpe* vocat *tunicatum*. Gloſſ. vett. *Talla*, κρομμύου λέπυρον. Apud Feſtum quoque legit Scaliger: *Talla*, *folliculum cæpæ*: quemadmodum idem apud Lucilium emendat:

. . . . *Lachrymoſaque ordine talla.*

In vulgatis codd. apud Feſtum *talia*, apud Lucilium *talpæ* corrupte editum eſt.

THAPSIA eſt *herba ferulacea*, cujus lignum coloris lutei ſive aurei: unde illud χρυσόξυλον dicebatur. Aliter etiam *thapſus* dicebatur, etſi interdum ea diſtinguant. *Thapſia* ſeu *thapſo* lanam tinxere: imo & mulieres comam ea tingebant. Unde θαψίνῃ γυναικὶ ait Comicus, quod Scholiaſtes exponit ὠχρᾷ. Nomen *thapſiæ* a maritimo Africæ oppido, quod *Thapſus* nominatum. Dioſcorides ſic ait vocari a *Thapſa inſula* & Nicandri Scholiaſtes ait dici ſic a *Thapſa Sporadum* una. At nulla eſt inter Sporadas ejus nominis: niſi *Thaſum* intelligit, eaque aliter *Thapſus* dicebatur.

THEATRUM, θέατρον, a θεάομαι, *ſpecto*, *video*, unde

Digitized by Google

unde ad verbum *viſorium* transfert Caſſiodorus, lib. IV. Var. ep. LI. & lib. V. ep. XLII. Quin Th. Marſilius exiſtimat *ſpectaculum* ſimiliter vocari a Plauto Curcul. act. V. ſc. II.

Exoritur ventus turbo, ſpectacula ibi ruunt.

Sed plane iis aſſentio, quo *aulæa cæteraque inſtrumenta ſcenica* intelligere malunt. Cum autem locus hic fuerit potiſſimum deſtinatus ludis ſcenicis, videri poſſit potius dici debuiſſe ἀκροατήριον, hoc eſt, *auditorium*. Sed primo in iis etiam celeritatis ac roboris certamen fuiſſe veriſimile eſt. Ea autem res oculorum eſt, non aurium. Sero Roma *theatrum* vidit: ſerius probavit, nec niſi cum a priſca ſeveritate multum degeneraſſet. Docet hoc cum Livius lib. XLVIII. & Vellejus, lib II. tum Valerius Maximus, lib. II. cap. IV. Valerii hæc verba: *Theatra incohata quidem ſunt a Meſſalla & Caſſio cenſoribus* (anno DXCIX.) *cæterum auctore P. Scipione Naſica omnem apparatum operis eorum ſubjectum haſtæ venire placuit. Atque etiam S. C. cautum eſt, nequis in urbe propiuſve paſſus mille ſubſellia poſuiſſe, ſedenſve ludos ſpectare vellet, ut ſcilicet remiſſioni animorum juncta ſtandi virilitas, propria Romanæ gentis nota eſſet.* Hæc Valerius. Poſtea L. Mummius, ludis quos in triumpho fecit, *theatrum* exſtruxit, ſed temporarium. Imprimis autem celebretur *theatrum* quod in Ædilitate fecit M. Scaurus: de quo operæ pretium eſt legere Plinium, lib. XXXVI. cap. XV. At manſurum *theatrum* primus ex lapide quadrato exſtruxit Pompeius; idque ad ejus exemplum, quod Mitylenis viderat bello Mithridatico. Hoc de *theatro* illuſtris eſt Tertulliani locus lib. de ſpectaculis, cap. X. *Pompeius Magnus ſolo theatro ſuo minor, cum illam arcem omnium turpitudinum exſtruxiſſet, veritus quandoque memoriæ ſuæ cenſoriam animadverſionem, Veneris ædem ſuperpoſuit, & ad dedicationem edicto populum vocans, non theatrum, ſed Veneris templum nuncupavit, cui ſubjecimus, inquit, gradus ſpectaculorum. Ita damnatum & damnandum opus templi titulo protexit, & diſciplinam ſuperſtitione deluſit.* *Theatrum* hoc igne fortuito hauſtum ſub Tiberio, ſcribit Tacitus, lib III. Annal. Forma *theatri* cujuſque erat *hemicyclii*, qua de re dicemus vocabulo *Amphitheatrum*. *Partes theatri* deinceps videamus. Primo erant *ſedilia*, cum *porticibus* & *ſcalis*. *Sedilium* ordines *cunei* dicti a figura, quia hoc latiores erant, quo ad ambitum magis excurrebant, hoc ſtrictiores, quo magis ad orcheſtram accedebant. *Orcheſtra* erat locus in medio *theatro*, hoc eſt, interior pars, quæ concava: a qua *theatrum* ipſum *cavea* dicebatur. Sic enim Cicero, & alii ejus ævi, utuntur hac voce, quæ poſtea tranſiit ad *amphitheatrum*. Ὀρχήστρα autem dicta ab ὀρχεῖσθαι, quod eſt *ſaltare*, quia in ea apud Græcos chorus ſaltabat. In orcheſtra vero erat locus editior, qui θυμέλη dictus: nempe a muliere ſaltatrice, cui id nomen, juxta quorundam commentum: vel ex aliorum ſententia, ἀπὸ τοῦ θάλλειν τὸν θυμὸν, *quod animum curis fatigatum reficeret*. Sed puto, θυμέλην proprie ſignare *aram*: unde Euripides θυμέλας θεῶν ἐμπύρους, *aras Deorum ignitas*, dixit. Et ſane θυμέλην βωμὸν exponit Heſychius. Origo nominis etiam favet, ſive ſit ἁπλῶς a θύειν, ut Suidas ſcribit: ſive ἀπὸ τοῦ τὰ θύη, hoc eſt, θυόμενα μερίζεσθαι, *quod in ea dividerentur illa, quæ ſacrificabantur*: ut apud Etymologum, & Varinum, legitur. Ab *ſimilitudine* vero *aræ* factum puto, ut ita vocaretur *pulpitum* illud *Orcheſtræ*, in quo muſicis inſtrumentis inſerviretur ſcenæ. *Pulpitum* diſertim vocat Iſidorus, lib. XVIII. cap. XLVII. Et hanc quoque ſententiam adducit Julius Pollux, cujus hæc verba, lib. IV. cap. XIX. Καὶ σκηνὴ μὲν, ὑποκριτῶν ἴδιον· ἡ δὲ ὀρχήστρα, τοῦ χοροῦ, ἐν ᾗ καὶ ἡ θυμέλη, εἴτε βῆμά τι οὖσα, εἴτε βωμός. *Et ſcena quidem hiſtrionum erat propria, orcheſtra vero chori, in qua & thymele, ſive ea pulpitum ſit, ſive ara.* Ubi mirum Pollucem etiam, cujus ætate ludi ſcenici florebant, dubitaſſe, num θυμέλη ara ſit, an *pulpitum*. At illud ſatis aperte hic docet, *orcheſtræ* nomine *thymelen* contineri, non item *thymeles* voce comprehendi *orcheſtram*. Unde *Senatores* quidem legimus in *orcheſtra* ſediſſe, non *in thymele*. Vitruvius, lib. V. cap. VI. *In orcheſtra autem Senatorum ſunt ſedibus loca deſignata.* Hinc Suetonius: *Deinde in Orcheſtram ſenatumque deſcendit.* Et Juvenalis:

. . . . Similemque videbis
Orcheſtram & populum.

Ubi per *orcheſtram* manifeſte intelligitur *Senatorum conſeſſus*. Sed is quidem *orcheſtræ* uſus fuit apud Romanos. At apud Græcos eo differebant *thymele* & *orcheſtræ* planicies: quod in hac chorus canebat ac ſaltabat: in illa tantummodo canebatur a ſymphoniacis, hoc eſt, *citharœdis* ac tibicinibus, qui ea de re dicti *thymelici*. Unde Iſidorus, lib. XVIII. cap. XLVII. *Thymelici erant muſici ſcenici, qui in organis & lyris, & citharis præcinebant. Et dicti thymelici, quod olim in orcheſtra ſtantes cantabant ſuper pulpitum, quod thymele vocabatur.* Magis placet hæc Iſidori interpretatio, quam quod Suidas ſcribit, ſic appellari τοὺς ἐν σκηνῇ τὴν τέχνην ἐπιδεικνυμένους. Sane Suidæ adverſatur quoque Phrynichus, qui in ἐκλογῇ Ἀττικῶν ῥημάτων θυμέλην eſſe ſcribit τόπον ἐν τῷ θεάτρῳ, ἀφ' οὗ αὐληταὶ καὶ κιθαρῳδοὶ καὶ ἄλλοι τινὲς ἠγωνίζοντο. Plura ſi de *thymele* voles, adi Alexandrum ab Alexandro, lib. III. cap. IX. Rhodiginum, lib. VIII. cap. VIII. Budæum, in Pandect. Ludovicum Vivem ad Auguſtinum de Civit. Dei, lib. VI. cap. VII. Cæſ. Scaligerum, lib. I. de re poëtica, cap IX. & XIX. Pet. Fabrum in Agoniſt. Scip. Gentilem in Appul. Apolog. ſtemmate CLXXX. Bernardinum Baldum in Lex. Vitruviano. *Orcheſtræ* proximum *proſcenium*, quod ſic dictum, quia ante ſcenam eſſet, Velio Longo & Diomede teſtibus. Erat locus a cornu uno *theatri* ad alterum porrectus, interque orcheſtram & ſcenam conſtitutus, ſcena quidem depreſſior, orcheſtra autem altior, in medio ſui pulpitum habens, qui agentium ac loquentium locus erat. Græcis *pulpitum* hoc λογεῖον dicitur ἀπὸ τοῦ λέγειν, quia *in eo hiſtriones ſtantes fabulam recitarent*. Erat igitur λογεῖον hoc ſcenicorum, ut *thymele* ſymphoniacorum, unde diſcrimen natum inter *thymelicos* & *ſcenicos*: de quo ſic Vitruvius, lib. V. cap. VIII. *Ampliorem habent orcheſtram Græci & ſcenam receſſiorem, minoreque latitudine pulpitum, quod* λογεῖον *appellant. Ideoque apud eos Tragici & Comici actores in ſcena peragunt: reliqui autem artifices per orcheſtram ſuas præſtant actiones. Itaque ex eo ſcenici & thymelici Græce ſeparatim nominantur.* Pulpitum vero hoc in proſcenio fuiſſe, indicant hæc verba ejuſdem ſcriptoris, lib. eodem, cap. VI. *Ab eo loco per centrum parallelos linea ducatur, quæ disjungat proſcenii pulpitum, & orcheſtræ regionem.* *Pulpita* autem dicta ſcribit Scaliger, lib. I. de re poët. cap. XXI. *quia fuerant ab imo ſolo primum ceſpitibus elatiora*: quomodo *pulvilli in hortis & pulpita in caſtris*. Sane hoc malim, quam ut *pulpitum* dicatur quaſi *publicum*, ut Perottus putabat. De *pulpitis theatricis* accipiendum paret illud Ovid. II. Triſt.

An genus hoc ſcripsi (de mimis loquitur) *faciunt ſua pulpita tutum?*
Quodque licet mimis, ſcena licere dedit?

Et hoc Plinii, lib. IV. epiſt. XXV. *Inde iſta ludibria, ſcena & pulpito digna.* Vulgo pulpitum hoc ſtatuunt in orcheſtra, ſed cum Vitruvii loco manifeſte refelluntur, tum quod apud Græcos quoque thymelicis tantum fuerit in orcheſtra locus. Proxime erat *ſcena*: in qua latere ſoliti actores, prius quidem tecti aulæis, poſtea vero ſupparis, ut quidem in vulgatis Donati codd. legitur, vel ut quidam corrigunt, *ſiparis*, quomodo Feſtus vocari ait *genus veli, quo in ſcena mimi utuntur*. Quod ad nominis cauſſam, σκηνὴ proprie *umbraculum*. Itaque ſic primo dicta camera ex arborum in ſe cubantium ramis ac frondibus, ſive ea a natura eſſet, ſive ex arte. Maro, I. Æn.

Hinc atque hinc vaſtæ rupes, geminique minantur
In cœlum ſcopuli, quorum ſub vertice late

Æquora

Æquora tuta ſilent; tum ſylvis ſcena coruſcis
Deſuper, horrentique atrum nemus imminet umbra.

Quem ad locum ſic veteres Servii codd. *Scena, inumbratio, & dicta ſcena ἀπὸ τῆς σκιᾶς. Apud antiquos enim ſcena parietem habuit: ſed de frondibus umbracula quærebant. Poſtea tabulata componere cœperunt in modum parietis. Scena autem pars theatri adverſa ſpectantibus: in qua ſunt regia.* Extrema verba ſic ſuppleo, *Regia, & hoſpitalia*. Qua in re præit Vitruvius, lib. v. cap. vii. *Ipſæ*, inquit, *ſcenæ ſuas habeant rationes explicatas ita uti mediæ valvæ ornatus habeant aulæ regiæ, dextra ac ſiniſtra hoſpitalia*. Redeo ad etymon, de quo Servio aſſentit Caſſiodorus, lib. iv. epiſt. li. *Frons Theatri ſcena dicitur, ab umbra luci denſiſſima, ubi a paſtoribus incohante verno diverſis ſonis carmina cantabantur. Scenarum* diverſa genera ornatumque deſcribit his verbis Vitruvius, lib. v. cap. viii. ſive, ex Philandri diſtinctione, ſeptimo: *Genera ſunt ſcenarum tria: unum quod dicitur Tragicum: alterum Comicum: tertium Satiricum. Horum autem ornatus ſunt inter ſe diſſimiles, diſparique ratione, quod Tragicæ deformantur columnis, faſtigiis & ſignis, reliquiſque regalibus rebus. Comicæ autem ædificiorum privatorum, & mænianorum habent ſpeciem; perfectuſque feneſtris diſpoſitas imitatione communium ædificiorum rationibus. Satiricæ vero ornantur arboribus, ſpeluncis, montibus, reliquiſque agreſtibus rebus, in topiarii operis ſpeciem deformatis*. Altera quoque *ſcenæ* diviſio eſt; quam his verbis docet Servius ad iii. Georg. *Scena quæ fiebat, aut verſilis erat, aut ductilis. Verſilis tunc erat, cum ſubito tota machinis quibuſdam convertebatur, & aliam picturæ faciem oſtendebat. Ductilis tunc, cum tractis tabulatis hac atque illac ſpecies picturæ nudabatur interior*. De *ſcena* ſatis. Quemadmodum autem *proſcenium* dixere *locum ante ſcenam*, ſic & *poſtſcenium* dixiſſe videntur *locum poſt ſcenam*. Voce hac, ſed μεταφορικῶς, uſus Lucretius, lib. iv.

Nec veneres noſtras hoc fallit, quo magis ipſæ
Omnia ſummopere hos vitæ poſtſcenia celant,
Quos retinere volunt, adſtrictoſque eſſe in amore.

Sententia eſt, ut in Theatrico *poſtſcenio* multa occulte fiunt, quæ ab auditoribus audiuntur, non videntur: ſic amicæ crines emtos, rugas, maculas corporis, ſordes, aliaque id genus amatoribus ſuis occulta eſſe volunt. In *poſtſcenio* ſtatuit Pollux βροντεῖον, in quo calculis compluribus in utres conjectis, perque æra verſatis tonitrus ſimilitudo referebatur. Fuere & aliæ *theatri* partes; ſed præcipuas tantum commemorare animus fuit. Et profecto magis metuendum ne multa nimis quam nimia pauca videar dixiſſe. Quare de ceteris, ſi voles, vide e veteribus quidem Vitruvium, lib v. cap v. & quatuor ſeqq. Pollucem, lib. iv. cap. xix. Caſſiodorum, lib. iv. Var. epiſt. ult. Iſidorum, lib. xviii. Orig. cap. xxxix. E junioribus autem Budæum annot. prior. in Pand. Cælium Rhodig. lib. v. cap. viii. Lilium Gyrald. dial. vi. hiſtoriæ poëtarum; ac Jul. Scaliger. lib. i. de re poët. cap. xxi.

Theriſtrum, θέριστρον, a θερίζω, *æſtatem transigo*, quod a θέρος, *æſtas*. Θέριστρον eſt *veſtis æſtiva*, teſte Polluce, lib. vii. cap. xiii. Contrarium χειμάστρον, a χειμὼν, ut idem eopſe docet capite. Tertull. de Pallio, cap. v. *Qualis ille Hercules in theriſtro Omphales*. Hieronymus, quæſt. 10 Geneſin: *Theriſtrum pallium dicitur, genus etiam nunc Arabici veſtimenti, quo mulieres provinciæ illius velantur*. Et ad Jeſaiæ cap. iii. *Habent & mulieres theriſtra, quæ nos palliola poſſumus appellare; quibus obvoluta eſt & Rebecca, & hodie quoque Arabiæ & Meſopotamiæ operiuntur feminæ: quæ Hebraice dicuntur* רדידים *Græce* θέριστρα, *ab eo quod in* θέρει, *hoc eſt, in æſtate, a caumate corpora protegant feminarum*.

Thermæ, a θερμὸς, hoc eſt, *calidus*. Erant enim loca, quæ aquis calentibus, aut ſine his ſolo fornice calefacto ad lavandum aut ſudorem provocandum apta erant. Ergo *thermæ* muliebri genere, quia reſpicitur nomen *aquæ*: ut Plutarcho & aliis θερμὰ in neutro, intelligendo ὕδατα vel λουτρά. De re ipſa vide Andream Baxium Elxidianum, item Hier. Mercurialem, lib. i. artis Gymnaſticæ, cap. x. Bartholomæum Martianum, lib. iv. antiquæ Romæ Topographiæ, cap. xxv. alioſque, qui antiquæ Romæ Topographiam ſcripſerunt.

Thermopolium a θερμὸς, hoc eſt, *calidus*, & πωλεῖν, hoc eſt, *vendere*. Notat *cauponam delicatioris cibi ac potus*. Nam calida olim in deliciis erant, qua de re vide quæ fuſe notavit Fulvius Urſinus, appendice de Triclinio, & Lipſius, lib. i. Elect. cap. iv. Uſus Plautus, Curcul. act. ii. ſc. iii. ubi tamen *in Hermopolio* legi poſſit. Nam id in cod. vet. reperit Camerarius, qui & ſuſpicatus Ἑρμῆν ſive *Mercurium*, cum præſit mercibus, *cauponarium* quoque *Deum* fuiſſe, ac fortaſſe *effigiem ejus cauponis* præponi ſolere, indeque dicta *Hermopolia*. Sed prius magis placet, ob eum, quem dixi veterum morem: de quo præter Fulvium Lipſiumque & Plauti Scholiaſtas, ſi alios deſideras, vide Turnebum in loca Ciceronis ex lib ii. de Orat. Hieronymum Mercurialem, lib. i. Var. Lect. cap. viii. Joſephum Caſtalionem Decad. i. Obſervat. cap. ix. Guilielmum Stuckium, lib. iii. Antiquitatum Convivalium cap. vii. Andream Schottum in Tiberium Aurelii Victoria, & lib. v. Obſervationum Philologicarum cap. xxviii.

Theſaurus, θησαυρὸς, παρὰ τὸ ἐς αὔριον θεῖναι, hoc eſt, *in craſtinum* ſive *in poſterum reponere: Ut theſaurus* proprie dicantur *divitiæ in longum tempus reconditæ*, quas Perſæ *gazam* appellant. Vel, quod verius puto, erit θησαυρὸς ex θεῖναι ſeu τίθεσθαι, & priſco αὐρὸς vel αὖρον, unde Latinorum *aurum*: ut ſuo loco dictum. Fortaſſe imperitior aliquis opponat, quod in veteribus libris addito *N thenſaurus* legimus: quem ſcribendi morem jam Servii ævo obtinuiſſe argumento eſt, quod eum hæc ſcribendi ratio ſollicitum habuerit. Verum nihil hæc res etymo ſuperiori obſtat, cum Græci θησαυρὸς ſemper dixerint, ac Latini nonniſi poſterioribus ſeculis *N* inſeruerint. Neque difficile adeo ejus erroris fontem ac originem conjectare. Nam primo fortaſſe, quia ſyllaba prima longa erat, ei apicem antiqui ſuperimponere ſolent; ſed cum juniores cauſſam ejuſce rei ignorarent, apicem pro *N* habuere: atque ita paullatim *thenſaurus* proferri ſcribique cœptum. Idem factum in *formonſus*, ut ex antiquis monumentis ac libris cognoſcere eſt. Vide quæ hac de re ſcribit Pierius in caſtig. ad illud Ecl. ii.

Formoſum paſtor Coridon ....

Et hoc primi Æn.

.... *Veteres tellure recludit*
Theſauros ....

ac imprimis adi Radulphum Fornerium, lib. iii. rer. quotidianarum cap. xxvii. Lubens vero illuſtriſſimo Hugoni Grotio adſenſero, qui annotat. in Matth. cap. ii. putat, θησαυροῦ vocabulum non eſſe originis Græcæ, ſed ab Oriente, ex תשורה, quæ vox eſt i. Sam. ix. 7. Nec ſane verum eſt, *theſaurum* ſolum dici de *repoſitione pecuniæ, cujus non exſtet memoria*: ſed omnino a Xenophonte atque aliis uſurpatur pro *quibuſvis pecuniarum* ἀποθήκαις, ſive *conditoriis*: prout & Servius exponit in iv. Georg.

†Theſaurus (æque ac θησαυρὸς) eſt ex Hebr. צבר *tſabar*: quod eſt *coacervare* & *condere*, quodque θησαυρίζειν interpretes Græci vertunt, ac ferme de argento ac divitiis dicitur. Ejus verbale eſt צבורים *tſibburim* (quod legitur 4. Reg. X. 8.) unde proxime fit *theſaurus*. Nam tritum illud etymon παρὰ τὸ ἐς αὔριον prorſus futile eſt. Nec aſſentior Grotio ad Matth. Cap. 2. ubi derivat ab illo תשורה *theſurah* quod ſemel tantum legitur (nim. i. Sam. IX. 7.) quod ibi munus ſignificat. Illud notari velim quod in hoc vocabulo littera *Tſade*, quae modo per T, modo per S in aliis linguis redditur, hic per utrumque pronuntiatur, ſed non ita, ut junctim illud Ts efferatur (quod nunc Hebraiſtae faciunt) ſed diviſim ſyllabis duabus, θησαυρὸς nempe pro τσαυρὸς. Mazochius.

Thiaſus, θίασος, vel quaſi σίασος, παρὰ τὸν σιῶ-

τὰς θεὰς, Dorice: quod etymon adfert Athenæus, lib. IX. vel, ut alii, παρὰ τὸ θεῖα ᾄσαι. Sic enim dicitur cœtus tripudiantium, ac proprie quidem τὸ Βακχικὸν πλῆθος. Hinc *tempora feſta ſive ovantia*, Nonno dicuntur θιασώδεις ὧραι· & *loci convivales*, Heſychio teſte dicuntur θιασῶνες· uti & Ariſtoteli utque aliis θιασῶται ſunt *qui ſimul exercent choros*. Apud Feſtum eſt, *Thiaſitas, ſodalitas*. Puto ſcripſiſſe, *Thiaſotas, ſodales*. Ut integre fuerit, *Thiaſotas Verrius ſodales interpretatur*. *Thiaſitas* tamen eſt non in editis modo, ſed utroque MSto Nanſii.

THIUS, ut Iſidorus indicat, lib. IX. cap. VI. Græcum eſt, quibus *patruum* vel *avunculum* ſignificat. Gloſſæ Cyrilli: θεῖος πρὸς πατρὸς, *patruus*; θεῖος πρὸς μητρὸς, *avunculus*; θεία πρὸς πατρὸς, *amita*; θεία πρὸς μητρὸς, *matertera*. Ita uſi juriſconſulti, l. XXXVII. cum quis decedens. §. codicillis. D. De leg. III. §. III. de gradib. Inſtit. Novell. CXVIII. Hermen. lib. IV. tit. VI. Indeque fortaſſe Hiſpanorum *tio*, & Italorum *zio*. Paullo ſtrictius Gloſſ. Arabico-Lat. *Tius, avunculus*; & Papias, *Tia, ſoror matris*. Imo & Pollux, lib. III. cap. II. ubi θεῖον μητράδελφον ἢ πατράδελφον, καὶ θείαν, μητρὸς ἀδελφὴν exponit. Sed potior apud nos Juriſconſultorum auctoritas. Θεῖος autem cur pro *patruo* aut *avunculo* accipiatur, docet Simplicius ad Epictetum. Vult enim ita dici, quod parentes liberis ſint quaſi θεοί· patrui autem avunculique proxime ad parentes accedant. Sane θεῖος eſt *divinus*. Itaque & Plutarchus ſub finem libri περὶ φιλαδελφίας ait, nomen hoc debere fratres ad amorem ac benevolentiam mutuam adhortari. Sed de ejus vocis etymo paullo aliter alii, qui ita dictos cenſent, quod *ſint ſeveri cenſores*, unde Manilius, lib. V.

Tutoriſve ſupercilium, patruique rigorem:

& Perſius ſat. I.

Cum ſapimus patruos.

Vide & quædam alia ad *thii* vocabulum pertinentia apud Gullielmum Fornerium, lib. I. Select. cap. XIV.

THOES, θῶες. Gloſſ. vett. *Lupus cervarius*, θώς. Sed Plinius de *thoe* & *lupo cervario* diſtinctis agit locis. Ex luporum tamen genere eſſe ait, lib. II. cap. XX. Alii *pantheris* accenſent. Sane Scholiaſtes Homeri in X. & XIII. Iliad. θῶες exponit παιδήρια, quaſi dicas, *minutas pantheras*. Varinus utrumque animal junxit. Nam ei θώς, ὁ λυκοπάνθηρος. Et favet Oppianus, qui *thoem* ex coitu lupi & pardalis naſci ait. Heſychius, voce θῶες, ait generari ex hyæna & lupo. Ac ſimiliter Suidas in θώς. Nam per ω ſcribit. Quare θώς fortaſſe e θοῶς, *ob celeritatem*. Apud poëtas tamen non aliter quam per ω reperies. Hoc fuerit a θῶμαι, quod Heſychius exponit τρέχω. Vide præter eos, qui de animalibus ſcripſere, Theophraſtum in fragmento de iis, quæ colorem mutant, Euſtathium in Il. Λ. Scaliger. Exercit. CCX.

THOLUS ab Iſidoro, lib. XIV. cap. XIX. dicitur proprie eſſe *veluti ſcutum breve, quod in medio tecto eſt, in quo trabes coëunt*. Iſidorus hanc vocem ſcribebat abſque ſpiritu: unde & lib. XI. cap. I. ait: *Talus dictus a tolo. Nam tolus eſt eminens rotunditas: unde & faſtigium templi tolus vocatur*. Sed omnino ſcribendum *tholus*, cum Græce ſit θόλος· quam appellationem volunt eſſe ἀπὸ τοῦ θεῖν, quia ob rotunditatem poſſimus *circum currere*. Aliqui etiam idcirco ex θεῖν & ὅλος conflatum putant. Vide Etymologum, & Varinum, alioſque Lexicographos: qui & varias adferunt *tholi* notiones. Sed origo omnino ab Hebræo תלה, hoc eſt, *ſuſpendo*. Quam ſententiam valide firmat hoc Maronis, IX. Æneid.

Siqua tuis unquam pro me pater Hyrtacus aris
Dona tulit, ſiqua ipſe meis venatibus auxi,
Suſpendive tholo, aut ſacra ad faſtigia fixi.

Ubi ſic Servius: *Tholus proprie eſt veluti ſcutum breve, quod in medio tecto eſt, in quo trabes coëunt, ad quod dona ſuſpendi conſueverant. Quæ tam diu dona dici poterant, quam diu non profana fierent, ſicut in libris Sacrorum refertur. Alii tholum ædium ſacrarum dicunt genus fabricæ Veſtæ & Pantheri. Alii tectum ſine parietibus columnis ſubnixum. Ædes autem rotundas tribus diis dicunt fieri debere, Veſtæ, Dianæ, Herculi, vel Mercurio.* Corruptum Servii locum ſic emendo: *Tholum ædium ſacrarum dicunt genus fabricæ Veſtæ & Panthei*. De *Veſtæ templo* apertum ex verſibus Ovidii, lib. VI. Faſt.

Par facies templi, nullus procurrit in illo
Angulus, a pluvio vindicat imbre tholus.

Pantheum vero apud Romanos fuiſſe θολοειδὲς, diſertim a Dione ſcriptum eſt, lib. LIII. Aliud vero θόλον, aliud θολὸς· de quo in *Sepia* dicimus.

THORAX, θώραξ, a θορεῖν, hoc eſt, *ſalio* ob continuum ejus partis motum: juxta Etymologum, apud quem & alias etiam aliquot originationes invenias. Quas mitto, quia omnino origine Hebræum eſt. Nam תוראה idem ſignificat. A *thorace* dicuntur *thoracidæ*, imagines *thorace* tenus expreſſæ. Uſurpat præter Adhelmum & alios, Walafridus Strabo de officiis divinis, cap. VIII. *In geſtis Sylveſtri Papæ legitur, Conſtantinum Imperatorem per thoracidas Apoſtolorum, quod ipſos in viſione viderit, cognoviſſe*. Operæ vero eſt videre quæ de *thoracidis* obſervat Scaliger animadverſionibus in Euſebium, ad annum MMCCLXXXVI. ubi inter alia monet *thoraces* ſive *thoracidas* Arabibus dici *Methalia*, מתאליא. Nam ita vocant numiſmata Chriſtianorum, quæ caput humanum præferunt. Cum vero Itali & Galli etiam vulgo numiſma *medaliam* vocant, neſcio quo commercio vocem eam ad hos ab Arabibus delatam eſſe plane cum eodem Scaligero putamus.

THRAX, *gladiatorum genus*. Auſonius in Monoſyll.

Quis Myrmilloni componitur æquimanus? Threx.

Meminere & Horatius ſat. VI. lib. II. Seneca, lib. III. Controv. Silius, lib. XVII. Tranquillus, in Calig. Fabius, declam. CCCV. Minutius, in Octavio. Feſtus: *Threces gladiatores, a ſimilitudine parmularum Thracarum*. Significat, ſic vocari, quia uterentur *parma, Thracum propria*. Gloſſ. *Parma*, Θρᾳκικὸν ὅπλον. Hinc *parmam Threcidicam* dixit Plinius, lib. XXXIII. cap. IX. quod de ſpeculis. Non ſolum tamen *parma* iis *Thracum*, ſed & arma alia: & *harpe* ſive *ſica*. Gloſſ. *Sica*, Θρᾳκικὸν ξίφος ἐπικαμπές. *Arma* hæc *Threcum* dicta *Threcidica*. Cic. Philip. V. *Myrmillo pugnavit in Aſia, cum ornaſſet Threcidicis comitem & familiarem ſuum, illum miſerum fugientem trucidavit*. Nempe per *Threcidica* intelligit *parmam* & *harpen*, ſive *ſicam*: quam a *Thracibus* inventam oſtendit Clemens Alex. lib. I. Strom. Sed locus eſt corruptus. Nam legitur πάρμην pro ἅρπην, ut recte Lipſio notatum in Saturnal.

THRONUS, θρόνος, quaſi θράνος, hoc eſt, *ſedes*, δίφρος. Θράνος eſt ab inuſitato θράω, id eſt, *ſedeo*. Apud Feſtum legitur: *Throcum, genus ſellæ apud Plautum*. Ita pleriquæ MSti: alii autem *thocum*, vel *tocum*. *Thronum* proxime ad *throcum* accedit. Imo & in quibuſdam id Feſti codd. invenitur.

THYNNUS ſeu *thunnus*, θύννος, pro quo & θύννη & θυννὶς dicitur. Ovid. in Halieut. fragmento:

Et pavidi magno fugientes agmine thunni.

Lucilius apud Nonium & Gellium, lib. X. cap. XX.

Ad cœnam adducam, & primum his abdomina thunni
Advenientibu' priva dabo, cephaleaque acarnæ.

Sic locum hunc reſtituit P. Colvius. De *thunnis* vide Plinium, lib. IX. cap. XV. Hinc *thunnaria piſcatio* in jure, l. XIII. D. Commun. præd. Dictus vero *thunnus* ab Hebræo תנין, *Thannin*, quod *ingentem piſcem* notat. Etymon hoc etiam Geſnerus probat, ac Schindlerus. Vulgo cenſent dici παρὰ τὸ θύειν καὶ ὁρμᾶν, ſive a *celeritate*, ſive a *furore*, quo ſub caniculæ ortum corripitur. Vide Oppianum, lib. I. verſ. DCCLII. & lib. II. verſ. DVI. & lib. III. verſ. DXCVI. & DCXX.

THYRSUS, θύρσος. Hoc, ut ajunt, a θύειν, quia in *ſacrificiis* Bacchi eo uterentur. Sed non ea eſt prima ſignificatio. Proprie enim ſic dicitur, *quicquid ſic conſurgit, ut in gracilitatem attenuetur*. Ut *arbores coniferæ*, vel *coni piceæ*. Heſych. Κῶνοι οἱ θύρσοι καὶ οἱ στρόβιλοι, καὶ οἱ στρόμβοι. Itaque & *thyrſos* dixere

dixere pro *cutilibar*. Gloſſæ: *Turſus*, καυλός. Servius in XII. Æn. *Cuulem autem medium fruticis, qui vulgo thyrſus dicitur*. Etiam θύρσους dixere tum pro *ramis*, tum pro *lampadibus*, ac *facibus*: nempe quia & rami, & lampadum flammæ in conum exeant. Heſych. Θύρσοι, κλάδοι, λαμπάδες, λύχνοι. Quare θύρσος potius ſit a θύω, quatenus ſignificat *impetu feror*, *atque erumpo*. Ut a θύρσος, *turſus*, ſic a θυρσίων, *turſio*: de quo ſeorſim.

T I

Tiaras, vel *tiara*, capitis ornamentum apud Perſas; verum reges eorum recta ſoli *tiara* utebantur: teſte Heſychio. Etiam utebantur ſacerdotes apud Phryges, teſte Servio in VII. Æn. & Scholiaſte Juvenalis in ſat. X. Vocem eam præter alios uſurpat Plautus Perſ. Act. IV. Sc. II.

Tiara ornatum lepide condecorat tuum.

Quamquam eam hinc expellere conetur Gulielmus Canterus, lib. III. Nov. Lect. cap. XVIII. Cum autem Perſicum ſit vocabulum, ἔτυμον ejus neutiquam in Græcia aut Latio quærendum: ſed potius ab Hebræa lingua, in qua עטרה, *corona*, *diadema*, a עטר, *coronare*, *cingere*.

Tibia proprie in animali *os cruris* ſuræ oppoſitum, ita dictum, ſi Papiam audimus, quaſi *tubia*, quia *tubam* referat. Inde translatum ad *organum muſicum*, poſtquam id, cum ex arundine fieret prius, e tibiis gruum fieri cœpit. [*Tibia* id *Phygia*. nam *Phryges* dicti *Tibii*.] *Tibicen* cur penultimam producat, diximus in *Cano*. Ab eo eſt *tibicinium*, ars canendi *tibia*. Appul. in Flor. *Cum eſſet in tibicinio apprime nobilis*.

Tignum pro *trabe* grandiori accipit præter alios Cæſar, quo loco agit de ſtructura pontis ſuper Rhenum. Sed latius patere docent hæc verba Caji, Tit. de verb. ſignif. *Tigni appellatione in lege duodecim Tabb. omne genus materia, ex qua ædificia conſtant, ſignificatur*. Et illa Ulpiani, lib. XLVII. Dig. Tit. de Tigno injuncto: *Lex XII. Tabb. neque ſolvere permittit tignum furtivum ædibus, vel vineis injunctum, neque vindicare. Quod providenter lex efficit, ne vel ædificia ſub hoc prætextu diruantur, vel vinearum cultura turbentur. Sed in eum qui convictus eſt injunxiſſe, in duplum dat actionem. Tigni autem appellatione continetur omnis materia, ex qua ædificium conſtat, vineæque neceſſaria. Unde quidam ajunt tegulam quoque, lapidem, & cæmenta, cæteraque ſiqua ædificii. Tigna enim a tegendo dicta ſunt*, &c. Ex quibus Ulpiani verbis eadem cognoſcimus *tignum* dici a *tegendo*, ut a *legendo lignum*, a *regendo regnum*. Hoc magis placet, quam ut *tignum* dicatur, quia aliquid reddat *contignum*. A *tignum* eſt *tigillum*, ut a *ſignum ſigillum*. Neque enim aſſentio Becmano, qui in Etymologico ſuo putat, quia diſpar ſit quantitas, *tigillum* eſſe inter ea quæ remotiorem ſequuntur ἐτυμολογίαν. Nam & *tigillum* & *ſigillum* quantitatem variant ob literæ amiſſionem, uti *mamilla* a *mamma*, *diſertus* a *diſſero*, *curulis* a *currus*, & ſimilia. Præterea a *tego tegillum*, non *tigillum* diceretur. Notat autem *tigillum* perticam ſive longurium. Tibullus:

Illic compoſitis primum docuere tigillis
Exiguam viridi fronde operire domum.

Generatim pro *quovis ligno* accipi cenſet Gruterus apud Plautum Aul.

De ſuo tigillo fumus ſiqua exit foras.

Ita enim habent vett. MSS. & excuſi, non *ligillo*, quod Lambinus, Boſius, & alii quidam probant, ut *ligillum* ſit a *lignum* ea forma, qua duo illa priora. A *tignum* quoque eſt *intertignium*, ſpatium quod inter *tigna*. Uſus Vitruvius, lib. IV. c. II. Item *contignatio*, trabium tignorumque textura: qua de voce Bernardinus Baldus, lib. de vocibus Vitruvianis abunde agit. Videtur & hinc eſſe *contignum*, κατὰ μεταφοράν. Feſtus: *Contignum, fruſtum carnis cum ſeptem coſtis demtum*. Ita quoque eſt in MSStis.

Tigris, Armeniaca vox eſt, & a *celeritate* nomen habet. Varro, IV. de L. L. *Tigris, qui eſt ut leo varius, qui vivus capi adhuc non potuit; vocabulum e lingua Armenia. nam ibi & ſagitta, & quod vehementiſſimum flumen, dicitur Tigris*. Medicam vocabulum facit Plinius, lib VI. cap. XXVII. ubi de Tigri fluvio ait: *Qua tardior fluit, Diglita* (al. Digito;) *unde concitatur, a celeritate Tigris incipit vocari. Ita appellant Medi ſagittam*. Sane Chaldæis גר, *ſagitta*, unde ſi *tigris* fuerit, *T* fuerit heemanticum. A *tigris* eſt *tigrinus*: unde *menſæ tigrinæ* Plinio, quæ longis macularum notis referunt *virgatas*, ut poëtæ vocant, *tigres*. Similiterque ab *intorto macularum* diſcurſu dictæ *menſæ pantherinæ*. Locus Plinii eſt lib. XIII. c. XV. *Menſis præcipua dos in vena criſpis, vel* (ſic recte Dalecampius emendat) *in vertices ſparſis. Illud oblongo evenit diſcurſu, ideoque tigrinæ appellantur: hoc intorto, & ideo tales pantherinæ vocantur*.

Tilia, ſi Papiæ credimus, quaſi *telia*, quod lignum ejus ad *telorum* uſum ſit utile, ob levitatem ejus. At Martinius a πτίλον, *penna*. nempe ob foliola albicantia, pennas referentia, unde umbellatim floſculi efflorefcunt. [πτελέα, αἴγειρος Heſych.]

Timor [δεῖμος, δεῖμορ.] quaſi *tamor*, ut ſcribit Cornelius Fronto. Ejus verba appoſuimus in *Metus*. Verum rectius Julius Scaliger, Exercit. CCCXII. deducit ἀπὸ τῆς τιμῆς, cum proprie ſit eorum, qui *honorati*. Quamquam τιμὴ non *honor* modo, ſed & *pœna*, ac τιμωρία, ſive *ultio*. Quid ſi igitur ab hac potius τιμῆς notione originem arceſſamus? *Pœna* enim timetur, quia hujus ſolius formidine peccare oderunt mali. Sed profecto omnium ſimpliciſſimam ſit educere a δεῖμα, id eſt, *timor*. Nempe ex diphthongo ει ejecta altera vocali, quomodo a πειρᾶν eſt *periri*, unde *experiri*. Niſi & τίειν dixere pro *timere*. Sane ſic Homerum uſurpare cenſet Euſtathius, qui a δίδιω eſſe vult. Donatus ſcribit, *metui* eos quos amamus, *timeri* etiam inimicos. Sed diſcrimen id non obſervatur.

Tina Varroni eſt *vas vinarium*. *Antiquiſſimi*, inquit, *in convivium utres vini primo, poſtea tinas ponebant*. Aliquibus placet eſſe ab Hebræo טנא, hoc eſt, *ſporta*, *caniſtrum*. Sed ſignificatio non convenit. Quare fuerit a δῖνος, quod *poculi genus* apud Athenæum. Heſychius: Δῖνος, εἶδος ἐκπώματος. Terminatio mutata, ut a λῦνος, *luna*.

Tinea, σής, ut exponunt Gloſſæ Cyrilli, atque aliæ. Iſidorus, lib. XII. cap. V. *Tinea, vermis veſtimenti, dicta, quod teneat, & eo uſque inſideat, quo erodat*. Sed potius ob ſimilitudinem qualemcumque ita vocatur a *lumbrici genere*, quod Græcis ταινία. A *tineis eroſum* dicitur *tineatum*. Gloſſæ Cyr. *Tiniatum* (malim *tineatum*) σητόβρωτος.

Tingo a τέγγω, quod idem, uti τεγκτὸς, *tinctus*. *E* in *I* mutatum, quomodo ab ἐν fit *in*; ab ἐνδύω, *induo*, &c. Gloſſ. vett. *Tingit*, βάπτει. Papias vero *Tingit*, *inficit*, *colorat*, *fucat*, *occidit*. Ubi cum *occidit* exponit, reſpicit ſive Papias, ſive is, quem exſcripſit, illud Maronis:

Arctos Oceani metuentes æquore tingi.

Item:

Quid tantum Oceano properent ſe tingere ſoles.

Similiaque; nam ſol æquore dicitur *tingere*, cum occidit. Ab eo *tinctura*. Hinc quoque factum putant *extinguo*, ut proprie ſit *tingendo deleo*. Ab eodem eſſe putant *Diſtinguo*. Quod ſi eſt, proprie notavit, ita diverſis coloribus *tinguere*, ut colores tamen ſeparentur, non confundantur: unde ſimilitudo liquet, ob quam eleganter ad res alias eſt translatum. Cum vero *diſtinguo* tantum dicamus, non *diſtingo*, *tinguo* quoque non *tingo* dici debere judicant Grammatici antiqui. Hanc rem illud quoque confirmat, quod, ex Attii inſtituto, *tinguo* omnes fere antiqui habeant codd. ac Grammatici quoque veteres id approbent, qui tamen *V* in *urgeo* & *ungo* (pro quo libri quidam *urgueo* & *unguo*) neutiquam admittant, ut apud Velium Longum ſcriptum invenitur. Sed de *exſtinguo* & *diſtinguo*

Digitized by Google

guo quod diximus, non ita certum eſt: enm utrumque deduci poſſit, ab antiquo *ſtinguo*: de quo vide quæ diximus in *Inſtigo*.

TINNIO a ſono factum. Nam *tinnitus*, ἦχος χαλκώματος, ut eſt in Gloſſis Philox. [τένες vel τέννει, τίνει, βρύχεται Heſych.] Hinc *tinnulus*, idem ac *tinniens*. Ab eodem *tintino*, quo Catullus uſus ode ea, quam e Sapphone expreſſit:

. . . . *Sonitu ſuopte*

Tintinant aures . . . .

Hinc *tintinabulum*: quod iccirco a ſonitu nomen accepiſſe, ait Iſidorus, lib. III. cap. XXI. Ejus mentio apud Plautum Pſeud. act. I. ſc. III. Phædrum, lib. II. Appuleium, lib. X. Sidonium, lib. II. Epiſt. II. Apud Feſtum *titinnire* & *titinnare* legas in editione Ant. Auguſtini: in MSStis vero quibusdam codd. ibidem eſt *tintinire*, & *tintinnire*: item *tintinare*, & *tintinnare*. Apud Nonium itidem & *tintinnare*, & *tintinnire*, gemino *NN* ſcribitur. Illo Nigidium, hoc Afranium, uſum docet. Ac ſimiliter gemino *NN* *tintinnabulum* vulgo ſcribitur. Item hinc *viri tintinnaculi* Plauto Trucul. act. IV. ſc. III. hoc eſt, *carnifices*, ſive quia *tintinnabula geſtarent*, ut eſt apud Zonaram, ſive quia *cadendo laris corpora tinnitum quendam excitarent*.

† TINNIO eſt ab Arabico טנן *tanan*, ſive טן *tanna*, quod ſignificat *Tinnire*; ac ferme de pelvi aliove æreo inſtrumento uſurpatur. Indidem eſt TONO, quod ſequitur. Sed & multo magis indidem ſunt *Tintinnabula*, quae per primae ſyllabae ἀναδίπλωσιν ὀνοματοποιητικὴν Tinnitum mirifice exprimunt. Nec dubium, quin Tintinnabula res fuerit origine Orientalis, nec niſi per Tuſcos inducta in Italiam. MAZOCHIUS.

TINNUNCULUS, qui male in vett. quibusdam libb. *triſtunculus* vocatur, eſt is, qui Græcis dicitur κεγχρίς. Videtur autem *Tinnunculus* vel *tinniunculus* dici a *tinnitu vocis*: quod & Perottus ſenſit. Sic vocat Plinius, lib. X. cap. XXXVII. Quem locum hauſit e Columellæ lib. VII. cap. VIII. At quando e Græcis transfert, Græcam vocem retinere ſolet. Ut lib. X. cap. LII. *Pennatorum infæcunda ſunt, quæ aduncas habent ungues. Cenchris ſola ex his ſupra quaterna edit ova*. Item, lib. XXIX. cap. ult. *Fimum cenchridis: accipitrum generis eam Græci faciunt*. Etiam κεγχρίνης & κερχνὴς vocatur. Eſt & *ſerpentis* nomen, quod κέγχρις dicatur. Meminit ejus Plinius, lib. XX. cap. XXII. & Iſidorus, lib. XII. cap. IV. Vocatur & κεγχρίνης, quæ vox tam de *ave* quam *ſerpente* dicitur. Suidas: Κεγχρίνης, εἶδος ὀρνέου, ὃ λέγεται μηδ᾽ ὅλως διψᾶν· ἢ εἶδος ὄφεως. Porro & *avi* & *ſerpenti* id nomen eſt a κέγχρος, id eſt, *milium*, quaſi dicas *accipitrem* aut *ſerpentem miliarem*. Ratio nominis utrique, quod *multis miliis inſtar punctis diſtinguantur*. Id de *ſerpente* liquido indicat hic Lucani locus, lib. IX.

Et ſemper recto lapſurus limite cenchris,
Pluribus ille notis variatam tingitur alvum,
Quam parvis tinctus maculis Thebanus ophites.

De eodem ſic Aëtius Antiochenus, lib. tertiodecimo cap. XXVII. ea interpretatione Baptiſtæ Veronenſis: *Cenchrites ſerpens eſt magnitudine duorum cubitorum, figura autem craſſa in tenuem abeunte, colore viridi, maxime juxta alvum, ut milium colore referat, unde & cenchrias, hoc eſt, miliaris appellatur. Ajunt etiam hunc ſeipſo fortiorem fieri, cum milium floret*. Hactenus ille. Eadem a cauſſa nomen habet κεγχρίτης *gemma, milii granis veluti ſparſis*, ut Plinius ait.

TIPULA ſive *tipulla* voce uſus Plautus, Perſa Act. II. ſc. II.

Neque tipula levius pondus eſt, quam fides lenonia.

Quem verſum & Feſtus adducit, ex quo diſcimus *tipulam* eſſe non vermis genus, ut putavit Th. Gaza, qui ἀσκαρίδας vertit *tipullas*: ſed genus inſecti, quod in fontibus ac rivis viſitur ſumma celeritate ſuperficiem aquæ percurrens; unde Belgæ vocant *waterſpinne*, quaſi dicas, *araneum aquaticum*. Verba Feſti ſunt: *Tippula beſtiola genus ſex pedes habentis, ſed tantæ levitatis, ut ſuper aquam currens non deſidat*. Quæ verba conveniunt cum interpretatione veteris Gloſſarii, in quo exponitur ἰφυδρὶς, ἐξάπουν ἐπιτρέχουσαν τῷ ὕδατι. Sed in eo ſive librarii culpa, ſive quia Gloſſographus in vitioſos incideſit codices, pro *tippula* male legitur *tumulus*: quemadmodum monet in conjectaneis Scaliger, qui & appoſitam valde *tipulæ* adfert originationem. Nam dici ait παρὰ τὸ τίφη, quia *verſatur circa paludes*. Nam τίφος eſt ἕλος, ut exponit Heſychius; ſive, ut Apollonii interpres explicat, ὁ κάθυγρος καὶ ἑλώδης τόπος. Quare appoſite Varro:

. . . . *Levis*

Tipulla limfon frigidos tranſit lacum.

Quamquam aliter hunc verſum legit Auſonius Popma. Sed Scaligerum ſecutus ſum, cujus ſi vera emendatio, errare liquet eos Lexicographos qui ſcribunt, ſecundam in *tippula* corripi. Sane eam produci liquet quoque ex ſuperiori Plauti verſu, eſt enim trochaicus tetrameter catalecticus, uti & alii qui apud Plautum ſequuntur.

TIRO non per Y, ſed per *I*, ut eſt in Pandectis Florent. imo & antiq. inſcript. in quo perperam ſententiam mutavit Manutius, falſa inſcriptione deceptus. Nec enim veram eſſe, ſatis oſtendit Anton. Auguſtinus, dial. XI. Eſt vero *tiro*, νεήλυτος, νεοστράτευτος, νεοσύλλεκτος, ut exponunt Gloſſæ vett. Dicitur, ex Becmani mente, a τέρην, quia etiamnum *tener* ac *rudis*. Nam opponitur veterano. Malim tamen, quia ſe primum *terit*, hoc eſt, exercet.

TITHYMALLUS, ſive *titimallus*, ex τιτὰν, *ſol*, & μαλλὸς, *coma*: ut voluit Iſidorus, lib. XVII. cap. IX. quia nempe, ut idem ait, *radiorum comam ad rudium ſolis circumacta convertat*. Sed Martinio placet eſſe ex τιθὸς, *mamma*; & μαλὸς, *tener*: quod inſtar mammæ teneræ lac fundat: unde & Latinis *lactaria* vocatur, & Germanis *Wolfsmilch*, quaſi *lupinum lac* dixeris.

TITILLO geminatione primæ ſyllabæ factum e τίλλω, quod eſt, *vello*, ſeu *vellico*. Nam ex levi vellicatione provenit *titillatio*. Videtur autem origo exigere, ut corripiatur prima. Sed producunt eam antiqui. Ut Lucret. lib. II.

Titillare magis ſenſus, quam lædere poſſunt.

Similiterque Horatius, II. Serm. Sat. III.

Præterea ne vos titillet gloria.

Auſonius quoque in epigramm.

Titillatu brevi cum jam ſub fine voluptas.

Quos ſequi debuerat H. Stephanus, epigr. de Th. B. elegiis, ubi ait:

Tantum pectora gaudium titillat.

TITIO forte a θύω, *fumigo*, vel ejusdem eſt originis ac *tædu*, nempe a δαίω, *uro*. [τιτάκλιες ex σπινθαλίς.] *Titionem* Grammatici *ardentem fuſtem* interpretantur. Et recte. Appuleius tamen *ardentem titionem* ſemel & iterum dixit: quamquam idem quoque pro eodem ſimpliciter dixerit *titionem*. Godſcal. Stewechius in Appuleium pag. 181.

TITIVILITIUM (Feſti verba ſunt) *nullius ſignificationis eſt*, ut apud Græcos βλίτυρι, & σκινδαψός. Plautus:

Non ego iſtud verbum emſitem titivilitio.

Sunt verba Olympionis villici apud Plautum, Caſina. Feſto ſubſcribit Joſ. Scaliger, qui nomen hoc inter ea refert, quæ Critici vocant ἀποφθεγματικά, Latini *effutilia*. At Fulgentius Planciades de priſco ſermone: *Titivilitium*, inquit, *dici voluerunt fila putrida, quæ de telis cadunt*. Et mox Plauti loco adducto *titivilitio* exponit *re admodum vili*. Etiam laudat M. Cornutum in Satira, cujus illud, *Titivilitii ſat* (pro quo in Hervagiana *ſal*) *cedo tibi*. Ex quibus colligere aliquis poſſit, verbum eſſe compoſitum, cujus poſterior pars ſit vel *villus*, quando exponit *fila putrida*, (prout nempe *tramam putridam* in ſimili notione dixit Plautus, Rudente, act. IV. ſc. II.) vel a *vile*, quando *rem admodum vilem* interpretantur. Prior vero pars, vel erit a *totum*, ut ſignet *totum vile*, vel *totum villi æſtimandum*, quomodo dicimus *flocci facio*: vel erit a

textum, quando Turnebus, lib. XVI. Adverſ. cap. III. *textiviſitium* dicendum putat, atque id quaſi *textum vile* dici arbitratur. *Itium* vero nihil eſt, niſi καταληξις, ut in *capillitium*.

TITTEX Latinumne ſit, non facile dixerim. In Gloſſis Philoxeni exponitur μύσταξ. Voce non multum abit a τίταξ, quod Heſychius interpretatur ἔντιμος, *honoratus*. Hinc ſi eſſe placet, cauſſa erit, quia barba honorem afferat viro. Vel deduc a τιταίνω, *extendo*. Nam *myſtax*, ſi non tondeatur, late ſe extendit.

TITUBO dubium, utrum proprie de *lingua*, an de *pedibus* dicatur. Si de *lingua*, fuerit a ſono eorum, quibus lingua hæſitat. Quomodo & Belgæ dicunt *tatelen*. Niſi placet *titubo* eſſe ab *utubus*, quomodo vocatur ὁ μογιλάλος. T præmittetur, ut ab ἔρα, *terra*. Sed prius malim. Sin malis *pedibus* proprie competere, nihil adhuc accommodatius occurrit etymo Martinii, ut dicatur, quaſi τυτθὸν βάω, *parum eo*.

TITULUS a *tuendo* quaſi *tutulus* dicitur, ſi Varronem audimus, & Feſtum, qui & milites ait dici *Titulos*, quia patriam tuerentur. Et ſane verius hoc, quam ut cum Papia nomen inde factum putemus, quod, uti Titan mundum, ita *titulus* hominem illuſtret. Sed hoc ſeculi demum imperitiæ, quo hujuſmodi ſe etymologiis paſcebant. Omnino vero eſt a τιτὸς, quod ἀπὸ τοῦ τίειν, unde & τιμή. Quam *tituli* etymologiam amplectitur Jul. Scaliger, lib. I. de Re Poët. cap. XII. & lib. de cauſſis L. L. cap. XVII. item Joſephus Scaliger, in conjectaneis. Nec tamen tam a τίω eſſe arbitror, quam a τιτίω, quod per reduplicationem a priori factum. Sane Heſychio τιτίω, τιμῶ. *Titus* prænomen quin ab τίω ſit, non dubitandum. Sed Feſtus a *tuendo* derivat. Ac Cornutus, vel quiſquis interpres ille Perſii, qui nomen illud præfert, quo loco exponit illud poëtæ,

Ingentes trepidare Titos . . .

ait *Titos* a *membri virilis magnitudine* vocari eos, qui ad libidinem ſunt proni, ſicut aves quibus comparantur; *titi* puta, quomodo *columbas agreſtes* vocari ait. Sed multum ab his diſſidet Iſidorus, lib. XII. Orig. cap. VII. ubi ait *palumbes* appellari *titos* a *moribus caſtis*: quia amiſſo corporali conſortio ſolitaria incedat, nec carnalem copulam ultra requirat. Harunce avium meminit & Varro, in IV. de L. L. *Titii ſodales*, inquit, *dicti ab Titiis avibus, quas in auguriis certis obſervare ſolent*. A *titulus* eſt *titulare*, indere *titulum* vel nomen. Apud Tertull. adverſus Judæos. Unde *titulatus*, *titulis* inſtructus. Pomponius Pannuceatis:

Mulier ubi aſpexit tam mirifice titulatam truam.

Sic locus is legitur in antiqua Veneta editione Nonii in *Trua*. Pro *titulus* Græci dicunt τίτλος, quod etiam apud Nonnum in paraphraſi legas: item Heſychium, Euthymium, & alios. Hinc Juſtiniano παράτιτλα, ſummæ rerum ad *titulos* appoſitæ. Vide Gloſſarium Meurſii.

TO

TOCULLIONES ſunt *fœneratores*, Cicero, lib. II. ad Att. ep. I. *Non habebam te in tocullionibus*. Turnebus, lib. XVIII. cap. III. ſcribit a τόκος, id eſt, *fœnus*, eſſe τοκύλλιον, hoc eſt, *fœnuſculum*, inde τοκυλλίων, *fœneratorculus*: ut a σατράπου fit σατραπίων. Τόκος vero, quia partus eſt pecuniæ, ἀπὸ τοῦ τίκτειν, hoc eſt, *parere*, venit: quomodo & a *fœtura* dici *fœnus*, Varro, Feſtus, ac Nonius, prodiderunt.

TOFUS pro quo minus recte *tophus* ſcribitur, quaſi plane Græcum foret, *lapis* eſt *cavernoſus & mollis*, ut eſt apud Papiam. Forte a τόπος, *locus*, quia vacui loci plenus, quippe friabilis & quaſi ſpongioſus. Ac ſimiliter πῶρος vocatur, a πόρος, *meatus*. Nempe quia poroſus. Vel potius ſit *tafus* ab Hebræo תפש, *apprehendere*. Quia ob naturam poroſam ac mollem imbibit multum humoris. [a τόφιον & τόφιον eſt τέφρα, & τέφρος & τόφος, inde *lapis combuſtus & cinereus*.]

†TOFUS, ſive potius *tophus*. Nullum prorſus apud Græcos ſignatum extat hujus vocis veſtigium. At recte eſt, quod Heracleenſis tabula prior Græca id vocabulum incolume ſervavit. Ibi τοφιῶνας ποιεῖν ea vero interpretati ſumus *lautumias tophaceas facere*. At id de Græco fuiſſe ſublatum, nemo vel eruditiſſimus notat, abſque hoc aere fuiſſet. Vide quae de hac voce, ejuſque orthographia in Comm. ad Tabb. Heracleenſes p. 227. diſſerui MAZOCHIUS.

TOGA, Græcis τήβεννος, idque ab inventore *Temeno* Arcade: teſte Polluce, Artemidoro, lib. II. cap. II. Suida. M abit in B ut pro μύσταξ, dicitur βύσταξ, quod Heſychius exponit πώγων. Item a μία, βία, unde *vis*, & *via*. A μύρμηκα βύρμηκα, unde *formica*. *Toga* vero Romanis dicta vel a στέγη, quod a στέγω, *tego*, ut a σίλλω τολή: vel ſit *toga* a *tegendo*: quod ſcripſere Varro, lib. IV. de L. L. Pomponius, Tit. de verb. ſig. lege CLXXX. Priſcianus, lib. I. Capella, lib. III. Nonius in *toga*: Iſidorus, lib. XIX. cap. XXIV. Quibus unum e junioribus, ſed antiquis parem, addo Cæſarem Scalig. lib. I. de cauſſis L. L. cap. XL. Sic *E* in O abierit. Et fortaſſe veteres *tego* pro *tega* dixere: uti pro *vete* dixere *vito*; ut alias oſtenſum ex Plauto & Annæo Cornuto. Cur autem *toga* præ aliis veſtibus multis a *tegendo* dicta ſit oſtendit Varro, lib. I. de vita pop. Rom. *Præterea*, inquit, *quod in lecto togas ante habebant, ante enim olim fuit commune veſtimentum, & diurnum, & nocturnum, & muliebre & virile*. Adde quod *toga* erat veſtis exterior, alias veſtes *tegens*. Eadem de cauſſa & *teſtum* a Titinnio appellatur: qua de re in *Tego*. A *toga togilla* eſt in Catholico. Sed non modo *parva toga*, verum & *mantile* exponitur. Nempe *togillatum* noſtrum *twele*, ſeu *dweel*. Ex Græco ἐπί, & *toga*, factum *epitogium*. Eſt ea vox apud Quinctil. lib. I. cap. XI. Utitur & Clemens Pontifex in cap. II. de vita & honor. cler. in Clementinis. Item Johannes Sareſberienſis, lib. VIII. *Hic capa tunicatior, denſatis pellibus & epitogiis, chlamydi penulam ſuperducit?* Suntque multæ id genus hybridæ voces, de quibus egimus lib. III. Orat. inſt. cap. II. Iis adde, quæ congeſſit Radulphus Fornerius, lib. V. rerum quotidianarum, cap. II. *Togipurium* pro *toga pura*, legas in Gloſſis Iſidori. Apud Papiam eſt, *Togiforium*, *locus ubi ſcholaſtici diſputant*. Nempe quia *togam* ferant ſcholaſtici. Sane pro eo apud Joannem de Janua in Catholico eſt *togiferium*.

TOLERO, φέρω, ὑπομένω, ut eſt in Onomaſtico: *patienter fero* exponit Feſtus. Vult illud Angelus Caninius eſſe a ταλάω, inſerto *R*, quomodo a φλέγω eſt *flagro*, a πύθω eſt *putreo*. Sed ſimplicius puto deduxeris a *tolo*, ſive *tulo*, unde præteritum *tuli* in uſu remanſit. Ut a *geno* pro *gigno* eſt *genero*, ſic a *tolo* erit *tolero*. *Tolo* autem a ταλῶ. Ταλῶ a תל, hoc eſt, *ſuſtine*. Confirmat hanc ſententiam, quod *tolerare* quoque accipitur pro *opitulari*, ac quaſi tollere onus, quo premitur alius. Plautus, Trinummo, Sc. *quo illic homo*:

Quia ſine omni malitia eſt, tolerare ejus egeſtatem volo.

Et aliquanto poſt:

Cujus egeſtatem tolerare vis? Loquere audacter patri.

TOLLENO, ex Feſti ſententia, dicitur a *tollendo*, quia alternis ſuſtollatur dimittaturque. Eſt enim *tolleno*, ut non obſcure ex ejus verbis cognoſcitur, cum trabi in terram defixæ ſuperne connectitur altera tranſverſa, quæ nunc ſuſtollitur, nunc deorſum agitur, cujus rei exemplum videmus in quibusdam puteis. In Gloſſis vett. exponitur κηλώνειον, cujus non Herodotus modo lib. I. & VI. ſed & Ariſtophanes meminit, ut tradit Pollux, lib. VII. cap. XXXI. Et Latino & Græco uſus Plautus. Nam Aſtraba dixit:

Quaſi tolleno vel pilum Græcum reciproces plana via.

Idem

Idem Pœn. Act. v. III.

Sunt Græca celonia: ſuſtolli ſolent.

Ita emendat Joſ. Scaliger in Conjectaneis. Heſychio κηλώνειον exponitur ἀντλητήριον. Eſtque Κηλώνειον, vel potius κηλώνιον, diminutivum a κήλων. Heſychius: Κήλων, ὁ ἐν τῷ φρέατι, καὶ τὸ ἀντλημα. Ac profecto a κήλων κήλωνος κατὰ μετάθεσιν fit *coleno*; unde *toleno*, *c* in *t* abeunte: ut, Λευκετία, *Lutetia*; κάλχη, *calcha*. Quod veriſimilius, quam ut ſit a *tollendo*. Nec enim ſatis ἀναλόγως ſic derives. Plura de *tollenone* vide apud Budæum, in III. de Aſſe; Turnebum, adverſ. lib. VI. cap. XVIII. Brodæum, Miſcell. lib. III. cap. VII. & Salmaſium, Exercitat. Plin. in Sol.

TOLLO videri poſſit eſſe a τέλλω, quod eſt, *orior*, *E* converſo in *O*, quomodo pro *elus*, *hemo*, *Apello*, poſteriores dixere *olus*, *homo*, *Apollo*. Sed ob ſignificationis convenientiam longe præſtat fortaſſe deducere a ταλάω, ταλῶ, quod eſt *ſuſtinere*, *ſufferre*. Ταλάω vero a תלה, quod notat *ſuſpendit*, *ſuſtulit*. Nec obſtat, quod *tollo* dicatur geminato *LL*. Nam *tolo* dicebant veteres, quia non geminabant conſonantes. Quod ſi diſplicet vocalis diverſitas, quia in *tollo* quarta, in ταλάω prima ſit vocalis, poterit *tollo* deduci a priſco ejuſdem notionis verbo τολάω: quæ Joſ. Scaligeri ſententia eſt, ac mihi quoque maxime adlubeſcit. Sane a τολάω, (ut idem notis in hymnus Orphei ſcribit) dicitur quoque *tellus*, quia nempe omnia ſuſtinet: ac ab eadem voce dicuntur *Telamones*, qui Græce *Atlantes*, itidem παρὰ τὸ τλῆναι, ut alibi dictum. A *tollo* quoque vel *tolo*, ſunt *tolero*, *tolleno*, *tolutim*: de quibus ſeorſim dictum. Item a *tolo* mutuatur *fero* ſuum præteritum *tetuli* & *tuli*: ab eodemque videtur eſſe ſupinum *tatum* κατ᾽ ἀφαίρεσιν pro *tlatum*. Ab hoc ſupino, ſive ejus compoſito, eſt *translatitius*, quod eleganter ponitur pro *vulgari*: quomodo Petronius dixit *tralatitium bellum*, & *tralatitia deformitas*, & Plinius in epiſtolis *tralatitia officia*. Ac cenſet Stephanus Pighius hoc loquendi genus ex eo originem capere, quod *Translatum* vocarent *infimam ludionum turbam*: ut cum apud Valerium Maximum legitur, lib. II. cap. IV. *Translatum antea Puniceis indutum tunicis*.

† TOLLO eſt ab Hebr. טל, quod in *Hiphil tollendi* ſignificationem habet, & in LXX eſt ubi αἴρω aut ἐπαίρω redditur; aut certe alio analogae notionis verbo. Ab ea radice fit *Piel* טלטל *tiltel*, quod Hebræis (imo & Chaldæis) eamdem *tollendi* ſignificationem retinet: ex cujus conjugationis duplicatione literæ imago ſtuait antiqui præteriti TATVLIT, ac poſt ejus quod nunc uſurpatur, TVLIT. Imo quid ſi potius TOLLO ſit ex סלל, *extollere*, quod verbum in *Hithpael* eſt הסתולל *biſtolel*, unde rejecta prima ſyllaba, fit TOLLO. Quid ſi idem TOLLO & TVLIT ſint a נטל *natal* ejuſdem notionis, abjecto *Nun*, ut in defectivis? Vides quod ex Oriente etymologiis *Tollo* fulciatur. MAZOCHIVS.

TOLVTIM omnino eſt a *tolendis*, ut veteres loquebantur, hoc eſt, *tollendis pedibus*; non, quod Nonio viſum, quaſi *volutim*, hoc eſt, *glomeratim*. Interim ex iis Nonii verbis cognoſcimus *tolutim ingredi* idem eſſe illi Virgiliano:

. . . . *Greſſus glomerare ſuperbos*.

Uſus Novius: *Dixi*, inquit, *iturum in Tuſcos tolutim*. Utitur & Lucilius, cujus locum ita apud Nonium in *tolutim* legi debere, putabat Janus Gulielmius, lib. II. Veriſ. cap. VII.

Vole' tolutim ſemper hic inceſſuru' videtur.

A *tolutim* dictum *equus tolutarius*, qui alio nomine dicitur *gradarius*. In Onomaſtico exponitur ἱπταφορεύς, quaſi qui *volando feratur & incedat*. Ab eodem & *loquendo*, *linguæ volubilitas* dicitur *tolutiloquentia*, τὸ ἐπίτροχον, in Onomaſtico transfertur. Nonius Gallinaria:

O peſtifera, Pontica, [id eſt, *perfida*] (lego cum Guilielmio *ſuntiſa*) *fera trux, tolutiloquentia!*

TOMACVLA in veteri Onomaſtico exponitur κόμματα. eſſe *pinguia quædam viſcera*, ſcribit vetus Scholiaſtes Juvenal. in ſat. x. verſ. CCCLV. At Vallus ibidem monet eſſe *edulia e jecore porcino conciſa*, ita dicta ἀπὸ τοῦ τομῆς, quod eſt, *concidere*. *Farciminis genus e porcina* eſſe ait in Nomenclatore ſuo Hadr. Junius. Alter *tomacina* dicitur, nempe a *tomaca*: quo uſus Varro. Nempe itidem a τομῇ, quia eſt *ſegmentum carnis*, & imprimis *porcinæ*. Fortaſſe tamen non ἀμέσως ſunt a τομῇ, vel τόμος, ſed a τομάχιον, unde *tomacina*, a quo *tomaculis*, & poſtea *tomacula*. Sane quod Latinis *tomaculum*, id Græcis τομάχιον, vel τομμάχιον, idque a τόμαχος, quod ut origine, ita ſignificatione convenit cum τομῇ.

TOMENTVM dicitur id, quo culcitæ infarciuntur. Tacitus, lib. v. Annal. *Druſus deinde exſtinguitur, cum ſe miſerandis alimentis, mandendo e cubili tomento, nonum ad diem detinuiſſet*. Græcis vocatur γνάφαλλον. Gloſſ. *Tomentum*, γνάφαλλον. Nempe ἀπὸ τοῦ γνάπτειν, quod fullonum eſt, cum lanam jam textam radunt ac poliunt. A quo γναφεύς, *fullo*, γνάψις, *politura*; γνάφος, *ſpina*, *qua fullo lanam textam radit & pulit*. Γνάφαλλον igitur eſt *lana illa*, *quæ adhæret ſpinæ pectinis* γναφικοῦ ſive *fullonii*. Hodie lana illa tondetur. Unde & quidam arbitrantur *tomentum* ſic dici a *tondendo*, quia proprie ſit e floccis lanæ detonſis. Sed, ut dixi, veteres lanam jam textam pectine radebant, atque ex derafis floccis faciebant *tomentum*. Unde Martialis, lib. XIV. ep. CLIX. ſub lemmate *Lingonicum tomentum* ait:

Oppreſſa nimium vicina eſt faſcia pluma,

Accipe Lingonicis vellera raſa ſagis.

Atque hac de cauſa nec illorum placet ſententia, qui *tomentum* putant eſſe a τόμος, id eſt, *ſectio*, quia, ut ajunt, fieret e lana conciſa. Nam, ut dixi, radebatur, non ſecabatur lana. Quamquam non inficior etiam culcitas aliquando fuiſſe ex materie, ubi ſectio haberet locum. Nam fuere etiam ex arundinibus conciſis: cujuſmodi *tomentum* idcirco *conciſa palus* dicitur Martiali, lib. XIV.

Tomentum conciſa palus Circenſe vocatur.

Hæc pro Leuconico ſtramina pauper emit.

Circenſe autem dictum, quia in circo veniret: non quod initio ſpectatores hoc ſubſternere ſibi ſoleant in ludis Circenſibus: ut perperam putabat Turnebus, lib. IX. cap. XXIV. Nec magis aſſentio eidem, cum lib. IX. cap. XXIV. *Leuconicum* vocari *tomentum* putat a *Leuconio* Æoliæ oppido, cujus Thucydides meminit, lib VIII. Uti nec eorum placet ſententia, qui putant eſſe a λευκός, id eſt, *albus*: nempe quia flocci eſſent e lana alba: ſed ut *Lingonicum* dicere *tomentum* a Celtarum populo, cujus Cæſar & alii meminere, ſic idem *Leuconicum* vocarunt a *Leuconibus*: ſive *Leucones* iidem ac *Lingones*: ſive potius iidem ac *Leuci*, quos *Lingonibus* vicinos facit Ptolemæus. Atque hinc liquet, cur Plinius lib. VIII. cap. XLVI. dicat, ſuo tempore *tomenta* Gallicis diſcerni nominibus. Erat autem *Leuconicum* ac *Lingonicum tomentum* e lanæ raſæ floccis: eoque erat ditiorum. At *Circenſe*, quod ex arundine ſucciſa, pauperum fuit, ut clare Martialis dicit. Meminit quoque ejus Seneca, libro de vita beata, cap XXV. *Nihilo miſerior ero, ſi laſſa cervix mea in manipulo fœni acquieſcet, ſi ſuper Circenſe tomentum per ſuturas veteris lintei effluens incubabo*. Fiebat quoque *tomentum* ex gnaphalio herba. Plinius, lib. XXVII. cap. X. *Gnaphalium alii* χαμαίζυλον (ſc. *chamæxylon*) *vocant*, *cujus foliis albis mollibuſque pro tomento utuntur*. Nempe γναφάλιον, quia inde fieret γνάφαλον, hoc eſt, *tomentum*. Nec dubium, quin itidem *centunculus* dicatur quia eo *centunculos* farcirent: ſive eadem ſit herba, ac *gnaphalium*, ſive diverſa, quod Plinius putabat. Nam *clematidem* eſſe dicit. Ex arundine concifa, vel gnaphalii foliis fuerit id *tomentum*, quo edendo vitam ſuſtentabat Druſus, ut e Tacito vidimus. Porro καταχρηστικῶς γνάφαλον vocabatur, quod ex arundine vel herba fieret. Nam γνάφαλον proprie e lana raſa pectine γναφικῷ, ut vox indicio eſt. Necdum verum tomenti etymon

adduximus. De quo plane adſentio Iſidoro, qui lib. XIX. cap. XXVII. putat eſſe a *tumeo*: nempe quia eo tumeat culcita. Ut a *moveo momentum*, ſic a *tumeo tumentum*, vel *tomentum*. Martialis, lib XI. ep. LVII.

Leuconicis agedum tumeat tibi culcita lanis.

Ubi ad etymon alluſiſſe videri queat. Idem alibi:

Farctus papyro dum tibi torus creſcit.

Ait culcitam intumeſcere ac creſcere e papyro, ſive Thuſco fari. Nam de radice papyri Ægyptiæ peſſima intellexit Melchior Guilandinus.

TOMEX ſive *tomix* abſque adſpiratione ſcribi ſolet in vett. libris: ſed errore fortaſſe: ſaltem Græci adſpirant, quibus dicitur θώμιγξ. Id Suidas interpretat τὸ λεπτὸν σχοινίον. Columella, lib. XII. cap. XXXII. *Deinde faſciculos tomice palmea aut juncea ligato*. Et Vitruvius, lib. VII. cap. III. *Tomice ex ſparto Hiſpanico religentur*. Signari eo *funes e ſparto tortos*, ſcribit Turnebus, lib. I. cap. XXVII. Sed ille, Græcos ſecutus, primam adſpirat: contra quam facit Grapaldus, Hermolaus Barbarus in Gloſſis, atque alii. Non deſunt viri docti, qui *tomice* dicant in recto: ſed falli eos oſtendimus in libris de Arte. Perottus de eopſe vocabulo minimum bis errat. Ita enim ſcribit: *Tomicus, reſtis e cannabi ſive ſparto leviter torta; ſive pulvillus opponi ſolitus e conciſo cannarum cannabi, ne reſtis lædatur*. Nam primum non *tomicus*, ſed *tomix*, ſive *thomix* dicitur. Deinde cum eſſe *pulvillum* ait confundit *tomix* & *tomentum*. Nam *tomentum*, non *tomicem* dicere liceat *pulvillum*, quem in collo ponunt animalibus, ne reſtis collum lædat. Legitur in quibuſdam libris *tumex* per *V*, eadem ſignificatione: indeque, ut Scaliger obſervavit, ὑποκοριστικῶς *tumicula* dicitur, ſive *tumicla*; unde *tumicla ſpartea* apud Appuleium. Alias *tumex* eſt a *tumendo*, *tumoremque* notat. Hanc notionem probant Gloſſ. Philox. in quibus legitur: *tumex*, σπόδιξ, αἱμοπώδης τόπος.

TOMUS, τόμος, a τέμνω, unde Ammonius inter τόμος & τομὸς diſtinguens, τόμος interpretatur, τὸν τεμνόμενον χάρτην. Vulgo ſumitur pro *magna magni operis parte*. Sed veteribus ſignificat idem quod *ſcapus*, Belgis *een berck papiers*. Veteres Gloſſæ ab H. Steph. editæ: *Scapi*, καυλοὶ γεργιανοὶ, καὶ χάρτου τόμοι. *Scapus*, τόμος βιβλίων, χάρτης. Et ſane Heſychius quoque ſimpliciter interpretatur χάρτης. Et ita uſus Martialis, lib. I. epigr. LXVI.

Scriptura quanti conſtet & tomus vilis.

Etiam *tomus* pars *ſalſamenti*. Ut *tomus Thurianus*, pars caniculæ ſalitæ, quæ canicula aliter *xiphias*. Plinius cum piſce confundit. Nam inter piſcium genera reponit, his verbis: *Tomus Thurianus, quem alii Xiphiam vocant*. *Thurianus* autem *Thuriorum* populo vocatur.

TONDERE a τεμεῖν, hoc eſt, *ſecare*. *D* inſertum, ut ab Æolico τένω, *tendo*; ab ἀνέω, *audeo*; a *caneo*, *candeo*, &c. *Tonſtrina* a *tondeo* dici ſatis eſt apertum. Sed ἀναλογία eſt obſcurior: niſi dicamus, olim in uſu fuiſſe *tonſtrum*, unde *tonſtrina*. *Tonſtrum* vero ea forma erit a *tondeo*, qua a *claudo* eſt *clauſtrum*; a *moneo*, *monſtrum*; a *fluo*, *fluſtrum*. Ut a *pendeo*, *penſilis*; ſic a *tondeo*, *tonſilis*. Ut *tonſile nemus* Plinio, cujus rami eminentiores reſecti. Sic *tonſiles coronæ*, ubi folia parum tantummodo eminent. Martialis, lib. VI. epigr. LXXX.

Tonſilibus ſertis omne rubebat iter.

Prout ex MSStis iſtic legit clariſſimus, & affinitate, dum viveret, conjunctiſſimus Gruterus. Eadem eſt *corona tonſa*. Maro:

Omnibus in morem tonſa coma preſſa corona.

Ac ſimiliter idem:

Ipſe caput tonſæ foliis ornatus olivæ.

Ubi ſic Servius: *Tonſæ olivæ, minutis foliis compoſitæ. Habiturum ſe autem coronam tonſilem dixit*. Quibus ex verbis clare liquet, *tonſilem* coronam & *tonſam* idem notare: nempe minutis foliis compoſitam. Virg. I. Æn.

. . . . *Tonſiſque ferunt mantilia villis.*

Ubi *tonſis* Servius exponit *minutis*. Similiter *tonſos tapetes* dixeris, qui aliter *tonſiles*. Ut apud veterem poëtam:

Nec tonſiles tapetes ebrii fuco.

TONGEO vel *tongeo* eſt *noſco*. Vel eſt ex *tango*, quomodo dicimus *rem acu tangere*. Vel ex *teneo*, ut dicimus *rem omnem tenere*. Quod malim: quia & *vinco* notat. *Tenere* autem valet quandoque κρατεῖν atque *obtinere*. *G* inſertum, ut ab ἔσπαρον *ſpargo*, a *mari mergo*, a *jure jurgo*, &c. Feſtus: *Tongere Ælius Stilo noſcere eſſe, quod Prœneſtini tongitionem dicunt pro notione: & vincere etiam quandoque videtur ſignificare*. Adduxit & hoc Ennii, ut plenius ex Paulo conſtat:

. . . . *Alii Rhetorica tongent.*

TONO a τείνω, *intendo*; & ſpeciatim *vocem* vel *ſonum intendo*; a τόνος, quod proprie *intentio*, & ſpeciatim *ſoni intentio*, unde Grammatici προσῳδίας ſive *accentus primariam ſpeciem* τόνους appellant. Latini ſimiliter *tenores* vocant quaſi *tonores*. Quinctilianus, lib. I. cap. V. *Adhuc difficilior obſervatio eſt per tenores, quos quidem ab antiquis dictos tonores comperi, videlicet declinato a Græcis verbo, qui τόνους dicunt*. Porro ſæpe *tono* uſurpatur pro *ſono*; quod & ipſum in compoſitis *attono*, *intono*, atque aliis locum habet. Imo ipſum *ſono* a *tono* factum videtur, converſo *S* in *T*, quomodo & pro *pulto* dixere *pulſo*, pro *sentus ſenſus*, &c. Hanc ejus verbi etymologiam nonnihil confirmat tum quod Ariſtoteles, lib. V. de gener. animal. ſcribat τόνον eſſe, quod κοινῶς ἠχὼ dicitur, atque hoc modo dici Λύδιον καὶ Φρύγιον τόνον· tum quod Marcianus Capella, lib. III. cap. de faſtigio, *faſtigia* promiſcua *tonos* vel *ſonos* vocari dicat: idemque lib. IX. caput de tropis ſic orditur, *Tonus igitur idem plerumque appellatus & ſonus*. A *tono* eſt *toneſco*. Uſus apud Nonium Varro Bimarco:

Tunc repente cælitum altum tonitribus cælum toneſcit.

Ab eodem eſt *tonitrus* ſeu *tonitru*, ubi poſtrema ſyllaba eſt vocis productio: ut in *vitrum* a *video*. Fallitur igitur Nunneſius, qui *tonitru* κατὰ συγκοπὴν eſſe putat a βροντή. Fallitur & Iſidorus, qui lib. XIII. cap. VIII. *tonitrus* conflatum cenſet ex *ſonus* & *terrens*. *Tonitruum*, inquit, *dictum, quod ſonus ejus terreat: nam tonus, ſonus*. Quæ ſententia ſi vera eſſet, videri poſſet non *ſono* a *tono* eſſe, ſed contra *tono* a *ſono*, converſo *S* in *T*, more tum Attico, ut θάλασσα θάλαττα· tum Dorico, ut σὺ, τὺ· tum Latino, ut *Viſurgus*, *Iturgus*: tum Germanico, ut *waſſer*, *water*. Sed cum *tono* ſit a τείνω, quin *tono* prius ſit, dubitandum non eſt. A *tonando* quoque *attonitus*. Proprie enim ita dicitur, cui caſus vicini fulminis, & ſonitus tonitruum dant ſtuporem: quemadmodum ſcribit Servius ad III. Æn. Hinc Gloſſæ Philoxeni interpretantur ἐμβρόντητος, ἐμβροντηθείς. Talis eſt Plautinus Amphitryo, de quo ita Bromia, act. V. ſc. I.

Qui ante ædes noſtras ſic jacet? numnam hunc percuſſit Jupiter?

Credo edepol. Nam, proh Jupiter, ſepultus eſt quaſi ſit mortuus.

Et ipſe mox de ſeſe:

. . . . *Totus timeo: ita me increpuit Jupiter;*
Nec ſecus eſt, quam ſi ab Acherunte veniam.

Talem ſe quoque deſcribit Ovidius, lib. I. Triſtium:

Non aliter timui, quam qui Jovis ignibus ictus,
Vivit & eſt vitæ neſcius ipſe ſuæ.

Hujuſmodi igitur proprie dicitur *attonitus*: ſed κατὰ μεταφορὰν, ponitur pro *conſternato ac animo perturbato*: unde in iiſdem Gloſſis exponitur, ἔκπληκτος. In iiſdem quoque legas, *Attonitus*, ἐκφρενωθείς· ubi eſt qui corrigat ἐκφοβηθείς, a voce φόβος. B. Vulcanius emendat, ἐκπλαγεὶς ὤν, quod non diſplicet.

† TONO verbum Etruſcum eſſe, non ſolum inde poteſt intelligi, quod tonitrualis, & fulguralis diſciplina Etruſcorum eſt peculiaris, verum etiam quod *tonandi* verbum communem etymologiam habet cum deo Tuſcorum TINA (is eſt *Tonans*, quod

Digitized by Google

de Jove aliiſque diis uſurpatur; etiam de *Minerva*; quae ob id credo Ἀθηνᾶ *Athena* Graecis dicta fuit) de quo alibi diximus. Inter diverſas autem *Tinae* originationes ultimam maxime probo, ut nimirum tum *Tina* tum etiam verbum *Tono* ſit ab Arab. טנן *tanan*, quod eſt *tinnire*. Hinc tonitrua in tragoediis antiquitus tinnitu aeris imitabantur. De quo copioſe in Diſſert. Ms. de *Jove Fiazzo* dictum. Et certe omnia Tuſcorum vocabula, quae ad *Tonitrua* aut *Fulgura* pertinent, non aliunde quam ab Arabico ſermone fuot (quæ ceteroqui voces non magno mihi adjumento fuiſſe in ceteris Tuſcis etymologiis deprehendi) ut vidimus in *Bygaa* & in *Elicius* &c. Ex quo ſuſpicari licet, quicumque is fuit, qui tonitrualem ſcientiam intulit in Etruriam, quemque Bigoem Tuſci vocabant (ut in ea voce dictum) eum non ex aliqua Chaldaei oris, ſed potius Arabici, regione veniſſe in Italiam. An potius *Tonandi* verbum eſt ab Hebr. שאן *ſaan*, quod eſt *ſonare*? Ab eo enim verbo, ſi littera *Sin* maneat, fit Sono. At ſi *Sin* ex more Chaldaico mutetur in *Tau*, fiet iodidem Tono. In utroque vero ſynaereſis intervenit. Mazochius.

Tonsæ ſunt Ennio, Maroni, Senecæ Tragico, *ima remorum partes*, *quibus aqua tunditur*, unde & nomen, non a *tondendo*: etſi hoc placuit Feſto, qui ſic ſcribit: *Tonſam Ennius ſignificat remum*, *quod quaſi tondeatur ferro*: *cum ait lib.* VII.

Poſta recumbite, veſtraque pectora pellite tonſis.

Item:

Pone petunt, exin referunt ad pectora tonſas.

Et in Aſota:

Alius in mari vult magna tenere tonſam.

[rectius a *tondeo*. Nam & *tondere*, *radere*, *verberare* & κείρειν ſimiliter apud Græcos.] Atque hinc ὑποκορισικῶς *tonſillæ*: quomodo vocantur *uncini ferrei vel lignei*, *ad quos in litore defixos navium funes religantur*: quomodo Iſidorus lib. XIX. cap. II. accipi ſcribit in illo Ennii:

Tonſillas rapiunt, configunt litus ad uncas.

Sive, ut Paulius Merula emendat:

Tonſillis rapide configit litus aduncis.

Sed Feſtum potius, quam Iſidorum audiamus: *Tonſillam ait eſſe Verrius palum dolatum in acumen*, & *cuſpide præferratum*, *ut exiſtimat*, *quem configi in litore navis religandæ cauſſa*. *Paccuvius in Medo*:

Acceſſi ad eam, & tonſillam pegi leva in litore.

Accius Phinidis:

Tacete, & tonſillas litore læda edite.

Ubi MSSti, *litore inleda*, vel *illeda*. Unde legendum videtur *in læto*, *vel in lævo*. Eſt & altera *tonſillarum* notio, ſed origine diverſa, quam his verbis indicat Feſtus: *Toles*, inquit, *tumor in faucibus*, *quæ per diminutionem tonſillæ dicuntur*. *Tonſillæ* igitur *faucium* eſt *inflammatio*: eſtque ea notione ὑποκοριστικὸν a *toles*, vel *tolae*. Gloſſ. vett *Tolae*, παρίσθμια. Et paullo poſt, *Tonſillae*, παρίσθμια. *Toles* autem vel *tolae*, a *tollendo*, quia in tumore aliquid tollitur & elevatur.

Topazius, τοπάζιος, Papiæ ex articulo τὸ, & πᾶς conflatur, quia continet omnium lapidum colores. Sed hoc plane reſpuendum. Nec enim omnes colores habet, ſed duos, aureum, & hyalinum; unde Strabo ei tribuit χρυσοειδῆ φέγγος. Orpheus autem ὑαλοειδέα vocat. Fallitur Epiphanius, cum rubere ait, & magis quidem, quam carbunculi. Cum Papia in eo convenit Becmano: quod & ipſe priorem vocis partem articulum τὸ arbitretur: ſed poſteriorem cenſet eſſe ab Hebræo פז. Sane non inficior, quædam eſſe, quæ ex articulo fiant: ut *temetum*, τὸ μέθυ, & fortaſſe *aqua* ἡ χοή. Sed in *topazio* locum non habet. Nam nomen habet ab inſula, quæ & *paz* dicebatur, & *opaz*, & *topaz*. Itaque & a *Paza* inſula dictus *Pazius*: Heſychius: Πάζιον ὁ καὶ τοπάζιον, λίθος πολύτιμος. Nec *Paz* ſolum in ſcripturis dicitur: ſed & *Opaz*: quomodo apud Danielem eſt כתם אופז, id eſt, *lapidem* ſive *gemmam ex Ophaz*. Strabo, & Diodorus Siculus, putarunt *aphaz* dici quaſi ὀφιώδη, quia *ſerpentibus* abundarent. Ita ſolent Græci omnia ſuæ linguæ vocabulis aptare. Denique a *Topaza* dictus *lapis topazius*. Stephanus, Τόπαζος, νῆσος Ἰνδική· τὸ ἐθνικὸν τοπάζιος. Subjungit deinde: Ἀλέξανδρος ὁ πολυΐστωρ φησὶν, ὡς εὑρίσκεσθαι καὶ ἐν τῇ τῶν τοπαζίων νήσῳ λίθον ὁμώνυμον τῇ νήσῳ, ὅμοιον τῇ χροιᾷ τῷ τοῦ ἐλαίου. *Alexander Polybiſtor ait in Topaziorum inſula lapidem inveniri inſulae cognominem*, *colore ſimilem recenti oleo*. Sed in vett. libb. pro τοπαζίων eſt παζίων· ut hic quoque locus comprobare videatur πάζιον ac τοπάζιον eundem eſſe lapidem. Epiphanius quoque: Πίσται δὲ ἐν Τοπάζῃ, πόλει τῆς Ἰνδίας. Plinius, lib. VI. cap. XXIX. pleniuſque, de maris rubri inſulis agens, *Topazos*, inquit, *quae gemmae nomen dedit*. Idem, lib. XXXVII. cap. VIII. *Juba Topazon inſulam in rubro mari a continente ſtadiis trecentis abeſſe tradit*, *nebuloſam & idea quaeſitam ſaepe navigantibus*; *ex ea cauſſa nomen accepiſſe*. *Topazin enim Troglodytarum lingua ſignificationem habere quaerendi*. *Ex hac* (*topazium*) *primum portatam Berenicae reginae*, *quae fuit mater ſequentis Ptolomaei*, *a Philemone praefecto regis*, *ac mire placuiſſe*: *& inde factam ſtatuam Arſinoae*, *Ptolomaei Philadelphi uxori quatuor cubitorum*, *ſacratam in delubro*, *quod aureum cognominabatur*. *Topazius* igitur a *Topazo inſula*: *Topazus*, ſi Plinium audimus, a Troglodytica voce *Topazin*, quae ſignificat *quaerere*. Sed τοπάζειν pro *quærere* non Troglodyticum eſt, ſed Græcum a τόπος, *locus*. At veriſimile non eſt *Topazo* nomen eſſe a voce Græcanica. Eſt apud Hebræos vox non abſimilis תפש, ſed ſignificatio abit, quia notat *apprehendere*.

Topiarium *opus* vocant arbores aut herbas egregio artificio in formas variarum rerum ductas, ſive quae in picturas opere hiſtoriali trahuntur, ut Plinius loquitur, lib. XVI cap. XXXIII. de cupreſſo. Alexander, lib. Genialium dierum III. cap. XXV. item Perottus, Fungerus, Becmanus, alii, ita dici cenſent a τόπος, id eſt, *locus*, eo quod varia in eo loca conſtituuntur, ſive κατ᾽ ἐξοχὴν, quod loca iſtiuſmodi ad voluptatem mire facerent. Sed magis placet ſententia Hermolai Barbari in Gloſſis Plinianis; Turnebi, lib. XVIII. cap. XXIII. & Bernardini Baldi, in Lexico Vitruviano; qui dici ea eo volunt, quia *funiculos* Græci τόπια appellant, ut ex Heſychio diſcimus, cui τοπεῖον, ſive τόπιον ſive τοπίον, exponitur κάλως σχοίνιον. Similiter Suidas & Varinus. Ac Pollux quoque ſic ait vocari *funiculos inſtrumentis in olea terendo circumligatos*. Ratio vero appellationis erit, quod in opere *topiario* frutices & arbuſculæ tonſiles, quæ varie torquentur & flectuntur, uſque dum animalium vel aliarum rerum ſimilitudinem repræſentent, *topiis* ſive *funiculis* ſoleant religari. Id enim magis placet, quam ut dicantur ita, quia arbuſculæ illæ flexibiles & ſequaces ſint inſtar funiculorum, quod quibuſdam placet. *Topiarii operis* crebro mentio apud Plinium: uti & apud Vitruvium, lib. VII. cap. V. legas. *Varietatibus topiorum ornare*: & mox, *per topia pingere*. Hinc *ſervi topiarii* apud Plinium, lib. III. epiſt. XIX. ad Calviſium. Item L. 12. §. ult. de leg. lib. III. L. XII. § idem reſpondit. & L. XVII. D. de inſtruct. vel inſtrum. Julius Firmicus, lib. VIII. cap. X. ait: *Erit*, *qui buxeas arbores tondens*, *in belluas fingat*. Ubi ſcite *topiarium* περιφράζει.

† Toppera apud Feſtum tum *Cito*, ſeu *Celeriter* tum etiam *Fortaſſe* ſignificat, quemadmodum & Graecorum τάχα utrumque horum notare, tritum eſt. Jul. Scaliger in arte Poët. *Topper* dictum putat quaſi *tota opere*. Fallitur. Mihi non eſt dubium quin ſit a צפר, *tapar*, quod Jud. VII. 3. *maturare* ſignificat. Idem verbum Chaldaice in forma *Pahel* eſt *manicare* h. e. bene *mane ſurgere*, quod ii faciunt, quibus maturato opus eſt. Ex eadem radice oritur צפר, *tippor*, *avicularum* commune nomen; quae tum celeritate volucribus majoribus praeſtant, tum citius ceteris animantibus manicant. Porro *topper* haud aliter quam *tippor* duplicat mediam. Ac poſtremo quae vox ab *avium* nomine orta fuit, vix potuit non Tuſca eſſe. Adhaec auſpicia ſicubi

minus

minus certa erant, alteri *τοῦ topper* ſignificatoi pro *fortaſſe* originem præbere potuerunt. Nam in minus certis particulae *Fortaſſe* locus. MAZOCHIVS.

TORCVLVM, ſive *torcular*, ſeu *torcularium*, quia eo uvæ & olivæ torquentur ac premuntur. Gloſſ. *Torcula*, ἐλαιοτριβεῖα. Differt a *prelo*, quod hoc pars ſit *torcularis*. *Torcular* enim dicitur tota machina uvis ac olivis exprimendis parata. *Prelum* vero ſolam trabem notat, qua uva, vel oliva premitur. Hinc Columella, lib. XII. cap. L. *Olivam diligenter mundatam oportebit protinus in torcular deferri, & integram in fiſcinis novis includi, preliſque ſubjici*. Etymon *torcularis* adductum clare adſtruit hic Vitruvii locus, lib. VI. *Ipſum autem torcular, ſi non cochleis torquetur, ſed vectibus & prelo premitur, ne minus longum quadraginta pedes conſtituatur*. Male vulgo *torculum* & *torcular* penultima porrecta efferri, oſtendimus in Animadverſionibus Grammaticis.

TORMENTVM, a *torquendo*. Non tamen κατὰ συγκοπὴν dicitur pro *torquementum*, quia *torquenda* hominis mentem aperiat: ut ridicule Papias ἐτυμολογίζει, ſed ἀναλόγως a *tortum* eſt *tormen*, unde *termina* dicimus inteſtinorum morbum. A *tormen* vero eſt *tormentum*. Similiter a *motum* eſt *momen*, unde *momentum*. Sane, quæ nunc in *mentum* deſinunt, ea veteres per *MEN* extulere, ut *augmen*, pro *augmentum*; *documen*, pro *documentum*, &c. Eſt vero *tormentum*, quo aliquid torquetur. Itaque ſic dixere *equuleum*, *fidiculas*, ſimiliaque. Item *catenam ferream*, *quali ſolent magnæ moles e catapultis torqueri*. Plaut. Curcul. act. II. ſc. I.

Tormenta non retineri potuit ferrea.

Vide Lambin. Sæpe ſic uſus Tacitus: Ut lib. III. Hiſtor. *Neque illis manus niſi gladiis armatæ, & arceſſere tormenta, aut miſſilia tela longum videbatur*. Et eodem: *Cuncta validiſſimarum urbium excidiis reperta, ſimul admovent, teſtudinem, tormenta, aggeres, faceſque*. Et lib. IV. Hiſtor. *Sed excuſſa baliſtis ſaxa ſtravere informe opus, & crates vineaſque parantibus, adactæ tormentis ardentes haſtæ*. Eadem de cauſſa ſic vocarunt morbi genus, quod Græci *ileon* vocant. Nominis eam cauſſam his verbis adſert Cælius Aurelianus, lib. III. ὀξέων, cap. XVII. *Tormentum dictum eſt, quod exiſtiment ægrotantes convolvi, atque torqueri ſuorum inteſtinorum verticula: vel quod ſpiritus ob abſtinentiam clauſus ſeſe involvens volutiones atque tormenta efficiat; vel quod vehementia dolorum ſupra eas partes quæ patiuntur, ægrotantes inclinati convoluſique plicentur*. Etiam *tormentum* funis tenſus, ut in ergatarum ſuculis, & ſimilibus, cujus ratio eſt quod & dicamur *funem torquere*, σχοῖνον πλέκειν. Propertius:

Dignior obliquo funem qui torqueat Ocno.

Tormenti voce ſic uſus auctor obſceni carminis:

Tormento citharaque tenſiorem.

Et Appuleius in Apologia, ubi de capillo loquens ait: *Horrore implexus*, (Scalig. *impexus*) *atque impeditus, ſtuppeo tormento adſimilis*. Ubi male quidam emendant *tomento*. Apud Servium quoque ſimiliter legimus ad II. Æn. *Cum Galli Capitolium obſiderent & deeſſent funes Romanis ad tormenta facienda*. Et mox: *Crines, unde tormenta facta*.

TORNVS, τόρνος, ut *torno*, τορνόω, pro quo & τορνεύω dicitur. Τόρνος eſt a τερῶ· nempe a τείρω, unde & τόρος. Eſt id inſtrumentum, quo quid τορεύεται, hoc eſt, *teritur*, ſive *cælatur*. Sic & *terendi* voce uſi Latini. Unde Gloſſ. *Tritores*, τορευταί. Et Phædrus ait:

Trita Myronem argento, Praxitelem ſuo.

Ubi *trito* valet *cælato*. A τόρος eſt τορεῖν, quod Heſychius exponit τέμνειν, *ſecare*. Item τορεύειν, unde τόρευμα. *Toreumatis* voce uſi Cicero, Salluſtius, alii. Sic vocant *vas cælatum*, plurimumque aureum vel argenteum. Nam τορεύω eſt *ſcalpo*, *cælo*. Martialis:

Nullum Phidiaci toreuma cæli.

Gloſſæ: *Cælo*, τορεύω. *cælator*, τορευτής. *cælatura*, τόρευσις. Gloſſæ vett. *toreumata exponunt, quæ torno raſa ſunt*. Atque ita etiam accepit Ciacconius de Triclinio: imo pleríque omnes. Nempe confunditur ab iis τορεύειν cum τορνεύειν. Τορεύειν eſt *cælare*: τορνευταὶ non *cælo*, ſed *torno*, non in *metallo* elaborant, ſed in *ligno*, *ebore*, vel ſimili materia. Non videtur tamen id diſcrimen eſſe perpetuum. Nam Heſychius τορνεύσει exponit γλύψει, & τορευτής, γλύπτης. Etiam in Gloſſis eſt, τορεύω, *cælo*, *torno*. Imo Virgilio quoque *tornus* videtur accipi pro γλυφάνῳ ſive *cælo*, in III. Ecl.

. . . . . . *Pocula ponam*
Fagina, cælatum divini opus Alcimedontis;
Lenta quibus torno facili ſuperaddita vitis
Diffuſos hedera veſtit pallente corymbos.

Cæla enim vitis atque hedera in poculo fagino figurantur. Nempe *torni* vox latius patet, ita ut *cælum* comprehendat. Niſi magis placet ad *torni* facilitatem acceſſiſſe laborem *cæli*, atque ita prius quidem pocula *torno* fuerint trita ac levigata, deinde vitis in iis fuerit *cælata*. Id placuit ſummo viro Salmaſio. *Cælatura* dicebatur τόρευσις, ars ipſa τορευτική· cujus partes plures. Vel enim in corpore vaſis *cælabat* figuras: vel ſigilla faciebat, quæ vaſi includerentur & illigarentur: (*emblemata* dixere:) vel cruſtas *cælatas* vaſis inducebant, unde *cruſtariis* nomen. Vide omnino, quæ de *toreumatis* & *toreutice* fuſe tractat Salmaſius ad Solinum.

TORPEO forte a τέρπω, *oblecto*. Ut proprie de iis dicatur, qui voluptatibus immerſi ſegneſcunt, ac *torpent*. Ab eo eſt *torpedo*, ut *uredo* ab *uro*. *Torpedo* piſcis, quia torpedinem parit. Varro, lib. IV. de L. L. *Vocabula piſcium pleraque tranſlata a terreſtribus ex aliqua parte ſimilibus rebus: ut Anguilla, Lingulaca, Sudis: alia a coloribus, ut hæc: Aſellus, Umbra, Turdus; alia a vi quadam, ut hæc: Lupus, Canicula, Torpedo*. Ac ſimiliter Græcis dicitur νάρκη, quo *torpor* ſignatur, unde & *Narciſſo* nomen. Gloſſ. *Torpedo*, νάρκη. *Torpor*, φρίκη, νάρκη. [forte ex τάρβος ſeu τρόμος.]

TORQVEO non tam a πτόρθος venire cenſeo, quo *ramus* ſignificatur, quam a τόρνος, quomodo Heſychio teſte vocatur ὀργάνιον τεκτονικὸν, ᾧ τὰ στρογγύλα σχήματα περιγράφουσι. *Torni* voce utuntur & Latini. A *torqueo* ſunt *torques*, *tormentum*, & *torculum*, de quibus ſeorſim. Ab eodem verbo *tortilis*, στρεπτὸς· unde *torſiloquium*, συνεστραμμένη ὁμιλία, ut Gloſſæ Cyrilli exponunt.

‡ TORQVEO eſt a שרג, quod in *Pual* & in *Hithpael* eodem torquendi ſignificatu pollet. Ergo in *Pual* (modo *Sin* de more cum *Tau* alternet, & *Gimel* in ejuſdem organi Q abeat) pro *Shorag* (h. e. *torqueri*) erit *Thorag* h. e. ipſum *torquendi* verbum, quod requirebamus. MAZOCHIVS.

TORQVES a *torqueo*, quia *intortus* flexuſque. Unde & Græcis dicitur στρεπτὸς, a στρέφω, *torqueo*, *flecto*. Gloſſ. Philox. στρεπτοὶ μανιάκαι. Gloſſ. Cyr. στρεπτὸς, *torquis*, *torques*, *tortus*, μανιάκη, *tortile*, *circulus tortus*. Antiqui & *tores* dixere pro *torques*. Chariſius, lib. I. *Servilius, ut etiam Flavius Pomponianus vocat, aureus tores pro torques*. A *torque* eſt *torquatus*, *torque ornatus*. Cognomentum id familiæ intulit T. Manlius Tribunus, cum militem Gallum, a quo ad pugnam provocatus erat, occidiſſet, ac *torquem* ei detractum induiſſet: qua de re Claudius Quadrigarius apud Agellium, lib. IX. cap. XIII. Item Cicero, III. Off. Liviuſque, lib. VII.

TORREO a *torro* deductum ait Feſtus. Ita enim legere eſt in MSSto Nanſii, atque aliis, ubi in vulgatis *torrere* a *terreo* legitur: quæ lectio ſine dubio falſa eſt. *Torrus* dixiſſe veteres pro *torrido arideque* ſcribit idem Feſtus. Eſt igitur *torreo* ab obſoleto *torrus*, ut a *ſerus* pro *ſiccus* (unde *ſerenus*) *ſereſcere* dicitur apud Lucretium. Multaque hujuſmodi congeſſit Obertus Giffanius Indice Lucretiano, voce *Sereſcere*. *Torrus* omnino eſt a τείρω, qua notat ξηραίνω, *ſicco*, *areſacio*, *torreo*. Unde τερσαίνω, & τέρσω, quæ idem ſignificant. Cæſar Scaliger, Animadverſionibus in Theophraſti Hiſtoriam Plant. lib. VII. cap. 2. putat *torrere* eſſe a τορύνειν, eoque proprie dici de *iis quæ torrentur in veru dum aſſantur*, poſtea ad quemvis ignis modum tranſlatum. Poſſis & *torreo*, ac *torrus*, deducere a θέρω vel θερέω; id eſt

Digitized by Google

id eſt, *calefacio*. *E* in *O* mutabitur, ut a σπένδω, *ſpondeo*; a *pendeo*, *pondus*. Eo autem juſſius in *torreo* mutata ſit vocalis, quia alioqui non differret a *terreo*. Nec *tera* a θέρω voluerunt, quia jam *terere* fecerant pro τρίβειν. Θέρω vero eſt a חרר, quomodo *pyra* ſive *rogus* vocatur, ut liquet ex Ezech. XXIV. IX. *Torreo* juxta Feſtum nunc notat *ſiccare*, nunc *igneſcere*. Sed pro *igneſcere* in MSStis Nanſii eſt *igne urere*. Ab *torreo* eſt *torris*, δαλὸς, ſive, ut Æſchylus vocat, αἴθαλος πυρίφλεκτος. Nempe quia eſt aridus & *torridus*: quippe ſemiuſtus, atque ardens. Ab eodem eſt *torrens*, quia cito *torreſcit* ac ſiccatur, ita fluvius ſubitis imbribus concitatus, qui alioqui ſiccitatibus exareſcit: ut deſcribit Feſtus: Vel *torrens* dicitur, quod unda rapido impetu æſtuet, qua ratione & *torrens fretum* dixit Juſtinus, hoc eſt, *æſtuans*. Natura quippe ſua adjectivum eſt. Claudianus, lib. II. de raptu Proſerp. verſ. CXCVIII.

. . . . *Torrentius amne*
Hiberno, tortaque ruunt pernicius haſta.

Ubi *amnem hibernum* vocat, ut Græcis χειμάῤῥους vocatur, quia *hieme fluat*. Gloſſ. *Torrens*, ξηροποταμος, χειμάῤῥος.

Torus, unde *toral*, a *torta herba* dici videtur Grammaticis. Servius ad I. Æn. *Torus dictus eſt, quia veteres ſuper herbam tortam vel ſedebant vel diſcumbebant: ut V. Æn.*

. . . . *Viridante toro conſederat herba.*

Iſidorus, lib. XX. cap. I. *Torus dicitur a tortis herbis, quæ accumbentium humeris ſupponuntur.* Varro a ſe & aliis diſſentit. Nam lib. IV. de L. L. ait: *Torale, quod ante torum, & torus a torvo, quod is in promptu.* Atque addit, *Ab hac ſimilitudine torulus in mulieris ornatu.* Sed de *torulo* mox curatius. *Tori* autem prius etymon amplexus idem apud Nonium, qui hæc adducit e lib. I. de vita Pop. Rom. *Quod frontem lecticæ ſtruebant*, (lego, *Quod fronde lecticam ſternebant*,) *ex ea herba torta torum appellatum: hoc quod injicitur, etiamnunc toral dicitur: lecticam quæ involvevant, ſegeſtria appellabant.* Ad conſuetudinem eam, qua torum frondibus ſternebant, reſpexit Juvenalis ſat. VI.

Sylveſtrem montana torum cum ſterneret uxor
Frondibus, & culmo, vicinarumque ferarum
Pellibus.

Qui locus valide firmat emendationem illam Nonii. Etymon tamen verum non eſt. Nam magis omnino placet *torus* proprie dici de *fune*, non quidem a *torquendo*. ſed vel e τείρω, cujus præteritum τέτορα, unde τόρος, ut generatim ſic dicatur quicquid rotundum eſt: vel a τόνος, id eſt, *funis*, quomodo Herodotus dixit τοὺς τόνους τῶν κλινέων, *toros lectorum*, id eſt, *funes*. Inde *lectum* dixerint *torum*, quia lecti tenderentur *toris*, hoc eſt, *funibus*. Id enim Latinis olim *torus*: quomodo uſus Cato. Eſtque τόνος ἀπὸ τοῦ τείνειν, hoc eſt, *extendendo*. A τόνος autem *torus*, *N* in *R* abeunte, ut a μονὰ *mora*, a δᾶνος *dirus*, a *geomen germen*, a *cluna clura*, & ita in aliis. [malim a τορεύω, unde τόρος. hinc quoque *ſtorea*.] Indeque ὀνομαστικὸν *torulus*, hoc eſt, *funiculus*. Plaut. Amphit.

Tum meo patre autem torulus inerit aureus
Sub petaſo.

Ammianus Marcellinus, lib. XXIX. *Toruloque capite circumflexo*, &c. Falluntur igitur, qui in Plauti loco *trochilus* legunt. Sed & illi decepti ſunt, qui *torulum* interpretantur *lectulum parvulum*. *Tori* quoque dicuntur in animali partes extantes carnoſæ: nempe vel ob rotunditatem, quia muſculoſæ illæ partes nervis quaſi toris, ſeu funibus ſint compactæ. Maro, III. G. de equo:

Luxuriatque toris animoſum pectus . . . .

Cic. in II. Tuſc. Quæſt.

O pectora, o terga, o lacertorum tori.

Interpretatur illud Sophoclis:

Ὦ νῶτα καὶ στέρν᾽. ὦ φίλοι βραχίονες.

Hinc *toroſus*, ut *toroſa juventus* apud Perſium, *boves cervice longa & toroſa* apud Columellam. Κατὰ μεταφορὰν etiam translatum ad *arbores*: ut diſcimus ex ſolo Vitruvio, lib. II. cap. IX. ubi *torulus* eſt lignum, quod cortice ambitur, proximeque ambit mediale, ſive medullam: Theophraſtus τὰ πρὸς μήτραν appellat. Μήτραν autem definit τὸ μεταξὺ τοῦ ξύλου, τρίτον ἀπὸ τοῦ φλοιοῦ. Ut μήτρα ſit idem ac καρδία & μύελος, ſive *medulla*. A brachiorum *toris* eſt *toranius*. Nam, ut Salmaſius bene obſervat, in vett. Gloſſis, ubi legitur, *toranus*, ὄλυνος, τρόφος, item *tolarius*, πλουτοτρόφος, utrobique reſcribendum *torarius* vel *toranius*, ὠλενοτρόφος. Sane in iiſdem legas: *torus*, ὠλένη· *torum*, ὠλένην. *Tororius* igitur vel *toranius* proprie qui infantem geſtare ulnis ſolet: *gerulum*, & poſterioribus temporibus *bajulum* dixere. Hinc apud Romanos cognomen *Toraniorum*, quod a Thoraniis diverſum. Nam Θώριος & Θωράνιος Græca appellatio.

Torvus, σκυθρωπὸς, ut exponunt Gloſſ. vett. Feſto placet eſſe a *taurus*, quia animal hoc ferox & *torvum*. Sane *torvus* quid aliud quam ταυρηδὸν· vel ſit a *terreo*, quaſi *terribilis adſpectu*. Quæ Perotti ſententia eſt. Vel *torvus* a *torquendo*: quaſi *torta vultu*: unde & in Gloſſis vetr. legas, *Torvum* λοξὸν. Λοξὸν vero *obliquum*, *tortum*.

†Torvus in Gloſſis redditur σκυθρωπὸς i. e. *maeſtus*. Venit autem a טרח *torah*, quod reddi ſolet *labor*, *defatigatio*. Verum ad animum ſemper refertur, ac moleſtiam animi notat, quae in torvo vultu ſe prodit. *Cheth* autem ſæpiſſime in V conſonum vertitur. Itaque in forma pronominis affixi (e. g טרחכם *torhhachem* Deut. I. 12. quod gutturali verſa in digamma, efferetur *torvachem*) proxime id nomen ad Latinum Torvus accedit. Maxochius.

Tot a τόσα, ut a μυρσίνη, *myrtus*. A *tot* eſt *totus* priori correpta, quomodo uſus Manilius: ut alibi dictum: tum priori porrecta, quia *tot* in eo partes, quot ad *totum* exiguntur. A *tot* quoque vel *totus*, cum priorem corripis, eſt *toties*, ut a *quot*, vel *quotus quoties*. Pro eo *totiens* & *quotiens* cum *N* legitur in vett. libb. approbantibus id Victorino & Capro, qui ita diſertim ſcribere jubent. De *totidem* dictum in *Idem*.

Toxicum a *taxo* arbore venenata dictum putarunt Pomponius Sabinus in Virgil. & Brodæus comm. in Ἀνθολογίαν, & ante hos veteres ipſi, teſte Plinio, lib XVI. cap. X. qui de *taxo* agens: *Sunt*, inquit, *qui & taxica hinc appellata dicant venena, quæ nunc toxica dicimus, quibus ſagittæ tinguntur*. Verum ſententiam iſtam vel eo refellere eſt, quod differt *taxi venenum* a *toxico*: ut argumento eſt quod Nicander, poſtquam de *toxico* egerat, ſeparatim poſtea de *taxo* tractat. Quare rectius, qui ἀπὸ τοῦ τόξου dici volunt, quo nomine Græci tum *arcum* tum *ſagittam* vocant, ut docent Homeri enarratores. Inde nomen datum, quia barbari eo ſagittas inungerent, ut ſuperior Plinii locus docet: & Virgilius in IX.

. . . . *Quo non felicior alter*
Ungere tela manu, ferrumque armare veneno.

Et Lucanus:

. . . . *Tinxere ſagittas*
Errantes Scythiæ populi.

Recte igitur Feſtus: *Toxicum dicitur cervarium venenum, quo quidam perungere ſagittas ſoliti ſunt.* Præivit ad hanc etymologiam Dioſcorides, lib. VI. cap. XX. Τὸ δὲ τοξικὸν δοκεῖ μὲν ὀνομάσθαι ἐκ τοῦ τὰ τόξα τῶν βαρβάρων ὑπ᾽ αὐτοῦ χρίεσθαι. Quod & apud Paulum Æginetam legas, lib. V. Τόξον vero, ut in Helleniſmi Alphabeto tradit Angelus Caninius, literarum trajectione factum ex קשת, quod idem.

T R

Trabea mirificam ἐτυμολογίαν adfert Iſidorus, lib. XIX. Orig cap. XXIV. *Trabea*, inquit, *dicta, quod in majori gloria hominem transbearet, hoc eſt, ultra & in poſterum ampliori dignitate honoris beatum faceret.* In quibuſdam libris pro *transbearet* legitur *tranſveheret*, ac niſi ſequerentur apud Iſidorum, quæ oſtenderent,

derent, eum omnino a *trans* & *beo* deduxiſſe, poterat videri hæc genuina eſſe lectio. Nam equites *trabeati tranſvehebantur*. Fiebat ea *tranſvectio* hoc modo. Idibus Quinctilibus ex inſtituto Q. Fabii *equites trabeati*, equis inſidentes, corona ornati oleagina, ab Honoris ſive Martis templo in Capitolium *tranſvehebantur*. Si ſine culpa eſſent, abibant; ſin aliter, ſiſtebant, & equum vendere jubebantur. Auctores Dionyſius, Livius, Valerius, Plinius, aliique, quos ritus hujuſce auctores laudat & probat Juſtus Lipſius, lib. I. de Militia, dialogo v. Sed, ut dixi, interpretatio, quam ſubdit Iſidorus, oſtendit eum a *beando* derivaſſe. Et ſic quoque ψευδεπίγραφος Annæus Cornutus, quem Elias Vinetus dedit. Nam iiſdem verbis hæc apud eum legas in ſat. III. Neutra autem ἐτυμολογία vera eſt, ſed omnino eſt a *trabibus*. Erat enim veſtis ſegmentata *trabibus* purpura expreſſis. Vide quæ de *trabea* ſcripſere Baifius, de re veſtiaria, cap. X. Wolfangus Lazius, lib. VIII. commentar. Reip. Rom. cap. V. Carolus Sigonius, lib. III. de Judiciis, cap. XIX. Elias Vinetus, notis ad finem Auſonianæ gratiarum actionis pro conſulatu; Joſ. Scaliger, ad Feſtum in *troſſulus*; Juſtus Lipſius ad Tac. lib. III. annal. Aldus Manutius, lib. II. de quæſitis per epiſtol ep III. & Jul. Cæſar Bullingerus, commentario de triumpho, cap XVIII.

TRABS, [τρόπις vel potius a τέρμων.] ut Iſidorus ait, lib. XIX. cap. XIX. *quod in tranſverſo poſita utrumque parietem contineat*. Sed prius *trabes*, quod a τράφηξ. Ita Lycophroni vocatur ὁ ὑπόπλακος βάσις, teſte Etymologo. Inde & teli genus *triſax*. Feſtus: *Triſax, telum longitudinis trium cubitorum, quod catapulta mittitur*. Ennius:

Aut permaceret paries percuſſus triſaci.

Niſi id potius a *triplici facie*, quod Scaliger putat ad Feſtum. Nam & ſimiliter *diſax* a *duplici facie* dixere. Gloſſ. vett. *Diſax*, δίχρωμος, διπρόσωπος, διττός. A *trabs*, *trabalis*, δοκώδης, ut exponunt Gloſſæ: & *trabica*, δοκίς, ut Onomaſticon interpretatur. Feſtus: *Trabica navis, quod ſic trabibus confixa*. Paccuvius: *Labitur trabica in alveos*. Ita quoque eſt MSStis.

TRACHALI, ut exponit Feſtus, *muricum ac purpuræ ſuperiores partes*. Plane Græcum eſt. Nam τράχηλος, *collum*, ac Dorice τράχαλος. Nempe *conchæ pars anterior*, τράχηλος· *media*, μήκων vel μηκώνιον. Mediæ ſunt fauces, in quibus purpuræ eſt flos ſucci tinctorii. Unde Ariſtoteles de purpura: τὸ δ᾽ ἄνθος ἔχουσιν ἀνὰ μέσον τοῦ μήκωνος, καὶ τοῦ τραχήλου. Plinius autem: *Sed purpura florem illum, tingendis expetitum veſtibus, in mediis habent faucibus*.

TRADO ea *transdo*, ut *tralatio* pro *translatio*. Integro uſus Ter. Phorm. prol.

Retrahere ab ſtudio, & transdere hominem in otium.

A *trado tradux*, ramuſculus arboris, ſive avulſus, ut traducatur, ſive necdum avulſus, ſed qui avelli & traduci poſſit. Κατὰ μεταφορὰν uſus Severus in Ætna, cum ait, *Traduce materiæ*.

TRAGELAPHUS, τραγέλαφος, quaſi dicas *hircocervus*; a τράγος, *hircus*; & ἔλαφος, *cervus*. Sane barbam habet hirci, cornua autem cervi. Belgis vocatur *brand-hert*, quaſi dicas *uſtocervus*: nempe quia colore refert *lignum ſemiuſtum*. De animali hoc Plinium vide, lib. VIII. cap. XXXIII. & Solinum cap. XXII. ubi ajunt tantum eo a cervis diſferre, quod villoſos habent armos, & menta promiſſa hirta barbis. Unde liquet, non eſſe id *tragelaphum*, quod pro eo exhibet Bellonius. Ut in quo nec ſint cervi cornua, nec barbæ hircinæ.

TRAGEMATA dicuntur, *quæ ſecundis menſis apponuntur comedenda*, a τρώγω, *edo*: unde & τρωγάλια eadem dicuntur: uti τραγήματα ab aoriſto ἔτραγον. Gloſſ. τραγήματα, *bellaria*.

TRAGOEDIA, τραγῳδία· *tragœdus*, τραγῳδός, quaſi *hircicen* dicas, a τράγος, *hircus*; & ᾠδή, *cantus*; quia præmium ejus, qui *tragœdia* viciſſet, *hircus* eſſet, quem ille Baccho ſacrificabat. Unde Horatius in Arte:

Carmine qui tragico vilem certavit ob hircum.

Et fortaſſe eo reſpexit Maro in Ecloga, cum ait:

An mihi cantando victus non redderet ille,
Quem mea carminibus meruiſſet fiſtula caprum?
Si neſcis, meus ille caper fuit: & mihi Damon
Ipſe fatebatur: ſed reddere poſſe negabat.

Nam ut in commentariis Servio tributis, ſed cum alibi, tum ſuper hoc loco laudantibus Servium ipſum: *Varus tragœdiarum ſcriptor habuit uxorem literatiſſimam, cum qua Virgilius adulterium ſolebat admittere: cui etiam dedit ſcriptam tragœdiam, quam illa marito dedit tanquam a ſe ſcriptam. Hanc recitavit pro ſua Varus, quam rem Virgilius dicit per allegoriam*. Alii τρυγῳδίαν dici ajunt, quaſi τρυγῳδίαν, a τρύγες, *feces*: quod ſcenici os perlinerent fece ante uſum perſonarum a Theſpide inventarum: quod idem inibi Horatius docet:

Ignotum tragicæ genus inveniſſe Camenæ
Dicitur, & plauſtris vexiſſe poëmata Theſpis,
Quæ canerent agerentque peruncti fecibus ora.

Atque hoc etymon, uti & illud, ἀπὸ τοῦ τράγου, etiam adfert Cornutus vel Aſper, aut quiſquis auctor libelli de *comœdia* & *tragœdia*, qui Terentio præmittitur. Alii deducunt a τρυγητὸς, hoc eſt, *vindemia*, ſive quia *vindemiæ* tempore ſit inventa: ſive quod tum ludi *tragici* agi, inque Bacchi honorem *caper* cædi ſoleat. Unde Maro, II. Georg.

Non aliam ob cauſſam (ſcilicet quam quod vites rodat) *Baccho caper omnibus aris*
Cæditur, & veteres ineunt proſcenia ludi,
Præmiaque ingentes pagos & compita circum
Theſidæ poſuere, atque inter pocula læti
Mollibus in pratis uncti ſaluere per utres.

Denique Iſaacus Tzetzes prolegomenis in Lycophronem addit, ſic dici vel quia in *tragœdiis* τὸ τραγικὸν ἵσταντο, vel quaſi τραχῳδίαν a τραχὺς, id eſt, *aſper*, eo quod agat de rebus duris atque *aſperis*, uti cædibus ac mortibus heroum.

TRAGOPAN avis, voce ea τράγῳ ſive *hirco*, & *Pane* conflata. Plinius, lib. X. cap. XLIX. *Equidem & Tragopanem, quam plures affirmant majorem aquila, cornua in temporibus curvata habentem, ferruginei coloris, tantum capite puniceo*. Nomen igitur, quia *Panem* referret cornibus *hircinis*, & capite puniceo. Nam is color Pani. Unde Maro in Ecl. de eo inquit:

. . . . Quem vidimus ipſi
Sanguineis ebuli baccis, minioque rubentem.

Ubi Servius: *Facie rubra pingitur Pan propter ætheris ſimilitudinem*. In vulgatis Plinii codd. etiam antiqua Parmenſi, perperam eſt *Tragopanades*: uti apud Melam, lib. III. cap. X. pro eo *Tragopomon*: unde quidam faciunt *tragopogon*: quaſi ſit ab *hircina barba*. Nam πώγων, *barba*. Apud Solinum, cap. XXXII. deficiente ultima litera eſt *tragopa*. Ait eſſe *cornibus arietinis*. Debuit *hircinis* dicere. Nam τράγος, *hircus*. Unde τραγόπαν, *Hircipan*, ut αἰγόπαν, *Capripan*.

TRAGULA, κεραὶς, βολὶς, ut eſt in Gloſſis: ἀκόντισμα, ut Onomaſticon interpretatur. Indeque *tragularius* Vitruvio, lib. II. *qui tragulam jacit*. *Tragulam* a *trajiciendo* dici vult Varro, lib. IV. de L. L. Aliter vero Feſtus: *Tragula*, inquit, *genus teli, dicta quod ſcuto* (MSti *ex ſcuta*) *infixa trahatur*: unde Scaliger *tragulam* dicendum putabat, quaſi diminutivum ſit a *traha*, vel *trahea*. Ab eadem ἐτυμολογίᾳ id *genus teli hamatum* fuiſſe, ſuſpicatur Lipſius, lib. IV. Poliorcet. cap. IV. Agit de eo & Turnebus, lib. VII. cap. XII. *Tragula* quoque a *trahendo dicta* ſunt *verricula*, ſive *retia piſcatorum*. Vide eundem Turnebum, lib. XXI. cap. XIV. [puto dictam a τρόχαλον, ſeu τροχαλίας, *quod dum volat trochleæ motum imitatur*.]

TRAHO juxta Nunneſium ſit ab ἀρτάω, quod eſt *ſuſpendo, ſocius vel comes ſum*. Malim a *trans* & *veho*, quaſi *traveho*, ut *tractum*, quaſi *travectum*. Nam *S* ſæpe in compoſitione perit, ut *trado*, quaſi *transdo*, quo uſus Terent. Contra apud Lucretium eſt *traferri* pro *transferri*, ac apud Cic. in vett. codd. legas *tramittere*, quod & apud Silium. Sed ejuſdem generis ſunt *tranare*, *trameare*, *tralucere*, & ſi-

Digitized by Google

& ſimilia. A *trabo* eſt *tracto*, uti a *rapio*, *rapto*; a *vebo*, *vexo*; de cujuſmodi verbis videndus Agellius, lib. II. cap. VI. In propria ſignificatione uſus Ovid. III. Met.

. . . . *Tractata comis antiſtita Phœbi.*

Ita libb. vett. Sed & Lucretius eodem pene modo dixit lib. III.

. . . . *Morſuque ferarum*
Tractari.

Idem *tractare vitam*, ea ratione dixit, qua Maro *ducere vitam*. Locus Lucretii eſt lib. V.

Volgivago vitam tractabant more ferarum.

Quamquam non deſint, *qui tolerabant* legere maliint. A *trabo* quoque eſt *traba*, ut monet Servius. Nam quia rotas non habet, non volvitur, ſed trahitur. Maro, I. Georg. *trabea* pro eo dicit κατ' ἀπόδοσιν. A *traba* eſt *trabarius*, qui *trabis* vehit ſarcinas. Uſus Sidonius, lib VI. epiſt. II. A *trabo* quoque eſt *tractim*, ut a *duco*, *ductim*: quibus ſimilia *raptim*, *punctim*, *cæſim*, *ſaltim*. *Tractim tangere* dixit Plautus, Amph. act. I. ſc. I. Janus Gulielmius exponit *colaphum impingere*, eique opponit *ductim tangere*, hoc eſt, *pugno ferire*; quomodo Paulus JC. dixit, *pugnum ſervo ducere*. Ab eodem dicta *tracta*, hoc eſt, ἑλκύσματα, μηρύγματα, κατάγματα ἐρίων, prout a vett. criticis exponitur. Heſychius: μήρυγμα, κάταγμα ἐρίων. Sic uſus Varro, cum ait: *Lanea tracta miniſtraſſet infectari*. Item Tibullus:

Ductaque de niveo vellere tracta putat.

Cauſſa nominis eſt, quod dicatur *lanam trahere* pro *nere*. Varro γεροντοδιδάσκαλῳ. *Sed ſimul manibus trahere lanam, nec non oculis obſervare aliam pultis, ne aduratur*. Et Lucretius, lib. IV.

Primaque diſpereunt, quaſi in ignem [*agmine*] *lana trahatur.*

Et Pedo Albinovanus, eleg. de morte Druſi:

. . . . *Clothoque duæque ſorores,*
Pollice quæ certo penſa ſevera trahunt.

Item Martialis in Xeniis:

Improba cum morſu fila manuque trahes.

Similiter *trahere lanam* dixit Juſtinus, lib. I. *Indignatus tali feminæ tantum virorum ſubjectum, tractantique lanam, ferrum & arma portantes parere*. Contrarium eſt *retractare*. Appuleius, XI. Metamorph. *Qui fatorum etiam inextricabiliter retractas licia*. Ab ea autem *tractæ* ſignificatione, quam in lanificio habet; altera quoque orta eſt ejuſce vocis ſignificatio in panificio: ubi, ut me Scaliger docuit, ſic dicuntur *paſtilli in longum producti*, ut contra *offæ* ſunt *paſtilli in rotundum glomerati*. Sic *tractæ* voce utuntur Cato & Varro, atque adeo Athenæus quoque, qui Latinam vocem τράκτας uſurpavit, & in Gloſſis vett. eſt: *Tracta*, λάγανα. Quin apud Plinium quoque legit Scaliger: *Itaque a tractu herbam eam convolvi, atque ita offas fieri*. Ut ſententia ſit, herbam prius in minimas *tractas* componi, deinde ex aliquot *tractis* in grandiores *offas* digeri. Vide, ſi voles, Scaligerum epiſtola ad Vertunianum, quæ eſt in opuſculis poſtumis. A *tracta* κατὰ μετάθεσιν factum videri poſſit noſtrum *torte*: quod & Turnebum alicubi in Adverſariis ſcribere memini. Sed potius cenſeo *tarta* eſſe ex *torta*: quomodo ſuperioribus ſeculis dici ſolere, cognoſcimus ex Catholico Joannis Genuenſis. Imo & in Gloſſis eſt, τόρτα, *placenta*. Pro quo corrupte apud Papiam *toria*. Nomen *tortæ*, quia in orbem torqueatur. A *tracto* eſt *obtrecto*, ubi *ob* ſignificat *contra*. Nam, ut Feſtus ait, *obtrecto* eſt *contra alius ſententiam tracto*. Ubi perperam MSSti quidam, *contra ſcientiam tracto*. Sic, *Detrectare eſt male tractare*: ut idem ait. *Attrecto*, etiam & *contrecto*, quid proprie notent, ſatis ex iis perſpicuum eſt, quæ de ſimplici *tracto* ante diximus.

TRAMA, *filum quod intra ſtamen currit*, ut inquit Servius ad III. Æn. Dicitur *trama*, quod *trameat ſtamen & ſubtemen*. Id Cæſar Scaliger ſic expreſſit in Ariſt. lib. IX. hiſt. Anim. cap. LXIII. Sect. CCCXI. *Trama, quod trameat inter filum & filum mutua ſuperequitatione*. Invenitur apud Varronem, lib. IV, de L. L. *Trama, quod tranat frigus id genus veſtimenti*. Ubi Ob. Giffanius, in Indice Lucretiano legendum monet: *Trama, quod trameat filum denſum genus veſtimenti*. Scaliger emendat, *trama, quod trameat frugianis veſtimentum*. *Frugio* idem quod *Phrygio*, de quo ſuo loco. Puto vulgarem lectionem eſſe genuinam: niſi quod pro *tranat*, *trameat* legi debere, res ipſa clamat. Κατὰ μεταφορὰν *trama* vocem uſurpat Perſius:

. . . . *mihi trama figuræ*
Sit reliqua: aſt illi tremat omento popa venter.

Quem ad locum docet Caſaubonus, quid ſit *ſtamen*, *ſubtemen*, *trama*: in quibus vocabulis plurimi falluntur. Ipſum adi, & quæ de *ſtamine* ac *ſubtemine* ſuo loco diximus. Hinc apud Papiam *Tramoſerica veſtis*, *quæ*, ut inquit, *ſtamen ex lino*, *tramam vero ex ſerico habet*. Quæ ex Iſidoro exſcripſit, ut liquet ex iis, quæ in *Sericam* diximus.

TRAMES, *ſemita tranſverſa*. Imo a *tranſverſo* dicta, ut ait Varro, lib. VI. de L. L. Recte ſi rem ſpectes. Ἀπαλόγως vero eſt a *trameo*, quia tranſverſus ſcindat viam rectam. *Trameo* dicitur pro *tranſmeo*, quomodo & *tralatio*, & *trado*, & *trano*, dicitur, pro *tranſlatio*, & *tranſdo*, & *tranſno*, ſive *tranſnato*, hoc eſt, διανήχομαι, διανηχῶ, ut Gloſſæ exponunt. Similique & *travio* pro *tranſvio*. Invenias *trameandi* vocem apud Lucretium, lib. IV.

. . . . *Species quæ trameat omnis.*

Sed & lib. VI. legendum putat Ob. Giffanius:

. . . . *integra tranſit*
Multa foraminibus liquidis, quia trameat ignis.

Ubi in vulgatis *traviat*. Varronem quoque uſum, paret ex iis quæ in *Trama* diximus. *Trames* quoque eſt αὐλὼν ſive *convallis*, ac generatim *locus ſaltuoſus virgultiſque obſitus*. Servius: *Tramites ſunt convalles, quæ de lateribus utrimque pervia limitant montes: quæ ſolent etiam ſaltus nuncupari*. Pro *ſilva* accipi monet Scaliger illo Propertii, lib III.

Hic Anio Tiburne fluis, Clitumnus ab Umbro
Tramite.

Uti & illo:

Et ſi forte meo tramite quæris avem.

TRANQVILLVM de *mari* proprie dicitur, uti *ſerenum* de *cælo*, uti in Catholico ſuo ait Joannes Genuenſis. Qui & *tranquillus* propterea dici ex eo putat, quia *tranſeat quiete*. Eadem Papiæ ſententia eſt. Malim tamen priorem partem vocis *traneo*, quam *tranſeo*, ſtatuere. Et quod ad poſteriorem partem, non ſatis liquet, ſitne ex eo, quod *tranet quiete*, an quia *tranari quit*. [γαργῶνται idem quod γαλῶνται. inde γαργίλος idem quod γέρων γαληνοποιός.] A *tranquillitate maris*, qua nidificat *alcedo*, *tranquilla* videtur vocata. Sed non aliunde hoc colligi poteſt, quam Gloſſis, ubi legas: *Tranquilla*, ἀλκυὼν, ἀρχ. γαλήνη. Ut ſententia ſit, *tranquillam* nunc ἀρχαϊκῶς dici de *alcedine*: nunc uſitate de *tranquilla anni tempeſtate*, ac præcipue *maris malacia*.

TRANS, juxta Nunneſium in Grammatiſtice, venit κατὰ μετάθεσιν a πέραν, ejuſdem notionis voce: ut α abeat in ε, quomodo a σπουδὴ, *ſtudium*; a πταρνῶ, *ſternuo*, ac *ſternuto*.

TRANSENNA quid ſit, etiam inter eruditiſſimos homines diſputatio eſt. Quod nemo negarit, qui legerit Turnebum, lib. V. cap. IX. Brodæum, lib. IV. cap. XIX. Lambinum ad Bacch. act. IV. ſc. VI. & alios, qui poſt eos ſcripſerunt. In eo diſſenſu dicam, quid maxime probem. *Tranſenna* eſt *opus cancellatum*, ſive *reticulatum*, atque, ut Græci vocant, δικτυωτὸν· atque appellatio ex eo, vel quia *adſpectus tranſeat*, contra quam fit in corpore ſolido: vel quia *perticæ*, *unde tranſenna fit*, *ſe tranſeant mutuo*: ut quæ lignis conſtet tranverſis: unde Varro in III. de R. R. cap. V. ubi de turdis loquitur, requirit *perticas inclinatas ex humo ad parietem, & in iis tranſverſis gradatim modicis intervallis perticis annexis ad ſpeciem cancellorum ſcenicorum, & theatri*. Nimis laxe Nonius *tranſennam* interpretatur *feneſtram*. Neque enim *qualibet feneſtra*

Digitized by Google

ſtra ſic dicitur; ſed *ubi ſpatium feneſtræ implent cancelli*: hoc eſt, cum *feneſtra* vel *janua* eſt *reticulata*. Unde θυρὶς δεδικτυωμένη vocatur τοῖς ἑβδομήκοντα, III. Reg. aliis θυρίδες διόπτροι, Polybio θύρα διαφανής: quomodo & *perlucentem tranſennam* dixit Paullinus, epiſt. XII. ad Severum. In Gloſſis legas: *Tranſenna*, κιγκλίς. At κιγκλὶς idem ac κάγκελλοι, ut ex octavo Pollucis, & Ariſtophanis Scholiaſte conſtat. Quare ex his colligimus, *tranſennam* ſive *tranſenam* dici, ſive *aſpectus* ratio habeatur; ſive *perticarum tranſverſarum*, ut diximus. At omnino Becmanus durius, qui ait conflari ex *trans* & *ſenna*, hoc autem eſſe ex שבכה, hoc eſt, *tranſennæ*: uti hoc a שבך. *Tranſennam* proprie, uti dixi, notare *opus cancellatum* ſive *reticulatum*, indicat locus iſte Ciceronis, lib. I. de Oratore, quem & Nonius adduxit: *Nunc pete a Craſſo, ut illam copiam ornamentorum ſuorum, quam conſtructam uno in loco, quaſi per tranſennam prætereuntes ſtrictim perſpeximus*. Non eſt cauſſa ſatis gravis, cur hunc Ciceronis locum eſſe corruptum arbitretur. Sed recte eſt, quod agnoſcit, ſi locus is ſanus ſit per *tranſennam* intelligi *feneſtram cancellatam*. Turnebo autem aſſentiri non poſſum, qui exiſtimat, Ciceroni hoc loco *tranſennam* dici *ſpatium pervium inter conclavia, triclinia, & cænationes*; ut nomen ex eo ſit, quia *ex una ædium parte tranſitur in aliam*. Sane ne Paullino quidem id *tranſenna* eſt, quod Turnebus cenſet; verum *cancelli*, quibus dividebantur ſanctuarium & popularia. Atque ut ejus ætate pro *tranſitu tranſennæ* voce uſi eſſent, negat tamen Nonius id *tranſennam* eſſe, ut vulgo putarent. Ciceronis quidem ætate non aliter ſumſere, quam pro *cancellis* vel *opere reticulato*. Neque diffiteor etiam *tranſennam* dixiſſe *oſtium circi*, unde quadrigæ emitterentur. Sed hoc eo factum, quod eſſet *cancellatum*. Hæc *circi tranſenna* dimittebatur fune; quod non Tzetzes modo teſtatur, ſed Caſſiodorus quoque his verbis: *Oſtia ab Hermulis, funibus demiſſis, ſubita æqualitate panduntur*. Atque hæc cauſſa eſt, cur *tranſenna* etiam accipi cœperit pro *fune* eo, quem dixi. Hinc Gloſſæ: *Tranſenna*, βρόχος ἐν ἀφετηρίαις τεταμένος. Etiam in Gloſſis legas: *Tranſenna*, ὕσπληξ, ἀπαλλαγή, μαππάριον σημεῖον. Ubi tria conjunguntur, ſed diverſa: conjuncta tamen tempore; quæ cauſſa eſt, cur confundantur. Primum exponitur ὕσπληξ, quod *carceres* notat, *unde equi emittuntur*. Sequitur ἀπαλλαγή, hoc eſt, ipſa *equorum demiſſio*. Tertium eſt, μαππάριον σημεῖον, hoc eſt, *ſignum quod mappæ miſſione* ab eo dabatur, qui *mapparius* inde vocabatur. Quo ſigno dato, quadrigæ emittebantur carceribus. Quod ſi illa *tranſennæ* ſignificatio pro *fune*, quo demiſſo *tranſenna* aperiebatur, eſt κατάχρησιν, ſatis liquet, errare eos, qui arbitrantur, *tranſennam* proprie dici de *fune*: ac vocari *tranſennam* quaſi *tranſtentam*, a *trans* & *tendo*. Voluit hoc Iſidorus, lib. XIX. Orig. cap. I. *Hinc & trajectus, id eſt, extentus. Eſt enim funis latus, unde & tranſenna dicitur extentus funis*. Quem locum more ſuo ex Servio deſcripſit Iſidorus. Is enim ad illud v. Æn.

. . . . *Et volucrem trajecto in fune columbam*:

ſcribit hunc in modum: *Trajecto, extento, unde tranſenna dicitur extentus funis*. Salluſtius: *Machinato ſtrepitu tranſennâ corona in caput imponebatur*. Hæc Servius. Sed Salluſtii locum plenius legas apud Nonium. Is enim hæc verba citat e ſecundo hiſtoriarum, *Tranſennâ demiſſum Victoriæ ſimulacrum machinato ſtrepitu coronam capiti imponebat*. Sed qui *tranſennam* proprie *funem* eſſe arbitrantur, (in quibus etiam eſt magnus Turnebus) tuentur ſe Plauti loco, Bacch. Act. IV. Sc. IV.

Nunc ab tranſenna hic turdus lumbricum petit,

Et Perſa, Act. IV. Sc. IV.

Nunc ego hominem hodie in tranſennam doctis ducam dolis.

At nihil cogit, ut hic per *tranſennam* intelligamus *funem*. Quin potius per *tranſennam* capere oportet *cratem* vel *reticulatum opus*, quod ſuſpendi ſolet, hordeo aliave eſca ſub eo adſperſa, ut ſimul ac ſubiere cratem ſive rete, illud dimittatur, atque ita aves capiantur. Hæc ſignificatio parum abeſt ab ea, qua ſumitur pro *cancellis* vel *opere reticulato*: ut propter illa Plauti loca nihil opus ſit aliud etymon quærere.

TRANSTRA de voce ſic Feſtus; *Tranſtra & tabulæ navium dicuntur, & tigna, quæ ex pariete* (ita quoque eſt in MSStis Nanſii) *in parietem porriguntur*. Ergo aliud ſunt *tranſtra* in *ædificio*, aliud in *navi*. In *ædificio* ſic dicuntur *trabes tranſverſæ*: in *navi ſcamna remigum*, quaſi *tranſverſim ſtrata*, unde Gloſſæ Phil. ζυγὸς σκάφης exponunt; Gloſſ. Cyr. καταζύγωμα πλοίων. Priori modo utitur Vitruvius, lib. IV. cap. II. poſteriori Maro, Æn. V. Utraque ſignificatio a *tranſeo*, unde *tranſtrum* κατὰ συγκοπὴν quaſi *tranſitrum* [θράνιστρον], ut a *moneo monſtrum*, quaſi *moneſtrum*. Id magis placet, quam Petri Nunneſii in Grammatiſtice opinio, ut *tranſtrum* ſit a Græco θρανίδιον, quo navium *tranſtra* denotantur. Erant & in machinis *tranſtra*, & ὑποκοριστικῶς *tranſtilla*; quorum meminit Vitruvius, lib. V. cap. XII. & lib. X. cap. XX. Vide de his & imprimis de *ædificiorum tranſtris* Bernardinum Baldum.

TRAPETUM, ut ad II. Georg. monet Servius, eſt *mola olearia*. Gloſſ. Phil. *Trapetum*, ἐλαιῶν μύλος, ἐλαιουργεῖον. Gloſſ. Cyr. ἐλαιοτρίβιον, *trapetum*. Virgil. II. Georg.

Venit hiems, teritur Sicyonia bacca trapetis.

Martialis, in xeniis, epigr. XXXVI. (cujus lemma in veteribus libris eſt, *ciſtella olivarum*, non ut in vulgatis, *olivæ*.)

Hæc quæ Picenis venit ſubducta trapetis,
Inchoat atque eadem finit oliva dapes.

Vide & Catonem de R. R. cap. XVIII. XXI. XXII. ubi refertur tam inter *torcularia vaſa*, quam *olearia*. Eſt a τραπεῖν, quod eſt, *calcare*; & ſpeciatim *calcare uvas in lacu*: unde τραπητὸς, *muſtum*. Heſych. τραπητὸς, οἶνος.

TRAPEZITA, τραπεζίτης, hoc eſt, *argentarius, nummularius*, a τράπεζα, quod dicitur quaſi τετράπεζα, a τέτταρσι πέζαις. Ita ſit *menſa quatuor habens pedes*; ſed generatim pro *quavis menſa* accipitur, ac ſpeciatim pro *menſa argentariorum*, quomodo & vox *menſæ* interdum a Latinis uſurpatur, ut cum Cicero in Piſoniana ait: *Stipendium militibus menſis palam propoſitis eſſe numeratum*. Indeque *menſarius* teſte Feſto, qui aliter *nummularius*. Quod niſi ſatis veriſimile eſſet ἔτυμον allatum, & jam a veteribus ſummo receptu conſenſum, poſſis τράπεζα etiam deducere ab Hebraice טרף, hoc eſt, *eſca*.

TRABACUA, vel *trebax*, ex τρίβακος, ut *Britanni*, Βρεττανοί, *heri*, *here*, &c. Nam promiſcue his uſi ſunt literis. Τρίβακος κακώτερος ὁ ἐντριβὴς πράγμασι, ut ait Euſtathius. Eſt ergo τρίβακος, *qui multo uſu exercitatus eſt & tritus*, nempe a τρίβω, *tero*: quaſi dicas, κατατετριμμένος. Similiterque & *lacernam tritam* dixere τρίβακον, quod aliter τριβώνιον, nempe eadem origine. A τριβώνιον, credo, *Triboniani* nomen. Sed a Τρίβακος, *Trebacius*, cujus notio non multum abit ab *Catonis* nomine. Nam ut hoc quaſi *catus* & *prudens*: ita illud, quaſi Τριβακὸς & *multo uſu ſubactus*. *Trebaci*, vel *trebacis*, voce uſus Sidonius, lib. I. epiſt. XI. *Colligit itaque ſeſe trebaciſſimus ſenex*. Et lib. IX. epiſt. XI. *Quicquid ſuper hujuſce ſcripti tenore cenſueris, malui factum confiteri ſimpliciter, quam trebaciter diffiteri*. Ubi *trebaciter* & *ſimpliciter* opponuntur. Simplex eſt veritatis oratio. Ad fraudem tegendam, ingenio opus eſt, eoque multo uſu ſubacto. Ergo *trebaciter* valet *callide*, more *trebaciſſimi* alicujus ſenis. Nec enim doctiſſimo Savaroni adſentio, qui *ſimpliciter* putat valere ſemel: *trebaciter*, trite, & ſæpe.

TRECHEDIPNA, ut indicat vetus Juvenalis Scholiaſtes, ſunt *veſtes cænatoriæ*, ac maxime quæ paraſitis in uſu erant, quales *Græcæ caliguiæ*; eſtque ea vox a τρέχειν, hoc eſt, *currere*; & δεῖπνον, id eſt, *cæna*, quod iis induti currerent ad cænas. Turnebus, lib. III. Adverſ. cap XVII. & ex eo Stuckius, lib. II. convival. cap. XXVII. cenſet ſic jocoſo vocabulo appellari *veſtes gymnaſticas*, quæ alias *endromides*

mides dicuntur. Sed fallitur uterque. Uſus voce eſt Juvenalis, lib. 1. ſat. III.

Ruſticus ille tuus ſumit trechedipna, Quirine.

Ad quem locum in codice ſuo Joſ. Scaliger adſcripſerat, ſignari σίτησιν ἐν πρυτανείῳ παρὰ προεδρίαν. Id cujuſmodi ſit, plenius explicat in quinto de Emendatione temporum. In Gloſſario Philoxeni lego: *cupidicinus* (quaſi *cupidum cana* dicas) τρεχέδειπνος. Cœlius Calcagninus, lib. III. epiſt. 1. vult *trechedipna* κατ᾽ ἀντίφρασιν dici, quod probat auctoritate Plutarchi in Sympoſiacis, lib. VIII. quæſt. VI. ſcribentis, eos vocatos τρεχεδείπνους, qui appetentes licet & ambientes alienas cœnas, in mora tamen eſſent cæteris convivis tardius accedentes. Verum Plutarchus & alteram notionem agnoſcit ibidem: nec vocis iſte uſus, quem Calcagninus probat, ad Juvenalis locum facit quicquam.

TREMO a τρέμω, quod idem notat: ac factum a ſono corporum, qui ex motibus contrariis oritur. Eadem ratio vocis *trepido*. Quamquam Feſtus putarit hoc eſſe a τρέπω, id eſt, *verto*. Sic enim ſcribit: *Trepit, vertit; unde trepido, & trepidatio, quia turbatione mens vertitur*. Ita quoque eſt in MSStis. Sed nec *trepido* multum abit a ταρβέω, quod idem notat. Unde Nunneſius deducebat.

TRES, τρεῖς· *tria*, τρία· *ter*, a τρὶς κατὰ μετάθεσιν. Niſi *ter* a *tres*, ut τρὶς a τρεῖς. *Tertius* item, vel a *ter*, vel ab Æolico τέρτος pro τρίτος. Eſtque τέρτος, unde τρίτος, a Punico *thelath*, תלת, juxta Angelum Caninium. Nempe ex θάλατος fuit, θέρτος unde τέρτος. Converſum λ in ρ, ut in σαρμάβαρα a סרבל, quod idem. A *tertius* eſt verbum *tertiare*, hoc eſt, *tertio iterare*; ut *tertiare agrum*, tertio proſcindere. Similiterque *tertiata verba*, in quibus tertio quid repetitur, ut in perturbationibus fieri ſolet. Id veriſimilius, quam ut *tertiata verba* ſint, *quando tertia ſolum pars exauditur*, cætera ſupprimuntur aut intelligi non poſſunt, quod & ipſum uſu venit, quando loquuntur exanimati.

TRIARII, qui, & unde dicantur, docet hic locus Varronis: l. IV. de L. L. *Haſtati dicti, qui primi haſtis pugnabant; Pilani, qui pilis: Principes, qui a principio gladiis. Pilani, Triarii quoque dicti, quod in acie tertio ordine extremis ſubſidio deponebantur. Quod hi ſubſidebant, ab eo ſubſidium dictum*. A quo Plautus:

Agite nunc, ſubſidete omnes, quaſi ſolent triarii.

Vide de iis Vegetium, lib. III. cap. XIV.

TRIBUTUM dicitur *quod tributim exigitur, & in publicum confertur*. Eſt igitur a *tribus*. A *tribuo* vero *tributum, quia ex privato in publicum tribuitur*: ut ait Feſtus.

TRIBULUM *vehiculi genus, quo*, ut Servius ait, *maturæ fruges in area teruntur, ſive triturantur*. Auguſtinus, lib. I. de Civit. Dei, cap. VIII. *Sub eadem tribula ſtipulæ comminuuntur, frumenta purgantur*. De etymo Varro IV. de L. L. *Hinc in meſſe tritura, quod tum frumentum teritur, & tribulum, quo teritur*. Favet ita Plinius, lib. XVIII. cap. XXX. *Meſſis alibi tribulis in area, alibi equorum greſſibus exteritur*. Vide & Varronem, l. I. de R. R. c. LII. Itaque & etymon hoc probat Iſidorus, lib. XX. c. X. uti & Papias, & alii. Calepinus, ut veteres ejus editiones oſtendunt, *tribulum* dici putabat a *tribus lateribus*: quod ineptum. Nam omnino eſt a *terendo*. Nempe ut a *lateo*, *latibulum*; a *pateo*, *patibulum*; ab *infundo*, *infundibulum*; ſic a *tero teribulum*, & κατὰ συγκοπὴν *tribulum*. Vel potius a *tritum* eſt *tribulum*; ut a *ſeſſum ſeſſibulum*, quo uſus Plautus Pœn. act. I. ſc. II. Similiterque a ſupinis ſunt *exorabulum*, *mendicabulum*, *ſuſcitabulum*, *tintinnabulum*, *venabulum*, *conciliabulum*, pluraque alia. Quare nec opus vocem *tribulum* cum Becmano arceſſere a Græco θλίβω, ut λ in r mutetur; quomodo a σίλφη eſt *ſirpe*. Etſi non ignorem, ſignificatione convenire; Nam in Gloſſis Philoxeni eſt: *Tribulatio*, θλῖψις. Et in Gloſſis Cyr. θλίβω, *tribulo*, *preſſo*, *premo*. θλῖψις, ἡ σφῖγξις, *preſſura*, *tribulatio*. Nec *tribulare*, quo Eccleſiaſtici ſcriptores utuntur pro *affligere*, a θλίβω eſſe puto, quamquam ſignificatione conveniant; ſed a *tribulum*, ut inde poſterior ætas formarit *tribulare*, qua ratione eadem a *tritura* dixit *triturare*. Ita *tribulare* proprie erit hominem calamitatibus terere, haut ſecus ac ſpicæ *tribulo* teruntur. Pro *tribulum* etiam *tribula* dicitur. At *tribulus* aliud eſt. Nempe *ſpinæ genus*, quod & Græcis ita vocatur. Gloſſ. Cyr. Τρίβολος, ἄκανθα. *Tribulus*, *ſentes*, *ſpina*. Nomen ex eo, quia habet τρεῖς βολὰς, *tres cuſpides*. Uſus Matth. cap. VII. Μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ τῶν τριβόλων σῦκα; *nunquid colligunt de tribulis ficus?* Sed & τρίβολοι Græcis, ac *tribuli* itidem Vegetio, lib. III. cap. XXIV. a *triquetra figura* dicuntur, qui aliter vocantur *murices*, quos ſpargere moris erat contra camelos, aut quadrigas falcatas, aut oppidanorum eruptionem. Nec repugnem, ſi quis *tribulare* non tam a *tribulis* ſive *plauſtris tritoriis*, quam ab hac notione deducat, ſive qua *herbam*, ſive qua *muricem* notat, cum & hic, & illa, infeſtos protendat aculeos. Itaque *herbam ancipitem* vocat Prudentius, lib. II. in Symmachum:

Ancipites tribuli ſubeunt, & carduus horrens.
Hos fert ſicca ſitis, hunc ebrius educat humor.

Prior tamen eſt notio *tribuli* pro *herba*; quam pro *inſtrumento illo, cujus in bellis uſus*. Nec enim dubium, quin κατὰ μεταφορὰν poſtea tributum *inſtrumenta* ob eminentes cuſpides. Differunt autem *tribulus* & *tribula* ſeu *tribulum*, non modo genere, origine ac ſignificatione, ſed etiam quantitate. Maro, I. G.

Lappæque tribulique . . . .

Idem eodem:

Tribulaque traheæque . . . .

TRIBUNAL a *tribunus*. Nam, ut ab *anima* eſt *animalis* & *animale*, & κατ᾽ ἀποκοπὴν eſt *animal*: ita a *tribunus tribunalis* & *tribunale*, & ab eo *tribunal*. Nam proprie eſt *ſedes tribuni*, ut Papias exponit, hoc eſt, *ſolium*, ſive *locus ſublimior, ubi is jus dicit*. Sed συνεκδοχικῶς ſumitur pro *quovis loco ubi jus redditur*. Cyrill. Gloſſ. βῆμα ἐπὶ ἀρχόντος, *tribunal*. Onomaſticon: *Tribunal*, βῆμα δικαστήριον. Dicitur autem βῆμα a βιβάω ſeu βαίνω, quia, cum elatius ſit, ſcandi oportet.

TRIBUS dici videtur a Græco τριτὺς ſive τριττὺς, unde τριττυάρχης, ὁ ἄρχων τῆς τριττύος. Sic ut ſuſpicer, facit, quod levicula tantum immutatione ſit opus, literæ *T* in *B*; quæ in aliis quoque occurrit, ut cum a τέρετρον dicitur *terebra*, a λίτρα, *libra*, &c. Summa quoque eſt ſignificationis affinitas, ſive ſequamur Pollucem, Euſtathium, & Ariſtophanis Scholiaſtem, qui ajunt τριττὺν idem eſſe quod ἔθνος ac φρατρίαν· ſive Harpocrationem, Suidam, & Etymologum, qui eſſe docent τρίτον μοῖραν τῆς φυλῆς. Iſidorus tamen, lib. IX. cap. IV. *tribus* ait dici, *quod in principio Romani trifariam fuerint a Romulo diſpertiti*. Et quid Iſidorum dico? quando idem antiquiores uno ore volunt, quibus hac in re nolim magnopere adverſari. Loca eorum adferam, quo ſimul pareat, unde nomina *tribuum* (quæ fortaſſe Hetruſca ſunt) derivarint. Varro, lib. IV. de L. L. *Ager Romanus primum diviſus in partes tres, a quo tribus appellata, Tatienſium, Ramnium, Lucerum; nominatæ, ut ait Ennius, Tatienſes a Tatio, Ramnenſes a Romulo, Luceres, ut ait Junius, a Lucumone. Sed omnia hæc vocabula Tuſca, ut Volumnius, qui Tragœdias Tuſcas ſcripſit, dicebat*. Eadem de re ſic Aſconius Pedianus in III. Verr. *Tribus principio tres fuerunt, Tatienſis una a Tatio rege, Ramnenſis altera a Romulo, Luceres altera a Lucumone, ſive Lucretino, ſive a luco, quem lucum Aſylum vocaverat Romulus*. Et paullo poſt: *Obtinuerunt autem nomen aut e tributo dando, aut quia primo tres fuerunt, unde etiam Tribuni*. Plinius de viris illuſtribus: *Tres equitum centurias inſtituit, quas ſuo nomine Ramnenſes, a Tito Tatio Tatienſes, a Lucumone Luceres appellavit*. Hæc Plinius, vel potius Cornelius Nepos, quando contra veterum librorum fi-

dem Plinio tribuitur : ut jam olim ſcripſit Hermolaus Barbarus, caſtigat. in Plin. lib. xvi. cap. xxix. Vide & de ejus libri ſcriptore Gyraldum, dialog. xxvi. De *tribubus* vero iſtis ſic quoque ſcribit Plutarchus in Romulo : Φυλὰς δὲ τρεῖς κατεστήσαντο, ὀνόμασαν τὰς μὲν ἀπὸ Ῥωμύλου, Ῥαμνήνσης· τὰς δὲ ἀπὸ Τατίου, Τατιήνσης· τρίτας δὲ Λουκερήνσης, διὰ τὸ ἄλσος, εἰς ὃ πολλοὶ καταφυγόντες ἀσυλίας δεδομένης, τοῦ πολιτεύματος μετέσχον· τὰ δὲ ἄλση λούκους ὀνομάζουσιν· ὅτι δ' ἦσαν αἱ φυλαὶ τοσαῦται, τοὔνομα μαρτυρεῖ· τρίβους γὰρ ἔτι νῦν τὰς φυλὰς καλοῦσι, καὶ τριβούνους τοὺς φυλάρχους. *Cum vero tres conſtituiſſent tribus, nomina hac iis fecerunt, Ramnenſes quidem a Romulo, Tatienſes vero a Tatio, tertia autem Lucerenſes a luco aſyli, in quem multi fugu delati civitate donati ſunt. Tres vero tribus fuiſſe, indicat ipſum nomen. Quippe nunc quoque, quas Græci φυλὰς, ipſi tribus vocant, quique iis præſunt, tribunos.* Ex Aſconii & Plutarchi verbis *tribuni* quoque unde dicantur, cognoſcitur, Plenius de eo Pomponius, lib. ii. de Origine juris, § 21. *Dicti*, inquit, *tribuni, quod olim in tres partes populus diviſus erat, & ex ſingulis ſinguli creabantur, vel quia tribuum ſuffragia creabantur.* Mihi placet, dictos *tribunos*, quia *præerant tribubus*; qua ratione *curiones* vocati, *qui præeſſent curiis*, hoc eſt, *decimæ tribus cujuſque parti*. Eſt autem *tribunorum* nomen antiquiſſimum, atque una pene cum urbe natum, Nam & ſub Romulo fuit *tribunus Celerum*, qui equitibus præerat, & veluti ſecundum a rege locum obtinebat. Talis ſub Tarquinio ſuperbo fuit Junius Brutus. Poſtea pro *tribuno* dictum *Magiſter equitum*. Poſtremo *præfectus prætorio*. Auctor idem Pomponius, Unde autem *Tribunus Celerum* dictus ſit, docet his verbis Dionyſius Halicarnaſſenſis, lib. ii. ὄνομα δὲ κοινὸν ἅπαντες, ὃ καὶ οἱ τῶν κατόπιν ἔσχον, Κελέριοι, ὡς μὲν οἱ πλείους γράφουσιν, ἐπὶ τῆς ὀξύτητος τῶν ὑπηρεσιῶν· τοὺς γὰρ ἑτοίμους καὶ ταχεῖς πρὸς τὰ ἔργα, κέλερας οἱ Ῥωμαῖοι καλοῦσιν· ὡς δ' Οὐαλέριος ὁ Ἀντιεὺς φησιν, ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ ἔχοντος τοὔνομα. *Hi autem cuncti commune habuerunt nomen, quod & nunc in uſu, Celeres, ut plerique tradunt, a miniſterii celeritate : nam promtos, & ad opus veloces Romani vocant celeres : ſed ut Valerius Antias ait, a duce ſuo, cui id fuerit nomen*, Valerium Antiatem ſequitur Feſtus. Sic enim ſcribit; *Celeres antiqui dixerunt, quos nunc equites dicimus, a Celere interfectore Remi, qui initio a Romulo iis præpoſitus fuit, qui primitus electi fuerunt ex ſingulis curiis deni, ideoque omnino treceni fuere*. Sed ſi ab antiquis hac quoque in re diſſentire licet, contenderim, *celer* eſſe a κέλης, quod proprie ſignat *equum deſultorem*, ſed non raro etiam dicitur de equite ipſo, hoc eſt, qui non bigis aut quadrigis, ſed equo certat ſingulari. Eſtque eadem ſententia Julii Scaligeri, i. Poët. cap. xxii. & Angeli Caninii in Helleniſmi Alphabeto. Fuere & *tribuni militum*. Sic autem dicti, quod *militibus*, hoc eſt, *peditibus, præeſſent*. Dividebantur hi in *rufulos* ſive *rutulos*, & *comitiatos*. Aſconius Pedianus in Divinat. *Tribunorum militarium duo ſunt genera; primum eorum, qui Rufuli dicuntur; hi in exercitu creari ſolent; alii ſunt comitiati, qui Romæ comitiis deſignantur*. Feſtus Pompeius : *Rufuli tribuni militum appellabantur, quos Conſ. faciebant, non populus : de quorum jure, quod Rutilius Rufus legem tulerat, qua eis cavebatur multis modis, (ſic enim elevaverant eorum jus, ac tunc elevabant, qui populi ſuffragia creabantur,) rufuli a cognomine Rutilii, ne poſt rutilii appellati ſunt*. Livius, lib. vii. *Cum eo anno primum placuiſſet tribunos militum ad legiones ſuffragia fieri, (nam & antea, ſicut nunc, quos rufulos vocant, imperatores ipſi faciebant,) ſecundum in ſex locis tenuit*. Præterea erant *tribuni ærarii*, qui ſic vocati, non quia *publicas pecunias conquirerent*; hoc enim, ut teſtatur Varro, lib. iv. *quæſtorum munus* fuit; ſed quod iis, ut eodem libro Varro ait, *attributa erat pecunia, ut militi reddant*; hoc eſt, quod a quæſtore ex ærario pecunia iis tribueretur, quam in ſtipendium militum erogarent. Sed omnium celebratiſſimum eſt nomen eorum, qui *tribuni plebis* dicuntur, quomodo vocati, quia pro *plebe* creabantur, & quia pro *plebe*, idcirco etiam ex plebe, niſi quod ſemel patritios duos cooptatos legere ſit apud Livium lib. iii. imo fere ex infima plebe, uſque dum lata lex ut crearentur tantum e Senatu, id eſt, ut nemo fieret *Tribunus plebis*, niſi qui antea ſenator fuiſſet : ſenator tamen plebeius. Num vero ab Sylla, an ab alio *tribunatus* a plebe ad ſenatum translatus ſit, negat conſtare Appianus, lib. i. Ἐμφυλ. Sane libera adhuc Rep. in uſu fuit : unde Tranquillus in Auguſto, cap. x. *Et quo conſtantius cætera quoque exſequeretur, in locum Tribuni plebis forte demortui candidatum ſe oſtendit : quamquam patricius, necdum ſenator*. Et cap. xl. *Comitiis tribunitiis, ſi deeſſent candidati ſenatores, ex equitibus Romanis creavit*. Quem locum male ab interpretibus de *tribunis militaribus* intellectum optime in animadverſionibus ſuis expoſuit doctiſſimus Caſaubonus. Lucem hinc quoque accipit illud Plinii, lib. ii. epiſt. ix. *Ego Sexto latum clavum a Cæſare noſtro, ego quæſturam impetravi, meo ſuffragio pervenit ad jus tribunatus petendi, quem niſi obtinet in Senatu, vereor decepiſſe*. Fuere & alia *tribunorum genera*, imprimis ſub principibus, ac maxime poſterioris ævi. *Tribuni Scholarum* nominantur l. viii. C. de erogat. mil. ann. lib. xii. Rubrica de comitibus & trib. ſcholarum, & apud Marcellinum, lib. xxix. *Tribuni vigilum* in l. penult. C. de apparitoribus magiſtr. milit. lib. xii. *Tribuni fabrum* in veteri inſcriptione, pag cccclxxxvii. ii. *Tribuni fori ſuarii*, cclxxxiv. iv. edit. Gruter. item *Tribuni matrimoniorum* apud Caſſiodorum, lib. xii. Var. epiſt. xxiv. & *voluptatum*, *chartariorum*, *provinciarum* apud eundem, lib. vii. epiſt. x. xlvii. & alia. Dicti autem *tribuni voluptatum*, quorum munus erat moderari ſcenicas atque alias ludricas populi voluptates, ut monet Lipſius de amphitheatro, cap. xv. Hæc fuſius proſecuti ſumus, ut eadem exponeremus & quid ſignent, & unde ſint nomina *tribus*, Ramnium, ſive Ramnenſium, Tatienſium, quos quidam Titienſes nominant, Lucerum, tribuni celerum, rufulorum, rutilorum, comitiatorum tribunorum, ærariorum, ac denique cur *tribuni* quidam ſpeciatim *plebis tribuni* dicti ſint, quamque late *tribuni* vox extenſa ſit inferioribus ſeculis. Quod ſi ſcire voles, ut augeſcente Rep. e *tribubus tribus* paullatim factæ ſint quinque & triginta : ſi item noſſe animus, quæ earum nomina fuerint, undeque dictæ : tum autem, quod *tribunorum* plebis officium fuerit ac poteſtas; cum eos adi qui ſcripſere de magiſtratibus veteris populi Romani, tum imprimis Onuphrii Panvini commentarios in i. Faſtorum; & libro ii. commentariorum Reip. Romanæ. A *tribu* dicti *tribules*, qui eſſent ex eadem *tribu*.

†Tribuo vocabulum errant, qui a *Ternario* numero, aut e Græco τριττὺς (i. e. *tribus*) arceſſunt : cum ſit ipſiſſimum Syriacum שרבא *sharba* (quo modo a Syris *tribus* appellatur) a quo mutata prima de more in *Tau*, fiet *Tarba* : ac poſtremo ſub aliis vocalibus fieret Tribo, & cum Latina terminatione Tribus. A Latino vero ſive potius Tuſco Tribus fit Græcum τριττὺς, ſicuti a *Libra* fit λίτρα. Poſtremo a Syriaco *sharba* ſive potius ab inde derivato nomine *Tribus* fit verbum Tribuo : nam *tributum* dicitur, quod *tributim* exigitur, & in publicum confertur, Mazochius.

Tricæ interdum pro nugis accipitur, quomodo uſus Plautus, Rudente, act. v. ſc. ii.

> Gr. *Quid dare velis, qui iſtac tibi inveſtiget, indicetque?*
> *Eloquere, propero celeriter*. La. *nummos trecentos*. Gr. *tricas*.
> La. *Quadringentos*. Gr. *tramas putridas*, &c.

Ac dixit ſimiliter Martial. in Apophoretis, epigr. i.

> *Sunt apinæ tricæque, & ſi quid vilius iſtis*,

Quod

Quod vero *apinas triceſque*, dicimus pro rebus futilibus, & nugatoriis, id eſt ab duobus ignobilibus Apulorum oppidis: ut oſtendit hic Plinii locus, lib. III. cap. XI. *Diomedes ibi delevit gentes Monadorum, Dardorumque, & urbes duas, quæ in proverbii ludicrum vertere, Apinam & Tricam.* Aliae *tricæ* dicuntur *impedimenta*, ſive quia res nugatoriæ ac frivolæ impediant negotia ſeria: ſive quia tranſlatio ſit a *pilis pullorum gallinaceorum pedes involventibus*: quos proprie *tricas* dici indicat Nonius, nempe a Græco τρίχες, id eſt, *pili*. Quamquam nihil prohibet, quominus dicamus univerſe ſic vocari *pilos mutuo implexos*; & figurate tum *quaſvis res viles*, tum *impedimenta*. Poſteriori modo uſus Plautus, Perſ. act. V. ſc. II.

Ut me in tricas conjeciſti.

Hoc eſt, in ſtatum intricatum, & unde quis difficile ſua neutiquam ſe poſſit expedire. Alii *tricas* hic interpretantur, quomodo uſus ea voce Evagrius interpres vitæ Athanaſii. Sed falli puto. A *tricis* ſunt *intricare*, pro *impedire*; & *extricare* pro *expedire*. Ad originem alluſit Varro, γεροντοδιδάσκαλος.

Putas eos non citius tricas Tellenas, quam id extricaturos?

In vulgatis pro *Tellenas* eſt *Atellanas*: ſed *Tolenas* habent MSti, ac proxime accedunt edit. vet. ut Veneta anni CIↃCCCCXCVI. in qua *Tellanas* editum. *Jamdudum me fateor hæſitare, circumbiſcere, tergiverſari, tricas, quemadmodum dicitur, conduplicare Tellenas.* A *tricis* eſt *tricari* apud Ciceronem, lib. XIV. ad Atticum epiſt. XIX. & alios. Significat id λαγγάζειν ſive ὀκνεῖν. Hinc *tricones*, & *tricoſi*. Gloſſæ Latino-Græcæ Philoxeni: *Tricoſus*, ἀχρεῖος, ἄλυτος, λαγγὼν, ὀκνός. Sic eum locum corrigit B. Vulcanius. Lucilius:

Hic tricoſu' bovinatorque ore improbu' duro.

Idem:

Luciu' Cotta ſenex, Craſſi pater huju' Panuti
Magnus trico fuit nummariu', ſolvere nulli
Lentus.

Ubi *trico* quia prius vocatur, mox dicitur *ſolvere nulli lentus*, hoc eſt facilis: ut quidem in Variis ſuis Muretus cenſet. Nam aliter de eo Ivo Villiomarus, hoc eſt, Joſephus Scaliger, lib. I. Animadverſ. adverſus Titium, cap. XX. Ipſum adi. *Triconibus* opponuntur *repoſcones*, quibus e *repoſcendo* nomen: Ammianus Marcellinus, lib. XXII. *Ægyptii controverſi ſunt, & repoſcones acerrimi.*

TRICHILÆ ſunt *vitium vel cucurbitarum compluviata pergulæ*, quales deſcribit Sidonius, lib. V. epiſt. XVII. cum ait, *ſub umbra palmitis adulti, quam ſtipitibus allatis, cancellatimque pendentibus pampinus ſuperducte texuerat*: Et Gregorius Turonenſis, de Miraculis S. Martini, lib. IV. cap. VII. *Vitium camera extenſe per traduces dependentibus uvis quaſi picte vernabat.* Quem locum mihi ſuggeſſere Savaronis ad Sidonium notæ. Unde *trichilæ* dicantur, optime docet Joſephus Scaliger in Copam. Vult enim ita dici *vitium aut cucurbitarum jugamenta*, aut *cucumerum compluviatas pergulas*, quas vulgo *umbellas* & *umbracula* appellant. Nomen autem deducit a *trichinus*, hoc eſt, *denſus* ſive *ſpiſſus*: unde Varroni apud Nonium, *quæſtus trichinus*. Proprie autem *trichinus* ſignificat *pilis denſum* & quaſi impeditum, a τρίχες, quomodo Græcis *pili* appellantur. Sed generatim notat *denſum*, ut ex Varronis loco diſcimus, tum eo quod *pergulis* indidere nomen *trichilarum*, quia δασύφυλλοι. *Trichila* voce præter auctorem Copæ, uſi etiam Columella, lib. XI. & Cæſar in tertio de bello civili. De Cæſare agnoſcit quoque Cælius Rhodiginus, lib. XVIII. cap. XI. Sed male interpretatur *ſtragula veſtis prætenuis genus*. Nec audiendus magnus Turnebus, qui l. IX. cap. XIX. tradit, *trichilam* in Copa & apud Columellam notare *vas æreum, in quo calices lavantur*. Eſt & *trichilu* vocabulo aliud admodum adfine, quod & ipſum apud Columellam eopſe carmine legi ajunt. Eſt id *trichilum*, quo præter alios Rob. Stephanus in Theſauro ſuo, & Hadrianus Junius in Nomenclatore, ſignari volunt *naſiternam*, vaſis aquarii genus, tres naſos capiens. Verum apud Columellam, quemadmodum ad Copam monet Scaliger, *trochilum* per *o* legi debet hoc pacto:

Tum modo dependens trochili, modo mox chelydri
Intortus cucumis.

Ut nempe *longum teretemque cucumerem* ſimilem eſſe dicat partim *trochilis*, hoc eſt, *torylis in epophyſibus columnarum*: partim *colubro ſerpenti*.

TRICLINII de voce ita Servius in I. Æn. *Antiqui ſtibadia non habebant: ſed ſtratis tribus lectis epulabantur. Unde & triclinium ſterni dicitur. Sic Cicero: Sterni triclinia & in foro jubebat. Unde apparet errare eos, qui triclinium dicunt ipſam baſilicam, vel cœnationem.* Ubi quod ait, *triclinium* poni pro *tribus lectis*, indeque dici *triclinium ſterni*: id quidem veriſſimum eſt. Nam & Varro ita dixit, lib. I. de R. R. cap. LIX. *In quo quidam etiam triclinium ſternere ſolent cœnandi cauſſa.* Et lib. III. cap. XIII. *Erat locus celſus, ubi, triclinio poſito, cœnabamus.* Et Vitruvius, lib. X. cap. VI. *In eis tricliniis quatuor ſtratis.* Sed tamen fallitur, cum negat pro loco domus *cœnatoria* accipi. Quæ ſententia refellitur auctoritate Vitruvii, lib. V. cap. V. cum ait, *Tricliniorum quanta latitudo fuerit.* Et ſimiliter uſi Tullius, Valerius Max. Fabius, alii. Nomen *triclinio* fecit ὁ τῶν κλινῶν ἀριθμὸς, ut Pollux indicat, lib. I. cap. VIII. Unde Horatius, lib. I. ſat. V.

Sæpe tribus lectis videas cœnare quaternos.

Juvenal. ſat. V.

Tertia ne vacuo ceſſaret culcita lecto.

Triclinium igitur dictum, quia Romani pranſuri vel cœnaturi τρεῖς κλίνας, hoc eſt, *tres lectos* ſternerent, quibus incubantes cibum ſumerent. Nonnunquam tamen duo tantum erant: unde *biclinii* nomen apud Plautum, ex Latino *bis* & Græco κλίνη· quod cum diſpliceret Lambino, ſuſpicabatur legendum *diclinium*: ſed invitis libb. Et potuit in δίκλινος, (ſi e meris Græcis eſſe malis) Δ in *B* tranſire, ut a δίς, *bis*; e *des*, *bes*; a *duonus*, *bonus*. Porro lecti iſti, quos dixi, *tricliniares*, vel etiam *diſcubitorii* dicebantur ad diſcrimen *cubicularium*, prout hos vocat Cicero, II. de Divinat. cum ait: *Quidam ſomniavit ovum pendere a faſcia lecti ſui cubicularis*, &c. Quod ſi *diſcubitorii* iſti illuſtrium magnorumque virorum forent, altiores eſſe ſolent; unde Virgil. II. Æn.

Inde toro pater Æneas ſic orſus ab alto eſt.

Contra minus honeſti erant humiles, quales Punicani erant. Iſid. lib. XX. cap. XI. *Punicani lecti parvi & humiles, primum a Carthagine advecti, & inde nominati.* Iis Q. Ælius Tubero utebatur, eaque res integerrimum illum virum, Pretura, quam petebat, dejecit; ut e Cicerone refert Valerius Max. lib. VII. cap. V. Porro hi *lectuli*, ſi unum tantum hominem caperent, dicebantur *ſcimpodia*. Heſychius: Σκιμπόδιον, εὐτελὲς κλινίδιον, μονοκλίτιον. Eſt autem diminutivum a σκίμπους, quod inter *lecti* genera reponit Pollux. Κράββατον, hoc eſt, *lectulum humilem* eſſe ajunt Heſychius & Suidas. Utitur *ſcimpodii* voce Agellius, lib. XIV. cap. X. *Offendimus eum cubantem in ſcimpodio Græcienſi.* Interdum & *duos* capiebant: quales non pauci cernuntur Romæ in lapidibus antiquis, in quibus maritus & conjux accumbentes cœnant. Erant & qui *tres*, *quatuor*, *quinque* caperent. Poſtquam autem menſæ citreæ, quæ rotundæ, in honore magno apud omnes eſſe cœperunt, pro *tribus lectis* uſi *ſtibadiis*. Ita vocabatur *lectus ſemicircularis menſis rotundis accommodatus*. Servius ad I. Æn. *Antiqui ſtibadia non habebant, ſed ſtratis tribus lectis epulabantur; unde & triclinium ſterni dicitur.* Uſus *ſtibadii* voce Plinius, lib. V. epiſt. VI. Eſt vero non a *ſtipite*, ut Iſidorus voluit, qui idcirco *ſtipadium* ſcripſit: ſed a Græco ϛιβάδιον, quod eſt ὑποκοριϛικὸν a ϛιβάς· quod in Gloſſis vett. *ſtramentum* exponitur, quaſi *ſtratum cubandi cauſſa*. Heſychius vero: ϛιβὰς ἀπὸ ῥάβδων καὶ χλωρῶν χόρτων ϛρῶσις, καὶ φύλλων τὶ χαμαικοίτη. Nempe voce hac ſignatur *torus ex herbis aut frondibus*

Digitized by Google

bus factus : unde Euſtathius deducit a τρίβειν, quod ait *calco* : ut ad verbum videatur ſonare *calcitam*. Nam *calcitam* ſimiliter Varro dictam ait, quod in ea tomentum aut ſimile quid calcaretur. *Stibadium* alio nomine vocatur *ſigma*, quomodo præter alios, quos mox adducam, non uno loco loquitur Petrus Ravennas. *Sigma* vero dicebatur, quia haberet *antiquam figuram literæ ſigma*, quæ eadem erat ac Latini *C* : ut ex vett. & lapidibus & libris conſtat. *Stibadium* vero & *ſigma* idem notare, ſatis clare indicat Martialis, lib. XIV. ubi lemma eſt *Stibadia* : diſticbon vero tale :

Accipe lunata ſcriptum teſtudine ſigma :
Octo capit : *veniat quiſquis amicus erit*.

Ubi ſermo de *ſigmate* capaciſſimo. Nam communia ſeptem, minima ſex homines capiebant. Inde *ſigma* ; quod hic octo capere Martialis ait, alibi cum *heptaclinon*, tum *hexaclinon* appellat. Ita loca iſthæc Martialis, in quibus ſe torſit Ciacconius & Urſinus, commode conciliari puto. Septem quoque nominat idem, lib. X. ep. XLVIII.

Septem ſigma capit, ſex ſumus, adde Lupum.

Eundem numerum indicat Lampridii locus, ubi ſic de Heliogabalo ſcribit : *Habuit hanc conſuetudinem ut octo calvos rogaret ad cenam : item octo luſcos, & item octo podagroſos, octo ſurdos, octo nigros, octo longos, & octo pingues, cum capi non poſſent omnes uno ſigmate, ut de his omnibus riſus citaret*. Nec dubito quin de *ſeptenario* accipi debeat illud Sidonii, lib. II. epiſt. ad Domitium : *Ita ut miniſteriorum ſeſe non impediente famulatu, tot poſſit recipere ſellas, quot ſolet ſigma perſonas*. Quia vero *ſigma* ſemicirculi figuram habuit, ideo Appuleius, lib. V. vocat *ſemirotundum ſuggeſtum* : eademque de cauſſa cornua ei ſemel & iterum tribuit Juvencus Presbyter, ut ad Euſebium Scaliger oſtendit. Cætera de *triclinio* & conviviorum apud veteres ritu, vide apud Philandrum in Vitruvium ; Hieronymum Mercurialem, lib. I. de re Gymnaſtica, cap. XI. & Ciacconium ac Fulvium, in tractatu de *triclinio*. Item J. Lipſ. lib. III. antiq. lect. & Stuckium, in convivalibus.

TRIFAX a Feſto exponitur *telum longitudinis trium cubitorum, quod catapulta mittitur*. Idem illud Ennii promit :

. . . . *Aut permaceret paries percuſſu' trifaci*.

Sive, ut in MSto eſt, *Aut permarceret*. Onomaſticum vetus : *Trifax*, τρίχηλον, id eſt, *triſidum*, *triſulcum*. Simile eſt *biſax*. Iſidori Gloſſæ : *Biſax*, *duas habens acutas*. Gloſſæ Philoxeni : *Biſax*, Δίπρωρος, διπρόσωπος, διττός. Ubi pro δίπρωρος ſcr. δίχρωμος. Porro & hæ & illæ Gloſſæ videntur a *facie* deduxiſſe. Ut *diſax* ſit *bina facie* præditus : *triſax* item *trina*. In MSStis tamen Feſti codd. ſcribitur *triphax*. Sed perperam, ut puto.

TRIGLYPHA (quo Vitruvius utitur, lib. I. cap. II. & lib. IV. cap. I.) ad verbum ſonat *triſculpta* : prout vertit antiquus Ariſtotelis interpres. Eſt enim τρίγλυφον a τρεῖς & γλυφίς, quod eſt *ſculptura* ſive *canalicula*. Ut *triglypha* ſint quæ *triplici ſulco* ſunt *ſculpta* : ubi pars zophori in opere Dorico. Vide de his Bernardini Baldi Lexicon Vitruvianum.

TRIGONUM piſcem a *forma triquetra* quidam dictum autumant. Sed ſcribendum *trygonum*, cum ſit a τρυγών, quod & *avis* eſt, & *piſcis* nomen. Latini *turturem* & *paſtinacam marinam* vocant. Utitur *trygoni* voce Plautus Captivis, act. IV. ſc. IV. Niſi *trigona* potius ſcribendum, quod verum puto. Ita autem editum in antiqua Veneta an. CIƆIƆXVIII. quæ cum Saraceni aliorumque commentariis in lucem prodiit. Vide plura in *Paſtinaca*.

TRIPUDIUM, quaſi *tripedium*, *tripudiare* quaſi *tripediare* dici a vero non abludit. Horat. lib. III. od. XVIII.

Gaudet inviſam pepuliſſe foſſor
Ter pede terram.

Ita *tripudiare* ſimile fit ac διαποδιάζειν. Simileque verbum *tripedare*. Gloſſ. Cyr. τριποδίζω, *tripedo*, τριπόδιον, *tripedium*. Sed Feſtus *tripudium* dici putat, quaſi *terripavium*, ſive, ut in MSto eſt, *terripuvium*, quia *terra pedibus pavitur*, id eſt, *caditur*. Nam *pavire* idem ac παίειν, *ferire* : unde *pavor*, *pavimentum*, *depuvere*, & alia. Eſt & auguralis vox, quomodo uſus Tullius, II. de Divinat. Ubi & etymon antea allatum ponit : *Sed quia*, inquit, *cum paſcuntur, neceſſe eſt aliquid ex ore cadere, & terram pavire, terripavium primo, poſt tripudium dictum eſt*.

TRIREMIS olim fuit *triresmos*, quod legitur in baſi columnæ Duillianæ : *S* interjectum, qua ratione dixere *duſmus*, *caſmo*, ſexcentaque alia. Etſi autem non abludit a Græco τριήρης, quod ab ἐρέσσω, id eſt, *remigo* ; unde & διήρης, *biremis* : non tamen inde originem trahit : ſed ortu plane Latinum eſt : quando dicimus *biremis*, *triremis*, *quadriremis*, a *duobus*, *tribus*, *quatuor remorum ordinibus* ; ordinibus, inquam, non in longum, in quo & viri longe doctiſſimi falluntur, ſed in altum, hoc eſt, a numero tabulatorum, quod manifeſte docet vetus ναυτικῶν ſcriptor, cum ait, fieri κατὰ τοὺς στίχους κατὰ τὸ ὕψος ἐπ' ἀλλήλους, *ſecundum verſus alium alii juxta altitudinem incumbentes*. Itaque in *triremibus* imus ordo erat propior aquæ, ſuperior propior foris navis, medius inter imum & ſupremum. Remiges imi θαλαμῖται vocabantur, medii ζυγῖται, ſummi θρανῖται. Formam videre potes apud Baifium, quamquam is non recte ſatis hanc rem explicat. Nam cum bene docuiſſet *biremem* veterum eſſe, in qua ſuperior ordo ternis, inferior binis eſſet remis inſtructus : male *triremem* veterum ponens, negat eam *triremem* eſſe, cum tamen ſit triplici remorum verſu prædita. Refellit eum Virgilius, cum inquit :

. . . . *Triplici pubes quam Dardana verſu*
Impellit, triplice conſurgunt ordine remi.

Nam longitudo jacet, altitudo conſurgit ; quare intelligi non poſſunt remorum ordines in porrectum. Idem indicat hoc Lucani, lib. III. de quadriremi.

Quoſque quater ſurgens exſtructi remigis ordo
Commovet, & terno conſurgunt ordine remi.

Idem quoque confirmat, quod de quinqueremibus ſic ſcribit Vegetius : *quinos ſortiuntur remigum gradus*. Nam gradus in altum ſunt, non in longum. Et hæc, & longe plura de *triremibus* aliiſque veterum navibus in tabulata conſurgentibus legere potes apud Joſephum Scaligerum, animadverſionibus Euſebianis, ad annum MCCXX p. LXII. & LXIII.

TRISTIS, juxta Papiam, quaſi *tritus*, quia *triſtis* ſit animo contrito. Sed non dubito, quin *triſtis* ſit a τρέσας, quod Heſychius exponit δειλός, hoc eſt, *timidus*. Nempe a τρέω, *tremo*, *formido*. Etſi nec abſurde deduxeris a θράσσω, hoc eſt, ταράσσω, *turbo*. Ut apud Maronem,

. . . . *Triſti turbatus tempora bello*.

Vel, quod non diſplicet, a τρίζω *ſtrido*, unde τρισμὸς ὀδόντων, *crepitus dentium*, ut proprie *triſtis* dicatur, *qui præ mœrore horret totus, ac ſtridet dentibus*. Τρίζειν vero eſt a ſono, ut & *ſtrideo*. Niſi Latinum a Græco eſſe malis.

TRIUMPHUM quidam putarunt origine Latinum : quos inter Tranquillus, Iſidoro teſte, lib. XVIII. cap. II. Sed dubitandum non eſt, quin ſit a Græcis, non quidem a *tris*, id eſt, *ter*, & *phonos*, id eſt, *ſonus*, quia tres canerent, vel tripliciter canebatur ad laudem victoriæ : ut ridicule ſcribit Toſtatus in I. Sam. cap. XXX quæſt. XIV. ſed neque a θριάμβῳ, hoc eſt *exultatione*, quod loco ante memorato cenſet Iſidorus : neque ab ἀμβαίνω, hoc eſt, ἀναβαίνω, *aſcendo*, quia *triumphantes* in locum altum aſcenderent, quo ab omnibus conſpicerentur : verum a θρίαμβος, ut agnoſcit quoque Varro, lib. V. de L. L. Θρίαμβος autem (ut Zonaras ſcribit in Diocletiano) venit a θρῖα, quo proprie *ficorum folia* deſignantur : generatim autem *quævis folia* intelliguntur : Primus enim *triumphavit* Bacchus, cujus milites poſt victoriam Indicam *triumphanti* acclamabant vultum foliis ficulnis cooperti. Hoc ſi etymon placet, vel duæ poſtremæ ſyllabæ erunt vocis productio : vel poſterior compoſiti pars

erit

erit ἀμφὶ, hoc eſt, *circum*, quia tempora cingerent foliis. Addit ibidem Zonaras, alios θρίαμβον dictum velle a τρία, quaſi τρίαμβον, quia qui *triumpharet*, *trium* judicio honoraretur, nempe exercitus, ſenatus, & populi, qui omnes de *triumpho* decernebant. Ac hæc quoque cauſa Suetonium movit, ut a *tribus triumphum* deduceret, Iſidoro teſte. Apud Etymologum legimus, Bacchum proprie dictum θρίαμβον, quaſi θυρίαμβον, hoc eſt, ἐπὶ τῶν θυρῶν, τιγχίνω, ἢ λόντων ἀναβαίνοντα. Quin neque deſunt, qui θρίαμβον dici velint, quaſi τριῶν ὀμφὴν, quod plebs, equites, Senatus ter *io* dicerent. Vide plura apud Suidam & Etymologum, ac imprimis Cæſarem Bullingerum, cap. xv. libri de ſpoliis bellicis.

TROCHILUS, τροχίλος, *avis*, de qua ſcite Ammianus lib. xxii. Nomen ἀπὸ τοῦ τρέχειν. Ejus diminutivum *trochiliſcus*. Hac voce uſum putat Caſaubonus poëtam eum, cujus jambicos dimetros in apologia adducit Appuleius. In vulgatis eſt *trochiſcili*. *Trochilus*, *rex* avium in Italia vocabatur, ut Plinius refert, lib. viii. cap. xxv. & lib x. cap. lxxiv. Neque propria hæc Italorum appellatio. Nam ſimiliter vocarunt Græci, Ariſtoteles in Hiſtor. Animal. lib. ix. cap. xi. de *trochilo*: Καλεῖται δὲ καὶ πρέσβυς καὶ βασιλεύς· διὸ καὶ τὸν ἀετὸν αὐτῷ φασὶ πολεμεῖν. *Vocatur idem & presbys, & rex: eoque aquilam pugnare cum eo referunt*. Πρέσβυς dicitur eadem mente, qua βασιλεύς. Nam juxta Heſychium, Πρέσβυς, ἔντιμος, βασιλεὺς, ἄρχων. Apud eundem Heſychium legere eſt, Σπιγγος, ὁ πρεσβυς. Et proxime ante hæc verba, Σπίγγυλος, ὀρνιθάριον ἄγριον. Quare aſſentio Salmaſio, qui cenſet τροχίλον & σπίγγυλον eandem eſſe avem. Nempe ex πρεσβυς Æolice β in γ converſo, & ſimul metatheſi facta, eſt σπίργυς, unde diminutive σπίργυλος, & Æolice σπίργυλος. Ex eo, quod dicerent *regem avium*, compoſita voce & diminutione eſt *regaviolus*, & fortaſſe etiam altera diminutione *regaviliolus*. Gloſſ. Phil. *Regaviliolus*, Σπίνος, *Regauſolus*, βασιλίσκος, ὀρνίθιον. Ubi pro *regauſolus* legendum *regaviolus*. Pro *i* irrepſit *ſ*, facili errore. Sed quod *regaviolum* exponit σπίνον, id verum non puto, quia σπίνος eſt ſpulin γένος. Unde Gloſſ. Cyrilli: Σπίνος, σπινθὸς, *fringillus*. Nempe haut inſolens eſt Grammaticis confundere avium nomina. Apud Suetonium in Julio cap. lxxxi. avis hæc *regaliolus* vocatur. Sed corrupte, ut puto. Nam *regaliolus* eſſet a *regalis*, quod eſt βασιλικός. At avis ea vocatur βασιλίσκος, quod valet *regulus*. Itaque & in Gloſſ. Cyr. ubi vulgo eſt, βασιλίσκος, *regula*, reſcribendum *regulus*. Nempe ſcriptum erat *regulus*. Unde *regula* fecere.

TROCHLEA ex τροχιλέα. Gloſſ. Phil. *Tregala* (ſcribe *trochlea*,) τροχιλέα, χαλίς. Sed uſitatius, quod apud Pollucem, lib. x. cap. vi. ſcribitur τροχαλία. Eſtque a τροχαλὸς, *rotundus*, *volubilis*. Eſt autem *trochlea* machina tractoria continens rotulam æneam, ligneamve, (cui proprie *trochlea* nomen competit) axiculum per eam rotulam trajectum, & funem, qui circa rotulam currit. Exemplum ejus in puteis habemus. Belgæ vocant *een katrol*. Lucretius lib. iv.

Multaque per trochleas, & tympana pondere magno
Commovet atque levi ſuſtollit machina niſu.

Trochlea ab aliquibus *rechamus* dicebatur. Vitruvius, lib. x. cap. ii. *Alligatur in ſummo trochlea, quam etiam nonnulli rechamum dicunt*. Cælius Rhodiginus, lib. xxvi. cap. xxix. *rechamum* [*artemona*] dici putat ἀπὸ τοῦ ῥηχμοῦ, id eſt, *ſciſſura*, quia nempe truncus, in quem orbiculi inſeruntur, excavatur, & quodammodo ſcinditur. Nec etymon hoc in Vitruvianarum vocum explicatione aſpernatur Bernardinus Baldus.

TROCHUS. Græce τροχὸς, ἀπὸ τοῦ τρέχειν, quod a דרך, hoc eſt, *calcare*, *iter agere*. Cave *trochum* cum *turbine* confundas. Nam *turbo*, ſive *turben*, Græce βέμβιξ, at τροχὸς eſt *circulus* ſive *rota*, quam pueri impulſu circumagebant. Monuit id jam olim Calderinus, ad Martialis Apophoreta. Quare mirum tantum eſſe pædagogorum ſtuporem, ut hodie quoque in Dionyſio Catone, cum præcipitur pueris, ut *trocho* ludant, *turbinem* ſignificari velint. Atque id cauſæ eſt, cur nec hoc heroën Joſephum Scaligerum monere eos puduerit in ſuis ad Dionyſium notis. Imprimis autem videndus Mercurialis, lib. iii. de arte Gymnaſtica, cap. viii.

TROIAE, ſive *Trojanus* ludus, erat equeſtris puerorum ludus in circo agi ſolitus, nomenque ex eo ſortitur, quod a *Trojanis* eum accepiſſent Romani; ut quem Æneas primus inſtituerit in Sicilia, ad filii Aſcanii puerorumque cæterorum exercitationem. Ejus luſus rationem ac modum deſcribit Maro, v. Æneidos. Servium ibi vide, qui ait originem ejus ludi a Suetonio Tranquillo expreſſum eſſe in libro, quem ſcripſerat de puerorum luſibus. Qui vero Cæſarum Romæ eum exhibuerint, docebit Onuphrius Panvinus, lib. ii. de ludis Circenſibus, cap. ix.

TROPAEUM, τρόπαιον, unde & recte hæc vox in antiquis codd. ac monumentis ſcribitur ſine adſpiratione: quemadmodum Pierius monuit, ad iii. Georg. & x. Æn. Non audiendus Marcellus Donatus, qui notis in Suet. multus in eo eſt, ut doceat *trophæum* per *ph* ſcribi debere. Atqui *trophaeum* eſt a prava conſuetudine, qua nimius inducebatur adſpirationis uſus, adeo ut quoque dicerent, *chorona*, *chenturio*, *chommoda*, quod in Arrio ridet Catullus. Etymon quoque repugnat. Nam eſt τρόπαιον a τροπὴ, quo ſignificatur *fuga hoſtium*. Quare non magis *trophaeum* dicendum, quam *trophi* pro *tropi*, quod ejuſdem originis. Dixeris fortaſſe π hic mutari in adſpiratam, eodemque modo ῥίπαια ὄρη dici Latinis *Riphaeos montes*, Βόσπορον, *Boſphorum*, ac Gallos ſimiliter a *canis* dicere *chien*, a *caput chef*, non a κεφαλή. Sed parum veriſimile eſt, Romanos idem feciſſe in *tropaeum*. Nam ſi adſpiraſſent derivata a τρέπω, confudiſſent ea cum derivatis a τρέφω. Et ſi libb. vett. non creditur, ſaltem fides habeatur lapidibus vetuſtis: inter quos ille ipſe a Donato adductus, ubi eſt: ARCUM SIMULACRIS EOAUM TROPAEISQUE DECORAT. De *tropaeis* vide Cæſarem Bullingerum, cap. iii. libri de ſpoliis bellicis.

TROPICUS *circulus* a *ſolis reverſione*, quæ Græcis τροπαί. Gloſſæ Cyr. τροπαὶ χειμεριναὶ, *bruma brumalis*. τροπαὶ θεριναὶ, *ſolſtitiale ſolſtitium*. Fortaſſe metaphora ſumta a *circenſibus*, ubi *metae flexura* τροπὴ vocatur, unde Manilius *cancri tropicum* deſcribens, & ejuſce nominis cauſam adferens, quo in metaphora perſiſtat, alias etiam *circi* voces uſurpat, ut ſunt *meta*, *aſtus fervidus*: quas *circis* convenire, vel ea prima Horatii oda conſtat. Manilii verſus ſunt iſti:

Alter ad extremi decurrens ſidera Cancri,
In quo conſummat Phœbus lucemque diemque,
Tardaque per longos circumfert lumina flexus,
Æſtivum medio nomen ſibi ſumit ab aeſtu,
Temporis & titulo potitur, metaque volantis
Solis, & extremos deſignat fervidus aſtus.

TROSSULI de voce ſic Feſtus: *Troſſuli equites dicti, quod oppidum Tuſcorum Troſſulum ſine opera peditum ceperint*. Et Gloſſæ vett. in Perſium editæ a Pithœo. *Troſſulum oppidum fuit Hetruriæ, non longe a Volſcis. Hoc equites Romani ſine peditibus expugnaverunt Numio quodam duce, unde equites Troſſuli dicti ſunt*. Hæc quidem propria ſignificatio. Sed poſt ita vocati omnes, *qui cultu vitaeque genere aliis antiſtare conarentur*. Sic uſus Varro Seſquiulyſſe apud Nonium:

Nunc emunt troſſuli nardo nitidi vulgo Attico talento equum.

Perſ. ſat. i.

. . . . . *Unde iſtud dedecus, in quo*
Troſſulus exultat tibi per ſubſellia levis.

Et Seneca epiſt. lxxxvii. *O quam cuperem illi nunc occurrere aliquem ex his troſſulis in via divitibus!* Hæc ſignificatio induxit Nonium, ut ſcriberet *Troſſulos* quaſi *toroſulos* dici. Nec dubium, quin eodem reſpexerit Gloſſographus antiquus, cum ſcripſit, *truſulus*, ὁ ἐν μηρῷ παχύς. Sane Belgis quoque homo iſtiuſmodi *trouſſel* vocatur. Quia autem *troſſuli*

ros

vox in malam partem accipi ceperat, hinc factum videtur, ut equites nominis bujus puderet, eos præſertim, qui veram nominis cauſſam ignorarent. Adducam hac de re illuſtrem Plinii locum e libro xxxiii. cap. ii. *Quin etiam ipſum equitum nomen ſæpe variatum eſt, in his quoque qui ad equiliqnum trahebantur. Celeres ſub Romulo regibuſque appellati, deinde Flexumines (al. Flexumentes,) poſtea troſſuli, cum oppidum in Thuſcis citra Volſinios paſſuum ix. M. ſine ullo peditum adjumento cepiſſent ejus vocabuli: idque duravit ultra C. Gracchum. Junius certe, qui ab amicitia ejus Gracchanus appellatus eſt, ſcriptum reliquit his verbis: QUOD ad equeſtrem ordinem attinet, antea troſſulos vocabant, nunc equites vocant: ideo quia non intelligunt troſſulus nomen quid valeat, multos pudet eo nomine appellari: & cauſſam quæ ſupra indicata eſt, exponit, invitoſque etiamnum tamen troſſulos vocari.* Hæc Plinius. Et ſane vel ob Junii Gracchani antiquitatem hæc nominis ratio in controverſiam vocari minime debet: quamquam Nonio ſubſcribere quoque videatur illuſtris Scaliger ad Feſtum. A *troſſulis* dicta *trabea troſſula*, quia hac equites induti erant, unde *trabeata agmina* pro *equitibus* dixit Papinius in Epulo Domitiani. Vide aliquid hac de re in *Trabea*.

Trua eſt *ingens cochlear*, quo cibus in ollis inter coquendum agitatur. Græcis dicitur τορύνη. Ariſtophanes Avibus:

Ἔτνους δ' ἐπιθυμεῖ, δεῖ τορύνης καὶ χύτρας.

quem ad locum ſic Scholiaſtes: Τορύνη λέγεται τὸ κινητήριον τῆς χύτρας. Eodemque modo interpretatur Suidas. Id vero Latinis *truam* eſſe, docent hi verſus Titinnii Setina, apud Nonium:

Sapientiâ gubernator torquet navem, haud valentiâ.
Cocus magnum ahenum, quando fervit, paulla confutat trua . . . .

Et ſane, etſi apud Varronem, iv. de L. L. legam, *trua, quod truolat eo aqua*: ac Nonius *truam* a *terendo* dictam putet: tamen longe veriùs puto, *trua* contractum eſſe ex τορύνη. Sed τορύνην a *terendo* dici verum eſt. Nam *terere* Græcis τορεῖν, unde τορύνη, quia pleraque hoc inſtrumento in ollis inter coquendum terere ac comminuere ſoleant. A *trua* ὑποκοριστικῶς factum *trulla*, ut cenſet Nonius, idque præeunte Varrone, cum iv. de L. L. ait: *Trulla a ſimilitudine truæ, quæ quod magna, & hæc puſilla, ut truula.* Quibus mox ſubjicit: *Ab eodem eſt appellatum trulleum; ſimile enim figurâ, niſi quod latius concipit aquam, & quod manubrium cavum non eſt, niſi vinaria cella acceſſit.* Gloſſ. Phil. *Trulleum, & guttum & aquiminale*, χέρνιβον ξεστίον. Gloſſ. Cyr. χερνίβιον, *trulleum*. A *trulla* eſt *trulliſſare*, *trulla* inducere tectorium: unde *trulliſſatio*. Uſus *trulliſſandi* vocabulo Vitruvius, lib. vii. cap. iii. & iv. Græci id dicunt κονιᾶν & παραχρίειν. A *trua* quoque eſt verbum *truare*, hoc eſt, κινεῖν, ut cum *trua* movetur olla. Ab eo eſt *amtruare*, hoc eſt, *circumvolvere*. Indeque *redamtruare*. Eſt hac de re illuſtris locus apud Feſtum, ſed corruptiſſimus, quem apponam, prout eum reſtituit Scaliger: *Redamtruare*, inquit, *dicitur in Saliorum exultationibus, cum præſul amtruavit, quod eſt, motus edidit, & refrruntur invicem iidem motus. Lucilius*:

Præſul ut amtruat, inde & volgu' redamtruat olli.

Paccuvius:

. . . . Promerendæ gratiæ
Simul cum videamus Grajos nihil mediocriter
Redamtruare, opibuſque ſummis perſequi.

Hactenus Feſtus. Vide ſupra *Andruare*, & *antrum*. Cave autem confundas *trua* & *truo*, quomodo dictus qui enormem haberet naſum. Cæcilius:

Pro Di immortales? unde prorepſit truo?

Afranii quoque verſum ita emendabat Janus Gullelmius, lib. i. Veriſ. cap. ix.

Quam ſenticoſa verba pertorquet truo!

In vulgatis eſt *turba*; pro quo quidam *lupa* legendum judicarunt. In Gloſſario quoque veteri legendum putat B. Vulcanius: *Truo*, ὀνοκρόταλος. Ubi vulgati codd. *tribuo*, *tinuero*, ὀνοκρόταλος.

Trutta (pro quo & *tructa* & *tructa* & *trutta* legitur) Græce eſt τρώκτης, unde & nomen. Gloſſ. vett. τρώκτης, *trutta*. Τρώκτης vero eſt a τρώγω, ac *voratorem* ſive *comeſtorem* ſignificat, unde Heſychius exponit φάγος. Sane intermedius eſt is piſcis inter *ſalmonem* & *ſalarem*, quem *rapaciſſimum* appellat Sidonius l. ii. ep. ii. Iidem *varii* dicti, quia *ſtellati*. Iſidorus, lib. xii. cap. vi. *Varii a varietate, quos vulgo tructas vocant.* Meminere & *tructarum* Ambroſius, Hexaëmeron lib. v. cap. iii. & Gregor. Turon. de Lemano lacu, lib. i. de miraculis, cap. lxxvi. in fine. Vide Geſnerum de piſcibus: Scaligeri Auſonianas Lect. lib. i. cap. iii. & imprimis Savaronem ad Sidonii lib. ii. ep. ii.

Trudo proprie de *plantis* dicitur, ut Jul. Scaliger monuit ad Theophraſti de cauſſis plant. lib. i. cap. x. Vult enim ſic dici, quaſi *terra edi*: atque ideo dicere Maronem, ii. G.

Truditur e ſicco radix oleagina ligno.

Saltem veriſimilius hoc, quam ut *trudo* ſit quaſi *tero manibus*: ut Perottus ait. Interim maxime placet, ut *trudo* ſit a τρύω, id eſt, *tero*, *terebro*, *pertundo*, *affligo*, *vexo*. *D* inſertum, ut a τένω Æolico, *tendo*; a τομέω, *tondeo*, &c. A *trudendo*, ut eſt apud Iſidorum, lib. xviii. cap. vii. *trudes* dicuntur conti præacuta cuſpide, quibus naves, aliaque repelluntur. Si antiquis quibusdam codicibus MSStis fides, atque Iſidoro etiam, uſus ea voce fuerit Maro, v. Æn.

Ferrataſque trudes . . . .

ubi vulgo *ſudes*. Nec obſtat, quod prior in *trudo* producatur, cum & a *duco*, quod priorem habet longam, *duces* dicamus, non reſervata quantitate primogenii. A *truſum mola* dicitur *truſatilis*, quæ manibus protruditur, unde & *manualis* vocatur. Onomaſt. *Truſatilis*, ἀγός. Gloſſ. Cyr. χειρόμυλον, *mola manualis*. Pro *obtrudo* etiam *obſtrudo* dixere veteres: Feſtus docet id notare *avide cibum gulæ infercire*. Præter Titinnium, de quo auctor Feſtus, etiam uſus Plautus Amphitr. ſed extra cibum, ac generatim pro *trudendo infercire*. Videtur autem ex hac voce colligi poſſe, antiquos, ut *abs* pro *ab*, ſic *obs* pro *ob* dixiſſe. Sed magis veriſimile ſit *S* eſſe inſertum: ut *pœſna* dixere pro *pœna*, *caſmo* pro *cano*, *duſmus* pro *dumus*, &c.

Truncus, *quod amputatis ramis in arbore relinquitur*: *cadaver* item *capite præciſo*. Unde *truncare*, aliquid *truncum reddere*. Quidam, ut Perottus ait, deducunt a *tero*. Sed quanto melius ἀναλογία ſervetur, ſi derives a τρύχω, quod & ipſum notat *tero*, *attero*: item *abſumo*, *accido*, *vexo*? Vel κατὰ μετάθεσιν ſit a τρύχνος, quomodo Græcis *truncum* dici, auctor eſt Heſychius. A *truncus* eſt *trunculus*, ἀκρεμόνιον, item *trunculi*, ea trunculis edulia.

Trutina a τρυτάνη, α in *i* converſo, quomodo a κάναστρον eſt *caniſtrum*; a σταλάζω, *ſtillo*, &c. τρυτάνη, a τρύω, hoc eſt, *tero*: quia τρίβεται τῷ βάρει τῶν ὄγκων, ut monet Euſtathius. Vetus Perſii interpres ad illud ſat. i.

. . . . Examenve improbum in illa
Caſtiges trutina:

monet, *Trutinam eſſe foramen, intra quod eſt lingula; de qua examinatio eſt.* Sed pro *ſtatera* manifeſte accipit Vitruvius lib. x. cap. viii. *Id autem ex trutinis, quæ ſtateræ dicuntur, licet conſiderare.* Similiterque uſi Cicero, Juvenalis, alii etiam Græci, ut Demoſthenes pro corona: ὥσπερ ἂν εἰς ἐν τρυτάνῃ ῥέπων ἐπὶ τὸ λῆμμα συμβεβλήκασι.

Trux quaſi *dorax*, ſi vere Becmanus deducit a דרך, id eſt, *transfodit*, *transfixit*. Sed quid ſi potius dicamus, corruptum eſſe ex ταυθρός, quod Heſychius exponit χαλεπὸς ὠμός, στυγνὸς τὴν ὄψιν, vel ex τραχύς, *aſper*? vel quid ſi derivemus a τρύχω, quod ſignificat *tero*, *attero*, *vexo*, *affligo*? Et ſane poſtremum hoc imprimis magis placet prioribus. Sed maxime omnium, ut ab *atrox* fiat per ἀφαίρεσιν, ut ab ἀμέλγω, *mulgeo*: quomodo & *ſparagi* pro *aſparagi* dixere, ut videre ex Varrone eſt apud Nonium. Item, *prugnus* pro *aprugnus*; de quo Feſtus

Feſtus in *Prugnus*. A *trux* eſt derivatum *trucido*. Ac forte non eſt derivatum ſimplex, ſed compoſitum a *truciter* & *cædo*. Nam & alia ſunt quæ conjugationem verbi ſimplicis non retinent. At Papias non audiendus, qui *trucido* dici ait, quaſi *truncando cædo*.

TRVXALIS, ſi ita recte ſcribitur, erit a τρύχω, *attero*, *conſumo*. Plin. lib. XXX. cap. VI. *Eſt animal locuſtæ ſimile pennis, quod truxalis Græce dicitur. Latinum nomen non habet, ut aliqui arbitrantur: nec pauciores hoc eſſe, quod gryllus vocetur*. Sed Ælianus in hiſtor. anim. lib. VI. cap. XIX. vocat τρωξαλίδα. ut & Latinis *troxalis* ſcribendum videatur. Niſi placet *o* in *u* abire, ut ſæpe. Dicere τρωξαλίδα a τρώγω, *edo*: quomodo & inde τρωξάρτης nobilis mus in batrachomyomachia, quia τρώγει ἄρτον, *rodit panem*: quomodo & filius ejus ψιχάρπαξ jactat ibidem ſe non more aliorum murium veſci raphanis & ſimilibus plantis; verum ὅσσα παρ' ἀνθρώποις τρώγεται ἔδεα, *quibus mos veſci hominibus*.

TRYGON, τρυγών. Proprie ita vocatur *turtur*, quia voce ſua τρύζει. Pleriſque enim avibus appellatio eſt a ſono, quem edunt, ut Varro indicat in libb. de L. L. Sed κατὰ μεταφορὰν nomen hoc impoſitum *paſtinacæ piſci*, ſive a *colore turgi*, ſive potius, quia *quaſi expanſis alis turturem nonnihil refert*. Qua de re vide quæ diximus in *Paſtinaca*. Meminit Auſonius, qui primam corripit, epiſt. V.

Letaliſque trygon . . . .

Niſi:

Letalis trygon.

ſcripſit. Sane Nicander & Oppianus corripiunt. De piſce hoc præ cæteris Rondeletium adi. Sed quod ait, duo ejus eſſe genera, quæ a Burdigalenſibus & Aquitanis *tare rande*, & *tare franche*, appellentur: id cognoſcere ſe potuiſſe negat Elias Vinetus, qui Burdigalæ matheſin & humaniores literas multos annos docuit: quippe & Burdigalenſibus, & Boïenſibus, cum Medulenſibus, vocari *paſtenagas* ex Latino *paſtinaca* nomine.

T V

TV eſt a Dorico τύ. Dores enim mutant σ, in τ. Itaque & pro σὸς dicunt τεός, unde Latinum *tuus*: niſi ſimplicius ſit dicere, ut a *me* eſt *meus*; ſic a *tu* eſſe *tuus*. Τὸ vero ab Hebræo אתה per aphæreſin. A *tu* olim fuit genitivus *tis*, unde dativus *ti*, & inſerto *B tibi*. Uti a *mis mi*, & inſerto *H mihi*, & accuſativus *te* a Dorico τὲ pro σὲ, uti *me* a μὲ pro ἐμέ. A *tuus* eſt *tuatim*, hoc eſt, *tuo more*. Plautus Amphitr. II. 1. *Jam tuatim facis*, id eſt, *prout ſoles*.

TVBA, quia *tubum* refert. Hinc *tubicen* σαλπιγκτὴς, ut exponitur in Gloſſis. Sed latius extenſam vocem docebit Feſtus: *Tubicines*, inquit, *etiam ii appellantur, qui ſacerdotes viri ſpecioſi, publice ſacra faciunt, tubarum luſtrandarum gratia*. Ab ea tubarum luſtratione *tubiluſtrum*, vel *tubiluſtrium*. Varro, lib. V. de L. L. *Tubiluſtrium, quod eo die in atrio ſutorio ſacrorum tubæ luſtrantur*. Fiebat ea luſtratio agna, ut ex ruderibus Feſti colligitur. Idque X. Kal. Apr. & X. Kal. Jun. ut e Faſtis cognoſcitur. Ovid. lib. III. Faſt.

Summa dies a quinque tubas luſtrare canoras
Admonet, & forti ſacrificare deæ.

Idem, lib. V.

Proxima Vulcani lux eſt, tubiluſtria dicunt:
Luſtrantur puræ, quas facit ille, tubæ.

† TVBAM a Tuſcis ad Romanos tranſiviſſe, res eſt apud omnes trita. Nec tantum inſtrumentum, ſed & vox ipſa eſt Tyrrhenica. Nam ita uſuvenit, nova ut inventa ſimul cum ipſo vocabulo ex populo inventore accipiantur: ſicuti infra de *Toga* diſputabam. Itaque cum TVBA in Latio etymon ſuum non reperiat (quia fruſtra ſunt, qui cum Voſſio *Tubam* a TVBVS deducunt) quid aliud credi poteſt, quam *Tubam* quidem ipſam, ejuſque uſum ex Oriente (ubi in Sacris litteris plurimis in locis memoratur) in Latium allatum? Poſtea vero quam *Tuba* cum ſuo nomine huc fuit invecta; quid mirum, ſi quidquid tubae ſimile occurreret (cujuſmodi ſunt ceteri canaliculi ad tranſmittendum liquorem idonei) ea res *Tubus* vocaretur? Ergo *Tubi* vox nec in Latio nec uſquam alibi originem nanciſci niſi a *Tubae* vocabulo, poteſt. At ipſum *Tubae* nomen ex pluribus Orientis vocabulis repetere originem valet: de quo jam videamus. Ac primum ſi cupias ex Hebraeo ſermone deducere, poteris a שופר *ſophar* (quod pluries in Hebr. *Tubam* ſignificat) arceſſere, mutata tamen de more litterâ *Sin* in *Tau*, & tenui *Pe* in mediam *Beth*. Verum ne quem litterarum in hac etymologia mutationes offendant, memet ad meliora converto. Poteſt enim *Tubae* nomen a Syra lingua deduci, in qua טובא *tube* eſt *fama* ſive *nuntius*, verbum vero טבב *tebab* eſt *famâ ſpargere* ac divulgare: ex quo cognoſcimus hoc, quod apud nos antiquiſſimo more Famae tuba tribuitur, nec ex alio quam tubae ſymbolo in antiquiſſimis anaglyptis Fama dignoſcitur, hoc ex Oriente fuiſſe primitus propagatum. Eſt & Chaldaicum ſimulque Syriacum thema יבב *jabbeb*, quod eſt *clangendi* verbum in Targumim apudque Syros uſitatiſſimum. Hinc fit apud Chaldaeos יבבא *jabbaba*, h. e. *clangor*: qui clangor Syris יבבא *jubaba* dicitur. Eſt autem in hiſce Orientis linguis regulare, ut quae verba in prima radicis *Jod* habent, inde orta nomina *Jod* quidem in V mutent, ac T initio vocis aſſumant. Itaque ex ea radice non niſi ſecundum analogiae canones fiet תובבא TVBBA, ſive *Tuba*: illud ipſum ſcil. de quo quaerimus, *clangendi* inſtrumentum.)(TIBIA ſive indidem eſt unde TVBAM deduximus, ſive eſt a Chald. שאובתא *ſuubta* (quod pro *tibia* aliove ἐμπνευστῷ inſtrumento uſurpatur in *Targum* Jonatham Deut. XVI. 14.) mutato *Sin* in *Tau*, quod Chaldaei Syrique peculiare habent. At dices ne ſic quidem τὸ *Tuubta* ad TIBIAM ſatis accedere. Ajo, ex eadem rad. oriri etiam Chaldaicum שאוב *ſiub* i. e. *flatus*: ex quo mutato Chaldaice ſibilo in T, & abſorpto *Aleph*, fiet TIB, ac deinde producto vocabulo, TIBIA. Adhaec poteſt & indidem *Tibia* fieri, unde *Subulonem* ſupra in loco pag. 689 derivavimus, tantum *Shin* in *Tau* commutato, quod Chaldaei & Syri conſueverunt. Poſtremo poterit *Tibiae* ἔτυμον a Syria peti; apud quos צפונא, *ſiphuno* & צפוניא, *tsphonia* ſunt inſtrumentorum ἐμπνευστῶν nomina (de quibus vide dicta in Exercitatione ad Dan. III. 5. ubi de Danielica *Siphonja*) ac peculiariter *tephonja* eſt *Tibiae* vocabulum: in quo quidem Danielicus textus *Tſade* in *Samech* mutavit, non praeter morem. Sed Tuſci τὸ *Tſade* libentius per T efferre amabant, ut in *Atria* diximus. Hinc fiebat *Tiphunja* & (littera P in B commutatâ) *Tibunja*, ac demum eliſo *Nun* radicali, *Tibia*. Dixi *Nun* radicale eſſe, quia venit a צפן quatenus ſignificat *flare*, uti dictum in dicta Exercitatione Danielica, & nos loco ſuo in TYPHON.)(At FISTVLA, quae ex junctis calamis compingitur unde fiet? An a verbo פיס *phis*, quod apud Targumiſtas ſaepiſſime reſpondet Hebraeo verbo חלל? Ac ſicuti ab hoc fit חליל *chalil* i. e. *fiſtula*, ſic ab illo additis formativis duabus litteris ortum fuerit Tuſcum FISTVL. Aut vero erit a Chald. פוש *phus*, quatenus *reſpirandi* ſive *flandi* ſignificationem obtinet: nam ſicuti ab hoc verbo *phus* manavit meo judicio Graecum φῦσα & φυσάω *inflo*; ſic indidem & FISTVLAE vox oriri potuit. Sed priorem etymologiam praefero. At Graecum σῦριγξ eſt a Chald. שרק, *ſerak* quod eſt *ſibilare*; a quo verbo naſcitur Chald. *Maſrokita* i. e. *fiſtula*, quo & Syri utuntur.)(Poſtremo GINGRIATOR, GINGRINAE & verbum GINGRIRE (de quibus Feſtus) tibicinum ac tibiarum ſunt vocabula; quae ab Oriente Tuſci in Latium, Aeoles vero ſive Pelaſgi in Graeciam detulerunt: nam de γίγγρας eſt etiam apud Pollucem, Athenaeum, Heſychium, Euſtathium multa mentio. At de *Gingris* nihil me attinet dicere; quia

ejus Orientalis origo eſt a Bocharto illuſtrata, quem vide in Chanaane pag. 727. 62. MAZOCHIVS.

TVBER, ſive pro *callo terræ*, ſive pro *humani corporis tumore* ſumatur, a *tumeo* fit; ut a *facio faber*; ab *humeo huber*, ſeu *uber*, a *glubo*, *glaber*; & ſimilia non pauca. Donatus, in And. act. I. ſc. II. *Tuber eſt genus cibi collectum ex tumentibus & quaſi prægnantibus arenis*. Iſidorus, lib. XVII. cap. X. *Tubera tumor terræ prodit, eaque cauſſa nomen illi dedit*. Videtur uterque putaſſe *tuberi* nomen eſſe a *tumore terræ*, ubi creſcit. Sed potius cenſeo, ex eo ita dici, quia *fructus* ille ſit *globoſus* ac *tuberoſus*. Eleganter Appuleius in Floridis: *ubi uber, ibi tuber*. Quod proprie fit, ubi ſoli ubertas, ibi & calli quidam. Eo ſignificatur, (ut Appuleii verba reſervem) *in ampliſſima quaque lætitia ſubeſſe quampiam vel parvam querimoniam, conjugatione quadam mellis & fellis*. A *tubere* dicti *Tuberones*, ut a *piſis Piſones*, vel a *naſo Naſones*. Sed Onomaſticon etiam *tubero* verbum agnoſcit. Nam *tubero* exponit φυματίω.

TVBVRCINOR, λαφύσσω, ut exponit Onomaſticon: ſive *raptim comedo*, Nonio interprete: qui & ita eo uſos docet Titinium, Turpilium, Plautum. Uſurpat etiam Appuleius in VI.

Prandio raptim tuburcinato.

Perotto placet eſſe a *tumeo*. Scaligero placet eſſe a *tu*, voce nutricularum pro *cibo*. Aliqui a *tu* & *bucca*, unde *tubuccinari* ſcribunt c geminato. Alii a *tuber*, ut *tuburcinari* proprie ſit *manducare tubera*. Vel a τύβαρις, quod Polluce teſte, Doribus notabat *id, quod poſtrema conviviis inferebatur*. Ut *tuburcinari* proprie ſit, *avide vorare menſas ſecundas*.

TVBVS, *canalis teres ac concavus, qua aqua ducitur*. Gloſſ. *Tubi*, ἐξαγωγεῖς, ὑπονόμοι, σωλῆνες. *Tubus* plerique derivant a *tumeo*, ut *tuber*. Scaliger ad Varronem, & Camerarius in Problem. derivant, quia *percutiendo eſt excavatus*. Nam τύπος eſt *veſtigium quod relinquit* τὸ τύψαι, unde & nomen. A *tubus* eſt *tubulus*, canaliculus. Unde *tubulatus* apud Plinium. A *tubulus* forte & nomen *Tibullis*, ut *Tibullus* ſit quaſi *tubullus*.

TVCETVM in vett. Gloſſis exponitur ζωμὸς παχὺς, *jus craſſum*. Arnobius videtur *minutalis* genus facere, & a *tundendo* deducere. Sed aliter vetus Perſii interpres, ad illud ſat. II.

. . . . *Grandes patinæ, tucetaque craſſa.*

Tuceta, inquit, *apud Gallos Ciſalpinos bubula dicitur, condimentis quibuſdam craſſis oblita ac macerata, & ideo tota anno durat. Solet etiam porcina eodem genere condita ſervari, aut ad ſaturarum jura. Hinc Plotius Virgilii amicus in eadem regione eſt nominatus Tucca*. Intelligit *M. Plotium Tuccam*. Quare vitioſe hic legitur *Tuceta*. Sed quod *Tucca* a *tuceto* nomen eſſe ait, id Grammaticorum ſomnium merito appellat Scaliger, in animadverſionibus Euſebianis, pag. CLVII. *Tuceta* vero in deliciis fuiſſe, indicat Fulgentius Planciades his verbis: *Tuceta dicuntur eſca regiæ. Callimorphus Piſais*:

. . . . *Ambroſio redolent tuceta ſapore.*

Sed quid ſibi vult Iſidori illud in Gloſſis: *Tucetum bula condita apud Gallos Alpinos*. Num *bula* globus, an farcimen? Nam *globus* Gallis *boulet*, Germanis *bal* vel *bol*. At *farcimen* a *bolis* infartis Hiſpanis *bula*, Germanis *beuling*. Pro quo eſt, quod Papias dicat eſſe *ſalſicia*, id eſt, *ſalſa iſicia*, genus farciminis.

TVDES, quemadmodum e Feſto diſcimus, *malleum* notat, eſtque ab antiquo *tudo* pro *tundo*, quomodo & *frago* pro *frango*, & *pago* pro *pango* dicebant veteres. Sic *dedutos* a *detudo* pro *detundo*: ut in *Tundo* dictum. Vocabulo *tudes* Severum in Ætna uſum cenſebat Scaliger. Sic enim legit:

Fabriles operæ tudibus contundere maſſas
Feſtinant.

Metuo tamen ne *tudiſibus* potius, quam *tudibus*, fuerit dicendum. Nam apud Feſtum eſt *tudites*. A *tudes*, eodem Feſto teſtante, quidam dictus *Tuditanus*, quod ei *caput malleo* eſſet *ſimile*. Quemadmodum a *miles militis* eſt *milito*, ab *eques equitis equito*, ſic a *tudes tuditis* eſt *tudito*, quod proprie eſt *malleo impello*, ac *protrudo*: ſed generatim notat *propellere*, aut *extundere*. Ennius in ſecundo Annal.

. . . . *Hæc inter ſe tota vi tuditantes.*

Lucret. lib. II.

Nec tuditantia rem ceſſant extrinſecus ullam
Corpora conficere.

Uſus idem, lib. III. At *tudiculare* aliud eſt. Notat enim *commovere*, ut probat Nonius Marcellus iſto Varronis Marcipore:

Hæccine nobis, tibive tudiculaſſe?

Eſtque a *tudicula*, quo ſignificatur, quod Titinius vocat *truam*, hoc eſt, *cochlear majus*, aut ſimile inſtrumentum, quo cibi in ollis agitantur. Græci vocant τορύνην, ut quod Suidas exponat κινητήριον τῆς χύτρας. Nec, quin *trua* e τορύνη factum ſit, ambigo, adeo ut *truare* & *tudiculare* idem videri poſſint. Gloſſ. τορύνη, *tudicula*. Gloſſ. Cyr. τορυνῶ, *tudiculo, inſculpo*.

TVEOR notat *videre* & *ſervare*: ut Græcis λινόπται, quos Latini dicunt *retia ſervare*, cum proprie Græcum notet *retia videre*. Proprie autem ac primo notet *videre*, ſi ſit a θεῶμαι, ut cenſet Angelus Caninius. Nempe ε in *u* converſo; quomodo a μίνθη eſt *menta*; a θυμοῦμαι, *tumeo*; a ῥοθῶ, *roto*, &c. Malim ego a תור, hoc eſt, *exploro, inquiro*. Ac forteſſe ab eodem Græcum θεωρεῖ. Etſi putarint, proprie dici de *contemplatione rerum divinarum*. Sane inquirentis & explorantis eſt rem inſpicere ac contemplari. Ab *obtueor* eſt *obtutus*, quo præter Maronem, & alios, uſus Appuleius, I. Flor.

TVGVRIVM a *tego* deducunt. Capella, lib. III. & Priſcianus, lib. I. Aliter tamen Feſtus, qui a *tecto* deducit, uti & Opilius, qui Pomponio teſte, ait *tugurium a tecto tanquam tegularium eſſe dictum*. Niſi locus corruptus, legendumque (quæ H. Grotii in notis ad Capellam ſuſpicio fuit) *tugurium a tego, tanquam tegurium*. Locus eſt Tit. de verb. ſig. Lege CLXXX. Sane Iſidorus ſimiliter, lib. XV. cap. XII. *Tugurium caſula eſt, quam faciunt ſibi cuſtodes vinearum ad tegmen ſui, quaſi tegurium*. Ita & eſt in MSStis noſtris.

TVLLIANVM, ut e Feſto cognoſcimus, ita dictum fuit a *rege Tullio*, qui hanc carceris partem adjecit. Meminit ejus Salluſtius, bell. Catil. *Eſt locus in carcere, quod Tullianum appellatur*. Item Livius, lib. XXIX.

TVLLIVS a *tulo* ſeu *tullo* pro *tolo* vel *tollo*: unde *tetuli* & *tuli*. Nempe quia in altum aquam attollat, unde & *ſaliens* vocatur. Feſtus: *Tullios alii* (ita eſt in MSStis) *dixerunt eſſe ſilanos, alii rivos, alii vehementes projectiones ſanguinis arcuatim fluentis: quales ſunt Tiburi in Aniene. Ennius in Ajace: Ajax, miſſo ſanguine tepido tullii efflantes volant*. Ubi, ut alibi oſtendimus, *Ajax* illud delendum, quod e præcedenti fabulæ nomine irrepſit. Verſus vero ſic in numerum redigendus:

. . . . *Sanguine*
Emiſſo tepido tullii efflantes volant.

Abſque dubio verba ſunt nuncii de *Ajace*, poſtquam manus ſibi attuliſſet.

TVMOR, & *tumor*, juxta Nunneſium in Grammatiſtice eſt a θυμὸς, quo *animus* & *ira* ſignatur: forteſſe quia irati tument. Vel a דם, id eſt, *ſanguis*, quia is tumorem facit. Nempe ut ab αἷμα, *æmidum*, ita a דם, *tumidum*. Vel *tumor* ſit ab οἴδημα, *tumor*, κατὰ μετάθεσιν, quod Nuoncſius putavit: Vel potius a φῦμα, id eſt, *tumor*. Nam Latini imitantur Æoles qui φ mutant in θ, quomodo pro θὴρ dicunt φὴρ, unde *fera*: ſimileque *fumus* a θῦμα, hoc eſt, θυμίαμα, item a θύω, *fio*, unde *ſuffitus*, & alia, quæ ſuis locis adduximus. A *tumeo* forte dixere *tumus*, & hinc ὑποκοριστικῶς *tumulus*. Aut ſi *tumus* non dixere, ὁμοίως fit a *tumeo*. Eo autem a *tumore* nomen, quia eſt *eminentior terra*, ſive *terra aggeſtum*: unde Maro:

Aggere compoſito tumuli.

Gloſſ.

Digitized by Google

Gloſſ. *Tumuli*, βουνοὶ, λόφοι, τύμβοι, σωροὶ γῆς. Etiam a *tumeo tumex*. Eſt enim *tumor carnis percuſſæ*. Gloſſ. Phil. *Tumex*, σπονδὴξ, αἱματώδης τύπος. Ubi nec τύπος improbem, quod Martinio viſum.

† **Tumulo** & **Tumulus** i. e. *agger* eſt ab Hebr. תלל *thalal* ejuſdem prorſus notionis. Id autem verbum ubicumque *Dages* recipit, id Syrorum & Phoenicum more a Latinis per N (ſive ἐνδόσιμον M) compenſabatur: ut in 3 perſ. femin. pro תלה *thalla* pronuntiabatur *tumla*, &, V Tyrrhenico aſſumpto, *tumle*: itidem a תל *tal*, i. e. *tumulus*, pro תלו *thillo* i. e. *tumulus ejus*, fiebat *tumlo*: itemque in aliis. Hinc ergo manavit *Tumulo* & *Tumulus*, ac poſtea, extrito L, verbum *Tumeo*. Deinde quia T cum C millies permutatur (e. g. finita in Tius etiam in Cius deſinunt, & ſexcenta alia) pro *Tumulo* & *tumulus*, dictum eſt etiam *Cumulo* & *Cumulus*. Quae ſunt Voſſianis etymologiis haud paullo meliora, ac niſi fallor, plane veriſſima. Mazochius.

Tumultus dici putatur quaſi *timor multus*, quam Ciceroni originationem adſcribunt Lambinus aliique plurimi. Ita enim viii. Philippica legunt: *Quid eſt aliud tumultus, niſi perturbatio tanta, ut major timor oriatur, unde etiam nomen ductum eſt tumultus*. Sed omnino *ultus* in *tumultus* vocis ſolum productio eſt. Deinde ſcripſit Cicero *tumor* non *timor*, planeque dictus *tumultus*, quia *res tumeant*, hoc eſt, *malum aliquod parturire* videantur. Ita *tumendi* voce utitur Cic. epiſt. iv. lib. xiv. ad Att. *Tumentia negotia*. Et epiſt. proxima: *Ne deſerere viderer hunc rerum tumorem*. Et Propertio quoque *cuſtodum tumor* haut aliud eſt, quam *cuſtodum denſa corona*. Facit pro hac ἐτυμολογίᾳ quoque locus ille Maronis, i. Georg.

> .... *Ille etiam cæcos inſtare tumultus,*
> *Sæpe monet, fraudemque & operta tumeſcere bella.*

Nam συνωνυμία eſt in vocibus *tumultus* & *opertis bellis*, quæ *tumeſcere* dicit, ad ἐτυμολογίαν fortaſſe alludens. Proprie autem *tumultum* dicebant *bellum Gallicum*, aut *Italicum*. Hinc Cicero eadem Philippica continuo ſubdit: *Itaque majores noſtri tumultum Italicum, quod erat domeſticus: tumultum Gallicum, quod erat Italiæ finitimus: præterea nullum tumultum nominabant*. Aliter tamen interdum ipſe loquitur Cicero, ut illa pro Roſcio Amerino.

Tunc a τύνα, quod Doricum pro τότε, quomodo & πόκα dicunt pro πότε, ὅκα pro ὅτε, ἄλλοκα, pro ἄλλοτε, &c.

Tundo Angelo Caninio & Petro Nunneſio placuit eſſe a τύπτω, mutato E in V, quomodo a τεὸς eſt *tuus*; ab ἕλκος, *ulcus*; ab ἑνὸς, *unus*, &c. Sed ſignificationis diverſitas facit, ut putem, *tundo*, prius fuiſſe *tudo*, unde *tudes*, & *tudiare*: de quibus ſeparatim. N in *tundo* inſertum, ut in *frango* a *frego*, unde *fragilis*; *pango* a *pago*, unde *pagina*, &c. *Tudo* vero eſt a τυπτῶ, ejecto π, & converſa tenui in mediam. Vel potius a τυπῶ, *tudo*. Nam π interdum abit in D, vel T. Ut a *putu*, (ea eſt πόσθη) *tuta*, unde *Tutinus*, qui & *Priapus*. Notum e Feſto Mutini *Titini* ſacellum. Τυπῶ vero a תוף, *tympanum*. A τυπῶ eſt τύπος, *typus*. At a *tundo* eſt Dea *Pertunda*, quia præeſt *pertundendo tugio*. Arnobius lib. iv. *Etiamne Pertunda, quæ in cubiculis præſto eſt, virginalem ſcrobem effodientibus maritis?* A *tudo* fuit *detudes*. Gloſſ. vett. *Detudes*, μεμοθέντες. Ubi cum Vulcanio legere malim μεμωθέντες. Sane Feſtus: *Detudes eſt detunſos, deminutos*. Ubi *detunſos* dixit, ut Appuleius ait, *detunſis pedum digitis ob lapides*.

Tunica Iſidoro, lib. xix. cap. xxii. quaſi *tonica*, quia homine incedente edit *tonum*, hoc eſt, *ſonum*. Verum hæc inepta. [ex *temnicu*, nam τήμενος & τέβεννος, unde *temennice* & *tebennice*.] Melius vel a *tuendo*, vel ab *inducendo*. Varro iv. de L. L. *Tunica ab tuendo corpore: tunica, ut inducu*. Nempe ſi poſterius ἔτυμον placet, *tunica* dicetur pro *inducu*, ubi omnes literæ, ſed trajectæ. Non ſatis perſpexit hoc Becmanus, cum ait, ſi ab *inducendo* derives, duas tantum literas fore in deducto. Nam tantum opus eſt mutatione mediæ D in tenuem T. Interea agnoſco nec ἔτυμον hoc mihi ſatis probari. Angelus Caninius trajectione literarum factum ait a Græco χιτὼν ſive Jonico κιθὼν, quæ & Petri Nunneſii in Grammatiſtice ſua ſententia eſt. χιτὼν idem Caninius factum putat a Punico *qetan*, vel Syriaco *qitanu*. Sane χιτὼν omnino eſt ab Hebraeo כתנת, quod idem ſignat. Ac ab eodem fortaſſe *tunica* κατὰ μετάθεσιν. Romani, *gemina* uſi *tunica*. Varro apud Nonium de vita Pop. Romani, l. i. *Poſtquam binas tunicas habere cœperunt, inſtituerunt vocare ſubuculam & induſium*. Unde ſimul videmus prius *una* uti *tunica* ſolere. Hinc idem Varro, Cato, ſive de liberis educandis: *Mihi puero modica una fuit tunica, & toga, ſine faſciis calciamenta, equus ſine ephippio, balneum non quotidianum, alveus rarus*. Vulgus autem *tunica* uſum eſt ſine toga, aut pallio. Unde *tunicatum* dicitur Horatio:

> *Vilia vendentem tunicato ſcruta popello.*

Ennius etiam iccirco probroſe de Carthaginenſibus, *tunicata juventus*: quia nec togata nec palliata: ut etiam liquet ex Plautina Pœnulo. De *tunicæ* forma legere potes Baïſium de re veſtiaria, ac Aldum Manutium de quæſitis per epiſtolam. *Tunica moleſta* (cujus Juvenalis meminit) erat *induſium cera litum*, quo ſontes tæda & papyro circumdati comburebantur. Hinc qui *tunica* hac induebantur, Scholiaſtæ Juvenalis dicuntur *cerei*, quia ut cerei intus papyro farcti, exterius cera veſtiuntur: ſic homines iſtiuſmodi interius eſſent papyro circumdati, exterius autem cera ſuperinduerentur. Iidem, ut ex Tertulliani Apologetico conſtat, *ſemaxii* dicti & *ſarmentitii*; *ſemaxii* quidem, quia *tunica* iſta circumdati alligarentur *axi ſemiſſali*; *ſarmentitii* autem, quia *ſarmentis* circumdati comburebantur. Fuſius de hoc ſupplicii genere illuſtris Scaliger animadverſionib. Euſebianis ad annum mmlxxxiv. pag. clxxxi. *Tunicatum cæpe* Perſio, πολύλοπον, a *multis tunicis*.

Turba ab Ulpiano ex ſententia Labeonis dicitur eſſe a θόρυβος, quod Euſtathio ea θρῶς & βοή. Vide l. iv. in principio, & §. i. D. vi bonorum rapt. Sed omnino *turba* eſt a Græco τύρβη, quod παρὰ τὸ θορυβῶ dicitur. Utitur Lucianus: ὁρῶ πολλὴν τὴν τύρβην, καὶ μεστὸν ταραχῆς τὸν βίον. Hinc τυρβάζω, hoc eſt, *turbo*. Labeo ait, *turbam eſſe perturbationem cœtus ſive multitudinis: rixam vero duorum*. Quomodo, ut JC. ajunt, *ut turba factum accipimus, quod decem, aut quindecim hominibus coactis factum eſt*. A *turba* eſt diminutivum *turbella*, non *turbela*. Nec enim ſimile eſt illis, *ſuadela* aut *loquela*, ſed his, *populus*, *tenellus*, *umbella*, &c. A *turba* quoque eſt *turbare*, & *conturbare*, quibus vocibus eleganter Latini utuntur pro *fugiendi animo verſare*. Juriſconſultus: *Si paſtor turbaverit*. Martialis, lib. ix. epigr. iv.

> *Conturbabit Atlas, & non erit uncia tota,*
> *Decidat tecum qua pater ipſe Deum.*

Et lib. vii. epigr. xxvi.

> .... *Noſter te non coquit ignis,*
> *Conturbator aper, vilius eſurio.*

Dubium an *turbari* ac *perturbari* ab eadem ſint origine. Sane videntur potius eſſe a ταρβῶ, hoc eſt, *terreo*, *conſterno*, *metu perturbo*. A in V converſum, ut a *labor*, *lubricus*; a *calco*, *conculco*. A *turbando* dictus *turbo*, qui Græcis τυφὼν, Lucretio *ventus verſabundus*. Appuleius de mundo: *Turbo dicitur, qui repentinis flatibus proſilit atque univerſa perturbat*. Nec aliunde *turben*. Nam actus flagellis venti inſtar *turbat* ac ſtrepit.

Turdus *piſcis* a *colore turdi avis* nomen habet, ut indicat Varro, iv. de L. L. Fabius quoque inter ea quæ a ſimilitudine nomen habent, & *ſoleam* & *turdum* piſcem ponit, lib. viii. cap. ii. At *turdus avis* dicitur quaſi *tardus*, A in V abeunte, ut a *labor lubricus*, a *quatio concutio*. Sic ſane Iſidorus, lib. xii. cap. vii. *Turdi a tarditate dicti: hiemis enim confinio ſe referunt*. Hoc eſt, *in fine autumni*, ut

Digitized by Google

ut in Catholico ſuo exponit Joannes de Genua. Sed cum crebro adeo commutari ſoleant literæ *S* & *T*, malim dicere *turdus* eſſe ex *ſurdus*. Nam uſque adeo *ſurdus* eſt, ut proverbio locum dederit, κωφότερος κίχλης, quod ex Eubuli Dionyſio citavit Zenodotus. Sed ſimplicisſimum fuerit, ſi cum Geſnero dicamus a ſono accepiſſe nomen: quomodo & (juxta Varronem in IV. de L. L.) a ſuis vocibus nomen impoſitum *upupæ*, *cuculo*, *corvo*, *pavoni*, *anſeri*, *buboni*, aliiſque. Quæritur an & dicatur *turda*. Negat Varro, lib. VIII. de L. L. ubi clare ait: *Dici corvum turdum, non dici corvam turdam*. Sed omnes Perſii codices ac membranæ, Caſaubono adteſtante, ſat. VI. habent

. . . . *Sollers turdarum noſſe ſalivam*,

contra Varronis ſanctionem. Etiam a *turdus*, eſt *turdarium*, locus ubi aluntur *turdi*. Et *turdelix*, *turdus exiguus*. Habes utrumque apud Varronem, lib. V. de L. L. *Verba ex verbis ita declinari, ut literas alia adſumant, alia amittant, alia commutent: ut fit in turdo, turdario, in turdelice*.

TURGEO unde ſit, parum liquet. Forte eſt ab ὀργᾶν, quod eſt, *libidine turgere*. Vel ab *urgeo*, quia quæ *turgent*, *urgent* *T* præmiſſum, ut ab ἀκέω, *taceo*; ab ἔρα, *terra*, &c.

TURIO vocatur tenuis omnis ramuſculus, quales maxime in ſummis arboribus. Ita expoſuere Georg. Merula, & Phil. Beroaldus. Uſus Columella, lib. XII. cap. XLIX. Videtur ita dici, quia facile teratur: ut *turio* ſit quaſi *terio*, quomodo *tugurium*, quaſi *tegurium*.

TURMA, (ut Varro ait, lib. IV. de L. L.) *factum a terma. E in V abiit: quod ter deni equites ex tribus tribubus Tatienſium, Ramnium, & Lucerum, fiebant. Itaque primi ſingulorum decuriarum decuriones dicti, qui ab eo in ſingulis turmis ſunt etiam nunc terni*. Feſtus: *Turmam equitum dictam eſſe ait Curiatius, quaſi termam, quod ter deni equites*, &c. Ipſa Varronis verba deinceps exſcribit Feſtus. Sed Joſ. Scaligero in Conjectaneis placet, ut *cohors* in exercitu dicta, quia, *cohortis* villaticæ inſtar rotunda ſit, ſic etiam *turmam* ob rotunditatem nominari a τόρμος, quod Heſychio teſte eſt *modiolus rotæ, cui inſeritur axis*, ἡ πλήμνη τοῦ τροχοῦ εἰς ἣν ὁ ἄξων. Hujus quoque vocis originem in iiſdem conjectaneis adducit. Cenſet enim a τείρω, τέρω, τορῶ, τέτορα, tum τόρος venire, ut ſic dicatur *quicquid rotundum*. unde τορεύω & τορεύματα, tum τόρνος, unde *torques*: tum τόρμος, ut nempe a φέρω φορμὸς, a κείρω κορμὸς, a μείρω μορμώ. Denique Martinio viſum *turma* κατὰ μετάθεσιν eſſe ex δρομὴ, *curſus*, nempe quia equitatus curſu plus pollet. Ac favet illud in Gloſſis Philox. *Turma*, λόχος, διαδρομή· [turba & turma, ut glomus & globus.]

TURPIS juxta Nunneſium fit κατὰ μετάθεσιν e σαπρὸς, hoc eſt, *putris*, *carie corruptus*. Poſſis magis veriſimiliter deducere a *torpore*: vel a τρέπω, *verto*, ut idem ſit ac *perverſus*: vel a τύρβη *turba*, ut idem valeat ac inordinatus. Nam εὐταξίας nihil pulcrius, ἀταξίας nihil *turpius*. Hinc *turpiculus*, ut *turpicula res* apud Varronem, in IV. de L. L.

TURRIS (juxta Varronem in IV. de L. L.) *a torvis, quod hæ projiciunt ad alios*. At ſecundum Iſidorum lib. XV. cap. II. *quod teretes ſint & longæ*. Quippe, (ut ſubjicit) vel *rotundæ ſunt*, vel ſaltem *procul videntibus rotundæ exiſtimantur*. Apud Perottum habemus etymon geminum. Varronis illud, *quod adſpectu torvæ ſint*, *hoc eſt*, *terribiles*: item alterum, *a terrendis hoſtibus*, *ficut arces ab hoſtibus arcendis*. Sed non dubito quin origo ejus a Græcia, vel Oriente ſit petenda. Sane affinitatem habet cum βαρὶς, quod Heſychius & Suidas exponunt τεῖχη, στοαὶ, αὐλαὶ, πύργοι. Hieronymus in Hierem. cap. XVII. βάρεις eſſe dicit *turritas domos*, & in Oſeæ cap. IX. *magnas & in modum turrium ædificatas domos*. Vide & eum in Pſal. XLIV. Non tamen *turris* eſt a βαρὶς, ſed eſt a τύρσις, σ in ρ mutatum, quomodo *ero* eſt ab ἔσω, unde ἔσομαι, a φάρσος *parrum*, ac qui prius *Valeſii* ac *Fuſii*, poſtea vocati *Valerii* ac *Furii*. Galenus Lexico in Hippocratem: τύρσιν, πύργον, καὶ μάλιστα τὸν ἐν τοῖς τείχεσι. Heſychius: τύρσις, πύργος, ἔπαλξις, προμαχών. Idem: Τύρσις, τὸ ἐν ὕψει οἰκοδόμημα. Eſt ab Hebræo צר, quod *arcem*, item *turrim anguſta acie* notat. A *turribus* fortaſſe nomen *Tyrrhenis*. Sane id veriſimilius, quam ut τύρσις ſic dicatur, quia ea *invenerint Tyrrheni*: quod Tzetzes ſcripſit Comment. in Lycophr. & Cælius Rhodig. lib. VI. cap. XVIII. A τύρσις quoque, vel Hebræo צר, unde τύρσις venire diximus, videtur eſſe τύραννος, *tyrannus*: Niſi malis a Chaldæo טרנא, hoc eſt, *ædes*, *palatium*. Cauſſa appellationis ſit, quod *inhabitent turres ac palatia*. Unde poëta primo odarum opponit *pauperum tabernas*, *Regumque turres*. Primo *tyrannus* in bonam partem pro *rege* ſeu *principe*, accipi ſolere, ſatis notum arbitror.

TURSIO, θυρσίων, *ſalſamenti pars e canicula*, piſce marino. Nomen a *figura thyrſi*, qui in ſummo eſt capitatus. Plinio vero et *piſcis genus* eſt, ex genere delphinorum. Ac videri poſſit noſtrum *ſturio* ex *turſio* corruptum. Sed *ſturio* aliud eſt: & appellatio ea a Germanis, & Septentrionalibus populis, quibus hodieque *ſteur* vocatur. [a τρώξω non ſolum τρυγὼν ſed & τρώκτης.]

TURTUR, Hebræis תור dicitur, quia *is ſonus gementis turturis*. Latini ſyllabam ex eâ de cauſſa geminant. Græci κατὰ μετάθεσιν primam ſyllabam exuere. Nam iis *turtur* eſt τρυγών. Pro quo & τρυγὼν dixiſſe, auctor eſt Heſychius. Solent Lacones mutare ρ in σ, unde in Ephororum decreto apud Lacedæmonios, τιμόθεορ παραγινόμενορ pro τιμόθεος παραγινόμενος. Sic ex τρυγὼς potuerit eſſe τρυγὼρ: κατὰ μετάθεσιν τυργὼρ, inde γ in τ abeunte *turtur*. Sed ſimplicius videtur, ſi ex Hebræo fiat geminatione ſyllabæ, vel ſimiliter dicatur a ſono impoſitum. Eſt *turturis* vox quoque inter laſciva: indeque *turturilla* apud Senecam, epiſt. XCVI. ubi fortibus viris ac primoribus caſtrorum opponit molles & *turturillas*, ſive, ut aliqui legere malunt, *turturilios*: quos tutos dicit contumeliæ cauſſa: quaſi qui relinquantur non honoris, ſed contemtus ergo. De *turturilla* voce ita Iſidori Gloſſæ: *Turturilla ita dictus locus, in quo corruptelæ fiebant, quod ibi turturi opera daretur, hoc eſt, panem*. Ubi pro *panem* recte Gruterus emendat *peni*. Sic *poſteris* quoque nomen huic parti accommodatum fuiſſe varii monuerunt. Imo & τρυγὼν (qui Latinis *turtur*) notat τὴν τῶν γυναικῶν μίξιν, teſte Heſychio. Nimirum quia etſi *turtur* una contentus ſit femella: femellæ tamen, ſi mare deſtituantur, ſe mutuo conſcendant. Nec tamen diſpliceat ſi apud Iſidorum pro *panem* legas *ganeæ*: quod Lipſio viſum. Non quaſi *turtur* interdum *ganeam* notat: ſed quia peni imprimis in ganeis locus.

TURUNDA eſt offa, vel ſimile quid. At *turundæ* Marcello Empirico, quæ vulgo *ſuppoſitoria*, quia ſupponantur ſedi ad ciendam duriorem alvum. Monuit ad Varronem Scaliger, utrumque a *terendo* ſic dici; ut a *merendo*, *merenda*; a *præbendo*, *præbenda*. *E* in *V* converſum; quomodo a *tegendo* eſt *tugurium*. Vel *turunda* ſit ab obliquo τυροῦντα· τυρόεις vero a τυρὸς, *caſeus*. Ut proprie *turunda* ſit, quæ caſeo addito fieret; poſteaque ad alius etiam materiæ genera extenſa ſit ſignificatio. Placuit hoc Salmaſio. Figura ejus rotunda erat. Itaque Turnebus, lib. XVII. cap. VII. cenſet, ubi legitur *turunda*, tranſpoſitis literis eſſe legendum *rutunda*, quomodo in vett. libb. pro *rotunda* quandoque ſcriptum invenitur. Ad hoc firmandum citat illud Scribonii Largi, cap. CCI. *Atque ita dum deſinit fervere, emplaſtrum manibus ſubigetur, & redactum in rotundas ampliores, quas magdalidas dicunt, reponetur*. Sed plane judico, non tam metatheſi in Catone, Varrone, aut Marcello Empirico, quam in hoc unius Scribonii loco opus eſſe: ut nempe in eo pro *rotundas* legatur *turundas*. Neque enim a figura id nomen, ſed uti dicebamus, vel a τυρὸς, unde fieri

Digitized by Google

ri ſoleat, vel e terendo, quia ut hic Scribonii locus docet, manibus ſubigitur, quod Latinis terere, unde intritum, Græci id dicunt ψώττω, undeſis ψώζα, quæ Latinis terunda.

Tvs (unde tuſculum fecit Plautus Aulul.) a tundendo dici ſcripſit Soſipater; ut tus dicatur quaſi tuſum, nempe a glebis taſis ſive tonſis. Aliis placet tus ſive thus dici quaſi θύος, ἀπὸ τοῦ θύειν, quæ ſententia fuit Julii Modeſti: ut Chariſius teſtatur, lib. 1. De utroque etymo ita Servius, ad 1. Georg. Sane tus modo ſine adſpiratione dicimus. Nam antiquè thus dicebant ἀπὸ τοῦ θύειν, quod diſplicuit. (Ita emendat Heroaldus Animadv. in 1. Arnobii, pro quo in vulgatis, quod Diis placuit.) Ture enim a tundendo dicta eſſe voluerunt, a glebis tunſis, cum quibus dicitur fluens de arboribus coaleſcere. Mihi tamen magis placet eſſe a Græco θύος, quod idem ac θυμίαμα, ſuffitus, ſive, ut recentiores loquuntur, incenſum. Quemadmodum & θύειν, unde θύος, idem interdum ac θυμιᾶν, ſuffire. Qui a tundendo eſſe malebant, eo movebantur, quod θύειν ſit ſacrificare. Sed θύειν eſt id quod dixi. Nec obſtat, quod in antiquis codd. tus legatur abſque adſpiratione, ut Pierius quoque agnoſcit ad 11. Georg. Nam ſolent Latini voces a Græcis acceptas aut deductas ita conformare atque immutare, ut origine quoque Latinæ viderentur. Ita ſcripſere ſilva non ſylva, licet ſit ab ὕλη· lacrima, non lacryma, etſi ſit a δάκρυον· ſcæna non ſcena, etſi ſit a σκηνή· idemque in ſexcentis aliis factum; quæ qui conformant ad exemplum vocum Græcarum, cum veterum monumentorum ac codicum auctoritati repugnent, nimium ſibi aliena in lingua tribuere videntur. A tus, & præverbio ad, eſt adturare, hoc eſt, tus addere ſacrificio, ſive accendere tus. Gloſſ. vet. Atturatio, λιβανωσία.

Tvssis pleriſque e tuſu ita dici videtur: quia commotio eſt pulmonis pectus tundens. Iſidorus videtur deducere e Græco δύσις, quatenus δύειν notat εἰς βάθος κατιέναι, hoc eſt, in profundum abire. Nam lib. IV. cap. VII. eſt, Tuſſis Græce ab altitudine vocatur, quod a profundo pectoris veniat; cujus contraria eſt ſuperior in faucibus, ubi uva deſtillat. Mihi neutrum probatur: ſed cenſeo appellationem eſſe a ſono, quem edunt tuſſientes. [a πτύω πτύσις.] A tuſſis tuſſilago, & tuſſicularis herba Cælio Aureliano dicitur, quæ tuſſi medetur: Græcis βήχιον eadem de cauſſa dicitur. Nam βὴξ, tuſſis, βήττειν, tuſſire.

Tvticvs. De hoc Tyrrhenico nomine actum eſt ſupra in Meddix pag. 431. 432. quia unus idemque ſummus Tyrrhenicus magiſtratus junctim Meddix Tvticvs dici ſolebat, ut ex aliquot antiquorum locis conſtat, & ex marmorea quantivis pretii menſa ante paucos annos in Herculanenſibus foſſionibus eruta, cum inſcriptione Etruſca, in qua Oſcis ſeu Tuſcis characteribus quidam Meddix Tvticvs inſcribitur. In ea quidem vox prior, ſi litteris Latinis utare, eſt Merriss. Verum plurimis in locis oſtendi, apud Tuſcos D & R pro uno & eodem elemento uſurpari: adhaec iidem, ut hinc conſtat, duplici SS pro X, quo carebant, utebantur. Vox vero altera ſignatur Tvftiks ſeu Tuſtiks, quod τῷ Tuſicus reſpondet. At duo haec vocabula, ſi quæras quid ſibi velint, reſpondebitur, idem plane quod Orientali ſermone Judex juſtus: praeclara ſane appellatio, qua ſummus ille magiſtratus admonebatur officii. Etenim prior vox מדין medin idem quod judex eſt: vox vero altera non differt a צדיק ſadik, juſtus, niſi quod noſtri Oſci loco litterarum aliquot Hebraicarum alias ſibi uſitatiores ſubſtituerunt, puta V (Tuſcis amiciſſimum) pro A, ac T pro D: ab hujus autem pronuntiatione ita abſtinebant, ut ei modo R, modo T ſubrogarent. Haec eadem, imo & his multo plura de duabus hiſce vocibus ſupra in Meddix ubertim explicueram: niſi quod integram inſcriptionem, quam tum paratam non haberem, in vocem Tvticvs diſtuli: quam ad abaci ipſius fidem deſcriptam hic ecce in ima (*) ora ſubjeci. Mazochivs.

Tv-

(*) De abaco Herculanenſi, ejuſque Tuſcanica ſeu Oſca inſcriptione.

Pluries in his Voſſianis additamentis crede me de Herculanenſi hac menſa locutum, ac praecipue ſupra in MEDDIX. Sed piget quod ibi pollicitus, me ejus monumenti ſchema hic in TVTICVS lectori daturum, ne nunc quidem fidem liberare queam. Atque quidquid hic peccatum, culpa non id mea factum (quippe mea potiſſimum intererat abacum ipſum de ſe locuturum producere, ne nunc cogerer magno cum meo & legentium incommodo pro Tuſcis Latinas his reſpondentes litteras lectori oggerere) non mea, inquam, culpa, ſed ſculptoris defectu accidit. Ceterum muſæ jam ab hinc annis eam epigraphen Cl. Venutus ediderat, ac poſtea Cl. Paſſerius in ſuis Symbolis litterariis Florentiae an. 1748. editis Vol. 1. p. 207. Poſtremo quidquid in ejus epigrammatis exemplo adhuc expoliendum reſtat, id in editione Herculanenſium inſcriptionum accurate Deo dante praeſtabitur.

Nunc id moneo, hujus menſae characteres non ſemper cum iis qui in Etruriae, Venetiae, Vmbriae, Piceni, ceterarumque locorum Etruſcis marmoribus deprehenduntur, conſentire, ſed potius cum Oſca ſcriptura, quae Campaniae totiuſque viciniae peculiaris erat, cohaerere. Videatur Cortonenſium Diſſert. a Pagliarino editarum tomus III. cujus initio exſtant noſtra Tyrrhenica: ibique pag. 39. & ſeq (ubi de Capua agitur) tophus Campanus, nummique Capuae plures producuntur, in quibus ſcripturae effigies abaci huic Herculanenſi perſimilis ſeſe lectori offert. Et quidem non pauci ex dictis Campanis characteribus, non alibi obvii, huic menſae Herculanenſi communes ſunt, veluti forma quadrato τοῦ A, ac Beth Hebraicum pro V conſono: V vero vocale eadem plane ſemper figura qua V Latinum, non clauſum fuit (ut in Etruria) ſed ἀνεῳγμένον. Adhaec T Latinum ejuſdem porſus formae ſicut in hac menſa, ſic & in topho Campano cernitur; cum contra alibi tranſverſa linea non quidem radat, ſed ſtantem lineam obliquo ſecet. Illud vero praecipuum quod cum in Tyrrhenicis ceteris monumentis ᗡ pro Latino R accipiatur, contra in topho Campano inque Herculanenſi menſa duo ſint elementi canini ſimulacra, tum ᗡ, tum etiam R Latinum, ſed inverſum: ut facile ſuſpicer, D quidem non idem ac R fuiſſe (ut adhuc aliis perſuaſum) ſed eſſe Latinum D blaeſum: ſicuti & Я h. e R Latinum inverſum, R non caninum ſed molle ac blaeſum exprimere. De hac blaeſa pronuntiatione dixi plura tum alibi tum in primis in CVMERVM in eisdem noſtris Tyrrhenicis in Cortonenſium tomo 3. pag. 36. Atque haec de ſcriptura Oſca (quatenus paullulum ab Etruriae litteratura diſcedit) hac pertinent: aliis ſuperſedeo.

Venio ad epigramma ipſum, quod verbis Tyrrhenicis, litteris autem Latinis exhibebimus. In umbilico tabulae ita a dextra in laevum legitur: HEDENTATEIS SVM: quod in fine explanabimus. Nec aliud in abaci horizontali plano legitur. At in extremo ipſo menſae labro, ſive in tabulae ora verticali, quae ex adverſo lectoris eſt, unicus verſiculus legitur, ſiniſtrorſum (pro more Orientis, unde domo Tyrrheni erant) his verbis conceptus: L. SLABII. LAVKIL. MERRISS (R blaeſum pro D blaeſo alternabat, & S duplex pro X, quo carebant: unde Latinis dictus eſt Meddix*) TVFTIKS (tertia in marmore littera eſt ב: Beth autem Hebraicum apud Tyrrhenos modo eſt V conſonum, ut in Tuſcis* Capuae *nummis, modo eſt Digamma, ita ut hic* Tuftiks *pronuntiandum putem: ſequitur) HEDENTATEIS ... RVKINAI. (ubi puncta ſignata vides, ſcalptura vetuſtate corrupta eſt) PRVPPHER. Hactenus adverſae marmoris orae ſcriptura procedit. Nunc licebit Oſcam hanc ſive Tuſcam ſcripturam iſto uno ſpiritu legere: L. (i. e* Lucius*) SLABII. LAVKIL. MERRIX. TVFTIKS. HEDENTATEIS. RVKINAI. PRVPHPHER.*

Vera marmoris lectione expeditus, jam ad interpretationem, progredior. Ergo adverſa labri ora ſic monet:

Lucius

Tvtvlvs (quam vocem Tertulliano inter alios reſtituerant viri docti lib. de Pallio cap. iv. cum in vulgatis legeretur *titulus*) priorem nunc corripit, nunc producit, ut bene obſervavit doctiſſimus ſocer Fr. Junius ad Tertullianum. Corripit tum, quando in feminis ita vocatur *capillorum in conum congeſtus*, quem Lucanus nominat *turritam frontis coronam*, Statius *celſos frontis honores*, *ſuggeſtumque comae*, tum quando ponitur pro *apice flaminei*, hoc eſt *ſummo faſtigio pilei*, *quo Flamen utebatur*, unde *tutulatus* Ennio dicitur. Videtur autem *tutulus* priori ſignificatione eſſe *a tuendo*, quaſi *tuitulus*: cujus cauſam Varronis verba mox indicabo. Poſterior vero ſignificatio ex priori fluxit, ut ex eodem patebit. Mirum autem, quod & Belgae hodieque capillos feminarum in duas quaſi claſſes conſectos, & faſciola circumligatos *tuiten* appellant. At cum *tutulus* primam producit, notat ἀκρόπολιν, eſtque id nomen *a tutela*. Haſce tres ſignificationes earumque cauſas diſcere eſt ex Varrone, lib. vi. de L. L. Nam cum adduxiſſet Ennii illud e ii. Annal.

Libaque fictores Argeos & tutulatos:

deinceps ſingillatim de verſus ſingulis verbis tractat, ac de poſtremo ſic ſcribit: *Tutulati dicti hi, qui in ſacris capitibus* (Scal. *apicibus*, id eſt, *flammeis*) *habere ſolent, ut metam. Id tutulus appellatur ab eo, quod matresfamilias crines convolutas ad verticem capitis, quas habent uti velatos* (Scal. *elatos*) *dicunt tutulos, ſive ab eo, quod tuendi cauſſa capilli fiebant, ſive ab eo quod altiſſimum in urbe quod eſt, ea res tutiſſima tutulus vocatur.* Vide & Feſtum in *tutulus*. Graeci *capillum in conum faſtigiatum*, quem Latinos in mulieribus *tutulum* vocare diximus, in iisdem nominant κόρυμβον καὶ κορύμβιον, ut in viris κρωβύλον καὶ κορδύλην, in puaris σκορπίον. Vide Hadrianum Junium, lib. ii. Animadv. cap. 1. & lib. de coma: Joſ. Scaligerum, in Cirin & Ætnam: Florentem Chriſtianum in εἰρήνη Ariſtoph. &c.

Tvtva a *titulus* deducit Scaliger, lib. i. de cauſſa L. L. cap. xvii. in quo diſſentit a Varrone, qui *titulus* a *tutus* eſſe exiſtimabat. Sed neutrum placet. Potius puto *titulus* eſſe a *titus*, a quo τιμή.

Lucius (*praenomen eſt Oſcis cum Latio commune*) Slabina. Laukil. Meddix. Tuticus. Menſam. Rukinae (*Latinis, uti dicam, ea eſt* Runcina dea, *cujus meminit Auguſt. de Civ. IV. 8.*) poſuit. *In lemmate vero legitur*: Hadentatela ſum, *h. e.* Menſae dedicatio.

Quod ſi rationem interpretationis hujus quaeras; in prioribus quidem propriis nominibus liquent omnia. At mox illud Merrix virti Meddix, *Ennium alioſque Latinos ſecutus, ſicuti* Tuſtiks *eſt* Tuticus: *de quibus* M *loco ſuo in MEDDIX dixi. Reſtant dictiones tres plane arduae ad explicandum, praecipue prima illa HEDENTATEIS, a qua diſcuti tenebrae minime poterunt, niſi lux ex Oriente affulgeat. Vox* Hedenta *formam Chaldaiſmi emphaticam in TA deſinentem imitatur: unde ſi adimas duas illas litteras, quas invexit emphatica terminatio, amoveas, reſtabit* Heden: *quod ecquid aliud erit, niſi* ארן Edeo *Hebraicum? quod a Septuaginta in Exodo cap. 26. 27. & 36. conſtantiſſime* βάσις, *redditur, ſicuti & in Latina verſione: nam & interpres Chaldaeus* סמכין *ſamchin i. e.* baſes *vertit, Syrus eodem vocabulo utitur, nec Samaritanus & Arabs ab eo diſcedant. Hoc uno Seniores a ceteris verſionibus diſcrepant, quod LXXviralis verſio* baſes *baſce Moſaicas ad ornandas columnas uſurpat: at alii omnes ſub nomine* קרש (keresh) *non* columnas, *ſed* tabulas (*& quidem ex vero*) *intelligunt. Ergo* ארן eden (*quod in hoc Tuſco monumento* Heden *ſcribitur, leni ſcil. ſpiritu in aſperum permutato*) Eden, *inquam, ſive, ut interpretantur,* βάσις, *non id ſolum cui columna incumbit, ſed & abacum quadratum illum, qui columnae ſuperponitur, deſignat. Favet mirifice huic acceptioni Vitruvius IV 1. his verbis*: Ejus autem capituli (*Corinthii*) ſymmetria ſic eſt facienda, uti quanta fuerit craſſitudo imae columnae, tanta ſit altitudo Capitvli cvm Abaco. *Ac poſt nonnulla addit*: Abaci, *inquit*, craſſitudo (*ſit pars*) ſeptima capituli altitudinis. *Mitto alia plura. Ex his ergo intelligitur, ſcapo & capitello columnae ἀμφίσεως Abacum quadratum ſive menſam adhaeſiſſe. En tibi igitur illud ſive* Eden *ſive* Hedenta, *de quo Oſca haec inſcriptio tum in lemmate, tum ipſo in epigrammate labri loquitur. Eſt enim ſacer abacus ſimilis profanis ad varios uſus comparatis; ad cujus ſimilitudinem etiam* Menſa illa, *quae columnae capitello imminebat,* Hedenta *h. e. abacus vocabatur. Iſtud vero* Edeo *Tuſci per* D *ſcribebant, quae littera blaeſo Etruſcorum ore modo per* D *molle, modo per* R *blaeſum* (*ut millies in Tyrrhenicis obſervavimus*) *efferebatur. Ad ſummam etſi* Hedenta *locis aliis* Menſa *communis ſive* Abacus *quivis eſt; tamen hic* Hedentae *nomine non alio menſa intelligitur, quam hic ipſe ſacer abacus Herculanenſis ab hoc Meddixtutico* Rucinae *ſacratus. Ei omne genus oblationum imponebatur, etiam vina aliique liquores, qui ubi libati fuiſſent, quod reſtabat, per canaliculum in laevo menſae hujus angulo excavatus defluebat. Perfuncti tum inhoſpito ſcopulo, qui ſub iſto* Hedentatais *latitabat, facile poſtea in titulo* (*in quo ea vox repetitur*) *ſcopulum eumdem evademus. Verum nunc cetera perſequamur.*

Sequitur enim DVKINAI aut RVKINAI; nam prima littera, etſi proprie τῷ D *Latino reſpondeat, tamen ſaepe pro* R *accipitur, uti jam ſaepe diximus. Ergo id vocabulum, niſi toto caelo aberro, deam* Runcinam (*quae videtur a Tyrrhenis in Italiam delata cum tot diis ruſticis, quos memorat ex Fabio Pictore Auguſt. in IV. de Civ. 8.*) *deſignat: quae dea ſatorum runcationi praeerat. Meminit Auguſtinus in IV. de Civit. cap. 8. his verbis*: Praefecerunt ergo . . . cum runcantur (*herbae*) id eſt a terra auferuntur, deam Runcinam. *Vide ibi Lud. Vives: vide & Voſſianum Etym. in* Runcina. *Ex Iſidoro XVII. 1.* Runcatio *eſt a terra herbas avellere. Inſtrumentum* Runcones *vocabant. Fuit &* Subruncinator *deus, qui ſubruncinationi* (*h. e. ut interpretor, iteratos adverſus herbarum pervicaciam runcinationi*) *praeeſſet. Vide Servium ad I. Georg. v. 21. ubi ex Fabio Pictore inter deos plurimos, quos Flamen, ſacrum Cereale faciens, invocat, deum* Subruncinatorem *non omittit.*

In fine legitur: Πανφοπa. *Ultimo hoc loco verbum aliquod exſpectatur, quod regat ſententiam, veluti* Poſuit, Dedicavit *aut tale aliud. Iſtud vero* Pruphpher *hoc ipſum apud Oſcos ſignaſſe, quis praeſtare queat? Multo minus cum Paſſeria affirmare auſim, iſtud* Pruffer *venire a Lat.* Profero, *quaſi ſcil. ſit* Profert *pro* Offert. *Non dubito equidem quin Oſcum hoc verbum,* Conſtruendi, *ſive* ponendi *aut* dedicandi *notione praeditum fuerit: ſed nihil de propria ſignificatu docere certa poſſumus.*

Hactenus inſcriptio eximii labri procedit. Reſtat illud, quod in centro abaci ſcriptum initio dixi: HEDENTATEIS SVM. Quin prior vox illud idem opus notet, quod cernitur, & cui inſcribitur, quis dubitaverit? Ergo ſi abacus cernitur; quid aliud quam abacus in lemmate ſignari, atque intento veluti digito commonſtrari debuit? Conſentit ſubjectae inſcriptionis (*qua repetitur hoc idem nomen*) *ſcopus; nec enim ibi aliud auctori inſcriptionis notare propoſitum fuiſſe debet, quam quis illud fecerit, quod ſubjicitur fidelibus oculis. Cum ergo non aliud, quam menſa ſpectetur, neceſſe eſt tam in titulo quam in ſubjecta epigraphe,* τὸ Hedentateio, *idem eſſe, quod abacum. Hoc vero ipſum ex uſu vocis* ארן aden *in Exodo frequentiſſimae, ubertim ſupra demonſtratum lectori fuit. Quare titulus iſte* Hedentateio ſum *idem videtur eſſe, quod* Abaci dedicatio. *Nam illud SVM eſt ipſum Hebraeum* שום ſum: *quod ita ponendi notione pollet, ut ſexcentos uſus habeat huc facientes, quos in Hebraicis Concordantiis rimari quivis poteſt. Ac licebit interpretari* ponere, ſtatuere, reponere, collocare, *aut omnium optime* Dedicare, *prout a veteribus* dedicandi *verbum uſurpabatur. Ergo lemma iſtud HEDENTATEIS SVM non videtur aliud fuiſſe, quam* Abaci dedicatio.

Tutus vero cenſeo eſſe ex *tuitus* a *tueor*, unde & *tutor* & *tutela*, a quo Dea *Tutelina*, quam ſub tecto nominare erat religio. Nominat autem Varro in IV. de L. L. & in ſat. *Hercules tuam fidem*, teſte Nonio in *Tutelina*. Adhæc Macrobius, lib. I. Saturnal. cap. XVI. & Tertullianus, lib. de ſpectaculis cap. VIII. Ara huic in Aventino: uti extra portam Capenam *Tutano*, cui itidem a *tutela* nomen: nempe quod adverſus Hannibalem *tutatus* eſſet populum Romanum. Varro Menippeâ, *Hercules tuam fidem*:

Noctu Annibalis cum fugavi exercitum,
Tutanus hoc, Tutana' Roma nuncupor,
Hoc propter omnes qui laborant, invocant.

Alias igitur *Tutanus* a *Tutuno* vel *Tutino*: qui idem ac *Priapus*: uti in *Muto* diximus.

T Y

TYMPANUM, τύμπανον, Ariſtophanis Scholiaſtes & Suidas innuunt eſſe a τύπτω, quia *pulſetur*. Sed non dubitandum, quin ſit ab Hebræo תופים, id eſt, *tympanum*: nempe inſerto *M*, quomodo a לפד, eſt λάμπας, *lampas*: itidemque *N* inſerto *ſindon*, σινδὼν, eſt a סדין, *ſadin*. Sane Syrorum *tympana* e Græcia Romam tandem eſſe tranſvecta, docebit inſignis hic locus Juvenalis:

Jampridem Syrus in Tiberim defluxit Orontes,
Et linguam, & mores, & cum tibicine chordas
Obliquas, nec non gentilia tympana ſecum
Vexit, & ad circum juſſas proſtare puellas.

Qui locus lucem capit ex iis, quæ diximus in *Ambubaja*. Exiſtimat Joſ. Scaliger, Latinos a Syro *tup* (unde Græcum τύμπανον & τύπτειν deducit) etiam pro *tympano* dixiſſe *topiam*, ac ſic ut ſentiat, facit, quod apud auctorem de Copa, quo loco in vulgatis legitur, *Sunt cupæ calices*: in veteri invenerit ſcheda, *Sunt topia & chalybes*: ut nempe intelligantur *Syrorum tympana*, & æra ad *crotala* ſive *crepitacula*. Sane nihil mirum, ſi Copa Syriſca patrium pulſet *tympanum*. Ut autem Latini Græcique *tympani* vocem habent a Syria: ita & Hiſpani hodie *tympanum* crotaliſtrium Arabum Maurorumque voce appellant *atabal*; & *tympanum* majus *altambor*, quia in voce *al* articulus eſt, ut in *alchemia*, *almageſtus*, & ſimilibus. Quare non dubium, quin Belgicum *tambourijn*, ex *altambor*, ſive *tambor*, factum ſit. Etiam *tympanum* ad rem architectonicam transfertur: qua de notione vide Bernardini Baldi Lexicon Vitruvianum.

†TYPHON venti exitialis nomen eſt, haud dubie Tyrrhenicum; quippe ex Homero liquet, Typhonem gigantem Inarime Tyrrhenorum inſulae fuiſſe ſuppoſitum; etſi alii poetae, uti ſit, monti Aetnae ſubiiciunt. Atqui Tyrrheni loca iſtiuſmodi primitus incoluerant: & Α'ρίμας vocem fuiſſe Tuſcam, qua *ſimiae* (quibus *Inarime* ſcatebat) notabantur, jampridem erudite Bochartus oſtendit. Nec equidem dubito, quin Typhonis gigantis fabula ex *Typhone* flatu aquilonari omnium violentiſſimo fluxerit. Ipſa vox Hebraea צפון *tsaphon*, i. e. Aquilo, non aliud a Typhone vento eſt, uti coploſe diſputavi in Diſſertatione ad Iſ. XIV. 4. parte altera §. I. Ac *Typhon* ventus eſt a verbo צפן *tsaphan*, quod eſt *flare*: unde *Typhon* ventorum princeps. De quibus videre licebit noſtram *de vento Typhonico* Diſſertat. quam ad Act. XXVII. 14. aliquando dedi. MAZOCH.

†TYPHUS, τῦφος, proprie *fumus*: ſed per metaphoram ab Arnobio, aliiſque, ſumitur pro *faſtu* & *arrogantia*. Eſt a τύφω, *fumigo*. Unde & *typhon*, τύφων, *vortex fumigans*, *ſed ſine igne*. Indeque & gigas ille, cui Sicilia impoſita, *Typhon* & *Typhoeus* vocatus a poëtis.

V

VACCA, ſi Iſidorum audimus, fuerit a *bos*. Sic enim ſcribit lib. XII. cap. I. *Vacca quaſi boacca. Eſt enim ex qualitate nobilium nominum: ſicut leo leæna, draco dracæna*. Mallim dixiſſet *vacca* eſſe ex βοεία. Nam βοεικὸς, *vaccinus*. Interim nec iſtud probarim: ſed verum eſt, quod Angelus Caninius monuit, eſſe a Syriaco ejuſdem notionis *baccara*, בכרה. Ac Hebræis quoque בקר, *bos*. Sæpe enim Latini mutant *B* in *V*, quomodo a βιῶ eſt *vivo*, a βοῶ, *voco*, & *aufero aufugioque* dicunt pro *abfero* & *abfugio*. Vide *Vis*, *Veſcor*, *Volo*, &c.

VACERRA, [βάκυλος] proprie *ſtipes ad quem equi religantur*, & κατὰ μεταφορὰν *homo ſtupidus*, qua ratione & idem *ſtipes* vocatur. Feſtus: *Vacerram Ælius, & alii complures vocari ajunt ſtipitem, ad quem equos ſolent religare. Ateius vero Philologus hoc nomine ſignificari maledictum magnæ acerbitatis, ut ſit vecors & veſanus, teſte Livio, qui dicit: Vecors & maleſica vacerra*. Num *vacerra* a *vaco*, quia *vacant* equi ei alligati? an potius a *varus* quo ſignificatur *baculus furcillatus & informis*: ut inferius dicemus. Pro *vacerra* Auguſtus nove *vacerroſum* dixit, teſte Suetonio.

VACILLO unico *c*, quamquam *vaccillo* ſubinde legas in MSStis: ut quibusdam codd. MSStis Feſti ſive Pauli in *Talipedare*. Ac ſimiliter dicunt Belgæ *wackelen*: quod a *vacillare*: Nonium ſi audimus, a *baculo* venit, quo ſe laſſi & infirmi ſuſtentant. Sane ſumma eſt inter *B* & *V* affinitas. Sic a βάζω eſt *vado*, a βία *vis*, a βρῶπες, *vepres*, &c. Nec obſtat, quod prima in *baculus* quidem corripitur, eadem vero in *vacillo* apud Lucretium, ſi ſana eſt vulgaris lectio, inveniatur porrecta. Nam & idem Lucretius corripit eam in *vacillo*: & contra in *imbecillo* ſecundam Horatius producit. Ut ſyllaba *ba* vel *va*, videatur olim antiquis fuiſſe anceps. Locus Lucretii, ubi corripit, eſt iſte, lib. VI.

Hac igitur ratione vacillant omnia tecta.

Ejuſdem eſt:

Denique ſub pedibus tellus cum tota vacillat;

At producit in III.

Tum quaſi vacillans primum conſurgit, & omnis.

Scio, Lambinum, ubi *vacillans* legitur, priori longa, ſive, ut in optimo noſtro MSto legitur, *vaccillans*, ſcribere *talipedans*, voce Enniana. Sed facit id præter codd. omnium fidem. De etymo objiciat aliquis, quod Donatus in editione ſecunda ſic ſcribat: *Sunt ſine origine perfectæ formæ, ut pitiſſo, vacillo*. Verum non aliud dicere vult, quam non venire hæc a verbo, uti inchoativa, diminutiva, & ſimilia de quibus egerat. Fortaſſe tamen id verum non eſt. Suſpicari enim liceat *vacillo* eſſe a *vaco*, ut a *ſorbeo ſorbillo*. Quod aperte negat Diomedes, lib. I. Ubi cum dixiſſet, *ſorbillo eſſe diminutivum perfectæ formæ*, ſubjungit *vacillo* eſſe *perfectæ formæ ſine origine*. Sane ſi a *vaco* eſt, aliud neceſſe ſit veteribus *vaco* ſignarit, quam nunc: puta *impingo*, *ruo*, *cado*, vel ſimile. Fit hoc eo magis veriſimile, quia tanta eſt affinitas ac ſimilitudo inter *vaca* ac Hebræum פוק, quo notat *impingo*, *vacillo*, *ruo*. A *vacillo* eſt *vacillator*, quod Gloſſæ Philoxeni exponunt συκοφάντης. Sic fortaſſe dictus, quia ejus vacillat fides ac teſtimonium: quomodo loquuntur Juriſconſulti, l. XXVII. §. I. D. de lege Corn. de falſ. & l. XV. D. de quæſt. Eædem Gloſſæ *vacillantes* interpretantur κραιπαλῶντες. Sed proprie Græca vox notat *vacillantes ex vino*, ut loquitur Fabius, lib. VIII. cap. III.

VACO ab Hebræo פקק, *evacuare*, *vacuum reddere*: A *vaco vacuus*, ut ab *irrigo irriguus*, ab *aſſideo aſſiduus*. Ab eodem *vacivus*, ut a *cado cadivus*, a *recido recidivus*. Gloſſ. Philoxeni: *Vacivus*, [illegible]. Item hinc *Vacuna*, dea vacantium ſive otioſorum: de qua ſic vetus Horatii interpres in epiſt. X. lib. I. *Vacuna apud Sabinos plurimum colitur: quidam Dianam, nonnulli & Cererem eſſe dixerunt, alii Venerem, alii Victoriam, deam vacationis, quod faciat vacare a curis. Sed Varro primo rerum divinarum Minervam dicit, quod ea maxime hi gaudent, qui ſapientiæ vacant*. Meminit & Auſon. epiſt. V. Ab eodem *vacuefacio*, & *vacuefio*. Vide Carrionem, Antiq. lib. I. cap. XVIII. Pro quo alii legunt *vacefacio*,

facio, & *vaceſſo*. Ut Modius epiſt. CXIII.

VADO nonnullis Perotto teſte dicitur quaſi *via do*: Sed eſt a *βατῶ*, quomodo lingua Delphorum dicebatur pro *πατῶ*, teſte Plutarcho in Hellen. A *βάω* eſt *βατὸς*, unde *βατέω*, uti ab eo *πατέω*. Item *βαδίζω*, *badiſſo*: quo uſus Plautus Aſin. III. III.

Demam hercle jam tibi de ordeo, tolutim ni badizas.

Fit autem *vado*, a *βατῶ*, mutato B in V conſonum, quomodo a *βιῶ* eſt *vivo*; a *βοβαιῶ*, *voveo*; ab *ὄροβος*, *ervum*; a *βρῶχος*, *vepres*, &c. Idem fiet ſi *vado* deducamus a Dorico *βάσδω*, pro *βάζω*, eliſo *σ*, quod non minus placet. Vel fit *vado*, (quod ſimpliciſſimum,) a *βάδω*. Euſtathius, Iliad. ΤΤ. pag. ꟾↃCXXXVII. *ὁ βάδος ἐκ τοῦ βάδω, ὃ παράγωγον τὸ βαδίζω*. *Βάδω* autem a *βάω*, a quo *βίβημι*, & *βαίνω*. *Βάω* a בא, *venit*.

VADA in plurativo, & interdum *vadum*, aut *vadus*, *τὰ βραχέα*. Varro, lib. I. de ora maritima: *Ubi ab aqua ſumma non alte eſt terra, dicitur vadus*. Citat Servius in I. Æn. Quod ad etymon a *vadendo* deducunt. Nempe quia ſic dicatur cujuſcumque aquæ fundos, per quem vadere, ſive pedibus tranſire licet, ita ut ubi quis in eo conſtiterit, jam periculum effugerit, ne mergatur. Sed ob diſparem quantitatem cenſeo *ἀμείνως* venire a Græco *βατὸν*, quod a *βάω*. Vel quod eodem redit, ſit a *βάδος*, quamquam *βάδος* univerſe notat, per quod vaditur, non ſolum tranſitus per aquam. Ariſtophanes in Avibus:

Διὰ ταῦτα τὸν δὲ τὸν βάδον βαδίζομεν.

Atque hoc niſi certiſſimum videretur, minus diſpliceret ſententia ejus, qui *vadum* cenſebat eſſe plane Arabicum, a وادي *vadun*, quod *torrentem* iis notat. A *vadum* eſt *vadoſus* amnis, cui crebra ejuſmodi *vada*. Ab eodem proverbium, *Res eſt in vado*, quia, ut in profundo periculum, ita in vado ſecuritas.

VAFER, *δόλιος*, *πανοῦργος*, ut exponunt Phil. Gloſſ. De etymo ſic Perottus: *Vafer, callidus, aſtutus, quaſi valde Afer. Mira enim ſemper fuit ejus gentis calliditas*. Ita fuerit ex *Afer*, & *ve ἐπιτατικῷ*, ut in *vehemens*. [Afer, Faſer & hoc verum.] Sed quid ſi dicamus eſſe ab *ἀφὴ*, quæ antiquum verbale eſt ab *ἅπτω*, *necto*, *ligo*: ut *vafer* ſit, qui norit artem verborum rerumve vincula alteri nectendi? Sed ſimpliciſſimum, puto, erit, ſi *vafer* dicatur eſſe ex *varifer* contractum, quaſi qui *varia* ſemper *afferre* norit, quibus ſe vel alios norit extricare. Favent nonnihil Gloſſæ Iſidor. in quibus *vabrum*, hoc eſt, *vafrum*, exponitur, *varium*, *multiforme*.

VAGINA, *κολεὸς*, *ξιφοθήκη*, ut eſt in Philox. Gloſſ. [indidem unde *agma*] Iſidorus, lib. XVIII. cap. IX. *Vagina appellatur ex eo, quod in eo mucro vel gladius bajuletur*. Ita *vagina* dicetur quaſi *bajuligina*, unde *bajugina*, & per ſyncopen *bagina*, ut Iſidori ævo ſcripſere pro *vagina*. Sed hæc inepta. Potius ſit ab antiquo *page* pro *pango*: unde *pepigi*, & *pagina*. Nempe ut *pagma*, ubi *pagimus* ſtylo, ita *vagina* pro *pagina*, media, diſcriminis cauſſa, porrecta, ubi pagimus gladium. Vel, quod imprimis placet, ut a *vacando Vacuna*, vacantium dea, ita & a *vacando vacina*, vacuum illud in quod gladius reconditur. *Vacina* enim antiqui dixere, quibus *g* in uſu non erat, unde & ſcripſere *maceſtratos* pro *magiſtratus*; *ecfociunt*, pro *effugiunt*, ſimiliaque, ut vel ex columna Duilliana conſtat.

VAGIRE, & *vagor*, (quod pro *vagitu* Ennium Lucretiumque poſuiſſe docent Varro, Feſtus, Nonius,) ſunt voces a ſono factæ. Varro, in libb. rerum Divinarum apud Agellium, lib. XVI. cap. XVII. *Vaticanus Deus nominatus, penes quem eſſent vocis humanæ initia; quoniam pueri, ſimul atque parti ſunt, eam primam vocem edunt, quæ prima in Vaticano ſyllaba eſt: idcircoque vagire dicitur exprimente verbo ſonum vocis recentis*. A *vagio* eſt *vagilo*, ſeu *vagulo*, vel *vagulor*: nempe ea ratione, qua a *pipio pipilo* eſt apud Catullum, de paſſere:

Ad ſolam dominam uſque pipilabat.

Vagulari vel *obvagulari*, eſt cum vagitu quaſi & clamore ſua repoſcere ab eo, qui alienum involaſſet. Feſtus: *Vagulatio in lege XII. Tabularum ſignificat quæſtionem cum convicio*. Subjunguntur deinde verba ipſa XII. Tabb. *Cui teſtimonium defuerit, tertiis diebus ob portum obvagulatum ito*. Quæ verba etiam adducit in *Portum*, ut doceat *portum* in XII. accipi pro *domo*. Vide de *obvagulationis* ritu Ravardum in iis, quæ ad XII. annotavit. At plane fallitur Theodorus Marcilius, cum putat, quod Romæ *obvagulari*, id Græcis fuiſſe *ἀλγυνέειν*· de quo Pollux, lib. VIII. cap. I.

†VAGOR, *vagoris* apud Ennium & Lucretium (II. 576.) a Feſto laudatos ploratum notat, nec ſecus *Vagitus* & *Vagio*. Quæ mihi non eſt dubium, quin ab Hebr. verbo בכה *vaca*, quod eſt *plorare*, fluxerint; nec enim aliud intereſt quam tenue *Caph* cum *Gimel* medio permutatum. MAZOCHIUS.

VAGOR, ſive, ut vetuſtiores dixere, *vago*, ab *ago* eſſe plurium ſententia eſt. Sed Papias putat dici quaſi *vanus ago*: Perottus quaſi *vacuus ago*. Puto potius, *vago* eſſe ex *ve*, id eſt, *valde*, & *agor*, hoc eſt, *feror*. Paſſiva enim ſignificatio manifeſta ineſt huic voci. Nec multum abeunt a nobis, qui dici ajunt, quaſi *vi agor*. Vide quæ diximus in *Nego*. A *vagor* eſt *supervaganeus*, ut a *vaco ſupervacaneus*. Itaque *ſupervacaneum* idem eſt, quod *ſupervacuum*: at *ſupervacanea avis* (Feſti verbis utor) *vocatur ab Auguribus, quæ ex ſummo cacumine vocem emiſit, quia quaſi in altiſſimis ſuperque omnia vagatur, appellata*. Ita eſt in ſchedis Farneſianis: & conveniunt MSSti codices Paulli.

VAH *κατ' ἀποκοπὴν* ex *vaha* factum ſcribit Priſcianus, lib. I. cap. de numero literarum: & lib. II. cap. de ſyllaba. Itidem *ah* ex *aha* factum putat. Sic autem ſe ſentire oſtendit, quia nulla ſyllaba terminari poſſit adſpiratione. Sed ut hoc verum ſit in nominibus, verbis, iiſque orationis particulis, quæ *θέσιν* ſignificant, locum tamen non habet in interjectionibus, quæ ſignificant *φύσιν*. Itaque etiam dicimus *oh*, quod ex *ohe* vel *oho* factum eſſe nequit, cum diverſa harum interjectionum vis ſit. Nec *proh* ex diſſyllabo contractum eſt, ſed ad præverbium *pro* addita eſt aſpiratio differentiæ cauſſa. Vide *Ah*.

†VALENTIAM Tyrrhenorum fuiſſe deam ex eo conſtat; quia Ocriculanorum (*) municipale numen erat. Ocriculum autem Tuſcorum oppidum fuiſſe, teſtatur Stephanus his verbis: *Ὀκρίκολα πόλις Τυῤῥηνῶν, Ocricula urbs Tuſcorum*; quia nempe Tuſci olim Umbriam etiam tenuerunt. Quo circa videamus, quid VALENTIAE nomen ſignificat. Clamabunt hic ſtatim omnes, *Valentiae* nomen, ſi quod aliud, purum putum Latinum eſſe, cui Graecum *ῥώμη* reſpondeat. Addent fortaſſe & Solini verba initio ſui Polyhiſtoris, ubi ait ex aliquorum opinione, quam urbem *antea Valentiam dixerat juventus Latina*, eamdem *Romam* (*Ῥώμη*) *ſervata ſcil. ſignificatione impoſiti prius nominis*, ab Evandro appellatam. Verum hae merae ſunt fabulae: nam ROMA unde ſit vocata, alibi dicetur. At ſi VALENTIA eadem quae ROMA, cur in Urbe aeterna, cur in cetero orbe Romano, per quem deae *Romae* religio multa erat propagata, altum de dea VALENTIA ſilentium? Ac prorſus fruſtra ſunt, ſi qui

(*) *Meminit hujus deae marmor Ocriculi repertum, quod affert Grut. pag. 2. num. 12. in hunc modum*: Pro. ſalute. itus. ac. reditus. D. N. Sanctiſſimi. Tic. Aug. aediculam. concilii. deorum. dearumque. Aurelius. Fauſtus. prot. (*i. e. protector*) divini. lateris. Aug. N. ex. viſu. DEAE. VALENTIAE. S. P. C. *Hanc eamdem epigraphen ubi recitaſſet Montfauconius V. C.* (*tom.* 2. Supplem. antiquit. illuſtr *pag.* 112.) *haec ſubjecit*: Quae Dea Valentia neſcio an alibi uſpiam memorata occurrat. *At Tertulliano Apolog. cap. 24. inter deos municipales OCRICULANORUM VALENTIA diſerte memoratur.*

qui ſunt qui deam hanc Tuſcam Ocriculanam cum dea *Roma* confundunt ; aut vero ſi qui ſunt qui ejusdem *Valentiae* nomen originis Latinae credunt, quod eſt mere Tyrrhenicum , idemque ab Oriente arceſſendum . Vide ſupra in Balneas : inde diſces *balneas* nomen Etruſcum idemque Orientale eſſe , Chaldaeis , Syris , Arabibus uſitatiſſimum . Ab eadem ergo rad. בלן , *balan* , unde *balneis* nomen eſt adſcito *Tau* formativo , & addita terminatione Latina) fit Balantia , ſive *Valentia* ; quam deam balneis praefuiſſe non dubito . In ruderibus Ocriculanis hodieque thermarum plurima veſtigia viſuntur ; quarum etiam inſcriptio illa meminit a Cluverio pag. 640. recitata ; quae talis eſt : *Juliae . Luciliae . L. Julii . Juliani . fil. patroni . municipii . cujus . pater . THERMAS . OCRICOLANIS . a . ſolo . extructas . dona . decur . Aug. pleps . D. D. D.* Mazoch.

Valeo Angel. Caninius & Petrus Nunneſius putant eſſe ab ὕλω , vel ὑλέω , quod verbum agnoſcit is , qui de dialectis ſcripſit . Utrumque idem ſignificat. Hom. Il. ω.

Οὖλέ τε καὶ μέγα χαῖρε.

Ubi οὖλε eſt ὑγίαινε , ut interpretatur Heſychius . Latini praepoſuere *V* conſonum , quod non raro fieri oſtendimus in *Ventus* , *Video* , atque alibi. Οὖλος vero ab Jonico ὅλος pro ὅλος , *integer* , *ſanus* . A *valeo* eſt *validus* , unde *valide* , & κατὰ συγκοπὴν *valde* , uti Priſcianus monet in αν. ac Beda libro de Orthogr. Cum autem non *valitudo* modo , ſed & *valetudo* dicatur per *E* longum , plane veriſimile eſt , quemadmodum veteres dixere *olitum* & *oletum*, ſic eosdem dixiſſe *valitum* & *valetum* , ab illo eſſe *valitudo* , ab hoc *valetudo* : qua de re pluribus actum in Animadverſ. Grammaticis . A *valeo* eſt *valeſco* . Lucretius , lib. I. verſ. DCCXLIX.

Sed potius tali facto recreata valeſcat :

Quem ipſum verſum uſurpat pene initio quarti libri . Hinc compoſita *convaleſco* , *invaleſco* , *revaleſco*.

†Valeo ab Homerico verbo ὕλω pro *valeo* Ang. Caninius , & Pet. Nunneſius arceſſiverunt , quod non improbat Voſſius . Nec equidem reprehenderem , niſi ὕλω tantum de ſanitate fuerit uſurpatum, cum contra *Valeo* latiſſime pateat . Eo fit , ut aptius mihi videar ἐτυμολογεῖν ab Hebr. בעל *vaal* , quod , abſorpto de more *Ain* , evadit Val : nec illud diſplicet , quod Hebraica motio *Kametz* i. e. A in Latino *Valeo* non deperierit . Res ita ſe habet . Hebraicum , Chaldaicum , Syrumque בעל (quod *potiri* & *dominari* exponunt) ſicuti & Gr. κρατεῖν , & Latina verba *potiri* , & *poſſe* & *potentem eſſe* (quo ſenſu dicitur *Diva potens Cypri* , & (*) ſimilia) & poſtremo *Valere* , eamdem omnia vim ac ſignificationem obtinent . Itaque haec omnia verba cum *dominandi* , *potiendi* , *valendi* , *pollendi* notione uſurpantur . Sic etiam & ſuperius Hebraicum vocabulum *Val* de quo agitur , praeter *dominandi* notionem , etiam *valendi* ac *pollendi* vim obtinet, veluti ubi dicitur Esdr. IV. 8 בעל טעם *veel teem* i. e. *valens conſilio* , & alia plura in hunc modum , quae poſſunt in Bibliis Hebraicis & Chaldaicis quaeri . Sic etiam בעלת איש , *vaalat iſh* eſt *viri potens* ; & alia centena eodem pertinentia . In his autem locutionibus τὸ *vaal* , aut ejus femininum , non aliter debet , quam Latino nomine *potens* aut *valens* exponi : quae duae dictiones non tam ſignificatu , quam ſyntaxi diſtinguuntur , quia *Valens* cum ſexto caſu jungitur , *Potens* autem (quoties maxime *dominum* , *aptum* , *capacem* , *compotem* notat) cum caſu patrio nectitur , ut *Potens Cypri* , *Potens viri* , & ſexcenta talia . Vide dicta in Maritvs loco ſuo . Praeter jam dicta poterat etiam *Valeo* ab Syro בלע *velab* , quod eſt *praevalere* & *vincere* derivari : imo poterat & ab Hebr. חלד *beled* (unde ח in Digamma verſo , fuiſſet *Veled*) arceſſi : quod Pſ. XXXIX. & alibi pro *robore* uſurpatur . Ac re vera in laudati Pſalmi Latina vulgata verſione *Subſtantia* redditur , utique ex ejusdem Pſalmi Graeca ὑπόστασις. Mazochivs .

†Valetvdo inter verba media refertur , & quidem ſine ulla adjectione *firmae* aut *infirmae* , *commodae* ſive *incommodae* . Pari vocum in partes contrarias ambiguitate laborant & verba Orientis nonnulla : quod exemplis demonſtrare non eſt opus . Aut vero ſiquis *valetudinem* , ubi languorem notat, a חלה (*vala*) *aegrotare* deducat , ubi vero *ſanitatem* , a חיל (*vail*) h. e. *viribus* arceſſat ; nec equidem magnopere aſſentiar , nec tamen pertinaciter reprehendam . Mazochivs .

Valgvs quis dicatur , Feſtus docet , his verbis : *Valgos Opilius Aurelius , aliique complures , ajunt dici , qui diverſas ſuras habeant , & qui talos vitioſos habeant . Plautus in Milite Glorioſo :*

Majorem partem videas valgis ſuaviis .

Et in Scythe liturgo :

. . . . Sin ea mihi inſignitos pueros pariat poſtea ,
Aut varum , aut valgum , aut compernem , aut paetum , aut broncum filium .

E contrario vari dicuntur incurva crura habentes . Nempe *valgi* ſunt , qui , ut Petronius inquitur , *crura in orbem pandunt* ; quales Æthiopum pedes , & ille , quem deſcribit Martialis , lib. II. epigr. XXXV.

Cum ſint crura tibi , ſimulant quae cornua Lunae ,
In rhytio poteras , Phoebe , lavare pedes .

Graeci *valgus* eſt βλαισὸς ; ut *varus* , ῥαιβὸς . Imo ex ſententia Angeli Caninii , & Petri Nunneſii , quaſi *valſus* , *valgus* eſt a βλαισὸς , nempe κατὰ μετάθεσιν , & σ in G converſo . Verum quid ſi *valgus* dicatur a βάω , *eo* ; & ἀλγύω , quod Laconibus ἀρρωστίαν ſive *morbum atque aegritudinem* notat ? Vide quae de *valgis* diximus in *Perna* , & *Varus* .

†Valgvs is eſt , qui ut loquitur Petronius , *crura in orbem pandit* , aut cujus crura , ut ait Martial. imitantur *cornua lunae* . Antiqui apud Feſtum *valgos* interpretabantur , *qui DIVERSAS ſuras haberent* , h. e. διηρημένας . In Amos Graeca V. 9. legitur ὁ διαιρῶν &c. i. e. *dividens* , *diducens* ; cui reſpondet Hebr. מבליג *mablig* . Exiſtimarunt igitur Graeci interpp. per Rad. בלג *valag* , nonnumquam ſignificari diviſionem & divaricationem . Ac re vera Arab. verbum בלג *valaga* , *diſcriminandi* ac *diducendi* vim habet : quod & nomen eſt , quo ſuperciliorum diſtantia notatur . Ac rurſum Arabicum *aulagion* ſignat habentem dirempta ſupercilia , quaſi ſi valgum ſupercilia diceres . Etſi ad crura tantum apud Latinos *Valgus* refertur . Mazochivs .

Vallis a *vello* , juxta Iſidorum , lib. XIV. cap. VIII. *Valles* , inquit , *ſunt humilia loca* , *quaſi vulſa* . Graecis eſt αὐλὼν , unde *vallis* literarum trajectione fieri cenſet Angelus Caninius ; & Nunneſius in Grammatiſtice : atque ait Caninius ſimilia eſſe ψύλλα , Æolice σπύλλα , *pulex* ; ἄκυλος , *ilicis glans* ; σφάκελος , *faſcis* ; δυναμαι , *dominor* ; χιτὼν , *tunica* ; ταχὺ , *cita* ; ἄρχω , *rego* ; τρίτος Æolice τίρτος , unde *tertius* : *colurnus* pro *corulnus* a *corulus* , &c. Vel fuerit *vallis* a βάλλω , *dejicio* , *demitto* . Eſt enim *locus depreſſus* , *ac quaſi demiſſus* , *ſeu dejectus* . Vel , quod Guicharto placet , placet , ab אבל , *vallis* , *planities magna* . *Vallium* dea *Vallonia* , ut apud Perottum lego : ſed aliam neminem , quod ſciam . A *con* & *vallis* , patet eſſe *convallis*. Quare non audiendus Varro , cum lib. IV. de L. L. *convallis* dici ait , quaſi *cavata vallis* .

†Vallis non eſt ab αὐλὼν , ſed a נחל *nahal* aut *naval* (quod & *vallem* & *torrentem* notat) in quo *Nun* excidit veluti in defectivis primâ , & Hebr. *Cheth* in V conſonum non praeter morem vertitur. At contra αὐλὼν longius a communi fonte abeſt . Guichartus vult *vallem* ab אבל *abel* dici , quia hoc vocabulo putant quidam Gen. L. II. *planitiem* notari . Sed ibi *abel* luctum deſignat . Et ut *planitiem* noret : aliud eſt *planities* , aliud *vallis* . De *Valle*

(*) *Veluti ubi Diana* uteri potens *Ovidio dicitur* , *&* , mei *aut* ſui potens , potens imperii , potens mentis , irae , pugnae , fugae *&c.*

vide rurſus in VOLVO. MAZOCHIVS.

VALLVM dicebatur *murus e terra ad foſſæ oram aggeſtus, crebris ſudibus ſive palis munitus*, Itaque duæ ejus partes, agger ſive terra, & pali ſive ſudes. De etymo ſic Varro, lib. IV. de L. L. *Vallum, vel quod ea varicare nemo poſſit: vel quod ſingula ibi extrema bacilla furcillata habent figuram literæ V*. Quæ lectio ſi recta eſt, *varicare* hic erit ὑπερβαίνειν ſive *tranſgredi*; quomodo *varicare* in vett. Gloſſis exponitur, ut diximus in *Varus*. Sed Joſ. Scaliger Varronis locum ſic legit: *Vallum, vel quod ea vari ac ærumnæ eſſent*, &c. Verane hæc emendatio ſit, difficile dictu eſt: ſed de etymo plane aſſentio. Quamvis enim, quia valli agger jactu aut aggeſtione terræ fieret, *vallum* & *vallare* non inepte deduci queant a Græco βάλλω: tamen cum non omnis *agger* ſit *vallum*, ſed tum demum id nomen adipiſcatur, cum *munitus* eſt *vallis* ſive *ſudibus*; quin a *vallus vallum* dicatur, dubitandum minime cenſeo. Idem eſſe *vallus*, quod *palus*, ſive *ſudis*, oſtendimus ſuperius. Vallos autem aggeri imponi ſolere, clare docet hic Vegetii locus, lib. III. cap. VIII. *Primum in unius noctis tranſitum, & itineris occupatione leviore, cum ſublati ceſpites ordinantur, & aggerem faciunt, ſupra quem valli, hoc eſt, ſudes, vel tribuli lignei, per ordinem digeruntur*. Hinc Ammianus lib. XXXI. *Vallo ſudibus foſſaque firmato*. Quemadmodum autem *vallum* a *vallus*, ita *vallus* ὑποκοριστικῶς a *varus*, quo furcillas notari oſtenſum ſuo loco. A *vallum* eſt, *intervallum*, quomodo proprie vocatur *ſpatium inter vervos ſive varos in vallo caſtrenſi poſitos*, Sed συνεκδοχῇ ſpeciei extenſum ad alia quævis. *Intervalli* de voce ita Annæus Cornutus apud Caſſiodorum, lib. de Orthogr. *Intervallum per duo L L, vallum enim ipſum non aliter ſcribitur, a quo intervallum. Varro dicit intervalla eſſe ſpatia, quæ ſint inter capita vallorum, id eſt, ſtipitum, quibus vallum fit, unde cetera quoque ſpatia dicuntur*. Hæc Cornutus. Atque idem tradit Iſidorus, in XV. A *vallum* quoque eſt *evallare*, quaſi *extra vallum mittere*, ut interpretatur Nonius, qui Titinnium ac Varronem uſos docet. A ſimilitudine bacillorum furcillatorum & informium, quos *varos* dici dicebamus, homines duri aſperique appellantur *Varones* vel *Varrones*. Utroque enim modo vox hæc ſcripta invenitur, quomodo & *vari* & *varri* legitur. Lucilius apud Feſtum in *ſquarroſus*:

Varronum ac rupicum ſquarroſa incondita roſtra.

Perſius, ſat. V.

Varo regustatum digito terebrare ſalinum
Contentus perages.

Atque hinc *Varronum* cognomentum apud Romanos. Quamquam de hoc aliter ipſe Terentius Varro apud Servium, in XI. Æn. his verbis: *Eſt & alia hujus rei hiſtoria. Varro enim cum de ſuo cognomine diſputaret, ait eum, qui primus Varro ſit appellatus, in Illyrico hoſtem, Varronem nomine, quod rapuerat, & ad vos* (lego, *nos* vel *ſuos*) *portaverat, ex inſigni facto meruiſſe*. Ubi deeſſe videtur *Varronis cognomen*. Niſi cum Salmaſio leg. *inſigne ex facto meruiſſe*. Nam *inſigne*, & *ſignum*, dicebant pro *cognomine*: ut ad hiſtoricos Auguſtos annotavit.

VALLVS duplicem habet ſignificationem, & pro eo duplicem originem. Interdum eſt diminutivum a *vannus*, ut a *ramus rallus*. Sic uſus Varro, lib. I. de R. R. cap. LII. *Ex tritis, oportet e terra ſubjactari vallis, aut ventilabris, cum ventus ſpirat lenis. Ita fit, ut quod leviſſimum eſt in eo, atque appellatur acus, evannetur foras extra aream, ac frumentum, quod eſt ponderoſum, purum veniat ad corbem*. Interdum vero *vallus* eſt diminutivum a *varus*, hoc eſt, *palus*. Maro, II. Georg.

Quadrifidaſque ſudes, & acuto robore valles.

Ubi ſic Servius: *Bis idem dixit, nam & valli & ſudes idem ſunt*. Ac Vegetius quoque lib. III. cap. VIII. ait: *Aggerem, ſupra quem valli, hoc eſt, ſudes vel tribuli lignei digeruntur*. A *vallo ruſtico* dicitur *evallare* & *evallefacere* pro *foras ejicere*: & *vallefieri* pro *foras ejici*. Ut illo Varronis: *Donec foras nos intus evallaverant*. Et hoc ejuſdem in Prometheo: *Retrimenta cibi*, (al. *ubi*) *quæ exierant per poſticum, evallefecerunt*. Feſtus juxta emendationem Salmaſii. *Valvoli, folliculi fabæ, quaſi vallivoli, quia vallefacti excutiuntur*. Ubi perperam vulgo *valle jacti* pro *vallefacti*. Idem Salmaſius apud eundem pro *vallefcis* corrigit *vallefit*. Addit Feſtus: *Vallefit, a vallo militari: quod fit circa caſtra, quod quæ eo ejiciuntur, pro perditis habentur*. Sed potius ea ſunt a *vallo ruſtico*; ut dixi. Nam pro *ejicere foras*, non ſolum *evallare* dicitur, ſed & *evannare*, Sic ſane Pomponius *evannetur* dixit, pro *ejiciatur foras*. Et favent huic ſententiæ iſta Feſti verba, ut quidem ea Salmaſius corrigebat: *Evallatum, eventilatum: unde valli quibus, frumenta ventilantur*. Qui locus in vulgatis corruptiſſimus eſt. *Evallare* igitur & *evallefacere* proprie eſt *excutere vallo* ſive *vanno*: *vallefieri*, eſt *evannari*.

†VALLVS eſt ab Hebr. חיל (quod eſt *præmunitio, antemurale*) *cheth* non præter morem in V conſonum verſo. MAZOCHIVS.

VALVÆ Guichartio ſic dictæ videntur ab אובל, qua voce inter alia ſignificatur *porta*: ut ait B. Hieronymus. Sed vellem docuiſſet, ubi ſic ſumatur. [αἴβαλα, θύρα Heſych.] Valde accedit *valva* ad βαλβὶς, quomodo, ut ex Gloſſis conſtat, vocabatur θύρα τῶ ἱππικοῦ, *janua equitatus*, ſive potius *carceres*. Sed βαλβὶς potius eſt *repagulum*. Quare placet Iſidori ſententia, lib. XIV. cap. VII. qui *valvas* putat dici quaſi *volvas*, quia introrſum revolvantur. Imo idem Servius ſcripſit ad I. Æn. atque ipſum Varronem ejus ſententiæ laudat auctorem. Horum judicio *valvæ* ſunt plicatiles, ſeque velant. Aliud igitur *bifores*, quæ Græce δίθυροι: aliud *valvæ*, quæ Græcis θύραι δίπτυχοι. *Bifores* ſunt januæ duæ quarum utraque ſuos habet cardines, inque medio connivent ac junguntur. Quare cum apertæ bifores, hinc & inde fores habemus. At in *valvis* eadem janua complicatur, inque ſe ipſam revolvitur: eoque egredientes ab eodem latere integras *valvas* habemus.

VALVVLVS dicitur *folliculus*, *cum aliorum leguminum, tum fabarum* imprimis: nempe a *vallus*, & *volo*: quia *vallo*, hoc eſt, *fuſte* frangatur, granisque excuſſis levicula fracti volvoli partes inde provolitent. Id mihi Feſtus voluiſſe videtur his verbis: *Volvoli folliculi fabæ appellati ſunt, quaſi vallivoli, quia vallo facti* (leg. *fracti*) *excutiantur*. Ad vocem *valli*, ad oram *fuſtibus* notatum: credo ut indicaretur *vallus* hic eſſe a *varus*, hoc eſt, *fuſti*: non autem idem notare, ac a *vannus*: uti accipitur, cum Varro deducit *vallum* a *volatu*, *quod, cum id jactant, volant inde levia*. Quod ſi etymon Feſti parum placeat, vide an non, ut *valvæ* dictæ quaſi *volvæ*, quia *bifidæ interius volvuntur*, ita & *valvolus* dicatur quaſi *volvulus*, ſive quoniam in eo grana volvantur, ſive quoniam granis circumvolvatur. Mihi tamen non diſplicet, ut ab ὕλη ſive ὕλα eſt *ſylva*: ita a πύλη, ſive Æolico πύλλα eſſe *valva*.

VANNVS factum ex *vallus*, L in N converſo. Nam interdum hæ literæ commutantur, unde *nimſa* & *limſa* dicimus. *Vallus* autem pro *vannus* dixit Varro, qui & lib. IV. de L. L. deducit a *volatu*, *quod cum id jactant, volant inde levia*. Teſtatur quoque Joh. Pierius, I. Georg. in optimo illo Romano codice legi:

.... Et myſtica vallus Iacchi.

Pro quo in vulgatis, *myſtica vannus*. Beroaldus ad undecimum Appuleii vult *vallus* eſſe ὑποκοριστικὸν a *vannus*. Sed ſi vox ea haberet ſignificationem diminutivam, non a *volatu*, ſed a *vannus* deduxiſſet Varro. *Vallus* igitur alterius fontem putavit: etſi id non a *volatu*, ut putabat Varro; ſed, ut bene Cæſar Scaliger, a βάλλω, *jacio*, *jacto*: nempe *ob jactationem ac ſuccuſſionem valli ſive vanni*: ac ſimiliter ἀπὸ τοῦ βάλλω vel πάλλω, erit *palea*, quia jactatione ac ſuccuſſione vanni a frumento diſcernatur. Vide quæ in *Palea* diximus. A *vannus* eſt

vannere

Digitized by Google

ventilare & *evannare*, hoc eſt, *vanno fruges aut legumina movere ac ventilare*. Pomponium, Lucillium, Varronemque uſos docet Nonius. Geſnero & avem *vanellum* quaſi *vannellum* dici placet, quia *alis inſtar vanni aut ventilabri commotis ſtrepitum excites*.

Vanus putarunt Papias & Joannes Genuenſis, ita dici quaſi *valde anus*, hoc eſt, *inſtar anus mentis vacuus*, & *inſipiens*: uti Iſidoro *vafer*, quaſi *valde Afer*, hoc eſt, *Afri inſtar callidus*. Perottus arbitrabatur *vanus* eſſe ex *vacuus*, quod a *vacando*. Aliqui *a vado*, quia *vana vadunt*, nec eodem loco perſiſtunt. Sed rectius deducas a φανῶ, *apparere*, quia vanum non eſt id quod apparet: uti phaſmata aliud ſunt, quam apparent. Vel a κενὸς, id eſt, *vanus*; ut a κάπος, *vapos*, κ utrobique in *V* conſonum commutato. Vel a *ve*, hoc eſt, *valde*, & *inanis*, quod ipſum ab ἰνῶ, hoc eſt, *vacuo*, ut ſuo loco diximus. [eſt *a* φάνος φάνη, & *φαντασία*, *quæ* & *vanum* & *vanitatem notant*.] A *vanus*, non *vanitas* modo, ſed Plauto etiam *vanitudo*, & *vanities* Appuleio. [& *vaner* Senecæ Epiſt. 85.]

† **Vanus** & ejus derivata *vanitas*, *vanitudo* &c. ſunt procul dubio ab Hebr. און *aven* ejuſdem prorſus notionis; nec enim aliter a Graecis interpretibus *Aven* verti ſolet, quam κενὸς, aut ſaepius μάταιος. Alibi quidem modo ἄνομος, modo ἄδικος aut per hujuſmodi ſynonyma redditur: verum id eo fit, quod Hebraeo ſermone *vanitas*, *iniquitas*, *impietas* & ſimilia pro ſynonymis prorſus habentur. Poteram & aliunde etymon *Vani* arceſſere: verum quod a principio poſui, id verius. Mazochius.

Vapor Græcis ἀτμὸς ab ἄω, id eſt, *ſpiro*: ac ſimiliter Latinis *vapor*, ſive *vapos*, a κάπος, *flatus*, *halitus*: nempe ab inuſitato κάπω, hoc eſt, πνέω. Unde & καπνὸς, *fumus*, *exhalatio*. Erit autem a κάπος *vapos*, K in *V* converſo, ut fortaſſe a κενὸς, *vanus*. [*vapor* vel *vapos*, ex θάλπος, θάλπορ.] A *vapor* eſt *vapidus*, a quo male valentes *vapide ſe habere*, Auguſtus dicebat, teſte Tranquillo. Inde & verbum *vapore* apud Solinum, cap. VIII. & Appuleium de mundo.

Vappa dicitur *vinum aceſcens*, *nondum tamen in acetum converſum*. Græcis dicitur ὀξίνης· ut *acetum* ὄξος. Nempe quia in ὄξος converti cœperit. Gloſſ. Philox. *Vappa*, ὀξίνης. Si Scaligerum in Copam audimus, idem etiam dicitur ἐκφαντίδης. Movet eum Heſychius in καπνίας. Sed, quod non attendit vir ſummus, non dicit καπνίαν aliter vocari ἐκφαντίδην, verum ait *vinum evanidum* dici καπνίαν, ac eo nomine nuncupatum etiam *Ecphantidem* malum poëtam comicum, quod nihil ſcriberet præclari, ſed *vappæ* inſtar cenſeri oporteret. Quod & ipſum a Julio Polluce proditum eſt: atque ex hiſce obſervatum Philippo Mauſſaco, diſſertatione Critica, quam Harpocrationi ſuo attexuit. Sane Latinis ſimiliter *vappæ κατὰ μεταφορὰν* vocantur ἄχρειοι ac *nihili homines*. Ita uſi Catullus, Horatius, alii. Obſcenus quoque Deus de ſe in ithyphallico carmine ait:

> *Nos vappæ ſumus, & puſilla culti*
> *Ruris numina*.

Utramque ſignificationem complexus Plinius, lib. XIV. cap. XX. *Vitiumque muſto*, inquit, *quibusdam in locis iterum ſponte fervere: qua calamitate deperit ſapor, vappæque accipit nomen, probroſum etiam hominum cum degeneravit animus*. Græci ſimiliter uſurpant ὀξίνης, ut Ariſtophanes Ἱππεῦσι. quamquam aliter ceperit vetus Scholiaſtes. Videtur autem *vappa* non ſolum eſſe οἶνος ἐξεστηκὼς, hoc eſt, *vinum ſaporem odoremque amittens*, ſed etiam quodvis εὐτελὲς, hoc eſt, *tenue*, exiguæque impenſæ, cujuſmodi etiam eſt, quod natura ſua tenuius languidiuſque eſt, quod Plautus Nervolaria *ſubleſtum* vocabat; quamquam aliter hac de re Feſtus. Sic autem *vappæ* vocabulum uſurpari recte monet Scaliger in carmine de Copa, verſu iſtoc:

> *Eſt & vappa cado nuper defuſa picato*.

Quod ad etymon, conjectabam *vappa* dici quaſi *vapida*, hoc eſt, *evanida*. Hoc enim eſt *vapidus*, unde *vapide ſe habere* Auguſtus dicebat, id eſt, male habere. Ut *vapidum vinum* optime de *vappa* dici videatur. Neque multum abit Joannes Genuenſis in Catholico, ubi *vappam* a *vapore* deducit. Nam *vapidum* a *vapore* eſſe, ſuo loco diximus. *Vapor* ſane *exhalatio eſt calida ac humida*. Similiſque *vappa*, poſtquam a vino calor igneus abiit. Ita Cæſar Scaliger, in priorem librorum de Plantis, qui male Ariſtoteli tribuuntur, pag. XCIX. edit. Criſp. Sed magis tamen placet, quod & Joſepho Scaligero monitum, Æoles, quemadmodum pro ὄμμα dixere ὄππα, ſic etiam pro βάμμα dixiſſe βάππα, indeque factum eſſe *vappa*. Nec obſtat, quod βάμμα neutri, *vappa* muliebris generis eſt. Nam & *ſyrma*, & *ſchema*, & *diadema*, & *glaucoma*, & *dogma*, & *ſacoma*, & alia quædam quæ Græcis neutra ſunt, Latinis quoque antiquioribus genere muliebri uſurpantur. Nec magis τοῦ βάμματος ſignificatio repugnat. Nam proprie quidem *intinctum* ſignificat, ἀπὸ τοῦ βάπτειν, quod eſt *tingere*: ſed aceto imprimis ad ἐμβάμματα utebantur: pro ἐμβάμματα autem ſimpliciter βάμματα dixere Syracuſii, teſte Heſychio. Hinc βάμμα ſimpliciter pro *aceto*. A quo Æolicum βάππα, & Latinum *vappa* pro *vino aceſcente*.

† **Vappa** vini vitium proprie notare putatur; a vino autem ad homines ἀχρείους translatum. Verum ubi primum orta, quovo poſtmodum ea vox tranſlata, nemo antiquorum dixit, ne Plinius quidem, ubi ait XIV. 20. *Vitiumque muſto quibusdam in locis iterum ſponte fervere* (id quod noſtrates ruſtici vulgo dicunt *Sbollire*) *qua calamitate deperit ſapor*, *VAPPAEQUE accepit nomen*, *probroſum etiam hominum cum degeneravit animus*. Qui aliud non vult, quam *vappæ* nomen vino æque ac hominibus degeneris animi convenire. Imo quidni ab homine ad vinum ea vox traducta fuerit? ſicuti Generosus & talia plura ſunt in homine propria, in vino tranſlata. Nec in homine autem, nec in vinis certum aliquod ea voce vitium notatur, ſed quidquid hominem aut vinum degenerare facit. De vino vide Voſſium in Etymologico, apud quem *Vappa* modo eſt quod incipit aceſcere, modo evanidum, modo vile vinum, ſeu *vilium*, modo οἶνος ἐξεστηκώς. Similiter in hominibus viles, degeneres, nepotes, diſſoluti, ventri dediti, paraſiti, omnino vitioſus quiſque (verum ferme ubi animus ſit diſſolutior, non ubi atrocitate, ferocia, violentia peccat) Vappa appellari ſolet. Sic Horatius avaro vappam opponit I. ſat. I. *Non ego avarum cum veto te fieri, vappam jubeo aut nebulonem*. Quod initio dicebam, nim. id nomen in homine proprium, in vino μεταφορικὸν fuiſſe, id oſtendit veriſſima vocis origo, quae ab Hebr. חנף *hanep* petenda fuit, quod hominem *profanum*, *impurum*, *nebulonem*, *hypocritam* deſignat. Hebraicum iſtud verbum, unde hoc nomen oriri dixi, a LXX ferme redditur μολύνω aut μιαίνω i. e. *polluo*. Nomen autem ab eiſdem dicitur ἄνομος, παράνομος, ἀσεβής. In Pſ. XXXIV. (Hebr. 35.) ver. 16. חנפי *hanpe* junguntur cum ſcurris & paraſitis. Locus ſic habet: *Cum hanpe* (i. e. vappis) & *irriſoribus placentariis* (ſic ibi paraſitos ψωμοκόλακας) *frendebant ſuper me dentibus ſuis*. Ab *Hanpe* autem (N per *Dages* compenſato, & gutturali *Chet* pro more in Digamma tranſeunte) fiebat *vappae* & in ſing. Vappa. Notandum eſt, id vocabulum apud Chaldaeos (apud quos ſignificat etiam *adulatorem*) ac potiſſimum Syros, maximo in uſu eſſe. Et ſicuti Vappa apud Latinos animos proprie degeneres notat; ſic apud Syros חנפא *hanpa* i. e. *vappa* paſſim ſumitur pro ethnicis aut apoſtatis, qui a fide defecerunt. At Guido in ſuo Lexico notat, Julianum apoſtatam κατ' ἐξοχὴν a Syris eo vocabulo inſigniri: quod plane reſpondet οἴνῳ ἐξεστηκότι, ſeu *vappae*. Verum ut ſaepe dixi, id totum in vino eſt μεταφορικὸν, in hominum animis proprium ac nativae ſignificationis nomen. Mazochius.

VAPULO Joannes Genuenſis in Catholico ſuo deducit a *vapor* : quaſi proprie ſit *plecti uſque dum e ſudanti corpore exeat vapor* . Quomodo Germani ſimiliter ajunt , *ſchlagen das es dampfe* : *ferire uſque dum vaporet* . Si hoc etymon placeret , dicerem ἀναλογίᾳ poſſe defendi . Nempe non quaſi ὁμοίως , ſit a *vapor* , ſed quaſi a *vapeo* : unde ſit *vapulo* , ut ab *uro* ſive *uſtum uſtulo* , a *poſco poſtulo* . [ſ συμπάλλειν , *concutere* , *ωτίνει* .] Sed longe veriſimilius eſt , *vapulo* eſſe ab ἀπαλοῶ præmiſſo *V* conſono , ut ab ἶς *vis* , cui ſimilia non pauca adduximus alibi . A abit in *V* , ut a κραιπάλη , *crapula* , &c. Ἀπαλοῶ ideo eſt ac ſimplex ἀλοῶ , quod eſt *trituro* , *tero* , *contundo* , etiam *flagris cædo* , quomodo eo uſus Syneſius .

†VAPULO doctiſſ. Voſſius ab ἀπαλοάω , quod eſt *triturae* verbum , adſcivit , mirâ licentiâ ; nec enim , ubi ſimplicia (a quibus unis mos eſt ἐτυμολογοῦσιν) non ſuccedunt ; liberum eſt compoſita adhibere . Quanto felicius , ſi a חבל *hhabal* deducatur , modo liceat . Licet autem , tum per derivationis leges (quid enim uſitatius quam *Chet* , unam ex fortibus aſpiratis , in Digamma mutari , *Beth* vero mediam tranſire in tenuem ?) tum etiam per fontis rivulique ſimiles notiones . Nam חבל *hhabal* non raro apud Hebraeos *laedendi* , *corrumpendi* , *perdendique* vim habet , multo autem magis in Daniele , Jobo , Esdra . Nec ſolum apud Hebraeos , & Danielem id frequens , ſed multo magis apud Chaldaeos Targumicos (apud quos חבל *hhabal* & חבול *hhabol* reſpondet *Vae* Latino , quaſi ſit imprecatio exitii , quod & comoedia Latina uſurpavit , ubi ad imprecandum *Vapula* dicitur ; quod omne maledictorum genus complectitur . Nec aliter Syri verbo חבל utuntur . MAZOCHIUS .

VARIUS proprie eſt *diverſi coloris* : quod clare indicat Tullius lib. II. de fin. *Varietas proprie in diſparibus coloribus dicitur : ſed transfertur in multa diſparia* . A propria igitur notione eſt , quod *panthera* quæ diverſicolorem maculoſamque pellem habent , *variæ* a Latinis appellantur . Plinius , lib. VIII. cap. XVII. *Panthera & tigris macularum varietate propo ſola beſtiarum ſpectantur , cæteris unus ac ſuus cujuſque generis color eſt* . Et mox : *Nunc varias , & pardos , qui mares ſunt , appellant in eo omni genere* . Et paullo poſt : *Primus autem Scaurus Ædilitate ſua varias centum quinquaginta univerſas miſit* . Gloſſæ Philoxeni : *Varia* , ποικίλη , πάρδαλις . Ubi conjungit utramque *variæ* notionem , qua adjectivum , & qua ſubſtantivum . Alluſit huc Plautus , Epid. III. ubi cum Epidicus dixiſſet , *vario ſe valuiſſe* , reſpondet Theſprio :

> . . . . *Qui varis valent* ,
> *Caprigenum hominum non placet mihi , neque pantherinum genus* .

Quod ad originem vocis *varius* , Joanni Genuenſi placuit eſſe a *via* , quaſi *viarius* , hoc eſt , *diverſæ viæ* . Aliquibus ab Æolico Φὴρ pro Θὴρ , *fera* : quia *feræ* multæ diverſicolores . Etiam ſunt , quibus cum Perotto videatur , proprie *varios* dici a *varis* , hoc eſt , ἴονθοις , de quibus Celſus , lib. VI , cap. V . Gloſſæ Philoxeni : *Varius* , ἴονθος , σκαμβὸς , ποικίλος . Ubi planum eſt legi debere : *Varus* , ἴονθος , σκαμβός . *Varius* , ποικίλος . Proprie igitur ex horum ſententia *varii* ſint , *quibus varis eſt facies diſtincta* . Atque hoc confirmant joco Ciceronis in Iſauricum apud Quinctilianum , lib. VI . ſive de riſu : *Miror* , inquiebat , *quid ſit , quod pater tuus homo conſtantiſſimus te nobis varium reliquit* . Sed omnino *varius* eſt a Græco βαλιὸς , ſive βαλίος , quod idem interdum ſignificat . Suidas : βαλίαι , τὰς ἐλάφους τὰς καταστίκτους . At κατάστικτος idem eſt quod ποικίλος , prout interpretatur Heſychius . [ψάροι ποικίλοι .] Fit autem a βαλιὸς , *varius* , converſo λ in *R* , quomodo a σίλφι eſt *ſirpe* , a *Pales Palilia* & *Parilia* , a *Janus Janualius* (quomodo verſus Saliares in *Jani* honorem *Januali* vocabantur ,) & *Januarius* . Quemadmodum & contra *R* abit in *L* , uti a λείριον eſt *lilium* , a *Remo* , teſte Porphyrione , *Lemures* , ac fortaſſe a *merendo milites* , qui prius *merites* , &c. A *varietate coloris* dictus *varius* piſcis . Iſidorus , lib. XII. cap. VI. *A colore , ut Umbri , quia colore umbræ ſunt : & Aurata , quia in capite auri colorem habent : & Vari a varietate , quos vulgo tructas vocant* . *Varios* Germani ac Belgæ vocant *verellos* aut *vorellos* , quaſi *variolos* .

VARIX dicitur *vena feculento ſanguine tumeſcens* , quales in temporibus , ventre , ac cruribus imprimis oboriri ſolent . Fortaſſe eſt a Dorico & Æolico κριξὸς , quod idem ſignificat , teſte Polluce . Nempe ut δίξος pro δισσὸς , ſic κριξὸς pro κιρσὸς dixere . Si longius abire Latina vox videtur : poſſis cum Nonio deducere a *varus* , id eſt , *obtortus* . *Vari* , inquit , *obtortis plantis* : *& varices inde dicuntur venæ in ſuris inflexæ aut obtortæ* . Scio diſparem eſſe quantitatem *varicis* , ac *vari* . Sed alia etiam ſunt , quæ primogenii indolem non ſequuntur . Oriuntur autem *varices* ex nimio labore , ut bajulis uſu venit ; aut diuturna ſtatione , unde Juvenalis , Sat. XVI. verſ. CCCACV.

> . . . . *Varicoſus fiet aruſpex* .

Ubi ſic vetus interpres : *Varicoſus fiet multum ſtando : dum deos aut exta conſulit* . Idem ex nimio viæ labore contingit . Unde Varro in epiſt apud Nonium in *varus* , ac *varices* : *Nam ſi tuam rhedam non habuiſſem , haberem varices* . Atque hinc ſcomma captavit Vatinius in Tullium , uti Macrobius narrat lib. II. Sat. cap. III. Cum enim Cicero gloriaretur , ſe humeris Reip. ab exilio reportatum : *Unde ergo* , inquit , *tibi varices ?* *Varices* enim habebat Tullius : unde Sidonius eundem , lib. V. epiſt. V. vocat *varicoſum Arpinatem* .

VARUS quis proprie dicatur , indicat hic Horatii locus , lib. I. ſat. III.

> . . . . *Hunc varum diſtortis cruribus , illum*
> *Balbutit ſcaurum pravis fultum male talis* .

Quare Nonius interpretatur , *diſtortis cruribus* , ac Feſtus , *incurva crura habentes* . Sed generatim hæc dicta reſtringi oportet ex Acrone ad locum citatum , ubi exponit *pedibus introrſum retortis* . Iis opponuntur *valgi* , quod & ipſum Nonius generatim nimis interpretatur *intorti* . Feſtus curatius , qui *varis* opponi ait , atque ita ex Opilii Aurelii , aliorumque complurium mente dici , *qui diverſas ſuras habeant , ac tales vitioſos* . Sic enim apud eum legendum paret , etſi in vulgatis verba poſtrema ſint de loco ſuo trajecta . Ac de *valgis* plura diximus in *Compernis* , & *Vatia* . *Varus* autem puto κατὰ μετάθεσιν fieri a ῥαιβὸς , quod eſt , στρεβλὸς , καμπύλος , unde ῥαιβοσκελὴς , qui Latinis *varus* . Sed & is ἁπλῶς dicitur ῥαιβὸς . Inde igitur *varus* . Non , ut ajunt , ab εἴρω , *necto* , *illigo* : nec etiam a *verto* ſimili ratione ac a *torqueo* eſt *tortuoſus* . Nonnullis placet *varis* nomen eſſe a ſimilitudine *baculorum furcillatorum* & informium , quos *varos* dici cognoſcimus ex quarto Varronis de L. L. *Volium* , inquit , *vel quod ta vari ac ærumnæ eſſent : vel quod ſingula ibi extrema bacilla furcillata habeat figuram literæ V* . Sic enim locum recte emendant . *Ærumnas* vocat Varro *furcillas* , quam ſignificationem docet Feſtus . At *varos* quoque eſſe *furcillas* , argumento eſt , quod ſic interdum dicantur *furcillæ* , *quibus tolluntur retia* , quæ σκανδάληθρα καὶ σκάμβωνας Græcis dicuntur : Lucanus , lib. IV.

> *Aut dum diſpoſitis attollat retia varis*
> *Venator* .

Sed profecto ὁ στρεβλόπους non tam *vari* nomen adeptus a *bacillorum* ſimilitudine , quam a generali hujus vocis ſignificatione , quæ notat idem ac ῥαιβὸν , hoc eſt , στρεβλὸν , *obtortum incurvumque* , unde & *furcillis* ipſis *varorum* nomen impoſitum eſſe vero conſentaneum eſt . Ovid. lib. XI. Met. fab. I.

> *Brachiaque oppoſuit , ſentuique a pectore varas*
> *In ſtatione manus* .

Martialis , lib. VII. epigr. XXXI.

> *Vara nec injecto ceromate brachia tendis* .

Sic enim eſt in vett. MSStis . A *varus* eſt *varitus* , ut a *primo primitus* ; ab *imo imitus* . Uſus Appuleius , I. Metam.

I. Metam. *His editis ab imo remota grabatulo varicus ſuper faciem meam reſidentes, veſicam exonerant.* Ubi vulgo editum *varicus*: repugnante ἀναλογίᾳ. Alii qui etiam *varicitus* legunt, quod a *varicibus* eſſet. A *varus* etiam eſt adjectivum *varicus*: quod eſt *varicatis* ac diſpeſſis cruribus, more eorum, qui grandibus ambulant paſſibus. Ovidius, lib. III. de Arte, verſ. CCCIII.

Illa velut conjux Umbri rubicunda mariti
Ambulat, ingentes varica fertque gradus.

A *varus* quoque eſt *varare*: a *vara* autem *varico*, ut a *vello vellico*. *Varicare* uſurpat Fabius, lib. XI. cap. III. Imo Turnebus apud Varronem in IV. de L. L. legendum putat: *Vallum, vel quod ea varicare nemo poſſit*, id eſt, *tranſire, tranſcendere*. Gloſſæ Philox. *Varicat*, ὑπερβαίνει. Item: *Tranſvaricat*, ὑπερβαίνει. Gloſſ. Iſidori: *Varicat, divertit, ambulat*. Eædem: *Varicavit, ambulavit*. Hinc *divaricare*, διασκελίζειν. Eo μεταφορικῶς de *arboribus* uſus Cato pro *disjungere & ſeparare*. Feſtus quoque *obvaricare*, & *prævaricari*. De priori ſic ait: *Obvaricator dicebatur, qui cuipiam occurrebat, quo minus is rectum iter conficeret*. Ergo dicitur *obvaricare*, quomodo dicimus *mala ire obviam*, hoc eſt, *malum impedire*. De altero vero ſic ſcribit: *Prævaricatores a prætergrediendo ſunt vocati*. In Gloſſis quoque Philoxeni legas, *Prævaricat*, διασκελίζει. Eſt ea vox a *rure* tranſlata ad *forum*. Plinius, lib. XVIII. cap. XIX. *Arator, niſi incurvus, prævaricatur. Inde tranſlatum hoc crimen in forum. Ibi itaque caveatur, ubi inventum eſt.* Quid autem in *foro* ſit *prævaricari*, indicant eædem Gloſſæ. Nam in iis eſt: *Prævaricor reo*, καθυφίημι τῷ ὑπευθύνῳ, hoc eſt, *ſubmitto me reo*. Ibidem legas: *Prævaricor tibi*, συμφιλονεικῶ σοι, hoc eſt, *parco & alludo tibi*. Itaque *prævaricator* opponitur *vero accuſatori*, proprieque *prævaricari* dicitur, qui dum fingit ſe accuſare, id agit potius, ut reus abſolvatur. Fit hoc vel tranſeundo dicenda, vel breviter attingendo, quæ ſunt & fuſius proponenda, & ſæpius inculcanda. Porro de etymo non omnes aſſentiunt Feſto. Siquidem a *varietate* id nomen conſecutum alii putant. Cicero enim in Partit. ſic dici indicat, *quod in contrariis cauſſis quaſi varie eſſe poſitus videatur*. Ac Labeo in athletas, §. prævaricator ff. de his qui not. infam. *a varia certatione* dici monet: niſi cum Hottomanno *a varicatione* hic legere malis: quando ibidem habes: *prævaricator eſt quaſi varicator, qui diverſam partem adjuvat prodita cauſa ſua*. Quæ etiam invenies, l. I. ff. de prævaricat. Tullianum etymon juvat, quod vocem *varicator*, auctores baſil. hic exponunt ποικιλλόμενος. Sed Andreæ Alciato neutrum etymon placet; cenſet enim *prævaricatoris* vocem eſſe a *varicibus*, quibus qui laborat, cum recta incedere non poſſit, ire oblique: idque proprie eſſe *varicari*: hinc autem *prævaricari* de accuſatoribus dici, quia, adverſarii cauſſam juvando, haud recto pede in officii præſcripto ambulant. Alciati ſententia facile refellitur ἀναλογίᾳ. Imo & illa Tullii. Nam a *varus* eſt *prævarus*, hoc eſt, *valde varus*, ut a *grandi prægrandis*. A *prævaro* autem *prævaricare*, ut ab alia præpoſitione *obvaricare & divaricare*. *Prævaricare* igitur eſt *præter modum varicare*: unde & Feſtus *prætergredi* oſtendit. Nempe quia *varicare* eſt *ingredi, ambulare*, ut Gloſſæ exponunt.

VAS *vadis*, ἐγγυητὴς, κατὰ συγκοπὴν factum e *vades*; quomodo *res* eſt ex *reſis*; *mens* e *mentis*, &c. [malo a γυῖον, i. e. *qui manum dat & promittit*. vide notata ad ἐγγύη & χέω, νέω, & νείαζει.] Cauſſam nominis ponit vetus Horatii interpres, ad ſat. I. lib. I. *Vades ideo dicti, quod qui eos dederit, vadendi, id eſt, diſcedendi habet poteſtatem*. Sed obſtare quantitas videtur. Quare eadem de cauſſa malim deducere a Græco βατης, quod a βάω, hoc eſt, βιβάζω, vel βαίνω. Nempe ut a φάω φατης, unde *vates*, ſic a βάω βάτης, unde *vades*, & κατὰ συγκοπὴν *vas*. Simili errore *vadum* deducere a *vado*, cum ſit a βάθος, vel βατη· de quo jam diximus. *Vas* autem dicebatur, qui promittebat ſuo ſe periculo aliquem judicio ſtaturum. Proprieque *vas* erat *in re capitali*, ut Feſtus docet, & hi Auſonii verſus indicant, quibus inter *vadem* & *prædem* differentiam ponit.

Quis ſubit in pœnam capitali judicio? vas.
Quid ſi lis fuerit nummaria; quis dabitur? præs.

Hinc eſt *vadari*: ut vel fidem fecerit hoc Plauti, Perſa act. II. ſc. *Penſum meum*:

Sa. *Vadatur hic me.* Pæ. *Utinam vades deſint, in carcere ut ſis.*

Et Livius, lib. III. *Tot vadibus accuſator vadatus eſt reum*. Eſt autem *vadari*, *vades* poſtulare, qui ſub certa pœna aliquem vadimonium obiturum præſtarent. Gloſſ. Philox. *Vadatur*, ἐγγυᾶται, μετὰ παραγγελίας συντάσσεται. Gloſſ. Iſidori: *Vadatur, promittit, fidem dicit*. Ejuſdem originis eſt *vadimonium*, non a *vadari*. Nam ut a *teſte teſtimonium*, a *patre & matre patrimonium & matrimonium*, ſic a *vade vadimonium*. Quomodo vocatur ipſa *ſponſio ſiſtendi ſe in judicio*. Unde illæ formulæ *vadimonium promittere, obire, deſerere*, &c. Gloſſ. Philox. *Vadimonium*, ἐγγύη, ὑποσχετικὴ. Gloſſæ Cyrilli: ἐγγύη, *vadimonium, fidejuſſio*. Iſidori Gloſſæ: *Vadimonium facit, fidejuſſorem dat*.

VAS *vaſis*, pro quo & *vaſum* veteres dixere, teſte Gellio Chariſioque. Becmano videtur ejuſdem eſſe originis ac Græcum σκεῦος, utrumque enim, ſed Latinum illud moroſius deduci ab Hebræo עוש. Iſidorus, lib. XX. cap. IV. putabat *vas* dici a *veſcendo*, quod in eo eſcæ ponantur. Sed ſi proprie eſt *vas eſcarium*, potius a πάω, *paſco*, fuerit *vaſum*, & κατ᾽ ἀποκοπὴν *vas*, ut a *nihilum nihil*. [ab ἄγγος] Vel potius *vas* ſit ab ווש, quo ſignificatur *quicquid ex aſſeribus compoſitum*; ut *capſa, dolium, arca*, & quæ ſimilia. Ita Georgius Heniſchius libro de aſſe. Sane quo minus a σκεῦος eſſe credam, facit, quod non eo nomine ſolum continentur, quæ edendi bibendique cauſſa parantur, ſed etiam, quæ ejuſmodi *vaſa* ſuſtinent, ac generatim res omnes mobiles, domuſque inſtrumenta: unde *vaſa conclamare* veteres dicebant, cum milites alio diverſuri, jubebantur *res ſuas*, hoc eſt, *ſarcinas colligere*. Indeque vox *convaſare*, ut apud Terent. Phorm. *Aliquid convaſaſſem*. At μεταφορικῶς dixit Sidonius extrema epiſt. XI. lib. I. *Undique omnium laudum convaſatis acclamationibus*. Quemadmodum autem Græci *genitales ſeminis conceptacula* ſpeciatim appellant σκεύη, ita Latini quoque ea interdum appellant *vaſa*. Plautus, Pœnulo, act. IV. ſc. II.

. . . . *Facio, quod manifeſto mœchi haut ferme ſolent.*
Mi. *Quid id eſt?* Sy. *Refero vaſa ſalva* . . . .

Auctor Ithyphallicus:

Hic legimus Circen, Atlantiademque Calypſo
Grandia Dulichii vaſa tuliſſe viri.

Hinc *bene vaſati*, qui auctori Ithyphallico *bene peculiati*. Lampridius Heliogabalo: *Romæ denique nihil egit aliud, niſi ut emiſſarios haberet, qui ei bene vaſatos perquirerent*. τῇ ἀνδρεία δυναμένους, ut pro eo ſcribit Dio. A *vas* eſt *vaſculum*, unde *vaſcularius*, σκευοπώλης, ut interpretantur Gloſſæ Græco-Latinæ pag. LXX. Sed pro *vaſculum*, *vaſillum* dicit Marbodæus in lapidario,

Quo ſolis radiis in aqua ſubjecta vaſillo.

Quem verſum etiam adducit Neſtor Novarienſis, recteque monet, *vaſillum* ea ratione contra primigenii naturam corripere primam, qua idem fit in *ſigilium, mamilla, ſigillum*, & ſimilibus. A *vaſe* quoque eſt *vaſarium* & *vaſifer*. Unde idem Gloſſarium: σκευοθήκη, *vaſarium*, σκευοφόρος, *vaſifer, ſarcinator*. *Vaſarii* nomine intelligebatur ſupellex omnis, ac inſtrumenta cuncta, quibus magiſtratus cum in provinciam iret, inſtruebantur. Cicero in Piſoniana: *Nonne HS. centies & octogies, quod quaſi vaſarii nomine in venditione mei capitis adſcripſeram, ex ærario tibi attributum Romæ in quæſtu reliquiſti?* Indeque nobilium clientes dicti ſunt *vaſalli*, quaſi eorum ſint *vaſa*, inque eorum *vaſario* ſint. Ita Turnebus,

Turnebus, lib. xxi. Adverſariorum cap. xv. & Andreas Schottus, lib. i. Nodorum Ciceron. cap. iii. A diminutivo *vaſculo* eſt *vaſcularius*. ita dicebatur, qui ſcyphos aliaque ex auro vel argento *vaſcula* faceret. Ab eo diverſus erat, qui hæc *vaſa* cælaret: qui τορευτὴς dicebatur. Conjunxit eos Cicero Verr. vi. *In regiam maximam palam artifices omnes cælatores ac vaſcularios convocari juſſit*. Uſus ſimiliter Labeo in Digeſtis.

VASCA *tibia*, μελετητικὸς αὐλὸς, ut exponitur in Gloſſis Philoxeni: nempe quæ Græcis πλαγίαυλος αὐλὸς, Plinio *tibia obliqua*. Habes non apud Servium modo, ſed & Solinum, cujus hæc verba, c. xi. *Inſula eſt arundinum ferax, quæ accommodatiſſimæ ſunt in omnem ſonum tibiarum, ſive præcentorias facias, quarum locus eſt ad pulvinaria præcinendi, ſive vaſcas, quæ foraminum numeris præcentorias antecedunt*. *Vaſca tibia a leviori ſono*. Nam id eſt *vaſcus*: unde in vett. Gloſſis, quas apud Salmaſium: *Vaſcum, inane, leve*. Vide, quæ de voce *vaſci* Salmaſius notavit ad Flavium Vopiſcum; item in Exercitationibus Plinianis.

† VASCA tibiae praecentoriae eſt epitheton; cujus meminit Servius ad illud (XI. 737.) *Aut ubi curva choros indixit tibia Bacchi*. ibi Grammaticus: *CVRVA TIBIA, ſymphoniacorum . . . . hanc tibiam Graeci πλαγίαυλον vocant, Latini vaſcam tibiam*. Meminit & Solinus cap. XI. *Vaſcas*, eſſe dicens, *quae foraminum numeris praecentorias antecedunt* i. e. inter praecentorias eminent: quod moneo, ne forte quis ex Solino hoc exſculpat, *vaſcas* extra praecentoriarum genus fuiſſe. Praecentoriae autem dicebantur non tantum illae, quibus praeeuntibus praecipiebant cantantibus aut ſaltantibus rhythmum ſeu modulum, verum & illae quibus ad meditandam cantionem phonaſci utebantur, aut quibus tibia ludere condiſcebant: nam utrumque eſt μελετᾶν. Hinc in Gloſſis Philoxeni *Vaſca tibia* eſt μελετητικὸς αὐλὸς i. e. tibia ad meditandum apta. At ad meditandum & nunc phonaſci inſtrumento utuntur obſcuri ſoni (vulgo *monochordum* appellant) & olim quoque ita factum videtur. Hinc in Gloſſis MSS. apud Salmaſium *Vaſcum* eſt *inane, leve*. Eodem pertinet, quod in aliis Gloſſis MSS. apud Cangium, & apud Jo: de Janua, Vascus eſt *vanus*. Quae omnia eo tendunt, ut *vaſca* tibia ſoni evanidi, levis, atque uno verbo *obſcuri* fuerit: videſis Salmaſium ad Flavium Vopiſcum: quem nunc ad manum non habeo. Venit ergo id vocabulum ab Hebr. verbo חשך *haſhac*, *obſcurum eſſe*; ex qua radice complura oriuntur apud Hebraeos, Chaldaeos, Syros ejuſdem notionis nomina. At primam radicalem *Cheth* Tuſci pro ſua conſuetudine (quam paſſim infinitis exemplis demonſtravimus) in Digamma ſeu V conſonum vertere amant. ita ergo factum eſt Vascus i. e. *obſcurus, evanidus* & *Vaſcam* quidem *tibiam* una cum ſuo nomine ex Oriente in Etruriam & Latium commigraſſe, perquam veriſimile eſt. MAZOCHIUS.

VASTUS Perotto placet eſſe a *vaco*, quia proprie dicitur de locis late patentibus, quæ fere *vacua* eſſe ſolent. Sed fortaſſe *vaſtum* proprie convenit *vaſis capacibus*, aut *loco multorum vaſorum capaci*. Quod ſi eſt, ut ab *honos honeſtus*, ab *onus onuſtus*, ita a *vas* erit *vaſtus*. Unum obſtat, quod non tam de *vaſis*, aut ingentibus ædificiis, ubi *vaſti* locus, uſurpetur, quam de quibuſvis locis deſertis & incultis, uti de ſolitudine aliqua ſylvaſtri, vel ſimili. Quare vide an magis placeat Martinii conjectura deducentis a παυστὸς, quod a παύω, *ceſſare facio*, vel *ceſſo*. nempe quia *in locis vaſtis ceſſat cultura & converſatio humana*. Vel potius dicendum, eſſe ex ἀνάστατος, κατ' ἀφαίρεσιν ἢ συγκοπὴν, & præmiſſo digamma, more Æolum. Nam ἀναστατοῦν eſt *vaſtare*, *evertere*: unde Herodoto & aliis ἀνάστατοι πόλιες, vel ἀνάστατος πόλις aut χώρα, *de locis everſis ac deſolatis*. Ut idem ſit ἀνάστατος & *vaſtus*, ac πεπορθημένος. Gloſſ. Philox. *Vaſtat*, πορθεῖ, πολιορκεῖ. *vaſtitatem*, πόρθησιν. Servius, in i. Æn. *Vaſte pro deſolato veteres ponebant, & etiam pro magno*. Addit deinde e Clodii commentariis, *Vaſta, inania, magna*. [a δαΐζω, δαϊκὸς: vel potius ab αὐτὸς, unde αὐστοῦν *vaſtare*. vide Etymol μ. in αὐτός.]

† VASTUS, VASTO, ceteraque progenies fieri potuit ex בוש *Vos*, O in A tranſeunte: nam ſicuti Chaldaei קל *Kal* pro קול (*Kol, vox*) efferebant, tantumdem & Tyrrhenis (qui Chaldaeo ſermoni pluſquam Hebraeo viciniores) in more fuit. Ergo ex בוש *vus* ſive *Vas* (quod eſt *pudeſieri*) cujus ſecunda perſona eſt בושת *vaſta*, factum eſt *Vaſto* cum ſua tota familia. Quid, inquis, *pudori* cum vaſtitate commune? quia ſermone Orientali & Heroico τὸ *calamitate affici* paſſim dicebatur *pudore ſuffundi*, ſicuti cum alibi, tum ſupra in CALAMITAS expoſui: quae *calamitas* Hebraeis *celimma* h. e. *pudor* dicebatur. Haec originatio ſi cui minus placeat, tum prompta erit derivatio ex בוס *bus*, ſeu *vus*, quod eſt *conculcare* ſive iſtud ipſum *vaſtare*: quod quidem cum praeteriti perſona ſecunda בוסת *vaſta* ne littera minus conſonat. MAZOCHIUS.

VATES eſt a *fari*. [a μάντις] Vel potius ut a πρόφημι eſt προφήτης, ſic a φημὶ, more Dorum, in *A* converſo, *phates* vel *vates* fecere. Sane φάτις μαντεία, χρησμός· quod & λόγιον a λέγειν & *oraculum* ab *ore*. At Varro mirifice in vi. de L. L. ubi *vates* deducit a *verſibus viendis*, hoc eſt *vinciendis*, *ac ligandis*. Miſe etiam Iſidorus, lib. vii. cap. xii. Cui *vates* a *vi mentis*. A *vates vaticinor*, ut a *leno lenocinor*, at erret Perottus, cui *vaticinor* quaſi *fata cano*. A *vates* eſt *vatica*, quæ & *bellonaria*: quam qui ederent, Deo pleni videbantur; ut eſt apud Appuleium in Herbario.

VATIUS & *varus* conjunguntur ab Ulpiano in Digeſtis de ædil. edict. lib. x. *Quæſitum eſt an balbus, & bleſus, & atypus, iſque qui tardius loquitur, & varus, & vatius, ſanus ſit*. Opponit ea Varro, lib. ii. de R. R. cap. ix. ubi de canibus loquitur: *Sint cruribus rectis ac potius varis, quam vatiis*. Nempe *varas*, cui crura extrorſum contorta, Græcis ῥαιβός. *Vatius*, cui introrſum, Græce βλαισός. Pro eo & *vatia* dicitur. Varro, in viii. de L. L. *Cum idem faciat, ac ſiquis puerorum per delicias pedes male ponere, atque imitari vatias cœperit, hos corrigi oportere concedant: contra ſiquis in conſuetudine ambulandi jam factus ſit vatia, aut compernis, ſi eum corrigi non concedant*. Plinius, lib. xi. cap. xlv. *Namque & hinc cognomina inventa, Planci, Plauti, Scauri, Panſæ: ſicut a cruribus, Vari, Vatiæ, Vatinii*. Gloſſ. Iſidori: *Vatia diverſis plantis*. Caper de verbis dubiis: *Vatas olim vatias dicebant*. Corrige: *Valgos olim vatios (vel vatias) dicebant*. *Vatius* vel *vatia* a *vitium*, quaſi *vitioſis cruribus*. Vel potius a βατος, quod Tarentinis, Heſychio teſte, ὁ καταφερής, hoc eſt, *in unam magis partem, quam alteram propendens*. Nebriſſenſis ait, eoſdem & *vatinos* dici. Nempe ſecutus is antiquos Plinii codd. Nam loco citato pro *Vatinii Vationi* legitur in antiqua Parmenſi anni cIɔcccclxxvi. Aſſentio autem doctiſſimo & amiciſſimo P. Scriverio, qui *vatii* vocem etiam reſtituit Martiali, lib. xii. epigr. lxx. ubi legit:

Lintea ferret Apro vatius cum vernula nuper,
Et ſupra togulā luſca ſederet anus;
Atque olei ſtillam daret enterocelicus unctor, &c.

Dicit Aprum in balneis uſum eſſe miniſtris contemtiſſimis, ſervo, qui lintea ad tergendum afferret, *vatio*, & luſca anu, quæ togæ inſideret, ne eam balneatii fures prædarentur & unctore enterocelico ſive enterocele laborante, hoc eſt, hernioſo. Quare non dubium, quin veriſſima ſit Scriverii emendatio, ubi vulgo *vacuus vernula* legebatur, *vatius* corrigentis. Quæritur an & idem *vatrax*, & *vatricoſus*, dicatur. Sane apud Nonium legitur vulgo: *Vatrax & vatricoſus, pedibus vitioſis*. *Lucilius* lib. xxviii.

Ut ſi progeniem antiquam, qua eſt Maxima' Quinctus
Vacax, qua varicoſu' vatrax.

Sed

Sed placet emendatio iſta Joſiæ Merceri : *Vatias & varicoſus, pedibus vitioſis. Lucilius :*

Ut ſi progeniem antiquam, qua eſt Maximu' Quinctus
Vatia, qua varicoſus.

Nam *vatrax* apud neminem veterum legas: & cum Nonius iſtic loci pedum vitia recenſeat, quibus & *vatia* inſignes; horum fuiſſe oblitum, parum eſt veriſimile. Eo autem proclivior error fuerit, ut pro *varias vatrax* ſcriberent, quia mox ſequitur *carax*, quod vocem corrumpendi fortaſſe occaſionem præbuit. Si tamen *vatrax* retinere viſum, videndum, an non *vatrax* ſit ex *βάτραχος*, *rana*, quia *ranis pedes inverſi*. Proque ea ſententia eſt, quod in MSto codice Victorini adſcriptum erat *βάτραχος*, quod, etſi aliter Mercero viſum, non imperitia librarii allitum fuit, ſed a critico quodam, qui *vatrax* a *βάτραχος* deduceret. Poſſit tamen & *vatrax* a *vatius* deductum videri, vel Græco *βατίας*, de quo diximus.

V B

Vᴀʙᴇʀ nunc idem eſt, quod *fæcundus*, aut *pinguis*, quomodo *uberes terras* dicit Propertius: nunc *ubera mammarum* notat, quomodo *uberibus ali infantes* dicimus, vel *ubertatem ac feracitatem ſoli*, ut illo Maronis, II. Georg.

Terra antiqua, potens armis, atque ubere glebæ.

Item proverbio illo apud Appuleium, *Ubi uber, ibi tuber*. De etymo *uberis* in media ſignificatione, ſic Iſidorus, lib. XI. cap. I. *Ubera dicta, vel quia lacte uberta, vel quia uvida humore ſcilicet lactis in more uvarum plena*. Alii vocem hanc, ſive adjectivum ſit, ſive ſubſtantivum, venire cenſent ab *ὕω*, vel *humeo*, unde ea ratione *uber* formabitur, qua a *tumeo* eſt *tuber*, a *facio faber*, a *creſco creber*, &c. Sane hoc etymon ſecutos puto, qui *huber* ſcribunt cum adſpiratione. Sed plane perſuaſum habeo, *uber* primo proprieque de *mammis* dici, venireque ab *οὖθαρ*, θ in *b* converſo more Æolum, quomodo ab *ἐρυθρὸς*, ſive Æolico *ἔρυθρος*, pro *ἔρυθος*, eſt *ruber*; a *πληθὺς plebes*. Quod ipſum etiam fit in ejus tenui T, ut *λίτρα*, *libra*. Sane ut Latinis *uber* non ſolum *mammam* notat, ſed etiam *terræ fæcunditatem*: ita *οὖθαρ* apud Græcos utrumque ſignificat, quemadmodum argumento eſt illud Homericum Il. ι.

Εἰ δέ κεν Ἄργος ἱκοίμεθ' Ἀχαιϊκὸν, οὖθαρ ἀρούρης.

quod plane geminum Maroniano iſti, I. Æn.

. . . . potens armis, atque ubere glebæ.

Ac ſimili metaphora *ſumen* de terra uſurpatur. Varro, lib. I. de R. R. cap. VII. *Cæſar Æditius, cauſſam cum ageret apud cenſores, campos Roſia, Italiæ dixit eſſe ſumen, in quo relicta pertica poſtridie non appareret propter herbam.* Quia autem ruſtici in ſoli commendatione illud ſubinde *uber ſoli* vocabant, hinc factum ſuſpicor, ut *uberes agri* dici cœperint, qui *fæcundi* eſſent ac *pingues*. Poſtea etiam ad animalia tranſlata hæc vox: unde apud Gellium, lib. IV. cap. ult. *uberrimum & habitiſſimum equitem* legimus, hoc eſt, *obeſum & bene curata cute*, ut loquitur Horatius. Ab *uber* eſt *uberare*, hoc eſt, *fæcundare*. Uſus eo Plinius Panegyrico, *Et tota quidem nunquam benignitas tanta, ut ſimul omnes terras uberet foveatque*. Et Pallad. in und. *Hoc coitu ſteriles arbores uberantur*. Apud eundem etiam eſt participium *uberatus*.

Vʙɪ ab *ὅπη*, vel *ὅπῃ*. Ab *ubi*, inſerto C, eſt *ſicubi*, juxta Priſcianum in XVII. Nempe ad firmandam vocem: uti quoque in *necubi*, & *alicubi*. Niſi malis tria hæc eſſe ex *ſiqua*, *ecquo*, *alique ubi*. Nam *c* & *q* confunduntur. Ab *ubi* etiam eſt *ubique*, & *ubivis*, quaſi *ubi vis*. Item *ubicumque*, ea forma, qua *quocumque*.

V D

Vᴅᴏ ab *οὖδος*, id eſt, *pavimentum*, *ſolum*, quod eo calcatur. Vel ab *udum*, quia *udo* ſive humido ſolo imprimis eo eſt opus. Eſt enim *calciamenti genus ex hircinis pilis confectum*. Id clare docet Martialis, lib. XIV. ep. CXL. ubi lemma eſt *Udones Cilicii*: diſtichon vero tale:

Non hos lana dedit, ſed olentis lana mariti.
Cinyphio poterit planta latere ſinu.

Eſt & eorundem mentio lib. Pandect. tit. de aur. argento mundo legato, l. argumento. *Alia*, inquit Ulp. *cauſſa eſt udonum*: (ita leg. pro *adonum*) *quia uſum calciamentorum præſtant*. Ubi male Baſius legit *hædorum*. Meminit & Octavius Horatianus, lib. IV. de Phyſica ſcientia, ubi chalaſticum medicamentum deſcribit, quod Titianus vir clariſſimus in aluta pedibus dolentibus ait ligandum faſciola & deſuper *udones* induendos. Vide Gyraldum dialogiſmo XXVII.

Vᴅᴜꜱ eſt ab Æolico *ὕδος* pro *ὕδωρ*. Quidam ab *ὕδωρ* deducunt, eoque *hudus* ſcribunt, quos merito improbat Camerarius in Orthographia. Par error eorum, qui *κατὰ συγκοπὴν* ex *humidus* factum putant, quamquam pro hac ſententia ſit Varro, ut qui lib. IV. de L. L. dicat: *Infimus, humillimus, quod in mundo infima humus. Humor hinc itaque. Hinc ager uliginoſus humidiſſimus: hinc udus, uvidus.* Ab *udus* eſt *udo*, hoc eſt, *humecto*, unde *udanda* apud Macrobium, lib. VII. Saturn. cap. XII. Item *udor*. Gloſſ. Cyr. *ὑγρασία*, *umectatio*, *mador*, *liquor*, *udor*. An ab *udus* ſit *ſudus*, diſquiſivimus ſuo loco.

V E

Vᴇᴄᴛɪꜱ varias habet notiones, de quibus vide Bernardinum Baldum in Lexico Vitruviano. Nomen vel eſt ex eo, quod manu huc illuc *vehatur*: ut ait Iſidorus, lib. I. cap. XIII. Addit, *unde oſtia ſaxaque evolvuntur*. prout eſt in MSStis noſtris, non libri aliqui *evelluntur*, aut *evehuntur*. Quod etymon aliud ſpectat. Sed puto potius *vectim* dici, quod eo *vehentur pondera*, ligno, puta, quod *palanga* dicitur, unde *palangaris* nomen. Hinc *vectiarii* Vitruvii, lib. VI. cap. X. qui premendo *vectem* machinam commovent. A *vectis vecticula*: unde *vecticularia*. Feſtus: *Vecticularia vita dicitur eorum, qui vectibus parietes alienos perfodiunt furandi gratia*. Cato: *Vecticulariam vitam vivere, repente largiter habere, repente nihil*.

Vᴇʜᴇᴍᴇɴꜱ, non ut Papias, quod *vehat mentem*, ſed a vi: unde Fronto: *vehementia a vi, id eſt, impetu mentis*. Quanquam non tam arbitror eſſe a *vi*, quam a *ve* & *mens* inſerto ſpiritu, ut ſonus ſit firmior vegetiorque. Philelphus epiſt. ad Perleonum: *Vehemens ex ve & mens componi arbitror, tametſi vehemens eo dictum velint, quod vehatur eminentius*. Philelpho præiverunt Agellius, lib. V. cap. XII. & Macrobius, lib. VI. cap. VIII. ubi docent, *ve*, nunc augendi vim habere, nunc minuendi. Nec Terentius Scaurus, aut Cornelius Fronto, cum *vehemens* dici ſcripſere a *vi mentis*, aliud voluere, quam *ve* hic magis *ἐπιτατικὸν* eſſe, quam *μειωτικόν*. Quod autem ad ſecundam ejus vocis ſyllabam attinet, ut veteres a triſyllabo *aeneum*, inſerto ſpiritu, formarunt *ahenum*, ut item pro *me* dixere *mehe*; ſic ex *vemens* fecere *vehemens*. Vide quæ de hoc veterum more ſcribit idem Agellius, lib. II. cap. III. ubi etiam eum Athenienſium illuſtrat exemplo, qui ſimiliter *ἱχθῦν* dicunt. Sic enim ibi pro *ἰχθὺν* legi debet: quemadmodum manu Scaligeri adnotatum reperi ad oram Agellii, quo ſummus ille vir uſus eſt, *dum fata Deuſque ſinebant*. Quia autem de *ve* particula orſi fuimus dicere, non abs re fuerit adtexere alias aliquot voces, in quibus *ve* itidem vel augendi vel minuendi vi præditum eſt. Nam ſic fiet, ut non neceſſe habeamus ſeparatim in vocibus ſingulis de ejus particulæ uſu latus fodicare lectoris. Minuit *ve* in *veſanus*, ut quod nihil aliud ſit, quam *male ſanus*. Item in *vecors*, quod idem atque *excors*. Item *Diſpater* nuncupatus *Vejovis*: ubi, ut Agellius monet, *ve* juvandi

Digitized by Google

juvandi demit facultatem. Feſtus *parvum Jovem* interpretatur. Et nihil apertius illis Ovidii III. Faſtorum.

Nunc vocor ad nomen vegrandia farra coloni,
Quæ male creverunt, veſcaque parva vocant.
Vis ea ſi verbi eſt, cur non ego Vejovis ædem
Ædem non magni ſuſpicor eſſe Jovis?

Ac ſimiliter idem appellatus *Vedius*: ut apud Capellam, lib. II. Nam ut optime ibi maximo Grotio monitum, ut dicimus *ſub Jove*, & *ſub dio*, itidem dicere, *Vejovis*, & *Vedius*. Papias: *vedius, Pluto, vel Orcus, malus divus*. At *vegrande*, ut præter Agellium Feſtus ſcribit, utramque vim habet. Item notat interdum (quod allati Ovidii verſus indicant) *non grande*, ſive, ut Ovidii verba retineam, *Quod male crevit*. Unde Varro, lib. II. de R. R. cap. II. jungit, *vegrandes atque imbecilla*. Interdum *valde grande*: quomodo Lucilium loqui, Nonius docet. Similiterque vetus Horatii interpres, ad ſat. II. lib. I. augere ait in illo Perſii,

Ut ramale vetus vegrandi ſubere coctum.

Non audiendi, qui *prægrandi* legunt. Ibidem interpres *vepallidum* exponit *valde pallidum*, in Horatii,

. . . . *Vepallida lecto*
Deſiliat mulier.

Et ſic ſumitur, cum *ſtylus vegrandis* dicitur *tumidus*, quaſi male affectans ſublimitatem. In *veſcum*, quod a *ve* & *eſca*, nunc augere, nunc minuere docuit Agellius, lib. XVI. cap. V. Augere ait in illo Lucretii, lib. I.

. . . . *Veſco ſale ſaxa peresa.*

Ubi Feſtus exponit *edacem*. Minuere in illo Lucilii, lib. XXVI.

Quam faſtidioſum ac veſcum cum faſtidio vivere.

Quem locum Nonius citat in *veſcum*. *Veſcum* vero hic eſt *gracilem*, *exſuccum*, *macilentum*. Uti & in illo Plinii, lib. VII. cap. XX. *Corpore veſco, ſed eximiis viribus Tritanum*. Nempe quia ὀλιγόσιτοι ſive *exigui cibi homines* ſolent eſſe *macilenti*. Gloſſæ Philoxeni: *Veſces* (l. *veſcus*) ὀλιγόσιτος, ὀλιγοδεής. Ubi aliquis reſcripſerit, ὀλιγοεδής, quod magis κατὰ λέξιν vocem *veſcus* interpretabitur. Sed nihil mutandum, quia qui ὀλιγόσιτος, is quoque ὀλιγοδεής. Imprimis vero illuſtris eſt Ovidii locus, lib. III. Faſt.

. . . . *Vegrandia farra coloni,*
Quæ male creverunt, parvaque veſca vocant.

Junius Philargyrius in IV. Georg. *Veſcum*, inquit, *tria ſignificat, minutum, edule, & multum*. Et in III. Georg. *Veſcas*, inquit, *teneras & exiles*. *Nam veſcum apud antiquos ſignificabat macrum, & quaſi quod eſcam non reciperet*. *Afranius* (in Sororibus)

Ab puer eſt veſcus, imbecillus viribus.

Sed vide ne veſcas appetibiles dixeris. *Lucretius verſo pro edace poſuit*.

. . . . *Veſco ſale ſaxa peresa.*

Nonius, *Veſcum*, *minutum*, *obſcurum*. Affert deinde allata Lucilii, Maronis, & Afranii loca. Ejus diminutivum *veſculus*. Feſtus: *Veſculi, male curati & graciles homines: ve enim ſyllabam rei parvæ præponebant, unde Vejovem parvum Jovem, & vegrandem fabam minutam dicebant*. Cum autem *veſcum* ſæpius notet edacem, *veſci* edere, non inepte dicamus, *veſcor* eſſe a *veſcus*. Alioqui video etiam a βόσκω deduci poſſe, converſo β in *V* conſonum, quomodo a βύλω ſive βύλομαι eſt *volo*, a βιῶ, *vivo*, &c. Quod ſi placet, non compoſitum erit, ſed ſimplex derivatum. Ac placuit poſterius hoc Nunneſio in Grammatiſtice.

†Vehaba a בעיר *vehir*, quod ſignificat jumentum ad vehendum, ſive vehiculare. Mazochius.

Veho ab Æolico ϝέχω. *X* mutatur in *h*, quomodo a χέω eſt *hio*, & fortaſſe a χαμαί, *humi*. A *veho* eſt *vehiculum*, ut a *curro curriculum*. Item *vectis*. Unde Græcum ὀχμάζω, Tertullianus transfert *vectatio vos*: more loquendi ſui ævi, qui hodieque obtinet. Nam Belgæ itidem dicunt, *vaert wel*. Et Galli ſimiliter loquuntur. Vide Scaligerum ad Manilium. Ejuſdem originis eſt *vectigal*, quod e *vectura* pendatur, cujus de ſpeciebus dicimus voce *Publicanus*. Item *vectis*, de quo ſeorſim. Ab eodem *villa*, *via*, *vellatura*, de quibus ſigillatim ſuo loco. Item *velabrum*, quod ratibus id tranſvehi ſoleat, ut indicat Varro IV. de L. L. Falſi, qui ut in Romulo Plutarchus teſtatur, exiſtimant ſic dictum, quod ab ludorum editoribus ſoleat velis contegi. Nam longe ante hunc morem fuiſſe *velabri* vocem, non negabit, qui ſciet, Q. Catulum primum Romanorum ſpectantium conſeſſum velorum texiſſe umbraculis: quemadmodum ſcribunt Valerius Maximus, lib. II. cap. IV. de ſpectaculis; Plinius, lib. XIX cap. I. Ammianus cap. XIV. Dicimus hac de re quoque in *Velum*. Eſt ab eadem origine *vexo*, de quo ſeorſim. Item *vexum*, unde *vexillum*, de quo in *Velum*. Et compoſita *devexum*, & *convexum*, de quibus in *Convexum*.

Vel, & *ve* encliticum, idem notant: ut *puerve*, *vel puer*. Et eadem utriuſque origo, ſive *ve* ex *vel*, per ἀποκοπὴν, ſive *vel* ex *ve* per paragogen, quod malim. Nempe *ve* ex ו Hebræo: vel ex Græco ἤ, quod idem notat, ſpiritu in *v* mutato, & a longo abeunte in *e* breve. Sed *ve* loquelaris præpoſitio, ſi auget, ut in *vehemens*, videri poſſit eſſe a *vi*. At a *va*, vel οὐαὶ, fuerit, ſi minuat: ut *veſanus*, *vecors*. Item *veſaba*; quod eſt *parva faba*, ut interpretantur Gloſſæ Iſidori. Vide & Gellium, lib. XV. cap. XII. *Velut*, & *veluti* ex *vel*, & *ut*, vel *uti*; ut *ſicut*, ex *ſic*, & *ut*, vel *uti*.

†Vela Oſcum eſt, quod male Vaia in Feſto legitur: cujus locum viri docti ex Varrone ſic caſtigarunt: *VELA apud Oſcos dicebatur plauſtrum, unde velarii ſtipites in plauſtro, & vectura velatura*. Certiſſimum habeo a Chaldæo *plauſtri* nomine, quod illi עגלא *begla* dicunt (at Hebræi plus una ſyllaba, ut ſit עגלה *bagala*) fieri τὸ *Vela*; tantum littera G (quae a Tuſco alphabeto abeſt) deperdita, & primore gutturali tranſeunte in digamma. Ergo Oſcum & Etruſcum Vela eſt ipſiſſimum Chaldaicum plauſtri nomen paullo immutatum. Mazochius.

Velarium in theatris ſuſpendebatur ad arcendam pluviam & ſolis æſtum. Nomen a *velando*. Juvenal. ſat. IV.

Et pegma & pueros inde ad velaria raptos.

Ubi vetus interpres, *id eſt, ad alta theatri velamina*.

Velites *levis armaturæ milites*, teſte Nonio, & B. Auguſtino, in Grammat. cap. de Nomine. [ἵλωτες, vel εἴλωτες. ἴλωτες, ab εἴλω vel ἴλω.] Cum autem quatuor fuerint peditum genera in militia Romana, velites, haſtati, principes, triarii: viliſſimi eorum velites. Nam inter velites nulli militabant, niſi & armis tirones, & opum ratione pauperes, atque imarum claſſium. Nam ſi pauperes, ſed uſu veteres, in triarios transferri ſolent: ſi divites, ſed tirones, inter haſtatos militabant. Erant velitum arma gladius, haſta, parma. Haſtæ autem eorum erant jaculatoriæ, non ſtabiles, quales haſtatorum. Parmæ meminit Varro ἄμμου μετρῆς, περὶ φιλαργυρίας.

Quem ſequuntur cum rotundis velites parmis leves.

Sic legendum cenſeo, ut trochaïcus ſit. Dicti *velites* videntur quaſi *volites*, quia hac illac *volare* illis licet, quod cataphracti non poſſunt ob armorum pondus. Vegetius, lib. III. cap. XVI. *Iiſdem miſcendi ſunt, quos expeditos velites, quaſi volitantes, nominabant*. Sed verba illa, *quaſi velitantes*, a melioribus MSStis abſunt. Imo in nonnullis etiam *velites* abeſt: ut obſervat Stewechius, qui legit, *quos expeditos veteres nominabant*. Ita enim *velites* non ſemel Cæſar appellat. Sed de etymo, quod Gloſſemmate iſtic irrepſerat, certior nobis auctor Feſtus: *Advelitatio, jactatio quædam verborum, figurata ab haſtis velitaribus*. *Velites dicuntur expediti milites, quaſi volites, id eſt, volantes*. Aliod quoque etymon addit Iſidorus, lib. XVIII. cap. LVII. *Velites, inquit, vocati ſunt, ſive a volitatione, ſive a civitate Hetruſcorum, quæ Veletes vocatur*. Ubi videri queat legendum *Veleates* ſeu *Veliates*:

Digitized by Google

Velites : quorum præter alias meminit Valerius Flaccus . Sed eos in Liguris , non Hetruria ponit Plinius . Perottus cum a veteribus recedens a verbo *volare* dici ait , cauſſam ſententiæ ſuæ addere debuerat. Quibusdam etiam placet *velites* dici quaſi *volites* , ἀπὸ τῆς βολῆς , nempe a *telorum tactu* : quia jaculis uſi , cum inſtituti primitus . *B* autem facile in *V* tranſit . [a ψιλεῦς , vel ψίλητες , iidem qui ψιλοὶ , γύμνητες .] A *veles* eſt *velitaris* : quomodo Livio , lib. XXXVIII. ac Feſto etiam , ut paulo ante vidimus , *velitaris haſta* dicitur , quæ Ovidio eſt *velitis haſta* . Ita enim ille in Ibin :

Utque petit primo plenum flaventis arenæ
Nondum calfacti velitis haſta ſolum :
Sic ego te nondum ferro jaculabor acuto .

Polybius *haſtam velitarem* vocat γρόσφον . Neque enim audiendi , qui , Conſtantinum Laſcarim ſecuti , γροσφομάχους vertunt *pilanos* , cum *velites* dicere debuerint , quando *pilani* erant *triarii* , ac *pilum* erat commune legionariis telum : ut bene obſervat Lipſius , lib. III. de milit. Rom. dialog. I. *Velitares* , & *amentatæ* haſtæ , ut differant , diximus in *Amentum* . Pro *velitaris* etiam *velatricus* legitur apud Sidonium , lib. VII. epiſt. II. *Habetis hiſtoriam juvenis eximii , fabulam militiæ velatricæ parem* . Sic enim eſt in vett. editt. Sed aut legendum *militia veteratrici* ; aut *militiæ vel Atticæ* : quod in MSStis invenitur. A *veles* quoque eſt *velitor* , quam vocem ſcite ad ſermonem tranſtulere Plautus , Turpilius , Afranius , Cæcilius , ut Nonius docebit. Idemque indicat Feſti locus ante adductus . Item hic ejusdem: *Velitatio dicta eſt ultro citroque probrorum objectis , ab exemplo velitaris pugnæ . Plautus* :

Neſcio quid velitati eſtis inter vos.

VELLATURA a *vella* , id eſt, *villa* . *Vella* autem a *veha*, id eſt, *via* . *Via* autem a *vehendo* . Eſt autem *vellatura* , exercitium , vel quæſtus vecturæ. Varro, IV. de L. L. *Velabrum dicitur a vehendo . Vellaturam facere etiam nunc dicuntur , qui id mercede faciunt* . Originem vocabuli , quam adſignavimus , aperit idem lib. I. de R. R. cap. II. *Ruſtici etiam nunc quoque viam veham appellant , propter vecturas , & villam non villam , quo vehunt , & unde vehunt . Item dicuntur qui vecturis vivunt vellaturam facere* . Quidam ſcribunt ſimplici *L* . Unde in Onomaſtico, *Velatura* , πορθμεῖον .

VELLO ab εἴλω ſive εἴλλω , quod idem ac κλείω , hoc eſt , *cogo* , *coarcto* . Vel ab inuſitato ἕλω , hoc eſt, αἱρέω , rapio , *ſumo* . Præponitur ſpiritus , ut in Ἕσπερος , *veſper* , & ſimilibus . Vel erit *vello* a τίλλω , [pro quo Æoles πίλλω a πῖλος *pilus* .] quod idem notat , ut in proverbio φαλακρὸν τίλλεις , *calvum vellis*: de inani opera. Gloſſ. Philoxeni: *Vello* , τίλλω . A *vello* eſt *vellico* , ut a *fodio fodico* . Ab eo *vellicatim* . A ſupino *volſum* ſeu *vulſum* , eſt *volſella* ſeu *vulſella* , quia *pili hac radicitus evelluntur* . Ac fortaſſe etiam ſic dicebatur , *quo ſpinas evellerent* . Sane in iisdem Gloſſis legas : *Vulſella* , τριχολαβίς , ἀκανθολαβίς . Etiam a ſupino *volſum* dictæ *aves volſgræ* , quæ ſe vellerent mutuo : quæ res mali ominis credebatur . Apud Feſtum legas , *Vulſcram avem , quæ ſe vellit* . Sed recte *volſgra* præferunt viri docti .

VELLUS [vide *villus*] a *vellendo* , *quod prius lanæ vellerentur , non tonderentur* : ut ſcribit Iſidorus , lib. XIX. cap. XXVII. Idem docuerat Varro , lib. IV. de L. L. de Velia agens : *Quo ibi paſtores Palatini ex ovibus ante tonſuram inventam vellere lanam ſint ſoliti : ex quo vellera dicuntur* . Et fuſius , lib. II. de R. R. cap. ult. *Lanam demtam ac conglobatam alii vellera , alii velumina appellant : ex quorum vocabulo animadverti licet , prius lanæ vulſuram , quam tonſuram inventam . Qui etiam nunc vellunt , ante triduo habent jejunas , quod languidæ minus radices lanæ retinent . Omnino tonſores in Italia primum veniſſe ex Sicilia dicuntur , poſt R. C. A.* CCCCLIIII. *ut ſcriptum in publico Ardeæ in literis extat , eoſque adduxiſſe P. Ticinium Menam . Olim tonſores non fuiſſe adſignificant antiquorum ſtatuæ , quod pleraque habent capillum & barbam magnam* . Hactenus Varro . Et *vellendi* ille mos , etiam tonſura introducta , multis in locis remanſit. Plinius , lib. VIII. cap. XLVIII. *Oves non ubique tondentur : durat quibusdam in locis vellendi mos* . Scaligero tamen magis placet , *vellera* dici , quia *iis velatur ovis* : nempe quomodo Græcis *vellera* ſeu *lanæ* dicuntur στέμματα ἀπὸ τοῦ στέφειν , quod eſt , *ambire* , *redimire* . Sed argumentum hoc parum firmum . Quippe haud abſurde Grammatici , quibus placet, ea dici στέμματα , non quia *illis redimiatur ovis* , ſed *colus* . Nam ut caput regium στέμμα cingit , ita & caput colus ambit στέμμα ſuum. Nunneſio vero in Grammatiſtice placet *vellus* eſſe a μαλλὸς , quod idem notat ; nempe ut μ abeat in *V* . [recte . Μῆλον enim *ovis* , a *vocis ſono dictum* , Dorice μᾶλον , unde *balare* . Inde quoque μαλλός , & *vellus* .] Sed potius veteres dixere *vellus* , quod vellitur .

VELOX proprie de *navibus* dicitur , ſi recta eſt Priſciani ſententia in IV. Ubi de nominibus in *ox* agens , ait , *a voco vox* , *a velum velox* . Ac ſimiliter Papias . Aliis a *volatu* dici videtur , quaſi *volox* . Primæ tamen ſyllabæ modulus refragatur . At cum *vello* (unde quidam originem arceſſunt) nullam habet ſignificatio affinitatem . A *velox* eſt *velocitas* , ut a *rapax rapacitas* , a *ſuavis ſuavitas* , &c. Cornelius Fronto : *Velocitas eſt corporalis celeritas , quaſi velox & cita* . Quæ ſententia nec refutatione digna eſt , cum manifeſtum ſit , non eſſe compoſitum , ſed ſimplex derivatum . Sed quod *velocitatem* proprie *corporis* eſſe ait , in eo alii quoque Grammatici adſtipulantur . Agrætii ſolum verba ponam : *Velocitas pedum & temporum : celeritas animorum atque factorum* . Quæ totidem verbis apud Bedam legas de Orthographia .

VELUM & *velare* videri queant eſſe ab Hebræo כלא quod eſt , *latere* , *abſconditum velatumque eſſe* . Sed potius arbitror *velare* eſſe a *velum* , quaſi *velo tegere* ; *velum* autem non tam a *volatu* dici arbitror, quæ Perotti ſententia eſt , quam κατὰ μετάθεσιν fieri a λαῖφος , quod idem notat . Vel potius κατὰ συγκοπὴν fieri a *vexillum* , quomodo ab *axilla* eſt *ala* , a *maxilla mala* , atque ita in aliis . Scio Priſcianum , lib. I. cap. de literarum numero & affinitate , velle , ut a *paulum* eſt *pauxillum* , ſic a *velum* eſſe *vexillum* , & a *mala maxilla* . Scio & Servium ad initium primi Æn. ſcribere *vexillum* eſſe tractum a *veli* deminutione , ut *velum vexillum*. Scio & idem velle Feſtum in *vexillum*: & Iſidorum, lib. XVIII. cap. III. Sed majoris apud me eſt Ciceronis auctoritas , cujus hæc verba in Oratore ad Brutum : *Quin etiam verba ſæpe contrahuntur , non uſus cauſſa , ſed aurium . Quomodo enim veſter Axilla , Ala factus eſt , niſi fuga literæ vaſtioris? Quam literam etiam e maxillis , & taxillis , & vexillo , & paxillo , conſuetudo elegans Latini ſermonis evellit* . Ciceroni quoque quam Grammaticis ſubſcribere maluit Cæſar Scaliger, lib. de cauſſis L. L. cap. XXXI. *L* , inquit , *in X non mutatur exemplis illis , Ala , Axilla , Mala , Maxilla ; ut ajunt: non enim ab Ala Axilla , ſed ab Axilla Ala , extrita , ut ait Cicero, elementi vaſtitate . Sic enim cenſuit M. Tullius . Veho, Vexi , Vexum , Vexulum , Vexillum , & κατὰ συγκοπὴν Velum : Ags , Axi , Axo , Auxula , Axilla , Ala ; Maxo , Maxa , Maxula , Maxilla , Mala , unde μασητῆρες . Pangs , Paxi , Paxus , Paxillus , Palus : ut non parum errent , qui ab Ala putent Axillam diminutivum dici . Axo autem & alia , ſic ſunt dicta , ut Faxs , Graxs* . Hæc Scaliger , in quibus nonnulla penſiculatius examinanda, ut illud de *paxillus* , *mala* , *maxa* , ac *graxs* , de quibus alibi dictum . Redeamus ad *Velum* , a quo nonnulli locum Romæ *Velabrum* dictum volunt, quia ab eo initium facerent, qui theatris & amphitheatris velum ſuperducerent arcendo ſoli atque æſtui. Sic enim hac de re Plutarchus in Romulo : Ἔνιοι δὲ λέγουσι τοὺς εἰς τὸν ἱππόδρομον φέρουσαν ἐξ ἀγορᾶς πάροδον ἱστίοις καταπεταννύντας τοὺς τὴν θέαν παρέχοντας , ἐντεῦθεν ἀρχομένους . Ῥωμαϊστὶ δὲ τὸ ἱστίον Βῆλον ὀνομά-

ſeri. *Quidam dicunt, viam, quae a foro ad circum fert a ludorum editoribus, velis ſolere contegi, inde* (id eſt, *a Velabris*) *initio facto*. *Velum autem appellant Romani, quod Graeci biſtium*. Sed vanum hoc etymon, ac verius quod antecedit: Καλεῖται δὲ ὁ νῦν τόπος Βέλαυρον, ὅτι τοῦ ποταμοῦ πολλάκις ὑπερχεομένου, διεπεραιοῦντο πορθμείοις κατὰ τοῦτο τὸ χωρίον εἰς ἀγοράν. Τὸν δὲ πορθμεῖον, βηλάτουραν καλοῦσιν. *Vocatur autem nunc locus iſte Velabrum, eo quod, crebro fluvio exundante, eo loco trajectus eſſet in forum: trajectum autem appellant Romani velaturam*. Confirmat hoc ἔτυμον Varro, IV. de L. L. ubi *velabrum a vehendo* dictum ait, ac *velaturam facere*, qui ratibus advehunt. Sed hac de re plura in *veho*. *Veliſicare, velaſacere, navigare plenis velis*, quod Graecis ἱστιοδρομεῖν. Sic uſi Propertius, Mela, Plinius, alii. Ita *Veliſicatus Athos*, apud poëtam, hoc eſt, *navigatus*, διαπλεόμενος. Sed κατὰ μεταφορὰν dixere *veliſicari alicujus honori*, hoc eſt, *ſovere ac ſtudere*.

†Velum unde dicatur, in eo fruſtra ſe torquent ἐτυμολόγοι· cum tamen ſit ὁλογραμμάτως Chaldaicum ipſum בילן, quod Gen. XXV. 25. in Targum tum Jonathanis, tum Hieroſ. uſurpatur pro *velo* ſive *pallio*. Hoc idem nomen in Targumim & Talmudicis ſaepiſſime cum primore littera *Vau* reperitur, nimirum וילון *velon* (quod propius ad Velum accedit) & in forma emphatica וילתא *velta*. Nec voce Vali eſt in veſtiario genere vox alia generalior apud Latinos, qua omne id ſignificatur, tum quo quis veſtitur, tum quo res aliae teguntur, aut ſaepiuntur: quam proinde vocem ab Etruſcis, qui omne culturae genus docuerunt, in Italiam illatam arbitror; ut & alias quamplurimas rei veſtiariae voces, quas hic ſubjicio. ⁑ Sindon & Sudarium indidem ſunt; quorum illud eſt ab Heb. סדין *ſodin*, hoc vero a Chald. סודר *ſudar*. Ac de *Sindone* & *Sudario* Diſſertationem olim a me conſcriptam memini, quam in Obſervat. ad Evangelia dabimus. ⁑ Ad haec Supparum vocem Tuſcam eſſe ſup. in loco demonſtravimus, ubi & duplicem ejus etymologiam docuimus. ⁑ Toga ut omnium conſenſu inter Etruſcorum inventa refertur, ſic debuit & vox ipſa Etruſca eſſe (ſic enim in re veſtiaria ſit: unde aliquod veſtis, pilei, aut calcei nomen eſt, inde & nomen ipſum manavit) ut fruſtra a verbo *Tego* deducatur. Eſt potius Toga, ſi me audis, mera Chaldaeorum dictio, quam liber *Aruch* nobis cuſtodivit. Vide Buxtorſium in Lex. Chaldaico in rad. סג, apud quem liber Aruch ex Medras citat מגיות, quod Aquinas ait eſſe *genus veſtimenti ſuperioris inſtar chlamydis vel pallii*, talis ſcil. qualis toga fuit, quam a Tuſcia Romani acceperunt. ⁑ Tunicam palmatam inter ea ponit Florus I. 5. quae ab Etruria in Romanos mores fluxerunt. Ergo & *tunicae* ipſum nomen Etruſcum eſſe oportuit. Ac bene eſt quod viri docti ad Orientis linguas animum converterunt, quo probabiliorem vocis originem afferrent. Viſum ergo fuit ab Hebr. כתונת *cuttonet* ſive *cetonet* (aut, ablato in fine ſervili litterâ, *ceton*) deduci, quod ipſam, de qua quaerimus, *tunicam* ſignificat. In quo Hebraeo nomine ſi μετάθεσιν adhibeas; habebis omnes *tunicae* conſonas litteras. Hoc quidem etymon ceteris praeſtabilius. Verumtamen, ſi te μετάθεσις offenderit; licebit ab Hebr. צינק *tinok*, *derivare*, quod Jer. XXIX. 26 *vinculum* exponitur: nec porro alibi in ſcripturis reperitur. Ac vero ſicuti calcei *Vincla pedum* περιφράζοντας, ita & indumenta cetera *Vincula corporis* apte dicentur. Apud Samaritanos etiam verbum צנק *tenak* eſt *artare*, aut *claudere*. Hinc Tunicae nomen (quippe quae proxime corpori adhaerebat, imo & artior apud Etruſcos erat, uti conſtat ex eorum monumentis) nomen effectum fuit. ⁑ Reſtat Paluda ſive Paludamentum. Hoc L. Florus I. 5. (& ex eo Jornandes totidem verbis) inter ea numerat, quae Romani a Tuſcis accepta uſurparunt. Id nomen a Latinis productius factum fuiſſe, cum antea eſſet brevius; oſtendit illud Ennii apud Varr. in VI. de L. L.

Corpore Tartarino prognata paluda Virago.

Ad quem verſum notat Varro: *Paluda a paludamentis*. Praepoſtere: nam contra ſcimus longiores voces a brevioribus oriri. Atqui cum *Paluda* apud Ennium ſit adjectivum; facile primitivum nomen erat Palud, quod ſermone Tuſco id fere ſignificarit, quod apud Romanos *Paludamentum*. Ac Voſſio quidem (ut cui Varronis etymologia a *Palam* ridicula viſa eſſet) libuit id vocabulum ab Hebr. פלא, *pala* arceſſere, quod verbum putat tantundem eſſe, quod *velare*. Fallitur vir eruditiſſimus; nuſquam enim *velandi* notionem id verbum habet, ſed nonnunquam *occultandi*. At aliud eſt *occultare* & *abſcondere*, aliud *amicire*. Veriſſima originatio eſt a Chald. פלדס *paldes*, quod in Targum Jud. XIV. 12. pro סדין *ſadin* i. e. pro *ſindone* uſurpatur. Ac vide quaeſo quae in Diſſert. de *Sindone* & *Sudario* ad Evangelia ſcripſimus. Nam inde conſtat, *Sindonem* genus amiculi fuiſſe Orientalibus familiare. Adhaec reperitur & in 4. Reg. V. 23. in Targum eadem vox illa פלדס *paldes* ſive (ut ibi ſcribitur) *pildes*, & & quidem reſpondens Hebraeo חריטים *charitim*: quod idem *choritim* Iſ. III. 22. eſt genus amiculi. Sane vero credibilius puto tum Chaldaicum *paldes*, tum Tyrrhenicum Palud a communi inuſitata radice פלד *palad* fieri, quae radix *amiciendi* ſignificationem habuerit: ex qua & *Paluda* & *Paludamentum* ad Etruſcos primum, tum ab his ad Latinos fluxerit. Quin & Paludem quoque h. e. ſtagnantem aquam nonniſi Tuſcam eſſe dictionem, idem vocabuli ſonus oſtendit. Ceteroqui quas plures afferunt ἐτυμολόγοι Paludis originationes (quas vide apud Voſſium) eae mihi non ſatis idoneae videntur. At a Chald. פלדס *paldes*, quod eſt *amicire*, origo prono alveo fluit. Nam primum omnium intelligendum eſt, quid inter *paludem* & *lacum* interſit. Hoc ſane intereſt, quod *Lacus* altiores aquas habent, minimeque diffuſas: contra *Palus* (apud Varr. in IV. de L. L.) *paululum aquae in altitudinem, & palam* (vides Varronem a Palam eam vocem arceſſiviſſe) *latius diffuſae proprie ſit*. Hinc Servius ad illud VI. 107. *Et tenebroſa palus Acheronte refuſa*, curioſe notavit, quod poëta *Paludem pro lacu poſuit; nam Avernum ſignificat, quem vult naſci de Acherontis aeſtuariis*. Ergo *Palus* ea eſt quae *paludamenti* inſtar tellurem obvelat. Quae metaphora ab Orientalibus eſt; qua ſacri Vates uſi ſunt, quoties eo ventum eſt, ut ſtatum primitivarum aquarum, tellurem *paludis* in modum amicientium, graphice deſcriberent. *Abyſſus* (inquit Pſalmographus CIII. 6.) *ſicut veſtimentum amictus ejus*: tamquam ſi dixiſſet: Palus (nam Moſi primitiva abyſſus illa, quae per tellurem longe ac late diffundebatur, non aliam quam Paludis notionem habet) *Palus*, inquit, *ſicut PALUDAMENTUM, erat amictus ejus telluris*. Plura ſcripturae loca, quae eamdem *amictus* aut *pannorum infantiae* tranſlationem in deſcribendis primitivis aquis (ante quam ſcil. una illa perpetua palus in lacus ſeu maria cogeretur) attulimus ad Geneſim in ſecundae diei opere. Hinc ergo vides Tuſcum Paludis vocabulum eſſe ab eadem radice *palad* (ex qua oriri oportuit Targumicum *Paldes*, quae *amicire* ſignificabat) a qua radice (nunc quidem inuſitata) & Chaldaeum *Paldes* (h. e. *ſindon*) oritur, & Tuſcum Palud (h. e. *paludamentum*) & Paludis nomen ex metaphora ortum. Quod nomen apud Latinos in obliquis quidem eſt integrum: at rectum (in quo ſcil. D deperiit) mutilum eſt. Ceterum antiquitus in Latio nominandi caſum fuiſſe genitivo parem (nim. *Paludis*, hujus *Paludis*) plura nomina primitus genitivo paria ſuadent, quae poſtea in recto ſunt detruncata. Mazochius.

Venae Iſidoro, lib. XI. cap 1. dictae videntur, *eo quod viae ſint natantis ſanguinis*. Quo ſignificare videtur eſſe a *via*, & *no*, hoc eſt, *nato*. At Papias, & alii, *venas* dici exiſtimant, quod *per eas*

[illegible] *veniat*, hoc eſt, *deferatur ſanguis*. Sed Angelus Caninius vult eſſe ab ἶς ἰνὸς, præpoſito digamma, ſive *V* conſono, quomodo ab ἶς eſt *vis*, ab ἐσθὴς, *veſtis*. Rectius tamen & *vena* & *vis* deducas ab ἶς, ἰνὸς. Nam ἶς non dicitur, ſed ἴς, quod proprie notat *fibram*; modificate autem *vim*, quia corporis robur magna ex parte conſiſtit in fibris, unde & eæ partes ſunt robuſtiores, quæ fibris imprimis abundant, maximeque ſunt nervoſæ. Ab ἴς igitur fit *vis*: ab accuſativo ἶνα fit *vena*. A *vena* eſt *venoſus*; quomodo proprie dicitur, *cui venæ extant carne ſenio abſumta*. Hinc liber L. Accii, qui Paccuvii tempore vixit, a Perſio ſat. I. *venoſus* dicitur, hoc eſt, *vietus*, *deformis inſtar ſenum macriorum*. Falſus Turnebus, eum *nevoſus* ſcribendum putavit pro *venoſus*, ut legere eſt lib. XXVIII. cap. XXVI. Eſt & a *vena venox*. Erat *venox* cognomentum *Plautii* cenſoris, qui aquæ Claudiæ *venas* indagarat: ut ex Livio & Frontino conſtat.

VENDO, contractum ex integro *venundo*, quod dicitur quaſi *venum do*. Itaque κατὰ τμῆσιν dixit Claudianus, lib. III. de raptu Proſerpinæ, verſ. CLXXVIII.

Venum cuncta dari . . . .

Similiter *veneo* dicitur quaſi *venum eo*, ut bene cenſet Perottus. Eſtque *venum*, non ſupinum quidem, quæ a verbis veniunt, ſed adverbium, uti *peſſum*. Itaque dicimus *venum eo*, vel *veneo*, ut *peſſum eo*, item *venundo*, & *vendo*, ut *peſſumdo*, atque ut ab adverbio *ſatis* eſt *ſatisdo*. *Venum* putabat Priſcianus eſſe κατὰ συγκοπὴν ex *venitum*. Sic enim ἀναλόγως dici debuiſſet. Sed jam oſtendimus, non eſſe ſupinum, quia ſupina a verbis veniant: at *veneo* fiat a *venum*. Ergo putabat Angelus Caninius eſſe ab ὦνη, id eſt, *pretium*, *quo quid venit*. Quam ſententiam etiam Nunneſius ſequitur in Grammatiſtice. Imo nec repugnem, ut *veneo* dicatur ab Æolico ϝωνέω, ſeu βωνέω, pro ὠνέω: quomodo ab ἐσθὴς *veſtis*, ab ἐνετοὶ *Veneti*; ab ἰξὸς *viſcus*, ab ἐμῶ, *vomo*, &c. Sane longe id magis mihi ſit veriſimile, quam ut ſit a *venitum*: vel, ut alii ajunt, a ſupino *ventum*, eliſo *T*, quia, quod publice vendebant, id (uti ajunt) aliunde dicerent venire ac comportari. A *venum* eſt *venui*, nomen *potiſſimum* dandi caſus. Uſus Appuleius, cujus eſt lib. VIII. *venui habere*. Item, *Quo venui cariores viderentur*. Et lib. IX. *Venui ſubjicere*. A *vendo* eſt *vendito*, quod non frequentativum eſt, ſed deſiderativum. Cic. in Aruſp. reſp. *Atque ei ſeſe, cui totus venierat, etiam vobis inſpectantibus venditaret*. Hoc eſt, *vendere vellet*. Hinc *venditarium*, non quod frequentes vendimus, ſed quod venale eſt, ſive quod vendere cupimus. Ita Plautus, Sticho, act. II. ſc. I. dixit:

Linguam quoque mihi etiam eſſe venditariam.

Eſt igitur *vendito* deſiderativum. Ac monuit Turnebus, lib. XXV. cap. XV. ſimilia eſſe *oſtento*, hoc eſt, *oſtendere* me cupio, *dormito* dormire cupio, *capto* capere cupio; *munito* munire cupio, apud Cic. pro Roſcio Amer. Item *prenſo* pro *prendere* cupio. Nam qui candidatum ad ſe venire videbat prendendi cauſa, is vicino dicebat, *hic prenſat me*.

VENENUM, quod *venas petat*, ſive quod *per venas vadat*. Iſidorus, lib. XII. cap. IV. *Venenum dicitur eo, quod per venas vadit. Infuſa enim peſtis ejus per venas vegetatione aucta diſcurrit, & animam extinguit. Unde non poteſt venenum nocere, niſi hominis tetigerit ſanguinem*. Quod etymon Camerarius quoque innuit, lib. de Divinat. pag. CVIII. Verum non minus placet, ut quemadmodum *toxicon* dicere a τόξον, ita & *venenum* dicatur, quaſi *belenum* a βέλεμνον, *telum*. Sane & Italis *venenum* dicitur *veleno*, & hyoſcyamus Hiſpania *veleño*, voce convenienti cum Græco βέλενιον, cui ex eo nomen, quia eſſet ἰὸς τῶν βελῶν. Nam Perſæ veneno ejus cuſpides ſagittarum imbuebant: ut eſt apud Ariſtotelem, in lib. de plantis. Vide & quæ de eo præceptor meus Bon. Vulcanius ad Gloſſas vett. annotavit. *Venenum* fere in malam partem ſumitur, ut *medicamentum* in bonam. Unde Cicero in Cluentiana: *Conſtitutumque inter eos de alia re fuiſſe, ut medicamentum, non venenum Diogenes adferret*. *Medicamenti* tamen voce pro *veneno*. Nonio uſus Varro Sat. περὶ ἐξαγωγῆς. *Quærit ibidem ab Annibale, cur biberit medicamentum? Quia Romanis, inquit, me Pruſiades tradere volebat*. *Venenum* pro *medicamento* hominis bono non dicitur. Scio tamen Cajum ad legem XII. Tabb. ſcribere appellatione *veneni*, quod Græci φάρμακον dicunt, *medicamentum bonum* pariter ac *malum* contineri; atque id probatum ire iſthoc Homerico, Odyſſ. δ. de herbis in Ægypto creſcentibus:

Φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά.

Sed non ſi φάρμακον vox media eſt, ſimiliter *venenum* erit. Ideo Gloſſæ Philox. *Venenum*, φάρμακον θανάσιμον, hoc eſt, *pharmacum letale*. Nec obſtat, quod etiam dicatur *malum venenum*. Ut apud Solinum, cap. XLIV. de Annibale: *Veneni mali poculo animam expulit*. Nam veteres omnes res noxias *mali* epitheto infamabant. Quare magis ad rem faceret, ſi oſtenderent, hominis ratione *bonum venenum* legi uſpiam. Etſi & bonum eſſe *veneni* uſum non ignorem: ſed ex eo vocem eſſe mediam non conſequitur: quia tum *venenum* eſt ratione non hominis, ſed alterius, cujus vim delet; ut *venenum* ſit *veneni venenum*. Legas tamen *venenum* pro *colore*, fortaſſe quia ut *venenum* omne exitium adfert, ita fuci illi pretioſi, veluti purpuræ, lanas verius corrumpant, quam ornent. Certe Maro quoque eas mentiri colorem ait. Vel potius Græcorum hoc factum exemplo, quibus φάρμακον ſumitur ἀντὶ τοῦ βάμματος. Quomodo Maro dixit, in Eclogis:

Alba nec Aſſyrio fucatur lana veneno.

Ubi *venenum* pro *colore* poni, monet Servius. Et Sulinus ſimpliciter *cocci venenum* dixit, hoc eſt, φάρμακον, βάμμα, χρῶμα. A *veneno* eſt *veneficus*, qua voce, ſi ἐτυμολογίαν ſpectes, proprie ſignetur, *qui venenum in cibo aut potu det*, unde Gloſſ. Cyrilli, φαρμακὸς, *maleficus*, *veneficus*. Sed ψυχαγωγικῶς ita vocatur, qui *animas ſepulcbra evocat, atque incantationibus nocet*. Ammianus, lib. XIX. *Siquis per monumentum tranſiſſe veſpere arguebatur, ut veneficus, ſepulchrorumque horrores & errantium ibidem animorum ludibria colligens, reus capitis interibat*. Ab eodem eſt verbum *venenare*, quod proprie eſt *veneno inficio*: ſed ut *venenum* non raro generatim ſumitur pro *peſte* aut *labe*: ſic & *venenare* accipitur pro *corrumpere*: ut cum de Averno ait Lucretius, lib. VI.

Ut ſpatium cœli quodam de parte venenet.

Ac quemadmodum Maro *venenum* dixit pro *colore*, ſic *venenare* pro *colore contingere* dixit Cn. Martius apud Agellium, lib. XX. cap. VIII.

Jam tonſiles tapetes ebrii fuco,
Quos concha purpura imbuens venenavit.

Atque ab eo *venenatum*, pro *pallio flaminicæ*, *quod flameo colore venenatum*, hoc eſt, *tinctum*, erat. Servius in illud Virgilii, IV. Æneïd.

Sidoniam picto chlamydem circumdata limbo:

Veteri ceremoniarum jure præceptum eſt, ut Flamen (leg. Flaminica) venenato operta ſit. Operta autem cum dicitur, pallium ſignificatur. Venenatum autem infectum, quod ipſe ait in Bucolicis:

Alba nec Aſſyria fucatur lana veneno.

Et mox: *Flaminicam habere præcipitur arculum, rigam, venenatum, fibulam*. Ubi pro *rigam* leg. *ricam*. Idem ad illud VII. Æneïd.

Purpureos moritura manu diſcindit amictus.

Rem, quæ Flaminicæ competit, transtulit ad reginam. Flaminica enim venenato operiri debet. Nam cum amictum dicit, opertam dicit, quæ res ad pallium refertur.

VENERARI videri queat proprie dici de iis, qui *Veneri ſacrificant*. Id ſi eſt, ad propriam hancce ſignificationem alluſit Plautus Rudente, act. II. ſc. I.

Nunc venerem hanc veneremur bonam, ut nos lepide adjuveris hodie:

Confirmat hoc etymon, quod *venerari* quoque uſurpatur

patur pro *Venerem exercere*. Sane Hyginus in fab. *venerantes* de iis dixit, *qui ſunt in maritali vacatione*, ut loquitur Martianus Capella, lib. I. Atque hæc afferre viſum pro ſententia Scaligeri: cui placebat *veneror* eſſe a *Venere*, ut ὀπίζεσθαι ab ὄπις. Sed ὀπίζεσθαι non eſt ab *Ope dea*, verum ab ὄπις, *cura*: eoque proprie notat *curare*, & μεταληπτικῶς ſumitur pro *venerari*; unde ὀπιδνὸς, *veneratione dignus*. Imo nec *Veneror* a *Venere* eſſe videtur, ſed a *vereor*, ut *veneror* dicatur pro *verinor*, quod a *verear* erit, forma veteri. Sic enim a *nata natinor* dixere, a *domus* vel *domo dominor*, ab *expleo explenus*, unde apud Feſtum, *explenunt*, *explent*, pluraque id genus alibi adduximus. Hæc vera, meo judicio, etymologia. Etſi nec abſurde deduxeris a *venia*, ut *venerari* ſit *veniam a diis expoſcere*. Sed hoc ſi placet, dicendum eſſe ſimplex derivatum, non compoſitum, uti cenſet Feſti epitomator, qui vult *veneror* conflari ex *veniam* & *oro*.

VENETVS *color*, (a quo *Venetæ factioni* in ludis Circenſibus nomen,) non eſt a Græco βενετὸς, etſi hac voce utatur Arethas, in Apocalypſ. cap. XXI. Achmes, cap. LVII. Etymologici auctor in voce Κάλλια. Sed contra poſterioris ævi ſcriptores vocem eam a Romanis acceperunt. Originem vocis ponit Cedrenus pag. CXCI. ubi ait, τὸ δὲ Βένετον ἀπὸ τῆς Βενετίας. Et ſatis veriſimile ita dici quod color is *Veneta genti* in uſu foret. De auctore ita Iſidorus, lib. XIX. cap. XVII. *Venetum colorem temperare primum Alexandria docuit*. Sunt qui cenſeant, *colorem venetum* eundem eſſe ac *vitreum*: unde & apud Lampridium vulgarem lectionem immutatum eunt, quia is in Heliogabalo *venetum* & *vitreum*, ut diverſos, conjungat. Sed adfines ſunt colores, idem non ſunt: quia *vitreus* eſt *veneto* remiſſior clariorque. Egnatius putabat *venetum colorem* eundem eſſe ac *flavum*, quam Germani *geel*, atque Itali voce hinc deducta *giallo* vocant. Sed ſpiſſum hunc ejus errorem ſolide cum Caſſiodori, tum Olympiodori loco diluit Jul. Scaliger, Exercit. CCCXXV, ſect. X. Et ſuccenturiamus Vegetii locum, qui lib. IV. ait nautas *colore veneto* debere indui, & vela exploratoriarum navium debere ejuſdem eſſe coloris, quo ſimilitudine coloris marini facilius lateant, hoſtileſque oculos fallant. Item locum Lampridii, ubi ait Heliogabalum, voluiſſe piſces coqui *conditura veneta*, quo non alio colore menſis inferrentur, quam quo in aquis eſſent vivi. Verba Lampridii ſunt: *Piſces ſemper quaſi in marina aqua cum colore ſuo coctos conditura veneta comedit*. Etiam Græcus ſcriptor incertus de Circo ait: Οἱ δὲ Βένετοι Κρόνῳ ἢ Ποσειδῶνι. Βένετοι δὲ ἐκλήθησαν ἀπὸ τῶν περὶ Ἀδρίαν Ἐνετῶν, τοιαύταις ἐσθῆσι χρωμένων. Βένετον δὲ οἱ Ῥωμαῖοι τὸ παρ᾽ ἡμῖν καλλάϊνον προσαγορεύουσιν. *Veneta vero factio ſacra Saturno, aut Neptuno. Veneta autem dicta eſt ex ea, quia ſimili colore veſtiuntur Veneti, accolæ Adriatici maris. Venetum autem colorem vocant Romani, quem nos callainon vel callaicum dicimus*. Ex his conſtare arbitror, *Venetum colorem* eſſe, quem dicimus *viridem marinum*. Nam is eſt *callaicus*, ut alibi diximus. Etiam *maris color* eſt, quem a Græco θάλασσα *thalaſſinum* vocat Lucretius, lib. IV.

. . . . Teriturque thalaſſina veſtis
Aſſidua.

Plautus ſimiliter *thalaſſicum* vocat, Milite, act. V. ſc. IV.

Palliolum habeas ferrugineum, nam is color thalaſſicu'ſt.

Etiam Epidico, II, II, *cumatilem* dixit, ἀπὸ τῶν κυμάτων, hoc eſt, *fluctibus*, ut Nonius docet, qui & Titinium Setina, hac voce uſum comprobat. Vide, quæ de hoc in *Cymatiles* dicimus. Nec iccirco tamen hoſce omnes colores eundem eſſe putandum. Namque alius color maris in litore, alius in profundo: item alius placidi, alius turbidi maris.

VENIO inepte quidam interpretati, quaſi dicatur *verſus nos eo*. [Βέω & Βέομαι Heſych.] Melius a Βαίνω deducunt Angelus Caninius in Helleniſmi Alphabeto, Julius Scaliger, in libb. de cauſſis L. L. cap. XXVII, & Nunneſius, in Grammatiſtice. *AI* in *E* converſum, quomodo a φαίνω eſt *feneſtra* pro *faneſtra*. Præterea β mutatum in *V* conſonantem, qua ratione a βορὸς eſt *vorax*; a βοῦ, *vox*; a βιοτὴ, *vita*. &c. Βαίνω vero a βάω, βῶ, quod a Punico ac Hebræo בוא, hoc eſt, *venit*, deſcendere, recte obſervavit idem Caninius. A *venio* eſt *venia*, quia ad aliquem *venis*, vel quia facit veniendi poteſtatem. Ab eodem eſt *Venilia*, maris reciprocantis incrementum, quia unda venit ad litus. Cui opponitur *Salacia*, ejuſdem decrementum, quia unda ad ſalum redit. Intellige autem ea incrementa & decrementa, quibus bis in die intumere & detumere ſolet Oceanus. Varro, lib. IV. de L. L. *Salacia Neptuni ab ſalo. Venilia a veniendo, ac vento illo quem Plautus dicit*;

Quod ille dixit, qui ſecundo vento vectus eſt, tranquillo mari, ventum gaudeo.

Quem locum fuſe explicat Joſ. Scaliger, partim in Conjectaneis ipſis, partim in eorumdem appendice. A *venio* eſt *vento*, *Ventare* enim veteres Feſto teſte, dicebant, ut nunc *adventare*. Compoſitum eſt *invenio*, quaſi *in rem venio*; item *revenio*, *convenio*, &c. *Conventitii patres* Plauto Ciſtell. act. I. ſc. I. dicuntur a *conveniendo*, quo notat συνιέναι εἰς ἀφροδισιασμόν. Ita uſus Ovid. III. de Art.

Conveniunt illas, cum voluere viri.

Ac *convena* ab eadem ſignificatione dixiſſe videtur idem, in Mil. act. II. ſc. I.

Qui amantis una inter ſe facerem convenas.

Convena autem dictum ea forma, qua *advena*, item *tranſvena*, quo utitur Tertull. lib. de ſpectaculis, cap. V. *Atventus* pro *adventus* ſcribi ſolitum, cum Victorinus teſtatur, tum e codd. antiquis obſervavit Pierius ad initium V. Æn.

†VENIO eſt a verbi בוא, *Ve*, (quod Hebr. eſt *venire*) obliquis vocibus, ac praeſertim a באנו *Vanu*, quod eſt *venimus*. A *Vanu* ergo ortum eſt Latinum VENIMVS: ex hoc poſtmodum veluti ex poſt facto tum indicativum VENIO, tum cetera ſunt ἀναλογικῶς orta. Indidem eſt & βαίνω, ſed ſua ſignificatione in contrarium abit; nam aliud eſt βαίνω (quod eſt *Vado*) aliud VENIO. MAZOCHIVS.

VENOR, unde *venatio*, dictum a *venis terræ*, quas venatores canum ſagacitate rimantur, ut inde damas, lepores, cuniculos excitent. Vel potius, ut a κύων & ἄγειν, Græci κυνηγεῖν, ita Latini a *cane* vel κυνὶ *venari*, κ abeunte in *V* conſonum, ut a κενὸς, *vanus*; a κάπνος, *vapor*. [Θηρᾶν, Φηρᾶν. ſed pro Θηρᾶν etiam dixere Θηλᾶν, unde θηλήτωρ *venator* Heſychio, idem quod θηρευτήρ.] A *venor* ſive ſupino *venatu* eſt *venabulum*, qua forma a ſupino veniunt *exorabulum*, *ſuſcitabulum*, *mendicabulum*, *ſtabulum*, *tintinnabulum*, & ſimilia: ut nugetur Papias, cum cenſet, *venabula dicta*, *quaſi venatu habilia*, *vel quia venientem excipiant*.

VENTER, quaſi *vitæ iter*, ut quidem cenſuiſſe videtur bonus Iſidorus: cum lib. XI. Orig. cap. I. ait: *Dictus venter*, *quod per totum corpus vitæ alimenta tranſmittat*. Joannes Genuenſis in Catholico *venter*, inquit, *quia ventum concipit*. At literarum ſubductione a *vehenter venter* factum putat Jovianus Pontanus, in Actio, fol. CXXXIX. edit. Ald. *Quid*, inquit, *venter niſi vehenter? quod ſe implendo evehat, vel quod vehat in cibum abſumta, unde ventrem exonerare dicuntur, qui excrementa ejiciunt*. Eandem Etymologiam amplexus Nicolaus Erythræus in Indice Virgiliano. Sed omnino eſt ab Æolico ϝέντερον pro ἔντερον, hoc eſt, *inteſtinum*: nempe quia eſt inteſtinorum locus. Ἔντερον vero ab ἐντὸς, *intus*. A *venter* ὑποκοριστικῶς factum *ventriculus*, quaſi *minor venter*. In Gloſſis Philoxeni exponitur γαστροκνημία. Ab eodem eſt *ventrale*, quomodo dicitur *bulga*, quia ad ventrem præcincta. Gloſſ. Philox. *ventrale*, κοιλιόδεσμος, φοῦνδα. Ac clare ſic uſus Ulpianus, l. VI. ff. de bon. damnat. Sic enim ibi legi debere recte docet Scipio Gentilis, lib. I. παρέργ. cap. XXII. In vulgatis eſt *vetralem*, pro quo alii

Digitized by Google

alii *ventralem*. Sed in neutro uſus quoque Plinius, lib. VIII. cap. XLVIII. *Patris mei memoria capere amphimalla noſtra, ficut villoſa etiam ventralia*. Uſus eapſe voce, lib. XXVII. cap. VII. de abſinthio agens: *Arcet inguinum tumorem in ventrali habitum*. Vide & Cujacium, lib. X. Obſerv. XXVI. *Ventriloquos*, quos Græci ſimiliter ἐγγαστριμύθους. Nempe quia *ſpiritus malignus a ventre obſeſſi videtur proloqui*. Gloſſ. Iſid. *Ventriloqui, præcantatores*.

† VENTER eſt omnino ab Hebr. בטן *veten* ejusdem ſignificationis, niſi quod poſteriores duas litteras noſtri tranſpoſuerunt, & R in fine addiderunt, utpote litteram apud Tuſcos atque Latinos terminalem. MASORNIVA.

VENTUS pleriſque, eoſque inter Scaligero, de cauſſ. L. L. cap. LXVII. a *veniendo* dictus putatur, quia ſit aëria motus: *venire* autem ſit *moveri*. Sed Angelus Caninius vult factum eſſe ab ἄεντος pro ἀέντος, quod ab ἄω, hoc eſt, *ſpiro*: vel eſſe ab ἀὴς ἀέντος, quod ab ἄημι. [*waejend*, *wint*.] Homerus Od. E. verſ. CCCCLXXVIII. & od. T. v. CCCCXL.

. . . . Ἀνέμων διάει μένος ὑγρὸν ἀέντων.

Ventorum perflat vis humida ſpirantium. Poſterius hoc placet. Nempe Latini ſpiritum tenuem mutarunt in *V* conſonum, quomodo ab ἐσθὴς eſt *veſtis*, ab ὤνη *venum*, ab ἶς ἰνὸς *vena*, ab ἶς ἰνὸς *vis*, &c. Vide *Video*. Κατὰ μεταφορὰν *ventus* ponitur pro *oſtentatione*: unde *ventoſus* pro *tumido ac vano*: ut apud Maronem, II. Æn.

. . . . *An tibi Mavors*
Ventoſa in lingua, pedibuſque fugacibus iſtis
Semper erit?

A *ventus* eſt *ventulus*, unde *ventilare*. Cicero pro Flacco: *Cujus lingua, quaſi flabello ſeditionis, illa tum eſt egentium concio ventilata*, hoc eſt, *agitata, impulſa*. Appuleius in Apologia utitur pro *exponere ventis calumniarum*. *Qui*, inquit, *nomen tuum pro tribunalibus ventilavit*. Hujus compoſitum *eventilare*. Gloſſ. Philoxeni: *Eventilata*, ἐκπεπυρηνισμένα. Quæ interpretatio recta eſt, quia *ventilare* dicitur, *qui exercetur armis luſoriis*, quibus *decretoria* opponuntur apud Senecam epiſt. CXVII. *Quam ſtultum*, inquit, *eſt, cum ſignum pugnæ acceperis, ventilare?* Quod lucem accipit ex eo quod ſubjungit: *Remove iſta arma luſoria: decretoriis eſt opus*. Eſt igitur *ventilare* vel *eventilare*, id quod Maro dicit, Æn. V.

. . . . *Alternaque jactat*
Brachia protendens, & verberat ictibus auras.

VENUSTUS eſt a *Venus*, ut a *vetus vetuſtus*, ab *onus onuſtus*, ab *honus*, ſive *honos*, *honeſtus*, &c. Ejus compoſitum *invenuſtus*, quod non ſolum *deformem* notat, ſed & *infortunatum*; quomodo dixit Terent. Andr.

Adeon' hominem invenuſtum, aut infelicem quemquam ut ego ſum?

Græcis ſimiliter ἀναφρόδιτος pro *fortunato* accipitur. Vide quæ de hac *venuſti* voce poſt Nannium ſcripſere Muretus priorib. in Terentium annotat. Turnebus Adverſ. lib. XXII. cap. VIII. & Rob. Titius, lib. IX. Controv. cap. VIII. *Venus* a *veniendo* dicta putatur Ciceroni II. de nat. Deorum: quem ſecutus Arnobius, lib. III. *Quod*, inquit, *ad cunctos veniat, Venerem cognominatam*. Idem ibibi *Veneris* nomen icirco eſſe ait *nomen libidinis per cuncta animantia diffuſæ*. Gaſpar Scioppius cenſet, ut *exſpectandi*, ita & *veniendi* voces eſſe inter verba prætexta, & ab ſignificatione iſthac *Venerem* accepiſſe nomen. Vide eum ſis, lib. IV. Suſp. lect. ep. XXI. Si hoc placeat, erit *Venus* ab ea *veniendi* notione, qua *venire* dicitur *amica ad amatorem* τῆς συμμίξεως χάριν. Sed quid ſi *venire* hic idem ſit ac βαίνειν, a quo Latinum *venire*, ut ſuo loco oſtendimus? Sane βαίνειν, *inire*, *coire*, de animantibus dicitur *Venerem* exercentibus. Ut *Venus* ſit ἡ μῖξις. Quod bene convenit cum Arnobii verbis allatis, quando ait, *Veneris* nomen eſſe nomen *libidinis*. Ideo non in *A*, ſed in *VS* extulere, quia primo non *Deam*, ſed *actum Venereum* notat. Ei favet ἀναλογία. Nam ut a *facio facinus*, ita a *venio Venus*. Eſt ergo vox origine Latina, non a Græcis, non ab Oriente. Nec enim *Dea* alibi uſpiam *Veneris* nomine, vel ſimili, nuncupatur. Dixerit aliquis חן notare non modo *favorem*, *miſericordiam*, ſed quandoque & *oris venuſtatem*: quæ adeo convenire *Veneri* viſa ſit, ut Latini ab ea *venuſtatem* nominarint: eoque & ab hac *Veneri* nomen indi potuiſſe. Verum cogitandum *Veneris* nomen eſſe primarium: non ſecundarium. Quæ poſterioris ſunt generis, ea ab accidente, aut loco, ubi Deus Deave coleretur, ſimilive circumſtantia, peti ſolent. At princeps appellatio rem ipſam, hoc eſt, *munus* ſive officium, cui numen præeſt, exprimere ſolet. Atqui hoc in *venere* eſt non *oris pulcritudo*: ſed ἡ μῖξις. Quare quin *actus venereus* eo proprie ſignetur, nullus dubito. Sed de iſto ſatis. *Venus* etiam dicebatur *talorum jactus*: nempe is (in quo falſus Theodorus Gaza) qui *talos omnes figura* exhibebat *diverſa*, hoc eſt:

. . . , *Steterit cum vultu nullus eodem*:

ut loquitur Martialis. Cauſſa nominis eſt, quod is jactus, propitia *Venere* fieri putaretur, unde & *Venereus* dicebatur. Græcis *Venus* eſt Ἀφροδίτη. Hoc ex Didymi ſententia, a *vitæ mollicie* nomen accepit, ut ſit ab ἁβρὸς, id eſt, *mollis*; & δίαιτα, hoc eſt, *diæta* ſive *victus*. Sed paſſiva magis ſententia eſt, ita dici ab ἀφρὸς, id eſt, *ſpuma*, e qua nata fingitur: quod præter multos gentium ſcriptores etiam Arnobius tradit in IV.

VEPRES vulgo ſic dici putantur, quod *vi prendant*: juxta alios, quia βίᾳ πείρωσι, id eſt, *vi penetrent*. Pro utroque etymo eſt, quod in MSStis optimis crebro adeo offendas *vipres* pro *vepres*. Aliis placet ſic vocari a *ve*, hoc eſt, *male*, aut *valde*, & *preſſa*, quod duriter ac vehementer preſſent. Sed magis placet (quod ad Varronem obſervat Scaliger, & Nunneſius quoque amplectitur in Grammatistice) venire ab Æolico βρῶπες, pro ῥῶπες. Æoles enim nonnunquam verbis a ρ incohantibus præfigunt β, ut ῥάκος βράκος, ῥαδινὸς βραδινὸς, ῥόδον βρόδον, &c. A *vepres* ὑποκοριστικῶς *veprecula* dici oſtendit Priſcianus iſto Ciceronis pro Sextio: *Veprecula extracta nitedula*. Eſt & vetus adagio apud Pomponium, poëtam antiquum: *Vipera eſt in veprecula*: de iis qui ſubito poſſunt adferre malum. Alluſit Maro, in Ecl.

Frigidus, o pueri, fugite hinc, latet anguis in herba.

A *vepribus* eſt *vepretum*: pro quo *vepreta* in muliebri Scaliger dixiſſe putat Varronem, lib. I. de R. R. cap. XXIX. Similiter *myrteta* pro *myrtetum* dixit Plautus Vidularia, ut Priſcianus docet lib. IV.

VER nec eſt a *virendo*, nec a *vertendo*, ſed ab Æolico βὴρ pro ἦρ, quod ex ἔαρ: nti hoc ab ἔω, unde ἵημι, quia terra denuo verno tempore *emittat*. Varro, lib. IV. de L. L. *Tempus ſecundum ver; quod tum vivere incipiunt virgulta, ac vertere ſe tempus anni; niſi quod Jones dicunt βὴρ*. Ejus diminutivum eſt *verculum*. Μεταφορικῶς ita ſenex amator *ſponſam* appellat apud Plaut. Caſina, act. IV. ſc. IV. *Ver ſacrum* quid ſit, docebit Petrus Victorius, lib. XXXV. Var. lect. cap. XXIII. Strabo vocat ἔτος ἱερὸν, quia eum Deo voveretur quicquid naſceretur vere proximo, unius anni proventus Deo ſacrabatur. Eo *vere nati* proprie dicebantur *vernæ*, ſi credimus Nonio, cujus hæc verba: *Vernas veteres appellabant, qui vere ſacro fuerant nati, & habebatur nomen hoc pro vitabili, & maledicto*. Sed melius, meo judicio, Feſtus, qui non a *vere ſacro*, ſed ἁπλῶς a *vere* ſic dici putat. *Vernæ*, inquit, *qui in villis vere nati, quod tempus, duce natura, fetura eſt*. Deterior autem *vernæ* condicio eſt quam *ſervi*, quia *verna* naſcitur *ſervus*. Gloſſæ Philox. *Verna*, οἰκογενής. Gloſſ. Cyr. Οἰκογενὴς, *verna*. Onomaſt. *verna*, οἰκότριψ. Hinc Plautus, Amphit. act. I. ſc. I.

Satius eſt me queri illo modo ſervitutem, hodie
Qui fuerim liber, cum nunc potivit pater
Servitutis: hic qui verna natus eſt, queritur.

Val. Max. lib. III. cap. IV. *Vernam huic urbi natam regem dando*. Adamantius Martyr apud Caſſiodorum, & Beda, lib. de Orthographia, jubent *berna* ſcribere per *B*, ſed id ejusdem eſt notæ ac *berbena*, & quædam alia apud eosdem. A *verna* eſt *vernalis* & *vernilis*. Onomaſt. *Vernalis*, οἰκοτριβικός. Idem, *Vernilis*, οἰκετικός. *Vernalis* etiam apud Papiam habes. Indaque & *vernaliter* & *verniliter* dicimus: Horat. lib. II. ſat. VI.

. . . . Nec non vernaliter ipſis
Fungitur officiis.

Apud Nonium ſimiliter *vernaliter* ſcriptum. Eandemque vocem habet MStus Puteani Seneca lib. II. de Beneſic. cap. XI. ubi Muretus *verniliter*, alii *vernaliter* legunt. Nec analogia repugnat. Nam ſimiliter & *juvenalis* & *juvenilis* dicimus. Quare non audiendus Mar. Mattius, qui lib. III. Opin. cap. XXII. a *verna* jubet dicere *verniliter*, quia a *ſcurra* eſt *ſcurriliter*. Interea fatemur *vernilis* magis eſſe uſitatum. Sic apud Tacitum lib. XIX. legas: *Vernile dictum omnem invidiam in eum vertit, tanquam ſignum incendendæ Cremonæ dediſſet, quæ jam flagrabat*. Ubi *vernile* eſt *ſcurrile*, quia *ſervos vernas ad contumelioſas argutias erudiebant*. Unde Seneca, lib. in ſap. non cad. injur. *Pueros in hoc mercantur procaces, & eorum impudentiam acuunt, & ſub magiſtro habent, qui probra meditate effundunt: nec has contumelias vocamus, ſed argutias*. Et eopſe libro: *Eadem cauſſa eſt, cur nos mancipiorum urbanitas in dominos contumelioſa delectet, quorum audacia ita demum ſibi in convivas jus facit, ſi cœpit a domino*. Et lib. de providentia cap. I. *Cogita filiorum nos modeſtia delectari, vernularum licentia, illos triſtiori diſciplina continere, horum ali audaciam*. Eodem pertinet illud Martialis, lib. X. ep. III.

Vernaculorum dicta, ſordidum dentem.

Ubi *vernaculus* ponitur pro *verna*, aut ἁπλῶς pro *mancipio*. Similiter *vernaculum* libero opponit Ambroſius, lib. VII. epiſt. *Minus enim vile putatur ſervire libero: geminatur autem ſervitus, ubi ſervitur vernaculis*. Quia autem *vernæ domi naſcuntur*, inde eſt, quod *vernacula* dicuntur quæ *domeſtica* ſunt, ac vel *nobiſcum nata* vel *nobis domi nata*. Varro, lib. IV. de L. L. *Aquatilium vocabula animalium partim ſunt vernacula, partim peregrina*. Idem, lib. III. de R. R. cap. V. *Præterea volucres, cum partim advenæ ſint, ut hirundines & grues: partim vernacula, ut gallinæ ac columbæ*. Similiter Columella in gallinaceis probat *fœcunditatem vernaculam*, hoc eſt, *noſtratium & domeſticarum gallorum*. A *vernus* quoque eſt *vernare*; unde *vernatio*, quomodo vocatur, cum *aſtus ſerpentis corium vere novo* (interdum & *auctumno*, ut Ariſtoteles teſtatur,) *exuentis*, tum etiam *ipſum ſerpentis corium*, quod alias *ſenectus*, Græcis λεβηρίς, & γῆρας, dicitur.

VERARE a *verus*. Eſt enim *verum dicere*. Ennius:

Satin' vates verant ætate in agunda.

Hinc Appuleius IX. Mileſ. ſagas vocat *veratrices*, eadem nempe ratione, qua Belgæ eas appellant *waerſegghſters*. Nempe ut a *victum* eſt *victrix*, ab *utum utrix*, ſic a *veratum veratrix*. Scaliger tamen in Cirin malit apud Appuleium legere *veteratricem*. Idem monet a *verare* helleborum dici *veratrum*, quod nempe eo purgarentur *veratores*, & *veratrices*, qui pro inſanis habebantur. Perottus *veratrum* dictum voluit, quia *vertat mentem*; quod ineptum plane. Ac ineptius in Catholico Jo: Genuenſis, quod *vires habeat*: Quo Iſidorus reſpexerit, minus apertum. Sic ille, lib. XVII. cap. IX. *Veratrum dicunt pro eo, quod ſumtum mentem motam in ſanitatem reducit*. De *veratro* ſic Plinius, lib. XXV. cap. V. *Candidum purgat vomitione, cauſaſque morborum extrahit, quondam terribile, poſtea tam promiſcuum, ut plerique ſtudiorum gratia ad providenda acrius quæ commentabantur, ſumſitaverint*. Notum de Carneade, qui ſolitus *veratro* purgari quoties illi negotium erat futurum cum Zenone Stoico. Itaque & Perſio *Ilias Acci* dicitur *veratro* *plena*, quaſi eam non ſcripſerit naturæ munere, quod felicis poëtæ erat, ſed ad ſcriptionem ejus indiguerit multa *veratri* potione.

VERBASCUM vel ita dicitur, quaſi *barbaſcus*, eadem de cauſſa, ob quam vulgo vocatur *thapſus barbatus*: vel quaſi *uraſcus*, ut Græcis vocatur φλόμος a φλέγω, *uro*: vel potius a *verbena*, de qua nunc dicemus.

VERBENARUM de voce ſic Servius, ad illud XII. Æneid.

. . . . Verbena tempora vincti:

Verbena proprie eſt herba ſacra, ros marinus, ut multi volunt, id eſt, λιβανωτίς ſumta de loco ſacro Capitolii, qua coronabantur Feciales & Paterpatratus fœdera facturi, vel bella indicturi. Abuſive tamen verbenas jam vocamus omnes frondes ſacratas, ut eſt laurus, oliva, vel myrtus. Terentius:

Ex ara ſume hinc verbenas.

Nam myrtum fuiſſe Menander teſtatur, de quo Terentius tranſtulit. Sic lego eum locum in Servio Danielis. Nam *Lieutagonis* plane corruptum ex *Libanotis*, proque *ros maximus*, *ros marinus* legi cum vox λιβανωτίς ſatis indicat, tum etiam fidem fecerit hic ejusdem ſcriptoris locus ad illud Ecl. VIII. *Verbenæ dicuntur virgulta, quæ ſemper virent, jucundi odoris. Alii verbenas virgulta religioni apta. Alii proprie olivarum ramos, nam idem & pingues ait, quamvis hoc & de palma & de lauro dici poſſit. Alii rorem marinum dicunt, omnia tamen hæc a viriditate verbenæ appellantur*. Sed quod *verbenas a viriditate* ſic dici ait Servius, in eo non convenit ei cum Donato vel Acrone. Nam Donatus, ad Andr. act. IV. III. *Verbenæ*, inquit, *quaſi herbenæ, redimicula ſunt ararum*. Acro autem ad Od. XI. lib. IV. *Verbenæ*, inquit, *ſunt omnes herbæ frondesque feſtæ ad aras coronandas, dictæ quaſi herbenæ*. Nempe ſpiritus aſper mutabitur in *V* conſonum, quomodo pro *Henetis Venetos*, & ἀπὸ τοῦ Ἑσπέρα *veſperum* dicimus. Joannis Genuenſis ratio hic habenda non eſt, qui in Catholico *verbena* dici ait, quaſi *Veneris vena*. Quod autem veteres ipſi tantopere digladiati ſint ſuper *verbenarum* voce, ut ex poſteriori Servii loco diſcimus, id non alia de cauſſa factum puto, quam quod viderent vocem eam ab antiquis tribui rebus diverſis. Sed revera nullus inter eos eſt diſſenſus, quia late adeo vox hæc patet, ut *ramos, virgas, frondeſque omnes ſacrarum arborum*, ut *lauri, oliva, myrti*, atque adeo *herbas omnes ex puro loco decerptas* complectatur. Quare etſi de *myrti frondibus* uſurparat Terentius, non dubitat tamen Plinius dicere, id eſſe *ſacri graminis genus*. Ita enim ille, lib. XXII cap. II. *Non aliunde ſagmina in remediis publicis fuere, & in ſacris legationibuſque verbenæ. Certe utroque nomine idem ſignificatur, hoc eſt, gramen ex arce cum ſua terra evulſum: ac ſemper & legati, cum ad hoſtes, clarigatumque mitterentur, id eſt, res raptas clare repetitum, unus utique verbenarius vocabatur*. Quibus ex verbis etiam diſcimus primarium uſum *verbenarum*, ſive ἱερᾶς βοτάνης, ut Dioſcorides aliique appellant. Sed præter eum alium quoque fuiſſe, diſcere poſſumus ex eodem ſcriptore, lib. XXV. cap. IX. Verba Plinii apponam: *Nulla tamen Romanæ nobilitatis plus habet quam hierabotane. Aliqui periſtereon, noſtri verbenacam vocant: hæc eſt quam legatas ferre ad hoſtes indicavimus: hac Jovis menſa verritur, domus purgantur luſtranturque*.

VERBERA (ut Iſidorus lib. V. cap. ult. ait,) quia cum *agitantur, aërem verberant*. *Verberant* aëra, ſed magis corpus vapulantis. Melius dixiſſet, *verbera* & *verbero* eſſe a *ferio*. Sæpe enim *F* & *V* conſonum commutantur. Et videtur eo alluſiſſe Ambroſius, cum lib. I. Off. cap. VIII. ait: *Ne unquam præiret mihi, quia veius quodam inſolentis inceſſus verbere oculos feriret meos*. Sed cum Salmaſio dicamus, *verber* eſſe ab Æolico βερρὴρ pro δερρήρ. Æoles enim mutant δ in ϐ, quos Latini imitantur: unde δὶς, *bis*; κλάδος, *clava*. A *verber* eſt *verbero*: unde frequentativum *verberto*, quo Cato uſus, teſte Feſto.

† VERBERO

† VERBERO fluxiſſe videbatur ab Arab. חרב hadaba, quod eſt percutere. In quo Chet in V conſonum, Daleth in R tranſiit; utrumque de more. An eſt ab Arab. חרב haraba, quod eſt bellare, pugnare? In quo prima tantum littera, & quidem ἀναλογικῶς, in Digamma vertitur: at ſignificatio non eadem, ſed tamen proxima. Poſtremo illud verius ut ab Hebr. חרב hhereb (ſeu per digamma Vereb) quod ad omnia inſtrumenta percutiendi pertinet, Verbero noſtri docti magiſterio Tuſcorum fecerint. MAZOC.

VERBUM quamquam anguſte fere accipitur, ut nomini opponatur; tamen natura ſua latius patet, unde & verba alicui dari dicimus: orationem intelligentes. Idem confirmat ἐτυμολογία, quia ex eo dictum, quod illo verberetur aër. Ita Scaliger, lib. v. de cauſſis L. L. & multo ante eum Priſcianus, initio lib. VIII. Verbum dictum eo quod verberato aëre ſonet. Idem ſenſit P. Conſentius, de verbo: Propterea verba appellata ſunt, quoniam ſcilicet oratio fieri non poſſit, niſi aëre verberato. Et Adamantius Martyrius apud Caſſiodorum de Orthogr. idcirco potius per B quam per V in ſecunda ſcribi ait. Stabilit hanc ἐτυμολογίαν, quod Plautus Amphitry. dicat Mercurii aures voce verberari: itemque illud Auſonii ad Tetradium: Aureſque ſermo verberet. Imo & verbera pro verbis poſuit Priſcianus, in Periegeſi:

Pſittacus hic viridis, decoratus torque rubenti
Naſcitur, humanæ ſimulat qui verbera linguæ.

Fortaſſe tamen verius eſt, verbum venire ab ἐρῶ, dico. [ῥῆμα idem ἔρημα, ἔρημον.] Nam ſpiritus crebro mutatur in V conſonum, ut ἰς, vis, &c. Vel a דבר, hoc eſt, verbum, truncata priori ſyllaba. Nam B abire in V ſæpius oſtendimus. Porro eo quod verbis ſive ſermone aëra verberari dicimus, fides fit emendationi noſtræ loci cujuſdam Ambroſiani, lib. de Helia & jejunio cap. XVIII. Spectat corona adoleſcentum, & fit miſerabile theatrum, inter ſaltantium ruinas, & ſpectantium lapſum, cœlum impure contaminatur adſpectu, terra turpi ſaltatione polluitur, qua obſcænis cantibus verberatur. Nam pro qua legendum citra dubium aër.

† VERBUM factum volunt ab Hebr. דבר davar, ejuſdem notionis, truncata per aphaereſin priore ſyllaba. Quod non improbo; nam & a גבר gever fit Vir, & multa per aphaereſin fiunt. MAZOCHIUS.

VEREDUS eſt equus curſus publici: quod etiam Procopius indicat, lib. XI. de bello Perſico: Ο' δὲ ἵπποις τοῖς δημοσίοις ὀχούμενος, οὓς δὴ βερέδους καλοῦσιν Ῥωμαῖοι. Equus iſte olim vehicularis fuit: unde & veredo nomen. Nam conflatum ex Latino veho, & Gallico reda, ſive, ut alii ſcripſere, rheda: quomodo & veredus cum ſpiritu ſcribitur in Pandectis Florent. l. ult. ff. de mun. Etymon hoc veredi affert Feſtus: Veredos antiqui dixerunt, quod veherent redas, id eſt, deducerent. Eadem verba legas apud Iſidorum, lib. XII. cap. I. Sed addit is, vel dici ſic, quod vias publicas currant, per quas & redas ire ſolitum erat. Sed vera eſt Feſti ſententia. Antiquis enim curſoribus curſus publicus erat vehicularis: quod indicat hic locus Suetonii in Auguſto cap. XLIX. Et quo celerius ac ſub manum annunciari cognoſcique poſſet, quid in provincia quaque gereretur, juvenes primo modicis intervallis per militares vias, dehinc vehicula diſpoſuit. Juvat & Symmachus, lib. X. epiſt. XXVIII. Licet vehiculo publico cum ceteris, quæ ex more mittuntur, omnia neceſſe ſit rurſus ad ſerenitatis veſtræ notitiam pervenire. Ammianus Marcell. lib. XIV. Decem vehiculis publicis, ut præceptum eſt, uſus, relicto palatio omni celerare gradum compellebatur. Idem publicum hunc curſum idcirco etiam vehicularem vocat circa finem ejuſce libri: item in fine lib. XXI. Ac Julius Capitolinus ſimiliter in Antonino Pio appellat vehicularium curſum. Sed & eapſe de cauſſa reda curſualis vocatur, l. IX. Cod. Th. de legatis: ac quadriga itidem dicitur l. V. Cod. eodem. de curioſis. quemadmodum & fiſcalis reda appellatur a Sulpicio Severo, Dialog. II. cap. IV. Hæc fuſius proſequi operæ putavi, quia quorumdam opinio eſt, veredum fuiſſe equum ſine vehiculo, eoque veredum non quaſi veheredum, ſed quaſi vehedum dictum videri. Nempe in errorem hunc eos duxit, quod poſteriori ævo etiam equis ſingulis ad publicum curſum uti ſoleant: quæ res fecit, ut his etiam veredorum nomen ſit tributum. Martialis, lib. XII. ep. XIV. ad Priſcum venatorem:

Parcius utaris moneo rapiente veredo,
Priſce, nec in lepores tam violentus eas.
Sæpe ſatisfecit prædæ venator & acri
Decidit excuſſus, nec rediturus, equo.

Similiterque uſus Auſonius epiſt. XI.

Vel celerem mannum, vel ruptum terga veredum
Conſcendas, propere dummodo jam venias.

Et Epiſt. XVII.

Sed ciſium aut pigrum cautus conſcende veredum,
Non tibi ſit reda, non amor acris equi.

A veredus eſt veredarius, nuncius publicus, qui equis certo loco poſitis (unde Itali, Celtæ, Belgæ, Hiſpani poſtam appellant) maxima quam celerrime itinera conficit. Hinc locus Paulini initio epiſt. IX. ad Sever. Vector epiſtolarum noſtrarum veredarius pedes, aut bipes veredus. Uſi eapſe voce Firmicus, Sidonius, Symmachus, Caſſiodorus, alii, quos recenſere longum ſit. Solum veteris Gloſſographi de eo verba ponam, licet jam ab aliis ante nos non ſemel adducta: Veredarii dicuntur a vehendo, quia feſtinanter in equis currunt, nec deſcendunt de equis, antequam ſua reſponſa liberent. Habent pennas in capite, unde intelligitur feſtinatio itineris, daturque eis ſemper equus paratus: non manducant niſi ſuper equis, quando proficiſcuntur. Ubi notandus ritus antiquus, quo nuncios ait fuiſſe πτεροφόρους, in quo illi imitati Mercurium Deorum nuncium. Hujuſmodi nuncios πτεροφόρους quoque appellat Plutarchus in vita Othonis. A veredus etiam eſt paraveredus, quorum meminit lex II. & lib. XIX. Codic. de curſu publ. lib. XII. lex XII. Cod. de excuſ. muner. lib. X. lex II. C. de præpoſ. ſacr. cubic. lib. XII. lex II. C. de ſilent. lib. XII. & Caſſiodorus, lib. XI. Var. epiſt. ad Gaudioſum, & lib. V. ep. ad Ampelium. In ejus autem vocis enarratione non tam Alciatum vel Budæum ſequor, quam Cujacium, qui ad tuor. Cod. de curſu publ. ait, paraveredos dici majores equos agminales, quos poſteriores corrupte parafredos vocarunt, ut in lege Baijuvariorum, Parafredos, inquit, donent, aut ipſi vadant, ubi eis injunctum fuerit. Similiter vocat Wilhelmus Tyrius, belli ſacri, lib. XIII. c. XXVII. Eſtque ea equorum appellatio hodie communis Italis, Galliis, Hiſpanis.

VEREOR eſt ex ve, id eſt, valde, & reor: quod etymon confirmatur ſermone Germano Belgico. Dicimus enim, Ik ben beducht, dat het qualijck lucken ſal, hoc eſt, vereor, ne res male cadat. At beducht dicitur quaſi bedacht, ut beducht zyn, ſi etymon ſpectes, idem ſit, quod cogitare aut perpendere. Alterum quoque etymon, ſed mire incertum, & modulo ſyllabæ adverſans, apud Perottum invenio. Nam cenſet is vereor dici a vere, quoniam timentes pericula ea, quæ proximo vere naſcerentur, immolaturos ſe vovebant. Reſpicit autem conſuetudinem veterum, qui in magnis periculis vovebant, ſeſe omnia animalia immolaturos, quæ proximo vere naſcerentur: de quo plura Feſtus in Ver ſacrum. Sed hoc etymon probare minime poſſum. Quare vel erit ex ve & reor, ut dixi: quod & Scaligero placuit adverſus Cardanum: vel (ut viſum Martinio) ab Hebræo ירא, quod eſt vereri. Sane & Arabes ' in ו mutant crebro. A vereor eſt verecundus, ut a juva jucundus. Differunt verecundia & timor, vereri & timere. Nam veretur liber, metuit ſervus, Ut ſcribit Donatus, Andr. III. II. conjungit hæc duo Plautus prologo Amphitryonis

. . . . Quippe qui intellexeras
Vereri vos ſe, & metuere, ita ut æquum eſt Jovem.

Nempe vereri, ut patrem; metuere, ut maximum & potentiſſimum. Differt & verecundia a pudore.

Nam

Nam *pudor* eſt mali facti, *verecundia* recti & honeſti: ut ait item Donatus, qui tamen diſcrimen id negligi fatetur ab ipſo Terentio And. act. IV. ſc. I. A *vereor* eſt *veretrum*. Iſidorus, lib. XI. dici ait vel a *viro*, cujus proprium: vel a *virus*, quod eo emittitur. Sed omnino eſt a *veritum veritrum*; ut a *ruo* ſive *rutum* eſt *rutrum*; ab *aro* ſive *aratum aratrum*. Nempe *penem* ea ratione *veretrum* dixere, qua & *verenda* nominamus. Nam *veretrum*, τὸ αἰδοῖον, ut explicant Gloſſæ Philoxeni: τὸ μόριον, ut eadem mente interpretatur Adamantius Martyrius apud Caſſiodorum de Orthogr. Ejus diminutivum eſt *veretilla*. Appul. Apol. *Duo hæc marina, Veretillum, & Virginal*, &c. Sermo eſt de piſcibus idem nomen habentibus, quod in homine partes, quibus ſexus diſcernitur. A *veretro* & *aſinus* erit *veretraſinus*: ſi recta, ut cenſeo, correctio Iſaaci Caſauboni apud Capitolinum in Marco, ubi vulgo *veteraſinus*. *Veretraſinus* erit, cujus αἰδοῖον ὡς ὄνου, quod legendi genus eſt apud Ezechielem, cap. XXIII. Indeque ὄνοι & *aſelli* impuri iſtiuſmodi homines, apud Juvenalem & alios. Idem Caſaubonus cenſet in veteribus Gloſſis Juvenalis legendum *veretillopotæ*, ubi vulgo *drillopota*. Quanquam nec *phallopota* improbat, quod a φαλλὸς erit, ut illud a *veretrum*. Verba poëtæ ſunt Sat. XI.

> . . . . *Vitreo bibit ille Priapo*.

Ubi ſic Scholiaſtes: *In vitreum penem, quos appellant drillopotas*. Ego ſummi viri pace omnino vulgatam lectionem retinendam puto. Nam δρίλος eſt *Priapus*, ſive *veretrum*: unde in vett. Gloſſ. Philoxeni legas: *Verpus*, δρίλος καὶ ὁ μέσος δάκτυλος τῆς χειρὸς, καὶ ὁ λειπόδερμος. Hinc igitur δριλοπόται, *pocula drili ſeu veretri figura*. Sed hac de re etiam in *Verpus* offeret ſe dicendi occaſio. Commodus, ut apud Capitolinum legitur, iſtiuſmodi vaſa vocabat *phallovitrobolos*, vel potius, ut idem Caſaubonus corrigit, *phallovitrobelos*, aut *phalloveretrobelos*. Si prius placet, erit ea vox conflata ex *phallus*, *vitrum*, & *belus*. *Belus* autem hic notat τὸ αἰδοῖον, nempe a Græco βέλος, quaſi quod ſit *rigidum obſcœni Dei telum*. Α᾽πλῶς pro *ſolo* inter alios infimi ævi ſcriptores uſus Luithprandus Ticinenſis, lib. II. *Verſi terga ceu in fugam Hungari directis acriter belis plurimos ſternunt*. Nec obſtat, quo minus a *vitro* nomen ſortiatur, quod hujuſmodi *pocula* etiam fierent ex *auro*, *argento*, *vitro*, aut *citro*. Nam quemadmodum *pyxidem ferream* legimus apud Plinium, etſi proprie *buxea* ſit, ut etymon indicat, & Fabius teſtatur: ita & *phallovitrobelum* dici potuit, quia primo ex *vitro* fieri ſolicat, quod ſuperior Juvenalis locus indicat. Si tamen ſententia hæc diſpliceat, licet ſequare alteram ejus viri conjecturam, ut ex conjunctis tribus hiſce ſynonymis *phallus*, *veretrum*, & *belus*, fiat *phalloveretrobelum*; idque ad majorem obſcœnitatem.

†VERBOR ſine dubio eſt a ירא *jare*: cujus prima tranſit in *Vau* in conjugatione *Niphal*; ſicuti Pſal. CXXX. 4. תורא (*tivvare*) eſt *timearis*. MAROCHIUS.

VERGO nunc abſolute, nunc active ſumi diximus in libris de Arte. Parque ratio in compoſitis *invergo*, *devergo*, *evergo*. Erat autem *vergo* ſacrorum verbum, ubi notabat *fundo*, quomodo, ſed extra ſacra, Lucretius accipit in V. verſu MVII.

> *Illi imprudentes ipſi ſibi ſæpe venena*
> *Vergebant*.

Sic *invergere* pro *infundere*. Maro, VI. Æn.

> . . . . *Frontique invergit vina ſacerdos*.

Quem in locum ita ſcribit Servius: *Fundere eſt ſupina manu libare; quod fit in ſacris ſupernis. Vergere autem eſt converſa in ſiniſtram partem manu ita fundere, ut patera convertatur: quod in infernis ſacris fit*. Unde videri poſſit, *vergo* eſſe a *verto*, [*vergo*, *vergito*, *verto*.] A notione illa *vergendi*, quam diximus, Itali *verſare*, Galli *verſer* dicunt pro *infundere*. Quod ſi hæc *vergendi* notio non videatur propria, vide an magis placeat, ut *vergo* proprie ſumatur pro *deorſum ago*: & abſolute, pro *deorſum feror*. Quod ſi eſt, conflatum videatur ex ἔρα, *terra*; ſive ἔραζε, *terram verſus*, *deorſum*, & ἄγω vel ἄγομαι, *ago*, *agor*, *feror*. Sed maxime placet eſſe a ῥέπω, quod idem notat. G inſertum, quomodo a γίνομαι eſt γίγνομαι: a *geno*, *gigno*; a πολὺς, *vulgus*, &c. A *vergo* eſt *divergium*, ubi amnis in *diverſum vergit*. Utitur præter alios Frontinus.

VERMINA quid ſint, docet Feſtus: *Vermina dicuntur dolores corporis cum quodam minuto motu, quaſi a vermibus ſcindatur. Hic dolor Græce στρόφος dicitur*. *Vermina* igitur ſignat Cornelius Celſus: cum lib. II. cap. VII. de ſignis aquæ intercutis loquens, ait: *Ejusdem morbi nota eſt, ubi circa umbilicum inteſtina torquentur* (*στρόφον Græci vocant*) *coxæque dolores manent*. Ex quibus Celſi verbis paret, cur eundem morbum Plinius & alii appellent *tormina*. Dicitur autem *vermen* a *vertendo*, ut Græcis, quemadmodum vidimus, στρόφος vocatur a στρέφω, *verto*. Ut a ſupino *ſtratum ſtramen*; a *notum nomen*; a *fulſum fulmen*: ſic a *verſum vermen*. Videntur & antiqui *vermen* dixiſſe pro *vermis*, ut *ſanguen* pro *ſanguis*. Lucretius, lib. V.

> *Donicum eos vita privarant vermina ſæva*
> *Expertis opis, ignaros quid vulnera vellent*.

Ut ſententia ſit, vulneribus putreſcentibus ob medicinæ inſcientiam, *vermes* inde enatos eſſe. Ab hac ſignificatione eſt, quod *verminare* dicitur pro *vermibus infeſtari*. Gloſſ. *Verminat*, σκωληκιᾷ. Gloſſ. Cyr. Σκωληκίασις, *verminata*. Niſi legendum, Σκωλήκωσις, *verminatio*. Seneca, lib. II. natur. quæſt. cap. XXXI. *In venenatis corporibus vermis non naſcitur: Fulmine icta intra paucos dies verminant*. At ab altera *verminum* ſignificatione eſt *verminare* pro *tormina pati*. Sic, Nonio teſte, dixit Pomponius Hernea Pappi:

> *Decumus menſis eſt, cum factum eſt: ita fit, ita*
> *ſemper ſolet*,
> *Decumo menſe demum turgens verminatur, parturit*.

Interdum autem non de *ventris torminibus*, ſed generatim pro *torqueri ac cruciari* accipitur: ut apud Martialem, lib. XIV. ep. XXIII. ubi lemma, *Auriſcalpium*:

> *Si tibi moroſa prurigine verminat auris*,
> *Arma damus tantis apta libidinibus*.

Scio & hic *verminare* a Perotto exponi *vermibus infeſtari*, ſed cum aurium *verminoſarum* morbus non auriſcalpio curandus ſit, ſed cura egeat graviori, uti Celſus & Plinius docent: rectius hic ἁπλῶς accipi dicamus pro *torqueri*, *cruciari*, *vexari*. Ita & Seneca *verminationis* voce uſus, epiſt. LXXVIII. *Sic podagra & chiragra & omnis vertebrarum dolor, nervorumque interquieſcit, cum illa quæ torquebat, hebetavit: omnium iſtorum prima verminatio vexat, impetus mora extinguitur, & finis dolendi eſt obtorpuiſſe*.

VERMIS Perotto eſt a *verto*, quia ſeſe vertendo; hoc eſt, torquendo repit. Mallim ab ἕρπω, *repo*, unde ἀναλόγως fieret ἕρμα. Vel ab ἐρύω, *traho*, unde ἔρυμα, *tractus*. Neutrum tamen ſatisfacit. Plane autem venire cenſeo, ab Æolico ϝέλμινς pro ἕλμινς, ſive ἕλμινξ, id eſt, *lumbricus*. At ἕλμινς a רמש, hoc eſt, *reptile*. A *vermis* eſt *vermiculus*, unde *vermiculari*, quo Plinius & alii de arboribus cæteriſque plantis uſi, cum ex iis *vermiculi enaſcuntur*. Onomaſticon: *Vermiculor*, σκωληκίζομαι. Hinc & *vermiculata* dicuntur opera *teſſellata*, quia minutis *teſſellis*, quaſi *vermiculis*, ſint variegata diſtinctaque. Calcatum illud Lucilii.

> *Quam lepide lexeis compoſtæ, ut teſſerulæ omnes*
> *Arte pavimenti, atque emblemate vermiculato*.

†VERPA *veretrum* Latinis ſignificat, ac certo certius venit ab חרפה *herpa*, quod Græci interpretes modo ὀνειδισμὸν, modo ὄνειδος interpretantur, Latini vero *opprobrium*. Idcirco *opprobrium*, quia *præputium* (ut in illo Joſ. V. 9. *Hodie abſtuli opprobrium* (in Heb. חרפת *hherpath*) *Ægypti a vobis*) opprobrium apud Judæos erat; id Tuſci, & ex his Latini audientes, verenda appellarunt חרפה *herpa*, & aſpiratione in Digamma verſa, VERPAM. Atque hoc

hoc unum ex certiſſimis exemplis eſt, in quo *Chet* Hebraicum in V conſonum commutatur: quod ſæpe factum, paſſim hoc noſtrum ſpecimen etymologicum docet. A *Verpa* deinde fit VERPUS μετωνυμικῶς, is ſcil. qui verpâ caret, ſive cui præciſa eſt ἀκροβυστία. MAZOCHIUS.

VERPUS pro *medio digito* Perotto, ac Tiraquello quoque notis ad Alexandrum Neapolitanum, ſic dici videtur a *verrendo podice*. Ac quia hoc utantur ad eam rem Judæi, inde hos quoque *verpos* idem Perottus nominari cenſet. Aliis placet ſic vocari Judæos a *verſa pelle*, quia recutiti. Sed ſunt hæc plane inſulſa. Nam Judæi quidem ita appellantur, quia recutiti, verum a *verpa* ſeu *virili membro*, quomodo *verpæ* vocabulo uſi Catullus, Martialis, & auctor carminis Ithyphallici. Nec abſurde, quibus *verpam* dici placet ab ἔρπω, quia referat *lumbricum*. *Medius* vero *digitus* appellatus eſt *verpus*, quia ſi ſolus exeratur, reliquis digitis compreſſis, referat *verpam* ſive *veretrum*. Atque hinc quoque liquet, cur hoc digito monſtrarentur molles & effeminati; quomodo Diogenes monſtrabat Demoſthenem, qui ob mollitiem male audiebat, eaque de cauſſa βάταλος ab Æſchine cognominabatur. Ea quoque conſuetudo veterum cauſſam præbuit appellationi, qua *idem digitus* dictus *infamis*, ac *impudicus*: ut quo monſtrari ſoleant infames, quemadmodum diximus. Porro Hadr. Junius in Nomenclatore ſuo *verpum* ſcribit pro *verpa*, eodemque modo accipit Julius Scaliger libris de cauſſis L. L. cap. XXVIII. Et ſane favent Gloſſæ Philoxeni, in quibus legas: *Verpus*, Δρίλος, καὶ ὁ μέσος δάκτυλος τῆς χειρὸς· λέγεται δὲ καὶ ὁ λιμπόδηρμος. Nam δρίλος, *lumbricus*, & μεταφορικῶς *veretrum*, quomodo & *verpa* ſeu *verpus* ab ἕρπω, ut dicebamus. Ad δρίλος proxime accedit Belgicum *drul*, quod idem notat. A δρίλος & πίω ſive πίνω *pocula veretri figuram habentia* dixerunt *drillopotas*: quod clare oſtendit vetus Juvenalis Scholiaſtes ad illud ſat. II,

. . . . *Vitreo bibit ille Priapo.*

Ubi ſic ſcribit: *In vitreum penem, quos appellant drillopotas*. Male meo judicio lectionem hanc immutatum it vir ſummus Iſ. Caſaubonus, in notis ad ſcriptores Hiſtoriæ Auguſtæ.

VERRES, *porcus* eſt *non caſtratus*, qui poſtquam *caſtratus*, *majalis* dicitur. Neque enim audiendi viri eruditi, eoſque inter Juſtus Lipſius, qui, lib. II. Var. Lect. cap. XVII. *verrem* Latinis dici ait, *porcum genitalibus membris exſectis*. Veriſimile eſt eos deceptos eſſe loco Plutarchi, in Ciceronis vita: ubi etiam in optimis editt. legas: Βέῤῥον γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι τὸν ἐκτετμημένον χοῖρον καλοῦσι. Nam omnino legendum τὸν μὴ ἐκτετμημένον· quod Hadr. Junius recte obſervavit, ac clare comprobatur his Varronis verbis, lib. II. de R. R. cap. IV. *Caſtrantur verres commodiſſime anniculi, atque ne minores quam ſemeſtres: quo facto nomen mutant, atque e verribus dicuntur majales*. Quod ad etymon, Iſidorus lib. XII. cap. I. *Dictus*, inquit, *verres*, *quod grandes habeat vires*. Quod omnino ineptum. Quare aliud quærendum. Si *verres* eſſet, quod Lipſius putabat, dici poſſet ſic dici a *verſa* natura; ea nempe ratione qua Varroni inde *vervex* dici videtur, ut ſuo loco dicemus. Nunc veriſimilius eſt *verres* quaſi *verpes* dici a *verpa*, ſeu *genitali* quo pollet. Ariſtophanes Grammaticus apud Euſtathium: τῶν συῶν οἱ μὲν τέλειοι καὶ ἐνόρχαι κάπροι· οἱ δὲ πίονες αὐτῶν σιαλοί. Ubi κάπρος non *aprum* notat, (nam hic inter ſues refertur) ſed *porcum non caſtratum*. Similiter Gloſſ. Phil. *Verres*, κάπρος.

VERRICULUM ſive *everriculum* eſt retis genus, unde Philoxeni Gloſſæ σαγήνη vertunt. Itaque quod Herodoto & aliis eſt σαγηνεύειν, id recte cum Valla transferas *everriculare*. Idem Valla ἀμφίβληστρον, *everriculum*, interpretatur: quod vulgatus interpres nunc *ſagenam*, nunc generis nomine transfert *rete*. Omnino autem aliud eſſe ἀμφίβληστρον, docebit eruditus interpres in Notis ad Matth. cap. XIII. *Verriculum* ſive *everriculum* dicitur, quod *verrat mare*: quomodo Silius italicus, lib. XIV. verſ. CCLXV. dixit:

. . . . *Seu retibus æquor*

Verrere.

Sic enim pro *vertere* ſcribendum eſſe, recte monuit Fr. Modius in Novantiquis. Etymon hoc confirmat quoque Servius ad illud I. Æn.

. . . . *verrantque per auras.*

Verrere, inquit, *eſt trahere*, *a rete*, *quod verriculum dicitur*. Ubi putem Servium ſcripſiſſe, *e quo rete verriculum dicitur*. Nonius: *Everriculum genus eſt retis piſcatorii, a verrendo dictum, vel quod trahatur, vel quod ſiquid fuerit piſcium nactum, everrat*. Idem deinde etymon confirmat Nonius loco Ciceronis Verrina quinta, ubi cum narraſſet, quomodo *Verres*, ſublatis emblematis, pauca Siculis vaſa reliquiſſet, ad nomen ejus alludens, dicit: *Quod unquam, judices, hujuſcemodi everriculum ulla in provincia fuit?*

VERRO Græcis eſt σαίρω, & κορέω. Num ergo *verro* eſt vel a σαρῶ, vel a κορῶ, ut σ aut κ abeat in *V* conſonum? Nonius *verro* exponit, *traho*, *ferio*, ſeu *percutio*, & *mundo*. Si proprie eſt *traho*, ut in illo Maronis:

Quippe ferant rapidi ſecum verrantque per auras.

videatur eſſe a εἴρω, vel ἐρύω. Sin κυρίως *mundo* ſignet, fuerit ab Hebræo ברר, *mundavit*: unde בר, καθαρὸς, *mundus*. Sed puto *verro* proprie ſumi, cum ita accipitur, ut in illo Juvenal. ſat. XIV. *Verre pavimentum*. Quare ſimplicius videtur, ſi a *verto* deduxeris. Nam *verrentes* vertunt ſordes ſcopis: unde Belgis *keeren* utrumque notat, *vertere*, & *verrere*. Confirmat etiam hanc ſententiam, quod Latini eadem notione dicunt *avertere*, & *averruncare*. Convenit & cum Æolico βέῤῥω ſeu ἔῤῥω. Quod interdum notat *abeo*, *perdo*: ut ἔῤῥωμαι, *pereo*.

† VERRO videtur ab Hebr. ברר *varar* ortum, quod non ſolum Hebraice, ſed & in cognatis linguis eſt *mundare* & *purgare*: quod non aliter quam ſordibus evertendis fit. Hinc בר *Var* Hebræis qui *mundus* eſt, dicitur, idemque eſt Chaldaeis ברר *Verar*. MAZOCHIUS.

VERRUCA, *tuberculum cutis* ex billoſo multo enaſcens humore, ab antiquo *verrunco* videtur nomen ſumſiſſe. Eſt enim ingratum ac moleſtum quid, unde opera datur, ut heliotropio, zacyntha, aliave herba *verrucaria*, *averruncetur*, hoc eſt, *avertatur*.

VERSURA vox quin a *vertendo* fit, nemo ambigit. Cæterum ea vox aliter in agricultura ſumitur, aliter in architectura, aliter in mercatura. In aratione *verſura* a *boum converſione* vocatur, ubi ſulcus unus deſinit alterque incipit. Græci eodem modo βουστροφὴν vocant, unde, ut ex Pauſaniæ Eliacis & Heſychio diſcimus, βουστροφηδὸν dixere ſcripturæ genus, quo cum a ſiniſtra dextram verſus ſcripſiſſent, *verſum* proximum a dextra inchoabant: ſive Hebræorum more ſecundus quiſque *verſus* ſcribi ſoleat, literarum ſitu reſervato, ſed ordine ſolum inverſo: ſive *verſu* uno abſoluto tabellas neceſſe habuerint convertere, ut literarum facies eſſet oppoſita, haut ſecus ac in diaulo fit, ubi cum quis ad metam pervenit, facie diverſa contrariiſque veſtigiis ad eundem revertitur locum, unde pedem extulerat: qualis item in aratione ratio eſt, ubi poſtquam ſulcum unum duxere, bobus & aratro in contrarium *verſis*, alterum ſulcum in contrarium ducunt. At in architectura *verſuræ* dicitur exterior angulorum in parietibus flexus, quomodo uſus Vitruvius, lib. III. cap. I. Idem lib. V. cap. VI. *verſuras* in theatris nominat porticus a ſcena ductas ad theatri cornua. Quid vero in mercatura dicatur *verſura*, docebit hic locus Donati ad Phorm. act. V. ſc. II. *Verſuram facere dicitur, qui æs alienum ex ære alieno ſolvit*. *Dicitur etiam verſuram facere, cum minore fœnore acceptam quis pecuniam majore occupat*. Et Feſtus Pompeius: *Verſuram facere, mutuam pecuniam ſumere, ex eo dictum eſt, quod initio, qui mutuabantur ab aliis, non ut domum ferrent, ſed aliis ſolverent, velut verterent*

creditorem. Sane *vertere* & *verſari* ſunt mercatorum verba, unde Plautus Moſtell. act. II. ſc. II.

Jam homo in mercatura vertitur.

hoc eſt, *verſatur*. Indeque *Vertumnus* juxta Aſconium in III. Verr. *Vertumnus*, inquit, *Deus invertendarum rerum, id eſt, mercaturæ*. Quamquam hujus nominis aliæ quoque adferantur cauſſæ: ut conſtat ex Propertii lib. IV. al. II. Vide & Baptiſtæ Pii annotat. poſter. cap. XXXIII.

VERSVRA *a vertendo*: cujus ratio ex agricultura optime intelligitur. *Vertere* enim, & *verſare*, eſſe agricolarum voces, ſatis docebit unus Maro, cujus illud initio libb. de agricultura:

. . . . *Quo ſidere terram*
Vertere, Mæcenas.

Et aliquanto poſt: *Fortes invertant tauri*. Et eodem libro: *Verſando terram experti*. Et ſæpe alibi. Græcis quoque ſimiliter πολεῖν eſt *agrum vertere & arare*. Quemadmodum autem agricolæ vomere vertunt *terram*, ac ſulcum faciunt, ita in ceris quoque ſtilo ſulcabant ſcribentes: unde T. Quintius Atta,

Vertamus ferrum a cera, mucroneque aremus
Oſſeo.

Et apud Ciceronem, *exarare literas*. Nec dubitari debet, quin ſinguli ſcripturæ ſulci, ex eo *verſuum* nomen acceperint, quod ut agricola vomere ſolum, ſic ſcriptor ſtilo, *ceram vertat*: ac ut ille in terra ſulco uno abſoluto, vertit aratrum, aliumque ſulcum efficit; ſic qui ſcribit, ſtilo ſiniſtrorſum *verſo* prolatoque novum in cera ſulcum ducat. Cum autem id non minus in proſa fiat, quam in carmine, paret *verſus* nomen natura ſua non minus ſolutæ quam ligatæ orationi convenire. Vulgo in proſa *lineam* aut *regulam* appellare ſolet, Sed hoc loquendi genus Latinum non eſt, Quippe veteres in pedeſtri quoque oratione id *verſum* dixere. Ita ait Juſtinianus proœm. de confirmat. Digeſt. *Hanc eis* (Digeſtorum ſive Pandectarum) *appellationem imponentes, nec ultra quindecim myriadum verſuum numerum eis dantes*. Imo Cicero quoque ſic locutus epiſt. XVI. ad Att. Eodemque modo non uno loco *verſiculi* vocem uſurpat. Sed quia poëtæ *verſus* ſuos certo abſolvunt pedum numero, hinc factum ut hi ſibi *verſus* nomen prope fecerint peculiare. At ſpiſſus eſt eorum error, qui *verſum* ex eo dici putant quod antequam legitimos accipiat numeros, modo hoc, modo illo modo *vertatur*. Errant & illi, qui a *verrendo* deducunt, quia a *verro* etiam, Priſciano teſte, dicatur *verſus*, ut apud Plautum Pſeudol. act. I. ſc. II.

Verſa, ſparſa, terſa, ſtrata, lauta, coctaque omnia uti ſient:

(Ita Diomede præeunte corrigit Valens Acidalius:) & apud Cic. III. Verr. *Etenim quam tu domum, quam urbem adiiſti, quod non everſum atque exterſum reliqueris*? Similiterque, Diomede teſte, Seneca dialogo de ſuperſtit. dixit, *verſa templa*. Sed ut hæc quidem fatemur, ita negamus a *verrendo* *verſui* eſſe nomen inditum; nec patrocinatur huic ſententiæ Jul. Scaliger, lib. II. de R. Poët. cap. V. nam (quod etiam Bacmannus vidit) *vertere* is ſcripſerat, non (prout in vulgatis legitur) *verrere*; uti argumento eſt, quod verbum id interpretatur *ſulcare*: *verſuſque* vult eſſe *ſulcos*, quodque ſumtum ait ab agricolis, qui *terram vertere* dicuntur, indeque petita tralatione Tullium quoque dixiſſe *exarare literas*. Quare non eſt, quod quis ſummi viri auctoritate ſpiſſum adeo errorem deinceps defenſum ire pergat. Sed de voce *verſus* ſatis multa.

VERSVTI & *callidi* originem exponit Tullius, lib. III. de Nat. Deor. *Verſutos eos appello, quorum celeriter mens verſatur: callidos autem, quorum tanquam manus opere, ſic animus uſu concalluit*.

VERTAGVM eſſe genus *canis venatici* docet hic locus Julii Firmici, lib. V. Aſtron. cap. VIII. *Equarum nutritores, accipitrum, falconum, cæterorumque avium, quæ ad aucupia pertinent, ſimiliter & canum, moloſſorum, vertagorum, & qui ſunt ad venationes accommodati*. Idem cognoſcimus ex Martiale, lib. XIV. ep. CC. ubi lemma *Canis vertagus*; diſtichon tale:

Non ſibi, ſed domino venatur vertagus acer
Illæſum leporem qui tibi dente feret.

Quod ad etymum, Turnebus, lib. XVIII. cap. I. nunc ſuſpicatur non *vertagus* ſcribendum, ſed *vertrahus*, ac ſi dici quaſi *pertrahus*, quod *feras trahat*: nunc judicat etymon quidem id rectum eſſe, ſed *vertagus* tamen, vel *vertragus*, dici debere, abeunte ſpiritu aſpero in *g*, quomodo *tragula* Grammaticis a *trahendo* dicta videtur. Sed fortaſſe fruſtra ejus vocis origo in Latio quæritur, planeque ea vox peregrina eſt, quam quorundam eſſe opinionem, ſcribit Cælius Rhodiginus, lib. XVII. cap. XXVIII.

VERTEX *a verto*. Varie ſumitur. Pro *extremo axis, circa quem cælum vertitur*, a *vertendo* eſt, quomodo junioribus Græcis πόλος eſt ἀπὸ τοῦ πολεῖν. *Verticis* voce ſic uſus Cicero in Phænom. & Maro, I. Georg. Item accipitur pro *aquis in ſe contortis*; quod nempe *verſantur in gyrum*. Inde accommodatum *capillis*, propter eorum flexum. Ab *homine* autem tranſlatum ad *montium cacumina*. Docere hæc poſſumus loco Fabii lib. VIII. cap. II. quod eſt de Perſpicuitate, ubi ſic ſcribit: *Secundo modo dicitur proprium inter plura quæ ſunt* ejuſdem nominis, *id eſt, unde cætera ducta ſunt: ut vertex eſt contorta in ſe aqua: vel quicquid aliud ſimiliter vertitur. Inde propter flexum capillorum, pars eſt ſumma capitis: & ex hoc quod eſt in montibus eminentiſſimum. Recte, inquam, dixerit hæc omnia vertices, proprie tamen, unde initium ſumtum eſt*. Porro pro *vertex* veteres dixere *vortex*: ut vel ſignificatione vel origine differre non poſſunt. Aliter, ſcio, Chariſius, cujus hæc verba, lib. I. *Vertex a vertendo dicitur, vortex a vorando: & vult Plinius verticem immanem vim impetus habere, ut*:

. . . . *Ingens a vertice pontus*:

verticem vero circumactionem undæ eſſe, ut:

. . . . *Et rapidus vorat æquore vortex*.

Similiterque Fl. Caper de Orthograph. *Vortex fluminis eſt, vertex capitis*. Sed recte Annæus Cornutus, in Collectancis Caſſiodori de Orthographia, duo hæc pro eodem habet: *Veſtra*, inquit, *olim ita per O, hodie per E; ut, Advorſum, adverſum, Pervorſum, perverſum, Votare, vetare, Vortex, vertex, Convellere, convellere, Amplectere, amplectere*. Eadem ſententia Aruſiani Meſſi in Virgilianarum locutionum exemplis, ubi is quoque non aliter differre vult, quam *vulnus* & *volnus*. Neque diſtinguunt Gloſſæ Philoxeni, in quibus quadruplicem ejus vocis ſignificationem legas: *Vortex*, ἰλιγξ ὕδατος. *Vertex montis*, κεφαλὴ ὄρους, ἀκρώρεια. *Vortices*, ἴλιγγες ἐν ποταμῷ. *Vertices*, κεφαλῆς κορυφαί. Pierius quoque in Caſtigationibus Virgilianis teſtatur promiſcue ea uſurpari in vett. libb. Sed omnium argumentorum illud fortiſſimum, quod Fabius Quinctilianus ſcribit, Scipionem Africanum primum in *vortices*, & *vorſus*, *o* literam vertiſſe in *E*.

VERTO Perotto dici videtur a *vere*, quia *vere* annus incipit *verti*. Contra Varro, lib. IV. de L. L. *Tempus ſecundum Ver, quod tum virere incipiunt virgulta, ac vertere ſe tempus anni, niſi quod Jones dicunt βῆρ*. Sed *Ver* quidem paret eſſe a βῆρ ſive ἦρ. Unde autem *verto* dicatur, non æque manifeſtum eſt. Juxta nonnullos non tam *verro* & *verto*, ſunt a *verto*, quam hoc ab illorum alterutro. Alii conjectant eſſe a *varus*, hoc eſt, *flexus*, *curvus*, ut dicatur quaſi *varito*. Mihi quidem aliquid veriſimilius occurrit, quam quod Nunneſio etiam in Grammatiſtice placuit. Nempe ut κατὰ μετάθεσιν fiat a τρέπω, *verto*, π etiam converſo in *v* conſonum: quomodo a πατρωός eſt *vitricus*, a *pater* noſtrum *vader*. A *verto* eſt *vertex*, de quo pluribus ſeorſim. A *verto* quoque eſt *vertiga*, ut a *prurio prurigo*, ab *imitor imitago*, & κατὰ συγκοπὴν *imago*, &c. Quid ſit *vertigo*, Iſidorus dicet, lib. XV. cap. VII. A *vertigo* eſt *vertiginare*, quod eſt *circumferri*. Uſus Tertullianus cap. III. de Pallio. A *vertendo* etiam

etiam dictæ *vertebra*, σπόνδυλοι, ut Gloſſæ Philox. interpretantur. Nempe quia *vertebrarum* beneficio homo ſe *vertere* flectereque poſſit. Ab eadem origine dictæ *verticulæ*, quomodo *articulos* a Lucilio vocari ſcribit Feſtus. Non tamen ſoli ita *articuli* dicuntur, ſed etiam *ſpondyli ſpinæ*. Quod indicant hi Lucilii verſus apud Nonium in genu:

Hæret verticulis adfixum in poſteriore
Parte atque articulis, ut nobis talu' genuſque.

Item *verticulum*, & ὑποκορισμὸς *verticillum*, quomodo Plinius nominat inſtrumentum, quod fuſo adhibetur, ut facilius *vertatur*. Onomaſticon: *Verticulum*, σφόνδυλος. Gloſſ. Philox. *Verticulum*, σφονδύλιον περὶ ἄτρακτον. Ab eodem eſt *Vertumnus*: ut mox dicam. Et hæc quidem *T* retinent. Sunt alia plurima, quæ a ſupino deſcendunt. Tale eſt *verſo*, quod proprie de piſcibus dicitur, quando aſſantur. Vide Turnebum, lib. XI. cap. VII. & lib. XXV. cap. XXIX. Item *verſus*, & *verſura*, de quibus quia pluſcula dicenda ſint, ſeorſim potius agam. Adhæc *verſutus*, πολύτροπος, ποικιλόφρων, ut Gloſſæ Philoxeni exponunt, εὐπερίστροφος, ut in Gloſſis Cyr. Nempe quia novit *verſare* dolos, ſeque *vertere* omnes in facies, ut loquar cum Marone. Cicero III. de natur. Deor. *Verſutos eos appello, quorum celeriter mens verſatur*. Feſtus: *Verſuti dicuntur, quorum mentes crebro ad malitiam vertantur*. Etymon reſpexit Plautus, Epid.

Verſutior eſt, quam rota figularis.

Simileque hoc Capt.

Utrraque verſum rectum eſt ingenium meum, ad te,
atque ad illum, pro rota uti me licet.

A *verſum* quoque eſt deponens *verſor*, & *converſor*, quomodo Belgice κατὰ λέξιν dicunt *met ymant verkeeren*. Hinc *verſabundus*. Vitruvius, lib. IX. cap. VII. *Circa meridianum cardinem, qui eſt propter inclinationem mundi ſubjectus terra, ſidera verſabunda latentiaque non habens egreſſus orientes ſupra terram*. Ab eodem eſt *verſorius*. Unde *verſoria* pro pede veli, hoc eſt, funiculo, quo extremus veli angulus religatur. Hinc apud Plautum Trinummo & Mercatore legimus, *Cape verſoriam*: quod eſt, tene pedem veli. *Verſoriam* dixere, quia prout hæc manu tenetur, ita velum proſertur vertiturque. Vide quæ in *Pes* diximus. Neutiquam vero audiendi, qui *verſoriam* putant vocari inſtrumentum ſimile pyxidiculæ, cujus beneficio nautæ ad polos diriguntur: quam in Campania Amalphus non multis retro ſeculis inveniſſe dicitur. Hanc interpretationem legere eſt apud Philandrum, Alciatum, Gyraldum; ante quos omnes eam attulit Hermolaus Barbarus in Gloſſis Plinianis: atque ante eum Biondus. Poſtremo loco addamus aliquot a *verto* compoſita. Hujuſmodi eſt *verſicolor*: quomodo vocatur, quod diverſorum eſt colorum. Gloſſ. Philox. *Verſicoloria*, ποικιλόχροα. Proprie autem hoc nomen merentur, quæ verſione ſua varium oculis colorem oſtendunt. Donatus, in X. Æn. *Verſicolor eſt, quæ, dum vertitur, mutat colorem*. Tertull. lib. de Pallio, cap. III. ubi de pavone loquens: *Omnis*, inquit, *ſyrmate ſolutior, qua cauda jacent, multicolor, & diſcolor, & verſicolor, nunquam ipſa, ſemper alia, etſi ſemper ipſa quando alia, toties denique mutanda, quoties movenda*. Simile eſt *verſiformis*, quo uſus idem cap. antecedenti. *Noſtra certe metatio*, (*quod clanſit vel in totum Homericis oculis liquet*) *totum verſiforme eſt*; *dies & nox invicem vertunt*, *ſolſtitionibus annuis*, *luna modulationibus menſtruis variat*, &c. Simile quoque *verſipellis* & *verſipellis*, qui vertit pellem. Hinc Gloſſæ Cyrilli: χαμαιλέων ζῶον, *Vertipillis*, *verſipilis*. Qui locus corrigendus ex Philoxeno, in cujus Gloſſis eſt, *Verſipellis*, χαμαιλέων. *Verſipellio*, χαμαιλέων καὶ λυκάνθρωπος. Nempe *chamæleontem* ſic dixere, quia ſubinde colorem mutare creditur: ut Ariſtoteles & Plinius narrant: ac notum eſt ex proverbio: *Chamæleonte mutabilior*. Lycanthropos quoque *verſipelles* dictos, oſtendit Plinius, lib. VIII. cap. XXII. *Homines in lupos verti, rurſumque reſtitui ſibi, falſum eſſe, confidenter exiſtimare debemus, aut credere omnia, quæ fabuloſa tot ſæculis comperimus. Unde tamen iſta vulgo infixa ſit fama in tantum, ut in maledictis verſipelles habeat, indicabitur*. Lucilium Plautumque *verſipellis* voce uſos docebit Nonius Marcellinus. Uſurpat & Appuleius. Item *Verticordia*, Veneris cognomen. Valerius Max. lib. VIII. cap. XV. *Ut Veneris Verticordiæ ſimulachrum conſecraretur; quo facilius virginum mulierumque mentes a libidine ad pudicitiam converterentur*. Hinc Ovidius, lib. IV. Faſtorum.

Roma pudicitia proavorum tempore lapſa eſt,
Cumæam veteres conſuluiſtis anum.
Templa jubet fieri Veneri. quibus ordine factis,
Inde Venus verſo nomina corde tenet.

† VERTVMNVS, ſive ut alibi legitur VORTVMNVS (nam VERTO verbum antiquitus VORTO ſcribebatur) Varroni (1) Propertioque deus Tuſcus erat. Ac ſi Propertium audimus, is facile a *vertendo* (2) nomen obtinuit; nim. a Tiberi amne (3) *verſo*, vel a fructibus *vertentis* anni, vel quod ei natura ſit, ut quam decore in omnes figuras *vertat*. Donatus nomen derivavit a rebus bene vel male *vertentibus*. Poſtremo omnium optime Aſconius a *vertendis* mercibus nomen derivavit, eumque deum mercaturae fecit; qui ad illud Ciceronis Verr. III. *A ſigno Vertumni ad Circum maximum* ſic adnotat. *Signum Vertumni in ultimo Vico Turario eſt, ſub baſilicae angulo flectentibus ſe ad poſtremam dexteram partem. Vertumnus autem deus invertendarum rerum eſt, ideſt mercaturae*. Cur Aſconio magis, quam Propertio credam, illud facit, quod poëta exornandae elegiae cauſa potuit plura illa comminiſci, quae dicit: at Aſconius hiſtorica fide ac diligentia Vertumnum mercaturae deum eſſe prodidit; nec ideo minus a *vertendo* nomen aſſecutum, quia mercatura in mercibus pretio aut alia merce *invertendis* univerſa occupatur. Hinc *verſuram facere*, mercaturae locutio eſt. Feſtus: *VERSVRAM facere, mutuam pecuniam ſumere, ex quo dictum eſt, quod ... mutuabantur ... ut aliis ſolverent, velut VERTERENT creditorem*: de quo vide & Donatum ad Phormionem. Ergo hic mercaturae deus a *vertendis* mercibus nomen ſibi quaeſierit. At mirabitur aliquis, quid cauſae fuerit, ut deo Tuſco nomen Latinum fuerit. An poſtquam is deus civitate Romana donatus fuit, ſimul ei Latinum nomen impoſitum, quod Tuſci interpretamentum eſſet? An vero VERTVMNVS vox eſt priore ſui parte Latina, poſteriore Tuſcanica? quia vocabula pars prior tantum uno ſermone deſignat, quantum altero poſterior. Ergo in VERTVMNVS pars prior eſt a *vertendis* mercibus, quibus deus ille praeerat; pars

(1) *Hinc Varro in IV. de L. L.* (*ed. Amſt. pag.* 14.) ab eis (*Tuſcis qui cum Caelio Vibenno Romam venerant*) dictus Vicus Tuſcus, & ideo ibi Vortumnum ſtare quod is deus Etruriae. *Idem deus apud Propertium IV. el.* 2. *ſic loquitur*: Tuſcus ego ex Tuſcis orior; nec poenitet inter Praelia Volſinios deſeruiſſe focos. *Infra*: At tu Roma meis tribuiſti praemia Tuſcis, Unde hodie Vicus nomina Tuſcus habet.

(2) *Propertius ibidem*: Vertumnus verſo dicor ab amne deus, Seu quia vertentis fructum percepimus anni &c. *Infra de ſe narrans Vertumnus ait*: Tu vero modo crede deo: Opportuna mea eſt cunctis natura figuris, In quamcumque voles, verte, decorus ero. *Poſt plura*: At mihi, quod formas unus vertebar in omnes, Nomen ab eventu patria lingua dedit. *Quaſi vero verbum* Verto *Etruſcum ſit* (*ait enim*: Nomen patria lingua dedit) *quod tamen Latinum eſſe tantiſper credemus, dum Tuſcum eſſe aliquis doceat*.

(3) *De amne verſo praeter Propertium, teſtatur etiam Servius ad VIII.* 90. Hac enim (*ubi ficus Ruminalis*) labebatur (*Tiberis*) antequam a Vertumno factis ſacrificiis averteretur.

vero altera Menva eamdem notionem præſefert ſermone Tuſco & Orientali. Nam Hebr. מנה mena & Chald. מנא mena ſive Mna eſt proprium mercaturae verbum, quod eſt numerare, ſupputare, ponderare; ex quo verbo fit מנה mane i. e. mina, libra, pondo, & alia nomina ad commercium pertinentia. Apud Tuſcos, utpote θαλασσοκρατοῦντας mercatura vigebat, cui proinde deus ille præerat. Mazochius.

Veru, in quo cibi aſſantur, a verſando ſic dici, ſcribit Varro lib. iv. de L. L. Poſſis alioqui & a πείρω deducere, hoc eſt, transfigo. Unde Homerus, ſive alius, in hymnis:

Ὀπτα δ' ἀμφ' ὀβελοῖσι πεπαρμένα δημώτιασι.

Et Od. γ. dicuntur, ὀβελοὶ πεμπώβολοι. Etiam ob ſimilitudinem ſic dixere jaculi genus. Virg. vii. Æn.

Et tenui pugnant mucrone, veruque Sabello.

Sidonii quoque ſimilem locum mox adferemus. Idem & verutum dicitur. Feſtus: Veruta, pila dicuntur, quod velut verua habeant præfixa. Ab Antonio Auguſtino perperam editum verata. Sane veruta eſt in MSStis Nanſii. Meminere verutorum Livius, Silius, Plinius, Ammianus, ac fortaſſe etiam Maro, ii. Georg.

Aſſuetumque malo Ligurem, Volſcoſque veruto
Extulit.

In vulgatis eſt verutos, quod veru armatos interpretantur. Sed veruto recte legendum vidit J. Lipſius, lib. iv. πολιορκ. dial. iv. Ita ſententia fuerit, labori Ligurem, jaculationi Volſcos aſſueviſſe. Etiam a veru veruina vocatur; unde paret vocem eam quatuor, non tribus ſyllabis enunciari debere. Fulgentius Planciades: Veruina jaculi genus longum, quod aliqui verutum nominant. Galvius (al. Gabius) Baſſus Satira:

Veruina confodiende, non te nauci facio.

Nauci enim pro nihilo poſuerunt. Plautus Bacch. (act. iv. ſc. viii.)

Si tibi eſt machæra, & nobis veruina eſt domi
Qua quidem te faciam, ſi tu me irritaveris,
Confoſſiorem ſoricinam nænia.

ubi apte confoſſiorem dixit. Veru enim, ſeu veruina, fodit, ac punctim ferit, non cæsim. Hinc & Sidonius carm. v. verſ. ccczia.

. . . . equo ruit aclide foſſus
Ille, veruque alius . . . .

Græci vocant σαύνια. Nam ubi Livius in claſſibus armandis verutum, ibi Dionyſius Halicarnaſſenſis σαύνιον dicit. Heſychius, Σαύνιον, ἀκόντιον βαρβαρικόν. Ab eo Samnites: Græcis putantur dicti Σαυνῖται, unde Latinum Samnites: nempe quia Saunio ſive veruto imprimis uſi, quod iccirco veru Sabellum Maro vocat, uti vidimus. Plinius, lib. iii. cap. xii. Samnitium, quos Sabellos, & Græci Saunitas dixere. Paulus Diaconus ex Feſto: Samnites ab haſtis appellati ſunt, quas Græci σαύνια appellant, has enim ferre adſueti erant. Idem ſcribit, lib. ii. de geſtis Longobardorum, cap. xx. Samnites nomen accepere olim ab haſtis, quas ferre ſolebant, quaſque Græci Saunia appellant.

Vervactum, quaſi vere actum. Nam ſic dicitur ager vere proſciſſus, deindeque quieſcens uſque ad ſequentem autumnum, quo ſementis fit. Plinius, lib. xviii. cap. xix. Quidam utique ab æquinoctio verno proſcindi volunt. Quod vere ſemel aratum eſt, a temporis argumento vervactum vocatur. Hoc in novali atque requieto neceſſarium eſt. Vervactum cum Probo intelligi puto a Marone i. Georg. ubi ait:

Illa ſeges demum votis reſpondet avari
Agricolæ, bis quæ ſolem, bis frigora ſenſit.

Nam vervactum primum frigus ſentit, cum ſub exitum hyemis ſeu veris initio proſcinditur: proxima æſtate, qua ſiccatur, primum perſentit æſtum: hinc ſub finem autumni aut veris initio, ſementi paratur, hyemeque interjecta ſecundum ſentit frigus; uti ſecundo æſtum ſentit æſtate ſequente, qua fructum fert. Itaque paret vervactum idem eſſe, quod novale, eique opponi agrum reſtibilem, qui ſic vocatur, quod is reſtet, novali quieſcente. Opponit ea Varro, lib. i. de R. R. cap. xliv. Illud quoque multum intereſt in rudi terra, an in ea feras, quæ quotannis obſita ſit, quæ vocatur reſtibilis: an in vervacto, quæ interdum requierit. Item Columella, lib. ii. cap. x. Ab hoc recte phaſelus terræ mandabitur, vel in vervacto, vel melius pingui & reſtibili agro. Et ejuſdem libri cap. xiii. Fabæ modii quatuor, vel ſex, in vervacto duas operas bubulcorum desinunt, ac in reſtibili unam. Vide Novalis, & Reſtibilis. A vervacto eſt Vervactor, Deus vervacti præſes. Ut in Flaminis Cerealis indigitamento, cum ſacra faceret Cereri ac Telluri: Vervactor, Redarator, imporcitor, inſitor, &c.

Vervex, ſi Perottum audimus, ab inverſis teſticulis. Malim eadem mente, a verpa, quod notat genitale. Ut enim verres, quaſi verpes, quia habet teſticulos integros, quibus ſi careat, dicitur majalis: ita vervex, quaſi verpex, quia non habeat teſticulos integros, qui ſi adſint integri, appellatur aries. Nam ut ab equo cantherius, a verre majalis, ita ab ariete differt vervex. Iſidorus vero (quod bona egregii viri venia dixerim) nugatur. Sic enim ſcribit, lib. xii. cap. i. Vervex vel a viribus dictus, quod cæteris ovibus ſit fortior, vel quod ſit vir, id eſt, maſculus; vel quod vermem in capite habeat, quorum excitati pruritu, invicem ſe concutiunt, & pugnantes cum magno impetu feriunt. Quorum poſtremum nec ipſum Iſidorum ſerio ſcripſiſſe crediderim. [a φέρω fit φερβεξ, idem quod φέρβω & φερβάδων, unde & πρόβατον, quod inepte a προβαίνω ducunt.]

Verus non a ve, id eſt, valde, & reor, quia vera nolumus maxime afficiant: ſed nec a ve, & res, quia ſermo verus rem ipſam profitetur: quæ Perotti eſt ſententia: multoque minus a vere, quia verno tempore partus omnes ad maturitatem perveniant, qui alioquin ſæpe deficiant: quod idem tradidit Perottus: ſed ab ἐρῶ, hoc eſt, dicere, quia quod dicitur, eſt; quodque eſt, hoc dicitur; ut hæc duo ſint ἀντιστρέφοντα, nempe in ſermone tali, qualem eſſe convenit. Valde hoc ἔτυμον eo mihi firmare videor poſſe, quod Hebrais דבר non tantum verbum, ſive ſermonem, quæ propria ejus notio eſt, ſed etiam rem, ſeu factum notat. Imo & Homero ἔπος pro re ipſa accipitur. Et putabat Scaliger res eſſe a reſes vel reſis, hoc a Græco ῥῆσις, dictum. [a Teutonico waer, weer.] A verus eſt verbum vero, ἀληθεύω: ut in illo poëtæ veteris,

. . . . Satin' vates verant ætate in agunda.

Ab eodem conjunctio vero, ut a certus certo. Gloſſæ Cyrillo tributæ: Ἀληθῶς, vero. Plautus Moſtell.

Eſſe mavis vituperari falſo, quam vere extolli.

Hæc princeps notio ejus particulæ: quæ deinceps pro autem accipi cœpit.

Vesicam per v vulgo ſcribimus. Adamantius tamen Martyrius BESICA per B prætulit. Pro vulgato ſcribendi more facit ἔτυμον: ſi ita dicatur, quaſi vas aquæ, ut cenſet Iſidorus, lib. x. cap. i. ſi a vento, unde dictam ait Caper; atque inde eſt, quod nonnulli, & hos inter Neſtor Novarienſis veſicam ſcribendum putent. Sane Belgæ eodem modo, a bloſen, quod eſt, flare, blaſe appellant. Poſſis ea pſe de cauſſa deducere a φυσάω, quod eſt flatu diſtendo. Vel ab hujus verbi prole φῦσα vel φύσσα. Gloſſ. Phil. Veſica, φῦσα. Gloſſ. Cyr. κύστις, ἡ φύσσα, veſica. Id malim, quam ob ejuſdem notionis & originis voce φύσκη, unde venire cenſent Caninius, & Nunneſius, interjecto I poſt e, & converſo φ in V. Vel eſt veſica a Latino viſire, quod ipſum eſt, flatum emittere, ac proprie de ventris flatibus dicitur, quando ſine ſonitu fiunt. Græcis eſt βδέω, unde flatus ipſe βδόλος & βδέσμα dicitur. Quemadmodum ſi cum ſonitu fiat, Græcis πορδὴ vocatur a πέρδω, unde Latinorum pedo. Hæc diſcere eſt ex vett. Gloſſis, Nam in Latino-Græcis Philoxeno tributis leges; Peditum, πορδή. Pedo, πέρδω. Viſſio, βδόλος. Viſio, βδέω.

ὄλκος. Itidem in Græco-Latinis, in Cyrilli calce ſuventis, habes: *Βδέσμα*, *Viſſium*. *Βδέω*. *Viſſo*. *Πορδέομαι*, *pedo*, *pepedi*, *Πορδὴ*, *peditus*, *peditum*. Ex quibus Joſ. Scaliger facem primus alluxit loco huic Ciceronis in erudita illa epiſtola ad Pætum: *Quid enim? non honeſtum verbum diviſio? At ineſt obſcenum, cui reſpondet intercapedo*. Nam cacephaton illud, quod voces eas habere ait Tullius, eſt propter finales ſyllabas *viſio* & *pedo*, quibus ſignificatur *βδέσμα* & *πορδή*. Vide *Pedo*.

VESPA, *aculeatum inſectum*, Græce *σφήξ*. Joann. Genuenſis in Catholico cenſet vocem hanc conflari ex *vis* & *peto*, vel *pero*, quia vi petat, vel paret. Melius quibus placet ex eo ſic vocari, quod *veſperi* muſcas venari ſoleat in cibum. Sed maxime placet eſſe ab accuſativo *σφῆκα*, *veſpam*, *κ* in *p* verſo, ut a *λύκος*, *lupus*. *Veſpæ* quoque vocantur, qui aliter dicuntur *veſpillones*. Qui autem ſint *veſpillones*, docet Iſidorus in Gloſſis: *Veſpillones*, inquit, *foſſorii, qui mortuos ſepeliunt, bajuli*. Et Gloſſ. Græco-Lat. *Νεκροθάπτης*, *veſpillo*. Onomaſt. *Veſpillo*, *νεκροφόρος*. Jo: Genuenſis in Catholico cenſet, *veſpillonem* dici, quia mortuos *veſtibus ſpoliat*. Sed non dubito, quin cum *veſpa* idem ſit ac *veſpillo*, communis ſit utriuſque vocabuli origo. De utriuſque autem vocis origine ſic optime Feſtus: *Veſpæ & veſpillones dicuntur, qui funerandis corporibus officium gerunt, non a minutis illis volucribus, ſed quia veſpertino tempore eos efferunt, qui funebri pompa duci propter inopiam nequeunt*. Ubi in MSStis pro *veſpillones* etiam *veſpilanes* legas. Ex ea, quam adduximus, *veſpæ* ſignificatione ortus de Terentio jocus apud Tullium, III. de orat. ubi *veſpa* commune eſſe non proprium, cenſet & Turnebus. Hinc liquet diverſos eſſe *veſpillones* a *pollinctoribus*. Nam *pollinctores* cadavera lavabant, ungebant, coronabant, *veſpillones* efferebant & incendebant, unde & *uſtores* dicuntur Catullo epigr. LX. in Rufam. & Martiali, lib. III. epigr. XCI. (al. XCIII.) in Vetuſtillam. Eſt tamen cum & *pollinctorem*, pro *veſpillone*, & hunc pro illo poſitum invenias. *Borginnas* quoque dictos *veſpillones* docent Gloſſæ Philoxeni, quibus legitur: *Borginna*, *νεκροφόρος*. In iiſdem Gloſſis ſimiliter exponitur *biſpellio* & *biſprio*, quæ minime a *binis pellibus* ſunt, uti vir magnus putabat: ſed omnino corrupte ſic ſcribuntur pro *veſpillo*. Nihil enim vulgatius, quam ut *B* ponatur pro *V* conſono, unde in Pandectis quoque Florentinis *beneficium* & *veneficium* eodem ſcribuntur modo.

VESPER duplicem imprimis habet ſignificationem. Pro *veſpertino tempore* accipitur in illo, *Neſcis quid veſper ſerus vehat*: quomodo a Varrone inſcriptam fuiſſe unam ex ſatyris Menippeis, auctor eſt Agellius, lib. XIII. cap. XI. & ex eo Macrob. lib. I. cap. VII. Nec dubium, quin eodem reſpexerit Maro, cum I. Georg. de ſolis prognoſticis tractans ait:

Denique quid veſper ſerus vehat ....

At pro *Heſpero* accipit Catullus, Carm. Nupt.

Veſper adeſt, juvenes, conſurgite: Veſper Olympo
Expectata diu vix tandem lumina tollit.

Plin. lib. II. cap. VIII. *Infra Solem ambit ingens ſidus, appellatum Veneris, alterno meatu vagum, ipſiſque cognominibus æmulum Solis ac Lunæ. Prævenienſ quippe & ante matutinum exoriens, Luciferi nomen accipit, ut Sol alter, diem maturans: contra ab occaſu refulgens, nuncupatur Veſper, ut prorogans lucem, vicemque Lunæ reddens*. Utra prior ſit ſignificatio, dubitatur. Si Servium audimus, primo tempus veſpertinum notat. Sic enim is ad hoc I. Georg.

Illic ſera rubens accendit lumina Veſper.

Veſper, ſtella, quæ & Venus & Lucifer dicitur, nam Veſper eo, quod quibuſdam menſibus veſpere; Lucifer autem dicitur, quod quibuſdam mane oriatur. Ego verius puto tempus veſpertinum *veſperum* dici, quia tunc oriatur *veſper*: qua ratione & Græcis tempus id *ἑσπέρα* dicitur, a ſidere, quod *ἕσπερος* vocatur. Non dubium autem, quin *veſpera* ſit ab *ἑσπέρα*, ut *veſper* ab *ἕσπερος*, converſo ſpiritu aſpero in *V* conſonum, quod interdum fieri oſtendit his verbis Servius ad VI. Æn. *Velia dicta eſt a paludibus, quibus cingitur, quas Græci ἕλη vocant. Fuit ergo Helia, ſed accepit digammon, & facta Velia; Enetus, venetus*. De voce *Velia* urbis Lucaniæ, idem docet Halicarnaſſenſis, lib. I. Rom. Antiq. Pari ratione *lacus Velini* in Sabinis, unde nomen *tribui Velinæ*. De *Venetus* idem monet Terent. Maurus, cap. de ſyllabis. Pro *veſper* quoque dicitur *veſperugo*. Vitruvius, lib. IX. cap. IV. *Id ita eſſe maxime cognoſcitur ex Veneris ſtella, quod ea cum ſolem ſequatur, poſt occaſum ejus apparens in cœlo clariſſimeque lucens, veſperugo vocitatur: aliis autem temporibus eum antecurrens, & oriens ante lucem Lucifer appellatur*. Feſtus: *Veſperugo Veſper ſtella*. Plautus, amph. act. I. ſc. I.

Nec Jugula, neque Veſperugo, neque Virgiliæ occidunt.

Gloſſæ Philoxeni: *Veſperugo*, *Ἕσπερος*. At novis *veſperuginis* voce uſus Tertullianus, lib. de Anima, cap. XXXII. *Item contraria lumini, quæ cæca in totum, vel ſolis tenebris habent oculos, talpas, veſperugines, noctuas*. Ubi *veſperugines* dixit pro *veſpertiliones*. Eſt autem utriuſque vocis eadem origo: unde de *veſpertilione* Ovid. IV. Met. fab. XII.

.... *Lucemque peroſæ*
Nocte volant, ſeroque tenent a veſpere nomen.

Quod etymon etiam eſt apud Nonium, & Iſidorum, lib. XII. cap. VII. Græcis ſimiliter *ἀπὸ τῆς νυκτὸς νυκτερὶς* dicitur. Gloſſæ Philox. *Veſpertilio*, *νυκτερίς*. *Veſpertiliones* quoque Juriſconſultis vocantur, qui Senecæ & Appuleio *lucifugæ*, hoc eſt, qui noctu demum *veſpertilionum* more prodeunt in publicum, ne forte in dominos notoſve incidant. Eſt & a *veſpere veſperna*, quomodo *cœnam* a Plauto vocari, monet Feſtus. Uſus ſimiliter Appuleius primo Met. *Ego denique veſperna, dum polentæ caſeatæ offulam grandiorem in convivas æmulos contruncare geſtio, minimo minus interii*. Sic ſe in MSStis reperiſſe teſtatur Baptiſta Pius, annot. poſt. cap. XL.

VESTALIS, *ἑστιοῦχος*, ut exponunt Gloſſ. Cyr. hoc eſt, *ἑστίαν ἔχουσα*. *Veſtales* enim virgines dictæ a *Veſta*, non ea, quæ Saturni mater eſt, ſed ejus Dei filia. Priorem ajunt eſſe *terram*, alteram vero *ignem*. De priori ſic Ovid. VI. Faſt.

Stat vi terra ſua, vi ſtando terra vocatur.

Sed potius ſit ab *ἑστία*, hoc ab *ἱστάναι*, *ſtatuere*. Nempe terra & ipſa immobilis eſt, & cæteris cauſa eſt *στάσεως καὶ μονῆς*, id eſt, *ſtatus manſioniſque*. Nam, ut philoſophi docent, *πᾶν τὸ κινούμενον περὶ τι ἀκίνητον κινεῖται*: *omne quod movetur, circa aliquod immobile movetur*. Copernicus tamen putabat cœlum quieſcere, terram moveri: eumque etiam ſecutus Cœlius Calcagninus, cujus extat libellus de perenni motu terræ: ut cæteros mittam. Alterum quoque etymon ſuperiori addit Iſidorus, cum lib. Orig. cap. ult. ait: *Veſtam, quod herbis vel variis veſtita ſit rebus, vel a vi ſua ſtando*. Ibidem etiam docet, cur dicatur *Mater magna*, cur *alma*, cur cum clavi fingatur, cur turritam geſtet coronam, cur curru vehatur, cur ei ſerviant Galli ſacerdotes, aliaque, quæ apud ipſum legere potes. Altera autem *Veſta* eſt *ignis*, atque ita dicitur *ἀπὸ τῆς ἑστίας*, id eſt, *foco*, quæ ipſa vox eſt ab Hebræo אש, quod *ignem* ſignificat: unde & *æſtus*. Fortaſſe autem non ſimplex derivatum eſt, ſed compoſitum, ut altera vocis pars ſit יה, id eſt, *Deus*, ut ſic dicatur quaſi *Domini ignis*, ſive *ignis Domino ſacer*. Chaldæi enim ac Perſæ ignem colebant, videturque id ortum prava æmulatione jugis Hebræorum ignis, quo de Levitici cap. VI. Porro quia ignis nihil gignit, eo fingitur *Veſta* virgo permanſiſſe, atque hanc quoque Ovidius rationem eſſe ait, cur ei ſerviant virgines veſtales, quarum munus erat, ſempiternum ignis publici focum in Urbe cuſtodire: ut Tullius indicat II. de Legg. Sed Ovidium hac de re audiamus in VI. Faſtorum:

Nec

Nec tu aliud Veſtam quam vivam intellige flammam,
Nataque de flamma corpora nulla vides.
Jure igitur virgo eſt, quæ ſemina nulla remittit,
Nec capit: & comites virginitatis amat.

Ibidem etiam hinc cauſſam promit, cur in *Veſtæ* templo nulla eſſent ſimulacra:

Eſſe diu ſtultus Veſtæ ſimulacra putavi:
Mox didici curvo nulla ſubeſſe tholo.
Ignis inextinctus templo celatur in illo:
Effigiem nullam Veſta nec ignis habent.

VESTER prius fuit *voſter*, ut ex Comicis imprimis liquet. Eſt id a *vos* ut *noſter* a *nos*. Quare non placet ſententia Angeli Caninii, qui in Helleniſmi Alphabeto *veſter* literarum trajectione factum putat a σφέτερος vel σφωΐτερος: quemadmodum nec cum *meus* ſimili μεταθέσει factum ait ab ἐμός. Nam a *mei* eſt *meus*, ut a *tui tuus*, a *ſui ſuus*. Vide *Meus*.

VESTIBULUM a *Veſta* dictum ait Ovidius, in VI. Faſtorum: nempe quod *ignis*, qui eſt in *Veſtæ* poteſtate, in *veſtibulo* antiquitus accenderetur. Sed ipſum audiamus.

At focus a flammis, & quod fovet omnia dictus;
Qui tamen in primis ædibus ante fuit.
Hinc quoque veſtibulum dici reor: inde precando
Dicimus, o Veſta, quæ loca prima tenes.

Eadem ſententia Servii; quamquam is & alterum ἔτυμον, adducit: *Veſtibulum*, inquit, *dictum vel quia januam veſtiat: vel quoniam Veſtæ conſecratum eſt. Unde nubentes puellæ limen non tangunt.* Lucanus:

Tranſlataque vetat contingere limina planta.

Singula enim domus, ſacrata ſunt Diis: ut culina diis penatibus: maceries, quæ ambit domum, Herceo Jovi. Tertium quoque etymon eſt, ut ſic dicatur a *ve* intenſiva particula, & *ſtabulum*, quod primam vocalem mutant in *I*, quomodo & in *proſtibulum* fieri vidimus. Fuit hæc ſententia Sulpitii Apollinaris, ut Agellius teſtatur, lib. XVI. cap. V. ubi inter alia ſic ſcribit: *Qui domos amplas antiquitus faciebant, locum ante januam vacuum relinquebant, qui inter fores domus & viam medius eſſet. In eo loco qui dominum ejus domus ſalutatum venerant, priuſquam admitterentur, conſiſtebant; & neque in via ſtabant, neque intra ædes erant; ab illa ergo grandis loci conſiſtione & quaſi quadam ſtabulatione, veſtibula appellata ſunt ſpatia, ſicut diximus, grandia ante fores ædium relicta; in quibus ſtarent, qui veniſſent, priuſquam in domum intromitterentur.* Hactenus Agellius. Ex hiſce autem tribus etymis (quorum primum tertiumque etiam adducit Nonius Marcellus in *veſtibulum*) nullum non analogia ſubnixum eſt. Nam ut a *ture turibulum*, ſic a *Veſta veſtibulum*; ut a *ſtatum ſtabulum*, a *proſtitum proſtibulum*, ſic a *veſtitum veſtibulum*; ut a *ve* & *mens*, &, interjecto ſpiritu, *vehemens*, ſic a *ve* & *ſtabulum veſtibulum*. Sed cum non analogiam ſolum, ſed vel maxime naturam vocis ſpectare conveniat; videre ſatis non poſſum, qui primum etymon defendi queat; niſi dicamus, veteribus *veſtibulum* fuiſſe primorem ædium partem, quam *atrium* dicere, ut nempe quoniam in eo extruebatur focus, qui *Veſtæ* ſacer erat, ideo locus ipſe *veſtibulum* dictus ſit. Hoc quidem omnino voluiſſe videtur Ovidius verſibus iis, quos ante adducebamus. Tamen manifeſte *veſtibulum* ab *atrio* diſtinguit Vitruvius, lib. V. cap VII. *His qui communi ſunt fortuna, non neceſſaria magnifica veſtibula, nec tablina, neque atria, quod hi aliis officia præſtant ambiundo quæ ab aliis ambiuntur.* Et Gellius quoque vult *veſtibulum* id eſſe, quod Græci πρόθυρον & πρόδομον appellant. Id clare ſatis paret ex loco ante adducto: ac imprimis ex iis, quæ hac de re ejuſce capitis initio ſcribit in hunc modum: *Animadverti quoſdam haudquaquam indoctos viros opinari, veſtibulum eſſe partem domus primorem, quam vulgus atrium vocat. Cæcilius* (Aquilius) *Gallus in lib. de ſignificatione verborum quæ ad jus civile pertinent, ſecundo; veſtibulum eſſe dicit non in ipſis ædibus, neque partem ædium, ſed locum ante januam domus vacuum; per quem a via aditus acceſſuſque ad ædes eſt, cum dextra ſiniſtraque inter januam tectaque quæ ſunt viæ juncta, ſpatium relinquitur, atque ipſa janua procul a via eſt, area vacanti interſita*. Hic veterum de *veſtibuli* voce diſſenſus facit, ut ſuſpicer, antiquitus, cum eſſent Romuleæ caſæ, idem fuiſſe *atrium* & *veſtibulum*: poſtea autem, cum luxuries creviſſet, non in atrio, ſed area inter viam & domum interjecta homines, priuſquam admitterentur, conſiſtere ſolere; indeque *atrii* & *veſtibuli* voces fuiſſe diſtinctas, quamquam diu fuerit, ut multi, re quoque immutata veterem retinerent loquendi conſuetudinem.

VESTIGIUM & *veſtigare* a *vehendo* dici ſentit Jovianus Pontanus, cujus hæc verba in Actio fol. CXL. edit. Ald. *Quod vehendis ex agro in oppida & vicos rebus inſtanter darent operam, factum eſt vehestigo, quod erat tunc eandem viam inſiſtere, eaque ſæpius iterare. Nam & via inde fuit veha. Factum item eſt vehestigium, quæ nunc ademtis ſyllabis, ſunt veſtigo & veſtigium, eaque ab jumentis atque a curribus in ſcholas profecta, a philoſophis etiam accepta ſunt*. Hæc Pontanus. Sed Becmanus cenſet, *veſtigium* eſſe a *ve* particula ἐπιτατικῇ, & antiquo *ſtigo*, quod a στίζω, hoc eſt, *pungo*, *puncto diſtinguo*, unde στιγμὴ, *punctum*. ita *veſtigium* proprie erit *illuſtre ſignum alicui rei impreſſum, ut bene deprehendi poſſit*: at συνεκδοχῇ generis adſtrictum fuerit ad *ſigna pede impreſſa*. Sed mihi in mentem venit, ſi placeat eſſe a *ve* ἐπιτατικῷ, longe veriſimilius alteram compoſiti partem ſtatui poſſe στίβος, vel στιβεύω. Nam στίβος, teſte Heſychio, ἡ τῶν ἰχνῶν ζήτησις, quod ad verbum Latine ſit *inveſtigatio*: uti στιβεύειν, *inveſtigare*. Aliud etiam etymon addamus, & fortaſſe veriſimilius. Olim non feminæ modo, ſed viri etiam longis utebantur veſtibus; eoque non modo pedum, ſed veſtis etiam indicium relinquebatur ab incedentibus. Hæc cauſa, cur, etſi imprimis pedum relinqueretur ſignum, rei tamen a *veſtibus* nomen daretur. Eritque *veſtigium* vel compoſitum ex *veſtis* & *ago*, ut ſignet, quæ *veſtis acta* protractaque: vel *igium* erit vocis productio, ut *cinium* in *patrocinium*, *tirocinium*, *lenocinium*. Vel dicamus, *veſtigium* eſſe a *veſtigo*, hoc a *veſtis*; ut a *caſtus*, *caſtigo*; (καστὸς *lotum* nec non *fuſtem* notare oſtendimus ſuo loco:) item ab *inſto inſtigo*, a *fuſto fuſtigo*, quæ inferiorum ſeculorum vox eſt. Sed magis placet prius: nempe, a *veſtis veſtigium* ſit, unde *veſtigo*, hoc eſt, *per veſtigia inquiro*.

VESTIS, ſi Varronem in IV. de L. L. audimus, fuerit a *vellus*. Nempe quia *veſtis*, e *lana*, *lana a vellere*. Sed hoc longe petitum. Potius fuerit ab Laconico βίεσ, quod idem notat. Heſychius: Βίεσ, τὸ ἱμάτιον ὑπὸ Λακώνων. Vel fuerit ab ἐσθὴς, unde jam olim deducit Terentianus Maurus. Ἐσθὴς autem eſt ab ἕω, hoc eſt, *induo*. Quamquam nec inepte originem *veſtis* arceſſas ab ἕννυσθαι, quod eſt *indui*. Heſychius: Ἕννυσο, ἐνδύου. Ἕννυσο, ἐνδύσω. At non video, quid in mentem venerit incomparabili viro Julio Scaligero, ut libb. de cauſſis L. L. cap. XXVI. negaret eſſe ab ἐσθὴς, potiuſque conflatum putaret ex *ve* particula ἐπιτατικῇ, (ut in *vemens*, & ſimilibus,) ac verbo ἕννυσθαι, hoc eſt, *indui*. Nam manifeſtum eſt *V* conſonum hic non eſſe ex *ve*, ſed a more Latinorum, quo initio dictionis digamma ſive *V* conſonum loco Græcanici ſpiritus præfigere ſolent. Ponam illuſtrem hac de re locum Terentiani Mauri e cap. de Syllabis:

Nominum multa inchoata lenis vocalibus
Uſus Æolicus reformat, & digammon præficit:
Æolum dialectos etiam ferme miſta eſt Itala.
Heſperum quem dico Græce, veſperum cognominat,
Ἑστία ſic Veſta facta, veſtis ἐσθὴς dicitur,
Ἶν quam Græce vocamus, vim jubet me dicere;
Ἔαρ eſt multis in uſu, & magis poëticum eſt.
Ἦρ enim nativa vox eſt, ille ver hoc dictitat:
Quos Homerus dixit Ἐνετοὺς, ille Venetos nuncupat:

Viola

Viola flos qui nuncupatur, hunc Graji vocant ἴον
Et Iolaus, violeus ſit, crede Marco Tullio,
Quamquam ἴυον dicunt Achæi, hanc ϝίυον gens Æolis.

Secundum tertiumque verſum ſic numeris reſtitui poſſe arbitramur. In vulgatis corrupte legitur:

Æolicus uſus reformat . . . .

Item:

Æolica etiam dialectos fere eſt miſto Italia.

A *veſtis* eſt *inveſtis*. Onomaſt. *Inveſtes*, ἀχίτωνες. Tertull. de pallio, cap. III. *Nudus certe & inveſtis ſigulo ſuo conſtitit*. De Adamo ſermo eſt. Habet ea vox alteram quoque ſignificationem. Nam quia *veſtis* etiam *lanuginem malas aut inguina veſtientem* ſignat, inde eſt, quod *inveſtis* etiam accipitur pro *imberbi*, vel potius *impube*. *Veſtis* vocabulo pro *barba* uſus Maro VIII. Æn. de Gallis:

Aurea cæſaries ollis, atque aurea veſtis.

Ubi *veſtem* de *barba* dici cum Nonius innuit, tum Servius clare docet, his verbis: *Veſtis*, inquit, *hoc eſt, barba. Unde contra inveſtes dicimus imberbes: unde eſt*, (VIII. Æn.)

Tunc mihi prima genas veſtibat flore juventas,

Pro *pube* uſus Lucretius, lib. V.

Nec minus in certo dentes cadere imperat ætas
Tempore, & impubem molli pubeſcere veſte,
Et pariter mollem molis demittere barbam.

Ab hac ſignificatione eſt *inveſtis* pro *impube*, ejuſque contrarium *veſticeps*, qui jam pubeſcit, nempe a *capiendo veſte* ſive *pube*. Feſtus: *Veſticeps, puer, qui jam veſtitus eſt pubertate; contra inveſtis, qui needum pubertate veſtitus eſt*. Nonius: *Inveſtes dicuntur impuberes, quibus propter teneram ætatem nulla pars corporis pilat*. Ea his parte minime audiendum Iſidorum, cum lib. X. inquit: *Inveſtis, id eſt, ſine veſte: nondum enim habet ſtolam, quod eſt ſignum maritalis virginitatis*. Porro quia *impuberes* Venerem neſciunt: inde eſt, quod *inveſtis* etiam accipiatur pro eo, *qui Venerem expertus non eſt*. Atque id compulit Nonium, ut ſcriberet, (falſo tamen,) *inveſtem* dici quaſi *in Veſta*, hoc eſt, *pudicitia* ſeu *caſtitate*, quam amat Veſta, Dea virgo, cujus neque virginibus nubere licebat. *Inveſtis* voce uſus Macrobius, lib. II. Sat. cap. VIII. *Romani pueros & puellas nobiles & inveſtes Camillos & Camillas appellant, flaminicarum & flaminum præminiſtros*. Item Palladius, lib. XI. cap. XIV. *Illud memente ſervare præ cæteris, ut quoties vinum movetur, inveſtis puer hoc, aut aliquis ſatis purus efficiat*. Item Nonius Marcell. *Virgines non ſolum feminæ dicuntur, verum etiam pueri inveſtes*. Quo ex loco diſcimus idem eſſe *morem inveſtem*, & *marem virginem*: quamquam proprie *virgo* de ſequiori ſexu dicatur, *inveſtis* de virili, ita uſus hiſce vocibus Tertullianus, lib. de velandis virginibus, cap. VIII. *Duæ leges obnoxiæ invicem: hinc velandi, inde nudandi. Igitur ſi eo quod dictum ſit omnis vir, commune eſt nomen viri, etiam nondum viri, maſculi inveſtes: commune autem cum ſit nomen ſecundum naturam, communis eſt & lex non velandi ejus, qui inter viros virgo eſt ſecundum diſciplinam, cur non præjudicatum ſit proinde & mulierem virginem omnem muliere nominata contineri conſortio nominis, ut contineatur & communione legis. Si virgo mulier non eſt, nec vir inveſtis eſt. Si non operitur Virgo, quia mulier non ſit, operiatur inveſtis, quia vir non ſit. Ejusdem virginitatis æquo ſit venia. Sicut virgines non coguntur velari, ita pueri non jubeantur revelari*. Idem oſtendit hic locus extremo capite undecimo ejuſdem libri: *Materfamiliæ vocatur, licet virgo, & paterfamiliæ, licet inveſtis*. Aſſentiunt & Gloſſæ Philoxeni in quibus legas: *Inveſtis*, ἄρθηρος. Quemadmodum autem *inveſtis*, ita & *veſticeps* geminam habet ſignificationem. Proprie ſignatur eo, qui ad pubertatem pervenit, hoc eſt, qui major eſt XIV. annis. Ita uſus Agellius lib. V. cap. XIX. *Sed arrogari non poteſt, niſi jam veſticeps*. At μεταφορικῶς, *veſticeps* ſignificat τὸν ἐφηβωμένον, καὶ τῶν ἀφροδισίων φθείραν ἔχοντα· quomodo uſus Appuleius in Apologia: *At nunc adeo patientem te ei prabes, itaque eum indulgentia corrumpis, adeo ei nulla re adverſaris ut per hæc ſuſpicionibus fidem facias. Inveſtem a nobis accepiſti, veſticipem illico reddidiſti. Cum a nobis regeretur, ad magiſtros ibat; at ab iis nunc magna fugela in ganeum fugit*, &c.

†Vesuvius cum V ſimplici (non Vesuvius V duplicato) in marmore Capuenſi, quem Peregrinius dederat, de cujus fato in Addendis agam, ſcribitur: quæ ſcriptio cum veteribus poëtis conſonat, apud quos triſyllabum *Veſvius* eſt. Vocem hanc olim cum Herculanenſes origines ſcriberem, ex Hebraeo luculenter derivatam dedi. Priorem certe vocabuli partem Ves quis dubitat quin ex Hebr. אש *esh* (quod *Ignem* notat) præpoſito tantum *Digamma* ſit. Sed & cetera nominis hujus parem originem habent, ut in Herculanenſibus, ſiquando prodierint, declarabitur. Quæ tota etymologia Veſvianas clades teſtes quotidianas habet. Similis autem Veſviano veriloquio eſt *Veſtae* derivatio: quae quid aliud quam Chaldaicum אשתא *eshta* h. e. *Ignis* ille Veſtae perpetuus eſt? Et hic quoque ſicuti vides *Digamma* præponitur, quod Etruſci per V conſonum expreſſerunt. Mazochius.

Veterinum eſt *jumentum*, τὸ κτῆνος, quomodo Lucretius, Columella, Plinius utuntur. Hinc *veterinarius*, & *veterinaria medicina*, quæ & *mulomedicina*, ac Græcis ἱππιατρία vocatur. *Veterina* autem vel a *vehendo* ita dicta, vel (quod Opilius putavit,) a *ventre* vel *utero*, quaſi *ventrina* aut *uterina*, quia onus ad ventrem ſive uterum religatum ferunt. Auctor Feſtus. Scaliger, caſtig. in carmen de Copa, (de prima editione loquor) probat ἐτυμολογίαν primam, docetque ſimile eſſe *veturium* quaſi *vehiterium*, & *Aſibida*, [*calybita*.] ſive *aſivida* quaſi *aſivehida*, vel integre ſcribendo *aſinivehida*, hoc eſt, ὀνοβάτης. Sileni cognomen eſt. Utroque utitur ineptus, ſed antiquus Auctor prologi, qui Plauti Bacchidibus præmittitur in antiquioribus editt. uti illa quæ cum Saraceni, Vallæ, aliorumque commentariis in lucem edita eſt Venetiis anno CIↃIↃXCVIII. In eo ſic loquitur Silenus:

Aſividam Jonii me vocitant greges:
Quod veturio ſenex vehar aſinario.

Sive, ut in aliis:

Quod aſino vehar ſenex veturio.

In ea, quam dixi, editione legitur *aſibida* per *B*. Sed notum in vett. lib. *B* poni ſolere pro digamma Æolico. Turnebus, lib. XIII. cap. XXIX. putat *aſinido* πατρωνυμικῶς legendum, vel potius *aſinugo*, ab *aſino agendo*. Sed neutrum placet. *Jonii greges* hic ſunt *hiſtriones*. *Veturium* (pro quo corrupte eapſe in edit. *vecturie* invenias) idem eſt, quod *veterinum*. Porro ex hoc prologi loco putavit aliquando Scaliger in carmine de Copa legendum eſſe:

Huc Aſivida veni . . . .

Pro quo in vulgatis *Alibida*, per *L*. Sed in poſteriori editione ex Contii libro legit *Calybita*, ut intelligatur, qui crumata teſtulis, ære, aliave re edit. Nomen id erit a *calybe*, καλύβη, quomodo lib. III. Ἀνθολογίας vocatur *ſonus* ſive *crepitus crumatum*. Hanc vocem eopſe carmine uſurpat poëta, cum ait:

Sunt topia & calybæ . . . .

Sic enim hic quoque ex Contii libro idem legendum monet. Cenſeo autem καλύβη eſſe non a καλύβω, hoc eſt, καλύπτω, unde deſcendit, quando *tugurium* ſive *gurguſtium* notat: ſed a χάλυψ.

Veternus a *vetus*, juxta Priſcianum, extremo lib. IX. nempe quia *labes* eſt *inveterata*. Donati etiam eſt in Eun. *Veternoſus, morbo vetero confectus, id eſt, veterno; quales ſunt, qui veternum patiuntur*. Maro, I. G.

Nec torpere gravi paſſus ſua regna veterno.

Ubi ſic Servius: *Pigritia, otio: quia plerumque otioſos ſolet hic morbus inceſſere*. Plautus in Addicto:

Opus facere nimio, quam dormire mavelo,
Veternum metuo,

Veternus

Digitized by Google

Veternus autem dicitur *morbus intercus*, *hydrops*. A *veternus* eſt *veternoſus*. Feſtus: *Veternoſus dicitur, qui gravi premitur ſomno. Cato veternoſum hydropicum intelligi voluit, cum ait: Veternoſus quam plurimum bibit, tam maxime ſitit*. Gloſſæ Philoxeni: *Veternoſus*, φθισικὸς, ὑδρωπικός.

Vᴀᴛᴏ ab *ὡ*, non, & ἐτὸν *permiſſum*. Antiqui pro eo *vote* dixere. Unde *votita* pro *vetita* apud Plautum, Aſin. ɪv. ſc. ɪ. Neque enim audiendus Nonius: cui *votitus* eſt a *votis*, quaſi religione aliqua obſtrictus. Nam metrum reclamat, quia ſic penultima produceretur, quam Plautus corripit, Annæus Cornutus apud Caſſiodorum de Orthogr. *Voſtra olim ita per a, hodie per e: ut, advorſum, adverſum; pervorſum, perverſum; votare, vetare; vortex, vertex; convollere, convellere; amploctere, amplectere*. [Belg. *beeten*.]

Vᴇᴛᴜꜱ vel a *ve* ἐπιτατικῷ, vel a *ve* μειωτικῷ. Poſterius placuit Perotto, qui *vetus* dici ait quaſi *vietus*, hoc eſt, *ſine vi*. At alterum probat Agellius, lib. xvɪ. cap. v. his verbis: *Ve particula, ſicuti quædam alia, tum intentionem ſignificat, tum minutionem. Nam vetus, vehemens, alterum ab ætatis magnitudine compoſitum eliſumque eſt, alterum a mentis vi atque impetu dicitur*. Quæ ipſa more ſuo exſcripſit Macrobius, lib vɪ. cap. vɪɪɪ. Perottus putat *vetus* contractum eſſe ex *vietus*, quod eſt *mollis & languidus*, quales homines redduntur ætate. Itaque *vietum ſenem* dixere Plaut. Mercat. & Terent. Eun. Et Agellius *poma vieta* dixit pro *prematuris*. Sed maxime placet, quod in Conjectaneis monet Scaliger, *vetus* eſſe a *βετης*, quod a *βε* ἐπιτατικῷ, & ἔτος, id eſt, *annus*. Niſi ἁπλῶς eſſe velis ab Æolico *ἔτος*, vel *βέτος*, pro ἔτος, id eſt, *annus*. Sed *vetas* non tam eſt *annus* quam *annoſus*. A *vetus* eſt *vetuſtus*, ut a *Venus venuſtus*. A *vetus* quoque eſt *veteranus*, παλαιοστρατιώτης, ut interpretantur Phil. Gloſſ. Et *veterarius* παλαιοτάφος, ut eandem exponunt. Et verbum *veterare*, a quo *inveterare*, unde opiniones *inveteratas* dicimus. Ab eodem eſt *veterator*, παλαιοπάλης, παλίντριψ, τρίβακος, ἀπατεών, ut eſt in Gloſſis Philox. Hinc *quaſi vetus in aſtutia*, ut ſcribunt Feſtus, Donatus, Eugraphius. *Veteratorius* pro *ſubdolo* apud Cic. & alios. Proprie autem *veterator* dicitur de ſervo, qui diuturna ſervitute, ac ſæpius fortaſſis commutata, aſtutus ac vafer evaſit. Itaque *veteratores* & *novitii* opponuntur, ut oſtendunt verba Venuleii in Pandectis, cum ait: *Servum tam veteratorem quam novitium dici poſſe: novitium autem non ratiocinio animi, ſed conditione ſervitutis intelligi, ac veteratorem item non ſpatio annorum, ſed genere & cauſſa æſtimandum*. Vid. Rad. Forner. lib. ɪv. rerum quotid. cap ɪ.

Vᴇxᴀʀᴇ eſt a *veho*; ut *luxare*, a *luo*; *taxare*, a *taxo* ſive *tango*. Docet id his verbis Servius ad illud Maron Ecl. vɪ.

Dulichias vexaſſe rates . . . .

Probus vult hac ratione defendere, dicens vexaſſe venire ab eo, quod eſt veho, vecto, vexo, ut vexaſſe ſit portaſſe, & ſine dubio pro arbitrio ſua evertiſſe. Non enim ſui potens eſt, qui vehitur. Bene ergo inclinatum verbum eſt. Nam qui fertur, & rapitur, & huc atque illuc diſtrahitur. VEXARI proprie dicitur. Cato in Orat. de Aedilis: Cumque Annibal terram Italiam laceraret atque vexaret. Cic. in Verr. Sed ut a barbaris prædonibus vexata eſſet. Item: Ablati ſana vexata, direpta urbes reperiuntur. Hæc Servius. Unde liquet immerito Maronem eſſe reprehenſum ab Anneo Cornuto, quaſi non ſatis gravi uſus eſſet verbo. His gemina ſunt apud Aſconium Pedianum in Divinat. Agellium, lib. ɪɪ. cap. vɪ, & Macrob. lib. vɪ. cap. vɪɪ. Adde quod Maro reſpexit etymologiam *Scyllæ*, quod a σκύλλω, hoc eſt, *vexo*; ſic enim interpretantur veteres Critici, Gloſſæ Philoxeni: *Vexat*, ἐχλεῖ, σκύλλει, χειμάζει. Item *Vexo*, κατατεινῶ, σκυλλων (leg. σκύλλω.) *Vexatio*, σκυλμός. Gloſſ. Cyr. Σκύλλω, *fatigo*, *vexo*,

V I

Vɪᴀ, ex Joſ. Scaligeri opinione, ea ratione fit ab *οἶα*, qua, quod Græci *οἶνον*, Latini dixere *vinum*. Sane *οἶα vicus* eſt ſeu *pagus*: quemadmodum vetus Scholiaſtes monet ad illud Apollonii, lib. ɪɪ. Arg.

. . . . Πέρθοντο γὰρ ἡ μὲν ἄλωαὶ
Ἠ οἶαι.

[γύαι, ὁδοὶ, πλέθρα Heſych. & idem γύας, γῦς.] Fortaſſe ſimplicius deducas, ab *ἰω*, *eo*, præpoſito digamma Æolico. Placuit id Cæſari Scaligero in Ariſt. Hiſt. Animal. cap. ɪx. Sect. ʟxxɪx. At non placet ſententia Varronis: qui de *via*, *villæ*, *villici*, & *vellatura* vocabulis ſcribit lib. ɪ. de R. R. cap. ɪɪ. *Villicus agri colendi cauſſa conſtitutus, atque appellatus a villa, quod ab eo in eum convehuntur fructus, & evehuntur, cum veneunt. A quo ruſtici etiam nunc quoque viam, veham appellant, propter vecturas: & vellam non villam, quo vehant & unde vehunt. Item dicuntur, qui vecturis vivunt, vellaturam facere*. Item *actus*, *via*, *villæ*, *itineris*, & *ſemitæ* nativam ex etymo vim aperit, lib. ɪv. de L. L. *Ut*, inquit, *quo agebant Actus, ſic qua vehebant, Via dictæ, quo fructus convehebant Villæ, qua ibant ab itu, iter appellarunt: qua anguſte, Semita ut ſemiiter dictum*. Differunt *iter* *actus*, *via*, quod *iter* hominis eſt; *actus* hominis & jumenti; *via* hominis, jumenti, & vehiculi. Nam *iter* ab *itum*, quo ab homine itur: *actus* ab *agendo*, qua jumentum agitur: *via* a *vehendo*, qua ire poteſt vehiculum: quod & Iſidorus tradit, lib. xv. cap. xvɪ Unde conſequitur, *iter* eſſe anguſtius actu; *actum* via. Nam anguſtiori ſpatio it homo, quam armentum; ac armentum anguſtius ſpatium requirit, quam vehiculum. *Iter* duorum pedum latitudine definitur: quantum requiritur, ut tranſire poſſint occurrentes. *Actus* eſt *iter* quatuor pedes latum: ut Feſtus ſcribit voce *actus*. At *viæ* latitudo legg. xɪɪ. Tabb. in porrectum pedes habet octo, in anfractum, id eſt, ubi flexum eſt, pedes xɪɪ. *Via* igitur actum, actus iter comprehendit, non quidem ea vocis proprietate, (nam iter ſolum jus eundi, actus ſolum jus agendi, via ſolum jus vehundi ſignificat:) ſed ea conſequenti, quia minus in majori comprehenditur, non contra. Hæc trium harunce vocum proprietas eſt, quando de ſervitute loquimur. Nam alias *via* καταχρηστικῶς accipitur pro *quovis loco, per quem ire omnibus licet*. Nativam vocum vim ſpectavit quoque Pomponius, cum in leg. ſi tam xɪɪɪ. de ſervitut. ait: *Si tam anguſti loci demonſtratione facta, via conceſſa fuerit, ut neque vehiculum, neque jumentum ea inire poſſit: iter magis quam via aut actus acquiſitus videbitur. Sed ſi jumentum ea duci poterit, non etiam vehiculum actus videbitur acquiſitus*. Ad quem locum provocamus, ſiquis nobis opponere velit verba Ulpiani, qui l. ɪ. de ſervit. ruſt. ait: *Actus eſt jus agendi vel jumentum vel vehiculum*. Ubi, ſi proprietatem vocis ſpectaſſet, ſcribere debuiſſet: *Actus eſt jus agendi jumentum, non etiam vehiculum*. Sed popularem loquendi conſuetudinem, non nativam vocabuli vim ſpectavit Ulpianus: uti & Paulus, cum l. vɪɪ. Tit. eodem, ait: *Qui actum habet, & plauſtrum ducere, & jumenta agere poteſt*. Item Modeſtinus, l. xɪɪ. *Actus eſt, ubi & armenta trajicere, & vehiculum ducere liceat*. Qua ratione nihil inter *viam actumque* intereſſet, quia utrumque tum agendi pecoris, tum vehiculi ducendi jus contineret. Sed de *via* vocabulo ſatis. A *via* & præverbio ſunt *avius*, *obvius*, *pervius*, *obviam*, *perviam*. Plaut. Aulul. act. ɪɪɪ. ſc. ɪɪ.

. . . . *Qui angulos hic omnis*
Mearum ædium & conclavium mihi perviam facitis.

Item *viare*: unde *viator*: quæ vox vel generatim ſumitur, vel ſpeciatim. Generatim, accipitur pro eo, *qui iter facit*. Unde in Gloſſis Phil. exponitur ὁδοιπόρος. Cic. in Milon. *Quia non ſemper viator a latrone, nonnunquam etiam latro a viatore occiditur*. Et lib. de Fato: *Hoc modo viator quoque bene*

Digitized by Google

bene veſtitus cauſſa greſſatori fuiſſe diceretur, cur ab eo ſpoliaretur. Speciatim vero uſurpatur pro *apparitore* ſeu *miniſtro publico*: cujus ſignificationis rationem adſert Tullius in Catone Maj. *A villa in Senatum arceſſebantur Curius & cæteri ſenes: ex quo, qui eos arceſſebant, viatores nominati ſunt*. Columella, in præfat. lib. I. *Illis temporibus proceres civitatis in agris morabantur, & cum conſilium publicum deſiderabatur, a villis arceſſebantur in Senatum. Ex quo, qui eos evocabant, Viatores nominati ſunt*. Feſtus: *Viatores appellantur, qui magiſtratibus apparent, eo quia initio omnium tribuum, cum agri in propinquo erant urbis, atque aſſidue homines ruſticabantur, crebrior opera eorum erat in via quam urbe, quod ex agris plerumque homines vocabantur a magiſtratibus, & frequens eorum erat ab agris ad urbem via*. Cæterum in Gloſſis Philoxeni & tertia acceptio affertur pro *vici magiſtratu*. Exponitur enim ἀμφοδάρχης. Sed eam me repetire alibi non memini. A *viare* quoque eſt *viaticum*, quod Græcis ἐφόδιον, ut etiam Philoxeni Gloſſæ interpretantur. Ac tam Latinum quam Græcum vocabulum, a *ſumptu viæ* ad *aliarum* quoque *rerum apparatus* traducitur; ut Gellius docet lib. XVII. cap. VII. Ejus diminutivum *viaticulum*, quo uſus Ulpianus l. XVIII. in fine. D. de jud. Et Appuleius lib. VII. Met. Ab eodem eſt *viaticari*, hoc eſt, *viaticum parare*. Plautus, Menæchmis, act. II. ſc. I.

Viaticati hercle admodum æſtive ſumus.

Quem locum interpretatur Turnebus, lib. XVIII. cap. XV. A *via* quoque eſt *Vibilia*. Arnobius, lib. IV. *Ab erroribus viarum Dea Vibilia liberat*. Ita enim emendat Gelenius, pro quo in aliis libb. *Upibilia*. Compoſita a *via* ſunt *bivium*, *trivium*, *quadrivium*. A *triviis* Diana dicta *Trivia*, ut initio libelli amphitheatri, qui creditur Martialis:

Nec Triviæ templo molles laudantur Jones.

Hoc eſt, non habent Jones quod ſe jactent templo Dianæ Epheſino. Omnino enim *Jones* legendum, non *honores*: quamquam id retinet Marſilius, ut *honores templo* pro *templi*, vel *cum templo*, poni putat, quod probare non poſſum. Cur vero a *triviis* Diana *Trivia* dicta ſit, indicat Varro, lib. VI. de L. L. *Ab eo*, inquit, *Trivia*, *quod in trivio ponitur fere in oppidis Græcis*. Sed alteram mox rationem ibidem addit: *Vel*, inquit, *quod Luna dicitur eſſe, quæ in cœlo tribus viis movetur, in altitudinem, & latitudinem, & longitudinem*. Eodem de etymo ſic Scholiaſtes prognoſticorum Germanici. *Trivia, eo quod tribus fingatur figuris, de qua Virgilius ait*,

. . . . *Tria virginis ora Dianæ*.

Nam eadem Luna, eadem Diana, eadem Proſerpina vocatur, id eſt, cæleſtis, terreſtris & infernalis. De qua quidem:

Denique cum Luna eſt, ſubluſtri ſplendet amictu:
Cum ſuccincta jacet calamis, Latonia virgo eſt.

Hactenus is ſcholiaſtes, ſive is Calpurnius ſeu Caſius Baſſus appellatus. Lactantius, lib. I. de falſa religione cap. II. ipſum Cæſarem Germanicum auctorem facere videtur. Sic enim ait: *Cæſar quoque in Arato refert Aglaoſthenem dicere, Jovem cum ex inſula Naxo adverſus Titanas proficiſceretur, & ſacrificium faceret in litore, aquilam ei in auſpicium advolaſſe, quam victor bono omine acceptam tutelæ ſuæ ſubjugarit*. Eandem fabellam delibans Politianus cap. XXVIII. Miſcell. eam apud Germanicum in Arateo commentario legi ait. At Germanicum non eſſe auctorem, cum alia fidem faciunt, tum quod poſtrema Sholiorum ſectione, hoc eſt, pag. CXLII. edit. Morell. ſcribat in hunc modum: *Jam vero, quia de ejus curſu vel ordine ſub brevitate diximus, reſtat, ut quid de ea gentiles ſenſerint, dicamus. Lunam gentiles Dianam, germanam ſolis*, &c. Quæ nonniſi ab homine Chriſtiano proficiſci potuerunt.

† VIBEX fit, ſiquid video, ex ipſomet Hebr. חבורה *cabburah*, quod recto tramite *Vibicem* ipſum ſignificat: niſi quod hic *Cheth* initiale in *Digamma* de more vertitur, ita ut ſit *Vabburah*; ac ceterae motiones ita invertuntur, ut conveniant cum Latino *Vibex*. Scio eruditos fore dicturos, Latium ex Graeco potius quam ab Oriente *Vibicis* vocabulum didiciſſe, quia in Heſychio legitur: ἴβυς... στιγμή. Vult igitur, τὸ ἴβυς tantundem eſſe, quod *cicatrix* ſeu *Vibex*, de quo inveniundo laboramus. Verum cum τὸ ἴβυς Heſychianum apud Graecos nuſquam pro *vibice* inveniatur; magis eſt, ut credam iſtud ἴβυς inter Ἰταλιώτιδας (*) γλώττας vocabula, quae Tuſci antiquitus iis Italiae partibus, quibus poſtea Graeci inſederunt, uſurpabant, eſſe numerandum. MAZOCHIUS.

VIBICES ſunt *excitatum verberibus corpus*, ut ſcribit Varro, VI. de L. L. Plautus ſcite vocat *prægnantes plagas*. Originem ponit Feſtus: *Vibices*, inquit, *plagæ verberum in corpore humano, dictæ quod vi fiant*. Sed de etymo merito in Conjectaneis diſſentit Scaliger: quem & Nunneſius ſequitur in Conjectaneis. Volunt autem eſſe a Græco ἴβυκες, quod Heſychius exponit στιγμαί. Ac ne locum corruptum putes, idem Heſychius ἰβῶν, exponit σίζων, (ſic enim abſque dubio legendum, non σάζων, ut recte monuit H. Steph.) ac ἴβυον quoque interpretatur τύπτων. Ac videtur verbi hujus origo eſſe ab ave quæ ἴβυς ſive ἴβυξ dicitur, ut proprie ἰβύειν ſit *tundere*, ut *avis*, *ibys*, quæ roſtro pungit tunditque.

VIBRO, κραδαίνω, ut exponunt Gloſſæ Phil. Eo ſignificatur *motus vel tremulæ*, ut κράδης, hoc eſt, *ficulnei rami*. Itaque Gloſſæ Cyrilli, κραδαίνω, *criſpo*, interpretantur. Intellige *criſpationem*, *quæ fit rei concuſſione*, *ac motu*. Perottus cenſet, *vibro* dici quaſi *vi agito*. Sed aliud eſt *vibro*, ut docent, quæ dixi. Minus etiam veriſimile ut ſit a *vibex*: quæ ſententia Joannis de Genua in Catholico. Magis arridet Nunneſii opinio, qui, ut a ῥύπτω eſt *purgo*, κατὰ μετάθεσιν, ita *vibro* cenſet eſſe a ῥίπτω, hoc eſt, *jacio*, *projicio*: Credo, quia *projecta tremulum habent motum*. Vel dicamus eſſe ab ἰβύω, quod Jonibus notat *ferio*, *percutio*; ut Heſychius teſtatur. Nam & *percuſſa vibrantur*. A *vibro* eſt *vibriſſo*, ut a *peto petiſſo*, apud Lucretium ac Ciceronem, & ab *appeto*, *appetiſſo*, apud Attium. *Vibriſſo* natura ſua tam late patet, quam *vibro*. Speciatim de *voce* dicitur, quando *flectitur & criſpatur in canendo*. Feſtus: *Vibriſſere* (ita eſt in MSStis, non *vibriſſare*) *eſt vocem in cantando criſpare*. *Titinius*: *Si erit tibi cantandum, facito uſque exvibriſſes*. Ab eodem verbo dictæ *vibriſſæ*, τρίχες ῥινός, ut exponunt Gloſſæ veteres. Nempe quia ob ſpiritum, qui per nares ducitur, *perpetuo vibriſſentur*. Hoc malim, quam quod ſcribit idem Feſtus: *Vibriſſæ*, inquit, *pili in naribus hominum, dicti quod his evulſis caput vibratur*.

VIBURNUM a *vieo*, quia ad *viendum*, hoc eſt, *ligandum idonea* ſint. Unde *lenta* dicuntur Maroni:

Quantum lenta ſolent inter viburna cupreſſi.

Vel quod virgultum hoc aptum ſit ad *cædendum*: ut ſit ab ἰβύω, hoc eſt, τύπτω. Strabus Gallus in horto ſuo latius vocem extendit. Nam *viburna roſæ precisæ* appellat virgas ſtirpis ejus, quæ roſas producit.

VICIA pro *continentia*, teſte Feſto. Ubi in plerisque libb. *vincia*. Sed *vicia* etiam in MSStis Nanſii. Videtur eſſe a *vincendo*. At *viciam* leguminis genus, plane a Græcis eſſe cenſeo. Nam Atlanis

(*) *Harum Heſychius aliique lexicographi Criticique plurimis in locis meminerunt. Sunt autem* γλῶτται Ἰταλικαὶ *meo judicio voces illae, quibus Graecae in Italie coloniae non ut Graeci peculiis verbis, ſed uti peregrinis, utebantur. Atque hae* gloſſae *plerumque Oſcae ſeu Tyrrhenicae nativitatis erant: id quod ex eo ſæpiſſime noſcitur, quod cum nullum proſapiae ſuae veſtigium prodere in Occidente queant, contra in Orientis linguis ſuos parentes cient*.

Digitized by Google

βίκιον vocatur, teſte Galeno, lib. I. de alimentorum facultat. cap. penult. Quod niſi eſſet, non diſpliceret ſententia Varronis, lib. I. de R. R. cap. XXXI. *Vicia*, inquit, *dicta a vinciendo, quod item capreolos habet, ut vitis, quibuſcum ſurſum verſum ſerpit ad ſcapum lupini, aliumve quem, ut hæreat: id ſolet vincire*. Sane non paullo id veriſimilius, quam quod Iſidorus tradit, lib. XVII. cap. III. *Vicia*, inquit, *dicta, quod vix ad triplicem perveniat fructum, cum alia legumina proventum habeant fertilem; unde & Virgilius*, I. *Georg.*

Aut tenuis fœtus viciæ.

Nec melius Joannes de Genua in Catholico, cui dictam placet, *quod vice panis ea in quibuſdam locis utuntur, vel quod vitioſa*. Papiæ etiam geminum adfert ἔτυμον· unum, *quia ad modum vitis hæreat*. Alterum, ut ſit ex eo, quia eſt *herba victorialis; & vica eſt victoria antiquitus*. Reſpicit autem verba illa Iſidori, lib. X. *Pervicax proprie dicitur, qui in propoſito ſuo ad victoriam perſeverat. Antiqui enim vicam dicebant, quam nos victoriam; credo quod inde dicatur herba vicia, id eſt, victorialis*. Videtur autem reſpicere Iſidorus ad nomen *Vicæ Potæ*: quæ eſt dea vincendi potens. Nam a *vincendo potiendoque* eſſe docet Tullius, in II. de Legg. Meminit & Livius, lib. II. ubi de domo agit Poplicolæ: & Seneca ludo de morte Claudii, *Proximus*, inquit, *rogatur ſententiam Dieſpiter, Vicæ Potæ filius*. Ubi vide, quæ Nicolaus Faber annotavit. Non audiendi vero, quibus placet *Vicam* vel *Viciam* dictam antique quaſi *vinclam*, a *vinciendo*, quia olim vinciebantur victi; unde *παρονομασία* illa *victus vinctuſque* apud Florum de Jugurtha, lib. III. cap. I. *Sed ille, quamvis victus & vinctus vidit urbem*. Eodemque locutus modo Oroſius, lib. VII. cap. XXXVII.

VICTIMA ἐτυμολογίας triplicem adducit Feſtus: *Victimam*, inquit, *Ælius Stilo ait eſſe vitulum, ob ejus vigorem: alii autem quæ vincta adducatur ad altare: aut quæ ob hoſtes victos immoletur*. Duas poſteriores ἐτυμολογίας adducit quoque Iſidorus, lib. VII. cap XIX. prima vero loco hanc adfert, quia *ictu percuſſa cadat*. Quam etiam apud Papiam legas. Sed veriſſima eſt, quam Feſtus tertio loco ponit, quam & Ovidius probavit, ut mox parebit. Differunt *victima* & *hoſtia* trifariam. Primo *hoſtia* a quovis ſacerdote immolabatur; *victima* ejus tantum manu, qui hoſtem ipſe viciſſet. Ovid. I. Faſt.

Victima, quæ cecidit dextra victrice, vocatur,
Hoſtibus a domitis hoſtia nomen habet.

Atque hinc alterum quoque diſcrimen conſequitur, Nam ſi *victima victoris* unius dextra mactabatur, non potuit *victima* cædi, niſi hoſtibus *victis*; at hoſtia quoque eſſe poterat, quæ cum iretur in hoſtes, cædebatur. Servius, in I. Æn. *Hoſtiæ dicuntur ſacrificia, quæ ab his fiunt, qui in hoſtem pergunt: victimæ vero ſacrificia, quæ poſt victoriam fiunt. Sed hæc licenter confundit auctoritas*, Idem diſcrimen adducit Iſidorus, lib. VI. cap. XIX. De *victima* conveniunt cum Ovidio: de *hoſtia* videntur diſſentire, quia ille *victis* hoſtibus, hi antequam in hoſtem pergitur, hoſtiam immolari ſtatuunt. Sed utroque modo uſurpari evincit veterum ſcriptorum auctoritas. Tertium diſcrimen eſt, quod *victima* eſt major, ut vitulus; *hoſtia* minor, ut agnus. Itaque Cornelius Fronto his verbis differentiarum libellum claudit: *Victima major eſt, hoſtia minor*. Iſidorus quoque ibidem: *Erant*, inquit, *victimæ majora ſacrificia quam hoſtiæ*. Et in Philox. Gloſſis legere eſt: *Victimæ*, τα μεγάλα θύματα. *Victimarius*, μοσχοθύτης, μοσχοτόμος. Confirmat & quod Ælius Stilo, Feſto teſte, *victimam* dicebat dici *vitulum* ob ejus vigorem. Tum autem hoc Plauti, Pſeudolo, act. I. ſc. III.

Nolo victimas, minimis mendaciis placari volo,

Et ἀπροσδιόνυσον hoc Maronis:

. . . . *Et maxima taurus*
Victima.

Quod cum in Georgicis, tum in Catalectis legere eſt, *Victimare* pro *ſacrificare*, ſemel iterumque legas apud Appul. lib. VII.

VICTORIATUS, nummus erat argenteus, alteram denarii partem pondere & pretio exæquans: ut docet Varro lib. IX. de L. L. & Voluſius Metianus de ponderibus. Uſi quoque Pomponius in Piſtoribus apud Nonium in *occupatus*. Cic. pro Fontejo; Quinct. lib. VI. cap. IV. Cauſſam nominis adfert Plinius, lib. XXXIII. cap. III. *Qui nunc Victoriatus appellatur, lege Clodia percuſſus eſt. Antea enim hic nummus ex Illyrico advectus mercis loco habebatur. Eſt autem ſignatus victoria, & inde nomen*. Idem, quia quinque valebat aſſibus, ut denarius, cujus dimidium eſt, decem; quinarius quoque dicebatur: ut indicat Varro lib. IV. de L. L. & Voluſius ibidem.

VICUS a *via*, Varro, lib. IV. de L. L. *In oppido vici a via, quod ex utraque parte viæ ſunt ædificia*. At vici rure unde dicantur, docet Iſidorus, lib. XV. cap. II. *Dictus vicus, quod ſit vice civitatis, vel quod vias habeat tantum ſine muris*. Sed vici nihil aliud ſunt, quam multæ domus junctæ: eoque eadem eſt vocis origo, ſeu de urbanis ſeu paganis vicis ſermo ſit. Nam minime idem eſſe *vicum*, quod *pagum*, indicat Tacitus, qui cum alibi *pagum vicumque* jungit, tum libro de moribus Germanorum: *Eliguntur in eiſdem comitiis & principes, qui jura per pagos vicoſque reddant*. Sic igitur cenſeo, *vicus* eſſe ab Æolico ϝοῖκος vel βοῖκος pro οἶκος· ut ab ἴς, *vis*, ab ἐμῶ, *vomo*, &c. Quod niſi putarem veriſſimum eſſe, crederem, quemadmodum ea *veho* factum *via*; ea *vehillo*, *villa*; ſic & *vicus* prius fuiſſe *vehicus*: ut id nomen omnibus iis ſit ab *vehus ex agro advehendis*. A *vicus* eſt *vicinus*, qui in eodem vico habitat: ut γείτων, quia in eadem γῇ. Eſtque a *vicus vicinus*, ut a *fetus*, *ferinus*; a *mare*, *marinus*. A *vicinus* eſt *vicinia*, & *vicinitas*. Cornelius Fronto: *Vicinia vicorum conjunctio: vicinitas hominum converſatio eſt*.

VIDEO ab εἴδω. Macrobius, lib. I. Sat. cap. XV. *Quod Græci ἰδεῖν dicunt, nos, V littera addita, videre dicimus*. Optime Macrobius. Nam non aſper ſolum ſpiritus, (ut in ἑσπέρα, *veſpera*; ἑνετὸς, *Venetus*, aliiſque,) ſed interdum & tenuis ſpiritus mutatur in *V*, ut ἰταλὸς, *vitulus*; οἶνος, *vinum*; ἦρ, *ver*, &c. Vide *ventus*, & *vis*. At εἴδω, quod tum *videre*, tum *ſcire* notat, eſt ab Hebræo ידע, *ſcire*, *cognoſcere*. A *video* eſt *provideo*, unde *providus*, & *providens*, ex quo *prudens*. Scaliger tamen ad Varronem cenſet, ut ab ὄζω eſt ὄδωδα, hinc *odor*: ita a φράζω, *conſidero*, eſſe πέφραδα, unde φράδων, hinc *prudens*. Sed prius eſt ſimplicius. Et favet Cic. primo de Leg *Quæ virtus ex providendo eſt appellata prudentia*. Inde *imprudens*, non *prudens*, vel valde *prudens*. Priſcianus, in XIV. *Eſt quando ſignificantiæ cauſſa aſſumitur præpoſitio, ut Virgil. in* I. *Georg.*

. . . . *Nunquam imprudentibus imber*
Obfuit.

Ab eodem eſt *invidere*: unde *inviſus*. Ac in hiſce vocibus etiam præverbium nunc negat, nunc auget. Priori modo *inviſus* eſt non *viſus*, quomodo Tullius Orat. de Haruſp. reſponſ. dixit: *Occulta, & maribus non inviſa ſolum, ſed etiam inaudita ſacra*. Locuti quoque eopſe modo Seneca & Appuleius. Sed quia quos odimus, æquo animo videre non poſſumus, hinc accipi ſolet pro *exoſo*. Utramque ſignificationem complexus Philoxenus in Gloſſis: *Inviſus*, ἀόρατος, μισητός. At luſit ejus vocis ambiguitate Tullius, cum inquit, *Res mihi inviſæ, viſæ ſunt, Brute*. Nam etſi *viſis* opponat, non tamen ἀόρατα, ſed μισητὰ intelligit. Auget vero præverbium *IN*, cum *invidere* notat φθονεῖν· unde dicta *invidia*, & *invidentia*, quorum illud ambiguum eſt, ac tam active quam paſſive accipitur, hoc active tantum. Cicero, lib III. Tuſc. quæſt. *Etenim ſi ſapiens in ægritudinem incidere poſſet, poſſet etiam in miſericordiam, poſſet in invidentiam: non dixi in invidiam, quæ tum eſt, cum invidetur: ab invidendo autem invidentia recte dici poteſt, ut effu-*

giamus

giamur ambiguum nomen invidiæ , quod verbum ductum eſt a nimis intuendo fortunam alterius , ut eſt in Menalippo :

Florem quiſnam liberum invidit meum.

Male Latine videtur , ſed praclare Accius ; ut enim videre , ſic invidere florem rectius , quam flori dicitur , nos conſuetudine prohibemur : poëta jus ſuum tenuit , & dixit audacius . Hæc Tullius. Aſpiciunt autem invidi aliena bona oculis non recto , ſed pravis , ſtrabonum in morem: unde ſcite dixit Lucilius :

Nulli me invidere , non ſtrabonem fieri deliciis ma iſtorum .

Et Varro Flextabulis περὶ ἐπαρχιῶν . *Multi enim , qui limina intrarent integris oculis , ſtrabones facti ſunt . Habet enim quiddam ἑλκυστικὸν provincialis formoſula uxor .* Horat. lib. I. ep. XIV.

Non iſtic obliqua oculo mea commoda quiſquam Limat .

Ac poſſis eum viro erudito eodem referre iſtue ejuſdem , Od. II. lib. II.

Quiſquis ingentes oculo irretorto
Spectat acervos .

A *videre* & *licet* eſt *videlicet* ; quomodo *ſcilicet* eſt *ſcire licet* ; *ilicet* , *ire licet* . Donatus in Adelph. act. III. ſc. IV. Ita iis vocibus uſos veteres, oſtendit Giffanius Indice Lucretiano in *Scilicet* & *Videlicet*.

† Video eſt a חזה mutatis de more *Cheth* in V conſonum , & Zain Chaldaico more in D . Adde hoc etiam quod quieſcentia *Lamed He* ſolent in verba ſecundae conjugationis Latinorum tranſire. At εἴδω Graecorum etſi indidem ſit , tamen ab Hebr. longius recedit , quia caret prima radicali *Chet* in V mutanda . Mazochius .

Vidua , unde dicta ſit , varie diſceptatur . [*vidua* & *viduus* eſt ab ἤϊθεος .] Jabolenus ſcribit putaſſe Labeonem (cum quem Horatius inſanum vocat , vulgi magis quam ſapientum judicium ſecutus ,) ſic appellatam a *ve* , hoc eſt , *ſine* , & *duitas* : quæ Græcis δυὰς , vulgo *dualitas*. Nempe exiſtimabat , quomodo *vecors* eſt *ſine corde* ; *veſanus* , *ſine ſanitate* , ita & *viduam* dici , quæ eſt *ſine duitate*, hoc aſt , quæ ſola vivit , non in matrimonio , in quo duo ſunt , maritus & uxor . Jaboleni locus corrupte legi ſolet: ſed emendavit eum Joh. Bapt. Pius annot. poſter. cap. LII. Eſt & altera ἐτυμολογία . Macrobius enim , lib. I. Saturnal. cap. XV. putat *viduam* dici a *ve* , hoc eſt , *valde* , (quomodo & in *vemens*, aliiſque ea particula auget ,) & Thuſco verbo *iduare* , hoc eſt , *dividere* : unde & *Idibus* nomen . Verba Macrobii ſunt , lib. I. Sat. cap. XV. *Nobis illa ratio nominis vero propior æſtimatur , ut idus vocemus diem qui dividit menſem . Iduare enim Etruſca lingua dividere eſt , inde vidua , quaſi valde idua , hoc eſt , valde diviſa : aut vidua , hoc eſt , a viro diviſa* . Unde vero ſit *iduare* , diximus voce *Idus* . A *viduus* vel *vidua* eſt *viduvium*. Gloſſ. Philoxeni: *Vidubium* (*b* pro *v* ponitur ex more poſteriorum ſeculorum) πρόστιμον χηρίας . Leg. χηρείας . Hoc autem ex eo loco colligimus , haut ſecus ac æs , quod , qui uxorem nunquam duxerant populo pondebant , *uxorium* , Feſto teſte dicebatur ; ſic pecuniam quæ *viduitatis* cauſſa pendebatur , *viduvium* eſſe appellatam . Nam πρόστιμον , *multa*, *pœna*: ut eſt in Gloſſis Cyr. At perperam Gloſſæ Iſidori , ubi *viduvium* exponitur *viduitas* : & *quæ duos habuit maritos* . Etiam *viduertas* dicimus . Paulus : *Viduertas calamitas dicta , quod viduet bonis* . Ita etiam eſt in Nanſii MSSrio . Si Nonium audimus, pro *vidua* etiam *biviram* veteres dixere . Probat hoc iſto Varronis , Lege Menia : *Ad biviram venio . Cum vellem oſtendere quid vellem ; Metamelos , Inconſtantiæ filius , me reprehendit* . Sed aliter accepit Iſidorus in Gloſſis , ubi eſt , *Bivira* , *ſecundo conjux* . Et ſane ἀναλογία huc requirit . Sic dixere *bimaritus* , hoc eſt , δίγαμος , ut exponit Onomaſticum vetus . Sin omnino placet Nonii ſententia , dicendum *biviram* non eſſe a *bis* , numerali adverbio , ſed a *dis* , præpoſitione loquelari , quæ diviſionem ac ſeparationem indicat , ut in *diſcedo* , *diſpeſco* , *divarico* . Ut a δὶς adverbio eſt *bis* : D in B abeunte : ſic a *dis* præverbio , & *vir* fuerit *bivira* pro *divira* .

Viduvs eſt *marſupium* : unde φυλακτήριον exponitur in Onomaſtico . Martinio placet ſic dici , quia crebro videatur , vel a *via* , & *do* , ſive antiquo *duo* , quia in *vidulo* recondatur pecunia quæ ob viam datur peregrinaturis . [θύλακος ἰνθυλο .]

Vieo eſt *inflectere* , *Vincire* , *ligare* : ut exponit Varro , lib. IV. de L. L. item Feſtus , & Nonius. Græcis πλέκειν . Itaque *Viere Veneri corollam* , quod eſt apud Ennium Sotadico , nihil aliud eſt , quam *plectere coronam* . *Viere* autem dicitur , non a *vi* , ut quidam putarunt , ſed a βίω , quod Æolicum eſt pro μίω . Æoles enim μ convertunt in β . Ut pro μύρμηξ , βύρμηξ , a cujus accuſativo βύρμακα, *formica* . Similis mutatio in τύθεννος , ſi nomen eſt a *Temeno* Arcade inventore : ut ait Artemidorus , lib. II. cap. III. atque ex eo Suidas , ſed diſſimulato illius nomine , unde refert . Videtur & ſic *hibernus* dici pro *hiemernus* , ab *hiems* . Μία vero eſt *liga* . Unde Heſychius : μίτασθαι, μιτώσασθαι. A μίω ſunt μίτος , *filum* , quia eo aliquid ligatur , & μίτρα , quo vel medium corpus vel caput cingitur : qua de re alibi . A *vio* eſt *vimen* , teſte Feſto . Sic vocatur *virgultum aptum ad viendum* . Ut a *ſternendo ſtramen* ; a *letando letamen*; a *fluendo flumen* ; ſic a *viendo vimen* . Varro , lib. I de de R. R. *Ut habeas vimina, unde viendo quid facias.* Hanc ἐτυμολογίαν adducunt quoque Donatus , & Marius Victorinus , ut mox parebit . A *vimine vaſa viminea* . Item *viminea ſylva* . Ab ea autem *mons Viminalis* : non a *Viminio Jove* , qui ipſe a loco ſic dictus . Varro tamen aliter , lib. IV. de L. L. *Collis*, inquit, *Viminalis a Jove Viminio , quod ibi aræ ſunt ejus , aut quod ibi viminata fuerunt* . Sed melius Feſtus : *Viminalis porta & collis appellabantur , quod ibi viminum ſylva fuiſſe videtur , ubi eſt & ara Jovi Viminio conſecrata* . A *viendo* quoque *vitex* ; ut a *latendo latex* . Quia nempe ramuli viticis ſunt lenti , & flexibiles , eoque ad *viendum* apti . Hinc quoque *vitilia* , quæ *viendo* fiunt , ut *futilia* , quæ fiunt *fuendo* . Sic *vitiles apum alveos* dixit Varro . Etiam ut a *fuendo ſutor* ; ſic a *viendo vitor*. Gloſſæ Philox. *Vitor* , καλαθοπλόκος · hoc eſt , ὁ ἄλλα πλέκων, qui Latinis *doliarius* . Sic Arnobius , lib. II. *ſirpiarum vitores* dixit , ut eſt in MSto regiæ Bibliothecæ in Galliis . In Onomaſtico veteri legas , *Vieo* , λυγίζω . *Vietor* , λυγιστὴς · quæ ſi recta , ut *ciro* & *cio* , ſic *vieo* & *vio* dixerint. Et ſane *vieo* quoque dixerint , ſi inde eſt *vietus* : ut cenſet Donatus ad illud Eunuch. act. IV. ſc. IV.

Hic eſt vetus , vietus , veternoſus ſenex .

Vietus , inquit, *mollis flaccidusque, & flexibilis corpore ; unde & vimina & vimenta & vites & vietores dicuntur : & viere , religare dicitur : quia vietis virgis magis religare poſſumus quidlibet . Lucretius araneæ dixit vietam veſtem , hoc eſt , putri mollitia præditam* . At minus placet eorum ſententia , qui *vietus* a *vi* deducunt : quia apud Feſtum legere ſit: *Vietus , languidus , ſine* (MSSti *ſive*) *vi* , *& naturalibus privatus viribus*. Quæ notionem, non ἔτυμον continent. Gloſſæ Philoxeni exponunt : μεμαρασμένον , hoc eſt , *marcidum* . Ab eodem *viero vitti* dicuntur *canthi ſive ferrei circuli , quibus rotæ ſolent viere* , hoc eſt , *vincire munireque* . Marius Victorinus in arte Grammatica , cap. de Poëtica : *Vates , quod verba modulatione connectat : Viere enim connectere eſt , unde vimen dictum virgulti ſpecies , & viti in rota* . B. Auguſtinus in Dialect. Legendum enim : *Via dicitur a flexu, quia flexum velut incurvum vietum dixerunt : unde vitos , quod cantho ambiantur rotarum ligna , vocant* . Sic optime reſtituit ad Perſium Caſaubonus , cum in vulgatis pro *vitos* ſit *victor* . Etiam in Gloſſis Græco Lat. col. DCCI. leg. Κανθὸς τροχοῦ . *Vitus* . Ubi vulgati *Urus* . Etiam de etymo falſi Victorinus & Auguſtinus . Nam *vitus* eſt ab Æolico ϝίτυς , vel βίτυς pro ἴτυς . Quo-

modo Homero vocatur τρίχες περιφέρεια. In excerptis etiam ex veteribus Gloſſis col. CCLII. inter ea quæ ad agriculturam pertinent, reponitur *betus*, quod exponitur φαλακρός. Ubi *vetus* legi poſſet, ni obſtaret lemma ejus capitis. B. Vulcanius legit, *vitus*, κανθός. Sed nimis recedit a vulgata. Quare dicendum, eſſe errorem Gloſſographi, qui *vitus* & *vetus* confundit.

Vigeo, θάλλω, ἀκμάζω, ut exponunt Philoxeni Gloſſæ. Eſt id nomen e *vi*. Imo fortaſſe non ſimplex eſt derivatum, ſed compoſitum, quaſi *vi ago*. Id cenſuit Feſtus. *Vigeo*, inquit, *dictum videtur a vi agendo, ſed non* (ita quoque in MSStis Nanſii) *in agendis hoſtilibus rebus, verum in his, quæ celerrima concitatoque animo ad bonam tendunt frugem*. Puto ab eadem origine eſſe *vegeo*: quod præter Pomponium, Ennium, Varronem, quos Nonius adducit, uſurpant Lucretius, lib. v. & Salluſt. initio Catilin. [ab ἰσχύω, βισχύω, βιφύω, unde & ἶφι, ex ἴφι.] A *vegeo* eſt *vegetus*, ut e *floreo floridus*, e *torreo torridus*, &c. Quomodo *vegetum* & *vivens* differant, Nonius docebit. A *vegetus vegetare*: unde philoſophi animam & facultatem vegetativam dicere, qua vivitur. Itaque Cicero, I. Tuſc. *Fingebat hæc Homerus, & humana ad Deos transferebat, divina mallem ad nos. Quæ autem divina? vigere, ſapere, invenire, meminiſſe.* Obertus Giffanius in Obſervationibus L. L. ait ſe neſcire, quid *vigere* ſignificet in his Tullii verbis. Atqui idem valet ac *vita præditum eſſe*, ſed diſcrimine tamen eo, quod *vitam* intelligit *propriam ac perpetuam, qua divina antiſtant humanis*.

†Vigeo (quod olim erat Vegeo, quod ex Pomponio & Varrone adſtruit Nonius: unde *Vegetus*) eſt fortaſſis a Syro חגא *chaga* aut *vaga*, quod interpretentur *feſtum agere*: quæ ſignificatio tranſlata eſt, nam, ut opinor, proprie eſt *lætari*; nec enim venit ab Hebr. חגג, ſed eſt ipſum Arabum (quibuſcum Syri habent communia plurima) חגא, quod *lætari* ſignificet. Ab eo autem Syro verbo factum eſt Latinorum Vigeo (*Chet* de more in V verſo) quod proprie *lætandi* ſignificationem habebat (unde illud in Inſcriptione vet. alibi allata: *Ex Epicureo gaudivigente choro*) quod verbum de agris aut plantis tam dicitur, quam *lætus ager*, *lætæ fruges*. Mazochius.

Vigil juxta Papiam, compoſitum eſt, diciturque quaſi *vi agilis*: juxta Perottum ſimplex derivatum a *vigeo*: juxta Becmanum, ab ἀγαλλίς, unde ἀγαλλιάω. Non diſplicet Perotti ſententia. Nam ut ab *ago agilis*, ita a *vigeo vigilis*, & per apocopen *vigil*: quomodo a *conſulo conſulis* eſſet, pro quo *conſul* ſimili apocope dicitur.

Viginti ab Æolico βίκατι, pro εἴκατι. N inſertum, quomodo e παχὺς & δασὺς ſunt *pinguis* & *denſus*; a λείχω, & σχίζω, *lingo*, & *ſcindo*, &c. Eſt autem εἴκατι Doricum pro εἴκοσι. Quippe Doribus moris eſt convertere σ in τ, unde pro σὺ dicunt τὺ, inde Latinorum *tu*; pro σὸς τεὸς, unde fortaſſis *tuus*; pro εἰσὶν, ἐντί, unde eſt Latinum *ſunt*. Hyginus tamen Auguſti libertus, initio libri de Limitibus conſtituendis, arbitratur *viginti* eſſe ex *duoginti* vel potius *duiginti*. Ut e *duis* eſt *bis*; a *duonum*, *bonum*; a *duellum*, *bellum*. *D* enim in *B*, *B* in *V* conſonam abit. Non multum ab hac ſententia abit Tonſtelius, initio lib. I. de arte ſupputandi, atque alii, qui cenſent *viginti* dici a *bis*, quaſi *biginti*, atque id patere ex *triginta*, *quadraginta*, & ſimilibus, in quibus *ginti* ſignat *decem*; ut *gente centum*, quemadmodum paret ex *quadraginta* & *quadringenta*, *quinquaginta*, & *quingenta*, & ſimilibus. Sed meo judicio multimodis falluntur. Nam illa in *gente* eſſe a *centum* paret ex *ducenta*, *trecenta*, *ſexcenta*, in quibus *C* remanſit, cum contra in *quadringenta*, *quingenta*, & ſimilibus, *C* poſt *N* εὐφωνίας cauſſa abeat in *G*: quod immutationis genus, cum exemplis adductis, tum &, quod *ango* dicamus pro ἄγχω, probat Priſcianus, lib. I. cap. de literarum numero & permutatione. At ſi *viginti* ſimiliter Latinam habet originem, unde erit illud *ginti*? aut cur *viginti* per *I* dicimus, *triginta*, *quadraginta*, per *A*? Scio nullam idoneam cauſſam allaturos, qui voces has ortu Latinas volunt. At nobis, qui Græcam iis originem damus, in promptu eſt ratio, ob quam id fiat. Nam fit idem apud Græcos, quibus εἴκατι eſt *viginti*, τριάκοντα *triginta*; ἑξήκοντα *ſexaginta*; ὀγδοήκοντα, & Jonice ὀγδώκοντα, *octoginta*; & in aliis, in quibus Latini *O* in *I* mutarunt, quomodo iidem e κόνις fecere *cinis*, ab ὄμβρος, *imber*, ab *in loco*, *illico*, &c. Atque hic quoque refelluntur, qui cum Papia putent *viginti* eſſe a *bis* & *geniti*: quia numerus is gignatur ex bis denis.

Vilis, juxta Papiam, a *villa*, quia ruſtica ſordent præ urbanis. Martinius deducit e φαῦλος, *vilis*, *pravus*. Poſſis & deducere a *pilus*, aut *villus*. Nam quæ *vilipendimus*, ea *pili* aut *villi* loco ducimus: qua ratione dicimus *flocci facere*, tralatione plane gemina.

†Vilis videtur eſſe I. ab Heb. הבל *Hevel*, *Vanitas*, deperdita tamen priore ſyllaba. II. Aut vero ab חלש *hallas*: ex quo *Chet*, uti ſolet in digamma, ſive V conſonum verſo, fit *valas*, imo ſub aliis vocalibus ipſum exſiſtet *vilis*; nam Hebræum חלש *debilem* ſive *vilem* notat, a חלש *debilitari*. III. Aut poſtremo ab אויל *Evil*, quod Prov. XII. 15. & alibi *Stultus* ſive potius *vilis* redditur. Et horum quidem nullius poenitet. Verum ſi pigeat *Vilem* hunc noſtrum de longinquo ex Oriente arceſſere; poſſumus & quam minimo incommodo eumdem ex Latio adſciſcere, ſi paullum modo ex muro urbis Romae efferamus pedem. Nam extra portam ſexcentæ ſeſe offerent *Villæ*, quæ ſatis poterunt *Vilem*, cujus rimamur antea veriloquium, ipſæ ἐτυμολογεῖν. Nihil enim cauſæ video, quin Papiæ *Vilem* e *villa* adſciſcenti (qui haud dubie id veteribus grammaticis aliquot innominatis debuit) credamus. Fuerit ergo a *Villa* vox *Vilis* exorta, quia ruſticis nihil vilius, ea tamen lege, ut & *Villa* & *Vilis* a ſuperiore illo חלש *hallas* deducatur, quæ communem ambo notionem habent. Nec te abſterreat quod in *Villa* duplicatur liquida, quæ in *Vilis* eſt ſimplex; nam Vilicus plerumque cum una liquida ſcribitur, ac perraro Villicus in ſaxis veteribus legitur; ita ut antiquitus Vila non Villa fuerit. Vel ſi conſtanter in *Villa* liquidam duplicaverint; ſicuti deinde ex *Villa Vilicum* gigni, ita & *Vilem* cum L ſimplici profeminari licuit. Mazochius.

Villus, *pili collecti, ac flocci veſtium*. Phil. Gloſſ. *Villus*, μαλλός. Ac ſimiliter Gloſſ. Cyr. in quibus & μαλλωτός, *villoſus*. Putat Papias eſſe a *velando*. Malim ego a *vellendo*, qua ratione ab eodem *vellus* venit. Vel fuerit ab ἴλλω pro εἰλῶ, *convolvo*, ut notet *pilos convolutos*. Vel derivemus e *pilus*. Nam *p* & *v* conſonum ſæpe commutantur. Nec obſtat, quod liquida geminetur, cum idem fiat in *capillus*, quod dicitur quaſi *capitis pilus*. Vel denique, quod maxime placet, ut a *rarus rallus*, ab *hira hilla*, a *vinum villum*, ſic a *vinnus villus*. *Vinnus* eſt *cincinnus molliter flexus*, ut Iſidorus exponit, lib. III. cap. XIX. [an e βειρὸς ſeu βεῤῥὸς, unde & *birrus* & *vellus*. vide & βίῤῥοξ apud Heſych.]

Vimen, a *viere*, ut ἀπὸ τοῦ λύγου, *ligare*: de quo alibi.

Vinco Papiæ placuit eſſe a *vi*, quia qui *vincit*, *vi* ſuperat. Haud inepte. Potius tamen cenſeo eſſe a νικῶ. Quamquam obſcuriorem eam faciat ἐτυμολογίαν, quod duæ priores literæ μετάθεσιν ſint paſſæ. Inſuper præmiſſum *v*, quomodo ab ἰξὸς eſt *viſcus*; ab ἰταλὸς, *vitulus*; ab ἐμῶ, *vomo*, &c. A νικῶ eſt ἐπινίκιον, ut apud Tranquill. Nerone, *Cantaturum epinicia*, hoc eſt, carmine de parta victoria. Ab eodem eſt *nicetcrium*, νικητήριον. id victorum erat præmium, quod *ob victoriam fiebat, & de collo pendens geſtabatur*: ut ſcribit vetus Juvenalis interpres in illud Sat. III.

Ruſticus ille tuus ſumit trechedipna, Quirine,

Et

Digitized by Google

Et ceromatico fert niceteria collo,

Idem interpres inibi ſcribit, *niceteria* quoque vocari *ſyllateria*: quod monſtrum verbi eſt. Omnino autem legendum *filacteria* ſeu *ſylacteria*, quod placet, ut ſit Græcum φυλακτήρια, quod a φυλάσσειν, id eſt, *cuſtodio*, puta a *ſervata populo*. Sunt & propria, quæ ab eo deſcendant. Φερονίκη, pro quo vulgo dicimus *Veronica*. Item a δῆμος & νίκη, *Demonicus*, & inverſo vocum ordine *Nicodemus*. Item a λαὸς & νίκη, *Laonicus*, & ſimili inverſione *Nicolaus*. Germanis idem exprimit nomen *volcwinus*. Nam *volk*, populus; *winnen*, vincere. Vidimus de iis, quæ veniunt a Græco νικῶ. At a *vinco* dicta *victima* & *provincia*. De utroque agimus ſeparatim. *Victoria* quoque a *vincendo* dicitur, non quia eam *vi* adipiſcamur: quæ ſententia eſt Iſidori, lib. x. cap. II. Nec a *vinciendo*, quamvis ita Varro, lib. IV. de L. L. *Victoria*, inquit, *ab eo quod ſeparati vinciuntur*. De more hoc, diximus aliquid in *VICIA*. Hinc *Victoriatus*, nummi genus apud Romanos, de quo ſeparatim.

VINDICO geminam notionem habet, quam Diomedes adfert, lib. I. his verbis; *Hoc verbum non pro defendo veteres dicebant, ſed pro animadverto & punio, ut Salluſtius: Niſi vindicatum fuerit in noxios. Et in Catilina, vindicatum in eos, qui contra imperium pugnaverant*. *Vindico* & *vendico* origine differre volunt: nam ut *judico* Varroni, lib. IV. de L. L. eſt a *jus* & *dico*; ita *vindico* eſſe a *vim* & *dico*; ſed *vendico* eſſe a *venum*, unde & *veneo* ac *venundo*; eoque *vendicare* proprie dici de dominio, quod emptione nobis acquirimus. Ita Perottus, & alii. Ego ſemper *vindico* dicendum cenſeo: quomodo & ea vox ſcribitur in Pandectis Flor. & ſupp. antiquis. Eſtque *vindicatio* a *vi* dicta, quia & *vi* fit & adverſus *vim*: quemadmodum indicat hic locus Ciceronis II. de Invent. *Vindicatio eſt, per quam vis, & injuria, & omnino quod obfuturum eſt defendendo aut ulciſcendo propulſatur*. Sed νομικῶς hæc vox accipitur de actione, qua *vim* & injuriam propulſamus adverſus eos, qui nobis res noſtras aut jus in rebus ereptum eunt. Utrumque enim *vindicatio* dicitur, & cum rei nobis dominium aſſerimus, & cum pignori nobis obligatam eſſe contendimus, unde hypothecaria actio *vindicatio pignoris* vocatur, leg. XVI. § in vindicat. ff. de pignoribus. A *vindico* eſt *vindex*, ut a *judico judex*, ab *indico index*. *Vindex* ſpeciatim appellatus, qui, cum cuipiam eſſet injecta manus, ut ad prætorem judicemve duceretur, eum liberabat. Hæc Feſti mens, cum ſcribit: *Vindex ab eo quod vindicat, quo minus is qui prenſus eſt, ab aliquo teneatur*. Atque ita uſurpatur in legg. XII. Tabb. ASSIDVO VINDEX ASSIDVVS ESTO; PROLETARIO, CVI QVI VOLET, VINDEX ESTO. Sententia eſt, homini aſſiduo ſive locupleti ſolum locupletem fieri poſſe *vindicem* ſeu ſponſorem: at proletario ac nullius claſſis homini, quiſquis velit, hoc eſt, non locupletem tantum, utpote meliorem, ſed etiam proletarium, tanquam parem. A *vindicando* quoque dictæ *vindiciæ*; ut ab *indicando indicium*. At confirmatur hoc etymon eo, quod Livio, lib. III. *vindicare* ſit *dare vindicias ſecundum libertatem*. Quare non placet eorum ſententia, qui a *Vindicio* ſervo originem arceſſunt: qua de ſententia Livii locum inferius adferemus. Quid *vindiciæ* fuerint, docet Feſtus: *Vindiciæ*, inquit, *appellantur res eæ, de quibus controverſia eſt, aut potius dicuntur vindiciæ inter res, qui contenduut*. Priorem Feſti interpretationem ſequuntur vett. Critici in Gloſſis Philoxeno tributis. Siquidem in iis legas: *Vindigiſtæ*, (omnino *Vindiciæ* ſcribendum,) τὰ ἐν ἀμφισβητήσει πράγματα. Etiam Servius Sulpicius nomine ſingulariter formato *vindiciam* dixit, Feſto teſte, qui & addit *vindiciam* ab eo definiri *rem, de qua controverſia eſt*. Sed clariſſime quid *vindiciæ* ſunt, docet his verbis Aſconius in III. Verr. *Lis vindiciarum eſt, cum litigatur de ea re apud prætorem, cujus incertum eſt quis debeat eſſe poſſeſſor, & ideo, qui rem tenet, ſatisdat pro præde litis vindiciarum adverſario ſuo, qua illi ſatisfaciat, nihil ſe deterius in poſſeſſione facturum, de qua jurgium eſſet. Rurſus ſponſione ipſe provocatur ab adverſario certæ pecuniæ, aut æſtimationis, quam amittat, ni ſua ſit hereditas, de qua contendit. Prædes ergo dicuntur ſatisdatores locupletes pro re, de qua apud judicem lis eſt: ne interea, qui tenet, diffidens cauſſæ, poſſeſſionem deteriorem faciat, tecta diſſipet, excidat arbores, & culta deſerat*. A *vindicando* quoque dicta *vindicta*: qua de voce ita Priſcianus, in XVIII. *Vindico in utraque ſignificatione invenitur, tam pro læſo, quam contra lædentem accipiendum: unde vindicta non ſolum pœna, ſed etiam liberatio accipitur. Perſius*;

Vindicta poſtquam meus a prætore receſſi.

Unde & aſſertio tam a ſervitute in libertatem, quam a libertate in ſervitium trahi ſignificat: quod apud Livium in multis legimus locis. *Vindicta* pro *liberatione* dicebatur, quia hac ſervi *vindicarentur*, hoc eſt, aſſererentur in libertatem. Quidam tamen olim putarunt id nomen accepiſſe a *Vindice* ſervo, qui cum pateſeciſſet nobilium adoleſcentum (quos inter Bruti liberi) de reducendo Tarquinio conjurationem, libertate & civitate donatus eſt. Livius, lib. II. *Secundum pœnam nocentium, ut in utramque partem arcendis ſceleribus exemplum nobile eſſet, præmium indici, pecunia ex ærario, libertas & civitas data. Ille primum dicitur vindicta liberatus, quidam vindictæ quoque nomen tractum ab illo putant; Vindicio ipſi nomen fuiſſe; poſt illum obſervatum, ut qui ita liberati eſſent, in civitatem accepti viderentur*. Quo loco pro *Vindicio* legendum *Vindici*, ut ex Plutarcho & Dionyſio conſtat. Sed quod ad etymon, non a *vindice* eſt *vindicta*, ſed a *vindicando*. Quippe, Boëtio teſte, erat ea *virgula quædam, quam lictor manumittendi ſervi capiti imponens, eundem ſervum in libertatem vindicabat*, dicens quædam verba ſolemnia. Verba ea, ut ex Conſtantino Harmenopulo conſtat, hæc erant: *Profitemur hunc præſentem hominem eſſe liberum & civem Romanum*. Græca Harmenopuli verba ſunt: Φαμὲν τὸν παρόντα ἄνθρωπον εἶναι ἐλεύθερον καὶ πολίτην Ῥωμαῖον. *Vindictæ* voce ſic uſus Perſius loco, quem Priſcianus adduxit e ſat. V.

Vindicta poſtquam meus a prætore receſſi.

Et poſt:

An dominum ignoras, niſi quem vindicta relaxat.

Feſtuca ab eodem vocatur eapſe ſatyra, cum ait;

Non in feſtuca lictor quam jactat ineptus.

Ac ſimiliter uſus Plautus, Mil. act. IV. ſc. I.

Quid? ea ingenua an feſtuca facta, ſerva an libera eſt?

Indeque *exfeſtucare* pro *abdicare*, *honoreve alteri abrogare*, in legg. Alemannorum & Saxonum eorumque temporum hiſtoriis. Plura de *vindicta* vide apud Alexandrum ab Alexandro, lib. IV. cap. IX. Gulielmum Fornerium, lib. I. Select. cap. V. & Jacobum Rævardum, lib. IV. Varior. cap. X.

VINVM a *vi*, ut quidem ſcribit Varro, IV. de L. L. Sic autem dicerer, quia *vim inſerat menti*. Unde Plinianum illud, *Sapientiam vino obumbrari*. Aliis placet *vinum* dici quaſi *vitinum* a *viti*. Erythræus, in Indice Virgiliano, voce *Image*: ubi & magnam adfert vocabulorum turbam, quæ ſimilem ſunt paſſa συγκοπήν. Quamquam autem in nonnullis eum ratio fugit, quemadmodum ſuis locis oſtendimus: tamen, quia plura ſunt, quæ recte annotavit, locum integrum apponere, pretium operæ duxi. *Imago*, inquit, *quaſi imitago, facta literarum ſubtractione dicitur. Sic peſſum unde peſſundare dicimus, contractum eſt a pedeſſum, major a magnior, maſſimus, & inde maximus, a magniſſimus, taberna a tabulerna, tablinum a tabulinum, venter a vehenter, lautus a lavatus, pabulum a paſcibulum, panis a paſcenis, paſta a paniſta, vinum a vitinum, flumen a fluimen, tegmen a tegimen, ſemen a ſerimen, diſcrimen a diſcernimen, proſa a promiſſa, fœnum a fovennm, fetus a fovetus, poſtes a poſites, tela a texula, cliens a coliens, prages a ſtrateges, ſtragulum*

lum a ſtratagulum, *ſtramen a ſtratumen*, *ferculum a ferriculum*, *nuper a noviper*, *ſeculum a ſequeculum*, *cauſſa & cauſa a cavisa*, *momentum a movimentum*, *& ejuſmodi non pauca*. *Nec vero dictiones literarum tantum ſubductione*, *ſed & mutatione contrahuntur*. *Nam*, *quæſo*, *quid nunc eſt vultus* (*ut pauca attingam*,) *niſi quod olim fuit volumtus? quid coxa*, *niſi coſſa? quid ferculum niſi fericulum* (nulla hic mutatio)? *quid fortuna niſi ferentuna? quid denique terra pulla*, *niſi pulvrila? hoc eſt*, *putrida*, *reſolubilis*, *quæque ſæpius aratro verſa in pulverem abiit*, *qualis eſt terra Campana*, *ut inquit Columella*, *quæ hautquaquam nigra eſt*, *ut quidam imperite arbitrantur*, *ſed putris & quæ arando in pulverem reſolvitur*. Hæc olim in Erythræo legebamus: quæ poſt eum exſcripſiſſe animadverti ex Joviani Pontani Actio, imprimis e fol. CXXIX. edit. Ald. Sed nec huic Pontani ac Erythræi ſententiæ ſubſcribo: verum plane cenſeo *vinum* dici ab οἶνος· οἶνος vero eſſe a Punico ac Hebræo *jain*, יין, quod & ſenſit doctiſſimus Angelus Caninius. Erit vero ea ratione ab οἶνος *vinum*, qua quibusdam placet *vis* eſſe ab ἴς, omiſſa præpoſitiva, & præmiſſo *V* more Æolum, quos Latini imitari amant. A *vinum* eſt *vinulum*, [malo ab οἰνώδης] unde *villum*; ut ab *unus*, *unulus*, *ullus*; a *benus*, *benulus*, *bellus*. *Vinulum* etiam adjective accipitur pro *venuſto blandoque*: quod nempe *vini* inſtar in ſenſus animumque hominis ſuaviter permanet. Itaque Nonius exponit *illecebroſum*. Uſus Plautus, Aſin. act. I. ſc. III.

Oratione vinula, *venuſtula*.

At cenſet Simo Boſius a Cicerone quoque uſurpari epiſt. XVI. lib. IV. ad Att. Sed Joſ. Scaliger ad oram codicis, quem habeo, manu ſua emendabat, *rem habes tinulam*, id eſt, *claram*, ut dicatur *πάνυ τρανῶς*. Imo Janus Daza in Centurionatu ſuo, ne apud Plautum quidem *vinula* legit, quam lectionem Turnebus ac Lambinus ſecuti: verum *vinnula*; quæ vox proprie ſignificat *flexuoſam inſtar vinni*, hoc eſt, *cincinni*: μεταφορικῶς autem dicitur de oratione ſuaviter inflexa qualis eſt in minuritionibus cantus, ſive in chromatica Muſica, prout Boëthius appellat. Prora & puppis Dauſanæ hujus interpretationis eſt locus hic Iſidori lib. III. Orig. cap. XIX. *Vinnolata vox eſt levis & mollis*, *atque flexibilis*. *Et vinnolata dicta a vinno*, *hoc eſt*, *cincinno molliter flexo*. Sane *vinnula* etiam in utroque Nonii Moto Feſto perſcribitur. Ad *vini* derivata redeamus. Ab eo dicta *vinacea*, nempe granula, quæ in uvarum acinis. Onomaſticon exponit *ευφυλα*. Ab eodem *vinalia*, *dies quo vinum novum Jovi libabant*, ut ait Feſtus. Item hinc *vineus*, unde *vinea*: ut natura ſua id adjectivum eſſe pareat. A *vineis* autem ruſticis caſtrenſes nomen acceperunt. Annæus Cornutus apud Caſſiodorum lib. de Orthograph. *Vineas per E quidam ſcribendas tradiderunt*, *ſi has ſignificarent*, *quas in agris videmus*: *at contra per I vinias illas*, *ſub quibus latere miles ſolet*, *quod diſcrimen ſtultiſſimum eſt*. *Nam neque aliunde vineæ caſtrenſes dictæ ſunt*, *quam quod vineis illis agreſtibus ſimiles ſint*. Hæc Cornutus. A *vinea* dictus *vinitor*, non a *vino*. At a *vino* eſt *vindemia*, nempe a *demendo vino*. Varro, lib. IV. de L. L. *Vindemia*, *quod eſt vini demia*, *vel vitis demia*. *Vindemiator*, *vel quod vinum legere dicitur*, *vel quod de vitis id demit*. Jocoſe autem ad vocis *vindemia* exemplum *virgindemia*, vel potius *virgidemia* finxit Plautus, Rudente, act. III. ſc. II. Virgarum apparatum, vel demptionem, vel decerptionem ob verbera interpretatur Nonius, qui & Varronem Agathone uſum docet.

VIOLA nonnullis ita dici placet, quia *juxta viam creſcat*. Sed Perottus quadruplicem originem ponit. Ait enim vel per ἀντίφρασιν dici, quaſi *minime violatam*, vel quia *minime violanda*, vel a *vi olendi*, quod etymon hauſit ex Iſidori lib. XVIII. cap. IX. Vel per diminutionem a Græco ἴον. His, duas alias addere eſt ex vulgatis Lexicis, in quibus legas, vel ſic dici, quod manibus, dum carpitur, *violetur*, atque adeo pedibus conculcetur, vel dici *violam* quaſi *vitulam*, propterea quod poëtæ fabulentur florem hunc in pabulum *Ius* puellæ, jam in vitulam converſæ, a terra fuiſſe effuſum, ac Græcis ſimiliter a puellæ nomine ἴον appellari. Quin & plerique volunt eundem florem hac ipſa occaſione *vaccinium* appellari; ut a *vacca* ſit *vaccinium*, quomodo a *mucco* eſt *muccinium*. Sane *vaccinia* violas eſſe ſcripſit Servius ad illud II. Ecl.

Alba liguſtra cadunt, *vaccinia nigra leguntur*.

Ac ſimiliter Gloſſ. Philox. ubi legas, ἴον λευκόν, *liguſtrum*; ἴον μέλαν, *vaccinium*; ἴον ἄγριον, *viola vaccinium*. [Ἴ'άλον, μέλαν Heſych. & ἰολάδα, ἰώδη χρώματα.] Verum falli hoſce indicat illud Ecl. X.

.... *Quid tum ſi fuſcus Amyntas?*

Et nigræ violæ ſunt & vaccinia nigra.

Ubi manifeſte diſtinguit. Idem facit Vitruvius, lib. VII. cap. XVII. *Tinctores cum volunt ſil Atticum imitari*, *violam aridam conjicientes in vas cum aqua*, *conferveſcere faciunt ad ignem*, &c. Et mox: *Eadem ratione vaccinium temperantes*, *& lac miſcentes*, *purpuram faciunt elegantem*. Quodque ad originationem, cenſet Leonartus Fuchſius *vaccinia* eſſe, quæ Galeno lib. II. de alimentorum facultatibus, cap. XIII. τὰ βάτινα τῶν μόρων appellantur, quæque Ovidio I. Met. dicuntur.

.... *In duris hærentia mora rubetis*.

Hoc ſi eſt, videri queat Latinorum *vaccinia* a Græco βάτινα, vel βατίνα. Aut quia mora illa agreſtia ſimilia ſunt baccis, a *bacca* erit *vaccinium*, *B* in *V* converſo, ut ſæpe alias. Sed omnino fallitur Fuchſius, cum *vaccinia* flores ſint, non fructus, ut argumento eſt, quod inter flores ſemper ponit Virgilius. Quare aſſentio Ruellio, Matthiolo, Dodonæo, aliiſque, qui *vaccinia* hyacinthum eſſe cenſent. Favent his Gloſſæ Philox. in quibus eſt, *vaccinium*, ἄγχουσα, ὑάκινθος. Similiterque Gloſſ. Cyr. Ὑάκινθος ἄνθος, *vaccinium*. Ut omnino veriſimile *vaccinium* eſſe ex Græco ὑακίνθιον. Nempe ut prius fuerit *vacinthium*, hinc *vacinium*. Quod vero ad germanam *violæ* originationem, qui aliquo in hiſce rebus judicio valent, facile vident ab ἴον ὑποκοριστικῶς eſſe *viola*. Spiritus tenuis mutatus in *V*, quomodo ab ἰταλὸς eſt *vitulus*; ab ἐμῶ *vomo*; a νικῶ, *vinco*, ubi & μετάθεσις: ab ἴς, *vis* ab οἶκος, *vicus*; & ſimilia. Ἴον vero unde ſit, mirus diſſenſus eſt. Juxta poëtas ei nomen dederit *Io* in vaccam converſa, quemadmodum ante retulimus. Alii ex Nicandro tradunt, ſic dici, quod Nymphæ quædam *Ioniæ*, eum florem Jovi primum donarint. Alii ſuſpicantur, eſſe ab ἰέναι, *ire*, nempe ob eam cauſam, ob quam a *via violam* dici cenſent, ut diximus: vel a *vi* τοῦ ἰᾶσθαι, *ſanando*: vel quia non creſcat ἴον, hoc eſt, *ſolum*, quod apud Euſtathium eſt. Sed iſtis, ut valde incertis, non inſiſto. Ab ἴον & ἄνθος, id eſt, *flos*, eſt ἴανθον, quod Heſychius ait eſſe ἄνθος & χρῶμά τι πορφυροειδές. Ab eo *janthinus*, id eſt, *violaceus*. Plinius, lib. XXI. cap. VI. *Violis honos proximus*: *Earum plura genera*, *purpureæ*, *luteæ*, *albæ*: *plantis omnes*, *ut olus*, *ſatæ*. *Ex iis vero*, *quæ ſponte apricis & macris locis proveniunt*, *purpureæ*, *latiore folio*, *ſtatim ab radice carnoſa exeunt*, *ſolæque Græco nomine a cæteris diſcernuntur*, *appellatæ Ia*, *ut ab his Ianthina veſtis*. Martial. l. II. ep. XXXIX.

Coccina formoſæ donas & janthina mœchæ.

Hinc idem *Violantillam*, quæ Statii Papinii amica erat, *Ianthidem*, Græco nomine, appellat lib. VI. epig. XXI lib. VII. epig. XIII. &c.

VIPERA Iſidoro, lib. XII. cap. IV. aliiſque Grammaticis dicta videtur, quod *vi pariat*. Nam, ut Plinius ſcribit, lib. X. cap. LXII. *Terreſtrium vipera ſola intra ſe parit ova unius coloris*, *& mollia ut piſces*. *Tertia die intra uterum catulos excludit*: *deinde ſingulos diebus ſingulis parit*, *viginti fere numero*. *Itaque cæteri tarditatis impatientes perrumpunt latera*, *occiſa parente*. Viperinos catulos e matris lateribus cum interitu ejus erumpere, ſcribunt quoque

que Nicander, Plutarchus, Appuleius in Magia, Horus lib. II. pluresque alii, quos auctores laudat Cœlius Rhodiginus, lib. VI. cap. XIII. Atque ab hac opinione eſt; quod parricidæ culeo cum vipera, ſimia, cane, galloque inſuti in mare vel flumen projicerentur: quo de more fuſe Chriſt. Colerus in parergis cap. III. & Melior Hamenvelro ad lib. III. Donibel. Apollonius tamen apud Philoſtratum, lib. II. cap. VII. refert viperam eſſe viſam ſerpentes, quos pepererat, lambentem quaſique expolientem. Atque addit: μὴ γὰρ δεχώμεθα τὸν εὐήθη λόγον, ὡς ἀμήτορες αἱ τῶν ἐχιδνῶν τίκτονται· ταυτὶ γὰρ οὐδ' ἡ φύσις ξυγχωρήσει, οὔτε ἡ πεῖρα. *Non ſum aſſentior imprudenti eorum ſermoni, qui viperarum ſœtum abſque matre naſci putant. Id enim neque natura admittit, neque experientia comprobat.* Eadem ſententia Maximi Tyrii. Quare rectius illi, qui *viperam* dici ajunt, quia *latere ſoleat in vepre*, hoc eſt, *vepre*. Nam *vipre* & *vipretum* crebro invenias in codd. MSStis. Et Germanis *vipera* propterea dicitur *hecknater*, quaſi *veprium natrix*. Rectius quoque qui *viperam* dici ajunt, (quaſi *viviparam*) quia ſola e ſerpentium genere (quamquam idem de ceraſtis ſcribat Brodæus lib. VI. Miſc. cap. XI.) *vivum pariat animal*. Hac de re integrum caput concinnavit Guil. Canterus, lib. VI. Var. Lect. Sed ante eum jamdudum idem obſervarat Franciſcus Maſſarius, annotationibus in lib. IX. Plinii. [ἔχις & ὄφις & ὄφις idem. ab ἔχιρ, ὄφιρ, vipera. πιφιρ.]

V I P I O Hiſpanis dicitur *minor grus*. Plinius, lib. X. cap. XLIX. *In Balearibus inſulis butea accipitrum generis in honore menſarum eſt, item vipiones, ſic enim vocant minorem gruem*. Quæ etſi Hiſpanica vox ſit, originem tamen habet Græcam, a Latinis inductam. Nam *vipio* ex πιπίων, vel *pipio*. Sic columborum pulli *pipiones* dicuntur Lampridio in Alexandri vita.

V I R a *vi*, non quod *vi agat feminam*: ſed quod *major in eo vis eſt, quam feminis*: unde & a *viro virtus* nomen accepit. Utramque nominis cauſſam ponit Iſidorus, lib. XI. cap. II. Non inſuavis autem conſideratio eſt, quomodo *vir* ſit a *vi*: *vis* a Græco ἴς, quod idem notat: hoc an Hebræo איש, id eſt, *vir*. Ita Latini *virum* a *vi*, Græci contra *vim* a *viro* dixerunt. Quemadmodum autem Hebræis ab איש, quod *virum* notat, *feminam* vocant אשה, ita Latinis eadem a *viro* dicta *vira*: unde *viræ Querquetulanæ*. Eſtque a *viro virago*, ex hoc autem κατὰ συγκοπὴν factum *virgo*. [a Germ. *wer*, cujus fem. *wero*. & contr. *vra*, vel *vrow*, unde *virgo*.] Feſti hæc auctoritate comprobemus: *Querquetulanæ viræ putantur ſignificari nymphæ præſidentes querqueto vireſcenti: quod genus ſylvæ indicant fuiſſe intra portam, quæ ab eo dicta ſit Querquetulana. Sed feminas antiqui quas nunc dicimus, viras appellabant. unde adhuc permanent virgines & viragines*. Itaque optime doctiſſimus ſocer meus Fr. Junius, in ſua bibliorum tralatione, ſic vertit locum Geneſ. II. *Hæc vocabitur vira, eo quod hæc ex viro deſumta eſt*. Quo de loco ſic B. Hieronymus, quæſtionibus in Geneſin: *Hæc vocabitur mulier, quoniam ex viro ſumta eſt. Non videtur in Græco & in Latino ſonare, cur mulier appelletur, quia ex viro ſumta ſit: ſed etymologia in Hebræo ſermone ſervatur. Vir quippe vocatur איש, & mulier אשה. Recte igitur ab איש appellata mulier אשה. Unde & Symmachus pulchre etymologiam etiam in Græco voluit cuſtodire, dicens: αὕτη κληθήσεται ἀνδρίς, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλήφθη αὕτη· quod nos Latine poſſumus dicere; hæc vocabitur virago, quia ex viro ſumpta eſt*. Hæc Hieronymus. Sed *virago* minus appoſitum videtur, quia non ἁπλῶς *feminam* notat, ſed eam *quæ animo aut robore virum refert*: quæ Græcis ἀῤῥενωπὸς καὶ ἀντιάνειρα dicitur. Nempe, ut agreſtis cunila *cunilago* vocatur, quia ſimilis *cunilæ*: ſic *virago*, ſimilis *viri*. Eoque errat Papias, qui compoſitum putabat; ac ſic dici, quia *virum agat*. Cui etymo & modulus ſyllabæ refragatur.

A *viro* eſt *virilis*, unde *veretrum* Plinius vocat *virilia*, quomodo idem mulierum naturam *muliebria* appellat. Sed *virilia* etiam ἁπλῶς *virum* dixit Catullus de Aty:

Itaque ut relicta ſenſit ſibi membra ſine viro.

Neque aliter accipit Plautus Aſin. act. I. ſc. III.

Quin ſi tu voles, domi ſervi qui ſunt, caſtrabo viros.

Ac Arnobius quoque ita locutus aliquoties. A *viro* quoque mulier *viri* appetens dicitur *viroſa*. Afranius Divortio:

Vigilans ac ſolers, ſicca, ſana, ſobria,
Viroſa non ſum, & ſi ſim, non deſunt mihi,
Qui ultro dent, ætas integra eſt, formæ ſatis.

Appuleium quoque, lib. IX. Met. *viroſa* hac ſignificatione dixiſſe, putat Colvius: ubi in vulgatis eſt *virioſa*. At *viroſa* prima producta eſt a *virus*: quomodo Maro dixit, I. G.

. . . . Viroſaque Pontus
Caſtorea.

Nec *viri potens* ſemper eſt a *viro*, ſed interdum a *viribus* id nomen factum. Priori modo *viri potens* dicitur virgo

Jam matura viro, jam plenis nubilis annis.

Atque ita uſus Labeo, l. LXV. D. de don. inter vir. & uxor. *Quod vir ei, quæ nondum viripotens fuerit, donaverit, ratum futurum exiſtimo*. Et Papinianus, l. CI. D. de condic. & demonſt. *Cum ea priuſquam viripotens fieret, vita deceſſerit*. At a *viribus* id nomen eſt, cum Plautus, act. II. ſc. III. ait:

Jovi opulento, inclyto, Ope gnato, ſupremo, valido, viripotenti.

A *vir* & *bis* conflatum eſt *Virbius*, quomodo dictus eſt *Hippolytus*, eo quod ab Æſculapio vitæ fuit reſtitutus. Hanc quoque originationem commemorant Gloſſæ veteres in Perſ. Sat. VI. & Adamantius Martyrius apud Caſſiodorum de Orthographia: qui tamen & alias etymologias adfert. Nam cum dixiſſet, dici *Virbium, quoniam virum bis factum eſſe memorant*; addit hæc verba: *Quidam virum bonum, alii vero Virbium, tanquam ſit ἥρως ἀναβεβιωκὼς, alii deum eſſe, qui viribus præſit, interpretantur*. Vide Ovid XV. Met. fab. XLV. ubi hæc inter alia:

. . . . Quique fuiſti
Hippolytus, dixit, nunc idem Virbius eſto.

Sunt hujus originis *duumviri*, *treviri*, ſeu *treſviri*, item *triumviri*: qui multiplices: ut capitales, monetales, nocturni. Sed de his omnibus illi, qui de magiſtratibus Romanis ſcripſere.

[V I R & V I R A non, ut vulgo putant, a V I s aut a V I R E dicuntur, verum ab Hebr. גביר *Gevir* & גבירה *gevirah* per aphæreſim. Ac valde placet, quod ſicuti ambæ voces Hebraicæ modo ad ſexum referuntur, modo *dominum*, *dominamque* notione mariti designant (Imo etiam hæc duo apud Latinos ſunt ſæpe conjugalia nomina) ita etiam V I R & V I R A nata ſunt accipi in utrumque partem. Vide etiam ſupra in M A R I T U S, quod a Chald. מר *Mar* deductum, modo pro marito modo pro domino accipitur. M A Z O C H I U S.

V I R G A pleriſque ſic dici videtur a *vi ſua in ligando, verberandoque*: quod apud Iſidorum, Perottum, alios legas. Sed rectius iiſdem deducitur a *virendo*, ut Græcis θαλλὸς, *ramus*, a θάλλω, *vireo*. Dicta autem quaſi *viriga*, ſimili συγκοπῇ ac *virgo* factum ex *virigo*, ſi eſt a *vireo*: vel ex *virago*, ſi eſt a *vira*. A *virga* ſunt *virgator* & *virgatus*. Cave enim hæc verbalia credas, cum *virgare* Latinum non ſit. Similia ſunt *columnatus*, *tunicatus*, *paludatus*, &c. *Virgator* autem dicitur, *qui virgis cædit*. Uſus Plautus, Aſin. *Virgatus* eſt *virgis cæſus*, quomodo Val. Flaccus lib. II. ait:

. . . . Noſtroſque toros virgata tenebit,
Et plauſtro direpta nurus.

Alias *virgatus* eſt *virgarum in modum diſtinctus, ac quibuſdam variegatus lineis*, quas Græci ῥαβδους vocant: ut ex Polluce diſcimus. Sic dixit Silius lib. V.

Corpore

Corpore virgate tigris . . . .

Et Seneca Hippolyto : *Tigres virgatæ* . Parrhaſius ad Claudianum μονομονακῷ ὁμοιοτήματι tribuit Maroni . Sed hujus eſt :

Virgatis lucent ſagulis . . . .

A *virga* eſt *virgula* ; unde *virgultum* , βλάστημα , ut exponunt Gloſſ. Philox. & Cyr. φρύγανον , ut Onomaſticon interpretatur . Dicitur quaſi *virguletum* , ſimili ſyncope ac a *carice* & *ſalice* dicimus *carectum* & *ſalictum* . Falſus Varro , cum l. iv. de L. L. ſcribit : *Virgultum dicitur a viridi , idque a vi quadam humoris , quæ ſi exaruit , moritur* . At Papias omnino inepte , qui compoſitum putat . *Virgultum* , inquit , *quod ex virga tollitur : Nam ramus dicitur , qui de ipſo robore exit : virga vero , quæ de ramis* . Ejuſdem originis eſt *virgarius* , qui virgas fert. Gloſſ. Cyr. *Virgarius lictor* , ῥαβδοῦχος . Item *primivirgius* , qui *primus* eſt *virga* . Eſt enim primus ſive ſummus lictor . Gloſſæ vett. Πρωτοραβδοῦχος , *Primivirgius* .

VIRGILIÆ dictæ , quod *virgulæ more porriguntur* . Sane Græcis itidem a figura βότρυς quoque appellantur . Feſto tamen , imo & Iſidoro , lib. III. cap. LXX. magis placet , ita dici a *vere* , quod *extremo vere oriantur* : ita ut earum ortu ver deſinat, æſtas incipiat . Eædem ſunt , quæ *Plejades* , quæ ita dictæ ἀπὸ τοῦ πλεῖν , quia *exortu ſuo indicant tempus navigationi idoneum* . Idem apud Arati Scholiaſtem legas : ſed addit tria alia , ut dicantur , quia *utiles ad* πολλὰ , vel quia πλησίον ἀλλήλων , quia *prope ſe invicem poſitæ* , vel a πολεῖν , *quod vertantur in orbem* . Apollonii interpres ita dictas ait a *matre Plejone* , quæ Atlantis uxor , Oceani filia fuit : (quod etiam apud Heſychium legas :) vel potius παρὰ τὸ πλεῖσθαι, ὅ ἐστιν ἱστουργεῖν· σημαντικαὶ γὰρ καὶ χειμῶνος καὶ θέρους . At alii ex eo nomen arceſſunt , quia ſint πλείονες , hoc eſt , *plures* . Hinc Cæſar Germanicus in Aratea . *Plejades a pluralitate Græci vocant* . Et B. Gregorius in Job. lib. XXIX. cap. XXVII. *Plejades ſtellæ* ἀπὸ τοῦ πλεῖον , *hoc eſt , a pluralitate vocatæ ſunt , ita vicinæ ſibi , & diviſæ ſunt conditæ , ut & ſimul ſint , & tamen conjungi nequaquam poſſint* . Maro *Plejadas* vocat *Pliadas* . Ita enim in antiquis codd. legi III. Æn. teſtatur Pierius :

Arcturum , Pliadaſque Hyadas , geminoſque Triones.

Nempe altera vocalis e diphthongo ει extrita; quod Græcis frequens . At in vulgatis eſt *pluviaſque* . [Ἐργυλίας , quia tunc tempus ἄρχεσθαι ἀμήτου ut habet Heſiodus . vel a ῥέω , ῥεῖν . ῥέω , unde ῥέω *fons* , & ῥέγμα ταλαγμός & *rigo* Latinum . *Rigilia* itaque *hyades* .]

VIRGO [*vero*] a *viridi ætate* dicta videtur Servio Ecl. VI. Atque hanc is cauſſam eſſe autumat , cur Maro *virginem* appellat *Paſiphaën* , quæ jam mater erat Phædræ , Ariadnes & Androgei . Angelus Caninius , in Helleniſmi Alphabeto arceſſit a Pœnis Hebræiſque . Sed ſimpliciſſime deduci arbitror a *viro* , unde *virago* , & per ſyncopen *virgo* . Eadem Fuiti ſententia eſt , cujus verba adduximus in *Vir*. Propria autem dicitur hæc vox de iis , *quæ non cognovere virum* , quales a Plauto Pœn. *puræ* vocantur , act. I. ſc. II. Maro autem uſus καταχρηστικῶς , ut in Oratoriis diximus . Quin Eccleſiaſtici ſcriptores etiam *viris* tribuunt *Venerem non expertis* : quemadmodum eopſe libro dictum nobis : nunc duo tantum loca ponam tunc intacta nobis . Tertullianus , lib. de velandis virginibus , cap. v. de Eva ait : *Ex viro ſumta eſt , & ipſo adhuc virgine* . Petrus Chryſologus , ſerm. CXLVIII *Inducta virgo inducit virginem mox maritum* . A *virgine virginal* dicitur genitale , ſive id , qua mulier eſt . Prudentius : *Intactum ab omni crimine virginal* . Utitur quoque Solinus , cap. IV. Appuleius in Apolog. Auguſt. lib. XXII. de Civitate Dei , cap. VIII. Agnoſcunt & Gloſſæ Iſidori . Similiter a *ſemina* eſt *ſeminal* , quod idem notat . Uſus Appul. II. Met. & in Apol. Utrumque autem & *virginal* & *ſeminal* κατ' ἀποκοπὴν , factum ex *virginale* & *ſeminale* : qua nempe ratione *capital* , *Minerval* , aliaque id genus fiunt ex adjectivis in *IS* & *E* exeuntibus . Imo etiam ſubſtantiva ſimilem patiuntur apocopen . Nam a *ſale* eſt *ſal* , & forte a *ſtrigilis* , *ſtrigil* , &c. *Virginenſis dea* , quæ habita ſit a ſtultis nationibus , docet Auguſtinus , lib VI. de Civit. Dei cap IX. *Si adeſt Virginenſis Dea , ut virgini zona ſolvatur : ſi adeſt Deus Subigus , ut viro ſubigatur ; ſi adeſt Prema , ut ſubacta ne ſe commoveat : Dea Pertunda ibi quid facit ?*

VIRIÆ , & ὑποκοριστικῶς *viriolæ* , *brachialia* , ut exponunt Gloſſæ Iſidori . Gloſſ. Philox. *Viriola* , κλανία , ψέλια , περιχείριον . Gloſſ. Cyr. ψέλιον , *viriola* , *armilla* . Habes vocem eam , l. XIV. ff. de contr. empt. & l. ult. ff. de auro mundo . Corrigendus Iſidori locus , lib. XIX. cap. XXXI. *Armillæ proprie virorum ſunt collatæ victoriæ cauſa militibus ob armorum virtutem . Unde & quondam vulgo viriliæ dicebantur* . Legendum enim puto *viriolæ* . Sane *viriolæ* armillæ virorum , indeque & nomen , non a *virore* : etſi quidam putarint eo notari *virides gemmas* , quales auro potiſſimum includebant . Unde Martialis , lib. IX. epig. LX.

Et virides picto gemmas numeravit in auro .

Unde & alibi *virentis auri* dixit de auro , cui gemmæ virides inſertæ . Sed nihil hæc ad *virias* & *viriolas* : quæ , ut Gloſſæ exponunt , erant ψέλια ſeu ψάλια , atque ex ebore ſæpius erant . Unde Strabo , lib. IV. ἐλεφάντινα ψάλια , *eburneas viriolas* vocat . Apud Heſychium eſt , ψάλια , κρίκοι , δακτύλιοι· κρίκους vocat Eratoſthenes apud Plutarchum in fine vitæ Demoſthenis ; ubi ait eum ἐν κρίκῳ κοίλῳ τὸ φάρμακον φυλάττειν· τὸν δὲ κρίκον εἶναι τοῦτον αὐτῷ φόρημα περιβραχιόνιον . De *viriolis* , ſi voles , vide & Alciatum Παρέργ. Jur. lib. IV. cap. XVIII. & Turnebum , lib. XIV. cap. III.

VIRIDIS putat Jul Scaliger exercit. cccxv. ſic dici a *vegeto aſpectu* , componitque eam vocem ex *viror* & εἶδος , In quo plane fallitur . Nam *viridis* non compoſitum eſt , ſed derivatum a *vireo* . *Dis* vocis productio eſt , ut *DUS* in *calidus a caleo* , *LIS* in *facilis* a *facio* . *Vireo* autem dicitur a *vi* ſeu *vigore* . [a *vere* forſan .] Nam virent plantæ , quæ necdum aruerunt , ſed in ſuo ſunt vigore . Niſi cum Becmano malis *viridis* deducere ab Hebræo פרח , id eſt *viror* : vel cum Martinio a פרה , aut Chaldæo פרא , *fructus ferre* , quia virentia fere eo tendunt , ut fructum producant . A *viridis* dicta *viridaria* , quæ & ἁπλῶς *viridia* . Sic autem *prata arboretaque* ob *virorem* appellantur . Vitruvius , lib. VI. cap. VI. *Uti viridia per ſpatia feneſtrarum proſpiciantur* . Seneca , epiſt. LXXXVI. *Ciſternam ædificiis ac viridibus ſubditam , quæ ſufficere in uſum vel exercitus poſſet* . Aliquoties quoque ſic utitur Plinius , lib. V. epiſt. VI. ad Apollinarem . Ad eandem ſignificationem pertinet locus Macrobii , l. I. Sat. cap. IV. ubi docet , *viridia* , cum ἐπίθετον eſt , velut cum dicimus *viridia prata* , facere genitivum *viridium* : at quando ἀντὶ ὀνόματος ſumitur , ut cum *ipſam loci viriditatem* ſignificare volumus , facere *viridiorum* : uti cum dicimus , *formoſa facies viridiorum* .

†VIRIDIS fit a VIREO , ſicuti *Madidus* a *Madeo* & alia ſexcenta . Ipſum autem *Vireo* originem Orientalem habet , non quam Becmanus aut quam Martinius docuerunt (quas vide in Voſſio) ſed fit a verbo ירק *jarak* notionis ejuſdem : In quo initiale *Jod* cum V conſono permutari ex ingenio quieſcentium *Pe Jod* , vel pueri norunt . Deinde *Quof* , littera per ſe liquida evaneſcente , ortum eſt VIREO . MAZOCHIUS .

VIRTUS a *viro* , quaſi *viritus* , κατὰ συγκοπὴν , quomodo a *volo* eſt *volitus* , atque inde *voltus* , pro quo nunc dicimus *vultus* . Varro , IV. de L. L. *Virtus ut viri vis a virilitate* . Ubi cum Joſepho Scaligero legere malim : *Virtus ut viritus a virilitate*. [ἀνδρεία , *virtus* . Doſitheus inter deorum nomina .] Eſt autem id nomen a *viro* factum , non quia nulla ſint ſequioris ſexus virtutes , ſed quia proprie

prie hac voce ſignetur *animi fortitudo*, quæ viri propria eſt. Gloſſæ Philoxeni: *Virtus*, ἀρετὴ ἀνδρία. ἰσχὺς, δύναμις. Itaque a *probitate* plurimum differt, unde Ovidius *probitatem* in uxore agnoſcit, ac requirit *virtutem*, quia non auderet pro marito apud Auguſtum aut Liviam intercedere. Ita enim ſcribit lib. III. de Ponto, el. I.

Nota tua eſt probitas, teſtataque tempus in omne,
Sit virtus etiam non probitate minor.

Id autem *virtutis* nomine a poëta intelligi, quod dicebamus, docent verſus pluſculi qui ſequuntur. Sæpe etiam accipitur de *fortitudine militari*. Attius:

Melius eſt virtute jus: nam ſæpe virtutem mali
Naneiſcuntur: jus atque æquum ſe a malis ſpernit procul.

Locuti ſimiliter Cicero, Salluſtius, alii, apud quos legimus, *virtute belli*, *virtute armorum*, &c. Neque neſcivit hoc loquendi genus Sulpitia in ſatira, cum ait,

. . . . *Duo ſunt quibus extulit ingens*
Roma caput, virtus belli, & ſapientia pacis.

Græcis eopſe modo ἀρετὴ proprie *fortitudinem* ſignificat, quod & ἐτυμολογία indicat, cum ſit ab Ἄρης, hoc eſt, *Mars*. Sane videntur veteres ſolam *fortitudinem* admirati, aut ſaltem eam rebus omnibus antepoſuiſſe. Hæc eo quoque confirmari arbitror, quod ex Grammaticorum ſententia ἀγαθὸν dicant Græci pro ἀγαστὸν, quaſi *rebus geſtis admirabilem*, ab ἀγάζω, hoc eſt, θαυμάζω, & contra κακὸν dixerint quaſi *timidum & imbellem*, a χάζεσθαι, hoc eſt, *cedendo*: quod item ἀρείων proprie ſit *fortior*; & ἄριστος, *fortiſſimus*, ac *maxime Martialis*, ab Ἄρης, βελτίων item a βάλλω, hoc eſt, *jacio*, quia robore in jaciendo præſtat; κρατίων item, ea quo κρείσσων, & κράτιστος, a κράτος, hoc eſt, *robur*: ac par ratio in aliis quibusdam.

VIRUS, ac *vires*, ejuſdem ſunt originis, nempe a *vi*. Etſi autem pro *fœtore* aut *noxia vi* ſumitur plurimum, generatim tamen deſignat *rei cujuſque vim nativam*. Itaque Servius in illud I. Georg.

Ille malum virus ſerpentibus addidit atris:

Bene, inquit, *ad diſcretionem epitheton addidit. Nam virus & bonum, & malum eſt, ſicut venenum.* Late uſus Plinius, lib. XXXIV. cap. XIV. *Sola hæc materia* (ferri) *virus ab lapide* (magnete) *accipit, retinetque longo tempore, aliud apprehendens ferrum.* Ita legitur is locus in antiqua Parmenſi anni MCCCCLXXVI. In Dalecampiana pro *virus* eſt *vires*. Similiter uſurpat Statius in I. Silv. in Soteriis pro R. Gallico:

. . . . *Jungam ipſe manus, atque omne benigna*
Virus, odoriferis Arabum quod doctus in arvis,
Aut Amphryſiaco paſtor de gramine carpſi.

Veteres hoc nomen etiam inflectebant, ut *viri viro*. Lucretius, lib. II.

. . . . *Tetri primordia viri.*

Et eodem:

Concoctoſque ſuo contactos perdere viro.

A *virus* eſt *viroſus*, prima porrecta. Nam cum eam corripit, eſt a *Vir*. De utroque in *Vir* diximus.

VIS a nonnullis, eoſque inter Alciato, lib. VIII. Παρεργ. Juris, cap. XXVIII. a βία venire placet, ut β convertatur in *V* conſonum, quomodo a βούλω ſive βούλομαι eſt *volo*; a βαίνω, *venio*; a βόσκω, *veſcor*; a βορὸς, *vorax*; a βοῶ, *voco*; pluraque id genus; ut in *Vado* & *Vivo* diximus. Sed adſentio Terentiano Mauro, qui cap. de *ſyllabis* docet *vis* eſſe ab ἶς ἰνὸς, converſo tenui ſpiritu in *V*, quomodo ab ἐμῶ, *vomo*; ab ἔαρ, ἦρ, *ver*, &c. Nempe Æoles, quos Latini ſequuntur, vocali præmittunt ϝ, vel β. Itaque pro ἶς dicunt ϝὶς vel βὶς. unde *vis*. Ἶς proprie eſt *fibra* aut *nervus*: ſed quia robur in nervis conſiſtit, ideo etiam pro *vi* ſeu *robore* uſurpatur. Scaliger in priorem de Plantis, perperam cum altero Ariſtoteli tributum, pag. LIII. edit. Criſpin. *Antiquas Græca uſus voce mutata liquida in ſuam congenerem, auctor Feſtus, qui exilem παρὰ τὰς ἶνας. Ab iſtis officio, quibus muſculi contexuntur, & nervi, dicta fuit ἴς. Cui nos addidimus Æolicum digamma, ut VIS fieret.* A *vis* ſunt *vires*: cujus diminutivum *viricula*. Onomaſt. *Viriculæ*, ἰσχύες. Ubi perperam ἰσχύος editum. Et fortaſſe ea eo *viriculum*, teli genus. Idem Onomaſt. *Viriculum*, κέστρον. Etiam a *vis* eſt *violo*, ut a βία βιάζομαι. Item *violens*, vel *violentus*, ut ab *ops opulens* vel *opulentus*. *Violens* uſurpat Horatius, Od. III. lib. III. & epiſt. X. lib. I. De *opulens* ſuo loco diximus.

VISCUM ſeu *viſcus*, *gluten aucupum*, ab Æolico ϝισκὸς ſeu βισκὸς, pro ἰξὸς, quod idem ſignificat. Latini Æoles ſequuntur. Unde eſt, quod ii non aſperum tantum ſpiritum in *V* convertunt, quomodo ab Ἕσπερος eſt *veſper*, ſed & lenem, ut ab ἐμῶ eſt *vomo*; ab ἰταλὸς, *vitulus*; ab ὕλω, *valeo*; ab ἐσθὴς, *veſtis*: quemadmodum etiam diximus in *Ventus*. Obiter addo Druidis nihil fuiſſe *viſco*, & arbore in qua gignatur, ſi modo ſit robur, ſacratius, ut Plinius ſcribit, lib. XVI. cap. XLIV. Ajunt & Druidas ſolitos fuiſſe per ſuos adoleſcentes *viſcum* ſuum anni principio mittere, quo viſo clamarent omnes annum eſſe novum, atque hinc manaſſe, quod juvenes hodieque anni principio oſtiatim diſcurrentes, ſtipemque carmine poſcentes, appellent id *aguilaneuf*, quaſi *A gui l' an neuf*, id eſt, *ad viſcum, annus novus*. Eoque referunt verſum hunc auctoris neſcio cujus, (Ovidio tribui video a Cambdeno in Britannia, & P. Merula in Coſmographicis.)

Ad viſcum Druidæ, Druidæ cantare ſolebant.

Hanc Gallicam iſtius vocis originationem Merlino Sanctogelaſiano Engoliſmenſi, ad quem Longolii exſtant epiſtolæ, acceptam refert Elias Vinetus, notis ad Auſonii Profeſſores, carm. IV. Eandem & alii adducunt, eoſque inter Goropius Becanus, Gallicorum lib. V.

VISCUS, *viſceris*, [a *viſire* φυσᾶν, φύσκη *viſica* indidem.] σπλάγχνον, ſive *inteſtinum*: quamquam latius patet. Nam *viſcus*, *quicquid ſub cute*: ut eſt apud Servium in VI. Æn. Idem Servius in I. Æn. *Viſcera non tantum inteſtina dicimus, ſed quicquid ſub corio: ut in Latinis viſceratio dabatur, id eſt, caro. Eſt autem nominativus hoc viſcus, hujus viſceris: ut Lucretius,*

. . . . *Viſcus gigni ſanguenque creari.*

Viſcus igitur *caro ipſa*. Quomodo & Tullius in Tuſculanis ait, in μαστιγώσει Laconica ſanguinem e *viſceribus* diffluere: ubi *carnes cuti ſubjectas*, non *inteſtina* intelligi ſatis liquet. Iſidorus, lib. XI. cap. I. cenſet *viſcera* dici a *viſcum*: cujus etymi hanc cauſſam adfert, quod ſint *viſcoſa*, & *viſci* inſtar corpori agglutinentur. Melius dixeris, *viſcus* dici quaſi *veſcus*, a *veſcendo*. Nam carnibus veſcimur. Et pleraque ex inteſtinis non in cibum modo, ſed etiam in delicias. A *viſceribus* eſt *viſceratio*, ἡ κρεωδαισία. Nempe *epulum*, quod fiebat ex *viſceribus* ſive *carnibus immolatis*. Quale deſcribit Maro, lib. VIII.

Tunc lecti juvenes certatim, araque ſacerdos
Viſcera toſta ferunt taurorum . . . .

Ubi clare etymon reſpexit. Subjungit deinde,

. . . . *Onerantque caniſtris*
Dona laboratæ Cereris, Bacchumque miniſtrant:
Veſcitur Æneas ſimul, & Trojana juventus,
Perpetui tergo bovis, & luſtralibus extis.

Poſtremo verſu indicat, quid *viſcerum* nomine intelligatur. *Viſcerationis* voce uſus & Seneca epiſt. XIX. *Sine amico viſceratio, leonis ac lupi vita eſt.* Nempe olim, quoties victimam mactabant, vel convivium celebrare moris erat, vel e victima ad amicos partes mittere. A priori more eſt, quod in Gloſſis *viſceratio* exponitur εὐφρασία, hoc eſt, *lætum epulum*. Nam ut eſt in Gloſſis Cyr. εὐφραίνομαι, *lætor*. εὐφραίνω, *lætifico*, *epulor*. εὐφρασία, *epulatio*. Ab carnium vero diviſione *viſceratio*, in iiſdem Gloſſ. Græco-Latinis, exponitur, διανομὴ κρέως. Et in Gloſſis vett. Argentorati cum Calepino olim excuſis, ſimiliter legas: *Viſceratio*, κρεανομία. E-

viſcerare eſt *exenterare*. Unde vetus poëta apud Cic. II. Tuſc. Quæſt. *Eviſceratus latere pendens ſaxa ſpargens tabo, ſanie, & ſanguine atro*. Ubi tamen Turnebus mavult *viſceratus*, quod interpretatur *diſcerptus*, *dilaniatus*. Vide eum, lib. XXIII. cap. III. Sed omnino *eviſceratus* dicitur, *cui viſcera exemta*. Sic ibidem ea Sophoclis Trachiniis:

Accede, nate, adſiſte, miſerandum adſpice
Eviſceratum corpus laceratum patris.

Ubi metrum plane requirit *eviſceratum*. Eſt enim trimetrum. At Solinus voce ea aliter uſus, cui unio a concha *eviſceratus* dicitur, cum e conchæ viſceribus extractus. Ammianus lib. XXII. conchas dicit *eviſceratas* parere uniones. Sed videtur corrupto Solini codice uſus, vel ipſe depravatus.

VISULA, genus *vitis*, apud Columellam, lib. III. cap. II. *Viſula fructus*, inquit, *niſi primo quoque tempore mature legantur, ad terram decidunt; humoribus etiam, prius quam defluant, putreſcant*. Forma vocis videtur diminutiva, & hæc Columellæ deſcriptio exiguas ei tribuit vires. Quare fortaſſe contractum ex *viticula*, *T* in *S* abeunte ut ſæpe. Niſi malis derivatum eſſe a *vis*: ut *ſula* vel *ula* ſit vocis productio.

VITAM a *vi* dictam probat Varro, IV. de L.L. illo Lucilii verſu:

Vis eſt vita, vides, quæ nos facere omnia cogit:

Sive, ut eſt in aliis libris:

. . . . *Vis nos facere omnia cogit.*

Eo, ut bene monuit Stewechius, reſpicit Arnobius, cum lib. V. ait: *Tunc ſanctis & ferventia numina vim vomuiſſe Lucilii, ac regem Servium natum eſſe Romanum*. Idem etymon adducit ac eopſe Lucilii verſu firmatum it Iſidorus, lib. XI. cap. I. Sed addit ille, vel a *vigore* ſic dici. Verum neutrum probare poſſum. Nam omnino *vita* eſt a βιοτὴ, κατὰ συγκοπὴν unius vocalis. *B* in *V* abire inſolens non eſt. Sic a βοῶ eſt *voco*; a βόσκω, *veſcor*; βαδίζω, *vado*; ab ὄροβος, *ervum*, pluraque hujuſmodi. Nec magis *vivo* a *vi* dictum puto: ſed a βιῶ, itidem nempe β in *V* converſo. In medio autem inſeritur *V*, ut in *ſcævus* a σκαιὸς, in *ævum* ab αἰὼν, in *ſervus* ab antiquo ἔρος, multiſque aliis, quæ ſuis locis attulimus. A *vivendo* dictum liquet *vivarium*, quomodo nominatur locus in quo feræ paſcuntur, ſive ad quæſtum, ſive ad venationem ac voluptatem. Quemadmodum autem a *vivis feris*, *vivaria* dicta, ita & a Varrone *leporaria* vocata a *leporibus*, & a Scipione *roboraria*, quia *ſepta e robore* eſſent. Vide Gellium, lib. II. cap. XX. De *vivario*, quod Romæ pone caſtrum prætorium extra urbis mœnia inter portam Nomentanam & Tiburtinam erat, ſcripſit Onuphrius Panvinus, lib. II. de ludis Circenſ. cap. VI. & VII. A *vivo* quoque eſt *victo*, unde *victitas*, ut *dictito* a *dicto*, quod a *dico*. Veteres *victo* dixiſſe probatum it Meurſius iſthoc Plautino, Capt. act. I. II.

In occulto miſeri victant ſucco ſuo.

Ita enim ni legatur, numeros ait claudicare, quia prima ſede erit bacchius. Cæſar Scaliger tamen retinet *victitant*, quod in vulgatis, ac prima ſede anapæſtum ſtatuit, ejecto *C* altero ex ſecunda voce. A *vivo* eſt *vividus*, ut a *fluo fluidus*; a *marceo marcidus*. Hinc *vividum merum*, pro *meraco*, quod Græce ζωρὸν, hoc eſt, ἀκρατὲς. Nam ζωρὸν, Græce ſimiliter quaſi ζωηρὸν, κατὰ συγκοπήν. Martialis, lib. VII.

Hic ſcyphus eſt, in quo miſceri juſſit amicis
Largius Æacides vividiuſque merum.

Ita recte reſtituit Scaliger ex MSStis, in quibus erat *invidiuſque*. Hoc eſt quod ζωρότερον κέραιε, ſive κεράσαι, dixere Homerus Iliad. I. Ephippus apud Athenæum, lib. X. & alii. A *vivo* quoque eſt *convivo*, συμβιόω. Utuntur Plautus & Quinctilianus. Inde *convivæ*, σύνδειπνοι, συμπόται. Item *convivium*. Cicero de Senectute: *Bene enim majores accubationem epularem amicorum, quia vitæ conjunctionem haberet, convivium nominarunt, melius quam Græci, qui hoc idem tum compotationem, tum concœnationem vocant.*

VITILIGO Arnobio, & aliis, ἀλφὸς, prout exponunt Philox. Gloſſæ. Quamquam & eædem *alopeciam* interpretentur: ſed hæc aliud eſt, etſi in hoc conveniant, quod utrobique excidant pili. At in Cyrilli Gloſſis exponitur ἐλεφαντίασις. Feſtus de ea hoc modo: *Vitiligo in corpore hominis macula alba: quam Græci ἀλφὸν, vocant, a quo nos album; ſive a vitiis dicta, etiamſi non lædit; ſive a vitulo propter ejus membranæ candorem, qua naſcitur involutus*. Lucilius:

Hæc odioſa mihi vitiligo eſt, non dolet inquit.

[Non a *vitulo quatenus animal, ſed a pelle διφθέρα.*] Pro priori etymo eſt, quod in Cyrilli Gloſſis *vitiligo*: pro altero, quo in Philoxeni Gloſſis, imo & utroque MSSto Feſto Nanſii *vitiligo* ſcribatur. Prius malim. Nempe a *vitium* eſt *vitiligo*, ut a *fumus fumiligo*; ab *udus udiligo*. Sed pro his per ſyncopen *fuligo*, & *uligo* dicitur.

VITIS a *vieo*, ut gemino loco ſcribit Varro, IV. de L.L. Sed rectius Donatus in Eunuch. act. IV. IV. qui *vimen* & *vitis* eſſe ait ejuſdem originis; nempe a *viere*, quod Feſtus *alligare*, Nonius interpretatur *vincire* & *inflectere*. Sane *vitis* lenta eſt, facileque flectitur, unde & ea *centurionum* erat *inſigne*, quo milites cædebant. Plinius, lib. IV. extremo cap. I. *Quid quod inſerta caſtris ſummam rerum imperiumque continent? Centurionum in manu vitis, & opimo præmio tardos ordines ad lentas perducit aquilas, atque etiam in delictis pœnam ipſam honorat*. Epitomator Livii, lib. LVII. de Scipione Africano: *Quem militem extra ordinem deprehendit, ſi Romanus eſſet vitibus, ſi extraneus, virgis cecidit*. Juvenalis Sat. VIII.

Nodoſam poſt hæc frangebat vertice vitem,
Si lentus pigra muniret caſtra dolabra.

Silius, lib. XII.

Ennius antiqua Meſſapi ab origine regis
Miſcebat primas acies, Latiaque ſuperbum
Vitis adornabat dextra decus.

Martianus, in l. milites agrum. XIII. D. de re milit. *Irreverens miles non tantum a tribuno vel centurione, ſed etiam a principali coërcendus eſt. nam eum, qui centurioni caſtigare ſe volenti reſtiterit, veteres notaverunt. ſi vitem tenuit, militiam mutat. ſi ex induſtria fregit, vel manum centurioni intulit, capite punitur*. Vetus Juvenalis Scholiaſtes ad illud Sat. XIV.

. . . . *Aut vitem poſce libello:*

Ut, inquit, *centurio fias, da libellos. nam vitis inſigne centurionum eſt*. Græce dicitur κλῆμα aut ῥάβδος. Plutarchus in Galba: τὸ κλῆμα, ᾧ κολάζουσιν ἑκατοντάρχαι τοὺς στρατιώτας ἀφαιρούμενος. Nec aliter uſus Euſebius, lib. VII. cap. XIV. quod de Marino agit jam Chriſtiano, & mox futuro martyre. Τιμὴ τίς ἐστι παρὰ Ῥωμαίοις τὸ κλῆμα, οὗ τοὺς τυχόντας φασὶν ἑκατοντάρχους γίνεσθαι τόπου σχολάζοντος. Sic optime is locus interpungitur in edit. Rob. Stephan. At Chriſtophorſonus interpres & quidam alii male poſtrema duo verba ad ſequentem rejiciunt periodum. Nec enim omnes, qui *vitem* geſtarent, centuriones erant: ut vel ex eo patet, quod evocatis quoque hæc daretur: ut teſtatur Dio. Quare datio ejus ſolum fuit deſignatio ad centurionatum, qui dabatur, ſimul ac vacaret locus. Sic igitur vertendum: *Eſt quidam honos apud Romanos, quem vitem nominant, quem qui adepti ſunt, eos centuriones fieri ajunt, cum vacat locus*. Atque id aperte comprobant, quæ apud Euſebium ſequuntur. A *vitis* eſt *viticula*, quo κυρίως quidem notatur *exigua vitis*; accommodatum vero & *flagellis* ſeu *capreolis vitium*, & κατὰ μεταφορὰν etiam *herbarum* quaſi *capreolis*, quibus alia prehendunt & amplectuntur. A *viticula* autem alterum eſt diminutivum *viticella*. De qua ſic Iſidorus, lib. XVII. cap. IX. *Viticella herba appellata, quod, ſicut vitis, quicquid proximum fuerit, apprehendat corymbis, quos annulos appellamus.*

VITIUM, [ab αἴτιον.] quia *vitandum*, ſic dictum creditur. *Vitare* quaſi *vi evertere*. Ab eo *evitare*,

pro

Digitized by Google

pro *fugere*, *effugere*. Item *invitare*, quod interpretantur *non vitare*. Sed non quemcunque non vito, hunc invito. Verior igitur, meo judicio, interpretatio fuerit, ut *invitare* ſit *blanda vi ad ſe allicere*. Interdum autem & *invitare* & *evitare* non a *vi* aut *vita* ſunt, ſed a *vita*: Ennius:

Hac omnia vidi inflammari,
Priamo vi vitam evitari,

Hoc eſt, Priamo *vi eripi vitam*. Plautus, Caſina, act. III. ſc. VI.

. . . . *Gladium*
Ancilla Caſinam habere ait, qui me atque te invitet.

Ita MSSti vett. tanto conſenſu, ut de lectionis veritate nullus dubitem. Poſſit & *invitare*, cum de *conviviis* dicitur, a *vita* dictum videri: quaſi *ad ſe vocare convivii cauſſa*. Sane in hac ipſa *convivii* voce *vivere* ita ſumitur, ut *vita* in *invitare*, ſiquidem ea vox *conviviis* proprie convenit.

¶ VITIUM puto dictum a verbo חטא *hhata*, *peccare*; cujus verbale חטא *hhet*, *peccatum*, ſignificat. At τὸ *Chet*, maxime initiale in nominibus Latinis ab Oriente derivatis, paſſim in V conſonum tranſit. Itaque pro *hhet*, modo VAT modo VIT (nam Chaldaice & Syriace in prima itemque ſecunda ſyllaba nonnunquam I reperitur) a Latinis τὸ חטא *hhet* dicebatur: unde addita terminatione Latina factum eſt VITIUM. At Voſſianis interim noli fidere. MAZOCHIUS.

VITRICUS non a *vi* & *tricari*, ut nugantur, ſed quaſi *patricus* ſeu πατρικὸς, quia in patris locum ſuccedit, ac privignum ut pater filium amare debet. *P* abiit in *V* conſonum, quomodo a *pater* eſt *vader*. Hinc in Gloſſis Iſidori: *Vitricus*, *patricus*. Et Gloſſis Philoxeni, *Vitricus*, πατρῷος.

VITRUM, [αἴτορον, ὕαλος Heſych.] quia perſpicuum, a *videndo* nomen accepit; ut bene ſcribit Iſidorus, lib. XVI. cap. XV. Nec ἀναλογία repugnat, aut ulla hic opus ſyncope. Ultima enim ſyllaba ſupini prioris ſolet mutari in *trum*. Ergo ut ab *aratum*, *aratrum*, a *rutum rutrum*, ita a *viſum viſtrum*. *Vitreum* pro gemma *vitrea*, ſive falſo lapide. Ut illo Tertulliani: *Tanti vitreum, quanti margaritum*. A *vitrum* poſteriores dixere *vitriolum*, quia inſtar *vitrioli* pellucet. *Vitrum* etiam herbæ genus eſt: cui ex eo nomen, quia tingit colore *vitri*, hoc eſt, *hyalino* ſeu *viridi*. Græci hanc herbam vocant ἰσάτις, teſte Vitruvio, lib. VII. cap. XIV. *Vitri* vox hac ſignificatione crebro eſt corrupta, dum nunc *ultro* pro ea, nunc aliud ſubſtituunt: ut docet Turnebus, lib. VI. cap. XVII. Ab ea herba alia dicta eſt *vitrago*, quæ Græcis ἰξίνη ut teſtatur Oribaſius, libro de virtut. ſimpl. Ut cunila agreſtis *cunilago*, quia ſimilis *cunilæ*, ſic *vitrago*, quia ſimilis herbæ, *vitri*, vel ſimilis virtutis, aut, ut alii malint, quia abſtergendis vaſis *vitreis* idonea. Pro qua ſententia eſt, quod aliter *urceolarem* dixerint ab *urceolis* ſeu *urceis* purgandis.

VITTA a *vinciendo*, ut *diadema* a διαδέω, quia *vitta* crines vincirent ſacerdotes, ut reges diademate. Servius in Æn. III. *Ut plenum oſtenderet officium ſacerdotis, fecit ſolvi vittas, quæ fuerant nexæ*. Sed magis ἀναλόγως fit ab Æolico βίττος, pro μίττος. Heſychius: Μίττος, τάξις, σειρὰ, τόνος. Μίττος igitur *vitta*, mutato genere cum terminatione, ut Græci ὁ χάρτης, Latini *hæc charta*. Μίττος ab antiquo μίω, de quo dictum in *Vio*, quod itidem ab Æolico βίω pro μίω, hoc eſt, μειόω.

VITULUS nomen eſt ætatis: ut docet hic locus Varronis, lib. II. de R. R. cap. V. *Primum in bubulo genere ætatis gradus dicuntur quatuor. Prima vitulorum: ſecunda juvencorum: tertia boum novellorum: quarta veterum. Diſcernuntur in prima, vitulus & vitula: in ſecunda, juvencus & juvenca: in tertia, & quarta, taurus & vacca*. Non ſemper tamen diſcrimen id obſervatur: ut argumento eſt, quod etiam *vitula* juvenci nomen quandoque maneat poſt partum, Maro, Ecl. III.

. . . . *Ego hanc vitulam (ne forte recuſes,*
Bis venit ad mulctram, binos alit ubere fœtus)
Depono,

Ad quem locum monet Servius, *vitulus* dici a *viridiori ætate*, ut & *virga*. Quæ verba more ſuo exſcripſit Iſidorus, lib. XII. cap. I. Sed potius eſt *vitulus* vel a ἰταλός, vel ab ἰταλὸς, quorum utrumque *vitulum* notat. [ἴταλος, νέος, ἀπαλός. Heſych. & in ἴταλος.] Poſterius etymon ſequuntur veteres, qui & inde deducunt *Italiæ* nomen ob *vitulorum copiam*. Varro, IV. de L. L. *Vitulus quod Græce antiquitus ἴταλος, aut quod plerique vegeti, vegitulus*. Idem, lib. I. de R. R. cap. I. *Denique Italia a vitulis, ut ſcribit Piſo*. Et cap. V. *Bos in pecuaria, maxima debet eſſe auctoritate: præſertim in Italia, quæ a bubus nomen habere ſit exiſtimata. Græcia enim antiqua, (ut ſcribit Timæus,) tauros vocabant ἰταλούς a quorum multitudine & pulchritudine, & fœtu vitulorum Italiam dixerunt*. Columella in præfat. lib. VI. *Nec dubium, quin (ut ait Varro) cæteras pecudes bos honore ſuperare debeat, præſertim autem in Italia, quæ ab hoc nuncupationem traxiſſe creditur, quod olim Græci tauros ἰταλὺς vocarent*. Similiter Gellius, lib. XI. cap. I. Juvat & Heſychius, cui ἰταλὸς, ταῦρος. Porro *vituli* vocem etiam transferri ad *equorum*, *elephantorum*, aliorumque *quadrupedum*; imo etiam *balænarum* fœtus, ex Marone, Plinio, atque aliis cognoſcere eſt. A *vitulus* eſt diminutivum *vitellus*, ut *agnellus* ab *agna*, *hædillus* ab *hædus*. Conjungit Plautus, Aſin. act. III. ſc. III.

Agnellum, hædillum me tuum dic eſſe, vel vitellum.

Sed cum ponitur pro *luteo in ovo*, a *vita* potius dici cenſet Perottus, quia *ex eo vivat pullus*. Sane & Ariſtoteles putavit ex albumine ovi generari pullum: ſed paſci *vitello*. Ac movit eum quod vidiſſet formato jam pullo exſtare *vitelli* partem. Sed Hippocrates contra ex *vitello* naſci, albumine autem paſci arbitrabatur. Unde & *vitellus* Chryſippo σιτηρὸς vocatur. A *vitulus* ex Feſti ſententia eſt *vitulari*. Sic enim ſcribit: *Vitulans, lætans gaudio, ut prato vitulus*. *Ennius*:

Habet is coronam vitulans victoria.

Confirmat hanc ſententiam, quod Græci ſimiliter a μόσχος dicunt μοσχιᾶν. Sed obſtare videtur modus primæ ſyllabæ. Nam manifeſte producit Ennius verſu adducto. Ac ſimiliter Nævius apud Nonium:

Ut in venatu vitulantes ex ſuis
Locis nos mittant pœnis decoratos feris.

Quamquam Scaliger hic legit: *vitulantes ex aviis*. Sed fallitur. Sane aut dicendum utrumque locum eſſe corruptum, aut verior eſt Nonii ſententia, ſic ſcribentis: *Vitulantes veteres gaudentes dixerunt, dictum a bonæ vitæ commodo; ſicuti, qui nunc eſt in ſumma lætitia, vivere eum dicimus*. Ita a *vita* erit ὑποκοριστικὸν *vitula*, inde *vitulari* pro *lubentiis diffluere*. Ab hac quoque cauſſa erit, quod Dea hilaritatis præſes *Vitula* eſt appellata. Illuſtris autem de *vitulandi* & *vitulæ* vocibus locus eſt apud Macrobium, lib. III. Sat. cap. II. quem eo apponemus, quod contineat, quæ alibi legere non ſit: *Primo*, inquit, *pontificii juris libro apud Pictorem verbum hoc poſitum eſt vitulari. De cujus verbi ſignificatu Titius ita retulit. Vitulari eſt voce lætari. Varro etiam in libro quinto decimo rerum divinarum ita refert; quod pontifex in ſacris quibuſdam vitulari ſoleat, quod Græci παιανίζειν vocant. Has tot interpretationis ambages quam paucis verbis docta eloquentia Maronis expreſſit,*

. . . . *Lætumque choro pæana canentes:*

nam ſi vitulari eſt voce lætari, quod eſt παιανίζειν, nonne in cantu læti παιᾶνος enarratio verbi perfecta ſervata eſt? &, ut huic vocabulo diutius immoremur, Hyllus lib. quem de Diis compoſuit, ait Vitulam vocari deam, quæ lætitiæ præeſt. Piſo ait vitulam victoriam nominari, cujus rei hoc argumentum profert; quod poſtridie Nonas Julias re bene geſta, cum pridie populus a Tuſcis in fugam verſus ſit, unde Populifugia vocantur, poſt victoriam certis ſacrificiis fiat

Digitized by Google

uitulatio, quidam nomen ejus animadverſum putant, quod potens ſit vitæ toleranda. Hactenus Macrobius.

†VIVO (ut & Graecum βιόω) ſit a חיה *cheja*, quud eſt *vivere*. Ac primum ſaepiſſime obſervavimus Hebraicas dictiones a *Chet* incipientes, ubi in Latinum transfunduntur, litteram *Chet* in V conſonum trasmutare. Deinde hoc verbum ſaepe apud Chaldaeos, Syroſque, interdum & apud Hebraeos, *Vau* in medio aſſumit, ſive loco τῦ *Jod* (ut in Evae nomine, quae Hebraice eſt חוה *Chavu*) ſive retento *Jod*, *Vau* ſuperinducitur; ut חויה *cheva* (ſeu τῦ *Jod* habita ratione, ut *chiva*, ac poſtea *Chet* in V mutato, *vivu*) *Chiva*, inquam, ſeu *Viva*, quae eſt Chaldaeis *beſtia*, ita dicta, quaſi *Vivens*. Nec Syri multo ſecus. Hinc verbum VIVO factum, & quae ab hoc verbo derivantur. Aut VIVO eſt ea conjugatione *Piel*, *Cheth* de more in V conſonum permutato. Atque ex his facile Graeci per Italienſes Aeolas hauſerunt τὸ Βίος, unde Βιόω, quae remotiora ſunt, ac ſiquid ad *Vivo* accedunt, id Hebraicae linguae debent. MAZOCHIUS.

VIX a *via* dictum eſſe cenſet Jovianus Pontanus in Actio, ſol. CXXXIII. edit. Ald. Nam quia, Nonio teſte, *laborem ac difficultatem* hoc notat adverbium, veriſimile judicat primo dictum fuiſſe de hominibus, qui cum infirmis eſſent pedibus, baculo veherentur: unde & *imbecilles* dicti. Mihi magis veriſimile ſit dici a *vi*. Nam *vix* ſit, quod cum labore ſit, ita ut ſummis adniti viribus oporteat. Ac ſimiliter Graecis μόγις, *vix*, [*vix* videtur ex μόγις.] a μόγος, *labor*. Uti & μόλις, quod cum μολῷ ſit. A *vix* ſunt *vices*. Nempe quia, quod ob difficultatem ab uno ſemper præſtari nequit, id alternis facere ſolemus: ideo apto vocabulo *alternationem* illam a *vix* dixere *vices*. [*vices* ab ἄειν.] Et forte olim rectius ſinguli numeri fuit *vix*; unde genitivus *vicis* apud Livium, lib. I. ac pluraticus *vices*: quomodo nempe *necis* ceterique caſus ſunt ab inuſitato *nex*: quod tamen non uſque adeo deſitum, cum apud Tullium quoque legas in Miloniana. A *vice* eſt *viciſſim*; pro quo & *vice mutua* crebro legas apud vett. Juriſc. Ab eodem eſt *vicarius*, qui vicem alterius obtinet. Sic C. de offic. vicar. *vicarii* dicuntur *præfectorum ſubſtituti*, & *locum tenentes*, ut vulgo vocant. Sed ſpeciatim vocabatur *vicarius*, qui in familia atrienſi ſervo, id eſt, majori, ſerviret: ὁ τῦ οἰκέτυ οἰκέτης, ut interpretatur Theophilus. Sic uſus Plautus Aſin. act. IV. ſc. II.

> LE. *Cui datum eſt?* LI. *Sticho vicario ipſi*
> *Tuo*. LE. *Vah, delenire apparas, ſcio mihi vicarium eſſe,*
> *Neque te eſſe ſervum in ædibus, qui ſit pluris quam ille eſt.*

Martial. lib. II. ep. XVIII.

> *Eſſe ſat eſt ſervum, jam nolo vicarius eſſe.*

Ulpianus l. ſuos autem ſervos. LXXII. ff. de legat. III *Vicarios autem ſervorum ſuorum numero non contineri Pomponius lib. quincto ſcribit*. Paulius, l. ſi in re. XIX. ff. de noxal. act. *Si ſervus tuus navem exercuerit: ejuſque vicarius, & idem nauta in eadem nave damnum dederit*. Opponuntur autem *vicarius*, & *ſervus ordinarius*, ac ille in hujus, quaſi domini, peculio eſt. Ulpianus l. XVII. Dig. de pecul. *Si ſervus meus ordinarius vicarios habeat, id, quod vicarii mihi debent, an deducam ex peculio ſervi ordinarii?*

V L

VLCISCOR ab *ullo*, vel *ulluo*, vel potius *ulluco*, uti hæc ab ὄλλω vel ὀλλύω, vel (quod apud Heſychium) ὀλλύω, *perdo*. Ab obſoleto *ulluo*, vel *ulluco*, in futuro ſubjunctivi per ſyncopen eſt *ulio*, hoc eſt, *perdidero*, *ultus fuero*. Nonius: *Ulle*, pro *ultus fuero*. Accius Epigune:

> *Qui uiſi genitorem ullo, nullum meis dat finem miſeriis.*

Ut ab *apio apiſcor*, ſic ab ὀλλύω ſive *ulluco ulluſcor*, & per ſyncopen *ulciſcor*: ut propria id notet *vindictæ gratia aliquem perditum ire*.

VLCUS nec a *vi*, quaſi *vinicus*: nec quia *olet*, quaſi *olcus* dicitur: quæ etyma Iſidorus adfert, lib. IV. cap. VIII. ſed ex eo, quia Græci dicitur ἕλκος, quæ & cauſſa eſt, cur præter ceteros Joachimus Camerarius lib. de Orthographia putet *hulcus* cum ſpiritu aſpero ſcribi oportere. Sed mallim abſque hoc ſpiritu. Romani enim imitari ſolent Æoles, qui voces a quacunque vocali inchoantes, tenui afficiunt ſpiritu. Itaque pro ἥλιος dicunt ἄλιος, pro ἕλκος, ἔλκος, unde *ulcus*. Ἕλκος vero ἀπὸ τῦ ἕλκειν, quod eſt *trahere*. Quia *ulcere* diſtrahitur caro.

VLEX genus eſt *fruticis*, cujus uſum in auri metallis Plinius oſtendit, lib. XXX. cap. IV. *Ulex*, inquit, *ſiccatus uritur, & cinis ejus lavatur ſubſtrato ceſpite herboſo, ut ſidat aurum. Vicena millia pondo ad hunc modum annis ſingulis Aſturiam atque Gallæciam & Luſitaniam præſtare quidam tradiderunt, ita ut plurimum Aſturia gignat. Neque in alia parte terrarum tot ſeculis hæc fertilitas*. Placet Martinio ſic dici ab *uligine*, quod in ea naſcatur: vel potius ab ὔλος, hoc eſt, *criſpus*, *contortus*.

VLNA κατὰ συγκοπὴν vocalis E factum ex ὠλένη, quod πῆχυν Pollux & Gloſſæ Philoxeni, βραχίονας interpretatur Heſychius. Itaque *ulna* proprie de *cubito* ſeu *brachio* dicitur; unde, (ut & *cubiti* vox,) ad menſuram translatum eſt. Servius ad illud Ecl. III.

> *Tres pateat cœli ſpatium non amplius ulnas.*

Ulna, proprie eſt ſpatium in quantum utraque extenditur manus. Dicta ulna, ἀπὸ τῶν ὠλενῶν, hoc eſt, a brachiis. unde & λευκώλενος Ἥρα dicitur, licet Suetonius unum (l. *ulnam*) *cubitum velit eſſe tantummodo*. Idem, ad illud III. Georg.

> .... *Septemque aſſurgit in ulnas.*

Ulna, inquit, ſecundum alios, utriuſque manus extenſio eſt: ſecundum alios, cubitus: quod magis verum eſt, quia Græce ὠλένη dicitur cubitus. Unde cognoſcimus, *ulnam* biſariam ſumi, interdum ſumi pro *cubito*; unde exponitur πῆχυς· interdum pro *extenſione utriuſque manus*: unde Gloſſæ: ὄργυια, *ulna*. Nam ὄργυια, ἡ τῶν ἀμφοτέρων χειρῶν ἔκτασις, ut Heſychius ait. Qui & τριῶν πηχῶν, *tres cubitos* exponit. Uti & Euſtathius τρίπηχυ μέτρον.

VLTRA ab *uls*, quo uſus Cato, & Pomponius de origine Juris, *uls Tiberim*. *Uls* vero prius fuit *ultis*: unde *ultra*, ut a *cis citis citra*. Videtur autem *uls* eſſe ab *ollus* pro *ille*. Ut *ultra* ſit *in illa parte*. Quomodo Græcis ἐκεῖνου ab ἐκεῖνος. Onomaſt. *Ultra*, ἐκεῖνου. Ab *ulter* vel *ulterus* eſt *ulterior*, *ultimus*. [μύνδαξ ὁ ἔσχατος Arcad. & Heſych.] Ab *ultra* & *citra* ſunt *ultro citroque*. Sed *ultro* pro *ſponte* forte potius ſit a *volendo*, quaſi *vultro*: ut Græce αὐθαίρετος, ab αἱρεῖν, & Belgice, *willig*. Gloſſ. Cyr. αὐθαίρετος, *ſua ſponte*, *ultro*. Atque hinc *ultroneus*, αὐθαίρετος, ut eædem Gloſſæ exponunt.

VLVLARE lupos dixit Maro, I. Georg. quomodo & Græcos de iis ὑλακτεῖν uſurpare docet Pollux, lib. V. cap. XIII. Itaque nec inepte dicamus, *ululare* eſſe a Græco ὑλακτεῖν. Tamen verius puto *ululare* eſſe ab ὀλολύζειν, extrito ζ, quemadmodum ab *ululare* viciſſim eſt Belgicum *huylen*: ac Græcum ὀλολύζειν contra venit ab Hebræo *jalal*, ילל, quod nequaquam ab alia voce deſcendit, cum ſit ὀνοματοποιημένον. Quamquam nec multum repugnem, ſi quis hic ſingulas linguas ſonum ſpectaſſe putet, ſed diverſimode eum eſſe imitatas. Ab *ululando* eſt *ulula*, uti Græce iis nomen ab ὀλολύζειν. Gloſſ. Phil. *Ulula*, ὀλολυγών. Eucherius ad Salonium, lib. II. cap. IX. *Sunt qui ululas putent aves eſſe nocturnas, ab ululatu vocis, quem efferunt, quos vulgo cavannos dicunt*. *Cavannos* appellat Aldhelmus de laudibus virginitatis, cap. XXVIII. Jovianus Pontanus cenſet ſcribendum eſſe *hulula*, *hululare*, *hululatus*, idque quod vox ea ſine adſpiratione non ſatis exprimat *ulula luporumque ululatum*. Et pro eo eſt, quod Belgæ dicunt *huylen*, pro *ululare*. Sed hi viciſſim

Digitized by Google

viciſſim *ululam*, *uyl* vocant, non *huyl*. Præterea Græci ut ſpiritu aſpero efferunt ὀλολυγῶν, ita tenui dicunt ἀλολύζειν. Ex quibus paret, nihil in *ulula* ac *ululatus* vocibus innovari debere præter veterum codicum auctoritatem.

†VLVLO eſt a themate ילל, quod in *Hiphil* magno in uſu eſt. Itaque הילל aut הילִיל *Helil* vertitur *Ululare* aut *Ejulare*. Nec dubito, quin pluribus locis aptius *Ululandi* quam *ejulandi* verbo reddi vox eadem debeat. Veluti illud Zach. XI. 2. הילל ברוש *helel beros* pulchrius vertitur, *Ulula abies* (quippe agitantibus ventis *ululans* videri ſolita) quam, *Ejula abies*. Sed utrumque uti dixi apud nos verbum ex eadem Hebr. radice ortum fuit. MAZOCHIVS.

V M

VMBILICVS ab *umbone* deducit Iſidorus, lib. XI. cap. I. Item Perottus. Nempe quia medium in ventre locum obtineat, ut in clypeo *umbo*. Sed omnino eſt *Umbilicus* ab ὀμφαλικός. Æoles, quos Latini fere ſequuntur, ο in υ convertunt. Itaque & ὄνυμα dicunt pro ὄνομα, unde ὁμώνυμος· ἄγυρις pro ἀγορὰ, unde πανήγυρις· ὄμφαλος pro ὀμφαλὸς, unde ὀμφαλικός. Ὀμφαλὸς notat *umbilicum*. Μεταφορικῶς ponitur & Latina & Græca vox pro *media cujuſque rei parte*. Ut inter alia quod in placentis in medio protuberat. Mœris Atticiſta: φθοῖς μονοφάλλους Ἀττικῶς ἔστι δὲ πέμμα πλατὺ, ἔχον ὀμφαλὸν, πόπανον Ἑλληνικῶς. In *libris* quoque ſic dixere oſſea vel eburna ornamenta in medio integumenti extantia. Martialis, lib. v. epig. VI.

Nigris pagina crevit umbilicis.

Plura de *librorum umbilicis* vide in voce *Volumen*. Etiam ita dicebatur *cochlea marina*, quæ Ariſtoteli fere κόχλος, ut κοχλίας, *cochlea marina*. Cicer. lib. II. De oratore: *Non audeo dicere de talibus viris, ſed tamen ita ſolet narrare Scævola, conchas eos & umbilicos ad Cajetam & ad Laurentum legere conſueſſe*. Atque ita etiam vocat Valerius Max. qui rem eandem narrat. *Conſtat namque eos Cajetæ ac Laurenti vagos litoribus conchulas & umbilicos lectitaſſe*. Vide & Aurelium Victorem in Caligula, ubi de conchis & *umbilicis* loquens ait, *hujuſmodi piſces a Græcis vocari lumina Nympharum*: ut erret in Theſauro ſuo Rob. Stephanus, qui *umbilicos* in Ciceronis loco ſuperiori *politos lapillos* interpretatur. Adi etiam Andream Schottum, Obſervat. Human. lib. III. cap. XXI.

VMBO ab ἄμβων. Varro, lib. IV. de L. L. juxta reſtitutionem Turnebi, ac Scaligeri: *Umbones, a Græca, quod ἄμβωνες. Ἄμβων*, ſive *umbo*, quid proprie ſit, a variis eſt explicatum: inter alios Scaligero, Conjectaneis in Varronem; Caſaubono, Animadverſionibus in Athenæum, lib. XI. cap. I. Salmaſio, Exercit. ad Sol. Nempe ſic proprie vocabatur, *quicquid in plano exſtat ac protuberat figura rotunda, vel κυκλοειδεῖ*: unde & Græci ἄμβωνα, Heſychio teſte, ac Latini, ut e Statio conſtat, montibus *umbonem* tribuunt: Julio quoque Polluci in *poculis*, quorum latera non adſurgunt recta, ἄμβωνες dicuntur αἱ ἐπαντιρρέπουσαι πλευραί. Et in veteri Eccleſia Græcis Latiniſque ſcriptoribus *ambo* ſive *umbo* dicebatur *ſuggeſtus*, *ex quo ſacra ad populum fierent conciones*. Scripſit Paulus Silentiarius poëma, ubi is deſcribitur. Inſcriptio eſt, Ἔκφρασις τοῦ ἄμβωνος. Etiam *gemmis* tribuit Plinius. *Umbo* item in *clypeo* eſt, unde ἀσπιδοχικῶς pro *clypeo* ſumitur. Itidem *umbo* erat in ditiorum *togis*: unde ſimili ſynecdoche pro *toga* a Perſio accipitur. Ditiores enim ita togam corrugabant ac componebant, *ut umbonis* ſeu *clypei* figuram referret. Quam rem fuſe expoſuit Salmaſius notis in Tertullianum de Pallio.

VMBRAM unde deducat Iſidorus, non ſatis perſpicio. Verba ejus ſunt hæc, lib. XIII. Orig. cap. X. *Umbra eſt aër carens ſole. Dicta autem, quod fiat, cum Solis objicimur radiis*. Apud Sipontinum legas quoſdam *umbram* dictam putare a Græco ὄμβρος, id eſt, *imber*, idque tum quia *umbræ* imprimis fiant *nubium obtentu*; tum quod *umbræ* omnes *humidæ* ſint. Becmanus tradit *umbra* prius fuiſſe *humbra*, ac dici quaſi *humi* χρόα, hoc eſt, *terræ color*. Movet eum, quod non *nubes*, ut Iſidorus ait, ſed *terra* proprie *efficiat umbram*, unde & Ariſtoteli I. Meteorol. cap. VIII. νὺξ definitur σκιὰ τῆς γῆς, *umbra terræ*. Nec ignoravit Poëticæ Sirenophœnix, cum ſcribit II. Æneid.

. . . . Ruit Oceano nox
Involvens umbra magna terramque polumque.

[μαυρὸς, σκιά Heſych. vel ex ἀμαυρὸς, aer, vel potius ex ἀμαυρὰ, vel potius ex ἀμορφία. Idem quod ὀρφνὸν, ὀρφναῖον, ἀμορφία, σκοτία, Heſych. Sed malo ex ὄρφνη. vide Etymol. M. in Ἀμορβεῖς.] Eſt & *piſcis* genus, ſic a *colore nigreſcente* appellatum: ut Iſidorus auctor. Et ante eum Varro, lib. IV. de L. L. his verbis: *Vocabula piſcium pleraque tranſlata a terreſtribus ex aliqua parte ſimilibus rebus: ut Anguilla, Lingulaca, Sudis: alia a coloribus, ut hæc, Aſellus, Umbra, Turdus: alia a vi quadam, ut hæc, Lupus, Canicula, Torpedo*. Ovidius in Halieuticis:

. . . . Et auri
Chryſophrys imitata decus, tum corporis Umbræ
Liventis, rapidique lupi, &c.

Sic diſtinguendus is locus. *Umbra* quoque appellatus videri poteſt ob lineas quaſdam obliquas a dorſo deſcendentes aureas, & obſcuras, quæ aliarum videntur *umbræ*. Una enim manifeſta eſt, ſequens obſcura, & ſic deinceps a capite ad caudam uſque: quemadmodum tradit Rondeletius lib. v. de piſcibus, cap. XX. ubi plura hoc de piſce legere potes. Græcis ſimiliter piſcis hic σκίαινα appellatur a σκιὰ, id eſt, *umbra*. Numenius quoque σκιάδεα nominat: ut docet Athenæus, lib. VII. *Umbræ* quoque Latinis dicebantur *tabernacula* ſive *tentoria* in urbis viis, aut locis ſuburbanis compacta ad excipiendos peregrinos, qui undique vel ad ſpectandos ludos, vel ad vendendas merces convenirent. Feſtus: *Umbræ vocabantur Neptunalibus caſæ frondeæ pro tabernaculis*. Græcis ſimiliter dicuntur σκιάδες, quarum ex Demetrio Sceptio mentionem facit Athenæus, lib. IV.

V N

VNCIA ab uno, ut ſcribit Varro lib. IV. de L. L. Sed rectius Scaliger in Conjectaneis deducit a Siculo οὐγκία, quod ab ἑὶς, ε converſo in u, ut fit & in *unus*. Nam *unus* eſt ab ἑὶς. Pollux, lib. IX. Καὶ μὴν ἐν Ἀκραγαντίνων πολιτείᾳ φησὶν Ἀριστοτέλης ζημιοῦσθαί τινα τριάκοντα λίτρας. δύνασθαι δὲ τὴν λίτραν ὀβολὸν Αἰγιναῖον· ἀλλὰ μέντοι παρ' αὐτῷ τις ἂν ἐν τῇ Ἱμεραίων πολιτείᾳ καὶ ἄλλα εὕροι Σικελῶν ὀνόματα· οἷον οὐγκίαν, ὅπερ δύναται χαλκοῦ ἕνα. Ergo *uncia* ab οὐγκία, οὐγκία ab ἑὶς, quia *unicum* valeret *nummulum æreum*, ut ex Ariſtotele hic tradit Pollux. Ab *uncia* eſt *teruncius*: nempe a *tribus unciis*, ut ait Varro, lib. IV. de L. L. & Feſtus. Qui dicit ſimile eſſe *nonuncius*. De utroque ſic ſchedæ Feſti Farneſianæ; *Nonuncium, quod vulgo Magiſtri ludi appellant, ſignificat novem uncias: at teruncium, quod ſingula ſextuncia dimidium unciarum trium ſit*.

VNCVS nunc ſubſtantive ſumitur: ut cum legimus damnatos *unco* trahi ſolere ad ſcalas Gemonias: nunc adjective, ut cum Plinius, lib. XI. cap. XLV. ait *uncos ungues*. unde *uncare*: ex quo *uncati*, ut apud Cælium Aurel. lib. v. cap. III. *Adeo ut quidam uncati permaneant*. Ab eadem componitur *aduncus*, unde *adunco*. Gloſſ. vett. Ἐπικάμπτω, *adunco*. Item *inuncare*. Nonius: *Inuncare, quaſi unco invadere & arripere*. Citat ibidem hoc Lucilii, lib. XV.

. . . . Qui nummos triſtis inuncet.

Pro quo idem Lucilius lib. XXVIII. ait,

Omnia viſcatis manibus leget, omnia ſumet.

Sic Columella, lib. VII. cap. III. *hamis inuncata*.

Appu-

Digitized by Google

Appuleius, I. Flor. *unguibus inuncet*. Et in Apol. *hamis inuncanda*. Item *reduncus*, ut *reduncum roſtrum* apud Ovid. XII. Met. *redunco cornua* apud Plinium, lib. XI. cap. LVI. Item *obuncus*, ut *obuncos ungues* apud Caſſiodorum, lib. VII. cap. III. *Uncus* volunt eſſe ab ὄγκος, quod eſt *tumor*, eo quod qua parte quid uncum habet, ea intumeſcat ac protuberet. Aliqui ab *ungue*, quia hi *unci*. Alii ab ἀγκύλος, quod gemino in loco ſcripſit Angelus Caninius. Sed maxime placet eſſe contractum ex ὄγκινος. Nam quod Latini *uncum* vel *hamum*, id Græcis ὄγκη vel ὄγκινος, Heſychius ὄγκη, γωνία, μόγγθος. Et Heſychius in ſagittis, quas hamatas Ovidius vocat, *cuſpidis hamum* ὄγκινον vocat lib. I. Ariſtophanis quoque Interpres ſic loquitur, ὥσπερ λίσκον κάμψας, ὥσπερ ὄγκινον ποιήσας. Imo & *uncinum* pro *hamo* Latini dixere. Appuleius lib. III. *Peſſulis injectis, & uncino firmiter immiſſo*. Gloſſ. Cyr. Ὄγκινος, *vinconne*, *reticulus*. Leg. Ὄγκινος, *uncinus*, *reticulum*.

VNDA Perotto dicta videtur, quod *una* ſit, hoc eſt, *ſimul unita & in ſe coacta*. *Unda* enim συνεκδοχικῶς quidem pro *aqua* accipitur: proprie vero ſic dicitur *pars aquæ in ſe collecta, & in unam partem tendens*, cujuſmodi in mari ventis concitato cernere eſt, [οἶδμα, οἰδᾶς.] Sed magis placet *unda* ab *udus* vel ὕδος ſive ὕδωρ [pro quo Bœoti ὕδωρ.] quod *aquam* notat, fieri inſerto *N*; quomodo a ῥυκάνη eſt *runcina*; a μέγας, *magnus*; a *piſo* *pinſo*; a *rego* *regnum*, &c. Vel fuerit ab οἰδέω, *commoveo*, cum *unda* proprie ſit *aqua commota*. Ab *unda* eſt *undula*, unde *undulatæ veſtes* Varroni apud Nonium in *undulatus*, item Plinio dicuntur: nempe ab *undarum* imagine per eas diſcurrente: qua ratione eidem Plinio *veſtes ſcutulatæ* appellantur a *ſcutulis*, quales in aranearum telis cernimus; unde & earum retia idem Plinius *ſcutulata* appellat, lib. XI. cap. XXIV. Ab *undo* quoque *undare*, unde *undantem chlamydem* dixit Plautus, Epid. III. III. quia in inceſſu ac ſuccuſſatione corporis criſpatur, atque ita *undas* imitatur. Ab *undo* ſunt compoſita *redundo*, *exundo*, *abundo*, unde *abundo*, imo & *abundus* pro *abundante* & *pleno* dixiſſe videntur. Gellius, lib. I. cap. II. *Lavacris nitidis, & abundis, & collucentibus*. Originationi ſuperiori obducat aliquis, quod nonnullis in codd. *habundare* ſcribatur. At non id eo factum, quod ſit ab *habeo*, ſed quo vox fiat incitatior: ut ad Ecl. II. & XI. Æn. ſcripſit Pierius, ita & *heiva* ſcripſere, quod tamen ab *eluendo* eſſe creditur. Ab eodem & *inundare*, quo uſus Maro in undecimo;

. . . . *Nec inundant ſanguine foſſæ*:

Sive, ut Priſcianus legit, *foſſas*: qui hoc loco probat *inundare* non abſolutam tantum ſed & activam habere ſignificationem. Dicitur & *perundare*. Gloſſ. καταποντίζω, *demergo*, *perundo*, *peſſundo*. Itaque putat Chriſtophorus Colerus apud Plautum Epidico I. I.

Puppis perundata eſt probe.

Pro quo in vulgatis *puppis pereunda e. p.* Ab eodem *redundo*, D inſerto, ut in *redamo*, *redintegro*, *redeo*. Proprie dicitur de *aquis alveos excedentibus*, quomodo de *lacu Albano* uſus Cicero de Divinat. *Si lacus Albanus redundaſſet, iſque in mare fluxiſſet, Romam perituram*. Plutarchus in Camillo hoc τὴν Ἀλβανίδα λίμνην ἐκχυθεῖσαν dicit.

VNEDO, *arbuti fructus*; *pomum inhonorum* (ut Plinius ait) *ut cui nomen ex argumento ſit, unum tantum edendi*. Ergo, ex Plinii mente ſit ab *unus* & *edo*, unde & cognoſcimus corripere penultimam. Nempe cibus iſte, ſi unico plus ſumas, noxius eſt. Ac propterea Græcis quoque μιμαίκυλον, dici videtur quaſi μία ἄκολος, *unica buccella*. Nam ἄκολος, *buccella*, *fruſtulum cibi*, a κόλον, unde βωκόλος, κόλαξ, εὔκολος, δύσκολος, aliaque. Arbor Græcis κόμαρος: unde Dioſcorides, lib. I. cap. CLXXVI. Κόμαρος δένδρον ἐστὶ, καρπὸν ἔχον, μιμαίκυλα καλούμενον. Heſych. Κόμαρος, φυτόν τι, ὅπερ ἔχει καρπὸν μιμαίκυλον. Μιμαίκυλον igitur fructus arbuti, qui *unedo* dicitur. Galenus tamen & Ægineta putant μιμαίκυλον eſſe fructum τῆς ἐπιμηλίδος quæ *meſpili* genus, eoque ab *arbuto* diverſa. Sed Plinium ſequimur, qui clare ait, quam arborem Græci vocant κόμαρον, hanc Latinis *arbutum* dici. Addit & μιμαίκυλον nominari. Sed Græci non tam *arborem*, quam *fructum* ſic vocant: quod Theophraſtus teſtatur, præter eos quos dixi. Idem Theophraſtus auctor eſt τὸν κόμαρον etiam appellari οἴναρον· nempe a *vinoſo ſapore*: ut ei conveniant, quæ Aſclepiades apud Athenæum, lib. II. de χαμαικεράσου ſcribit his verbis: Ὁ δὲ καρπὸς τοῖς πλείοσι χρησαμένοις καθότι οἶνος βαρύνει τε τὴν κεφαλὴν, καὶ ἀλγύνει τίθησι. *Fructu largiore ſi quis utatur, haud aliter ac vino caput gravatur, ac dolet*. Ubi Athenæus ait, putare ſe hæc Aſclepiadem de *mimacylo*, ſive *arbuti fructu*, ſcripſiſſe: quia ὁ πλείω τῶν ἑπτὰ τοῦ καρποῦ φαγὼν κεφαλαλγὴς γίνεται. *qui plura quam ſeptem ex eo poma comederit; capitis dolore vexatur*. Si vere hoc Athenæus, non unum ſolum arbuti pomum comedere licebat, ſed etiam ſeptem: quod adverſatur *unedonis* etymo ex Plinio ante allato. Itaque aliqui, qui Plinii ἔτυμον probant, erraſſe Athenæum dicunt. Aliud enim eſſe κόμαρον ſive *arbutum*, cujus fructus ſit μιμαίκυλον ſive *unedo*: aliud eſſe χαμαικέρασον, ſive *cerasum ſylveſtrem*, quæ paſſim in ſepibus proveniat. Alii Dioſcoridem ſequuntur, ſed de etymo a Plinio recedunt. Sane doctiſſimo Salmaſio placet *unedo* eſſe ex Græco οἰνίζων· quia *vini inſtar dolorem capitis adfert*. Οι in *V* ſæpe abit, ut *puniceus* a φοινίκεος, *punio* & *impune* a ποινή. *unus* ab οἶνος pro μόνος, unde οἰνίζειν, μονάζειν, & οἰνῶν μονήρης. Z quoque ſæpe mutatur in *D*: ut ab ὄζω, *odor*, a βάζω, *vado*; ac pro *Mezentius* veteres dixere *Medentius*, Priſciano teſte.

VNGO ſive *unguento*, videtur aliquibus dici ſic quaſi *unum ago*, quia in *unguento uniantur* diverſa. Vel ab *ungue*, ut proprie notet *ungue illinere*. [ἐγχίω] Ab *ungo unctum* & *unguen* vel *unguratum*. Pulmentum *unctiuſculum* Plauto: cui oleum additum. Nam ejus in pulmentariis uſus erat: ut Plinius indicat, lib. XIX. cap. IV. Sic *canore ſtar uncto* apud Perſ. hoc eſt, *ſine oleo, atque intincto*, quod Græcis ἐμβάμματα. Nam intinctus in oleo, aut aceto, vel utroque, ut in acetariis. Solino *unguilia*, vas ex quo inungerent.

VNGVIS ab ὄνυχος. Multa enim ab obliquis deſcendunt, ut ſæpe diximus. X converſum in G, quomodo ab ἄγχω eſt *ango*, a χαλβάνη, *galbanum*. Ab *unguis* eſt *unguiculus*: ut in proverbio, *A teneris unguiculis*. Diomedes ait diminutive ab eo dici *ungula*. In quo fallitur. Quippe ſi inde venit, non diminutivum eſt, ſed denominativum, ut Priſcianus cenſet. Nos putamus ejuſdem eſſe ac *unguis* originis, & ut ab ὄνυχος eſt *unguis*, ita ab ὄνυχα eſſe *unga*, & ὑποκοριστικῶς *ungula*. Quomodo *unguis* & *ungula* differant quidam e Grammaticis non ſatis perſpexere. *Unguis* eſt in iis, quæ digitos habent. *Ungula* vero in illis, quæ ſolidos vel *biſulcos* habent pedes. Illud Græci ὄνυχα, hoc ὁπλὴν appellant. Plinius, initio cap. XLV. lib. I. *Ungues clauſulæ nervorum ſummæ exiſtimantur. Omnibus hi, quibus & digiti*. Et mox de elephanto inquit: *Huic infernes numero quidem quinque, ſed indiviſi ac leviter diſcreti, unguibus ſimiles*. *Ungulas* quoque dixere ſupplicii genus, *ungulas ferarum* referens, quo latera reorum effodiebant ac ſulcabant, ad veritatem extorquendam. Sæpe ejus meminit Prudentius. Ab *ungularum* figura *ungulatam veſtem* dici cenſet Hermolaüs Barbarus Gloſſis Plinianis, in *Scutulata*. Niſi malis ex eo, quod *ungulum* pro *annulo* dixere priſci, teſte Plinio lib. XXXIII. cap. I. Cui & Feſtus ſubſcribit: *Ungulus*, inquit, *Oſcorum lingua, annulus*. Pacuvius in Iliona:

Repugnanti ego porro hunc vi detraxi ungulum.

Et in Atalanta:

Suſpenſum in lævo brachio oſtrude ungulum.

Nempe quia curvus eſt ab *uncus* fecere *unculus*, hinc

hinc *ungulae*. Niſi malis ex *annulus* corruptum eſſe *ungulus*. Paulius in epitoma: *Ungulares, ungues magnos atque aſperos Cato appellavit*. Ac ſimiliter ex eo Julianus Majus. Sed puto ſcripſerat Feſtus: *Ungulatos, qui haberent ungues magnos*. Nam *ungulati* ὀνυχες sint, quibus non tam *ungues* ſint, quam *ungula*.

† Vnovla & Vnovis videntur facta ex Oſcorum vocabulo Vnovlvs i. e. *anulus*. Nam digitorum ungues referunt intuentibus anuli palam: in qua quia gemmae pretii eximii devinctae erant, hinc in iis totum anuli pretium & inſtar ineſſe putabatur, dicebaturque: unde ortae locutiones illae, ubi *quis adamantem, ſmaragdum* & ſimilia *gerere* (h. e. anulos gemmis illis micantes) dicebatur. Tanta vero annulorum copia ſe onerabat antiquitas, ut non modo digitis, ſed & articulis ſingulis plures geſtarent (1) annulos, hos vero unguium (2) tenus. Romae quidem fere inſania tanta invaluit, nec ante, opinor, quam *Syrus in Tiberim* (ut Juvenalis conqueritur) *defluxit Orontes*: ſed tamen ſub Caeſaribus miſere luxum hujuſmodi increviſſe, uti ſcriptores ejus aevi teſtantur. Ex ea ergo anulorum, interdum unguibus proximorum, vicinia nihil facilius fuit, quam ut apud Oſcos *Vagulorum* (i. e. anulorum) nomen cum humanis unguibus fieri commune coeperit. Mazochivs.

† Vnvlvs (ait Feſtus) *Oſcorum lingua annulus*. Quod & ibidem pluribus antiquorum exemplis firmat. Adhaec Plinius XXXIII. 1. *Graeci* (eum qui nobis *annulus* dicitur) *a digitis appellavere* (nempe δακτύλιον) *apud nos priſci Vnguium vocabant*. Voſſius in *Vnguis* dictum putat an Vncvs, quaſi *unculum*: *Quia*, inquit, *curvus eſt*. Atqui ab Oriente origo petenda eſt, unde ſcil. Oſcis Etruſciſque ortus. In Chaldaeo libri Eſther VII. to. 12. annulus regius ſignatorius appellatur גושפנקא *guſphanka*; quo annulo ſignabantur epiſtolae, & edicta, & hujuſmodi cetera. Ea porro vox compoſita eſt ea גוש *gus* & פנקא *phanka*: de qua vide inferne (3) adnotata. At Oſci ſive Etruſci abjecta priore vocabuli parte, poſteriorem duntaxat uſurparunt pro annulo: id quod in aliis pluribus locorum & rerum compoſitis nominibus haud raro accidit, ut *Salem* pro *Jeruſalem*, *Alba* pro *Albalonga*; *Oena* pro *Oenarea*; & alia ſexcenta. Porro vero in פנקא *phanka* primum elementum, utpote digamma, in V tranſiit, ut fieret *Vnka*. Deinde Latinis veteribus placuit id nomen eadem terminatione ac *annulum*, donare: quapropter ex *Vnka* factum eſt *Vnculus*. Mazochivs.

Vniones ſunt μαργαρῖται, uti vetus exponit Gloſſarium Philoxeni. Iſidorus, lib. xvi. Originum cap. x. ait, uniones *aptum habere nomen, quod tantum unus, nunquam duo vel plures ſimul inveniuntur*. Idem autem ante eum ſcripſit Solinus, cap. lvi. *Nunquam*, inquit, *duo ſimul reperiuntur; unde Unionibus nomen datum*. Sed fallitur uterque. Nam, ut Plinium mittam, qui quaternos ſe & quinos vidiſſe affirmat, Antonius Muſa ſcribit ſe Venetiis in una concha ſeptem vidiſſe *uniones*. Imo etiam centum & triginta a Luſitanis inventos eſſe aſſerit idem, atque id ipſum quoque in America accidere, auctor eſt Petrus Martyr. Decepit cum Iſidorum, tum Solinum locus Plinii male intellectus. Neque enim is ſcribit, *unum* tantum inveniri; ſed negat duo inveniri indiſcretos. Verba ejus apponam e lib. x. cap. xxxv. *Dos omnis in candore, magnitudine, orbe, lævore, pondere, haut promtis rebus, in tantum ut nulli duo reperiantur indiſcreti: unde nomen unionum Romanæ ſcilicet impoſuere deliciæ. Nam id apud Græcos non eſt, ne apud barbaros quidem invenitores ejus aliud quam margaritæ*. Indiſcretos vocat vel cohærentes, vel potius ſimiles: ſive indiſcreta ſimilitudine. Semper enim vel magnitudine, vel orbe, vel candore, vel lævore, aut pondere differunt. Huc quoque facit auctoritas Ammiani Marcellini ſic ſcribentis extremo lib. xxiii. *Apud Indos & Perſas margaritæ reperiuntur in teſtis marinis robuſtis & candidis, permixtione roris anni tempore præſtituto conceptæ. Cupientes enim velut coitum quendam humoris, ex lunari aſpergine capiunt denſius oſcitando. Exindeque gravidæ edunt minutas binas aut ternas, vel uniones, ideo ſic appellatos, quod eviſceratæ conchulæ ſingulas aliquoties pariunt, ſed majores*. Quod ſi veterum opinio non placet, vide an non *unio* dicatur ex eo, quia *cepæ* habeat figuram. Nempe ut *elenchi* dicuntur ab oblonga figura, qua referunt elenchos, hoc eſt, titulos amphoris adfixos ad indicandam vini ætatem, ſic *uniones* vocentur, quæ non plane rotundæ ſint, ſed *ceparum* ſimiles. Nam Latini ruſtici ſic dixere *cepam unici capitis vel nuclei*. Columella, lib. xii. cap. x. *Pompeianam vel Aſcalonianam cepam, vel etiam Marſicam ſimplicem, quam vocant unionem ruſtici, eligito, ea eſt autem, quæ non fruticavit, nec habuit ſuboles adhærentes*. Ubi dicit, idem eſſe *ſimplicem Marſicam*, & *unionem*. *Simplex* dicta, quia ſimplici capite niteretur: uti ab *uno* hoc capite *unio*, Græcis μονοκέφαλον, & μονόκοκκον. Gloſſ. cap. de oleribus: *Holus marinum*, θαλασσόκραμβον. *Uniones*, μονόκοκκα. *Origanum*, ὀρίγανον. In Gloſſis Philoxeni eſt: *Uniones*, μαργαρῖται μεγάλαι μονόκοκκοι· ubi dubium, an μονόκοκκοι, notet *cepam ſimplicem* ſive *unionem*, ut utraque notio exponatur: quod ſi eſt, diſtingui ante μονόκοκκοι oportet: an potius conjunctim legi debeat μεγάλαι μονόκοκκοι, ut eo reſpexerint, quod *margarita* una uni inſit conchæ. Ab eo *cepæ* genere, quod *unio* dicitur, omnem cepam Galli *oignon*, Belgæ *ajuyn*, Angli *onyon* appellant.

Vnvs fortaſſe ab ἑνός. Nam interdum Latini rectum formant ex obliquis, quomodo *crepida* eſt a κρηπῖδος potius, quam κρηπίς, & *ſporta* quaſi *ſporda* a σπυρίδος non σπυρίς. Nec eſt quod quis ab ἑνὸς *unus* venire neget ob mutatam vocalem, cum ab Æolico ὄλκος itidem ſit *ulcus*, &, ne quantitatem diverſam objicias, eſt ab ἴθω *utor*. Sed aliud eſt, quod

(1) *Non tantum digitis omnibus ſuus inſerebatur annulus, verum etiam uni articulo plures, teſte Martiale* V. 1. Sardonychas, ſmaragdos, adamantas, iaſpidas uno Geſtat in articulo ſtella.

(2) *Ariſtophanes iſtos hominum ſtultiſſimos per ludum vocat ſictis vocabulo* σφραγιδονυχαργοκομήτας *h. e. uti Suidas interpretatur*, comis ludentes, & anulis ad *Vngues uſque*, ita ut anulis digiti contegantur. *Adhaec Petronius cap.* 32. *in Trimalchione notat, quod haberet* Extremo in articulo (*h. e. proxime unguem*) digiti ſequentis minorem (*i. e. digitus anularis*) annulum totum aureum. *Qui ubi extremo in articulo ait, haud dubie annulum ungui admovit. Atque ipſemet vidiſſe memini ſcalpturae fragmentum, in quo plures annuli unam exornabant manum, & quidem duo aut ſaltem unus extremo digiti articulo inſertus erat*.

(3) *Male in Buxtorfii Lexico Chald. id vocabulum reducitur ad rad.* פנק; *quae nulla eſt. At revera ea dictio, uti jam dixi, compoſita eſt. Prior compoſitionis pars eſt* גוש gush: *quae vox Job. VII. 5. & ſaepe apud Chaldaeos* glebam *ſignificat. Et in loco Jobi* גוש עפר gush aphar *eſt* gleba pulveris *h. e. terrae. At ſignificabat etiam* glebam auri, *aut alterius metalli, pro ratione ejus quod adhibebatur. Imo facile ea vox abſolute poſita* aurum *ſignificabat. Jam vero quod ad alteram compoſiti partem attinet: illud* פנקא phanka *non videtur diverſam ſignificationem habuiſſe a* פנקס phinkes: *quae vox Chaldaeis* tabellas, codicem, pugillares, *id omnino in quo ſcribitur, deſignat; imo & interdum* atramentum; *& fortaſſe commune nomen erat rerum, quae ad ſcriptionem pertinent. Itaque nomen compoſitum* Guſphanka *videtur notaſſe* aurum ſignatorium *ſive* ſcriptorium. *Vt ut eſt,* annulum *certe deſignabat. Vnde* Vnculus (*utpote a* phanka *ſive VNKA deductus*) *annulum ſignatorium notaſſe videtur*.

Digitized by Google

quod hanc ſententiam minus veriſimilem reddit : Nam Æoles dicebant οἶνος pro μόνος, hoc eſt, *ſolus*. Unde οἰνίζειν, & οἰνῶν, *ſolum* ſive *ſolitarium vivere*. Heſych. Οἰνίζειν, τὸ μονάζειν, κατὰ γλῶτταν· Οἰνῶντα, μονήρη. Ab οἶνος, *unus*, ut a φοινίκεος *puniceus*; a ποινή, *pœna*, *punio*, & *impune*. Ab *unus* eſt adverbium *una* pro *ſimul*. Ut *una eſſe*. Sed prius nomen fuit : ut cum dicerent, *una cognoſces*, pro *una eademque opera*. Sic Cicero : *Si mei conſilii rationem cognoveris, una & id quod facio probabis, & in hac cauſſa putabis*, &c. *Una opera* apud Plautum, & alios, crebrum eſt. Ab *unus unicus*: quæ vox, quia unici ſemper cariores ſunt, interdum idem ſignificat, quod ἀγαπητός. Plautus Capt. act. I. ſc. II.

Tibi ille unicu'ſt mihi etiam unico magis unicus.

Sed *unicum* quoque accipitur pro *ſummo*, ſive *præclaro* ac *ſingulari*. Turpilius :

Homo unicâ eſt naturâ & ſingulari.

Afranius :

Quis tam ſagaci corde, atque ingenio unico?

Plautus Aſin. act. IV, I.

Nam tu Poëta es prorſus ad eam rem unicus.

Cicero in Cat. *In quem illud elogium unicum*, Plurimæ conſ. &c. Catullus : *Imperator unicus*. Fuitque *Sardanapalus rex Aſſyriorum fuit unica luxuria*. Ab *uno* eſt *unulus*, unde *ullus* : ut ab *vinum*, *vinulum*, *villum* ; a *benus* (ita antiqui dixere pro *bonus*, unde adverbium *bene*,) *benulus*, *bellus* ; ab *homo*, *homulus*, *homullus*. Quin nonnunquam & hujuſmodi alia ex ſe diminutiva formant, ut *ciſta ciſtula*, *ciſtella*, *ciſtellula*. A *ciſtella* eſt *Ciſtellaria* Plauti. Idem *ciſtula* & *ciſtellula* uſurpat, Rudente, act. II. III. Cujus initium, *Intelligo hanc*, &c. ab *ullus* eſt *neullus*, & κατὰ συγκοπὴν *nullus*, ut *nemo* ex *nehomo*: ab *unus* & *verſus*, eſt *univerſus*, quaſi *unum verſus*. Cornelius Fronto : *Univerſi in unam ſententiam converſi, dicendi quid, ſive faciendi*.

V O

Voconia *pyra* a Plinio, lib. XV. cap. XV. referuntur inter ea, quorum nominis ratio neſcitur. *Incerta*, inquit, *nominum cauſſa eſt* (*pyris*) *barbaricis Venereiſque, quæ colorata dicunt ; regiis, quæ minimo pediculo ſeſſilia, patriciis, voconiis, viridibus, oblongiſque*. Sed valde veriſimile eſt, nomen hoc habere ab eo, per quem innotuerint Romæ. Nempe ab *Voconio* aliquo. Nam Romæ erat *Voconia gens*, e qua Ciceroni, in Cluentiana, *Q. Voconius* judex memoratur, in Verrina III. *C. Voconius* Naſa Tribunus Pl. *Voconius Victor* poëta Martiali, lib. VII. & aliis alii. *Voconii* vero, uti & *Scantinii*, venere Romam ex Aricino municipio, ut auctor eſt Tullius Philipp. III.

Vola *meditas palmæ & pedis*, ut Servius ait. De eodem Feſtus : *Vola veſtigium medii pedis concavum. Sed & palma manus vola dicitur*. [a primitivo πάλη unde παλαιστή & παλάμη. γύαλον vola,] *Vola* dicta a βολὴ, *jactus*. Quia hac parte comprehenditur, quod projicimus. Unde & Hebræis *manus* eſt יד, a ידה, quod itidem notat βάλλειν. Græcis *vola* eſt θέναρ, a θείνειν, *percutere* ; quod ea parte feriamus. A *vola* (ut Servius ait in III. Æn.) *pira* quædam *volema* dicuntur, eo quod *volam impleant*. Meminit & Maro, lib. II. Georg.

Cruſtumiis, Syriiſque pyris, gravibuſque volemis.

Ubi idem Servius *volemis* interpretatur *magnis*. Atque idem etymon adducit. Sed addit *volema pira lingua Gallica bona & grandia* dici. Quod ſi eſt, non a Latina vox eſt arceſſenda, ſed Gallica lingua, quæ eadem olim ac Germanica. Proinde potius *volema* dicatur a Germanico & Belgico *vol*. Id eſt, *plenus*, a quo *vollen*, *implere*. Quicem optime convenit, quod *grava volema* dicit Maro. Veteres Grammatici, Servius imprimis, a *vola manus* dici putant *involare*, quaſi *vola amplecti*. Sed a *volando* potius eſſe, dicimus in *Volare*.

Volare aliqui factum putant ab *ala*, ut dicatur quaſi *alare*, præpoſito digamma, more Æolum. [a πάλλω unde *ala*.] Sed facilius aſſentirem, ſi *ala* Græcum foret ; in quibus Latini ſolent Æoles imitari : unde ab ἐμῶ, *vomo*. Quare alia origo quærenda eſt. Mihi non diſplicet, ut a ποτῶ ſit *volo*, *T* in *L* abeunte, more antiquo, quomodo pro Θέτις dixere *Thelis* : ſimiliaque, de quibus ſuo loco dicimus. Ποτάομαι, ποτέομαι, & ποτάομαι idem notant, quod πέτομαι ſive ἵπταμαι· unde ποτὴ *volatus* ; ποτεινὸς, *volucris* ; atque alia. Sic Latini *volucris* a *volatu*, ut Varro ait, IV. de L. L. Compoſita ejus *advolo*, *convolo*, *devolo*, *involo*, aliaque. Varro, lib. III. de R. R. *At in villam intro involant columbæ*, &c. Columella, lib. VIII. cap. III. *Neque enim debent ipſis nidis involare, ne dum adſiliunt, pedibus ova confringant*. Κατὰ μεταφορὰν ſumitur pro *irruere in aliquem*, nempe tralatione ab avibus in eſcam irruentibus : quam tralationem Donatus in illo Terentii Eun. V. II. *involare in capillum*. Ac plane habeo perſuaſum, indeque eſſe, quod accipitur, pro, *ui aliquid tollere*. Cornelius Fronto : *Involat, qui in die venit : ſurripit clam, id eſt, furtive*. Sed videtur latius patere, & univerſe de eo dici, *quod vel aperte vel clam tollatur*. Gloſſ. *Involo*, κλέπτω. Onomaſt. *Involare*, ἀφαρπάζω. Catullus :

Remitte pallium mihi meum, quod involaſti.

Non audio veteres, qui cenſent, non tam a *volando* eſſe, quam a *vola* : unde & *volare* deducunt. Servius in illud VI. Æn. de columbis :

Paſcentes illæ tantum prodire volando.

Volando, inquit, *ambulando*. *Vola enim dicitur media pars pedis ſive manus*. Idem in illud III. Æn.

. . . . *Prædam pedibus circumvolat uncis.*

Aut, inquit, *circum prædam*, *dixit*, *volat uncis pedibus : aut intra volam interiorem amplectitur prædam. Unde & involare dicimus, intra volam tenere. Unde & pira quædam volema dicuntur, eo quod volam impleant*. Idem in II. Georg. *Volema ab eo, quod volam impleant, dicta ſunt. Unde & involare dicimus*.

Volo pro *cupio* (ut Varro quidem putabat in quinto de L. L.) *a voluntate dictum*. *& a volatu, quod animus ita eſt, ut pervolet, quo vult*. Sed eſt *volo* a βούλομαι. Nam vicinus olim ſonus litteræ *B* & *V* conſoni, inde eſt, quod poſteriori ævo *B* pro *V* uſurparunt, adeo quidem, ut non diſtinguerent inter *albus*, & *alvus* ; *bos*, & *vos* ; *bacca*, & *vacca*. Multa hujus rei exempla reperies in antiquis Smetii Gruterique inſcriptionibus : ut inter alia *beneficio* pro *veneficio*, & in præterito, *impetrabit*, *adſignabit*, *procurabit*. Idem in Pand. Florentinis factum. Vide apud Caſſiodorum de Orthogr. Adamantium Martyrium, qui fuſe hac de re ſcripſit, ut corruptam ſeculi ſui pronunciationem emendaret. Βούλομαι putatur eſſe a βῶ particula intenſiva, & λῶ, quod κατ' ἀφαίρεσιν factum a θέλω, uti hoc ab ἐθέλω. Quæ tria idem ac *volo* ſignificant : Eſtque a λῶ λῷον, *melius*, ſive *quod malumus* : Aliis placet βούλομαι eſſe ab Hebræo יאל, *jaal*, id eſt, *velle*. Nempe mutato *jod* in *vau*. A *volendo* eſt *volup*, ſeu *volupe* : Plaut. Aſinar. V. III.

Hem ſenex ſi quid clam uxorem ſuo animo fecit volup.

Ita quoque legit Nonius. Ab adjectivo *volupis*, unde neutrum *volupe*, pro quo & *volup* κατ' ἀποκοπὴν apud Plautum legas, eſt *volupitas*, & per ſyncopen *voluptas*, ut a *facile facilitas*, unde *facultas*. Durius Nunneſius, qui κατὰ μετάθεσιν factum putabat e τερπωλὴ, quod poëticum pro τέρψις, *delectatio*, *voluptas*. A *voluptas* eſt *voluptari* ; ut a *nepote nepotari*. Utitur *voluptandi* voce Appuleius IX. Metam. & Quinctilianus, Declam. III. cujus inſcriptio, *Miles Marianus*. In vulgatis Quinctiliani codd. legitur *volutabitur* : ſed ex manuſcripto Lipſii leg. *voluptabitur*. A *volendo* quoque dicti ſunt *volones*, de quibus lib. III. belli Punici. Item Feſtus : *Volones*, inquit, *dicti ſunt milites, qui poſt Cannenſem cladem, uſque ad octo millia, cum eſſent ſervi, voluntarie ſe ad militiam obtulerunt*. Macrobius, lib. I.

Digitized by Google

lib. I. Sat. cap. II. *Bello Punico, cum deeſſent qui ſcriberentur, ſervi pro dominis pugnaturos ſe polliciti, in civitatem recepti ſunt, & Volones, quia ſponte hoc voluerunt, appellati. Volenter & voluntarie, ſponte; a volens, ut a ſapiens ſapienter.* Utitur Appuleius, lib. VI. A *ne* & *volo* eſt *nolo*: unde in ſecunda perſona olim fuit *nevis*, pro *nonvis*. Nævius, in Agitatoria:

Quaſi dedita opera, quæ ego volo, ea tu nevis; quæ ego nolo, ea cupis.

Citat Chariſius cap. de Adverbio. *Nolo*, unico *L*; *nolle* duobus; quia illud eſt *nevolo*, hoc *nevelle*, ut ſcribit Cornutus apud Caſſiodorum de Orthographia. *Ne* in compoſitione privat: ut in *nemo*, *nefaſtus*. A *nolo nolentia* dixit, Tertullianus, lib. I. adverſus Marcionem. A *magis* & *volo* eſt *mavolo*, quod non uno is loco uſurpat Plautus. Ex eo contractum *Malo*. Hac de voce ita Annæus Cornutus apud Caſſiodorum in collectaneis de Orthographia: *Malo, qui putant ab eo, quod eſt Græce* μᾶλλον *comparativo modo, deſcendiſſe, & per duo L L ſcribunt, peccant. Non enim a Græco tranſlatum eſt. Sed ab antiquorum conſuetudine, qui primo Magis volo dixerunt, poſtea pluribus eliſionibus hoc verbum anguſtaverunt, ut Magevolo, deinde Mavolo, quod frequentiſſimum apud illos eſt, noviſſime hoc ſubſiſtit, ut Malo eſſet, ſed Malle per duas L L; Volle enim eſt. item Nolo per unum L, Nolle per duo L L; Nolo enim nevolo eſt, Nolle ne velle.* Hæc Cornutus. Similiterque Iſidorus, lib. I. cap. XXVI. Etſi vero *magis* in *malo* contineatur: tamen κατὰ πλεονασμὸν *magis malle* dicunt Paullus, & Ulpianus. Imo ſimiliter loquuntur Plautus, Terentius, Cicero: quod præter alios oſtendunt Scipio Gentilis, lib. I. Παρεργ. cap. XXXII. & Franciſcus Fabricius ad Ligarianam.

VOLUMINA generatim dicuntur *ea, quæ volvuntur*. Hinc quæ B. Joannes cap. XI. Evangelii ſui vocat κειρίας, quæque vulgatus interpres nominat *faſcias ſepulchrales*, ea Arnobius appellat *pelliniſtorum volumina*. Ita enim recte ex vett. membranis emendat Carrio, lib. II. Emendat. cap. XIII. pro quo in vulgatis erat *velamina*. *Libris* quoque impoſitum hoc nomen, quia antiqui eos convolverent ad cylindri ſimilitudinem, ut hodieque faciunt Turcæ; non vero in tabellas componerent, plicarentque, quæ apud nos conſuetudo obtinet. Sic Plinius ſuos naturalis hiſtoriæ libros *volumina* appellat. Et Ovidius Metamorphoſin ſuam *ter quinque volumina* vocat. Cicero quoque *epiſtolarum volumen*, inquit, epiſt. IX. lib. IX. ad Att. non quia ſingulæ epiſtolæ involutæ clauderentur (hæ enim plicabantur): ſed quia multæ cum eſſent, librum efficerent, eoque circa lignum involvebantur. Ad hanc *libri convoluti* figuram reſpexit Juvenalis, quando ait,

. . . . *Ponem*

Tam magnum, quam ſunt duo Cæſaris Anticatones.

Addamus & hoc obiter, *voluminibus* abſolutis ſolere addi *umbilicos*, qui ſic dicti, quod *umbilici noſtri* formam imitarentur: unde Horatius de epodis ſuis od. XIV. *ad umbilicum ducere*, hoc eſt *finire*; & Martialis ſimiliter *pervenire ad umbilicum*, lib. IX. epigr. ult. ii, Porphyrione auctore, non lignei modo, verum & oſſei corneive erant: pingi quoque ſolitos ex Martiale diſcimus. *Exterior interiorque voluminum pars* dictæ *frontes*, unde Ovidius, eleg. I. lib. I. Triſt.

Nec fragili geminæ poliantur pumice frontes.

Martialis quoque *pumicatam libri frontem* dixit, lib. I. Indeque lucem capit hoc Catulli:

Cui dono lepidum novum libellum

Arida modo pumice expolitum.

Extrema vero *partes*, quod extra volumen eminentes, cornuum ſimilitudinem haberent, *cornua* nominatæ, unde Ovidius itidem:

Candida nec nigra cornua fronte geras.

Non, inquit, atram & infelicem ſortem tuam decent candida cornua: quæ lætioris ſunt fortunæ indicia.

VOLVO, juxta aliquos, ut Perottus indicat, a *volare*, quia *volando* quaſi *volvi alæ* videntur. Verum id placere non poteſt. Sed omnino a Græcis eſt, ſive ſit a κυλίω, quod ab Hebræo גלל, quæ idem ſignificant. Sive ab εἴλω, ſpiritu aſpero in *V* converſo, quomodo ab ἕσπερος eſt *veſper*; ab Ἐλέα, *Velia*, unde qui Græcis *Zeno Eleates*, is Appuleio Apolog. II. dicitur *Zeno Velia oriundus*. Sive a πολέω, hoc eſt, *verſo*, *circumago*. A *volvo* eſt *voluto*, unde *volutabrum*, locus in quo ſues volvuntur. A *volvendo* quoque dicuntur *Valvæ*, & *Valvolus*, & *Volumen*: de quibus ſeorſim. A *convolvendo* eſt *convolvulus*, prout vocat Cato de R. R. cap. XCV. qui & *involvulus*. Plauto, Ciſtell. act. IV. ſc. II. *Vermiculus eſt damnificus ſe in pampini folia implicans & involvens*: unde & nomen teſte Feſto. Sed apud eum corrupte, etiam MSto, eſt *Involvus* pro *Involvulus*. Ab *involvendo* eſt *involucro*, quod Græcis ἀμφίλινον. Plautus, Capt. act. II. ſc. II.

Nunc ſenex eſt in tonſtrina, nunc jam cultros attinet,

Ne id quidem involucre injicere voluit, veſtem ut ne inquinet.

Ubi Turnebus *involucrum* mavult. Alias *involucrum* dicitur herba, quæ aliter *epithymum*. Nomen ἐπιθύμου & *involucri*, ex eo, quia *thymo ſe involvit*. Unde *palleoli ſimilitudine* eſſe ait Plinius. Sic enim eſt in melioribus libris, non *pili*, aut *paliuri*. At Iſidoro *epithymum* aliud. Nempe *flos thymi*, qui flos ſimilis eſt thymbræ.

† VOLVO & VALVÆ aliaque hujus generis ſunt omnia a communi origine גלגל *gilgel* Chald. *Galgel* h. e. *volvit*, *revolvit*. Hinc ſicuti τὸ *Gilgel* ſæpe eſt *exſecare* ſeu *caſtrare* (unde Joſ. V. 9. eſt *Galgalis* nomen) ſic etiam *devolvere pondera* a Catullo ad caſtrandum refertur. Vide dicta in GALLUS, & in *Galli ſacerdotes*. Cur autem in priore ſyllaba vocum propoſitarum vocales diverſæ ſint, apparet ex eo quod illud *gilgel* modo A in priore ſyllaba aſſumit, unde GALGALIS nomen fuit, modo O aut V, ut in *Gulgoleth* & *Golgotha*: unde VOLVO, & *Valva*. Illud fortaſſe magis mirandum, cur *Gimel* illud duplex in duplex V conſonum tranſierit. Sed ejus rei exempla non deſunt. Vide Voſſium in de litterar. permutat. Sic etiam ab eadem radice non duplicato tamen, ſed ſimplici G ut in גלל *galal*, nomen invenit VALLIS, quia curvitatis imaginem objicit, qua parte mons ſinuari in planitiem incipit. MAROCHIUS.

VOMO videri poſſit eſſe a Chaldæo פום, *os*, quod & Arabibus *Fom*. Eſt enim *vomere*, *cibum vel aliud ſtomacho per os ejectare*. Sed non dubito quin ſit ab ἐμῶ. Quippe idem notat, & ἀναλογία favet penitus. Nam non tantum ſpiritus aſper, ſed & tenuis, interdum mutatur in digamma ſive *V* conſonum. Sic ab οἶνος eſt *vinum*; ab ἰταλὸς, *vitulus*; ab εἴδω, *video*; ab ἔαρ, ἦρ, *ver*, &c. A *vomo* eſt *vomitio*, quæ & *vomitus*. Gloſſ. Cyr. ἐμετὸς, *vomitus*. Ab eodem *vomitaria*, quomodo vulgo dicebantur oſtia per quæ populus in ſpectaculis ab exterioribus porticibus veniebat in ſedes ſuas. Macrobius, lib. VI. Saturn. cap. IV.

Mane ſalutantum totis vomit ædibus undam.

Pulchre vomit undam, & antique, nam Ennius ait:

. . . . *Et Tiberis flumen vomit in mare ſalſum.*

Unde & nunc vomitaria in ſpectaculis dicimus, unde homines glomeratim ingredientes in ſedilia ſe fundunt. Hæc Macrobius. *Aditus* appellat Vitruvius, lib. V. cap. III. A *vomo* quoque eſt *vomer* ſeu *vomis*, *quod vomit terram*: ut ſcribit Varro, lib. IV. de L. L. Neſcio quid ſuſpicaturus ſim de Fungero, quod etymi hujuſce auctorem laudare malit ignobilem Aſcenſium, quam eum, ex quo is hauſerat, Varronem. Saltem Iſidorum potius nominaſſet nobis antiquitatis ergo. Nam idem apud eum legas, lib. XX. cap. XIV. Sed apud eum alterum quoque, ac parvæ rei, etymon legas. Nempe *vomis* dicatur, quod *vi humum eruat*. A *vomendo* quoque dictæ *vomicæ*, unde Serenus Sammonicus:

Sunt vomicæ, quos dira vomit natura tumores.

Quamquam non tam eas ſic dici puto, quia *natura illos vomat*, quam quod *hæ ſaniem ac pus vomant*.

VOPISCUS quis ſit, docet Plinius lib. VII. cap. X. *Vopiſcos appellabant e geminis, qui retenti utero naſcerentur, altero interempto abortu.* Solinus, cap. IV. *E geminis, ſi remanente altero alter abortivo fluxu exciderit, alter qui legitime natus eſt, Vopiſcus nominatur.* Probus, vel alius, de Nominum ratione, Valerio Maxim. annexus. *Vopiſcus, qui in utero matris geminus conceptus, altero abortu ejecto, incolumis editus erat.* Nonius extremo opere ſuo: *Vopiſcus, qui ex duobus conceptis, uno abortu excluſo, ad partum legitimum deducitur.* Fuit id cognomen in gente Julia. *Vopiſcus* forte ea vi & *apiſci*, quia vigore virtuteque naturæ fiat, ut poſt unius abortum, alterum mater fœtum apiſcatur. Vel ſit ab Dorica ὦπις ſive Æolico ὄπις, quæ κοινῶς Οὖπις. Ita dicta Diana Ἀντιζώνιος, ἀπὸ τοῦ ἀντιζώσασθαι αὐτὴν τὰς τικτούσας. Ut a *Syrus Syriſcus*, ita a *Vopis Vopiſcus*: tanquam qui favore Dianæ Ἀντιζώνιας vitalis permanſerit. [puto eſſe diminutivum a βωβὸς, πηρὸς, χωλὸς, *mutilus*.]

VORO a βορὰ, hoc eſt, *pabulum*, *cibus*, ac proprie *beſtiarum*: ut *vorare* prima propriaque ſignificatione notet, *ferino more comedere*, β in *V* conſonum ſæpe mutatur, quomodo a βιῶ, eſt *vivo*, a βόλω *volo*: interdum etiam in *V* vocale, ut *aufugio* & *aufero*, pro *abfugio* & *abfero*. A *voro* eſt *vorax*, ut ab *edo edax*. Gr. βορὸς, vel, ut alii βόρος, unde apud Homerum δημοβόρος, *populivorus*, aliaque compoſita. A *vorando* quoque eſt *vorago*, ut ab *imitando*, *imitago*, ex quo *imago*. Ejuſdem originis eſt *voratrina*, vorandi officina, & *μεταλλεύς*, *homo vorax*. Legas apud Tertullianum in Apologetico.

†VORO (& fortaſſe etiam βορὰ l. *e. pabulum*) eſt a בלע *vola* ejuſdem ſignificationis, ſed L in R non præter ſolitum tranſeunte. MAZOCHIUS.

VOVEO [εὔχω, εὐφίω.] a βοηθῶ. Duplex facta mutatio. Nam & β converſum in *V* conſonum, & *AI* in *E* breve. Utriuſque exemplum quoque habes in *vesia*, ut quod ſit a βαίνω. Vide *feneſtra*, *vivo*. *veſcor*, *vorax*, &c. Vel eſt *voveo* a βοῶ, ut proprie de iis dicatur, *qui contentiori voce Deo ſpendendo aliquid ſe obligant*. Prius etymon ſecutus Angelus Caninius, in Helleniſmi Alphabeto, Nunneſius, in Grammatiſtice; alterum Jul. Scaliger, Exercitat. CCCX. Sect. I. A *voveo* eſt *votum*: unde *Votorum dies* dicebantur Kalendæ Januariæ, & in primis III. poſt Kalend. Januar quibus ſolicitunia pro ſalute Principis vota faciebant; ut ad Spartianum Caſaubonus obſervat ex Dion. lib. LVIII. & Leg. CCXXXIII. De verborum ſignificationibus. Quibus alios ſcriptores adjungit Schottus, lib. V. Obſervat. Human. cap. XXXI. Ac eumpſe morem, cum votorum appellatione, retinuere Chriſtiani Imperatores: ut liquet ex Tit. Cod. de oblatione votorum, & canone LXII. Concilii Trullani; ubi Balſamo Latinæ linguæ ignorantia ridicule ait Feſtum iſtiuſmodi diem dici βοτα ἀπὸ τῶν βοτῶν ſive προβάτων, quia in honorem Panis, paſtorum Dei, fuerit inſtitutus. Ut a *voveo votum*, ita a *devoveo* eſt *devotus*, unde *devotare*. In Iſidori Gloſſis legas: *Devoto, accuſo*. Quæ interpretatio parum commoda. Rectius Gloſſæ Græco-Latinæ: Ἀφοσιῶ, *ſcelero*, *devoveo*, *devoto*. Uſus Accius Æneadis:

Patrio exemplo, & me dicabo, atque animam devotabo hoſtibus.

Sic liquet ſcripſiſſe Accium, etſi Nonius videatur legiſſe *devorabo*. Etiam in MSStis codd. legas apud Cic. in Paradoxis: *Quæ vis patrem Decium, quæ filium devotavit, ac immiſit in armatas hoſtium copias*. Etiam in vett. Plauti libb. eſt, Caſina, act. II. ſc. VI.

Credo hercle hodie devotabit ſortes, ſi attigerit.

Ubi in vulgatis male *devorabit*. Appuleius quoque, lib. IX. Met. *Cuncta cæli numina, quæ dejerando ſæpe devotaſti, peſſimum peſſime perdant.*

VOX unde ſit, docet his verbis Priſcianus, lib. I. cap. I. *Vox dicta eſt vel a vocando, ut dux a ducendo; vel* ἀπὸ τοῦ βοῶ βοῶ, *ut quibuſdam placet*. [βὼξ vide *fauces*.] Sed omnino *vox* eſt a *voco*, *voco* a βοῶ inſerto *C*, quomodo a σπέος eſt *ſpecus*; quomodo item Varroni ab *uno* eſt *uncia*. Nec abſurde tamen Nunneſius, cui in Grammatiſtice *vox* eſt a βάζω, ſive futuro βάξω, *loquor*. Idem tamen alibi cenſet *vox* eſſe a φωνή. Ac Becmanus ſimiliter deducit *voco* a φωνῶ. Sed huic obſtat tum quantitas prioris ſyllabæ, tum quod *N* non ſolent in *C* converti, imo fortaſſe neque cognatam *G*, niſi ſequente *C*, vel *G*: quomodo vetuſtiſſimi Latini, Priſciano teſte, ſcripſere *Agchiſes*, *agceps*, *aggulus*, pro *Anchiſes*, *anceps*, *angulus*. A Syriaco tamen *ENO* eſt ἐγὼ, ut monuit Caninius. A *vox* eſt *prox*. Feſtus: *Prox, bona vox, velut quidam putant, ſignificare videtur; ut ait Labeo de jure pontificio, lib. II.* Addit Paullus; *Prox, quaſi proba vox*. A *vocando evocati* dicebantur milites veterani, qui expletis ſtipendiis in gratiam conſulum ducumque militiam ſumerent. Nempe tales rogatione ac precibus, ſæpeque literis aut nunciis nominatim *evocabantur*: unde iis nomen. Ac ſinguli eorum *centurionum* honore & inſignibus afficiebantur: unde & Dione teſte, vitem geſtabant, quod centurionum, vel eorum, qui ad centurionatum erant deſignati inſigne fuiſſe, alibi diximus. Hæc ratio eſt, cur Cæſar *centuriones evocatoſque* paſſim conjungat & æquet. Idem in cauſſa eſt, cur vocabula ea a veteribus interdum confundantur, ut cum Valerius Maximus Titinium *centurionem* vocet, qui Vellejo eſt *evocatus*. In Gloſſis etiam vett legas; *Evocatus*, ταξίαρχος. Plura de *evocatis* vide apud Lipſium libro primo de militia Romana, dialogo octavo. Ab *advocando* dicti *advocati*, qui Græci παράκλητοι, ἀπὸ τοῦ παρακαλεῖν. Hodie forenſia opera continetur *cauſidicorum* & *procuratorum* munere: olim autem diverſæ erant functiones *patroni*, *advocati*, *cognitoris*, & *procuratoris*, qua de re ita Aſconius in Divin. *Qui defendit alterum in judicio, aut patronus dicitur, ſi orator eſt: aut advocatus, ſi aut jus ſuggerit, aut præſentiam ſuam commodat amico: aut procurator, ſi negotium ſuſpicit: aut cognitor, ſi præſentis cauſſam novit, & ſic tuetur, ut ſuam.* Pluraque de *advocati* & *cognitoris* munere vide ſis apud Budæum Annot. Poſter. in Pand. Ab *advoco* eſt *advocito*. Feſtus: *Advocitat, ſæpe advocat*. Ubi MSSti *Arvocitat*, Quod placet. Nam veteres *ar* pro *ad* dixere, unde *arceſſo*, *arfari*, & alia.

V P

UPUPA vulgo nomen eo accepiſſe putatur, quod Tereus, Thracum rex, in avem eam commutatus, etiam nunc requirens filium Ityn, quem Progne marito comedendum appoſuerat, inclamet ποῦ ποῦ, hoc eſt, *ubi*, *ubi*. Sed ſane poſſumus cum Varrone nomen hoc deducere a voce ejus *pu*, *pu*, utcumque non ad fabulas recurramus. Magis interim eo inclinat animus, ut ſit ab ἔποψ, quo pacto avis illa Græcis vocatur: ut eſt in Onomaſtico veteri, atque etiam B. Hieronymus indicat in V. cap. Zachariæ. *E* converſum in *V*. quomodo ab ἕλκος eſt *ulcus*. *Upupa* etiam ob ſimilitudinem dicebatur inſtrumentum ferreum, quo in lapicidinis utebantur ad eruendos & excavandos lapides, quod Græci ἀπὸ τοῦ ὀρύττειν, id eſt, *fodiendo*, ὄρυγα dixere, Gloſſ. vett. *upupa*, ὄρυξ. Sic uſum videmus Plautum, Captivis, ſcen. ultim. ubi Tyndarus ait, ſibi, ſimulatque in lapicidinas detruſus eſſet, datam eſſe *upupam* in manum: ut ſcilicet hoc eſſet illi miſero, quod patriciis pueris monedula, anas, aut coturnix. Hæc avium nomina recenſet, quia & *upupa* avis nomen eſſet: unde ferreo huic lapicidarum inſtrumento *upupæ* nomen erat. Videntur hoc inſtrumentum etiam *ſubulam* dixiſſe: unde in ſcriptoribus de limitibus legas: *ſubulis impoſitis lapides*.

V R

Vrbs eſt ab עיר, quod ait *civitas*, ut Geneſ. IV. XVII. Numer. XXXV. II. & alibi. [ex ἄλεις pro πόλις. vide *oppidum*.] Nec tamen ſententiam eorum damno, quibus placet, *urbs* eſſe contractum ex *orbis*: quomodo πόλις a πόλος, hoc eſt, κύκλος. Cenſet hoc Varro, qui & alterum addit etymon. Sic enim ſcribit, lib. IV. de L. L. *Oppida*, inquit, *quæ prius erant circumducta aratro, ab orbe & urbo urbes*. Quibus verbis indicat, vel *urbem* dici quaſi *orbem*, quia in *orbem* fieret: vel ab *urbo* ſive *urvo*, hoc eſt, *buri*, ſive *aratri curvatura*: unde *urbare*, hoc eſt, in *urbe* condenda circumdare *urvo aratri*. Vide Feſtum in *Urvat*. Et in Philox. Gloſſ. legas, *Urbata*, περιεσφραγισμένα. Nimirum *urbem* condituri (quod pluribus oſtendit Varro, in IV. de L.L.) taurum & vaccam futuræ fecunditatis ſpe, jungere ſolebant, & aratro ſulcum deſignabant, intra quem *urbem* ædificarent. Utramque, quam attulimus, nominis cauſſam ponit etiam Iſidorus, lib. XV. cap. II. Morem vero aratro mœnia ſignandi probat idem his verbis Catonis in Originibus: *Qui urbem novam condit, tauro & vacca aret: ubi araverit, murum faciat: ubi portam vult eſſe, aratrum ſuſtollat & portet, & portam vocet*. Fuſius idem ad V. Æn. explicat Servius: *Conditori*, inquit, *civitates taurum in dextra, vaccam intrinſecus jungebant, cincti ritu Gabino, id eſt, toga parte caput velati, parte ſuccincti, tenebant ſtivam incurvam, ut glebæ omnes intrinſecus caderent. Et ita ſulco ducto, loca murorum deſignabant, aratrum ſuſpendentes circa loca portarum*. Eſt hac de re illuſtris quoque locus apud Ovidium, quarto Faſtorum.

Apta dies legitur, qua mœnia ſignet aratro, &c.

Et paullo poſt:

Inde premens ſtivam deſignat mœnia ſulco;
Alba jugum niveo cum bove vacca tulit.

Quia autem quo ritu quid factum, eodem vel contrario reddi ſolet infectum, (quomodo qui manucapti, indeque mancipia dicti manumiſſione reſtituebantur libertati:) ideo, ut condendis, ſic etiam evertendis *urbibus* aratrum adhibebant: quemadmodum Servius monet ad illud I. Æn.

. . . . *Cui littus arandum*.

idemque probat illo Horatii, od. XVI. lib. I.

. . . . *Imprimeretque muris*
Hoſtile aratrum exercitus inſolens.

Idem ex Philippicis Cicero & Cajo J. C. probant Horatii interpretes ad locum citatum. Ex his planum fit, cur *urbi* nomen inditum voluerit Varro ab *urbo* ſive *urvo*. Quod autem Romani aratri curvaturam *urvum* vocarunt, id eo factum, quia *urvum* generatim dicerent τὸ ἀνάσιμον, hoc eſt, *quod ita flexum, ut redeat ſurſum verſus*. Hinc *urvare*. [κυρτοῦσθαι & χυρτιάσαι.] & compoſitum *amburvare*, corpus ſaltu reciprocare, prout Salii facere ſolent. Lucilius apud Feſtum & Nonium:

Præſul ut amburvat, ſic volgu' redamtruat inde.

Ita eum locum in Conjectaneis emendat Scaliger. Vide *Urinare*. Verum ad Feſtum legere mavult,

Præſul ut amtruat, inde & volgu' redamtruat illi.

Quod magis placet, eo quod propius abſit a ſchedis Feſti antiquis a Fulvio editis: utpote in quibus legatur:

Præſul ut ampiruat, inde vulgus redamtruavit.

Nam *ampiruat* ex *amptruat* facili errore factum, quia *t* & *i* eodem ſcribuntur modo. Et *inde* clare ponitur ante *vulgus* non poſtremo loco, ubi *illi* magis convenit, niſi *alii* malis. Ut *quadrivium* dicimus, ita *quadrurbem* dixit Attius, quod Græce τετράπολις. Τετράπολιν autem vocarunt Œnoën, Probalinthum, Tricorythum, & Marathonem, quatuor Atticæ populos, teſte Stephano in Τετράπολις. At fallitur Feſtus, cum ea de re ſic ſcribit: *Quadrurbem Athenas Attius appellavit, quod ſcilicet ex quatuor urbibus in unam domicilia contulerunt, Braurone, Eleuſine, Piræo, Sunio*. Sed hanc ſententiam ſatis refellunt, quæ hac de re notavit clariſſimus atque amiciſſimus collega meus Joannes Meurſius, lib. de Fortuna Atticæ, cap. III.

Vrceus, *vas aquarium*, unde *urceolus*, quod lemma eſt diſtichi XCV. in Apophoretis Martialis. De etymo *urcei* ſic Iſidorus, lib. XX. cap. VI. *Orca eſt amphoræ ſpecies, cujus minora vocabulo urceus, diminutive urceolus eſt*. Sed omnino & *orca* & *urceus* ſunt ab ὕρχη, quod eſt *genus vaſis fictilis*. Vide quæ dicimus in *Orca*.

Vrgeo ab ὀργᾷν, ſi credimus Julio Scaligero, in lib. de Plant. *Plantæ quoque*, inquit, *primo vere dicuntur ὀργᾷν, ſicut & animalia, quæ urgentur in Venerem, eadem potiſſimum tempeſtate, unde & verbum noſtrum a Græco illo*. Nunneſio in Grammatice viſum deducere ab ὁρμᾷν, ut μ in G mutetur, quomodo ab ἀμνὸς eſt *agnus*. Mihi neutrum placet. Sane *urgere* eſt ἐργοδιώκτειν· eoque videtur eſſe ab ἔργον, ut quod nihil ſit aliud quam *ad opus excito*, aut *ſtimulo*. Ejus compoſitum eſt *exurgeo*. Feſtus: *Exurgentes, exprimentes*. Ubi vulgo *exugentes*, ut ſit a *ſugo*. Sed MSSti partim *exurgentes*, partim *exſurguentes*. Eſt & ab *urgeo indulgeo*. Scio eſſe, qui ab *algeo* deducant, quia qui indulget, is operi haud fervide inſtat. Sed plane aſſentio doctiſſimo Caſaubono, qui ad Perſii ſat. V. monet, conflari hoc verbum ex in ἐνεργητικῷ, & *urgeo*: *D* interjectum eſſe, ut in *indoles*, quod eſt ab *oleſcere*, hoc eſt, *creſcere*: *R* autem in *L* mutari, quomodo a *Remo Lemures* dicti exiſtimentur: ſuntque id genus ſexcenta. Aliud quoque in mentem venit. Quid ſi conflatum dicam ex *indu*, pro *in*, & *urgeo*? Matres indulgentes & his ſimiles, quicquid puero gratum, *urgent* adverſus patres, & ſeverius educantes. *Indulgentiam* medio ævo dixere, cum tributa & vectigalia imperatores laxabant. Quod vero vir eruditus auctarii Philoxeni cap. XXXIII. cenſet natum eſſe illud vocabulum Ammiani Marcellini temporibus, nonnihil eum fugit ratio. Nam, ut ipſe agnoſcit, uſus eo ſcriptor Panegyrici Flavienſium nomine dicti Conſtantino Aug. At Ammianum quis ævo Valentis & poſt vixiſſe neſcit, qui legerit librum ult.

Vri *boves ſilveſtres* ab *urendo* dicti videntur Angelo Decembrio, lib. IV. de politia literaria parte I. Sed hoc inepte. Veriſimilius Servius in Georg. II. verſ. CCCLXXIII. ubi ait *Uros* dici ἀπὸ τῶν ὀρῶν, id eſt, *montibus*, ac naſci eos in montibus Pyrenæis, qui inter Gallias Hiſpaniaſque. Sed maxime credimus Macrobio, lib. VI. Saturn. cap. IV. *Punicis*, inquit, *Oſciſque verbis uſi ſunt veteres: quorum imitatione Virgilius peregrina verba non reſpuit, ut in illo*,

Silveſtres uri aſſidue . . . .

Uri enim Gallica vox eſt, qua feri boves ſignificantur. Hanc ſententiam firmare eſt ex eo, quod (uti Geſnerus, lib. I. de quadrupedibus, obſervat) hodieque in Germania *ur* in compoſitione *ſilveſtrem* notet: ut *ur-ochs*, bos ſilveſtris; *ur-han*, Gallus *ſylveſtris*. Atqui Germanicam & Gallicam linguam, imo & Hiſpanicam, Britannicam, ac Illyriam linguam antiquis fuiſſe eandem, fuſe docet clariſſimus Cluverius, lib. I. rerum Germanicarum.

Vrina ſic dicta putatur, vel quod *in exeundo urat*, vel quaſi *egerina*, quia ex *renibus egeritur*. Utrumque etymon ponit Iſidorus, lib. XI. cap. I. Sed eſt a Græco οὖρον, unde δυσουρία, quæ Plinio & aliis *difficultas urinæ*; & οὐρητῆρες, *venæ a renibus ad veſicam urinam deferentes*, ut ſcribit Celſus, lib. IV. cap. I. Ab eadem origine eſt παλίνουρος, ex πάλιν, hoc eſt, *rurſus*; & οὐρεῖν, hoc eſt, *mejere*. Eſt & nomen proprium gubernatoris claſſis Trojanæ, qui dormiens a navi in mare decidit, ut narrat Virgil. extremo lib. V. Luſit in hac voce Mart. lib. III. epigr. LXXVII.

Minxiſti currente ſemel, Paulline, carina:
Mejere vis iterum, jam Palinurus eris.

Urinam κατὰ μεταφορὰν dici de genitali ſemine; *mejere* item ad *Venerem* transferri, jamdudum viri docti monuerunt.

Vrinatores ſunt, quos Græci vocant κυβιστητῆρας: vel etiam κυβιστῆρας ac κυβιστάς· quam vocem Etymologici auctor exponit κολυμβητάς. Idem κυβιστᾷν interpretatur ἐπὶ κεφαλῆς πηδᾷν, quod eſt in

caput volvi. Talis enim *urinantium* habitus. Sed & κυβιστεὶ aliter dicti ἀρνευτῆρες, ut ex Heſychio & Euſtathio conſtat. Quæ vox ab ἀρνός, hoc eſt, *agni*, quia *ſolent hi pedibus ſublatis ſubſilire in caput*, [ab ἀρύω *haurio*.] *Urinari*, pro *mergi in caput*, crebrum eſt apud Plinium. Columella quoque, lib. VIII. cap. XIV. *inurinare* dixit, de anſeribus agens. Putant quidam *urinare* eſſe ab *urna*, *cum in aquam mergitur*: *urnam* vero ab *urgendo* dici ajunt cum Catholico, & Ugutione. Verum contra Varro *urna* deducit ab *urinare*, hoc ab *urbo* ſive *urvo*, quomodo vocatur τὸν ἀνάσιμον, hoc eſt, *quod ſurſum verſus repandum*. [ἀρύειν, idem quod ἀρύτεσθαι.] Verba Varronis, quæ ſunt lib. IV. de L. L. ſic reſtituit Joſ. Scaliger: *Urna dicta, quod urinant in aqua haurienda, ut urinator. Urinare eſt mergi in aquam in urbum; fictum ab urbo, quod ita flexum, ut redeat ſurſum verſus: ut in aratro, quod eſt urbum*. Hæc Varro. Quem videmus *urna* deducere ab *urina*, *urina* ab *urbo*, qua de voce plura in *Urbs* diximus. Quod ſi ab *urbo* minus eſſe placet, vide an non corruptum ſit ab ἀρνεύω, trajecto ε, literiſque aliquot immutatis. Sane ſignificatio convenit, cum ἀρνεύειν ſit κυβιστᾶν ſive *urinare*, ut paullo ante diximus.

VRO unde ſit, non ſatis paret: ſed tamen non dubitandum, quin vel ſit ab Hebræo אור, id eſt, *ignis*; vel Græco πυρόω, quod a πῦρ, id eſt, *ignis*. Si poſterius placet, dicendum erit veteres ex πυρῶ feciſſe *buro*, atque id comprobari a compoſito *comburo*, & derivato *buſtum*, ac *buſtar*. Sed de *comburo*, objici poteſt, quod ut ex *am* & *ago* inſerto *b* ſit *ambiga* & *ambages*; ſic a *cum* & *uro* inſerto *b* fieri *comburo*. Id ita eſſe, comprobari videtur ex cæteris compoſitis *exuro*, *aduro*, *inuro*, atque aliis, in quibus *M* illud non apparet. Sed invalidum hoc telum, quia & *uro*, & *buro* dixere, unde *buſtum* & *buſtar*. Nam ridiculum eſt, quod Grammatici volunt *buſtum* dici κατὰ συγκοπὴν pro *beuſtum* ex *bene*, & *uſtum*. Nec multo melius, quod alii credunt *buſtum* κατ᾽ ἀφαίρεσιν factum eſſe e *comburſtum*, quomodo ab ἄρκτος eſt *ruro*. Sic igitur ſtatuendum, & *buro* dixiſſe, & *uro*. Ac *buro* eſſe a πυρῶ, quod a πῦρ. *Uro* vero eſſe ab חרר, *ardere*, *comburi*. Vel ab אור, id eſt, *ignis*: quod etymon jam olim Papias addidit. Hoc vero ab אור, *lucere*. A quorum altero & *aurum* nomen accepit, ob *igneum ejus metalli fulgorem*. Ab *uſtum* eſt *uſtor* νεκροκαύστης, prout Gloſſæ veteres interpretantur. At νεκροκαύστης vox in Cyrilli Gloſſis *buſtuarius* & *rogarius* exponitur. Ab eodem eſt *uſtrina*. Gloſſ. Phil. *Uſtrina*, πυρκαϊά. Item, *Uſtrina*, καῦστρα νεκρῶν. Eſt igitur *uſtrina* locus, in quo cremabatur cadaver: qua de voce plura diximus in *Buſtum*. Ab eodem *uſtulare*: unde *ſemiuſtulatus*, in Miloniana. A *vivus* & *comburo* eſt *vivicomburium*, quod ſic dictum ad diſcrimen cadaverum, quæ olim comburi mos erat. Uſus Tertullianus, lib. de anima cap. I. *Sed de patibulo & vivicomburio per omne ingenium crudelitatis exhauriat*. Quibus delictis hoc ſupplicium irrogari ſoleat, docet Radulphus Fornerius, lib. I. rerum quotidianarum cap. VII.

† VRO antea dicebatur BVRO, uti conſtat non tantum ex compoſito *comburo*, ſed etiam ex BVSTVM & BVSTA. *Buro* autem venit ex בער *ardere*, & in Piel בער *bier* eſt *urere*. Indidem eſt Gr. πῦρ & πυρόω. Hoc autem remotius a fonte Hebr. quam BVRO, quia & prima conſona mutatur, & tranſitur a ſignificatu affectûs ad ſignificationem cauſae, ignem ſcilicet. MAZOCHIVS.

VROPYGIVM dicitur *pars ultima ſpinæ, ubi vertebræ definunt*. Martialis, lib. III. epigr. XCIII.

Ex anatis habeas uropygium ſocræ.

Ubi clariſſimus Gruterus in Palatino reperit *ortopygium*, in Bongarſiano *hortopygium*, in alio vero prius *ortopygium* ſcriptum fuerat, poſteaque mutatum in ὀρθοπύγιον. Scribendum autem vel *uropygium* vel *orropygium*, vel *orthopygium*. Nam *oropygium*, quia prima eſt correpta, locum in hoc verſu non habet. Eſſe a πυγὴ, quo *nates* ſignantur, ſatis liquet. Prior vero pars eſt ὄρος, vel ἄρος, vel ὄῤῥος, vel ὀρθός. Ac tria quidem priora idem ſignant, nempe τὸ τοῦ ἱεροῦ ὀστέου πέρας: ut Galenus exponit in Lexico Hippocratis. Unde ὀροπύγιον, ſive ὀῤῥοπύγιον, ſive ὀρροπύγιον, pars ea quæ inter ὄῤῥον, & πυγὴν. Ὀρθοπύγιον vero eſt ab ὀρθὸς, id eſt, *rectus*, ut proprie ſignet *partem illam erectam elatamque ſupra clunes, quam ὄῤῥον dicimus*. Itaque & Heſychius ὀῤῥοπύγιον exponit ὀρθοπύγιον, unde etiam liquet ejus ætate ὀρθοπύγιον uſitatius fuiſſe.

VRRVNCVM quid ſit, docet hic locus Varronis lib. I. de R. R. cap. XLVIII. *Illud autem in ſumma ſpica jam matura, quod eſt minus, quam granum, vocatur frit. Quod in infima ſpica, ad culmum ſtramenti ſummum, item minus, quam granum eſt, appellatur urruncum*. Eſt a Græco ἤρυγγος, vel Latino *aruncus*, quibus notatur *villus de mento hirci dependens*: ut in *Aruncus* diximus. Cauſſa etymi, quia *quaſi villos de ſe fundat*. Vel deducamus ab *urendo*, quia ſumma quæque in ſegete æſtu maxime uruntur.

VRSVS deducit Ang. Caninius & cum eo Petrus Nunneſius, ab ἄρκτος, eliſo κ, & converſo *T* in *S*, quæ mutatio frequens in omnibus libris. Sic Græci dicuntur γλῶττα vel γλῶσσα, Latini *pulſo* vel *pulto*, ac quod Germani *was*, *das*, *waſſer*, id Belgæ, *wat*, *dat*, *water*. Quamquam vero etymon hoc duriuſculum eſt, tamen quia ſignificatio eadem eſt, magis placet, quam ut *urſus* ſit ab Hebræo *VR*, ob *igneam animantis indolem*; vel a ſupino verbi *urgeo*, quia *animantes alias urgendo ac propellendo proſternit*: vel ut ſit quaſi *irtus*, ſive *hirtus* dicatur, hoc eſt, *hirſutus*, δασύτριχος. Nihilo magis veriſimile *urſus* dici quaſi *orſus*, quia pariat non fœtum perfectum, ſed *tenuem fœtus orſum*: vel ut eadem de cauſſa dicatur venire ab *ore*, quia *ore* ſuo mater fœtum lambat, & lambendo perficiat, ut quem ediderat informem. Cæteroquin favet huic ſententiæ Iſidorus, lib. XII. *Urſus*, inquit, *dictus fertur, quod ore ſuo formet fœtus, quaſi orſus*. Sententia vulgata eſt, & Plinio etiam tradita, lib. VIII. cap. XXXVI. Sed plane fabuloſa. Nam in *urſis* fœtis a venatoribus captis & diſſectis catuli inventi, ſed membris plane formatis diſtinctiſque. Sententiæ vero vulgaris ex eo originem traxit, quod naſcentibus *urſis*, ſecundinisque obvolutis, qua ratione tantum informem carnem præferunt, lambere mater fœtum ſoleat, uſque dum revellerit ſecundinas. Vide Scaligerum, Exercitat. VI. ſect. XV. & Dalecampium ad memoratum Plinii locum; & quæ in opere Idololatriæ gentilis ac Phyſices Chriſtianæ diximus, lib. III. cap. LIV. Africa *urſos* non habet, ſi Plinio credimus. Qui icirco miratur, in annalibus ſcribi, Domitium Ænobarbum Curulem M. Piſone & M. Meſſalla Coſſ. dediſſe *urſos Numidicos centum*. Juſtus Lipſius, lib. II. Elect. cap. XV. intelligi putat *leones*. Quam ſententiam in Oratoriis noſtris ſecuti ſumus. Sed placet nunc magis Salmaſii opinio, qui Plinium putat erraſſe. Vide eum in Exercitationibus ad Solinum; & quæ diximus opere ante memorato, lib. III.

VRTICA ab *urendo*, quod igneæ ſit naturæ, unde admota carni pruritum ac puſtulas excitat. Recte igitur ſuppoſititius ille Macer:

. . . . . *Nec immerito nomen ſumſiſſe meretur,*
Tacto quod exurat digitos urtica tenentis.

Eandem vim habet *conchylii* genus: unde & ipſum *urtica marina* nominatur.

VRVS, *bos agreſtis*, in Pyrenæis montibus naſcens, animantibus cæteris, elephanto excepto, major, atque ita dictus ἀπὸ τῶν ὀρῶν, hoc eſt, *a montibus*. Hæc Servii ſententia eſt in II. Georg. Sed Macrobius in VI. Sat. cap. IV. auctor eſt, *uri* vocem eſſe Gallicam. Nec repugnat, quod Solinus refert *inter Germaniæ & Septentrionis feras*: quodque in Philox. Gloſſis legas, *Uror*, (leg. *urus*) βοῦς Γερμανός. Nam & Gallis, & Germanis, vox *uri* erat communis. Quemadmodum enim utrique com-

communi Celtarum appellatione cenſebantur, ita linguam etiam communem habuere. Ergo *urus* eſt, qui Germanis *urochs*. de *uris* vide Cæſarem, lib. VI. de Bello Gallico. Item Ariſtotelem, Plinium, Solinum. Qui *uri* ſunt, vulgo *bubali* dicuntur, errore inveterato: quæ de re in *Bubalus* diximus.

V S

Vsqve ex ὥς ἔτι. [ἕως ἔτι.] Ita Cæſar Scaliger de cauſſis L. L. c. CLV. Ubi ὥς valet ἕως. *Us* ergo ex ὥς. Habes idem in *uſquam* & *uſpiam*: ubi aliam vim habere videtur. Nam utrumque valet quod parum Latine dicitur *ullibi*, quaſi *ullo ibi*. Itaque videri poſſit *us* iſtoc eſſe ex *ullo*. Sed nihil prohibet, quo minus *us* habuerit apud Latinos notiones varias, uti apud Græcos ὥς, cui XXX notiones tribuit Tryphon: in quibus tamen exponendis parum ſe valuiſſe judicio oſtendit. *Piam* in *uſpiam* vocis eſt productio, haud ſecus ac in *quiſpiam*. *Nuſpiam* a *ne* & *uſpiam* eſſe, uti *nuſquam* a *ne* & *uſquam*, ſatis liquet.

V T

Vt videtur κατ' ἀποκοπὴν factum ex *uti*; quod ejuſdam eſt ſignificationis. *Uti* autem ab ὅτι venire, non abludit a vero. Sed cum, quemadmodum Latinis particula *ut*, nunc ſimilitudinis eſt, ac idem quod *ſicut*: nunc cauſſale, ac ponitur pro *quia*: nunc temporis, ac exponitur per *poſtquam*: nunc optandi, ut in illo Terent.

Ut illum Di Deæque ſenium perdant.

(Ubi *ut* ab Aruntio Celſo *utinam* exponi, etiam Chariſius obſervat cap. v. de Adverbio:) ſic particula ὥς apud Græcos accipiatur: (quod de ὅτι dici non poteſt:) diſpiciendum plane an non longe veriſimilius ſit, quod Angelus Caninius & Petrus Nannesius putabant, *ut* venire ab ὥς, Σ in T converſo, more Dorum. Sane & a τόσα, ſimiliter eſt *tot*, & a μυρσίνη, *myrtus*: & a πρασιὰ, *pratum*; & a μυσσωτὸς, *moretum*. Suntque id genus alia non pauca. *Ut* proprie eſſe ſimilitudinis, improprie ſumi pro *poſtquam*, argumento eſt, quod interdum etiam cum ponitur pro *poſtquam*, *ſic* additur. Livius l. XXI. *Saguntini ut a prœliis quietem habuerant per aliquot dies, ita non nocte, non die unquam ceſſaverunt ab opere*. Etiam ſimilitudo eſt cum dico, *Vereor, ut placari poſſit*. Nam valet, *quomodo poſſit*. Item cum eſt optantis; quemadmodum in illo, *Ut illum di deæque perdant*. Nam intelligitur, *ita precor*. Ex *ut* vel *uti*, cum ſimilitudinis eſt, & particula *ſic*, conflatum eſt *ſicut* ſeu *ſicuti*: quemadmodum ex *vel* & *ut*, vel *uti*, eſt *velut* & *veluti*. Ab *ut* & *cunque* eſt *utcunque*. Ab *ut*, cum optandi eſt, & particula *nam*, factum eſt *utinam*. In quo *nam* non cauſſale eſt, ſed potius ſignificat *vero* ſive *autem*, quomodo & ſumitur in *quiſnam*. Eſtque particula *nam* κατὰ μετάθεσιν facta ex Dorico μὰν, pro μὴν, quod idem ſæpe ſignat ac γοῦν, id eſt, *utique*, *utem*, *vero*. *Ut* optantis fortaſſe ab εἴθε, *utinam*. Vel ab ὥς, quod Græcis optandi, ut dictum.

Vter interrogativum, videtur Perotto eſſe ab *unus*, eo quod notet *unum ex duobus*. Sed quæ hic vocum affinitas præſertim cum & princeps ſyllaba diſconveniat quantitate? Quare mihi magis placet, id eſſe a πότερος, quod idem notat. Truncata prima litera; ut in *rura* ab ἄρουρα, & multis aliis. Vel eſt ab ἕτερος, hoc eſt, ὁ ἕτερος, quod in Helleniſmi Alphabeto ſcripſit Angelus Caninius. At minus placet, quod idem eapſe commentatione *uterque* ab ἑκάτερος deducit. Nam planum eſt, ut a *quis* eſt *quiſque*, ita ab *uter* eſſe *uterque*. *Que* vero hic non tam conjunctio eſt, quam ſyllabica adjectio: ut Priſcianus docet in XIV. ubi ſimilia eſſe dicit *ita itaque*, *ubi ubique*, *abs abſque*. Neque enim in his remanet ſignificatio conjunctionis. Ab *alter* & *uter* eſt *alteruter*. *Neuter* vero eſt a *ne* & *uter*, ut apud Græcos μηδέτερος, quod idem notat a μηδὲ & ἕτερος, ut apud Latinos item a *ne* & *ullus* eſt *nullus*, a *ne* & *homo* eſt *nemo*: in quibus *ne* valet *non*; ut pluribus exemplis oſtendimus in *Homo*.

Vter *utris*, ἀσκὸς, ab *uterus* ſic dicitur, teſte Iſidoro, lib. XX. cap. VI. Et convenientia *utris* & *uteri* ſatis etymon hoc firmat. Siquidem *uter* vinum oleum, aquam; *uterus* fœtum continet: *uter* corio, cute item *uterus* tegitur: denique, quod imprimis tralationi præbuit cauſſam, quemadmodum *uter* eminet & protuberat, ita & *uterus* ventriculi figuram refert. Quas metaphoræ cauſſas jam olim in Catholico ſuo attulit Joannes de Janua. Et firmat nonnihil, quod etiam pro *utero*, *uter* dicere, quomodo Cæcilium in Umbris locutum eſſe ex Nonio docemus, in *Uterus*. Ab *uter* Livio *utrarii*, qui *utribus* afferunt aquam. [ἄ ϝος, γαστήρ. Heſych. vide infra.]

Vter *utrius* derivant ab ἕτερος, *alter*, *alius*, *E* in V abeunte; ut ab ἕλκος, *ulcus*; a καταπέλτης, *catapulta*. Sed ne mutatione iſtac opus ſit, mavult ab ὁ ἕτερος deducere Scaliger de cauſſis L. L. c. XXVII. Puto potius eſſe ab ὅτερος per ſyncopen facto ex ὁπότερος, quod & ipſum *uter* ſignificat.

Vterus mirificam etymologiam adducit Iſidorus, lib. XI. cap. I. *Uterus*, inquit, *vocatus*, *quod duplex ſit*, *& ab utraque in duas ſe dividit partes*, *quæ in diverſum diffuſa ac reflexæ circumplicantur in modum cornuum arietis*. Rectius dixiſſet, *uterum* dictum ab *uter*, qua notat pelles, quibus vinum aut oleum deferri ſolet: ut nempe ita appelletur, quia fœtum contineat, quemadmodum *uter* liquorem. Fulciendo huic etymo eſt, quod veteres etiam *uter* pro *uterus* dixerint: ut probat Nonius iſtoc Cæcilii in Umbris:

Nunc uter creſcit, non poteſt celari.

Sed imprimis hanc ſententiam firmat locus Plinii, lib. XI. cap. XXXVII. *Feminis*, inquit, *eadem omnia*, *præterque veſicæ junctus utriculus*, *unde dictus uterus*. Interea ne hoc quidem etymon verum eſt. Sed venit *uterus* ab ὕστερον, quomodo vocatur matricis integumentum, τὸ κάλυμμα τῆς μήτρας, ut ait Suidas. Vel potius dicitur quaſi ὁ ἕτερος, hoc eſt, *alter venter*: quod etymon adducit Cæſar Scaliger in tertium Ariſtotelis Hiſtoriæ animalium Sect. XXII. vel, quod maxime placet, cum *venter* Græcis ὕδερος dicatur, unde ea vox γαστὴρ ab Heſychio exponitur, plane ἀναλόγως ab ὕδερος fit *uterus*, converſo Δ in T, quomodo a δέκασα eſt *teſqua*; a δαῒς, δαιδὸς, *teda*; a σπυρὶς, σπυρίδος, *ſporta*, &c. Proprie tamen, aliud *venter*, aliud *uterus*, uti & *alvus*: quibus de vocibus ſic Servius ad illud II. Æneid.

. . . . *Uterumque armato milite complent*;

Uterus, inquit, *eſt mulierum*: *nam prægnantis proprie eſt*, *quem modo ideo dixit*, *quia dicturus eſt*, *fœta armis*. *Alvus eſt*, *quæ defluunt ſordes*: *ut Saluſtius*: *Simulans ſibi alvum purgari*. *Venter*, *qui videtur*. *Juvenalis*;

Monſtrans quoque venter adeſt abdomine tardus.

Ab *uter* eſt *uterinus*. Ita *uterini fratres* dicuntur, qui ex eodem *utero* prodierunt. Quibus opponuntur *conſanguinei*, qui de uno patre nati, ut Cajus definit lib. II. Inſtit. tit. VIII. Similiter Theophilus in Inſtit. de legit. adgnat. ſucceſſ. οἱ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς τεχθέντες ἀδελφοὶ ῥωμαϊστὶ μὲν λέγονται κονσαγγουΐνεοι, ἑλληνιστὶ δὲ συναίμοι. Vide quæ de *uterinorum*, *conſanguineorum*, *germanorum* fratrum diſcrimine, ſcribimus in *Frater*.

Vtor ab ἴθω, converſo E in V, quomodo ab Æolico ἔλκος pro ἕλκος eſt *ulcus*. Quod ſi quantitas diverſa aſſenſum remoratur; dicere liceat ſimiliter ab obliquo ἑνὸς eſſe *unus*. Sed nihil ſane opus eo recurramus. Nam ut ab εἴκω, ἔοικα, ita ab ἴθω fit ἔοιθα, pro quo Attice ἴωθα, communiter εἴωθα dicimus. [unde εἰώθω.] Ergo ab ἔοιθα fit *oitor* & *oiſus*, pro quo poſteriores *utor* & *uſus* dixere. Nam *oi* in *u* abire ſolet, ut a ποινὴ, *pœna*, *impune*. Ab *utor* eſt *utilis*. Nam κατὰ συγκοπὴν factum ex *utibilis*, quo utitur Plaut. Mercat. act. V, ſc. ult.

Eamus

Ramus intro; non utibilis hic locus factis tuis.
Dum moramur, (ita Scaliger emendat, pro quo in omnibus vulgatis *memoramus* editum,) *arbitri ut ſint, qui prætereant per vias.*

Idem, Milite, act. III. 2.
Magis ad rem non poteſt eſſe utibile.

In quibusdam etiam Terentii exemplaribus legitur Phorm. act. IV. ſc. IV.
Quid minus utibile fuit quam hoc ulcus tangere.

In præfatione quoque elegantiſſima, quam Salluſtius præmittit bello ſuo Jugurthino, Palmerius legit *tamque utibilis*, idque ex veteribus libb. Hinc liquet *utile* proprie eſſe, *quod uſum ſui præſtat*, ſed μετωνυμικῶς ita appellatum fuiſſe, *quod commodum affert*. Itaque & *utilitas* proprie non *commodum*, ſed *uſum* notat. Hoc pacto videtur uſurpare magiſter Herennianus, lib. IV. *Si idoneus eſſe poteſt ad eas utilitates & aptus, quæ deſiderantur ab equo.* Pro *utilis* etiam dixere *utenſilis*, χρειώδης, ut exponit Onomaſticon; unde *utenſilia*, & apud Tertullianum *utenſilitas*. Etiam ab *utor* dicitur *uſio*, *uſus*, & *uſura*. *Uſio* eſt apud Catonem de R. R. & Varronis eſt apud Nonium: *Diogenem litteras ſciſſe tum, uſioni quod ſatis eſſet.* Indeque *abuſio* remanſit, ἡ κατάχρησις. Plura de *uſionis* voce in oratoriis diximus. *Uſura* pro *uſu* eſt apud Lucilium:
. . . . *Et in uſura omnia poni*
Non magna, proprium vero nil neminem habere.

Pro quo Lucretius poſtea:
Vitaque mancupio nulli datur omnibus uſu.

Plautus Amphit.
Ejuſque uſuram corporis cepit ſibi.

Quaſi dicat, proprietatem fuiſſe penes Amphitryonem: *uſuram* etiam penes Jovem. Hinc eidem *uſuraria uxor*, cujus ſolum habeas *uſum*. Speciatim vero *uſura* ὁ τόκος: indeque *uſurarius* pro *fænebri*. Gloſſ. Cyr. Δανειστικός. *Uſurarius*, *fænebris*. Onomaſt. *Uſurarius*, ὁ χρώμενος, δανειστικός. Etiam ab *uſura uſurpo* eſſet, pro quo κατὰ συγκοπὴν dicimus *uſurpo*. *Deutor*, eſt apud Nepotem in Eumene. Sed Lambinus pro *deutoretur*, quod erat in MSStis, repoſuit *ſe uteretur*. Perperam ſane. De *uſucapione* & *uſufructu* nota res ex Juriſconſultorum libb.

†Vᴛᴏʀ an eſt a יצא vaza, quod eſt quæſtum & utilitatem quærere? unde Pſ. XXX. (vulg. 29.) יצא (vaza) eſt *utilitas*? Mᴀᴢᴏᴄʜɪᴠꜱ.

Vᴛʀɪᴄᴠʟᴀʀɪᴠꜱ ab *utriculus*, hoc ab *uter*, quo *utricularius* canit, tibiis ei inflatis. *Uter* vero dicitur ab ſimilitudine uteri ejus, quo vinum, oleum, vel aliud, aut deportatur, aut aſſervatur. Utitur Sueton. in Ner. cap. LIV. Græce dicitur ἀσκαύλης, quia ἀσκῷ αὐλεῖ, ut qui e *cado* ſive *dolio* idem facit πιθαύλης, de quo intellige illud Propertii, lib. IV.
Tibia Mygdoniis cantat eburna cadis.

Et illud Senecæ, quod e Metrodoro vertit: *Quomodo in dolio cantantis vox per totum, cum quadam diſcuſſione percurrit ac reſonat, & tam leviter mota, tamen circuit non ſine tactu ejus ſonituque, quo incluſa eſt,* &c. Plura de *utriculario* & *pithaula* diſcrimine docebit Scaliger in Ætnam. Male igitur hæc duo confundit H. Stephanus in Theſauro, voce πιθαύλης. Præter eos, quos adduxit Stephanus, uſus *Pithaulæ* voce e Latinis Varro ὄνος λύρας.
Inſtet priuſquam tibias in orcheſtra,
Domi ſua Pithaulæ rumices rumpit.

V V

Vᴠᴀ [ὄμφαξ] nunc *fructus* eſt, nunc *columella* aut *ejus inflammatio*: unde Gloſſæ Philoxeni: *Uva*, σταφυλὴ, κιονὶς, γαργαρεών. Pro *columella affectu* uſus Plinius, lib. XX. cap. XVII. *Tonſillis quoque & uvis medetur, & capitis doloribus.* Et Serenus Sammonicus, cap. XV.
Si vero adſtrictam languor dejecerit uvam.

Sed & capitis ejuſce initio legendum:
. . . . *Atque ipſas flatus gravis inficit uvas.*

Non, ut in vulgatis, *undas*. *Uva* autem vocatur, quia luteo colore ſubrubeſcat, acini referens figuram. At *uvo* pro *fructu* ſic dictus ab *uvore*, ut ſcribit Varro, IV. de L. L. & Servius ad Ecl. X. Nempe ob *humorem intrinſecum*: unde ab *humore* deducit Iſidorus, lib. XVII. cap. V. Sed *humorem intrinſecum* quæ habent, proprie *uda* vel *uvida* dicuntur, quomodo quæ exterius madent, *humida* vocantur. Ita hæc duo vocabula diſtinguunt Acron ad Od. V. lib. I. & Servius loco ante citato. Videntur autem veteres etiam *uveo* dixiſſe, unde *uvor*, ut a *caleo calor*. Item *uvidus*, ut a *caleo calidus*. Item *uveſco*, ut a *caleo caleſco*. *Uvor* apud Varronem eſt, uti diximus. *Uvidus* apud Maronem Ecl. X. *Uveſco* apud Lucret. lib. I.
Denique fluctifrago ſuſpenſæ in litore veſtes
Uveſcunt . . . .

Vᴠʟɢᴠꜱ, quod olim *volgus*, a *volendo* deducit Papias, nempe ob *vagam voluntatem*, quia quiſque quod vult agat. Alii, ut Sipontinus tradit, a *volvendo* deductum exiſtimant, quod nempe ſtulte huc atque illuc volvatur. Verum vel eſt a πολλοὺς, quandoquidem οἱ πολλοὶ dicebantur Græcis *vulgus*: quomodo *amicum non e multis* dicimus *amicum non vulgarem*: vel potius κατὰ μετάθεσιν fit ab ὄχλος, pro quo Æolice βόχλος, unde trajectis literis βόλχος, ex quo *volgus*.

Vᴠʟɴᴠꜱ, [ὠτειλὴ, unde ὠτειλὴν κακόν.] juxta Papiam, a *vi*, quaſi *viulnus*, quia *ulcus* quidem ab interiori provenit cauſſa: ſed *vulnus* infligitur *vi externa*. Perrotto placet ſic dici, quia *volvendo*, hoc eſt, *vibrando fiat*. Sed eſt *vulnus* a *vulſo carne*. Nam, ut ait Nonius, *Ulcus, clauſa & tecta eſt malignitas: vulnus hians & patens*. Vel *vulnus* eſt ab ὕλη, inſerto *N*; quomodo a κίκιννος eſt *cincinnus*; a δασὺς, *denſus*, &c. Eſt vero ὕλη vulnus, ſed proprie *ad ſanitatem jam perductum*, ſive potius *vulneris cicatrix*, ab ὕλος, quod ὑγιὲς interpretantur Heſychius & Etymologus. [ἕλκωμα.]

†Vᴠʟɴᴠꜱ ſive Vᴏʟɴᴠꜱ eſt non dubie ab Heb. חלל *chalal* (quod eſt *vulnerari*) Cbet verſo in V conſonum pro more ſolito. Mᴀᴢᴏᴄʜɪᴠꜱ.

Vᴠʟᴘᴇꜱ a *celeritate* nomen adeptum putant, ut ita κατὰ συγκοπὴν dicatur pro *volipes*. Varro, IV. de L. L. *Volpes, ut Ælius dicebat, quod volat pedibus.* Idem ſcribit Caper de vocibus dubiis. Ac ſequitur eandem ſententiam Iſidorus, lib. XII. cap. II. Sed eſt ab ἀλώπηξ, pro quo Æoles ϝαλώπηξ, unde *valepes* & poſtea *volpes*. Latini enim ξ & ψ mutant in *S*, quomodo a κύκλωψ eſt *cocles*. A *vulpe vulpionem* pro *callido* dixit Appuleius in Apologia. Ab ἀλώπηξ & οὐρὰ, id eſt, *cauda*, eſt *alopecurus*, ἀλωπέκουρος, *herba caudæ ſimilis vulpinæ*. Theophraſtum vide, & Plinium, lib. XXI. cap. XVII. *Alopecia*, ἀλωπεκία, *profluvium capillorum ex morbo proveniens*. Laborant eo *vulpes*, unde nomen teſte Iſidoro, lib. IV. cap. VIII. Imo Callimachus hymno in Dianam ἀλώπηξ pro ἀλωπεκία uſurpat: ubi aliam cauſſam adfert Scholiaſtes. Ἀλώπηξ, inquit, πάθος περὶ τὴν κεφαλὴν γινόμενον· ἀπὸ μεταφορᾶς τοῦ ζώου· τὸ γὰρ ζῶον τοῦτο λέγεται, ὅτι ἔνθα ἂν οὐρήσῃ, ἄγονος ὁ τόπος τῷ ἔτει ἐκείνῳ γίγνεται. *Morbus eſt capitis voce ab animali tranſlato. Nam dicitur, ubi hoc animal mixerit, ibi ſterileſcere locum, ut eo anno nihil iſtic creſcat.*

Vᴠʟᴛᴠʀ, qui & *vulturius*, ac Græce γὺψ dicitur, ſic ex ſententia Iſidori, lib. XII. cap. VII. dicitur a *tarde volando*, quaſi *volitardus*; unde Serenus Sammonicus ei *tardi* epithetum tribuit, ut alibi *ampli*. Nam ob amplam corporis molem, utpote aquilam ſeſquialtera proportione excedens, ægre ſe humo attollit, tardoque per aëra motu fertur. Hinc liquet cur & *aves magnas* vocet Plautus, Rudente, act. III. ſc. IV.
Nam hercle ego te barba continuo arripiam, & in ignem conjiciam,
Teque ambuſtulatum objiciam magnis avibus pabulum.

Verum quod ad etymon hoc attinet, non tam vocabulum compoſitum eſſe cenſeo, quam ſimplex dici-

derivatum ; nt nempe e *volando* ſit *veltur* ſeu *vultur* , quomodo e *volendo* eſt *veltus* ſeu *vultus* . Sic autem diceiur ob *crebrum volatum* , quomodo & hæc ipſa avis apud Hebræos דאה , vocatur a דאה , id eſt , *volare* . Eximia buic avi odorandi facultas , adeo ut noo tantum cadeverum putorem ultra maria percipiat , quod Iſidorus ſcribit ioco ante citato ; ſed etiam per quingenta paſſuum millia, nt tradit Thomas Aquinas comment. ad lib. I I. de aoima , cont. acvII. Hæc res occaſionem præbuit fabulæ , qua quatuor ei narium ſpiracula tribuere , edeo ut & Phiies iccirco τετράωτος appeilet . Æque ſabuloſum , quod biduo triduove aut etiam ſeptenis diebus circumvolare dicuntur ioca , ubi cadavera ſunt futura . Quam opinionem ſecutus Georgius Pictorius ſcripſit :

Hanc volucrem narrant lucis tres noſſe cadaver
Venturum, olfactu tam viget hac volucris.

Verum nihil hoc commento ineptius . Nam cum ſenſus ſit præſentium, cadavera eutem nondum ſint, neque ulius eorum odor eſſe poteſt . Nibilo verius, quod Horus Appolio , Phiies , multique elii veterum tradidere, *vultures* omnes eſſe *feminas* , eaſque vento concipere: quæ opinio unde orta ſit, docebit Ulyſſes Aldrovandus , lib. III. ὀρνιθολογ. cap. I. Porro a rapaci hujus avis natura, *vultures* quoque ac *vulturii* , dicti *homines rapaces* : quomodo Tullius uſus in Piſoniana , & elibi . Sed & in talis *vulturius* dictus *jactus* is , qui alio nomine vocabetur *canis* . Sic uſus Plautus Curcul. ſcena *Date viam* : cauſſa eppeilationis eſt , quod jactus is *vulturis* inſtar bominem ſpoliaret. Nam qui *canem* aut *ſenionem* jecerat , ſinguios denarios in jactus ſingulos amittebat : quos univerſos euferebat , qui *venerem* jecerat . Etiam *vulturis* nomen eſt inter ſidera . Arabes enim *lyram* vocant *vulturem cadentem* : cujus rei cauſſam adduximus in *Chelys* . Sed imprimis vide , quæ hoc de re monet Scaliger ad Sphæram barbaricam Manlii .

V VLTVRNVS eſt ventus ſpirans ab ortu brumali , ac e Græcis quibusdam , quia inter Eurum Notumque ſit intermedius , εὐρόνοτος vocatur : ut docet Favorinus apud Agellium, lib. II. cap. XXII. De Græca appellatione paullo aliter Plinius lib. II. cap. XLVII. ubi ait : *Ab oriente æquinoctiali ſubſolanus , ab oriente brumali vulturnus : illum apelioten , hunc eurum Græci appellant* . Idem quoque ſcripſerat Columella , lib. v, cap. v, ubi de Bætica provincia agens : *Quadam* , inquit , *partes ejus regionis ſic infeſtantur euro , quem incolæ vulturnum appellant* , ut *etſi tegminibus* , &c. Sed pro Agellio ſunt hæc Vitruvii verba , lib. I. cap. VI. *Euri* , inquit , *medias partes tenent , in extremis cæcias & volturnus* . [*Vulturnum* inter Deos recenſet Doſitheus, & interpretatur ςρόφιον , ut poſſit dictus videri a *volaendo* .] Quod ad vocis etymon , de eo ſic Iſidorus lib. XIII. Orig. cap. XI. *Vulturnus , quod alte tonat: de quo Lucretius* :

Altitonans Vulturnus & Auſter fulmine pollens.

Quæ ſane mirifica eſt ἐτυμολογία . Sed piane perſuaſum habeo ſcripſiſſe Iſidorum , *quod alte volat* , ut oempe a *volando Volturno* ſit oomen , qua ratione ab eodem verbo dictus *voltur* ſive *vultur*; teſte ipſo Iſidoro , lib. XII. cap, VII. Errori anſam præbuit voc *Altitonans* , quæ eſt in verſu Lucretiano . Atqui non unde *altitonans* ſit , ſed unde *Vulturnus* dicatur , in quæſtione eſt . Dicere quoque liceat , ut ab *aquila aquiloni* , ita a *vulture vulturno* eſſe nomen . Nempe illi eb *aquilæ*, huic a *vulturis pernicitate* . Poſſit tamen contra hoc etymon opponi , quod *vultur* ob corporis molem *tarde volet*; quemadmodum & ob eam vix tertio quartove niſu ſeſe de terra in altum attollit : unde ſæpenumero fit , nt antequam ſit in ſublima elatus , ab aucupe in inſidiis latente capiatur , veluti ſcribit Albertus , lib. XXIII. de animal. ubi & ſeſe quendam , ſed jam cadaveribus ſaturum & aggravatum , cepiſſe teſtatur . Ideo confirmat Ovidius in Ibin , ubi ei iccirco *tardi* tribuit epitheton;

Unguibus & roſtro tardus trabet illa vultur.

Verum facile eſt hoc argumentum eludere , quando idem Albertus , *tarde* quidem *volare* ait , ubi ſe primum terra elevat ; at idem ubi jam ſubvectus , & bene & *alte volare* ſtatuit : adeo ut ipſe quoque hac de cauſſe a *volando* nomen putet accepiſſe . Haoc tamen Alberti ſententiam improbat Ulyſſes Aldrovandus lib. III. ὀρνιθολογίας cap. I. ubi contendit *vultures* non difficulter tentum ſeſe humo tollere , verum & jam ſublatos tardo ferri volatu : indeque eos ab Ariſtophane dici γαμψώνυχας ἀερονήχεις , quaſi *qui lenta adeo gradu ferantur , uti verius natare videantur , quam volare* . Quod vero Homerus *veloces* nominat , id *de celeritate in abſumendis cadaveribus* intelligendum putat . Quæ quia aliquem movere poſſint , de tertio quoque etymo cogitandum putavi . In mentem autem venit , quemadmodum Λὶψ ſive *Africus* dicitur , quia ex *Lybia* ſive *Africa* ſpiret ; ita *Vulturnum* appellatum , quia ſpiret a *Vulturno mari* . Ita e Plinio , lib. XXXV. cap XVI. vocatur id mare , quod erat ad oſtium *Vulturni* , fluminis Campaniæ , quem juxta Cumas io mare iebi ſcribit Servius , ed illud VII. Æneid.

. . . . *Amniſque vadoſi*
Accola Vulturni . . . .

Hac in ſententia maeime enimus acquieſcit .

V VLTVS [e βλεπος , Æolice βόλτος .] juxta Priſcianum in CI. a *volo* eſt , ut a *colo cultus* . Nempe ab inuſitato ſupino *volitum* eſt *volitus* , & κατὰ συγκοπὴν *voltus* ſeu *vultus* . Hoc nomen habet , quia *voluntatis* eſt *index*. Quippe (ut quoque ſcribunt Donetus & Eugraphius in Andr act. I. ſc. I. ac Nonius in *Vultus* ,) aliud eſt *facies*, aliud *vultus* : ilia naturæ eſt ac immutabilis; hic voluntatis, eoque mutabilis : in ilia formam commendamus ſeu pulchritudinem ; in hoc eiucentem modeſtiam. Itaque apte ait Maro de Sibylle .

. . . . *Non vultus , non color unus* .

Ac utrumque conjunxit Terent. Andr. act. I. ſc. I.

. . . . *Forma & vultu Soſia*
Adeo modeſto, adeo venuſto, ut nihil ſupra.

Salluſtius : *Prorſus in facie vultuque verecundia inerat* . Græci πρόσωπον vocant , quaſi τὸ πρὸς τοῖς ὤψι μέρος , *pars quæ eſt circa oculos* : quomodo *frons* iisdem μέτωπον dicitur , quaſi μετὰ τὰς ὦπας , hoc eſt , ὑπὲρ τὰς ὦπας , *poſt* ſive *ſupra oculos* . Πρόσωπον vero idem eſſe quod vultum , indicat Pollue lib. II. cap. IV. ubi ait , *quod ſub fronte eſt* , id in *homine* dici πρόσωπον , io *aliis animalibus* προτομὴν , ut in *avibus* ῥύγχος , καὶ ῥάμφος . Servius quoque ad XII. Æn. eit *obtutum* a Marone in Turno dici quod Græci dicunt πρόσωπον , eo autem *vultum* ſignari. Quin Tullius etiam πρόσωπον *vultum* tranſtulit. Verum quia προσώπου voa , ſi ἐτυμολογίαν ſpectes, & *mutis* convenit *animantibus*; inde eſt, quod Tullius I. de Legg. ſcribat , vim quidem rei Græcoe noſſe, at nomen omnino non habere. Ea bis autem liquet πρόσωπον ac *vultum* proprie *hominum* eſſe , nec temere aliter invenias præterquam apud poëtas , ut cum Lycophron *cælum* vocat πολυπρόσωπον, aut cum Maro ſcribit , VII. Æn.

Quos hominum ex facie dea ſæva , potentibus
herbis ,
Induerat Circe in vultus ac terga ferarum .

Unus , quod ſciam , ee proſæ ſcriptoribus aliter locutus , Alexander Myndius , qui dure admodum *paſſeribus* πρόσωπον tribuit apud Athenæum , lib. I.

V VLVÆ de etymo ſic Iſidorus , lib. II. cap. I. *Vulva vocata quaſi valva ventris , id eſt , janua , vel quod ſemen recipiat , vel quod ex ea fœtus procedat* . Quo ex loco videtur colligi poſſe *vulvam* non tam eſſe *uterum* , quem *interfeminium* ſeu *virginal* . Sed aliter Gloſſæ Phil. *Vulva* , μήτρα , ὑστέρα . Quod veriſſimum eſt . Nam Plinius clare docet , quod in mulieribus ſunt *loci* ſive *uterus* , id io aliis animantibue eſſe *vulvam* . Verba ejua ponam e lib. XI. cap. XXXVII. *Feminis eadem omnia , præterque veſica junctus utriculus , unde uterus*

Digitized by Google

rus appellatur : quod alio nomine locos appellant , hoc in reliquis animalibus vulvam. Nonnunquam tamen *ad uteri ſeu virginal* notare verum eſt . Ita enim dixit Juvenal. ſat. VI.

. . . . *Adhuc ardens rigidæ tentigine vulvæ .*

Sed hæc impropria acceptio eſt . Quod vero ad etymon Iſidorianum , omnino id repudiandum eſt . Nam *vulva* , ſive , ut veteres dixere , *volva* , eſt ab Æolico βόλφυς pro δελφὺς , hoc eſt , *uterus* : unde & ἀδελφοὶς nomen . Æoles δ ſæpe mutant in β : β autem in *V* conſonum abire , notiſſimum eſt . Quod niſi eſſet, dicerem *volvam* eſſe a *volvendo* dictam , quia fœtus eo involvatur . Pro qua ſententia eſt , quod ſimiliter *volvam* dicere album boletorum involucrum in ovi ſpeciem erumpentium . Plinius , lib. XXII. cap. XXII. *Volvam enim terra ob hoc prius gignit , ipſum poſtea in volva , ceu in ovo eſt luteum .* Porro veteres pro *vulva* etiam *folliculum* dixere ac *bulgam* , quia ut *folliculus* ſive *bulga* (nam idem hæc duo ſignificant unde Nonius *bulgam* interpretatur *folliculum* ,) pecuniam continet , ſic *vulva* contineat fœtum . De *folliculo* id docet hic locus Servii ad III. G. *Genitali arvo , pro muliebri folliculo , quem ſcilicet vulvam vocant , ut etiam Plinius docet ; nam folliculus ante dicebatur . Bulgam* autem pro *vulva* dixit apud Nonium Lucilius lib. XXVI.

Ita ut quiſque noſtram e bulga eſt matris in lucem editus .

Quo loco adductus Jacobus Dalecampius notis ad Plinii locum ante citatum , ſcripſit *vulvam* a *bulga* nomen accepiſſe . Et hanc ſententiam eo fortaſſe aliquis firmatum iverit , quod pro *bulga* etiam *vulga* dixerint veteres : ſi ſtare licet Nonio Marcello , qui fulciendæ huic rei citat cum Lucilii locum , tum hoc Varronis Sexageſim.

Eo ut viaticum ex arcula adducem in vulgam .

Interea etymon hoc nihilo melius , quam illud Iſidori .

V X

V**XOR** non dubito , quin ſit a Græcis , quibus ζεύξας , vel ζυγάζεσθαι , aut συνάορος , *conjugem* notat , ac præcipue *uxorem* , [*uxero* .] ab ἄορ vel ὄαρ , aut ὄαρος , quomodo tum *uxorem* , tum *luſus Venereos* dixere , Heſychio & Etymologo teſtibus . [ex ζευγ , ὄρς & ἄρς γυναῖκες idem quod ὄαρες , unde ξυνάορε , ξυνάορος .] Quod niſi hoc etymon impenſe placeret , deducerem a קשר , *ligavit* , quia *uxor* viro ſit *alligata* . Veterum autem opinio eſt , *uxor* dici quaſi *unxor* , hoc eſt , *unctrix* . Nam antiquis verbalia in *OR* fuere communia : quemadmodum in Grammaticis animadverſionibus oſtendimus . Cauſſam etymo præbuit , quod ſponſa mariti domum ingreſſura *poſtes inungeret* . Eademque ab re Juno dicta *Unxia* . Donatus ad Hec. act. I. ſc. II. *Uxor dicitur vel ab ungendis poſtibus , & figenda lana : hoc eſt , quod cum puellæ nuberent , maritorum poſtes ungebant , ibique lanam figebant ; vel quod lotos maritos ipſæ ungebant ; cujus rei teſtis eſt Ennius :*

Exin Tarquinium bona femina lavit & unxit .

Servius ad illud IV. Æn.

Velleribus niveis & feſta fronde revinctum :

Moris fuerat ut nubentes puellæ ſimul cum veniſſent ad limen mariti , poſtes , antequam ingrederentur , propter auſpicium caſtitatis ornarent laneis vittis : unde ait velleribus niveis : & oleo ungerent , unde uxores dictæ ſunt quaſi unxores . Idem tradit Iſidorus , lib. IX. cap. ult. Solet autem *poſtes inungere adipe ſuilla* vel *lupino* . De *ſuillo* teſtis his verbis Plinius , lib. XXVIII. cap. IX. *Proxima in communibus adipis laus eſt , ſed maxime ſuilli , apud antiquos etiam religioſi . Certe novæ nuptæ intrantes etiamnum ſolemne habent poſtes eo attingere .* Suillo autem adipe uſæ boni ominis cauſſa , ut tam fœcundæ eſſent , quam ſues , quæ denos pariunt . *Lupino* vero utebantur , nequid veneficum aut peſtilens domui obeſſet : unde idem Plinius , eodem capite : *Maſſurius palmam lupino adipi dediſſe antiquos tradit . Ideo novas nuptas illo perungere poſtes ſolitas , ne quid mali medicamenti inferretur .* Ab *ungendo* quoque ſunt *unguen* & *unguentum* : in quibus quia poſt *G* ſcribitur *V* , eo multi *unguo* etiam ſcribebant . Sed qui *ungo* malunt , eo ſe tuentur , quod quando *V* eſt in præſenti , id maneat in præterito : ut *volvo volvi* . Quare *ungo* dicere jubent : unde ἀναλόγως eſt *unxi* , ut a *fingo finxi* , a *pingo pinxi* . Vide Velium Longum , a quo hæc hauſimus .

X

X**ENIA** , ξένια , a ξένος , id eſt , *hoſpes* , unde ab Appuleio vocatur *munus hoſpitale* . Gloſſæ Cyr. ξένιον , τὸ δῶρον , τὸ πεμπόμενον ξένῳ , *hoſpitale* . Martialis *xeniorum* nomine inſcripſit librum diſtichorum , cujus epigr. III. de *Xeniis* ita ait :

Hæc licet hoſpitibus pro munere diſticha mittas ,
Si tibi tam rarus , quam mihi nummus erit .

Demoſthenes orat. περὶ παραπρεσβ. appellat ξένια , *quæ exterarum gentium legatis dono mitterentur .* Latini , Feſto teſte vocant *Lautia* : quam vocem exponens Plutarchus , non ἁπλῶς ξένια dicit , ſed τὰ πεμπόμενα τοῖς πρέσβεσι ξένια . Sed & alia , atque adeo etiam picturis , ea vox tributa : ut docet hic Vitruvii locus , lib. VI. cap. X. *Cum fuerunt Græci delicatiores , & ab fortuna opulentiores , hoſpitibus advenientibus , inſtruebant triclinia , cubicula , cum penu cellas , primoque die ad cœnam invitabant , poſtero mittebant pullos , ova , olera , poma , reliquaſque res agreſtes , ideo pictores ea quæ mittebantur hoſpitibus , picturis imitantes , ξένια appellaverunt . Ita patres familiarum in hoſpitio non videbantur eſſe peregre , habentes ſecretam in his hoſpitalibus libertatem .* Hactenus Vitruvius . A ξένος eſt ξενών , *hoſpitium* . Unde & C. lib. I. Tit. II. l. XXIII. *venerabilibus xenonibus* legas . Idem a ξένος & δέχεσθαι vocatur ξενοδοχεῖον , *xenodochium* , *caupona* , τὸ τοὺς ξένους ὑποδεχόμενον , ut ait Suidas . Ab eodem eſt πρόξενος , quod primo notat *hoſpitem publicum* . Sed latius poſt extenſa ſignificatione de iis dici cœpit , *qui negotium alicujus procurant* : unde προξενεῖν , *interpretem eſſe ac conciliatorem verſurarum aliorumque contractuum* . Id qui facit , προξενητὴς dicitur , ac Latinis quoque *proxeneta* . Gloſſæ : Προξενητὴς , *conciliator* , *proxeneta* . Gloſſ. Iſidor. *Proxeneta , homo præcurrens (l. procurans) quodcumque negotium .* Utitur Seneca , epiſt. CXIX. ac in Pandectis quoque eſt Tit. *de proxeneticis* . Ξένος a גר , id eſt , *in hoſpitium divertit* .

X**ERAMPELINÆ** *veſtes* ſic dictæ a *colore xerampelino* . Meminit earum Juvenal. ſat. VI.

Et xerampelinas veteres donaverat ipſi .

Xerampelinus autem color eſt , quem videre eſt *in arefactis vitium foliis* : ut Jul. Scaliger , Exercit. CCCXV. Sect. II. innuit , & etymon docet . Eſt enim ξηραμπέλινος ex ξηρὸς , hoc eſt , *aridus* , & ἀμπέλινος , hoc eſt , *viteus* , quod ab ἄμπελος , *vitis* , uti hoc ἀπὸ τοῦ ἄγαν πάλλειν , ut eſt in ſcholiis Græcis ad epigr. Philippi Tit. εἰς ἄμπελον , lib. I Ἀνθολογ. vel ab ἀνα & παλὸς , ſi modo παλὸς etiam vinum notat : de quo alibi diximus . Quamquam quæri poſſit , num *xerampelino* colori a *vitis foliis* id nomen impoſitum ſit , quæ adulto jam autumno velut *cruentata* rubent ; quam nominis rationem in Nomenclatore ſuo Had. Junius ſequitur : an a *vitibus ipſis* , quarum *color pullus* . Sane quidam cenſent *xerampelinum colorem* potius eſſe *pullum* ſive *atrum* colorem , idque adducti verbis Suidæ , qui χλαμύδας ξηραμπελίνους etiam ἀγραβαντίνας dictas ait : at hac idem a *colore atro* vel *trabea* , qua ſimul utebantur , dictas arbitratur : quemadmodum apud eum in Ἀγραβαντίνας videre potes . Utra verior ſit ſententia , docemur verbis hiſce Juvenalis ſcholiaſtæ veteris , ad vocem *Xerampelinas* ſic commentantis : *Veſtes ſcilicet , quæ ad uſum matronarum fuerunt , ampelini coloris , qui inter coccinum & muricem medius eſt . Xeros vero ſiccum ſignificat .* Hac ille ,

Digitized by Google

ille, quæ plane priorem opinionem firmant.

Xerophagia ξηροφαγία, *aridorum eſus*, a ξηρὸς & φαγεῖν. Genus jejunii eſt. Nam, ut ad Tertullianum ſcripſit ſocer Fr. Junius, triplex eſt abſtinentiæ modus, ſi nullus cibus, ſi ſerus, ſi ſiccus: ſi nullus, jejunium; ſi ſerus, ſtatio; ſi ſiccus, xerophagia dicebatur. Hinc Tertullianus, initio libri adverſus Pſychicos: *Proinde gulæ frenos induentem per nullas interdum, vel ſeras, vel aridas eſcas.* Et paulo poſt: *Arguunt nos, quod jejunia propria cuſtodiamus, quod ſtationes plerumque in veſperum producamus; quod etiam xerophagias obſervemus, ſiccantes cibum ab omni carne & omni jurulentia & uvidioribus quibuſque pomis, nequid vinoſitatis vel edamus vel potemus: lavacri quoque abſtinentiam congruentem aridæ victui.* Quo ea loco maniſeſte apparet quid ſit *xerophagia*. Sed & triplex hoc jejunii genus reſpicit, cum cap. II. ait: *Ut unuſquiſque pronior ventri poſſit ſupervacua, nec adeo neceſſaria exiſtimare ſublati vel diminuti, vel demorati cibi officia.* Et cap. XI. Quantum *proficiant recuſati vel reciſi vel retardati pabuli officia*. Fuit & athletarum hic cibus, utpote firmus & ſolidus. Eo pertinet illud Tertulliani, lib. de ſpectaculis, cap. X. *Et tamen alii quoque xerophagiis invaleſcunt*. Ab hacce xerophagia eſt, quod μεταφορικῶς κατὰ ξηρῶ aliquid accipi dicitur, hoc eſt, *duro & ſine commoda interpretationis quaſi condimento*. Locutus hoc pacto B. Athanaſius: Ἐὰν κατὰ ξηρᾶ τὰς λέξεις ἐκλάβωμεν εἰς ἀθεμίτους ἐννοίας περιτραπῶσι. *Sicco cibo* opponitur *unctus*, ut apud Perſ. ſat. VI.

. . . . *Cœnare ſine unctis*.

X I

Xiphias, ξιφίας, nunc *cometa*, nunc *piſcis* genus eſt, ſic dicti a figura, qua *enſem* refert, qui Græce ξίφος. Priori modo uſus Plinius lib. II. cap. XXV. Poſteriori lib. XXXII. cap. II. Eapſe de cauſſa herba quædam dicta ξίφος & ξιφίον. Qua de re in *Gladiolus* diximus; cum vero ξίφος ſit *militare inſtrumentum*, veriſimile eſt venire ab Arabico سيف *ſeif*: quod idem ξίφος. Vel ſit ab Hebræo צבא, *militavit*: unde צבאות, id eſt, *exercitus*. Retinuere Græci interpretes, a quibus *Deus* vocatur κύριος Σαβαὼθ pro *Zebaoth*.

X Y

Xystus, ξυστὸς, ἀπὸ τοῦ ξύειν, quod eſt, *polire*, *radere*: quod in *xyſtis* athletæ *raderentur* ſtrigilibus. Quamquam aliis id nomen eſſe placet a *lanceis*, quas ξυστὰς vocant. Dicunt Græci ξυστὸς & ξυστὸν, eapſe notione: utrumque enim notat τόπον ἔνθα οἱ ἀθληταὶ γυμνάζονται ut Heſychius & Suidas docent. Latini quoque *xyſtos* & *xyſta* dicunt, ſed notione diverſa: (quod non obſervavit Hieronymus Mercurialis, lib. I. de arte gymnaſtica cap. IX. ubi pro eodem accipit.) Atqui clare indicat Vitruvius, lib. V. cap. XI. diſcrimen inter ea tale fuiſſe, ut *xyſtus* ſit in quo hieme exercebantur: *xyſtum* vero ambulatio ſive arena in qua ſudo cœlo ſub dio ſe exercebant: quam Græci περιδρομίδα appellant, quia *undique poſſet circumcurſari*. Minus recte παραδρομίδα vocari ſcribit Budæus in Pandect. Quem & ſecutus Bernardinus Baldus in Lexico Vitruviano. A *xyſtis* athletæ dicti *xyſtici*: quomodo eos vocat Suetonius, in Auguſto, cap. XLV. & Galba, cap. XV. itemque vetus Inſcriptio. Qui *xyſto* & athletarum exercitiis præerat, *xyſtarchus* ſive *xyſtarches* dicebatur: quam vocem etiam reperias in Inſcriptione Græca: item apud Tertullianum, lib. ad Martyres, cap. III. Plura qui de *xyſto* & *xyſticis* volet, adeat Onuphrium Panvinum, lib. II. de Ludis Circenſibus cap. I.

Z

Zamiæ voce uſi Plautus, Aul. act. II. ſc. II. & Plinius, lib. XVI. cap. XXVI. Eſt a Dorico ζαμία pro ζημία, hoc eſt, *multa*, *damnum*, *pœna*; ut ζημιόω, *damno afficio*, *mulcto*. Ζημία vero vel ita dicitur, quia τὸ ζῆν μειοῖ, hoc eſt, *vitam* aut *victum minuit*: vel eſt ab Hebræo זהם, hoc eſt, *abominari*, vel זעם, id eſt, *ſpernere*, *deteſtari*. Quod etiam monet Bibliander, indice in Marcum.

Z E

Zea, ζέα, pro quo & ζειὰ dicitur, quod Homero, & Hyppocrati, & univerſe Jonice ſcribentibus, familiaris eſt. *Far* ſic vocari ſcribit Hieronymus in Eſai. cap. XXVIII. & Ezech. cap. IV. Sed maniſeſte diſtinguit Plinius, lib. XVIII. cap. VIII. ubi ſic ſcribit: *Ægypto ac Syriæ, Ciliciæque & Aſiæ ac Græciæ peculiares zea, olyra, tiphe. Qui zea utuntur, non habent far*.

Zelus, ζῆλος, non tam puto quaſi ζέω λίαν, *valde ferveo*, quam ſimpliciter a ζέω, *ferveo*. Proprie enim eſt *fervor ille animi, qui in æmulatione cernitur*. Hinc ζηλότυπος, ſive a ζῆλος & τύπος, quia in *zelotypis* non *amor verus* ſit, ſed ejus ſolum *typus ac imago quædam*: vel quaſi ζήλῳ τυπεὶς, *zelo percuſſus*, quia quis ſic affectus eſt, ut rivalem in amore metuat, nec pati poſſit. Unde patet, eſſe in hoc malo, amoris fervorem, ſuſpectæ amatæ fidem, ſimulque invidentiam, qua ſocietatem in amore pati non poteſt. In Gloſſis Cyr. ζηλοτυπία exponitur *pellicatus*, *pellicatis*. Sed *zelotypia* non tam *pellicatus* ipſe, quam a *pellicatu zelotypia* proficiſcitur. A ζῆλος ζήλωσις, quod idem ac μίμησις, niſi quod poſterius hoc ἐμφατικώτερον. Vellem Joannes Sturmius initio operis ſui de Imitatione Oratoria non ſcripſiſſet, ζήλωσιν ſic dici quaſi ζέουσαν. Verum non pro etymo, ſed alluſione habeamus. Quale & quod addit *æmulationem* per Æ ſcribi, quia *ambitus* ſtudeat eſſe *alteri æqualis*.

Zephyrus flat ab occaſu ſolſtitiali, ut auctor libri de Mundo ſcribit, idque adſtipulante Gellio, lib. II. cap. XXII. & Plinio, lib. XVIII. cap. XXXIV. Euſtathio in Iliad. β. pag. CXCIII. ac alibi ſic dictus videtur quaſi ζωηφόρος, ſive τὸ ζῆν φέρων, quoniam nempe τῷ θέρει πνέοντος αὐτοῦ οἱ καρποὶ αὔξονται, unde & *genitalis mundi ſpiritus* Plinio appellatur. Plinius quoque de vento hoc agens lib. XVIII. cap. XXXIV. ait: *Hic ver inchoat, aperitque terras, tenui frigore ſaluber. Hic vites putandi, frugeſque curandi, arbores ſerendi, poma inſerendi, oleas tractandi jus dabit, afflatuque nutricium exercebit.* Seneca ſimiliter ait, *vernas evocare herbas*: cumque eo conſentit hoc Catulli, carm. de nupt. Pelei & Thetid.

. . . . *Quas propter fluminis undas*
Aura parit flores tepidi fœcunda Favoni.

Nam *Favonius* (ut bene exponunt Gloſſæ Cyrilli,) idem qui *zephyrus*: quamquam differre putarit Vegetius, ut ſuo loco diximus. [eſt a ζόφος, *nox*, *tenebræ*.] A *zephyro* dicta ὠὰ ζεφύρια, quæ & ὑπηνέμια, ab ὑπὸ & ἄνεμος, id eſt, *ventus*. Utriuſque appellationis meminit Ariſtoteles lib. III. de generat. animalium, cap. I. & hiſtoriæ animalium, lib. VI. cap. II. De iiſdem ſic Plinius, lib. X. cap. LX. *Irrita ova, quæ hypenemia diximus, quidam & vento putant generari, quæ de cauſſa etiam zephyria appellantur*.

Zeta ſignificat *ædificium ac partem domus, quæ cubiculum habeat ac exhedram*. Legas eam vocem in vett. libris Plinii, lib. II. epiſt. XVII. item apud Lampridium in Heliogabalo, atque alios. Catanæus ad ſuperiorem Plinii locum ait, quoſdam putare, ut pro *Medentius*, Priſciano teſte, *Mezentius* dicitur, ſic ex *diæta* factum *zieta*, & hinc κατὰ συγκοπὴν *zeta*. Quam opinionem etſi plane damnat Catanæus, omnino tamen eſt verior ea, quam ipſe ſequitur. Non tamen ἁπλῶς hic *Z* pro *D* ponitur, ſed *za* pro *dia*, more Æolico, qua nempe ratione in Antonini Itinerario eſt *Hipponem Zarrhytum*, pro *Diarrhyto*, & apud Cyprianum, Hilarium, aliosque ſcriptores Eccleſiaſticos, Paulinum imprimis

 mis

mis Zabulan legas pro *diabolo*: quomodo & ζαβάλλειν dia: a pro διαβάλλειν, hoc eſt, *calumniari*, quamquam Heſychius & Etymologus exponant ἐξωθεῖν, *detrudere*. Ut audiendi non ſint, qui ab Hebræo arceſſunt, etſi & B. Hieronymus, in cap. VI. ad Epheſ. dicat, *diabolum* Græce quidem ſonare *criminatorem*, ſed Hebraïce ſignificare καταρρέοντα, quia habet affinitatem cum *zabulon*, quod ſignificat καταρρέοντα. Simile quoque eſt ζάκορος a ζα pro διὰ, & Attico κορεῖν pro σαίρειν: ut proprie ſic dicatur, *cujus opera in verrendis expurgandiſque ſacris ædibus utimur*. Æolica quoque ſunt ζάπλουτος, & ζαφλεγής, pro διάπλουτος, & διαφλεγής. Hæc ſatis oſtendunt, *zeta* fieri ea *diota*: eoque *zeta* ſcribendum erat: ſed cum poſterioribus ſeculis *diætam* abſque diphthongo ſcripſerint, nihil mirum ſi iidem *zeta* ſcripſerint nuda vocali. Falluntur igitur, qui ea ratione a ſimilitudine literæ *zeta* dici putant, qua *menſa* aut *locus* a literæ figura nominatur *ſigma*. Item, qui deducunt a ζητεῖν, hoc eſt, *inquirere*: ut *locus ſit in quo verſantur* ζητηταί. Quas opiniones probat Rhudiginus, lib. XII. cap. XVIII. Falluntur & illi, qui vel a ζέω deducunt, hoc eſt, *fervere*, idque quia in eo hellocaminus poneretur: vel a ζῶ, hoc eſt, *vivere*, quod in ea commodiſſime vivatur: quam etymologiam probat Fulvius Urſinus, appendice de Triclinio. Utramque etiam adducit Catanæus ad ſuperiorem Plinii locum. A *zeta* dicti *zetarii*, apud Paullum, lib. III. Sent. Tit. VI. iidem qui *diætarii* appellantur, l. quæſitum, §. idem reſpondit, ff. de inſtr. vel inſtr. leg.

Z I

ZINGIBERI, Ζιγγίβερις. Plinius, lib. XII. cap. VII. de pipere; *Non eſt hujus arboris radix, ut aliqui exiſtimavere, quod vocant zimpiberi, alii vero zingiberi: quamquam ſapore ſimilis. Id enim in Arabia atque Troglodytica in villis naſcitur, parvæ herbæ radice candida*. Vide Dioſcoridem, lib. II. cap. CXC. Nomen eſt Arabicum, זנגבילי. Nempe regio Æthiopum זנגי dicta: ut *Æthiopes* זנג, at בילי *fructus*. Vulgaris opinio eſt in vett. medicorum libb. per *zz* intelligi *zingiberi*, qui error ſane periculoſus. Omnino autem intelligenda *myrrha*. Sic autem ſcribere moris fuit, eo quod non ῥμύρνη tantum, ſed & ζμύρνη ſcriberetur: quemadmodum notavit Herm. Barb. Caſtig. lib. I.

ZIZANIA, ζιζάνια, ἡ ἐν τῷ σίτῳ αἶρα, juxta Suidam. Τὸ ἄσιν σπορᾶς παραφυόμενον τῷ σίτῳ, ut ait Etymologus: qui addit γίνεσθαι παρὰ τὸ σῖτος, καὶ τὸ σίνω τὸ βλάπτω, σινάνιον καὶ ζιζάνιον, τὸ βλάπτον τὸν σῖτον· ἢ παρὰ τὸ σῖτος καὶ τὸ ἰζάνω τὸ καθέζομαι, σιτοΐζανον, τὸ τῷ σίτῳ παρεδρεῦον καὶ συναυξάνον. Sed cum ea vox non legatur, niſi apud Evangeliſtas, & Theologos, veriſimile eſt eſſe a Syris, qui dicunt זיזנא, quod Becmanus eſſe cenſet ab Hebræo ציץ, id eſt, *flos*, ut proprie dicatur de iis, quæ tantum oblectant, non autem edulem fructum proferant. Alii malunt arceſſere a Chaldæo זן, *nutrire*, vel Hebr. מזון, *eſca*; quia alimenti atque eſcæ habeat ſpeciem.

Z O

ZONA, ζώνη, primo *cingulum* notat, inde ad *cœleſtem circulum* translatum, nec non ad *herpetis genus*, quod ita dicitur, quia *medium cingat hominem*. Scribonius Largus, cap. LXIII. *Facit hoc medicamentum ad carbunculos, & ad ignem ſacrum, & ad zonam, quam Græci ἕρπητα dicunt*. Alias dicitur ζωστήρ, *zoſter*, quomodo & Plinius vocari ſcribit, lib. XXVI. cap. XI. *Ignis ſacri*, inquit, *plura ſunt genera, inter quæ medium hominem ambiens, qui Zoſter appellatur, & enecat, ſi cinxerit*. Sed lib. III. cap. XLIII. Plinii de re medica legas a quibuſdam vocari *circinum*, nempe a *circando*: ubi idem ut ita docet. *Circinus*, inquit, *quam alii zonam vocant, ſolis eſt. Veſicæ tanquam combuſtæ exeunt & crepant, primum paucæ, deinde cito multiplicantur, quæ ſi hominem cinxerint occidunt*. Eſt ζώνη a ζωννύω, ut *cinctus* ac *cingulum* a *cingo*. Ab eodem ζωννύειν eſt Belgicum *zoomen*, quod eſt *veſtem circumſuere*. At ζωννύειν eſt ab זין, quod eſt *armare*, *arma accingere*, vel potius ab אזר, id eſt, *zona*, *cingulum*: *R* abiit in *N*, quomodo ab ἄξονες eſt *aſſeres*, a *gnoma groma*, unde *gromaticus*, &c. A *zona* quoque eſt *Parazonium*; nempe a παρὰ & ζώνη. Erat *gladiolus, quem zona appendebant*. Eſt id lemma in Apophoretis Martialis: quamquam hanc lectionem improbet Calderinus, qui *paracon* legit. Vide ad eum locum Georg. Merulam. Item Turnebum, lib. XX. cap. XLIII. & lib. XXI. cap. VI.

ZOOPHYTA, ζωόφυτα, a ζῶον, hoc eſt, *animal*, & φυτὸν, hoc eſt, *planta*, ut ad verbum *plantanimantes* vel *plantanimalia* dici poſſunt. Hujuſmodi ſunt *urtica*, *ſpongia*, *oſtrea*, & ſimilia, quæ Ariſtoteles dicit ἐπαμφοτερίζειν φυτῷ καὶ ζώῳ· *ambigentia eſſe plantæ & animalis*, hoc eſt, *intermedia eſſe naturæ inter vegetabilia, & ſenſu prædita*. Vide de iis Plinium, lib. IX. cap. XLV. Similiter a ζῶον, & φέρω, eſt *zophorus*, ſive ζωοφόρος, quomodo Vitruvio, lib. III. cap. III. dicitur *pars illa columnæ inter epiſtylium & coronidem*, idque quia ea animalium aliarumque rerum ſignis ſæpe ornatur. Vulgo *Fregia* appellant: nempe a *Phrygionibus*, ut Philander oſtendit. Alias ζωοφόρος eſt *circulus cœleſtis, ſuſtinens duodecim ſigna cœleſtia*, quæ ζῴδια dicuntur, unde & ipſe circulus ζῳδιακὸς dicitur, item ζωδιακός, quæ appellatio Latinis quoque in uſu. Nonnulli, ſed minus ἀναλόγως, cenſent ita vocari ἀπὸ τῆς ζωῆς, quia Solis cæterorumque planetarum ſub hoc circulo motus, *vitam* & vigorem nobis & animantibus omnibus impertiat. Idem a *duodecim ſignis*, Ciceroni in Arati tralatione, & aliis, *ſignifer orbis* appellatur, Manilio dicitur *balteus ſtellatus*, aliis aliter.

Z Y

ZYTHUM, ζύθος, οἶνος ἀπὸ κριθῆς γινόμενος, ut interpretatur Suidas. Dubium num vox ea ac res ipſa a Gallis, an Ægyptiis. Gallis tribuit Diodorus Siculus: Gallica autem lingua eadem olim ac Germanica. Germanis autem *ſieden* eſt *coquere*. Inde igitur *zythus*. Et pro hac ſententia eſt, quod, ut in Britannia ſua ſcribit Cambdenus, hodieque *ſider* dicatur Britannis, quorum lingua fere eadem ac Celtarum, ut idem magna vocum ſylva comprobat. Sed Ægyptiis aſſignat Plinius, lib. XXII. cap. XXV. ubi *celiam* & *ceriam* Hiſpanorum, *cerviſiam* Gallorum, *zythum* Ægyptiorum potum facit, fierique ea omnia e frugibus docet. Confirmat Columella, qui verſu hoc *Peluſiacum*, hoc eſt, *Ægypticum* appellat:

Et Peluſiaci proritet pocula zythi.

Item Hieronymus, cujus hæc verba in Eſaiæ cap. XIX. *Notandum quod pro lacunis* LXX. ζῦθον *tranſtulerunt, quod genus eſt potionis ex frugibus aquaque confectum, & vulgo in Dalmatiæ Pannoniæque provinciis gentili barbaroque ſermone appellatur ſabaium. Hoc maxime utuntur Ægyptii*. Hæc Hier. Quomodo *zythum* a *cerviſia* differat, aliaque quædam ad hoc genus pertinentia, videre potes apud Hadr. Junium in Bataviæ hiſtoria cap. XV.

F I N I S.

Digitized by Google

INDEX
VOCABULORUM
EXTRA SERIEM.

A

ABa, in Abare.
ἀββᾶ, in Abare.
ἀββᾶς, in Abare.
Abbatiſſa, in Abare.
ablectæ, in Ablegmina.
abſinthiatum, abſinthites, in Abſinthium.
abſitanum, in Abſis.
abſtenius, in Abſtemius.
acalanthis, in Acanthis.
acanthina veſtis, in Acanthium.
acapna, in Coctilia.
Acarnanes, in Dactyli.
acceſſo, vide Arceſſo.
acclivus, in Clivus.
accorporo, in Corpus.
aceratum, in Acus, aceris.
aceroſus, in Acus, aceris.
aceſco, in Acidus.
acerare, in Acerra.
acetarium, in Acidus.
acetum, in Acidus.
Acheloüs, in Aqua.
Acheron, in Orcinus.
Achilles, in Chylus.
Achivi, in Archivum.
achras, in Pyrum.
acia, in Acus quartæ.
acicula, in Acus quartæ.
acies, in Acus quartæ.
aclaſſis, in Calaſis.
acopa, in Amethyſtus.
acor, in Aceo.
acro, in Acer adjectivum.
acriculus, in Acer adjectivum.
acridia, in Scammonium.
acrimonia, in Acer adjectivum.
ἀκρωνυχία, in Acronychus.
acta, & actarius, in Ago.
ἀκτάζειν, in Acta.
actius, in Acta.
actuarius, in Ago, & Actus.
actuariolum, in Actuarium.
actus, ſuo loco, & in Via.
aculeus, in Acus quartæ.
acuo, in Acus quartæ.
acupedius, in Aquifolium.
acutum, in Acus quartæ.
adamuſſim, in Amuſſis.
adbito, in Bitienſe.
adclinis, in Clino.
adduco, in Do.
ἀδελφὸς, in Hyſterica.
adeo, in Ad.
ἀδηφάγος, in Scabo.
adfinis, in Finis.
adgrego, in Grex.
adgreſſus, in Gradior.
adhamo, in Hamus.
adipiſcor, in Apio.
adjugo, in Jugum.
adludiare, in Ludo.
admitto, admiſſarius, admiſſura, in Mitto.
admiſſivus, in Mitto.
admodum, in Modus.
adnicto, in Nicto.
adolabilis, in Adulor.
adoleſcens, & adoleſco, in Adolero.
adopto, in Opto.
adorea, in Ador.
adoreoſus, in Ador.
adpectoro, in Pectus.
Adraſtea, in Nemus.
adrumo, in Rumen.
adſciſco, in Scio.
adſcriptivi, in Scribo.
adſellaro, in Sedeo.
adſero, in Sermo.
adſidela, in Sedeo.
adſpargo, & adſpergo, item, adſperſum, in Spargo.
adſum, in Sum.
adverſaria, ſuo loco, & in Opiſthographum.
adunco, aduncus, in Uncus.
advelitatio, in Velites.
advocatus, in Voa.
advocito, in Vox.
advoris, in Advoſis.
adur, & adus, in Ador.
æcaſtor, V. Ecaſtor, in Ecere, & Mediusfidius.
ædifex, in Pontifex.
æditimus, in Ædituus.
aëdon, in Luſcinia.
æger, vide Ægrum.
ægipan, in Fauſtus.
ægreo, in Ægrum.
ægreſco, & ægritudo, in Ægrum.
Æmilius, in Æmulus.
ænatores, & æneatores, in Æs.
æneolum, in Æs.
æneus, in Æs.
ænulum, v. Æs.
æquidiale, in Dies.
æquilatium, in Æquilavium.
æquimanus, in Manus.
æquinoctiale, in Dies.
æquor, in Æquus.
æramentum, in Æs.
ærarium, in Æs.
æripes, in Æs.
ἀερύγινος, in Æs.
ærumen, in Ærumnarum.
æruſcare, & æruſcator, in Æs.
Æſculapius, in Moneo.
æſculare, & æſculator, in Æs.
æſculus, in Eſculus.
æſtas, in Æſtus.
æſtimium, in Æſtimo.
æſtiva, in Æſtus.
æſtuarium, in Æſtus.
æſtuo, in Æſtus.
ætas, in Ævum.
æternus, in Æther, & Ævum.
Æthiops, in Myops.
æthra, in Æther.
æviternus, in Ævum.
affabre, in Faber.
affamen, in Sterno.
affatim, in Fari.
affecta, in Facio.
affecto, in Facio.
affirmo, in Firmum.
affligo, in Flictus.
Africa, in Africus.
ἀγαθὸς, in Virtus, & Catharticum.
agallochus, in Aloë.
Agatha, in Catharticum.
ἄγχαυρος, in Aura.
age, in Apago.
ageator, in Agea.
ἀγελάζω, in Congrego.
Agellus, in Ager.
ageronia, in Myrtus.
agger, in Gero.
aggrego, in Congrego.
aggrunda, in Suggrunda.
aginare, & aginator, in Agina.
agipes, vide Aquifolium.
ἄγκοινη, in Ancilla.
ἀγκυλόπους, in Curulis.
ἀγμὸς, in Rupes.
agnellus, in Vitulus.
Agnes, in Catharticum.
agnoſco, in Noſco.
agnua, in Acnua.
Agon, in Agonia.
ἀγὼν, in Agonia.
agonalia, in Agonia.
agonius, in Ago.
ἀγορὰ, in Eccleſia.
agredula, in Acredula.
agroſus, in Ager.
ἄγρυπνος, in Somnus.
aguilaneuf, vox Gallica, in Viſcum.
ahenum, in Æs.
αἰάζω, in Hyacinthus.
αἰθάλη, in Favilla.
αἶθρος, in Pruina.
αἴλινος, in Leſſus.
αἰλὸς, & αἴλουρος, in Feles.
αἷμα, in Æmidus.
αἰὼν, in Ævum.
αἰρέω, in Haereo.
aivin, Belgice, in Uniones.
aiuga, in Ago.
ἄκαινα, & ἄκαινα, in Acna.
akel, Belgice, in Glans.
ἀκέων, in Taceo.
ἀκὴν, in Taceo.
ἄκολος, in Unedo.
ἄκρατον, & ἀκρατίσμα, in Crater.
ἀκριβὴς, in Acer adjectivum.
ala, in Axilla, & Velum.
alabaſtrites, in Alabaſter.
alapa, in Colaphus.
alauda, in Galerica.
albarium, in Albus.
albatus, in Albus.
albegmen, in Albus.
albeo, in Albus.
albico, & albicaſſo, in Albus.

 albi-

albini, in Albus .
Albion , in Album .
albogalerus , in Galea .
album Prætorium , in Albus .
alcedonia , in Alcedo .
alchymia , in Alcbimia .
alcides , in Alce .
alcoranus , in Manaeus ,
alebrio , in Alo .
alembic , in Manacus .
aleo , in Alea .
alerias , in Alo .
aleſco , in Adoleſco .
aletudo , in Alo .
algioſus , & algus , in Algere .
alibi , in Alius .
alibre , in Alo .
alicoria , in Alica .
alicubi , in Aliquis , & Alius .
alicula , in Alica .
alicunde , in Aliquis .
alid , in Alius .
alimodi , in Alius .
alimus , in Halimus ,
alioquin , in Alius .
aliorſum , in Alius ,
aliter , in Alius .
alubi , in Alias .
alluta , in Alius .
allex , in Alucinari .
allitatum , in Allium .
alius , in Alucinari .
almanac , in Manacus ,
almageſte , in Monacus ,
almiralius , in Muria .
almities , in Almus .
almitas , in Almus .
alopecia , & alopecurus , in Vulpes ,
alopus , in Colaphus .
Alpes , in Album , & Libanotis .
ἄλφον , in Album .
ἅλς , in Sal .
altanus , in Altus .
altercor , & altercum , in Alter .
alternatio , in Alter .
alterplex , & alterplicitas , in Alter & in Plico .
alteruter , in Uter .
altilia , & altiliarius , in Alo .
altrinſecus , in Secus .
alveare , in Alvus .
alveus , in Alvus .
alvinus , in Cæliacus .
alumen , in Alata .
ama , vide Hama .
ἀμυλὸς , in Malus .
ἀναπράσσω , in Pecco .
amarus , ſuo loco , & in Mare .
amaſco , & amaſius , in Amo .
amatorium , in Philtrum .
Amazones , in Mamma .
ambarvalis , in Aro , & Luſtrum .
ambaxies , ambaxi , vel ambaxitroſi , in Ambaxioqui , & Ala .
ambegnus , ſive ambiegnus , ſive ambignus , in Agnus .
ambeſt , in Edo .
ambidens , in Bidens .
ambigo , in Ambiguum .
ambimanus , in Manus .
amburbialis , in Amburbium .
amburvare , in Urbs .
amea , in Amentum .
amentare , & amentatus , in Amentum .
amſariam , in Bifariam .
amicitia , in Amo .
amiculum , in Amicare ,
amicus , in Amo ,
amineum , in Taminia .
aminium , in Minium .
amites , in Ames .
amitto , in Mitto .
ammitto , in Mitto .
Ammon , in Ammoniacum .
amanare , & amania , in Amœnus .
amomis , in Amomum .
ampedices , vel ampendices , in Pendeo .
ἀμπελίδες , in Xerampelinæ .
amphitapæ , in Amphimalla .
ἀμφιθαλεῖς , in Pater .
amplector , in Plecto .
ampliare , in Amplum .
amplustre , V. Aplaſtre .
amquiro , in Quæro .
amſanctus , in Am .
amſegetes , in Seges .
Amtermini , in Terminus ;
amtruare , in Trua .
amuſſitatum , & amuſſium , in Amuſſis .
amutio , in Amo .
an , & ἂν , in Ea .
anachoreta , in Eremus .
anadema , in Diadema .
anagramma , in Graphicus ;
ἄναιμα , vide Inſecta .
analectides , in Amelctides .
anapæſtus , in Pavire , & Dactylus .
anatarius , in Anas .
ancæſa , in Cædo .
anceps , ſuo loco , & in Caput .
anchuſa , in Ango .
ancia , in Antra .
ancillariolus , & ancillarius , in Mulier .
anclabria , & anclabris , in Ancilla .
anclaſſis , in Calaſſis .
anclator , in Ancilla .
Ancon , & Ancona , in Ancus .
anctum , in Ango .
ancula , & anculi , & anculo , in Ancilla .
ancunulentæ , in Cœnum .
andreas , in Androſaces .
androſæmum , in Androſaces .
ἄνεμος , in Animus .
aneo , in Anus .
anfractus , in Frango .
angari , in Angario .
angelus , ſuo loco , & in Angario .
angenora , in Ango .
angeronia , in Ango .
angiæ , in Antra .
angina , in Ango , & ſuo loco .
angiportus , ſuo loco , & in Angulus .
angueſco , in Anguis .
anguſtiæ , in Ango .
anicetum , in Aniſum .
animax , in Sternax .
animœcus , in Ame ,
animal , in Anima .
animas , in Anima .
anitas , in Anus .
Anno , Hebræum nomen , in Balſamum .
Anna Peranna , in Annus .
annales , in Annus .
anniculus , in Annus .
anno , in Hora .
annos , & annotinus , in Annus .
annulus , in Anus .
annus , ſuo loco , & in Anus .
anquiro , in Quæro .
anſa , in Ara .
antarius , & antarium , in Ante .
antecanis , in Canis .
antecellere , in Cello .
antecœna , & antecœnium , in Cœna .
antehac , in Ante .
antelia , & antilena , in Poſtilena .
anteloquium , in Antelogium .
anteros , in Pæderos .
anteſignanus , in Signum .
anteſtari , vide Teſtis .
ἄνθρωπος , in Homo .
ἀνδαβάτης , in Andabatæ .
ἀντίχειρ , in Pollex .
ἀντίχθονες , in Antipodes .
anticipo , in occupo .
anticum , in Ante .
ἀντιδάκτυλος , in Pavire .
antigena , in Gigno .
antilogium , in Antelogium .
antimonium , in Stibium .
antioſa , in Antes .
antipagmenta , in Ante .
antipherna , in Bos .
antiquarius , in Antiquum .
antius , in Ango .
antlare , in Exantlare .
antonomaſia , in Homonyma .
antrorſum , in Retro .
antruare , in Trua , & Antrum ;
anuit , Gallicum , in Hodie .
anulus , in Anus .
anxius , in Ango .
apalæſtri , in Palæſtra .
aperto , & apertularius , in Aperio .
apes , ſuo loco , & in Amentum .
apex , in Apio .
Apher , in Apricus .
Ἀφροδίτη , in Venuſtus .
apiaſtræ aves , in Apiaſtrum .
apiculum , in Apio .
apina , in Affania .
apiſcor , vide Apio ,
apo , in Apio .
apodes , in Apus .
apodyterium , in Exuo .
apographum , in Graphicus .
ἀποκολοκύνθωσις , in Cucurbita .
Apollinaris , & Apollonius , in Sol .
Apollo , in Sol .
apologare , & ἀπολέγειν , & apologia , in Apologus .
aporiari , in Catonium , & Emporetica .
ἀπόκοπος , in Cedo .
apoſtaſa , in Apoſtema .
appareo , in Pareo .
apparitor , in Pareo .
appello , in Pello .
appetones , in Peto .
applex , in Plico .
appotus , in Probus .
apprimis , in Probus .
approbus , in Probus .
aprugnus , in Aper .
apſis , v. Abſis .
apſynthium , v. Abſinthium ;
aptus , in Apio .
Apulia , in Campus .
ἄπνοος , in Pathiſis .
apuſia , in Tero .
aquælicium , in Aqua .
aquagium , in Aqua , & in Monſtrum , ubi de Prodigio .
aqualiculus , in Aqua .
aqualis , in Aqua .
aquarium , aquarius , & aquarioli , in Aqua .
aquileges , & aquilices , aquilegium , & aquilicium , in Aqua .
aquilius , in Aquilus .
aquimanile , & aquimanarium , ſive aquiminale , & aquiminarium , in Aqua .

Digitized by Google

Aqua .
aquipenſer , in Acipenſer .
aquipes , in Aquifolium .
arabarches , in Alabarches ,
Arabs , in Terra .
ἀράχνης , in Araneas .
ἀράομαι , in ara .
ἀράσσω , in Rixa .
aratrum , in Aro .
arbilla , & arbina , in arles .
arbitror , in Arbiter .
arbuſtum , in Arbor .
arcarius , & arcella , in Arca .
ἀρχημία , in Alchimia .
archigallus , in Gallus .
archimandrita , in Mandra .
arcio , in Arceſſo .
arcivat , in Arceo .
Arctophylax , in Bos .
Arcturus , in Arctos .
arctus , in Artus .
arcubia , in Arx .
arcula , & arculus , in Arca .
arculum , & arculata , in Arcus .
ardelio , in Ardea .
arduum , in Ardeo .
arduus , in Ardeo .
ἀρείων , in Virtus .
arenarius , in Arena .
arenatum , in Arena .
areo , in Ardeo .
ares , vide Aries .
Α῎ρης , in Ars .
ἀρετή , in Ars .
argennum , in Argentum .
argentangina , in Ango .
argentum vivum , in Hydra .
arger , in Gero .
Argeſtes , in Argentum .
ἄργιλλος , in Argilla .
argivus , in Archivum .
argumentatio , & argumentum , in Arguo .
arietinus , in Aries .
arieto , in Aries .
ἀρίμος , in Simia .
aringa , in Aries .
ariſtophorum , in Paropſis .
ἄριστος , in ars , & Virtus .
ariuga , in araſpex .
armamenta , armamentarium , & armarium , in arma .
armen , in armilla .
armentum , de beſtiis , ſeorſum .
armentum , pro amento , in amentum .
armiductor , in Campidoctor .
armites , in Arma .
ἁρμός , in Carmen .
armus , in Armilla .
ἀρνεῖσθαι , & ἀρνευτής , in Urinare .
ἄρουρα , in Aro .
ἄρπη , & ἅρπος , in Irpices .
arpendia , in arvipendia .
arquati , & arquites , & arquus , in Arcus .
arreptitius , in Rapio .
arrhabo , in arrha , & Pellex .
arrigo , in Rego .
arrilator , in orilater .
arrogans , in Rego .
arſinum , in Arſineum .
artare , in Artus .
artichaut , Gallice , in Cactus .
articulate , & articulatim , in Artus .
artiſchock , Belgice in Cactus .
artitus , in Artus .
artolaganus , in Laganum .
artua , in Artus .
artuare , in Artus .
arvehere , & arvectum , in Arceſſo .
arviga , & arvina , in Aries .
arvilla , in Aries .
arvocito , in Vox .
arvum , in Aro .
ἀσκαύλης , in Pythaules .
aſinii , in Ovis .
aſio , in Otus .
aſivida , in Veterinum .
aſpernor , in Sperno .
aſplenum , in Splen .
aſſa , pro nutrice , vide ſuo loco .
aſſa tibia , vox , &c. in Aſſum .
aſſamenta , in Aſſum .
aſſarius , in As .
aſſecla , in Sequor .
aſſectata , in Facio .
aſſero , in Sermo , & Sero .
aſſevero , in Severus .
aſſidela , in Sedeo .
aſſipondium , in As .
aſſius lapis , in Sarcophagus ;
aſſo , in Aſſum .
aſſulatim , in Aſſula .
aſt , in ad .
ἀστήρ , in Aſtrum .
aſtutus , in Aſtus , & Polire .
at , in ad .
atavus , in Avus .
atena , in Aratena .
ἆθλος , & ἆθλον , in Athleta .
Atia gens , in Atta .
atlantes , in Telamones .
atnanulus , in Atanuvium .
ἄτοπον , in Abſurdum .
ἀτραβατικαί , in Xerampelina .
atramentale , atramentarium , & atramentum , in Ater .
atrienſis , in atrium .
atritas , in ater .
atta , qua honorifica ſenis appellatio eſt , in anus . Sed atta de vitio pedum , vide ſuo loco .
attacus , in attelabus .
attolica , in aula .
attanobo , in atanuvium .
atteger , in Tango .
attia gens , in atta .
attonitus , in Tono .
attrecto , in Traho .
attubernalis , in Contubernium .
atturatio , in Tus .
adventus , in Venio .
avarus , in Avere .
auceps , ſecundum ſeriem , in auſpex .
auceta , in Augeo .
aucha , in Aqua .
auctarium , in augeo .
auctio , & auctionarii , in Augeo .
auctor , ſuo loco , & in Autumare .
auctorare , & auctoramentum , in Auctor .
auctum Circi , in augeo .
auctumnus , & auctumnitas , & auctumnal , in augeo .
aucupari , in Auceps .
audax , in audeo .
ave , v. Havo .
auſero , in Fero .
auguraculum , & augurium , in Augur .
Auguſtale , Auguſtales , Auguſtinus , & Auguſtus , in Augur .
avidus , in Avere .
avilla , in Avis .
avius , in Via .
aulaeum , in aula .
aular , in Olla .
aurata , in Orata .
aurea , in Auriga .
αὔριον , in Aurum .
auripigmentum , in Arſenicon .
auris , in Audio .
aurora , in Aurum .
aurugo , vide Aurigo .
auruncare , & aurunci , in Averruncare .
auſpicari , v. Auſpex .
auſpicium , v. Auſpex .
autor , v. Auctor .
autumnus , v. Auctumnus .
avunculus , in Avus , & Amita .
auxilium , in Augeo .
auxilla , in Olla .
axamenta , in Axis .
axei , & axes , in Ala .
axicia , in Profecta .
axilla , in Velum , & ſuo loco .
axites , & axitioſus , in Ala .
axo , in Ala , & Velum .
ἄξος , in Rupes .

B

BΑβάλιον , & βαβαλιστήριον , in Cunae .
babai , in Buttubata .
βάβαξ , in Buttubata .
βαβάζειν , in Buttubata .
babiger , in Buttubata .
babok , Belgice , in Buttubata .
baburrus , in Buttubata .
Babylonica aulaea , in Aula .
baccar , & baccario , & baccarium , in Bacar .
bacchanal , & bacchinal , in Bacchari .
Bacchus , in Specus .
baceolus , in Buttubata .
bacrio , in Bacar .
badiſſare , in Vado .
βαίνω , in Vado .
βάκηλος , in Buttubata ,
balineum , in Balneum .
balius , & baliolus , in Badius .
balluca , in Balux .
balneator , & balnearius , & balneaticum , in Balneum .
balſamen , in Balſamum .
βάμμα , in Baptiſmus .
bambagia , Italice , in Bombyx ;
βαμβαίνω , in Balbus .
bambalio , in Balbus .
bambata , in Baptiſmus .
bammum , in Baptiſmus .
baptiſterium , in Baptiſmus .
βάπτω , in Baptiſmus .
barathrones , in Balatrones .
Barbara , in Margarita .
barbaricarius , in Barbarus .
barbata , barbatoria , barbatus , barbitium , in Barba .
barbalus , & barbus , in Barba .
barca , in Cum .
bardiacus , in Bardus .
Bardire , in Barire .
bargina , ſeu barginna , in Bargus .
barrus , in Barire .
barucephale , in Baruce .
baſal Aethiopiorum , in Baſaltes .
βασιλεύς , in Baſilisa .
baſilicus , & baſilice , in Baſilica .
βασκαίνω , in Faſcinum .
baſſareus , & baſſaris , in Baſſarides .
baſſus , in Baſis .
baſtagarii , in Baſtaga .
bat , in Buttubata , & Batuo .
bataille , Gallice , in Batuo .
bateolus , in Buttubata .
batiaca , vel batioca , in Batiola .

batrachion ,

batrachion, in Batrachites.
bosaalio, in Batuo.
batuatores, in Batuo.
bassus, in Battologia.
βαυκάλιον, & baucal, in Baubari.
βάζω, in Bottologia.
bebrus, & bebricius, in Caſtor,
becippen, Belgice, in Cippero,
beelſomen, in Balſamum.
beelzebueb, in Balſamum.
beker, Belgice, in Bacar,
bel, in Balſamum.
bellitudo, in Bene.
Bellona, & Bellonaria, & bellonario, in Bellum.
bellua, in Bellum,
belluatus, belluile, belluinus, & belluoſus, & bellutus, in Bellua.
bellule, in Bene.
bellus, in Beatus.
βελτίων, in Virtus.
Belus, proprium, in Balſamum: ſed pro tela aut pudendo, in Veretr.
βῆμα, in Tribunal.
beneſuadus, in Suadeo,
bennarius, in Benna,
benus, in Bene,
beo, in Beatus.
βηρίος, in Burrus.
βῆρος, in Sericum.
beryllus, in Jaſpis,
bes, in As.
beſtiaris, in Beſtia,
betaceus, in beta.
Bethel, in balſamum.
betiſſo, in Beto.
bever, Belgice, in Caſtor,
βιβρωσκω, in Vado.
bibliotheco, in Biblia.
biceps, in Caput.
bicerres, ſeu bicirres, in Cirrus.
biclinium, in Triclinium.
bievre, Gallice, in Caſtor.
biſarius, in Biſariam, & in Caput,
biſax, in Triſax.
biſidus, in Findo.
biſores, in Fores.
bigenerum, in Genus.
bigna, in Privignus,
bilanx, in Lanx.
bilbero, ſeu bilbire, in Bombilare,
bilbino, in Bombilaro.
bilinguis, in Lingua.
bilex, in Licium.
binez, Germanico, in Scirpus,
binus, in Bis.
bipalium, in Pala.
biremis, in Triremis,
birrus, in burrus.
βιρροφόρος, in Burrus.
biſellium, in Sedes,
biſeta, in Seta.
biſextus, in Sex.
bivare, Italice & Hiſpanice, in Caſtor.
bivira, in Vidua.
blandicellus, & blandidicus, in Blandus.
blaſen, Belgice, in Flare,
Blaſius, in Baſilica.
blatio, & blato, in Blatero.
blatteus, blattiſer, & blatteoſerico, in Blatta,
blauſchuye, Belgice, in Sceloturbe.
βληχᾶν, & bleeten, Belgice, in Balare, & Mugire.
βλιφαρος, in Supparus,
bliteus, in Blitum,
boare, in Bos,
βόαξ, in Boa.
boca, in Box.
bocicin, Belgice, in Boia,
βοηθεῖν, in Boëthus,
boëthius, in Boëthus,
bolana, in Bolona.
boletarium, in Bolus.
boletus, in Bolus.
bolana, in Bolona.
bombarda, in Bombus,
bombilo, & bombiso, in Bombus,
bombycina, in Bombyx,
βωμός, in Ara,
boo, in Bos,
βόω, in Paſco.
boomwol, Belgice, in Bombyn,
borrago, in Bugloſſus.
borracho, Hiſpanice, in Burrus,
βορθαγορίσκος, in Orthagoniſcus.
boſch, Belgice, in Paſco.
βοτανη, in Paſco,
boſtar, in Bos.
botellus, in Botulus;
botronatum, & botrus, in Botrus,
βότρυς, in Botrus,
bovo', vide Boa,
bovare, in Bos.
bovatim, in Bos.
bovicidium, in Cado,
bovilla, in Bos.
bovinator, in Bos.
βουκαίη, in Copia,
βουλήμενος, in Volo.
bount, a boo, in Bos.
βουστροφὸ, & βουστροφηδὸν, in Verto.
braccialetto, Ital. in Armilla,
brachiale, in Armilla,
βράχω, in Frango.
bractearius, & bracteator, in Bracteo.
brand bert, Belgice, in Tragelaphus,
braſſelet, Gallice, in Armilla,
braſſen, Belgice, in Galea,
brattea, in Bractea.
braxeo, in Baxea.
βρέγμα, in Sinciput.
Breken, Belgice, in Frango,
βρέμω, in Fremo.
brevia, in Brevis.
bria, in Ebrius.
brieſſchen, Belgice, in Fremo,
βρίμη, & brimo, in Fremo.
brochitas, in Brucus,
βρόδον, in Roſa.
Bromius, in Fremo,
βρόμος, in Fremo.
bronchus, in Brucus,
βροντή, in Fremo.
bruchus, in Brucus,
bua, in Imbuo.
βύβα, in Imbuere,
bubile, in Bos.
bubonium, in Bubo,
bubſequa, in Bos.
bubulcio, in Bubulcito.
bubulcus, in Bos.
bubulus, in Bos,
bubus, in Bos.
bucæda, ſeu bucida, in Bos.
buccella, bucellatum, bucellarius, in Bucceo.
buccina, vide Bucina.
bucco, in Bucca.
bucculo, & buccularii, in Bucca,
bucita, in Bucetum,
bucula, in Bos.
bulbine, in Bulbus.
bumamma, in Bumaſtus,
bue, in Imbuo,
Burggravii, in Burgus.
Burgundiones, in Burgus.
buris, in buro.
buro, in Burrus.
burranica, & burranicum, in Burrus,
buſtar, in Buſtum.
buſtare, in Buſtum,
buſteus, in Buſtum.
buſticeta, in buſtum.
buſtirapus, in Buſtum.
buſtuarius, in Buſtum.
Buthyſia, in Cado.
βύζω, in Imbuere, & Bubo,

C

Cabalarius, caballico, & caballinum, in Caballus,
cacabulum, in Caco.
caculatus, in Cacula.
Cacus, in Cacula.
cadaver, in Cado.
caduciter, in Caducum.
cæcilia, in Cæcus.
Cæcilius, & Cæcina, in Cæcus.
cæcutio, & cæcuito, in Cæcus.
Cædes, in cado.
cælius mons, in Querquetulanus,
cælum, in Cælo.
cæſtrum, vide Ceſtrum.
carite cero, in Carites tabula.
Cæſar, in Cædo.
cæſariatus, in Cæſaries.
caipor, in Puer.
Caius, in Opicus.
calabra curia, in Calendæ;
calamarium, in Ater.
calamorum, in Calamus.
calare, v. Calo verbum,
calaſter, in Cateſto.
calcearium, in Calceus,
calcitio, in Calcitro.
calco, in Calx.
caldarium, caldarius, calder, & caldus, in Caleo.
calendarium, & calendarius, in calendæ.
calicatus, in Calx.
calsciare, in Calix.
caligatus miles, v. Caliga.
caligula, in caliga.
callaina, & callais, in Callaicus,
calleo, in Callis.
callidus, in Callis,
Calliope, in Myops.
callum aprugum, ovi, &c. in Callus.
callus, in Callis.
calobatarius, in Gralla.
calopodium, in Calones.
κάλος, in Claſſis.
calpe, in Calpar.
calva nux, in Calva.
calvarium, in Calva.
calver, in Calumnia,
calthula, in Caltha.
calybe, & calybita, in Veterinum.
καμάρα, in Camero.
cambium, in Collybus, & Cambio,
Camela Virgines, in Camelus.
camelarius, cameliſia, cameliſium, in Camelus.
camelopardalis, ſuo loco, & in Panthera.
Camena, in Camillus.
cammoron, in Cammarus,
campa, in Hippago.
Campania, in Campus.
campeſtre, & campeſtratus, in Campus.
camphora, in Bitumen,

compſo,

campſa , & campſor , in Campus .
campitaules , in Ceratoules .
campter , in Campus .
κάμπτω , in Campus .
καμπύλος , in Camera .
camurus , in Camera .
canalicola , & canalicula , in Canalis .
cancellarius , in Cancelli .
candacus , in Dulcis .
candaruſium , in Alica .
candelabrum , in Candela .
candeo , in Candidus .
candico , in Candidus .
candidati , in Candidus .
caneel , Belgice , canella , κανέλλα , in Caſia .
canes , in Cani .
canicaceum , in Canica .
caniculares dies , in Canis .
caniculum , in Caniſtrum .
caniſtella , in Caniſtrum .
cano , in Carmen .
canonicus , in canon .
canternum , in Canterius .
cantharis , in cantharus .
cantherii , v. cantherius .
capedo , & capeduncula , in Capis .
capedulum , in caput .
capero , in caper .
capeſſo , in Capio .
capidula , in Capis .
capidulum , in Caput .
capillogo , capillamentum , capillatus , & capillaris , in Capillus .
capital , capitale , capitarium , & capitellum , in Caput .
capitatum porrum , in Porrum .
capitecenſi , in Caput .
capite , in Caput .
Capitolium , in Caput , & Medius , & in Territorium .
cappa , in Campe .
capren , in Caper .
caprificare , in Caprificus .
caprotina , in Caper .
capſarius , in Capſa ..
captito , in Capio .
captura , in Capio .
capula , in capis .
capularis , in Capulus .
capus , in Falx .
carbatina , in Cercolips .
carbunculus , & carbunculatio , in carbo .
carcinias , in Aëtites .
carcinus , in Cancer .
cardea , in Cardo , & Caro .
cardinalis , in Cardo .
carductum , in Carduus .
carduelis , in Acanthis .
carectum , in Carex .
carenaria , in Carenum .
caritas , in Carus .
carmen , quo proſæ opponitur , ſuo loco ; pro inſtrumento ad lanam purgandam , in Caro .
Carmenta , & carmentalia , in Carmen .
carmina , in Caro .
carna , in caro , nis , & in cardo .
carnifex , in caro .
Carolus , in Androſaces .
carpentarius , in carpentum .
carpobalſamum , in Balſamum .
carptor , v. Carpo .
carrago , in carrus .
caryophylleus flos , in Caryophyllum .
caſarius , & caſaria , in Caſa .
caſeinum , ſeu caſinum forum , in Caſeus .
caſcale , in Caſeus .
caſearius , & caſeatum , in caſeus .
Caſinum ſeu Caſſinum oppidum , in Caſcus .
Caſmilla , in Camillus .
caſnar , in Caſcus .
caſſiculum , in caſſis .
caſſila , in caſſis .
caſſis pro reti , ſuo loco , & in cares .
caſſita , in Galerita .
caſſum , in Carea .
caſtellum , in Caſtra .
caſtorea , in caſtor .
caſus , pro antiquo , in caſcum .
catabolenſis , in catabolicus .
cataclyſmus , in clunis .
catamidiare , in catomum .
catampo , in Ambo .
cataphractarius , in cataphractus .
cataplus , in cataſta .
catapotium , in Potus .
cataſtus , in cataſta .
catella , in catena .
catellus , in catena , & catulus .
cathari , Catharinus , & Catharina , in catharticum .
cathedra , in Sedeo .
catiſoas , in catus .
catilina , in catulus .
catillones , catillus , catinulus , in catinus .
cata , in catus .
catomidiare , in catomum .
catomium , in catomum .
catoptromantia , in Axinomantia .
catularia porta , in catulus .
catulaſter , & catulina , & catulire , in catulus .
Catullus , in Ovis .
caudea , & caudeca , & caudeta , in cauda .
caudicari , & caudicaria naves , in codex .
cavia , caviar , caviares , in cauda .
cavillum , in cavillor .
cavitio , in cavea .
cauſimomantia , in Axinomantia .
cauſſare , & cauſſidici , in cauſa .
cauſticus , in caſia .
cautio , & cautor , & cautus , in caveo .
cedrelate , cedria , & cedrium , in cedrus .
celebris , ſuo loco , & in celare .
celeres , hoc eſt , equites , in Tribus .
celonium , in Tolleno .
celſus , in cello .
cenchris , & cenchritis , in Tinnunculus .
cenotaphium , in Epicedium .
cenſitor , in cenſeo .
centaurus , in centaurium .
centenaria cana , & centeſima , in centum .
centumpondium , in As .
centumviri , in centum .
centunculus , in cento .
centunculus , herba , in Tomentum .
centuria , in centum .
centuriatus , in centum .
centurio , in centum .
centurionus , in centum .
centuſſis , in As .
cepe , in cepa .
cephalæa , in Melanurius , & calva .
cerarium , in cera .
cerberus , in Sarcophagus .
cerceris , in cercurus .
cercops , ſeorſim , & in Lucrum .
cerdo , in Lucrum .
ceremonia , v. Cærimonia .
cerce , in creo .
cereus , in cera .
ceritus , v. cerritus .
corniculum , in curro .
cernulo , cernulus , & cernuo , in cernuus .
ceromaticus , in ceroma .
ceroſtrata , in ceſtrum .
cerrones , in Gerræ .
certo , in cerno .
certium , in cerno .
cervaria , in cervus .
cerus , in creo .
ceſna , in cana , & Silicernium .
ceſpito , in ceſpes .
ceſſim , in cedo .
ceſſo , in cedo .
cetis regio , in Ripa .
cette , in cedo .
chalcis , in Seps .
chalcitis , in chalcanthum .
chamacerasus , chamæciſſus , chamæcypariſſus , chamædaphne , chamædrus , chamælea , chamæleuce , chamæmelon , chamæmyrſine , & chamæpeuce , in chamæleon .
χάρμα , in chariſtia .
χαράττω , in character .
χάρις , in chariſtia , & Gratia .
chariſius , in Gratia .
charites , in chariſtia .
charogne , Gallice , in charonium .
charum , in carus .
chaurus , in caurus .
chef , Gallice , in Tropæum .
χεῖμα , & χειμὼν , in Hyeme .
χείμαστρον , in Theriſtra .
χειρόδυτος , in Manus .
chelidonium , & chelidonias , in chelidonius .
chelonitis , in chelonia .
chelonophagi , in chelonia .
χημεία , & χημευτικὰ , in Alchimia .
χανζειν , in Gingrire .
cherſydrus , in Hydra , & Chelydrus , & ſuo loco .
cheval , Gallice , in caballus .
chien , Gallice , in Tropæum .
chilias , in Mille .
χυλὸς , in chylus .
chiramaxium , in Arcuma .
chirographum , in Graphicus .
chiron , in chirurgus .
chironium , in centaurea , & chirurgus .
chironomontes , in chironomus .
chirotheca , in biblia .
χιτὼν , in Tunica .
χύτρος , in Legumen .
χλαῖνα , in Lena .
χλωρὸς , in Herba .
chloris , in Flos .
χοιροβότανον , in Portulaca .
Χωλὰς , in cholera .
χώρα , in Ora .
choragium , in choragus .
chordapſus , in Ileus .
chorea , in chorus .
chors , in cohors .
χρόα , in Hora .
chremes , in Screo .
χρέμπτεσθαι , in Screo .
Chriſtus , in Juvo .
chromatiarius , in catonium .
chromaticum , in chroma .
χρυσάετος , in Haliaetus .
chryſanthemum , & chryſelectrum , & chryſites , & chryſoberyllus , in chryſocolla .
χρυσιασμὸς , in Aurigo .

chryſo-

chryſocolla, chryſocome, chryſogonus, chryſographata, chryſolochanum, chryſolithus, & χρυσόφυλλος, in chryſus.
chryſophrys, in Aurata.
chryſopis, chryſopaſtus, chryſopraſius, chryſopraſus, chryſorrhoas, χρυσῖτις, & Chryſoſtomus, in chryſus.
χυμὸς, in chylus.
cibilla, in cibus.
cicatricare, in cicatrix.
ciccaba, in cicuma.
ciccum, v. cicum.
Cicero, in Faba, & Cicer.
cicinnus, v. cincinnus.
cifra, in cum.
cilibas, cilibantum, & cilibantes, ſuo loco, & in cibus.
cilium, in Supercilium.
cilo, in chilo.
ciluncullus, in Sileni.
cimolia terra, in creta.
cinBiculus, & cinctulus, & cinctus, in cingo.
cinctorium, in cingo.
cinerarius, in cinis.
cingulum, & cingulus, in cingo.
cinifio, in cinis.
ciniphes, in cyniphes.
cinnamologus, in caſia.
cinnamomum, in cardamomum, & caſia.
cinnamum, in caſia.
cinnus, in coccum.
cinus, in cilico.
cinxia, in cindo.
circa, in circum.
circator, circare, in circitor.
circumſ. tomentum, in Tomentum.
circenſes ludi, in circus.
circino, in circinus.
circitellus, in caſtigillus.
circites, in circus.
circulator, in circitor.
circulus, in circus, & ſuo loco;
circumforaneum, in Forum.
circumluvium, in Luo.
circumſpectus, in Specio.
circumſtantia, in Sto.
circus, pro ave, v. circanea, pro gyro, v. ſecundum ſeriem.
ciſpello, in cicindela.
ciſtella, in ciſta.
citaris, v. cidaris.
citer, in cis.
citharis, in cithara.
citior, in cieo.
cito, tum verbum, tum adverbium, in cieo.
citra, in cis.
citro, in cis.
citroſa, in citrus;
civitas, in civis.
clanculum, & clandeſtinus, in clam.
clarare, v. clarus.
claricitare, v. clarus.
clariſſimatus, v. clarus.
claſſiarius, claſſicarius, claſſicum, & claſſicus, in claſſis.
clathrare, & clathratus, in clathri.
claudeo, in claudus.
claudo, in clavis.
clauſtrum, in Plauſtrum.
clematis, in canto.
clepſammidium, in clepſydra.
clibanarius, in clibanus, & in cataphractus.
clibanum, in clibanus.
clima, in clino.
clinamen, in clino.
clipeus, v. clypeus.
cliternini coloi, in Puer;
clivinus, in clivus.
cloacale, & cloacare, in Cloaca.
cloacina Venus, in cluee.
cloeſter, Belgice, in caurus, & Plauſtrum.
clucidatus, in Dulcis.
cluden, in clunis.
cludo, in claudo.
cluna, in clura.
clunaculum, in clunis.
clunicus, in clunis.
cluninum, in clura.
cluo, in cluee.
clupea, in Aloſa.
clurinum, in clura.
cluſa, in Burgus.
cluſius, in clavis.
cluſura, in Burgus.
clutum, in cluee.
clyſter, in clunis.
cnaſon, in Agaſo.
cnephoſum, in crepuſculum.
coa, in campana.
coactores, in cogo.
coa veſtes, in Byſſus.
coagmentare, coagmentum, & coagulum, in cogo.
coaleſco, in coaleo.
coaſſo, in Axis.
coaxo, in Axis, & Rana.
cochleare, & cochlearium, in cochlear.
cocio, in Arrilator.
cociaco, in chocica.
coctilia, & coctiliarius, in Coctilia.
coctanum, in cottanum.
cocus, & cocula, in coqua.
coda, & codetum, in cauda.
codatremola, Italice, in Motacilla.
codicilli, in codex.
culebs, vide calebs.
cœnaculum, cœnatio, & cœnaturio, in cœna.
cœnipeta, in Peto.
coërceo, in Arceo.
cæſius, in cœruleus.
cœtus, in Eo.
cogito, in cogo.
cognoſcenter, in Noſco.
cohibeo, & cohibilis, ac cohibiliter, in Habeo.
cohibuli, in cohiuum.
cohum, ſuo loco, & in Calum;
coitio, in Eo.
colare, in colo.
coleus, in culeus.
coliculus, in Caulis;
colis, in Caulis.
collarium, in collum.
collatroum, in Fero.
collega, in Legare.
collimitium, in Limus;
collimo, in Limus.
colliquia, & collicia, in Liquo;
collurcinatio, in Lurcor.
collus, in culeus.
colluvies, & colluvialis, in Luo;
colo, in colicus.
colobatrarii, in Grallatores;
coloſſenſes, in coloſſus.
coloſtrum, vide coluſtrum.
κολλύριον, in collyrium.
colum, in colo.
columbaria, in columbus.
columbatim, in columbus.
columella, in columna.
columen, in culmen.
columnarium, in columna.
colurium, vide collyrium.
colurnus, in cornus.
comarchus, in comapolis.
comberino, in Benna.
combito, in Bitienſes.
comburo, vide Buſtum.
comedo, & comedus, in Edo;
comes, in Eo.
cometa, in coma.
comito, in Eo.
comiter, in commiſſari;
comitialis morbus, in comitia.
commanipularius, commanipulo, commanipulus, in Manus.
commeatus, in Meo.
commeletari, in Meditari.
commentaculum, in commotaculum;
commentarienſis, commentarius, commentor, in commentum.
commictilis, in Mingo.
comminari, in Minor.
comminiſci, in commentum.
comminus, in Manus.
commiſculus, in Miſceo.
commiſſari, v. comiſſari.
commodum, in Modus.
como, in coma.
comœdicus, in comœdia.
compactum, vide Pax.
compages, compagino, compago, in Pango.
compar, comparo, in Par.
compeciſcor, compectum, in Pango;
compeditus, compes, in Pes.
compellare, compellere, in Pello.
compendium, in Pendo.
compenſare, in Pendeo.
comperendinare, in Perendie.
comperio, in Aperio.
compernes, in Perna.
compeſco, in Paſco.
competo, in Peto.
compile, in pilo.
compitales Lares, in Sto;
compitalia, in compita.
complectar, in Plecto.
compleo, in Pleo.
complices, in Plico.
compluries, in Plus.
compluvium, in Pluo.
compluviatus, in Pluo.
compos, in Potis.
compotire, in Potir;
compraedes, in Praes.
comus, in comiſſari.
concapes, in Anceps;
concerra, in Gerra.
conchylium, in concha;
conciliabulum, & conciliare, & conciliatrix, & conciliatus, & concilium, in conſilium.
concio, in cieo.
concipilo, in Ingitega;
concito, in cieo.
conclavata, in clavis.
conclavia, in clavis.
concœna, in cœna.
concorporalis, & concorpore, in corpus.
concors, in cor;
concretus, in creſco;
conculco, in calx.
condepſo, in Depſo.
conditio, & conditor, in condo;
condulus, in condalium.
confarreatio, in Far.
confero, in Fero.
confertum, in Farcio.

con-

conſeſtim, ſuo loco , & in *Feſtine*.
confit , in *Fio* .
conflages , in *Fluo* .
confligo , in *Flictus* .
confluges , in *Fluo* .
confluvium , in *Fluo* .
confœduſtus , in *Fudus* .
conforire , in *Forica* .
confruges , in *Fluo* .
confrageſus , in *Frango* .
confugela , in *Fugio* .
confuto , in *Refuto* .
congeniculo , in *Genu* .
congenulo , in , in *Genu* .
congenuo , in *Genu* .
congermanaſco , vel potius , *congerminaſco* , in *Germen* .
congermanus , in *Germen* .
congerro , in *Gerra* .
congiorium , in *congius* .
congrego , & *congrex* , in *Grex* .
congruo , in *Grus* .
congruus , in *Grus* .
conjecto , in *Jacio* .
κόνισρα , & *coniſterium* , in *cinis* .
conjugare , & *conjugium* , & *conjux*, in *Jugum* .
conivoli , in *cobivum* .
conivum , in *cobivum* .
coniuco , in *Lux* .
conniveo , in *Nictare* .
conpluvium , vide *compluvium* , in *Pluo* .
conquiniſcere , in *cunum* .
conruſpari , in *Ruſpari* .
conſanguinei , in *Frater* , & *Uterus*.
conſcientia , in *Scio* .
conſcribillo , & *conſcripti patres* , in *Scribo* .
conſecro , in *Sacer* .
conſentes Dii , vide *conſentia ſacra* .
conſeptum , in *Seps* .
conſidero , in *Sidus* .
conſileo , in *Sileo* .
conſipero , in *Sapio* .
conſiptum , in *Seps* .
conſiſtorium , in *Siſto* .
conſiva Ops , in *Sero* .
conſolor , *conſolatio* , in *Solus* .
conſors , in *Sors* .
conſpicillum , in *Specio* .
conſponſor , & *conſponſus* , in *Spondeo*.
conſterno , in *Extra* .
conſtitio , in *Siſto* .
conſuetio , in *conſueſco* .
conſulo , in *conſilium* .
conſus , in *conſualia* , & in *conſentia ſacra* .
contagium , in *Tango* .
contamino , in *Attamino* .
contifex , & *contificium* , in *contus*.
contignatio , in *Tignum* .
contiguum , in *Tignum* .
contiguum , & *contingo* , in *Tango*, & in *continuus* .
contumelia , in *contumax* .
contuoli , in *cobivum* .
convallis , in *Vallis* .
convaſare , in *Vas* , *Vaſis* .
convena , & *conventitius* , in *Venio*.
converſor , in *Verto* .
convivium , in *Vita* .
convolvulus , in *Volvo* .
cooperculum , *cooperio* , & *coopertorium*, v. in *Aperio* .
coopto , in *Opto* .
copia , & *copioſus* , in *Copis* .
coppatiæ equi , vide *Hippoſelinon* .
coprientus , in *Copria* .
cops , in *copis* .
coquino , in *coquo* :
coquito , in *coquo* .
corolliticus lapis , in *coralium* .
corbitor , in *corbita* .
corculum , & *cordolium* , in *cor* .
κορδακισμὸς , in *cordax* .
coringo , in *corium* .
cornicen , in *cano* .
corolla , & *corollarium* , in *corona* .
corporael , Belgice , *corporalis* , *corporalitas* , *corporatio* , *corporatura* , & *corporo* , in *Corpus* .
corpulentus , in *Corpus* .
corrago , in *Bugloſſus* .
corrigo , in *Rego* .
corrigus , *corrivus* , ſeu *corrugus* , in *Rivus* .
cors , in *cohors* .
cortumio , in *Cor* .
cortynia , in *Gubernare* ;
corviture , in *corvus* .
corvitor , in *corbita* .
corus , v. *caurus* .
coruſco , in *Mora* .
coruſſare , in *coniſco* .
corybantes , & *κορυβαντιᾷν* , in *Dactylus* .
coſſim , in *coxa* .
cotidie , in *Quot* .
coturnium , in *Gutta* .
covinarius , v. *covinur* .
covum , in *cælum* , & *cavus* ;
coxendix , in *coxa* .
coxigo , *coxa* , Hiſpanice , & *coxus*, in *catax* .
crable , Belgice , in *cercopithecus* .
cracere , in *gracilis* .
κρᾶμα , in *crater* .
crambe , in *Braſſica* .
craſis , in *crater* .
craticulum , in *crates* .
craxo , ſeu *graxo* , in *Ala* ,
crebriſurus , in *Surculus* .
creduins ; in *credo* .
crepi , in *Luperci* .
crepido , in *Solea* , & ſuo loco .
crepitacula , & *crepitula*, & *crepundia* , in *crepo* .
creppi , in *Luperci* .
creticus , in *Dactylus* .
creterra , in *crater* .
cretus , in *creſco* .
cridar Ital. Hiſp. Gall. in *Quiritari* .
crimen , in *cerno* .
crocotio , in *crocitare* .
croceus , & *crocinum* , in *crocus* .
crocotarius , in *crocota* .
crocotilus , in *Succrotilus* .
crocotinum , in *crocus* .
crocotta , in *corocotta* .
crocotum, & *crocotula* , in *crocota* .
crommyonia ſus , in *cæpa* .
crotilus , in *Succrotilus* .
κρώζειν , in *crocito* .
crucium , in *cor* , & *crux* .
crudelis , & *crudus* , in *cruor* .
cruentus , in *cruor* .
crurifragium , in *crus* .
cruſta , in *Augur* , & ſuo loco .
cruſtularius , in *cruſtum* .
cruſtulum , in *cruſtum* .
κρύπτω , in *crypta* .
cryptoporticus , in *crypta* .
cubo , in *Edo* .
cuba , Sabinum , in *Cubo* .
cubiculum , & *cubile*, in *Cubo* ;
cucullio , in *cucullus* .
cucumella , in *cucuma* .
cucurbitare , in *cucurbita* .
cucurrire , in *Glocitare* .
cui , in *Qualis* .
culbicio , in *Stilla* .
culcitula , in *culticula* .
culearium , in *culeus* .
culiola , in *culeus* .
culiolum , in *culeus* .
culmus , in *culmen* .
cultellare , in *culter* .
cumatile , in *Venetus* , & in *cymation*.
cumerum , in *cumera* .
cumque , vel *cunque* , in *Qualis* .
cunabula , in *cuna* .
cunctor , in *cunctus* .
cunilago , in *cunila* .
cunina , in *cuna* .
cunire , in *canum* , & *cuna* .
cunque , in *Qualis* .
cupedo , & *cupedia* , in *cupediarii* .
cupidines , in *Cupio* .
cuppa , vide *Cupa* .
curculiunculus , in *Curculio* .
curetes , in *Dactylus* .
curiata comitia , in *curia* , & *comitia* .
curio , ſeorſim , & in *cura* ,
curioſus , in *cura* .
curopalates , in *cura* .
currax , in *Sternax* .
curriculum , in *curro* .
currus , in *curro* .
curtus , in *curvus* .
cuſtodela , & *cuſtoditio* , in *cuſtos* .
cutio , in *centipeda* .
cyaneus , in *cæruleus* .
cybele , in *Dactylus* .
cyclades inſulæ , in *cyclas* .
cyclopeus , in *Ganeum* .
cyclops , in *cocles* .
κυκεὼν , in *cocetum* .
cylibatbum , vel *cylibantum* , vide *oblibas* .
κυλίω , in *Volvo* .
κῦμα , in *cymation* .
cymbium , in *cymba* .
cynthius , in *Hyacinthus* .
cypariſſa , ſeu *cypariſſia* , & *cypariſſus* , in *cupreſſus* .
cyperus , in *Bitumen* .
Cyprianus , in *Faba* .
cypſelus , in *Apus* .

D

D*Acrima* , in *Lacrima* .
δάκρυον , in *Lacrima* .
dactyli Idæi , & *δακτύλιος* , & *dactyliotheca* , in *Dactylus* .
dæmonium , in *Dæmon* .
dagnades , vide *Dacna* .
δαίω , in *Dæmon* .
Dalmatica , & *Dalmaticatus* , in *Dalmata* .
δάμαρ , & Gall. *Dame* , in *Domare* .
damnas , & *damno* , in *Damnum* .
daniſta , & *δάνος* , in *Donum* .
δαπανᾷν , & *δαπάνη* , in *Dapes* .
δάπιδας , in *pavire* .
dapmare , in *Damnum* .
Δάφνη , in *Laurus* .
dapſile , *dapſilis* , *dapſiliter* , *dapſilus* , & *daptiius* , in *Dapes* .
δαρδαίνω , in *Segeſtria* .
δασὺς , in *Denſus* .
datatim , in *Do* .
daucus , in *Draucus* .
dautia , in *Lautia* .
deartuare , in *Artus* .

debeo, in Habeo.
debilis, in Habeo.
deblacterare, & deblaterare, in Blatero.
decalauticare, in Calantica.
decolico, in Calx.
decapitare, in collum.
december, in September.
decempedator, in Decempeda.
decerminationes, in Decermina.
decervicare, in collum.
decimatrus, in Quinquatrus.
decipere, in Pono.
decercino, in circinus.
declivis, in clivus.
decocta, in coquo.
decolare, in collum.
decollare, in collum.
decor, decorus, decus, in Decet.
decotes, in Floccus.
decumani publicani, in Publicus.
decus, in Decet.
decuſſar, & decuſſare, in Decuſſis.
dedere, in Do.
dedolare, in Dolabra.
defœdus, in Magnus.
defæcatus, in Fex.
defendo, in Infenſus.
defeſſus, in Feſſus.
defetiſcor, in Pango.
defioculi, in Fio.
defixiones, in Figo.
defloccati, in Floccus.
deformare, & deformis, in Forma.
deformus, in Fornax.
defricate, in Frico.
defrudare, in Fraude.
defrugare, in Fruges.
defruor, in Defrutum.
defunctorie, & perfunctorie, in Fungor.
degenere, in Genus.
deglutio, in Glutio.
degumare, v. Gumia.
dejero, in Juro.
deinceps, in Anceps, & Caput.
deinde, in Inde.
δεῖπνον, in Prandium.
delecto, in Lacio.
deleneficus, delinimentum, & delenimentum, & delinitus, in Lena.
deleo, in Leo.
delicare, in Dico, dicas.
delicio, in Lacio.
delictum, & deliquium, in Linquo.
delicus, & deliculus, in Rejicula.
deliquus, in Linquo.
deliro, in Delibro, & Delirus.
deliteo, in Lateo.
δελφὺς, in Hyſterica.
deludrum, & deludo, in Ludo.
deluo, in Delubrum.
demagis, in Magnus.
demarchus, in Comopolis.
δέμας, in Corpus.
demeaculum, in Meo.
demens, & dementire, in Mens.
demiculus, in Demo.
demo, in Præmium, & ſeorſim.
δημοσθένης, in Voro.
demonicus, in Vinco.
demugitus, in Mugio.
denariæ cærimoniæ, in Decem.
denicales, in Nex.
denique, in Demum.
denſare, & denſere, in Denſus.
dentale, & dentatus, & dentex, in Dens.
denticulum, in Dens.
dentire, in Dens.
denuo, in Novus.
deorſum, ſuo loco, & in Se.
depalare, & depalatio, in Palus;
depalmo, in Palma.
depannis, in Pannus.
deparcus, in Magnus.
δέπας, & δεπαστρον, in Lepiſta.
depeciſci, in Pango.
depector, in Pango.
depectum, in Pango.
depeculari, in Pecus.
depeſta, in Lepiſta.
depetigo, in Peto.
depexus, in Obſtrigillo.
deplere, in Pleo.
depolire, in Polire.
depubes, in Pubes.
depudere, in Pudor.
depudicare, in Pudor.
depuvio, in Pavire.
depygis, in Pygo.
dequeri, in Magnus.
deris, in Segeſtria.
derogare, in Rogo.
deruncinare, in Runcina.
deſcobinare, in Scobs.
deſeneo, in Senex.
deſertus, in Sero.
deſes, in Sedeo.
deſiderata, & deſidero, in Sidus.
deſidia, deſidioſus, & deſiduus, in Sedeo.
deſinare, & deſivare, in Sine.
deſolatus, in Solus.
deſpicio, in Specio.
deſpondeo, in Spondeo.
deſtillo, in Stilo.
deſultor, & deſultorius, in Salio.
deſuper, in Super.
deterio, in Tero.
deterius, in Tero.
deteſtor, in Teſtis.
detrecto, in Trabo.
detrimentum, in Tero.
detudes, in Tundo.
deverſus, in Deorſum.
devexum, in Convexum.
devirginare, in Pudor.
deunx, in As.
devoto, in Voveo.
deutor, in Utor.
dextans, in As.
dextrorſum, in Quorſum.
di, præpoſitio loquearis, in De.
diabathrarius, in Diabathra.
Dialis, in Juvo.
Diameter, in Metrum.
Diana, in Janua.
diarium, in dies.
diazoma, in Balsheus.
dibapha, in Baptiſmus.
dicio, in Dives.
dicis cauſa, in Dico.
dictator, in Dico.
dictum, in Dico.
didere, in Do.
dieſpiter, in Juvo.
difax, in Trabs.
diffarreatio, in Far.
differitas, & differo, in Fero.
dignore, in Gnarus.
Diovis, in Juvo.
δικελλα, in Cello.
δίκωρος, in Bitua.
δικρανος, in Cronium.
dilapido, in delapido.
diligens, in Lego.
diligo, in Lego.
dilorico, in Lorica.
diluculum, in Lux.
diluo, & dilutus color, diluvies, & diluvium, in Luo.
dimidium, in Medius.
diminuo, in Minor nomine.
diobolaris, in Obelus.
Diomedeæ aves, in Memnoniæ.
Dionyſius, in Dionyſia.
diplinthius, in Paries.
diplois, in Diploma.
diptycha, in Diploma.
diræ, in dirus.
dirimo, in Emo.
dis, præpoſitio ſoquelaris, in De.
dis, pro Plutone, in Dives.
diſcepto, in Capio.
diſcerniculum, in Crinis.
diſcidium, in Sedeo.
diſcinctus, in Cingo.
diſciplina, in Diſco.
diſcoboli, in Diſcus.
diſcors, in Cor.
diſcuneatus, in Cuneus.
diſertus, in Sero.
diſpalare, & diſpaleſcere, in Palari.
diſpar, in Par.
diſparatum, in Paro.
diſpendium, & diſpenſator, in Impenſa.
diſpenno, in Arvipendium.
diſpeſco, in Paſco.
diſpluviatum, & diſpluvium, in Pluo.
diſputo, in Putus.
diſſero, in Sermo, & Sero.
diſſidium, in Sedeo.
diſſipo, διγάζειν, in Dubito.
diſſors, & diſſortiones, in Sors.
diſſulcus, in Sulcus.
diſtenno, in Antenna.
diſtinctus, in Tingo.
diſtiſus, in Tædet.
ditio, in Dives.
divaricare, in Varus.
divergium, in Vergo.
dividia, in Divido.
dividicula, in Divido.
divinus, in divus.
diviſor, in divido.
diurna, & diurnare, in Dies.
dius, in Divus.
dodra, in Dodrans.
dodrans, in As.
dolabella, & dolabelliana pyra, in Dolabra.
doliola, in Dolium.
domicilium, in Domus.
domicanium, in Cana.
dominus, in Dominor.
domna, & domnus, in Dominor.
domuitio, in Domus.
donarium, & donativum, in Donum.
dormito, & dormitorium, in Dormio.
dorſuarius, in Dorſum.
doſſuarius, in Dorſum.
δωτίνη, in Dos.
drachma, in Talentum.
draconarius, in Draco.
dracontites, & dracontia, in Draco.
dracunculus, herba, in Draco.
drenſare, in Crocitare.
driakel, Belgice, in Fera.
drilopota, in Vertor, & Verpus.
droes, Belgice, in Diabolus.
dromeda, in Dromo.
Dryades, in Querquetulanæ.
dubienus, in Alnus.
dubiare, in dubito.
dubius, in Dubito.
ducator, & Ducatus, in Duco.

ductile,

ductile æs, in *Caleo*.
dwel, Belgice, in *Tegilla*.
duellator, *duellicus*, *duellis*, *Duellona*, a *duellum*, in *Bellum*.
duellus, in *Bonus*.
duitenſus, & *duidens*, in *Bis*.
dulice, in *Schema*.
dumectum, *dumetum*, *dumicetum*, in *Dumus*.
duonus, in *Bonus*.
duplicarius, in *Duplex*.
duplic, & *duplum*, in *Duplex*.
duracina, & *durare*, in *Durities*.
durus, in *Durities*.
Duſius, in *Diabolus*.
dyſenteria, in *Exenterare*.

E

Ἔας, in *En*.
Eapſe, in *Reapſe*.
Ἔαρ, in *Ver*.
Ἥβη, in *Pubes*.
ebriolus, & *ebriolare*, in *Ebrius*.
ec, in *E*.
ecuſtor, in *Ecere*, & *Mediusfidius*.
eccum, *ecce*, *eccillam*, *ecciſtam*, in *En*.
ecce, in *En*.
eccere, in *Ecere*.
ecfatus, *ecferre*, *ecfodere*, in *E*.
echion, & ἔχις, & *echites*, in *Echidna*.
eclipſis, in *Linquo*.
eclogium, v. *Elogium*.
eccubi, in *Ubi*.
ecquis, in *Quis*.
edax, in *Pertinax*.
edecumatus, in *Decem*.
edepol, in *Mediusfidius*.
edico, & *edictum*, in *Dico*.
Ἥδω, in *Gaudeo*.
edolare, in *Dolabra*.
edulcare, in *Mulsa*.
edulium, in *Edo*.
edurus, in *Expers*.
edusa, in *Edo*.
effafilatus, in *Papilla*, & *Filum*.
effigies, in *Figura*.
efflictim, in *Flictus*.
effætus, in *Fœtus*.
effafie, in *Futile*.
egriator, in *Agea*.
egriare, & *egelidare*, in *Gelu*.
egelidus, in *Expers*, & *Gelu*.
eggero, in *Gero*.
ἐγγύς, in *Pro*.
ἔγκαφος, & ἐγκάπτω, in *Capio*.
ἔγκαυμα, & ἐγκαυστικὴ, in *Encaustice*.
egregius, in *Eximius*, & in *Grex*.
egrettus, in *gradior*.
εἰκὼν, & εἰκὸς, in *Icon*.
εἰδέω, in *Video*.
εἰμαρμένη, in *Sermo*.
εἰρμὸς, & εἴρερον, in *Servus*.
εἰρκτὴ, in *Noverca*.
ejuno, in *Mediusfidius*.
ἐκκαλοσκελὴς, in *Nervus*.
ἐλάτη, in *Abies*.
elecebra, & *electo*, in *Lacere*.
ἠλέκτωρ, in *Electrum*.
elegans, in *Lego* tertiæ.
elegidium, in *Elegia*.
eleo, in *Leo*.
elephantiaſis morbus, & *elephantini libri*, in *Elephantus*.
ἐλεύθερος, in *Liber*.
elicatores, in *Lacere*.
elices, & *elicius*, in *Lacere*.
eliminare, in *Terminus*.
eliminium, in *Poſtliminium*.
ἤλιος, in *Electrum*.
eliquia, in *Liquo*.
ἕλκος, in *Ulcus*.
ellam, *ellum*, in *En*.
ellegium, in *Elogium*.
elocare, in *Locus*.
Elohim, in *Deus*.
elucifice, in *Elucus*.
eluvio, in *Elucus*.
elumbis, in *Lumbus*.
elutriu, in *Luo*.
embamma, in *Baptiſmus*.
ἐμβάφιον, in *Ater*.
embolaria, in *Embolia*.
emensum, in *Commensum*.
eminere, in *Maneo*.
eminus, in *Manus*.
emolumentum, in *Mola*.
ἐμπαιστικὴ, in *Emblema*.
empirici, in *Aperio*.
emporium, in *Emporetica*.
encauſtu, in *Encauſtice*.
endiæum, in *Eugium*.
endottium, & *endoplore*, in *Endo*.
endromidatus, in *endromis*.
eneco, in *Neco*.
ἔνεδρα, in *Inſidia*.
enhydris, & *enhydrus*, in *Hydra*.
ἐνὶ, in *En*.
enibru, in *Inebræ*.
ἔνιδε, in *En*.
ennecemmeris, in *Quinque*.
enodis, in *Expers*, & *Nodus*.
enormis, in *Norma*.
ἐνσπάλης, in *Ruo*.
enthecu, in *Apotheca*.
ἔντομα, in *Inſecta*.
Enyalius, & *Enyo*, in *Enſis*.
eous, in *Eos*.
ἐπαυτόφωρος, in *Fur*.
ephebius, & *ephebium*, & *ephebus*, in *Pubes*.
ἐφιάλτης, in *Eo*.
epichyſis, in *Guttu*.
epicrocum, in *Crocotu*.
epigramma, in *Graphicus*.
epilepſia, ſeorſim, & in *Apoplexia*.
ἐπιφαθεὶς, in *Medeor*.
epinicium, in *Vinco*.
epirrhedium, in *Rheda*.
epitaphium, in *Epicedium*.
epithymum, in *Volvo*.
epitogium, in *Toga*.
epitonium, in *Epiſtomium*.
epol, in *Mediusfidius*.
ἐπωμὶς, in *Exomis*.
ἑπτὰ, in *Septem*.
epulones, in *Epulæ*.
equidem, in *Ego*.
equiriu, ſuo loco, & in *Circus*.
equirine, in *Mediusfidius*.
equiſe, in *Equus*.
ἔρα, in *Terra*.
erctum, in *Erciſcor*.
erd, Germanice, in *Terra*.
ἐρβενὴ, in *Terra*.
erebus, in *Terra*.
eres, in *Erinaceus*.
erga, in *Ergo*.
ergaſtularius, in *Ergaſtulum*.
ergaſtulus, in *Ergaſtulum*.
ericæum, in *Erica*.
erigo, in *Rego*.
ἐριόξυλον, in *Bombyx*.
eriſma, in *Anterides*.
ἔριθος, & *eritudo*, & ἔρος, & *erus*, in *Servus*.
Ἑρμῆς, in *Mercor*.
ervum, in *Irnea*.
ero, in *Ære*.
eructo, *eructus*, & *erugo*, in *Ructus*.
erudere, in *Rudis*.
erudio, in *Rudis*.
ervilia, in *ervum*.
Erymnis, in *Terra*.
ἐρυσίπελας, in *Eryſipelas*.
eſcu, & *eſcariu*, in *Edo*.
eſcende, in *Scando*.
ἐσχάρα, in *Æſtus*, & *Squarroſus*.
ἐσχαρίτης, in *Squarroſus*.
ἐσχατοκόλλιον, in *Macrocolum*.
eſculetum, in *Eſculus*.
eſſentia, in *Sum*.
Eſther, in *Stella*.
ἑστία, in *Veſtales*.
eſuries, *eſurigo*, & *eſuritio*, in *Edo*.
etenim, in *Enim*.
ἐντροθάλης, in *Pater*.
etiamnum, & *etiamſi*, in *Etiam*.
ἔτος, in *Eteſiæ*.
etymologia, in *Etymon*.
vallare, in *Vallus*.
evallefacere, in *Vallus*.
evan, in *Evoë*.
evangelium, in *Angelus*.
evannare, in *Vallus*, & *Vannus*.
ὑακίζα, in *Hyacinthus*.
evantes, in *Evoë*.
evax, in *Evoë*.
eudiuon, in *Eugium*.
everriculum, in *Verriculum*.
eubius, in *Evoë*.
eviſcerare, in *Viſcus*.
evito, in *Vitium*.
evius, in *Evoë*.
eulogium, in *Elogium*.
Eumenides, in *Diræ*.
evocatus, in *Vox*.
euphroſyne, in *Euphroſynum*.
εὔχορος, in *Emporetica*.
euſcheme, in *Schema*.
εὐθύγραμμος, in *Regula*.
ex, in *E*.
exalburnare, in *Alburnum*.
exalumnatus, in *Aluta*.
examen, in *Amentum*.
examuſſim, in *Amuſſis*.
exanclare, in *Exantlare*.
exarmare, in *Expers*.
exartuare, in *Artus*.
exaſciare, in *Aſcia*.
exbromare, in *Bromoſu*.
exbue, & *exbueree*, in *Imbuo*.
excello, in *Cello*.
excidio, in *Cado*.
excipulum, & *excipuum*, in *Capio*.
excito, in *Cieo*.
excuneati, in *Cuneus*.
excuſo, in *Accuſo*.
excutia, in *Profecta*.
exdorſuo, in *Dorſum*.
exduæ, in *Exuo*.
exedra, ſeu *exhedra*, in *Sedeo*.
exemplo, in *Exemplum*.
exequiæ, in *Sequor*.
exercire, in *Sarcio*.
exercitio, & *exercitus*, in *Exerceo*.
exfeſtucare, in *Vindicta*.
exfilati, in *Filum*.
exfio, & *exfit*, in *Fio*.
exilio, ſuo loco, & in *Inane*.
exiliatus, *exilicus*, & *exilium*, in *Exſul*.
exin, & *exinde*, in *Inde*.
exinfule, in *Inſula*.
eximere, in *Exentera*.

exiſtimo,

exiſtimo], in Æſtimo .
exiſto , in Siſto .
exitiuo', in Eo .
exodiarius , in Exodium .'
exoletus , in Oleo .
Ἐξώπροικα , in Paraphernalia ;
exorbitare , in Orbes .
exordium , in Ordior .
exors , ſive exſors , & exſortium, in Sors .
exos , exoſſatim , exoſſo , in Os , oſſis .
expapillatus , in Papilla .
expatro , in Patro .
expecto , in Specto .
expectoro , in Pectus ,
expedio , in Per .
expendere , & expenſa , in Impenſa ,
expergo , in Spargo .
expergiſcor , in Spargo .
experior , in Aperio .
expers , in Spargo , & ſuo loco ,
expiare , in Pius .
expieno , in Pleo .
expleo , in Pleo .
explicit , in Plico .
exploro , in Ploro .
expergo , in Pergo .
expumicare , in Pumex .
exrogare , in Rogo .
exſculpo , in Scalpo .
exertim , in Sero .
exſiliatus , in Exſul .
exſors , & exſortio , in Sors .
extar , in Exta .
extelo , in Protelum :
extemplo , in Contemplari .
exterminare , in Terminus ,
externare , in Extra .
extinguo , in Inſtigo , & Tingo .
exterricineus , in Terreo .
extraneus , & extrorius , in Extra .
extraquam , in Quam .
extricare , in Trica .
extrinſecus , in Secus .
exuberes , in Imbuo .
exverriæ , in Everriator ,
exul , in Exſul .
exuvia , in Exuo ,

F

FAbienus , in Faba ,
Fabius , in Faba , & in Fodio .
fabre , in Faber .
fabrica , & fabricenſis , in Faber ,
fabulimus , in Edo .
fabulo , in Fabula ,
faceſſo , in Facio .
facilis , in Facio .
facinus , in Facio ,
facultas , in Facio ,
facundus , in Fari ,
fex , in Fex .
fagutal , in Fagus .
falanga , & falangarii , in Palanga .
falentum , in Fala .
falcula , in Falx .
falera , in Phalera .
fallo , & fallax , in Fello .
famelicoſus , & famelicus , in Fames .
famella , in Fama .
famigero , in Fama .
familiaris , & familiaricus , in Familia .
famino , in Fari .
famul , & famulus , in Familia .
fanare , in Fari .
fanaticus , in Fanum ,
farcimen , in Farcio .
farſorus , & farſenus , in Farfarus .
farina , farrago , farreatio , & farreum , in Far .
fartim , fartor , & fartum , in Farcio .
faſcia , in Faſcis .
faſciatim , in Faſcis .
faſeolus , in Phaſeolus .
faſtidium , in Faſtus .
faſtigare , & faſtigatiſſimus , in Faſtigium .
fatari , in Fari .
fatidicus , in Fatum .
fatigo , in Ambages , & Fatim .
fator , in Fari .
fatiſco , in Fatim .
faviſſor , in Faviſſa .
favitor , in Faveo .
Fauna , & Faunus , in Fauſtus .
fauſtulus , in Fauſtus ,
faux , vide Fauces ,
februare , in Februo .
feciales , vide Fetiales .
fecundus , in Fetus .
fellico , & fellito , in Fello .
feltra , in Coactilia .
femina , in Fetus .
feminal , in Virgo .
femur , in Fetus , & ſuo loco .
fendo , in Infenſus .
fenebris , in Fenus .
feneratur , & fenero , in Fenus .
feo , Hiſpanice , in Fedum .
feralia , in Feralis .
ferculum , in Fero .
ferctola , in Ferculis .
feria , & feriari , in Feſtum .
ferme , in Fero .
fermentum , in Azyma :
ferox , in Fera .
ferratile , ferriterium , ferritribax , in Ferrum .
ferrumen , & ferrumino , in Ferrum .
fertores , in Fertum .
ferus , in Fero .
feſcennini , in Faſcinum .
feſtro , in Feneſtra .
fiber , ſuo loco , & in Fibra .
fibrinum , in Fiber ,
ficoſus , in Ficus ,
fides , in Fido .
fidicen , in Fido .
fidicula , in Fido .
fiduſtum , in Augur , & Fides ,
figulus , in Figura .
filicata vaſa , in Filicones .
fimbria , in Fibra .
fingo , in Figura .
finitimus , in Finis .
finitor , in Finis .
firmamentum , in Firmo ,
fiſcello , in Fiſcellus .
fiſcina , in Fiſcellus .
fiſcus , in Fiſcellus .
flabellum , in Flo .
flaccidus , & Flaccorum cognomen , in Flacceo .
flagitator , & flagitium , in Flagito ,
flagrator , & flagrio , in Flagra .
flagrum , in Flagro .
flama , in Flamma .
flammeum , in Flammeum .
flaminica , flaminium , & flamonium , in Flamen .
flator , & flatulorius , in Flo .
flaviſſe , in As , & Fodio .
fligo , in Affligo ,
Flora , in Flos ,
floriferum , in Flos .
fluctus , & flumen , in Fluo ,
fluonia , & fluor , in Fluo .
fluſtrum , ſuo loco , & in Roſtrum , ac Monſtrum .
fluvius , in Fluo .
fluxum , in Fluo .
focale , in Suffoco .
focaneus , in Suffoco .
focilo , & foculare , in Focus .
focularium , in Focus .
facundus , in Fetus .
fælix , v. Felix .
fæmina , in Fetus .
fæminal , in Feminal .
fæniculum , in Fenum .
fænus , in Fenus .
fæteo , in Fædus .
fætus , in Fetus ,
foireux , Gallice , in Forica ,
foliatum , in folium .
folleo , in Follis , & Tentipellium :
follico , in follis .
fomentum , in fomes .
fontinalia , in fons .
foramen , foramino , & foras , in fores .
forceps , ſuo loco , & in Anceps ,
forculus , in fores .
fordo , in fordicidium .
forem , in fuo .
forfex , in forceps .
forinſecus , in fores .
foriolus , & forire , in forica ;
formidum , in fornax .
formidus , in formus .
fornacalia , & fornacarius , in fornax .
fornicare , & fornicaria , in fornix .
forpex , in forceps .
forſan , forſit , fortaſſe , fortaſſean , forte , & fortean , in fors .
fortuitus , fortuito , & fortuitæ , in fors
forus , in forum .
foſſa , & foſſatum , in fodio .
foveo , in fodio .
foveo , in faveo .
fraceo , fraceſco , & fracidus , in frax .
fragilis , fragiſco , fragor , & fragoſus , in frango .
fragro , in flagro .
frameo , ſuo loco , & in Romphæa .
fraterculare , fratrare , & fratria , in frater .
fraus , in fraudo .
fraxare , in fraxator .
fregia , Italice , in Zoophyta ;
freis , Germanice , in Comitia ,
frequens , in fraxatores .
freſſo faba , in frendeo .
frictæ nuces , in frigo .
frictrices , in frico .
friguttire , in fringillo .
frigus , & friguſculum , in frigeo :
frigutire , in fringilla ,
fris , in frio .
fritilis , & fritilla , in frio .
fritillus , in Pyrgus .
frivolaria , in Scruta , & frivola .
frixo , in fringo .
frondator , in frons .
fronto , in Frons .
fruiſcor , in fruor .
frumentum , in fruges .
fruniſcor , in fruor .
fruſtor , in fruſtra .
fruſtrum , in fluſtrum .

frutectum ,

frutectum , in *frutex* .
fruti , in *frutilla* .
frutinal , in *frutilla* .
fucare , in *fucus* .
fuga , *fugalia* , *fugare* , *fugax* , & *fugia* , in *fugio* .
fulcram , in *fulcio* .
fulgero , & *fulgetrum* , in *fulgur* .
fulguralis , & *fulguritum* , & *fulgurio* , in *fulgur* .
fuligo , in *furvus* .
fullonia , & *fullonica* , in *fullo* .
fulmen , in *fulgur* .
fulmentum , in *fulcio* .
fumaria , & *fumigo* , in *fumus* .
fumo , in *fio* .
fumus , in *fio* , & ſeorſim .
funale , in *Funis* .
funales equi , in *funis* .
fundito , in *funda* .
funditus , in *fundus* .
funera , & *funeſtus* , in *funus* .
fungus , in *Spongia* , & ſuo loco .
furcifer , & *furcilla* , in *furca* .
furina , *furinalis* , *furnalia* , in *furo* .
furnario , & *furnarius* , in *furnus* .
furunculus , in *fur* .
fuſtigo , in *Caſtigo* , & *Veſtigium* , & *fuſtis* .
fuſtuarium , in *fuſtis* .
futurus , in *fuo* .

G

GÆſi , in *Gæſum* .
γαίω , in *Gaudeo* .
γάλα , in *Galaxia* .
galactites , in *Galaxia* .
γαλαιζων , in *Gallaicus* .
Galato , & *Galatea* , in *Galaxias* .
galbanatus , in *Galbanum* .
galbeum , in *Calbeos* .
galbineus , in *Galbus* .
galbulo , in *Galbus* .
galericulum , in *Galerus* .
gallari , in *Gallus* .
galliambus , in *Gallus* .
gallula , in *Gallo* .
ganearius , & *ganeo* , in *Ganeum* .
gangites , in *Gagates* .
γανυσθαι , in *Gaudeo* .
gargarus , in *Gargarizare* .
gargaridio , in *Gargarizo* .
gaunacum , in *Gaunace* .
gazophylacium , in *Gaza* .
γηγενὴς , in *Gigas* .
gelaſinus , & *γελάω* , in *Cachinnor* .
gelidus , in *Gelu* .
gemellus , in *Geminus* .
gemino , in *Geminus* .
gemoniæ , in *Gemo* .
gemturja , in *Gemo* .
genetrix , in *Gigno* .
genero , & *generoſus* , in *Genus* .
geniculo , in *Gena* .
genimen , in *Gigno* .
genito Mana , in *Manes* .
genitor , & *genitrix* , in *Gigno* .
geno , & *gens* , in *Gigno* .
gentilis , in *Gens* , & *Pagus* .
Georgius , in *Georgica* .
gerania , *geranites* , *geranium* , in *Grus* .
γέρων , in *Silicernium* .
gerrones , in *Gerræ* .
gerulus , & *gerundia* , in *Gero* .
γηρύω , in *Garrio* .
Geryon , in *Garrio* .
γέρας , in *Cærimonia* .
geſa , & *geſſari* , in *Gaſum* .
geſtus , & *geſtio* , in *Gero* .
gethium , & *getium* , & *geutium* , in *Cepa* .
gherieorn , Belgice , in *Chariſtia* .
giallo , italica vox , in *Venetus* .
gibber , in *Gibbus* .
gingrina , in *Gingrire* .
gingrinator , in *Gingrire* .
gingritor , *gingritus* , & *gingrum* , in *Gingrire* .
ginnus , in *Hinnus* .
giras , in *Gyrus* .
glacies , in *Gelu* .
glad , Belgice , in *Gelu* .
glæſaria , in *Glæſum* .
γλάμα , in *Gramia* .
glandia , *glandionica* , *glandionidæ* , & *glandulæ* , in *Glans* .
glas , Belgice , in *Gelu* .
glaucoma , in *Glaucus* .
γλαῦξ , in *Glaucus* .
glebarius , & *glebulentus* , in *Gleba* .
gleſum , in *Glæſum* .
glis , in *Gliſco* .
gliſcera , in *Gliſco* .
glittus , in *Gluten* .
globus , in *Glomus* .
glocitare , in *Glocire* .
glomero , in *Glomus* .
γλῶσσα , in *Gloſſema* .
glucidatus , in *Dulcis* .
gluma , in *Glubo* .
γλύφω , in *Anaglypta* .
glus , in *Glarea* .
glutio , in *Glutto* .
gluttus , in *Glutto* .
glutus , in *Gluten* .
gnaphalium , in *Cento* .
gnaruris , & *gnarure* , in *Gnarus* .
gnatho , in *Paraſitus* , & *Bucco* .
gneſcſus , in *Crepuſculum* .
gnomonice , in *Gnomon* .
gnotus , in *Noſco* .
gobius , in *Congrus* .
God , Belgice , in *Deus* .
golvo , Italice , in *Sinus* .
gorgel , Belgice , in *Curculio* .
gorgi , & *gorgo* , in *Corgo* .
Gorgia , & *Gorgonia* , in *Corallium* .
gracere , in *Fiber* , & in *Gracilis* .
gracdio , in *Glocitare* .
gradarius , in *Gradior* .
Gradivus , in *Gradior* .
Græcus , in *Pergræcari* .
grallator , in *Grallæ* .
gramioſus , in *Gromia* .
γράμμα , in *Scriptum* .
grammatica , & *grammatophylacium* , in *Graphicus* .
grandiri , in *Grandis* .
γράω , in *Gargarizare* .
graphiarium , in *Graphicus* .
γραφὶς , *graphium* , & *γράφω* , in *Graphicus* .
graſſator , & *graſſor* , in *Gradior* .
Gratia , in *Chariſtia* .
Gratianus , in *Gratia* .
gratitare , in *Anſer* .
gratius , in *Gratia* .
grator , in *Gratia* .
gratuitus , in *Gratia* .
gratulor , in *Gratia* .
gratum , in *Gratia* .
gravedo , in *Gravis* .
graxo , in *Ala* .
gregare , in *Grex* .
gremia , *gremialis* , in *Cremio* .
gridar , Hiſpanice , in *Quiritari* .
gridaro , Italice , in *Quiritari* .
groma , in *Gruma* .
gromaticus , in *Gruma* .
gruere , in *Grus* .
γρυλλίζω , in *Grunnire* .
grumare , & *grumari* , in *Gruma* .
granda , in *Suggrando* .
grundilis , in *Suggrunda* , & *Grunnio* .
grundio , in *Grunnio* .
guaſtum , in *Glaſtum* .
guber , & *guberna* , in *Refutare* .
gullioca , in *Culeus* .
gulo , in *Gula* .
gurgulia , in *Curculio* .
guſtatorium , in *Guſto* .
guſtum , & *guſtulum* , in *Guſto* .
guttatus , in *Gutta* .
guttum , in *gutta* .
guttur , in *gula* .
gutturnium , in *gutta* .
guttus , in *gutta* .
γύλιος Ἡρακλῆς , in *gula* .
gymnaſtica , & *gymnica* , vide *gymnaſium* .
gynæceum , in *ganeum* .
gyrinus , in *gyrus* .

H

HAbena , in *Habeo* .
habitior , *habitiſſimus* , *habite* , & *habitudo* , in *Habeo* .
haſtenus , in *Tenus* .
hædulus , in *Hædus* .
hæmorrhois , in *Hæmatites* .
hæredium , in *Heres* .
hæres , in *Heres* .
hæreſis , & *hæreticus* , in *Hereo* .
hæro , in *Æro* .
Hagareni , in *Hegira* .
halabarches , vide *Alabarches* .
halcedo , *halcyon* , & *halcyonia* , in *Alcedo* .
hallucinor , in *Alucinor* .
hallus , in *Alucinor* .
hamata tegula , in *Hamus* .
hamilis , in *Hamus* .
Hamadryades , in *Querquetularia* .
Hammon , in *Ammoniacum* .
hammoniacum , in *Ammoniacum* .
hamula , in *Hama* .
Hannibal , in *Balſamum* .
hanulo , in *Fanum* .
hariolus , in *Hariolari* .
harpago , in *Harpago* .
harpaſtum , in *Rapio* .
harpyæ , in *Rapio* .
haruga , & *harviga* , in *Aries* , & *Aruſpex* .
haruſpex , in *Aruſpex* .
haſtorium , in *Haſta* .
haſtatus , in *Haſta* .
haſtile , in *Haſta* .
hauſtrum , in *Haurio* .
haut , in *Aut* .
hebenus , in *Ebenus* .
hebe , in *Pubes* .
Hebræus , in *Super* .
Hecate , in *Seculum* .
hedillus , in *Vitulus* , & *Hædus* .
hedus , in *Hædus* .
heydens , Belgice , in *Pagus* .
helciarius , in *Helcium* .
helicum , in *Ephetæ* .
heliocaminus , in *Caminus* .
helvacium , in *Helvus* .

heiucum , in *Elucum* .
helvola , in *Helluo* .
helvolus , in *Helvus* .
helus , & *helaſa* , in *Olus* ;
hepar , in *Jecur* , & ſuo locn ;
Heraclides , *Heraclion* , & *Heraclitus* , in *Hercle* .
heraclius lapis , in *Magnes* .
herbaſco , *herbeo* , *herbeſco* , in *Herba* .
herbilis , in *Herbo* .
hercíſco , & *herctum citum* , in *Erciſca* .
hercalejus , & *Hercules* , in *Hercle*.
herculeus morbus , in *Comitia* .
Heredioium , & *Heredium* , in *Heres*.
Hermaceus , in *Erinaceus* .
Hernici , in *Campus* .
hero , in *Æro* .
herodius , vox barbara , in *Haliætus* .
heroina , & *herois* , in *Heres* ,
herpes , in *Serpo* .
herus , in *Heres* .
heſternus , in *Heri* .
Hetruria , in *Campus* .
heus , in *Heu* .
hexaſticon , in *Canterius* .
hibernus , in *Hyems* .
hibiſcus , in *Althæa* .
hic , in *Is* .
hieracium , & *hieracopodium* , in *Hieracites* .
hieto , in *Hiſco* .
hilaria , in *Hilaris* .
hinnibilis , & *hinnibunde* , in *Hinnio*.
hippalas , in *Hypalas* .
hippico , in *Hippaco* .
hippocampe , & *hippocampus* , in *Campe* .
hippopera , in *Aſcopera* .
hircoſus , in *Hircus* .
hirceus , & *hircea* , in *Irceus* .
hirnea , in *Irnea* .
Hirpi , *hurpices* , *Hirpini* , in *Irpices* .
hirquitollas , in *Hirquitallire* .
hirquus , in *Hircus* .
hirſuta , in *Hirtus* .
hirſutus , in *Hirtus* .
hirtipilus , in *Hircipilus* .
Hiſpanus color , in *Bæticus* .
hiſpidus , in *Hirtus* .
ἵστωρ , in *Hiſtoria* .
ἱστορέω , in *Hiſtoria* .
hiſtrix , in *Hyſtrix* .
hitto , in *Hetta* .
hodie , in *Dies* , & ſeparatim .
hoi , in *Hoa* .
hol , Belgice , in *Colicus* .
holcus , in *Holcas* .
holophanta , in *Halophanta* .
holoſericum , in *Sericum* .
holoverſum , in *Sericum* .
ὁμηλυσίδης , in *Amelosides* ,
homerda , in *Merda* .
homicida , in *Cædo* .
homme Gallice , in *Homo* .
homullus , & *homuius* , in *Homo* .
honeſtus , in *Honor* .
honorarium , in *Honor* .
horæum , in *Hora* .
horctus , in *Fortis* .
horda , in *Fordicidium* .
hordearium , in *Hordeum* .
hordicalia , in *Fordicidium* .
horia , in *Ora* .
horno , & *horaotinum* , in *Hornum* .
horripilor , in *Horreo* .
horror , in *Horreo* .
horſum , in *Quorſum* .
Hortenſius , in *Faba* .
horus , in *Hora* .
hoſtimentum , in *Hoſtie* .
hoſtorium , in *Hoſtio* .
humaniores literæ , & *humanitas* , & *humanus* , in *Homo* .
humatus , in *Humi* .
humidus , in *Humor* .
humilis , in *Humi* .
humus , in *Humi* .
Hurpices , in *Irpices* .
hyacinthia , in *Hyacinthus* ,
hyenia , in *Hyena* .
hybernus , in *Hiems* .
hydraulicus , in *Hydraulus* .
hyems , in *Hiems* .
Ὑλακτεῖν , & *Hylax* , in *Latrare* .
hymenæus , in *Hymen* .
hypenemia ova , in *Zephyrus* .
hypocauſis , in *Hypocauſtum* .
hypotheca , in *Pignus* .
Græca ab Υ adſpirato incepta vide in Y.

I

IA , Germanice , in *Javo* .
ἴακχος , in *Specus* , & *Javo* .
jactura , & *jaculum* , & *jaculus* , in *Jacio* .
ἰαμβίζειν , in *Jambus* .
janal , in *Janua* .
janthinus , in *Viola* .
janualius , & *januarius* , & *janus* , in *Janua* .
japetus , in *Jovis* .
Jaſon , in *Juvo* .
ibor , in *Muſmones* .
ibrido , in *Maſmones* .
ἴβυκος , in *Vibex* .
iccirco , in *Circum* .
ico , in *Ictus* .
iconicus , & *iconiſmus* , in *Icon* .
icterici , in *Ictus* .
idea , in *Idiota* .
identidem , in *Idem* .
ἴδιος , in *Idiota* .
idolium , & *idololatria* , in *Idolum*.
iduare , & *idulis* , in *Idus* .
Jehova , in *Juvo* .
jentare , in *Jentaculum* .
ἱέραξ , in *Hieracites* .
Jeſus , in *Juvo* .
ignarus , in *Gnarus* .
ignarium , in *Ignitabulum* .
ignoro , in *Gnarus* .
ignoſco , in *Noſco* .
ἰκτίδεα , in *Galea* .
ilia , in *Inane* .
illecebra , & *illex* , & *illicio* , in *Lacio* .
illi adverbium , in *Ille* .
illiberis , in *Liber* .
illico , in *Locus* .
illimis , in *Limus* .
illix , in *Lacio* .
illuſtre , in *Luſtrum* .
illutibarbus , *illutibilis* , *illutus* , *illuvies* , in *Luo* .
ἶλος , in *Saturnalia* .
imago , in *Imitor* .
imbecillis , in *Baculus* .
imbito , in *Bitienſes* .
imbrex , *imbricitor* , *imbrico* , & *imbricus* , in *Imber* .
imbulbitare , in *Bubinare* .
imitus , in *Infra* .
immaſſare , in *Maza* .
imminere , in *Manea* .
immiſſilus , vide *Immuſſulus* .
immodeſte , in *Modus* .
immolo , in *Mola* .
immunis , in *Munus* .
impages , in *Pango* .
impannis , in *Pannus* .
imparcus , in *Parca* .
impedire , & *impedare* , in *Pes* .
impedimenta , in *Pes* .
impendio , in *Impenſa* .
impendium , in *Impenſa* .
impenetrale , in *Penus* .
impenſus , in *Impenſa* .
imperator , in *Impera* .
imperiabiliter , in *Impero* .
impetritum , & *impetro* , in *Patro* .
impeſco , in *Peſco* .
impes , *impetibilis* , *impetigo* , *impetix* , *impeto* , *impetus* , & *impeteius* , in *Peta* .
impetro , in *Patro* .
impiare , in *Pius* .
implano , in *Planus* .
impleo , in *Pleo* .
impliciſcor , in *Plico* .
imploro , in *Ploro* .
impluviatus color , & *impluvium* ; in *Pluo* .
impolitia , in *Polire* .
impomenta , & *impono* , in *Pono* ;
imporcitor , in *Porca* .
imporco , in *Porca* .
importunus , in *Portus* .
impos , in *Potis* .
impoſtor , in *Pono* .
impotens , in *Potis* .
impræſentiarum , in *Præſens* .
improles , in *Proles* .
imprudens , in *Video* .
impune , in *Pœna* .
imus , in *Infra* .
ina , in *Inane* .
inarculum , in *Arcus* .
inarime , in *Simia* .
inavorties , in *Pono* .
inaudio , *inauditus* , *inauditiuncula* , in *Audio* .
inauguratus , in *Augur* .
incalo , in *Calare*.
incanto , in *Cano* .
incarus , in *In* , & *Pono* ;
incaſſum , in *Careo* .
incendo , in *Accendo* .
incentio , *incentivum* , & *incentor* , in *Cano* .
inceps , in *Caput* .
incerare , in *Cera* .
incernicculum , in *Cribrum* .
inceſtus , in *Caſtus* .
incicur , in *Cicur* .
incieo , in *Cieo* .
incile , in *Incilo* .
incipio , in *Capio* .
incita , in *Cieo* .
inclutus , in *Claeo* .
incocta , in *Coquo* .
incanis , in *Cana* .
incolumis , in *Columis* ;
incomes , in *Comes* .
incomitiare , in *Comitium* .
inconciliare , in *Concilium* .
inconnivus , in *Nictare* .
inconſultus , in *Conſilium* .
incorporo , in *Corpus* .
incoxare , in *Coxa* .
increbreſco , in *Creber* .
increpo , in *Crepo* .
incretam , in *Cerno* .

incubitatus,

incubitatus , in *Cubo* .
inculco , in *Calx* .
incunabula , in *Cunæ* .
incuſo , in *Accuſo* .
indago , in *Ambages*, & ſuo loco .
indecorabiliter , in *Decet* , & *Decorus* .
indemnis , & *indemnitas* , in *Damnum* .
indepto , in *Apio* .
index , in *Indico* .
indictivum , in *Indico* .
indidem , in *Inde* , & *Idem* .
indigito , in *Indigitamenta* .
indipiſcor , in *Apio* .
indoctores , in *Inclectores* .
indoles , in *Subales* .
inductores , in *Inclectores* .
indulgere , in *Urgeo* .
induo , in *Exuo* .
induperator , in *Indu* .
induſium , in *Intus* .
induſtrium , in *Indu* .
induviæ , in *Exuo* .
induvium , in *Exuo* .
inedia , in *Edo* .
ineptia , & *ineptitudo* , in *Aptus* .
ineptus , in *Apio* .
inerctum , in *Cerno* .
iners , in *Ars* .
infans , & *infantare* , in *Fari* .
infenditor , in *Infenſus* .
inferia , in *Infra* .
inferilia , in *Infra* .
inferium vinum , in *Calpar* .
inferna , in *Infra* .
infertilia , in *Fero* .
infertor , & *infertum* , in *Fertum* .
infibulo , in *fibula* .
infit , in *fio* .
infiteor , in *Infitias* .
infligere , in *flictus* .
informis , in *forma* .
infirmus , in *fornax* .
inforo , in *forum* .
infractus , in *Pono* .
infrunitus , in *fruor* .
infurnibulum , in *furnus* .
infuſco , in *fuſcus* .
ingeniatus , in *Gigno* .
ingeniculum , in *Genu* , & in *Engonaſis* .
ingenium , in *gigno* .
ingenuus , in *gigno* .
ingluvies , in *gula* .
ingratiis , in *gratia* .
ingruo , in *grus* .
inhibræ , in *Inebra* .
inhonores , in *Pono* .
inhumatus , in *Humi* .
inhumigo , in *Humus* .
ἰνίον , in *Caput* , & *Sinciput* .
initium , in *Eo* .
injuria , in *Jus* .
inivus , in *Eo* .
inlicium , in *Lacio* .
innox , in *Noceo* .
inoculo , in *Oculus* .
inops , in *Opes* .
inora , in *Os* , *oris* .
inquam , in *Inquio* .
inquilinus , in *Colo* .
inquino , in *Cœnum* , & ſuo loco .
inſanus , in *Sanas* .
inſcripti , in *Scribo* .
inſeca , in *Secus* .
inſeco , pro *dico* , in *Sequor* .
injectio , in *Seco* .
inſectio , pro *narratione* , in *Sequor*.
inſecus , in *Sector* .
inſequo , & *inſexo* , in *Seco* .
inſerta , in *Sero* , & *Emblema* .
inſertim , in *Sero* ;
inſertus , in *Sero* .
inſignis , in *Signum* .
inſimulo , in *Simulo* .
inſinuo , in *Sinus* .
inſipare , in *Diſſipare* .
inſolens , in *Soleo* .
inſomnia , & *inſomnium* , in *Somnus*.
inſons , in *Sinapi* .
inſpico , in *Spica* .
inſtans , in *Inſtar* , & *Sto* .
inſtilla , in *Stilla* .
inſtrumentum , in *Struo* .
inſuaſum , in *Suaſum* .
inſubidus , in *Subidus* .
inſulſum , in *Sal* .
intaminatus , in *attamino* .
integer , in *Tango* .
intellego , in *Lego* , & in *Lacio* .
intemperiæ , in *Intemperies* .
intempeſta , in *Tempus* .
intendo , in *Tendo* .
inter , in *Pro* , & *In* , & *Sub* .
interatim , in *Interdum* .
interbibere , in *Inter* .
intercalaris , in *Calare* .
intercapedo , in *Capis* .
intercilium , in *Supercilium* ;
intercolumnium , in *Ordo* .
intercus , *intercutitus* , in *Cutis* .
interdius , in *Dies* .
interduatim , in *Interdum* .
intereſt , in *Sum* .
interfeminium , in *Femen* .
interficere , in *Facio* .
interfieri , in *Inter* .
interibi , in *Inter* .
interim , in *Interdum* .
interimo , in *Emo* .
interlucare , in *Lux* .
interluvies , in *Luo* .
intermenſtruum , in *Menſis* .
internecia, & *internecivum* , in *Nex*.
internuncii , in *Cutis* .
interocrea , in *Ocrea* .
interpedare , in *Pedare* . .
interpello , in *Pello* .
interpendium , in *Pendeo* .
interpolare, & *interpolis* , in *Polire*.
interprecium , in *Precium* .
interſcalmium , in *Scalmus* .
interſcapilium , in *Scapulæ* .
interſtinguere , in *Inſtigo* , & *Inter*.
intertaleare , in *Talea* .
intertignium , in *Ordo* , & in *Tignum* .
intertrahere , in *Inter* .
intertrimentum , & *intertritura* , in *Intertriga* .
interturbare , in *Inter* .
intervallum , in *Vallum* .
intimare , in *Intra* .
intra , in *Cis* , *In* , & *Extra* .
intrare , in *Intra* , & *In* .
intricare , in *Tricæ* .
intrinſecus , in *Secus* .
intrita , *intritum* , in *Tero* ;
intro , in *Intra* , & *In* .
intuſiatum , & *intuſium* , in *Intus*.
invenio , in *Venio* .
inveſtis , in *Veſtis* .
invidia , in *Video* .
invinctus , in *Pono* .
invinius , in *Abſtemius* .
inviſus , in *Video* .
invito , in *Vitium* .
involare , in *Volare* .
involucre, & *involucrum* , in *Volva*.
involvulus , in *Volvo*
inurinare , in *Urinatores* .
inuus , in *Eo* .
jocundus , & *jocus* , in *Jucundus* ;
jod , in *Manus* .
Joannes , in *Balſamum* .
ἴον , in *Viola* .
jota , in *Manus* .
Jova , & *Jovis* , in *Juvo* .
ἴπαυρος , in *Sciurus* .
ipſe , in *Is* .
ipſiplicos , in *Ipſullices* .
iracundia , in *Ira* .
ircea , in *Irceus* .
iraolia , in *Irnea* .
Irpi , in *Irpices* .
Irpini , in *Irpices* .
irredivivus , in *Cado* .
irriguus , in *Rigo* .
irrio , in *Hirrio* , & *Irrito* .
irritum , in *Reor* .
irrumo , in *Ruma* .
iſicia , & *iſiciarius* , in *Inſicium* :
Iſis , in *Siſtrum* .
iſte , in *Is* .
Italia , in *Vitulus* .
itaque , in *Ita* .
item , in *Idem* .
iterare , & *iterum* , in *Iter* .
itidem , in *Idem* .
itiner , & *itinerarium* , in *Iter* .
juba , in *Jubar* .
jubatus , in *Jubar* .
judaicus lapis , in *Tecolithus* .
judex , in *Judicium* .
judicium , ſuo loco , & in *Dico* .
jugales , in *Jugum* .
jugatæ vites , in *Jugum* .
jugis , in *Jugum* .
jugumentare, & *jugumentum*, in *Jugum* .
jugus , in *Jugerum* .
Julius , in *Iulus* .
jungla , in *Jugo* .
jungo , in *Jugum* .
junior , in *Juvenis* .
junix , in *Juvencus* .
Jupiter , in *Juvo* .
jurgium , in *Jurgo* .
jurisdicina , in *Jus* .
jusjurandum , in *Juro* .
juſta , in *Jus* .
juſtidium , in *Juſtitium* .
Juſtinus , in *Catharticum* .
juſtitia , in *Jus* .
juvenalis , in *Juvenis* .
juvenilis , *juventa* , *juventas* , & *juventus* , in *Juvenis* ,
ζωμαι , in *Sido* .

K

Κάθαρμα , in *Catharticum* .
καθαρὸς , in *Catharticum* .
καινὸς , in *Encænia* .
κακάβη , in *Cacabare* .
κακοχυμία , in *Chylus* .
κακὸς , in *Virtus* .
καλλιεργεῖν , in *Lito* .
καλλιώνυμος , in *Homonyma* .
κάλλος , in *Calliſtruthia* .
καλὸν , in *Calliſtruthia* .
καλῶ , in *Clamo* .
καμπίππος , in *Hippago* .
καμπτὴρ , & καμπτὸς , in *Campus* .
καμπτω , in *Campus* .
καμψίουρος , in *Sciurus* .

καιήφοροι ,

lichaam, Belgice, in *Caro*.
λίχανος, in *Lingo*.
licitor, in *Licet*.
liucto, Italice, in *Chelys*:
λίγγω, in *Lima*.
ligillum, in *Lignum*.
limboralli, & *limbolarii*, in *Limbus*.
limenarcha, *limentinus*, & *limentum*, in *Limen*.
limi Dii, in *Limus*.
limitanei, in *Limes*.
limpha, & *limpidus*, in *Lympha*.
linea, in *Linum*.
lingonicum, in *Tomentum*.
linguarium, in *Lingua*.
lingula, in *Ligula*.
linguloca, in *Lingua*.
λίνος, in *Leſſus*.
linteum, in *Linum*.
liquaſco, *liqueſco*, *liquidus*, in *Liquo*.
liquor, in *Liquo*.
lira, & *lirare*, in *Delirus*.
λιτγάριον, & λίτγος, in *Ligo*.
liſta, in *Sublestus*.
litania, in *Litare*.
litigo, in *Lis*.
litura, in *Linum*.
liturgia, in *Litare*.
Livia, in *Lividus*.
livum, in *Liare*.
lix, in *Elixum*.
lixabundus, in *Elixum*, & *Lixa*.
lixivium, in *Elixum*.
lixula, in *Elixa*.
locarii, & *locarium*, in *Locus*.
λόχος, in *Locus*.
loculus, in *Locus*.
locutulejus, in *Loquor*.
lobeſum, in *Liber* priore producta.
longabo, in *Longus*.
Longinus, in *Catharticum*.
longiſco, in *Longus*.
longitrorſus, in *longus*.
longurius, in *longus*.
lotioleatus, in *lotium*.
λώβη, in *labes*.
λώτινος, & *lotophagi*, in *lotus*.
λουτρὸν, in *labrum*.
lua, in *Clava*.
lubricus, in *labes*.
luceres, in *Tribus*.
lucerna, in *lux*.
lucetius, in *Juvo*, & *lux*:
lucidus, & *lucina*, in *lux*.
lucini, in *lux*.
lucipor, in *Puer*.
lucius, in *lux*.
Lucrii Dei, & *lucriones*, in *lucrum*.
lucubrum, in *lucubra*.
luculentus, in *lux*.
lucunculus, in *lucuns*.
ludibrium, in *ludo*.
ludicer, in *ludo*.
ludices, in *lavo*.
lues, in *luo*.
lumarius, in *luma*:
lumbago, in *lumbum*.
lumbifragium, in *Crus*:
lumectum, in *luma*.
lumen, in *lux*.
lunatici, in *luna*.
lupa, *lupanar*, & *lupatum*, in *lupus*.
lupaert, Belgice, in *Panthera*.
λυπινάριος, in *lupinus*.
lupercal, in *luperci*.
lura, in *lurcare*.
lurco, & *luridus*, in *lurcare*.
laſcivi, & *luſcioſi*, & *luſcitioſi*, in *luſcus*.
luſignivolo, Italice, in *Lemuria*.
luſtro, *luſtror*, *luſtralis*, &c. in *luſtrum*.
lut, Gallice, in *Chelys*.
luxuries, & *luxurioſus*, in *luxus*.
λυκάνθρωπος, λυκανθρωπία, in *lucumones*.
lyciſca, in *Lupus*.
lydius lapis, in *Magnes*.
lymphare, *lymphati*, *lymphatici*, & *lymphoi*, in *Lympha*.
lynceus, in *Lynx*.

M

MAceo, in *Macies*.
macer, in *Macies*.
macera, & *maceſco*, in *macies*.
μαχαίριον, in *Gladiolus*.
macharium, in *Machara*.
macor, in *Macies*.
macreo, & *macreſco*, in *Macies*.
μακρὸς, in *Macies*.
mactea, in *Mattea*.
mactra, in *maza*.
mactus, in *Macto*.
μαδᾶν, in *Madere*.
madidus, in *Madeo*.
maduſa, in *Madere*.
mænia, & *mæniana columna*, in *Meniana*.
mæror, in *Mæreo*.
maſurtium, in *Rica*.
magalium, in *Bdellium*.
magaria, in *Magalia*.
magis, adverbium, in *magnus*.
μαγὶς, in *Maza*.
magiſtratus, in *Magiſter*.
magiſtro, in *Magiſter*.
magmentum, & *magmentaria vaſa*, in *Macte*.
Maja, in *Magnus*.
majeſta, & *majeſtas*, in *Magnum*.
μαινάδες, in *Menades*.
major, adjectivum, in *Magnus*.
μάκελλον, in *Cella*.
malache, *malacia*, *malaciſſa*, *malacus*, & *malagma*, in *Malaxo*.
μαλάχη, in *Malus*.
maleſuadus, in *Suadeo*.
μαλλίον, & μαλλὸς, in *Mulceo*.
malignus, in *Benignus*.
malleator, in *Malleus*.
malleolus, in *malleus*.
malluvia, in *Pelvis*, & ſuo loco.
mala, in *Volo*.
malta, in *Maltha*.
maltare, in *Maltha*.
malthinus, in *Maltha*.
malva, in *Malaxa*.
malvaceus, in *Beta*.
mambax, in *Bombyx*.
Mamers, *Mamertus*, & *Mamertinus*, in *Martius*.
mamilla, & *mamillaria*, in *Mamma*.
mammeata, & *mammoſa*, in *Mamma*.
manalis, in *Manare*.
mancina, italice, in *Mancus*.
mancipium, in *Manceps*.
mancipi, *nec mancupi res*, & *mancipo*, in *Manceps*.
mandilie, Belgice, in *Mantile*.
manduco, & *manducus*, in *Mando*.
μανδύλιον, in *Mantile*.
manganum, in *Machina*.
manea, in *Manades*:
manica, in *Manus*.
manicare, in *Mane*.
manilla, Hiſpanice, in *Armilla*.
manipularis, & *manipularius*, in *Manipulus*.
manius, in *mane*.
manſio, in *Maneo*.
manſuetor, & *manſuetus*, in *Manus*.
mantare, in *Maneo*.
mantele, *mantelium*, ſeu *mantellum*, in *Mantile*.
manticulari, & *manticularius*, in *Manica*.
mantua, in *manus*.
manuari, & *manuarius*, in *Manus*.
manubrium, in *Manus*.
manumiſſio, in *Manceps*.
mapalia, in *Magalia*.
Marcellus, in *Marra*.
marceo, & *marcidus*, in *Marcor*.
marcipor, in *Puer*.
Marcus, in *Marra*, & *Marcor*.
Maria, ſive *Miriam*, in *Mare*.
μαρίλη, in *Favilla*.
mariſcus, in *Mariſca*.
maroplacida, in *Platea*.
marmoratum, in *Tego*.
Mars, in *Ars*, & *Martius*.
Marſpiter, in *Juvo*.
martialis, in *Martius*.
martiaticum, in *Martius*.
Martinus, in *Martius*.
martyrium, in *Martyr*.
maſculetum, in *Mas*.
maſſa, in *Maza*.
mataris, vide *Materes*.
mataxa, vide *Metaxa*.
materiarii, in *Materes*.
matella, & *matellio*, in *Matula*.
matertera, in *Mater*.
matrimonium, in *Mater*.
matrimus, in *Pater*.
matrix, in *Hyſterica*.
matrona, in *Mater*.
matte, Belgice, in *Canna*.
matteola, in *Mattea*.
Mattyas, in *Mattea*.
matuta, in *Matutinus*.
Mauritania, & *Maurus*, in *Morus*.
maxilla, in *Ala*, & *Velum*.
Maximinus, in *Catharticum*.
maximus, in *Magnus*.
maxo, in *Ala*, & *Velum*.
μάζα, in *Turunda*, & ſeparatim.
mazonomus, in *Maza*.
μαζοφερὶς, in *Maza*.
mecaſtor, in *Mediusfidius*.
medalia, Gallice, Italice, & Belgice, in *Thorax*.
meddix, in *Recta*.
mediale, in *Medulla*.
mediamna, in *Amnis*.
medibile, in *Medeor*.
medicamentum, in *Pharmacum*.
medicina, & *medicus*, in *Medeor*.
medioxumum, in *Medius*.
meditrina, & *meditrinalia*, in *Medeor*.
meditullium, in *Medius*, & *Tellus*.
meeſter, Belgice, in *Magiſter*.
meſanculum, in *Meſancylum*.
μέγαρον, in *Magalia*.
mehercule, in *Mediusfidius*.
μύωψ, in *Myops*.
μυκᾶσθαι, in *Mugio*.
melampus, in *Melampodium*.
melanaetos, in *Haliætus*.

Digitized by Google

μελιδῶν , in *Cura* .
melere , in *Promellere* .
meles , in *Mel* .
meletari , in *Meditari* .
melia , in *Melis* .
melicæ gallinæ , in *Medica* .
melicraton , in *Hydra* .
melina , & *melinus color* , in *Mel*.
μελισσόφυλλον, in *Apiaſtrum* .
melium , in *Milius* .
melligo , in *Mel* .
mellina , in *Mel* .
mellonia , in *Mel* .
μελλονύμφιος, *melloproximus* , & *μελλοθάνατος* , in *Promellere* .
melones , in *Pepo* .
melopepones , in *Pepo* .
μημαίκυλον , in *Unedo* .
membrum , in *Membrana* .
memini , in *Commentum* , & *Mentio* , & *Moneo* .
Memnonides , in *Memnoniæ* .
memorare , & *memoria* , in *Moneo* .
menceps , in *Aucepş* .
mendacium , *mendax* , *mendicium* , & *mendicus* , in *Menda* .
μήνη , in *Menſis* .
menia columna , in *Meniana* .
menſarius , in *Menſa* .
menſch , Belgice , in *Homo* .
menſtruum , in *Menſis* .
mentagra , in *Mentum* .
mentigo , in *Mentum* .
meracum , & *merasium* , in *merum*.
mercedinus , *mercedonia* , *mercedonius* , *mercedituus* , & *mercedivus* , in *merces* .
mercimonium , in *mercor* .
mercurius , in *mercor* .
merenda , in *mereo* .
mergu , *merges* , *mergus* , in *mergo*.
mergus , in *Columbus* .
meridialis , in *meridies* .
μύωψ , in *myops* .
merula , in *Graculus* .
merus , in *merula* .
merx , in *mercor* .
meſenterium , in *Exenterare* .
meſonausa , in *mediaſtinus* .
meſſa , in *Seges* .
Meſſias , in *Juvo* .
meta , in *metari* .
metator , *metatoria epiſtola* , & *metaterium* , in *metari* .
μεταύριον , in *Perendie* .
methodium , in *Prologus* .
μετωνυμία , in *Homonyma* .
μέτωπον , in *Vultus* .
μήτρα , in *Hyſterice* .
metreta , in *metrum* .
metuo , in *metus* .
meus , in *Veſter* .
mico , in *mica* .
miliaria , in *milium* .
miliarium , in *milium* .
μίλιον , in *mille* .
millepeda , in *Centipeda* .
milliare , & *milliarium* , in *mille* .
milvina , in *milvus* .
mina , id eſt , *μνᾶ* , in *Talentum* .
minæ murorum , *mina mamma* , *mina ovis* , in *minor* .
minerva , in *minerval* .
miniatula , in *minium* .
miniſteria , in *Delphica* .
miniſtratrix , in *miniſter* .
miniſtro , in *miniſter* .
minito , in *minor* .
mino , in *minor* .
minorare , *minuo* , *miniurio* , *minuritio* , *minutal* , *minutatim* , & *minutim* , in *minor* .
miracula , & *miraculum* , in *miror* .
miſerari , *miſereri* , & *miſericordia* , in *miſer* .
μισγέω , in *miſceo* .
miſſiculo , *miſſilia* , & *miſſus* , in *mitto* .
mitella , in *mitra* .
mithrax , in *mithridax* .
mitrax , in *mithridax* .
mocoſus , in *Sanna* .
modialis , in *modius* .
modiolus , in *modius* .
modo , in *modus* .
modulor , & *modulus* , in *modus* .
mæreo , & *mæror* , in *mæreo* .
mærus , in *mœnia* .
μόγις , in *Vix* .
μοῖρα , in *mœra* .
moleſtus , in *moles* .
moletrina , in *mola* .
molibdus , in *Catapirater* .
molile , in *mola* .
molior , in *moles* .
μόλις , in *Vix* .
molitrina , in *mola* .
molo , in *mola* .
moloche , in *malaxo* .
molluſcus , in *mollis* .
molybdus , in *Catapirater* .
momen , & *momentum* , in *moveo* .
momus , in *momar* .
monas , in *monachus* .
monaulus , in *Aulio* .
moneta , in *moneo* .
mongibello , Italice , in *mulcar* .
monſtro , in *monſtrum* .
montinus , in *mons* .
morari , in *mora* .
mordices , in *mordeo* .
more , in *morus* .
morior , in *mors* .
μορμὼ , in *Turma* .
mormyres , in *mirmillo* .
moror , ſuo loco , & in *morus* .
moroſycon , in *Bucca* .
morpheus , in *Forma* .
μόρον , in *mors* .
morta , in *mors* .
morticinium , in *mors* .
mortuaria , ſeu *mortualia* , in *mors* .
mortuus , in *mors* .
morula , in *mors* .
moſculus , in *mos* .
moſillus , in *mos* .
moſtellum , in *monſtrum* .
μύτιλος , in *mutilus* .
mox , in *moveo* .
μυκάω , in *mugio* .
muccinium , in *muccus* , & in *Æs* .
mucerda , in *merda* .
mucatias , in *Rudo* .
mucidus , in *muceo* .
mucus , in *muccus* .
muginor , in *mugire* .
mulciber , in *mulcare* .
mulctare , in *mulcta* .
mulctrale , & *mulctrum* , in *mulgeo* .
muliebria , in *Vir* .
mulierculàrius , in *mulier* .
mullare , in *mulleus* .
mulſum , in *mulceo* .
multare , in *multa* .
multifacia , in *multus* .
multifariam , in *multus* .
multipeda , in *Centipeda* .
mundialis , in *mundus* .
mundus muliebris , in *mundus* .
munerarius , in *munus* .
mungo , in *muccus* .
munia , *municeps* , *municipium* , *munico* , *munifex* , & *munificus* , in *munus* .
munio , in *mœnia* .
munis , in *munus* .
munito , in *Vendo* , & in *mutuum* ,
μυὸς ὦτα , in *Alſine* .
muræna , in *Petra* , & ſeorſim .
murcia , in *myrtus* .
murcidus , in *marcor* , & *myrtus* .
murcinarius , & *murcus* , in *myrtus*.
muria , in *muriatica* .
muricatim , & *muricatus* , in *murex* .
murmurabundus , in *murmur* .
murmurillo , & *murmurillum* , in *murmur* .
murrina , in *murra* .
murtatum , in *myrtus* .
murtiæ mala , in *myrtus* .
murus , in *mæreo* , & *mœnia* .
muſa , in *muſica* .
muſaicum , in *muſivum* .
muſcari , in *muſcus* .
mucerda , in *merda* .
muſcipula , in *mus* .
muſeum , in *muſica* .
muſivarii , in *muſivum* .
muſſo , in *mutus* .
muſteus , in *muſtum* .
muticus , in *mutilus* .
mutinenſis color , in *Baticus* .
mutinus , in *muto* .
mutire , in *mutus* .
mutitare , in *mutuum* .
mutonatus , & *mutonium* , in *muto* .
muttum , & *muttire* , in *mutus* .
mutili , in *mutulus* .
myobarbum , in *myoparo* , & ſuo loco .
myon , in *myoparo* .
myriſtica nux , in *myropolium* .
myrmecias , *myrmecites* , *myrmecium* , & *myrmice* , in *Formica* .
myrmillo , in *mirmillo* .
myrobalanus , in *Balanus* .
myrrhites , in *myrrha* .
myrtatum , in *myrtus* .
myrteta , & *myrtetum* , in *myrtus*.
myrtidanum , & *myrtites* , in *myrtus* .
μύστης , in *myſterium* .
myſterium , in *myſta* .
mytilus , in *mutulus* .

N

NÆnia , in *Nenia* .
Naiades , in *Neo* .
nam , in *Ut* .
nanus barbatus , in *Myobarbum* .
Napææ , in *Napus* .
naphenta , in *Nubes* .
narre , Belgice , in *Fatuus* .
narro , in *Gnari* .
naſica , in *Naſus* .
naſo , in *Frons* .
natinare , in *Nuo* .
natio , in *Naſcor* .
nato , in *No* .
Natolia , in *Aper* .
natrix , in *Hydrus* , & *Neo* .
natus , in *Genus* .
navarchus , in *Nauclerus* .

navare,

navare, in *Gnavus*.
naufragus, in *Navis*.
navia, in *Navis*.
navigo, in *Navis*.
navitas, in *Gnavus*.
naumachia, & *naupegus*, in *Nauclerus*.
nauſcit, in *Nauſtibulum*.
nauta, in *Navis*.
navus, in *Gnavus*.
νὴ, in *Ne*.
nebrida, in *Nebris*.
νεβρίζειν, & *νεβρισμὸς*, in *Nebris*.
nebularium, in *Nebula*.
nec, in *Ne*.
neceſſarii, in *Neceſſe*.
neceſſitudo, in *Neceſſe*.
neco, in *Nex*.
νεκρομαντεία, & *νεκυομαντεῖον*, in *Nex*.
nectar, in *Ambroſia*.
neen, Belgice, in *Non*.
nefandus, in *Fari*, & *Nefarius*.
nefans, in *Nefarius*.
nefas, in *Fas*.
nefas, in *Nefaſtus*.
nefrendus, in *Frendeo*.
negino, in *Neo*.
neglige, in *Lego*.
negotium, in *Otium*.
nemeſis, in *Nemus*.
nemeſtrinus, in *Nemus*.
nema, in *Neo*.
nemo, in *Homo*.
nemerenſis, in *Nemus*.
νηνίατος, in *Nenio*.
nenni, Gallice, in *Non*.
neno, *nenu*, & *nenum*, in *Non*.
νέος, in *Nanus*, & *Nevus*.
νεφέλη, in *Nebula*.
neptunus, in *Nupta*.
neque, in *Ac*.
nequaquam, in *Quis*.
nequino, in *Queo*.
nequiquam, in *Quis*.
nereus, in *Neo*.
neria, *neriene*, *nerio*, & *nero*, in *Nervus*.
νῆττα, & *νῆσσα*, in *Anas*, & *Neo*.
neu, in *Ne*.
νέω, in *Nuo*.
neuter, in *Uter*.
niceteria, in *Vinco*.
Nicodemus, in *Vinco*.
Nicolaus, in *Vinco*.
nictare, in *Nictare*.
nidore, in *nidor*, & *Niteo*.
nier, Belgice, in *Ren*.
nimbatus, in *Nimbus*.
nimirum, in *Ne*.
ninguidus, in *Nix*.
ningeo, in *Nix*.
nisi, in *Ne*, & ſuo loco.
nitedula, in *Nitela*.
nitelina, in *Nitela*.
niter, nomen, in *Niteo*.
nixi dii, *nixor*, & *nixurio*, in *Nitor*.
noctifer, *noctijugo*, *noctiluca*, *noctilugus*, & *noctivago*, in *Nox*.
noctuini oculi, in *Noctua*.
nocturnus, & *noctuvigila*, in *Nox*.
noduterenſis, & *nodutis*, in *Nodus*.
noeo, & *noenmoel*, Belgice, in *Annona*, & *Novem*.
nolo, in *Campana*.
noletia, in *Volo*.
nolo, in *Volo*.
νομάδες, in *Nemus*.
nomiſma, in *Nummus*.
nomius, in *Nemus*.
νέμος, in *Nemus*.
nona & *Nonaria*, in *Novem*.
nonuncius, in *Uncia*.
noonſis, in *As*.
normalis, & *normaliter*, in *Norma*.
noſter, & *noſtras*, in *Nos*.
notarii, in *Nota*.
notifico, *notio*, & *notoria*, in *Noſcere*.
novacula, in *Novus*.
novatio, in *Novus*.
november, in *September*.
novendialia, in *Novem*.
novenſiles, in *Novem*.
noviſſimum, in *Novus*.
nubilarium, in *Nubes*.
nubo, in *Nubes*.
nucamentum, in *Nux*.
nucetum, in *Nux*.
nucinus, in *Nux*.
nudiuſtertius, in *Dies*.
nudus, in *Exuo*.
nugas, pro *nugax*, in *Nugæ*.
nugivendi, in *Leria*.
nullus, in *Unus*.
numen, in *Nuo*.
numeria Dea, & *numerius partus*, in *Numerus*.
numida, in *Nemus*.
nuncubi, in *Nunc*.
nuncupo, in *Occupo*.
nundinalis, in *Nundinæ*.
nuptiæ, in *Nupto*.
nuſciotioſus, in *Luſcus*.
nuſpiam, in *Uſque*.
nuſquam, in *Uſque*.
nuto, in *Nuo*.
νυκτάλωψ, in *Myops*.
nyctegerſin, in *Gradior*.
νυκτερὶς, in *Veſper*.
nyctimene, in *Noctua*.
nympha, & *nymphæum*, in *Lympha*.

O

O*Bbruteſco*, in *Brutus*.
obeliſcus, in *Obelus*.
obelus, in *Obelus*.
obeſum, in *Edo*.
obex, in *Jacio*.
obiter, in *Iter*.
oblecto, in *Lacio*.
oblimare, in *Lima*.
oblivium, in *Obliviſcor*.
oblucinare, in *Allucinor*.
obolus, ſuo loco, & in *Talentum*.
obprobrare, in *Probrum*.
obpuvio, in *Pavire*.
ὄβρια, *ὀβρίκαλα*, & *ὕβριμος*, in *Muſmones*.
obrogo, in *Rogo*.
obſcævare, in *Scævus*.
obſecro, in *Sacer*.
obſero, in *Sero*.
obſes, *obſidio*, *obſidionale*, & *obſidium*, in *Sedeo*.
obſipo, in *Diſſipo*.
obſoletus, in *Oleo*.
obſonitare, in *Obſonium*.
obſtragulum, in *Sterno*.
obſtrigilli, in *Obſtrigillo*.
obſtrudo, in *Trudo*.
obſtruſus, in *Obſcurum*.
obteſtor, in *Teſtis*.
obturo, in *Obturo*.
obtrectatio, in *Traho*.
obvagilare, in *Vagio*.
obvaricare, in *Varus*.
obviam, in *Via*.
obuncus, in *Uncus*.
occo, & *occator*, in *Occo*.
occenſus, in *Obſtetrix*.
occento, in *Cano*.
occido, in *Cædo*.
occiput, in *Sinciput*.
occulo, & *occulto*, in *Occulto*.
ocella, in *Cocles*.
ocellati, in *Oculus*.
ocior, in *Ocyor*.
ocriculum, & *ocris*, in *Ocrea*.
octoginta, in *Viginti*.
octuſſis, in *As*.
oculata, in *Melanurus*.
oculiſſimus, & *oculitus*, in *Oculus*.
ocymum, in *Ocimare*.
odefacio, in *Oleo*.
odor, in *Oleo*.
Œnotrii, in *Janua*.
œſtrum, in *Aſilus*.
ofella, in *Offa*.
offenſus, in *Infenſus*.
offerumentum, in *Fero*.
officium, in *Officina*.
offimentum, in *Fimus*.
offuſco, in *Fuſcus*.
ob, in *Vab*.
oignon, Gallice, in *Uniones*.
οἶμαι, in *Manades*.
οἰμώζω, in *Hyacinthus*, & *Ejula*.
ὀκέλλω, in *Cello*.
ὀκτάπους, in *Polypus*.
ὠκὺς, in *Ocyor*.
oleaſter, in *Olea*.
olentica, in *Oleo*.
oletare, in *Oletum*.
oleum, in *Olea*.
olivo, in *Olea*.
olivitas, in *Auges*.
olli, in *Ille*.
olorb, in *Ille*.
ὀλολυγὼν, in *Ululare*.
ὄμβρος, in *Imber*.
omentatum, in *Omentum*.
Ὁμηρόκεντρα, in *Cento*.
ominoſus, in *Omen*.
omnino, in *Omnis*.
omnipotens, in *Potens*.
ὦμος, in *Humerus*.
onager, & *onagus*, in *Onus*.
ὄναρ, in *Sopor*.
ὄνειρος, in *Sopor*.
ὄνομα, in *Homonymum*.
onomychites, in *Onus*.
onyon, Anglice, in *Uniones*.
opero, & *operæprecium*, in *Opus*.
operculum, in *Aperio*.
operio, in *Aperio*.
operor, in *Opus*.
operto, in *Aperio*.
opertorium, in *Aperio*.
ὄφις, in *Draco*, & *Pythia*.
ophthalmia, in *Melanurus*.
opido, & *opidum*, vide *Oppidum*.
opiferæ, in *Ceruchi*.
opiparum, in *Opes*.
opiſtographum, ſuo loco, & in *Adverſaria*.
opitulari, in *Opes*.
ὀπίζεσθαι, in *Venerari*.
opobalſamum, in *Opium*, & in *Balſamum*.
oportet, in *Opus*.
opperior, in *Aperio*.

oppeto;

oppeto, in Peto.
oppido, & oppidoquam, in Oppidum.
oppignero, in Pignus.
oppilo, in Pilo.
opportunus, in Portus.
opprobrium, in Probrum.
ops, ὄψον, & obſonitare, in Obſonium.
ὀψιανὸς, in Obſidianus.
opſonium, in Obſonium.
optimas, optimus, optio, in Opto.
opulens, & opulentus, in Opes.
opunculo, vel apunculo, in Opilio.
oraculum, in Oro.
ὡραῖα, in Bellaria.
orariæ naves, in Oro.
orarium, in Os, oris.
oratio, & orator, in Oro.
orbita, in Orbis.
orbona, & orbus, in Orbare.
orcheſtra, in Theatrum.
orcivus, in Orcinus.
orcus, in Orcinus.
ordeum, vide Hordeum.
oria, in Oro.
orichalcum, in Aurichalcum.
oricilla, in Auris.
origo, in Orior.
oripelargus, in Halioetus.
ὄρνις, in Ornithia.
ὄρω, in Hortor.
orphanus, in Orbare.
ὀρφὸς, in Orbare.
orropygium, in Uropigium.
orthomaſtico mala, in Mamma.
ὄρθος, in Ordo.
ὃς, in Is.
oſcedo, in Scelerurbo.
oſcito, in Cieo.
oſculum, in Os, oris.
oſſiculum, & oſſiculatim, in Oſcillo.
oſſilago, & oſſilegium, in Os, oſſis.
oſſillo, in Occillo.
oſſipango, & oſſuarium, in Os, oſſis.
oſtendo, in Vendo.
oſtentum, in Monſtrum, & ſuo loco.
otus, in Otus.
οὐαὶ, in Baba.
ovatum, in Onatio.
Ovidius, ovinius, & ovius, in Ovis.
οὐλὴ, in Vulnus.
ove, vide Ovatio.
ὀξάλμη, in Salmacidus.
ὀξίον, in Vappa.
ὀξὺς, & ὀξύσαφον, in Acidus.
oxygarum, in Oxyporum.
ὀξύγγιον, in Axungio.

P

PAbulum, in Paſco.
pacio, in Pax.
paciſcor, paco, & pactum, in pango.
paan, in Jambus.
pædagogianus, in Puer.
pador, in Pædidus.
paganus, in Pagus.
page, Gallice, in Puer.
pagina, & pago, in Pango.
παιδιὰ, in Diſco.
palæſtrice, palæſtricus, palæſtrita, & παλαίω, in Palæſtra.
παλαιὸς, in Palus.
palangorius, in Palanga.
palare, in Palus.
palaria, & palaris, in Palus.
πάλη, in Palæſtra.
palear, in Palea.
pales, in Palatum.
palilia, in Chorus.
palilicium, in Hyodes.
Palinurus, in Urina.
palinxeſtus, in Palimpſeſtus.
palla, palliari, palliaſtrum, & palliolatim, in Pallium.
pallas, in Minerval.
palmare, palmarium, & palmata toga, in Palma.
palmipedalis, & παλμὸς, in Palmus.
palmula, in Palma.
palpebræ, in Palpo.
palpum, in Palpo.
paluda, in Paludamentum.
paludati, in Paludamentum.
panaces, in Panacea.
panarium, in Panis.
panda, in Pando.
pandiculor, in Pandas.
pango, in Pax, & ſeorſim.
pannuceus, in Pannus.
panſæ, in Pando.
pantherina menſa, in Panthera.
pantice, in Pando.
πάνυ, in Omnis.
panuvium, in Panus.
panza, Italice, in Pantices.
papa pro patre, ſuo loco; pro cibo, in pappa, papilo, papiliare, & Mamma.
pape, in Babæ.
papare, in Papilla.
papaverata veſtis, in Papaver.
pappa, in Papilla, & Pappare.
pappas, in Pappare.
papula, in Papilla.
πὰρ, in Por.
parabolani, & parabolarii, in Parabola.
parabyſtum, in Ephebo.
paradoxi, in Paradoxum.
paraſredus, in Veredus.
parapegma, in Pegma.
parapherna, in Paraphernalia.
paraphis, in Paropſis.
paraſtades, in Paraſtata.
paratitla, in Titulus.
paraveredus, in Veredus.
parcæ, in Porcus.
parentalia, & parentare, in Parentes.
pariare, pariatio, & pariator, in Par.
parietina, in Paries.
parilia, in Pario.
παρίσθμια, in Iſthmus.
paritado, in Pario.
parmularii, in Parma.
paræcia, in Parochus.
parœmia, in Adagium.
paronomaſia, & paronyma, in Homonyma.
parra, in Pareo.
parricida, in Cado.
partiarius, in Pars.
particeps, in Pars.
particulones, in Pars.
parumper, in Parum.
paſcales, in Paſco.
paſcua, in Paſco.
paſſæ uvæ, in Patior.
paſſales, in Paſco.
paſſim, paſſivitas, & paſſivus, in Pando.
paſſum, in Patior.
paſſus, in Pando.
paſtillus, in Panis.
paſtinum, in Paſtinare.
πατὸς, in Paſtophorium.
pataginm, in Patagiata.
πάταγος, in Patagiata.
patalis bos, in Pateo.
patella pro vaſe: patella pro Dea: patellana, ac patellarii Dii, in Patina.
pater patratus, in Pater, & Patratus.
παθεῖν, in Patior.
pathici, in Patior, & Drama.
patres, patres majorum gentium, minorum gentium, patres conſcripti, in Pater.
patria, in Pater.
patrocinium, in Patronus.
patronymica, in Homonyma.
patruus, in Amita.
patulcius, in Claudo.
paucus, in Parvus.
pavera, in Pavire.
pavere, in Pavor.
pavicula, pavidenſis, & pavimentum, in Pavire.
paullus, in Parvum.
pauper, in Parvum.
pauſare, & pauſarius, in Pauſa.
pauſia, in Pavire.
pauſas, in Pauſa.
pavus, in Pavo.
pauxillum, in Parvum.
paxillus, in Ala, & Velum.
pazius, in Topazius.
pecten, in Pecto.
pecudiarius, in Pecus, & Paxo.
peculatus, pecularis, & peculium, in Pecus.
peda, & pedale, in Pes.
pedamen, & pedamentum, in Pedare.
pedaneus, in Pedarii.
pedatim, pedatura, & pedatus, in Pedare.
pedes, pedeſtre auſpicium, pedeſtris ſermo, in Pes.
pedica, in Pes.
pedicoſus, in Pediculus.
pedicularius, in Pediculus.
pediſequus, in Pes.
pedito, in Pes.
peditus, in Pedo.
pedo, as, in Pedare.
pedor, in Pædidus.
pedulla, in Pes.
pedum, in Pes.
πήγνυμι, in Peſſulus.
pejero, in Jure.
pejor, in Peſſum.
πειθὼ, & πείθω, in Suadeo.
pelagia, & pelagium, in Pelagus.
πελαργὸς, in Pullus.
pelaſgi, in pelagus.
πελεκὸς, in pellecanus, & Falx.
pelecanus, in pellecanus.
πέλειος, in pullus.
pellebor, in Lacere.
pellacia, & pellax, in Lacere.
pellego, in Lacio.
pellicator, pellicio, & pelliculatio; in Lacio.
pellio, in Pellis.
pellonia, in Pello.
pelluvia, in Melluvia.
πεμπτάριος, in Pingo.
penates, in Penus.

pendo,

pendo , in Pendeo .
penetrale , in Penus .
penetro , in Penus .
penicillus, peniculamentum , in Penis.
penitus , in Penus .
penſe , Belgice , in Pandicer .
penſiculo , in Pendo .
pentathlus , in Quinquertio ,
pentecoſte , in Quinque .
πενθημιμερὶς , in Quinque .
πινθηρὸς , in Liber .
penulo , in Panula .
peragro , in Peregrinus .
perbibeſia , in Edo .
perbito , in Bitienſes .
percello , in Cello .
percnopteras , in Haliaetus .
percolare , in Colo .
percontari , in Contus , & Cunctus.
percunctari , in Cunctus .
perdepſo , in Depſo .
perdicium , in Helxine .
perdius , in Dies .
perdix , in Cacabare .
πέρδω , in Pedo .
perduellio , in Bellum .
peredia , in Edo .
pereger , & peregre , in Peregrinus.
perenne , in Amnis.
perennare , & perenne , in Annus .
perfica , perfice , perficus , in Facio.
perfunctorie , in Fungor .
pergula , in Pergo .
pericida , in Pero .
periculum , in Aperio .
perima , in Emo .
perinde , in Inde.
perio , in Eo .
perior , in Aperio .
peripetaſmata , in Aulea .
peripneumonia , in Pulmo .
periſtroma , in Aula .
peritus , in Aperio .
perjurium , in Juro .
pernicies , in Nex .
pernio , & perniunculus , in Perna.
peronatus , in Pero .
περόνη , in Fibula .
peroriga , in Proriga .
perpendo , in Impenſo .
perpetitudo , & perperus , in Perperam .
perpes , in præpes .
perpetim , in præpes .
perpetro , in patro .
perpetuum , in præpes .
perplexabilis , & perplexum , in Plecto .
perſevero , in Severus .
perſibus , in Sibus .
perſicus , in Sibus .
perſolla , & perſollata , in perſolata.
pertento , in Teneo .
pertiſus , in Tædet .
pertundo , in Tundo .
perturbor , in Turba .
perviam , in Via .
peſeſtas , in peſtis .
peſſimus , in peſſum .
peſſundo , in peſſum .
peſtilitas , in peſtis .
peta , in peto .
πεταλισμὸς , in Oſtraciſmus .
petaſites , in petaſus .
petaſo , in perna .
petaurum , in petauriſta .
petimen , in peto .
petrones , in petro .
pexa , pexatus , pexitas , in pecto .
phæcaſiani , & phæcaſiarii , in phæcaſium .
phaëthon , in Phantaſia .
phagedæna , in Bulimia .
φαγεῖν , in Fagus .
φαίνω , in phantaſia .
φάλαινα , in Balæna .
phalanga , & phalangarii , in palanga .
phalerata , in phaleræ .
phallovitrobolus , vel phalloveratrobolus , in Veretor .
φάος , in phantaſia .
pharſeus , in phraſis .
φάρος , & φᾶρος , in Supparus .
phaſeolus , in phaſelus ,
φάτις , in Vates .
φέγγος , in phantaſia .
φέρβω , in Subulcus , & Forbea .
φέψαλος , in Favilla .
φιάλιον , in phiala .
φιλήτης , in pilo .
φιλομειδής , in Catonium .
philomela , in Luſcinia .
phymus , in pyrgus .
φλὸξ , in Flamma .
φλέγω , in Flamma .
phlegeton , in Flamma .
phlegma , in pituita .
φλόμος , in Verbaſcum .
phœbadias , in Sol .
phœbus , in Sol .
phœnicobalanus , in Balanus .
phœnicopterus , in phœniceus .
phœnix , in phœniceus .
φῶρ , & φωρᾶ , in Fur .
phormio , in pera .
φασκωλὶς , in pera .
phoſphorus , in phantaſia .
φράζω , in phraſis , & in pyrus .
φράτωρ , & φρατρία , in Frater .
phreneſis , in phrenitis .
phreneticus , in phrenitis .
φρίττω , in Horreo .
φρύγανον , in Cremium .
φθόη , in phthiſis .
φύραμα , in Azymo .
φύσαλος , in phyſeter .
φύσσαλος , in phyſeter .
piabile , piaculare , & piaculum , in pius .
piare , in pius .
piatrix , in pio .
picare , in pix .
piceatus , in pix .
picto togo , in palma .
picus Martius , in pellecanus .
piget , in piger .
pigmentarius , in pingo .
pignero , in pignus.
pigrare , & pigreo , in piger .
pyche , Belgice , in Spica .
piloni , in pilum .
pilarius , in pila .
pilates , in pila .
pilatim , & pilatum agmen , in pilo .
πιλήματα , in Coactilio .
pilicrepus , & pililudius , in pila .
pilumnus , in pilum .
πιμελὴ , in pinguis .
πιμεντάριος , in pinguo .
pinarius , in potior .
pinnaculum , in pinno .
pinnirapus , in pinna .
πινύω , in Infrunitus .
pipio , ſeu pipito , in Bombus .
pipio , in Bombus , & pipulus .
piraſtrum , in pirus .
piſare , in pinſo .
piſtillum , in pilum .
piſtor , & piſtrinum , in pinſo :
piſtris , & piſtrix , in priſtis .
pithaules , vide pythaules .
pithecium , in Simia .
πίθηκος , in Simia .
pithecuſæ , in Simia ,
pitho , in Suadeo .
pitiſma , vide pitiſſa .
πιθοιγία , in Calpar .
pitiocampe , in pinus .
πιτυοκάμπτης , in Sinapi .
pius , in Pio .
placidus , in placeo .
placo , in placeo .
plaga , πλαγγὼν , in plangunculа .
plagiarius , in plagium .
plagipatidæ , in plaga .
plagula , in plago .
plancus , in plancæ .
planeto , in pola .
planipes , in planus .
plantago , in Cunilago .
plaſma , & plaſtice , in plangunculа .
plaſinare , in Exhalmatores .
πλακὸν , in Stacte
platalea , in pellecanus .
platea avis , in pellecanus .
πλὰξ , in placenta .
plebiſcitum , in plebs .
plectrum , in plecto .
plejodes , in Vergilia .
plerique , & plerus , in plenus .
ploſtrum , in plauſtrum .
plumare , plumarii , & plumatile , in pluma .
plurifariam , & plurimus , in plus .
pluſimus , in plus .
pluſtrum , in Fluſtrum .
pluto , in Dives .
pluvia , in Eluo .
pocillator , in pincerna :
poculium , in Cuna .
poculum , in potus .
podagra , in Chiragra .
podex , in pedo .
podiſmare , & podiſmatus , in podiſmus .
poëma , in Poëta .
pœniceus , in phœniceus .
pœnitentia , & pœnitet , in pœna .
pœnus , in pilo .
poëtor , in poëta .
ποιῶ , in poëto .
polæ , in polimenta :
poliones , in polire .
politor , & politus , in polire .
polliceor , in Licens , pollinctor , & pollucere .
pollingere , in pollinctor .
pollio , in pollis , & Folleo .
pollubrum , in pelluo .
pollucibilis , pollucibiliter , polluctе , & polluctum , in pollucere .
πόλτος , in puls .
pulvinar , in Folleo .
polus , in Ver .
pomarium , in poma .
pomœrium , ſeu pomærium , in Mœnia .
pometum , & pomona , in pomo .
pompabiliter , pompalis , pompaliter , & pompaticus , in pompa .
pondo , in pondus .
pone , in Sine .
πονῶ , in pono .
pontica nuces , in Avellana .
pontificium , in Pontifex .

πόπανον, in popina.
popa, in popina.
populares, in populus.
popularia, in Theatrum, & in Cavea.
populor, in populus.
por, in puer.
porcaria, in portulaca.
porcilia, in portulaca.
porceo, in porca.
porculata, in portulaca.
porculena, in Alius.
πόρπη, & πόρπος, in Merto.
πώρωσις, in Lapis.
porphyritis, in purpura.
porrecta, & porricia, in porricio.
porricia, in proſecta.
porrigo, in Spargo, & pergo,
porrigo, in porrum.
porrina, in porrum.
portentum, in Monſtrum.
porthmeus, in Emporetica.
portio, in pars.
portitor, in publicus, & portio,
portorium, in porto.
portumnus, in portus.
porus, in Emporetica.
poſt, Belgice; poſte, Gallice; poſta, Italice; pueſta, Hiſpanice, in Veredus.
poſtella, in poſtilla.
poſterus, in Ante.
poſthac, & poſthec, in poſt.
poſtica, in Ante.
poſticium, in poſtica.
paſticula, & poſticulum, in poſticum.
poſtidem, in poſt.
poſtilla, & poſtinde, in poſt.
poſticus, in Ante.
poſtridie, in Dies.
poſtverſa, in proſa.
poſtulatum Argentum, in pus.
poſtulio, in poſtulo.
poſtumus, in poſthumus.
potentatus, & potentia, in potens.
potina, in Edo.
potior, nomen, in potis.
prabeo, & prabenda, in Habeo.
praceps, in Anceps, & Caput.
pracia, in præco.
præcinctio, in Balteus.
præcipere, in Capio.
præcipuum, in Capio.
præcoquis, & præcoquus, in præcox.
præda, in præmium.
prædeſtinare, in Deſtinare.
præditus, in Do.
præductal, in Duco.
præfica, in Facio.
præfiſcine, in Faſcinum.
præfoco, in Suffoco.
præfurnium, in Furnus.
prægnans, in Genus, & ſuo loco.
prægravo, in Gravis.
præbendo, in Inſenſus,
præbibeo, in Habeo.
prælium, in pratium.
prælum, in prelum.
præmetium, & præmetivum, in Meto.
præmiari, & præmiator, in præmium.
præmioſus, in præmium.
prænum, in prelum.
præpetere, in præpes.
præpotens, in potens,
præputium, in putus,
præquam, in præ.
præſagire, & præſagus, in Sagaces.
præſentare, in præſens.
præſegmina, in Segmentum.
præſertim, in Sero.
præſes, in Sedeo.
præſidero, in Sidus.
præſidium, in Subſidium.
præſtana, in Orbare, & Sto,
præſtaure, in Inſtauro.
præſtes, in Sto.
præſtinare, in Deſtinare.
præſto, in Sto.
præſtructim, in Struo.
præſtulus, in Præſtolor.
præterea, & præterhac, in Præter.
præterquam, in Quam.
prætextatus, in Prætexta.
prætoria cohors, prætoriani milites, prætorium, in Prætor.
prævaricator, in Varus.
præut, in præ.
pragmaticarius, in pragmaticus.
prandicularius, in prandium,
praſinus, in praſinus.
πράττω, in paro.
prendo, in Inſenſus.
prenſo, in Vendo.
πρήθω, in preſter.
πρῆσις, in priſtis,
pri, in præ.
pridem, in Idem, & prior, & ſuo loco.
priapus, in priapiſmus.
pridie, in Dies.
priem, Belgice, in Romphea.
primipilaris, in primipilus.
primiſcrinius, in primicerius.
primivirgius, in Virga.
primoris, in prior.
primus, in prior.
princeps, in Anceps, & Caput.
principalis, principialis, & principium, in Caput.
priſcus, & priſtinus, in prior.
privaet, Belgice, in Forica.
privatus, in privilegium, & privus.
proavus, in Avus.
procare, in precari.
procax, in precari.
proceleuſmaticus, in Celeuſma.
procella, in Cello.
procellere, in Cello,
procitant, in Cieo.
procitum, in Cieo.
proclivis, in Clivus.
proconſul, & proconſule, in provincia, & Conſul.
proculco, in Calx.
proculus, in procul.
procyon, in Canis.
prodigium, in Monſtrum.
prodigo, in Prodigus.
prodo, in Do.
probia, in Prabia.
profanus, in Fanum.
profligo, in Flictus.
profundus, in Fundus.
prograzo, in Ala.
prob, in Vah.
prohibere, in Habere.
proinde, in Inde.
prolecto, in Lacio.
proletarius, in proles.
prologium, in Prologus;
proluvies, & proluvium, in prolubrum.
prolysa, in Lyta.
Προμηθεύς, in Medeor.
prominare, in Minor.
promineo, in Maneo.
promiſcam, promiſcue, & promiſce, in Miſceo.
promitto, in proculio.
promonſtra, in Monſtrum.
promulco, in promulgo.
promulſidarium, & promulſis, in Mulceo.
promus, in promo.
promuſcis, in proboſcis.
προνομαία, in proboſcis.
proauper, in Nuper.
propago, in pango.
propalam, in palam.
prope, in pro, & ſuo loco.
propediem, in Dies.
propenſus, in pendeo.
propero, properiter, propere, & properus, in paro, & prope.
propes, in pes.
propetro, in patro.
propino, in propola.
propinquus, in prope.
proporro, in porro.
proprætore, ſeu proprætor, in provincia.
propriaſſo, in proprium.
proprietas, in proprius.
propter, in pro.
propudia, in pudor.
proquam, in pro.
proreta, in prora.
prorito, in Irrito.
prorſus, in proſa.
proſatus, in Sero.
proſcenium, in Scena.
proſcholus, in Schola.
proſeda, in proſtibulum.
proſerpina, in Serpo.
proſicia, & proſicies, in proſecta.
proſimurium, in Mœnia.
προσώπιον, & προσωπίς, in Solus.
πρόσωπον, in Vultus.
proſtibilis, in Sto.
proſumia, in Sumo.
protelare, in protelum.
protelo, in protelum.
protervus, in Terreo.
prothyme, in Motus, pro ſtulte.
protinam, & protinus, in protenus.
προτόκολλον, in Macrocolum.
protoplaſtus, in planguncula.
protrimentum, in Tero.
proverbium, in Adagium.
prout, in pro.
prox, in Vox.
proxeneta, in Xenium.
proximus, in prope.
prudens, in Video.
pſalterium, in pſallo.
pſantherim, Hebr. in pſallo.
pſila, in amphimalla.
ψυχότροφον, in Betonica.
ptiſanarium, in ptiſana.
Ptolemæus, in Helepolis.
puber, in pubes.
publicanus, in publicum.
pudet, & pudicus, in pudor.
puella, puellus, & puellitari, in puer.
puera, & puerus, in puer.
pugil, pugillares, pugillus, pugio, & pugna, in pugnus.
pulchralia, in Bellaria.
pulegium, in pulex.
pulicoſus, in pulex.
pullarius, pullaſter, pullatus, pulſejaceus,

lojaceus , pulligo , pullipremo , pullulo , in pullus .
pulmentarium , & pulmentum , in puls .
pulmoneus , in pulmo .
pulpamentum , in pulpa .
pulpitum , in Theatrum , & pulvinar .
pulſabulum , in pello .
pultiphagus , & pultiphagonides , in puls .
pulto , in pello .
pulveraticum , & pulveratio , in pulvis .
pulvero , in pulvis .
pulvinar , in Folles , & ſuo loco .
pulvinatæ columnæ , in pulvinus .
pulvinus , in pulvinar .
pumicare , & pumicatus , in pumex .
pumilio , in pumilus .
punctariolus , in pungo .
pungo , in pugnus .
punicans , in phœniceus .
puniceus , in phœniceus .
punio , in pœna .
pupo , & pupilla , in Pupillus .
pupus , in Pupillus .
purgo , & puro , in purus .
purpuriſſum , in Purpura .
puſu , puſillitas , puſillus , & puſio , in Pupillus .
puſtula , & puſtulatum , in pus .
puſula , & puſulatum , in pus .
puſus , in pupillus .
puta , putamen , & putare , in putus .
puteal , in puteus .
puteoli , in puteus .
puteſco , in puteo .
puticuli , in puteus .
putidulus , putidus , & putis , in puteo .
putilla , in putus .
putillus , in putus .
putiſco , in puteo .
puto , in putus .
putreo , putreſco , & putris , in puteo .
pyctes , in pugnus .
πυὸν , in phthiſis .
pygmæus , in pugnus .
πῦρ , in pyra .
pyrallis , in pyrauſta .
πυρετὸς , in Februa .
pyrites , & pyritis , in pyra .
pyropus , in Carchedonius , & pyra .
pyrricha , in pyrrichius .
pythius , pytho , & python , in pythia .

Q

QUa , in Quis .
quacumque , in Quis , & Qualis .
quadrageſima , & quadraginta , in Quatuor .
quadrans , ſuo loco , & in As .
quadrantaria , in Quadrans .
quadrifores , in Fores .
quadriga , in Bigæ .
quadringenta , in Viginti .
quadrimus , in Bimus .
quadripes , in Pes .
quadro , in Quatuor .
quadrupedare , in Pedare , & Pes .
quadrupes , in Pes .
quadrurbs , in Urbs .
quæſo , in Quæro .
quæſtorium , in Prætor .
qualiſcumque , in Qualis .
qualitas , in Quale .
quamobrem , in Quoniam .
quamquam , in Tam .
quandocunque , in Qualis .
quantiſper , in Quantus .
quantopere , in Quantus .
quaſillum , ſeu quaſillus , in Qualus .
quatenus , in Tenus .
quaxare , in Rana .
querela , in Candela .
quickſilver , Belgice , in Hydra .
quickſteert , Belgice , in Hydra , & Motacilla .
quicumque , in Qualis .
quietalis , in Quieſco .
quinarius , nummi argentei ſpecies , in Victoriatus .
quinctilianus , quinctilis , quinctilius , quinctius , & quinctus , in Quinque .
quinctipor , in Puer .
quincunx , in Decuſſis , & As .
quingentu , in Viginti .
quinquore , in Inquino .
quinqueſſis , in As .
quirino , in Corocotta .
quirinalia , quirinalis , collis , flamen , porta : item quirinus , quiris , & quirites , in Quiritæ .
quiſnam , in Ut .
quiſque , in A .
quocirca , in Circum .
quondam , in Olim .
quoque , in A .
quotannis , quotcalendis , quotdiebus , quotidie , quotmenſibus , quotumus , & quotus , in Quot .
quotieſcunque , in Qualis .

R

RAbidus , in Rabies .
rabio , in Rabies .
ῥάκος , in Bracha .
ῥάδιος , in Facio .
radius brachii , in Brachium .
radix pontica , in Rha .
radula , in Rado .
rama , in Robur .
ramentum , in Rado .
ramex , in Ramus .
ramnes , in Tribus , & ſuo loco .
ranceo , & rancidus , in Rancor .
rapax , in Rapio .
rapina , in Rapio .
rapo , in Scabo .
rapulum , in Rapum .
rapſodia , in Rhapſodia .
raſtellum , in Raſtrum .
ratio , & ratiocinor , in Reor .
ratitus , in Rates .
ratum , in Reor .
ravaſtellus , in Gravaſtellus .
raudum , raudus , & rauduſculum , in Rudis .
ravio , ravis , & ravus , in Raucus .
re , loquelaris præpoſitio , in Retro .
reatus , in Reus .
rebito , in Bitienſes .
recellicluna , & recello , in Cello .
recentare , in Recens .
rechamus , in Trochlea .
receſſim , in Recedo .
recidivus , in Cadivus .
recilinus , in Cello .
reciprocicornis , in Reciprocus .
reclinis , in Clino .
recoctus , in Coquo .
recordor , in Cor .
recreo , in Creo .
recupero , in Recipero .
recuſo , in Accuſo .
recutitus , in Cutis .
redamtruare , in Truo , & in Urbs .
redarguo , redargutio , & redarguo , in Arguo .
redhibere , & redhibitio , in Habere .
redhoſtire , in Hoſtis .
redimio , in Redimiculum .
redivivus , in Cado .
reduncus , in Uncus .
redundo , in Unda .
reduvioſus , in Reduviæ .
referiva , refero , & refert , in Fero .
refocillo , in Focus .
refragor , in Suffrago .
regaliolus , reguviolus , & regavillolus , in Trochilus .
regeſta , in Gero .
regiſcit , in Gliſco .
regilla , in Recta .
regimen , & regio , in Rege .
regleſcit , in Gliſco .
regulare æs , in Caleo .
regulus , in Rego .
relegati , in Legare .
reliquari , & reliquus , in Linquo .
reluvia , in Reduvia .
remedium , in Medeor .
remeligines , in Echeneis .
remex , in Remus .
remilius , in Remus .
reminiſco , in Commentum , & in Mentio .
remipes , in Remus .
remora , in Echeneis .
renancitur , & renanciſcitur , in Nanciſcor .
renideo , in Nidor , & Niteo .
repaſtinare , in paſtinare .
repedo , in Pedare .
reperio , in Aperio .
repigrare , in Piger .
replum , in Pleo .
repo , in Serpo .
repoſcones , in Tricæ .
repotia , in Potus .
reprehendo , in Infenſus .
repudium , in Pudor .
repumicatio , in Pumex .
reſecro , in Sacer .
reſero , in Sera .
reſes , in Sedeo .
reſiduus , in Sedeo .
reſimus , in Simus .
reſpondeo , in Spondeo .
reſtauro , in Inſtauro .
reſtiarius , in Reſtes .
reſtibilis , in Novalis .
reſtio , in Reſtes .
reſto , in Sto .
retanda flumina , in Rete .
retiarius , reticulatum opus , & reticulum , in Rete .
retifex , in pontifex .
retinaculum , in Teneo .
retrimentum , in Tero .
retrorſum , in Retro .
retrojecus , in Secus .
returo , in Obturo .

rea ,

rex, in Rege.
rhabarbarum, in Rha.
rhacoma, in Rha.
ῥάσσω, in Rixa.
ῥάπτω, in Rhapſodia.
Rhegium, in Siciliro.
ῥέω, in Rivus.
ῥήσσω, in Rixa.
rhetorica, in Rhetor.
rheubarbarum, & rheuponticum, in Rha.
rhomphea, in Romphea.
ricinium, in Rica.
riger, de colliculo, in Rigeo.
rigeus, in Rigo.
rimari, in Rima.
ῥῖνες, in Nares.
ῥινάω, in Rado.
Riphai montes, & Riphatæorum populus, in Ripa, & Trophæum.
rite, in Irrito, & Ritus.
rivalis, in Rivus.
robeus, in Ruber.
robigalia, robigo, & robigus, in Ruber.
roboraria, in Vita, & Robur.
robus, in Ruber.
rodites, in Abſinthium.
ῥόδον, in Roſa.
rodus, in Rudis.
rogatio, in Rogo.
rogus, in Pyra.
Roma, in Robur.
rorarii, & roratio, in Ros.
roſatum, in Abſinthium.
roſſignol, Gallice, in Lemuria.
Roſtra Romæ, unde dicta, in Roſtrum.
rotundus, in Rota.
rubeo, in Ruber.
rubeus, rubicundus, rubigalia, rubigo, rubicus, rubrica, rubus, in Ruber.
rudens, in Rudo.
rudentiſibilus, in Rudo.
rudera, in Rudis.
ruderare, & ruderarius, in Rudis.
rudetum, in Rudis.
rudicula, in Rudis.
rudus, in Rudis.
ruſuli, in Tribus.
ruſus, in Ruber.
rulla, in Rullus.
rumare, & rumen, in Ruma.
rumentum, in Rumpo.
rumia, rumiga, rumina, ruminalis, & ruminor, in Ruma.
rumiro, in Ruma, & Rumor.
ῥυμουλκεῖν, in Remulco.
rumpia, in Romphæa.
rumpotinetum, & rumpotinus, in Rumpus.
runata, in Runa.
runco, in Runcina.
rupicapra, in Rupes.
rupices, in rupes.
rupina, in rupes.
rurare, & ruratio, in rus.
rurſum, in Proſa, & retro.
ruſcigniolo, Italice, in Lemuria.
ῥύσημον, in ruta.
ruſpinari, in ruſpari.
ruſtica, & ruſticula, in Attagen.
ruſus, in Proſa.
ruta caſa, in ruo.
rutellum, in rutrum.
ῥυτὶς, in ruga.
rutuba, in ruo.

S

SAbbatarius, in Sabbatum.
ſabulo, & ſabulum, in Saburra.
ſaccare, & ſaccatum, in Saccus.
ſacciperium, in Pera.
ſaccularius, in Saccus.
ſacellum, in Sacer.
ſacer morbus, in Comitia.
ſacerdos, in Sacer.
ſacra, in Sacer.
ſacres, in Sacer.
ſacrifex, in Pontifex.
ſacrilegus, in Sacer.
ſacrimum, in Sacer.
ſacroſanctus, in Sanctus.
ſæpe, ſæpes, & ſæpis, in Sæptum.
ſæptus, in Sæptum.
ſaffran, Gallice, & Germanice, in Crocus.
ſaga, in Sagax.
ſagarius, & ſagatus, in Sagum.
ſagina, in Sagmare.
ſagire, in Sagax.
ſagmare, & ſagmarius, in Sagma.
ſagminarius, in Sagmen.
ſagulum, in Sagum.
σαίνωμος, in Sanna.
ſalacia, in Salum, & Venilia.
ſalapitta, in Salpicta.
ſalaria via, ſalarii, & ſalarium, in Sal.
ſalax, in Salio.
ſalebra, in Salio.
ſales, in Sal.
ſalictum, & ſalictarius, in Salix.
ſalientes, in Salio.
ſalii, in Salio, pro ſalto.
ſalillum, in Sal.
ſalina, & ſalinum, in Sal.
ſalio, pro ſale condio, in Sal.
ſalio, pro ſalto, ſeorſim.
ſaliſſo, in Salio, pro ſalto.
ſalivare, in Saliva.
ſallo, in Sal.
ſalmo, in Salar.
ſalopygium, in Salaputium.
ſalſamentum, & ſalſilago, in Sal.
ſalſicium, in Iſicium.
ſalſus, in Sal.
ſalto, in Salio.
ſaltuaris, ſaltuarius, ſaltuatim, & ſaltuoſus, in Saltus.
ſaluber, in Salus.
ſalvere, in Salus.
ſaluto, in ſalus.
ſalvus, in Salus.
ſambucina, & ſambuciſtria, in Sambuca.
ſambucus, in Sabucus.
ſamothraces dii, in Penus.
ſamphora equi, in Bucephalus.
ſandaliarius Apollo, & Vicus, in Sandalium.
ſandapilarius, & ſandapilo, in Sandapila.
ſane, in Sanus.
ſanguiſuga, in Sanguis.
ſangualis, in Sanqualis.
ſanguinus, in Sanguis.
ſannio, in Sanna.
σαὸς, in Sanus.
ſapin, Gallice, in Sapinus.
ſapinea nux, in Sapinus.
ſapphirus, in Jaſpis.
ſaprus, in Saperda.
ſarcaſmus, in Caro.
ſarcinator, & ſarcinatrix, in Sarcio.
σὰρξ, in Caro.
ſardina, in Sarda.
ſardonius riſus, in Sardoa.
ſardonyx, in Sarda.
ſarmentitii, in Sarmentum, & Tunica.
ſarpa, & ſarpo, in Sarmentum.
ſarracum, in Seracum.
ſartatecta, in Sartor.
ſarte, ſeu ſarcte, in Sartor.
ſat, in Satis.
ſatageus, ſatagitare, & ſatago, in Ago.
ſatias, & ſaties, in Satis.
ſatin, Belgice, in Sindon.
ſatio, in Satur.
ſatira, in Satyra.
σάθη, in Satyriaſis.
Satior, in Satis.
ſatius, in Satis.
ſatullare, ſatulle, ſatullus, in Satur.
ſatura, in Satyra, & ſuo loco.
ſaturnus, in Saturnalia.
ſatyra, in Satura, & ſuo loco.
ſatyrus, in Satyriaſis.
Σαυνίτας, in Veru.
ſaurites, in Saura.
ſcabellum, in Scamnum.
ſcabies, & ſcabioſus, in Scabo.
ſcabredo, ſcabreo, ſcabres, & ſcabrones, in Scabo.
ſcæa, in Scævus.
ſcæva, pro augurio, in Scævus.
ſcævola, in Scævus.
σκαλὶς, in Rutabulum.
ſcalprum, & ſcalpellum, in Scalpo.
ſcamaim, in Balſamum.
ſcamellum, in Scamnum.
ſcamillus, in Scamnum.
ſcamnatus, in Scamnum.
ſcandularius, in Scandularia.
ſcapha, pro navigiolo, in Navis.
σκάφη, pro cunis, in Cuna.
ſcariſo, vide Scariſico.
ſcarreo, & ſcarroſus, in Scabo.
ſcatebra, in Scateo.
ſcaturigo, & ſcaturio, in Scateo.
ſcena, in Theatrum, & ſuo loco.
ſcenſa, in Cuna.
σκέπω, in Specio.
σκάπτω, in Scapus.
σκεῦος, in Vas, vaſis.
ſchaddai, in Deus.
ſchadrach, in Rego.
ſcharren, Belgice, in Scabo.
σχαρίφα, in Caſtor.
ſchedia, ſchedicum, & ſchedium, in Scheda.
ſcheren, Belgice, in Ciris.
ſchiſma, & σχίζω, in Scindo.
ſchœnicola, & ſchœnobates, in Schœnus.
σχοῖνος, in Juncus, & Paraſanga.
ſcholiaſtes, in Scholium.
ſchubbe, Belgice, in Squama.
ſchurbeia, & ſchurmont, Germanice, in Scelotyrbe.
ſciatbericon, in Sciather.
ſcilicet, in Video.
ſcillites, in Scilla.
ſcimpodium, in Triclinium.
ſcindula, ſcindulare, & ſcintilla, in Scindo.
ſciolus, in Scio.
ſciotbericon, in Sciather.
ſcipio, in Scapus.
ſciſcitur, ſciſce, ſcitamentum, ſcitari,

tari, ſcitus, in Scio.
ſcius, in Scio.
ſclopus, in ſtlopus.
ſcobina, in ſcobs.
ſcœnicula, in Obſcœnus.
ſcolopendrium, in ſcolopendra.
ſcombraria, in Scombrus.
σκοπιὰ, in Scopus.
ſcorpidion, in Scorpius.
ſcorpites, in Echidna.
ſcorteum, in Scortum.
Scoti, in Hegira.
ſcracro, in ſcrapta.
ſcribilita, in ſtriblita.
ſcriniarius, in ſcrinia.
ſcriptlum, & ſcriptulum, in ſcriptlum.
ſcriptura, in ſcribo.
ſcripulum, in ſcriplum.
ſcrofa, in ſcrobe.
ſcrupedæ, ſcrupeus, ſcruposus; & ſcrupuloſus, in ſcrupulus.
ſcrutarius, in ſcruta.
ſcrutor, in ſcruta.
ſcalpo, in ſcalpo.
ſculponeatus, in ſculponeæ.
ſculptile, in ſcalpo.
ſcutella, in ſcutum.
ſcutica, in Cutis.
ſcutriſcum, in ſcutum.
ſcutula, in ſcutum.
ſcutulata veſtis, in Unda.
ſcylla, in ſcymnus, & Vexare.
ſcyllæum, in ſcymnus.
ſe, in ſeorſum.
ſe, pronomen, in ſui.
ſebaceum, in ſebum.
Sebaſtianus, in Faba.
ſebo, in ſebum.
ſecius, in ſecus.
ſecordia, in Cor.
ſectile porrum, in Porrum.
ſecula, in ſicilire.
ſeculare, in ſeculum.
ſecundo, in ſector.
ſecundicerius, in Primicerius:
ſecundum, & ſecundus, in ſector.
ſecuricla, & ſecuriclatus, in ſecuris.
ſecurus, in Cura.
ſecus, nomen, in ſexus.
ſecutor, & ſecutuleja, in ſequor.
ſedile, in ſedeo.
ſeditio, in Eo.
ſegeſta, in ſeges.
ſegmen, in ſegmentum.
ſegrego, & ſegrex, in Grex.
ſeinne, Gallice, in ſagena.
σειρῶο, in ſinus.
σειρὰ, in ſinus.
ſejugæ, in Jugum.
ſeleucus, in Luna.
σελήνη, in Luna.
ſelibra, in As.
ſella, in ſedeo.
ſellariæ, in Proſtibulum;
ſemaxii, in Tunica.
ſemel, in ſimilis.
ſementis, & ſementivum, in ſemen.
σήμερον, in Dies.
ſemeſtre, in Semis.
ſemicinctium, in Cingo.
ſemidei, in Semis.
ſemilixula, in Lixa.
ſeminarium, in Semen.
ſemipater, in Semis.
ſemiplotia, in Semis, & Plautus.
ſemiſicilicus, in Sicilicus.
ſemiſſis, in As:
ſemitales Lares, in Sto.
ſemiuſtulatus, in Uro.
ſemizonarii, in Cingo.
ſemodius, in Modius.
ſemones, in Homo.
ſemper, in Nuper.
ſempiternus, in Ævum.
ſenaculum, in ſenator.
ſenatus, in ſenator.
ſeneca, ſenecio, & ſenio, in ſenex.
ſenica, in ſenex.
ſenticoſus, in ſentis.
ſentinus, in ſentina.
ſentus, in ſentis.
ſeorſus, in ſeorſum.
ſepar, in ſperno.
ſepes, & ſepio, vide ſæpio.
ſeplaſia, ſive ſeplaſium, in ſeplaſiarius.
ſeptenarius, in Quinquatrus.
ſeptimana, in ſeptem.
ſeptunx, in As.
ſepulcrum, in ſepelio.
ſequeſter, ſequior, & ſequius, in ſequor.
ſequo, in ſeco.
ſeraphim, & ſerapis, in Preſter.
ſereſcere, in ſerenus.
ſeriola, in ſeria.
ſerpens, in ſerpo.
ſerpyllum, in ſerpo.
ſerrago, in ſerra.
ſertare, in ſero.
ſertam, in ſerta.
ſervitium, & ſervitus, in ſervus.
ſervo, in ſervus.
ſerus, in ſerum.
ſeſſilis, in ſedeo.
ſeſſimonium, in ſedeo;
ſeſquata, in ſeſqui.
ſeſſio, in ſeges.
ſeſſilis, in ſedeo.
ſeu, in ſi.
ſeverus mons, in Teter.
ſevum, in ſebum.
ſexaginta, in Viginti.
ſexatrus, in Quinquatrus;
ſextans, in As.
ſextilis, in ſeptember.
ſextula, in As.
ſibi, in ſui.
ſibilla, in Abyſſus, Aſinus, & Megalenſia, nec non ſuo loco.
ſicarius, in ſica.
ſicelire, in ſicilire.
ſicilia, in ſicilire.
ſicilicus, in ſicilire.
ſicilicula, & ſicilicum, in ſicilire.
ſiclus, in Talentum.
ſicubi, in Alias, & Ubi.
ſicut, in ſic, & Ut.
ſideratus, & ſideratio, in ſidus.
ſideroſus, in ſidus.
ſigaleon, & σιγᾶν, in ſilere.
ſigillatim, in ſingulus.
ſigillum, in ſignum.
ſiglæ, & ſiglarius, in Nota.
ſigma, in Triclinium.
ſignata virgo, in ſignum.
ſignificare, in ſignum.
ſignifex, in Pontifex.
ſignificantia, & ſignificare, in ſignum.
ſilenus, in ſilani.
ſiliquari, in ſiliquaſtrum.
ſilli, in ſatyra.
ſilva, in ſylva.
ſilunculus, & ſilus, in ſilani.
ſimila, in Ardeo, & ſuo loco.
ſimilago, in ſimila.
ſimilitas, in ſimultas.
ſimitu, in ſimilis.
ſimones, in ſimus.
ſimplus, ſimplex, & ſimpludiarium, in Plico.
ſimpo, ſimpulator, ſimpulatrix, & ſimpulo, in ſimpulum.
ſimpuvium, in Imbuo.
ſimul, in ſimilis.
ſimulacrum, in ſimulo.
ſin, in ſi.
ſingulatim, & ſingulator, in ſingulus.
σίνηπι, in ſinapi.
σίναπι, & ſinapi, in ſinapi.
σιωπᾶν, in ſilere.
ſipara, in ſupparus.
ſiparium, & ſipo, in Diſſipo.
σιφλάζω, in ſibilus.
ſirioſis, in ſirius.
ſiricum, in ſyricum.
ſirpi, in ſirpare, & Gryphus.
ſirpiculæ, in ſirpare, Gryphus, & ſarmentum.
σισόη, in Cincinnus.
ſiſpes, in ſoſpes.
ſiſyphus, in ſibilla, & Abyſſus.
σιτῶ, in ſitis.
σῖτος, & σιτῶ, in ſitarchia.
ſive, in ſi.
ſmintheus, in Balſamum.
ſmyrnia, & ſmyrnium, in Myrrha.
ſobrieſacio, in ſobrius.
ſobrinus, in Conſobrinus.
ſoccus, in ſagum.
ſociennus, in Alius.
ſocors, in Cor.
ſodalis, in ſedeo.
ſodes, in ſis.
ſolarium, prima brevi, in ſolum.
ſoldaet, Belgice, in Damnum.
ſolemne, vide ſolenne.
ſolers, in ſolenne.
ſolidare, in ſolidus.
ſolidum, ſeorſim, & in ſolum.
ſolinus, in ſol.
ſolitas, in ſolus.
ſollers, in Annus.
ſolor, in ſolus.
σῶμα, in Corpus.
ſomnium, in ſomnus.
ſomnurnus, in Somnus.
ſonivius, in ſono.
ſono, in Tono.
ſonticus, in ſons.
σῶος, in ſanus.
σοφὸς, in ſapio.
ſorbillo, in ſorbeo.
ſorbus, in ſorbeo.
ſordidatus, in Reus;
σορίλλα, in Capulus.
ſoricina, in ſorex.
ſorites, in ſordes.
ſorix, in ſaurix.
ſororiare, in ſoror.
ſortilegus, in ſors.
ſoſia, in Juvo, & ſoſpes;
ſoſpitator, in ſoſpes.
σπάδιξ, in ſpadix.
ſpadonia, in ſpado.
ſpalathium, in ſpathalium.
ſparſio, in ſpargo.
ſparti, & ſpartum, in ſparteus;
ſpartor, in ſpargo.
ſparulus, in ſparus.
ſpaſmus, in ſpado.
σπαταλᾶν, in ſpatha.

ſpatale, in *ſpatalium*:
ſpataloscinædus, & *ſpatalor*, in *ſpatalium*.
ſpatbale, in *ſpatalium*.
ſpathalium, in *ſpatha*.
ſpatiari, in *ſpatium*.
ſpecht, Germanice, in *Pellecanus*.
ſpecies, *ſpecillum*, & *ſpecimen*, in *ſpecio*.
ſpectaculum, in *ſpecio*.
ſpectio, *ſpecto*, *ſpectrum*, & *ſpecula*, in *ſpecio*.
ſpecularium, in *ſpecularis*.
ſpeculum, in *ſpecio*.
ſpel, Belgice, in *ſpica*.
ſpelæum, in *Antrum*, & *ſpecus*.
ſpelunca, in *ſpecus*.
σπίργυλος, in *Trochilus*.
ſpernari, in *ſperno*.
ſpero, in *ſpes*.
ſperWer, Belgice, in *Accipiter*.
ſpetile, in *ſpectile*.
ſphæriſterium, in *ſphæra*.
ſphondylus, in *ſpondylus*.
ſpicare, in *ſpica*.
ſpicio, in *ſpecio*.
ſpiculator, & *ſpiculum*, in *ſpica*.
σπινθαρίς, in *ſpinturnix*.
ſpintria, in *ſpinther*.
ſpinturnicium, in *ſpinturnix*.
ſpinus, in *ſpina*.
ſpirillum, in *ſpira*.
ſpleniatus, & *ſplenium*, in *ſplen*.
ſpoliarium, in *ſpolium*.
ſpolia, in *Aſylum*, & *ſpolium*.
ſpondaula, & *ſpondaulium*, in *ſpondeo*.
ſpondeus, in *ſpondeo*.
ſpongia, in *Fungus*.
ſponſa, *ſponſalia*, & *ſponſus*, in *ſpondeo*.
ſponte, in *ſpondeo*.
ſportella, & *ſportula*, in *ſporta*.
ſpuma, in *ſpuo*.
ſpurium, τὸ αἰδοῖον, in *ſpurius*.
ſputatilicus, in *ſpuo*.
ſqualere, in *ſqualidus*.
ſqualis, & *ſqualus*, in *ſqualidus*.
ſquarra, in *ſquarroſus*.
ſquatina, in *ſquatus*.
ſquilla, in *Scilla*.
ſtabilio, in *Sto*.
ſtalagmias, & *ſtalagmium*, in *Gutta*.
ſtapes, & *ſtapia*, in *Pes*.
σταφυλὴ, in *Crapula*.
ſtatanus, in *Edo*.
ſtatarius, in *ſto*.
ſtater, in *Talentum*.
ſtaticuli, in *ſtatus*.
ſtaticulum, in *ſtatuo*.
ſtationarius, in *ſtatio*.
ſtator, in *ſto*.
ſtatua, in *ſtatuo*.
ſtatulinus, in *Edo*.
ſtatumen, in *ſtatuo*.
στέγαστρον, in *ſegeſtria*.
στέγω, in *Tego*.
στύλος, in *ſtylus*.
ſtellans, & *ſtellatus*, in *ſtella*.
ſtellionatus, in *ſtellio*.
στέλλω, in *Epiſtola*.
στήμων, in *ſtamen*.
στέφω, in *ſtemma*.
ſtercoro, *ſterculinum*, & *ſtercutius*, in *ſtercus*.
ſternax, in *ſterno*.
ſternumentum, in *ſternuto*.
ſternuo, in *ſternuto*.
ſterquilinium, in *ſtercus*.
ſtibadium, in *Triclinium*.
στιβάς, in *Culcita*, & *Triclinium*.
ſticbus, in *ſtimulus*.
ſtiefmoeder, Belgice, in *Noverca*.
ſtigmo, στιγματίας, & *ſtigo*, in *ſtimulus*.
ſtyff, Belgice, in *ſtipulatio*.
ſtillicidium, in *ſtilla*.
ſtimula Dea, in *Myrtus*, & *ſtimulus*.
ſtipa, in *ſtupa*.
ſtipator, in *ſtipo*.
ſtipula, in *ſtipulatio*.
ſtipulor, in *ſtipulatio*.
ſtiria, in *ſtilla*.
ſtiricidium, in *ſtilla*.
ſtirillum, in *ſpira*.
ſtirpix, in *ſtirps*.
ſtlataris, & *ſtlatarius*, in *ſtlata*.
ſtlites, & *ſtlocus*, in *Lis*.
ſtlopperum, in *ſtloppus*.
ſtolidus, in *ſtolo*.
ſtomacace, in *ſceloturbe*.
ſtove, Belgice, in *Cauſia*.
ſtrabus, in *Strabo*.
ſtrages, in *ſterno*.
ſtragula, in *Aula*, & *ſterno*:
ſtramen, in *ſterno*.
ſtranguria, in *ſtilla*.
ſtrata, in *ſterno*.
ſtrategema, in *ſtrategus*.
ſtratiota, in *ſtrategus*.
ſtrator, & *ſtratura*, in *ſterno*.
ſtreblita, in *ſtribilita*.
ſtrenua Dea, in *ſtrenuus*, & *Myrtus*.
στρεπτὸς, in *Torques*.
ſtriatus, in *ſtria*.
ſtriblitarius, in *ſtribilita*.
ſtrictura, in *ſtringo*.
ſtrictura, in *Præſtigia*.
ſtrideo, in *ſtridor*.
ſtriga, in *ſtrigare*.
ſtrigilarius, in *ſtrigil*.
ſtrigilis, in *ſtringo*.
ſtrigillo, in *Obſtrigillo*.
ſtrigores, & *ſtrigoſus*, in *ſtrigare*.
ſtrisabillæ, in *Tero*.
ſtrico, in *Tero*.
ſtrop, Belgice, in *ſtrophium*.
ſtrophiarii, & *ſtrophiolum*, in *ſtrophium*.
ſtreppus, in *ſtrophium*.
ſtroptius, in *ſtrophium*.
ſtructor, in *Carpo*, & *ſtruo*.
ſtrues, & *ſtruix*, in *ſtruo*.
ſtrufertarii, in *ſtrufertum*.
ſtrumaticus, in *ſtruma*.
ſtrumentum, in *ſtruo*.
ſtruppus, in *ſtrophium*.
ſtrutheum, *ſtruthio*, *ſtruthiocamelus*, in *Paſſer*.
ſtube, Germanice, in *Cauſia*.
ſtudium, in *ſpica*.
ſtultus, in *ſtolo*.
ſtuppa, & *ſtupparius*, in *ſtupa*.
ſturio, in *Turſio*.
ſtylus, vide *ſtilus*.
στυπτηρία, in *Aluta*.
ſtyx, in *ſtygius*.
ſuada, & *ſuadela*, in *ſuadeo*.
ſuaviludius, in *Ludo*.
ſubagitatrices, in *Frico*.
ſubare, in *ſus*.
ſubbaſilicanus, in *Baſilica*.
ſubcoacta, in *Coactilia*.
ſubdival, & *ſubdivalis*, in *ſubdivum*.
ſuberies, in *ſuber*:
ſubex, in *Obices*.
ſubgrunda, in *ſuggrunda*.
ſubgrundarium, in *ſuggrunda*.
ſubjices, in *ſubices*.
ſubinde, in *Inde*.
ſubitillus, in *Eo*.
ſubitum, in *Eo*.
ſublicæ, in *ſublicium*.
ſublimen, in *Limes*.
ſublimis, in *Limus*.
ſubluco, in *Lux*.
ſubmentum, in *Amentum*.
ſubminia, in *Minium*.
ſubnervo, in *Nervus*.
ſubroſtrani, in *Baſilica*.
ſubrumo, & *ſubrumus*, in *Ruma*.
ſubruncino, *ſubruncinator*, *ſubruncivus*, in *Runcina*.
ſubſanno, in *ſanna*.
ſubſeus, in *Incus*.
ſubſecivum, in *Cædo*.
ſubſellium, in *ſedeo*.
ſubſericum, in *ſericum*.
ſubſeſſores, in *ſedeo*.
ſubſicivum, in *Cædo*.
ſubſidere, in *ſedeo*.
ſubſilles, in *Ipſullices*.
ſubſipio, in *ſedeo*.
ſubſolaneus, in *ſolum*:
ſubſolanus, in *Sol*.
ſubſtillum, in *Stilla*.
ſubſumen, & *ſubſutio*, in *Suo*.
ſubtel, in *Subtilis*.
ſubtemen, in *Stamen*.
ſubter, in *Pro*, & *Sub*.
ſubtercutaneus, in *Hydrops*.
ſubtus, in *Sub*.
ſububeres, in *Imbuo*.
ſubula, in *Urbs*, & ſuo loco.
ſubulo, in *Subula*.
ſubburra, in *Subburranus*.
ſuccendo, in *Accendo*.
ſuccenſeo, in *Accenſeo*.
ſuccenturiari, in *Centum*.
ſuccidaneum, & *ſuccidanium*, in *Præcidanium*.
ſuccidia, in *Cædo*.
ſuccidus, in *Cado*.
ſuccingulum, in *Cingo*:
ſucciſivum, in *Cædo*.
ſuccollore, in *Collum*.
ſucculæ, in *Hyades*.
ſuccutaneus, in *Hydrops*.
ſucerda, in *Merda*.
ſucula, in *Bos*, & *Hyades*, & *Sus*:
ſudarium, in *Sudor*.
ſudaterium, in *Caleo*.
ſudiculum, in *Sudes*.
ſueo, in *Sueſco*.
ſuffarcinatus, in *Farcio*.
ſuffibulum, in *Fibula*.
ſufficit, in *Facio*.
ſuffio, in *Fio*.
ſuffiſcus, in *Fiſcellus*.
ſuffitus, in *Fio*.
ſuffragor, in *Suffrago*.
ſuggeſtus, in *Gero*.
ſuggrundatio, in *Suggrunda*.
ſuggrundia, in *Suggrunda*.
ſuilus, in *Hyæna*.
ſuilis, in *Sus*.
ſumma, in *Supra*.
ſummanare, *ſummanalia*, & *ſummanus*, in *Manes*.
ſummarium, in *ſupra*.
ſummas, in *Supra*.
ſummatim, in *Supra*.
ſummænianus, in *Mænia*.

ſummula,

ſummula , in Supra .
ſummus , in Supra .
ſummuſſi , in Mutus .
ſumtus , in Sumo .
ſunt , in Viginti .
ſuovetaurilia , in ſolitaurilia .
ſuper , in ſupra .
ſuperficies , in Facies .
ſupero , in ſupra .
ſuperquam , in Quam .
ſupervaganea , in Vagor .
ſuperſtes , in ſto .
ſuppar , in Par .
ſuppete ,& ſuppetia , in Peto .
ſuppilo , in Pilo .
ſupplicium , & ſupplico , in Plico .
ſuppromus , in Promo .
ſuppus , in ſupinus .
ſupra , & ſupremus , in Infra , & ſuo loco .
ſurge , in Rego .
ſurremit , in Emo .
ſurrigo , in Rego .
ſurrire , in ſus .
ſurſum , in Proſo , & ſuo loco .
ſurus , in ſurculus .
ſuſa , in ſuſinum .
ſuſanna , in ſuſa .
ſuſcerda , in Merda .
ſuſcipio , in Capio .
ſuſcitare , in Cieo .
ſuſcus , in ſubſcus .
σοῦσον , in ſuſinum .
ſuſpectio , in ſuſpicio .
ſuſpicor , in ſuſpicio .
ſuſque deque , in ſurſum .
ſuſſilio , in ſalio .
ſuſtente , in Teneo .
ſuſtuli , in ſalio .
ſuſum , in Proſo .
ſuſurrones , in ſuſurrus .
ſutela , ſutoloſus , ſutilis , & ſutor , in ſuo .
Συκαλὶς , in Ficedula .
ſycaminus , in ſycomorus .
ſyde , Belgice , in ſinden .
ſylla , in ſibylla .
ſylvanus , in ſilenus .
ſymbola , in ſymbolum .
συμμηνία , in Interlunium .
ſympinium , in Imbuere .
ſympoſium , in Potus .
ſympulla , in Imbuere .
ſyngrapha , in Graphicus .
ſynonyma , in Homonyma .
ſyntenarius , & ſyntonum , in Pediculus .
σύφορβος , & συόφορβος , in ſubulcus .
ſyra , in ſyrma .
ſyriacus lapis , in Tecolithus .
ſyrinx , in ſirenes .
ſyrpe , vide ſirpe .
ſyrtis , in ſyrtites .
ſyrupus , in ſirupus .
σῦς , in ſus .

T

TAbellarius , in Tabula .
tabernarius , in Taberna .
tabeſco , tabidus , & tabificus , in Tabes .
tablinum , in Archivum , & Tabula .
tabo , in Tabes .
tabularium , in Archivum .
tabulorna , in Taberna .
tabum , in Tabes .
tac , Gallice , in Pataginta .
tædulus , in Tædet .
taerte , Belgice , in trabe .
tafel , Belgice , in Cuna .
tagax , & Tago , in Tango .
talaria , talares , & talarii , in Talus .
talaſſio , in Hymnus .
talatrum , in Talus , & ſuo loco .
talax , in talus .
talio , in Talis .
talipedare , in Pedare .
talitrum , in Talatrum , & in Talus .
talus , in Ala .
tamarix , in Myrica .
tameſi , in Tamen .
tamino , in Attamino .
tandem , in Tamen .
tanquam , in Tam .
tantiſper , tantopere , & tantus , in Quantus .
tantumdem , in Idem .
tantus , in Quantus .
tapes , in Amphimalla .
tapula , & tapulla , in Cena .
tartari , in Mercor .
taura , taurea , taurei , ac taureum , in Taurus .
tax , taxatio , & taxim , in Tango.
taxillus , in Ala .
taxo , in Tango .
τέκτονες , in Formica , & Tego .
tectorium , in Tego .
tectum , in Tego .
teges , in Tego .
tegillum , & tegimen , in Tego .
tegmen , in Tego .
tegula , tegularia , tegumen , & tegumentum , in Tego .
teleta , in Initiati .
teliambi , in Miuri .
telinum , in Bdellium .
tellumo , in Tellus .
τηλύγετος , in Procul .
τέμενος , in Templum .
temerare , in Temere .
τήμερον , in Dies .
temetum , in Temulentus , & Abſtemius .
tempero , tempeſta , tempeſtas , & tempeſtivus , in Tempus .
templum , in Contemplari .
tempora , in Tempus .
tenax , in Teneo .
tendicula , in Tendo .
tendo , in Antenna , & ſuo loco .
tenebriones , in Tenebræ .
tenereſco , in Tener .
tenira , in Teneo .
tenno , in Antenna .
τένων , in Tendo .
tenor , in Teneo .
tentigo , in Tendo .
tento , in Teneo .
tentorium , & tentum , in Tendo .
τέφρα , in Tephria .
ter , in Tres .
terebrum , in Tero .
τέρετρον , in Terebro .
terginum , in Tergus .
termen , in Terminus .
termentarium , & termentum , in Tero .
terminalia , in Terminus .
termo , in Terminus .
terſum , in Tergeo .
terſiare , in Tres .
tertiarius , in Sequor .
tertiata verba , in Tres .
tertiocerius , in Primocerius .
tertius , in Tres .
Tertullianus , in Faba .
teſſella , & teſſellatum , in Teſſera .
teſſerarius , in Teſſera .
teſtaceus , in Teſta .
teſtamentum , in Teſtis .
teſtes , in Teſtis .
teſticulari , & teſtilari , in Teſtis .
teſtuarium , in Teſta .
τετάνωμα , in Ruga .
tetanothrum , in Tenſipellium .
tetini , in Teneo .
tetrachordum , in Chorda .
tetricus , in Teter , & ſuo loco .
τέττα , in Tata .
textrivillitium , in Titivillitium .
textrinum , in Texo .
thalaſſicus , & thalaſſinus , in Venetus .
thalaſſio , in Hymnus .
thalia , in Talea .
thalla , in Talia .
thallus , in Talia , & ſuo loco .
θάμνος , in Frutex .
θρῆνος , in Epicedium .
θεῖον , in Sulphur .
thelis , in Digitus .
θέναρ , in Vola .
θεῶ , & Θεὸς , in Deus , & in Tutor .
θὴρ , θηρίον , & theriaca , in Fera .
thiaſitas , in Thiaſus .
thlaſias , in Spado .
thlibias , in Spado .
θολὸς , & θολοῦται , in Sepia .
thomices , in Tomex .
thoracida , in Thorax .
θῶς , in Thoes .
threcidica , in Threx .
thurianus tomus , in Tomus .
thymele , & thymelia , in Theatrum .
θύα , θύϊα , θύϊον , θύον , in Citrus .
tibi , in Bibo .
tibicen , in Cano .
Tibullus , in tubus .
tigrina menſæ , in Tigris .
τιμᾷν , in Æſtimo .
tinnulus , in Tinnio .
tinnunculus , in Tinnio .
tintinnabulum , tintinnaculus , & tintino , in Tinnio .
tio , Italice , in Thius .
titia , in Buttubata .
Titius , in Taulus .
titulare , & titulatus , in Titulus .
titus , in Titulus .
tityrus , in Siſara .
τόκος , in Fenus .
todelli , ſeu todilli , in Succrotilus .
todus , in Succrotilus .
togiferium , togiforium , togilla , & togipurium , in Toga .
tolæ , in Tonſillæ .
toles , in Tonſæ .
tollutarius , & tollutiloquentia , in Tollutim .
tomacu , & tomacina , in Tomaculum .
tonorium , in Toneo .
tonitrus , in Tono .
tonſile , in Tondeo .
tonſillæ , in Tonſæ .
tonſtrina , in Tondeo .

tonus ,

tonus , in Tono , & Toneo ,
toper , in Naper .
tophet , in Gehenna .
tophus , in tofus .
topium , in topiarium .
topium , pro tympano , in tympanum .
topper , ſeu toper , in Naper .
toral , ſeu torale , in torus .
toraxius , & torarius , in torus ,
torcular , in torculum .
toreuma , in tornus .
tormen , in tormentum .
τόρμος , in turma .
torno , in tornus .
toroſus , in torus .
torpedo , in torpeo .
torquatus , in torques .
torquilla , in torqueo .
torrens , in torreo .
torris , in torreo .
torto , in trabo .
tortelduyf , Belgice , in Lemures .
tortilis , & tortiloquium , in torqueo .
τορύνη , in trua .
totidem , in Idem .
toties , in tot .
trabalis , in trabs .
trabica , in trabs .
trachinia , in Campus .
tracla , tractare , tractim , in trabo .
τραμπτέω , in Agina .
tradux , in trado .
τράφηξ , in trabs .
τραγίζειν , in Hirquitollire .
tragularius , in tragulo .
traba , trabarius , & trabea , in trabe .
trabula , in tragula .
tramoſerica , in trames , & Serica .
trono , in tromes .
translatitius , in tollo .
traſvena , in Vena .
τράπεζα , in trapezita .
travio , in tramos .
trebacius , in trebacus .
τρέχω , in trochus .
trepido , in tremo .
treſſis , in As .
triatrus , in Quinquatrus .
τρίβω , in Frico .
τριβώνιον , & tribonianus , in trebacus .
tribula , in tribulum .
tribulis , in tribus .
tribulo , in tribulum .
tribulus , in tribulum .
tribunus , in tribus .
tributa comitia , in Comitia .
tributum , in tribuo .
tricæ , in Aſſania , & ſuo loco .
triceps , in Caput .
trico , & tricoſus , in tricæ .
tridens , in Dens .
triemimeris , in Quinque .
triens , in As .
triental , in Quadrantal .
trifarius , in Caput .
trifidus , in Findo .
trigæ , in Bigæ .
triginta , in Viginti , & Guberno .
trigonum forum , in Ephetæ .
trilix , in Licium .
trimus , in Bimus .
triones , in Septentriones .
τριόρχης , in Buteo .
tripedo , in tripudium .
triphax , in triſax .
triplinthius , in Paries .
tripondius , in As .
triſcurria , in Scurra .
tritavus , in Avus .
triticum , tritura , & trituro , in tero .
trivia , in Via .
triumvir , in Vir .
triuncis , in Quadrans .
τρύζω , in triſtis .
trochæus , in Chorus .
τροχίας χαλινὸς , in Calco .
trochiliſcus , in trochilus .
troſtio , in trulla .
troglodytæ , in Exuo .
troſſula trabea , in troſſulus .
trouiller , Gallice , in Sepia .
τρωξαλὶς , in truxalis .
τρωξάρτης , in truxalis .
truare , in trua .
trucido , in trux , & Cædo .
trudes , in trudo .
trulla , in trua .
trulleum , in trua .
trulliſatio , in tego , & trua .
trunculi , in truncus .
truſatilis , in trudo .
trutta , in tracta .
τρυγὼν , in Paſtinaca , & trigon .
trygonum , in trigonum .
tuatim , in tu .
tuber , in Mulcare , & ſuo loco .
tubera , in tuber .
tubiluſtrium , in tuba .
tubuccinor , in tuburcinor .
tubulus , & tubulatum , in tubus .
tucca , in tucetum .
tudicula , tudiculo , & tudito , in tudes .
tuiten , Belgice , in titulus .
τυμβάδης , in Baſtum .
tumex , in tumeo , & tomex .
tumicla , in tomex .
tumulus , in tumeo .
tunc , in Quis , & Pinguis , & ſuo loco .
turbellæ , in turba .
turben , in turba .
turbo , in turba .
turturilla , in turtur .
tuſculum , in tus .
tuſſilago , in ſuffis .
tuta , in Muto .
tutanus , in tutus .
tutelina , in Seges , & tutus .
tutinus , in Muto .
tutulatus , in tutulus .
tutunus , in Muto .
tuus , in tu .
typhon , & typhœus , in typhus .
τυπίας χαλκὸς , in Calco .
typus , in tundo .
tyrannus , & thyrreni , in turris .
tyre , in tira .
τύρσις , in turris .

V

VAccinium , in Viola ;
vacefacio , in Vacuus .
vacerroſus , in Vacerra .
vacivus , in Vaco .
Vacuna , & vacuus , in Vaco .
vadari , in Vas , vadis .
vadimonium , in Vas , vadis .
vadoſus , in Vadum .
vae , in Babæ .
vagila , in Vagio .
vagor , nomen , in Vagio .
vagor , verbum ſanſum , & in Nego .
vagulatio , in Vagio .
valde , in Valeo .
valeria aquila , in Haliætus .
valetudo , in Valeo .
valgus , in Varus .
validus , & valitudo , in Valeo .
vallefacere , & vallefieri , in Vallus .
valleſcit , in Vallus .
vallo , in Vallum .
vallus , in Vallum , & ſuo loco .
vanellus , in Vanaus .
vannare , in Vannus .
vaporarium , in Caleo .
vargus , & vargina , in Bargus .
varia , pro pantheris , in Varius .
varicari , in Varus .
varicus , & varitus , in Varus .
varius piſcis , in Varius .
Varo , & Varro , in Vallum .
vaſallus , in Vas .
vaſarium , & vaſatus , in Vas , vaſis .
vaſcularius , vaſculum , vaſifer , vaſillum , in Vas , vaſis .
vatia , in Vatius .
vatica , in Vates .
Vaticanus , in Vagire .
vaticinor , in Vates .
vatilium , in Batillus .
vatrax , in Vatius .
uberare , in Uber .
ubicumque , in Ubi .
ubique , in A .
ubivis , in Ubi .
udare , & udor , nomen , in Udus .
ve encliticum , in Vel .
ve præpoſitivum , in Vehemens , & in Vel .
vecors , in Cor , & Vehemens .
veſtiarius , in Veſtis .
vectigal , in Veho , & Publicus ;
vedius , in Vehemens .
veſaba , in Vehemens .
vegeo , vegetare , vegetus , in Vigeo .
vegrande , in Vehemens .
veha , in Via .
vejovis , in Vehemens .
velabrum , in Veho , & Velum .
velatura , vide Vellatura .
veleſio , Hiſpanice , in Venenum .
Velia , in Veſper .
velitaris , & velitatio , in Veles .
velliſo , in Vello .
velo , in Velum .
velut , & veluti , in Vel , & Ut .
venabulum , in Venor .
vendico , in Vindico .
venditarius , & vendito , in Vendo .
veneficus , in Venenum .
venenare , & venenatum , in Venenum .
veneo , in Vendo .
venia , & venilia , in Venio .
ventare , in Vento .
ventilo , & ventoſus , in Ventus .

ventrale,

ventrale, in Venter.
ventriculus, in Venter.
ventriloquus, in Venter.
venum, in Vendo.
venum, & venundo, in Vendo.
venus, in Venuſtus.
vepallidum, in Vehemens.
veprecula, in Vepres.
vepreta, in Vepres.
verata, in Veru.
veratrix, & veratrum, in Verare.
verberito, & verbero, in Verbera.
verbuſtum, in Augur.
verculum, in Ver.
verecundia, in Vereor.
veredarius, in Veredus.
veretilia, veretraſinus, veretrillopetes, & veretrum, in Vereor.
verminare, in Vermina.
vermicula, vermiculari, vermiculatum, & vermiculatio, in Vermis.
verna, vernaculus, vernalis, vernatio, & vernilis, in Ver.
veronica, in Vinco.
verpa, in Verpus.
verres, in Vervex, & ſuo loco.
verrunco, in Averrunco.
verſabundus, in Verto.
verſare, Italice, & verſer, Gallice, in Vergo.
verſicolor, verſiformis, verſipellio, verſipellis, verſo, verſor, verſoria, in Verto.
vertebræ, verticillum, verticordia, verticula, verticulum, vertiginoſo, in Verto.
vertigo, in Scotoma.
vertumnus, in Verſura.
vervalter, in Vervactum.
verutina, in Veru.
verutum, in Veru.
veſanus, in Vehemens.
veſcor, veſculi, & veſcus, in Vehemens.
veſpera, veſperna, veſpertilio, & veſperugo, in Veſper.
veſpillo, in Veſpa.
veſta, in Veſtales.
veſter, in Nos, & ſuo loco.
veſticeps, in Veſtis.
veſtras, in Nos.
veteranus, veterarius, veterator, veteratorius, in Vetus.
veternoſus, in Veternus.
vetonica, in Betonica.
veturium, in Veterina.
vexillum, in Velum.
viales Lares, in Sto.
viaticari, viaticulum, viaticum, & viator, in Via.
vibilia, in Via.
vibriſſa, & vibriſſo, in Vibro.
vicarius, in Vix.
Vica Pota, in Vicia.
vicer, in Vix.
vicinia, & vicinus, in Vicus.
viciſſim, in Vix.
victima, in Victima.
victito, & victo, in Vita.
victoria, in Vinco.
videlicet, in Video.
viduertas, in Vidua.
viduvium, in Vidua.
victor, & victus, in Vico.
vigeſſis, in As.
vyſten Belgice, in Pedo.
villa, & villicus, in Via.
villum, in Vinum.
vilten, Belgice, in Coactilia.
vimen, viminalis, & vimineus, in Vieo.
vinacea, & vinalia, in Vinum.
vinca pervinca, in Centunculus.
vincia, in Vicia.
vinculum, in Diadema.
vindemia, in Vinum.
vindex, & vindicta, in Vindico.
vindicla, in Vindico.
vinea, in Vinum.
vinibua, in Imbuere.
viniter, vinnolatum, vinnulum, & vinulum, in Vinum.
violens, & violentus, in Vis.
violo, in vis.
vira, virago, & virbius, in Vir.
vireo, in Viridis, & ſuo loco.
vires, in vis.
virgarius, in virgo.
virgator, & virgatus, in virga.
virginal, in virgo.
virgindemia, in vinum.
virginenſis Dea, in virgo.
virgultum, in virga.
viricula, & viriculum, in vis.
viridia, in viridis.
virilia, in vir.
viriola, in viriæ.
viroſus, in vir, & virus.
viſcera, in viſcus.
viſcus, i, in viſcum.
viſio, & viſum, in Pedo.
viſſio, in Pedo.
vitellus, in vitulus.
vitex, in viere.
viticella, in vitis.
viticula, in vitis.
vitilia, in viere.
vitiligator, in vis.
vitio, in vitium.
vitrago, in vitrum.
vitreum, in vitrum.
vitriolum, in Chalcanthum, & vitrum.
vitta, in Diadema, & ſuo loco.
vitula Dea, in Vitulus.
vitulor, in Vitulus.
vitupero, in Paro.
vivus, in viere.
vivarium, in vita.
vivicomburium, in Uro.
vividus, in vita.
vivo, in vita.
uligo, in Alga.
ullus, in Unus.
uls, in Ultra.
ultro, in Ultra.
ulva, in Alga.
ulula, in Ululo.
Umbri, in Maſmenes, & Campus.
uncatus, in Uncus.
unctum, & unctiunculum, in Ungo.
undecim, in Decem.
undique, in A.
undulatæ veſtes, in Unda.
anguen, & unguentum, in Ungo, & Uxor.
unguilla, in Ungo.
ungula, in Unguis.
ungulati, in Unguis.
unguſtum, in Augur.
unicus, in Unus.
unimamma, & unomammia, in Mamma.
univerſus, in Unus.
unxia, in Uxor.
voco, in vox.
volatica, pro venefica, in Strix.
volemum, in volo.
volenter, in volo.
volguinus, in vinco.
volones, in volo.
volſella, in vello.
volſgra, in vello.
volucris, in volare.
volva, in vulva.
volupe, & voluptas, in volo.
volutabrum, in volvo.
vomer, vomica, vomis, & vomitoria, in vomo.
vonte, Belgice, in Delubrum.
vorago, in voro.
vos, in Nos.
voſſen, Belgice, in Baſſareus.
votare, & votitus, in veto.
votum, in voveo.
urbanus, in Polire.
urbare, in Urbs.
urceolaris herba, in vitrum.
urceus, in Orca.
urica, in Proriga.
ury, Belgice, in Proprium.
vryven, Belgice, in Frico.
urinaro, in Urinator.
urna, in Urinatores.
urpex, in Irpex.
uſpiam, in Uſque.
uſquam, in Uſque.
uſtor, in veſpa, & Uro.
uſtrina, in Buſtum.
uſtulare, in Uro.
uſura, & uſurarius, in Utor.
uſurpo, in Utor.
utcumque, in Ut, & Qualis.
utenſibilitas, & utenſilia, in Utor.
uter, uteri, in Uterus.
uter, muſicum inſtrumentum, in Utricularius.
uterinus, in Uterus.
uterque, in Uter, & A.
uti, in Ut.
utibilis, & utilis, in Utor.
utinam, in Ut.
utrarius, in Uter, utris.
utricularius, in Pithaules, & ſuo loco.
utrinſecus, in Secta, & Secus.
uveſco, & uvidum, in Uva.
Vulcanus, in Muriatica.
vulpio, in vulpes.
vulſella, in vello.
woensdag, Belgice, in Deus.
uvor, in Uva.
uxorium, in vidua.

X

XEnodochium, in Xenium.
xenon, in Xenia.
ξένος, in Xenium.
xerocollyria, in Collyria.
ξίφος, in Xiphias.
xiphium, in Gladiolus.

xylinae veſtes, in *Bombyx*:
xylobalſamum, in *Balſamum*.
xyſtarches, *xyſtarchus*, & *xyſtici*, in *Xyſtus*.

Y

Ὕμνος, in *Hymnus*.
ὑγροκολλύριον, in *Collyrium*.
ὕπνος, in *Sopor*.
ὑφορβός, in *Subulcus*.
ὑψιβρεμέτης, in *Fremo*.
ὑστέρα, ὑστερεῖν, ὑστέρημα, ὑστερικοὶ, ὑστερολογία, ὑστερόπρωτον, ὕστερος, in *Hyſterica*.

Z

Ζαβάλλω, in *Zeta*:
zabulus, in *Diabolus*, & *Zeta*.
ζάκορος, in *Zeta*.
ζαφλεγὴς, & ζάπλουτος, in *Zeta*.
Zebaoth, in *Xpbias*.
zee, Belgice, in *Fretum*.
zeearent, Belgice, in *Chelys*.
zelotypus, in *Zelus*.
ζίω, in *Sirius*.
zephyria ova, in *Zephyrus*.
zetarii, in *Zeta*.
zio, Hiſpanice, in *Thias*.
zodiacus, in *Zoophyta*.
ζωίδιον, in *Zoophyta*.
zoomen, Belgice, in *Zona*.
ζωννύειν, in *Zona*.
ζωοφόρος, in *Zoophyta*.
zophorus, in *Zoophyta*.
zoſter, in *Zona*.
zoroaſtres, in *Stella*.
zygia, in *Conjux*.
ζυγὸς, in *Jugum*.
ζύμη, in *Azyma*.

F I N I S.

SCHEDAE DECIDVAE

QVAE MAZOCHIVM

forulos excutientem ſuos effugerant

Hîc in fine repoſitae.

ARGVO eſtne ab Hebr. רגן (*rugen*) *murmurare*, an potius a גער *gaar* (*increpare*) per metatheſin? Hoc alterum melius.

ARA ARCIS ex Chald. ejusdem ſignificationis כרך & emphatice כרכא *carca*.

AXILLA ex Hebr. צלחות *ſallahat* (quod Prov. XIX. 24. extat eodem ſignificatu) praepoſita vocali A, quae ſort. venit ex ה demonſtrativo ei adhaereſcente. Ab *Axilla* poſtea per ſyncopam *Ala*, teſte Cic. ſicuti a *Maxilla* eſt *Mala*, &c. eodem auctore.

CALEO ab Hebr. קלה *cala*, *torrefecit*, *aſſavit*.

CAVLA certo certius ab Hebr. כלא *cala* venit, quod eſt *continere*, *claudere*, *coërcere*. Ac vero doleo, eam originationem a Voſſio viſam ſe tamen ſpretam; cum Hebraei ipſi a ſupraſcripto themate ſuum מכלא *micla* (id iis eſt *caulae* vocabulum) deduxerint. Quanto autem pulchrius ac rectius erat ab Hebraeo verbo כלא *cala*, eâdem prorſus notione retenta, *Caulae* vocabulum duci, quam ab αὐλὴ? Quod, quamvis non raro pro *Caula* uſurpetur, tamen longius a Latino abit. Nec ſi de Graeco Latini ſumpſiſſent, cauſa fuit, cur noſtri litteram C initio adderent: id quod non aliter a Latinis factitatum, quam ad exprimendam vim ſpiritus denſioris, ut cum ex ἑκατὸν fecere *Centum*, & ex ἕτερος *Caeterus*.

COENACVLVM nihil cum *Coena* commune habet, ſed videtur eſſe a שנים *ſcenim*; ſic enim Gen. VI. 16. ubi dicitur: *Deorſum*, *coenacula*, & *triſtega facies*. Vbi etiam vides, *deorſum* (*il pian terreno*) coenacula ad quae ſcalis aſcenditur, ſive unis, ſive binis quae triſtega ſunt.

CAESPES in veteribus Vegetii Gloſſis idem eſt, qui Graece χορτόπλινθος (quae vox herbam ſimul, lateremque complectitur) aut idem qui χορτόβωλος i. e. *gleba cum ſuo gramine*. Nullus tamen fere eruditorum eſt, qui non *Ceſpes* a *caedo* derivarit Feſti loco, quem mox explicandum proponemus, deceptus. Imo eouſque ventum eſt, ut cum omnis antiquitas *Ceſpitem* ſine diphthongo ſcripſerit; heri aut nudius tertius quidam inventi ſunt, qui *Caeſpes* cum diphthongo, membranis omnibus veteribus minime addicentibus, ſcriptitare coeperint. Quid his facias, qui quantum eſt Latini ſermonis, totum id e Latiali fonte Muſarum ingratiis hauſerunt? Atqui *Ceſpitis* nomen, nec Latinae, nec Graecae debetur linguae, ſed ab Etruſcis arceſſendum, qui primi *Ceſpitum* doctrinam, rituſque in Latium intulerunt. Verum antequam id evincam, praeſtabit ſane, quid *Ceſpes* ſonet Latinis auribus, definire: id quod Latini ipſi docebunt. Servius ad Ecl. 1. 69. ceſpitem eſſe ait, *Terram cum propria herba evulſam*; cum quo mirifice conſpirat Feſtus, dum ſcribit, *Ceſpes eſt terra in modum lateris caeſa cum herba*. Ac recte quidem Feſtus *in modum lateris* eſſe dicit; nam, quod Vegetius teſtatur, non alius *Ceſpitis* modulus, quam qui laterculi, ſemper fuit. Integrum Vegetii locum adferre proderit. *Ceſpes autem circumciditur ferramentis, qui herbarum radicibus continet terram .. fit altus ſemiſſem, latus pedem, longus pedem ſemis.* Igitur vides illud Feſti *In modum lateris*, quam recte procedat. Quod vero ſequitur *cum herba*, id quoque ad continendum ceſpitem, ne dilaberetur, expreſſum eſt. Cave tamen cum vulgo putes, illud, quod Feſtus addidit, *Caeſa*, id ad *Ceſpitis* etymon, ut a *caedo* ſit derivandum, pertinere. Prorſus enim ex alio fonte Ceſpitum nomen religioque fluxere. Graecia quidem vetus omnis totam rem Ceſpitum, nomenque ignoravit: & ubi primum recentior Hellas ab Italia, Tuſcorum diſcipula, Ceſpitum uſum edocta eſt, non ſimplex nomen, ut Itali, ſed circumſcriptionem ad id denotandum uſurpavit: cujuſmodi ſunt quae ſupra retulimus, χορτόβωλος & χορτόπλινθος. Nam quid aliud eſt prius, quam gleba cum gramine? quid alterum, niſi gramen inſtar quadran, aut laterculi? Hae vero recentes vocum compoſitiones, quid, quaeſo, niſi verborum antiquae Graeciae inopiam, in ea ſcilicet, qua primitus caruiſſent, videntur indicare? Nec aliud Plutarchus Pompeio praefetulit, a quo ex inopia Graeci nominis, quod *Ceſpiti* reſponderet, res ipſa definiendo ſignificatur:

Digitized by Google

tur : γῆ, inquit, ἐνταῦθα βαθεῖα. Verum nil mirum ſi veterem Graeciam ea voce carere animadvertimus, cum ne ipſum quidem vetus Latium tale verbum uſurpaſſet, niſi ea Tyrrhenorum adventu rem ſimul cum ſuo nomine didiciſſet. Ergo id verbum Tuſci ſuum ſibi vindicent licebit : qui poſtquam ex Chanaanitide exacti, praeter cetera orbis terrarum loca Italiam potiſſimum (quod pluribus in locis me liquido oſtendiſſe memini) occuparunt, inter innumeras Hebraeas voces in Italiam invectas, etiam Ceſpitis vocabulum diſſeminarunt. Age vero, ecqua Hebraeorum vox *ceſpiti* ἐτυμολογίαν ſuppeditaverit? Mihi quidem non aliunde *Ceſpitis* vox deducta eſſe videtur, quam ex Hebraeo כצב *kaſab*; cum in eo litterae ſimul omnes (nam ב *beth* facillime in פ *pe* tranſit, utpote ejusdem organi elementum) & ipſa vocis Hebraicae ſignificatio conſentiant. Et quidem Hebraicum *kaſab* eſt *praecidere*, nec vero ſimpliciter *praecidere*, ſed, ut (ex III. Reg. VI. 25. & VII. 37. cognoſci poteſt) eſt ad certum, definitumque modum atque menſuram *praecidere*. Cujus quidem vocis parem plane apud Chaldaeos, Syroſque fuiſſe uſum reperies. Quae ſignificatio cui potius, quam Ceſpiti convenit? Ceſpitum enim omnium ſicuti & laterum unam fuiſſe formam jam ſupra ex Feſto, & Vegetio docuimus; niſi quod Ceſpes praeter laterculi modulum etiam *herbam*, ſive gramen ex Feſti definitione requirit; cujus quidem rei ratio a Vegetio redditur, nempe ut herbarum radices terram continerent. Etenim ferramento quodam (cujus idem Vegetius meminit) herbida ſimul terrae ſuperficies, ſimulque cum terra ſubtus errantes graminum ſtirpes praecidebantur; ita ut gramineas radices adhaerentem tellurem ſecum ſufferrent. Nolim tamen his verbis eo lector abducatur, ut putet, unum ſemper Ceſpitum omnium inſtar fuiſſe. Atqui Ceſpitis modulus modo quadram imitabatur, ſi quidem ad aram aut ad menſam (ſi haec quadrata eſſet) conſtruenda pararetur: modo laterculi inſtar erat, ſi vallo, aut bellicis operibus inſerviret. Ergo non tantum altaria ex eo componebantur (qualia *Temeraria* vocat Tertullianus Apol. cap. 25. i. e. de ceſpite ſubito ac temere caeſo conſtructa : & *ſubitas aras* Lucanus lib. IX. & Fratrum Arvalium Inſcriptiones, quae apud Grut. pag. 120. ter TEMPORALES ARAS appellant) ſed & menſa, quae Varroni *cibilla* (ita legimus, non *Cilliba*, quod nomen ab eodem Varrone menſae caſtrenſi rotundae tribuitur) cognominatur; & vallus, *murus* aliquando dictus, & imperatori allocuturo tribunal ceſpitibus conſtruebantur. De menſa teſtatur Lucanus IV. 196. apud quem milites *Duro concordes ceſpite menſas Inſtituunt*; & Tibul. II. 99. dum ait, *Feſtas extruet ALTE Ceſpitibus menſas, Ceſpitibuſque toros.* Quinimmo Tiberius qui (ut apud Suetonium XVIII. 5. legitur) *Trans Rhenum eum ordinem vitae tenuit, ut ſedens in Ceſpite nudo cibum caperet.* Vallum autem extrinſecus palis, ac ſudibus, intrinſecus vero Ceſpitibus, qua longiſſime pateret, conſtructum eſſe, qui *murus*, ut antea dixi, vocabatur, teſtis eſt Capitolinus Pio cap. 5. *Britannos . . . vicit alio muro ceſpititio, ſubmotis barbaris, ducto* : Eutropius cap. 8. & Caſſiodorus in Chronico, & praeter ceteros Xiphilinus lib. 76. Qui pariter lib. 62. affirmat, Tribunal allocuturo imperatori e Ceſpite militari ritu eſſe conſtructum. *In Tribunal* (ait) *factum ex terra paluſtri Romano more conſcendit.* Sed de his accuratius in noſtra Biblica Diſſ. III. ad Exodum, *de Moſaica Altari Ceſpititio*.

CHAOS in Moſe primitus Gen. I. 2. appellatum eſt *Thohu*. Deinde (*t* in χ tranſeunte; ſicuti ex *Chartada* Καρχηδών, & ex ὄρνιθος ὄρνιχος) ea *Thohu* in Italia Tyrrheni *Cohum* (de quo Feſtus) effecerunt. Atque hinc demum Graeci rotundarunt χάος ſuum.

COELVM an potius CAELVM ſcribendum eſſet, aevo Voſſii controverſum fuit : ſed tandem doctis adſentientibus, diphthongo AE ſaxa & pleraque pars veterum monumentorum litem adjudicarunt. Ad veriloquium vero quod attinet, quod CAELI vox ab Hebr. כלא *cala*, quod eſt *arcere*, *prohibere*, *continere* derivandum ſit liquido demonſtravimus in noſtris Biblicis ad Gen. I. 8. Eo enim Geneſeos loco ita ſcribitur : *Et vocavit Deus firmamentum* (id vero firmamentum vocat, cui proxime munus ſecernendi aquas ſuperiores ab inferioribus aſſignaverat) *Shamaiim* i. e. *caelum*. Ergo ſeptum illud quod ante *Firmamentum* vocaverat, ſegregandique munus tradiderat, poſtea nomen Hebraicum *Shamaiim* indidit, quod ſuo duali numero duplicium aquarum diviſionem aperte indicat. Ad *Shamaiim* vero interpretandum non aliud Latinis (utpote Tyrrhenorum h. e. Phoenicum ἀπογόνοις) nomen aptius eſſe potuit, quam *Caeli* vocabulum, quippe quod *ſecernendi* (aquas ſcil. ſuperiores ab inferioribus) officium clare demonſtrat. Haud enim dubie Caeli vox eſt ab Hebr. כלא *cala*, quod eſt *arcere*, *diſterminare*, *ſecernere*. Ab ea porro radice fit verbale ſeu punctorum nomen כלא, in quibus nominibus *ſegol* per diphthongum reddi ſolet. Ergo a כלא *caela* (quod ſecretionem, & inde carcerem notat) recto tramite *caelum* deſcendit. Videantur noſtra Spicilegia Biblica ad Geneſ. I.

CAVSTA ſive CAVSTVM itemque CRVSTVLA ſeu CAVSTVLVM apud antiquos mire inter bellaria laudabantur, erantque talia, ut Juvenale teſte, ſervos ad exteriora ſaltem lambendum illicerent, eisdemque doctores ad excitandam diſcipulorum ſocordiam uterentur. Sane quidem Chald. radicibus כרס aut כרש plura fiunt, quae ad guloſos aut ad gulam irritantia referuntur. Itaque inde fit כרוסתא *cruſta* ſive *cruſta*. Vide quae Buxtorfius in Lex. Chald. col. 1100. in כרושייתא ex *Aruch* affert : ibi *Cruſtam* ipſam, quam quaerimus, habes. Confer a me dicta in Diſſert. ad Exod. XXIX. 23. in Adnot. 3.

DAMNVM ab Hebr. דמם quatenus eſt *exſcindi*, *vaſtari* ſeu *damna affici*. Ab eo fieret ἀναλογικῶς דמה *demma* h. e. *damnum*. Demum (*Dageſh* per *Nun* compenſato more Chaldaeorum ac Syrorum) fiet דמנא *damna* i. e. *Damnum*.

DOMINVS videtur primitus fuiſſe DONVS, quod ab ארון *Adon*, Dominus. At Latini defectivam *Aleph* rejecere, ſyllabam vero MI interjecere de ſuo.

DVLCIA a דלק *dalac*, *ardere* : at Prov. XXVI. 23. videtur eſſe *Dulceſcere*. Nam ibi ad verbum ſic legitur : *Labia* (דלקים *dolekim*) i. e. *dulcia*, quia opponuntur *cordi pravo*. In Vulgata tamen eſt,
* *Labia tumentia cum peſſimo corde ſociata*.

FAVEO & FAVONIVS : vide in FAVILLA, quod ſequitur.

FAVILLA eſt ſcintilla aut igniculus jam deperiturus, niſi flatu opportuno ſuſcitetur. Itaque ſit a פוח *phuah*, *ſufflari*, cujus praeteritum eſt פח *phah* ſive (*Het* in Digamma, uti ſolet, mutato) *Fav*, unde *Favilla*; utpote flatu oris animata. Ceterum ab eodem praeterito פח *phah* (ſive per Digamma) *Phav*, non tantum FAVONIVS (flaminis lenioris nomen) oritur, verum etiam FAVEO & FAVOR, utpote qui dextro neſcio quo afflatu conciliatur, cumque benigniore ſpiraculo comparari vulgo ſolet.

FLAVIT per ὀνοματοποιΐαν ortum videtur, non ſecus ac Graecis φυσάω, & Hebr. פוח *phuah*, quae ſunt omnia notionis ejusdem. Ex hoc ultimo oritur praeteritum פח *phah* (ſive per digamma conſuetum *phav*) ex quo Latinum *Flavit*. Ac notandum quod in imitando ſuſurro ſpiraculi aliquantulum inter ſe tria haec nomina diſſident; quia in Hebraeo vocabulo nihil praeter merum ſpiritum oris percipitur : in Graeci autem prima ſyllaba accedit & ſibilum ventorum comes : at in Latino *Flavit* inter exhalandum etiam labra ſimulque

Digitized by Google

que lingua laborant.

FORARE ab Hebraeo פרק *farak*, *rupit*, *diſſecuit*.

FUR & FURTUM ſunt ab Hebraeo פרץ *pharat*, *effringere*: unde פריץ *pharit*, quod proprie quidem eſſet *effractor*, ſed de *fure* uſurpatur Pſal. XVII. 4. & Jer. VII. 11. Quem locum alterum ſi cum Matt. XXII. 13. conferas, non dubitabis, τὸ פריץ pro *fure* uſurpatum; quia quod Jeremias *Speluncam pharitſim* dixit, hoc Matthaeus σπήλαιον λῃστῶν reddit. Habent & Graeci φῶρ & φωράω, ſed modice uſurpata, ut facilius ea potuerint ea Latinia (quibuſcum in Italia ſedes permixtas Magni Graeci habebant) imitari quam contra. Nam certe apud Latinos *Fur* & *Furari* laeta propagine fruticant, apud Graecos non aeque, utpote in ſolum alienum tranſducta.

GREMIUM ab Hebr. גולם *golem* (*embrya*) verſo pro more L in R.

OPEROR & OPUS OPERA ex עבד *abed* (quod Chaldaeis eſt *operari*) verſo *Dalet* in *Res* pro more Orientalibus trito. At Ἔργω Homericum longius abeſt, quippe tertia radicali carens.

PLATEA eſt a Graeco πλατεῖα, quod ſic a πλατὺς i. e. *latus* ſit, ut a רחב *dilatari* ſit רחובות *rehoboth*, quod item *plateas* notat. Sed ipſum Graecum πλατὺς (unde Lat. LATUS) videtur ea Arabico פלט (quod vide in Caſtelio num. 3) factum, quod eſt *dilatare*, unde Chaldaeis פלטיא eſt tum *latitudo* tum *platea* ſexcenties in Targumicis. Vide Buxt. Lex. Chald. in פלט.

PLAUSTRUM eſſe proprie inſtrumentum, quo *plauditur*, h. e. κρότος ſeu comploſio excitatur, patet ex Cyrilli Gloſſis, in quibus Κρόταλον exponitur *Plauſtrum*. Deinde quia carria terra comploditur, ab eo factum ut carri *plauſtra* & *ploſtra* vocentur: quod ſic a ſupino verbi *plaudo* deſcendit inſerto R, quomodo ab *Haurio* ſit *hauſtrum* per eamdem analogiam. At ipſum PLAUDO videtur factum ex ספד *ſapad* (quod eſt plangere h. e. manu pectua complodere, aut ipſas inter ſe manua) abjecta prima, & interjecto L.

SAGINA & SAGINO eſt ab Hebr. שגא *sbega* ſive Chald. *sbega*, quod eſt *multiplicari*, *creſcere*.

STUPRARE apud Minucium Felicem Octavio c. 4. eſt *rimari* occulta, eaque poſtmodum vulgando profanare: *Ut* (inquit) *neque quae ſupra nos* . . . *ſunt*, *neque quae infra terram* . . . *aut ſcire ſit datum*, *aut ſcrutari permiſſum*, *aut STUPRARE religioſum*. Ubi orationis auxeſis ſatis monet τὸ *Stuprare* (ubi alibi *Stuprari* legitur) non aliud eſſe quam quae ea quae ſacro ſunt ſilentio tegenda, divulgare. Eam porro vocem ab Etruſcia ad nos manaſſe, docet tum conjunctae initio litterae ST (quod in Tyrrhenicis paſſim occurrit: vide tabulas Iguvinas) tum etiam ſequens R, quo Tuſci delectantur.

Hinc facile videas cur id verbum de virgine vitiata uſurpari coeperit: nam in Scripturis *Diſcooperire nuditatem* mulieris idem quod *ſtuprare* eſt. Tuſcos autem & ab Oriente veniſſe, & Hebraicis notionibus paſſim uſos, ad nauſeam paſſim alibi demonſtravimus.

VESUVIUS pluries a me ita ex Hebraeo derivatus fuit, ut *Ignem* ſignificet: Vide loco ſuo in VESUVIUS. Mirabitur aliquis, non recte me illic V unum huic vocabulo detraxiſſe. At equidem non vero quemquam hanc vocem quatuor ſyllabis pronuntiare. Sed tamen apud poëtas (qui in verſibus ſcandendis quaſi digitis micent, ita ſyllabas numerant) VESUVIUS triſyllabus ſaepius quam quadriſyllabus reperitur. Ac poſtremo in Campano quodam marmore nunc bipertito (cum ejus dimidium Capuae ſit, at medietas altera in Campano oppido, cui Martianiſio nomen, hodieque extat: a me vero non ſemel utrumque viſum) in illo inquam bipertito lapide unum V in hoc montis nomine viſitur. Id vero plus vice ſimplice a me animadverſum, & adſtantibus amicis ſignificatum fuit; ac ni fallit memoria, V ipſum bifariam ita diviſum, ut vocalis hujus dimidium Capuae, alterum in Martianiſio extet. Et tamen Cam. Peregrinius in ſua Campania hoc ipſum marmor recitans, non recte *Veſuvium* cum duplici V extulit.

ZEPHYRI vox radices in lingula Orientis fixas habet. Chald. צפירא (*Zephira*) *Utrem* ſignificat. Hinc *Zephyris* partum nomen, quod hi vela ſic quaſi utres diſtendant. Unde & notiſſima fabula orta fuit utrium Aeoliorum. Ovidius in III. Amor. XII. 29

> *Aeolios Ithacis incluſimus utribus euros.*

Tangit enim Homericam fabulam Odyſ. K. v. 19. expoſitam de utre, quem Aeolus Ulyſſi dono dedit, in quo ventos artaverat.

> Δῶκε δέ μοι δείρας ἀσκὸν βοὸς ἐννεώροιο,
> Ἔνθα δὲ βυκτάων ἀνέμων κατέδησε κέλευθα . . . &c.
> Νηὶ δ᾽ ἐνὶ γλαφυρῇ κατέδει μέρμιθι φαεινῇ
> Ἀργυρέῃ, ἵνα μή τι παραπνεύσῃ ὀλίγον περ.
> Αὐτὰρ ἐμοὶ πνοιὴν Ζεφύρου προέηκεν ἀῆναι,
> Ὄφρα φέροι νῆάς τε καὶ αὐτούς.

Quos ſic utcumque reddas licebit.

> *Rex autem annoſa e tauro mihi conſuit utrem,*
> *In quo nimboſos ſcite compreſſerat auſtros* . . .
> *Atque hunc nave cava argenteis conſtrinxit habenis,*
> *Ne qua foras, tenuis quamvis, evaderet aura.*
> *E cunctis ſed enim Zephyrum demiſerat unum,*
> *Qui nos atque rates optata exponeret acta.*

Nota ſunt porro cetera, quemadmodum ſocii, latere in utre dona ingentia ſuſpicati, clam utre diffuſo, ſeque ac ductorem perditum iverint, niſi dii reſpexiſſent.

I N D E X

VOCUM MAZOCHIANAE ADDITIONIS.

Abnuo, in *Nuo*.
Aboleo, *aboleſco*, in *Almus*.
Acea, *acidus*, in *Acer*.
Acer.
Acerra.
Acheronticl.
Aciſclus.
Aciſculus, in *Aciſclus*.
Acor, in *Acer*.
Ἄκρα, ἄκρος, in *Ocris*.
Actus, in *Age*.
Adagium.
Adoleo, *adoleſco*, in *Almus*.
Ador.
Adorea, in *Ador*.
Adoro, in *Oro*.
Aër.
Ἀήρ, in *Aër*.
Aedeſſa, in *Haedus*.
Aeoliae, in *Simpulum*.
Aequor, in *Aqua*.
Aequus, ibid.
Aeſar.
Agallotor.
Ager.
Agnus.
Age.
Ἄγω, ἀγυιά, in *Age*.
Ἀγών, in *Agonia*.
Agonia.
Albarium opus, in *Albus*.
Album Praetorum, ibid.
Albus.
Ἀλφὸς, in *Albus*.
Aleſco, *alo*, in *Almus*.
Almus.
Altus.
Alvus.
Ἄμα, in *Hama*.

Ambu-

Ambubajae, in *Mamphulae*, & *Subulo*.
Amicus.
Ammiaeus, in *Tama* in not. 2.
Amor, in *Amicus*, & *Amor*.
Amomus.
Amor, in *Amicus*, & ſuo loco.
Ancharia.
Ancona, in *Coram*, & *Cumera*.
Annuo, in *Nuo*.
Anſer, in *Avis*.
Antar.
Antiquus.
Aperio.
Apex.
Aqua.
Ara, in *Sacer*.
Aratus.
Arbiter.
Arbor.
Arca.
Arceo.
Arcus.
Ardeo.
Area, in *Harena*, & ſuo loco.
Arena, vide *Harena*.
Areo, *aridus*, in *Area*.
Argno p. 822.
Aries, in *Leo*.
Arimi.
Ἀρὶς, in *Ebrius*.
Arrha, in *Arrhabo*.
Arrhabo.
Arſa verſo.
Arteria.
Ἄρθρον, in *Artus*.
Artus.
Aroma.
Ἄρωμα, in *Ebrius*.
Aruſpex, in *Haruga*, & *Haruſpex*.
Arvum, in *Ebrius*, & ſuo loco.
Arx p. 822.
Aſcia, in *Aciſculus*.
Aſinus.
Aſpis, in *Leo*, & ſuo loco.
Aſſus.
Aucelos.
Augur, in *Avis*.
Audeo.
Audio, *auſculto*, in *Auris*.
Aula.
Aula, ſive Olla, in *Simpulum*.
Aulaea, in *Aula*.
Αὐλὴ, ibid.
Aura.
Aurum, in *Aura*.
Auris.
Auſpex, in *Avis*.
Auxilium.
Axilla p. 824.
BAίω, in *Venio*.
Balneum.
Balteus.
Bardus.
Barbitos, in *Bruta*.
Baſſus.
Battere, Italice, in *Batuo*.
Bateus.
Batuo.
Bellum.
Bidental.
Bilis, in *Haruſpex*.
Βίος, Βιόω, in *Vivo*.
Βωμὸς, in *Sacer*.
Βορὰ, in *Voro*.
Βραχίων, in *Brachium*.
Brachium.
Bria, in *Ebrius*.
Bruta.
Bucca.
Buccea.
Buccella.
Buccina.
Βυκάνη, in *Buccina*.
Bygod.
Byrrhus.
CAdmenae, in *Carmen*.
Caduceus, in *Fetialis*, & ſuo loco.
Cadus, in *Calpar*.
Caelo, in *Celo*.
Caelum, in *Claudo*, & ſuo loco.
Caetera.
Calamitas.
Calamus, in *Calamitas*, & *Litera*.
Calceas.
Calco, in *Calceus*.
Calculus.
Caleo p. 824.
Caliga, in *Calceus*.
Calix.
Calpar.
Κάλπη, in *Calpar*.
Calx, in *Calceus*.
Calumnia.
Calvaria.
Calvus.
Camillus.
Camulus.
Cano, in *Coquo*, & ſuo loco.
Canopus, in *Copula*.
Caper, in *Leo*.
Capra.
Κάπρος, in *Leo*.
Carbaſus.
Καρδία, in *Cor*.
Κηρύκειον, in *Caduceus*, & *Fetialis*.
Carmen.
Carpentum.
Carpo, in *Carpentum*.
Carpus.
Caſcus, in *Caſuar*.
Caſeus.
Caſnar.
Caſſis.
Caſtor.
Caſtas.
Cavere.
Caula, in *Claudo*, & p. 824.
Caulis.
Καυλὸς, in *Caulis*.
Cavo, in *Aqua*.
Cauſa.
Cavus, in *Aqua*, & *Locus*, & ſuo loco.
Κῆρ, in *Cor*.
Celo.
Cenaculum p. 825.
Ceres.
Κῆρυξ, in *Caduceus*.
Ceſpes p. 825.
Chaos p. 826.
Χλαῖνα, in *Laena*.
Cibarium, in *Cibus*.
Cibus.
Κύλιξ, in *Calix*.
Κείρω, in *Calvus*.
Κίων, in *Columna*.
Ciſium.
Citrus.
Clava, in *Claudo*.
Claudo.
Claudus, in *Claudeo*.
Clavis, ibid. & ſuo loco.
Clavus, ibid. & ſuo loco.
Κλείω, in *Claudo*.
Clivia auſpicia, in *Avis*.
Coelum, in *Caelum*, & p. 824.
Coena.
Coenaculum, v. *Cenaculum*, & p. 825.
Cohum.
Coles.
Coleus, in *Coles*.
Columna.
Comperio, in *Aperio*.
Confarreatio, in *For*.
Condio.
Congregare, in *Grex*.
Copula.
Coquo.
Cor, in *Haruſpex*, & ſuo loco.
Coram.
Corona.
Corpus.
Cothurnus, in *Calceus*.
Cras.
Κράζω, in *Quaero*.
Cribrum.
Criſpum.
Cruſta p. 825.
Cubo.
Culeus.
Cumera.
Cumerum, in *Cumera*.
Cumulus, *cumulo*, in *Tumulo*.
Cupa, in *Calpar*.
Cupra.
Cupreſſus.
Cures.
Currus, in *Curulis*.
Curulis.
Curvo.
Cusis.
ΔΑκρυ, δακρύω, in *Lacrima*.
Dalivus.
Damium.
Damnum p. 825.
Damnus.
Δάμαρτος, in *Nanus*.
De.
Dea.
Deluentinus, in *Numentinus*.
Dens.
Δίκη, in *Juſtitia*.
Dico, ibid.
Diffareatio, in *For*.
Divido, in *Iduare*.
Dolium, in *Calpar*.
Dominus p. 826.
Druna.
Dulcis p. 826.
Dumus.
EBrius.
Ejulo, in *Praefica*.
Elephantus, in Italus, in not. 7.
Elephas, in *Leo*.
Elicius.
Ἠλύσιον, in *Elicius*.
Ἔρεβος, in *Erebus*.
Erebus.
Ἐρεύγω, in *Erugere*.
Ἔριφος, in *Haedus*.
Eritudo, *erus*, in *Servus*.
Ἕρπω, in *Serpens*.
Erro.
Ἔρρω, in *Erro*.
Erugere.
Eſca, in *Taeda*.
Eſopia, in *Seſopia*.
Ἑσπερος, in *Heſperus*.
Euphrates, in *Adagium*, & *Aucelos*.
Exoleo, *exoleſco*, in *Alumus*.
Experior, in *Aperio*.
FAcio.
Faeſulae, in *Ancharia*.
Φάγω, in *Cibus*.
Falacer.
Falacrinus vicus, in *Falacer*.
Falantum, in *Palatum*, & ſuo loco.
Fallo.
Falx.
Famel.
Familia, in *Famel*.
Φάω, in *Fatus*, & *For*.
Far, in *Ador*.

Ooooo Far-

Farrago, in *Ador*, in not.
Farreum, ibid. in not.
Faſces, in *Lictores*.
Faſcia, ibid.
Fatus.
Fauces.
Faveo, in *Pavor*.
Favilla p. 826.
Faviſſa, in *Fovea*.
Favonius, in *Pavor*.
Favus.
Februarius, in *Merkedonius*;
Fel, in *Haruſpex*.
Felix.
Φηρ, in *Ferus*.
Fera, ibid.
Fero.
Φέρω, in *Fero*.
Feronia.
Ferrum.
Ferus.
Fetialis.
Φθόγγος, in *Fagio*.
Fibra, in *Haruſpex*.
Ficus.
Fido.
Filix, *filicata opera*, in *Felix*.
Filum, in *Fetialis*.
Fimbria, in *Haruſpex*.
Φῦσα, φυσάω, in *Tuba*.
Fiſtula, ibid.
Flamen, in *Fetialis*, & *Fulmen*.
Flamma, in *Fulmen*.
Flavis p. 826.
Flos.
Φλογὶς, in *Fulmen*.
Floreo, in *Flos*.
Fluentia, ibid.
Fodio, in *Fovea*.
Foedus, in *Foeteo*.
Foeteo.
For, in *Fatus*, & ſuo loco.
Forda, in *Horda*.
Forfex p. 826.
Fornacalia, in *Ador*, in not.
Fortis.
Fovea.
Framea, in *Bellum*.
Frango.
Frendeo, in *Frenum*.
Frenum.
Fris, in *Ador*.
Fructus, ibid.
Frumen, *frumentum*, ibid.
Fruor, *frux*, ibid.
Fruſtum.
Fucus.
Fugio.
Fulgeo, in *Fulmen*.
Fulgur, ibid.
Fulmen.
Fur p. 826.
Furnas.
G*Abalus*.
Γήθομαι, in *Gaudeo*.
Galla.
Galli.
Gallina, in *Gallus*.
Gallus.
Gancum.
Γάπος, in *Gapus*.
Gapus.
Gargara.
Γαργαρεὼν, in *Gurgulio*.
Gargariza, ibid.
Garrio, in *Avis*.
Gaudeo.
Gaudium, in *Gaudeo*.
Gaveo, *gaveſco*, *gaviſus*, ibid.
Gelida.
Gelidus, in *Gelu*.
Gelu.
Gena.
Geno.
Gerere.
Germen p. 826.
Gibbus.
Γείνω, in *Geno*.
Glocire.
Glocito, in *Glocire*.
Gnaruris, in *Narus*.
Gnaturo, in *Narro*.
Gnarus, in *Narus*.
Gnavus, in *Navus*.
Gracillo, in *Graculi*, & *Glocire*.
Graculi.
Gradior.
Grallae.
Grallatores, in *Grallae*;
Grandis, in *Grando*.
Grando.
Gravis.
Grex.
Groma.
Gruma, in *Grumus*.
Grumus.
Grus.
Gula.
Gurgulio.
H*Aedus*.
Hallucinor.
Hama.
Hara, in *Harena*.
Harena.
Hariolus.
Haruga.
Haruſpex.
Haſta, in *Bellum*.
Haſtile, ibid.
Hebria, in *Ebrius*.
Helvus.
Hepar, in *Haruſpex*.
Herba, in *Fetialis*.
Heres.
Heſperus.
Hic, in *Ilic*.
Hircus, in *Capra*.
Hirundo.
Hiſter.
Hiſtrio, in *Hiſter*.
Homo.
Honor.
Honorarium, in *Honor*.
Hora.
Horda.
Hordeum, in *Ador*.
horreo.
hyſſopus.
J*Anus*.
idaare.
idus, in *Iduare*, & *Bis*.
idulis, in *Iduare*.
jecur, in *Haruſpex*.
Ἴυγξ, in *Aracus*.
ilex.
ille.
illicio, in *Lacus*.
ilva, in *Helvus*, & *Simpalum*.
imo.
impetrare, in *Petora*.
impetrire, ibid.
inarime, in *Adagium*, & *Arimi*.
incoma.
incomare, in *Incoma*.
inebræ aves, in *Avis*.
innocens, *innoxius*, in *Noceo*.
inoleo, *inoleſco*, in *Almus*.
interocrea, in *Ocris*;
interpretari, in *Petora*.
jovis.
ira.
Ὗς, in *Lea*.
Ὕσσωπος, in *Hyſſopus*.
italia, in *Italus*.
Italus.
itis, in *Iduare*, & ſuo loco.
judex, *judicium*, in *juſtitia*.
juncus, in *Caulis*, & ſuo loco.
juſtitia.
L Ἄκκος, in *lacus*.
laceſſo, *lacio*, ibid.
lacrima.
lacuna, ibid.
lacunar, *laquear*, ibid.
lacus.
lama.
laevus.
lagena, in *calpar*.
Λαιὸς, in *lævus*.
laniſta.
lanciano, Ital. in *lugeo*.
laqueus, in *lacus*.
lar, *lartis*.
lares, in *lar*.
lateo.
laudo.
laus, in *laudo*.
leccare, Ital in *lingo*.
Λείχω, in *linga*.
leo.
Λέων, in *leo*.
leſſus, in *Præfica*.
libo, *libum*, in *ſacer*.
lictores.
lingo.
lingua, in *lingo*.
liquo.
lis.
litera.
lituus.
locus.
lucumo.
ludo, in *ludus*.
ludus.
luceo.
luna.
lutum.
M*Actlum*.
maceo, in *acer*, & ſuo loco.
macer, in *acer*. & *maceo*.
maceſco, *macero*, *macies*, ibid.
machina.
macta.
magnus.
Μαλάχη, in *malva*.
malleus, in *martulus*.
malva.
malum, in *malus*.
malus.
malum, in *pomum*.
mamers.
mammon.
mamphula.
maneo.
manna.
mantiſſa.
mantus.
manubiæ.
manus.
marceo.
marculus, in *martulus*.
mare.
maritus.
marna.
martulus.
mars, in *mamer*.
maſſa.
matta.
mattea, *mattye*, aut *matæa*.
Ματτύη, in *mattea*.
Μηχάνη, in *machina*.
meddix, ſuo loco, & in *Tutix*.
medius.
mel.
Μέλι, in *mel*.
memini.
memor, in *memini*.
menervo, in *minerva*.
Μένω, in *maneo*.
menſa.
menſura.

mer-

Digitized by Google

mercor.
mercurius, in mercor, & ſuo loco.
merkedonius.
merus, in tama, in not. 1.
Μέσος, in medius.
metior, in menſura.
migro.
milvus, in Avis.
mina, in moneta, & munus.
minervo.
minor, in minue.
minuo.
Μινύς, μινύθω, in minuo.
miſer.
mitto.
Μνᾶ, in moneta.
moleſtia, in malus.
mollio, in mollis.
mollis.
moneta.
moror.
mos.
motus, in moveo.
moveo, in muto, & ſuo loco.
muceo, in maceo.
mulciber.
muli.
mulleus, in calceus.
multo.
multum, in multus.
multus.
mundus, qua terrarum orbem, qua cujuſve rei inſtramentum notat, in mundus patens in not.
mundus patens.
mungo.
munus, in laniſta, & ſuo loco.
murcidus, in morceo.
muso.
myrrha, in follo, & ſuo loco.
NΑΐος, in nanus.
nanus.
nares, in Naſus, & ſuo loco.
narro.
narturo, in Narro.
narus.
naſſo.
naſus.
navis.
ναῦς, in Navis.
navus.
neco.
nego.
nenia, in Praeſica.
nenu, in Non.
neſcio, in Scio.
nidus.
nier, Gall. in Nego.
niger.
noceo.
νόημα, in Minervo.
non.
nortia.
notus.
novi, in Notus.
noxa.
noxia, in Noxa.
nubes.
nubo, in Nubes.
numen, in Nuo.
numentinus.
numero, in munus.
nuo.
nurſio, in Nortia.
nuto.
nutus, in Nuo.
OBba, in Simpulum.
obeſus, in Baſſus.
obſcurus.
obſes.
obtura.
ocrea, ocra, in Ocris.
ὀκρίς, ibid.
ocriculi, ibid.
ocris.
ὀδύς, in Deus.
oſſa, in avis.
ola, ſive olla, in Simpulum.
oleo, oleſco, in almus.
ὄλεθ.
olim, in almus.
omen.
ὄνος, in honor.
onus.
operio, in operio.
operor p. 826.
opes.
ὁράω, in pareo.
oracus, ſive orcus, in oracus.
orator, oratio, in Oro.
organum.
ornus, in manna.
oro.
ὀῤῥωδεῖν, in Horreo.
os, in Oro.
oſſum.
ὀστοῦν, in fruſtum.
ovum, in colum, & ſuo loco.
PAco, in pax.
palatium.
palatum.
pales.
πάλλω, in palpo.
palpebrae, ibid.
palpito, in Caſeus, & palpo.
palpo.
paludamentum, in Velum.
palus, ibid.
panicula.
panis, in bucca, & ſuo loco.
papilio, in pareo.
paradiſus.
parca.
πάρδαλις, in pardus.
pardus, in lea, & ſuo loco.
pareo.
pario, in Copula, & ſuo loco.
parma, in Bellum.
paro.
pars.
parum.
paſſer, in Avis.
patella, in Sartago.
pateo, in Porta.
pavor.
pax.
peccore.
peculium, pecunia, in pecus.
pecus.
pelagius, in pelagus.
πέλαγος, ibid.
pelagus.
pellicio, in lacus.
pelta, in Bellum.
penates.
peragro, peregre, in Migro.
pero, in calceus.
perſona.
petoro.
phalangium.
phalanx, in bellum.
pilum, ibid.
pilus.
pinna.
pipatio.
piparo, pipire, in pipatio.
pirpit.
pittacium, in litera.
plaga.
platea p. 826.
plauſtrum p. 826.
polenta, in avis.
polire.
politor, in polire.
pollinctura.
pollingo, in pollinctura.
pollucere.
polluo.
pollux, in Caſtor.
pomum.
porca, in porricere.
πόρκος, ibid.
porricere, in pollucere, & ſuo loco.
porricia, in porricere.
porta, in aperio, & ſuo loco.
praeſica.
precium.
precor.
probrum, in polluo, & ſuo loco.
proles, in almus.
proſecare, in proſicere.
proſicere, in porricere, & ſuo loco.
proſicia, in proſicere.
pruina.
pſalterium.
pſora.
ψώρα, in pſora.
pubes, in pareo.
pudet.
pulcher, in Fulmen, & ſuo loco.
pulmo, in Haruſpex.
puls, in Avis.
pupa, in pupilla.
pupilla.
puteal, in Bidental.
puteoli, in Simpulum.
puteus.
πῦρ, πυρόω, in Uro.
QUadra.
quatro.
qualus.
quam, in Petora, & Tam, & ſuo loco.
quando.
quater.
quatio.
quatuor, in Petora, & Quater.
quia.
quicquid, in petora.
quiee.
quies, quietus, in Quies.
quiſquam, in petoro.
RAbies.
rabio, rabo, in rabies.
rabula.
rado.
rama, in rama.
ramus.
rana.
rapia.
raſores, in rado.
ratus.
ravenna, in Ebrius.
ravio.
ravis, raucus, in ravio.
recordor, in cor, & ſuo loco.
regium, in rego.
rego.
reor, in pareo, & ſuo loco.
reperio, in Aperio.
reſtis.
rete, in reſtis.
reus.
rex, in rego.
rhamnes, in Damnus.
rhea.
rhomphaea, in Bellum.
rideo.
rigo, in Ebrius.
ritus.
rivalis.
rivus, in rabula, & rivalis.
rixa.
roma, in ruma.
romulus ibid.
rota.
ῥοθεῖν, in rota.
rotundus, ibid.
rudentes, in rideo.
rudo, ibid.
rugio.
ruma.

rumen.

rumen.
rumentum.
rumino, in ruma.
rumo, in rumpo, & ruptus.
rumor.
rumpo, in ruptus, & ſuo loco.
ruo.
ruptus.
rus, in Ebrius.
ruſpari.
ruta.
rutrum, in ruptus.
SAbucus.
ſacer.
ſacris, in ſacer.
ſacculum.
ſævus.
ſagax, in ſagire.
ſagina p. 826.
ſagire.
ſagmen, in fetialis.
ſagus, in ſagire.
ſalia.
ſalvare, ſalus, ſalvus, in ſalveo.
ſalveo.
ſambucus, vide ſabucus.
σαμβύκη, in ſabucus.
ſandalium, in calceus.
ſanitas, in ſanus.
ſanus.
ſapere.
ſapo.
ſartago.
ſaturnus.
ſaxum.
ſcalpo.
ſcando.
ſcio.
ſcribo, in litera, & ſcalpo.
ſculpo, in ſcalpo.
ſecuris, in Bellum, & lictores.
ſedea.
ſedes, in ſedeo.
ſelvantus.
ſemita.
ſemper.
ſentis, in ſpina, & ſuo loco.
ſepelio, in pollinctura, & ſuo loco.
ſeplaſia, ſeplaſiarius, in Pollinctura.
ſequor.
ſericum.
ſero.
ſerpens.
ſerpo, in ſerpens.
ſerra.
ſerva.
ſervus.
ſeſopia.
Σφάλλω, in fallo.
ſibilo, in ſubulo.
ſiccus.
ſignum.
ſilentium, in avis.
ſileo.
ſilex.
ſilicernium.
ſiliqua.
ſilvanus.
ſimilis.
ſimpulum.
ſinai, in ſentis.
ſindon, in velum.
ſinus.
ſipho.
Σείριος, in Sirius.
ſirius.
ſitio.
Σμάραγδος, in ſmaragdus.
ſmaragdus.
Σμύρνα, in fallo, & myrrha.
ſoccus, in Calceus.
ſolea, ibid. & in Solum.
ſollus.
ſolvo.
ſomnus.
ſono, in Tono.
ſpargo.
ſpina.
ſpolio.
ſquama.
ſt, in Taceo.
ſtagnum.
Σταλαγμὸς, σταλάζω, in Stilla.
ſtella, in Stola, & ſuo loco.
Στέλλω, in Stola.
ſternuo, in Caſeus.
ſtilla.
ſtirulatio.
ſtolo.
ſtrena.
ſtrenuus.
ſtriblita.
ſtrideo, in Rideo.
ſtroppus.
ſtrumus, in rumo.
ſtruntus, in rota.
ſtrunus.
ſtrua.
ſtrupearia.
ſtuprare p. 826.
ſturnus, vide Strunus.
ſubales, ſuboleſca, in Almus.
ſubulo.
ſuccus.
ſudarium, in Famel, & Velum.
ſufetes, in Meddix.
ſufficio.
ſuggillo.
ſugo.
ſulfur.
ſum.
ſupparum.
ſurdus.
ſus, in Leo.
ſycaminus.
ſycomorus, in Sycaminus.
ſymphonia.
ſyria.
Σύριγξ, in Tuba.
TAbula.
Tacea.
Ταυρὸς, in Maceo.
taedero.
taepocon, in Litera.
talarium, in Calceus.
talia.
talea, in leo.
talum, in Calceus.
tam.
tama.
taminia, in tama.
tamina.
tanga.
tapulla.
taratantara.
tardus.
tarentus, in Terentus.
tartaria, in Tartarus.
tartarus.
Τείνω, in Macea.
Telum, in Bellum.
Templum.
Tenſa, in Menſa, & ſuo loco.
Terentus.
Teter.
Tetterim, in Petora.
Θάμνος, in Dumus.
Θησαυρὸς, in Theſaurus.
Theſaurus.
Θοίνη, in Coena.
Tibia, in Tuba.
Τίγω, τιγγάνω, in Tango.
Tina, in Tona.
Tinnia.
Tollo.
Toſus, in Velum.
Toga.
Tono, in Tinnia, & ſuo loco.
Topper.
Torqueo.
Tortus.
Tribua, in Tribus.
Tribus.
Trinacria, in Ocris.
Τριττὸς, in Tribus.
Tuba.
Tumeo, in Tumulo.
Tumulo.
Tumultus, in Homo.
Tumulus, in Tumulo.
Tunica, in Velum.
Tunnus, in Leo.
Turtur, in Italus.
Tus, in Acerra.
Tuticus, in Meddix, & ſuo loco.
Typhon.
Tzanga, in Calceus.
VAgio, vagitus, in Vagor.
Vagor.
Valentia.
Valeo, in Balneum, Polina, & ſuo loco.
Valetudo.
Valgus.
Vallis, in Volvo, & ſuo loco.
Vallus.
Valva, in Volva.
Vanus.
Vappa.
Vapulo.
Vaſra.
Vaſto, in Vaſtus.
Vaſtus.
Vehere.
Vela.
Velites, in Bellum.
Velum.
Venia.
Venter.
Verbena, in Fetialis.
Verbero.
Verbum.
Vereor.
Verpa.
Verpus, in Verpa.
Verro.
Vertumnus.
Veſper, veſpera, in Heſperus.
Veſpillo, in Pollinctura.
Veſta, in Bellum, & Veſvius.
Veſvius, in Arſe verſe, & ſuo loco, & p. 826.
Vibex.
Video.
Vietus, in Foeteo.
Vigeo.
Vilis.
Vir, vira, in Maritus, & ſuo loco.
Vireo, in Viridis.
Viridis.
Vitium.
Vitta, in Fetialis.
Vivo.
Vlulo.
Vnguis, vide Vngula.
Vngula.
Vngulus.
Volva.
Vora.
Vrna, in Arca.
Vra.
Vtor.
Vulnus.
ZEphyrus p. 826.

F I N I S.

A01 1463308

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

XXXVII
F
18

Digitized by Google

Digitized by Google